ALEGATA

DO

SPRAWOZDAŃ STENOGRAFICZNYCH

z pierwszej sesyi szóstego peryodu

SEJMU KRAJOWEGO

z roku 1889

Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem

przytem:

INDEKS TYCH ALEGATÓW

od 1 do 222.

Indeks alegatów.

Treść alegatów.

Liczba alegatu		Stronica sten. sprawozdania
1.	Przedłożenie rządowe z preliminarzami funduszów indemnizacyjnych na rok 1890	59
2.	Przedłożenie rządowe z zamknięciem rachunków funduszów indemnizacyjnych za rok 1888	59
3.	Przedłożenie rządowe z projektem ustawy, którą na mocy ustawy z 17. czerwca 1888 Nr. 89 D. u. p. wydać się ma postanowienie o wynagrodzeniu za udzielanie nauki religii w publicznych szkołach ludowych.	59
4.	Sprawozdanie Wydziału krajowego z projektem ustawy, nakładającej na towarzystwa ubezpieczeń od ognia operujące w Galicyi obowiązek przyczyniania się do kosztów utrzymania służby pożarnej	59
5.	Sprawozdanie Wydziału krajowego o administracyi 1-milionowym funduszem pożyczkowym na budowę koszar dla c. k. wojska . . .	60
6	Sprawozdanie Wydziału krojowego o petycyi wiecu delegatów miast w sprawie uchwalenia utawy kwaterunkowej, podwyższenia funduszu na pożyczki dla miast na budowę koszar do 2,000.000 zł. i przedłużenia terminu spłaty tych pożyczek .	60
7.	Sprawozdanie Wydziału krajowego w przedmiocie wyłączenia przysiółka „Chatki“ ze związku gminy Jastrzębków a przyłączenia go do gminy „Sroki ad Szczerzec“ w powiecie lwowskim	60
8.	Spawozdanie Wydziału krajowego w przedmiocie wyłączenia osady Pawłowej z Krzywem i Capłapami w powiecie jarosławskim ze związku gminy Majdanu i utworzenia z nich samoistnej gminy	60
9.	Przedłożenie rządowe z projektem ustawy o ustanowieniu służby zdrowia w gminach	60
10.	Sprawozdanie Wydziału krajowego o budżecie krajowym na rok 1890 .	61
11.	Sprawozdanie z czynności Wydziału krajowego za czas od 1. lipca 1888 do końca czerwca 1889	61
12.	Sprawozdanie Wydziału krojowego z wnioskiem na odpisanie gminie miasta Gródka zaległych prestacyj na płace nauczycieli tamtejszych szkół ludowych .	62
13.	Sprawozdanie Wydziału krajowego w przedmiocie zniżenia prestacyi gminy miasteczka Radomyśla na płace nauczycieli	62
14.	Sprawozdanie Wydziału krajowego o petycyi gminy Żabokruki o zniżenie prestacyi na płacę nauczyciela	62
15.	Sprawozdanie Wydziału krajowego z wnioskiem przyznania stałego daru z łaski w rocznej kwocie 125 zł. dla Agaty Ferenciewiczowej, wdowy po nauczycielu szkół ludowych	63

Liczba alegatu | Stronica sten. sprawozdania

16. Sprawozdanie Wydziału krajowego o petycyi Reprezentacyi powiatu limanowskiego w przedmiocie datku ofiarowanego w 1880 r. na rzecz wykupna gruntów pod kolej transwersalną 63
17. Sprawozdanie Wydziału krajowego w sprawie powszechnego szczepienia ospy ochronnej krowianką rodzimą 63
18. Sprawozdanie Wydziału krajowego w przedmiocie osuszenia frontowej ściany starego gmachu szpitala św. Łazarza w Krakowie i obniżenia podwórza . 63
19. Sprawozdanie Wydziału krajowego jako komisyi Wys. Sejmu o petycyi wiecu miejskiego w sprawie założenia domu pracy przymusowej . . . 63
20. Sprawozdanie Wydziału krajowego o potrzebie wydania jednolitej ustawy łowieckiej dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem i udzieleniu w tym przedmiocie oświadczenia c. k. rządowi . . 63
21. Sprawozdanie Wydziału krajowego w przedmiocie uzyskania tańszego najmu koszar dla c. k. żandarmeryi i podwyższenia noclegowego przez skarb państwa opłacanego 64
22. Sprawozdanie Wydziału krajowego z projektem przybudowania dalszego traktu do gmachu przeznaczonego na zakwaterowanie c. k. żandarmeryi we Lwowie. 64
23. Sprawozdanie Wydziału krajowego o wykonaniu uchwały Wys. Sejmu z 19. grudnia 1887 w sprawie utworzenia trzeciego c. k. sądu powiatowego w terytoryum c. k. starostwa ropczyckiego 64
24 Spawozdanie Wydziału krajowego o petycyach gminy Pomorzany i 17 gmin okolicznych w sprawie utworzenia w granicach c. k. starostwa złoczowskiego czwartego c. k. sądu powiatowego z siedzibą w Pomorzanach . . . 64
25. Sprawozdanie Wydziału krajowego z projektem ustawy o przeniesieniu gminy i obszaru dworskiego Iskań z okręgu Reprezentacyi powiatowej w Dobromilu do okręgu Reprezentacyi powiatowej w Przemyślu 64
26. Sprawozdanie Wydziału krajowego z wnioskiem o ponowienie uchwał z 29. maja 1875 i z 25. września 1882 w sprawie przeniesienia gmin i obszarów dworskich Domażyr, Zeilów i Żorniska z okręgu c. k. sądu powiatowego w Janowie i c. k. starostwa w Gródku, do okręgu c. k. sądu powiatowego miejsko delegowanego i c. k. starostwa we Lwowie 64
27. Sprawozdanie Wydziału kraj. o petycyi gminy i obszaru dworskiego w Pstrągowy w sprawie wyłączenia tej miejscowości z okręgu c. k. sądu powiatowego i c. k. starostwa w Ropczycach, c. k. sądu obwodowego w Tarnowie, a przydzielenia do okręgu c. k. sądu powiatowego w Strzyżowie, c. k. starostwa i c. k. sądu obwodowego w Rzeszowie 65
28. Sprawozdanio Wydziału kraj. o petycyach gmin Zalipie i Podlipie w sprawie wyłączenia ich wraz z obszarem dworskim z okręgu c. k. sądu powiatowego w Żabnie, a przydzielenia do okręgu c. k. sądu powiatowego w Dąbrowie . 65
29. Sprawozdanie Wydziału krajowego z wnioskiem o przeniesienie gmin i obszarów dworskich Radziszów i Jurczyce z okręgu c. k. sądu powiatowego i c. k. starostwa w Myślenicach do okręgu c. k. sądu powiatowego w Skawinie i starostwa w Wieliczce 65
30. Wniosek posła Huryka i towarzyszy o przedsięwzięcie środków zaradczych celem ulżenia nędzy między ludem i zapobieżenia grożącemu głodowi z powodu nieurodzaju i wylewu rzek 75

Liczba alegatu | Stronica sten. sprawozdania

31. Sprawozdanie Wydziału krajowego z projektem ustawy normującej stosunki służbowe pisarzy gminnych 80
32. Sprawozdanie Wydziału krajowego w sprawie wyłączenia przysiółka Bendiuchy ze związku gminy Poturzyca w powiecie sokalskim i utworzenia zeń samoistnej gminy 80
33. Sprawozdanie Wydziału krajowego w przedmiocie petycyi Wiktoryi Mudrykowej o wsparcie 82
34. Sprawozdanie Wydziału krajowego z czynności tyczących się krajowej średniej szkoły rolniczej w Czernichowie, szkoły ogrodniczej w Czernichowie i folwarku w Czernichowie 82
35. Sprawozdanie Wydziału kraj. w przedmiocie subwencyi na wydawnictwo podręczników do nauki w szkołach średnich 82
36. Sprawozdanie Wydziału krajowego w przedmiocie przeistoczenia sześcioklasowej szkoły żeńskiej w Kołomyi na ośmioklasową szkołę wydziałową . . 82
37. Sprawozdanie Wydziału krajowego w przedmiocie petycyi gminy Szydłowce o uwolnienie od dotychczasowych prestacyj na utrzymanie nauczyciela . . 83
38. Sprawozdanie Wydziału kraj. z wnioskiem przyznania Julii Henzlikiewiczowej wdowie po nauczycielu szkół ludowych odprawy w drodze łaski . . 83
39. Sprawozdanie Wydziału krajowego w przedmiocie budowy domu przedpogrzebowego na składanie zwłok sekcyonowanych w c. k. krakowskich zakładach uniwersyteckich 83
40. Sprawozdanie Wydziału kraj. o wnioskach do zmiany sejmowej ordynacyi wyborczej i statutu krajowego z dnia 26. lutego 1861, tudzież dodatku do statutu krajowego z tejże samej daty 83
41. Sprawozdanie Wydziału krajowego w sprawie ustanowienia w okręgu c. k. starostwa w Brzesku czwartego c. k. sądu powiatowego . . 83
42. Sprawozdanie Wydziału krajowego o przeniesieniu miejscowości Tarnawa górna i dolna z okręgu Reprezentacyi powiatowej w Żywcu do takiejże w Wadowicach i miejscowości Hroszówka, Jabłonica ruska i Ulucz z okręgu Reprezentacyi powiatowej w Dobromilu do takiejże w Brzozowie . . . 83
43. Sprawozdanie Wydziału krajowego w przedmiocie wyłączenia przysiółka Dworzyska ze związku gminy Jeleśnia, a przyłączenia do gminy Pewli małej w powiecie żywieckim 111
44. Sprawozdanie Wydziału krajowego w przedmiocie wyłączenia osady Wulka turebska ze związku gminy Turbia w powiecie tarnobrzeskim i utworzenia z niej samoistnej gminy 111
45. Sprawozdanie Wydziału krajowego o banku krajowym . . . 112
46. Wniosek posła Zolla w przedmiocie zniżenia i zrównania należytości za telegramy, wysyłane do krajów podległych Rosyi z należytościami za telegramy do Niemiec wysyłane 112
47. Wniosek posła Kramarczyka w przedmiocie uchylenia uciążliwych przepisów, krępujących handel bydłem i trzodą, jako też w przedmiocie lepszego urządzenia zakładów kontumacyjnych na stacyach kolejowych . . . 113
48 Sprawozdanie Wydziału kraj. w przedmiocie wydzielenia przysiółka Łętków ze związku gminy Trójcy, w powiecie brodzkim, a przydzielenia go do gminy Toporowa w tymże powiecie 144

Liczba alegatu | Stronica sten. sprawozdania

49. Sprawozdanie Wydziału krajowego co do poręczenia przez fundusz krajowy pożyczki bezprocentowej w kwocie 600.000 zł. udzielonej ze skarbu państwa dla przyjścia z pomocą ludności okolic dotkniętych nieurodzajem tegorocznym . 144
50 Sprawozdanie Wydziału krajowego w przedmiocie zmiany niektórych postanowień statutu Banku krajowego 144
51. Sprawozdanie Wydziału krajowego z czynności w celu podniesienia rękodzielnictwa i przemysłu w kraju . , . . . 144
52. Sprawozdanie Wydziału krajowego z czynności tyczących się krajowych szkół rolniczych w Dublanach i folwarku dublańskiego 144
53. Sprawozdanie Wydziału krajowego z petycyi Reprezentacyi powiatowej rzeszowskiej o wcielenie części drogi powiatowej rzeszowsko-głogowskiej do drogi krajowej Rzeszów-Nadbrzezie 145
54. Sprawozdanie Wydziału krajowego w przedmiocie obsadzenia posady prymaryusza przy lwowskim szpitalu powszechnym 145
55. Wniosek posła Merunowicza w przedmiocie ustanowiena funduszu gospodarstwa krajowego 145
56. Wniosek posła Merunowicza w przedmiocie wyznaczenia kwoty 1.000 zł. do rozporządzenia Wydziału krajowego ku popieraniu usiłowań, zmierzających do szerzenia lokalnych stowarzyszeń kredytowych systemu Raiffeisena . . 146
57. Sprawozdanie Wydziału krajowego o krajowym funduszu szkolnym emerytalnym 148
58. Sprawozdanie Wydziału krajowego z czynności tyczących się krajowej szkoły gospodarstwa lasowego we Lwowie 172
59. Sprawozdanie Wydziału krajowego o popieraniu kultury krajowej na polu budowli wodnych 172
60. Wniosek posła Polanowskiego w przedmiocie wyznaczenia z funduszu krajowego kwoty 20.000 zł. jako subwencyi dla mających powstać czterech wzorowych fabryk mączki kartoflanej 173
61. Wniosek posła Kramarczyka w przedmiocie przymusowego ubezpieczenia wszystkich budynków w kraju 174
62. Wniosek posła Romańczuka w przedmiocie: a) założenia w południowo-wschodniej części kraju gimnazyum z ruskim językiem wykładowym; b) założenia w gimnazyach w Kołomyi i w Tarnopolu stałych równorzędnych klas z językiem wykładowym ruskim; c) założenia w południowo-wschodniej części kraju seminaryum nauczycielskiego męskiego z językiem wykładowym ruskim; d) w przedmiocie ścisłego przeprowadzenia utrakwizmu w wykładach w seminaryach nauczycielskich męskich we Lwowie, w Stanisławowie i Tarnopolu; e) w przedmiocie przeobrażenia seminaryum nauczycielskiego żeńskiego w Przemyślu z polskiego na utrakwistyczne . . 176
63. Sprawozdanie Wydziału krajowego w przedmiocie spraw górniczych . . 187
64. Wniosek posła Struszkiewicza o wezwanie c. k. rządu do wzięcia we własny zarząd linij kolei Karola Ludwika: Lwów-Brody i Krasne-Podwołoczyska . 187
65. Wniosek posła Grossa o wezwanie c. k. rządu w przedmiocie modyfikacyi przepisów wykonawczych do ustawy o opodatkowaniu gorzelń z dnia 20. czerwca 1888 Dz. u. p. l. 95. 191
66. Wniosek posła Żardeckiego o wezwanie c. k. rządu w przedmiocie uchylenia rozporządzeń, które zaprowadziły opłatę należytości za doręczanie rezolucyj

Liczba alegatu | Stronica sten. sprawozdania

sądowych w sprawach cywilnych i zarządzenia natomiast, by rezolucye sądowe doręczano za opłatą pojedynczej należytości pocztowej . . . 193
67. Wniosek posła Teliszewskiego o wezwanie c. k. rządu, by w drodze ustawodawczej postarał się o zniesienie opłaty należytości za doręczanie pism sądowych dotychczas od stron pobieranej 193
68. Sprawozdanie komisyi bankowej o sprawozdaniu Wydziału krajowego w przedmiocie zmiany niektórych postanowień statutu banku krajowego . . 199
69. Sprawozdanie komisyi petycyjnej o petycyi Wydziału powiatowego w Żywcu o zwrot z funduszu krajowego kwoty 1.052 zł. 48 ct. za ubogich chorych, leczonych w powiatowym szpitalu imienia cesarza Franciszka Józefa I. za czas od 18. sierpnia 1888 do 1. maja 1889 206
70. Sprawozdanie Wydziału krajowego o fundacyi skarbkowskiej . . 222
71. Sprawozdanie Wydziału krajowego w przedmiocie petycyi Anieli Guzkiewiczowej, wdowy po nauczycielu szkół ludowych o dożywotnie roczne wsparcie . . 222
72. Sprawozdanie Wydziału krajowego z czynności tyczących się krajowych niższych szkół rolniczych i krajowej szkoły ogrodniczej w Tarnowie . 222
73. Wniosek posła Stanisława Jędrzejowicza w przedmiocie reformy ustawy drogowej 222
74. Wniosek posła Teliszewskiego o wezwanie c. k. rządu w przedmiocie wykonywania §§. 27, 28 i 29 ordynacyi wyborczej sejmowej zgodnie z tekstem niemieckim sejmowej ordynacyi wyborczej z dnia 26. lutego 1861 i wprowadzenia w przekłady polskie i ruskie wyż wspomnianych paragrafów terminów właściwych, odpowiadających tekstowi niemieckiemu 225
75. Sprawozdanie komisyi szkolnej o wniesionym przez c. k. rząd projekcie ustawy o wynagrodzeniu za udzielanie nauki religii w publicznych szkołach ludowych 244
76. Sprawozdanie Wydziału krajowego w przedmiocie rekonstrukcyi bulierów pod kotłami parowymi w szpitalu św. Łazarza w Krakowie . . 262
77. Wniosek posła Abrahamowicza o wezwanie c. k. rządu, by o ile można rychło przedłożył do konstytucyjnego traktowania projekt reformy ustawy o należytościach skarbowych przy przeniesieniu nieruchomej własności w drodze dziedzictwa w rodzinie najbliższej a ze szczególnem uwzględnieniem małej własności . . 262
78. Wniosek posła Weigla o wezwanie c. k. rządu w przedmiocie zaprowadzenia przy władzach politycznych ksiąg wodnych, o ile dotychczas nie istnieją, tam zaś gdzie istnieją w przedmiocie ich uzupełnienia 265
79. Wniosek posła Weigla o wezwanie c. k. rządu, aby w porozumieniu z Wydziałem krajowym zaprowadził w zawodowej szkole w Świątnikach kurs przemysłu artystycznego i ślusarstwa budowlanego 266
80. Wniosek posła Weigla o wezwanie c. k. rządu, aby zamierzony warstat wzorowy w Sułkowicach dla dźwignięcia tamecznego przemysłu domowego i udoskonalenia wyrobów kowalskich, co prędzej, w każdym zaś razie z początkiem roku 1890 zaprowadził 266
81. Wniosek posła Siczyńskiego w przedmiocie uporządkowania sprawy należytości niewypłaconych dotąd gminom i należytości zalegających na stronach konkurencyjnych z tytułu budowy dróg konkurencyjnych za czas od roku 1854 do roku 1868 268

Liczba alegatu | Stronica sten. sprawozdania

82. Wniosek posła Teliszewskiego o wydaniu jasnych i dokładnych przepisów co do wymiaru należytości prawnych 269
83. Wniosek posła Teliszewskiego o wezwanie c. k. rządu w przedmiocie egzekutorów podatkowych, wydania dla nich dokładnej instrukcyi, przestrzegania przez egzekutorów przy ściąganiu podatków ustaw pozytywnych, w przedmiocie odpowiedzialności władzy, której podlegają egzekutorowie, w przedmiocie stanowiska etatowego egzekutorów, w przedmiocie wreszcie kwalifikacyi, jakich od egzekutorów wymagać należy 274
84. Wniosek posła Romańczuka w przedmiocie ogłaszania porządku dziennego, gdy idzie o weryfikacyę wyborów i rozdawania członkom Sejmu drukowanych sprawozdań, jeżeli idzie o wybory poselskie, przeciw którym wniesiono protesty 277
85. Sprawozdanie komisyi budżetowej o gwarancyi kraju za pożyczkę 600.000 zł 279
86. Sprawozdanie komisyi budżetowej o przedłożeniu Wydziału krajowego w sprawie powszechnego szczepienia ospy ochronnej krowianką rodzimą . 280
87. Sprawozdanie Wydziału krajowego o założeniu i urządzeniu publicznego składu krajowego dla zboża i spirytusu w Krakowie . . . 289
88. Sprawozdanie Wydziału krajowego w przedmiocie projektu założenia publicznych składów krajowych na zboże i spirytus we Lwowie . 289
89. Wniosek posła Mikołaja Torosiewicza o wezwanie c. k. rządu w przedmiocie ponowienia rozporządzenia, aby c. k. sądy, przyjmując protokolarne podania tabularne, obejmowały w takowych i ugody między stronami zawarte co do przeniesienia własności nieruchomej, jeżeli wartość nie przenosi 200 zł. i jeżeli te ugody prócz przelania praw i określenia nieruchomości, innych warunków nie obejmują . 289
90. Wniosek posła Okuniewskiego co do uregulowania sprawy dostarczania podwód 290
91. Wniosek posła Teliszewskiego o wprowadzenie nowego ustawodawstwa w sprawach niespornych i spadkowych 292
92. Sprawozdanie komisyi administracyjnej o wniosku Wydziału krajowego jako komisyi Wys. Sejmu, dotyczącym petycyi wiecu miejskiego w sprawie założenia domu pracy przymusowej 295
93. Sprawozdanie komisyi budżetowej o wniosku przybudowania traktu do gmachu żandarmeryi 296
94. Sprawozdanie komisyi gospodarstwa krajowego z petycyi c. k. towarzystwa rolniczego krakowskiego i lwowskiego o urządzenie składu chmielowego wraz z siarkarnią i prasą przy publicznych składach zboża i spirytusu w Krakowie . . 297
95. Sprawozdanie komisyi prawniczej o sprawozdaniu Wydziału krajowego w przedmiocie petycyi gmin Zalipie i Podlipie w sprawie wyłączenia ich wraz z obszarem dworskim w okręgu sądu powiatowego w Żabnie a przydzielenie do okręgu sądu powiatowego w Dąbrowie 297
96. Sprawozdanie Wydziału krajowego w przedmiocie dodatkowego kredytu na zasiłki dla niższych szkół górniczych 309
97. Sprawozdanie Wydziału krajowego o petycyach Wydziałów Rad powiatowych w Rawie ruskiej, w Sokalu i Cieszanowie, tudzież petycyi Rady gminnej w Rawie ruskiej, w sprawie ustanowienia dla okolicy tej nowego c. k. sądu kolegialnego z siedzibą w Rawie ruskiej 309
98. Wniosek posła Teliszewskiego o wezwanie c. k. rządu w sprawie ułatwienia wpisów do ksiąg tabularnych tych nieruchomości, których wartość nie przenosi kwoty 300 zł. 309

Liczba alegatu | Stronica sten. sprawozdania

99. Sprawozdanie komisyi budżetowej o pomocy krajowej dla okolic dotkniętych nieurodzajem 310
100. Sprawozdanie komisyi administracyjnej o wniosku posła Zolla w przedmiocie wezwania c. k. rządu, aby należytość za telegramy, wysyłane do krajów Rosyi podległych, została zniżoną 334
101. Wniosek posła Rutowskiego w przedmiocie rozwinięcia akcyi dążącej do zaprowadzenia i rozwoju cukrownictwa w naszym kraju . . . 340
102. Wniosek posła Rutowskiego w przedmiocie przyznania ulg podatkowych w dodatkach krajowych nie tylko jak dotychczas nowo powstającym zakładom przemysłowym, ale pod pewnymi warunkami także i już istniejącym zakładom przemysłowym 343
103. Sprawozdanie komisyi budżetowej o preliminarzu krajowego funduszu szkolnego 346
104. Sprawozdanie Wydziału krajowego w przedmiocie budowy drogi łączącej Zakopane z drogami Królestwa węgierskiego 372
105. Sprawozdanie Wydziału krajowego o regulacyi rzeki Nowego Brnia z dopływami 373
106. Wniosek posła Michalskiego o wezwanie c. k. rządu w przedmiocie polecenia władzom i instytucyom państwowym, by wszystkie w zakres rękodzielnictwa wchodzące potrzeby zakładów ich zarządom poruczonych zaspakajały u krajowych przemysłowców 373
107. Wniosek posła Sawczaka o wezwanie c. k. rządu w przedmiocie zmiany kompetencyi sądów, powołanych do judykatury w sprawach o czyny karygodne wedle ustaw z dnia 29. lutego 1880 l. 35 i 37 Dz. u. p. (ustawa o zapobieganiu chorobom zwierzęcym zaraźliwym i ustawa o środkach zapobiegających księgosuszowi) . 374
108. Wniosek posła Chamca w przedmiocie subwencyonowania budowy lokalnej kolei żelaznej z Tarnopola do Zaleszczyk, Skały i Mielnicy . 375
109. Sprawozdanie komisyi przemysłowej o przedłożeniu Wydziału krajowego odnoszącem się do czynności w celu podniesienia rękodzielnictwa i przemysłu w kraju. (część I.: stypendya, zasiłki i pożyczki z funduszu przemysłowego) . 377
110. Sprawozdanie komisyi administracyjnej o wnioskach Wydziału krajowego w przedmiocie uzyskania tańszego najmu koszar dla c. k. żandarmeryi i podwyższenia noclegowego przez skarb państwa opłacanego . . . 378
111. Sprawozdanie komisyi sanitarnej o przedłożeniu Wydziału krajowego w przedmiocie obsadzenia posady prymaryusza przy lwowskim szpitalu powszechnym 384
112. Sprawozdanie Wydziału krajowego z projektem ustawy o policyi ogniowej dla miast i miasteczek 405
113. Wniosek posła Władysława Koziebrodzkiego w przedmiocie zbadania stosunków w zdrojowiskach i uzdrowiskach krajowych i obmyślenia na tej podstawie środków ku ułatwieniu ich rozwoju. 408
114. Wniosek posła Reya w przedmiocie założenia w powiecie mieleckim niższej szkoły rolniczej i szkoły koszykarskiej . . . 411
115. Sprawozdanie Wydziału krajowego o udzielenie Radzie powiatowej w Wieliczce prawa do pobierania myta od mostu gościńcowego żelaznego na rzece Wiśle pod Krakowem pomiędzy Zwierzyńcem a Dębnikami. . . . 434
116. Sprawozdanie Wydziału krajowego z wnioskiem udzielenia c. k. rządowi opinii względem przeniesienia miejscowości Magdalówka z okręgu c. k. sądu powiatowego

Liczba alegatu | Stronica sten. sprawozdania

w Mikulińcach i c. k. starostwa w Tarnopolu do okręgu c. k. sądu powiatowego i c. k. starostwa w Skałacie 452
117. Wniosek posła Włodzimierza Kozłowskiego o wezwanie c. k. rządu, aby po zbadaniu stron ujemnych tkwiących w statutach, ustroju i zwyczajach wiedeńskiej giełdy dla mąki i ziemiopłodów, postarał się o ich usunięcie zarówno w drodze rozporządzeń administracyjnych, jak i przez wniesienie w Radzie państwa stosownego projektu do ustawy i porozumienie z węgierskiem ministerstwem handlu w celu przedłożenia izbom węgierskim projektu podobnej ustawy 452
118. Sprawozdanie komisyi gminnej o przedłożeniu Wydziału krajowego w przedmiocie stosunków służbowych pisarzy gminnych w gminach wiejskich . . 454
119. Sprawozdanie Wydziału krajowego w sprawie podniesienia gospodarstwa nabiałowego w kraju. 525
120. Sprawozdanie Wydziału krajowego o udzieleniu gminie Czajkowa, powiatu mieleckiego bezzwrotnego zasiłku na pokrycie datków konkurencyjnych do funduszu regulacyjnego Krzemienicy i Bąbulówki z dopływami . . . 525
121. Sprawozdanie komisyi szkolnej o sprawozdaniu z czynności Wydziału krajowego departamentu III. 547
122. Sprawozdanie komisyi prawniczej o wniosku Wydziału krajowego w sprawie utworzenia trzeciego sądu powiatowego w terytoryum c. k. starostwa ropczyckiego 563
123. Sprawozdanie komisyi prawniczej o wniosku Wydziału krajowego w sprawie petycyi gminy i obszaru dworskiego w Pstrągowej o wyłączenie tej miejscowości z okręgu c. k. sądu powiatowego i c. k. starostwa w Ropczycach i c. k. sądu obwodowego w Tarnowie, a przydzielenie do okręgu c. k. sądu powiatowego w Strzyżowie, c. k. starostwa i c. k. sądu obwodowego w Rzeszowie 564
124. Sprawozdanie komisyi prawniczej o wniosku Wydziału krajowego w przedmiocie przeniesienia gmin i obszarów dworskich Radziszów i Jurczyce z okręgu c. k. sądu powiatowego i starostwa w Myślenicach do okręgu c. k. sądu powiatowego w Skawinie i c. k. starostwa w Wieliczce 565
125. Sprawozdanie komisyi prawniczej o wniosku Wydziału krajowego na ponowienie uchwał sejmowych z dnia 29. maja 1875 i 25. września 1882 w sprawie przeniesienia gmin i obszarów dworskich Domażyr, Zielów i Żorniska z okręgu c. k. sądu powiatowego w Janowie i c. k. starostwa w Gródku do okręgu c. k. miejsko delegowanego sądu powiatowego i c. k. starostwa we Lwowie . . 569
126. Sprawozdanie komisyi prawniczej o wniosku Wydziału krajowego w sprawie utworzenia w granicach c. k. starostwa złoczowskiego, czwartego c. k. sądu powiatowego z siedzibą w Pomorzanach 570
127. Sprawozdanie komisyi administracyjnej o potrzebie wydania jednolitej ustawy łowieckiej dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem 571
128. Sprawozdanie komisyi administracyjnej o sprawozdaniach Wydziału krajowego w przedmiocie zarządu funduszem pożyczkowym na budowę koszar dla wojska i w przedmiocie petycyi wiecu delegatów miast w sprawie kwaterunkowej . . 572
129. Sprawozdanie komisyi administracyjnej o petycyi gminy Rudki, względem zmiany §. 14. ustawy państwowej z dnia 27. lipca 1871 d. u. p. nr. 88. co do utrzymania włóczęgów 587
130. Sprawozdanie komisyi administracyjnej z petycyi c. k. towarzystwa rolniczego krakowskiego i gminy miasta Rohatyna o złagodzenie przepisów ustawy z 29. lutego

Liczba alegatu | Stronica sten. sprawozdania

1880 (dz. u. p. l. 35) i rozporządzenia ministeryalnego z 29. marca 1889 (dz. u. p. l. 37.) dotyczących zarazy pyskowej i racicowej . . . 587

131. Sprawozdanie Wydziału krajowego tyczące się sprawozdań dyrekcyj krajowych niższych szkół rolniczych w Jagielnicy, w Horodence i w Kobiernicach z roku szkolnego 1888/9 604

132. Sprawozdanie Wydziału krajowego dotyczące sprawozdania dyrekcyi krajowych szkół rolniczych w Dublanach, o krajowej niższej szkole rolniczej dublańskiej z roku szkolnego 1888/9 604

133. Wniosek posła Madeyskiego o wezwanie c. k. rządu w przedmiocie sprawowania urzędów oskarzyciela publicznego, sędziego śledczego i przewodniczącego przy rozprawach karnych przez urzędników, do tego rodzaju zajęć szczególnie uzdolnionych, jako też w przedmiocie zmiany procedury karnej w tym kierunku, by ograniczyć władzę prokuratora i sędziego śledczego w przygotowawczym okresie procesu karnego, a rozszerzyć natomiast atrybucye izby radnej trybunału . . . 604

134. Sprawozdanie komisyi podatkowej o wnioskach posła Teliszewskiego i posła Abrahamowicza, domagających się reformy ustawy o należytościach z 9. lutego 1850 roku 614

135. Sprawozdanie komisyi drogowej o wniosku posła Siczyńskiego w przedmiocie uporządkowania sprawy niewypłaconych należytości z tytułu budowy dróg konkurencyjnych 619

136. Trzecie czytanie ustawy o pisarzach gminnych w gminach wiejskich . . 623

137. Sprawozdanie komisyi prawniczej o wniosku posła Teliszewskiego dotyczącego reformy ustawodawstwa o sądowem postępowaniu w sprawach niespornych, uwolnienia spadków wartości niżej 500 zł. od spłaty należytości prawnych i uskutecznienia wpisów do ksiąg gruntowych z urzędu bez wszelkich opłat . . 624

138. Sprawozdanie komisyi prawniczej o wniosku Wydziału krajowego na petycye wydziałów powiatowych w Rawie ruskiej, w Cieszanowie i w Sokalu, tudzież petycyę rady gminnej w Rawie ruskiej, o ustanowienie dla okolicy tej nowego c. k. sądu obwodowego z siedzibą w Rawie ruskiej 625

139. Sprawozdanie komisyi przemysłowej o sprawozdaniu Wydziału krajowego z czynności w zakresie przemysłu krajowego (część II. sprawy szkół przemysłowych) . 653

140. Sprawozdanie komisyi przemysłowej o wniosku posła Weigla w sprawie założenia w szkole ślusarskiej w Świątnikach oddziału dla przemysłu artystycznego i ślusarstwa budowlanego 671

141. Sprawozdanie komisyi przemysłowej o wniosku posła Weigla w sprawie przyspieszenia założenia warsztatu wzorowego kowalskiego w Sułkowicach . . 672

142. Wniosek posła Langiego w przedmiocie ustanowienia stałej krajowej komisyi dla spraw rolniczych 682

143. Sprawozdanie komisyi drogowej ze sprawozdania Wydziału krajowego z petycyi reprezentacyi powiatowej rzeszowskiej o wcielenie części drogi powiatowej rzeszowsko-głogowskiej do drogi krajowej Rzeszów-Nadbrzezie . . 684

144. Sprawozdanie komisyi drogowej o sprawozdaniu Wydziału krajowego w sprawie petycyi reprezentacyi powiatu limanowskiego w przedmiocie datku ofiarowanego w roku 1880 na rzecz wykupna gruntów pod kolej transwersalną . . 685

145. Sprawozdanie komisyi gminnej o petycyi wydziału powiatowego w Samborze, względem zaradzenia brakowi studzien po gminach . , . . 686

Liczba alegatu | Stronica sten. sprawozdania

146. Sprawozdanie komisyi gospodarstwa krajowego o petycyi c. k. towarzystwa gospodarskiego galicyjskiego we Lwowie w sprawie zakazu importu rosyjskich ziemiaków do Galicyi 687
147. Sprawozdanie komisyi szkolnej w przedmiocie przeistoczenia sześcioklasowej szkoły żeńskiej w Kołomyi na ośmioklasową szkołę wydziałową . . . 696
148. Sprawozdanie komisyi sanitarnej o wniosku posła Władysława Koziebrodzkiego w przedmiocie zbadania stosunków naszych zdrojowisk i uzdrowisk w celu przyjścia w pomoc ich rozwojowi 703
149. Sprawozdanie komisyi budżetowej o preliminarzu krajowej szkoły gospodarstwa lasowego we Lwowie na rok 1890 708
150. Sprawozdanie komisyi budżetowej o preliminarzu szkół rolniczych i kursu gorzelnianego w Dublanach na r. 1890 709
151. Sprawozdanie komisyi budżetowej o preliminarzu folwarku dublańskiego na rok 1890 722
152. Sprawozdanie komisyi budżetowej o preliminarzu krajowej średniej szkoły rolniczej w Czernichowie na rok 1890 723
153. Sprawozdanie komisyi budżetowej o preliminarzu folwarku w Czernichowie na rok 1890. 726
154. Sprawozdanie komisyi budżetowej o preliminarzu szkół niższych rolniczych w Horodence, Jagielnicy i Kobiernicach na rok 1890 . 733
155. Sprawozdanie komisyi budżetowej o preliminarzu szkoły ogrodniczej w Tarnowie na rok 1890 736
156. Sprawozdanie komisyi administracyjnej z przedłożenia Wydziału krajowego w przedmiocie wydzielenia przysiółka Łętków ze związku gminy Trójcy w powiecie brodzkim, a przydzielenia go do gminy Toporowa w tymże powiecie . . 738
157. Sprawozdanie komisyi gospodarstwa krajowego o sprawozdaniach Wydziału krajowego o założeniu i urządzeniu publicznego składu krajowego dla zboża i spirytusu w Krakowie i w przedmiocie projektu założenia takiegoż składu we Lwowie . 739
158. Sprawozdanie komisyi budżetowej z petycyi komitetu leczniczej kolonii w Rymanowie o jednorazową subwencyę na budowę własnego domu w Rymanowie . 745
159. Sprawozdanie komisyi budżetowej o petycyi gminy miasta Lwowa o subwencyę na budowę szkoły kadetów 745
160. Sprawozdanie komisyi gospodarstwa krajowego o sprawozdaniu Wydziału krajowego o popieraniu kultury na polu budowli wodnych . . . 746
161. Wniosek posła Skałkowskiego w przedmiocie regulacyi górnego Dniestru . 757
162. Wniosek posła Goldmana w przedmiocie zmiany §. 9. statutu szkoły wydziałowej żeńskiej, tudzież kursów nauki dopełniającej we Lwowie . . 759
163. Sprawozdanie komisyi budżetowej o zamknięciu rachunków funduszów indemnizacyjnych za rok 1888. 760
164. Sprawozdanie komisyi gospodarstwa krajowego z przedłożenia Wydziału krajowego o szkołach rolniczych i folwarku w Dublanach. . . 761
165. Sprawozdanie komisyi administracyjnej o kolei Karola Ludwika. . 765
166. Sprawozdanie komisyi gospodarstwa krajowego o sprawozdaniu Wydziału krajowego, dotyczącego regulacyi rzeki Nowego Brnia z dopływami . . . 789
167. Sprawozdanie komisyi gospodarstwa krajowego o sprawozdaniu Wydziału krajowego

Liczba alegatu | Stronica sten. sprawozdania

z czynności tyczących się krajowej szkoły gospodarstwa lasowego we Lwowie 790
168. Sprawozdanie komisyi bankowej o sprawozdaniu Wydziału krajowego dotyczącem banku krajowego 793
169. Sprawozdanie komisyi bankowej o wniosku posła Merunowicza w przedmiocie popierania lokalnych stowarzyszeń kredytowych systemu Raiffeisena . 796
170. Sprawozdanie komisyi asekuracyjnej o przedłożeniu Wydziału krajowego z projektem ustawy nakładającej na towarzystwa ubezpieczeń od ognia, działające w Galicyi obowiązek przyczyniania się do kosztów utrzymania służby pożarnej . 811
171. Sprawozdanie mniejszości komisyi asekuracyjnej o przedłożeniu Wydziału krajowego z projektem ustawy nakładającej na towarzystwa ubezpieczeń od ognia operujące w Galicyi obowiązek przyczyniania się do kosztów utrzymania służby pożarnej 811
172. Sprawozdanie komisyi gospodarstwa krajowego o wniosku posła Huryka w przedmiocie udzielania włościanom surowicy i soli kamiennej . . 835
173. Sprawozdanie komisyi podatkowej w sprawie załatwienia petycyi wydziału Rady powiatowej w Sokalu, względem uwolnienia od podatków budynków, będących własnością reprezentacyj powiatowych 837
174. Sprawozdanie komisyi gminnej o sprawozdaniu Wydziału krajowego z czynności departamentu I. za czas od 1. lipca 1888 do końca czerwca 1889 r. . . 837
175. Sprawozdanie komisyi gminnej o petycyi wyborców i mieszkańców powiatu turczańskiego w sprawie procesów o obrazę honoru . . . 843
176. Sprawozdanie komisyi petycyjnej o petycyach gmin Bohorodczany stare, Monastyrczany, Sołotwina i Żuraki w powiecie bohorodczańskim, tudzież o petycyi gmin Tiapcza, Hoszów, Hozijów i Podbereź w powiecie dolińskim w sprawie szkód, zrządzonych im przez nadużycia w spławianiu drzewa rzekami . . . 846
177. Sprawozdanie komisyi administracyjnej o sprawozdaniu Wydziału krajowego w przedmiocie wyłączenia przysiółka Chatki ze związku gminy Jastrzębków a przyłączenie takowego do gminy Sroki ad Szczerzec w powiecie lwowskim . . 846
178. Sprawozdanie komisyi prawniczej o piśmie c. k. sądu powiatowego w Zbarażu z dnia 23. października 1889 l. 2304 domagającego się uchylenia nietykalności poselskiej ks. Mikołaja Siczyńskiego 850
179. Sprawozdanie komisyi administracyjnej o czynnościach V. departamentu Wydziału krajowego, dotyczących zdrowia publicznego . . . 850
180. Sprawozdanie komisyi górniczej o sprawozdaniu Wydziału krajowego w przedmiocie spraw górniczych 855
181. Sprawozdanie komisyi gospodarstwa krajowego o wniosku posła Grossá w sprawie gorzelnianej 857
182. Sprawozdanie komisyi budżetowej o budżecie krajowym na rok 1890 . . 891
183. Sprawozdanie komisyi podatkowej z wniosku posłów Polanowskiego i Siczyńskiego dotyczącego zwolnienia hodowców bydła, zabijających takowe na wspólne spożycie od podatku konsumcyjnego, wyjątkowo na rok 1890 . . 909
184. Sprawozdanie komisyi prawniczej o petycyi stowarzyszenia galicyjskich kandydatów notaryalnych we Lwowie, dotyczącej przyznania tym kandydatom czynnego i biernego prawa wyboru do Sejmu krajowego 910

Liczba alegatu | Stronica sten. sprawozdania

185. Sprawozdanie komisyi administracyjnej o wniosku posła Chamca i towarzyszy dotyczącym budowy kolei lokalnych wschodnio-galicyjskich . . 941
186. Sprawozdanie komisyi prawniczej o wniosku posła Okuniewskiego co do uregulowania sprawy dostarczania podwód 952
187. Sprawozdanie komisyi przemysłowej o wniosku posła Michalskiego w przedmiocie polecenia władzom i instytucyom państwowym, by wszystkie w zakres rękodzielnictwa wchodzące potrzeby zakładów, ich zarządom powierzonych, zaspokajały u krajowych przemysłowców 954
188. Sprawozdanie komisyi budżetowej o preliminarzu wydatków i dochodów funduszu indemnizacyjnego wschodnio-galicyjskiego i krakowskiego na rok 1890 . 1031
189. Sprawozdanie komisyi prawniczej o wniosku posła Madeyskiego w przedmiocie postępowania sądowego w sprawach karnych . . . 1122
190. Sprawozdanie komisyi prawniczej o wniosku posła Mikołaja Torosiewicza względem upoważnienia sądów do spisywania ugód między stronami, dotyczących przeniesienia własności nieruchomej, wartości nieprzenoszącej 200 zł., tudzież o wniosku posła Teliszewskiego względem uwolnienia od opłaty stemplowej wszystkich podań, odnoszących się do wpisów tabularnych nieruchomości wartości niżej 300 zł. i wprowadzenia w tych sprawach tabularnych postępowania bezpośredniego, opartego na przepisie §. 434 ustawy cywilnej 1127
191. Sprawozdanie komisyi drogowej z przedłożenia Wydziału krajowego w przedmiocie budowy drogi, łączącej Zakopane z drogami Królestwa węgierskiego, z petycyi gości kąpielowych w Zakopanem oraz towarzystwa tatrzańskiego w sprawie poprawy dróg gminnych 1137
192. Sprawozdanie komisyi administracyjnej o wniosku Wydziału krajowego w sprawie przeniesienia miejscowości Tarnawa górna i dolna z okręgu reprezentacyi powiatowej w Żywcu do takiejże w Wadowicach, i miejscowości Hroszówka, Jabłonica ruska i Ulucz z okręgu reprezentacyi powiatowej w Dobromilu do takiejże w Brzozowie 1139
193. Sprawozdanie komisyi administracyjnej o wniosku Wydziału krajowego w sprawie przeniesienia gminy i obszaru dworskiego Jskań z okręgu reprezentacyi powiatowej w Dobromilu do okręgu reprezentacyi powiatowej w Przemyślu. . . 1140
194. Sprawozdanie komisyi gospodarstwa krajowego z przedłożenia Wydziału krajowego, dotyczącego krajowej średniej szkoły rolniczej, szkoły ogrodniczej i folwarku w Czernichowie 1142
195. Sprawozdanie komisyi gospodarstwa krajowego o sprawozdaniu Wydziału krajowego z czynności tyczących się krajowych niższych szkół rolniczych i krajowej szkoły ogrodniczej 1150
196. Sprawozdanie komisyi gospodarstwa krajowego o czynnościach Wydziału krajowego w sprawach tyczących się gospodarstwa rolnego i leśnego oraz w sprawach melioracyjnych 1154
197. Sprawozdanie komisyi prawniczej o wnioskach posłów Teliszewskiego i Żardeckiego w sprawie należytości za doręczanie pism sądowych . . 1158
198. Sprawozdanie komisyi prawniczej o wniosku Wydziału krajowego w przedmiocie udzielania c. k. rządowi opinii względem przeniesienia miejscowości Magdalówka z okręgu c. k. sądu powiatowego w Mikulińcach i c. k. starostwa w Tarnopolu do okręgu c. k. sądu powiatowego i c. k. starostwa w Skałacie . . . 1161

Liczba alegatu | Stronica sten. sprawozdania

199. Sprawozdanie komisyi przemysłowej o sprawozdaniu Wydziału krajowego odnoszącego się do załatwienia uchwał sejmowych w sprawie opodatkowania towarzystw zarobkowych i przemysłu domowego 1161
200. Sprawozdanie komisyi asekuracyjnej o wniosku posła Kramarczyka i towarzyszy w sprawie zaprowadzenia powszechnej przymusowej asekuracyi i krajowego zakładu asekuracyjnego 1162
201. Sprawozdanie komisyi drogowej o czynnościach IV. departamentu Wydziału krajowego 1163
202. Sprawozdanie komisyi prawniczej o czynnościach VI. departamentu Wydziału krajowego za czas od 1. lipca 1888 do końca czerwca 1889 . . . 1163
203. Sprawozdanie komisyi administracyjnej o wniosku posła Kramarczyka, petycyi c. k. towarzystwa rolniczego krakowskiego i petycyj domagających się zmiany niektórych postanowień dotyczących zarazy pyskowej i racicowej . 1163

Nie przyszły pod obrady Sejmu:

204. Sprawozdanie komisyi petycyjnej w przedmiocie petycyi Julii Kraczyłowej, wdowy po ekspedytorze Wydziału krajowego, o zezwolenie wypłacenia jej kwoty 142 zł. 1 ct. spłaconej przez jej męża Antoniego Kraczyłę na poczet zaliczki udzielonej mu przez Wys. Sejm w roku 1887 a ściągniętej przez Wydział krajowy na częściowe pokrycie drugiej zaliczki, udzielonej Antoniemu Kraczyle na płacę w wysokości 325 zł. przez Wydział krajowy.

205. Sprawozdanie komisyi petycyjnej o petycyi Jana Kamińskiego, byłego starszego dozorcy w Kulparkowie i udzielenie zajęcia lub wsparcia.

206. Sprawozdanie komisyi gospodarstwa krajowego z petycyi c. k. galicyjskiego towarzystwa gospodarskiego w przedmiocie ustawy o przymusowem tępieniu myszy polnych.

207. Sprawozdanie komisyi petycyjnej o petycyi pp. Henryka Spalke, Karola Widmana, Mikołaja Karczewskiego, Michała Walichiewicza, Józefa Pini i Tadeusza Ostroróg Sadowskiego członków upadłego towarzystwa kredytowego miejskiego, imieniem własnem i swych mocodawców o ingerencyę Wys. Sejmu w sprawie pokrzywdzonych członków tegoż towarzystwa.

208. Sprawozdanie komisyi gospodarstwa krajowego o wniosku posła Polanowskiego i towarzyszy o subwencyę z funduszu przemysłowego dla czterech fabryk mączki kartoflanej (krochmalu).

209. Sprawozdanie komisyi gospodarstwa krajowego o sprawozdaniu Wydziału krajowego o udzielenie gminie Czajkowa powiatu mieleckiego bezzwrotnego zasiłku na pokrycie datków konkurencyjnych do funduszu regulacyjnego Krzemienicy i Babulówki z dopływami w kwocie 500 zł.

210. Sprawozdanie komisyi prawniczej o wniosku posła Teliszewskiego, aby wezwano c. k. rząd w przedmiocie wykonywania §§. 27, 28 i 29 ordynacyi wyborczej sejmowej, zgodnie z tekstem niemieckim sejmowej ordynacyi wyborczej z dnia 26. lutego 1861, do wprowadzenia w przekłady polskie i ruskie, (wyż wspomnianych paragrafów) terminów właściwych odpowiadających tekstowi niemieckiemu.

211. Sprawozdanie komisyi prawniczej o wniosku posła Weigla co do wezwania c. k. rządu, aby przestrzegano istniejące przepisy co do prowadzenia ksiąg wodnych u władz politycznych powiatowych w kraju.

Liczba alegatu

212. Sprawozdanie komisyi budżetowej o przedłożeniu Wydziału krajowego ze sprawozdania o fundacyi Stanisława hr. Skarbka.
213. Sprawozdanie komisyi administracyjnej o przedłożeniu Wydziału krajowego z projektem ustawy o policyi ogniowej dla miast i miasteczek.
214. Sprawozdanie komisyi szkolnej z wniosku posła Goldmana w przedmiocie zmiany §. 9 statutu szkoły wydziałowej żeńskiej, tudzież kursów nauki dopełniającej we Lwowie.
215. Sprawozdanie komisyi sanitarnej o przedłożeniu rządowem, dotyczącem urządzenia służby zdrowia w gminach.
216. Wniosek miejscowej komisyi sanitarnej o przedłożeniu rządowem], dotyczącem urządzenia służby zdrowia w gminach.
217. Sprawozdanie komisyi prawniczej o opinii Wydziału krajowego co do nieustanowienia na teraz w okręgu c. k. starostwa w Brzesku czwartego c. k. sądu powiatowego w Czchowie lub Zakliczynie i petycyi miasteczka Zakliczyn w tym samym okręgu o konieczności zaprowadzenia takiego sądu z siedzibą w Zakliczynie.
218. Sprawozdanie komisyi gospodarstwa krajowego o wniosku posła Reya w sprawie założenia w powiecie mieleckim szkoły rolniczej niższej i szkoły koszykarskiej.
219. Sprawozdanie komisyi szkolnej o wnioskach posła Romańczuka w przedmiocie założenia jednego nowego gimnazyum z ruskim językiem wykładowym oraz paralelek ruskich przy gimnazyach ruskich w Kołomyi i Tarnopolu, dalej w przedmiocie założenia seminaryum nauczycielskiego męskiego z ruskim językiem wykładowym oraz przeprowadzenia utrakwizmu językowego w seminaryach nauczycielskich we Lwowie, Stanisławowie, Tarnopolu i Przemyślu.
220. Sprawozdanie komisyi drogowej o wnioskach posła Stanisława Jędrzejowicza w sprawie reformy ustawy drogowej.
221. Sprawozdanie komisyi przemysłowej o wniosku posła Rutowskiego i towarzyszy w przedmiocie zmiany niektórych postanowień ustawy krajowej z dnia 20. stycznia 1886 dz. u. kr. Nr. 17 zapewniającej ulgi podatkowe w dodatkach do podatków dla nowo powstających zakładów przemysłowych.
222. Wniosek posła Romańczuka w sprawie możności używania języka ruskiego sprawozdawcy komisyi sejmowej.

L. S. 3.

Aleg. 1.

Przedłożenie rządowe.

Z c. k. Prezydyum Namiestnictwa we Lwowie.

L. 11.634/pr.

Do

Jego Ekscelencyi Jaśnie Wielmożnego

Jana hr. Tarnowskiego

c. k. rzecz. tajnego Radcy, Marszałka kraj. Królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego Księstwa Krakowskiego etc.

we Lwowie.

Wasza Ekscelencyo!

Na mocy reskryptu Jego Ekscelencyi Pana Ministra skarbu z dnia 20. b. m. l. 30.768 mam zaszczyt złożyć do laski Marszałkowskiej jako przedłożenie rządowe preliminarze funduszów indemnizacyjnych Galicyi wschodniej i zachodniej oraz Wielkiego Księstwa Krakowskiego na rok 1890. Zarazem mam zaszczyt złożyć do laski Marszałkowskiej jako dalsze przedłożenie rządowe zamknięcie rachunków pomienionych funduszów za rok 1888.

Racz Wasza Ekscelencya zamieścić oba te przedłożenia rządowe na porządku dziennym jednego z pierwszych posiedzeń sejmowych.

Racz Ekscelencyo przyjąć wyraz mojego wysokiego poważania.

Lwów dnia 28. września 1889.

Badeni w. r.

Sumaryczny preliminarz

funduszu indemnizacyjnego

dla Galicyi wschodniej

na rok 1890.

Z drukarni Pillera i Spółki.

A. Pokrycie

Liczba porządkowa i załączników	Wymienienie rubryk	Rzeczywista wynikłość w r. 1888.	Preliminowano na rok 1889.	Wniosek c. k. rządu na r. 1890.	Uwagi
		Zł. wal. austr.			
	I. Od obowiązanych.				
1/1	Wpłata kapitałów	3.103	3.500	2.935	
2/2	" rent	759	503	443	
3/3	Odsetki za zwłokę i inne dochody	9.572	9.648	9.052	
	II. Własne dochody.				
4/4	Odsetki od zakupionych obligacyj indemnizacyjnych . .	—	40.010	29 520	
5/5	Dochód za sprzedane obligacye indemnizacyjne	12.480	29.100	—	
6/6	Dochód za wylosowane obligacye indemnizacyjne . . .	63.000	61.443	50.256	
	Zwrócone wkładki kasy oszczędności	105	—	—	
7/7	Odsetki od ulokowanych kapitałów	2	—	4.550	
	III. Dochody ze zwrotu zaliczek.				
8/8	Zwrócone zaliczki	285	2.800	2.000	
	IV. Od kraju.				
9/9	Dodatki indemn. od podatków	2,015.482	2,038.857	2,061.166	
	Daniny od zboża i soli . . .	—	—	—	
	V. Ze skarbu państwa.				
	Wynagrodzenie laudemialne .	—	—	—	
	Odsetki od ulokowanych nadwyżek funduszowych . . .	—	—	—	
	Zwroty kapitałów od c. k. skarbu państwa	—	—	—	
10	Zaliczki ze skarbu państwa: *a)* nieoprocentowane . . .	1,380.438	1,430.108	1,451.422	Do l. p. 10. Z przyzwolonej subwencyi rocznych 2.625.000 zł.
	b) oprocentowane	—	—	—	
	Zwrot zaliczek do innych funduszów indemnizacyjnych .	—	—	—	
	Razem . .	3,485.226	3,615.969	3,611.344	
	W porównaniu z potrzebą w kwocie	—	3,615.318	3.561.669	
	pozostaje do lokowania . . .	—	651	49.675	
	albo ubytek z zapasu kasowego pokryć się mający	—	—	—	

B. Potrzeby

Liczba porządkowa i załączników	Wymienienie rubryk	Rzeczywista wynikłość w r. 1888.	Preliminowano na rok 1889.	Wniosek c. k. rządu na r. 1890.	Uwagi
		Zł. wal. austr.			
11/10	Koszta zarządu	16.591	16.200	15.043	
12/11	Spłata kapitałów:				
	a) przez losowanie	2,151.565	2,292.915	2 354.100	
	b) przez wykupno obligacyj	—	—	—	
	Kwoty wyrównawcze w kapitale	—	—	—	
	" " w rentach	—	—	—	
13/12	Renty dla uprawnionych . .	1,350.485	1,304.868	1,190.786	
14/13	Wynagrodzenie za zakupione obligacye indemnizacyjne .	106	—	—	
	Odsetki od kapitałów dłużnych skarbowi państwa	—	—	—	
15/14	Zaliczki zwrotne	1.023	1.200	1.500	
	Zwroty zaliczek ze skarbu państwa	—	—	—	
16/15	Rozmaite wydatki	483	135	240	
	Zwrot zaliczek otrzymanych z innych funduszów indemniz.	—	—	—	
	Razem . .	3,520.253	3,615.318	3,561.669	

Załącznik 1. do pokrycia.

Liczba porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1888.	Preliminowano na r. 1889.	Wniosek rządu na r. 1890.	Uwagi
		Zł. wal. austr.			
	Wpłata kapitałów.				
1	Z końcem roku 1888 pozostało niespłaconych kapitałów wykupna za dziesięcinę, meszne i czynsze emfiteutyczne w kwocie . . 19.968 zł. 35½ ct. Gdy w r. 1889 prawdopodobnie nic nie przybędzie, a na powyższą należytość w roku 1889 może być spłacone . . . . 3.500 „ — „ przeto pozostanie 16.468 zł. 35½ ct. z której przypada według planu spłaty na rok 1890.	3.103	3.500	2.935	

Załącznik 2. do pokrycia.

Liczba porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1888.	Preliminowano na r. 1889.	Wniosek rządu na r. 1890.	Uwagi
	Wpłata rent.				
1	Od kapitałów wykupna podług załącznika 1. pokrycia, ma jako 5% odsetki według planu spłaty wpłynąć w r. 1890.	759	503	443	

Załącznik 3. do pokrycia.

Liczba porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1888.	Preliminowano na r. 1889.	Wniosek rządu na r. 1890.	Uwagi
		Zł. wal. austr.			
	Odsetki za zwłokę i inne różne dochody.				Na podstawie trzechletniego przecięcia.
1	Odsetki za zwłokę od rat w terminach niespłaconych . . .	521	934	679	
2	Zwroty kosztów podróży . .	1.307	1.165	1.448	
3	Taksy za przepisanie obligacyj indemnizacyjnych	69	108	86	
4	Zwroty za brakujące kupony od obligacyj indemnizacyjn.	7.260	7.100	6.353	
5	Zwroty rachunkowe i inne .	415	341	486	
	Razem . .	9.572	9.648	9.052	

Załącznik 4. do pokrycia.

	Odsetki od zakupionych obligacyj indemnizacyjnych.				
1	Stan zakupionych obligacyj indemnizacyjnych na rzecz funduszu indemnizacyjnego Galicyi wschodniej wynosił z końcem czerwca 1889. 562.300 zł. m. k. czyli w. a. 590.415 „ czyni zatem 5%	—	40.010	29.520	

Załącznik 5. do pokrycia.

	Dochód za sprzedane obligacye indemnizacyjne.				Na rok 1890 nie preliminuje się żadnej kwoty, gdyż własne dochody i subwencya ze skarbu państwa wystarczą na pokrycie wydatków.
1	Za obligacye indemnizacyjne sprzedane w celu pokrycia bieżących wydatków funduszowych	12.480	29.100	—	

Załącznik 6. do pokrycia.

Liczba porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1888.	Preliminowano na r. 1889.	Wniosek rządu na r. 1890.	Uwagi
		Zł. wal. austr.			
1	**Dochód z wylosowanych obligacyj indemnizacyjnych.**	63.000	61.443	50.256	W roku 1888 ustanowiono do wylosowania obligacyj w imiennej wartości . . . 2,065.000 zł. własnych obligacyj posiadał ten fundusz z końcem roku 1887. . . . . 765.310 „ Z tego wylosowano w roku 1888. . . 60.000 „ czyli w. a. . . . 63 000 „ Na rok 1890 ustanowiono obligacye do wylosowania w im. wartości . . . . 2,242 000 zł. własnych obligacyj posiada fundusz z końcem czerwca 1889. r. . . . . 562.300 „ W st sunku zatem miałyby być wylosowane obligacye w imien. wartości 47.863 „ czyli w. a. . . . 50.256 „ które się też preliminuje.

Załącznik 7. do pokrycia.

Liczba porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1888.	Preliminowano na r. 1889.	Wniosek rządu na r. 1890.	Uwagi
1	**Odsetki od czasowych nadwyżek funduszu indemnizacyjnego Galicyi wschodniej umieszczonych korzystnie w galic. Banku krajowym . . . .**	2	—	4.550	Stosownie do powziętej przez Wysoki Sejm na posiedzeniu z 20. grudnia 1887 a przez Wysokie Ministerstwo spraw wewnętrznych reskryptem z 5. października 1888 l. 1575 zatwierdzonej uchwały, aby czasowe nadwyżki funduszów indemnizacyjnych umieszczać korzystnie, preliminuje się dochód ten na podstawie odsetek za I. półrocze 1889 uzyskanych.

Załącznik 8. do pokrycia.

Liczba porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1888	Preliminowano na r. 1889.	Wniosek rządu na r. 1890.	Uwagi
		Zł. wal. austr.			
	Zwrócone zaliczki.				
1	Zwrot zaliczek danych na płace etatowe, koszta kancelaryjne w latach poprzednich i w r. 1890	285	2.800	2.000	Ze względu na wynik ostatnich trzech lat, tudzież na przypisane do zwrotu zaliczki.

Załącznik 9. do pokrycia.

Liczba porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1888	Preliminowano na r. 1889.	Wniosek rządu na r. 1890.	Uwagi
	Dodatki indemnizacyjne.				
1	Podług załączonego zestawienia z przedłożonych wykazów urzędów podatkowych Galicyi wschodniej wynosi sprawdzona należytość podatków w r. 1888. . . 7,633.949 zł. 60 ct. W braku innej podstawy służy powyższa kwota do wymiaru dodatków indemnizacyjnych po 27 ct. od jednego guldena podatkowego na rok 1890.	2,015.482	2,038.857	2.061.166	

Wykaz

podatków bezpośrednich wraz z dodatkami przypisanych na rok 1888.

Liczba porządkowa	C. k. urząd podatkowy	Podatki											
		gruntowy		domowo-czynszowy		domowo-klasowy		zarobkowy		dochodowy		Razem	
		zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
1	Bircza . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2	Bohorodczany	25.064	99	1 832	54	13.891	15	5.313	73½	4.355	08½	50.457	50
3	Borszczów .	111.125	91	3.989	88	30.189	35	10.864	90	17.476	16½	173.646	20½
4	Bóbrka . .	75.907	82	2.242	93	17.504	83	5.668	05	8.461	16	109.784	79
5	Brody . . .	60.937	71	17.172	01	18.954	07	9.593	28	9.483	46	116.140	53
6	Brzeżany . .	93.715	98	10.799	93½	20.618	67	10.508	01	13.197	16½	148.839	76
7	Brzozów . .	42.726	51	1 481	81	19.521	05	4.641	64	4.732	85½	73.103	86½
8	Buczacz . .	105.372	15	13.368	41	25.613	70	15.193	54½	14.692	04½	174.239	85
9	Cieszanów .	59.281	—	2.561	—	19.349	—	7.554	—	9.665	—	98.410	—
10	Czortków . .	73.978	98	4.189	09	17.048	60	5.532	16½	3.372	38½	104.121	22
11	Dobromil . .	29.659	87½	2.952	83	15.870	75	6.038	83	7.042	96	61.565	24½
12	Dolina . . .	37.286	87	2.960	86	20.831	96	8.616	69	8.650	43½	78.346	81½
13	Drohobycz .	96.262	45	24.398	74	23.168	25	27.560	82½	33.022	—	204.412	26½
14	Gródek . .	69.697	80	5.073	94	16.536	60	7.303	—	8.204	79	106.816	13
15	Halicz . . .	29.123	84	1.091	76	9.771	35	2.535	46	3.589	70	46.112	11
16	Horodenka .	105.420	10	1.690	80	23.438	30	7.680	87	13.308	94	151.539	01
17	Husiatyn . .	93.783	25	5.848	38	22.123	—	8.544	55½	13.333	28½	143.632	47
18	Jarosław . .	138.199	51	21.412	40	28.741	01	13.443	41½	16.905	85½	218.702	19
19	Jaworów . .	59.861	27	3.882	12	18.430	20	8.022	45½	8.042	94½	98.238	99
20	Kałusz . . .	45.580	89	2.737	34	18.931	57½	4.957	27	6.658	03½	78.865	10½
21	Kamionka .	97.841	71	2.476	18	23.828	05	8.770	28½	13 392	44	146.308	66½
22	Kołomyja . .	64.050	74	14.196	58½	23.977	49	16.161	75	21.619	81	140.006	37½
23	Kosów . .	35.164	62	2.168	47	23.080	55	6.026	01	5.084	88½	71.524	53½
24	Lisko . . .	27.674	05	1.574	—	11.422	29	3.292	37½	4.768	26½	48.730	98
25	Lwów . . .	133.395	65	683 270	26	26.852	36	116.617	48	620.502	65	1,580 638	40
26	Mikulińce .	32.114	07	875	84	7.418	30	2.998	62	2.805	46	46.212	29
27	Mościska . .	74.319	57	3.361	64	19.115	75	4.314	43	6.620	35	107.731	74
28	Nadwórna .	27.087	30	2.423	18	17.110	65	6.756	81	6.863	52	60.241	46
29	Niżankowice	28.489	15	352	26	4.782	26	818	55	1.413	18	35.855	40
30	Peczeniżyn .	12.579	39	1.299	93	8.282	45	7.259	39½	12.859	78½	42.280	95

Liczba porządkowa	C. k. urząd podatkowy	Podatki											
		gruntowy		domowo-czynszowy		domowo-klasowy		zarobkowy		dochodowy		Razem	
		zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
31	Podhajce . .	90.261	06	3.505	96	20.206	05	8.315	53	11.729	52	134.018	12
32	Przemyśl . .	83.402	—	43.667	—	17.336	—	20.028	—	34.231	—	198.664	—
33	Przemyślany	64.616	22	2.175	33	17.605	50	5.112	23	7.540	83½	97.050	11½
34	Rawa . . .	70.028	53½	3.102	24	23.915	30	9.678	48½	9.705	50	116.430	06
35	Rohatyn . .	93.667	20	2.745	98½	23.328	50	6.508	19	11.249	16	137.499	03½
36	Rudki . . .	60.596	29	2.048	14	16.064	15	3.950	73	5.294	84	87.954	15
37	Rymanów .	3.905	69	548	71½	642	32	510	33	1.258	49	6.865	54½
38	Sambor . .	88.841	26	11.775	92	20.878	01	9.308	14	7.545	79	138.349	12
39	Sanok . . .	55.065	77	9.059	79	21.124	44	7.768	06	7.515	93	100.533	99
40	Sieniawa . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
41	Skałat . . .	85.622	24	10.301	76	20.791	—	11.456	08	9.911	69½	138.082	77½
42	Skole . . .	18.159	95½	774	15	9.741	65	4.840	05½	5.075	09½	38.590	90½
43	Śniatyn . .	62.823	56	4.306	18	22.533	60	9.569	90	8.062	75	107.295	99
44	Sokal . . .	109.596	36	3.789	55	22.437	60	12.537	45	24.990	65	173.351	61
45	Stanisławów .	30.624	90	41.435	31	9.760	15	17.983	12	18.257	66½	118.061	14½
46	Staremiasto .	25.907	37	2.224	76	13.410	80	5.147	04	2.365	23	49.055	80
47	Stryj . . .	45.521	31	18.907	62	10.051	00½	10.299	18	11.866	05	96.645	16½
48	Szczerzec . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
49	Tarnopol . .	97.800	22	44.896	71	17.294	55	18.262	46½	13.174	44	191.428	38½
50	Tłumacz . .	58.019	37	4.352	36	23.170	55	7.408	86½	11.161	98½	104.113	13
51	Trembowla .	74.600	79	2.218	77	18.793	45	6.777	14	6.012	26½	108.402	41½
52	Turka . . .	29.724	92	1.305	44	15.374	40	3.870	75	3.273	15	53.548	66
53	Ustrzyki dol.	15.442	08	1.187	25	7.437	45	2.912	42½	2.774	13½	29.753	34
54	Zaleszczyki .	77.137	48	4.905	22	20.557	85	9.273	94	9.106	35	120.980	84
55	Załośce . .	26.069	82	668	24	8.956	55	2.153	66½	2.494	79½	40.343	07
56	Zbaraż . . .	82.920	12	1.794	85	17.246	—	4.553	16	3.643	84½	110.157	97½
57	Zborów . .	51.632	32	1.442	08	11.633	41	3.761	43	4.331	64	72.800	88
58	Złoczów . .	78.889	44	7.301	15	23.336	87	10.737	58	12.366	79	132.631	83
59	Żółkiew . .	72.952	70½	4.531	52	19.106	10	8.270	78½	8.407	36½	113.268	47½
60	Żydaczów .	64.996	17	4.725	37	15.413	09	5.660	12	13.291	46	104.086	21
	Razem .	3,604.528	91	1,081.382	49	1,014.549	91	569.243	24	1,166.763	03	7,436.467	58

	zł.	ct.
Do tego: podatki od kolei Karola Ludwika (linia Lwów-Kraków)	110.889	46
„ „ „ „ „ („ Brody-Podwołoczyska	40.292	46
„ „ „ Czerniowiecko-Jasskiej	45.148	92
„ „ „ Arcyksięcia Albrechta (własna linia)	945	—
„ „ „ „ „ (Dolina-Wygoda)	206	18
Ogółem	7,633.949	60

Załącznik 10. do potrzeb.

Preliminarz

wydatków c. k. Namiestnictwa jako Dyrekcyi funduszów indemnizacyjnych, tudzież c. k. Namiestnictwa jako komisyi krajowej i komisyi lokalnej dla spraw odkupu i regulacyi ciężarów gruntowych, z funduszu indemnizacyjnego Galicyi wschodniej pokryć się mających

na rok słoneczny 1890.

A. C. k. Namiestnictwo

Numer załącznika	Wymienienie rubryk	Rzeczywista wynikłość z r. 1888.	Preliminowano na rok 1889.	Wniosek c. k. rządu na r. 1890.	Uwagi
		Zł. wal. austr.			
1	Płace, dodatki i wynagrodzenia dla służby	6.865	7.144	7.019	Podział kosztów zarządu na wszystkie trzy fundusze indemnizacyjne nastąpił na podstawie dekretu ministeryalnego z dnia 1. października 1867 l. 15.871, podług którego fundusz indemniz. Galicyi wschodniej 22/35 części wszystkich wydatków ponosi.
2	Dodatki aktywalne	1.232	1.232	1.270	
3	Dyurny	1.090	1.101	1.101	
4	Remuneracye i zapomogi . .	1.886	1.886	1.886	
5	Potrzeby kancelaryjne . . .	1.248	1.235	1.886	
6	Czynsze na mieszkania . . .	564	564	564	
7	Koszta podróży	11	12	11	
8	Rozmaite wydatki	—	6	6	
	Razem . .	12.896	13.180	13.743	
	Do tego wydatki komisyi miejscowej dla spraw odkupu i uporządkowania ciężarów gruntowych	3.695	3.020	1.300	
	Ogólna suma . .	16.591	16.200	15.043	

Numer załącznika	C. k. komisya lokalna Wymienienie rubryk	Rzeczywista wynikłość w r. 1888. (Zł. wal. austr.)	Preliminowano na rok 1889. (Zł. wal. austr.)	Wniosek c. k. rządu na r. 1890. (Zł. wal. austr.)	Uwagi
9	Płace, dodatki i wynagrodzenia dla służby	1.725	1.700	—	
10	Dodatki aktywalne	300	300	—	
11	Dyurny	366	365	—	
12	Remuneracye i zapomogi . .	—	—	—	
13	Potrzeby kancelaryjne . . .	38	50	—	
14	Koszta podróży i dyety rzeczoznawców	1.266	600	1.300	
15	Czynsze za pomieszkania . .	—	—	—	
16	Rozmaite wydatki	—	5	—	
	Razem . .	3.695	3.020	1.300	

Alegat 1. do załącznika 10. do potrzeb.

Liczba porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1888.	Preliminowano na r. 1889.	Wniosek rządu na r. 1890.	Uwagi
		Zł. wal. austr.			
	Płace, dodatki funkcyjne i wynagrodzenia dla c. k. Namiestnictwa.				Wniosek na rok 1890 stawia się według teraźniejszego stanu urzędników i sług przy c. k. Namiestnictwie jako Dyrekcyi funduszów indemnizacyjnych i komisyi krajowej serwitutowej.
1	Dla zastępcy prezesa dodatek roczny w kwocie . 400 zł.				
2	1 radca Namiestnictwa z roczną płacą . . 3.600 „				
3	1 sekretarz referujący 1.400 „ z dodatkiem rocznym 250 „				
4	2 komisarzy powiatowych a to: jeden á . . 1.300 zł. drugi á . . 1.100 „ 2.400 „				
5	1 konceptowy praktykant z rocznem adjutum . . . . 500 „				
	Oddział manipulacyjny.				
6	2 oficyałów c. k. Namiestnictwa z roczną płacą po 1.000 zł. . 2.000 „				
	Służba.				
7	1 woźny z roczną płacą 400 „				
8	1 stróż z rocznem wynagrodzeniem . . 216 „				
	Razem . 11.166 zł.				
	Z tego przypada na fundusz indemnizac. Galicyi wschodniej $^{22}/_{35}$ części	6.865	7.144	7.019	
	Galicyi zachodniej $^{12}/_{35}$ części	3.745	3.897	3.828	
	Wielkiego Księstwa Krakowskiego $^{1}/_{35}$ część	312	325	319	
	Ogółem .	10.922	11.366	11.166	

Alegat 2. do załącznika 10. do potrzeb.

Liczba porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1888.	Preliminowano na r. 1889.	Wniosek rządu na r. 1890.	Uwagi
		Zł. wal. austr.			
	Dodatki aktywalne.				Wniosek zawiera systemizowane dodatki aktywalne urzędników i sług wymienionych w alegacie 1.
1	1 radca c. k. Namiestnictwa rocznie . . . 480 zł.				
2	1 sekretarz c. k. Namiestnictwa rocznie 360 „				
3	2 komisarzy powiatowych po 300 zł. . . 600 „				
4	2 oficyałów c. k. Namiestnictwa po 240 zł. 480 „				
5	1 woźny 25% od 400 zł. 100 „				
	Razem . 2.020 zł.				
	z których przypada na fundusz indemnizacyjny Galicyi wschodniej 22/35 części . .	1.232	1.232	1.270	
	Galicyi zachodniej 12/35 części	672	672	692	
	Wielkiego Księstwa Krakowskiego 1/35 część	56	56	58	
	Ogółem .	1.960	1.960	2.020	

Alegat 3. do załącznika 10. do potrzeb.

Liczba porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1888.	Preliminowano na r. 1889.	Wniosek rządu na r. 1890.	Uwagi
	Dyurna.				Wniosek według obecnego stanu zatrudnionych dyurnistów i prawdopodobnej potrzeby na rok 1890.
1	4 dyurnistów po 1 zł. 20 ct. dziennie, razem . 1.752 zł.				
	z których przypada na fundusz indemnizacyjny Galicyi wschodniej 22/35 części . .	1.090	1.101	1.101	
	Galicyi zachodniej 12/35 części	594	601	601	
	Wielkiego Księstwa Krakowskiego 1/35 część	49	50	50	
	Ogółem .	1.733	1.752	1.752	

Alegat 4. do załącznika 10. do potrzeb.

Liczba porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1888.	Preliminowano na r. 1889.	Wniosek rządu na r. 1890.	Uwagi
	Renumeracye i zapomogi.				Według budżetu zezwolonego na rok 1889.
1	Dla c. k. Namiestnictwa i komisyi lokalnej serwitutowej, Galicyi wschodniej,				
	z których przypada na fundusz indemnizacyjny Galicyi wschodniej 22/35 części . .	1.886	1.886	1.886	
	Galicyi zachodniej 12/35 części	1.028	1.028	1.028	
	Wielkiego Księstwa Krakowskiego 1/35 część	86	86	86	
	Ogółem .	3.000	3.000	3.000	

Alegat 5. do załącznika 10. do potrzeb.

Liczba porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1888.	Preliminowano na r. 1889.	Wniosek rządu na r. 1890.	Uwagi
		Zł. wal. austr.			
	Potrzeby kancelaryjne.				Wniosek jest wobec wyniku dla tego większy, ponieważ wskutek wielkiej ilości nit utrudniających losowanie okazuje się w roku 1890 potrzeba wystawienia i włożenia nowych kartek do urn, przez co wydatki tego działu się powiększą.
1	na opał lokalu . . . 295 zł.				
2	papier i inne rekwizyta do pisania . . . . 450 „				
3	druki, litografie i efekta kredytowe . . . . 400 „				
4	roboty introligatorskie 100 „				
5	czyszczenie lokalu . . 155 „				
6	sprzęty kancelaryjne . 100 „				
7	oświetlenie lokalu i schodów . . . . 50 „				
8	koszta losowania i inne potrzeby . . . . 1.400 „				
9	Ryczałtowa kwota na przybory do pisania . 50 „				
	Razem . 3.000 zł.				
	z których przypada na fundusz indemnizacyjny Galicyi wschodniej $^{22}/_{35}$ części . .	1.248	1.235	1.886	
	Galicyi zachodniej $^{12}/_{35}$ części	634	665	1.028	
	Wielkiego Księstwa Krakowskiego $^{1}/_{35}$ część	52	10	86	
	Ogółem .	1.934	1.910	3.000	

Alegat 6. do załącznika 10. do potrzeb.

Liczba porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1888.	Preliminowano na r. 1889.	Wniosek rządu na r. 1890.	Uwagi
	Czynsz za lokal.				Według rzeczywiśnie opłacanego czynszu w roku 1890.
1	Czynsz za lokal dla c. k. Namiestnictwa jako Dyrekcyi funduszów indemnizacyjnych i krajowej komisyi serwitutowej rocznie . . . 898 zł.				
	z których przypada na fundusz indemnizacyjny Galicyi wschodniej $^{22}/_{35}$ części . .	564	564	564	
	Galicyi zachodniej $^{12}/_{35}$ części	308	308	308	
	Wielkiego Księstwa Krakowskiego $^{1}/_{35}$ część	26	26	26	
	Ogółem . .	898	898	898	

Alegat 7. do załącznika 10. do potrzeb.

Liczba porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1888.	Preliminowano na r. 1889.	Wniosek rządu na r. 1890.	Uwagi
		Zł. wal. austr.			
	Koszta podróży.				Według budżetu dozwolonego na rok 1889.
1	Na dyety i koszta podróży zastępców uprawnionych i obowiązanych w sprawach serwitutowych, rocznie 20 zł. . z których przypada na fundusz indemnizacyjny Galicyi wschodniej $^{22}/_{35}$ części . .	11	12	12	
	Galicyi zachodniej $^{12}/_{35}$ części	6	7	7	
	Wielkiego Księstwa Krakowskiego $^{1}/_{35}$ część	—	1	1	
	Ogółem . .	17	20	20	

Alegat 8. do załącznika 10. do potrzeb.

Liczba porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1888.	Preliminowano na r. 1889.	Wniosek rządu na r. 1890.	Uwagi
	Rozmaite wydatki.				Według budżetu zezwolonego na rok ubiegły.
1	Na pokrycie dotyczących wydatków . . . . . 10 zł. z których przypada na fundusz indemnizacyjny Galicyi wschodniej $^{22}/_{35}$ części . .	—	6	6	
	Galicyi zachodniej $^{12}/_{35}$ części	—	3	3	
	Wielkiego Księstwa Krakowskiego $^{1}/_{35}$ część	—	1	1	
	Ogółem . .	—	10	10	

Alegat 9. do załącznika 10. do potrzeb.

Liczba porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1888.	Preliminowano na r. 1889.	Wniosek rządu na r. 1890.	Uwagi
	Płace urzędników miejscowej komisyi serwitutowej we Lwowie.				Nie stawia się żadnego wniosku ponieważ była komisya lokalna we Lwowie zwiniętą została, a dotyczące sprawy załatwia komisya krajowa.
1	1 komisarz powiatowy z płacą roczną . . . . 1.200 zł. i dodatkiem funkcyjn. 500 „	1.725	1.700	—	
	Razem . 1.700 zł.	1.725	1.700	—	

Alegat 10. do załącznika 10. do potrzeb.

Liczba porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1888.	Preliminowano na r. 1889.	Wniosek rządu na r. 1890.	Uwagi
		Zł. wal. austr.			
	Dodatki aktywalne.				Nie stawia się wniosku z powodu w alegacie 9. przytoczonego.
1	Dla jednego komisarza powiatowego rocznie	300	300	—	

Alegat 11. do załącznika 10. do potrzeb.

Liczba porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1888.	Preliminowano na r. 1889.	Wniosek rządu na r. 1890.	Uwagi
	Dyurna.				Nie stawia się żadnego wniosku z powodu przytoczonego w alegacie 9.
1	Dla jednego dyurnisty przy komisyi lokalnej we Lwowie dziennie po 1 zł.	366	365	—	

Alegat 13. do załącznika 10. do potrzeb.

Liczba porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1888.	Preliminowano na r. 1889.	Wniosek rządu na r. 1890.	Uwagi
	Potrzeby kancelaryjne.				Nie stawia się żadnego wniosku z powodu przytoczonego w alegacie 9.
1	Dla jednej komisyi miejscowej we Lwowie na systemizowane pauszale kancelaryjne rocznie	38	50	—	

Alegat 14. do załącznika 10. do potrzeb.

Liczba porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1888.	Preliminowano na r. 1889.	Wniosek rządu na r. 1890.	Uwagi
		Zł. wal. austr.			
	Koszta podróży.				
1	Milowe i dyety dla komisyonujących urzędników, strawne dla dyurnistów, dyety i milowe dla rzeczoznawców i inżynierów	1.266	600	1.300	Wynik na podstawie trzechletniego przecięcia. Wynik wynosił w roku: 1886 . . . . 1529 zł. 1887 . . . . 1129 „ 1888 . . . . 1266 „ razem . . 3924 zł. przecięcie w zaokrąglonej kwocie 1.300 zł.

Załącznik 11. do potrzeb.

Liczba porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1888.	Preliminowano na r. 1889.	Wniosek rządu na r. 1890.	Uwagi
	Spłata kapitałów.				
1	Podług planu amortyzacyjnego wydanego rozp. z 29. grudnia 1857 l. 11.881. dla obligacyj indemnizacyjnych Galicyi wschodniej w kwocie 58,674.000 zł. m. k. wynosi kwota, która ma być wylosowaną w II. półroczu 1889 . . . . 1,121.000 zł. w I. półrocz. 1890 1,121.000 „ Razem . . 2,242.000 zł. m. k. czyli wal. a. 2,354.100 „ a w myśl §. 19. instrukcyi dla losowania ma być dopiero po upływie pół roku wypłaconą, a mianowicie kwota za II. półrocze 1889 — 1. maja 1890, a kwota za I. półrocze 1890 — 1. listopada 1890. Na pokrycie tej wypłaty wnosi się zatem powyższą kwotę .	2,151.565	2,292.915	2,354.100	

Załącznik 12. do potrzeb.

Liczba porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1888.	Preliminowano na r. 1889.	Wniosek rządu na r. 1890.	Uwagi
		Zł. wal. austr.			
	Renty dla uprawnionych.				Wniosek według stanu obligacyj indemnizacyjnych z końcem roku 1889.
1	Podług stanu kapitałów wynosi oprocentowany dług w obligacyach indemnizacyjnych Galicyi wschodniej z końcem roku 1888. kwotę . 26,107.861 zł. 50 ct. a po strąceniu wylosowanych kwot mianowicie 31. października 1888. 1.062.000 zł — ct. a 30. kwietnia 1889. 1,121.000 „ — „ razem tedy m. k. . . 2,183.000 zł. — ct. czyli w. a. 2,292.150 „ — „ zmniejsza się tenże na . 23,815.711 zł. 50 „ z której to sumy wynoszą odsetki na rok 1890. . . .	1,350.485	1,304.868	1,190.786	

Załącznik 13. do potrzeb.

	Zakupno obligacyj indemnizacyjnych.				
1	Na zakupno obligacyj indemnizacyjnych dla funduszu indemnizacyjnego Galicyi wschodniej wydano kwotę . . .	106	—	—	Pomimo, że przy ułożeniu preliminarza na rok 1890 okazała się nadwyżka w dochodach 49.675 zł. przeciw w tym dziale wydatkom, nie stawi się żadnego wniosku, albowiem nie jest pewnem, czy dochód za wylosowane obligacye indemnizacyjne z powodu przypadkowości tego dochodu tudzież czy dodatki indemnizacyjne ze wzgędu na możność płacenia podatków przez kontrybuentów wpłyną w wysokości kwot preliminowanych, zatem też nie pewne, czy okażą się pozostałości, któreby na zakupno obligacyj indemnizacyjnych użyte być mogły.

Załącznik 14. do potrzeb.

Liczba porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1888.	Preliminowano na r. 1889.	Wniosek rządu na r. 1890.	Uwagi
		Zł. wal. austr.			
	Zaliczki zwrotne.				
1	Na zaliczki zwrotne wydane na płace etatowe i mylnie zarachowane kwoty . . .	1.023	1.200	1.500	Wynik wynosił: w roku 1886. . . . 3.178 zł. „ „ 1887. . . . 260 „ „ „ 1888. . . . 1.023 „ razem . . 4.461 zł. przeciętnie w zaokrąglonej kwocie 1.500 zł.

Załącznik 15. do pokrycia.

Liczba porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1888.	Preliminowano na r. 1889.	Wniosek rządu na r. 1890.	Uwagi
	Rozmaite wydatki.				
1	Na zwroty nadpłaconych kapitałów, rent, odsetek i inne .	483	135	240	Na podstawie trzechletniego przecięcia. Wynik wynosił: w roku 1886. . . . . 116 zł. „ „ 1887. . . . . 131 „ „ „ 1888. . . . . 483 „ razem . 730 zł. przecięcie w zaokrąglonej kwocie 240 zł.

Sumaryczny preliminarz
funduszu indemnizacyjnego
dla Galicyi zachodniej
na rok 1890.

A. Pokrycie

Liczba porządkowa i załączników	Wymienienie rubryk	Rzeczywista wynikłość w r. 1888.	Preliminowano na rok 1889.	Wniosek c. k. rządu na r. 1890.	Uwagi
		Zł. wal. austr.			
	I. Od obowiązanych.				
1/1	Wpłata kapitałów	1.466	927	740	
2/2	" rent	294	172	128	
3/3	Odsetki za zwłokę i inne dochody	7.105	4.387	5.189	
	II. Własne dochody.				
4/4	Odsetki od zakupionych obligacyj indemnizacyjnych . .	—	29.313	27.851	
5/5	Odsetki od ulokowanych kapitałów	6	—	1.178	
6/6	Dochód za wylosowane obligacye indemnizacyjne . . .	53.550	34.278	62.333	
	Zwrócone wkładki z kasy oszczędności	70	—	—	
7/7	Dochód za sprzedane obligacye indemnizacyjne	—	55.000	—	
	III. Dochody ze zwrotu zaliczek.				
8/8	Zwrócone zaliczki	28	447	390	
	IV. Od kraju.				
9/9	Dodatki indemn. od podatków	797.592	748.541	767.947	
	Daniny od zboża i soli . . .	—	—	—	
	V. Ze skarbu państwa.				
	Wynagrodzenie laudemialne .	—	—	—	
	Odsetki od ulokowanych nadwyżek funduszowych . . .	—	—	—	
	Zwroty kapitałów od c. k. skarbu państwa	—	—	—	
10	Zaliczki ze skarbu państwa:				
	a) nieoprocentowane . . .	1,244.562	1,194.892	1,173.578	Do l. p. 10. Z przyzwolonej subwencyi rocznych 2.625.000 zł.
	b) oprocentowane	—	—	—	
	Zwrot zaliczek do innych funduszów indemnizacyjnych .	—	—	—	
	Razem . .	2,104.673	2,067.957	2,039.334	
	W porównaniu z potrzebą w kwocie	—	2,067.594	2,039.334	
	pozostaje do lokowania . . .	—	363	—	
	albo ubytek z zapasu kasowego pokryć się mający	—	—	—	

B. Potrzeby

Liczba porządkowa i załączników	Wymienienie rubryk	Rzeczywista wynikłość w r. 1888.	Prelimino-wano na rok 1889.	Wniosek c. k. rządu na r. 1890.	Uwagi
		Zł. wal. austr.			
11/10	Koszta zarządu	7.486	7.681	8.095	
12/11	Spłata kapitałów:				
	a) przez losowanie	1,238.170	1,285.200	1,320.900	
	b) przez wykupno obligacyj	—	—	—	
	Kwoty wyrównawcze w kapitale	18	—	—	
	" " w rentach	—	—	—	
13/12	Renty dla uprawnionych . .	813.489	774.263	710.009	
14/13	Wynagrodzenie za zakupione obligacye indemnizacyjne .	46.958	—	—	
	Odsetki od kapitałów dłużnych skarbowi państwa	—	—	—	
15/14	Zaliczki zwrotne	53	350	230	
	Zwroty zaliczek ze skarbu państwa	—	—	—	
16/15	Rozmaite wydatki	2	100	100	
	Zwrot zaliczek otrzymanych z innych funduszów indemniz.	—	—	—	
	Razem . .	2,106.172	2,067.594	2,039.334	

Załącznik 1. do pokrycia.

Liczba porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1888.	Preliminowano na r. 1889.	Wniosek rządu na r. 1890.	Uwagi
		Zł. wal. austr.			
	Wpłata kapitałów.				
1	Z końcem roku 1888 pozostało niespłaconych kapitałów wykupna za dziesięcinę, meszne i czynsze emfiteutyczne w kwocie . . 7.576 zł. 87½ ct. Gdy w r. 1889 prawdopodobnie nic nie przybędzie, a na powyższą należytość w roku 1889 może być spłacone . . . . 927 „ — „ przeto pozostanie 6.649 zł. 87½ ct. z której przypada według planu spłaty na rok 1890.	1.466	927	740	Wniosek stawia się na podstawie rocznej należytości w kapitałach przypadających do spłaty od obowiązanych w r. 1890.

Załącznik 2. do pokrycia.

	Wpłata rent.				
1	Od kapitałów wykupna podług załącznika 1. pokrycia, ma jako 5% odsetki według planu spłaty wpłynąć w r. 1890.	294	172	128	

Załącznik 3. do pokrycia.

Liczba porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1888.	Prelimino-wano na r. 1889.	Wniosek rządu na r. 1890.	Uwagi
		Zł. wal. austr.			
	Odsetki za zwłokę i inne różne dochody.				Wniosek oparty na podstawie trzechletniego przecięcia.
1	Odsetki za zwłokę od rent w terminach niespłaconych . . .	315	400	420	
2	Zwroty kosztów podróży . .	816	736	786	
3	Taksy za przepisanie obligacyj indemnizacyjnych	37	58	47	
4	Zwroty za brakujące kupony od obligacyj indemnizacyjn.	5.925	3.100	3.878	
5	Zwroty rachunkowe i inne .	12	93	58	
	Razem . .	7.105	4.387	5.189	

Załącznik 4. do pokrycia.

	Odsetki od zakupionych obligacyj indemnizacyjnych.				
1	Stan zakupionych obligacyj indemnizacyjnych na rzecz funduszu indemnizacyjnego Galicyi zachodniej wynosił z końcem czerwca 1889. 530.500 zł. m. k. czyli w. a. 557.025 „ jako 5% odsetki od powyższych obligacyj preliminuje się	—	29.313	27.851	

Załącznik 5. do pokrycia.

1	**Odsetki od czasowych nadwyżek funduszu indemnizacyjnego Galicyi zachodniej umieszczonych korzystnie w galic. Banku krajowym**	6	—	1.178	Stosownie do powziętej przez Wysoki Sejm na posiedzeniu z 20. grudnia 1887 a przez Wysokie Ministerstwo spraw wewnętrznych reskryptem z 5. października 1888 l. 1575 zatwierdzonej uchwały, aby czasowe nadwyżki funduszów indemnizacyjnych umieszczać korzystnie, preliminuje się dochód ten na podstawie odsetek za I. półrocze 1889 uzyskanych.

Załącznik 6. do pokrycia.

Liczba porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1888.	Preliminowano na r. 1889.	Wniosek rządu na r. 1890.	Uwagi
		Zł. wal. austr.			
1	**Dochód z wylosowanych obligacyj indemnizacyjnych.**	53.550	34.278	62.333	W roku 1888 ustanowiono do wylosowania obligacyj w imiennej wartości . . . 1,088.000 zł. własnych obligacyj posiadał ten fundusz z końcem roku 1887. . . . . 542.450 „ Z tego wylosowano w roku 1888. . . 51.000 „ czyli w. a. . . . 53.550 „ Na rok 1890 ustanowiono obligacye do wylosowania w im. wartości . . . . 1,258.000 zł. własnych obligacyj posiada fundusz z końcem czerwca 1889. r. . . . . 530.500 „ W stosunku zatem miałyby być wylosowane obligacye w imien. wartości 59.365 „ czyli w. a. . . . 62.333 „ które się też preliminuje.

Załącznik 7. do pokrycia.

Liczba porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1888.	Preliminowano na r. 1889.	Wniosek rządu na r. 1890.	Uwagi
1	**Dochód za sprzedane obligacye indemnizacyjne.** Za obligacye indemnizacyjne sprzedane w celu pokrycia bieżących wydatków . . .	—	55.000	—	Na rok 1890 nie preliminuje się żadnej kwoty, gdyż własne dochody i subwencya ze skarbu państwa wystarczą na pokrycie wydatków.

Załącznik 8. do pokrycia.

Liczba porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1888.	Preliminowano na r. 1889.	Wniosek rządu na r. 1890.	Uwagi
		Zł. wal. austr.			
	Zwrócone zaliczki.				
1	Ze zwrotu zaliczek wydanych na płace etatowe i na przeprowadzenie mylnych zarachowań	28	447	390	Wniosek na podstawie trzechletniego przecięcia. Wynik wynosił: w roku 1886 . . . . 142 zł. „ 1887 . . . . 1.001 „ „ 1888 . . . . 28 „ razem . . 1.171 zł. przeciętnie 390 zł.

Załącznik 9. do pokrycia.

Liczba porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1888.	Preliminowano na r. 1889.	Wniosek rządu na r. 1890.	Uwagi
	Dodatki indemnizacyjne.				
1	Podług załączonego zestawienia z przedłożonych wykazów urzędów podatkowych Galicyi zachodniej wynosi sprawdzona należytość podatków w r. 1888 kwotę 2,844.248 zł. 24 ct. W braku innej podstawy służy powyższa kwota do wymiaru dodatków indemnizacyjnych; zatem po 27 ct. od jednego guldena podatkowego na rok 1890	797.592	748.541	767.947	

Wykaz

podatków bezpośrednich wraz z dodatkami przypisanych na rok 1888.

Liczba porządkowa	C. k. urząd podatkowy	Podatki											
		gruntowy		domowo-czynszowy		domowo-klasowy		zarobkowy		dochodowy		Razem	
		zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
1	Biała . . .	69.601	04	41.932	29	18.901	75	28.810	73	16.298	30	175.544	11
2	Bochnia . .	94.669	85	7.334	81	26.240	25	6.949	03	8.531	62	143.725	56
3	Brzesko . .	66.788	51	2.633	87½	22.544	77	5.291	41½	8.453	26½	105.711	83½
4	Dąbrowa . .	65.973	95	3.359	97	15.130	16	3.832	20½	4.938	16	93.234	44½
5	Gorlice . .	36.308	88	4.346	03	18.614	60	9.759	57½	14.717	30	83.746	38½
6	Grybów . .	19.316	22	991	08	11.023	75	3.251	46	3.209	82	37.792	33
7	Jasło . . .	65.537	25½	6.436	28	24.080	24	6.103	23	6.394	55½	108.551	56
8	Jordanów . .	10.347	60½	241	51	104	37	1.629	39	556	44½	12.879	32
9	Kolbuszowa .	38.805	69½	3.612	01	17.388	80	5.822	02	5.348	55	70.977	07½
10	Krościenko .	694	26	774	14½	233	17	899	52	1.754	76	4.355	85½
11	Krosno . .	48.281	30	5.243	47½	19.143	65	8.435	10	19.425	08	100.528	60½
12	Krynica . .	7.213	98	4.019	10	4.971	10	3.281	61½	3.209	22½	22.695	02
13	Leżajsk . .	29.284	21	792	80	10.967	55	1.976	57½	1.831	76	44.852	89½
14	Limanowa .	27.233	90½	1.515	47	17.034	30	4.112	76	4.642	69½	54.539	13
15	Łańcut . .	74.453	65	5.409	78	24.055	72½	5.546	50½	5.785	04	115.250	70
16	Mielec . . .	64.770	85	2.983	53	18.071	55	6.092	64	7.620	78	99.539	35
17	Myślenice .	40.183	06½	3.188	90½	16.350	50	5.144	52½	8.675	34	73.542	33½
18	Nisko . . .	39.849	98	1.600	82	16.156	15	5.113	71	2.783	85	65.504	51
19	Nowy Sącz .	57.044	64	30.107	74	21.329	08	12.732	14	16.916	29	138.129	89
20	Nowy Targ .	32.648	52½	5.158	58	21.103	35	6.673	24½	9.580	23½	75.163	93½
21	Oświęcim . .	4.600	67½	280	98	408	93	626	34½	2.600	78	8.517	71
22	Pilzno . . .	39.181	04	1.808	86	123.63	05	2.998	85	3.528	20	59.880	—
23	Podgórze . .	19.059	43	12.711	87	7.566	40	6.924	03	9.346	34½	55.608	07½
24	Ropczyce . .	67.043	—	4.049	13	19.147	50	7.320	18½	6.707	57	104.267	38½
25	Rzeszów . .	83.381	30	28.316	13½	27.613	68	15.519	84½	16.293	82	171.124	78
26	Sokołów . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
27	Strzyżów . .	15.066	83	630	07	6.250	22½	1.815	09	2.220	88½	25.983	10
28	Tarnobrzeg .	47.225	46	2.841	54	17.064	60	7.035	72½	6.403	40	80.570	72½
29	Tarnów . .	55.814	—	50.357	84	16.146	13	20.072	16½	21.230	82½	163.620	96
30	Tuchów . .	18.019	82	484	88	6.560	30	1.132	58	—	—	26.197	58
31	Wadowice .	68.647	84	9.889	01	26.950	65	8.618	56½	7.242	80	121.348	86½
32	Wieliczka .	428.40	71	5.282	57	14.336	92	4.693	28½	5.949	93	73.103	41½
33	Wojnicz . .	9.349	71½	710	30½	1.766	43	853	80½	1.600	97½	14.281	23
34	Żmigród . .	2.323	12½	312	97	689	31	706	99½	1.427	13	5.459	53
35	Żywiec . .	48.461	86	6.131	06	23.466	88	12.627	02	17.994	02	108.680	84
	Razem .	1,410.022	17½	255.489	42	503.775	82	222.401	87½	253.219	75	2,644.909	04
	Do tego podatki od kolei Karola Ludwika											157.210	34
	" " " " " Cesarza Ferdynanda											42.128	86
	Razem											2,844.248	24

Preliminarz

wydatków c. k. Namiestnictwa jako Dyrekcyi funduszów indemnizacyjnych, tudzież c. k. Namiestnictwa jako komisyi krajowej i komisyi lokalnej dla spraw odkupu i regulacyi ciężarów gruntowych z funduszu indemnizacyjnego Galicyi zachodniej pokryć się mających

na rok słoneczny 1890.

A. C. k. Namiestnictwo

Numer załącznika	Wymienienie rubryk	Rzeczywista wynikłość z r. 1888.	Preliminowano na rok 1889.	Wniosek c. k. rządu na r. 1890.	Uwagi
		Zł. wal. austr.			
1	Płace, dodatki i wynagrodzenia dla służby	3.745	3.897	3.828	Podział kosztów zarządu na wszystkie trzy fundusze indemnizacyjne nastąpił na podstawie dekretu ministeryalnego z dnia 1. października 1867 l. 15.871, podług którego fundusz indemniz. Galicyi zachodniej 12/35 części wszystkich wydatków ponosi. Uzasadnienie wniosku uwidocznione przy kosztach zarządu Galicyi wschodniej.
2	Dodatki aktywalne	672	672	692	
3	Dyurny	594	601	601	
4	Remuneracye i zapomogi . .	1.028	1.028	1.028	
5	Potrzeby kancelaryjne . . .	634	665	1.028	
6	Czynsze na mieszkania . . .	308	308	308	
7	Koszta podróży	6	7	7	
8	Rozmaite wydatki	—	3	3	
	Razem . .	6.987	7.181	7.495	
	Do tego wydatki komisyi miejscowej dla spraw odkupu i uporządkowania ciężarów gruntowych	499	500	600	
	Ogólna suma . .	7.486	7.681	8.095	

Numer załącznika	C. k. komisya lokalna — Wymienienie rubryk	Rzeczywista wynikłość w r. 1888.	Preliminowano na rok 1889.	Wniosek c. k. rządu na r. 1890.	Uwagi
		Zł. wal. austr.			
9	Płace, dodatki i wynagrodzenia dla służby	—	—	—	
10	Dodatki aktywalne	—	—	—	
11	Dyurny	—	—	—	
12	Remuneracye i zapomogi . .	—	—	—	
13	Potrzeby kancelaryjne . . .	—	—	—	
14	Koszta podróży i dyety rzeczoznawców	499	500	600	
15	Czynsze za pomieszkania . .	—	—	—	
16	Rozmaite wydatki	—	—	—	
	Razem . .	499	500	600	

Alegat 1. do l. p. 14 załącznika 10. do potrzeb.

Liczba porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1888.	Preliminowano na r. 1889.	Wniosek rządu na r. 1890.	Uwagi
		Zł. wal. austr.			
	Koszta podróży.				
1	Milowe i dyety dla komisyonujących urzędników, strawne dla dyurnistów, dyety i milowe dla rzeczoznawców i inżynierów	499	500	600	Wynik na podstawie trzechletniego przecięcia. Wynik wynosił w roku: 1886 . . . . 595 zł. 1887 . . . . 780 „ 1888 . . . . 499 „ razem . . 1874 zł. przecięcie w zaokrąglonej kwocie 600 zł.

Załącznik 11. do potrzeb.

	Spłata kapitałów.				
1	Podług planu amortyzacyjnego wydanego rozp. z 27. grudnia 1857 l. 11.881. dla obligacyj indemnizacyjnych Galicyi zachodniej w kwocie 33,669.000 zł. przypada do wylosowania w II. półroczu 1889 . . . . 612.000 zł. w I. półrocz. 1890 646.000 „ Razem . . 1,258.000 zł. m. k. czyli wal. a. 1,320.900 „ Według §. 19. instrukcyi dla losowania ma być kapitał po upływie pół roku po wylosowaniu wypłacony, mianowicie za II. półrocze 1889 1. maja 1890, a kwota za I. półrocze 1890 — 1. listopada 1890. Na pokrycie tej wypłaty wnosi się zatem powyższą kwotę .	1,238.170	1,285.200	1,320.900	

Załącznik 12. do potrzeb.

Liczba porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1888.	Preliminowano na r. 1889.	Wniosek rządu na r. 1890.	Uwagi
		Zł. wal. austr.			
	Renty dla uprawnionych.				
1	Podług stanu kapitałów wynosił oprocentowany dług w obligacyach indemnizacyjnych Galicyi zachodniej z końcem roku 1888. kwotę . 15,485.379 zł. — ct. a po strąceniu wylosowanych kwot mianowicie 31. października 1888. . 612.000 zł. — ct. a 30. kwietnia 1889. 612.000 „ — „ razem tedy m. k. . . 1,224.000 zł. — ct. czyli w. a. 1,285.200 „ — „ zmniejsza się tenże na . 14,200.179 zł. — „ z której to sumy wynoszą 5% odsetki na rok 1890 . .	813.489	774.263	710.009	

Załącznik 13. do potrzeb.

Liczba porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1888.	Preliminowano na r. 1889.	Wniosek rządu na r. 1890.	Uwagi
	Zakupno obligacyj indemnizacyjnych.				
1	Na zakupno obligacyj indemnizacyjnych	46.958	—	—	Na wydatek ten nic się nie preliminuje, nie można bowiem przewidzieć, czy pozostanie na ten cel jaka nadwyżka.

Załącznik 14. do potrzeb.

Liczba porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1888.	Preliminowano na r. 1889.	Wniosek rządu na r. 1890.	Uwagi
		Zł. wal. austr.			
	Zaliczki zwrotne.				
1	Na zaliczki zwrotne wydane na płace etatowe i na przeprowadzenia mylnie zarachowanych kwot	53	350	230	Wniosek na podstawie trzechletniego przecięcia. Wynik wynosił: w roku 1886. . . . 614 zł. „ „ 1887. . . . 42 „ „ „ 1888. . . . 53 „ razem . . 709 zł. przeciętnie w zaokrąglonej kwocie 230 zł.

Załącznik 15. do potrzeb.

Liczba porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1888.	Preliminowano na r. 1889.	Wniosek rządu na r. 1890.	Uwagi
	Rozmaitc wydatki.				Na możliwy wypadek takich wydatków.
1	Na zwroty nadpłaconych kapitałów, rent, odsetek i inne .	2	100	100	

Sumaryczny preliminarz funduszu indemnizacyjnego

dla Wielkiego Księstwa Krakowskiego

na rok 1890.

A. Pokrycie

Liczba porządkowa i załączników	Wymienienie rubryk	Rzeczywista wynikłość w r. 1888.	Preliminowano na rok 1889.	Wniosek c. k. rządu na r. 1890.	Uwagi
		Zł. wal. austr.			
	I. Od obowiązanych.				
1/1	Wpłata kapitałów	92	—	—	
2/2	„ rent	6	—	—	
3/3	Odsetki za zwłokę i inne dochody	1.183	374	645	
	II. Własne dochody.				
4/4	Odsetki od zakupionych obligacyj indemnizacyjnych . .	6.398	7.900	5.635	
5/5	Dochód za sprzedane obligacye indemnizacyjne	23.792	35.000	15.000	
6/6	Dochód za wylosowane obligacye indemnizacyjne . . .	27.940	1.100	23.181	
7/7	Dochód z gotówki w zapasie kasowym	32.360	12.694	10.608	
8/8	Odsetki od ulokowanych kapitałów	—	—	520	
	III. Dochody ze zwrotu zaliczek.				
9/9	Zwrócone zaliczki	—	35	30	
	IV. Od kraju.				
10¹/₀	Dodatki indemn. od podatków	142.728	125.756	127.091	
	Daniny od zboża i soli . . .	—	—	—	
	V. Ze skarbu państwa.				
	Wynagrodzenie laudemialne .	—	—	—	
	Odsetki od ulokowanych nadwyżek funduszowych . . .	—	—	—	
	Zwroty kapitałów od c. k. skarbu państwa	—	—	—	
	Zaliczki ze skarbu państwa:				
	a) nieoprocentowane . . .	—	—	—	
	b) oprocentowane	—	—	—	
	Zwrot zaliczek do innych funduszów indemnizacyjnych .	—	—	—	
	Razem . .	234.679	182.859	182.710	
	W porównaniu z potrzebą w kwocie	—	182.783	182.710	
	pozostaje do lokowania . . .	—	76	—	
	albo ubytek z zapasu kasowego pokryć się mający	—	—	—	

B. Potrzeby

Liczba porządkowa i załączników	Wymienienie rubryk	Rzeczywista wynikłość w r. 1888.	Preliminowano na rok 1889.	Wniosek c. k. rządu na r. 1890.	Uwagi
		Zł. wal. austr.			
11/11	Koszta zarządu	581	575	647	
12/12	Spłata kapitałów:				
	a) przez losowanie	134.505	128.100	134.400	
	b) przez wykupno obligacyj	—	—	—	
	Kwoty wyrównawcze w kapitale	—	—	—	
	„ „ w rentach	—	—	—	
13/13	Renty dla uprawnionych . .	58.692	54.008	47.603	
	Wynagrodzenie za zakupione obligacye indemnizacyjne .	6.180	—	—	
	Odsetki od kapitałów dłużnych skarbowi państwa	—	—	—	
14/14	Zaliczki zwrotne	—	50	30	
	Zwroty zaliczek ze skarbu państwa	—	—	—	
15/15	Rozmaite wydatki	—	50	30	
	Zwrot zaliczek otrzymanych z innych funduszów indemniz.	—	—	—	
	Razem . .	199.958	182.783	182.710	

Załącznik 1. do pokrycia.

Liczba porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1888.	Preliminowano na r. 1889.	Wniosek rządu na r. 1890.	Uwagi
		Zł. wal. austr.			
	Wpłata kapitałów.				
1	Z końcem roku 1888 pozostało niespłaconych kapitałów wykupna za dziesięcinę, meszne i czynsze emfiteutyczne w kwocie . . 5.120 zł. 78 ct. Gdy w r. 1889 prawdopodobnie nic nie przybędzie, a w roku 1889 na powyższą należytość według planu spłaty nic nie przypada . . — " — " przeto pozostanie 5.120 zł. 78 ct. z czego według planu spłaty kapitałów od obowiązanych nic nie zostaje do spłacenia.	92	—	—	

Załącznik 2. do pokrycia.

	Wpłata rent.				
1	Od części kapitału wykupna według załącznika 1. pokrycia, nie wpłyną według planu spłaty w r. 1890 żadne 5% odsetki	6	—	—	

Załącznik 3. do pokrycia.

Liczba porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1888.	Preliminowano na r. 1889.	Wniosek rządu na r. 1890.	Uwagi
		Zł. wal. austr.			
	Odsetki za zwłokę i inne różne dochody.				Wniosek oparty na podstawie trzechletniego przecięcia.
1	Odsetki za zwłokę od rent w terminach niespłaconych . . .	19	15	11	
2	Zwroty kosztów podróży . .	6	—	2	
3	Taksy za przepisanie obligacyj indemnizacyjnych	2	3	2	
4	Zwroty za brakujące kupony od obligacyj indemnizacyjn.	1.155	348	622	
5	Zwroty rachunkowe i inne .	1	8	8	
	Razem . .	1.183	374	645	

Załącznik 4. do pokrycia.

	Odsetki od zakupionych obligacyj indemnizacyjnych.				
1	Stan zakupionych obligacyj indemnizacyjnych na rzecz funduszu indemnizacyjnego W. Księstwa Krakowskiego wynosił z końcem czerwca 1889. 107.340 zł. m. k. czyli w. a. 112.707 „ zatem 5%.	6.398	7.900	5.635	

Załącznik 5. do pokrycia.

1	**Dochód za sprzedane obligacye indemnizacyjne.**				
	Na pokrycie wydatków, o ileby takowe z bieżących dochodów pokryć się nie dały, wstawia się ze sprzedaży obligacyi z własnego majątku dochód	23.972	35.000	15.000	

Załącznik 6. do pokrycia.

Liczba porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1888.	Preliminowano na r. 1889.	Wniosek rządu na r. 1890.	Uwagi
		Zł. wal. austr.			
1	**Dochód z wylosowanych obligacyj indemnizacyjnych.**	27.940	1.100	23.181	W roku 1888 ustanowiono do wylosowania obligacyj w imiennej wartości . . 116.000 zł. własnych obligacyj posiadał ten fundusz z końcem roku 1887. . . . 139.650 „ Z tego wylosowano w roku 1888. . . 26.610 „ czyli w. a. . . . 27.940 „ 50 ct. Na rok 1890 ustanowiono obligacye do wylosowania w im. wartości . . . . 128.000 zł. własnych obligacyj posiada fundusz z końcem czerwca 1889. r. . . . . 107.340 „ W stosunku zatem miałyby być wylosowane obligacye w imien. wartości 22.078 „ czyli w. a. . . . 23.181 „ które się też preliminuje.

Załącznik 7. do pokrycia.

Liczba porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1888.	Preliminowano na r. 1889.	Wniosek rządu na r. 1890.	Uwagi
1	**Dochód z gotówki w zapasie kasowym.** Na pokrycie wydatków nie pokrytych bieżącemi dochodami, preliminuje się z gotówki przechowanej w zapasie kasowym	32.360	12.694	10.608	

Załącznik 8. do pokrycia.

Liczba porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1888.	Preliminowano na r. 1889.	Wniosek rządu na r. 1890.	Uwagi
1	**Odsetki od czasowych nadwyżek funduszu indemnizacyjnego W. Księstwa Krakowskiego umieszczonych korzystnie w galic. Banku krajowym . . . .**	—	—	520	Stosownie do powziętej przez Wysoki Sejm na posiedzeniu z 20. grudnia 1887 a przez Wysokie Ministerstwo spraw wewnętrznych reskryptem z 5. października 1888 l. 1575 zatwierdzonej uchwały, aby czasowe nadwyżki funduszów indemnizacyjnych umieszczać korzystnie, preliminuje się dochód ten na podstawie odsetek za I. półrocze 1889 uzyskanych.

Załącznik 9. do pokrycia.

Liczba porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1888.	Preliminowano na r. 1889.	Wniosek rządu na r. 1890.	Uwagi
		Zł. wal. austr.			
	Zwrócone zaliczki.				Ze względu na przepisane do zwrotu zaliczki.
1	Zwrot zaliczek danych w latach poprzednich i w r. 1890.	—	35	30	

Załącznik 10. do pokrycia.

Liczba porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1888.	Preliminowano na r. 1889.	Wniosek rządu na r. 1890.	Uwagi
	Dodatki indemnizacyjne.				
1	Podług zestawienia z przedłożonych wykazów urzędów podatkowych W. Księstwa Krakowskiego wynosi sprawdzona należytość podatków w r. 1888 kwotę 794.318 zł. 78½ ct. W braku innej podstawy służy powyższa kwota do wymiaru dodatków indemnizacyjnych; zatem po 16 ct. od jednego guldena podatkowego na rok 1890	142.728	125.756	127.091	

Wykaz

podatków bezpośrednich wraz z dodatkami przypisanych na rok 1888.

Liczba porządkowa	C. k. urząd podatkowy	Podatki gruntowy zł.	ct.	domowo-czynszowy zł.	ct.	domowo-klasowy zł.	ct.	zarobkowy zł.	ct.	dochodowy zł.	ct.	Razem zł.	ct.
1	Chrzanów .	34.687	54	11.774	02	17.697	74	12.163	39½	29.613	62	105.936	31½
2	Kraków . .	78.489	35	315.016	19	16.350	85	72.864	36	101.599	42	584.320	17
3	Krzeszowice.	1.699	07	436	03	530	44	587	02½	2.393	81½	5.646	38
	Razem . .	114.875	96	327.226	24	34.579	03	85.614	78	133.606	85½	695.902	86½
	Do tego podatki od kolei Karola Ludwika											1.360	60
	„ „ „ „ „ Cesarza Ferdynanda											97.055	32
	Razem											794.318	78½

Załącznik 11. do potrzeb.

Preliminarz

wydatków c. k. Namiestnictwa jako Dyrekcyi funduszów indemnizacyjnych, tudzież c. k. Namiestnictwa jako komisyi krajowej i komisyi lokalnej dla spraw odkupu i regulacyi ciężarów gruntowych z funduszu indemnizacyjnego Wielkiego Księstwa Krakowskiego pokryć się mających

na rok słoneczny 1890.

A. C. k. Namiestnictwo

Numer załącznika	Wymienienie rubryk	Rzeczywista wynikłość z r. 1888.	Preliminowano na rok 1889.	Wniosek c. k. rządu na r. 1890.	Uwagi
		Zł. wal. austr.			
1	Płace, dodatki i wynagrodzenia dla służby	312	325	319	Podział kosztów zarządu na wszystkie trzy fundusze indemnizacyjne nastąpił na podstawie dekretu ministeryalnego z dnia 1. października 1867 l. 15.871, podług którego fundusz indemniz. Wielkiego Księstwa Krakowsk. 1/35 części wszystkich wydatków ponosi. Uzasadnienie wniosku uwidocznione przy kosztach zarządu Galicyi wschodniej.
2	Dodatki aktywalne	56	56	58	
3	Dyurny	49	50	50	
4	Remuneracye i zapomogi . .	86	86	86	
5	Potrzeby kancelaryjne . . .	52	10	86	
6	Czynsze na mieszkania . . .	26	26	26	
7	Koszta podróży	—	1	1	
8	Rozmaite wydatki	—	1	1	
	Razem . .	581	555	627	
	Do tego wydatki komisyi miejscowej dla spraw odkupu i uporządkowania ciężarów gruntowych	—	20	20	
	Ogólna suma . .	581	575	647	

C. k. komisya lokalna

Numer załącznika	Wymienienie rubryk	Rzeczywista wynikłość w r. 1888.	Preliminowano na rok 1889.	Wniosek c. k. rządu na r. 1890.	Uwagi
		Zł. wal. austr.			
9	Płace, dodatki i wynagrodzenia dla służby	—	—	—	
10	Dodatki aktywalne	—	—	—	
11	Dyurny	—	—	—	
12	Remuneracye i zapomogi . .	—	—	—	
13	Potrzeby kancelaryjne . . .	—	—	—	
14	Koszta podróży i dyety rzeczoznawców	—	20	20	
15	Czynsze za pomieszkania . .	—	—	—	
16	Rozmaite wydatki	—	—	—	
	Razem . .	—	20	20	

Alegat 1. do l. p. 14 załącznika 11. do potrzeb.

Liczba porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1888.	Preliminowano na r. 1889.	Wniosek rządu na r. 1890.	Uwagi
		Zł. wal. austr.			
	Koszta podróży.				
1	Milowe i dyety dla komisyonujących urzędników, strawne dla dyurnistów, i milowe dla rzeczoznawców i inżynierów	—	20	20	Wniosek stawia się według prawdopodobnej potrzeby.

Załącznik 12. do potrzeb.

Liczba porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1888.	Preliminowano na r. 1889.	Wniosek rządu na r. 1890.	Uwagi
	Spłata kapitałów.				
1	Podług planu amortyzacyjnego wydanego rozp. z 29. grudnia 1857 l. 11.881. dla obligacyj indemniz. W. Księstwa Krakowskiego w kwocie 3,398.000 zł. wynosi kwota, która ma być wylosowaną w II. półroczu 1889 63.000 zł. w I. półrocz. 1890 65.000 „ Razem . . 128.000 zł. m. k. czyli wal. a. 134.000 „ Według §. 19. instrukcyi dla losowania ma być dopiero po upływie pół roku wypłaconą mianowicie kwota za II. półrocze 1889 1. maja 1890, a kwota za I. półrocze 1890 — 1. listopada 1890.				
	Na pokrycie tej wypłaty wnosi się zatem powyższą kwotę .	134.505	128.100	134.400	

Załącznik 13. do potrzeb.

Liczba porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1888.	Preliminowano na r. 1889.	Wniosek rządu na r. 1890.	Uwagi
		Zł. wal. austr.			
	Renty dla uprawnionych.				
1	Podług stanu kapitałów wynosił oprocentowany dług w obligacyach indemnizacyjnych Wielkiego Ks. Krakowsk. z końcem roku 1888. kwotę . 1,080.166 zł. 50 ct. a po strąceniu wylosowanych kwot mianowicie 31. października 1888. . 60.000 zł. — ct. a 30. kwietnia 1889. 62.000 „ — „ razem tedy m. k. . . 122.000 zł. — ct. czyli w. a. 128.100 „ — „ zmniejsza się tenże na . 952.066 zł. 50 „ z której to sumy wynoszą 5% odsetki na rok 1890 . .	58.692	54.008	47.603	

Załącznik 14. do potrzeb.

	Zaliczki zwrotne.				Na wszelki wypadek.
1	Zaliczki zwrotne na płace etatowe i mylnie zarachowane kwoty	—	50	30	

Załącznik 15. do potrzeb.

Liczba porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1888.	Preliminowano na r. 1889.	Wniosek rządu na r. 1890.	Uwagi
		Zł. wal. austr.			
	Rozmaite wydatki.				Na możliwy wypadek.
1	Na zwroty niezależnie na rzecz funduszu indemnizacyjnego Wiel. Księstwa Krakowskiego pobranych kwot, tudzież nadpłaconach kapitałów i innych kwot preliminuje się .	—	50	30	

Do L. S. 3/89.

Aleg. 2.

Fundusz indemnizacyjny.

Kraj koronny: Galicya wschodnia.

ZAMKNIĘCIE RACHUNKÓW

za rok 1888.

Z c. k. Namiestnictwa jako Dyrekcyi funduszów indemnizacyjnych.

Liczba porząd.	Wyszczególnienie działów
	Pokrycie.
	a) Rzeczywisty dochód.
	I. Od obowiązanych stron.
1	Wpłata na kapitały . . . .
2	„ „ renty . . . .
3	Odsetki za zwłokę i inne dochody . . . .
	II. Własne dochody.
4	Dochód za wylosowane obligacye indemnizacyjne . . . .
5	„ „ sprzedane „ „ . . . .
6	Wkładki Kasy oszczędności . . . .
7	Odsetki od czynnych kapitałów . . . .
	„ „ własnych kapitałów indemnizacyjnych . . . .
	III. Od kraju.
9	Dodatki indemnizacyjne do podatków:
	a) od towarzystw kolejowych . . . .
	b) „ od kontrybuentów . . . .
	Suma rzeczywistych dochodów
	IV. Od rządu.
10	Subwencya ze skarbu państwa . . . .
	b) **przebieżne.**
11	Zwrócone zaliczki . . . .
	Suma dochodów . . . . .
	Do tego pozostałość z rachunków roku budżetowego 1887 . . . .
	Czysty dochód . . . . .

Wynik roku 1888.						Budżetem przyzwolona kwota na rok 1888.		W porównaniu z kwotą budżetową okazuje się wynik pomyślniejszy *niepomyślniejszy*		Uwaga
w ciągu roku słonecznego 1888		w czasie od 1. stycznia do końca marca 1889.		Razem						
I.		II.		III.		IV.		V.		
zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	
2.387	15½	715	94	3.103	09½	3.431	—	*327*	*90½*	
643	67	115	42	759	09	619	—	140	09	
7.676	59½	1.894	91	9.571	50½	7.149	—	2.422	50½	
63.000	—	—	—	63.000	—	50.645	—	12.355	—	
12.480	—	—	—	12.480	—	75.887	—	*63.407*	—	
105	22	—	—	105	22	—	—	105	22	
2	08	—	—	2	08	—	—	2	08	
—	—	—	—	—	—	41.824	—	*41.824*	—	
48.735	54	7.224	40	55.959	94	}				
1,453.844	84	505.676	97	1,959.521	81	2,057.352	—	*41.870*	*25*	
1,588.875	10	515.627	64	2,104.502	74	2,236.907	—	*132.404*	*26*	
1,380.438	—	—	—	1,380.438	—	1,380.438	—			
271	12½	14	19	285	31½	2.300	—	*2.014*	*68½*	
2,969.584	22½	515.641	83	3,485.226	05½	3,619.645	—	*134.418*	*94½*	
				403.642	43					
				3,888.868	48½					

Liczba porząd.	Wyszczególnienie działów
	Potrzeby.
	a) **Rzeczywiste wydatki.**
1	Koszta zarządu . . . .
2	Spłata kapitałów przez losowanie . . . .
3	Renty dla uprawnionych . . . .
4	Na zakupno obligacyj indemnizacyjnych . . . .
5	Rozmaite wydatki . . . .
	Suma rzeczywistych wydatków .
	b) **przebieżne.**
6	Zaliczki zwrotne . . . .
	Suma wydatków . . . . .
	W porównanin ze snmą dochodów . . . .
	Okaznje się pozostałość z rachunków z końcem roku budżetowego 1888. . . . . .

Wynik roku 1888						Budżetem przyzwolona kwota na rok 1888.		W porównaniu z kwotą budżetową okazuje się wynik pomyślniejszy *niepomyślniejszy*		Uwaga
w ciągu roku słonecznego 1888		w czasie od 1. stycznia do końca marca 1889.		Razem						
I.		II.		III.		IV.		V.		
zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	
15.106	55½	1.484	74	16.591	29½	16.851	—	259	70½	
2,062.336	50	89.229	—	2,151.565	50	2.168.250	—	16.684	50	
1,293.479	30	57.006	01	1.350.485	31	1,431.194	—	80.708	69	
106	26	—	—	106	26	—	—	*106*	*26*	
388	32	94	31½	482	63½	150	—	*332*	*63½*	
3,371.416	93½	147.814	06½	3,519.231	—	3,616.445	—	97.214	—	
1.809	72	*787*	*14½*	1.022	57½	3.200	—	2.177	42½	
3,373.226	65½	147.026	92	3,520.253	57½	3,619.645	—	99.391	42½	
				3,888.868	48½					
				368.614	91					

Wykaz

kompenzowanych zwrotów w roku budżetowym 1888 i wyszczególnienie takowych wedle pojedynczych działów dochodów i wydatków.

Zwroty kompenzowane wynosiły 897.468 zł. 34 ct.

Liczba porząd.	Wyszczególnienie działów	Razem łam XII.					
		Wynik brutto		Kompenzowano		Wynik netto	
		zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
	Dochody.						
1	Rozmaite dochody	—	—	—	—	—	—
2	Dodatki indemnizacyjne:						
	a) od towarzystw kolejowych	56.181	87½	221	93½	55.959	94
	b) od kontrybuentów	1,979.311	25	19.789	44	1,959.521	81
3	Zaliczki ze skarbu państwa	2,254.051	39½	873.613	39½	1,380.438	—
4	Zwrot zaliczek	4.128	88½	3.843	57	285	31½
	Wydatki.						
5	Rozmaite wydatki	20.494	01	20.011	37½	482	63½
6	Zwrot zaliczek ze skarbu państwa	873.613	39½	873.613	39½	—	—
7	Zaliczki zwrotne	4.866	14½	3.843	57	1.022	57½

Fundusz indemnizacyjny.
Kraj koronny: Galicya wschodnia.
Rok 1888.

Uzasadnienie różnic

między budżetem i wynikiem.

Dochody.

1. Spłata obowiązanych na kapitały	niepomyślniejszy o . . . . 327 zł. 90½ ct. ponieważ część kapitałów spłacalnych w ratach umarzających, pomimo użytych środków przymusowych nie mogła być ściągniętą.
2. Spłata obowiązanych na renty	pomyślniejszy o . . . . 140 zł. 9 ct. ponieważ zaległości z lat dawniejszych spłacono.
3. Odsetki za zwłokę i inne dochody	pomyślniejszy o . . . . 2.422 zł. 50½ ct. a to w zwrotach kosztów podróży i w zwrotach za brakujące kupony i innych dochodach pomyślniejszy o . . . . 3.105 zł. 87 ct. zaś w odsetkach za zwłokę i w taksach za przepisywanie o-obligacyj indemnizacyjnych niepomyślniejszy o . . . . 683 „ 36½ „ zatem pomyślniejszy o . . . . 2.422 zł. 50½ ct.
4. Dochód za wylosowane obligacye indemnizacyjne	pomyślniejszy o . . . . 12.355 zł. z powodu przypadkowości tych dochodów.
5. Dochody za sprzedane obligacye indemnizacyjne	niepomyślniejszy o . . . . 63.407 zł. ponieważ wskutek pomyślniejszych wyników uzyskanych przy wydatkach, z obligacyj będących własnością funduszu, tylko mała kwota sprzedaną została.
6. Wkładki do kasy oszczędności	pomyślniejszy o . . . . 105 zł. 22 ct. ponieważ książeczki kasy oszczędności zrealizowano a kapitał użyto na zakupno obligacyj indemnizacyjnych dla własnego majątku.
7. Odsetki od kapitałów czynnych	pomyślniejszy o . . . . 2 zł. 8 ct. wynik stanowią odsetki od zrealizowanych książeczek kasy oszczędności.

8. Odsetki od własnych obligacyj indemnizacyjnych

niepomyślniejszy o . . . . 41.824 zł.
ponieważ kupony od obligacyj indemnizacyjnych należących do majątku funduszu, nie zostały zrealizowane.

9. Dodatki indemnizacyjne

niepomyślniejszy o . . . . 41.870 zł. 25 ct.
ponieważ należytość w podatkach, od których dodatki indemnizacyjne się opłaca a przeważnie należytość od towarzystw kolejowych, okazała się daleko mniejszą aniżeli takowa przy układzie budżetu na podstawie przypisanych podatków na rok 1886 przyjęto.

10. Zwrócone zaliczki

niepomyślniejszy o . . . . 2.014 zł. 68½ ct.
ponieważ wpłynął mniejszy zwrot z zaliczek udzielonych w latach dawniejszych, zaś z zaliczek udzielonych w roku bieżącym, zwroty 3.843 zł. 57 ct. skompenzowano z dotyczącymi wydatkami.

Wydatki.

1. Koszta zarządu

pomyślniejszy o . . . . 259 zł. 70½ ct.
wskutek interkalaryum tudzież z powodu zaprowadzonej oszczędności.

2. Spłata kapitałów przez losowanie

pomyślniejszy o . . . . 16.684 zł. 50 ct.
ponieważ nie wszystkie wylosowane obligacye indemnizacyjne do spłaty zgłoszone zostały.

3. Renty dla uprawnionych

pomyślniejszy o . . . . 80.708 zł. 69 ct.
ponieważ nie wypłacono wszystkich zapadłych odsetek między temi od własnych obligacyj indemnizacyjnych 41.824 zł.

4. Na zakupno obligacyj indemnizacyjnych

niepomyślniejszy o . . . . 106 zł. 26 ct.
ponieważ zrealizowano książeczki kasy oszczędności, a kapitał użyto na zakupno obligacyj indemnizacyjnych dla własnego majątku.

5. Rozmaite wydatki

niepomyślniejszy o . . . . 332 zł. 62½ ct.
z powodu zmienności tych wydatków.

6. Zaliczki zwrotne

pomyślniejszy o . . . . 2.177 zł. 42½ ct.
ponieważ udzielono mniej nowych zaliczek zwrotnych, zaś część dotyczących wydatków 3.843 zł. 57 ct. skompenzowano z dotyczącymi dochodami.

Wykazy pomocnicze

do

ZAMKNIĘCIA RACHUNKÓW

funduszu indemnizacyjnego

Galicyi wschodniej

za rok budżetowy

1888.

1. Wykaz

należytości czynnych i biernych z końcem roku budżetowego 1888.

Liczba porządkowa	Poszczególnienie	Kwota zł.	Kwota ct.
	A. Należytości czynne.		
1	Wpłata na kapitały	19.252	41½
2	„ „ renty	1.472	61
3	Odsetki za zwłokę i inne dochody	8.496	59½
4	Zakupione obligacye indemnizacyjne	745.615	50
5	Zapadłe kupony od własnych obligacyj indemnizacyjnych	—	—
6	Kapitał ulokowany	—	—
7	Książeczki Kasy oszczędności	3	19
8	Dodatki indemnizacyjne do podatków:		
	a) od towarzystw kolejowych	—	—
	b) od kontrybuentów	828.563	95
9	Zwrócone zaliczki	1.022	57½
10	Pozostałość z rachunków z końcem roku budżetowego 1888	368.614	91
11	Zapas depozytów z końcem roku budżetowego 1888	283	17½
	Razem	1,973.324	92
	B. Należytości bierne.		
12	Koszta zarządu	—	—
13	Spłata kapitałów przez losowanie:		
	a) wylosowane a dotąd niespłacone obligacye indemnizacyjne	309.634	50
	b) obligacye, które jeszcze mają być wylosowane	26,107.861	50
14	Renty dla uprawnionych	625.817	69
15	Rozmaite wydatki	13.508	93½
16	Zwroty zaliczek ze skarbu państwa	52,281.809	—½
17	Zaliczki zwrotne	—	—
18	Depożyta	283	17½
	Razem	79,338.914	80½
	W porównaniu należytości biernych z należytościami czynnemi	1,973.324	92
	Pozostaje należytość **bierna**	**77,365.589**	88½

2. Wykaz

stanu obligacyj indemnizacyjnych będących własnością funduszu indemnizacyjnego Galicyi wschodniej, tudzież pozostałej gotówki do dyspozycyi z końcem roku budżetowego 1888.

Liczba porząd.	Poszczególnienie	Nominalna wartość wal. austr. zł.	ct.
	***a)* Dochód.**		
1	Zapas z końcem roku budżetowego 1887		
	a) w obligacyach indemnizacyjnych 782.010 zł. m. k., czyli w. a . .	821.110	50
	b) w książeczce Kasy oszczędności na	105	22
2	Zakupione obligacye indemnizacyjne 100 zł. m. k. czyli w. a. . . . [1])	105	—
3	Wymieniane obligacye indemnizacyjne 15.000 zł. m. k. czyli w. a. . . .	15.750	—
4	Książeczka Kasy oszczędności na . . . . [2])	5	34
	Suma dochodów . .	837.076	6
	***b)* Wydatek.**		
5	Z powodu wymiany obligacyj indemnizacyjnych 15.000 zł. m. k., czyli w. a. .	15.750	—
6	" " wylosowania obligacyj indemnizacyjnych 60.000 zł. m. k., czyli w. a. .	63.000	—
	" " sprzedaży obligacyj indemnizacyjnych 12.000 zł. m. k., czyli w. a. .	12.600	—
	Wydana książeczka Kasy oszczędności na	107	37
	Suma wydatków . .	91.457	37
7	W porównaniu dochodu z wydatkiem pozostaje według dziennika czynnych kapitałów ostateczny zapas kasowy z końcem roku budżetowego 1888., a to: w obligacyach indemnizacyjnych 710.110 zł. m. k., czyli w. a. 745.615 zł. 50 ct. książeczka Kasy oszczędności . . . . . 3 " 19 "	745.618	69

[1]) [2]) **Zakupiono:**

za gotówkę		obligacye indemnizacyjne		książeczki Kasy oszczędności w. a.	
106	26	100	105	3	19

3. Wykaz

obrotu obligacyj indemnizacyjnych.

Liczba porząd.	Poszczególnienie	Nominalna wartość zł.	ct.
	Dochód.		
1	Zapas z roku zeszłego	—	—
2	Nowo wystawione obligacye indemnizacyjne	—	—
3	„ „ „ zamiast złożonych i zniszczonych obligacyj indemnizacyjnych z kaucyj wojskowych	—	—
4	Przepisanie obligacyj indemnizacyjnych	430.840	—
5	Obligacye indemnizacyjne { wykupione	—	—
	zniszczone	2,049.110	—
6	Suma dochodu .	2,479.950	—
	Wydatek.		
7	Zaspokojenie uprawnionych w kapitale	—	—
8	„ „ w rentach zaległych	—	—
9	Wypłata dewinkulowanych obligacyj indemnizacyjnych z kaucyj wojskowych .	—	—
9*a*	Zwrot mylnie w grudniu 1888 roku w przychodzie zarachowanych obligacyj indemnizacyjnych	—	—
10	Przepisane obligacye indemnizacyjne	430.840	—
11	Do zniszczenia wydane obligacye indemnizacyjne	2,049.110	—
12	Suma wydatku .	2,479.950	—
13	W porównaniu dochodu z wydatkiem według dziennika głównego z końcem roku budżetowego 1888 pozostaje ostateczny zapas	—	—

4. Uwidocznienie

wpłat kapitału, rent i odsetek ze strony obowiązanych.

	Przed rozpoczęciem wpłat według planu umorzenia				Podług planu umorzenia					
	kapitały		renty		20roczne raty kapitału		5% odsetki		annuitety	
	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
Zaległość z końcem r. budżetowego 1887.	428	54½	—	—	14.194	42½	1.514	66½	7.732	54
Przybyło w r. 1888:										
a) w skutek przepisań nowych . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
b) „ sprostowania . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Bieżąca należytość rent i odsetek . .	—	—	119	55½	—	—	597	48	—	—
Razem .	428	54½	119	55½	14.194	42½	2.112	14½	7.732	54
Z tego odpada:										
a) wskutek kompenzacyi . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
b) „ sprostowania . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
przypisanych należytości	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Rzeczywista należytość . .	428	54½	119	55½	14.194	42½	2.112	14½	7.732	54
Na to wpłynęło w gotówce .	109	60½	119	55½	1.541	83½	639	53½	1.451	65½
Zaległość z końcem r. budżetowego 1888.	318	94	—	—	12.652	59	1.472	61	6.280	88½

5. Wykaz

zlikwidowanych należytości uprawnionych, pokrycie i wypłata tychże.

	Kapitały wynagrodzenia zł.	ct.	Renty zaległe zł.	ct.	Razem zł.	ct.
Pierwotny stan wydanych obligacyj indemnizacyjnych uprawnionym	16,431.565	50	12,137.496	—	28,569.061	50
Do tego przybyło w roku bieżącym	—	—	—	—	—	—
Razem .	16,431.565	50	12,137.496	—	28,569.061	50
Odpada przez wypłatę:						
wylosowanych obligacyj	2,151.565	50	—	—	2,151.565	50
annulowanie	—	—	—	—	—	—
Stan z końcem roku budżetowego 1888 . . .	14,280.000	—	12,137.496	—	26,417.496	—
Pierwotny stan zlikwidowanych a obligacyami indemnizacyjnemi niepokrytych należytości	—	—	—	—	—	—
Przybyło w skutek sprostowania	—	—	—	—	—	—
W roku bieżącym zlikwidowano	—	—	—	—	—	—
Suma zlikwidowanych należytości .	—	—	—	—	—	—
Wypłaty w gotówce wynosiły w kwotach wyrównawczych po potrąceniu kwot przez uprawnionych wypłaconych . .	—	—	—	—	—	—
Ze zaliczek skompenzowano	—	—	—	—	—	—
Odsetki od zaliczek na kapitały zarachowano . . .	—	—	—	—	—	—
Przez nowo wystawione obligacye indemnizacyjne pokryto (poz. VII. i VIII. obrotu kredytowego) . . .	—	—	—	—	—	—
Odpada wskutek	—	—	—	—	—	—
Suma pokrytych należytości	—	—	—	—	—	—
Ostateczny stan zlikwidowanych a obligacyami indemnizacyjnemi niepokrytych należytości	—	—	—	—	—	—

6. Uwidocznienie

zaliczek udzielonych uprawnionym stronom.

	W obligacyach indemnizacyjnych zł.	ct.	W gotówce zł.	ct.	Razem zł.	ct.
Pierwotny stan nieskompenzowanych zaliczek . .	—	—	—	—	—	—
Przybyło w roku bieżącym	—	—	—	—	—	—
Razem .	—	—	—	—	—	—
Odpada w skutek kompenzacyi	—	—	—	—	—	—
Stan nieskompenzowanych zaliczek z końcem roku .	—	—	—	—	—	—

7. Wyszczególnienie

kosztów zarządu.

	Wypłacono												Pasywa z końcem roku budżetowego 1888.	
	Dla Namiestnict. jako Dyrekcyi funduszów indemnizacyjnych i komisyi krajowej				Dla komisyi lokalnej				Razem					
	Wynik roku 1888.													
	w ciągu roku słonecznego 1888.		w czasie od 1. stycznia do końca marca 1889.		w ciągu roku słonecznego 1888.		w czasie od 1. stycznia do końca marca 1889.		w ciągu roku słonecznego 1888.		w czasie od 1. stycznia do końca marca 1889.			
	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
Płace urzędników	6.233	37	78	57	1.225	3	—	—	7.458	40	78	57	—	—
Dodatki służbowe i osobowe urzędników	387	61	—	—	500	—	—	—	887	61	—	—	—	—
„ aktywalne do płac etatowych .	1.232	1	—	—	300	—	—	—	1.532	1	—	—	—	—
Płace sług	152	12	13	82	—	—	—	—	152	12	13	82	—	—
Zapomogi i remuneracye	1.634	31	251	44	—	—	—	—	1.634	31	251	44	—	—
Dyurna	996	32	93	53	335	—	31	—	1.331	32	124	53	—	—
Czynsz za najem pomieszkań dla urzędów	—	—	564	41	—	—	—	—	—	—	564	41	—	—
Koszta podróży i dyety rzeczoznawców .	10	56	—	—	1.007	9	259	4	1.017	65	259	4	—	—
Potrzeby kancelaryjne	1.055	33½	192	93	37	80	—	—	1.093	13½	192	93	—	—
Razem	11.701	63½	1194	70	3.404	92	290	4	15.106	55½	1484	74	—	—

8. Sprawdzenia

obrotu kapitałów czynnych i biernych, jakoteż obrotu przebieżnych rubryk.

	Kapitały czynne		Kapitały bierne		Zaliczki		Obce pieniądze		Depozyta	
	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
Pozostałość z początkiem roku . . .	821.215	72	50,901.371	½	285	31½	—	—	250	69
Przybyło w r. bieżącym budżetowym	15.860	34	1,380.438	—	1.022	57½	—	—	27.943	41½
Razem .	837.076	6	52,281.809	½	1.307	89	—	—	28.194	10½
Odpada w roku bieżącym	91.457	37	—	—	285	31½	—	—	27.910	93
Pozostaje z końcem roku budżet. 1888	745.618	69	52,281.809	½	1.022	57½	—	—	283	17½

Fundusz indemnizacyjny.

Kraj koronny: Galicya zachodnia.

ZAMKNIĘCIE RACHUNKÓW

za rok 1888.

Z c. k. Namiestnictwa jako Dyrekcyi funduszów indemnizacyjnych.

Liczba porząd.	Wyszczególnienie działów
	Pokrycie.
	a) **Rzeczywisty dochód.**
	I. Od obowiązanych stron.
1	Wpłata na kapitały
2	„ „ renty
3	Odsetki za zwłokę i inne dochody
	II. Własne dochody.
4	Dochód za wylosowane obligacye indemnizacyjne
5	„ „ sprzedane „ „
6	Wkładki Kasy oszczędności
7	Odsetki od czynnych kapitałów
8	„ „ własnych obligacyj indemnizacyjnych
	III. Od kraju.
9	Dodatki indemnizacyjne do podatków:
	a) od towarzystw kolejowych
	b) „ kontrybuentów
	Suma rzeczywistych dochodów
	IV. Od rządu.
10	Subwencya ze skarbu państwa
	b) **przebieżne.**
11	Zwrócone zaliczki
	Suma dochodów
	Do tego pozostałość z rachunków roku budżetowego 1887
	Całkowity dochód

Wynik roku 1888.						Budżetem przyzwolona kwota na rok 1888.		W porównaniu z kwotą budżetową okazuje się wynik pomyślniejszy *niepomyślniejszy*		Uwaga
w ciągu roku słonecznego 1888		w czasie od 1. stycznia do końca marca 1889.		Razem						
I.		II.		III.		IV.		V.		
zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	
1.223	81½	242	46½	1.466	28	1.253	—	213	28	
258	—	35	91½	293	91½	230	—	63	91½	
5.521	08½	1.584	17	7.105	25½	4.354	—	2.751	25½	
53.550	—	—	—	53.550	—	32.427	—	21.123	—	
—	—	—	—	—	—	30.000	—	*30.000*	—	
70	25	—	—	70	25	—	—	70	25	
5	88	—	—	5	88	—	—	5	88	
—	—	—	—	—	—	29.009	—	*29.009*	—	
50.818	15	8.209	87	59.028	2	}				
565.901	17½	172.662	87	738.564	4½	769.500	—	28.092	6½	
677.348	35½	182.735	29	860.083	64½	866.773	—	*6.689*	*35½*	
1,244.562	—	—	—	1,244.562	—	1,244.562	—			
25	97	2	36	28	33	140	—	*111*	*67*	
1,921.936	32½	182.737	65	2,104.673	97½	2,111.475	—	*6.801*	*02½*	
				104.723	12½					
				2,209.397	10					

Liczba porząd.	Wyszczególnienie działów
	Potrzeby.
	a) **Rzeczywiste wydatki.**
1	Koszta zarządu . . . .
2	Spłata kapitałów przez losowanie . . . .
3	Kapitały w kwotach wyrównawczych dla uprawnionych . . . .
4	Renty dla uprawnionych . . . .
5	Na zakupno obligacyj indemnizacyjnych . . . .
6	Rozmaite wydatki . . . .
	Suma rzeczywistych wydatków . .
	b) **przebieżne.**
7	Zaliczki zwrotne . . . .
	Suma wydatków . . . . . .
	W porównaniu ze sumą dochodów . . . .
	Okazuje się pozostałość z rachunków z końcem roku budżetowego 1888. . . . . .

Wynik roku 1888.						Budżetem przyzwolona kwota na rok 1888.		W porównaniu z kwotą budżetową okazuje się wynik pomyślniejszy *niepomyślniejszy*		Uwaga
w ciągu roku słonecznego 1888		w czasie od 1. stycznia do końca marca 1889.		Razem						
I.		II.		III.		IV.		V.		
zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	
6.668	82	817	35½	7.486	17½	8.044	—	557	82½	
1,190.941	50	47.229	—	1,238.170	50	1,213.800	—	*24.370*	*50*	
18	20	—	—	18	20	—	—	*18*	*20*	
780.875	56½	32.613	31	813.488	87½	847.132	—	33.643	12½	
46.958	43½	—	—	46.958	43½	—	—	*46.958*	*43½*	
2	*36*	—	—	*2*	*36*	100	—	102	36	
2,025.460	16	80.659	66½	2,106.119	82½	2,069.076	—	*37.043*	*82½*	
1.199	29	*1.146*	*66½*	52	62½	500	—	447	37½	
2,026.659	45	79.513	—	2,106.172	45	2,069.576	—	*36.596*	*45*	
				2,209.397	10					
				103.224	65					

Wykaz

kompenzowanych zwrotów w roku budżetowym 1888 i wyszczególnienie takowych wedle pojedynczych działów dochodów i wydatków.

Zwroty kompenzowane wynosiły 295.882 zł. 78 1/2 ct.

Liczba porząd.	Wyszczególnienie działów	Razem łam III.					
		Wynik brutto		Kompenzowano		Wynik netto	
		zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
	Dochody.						
1	Rozmaite dochody	7.109	97 1/2	4	72	7.105	25 1/2
2	Dodatki indemnizacyjne:						
	od kontrybuentów	750.708	96 1/2	12.144	92	738.564	4 1/2
3	Zaliczki ze skarbu państwa	1,526.683	67	282.121	67	1,244.562	—
4	Zwrot zaliczek	1.639	80 1/2	1.611	47 1/2	28	33
	Wydatki.						
5	Rozmaite wydatki	12.147	28	12.149	64	*2*	*36*
6	Zwrot zaliczek ze skarbu państwa	282.121	67	282.121	67	—	—
7	Zaliczki zwrotne	1.664	10	1.611	47 1/2	52	62 1/2

Fundusz indemnizacyjny.
Kraj koronny: Galicya zachodnia.
Rok 1888.

Uzasadnienie różnic

między budżetem i wynikiem.

Dochody.

1. Spłata obowiązanych na kapitały	pomyślniejszy o	213 zł. 28 ct.
2. Spłata obowiązanych na renty	pomyślniejszy o . . . . ponieważ zaległość z lat poprzednich spłacono.	63 zł. 91½ ct.
3. Odsetki za zwłokę i inne dochody	pomyślniejszy o	2.751 zł. 25½ ct.
	a to w zwrotach kosztów podróży i w zwrotach za brakujące kupony pomyślniejszy o . . .	3 511 zł. 9 ct.
	zaś w odsetkach za zwłokę, w taksach za przepisywanie obligacyj indemnizacyjnych i rozmaitych dochodach niepomyślniejszy o	759 „ 83½ „
	zatem pomyślniejszy o powyższe	2.751 zł. 25½ ct.
4. Dochód za wylosowane obligacye indemnizacyjne	pomyślniejszy o . . . . z powodu przypadkowości tych dochodów.	21.123 zł.
5. Dochody za sprzedane obligacye indemnizacyjne	niepomyślniejszy o . . . . ponieważ nie było potrzeby sprzedawać obligacye indemnizacyjne będące własnością funduszu na pokrycie bieżących wydatków.	30.000 zł.
6. Wkładki do kasy oszczędności	pomyślniejszy o . . . . ponieważ książeczki kasy oszczędności zrealizowano a kapitał użyto na zakupno obligacyj indemnizacyjnych dla własnego majątku.	70 zł. 25 ct.
7. Odsetki od kapitałów czynnych	pomyślniejszy o . . . . wynik stanowią odsetki od zrealizowanych książeczek kasy oszczędności.	5 zł. 88 ct.
8. Odsetki od własnych obligacyj indemnizacyjnych	niepomyślniejszy o . . . . ponieważ kupony od obligacyj indemnizacyjnych należących do majątku funduszu, nie zostały zrealizowane.	29.009 zł.

9. Dodatki indemnizacyjne

pomyślniejszy o . . . . 28.092 zł. 6½ ct. ponieważ wpłynęły zaległe dodatki indemnizacyjne, wskutek czego zaległości czynne wynoszące z końcem roku budżetowego 1887 . . . . 129.829 zł. 31½ ct.
wynoszą z końcem roku budżetowego 1888 . . . . 109.145 „ 13½ „
zmniejszyły się przeto o . . . 20.684 zł. 18 ct.
Okazała się także ogólna należytość w podatkach, od których dodatki indemnizacyjne się opłaca w rzeczywistości większą, aniżeli takową przy układaniu preliminarza na podstawie przepisanych podatków na rok 1886 przyjęto.

10. Zwrócone zaliczki

niepomyślniejszy o . . . . 111 zł. 67 ct. ponieważ wpłynął mniejszy zwrot z zaliczek udzielonych w latach dawniejszych, zaś z zaliczek udzielonych w roku bieżącym, zwroty 1.611 zł. 47½ ct. skompenzowano z dotyczącymi wydatkami.

Wydatki.

1. Koszta zarządu

pomyślniejszy o . . . . 557 zł. 82½ ct. wskutek interkalaryów przy stałych poborach.

2. Spłata kapitałów przez losowanie

niepomyślniejszy o . . . . 24.370 zł. 50 ct. ponieważ niektóre z obligacyj indemnizacyjnych wylosowanych w latach poprzednich, w roku bieżącym do spłaty zgłoszone zostały.

3. Kwoty wyrównawcze

niepomyślniejszy o . . . . 18 zł. 20 ct. ponieważ okazała się potrzeba wypłaty kwoty wyrównawczej od przyznanego w roku bieżącym kapitału wykupna.

4. Renty dla uprawnionych

pomyślniejszy o . . . . 33.643 zł. 12½ ct. ponieważ nie wypłacono wszystkich zapadłych odsetek między temi od własnych obligacyj indemnizacyjnych 29.009 zł.

5. Na zakupno obligacyj indemnizacyjnych

niepomyślniejszy o . . . . 46.958 zł. 43½ ct. ponieważ nie można było przewidzić czy i o ile okażą się oszczędności, które będą mogły być użyte na zakupno obligacyj indemnizacyjnych dla majątku funduszu.

6. Rozmaite wydatki

pomyślniejszy o . . . . 102 zł. 36 ct. ponieważ nie było żadnych przypadkowych wydatków.

7. Zaliczki zwrotne

pomyślniejszy o . . . . 447 zł. 37½ ct. ponieważ udzielono mniej zaliczek zwrotnych, zaś część 1.611 zł. 47½ ct skompenzowano z dotyczącymi dochodami.

Wykazy pomocnicze

do

ZAMKNIĘCIA RACHUNKÓW

funduszu indemnizacyjnego

Galicyi zachodniej

za rok budżetowy

1888.

1. Wykaz

należytości czynnych i biernych z końcem roku budżetowego 1888.

Liczba porządkowa	Poszczególnienie	Kwota zł.	Kwota ct.
	A. Należytości czynne.		
1	Wpłata na kapitały	7.334	41
2	„ „ renty	590	47
3	Odsetki za zwłokę i inne dochody	2.629	22½
4	Zakupione obligacye indemnizacyjne	591.150	—
5	Zapadłe kupony od własnych obligacyj indemnizacyjnych . . .	—	—
6	Kapitał ulokowany	—	—
7	Książeczka Kasy oszczędności	18	7
8	Dodatki indemnizacyjne do podatków:		
	a) od towarzystw kolejowych	—	—
	b) od kontrybuentów	109.145	13½
9	Zwrócone zaliczki	66	78½
10	Pozostałość z rachunków z końcem roku budżetowego 1888 . . .	103.224	65
11	Zapas depozytów	625	62
	Razem . .	814.784	36½
	B. Należytości bierne.		
12	Koszta zarządu	35	87
13	Spłata kapitałów przez losowanie:		
	a) wylosowane a dotąd niespłacone obligacye indemnizacyjne . .	189.724	50
	b) obligacye, które jeszcze mają być wylosowane	15,485.379	—
14	Renty dla uprawnionych	313.486	12½
15	Rozmaite wydatki	1.913	42
16	Zwroty zaliczek ze skarbu państwa	38,640.751	54½
17	Zaliczki zwrotne	—	—
18	Depozyta	625	62
	Razem . .	54,631.916	8
	W porównaniu należytości biernych z należytościami czynnemi . . .	814.784	36½
	Pozostaje należytość bierna . .	**53,817.131**	**71½**

2. Wykaz

stanu obligacyj indemnizacyjnych będących własnością funduszu indemnizacyjnego Galicyi zachodniej, tudzież pozostałej gotówki do dyspozycyi z końcem roku budżetowego 1888.

Liczba porząd.	Poszczególnienie	Nominalna wartość wal. austr. zł.	ct.
	***a)* Dochód.**		
1	Zapas z końcem roku budżetowego 1887:		
	a) w obligacyach indemnizacyjnych 569.300 zł. m. k., czyli w. a . .	597.765	—
	b) w książeczce Kasy oszczędności	70	25
2	Zakupione obligacye indemnizacyjne 44.700 zł. m. k. czyli w. a. . . [1])	46.935	—
3	Wymieniane obligacye indemnizacyjne 21.000 zł. m. k. czyli w. a. . . .	22.050	—
4	Książeczka Kasy oszczędności na . . . . [2])	42	65
	Suma dochodów . .	666.862	90
	***b)* Wydatek.**		
5	Z powodu wymiany obligacyj indemnizacyjnych 21.000 zł. m. k., czyli w. a. .	22.050	—
6	„ „ wylosowania obligacyj indemnizacyjnych 51.000 zł. m. k., czyli w. a. .	53.550	—
7	„ „ zniszczenia obligacyj indemnizacyjnych	—	—
8	Wydana książeczka Kasy oszczędności na	94	83
	Suma wydatków . .	75.694	83
9	W porównaniu dochodu z wydatkiem pozostaje według dziennika czynnych kapitałów ostateczny zapas kasowy z końcem roku budżetowego 1888., a to: w obligacyach indemnizacyjnych 563.000 zł. m. k., czyli w. a. 591.150 zł. — ct. książeczka Kasy oszczędności . . . . . 18 „ 7 „	591.168	7

[1]) [2]) **Zakupiono:**

za gotówkę		obligacye indemnizacyjne m. k.		obligacye indemnizacyjne czyli w. a.		książeczki Kasy oszczędności w. a.	
76	13	50	—	52	50	24	58
36.630	50	35.050	—	36.802	50	—	—
10.251	80½	9.600	—	10.080	—	18	7
46.958	43½	44.700	—	46.935	—	42	65

3. Wykaz

obrotu obligacyj indemnizacyjnych.

Liczba porząd.	Poszczególnienie	Nominalna wartość zł.	ct.
	Dochód.		
1	Zapas z roku zeszłego	—	—
2	Nowo wystawione obligacye indemnizacyjne	100	—
3	" " " zamiast złożonych i zniszczonych obligacyj indemnizacyjnych z kaucyj wojskowych	—	—
4	Przepisanie obligacyj indemnizacyjnych	174.090	—
5	Obligacye indemnizacyjne { wykupione	—	—
	zniszczone	1,179.210	—
	Suma dochodu .	1,353.400	—
	Wydatek.		
6	Zaspokojenie uprawnionych w kapitale	100	—
7	" " w rentach zaległych	—	—
8	Wypłata dewinkulowanych obligacyj indemnizacyjnych z kaucyj wojskowych .	—	—
9	Zwrot mylnie w grudniu 1888 roku w przychodzie zarachowanych obligacyj indemnizacyjnych	—	—
9a	Przepisane obligacye indemnizacyjne	174.090	—
10	Do zniszczenia wydane obligacye indemnizacyjne	1,179.210	—
11	Suma wydatku .	1,353.400	—
12	W porównaniu dochodu z wydatkiem według dziennika głównego z końcem roku budżetowego 1888 pozostaje ostateczny zapas	—	—

4. Uwidocznienie

wpłat kapitałów, rent i odsetek ze strony obowiązanych.

	Przed rozpoczęciem wpłat według planu umorzenia				Podług planu umorzenia					
	kapitały		renty		20roczne raty kapitału		5% odsetki		annuitety	
	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
Zaległość z końcem r. budżetowego 1887.	5	60	4	61½	7.207	92	642	80½	334	59½
Przybyło w r. 1888:										
a) w skutek przepisań nowych . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
b) „ sprostowania . . .	—	—	—	—	1.129	78	10	88½	122	79½
Bieżąca należytość rent i odsetek . .	—	—	—	25½	—	—	225	82½	—	—
Razem .	5	60	4	87	8.337	70	879	51½	457	39
Z tego odpada:										
a) wskutek kompenzacyi . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
b) „ sprostowania . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
przypisanych należytości	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Rzeczywista należytość . .	5	60	4	87	8.337	70	879	51½	457	39
Na to wpłynęło w gotówce .	—	—	—	78	1.376	64½	293	13½	89	63½
Zaległość z końcem r. budżetowego 1888.	5	60	4	9	6.961	5½	586	38	367	75½

5. Wykaz

zlikwidowanych należytości uprawnionych, pokrycie i wypłata tychże.

	Kapitały wynagrodzenia		Renty zaległe		Razem	
	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
Pierwotny stan wydanych obligacyj indemnizacyjnych uprawnionym	10,378.441	50	6,534.727	50	16,913.169	—
Do tego przybyło w roku bieżącym	105	—	—	—	105	—
Razem .	10,378.546	50	6,534.727	50	16,913,274	—
Odpada przez wypłatę:						
wylosowanych obligacyj	1,238.170	50	—	—	1,238.170	50
annulowanie	—	—	—	—	—	—
Stan z końcem roku budżetowego 1888 . . .	9,140.376	—	6,534.727	50	15.675.103	50
Pierwotny stan zlikwidowanych a obligacyami indemnizacyjnemi niepokrytych należytości	—	—	—	—	—	—
Przybyło w skutek sprostowania	—	—	—	—	—	—
W roku bieżącym zlikwidowano	123	20	54	33½	177	53½
Suma zlikwidowanych należytości .	123	20	54	33½	177	53½
Wypłaty w gotówce wynosiły w kwotach wyrównawczych po potrąceniu kwot przez uprawnionych wypłaconych . .	18	20	54	33½	72	53½
Ze zaliczek skompenzowano	—	—	—	—	—	—
Odsetki od zaliczek na kapitały zarachowano . . .	—	—	—	—	—	—
Przez nowo wystawione obligacye indemnizacyjne pokryto (poz. VII. i VIII. obrotu kredytowego) . . .	105	—	—	—	105	—
Odpada wskutek	—	—	—	—	—	—
Suma pokrytych należytości	123	20	54	33½	177	53½
Ostateczny stan zlikwidowanych a obligacyami indemnizacyjnemi niepokrytych należytości	—	—	—	—	—	—

6. Uwidocznienie

zaliczek udzielonych uprawnionym stronom.

	W obligacyach indemnizacyjnych		W gotówce		Razem	
	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
Pierwotny stan nieskompenzowanych zaliczek . .	—	—	—	—	—	—
Przybyło w roku bieżącym	—	—	—	—	—	—
Razem .	—	—	—	—	—	—
Odpada w skutek kompenzacyi	—	—	—	—	—	—
Stan nieskompenzowanych zaliczek z końcem roku .	—	—	—	—	—	—

7. Wyszczególnienie

kosztów zarządu.

	Wypłacono														Pasywa z końcem roku budżetowego 1888.	
	Dla Namiestnict. jako Dyrekcyi funduszów indemnizacyjnych i komisyi krajowej				Dla komisyi lokalnej				Razem							
	Wynik roku 1888.															
	w ciągu roku słonecznego 1888.		w czasie od 1. stycznia do końca marca 1889.		w ciągu roku słonecznego 1888.		w czasie od 1. stycznia do końca marca 1889.		w ciągu roku słonecznego 1888.		w czasie od 1. stycznia do końca marca 1889.					
	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.			zł.	ct.
Płace urzędników	3.399	97	42	85½	—	—	—	—	3.399	97	42	85½			—	—
Dodatki służbowe i osobowe urzędników	211	44	—	—	—	—	—	—	211	44	—	—			—	—
„ aktywalne do płac etatowych .	671	99	—	—	—	—	—	—	671	99	—	—			—	—
Płace sług	82	97	7	55	—	—	—	—	82	97	7	55			—	—
Zapomogi i remuneracye	891	41	137	14	—	—	—	—	891	41	137	14			—	—
Dyurna	543	48½	50	99	—	—	—	—	543	48½	50	99			—	—
Czynsz za najem pomieszkań dla urzędów	—	—	307	86	—	—	—	—	—	—	307	86			—	—
Koszta podróży i dyety rzeczoznawców .	5	76	—	—	321	30½	177	74	327	6½	177	74			35	87
Potrzeby kancelaryjne	540	49	93	22	—	—	—	—	540	49	93	22			—	—
Razem	6.347	51½	639	61½	321	30½	177	74	6.668	82	817	35½			35	87

8. Sprawdzenia

obrotu kapitałów czynnych i biernych, jakoteż obrotu przebieżnych rubryk.

	Kapitały czynne		Kapitały bierne		Zaliczki		Obce pieniądze		Depozyta	
	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
Pozostałość z początkiem roku 1887	597.835	25	37,396.189	54½	42	49	—	—	1.190	28½
Przybyło w r. bieżącym budżetowym	69.027	65	1,244.562	—	52	62½	—	—	24.917	93½
Razem.	666.862	90	38,640.751	54½	95	11½	—	—	26.108	22
Odpada w roku bieżącym	75.694	83	—	—	28	33	—	—	25.482	60
Pozostaje z końcem roku budżet. 1888	591.168	7	38,640.751	54½	66	78½	—	—	625	62

Fundusz indemnizacyjny.

Kraj koronny: Wielkie Księstwo Krakowskie.

ZAMKNIĘCIE RACHUNKÓW

za rok 1888.

Z c. k. Namiestnictwa jako Dyrekcyi funduszów indemnizacyjnych.

Liczba porząd.	Wyszczególnienie działów
	Pokrycie.
	a) Rzeczywisty dochód.
	I. Od obowiązanych stron.
1	Wpłata na kapitały . . . .
2	„ „ renty . . . .
3	Odsetki za zwłokę i inne dochody . . . .
	II. Własne dochody.
4	Dochód za wylosowane obligacye indemnizacyjne . . . .
5	„ „ sprzedane „ „ . . . .
6	„ ze zapasu kasowego w gotówce . . . .
7	Odsetki od własnych obligacyj indemnizacyjnych . . . .
	III. Od kraju.
8	Dodatki indemnizacyjne do podatków:
	a) od towarzystw kolejowych . . . .
	b) „ kontrybuentów . . . .
	Suma rzeczywistych dochodów .
	IV. Od rządu.
	b) **przebieżne.**
9	Zwrócone zaliczki . . . .
	Suma dochodów . . . .
	Całkowity dochód . . .

Wynik roku 1888.						Budżetem przyzwolona kwota na rok 1888.		W porównaniu z kwotą budżetową okazuje się wynik pomyślniejszy *niepomyślniejszy*		Uwaga
w ciągu roku słonecznego 1888		w czasie od 1. stycznia do końca marca 1889.		Razem						
I.		II.		III.		IV.		V.		
zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	
84	53	7	—	91	53	13	—	78	53	
5	65	—	—	5	65	1	—	4	65	
998	72	184	21½	1.182	93½	246	—	936	93½	
27.940	50	—	—	27.940	50	1.000	—	26.940	50	
23.972	—	—	—	23.972	—	10.000	—	13.972	—	
—	—	—	—	32.360	32	14.397	—	17.963	32	
6.397	99	—	—	6.397	99	6.953	—	*555*	*01*	
582	35	4.297	97½	4.880	32½	}				
102.012	44	35.835	19	137.847	63	} 152.000	—	*9.272*	*4½*	
161.994	18	40.324	38	234.678	88	184.610	—	50.068	88	
—	—	—	—	—	—	215	—	*215*	—	
—	—	—	—	—	—	215	—	*215*	—	
161.994	18	40.324	38	234.678	88	184.825	—	49.853	88	

Liczba porząd.	Wyszczególnienie działów
	Potrzeby.
	a) **Rzeczywiste wydatki.**
1	Koszta zarządu . . . .
2	Spłata kapitałów przez losowanie . . . .
3	Renty dla uprawnionych . . . .
4	Na zakupno obligacyj indemnizacyjnych . . . .
5	Rozmaite wydatki . . . .
	Suma rzeczywistych wydatków . .
	b) **przebieżne.**
6	Zaliczki zwrotne . . . .
	Suma wydatków . . . . .
	W porównaniu ze sumą dochodów . . . .
	Okazuje się pozostałość z rachunków z końcem roku budżetowego 1888. . . . . .

Wynik roku 1888.						Budżetem przyzwolona kwota na rok 1888.		W porównaniu z kwotą budżetową okazuje się wynik pomyślniejszy *niepomyślniejszy*		Uwaga
w ciągu roku słonecznego 1888		w czasie od 1. stycznia do końca marca 1889.		Razem						
I.		II.		III.		IV.		V.		
zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	
527	77½	53	29	581	06½	651	—	69	93½	
131.460	—	3.045	—	134.505	—	121.800	—	*12.705*	—	
56.161	01	2.540	75½	58.691	76½	62.114	—	3.422	23½	
6.180	05	—	—	6.180	05	—	—	*6.180*	*05*	
—	—	—	—	—	—	50	—	50	—	
194.318	83½	5.639	04½	199.957	88	184.615	—	*15.342*	*88*	
11	81	*11*	*81*	—	—	210	—	210	—	
194.330	64½	5.627	23½	199.957	88	184.825	—	*15.132*	*88*	
				234.678	88					
				34.721	—					

Wykaz

kompenzowanych zwrotów w roku budżetowym 1888 i wyszczególnienie takowych wedle pojedynczych działów dochodów i wydatków.

Zwroty kompenzowane wynosiły 10.078 zł. 80½ ct.

Liczba porząd.	Wyszczególnienie działów	Razem łam III. Wynik brutto zł.	ct.	Kompenzowano zł.	ct.	Wynik netto zł.	ct.
	Dochody.						
1	Dodatki indemnizacyjne:						
	a) od towarzystw kolejowych	15.795	88½	10.915	56	4.880	32½
	b) od kontrybuentów	137.978	99	131	36	137.847	63
2	Zwrócone zaliczki	31	88½	31	88½	—	—
	Wydatki.						
3	Rozmaite wydatki	11.046	92	11.046	92	—	—
4	Zaliczki zwrotne	31	88½	31	88½	—	—

Fundusz indemnizacyjny.
Kraj koronny: Wielkie Księstwo Krakowskie.
Rok 1888.

Uzasadnienie różnic

między budżetem i wynikiem.

Dochody.

1. Spłata obowiązanych na kapitały — **pomyślniejszy o** . . . . 78 zł. **53** ct.

2. Spłata obowiązanych na renty — **pomyślniejszy o** . . . . 4 zł. **65** ct.
poniważ zaległości z lat poprzednich spłacono.

3. Odsetki za zwłokę i inne dochody — **pomyślniejszy o** . . . . 936 zł. 93½ ct.
a to w odsetkach za zwłokę, w zwrotach za brakujące kupony i w zwrotach kosztów podróży pomyślniejszy o . . . . 940 zł. 64½ ct.
zaś w taksach za przepisywanie obligacyj indemn. i w rozmaitych dochodach niepomyślniejszy o . 3 „ 71 „
zatem pomyślniejszy o powyższe 936 zł. 93½ ct.

4. Dochód za wylosowane obligacye indemnizacyjne — **pomyślniejszy o** . . . . **26.940** zł. **50** ct.
z powodu przypadkowości tych dochodów.

5. Dochód za sprzedane obligacye indemnizacyjne — **pomyślniejszy o** . . . . **13.972** zł.
ponieważ celem pokrycia bieżących wydatków okazała się potrzeba sprzedać obligacye indemnizacyjne w większej nominalnej kwocie jak preliminowano.

6. Dochód z zapasu kasowego w gotówce — **pomyślniejszy o** . . . . **17.963** zł. **32** ct.
W tym dziale dochodów uwidoczniono pozostały z końcem roku 1887 zapas kasowy 32.360 zł. 32 ct.
Z tego zapasu nie użyto wszakże nic zgoła na pokrycie bieżących wydatków roku 1888 albowiem z końcem roku 1888 pozostał jeszcze większy zapas kasowy 34.721 zł.

7. Odsetki od własnych obligacyj indemnizacyjnych — **niepomyślniejszy o** . . . . **555** zł. **1** ct.
ponieważ kupony od obligacyj indemnizacyjnych W. Księstwa Krakowskiego należących do majątku funduszu, nie zostały zrealizowane.

8. Dodatki indemnizacyjne	**niepomyślniejszy o** . . . . 9.272 zł. 4½ ct. ponieważ wpłynęło mniej dodatków indemnizacyjnych, wskutek czego też zaległości czynne wynoszące z końcem roku budżetowego 1887 . . . . 34.928 zł. 68½ ct. powiększyły się z końcem roku budżetowego 1888 na . . . . . 41.241 „ 76 „
9. Zwrócone zaliczki	**niepomyślniejszy o** . . . . 215 zł. ponieważ nie wpłynęły żadne zwroty z zaliczek udzielonych w latach dawniejszych, a z zaliczek udzielonych w roku bieżącym, zwroty 31 zł. 88½ ct. skompenzowano z dotyczącymi wydatkami.

Wydatki.

1. Koszta zarządu	**pomyślniejszy o** . . . . 69 zł. 93½ ct. wskutek interkalaryów i ponieważ nie odbyto żadnych podróży w sprawach serwitutowych.
2. Spłata kapitałów przez losowanie	**niepomyślniejszy o** . . . . 12.705 zł. ponieważ niektóre z wylosowanych w poprzednich latach obligacye indemnizacyjne w roku przedmiotowym do spłaty zgłoszone zostały.
3. Renty dla uprawnionych	**pomyślniejszy o** . . . . 3.422 zł. 23½ ct. ponieważ nie wypłacono wszystkich zapadłych odsetek.
4. Na zakupno obligacyj indemnizacyjnych	**niepomyślniejszy o** . . . . 6.180 zł. 5 ct. ponieważ nie można było przewidzieć, że okażą się oszczędności, które będą mogły być użyte na zakupno obligacyj indemnizacyjnych dla majątku funduszu.
5. Rozmaite wydatki	**pomyślniejszy o** . . . . 50 zł. ponieważ nie było żadnych przypadkowych wydatków.
6. Zaliczki zwrotne	**pomyślniejszy o** . . . . 210 zł. ponieważ udzielone w roku bieżącym zaliczki zwrotne 31 zł. 88½ ct. skompenzowano z dotyczącymi dochodami.

Wykazy pomocnicze

do

ZAMKNIĘCIA RACHUNKÓW

funduszu indemnizacyjnego

Wielkiego Księstwa Krakowskiego

za rok budżetowy

1888.

1. Wykaz

należytości czynnych i biernych z końcem roku budżetowego 1888.

Liczba porządkowa	Poszczególnienie	Kwota zł.	ct.
	A. Należytości czynne.		
1	Wpłata na kapitały	5.143	78
2	„ „ renty	1.898	48½
3	Odsetki za zwłokę i inne dochody	7.005	48
4	Zakupione obligacye indemnizacyjne	123.312	—
5	Zapadłe kupony od własnych obligacyj indemnizacyjnych	—	—
6	Kapitał ulokowany	—	—
7	Książeczka Kasy oszczędności	—	—
8	Dodatki indemnizacyjne do podatków:		
	a) od towarzystw kolejowych	—	—
	b) od kontrybuentów	41.241	76
9	Zwrócone zaliczki	—	—
10	Pozostałość z rachunków z końcem roku budżetowego 1888	34.721	—
11	Zapas depozytów	—	—
	Razem	213.322	50½
	B. Należytości bierne.		
12	Koszta zarządu	—	—
13	Spłata kapitałów przez losowanie:		
	a) wylosowane a dotąd niespłacone obligacye indemnizacyjne	32.182	50
	b) obligacye, które jeszcze mają być wylosowane	1,080.166	50
14	Renty dla uprawnionych	126.822	60
15	Rozmaite wydatki	97	16
16	Zwroty zaliczek ze skarbu państwa	—	—
17	Zaliczki zwrotne	—	—
18	Depozyta	—	—
	Razem	1,239.268	76
	W porównaniu należytości biernych z należytościami czynnemi	213.322	50½
	Pozostaje należytość **bierna**	**1,025.946**	**25½**

2. Wykaz

stanu obligacyj indemnizacyjnych będących własnością funduszu indemnizacyjnego W. Księstwa Krakowskiego, tudzież pozostałej gotówki do dyspozycyi z końcem roku budżetowego 1888.

Liczba porząd.	Poszczególnienie	Nominalna wartość wal. austr. zł.	ct.
	***a)* Dochód.**		
1	Zapas z końcem roku budżetowego 1887:		
	a) w obligacyach indemnizacyjnych 161.100 zł. m. k., czyli w. a . .	169.155	—
	b) w książeczce Kasy oszczędności	—	—
2	Zakupione obligacye indemnizacyjne 6.000 zł. m. k. czyli w. a. . . .	6.300	*)
3	Wymieniane obligacye indemnizacyjne 30.000 zł. m. k. czyli w. a. . . .	31.500	—
4	Książeczka Kasy oszczędności na	—	—
	Suma dochodów . .	206.955	—
	***b)* Wydatek.**		
5	Z powodu wymiany obligacyj indemnizacyjnych 30.000 zł. m. k., czyli w. a. .	31.500	—
6	„ „ wylosowania obligacyj indemnizacyjnych 26.610 zł. m. k., czyli w. a. .	27.940	50
7	„ „ sprzedane obligacye indemnizacyjne 23.050 „ „ „ . .	24.202	50
8	Wydana książeczka Kasy oszczędności na	—	—
	Suma wydatków . .	83.643	—
9	W porównaniu dochodu z wydatkiem pozostaje według dziennika czynnych kapitałów ostateczny zapas kasowy z końcem roku budżetowego 1888., a to: w obligacyach indemnizacyjnych 117.440 zł. m. k., czyli w. a. 123.312 zł. — ct. książeczka Kasy oszczędności . . . . . — „ — „ zaliczki zwrotne . . . . — „ — „	123.312	—

*) **Zakupiono:**

za gotówkę		obligacye indemnizacyjne m. k.		obligacye indemnizacyjne czyli w. a.	
6.180	5	6.000	—	6.300	—

3. Wykaz

obrotu obligacyj indemnizacyjnych.

Liczba porząd.	Poszczególnienie	Nominalna wartość zł.	ct.
	Dochód.		
1	Zapas z roku zeszłego	—	—
2	Nowo wystawione obligacye indemnizacyjne	—	—
3	" " " zamiast złożonych i zniszczonych obligacyj indemnizacyjnych z kaucyj wojskowych	—	—
4	Przepisanie obligacyj indemnizacyjnych	38.480	—
5	Obligacye indemnizacyjne { wykupione	128.100	—
	Obligacye indemnizacyjne { zniszczone	—	—
6	Suma dochodu .	166.580	—
	Wydatek.		
7	Zaspokojenie uprawnionych w kapitale	—	—
8	" " w rentach zaległych	—	—
9	Wypłata dewinkulowanych obligacyj indemnizacyjnych z kaucyj wojskowych .	—	—
10	Zwrot mylnie w grudniu 1888 roku w przychodzie zarachowanych obligacyj indemnizacyjnych	—	—
11	Przepisane obligacye indemnizacyjne	38.480	—
12	Do zniszczenia wydane obligacye indemnizacyjne	128.100	—
	Suma wydatku .	166.580	—
13	W porównaniu dochodu z wydatkiem według dziennika głównego z końcem roku budżetowego 1888 pozostaje ostateczny zapas	—	—

4. Uwidocznienie

wpłat kapitałów, rent i odsetek ze strony obowiązanych.

	Przed rozpoczęciem wpłat według planu umorzenia				Podług planu umorzenia					
	kapitały		renty		20roczne raty kapitału		5% odsetki		annuitety	
	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
Zaległość z końcem r. budżetowego 1887.	—	—	—	26	4.869	75$^1/_2$	1.903	37$^1/_2$	371	54$^1/_2$
Przybyło w r. 1888:										
a) w skutek przepisań nowych . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
b) „ sprostowania . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	7	—
Bieżąca należytość rent i odsetek . .	—	—	—	—	—	—	—	65	—	—
Razem .	—	—	—	26	4.869	75$^1/_2$	1.904	2$^1/_2$	378	54$^1/_2$
Z tego odpada:										
a) wskutek kompenzacyi . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
b) „ sprostowania . . .	—	—	—	—	12	57	—	15	—	42
przypisanych należytości	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Rzeczywista należytość . .	—	—	—	26	4.857	18$^1/_2$	1.903	87$^1/_2$	378	12$^1/_2$
Na to wpłynęło w gotówce .	—	—	—	—	52	43	5	65	39	10
Zaległość z końcem r. budżetowego 1888.	—	—	—	26	4.804	75$^1/_2$	1.898	22$^1/_2$	339	2$^1/_2$

5. Wykaz

zlikwidowanych należytości uprawnionych, pokrycie i wypłata tychże.

	Kapitały wynagrodzenia		Renty zaległe		Razem	
	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
Pierwotny stan wydanych obligacyj indemnizacyjnych uprawnionym	687.708	—	559.146	—	1,246.854	—
Do tego przybyło w roku bieżącym	—	—	—	—	—	—
Razem	687.708	—	559.146	—	1,246.854	—
Odpada przez wypłatę:						
wylosowanych obligacyj	134.505	—	—	—	134.505	—
annulowanie	—	—	—	—	—	—
Stan z końcem roku budżetowego 1888	553.203	—	559.146	—	1,112.349	—
Pierwotny stan zlikwidowanych a obligacyami indemnizacyjnemi niepokrytych należytości	—	—	—	—	—	—
Przybyło w skutek sprostowania	—	—	—	—	—	—
W roku bieżącym zlikwidowano	—	—	—	—	—	—
Suma zlikwidowanych należytości	—	—	—	—	—	—
Wypłaty w gotówce wynosiły w kwotach wyrównawczych po potrąceniu kwot przez uprawnionych wypłaconych	—	—	—	—	—	—
Ze zaliczek skompenzowano	—	—	—	—	—	—
Odsetki od zaliczek na kapitały zarachowano	—		—	—	—	—
Przez nowo wystawione obligacye indemnizacyjne pokryto (poz. VII. i VIII. obrotu kredytowego)	—	—	—	—	—	—
Odpada wskutek	—	—	—	—	—	—
Suma pokrytych należytości	—	—	—	—	—	—
Ostateczny stan zlikwidowanych a obligacyami indemnizacyjnemi niepokrytych należytości	—	—	—	—	—	—

6. Uwidocznienie

zaliczek udzielonych uprawnionym stronom.

	W obligacyach indemnizacyjnych		W gotówce		Razem	
	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
Pierwotny stan nieskompenzowanych zaliczek	—	—	—	—	—	—
Przybyło w roku bieżącym	—	—	—	—	—	—
Razem	—	—	—	—	—	—
Odpada w skutek kompenzacyi	—	—	—	—	—	—
Stan nieskompenzowanych zaliczek z końcem roku	—	—	—	—	—	—

7. Wyszczególnienie

kosztów zarządu.

	Wypłacono												Pasywa z końcem roku budżetowego 1888.	
	Dla Namiestnict. jako Dyrekcyi funduszów indemnizacyjnych i komisyi krajowej				Dla komisyi lokalnej				Razem					
	Wynik roku 1888.													
	w ciągu roku słonecznego 1888.		w czasie od 1. stycznia do końca marca 1889.		w ciągu roku słonecznego 1888.		w czasie od 1. stycznia do końca marca 1889.		w ciągu roku słonecznego 1888.		w czasie od 1. stycznia do końca marca 1889.			
	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
Płace urzędników	283	33	3	57	—	—	—	—	283	33	3	57	—	—
Dodatki służbowe i osobowe urzędników	17	61	—	—	—	—	—	—	17	61	—	—	—	—
„ aktywalne do płac etatowych .	56	—	—	—	—	—	—	—	56	—	—	—	—	—
Płace sług	6	91	—	63	—	—	—	—	6	91	—	63	—	—
Zapomogi i remuneracye	74	28	11	42	—	—	—	—	74	28	11	42	—	—
Dyurna	45	36	4	26	—	—	—	—	45	36	4	26	—	—
Czynsz za najem pomieszkań dla urzędów	—	—	25	65	—	—	—	—	—	—	25	65	—	—
Koszta podróży i dyety rzeczoznawców .	—	48 ½	—	—	—	—	—	—	—	48 ½	—	—	—	—
Potrzeby kancelaryjne	43	80	7	76	—	—	—	—	43	80	7	76	—	—
Razem .	527	77 ½	53	29	—	—	—	—	527	77 ½	53	29	—	—

8. Sprawdzenia

obrotu kapitałów czynnych i biernych, jakoteż obrotu przebieżnych rubryk.

	Kapitały czynne		Kapitały bierne		Zaliczki		Obce pieniądze		Depozyta	
	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
Pozostałość z początkiem roku 1887	169.155	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Przybyło w r. bieżącym budżetowym	37.800	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Razem .	206.955	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Odpada w roku bieżącym	83.643	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Pozostaje z końcem roku budżet. 1888	123.312	—	—	—	—	—	—	—	—	—

L. S. 2/1889.

Aleg. 3.

Przedłożenie rządowe

Z c. k. Prezydyum Namiestnictwa we Lwowie.

L. 11951/pr.

Do

Jego Ekscelencyi Jaśnie Wielmożnego Jana hr. Tarnowskiego
ces. król. rzecz. tajnego Radcy, Marszałka krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem etc. we Lwowie.

Ekscelencyo!

Z powodu odmówienia Najwyższej sankcyi uchwalonemu przez Sejm krajowy projektowi ustawy o wynagradzaniu za udzielanie nauki religii w publicznych szkołach ludowych, o czem z przedstawieniem motywów odmówienia Najwyższej sankcyi Świetny Wydział krajowy zawiadomiony został pismem mojem tej samej daty i liczby, mam zaszczyt na mocy Najwyższego postanowienia z dnia 2. września b. r. wskutek reskryptu Jego Ekscelencyi pana Ministra wyznań i oświecenia z dnia 6. września r. b. l. 18.275 złożyć do laski Marszałkowskiej jako przedłożenie rządowe dołączony w polskim, ruskim i niemieckim tekscie projekt ustawy, którą na mocy państwowej ustawy z dnia 17. stycznia 1888. (dz. u. p. Nr. 99) wydane zostają postanowienia o wynagrodzeniu za udzielanie nauki religii w publicznych szkołach ludowych i upraszam Waszą Ekscelencyę, aby zechciał zamieścić to przedłożenie rządowe na jednem z pierwszych posiedzeń Sejmu krajowego.

Przy tej sposobności proszę przyjąć zapewnienie o mojem wysokiem poważaniu.

Lwów dnia 19. września 1889.

Badeni *w. r.*

Ustawa

z dnia . . . . dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, którą na mocy ustawy z dnia 17. czerwca 1888 Nr. 99 Dz. u. p. wydaje się postanowienia o wynagrodzeniu za udzielanie nauki religii w publicznych szkołach ludowych.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, pcstanawiam co następuje:

§. 1.

Osobni nauczyciele religii w publicznych szkołach ludowych będą ustanowieni albo za remuneracyami, albo za stałymi poborami.

Ze stałymi poborami może osobny nauczyciel religii tylko wtenczas być ustanowiony, jeżeli nauka religii, której ma udzielać, wymaga przynajmniej 17 godzin w tygodniu.

§. 2.

Ustanowiony ze stałymi poborami osobny nauczyciel religii jest obowiązany do objęcia aż do 25 godzin nauki tygodniowo bez prawa do osobnego dodatkowego wynagrodzenia, zaś do objęcia aż do 30 godzin nauki tygodniowo za odpowiedniem wynagrodzeniem za liczbę godzin, przewyższającą 25 godzin; wynagrodzenie to ma być wymierzone wedle skali ułożonej przez krajową władzę szkolną w porozumieniu z Wydziałem krajowym. Egzorty będą do tej liczby godzin, jak też do liczby godzin wymienionej w §. 1. za dwie godziny wliczane. Krajowa władza szkolna może od wypadku do wypadku ze względu na praktyki religijne sprawowane przez nauczyciela religii osobno dla młodzieży szkolnej, zniżyć wyżej oznaczony obowiązkowy wymiar godzin o 1 do 4 godzin tygodniowo.

§. 3.

Osobny nauczyciel religii ze stałymi poborami będzie ustanowiony dla pewnej szkoły, może on jednak być zobowiązany do udzielania nauki religii także i w innych publicznych szkołach ludowych aż do oznaczonej w §. 2. liczby tygodniowych godzin nauki bezpłatnie, a wzgędnie za unormowaną na mocy §. 2. należytością remuneracyjną za godziny nadobowiązkowe.

§. 4.

Miara obowiązku udzielania nauki i stanowisko służbowe ustanowionych za remuneracyą osobnych nauczycieli religii, będą określone od wypadku do wypadku dekretem nominacyjnym.

§. 5.

Co do systemizowania posady osobnego nauczyciela religii, jakoteż co do tego, czy osobny nauczyciel religii ma być ustanowiony za remuneracyą, czy ze stałymi poborami, w której szkole i z jaką ilością godzin tygodniowych w każdej szkole tenże naukę religii ma udzielać, orzeka krajowa władza szkolna, stosując się do powyższych postanowień, po zasięgnięciu zdania okręgowej władzy szkolnej i po zasięgnięciu zdania dotyczącej wyznaniowej władzy zwierzchniczej, a względem nauczycieli religii izraelickiej po zasięgnieniu zdania zwierzchności dotyczącej gminy wyznaniowej.

§. 6.

Stałe pobory osobnych nauczycieli religii normują przepisy, które obowiązują względem poborów służbowych świeckich nauczycieli dotyczącej szkoły, jakoteż względem przeniesienia tych nauczycieli w stan spoczynku i zaopatrzenia pozostałych po nich wdów i sierót.

Przy pensyonowaniu ma być stale zamianowanemu osobnemu nauczycielowi religii wliczony także czas służby, spędzony na prowizorycznej posadzie, jeżeli ten czas łączy się bez przerwy z czasem służby, spędzonym na posadzie stałej.

§. 7.

Jako osobni nauczyciele religii w publicznych szkołach ludowych po myśli §. 1. niniejszej ustawy, mogą być ustanowione tylko takie osoby, które dotycząca wyznaniowa władza zwierzchnicza uzna do tego za uzdolnione i które wykażą się odpowiedniem naukowem i pedagogicznem uzdolnieniem do zawodu nauczycielskiego, mianowicie:

a) jako osobni nauczyciele dla nauki religii katolickiej mogą być ustanowieni tylko należycie ordynowani świeccy lub zakonni duchowni.

b) jako osobni nauczyciele dla nauki religii ewangelickiej mogą być mianowani albo duchowni, ustanowieni podług obowiązujących dla tego wyznania norm prawnych, albo osoby zaopatrzone w świadectwo kwalifikacyi na nauczycieli szkół ludowych, a co do uzdolnienia do udzielania nauki religii posiadające przepisaną kwalifikacyę.

c) jako osobni nauczyciele dla nauki religii izraelickiej mogą być ustanowione tylko te osoby, które wykażą, iż ukończyły szkołę rabinów i złożyły egzamin na rabina z dobrym postępem lub też uzyskały świadectwo kwalifikacyi na nauczyciela szkół ludowych, a przytem udowodniły w myśl przepisów swe uzdolnienie oo udzielania nauki religii.

§. 8.

Remuneracye dla osobnych nauczycieli religii, dalej remuneracye za udzielanie nauki religii przez duszpasterzy i świeckich nauczycieli,

jakoteż wynagrodzenie kosztów podróży, które mają być przyznane z powodu udzielania nauki religii po za miejscem zamieszkania nauczyciela religii, wymierza od wypadku do wypadku krajowa władza szkolna po wysłuchaniu okręgowej władzy szkolnej podług skali ułożonej w porozumieniu z Wydziałem krajowym. Gdyby w jednym z wypadków przewidzianych w niniejszym lub w §. 2 nie nastąpiło porozumienie między krajową władzą szkolną a Wydziałem krajowym oznacza skalę Minister oświecenia.

§. 9.

Przyznane według powyższych przepisów remuneracye i wynagrodzenia kosztów podróży mają być pokrywane, jeżeli nie istnieją osobne fundusze, fundacye lub zobowiązania osób prywatnych lub korporacyj, z tych samych funduszów, które pokrywają pobory służbowe nauczycieli świeckich.

§. 10.

Oparte na dotychczasowych przepisach zobowiązania publicznych czynników konkurencyjnych do pokrywania, objętych niniejszą ustawą stałych poborów, remuneracyj i wynagrodzeń kosztów podróży ustają.

§. 11.

Osobni nauczyciele religii, zamianowani stale przed wejściem w życie niniejszej ustawy, nie mogą doznać wskutek tej ustawy obniżenia swych dotychczasowych poborów lub urosłego im prawa do poborów emerytalnych; miara obowiązku udzielania nauki tych nauczycieli może być jednakże zmienioną w miarę niniejszej ustawy (§§. 2. 3. i 5.).

§. 12.

Ustawa niniejsza wchodzi w życie z początkiem roku słonecznego, następującego po jej ogłoszeniu.

Wykonanie tej ustawy poruczam Mojemu Ministrowi wyznań i oświecenia.

Z drukarni i litografii Pillera Spółki.

L. W. kr. 5.901/89.

Aleg. 4.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego z projektem ustawy, nakładającej na Towarzystwa ubezpieczeń od ognia operujące w Galicyi, obowiązek przyczyniania się do kosztów utrzymania służby pożarnej.

Wysoki Sejmie!

Wydział krajowy przedłożył Wys. Sejmowi rzeczony projekt do ustawy po raz pierwszy w r. 1887, a po raz wtóry w r. 1888 sprawozdaniem z 26. września 1888 L. 41.182, które jednakże przez Wys. Sejm nie zostało załatwione.

Zważywszy, że bardzo dotkliwe wypadki pożarów w kraju nieustannie się wydarzają, a wspomożenie instytucyi straży pożarnych już istniejących, jako też założenie nowych, jako sprawa dla kraju bardzo pilna i ważna się przedstawia, Wydział krajowy przedkłada Wys. Sejmowi ponownie owe sprawozdanie Wydziału krajowego z 26. września L. 41.182 z projektem do ustawy i wnosi na podstawie powodów w tem sprawozdaniu przedstawionych:

Wysoki Sejm raczy uchwalić załączony projekt do ustawy, nakładającej na Towarzystwa ubezpieczeń od ognia, operujące w Galicyi obowiązek przyczyniania się do kosztów utrzymania służby pożarnej.

Wysoki Sejmie!

Rok ubiegły i bieżący nie wiele były szczęśliwszymi pod względem klęsk pożarnych od poprzednich, zwłaszcza od r. 1884 i 1886. A przecież jeden względnie pomyślniejszy rok starczył, żeby na chwilę przycichła sprawa piekąca organizacyi służby pożarnej po kraju.

Niemniej przetoż klęsk było dosyć a wszystkie relacye z powiatów, z miast i z miasteczek świadczą, jak powoli. jak niedostatecznie postępuje ta organizacya, w żadnym stosunku do wzrostu stopnia zaludnienia, gromadzenia się ognisk i palnych materyj. To też jeden pomyślniejszy rok niczem nas nieusprawiedliwia, żebyśmy mieli ustawać na drodze koniecznej reformy.

Gdy przedłożony Wysokiemu Sejmowi w roku zeszłym projekt ustawy, nakładającej na Towarzystwa ubezpieczeń od ognia operujące w Galicyi, obowiązek przyczyniania się do kosztów utrzymania służby pożarnej, niedoczekał się załatwienia w komisyi sejmowej i spadł

z porządku dziennego ubiegłej sesyi, Wydział krajowy widzi się spowodowanym przedłożyć Wysokiemu Sejmowi projekt ten ponownie, wraz z niezmienionem umotywowaniem.

Wysoki Sejmie!

W szeregu środków, którymi należy podjąć walkę z ogniem, pochłaniającym rokrocznie miliony mienia ubogiego kraju, obok środków prewencyjnych, jakie obejmuje ustawa budowlana i wielka część ustawy o policyi ogniowej, równorzędne miejsce zajmują środki represyjne, organizacya ratunku, gdy się nie powiodło przezornością uniknąć pożaru. Przedkładając równocześnie dwie ustawy o policyi ogniowej Wysokiemu Sejmowi, w których przepisy o organizacyi ratunku, o służbie ratunkowej odgrywają niepoślednią rolę, nie możemy nie wyrazić przeświadczenia, że wiele postanowień, wiele wymogów stawianych gminom, chociażby jak były słuszne, wskazane, konieczne, teoretycznie dobre i w praktyce wybróbowane, chociaż zredukowaliśmy je, licząc się ze stanem kraju, do minimum niezbędnego, może pozostać pomimo tego wszystkiego niewykonanych, lub będą wykonane zbyt powoli w stosunku do potrzeby. Słowem, stan finansowy wielu gmin, będzie przeszkodą w wykonaniu najpotrzebniejszych przepisów ustawy o policyi oguiowej.

Nie pozwala też stan kraju na obciążenie budżetu krajowego, ustanawianiem osobnego funduszu na cele służby ogniowej, jak to miało miejsce n. p. w Morawie lub Niższej Austryi.

Ten cel osiąga zaprowadzone w bardzo wielu krajach cywilizowanych opodatkowanie Towarzystw asekuracyjnych na rzecz służby pożarnej i rozwoju środków ratunkowych, rozpowszechnione od r. 1882 w krajach austryackich, wszędzie z doskonałym skutkiem. Rozwój środków ratunkowych zwłaszcza straży pożarnej zrobił w tych wszystkich krajach kolosalne postępy od zaprowadzenia takiej prestacyi ze strony Towarzystw asekuracyjnych.

Przekładając Wysokiemu Sejmowi projekt ustawy, nad jakim (innej formy) Sejm w r. 1872 przeszedł do porządku dziennego, od jakiego w r. 1882 sam Wydział krajowy odstąpił, czujemy się w obowiązku przedłożyć wyczerpujące motywa nasze, wykazać potrzebę takiej ustawy a będziemy się starać obalić zarzuty, jakie czynione były i zapewne będą podobnemu projektowi, zwłaszcza od bezpośrednio interesowanych Towarzystw ubezpieczeń.

Powołując się na statystyczną pracę dra Rutowskiego „Pożary i ubezpieczenia“, nie potrzebujemy już podnosić, jak niedostateczne są środki ratunkowe w kraju naszym, a kronika pożarna świadczy najlepiej o naszej bezbronności wobec pożaru, który też niepowstrzymany, pustoszy bezkarnie całe wsie, miasteczka i miasta.

Jesteśmy jednym z najbezbronniejszych wobec ognia krajów Austryi, zachowując pod tym względem 10. lub 11. miejsce. Kiedy np. w Czechach na 51.948 kilometrów obszaru, a 5,560.000 ludności jest 1.521 straży pożarnych, czyli jedna straż na 2.992 mieszkańców, a na 367 domów; jedna sikawka wozowa już na 139 domów, jeden strażak na 69 mieszkańców, kiedy w Bawaryi na 75.863 kilometrów a 5,284.778 ludności było po koniec r. 1886 straży pożarnych 5.117 o liczbie 307.000 strażaków, czyli jeden strażak na 17 mieszkańców, — to w Galicyi było w r. 1884 zaledwie 82 straży, jedna straż na 956 kilometrów, zaledwie jedna sikawka wozowa na 1.371 domów, jedna na 8.923 mieszkańców, — jeden strażak na 2.076 mieszkańców a 27 kilometrów. To też kronika pożarów wykazuje wszędzie, że rozmiary pożaru byłyby się dały zawsze prawie zmniejszyć, gdyby rekwizyta ogniowe były dostateczne, nadewszystko gdyby była zorganizowana i uzbrojona straż.

Rewizya rekwizytów ogniowych wykazała stan opłakany, relacye powiatów są przerażające. Setki miast i miasteczek ma narzędzia ratunkowe zupełnie niedostateczne, dwieście

miast i miasteczek nie ma żadnej straży. Pożar staje się panem całych ulic, całych dzielnic, całych miasteczek i miast — obrona jest żadną.

Gdzie środki prewencyjne i represyjne są w rozwoju, tam trzeci środek asekuracyjny schodzi na trzeci plan. Udowodniono, że w krajach cywilizowanych wszystkie trzy środki jednako silnie się rozwijają, powoli jednak pierwsze biorą górę, decydują, asekuracya staje się uzupełnieniem pierwszych.

U nas pierwsze na najniższym stopniu, w konsekwencyi asekuracya druga, niedostępna dla masy, Towarzystwa unikają złych ryzyk skupionych na małej przestrzeni, wybierają dobre ryzyka, schodzą z drogi niebezpiecznym, nakładając na nie taryfy ogniowe znacznie wyższe lub wykluczając całe dzielnice, przyjmnąc do ubezpieczenia tylko co drugi lub co trzeci, co piąty dom w miasteczku, nareszcie wykluczając całe miejscowości, całe szeregi miejscowości, znany powszechnie w asekuracyi rodzaj paryasów, „gemiedene Orte".

Pożary naszych miast i miasteczek wytworzyły najgorszą reputacyę dla tychże, i gdyby było kilka lat równie fatalnych, to ostatni środek, jaki pozostał krajowym Towarzystwom asekuracyjnym, reasekuracya stanie się trudną, gdyż przynosi obcym zakładom straty, a bez niej nawet najlepiej usytuowane towarzystwa krajowe lub w kraju operujące musiałyby tracić.

Otóż więc, oprócz tego, że rok rocznie w kraju naszym z dymem idzie w przecięciu z lat dziesięciu wartość 2,671.379 zł., a wysokość szkody raczej wzrasta i doszła w r 1886 do strasznej sumy przeszło 4,562.285 zł., pomijając, że od r. 1870 do 1884 spłonęło 43,368.524 zł. majątku narodowego, a z tej szkody w drodze ubezpieczeń zwróciło się pogorzelcom zaledwie 9,877.013 zł., to znaczy 22·77%, to kraj musi opłacać jeszcze bardzo znaczny, absolutnie wysoki, a względnie niedostępny podatek asekuracyjny, przenoszący już dzisiaj 3,600.000 zł. rocznej składki ogniowej.

Podniesienie więc bezpieczeństwa od ognia, zmniejszenie klęsk pożarnych przez odpowiednie urządzenia prewencyjne i represyjne, prócz tego, że znaczy oszczędność na kapitale narodowym, prócz tego, że znaczy podniesienie kredytu realnego i osobistego, przedstawia się jako oszczędność na podatku asekuracyjnym.

Na podniesienie środków bezpieczeństwa, zwłaszcza najważniejszych środków ratunkowych potrzeba funduszów. Koszta uzbrojenia gminy przeciw ogniowi są znaczne i nawet najskromniejsze żądania, *minimum* postawione w projektach ustaw o policyi ogniowej, przekraczają często możność gmin tak, że one bez rzeczywistego uszczerbku w ogólnem gospodarstwie gminy nie dają się zaprowadzić. Słowem, że gmina nie mogąc z normalnych dochodów swoich pokryć kosztów służby pożarnej, zostaje w stanie ciągłego niebezpieczeństwa, i narażoną jest dla trudności wydania kilku tysięcy, ba, kilkuset złotych, na ryzyko klęski, która pochłonie krocie, jak rok rocznie pochłania krocie i miliony.

Gdyby zaś wymogi nasze posunąć nieco dalej, to okazałaby się już absolutna niemożebność w naszych stosunkach. Według ustawowego *minimum* przyjętego w Królestwie Wirtemberskiem potrzeba n. p.

Dla gminy o 350 mieszkańcach:

koszta rekwizytów ogniowych i sikawki .	1.217 mk.
koszta uzbrojenia straży ogniowej . . .	422 „
Ogółem . . .	1.652 mk.

Dla gminy o 1.150 mieszkańcach:

koszta rekwizytów ogniowych i sikawki .	2.303 mk.
koszta uzbrojenia straży ogniowej . . .	805 „
Ogółem . . .	2.808 mk.

Dla gminy o 2.100 mieszkańcach:

koszta rekwizytów ogniowych i sikawki .	2.571 mk.
koszta uzbrojenia straży ogniowej . . .	1.234 „
Ogółem . . .	3.805 mk.

Gdy więc z jednej strony powszechne żądanie kraju wskazuje naglącą potrzebę zaprowadzenia w kraju naszym, dla konserwacyi narodowego majątku i oszczędzania na nieproduktywnych wydatkach jak najrychlej nowoczesnych urządzeń ratunkowych cywilizowanego świata, to z drugiej strony staje w poprzek powszechny niedostatek gmin, ich niezdolność do podołania takiemu zadaniu.

Uzyskanie więc funduszu do dyspozycyi władzy krajowej, z któregoby można rozwój środków bezpieczeństwa i ratunek raźniej pchnąć naprzód, staje się naglącym postulatem. Taki fundusz daje się z łatwością osiągnąć przez nałożenie na Towarzystwa ubezpieczeń, w pierwszym rzędzie w sprawie bezpieczeństwa od ognia interesowane, obowiązku przyczyniania się do kosztów utrzymania służby pożarnej w kraju. Prestacya to sprawiedliwa, nie uciskająca, łatwo ściągalna, dosyć obfita, ściśle produkcyjna, przeznaczona na cel ściśle oznaczony.

Mamy to przeświadczenie, że zaprowadzeniem projektowanej ustawy, w ciągu niewielu lat znakomicie da się podnieść organizacyę środków ratunkowych w całym kraju, podnieść bezpieczeństwo od ognia znakomicie, uchylić lub zmniejszyć klęski.

Przystępujemy do kwestyi zasadniczej.

Zachodzi pytanie, czy słuszna i sprawiedliwa nakładać podatek na Towarzystwa asekuracyjne, ażeby z dochodu wspierać organizacyę ratunkową w całym kraju, więc opodatkować kilka prywatnych instytucyj dla interesu ogólnego. Wykonanie policyi ogniowej jest sprawą publiczną, jest wszędzie ustawami jako obowiązek gminy miejscowej określony, więc na jej koszt. Dalej opodatkowanie Towarzystw, to znaczy opodatkowanie ubezpieczających się, więc opodatkowanie części ludności, ludności przezornej na rzecz nieubezpieczonych, więc nieprzezornych, to znaczy w kraju naszym opodatkowanie około 25% ludności na rzecz reszty 75%.

Kwestya ta sprawiedliwości została w całym cywilizowanym świecie rozstrzygniętą pozytywnie, w Niemczech, Danii, Austryi, Anglii, w wielu stanach Ameryki, i wywołała najlepsze skutki; w innych krajach, jak we Francyi, zostały stosunki ratunkowe daleko w tyle po za niemieckimi, chociaż tutaj bogactwo gmin czyniło niepotrzebnem apelowanie do Towarzystw.

Z dobrej organizacyi służby pożarnej i środków ratunkowych korzysta ubezpieczający się, korzysta Towarzystwo ubezpieczeń, które największe z niej ciągnie zyski. Brak środków ratunkowych znaczy pogorszenie ryzyka, podrożenie taryfy ogniowej, stratę Towarzystwa. Na wydoskonaleniu środków ratunkowych Towarzystwa robiły najlepsze interesa. Największe dywidendy akcyonaryuszów zawdzięczają Towarzystwa środkom ratunkowym.

Tak samo w Towarzystwach na wzajemności opartych. Polepszenie stosunków bezpieczeństwa, znaczy potanienie taryfy ogniowej, znaczy lepszy rezultat Towarzystwa, znaczy większy zwrot z zaliczki, słowem potanienie asekuracyi, oszczędność na podatku asekuracyjnym. Brak środków ratunkowych i jego skutki znaczy, że w r. 1885 otrzymali członkowie procent zwrotu 33% zaliczki, a po klęskach r. 1886 tylko 17%.

Z dobrych urządzeń ratunkowych w pojedynczej gminie, korzysta każdy ubezpieczony w całym kraju. Dlatego że środki ratunkowe w Stryju, Kałuszu, Dolinie, Ulanowie były nędzne, płaci większą premię asekuracyjną właściciel ziemski od Oświęcimia po Okopy, płaci właściciel domu w bezpiecznym stosunkowo Lwowie lub Krakowie, płaci właściciel nieruchomości rozrzuconej po całem podgórzu, fabrykant, kupiec za swoje składy,

rękodzielnik. Solidarność interesu jest zupełna. Nic się nie zmienia istota rzeczy przez to, że tych ubezpieczonych jest daleko mniej, niż nieubezpieczonych; ta mniejszość, ta garstka, czy ten jeden odnosi pewne korryści, za które słusznie powinien ponosić pewne ciężary. Czy społeczeństwo tamtę większość także do pewnych ciężarów za korzyści pociągnie, to jest całkiem inna kwestya, ale w żadnym razie nie osłabia faktu, że mniejszość korzyści odnosi, a więc słusznie powinna ponosić ciężary. Zaś mniejsze lub większe rozpowszechnienie asekuracyi w niczem nie zmniejsza ani nie zwiększa „stopnia" słuszności, bo tu w ogóle nie ma stopniowania: za korzyści należą się świadczenia.

Solidarność interesu asekuracyjnego z organizacyą służby pożarnej wszędzie zrozumiano: tylko w wielu krajach Towarzystwa zdołały zachować dla siebie wszystkie korzyści, a nie ponosić żadnych ciężarów, w pierwszym rzędzie zaś spekulacyjne Towarzystwa. Akcyonaryusz kapitalista w Tryeście, Wiedniu, Pradze lub Londynie, ciągnie wszystkie zyski z organizacyi służby ratunkowej w Galicyi, ponoszonej przez gminy czy dobrowolną ofiarą prywatnych, a nie przyczynia się w niczem do kosztów

Mimo tego, poczucie łączności interesu skłoniło wiele Towarzystw asekuracyjnych do utrzymywania własnych brygad ogniowych, do zakładania straży ochotniczych, uposażenia gmin w rekwizyta, sikawki, do ponoszenia ciężaru zakładania piorunochronów, wyciągania murów ogniowych pomiędzy domami, premiowania masywnych budowli, przychodzenia z pomocą pieniężną dla pokrywania dachów pokryciem ogniotrwałem i t. p.

Krakowskie Towarzystwo wzajemnych ubezpieczeń w r. 1886 kreowało pierwszą straż ochotniczą, składając ją w pierwszym rzędzie ze swoich urzędników, a przez to rzuciło hasło do zakładania straży ochotniczych po kraju. Od wielu lat przychodzi to Towarzystwo w pomoc strażom pożarnym, starało się dla nich o instruktorów, odbywało rewizye. Fundusze przeznacza na zakupno sikawek, lub pożycza gminom na 5% na łatwych warunkach wypłaty, a pośrednicząc pomiędzy gminami a fabrykami, umożliwiło dopiero gminom nabywanie sikawek postępowych. Jest to najlepszym dowodem żywego poczucia łączności interesu Towarzystwa i ubezpieczających się, ze sprawą służby ratunkowej w kraju.

Interes ten wykazywano już nieraz w cyfrach; kolosalne naprzykład zyski, dywidendy i superdywidendy Towarzystw akcyjnych, tam, gdzie ludność na łasce Towarzystw spekulacyjnych, dzięki rozwojowi środków ratunkowych, bez odpowiedniego obniżenia taryfy ogniowej, zaś gdzie Towarzystwa są na wzajemności oparte, tam zyski osiągnięte przez ubezpieczonych były znakomite. N. p. w Berlinie udowodniono, że w ciągu ostatnich 10 lat przed organizacyą straży pożarnej wynosiły wypłacone odszkodowania o 0·42 *pro mille* kapitału ubezpieczonego, zaś w ciągu 27 lat istnienia straży, wynosiły przeciętnie tylko 0·32 feników za 1.000 marek. Oszczędność roczna dla ubezpieczających się wynosiła 173.480 marek rocznie. Przy mobiliach spadła premia o ½ *pro mille* i więcej, to znaczy oszczędność 808.204 mrk. rocznie dla mieszkańców miasta [1]).

Otóż jeżeli w ogóle w interesie ubezpieczonych leży przez podniesienie stosunków bezpieczeństwa uzyskać tańszą asekuracyę, to nadto przyspieszenie tego stanu jest wprost bezpośrednim interesem. Jeżeli znikomym dodatkiem do kosztów asekuracyi, n. p. 2% do premii, można uzyskać powiększenie zwrotu o 5% lub 10%, lub więcej, to jest dla ubezpieczającego się wprost finansowo dobrym interesem.

Jeżeli klęski r. 1886 obniżyły zwrot z r. 1885 wynoszący 33% na 17% w roku, to niema wątpliwości, że gdyby się dało osiągnąć procentem 2% na służbę pożarną utrzymanie się corocznego zwrotu na wysokości lat dogodnych, byłoby doskonałym interesem. A nauka

---

[1]) Sprawozdanie z posiedzenia Sejmu pruskiego 11. Marca 1886 poseł Metzner-Frankenstein.

i doświadczenie w innych krajach dowodzą, że rezultat ten daje się osiągnąć przez organizacyę służby pożarnej.

Więc to, co jest bezwzględnie słusznem i sprawiedliwem, co jest zarazem w interesie Towarzystw ubezpieczeń i ubezpieczających się, może i powinno być uregulowanem ustawodawczo, skoro jedne Towarzystwa uchylają się od wszelkich świadczeń za osiągane korzyści, inne świadczą za mało, nie w stosunku do korzyści, lub nierozumiejąc swojego i swoich członków interesu, usuwają się od dobrowolnej ofiary [1]).

Ubezpieczający się więc w Towarzystwie wzajemnych ubezpieczeń, płacąc znikomy dodatek do taryfy ogniowej na cele ratunkowe, może na pewno liczyć, że w krótkim czasie podniesie się stan bezpieczeństwa miasteczek, wsi skupionych do takiego stopnia, że rozmiary klęsk pożarowych zredukują się znacznie, że więc czy to w formie wprost obniżenia taryfy ogniowej (zmniejszenie ryzyka, mniej kosztów reasekuracyi, mniej wypłaconych szkód), czy też w formie zwrotu z zaliczki odbierze ten podatek na służbę pożarną sowicie.

Przechodzimy do zarzutów ściśle krajowej natury. Krakowskie Towarzystwo wzajemnych ubezpieczeń podniosło w r. 1882 zarzut, że opodatkowanie Towarzystwa na rzecz straży pożarnej, znaczyłoby opodatkowanie wsi na rzecz miasta, motywując tem, że z podatku tego korzystałyby straże pożarne miejskie, oraz stosunkiem liczby ubezpieczających na wsi i w mieście. Stosunek ten w r. 1880 miał wynosić: na 1,295.369 z branej składki pochodzące z miast i miasteczek posiadających straże 200.000 zł., zaś z miast i miasteczek nieposiadających straży, oraz ze wsi 1,095.969 zł.

Zarzuty te w dzisiejszym stanie rzeczy, oraz w obec przedłożeń naszych z projektami ustaw o policyi ogniowej, całkiem słabną. W niniejszym projekcie określamy cel funduszu na służbę pożarną znacznie szerzej, tak, żeby zeń korzystało miasto, miasteczko, wieś, kraj cały. Oprócz straży ochotniczych korzystają zeń straże gminne, część ma iść na instruktorów i kursa strażackie, zaś 40% idzie na zakupno rekwizytów ogniowych, na sikawki, więc z tego funduszu korzystać może istotnie cały kraj.

Dodajmy do tego, że ze sikawek i straży miejskich korzysta daleka okolica miast i miasteczek, nadto że projekt ustawy o policyi ogniowej wprost zaprowadza łączenie gmin wiejskich okolicznych z miastem lub miasteczkiem w okręgi pożarne dla utrzymywania wspólnych straży pożarnych, sikawek; okręgi takie mogą być w danym razie nawet przymusowo zaprowadzane.

Zaś co do stosunku w ponoszeniu ciężaru, to i pod tym względem stan rzeczy bardzo się odmienił. Według wykazu stastystycznego Krakowskiego Towarzystwa wzajemnych ubezpieczeń, w r, 1886 na 1887 było w tymże Towarzystwie ubezpieczonych w Galicyi z Bukowiną:

W miastach i miasteczkach wartość ubezpieczenia	89,295.615	zł. czyli	32.72%
Na wsi „ „	183,514.623	„ „	67.28%
Ogółem	272,830.663	zł.	

[1]) Teoretycznie kwestyę tę omawiali: Adolf Wagner: Der Staat und das Versicherungswesen. Tuebingen 1887. „Ludność ponosi z własnej kieszeni koszta utrzymania służby ratunkowej, na korzyść dywidendy akcyonaryuszy i pensyj i tantiem urzędników asekuracyjnych. Eskontując „tylko“ 20, 40, 60 lub 100% dywidendy, napełniają Towarzystwa świat narzekaniem na przeciążenie itd.“ Także w Schoenberga Handbuch der polit. Oekonomie. Wagner: Versicherungswesen. „Zu den Kosten des Feuerlöschwesens sollte das Versicherungswesen, dem die Leistungen vornehmlich zu Gute kommen, einen erheblichen Theil beitragen, bei der Zwangsversicherung, sie ganz uebernehmen“. p. 1173.

Hermann: „Die Theorie der Versicherung vom wirtschaftlichen Standpunkte“. Graz. 2. Aufl. 1869. p. 60 i nast.

Hopf: „Die Aufgaben der Gesetzgebung im Gebiete der Feuerversicherung. Berlin 1880. v. Berndt. Feuerversicherung und Feuerwehr. Berlin 1879. v. Huelsen u. H. Braemer. Die oeffentlichen Feuerversiche-

Zaś wartość ubezpieczonych budynków mieszkalnych w miastach 53,333.401 zł. czyli 55.96%, na wsi 41,923.382 zł. czyli 44.01%.

Jeżeli się nareszcie zważy, że ryzyka miejskie większych wsi należą do dobrych, to znaczy, że asekuracya w tym dziale daje zyski Towarzystwu, które idą na rzecz reszty ubezpieczonych, to nawet taki buchalteryjny rachunek wykaże, że projektowane opodatkowanie prócz tego, że jest ekonomicznie i społecznie wskazane, jest też równomiernie rozłożone i obciąży asekurujących się w stosunku do korzyści, jakie osiągną.

A teraz rzućmy okiem na precedensa, na historyę, na stan tej kwestyi w Europie, w Austryi i u nas.

Stan sprawy opodatkowania Towarzystw asekuracyjnych na rzecz służby pożarnej za granicą Austryi. [1])

Dopiero od wprowadzenia opodatkowania Towarzystw asekuracyjnych na rzecz straży ogniowych, datuje się rozwój tychże w krajach zachodnich i olbrzymie postępy w organizacyi środków ratunkowych i ratunku.

Wzór był gotowy z publicznych asekuracyjnych zakładów państwowych, krajowych, landszaftowych, kantonalnych, miejskich, w krajach niemieckich, Szwajcaryi, Danii, gdzie z dawna kasa ogniowa, *Brandcasse, Feuercasse, Feuersocietaet* stała w związku z policyą ogniową i część poboru składki ogniowej była obowiązaną oddawać na rzecz służby pożarnej i zakupno rekwizytów ogniowych. I w tych też krajach, zwłaszcza w południowych Niemczech, organizacya ratunkowa najprzód i najdzielniej się rozwinęła.

Pomimo takiego przykładu, w krajach bez przymusu asekuracyjnego i monopolistycznych zakładów asekuracyjnych, pociągnięcie Towarzystw asekuracyjnych do przyczyniania się w utrzymaniu organizacyi ratunkowej wymagało długiego czasu, a zostało prawie wszędzie rozstrzygnięte — dopiero przymusem ustawowym. Propaganda prywatna skłaniała tu i owdzie — zwłaszcza towarzystwa na wzajemności oparte — do pewnej ofiarności dla zakupna sikawek dla ubogich gmin, nagród dla straży pożarnych, darów i pensyj dla kalek, ale ofiary te nie stały w żadnym stosunku z rozległością assekuracyjnego interesu tychże towarzystw. Zas spekulacyjne Towarzystwa ubezpieczeń, akcyjne, nawet i tych ofiar ponosić nie chciały.

To też w ostatnich dwudziestu latach prawie wszędzie uregulowano ustawodawczo tę sprawę, a w miejsce dobrowolnego datku wchodzi w życie przymus, podatek Towarzystw asekuracyjnych na rzecz straży pożarnych. Zaś gdzie dotąd to nie nastąpiło, gdzie przeważne wpływy Towarzystw asekuracyjnych nie dopuściły do ustawodawczego załatwienia, tam przynajmniej wywołały bardzo znaczne dobrowolne opodatkowanie się tychże Towarzystw, pomnożyły wielokrotnie datki dotychczasowe, a pomimo tego ruch w kierunku zaprowadzenia

---

rungs-Anstalten in Deutschland. Berlin 1874. W walce naukowej i publicystycznej przeciw nadużyciom lub zaniedbaniom prywatnych Towarzystw asekuracyjnych, zajmuje kwestya opodatkowania Towarzystw na rzecz służby pożarnej niepoślednie miejsce, a cała ta literatura w sprawie Verstaatlichung za lub przeciw, nie może tej kwestyi pominąć. Korzyści w razie upaństwowienia lub „ukrajowienia" asekuracyi przez połączenie w ręku krajowego rządu policyi ogniowej wraz z asekuracyą, są niezawodne, jak świadczy 150 lat działalności „publicznych zakładów" asekuracyjnych w Niemczech, Danii, Szwecyi. — Zaś polemika przeciw opodatkowaniu Towarzystw prywatnych w fachowej prasie asekuracyjnej, jako interesowana, ma bardzo małą wartość.

[1]) Źródła: Czasopisma kraj. biur. stat. w Prusiech, Saksonii, Bawaryi. — Zeitschrift für Versicherungswesen Hrsg. Neumann. Berlin, r. 1885. 1886. — Mittheilungen für d. öffentl. Feuerversicherungs-Anstalten. Merseburg, 1885, 1886, 1887. — Oesterr. Versichr. Ztg. Wien, 1886, 1887. Ehrenzweig, Assecuranz-Jahrbuch, 1886, 1887.

przymusowej prestacyi obejmuje coraz szersze koła, i można na pewno powiedzieć, że w niedalekiej przyszłości ustawa i podatek zastąpi wszędzie t. zw. „ofiarność“ Towarzystw na rzecz służby pożarnej, której zawdzięczają największe swoje zyski.

Rzućmy okiem na stan sprawy opodatkowania Towarzystw ubezpieczeń i na rozwój służby pożarnej i akcyi ratunkowej za granicą i w Austryi pod wpływem prestacyi Towarzystw.

Królestwo Wirtembergskie. [1])

Od r. 1867. płaci krajowy zakład asekuracyjny nieruchomości (monopol) do kasy centralnej dla rozwoju służby pożarnej 3% składki *brutto,* zaś prywatne Towarzystwa asekuracyjne płacą na zasadzie dobrowolnie i za ugodą przyjętego zobowiązania 1% każdego ubiegłego roku zebranej składki *brutto.*

Krajowy zakład w r. 1885:

Składka ogniowa 2,287.443 mk. Do kasy centralnej na cele ratunkowe 67.615 mk., bezpośrednio 2.899 mk., razem 70.515 mk., czyli 3·08%.

Kasa centralna dla rozwoju służby pożarnej w królestwie Wirtembergii otrzymała w r. 1885:

Prestacya krajowego zakładu	67.615 mk.
od koncesyonowanych prywatnych zakładów ubezpieczeń .	21.181 „

Zaś od r. 1867, do 1885. otrzymała:

Prestacya krajowego zakładu	606.202 mk.
od konces. Towarzystw prywatnych	264.437 „

Wydano: dla 745 okaleczałych strażaków 103.942 mk., dla 362 wdów i sierót 97.466. Na rekwizyta ogniowe dla gmin, na rozwój wodociągów, na uzbrojenie straży pożarnych 490.523 mk. Prócz tego kasa opłaca krajowego inspektora ogniowego (z dyetami około 6.500 mk. rocznie), wydaje broszury, regulamina, statuta wzorowe etc., dalej opłaca kursa dla werkmistrzów sikawkowych około 1.000 mk. rocznie.

Rezultat jest taki: już w r. 1882. było w Wirtembergii na 1.911 miejscowości o 1,970.384 ludności:

802 straży ochotniczych, 211 straży zawodowych,

razem 123.363 członków, z których 37.831 całkiem uzbrojonych według ostatnich wymogów nauki i praktyki, 85.522 częściowo, a prócz tego 947 dziewcząt przyuczonych do noszenia wody.

Królestwo Bawarskie.

Przymus asekuracyjny; krajowe zakłady dają znaczne kwoty na służbę pożarną na ręce król. kasy centralnej.

Krajowy zakład dla prawej strony Renu, w myśl artykułu 89. ustawy z 3. kwietnia 1885. płaci 1% od brutto premij na cele ratunkowe, zaś w latach gdzie jest nadwyżka, wolno Ministerstwu aż do 3% na ten cel przeznaczyć. Zaś krajowy zakład dla lewej strony Renu w myśl ustawy z 29. lipca 1876. §. 31. płaci 1%, a może być pociągniętym do 4% brutto premij.

W myśl §. 41. ustawy krajowej z 29. kwietnia 1869. płacą prywatne towarzystwa asekuracyjne 1% od dochodu z *brutto* premij do centralnej kasy. Z tego dochodu pokrywa się

---

[1]) Das Feuerloeschwesen im Kngr. Wuertemberg. Festschrift des Ministeriums des Inneren fuer den X. deutsch. Feuerwerthag. Stuttgart 1887. Huzel, Landesfeuerloeschordnung f. d Koenigr. Wuertemberg vom 7. Juni 1885. Stuttgart 1886. p. q. Daty za r. 1885/6. z czasopism.

najprzód koszta nadzorowania towarzystw, zaś nadwyżka idzie na fundusz wsparcia okaleczałych strażaków i rozwój służby pożarnej.

Krajowy zakład ubezpieczeń budynków Królestwa Bawaryi po wschodniej stronie Renu, w r. 1884/5:

Składka ogniowa 3,112.320 mrk. Na służbę ogniową (według art. 89.) 237.931 mrk. czyli 7·64%.

Krajowy zakład dla Palatynatu w r. 1885:

Składka ogniowa 746.767 mrk. Na służbę pożarną 26.517 mrk.

Rezultatem takich prestacyj na cele ogniowe jest świetny rozrost środków ratunkowych, organizacya przewyborna, prawie każda gmina ma straż pożarną, rekwizyta doskonałe.

Rozwój straży ogniowych [1]) ściśle łączy się z datami ustaw wprowadzających prestacye Towarzystw.

Było straży pożarnych w Bawaryi, bez Palatynatu:

w r.	1866	straży	170	w r.	1877	straży	3.404
„	1867	„	194	„	1878	„	3.738
„	1868	„	289	„	1879	„	4.011
„	1869	„	438	„	1880	„	4.283
„	1870	„	579	„	1881	„	4.396
„	1871	„	707	„	1882	„	4.504
„	1872	„	879	„	1883	„	4.659
„	1873	„	1.357	„	1884	„	4.713
„	1874	„	1.817	„	1885	„	4.990
„	1875	„	2.518	„	1886	„	5.118
„	1886	„	3.081				

we wrześniu 1886, o liczbie 307.000 członków straży.

Dość powiedzieć, że w r. 1885. przy 602 pożarach stanęło 1971 ochotniczych, a 550 przymusowych straży. Zaś w r. 1886. przy 618 pożarach ratowało:

straży ochotniczych 2.080
„ przymusowych 537, razem 2.617 straży pożarnych,
o liczbie członków ochotników 59.722
„ przymusowych 29.890
innych ratujących 20.546

Stanęło zaś do gaszenia pożaru: sikawek 3.025 (5 parowych), ekstinktorów 4, hydrantów było 50, drabin 1.522.

Badenia.

Kasa krajowa pomocy dla straży pożarnych istnieje od r. 1870. Towarzystwa asekuracyjne prywatne płacą 6 fen. od 10.000 mk. kapitału ubezpieczonego.

W roku 1885. Dochód: z krajowej brandkasy 7.380 mrk., od prywatnych towarzystw 9.744 mrk., z czynszu 3.450.

Wydatki na wsparcia strażaków 7.457 mrk., na zakupno rekwizytów ogniowych dla 31 straży pożarnych i gmin 9.250 mrk.

---

[1]) Ztschr. d. koenigl. Bayr. Statist. Bureau, r. 1886, r. 1887. Nr. 12.

Hessya.

Ustawą z 25. lutego 1871. postanowiono, ażeby koncesyonowane w Księstwie prywatne Towarzystwa asekuracyjne rządowi 2% brutto dochodu z premij na cele publiczne wypłacały. Zaś ustawą z 10. września 1878. nałożono na krajowe zakłady ubezpieczeń 1% prestacyi na wsparcie strażaków i ich sierót, oraz dla straży pożarnych i gmin.

Królestwo Saskie [1]).

Królestwo Saskie posiada monopolistyczny zakład krajowy. Zaś ustawą z 28. sierpnia 1876. §. 18. nałożono na prywatne Towarzystwa asekuracyjne na utrzymanie narzędzi ratunkowych z całej sumy premij pobranych w jednej miejscowości do kasy służby ogniowej tej gminy kwotę takiej procentowej wysokości wypłacić, jak płaci krajowy zakład, z tem, że niewolno tego dodatku kazać sobie zwracać ubezpieczającemu się.

Krajowy zakład, przymusowa asekuracya. 1885.

Składka ogniowa 3,610.832 mrk. Na gminne kasy utrzymania rekwizytów ogniowych 68.144 mrk., premie ratunkowe 17.069 mrk, pomoc na masywne mury i dachy ogniotrwałe 14.500 mrk., inne pokrewne 1.072, razem 100.836 mrk., czyli 2·79%.

Prywatne Towarzystwa asekuracyjne (mobiliarne) w Królestwie Saskiem od r. 1875. do 1884. (Na podst Bericht uiber die Verwaltung der koenigl. Landes-Immobiliar-Brandversicherungs-Anstalt in d. Jahren 1883. und 1884).

a) Towarzystwa potrzebujące koncesyi:

Rok	Ilość Towarzystw prywatnych	Pobrana składka mrk.	Wypłacono gminom na służbę pożarną mrk.	Procent składki %
1875	24	3,913.718	49.772	
1876	27	4,075.359	52.866	
1877	27	3,828.073	33.924	
1878	27	4,025.088	48.285	
1879	29	3,854.216	48.837	
1880	28	4,015.565	57.572	
1881	29	4,087.926	67.453	
1882	30	4,190.232	72.854	
1883	30	4,393.125	80.074	
1884	29	4,202.925	79.950	
1875/84		*40,586.277*	*592.587*	1.46%

b) Towarzystwa niepotrzebujące koncesyi:

1880/84	13	95.617	11.224	11·73%

W r. 1886. dnia 16. lutego Izba Saska obradowała nad nowelą do ustawy o zakładach asekuracyjnych prywatnych, nakładając na te Towarzystwa wyższe jeszcze prestacye na koszta służby pożarnej. Nowela musi być już ustwawą. Izba wniosła prośbę do Rządu, ażeby tenże w drodze administracyjnej postanowił, ażeby prywatne Towarzystwa ubezpieczeń prestacyę na służbę pożarną płaciły z góry za całe trwanie ubezpieczenia.

Według Ehrenzweiga (Jahrb. 1887 p. 169) ma być procent prestacyi dla Towarzystw prywatnych podniesiony w Saksonii do 6%.

---

[1]) Dr. J. v. Bernewitz. Die Brandversicherungsgesetzgebung des Koenigreiches Sachsen. Dresden, 1876.

Królestwo Pruskie.

Udział Towarzystw asekuracyjnych w Prusach w utrzymywaniu służby ratunkowej, rekwizytów ogniowych [1]).

Zakłady publiczne w całych Prusiech	w r. 1883	w r. 1884.
Składka ogniowa	46,133.600 mrk.	43,604.777 mrk.
Na służbę pożarną	1,533.667 „	1,431 458 „
Czyli	3·32%	3·28%

Od r. 1886. do 1884. wydały publiczne zakłady asekuracyjne w całych Prusiech na cele publiczne, głównie na cele organizacyi służby pożarnej, 20,692.053 marek, na 712,788.400 pobranych premij asekuracyjnych, czyli 2·89%. Co w tym czasie zapłaciły prywatne Towarzystwa na wzajemności oparte na rzecz służby pożarnej, nie daje się obliczyć z bilansów. Pobrało zaś samych 23 większych Towarzystw na rok około 16,000.000 mrk. premij.

Zaś Towarzystwa akcyjne w całych Niemczech (w r. 1884. razem 29 Towarzystw) wydały od r. 1867. do 1884. na cele publiczne, głównie na służbę pożarną 12,579.125 mrk. na 724,891.328 mrk. premij pobranych, czyli 1·73%.

Przyjmując u Towarzystw na wzajemności opartych nieco wyższy wydatek na cele służby pożarnej jak u Towarzystw akcyjnych, strącając 10% na inne cele, otrzymamy od roku 1866. do 1884. przez wszystkie Towarzystwa asekuracyjne zapłaconą sumę około 32.000 mrk na cele organizacyi i utrzymania służby pożarnej; w ostatnich latach, po zaprowadzeniu z ustawy prestacyi Towarzystw prywatnych na ten cel suma ta się zwiększa, i wynosi na rok razem około 2,200.000 mrk., które płyną na cele ratunkowe Łatwo zrozumieć, jakie postępy robi organizacya służby pożarnej, jak się przeto podnosi bezpieczeństwo publiczne, ile milionów krajowego mienia ratuje się rok rocznie od ognia, ile milionów majątku narodowego zostaje uratowanego od zatraty, ile egzystencyj, któreby gdzieindziej poszły w szeregi proletaryatu, ocala się dla narodu, jak to wpływa na podniesienie kredytu hipotecznego i innego, jak to wpływa na potanienie asekuracyi i oszczędzanie na podatku asekuracyjnym.

Prusy Wschodnie, landschaftliche Feuersocietaet, 1885. Składka 779 644 mrk. Na zakupno, reparacyę sikawek etc. 7.734 czyli 0·99%.

Prusy Zachodnie, landschaftliche Feuersocietaet, 1885 Składka 608.673 mrk. Na zakupno sikawek, rekwizytów etc. 3.699 czyli 0·61%.

Prowincya Brandenburska, Land-Feuersocietaet, 1885. Składka ogniowa 987.466 mrk. Wydatki na sikawki, służbę pożarną etc. 42.754 mrk., na mury ogniowe i ogniotrwałe dachy 820 mrk., inne 940 mrk.

Prowincya Nadreńska, Provinzial-Feuersocietaet. 1885. Składka 3,113.881 mrk. Na służbę pożarną 23.982 mrk. czyli 0·77%.

Marchia i Łużyce, krajowe Towarzystwo w r. 1885. Składka ogniowa 1,528.258 mrk. Na służbę pożarną i rekwizyta 31.000 mrk. Pomoc przy budowlach i premie za nakrywanie twardych dachów 27.662 mrk. czyli 3·83%.

Nowa Marchia, Land-Feuersocietaet. Składka 623.601 mrk. Na służbę pożarną 9.827 mrk.

W. Księstwo Poznańskie, Provinzial-Feuersocietaet. Składka ogniowa 2,313.645 mk. Na cele ratunkowe 64.429 mk., czyli 2·78%.

---

[1]) Die Lebens- und Feuerversicherung in Preussen. Ztschr. d. koen. Preuss. Statist. Bur. 1886.

S z l ą s k, krajowy zakład asekuracyjny, 1885. Składka 1,533.403 mk. Na służbę pożarną 8.836 czyli 0·57%.

W e s t f a l i a, Tow. prowincyonalne 1884/5. Składka ogniowa 1,597.370 mk. Na służbę pożarną 26.489 mk., czli 1·65%.

P r u s k a P r o w i n c y a S a s k a. Feuersocietaet dla wsi. Składka ogniowa 1,049.987 mk., na służbę pożarną 23.253 mk., prócz tego pomoc dla zakładania i rewizyi piorunochronów 7.650 mk. razem 30.903, czyli 2·94%.

S z l e s w i g - H o l s z t y n, Zakład prowincyonalny. Składka 1,993.277 mk. Na służbę pożarną 12.633 mk., czyli 0·63%.

H a n o w e r. Połączona landszaftowa brandkassa w r. 1885.

Składka ogniowa 2,117.833 mk. Wydatek na służbę ogniową 68.829 mk. czyli 3·25%.

Wydatek rozkłada się:

na sikawki, rekwizyta ogniowe etc.	58.432
dla Związku straży ogniowych na koszta administracyi	2.709
zwyczajny dodatek dla kasy wsparcia okaleczałych w służbie pożarnej	2.688
Jednorazowy dodatek dla tejże	5.000
Razem . .	68.829

N a s s a u. Nessau'sche Brandversicherungs-Anstalt w r. 1885. Składka ogniowa 947.161. Na służbę pożarną 14.575 mrk., czyli 1·48%.

Miasta Niemieckie.

B e r l i n. Feuersocietaet, 1884/5.

Składka 1,269.744 mk. Prestacya na utrzymanie służby pożarnej w mieście 465.535 mk. czyli 36.66%, zaś wypłacono szkód 719.792 mk., czyli 56.69%. W r. 1885/6 520.653 mk. na służbę pożarną, czyli 41·01%.

H a m b u r g. Hamburgska Feuerkasse w r. 1885.

Składka ogniowa 891.038 mk., wypłacono kasie miasta (Staats-Casse) na służbę pożarną 414.098 mk., czyli 46.47%, zaś odszkodowań pożarnych 385.295 mk., czyli 43·25%.

L i p s k 1884. Składka 860.640 mk. Na służbę pożarną 25.985 czyli 3%.

T o r u ń. Miejska Feuersocietaet, w r. 1885.

Składka ogniowa 7.938 mk. (Dochód z czynszów od własnego kapitału 47.000 mk.) — Na cele ratunkowe 2.761 mk., czyli 34·78% składki ogniowej a 5·03% całego dochodu.

M i a s t a B r a n d e n b u r s k i e. Staedte Feuersocietaet, 1885.

Składka ogniowa 757.866 mk. Na cele ratunkowe 38.344 mk. czyli 5·06%.

Wydatek ten rozkłada się:

Z w r o t s k ł a d k i w m i a s t a c h o w y b o r n y c h r a t u n k o w y c h u r z ą d z e n i a c h	23.371
Premie sikawkowe	3.147
Dodatki na utrzymanie wojskowo zorganizowanych straży pożarnych	5.939
Koszta kuracyjne i odszkodowanie za stratę czasu chorym strażakom	4.631

S z c z e c i n. Towarzystwo asekur. miejskie, 1885.

Składka ogniowa 51.052 mk., prestacya na koszta utrzymania służby pożarnej w mieście 9.000 mk. czli 17·43%.

Wrocław. Towarzystwo asekur. miejskie, 1885.

Składka ogniowa 247.453 mk., na cele ratunkowe 50.129 mk., czyli 20·22%. W roku 1885/6 60.465 mk.

Miasta prowincyi saskiej. Staedte-Feuersocietaet, 1885.

Składka 902.391 mk. Na sikawki, rekwizyta etc. 20.679 mk., czyli 2·29%.

Kraje środkowo-niemieckie.

Gotha. Krajowa Brandkassa 1885.

Ustawą przepisana prestacya na rzecz bezpieczeństwa publicznego od ognia 5%.

Składka w. r. 1885. była 95.689 mk. Prestacye na cele ratunkowe 5% z ustawy 16.851 mk.

Księstwo Lippe. Krajowy Zakład 1885.

Składka ogniowa 149.250 mk., koszta ratunkowe . .	11.649·—
Prócz tego Towarzystwa prywatne dały . .	7.919·50
Razem .	19.568·50

Z tej sumy wydano na zakupno sikawek, rekwizytów, reperacye, budowę szop itp. dla przechowania sikawek 10.936 mk., koszta próbowania sikawek 3.334 mk., pomoc strażom ochotniczym 1.400, roczny dodatek do kasy wsparcia 500 mk., koszta ratunkowe 3.395 mk.

Księstwo Sachsen Altenburg.

Krajowy Zakład i prywatne w Księstwie operujące Towarzystwa asekuracyjne płacą 1% do premij asekur. w Księstwie pobranych do kasy wsparcia.

Księstwo Sasko-Weimarskie. Krajowy Zakład, 1885.

Składka ogniowa 505.244 mk. Na cele ogniowe do kasy centralnej (jak w Wirtembergii) 18.198 mk., czyli 3·60%.

Księstwo Waldeck i Pyrmont. Zakład krajowy, 1885.

Składka ogniowa 93.619 mk. Wydatki na poprawę środków ratunkowych 2.450 mk. Premie za dzielną pomoc 600 mk., poprawę budownictwa, krycie dachów ogniotrwałych itp. 3.783 mk.

Księstwo Reuss. Sejm w r. 1886 zaprowadził 5% podatku na Towarzystwa prywatne na popieranie służby pożarnej.

Szwajcarya.

Kanton Appenzell. Kantonalny zakład w r. 1885.

Składka ogniowa 83.591 franków (prócz tego 100.920 fr. czynszów od własn. kapit.). Wydatki na służbę ogniową 38.960 fr. czyli 46.61% składki, a 21·12% całego dochodu.

Wydatki rozdzielają się na:

Subwencye na zakładanie hydrantów po miastach i miasteczkach (25% kosztów)	32.438 fr.
Inspekcya i kolaudacya hydrantów	126 „
Dla szwajcarskiego związku straży ochotniczej	100 „
Dodatki na rekwizyta ogniowe	250 „
Na piorunochrony i kontrolę tychże w 20 gminach . .	5.727 „
Inspekcya urządzeń ratunkowych	319 „
Razem .	38.960 fr.

Kanton Berno. Zakład kantonalny w r. 1885.

Składka ogniowa 1,393 582 fr. Na służbę pożarną 29.220 fr. czyli 2·10%.

Wydatki rozkładają się:

Na zakładanie hydrantów	20.000 fr.
Kasy wsparcia strażaków	2.903 „
Na rekwizyta ogniowe	6.002 „
Na wynagrodzenie nadzwyczajnej działalności straży .	951 „
Wykrycie podpalaczy	310 „
Inne	1.254 „
Razem .	31.420 fr.

Kantonalny zakład pokrył 29.220, prywatne Towarzystwa 2.200 fr.

Kanton Soluturn. Zakład kantonalny. 1885.

Składka ogniowa 231.373 fr. Premie na zakupno sikawek 859 fr. — **koszta kursu** naukowego dla straży ogniowych 4.571.

Kanton St. Gallen. Zakład kantonalny. 1885.

Składka 506.905 fr. Na cele ratunkowe 9.540 fr., z tego na założenie hydrantów w 13 gminach 8.480 fr.

Kanton Zurich. Zakład kantonalny. 1885.

Składka ogniowa 704.238 fr. Na służbę pożarną, rewizye rekwizytów itp. 2.890 fr. Na pomoc przy zakładaniu piorunochronów, rewizye tychże etc. 13.061 fr. W r. 1884. wydano na służbę pożarną 22.452 fr.

Kanton Bazylea. Zakład kantonalny. 1885.

Składka 119.282 fr. Wypłacono departamentowi policyi ogniowej 5.000 fr., na cele ratunkowe 4.000 fr.

Dania.

Powszechny zakład asekuracyjny dla budowli wiejskich w Królestwie Duńskiem w r. 1885/6.

Składka ogniowa 1,622.930 koron. Prestacya do kosztów organizacyi ratunkowej w przedmieściach Kopenhagi i Friedrichsberga 87.850 koron. Prestacya do tychże kosztów w reszcie kraju 42.415 koron, inne cele ratunkowe 3.316 koron, czyli razem 8·23%.

Kopenhaga. Miejska kasa ogniowa.

Składka 277.089 koron. Prestacya na służbę pożarną w mieście Kopenhadze (ustawa z 15. maja 1868) 91.766 koron, czyli 33·12%.

Anglia.

Tak zwanem *Fire-brigade act* z 15. lipca 1865 utworzono dla śródmieścia Londynu *(City)* i wszystkich pod jurysdykcyą „Urzędu dla dobrych uczynków“ stojących parafij i miejscowości jedną „brygadę ogniową“.

Do kosztów utrzymania brygady ogniowej przyczyniają się według artykułów 13, 14, 15, 16 i 17 ustawy, także wszystkie Towarzystwa asekuracyjne.

Artykuł 13 brzmi: Każde Towarzystwo asekuracyjne, w którem jakikolwiek przedmiot w stolicy jest ubezpieczony, obowiązane jest dla urzeczywistnienia tej ustawy corocznie, jako przyczynek do kosztów „brygady ogniowej“ w miejskim urzędzie „dla dobrych uczynków“ od każdego miliona wartości ubezpieczonej brutto (z potrąceniem reasekuracyi) za przedmioty w stolicy kraju ubezpieczone summę 35 funtów szterlingów wypłacić. Wypłaty odbywają się z góry co kwartał, każdego 1. stycznia, 1. kwietnia, 1. lipca i 1. października każdego roku.

Otóż, jak donosi *„Post-Magazine and insurance Monitor“* z r. 1886 Urząd miejski dla dobrych uczynków wnosi do parlamentu projekt *billu*, ażeby podatek na brygadę ogniową podniesiony został z ½ *penny* na 1 *penny* od funta, zaś żeby prestacye Towarzystw asekuracyjnych z 35 na 40 funt. od miliona zostały podniesione. Podwyżka ta podniosłaby dochód o 52 000 funt. Towarzystwa asekuracyjne oczywiście podjęły ogromną agitacyę przeciw projektowi.

Ameryka [1]).

W stanie Nowojorskim ustawą z r. 1866 (rożdz. 825) opodakowano Towarzystwa asekuracyjne na rzecz służby pożarnej miast i gmin wiejskich.

W stanie Illinois mogą zorganizowane miejskie straże pożarne pobierać od agentur Towarzystw asekuracyjnych tychże miast aż do 20% dochodu *netto*.

W stanie Wisconsin tak samo jak w Illinois.

---

[1]) Daty przestarzałe, od tego czasu opodatkowanie Tow. asek. na rzecz straży pożarnych zrobiło postępy. Źródło: H. Braemer. Das Versicherungswesen u. seine gesetzl. Regelung in d. Vereinigten Staaten von Nordamerika, in England, Frankreich und Hinblicke auf Deutschland. Berlin 1881 p. 32.

Opodatkowanie Towarzystw asekuracyjnych na rzecz służby pożarnej w Austryi.

Postępy, jakie organizacya służby ratunkowej robiła w innych zwłaszcza niemieckich krajach, odkąd asekuracyjne Towarzystwa pociągnięto do przyczyniania się do kosztów jej utrzymania, wywoływały przez szereg lat niezliczone podania do rządu centralnego i do rządów krajowych, do Sejmów i do Rady państwa, o uregulowanie tej sprawy w krajach austryackich.

Jednakowoż zręcznie prowadzonej obronie Towarzystw asekuracyjnych powiodło się zawsze odwrócić od nich ten ciężar. W r. 1881. w styczniu wnosi Dr. Rozer w komisyi asekuracyjnej Izby poselskiej rezolucyę, wzywającą rząd do zbadania tej kwestyi. Wywołało to zbiorową akcyę Towarzystw, broszury, protesta. Mimo to Izba deputowanych Rady państwa, w której zasiadała wielka liczba interesowanych w Towarzystwach, na posiedzeniu z 24. maja 1881. uchwaliła rezolucyę: „wzywa się c. k. Rząd, ażeby poddał dokładnej rozwadze kwestyę wspierania ochotniczych straży pożarnych przez zakłady asekuracyjne“.

W myśl §. 34. rozp. ministr. z dnia 18. sierpnia 1880. Dz. u. p. nr. 110 regulującego sprawy asekuracyjne, oddało Ministerstwo sprawę opodatkowania Towarzystw asekuracyjnych fachowej ankiecie, a rezultatem obrad było przyjęcie bezwzględne zasady słuszności i konieczności takiego pociągnięcia Towarzystw do udziału w ponoszeniu kosztów służby pożarnej, obalenie zarzutów czynionych przez Towarzystwa i przyjęcie zasady, że to jest sprawa krajowa, że więc w krajach, krajowemi ustawami winna być uregulowaną, więc z uwzględnieniem różnicy potrzeb, chociaż w granicach jednolitych dla państwa zasad.

Rząd wypracował ogólne zasady i rozesłał reskryptem z dnia 30. lipca 1882. L. 2.594 wszystkim Wydziałom krajowym z tą uwagą, że krajowe ustawy, zaprowadzające krajowe opodatkowanie Towarzystw asekuracyjnych na rzecz straży pożarnych, mogą liczyć na poparcie, t. z. mają zapewnioną sankcyę.

J. E. Pan Minister spraw wewnętrznych od razu zrezygnował z myśli państwowego opodatkowania Towarzystw asekuracyjnych, uznał konieczność odrębnej, na rzecz kraju a względnie gmin przeznaczonej opłaty krajowej, która wymaga wydania ustawy krajowej. Uznał też pan Minister, że kompetencyi Sejmu do uchwalenia takiej ustawy nie może alterować ta okoliczność, że znaczna ilość Towarzystw asekuracyjnych rozszerza działalność swoją na więcej krajów, jakkolwiek mogą one mieć siedzibę tylko w pewnym kraju, zwłaszcza że Towarzystwa w krajach, w których nie mają głównej swej siedziby, mają swoje generalne reprezentacye, lub agentury, a nietrudno o ewidencyę w kraju ubezpieczonych przedmiotów, od których pobiera się premię i od których ma być opłata na rzecz straży pożarnej. Rozstrzygającym zaś motywem zostawienia inicyatywy ustawodawczej Wydziałom krajowym względnie Sejmom krajowym, było to, że Wydziały krajowe miały być powołane do zarządu funduszami.

Jak to poniżej zobaczymy, powodzenie projektu w krajach austryackich było zupełne, szybkie i nadzwyczaj korzystne. Od czasu kiedy na zasadzie projektu rządowego powstały szeregi krajowych ustaw zaprowadzających prestecye Towarzystw na rzecz służby pożarnej, datuje się świetny, niezwykły rozkwit w organizacyi służby pożarnej. Wytworzono do dyspozycyi

krajów i gmin obfity, łatwo ściągalny, nieuciążliwy dochód na cel ściśle określony podniesienia środków ratunkowych i służby pożarnej, i żadne przepisy ogniowe tylu krajowych i państwowych ustaw, rozporządzeń, żadna policya ogniowa, żadna propaganda nie dokonały tego, co potrafiło wytworzenie funduszu na cele ogniowe. Od wejścia krajowych ustaw o opodatkowaniu towarzystw asekuracyjnych, w ciągu kilku lat zrobiło pożarnictwo, rozwój straży pożarnych większy postęp, jak pierwej przez lat dziesiątki.

Najlepiej mówi następująca tabliczka, zestawiająca postęp straży pożarnych od r. 1881 do 1884., w którym to czasie prawie wszystkie krajowe ustawy odnośne w życie weszły. Galicya bez takiej ustawy miała na polu straży ochotniczych nawet cofnięcie się do zanotowania. Po roku 1884. postęp w tych krajach dokonał się jeszcze znaczniejszy.

Rozwój straży pożarnych od r. 1881 do r. 1884.

Kraj	Rok	Straży pożarnych		Kraj	Rok	Straży pożarnych	
		gminnych	ochotniczej			gminnych	ochotniczej
Galicya	1881	15	92	Salzburg	1881	—	32
	1884	44	82		1884	5	36
wzrost %		193·33	—	wzrost %		5·00?	12·50
ubytek %		—	10·86	ubytek %		—	—
Szląsk	1881	—	50	Styrya	1881	—	131
	1884	6	81		1884	24	143
wzrost %		?	62·00	wzrost %		24·00?	9·16
ubytek %		—	—	ubytek %		—	—
Bukowina	1881	2	6	Karyntya	1881	10	79
	1884	1	8		1884	—	94
wzrost %		—	33·33	wzrost %		—	19·00
ubytek %		50·00	—	ubytek %		—?	—
Czechy	1881	19	1·110	Kraina	1881	2	22
	1884	167	1·251		1884	6	35
wzrost %		779·00	37·02	wzrost %		200·00	59·99
ubytek %		—	—	ubytek %		—	—
Morawa	1881	6	205	Wybrzeże	1881	3	2
	1884	35	374		1884	5	8
wzrost %		483·33	82·51	wzrost %		66·66	300·00
ubytek %		—	—	ubytek %		—	—
Niższa Austrya . .	1881	21	417	Tyrol i Vorarlberg	1881	30	95
	1884	50	524		1884	119	155
wzrost %		138·09	25·15	wzrost %		296·66	63·16
ubytek %		—	—	ubytek %		—	—
Wyższa Austrya . .	1881	2	118	Dalmacya	1881	—	nie ma danych
	1884	19	146		1884	—	3
wzrost %		850·00	17·80	wzrost %		—	—
ubytek %		—	—	ubytek %		—	—

Dla ważności załączamy nieco skrócone motywa z zasadami projektu rządowego z r. 1882., poczem zestawiamy stan obecny ustawodawstwa w krajach austryackich w tym przedmiocie.

Motywa

zasad, według których należy ustawodawczo uregulować obowiązek Towarzystw asekuracyjnych co do przyczyniania się do kosztów straży ogniowych.

(Reskrypt J. E. p. Ministra spraw wewnętrznych z 30. lipca 1882 l. 2.594.)

Wskutek petycyi ochotniczych straży ogniowych o spowodowanie Towarzystw asekuracyjnych do przyczyniania się datkiem na cele straży ogniowej, uchwaliła Izba deputowanych w Radzie Państwa na posiedzeniu z dnia 24. maja 1884 następującą rezolucyę:

„Petycye ogólnego krajowego związku straży ogniowych w Czechach, głównego Wydziału górno-austryackiego związku straży ogniowych, styryjskiego związku straży ogniowych w Gracu, związku straży ogniowej vorarlberskiej, oraz salcburskiego krajowego związku straży ogniowej, przekazują się Wysokiemu Rządowi z poniższą rezolucyą:

Wzywa się c. k. Rząd, aby poddał dokładnej rozwadze sprawę popierania celów ochotniczych straży ogniowych przez zakłady asekuracyjne“.

W odnośnem sprawozdaniu komisyjnem z dnia 31. marca 1881 r. zaznaczono, że w obec tego, iż zabezpieczeń dokonują przeważnie Towarzystwa obliczone na zyski, poświęcenie się ochotniczych straży ogniowych przynosi po większej części tymże przedsiębiorstwom korzyści; zaznaczano dalej, że słusznie żądać można od tego, kto korzyść odnosi, aby także brał udział w ponoszeniu ciężarów, i że dla tych powodów żądanie ochotniczych straży ogniowych, aby Towarzystwa asekuracyjne pociągnąć do łożenia na utrzymanie straży ogniowej, jest uzasadnione. Dałoby się wprawdzie przeciw temu nadmienić, że w poszczególnych krajach istnieją ustawy policyi ogniowej, oraz statuta straży ogniowej, które nakładają na gminy obowiązek utworzenia i utrzymywania straży ogniowych; w obec tego też gminy miałyby obowiązek dbać o niezbędne potrzeby straży ogniowych.

Mało atoli gmin jest w możności utrzymywania własnej straży ogniowej, a z drugiej strony interes towarzystwa asekuracyjnego, które ubezpieczyło pewną własność w danej gminie i przez to zaangażowało (investirt) w tej gminie część swego majątku, łączy się z interesami samejże gminy.

W sprawozdaniu zaznaczono też, że zapatrywania co do tego, jakim ma być udział Towarzystw asekuracyjnych w utrzymywaniu ochotniczej straży ogniowej, częściowo są odmienne. Jedni chcą, żeby Towarzystwa asekuracyjne zniewolono do wyznaczenia pewnych dotacyj dla krajowych związków straży ogniowej, i to na rzecz strażaków nieszczęściem dotkniętych drudzy znowu życzą sobie, żeby pojedyńcze towarzystwa straży ogniowej otrzymywały zasiłki w miarę oddanych usług i w pewnym procentowym stosunku do premij asekuracyjnych, które zapłacono w miejscowości, gdzie związek istnieje. Komisya wstrzymuje się od oświadczenia się za jednem lub drugiem zdaniem, i pozwala sobie jedynie wskazać na prawodawstwo w innych krajach, n. p. Badenii, Wirtembergii i Saksonii, gdzie ustawą oznaczony jest sposób, w jaki towarzystwa asekuracyjne przychodzą w pomoc straży ogniowej.

Paragraf 34. rozporządzenia ministeryalnego z dnia 18. sierpnia 1880 r. (Dz. ust. państw. nr. 110) poleca, aby przy ważniejszych obradach, dotyczących ubezpieczeń, zwoływano grono doradcze (Beirath), złożone ze znawców. Nie da się zaprzeczyć, że sprawa pociągnięcia towarzystw asekuracyjnych do łożenia na cele straży ogniowej dotyka w wysokim stopniu żywotnych interesów tychże towarzystw, że rozmaite przedwstępne kwestye, które należy rozstrzygnąć, wchodzą w zakres technicznej strony ubezpieczeń i jedynie odnośni znawcy mogą takowe dobrze ocenić. Dla tego też c. k. Ministerstwo spraw wewnętrznych, któremu przekazano rezo-

lucyę powyżej przytoczoną do załatwienia, uznało za stosowne poddać rzeczony przedmiot pod gruntowną rozwagę gronu znawców (Beirath), przydzielając mu przedstawiciela c. k. Ministeryum.

Uwzględniając wynik tychże obrad, ustanowiono zasady, których się trzymać należy przy oznaczaniu rzeczonych zasiłków ze strony towarzystw asekuracyjnych. Poniższe wywody mają na celu objaśnienie tych zasad:

Do punktu I.

W tej tu połowie monarchii nie istnieje dotąd prawne zobowiązanie dla towarzystw ubezpieczeń do opłat na cele straży ogniowej. Nieliczne tylko towarzystwa asekuracyjne, jak np. „Slavia“ bank ubezpieczeń w Pradze, oparty na wzajemności, umieściły w swych statutach postanowienie dawania zasiłków na cele straży ogniowej.

Przeważna atoli liczba towarzystw nie posiada tego rodzaju postanowień w swych statutach, i to, co czyni dla straży ogniowej, czyni dobrowolnie.

Akcyjne zwłaszcza towarzystwa nadmieniają przeciwko obowiązkowym opłatom towarzystw ubezpieczeń na rzecz straży ogniowych, że w myśl dotyczącej ustawy gminy mają obowiązek utrzymywać straż ogniową z własnych funduszów. Fundusze te uzyskać mogą przez rozrepartowanie dodatków do podatków na pojedynczych kontrybuentów gminy, lub przez uzyskanie subwencyi bądź powiatowej, bądź krajowej.

Podnoszą również, że straż ogniowa broni nietylko przedmiotów od ognia ubezpieczonych, lecz także wszelkich innych w danej miejscowości się znajdujących i na niebezpieczeństwo ognia narażonych. Dla tego uważają za niesłuszne i ekonomicznie nieusprawiedliwione, by tylko tych pociągano do opłat na straż ogniową, którzy swe mienie zabezpieczają, ą uwalniano na od tej opłaty tych, co się niezabezpieczyli, i tym samym niejako wynagradzano ich za ich niedbałość.

Akcyjne towarzystwa twierdzą także, że zmniejszenie strat, spowodowane wkroczeniem straży ogniowej, przynosi korzyść nie tyle samemu towarzystwu, ile raczej pojedynczym osobom ubezpieczonym. Wysokosć bowiem premii ustanowioną bywa na podstawie statystyki szkód; z czego wypływa, że tam, gdzie straże ogniowe istnieją i gdzie wskutek tego straty są mniejsze, pojedynczy interesanci opłacają stosunkowo niższe premie.

Jakkolwiek nie można odmówić pewnej słuszności tym wywodom, to z drugiej strony przemawiają bardzo trafne i wymowniejsze powody za ustanowieniem rzeczonych zasiłków w drodze ustawodawczej.

Nie da się bowiem zaprzeczyć, że rozwój straży ogniowej leży w interesie towarzystw ubezpieczeń od ognia, zarówno akcyjnych, jak i opartych na wzajemności. Upadek instytucyj ratunkowych spowodowałby w tych towarzystwach natychmiastowe znaczne podwyższenie premij a niektóre towarzystwa ubezpieczeń, mające znaczny zakres działania, byłyby nawet zmuszone własnym kosztem utrzymywać straż ogniową, chociażby tylko po wielkich miastach, jak to przed laty miało miejsce w Tryeście.

W towarzystwach akcyjnych podwyższona premia musiałaby koniecznie oddziaływać na zyski towarzystwa, gdyż w tym razie interesa znacznieby się zmniejszyły, a możność konkurencyi krajowych towarzystw ze zagranicznemi, które biorą niższe taryfy za podstawę, znacznieby uszczuploną została.

W niczem też zgoła nie zmienia korzyści, jakich towarzystwa, względnie osoby zabezpieczone, doznają od straży ogniowych, ta okoliczność, że straż ogniowa w równej mierze niesie pomoc przedmiotom zabezpieczonym i niezabezpieczonym.

Zresztą instytucya straży ogniowej nie jest w stanie w niczem umniejszyć doniosłości ubezpieczenia się; niezabezpieczony może, mimo istnienia straży ogniowej, stracić wskutek pożaru mienie i dobytek, nie mając wtedy żadnej pretensyi do jakiegokolwiek wynagrodzenia.

Zabezpieczony zaś zapewnia sobie to wynagrodzenie na wszelki wypadek, i może spokojnie oczekiwać tego, co nań spadnie.

Trzeba też wreszcie uwzględnić i to, że wiele gmin nie może własnym kosztem urządzić straży ogniowej, ani też łożyć znaczniejszej kwoty na utrzymanie straży ochotniczej. Dodatki do podatków, oraz inne ciężary doszły w niektórych gminach do takiej wysokości, że dalsze podwyższenie ich jest prawie niemożebne. Subwencya na straż ogniową z powiatowych lub krajowych funduszów także się nie zawsze da przeprowadzić. Nic dziwnego, że wobec takich stosunków odzywają się głosy, aby towarzystwa asekuracyjne przyczyniały się datkami do opędzenia znacznych kosztów straży ogniowej, tem więcej, że po miastach przeważnie wszystkie budynki, sprzęty ludzi majętniejszych są ubezpieczone od ognia, tak iż zasiłek dany przez towarzystwo cięży głównie na tych, którzy w istocie z instytucyi straży ogniowych korzyść odnoszą.

Same zresztą towarzystwa ubezpieczeń, płacąc już dzisiaj dobrowolnie tak znaczne sumy na cele straży ogniowej, okazują przez to, jak wiele im zależy na odpowiedniej organizacyi i skutecznem działaniu tej dobroczynnej instytucyi. Za granicą także we wielu państwach sprawa zasiłków na cele straży ogniowej ze strony towarzystw asekuracyjnych obecnie jest już uregulowaną, bądź ustawą, bądź na mocy dobrowolnej umowy między towarzystwami.

Przez podobne uregulowanie tych zasiłków usunęłoby się rażącą różnicę, jaka zachodzi między kwotą, którą towarzystwa akcyjne, a kwotą, którą towarzystwa oparte na wzajemności obecnie dobrowolnie dają na straż ogniową.

Towarzystwa bowiem oparte na wzajemności poświęcają na cele straży ogniowej daleko znaczniejsze sumy niż towarzystwa akcyjne. W ogólności też towarzystwa oparte na wzajemności oświadczyły się prawie wszystkie za koniecznością uregulowania obowiązku tego zasiłku w drodze ustawodawczej i takowemu wcale się nie sprzeciwiają.

Napróżno też starano się o to, żeby towarzystwa ubezpieczeń od ognia porozumiały się i zgodziły na pewną wysokość tych stałych zasiłków na cele straży ogniowej i odnośne postanowienie zamieściły w statutach. Wobec tego pozostaje jedynie droga ustawodawcza.

Oznaczając w zasadzie I. wysokość zasiłku na dwa procent dochodu brutto z premij, miano na względzie w pierwszej linii dobro towarzystw asekuracyjnych, które wobec znacznych podatków i należytości, jakie już opłacają, mogłyby wystawione być na szwank, gdyby od nich żądać zbyt wysokiego zasiłku na straż ogniową. W drugiej linii baczono jednakże na to, aby zasiłek ten, stał w pewnym stosunku do opłat, jakie dziś towarzystwa składają na cele straży ogniowej, a zarazem umożebniał wogóle dopięcie zamierzonego celu.

Ma się rozumieć, że nie krępując się tym najwyższym dodatkiem dwuprocentowym, można będzie w poszczególnym kraju przyjąć dlań niższą stopę procentową od premij brutto, stosownie do danych warunków.

Do punktu II.

Dodatek na cele straży ogniowej nakłada się tylko na te towarzystwa, w których zawierają się bezpośrednie zabezpieczenia; dodatek oblicza się od całej sumy zabezpieczonej w towarzystwach, odnośnie od całej premii brutto według taryfy. Zasada ta dlatego nadaje się najlepiej, ponieważ umożebnia jak najprostszy sposób oznaczenia i ściągnięcia należytości.

Nie będą tedy towarzystwa płaciły dodatku na straż ogniową do owego ryzyka, które biorą na siebie przez kontrasekuracyę, atoli nie będą uprawnione do odciągania od premij owej kwoty, która przypada na część zabezpieczonej sumy, danej w zabezpieczenie do innych towarzystw. Odnośne wyrównanie pozostawia się towarzystwom do załatwienia między sobą, jako przedmiot ich tylko się tyczący.

Termin do którego towarzystwa winny dostarczyć wykazy dochodów z premij, wysunięto aż na koniec kwietnia ze względu na to, że towarzystwa o szerszym zakresie czynności potrzebować będą kilka miesięcy czasu na zredagowanie tego wykazu, zestawionego według poszczególnych krajów.

Nie można żądać zestawienia według poszczególnych powiatów (politycznych lub podatkowych) dla tego, gdyż w tym razie znaczniejsze towarzystwa akcyjne byłyby zmuszone urządzić osobny kosztowny i skomplikowany aparat rachunkowy, a tego od nich wymagać nie można.

Zresztą stanowiąc zasadę, że straż ogniowa danego powiatu otrzyma z ogólnego zasiłku towarzystw asekuracyjnych taką kwotę, jaka na dany powiat przypada w stosunku do zebranych w nim premij, ścieśniłoby się zanadto wolność rozporządzenia zasiłkiem, coby na korzyść sprawy nie wypadło. Dlatego nie potrzeba żądać od towarzystw, żeby wykazywały uzyskany dochód z premij według poszczególnych powiatów.

Do punktu III.

Ponieważ należytość i tak przypada za rok ubiegły, więc termin sześciotygodniowy na jej uiszczenie jest aż nadto wystarczającym.

Do punktu IV. i V.

Ze względu na różnorodność stosunków, jakie w tej materyi w pojedynczych krajach rozstrzygają, pozostawić należy ustawodawstwu krajowemu, aby ustanowiło ściślejsze zasady co do zarządzania zasiłkami Towarzystw asekuracyjnych, oraz ich rozdzielenia.

Nadmienia się jedynie, że ogólny krajowy związek straży ogniowej w Czechach prosił w podaniu, wystosowanem do c. k. Ministeryum spraw wewnętrznych pod dniem 12. stycznia 1882. r. o zarządzenie:

> „aby kwotę procentową od premij, mającą się ściągnąć od Towarzystw asekuracyjnych na mocy ustawy, wypłacano do krajowych kas straży ogniowych, i aby obracano ją na rzecz strażaków nieszczęściem przy pożarze dotkniętych, oraz na rzecz ulepszenia instytucyi straży pożarnej".

Dodaje się także, że w niektórych krajach a mianowicie w Austryi niższej istnieją już pewne instytucye i zapisy przeznaczone na zapomogi dla strażaków nieszczęściem dotkniętych, oraz pozostałych po nich rodzin.

Reguła przyjęta w zasadzie IV., opiewająca, że zasiłki Towarzystw asekuracyjnych mają przypaść zarówno strażom ogniowym ochotniczym jak i gminnym, tłómaczy się tem, że straże ogniowe gminne, istniejące jako osobne instytucye gminne, oddają zabezpieczonym te same usługi, co straże ochotnicze. Wiele gmin walczy z ekonomicznemi trudnościami i potrzebuje również zapomogi na urządzenie straży ogniowej, lub na jej utrzymanie w charakterze instytucyi gminnej. Straże ochotnicze zastępują też gminne straże ogniowe i można je uważać za instytucye miejscowo-policyjne, zwłaszcza wobec tego, że w wielu krajach, jak n. p. w obu Austryach, na Szląsku, Morawach, w Czechach, Salcburgu, Styryi, Krainie i Tyrolu potrzeba na ich zaprowadzenie osobnego pozwolenia ze strony gmin, które znowu mają obowiązek łożyć na koszta takich ochotniczych straży.

Do punktu VI.

Ustanowiona tu ingerencya władz politycznych tłumaczy się istotą zasiłków Towarzystw asekuracyjnych. Zasiłki te noszą cehę osobnego wydatku krajowego, przeznaczonego na cele policyjne.

Zasady

których się trzymać należy przy uchwalaniu prestacyi, jaką Towarzystwa ubezpieczeń od ognia ponosić mają na koszta straży ogniowej.

I. Krajowe Towarzystwa ubezpieczeń od ognia, oraz te zagraniczne, które mają pozwolenie na rozwijanie czynności w kraju, bez względu na to, czy to są towarzystwa akcyjne, czy też oparte na wzajemności, mają obowiązek płacenia zasiłku na koszta straży ogniowych odnośnego kraju. Zasiłek ten nie ma przewyższać dwóch procent dochodów brutto z premij, które uzyskano w przeciągu odnośnego roku słonecznego za przedmioty w owym kraju od ognia zabezpieczone.

II. Zasiłek ten oblicza się na podstawie dochodu brutto z premij, dochodu jaki pojedyncze towarzystwa uzyskały przez bezpośrednie ubezpieczenie od ognia w obrębie granic pewnego kraju (bez potrącenia premij za kontrasekuracyę), i to z dniem wejścia w życie odnośnej ustawy. Towarzystwa są zobowiązane dostarczyć najpóźniej do końca kwietnia następnego roku potrzebnych rachunkowych materyałów (Behelfe), w szczególności zaś wykazu dochodów z premij.

III. Uiszczenie rocznego zasiłku winno być uskutecznionem najpóźniej w sześć tygodni od chwili doręczenia wezwania zapłaty.

IV. Zasiłki te przeznaczone być mają nietylko dla gminnych i ochotniczych straży ogniowych, już istniejących, lecz także dla nowo utworzyć się mających.

V. Wydział krajowy przy pomocy przedstawicieli towarzystw ubezpieczeń, oraz przedstawicieli straży ogniowej (odnośnie przedstawicieli związków straży ogniowych), oznacza wysokość tych zasiłków, z których osobny fundusz należy utworzyć, ściąga takowe, zarządza nimi i rozdziela je, uwzględniając przytem poniższe postanowienia:

1. Należy się trzymać reguły, iż tylko te gminy i ochotnicze straże ogniowe mają prawo do zasiłku z powyższego funduszu, których przybory ratunkowe w należytym są stanie, i które wogóle rozwijają skuteczną czynność.

2. Na urządzenie nowych (ochotniczych lub gminnych) straży ogniowych, tylko w tym razie ma się udzielić zasiłku z owego funduszu, jeżeli gmina nie jest w stanie o własnych siłach utworzyć straży ogniowej.

3. Z rocznych dochodów tych funduszów wolno przeznaczyć dziesięć procent na utworzenie osobnego funduszu rezerwowego, celem użycia takowego: *a)* w razach nadzwyczajnych; *b)* na zapomogi dla strażaków nieszczęściem dotkniętych; *c)* dla pozostałych po nich wdów i sierót; *d)* na wynagrodzenia za odznaczenie się, i t. p.

VI. W razie, gdyby które towarzystwo w oznaczonym czasie nie dostarczyło rachunkowych materyałów do oznaczenia wysokości zasiłku na straż ogniową, przysługuje politycznej władzy krajowej prawo zmuszania towarzystwa do przedłożenia takowych za pomocą kar porządkowych.

Władze polityczne mogą ściągać owe zasiłki od towarzystw ubezpieczeń w drodze politycznej egzekucyi.

Stan sprawy opodatkowania Towarzystw asekuracyjnych na rzecz straży pożarnych w krajach Austryackich [1]).

Korzystając z inicyatywy Rządu, wszystkie kraje austryackie w ciągu kilku lat zaprowadziły opodatkowanie Towarzystw asekuracyjnych na rzecz służby pożarnej i od tego czasu datuje się bardzo znaczny rozrost straży pożarnych i lepsze uzbrojenie gmin i straży. Jedynie Galicya nie korzystała z dobrodziejstw ustawy, a straszne skutki roku 1886, są najlepszym dowodem, że było to zaniedbanie szkodliwe. Bezbronność gmin naszych ustanie dopiero z wytworzeniem funduszu ogniowego.

Szląsk. Na zasadzie regulaminu rządowego uchwalił Sejm krajowy ustawę 9. października 1882, obowiązującą od 29. grudnia 1882. L. 40. Dz. u. k.

N. Austrya. Ustawą z 2. lipca 1880. uchwalił Sejm krajowy fundusz 8.000 zł. w budżecie (dawniej po 10.000 zł.) na subwencye dla gmin na zakupno sikawek, rekwizytów ogniowych etc.

Po cyrkularzu rządowym, 19. października 1882. uchwalił Sejm N. Austryacki opodatkowanie Towarzystw asekuracyjnych na rzecz straży pożarnej, a ustawa uzyskała sankcyą 16. grudnia 1882. Dz. u. kr. nr. 69.

Różni się ustawa od „Grundrissu“ rządowego:

§. 1. Wpływy z rejonu gminnego miasta Wiednia idą na Wiedeń, reszta na kraj. (Z kosztów utrzymania straży N. Austryi 269.618 zł. wypada na sam Wiedeń 193.181 zł.).

Rocznie 2% od mobilij i immobilij.

§. 2. Żadnego kollegialnego załatwiania; sam Wydział krajowy.

W r. 1884. zmieniono §. 7: Wydział krajowy powołuje przy oznaczeniu zapomóg czterech reprezentantów stowarzyszeń strażackich z wyłączeniem Wiednia (Beil. 51 ex. 1884).

Według relacyi Wydziału krajowego z r. 1884. (Beil. 51) Towarzystwa nie dopełniały zobowiązań, ani nie nadsyłały pieniędzy, ani nawet wykazów. Potrzeba było udawać się do Namiestnictwa o zastosowanie rygorów, odtąd w porządku.

Od roku 1882. Towarzystwa asekuracyjne związały się kartelem, żeby przewalać ciężar prestacyi na ubezpieczających się.

W r. 1884. wniosek Schuerera przeciw przewalaniu prestacyi bezskuteczny.

Przeciw wnioskowi Schuerera zaczęła się ogromna agitacya Towarzystw ubezpieczeń, petycye, broszury, protesta, wołanie na gwałt, apelowanie „do moralności publicznej“, żeby nie dopuściła „krzywdy Towarzystw“.

Wydział krajowy udał się do Rządu. Vereinskomission w Ministerstwie spraw wewnętrznych oswiadczyła, że to nie jest nieprawne przewalanie ciężaru, to rzecz kontraktu asekuracyjnego. Mimo odpowiedzi Rządu, ruch przeciw przewalaniu prestacyi dotąd nie ustał, noszono się z myślą założenia krajowego Towarzystwa na wzajemności tych miast i miasteczek Cislitawskich, które mają straże ogniowe. Projekt upadł.

Voralberg. Ustawa krajowa z 20. października 1883.

Morawa. Ustawa kraj. z 16. grudnia 1882., Dz. u. kr. Nr. 1. z 1883 r. Prestacya obliczona w §. 2. na 1% od brutto premij bez potrącenia reasekuracyi, ale z potrąceniem stornowanych kwot i premij nieściągalnych.

---

[1]) Na podstawie sprawozdań sejmowych krajów austryackich.

Ustawą z 22. grudnia 1886 podniesiono prestacyę z 1% na 2%. Obliczenie prestacyi towarzystw odbywa się na podstawie postępowania komisyjnego Wydziału krajowego, przy współudziale 3 reprezentantów krajowych związków straży ochotniczych i 3 reprezentantów Towarzystw asekuracyjnych.

W. Austrya. Ustawa krajowa z 26. grudnia 1883, Dz. u. kr. L. 26. Prestacya 1%. Pobiera się także od Towarzystw chłopskich, wypłacających szkody w naturze. Kwestya co do „Feuerwehrbeitragu" od dawniejszych umów asekuracyjnych.

Uchwałą z 29. grudnia 1886 r. znakomicie regulują kwestyę udzielania zapomóg i wsparć.

Czechy. Ustawa krajowa z 24 grudnia 1883 r. L. 64. Dz. u. kr. W r. 1886 (11. stycznia) zmieniono §. 1. w tym sensie, że odtąd pobiera swą prestacyę od wszystkich premij ogniowych brutto słonecznego roku, bez względu na czas i trwanie zawartych umów asekuracyjnych.

Według związku straży ogniowych było już w roku 1883 [1]) w Czechach:

w czeskiej sekcyi	36 związków, z	578 Towarzystwami i	22.480 ludźmi
w niemieckiej	„ 59	„ 781	„ 50.383	„
	Razem 95 związków, z	1.359 Towarzystwami i	72.831 ludźmi.	

Tyrol. Ustawa krajowa z 19. lipca 1884.

§. 1. Towarzystwa akcyjne płacą 1%.

§. 2. Towarzystwa na wzajemności płacą 2 centy od 1.000 zł. wartości ubezpieczonej, a prestacya ta może być podniesioną do 2% czyli 4 centów od 1.000 zł. wartości ubezpieczenej.

§. 6. Dochód z „Feurwehrfondu" idzie:

a) 60% na wykonanie §. 46. ustawy o policyi ogniowej z 28. listopada 1881 r. L. 36. Dz. u. kr., oraz na wspieranie gmin dla nabycia rekwizytów lub uzbrojenie straży, przyczem należy głównie uwzględniać gminy, w których więcej assekuracyi.

b) 40% na wsparcia kalek strażaków i ich rodzin.

Reszta krajów poszła za tymi przykładami. Trwa propaganda położenia tamy przewaleniu prestacyi na ubezpieczających się i żądanie, aby ta prestacya opłaconą była z ogółu dochodów Towarzystwa.

[1]) Aleg. sprawozd. Sejmu czeskiego 1885 l. LXXVI.

Losy projektu opodatkowania

Towarzystw asekuracyjnych na rzecz służby pożarnej w Galicyi.

Otrzymawszy reskrypt ministeryalny, Wydział krajowy udał się do Krakowskiego Towarzystwa wzajemnych ubezpieczeń o opinię co do szczegółów wydać się mającej ustawy, wysokości prestacyi etc. Z zasady Wydział krajowy zgodził się stanowczo, pragnął jednak dowiedzieć się ile istotnie w drodze dobrowolnej Towarzystwa asekuracyjne, a zwłaszcza „Floryanka" płaci na rzecz straży ogniowych.

Odpowiedź Dyrekcyi do Wydziału krajowego, pismo z dnia 6. września 1882. w tej sprawie zostało ogłoszone w Monografii Krakowskiego Towarzystwa. Dyrekcya odrzuca myśl jako niesprawiedliwą, krzywdzącą, niemoralną.

Do utrzymania straży, jako instytucyi publicznej, obowiązaną jest gmina. Gdyby było powszechne ubezpieczenie i to w instytucyi na wzajemności opartej, byłoby każdemu obojętnem, czy koszt straży pożarnej ponosi gmina czy Towarzystwo asekuracyjne, faktycznie ponosiłaby ta sama kieszeń, inaczej Towarzystwo akcyjne. Te musiałyby opłacać koszta straży, jako zatrzymujące wszystkie zyski, więc i zyski z dobrej straży, i Dyrekcya Krakowskiego Towarzystwa uznaje, że akcyjne Towarzystwo winno „ponosić wyłącznie wydatek na utrzymanie straży". Wobec zaś faktycznego stanu ubezpieczeń, że zaledwie 23% jest ubezpieczonych, a 77% nieubezpieczonych, byłoby krzywdą tych przezornych, ubezpieczonych, więc ponoszących pewien ciężar, obkładać jeszcze nowym ciężarem i to *pro publico bono* tamtych 77%, którzy nieprzezorni i niedbali.

Dalej czyni Dyrekcya zarzut, że byłoby to opodatkowanie wsi na rzecz miasta, w którem jest lub ma powstać straż pożarna. Nareszcie wykazuje Dyrekcya, że sama dobrowolnie świadczy dużo, w trzech latach wydało Towarzystwo na zakupno przyrządów ogniowych, wynagrodzenie za skuteczny ratunek, sumę 15.399 (okoko 5.000 na rok na 1,300.000 wkładek, to jest 0·38%). Wniosek był pozytywny: przejść nad projektem rządu do porządku dziennego, jak proponowało pismo Dyrekcyi noszące podpisy hr. Henryka Wodzickiego i p. H. Kieszkowskiego. Gdyby jednak inaczej być niemogło, to radzi Dyrekcya opodatkowanie Towarzystw na rzecz gmin a to tylko tych, w których jest straż ogniowa, i tylko w stosunku do premij pobieranych w tej gminie.

Chwycił się Wydział krajowy tej drugiej alternatywy i starał się nakłonić pismem z dnia 15. września 1882. L. 44.979. Towarzystwo Krakowskie do stanowiska kompromisowego. Uśmiechał się bowiem Wydziałowi krajowemu fundusz, z którego możnaby zasiłkami, pożyczkami zachęcać gminy do tworzenia straży pożarnych, a środek ten byłby daleko skuteczniejszym od wszelkich napomnień, wezwań i rygorów.

Gdy jednak ponownym memoryałem z dnia 21. września 1882. r., Dyrekcya wzajemnych ubezpieczeń w Krakowie porzuciła wszelką alternatywę i uznała „projekt opodatkowania premij na rzecz straży ogniowych za błąd, który ani moralnie ani ekonomicznie usprawiedliwić się nie da" i starała się wykazać szkodę dla instytucyi, Wydział krajowy porzucił projekt i odnośną odpowiedź do Prezydyum Namiestnictwa z dnia 10. listopada 1882. L W. 46.939 motywował istotnie już argumentami, użytymi przez pierwszorzędną krajową instytucyę asekuracyjną.

W ten sposób, w najlepszej wierze ze strony Wydziału krajowego, a nie wątpimy i ze strony Krakowskiego Towarzystwa został na szereg lat pogrzebany projekt ustawy, która dotąd mogła już zreformować znakomicie stosunki bezpieczeństwa w kraju, a niewachamy się

powiedzieć, mogła uchylić lub przynajmniej znakomicie zmniejszyć klęski, jakie kraj nasz nawiedziły w następnych latach.

Kiedy w innych krajach znaczniejsze kwoty użyte systematycznie na zakupno rekwizytów ogniowych w gminach, na uzbrojenie straży, na premie dla straży i zachęty na tworzenie nowych, na wsparcia okaleczałych w służbie pożarnej lub rodziny strażaków, pobudziły do zawiązywania nowych i rozwoju istniejących straży, a wszystko przy równoczesnem rozwoju przyborów i rekwizytów ogniowych, słowem kiedy w innych krajach, będących w lepszych warunkach pobudowania się i pokrycia miast, miasteczek i wsi, kolosalne zrobiła postępy instytucya służby pożarnej, myśmy pozostali w tyle, żółwio krocząc za niemi, nie mając środków ratunkowych, odpowiednich do ogromu zadania obrony, bezsilni w obec nagromadzonego niebezpieczeństwa.

Rezultatem były straszne klęski pożarowe lat ostatnich.

Reasumując nasze wywody, powołując się na stronę teorytyczną i naukową, powołując się na historyę odnośnego ustawodawstwa w cywilizowanym świecie, zarówno w krajach o zakładach krajowych, monopolistycznych, jak Niemcy, Szwajcarya, lub Dania, jakoteż w liberalnej Anglii lub Ameryce, powołując się na precedensa w innych krajach austryackich, podnosząc zwłaszcza świetne rezultaty osiągnięte, korzystamy z przekazanej nam uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 24. stycznia 1887. do załatwienia petycyi gminy miasta Lwowa w tym przedmiocie, i podnosimy stary projekt opodatkowania Towarzystw asekuracyjnych na rzecz służby pożarnej.

W praktyce wyglądałby rezultat ustawy jak następuje: Nie posiadamy danych o innych Towarzystwach prócz krakowskiego wzajemnych ubezpieczeń i banku „Slavia". Przyjmując jednak jako klucz do obliczenia stosunek ubezpieczeń w kraju: 70% w krakowskiem, a 30% we wszystkich innych piętnastu w kraju operujących towarzystwach, prestacya 2% przyniosłaby do dyspozycyi Wydziału krajowego na cele podnoszenia bezpieczeństwa publicznego sumę około **46.000 zł. do 48.000 zł.**

Suma taka przez szereg lat rzucona w jednym kierunku, systematycznie, zdolnąby była w ciągu niewielu lat, znakomite wywołać polepszenie stosunków bezpieczeństwa, stworzyć moc repressyjną, o jakiej nam się dziś nie śni, podnieść bezpieczeństwo od ognia, a co za tem idzie, podnieść bezpieczeństwo hipoteki nieruchomości, podnieść kredyt realny, podnieść wartość nieruchomości, obniżyć koszta asekuracyi.

Uzupełnieniem ustaw o policyi ogniowej, warunkiem wykonania wielu najważniejszych w nich przepisów, jest wobec ubóstwa gmin, stworzenie funduszu dyspozycyjnego, łatwo płynnego. Za takie źródło powszechnie uznano opodatkowanie Towarzystw ubezpieczeń.

Z tych wszystkich względów Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić załączony projekt ustawy, nakładający na Towarzystwa ubezpieczeń od ognia operujące w Galicyi obowiązek przyczyniania się do kosztów utrzymania służby pożarnej.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

We Lwowie dnia 31. maja 1889.

Marszałek krajowy:
Tarnowski *w. r.*

Sprawozdawca:
Dr. Franciszek Smolka *w. r.*
Członek Wydziału krajowego.

Ustawa

z dnia . . . . . . obowiązująca w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, nakładająca na Towarzystwa ubezpieczeń od ognia, operujące w Galicyi obowiązek przyczyniania się do kosztów utrzymania służby pożarnej.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z W. Księstwem Krakowskiem postanawiam co następuje:

§. 1.

Wszystkie krajowe lub pozakrajowe w kraju operujące Towarzystwa asekuracyjne, austryackie węgierskie i zagraniczne, oparte na wzajemności lub akcyjne, zajmujące się wyłącznie ubezpieczeniem od ognia, lub też ubezpieczeniem od ognia i innymi rodzajami ubezpieczenia, obowiązane są przyczyniać się do kosztów utrzymania straży pożarnych zawodowych (gminnych) i ochotniczych, do wspierania ubogich gmin w nabyciu rekwizytów ogniowych lub w uzbrojeniu straży, oraz do wspierania w służbie pożarnej okaleczałych członków straży pożarnej i tychże rodzin pozostałych rocznym udziałem, który wynosić ma dwa procent od wszystkich w każdym roku słonecznym pobieranych premij asekuracyjnych brutto od ubezpieczenia ruchomości i nieruchomości, bez względu czy pobrane zostały na krótszy lub dłuższy czas, chociażby na więcej lat, bez potrącenia wydatków na reasekuracyę.

Wysokość tego udziału może być w przyszłości uchwałą Sejmu krajowego obniżoną.

§. 2.

Za podstawę w obliczeniu tej prestacyi ma służyć pobór premij asekuracyjnych brutto, jaki Towarzystwo z tutejszo-krajowego interesu asekuracyi ogniowej za ubezpieczone ruchomości i nieruchomości w kraju osiągnęło.

Towarzystwa obowiązane są potrzebne do obliczenia prestacyi wykazy, zgodne z księgami rachunkowemi Towarzystw, a mianowicie wykazy poboru premij asekuracyjnych dla każdego roku, najpóźniej do końca następnego roku, Wydziałowi krajowemu przedłożyć.

§. 3.

Obliczenia dokonuje Wydział krajowy.

§. 4.

Wypłacenie prestacyi całorocznej ma nastąpić w ciągu 6 tygodni od doręczenia nakazu płatniczego.

§. 5.

W razie gdyby Towarzystwo asekuracyjne nie dostarczyło w należytym czasie potrzebnych rachunkowych dat, może być przez władzę polityczną zmuszonem do tego karami porządkowemi. Prestacye Towarzystw ubezpieczeń mogą być w drodze politycznej egzekucyi krajowej władzy politycznej ściągnięte.

§. 6.

Z prestacyj rocznych Towarzystw ubezpieczeń ma być użytą najprzód kwota wynosząca 10 procent na utworzenie funduszu wsparcia dla członków straży pożarnych, którzy w służbie pożarnej doznali uszkodzeń, oraz ich rodzin. Uchwałą sejmową może być kwota powyższa podniesioną do 20 procent całej prestacyi. Reszta ma być użytą: w połowie na wsparcie gmin w nabywaniu sikawek i innych rekwizytów ogniowych, w drugiej połowie na straże zawodowe i ich uzbrojenie, na instruktorów i kursa strażackie służby pożarnej.

§. 7.

Na tworzenie nowych straży (ochotniczych lub gminnych) może być udzieloną pomoc z funduszu ogniowego, jeżeli gmina bez tej pomocy z własnych środków nie jest w stanie postawić i uzbroić straży ogniowej, lub czyni to z niestosunkowym do swoich dochodów wysiłkiem.

Z tejże pomocy mogą też korzystać istniejące straże ogniowe, które rozwinęły odpowiednią i skuteczną działalność.

Z tejże pomocy mogą korzystać gminy ubogie, na uzupełnienie swoich przyborów ogniowych, zwłaszcza na zakupno sikawek i uzbrojenie straży ogniowych.

Podania o zasiłki straży pożarnych, mają być zakonkomitowane przez urzędy gminne i wniesione na ręce Wydziału Rady powiatowej, która ze swej strony opinię swą dołączy, poczem Wydział krajowy może jeszcze zasięgnąć zdania Związku straży ochotniczych, lub jednego ze Związków straży ochotniczych.

§. 8.

Członkowie straży pożarnych, gminnych lub ochotniczych, którzy z powodu nieszczęśliwego wypadku w służbie pożarnej odnieśli uszkodzenia lub nabawili się choroby, powodującej czasowe lub zupełne pozbawienie zdolności zarobkowania, mogą po wykazaniu braku środków do życia, uzyskać wsparcie z funduszu wsparcia. Toż samo pozostali członkowie rodziny, którzy stracili swego żywiciela w członku straży pożarnej, nawiedzonym wypadkiem nieszczęśliwym, mogą uzyskać wsparcie z tegoż funduszu.

Podania o wsparcie zaopatrzone świadectwem lekarskiem, świadectwem ubóstwa, opinią miejscowego Towarzystwa straży ogniowej, urzędu

gminnego mają być odniesione wprost do Wydziału krajowego, który może zażądać opinii Związku straży pożarnej, lub jednego ze Związków straży pożarnych.

§. 9.

Na początku każdego roku powołuje Wydział krajowy trzech reprezentantów operujących w kraju Towarzystw ubezpieczeń od ognia, oraz trzech reprezentantów Związku lub Związków straży ochotniczych celem zasiągnięcia opinii, które gminy i które straże ogniowe zasługują przedewszystkiem na zasiłki, lub w których gminach należy przyjść z pomocą pieniężną dla podniesienia bezpieczeństwa publicznego od ognia.

§. 10.

Wydział krajowy może użyć pośrednictwa Związku lub Związków straży pożarnych, jeżeli mają statutem określoną i pod opieką władzy zostającą kasę wsparcia do wykonywania czynności §. 8. określonych.

§. 11.

Ustawa niniejsza wschodzi w życie z dniem 1. Stycznia 1890.

§. 12.

Polecam wykonanie ustawy Mojemu Ministrowi spraw wewnętrznych.

L. W. kr. 35.066/1889.

Aleg. 5.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego o administracyi 1-milionowym funduszem pożyczkowym na budowę koszar dla c. k. wojska.

Wysoki Sejmie!

Po raz drugi ma zaszczyt Wydział krajowy przedłożyć Wysokiemu Sejmowi sprawozdanie o zarządzie 1-milionowym funduszem pożyczkowym na budowę koszar dla c. k. wojska, uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 11. stycznia 1888 przeznaczonym.

Wydział krajowy w ubiegłym roku trzymał się tak w rozdawnictwie pożyczek bezprocentowych na budowę koszar, jakoteż w zarządzie funduszem tych samych zasad, które w sprawozdaniu swem z dnia 31. sierpnia 1888 do L. W. 37.028 Wysokiemu Sejmowi przedłożonem wyłuszczyć miał sposobność, a które to zasady Wysoki Sejm uchwałą z dnia 10 stycznia 1889 do wiadomości przyjąć raczył.

Obecny stan funduszu 1-milionowego, według stanu z dnia 30. czerwca 1889 r. przedstawia się jak następuje:

A) Należytość od gmin:

Na dniu 31. grudnia 1888 wynosiła należytość od kwot gminom wypożyczonych sumę	542.955 zł. 97½ ct.
W I. półroczu 1889 roku powiększyła się ta należytość o wypożyczoną kwotę	69.700 „ — „
czyli urosła do kwoty	612.655 zł. 97½ ct.

Na poczet tej należytości spłaciły w I. półroczu 1889 r. gminy:

Brzeżany	1.250 zł.	42	ct.
Jarosław	1.749 „	—	„
Kołomyja	1.250 „	—	„
Lwów	2.500 „	—	„
Nowy Sącz	1.041 „	—	„
Przemyśl	1.666 „	—	„
Rzeszów	2.515 „	93½	„
Sanok	416 „	—	„

Stanisławów	2.500 „ — „	
Trembowla	5.708 „ 33 „	
Złoczów	500 „ — „	
Razem . .		21.096 zł. 68½ ct.

Należytość czynna od gmin wynosi zatem na d. 30. czerwca 1889 kwotę . . . . 591.559 zł. 29 ct.

Ponieważ wypłacono gminom ogółem		696.700 zł. — ct.
a należy się od nich.		591.559 „ 29 „
przeto gminy zwróciły funduszowi koszarowemu dotychczas ogółem .		105.140 zł. 71 ct.
a mianowicie: w latach ubiegłych	84.044 zł. 02½ ct.	
w roku 1889	21.096 „ 68½ „	
razem j. w.		105.140 zł. 71 ct.

B) Lokacye na 3% rachunku bieżącym w funduszu krajowym:

Funduszowi koszarowemu należą się od funduszu krajowego następujące kwoty:

1) Saldo z 31. grudnia 1888	466.449 zł. 66 ct.
2) Zwrócona lokacya z Banku krajowego funduszowi krajowemu	1.366 „ 27 „
3) Zwroty rat od udzielonych pożyczek nadesłane po dzień 30. czerwca 1889 w kwocie	21.096 „ 68½ „
4) 3% odsetki od zwróconego przez Bank krajowy kapitału 1.366 zł. 27 ct.	2 „ 17 „
5) 3% odsetki za używanie powyższych kwot pod 1. 2. 3. i 4. wymienionych po dzień 30. czerwca 1889 w kwocie	6.963 „ 99 „
Cała należytość wynosi	495.878 zł. 77½ ct.

na poczet której wypłacono gminom:

w I. półroczu 1889	69.700 zł.	
gminie Czortków za rok 1888 (do L.W. 23.131/88) .	1.000 „	
		70.700 „ — „

pozostaje zatem należytość czynna do odebrania z funduszu krajowego w kwocie . . . . 425.178 zł. 77½ ct.

Obecny stan funduszu pożyczkowego na budowę koszar (w dniu 30. czerwca 1889) przedstawia się zatem jak niżej:

1) Należytość od funduszu krajowego, która znajduje się na lokacyi	425.178 „ 77½ „
2) Należytość od gmin	591.559 „ 29 „
Ogółem cała należytość	1,016.738 zł. 06½ ct.

Ponieważ fundusz pożyczkowy na budowę koszar mając otrzymać jeszcze z emitować się mającej pożyczki roku 1888 niedopłaconą kwotę 3.485 złr., niedosięgał początkowo kwoty 1,000.000 zł., lecz wynosił tylko 996.514 zł. 28 ct., a mianowicie składał się:

1) z należytości od gmin w kwocie	381.914 zł. 28 ct.
2) z depozytów z r. 1887 w kwocie	223.000 „ — „
3) z gotówki uzyskanej z pożyczki krajowej . . .	391.600 „ — „
razem j. w. .	996.514 zł. 28 ct.
przeto fundusz ten do dnia 30. czerwca 1889 powiększył się o kwotę: .	20.223 „ 78½ „

na który to przyrost składają się odsetki:

a) 3% odsetki po 30. czerwca 1888 . .	5 236 zł.	33	ct.	
b) „ „ w Banku kraj. za II. półr. 1888	1.099 „	29	„	
c) „ „ w fund. kraj. „ „ „ „	6.904 „	65	„	
d) „ „ „ „ „ I. „ 1889	6.963 „	99	„	
e) „ „ w Banku kraj. „ „ „ „	2 „	17	„	
f) 6% „ od rat w terminie niespłaconych	17 „	35½	„	
	razem . .			20.223 „ 78½ „

W tym okresie od 1. lipca 1888 do 30. czerwca 1889 wypłacono w miarę postępów robót i w miarę wykazanej potrzeby z należytości bieżących pożyczki następującym gminom:

I. Od 1. lipca 1888 do 31. grudnia 1888

1) gminie Stryjowi:

20. października	do L. W. 44.311	wypłacono	4.000	zł. w. a.
9. listopada	„ „ 48.647	„	4.000	„ „
7. grudnia	„ „ 53.003	„	4.000	„ „
		razem	12.000	zł. w. a.

2) gminie Trembowli:

30. października do L. W. 45.786 wypłacono 10.000 „ „

W drugiej połowie r. 1888 razem wypłacono 22.000 zł. w. a.

II. Od 1. stycznia 1889 do 30. czerwca 1889, zaś wypłacono następujące pożyczki:

1.	12. lutego	gminie Bochni	do LW.	1.202/89	10.000 zł.
	29. marca	„ „	„ „	13.378/89	6.000 „
	26. kwietnia	„ „	„ „	17.824/89	4.000 „
	11. maja	„ „	„ „	19.971/89	4.000 „
2.	8. marca	„ Czortków	„ „	9.621/89	3.000 „
	17. maja	„ „	„ „	20.690/89	5.000 „
3.	7. maja	„ Jarosław	„ „	18.522/89	30.000 „
4.	4. marca	„ Sanok	„ „	9.338/89	700 „
5.	26. kwietnia	„ Nowy Sącz	„ „	17.223/89	5.000 „
6.	8. stycznia	„ Stryj	„ „	532/89	2.000 „

razem w pierwszej połowie roku 1889 wypłacono kwotę 69.700 zł.

Ogółem w ciągu roku od 1. lipca 1888 do 1. lipca 1889 wypłacono gminom 91.700 zł.

Poniżej zestawiony wykaz daje najdokładniejszy obraz gospodarki funduszem koszarowym.

Zauważyć jednak musimy, iż wskutek tego, że gmina Przemyśl oświadczyła, iż nie będzie korzystać z pożyczki z funduszu koszarowego, Wydział krajowy uchwałą z dnia 11. października 1888 cofnął udzieloną tejże gminie promessę na kwotę 100.000 zł.

Dla zupełnego przeglądu podajemy poniżej:

Wykaz gmin,

którym przyznano pożyczki na budowę koszar dla stałej załogi w kraju

(według stanu z dnia 30. czerwca 1889.)

Liczba porządkowa	Liczba rozporządzenia Wydziału krajowego	Nazwa gminy	Pożyczki poszczególne	Kwota przyznana (złote austryackie)	Kwota wypłacona (złote austryackie)	Kwota pozostało do wypłaty (złote austryackie)	Uwagi
1	34.175/88	Bochnia	I. pożyczka	16.000	16 000		
	1.202/89	„	II. „	8.000	8.000		
	22.887/89	„	III. „	7.000		7.000	
			Razem .	31.000	24.000	7.000	
2	25.386/82	Brzeżany	I. pożyczka	4.000	4.000		
	44.878/84	„	II. „	12.000	12.000		
	14.985/85	„	III. „	6.000	6.000		
			Razem .	22.000	22.000	—	
3	5.160/88	Brody	I. pożyczka	30.000	—	30.000	
4	57.195/87	Czortków	I. „	15 000	15.000		
	15.031/88	„	II. „	5.000	—	5 000	
			Razem .	20.000	15.000	5.000	
5	8.293/84	Gródek	I. pożyczka	30.000	20.000	10.000	
	41.037/83	„	II. „	20.000	—	20.000	
			Razem .	50.000	20.000	30.000	
6	74.364/86	Jarosław	I. pożyczka	35.000	35.000		
	4.416/87	„	II. „	7.000	7.000		
	5.160/88	„	III. p. 1888 50.000				
		„	III. p. 1889 50.000				
		„	III. p. 1890 50.000	150.000	70.000	80.000	Wypłata ma nastąpić w 3 równych częściach w latach 1888, 1889 i 1890.
			Razem .	192 000	112.000	80.000	
7	5.160/88	Jaworów	I. pożyczka	20.000	—	20.000	
8	28.717/85	Kołomyja	I. „	30.000	30.000	—	

Liczba porządkowa	Liczba rozporządzenia Wydziału krajowego	Nazwa gminy	Pożyczki poszczególne	Kwota przyznana	Kwota wypłacona	Kwota pozostało do wypłaty	Uwagi
				złote austryackie			
9	20.537/88	Kraków	I. p. 1888 30.000 I. p. 1889 30.000	60.000	—	60.000	Wypłata miała nastąpić w 2. równych częściach w r. 1888. i 1889.
10	49.468/86	Lwów	I. pożyczka	60.000	60.000	—	
11	32.252/82	Przemyśl	I. „	15.000	15.000	—	
	13.683/83	„	II. „	10.000	10.000	—	Cofnięto przyrzeczoną pożyczkę 100.000 zł. na własne żądanie gminy do LW. 41.668/88.
	19.901/85	„	III. „	—	—	—	
			Razem .	25.000	25.000	—	
12	6.257/88	Podgórze „	I. p. w 1. r. 30.000 1. p. w r. nast. 30.000	60 000	—	60.000	Wypłata miała nastąpić w 2. równych ratach w r. 1888. i 1889.
13	6.635/83	Rzeszów	I. pożyczka	20.000	20 000	—	
	73.978/86	„	II. „	40.000	40.000	—	
	28.119/88	„	III „	25.000	25.000	—	
			Razem .	85.000	85.000	—	
14	5.160/88	Sambor	I. pożyczka	12.000	—	12.000	
	42.205/88	„	II. „	38.000	—	38.000	
			Razem .	50.000	—	50.000	
15	13.683/83	Sanok	I. pożyczka	10.000	10.000	—	
	56.466/88	„	II. „	700	700	—	
			Razem .	10.700	10.700	—	
16	57.186/87	Sącz nowy	I. pożyczka	25.000	25.000	—	
	53.559/88	„	II. „	10.000	5.000	5.000	
			Razem .	35 000	30.000	5.000	

Liczba porządkowa	Liczba rozporządzenia Wydziału krajowego	Nazwa gminy	Pożyczki poszczególne	Kwota przyznana (złote austryackie)	Kwota wypłacona (złote austryackie)	Kwota pozostało do wypłaty (złote austryackie)	Uwagi
17	35.935/85	Stanisławów	I. pożyczka	60.000	60.000	—	
	6.153/87	"	II. "	40.000	40.000	—	
			Razem .	100.000	100.000	—	
18	15.953/89	Stryj	I. pożyczka	22 000	22.000	—	
19	7.954/89	Tarnopol	I. "	25.000	—	25.000	
20	38.263/83	Trembowla	I. "	10.000	10.000	—	
	73.236/86	"	II. "	50.000	50.000	—	
	26.514/87	"	III. "	25.000	25.000	—	
	24.634/88	"	IV. "	50.000	50 000	—	
			Razem .	135.000	135.000	—	
21	21.659/82	Złoczów	I. pożyczka	6.000	6.000	—	
22	6.585/85	Żółkiew	I. "	30.000		30.000	
			Razem .	1,098.700	696.700	402.000	

Z powyższego zestawienia okazuje się tedy, że zostały wypłacone po dzień 30. czerwca 1889 następujące pożyczki gminom:

1) Bochnia	. 24.000	zł.
2) Brzeżany	. 22.000	"
3) Czortków	. 15.000	"
4) Gródek	. 20.000	"
5) Jarosław	. 112.000	"
6) Kołomyja	. 30.000	"
7) Lwów	. 60.000	"
8) Przemyśl	. 25.000	"
9) Rzeszów	. 85.000	"
10) Sanok	. 10.700	"
11) Nowy Sącz	. 30.000	"
12) Stanisławów	. 100.000	"
13) Stryj	. 22.000	"
14) Trembowla	. 135.000	"
15) Złoczów	. 30.000	"
razem	. 696.700	zł.

Niepodjęły do dnia 30. czerwca 1889 przyznanych sobie pożyczek następujące gminy:

Wykaz gmin,

którym pożyczki na budowę koszar przyrzeczone zostały, a które udzielonych pożyczek nie podniosły po dzień 30. czerwca 1889.

Data rozporządzenia	Liczba porządkowa	Nazwa gminy	Przyznano pożyczkę w kwocie	Podniosła gmina kwotę	Pozostaje
			zł.	zł.	zł.
26. lutego r. 1888 L. 5.160	1	Gródek . . .	50.000	20.000	30.000
„ „ „ „	2	Żółkiew . . .	30.000		30.000
„ „ i 6 marca „	3	Brody . . .	30.000		30.000
„ „ „ „	4	Jaworów . .	20.000		20.000
„ „ „ „	5	Jarosław . .	150.000	70.000	80.000
„ „ „ „	6	Podgórze . .	60.000		60.000
„ „ „ „	7	Sambor . . .	12.000		12.000
1. czerwca r. 1888 L. 20.537	8	Kraków . . .	60.000		60.000
9. paźdz. „ „ 42 205	9	Sambor . . .	38.000		38.000
2. marca r. 1889 „ 7.954	10	Tarnopol I. . .	25.000		25.000
28. grudnia r. 1888 53.559	11	Nowy Sącz . .	10.000	5.000	5.000
11. czerwca r. 1889 22.887	12	Bochnia III. . .	7.000		7.000
		Ogółem .	492.000	95.000	397.000

Z tego się okazuje, że zupełnie nic nie podjęły z przyznanych im pożyczek gminy:

1. Brody (promessę miała na) 30.000 zł.
2. Jaworów „ „ „ 20.000 „
3. Kraków „ „ „ 60.000 „
4. Sambor „ „ „ 50.000 „
5. Podgórze „ „ „ 60.000 „
6. Tarnopol „ „ „ 25.000 „
7. Żółkiew „ „ „ 30.000 „

275.000 zł.

Kwota niepodniesiona przez powyżej wymienione gminy użytkowaną jest przez ·/. fundusz krajowy na zasilenie kasy krajowej, za co fundusz krajowy opłaca 3% odsetki. (Al. 1.)

W celu jak najszybszego zużytkowania tej kwoty, Wydział krajowy wezwał te gminy, które promes udzielonych im nie zrealizowały, do bezzwłocznego w ciągu dni 15 oświadczenia się ostatecznego, czyli zamierzają korzystać z przyznanych im promes, w przeciwnym bowiem razie Wydział krajowy tej kwoty użyje dla gmin, które niezbędnie potrzebują pożyczki i bezzwłocznie z niej skorzystają.

W tej mierze odpowiedzi od gmin jeszcze nie nadeszły, wszelako Wydział krajowy na usprawiedliwienie tych gmin podnieść tutaj musi, że niektóre z nich nie mogły przystąpić do zrealizowania pożyczki z tego powodu, ponieważ c. k. władze wojskowe nie dostarczyły im ostatecznego zatwierdzenia planu mających się budować koszar lub magazynów wojskowych. Wydział krajowy nie wątpi, że po nadejściu odpowiedzi ze strony c. k. władz wojskowych powyżej wymienione gminy bezzwłocznie przystąpią do podjęcia przyznanych im pożyczek.

Podawszy te szczegóły Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm raczy niniejsze sprawozdanie przyjąć do wiadomości.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Lwów dnia 13. sierpnia 1889 r.

Marszałek krajowy:

Tarnowski *w. r.*

Sprawozdawca:

Dr. Franciszek Smolka *w. r.*

członek Wydziału krajowego.

Alegat do L. W. 35.066/89.

Wyciąg z 3% rachunku bieżącego kwot należących do funduszu po-

po dzień 30.

Winien.

1889.				1889.		zł.	ct.		zł.
styczeń	26	Kwoty wypłacone na rachunek funduszu koszarowego, jako pożyczki udzielone gminom na budowę koszar, a zarachowane jako wydatki w dziennikach funduszu krajowego przez obok poszczególnione c. k. kasy rządowe.	Czortków	26	styczeń	1.000	—	26	260
luty	9		Stryj	9	luty	2.000	—	39	780
marzec	4		Bochnia	4	marzec	10.000	—	64	6.400
"	30		Sanok	30	"	700	—	90	630
kwiecień	5		Bochnia	5	kwiecień	6.000	—	95	5.700
maj	3		Bochnia	3	maj	4.000	—	123	4.920
"	8		Czortków	8	"	1.000	—	128	1.280
"	10		Sącz Nowy	10	"	5.000	—	130	6.500
"	17		Bochnia	17	"	4.000	—	137	5.480
"	22		Czortków	22	"	1.000	—	142	1.420
"	23		Jarosław	23	"	30.000	—	143	42.900
czerwiec	3		Czortków	3	czerwiec	1.000	—	153	1.530
"	25		Czortków	25	"	1.000	—	175	1.750
"	26		Czortków	26	"	1.000	—	176	1.760
"	30	Brutto Saldo 421.214·78½ zł.		30	"			180	758.187
"	30	Saldo		30	"	428.178	77½		—
						495.878	77½		839.497

życzkowego na budowę koszar, a lokowanych we funduszu krajowym

czerwca 1889 r.

Ma.

1889					zł.	ct.		zł.
Styczeń	1	Saldo per 31. grudnia 1888	31	grudz. 1888	466.449	66		
"	2	Kołomyja rata	2	styczeń 1889	1.250	—	2	25
"	2	Jarosław "	2	"	1.458	—	2	29
"	2	Jarosław "	2	"	291	·	2	6
"	2	Lwów "	2	"	2.500	—	2	50
"	2	Nowy Sącz "	2	"	1.041	—	2	21
"	3	Złoczów "	3	"	250	—	3	8
"	3	Stanisławów "	3	"	2.500	—	3	75
"	4	Brzeżany "	4	"	200	—	4	8
"	4	Brzeżany "	4	"	600	—	4	24
"	4	Trembowla "	4	"	500	—	4	20
"	5	Przemyśl "	5	"	625	—	5	31
"	8	Przemyśl "	8	"	416	—	8	33
"	8	Rzeszów "	8	"	1.666	—	8	133
"	8	Rzeszów "	8	"	833	—	8	67
"	8	Trembowla "	8	"	2.083	33	8	167
"	8	Trembowla "	8	"	1.041	67	8	83
"	8	Trembowla "	8	"	2.083	33	8	167
luty	12	Brzeżany "	12	luty	—	42	42	—
marzec	14	Rzeszów "	14	marzec	4	44	74	3
"	14	Rzeszów "	14	"	12	49½	74	9
kwiecień	5	Brzeżany "	5	kwiecień	250	—	95	238
czerwiec	3	Brzeżany "	3	czerwiec	200	—	153	306
"	3	Przemyśl "	3	"	625	—	153	955
"	3	Złoczów "	3	"	250	—	153	383
"	22	Sanok "	22	"	416	—	172	716
styczeń	19	Kapitał zwrócony przez Bank kr.	19	styczeń	1.366	27	19	260
"	19	Odsetki od kap. lokow. w Banku kr.	19	"	2	17	19	1
czerwiec	30	3% odsetki	30	czerwiec	6.963	99		835.679
1888.					495.878	77½		839.497
lipiec	1	Saldo	30	"	428.178	77½		

Z drukarni i litografii Pillera i Spółki.

L. W. kr. 23.813/89

Alleg. 6.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego o petycyi wiecu delegatów miast w sprawie uchwalenia ustawy kwaterunkowej, podwyższenia funduszu na pożyczki dla miast na budowę koszar do 2,000.000 zł. i przedłużenia terminów spłaty tych pożyczek.

Wysoki Sejmie!

W załatwieniu sprawozdania komisyi administracyjnej z petycyi wiecu delegatów miast w sprawie uchwalenia ustawy kwaterunkowej, podwyższenia funduszu na pożyczki dla miast na budowę koszar do 2,000.000 zł. i przedłużenia terminu spłaty tych pożyczek powziął Wysoki Sejm na posiedzeniu dnia 10. stycznia 1889 następującą uchwałę:

„Petycyę wiecu delegatów miast w sprawie uchwalenia ustawy kwaterunkowej, podwyższenia funduszu na pożyczki dla miast na budowę koszar do 2 milionów zł. i przedłużenia terminu spłaty tych pożyczek odstępuje się Wydziałowi krajowemu do rozpoznania i zdania sprawy na przyszłej sesyi sejmowej.“

W wykonaniu tego polecenia Wydział krajowy przedkłada następujące sprawozdanie:

Wiec delegatów miast i miasteczek w Galicyi wniósł do Wys. Sejmu petycyę, w której powiada, że z powodu, iż Wysoki Sejm nie uchwalił dotąd ustawy, normującej rozkład ciężaru stałego kwaterunku wojska na cały kraj, — ograniczając się na uchwaleniu funduszu, wynoszącego obecnie 1,000.000 zł. w. a. na udzielanie miastom bezprocentowych w 12 latach spłacalnych pożyczek na budowy koszar dla wojska, w naszym kraju wyłącznie tylko miasta ciężar stałego kwaterunku ponoszą, bo tylko w miastach są stałe załogi wojska.

Dostarczanie dla wojska kwaterunków stałych wkłada na miasta zbyt wielki ciężar i pochłania bardzo znaczną część dochodów, jakimi miasta rozporządzają, koszta bowiem na kwaterunek stały łożone, są o wiele wyższe niż wynagrodzenie taryfowe, opłacane przez administracyę wojskową.

Ciężar ten staje się coraz dotkliwszym z powodu zwiększania w naszym szczególnie kraju załóg wojska stałych i mnożenia wydatków na dostarczanie koszar i przynależytości tychże — a nadto i dlatego, ponieważ wskutek zwiększenia załóg pomnażają się i tak bardzo znaczne koszta kwaterunku chwilowego i wzrastają wydatki na policyę bezpieczeństwa, policyę zdrowia, oświetlenie, drogi i. t. p.

Wobec tego stanu rzeczy i z uwagi, że wskutek zaprowadzonego ustawą z dnia 20. czerwca r. 1888 N. 95 Dz. pr. p. od dnia 1. września r. 1888 wyższego podatku od spirytusu zagrożone są miasta znacznym ubytkiem w dochodach z prawa propinacyi i z opłat od napojów spirytusowych, tudzież, że ciężar kwaterunku stałego nierówno jest rozłożony, niektóre bowiem z miast jak Przemyśl, Sambor, Jarosław, Tarnów, Rzeszów nadzwyczaj wielkie ponoszą ofiary na kwaterunek stały, inne zaś miasta znacznie mniejsze, a niektóre ciężaru tego nie znają, zachodzi uzasadniona obawa, że miasta dostarczające dla wojska kwaterunek stały z braku funduszów nie będą mogły spełniać najważniejszych i najkonieczniejszych z rozlicznych zadań, ustawą gminną im przekazanych.

Uchwalenie funduszu jednego miliona na pożyczki bezprocentowe dla miast na cele budowy koszar wojskowych nie może być uważanem, zdaniem pomienionej petycyi, jako rozłożenie ciężaru kwaterunku stałego na cały kraj, gdyż pożyczki takie udzielane być mogą nie wszystkim miastom, dostarczającym kwaterunki dla wojska stałe, lecz tylko tym miastom, które budują koszary, tak iż ciężar kwaterunku stałego kilku miast i tylko częściowo ponosi kraj do wysokości procentów od funduszu pożyczkowego.

Nadto pożyczki udzielane z tego funduszu miastom na budowy koszar mają tym miastom nie przynosić wielkiej korzyści, z powodu, iż dla zbyt małego funduszu udzielane bywają i być mogą w tak szczupłych kwotach, iż pokrywają zaledwo część kosztów budowy koszar, a są dla miast zaciągających je bardzo uciążliwemi, obowiązek bowiem spłaty onych w 12 latach zbyt wielki nakłada na miasta ciężar.

Wiec delegatów miast i miasteczek Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem doszedł przeto po dokładnem zastanowieniu się nad tą sprawą do przekonania, że w celu uchylenia trwającego dotąd niesprawiedliwego rozkładu ciężaru stałego kwaterunku wojska, zachodzi konieczna potrzeba wydania ustawy, normującej stanowczo rozkład ciężaru tego na cały kraj — a nim to nastąpi, podwyższenia funduszu na bezprocentowe pożyczki dla miast na budowy koszar co najmniej do dwóch milionów, nareszcie przedłużenia terminu spłaty tych pożyczek na lat dwadzieścia i uchwalił na odbytem we Lwowie dnia 17. września r. b. posiedzeniu wniesienie do Wysokiego Sejmu petycyi o powzięcie dotyczących uchwał.

Z tych tedy motywów upoważnieni przez wiec delegaci wnieśli do Wysokiego Sejmu petycyę dnia 17. września 1888., w której upraszają, iżby Wysoki Sejm raczył uchwalić:

1) Ustawę rozkładającą w myśl §. 23 ustawy kwaterunkowej z dna 11. czerwca 1879 Nr. 93. Dz. pr. p. ciężar kwaterunku stałego na cały kraj; — nim zaś to nastąpi:

2) podwyższenie funduszu przeznaczonego na bezprocentowe pożyczki dla miast na budowy koszar dla wojska z sumy jednego miliona do dwóch milionów;

3) przedłużenie terminu spłaty tych pożyczek w przyszłości udzielać się mających równie jak pożyczek już udzielonych, o ile nie są spłacone, na lat dwadzieścia.

Petycya ta przydzieloną została sejmowej komisyi administracyjnej, która wygotowała sprawozdanie wraz z wnioskiem przejścia do porządku dziennego nad petycyą wiecu delegatów miast i miasteczek o wydanie ustawy kwaterunkowej i podniesienie funduszu pożyczkowego do 2 milionów zł. w. a.

Wydział krajowy po zbadaniu żądań w powyższej petycyi wyrażonych zupełnie podziela zdanie komisyi administracyjnej, a to tak we wniosku jej, jakoteż i w motywach zawarte.

Petycya wiecu delegatów miast i miasteczek domaga się w pierwszym rzędzie uchwalenia krajowej ustawy kwaterunkowej.

Wydział krajowy musi przedewszystkiem podnieść, że Wysoki Sejm już kilkakrotnie rozstrzygnął wątpliwości, nasuwające się z §. 23. ustawy z 11. czerwca 1879 Nr. 93 Dz. p. p.,

w jaki sposób kraj ma zadość uczynić obowiązkowi równomiernego rozłożenia ciężarów stałego kwaterunku a to w tym kierunku, iż postanowił stworzyć fundusz pożyczkowy i udzielać z niego pożyczek gminom, chcącym budować koszary.

Wysoki Sejm wstąpiwszy raz na tę drogę, stale i konsekwentnie po niej postępował, uchwalając kredyty, aż doszedł do stworzenia 1-milionowego funduszu stałego i tym sposobem rozwiązał trudność, nasuwającą się z §. 23 ustawy kwaterunkowej. Miasta wprawdzie żądały ustawy kwaterunkowej, ale mimo to licznie zgłaszały się o pożyczki bezprocentowe tak, że cały milion wyczerpany został, a fakt ten stwierdza dostatecznie, że miasta przeszły na tę drogę, którą Wysoki Sejm poszedł i zgadzają się na tę interpretacyę słów ustawy o równomiernym rozdziale ciężaru kwaterunkowego, której Wysoki Sejm użył.

Sprawa ta już tylekrotnie w Wysokim Sejmie omawianą i zasadniczo rozstrzygniętą była, że wystarczyłoby ograniczyć się do wskazania na dyskusye i uchwały Wysokiego Sejmu.

Przypatrzmy się jednak bliżej wyrażonemu w powyższej petycyi wiecu miast żądaniu, wydania ustawy krajowej kwaterunkowej.

§. 23. państw. ust. kwat. z dnia 11. czerwca 1879 Nr. 93. dz. u. p. powiada:

„Die diesbezügliche Fürsorge zum Zwecke einer möglichst gleichmässigen Vertheilung der Einquartierungs-Last ist eine zum Wirkungskreise der Landesvertretung gehörige Angelegenheit" — a więc pozostawiła ustawa do woli Wysokiemu Sejmu, jakiej drogi chce szukać, aby do równomiernego rozdzielenia ciężaru kwaterunkowego dochodzić.

Z tej wolności Sejmy krajowe różnych krajów koronnych rozmaicie korzystały, i tak podczas gdy Sejm niższo-austryacki uchwalił ustawę o dopłatach krajowych, Sejm morawski wziął budowę koszar na fundusz krajowy, sam te budowy prowadzi i od wojska czynsz za koszary pobiera, Sejm tyrolski uchwałą normuje wysokość dodatków krajowych na kwaterunek a Sejm galicyjski stwarza znowu fundusz pożyczkowy.

W tej różnorodności interpretacyi §. 23. najlepszy dowód, że obowiązek z tego paragrafu wynikający nie jest stanowczo w pewnym kierunku określony; jedno jest tylko jasno wypowiedzianem t. j. zasada, że kraj, względnie jego Reprezentacya ma przestrzegać równomierności w rozkładzie ciężaru.

Pytanie jak ta zasada w zastosowaniu wygląda u nas?

A) Na utworzenie funduszu jedno-milionowego składają się pieniądze, czerpane z dwu źródeł:

1. z dodatków krajowych do podatków;
2. z pożyczki krajowej.

ad 1. za pierwsze zapłacili wszyscy opodatkowani w kraju a pieniądze ztąd uzyskane użyto na pożyczki dla miast, które koszary budować zamierzały.

ad 2. za pożyczkę koszarową, kraj opłacać będzie musiał roczne procenta, co razem z ratami na umorzenie kapitału stanowić będzie po $^1/_2$ centa blisko dodatku krajowego przez długi szereg lat, to znaczy, że za te pożyczki, które gminy miejskie na koszary wzięły, płacić będzie obecna i może nadchodząca generacya po $^1/_2$ centa dodatku, a więc powszechność całego kraju. Dowodzi to równomiernego rozkładu ciężarów.

B) Wszystkie nowo zbudowane budynki koszarowe, musiałyby opłacać dodatek do podatku, domowo-czynszowego, od którego drogą uchwały sejmowej są uwolnione, zatem jest to ten zysk, to *lucrum cessans*, który kraj traci na rzecz miast, a gdyby ten zysk płynął, to dochody krajowego funduszu byłyby wyższe; — znowu do p[illegible]go stopnia dowód równomierności rozkładu.

Wypada jeszcze zastanowić się nad ową tyle razy żądaną dla miast ustawą krajową, z której miałyby dla tychże większe spłynąć korzyści.

Przed kilkoma laty (w r. 1881) c. k. Rząd przedłożył był Wydziałowi krajowemu projekt do ustawy o rozkładzie ciężarów kwaterunkowych, wprowadzający na wzór ustawy kraj. niższo-austryackiej z dnia 29. października 1880 dopłaty z funduszu krajowego do wynagrodzenia płaconego dziennie od żołnierza i konia przez skarb państwa.

Dopłaty te, licząc po 1 cencie dziennie od żołnierza a po $1/2$ centa od konia, wynosiłyby rocznie około 60.000 zł. Tymczasem procent od 1 miliona, który kraj na pożyczki dla gmin przeznaczył, wynosi 50.000 zł. rocznie, a uwolnienie budynków od dodatków krajowych także jakich parę tysięcy wyniesie.

Zatem korzyści ztąd płynące dla gmin równoważą się a nawet może są wyższe przy obecnym systemie pożyczkowym.

Drugiem żądaniem petycyi jest podwyższenie funduszu milionowego pożyczkowego do 2 milionów. Niezawodnie byłoby lepiej i korzystniej rzucić w kraj 2 miliony, wszelako kto zna nasze stosunki finansowe i wie z jakim wysiłkiem kraj zdobył się na ten jeden milion, ten przyzna. że żądanie takie jest, przynajmniej jak na teraz, niemożliwe. Nie jest to *petitum* również na czasie, bo na uzupełnienie jednomilionowego stałego funduszu uchwalił Wys. Sejm dnia 11. stycznia 1888 zaciągnąć pożyczkę w kwocie 395.000 zł. na budowę koszar.

Prośbę petycyi, iżby fundusz koszarowy podnieść do 2 milionów zł. uważa Wydział krajowy bezpośrednio po uchwale z dnia 11 stycznia 1888 za zbyt wygórowane żądanie, zwłaszcza, że gminy miejskie jeszcze 402.000 zł. w. a. z przyznanych sobie pożyczek do dnia 30. czerwca 1889 r. nie podjęły. W każdym razie obydwa żądania uchwalenia ustawy kwaterunkowej i podniesienia funduszu koszarowego do 2 milionów zł. równocześnie zgłoszone zawierają pewną sprzeczność i nie mogą być uwzględnione.

Zarzucono w petycyi, iż z funduszu jednomilionowego nie korzystają wszystkie miasta, lecz tylko te. które mają budować koszary. — Otóż to właśnie celem jest funduszu koszarowego, aby gminy zachęcić do budowy koszar nowych, gdyż to leży w ich własnym dobrze zrozumianym interesie; mianowicie przy koszarach normalnych, dodatki za żołnierza i konia przez c. k. administracyę wojska opłacane znacznie są wyższe; i tak za kwaterunek dzienny w prowizorycznych koszarach według dawnego systemu wynosiło wynagrodzenie $1^1/_{10}$ ct. Obecnie jest według §. 31 ust. kwat. $3^5/_{10}$ ct. a w koszarach normalnych 6 centów, zaś w rozdzielnym kwaterunku, któryby w wielu gminach istniał, gdyby nie przystępowały do budowy nowych koszar, wynosi tylko $1^1/_{10}$ ct. — różnica zatem jest ogromna.

Jeżeli dalej porównamy gminy miejskie, w których wojsko stale jest umieszczony z temi gminami, które otrzymały pożyczkę i to w ogólnej sumie przeszło miliona, to przyjdziemy do przekonania, że prawie wszystkie miasta, mające załogę i ubiegające się o pożyczkę, takową otrzymały, ztąd trudno wyciągnąć wniosek, jak w petycyi delegatów wiecu, że wiele miast jest pokrzywdzonych, że kwoty są nie wystarczające, etc.

Zapewne, że kwoty nie są tak wysokie, aby w zupełności żądania zaspokoić mogły i chętnie Wydział krajowy większeby przyznawał, ale trzeba się również z budżetem krajowym liczyć.

Żądanie przedłużenia terminu spłaty tych pożyczek nie jest uzasadnione i byłoby z niekorzyścią dla tych miast, które w przyszłości koszary budować zamierzają, fundusz bowiem koszarowy zasila i odnawia się zwrotami, które im wpływać będą wolniej, tem mniejszą kwotą Wydział krajowy będzie mógł przychodzić z pomocą innym gminom miejskim na cele budowy koszar.

W końcu podnieść należy, że wszystkie miasta przy zwiększonej stałej załodze zyskują znacznego konsumenta, ruch i handel się ożywia, nadto w nowo powstałych licznych koszarach kosztem skarbu państwa wystawionych, zwiększona wskutek ostatniej dyslokacyi liczba wojska znajduje pomieszczenie.

Żądaniu przeto petycyi delegatów wiecu miast i miasteczek przedłużenia terminów spłaty, pożyczek w przyszłości udzielać się mających, równie jak pożyczek już udzielonych, o ile nie są spłacone, na lat dwadzieścia, Wydział krajowy stanowczo musi się sprzeciwić z tego powodu, że 12-to letni termin spłaty pożyczek przez Wydział krajowy przyjęty, jest główną podstawą, na któréj cały plan pomocy dla gmin przez udzielanie im bezprocentowych pożyczek na budowę koszar jest oparty.

Gdyby obecnie podstawa ta została wzruszoną, Wydział krajowy na lata przyszłe nie mógłby udzielać ze spłaconych rat przez gminy pożyczek nowych w znaczniejszej kwocie, gdyż tym sposobem coroczny dochód funduszu jednomilionowego zostałby znacznie uszczuplony.

Z tych powodów Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Nad petycyą wiecu delegatów miast i miasteczek o wydanie ustawy kwaterunkowej i podniesienie funduszu pożyczkowego do 2. milionów, przechodzi się do porządku dziennego.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

We Lwowie dnia 13. sierpnia 1889 r

Marszałek krajowy:
Tarnowski, *w. r.*

Sprawozdawca:
Dr. Franciszek Smolka *w. r.*
Członek Wydziału krajowego.

Z drukarni Pillera i Spółki.

L. W. kr. 34.787/89.

Aleg. 7.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie wyłączenia przysiółka „Chatki“ ze związku gminy Jastrzębków, a przyłączenia go do gminy „Sroki ad Szczerzec“ w powiecie lwowskim.

Wysoki Sejmie!

Na sesyi sejmowej w roku 1888 przedłożył Wydział krajowy Wysokiemu Sejmowi sprawozdanie w przedmiocie wyłączenia przysiółka Chatki ze związku gminy Jastrzębków, a przyłączenia go do gminy Sroki ad Szczerzec w powiecie lwowskim, które przez Wysoki Sejm nie zostało załatwione.

Z tego więc powodu Wydział krajowy postanowił sprawozdanie powyższe ponownie Wysokiemu Sejmowi przedłożyć:

Na posiedzeniu z 15. grudnia 1886 roku Wysoki Sejm na podstawie sprawozdania komisyi administracyjnej uchwalił ustawę o wyłączeniu przysiółka Chatki ze związku gminy Jastrzębków, a przyłączeniu go do gminy Sroki ad Szczerzec w powiecie lwowskim.

Ustawa ta nie otrzymała Najwyższej sankcyi, ponieważ zawarte w art. II. pomienionej ustawy wyliczenie parcel gruntowych nie odpowiada, jak to wykazało dodatkowe dochodzenie, przeprowadzone przez c. k. Namiestnictwo w porozumieniu z c. k. wyższym Sądem krajowym i c. k. krajową Dyrekcyą skarbu, rzeczywistemu stanowi rzeczy, mianowicie opuszczono numera kilku parcel granicznych, a to od strony Jastrzębkowa parcelę 1.201, a od strony Srok parcele 766/2, 1.062, 1.061, 1.063, 1.241.

W odnośnym komunikacie z 10. grudnia 1887 L. 12.557 c. k. Prezydyum Namiestnictwa zarazem zwróciło uwagę, że w redakcyi art. II. projektowanej ustawy opuszczono zapewne przez pomyłkę słowa „z drugiej strony“ i że w interesie jasnej stylizacyi ustawy byłoby pożądanem uzupełnić te słowa po wyliczeniu parcel granicznych.

Wymagane przez c. k. Rząd zmiany nie wpływają w niczem na istotę zawartej na dniu 1. kwietnia 1883 ugody między Reprezentacyami gmin Jastrzębków i Sroki względem wyłączenia przysiółka Chatki z jednej, a przyłączenia go do drugiej z tychże gmin, również nie pociągają za sobą także potrzeby jakiejkolwiek zmiany w dotyczących deklaracyach Rady gminnej w Jastrzębkowie i Srokach z dnia 10. lipca 1887, gdyż rozchodzi się tylko o czysto formalne wyszczególnienie numerów kilku parcel, opuszczonych w uchwalonym przez Wysoki Sejm projekcie ustawy, tudzież o małą poprawkę stylistyczną, potrzebną dla jaśniejszej kodyfikacyi ustawy.

Z tego powodu Rada powiatowa lwowska na posiedzeniu z 30. grudnia 1887 postanowiła sprawę tę przedłożyć Wysokiemu Sejmowi jeszcze na tegorocznej sesyi, a Wydział powiatowy, wywiązując się z otrzymanego polecenia, przedłożył ją na dniu 8. stycznia sprawozdaniem z 1. b. m. L. 2.546.

Wydział krajowy przedkłada więc ponownie tę sprawę Wysokiemu Sejmowi i wnosi:

·/. „Wysoki Sejm raczy uchwalić załączony ·/. projekt o zmianę granic gmin Jastrzębkowa i Sroki w poprawionej w myśl wymagań c. k. Rządu redakcyi.“

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

We Lwowie dnia 27. sierpnia 1889 r.

Marszałek krajowy:
Tarnowski *r. w.*

Sprawozdawca:
Dr. Franciszek Smolka *w. r.*
Członek Wydziału krajowego.

Ustawa

z dnia . . . . obowiązująca w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem co do wyłączenia przysiółka „Chatki“ ze związku gminy „Jastrzębków“ a przyłączenia go do gminy „Sroki“ w powiecie lwowskim.

Art. I.

Przysiółek „Chatki“ w powiecie lwowskim zostaje wyłączonym ze związku gminy „Jastrzębków“ a wcielony do gminy „Sroki ad Szczerzec“.

Art. II.

Granicę pomiędzy gminami „Jastrzębkowem“ a „Srokami ad Szczerzec“ ma odtąd stanowić linia graniczna między parcelami gruntowemi 1103, 1101, 1201 część, 1099, 1199, 97/bud., 1098/2, 1092, 1132, 1247/1, 1203, 1135/2, 1134 i 1241 część z jednej strony, a parcelami gruntowemi 766/2, 1062, 1061, 1063, 93/bud., 1072, 1201 część, 95/1 bud., 1098/1, 95/2bud., 1202, 1247/2, 1204, 1084, 1083, 1138/2, 1135/1 i część 1241 z drugiej strony, tak że grunta położone ku wschodowi od tej linii należeć mają do „Srok ad Szczerzec“, grunta zaś leżące ku zachodowi od niej pozostają przy gminie „Jastrzębków“.

Art. III.

Wykonanie tej ustawy poruczam mojemu Ministrowi spraw wewnętrznych.

Z drukarni Pillera i Spółki we Lwowie.

L. W. kr. 34788/89.

Aleg. 8.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie wyłączenia osady Pawłowej z Krzywem i Capłapami w powiecie Jarosławskim ze związku gminy Majdanu i utworzenia z nich samoistnej gminy.

Wysoki Sejmie!

Na sesyi sejmowej w 1888 r. przedłożył Wydział krajowy Wysokiemu Sejmowi sprawozdanie na skutek petycyi mieszkańców osady Pawłowej i Krzywego, o wydzielenie ich ze związku gminy Majdanu i utworzenia z tych osad samoistnej gminy, które przez Wysoki Sejm nie zostało załatwione.

Z tego więc powodu Wydział krajowy postanowił sprawozdanie powyższe ponownie Wysokiemu Sejmowi przedłożyć:

Uchwałą z 15. grudnia 1886 L. 49 Wysoki Sejm przekazał Wydziałowi krajowemu petycyę osady Pawłowa i Krzywego o wydzielenie ze związku gminy Majdanu i utworzenia z tych osad samoistnej gminy — do zbadania i przedłożenia odpowiedniego wniosku na najbliższej sesyi sejmowej.

Wywiązując się z otrzymanego polecenia Wydział krajowy ma zaszczyt przedstawić następujący stan rzeczy:

Osada Pawłowa z Krzywem i Capłapami w powiecie Jarosławskim stanowi dla siebie osobną gminę katastralną, odrębną całość dla siebie i osobne księgi gruntowe miały być dla niej założone. Osada ta ma swoją własną kasę pożyczkową, osobne pastwisko gminne, odrabia tylko na własnem terytoryum powinności szarwarkowe, w ogólności nie ma nic wspólnego prócz lasu i pastwiska gminnego z gminą Majdanem. Z powodu zbytniej odległości, bo wynoszącej do 6 kilometrów od Majdanu, wszelkie czynności administracyjne są bardzo utrudnione, a najbardziej daje się odczuwać ta odległość ze względu na szkołę położoną w Majdanie, do której wedle brzmienia petycyi ani jedno dziecko z Pawłowej i Krzywego nie ma uczęszczać pomimo, że opłacają dodatki szkolne i że ilość dzieci sięga do 40.

W uwzględnieniu tych okoliczności Rada gminna w Majdanie jeszcze w roku 1881 na posiedzeniu z 30. grudnia powzięła uchwałę na wyłączenie osady Pawłowej i Krzywego ze związku gminy Majdanu i utworzenie z nich samoistnej gminy, a Rada powiatowa w Ja-

rosławiu na posiedzeniu z 30. grudnia 1886 roku oświadczyła się jednogłośnie po zbadaniu sprawy na miejscu przez swego delegata na wniosek Wydziału powiatowego za tem rozdzieleniem.

Również i c. k. Starostwo w Jarosławiu w odezwie z 19. grudnia 1886, wystosowanej do Wydziału powiatowego oznajmiło, iż ze względów publicznych żadne nie zachodzą przeszkody przeciw oddzieleniu przysiółków Krzywe i Pawłowa od gminy Majdanu i utworzeniu z nich samoistnej gminy, przyczem c. k. Starostwo podało co do tych osad następujące daty:

1. Liczba mieszkańców wedle ostatniej konskrypcyi wynosi w Majdanie 1.820 dusz, zaś w przysiółkach Pawłowa i Krzywe 562 dusz;

2. samoistnych gospodarstw (kontrybuentów) jest w Majdanie 399, zaś w Pawłowej z Krzywem 102;

3. podatku gruntowego opłaca Majdan 629 zł. 65 ct., zaś Pawłowa z Krzywem 182 zł. 16 ct.;

podatek roczny opłaca Majdan wspólnie z Pawłową i Krzywem, który wynosi 612 zł. 40 ct. na 416 domów i dla tego c. k. Starostwo nie może podać, ile podatku domowego przypada na każdą z tych osad osobno;

4. obszar gruntów w Majdanie wynosi 4.308 morgów 284^{0} kwadratowych, zaś w Pawłowej z Krzywem 937 morgów 1.000 kwadratowych sążni. Majdan jest od Pawłowej z Krzywem oddzielony granicami gminnemi (kopcami);

5. podatek gruntowy opłaca Majdan i Pawłowa z Krzywem do osobnej tabeli, zaś domowy do wspólnej, wreszcie

6. Majdan stanowi dla siebie osobną całość pod względem katastralnym, toż samo Pawłowa z Krzywem.

Wskutek wezwania naszego z 18. stycznia 1887 L. 2.417 przystąpili reprezentanci obu miejscowości do porozumienia się co do rozdziału wspólnego majątku i dobra gminnego i zawarli na dniu 10. sierpnia 1887 roku między gminą Majdanem a przysiółkami Pawłową z Krzywem formalny układ o rozdział wspólnego majątku, który Wydział powiatowy w Jarosławiu na mocy uchwały Rady powiatowej z 10. listopada 1887 zatwierdził w całej osnowie.

Ostatnią wątpliwość co do tego, czyli z wydzielić się mających osad z gminy Majdanu należy także wydzielić przysiółek Capłapy a to z przyczyny, że w pertraktacyi o rozdział majątku występują tylko reprezentacye przysiółków Pawłowej i Krzywego, podczas kiedy ze sprawozdania delegata Wydziału powiatowego z dodatkowej prośby osady Pawłowej okazuje się, że wydzieleniem tem i przysiółek Capłapy ma być objętym, wyjaśnia dodatkowe oświadczenie gminy Majdanu z 20. grudnia 1887, że pod wyrazem osady Pawłowa rozumieć należy gminę katastralną Pawłowa, która oprócz chałup i gruntów przysiółka Pawłowy i Krzywego obejmuje także kilka domów i gruntów, które Capłapami się nazywają i które są nierozdzielne od gminy katastralnej Pawłowej.

W powyższem oświadczeniu z 20. grudnia 1887 reprezentanci gminy Majdanu oznajmiają zarazem, że układ zawarty na dniu 10. sierpnia 1887 roku co do rozdziału majątku gminnego obejmuje także tych kilka numerów, które Capłapami się nazywają, gdyż są one nierozdzielne od gminy katastralnej Pawłowej.

Dodatkowe oświadczenie Rady gminnej Majdanu zatwierdził Wydział powiatowy w Jarosławiu uchwałą z 29. grudnia 1887 roku.

Gdy rozdzielenie osady Pawłowej z Krzywem i Capłapami ze związku gminy Majdanu jest gorącem życzeniem tych miejscowości,

gdy rozdzielenie takie faktycznie leży w ich interesie, gdy ze względów publicznych żadne nie zachodzą trudności i na to zgadza się Reprezentacya powiatu Jarosławskiego jakoteż c. k. władza powiatowa,

Wydział krajowy oświadcza się również za wydzieleniem osady Pawłowej z Krzywem i Caplapami ze związku gminy Majdanu i utworzenia z nich osobnej gminy.

Wydział krajowy wnosi przeto:

Wysoki Sejm raczy uchwalić załączony projekt ustawy.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Lwów dnia 27. sierpnia 1889.

Marszałek krajowy:
Tarnowski, *w. r.*

Sprawozdawca:
Franciszek Smolka *w. r.*
Członek Wydziału krajowego.

Ustawa

z dnia . . . . dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem o wyłączeniu osady Pawłowa z Krzywem i Capłapami zo związku gminy Majdanu i utworzeniu z nich osobnej gminy.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem rozporządzam:

Art. I.

Osada Pawłowa z Krzywem i Capłapami, stanowiąca osobną gminę katastralną w powiecie Jarosławskim, wyłącza się z gminy Majdanu tegoż powiatu i ma stanowić w granicach dotychczasowej gminy katastralnej osobną gminę dla siebie.

Art. II.

Co do podziału majątku i dobra gminnego obowiązuje dobrowolna umowa, zawarta między Reprezentacyami interesowanych miejscowości.

Art. III.

Do dni sześćdziesięciu po ogłoszeniu ustawy rozpisane zostaną wybory do nowych Reprezentacyj gminnych Majdanu i Pawłowej z Krzywem i Capłapami.

W dniu, w którym nowe Reprezentacye gminne w Majdanie i Pawłowej z Krzywem i Capłapami ukonstytuują się, wchodzi w życie niniejsza ustawa.

Art. IV.

Wykonanie tej ustawy pruczam mojemu Ministrowi spraw wewnętrznych.

Z drukarni i litografii Pillera i Spółki.

Ł. S. 4/89.

L. 11.993/pr.

Aleg. 9.

Do

Jego Ekscelencyi

Jaśnie Wielmożnego Pana

Jana Hr. Tarnowskiego,

Marszałka krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego Księstwa Krakowskiego, Członka Izby Panów Rady Państwa, c. k. rzeczywistego tajnego Radcy

we

Lwowie.

Ekscelencyo!

Na mocy Najwyższego upoważnienia z dnia 23. września b. r. i wskutek reskryptu Jego Ekscelencyi Pana Ministra spraw wewnętrznych z dnia 2. b. m. l. 18.306, ·/. mam zaszczyt złożyć do laski Marszałkowskiej, jako przedłożenie rządowe dołączone w polskim i ruskim tekście projekt ustawy o organizacyi służby zdrowia w gminach galicyjskich wraz z uwagami objaśniającemi do tego projektu.

Racz Wasza Ekscelencyo zamieścić to przedłożenie rządowe na jednem z pierwszych posiedzeń tegorocznej sesyi Sejmu krajowego.

Przy tej sposobności racz Wasza Ekscelencyo przyjąć wyrazy mego wysokiego poważania.

Lwów, dnia 7. października 1889.

Badeni w. r.

Ustawa

z dnia . . . . o urządzeniu służby zdrowia w gminach, obowiązująca w Królestwie Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem rozporządzam na podstawie §. 5. ustawy państwowej z dnia 30. kwietnia 1870 (Dz. p. p. Nr. 68) co następuje:

§. 1.

Każda gmina wraz z obszarem dworskim musi albo sama dla siebie, albo w połączeniu z sąsiedniemi gminami i obszarami dworskimi utrzymywać potrzebną liczbę lekarzy dla sprawowania przydzielonego jej ustawami zakresu działania pod względem wykonywania policyi zdrowia i pod względem spraw zdrowotnych w ogóle.

§. 2.

Miasta z własnymi statutami, jako też gminy, które wraz z obszarami dworskimi liczą 10.000 lub więcej mieszkańców, powinny ustanowić dla siebie jednego, albo w razie potrzeby, kilku własnych lekarzy gminnych.

Gminom o ludności mniejszej, aniżeli 10.000, wolno za zezwoleniem krajowej władzy politycznej w porozumieniu z Wydziałem krajowym ustanowić własnych lekarzy gminnych.

§. 3.

Gminy i obszary dworskie, które nie ustanowią dla siebie własnych lekarzy, mają w połączeniu z sąsiedniemi gminami i obszarami dworskimi ustanowić wspólnego lekarza.

Gminy w tym celu połączone tworzą gminny okręg sanitarny.

§. 4.

Gminy i obszary dworskie do jednego okręgu sanitarnego wcielić się mające, oznacza polityczna władza krajowa w porozumieniu z Wydziałem krajowym po wysłuchaniu reprezentacyj gminnych (przełożonych obszarów dworskich), politycznej władzy powiatowej i krajowej Rady zdrowia. Siedziba lekarza okręgowego oznaczona zostanie przez polityczną

władzę krajową w porozumieniu z Wydziałem krajowym po zasięgnięciu wniosku zgromadzenia delegatów (§. 6.) i politycznej władzy powiatowej. O wszelkich rekursach w tej mierze rozstrzyga Ministerstwo spraw wewnętrznych. Do tegoż Ministerstwa należy decyzya także we wszystkich wypadkach, w których nie przyjdzie do skutku w ustawie przewidziane porozumienie między polityczną władzą krajową a Wydziałem krajowym.

§. 5.

Gminny okręg sanitarny w regule obejmować powinien gminy i obszary dworskie, które leżą w obrębie jednego powiatu politycznego. Wyjątki są dopuszczalne tylko w razach nieuniknionej konieczności.

Gminny okręg sanitarny nie powinien w regule liczyć więcej jak 15.000 mieszkańców i nie przekraczać obszaru 200 kwadrat. klm.

§. 6.

Reprezentacya gminnego okręgu sanitarnego służy zgromadzeniu delegatów. Zgromadzenie to składa się z jednego delegata Rady powiatowej i z sześciu delegatów, którzy wybrani zostaną przez reprezentacye połączonych w okręgu miast, gmin wiejskich i obszarów dworskich w stosunku do wysokości podatków bezpośrednich przez każdą z tych trzech grup opłacanych.

Wybór delegatów odbywa się na wezwanie politycznej władzy powiatowej.

Delegatami wybrane mogą być osoby, które są obieralne do Rady gminnej, względnie jako przełożeni obszaru dworskiego ustanowionemi być mogą. Peryod urzędowania delegatów kończy się z upływem sześciu lat; ponowny wybór jest dopuszczalny.

Od wyboru uchylić się mogą tylko te osoby, którym prawo to, co do wyboru do Rady gminnej służy, a to pod rygorem grzywny w przeciwnym razie przez polityczną władzę powiatową w kwocie 20 do 50 zł. nałożyć się mającej.

Do ważności uchwał zgromadzenia delegatów potrzebna jest obecność połowy członków. Uchwały zapadają bezwzględną większością głosów.

Ukonstytuowanie zgromadzenia delegatów gminnego okręgu sanitarnego następuje na zaproszenie naczelnika politycznej władzy powiatowej i pod przewodnictwem prezesa ad hoc przez zgromadzonych większością głosów wybranego.

Zgromadzenie wybiera bezwzględną większością głosów ze swego grona przewodniczącego (naczelnika) dla kierownictwa spraw, oraz zastępcę przewodniczącego.

Siedzibą urzędowania zgromadzenia delegatów gminnego okręgu sanitarnego, jest siedziba lekarza gminnego.

Zwyczajne posiedzenia zgromadzenia delegatów zwołuje przewodniczący raz w każdym półroczu, t. j. w marcu i we wrześniu, nadzwyczajne zaś według swego uznania z ważnych powodów, w szczególności celem zamianowania lekarza okręgowego, dalej na wezwanie władzy politycznej, lub gdy tego domaga się przynajmniej trzecia część członków.

Urząd delegata jako też przewodniczącego zgromadzenia delegatów jest urzędem honorowym i sprawowany będzie bezpłatnie.

§. 7.

Do obowiązków zgromadzenia delegatów należy:

1. stawianie wniosków za pośrednictwem władzy politycznej:

a) co do siedziby gminnego lekarza okręgowego (§. 3.);

b) co do poborów, ryczałtów na podróże, ewentualnych poborów emerytalnych i zaopatrzenia dla gminnego lekarza okręgowego (§. 14.);

c) co do wdrożenia śledztwa dyscyplinarnego, ewentualnie co do usunięcia gminnego lekarza okręgowego (§. 12.);

d) co do wydzielenia pewnych gmin i obszarów dworskich połączonych w okręgu i ich przydzielenia do sąsiednich okręgów.

2. Przedstawianie terna na obsadzić się mającą posadę gminnego lekarza okręgowego (§. 10.).

3. Badanie zdrowotnych interesów ludności okręgu sanitarnego i przedstawianie wniosków politycznej władzy powiatowej co do potrzeby w tej mierze zarządzeń.

4. Przedstawianie wniosków co do ustanowienia potrzebnej liczby akuszerek dla niesienia bezpłatnej pomocy ubogim rodzącym kobietom i co do wynagrodzenia dla tych akuszerek.

Z rozpraw zgromadzenia delegatów ma być spisany protokół, w przeciągu ośmiu dni politycznej władzy powiatowej przedłożyć się mający. O czasie posiedzenia i o przedmiotach obrad donieść należy politycznej władzy powiatowej co najmniej na trzy dni przed zebraniem się zgromadzenia delegatów.

Władza ta jest uprawniona wysłać na posiedzenie lekarza rządowego.

§. 8.

Urząd lekarza gminnego jest publicznym. Lekarze gminni w miastach z własnymi statutami mają być tak samo traktowani jak stali ustanowieni urzędnicy tej gminy. Inni lekarze gminni będą uważani jako funkcyonaryusze odnośnych gmin (obszarów dworskich) względnie okręgów.

Pod względem służbowym podlegają lekarze gminni w gminach z własnymi statutami prezydentowi miast, w innych gminach, które dla siebie osobnych lekarzy ustanowią, zwierzchnościom gmin a w okręgach przewodniczącemu zgromadzenia delegatów z zastrzeżeniem atrybucyj służących politycznej władzy powiatowej.

§. 9.

Lekarze gminni są w pierwszym rzędzie powołanymi organami, przez które gminy i obszary dworskie sprawować mają ustawami im przekazane powinności publicznej służby zdrowia.

W szczególności prowadzą lekarze gminni referat wszystkich spraw sanitarnych gmin (obszarów dworskich) należących do ich okręgu, mają prawo i obowiązek wydawać opinie fachowe, jakoteż przedstawiać samodzielne wnioski co do usunięcia spostrzeżonych wadliwości, celem

zapobiegania chorobom zakaźnym oraz ich dalszemu rozszerzaniu się zawczasu zarządzać co należy, bezzwłocznie zawiadamiać władzę polityczną powiatową o pojawieniu się choroby zakaźnej, współdziałać przy przeprowadzaniu zarządzeń poczynionych w wypadkach epidemii przez władzę, nadzorować te zarządzenia, przedsiębrać osobiście oględziny zwłok w oznaczonym instrukcyą zakresie, względnie bezpośrednio nadzorować, przedsiębrać publiczne szczepienie i czynić zadość wezwaniom c. k. władz do działań w zakresie publicznej służby zdrowia.

Gdzie o opiekę lekarską dla ubogich chorych nie postarano się w inny sposób, są lekarze gminni obowiązani ubogich wskazanych imiennie przez zwierzchności gmin lub przełożeństwa obszarów dworskich leczyć bezpłatnie, względnie pod warunkami oznaczonymi w drodze rozporządzenia przez krajową władzę polityczną w porozumieniu z Wydziałem krajowym i przepisywać dla tych chorych na koszt gmin leki według obowiązującej w tej mierze normy ordynacyjnej.

Bliższe określenie obowiązków służbowych lekarzy gminnych zastrzeżone zostaje instrukcyi, którą wyda krajowa władza polityczna w porozumieniu z Wydziałem krajowym po zasięgnięciu opinii c. k. kraj. Rady zdrowia.

§. 10.

Zwierzchności gmin, które mają własnych lekarzy i przewodniczący zgromadzeń delegatów okręgów winni nadzorować lekarzy gminnych co do dokładnego wypełniania przez nich obowiązków służbowych a spostrzeżone zaniedbania obowiązków podawać do wiadomości powiatowej władzy politycznej; z drugiej strony są zwierzchności gmin i przełożeństwa obszarów dworskich obowiązane wykonywać poruczone im ustawami agendy służby sanitarnej z uwzględnieniem opinii fachowej lekarza gminnego.

Jeżeli zwierzchność gminy (przełożeństwo obszaru dworskiego) wyda zarządzenie odmienne od opinii lekarza gminnego, zawiadomić polityczną władzę powiatową z uzasadnieniem tego zarządzenia.

§. 11.

Mianowanie lekarza gminnego następuje w drodze konkursu, który w gminach ustanawiających własnych lekarzy rozpisywać mają zwierzchności tych gmin.

Celem obsadzenia posad lekarzy gminnych okręgowych konkurs rozpisuje polityczna władza powiatowa.

Mianowanie lekarza gminnego w gminach, utrzymujących własnych lekarzy, służy tymże gminom. Mianowanie gminnych lekarzy okręgowych, których pobory służbowe pokrywane są przez gminy okręgu bez żadnego dodatku z funduszu krajowego, służy zgromadzeniu delegatów. W tych okręgach, które na pokrycie poborów służbowych lekarzy gminnych otrzymują dopłaty z funduszu krajowego, zgromadzenie delegatów przedkładać ma terno za pośrednictwem powiatowej władzy politycznej Wydziałowi krajowemu, który wydaje nominacyę w porozumieniu z krajową władzą polityczną. Podania kandydatów, wpływające wskutek ogło-

szonego konkursu do powiatowej władzy politycznej, mają być wraz z opinią lekarza powiatowego przesłane przewodniczącemu zgromadzenia delegatów.

Zwierzchności tych gmin, które dla siebie własnych lekarzy ustanawiają, wyjąwszy gminy z własnymi statutami, dalej przewodniczący tych okręgowych zgromadzeń delegatów, którym służy prawo mianowania, mają przed wydaniem dekretu nominacyjnego przesłać akta sprawy właściwej politycznej władzy powiatowej, która winna wzbronić dokonania nominacyi, jeżeli ona nastąpiła z pominięciem niniejszej ustawy. W gminach z własnymi statutami przysięgę od lekarza gminnego odbiera prezydent miasta. Inni według tej ustawy mianowani lekarze gminni mają w ręce kierownika powiatowej władzy politycznej złożyć przyrzeczenie w miejsce przysięgi.

§. 12.

Jeżeli posada lekarza gminnego pozostaje przez dłuższy czas nieobsadzoną, bądźto z braku kandydatów, bądźto z innego powodu, polityczna władza powiatowa winna zbadać okoliczności powód stanowiące i o wyniku krajową władzą polityczną zawiadomić. Tejże władzy służy wówczas prawo wydać w porozumieniu z Wydziałem krajowym potrzebne zarządzenia celem usunięcia przeszkód, względnie zamianować lekarza gminnego, oznaczyć jego pobory i dalsze warunki.

§. 13.

W miastach z własnymi statutami (§. 2) służy prezydentowi miasta władza dyscyplinarna nad lekarzem gminnym według postanowień normy dyscyplinarnej obowiązującej dla urzędników miejskich.

Władza dyscyplinarna nad lekarzami innych gmin, jakoteż nad gminnymi lekarzami okręgowymi służy krajowej władzy politycznej. O usunięciu gminnego lekarza okręgowego z posady orzeka krajowa władza polityczna w porozumieniu z Wydziałem krajowym. Usunięcie lekarza może być orzeczone w razie ciężkich przekroczeń służbowych, albo też w razie udowodnionej niezdolności lekarza do służby wskutek fizycznych lub umysłowych ułomności.

§. 14.

Lekarzem gminnym ten tylko może być ustanowiony, kto jest uprawniony do wykonywania praktyki lekarskiej w królestwach i krajach w Radzie państwa reprezentowanych, posiada obywatelstwo austryackie i wykaże się fizyczną zdatnością oraz nieskazitelnością pod względem moralnym.

W gminach z własnymi statutami lekarzem miejskim ten tylko może być mianowany, kto nadto wykaże się państwowym egzaminem lekarskim przepisanym w rozporządzeniu Ministerstwa spraw wewnętrznych z 21. marca 1873 dz. u. p. Nr. 37.

§. 15.

Wysokość płacy (wynagrodzenie) lekarza gminnego oznaczona zostanie w gminach ustanawiających własnych lekarzy przez reprezenta-

cyę gminy, w okręgach zaś na podstawie wniosku zgromadzenia delegatów przez Wydział krajowy w porozumieniu z krajową władzą polityczną, i nie może tak w powyżej wspomnianych gminach jakoteż i w okręgach z obszarem do 200 kilometrów kw. wynosić mniej niż 500 zł., w okręgach zaś o większym obszarze nie poniżej 600 zł. rocznie.

Inne pobory, ewentualne emerytury i zaopatrzenia pozostawia się kontraktowemu porozumieniu.

Lekarzowi okręgowemu należy się prócz wynagrodzenia ryczałt na opędzenie kosztów podróży służbowych, bez osobnego wynagrodzenia przedsiębrać się mających, który to nie będzie niższym, aniżeli po 12 zł. od każdych 10 kilometrów kwadratowych, ogółem zaś kwoty 400 zł. przewyższać nie może.

Za czynności lekarskie w sprawowaniu urzędu nie należy się lekarzowi gminnemu od stron żadne osobne wynagrodzenie.

Za czynności lekarskie, które lekarz gminny wykona wskutek osobnego polecenia administracyi państwowej, a nie w dopełnieniu obowiązków własnego lub poruczonego zakresu działania gmin, należą się normalne pobory ze skarbu państwa.

§. 16.

Gminy są obowiązane z własnych funduszów ponosić koszta agend sanitarnych własnego i poruczonego zakresu działania. Służy im jednak prawo pobierania stosownie do postanowień ustawy gminnej odpowiednich opłat za sprawowanie pewnych czynności sanitarnych.

Pobory gminnych lekarzy w gminach, które ustanowią dla siebie własnych lekarzy, wypłacane będą z kasy gminnej.

§. 17.

Udziały, które gminy i obszary dworskie, wcielone do jednego okręgu, obowiązane są uiszczać na pokrycie poborów lekarzy gminnych, nie mogą przenosić 2% w odnośnych gminach i obszarach dworskich przepisanych bezpośrednich podatków.

Jeżeli te udziały nie wystarczają na zupełne pokrycie poborów służbowych lekarzy gminnych, niedobór ma być pokryty z funduszu krajowego.

Gminni lekarze okręgowi pobierają swe pobory służbowe z c. k. urzędu podatkowego.

Bliższe przepisy odnoszące się do obliczania i zarządu powyższych udziałów pozostawia się osobnemu rozporządzeniu, które wyda polityczna władza krajowa w porozumieniu z Wydziałem krajowym.

§. 18.

Każda gmina wraz z obszarem dworskim jest obowiązaną albo sama dla siebie albo wspólnie z innemi gminami i obszarami dworskimi postarać się o bezpłatną pomoc przy porodach ubogich kobiet przez ustanowienie akuszerek gminnych.

§. 19.

W miejscu siedziby lekarza gminnego należy celem wykonania obowiązków, ciężących na gminach według §. 27. ustawy gminnej i §§. 24, 28 i 29 ustawy o przynależności, postarać się o lokal, w którym mają być pomieszczeni ci chorzy pozbawieni pomocy, którzy z jakiegobądź powodu nie mają innego pomieszczenia ani opieki, lub też nie mogą być oddani do szpitala.

Lokal taki ma być odpowiednio urządzony oraz zaopatrzony w przyrządy ratunkowe, potrzebne w nagłych niebezpieczeństwach życia i w nosze dla chorych

Gminy i obszary dworskie mają także postarać się o to, aby położnice bez przytułku, które nie mogą być oddane do publicznego zakładu położnic, jakoteż chorzy, których przenosić nie można, a którzy bez opieki pozostają, lub potrzebują koniecznie odosobnienia, znaleźli odpowiednie swemu stanowi pomieszczenie i opiekę.

Koszta potrzebne na te ostatnie potrzeby sanitarne mają właściwe gminy i obszary dworskie pokryć z własnych funduszów a to udziałami wymierzyć się mającymi w miarę przepisanych bezpośrednich podatków.

§. 20.

Ustawa niniejsza nie narusza istniejących zobowiązań publicznych funduszów do przyczynienia się na cele zdrowotne.

§. 21.

W gminach liczących 6000 lub więcej mieszkańców ma być ustanowiona komisya zdrowotna.

Innym gminom utrzymującym samoistnie lekarza wolno ustanowić komisyę zdrowotną.

§. 22.

Komisya zdrowotna jest organem doradczym i wydającym opinię dla spraw sanitarnych, należących do obowiązków gmin, a w szczególności jej zdania zasięgać należy co do wszystkich przedmiotów, które odnoszą się do spraw zdrowia w ogólności lub, jakkolwiek są specyalnej natury mają szczególną doniosłość sanitarną.

Zakres działania komisyi zdrowotnej określi osobna instrukcya, którą wyda polityczna władza krajowa w porozumieniu z Wydziałem krajowym.

§. 23.

Urząd członka komisyi zdrowotnej jest honorowym i ma być bezpłatnie wykonywany.

§. 24.

W razie uchylenia wniosków komisyi zdrowotnej przez właściwą reprezentacyę gminną, winna komisya ta swoją uchwałę podać do wiadomości przełożonej władzy politycznej do dalszego odpowiedniego zarządzenia.

§. 25.

Władze polityczne mają na mocy prawa zwierzchniczego nadzoru, służącego administracyi państwa nad wszystkiemi sprawami sanitarnemi, czuwać nad tem, ażeby gminy ściśle wykonywały odnośne obowiązki ustawą na nie włożone.

W razie zaniedbania tych obowiązków mają władze polityczne wydać według prawnych przepisów potrzebne zarządzenia zaradcze.

§. 26.

Wykonanie niniejszej ustawy poruczam Mojemu Ministrowi spraw wewnętrznych.

Uwagi objaśniające

do projektu ustawy o urządzeniu służby zdrowia w gminach.

Znaczną część obowiązków publicznej służby zdrowia, której organizacya zasadniczo określoną jest w ustawie z 30. kwietnia 1870 D. u. p. Nr. 68, przekazują §§. 3. i 4. tejże ustawy gminom. Są to te obowiązki własnego i poruczonego zakresu działania gmin, mające na celu jedno z najważniejszych zadań publicznej administracyi, t. j. ochronę zdrowia ludności i usuwanie przyczyn niebezpieczeństwa dla zdrowia.

Ze względu na doniosłe znaczenie tej gałęzi administracyi gminnej dla jednostki, rodziny, gminy, kraju i państwa należy usilnie dążyć do tego, ażeby gmina tym obowiązkom, przez ustawę ściśle określonym według swoich sił, ze znajomością rzeczy i całkowicie odpowiedziała.

Na mocy postanowień §. 1. wspomnianej państwowej ustawy sanitarnej, jak niemnie na mocy §§. 104—109 ustawy gminnej są władze polityczne obowiązane czuwać nad tem, aby gminy ściśle wykonywały swe ustawowe obowiązki. W razie zaniedbania tych obowiązków ustawa poleca władzom politycznym, aby na niebezpieczeństwo i koszt gminy zarządziły potrzebne środki zaradcze.

Jest jednakże rzeczą powszechnie wiadomą jak niedokładnie przeważna część gmin w kraju wypełnia swe ustawowe obowiązki w zakresie policyi zdrowia i spraw zdrowia w ogóle. Gminy nie są nawet w stanie w obecnych stosunkach obowiązkom tym zadość uczynić, gdyż brak im fachowej pomocy w administracyi sanitarnej. Pochodzi to zaś ztąd, że §. 5. państwowej ustawy sanitarnej dotąd nie jest wykonany. Reprezentacya kraju bowiem dotychczas nie wskazała, jakie zarządzenia mają gminy wprowadzić w życie celem należytego wykonywania służby sanitarnej.

Do Reprezentacyi kraju zatem należy uchwalenie astawy o organizacyi publicznej służby zdrowia, któraby ułatwiła a właściwie umożliwiła gminom wypełnienie powyżej wskazanych obowiązków. Nie ulega to bowiem żadnej wątpliwości, że gdyby władze polityczne znalazły się w tem przymusowem położeniu, iżby wykonać musiały w całej pełni swój ustawowy obowiązek nadzorowania spraw sanitarnych w gminach, i gdyby celem odpowiedniego wykonywania służby sanitarnej użyły w poszczególnych gminach ustawą dopuszczonych środków zaradczych, to w takim razie załatwianie spraw sanitarnych nałożyłoby na gminy od razu bardzo znaczne ciężary.

Przedkładając Wysokiemu Sejmowi z odwołaniem się na postanowienia §. 5. ustawy państwowej z 30. kwietnia 1870 projekt ustawy o organizacyi gminnej służby zdrowia do kon

stytucyjnego traktowania, powoduje się c. k. Rząd w pierwszej linii względami na najistotniejsze interesa gmin, usilnie potrzebujących pomocy w tym kierunku, jaki projekt ten wskazuje.

Dla c. k. Rządu potrzeba doprowadzenia do skutku krajowej ustawy sanitarnej przedstawia się jako nagląca z tego powodu, że w Reprezentacyi państwa już przy różnych sposobnościach zwracano na to z naciskiem uwagę, a zupełne wykonanie już od siedmnastu lat obowiązującej państwowej ustawy sanitarnej co do organizacyi służby sanitarnej w gminach uznano jako konieczną podstawę wszelkich dalszych reform w zakresie spraw zdrowotnych.

Dalszym powodem skłaniającym Rząd do przedłożenia Wysokiemu Sejmowi projektu krajowej ustawy sanitarnej, jest ta okoliczność, że już w dziewięciu królestwach i krajach w Radzie państwa reprezentowanych przyszły do skutku takowe ustawy i że przez niezupełne wykonanie państwowej ustawy sanitarnej co do służby zdrowia w gminach, wytworzyły się nierówne stosunki w administracyi sanitarnej poszczególnych krajów koronnych. Pominąwszy bowiem okoliczność, że uporządkowane stosunki sanitarne jednego kraju, zagrożone są przez istnienie nieuporządkowanych stosunków sanitarnych w krajach ościennych, zwłaszcza pod względem szerzenia się chorób zakaźnych, wymaga tego ogólny i jednolity interes sanitarny całej ludności, aby do odpowiedniego załatwiania sanitarnych obowiązków gmin postarano się wszędzie o równie gorliwą a odpowiednio do odrębnych stosunków poszczególnych krajów zastosowaną opiekę fachowych organów.

Doświadczenia poczynione w tych krajach, w których już od lat kilku krajowe ustawy sanitarne weszły w życie i odpowiednio zostały wykonane jak n. p. w Morawii, Karyntyi i Tyrolu, dozwalają n leżycie ocenić nadzwyczajną wartość i pożytek takiej ustawy, a nadto także obliczyć dokładnie koszta połączone z zaprowadzeniem takiej instytucyi.

Pod oboma względami doświadczenia wykazują znakomite wyniki.

Skoro więc inne kraje koronne uznały już potrzebę organizacyi gminnej służby zdrowia, i skoro w ten sposób sanitarne stosunki tych krajów rzeczywiście poprawione zostały, staje się przeprowadzenie takiej organizacyi w Galicyi tem potrzebniejszem, ile że, jak to powszechnie wiadomo, stosunki zdrowotne w naszym kraju są pod każdym względem opłakane i z wyjątkiem jedynej Bukowiny znacznie gorsze aniżeli w jakimkolwiek innym kraju koronnym.

I tak n. p. kiedy ogólna śmiertelność w królestwach i krajach reprezentowanych w Radzie państwa wynosiła w latach 1880 do 1885 2·93%, 3·06%, 3·21%, 3·17% i 3·2%, w Galicyi w tym samym okresie czasu śmiertelność w stosunku do ludności wynosiła 3·46%, 3·54%, 3·6%, 3·59%, 3·41% i 3·66%.

Chorobom zakaźnym, jakoto odrze, kokluszowi, tyfusowi, czerwonce i ospie ulega w Galicyi rok rocznie taka sama ilość ludzi, jak we wszystkich innych krajach koronnych razem wziętych. I tak umarło wskutek chorób zakaźnych w królestwach i krajach w Radzie państwa reprezentowanych w latach od 1883 do 1885 — 115.062, 114.120 i 117.879 osób, podczas gdy w Galicyi samej w tych trzech latach umarło wskutek chorób zakaźnych osób 58.289, 53.872 i 58.112, a w latach 1886 i 1887 nawet 59.248 i 66.891, t. j. więcej jak czwarta część ogólnej liczby zmarłych. W niektórych powiatach zdarza się nierzadko, że 40% a nawet i 47% wszystkich przypadków śmierci bywa przez choroby zakaźne spowodowane. Zdarzyło się to n. p. w r. 1887 w powiatach Kałusz (47%) i Podhajce (47·2%), a w r. 1883 w powiecie Nadwórna (47·8%).

A właśnie na tem polu policyi sanitarnej możnaby rozwinąć nader skuteczną czynność zapobiegawczą, jeżeliby przez wczesne rozpoznanie pierwszych przypadków choroby i przez umiejętne zastosowanie środków zaradczych przeciw szerzeniu się choroby postawiono zaporę groźnym epidemiom.

W historyi epidemij galicyjskich mamy niestety nader wiele takich przypadków, w których dowiedziono, że mimo sprzyjających warunków hygienicznych danej miejscowości,

tylko zawleczenie zarazka chorobowego było powodem wybuchu choroby, a brak należytego zrozumienia wymogów sanitarnych ze strony organów gminnych, przesądy i niedołęztwo ludności tak sprzyjały rozwojowi choroby, że z tego wywiązała się długotrwała i groźna epidemia. Zdarza się często, że obcy sługa, lub robotnik dotknięty tyfusem lub ospą, nie bywa umieszczany w odosobnieniu, lecz zostaje odsyłany do swej gminy rodzinnej i tam też zawleka zarazek chorobowy. Również często zarazek zawleczony bywa przez włóczęgę lub przez wypuszczonego więźnia, a z takich sporadycznych przypadków powstają potem groźne epidemie.

Dla wyświecenia sprawy w tym kierunku niechaj posłużą następujące przykłady: Do Brzezin w powiecie żydaczowskim powróciła w r. 1887 chora dziewczyna ze służby w Rozdole, gdzie podówczas zachodziły sporadyczne przypadki tyfusu. Z powodu zaniedbania wszelkich środków ostrożności, głównie jednak z powodu spóźnionego doniesienia, rozszerzyła się choroba tak dalece, że w tej gminie liczącej 1.181 głów w ciągu siedmiu miesięcy zachorowało 537 osób (z tego 403 dorosłych) t. j. 44·6% całej ludności, a umarło osób 60 czyli 5·1% ludności. W Petlikowcach nowych w powiecie buczackim zachorowało w r. 1887 także na tyfus z całej ludności wynoszącej 435 osób, 189 t. j. 43·4%. W Dulibach w powiecie bobreckim o ludności 839 głów zachorowało 267 osób t. j. 31·8%, umarło 37 osób t. j. 4·4% ludności. Do Zielonej w powiecie Nadwórniańskim zawleczono tyfus w r. 1887 z aresztów jednego z c. k. sądów obwodowych. Trwała w tej gminie choroba ze zmiennem nasileniem dwa lata; zachorowało 165 osób, między temi 128 dorosłych. W Oskrzesińcach w powiecie rohatyńskim zachorowało w r. 1888 na tyfus plamisty 264 osób czyli 56·2% ludności miejscowej, z chorych umarło 30 czyli 6% ludności. Do Inwałda w powiecie wadowickim zawlókł ospę wędrowny handlarz płócien i zaraz zachorowało tam 77 osób, z których uległo chorobie 20 i t. d. i t. d.

Wiele innych przykładów tego rodzaju możnaby z ostatnich lat przytoczyć, ale dla ilustracyi doniosłości środków zaradczych, o których wyżej wspomniano, już i tych kilka przykładów wystarczyć powinno.

Ile dobrego policya sanitarna zdziałać może w razie wybuchu chorób nagminnych, wskazują doświadczenia poczynione w ostatnich latach na Morawii. Od czasu organizacyi gminnej służby zdrowia zmniejsza się tam stale śmiertelność z powodu chorób nagminnych. I tak w latach 1884 do 1887 zaszło 8.147, 8.194, 7.693 i 6.406 razem 30.440 czyli w przecięciu 7.610 przypadków śmierci z powyższej przyczyny, podczas gdy w latach poprzednich od r. 1878 do 1883 było 15.089, 11.336, 12.195, 13.752, 9 681 i 7.974 czyli razem w 7 latach 70.027 w przecięciu 11.671. Zatem bezpośredniem następstwem organizacyi gminnej służby zdrowia było zmniejszenie się przypadków śmierci z powodu chorób nagminnych o 35%.

Jeżeliby wskutek odpowiedniej organizacyi gminnej służby sanitarnej w Galicyi śmiertelność z powodu chorób nagminnych zmniejszyła się choćby tylko o 30%, ocalonoby w ten sposób corocznie życia 17.760 ludziom.

Pominąwszy już względy ludzkości, które wobec Wysokiego Sejmu nie wymagają dalszego objaśnienia, należy zgubne skutki nadzwyczajnego szerzenia się chorób nagminnych w Galicyi oceniać także ze stanowiska interesów gospodarstwa społecznego, wystawionych na znaczny uszczerbek w dzisiejszym stanie rzeczy. Wskutek samego tyfusu utraciła Galicya w ostatnich 10 latach (1878—1888) razem 84.950 ludzi, czyli w pojedynczych latach 5.994, 7.207, 9.400, 9.344 8.217, 8.318, 10.025, 9.324, 8 941 i 8.180 a zatem średnio 8.495. Ponieważ śmiertelność wynosi 8% chorych, przeto w każdym roku zachodziło w przecięciu 106.200 przypadków tyfusu. Jeżeli się przyjmie, że ze wszystkich chorych było co najmniej 70% czyli 74.340 osób dorosłych t. j. zdolnych do pracy i jeżeli się dalej przyjmie, że każdy na tyfus chory, co najmniej przez jeden miesiąc nie był zdolnym do pracy — to z takiego obliczenia wypływa roczna strata 2,230.200 dni roboczych, strata spowodowana jedną tylko chorobą zakaźną. Dla

tak ubogiego kraju, jak Galicya, jest to strata zbyt znaczna i nie wymaga już dalszych objaśnień.

Obliczenie przeprowadzone w sposób powyższy co do wszystkich chorób nagminnych wykazałoby roczną stratę kilku milionów zł.

Na tem nie kończy się jeszcze szereg smutnych następstw chorób zakaźnych. Brak nam wprawdzie dokładnych dat statystycznych co do ilości osób wskutek ospy ociemniałych i co do ilości głuchoniemych wskutek przebytej szkarlatyny lub dyfteryi. Nie podlega jednak żadnej wątpliwości, że w Galicyi ilość ciemnych i głuchoniemych jest bardzo znaczną, gdyż co do liczby ciemnych przewyższa Galicyę tylko Salzburg i Karyntya, a co do liczby głuchoniemych tylko te dwa kraje koronne i Styrya. Jakkolwiek przyczyny ślepoty są bardzo różne, należy jednak znaczną część wypadków nabytej ślepoty przypisać ospie. Zatem w razie zmniejszania się przypadków ospy, zmniejszyłaby się także liczba osób ciemnych, a w razie zmniejszenia się przypadków szkarlatyny, dotykającej bardzo często narządu słuchowego, zmniejszyłaby się niewątpliwie ilość głuchoniemych.

Około 35.000 dzieci umiera rocznie w Galicyi w pierwszym roku życia na „brak sił żywotnych". Komu jednak znany jest sposób życia ludu wiejskiego w Galicyi, ten przyznać musi, że trzecia część a może nawet i połowa tych noworodków i małych dzieci padło ofiarą nieodpowiedniej opieki. Są w kraju powiaty (Śniatyn, Horodenka, Tłumacz i sąsiednie), w których z nowonarodzonych dzieci połowa umiera już w ciągu pierwszego roku życia, jakkolwiek powiaty te posiadają bardzo urodzajną ziemię i nie widać nędzy u tamtejszego ludu.

Pouczenie rodziców o sposobie pielęgnowania noworodków i małych dzieci, mogłoby wielu ludziom życie ocalić, a właśnie takie pouczenie stanowiłoby jedno z głównych zadań lekarzy gminnych.

Jest dalej rzeczą stwierdzoną, że w Galicyi syfilis bardzo jest rozpowszechnioną. Wprawdzie trudno co do tej choroby uzyskać daty statystyczne, któreby chociaż w przybliżeniu przedstawiały właściwy stan rzeczy, posiadamy jednak dość danych, aby wyświecić sytuacyę. I tak we wszystkich publicznych i prywatnych szpitalach królestw i krajów w Radzie państwa reprezentowanych, wynosiły w r. 1885 przypadki leczonej choroby syfilitycznej tylko 8·8% wszystkich wypuszczonych z leczenia chorych, podczas gdy w tym samym roku w szpitalach galicyjskich przypadki choroby syfilitycznej wynosiły 6.925, czyli 15·8% wszystkich z leczenia wypuszczonych chorych. Tylko na Bukowinie i w Istryi był ten stosunek jeszcze gorszym. Jeżeli się zważy, że u naszego ludu wobec znanej niechęci do leczenia szpitalnego, tylko te przypadki choroby syfilitycznej bywają leczone w szpitalach, które dochodzą do wiadomości urzędowej, że zatem przeważna większość przypadków choroby wcale nie bywa leczoną, to musimy przyjść do przeświadczenia, że syfilis w Galicyi jest więcej rozpowszechnioną, aniżeli w jakimkolwiek innym kraju koronnym.

Stwierdzono też, że z powodu zaniedbania wszelkich środków zaradczych w niektórych gminach a nawet powiatach (np. Kosów) syfilis rozszerzyła się do prawdziwych epidemij.

Ponieważ syfilis jest powodem znacznej chorobliwości i charłactwa, licznych przypadków chorób umysłowych i nerwowych, znacznej śmiertelności dzieci i znacznej ilości nieżywo urodzonych dzieci, to od użycia stosownych środków zapobiegawczych w tej mierze zawisło powstrzymanie skarłowacenia całych pokoleń.

Najdzielniejszym środkiem zwalczania choroby syfilitycznej będzie organizacya lekarzy gminnych, gdyż przez to uzyska się równy rozkład lekarzy w kraju, a tem samem ułatwi się zasięgnięcie pomocy lekarskiej. Polecając lekarzom gminnym i okręgowym, ażeby chorobę powyższą z całą uwagą śledzili, władza mogłaby już pierwsze przypadki tej choroby w gminie ściśle nadzorować a przez to zapobiedz jej dalszemu szerzeniu się.

Należy dalej zwrócić uwagę na egipskie zapalenie oczu (jaglicę), coraz bardziej w kraju się szerzące. Choroba ta nie tylko zmniejsza siłę obronną kraju, gdyż rok rocznie setki popisowych i żołnierzy wyklucza się z tej przyczyny ze służby wojskowej, lecz nadto jest w wielu razach powodem zupełnej ślepoty czasem nawet całych rodzin. W powiatach trembowelskim, tarnopolskim, zbaraskim i skałackim, należących do tarnopolskiego wojskowego okręgu uzupełniającego, dają się dotkliwie czuć skutki tej choroby, w tych bowiem powiatach ilość ciemnych jest największą.

Gdy chronicznie przebiegające przypadki jaglicy, mimo znacznych kosztów i usilnych starań lekarzy, w murach szpitalnych nie dadzą się wyleczyć, wypada leczyć te przypadki ambulatoryjnie przy zachowaniu środków ostrożności celem powstrzymania możliwego zakażenia innych osób z otoczenia chorego. Ten obowiązek ciężyłby na gminnych lekarzach okręgowych.

Ażeby zakończyć szereg chorób szczególnie w kraju naszym rozpowszechnionych, należy jeszcze wspomnieć o świerzbie u ludzi. Choroba ta nie bywa przyczyną utraty życia, lecz z powodu bardzo znacznego rozszerzenia w niektórych okolicach kraju, uszczupla w sposób dotkliwy zdolność do zarobkowania ludności wiejskiej.

Jednym z pierwszych obowiązków lekarzy gminnych okręgowych byłoby bezpłatne leczenie wszystkich w okręgu zamieszkałych ubogich. Przez to zapobiegnie się w wielu razach zaniedbaniu chorób, a wskutek tego należy się spodziewać, że nasze szpitale nie będą na przyszłość tak dalece jak dotychczas obciążane zadawnionymi a nawet nieuleczalnymi przypadkami choroby.

Szpitale, które dotychczas są poniekąd zakładami przytułku dla nieuleczalnych, stałyby się zakładami leczniczymi w właściwem tego słowa znaczeniu. Niewątpliwie zmniejszyłaby się ilość dni leczenia w szpitalach a tem samem zmniejszyłby się wydatek funduszu krajowego na koszta leczenia.

Z powyższego, jakkolwiek tylko w ogólnych zarysach zakreślonego obrazu okazuje się, jak doniosłe znaczenie ma organizacya gminnej służby zdrowia dla utrzymania i powiększenia ogólnej zdolności do zarobku, dla zwiększenia zdrowego pokolenia ludności, wreszcie dla zmniejszenia wydatków na zaopatrywanie ubogich.

Co do samego projektu ustawy wniesionego do Wysokiego Sejmu jako przedłożenie rządowe, zauważa się co następuje:

Sejm galicyjski na posiedzeniu dnia 14. stycznia 1874, przechodząc do porządku dziennego nad ówczesnem przedłożeniem rządowem o organizacyi gminnej służby zdrowia, powziął następującą uchwałę:

1) „Sejm przechodzi nad przedłożeniem rządowem o organizacyi służby zdrowia w gminach do porządku dziennego.

2) Sejm przyjmuje z motywów w sprawozdaniu przytoczonych następujące zasady, które przesyła Wysokiemu Rządowi do uwzględnienia ich przy ułożeniu innego projektu organizacyi służby zdrowia, mianowicie: a) okręgi zdrowotne winny obejmować około 15.000 mieszkańców, b) urządzenie służby zdrowia ma być zastosowane także do obszarów dworskich.

3) Sejm wyraża przekonanie, że skarb państwa powinien się przyczyniać do utrzymania służby zdrowia w gminach."

Obie powyższe uchwały pod a) i b) zostały w obecnym projekcie ustawy w zupełności uwzględnione, gdyż z jednej strony ilość okręgów sanitarnych zmniejszono do połowy, a z drugiej strony wciągnięto obszary dworskie do organizacyi.

Na mocy postanowień §. 2. i 4. obecnego projektu ustawy, byłby kraj podzielonym na 345 okręgów sanitarnych i 21 samoistnych gmin sanitarnych, do czego potrzeba 372 lekarzy. Z końcem roku 1888 było w Galicyi 844 doktorów medycyny i chirurgów, ponieważ jednak nie można wziąć w rachubę wszystkich profesorów obu wyższych zakładów naukowych

w kraju, lekarzy rządowych, szpitalnych, specyalistów, niemniej lekarzy potrzebnych do wykonywania praktyki w większych miastach, wreszcie lekarzy, którzy z powodu podeszłego wieku, nieudolności fizycznej lub dla innych przeszkód do gminnej służby zdrowia nie mogą być użyci, pozostaje do sprawowania tej służby około 350 do 400 lekarzy (doktorów medycyny i chirurgów) tj. tyle, ile do przeprowadzenia projektowanej organizacyi niezbędnie potrzeba.

Nie ulega wątpliwości, że zastosowanie obszarów i zaludnienia poszczególnych okręgów sanitarnych do ilości lekarzy zostających do dyspozycyi, przedstawiać będzie trudności. Znaczna bowiem rozległość okręgów, wysoka cyfra ich ludności, utrudni w ogóle czynności lekarzy okręgowych, a nawet uczyni niemożliwem wykonywanie niektórych czynności w całym okręgu (jak np. oględzin zwłok).

W przedłożonym projekcie podaną jest jednak możność zmiany granic pojedyńczych okręgów sanitarnych, wskutek czego można będzie z czasem, w miarę zwiększającej się liczby lekarzy poprawić stan rzeczy.

Organizacya gminnej służby zdrowia doprowadzi do równomiernego rozkładu sił lekarskich w kraju. Z 844 lekarzy, którzy w końcu r. 1888 wykonywali praktykę w Galicyi, mieszkało 268 (241 doktorów medycyny a 27 chirurgów) w mieście Lwowie i Krakowie t. j. 32%. W obu tych miastach przypada jeden lekarz na 656 głów, na prowincyi zaś lekarz jeden na 10.000 ludności. W niektórych powiatach stosunek ten jest jeszcze niekorzystniejszy. W powiecie Nisko i Turka n. p. przypada jeden lekarz na 18.000 głów. Jeżeli zatem według przedłożonego projektu ustawy zostanie zorganizowaną służba sanitarna w gminach, sprowadzi się przeto z jednej strony konkurencyę lekarzy nagromadzonych w jednem mieście do właściwej miary, z drugiej zaś strony ułatwi się osiedlanie lekarzy w okolicach, w których dotychczas nie było warunków do rozwinięcia działalności lekarskiej. Z 345 okręgów sanitarnych, przypadnie w 105 siedziba lekarza na miasteczka takie, w których dotychczas nie było ani lekarza ani chirurga.

Koszta, jakich wymaga projektowana instytucya sanitarna będą w stosunku do spodziewanych skutków umiarkowane. Gminy i obszary dworskie miałyby uiszczać na opłacenie poborów służbowych lekarzy okręgowych rocznie 150.965 zł.

Prócz powyżej oznaczonej kwoty, którą gminy i obszary dworskie musiałyby ponieść, musiałby jeszcze fundusz krajowy na zasadzie §. 16. al. 2. projektu ustawy dopłacać kwotę 126.589 zł. jako subwencye dla pojedynczych okręgów, któreby nie były w możności całkowicie pokryć poborów służbowych lekarzy okręgowych. Od tego należy jednak odliczyć dotychczasowe koszta szczepienia, gdyż czynność tę będą lekarze okręgowi bezpłatnie wykonywać. Ponieważ w ostatnich latach wydatek na szczepienie publiczne wynosił średnio 55.000 zł. przeto pozostałaby do pokrycia z funduszu krajowego właściwie tylko kwota 71.589 zł.

Wysoki Sejm wypowiedział w swej uchwale 3. z 14. stycznia 1874 zapatrywanie, że także i skarb państwa powinien przyczynić się do ponoszenia kosztów utrzymania lekarzy gminnych. To samo zapatrywanie wypowiedzieli także delegaci Wydziału krajowego w r. 1888 w ciągu obrad nad niniejszym projektem ustawy.

Nie ma jednak żadnej ustawowej podstawy do żądania, aby skarb państwa miał bezpośrednio przyczyniać się do kosztów organizacyi gminnej służby zdrowia i rzeczywiście w żadnej prowincyi, które zorganizowały u siebie gminną służbę zdrowia, państwo nie przyczynia się do pokrywania połączonych z tem kosztów.

Ł. W. 32364/1889

Aleg. 10.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego o budżecie krajowym na rok 1890.

Wysoki Sejmie!

Wydział krajowy przedkłada w załączeniu:

A. Projekt budżetu krajowego na rok 1890 a mianowicie:

B. Projekt budżetu wydatków i dochodów funduszu krajowego w ścisłejszem znaczeniu wraz ze szczegółowymi preliminarzami:

1. Funduszu szkolnego krajowego;
2. Szkoły gospodarstwa lasowego we Lwowie;
3. Szkół rolniczych, kursu gorzelniczego i folwarku w Dublanach;
4. Średniej szkoły rolniczej i folwarku w Czernichowie;
5. Szkół rolniczych niższych w Horodence, Jagielnicy i Kobiernicach oraz szkoły ogrodniczej w Tarnowie;
6. Krajowych szkół fachowo przemysłowych.

Tymi szczegółowymi preliminarzami uzasadnione są rubryki wydatków krajowych VII, XV i XVI, oraz rubryki dochodów krajowych VII, VIII, IX i X.

Nadto Wydział krajowy przedkłada załączone preliminarze wydatków i dochodów na rok 1890 zakładów i funduszów uposażonych ze skarbu krajowego, a mianowicie:

C. Preliminarz szpitala powszechnego we Lwowie;
D. „ funduszu podrzutków we Lwowie;
E. „ zakładu dla obłąkanych w Kulparkowie;
F. „ szpitala św. Łazarza w Krakowie;
G. „ funduszu policyi krajowej.

Wreszcie Wydział krajowy przedkłada Wys. Izbie preliminarze wydatków i dochodów funduszów samoistnych na rok 1890, a mianowicie:

H. Preliminarz funduszu domestykalnego;
I. „ „ kultury krajowej;
K. „ „ stanowego sierocińskiego;
L. „ „ Aleksandra hr. Stadnickiego;
M. „ „ pożyczki krajowej z roku 1873.;
N. „ „ podrzutków w Krakowie.

W przedłożonym projekcie wydatków i dochodów funduszu krajowego w ściślejszem znaczeniu na rok 1890, *wszystkie wydatki* preliminowane w siedmnastu rubrykach wynoszą ogółem 4,317.291 zł. w. a.; *ogół dochodów własnych* preliminowanych w trzynastu rubrykach wynosi 422.364 zł., przeto niedobór pozostający do pokrycia 3,894.927 zł. w. a.

Porównajmy ten projekt budżetu funduszu krajowego na rok 1890, z budżetem tegoż funduszu na rok 1889 tak jak był uchwalony 19. października 1888, niewliczając jeszcze w ten budżet na 1889 r. wydatków później w styczniu 1889 r. na ów rok uchwalonych i oddzielnymi kredytami pokrytych. Wydatki uchwalone w budżecie na 1889 rok (bez wydatków dodatkowo później uchwalonych), wynosiły ogółem 4,060.897 zł. w. a. i były *mniejsze od ogółu wydatków* preliminowanych teraz na 1890 r. o 256.394 zł. w. a. Ogół własnych zaś dochodów funduszu krajowego uchwalonych na rok 1889 (nieliczące kredytów dodatkowych na ów rok później uchwalonych), wynosił 442.270 zł. i był *większy* o 19.906 zł. w. a. od własnych dochodów funduszu krajowego preliminowanych na 1890 r. *Niedobór* więc w budżecie pierwotnie uchwalonym na rok 1889 wynosił 3,618.627 zł. i był *mniejszy* o 276.300 zł. w. a. od niedoboru w budżecie zaprojektowanym na rok 1890.

Jeżeli jednak do budżetu wydatków i dochodów funduszu krajowego na r. 1889 uchwalonego, doliczymy wydatki i kredyty dodatkowo na ten rok 1889 uchwalone przez Sejm w styczniu r. b., i tak uzupełniony budżet na rok 1889 porównany z przedłożonym przez nas projektem budżetu na r. 1890, widzimy: że wydatki uchwalone na r. 1889 tak w budżecie jak później dodatkowo, wynosiły ogółem 4,201.581 zł. i były *mniejsze* od ogółu wydatków preliminowanych w projekcie budżetu na r. 1890 o 115.710 zł. w. a. Ogół dochodów własnych funduszu krajowego uchwalonych na 1889 rok wynosił 442.270 zł., (bo nie wliczamy w te dochody pożyczki, którą Sejm polecił zaciągnąć w kwocie 94.059 zł. dla pokrycia zwiększonego o tę sumę wydatku na szkoły ludowe uchwalonego dodatkowo w styczniu 1889) i był większy o 19.906 zł. od ogółu własnych dochodów funduszu krajowego, preliminowanych na r. 1890. Cały więc niedobór w budżecie na r. 1889 uzupełnionym dodatkowo uchwalonymi wydatkami, wynosił 3,759.311 zł. i był *mniejszy* o 135.616 zł. od niedoboru wykazanego w przedłożonym projekcie budżetu na r. 1890.

Na pokrycie tego niedoboru wykazanego na 1889 r. Sejm polecił pobierać dodatek krajowy po 35 ct. do każdego złotego płaconego w podatkach bezpośrednich, a policzywszy dochód z jednego centa dodatku na 103.500 zł. w. a., preliminował, że dodatek krajowy pobierany w 1889 r. w wysokości 35 ct., przyniesie dochodu 3,622.500 zł. Nadto Sejm uchwaliwszy dodatkowe wydatki na 1889 r., upoważnił Wydział krajowy do zaciągnienia pożyczki mającej przynieść w gotówce 94.059 zł.; resztę zaś niedoboru 42.752 zł. zostawił niepokrytą; bo wprawdzie uchwałą z 23. stycznia r. b. otworzył dodatkowy kredyt na sumę 41.167 zł. w. a., ale nie wskazał Wydziałowi krajowemu źródła, z którego ma ten kredyt zaczerpnąć.

Głównym powodem znacznego wzrostu wydatków ze skarbu krajowego preliminowanych na rok 1890 w sumie większej o 115.710 zł w. a., po nad ogół wydatków uchwalonych tak w budżecie na rok 1889 jak i później dodatkowo na ów rok 1889, zaś w sumie większej o 256.394 zł. w. a. po nad ogół wydatków uchwalonych pierwotnie w budżecie na rok 1889 — jest wzrost wydatków na szkoły ludowe, jak to wykaże jeszcze dokładniej szczegółowe porównanie rubryk wydatków uchwalonych na rok 1889, z rubrykami wydatków preliminowanychna rok 1890. Dla pokrycia wydatków na szkoły ludowe wyznaczył Sejm ze skarbu krajowego w budżecie na 1889 rok 654.528 zł., a licząc wraz z kredytem dodatkowym 94.059 zł. na ów rok uchwalonym, wyznaczył 748.587 zł. w. a. Zaś według preliminarza funduszu szkolnego na rok 1890, ułożonego przez Radę szkolną krajową, trzeba dać ze skarbu krajowego w roku 1890 dla pokrycia wydatków na szkoły ludowe 864.909 zł. w. a., to jest o 210.381 zł. w. a. więcej, niż uchwalono w budżecie na r. 1889, a więcej o 116.322 zł. w. a. niż uchwalono na rok 1889 w budżecie i kredycie dodatkowym.

Wydatki ze skarbu krajowego na utrzymanie szkół ludowych wzrastają corocznie, bo wzrasta corocznie liczba szkół ludowych przez zakładanie nowych i zorganizowanie istniejących; a nadto w następstwie wzrastającej corocznie liczby uczniów uczęszczających do szkół ludowych, trzeba powiększać liczbę klas w szkołach istniejących oraz liczbę nauczycieli i suplentów. Ale prócz tego na nagły wzrost wydatków na szkoły ludowe w r. 1889 i 1890 wpłynęły dwa powody: Pierwszym powodem jest nowa ustawa o prawnych stosunkach stanu nauczycielskiego, uchwalona przez wys. Sejm i zatwierdzona przez Jego ces. i król. Apostolską Mość 1. stycznia 1889 r. W następstwie tej ustawy, Sejm już 24 stycznia r. b. uchwalił podwyższyć wydatki funduszu szkolnego na 1889 r. o 94.059 zł. i pokryć je oddzielną pożyczką zaciągniętą na tę sumę. Drugim powodem wielkiego wzrostu wydatków na szkoły ludowe w 1890 r., jest wyznaczenie przez Sejm płac dla katechetów uczących w szkołach ludowych i uchwalenie w tym celu ustawy; a chociaż ustawa ta nie otrzymała sankcyi z powodów przez Ministerstwo wskazanych, jednak zapewne Sejm na tegorocznej sesyi ustawę tę ponownie uchwali czyniąc w niej żądane zmiany; przeto sumę na płace katechetów zamieścić należy w projekcie budżetu na 1890 r.

Na powiększenie się ogółu wydatków preliminowanych na rok 1890 wpłynął także: wzrost wydatków na cele rolnictwa o 16.075 zł., powiększenie się o 12.719 zł. w. a. wydatków w 1890 r. na urządzenie nowych i utrzymanie istniejących szkół fachowo przemysłowych i warsztatów wzorowych; wzrost kosztów leczenia ubogich chorych o 30 000 zł. w. a. ponad wydatki uchwalone w budżecie na rok 1889. Wreszcie na wzrost wydatków w 1890 r. wpłynęło, iż w tym roku należy pokryć niedobór z roku 1887, wykazany wys. Sejmowi w sumie 41.167 zł. w. a., pokryty tymczasowo w r. 1889 z uposażenia kasy krajowej, gdyż wys. Sejm przyjmując do wiadomości na posiedzeniu 23 stycznia r. b. sprawozdanie o zamknięciu rachunków za rok 1887 wykazujące ten niedobór i dając absolutoryum, nie wyznaczył pokrycia. Wykazany w projekcie budżetu na 1890 r. niedobór byłby jeszcze większy, gdyby nie preliminowano na rok 1890 mniejszych wydatków niż na r. 1889 w rubryce XVII. „Rozmaite wydatki“ o 51.652 zł. oraz w rubryce X. „Drogi krajowe“ o 25.736 zł.

Szczegółowo porównywując rubryki wydatków i dochodów funduszu krajowego w ścislejszem znaczeniu, preliminowanych w projekcie budżetu na rok 1890, z odpowiedniemi rubrykami wydatków i dochodów uchwalonych na rok 1889 (do których wliczono już wydatki i kredyty dodatkowo na ów rok uchwalone) — widzimy następujące różnice:

A. W wydatkach preliminuje się na rok 1890:

W rubryce I. „Koszta reprezentacyi kraju“, *więcej* o . . . . z powodu powiększenia się kosztów druku (poz. 3) i wydatku na spisywanie sprawozdań sejmowych (poz. 4).	2.500 zł.	
W rubryce II. „Koszta zarządu“, *więcej* o . . . . z powodu podwyższenia remuneracyi dla rzecznika prawnego (poz. 27 *a*), dodatków pięcioletnich i osobistych dla urzędników (poz. 26 *f.* i *g.*), oraz pensyj wdowich i urzędników (poz. 29).	4.507 „	
W rubryce III. „Koszta leczenia“, *więcej* o . . . . . . z powodu zwiększenia się ilości dni leczenia w szpitalach.	30.000 „	
W rubryce IV. „Koszta szczepienia“, *więcej* o . . . . . . z powodu podwyższenia się wydatków na krowiankę (poz. 35).	7.100 „	
W rubryce V. „Wydatki sanitarne“, *mniej* o . . . . . . na podstawie trzechletniego przecięcia.		1.600 zł.
W rubryce VI. „Na zasiłki dla zakładów dobroczynności“, *więcej* o . z powodu podwyższenia zasiłku dla weteranów (poz. 45 i 46).	1.000 „	
Do przeniesienia	45.107 zł.	1.600 zł.

Z przeniesienia	45.107 zł.	1.600 zł.
W rubryce VII. „Na cele wykształcenia i oświaty", *więcej* o . .	106.932 „	
głównie z powodu większego zasiłku ze skarbu krajowego funduszowi szkolnemu krajowemu na utrzymanie szkół ludowych o 116.322 zł. (poz. 50); a zniżenia natomiast zasiłku dla internatu św. Jozafata (poz. 77), i opuszczenia jednorazowo uchwalonych na r. 1889 datków.		
W rubryce VIII. „Utrzymanie pomników historycznych", *mniej* o .		1.000 „
ponieważ nie zamieszczono już datku dożywotnego dla Schmida-Ciążyńskiego, który umarł.		
W rubryce IX. „Kwaterunkowe żandarmeryi", *więcej* o . . .	7.894 „	
na podstawie preliminarza c. k. komendy żandarmeryi, wskutek powiększenia się liczby posterunków żandarmskich i podniesienia się czynszów z lokali.		
W rubryce X. „Drogi krajowe", *mniej* o		25.736 „
głównie z powodu mniejszego wydatku na budowę i utrzymanie dróg krajowych (poz. 127 i 128) a podwyższenia o 50.000 zł. sumy wyznaczonej na zasiłki dla dróg powiatowych i gminnych, tudzież na dojazdy kolejowe (poz. 129 i 130).		
W rubryce XI. „Dotacye dla zakładów krajowych", *mniej* o . .		1 „
W rubryce XIII. „Budowy wodne i melioracye", *więcej* wedle potrzeby o drobną stosunkowo kwotę	1.869 „	
W rubryce XIV. „Oprocentowanie i umarzanie pożyczek", *więcej* o .	5.103 „	
przeważnie z powodu następujących zmian: Zamieszczono wydatek większy o 2.627 zł. na pokrycie niedoboru w funduszu pożyczki krajowej z r. 1873 (poz. 168); zamieszczono 13.363 zł. na oprocentowanie i spłatę pożyczki zaciągniętej w sierpniu 1889 r. w moc uchwały Wys. Sejmu z dnia 24 stycznia 1889 dla pokrycia dodatkowo uchwalonego wydatku 94.059 zł. na szkoły ludowe na r. 1889 (poz. 173); dalej 19.000 zł na odsetki od kwot chwilowo pożyczonych w okresach roku, w których szczupło wpływa dochód z dodatku krajowego, a niewystarczającem jest na ten cel uposażenie kasy krajowej (poz. 174); 2.433 zł. na oprocentowanie i umorzenie pożyczki zaciągnąć się mającej od funduszu domestykalnego dla pokrycia niedoboru w roku 1890 (poz. 175 *b*). Natomiast zmniejszono wydatek na spłatę pożyczki zaciągniętej w Landerbanku (poz. 160) o 27.556 zł. a to z powodu spłaty tego długu nową pożyczką, której umorzenie wymaga niższego kredytu. Wreszcie zmniejszono wydatek na umorzenie pożyczki krajowej z r. 1889 (poz. 170) o kwotę 4.293 zł. z powodu opuszczenia zapłaconej już należytości stemplowej od obligacyj tejże pożyczki.		
W rubryce XV. „Na cele rolnictwa i górnictwa", *więcej* o . .	16.075 „	
przeważnie z powodu wstawienia (poz. 206) raty umorzenia pożyczki 400.000 zł. zaciągniętej w moc uchwały Wys. Sejmu z dnia 16 października 1888 na założenie składów zbożowych w Krakowie i we Lwowie, a która to rata wyższą jest od wydatku na ten cel uchwalonego na 1889 rok o 11.492 zł.; oraz z powodu innych drobniejszych różnic.		
W rubryce XVI. „Na cele przemysłu", *więcej* o	12.719 „	
z powodu powiększenia liczby szkół przemysłowych uzupełniających oraz szkół zawodowo-przemysłowych i warsztatów wzorowych.		
W rubryce XVII. „Rozmaite wydatki", *mniej* o		51.652 „
z powodu, iż w 1890 r. nie będzie już skarb krajowy dawał zasiłku na budowę drogi żelaznej Żółkiew-Rawa, którego ostatnią ratę 33.332 zł. w. a.		
Do przeniesienia	195.699 zł.	79.989 zł.

Z przeniesienia	195.699 zł.	79.989 zł.
zamieszczono w budżecie na rok 1889; oraz z powodu opuszczenia jednorazowo na r. 1889 uchwalonych datków na rozmaite cele.		
W ogóle preliminuje się na r. 1890 *więcej* o	195.699 zł.	
„ „ „ „ „ „ *mniej* o		79.989 zł.
Z porównania okazują się na 1890 r. wydatki ogółem większe o .	115.710 zł.	

B. W dochodach preliminuje się na r. 1890:

W rubryce II. „Odsetki od pieniędzy umieszczonych chwilowo na procent", *więcej* o	2.500 zł.	
z powodu, iż zamieszczono dochód *brutto*, przy jednoczesnem zamieszczeniu w dziale wydatków w rubr. XIV. (poz 174) odsetek od pieniędzy chwilowo pożyczonych dla zasilenia kasy krajowej (patrz odnośne wyjaśnienia szczegółowego preliminarza)		
W rubryce III. „Dochody z dróg krajowych", *mniej* o drobną kwotę		90 zł.
W rubryce IV. „Nadwyżki dochodów od zakładów uposażonych ze skarbu krajowego", *mniej* o		3.627 „
odpowiednio szczegółowym preliminarzom tych zakładów, z pominięciem nadwyżki dochodów funduszu policyi krajowej, z powodu równocześnie zaprojektowanego inkamerowania majątku tegoż funduszu na rzecz skarbu krajowego, (patrz niżej sprawozdanie i rubr. XIV. dochodów).		
W rubryce V. „Zwroty zaliczek z lat ubiegłych", *mniej* o . .		1.400 „
na podstawie przeciętnego dochodu z trzech lat ostatnich, gdyż główne źródło tego dochodu, t. j zwrot przez gminy kosztów leczenia ubogich chorych, zmniejsza się corocznie.		
W rubryce VI. „Zwroty pożyczek", *mniej* o		5.073 „
ponieważ spłata niektórych pożyczek skończyła się w 1889 roku; zaś co do spłaty kilku pożyczek wys. Sejm udzielił moratorya lub rozłożył spłaty na dłuższy szereg lat (patrz uzasadnienia tej rubryki dochodów)		
W rubryce VIII „Dochody szkół rolniczych i folwarku w Dublanach", *mniej* o		5.768 „
W rubryce IX. „Dochody szkoły rolniczej i folwarku w Czernichowie" *więcej* o . , ...	2.150 „	
W rubryce X. „Dochody innych szkół rolniczych krajowych", *mniej* o		560 „
Powody tych różnic wykazano dokładnie w szczegółowych preliminarzach tych szkół.		
W rubryce XII. „Dochody z przelania do skarbu krajowego zwracanych przez powiaty pożyczek udzielonych z funduszu zapomogi 1866 r.", *mniej* o		3.745 „
odpowiednio planom zwrotu tych pożyczek.		
W rubryce XIII. „Rozmaite dochody", *mniej* o		4.293 „
z powodu, iż fundusz melioracyjny przeznaczony na pożyczki dla spółek wodnych zwrócić ma skarbowi krajowemu mniejszą kwotę (poz. 53) w 1890 r. niż zwrócił w 1889 roku, a także skarb krajowy mniej w 1890 roku wyda na umorzenie tej pożyczki		
Preliminuje się więc na 1890 rok we wszystkich rubrykach dochodów własnych *więcej* o	4 650 zł.	
a *mniej* o		24.556 zł.
Przeto dochody własne w 1890 r. mają być w ogóle *mniejsze* o . .		19.906 zł.
Ponieważ zaś wydatki na ów rok są większe o		115.710 „
niż na rok 1889, więc preliminarz na r. 1890 w porównaniu z budżetem na 1889 r. wykazuje się *niekorzystniejszym* o		135.616 zł.

Należy jeszcze porównać projekty budżetów na 1890 r. funduszów uposażonych ze skarbu krajowego i funduszów samoistnych, z budżetami tych funduszów uchwalonymi na rok 1889.

W przedłożonych Wys. Sejmowi projektach budżetów na 1890 rok funduszów uposażonych ze skarbu krajowego, preliminowane dochody wynoszą ogółem 530.770 zł. w. a., a wydatki 523.082 zł. w. a.; gdy zaś w budżetach tych funduszów na 1889 rok uchwalone dochody wynoszą ogółem 514.965 zł. w. a., a wydatki 509 465 zł. w. a., przeto na 1890 rok obrachowano dochody większe o 15.805 zł. w. a. a wydatki większe o 13.617 zł. w. a. niż na r. 1889. Różnice te uzasadniono szczegółowo w preliminarzach przedłożonych.

Co do funduszów samoistnych, w przedłożonych projektach budżetów tych funduszów na rok 1890 preliminowane dochody wynoszą ogółem 17.947 zł. w. a., zaś wydatki 62.753 zł. w. a. Przewyżka wydatków nad dochody tych funduszów wynosząca 44.806 zł. w. a. jest tak znaczna gł wnie z powodu, iż majątek funduszu przeznaczonego na spłatę pożyczki krajowej z 1873 roku został wcielony w dawniejszych latach do skarbu krajowego, a kwotę na spłatę tej pożyczki wynoszącą w r. 1890 według jej preliminarza 49.258 zł. w. a. daje fundusz krajowy.

Budżety w 1890 roku trzech funduszów samoistnych, mianowicie: domestykalnego, stanowego sierocińskiego i funduszu podrzutków w Krakowie wykazują przewyżkę dochodów nad wydatki: pierwszy 5.267 zł., drugi 67 zł., trzeci 209 zł. Wyjaśnienia są zamieszczone w szczegółowych preliminarzach tych funduszów.

Wykazaliśmy już wyżej, że przewyżka wszystkich wydatków funduszu krajowego preliminowanych w projekcie budżetu na rok 1890 w sumie 4,317 291 zł, w. a., nad dochody własne tegoż funduszu, obliczone w projekcie budżetu na rok 1890 na sumę 422.364 zł., czyli *niedobór* wynosi 3,894.927 zł. w. a. Wobec klęski nieurodzaju, którą kraj w tym roku dotknięty został, Wydział krajowy nie może proponować, aby cały ten niedobór pokryć polecił Wys. Sejm dochodem z dodatku krajowego do podatków bezpośrednich, albowiem potrzebaby dodatek pobierać w wysokości większej o trzy centy niż na rok bieżący.

Jeden cent dodatku krajowego do każdego złotego płaconego w podatkach bezpośrednich przyniósł rzeczywiście skarbowi krajowemu:

w 1886 roku 106.842 zł.
w 1887 „ 101.905 „
w 1888 „ 104.967 „ w. a. jak to wykazują rzeczywiste dochody z dodatku krajowego w tych trzech latach. Przeto przecięciowo z tych trzech lat ostatnich, jeden cent dodatku krajowego do każdego złotego płaconego w podatkach bezpośrednich przyniósł 104.571 zł.

Jednak Wydział krajowy zważywszy: że wskutek zniszczenia w przeszłej jesieni w wielu powiatach zasiewów przez myszy, a jeszcze więcej w skutku długotrwającej posuchy na wiosnę i w lecie r. b., zbiory zboża i paszy były w całej Galicyi niższe od średnich a w wielu powiatach bardzo liche — nastąpią liczne odpisania podatku gruntowego i przy nim pobieranego dodatku krajowego, — nie może spodziewać się, aby jeden cent dodatku krajowego w 1890 r. przyniósł dochód równy przeciętnemu z trzech lat ostatnich, obliczonemu na 104.571 zł. w. a.

Z powodu wskazanego, Wydział krajowy oblicza przybliżenie dochód z jednego centa dodatku krajowego znacznie niżej od dochodu przeciętnego z trzech lat ostatnich i preliminuje go na 103.000 zł. w. a.

Aby cały niedobór wykazany w projekcie budżetu na rok 1890 w sumie 3,894.927 zł. pokryć jedynie dochodem z dodatku krajowego, potrzebaby — (licząc, że jeden cent dodatku przyniesie 103.000 zł.) — pobierać go w wysokości 38 centów do każdego złotego płaconego w po-

datkach bezpośrednich, przeto wyżej o trzy centy, niż na rok bieżący. Wydział krajowy nie może czynić wys. Sejmowi takiej propozycyi, zważając na obecny nieurodzaj w kraju, i wnosi, aby wys. Sejm uchwalił pobierać w 1890 roku dodatek krajowy po 36 centów do każdego złotego całej należytości podatków bezpośrednich.

Dodatek krajowy pobierany w wysokości 36 centów do każdego złotego płaconego w podatkach bezpośrednich, przyniósłby dochodu 3,708.000 zł.; przeto z niedoboru w budżecie na rok 1890 wynoszącego 3,894.927 zł., pozostałaby jeszcze do pokrycia reszta 186.927 zł.

Dla pokrycia reszty tego niedoboru w 1890 roku Wydział krajowy proponuje użyć „krajowego funduszu policyi", który nie ma szczegółowego przeznaczenia i którego dochody przenosi się corocznie do funduszu krajowego. Majątek funduszu policyi wynosi obecnie 135.981 zł. 52 ct., licząc w imiennej wartości papiery w których jest złożony, a które obliczone według dzisiejszego kursu, dać mogą w gotówce 132.859 zł. Nadto proponuje Wydział krajowy, aby dla pokrycia reszty niedoboru zaciągnął skarb krajowy pożyczkę z funduszu domestykalnego, którego majątek, prócz należytości czynnych, złożony w papierach wartościowych, wynosi obecnie 85.701 zł. 59 ct. Pożyczkę tę zaciągnąłby skarb krajowy od funduszu domestykalnego w takiej wysokości, aby kapitałem z tej pożyczki otrzymanym i gotówką za sprzedane papiery w których złożony jest „krajowy fundusz policyi", pokryć resztę niedoboru budżetowego wynoszącą 186.927 zł.

Jeżeli wys. Sejm przyjmie te wnioski, należy w dziale dochodów dodać rubrykę XIV. „dochody nadzwyczajne", a w niej jedną pozycyę: „inkamerowany fundusz krajowy policyi 132.859 zł." i drugą pozycyę: „pożyczka z majątku funduszu domestykalnego 54.068 zł."

Na podstawie niniejszego sprawozdania, Wydział krajowy wnosi:

I. Wysoki Sejm uchwalić raczy załączony projekt budżetu wydatków i dochodów na rok 1890 funduszu krajowego w ściślejszem znaczeniu, oraz załączone projekty budżetów funduszów uposażonych ze skarbu krajowego i funduszów samoistnych.

Wysoki Sejm uchwalić raczy:

II. Dla pokrycia części niedoboru w budżecie funduszu krajowego na 1890 rok, upoważnia się Wydział krajowy do zamieszczenia w dziale dochodów tegoż funduszu na rok 1890 „funduszu policyi krajowej" i do zaciągnięcia pożyczki z „funduszu domestykalnego", a to w takiej wysokości, aby pożyczka ta, wraz z funduszem policyi krajowej przyniosła skarbowi krajowemu w gotówce 186.927 zł.

III. Dla pokrycia reszty niedoboru w budżecie funduszu krajowego na rok 1890, pobierany ma być w 1890 roku dodatek krajowy do podatków bezpośrednich po 36 centów do każdego złotego całej należytości tych podatków.

IV. Sejm upoważnia Wydział krajowy do przenoszenia oszczędności w jednej rubryce wydatków zwyczajnych, na potrzeby innych rubryk tychże wydatków zwyczajnych, jednak z tem zastrzeżeniem, iż Wydział krajowy usprawiedliwi każde zboczenie od uchwalonego budżetu.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z W. Księstwem Krakowskiem.

We Lwowie dnia 1. września 1889.

Marszałek krajowy:
Tarnowski w. r.

Sprawozdawca:
Leon Chrzanowski w. r.
Członek Wydziału krajowego.

L. W. 32364/89.

Lit. A.

PROJEKT BUDŻETU KRAJOWEGO

na rok

1890.

Projekt budżetu funduszów

Liczba porządkowa	Alegat pod literą	Rubryka	Nazwa funduszów i zakładów	Wydatki	Dochody	Z porównania okazuje się: nadwyżka dochodów	Z porównania okazuje się: przewyżka wydatków nad dochody własne czyli niedobór
I.	B)		**Fundusz krajowy w ściślejszem znaczeniu.**				
		I.	Koszta reprezentacyi kraju	108.426			
		II.	„ zarządu	253.894			
		III.	„ leczenia	720.000			
		IV.	„ szczepienia	64.000			
		V.	Wydatki sanitarne	5.400			
		VI.	Zasiłki dla zakładów dobroczynności . .	15.674			
		VII.	Wydatki na cele wykształcenia i oświaty .	1,026.629			
		VIII.	Utrzymanie pomników historycznych . .	11.560			
		IX.	Kwaterunkowe żandarmeryi . . .	94.642			
		X.	Drogi krajowe	844.584			
		XI.	Dotacye dla zakładów krajowych . .	492			
		XII.	Wydatki na szupaśnictwo	20.000			
		XIII.	Budowy wodne i melioracye	213.275			
		XIV.	Umarzanie pożyczek	552.536			
		XV.	Na cele rolnictwa i górnictwa	231.148			
		XVI.	„ „ przemysłu	110.951			
		XVII.	Rozmaite wydatki	44.080			
		I.	Pozostałość z rachunków z lat ubiegłych . .		—		
		II.	Odsetki od pieniędzy chwilowo lokowanych .		5.500		
		III.	Dochody z dróg krajowych		216.990		
		IV.	Nadwyżka dochodów od zakładów dotowanych		8.180		
		V.	Zwroty zaliczek z lat ubiegłych		33.600		
		VI.	„ pożyczek		5.589		
		VII.	Dochody szkoły gospodarstwa lasowego we Lwowie		5.400		
		VIII.	„ szkół i folwarku w Dublanach . .		39.861		
		IX.	„ „ „ „ Czernichowie .		32.860		
		X.	„ innych szkół krajowych . . .		13.420		
		XI.	Zwroty za sprawdzanie rachunków aptekarskich		600		
		XII.	Dochody z przelania do skarbu krajowego pozostałości z funduszu zapomogi z r. 1866.		12.340		
		XIII.	Rozmaite dochody		48.024		
			Suma . . .	4,317.291	422.364	—	3,894.927
		XIV.	Dochód nadzwyczajny z inkamerowania funduszu policyi krajowej i z pożyczki od funduszu domestykalnego	—	186.927	—	—
			Razem . . .	4,317.291	609.291		3,708.000
			Dodatki do podatków (od sumy podatkowej 10,300.000 zł.) po 36 centów od 1 zł. w. a.	—	3,708.000		
			Ogólna suma funduszu krajowego . .	4,317.291	4,317.291	—	—

krajowych na rok 1890.

Liczba porządkowa	Alegat pod literą	Rubryka	Nazwa funduszów i zakładów	Wydatki	Dochody	Z porównania okazuje się nadwyżka dochodów	Z porównania okazuje się przewyżka wydatków nad dochody własne czyli niedobór
II.			**Fundusze krajowe w obszerniejszem znaczeniu.**				
	C)		Krajowy szpital powszechny we Lwowie . .	194.061	194.414	353	—
	D)		Fundusz podrzutków we Lwowie	492	—	—	492
	E)		Krajowy zakład dla obłąkanych na Kulparkowie	150.902	157.522	6.620	—
	F)		„ szpital św. Łazarza w Krakowie . .	177.627	178.834	1.207	—
			Suma . .	523.082	530.770	8.180	492
						7.688	
	G)		Fundusz policyi krajowej	305	6.119	5..814	—
			Uwaga. Preliminarz ten jest bezprzedmiotowy z powodu projektowanego inkamerowania funduszu policyi krajowej do funduszu krajowego (patrz rubr. XIV. dochodów).				
III.			**Fundusze samoistne.**				
	H)		Fundusz domestykalny	5	5.272	5.267	—
	I)		„ kultury krajowej	3.448	3.448	—	—
	K)		„ stanowy sierociński	1.692	1.759	67	—
	L)		„ Aleksandra hr. Stadnickiego . . .	2.395	1.304	—	1.091
	M)		„ pożyczki krajowej z r. 1873. . . .	53.258	4.000	—	49.258
	N)		„ podrzutków w Krakowie	1.955	2.164	209	—
			Suma . .	62.753	17.947	5.543	50.349
							44.806

LW. 32.364/1889.
Alegat B. do sprawozdania Wydziału krajowego o budżecie krajowym na rok 1890.

Lit. B.

FUNDUSZ KRAJOWY

w ściślejszem znaczeniu.

PRELIMINARZ

na rok 1890.

W załączeniu: *a)* Preliminarz funduszu szkolnego krajowego;
b) " szkoły gospodarstwa lasowego we Lwowie;
c) " " rolniczej w Dublanach;
d) " " parobków "
e) " folwarku "
f) " kursu gorzelnictwa "
g) " szkoły rolniczej w Czernichowie;
h) " folwarku " "
i) " szkoły rolniczej " Horodence;
k) " " " " Jagielnicy;
l) " " " " Kobiernicach;
m) " " ogrodniczej w Tarnowie;
n) " krajowych szkół przemysłowych (Aleg. III.);
o) Wykazy podatków.

Sumaryczne porównanie kwot preliminowanych

Rubryka	Wydatki	Preliminowano na rok 1890.			Uchwalono na		
		Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
		Złote					
I.	Koszta reprezentacyi kraju	108.426	—	108.426	105.926	—	105.926
II.	„ zarządu	253.894	—	253.894	245.957	—	245.957
III.	„ leczenia	720.000	—	720.000	690.000	—	690 000
IV.	„ szczepienia	64.000	—	64 000	56.900	—	56.900
V.	Wydatki sanitarne	5.400	—	5.400	7.000	—	7.000
VI.	Zasiłki dla zakładów dobroczynności . .	15.674	—	15.674	14.674	—	14.674
VII.	Na cele wykształcenia i oświaty	1,026.629	—	1,026.629	825.448	—	825.448
VIII.	Utrzymanie pomników historycznych .	11.560	—	11.560	12.560	—	12.560
IX.	Kwaterunkowe żandarmeryi	94.642	—	94.642	86.748	—	86.748
X.	Drogi krajowe	811.584	33.000	844.584	769.320	101.000	870.320
XI.	Dotacye dla zakładów krajowych . . .	492	—	492	493	—	493
XII.	Wydatki na szupaśnictwo	20.000	—	20.000	20.000	—	20.000
XIII.	Budowy wodne i melioracye	213.275	—	213.275	211.406	—	211.406
XIV.	Umarzanie pożyczek	552.536	—	552.536	506.266	—	506.266
XV.	Na cele rolnictwa i górnictwa	228.648	2.500	231.148	214.573	—	214.573
XVI.	Na cele przemysłu	98.676	12.275	110.951	93.162	5.070	98.232
XVII.	Rozmaite wydatki	44.080	—	44 080	94.394	—	94.394
	Suma . . .	4,269.516	47.775	4,317.291	3,954.827	106.070	4,060.897
	Dochody.						
I.	Pozostałość z rachunków z lat ubiegłych	—	—	—	—	—	—
II.	Odsetki od pieniędzy chwilowo lokowanych	5.500	—	5.500	3.000	—	3.000
III.	Dochody z dróg krajowych	216.990	—	216.990	217.080	—	217.080
IV.	Nadwyżki dochodów od zakładów dotowanych	8.180	—	8.180	11.807	—	11.807
V.	Zwroty zaliczek z lat ubiegłych	33.600	—	33.600	35 000	—	35.000
VI.	„ pożyczek	5.589	—	5.589	10.662	—	10.662
VII.	Dochody szkoły gospodarstwa lasowego we Lwowie	5.400	—	5.400	5.400	—	5.400
VIII.	Dochody szkół i folwarku w Dublanach	39.861	—	39.861	45.629	—	45.629
IX.	„ „ „ „ w Czernichowie	32.860	—	32.860	30.710	—	30.710
X.	„ innych szkół krajowych . . .	13.420	—	13.420	13.980	—	13.980
XI.	Zwroty za sprawdzanie rachunków aptekarskich	600	—	600	600	—	600
XII.	Dochody z przelania do Skarbu krajowego pozostałości z funduszu zapomogi z roku 1866.	12.340	—	12.340	16.085	—	16.085
XIII.	Rozmaite dochody	48.024	—	48.024	52.317	—	52.317
	Suma dochodów własnych . .	422.364	—	422.364	442.270	—	442.270
XIV.	Dochód nadzwyczajny z inkamerowania funduszu policyi krajowej i z pożyczki od funduszu domestykalnego	—	186.927	186.927	—	—	—
	Razem . . .	422.364	186.927	609.291	442.270	—	442.270
XV.	Dodatki od podatków po 36 centów od sumy podatków 10,300.000 zł. (wydatność centa 103.000 zł.).	3,708.000	—	3,708.000	3,622.500	—	3,622.500
	Ogólna suma dochodów . . .	4,130.364	186.927	4.317.291	4 064.770	—	4,064.770

na rok 1890. z uchwalonemi na rok 1889

rok 1889:		Z porównania okazują się kwoty preliminowane na rok 1890:				Ogółem na rok 1890:		Uwaga
		Zwyczajne		Nadzwyczajne				
Dodatkowe wydatki i kredyty	Ogółem	większe	mniejsze	większe	mniejsze	Większe	Mniejsze	
a u s t r y a c k i e								
—	105.926	2.500	—	—	—	2.500	—	
3.430	249.387	4.507	—	—	—	4.507	—	
—	690.000	30.000	—	—	—	30.000	—	
—	56.900	7.100		—	—	7.100	—	
—	7.000	—	1.600	—	—	—	1.600	
—	14.674	1.000	—	—	—	1.000	—	
94.249	919.697	106.932	—	—	—	106.932	—	
—	12.560	—	1.000	—	—	—	1.000	
—	86.748	7.894	—	—	—	7.894	—	
—	870.320	42.264	—	—	68.000	—	25.736	
—	493	—	1	—	—	—	1	
—	20.000	—	—	—	—	—	—	
—	211.406	1.869	—	—	—	1.869	—	
41.167	547.433	5.103	—	—	—	5.103	—	
500	215.073	13.575	—	2.500	—	16.075	—	
—	98.232	5.514	—	7.205	—	12 719	—	
1.338	95.732	—	51.652	—	—	—	51.652	
140.684	4,201.581	228.258	54.253	9.705	68.000	195.699	79.989	
		174.005			58.295	115.710		
—	—	—	—	—	—	—	—	
—	3.000	2.500	—	—	—	2.500	—	
—	217.080	—	90	—	—	—	90	
—	11.807	—	3.627	—	—	—	3.627	
—	35.000	—	1.400	—	—	—	1.400	
—	10.662	—	5.073	—	—	—	5.073	
—	5.400	—	—	—	—	—	—	
—	45.629	—	5.768	—	—	—	5.768	
—	30.710	2.150	—	—	—	2.150	—	
—	13.980	—	560	—	—	—	560	
—	600	—	—	—	—	—	—	
—	16.085	—	3.745	—	—	—	3.745	
—	52.317	—	4.293	—	—	—	4 293	
—	442.270	4.650	24 556	—	—	4.650	24.556	
							19.906	
*) 94.059	94.059	—	—	92.868	—	92.868	—	*) Przyzwolona uchwałą sejmową z dnia 24. Stycznia 1889. pożyczka na pokrycie potrzeb funduszu szkolnego krajow. z roku 1889.
94.059	536.329	4.650	24.556	92.868	—	97.518	24.556	
						72.962		
—	3,622.500	85.500	—	—	—	85.500	—	
94.059	4,158.829	90.150	24.556	92.868	—	183.018	24.556	
		65 594		92.868		158 462		

CZĘŚĆ I.

W Y D A T K I.

Z drukarni Pillera i Spółki we Lwowie.

Wydatki. **Fundusz krajowy.**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne (Złote austryackie)	Nadzwyczajne (Złote austryackie)	Razem (Złote austryackie)
I.		**Koszta reprezentacyi kraju.**			
		A. Sejm krajowy.			
	1	Koszta podróży pp. Posłów	4.486		
	2	Dyety pp. Posłów	36.000		
	3	Koszta druków	20.000		
	4	Spisywanie sprawozdań	5.000		
	5	Pisarze dzienni	650		
	6	Remuneracye urzędników Wydziału krajowego, za dodatkowe zatrudnienie podczas sejmu	1.200		
	7	Służba	1.200		
	8	Opał	1.300		
	9	Oświetlenie	950		
	10	Zapuszczanie i mycie podłóg	120		
	11*a*	Potrzeby kancelaryjne	160		
	11*b*	Na uzupełnienie biblioteki sejmowej	100		
	12	Rozmaite drobne wydatki	260		
			71.426	—	71.426
		B. Wydział krajowy.			
	13	Marszałek krajowy . . . . . . 6.000 zł. i dodatek na reprezentację . . . 4.000 „	10.000		
	14	Sześciu Członków Wydziału po 4.000 zł.	24.000		
	15	Zastępcy	2.000		
	16	Dodatek dla Członka Wydziału, mianowanego przez Marszałka Zastępcą do kierownictwa w Wydziale krajowym . .	1.000		37.000
		Suma rubryki I. .	108.426	—	108.426

Preliminarz na rok 1890.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
		Wydatek na rok 1889. uchwalono w tej rubryce . . . . . 105.926 zł. „ „ „ 1890. preliminuje się . . . . 108.426 „ *więcej* zatem o . . . . 2.500 zł. z powodów wyłuszczonych przy poz. 3 (*więcej* o 2.000 zł.), przy poz. 4. (*więcej* o 400 zł.) i przy poz. 12. (*więcej* o 100 zł.)
6.440	4.486	Jak na rok 1889. w myśl uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 19. grudnia 1887.
38.495	36.000	Jak na rok 1889.
20.250	18.000	Ze względu że koszta druków sejmowych wynosiły w roku 1887. 20.250 zł., wynikłość zaś z roku 1888. (o ile ze złożonych rachunków drukarń w czasie układania niniejszego preliminarza było już wiadomem) również znacznie przekroczy sumę 20.000 zł., — preliminuje się na rok 1890. 20.000 zł. Kredyt tej wysokości koniecznie jest potrzebnym o ile że z powodu przybywających czynności, ilość przedłożeń dla Wysokiego Sejmu corocznie zwiększa się, i że druki w czasie trwania sesyj sejmowych, dokonuje się przeważnie z pospiechem w nocy o 50% drożej nad zwykłą cenę.
4.973	4.600	Wynikłość z roku 1886. wyniosła . . . . 3.665 zł. „ „ 1887. „ . . . . 4.973 „ „ „ 1888. „ zwyż . . . . 6.100 „ Razem 14.738 zł. przeciętnie . . 4.913 „ preliminuje się z uwzględnieniem wyniku z roku 1888. w zaokrągleniu . . . . 5.000 „
656	650	Jak na rok 1889.
1.200	1.200	
1.520	1.200	
1.285	1.300	
950	950	
57	120	
159	160	
—	—	Z powodu, iż okazuje się potrzeba corocznego uzupełniania podręcznikami biblioteki sejmowej do użytku pp. Posłów, preliminuje się na ten cel stałą dotacyę 100 zł. (LW. 10.901/1889).
201	260	Jak na rok 1889.
10.000	10.000	Jak na rok 1889.
23.000	24.000	
2.127	2.000	
1.000	1.000	
112.313	105.926	

Wydatki. **Fundusz krajowy.**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie		Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
				Złote austryackie		
II.		**Koszta zarządu.**				
		Płace urzędników, dyurnistów i sług.				
	17	*Oddział konceptowy.*				
		a) 3 radców, płaca po 2.800 zł.	8.400 zł.			
		dodatek aktywalny po 480 zł. . . .	1.440 „	9.840		
		b) 6 sekretarzy, płaca „ 2.000 zł.	12.000 zł.			
		dodatek aktywalny „ 360 zł. . . .	2.160 „	14.160		
		c) 7 koncepistów, płaca po 1.300 zł. . .	9.100 zł.			
		dodatek aktywalny „ 240 zł. . . .	1.680 „	10.780		
		d) 2 adjunktów, płaca „ 1.000 „	2.000 zł			
		dodatek aktywalny „ 200 „	400 „	2.400		
		e) 2 asystentów, płaca „ 700 „	1.400 zł.			
		dodatek aktywalny „ 100 „	200 „	1.600		
				38.780	—	38.780
	18	*Oddział rachunkowy.*				
		a) Dyrektor, płaca	2.600 zł.			
		dodatek aktywalny	400 „	3.000		
		b) Zastępca dyrektora, płaca	2.000 zł.			
		dodatek aktywalny	360 „	2.360		
		c) 6 rewidentów, płaca po 1.500 zł. . .	9.000 zł.			
		dodatek aktywalny „ 300 „	1.800 „	10.800		
		d) 11 adjunktów, płaca „ 1.200 „	13.200 zł.			
		dodatek aktywalny „ 240 „	2.640 „	15.840		
		e) 1 archiwista, płaca	1.000 zł.			
		dodatek aktywalny	200 „	1.200		
		Do przeniesienia .		38.780	—	38.780
				33.200		

Preliminarz na rok 1890.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1889.	**W y j a ś n i e n i a**
		Na rok 1889. uchwalono na koszta zarządu w ogóle . . . . . 245.957 zł. „ „ 1890. preliminuje się . . . . 253.894 „ a zatem *więcej* o . . . 7.937 zł. mianowicie: *podwyższono:* — *zniżono* zaś: poz. 17 *a)* o 3.280 zł. — poz. 30 o . 900 zł. „ 24 *a)* „ 354 „ — „ 33 „ . 4.800 „ „ 24 *b)* „ 220 „ „ 24 *c)* „ 1.278 „ „ 24 *f)* „ 492 „ „ 25 „ 365 „ „ 26 *c)* „ 30 „ „ 26 *f)* „ 620 „ „ 26 *g)* „ 965 „ „ 27 *a)* „ 1.500 „ „ 29 „ 4.033 „ „ 31 *f)* „ 100 „ „ 31 *h)* „ 400 „ Razem *dodano* 13.637 zł. — *ujęto* zaś . . 5.700 zł. w porównaniu więc ze zwiększonemi potrzebami . . 13.637 „ okazuje się preliminarz tej rubryki *wyższy* o kwotę j. w. . . . . 7.937 zł. Uwzględniając jednak dodatkowe kredyta tej rubryki, mianowicie: uchwalone d. 23. stycznia 1889. dla radcy prawnego (poz. 17) . 3.280 zł. „ d. 24. stycznia 1889. zaopatrzenie dla 3 dzieci Maryi Karpuszko (poz. 29 *z* 8) . . . . 150 „ razem . 3.430 „ okazuje się właściwe podwyższenie kosztu tej rubryki o . . . . 4.507 zł.
4.920	6.560	Dodaje się kwotę 3.280 zł. dla radcy prawnego, po myśli uchwały Wys. Sejmu z dnia 23. stycznia 1889.
13.850	14.160	Jak na rok 1889.
9.753	10.780	
4.190	2.400	
2 733	1.600	
35.446	35.500	
3.000	3.000	Jak na rok 1889.
2.360	2.360	
10.790	10.800	
15.840	15.840	
1.200	1.200	
35.446 33.190	35.500 33.200	

Wydatki. **Fundusz krajowy.**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie		Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
				Złote austryackie		
II.	18	Z przeniesienia .		38.780 33.200	—	38.780
		f) 1 protokolista, płaca	1.000 zł.			
		dodatek aktywalny	200 „	1.200		
		g) 8 asystentów, płaca po 700 zł. . . .	5.600 zł.			
		dodatek aktywalny „ 100 „ . . .	800 „	6.400		
		h) 10 praktykantów, płaca po 600 zł.		6.000		
		i) Woźny, płaca	500 zł.			
		dodatek aktywalny	50 „	550		
				47.350	—	47.350
	19	*Oddział kasowy.*				
		a) Kasyer, płaca	2.000 zł.			
		dodatek aktywalny	360 „	2.360		
		b) Kontrolor, płaca	1.600 zł.			
		dodatek aktywalny	300 „	1.900		
		c) 4 adjunktów, płaca po 1.200 zł. . . .	4.800 zł.			
		dodatek aktywalny „ 240 „ . . .	960 „	5.760		
		d) Woźny, płaca	600 zł.			
		dodatek aktywalny	50 „	650		
				10.670	—	10.670
	20	*Oddział techniczny.*				
		a) Nadinżynier, płaca	3.000 zł.			
		dodatek aktywalny	1.000 „	4.000		
		b) 2 inżynierów, płaca po 2.000 zł. . .	4.000 zł.			
		dodatek aktywalny „ 360 „ . .	720 „	4.720		
		c) 2 asystentów, płaca „ 1.000 „ . .	2.000 zł.			
		dodatek aktywalny „ 120 „ . .	240 „	2.240		
				10.960	—	10.960
	21	*Oddział sanitarny.*				
		Inspektor szpitali, płaca	2.000 zł.			
		dodatek na mieszkanie	300 „	2.300	—	2.300
	22	*Oddział statystyczny.*				
		a) Naczelnik oddziału, płaca		2.000		
		b) Koncepista, płaca	1.300 zł.			
		dodatek aktywalny	240 „	1.540		
				3.540	—	3.540
	23	*Oddział manipulacyjny.*				
		a) Dyrektor kancelaryi, płaca		2.000		
		b) Archiwista, płaca	1.500 zł.			
		dodatek aktywalny	300 „	1.800		
		Do przeniesienia .		113.600 3.800	—	113.600

Preliminarz na rok 1890.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
35.446 33.190	35.500 33.200	
1.200	1.200	Jak na rok 1889.
6.400	6.400	
6.000	6.000	
550	550	
47.340	47.350	
2.360	2 360	Jak na rok 1889.
1.900	1.900	
5.760	5.760	
650	650	
10.670	10.670	
4.000	4.000	Jak na rok 1889.
4.720	4.720	
2.147	2.240	
10.867	10.960	
2.300	2.300	Jak na rok 1889.
2.000	2.000	Jak na rok 1889.
1.540	1.540	
3.540	3.540	
2.000	2.000	Jak na rok 1889.
1.800	1.800	
110.163 3.800	110.320 3.800	

Wydatki. Fundusz krajowy.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie		Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
				Złote austryackie		
II.	23	Z przeniesienia .		113.600 3.800	—	113.600
		c) Ekspedytor, płaca	1.300 zł.			
		dodatek aktywalny	270 „	1.570		
		d) Protokolista, płaca	1.200 „			
		dodatek aktywalny	240 „	1.440		
		e) 4 kancelistów, płaca po 1.000 zł. . .	4.000 zł.			
		dodatek aktywalny po 200 zł. . . .	800 „	4.800		
		f) 3 asystantów, płaca po 700 „ . . .	2.100 zł.			
		dodatek aktywalny „ 100 „ . . .	300 „	2.400		
		g) Odźwierny, płaca		600		
		h) Portyer, płaca		500		
		i) 5 woźnych, płaca po 500 zł. . . .	2.500 zł.			
		dodatek aktywalny po 50 zł. . . .	250 „	2.750		
				17.860	—	17.860
		Suma wszystkich płac z dodatkami aktywalnymi .		131.460	—	131.460
		Dyurniści.				
	24	a) *Dla oddziału konceptowego:*				
		1 po 5 zł. — ct. dziennie . . .	1.825 zł. — ct.			
		1 „ 3 „ 50 „ „ . . .	1.277 „ 50 „			
		1 „ 3 „ — „ „ . . .	1.095 „ — „			
		1 „ 2 „ 40 „ „ . . .	876 „ — „			
		1 „ 1 „ 80 „ „ . . .	657 „ — „			
		4 „ 1 „ 50 „ „ . . .	2.190 „ — „			
		1 „ 1 „ — „ „ . . .	365 „ — „			
		1 aplikant	500 „ — „	8.786		
		b) *Dla oddziału rachunkowego:*				
		4 po 2 zł. — ct. dziennie . . .	2.920 zł. — ct.			
		1 „ 1 „ 90 „ „	693 „ 50 „			
		2 „ 1 „ 80 „ „	1.314 „ — „			
		1 „ 1 „ 70 „ „	620 „ 50 „			
		4 „ 1 „ 60 „ „	2.336 „ — „			
		4 „ 1 „ 50 „ „	2.190 „ — „			
		5 „ 1 „ 20 „ „	2.190 „ — „			
		1 „ 1 „ 10 „ „	401 „ 50 „			
		3 „ 1 „ — „ „	1.095 „ — „			
		1 „ — „ 80 „ „	292 „ — „	14.053		
		c) *Dla oddziału kasowego:* . . .		—		
		Do przeniesienia .		131.460 22.839	—	131.460

Preliminarz na rok 1890.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
110.163	110.320	
3.800	3.800	
1.570	1.570	Jak na rok 1889.
1.440	1.440	
4.800	4.800	
3.200	2.400	
600	600	
500	500	
2.700	2.750	
18.610	17.860	
128.773	128.180	
8.354	8.432	Wstawia się *więcej* o 354 zł. na podstawie rzeczywistego kosztu, płaconego z kredytu tej pozycyi, a które to podwyższenie usprawiedliwia się wzrostem czynności.
13.765	13.833	Więcej o kwotę 220 zł. wedle rzeczywistego kosztu płaconego z kredytu tej pozycyi.
—	—	
128.773	128.180	
22.119	22.265	

Wydatki. **Fundusz krajowy.**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
II.	24	Z przeniesienia .	131.460 22.839	—	131.460
		d) *Dla oddziału technicznego:*			
		1 za wynagrodzeniem rocznem . . 1.000 zł. — ct. 2 po 2 zł. 20 ct. dziennie . . . 1.606 „ — „ 1 „ 1 „ 80 „ „ . . . . 657 „ — „ 2 „ 1 „ 50 „ „ . . . . 1.095 „ — „ 1 „ 1 „ 40 „ „ . . . . 511 „ — „	4.869		
		e) *Dla oddziału statystycznego:*			
		2 po 1 zł. 70 ct. dziennie . . . 1.241 zł. — ct. 1 „ 1 „ 30 „ „ . . . . 474 „ 50 „ 1 „ 1 „ 10 „ „ . . . . 401 „ 50 „ 3 „ 1 „ — „ „ . . . . 1.095 „ — „	3.212		
		f) *Dla oddziału manipulacyjnego:*			
		1 po 1 zł. 70 ct. dziennie . . . 620 zł. 50 ct. 1 „ 1 „ 60 „ „ . . . . 584 „ — „ 2 „ 1 „ 50 „ „ . . . . 1.095 „ — „ 3 „ 1 „ 40 „ „ . . . . 1.533 „ — „ 2 „ 1 „ 30 „ „ . . . . 949 „ — „ 3 „ 1 „ 20 „ „ . . . . 1.314 „ — „ 8 „ 1 „ — „ „ . . . . 2.920 „ — „ 3 „ — „ 90 „ „ . . . . 985 „ 50 „ 3 „ — „ 80 „ „ . . . . 876 „ — „ 1 „ — „ 70 „ „ . . . . 255 „ 50 „	11.132		
		g) *Na zastępstwa urzędników* . . .	1.120		
			43.172	—	43.172
	25	**Zasługi.**			
		13 stróżów po 300 zł. i 1 zastępca woźnego 365 zł. . .	4.265	—	4.265
	26	**Emolumenta.**			
		a) Dyrektor kancelaryi na fiakra	50		
		b) „ „ 48 metr. sześć. drzewa	156		
		c) Ubranie dla odźwiernego i 7 woźnych po 50 zł., tudzież dla zastępcy woźnego 30 zł.	430		
		Do przeniesienia .	178.897 636	—	178.897

Preliminarz na rok 1890

Wydatki.

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
128.773 22.119	128.180 22.265	
5.031	4.869	Jak na rok 1889.
2.898	1.934	Więcej o 1.278 zł. z powodu pomnożenia się czynności w kierunku przemysłowym i gospodarstwa krajowego.
10.613	10.640	Więcej o 492 zł. wedle rzeczywistego kosztu płaconego z kredytu tej pozycyi.
866	1.120	Jak na rok 1889.
41.527	40.828	
3.880	3.900	Wstawia się więcej o 365 zł., ponieważ okazała się potrzeba przynajęcia zastępcy woźnego (LW. 25.336/1889).
50 156	50 156	Jak na rok 1889.
400	400	Więcej o 30 zł., z powodu jak przy pozycyi 25. (LW. 25.336/1889.)
174.180 606	172.908 606	

Wydatki. Fundusz krajowy.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne (Złote austryackie)	Nadzwyczajne (Złote austryackie)	Razem (Złote austryackie)
II.	26	Z przeniesienia .	178.897 636	—	178.897
		d) Ubranie dla portyera	100		
		e) Opał dla odźwiernego i portyera po 7·2 metr. sześć. drzewa	47		
		f) Dodatki pięcioletnie dla urzędników i służby, oraz dla inspektora szpitali Dra Jana Stelli-Sawickiego . .	13.999		
		Do przeniesienia .	178.897 14.782	—	178.897

Preliminarz na rok 1890.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
174 180 606	172.908 606	
124 47	100 47	Jak na rok 1889.
12.141	13.379	W myśl uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 3. stycznia 1874., umieszczono pod poz 26 *f)* następujące dodatki pięcioletnie na rok 1890:
		Oddział konceptowy. *Radca* Michalczewski (1) 400 zł. *Sekretarze* po 200 zł.: Wolański (3) 600 zł., Marek (3) 600 zł., Niedzielski (2) 400 zł., Antoniewicz (1) 200 zł. *Koncepiści* po 200 zł.: Stadnicki (2) 400 zł. *Adjunkci konceptowi*: Wilczyński (1) od 25. Września 1890. z rocznych 100 zł. — 27 zł. **Razem w oddziale konceptowym 2.627 zł.**
		Oddział rachunkowy *Rewidenci*: Żółkiewski (1), Janikowski (1), Semetkowski (1), Bielski (1) po 200 zł. = 800 zł. *Adjunkci* po 150 zł.: Tranda (3) 450 zł., Sidorowicz (3) 450 zł., Gołębski (3) 450 zł, Niedziałkowski (2) 300 zł. i 3 od 4. czerwca 1890. 86 zł. = 386 zł., Szajnok (2) 300 zł., Olpiński (2) 300 zł., Ziembicki (2) 300 zł., Żórawski (1) 150 zł., Mystkowski (1) 150 zł. *Archiwista* Gordon (1) i *protokolista* Hupczyc (1) po 100 zł. = 200 zł. *Asystenci* po 50 zł.: Topolnicki (3) 150 zł., Zimerman (1) 50 zł., Holuka (1) 50 zł. i Zawadzki (1) od 7. lipca 1890. 24 zł. *Praktykanci* po 50 zł.: Woroniecki (1) 50 zł., Papée i Kossowski (1) od 22. maja 1890. po 30 zł. = 60 zł. **Razem w oddziale rachunkowym 4.320 zł.**
		Oddział kasowy. *Kasyer* Horoszkiewicz (3) po 200 zł. = 600 zł. *Kontrolor* Silkiewicz (3) po 175 zł. = 525 zł. *Adjunkci* po 150 zł.: Olszewski (3) 450 zł., Kotiers (2) 300 zł. i trzeci od 4. czerwca 1890. 86 zł. = 386 zł. Buynowski (2) 300 zł., Świerczewski (1) 150 zł. **Razem w oddziale kasowym 2.411 zł.**
		Oddział techniczny. *Nadinżynier* Raciborski (3) po 300 zł. = 900 zł. *Inżynierowie* po 200 zł.: Reutt (3) 600 zł., Bieńkowski (1) 200 zł. *Asystent* Baranowski (3) po 80 zł. = 240 zł. **Razem w oddziale tecznicznym 1.940 zł.**
		Oddział sanitarny. *Inspektor* Dr. Stella-Sawicki (3) po 200 zł. **600 zł.**
		Oddział statystyczny. *Koncepista* Dr. Rutowski (1) na 200 zł. **200 zł.**
		Oddział manipulacyjny. *Dyrektor kancelaryi* Dr. Grott (3) po 200 zł. = 600 zł. *Archiwista* Bieńkowski (1) od 22. września 1890. z rocznych 175 zł. = 48 zł. *Kanceliści* po 100 zł.: Kiszelka (3) 300 zł., Słomkowski (3) 300 zł., Rożanowski (1) 100 zł. *Asystenci* po 50 zł.: Sobek (1) od 9. stycznia 1890. 49 zł., Stelmachów, (1) od 6. października 1890. 12 zł., Jasiński (1) od 9. października 1890. 12 zł. **Razem w oddziale manipulacyjnym 1.421 zł.**
174.180 12.918	172.908 14.132	

Wydatki. **Fundusz krajowy.**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
II.	26				
		Z przeniesienia .	178.897 14.782	—	178.897
		g) *Dodatki osobiste*:			
		1. Dla 8 praktykantów rachunkowych	595		
		2. „ inżyniera-asystenta Teofila Baranowskiego . .	200		
		3. „ sekretarza Wilhelma Stadnickiego	200		
		4. „ adjunkta konceptowego Wojciecha Wilczyńskiego .	100		
		5. „ asystenta „ Marcelego Białobrzeskiego .	295		
		6. „ „ manipulacyjnego Klemensa Jasińskiego .	200		
			16.372	—	4.400
	27	*Remuneracye*:			
		a) Rzecznik prawny za zastępstwo	2.500		
		b) Tłumacz języka ruskiego	800		
		c) Tłumaczenia z języków obcych	100		
		d) Urzędnicy, dyurniści i słudzy Wydziału krajowego .	1.000		
			4.400		6.000
	28	*Koszta podróży i dyety*:			
		a) W ogóle	5.000		
		b) Dla inspektora szpitali	400		
		c) Na pokrycie kosztów przejazdów i dyet członków opieki nad obłąkanymi, do dyspozycyi Wydziału krajowego .	600		
			6.000	—	16.372
		Do przeniesienia .	205.669	—	205.669

Preliminarz na rok 1890.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
174.180	172.908	
12.918	14.132	
		Służba. Po 30 zł. *Odźwierny* Niewiadomski (2) 60 zł. *Woźni:* Chermiński Walenty (4) 120 zł., Kowalski (4) 120 zł., Chermiński Michał (3) 90 zł., Stocki (2) 60 zł., Bojkowski (1) 30 zł.
		Razem służba 480 zł.
		Ogółem we wszystkich oddziałach ze służbą 13.999 zł.
761	625	Preliminuje się dodatki osobiste dla wyrównania płacy wedle faktycznego stanu z dniem układania niniejszego preliminarza.
—	—	Od dnia 5. lutego 1889. przyznano temuż dodatek osobisty o rocznych 200 zł. LW. 4.632/1889.
—	—	
—	—	Dodatki osobiste przyznano na podstawie ustanowy służby krajowej §. 37. (LW. 27.438/1889, 30.748/1888, 33.701/1889.)
—	—	
—	—	
13.679	14.757	
1.948	1.000	Od 1. Lipca 1887. do LW. 33.864/1887. powierzono syndykat Dr. Bielińskiemu, za rocznem wynagrodzeniem 2.000 zł., oraz za zwrotem wydatków kancelaryjnych. Preliminuje się tedy na rok 1890. wynagrodzenie roczne 2.000 zł. i w zaokrągleniu 500 zł. z tytułu zwrotu wydatków kancelaryjnych, razem 2.500 zł.
852	800	
217	100	Jak na rok 1889.
1.000	1.000	
4.017	2.900	
6.231	5.000	
400	400	Jak na rok 1889.
—	600	
6.631	6 000	
198.507	196.565	

Wydatki.

Fundusz krajowy.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne (Złote austryackie)	Nadzwyczajne (Złote austryackie)	Razem (Złote austryackie)
II.		Z przeniesienia .	205.669	—	205.669
	29	*Pensye i zaopatrzenia.*			
		a) Jankowska Karolina	400		
		b) Pawulska Paulina	—		
		c) Madeyski Wojciech	1.200		
		d) Tarczyńska Marcyanna	350		
		e) Łopuszańska Walerya	350		
		f) Łopuszański Tadeusz, Jan, Paweł (3. imion) . .	50		
		g) Iwanickiego sierota	—		
		h) Placer Marya	314		
		i) Stroiński Sylwery	200		
		j) Olewińska Julia	350		
		k) Gorczycowa Eudoksya	197		
		l) Bulikowska Izabela	350		
		m) Chrzanowska Joanna	350		
		n) Niewiadomskiego sierota, syn Jerzy Włodzimierz . .	263		
		o) Niewiadomskiego sierota, zaopatrzenie dla syna Włodzimierza aż do skończenia 18-go roku życia . . .	90		
		p) Krzeczkowska Eugenia Zofia	175		
		r) Czaderska Eugenia, wdowa po inżynierze Wydziału krajowego	350		
		s) Ożwad Maryan Benedykt, sierota po koncepiście Wydziału krajowego	175		
		t) Pierożyński Ludwik, emerytowany dyrektor oddziału rachunkowego	1.900		
		u) Kalicka Jadwiga, wdowa po sekretarzu Wydziału krajowego	350		
		w) Duszyńska Izabela, wdowa po archiwiście Wydziału krajowego	—		
		x) Kuźniar Jan, emerytowany woźny	465		
		y) Sternalowa Emilia, wdowa po adjunkcie kasowym .	350		
		z) Zienkowiczowa Wanda, wdowa po adjunkcie konceptowym	350		
		z1) Orzechowska Józefa, wdowa po rewidencie rachunkowym	350		
		z2) Orzechowskiego sieroty: Stanisław, Amalia, Tadeusz po 58 zł. rocznie	143		
		z3) Mrozowicka Emilia, wdowa po adjunkcie rachunkowym	350		
		z4) Mrozowickiego sieroty: Adam Kazimierz, Ignacy Filip, Regina Anastazya, Wanda Laurencya po 43 zł. rocznie	172		
		z5) Łuniewska Natalia, wdowa po inżynierze-asystencie .	350		
		z6) Terlecka Marya, wdowa po praktykancie rachunkowym	217		
		Do przeniesienia .	205.669 10.161	—	205.669

Preliminarz na rok 1890

Wydatki.

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
198.507	196.565	
400	400	Jak na rok 1889.
350	350	Odpada z powodu śmierci pensyonistki (LW. 27.059/1889.)
1.200	1.200	Jak na rok 1889.
350	350	
350	350	
50	50	
—	121	Nie preliminuje się, ponieważ prawo do zaopatrzenia ustało z dniem 8. września 1889. (LW. 6.493/1875.)
314	314	Jak na rok 1889.
200	200	
350	350	
197	197	
350	350	
350	350	
262	263	
180	180	Odpada zaopatrzenie Jadwigi Maryi Niewiadomskiej z powodu iż doszła do pełnoletności.
175	175	Jak na rok 1889.
350	350	
175	175	
1.900	1.900	
350	350	
350	350	Odpada z powodu śmierci pensyonistki.
465	465	Jak na rok 1889.
262	350	
167	350	
131	350	
—	174	Sierota Amalia Orzechowska dojdzie 18. czerwca 1890. do pełnoletności, odpada zatem 31 zł.
—	350	Jak na rok 1889.
—	172	
29	350	
—	217	
198.507	196.565	
9.257	11.103	

Wydatki. **Fundusz krajowy.**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
II.	29				
		Z przeniesienia .	205.669 10.161	—	205.669
		z7) Karpuszkowa Marya, wdowa po inżynierze biura melioracyjnego	350		
		z8) Karpuszki sieroty: Aniela Filipina, Adam Olgierd i Helena Janina po 50 zł. rocznie	150		
		z9) Kukawska Julianna, wdowa po portyerze Wydziału krajowego	167		
		z10) Kukawskiego sieroty: Maryan Tadeusz, Edward, Rajmund Henryk i Maryan Juljan po 20 zł. rocznie . . .	80		
		z11) Mochnacki Edmund, emerytowany radca Wydziału krajowego	3.616		
		z12) Kalita Józefa, sierota po woźnym	62		
		z13) Kraczyło Juljanna, wdowa po ekspedytorze . . .	600		
		z14) Kraczyło Juljanna, dodatek na wychowanie dla 5 dzieci: Zygmunta, Heleny, Juljana, Władysławy, Joanny po 60 zł. rocznie	300		
			15.486	—	15.486
	30	*Dary z łaski.*			
		a) Bojarskie: Walerya, Józefa i Adolfina po 100 zł. . .	300		
		b) Pawulska Paulina	—		
		c) Kiss Stanisław	50		
		d) Jeziorańska Natalia, wdowa po dyetaryuszu, wsparcie roczne aż do pełnoletności jej córki	300		
		e) Kopertyńska Teresa	100		
		f) Kopertyńska Krystyna	100		
		g) Kopertyńska z Repiechowskich Malwina . , .	100		
		Dary jednorazowe	—		
			950	—	950
	31	*Potrzeby kancelaryjne.*			
		a) Wydawnictwo rozporządzeń krajowych . . .	5.000		
		b) Sprawienie i odnowienie sprzętów	1.000		
		c) Potrzeby do pisania i rysowania	2.200		
		Do przeniesienia .	222.105 8.200	—	222.105

Preliminarz na rok 1890.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
198.507	196.565	
9.257	11.103	
69	350	Jak na rok 1889.
—	—	Zaopatrzenie przyznane od 1. stycznia 1889. do LW. 4.687/1889.
—	—	Zaopatrzenie i pensya przyznana od 1. grudnia 1888. do LW. 52.822/1888.
—	—	
—	—	Przeniesiony w stały stan spoczynku od 23. kwietnia 1889. do LW. 17.589/1889.
—	—	Zaopatrzenie przyznane na podstawie statutu emerytalnego (LW. 25.234/1889.)
—	—	Przyznana pensya wdowia i dodatek na wychowanie dzieci na podstawie statutu emerytalnego (LW. 33.390/1889.)
—	—	
9.326	11.453	Sumę wynikłości z roku 1887. podano niższą o 200 zł. od rzeczywistej (9.526 zł.) z powodu wyłączenia pozycyi, nie odnoszącej się do niniejszego preliminarza.
300	300	Jak na rok 1889.
250	250	Odpada z powodu śmierci.
50	50	Jak na rok 1889.
300	300	
100	100	
100	100	
100	100	
400	650	Dary z łaski, przez Wysoki Sejm uchwalone jednorazowo.
1.600	1.850	Sumę wynikłości z roku 1887. podano mniejszą o 20 zł. od rzeczywistej (1.620 zł.) z powodu wyłączenia pozycyi, nie odnoszącej się do niniejszego preliminarza.
3.506	5.000	Z powodu niestałości tej pozycyi, preliminuje się jak na rok 1889., jakkolwiek wynikłość z roku 1888. będzie nieco wyższą.
837	1.000	Jak na rok 1889.
2.077	2.200	
209.433	209.868	
6.420	8.200	

Wydatki.

Fundusz krajowy.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
II.	31				
		Z przeniesienia .	222.105 8.200	—	222.105
		d) Papier do druków, druk ksiąg i wzorów . . .	2.500		
		e) Oprawa ksiąg i druków	500		
		f) Oświetlenie	1.300		
		g) Opał	2.700		
		h) Uzupełnienie biblioteki	1.400		
		i) Rozmaite pomniejsze	1.500		
			18.100	—	18.100
	32	*Gmach krajowy i jego utrzymanie.*			
		a) Inspicyent techniczny gmachu krajowego . . .	300		
		b) Maszynista: płaca 600 zł., 12 metr. drzewa 40 zł., 45 litr. nafty 11 zł.	651		
		c) Kominiarz	320		
		d) Froterowanie i zapuszczanie podłóg	700		
		e) Mycie podłóg	100		
		f) Pompowanie wody	350		
		g) Zgartywanie i wywóz śniegu	100		
		h) Czyszczenie kloak i wywóz nieczystości . . .	320		
		i) Zabezpieczenie od ognia	260		
		Do przeniesienia .	240.205 3.101	—	240.205

Preliminarz na rok 1890.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia	
209.433	209.868		
6.420	8.200		
2.565	2.500	Jak na rok 1889.	
267	500		
1.109	1.200	Wynik z roku 1886.	1.399 zł.
		„ „ 1887.	1.109 „
		„ „ 1888. zwyż	1.600 „
		razem .	4.108 zł.
		przeciętnie .	1 369 „
		preliminuje się w zaokrągleniu .	1.300 „
2.404	2.700	Wynik z roku 1886.	2.638 zł.
		„ „ 1887.	2.404 „
		„ „ 1888. zwyż	3,100 „
		razem .	8.142 zł.
		przeciętnie .	2.714 „
		preliminuje się w zaokrągleniu jak na rok 1889. .	2.700 „
1.370	1.000	Wynik z roku 1886	1.399 zł.
		„ „ 1887.	1.370 „
		„ „ 1888. zwyż	1.500 „
		razem .	4.269 zł.
		przeciętnie .	1.423 „
		preliminuje się w zaokrągleniu (wedle wniosku Wydziału krajowego na rok 1889.)	1.400 „
1.041	1.500	Jak na rok 1889.	
15.176	17.600		
300	300	Jak na rok 1889.	
651	651		
320	320		
718	700		
118	100		
350	350		
106	100		
295	320		
181	260		
224.609	227.468		
3.039	3.101		

Wydatki. Fundusz krajowy.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
II.	32	Z przeniesienia .	240.205 3.101	—	240.205
		k) Podatek dochodowy i miejsko czynszowy: a) za pomieszkania wolne od domowo-czynszowego podatku 5⁰/₀ od oszacowanej rocznej wartości 2 100 zł. a. w.: *α*) dochodowy z nadzwyczajnym dodatkiem 210 zł. — ct. *β*) dodatek krajowy i indemnizacyjny 122 „ 85 „ b) gminny czynszowy 5⁰/₀ . . 105 „ — „	438		
		l) Utrzymanie skwerów około gmachu krajow. 100 zł. — ct. i wynagrodzenie ogrodnika . . 50 „ — „	150		
		m) Konserwacya i adaptacya budynku i obejścia, koszta przekształcenia i urządzenia w gmachu, tudzież inne nieprzewidziane	4.000		
			7.689	—	7.689
	33	*Zaliczki na płace urzędników.*			
		Dla urzędników w ogóle i dla służby	6.000	—	6.000
		Suma rubryki II. .	253.894	—	253.894

Preliminarz na rok 1890.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
224.609 3.039	227.468 3.101	
93	438	Jak na rok 1889.
150	150	
8.153	4.000	Preliminuje się jak na rok 1889. w przypuszczeniu, iż nie okażą się żadne potrzeby nadzwyczajne.
11.435	7.689	
15.670	10.800	Preliminuje się jak na rok 1889., z opuszczeniem jednorazowych, w roku 1889. uchwalonych zaliczek.
251.714	245.957	Suma wynikłości z roku 1887 podaną jest o 220 zł. niższą od rzeczywistej (251.934 zł.), z powodów wyłuszczonych przy sumach pozycyj 30. i 31.

Wydatki. Fundusz krajowy.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
III.		**Koszta leczenia.**			
	34	Koszta leczenia ubogich w szpitalach krajowych, zagranicznych i wojskowych	720.000	—	720.000

Preliminarz na rok 1890.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
733.384	690.000	Szpitalom

Wedle zamknięć rachunkowych, wypłacono z funduszu krajowego:

Szpitalom	w latach 1886.	1887.	1888.	Razem	Przeciętnie
	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.
Lwów, powszechny . .	195.509	194.421	171.553	561.483	187.161
Kulparków, zakł. obłąkan.	133.505	134.843	133.364	401.712	133 904
Kraków, św. Łazarza .	113.665	118.968	136.299	368.932	122.977
„ Klinika . . .	28.632	29.506	28.731	86.869	28.956
23 szpitali prowin. kraj.	216.754	209.825	219.567	646.146	215.382
Zagraniczne	66.875	71.016	77.864	215.755	71.918
Wojskowe	1.724	1.605	1.355	4.684	1.562
Zaliczki i zwroty . . .	9.832	10.244	8.036	28.112	9.371
Razem wypłacono .	766.496	770.428	776.769	2 313.693	771.231
Od tego wpływy od gmin, samopłacących i inne rozm.	39.050	37.044	43.132	119.226	39.742
Pozostają wydatki .	727.446	733.384	733.637	2,194.467	731.489

Ogólna ilość opłaconych dni leczenia wynosiła: w roku 1886. . 1,137.594 dni
„ „ 1887. . 1,147 590 „
„ „ 1888. . 1,172.686 „

Razem . . . . . 3,457.870 dni
Przeciętnie . . . . 1,152.623 „

Przyjmując wydatki wedle szczegółowych preliminarzy szpitali a to:
dla krajowego szpitala we Lwowie . . . . 147.000 zł.
„ „ zakładu dla obłąkanych na Kulparkowie . 120.000 „
„ „ szpitala św. Łazarza w Krakowie . . 131.000 „
zaś wedle powyższego 3 letniego przecięcia:
dla 23 szpitali prowincyonalnych w kraju . . . 215.382 „
„ c. k. kliniki w Krakowie . . . . . . 28.956 „
„ szpitali zagranicznych . . . . 71.918 „
„ „ wojskowych . . . . 1.562 „
inne wydatki . . . . 9.371 „

razem . . . 725.189 zł.
i strąciwszy od wydatków przeciętną wynikłość dochodów 39.742 „

otrzymamy wynik . . . . 685.447 zł.

Ze względu jednak, że przeciętne wstawione w tem obliczeniu, są mniejsze od wypłaconych w roku 1888, a mianowicie:
w 23 szpitalach prowincyonalnych w kraju o kwotę . 4.185 zł.
„ „ zagranicznych o kwotę . . . 5.946 „

razem mniejsze o kwotę . . . 10.131 zł.

okazuje się po doliczeniu tej różnicy wynik . . . . . 695 578 zł.

Do przeniesienia . . 695.578 zł.

Wydatki. Fundusz krajowy.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne (Złote austryackie)	Nadzwyczajne (Złote austryackie)	Razem (Złote austryackie)
IV.		**Koszta szczepienia.**			
	35	Utrzymanie i odświeżanie krowianki	10.000		
	36	Koszta podróży i dyety lekarzy z powodu szczepienia ospy .	54.000		
	—	Premie dla lekarzy odszczególniających się przy szczepieniu ospy	—		
		Suma rubryki IV. .	64.000	—	64.000
V.		**Wydatki sanitarne.**			
	37	$^1/_3$ część za lekarstwa dla epidemicznie chorych . . .	5.400	—	5.400

Preliminarz na rok 1890. **Wydatki.**

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
		Z przeniesienia . . 695.578 zł. Uwzględniając dalej, że ilość dni leczenia w krajowych szpitalach (wraz z prowincyonalnymi) i zakładach zwiększa się z roku na rok, wynosiła bowiem: w roku 1886. . . 1,084.779 dni „ „ 1887. . . 1,093.978 „ „ „ 1888. . . 1,153.238 „ wzrosła zatem: między rokiem 1886. a 1887. o 0·84% „ „ 1886. a 1888. o 6·31% „ „ 1887. a 1888. o 5·42% przypuszczać należy, że i w roku 1890. podniesie się. Przyjmując, że skoro wyżej wykazana ilość dni leczenia wzrosła między rokiem 1886. a 1888. o 6·31%, obliczony wynik 695.578 zł. podniesie się tylko o połowę t. j. około 3½% zwłaszcza, że już w roku 1889. przybył szpital publiczny i powszechny w Żywcu, którego koszt nie mieszcząc się w powyższych wynikłościach przybędzie, a więc podwyższy się w ogóle wyżej wykazany koszt o kwotę . . . . 24.351 „ otrzymamy przybliżoną sumę potrzeby . . 719.929 zł. Na tej podstawie *preliminuje się* okrągłych . . . . 720.000 „ to jest o 30.000 zł. *więcej* jak na rok 1889. uchwalono. Kwota ta okaże się co najmniej potrzebną gdy się uwzględni, że wedle powyższego zestawienia, wynikłości z r. 1888. wynoszą . . 733.637 zł. a przeciętna z 3 lat ostatnich wynosi . . . . . 731.489 „ **Uwaga.** Wynikłości z r. 1888. podane są przed wykończeniem zamknięcia rachunków w cyfrze przybliżonej, która jednak tylko nieznacznie różnić się może od rzeczywistej wynikłości.
1.600	1.600	
55.332	55.000	Preliminuje się wymagane potrzeby — wedle osobnego sprawozdania. (LW. 35.261/1889.)
300	300	
57.232	56.900	
4.450	7.000	Koszta na leki wynosiły: w roku 1886. 7.931 zł., w roku 1887. 4.450 zł., w roku 1888. 3.579 zł., razem w trzech latach 15.960 zł.; przeciętnie 5.320 zł.; preliminuje się zatem zaokrągloną przeciętną kwotę 5.400 zł.

Wydatki. **Fundusz krajowy.**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
VI.		**Zasiłki dla zakładów dobroczynności.**			
	38	Szpitale Sióstr Miłosierdzia w Czerwonogrodzie, Rozdole i Bursztynie	900		
	39	Szpital Sióstr Miłosierdzia w Nowosiółkach . . .	300		
	40	Dom ubogich i sierót w Krakowie	5.424		
	41	Zakład św. Józefa dla osieroconych chłopców w Krakowie .	1.000		
	42	Komitet Ochronek w Krakowie	550		
	43	Towarzystwo Ochronek chrześciańskich we Lwowie . .	500		
	44	Zarząd zakładu osieroconych dziewcząt im. księdza Józefa Ziemiańskiego w Przemyślu	500		
	45	Zarząd Towarzystwa opieki weteranów z roku 1831. w Krakowie	2.700		
	46	Komitet wykonawczy opieki weteranów z r. 1831. we Lwowie	1.800		
	47	Zakład dla chorych nieuleczalnych i wyzdrowieńców we Lwowie pod nazwą „Przytulisko św. Józefa"	1.000		
	48	Towarzystwo lecznicy lwowskiej, do rozporządzalności Wydziału krajowego	1.000		
		Suma rubryki VI. .	15.674	—	15.674
VII.		**Wydatki na cele wykształcenia i oświaty.**			
	49	Akademia umiejętności w Krakowie	25.000		
	50	Rada szkolna krajowa, na pokrycie niedoboru funduszu szkolnego krajowego	864.909		
	51	Sześciu członków Rady szkolnej krajowej po 1.200 zł. . .	7.200		
	52	Szkoła żeńska w Jaworowie pp. Bazylianek . . .	500		
	53	„ „ „ Krakowie	2.500		
	54	„ „ „ „ św. Tomasza	500		
	55	„ „ „ „ pp. Augustyanek . . .	500		
	56	„ „ we Lwowie pp. Benedyktynek orm. . .	1.000		
	57	„ „ w Starym Sączu pp. Klarysek . . .	750		
	58	„ „ „ Stryju	500		
	59	„ „ „ Jaśle	300		
	60	„ wyznaniowa izraelicka w Brodach	6.000		
	61	Zakład głuchoniemych we Lwowie: *a)* na stypendya dla 50 wychowanków . 6.000 zł. *b)* „ utrzymanie zakładu . . . . . 500 „	6.500		
	62	Szkoła głuchoniemych Bardacha Izaaka we Lwowie . .	300		
	63	Zakład ciemnych we Lwowie	2.000		
	64	Szkoła gimnastyczna „Sokół" we Lwowie	750		
		Do przeniesienia . .	919.209	—	919.209

Preliminarz na rok 1890.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
		Na rok 1889. uchwalono w tej rubryce . . . . 14.674 zł.
		„ „ 1890. preliminuje się . . . . 15.674 „
		podwyższa się zatem potrzebę o . . . . 1.000 zł.
		z powodu wyjaśnionego przy poz. 45 i 46.
900	900	
300	300	
5.424	5.424	
1.000	1.000	
550	550	Jak na rok 1889.
500	500	
500	500	
2.000	2.000	Więcej o 700 zł. } w skutek ubytku dochodów, wynikłego ze smutnego położenia finan-
1.500	1.500	„ „ 300 „ } sowego w kraju, w skutek czego składki wpływają bardzo skąpo.
500	1.000	Jak na rok 1889.
500	1.000	
13.674	14.674	W roku 1889. uchwalono w rubryce VII. . . . . . 825.448 zł.
		Na rok 1890. preliminuje się . . . . 1,026.629 „
		zwiększono zatem wydatki o . . . . 201.181 zł.
		Uwzględniając jednak dodatkowe kredyta uchwalone dnia 22. i 24. stycznia 1889., mianowicie: dar z łaski dla nauczyciela Jana Rogoszewskiego . . . . 90 zł.
		zaopatrzenie dla wdowy po nauczycielu Julii Jankowskiej . 100 „
		i na szkoły ludowe . . . . 94.059 „
		razem . . . 94.249 „
		właściwe podniesienie wydatków tej rubryki wynosi . . . . 106.932 zł.
		z powodów jak następuje:
18.000	25.000	W myśl uchwały Wys. Sejmu z dnia 20. stycznia 1888.
473.865	654.528	Wedle specyalnego preliminarza tegoż funduszu. — Właściwe podwyższenie potrzeby, po uwzględnieniu wyżej wzmiankowanego kredytu dodatkowego, wynosi 116.322 zł.
6.500	7.200	Jak na rok 1889.
500	1.500	Preliminuje się stałą dotychczasową subwencyę, z opuszczeniem 1.000 zł. uchwalonych jednorazowo w roku 1889. na koszta przybudowy skrzydła do zabudowania konwiktowego.
2.500	2.500	
500	500	
500	500	Jak na rok 1889.
1.000	1.000	
750	750	
800	800	Preliminuje się subwencyę dotychczasową, z opuszczeniem datku jednorazowego 300 zł. uchwalonego na rok 1889.
300	300	
6.000	6.000	
6.500	6.500	Jak na rok 1889.
300	300	
2.000	2.000	
1.750	750	
521.765	710.128	

Wydatki. **Fundusz krajowy.**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne (Złote austryackie)	Nadzwyczajne (Złote austryackie)	Razem (Złote austryackie)
VII.		Z przeniesienia . .	919.209	—	919.209
	65	Szkoła sztuk pięknych w Krakowie, XII. rata umorzenia pożyczki 100.000 zł. na budowę gmachu	7.000		
	66	Teatr polski w Krakowie, do rozporządzalności Wydziału krajowego	8.000		
	67	Teatr polski we Lwowie, zasiłek stały	4.200		
	68	„ „ i opera polska we Lwowie, do rozporządzalności Wydziału krajowego: *a)* dramat i komedya . . . . 10.000 zł. *b)* opera . . . . 10.000 „	20.000		
	69	Teatr ruski pod zarządem Towarzystwa „Besida“ . .	6.000		
	70	Towarzystwo muzyczne w Krakowie	800		
	71	Konserwatoryum Towarzystwa muzycznego w Krakowie .	2.000		
	72	Towarzystwo muzyczne we Lwowie	3.000		
	73	„ „ „ „ „Harmonia“ . . .	300		
	74	„ śpiewackie „Lutnia“, na utrzymanie szkoły śpiewu solowego i choralnego	400		
	75	Stypendya dla uczniów i uczenic Seminaryów nauczycielskich i kursów przygotowawczych	30.000		
	76	Dla uczniów internatu przy Seminaryum nauczycielskiem w Krakowie	3.000		
	77	Internatowi św. Jozafata: na utrzymanie 15. uczniów Seminaryum nauczycielskiego w bursie	2.250		
	78	Internatowi ruskiemu ks. Zmartwychwstańców we Lwowie .	4.500		
	79	Jedno stypendyum im. Matejki dla uczniów szkoły sztuk pięknych w Krakowie	1.000		
	80	Wydawnictwo ruskich książek szkolnych	2.000		
	81	Wydawnictwo nowych podręczników dla szkół średnich, do rozporządzalności c. k. Rady szkolnej krajowej, a względnie komisyi książek szkolnych przez tęż Radę ustanowionej	1.000		
	82	Z siłek dla czasopisma „Szkoła“	500		
	83	„ „ „ „Muzeum“	500		
	84	„ „ „ „Kosmos“	400		
	85	„ „ ruskiej gazety szkolnej, do rozporządzalności Wydziału krajowego	500		
	86	Zasiłek na utrzymanie wyprawy naukowej, pracującej w archiwum Watykańskiem pod kierunkiem profesora Uniwersytetu Jagiellońskiego, Dr. Stanisława Smolki (I. rata z trzechlecia 1890—1892.)	1.500		
	87	Witowskiego Hipolita, ś.p. dyrektora szkoły żeńskiej w Bełzie, wdowa Wincenta, stałe zaopatrzenie roczne . . .	150		
	88	Dla młodzieży kształcącej się w naukach i sztukach, do dyspozycyi Wydziału krajowego	3.000		
		Do przeniesienia . .	1,021.209	—	1,021.209

Preliminarz na rok 1890.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
521.765	710.128	
7.000	7.000	Z powodu zaniechania konwersyi tej pożyczki (patrz wyjaśnienie do preliminarza na rok 1889.), preliminuje się coroczną dotychczasową ratę wedle planu umorzenia do LW. 533/1876.
8.000	8.000	
4.200	4.200	
20.000	20.000	
6.000	6.000	
800	800	
—	2.000	Jak na rok 1889.
3.000	3.000	
300	300	
200	400	
29.804	30.000	
3.000	3.000	
1.050	4.250	Preliminuje się uchwalony na r. 1889. zasiłek na utrzymanie uczniów, z opuszczeniem jednorazowo na powyższy rok uchwalonego dodatku nadzwyczajnego 2.000 zł. na koszta rozszerzenia budynku.
4.500	4.500	
1.000	1.000	
2.909	2.000	
1.000	1.000	Jak na rok 1889.
500	500	
500	500	
400	400	
500	500	
1.500	1.500	W myśl uchwały Wys. Sejmu z dnia 19. października 1888. którą wyznaczono na ten cel przez trzy lata 1889/90, 1890/1, i 1891/2 po 1.500 zł. rocznie.
300	300	Z powodu śmierci emeryta, asygnowano do LW. 4.630/1889 wdowie tegoż stałe roczne zaopatrzenie w kwocie 150 zł.
2.000	3.000	Jak na rok 1889.
620.228	814.278	

Wydatki. **Fundusz krajowy**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne (Złote austryackie)	Nadzwyczajne (Złote austryackie)	Razem (Złote austryackie)
VII.		Z przeniesienia . .	1,021.209	—	1,021.209
	89	Dla fundacyi „Macierz polska“ na wydawnictwo dzieł i peryodycznych pism ludowych	3.000		
	90	Dla towarzystwa „Proświta“ na wydawnictwo pism ludowych	1.000		
	91	Na stypendyum dla ucznia Wydziału lekarskiego w Krakowie, oddającego się studyom w szkole operacyjnej .	500		
	—	Dla wydawnictwa dziełek ludowych we Lwowie . . .	—		
	—	Towarzystwu „Przymierze braci“ („Agudas Achim“) . .	—		
	—	„ oświaty ludowej we Lwowie	—		
	—	Wydziałowi Towarzystwa galicyjskiego leśnego na wydawnictwo „Sylwana“	—		
	92	Kruczkowski Leopold, nauczyciel, dodatek pięcioletni . .	30		
	93	Gromadka Jan, „ „ „ . .	40		
	94	Lisiewicz Jan, b. nauczyciel, stałe zaopatrzenie roczne .	125		
	—	Stęczyński Bogusz Zygmunt, literat, dar z łaski . . .	—		
	—	Towarzystwu Oświaty ludowej w Krakowie . . .	—		
	—	Towarzystwu historycznemu we Lwowie, na wydawnictwo „Kwartalnika historycznego“	—		
	—	Wydział Towarzystwa „Szkolna pomicz“ we Lwowie . .	—		
	—	„ „ ruskiej Bursy w Stryju . . .	—		
	—	„ „ „ „ w Tarnopolu . .	—		
	—	„ „ bursy bractwa św. Mikołaja w Stanisławowie	—		
	—	Barwiński Aleksander, c. k. profesor seminaryum nauczycielskiego w Tarnopolu, na dalsze wydawnictwo ruskiej historycznej biblioteki	—		
	—	Wydział bursy św. Mikołaja w Przemyślu	—		
	—	„ ruskiego Towarzystwa pedagogicznego we Lwowie .	—		
	—	Towarzystwo „Akademiczne bractwo“ („Drużnyj Łychwiar“) we Lwowie	—		
	—	Wydział bursy św. Jana Chrzciciela w Drohobyczu . .	—		
	—	Wydział Towarzystwa bratniej pomocy słuchaczów wszechnicy lwowskiej	—		
	—	Sarnecki Zygmunt, redaktor i wydawca dwutygodnika ilustr. „Świat“	—		
	—	Towarzystwo im. Adama Mickiewicza, na wydawnictwo pamiętnika	—		
	—	Wydział bursy gimnazyalnej w Rzeszowie . . .	—		
	—	Iwanicka Zofia, kierowniczka pryw. ośmioklasowej szkoły wydziałowej żeńskiej w Przemyślu	—		
	—	Towarzystwo bursy im. Stefana Batorego w Wadowicach .	—		
	—	Zarząd towarzystwa bursy nauczycielskiej w Tarnopolu .	—		
	95	Klimkiewicz Konstanty, nauczyciel szkół ludowych, zaopatrzenie stałe	125		
	96	Nauczycielom na Dajworze w Krakowie, dodatki służbowe, niewliczalne do emerytury: nauczycielowi kierującemu i jednemu starszemu nauczycielowi po 200. zł. 400 zł. dwom innym nauczycielom po 100. zł. . 200 „	600		
	—	Zarząd stowarzyszenia Ochronki dziewcząt w Stanisławowie .	—		
	—	„ towarzystwa bursy w Przemyślu	—		
		Suma rubryki VII.	1,026.629	—	1,026.629

Preliminarz na rok 1890.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
620.228	814.278	
3.000	3.000	Jak na rok 1889.
1.000	1.000	
500	500	
1.000	1.000	Nie preliminuje się, jako datków uchwalonych jednorazowo na rok 1889.
300	300	
100	300	
100	100	
30	30	Jak na rok 1889 w myśl uchwał Wys. Sejmu z dnia 12. grudnia 1885. i z dnia 21. stycznia 1887.
40	40	
125	125	
—	100	Nie preliminuje się, jako datków uchwalonych jednorazowo na rok 1889.
—	300	
—	400	
—	150	
—	100	
—	100	
—	300	
—	500	
—	100	
—	150	
—	200	
—	100	
—	200	
—	400	
—	200	
—	100	
—	200	
—	100	
—	100	
—	125	W myśl uchwały Wys. Sejmu z dnia 21. stycznia 1888.
—	600	W myśl uchwały Wys. Sejmu z dnia 10. października 1888.
—	150	Nie preliminuje sie, jako datków uchwalonych jednorazowo na rok 1889.
—	100	
626.423	825.448	Podana suma wynikłości z roku 1887. mniejszą jest o 200 zł. od rzeczywistego wyniku (626.623 zł.), z powodu nieuwzględnienia w niniejszem zestawieniu pozycyi, nie odnoszącej się do preliminarza na rok 1890.

Wydatki. **Fundusz krajowy.**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
VIII.		**Utrzymanie pomników historycznych.**			
	97	Restauracya pomników w ogóle, sporządzanie i publikacya naukowych i urzędowych spisów pomników znachodzących się w naszym kraju	1.500		
	—	Stały datek roczny do renty dożywotniej dla Schmida-Ciążyńskiego, wskutek zakupna jego zbiorów gem i kamei na rzecz muzeum narodowego w Sukiennicach w Krakowie	—		
	98	Badanie i ocalanie zabytków starożytnych, piśmiennych i archeologicznych dla Zakładu narodowego im. Ossolińskich we Lwowie	500		
	99	Stała subwencya roczna dla Muzeum narodowego w Krakowie	500		
	100	Krajowe archiwum aktów grodzkich i ziemskich we Lwowie i w Krakowie:			
		a) Dyrektor we Lwowie	1.200		
		b) „ w Krakowie	1.000		
		c) Adjunkt we Lwowie: płaca 1.200 zł. dodatek aktywalny 200 zł. i dwa dodatki pięcioletnie po 80 zł. rocznie .	1.560		
		d) Adjunkt w Krakowie: płaca 1.200 zł. dodatek aktywalny 200 zł. i dwa dodatki pięcioletnie po 80 zł. rocznie	1.560		
		e) 4 aplikantów we Lwowie, adjutum po 300 zł. . .	1.200		
		f) 2 „ w Krakowie, „ „ 300 „ . .	600		
		g) Czynsz za najem lokalu we Lwowie . . .	600		
		h) Stróże	840		
		i) Opał, potrzeby kancelaryjne i różne inne wydatki .	500		
		Suma rubryki VIII.	11.560	—	11.560
IX.		**Kwaterunkowe żandarmeryi.**			
	101	Czyszczenie koszar i innych pomieszkań, zapalanie lamp i dostarczenie mioteł.	6.359		
	102	Oświetlenie koszar	2 332		
	103	Utrzymanie i uzupełnienie sprzętów i pościeli dla oficerów i służących	850		
	104	Utrzymanie i uzupełnienie sprzętów i pościeli dla niższych stopni	20		
	105	Utrzymanie i uzupełnienie sprzętów i pościeli dla żołnierzy .	2.213		
	106	Utrzymanie i uzupełnienie sprzętów kuchennych . . .	758		
	107	Pranie bielizny pościelnej dla żołnierzy, furyerów i woźnych	2 526		
	108	Naprawa bielizny pościelnej	220		
	109	Pranie koców zimowych i letnich, sienników, poduszek włosiennych i słomianych	588		
	110	Świeże napełnianie i dopełnianie sienników i poduszek słomianych	1.378		
		Do przeniesienia . .	17.244	—	—

Preliminarz na rok 1890.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
		Na rok 1889. uchwalono . . . . 12.560 zł. „ „ 1890. preliminuje się . . . . 11.560 „ a zatem *mniej* o . . . . . 1.000 zł. z powodu śmierci ś. p. Schmida-Ciążyńskiego (patrz poniżej).
1.430	1.500	Jak na rok 1889.
1.000	1.000	Nie preliminuje się nic, z powodu śmierci dożywotnika (L. W. 11.348/1889).
500	500	
500	500	
1.200	1.200	
1.000	1.000	
1.480	1.560	Jak na rok 1889.
1.480	1.560	
1.200	1.200	
600	600	
600	600	
600	840	
654	500	
12.244	12 560	Sumę wynikłości z roku 1887. podano o 3.000 zł. niższą od rzeczywistego wyniku (15.244 zł.) z powodu wyłączenia pozycyj, uchwalonych na specyalne cele roku 1887. a zatem nie odnoszących się do niniejszego preliminarza.
—	—	Na rok 1889. uchwalono w rubryce IX. . . . . . . 86.748 zł. „ „ 1890. preliminuje się . . . . 94.642 „ zatem *więcej* o . . . 7.894 zł. wedle wyjaśnień jak następują: Za podstawę do obliczenia potrzeb korpusu całego, służy prawo organiczne c. k. żandarmeryi z dnia 18. Stycznia 1851. Przy wymiarach ilości materyałów, stosowano się ile możności do uchwał sejmowych z lat 1866., 1869. i 1872. Stan czynny korpusu żandarmeryi w Galicyi zawiera wedle tabeli dyslokacyjnej począwszy od 1. Lipca 1889: Przy sztabie: 1 komendant pułkownik, 2 podpułkowników, (jeden jako zastępca komendanta), 1 major, 1 porucznik adjutant, 1 podporucznik adjutant, 2 podporuczników rachmistrzów, 2 wachmistrzów rachunkowych, 2 pisarzy adjutantury t. j. 1 wachmistrz, 1 komendant posterunkowy i 2 woźnych. Przy oddziale naukowym: 1 porucznik, 1 wachmistrz manipulant, 1 wachmistrz, 1 komendant posterunkowy. Przy komendach oddziałowych: 8 rotmistrzów, 6 poruczników, 10 podporuczników, 6 wachmistrzów manipulacyjnych, 74 wachmistrzów posterunkowych, 306 komendantów posterunkowych, 1.404 żołnierzy, 379 stacyj posterunkowych, 37

Wydatki. Fundusz krajowy.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
IX.		Z przeniesienia . .	17.244	—	—
	111	Uzupełnienie bielizny pościelnej, koców, sieników i poduszek	5.409		
	112	Opał i oświetlenie kancelaryj oddziałowych	693		
	113	Opał i oświetlenie pomieszkań oficerów, rachmistrzów, furyerów i woźnych	1.364		
	114	Rozmaite inne wydatki	500		25.210
	115	Najem pomieszkań i koszar	66.782	—	66.782
	116	Na urządzenie nowych koszar otworzyć się mających . .	650	—	650
	117	Na podwyższenie czynszów najmu i na pomnożenie ilości posterunków	1.500	—	1.500
	118	Na koszta admistracyi gmachu żandarmeryi . . .	500	—	500
		Suma rubryki IX. .	94.642	—	94.642
X.		**Drogi krajowe.**			
		A. **Koszta zarządu.**			
	119	*Płace urzędników i sług.*			
		a) 4. inżynierów I. klasy na prowincyi po 1.500 zł., . .	6.000		
		b) 3. „ II. „ „ „ „ 1.200 „ . .	3.600		
		c) 24. konduktorów I. klasy na prowincyi po 500 zł., .	12.000		
		d) 23. „ II. „ „ „ „ 400 „ .	9.200		
		Pełniący obowiązki inżyniera na drodze krajowej:			
		e) Gorlice Konieczna	840		
		f) Słotwina-Sącz	900		
		g) w Tarnopolu	1.200		
		h) „ Kamionce strumiłowej	1.200		
		i) „ Buczaczu	1.400		
		k) „ Rzeszowie	1.500		
		l) „ Nowym Targu	1.200		
		m) 337 drożników po 150 zł.	50.550		
		Do przeniesienia . .	89.590	—	—

Preliminarz na rok 1890. **Wydatki.**

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
—	—	
		ekspozytur, 19 komend oddziałowych, 1 szkoła wyższych stopni żołnierzy, 34 służących oficerskich, 1 żona żołnierza. Szczegółowy preliminarz potrzeb na r. 1890. sporządziła c. k. komenda żandarmeryi i przedłożyła Wydziałowi krajowemu do LW. 28.399/1889. Oddział rachunkowy Wydziału krajowego sprawdził tenże preliminarz. Co do czynszów za wynajęte pomieszkania dla sztabu i na koszary oddziałowe c. k. żandarmeryi, sprawdzoną została potrzeba na kwotę 92.767 zł. 33½ ct., z której strącono za kwaterunek sztabu i noclegowe niższych stopni żołnierzy kwotę 25.985 zł. 50 ct., resztę zaś w kwocie 66.781 zł. 83½ ct. w zaokrągleniu wstawiano pod poz. 115.
		Do poz. 118. Na potrzeby budynku, który z dn. 1. Lipca komendzie żandarmeryi do użytku oddany zostanie, mianowicie na opłatę dozorcy, na oświetlenie schodów, kominiarza, podatki, asekuracyą i inne, preliminuje się w przybliżeniu kwotę
86.143	86.748	500 zł. w. a.
		Na rok 1889. uchwalono w tej rubryce . . . . 870.320 zł. Preliminarz na rok 1890. wynosi . . . . 844.584 „ Wydatki zatem *mniejsze* o . . . . 25.736 zł.
6.000	6.000	Preliminuje się jak na rok 1889.
3.600	3.600	
10.980	11.000	Wstawia się więcej o dwie posady konduktorów I. klasy i jedną posadę konduktora II. klasy, z powodu konieczności ustanowienia trzech oddziałów konduktorskich na nowo wybudowanych i oddanych do użytku publicznego drogach krajowych: Borszczów-Kolendziany, Lwów-Stojanów i Nisko-Nadbrzezie, co zwiększy wydatki w tej pozycyi o 1.400 zł.
8.700	8.800	
840	840	
900	900	
1.200	1.200	
—	1.200	Preliminuje się jak na rok 1889.
1.450	1.400	
1.500	1.500	
—	—	W myśl uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 2. października 1888. i ustawy z dnia 9. marca 1889. (D. u. i. r. kr. Nr. 26.) przeszła droga Nowy Targ-Zakopane począwszy od 1. lipca 1889. pod zarząd Wydziału krajowego, jako droga krajowa. Dla tej drogi utworzono nową ekspozyturę w Nowym Targu, przeznaczając na pełniącego obowiązki inżyniera O'Byrna, któremu nadto przydzielono drogę krajową Czorsztyn-Zabornia i dozór nad budującemi się subwencyowanemi drogami gminnemi. W uwzględnieniu, że na drogę krajową Nowy Targ-Zakopane nie wyznaczono żadnego konduktora a zatem pełniący obowiązek inżyniera, będzie sprawował również obowiązki konduktora na tej drodze, wyznaczono rozporządzeniem z dnia 21. maja 1889. L. W. 5301 płacę 1.200 zł., ryczałt na objazdy 360 zł., ryczałt na umieszczenie biura 60 zł. i ryczałt kancelaryjny 40 zł.
47.799	49.050	Ustanawia się 10 posad drożników dla wykończonych w roku 1889. i oddanych do użytku publicznego dróg krajowych Borszczów-Kolendziany, Lwów-Stojanów
82.969	85.490	

Wydatki. **Fundusz krajowy.**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
X.		Z przeniesienia . .	89.590	—	—
		n) 6 pomocników (dyurnistów) dziennie po 2 zł. . .	4.380		93.970
		o) Zaliczki na płacę dla inżynierów i konduktorów . .	—		
	120	*Pięciolecia:*			
		a) dla 7 inżynierów	1.950		
		b) dla 6 pełniących obowiązki inżynierów . . .	1.500		
		c) dla 29 konduktorów	2.508		5.958
	121	*Ryczałty:*			
		a) Koszta podróży na obowiązkowe zwidzanie dróg:			
		1) dla 7 inżynierów na prowincyi po 500 zł. . .	3.500		
		2) „ 16 konduktorów na prowincyi po 150 zł. . .	2.400		
		3) „ 31 konduktorów na prowincyi po 120 zł. . .	3.720		
		Do przeniesienia . .	99.928 9.620	—	99.928

Preliminarz na rok 1890. Wydatki.

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
82.969	85.490	i Rzeszów-Nadbrzezie jakoteż objętej w zarząd drogi krajowej Nowy-Targ Zakopane, co zwiększy wydatki w tej pozycyi o kwotę 1.500 zł. Ustanowienie stacyj drożniczych przy drogach krajowych nowo wybudowanych następuje w myśl uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 30. sierpnia 1877. gdzie postawiono zasadę, by jeden drożnik obsługiwał do 6 kilometrów drogi, z wyjątkiem miast i miasteczek, jakoteż większych mostów, w których to warunkach rzeczywiście obsługuje drożnik tylko 2 kilometry drogi. Na rok 1890. przypada do obsługi dróg krajowych około 1.800 kilometrów.
3.794	4.380	Preliminuje się jak na rok 1889.
1.365	—	
		Pięciolecia przypadają do wypłaty w roku 1890.
1.260	1.580	*a)* inżynierom: I. klasy 3 pięciolecia (Grzegorzewski, Rymaszewski) po 150 zł. . . 900 zł. I. „ 1 „ (Barancewicz, Brochocki) po 150 zł. . . 300 „ II. „ 3 „ (Kurniewicz, Szyszkowski) „ 120 „ . . 720 „ II. „ 1 „ (Jankowski, od 1. października 1890. z rocznych 120 zł.) . . . . . . 30 „ Razem . . 1.950 zł.
—	—	*b)* Pełniącym obowiązki inżynierom: W myśl uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 12. października 1888. wstawia się na rok 1890. nową pozycyę: 3 pięciolecia (Jodłowski, Turski i Czaplicki od 1. maja 1890) po 120 zł. 1.040 zł. 3 „ (Kessler) po 80 zł. . . . . 240 „ 2 „ (Katyl) po 50 zł. . . . . 100 „ 1 „ (Kinel) po 120 zł. . . . . 120 „ Razem . . 1.500 zł.
1.822	2.378	*c)* Konduktorom: I. klasy 3 pięciolecia (Skwarczyński, Baczyński, Kamiński, Reicher, Barków i Rzaśnicki) po 50 zł. . . 900 zł. I. „ 2 „ (Brzeziński, Holimkowski, Rieger, Przyjemski, Korycki, Podbielski i kond. II. kl. Cywiński) po 50 zł. . . . . . 700 „ I. „ 1 „ (Brandt, Lesiewicz, Przetocki) po 50 zł. . 150 „ II. klasy 3 „ (Helfer, Chamiec) po 40 zł. . . . . 240 „ „ „ 2 „ (Grzymała, Juński, Tworowski od 9. marca 1889. i Komorowski od 17. września 1889.) po 40 zł. . . . . 284 „ II. klasy 1 „ (Miecznikowski, Van Roy, Biliński, Hrankowski, Dawidowicz od 1. lutego, Olchowski od 4. czerwca, Kordzik od 20. sierpnia 1890) po 40 zł. . . . . 234 „ Razem . . . 2.508 zł.
3.500	3.500	Preliminuje się jak na rok 1889.
2.850	2.400	
2.914	3.360	Zwiększono ryczałt dla 3-ch konduktorów jak wyjaśnienie przy płacach konduktorskich o kwotę 360 zł.
100.474	103.088	

Wydatki. Fundusz krajowy.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
X.		Z przeniesienia .	99.928 9.620	—	99.928
		4) dla peł. obow. inżyniera w Rzeszowie . . .	500		
		5) „ „ „ „ „ Kamionce strumiłowej .	500		
		6) „ 1 konduktora przejazd koleją z Rzeszowa do Przeworska	76		
		7) dla peł. obow. inżyniera w Nowym Targu. . .	360		11.056
	122	*b)* Koszta kancelaryjne:			
		1) dla 7. inżynierów na prowincyi po 48 zł. . .	336		
		2) „ 47. konduktorów na prowincyi po 16 zł. . .	752		
		3) „ 1. peł. obow. inżyniera w Nowym Targu . .	40		1.128
	123	*c)* Na umieszczenie biur:			
		1) dla 1. inżyniera w Krakowie	100		
		2) „ „ „ we Lwowie	120		
		3) „ 5. inżynierów na prowincyi po 60 zł. . .	300		
		4) „ 2. peł. obow. inżynierów w Nowym Targu i Rzeszowie po 60 zł.	120		640
	124	*Remuneracye i zapomogi:*			
		a) Remuneracye dla urzędników i służby drogowej . .	3.000		
		b) Zapomoga przyzwolona przez Wysoki Sejm dla konduktorów	2.532		5.532
	125	Sprawienie, uzupełnienie i naprawa wzorów i naczyń dla oddziału technicznego, inżynierów okręgowych i konduktorów	1.500		1.500
	126	Koszta podróży dla inżynierów Wydziału krajowego, delegatów, inspektorów i komisyi nadzwyczajnych . .	4.500		4.500
		***B.* Nowe budowy dróg krajowych.**			
	127	Na budowę nowego mostu pod Kurowem na rzece Dunajcu przy drodze krajowej Słotwina - Brzesko - Sącz . .	—	10.000	10.000
		Do przeniesienia . .	124.284	10.000	134.284

Preliminarz na rok 1890.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
100.474	103.088	
500	500	Preliminuje się jak na rok 1889.
—	500	
76	76	
—	—	Wstawia się nową pozycyę, jak wyjaśnienie przy płacach pod. lit. *l.*
336	336	Preliminuje się jak na rok 1889.
692	704	Zwiększa się ryczałt o 48 zł. dla 3. konduktorów, jak wyjaśnienie przy płacach konduktorów.
—	—	Wstawia się nową pozycyę, jak wyjaśnienie przy płacach pod. lit. *l.*
100	100	Preliminuje się jak na rok 1889.
—	—	Wstawia się nową pozycyę z powodu, że inżynier okręgowy nie mógł nadal znaleść pomieszczenia w gmachu sejmowym przeznaczonym na kancelarye.
300	300	Preliminuje się na rok 1889.
—	—	Wstawia sią nową pozycyę dla p. o. inżyniera O'Byrna, jak wyjaśnienie przy płacach pod lit. *l.* i dla p. o. inżyniera Kinela, któremu przyznano dotąd niepobierany ryczałt.
3.000	3.000	Preliminuje się jak na rok 1889.
2.830	2.337	Zwiększa się tę pozycyę o 195 zł. z powodu pomnożenia etatu o 3. konduktorów i w uwzględnieniu posunięcia się konduktorów na pięciolecia, gdyż właściwie przypada dla 47 konduktorów stała zapomoga po 100 zł. w kwocie 4.700 zł. Z wstawionej pod pozycyą pięciolecia *c)* dla 29 konduktorów kwoty . . . . 2.508 zł. przypada na właściwe pięciolecia jedynie . . 340 „ pozostała reszta kompenzuje się w myśl uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 10. października 1883. w kwocie . . . . . . 2.168 „ a na zapomogi wstawia się rzeczywiście przypadającą należytość 2.532 zł.
1.869	1.500	Preliminuje się jak na rok 1889.
4.548	4.500	
119.990	78.000	Budowa dróg uznanych za krajowe po myśli ustaw z dnia 12. lutego 1873, z dnia 15. marca 1879, 19. maja 1885. (D. u. i r. kr. 85. 65. 32.) jest wykończona; jedyny wyjątek stanowi droga Szklary a właściwiej Dynów-Przeworsk, która
234.715	194.941	

Wydatki. Fundusz krajowy.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
X.		Z przeniesienia . .	124.284	10.000	134.284
		C. **Utrzymanie dróg krajowych.**			
	128	Na utrzymanie dróg krajowych tak dawniéj, jakoteż w ostatnich latach wybudowanych i oddanych do użytku publicznego w długości 1.799·7 kilometrów po 250 zł. 80 ct. .	451.364	—	451.364
		Do przeniesienia . .	575.648	10.000	585.648

Preliminarz na rok 1890.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
234.715	194.941	przypadnie do wykończenia w następnych latach. Droga ta jest ważną głównie ze względów państwowych, z którego powodu c. k. Rząd zgodził się w zasadzie do poniesienia połowy kosztów budowy a nadto udzielenia bezprocentowej pożyczki, jak świadczy L. W. 17.714 i 22.180 ex 1889. Obecnie delegowano inżynierów do przedsięwzięcia trasy przyszłej budowy i sporządzenia kosztorysów, poczem nastąpią dalsze rokowania z c. k. Rządem, których wynik podamy w swoim czasie do wiadomości Wysokiego Sejmu. W przeszłorocznem sprawozdaniu zapowiedział Wydział krajowy, że przystąpi do budowy nowego mostu na Dunajcu pod Kurowem, przy drodze krajowej Słotwina - Brzesko - Sącz a to dla zastąpienia ostatniego na drogach krajowych przewozu. Znaczniejszą część kosztów budowy tego mostu obliczonych w przybliżeniu na 80.000 zł., zamierza Wydział krajowy zgodnie z dotychczasowym trybem postępowania, pokryć możliwemi oszczędnościami uzyskanemi z dotacyi na konserwacyę dróg krajowych. Gdy jednak Wydział krajowy w projekcie do budżetu na rok 1890. zmniejsza dotacyę na konserwacyę dróg krajowych, przeto stosownie do objawionego życzenia przez komisyę budżetową, preliminuje się na tę budowę osobno 10.000 zł.
469.961	472.220	Na utrzymanie dróg krajowych wydano w ostatniem trzechleciu według zamknięć rachunków: z roku 1885. dla 1.705·5 kilometrów kwotę . . 457.044 zł. 19 ct. „ 1886. „ 1.727·2 „ „ . . 476.715 „ $59\frac{1}{2}$ „ „ 1887. „ 1.734·7 „ „ . . 469 961 „ 45 „ Razem 5.167·4 „ „ 1,403.721 zł. $23\frac{1}{2}$ ct. Potrącając z kosztów utrzymania trzechletnie wydatki na budowę nowych mostów i znaczniejsze rekonstrukcye dróg w łącznej kwocie . . . . . . 107.611 „ 64 „ otrzyma się wydatki rzeczywiście poniesione na utrzymanie i pomniejsze rekonstrukcye dróg . . . 1,296.109 zł. $59\frac{1}{2}$ ct. czyli przeciętnie na 1 kilometr po 250 zł. 80 ct. Powyższe przecięcie jest podstawą do obliczenia preliminarza na rok 1890. w tej pozycyi. Gdy w roku 1890. przypada do utrzymania dróg krajowych 1.799·7 kilometrów, przeto prawdopodobne wydatki wyniosą łączną kwotę 451.364 zł. którą to kwotę wstawia się do preliminarza. W porównaniu z preliminarzem przyzwolonym na rok 1889. . 472.220 „ okazują się mniejsze wydatki o kwotę . . . . . 20.856 zł. pomimo, iż przybyło do utrzymania dróg nowo wybudowanych w roku 1889. i oddanych do użytku publicznego, jakoteż droga Nowy Targ-Zakopane uznana za krajową w łącznej długości 33 kilometrów. Obecnie preliminowane przecięcie na utrzymanie dróg krajowych wynosi zatem kwotę 250 zł. 80 ct, gdy przecięcia utrzymania jednego kilometra dróg krajowych wstawione do preliminarzy wynosiły w roku 1887. kwotę . . . 272 zł. 90 ct. „ „ 1888. „ . . . 269 „ 45 „ „ „ 1889. „ . . . 267 „ 29 „ Z powyższego zestawienia okazuje się systematyczne zmniejszanie wydatków na utrzymanie dróg krajowych, jak to zapowiedziano w sprawozdaniu z czynności.
704.676	667.161	

Wydatki. Fundusz krajowy.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne (Złote austryackie)	Nadzwyczajne (Złote austryackie)	Razem (Złote austryackie)
X.		Z przeniesienia . .	575.648	10.000	585.648
		D. **Zasiłki.**			
	129	Na bezzwrotne zasiłki dla dróg powiatowych i gminnych .	210.000		
	130	Na budowę i utrzymanie dojazdów kolejowych . . .	20.000		
	131	Na utworzenie zakładowego funduszu pożyczkowego w sumie 300.000 zł. ósma rata	—	20.000	250.000
		E. **Wydatki na myta.**			
	132	Budowa i utrzymanie domków mytniczych	—	3.000	
	133	Koszta komisyjne, ogłoszenia licytacyi i inne . . .	2.000	—	
	134	Przerwy z powodu wypadków elementarnych . . .	1.200	—	6.200
		F. **Zaopatrzenia.**			
	135	Zienkowicz Wincenty emerytowany inżynier II. klasy . .	480		
	136	Borzęcki Leonard " konduktor dróg krajowych	312		
	137	Hlawaty Alojzy " " " "	300		
	138	Hryniewicz Wincenty " " " "	244		
	139	Ulanowski Rafał " " " "	180		
	140	Niewiadomska z Hoszowskich Sabina, wdowa po inżynierze okręgowym rocznie . . . . . 350 zł. i troje jej dzieci, mianowicie: Maryan, Ignacy, Henryk do $^{10}/_{3}$ 1897. Juwenal, Ignacy, Maryan do $^{25}/_{1}$ 1900., Helena, Marya, Michalina do $^{29}/_{10}$ 1890. po 58 zł. . 164 "	514		
	141	Pohowska Ewelina, wdowa po pełniącym obowiązki inżyniera, rocznie . . . . . 200 zł. i dla czworga jej dzieci, mianowicie: Bohdana Leona do $^{9}/_{2}$ 1900. Michała, Mieczysława, Maryana do $^{12}/_{9}$ 1902., Zofii Róży do $^{25}/_{4}$ 1901., Stanisławy Maryi do $^{7}/_{8}$ 1907, po 50 zł. . . . . 200 "	400		
	142	Szeliska Laura wdowa po konduktorze	167		
	143	Chodorowska Leokadya	100		
		Do przeniesienia .	808.848 2.697	33.000	841.848

Preliminarz na rok 1890.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
704.676	667.161	
130.000	160.000	Preliminuje się na budowę i rekonstrukcyę dróg powiatowych i gminnych więcej o 50.000 zł. jak przyzwolono na rok 1889, a to w myśl uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 13. października 1882, oraz wzmagających się żądań powiatów, popartych we wielu wypadkach znaczniejszymi zasiłkami ze skarbu państwa.
11.106	15.000	Preliminuje się więcej o 5.000 zł, z powodu że w roku 1890. przypadają do budowy nowe znacznej długości dojazdy, nadto wybudowane dojazdy wymagają stałego utrzymania. Przekroczenia wydatków preliminowanych w roku 1888. i 1889. wskazują potrzebę zwiększenia dotacyi w tej pozycyi.
20.000	20.000	Preliminuje się jak na rok 1889.
3.000	3.000	
989	1.000	Preliminuje się więcej o 1.000 zł, z powodu znaczniejszych wydatków na podatki z domków mytniczych i drożniczych, których liczba wynosi obecnie 112.
334	1.200	Preliminuje się jak na rok 1889.
480	480	
313	312	
300	300	
244	244	
90	180	
		Preliminuje się mniej o 10 zł, z powodu że córka Helena, Marya Michalina, wstępuje 29. października 1890. w wiek normalny, zatem ustaje dla tej sieroty dalszy pobór zaopatrzenia.
524	524	
400	400	Preliminuje się jak na rok 1889.
167	167	
100	100	
872.723	870.068	

Wydatki. **Fundusz krajowy.**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
X.		Z przeniesienia .	808.848 2.697	33.000	841.848
	144	Zarembiny Franciszki dzieciom pozostałym po konduktorze dróg krajowych mianowicie: dla Maryi do $^{15}/_{12}$ 1892., Władysławy do $^{24}/_{6}$ 1895., i Juliana do $^{4}/_{1}$ 1900. rocznie po 13 zł. .	39		
	—	Rondewald Eleonora, wdowa po konduktorze, jednorazowo .	—		
	—	Filipecka Karolina, sierota po konduktorze, jednorazowo .	—		
	—	Łuniewska Natalia, wdowa po inżynierze asystencie, jednorazowo .	—		2.736
		Suma rubryki X. .	811.584	33.000	844.584
XI.		**Dotacye dla zakładów krajowych.**			
	145	Krajowy szpital powszechny we Lwowie .	—		
	146	" zakład dla obłąkanych na Kulparkowie .	—		
	147	Fundusz podrzutków we Lwowie .	492		
	148	Krajowy szpital powszechny Św. Łazarza w Krakowie .	—		
		Suma rubryki XI. .	492	—	492
XII.		**Wydatki na szupaśnictwo.**			
	149	Ryczałt na pokrycie wydatków szupasowych .	20.000	—	20.000

Preliminarz na rok 1890.

Wydatki.

Wy-nikłość z roku 1887.	Kwota uchwa-lona na r. 1889.	Wyjaśnienia
872.723	870.068	
365	52	Zmniejsza się wydatki o 13 zł, z powodu śmierci Wincenty Zarembianki.
100	50	
50	—	
—	150	
873.238	870.320	
3.535	—	Wedle osobnych preliminarzy odnośnych funduszów.
—	—	
338	493	
4.309	—	
8.182	493	
13.727	20.000	Wydatki z potrąceniem zwrotów wynosiły: w roku 1886. . . . . 26.381 zł. „ „ 1887. . . . . 13.727 „ Wydatek w roku 1888., obliczony przed ostatecznem zamknięciem rachunków w cyfrze przybliżonej uczyni około . . . . 19.000 „ razem . 59.108 zł. przeciętnie . 19.703 „ Strącone od wydatków dochody wynosiły: w roku 1886. kwotę . . . . 5.392 „ „ „ 1887. „ . . . . 11.597 „ „ „ 1888. „ około . . . . 7.500 „ Szupasowano w roku 1886. osób: . . 8.431 „ „ 1887. „ . . 7.086 „ „ 1888. „ . . 6.671 Z uwagi iż dochody z powodu spłacenia zaległości z lat dawnych zmniejszą się, bowiem już w roku 1888. wyniosą około 4.000 zł. mniej jak w roku 1887, preliminuje się na podstawie przeciętnej wynikłości wydatków 20.000 zł. jak na rok 1889. uchwalono.

Wydatki. **Fundusz krajowy.**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
XIII.		**Budowy wodne i melioracyjne.**			
		A. **Biuro melioracyjne.**			
	150	*a)* Inżynierowie:			
		płace 4 inżynierów po 1.500 zł. . . . 6.000 zł.			
		„ 2 „ „ 1.200 „ . . . 2.400 „			
		„ 1 „ „ 1.000 „ . . . 1.000 „			
		dodatki za plany dla 7 inżynierów po 300 zł. 2.100 „			
		dwa dodatki pięcioletnie dla 1 inżyniera po 150 zł. . . . . . . 300 „	11.800		
		b) Inżynierowie asystenci:			
		płace 2 inżyn.-asystentów po 1.000 zł. . . 2.000 zł.			
		„ 3 „ „ „ 800 „ . . 2.400 „			
		„ 4 „ „ „ 600 „ . . 2.400 „			
		dodatki za plany dla 9 inżynierów-asystentów po 200 zł. . . . . . . 1.800 „			
		dodatek osobisty dla 1 inżyn.-asystenta . 200 „			
		razem . . 8.800 zł.			
		Z tego wydatku pokrywają fundusze regulacyi Krzemienicy i Gniłej Lipy połowę poborów 2 aystentów w łącznej kwocie 1.300 zł. fundusze zaś regulacyi Łęgu, Trześniówki i Kisieliny 3 asystentów po 500 zł. . . . . . 1.500 „ 2.800 „			
		zostaje do pokrycia	6.000		
		c) Pomocnicy techniczni, płatni dziennie:			
		1 praktykant po 2 zł. dziennie . . . 730 zł.			
		1 pomocnik „ 2 „ „ . . . 730 „			
		1 „ „ 1 „ 50 ct. dziennie . . 548 „	2.008		
		d) Pomoc techniczna dla Ekspozytur:			
		w Krakowie 1 inżynier-asystent płaca 600 zł. dodatek . . . . . . 200 „ 800 zł.			
		w Tarnowie 1 inżynier-asystent płaca 600 zł. dodatek . . . . . . 200 „ 800 „			
		w Sanoku 1 pomocnik z płacą 2 zł. dziennie 730 „	2.330		
		Do przeniesienia .	22.138	—	—

Preliminarz na rok 1890.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
		Na rok 1889. uchwalono w tej rubryce . . . . . . 211.406 zł. „ „ 1890. preliminuje się . . . . 213.275 „ *więcej* zatem o . . 1.869 zł.
10.742	11.800	Jak na rok 1889.
6.200	5.100	Preliminuje się *więcej* o płacę (600 zł.) i dodatek (200 zł.) 1 inżyniera-asystenta, przyjętego z powodu objęcia kierownictwa technicznego robót regulacyjnych na Nowym Brniu, oraz zdjęć dla regulowania wód na Powiślu, w łącznej kwocie . . . . 800 zł. dalej ododatek osobisty . . . . 200 „ przyznany przyjętemu na inżyniera-asystenta inżynierowi cywilnemu p. Kajetanowi Strońskiemu, razem *więcej* o . . . 1.000 zł. *Od tego* odpada połowa powyższego dodatku osobistego, który pokrywa fundusz regulacyjny Krzemienicy w kwocie . . . 100 „ w ogóle tedy preliminuje się *więcej* o . . . . . . 900 zł.
1.686	1.643	Preliminuje się *więcej* o 365 zł. z powodu podwyższenia adjutum (z 1 zł. na 2 zł. dziennie) praktykantowi, przydzielonemu Ekspozyturze tarnowskiej.
—	2.330	Jak na rok 1889.
18.628	20.873	

Wydatki. | **Fundusz krajowy.**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne (Złote austryackie)	Nadzwyczajne (Złote austryackie)	Razem (Złote austryackie)
XIII.	150	Z przeniesienia .	22.138	—	—
		e) Utrzymanie Ekspozytur:			
		w Krakowie . . . . . . 300 zł.			
		w Tarnowie i Sanoku po 200 zł. . . 400 „	700		22.838
	151	Sprawienie, uzupełnienie i naprawa narzędzi, oraz zakupno potrzeb rysunkowych	500		500
	152	Na dozorców drenarskich:			
		a) dwóch dla Ekspozytury krakowskiej po 120 zł. 240 zł.			
		b) „ „ „ tarnowskiej „ 120 „ 240 „			
		c) „ „ „ sanockiej „ 120 „ 240 „	720		720
	153	Obserwacye ombrometryczne i wodoskazowe:			
		a) utrzymanie i lustracya stacyj	2.500		
		b) publikacya obserwacyj i wydawnictwo mapy izohystycznej	750		3.250
		B. **Wykonanie budowli wodnych.**			
	154	Zasiłki $33^1/_3$% na regulacyę rzek niespławnych w myśl uchwały Wys Sejmu z dnia 6. października 1882:			
		a) Na regulacyę Raby pod Dobczycami i Winiarami I-sza rata	3.000		
		b) Na regulacyę Raby pod Stanisławicami . . .	2.000		
		c) „ „ Dunajca między Gołkowicami a Nowym Sączem, III-cia rata	2.000		
		d) Na regulacyę Dunajca między Nowym Sączem a Marcinkowicami, I-sza rata	2.000		
		e) Na regulacyę Dunajca pod Wielogłowami i Kurowem, II-ga rata (ostatnia)	2.250		
		f) Na regulacyę Dunajca pod Gródkiem, I-sza rata . .	900		
		g) Na regulacyę Dunajca między Czchowem a Biskupicami, I-sza rata	2.500		
		h) Na regulacyę Dunajca od mostu pod Melsztynem do Wróblowic, II-ga rata	2.933		
		i) Na regulacyę Dunajca pod Wróblowicami (uzupełnienie $33^1/_3$%-wego zasiłku krajowego)	301		
		k) Na regulacyę Dunajca pod Błoniem i Łukanowicami, II-ga rata (ostatnia)	3.211		
		l) Na regulacyę Popradu pod Cyganowicami i Biegonicami I-sza rata	1.500		
		m) Na regulacyę Wisłoki pod Mokrzcem i Parkoszem .	2.800		
		n) „ „ „ między Przecławiem a Wolą mielecką, I-sza rata	2.000		
		o) Na regulacyę Sanu pod Krzemienną i Jabłonicą ruską, II-ga rata (ostatnia)	1.861		
		Do przeniesienia .	27.308 29.256	—	27.308

Preliminarz na rok 1890.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
18.628	20.873	
587	700	Jak na rok 1889.
1.091	500	
240	480	*Więcej* o 240 zł. z powodu potrzeby dodania dwóch dozorców melioracyjnych Ekspozyturze sanockiej.
1.494	2.500	*ad a)* Jak na rok 1889. *ad b)* Nowy ten wydatek wstawiony wskutek uchwały Wys. Sejmu z dnia 18. października 1888., uzasadniono w specyalnem sprawozdaniu melioracyjnem.
		Uzasadniono w specyalnem sprawozdaniu melioracyjnem.
22.040	25.053	

Wydatki.

Fundusz krajowy.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
XIII.	154	Z przeniesienia .	27.308 29.256	—	27.308
		p) Na regulacyę Sanu pod Siedliskami i Warą . .	700		
		r) „ „ „ „ Dynowem i Bachorzem, I-sza rata	1.666		
		s) „ „ „ „ Bartkówką	800		
		t) „ „ „ „ Bachorzem, II-ga rata (ostatnia)	1.081		
		u) „ „ „ „ Chodorówką	1.000		
		v) „ „ „ „ Bachorcem i Pawłokomą . .	2.850		
		w) „ „ „ „ Sielnicą	2.000		
		x) „ „ „ „ Chyrzyną	700		
		y) „ „ Wisłoka pod Wólką pod lasem . . .	800		
		z) Do dyspozycyi Wydziału krajowego	15.000		55.853
	155	Na popieranie przedsiębiorstw melioracyjnych, na zasadzie ustawy państwowej z dnia 30. czerwca 1884. Dz. ust. państ. Nr. 116.:			
		1. Na regulacyę Nowego Brnia, VI-ta rata . . .	18.235		
		2. „ „ Łęgu, V-ta rata	14.000		
		3. „ „ Kisieliny, V-ta rata	11.666		
		4. „ „ Wisłoka, V-ta rata (ostatnia) . . .	7.740		
		5. „ „ Trześniówki, IV-ta rata (ostatnia) . .	17.700		
		6. „ „ Krzemienicy- III-cia rata . . .	12.400		
		7. Na obwałowanie Wisły i Sanu w powiecie Tarnobrzeskim, II-ga rata	45.373		127.114
	156	Na przeprowadzenie zdjęć niwelacyjnych i studyów dla powiatów, spółek wodnych i gmin, w myśl uchwały Wys. Sejmu z dnia 27. września 1882.	3.000		3.000
		Suma rubryki XIII. .	213 275	—	213.275
XIV.		**Odsetki od pożyczek i umarzanie tychże.**			
	157	Umorzenie reszty pożyczki 27.000 zł. z pierwotnej sumy 66.000 zł., zaciągniętej z funduszu domestykalnego na budowę kulparkowską: *a)* IV. rata kapitału . . . 308 zł. 11 ct. *b)* $4^1/_2$% odsetki . . . 1 176 „ 89 „	1 485		
	158	Umorzenie pożyczki 40.400 zł., zaciągniętej w galic. Kasie oszczędności na budowę kulparkowską: *a)* XXII. i XXIII. rata kapitału . 798 zł. 62 ct. *b)* 5% odsetki . . . . 1.689 „ 82 „	2.488		
	159	Umorzenie pożyczki 10.000 zł. zaciągniętej przez Zgromadzenie Sióstr Miłosierdzia św. Wincentego à Paulo we Lwowie w galic. Kasie oszczędności: *a)* XVIII. i XIX. rata kapitału . 140 zł. 56 ct. *b)* 5% odsetki . . . . 449 „ 54 „ *c)* podatek dochodowy od odsetek . 78 „ 88 „	669		
		Do przeniesienia .	4.642	—	4.642

Preliminarz na rok 1890.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
22.040	25.053	
		Uzasadniono w specyalnem sprawozdaniu melioracyjnem.
12.032	35.695	
		W myśl obowiązujących ustaw krajowych.
98.494	147.658	
2.176	3 000	Jak na rok 1889.
134.742	211.406	Sumę wynikłości z roku 1887. podano o 3.000 zł. niższą od rzeczywistej (137.742 zł.) po wyłączeniu pozycyi nie odnoszącej się do niniejszego preliminarza (zasiłek dla spółki żeglugi parowej na Dniestrze).
		W rubryce XIV. uchwalono na rok 1889. . . . . . 506.266 zł. preliminuje się na rok 1890. . . . . . . 552.536 „ przeto *więcej* o . . 46.270 zł. a gdy uwzględni się dodatkowy kredyt udzielony uchwałą Wys. Sejmu z dnia 23. Stycznia 1889 r. na umorzenie pożyczki zaciągniętej od funduszu uposażenia kasy na pokrycie niedoboru funduszu krajowego z roku 1887. . . . . 41.167 „ właściwe podwyższenie tej rubryki przedstawia się w kwocie 5.103 zł.
1.680	1.485	Wedle planu umorzenia do LW. 43.216/1886. Z końcem roku 1890. pozostanie dług w kapitale 25.844 zł. 89 ct.
2.784	2.785	Wedle planu umorzenia do LW. 23.201/1879 z obliczeniem 5% odsetek bez podatku dochodowego od tychże, ponieważ w myśl uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 21. Stycznia 1887, pożyczka ta do LW. 19.211/1889. na hipoteczną przemienioną została. Z końcem roku 1890. pozostanie dług w kapitale 33.593 zł. 51 ct.
669	669	Preliminuje się wedle pierwotnego planu umorzenia do LW. 34.066/1881., ponieważ konwersya tej pożyczki nie mogła nastąpić, albowiem Wydział krajowy nie był w stanie udzielić hipotecznego zabezpieczenia obcej tej realności (LW. 35.095/1888.). Dług w kapitałe wynosić będzie z końcem roku 1890. sumę 8.954 zł. 98 ct.
5.133	4.939	

Wydatki. **Fundusz krajowy.**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne (Złote austryackie)	Nadzwyczajne (Złote austryackie)	Razem (Złote austryackie)
XIV.		Z przeniesienia .	4.642	—	4.642
	160	Opłata „funduszowi pożyczkowemu dla Spółek wodnych“ $4^1/_2\%$ odsetek od pożyczki 415.625 zł., zaciągniętej na spłatę długu „Bankowi dla krajów koronnych“ . . .	18.703		
	161	Umorzenie pożyczki 5.000 zł., zaciągniętej przez Zbór izraelicki w Krakowie w tamtejszej Kasie oszczędności: *a)* VIII. rata kapitału . . 164 zł. 04 ct. *b)* $5^1/_2\%$ odsetki . . . 216 „ 30 „ *c)* koszta stemplowe . . . 1 „ 25 „	382		
	162	Umorzenie $4^1/_2\%$ obligacyj pożyczki krajowej z roku 1883., wydanych w imiennej wartości 3,800.000 zł.: *a)* XIII. rata kapitału 24.800 zł. i XIV. rata 25.400 zł., razem . 50.200 zł. — ct. *b)* $4^1/_2\%$ odsetki (kupony) za I. półrocze 79.684 zł. i za II. półrocze 79.126 zł., razem . . 158.810 „ — „ *c)* 10% podatek dochodowy od kuponów . . . . 15.881 „ — „ *d)* należytość stemplowa od kuponów obligacyj podlegających tej opłacie . . . . 847 „ — „ *e)* druki, inseraty, porta i inne wydatki . . . . . 150 „ — „	225.888		
	163	Funduszowi szpitała św. Łazarza w Krakowie, oddziałowi chorych i położnic, jakoteż funduszowi podrzutków krakowskich, zwrot kapitałów 346.796 zł. 34 ct., użytych na budowę tegoż szpitala, a mianowicie: *a)* VIII. rata kapitału . . 4.879 zł. 78 ct. *b)* 5% odsetki . . . 15.928 „ — „	20.808		
		Do przeniesienia .	270.423	—	270.423

Preliminarz na rok 1890.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
5.133	4.939	
48.917	46.259	Celem umorzenia reszty dłużnego „Länderbankowi" kapitału 420.000 zł. z pierwotnej pożyczki 600.000 zł., (które to umorzenie nastąpiło do LW. 4.371/1889.) zaciągnięto od funduszu „pożyczki krajowej z roku 1889" pożyczkę w $4^1/_2$% obligacyach tegoż funduszu imien. wart. 437.500 zł. po kursie 95 za 100, t. j. 415.625 zł. za opłatą $4^1/_2$% odsetek rocznych w kwocie 18.703 zł. aż do czasu spłaty tego długu. (Patrz LW. 31.621/1889.). Cyfry podane w kolumnach „Wynikłości z roku 1887." i „Kwota uchwalona na rok 1889" tyczą się dawnego długu do Banku dla krajów koronnych.
379	381	Wedle pierwotnego planu umorzenia do LW. 25.755/1884. z powodu, iż konwersya nie przyszła do skutku. Dług w kapitale z końcem roku 1890. wynosić będzie 3.932 zł. 55 ct. Z kapitału 3,800.000 zł. pozostanie z końcem roku 1889. do spłaty 3,541 500 zł.; w roku 1890. przypada, wedle planu umorzenia do spłaty XIII. i XIV. rata kapitału, razem j. o. . . . . . . 50.200 „ pozostanie tedy z końcem roku 1890. w kapitale do umorzenia 3,491 300 zł
		Wedle planu umorzenia.
		W myśl §. 19. patentu z roku 1849. i rozporządzenia z dnia 28. Kwietnia 1859. przypadający 10% podatek dochodowy od kuponów wykazanych w sumie 158.810 zł. Należytość stemplową od kuponów, obliczoną w stosunku do pełnej pożyczki 3,800.000 zł., od obligacyj podlegających tej opłacie, a mianowicie: *a)* od pożyczki na dotacyę Banku krajowego w sumie . 780.600 zł. *b)* „ „ „ konwersyę długów . . . . 1,919.400 „ razem od sumy . . 2,700.000 zł. wstawia się za I. i II. półrocze 1890 r. w kwocie 847 zł.
217.764	226 100	ad *e)*. Wedle przypuszczalnej potrzeby, na podstawie wynikłości z lat 1886., 1887. i 1888.
20.808	20.808	Na podstawie planu umorzenia do LW. 64.651/1882. Z końcem roku 1890. pozostanie dług w kapitale 313.680 zł. 36 ct.
293.001	298.487	

Wydatki.

Fundusz krajowy.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczegolnienie	Zwyczajne (Złote austryackie)	Nadzwyczajne (Złote austryackie)	Razem (Złote austryackie)
XIV.		Z przeniesienia .	270.423	—	270.423
	164	Umorzenienie pożyczki 1,000.000 zł., zaciągniętej w roku 1884 na pokrycie niedoborów z lat 1882, 1883 i 1884, tudzież na uposażenie kasy krajowej: *a)* XI. rata kapitału 6.200 zł. i XII. rata 6.400 zł., razem . . . . 12.600 zł. *b)* $4^1/_2{}^0/_0$ odsetki kuponowe za I. półrocze 21.254 zł., za drugie półrocze 21.114 zł., razem . . . . 42.368 „ *c)* $10^0/_0$ podatek dochodowy od kuponów 4 237 „ *d)* należytość stemplowa od kuponów . 340 „ *e)* druki, inseraty, porta i inne kancelaryjne wydatki . . . . 60 „	59.605		
	165	Umorzenie pożyczki 22.500 zł., zaciągniętej w galicyjskiej Kasie oszczędności na budowę i urządzenie pralni w szpitalu lwowskim: *a)* XI. i XII. rata kapitału . . 1.204 zł. 26 ct. *b)* $5^0/_0$ odsetki . . . . 820 „ 74 „	2.025		
	166	Umorzenie pożyczki 70.000 zł., zaciągniętej w Banku krajowym na wybudowanie prawego skrzydła w szpitalu lwowskim: *a)* XI. i XII. rata kapitału . . 5.002 zł. 03 ct. *b)* $4^1/_2{}^0/_0$ odsetki . . . . 1.997 „ 97 „ *c)* $^1/_8{}^0/_0$ dodatek za administracyę 111 „ — „ *d)* należytość stemplowa od kwitów 25 „ — „	7.136		
	167	Umożenie pożyczki w sumie 200.000 zł. i 120.000 zł., względnie 354.800 zł., zaciągniętej w roku 1885. na pożyczki dla powodzian i na pożyczki dla miast budujących koszary, a mianowicie: *a)* X. rata kapitału 2.300 zł. i XI. rata 2.400 zł., razem . . . . 4 700 zł. *b)* $4^1/_2{}^0/_0$ odsetki kuponowe za I. półrocze 7.567 zł. i za II. półrocze 7.515 zł., razem . . . . . . 15.082 „ *c)* $10^0/_0$ podatek dochodowy od kuponów 1.508 „			
		Do przeniesienia . 21.290 zł.	339.189	—	339.189

Preliminarz na rok 1890

Wydatki.

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
293.001	298.487	
		Na umorzenie kapitału tej pożyczki w sumie . . . . . 1,000.000 zł. wylosuje się obligacyj po koniec roku 1889. za . . . 55.400 „ pozostanie w kapitale . . 944.600 zł. W roku 1890. przypada do umorzenia XI. i XII. rata, razem 12.600 „ pozostanie tedy z końcem roku 1890. do spłaty w kapitale . 932.000 zł.
		Wedle planu umorzenia.
		W myśl §. 19. patentu z roku 1849. i rozporządzenia z dnia 28. Kwietnia 1859. przypadający 10% podatek dochodowy od kuponów wykazanych w sumie 42 368 zł.
		Należytość stemplowa wedle skali II. obliczona po uwzględnieniu losowań, od kuponów przypadających do zrealizowania w roku 1890.
59.970	59.753	ad *e)* Wedle przypuszczalnej potrzeby, na podstawie wynikłości z lat 1886, 1887 i 1888.
2.204	2.185	Wedle planu umorzenia do LW. 28.039/1884. bez podatku dochodowego od odsetek, ponieważ w myśl uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 21 Stycznia 1887. pożyczka przemienioną została (do LW. 10.211/1889.) na hipoteczną. Z końcem r. 1890. dług w kapitale wyniesie 16.109 zł. 73 ct.
7.171	7.148	Wedle planu umorzenia. Z końcem roku 1890. dług w kapitale wynosić będzie 43.134 zł. 67 ct.
		Na umorzenie kapitału w sumie . . . . 354.800 zł. przypadło wedle planu amortyzacyjnego po koniec roku 1889. do umorzenia . . . . 18.500 „ pozostało w kapitale . . 336.300 zł W roku 1890. przypadnie rata X. i XI. do umorzenia . . 4.700 „ pozostanie tedy z końcem roku 1890. do spłaty w kapitale . 331.600 zł.
		Wedle planu umorzenia.
		W myśl §. 19. patentu z roku 1849. i rozporządzenia z dnia 28. Kwietnia 1859. 10% podatek dochodowy od kuponów wykazanych w sumie 15.082 zł.
362.346	367.573	

Wydatki. **Fundusz krajowy.**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
XIV		Z przeniesienia . 21.290 zł.	339 189	—	339.189
		d) należytość stemplowa od kuponów obligacyj podlegających tej opłacie 45 „			
		e) koszta kancelaryjne, inseraty, porta itd. 50 „	21 385		
	168	Na pokrycie niedoboru funduszu pożyczki krajowej z r. 1873.	49.258		
	169	Umorzenie pożyczki krajowej z r. 1888. zaciągniętej w sumie 443.800 zł., na uzupełnienie funduszu przeznaczonego na pożyczki dla miast budujących koszary dla wojska:			
		a) III. rata kapitału . 2.300 zł. i IV. rata „ . 2.400 „ 4.700 zł.			
		b) $4^1/_2\%$ odsetki kuponowe: za I. półrocze . 9.884 zł. „ II. „ . 9.832 „ 19.716 „			
		c) 10% podatek dochodowy od kuponów 1.972 „			
		d) druki, inseraty, porta i inne kancelaryjne wydatki . . . . 50 „	26.438		
	170	Umorzenie pożyczki w sumie 700.000 zł. zaciągniętej w r. 1889. na utworzenie nowego funduszu pożyczkowego dla Spółek wodnych:			
		a) II. rata kapitału . 3.600 zł. i III. rata „ . 3.700 „ 7.300 zł.			
		b) $4^1/_2\%$ odsetki kuponowe: za I. półrocze . 15.671 zł. „ II. „ . 15.590 „ 31.261 „			
		c) druki, inseraty, porta i inne kancelaryjne wydatki . . . . 50 „	38.611		
		Do przeniesienia .	474.881	—	474.881

Preliminarz na rok 1890.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
362.346	367.573	
		Należytość stemplową obliczono wedle skali II., z uwzględnieniem losowań, odobligacyj w imien. wart. 133.000 zł., emitowanych na zaciągnięcie częściowej pożyczki w sumie 120.000 zł. na budowę koszar. Natomiast pożyczka emitowana w sumie 221.800 zł. celem uzyskania sumy 200.000 zł. dla powodzian, wolną jest od należytości stemplewej.
21.286	21.338	ad *c)* na podstawie wynikłości z lat 1886., 1887. i 1888.
31.304	46 631	Wedle specyalnego preliminarza tej pożyczki (LW. 30.671/1889.).
		Na umorzenie kapitału pożyczki w sumie . . . . . . 443.800 zł. przypadło wedle planu amortyzacyjnego po koniec roku 1889. do umorzenia . . . . 4.500 „ pozostaje w kapitale . . 439.300 zł. W roku 1890. przypadnie do umorzenia III. i IV. rata razem j. o. 4.700 „ pozostanie tedy z końcem roku 1890 do spłaty w kapitale . 434.600 zł.
		Wedle planu umorzenia.
		W myśl §. 19. patentu z roku 1849. i rozporządzenia z dnia 28. Kwietnia 1859. 10% podatek dochodowy od kuponów wykazanych w sumie 19.716 zł. Od należytości stemplowej pożyczka ta została uwolnioną.
—	26.408	ad *d)* Wedle przypuszczalnej potrzeby.
		Na umorzenie kapitału pożyczki w sumie . . . . . . 700.000 zł. wylosuje się w roku 1889. wedle planu amortyzacyjnego . 3.500 „ pozostanie w kapitale . . 696.500 zł. W roku 1890. przypadnie rata II. i III. do umorzenia, razem (jak obok) . . . . 7.300 zł. pozostanie tedy z końcem roku 1890. do spłaty w kapitale . 689.200 zł.
		Wedle planu umorzenia. Od podatku dochodowego, tudzież od należytości stemplowej od kuponów pożyczka ta została uwolnioną.
—	42.904	ad *c)* Wedle przypuszczalnej potrzeby.
		Uwaga. Raty tej pożyczki wstawione zostały z powodu, iż c. k. Rząd zastrzegł sobie przyznanie jej bezpieczeństwa pupilarnego pod warunkiem, iż raty umorzenia uwzględnione będą w budżecie krajowym (LW. 24.174/1888). Gdy jednak w myśl uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 17. Stycznia 1888. umorzenie tej pożyczki nie może obciążać budżetu krajowego, lecz pokryte być winno ze zwrotów od Spółek, przeto równocześnie wstawia się w dochód funduszu krajowego rubr. XIII. poz. 53. odpowiednie pokrycie od funduszu pożyczkowego dla Spółek wodnych, analogicznie jak na rok 1889.
414.936	504.854	

Wydatki.

Fundusz krajowy.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
XIV.		Z przeniesienia .	474.881	—	474.881
	171	Umorzenie połowy kapitału 27.500 zł. i odsetek, od długu zaciągniętego w Banku krajowym na odbudowanie północnej części frontowego budynku w szpitalu tarnowskim: *a)* IV. i V. rata kapitału (połowa) 837 zł. 85½ ct. *b)* 4½% odsetki (połowa) . . 537 „ 14½ „ *c)* ⅛% dodatku na administracyę (połowa) . . . . 29 „ 84½ „ *d)* należytość stemplowa od kwitów (połowa) . . . . 5 „ — „	1.410		
	172	Umorzenie pożyczki pierwotnie 3.000 zł., ciężącej na rzecz galic. Kasy oszczędności na hipotece realności pod L. 70 I. Cz. we Lwowie, zakupionej przez fundusz krajowy na budowę domu dla c. k. Żandarmeryi: *a)* XVII. rata kapitału 101 zł. 50 ct. i XVIII. rata „ 104 „ 10 „ 205 zł. 60 ct. *b)* 5% odsetki: za I. półrocze . 39 zł. 50 ct. „ II. „ . 36 „ 90 „ 76 „ 40 „	282		
	173	Spłata pożyczki, zaciągniętej od zarodowego majątku krajowego funduszu szkolnego na pokrycie niedoboru tegoż funduszu z roku 1889., — w 4½% listach zastawnych gal. Towarzystwa kredytowego ziem. im. wart. 94.700 zł. i gotówką 33 zł. 74 ct. I. rata: *a)* w kapitale: *α)* w listach zastawnych j. w. im. wart. 9.200 zł., po kursie 98 zł. 55 ct. . . . . . 9.066 zł. 60 ct. *β)* w gotówce wyrównawczej j. w. 33 „ 74 „ *b)* w 4½% odsetkach . . . 4.263 „ 02 „	13.363		
		Do przeniesienia .	489.936	—	489.936

Preliminarz na rok 1890.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
414.936	504.854	
—	1.412	Wedle planu umorzenia do LW. 23.147/1888. Patrz wyjaśnienie do preliminarza funduszu krajowego na rok 1889. str. 61 do poz. 171. Dług w kapitale z końcem roku 1890. wyniesie 23.449 zł. 48 ct.
—	—	Zakupno dokonane z dniem 1. Kwietnia 1888. do LW. 11.448 i 15.076/1888. na podstawie uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 19. Grudnia 1887. Raty na rok 1890., z tytułu spłaty długu hipotecznego, ciężącego na tej realności, wstawiono wedle planu umorzenia do LW. 43.741/1888. Reszta długu tego w kapitale, zaciągniętego dawniej przez właścicieli realności, Karola i Annę Słońskich, wynosiła w roku 1888. w chwili zakupna, po opłacie 10 rat półrocznych . . . . 2.239 zł. 28 ct. W roku 1888. uiścił fundusz krajowy zaległe za rok 1887. raty (XI. i XII.), oraz bieżące za rok 1888. raty (XIII. i XIV.) w kapitale, razem . . . . 362 zł. 44 ct. W roku 1889. spłaci się ratę XV. i XVI. w kapitale . . . 195 „ 45 „ W roku 1890. przypadają preliminowe obok raty w kapitale XVII. i XVIII. . . . . . 205 „ 60 „ 763 „ 49 „ Z końcem tedy roku 1890. pozostanie dług w kapitale . 1.475 zł. 79 ct.
—	—	Wysoki Sejm uchwaliwszy w dniu 24. Stycznia 1889. powiększenie o 94.059 zł. w. a. wydatków funduszu szkolnego na rok 1889. na szkoły ludowe, powziął w dniu tymże uchwałę upoważniającą Wydział krajowy do zaciągnienia pożyczki odpowiedniej dla pokrycia tego wydatku. Wydział krajowy zaciągnął tę pożyczkę z majątku funduszu krajowego szkolnego i dla otrzymania gotówką 94.059 zł. w. a. pożyczył z majątku funduszu szkolnego krajowego 94.700 zł. w. a. w listach zastawnych Towarzystwa kredytowego ziemskiego, a 33 zł. 74 ct. gotówką. Pożyczkę tę zwróci fundusz krajowy funduszowi szkolnemu krajowemu w dziesięciu ratach rocznych listami zastawnymi Towarzystwa kredytowego ziemskiego i gotówką 33 zł. 74 ct. zaś opłacać ma od pożyczki $4^1/_2$% (LW. 14.760/1889.).
414.936	506.266	

Wydatki. Fundusz krajowy.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne (Złote austryackie)	Nadzwyczajne (Złote austryackie)	Razem (Złote austryackie)
XIV.		Z przeniesienia .	489.936	—	489.936
	174	Odsetki bierne od chwilowych pożyczek	19.000		
	175*a*	Spłata bezprocentowej pożyczki, zaciągniętej od funduszu uposażenia Kasy krajowej, na pokrycie niedoboru roku 1887.	41.167		
	175*b*	Umorzenie pożyczki w sumie 54.068 zł. zaciągnąć się mającej od funduszu domestykalnego na częściowe pokrycie niedoboru budżetu na rok 1890.	2.433		
		Suma rubryki XIV. .	552.536	—	552.536

Preliminarz na rok 1890. **Wydatki.**

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
414.936	506.226	
—	—	Uposażenie Kasy krajowej niedostateczną sumą 376.263 zł. w. a. nie wystarczało także w poprzednich latach na pokrycie wydatków ze skarbu krajowego w tych okresach każdego roku, w których dochody z dodatku krajowego bardzo szczupło wpływają; ale była jeszcze w poprzednich latach w kasie krajowej znaczna reszta kapitału z pożyczki krajowej z roku 1883., oraz corocznie w budżecie zamieszczane sumy na pożyczki miastom budującym koszary dla wojska, które przed ich wydaniem na pożyczki miastom, służyły chwilowo na zasilenie kasy krajowej. Obecnie zaś po wydaniu w roku 1888. reszty kapitału z pożyczki 1883. roku pochodzącego, dla pokrycia wydatków krajowych w roku 1888, gdyż budżet uchwalony przez Wysoki Sejm policzył tę resztę kapitału pożyczkowego w poczet dochodów 1888. roku, i po uchwale ustanawiającej oddzielny fundusz koszarowy, którego kapitał oprocentowany jest na dochód tegoż funduszu, — jedynie wspomniane uposażenie kasy krajowej służy dla pokrycia przewyżki wydatków bieżących nad dochody w tych okresach czasu, w których główny dochód, dodatek krajowy skąpo wpływa do kasy. A gdy to uposażenie kasy jest niedostateczne, trzeba w Banku krajowym lub od innych funduszów krajowych zaciągać pożyczki chwilowe, dochodzące niekiedy do 1,000.000 zł. w. a., spłacane dopiero po kilku miesiącach po wpływie dochodów z dodatku krajowego, a od tych pożyczek chwilowych opłacać należy procent. Wysokość preliminowanego wydatku uzasadnioną jest w wyjaśnieniu przy rubryce II. dochodów.
—	—	Na posiedzeniu w dniu 23. Stycznia 1889. roku Wysoki Sejm dając absolutoryum z zamknięcia rachunków funduszu krajowego za rok 1887., powziął uchwałę, mocą której „na pokrycie niedoboru roku 1887. w sprawdzonej wysokości 41.167 zł. w. a. udzielił Wydziałowi krajowemu kredyt dodatkowy na r. 1889. w tejże samej wysokości“. Jednak nie wskazał Wysoki Sejm źródła, z którego należało zaczerpnąć ten kredyt i pokryć wydatek. Pokryła więc ten wydatek kasa krajowa pożyczką bezprocentową z swojego uposażenia, a dla zwrócenia tej sumy Kasie krajowej zamieszcza się w budżecie na rok 1890. kwotę 41.167 zł. w. a.
—	—	Preliminuje się $4\frac{1}{2}\%$ od tej pożyczki. Patrz rubr. XIV. dochodów.
414.936	506.266	

Wydatki. **Fundusz krajowy.**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
XV.		**Na cele rolnictwa i górnictwa.**			
	175	Inżynier górnik przy Wydziale krajowym	2.160		
	176	Szkoła gospodarstwa lasowego we Lwowie	12.360		
	177	„ wyższa rolnicza w Dublanach	39.618		
	178	„ parobków . „ „	12.809		
	179	Folwark w Dublanach	15.309		
	180	Torfiarnia w „	2.000		
	181	Kurs gorzelnictwa w Dublanach	1.960		
	182	Szkoła średnia rolnicza w Czernichowie	39.955		
	183	Folwark w Czernichowie	8.207		
	184	Szkoła niższa rolnicza w Horodence	10.655		
	185	„ „ „ „ Jagielnicy	9.642		
	186	„ „ „ „ Kobiernicach	10.160		
	187	Krajowa szkoła ogrodnicza w Tarnowie	7.336		
	188	Szkoła weterynaryi we Lwowie: *a)* subwencya c. k. Rządowi . . 2.000 zł. — ct. *b)* asekuracya budynków (Szumanówka) . 41 „ — „ *c)* opłata Bankowi krajow. $4^1/_2$% pożyczki 12.400 zł., z pierwotnej 5% 16.000 zł., zaciągniętej swego czasu w gal. Kasie oszczęd. na realność Nr. $464^4/_4$ we Lwowie: *α)* III. i IV. rata kapitału . . 201 „ 43 „ *β)* $4^1/_2$% odsetki za I. i II. półrocze 542 „ 57 „ *γ)* dodatek na administracyę . 30 „ 15 „	2.815		
	189	Na 4 stypendya dla uczniów szkoły kucia we Lwowie .	300		
	—	Dla ucznia szkoły weterynaryi Kaźmierza Rutkowskiego .	—		
	190	Na wydanie atlasu geologicznego wraz z tekstem . .	1.000		
	191	Towarzystwo rolnicze we Lwowie	3.000		
	192	„ „ w Krakowie	3.000		
	193	„ tatrzańskie w Krakowie	400		
	194	Na badanie kraju celem zestawienia użytecznych kopalin i popularnego opisu ich występowania	1.000		
	195	Na chemiczno-technologiczne studya przeróbki nafty i wosku ziemnego	300		
	196	Subwencye praktycznym szkołom wiercenia i górnictwa naftowego	1.500		
	197	Na stacyę doświadczalną produktów naftowych . . .	900		
	198	Na zalesienie wydm piasczystych: *a)* w okręgu roboczym Niskim . . . . . *b)* „ „ „ Jarosławsko-Cieszanowskim . *e)* „ „ „ Jaworowsko-Mościskim . . *d)* „ „ „ Tarnobrzeskim	700 450 820 650		
		Do przeniesienia .	189.006	—	189.006

Preliminarz na rok 1890.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
		Na rok 1889. uchwalono w tej rubryce . . . . . . 214.573 zł. „ „ 1890. preliminuje się . . . . 231.148 „ zatem *więcej* o . . . 16.575 zł. a po uwzględnieniu dodatkowych kredytów uchwalonych dnia 24. i 26. Stycznia 1889., a mianowicie: dodatek osobisty dla nauczyciela Praźmowskiego 200 zł. i wsparcie dożywotnie Berty Au 300 zł., razem . . . . 500 „ właściwe podwyższenie kosztu tej rubryki wynosi . 16.075 zł.
1.980	2.160	Jak na rok 1889.
13.354	12.278	Na podstawie specyalnych preliminarzy tych szkół.
38.907	39.309	
10.707	12.719	
21.299	17.224	
7.728	5.000	Na wyrabianie torfu na potrzeby szkoły rolniczej oraz folwarku (około 6.000 ctn. metr.) preliminuje się 2.000 zł. LW. 27.4000/1889. (Obacz Rubr. VIII. poz. 38 doch.)
2.266	1.960	Na podstawie specyalnych preliminarzy tych szkół.
34.772	37.000	
12.117	7.277	
9.591	10.151	
8.619	8.100	
6.728	10.060	
1.000	6.780	
		Do poz. 185. *a)* *b)* Jak na rok 1889. „ „ „ *c)* Prelimininuje się wedle planu umorzenia do LW. 3.494/1889. raty przypadające w roku 1890 Bankowi krajowemu po dokonaniu konwersyi tej pożyczki na $4^1/_2{}^0/_0$. Takowa spłacalną jest w 61 ratach półrocznych od 30. Czerwca 1889. Z końcem roku 1890 dług w kapitale wynosić będzie 12.006 zł. 10 ct.
3.111	2.785	
—	250	Na rok 1889. uchwalono 5 stypendyów po 50 zł.; ponieważ jednak stypendyum nie wystarczało na utrzymanie ucznia na przeciąg 6 miesięcznego kursu we Lwowie, w skutek czego żaden kandydat nie zgłosił się na I. knrs w roku 1889., przeto w porozumieniu z dyrekcyą c. k. szkoły weterynaryi, preliminuje się na rok 1890. 4 stypendya w podwyższonej kwocie po 75 zł.
260	50	Nie preliminuje się jako zasiłku jednorazowo uchwalonego na rok 1889.
923	1.000	
3.000	3.000	Jak na rok 1889.
3.000	3.000	
400	400	
—	1.000	
150	500	Preliminuje się wedle potrzeby.
—	1.500	Jak na rok 1889.
—	900	
2.850	700	Wedle uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 23. Stycznia 1887. przypadają zasiłki w tych kwotach ad *a)* aż po rok 1893 (włącznie), ad *b)*, *c)*, *d)* aż po rok 1890. (włącznie).
	450	
	820	
	650	
182.762	187.023	

Wydatki. **Fundusz krajowy**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
XV.		Z przeniesienia . .	189.006	—	189.006
	199	Stypendya dla dwóch uczniów, którzy ukończyli wyższą szkołę rolniczą w Dublanach, na kształcenie się na nauczycieli szkół średnich	1.600		
	200	Na zasiłki dla ubogich uczniów wyższej szkoły rolniczej w Dublanach, do dyspozycyi Wydziału krajowego . .	200		
	201	Stypendya: *a)* dla uczniów krajowej szkoły leśnictwa we Lwowie . . . . 1.500 zł. *b)* dla uczniów tej szkoły, którzy przepisany egzamin główny z dobrym postępem złożyli, na praktykę leśniczą . . . 800 „	2.300		
	202	Stypendya dla górników i uczniów praktycznych szkół wiertniczych i akademij górniczych	2.000		
	203	Na podręczniki dla średnich szkół rolniczych . . .	1.000		
	204	Dla kółek rolniczych	2.000		
	205	Na koszta strzeżenia granic kraju w czasie zarazy na bydło i zamknięcia miejsc zarazy za pomocą wojska i żandarmeryi	1.000		
	206	Na założenie składów zbożowych we Lwowie i Krakowie; umorzenie pożyczki 400.000 zł. zaciągniętej w Towarzystwie wzajemnych ubezpieczeń w Krakowie: *a)* III. rata kapitału . 4.546 zł. — ct. IV. „ „ . 4.650 „ 64 „ 9.196 zł. 64 ct. *b)* $4^1/_2\%$ odsetki z góry: za I. półrocze . 8.700 zł. — ct. „ II. „ . 8.595 „ 36 „ 17.295 „ 36 „	26.492		
	207	Krakowskiemu Towarzystwu gospodarskiemu na wydawnictwo „Tygodnika rolniczego"	500		
	208	Na zaprowadzenie nauczycieli wędrownych rolnictwa dla włościan	2.250		
	—	Szkoła ogrodnicza we Lwowie	—		
	—	Galic. Towarzystwo pszczelniczo-ogrodnicze we Lwowie .	—		
	209	Auowa Berta, wdowa po profesorze szkoły rolniczej w Dublanach	300		
	—	Kruszyńska Eugenia, wdowa po profesorze szkoły rolniczej w Czernichowie	—		
	210	Na założenie stacyi doświadczalnej mechaniczno technologicznej przy c. k. Szkole politechnicznej we Lwowie, I. rata .	—	2.500	
		Suma rubryki XV. . .	228.648	2.500	231.148

Preliminarz na rok 1890.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
182.762	187.023	
1.600	1.600	Jak na rok 1889.
500	200	
1.500	1.500	Preliminuje się 800 zł. *więcej* dla abiturientów, celem dopełnienia praktycznego wykształcenia tychże.
1.430	2.000	Jak na rok 1889.
515	—	W uznaniu koniecznej potrzeby takich podręczników wstawia się na ten cel na rok 1890. dotacye w wysokości 1.000 zł. (LW. 14.255/1889).
1.500	3.000	Wedle uznanej potrzeby (LW. 16.845/1889).
—	1.000	Jak corocznie.
—	15.000	*Do poz. 206.* Wysoki Sejm uchwałą z dnia 20. Stycznia 1888. przeznaczył na założenie wymienionych składów po 21.000 zł. rocznie, najdalej do końca roku 1912. Gdy jednak zaciągniętą została w roku 1889. na ten cel pożyczka, w myśl uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 16. Października 1888., spłacalna w 50 ratach półrocznych od 1. Stycznia 1889., za opłatą $4^1/_2\%$ odsetek z góry, — przeto na podstawie planu umorzenia do LW. 8.802/1889. wstawia się przypadające w r. 1890. raty amortyzacyjne. Dług z końcem roku 1890. w kapitale wyniesie 382.015 zł. 91 ct.
—	300	W uwzględnieniu chwalebnych usiłowań redakcyi „Tygodnika rolniczego“, preliminuje się na rok 1890. o 200 zł. *więcej* od uchwalonego na rok 1889. zasiłku.
—	2.250	Uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 5. października 1888. przeznaczono na zaprowadzenie nauczycieli wędrownych na lat 6. do roku 1894. włącznie po 2.000 zł., jednorazowo zaś na rok 1889. 250 zł. na zakupno przedmiotów demonstracyjnych; ponieważ od roku 1890. ustanowiony być ma osobny nauczyciel gospodarstwa mlecznego, preliminuje się na zakupno odnośnych środków demonstracyjnych 250 zł.
—	200	Datki jednorazowe uchwalone na rok 1889.
—	100	
—	300	W myśl uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 24. Stycznia 1889., którą wymienionej wdowie przyznano dożywotnie roczne zaopatrzenie 300 zł. od 1. Stycznia 1889.
—	100	Datek jednorazowy, uchwalony na rok 1889.
—	—	W myśl uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 24. Stycznia 1889. Kwota ta wówczas tylko zostanie zużytą, jeśli c. k. Rząd przyczyni się do urządzenia tej stacyi w myśl warunków, zwyż powołaną uchwałę Wysokiego Sejmu objętych (LW. 35.442/1889).
189.807	214.573	Sumę wynikłości z roku 1887. podano *niższą* o 49.693 zł. od rzeczywistej (239.500 zł.) po wyłączeniu pozycyj nie mających żadnej styczności z niniejszym preliminarzem.

Wydatki. | Fundusz krajowy.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
XVI.		**Na cele przemysłu.**			
		I. Szkoły przemysłowe uzupełniające.			
		(Szkoły wieczorne dla terminatorów.)			
	211	W Brzeżanach	336	—	336
	212	„ Drohobyczu	363	—	363
	213	„ Jarosławiu	600	—	600
	214	„ Kołomyi	500	—	500
	215	„ Krakowie (cztery szkoły)	1.600	—	1.600
	216	„ Lwowie (izraelicka im. Marka Bernsteina) . . .	395	—	395
	217	„ Nowym Sączu	595	—	595
	218	„ Przemyślu	594	—	594
	219	„ Rzeszowie	570	—	570
	220	„ Stanisławowie	590	—	590
	221	„ Tarnowie	595	—	595
		(Nowe szkoły zorganizowane w roku 1889.)			
	222	W Bochni	400	—	400
	223	„ Gorlicach	137	—	137
	224	„ Sanoku	300	—	300
	225	„ Starym Sączu	400	—	400
	226	„ Wadowicach	160	—	160
	227	„ Żółkwi	400	—	400
	228	Na szkoły przemysłowe uzupełniające, które wejść mają w życie w roku 1890. (w Gródku, Jaśle, Samborze, Śniatynie, Wieliczce)	2.100	—	2.100
			10.635	—	10.635
		II. Szkoły przemysłowe fachowe, połączone z warsztatami wzorowymi.			
		A. Dla wyrobów z drzewa i łoziny.			
	229	Krajowa szkoła kołodziejstwa i bednarstwa w połączeniu z kuźnią do kucia wozów w Kamionce Strumiłowej .	3.372	450	3.822
	230	Krajowy warsztat wzorowy dla stolarstwa i wyrobu zabawek drewnianych w Żywcu	1.450	—	1.450
	231	Szkoła koszykarska w Jarosławiu	1.000	250	1.250
	232	„ „ „ Jaśle	300	—	300
	233	Szkoła i warsztat wzorowy stolarstwa i tokarstwa w Stanisławowie	800	—	800
	234	Warsztat wzorowy kołodziejski z kuźnią do kucia wozów w Toustem	1.320	—	1.320
	235	Warsztat wzorowy kołodziejski w Grybowie . . .	600	800	1.400
	236	„ „ stolarski i tokarski w Myślenicach . .	300	500	800
			9.142	2.000	11.142
		Do przeniesienia .	19.777	2.000	21.777

Preliminarz na rok 1890.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
		Na rok 1889. uchwalono w tej rubryce . . . . 98 232 zł. " " 1890. preliminuje się na podstawie przedłożonego przez Komisyę krajową dla spraw przemysłu preliminarza (LW. 33.389/1889) sumę . . . . 110 951 " *więcej* zatem o . . . 12.719 zł. z wymienionych poniżej powodów.
500	385	
514	435	
620	632	
530	682	
1 506	1.500	Suma 10.635 zł., preliminowana ze Skarbu krajowego na zasiłki dla utrzymania w roku 1890. dwudziestu szkół przemysłowych uzupełniających, które już obecnie istnieją, oraz dla utrzymania takichże szkół, powstać mających w roku 1890., *większą* jest tylko o 822 zł. od kwoty (9.813 zł.), wyznaczonej ze Skarbu krajowego budżetem na rok 1889. na zasiłki dla utrzymania czternastu szkół przemysłowych uzupełniających. Istotnie przeto preliminowano na rok 1890. przecięciowo mniejszy zasiłek na utrzymanie każdej szkoły. Jest to możebnem w skutek przyjęcia zasady, iż c. k. Rząd ze Skarbu Państwa wyznacza takąż kwotę na utrzymanie każdej szkoły przemysłowej uzupełniającej, jaką na ten cel wyznaczył kraj, oraz z powodu, że miasta i rady powiatowe przyczyniają się obecnie nieco większymi zasiłkami do utrzymania rzeczonych szkół. (Patrz szczegółowe preliminarze uzupełniających szkół przemysłowych, zamieszczone w sprawozdaniu krajowej Komisyi dla spraw przemysłowych).
512	395	
510	595	
600	594	
625	595	
529	682	
500	818	
—	—	
—	—	
—	—	
—	—	
—	—	
—	—	
500	2.500	W następstwie uchwał Wysokiego Sejmu z dnia 11. stycznia 1888.
7 446	9.813	
3.756	3.792	Szczegółowe uzasadnienie wszystkich pozycyj dochodów i wydatków na rok 1890 szkół krajowych fachowo-przemysłowych i krajowych warsztatów wzorowych podano w szczegółowych preliminarzach tychże krajowych szkół i warsztatów na rok 1890. (Patrz alegat III do XVI. rubryki wydatków).
1.074	1.450	Jak na rok 1889.
1.054	1.600	*Mniej* o 350 zł. } niż na rok 1889., z powodu spodziewanego zwiększenia się wła-
326	350	*Mniej* o 50 zł. } snych dochodów obudwu zakładów ze sprzedaży wyrobów.
973	800	Jak na rok 1889.
941	1.320	
—	—	*Nowe zakłady.* Preliminuje się jednorazowo 800 i 500 zł. jako nadzwyczajne wydatki na sprawienie inwentarzy, a 600 zł. i 300 zł. na płace dla fachowych instruktorów, mianowicie dla warsztatu w Grybowie na cały rok, dla warsztatu zaś w Myślenicach na pół roku.
—	—	
8.124	9.312	Sumę działu II. A. uchwaloną na rok 1889. w wysokości 10.112 zł. wykazano *mniejszą* o 800 zł., ponieważ zasiłek na kurs wakacyjny nauki biegłości ręcz-
15.570	19.125	

Wydatki. **Fundusz krajowy.**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
XVI.		Z przeniesienia .	19.777	2.000	21.777
		B. Dla wyrobów garncarskich.			
	237	Krajowa szkoła garncarstwa w Kołomyi	2.550	—	2.550
	238	Krajowy warsztat wzorowy garncarski w Porębie . .	1.800	600	2.400
	239	„ „ „ „ w Toustem . .	900	—	900
			5.250	600	5.850
		C. Dla wyrobów tkackich.			
	240	Krajowa szkoła tkacka i warsztat wzorowy w Krośnie . .	2.720	1.200	3.920
	241	Krajowy warsztat wzorowy tkacki w Wilamowicach . .	800	—	800
	242	„ „ „ „ „ Błażowej . . .	1.100	—	1.100
	243	„ „ „ „ „ Korczynie . . .	970	—	970
	244	„ „ „ „ „ Kossowie . . .	960	—	960
	245	Warsztat wzorowy tkacki (subwencyonowany) w Glinianach	600	300	900
		Nowe zakłady, które w roku 1890 wejdą w życie:			
	246	Warsztat wzorowy w Borszczowie	300	925	1.225
	247	„ „ „ Grzymałowie	300	925	1.225
	248	„ „ „ Rychwałdzie	300	925	1.225
	—	„ „ „ Horodence	—	—	—
	—	„ „ „ Łańcucie	—	—	—
	249	Na sprawienie zapasu wzorów opartych na swojskich motywach i patronów do tkanin wzorzystych, dla wszystkich warsztatów wzorowych w kraju	300	—	300
			8.350	4.275	12.625
		D. Dla wyrobów koronkarskich.			
	250	Krajowa szkoła koronkarska w Muszynie	910	—	910
	251	„ „ „ „ Zakopanem	2.200	—	2.200
	252	Szkoła koronkarska (subwencyonowana) w Kańczudze . .	1.163	—	1.163
			4.273	—	4.273
		Do przeniesienia .	37.650	6.875	44.525

Preliminarz na rok 1890.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
15.570	19.125	nej dla nauczycieli szkół ludowych w Sokalu, przeniesiono do działu III. tej rubryki. Z tegoż samego powodu wykazano sumę wynikłości z roku 1887. o 1.000 zł. *mniejszą* od rzeczywistej (9.124 zł.) (Patrz Dział III. str. 76 poz. 261.) Szczegółowe uzasadnienie wszystkich pozycyj dochodów i wydatków na rok 1890. szkół fachowo-przemysłowych i warsztatów wzorowych, subwencyonowanych tylko ze skarbu krajowego, przytoczono w szczegółowych preliminarzach tychże szkół i warsztatów na rok 1890., zamieszczonych w sprawozdaniu Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych.
2.499	2.550	Jak na rok 1889., ponieważ zarząd tej szkoły do chwili zestawienia niniejszego preliminarza nie przedłożył szczegółowego preliminarza na rok 1890.
1.073	2.400	Jak na rok 1889.
927	900	
4.499	5.850	
1.079	2.672	Preliminuje się *więcej* o kwotę 1.248 zł. jak na rok 1889., z której 1.200 zł. przypada na wydatek *nadzwyczajny* na sprawienie większej liczby krosien z maszynami Jacquarda do deseniowania tkanin i na sprzęty do sali rysunkowej.
350	775	
843	1.220	*Mniej* o 120 zł. jak na rok 1889., gdyż odpadła potrzeba utrzymywania stróża. (Patrz preliminarz szczegółowy tej szkoły).
1.167	970	Jak na rok 1889.
987	960	
—	—	Patrz preliminarz szczegółowy. W roku 1889. przyznano na utrzymanie tego warsztatu 300 zł. z rubr. XVI. Dział III. poz. 244.
—	—	Na podstawie wniosków krajowej Komisyi dla spraw przemysłowych.
—	—	
—	—	
—	500	Nie preliminuje się na rok 1890. żadnych zasiłków dla projektowanych tych warsztatów, gdyż układy od lat kilku względem ich założenia nie doprowadzają do skutku. Gdyby strony interesowane uczyniły zadość warunkom, od których Wydział krajowy czyni zawisłem wprowadzenie w życie wzorowych warsztatów tkackich w Horodence i w Łańcucie, możnaby dać zasiłki tym zakładom z kwoty 2.500 zł., preliminowanej poniżej (patrz: Dział III. poz. 265) na zakładanie nowych szkół fachowo-przemysłowych i warsztatów wzorowych. Z tej także kwoty dać będzie można zasiłek warsztatowi wzorowemu tkackiemu w Rabce, w powiecie Myślenickim, o którego założenie toczą się rokowania.
—	925	
—	300	Jak na rok 1889.
4.426	8.322	
423	1.100	*Mniej* o 190 zł. jak na rok 1889. z powodu, iż wydatek na utrzymanie budynku będzie mniejszy. (Patrz szczegółowy preliminarz tej szkoły).
2.285	2.200	Jak na rok 1889.
1.100	1.163	
3.808	4.463	
28.303	37.760	

Wydatki. Fundusz krajowy.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
XVI.		Z przeniesienia .	37.650	6.875	44.525
		E. Subwencyonowane zakłady pracy kobiet.			
	253	Szkoła wydziałowa im. św. Scholastyki w Krakowie . .	500	—	500
	254	„ robót utrzymywana przez „Towarzystwo pracy kobiet“ we Lwowie	500	200	700
	255	Szkoła specyalna robót kobiecych u PP. Benedyktynek w Przemyślu	300	200	500
			1.300	400	1.700
		F. Szkoły fachowe rządowe, subwencyonowane ze Skarbu krajowego.			
	256	C. k. szkoła fachowa dla wyrobów z drzewa w Zakopanem .	1.500	—	1.500
	257	C. k. zawodowa szkoła ślusarska w Świątnikach górnych .	900	500	1.400
			2.400	500	2.900
		III. Wydatki ogólne ne cele szkolne przemysłowe.			
	258	Krajowa keramiczna stacya doświadczalna przy c. k. szkole politechnicznej we Lwowie	3.266	—	3.266
	259	Muzeum przemysłowe w Krakowie	2.000	—	2.000
	260	„ „ we Lwowie	2.000	—	2.000
	261	Na kurs wakacyjny nauki biegłości ręcznej *(slöjd)*, który odbyć się ma dla nauczycieli szkół ludowych w Sokalu .	800	—	800
	262	Na takiż sam kurs nauki w Krakowie	800	—	800
	263	Na wydawnictwo wzorów rysunkowych, dalsza rata . .	1.500	—	1.500
	264	Stypendya przemysłowe:			
		a) Na zasiłki dla kandydatów kształcących się na nauczycieli szkół przemysłowych uzupełniających . . .	—	2.000	8 000
		b) Na inne stypendya przemysłowe	6.000	—	
	265	Na nowe warsztaty wzorowe powstać mogące w ciągu roku 1890.	—	2.500	2.500
			16.366	4.500	20.866
		IV. Koszta administracyi.			
	266	Prenumerata czasopism i zakupno dzieł fachowych dla biura Komisyi	200	—	200
		Do przeniesienia .	200 57.716	— 12.275	200 69.991

Preliminarz na rok 1890.

Wydatki.

Wy-nikłość z roku 1887.	Kwota uchwa-lona na r. 1889.	Wyjaśnienia
28.303	37.760	
539	500	Jak na rok 1889. Zakład ten istnieje przy szkole wydziałowej miejskiej w Krakowie.
339	500	Preliminuje się 200 zł. jednorazowo jako *nadzwyczajny* wydatek na niezbędne odnowienie zużytych sprzętów szkolnych i na środki naukowe.
—	500	Jak na rok 1889.; nadzwyczajny wydatek 200 zł. jednorazowo na środki naukowe.
878	1.500	
1.378	1.500	Jak na rok 1889.
4.000	900	Preliminuje się *więcej* jak na rok 1889. o 500 zł. na zasiłki dla uczących się w szkole majstrów.
5.378	2.400	
5.691	2.872	*Więcej* o 394 zł. jak na rok 1889. Powód objaśniony w szczegółowym preliminarzu zakładu.
2.000	2.000	Jak na rok 1889.
2.000	2.000	
1.000	800	
—	—	Na podstawie wniesionej petycyi.
1.987	1.500	Jak na rok 1889.
5.000	6.000	Preliminuje się o 2.000 zł. w wydatkach nadzwyczajnych *więcej* jak na rok 1889. Stypendya te przeznaczone są dla nauczycieli szkół ludowych i średnich, którzy kształcąc się na nauczycieli szkół przemysłowych uzupełniających, wysyłani są przez c. k. Radę szkolną krajową na pięciomiesięczny kurs metody nauczania rysunków, urządzany z polecenia c. k. Ministerstwa oświaty przy c. k. wyższej szkole przemysłowej w Krakowie.
—	—	Nowa pozycya, spowodowana potrzebą założenia kilku fachowych szkół rękodzielniczych.
17.678	15.172	Sumę działu III. uchwaloną na rok 1889. w wysokości 14.372 zł. wykazano *większą* o 800 zł. z powodu przeniesienia doń z działu II. A. tej rubryki zasiłku na kurs wakacyjny nauki biegłości ręcznej dla nauczycieli szkół ludowych (patrz powyżej poz. 261). Z tegoż samego powodu wstawiono w tym dziale w wynikłości z rokn 1887. kwotę 1.000 zł. z powyższego tytułu.
—	200	Jak na rok 1889.
—	200	
52.237	56.832	

Wydatki. Fundusz krajowy.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
XVI.		Z przeniesienia .	57.716 200	12.275	69.991 200
	267	Biuro Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych: *a)* koszta podróży i dyety . . . . 1.400 zł. *b)* płaca sekretarza . . . . . . 1.000 „ *c)* „ pomocnika biurowego . . . 360 „	2.760	—	2.760
			2.960		2.960
		V. Zasiłki i pożyczki na cele przemysłowe.			
	268	Na zasiłki bezzwrotne na cele przemysłowe . . .	7.000	—	7.000
	269	Dotacya krajowego funduszu przemysłowego (IV-ta rata) .	30.000	—	30.000
			37.000	—	37.000
		VI. Szkoły handlowe.			
	270	Szkoła handlowa w Krakowie . , ...	1.000	—	1.000
	—	Zasiłki uchwalone na rok 1889. dla rozmaitych stowarzyszeń rękodzielniczych	—	—	—
		Suma rubryki XVI. .	98 676	12.275	110.951
XVII.		**Rozmaite wydatki.**			
	271	Do rozporządzalności Wydziału krajowego	30.000		
	272	Dla księży unitów chełmskich	1.500		
	—	Subwencya dla kolei drugorzędnej szerokotorowej ze Lwowa na Żółkiew do Rawy	—		
	273	Korosteńskiej Felicyi, b. nauczycielce szkoły u p. Klarysek w Starym Sączu, stały dar roczny z łaski . . .	80		
	274	Córce ś. p. Jana Lama na ukończenie edukacyi (ostatnia rata)	500		
	275	Na fundacyę wieczystą imienia Jego Cesarsko Królewskiej Apostolskiej Mości Cesarza Franciszka Józefa I, corocznie	12.000		
	—	Zasiłki i dary jednorazowo na rok 1889. uchwalone . .	—		
		Suma rubryki XVII. .	44.080	—	44.080

Preliminarz na rok 1890.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
52.237	56.832 200	
1.557	2.400	Preliminuje się *więcej* o 360 zł. jak na rok 1889., z powodu potrzeby dodania sekretarzowi dyetaryusza manipulacyjnego.
1.557	2.600	
7.000	7.000	Jak na rok 1889.
30.000	30.000	
37.000	37.000	
1.000	1.000	Jak na rok 1889.
—	800	Nie preliminuje się, jako jednorazowo przyznane na rok 1889.
91.794	98.232	Sumę wynikłości z roku 1887. podano o 750 zł. *niższą* od rzeczywistej (92.543 zł. 75 ct.), po wyłączeniu zasiłku, wypłaconego warsztatowi wzorowemu powroźniczemu w Radymnie, który nie dotyczy niniejszego preliminarza.
		Na rok 1889. uchwalono w XVI. rubryce . . . . . . 94.394 zł. „ „ 1890. preliminuje się . . . . 44.080 „ a zatem *mniej* o . . . 50.314 zł. Uwzględniając jednak dodatkowe kredyta uchwalone przez Wysoki Sejm dnia 16. i 24. Stycznia 1889. na datki dla pogorzelców i innych osób w kwocie . . . . 1.338 „ właściwe zmniejszenie kosztu tej rubryki wynosi . . . 51.652 zł. z powodów jak następują:
30.000	30.000	Na podstawie §. 9. instrukcyi dla Wydziału krajowego, jak corocznie.
1.500	1.500	Jak na rok 1889.
—	33.332	Nie preliminuje się, ponieważ ostatnią już ratę (III-cią) z ogólnej sumy 100.000 zł. wstawiono do budżetu roku 1889.
75	80	W myśl uchwały Wys. Sejmu z dnia 22. stycznia 1887.
500	500	W myśl uchwały Wys. Sejmu z dnia 18. października 1888. „na ukończenie seminaryum żeńskiego we Lwowie“, a zatem do włącznie roku 1890. (Patrz sprawozdanie Komisyi budżetowej z dnia 13. października 1888).
—	12.000	W myśl uchwały Wys. Sejmu z dnia 17. stycznia 1888. „po wieczne czasy corocznie po 12.000 zł.“
16.313	16.982	Odpadają na rok 1890. jako jednorazowo uchwalone.
48.388	94.394	Sumę wynikłości z roku 1887. podano niższą od rzeczywistej (203.403 zł.) po wyłączeniu pozycyj specyalnych, nie mających styczności z niniejszym preliminarzem, mianowicie zaś po wyłączeniu kosztów przyjęcia Jego o. k. Wysokości Następcy tronu (35.015 zł.) i pożyczki bezprocentowej na budowę koszar (120.000 zł.).

CZĘŚĆ II.

DOCHODY.

Dochody. **Fundusz krajowy.**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
I.	1	**Pozostałość z rachunków z lat ubiegłych . . .**	—	—	—
II.		**Odsetki od pieniędzy chwilowo lokowanych.**			
	2	Z kapitałów uposażenia kasy krajowej w sumie 376.263 zł.	5.500	—	5.500
III.		**Dochody z dróg krajowych.**			
	3	Myta na drogach krajowych	206.000		
	4	Odsetki zwłoki i kary konwencyonalne	760		
	5	Grzywny za przestępstwa drogowe	230		
		Do przeniesienia . .	206.990	—	—

Preliminarz na rok 1890.

Dochody.

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
37.000	—	Nic się nie preliminuje, ponieważ z danych, jakie w chwili sporządzania niniejszego preliminarza były wiadome, nie można było spodziewać się żadnej nadwyżki dochodów.
7.799	3.000	Dawniej wstawiano w tę rubrykę *netto* dochód z procentów od pieniędzy chwilowo lokowanych, pokrywając z niej odsetki bierne od pożyczek w ciągu roku chwilowo zaciąganych na potrzeby kasy krajowej. Obecnie zmienił się stan rzeczy. Funduszowi krajowemu ubyły dawniejsze fundusze dyspozycyjne, od których procenta wpływały do funduszu krajowego, jak zapasy pożyczki krajowej z roku 1883. (wcielonej do funduszu krajowego) i kapitały dyspozycyjne na budowę koszar i cele przemysłowe (wyłączone na rzecz właściwych funduszów samoistnych. Pozostał tedy tylko fundusz uposażenia Kasy krajowej i chwilowe kapitały dyspozycyjne ze sporadycznych nadwyżek dochodów funduszu krajowego. W skutek znacznego obniżenia się dochodów z odsetek *czynnych*, zabraknie pokrycia do umorzenia odsetek *biernych* od pożyczek chwilowo zaciąganych na potrzeby Kasy krajowej. Niema się podstawy do ujęcia w cyfry wysokości kapitałów, które w ciągu roku 1890. będą mogły być lokowane; jedyną normę w przybliżeniu dać mogą rzeczywiste z roku 1888. wynikłości odsetek czynnych (5.576 zł.) i biernych (18 965 zł.). Na tej zasadzie tedy w rubrykę II. dochodów wstawia się na rok 1890. odsetki czynne *brutto* w zaokrągleniu 5.500 zł., natomiast zaś w dział wydatków wstawia się *brutto* odsetki bierne w zaokrągleniu 19.000 zł. (Patrz rubrykę XIV. poz. 174 wydatków).
216.858	206.000	Według zamknięć rachunkowych wynosiły dochody mytnicze: w roku 1885. kwotę . . . . 229.951 zł. 01 ct. „ „ 1886. „ . . . . 218.019 „ 27 „ „ „ 1887. „ . . . . 216.857 „ 78 „ Razem . . 664 828 zł. 06 ct. to jest przeciętnie na jeden rok 221.609 zł. 35 ct. Cyfry tej nie można jednakowoż brać za podstawę do preliminarza z powodu, że dochody zmniejszają się z każdym rokiem, nadto od dnia 1. Stycznia 1889. przypada do wydzierzawienia 23 stacyj mytniczych a rezultat może być wiadomym dopiero przy końcu bieżącego roku, z którego powodu preliminuje się kwota uchwalona przez Wysoki Sejm na rok 1889.
480	840	Dochody wynosiły w roku 1885. kwotę . . . . 1.152 zł. 37 ct. „ „ „ „ 1886. „ . . . . 656 „ 63 „ „ „ „ „ 1887. „ . . . . 479 „ 65 „ Razem . . 2.288 zł. 65 ct. to jest przeciętnie na jeden rok 762 zł. 88 ct. preliminuje się w zaokrągleniu 760 zł.
202	240	Dochody wynosiły w roku 1885. kwotę . . . . 343 zł. 03 ct. „ „ „ „ 1886. „ . . . . 157 „ 75 „ „ „ „ „ 1887. „ . . . . 202 „ 38 „ Razem . . 703 zł. 16 ct. to jest przeciętnie na jeden rok 234 zł. 38 ct. w zaokrągleniu 230 zł.
217.540	207.080	

Dochody. Fundusz krajowy.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne (Złote austryackie)	Nadzwyczajne (Złote austryackie)	Razem (Złote austryackie)
		Z przeniesienia .	206.990	—	—
III.	6	Datki dobrowolne od stron prywatnych na budowę dróg krajowych	10.000		
	—	Od c. k. Skarbu państwa zasiłek na utrzymanie drogi Krynica-Muszyna	—		
		Suma rubryki III. . .	216.990	—	216.990
IV.		**Nadwyżki dochodów od zakładów dotowanych.**			
	7	Od funduszu policyi krajowej	—		
	8	„ „ szpitala św. Łazarza w Krakowie . . .	1.207		
	9	„ „ „ lwowskiego	353		
	10	„ „ zakładu dla obłąkanych na Kulparkowie . .	6.620		
		Suma rubryki IV. . .	8.180	—	8.180
V.		**Zwroty zaliczek z lat ubiegłych.**			
	11	Od urzędników krajowych z płac	15.300		
	12	„ szpitali powszechnych z rachunków kwartalnych . .	12.300		
	13	„ gmin za dawniejsze koszta leczenia	2.000		
	14	„ stron rozmaitych ze spraw drogowych	2.000		
	15	Rozmaite	2.000		
		Suma rubryki V. . .	33.600	—	33.600

Preliminarz na rok 1890.

Dochody.

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
217.540	207.080	
6.440	10.000	Preliminuje się jak na rok 1889.
400	—	Odpada, gdyż droga ta przeszła pod admistracyę Wydziału powiatowego.
224.380	217.080	
6.042	5.814	Z powodu projektowanego wcielenia do funduszu krajowego kapitałów funduszu policyi krajowej (patrz rubr. XIV. dochodów) wskutek czego preliminarz tegoż funduszu pod lit. G. przedłożony, stał się już bezprzedmiotowym — nie preliminuje się tutaj żadnej nadwyżki dochodów.
479	3.223	Wedle osobnych preliminarzy odnośnych funduszów.
39.415	1.021	
43.355	1.749	
89.291	11.807	
		Na rok 1889. uchwalono w tej rubryce . . . . 35.000 zł. „ „ 1890. preliminuje się . . . . 33.600 „ a zatem *mniej* o . . 1.400 zł. wedle poszczególnych wyjaśnień.
17.073	15.300	Jak na rok 1889.
12.634	12 900	Wpływy wyniosły w roku 1886. . . 12.435 zł. „ „ „ „ 1887. . . 12.634 „ „ „ „ „ 1888. . . 11.782 „ razem . . 36.851 zł. przeciętnie . . . 12.284 „ preliminuje się w zaokrągleniu . . . . . . 12.300 „
2.069	2.800	Wpływy wyniosły w roku 1886. . . 3.309 zł. „ „ „ „ 1887. . . 2.069 „ „ „ „ „ 1888. . . 1.629 „ razem . . 7.007 zł. przeciętnie . . . 2.336 „ Ponieważ jednak zaległości te z czasu ustawy, obowiązującej gminy do płacenia połowy kosztów leczenia, w znacznej części spłacone już zostały, preliminuje się w zaokrągleniu 2.000 zł.
1.255	2.000	Jak na rok 1889.
7.987	2.000	
41.018	35.000	

Dochody. Fundusz krajowy.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
VI.		**Zwroty pożyczek.**			
	16	Pp. Benedyktynek klasztor w Przemyślu, od pożyczki bezprocentowej 8.000 zł.	—		
	17	Pp. Kanoniczki w Krakowie, 9 rata bezprocentowej pożyczki 1.750 zł.	175		
	18	Sanok gmina, 26 i 27 rata pożyczki 10.000 zł: *a)* w kapitale . . . . . 816 zł. 01½ ct. *b)* w 6% odsetkach . . . . 147 „ 98½ „	964		
	19	Skała gmina, od pożyczki 3.000 zł.	—		
	20	Tarnów, Wydział powiatowy, 3. (ostatnia) rata z pożyczki pierwotnie 5.000 zł. na regulacyę Żabnicy, mianowicie od reszty bezprocentowej pożyczki w kapitale 467 zł. 36 ct.	156		
	21	Jasielska Spółka wodna, 8 rata bezprocentowej pożyczki 1.500 zł. na regulacyę Wisłoka	—		
	22	Łańcut, Wydział powiatowy, 8 rata bezprocentowej pożyczki 4.500 zł. na budowę mostu na Wisłoku . . .	450		
	23	Chorzelowska Spółka wodna dla odpływu wód w powiecie mieleckim między Wisłoką a drogą krajową Dębicko-Tarnobrzeską, od pożyczki 6.300 zł., 4 rata: *a)* w kapitale . . . . 630 zł. — ct. *b)* w 4% odsetkach . . . 163 „ 80 „	794		
		Do przeniesienia .	2.539	—	2.539

Preliminarz na rok 1890.

Dochody.

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
		Na rok 1889. uchwalono w tej rubryce . . . . . . 10.662 zł. „ „ 1890. preliminuje się . . . . 5.739 „ a zatem *mniej* o . . 4.923 zł. z powodu, iż część pożyczek spłaconą została w roku 1889., oraz z powodów wyłuszczonych przy pojedynczych pozycyach.
500	250	Nie preliminuje się, ponieważ ostatnie dwie kwartalne raty wstawione zostały w budżet roku 1889.
175	175	Jak na rok 1889. Reszta wierzytelności z końcem roku 1890. wyniesie (ostatnią ratę) 175 zł.
964	964	Wedle planu umorzenia do LW. 6.209/1877. Reszta wierzytelności w kapitale z końcem roku 1890. wynosić będzie 2.259 zł. 21 ct.
650	525	Nie preliminuje się, ponieważ ostatnia rata roczna wstawioną została w budżet roku 1889.
648	156	W myśl uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 21. Stycznia 1888. reszta z tej pożyczki w pozostałej sumie . . . . 467 zł. 36 ct. spłaconą być miała bezprocentowo w trzech rocznych ratach od roku 1888. począwszy. W roku 1888. spłaconą została rata . . 155 zł. 79 ct. Na rok 1889. preliminowano . . . 156 „ — „ 311 „ 79 „ Na rok tedy 1890. preliminuje się ostatnia rata . . 155 zł. 57 ct.
—	150	Spłacalna w 10 rocznych ratach po 150 zł. od 1. Stycznia 1883. (LW. 18.690/1882.). Reszta wierzytelności z końcem roku 1890. prawidłowo (wedle warunków spłaty) wynosić winna 300 zł. Załegłość ta jednak wynosi w chwili układania niniejszego preliminarza (po wyegzekwowaniu przez c. k. Starostwo części długu do LW. 16.684/1889) sumę 1.165 zł. 82 ct. Uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 15. Stycznia 1889. udzielono Spółce wodnej moratoryum do końca roku 1892., (LW. 25.257/1888. i 2.804/1889.) w skutek czego na rok 1890. nie preliminuje się żadnego zwrotu z tego tytułu.
450	450	Jak na rok 1889. Wierzytelność (spłacalna do roku 1892.) LW. 12.416/1882. z końcem roku 1890. wynosić będzie 900 zł
881	819	Wedle planu umorzenia do LW. 10.129/1888. Pożyczka spłacalna w 10. rocznych ratach po 630 zł. od 1. Stycznia 1887. z 4 % odsetkami w półrocznych ratach z dołu na dniu 1. Stycznia i 1. Lipca (LW. 28.737/1886.). Wierzytelność w kapitale z końcem roku 1890. wynosić winna 3.780 zł.
4.268	3.489	

Dochody. Fundusz krajowy.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne (Złote austryackie)	Nadzwyczajne (Złote austryackie)	Razem (Złote austryackie)
VI.		Z przeniesienia .	2.539	—	2.539
	24	Glów, gmina w powiecie tarnowskim, zwrot pożyczki bezprocentowej 500 zł.. udzielonej na zakupno nasienia i żywności, 5. rata (ostatnia)	100		
	25	Zakopane, szkoła snycerstwa, od pożyczki bezprocentowej 1.000 zł.	—		
	26	Zakopane, szkoła koronkarska, od pożyczki bezprocentowej 300 zł., 5. rata	50		
	27	Touste, szkoła kołodziejska, od pożyczki bezprocentowej 1.000 zł.	—		
	28	Fibich Władysław, zwrot zaliczki na pogłębienie szybu w Ropiance	2.000		
	29	Chrzanów, Wydział powiatowy, od pożyczki bezprocentowej 3.000 zł., dla ludności dotkniętej klęską gradobicia, 1. rata	300		
	30	Myślenice, Wydział powiatowy, od pożyczki bezprocentowej 3.000 zł., na zapobieżenie niedostatkowi zagrażającemu dla ludności dotkniętej klęską gradobicia, 1. i 2. rata .	300		
	31	Wieliczka, Wydział powiatowy, od pożyczki bezprocentowej 3.000 zł., dla ludności dotkniętej klęską gradobicia, 1. i 2. rata	300		
		Suma rubryki VI. . .	5.589	—	5.589
VII.		**Dochody szkoły gospodarstwa lasowego we Lwowie.**			
	32	Subwencya od c. k. Skarbu Państwa	5.000		
	33	Opłaty od uczniów	300		
	34	Czynsz dzierżawny z ogrodu na Szumanówce . . .	100		
		Suma rubryki VII. . .	5.400	—	5.400

Preliminarz na rok 1890.

Dochody.

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
4.268	3.489	
100	100	Wierzytelność z końcem roku 1890. ma być umorzoną. (LW. 49.914/1884).
200	200	Nie preliminuje się, ponieważ ostatnia rata wstawioną została w budżet roku 1889.
50	50	Jak na rok 1889. Wierzytelność z końcem roku 1890. wynosić będzie 50 zł. do umorzenia w roku 1891. (LW. 5.416/1885).
334	333	Nie preliminuje się, ponieważ ostatnią ratę wstawiono w budżet roku 1889.
—	6.490	Na podstawie uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 11. Października 1888. wstawiono w budżecie na rok 1889. w rubr. VI. dochodów (poz. 27. a) pełną należytość zaległą u W. Fibicha w sumie . . . . . . 6.490 zł. (patrz budżet funduszu krajowego na rok 1889. str. 32.). Atoli w myśl aktu notaryalnego do LW. 6.232/1889. dłużnik spłacił w roku 1889. kwotę wyrównawczą . . . . 490 „ pozostały zaś dług w okrągłej sumie . . . . . . 6.000 zł. spłacić ma w 6. półrocznych ratach po 1.000 zł., od dnia 31. Grudnia 1889 począwszy. Preliminuje się przeto na rok 1890. dwie raty, zapadające dnia 30. Czerwca i 31. Grudnia 1890. razem 2.000 zł; reszta zaś wierzytelności z końcem roku 1890. wynosić będzie 3.000 zł.
—	—	Nowa pożyczka udzielona do LW. 52.471/1888., w myśl uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 15. Października 1888., z rubr. XVII. poz. 259. budżetu z roku 1889. Spłacalna w ratach rocznych po 300 zł. od 1. Stycznia 1890.
—	—	Nowa pożyczka, udzielona do LW. 5.720/1889. z rubryki XVII. poz. 259. budżetu z roku 1889., w myśl uchwały Wysokiego Sejmu jak wyżej. Spłacalna w ratach rocznych po 300. zł. od 1. Października 1889.
—	—	Nowa pożyczka, udzielona do LW. 14.301/1889. z rubryki XVII. poz. 259. budżetu z roku 1889. w myśl uchwały Wysokiego Sejmu, jak wyżej. Spłacalna w 20. półrocznych ratach po 150 zł. na dniu 1. Marca i 1. Września od roku 1890. począwszy.
4.952	10.662	Sumę wynikłości z roku 1887. podano jedynie w wysokości pozycyj, odnoszących się do niniejszego preliminarza, a więc po wyłączeniu pożyczek przemysłowych i budowę koszar, jakoteż tych pożyczek, których zwrot w ostatnich ratach zapadł w roku 1887. Ogólna suma wynikłości z roku 1887. wynosiła 42.540 zł.
5 000	5.000	
225	300	Wedle osobnego preliminarza.
—	100	
5.225	5.400	Sumę wynikłości z roku 1887. podano niższą od rzeczywistej (5.765 zł.) o 540 zł. t. j. o zwrot zaliczek nie o odnoszących się do niniejszego preliminarza.

Dochody. **Fundusz krajowy.**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
VIII		**Dochody krajowych szkół rolniczych i folwarku w Dublanach.**			
	35	Wyższa szkoła rolnicza w Dublanach	18.318		
	36	Szkoła parobków w Dublanach	2.988		
	37	Folwark w Dublanach	15.315		
	38	Torfiarnia w „	2.000		
	39	Kurs gorzelnictwa w Dublanach	1.240		
		Suma rubryki VIII. . .	39.861	—	39.861
IX.		**Dochody krajowej szkoły rolniczej i folwarku w Czernichowie.**			
	40	Szkoła średnia rolnicza w Czernichowie	21.500		
	41	Folwark w Czernichowie	11.360		
		Suma rubryki IX. . .	32.860	—	32.860
X.		**Dochody innych szkól krajowych.**			
	42	Niższa szkoła rolnicza w Horodence	3.520		
	43	„ „ „ „ Jagielnicy	2.780		
	44	„ „ „ „ Kobiernicach	3.780		
	45	Szkoła ogrodnicza w Tarnowie	3.340		
		Suma rubryki X. . .	13.420	—	13.420
XI		**Zwroty za sprawdzanie rachunków aptekarskich.**			
	46	Od szpitali powszechnych	600	—	600
XII.		**Dochód z przelania do skarbu krajowego pozostałości z funduszu zapomogi z roku 1866.**			
	47	Wpływy ze zwrotu pożyczek udzielonych Wydziałom powiatowym	12.340	—	12.340

Preliminarz na rok 1890.

Dochody.

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
14.255	18.386	
2.561	2.988	Wedle szczegółowych preliminarzy tych szkół.
19.130	15.815	
—	7.200	Zgodnie z rubr. XV. poz. 180 wydatków (LW. 27.400/1889.).
1.453	1 240	Wedle specyalnego preliminarza.
37.399	45.629	
19.301	21.200	Wedle szczegółowego preliminarza.
14.557	9.510	
33.858	30.710	Sumę wynikłości z roku 1887. podano z opuszczeniem pozycyi (2.532 zł.), odnoszącej się do b. szkoły ogrodniczej w Czernichowie przeniesionej do Tarnowa. (Patrz poniżej poz. 45.)
2.725	3.670	
4.720	2.960	Wedle szczegółowych preliminarzy tych szkół.
5.361	4.010	
2.532	3.340	
15.338	13.980	Sumę wynikłości z roku 1887. podano wyższą o 2.532 zł., t. j. o nową pozycyę 45., w której zamieszczono wynikłość b. szkoły ogrodniczej w Czernichowie (patrz wyżej uwagę do sumy rubryki IX.
583	600	Jak w latach ubiegłych.
21.616	16.085	Wedle planów umorzenia wynoszą w roku 1890. raty anuitetowe: *a)* w kapitale . . . . 10.566 zł. 66 ct. *b)* w odsetkach . . . . 1.488 „ 24 „ razem . . 12.054 zł. 90 ct. nadto spodziewany jest dochód z odsetek zwłoki wedle przecięcia z ostatnich trzech lat . . . . 285 „ — „ preliminuje się tedy w zaokrągleniu . . . . 12.340 zł. to jest *mniej* o 3.745 zł. jak na rok 1889., gdyż spłata rat anuitowych niektórych pożyczek kończy się z rokiem 1889., Wydział zaś powiatowy w Brodach spłacił w roku 1889. w całości pożyczkę po nad plan umorzenia.

Dochody. **Fundusz krajowy.**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
XIII.		**Rozmaite dochody.**			
	48	Taksy krajowego archiwum aktów grodzkich i ziemskich we Lwowie i w Krakowie	200		
	49	Od c. k. Skarbu Państwa zasiłek dla biura melioracyjnego przy Wydziale krajowym	1.000		
	50	Przypadkowe:			
		a) Sprzedaż książek i druków	1.500		
		b) „ papierów wyszkartowanych i wzorów drukowych	100		
		c) Rożne drobne	90		
	51	Datki deklarowane przez Wydziały powiatowe na wykupno gruntów, pod kolej transwersalną (c. k. państwową):			
		a) Buczacz, rata roczna . . 1.370 zł. 30 ct.			
		b) Czortków, „ „ . . 528 „ 99 „			
		c) Krosno, „ „ . . 631 „ 62 „			
		d) Limanowa, „ „ . . 469 „ 17 „			
		e) Nowy Targ, „ „ . . 361 „ 34 „			
		f) Sanok, „ „ . . 796 „ — „			
		g) Stanisławów, „ „ . . 944 „ 22 „			
		h) Tłumacz, „ „ . . 717 „ 69 „			
		i) Zaleszczyki „ „ (ostatnia rata) 603 „ 40 „	6.423		
	52	Za analizy wykonane dla stron przez stacyą doświadczalną produktów naftowych	100		
	53	Fundusz pożyczkowy Spółek wodnych, na umorzenie rat kapitału i odsetek od pożyczki 700.000 zł.	38.611		
		Suma rubryki XIII. . . .	48.024	—	48.024
XIV.	54	**Dochody nadzwyczajne:**			
		a) z inkamerowania fund. policyi krajowej . 132.859 zł.			
		b) z pożyczki zaciągnąć się mającej od funduszu domestykalnego . . . . 54.068 „	—	186.927	186.927

Preliminarz na rok 1890.

Dochody.

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
		Na rok 1889. uchwalono w tej rubryce . . . . . . 52.317 zł. „ „ 1890. preliminuje się . . . . 48.024 „ a zatem *mniej* o . . 4.293 zł. z powodów jak poniżej.
366	300	Wynik z roku 1886. . . . . 166 zł. „ „ „ 1887. . . . . 366 „ „ „ „ 1888. . . . . 110 „ razem 642 zł. przeciętnie 214 „ preliminuje się tedy w zaokrągleniu . . . . . 200 „
1.000	1.000	Jak na rok 1889., ponieważ po upływie pięciolecia 1881. — 1885. c. k. Ministerstwo rolnictwa reskryptem z dnia 11. Stycznia 1885. do L. 7.051 przyznało na ten cel dalszy stały zasiłek roczny 1.000 zł. na następny szereg lat bez bliższego oznaczenia (LW. 41.776/1885.).
2.267	1.500	Jak na rok 1889.
57	100	
27	90	
7.823	6.423	Jak na rok 1889. wedle odnośnych deklaracyj.
—	—	Preliminuje się dochód przypuszczalny na postawie wyniku z roku 1888. (LW. 35.460/1889.)
—	42.904	Patrz wyjaśnienie przy rubryce XIV. poz. 170. wydatków.
11.540	52.317	Sumę wynikłości z roku 1887. podano niższą o 10.750 zł. od rzeczywistej (22.290 zł.) po wyłączeniu pozycyj nie mających styczności z niniejszym preliminarzem.
—	—	Nadzwyczajny ten dochód wstawia się na częściowe pokrycie niedoboru wynikającego po strąceniu własnych dochodów zwyczajnych od ogólnej sumy wydatków, a który to niedobór wynosi . . . . 3.894.927 zł. Czyni się to z uwagi, by ze względu na panujący nieurodzaj w kraju, nie nakładać wyższego dodatku do podatków — jak poniżej się projektuje a co bliżej objaśnia sprawozdanie o bu- Do przeniesienia 3,894.927 zł.

Dochody. Fundusz krajowy.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne (Złote austryackie)	Nadzwyczajne (Złote austryackie)	Razem (Złote austryackie)
XV.	55	**Dodatki do podatków po 36 ct. od 1 zł. a. w. podatku z dodatkami . . . .**	3,708.000	—	3,708.000

Preliminarz na rok 1890.

Dochody.

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
		Z przeniesienia 3.894.927 zł. dżecie. Z dochodu tego pierwsza suma stanowi kursową wartość efektów majątku zarodowego funduszu policyi krajow. im. wart. 135.981 zł. 52 ct., druga zaś przedstawia resztę niepokrytego dodatkiem do podatku niedoboru, wyrównać się mającego pożyczką z majątku zarodowego od funduszu domestykalnego, który to fundusz posiada w efektach 85.701 zł. 59 ct. Po strąceniu obok wykazanego dochodu w sumie . . 186.927 „ niedobór zredukuje się do kwoty . . . . . . 3,708.000 zł. i znajdzie w całości pokrycie w projektowanym poniżej do nałożenia dodatku do podatków.
3,159.052	3,622.500	Wedle sumarycznego preliminarza wydatków i dochodów funduszu krajowego, niedobór pokryć się mający dodatkami do podatków wynosi jak wyżej powiedziano . . . . 3,708.000 zł. W celu uzasadnienia cyfry dochodów z podatków na rok 1890. przedstawia się rzeczywiste wpływy podatków i dodatków krajowych z trzech lat ostatnich, a które wynosiły: w podatkach: dodatkach krajowych: w roku 1886. 10,624.737 zł. 3,205.257 zł. „ „ 1887. 10,256.009 „ 3,159.052 „ „ „ 1888. 10,698.178 „ *) 3,253.990 „ *) (Patrz załącznik str. 97). Wydatność jednego centa dodatku krajowego wynosiła z pobieranych od 1 zł. podatku w pierwszym roku po 30. cent. a w ostatnich dwóch latach po 31. ct.: w roku 1886. . . . . 106.842 zł. „ „ 1887. . . . . 101.905 „ „ „ 1888. . . . . 104.967 „ razem w trzech latach . . 313.714 zł. przeciętnie . . 104.571 „ Z przytoczonych powodów w sprawozdaniu o budżecie krajowym spodziewanem jest pewne obniżenie dochodów z dodatków w roku 1890 — wskutek czego wydatność centa przyjmuje się w mniejszej cyfrze od przeciętnej, mianowicie preliminuje się w miejsce uchwalonych na rok 1889. 103.500 tylko 103.000 zł. Przyjmując wydatność tej wysokości wymaganem będzie podwyższenie uchwalonego dodatku na rok 1889 w kwocie 35 centów o 1. centa, mianowicie nałożyć wypadnie dodatek krajowy po 36 centów od 1 zł. podatku, z którego dochód uczyni obok preliminowaną, a powyższemu niedoborowi równającą się sumę . . . . . . 3,708.000 zł.

Załącznik do rubr. XV. dochodów preliminarza funduszu krajowego na rok 1890.

Wykaz

pozostałych zaległości z końcem roku budżetowego 1888. każdego gatunku podatku z dodatkami państwowymi i dodatku krajowego w porównaniu z takiemiż zaległościami z roku 1887.

Przedmiot	Gruntowy	Domowo- czynszowy	Domowo- klasowy	Zarobkowy	Dochodowy	Razem
	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.
Rok 1888.						
Zaległość podatku	807.267	698.182	367.116	634.318	660.205	3,167.088
„ dodatku krajowego *) . .	—	—	—	—	—	—
Rok 1887.						
Zaległość podatku	1,080.535	625.078	429.011	640.026	626.966	3,401.616
„ dodatku krajowego . . .	281.472	162.829	111.755	166.722	163.320	886.098

Wykaz

sprawdzonej należytości podatków za rok 1887 **)

Liczba porządk.	Rodzaj podatku	Złotych austryackich	
1	Gruntowy	4,977.722	70
2	Domowo-czynszowy	1,638.352	74½
3	Domowo-klasowy	1,561.488	54½
4	Zarobkowy	872.826	24
5	Dochodowy	1.604.460	78½
	Razem . .	10,654.851	01½

*) **) Wykazu zaległości dodatku krajowego z końcem roku 1888 — jakoteż wykazu sprawdzonej należytości podatków za rok 1888 nie podaje się, bowiem do chwili drukowania preliminarza, nie wszystkie urzędy nadesłały odnośne wykazy.

Alegat do rubr. XV. dochodów preliminarza funduszu krajowego na rok 1890.

Wykaz

dochodów podatków z dodatkami państwowymi i dodatków krajowych za rok budżetowy 1888.

Pozycya	Nazwiska rubryk	Dochód rzeczywisty netto za rok 1888. Od 1. Stycznia 1888. do końca Grudnia 1888.	Od 1. Stycznia do końca Marca respective Czerwca 1889.	Razem	Preliminowana kwota na rok 1888.	Rzeczywisty dochód był przeto większy lub *mniejszy*	Zaległość z końcem Marca, respective Czerwca 1889. za rok budżet. 1888.	Z obok wykazanych opłat potrącono: opusty czyli odpisania (*a)* za lata dawniejsze, *b)* za rok 1888.)	zwroty nadpłat
		zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.
I	**Gruntowy**								
	z dodatkami państw.	4.255.168	790.002	5,045.170	4,698.000	347.170	807.267	*a)* 169.483	*a)* 7.201
	przytem dodatek kraj.	1,294.273	240.274	1,534.547				*b)* 283.201	*b)* 51.512
II	**Domowo-czynszowy**								
	z dodatkami państw.	1,237.855	312.545	1,550.400	1,500.000	50.400	698.182	*a)* 70.560	*a)* 1.466
	przytem dodatek kraj.	376.513	95.063	471.576				*b)* 67.223	*b)* 10.940
III	**Domowo-klasowy**								
	z dodatkami państw.	1,376.521	215.994	1,592.515	1,500.000	92.515	367.116	*a)* 101.268	*a)* 888
	przytem dodatek kraj.	418.687	65.697	484.384				*b)* 61.460	*b)* 7.506
IV	**Pięcioprocentowy podatek** od domów wolnych od podatku czynszowego	72.213	22.814	95.027	80.000	15.027	63.624	*a)* 2.200	*a)* 12
	przytem dodatek kraj.	21.965	6.938	28.903				*b)* 4.903	*b)* 639
V	**Zarobkowy**								
	z dodatkami państw.	713.580	97.003	810.583	780.000	30.583	634.318	*a)* 118.696	*a)* 903
	przytem dodatek kraj.	217.047	29.505	246.552				*b)* 150.228	*b)* 12.395
VI	**Dochodowy**								
	a) fasyonowany z dodatkami państwow.	1,293.468	311.015	1,604.483	1,698.707	*94.224*	596.581	*a)* 42.442	*a)* 4.265
	przytem dodatek kraj.	393.429	94.599	488.028				*b)* 367.217	*b)* 63.502
	b) nie podlegające poborowi dodatk. kraj.							*a)* —	*a)* 22
	płace urzędników .	43.747	—	43.747	139.513	*95.766*	—	*b)* 5	*b)* 355
	c) procenta od obligac.	234.491	9.500	243.991	251.780	*7.789*	—	—	—
	Suma podatków z dodatkami państwow.	9,227.043	1,758.873	10,985.916	10,648.000	535.695	3,167.088	*a)* 504.649	*a)* 14.757
	Odtrąciwszy z poz. VI. kwoty ad *b)* i *c)* niepodlegające poborowi dodatków krajowych w sumie	—	—	287.738		*197.779*		*b)* 934.237	*b)* 146.849
	pozostaje właściwa wynikłość podatków	—	—	10,698.178					
	Suma dodatku kraj.	2,721.914	532.076	3,253.990					

Wykaz ten sporządzono na podstawie otrzymanego z c. k. krajowej Dyrekcyi Skarbu odezwą z dnia 17. Czerwca 1889. L. 44.002 (LW. 26.263/1889.) zamknięcia rachunku podatków z dodatkami państwowymi.

Kwoty dodatków krajowych wyjęto z obrachunków miesięcznych rządowych i z wykazów c. k. Urzędów podatkowych, rozliczono je zaś stosunkowo na poszczególne gatunki podatków. W kwotach zaległości mieszczą się nie tylko zaległości roku przedmiotowego, lecz także zaległości z lat dawnych.

Dochody podatków wstawione są po koniec Marca, dochody zaś dodatków krajowych po koniec Czerwca 1889.

I. Alegat

do preliminarza funduszu krajowego na rok 1890.

Fundusz szkolny krajowy.

PRELIMINARZ

na rok

1890.

Alegat do rubr. VII. poz. 50. wydatków funduszu krajowego

z załącznikami:

1. Odezwa c. k. Rady szkolnej krajowej z dnia 16. Sierpnia 1889. do L. 11.186.
2. Preliminarz wydatków i dochodów.
3. Sumaryusz szkół zorganizowanych, tudzież dochodów i wydatków funduszów szkolnych okręg. (*Załącznik A.*)
4. Wykaz płac nauczycieli nadetatowych. (Patrz uwagę na str. 13).
5. Wykaz kwot potrzebnych na remuneracye za naukę robót ręcznych. (*Załącznik C.*)
6. Zestawienie zamknięć rachunkowych 74 Rad szkolnych okręgowych za rok 1888. (*Załącznik D.*)
7. Wykaz zaliczek zwrotnych, danych gminom na budynki szkolne. (*Załącznik E.*)

ODPIS

odezwy c. k. kraj. Rady szkolnej, z d. 16. sierpnia 1889. L. 11186.

do Wydziału krajowego

w sprawie preliminarza na rok 1890.

ODEZWA.

W myśl art. 34. ustawy z dnia 2. maja 1873 (dz. ust. kraj. Nr. 250), c. k. Rada szkolna krajowa ma zaszczyt przesłać Świetnemu Wydziałowi krajowemu preliminarz wydatków krajowego funduszu szkolnego na cele szkół ludowych na rok 1890, dołączając pod *A*) wyjaśnienia do tego preliminarza;

pod *B*) Wykaz zorganizowanych szkół ludowych w każdym powiecie, tudzież dochodów i wydatków okręgowych funduszów szkolnych na te szkoły;

pod *C a*) Wykaz zasiłku, potrzebnego na pokrycie niedoboru z powodu płac i dodatków na pomieszkanie dla nauczycieli i nauczycielek etatowych, tudzież na pokrycie płac nauczycieli i nauczycielek nadetatowych i innych wydatków w każdym okręgu;

pod *C b*) Wykaz stałych katechetów i nauczycieli religii za remuneracyą;

pod *D)* Wykaz szkół etatowych i filialnych, po raz pierwszy uwzględnionych w preliminarzach okręgowych funduszów szkolnych na rok 1890;

pod *E*) Wykaz szkół, w roku 1889 i 1890 w życie wejść mających, a w preliminarzach funduszów okręgowych szkolnych na rok 1890 nieuwzględnionych;

pod *F*) *1—2.* Wykaz ogólny i szczegółowy szkół, dla których zachodzi potrzeba ustanowienia nauczycieli nadetatowych na rok 1889|90;

pod *G*) *1—2.* Wykaz ogólny i szczegółowy potrzebnej remuneracyi za naukę robót ręcznych

pod *H*) Wykaz dodatków pięcioletnich;

pod *I*) Wykaz szkół ludowych, zorganizowanych w roku szkolnym 1888/89;

pod *K*) Wykaz brakujących przyborów naukowych w publicznych szkołach ludowych.

Do poszczególnych rubryk tego preliminarza ma zaszczyt c. k. Rada szkolna krajowa dodać następujące ze swej strony uwagi:

Rubryka I. poz. 1 i 3. Na podstawie sprawdzonych preliminarzy okręgowych funduszów szkolnych wypada kwota 374.990 zł. 2 ct. jako zasiłek, potrzebny na pokrycie wydatków w tej rubryce przewidzianych.

C. k. krajowa Rada szkolna skreśla jednak, zgodnie z intencyą Wysokiego Sejmu krajowego, z powyższej sumy 5% tytułem możliwych interkalaryów i preliminuje pozostającą kwotę . . . . 356.240 zł. 52 ct.

a z doliczeniem odsetek od kapitału legowanego przez ś. p. biskupa Betańskiego, a wcielonego do majątku zarodowego krajowego funduszu szkolnego . . . 62 „ — „

ogólną kwotę . . . 356.302 zł. 52 ct.

czyli okrągło 356.302 zł.

Do pozycyi 2. tej samej rubryki. Jakkolwiek uchwalona na ubiegłej sesyi przez Wysoki Sejm krajowy ustawa o wynagrodzeniu za udzielanie nauki religii w publicznych szkołach ludowych nie uzyskała jeszcze Najwyższej sankcyi, to jednak w obec postanowienia §. 12 tego projektu ustawy, c. k Rada szkolna krajowa w przewidywaniu Najwyższej sankcyi preliminuje na ten cel, wedle załączonego wykazu *C b*), wypośrodkowaną kwotę 57.535 zł.

Rubryka II. pozycya 4. Kwota preliminowana jest wyższą o 1.663 zł. od sumy przyzwolonej na rok 1889, z powodu zwiększonej ilości szkół i pomnożenia ilości nauczycieli.

Rubryka III. pozycya 5. Preliminowana kwota jest większą od sumy przyzwolonej na rok 1889 o kwotę 2.574 zł.

potrzebną na zakupienie 1.594 obrazów dla nauki poglądu po 6 zł. w kwocie	9.564 zł.
i 768 map Galicyi po 7 zł. 20 ct.	5.530 „
razem przeto . . .	15.094 zł.

Wnioski, jakie c. k. Rada szkolna krajowa co do tej rubryki w poprzednich latach stawiała, nie uzyskały aprobaty Wysokiego Sejmu, a gdy preliminowany kredyt zawsze był uszczuplany, przeto nie mogła c. k. Rada szkolna krajowa co do zakupna przyborów naukowych wprowadzić systematycznego ładu i jednolitości, jakiej ta sprawa koniecznie wymaga.

Aby uzyskać niezbitą cyfrową podstawę do ocenienia rzeczywistej potrzeby szkół ludowych w tym kierunku, zażądała c. k. Rada szkolna krajowa od zarządów wszystkich szkół ludowych wykazów szczegółowych znajdujących się w każdej szkole ludowej przyborów naukowych.

Te szczegółowe wykazy wraz ze sporządzonymi na ich podstawie wykazami okręgowymi ma zaszczyt c. k. Rada szkolna krajowa udzielić Świetnemu Wydziałowi krajowemu z prośbą o zwrot po zrobionym użytku.

Na podstawie tych szczegółowych wykazów znajdujących się w każdej szkole przyborów naukowych, sporządzono, dołączony pod *K*), wykaz brakujących przyborów naukowych w całym kraju. Ten wykaz dobitnie świadczy, jak znaczną jest w tej mierze potrzeba naszych szkół ludowych, a czem rychlej ta potrzeba zaspokojoną będzie, tem rychlej o prawidłowym toku nauki w szkołach ludowych może być mowa.

Dążąc na każdym kroku do możliwego oszczędzania funduszu szkolnego krajowego, postanowiła c. k. Rada szkolna krajowa zszeregować przepisane regulaminem szkolnym przybory naukowe stosownie do ważności każdego przyboru do prawidłowego toku nauki

Ustanowiony w tej mierze porządek uwidoczniony jest cyframi na końcu wykazu *K*) i tego porządku zamierza c. k. Rada szkolna krajowa ściśle przestrzegać przy zakupnie przyborów naukowych, aby w ten sposób stopniowo zaopatrywać wszystkie szkoły ludowe w odpowiednie przybory, w miarę funduszów, jakie Wys. Sejm na ten cel przyzwoli.

Przyjąwszy ten system, zakupiła też c. k Rada szkolna krajowa z kredytu, przez Wys. Sejm na rok 1889 na przybory naukowe przyzwolonego, 990 liczydeł i 1030 modeli miar i wag, albowiem te przybory umieszczone są w powyższym szeregu pod Nr. 1 i 2.

A gdy kredyt przez zakupno tych przyborów nie został wyczerpany, przeto c. k. Rada szkolna krajowa, zgodnie z intencyą Wys. Sejmu, użyła reszty kredytu na zakupno 480 spiewników polskich i 852 spiewników ruskich, tak, że wszystkie szkoły, w których nauczyciele, względnie nauczycielki, potrafią ze spiewnika korzystać, ten podręcznik mieć będą.

Po liczydłach i modelach miar i wag następują pod Nr. 3 „obrazy do nauki z poglądu“, których potrzeba dla wszystkich szkół 1594 egzemplarzy, a pod Nr. 4 „mapa Galicyi“, której potrzeba dla wszystkich szkół 768 egzemplarzy.

Co do mapy Galicyi powiodło się c. k. Radzie szkolnej krajowej uzyskaś korzystną ofertę po 7 zł. 20 ct. za sztukę (zamiast dotychczasowej ceny 9 zł.) i odpowiednią tej cenie kwotę wstawiono w preliminarz.

Co do obrazów do nauki z poglądu, zażądała c. k. Rada szkolna krajowa oferty od Towarzystwa pedagogicznego, które zajęło się wydawnictwem takich, krajowym stosunkom odpowiednich obrazów.

Gdy jednak odpowiedź na to wezwanie dotąd nie nadeszła, zmuszoną jest c. k. Rada szkolna krajowa przyjąć do preliminarza koszt sprawienia jednego egzemplarza w kwocie 6 zł., a to wedle katalogu przyborów naukowych w Wiedniu firmy „Pichlers Witwe u. Sohn".

Jakkolwiek c. k. Rada szkolna krajowa żywi niepłonną nadzieję, że powiedzie się jej uzyskać i co do tego przyboru naukowego odpowiedni rabat, to jednak, nie mając w braku formalnej oferty — do ścisłego obliczenia tego rabatu podstawy, wstawia w preliminarz całą potrzebną kwotę.

Rubryka IV. pozycya 6. Zgodnie z intencyą Wysokiego Sejmu preliminuje c. k. krajowa Rada szkolna dla każdej szkoły po 5 zł. 30 ct.

Rubryka V. pozycya 7. Preliminuje się w wysokości przez Wysoki Sejm na rok 1889 przyzwolonej.

Rubryka VI. pozycya 8. Z preliminowanej sumy przypada kwota . .	3.500 zł.
na pokrycie drobnych wydatków Rad szkolnych okręgowych, jak w roku 1889 przez Wys. Sejm uchwalono, tudzież na koszta prowadzenia rachunków szkolnych okręgowych w Departamencie rachunkowym c. k. Namiestnictwa	7.696 „
razem . . .	11.196 zł.

Rubryka VII. pozycya 9. Na podstawie załączonego wykazu *E*) preliminuje się więcej o 5.236 zł. od uchwalonej na rok 1889 kwoty, z powodu, iż z dniem 1 września 1889 ma wejść w życie 49 szkół nowych, które w preliminarzach okręgowych nie uwzględniono.

Rubryka VIII. pozycya 11. Dołączony na uzasadnienie tej rubryki wykaz *F*), zestawiony na podstawie wykazów przez Rady szkolne okręgowe przedłożonych, obejmuje w ostatniej kolumnie liczbę nauczycieli nadetatowych dla każdej szkoły z osobna przyzwolonych.

Przy tem nadmienia się, że w roku przedmiotowym nie będzie żadnej szkoły nieczynnej z powodu braku kandydata nauczycielskiego.

Rubryka IX., X., XI., XII., XIV. i XV. Preliminowane w tych rubrykach wydatki odpowiadają wysokości na rok 1889 przez Wysoki Sejm przyzwolonej.

Rubryka XIII. pozycya 20. Preliminuje się, jak na rok 1889.

Pozycya 21 tej samej rubryki. Preliminuje się więcej o 3.742 zł. na naukę robót kobiecych ręcznych, na podstawie załączonego wykazu *G*).

Rubryka XVI. pozycya 25. Preliminuje się więcej o 500 zł. z powodu, że preliminowana kwota okazała się niewystarczającą. C. k. Rada szkolna krajowa jest bowiem często zmuszoną ze względu na dobro szkoły przenosić z urzędu na inne posady nauczycieli, przeciw którym nie ma wprawdzie powodu do wystąpienia w drodze dyscyplinarnej, którzy jednak bez uszczerbku dla prawidłowego rozwoju szkoły na miejscu pozostać nie mogą. Samo z siebie wynika, że w miarę wzrostu liczby szkół, potrzeba takiego przeniesienia częściej zajść może, a jakkolwiek c. k. Rada szkolna krajowa jak wszędzie tak i w tym kierunku jak najoszczędniej postępuje, to jednak przyzwalana dotychczas kwota nie starczy, aby każdej rzeczywistej potrzebie stało się zadość.

Rubryka XVII. pozycya 26, 27 i 28. Preliminowany w tej rubryce wydatek oparty jest na postanowieniu art. 13 ustawy krajowej z 17. stycznia 1889 (Dz. u. kr. Nr. 17), według załączonego wykazu *H*).

Rubryka XVIII., XIX. i XX. pozycya 29 do 49. Wydatek w tych rubrykach preliminuje c. k. Rada szkolna krajowa w kwotach dotychczas przez Wys. Sejm przyzwalanych.

Rubryka XXI. pozycya 50. Preliminuje się, jak na rok 1889.

Pozycya 51 tej samej rubryki. Preliminuje się więcej o 292 zł. z powodu nieodzownej potrzeby zakupienia dalszych 3.490 egzemplarzy II. książki dla nauki uzupełniającej po 80 ct., usprawiedliwionej przy tej rubryce preliminarza na rok 1889.

C. k. Rada szkolna krajowa w odezwie swej z dnia 23. lipca 1888 l. 8113, przesyłając Świetnemu Wydziałowi krajowemu preliminarz funduszu szkolnego krajowego na rok 1889,

miała zaszczyt wyłuszczyć powody, dla których preliminowała kwotę potrzebną na zakupno drugiej książki do czytania przy nauce dopełniającej, licząc po 3 egzemplarze na szkołę.

Wysoki Sejm zniżył preliminowaną kwotę, wychodząc z założenia, że wystarczy, jeżeli w każdej szkole znajdować się będzie jeden egzemplarz książki, mianowicie dla użytku nauczyciela.

Jakkolwiek c. k. Rada szkolna krajowa usilnie stara się o wszelkie możliwe oszczędzanie funduszu szkolnego krajowego — to jednak, wychodząc z założenia, że dopiero regularny tok nauki dopełniającej może wywołać rzetelny pożytek nauki elementarnej — sądzi, że zbytnia oszczędność w tym kierunku nie jest wskazaną.

C. k. Rada szkolna krajowa dokłada wszelkich starań, aby nauka dopełniająca odbywała się we wszystkich szkołach ludowych, a nie ulega żadnej wątpliwości, że ta nauka dla braku książki odpowiedniej chromać musi.

Druga książka do nauki dopełniającej, jaką Towarzystwo pedagogiczne wydało, odpowiada w zupełności zadaniu, ale książka ta nie może być tanią i dlatego mała tylko liczba uczniów jest w stanie ją zakupić.

Ażeby więc tej rzeczywistej potrzebie zadość uczynić, aby normalnego rozwoju nauki dopełniającej nie tamować, ale z wiarą w jej skuteczność na każdym kroku ją popierać i ułatwiać, postanowiła c. k. Rada szkolna krajowa wstawić w preliminarz na rok 1890 kwotę potrzebną na zakupno jeszcze po jednym egzemplarzu tej książki dla każdej szkoły i uprasza Świetny Wydział krajowy o poparcie tego wydatku w obec Wysokiego Sejmu.

Rubryka XXII. pozycya 52. Preliminuje się, jak na rok 1889.

Pozycya 53 tej samej rubryki. Wydatek preliminowany dotyczy dodatku osobistego, przyznanego na podstawie art. 12. ust. kraj. z dnia 1 stycznia 1889 (Dziennik ust. kraj. Nr. 16) nauczycielowi Janowi Zlepce w Jasionowie górnym, który wskutek powołanej ustawy miałby w swoich poborach ponosić uszczerbek w kwocie 50 zł.

Ogół rzeczywistych wydatków, po potrąceniu zaliczek zwrotnych, wynosi na rok 1890 sumę 998.175 zł., zatem o kwotę 106.036 zł. większy od kredytu, przyzwolonego na rok 1889.

Lwów, dnia 16 sierpnia 1889.

Badeni w. r.

Fundusz szkolny

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Sumaryusz	Wniosek Rady szkolnej kraj. Zwyczajne (Złote austryackie)	Nadzwyczajne	Razem	Wniosek Wydziału krajowego
		A) Wydatki.				
		Dział I.				
		Zasiłki dla funduszów szkolnych okręgowych.				
I.	1—3	Na pokrycie niedoboru z powodu płac nauczycieli i nauczycielek etatowych, tudzież z powodu remuneracyj dla katechetów na r. 1889/90 wedle preliminarzy Rad szkol. okręgowych	413.837	—	413.837	413.837
II.	4	„ mniejsze potrzeby szkolne	39.641	—	39.641	39.641
III.	5	„ przybory naukowe	15.094	—	15.094	15.094
IV.	6	„ konferencye okręgowe . . , . . .	18.126	—	18.126	18.126
V.	7	„ biblioteki okręgowe	4.125	—	4.125	4.125
VI.	8	„ rozmaite wydatki . . . : . . .	11.196	—	11.196	11 196
VII.	9—10	„ utrzymanie szkół nowych	16.956	—	16.956	16 956
VIII.	11	„ płace nauczycieli i nauczycielek nadetatowych na rok 1889/90	219.725	—	219.725	219.725
IX.	12	Zaliczki zwrotne dla funduszów okręgowych . .	—	20.000	20.000	20.000
		Suma działu I. . ,	738.700	20.000	758.700	758.700
		Dział II.				
		Własne wydatki funduszu szkolnego krajowego.				
X.	13—14	Substytucye	12.000	—	12.000	12 000
XI.	15-18	Zasiłki czasowe dla szkół utrzymywanych przez korporacye	—	3.775	3.775	3.775
XII.	19	Adjuta	5.000	—	5.000	5.000
XIII.	20—21	Remuneracye i zapomogi	29.525	—	29.525	29.525
XIV.	22	Remuneracye zmienne dla inspektorów okręgowych .	2.000	—	2.000	2.000
XV.	23—24	Podatki i daniny	650	—	650	650
XVI.	25	Koszta podróży i dyety , ...	1.000	—	1.000	1.000
XVII.	26-28	Dodatki pięcioletnie	174.242	—	174.242	174.242
XVIII.	29	Dodatek do funduszu emerytalnego	12 800	—	12.800	12.800
XIX.	30	Emerytury	—	5.900	5.900	5.900
XX.	31—49	Dary z łaski	3.541	—	3.541	3.541
XXI.	50—51	Potrzeby szkół ogólnej natury	1.000	2.792	3.792	3.792
XXII.	52—53	Rozmaite wydatki	250	—	250	250
XXIII.	54—55	Zasiłki na budowę szkół . . . . , .	—	15.000	15.000	15.000
		Suma działu II. . .	242.008	27.467	269.475	269.475
		Do tego suma działu I. . .	738.700	20.000	758.700	758.700
		Suma wydatków . .	980.708	47.467	1,028.175	1,028.175
			Wniosek Wydziału krajowego			
		B) Dochody.				
I.	1—10	Odsetki od kapitałów	14.075	—	14.075	
II.	11—15	Dochody z dóbr, realności i innych praw . . .	171	—	171	
III.	16—18	Dodatki	530	—	530	
IV.	19	Zysk ze sprzedaży książek szkolnych . . .	2.835	—	2.835	
V.	20	Zapisy i darowizny	—	—	—	
VI.	21	Taksy od spadków	9.600	—	9.600	
VII.	22—26	Rozmaite wpływy	68.212	—	68.212	
VIII.	27	Dodatek z c. k. Skarbu Państwa	54.943	—	54.943	
IX.	28	Zwroty zaliczek, danych gminom na budynki szkolne .	12.900	—	12.900	
		Suma dochodów . .	163.266	—	163.266	163.266
		Z porównania ze sumą wydatków . .	—	—	1,028.175	1,028.175
		Okazuje się **niedobór** do pokrycia z funduszu kraj. .	—	—	864.909	864.909

krajowy.

Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.
300.937	352.612
36.025	37.978
11.450	12.520
16.547	17.305
1.900	4.125
9.790	3.500
4.473	11.720
146.169	180.585
81.103	20.000
608.394	640.345
22.748	12.000
3 655	3.775
4.958	5.000
28.004	37.783
2.000	2.000
28	650
500	500
73.089	145.145
12.800	12.800
4.170	5.900
3.323	3.541
989	3.500
15.740	4.200
11.150	15.000
183.154	251.794
608.394	640.345
791.548	892.139
14.352	14.058
11	171
91	530
2.835	2.835
—	—
9.604	9.600
90.090	44.215
54.943	54.943
12.944	17.200
184.870	143.552
791.548	892.139
606.678	748.587

Wyjaśnienia

Porównanie sumaryczne.

Ogólna suma wydatków, uchwalona na rok 1889. wynosi (z kredytem dodatkowym) . . . . . . 892.139 zł.
Na rok 1890. preliminuje się sumę . . . . 1,028.175 „
a zatem *więcej o* . . . . 136.036 zł.

mianowicie:

w rubryce I. *więcej o*		61.225 zł.
„ II. „		1.663 „
„ III. „		2.574 „
„ IV. „		821 „
„ VI. „		7.696 „
„ VII. „		5.236 „
„ VIII. „		39.140 „
„ XIII. *mniej o*	8.258 zł.	— „
„ XVI. *więcej o*		500 „
„ XVII. „		29.097 „
„ XXI. „		292 „
„ XXII. *mniej o*	3.950 zł.	— „
razem *mniej o*	12.208 zł.	
więcej o		148.244 zł.
ogółem więcej, jak wyżej o		136.036 zł.

na podstawie wyjaśnień zamieszczonych przy poszczególnych rubrykach.

Ogólna suma dochodów, uchwalona na rok 1889. wynosi . 143.552 zł.
na rok 1890. preliminuje się . . . . . 163.266 „
a zatem więcej o . . . . 19.714 „

mianowicie:

w rubryce I. *więcej o*		17 zł.
„ VII. „		23.997 „
„ IX. *mniej o*	4.300 zł.	— „
razem *mniej o*	4.300 zł.	
więcej o		24.014 zł.
Ogółem więcej, jak wyżej o		19.714 zł.

na podstawie wyjaśnień, zamieszczonych przy poszczególnych rubrykach.

W rezultacie tego porównania przedstawia się **wynik niekorzystniejszy** od r. 1889 o kwotę . . . . . 116.322 zł.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Wniosek Rady szkolnej kraj. Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem	Wniosek Wydziału krajowego
			Złote austryackie			
		Wydatki.				
		Dział I.				
I.		**Zasiłki dla funduszów szkolnych okręgowych.**				
	1	Na pokrycie niedoboru z powodu płac i dodatków na pomieszkanie nauczycieli i nauczycielek etatowych, tudzież z powodu remuneracyj dla katechetów na rok 1889/90 według preliminarzy c. k. Rad szkolnych okręgowych	356.240	—	356.240	356.240
	—	*Na rok 1889. uchwalono 24. Stycznia 1889. dodatkowy kredyt*	—	—	—	—
	2	Na pokrycie niedoboru na płace katechetów 43.575 zł. i remuneracye dla ustanowionych osobnych nauczycieli . . . . . . 13.960 „	57.535	—	57.535	57.535
		Do przeniesienia . .	413.775	—	413.775	413.775

Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
300.937 —	311.768 40.782	*Do poz. 1.* Według alegatu pod A) dołączonego, c. k. Rada szkolna kraj. preliminuje wydatki dla Rad szkolnych okręgowych w ogólnej sumie . 1.845.272 zł. 59 ct. dochody w ogólnej sumie . . . . 1,162.376 „ 56 „ a z porównania dochodów z wydatkami okazuje się niedobór w kwocie . . . . 682.896 zł. 03 ct. Z tej kwoty niedoboru przypada: *a*) na płace nadetatowe z ryczałtem i dodatkiem na mieszkanie (alegat B.) . 219.724 zł. 11 ct. *b*) na mniejsze potrzeby szkolne . (według alegatu A.) 39.640 „ 90 „ *c*) „ przybory naukowe . . 15.094 „ — „ *d*) „ konferencye okręgowe . . 18.126 „ — „ *e*) „ bibliotekę okręgową . . 4.125 „ — „ *f*) „ rozmaite wydatki . . 11.196 „ — „ 307.906 „ 01 „ a zatem niedobór na płace etatowe, wraz z dodatkiem na pomieszkanie, tudzież remuneracye dla katechetów, wynosi sumę 374.990 zł. 02 ct. a po strąceniu 5% tytułem interkalaryów w sumie . . . 18.749 „ 50 „ pozostaje kwota . . . 356.240 zł. 52 ct. potrzebna na pokrycie tej pozycyi preliminarza, którą też Wydział krajowy proponuje zgodnie z wnioskiem Rady szkolnej krajowej. W roku 1889. preliminowano na ten cel . . . . . . 352.550 „ — „ a zatem na rok. 1890 preliminuje się więcej o . . . 3.690 zł. 52 ct. z powodu przyrostu 80 szkół nowych, wprowadzonych w życie, uwidocznionych w wykazie, znajdującym się przy akcie do LW. 36357/1889.
—	—	*Do poz. 2.* Preliminuje się nowy wydatek w kwocie 57.535 zł. z powodu uchwalonego przez W. Sejm krajowy projektu ustawy o wynagrodzeniu za udzielanie nauki religii w publicznych szkołach ludow. (Odnośny wykaz przy akcie do LW. 36.357|1889).
300.937	352.550	

Wydatki. Fundusz szkolny

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Wniosek Rady szkolnej kraj. Zwyczajne (Złote austryackie)	Nadzwyczajne	Razem	Wniosek Wydziału krajowego
		Z przeniesienia . .	413.775	—	413.775	413.775
I.	3	Na częściowe pokrycie płac nauczycieli szkół w Tyczynie, Jaśliskach, Brzozowie i Radymnie, odsetki od kapitału legowanego przez śp. biskupa Betańskiego a wcielonego do majątku zarodowego funduszu szkolnego po 15 zł. 60 ct.	62	—	62	62
		Suma rubryki I. .	413.837	—	413 837	413.837
II.	4	**Na mniejsze potrzeby szkolne i urzędowe** . .	39.641	—	39.641	39.641
III.	5	**Na przybory naukowe**	15.094	—	15.094	15.094
IV.	6	**Na konferencye okręgowe**	18.126	—	18.126	18.126
V.	7	**Na biblioteki okręgowe**	4.125	—	4.125	4.125
VI.	8	**Na rozmaite wydatki**	11.196	—	11.196	11.196
VII.		**Na utrzymanie szkół nowych.**				
	9	Na utrzymanie 49 szkół nowych, dnia 1. Września 1889. w życie wejść mających, a w preliminarzach okręgowych nieuwzględnionych	8.956	—	8.956	8.956
	10	Na utrzymanie 150 szkół, które mają być zorganizowane i wejść w życie od 1. Września 1890 . . .	8.000	—	8.000	8.000
		Suma rubryki VII. . .	16.956	—	16.956	16.956

krajowy. Wydatki.

Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
300.937	352.550	
—	62	Preliminuje się jak na rok 1889.
300.937	352.612	
36.025	37.978	Preliminuje się na podstawie sumaryusza A. (kolumna III.) zgodnie z wnioskiem Rady szkolnej krajowej, a więcej od budżetu na r. 1889 o 1.663 zł. z powodu przyrostu 80 szkół nowych, wprowadzonych w życie, dalej większej ilości pojedynczych klas, jakoteż z powodu, że w żadnym powiecie dochody własne nie wystarczają nawet na częściowe pokrycie tych wydatków. W preliminowanej kwocie mieści się także 435 zł. dla miejskiej okręg. Rady szkolnej w Krakowie; asygnowanie jednak tej kwoty zależeć będzie od rzeczywistego niedoboru, jakiby się okazał w zamknięciu rachunku za rok 1890. (art. 19. ust. kraj. Nr. 250 z r. 1873., względnie nowela z 2 Lutego 1885. D. u. kr. Nr. 29).
11.450	12.520	Preliminuje się więcej niż na r. 1889. o 2.574 zł., z powodu potrzeby zakupienia 1.594 obrazów do nauki poglądu po 6 zł. . . . . . . 9.564 zł. i 768 map Galicyi po 7 zł. 20. ct. . . . . 5.530 „ Razem . . 15.094 zł. Odnośny wykaz znajduje się przy akcie do LW. 36.357/89.
16.547	17.305	Preliminuje się zgodnie z wnioskiem Rady szkolnej krajowej dla 3.420 szkół (już po wyłączeniu 36 szkół we Lwowie i Krakowie) po 5 zł. 30 ct. czyli ogółem 18.126 zł.
1.900	4.125	Preliminuje się jak na rok 1889. W tej kwocie mieści się 55 zł. dla m. Krakowa, z zastrzeżeniem jak przy Rubr. II. poz. 4.
9.790	3.500	Na drobne wydatki Rad szkolnych okręgowych, preliminuje się jak w latach poprzednich (wraz z kwotą dla m. Krakowa 46 zł.) kwotę . . . . 3.500 zł. zaś na pokrycie kosztów prowadzenia rachunków funduszów szkolnych okręgowych, zgodnie z wnioskiem Rady szkolnej krajowej . . . 7.696 „
	3.720	Preliminuje się zgodnie z wnioskiem Rady szkolnej krajowej, na podstawie rzeczywistej potrzeby wykazanej w akcie do LW. 36.357/1889.
4.473		
	8.000	Preliminuje się jak na rok 1889.
4.473	11.720	

*

Wydatki. Fundusz szkolny

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Wniosek Rady szkolnej kraj. Zwyczajne	Wniosek Rady szkolnej kraj. Nadzwyczajne	Wniosek Rady szkolnej kraj. Razem	Wniosek Wydziału krajowego
			Złote austryackie			
VIII.	11	**Na płace i dodatki na pomieszkanie dla nauczycieli i nauczycielek nadetatowych na rok 1889/90**	219.725	--	219.725	219.725
IX.	12	**Zaliczki zwrotne dla funduszów szkolnych okręgowych**	—	20.000	20.000	20.000
		Dział II.				
X.		**Wydatki własne krajowego funduszu szkolnego. Substytucye.**				
	13	Na wynagrodzenie dla nauczycieli i nauczycielek za godziny nadobowiązkowe	8.500	—	8.500	8.500
	14	Na zastępstwo nauczycieli lub nauczycielek, przeszkodzonych w urzędowaniu w skutek choroby lub innej przyczyny	3.500	—	3.500	3.500
		Suma rubryki X. . .	12.000	—	12.000	12.000
XI.		**Zasiłki czasowe dla szkół utrzymywanych przez korporacye.**				
	15	Dla szkoły klasztornej PP. Benedyktynek obrz. orm. we Lwowie	—	2.000	—	—
	16	Dla szkoły klasztornej PP. Klarysek w Starym Sączu	—	250	—	—
	17	Dla szkoły klasztornej PP. Benedyktynek obrz. łać. w Przemyślu	—	1.440	—	—
	18	Dla konwentu OO. Bazylianów w Ławrowie, za udzielanie nauki w dwuklasowej szkole klasztornej . .	—	85	—	—
		Suma rubryki XI. . .	—	3.775	3.775	3.775

krajowy. Wydatki.

Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
146.169	180.585	W alegacie *A.* kol. I *b.* wykazano ogół kosztów na płace nauczycieli nadetatowych w sumie . . . . 232.100 zł. — ct. Jednakże z tej sumy strąca się kwoty tych powiatów, które z własnych dochodów w części pokrywają te wydatki, jako to: Buczacz . . . . 223 zł. 36 ct. Czortków . . . . 146 „ 33 „ Drohobycz . . . . 6.921 „ 45 „ Horodenka . . . . 716 „ 47 „ Skałat . . . . 330 „ 43 „ Tarnopol . . . . 4.037 „ 85 „ 12.375 „ 89 „ a zatem rzeczywiste wydatki wynoszą . . . . 219.724 zł. 11 ct. wedle dołączyć się mającego wykazu B. *)
81.103	20.000	Preliminuje się jak na rok 1889.
—	8.500	
22.748		Preliminuje się jak na rok 1889.
—	3.500	
22.748	12.000	
—	—	
—	—	
3.655	3.775	Preliminuje się jak na rok 1889.
—	—	
3.655	3.775	

*) **Uwaga** Załącznik *B)* „Wykaz szczegółowy płac nauczycieli nadetatowych“ przedłożony przez Radę szkolną krajową, nie odpowiadał intencyi Wysokiego Sejmu, przeto odezwą z dnia 5 września br. LW. 36357 zażądano od Rady szkolnej krajowej dodatkowego wykazu, którego wszakże nieotrzymaliśmy do chwili drukowania niniejszego preliminarza. Po nadesłaniu więc w mowie będącego wykazu przez Radę szkolną krajową, takowy dodatkowo Wysokiemu Sejmowi przedłożony zostanie.

Wydatki. Fundusz szkolny

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Wniosek Rady szkolnej kraj. Zwyczajne (Złote austryackie)	Nadzwyczajne	Razem	Wniosek Wydziału krajowego
XII		**A d j u t a.**				
	19	Dla kandydatów i kandydatek stanu nauczycielskiego .	5.000	—	5.000	5.000
XII.		**Remuneracye i zapomogi.**				
	20	Remuneracye zmienne i zapomogi dla nauczycieli .	14.000	—	14 000	14.000
	—	Remuneracye dla katechetów	—	—	—	—
	21	Remuneracye za naukę robót ręcznych . . .	15.525	—	15.525	15.525
		Suma rubryki XIII. . .	29.525	—	29.525	29.525
XIV.	22	**Remuneracye dla inspektorów okręgowych** . .	2.000	—	2.000	2.000
XV.		**Podatki i daniny.**				
	23	Na podatki i ekwiwalenta z gruntów i realności szkolnych	500	—	500	500
	24	Na utrzymanie budynku szkolnego, będącego w części własnością krajowego funduszu szkolnego . . .	150	—	150	150
		Suma rubryki XV. . .	650	—	650	650
XVI.		**Koszta podróży i dyety.**				
	25	Na koszta podróży i dyety dla nauczycieli przeniesionych ze względów służbowych	1.000	—	1.000	1.000
XVII.		**Dodatki pięcioletnie.**				
	26	Dodatki dla nauczycieli do tego czasu już asygnowane	114.400			
	27	Drugie i trzecie dodatki w roku 1890 asygnować się mające	42.679			
	28	Pierwsze dodatki w roku 1890. przypadające . .	17.163	—	174.242	174.242
	—	*Na rok 1889. uchwalono 24. Stycznia 1889, dodatkowy kredyt*	—	—	—	—
		Suma rubryki XVII . .	174.242	—	174.242	174.242

Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
4.958	5.000	Preliminuje się jak na rok 1889.
—	14.000	*Do poz. 20.* preliminuje się jak na rok 1889.
—	12.000	
28.004	11.783	Preliminuje się wedle rzeczywistej potrzeby na podstawie sumaryusza sporządzonego z wykazów szczegółowych, a dołączonego pod *C*).
28.004	37.783	
2.000	2.000	Preliminuje się jak na rok 1889.
28	500	Preliminuje się jak na rok 1889.
—	150	
28	650	
500	500	Preliminuje się więcej o 500 zł. jak na r. 1889. z powodu, że c. k. Rada szkolna krajowa zniewoloną jest często przenosić nauczycieli ze względów służbowych na inne posady, gdy tego dobro szkoły wymaga, a w miarę większej ilości szkół, wydatek z tem połączony musi być wyższy.
	72.145	Do rubr. XVII. Preliminuje się na podstawie ustawy krajowej art. 13. (Dz. ust. kr. Nr. 16. z 17. stycznia 1889.) tudzież wedle rzeczywistej potrzeby, udowodnionej wykazami znajdującymi się przy LW. 36.357/1889.
73.089	10.512	
	9.211	
	53.277	
73.089	145.145	

Wydatki. Fundusz szkolny

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Wniosek Rady szkolnej kraj. Zwyczajne	Wniosek Rady szkolnej kraj. Nadzwyczajne	Wniosek Rady szkolnej kraj. Razem	Wniosek Wydziału krajowego
			Złote austryackie			
XVIII.		**Dodatek do funduszu emerytalnego.**				
	29	Dodatek stale systemizowany dla nauczycieli etatowych i na zaopatrzenie wdów i sierót po nauczycielach	12.800	—	12.800	12.800
XIX.		**Emerytury.**				
	30	Na emerytury dla nauczycieli, którzy utracą posadę w skutek reorganizacyi szkół	—	5.900	5,900	5.900
XX.		**Dary z łaski.**				
		a) Stałe.				
	31	Januszewskiej Wiktoryi, 1 sierota	21			
	32	Kloss Franciszka	35			
	33	Hołubowicz Petronela	63			
	34	Klesiewicz Julia	36			
	35	Dubil Amalia	63			
	36	Prokopowicz Emilia	30			
	37	Mikiewicz Eleonora	20			
	38	Hurakowska Marya	39			
	39	Konopnicka Katarzyna	105			
	40	Praszałowicz Marya	40			
	41	Filipowska Joanna	53			
	42	Kołdrasińska Zofia	80			
	43	Januszewska Wiktorya	167			
	44	Elsner Karolina	80			
	45	Rogozińska Józefa	40			
	46	Seniów Agata	38			
	47	Nowomiejska Karolina	51			
	48	Ołeksinowa Julia	80			
		Razem . . .	1.041	—	1.041	1.041
	49	*b) Jednorazowe*	2.500	—	2.500	2.500
		Suma rubryki XX. . .	3.541	—	3.541	3.541
XXI.		**Potrzeby szkół ogólnej natury.**				
	50	Potrzeby szkół wedle obecnego stanu	1.000	—	1.000	1,000
	51	Na zakupno 3.490 egzemplarzy książki II. dla nauki dopełniającej, po 80 ct.	—	2.792	2.792	2.792
		Suma rubryki XXI. . .	1.000	2.792	3.792	3.792

krajowy. Wydatki.

Wyni-kłość z roku 1888.	Kwota uchwa-lona na r. 1889.	Wyjaśnienia
12.800	12.800	Preliminuje się jak na rok 1889.
4.170	5.900	
3.323	1.041	Preliminuje się jak na rok 1889.
—	2.500	
3.323	3.541	
—	1.000	Preliminuje się jak na rok 1889.
989		
—	2.500	Preliminuje się w myśl intencyi Wysokiego Sejmu w roku 1887. i 1888. objawionej i zgodnie z wnioskiem Rady szkolnej krajowej, z tem atoli zastrzeżeniem, że nieistnieje postanowienie ustawy, któraby ciężar tego rodzaju na fundusz szkolny krajowy nakładała.
989	3.500	

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Wniosek rady szkolnej kraj. Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem	Wniosek Wydziału krajowego
			Złote austryackie			
XXII.		**Rozmaite wydatki.**				
	52	Dodatek służbowy dla Antoniego Gettlicha, dyrektora szkoły wydziałowej w Krakowie	200		200	200
	—	Dodatek służbowy dla nauczycieli szkół pospolitych w Krakowie	—		—	—
	53	Dodatek osobisty dla Jana Zlepki nauczyciela w Jasionowie górnym	50		50	50
		Suma rubryki XXII. . .	250	—	250	250
XXIII.		**Zasiłki na budowę szkół.**				
	54	Zasiłki bezzwrotne	—	5.000	5.000	5.000
	55	„ zrwotne	—	10.000	10.000	10.000
		Suma rubryki XXIII. . .	—	15.000	15.000	15.000

krajowy. Wydatki.

Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
15.740	4.200	*Do poz. 52.* Preliminuje się dla Gettlicha jak na rok 1889. kwotę 200 zł. z tą uwagą, iż dodatek służbowy dla nauczycieli szkół pospolitych i szkoły wydziałowej w Krakowie, na mocy nowej ustawy z 1. Stycznia 1889. ponosi Rubr. I. wyd.
15.740	4.200	*Do poz. 53.* Wydatek ten uzasadniony art. 12. ust. kraj. z dnia 1. Stycznia 1889.
4.800	5.000	Preliminuje się jak na rok 1889.
6.350	10.000	
11.150	15.000	

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Wniosek Wydziału krajowego: Zwyczajne (Złote austryackie)	Nadzwyczajne (Złote austryackie)	Razem (Złote austryackie)
		Dochody.			
I.		**Odsetki od kapitałów.**			
	1	$4^1/_2\%$ od obligacyj pożyczki kraj. z r. 1883 imiennej wartości . . . . 31.900 zł. — ct.	1.435		
	2	$4^1/_2\%$ od obligacyj pożyczki kraj. z r. 1884. imiennej wartości . . . . 83.600 „ — „	3.762		
	3	6% od listów zast Zakładu kred. ziemsk. w Krakowie im. wart. . . . . 11.400 „ — „	684		
	4	4% od listów zastawn. galic. Tow. kred. ziemsk. we Lwowie im. wart. . . 700 „ — „	28		
	5	$4^1/_2\%$ od takichże listów im. wart. . . 159.700 „ — „	7.186		
	6	$4^1/_2\%$ od listów zastawnych Banku kraj. im. wart. . . . . . . 1.900 „ — „	85		
	7	4% od książeczki Banku krajowego na . 127 „ 34 „	5	—	13.185
		289.327 zł. 34 ct.			
	8	5% od kapitałów hipotekowanych w walucie wiedeńskiej: kapitał / odsetki			
		a) u Bractwa św. Anny w Jarosławiu . . . . . 75 zł. — ct. 1 zł. 57½ ct.			
		b) na realności Nr. 35 w Mościskach . . . . . . 7 „ 30 „ — „ 16 „			
		c) na realności Nr. 40, 48, 102, 202 w Mościskach . . 31 „ 15 „ — „ 67 „			
		d) na dobrach Stojanowice . 125 „ — „ 2 „ 62½ „			
		e) na dobrach Gdów . . 187 „ 30 „ 3 „ 94 „			
		f) u Bractwa skapl. w Bochni . 50 „ — „ 1 „ 05 „			
		g) u Bractwa Niep. Pocz. N. P. M. w Łukawicy . . . 112 „ 30 „ 2 „ 36½ „			
		h) u Bractwa różańcowego w Brušniku . . . . 250 „ — „ 5 „ 25 „			
		i) u Bractwa różańcowego Wola-Lubecka . . . 267 „ 30 „ 5 „ 62½ „			
		k) dtto Proszówka . . 125 „ — „ 2 „ 62½ „			
		1231 zł. 15 ct. 25 zł. 88½ ct.	26		
		Do przeniesienia . .	26	—	13.185

Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
13.172	13.168	*Do rubr. I. poz. 1 do 7.* Preliminuje się według rzeczywistego stanu efektów z końcem Sierpnia 1889 roku, w czasie układania niniejszego preliminarza.
13.172	13.168	

Dochody. **Fundusz szkolny**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Wniosek Wydziału krajowego: Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Z przeniesienia . .	26	—	13.185
I.	9	Od kapitałów hipotekowanych w walucie polskiej: Kapitał. Odsetki. *a)* na dobrach Branice . 5.000 złp. — gr. 62 zł. 52 ct. *b)* „ „ Głęboka . 17.418 „ 05 „ 217 „ 73 „ *c)* „ „ Dojazdów . 28.712 „ 22 „ 358 „ 91 „ 51.130 złp. 27 gr. 639 zł. 16 ct.	639		
	10	5% od kapitałów hipotekowanych na realnościach w Krakowie: *a)* Nr. 73 I. 99 I. 2.815 złp. 22 gr. 35 zł. 20 ct. *b)* „ 73 I. 99 I. 1.435 „ 18 „ 17 „ 94 „ *c)* „ 73 I. 99 I. 1.388 „ 27 „ 17 „ 36 „ *d)* „ 93 I. 203 II. 132 „ 10 „ 1 „ 68 „ *e)* „ 89 I. 224 II. 3.387 „ 15 „ 42 „ 34 „ *f)* „ 89 I. 224 II. 4.000 „ — „ 50 „ — „ *g)* „ 342 I. 521 IVa. 949 „ 13 „ 11 „ 86½ „ *h)* „ 327 VIII. 193 IVa. 3.483 „ 04 „ 43 „ 54½ „ *i)* „ 227 VIII. 193 IVa. 389 „ 10 „ 4 „ 86½ „ *k)* „ 171 I. 256 II. 421 „ 26 „ — „ — „ 18.403 złp. 25 gr. 224 zł. 79½ ct.	225		890
		Suma rubryki I. . .	14.075	—	14.075
II.		**Dochody z dóbr, realności i innych praw.**			
	11	Czynsz z ogrodu w Dunajowie	1		
	12	„ „ w Krukienicach	2		
	13	„ „ w Bieczu	1		
	14	„ z wydzierżawionych gruntów w Zagórzu . . .	5		
	15	„ od gminy miasta Tarnowa, za wynajęcie budynku będącego w części własnością krajowego funduszu szkolnego . .	162		
		Suma rubryki II. . .	171	—	171

Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
13.172	13.168	*Do poz. 8.—10.* Preliminuje się jak na rok 1889.
1.180	890	
14.352	14.058	
11	171	Preliminuje się jak na rok 1889.

Dochody. Fundusz szkolny

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Wniosek Wydziału krajowego Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
III.		**Dodatki.**			
	16	Od c. k. Skarbu Salin zwrot $^1/_3$ części pensyj emerytalnych nauczycieli i nauczycielek szkoły głównej panieńskiej w Wieliczce	490		
	17	Od gminy Zaleszczyki, dodatek na wydatki kancelaryjne, a to: *a*) miasto Zaleszczyki . . . . . . 12 zł. 23 ct. *b*) miasto Zaleszczyki stare . . . . 1 „ 62 „ *c*) Obszar dworski . . . . — „ 15 „	14		
	18	Od żydowskiej gminy tarnowskiej, dodatek na utrzymanie IV. klasy przy szkole głównej	26		
		Suma rubryki III. . .	530	—	530
IV.	19	**Zysk ze sprzedaży książek szkolnych**	2.835	—	2.835
V.	20	**Zapisy i darowizny**	—	—	—
VI.	21	**Taksy od spadków**	9.600	—	9.600
VII.		**Rozmaite wpływy.**			
	22	Zwroty zaliczek funduszom szkolnym okręgowym udzielonych .	40.000	—	40.000
	23	Zwroty wydatków innych rubryk budżetowych . . .	7.000	—	7.000
	24	Zwroty zaliczek miasta Krakowa, Sanoka i Tarnopola z lat dawniejszych	1.200	—	1.200
	25	Różne nieprzewidziane	12	—	12
		Do przeniesienia . .	48.212	—	48.212

Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
91	530	Preliminuje się jak na rok 1889.
2.835	2.835	
—	—	
9.604	9.600	*Do rubr. VI. poz. 21.* Dochód wynosił w r. 1886. — 9.980 zł., w r. 1887. — 8.618 zł. w roku 1888 — 9604 zł., razem 28.202 zł., a przeciętnie 9.400 zł., lecz ze względu na wynikłości z roku 1888. preliminuje się 9.600 zł.
59. 698	20.000	*Do rubr. VII. poz. 22.*: Rady szkolne okręgowe były dłużne krajowemu funduszowi szkolnemu z końcem roku 1887. z tytułu zaliczek . . . . 49.098 zł. $49^{1}/_{2}$ ct. W roku 1888 udzielono nowych zaliczek . . . . 86.753 zł. $13^{1}/_{2}$ ct. Razem . . 135.851 zł. 63 ct. Z tej należytości odpisano w r. 1888 . . . . 5.650 zł. — ct. Pozostało . . 130.201 zł. 63 ct. Na to uiszczono w roku 1888 . . . . 59.697 zł. $87^{1}/_{2}$ ct. Pozostała zaległość z końcem roku 1888. wynosi . . 70.503 zł. $75^{1}/_{2}$ ct. Ze względu na wynikłość w r. 1888. wynoszącą 59.697 zł. $87^{1}/_{2}$ ct., jakoteż z uwagi, że dochód z tej rubryki nie jest jednostajny, albowiem zależy od zapasów gotówki znajdującej się w kasach fund. szkoln. okręg., preliminuje się tylko 40.000 zł.
6.600	8.000	*Do poz. 23.* Dochód wynosił w roku 1886 . . . . . . 5.165 zł. „ „ „ 1887 . . . . . . 17 158 zł. „ „ „ 1888 . . . . . . 6.600 zł. Razem . . 28.923 zł. przeciętnie . . 9.641 zł. Z powodu zmienności tej rubryki preliminuje się tylko 7.000 zł.
1.143	1.200	Preliminuje się jak na rok 1889.
1	15	
67.442	29.215	

Dochody. Fundusz szkolny

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Wniosek Wydziału krajowego Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
VII.		Z przeniesienia . .	48.212	—	48.212
	26	Zwroty zaoszczędzeń w zasiłkach, danych funduszom szkolnym okręgowym za czas od roku 1874 do końca roku 1888. .	20.000	—	20.000
		Suma rubryki VII. . .	68.212	—	68.212
VIII.	27	**Dodatek z c. k. skarbu państwa**	54.943	—	54.943
IX.	28	**Zwroty zaliczek, gminom na budynki szkolne udzielonych**	12.900	—	12.900

Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
67.442	29.215	
22.648	15.000	*Do poz. 26.* Według zamknięcia rachunków za r. 1887., fundusze szkolne okręg. zalegały z tytułu nadebranych zasiłków z końcem r. 1887. z kwotą 212.950 zł. 47 ct. W roku 1888. przybyła bieżąca należytość w kwocie . . 53.004 zł. 72½ ct. Razem . . 265.955 zł. 19½ ct. Z tej należytości odpisano w roku 1888. . . . . . . 10.564 zł. 42 ct. pozostało . . 255.390 zł. 77½ ct. Na to uiszczono w roku 1888. . . . . 22.648 zł. 09 ct. Pozostało w zaległości z końcem roku 1888. . . . . 232.742 zł. 68½ ct. (wedle dołączonego alegatu *D.*) Jakkolwiek zaległość z końcem roku 1888. jest znaczna, to ze względu na wynikłość w roku 1888. (tudzież w r. 1889. wynoszącą po koniec lipca 9.873 zł. 84½ ct.) prelimiuuje się tylko 20.000 zł., a zatem więcej o 5.000 zł., jak na rok 1889. uchwalono.
90.090	44.215	
54.943	54.943	Preliminuje się w myśl ustawy państwowej z dnia 14 maja 1869. i reskryptu Ministerstwa oświaty z dnia 29 kwietnia 1869. (LW. 6.863/1869).
12.944	17.200	*Do rubr. IX.* Według wykazu *E.* załączonego do niniejszego preliminarza, rozdane gminom od r. 1876. do końca r. 1888 zaliczki, wynoszą łączną sumę 266.898 zł. 26 ct. Na to uiszczouo w powyższym okresie . . . . 198.009 zł. 80½ ct. Pozostała zaległość z końcem roku 1888., w kwocie . . . 68.888 zł. 45½ ct. z której to kwoty przypadają raty: *a)* do zwrotu w roku 1890. . . . 9.289 zł. 21 ct. *b)* z lat dawniejszych po koniec r. 1888 13.347 zł. 02 ct. Razem . . 22 636 zł. 23 ct. Ze względu na wynikłość z r. 1888., która wynosiła 12.944 zł., preliminuje się w zaokrągleniu kwotę 12.900 zł.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

SUMARYUSZ

szkół zreorganizowanych, tudzież dochodów i wydatków funduszów szkolnych okręgowych na rok 1890

zestawiony przez c. k. Radę szkolną krajową.

A) Dochody

Liczba porządkowa	Nazwa powiatu	Liczba i kategorya szkół ludowych: filialna	etatowa pospolita o nauczycielach 1	2	3	4	5	wydziałowa	Roczna kwota podatków stałych wraz z dodatkami rządowymi: opłacanych w całym powiecie zł. ct.	opłacanych przez należące do zakresu szkół w powiecie zorganizowanych: gminy zł. ct.	obszary dworskie zł. ct.	I. Dochód z obligacyj i kapitałów szkolnych zł. ct.	II. Dochód z gruntów i realności szkolnych zł. ct.	III. Dochód w naturaliach z podaniem wartości tychże uiszczany przez a) gminy zł. ct.	b) obszary dworskie zł. ct.	c) inne strony zł. ct.	IV. Dochód w gotówce na mocy dawniejszych zobowiązań uiszczany przez a) gminy zł. ct.	b) obszary dworskie zł. ct.	c) inne strony zł. ct.	V. Dochód w gotówce na mocy ustawy uiszczany przez a) gminy zł. ct.	b) obszary dworskie zł. ct.	VI. Dochód z darowizn kar za nieposyłanie dzieci do szkoły i tym podobnych wpływów zł. ct.	VII. Suma dochodów miejscowych zł. ct.	VIII. Dochód z 3% dodatków do podatków w powiecie zł. ct.	IX. Razem zł. ct.
1	Miejska w Krakowie	.	.	.	.	8	7	1	476.616 39	.	.	30 50	.	.	.	.	.	.	.	57.193 96	.	.	57.224 46	.	57.224 46
2	Miejska we Lwowie	.	.	.	1	12	6	1	.	.	.	2 .	.	.	.	.	.	.	10 .	161.735 .	.	.	161.747 .	.	161.747
3	w Białej	2	17	5	4	4	2	.	177 225 95	125.412 55½	20 358 40	503 19	72 5	37 70	60 40	.	16 821 16	48 30	.	4.975 83	1.017 5	.	23.535 68	5.316 77	28 852 45
4	w Bóbrce	29	40	.	2	1	.	.	109.784 79	67.472 24	35.993 36	121 80	87 92	341 56	59 .	.	8.615 97	303 41	9 20	459 33	980 42	.	10.978 61	3 293 54	14.272 15
5	w Bochni	2	22	6	1	1	2	.	142.474 64	72.417 46	19.113 82	190 79	138 37	34 50	57 7[illegible]	.	9.150 45	236 50	1 26	5.444 54	496 21	.	15.750 37	4.274 24	20 024 61
6	w Bohorodczanach	1	9	1	.	1	.	.	50.164 81	20.109 91	6.195 42	.	40 .	18 .	87 67	.	1.429 .	253 99	.	752 79	118 53	.	2.699 98	1.504 94	4.204 92
7	w Borszczowie	21	32	2	.	1	.	.	170.496 19	103.685 23½	61.893 2½	1.210 35	76 35	250 76	48 68	.	6.571 58	318 90	45 35	3.270 10	1.579 60	.	13.371 67	5.114 89	18.486 56
8	w Brodach	28	43	2	.	.	2	.	134.060 83	93.678 16	40.382 67	53 55	81 98	662 66	43 60	.	10.942 1	588 41	8 40	2 344 14	1.040 38	.	15.765 13	4.021 82	19.786 95
9	w Brzesku	3	23	3	2	3	.	.	120.298 80	53.814 95½	29.958 39½	736 75	129 88	.	25 75	.	4.530 33	444 94	.	1.887 94	698 82	.	8.454 41	3.608 96	12.063 37
10	w Brzeżanach	34	25	3	1	.	2	.	148 540 81	99.430 28	44.730 58	86 16	20 9	141 19	4 96	.	9.341 50	47 80	.	2 193 48	1.278 47	.	13.113 65	4.456 22	17.569 87
11	w Brzozowie	12	31	2	.	2	.	.	72.986 23	52.897 13½	20.089 10	181 50	29 37	90 .	27 .	.	5.752 57	126 69	15 50	1.128 30	473 47	.	7.824 40	2.189 58	10.013 98
12	w Buczaczu	15	24	2	2	1	.	.	167.330 73	88.785 5	44.604 57	352 80	90 45	221 4[illegible]	366 72	.	6.367 70	529 65	2 .	2.365 58	944 10	.	11.240 44	5.019 92	16.260 36
13	w Chrzanowie	8	25	10	.	3	.	.	112.196 62	65 944 47	41 131 78	4 72	181 50	.	24 .	.	6 607 9	201 77	541 30	2.423 85	888 35	.	10.872 58	3.365 90	14.238 48
14	w Cieszanowie	11	29	2	1	1	.	.	89.257 12	63.443 60	25.813 52	546 75	133 5	78 .	.	.	5.321 72	.	13 .	1.966 77	775 44	.	8.834 73	2.677 71	11.512 44
15	w Czortkowie	13	18	.	.	1	.	.	107.437 .	62.652 58	38.840 10	269 78	198 82	138 66	37 .	.	5.098 73	392 .	61 58	1.090 5	1.004 10	.	8.290 72	3 223 11	11.513 83
16	w Dąbrowie	13	10	3	.	.	1	.	93.234 44	43.035 33	23.739 48	12 60	3 .	.	.	.	1.510 62	78 25	27 30	2 896 67	677 96	.	5 206 40	2.797 3	8.003 43
17	w Dobromilu	14	22	5		1	.	.	61.155 28	28.910 19½	11.189 90	33 68	55 25	.	.	.	6.219 87	201 41	.	406 65	319 43	.	7.236 29	1.834 66	9.070 95
18	w Dolinie	11	17	3	.	2	.	.	75.000 .	46.529 81½	13.983 57½	217 86	50 .	.	167 41	.	6.901 58	398 16	.	725 32	272 50	.	8.732 83	2.250 .	10 982 83
19	w Drohobyczu	9	36	1	2	2	1	.	206.745 21	145.481 3	31.534 5	86 .	81 28	154 50	146 52	.	6.870 55	1.166 49	32 50	18.409 29	551 96	.	27.499 9	6.202 36	33 701 45
20	w Gorlicach	14	24	.	.	3	.	.	83.664 46	56.682 6	9.611 16	540 93	23 7	20 .	.	.	7.118 48	15 .	.	814 28	276 74	.	8.808 50	2.569 93	11.378 43
21	w Gródku	12	23	.	1	2	.	.	36.880 40	53.434 6½	18.660 9	25 20	100 53	85 50	.	.	10.114 76	97 50	.	907 9	537 91	.	11.868 49	1.106 41	12.974 90
22	w Grybowie	9	10	.	1	1	.	.	28.619 51	22.164 16	6.455 35	199 50	7 64	31 .	.	.	1.969 20	29 58	.	632 10	172 68	.	3.041 70	858 59	3.900 29
23	w Horodence	9	23	2	.	1	1	.	155.453 55	97.263 46	44.212 44	1.136 2	78 12	20 .	79 50	.	5.121 15	321 25	15 .	3.963 4	1.206 79	.	11.940 87	4.663 60	16.604 47
24	w Husiatynie	4	33	5	.	1	.	.	140.154 7½	80.873 99½	59.280 8	453 16	101 50	2 247 2½	69 .	.	7.820 34	299 3	2 .	540 36	1.369 61½	.	12.902 3	4.204 62	17.106 65
25	w Jarosławiu	9	50	7	2	1	1	.	345.966 99	139.359 62	52.535 36	647 52	308 22	103 75	59 61	.	7 507 32	504 60	.	6 736 30	1.434 41	.	17.301 73	10 379 .	27.680 73
26	w Jaśle	11	41	2	.	3	.	.	94 696 74	61 214 3	26.238 3	189 .	8 15	6 .	.	.	5.343 74	.	.	3 881 98	788 33	.	10.217 20	2.840 90	13 058 10
27	w Jaworowie	10	38	.	.	2	.	.	96.895 20	68.041 57	22.715 89	398 75	67 66	.	7 50	.	10 904 51	10 .	.	604 91	627 5	.	12.620 38	2.906 86	15.527 24
28	w Kałuszu	21	21	2	.	1	.	.	79.232 32	51.650 .	15 078 31	401 10	41 22	.	.	.	6.107 93	409 87	6 30	608 30	361 92	.	7.936 64	2.376 96	10.313 60
29	w Kamionce Strumił.	29	46	2	.	2	1	.	143.356 60	91.389 54	46.225 96	148 40	116 50	53[illegible] 37	104 43	5 .	14.372 3	167 50	57 25	735 67	1.250 78	.	17.495 93	4.300 70	21.796 63
30	w Kolbuszowej	11	18	2	.	2	.	.	73.550 11	50.102 42	12 040 99½	74 2	28 77	.	22 25	.	2.027 37	84 .	12 60	2.837 56	307 56	.	5.394 13	2.206 50	7.600 63
31	w Kołomyi	8	28	.	.	2	1	.	181.355 89½	108.900 42	28.027 44½	52 50	71 8	124 80	15 .	.	9.014 34	240 68	2 .	2 406 16	772 99	.	12.699 55	5.440 61	18.140 16
32	w Kossowie	4	17	.	1	2	.	.	70.976 19	41.373 9½	7.607 39½	48 30	41 34	2 .	.	.	3.168 84	356 47	.	2.594 51	187 53	.	6.398 99	2.129 29	8.528 28
33	zamiejska w Krakowie	3	38	7	2	1	.	.	119.244 69	72.588 10	38.995 35	20 58	434 62	.	.	.	7.647 65	411 15	6 .	1.628 25	998 45	.	11.146 70	3.577 34	14.724 4
34	w Krośnie	9	24	1	.	4	.	.	99.604 70	48.524 43	20.781 56	873 57	45 61	48 51	.	.	3.702 .	.	.	3.384 71	540 43	.	8.594 83	2.988 14	11 582 97
35	w Limanowej	15	12	1	.	1	.	.	53.023 66	28.508 61	6.971 17	167 89	34 11	.	4 20	.	1.405 8	21 .	42 .	1.774 38	208 61	.	3.657 27	1.590 71	5.247 98
36	w Lisku	9	15	.	.	1	.	.	78.554 93	22.288 60	8.313 68½	225 47	32 .	.	.	.	2.609 36	81 .	73 46	727 38	233 49	.	3.982 16	2.356 65	6.338 81
37	w Łańcucie	9	31	1	3	4	.	.	115.388 22	89.980 39½	24.344 3	33 60	62 9	16 .	57 56	.	6.962 25	222 75	.	4 103 83	598 21	.	12.056 29	3.461 65	15.517 94
38	zamiejska we Lwowie	22	74	7	2	2	.	.	176.805 84	123.565 39	53 240 85	253 33	303 8	624 3	103 33	.	9.538 37	541 76	125 4	5.112 51	1.398 10	.	17.999 55	5.304 17	23 303 72
39	w Mielcu	8	31	5	.	2	.	.	98 676 24½	51.139 93	29.425 98½	15 22	188 33	139 65	.	.	9.999 25	290 57	5 .	534 85	786 39	.	11.959 26	2.960 28	14.919 54
40	w Mościskach	8	39	.	.	2	.	.	108.541 70	65.343 16	32.294 6	362 26	47 60	.	.	.	7.822 57	405 40	4 .	1.243 81	912 7	.	10.797 71	3.256 25	14.053 96
41	w Myślenicach	11	22	5	1	1	.	.	81.277 41½	58.055 16½	10.772 86½	561 91	33 80	.	.	.	4.182 85	202	76 60	2.680 43	247 13	.	7.984 72	2.438 32	10.423 4
42	w Nadwórnej	15	13	2	.	1	.	.	57.873 55	38.534 69	15.069 66	8 40	53 3	30 17	.	.	4.189 38	110 98	300 .	345 17	387 53	.	5.424 66	1.736 21	7.160 87
	Do przeniesienia	486	1094	101	29	86	27	2	5.036.796 85			11.477 41	3.697 43	6.205 77½	1.678 34	5 .	266.701 20	10.158 76	1.494 64	320.467 17	28.721 50½	.	650.607 73	136.805 34	787.413 7

B) Rozchody

Liczba porządkowa	Nazwa powiatu	I. Płace nauczycieli i nauczycielek: a) etatowych zł. ct.	b) nadetatow. wraz z potrzebami szkolnemi dla klas równorzędnych zł. ct.	II. Remuneracye dla katechetów zł. ct.	III. Mniejsze potrzeby szkolne i urzędowe zł. ct.	IV. Przybory naukowe zł. ct.	V. Konferencya okręgowa zł. ct.	VI. Biblioteka okręgowa zł. ct.	VII. Rozmaite wydatki zł. ct.	VIII. Dodatek na pomieszkania zł. ct.	Suma rozchodów zł. ct.	IX. W porównaniu dochodów z wydatkami okazuje się niedobór, mający być pokryty z kraj. funduszu szkolnego zł. ct.	zł. ct.	X. Nadwyżka przy funduszach miejscowych zł. ct.	XI. zł. ct.	Uwaga
1	Miejska w Krakowie	59.920 .	10.605	750 .	435 .	.	.	45 .	46 .	.	71.811 .	.	14.586 54	.	.	
2	Miejska we Lwowie	150.980 .	.	4.425 .	1 652 .	1 200 .	.	50 .	3.440 .	.	161.747 .	.	.	.	.	
3	w Białej	29.030 .	1.610 .	400 .	510 .	.	180 20	55 .	151 .	1.220 .	33.156 20	.	4.303 75	.	.	
4	w Bóbrce	23.690 .	5.415	.	755 .	.	381 60	55 .	151 .	569 .	31.016 60	.	16.744 45	.	.	
5	w Bochni	20 440 .	4.815 .	300 .	455 .	.	180 20	55 .	151 .	957 .	27.353 20	.	7.328 59	.	.	
6	w Bohorodczanach	5.670 .	1.070 .	100 .	140 .	.	63 60	55 .	150 .	216 .	7.464 60	.	3.259 68	.	.	
7	w Borszczowie	19.740 .	1.915	.	590 .	.	296 80	55 .	150 .	372 .	23.118 80	.	4.632 24	.	.	
8	w Brodach	29 823 63	2.270 .	165 .	821 .	.	397 50	55 .	151 .	738 .	34.361 13	.	14 574 18	.	.	
9	w Brzesku	16.320 .	2.190 .	.	445 .	.	180 20	55 .	150 .	420 .	19.760 20	.	7.696 83	.	.	
10	w Brzeżanach	25.906 15	.	.	720 .	.	344 50	55 .	151 .	567 .	27.743 65	.	10.173 78	.	.	
11	w Brzozowie	17.950 .	3,370 .	.	510 .	.	249 10	55 .	150 .	339 .	22.623 10	.	12.609 12	.	.	
12	w Buczaczu	15.832 .	1.130 .	.	485 .	.	233 20	55 .	150 .	293 .	18.178 20	.	1.917 84	.	.	
13	w Chrzanowie	22.400 .	4.755 .	.	570 50	.	243 80	55 .	150 .	340 .	28.514 30	.	14.275 82	.	.	
14	w Cieszanowie	16.490 .	1.345 .	.	485 .	.	233 20	55 .	150 .	342 .	19.100 20	.	7.587 76	.	.	
15	w Czortkowie	11.004 50	2.100 .	150 .	360 .	.	169 60	55 .	150 .	321 .	14.310 10	.	2.796 27	.	.	
16	w Dąbrowie	9.490 .	1.820 .	.	300 .	.	143 10	55 .	150 .	233 .	12.191 10	.	4 187 67	.	.	
17	w Dobromilu	14 320	1.255 .	.	440 .	.	222 60	55 .	150 .	323 .	16.745 60	.	7.674 65	.	.	
18	w Dolinie	14.680 .	610 .	63 .	375 .	.	174 90	55 .	150	389 .	16.496 90	.	5.514 7	.	.	
19	w Drohobyczu	26.100 .	7.305 .	.	605 .	.	270 30	55 .	151 .	1 240 .	35.726 30	.	2.024 85	.	.	
20	w Gorlicach	16.920 .	1.890 .	.	506 .	.	217 30	55 .	150 .	513 .	20.251 30	.	8.872 87	.	.	
21	w Gródku	17.065 .	1.870 .	400 .	420 .	.	201 40	55 .	150 .	594 .	20.755 40	.	7.780 50	.	.	
22	w Grybowie	7.950 .	1.095 .	.	235 .	.	111 30	55 .	150 .	252 .	9.848 30	.	5.948 1	.	.	
23	w Horodence	15.570 .	3.235 .	.	409 .	.	190 80	55 .	150 .	516 .	20.125 80	.	3.521 33	.	.	
24	w Husiatynie	17.199 90	4.270 .	.	470 .	.	227 90	55 .	150 .	349 .	22.721 80	.	5.615 15	.	.	
25	w Jarosławiu	31.203 34	5.005 .	.	805 .	.	371 .	55 .	151 .	1.051 .	38.641 34	.	10.960 61	.	.	
26	w Jaśle	22.840 .	2.985 .	.	640 .	.	302 10	55 .	151 .	698 .	27.671 10	.	14.613 .	.	.	
27	w Jaworowie	18.500 .	2.250 .	.	535 .	.	265 .	55 .	151 .	450	22.206 .	.	6.678 76	.	.	
28	w Kałuszu	15.522 .	1.160 .	.	475 .	.	238 50	55 .	150 .	297	17.897 50	.	7 583 90	.	.	
29	w Kamionce Strumił.	28 760 .	3.765 .	200 .	870 .	.	424 .	55 .	150 .	735 .	34 959 .	.	13.162 37	.	.	
30	w Kolbuszowej	13.539 34	3.570 .	.	370 .	.	174 90	55 .	150 .	434 .	18.293 24	.	10.692 61	.	.	
31	w Kołomyi	21.760 93	4.945 .	.	445 .	.	206 70	55 .	151 .	1.143 .	28.706 63	.	10.566 47	.	.	
32	w Kossowie	12.221 32	2.290 .	.	289 .	.	127 20	55 .	151 .	548 .	15.680 52	.	7.152 24	.	.	
33	zamiejska w Krakowie	21.720 .	3.145 .	.	583 .	.	270 30	55 .	151 .	.	25.924 30	.	11.200 26	.	.	
34	w Krośnie	17.220 .	1.835 .	.	445 .	.	201 40	55 .	151 .	432 .	20.339 40	.	8.756 43	.	.	
35	w Limanowej	9.450 .	2.180 .	.	310 .	.	153 70	55 .	150 .	140 .	12.438 70	.	7.190 72	.	.	
36	w Lisku	8.420 .	275 .	.	265 .	.	132 50	55 .	150 .	144 .	9.441 50	.	3.102 69	.	.	
37	w Łańcucie	22.615 3	1 895 .	.	571 .	.	254 40	55 .	150 .	783 .	26.323 43	.	10.805 49	.	.	
38	zamiejska we Lwowie	38.130 .	11.125 .	.	1.155 .	.	567 10	55 .	151 .	522 .	51.705 10	.	28.401 38	.	.	
39	w Mielcu	18.208 15	2 060 .	.	515 .	.	243 80	55 .	150 .	434 .	21.665 95	.	6.746 41	.	.	
40	w Mościskach	17.267 42	3.015 .	.	535 .	.	259 70	55 .	151 .	389	21.672 12	.	7.618 16	.	.	
41	w Myślenicach	15.720 .	4.295 .	.	450	.	212 .	55 .	151 .	327 .	21.210 .	.	10.786 96	.	.	
42	w Nadwórnej	11.500 .	610 .	200 .	340 .	.	164 30	55 .	151 .	220 .	13.240 30	.	6.079 43	.	.	
	Do przeniesienia	949.088 71	122.325 .	7.093 .	22.291 50	1.200	9.481 70	2.305 .	9.502 .	19.850 .	1,143.136 91	.	355.723 84	.	.	

SUMARYUSZ

Liczba porządkowa	Nazwa powiatu	A) Dochody — Liczba i kategorya szkół ludowych: filialna	etatowa pospolita o nauczycielach: 1	2	3	4	5	wydziałowa	Roczna kwota podatków stałych wraz z dodatkami rządowymi: opłacanych w całym powiecie zł. ct.	opłacanych przez należące do zakresu szkół w powiecie zorganizowanych: gminy zł. ct.	obszary dworskie zł. ct.	I. Dochód z obligacyi i kapitałów szkolnych zł. ct.	II. Dochód z gruntów i realności szkolnych zł. ct.	III. Dochód w naturaliach z podaniem wartości tychże uiszczany przez: a) gminy	b) obszary dworskie	c) inne strony	IV. Dochód w gotówce na mocy dawniejszych zobowiązań uiszczany przez: a) gminy	b) obszary dworskie	c) inne strony	V. Dochód w gotówce na mocy ustawy uiszczany przez: a) gminy	b) obszary dworskie	VI. Dochód z darowizn, kar za niesyłanie dzieci do szkoły i tym podobnych wpływów	VII. Suma dochodów miejscowych	VIII. Dochód z 3% dodatków do podatków w powiecie	IX. Razem	B) Rozchody — I. Płace nauczycieli i nauczycielek: a) etatowych	b) nadetatow. wraz z potrzebami szkolnemi dla klas równorzędnych	II. Remuneracye dla katechetów	III. Miejscowe potrzeby szkolne i urzędowe	IV. Przybory naukowe	V. Konferencya okręgowa	VI. Biblioteka okręgowa	VII. Rozmaite wydatki	VIII. Dodatek na pomieszkania	VIII. Suma rozchodów	IX. W porównaniu dochodów z wydatkami okazuje się niedobór, mający być pokryty z kraj. funduszu szkolnego	X. Nadwyżka przy funduszach miejscowych	XI.
	Z przeniesienia	486	1 094	101	29	86	27	2	5,036.796 85			11.477 41	3.697 43	6.205 77½	1.678 84		266.701 20	10.158 76	1 494 64	320.467 17	28.721 50½		650 607 73	136.805 34	787.413 7	949.088 71	122 325	7.093	22.291 50	1.200	9.481 70	2.305	9.502	19.850	1,143.136 91	355.723 84		
43	w Nisku	11	10	2	1	1			64.804 54	38.539 18	13.961 20		57 82				1.058 98	364 35		2.717 24	302 41		4.500 80	1.944 14	6.444 94	10.621 80	3.080		285		132 50	55	151	369	14.694 30	8 249 36		
44	w Nowym Sączu	26	30	3		1	2		133.625 19	97.220 74	19.211 20	216 56	101 86	55 80	61 1		5.796 30	127 75	10	5.521 47	523 39		12.414 14	4.008 75	16.422 89	27.080	5 700		700 20		328 60	55	151	1.204	35.218 80	18.795 91		
45	w Nowym Targu	22	15	3	2	1			75.839 16	52.238 10½	7.194 40	162 31	1 96		38 40		2 143 66	67 5	68 31	3.018 24	198 50		5.698 43	2.275 17	7.973 60	15.833 32	1.960		470 60		227 90	55	151	311	19.008 82	11.035 22		
46	w Pilźnie	8	15	1		2			59.443 10	36 229 52	15.765 90	25 72½	288 57				3.364 80	163 63	260	1.124 51	449 70½		5.676 94	1 783 29	7.460 23	10.550	1 205		295		137 80	55	151	299	12.692 80	5.232 57		
47	w Podhajcach	4	22	3	1	1			49.800 52	61 008 35	38.792 17		99 66	307 75	49		4.894 62	181 27	57 75	2.086 17	886 71		8 562 93	2.994 1	11.556 94	12 726 72	1.205		360		164 30	55	151	191	14.853 2	3.296 8		
48	w Przemyślu	16	46	2	1	1	1		238.923 63	157 497 [illegible]	43.202 99	664 57	67 31		44		13 956 4	370 25	2 10	3.327 64	1.181 73		19 613 64	7 167 71	26.781 35	27.920	5 935		730		355 10	55	151	1.177	36.323 10	9.541 75		
49	w Przemyślanach	25	24	1		1			95.159 38½	57 318 2½	26.642 85	75 60	86 42	298 50	36		8.119 64	306 36		506 66	697 74		10.117 79	2.854 78	12.972 57	16.120	685		530		270 30	55	151	209	18.020 30	5.047 73		
50	w Rawie	10	17	6		1			111.836 34	59.198 68	23 015 81	739 73	113 76	633 90			3 029 47	71		2.902 80	619 87		8.110 53	3.355 9	11.465 62	14.490	305		390		180 20	55	151	324	15.895 20	4 429 58		
51	w Rohatynie	26	34	3		1	1		143.082	75.746 56	43.850 27	377 74	62 59	271 25	36		9.735 70	324 90	144 35	1.345 23	1.108 71		13.406 47	4.292 46	17.698 93	23 870	1.845		719		344 50	55	151	508	27.492 50	9.793 57		
52	w Ropczycach	12	23	1	1	2			103.577 1	65.609 53	28.265 63	42 67	77 59	30	45 75		4 295 65	137 8	500	3.097 41	780 35		9.606 50	3.107 31	12.113 81	15.590	1 305		435		206 70	55	151	432	18 174 70	6.060 89		
53	w Rudkach	12	14	2		2			87.873 9			76 40	14				4 394 64	573 64		665 11	475 58		6.699 37	2.636 19	9.335 56	11.870	795		340		159	55	151	270	13.640	4 304 44		
54	w Rzeszowie	7	36	3	3	1		1	197.355 25½	116 580 74½	27.757 41	148 15	27	83	119 50		4.398 31	220 38		7.640 92	684 29		13.321 55	5.920 66	19.242 21	28.640	4.075	300	605		270 30	55	151	1 106	35.202 30	15 960 9		
55	w Samborze	26	38	5		2		1	146.039 36	117.042 47½	27.298 35	556 65	131 47	56	8		13.328 64	596 85	13 10	2.099 88	622 38		17.412 97	4.381 18	21.794 15	32.433 99	2.440	600	790		381 60	55	151	1.046	37.897 59	16.103 44		
56	w Sanoku	27	33	3	2	2			109.030 30	67.684 46	23.987 32	37 10	57 22	16			8.675 52	228 50	75 25	2.102 35	735 14		11.927 8	3.270 90	15.197 98	24.690	1.610		770		355 10	55	151	511	28.142 10	12.944 12		
57	w Skałacie	6	29	3	1	1			141.022 80	80.692 46	44 094 89	6 30		2.921 31	107 40		5 296 94	88	2 10	2.422 10	1 139 60		11.983 75	4.230 68	16 214 43	15.660	2.655		440		212	55	151	359	19.532	3.317 57		
58	w Śniatynie	8	22	3		1	1		104.463 23	82.635 47½	19.766 65½	509 50	96 99	367	12		7.964 9	15	7	2.516 12	561 57		12.049 27	3 133 89	15.183 16	18.310	4·410		405		185 50	55	151	789	24.305 50	9.122 34		
59	w Sokalu	28	48	5		2		1	154.188 96	107.195 17	48.240 6	911 55	77 57	1 938 3	20		16.078 25	317 20	5	1.090 65	1.230 18		21.668 43	4 625 66	26.294 9	35.170	1.295	500	1.501		445 20	55	151	469	39.586 20	13.292 11		
60	w Stanisławowie	17	23	1	1	3		1	166.785 22	125.562 66	19.020 53	58 80	28 66	133 50	27	1	7 787 58	305 23	62 80	14.305 66	507		23.217 23	5.003 55	28.220 78	27.330	7.830		564		243 80	55	151	1.686	37.859 80	9 639 2		
61	w Starem mieście	25	13	2		1			49.404 20	33.509 89	9.865 21	91 93	14 17	47 40			5 120 31	269 50		224 73	219 44		5.987 48	1.482 12	7.469 60	13.350	1.585		435		217 30	55	151	242	16.035 30	8.565 70		
62	w Stryju	16	46	1		1	1		144.773 65	100.154 42½	28.454 65	111 30	158 93				6 307 43	222 50	20 30	5.402 81	754 24		12.977 51	4.343 21	17 320 72	23.990	4 630	400	692		344 50	55	151	819	31.081 50	13 760 78		
63	w Tarnobrzegu	5	22	3	1	1			78.709 79	39.986 61	25.893 24		64 35				5.231 15	149 38	10	547 76	688 6		6 690 70	2.361 29	9.051 99	13.030	2.615		360		169 60	55	151	392	16.772 60	7.720 61		
64	w Tarnopolu	14	49	8			1	1	247 882 56½	183.392 6	58.191 14	4 72	27 27	2.527 70	14 20	3 50	12 753 93	234 50	79 15	14.578 70	1.471 43		31.695 10	7.436 47	39.131 57	34.485 72	5 660		825		386 90	55	151	976	42.539 62	3.408 5		
65	w Tarnowie	4	32	2	1	3	1	1	177.052 33	141.325 68	27.898 67½	89 9	56 53				14.393 45	191	5 25	2.325 36	795 19		17.855 77	5.311 57	23.167 34	34.806 59	8.685		577		233 20	55	151	2.076	46 583 79	23.416 45		
66	w Tłumaczu	12	25	1		1			[illegible] 41	59 476 12	28 063 62½	165 89	55 93	18	18		3 845 85	219 48	32 50	2 637 74	681 30		7.674 72	3.125 89	10.800 61	13.490	3 240		420		206 70	55	151	404	17.966 70	7 166 9		
67	w Trembowli	10	22	6		1			105.884 57	69.721 38	36.163 19	98 70	68	1·963 94	206		8 119 36	142 40	15 25	656 19	721 19		11.991 3	3.176 53	15.167 56	16 578	4 820		435		206 70	55	151	546	22.791 70	7.624 14		
68	w Turce	10	13			1			52.738 4	23.074 74	3.190 64	33 60	8 78	148 75	31 38		2 334 84	260 65		413 24	77 74		3.308 99	1.582 14	4.891 13	8.350	275		255		127 20	55	151	162	9.375 20	4.484 7		
69	w Wadowicach	8	23	6	1	3	1		121.467	60.319 97½	18 858 33	426 20	43 40		10		6.998 63	20		2.612 48	590 26		10.700 97	3.644 1	14.344 98	22.340	1 900		560		222 60	55	151	708	25 936 60	11 591 62		
70	w Wieliczce	16	18	2	5	1	3		133.123 31	89.175 11	19.404 9	540 95	353 70				11.161 43	21	10	2 476 1	564 38		15 127 47	3.993 70	19.121 17	27.040	6.150	200	610		238 50	55	151	1 489	35.933 50	16.812 33		
71	w Zaleszczykach	15	30	1		1			117.938 84½	69.101 35½	47.029 74½	184 80	17	281 13	62 32	32	6.385 34	228 50	12	1.219 7	1.169 61		9.591 78	3.538 17	13.129 95	15.690	1.100		490		249 10	55	151	252	17.987 10	4.857 15		
72	w Zbarażu	6	20	4	1		1		113.252	56.710 98	27.007 80			2.261 99	12 32		3.975 66	30	47 50	1.465 41	730 29		8.523 17	3.397 56	11.920 73	12.479 94	795		365		169 60	55	151	175	14.190 54	2 269 81		
73	w Złoczowie	44	60	7		2			182.235 97	128.980 20	54.212 14	725 79	167 31	1.360 7	265 40		19.813 83	360	42 50	660 21	1.360 85		24.755 96	5 467 8	30.223 4	38.684 90	3.075	350	1.205		598 90	55	151	540	44.659 80	14.436 76		
74	w Żółkwi	20	24	3		1			109.771 80	69.713 13	24.409 19	233 10	149 89	115 40	10		7.187 80	312 50	9	1.849 36	596 14		10.463 19	3.293 15	13.756 34	16.430	685		510		254 40	55	151	191	18 276 40	4.520 6		
75	w Żydaczowie	15	38	1		3			79.683 81½	44.966 8	34.717 72½	50 40	76 20	22	54 16		9.990 20½	114 3½	57 13	434 16	977 70		11.775 99	2.390 51	14.166 50	21.390	2.715	105	645		302 10	55	151	576	25.939 10	11.772 60		
76	w Żywcu	1	17	1	2		1		102.461 72	71.163 44	6.050 11	211 45					3 193 59	83 25		3.964 22	147 66		7.600 17	3.073 85	10 674 2	12.420	795		287 60		116 60	55	151	355	14.180 20	3.506 18		
	Razem	998	2.025	199	53	132	41	8	9,190.221 97½			19 054 68½	6.349 41	22.063 99½	2.966 68	41 51	518.323 87	17.475 89½	3 042 98	420.424 68	52 971 84½		1,062.715 55	261.408 1	1,324.123 56	1,642.549 69	219.385	9 548	41.292 90	1.200	18.126	4.175	14.636	41.013	1,991.925 59	667.802 3		
	Od tego: Lwów miejska											2							10	161.735			161.747		161.747	150.980		4.425	1.652	1.200		50	3.440		161.747			
	Pozostaje suma	3.456							9,190.221 97½			19.052 68½	6.34 41	22.063 99½	2 966 68	41 51	518.323 87	17.475 89½	3.032 98	258.689 68	52.971 84½		900.968 55	261.408 1	1,162.376 56	1,491.569 69	219 385	5.123	39.640 90		18.126	4 125	11.196	41.013	1,830.178 59	667.802 3		
	Do tego: Przybory naukowe dla 75 okręgów																													15.094 *)					15.094	15.094		
																									1,162.376 56	1,491.569 69	219.385	5.123	39.640 90	15.094	18.1 6	4.125	11.196	41.013	1,845.272 59	682.896 3		
	Po dodaniu dodatków na pomieszkania do płac																									+28.298	+12.715							−41 013				
	okazuje się suma																								1,162.376 56	1,519.867 69	232.100	5.123	39.640 90	15.094	18.126	4.125	11.196		1,845.272 59	682.896 3		

Uwaga

Z ogólnej sumy na dodatki na pomieszkanie w kw. 41.013 złr.
przypada dla nauczycieli etatowych . . . . . . 28.298 „
a nadetatowych . . . . 12.715 „

Podatek opłacany we wszystkich powiatach wynosi ogółem 9,190.221 zł. 97½ ct.
Od tego Kraków miasto . . . . 476.616 „ 39 „
pozostaje . 8,713.605 zł. 58½ ct.
3 procent . . . . 261.408 zł. 17 ct.

*) Na przybory naukowe dla 75 okręgów razem.

WYKAZ

kwot potrzebnych na remuneracye za naukę

robót ręcznych.

Liczba porządk.	Nazwa okręgu szkolnego	Nazwa miejscowości	Ilość nauczycielek robót kobiecych	Ilość uczennic pobierających naukę robót ręcznych	Liczba godzin tygodniowej nauki	Kwota potrzebna na remuneracye szczegół zł.	Kwota potrzebna na remuneracye ogół zł.
1	**Biała**	Nowa wieś	3	51	2	20	
		Mikuszowice		80	2	25	
		Witkowice		90	2	25	70
2	**Bochnia**	Brzeźnica	18	14	3	10	
		Grobla		32	3	15	
		Jodłówka		27	6	10	
		Kobyle		14	6	10	
		Krzeczów		33	4	10	
		Krzyżanowice		15	3	10	
		Lipnica dolna		26	3	10	
		Lipnica górna		27	2	10	
		Łapanów		53	3	15	
		Łazy		24	2	10	
		Niedary		39	2	10	
		Okolice		36	2	10	
		Rzegocina		35	3	10	
		Rzezawa		31	2	10	
		Wiśnicz stary		32	3	10	
		Batorska Wola		53	3	10	
		Wola dzwińska		57	4	10	
		Łąkta górna		33	3	10	190
3	**Bóbrka**	Borynicze	25	37	4	25	
		Brzozdowce		99	6	40	
		Bryńce zagórne		37	4	25	
		Czartorya		31	3	20	
		Hryniów		30	3	20	
		Kniesioło		39	4	25	
		Leszczyn		55	5	30	
		Mikołajów		77	5	30	
		Nowosielce		38	4	25	
		Ottyniowice		33	3	20	
		Podhorodyszcze		56	5	30	
		Podjarków		42	4	30	
		Podniestrzany		34	3	20	
		Romanów		63	5	30	
		Sokołówka		53	4	25	
		Stare sioło		58	5	30	
		Suchodół		34	3	20	
		Wybranówka		58	5	30	
		Żabokruki		33	3	20	
		Żyrawa		42	4	25	
		Laszki dolne		40	4	25	
		Hlebowice wielkie		81	5	30	
		Dźwinogród		78	5	30	
		Strzeliska nowe		145	7	40	
		Bóbrka		178	7	40	685
	Do przeniesienia .						945

Liczba porządk.	Nazwa okręgu szkolnego	Nazwa miejscowości	Ilość nauczycielek robót kobiecych	Ilość uczennic pobierających naukę robót ręcznych	Liczba godzin tygodniowej nauki	Kwota potrzebna na remuneracye szczegół zł.	Kwota potrzebna na remuneracye ogół zł.
	Z przeniesienia .						945
4	**Bohorodczany**	Bohorodczany M.	4	122	4	—	
		Łysiec miasto		67	2	20	
		Bohorodczany st.		35	2	20	
		Łysiec stary		41	2	20	
		Niewszryn		29	2	20	80
5	**Borszczów**	Skała	1	86	6	50	50
6	**Brody**	Łopatyn	5	65	2	20	
		Nakwasza		29	2	15	
		Smarzów		36	2	20	
		Zabłotce		35	2	20	
		Bielawce		43	2	—	
		Huta pieniacka		27	2	15	
		Milno		29	2	—	
		Starobrody		30	2	—	90
7	**Brzesko**	Bielcze	13	67	2	10	
		Czchów		83	4	10	
		Domosławice		27	4	10	
		Gwoździec		25	3	10	
		Jwkowa		51	2½	10	
		Łętowice		36	8	10	
		Okocim		54	4	10	
		Maszkienice		27	6	10	
		Paleśnica		17	3	10	
		Radłów		72	4	10	
		Tymowa		92	3	10	
		Uszew		49	2	10	
		Wola przemykowska		52	3	10	130
8	**Brzeżany**	Baranówka	3	35	2	20	
		Budyłów		47	3	25	
		Narajów		38	3	—	
		Kozłów		52	3	25	70
9	**Brzozów**	Brzozów męsk. 4 kl. mięszany	33	25	2	20	
		Bachórz		39	2	20	
		Bartkówka		53	2	20	
		Blizne		81	2	25	
		Domaradz		67	2	25	
	Do przeniesienia .					110	1.365

Liczba porządk.	Nazwa okręgu szkolnego	Nazwa miejscowości	Ilość nauczycielek robót kobiecych	Ilość uczennic pobierających naukę robót ręcznych	Liczba godzin tygodniowej nauki	Kwota potrzebna na remuneracye szczegół zł.	Kwota potrzebna na remuneracye ogół zł.
	Z przeniesienia .					110	1.365
	Brzozów	Dydnia	33	61	2	25	
		Dyląjgowa		66	2	25	
		Golcowa		80	2	25	
		Gorki		35	2	20	
		Grabownica		dotychczas nie ma nauki	—	20	
		Harta		107	2	—	
		Hłudno		35	2	—	
		Humnisko		70	2	—	
		Haczów 2 klas.		60	2	—	
		Izdebki		91	2	—	
		Jasienica		58	2	20	
		Jasionów		31	2	20	
		Końskie		dotychczas niebyło nauki	—	20	
		Lubna		79	2	25	
		Malinówka		41	2	20	
		Nichocko		44	2	20	
		Nozdrzec		45	2	20	
		Pawłokoma		21	2	20	
		Przysietnica		73	2	25	
		Stara wieś		70	2	—	
		Trześniów		99	2	25	
		Ulanica		32	2	20	
		Wesoła		80	2	25	
		Wzdów		49	2	20	
		Zmiennica		27	2	20	
		Siedliska		dotychczas niebyło nauki	—	20	
		Buków		15	2	20	
		Grabówka		30	2	—	
		Jabłonica polska		35	2	20	
		Krzemionna		16	2	—	
		Laskówka		2	2	20	
		Niewistka		dotychczas niebyło nauki	—	20	
		Obarzyn		18	2	20	
		Orzechówka		78	2	25	
		Temeszów		23	2	—	
		Turzepole		25	2	20	
		Wydrna		30	2	20	
		Dynów		118	2	—	710
10	**Buczacz**	Potok złoty	9	80	4	—	
		Barysz		60	3	—	
		Monasterzyska		90	3	—	
		Uście zielone		70	3	30	
		Kowalówka		50	4	30	
		Petlikowce		41	1	10	
	Do przeniesienia .					70	2.075

Liczba porządk.	Nazwa okręgu szkolnego	Nazwa miejscowości	Ilość nauczycielek robót kobiecych	Ilość uczennic pobierających naukę robót ręcznych	Liczba godzin tygodniowej nauki	Kwota potrzebna na renumeracye szczegół zł.	Kwota potrzebna na renumeracye ogół zł.
	Z przeniesienia .					70	2.075
	Buczacz	Podzameczek	9	60	2	30	
		Przewłoka		64	2	30	
		Zadarów		30	2	15	
		Nagorzanka		71	3	30	
		Kujdanów		30	4	20	
		Koropiec		40	2	20	215
11	**Chrzanów**	Jankowice	6	48	4	30	
		Długoszyn		30	2	20	
		Balin		60	4	20	
		Wola filipowska		50	3	30	
		Rozkochów		40	2	20	
		Zalas		50	2	15	135
12	**Czortków**	Jagielnica nowa	6	130	4	40	
		Byczkowce		40	3	25	
		Sosolówka		40	2	20	
		Kossów		50	3	30	
		Zwiniacz		50	4	30	
		Biała		35	2	20	165
13	**Dąbrowa**	Dąbrówki breńskie	10	35	3	25	
		Gręboszów		40	3	25	
		Olesno		42	3	25	
		Otfinów		25	3	20	
		Radgoszcza		39	3	25	
		Smęgorzów		32	3	25	
		Wietrzychowice		28	3	20	
		Maniów		26	3	20	
		Żabno		47	4	—	
		Ćwików		27	2	15	
		Grądy		26	2	15	
		Szczucin		43	3	—	215
14	**Dobromil**	Falkenberg	5	31	4	—	
		Michowa		67	4	25	
		Truszowice		49	4	—	
		Huwniki		42	4	25	
		Lacko		63	4	—	
		Malawa		49	6	30	
		Przedzielnica		53	4	25	
		Hubice		53	4	25	130
	Do przeniesienia .						2.935

Liczba porządk.	Nazwa okręgu szkolnego	Nazwa miejscowości	Ilość nauczycielek robót kobiecych	Ilość uczennic pobierających naukę robót ręcznych	Liczba godzin tygodniowej nauki	Kwota potrzebna na remuneracye szczegół zł.	Kwota potrzebna na remuneracye ogół zł.
	Z przeniesienia .						2.935
15	**Dolina**	Dolina	—	127	6		
		Rożniatów		57	3		—
16	**Drohobycz**	Jasiennica solna	5	30	3	25	
		Königsau		37	2	20	
		Lisznia		37	3	25	
		Truskawiec		41	2	20	
		Popiele		25	2	20	110
17	**Gorlice**	Binarowa	20	36	3	20	
		Hacierowa		35	3	20	
		Kobylanka		54	3	30	
		Łosie		32	3	15	
		Łóżna		78	3	30	
		Mozczenica		79	3	30	
		Olszyny		52	3	30	
		Ropa		40	3	20	
		Ropica polska		24	3	15	
		Rzepiennik biskupi		54	3	30	
		Rzepiennik strzyżewski		51	3	25	
		Sękowa		46	3	25	
		Siary		28	3	15	
		Staszkówka		36	3	20	
		Szymbark		47	3	25	
		Turza		23	3	15	
		Uście ruskie		45	3	25	
		Wołowiec		21	3	15	
		Wysowa		35	3	20	
		Zagórzany		50	3	25	450
18	**Gródek**	Czerlany	10	33	2	20	
		Haliczanów		30	2	20	
		Lubień wielki		28	2	20	
		Łazina		26	2	20	
		Malczyce		50	2	20	
		Mszana		31	2	20	
		Rzeczyczany		20	2	20	
		Weissenberg		29	2	20	
		Wiszenka mała		37	2	20	
		Wiszenka wielka		33	2	20	200
19	**Grybów**	Bobowa	11	68	3	30	
		Bogusza		24	3	15	
		Brunary		30	3	15	
		Bruśnik		51	3	25	
	Do przeniesienia .					85	3.695

Liczba porządk.	Nazwa okręgu szkolnego	Nazwa miejscowości	Ilość nauczycielek, robót kobiecych	Ilość uczennic pobierających naukę robót ręcznych	Liczba godzin tygodniowej nauki	Kwota potrzebna na remuneracye szczegół zł.	Kwota potrzebna na remuneracye ogół zł.
	Z przeniesienia .					85	3.695
19	**Grybów**	Gródek	11	31	3	15	
		Jastrzębia		65	3	30	
		Lipnica		67	3	30	
		Ostrusza		28	3	15	
		Ptaszkowa		73	3	35	
		Siedliska		23	3	15	
		Korzenna		38	3	20	245
20	**Horodenka**	Chocimierz	11	30	4	30	
		Czerniatyn		63	6	40	
		Głuszków		66	6	40	
		Harasymów		44	4	30	
		Horodnica		44	4	30	
		Jasieniów		33	4	30	
		Targowica		30	4	30	
		Tyszkowce		40	4	30	
		Serafińce		30	4	30	
		Potoczyska		41	4	30	
		Żuków		78	6	40	360
21	**Husiatyn**	Celejów	24	45	2	20	
		Czarnokońce wielkie		129	4	40	
		Czarnokońce małe		29	2	20	
		Hadyńkowce		43	3	30	
		Horodnica		73	4	40	
		Howiłów wielki		40	2	20	
		Howiłów mały		24	2	20	
		Jabłonów		45	2	20	
		Kluwińce		39	2	20	
		Kociubince		36	2	20	
		Krogulec		62	3	30	
		Krzyweńkie		69	3	30	
		Liczkowce		57	3	30	
		Nizborg nowy		59	2	20	
		Nizborg stary		32	2	20	
		Oryszkowce		31	2	20	
		Postołówka		54	3	30	
		Samołuskowce		42	2	20	
		Sidorów		41	2	20	
		Suchodół		27	2	20	
		Tłusteńkie		33	2	20	
		Tudorów		24	2	20	
		Wasylkowce		88	3	30	
		Wola czarnokoniecka		21	2	20	580
	Do przeniesienia .						4.880

Liczba porządk.	Nazwa okręgu szkolnego	Nazwa miejscowości	Ilość nauczycielek robot kobiecych	Ilość uczennic pobierających naukę robót ręcznych	Liczba godzin tygodniowej nauki	Kwota potrzebna na remuneracye szczegół zł.	Kwota potrzebna na remuneracye ogół zł.
	Z przeniesienia .						4.880
22	**Jarosław**	Leżachów	3	41	3	20	
		Łazy		40	3	20	
		Manasterz		26	3	20	
		Morawisko		53	3	—	
		Piwoda		43	3	20	
		Wola pełkińska		42	3	—	
		Wola zaleska		30	3	—	80
23	**Jasło**	Osiek	12	44	3	25	
		Osobnica		45	3	25	
		Samoklęski		54	3	25	
		Swięcany		44	3	25	
		Trzcinica		46	3	25	
		Gogołów		46	4	30	
		Cieklin		30	2	20	
		Kozłówek		41	2	20	
		Niegłowice		26	2	20	
		Przybówka		32	2	20	
		Wojaszówka		30	2	20	
		Niepla		37	2	20	275
24	**Jaworów**	Hruszów	11	31	2	20	
		Rogóżno		48	2	20	
		Kurniki		76	2	20	
		Jarów stary		51	2	20	
		Wierzbany		46	2	20	
		Nahaczów		42	2	20	
		Drohomyśl		54	2	20	
		Starzyska		43	2	20	
		Czernylawa		58	2	20	
		Żmijawiska		52	2	20	
		Ozomla		48	2	20	
					—	—	220
25	**Kamionka**	Witków stary	4	23	4	15	
		Ohladów		60	5	20	
		Sokole		24	4	15	
		Huta poł.		21	4	15	65
26	**Kolbuszowa**	Cmolas	12	49	3	30	
		Dzikowiec		70	3	30	
		Huta komorowska		33	3	30	
		Kolbuszowa		120	4	—	
		Kolbuszowa górna		42	2	20	
	Do przeniesienia .					110	5.520

Liczba porządk.	Nazwa okręgu szkolnego	Nazwa miejscowości	Ilość nauczycielek robót kobiecych	Ilość uczennic pobierających naukę robót ręcznych	Liczba godzin tygodniowej nauki	Kwota potrzebna na remuneracye szczegół zł.	Kwota potrzebna na remuneracye ogół zł.
	Z przeninsienia .					110	5.520
	Kolbuszowa	Lipnica	12	24	2	20	
		Majdan		86	5	40	
		Niwiska		58	2	—	
		Nienadówka		56	2	—	
		Rarnirów		52	2	-	
		Trzeboś		51	2	20	
		Trzęsówka		54	3	30	
		Werynia		53	3	—	
		Widełka		48	2	20	
		Wilcza wola		68	4	40	
		Wola rusinowska		52	3	30	
		Kupno		58	2	30	
		Siedlanka		32	2	—	340
27	**Kołomyja**	Balince	15	49	2	20	
		Iwanowce		18	2	10	
		Kamionka mała		36	6	30	
		Kamionka wielka		25	3	15	
		Kluczów wielki		42	3	25	
		Kniażdwór		30	3	25	
		Kornicz		26	3	15	
		Korszów		32	2	20	
		Rakowczyk		21	2	20	
		Słobódka leśna		31	4	30	
		Soroki		45	2	20	
		Turka		44	2	20	
		Werbiąż		35	2	20	
		Zamulińce		23	2	20	
		Kołomyja przedm.		—	—	—	
		Mariahilf		33	2	20	310
28	**Kossów**	Chomczyn	9	18	2	15	
		Jasienów górny		29	3	25	
		Jaworów		18	3	20	
		Mykietyńce		20	2	—	
		Pistyń		81	4	30	
		Kobaki		119	4	40	
		Krzyworównia		21	2	15	
		Żabie Stupejko		31	2	20	
		Zabie Ilcia		18	2	15	
		Dołhopole		18	2	15	195
29	**Kraków**	Witkowice	1	28	4	30	30
	Do przeniesienia .						6.395

Liczba porządk.	Nazwa okręgu szkolnego	Nazwa miejscowości	Ilość nauczycielek robót kobiecych	Ilość uczennic pobierających naukę robót ręcznych	Liczba godzin tygodniowej nauki	Kwota potrzebna na remuneracye szczegół zł.	Kwota potrzebna na remuneracye ogół zł.
	Z przeniesienia .						6.395
30	**Krosno**	Chorkówka	7	23	3	25	
		Kombornia		26	2	20	
		Tylawa		25	2	20	
		Zręcin		30	3	25	
		Suchodół		24	4	30	
		Żarnowiec		24	2	20	
		Wrócanka		26	2	20	160
31	**Łańcut**	Sonina	3	32	4	20	
		Dębina		27	4	20	
		Albigowa		—	4	20	60
32	**Limanowa**	Kosina mała	1	60	4	15	
		Mszana dolna		95	4	—	
		Tymbark		70	4	—	
		Limanowa		38	4	—	15
33	**Lisko**	Baligród	8	56	4	30	
		Czaszyn		40	4	30	
		Hoszew		39	4	30	
		Lutowiska		76	4	30	
		Olszanica		35	4	30	
		Paraż		49	4	30	
		Uherce		51	4	30	
		Ustrzyki		102	5	40	250
34	**Lwów**	Barszczowice	23	87	4	30	
		Ceperów		49	4	30	
		Czerepin		35	4	30	
		Dmytrowice		44	4	30	
		Dobrzany		54	4	30	
		Dublany		53	4	30	
		Gaje		27	4	30	
		Głuchowice		35	4	30	
		Grzęda		35	4	30	
		Grzybowice wielkie		90	4	30	
		Kościejów		30	4	30	
		Kozice		34	4	30	
		Laszki murowane		48	4	30	
		Lesienice		54	4	30	
		Malechów		50	4	30	
		Milatycze		40	4	30	
	Do przeniesienia .					480	6.880

Liczba porządk.	Nazwa okręgu szkolnego	Nazwa miejscowości	Ilość nauczycielek robót kobiecych	Ilość uczennic pobierających naukę robót ręcznych	Liczba godzin tygodniowej nauki	Kwota potrzebna na remuneracye szczegół zł.	Kwota potrzebna na remuneracye ogół zł.
	Z przeniesienia .					480	6.880
	Lwów	Nikonkowice	28	35	4	30	
		Podliski małe		23	4	30	
		Podliski wielkie		43	4	30	
		Rakowiec		46	4	30	
		Remenów		103	4	—	
		Rzęsna ruska		46	4	30	
		Serdyca		26	4	30	
		Siemianówka		99	4	—	
		Skniłów		45	4	30	
		Sroki ad Lwów		83	4	30	
		Wisłoboki		24	4	30	
		Wołków		30	4	—	
		Żubrza		83	4	30	
		Żurawniki		53	4	30	
		Żydatycze		39	4	30	840
35	**Mielec**	Chorzelów	11	54	4	30	
		Chrząstów		19	2	15	
		Dulcza mała		28	4	15	
		Dulcza wielka		64	4	30	
		Jaślany		46	4	30	
		Josefsdorf		36	4	30	
		Rzędzianowice		32	2	15	
		Trzciana		32	4	30	
		Tuszów		37	2	15	
		Wadowice dolne		22	2	15	
		Złotniki		35	4	30	255
36	**Mościska**	Arłamowska wola	16	30	2	20	
		Podliski		38	2	20	
		Balice		40	2	20	
		Hodynie		36	2	20	
		Laszki gościncowe		28	2	20	
		Dmytrowice		29	2	20	
		Bartiatyn		40	3	30	
		Wołczyszczowice		36	2	20	
		Krukienice		27	2	20	
		Bolanowice		18	2	20	
		Złotkowice		32	2	20	
		Hussaków		36	3	30	
		Dydiatycze		41	3	30	
		Twierdza		43	3	30	
		Orchowice		38	2	20	
		Tuligłowy		34	2	20	360
	Do przeniesienia .						8.335

Liczba porządk.	Nazwa okręgu szkolnego	Nazwa miejscowości	Ilość nauczycielek robót kobiecych	Ilość uczennic pobierających naukę robót ręcznych	Liczba godzin tygodniowej nauki	Kwota potrzebna na remuneracye szczegół zł.	Kwota potrzebna na remuneracye ogół zł.
	Z przeniesienia .						8.335
37	**Myślenice**	Biała		88	3	30	
		Bieńkówka		133	3	30	
		Droginia		90	3	30	
		Grzechynia		99	3	30	
		Jachówka		65	3	30	
		Jawornik		60	3	30	
		Juszczyn		87	3	30	
		Krzyszkowice		89	3	30	
		Krzywaczka		96	3	30	
		Łętownia		93	3	30	
		Maków		147	3	30	
		Osielec		123	3	30	
		Pcim	26	68	3	30	
		Rabka		130	3	30	
		Rudnik		77	3	30	
		Sidzina		104	3	30	
		Skawa		76	3	30	
		Skawica		139	3	30	
		Spytkowice		60	3	30	
		Stróża		67	3	30	
		Sułkowice		156	3	30	
		Trzebunia		89	3	30	
		Trzemeśnia		107	3	30	
		Wola radziszowska		120	3	30	
		Zawoja		165	3	30	
		Żarnówka		80	3	30	780
38	**Nadwórna**	Mikuliczyn		28	2	20	
		Przerośl		61	2	20	
		Hawryłówka		35	1	10	
		Łanczyn		63	2	20	
		Tarnawica	8	43	1	10	
		Zarzecze		8	1	10	
		Pniów		19	1	10	
		Pasieczna		27	2	20	120
39	**Nisko**	Cholewiana góra		36	3	30	
		Jarocin		29	3	20	
		Jeżowa		64	3	—	
		Kamień		62	3	30	
		Kopki		56	3	30	
		Łętownia	7	44	3	30	
		Narty		38	3	30	
		Nisko		76	4	—	
		Rauchersdorf		41	3	30	
		Rudnik		71	4	—	
		Ulanów		89	4	—	200
	Do przeniesienia .						9.435

Liczba porządk.	Nazwa okręgu szkolnego	Nazwa miejscowości	Ilość nauczycielek robót kobiecych	Ilość uczennic pobierających naukę robót ręcznych	Liczba godzin tygodniowej nauki	Kwota potrzebna na remuneracye szczegół zł.	Kwota potrzebna na remuneracye ogół zł.
	Z przeniesienia .						9.435
40	**Nowy Sącz**	Chomranice	1	60	5	—	
		Krynica wieś		54	3	—	
		Moszczenica		57	4	—	
		Wierchowla		51	5	—	
		Siedlce		44	4	20	20
41	**Nowy Targ**	Białka	16	70	3	30	
		Chąchołów		68	3	30	
		Czarny Dunajec		149	3	30	
		Jaworki		56	3	30	
		Klikuszowa		61	3	30	
		Ochotnica		82	3	30	
		Ochotnica		60	3	30	
		Olcza		69	3	30	
		Ostrowsko		45	3	25	
		Poronin		121	3	30	
		Sromowce wyż.		48	3	25	
		Szczawnica wyż.		147	3	30	
		Tylmanowa		80	3	30	
		Zakopane		133	3	30	
		Zubsuche (N. bystre)		70	3	30	
		Zubsuche (rąb)		67	3	30	470
42	**Pilzno**	Jastrząbka stara	2	42	2	—	
		Januszkowice		46	2	20	
		Strzegocice		50	2	20	40
43	**Podhajce**	Bieniawa	5	28	2	20	
		Burkanów		27	2	20	
		Wierzbów		31	2	20	
		Zawałów		36	2	20	
		Złotniki		32	2	20	100
44	**Przemyślany**	Dunajów	9	32	3	20	
		Hanaczów		49	4	25	
		Kimirz		24	2	10	
		Korzelice		25	2	10	
		Podhajczyki		26	2	10	
		Toluchów		31	3	20	
		Słowita		38	4	25	
		Uszkowice		20	2	10	
		Wyżniany		35	4	25	155
	Do przeniesienia .						10.220

Liczba porządk.	Nazwa okręgu szkolnego	Nazwa miejscowości	Ilość nauczycielek robót kobiecych	Ilość uczennic pobierających naukę robót ręcznych	Liczba godzin tygodniowej nauki	Kwota potrzebna na remuneracye szczegół zł.	Kwota potrzebna na remuneracye ogół zł.
	Z przeniesienia .						10.220
45	**Przemyśl**	Barycz		28	3	20	
		Cyków		33	2	20	
		Bolestraszyce		32	2	20	
		Siedliska		40	4	—	
		Miżyniec		40	3	30	
		Szechynie		48	2	20	
		Pleszowice		15	2	20	
		Popowice		31	2	20	
		Torki	14	36	3	30	
		Trójczyce		24	3	20	
		Krasiczyn		26	4	—	
		Maćkowice		40	3	30	
		Stubienko		32	2	20	
		Kosienice		35	3	30	
		Grochowce		30	3	30	
		Stubno		35	3	30	340
46	**Rawa**	Magierów	1	30	2	—	
		Wulka mazowiecka		23	2	15	15
47	**Rohatyn**	Babuchów		15	6	10	
		Doliniany		22	2	10	
		Fraga		36	4	15	
		Jawcze		30	4	15	
		Knihynicze		30	4½	15	
		Konkolniki		24	3	10	
		Puków		23	3	10	
		Putiatynce		25	6	15	
		Stratyn	10	40	6	15	
		Wasiuczyn		28	4	15	
		Bybło		20	2	—	
		Kunaszów		10	2	—	
		Mełna		12	2	—	
		Martynów stary		14	2	—	
		Ruzdwiany		10	2	—	
		Tenetniki		15	2	—	
		Żurów		18	3	—	130
48	**Ropczyce**	Brzeźnica		58	2	20	
		Czarna		60	2	20	
		Gumniska (Foks)	6	42	2	20	
		Latoszyn		46	2	20	
		Paszczyna		52	2	20	
		Straszęcin		48	2	20	120
	Do przeniesienia .						10.825

Liczba porządk.	Nazwa okręgu szkolnego	Nazwa miejscowości	Ilość nauczycielek robót kobiecych	Ilość uczennic pobierających naukę robót ręcznych	Liczba godzin tygodniowej nauki	Kwota potrzebna na remuneracye szczegół zł.	Kwota potrzebna na remuneracye ogół zł.
	Z przeniesienia .						10.825
49	**Rzeszów**	Błażowa	7	132	8	40	
		Drabinianka		23	4	20	
		Dylęgówka		27	4	20	
		Godowa		67	4	20	
		Hyżne		41	4	20	
		Połomyja		28	4	20	
		Chmielnik		23	4	20	160
50	**Rudki**	Buczały	3	do 40	2	—	
		Hoszany		„ 50	3	20	
		Koniuszki tuligłowskie		„ 40	2	—	
		Nowosiółki		„ 50	3	30	
		Tuligłowy		„ 60	3	30	80
51	**Sambor**	Babnia	15	do 50	3	—	
		Bilnia wielka		„ 70	2	20	
		Bilnia mała		„ 50	2	20	
		Brzegi		„ 50	2	20	
		Bukowa		„ 50	2	20	
		Dąbrówka		„ 50	2	—	
		Dorożów		„ 70	3	30	
		Hordynia		„ 50	2	20	
		Horodyszcze		„ 50	3	—	
		Kalinów		„ 60	2	20	
		Lutowiska		„ 30	2	20	
		Łąka		„ 40	2	20	
		Łanowice		„ 50	3	—	
		Mokrzany		50	2	—	
		Pianowice		50	2	—	
		Rogóżno		40	2	20	
		Rajtarowice		30	2	20	
		Sąsiadowice		60	3	30	
		Stupnica		50	2	20	
		Torczynowice		40	2	—	
		Więckowice		50	2	—	
		Wojutycze		40	2	20	
		Wykoty		30	2	20	320
52	**Sanok**	Besko	38	70	2	25	
		Baranówka		29	2	20	
		Czerteż		26	2	20	
		Dąbrówka ruska		37	2	20	
		Długie		72	2	25	
		Jaśliska		51	2	20	
	Do przeniesienia .					130	11.385

Liczba porządk.	Nazwa okręgu szkolnego	Nazwa miejscowości	Ilość nauczycielek robót kobiecych	Ilość uczennic pobierających naukę robót ręcznych	Liczba godzin tygodniowej nauki	Kwota potrzebna na remuneracye szczegół zł.	Kwota potrzebna na remuneracye ogół zł.
	Z przeniesienia .					130	11.385
51	**Sanok**	Jaćmierz		90	2	25	
		Jurowce		22	2	20	
		Klimkówka		36	2	20	
		Kostarowce		47	2	20	
		Mrzygłód		39	2	20	
		Niebieszczany		64	2	25	
		Nowosielce		29	2	—	
		Nowotaniec		45	2	20	
		Odrzechowa		52	2	20	
		Olchowce		53	2	20	
		Osławica		30	2	20	
		Pakoszówka		26	2	—	
		Pielnia		21	2	—	
		Posada olchow.		31	2	—	
		Posada sanocka		dotychczas nie pobierały nauki	—	20	
		Radoszyce		27	2	20	
		Rzepedź		26	2	—	
		Sanoczek		dotychczas nie pobierały nauki	—	20	
		Seńkowa wola		30	2	—	
		Strachocina		40	2	20	
		Trepcza		38	2	20	
		Tyrawa wołoska	38	43	2	20	
		Wisłok górny		dotychczas nie pobierały nauki	—	20	
		Zawadka rym.		36	2	20	
		Załuż		31	2	20	
		Zahutyń		25	2	—	
		Bzianka		27	2	20	
		Czystohorb		41	2	20	
		Dudyńce		dotychczas nie pobierały nauki	—	20	
		Talejówka		29	2	20	
		Liszna		19	2	20	
		Głębokie		dotychczas nie pobierały nauki	—	20	
		Milcza		18	2	20	
		Międzybrodzie		18	2	—	
		Pisarowce		dotychczas nie pobierały nauki	—	20	
		Prusiek		35	2	20	
		Sieniawa		dotychczas nie pobierały nauki	—	20	
	Do przeniesienia .					720	11.385

Liczba porządk.	Nazwa okręgu szkolnego	Nazwa miejscowości	Ilość nauczycielek robót kobiecych	Ilość uczennic pobierających naukę robót ręcznych	Liczba godzin tygodniowej nauki	Kwota potrzebna na remuneracye szczegół zł.	Kwota potrzebna na remuneracye ogół zł.
	Z przeniesienia .					720	11.385
	Sanok	Stróże małe	38	dotychczas nie pobierały nauki	—	20	
		Turzańsk		dto	—	20	
		Wisłok dolny		dto	—	20	780
53	**Skałat**	Horodnica	8	37	1	15	
		Hałuszczyńce		50	1	15	
		Kokoszyńce		46	2	20	
		Supranówka		39	1	15	
		Turówka		36	1	15	
		Iwanówka		41	1	15	
		Kaczanówka		56	2	20	
		Borki małe		29	1	15	130
54	**Śniatyn**	Bełełuja	12	53	4	30	
		Chlebiszyn		27	4	20	
		Dżurów		55	4	—	
		Hańkowce		27	4	20	
		Karłów		125	6	40	
		Krasnostawce		46	4	30	
		Nowosielica		33	4	30	
		Podwysoka		47	4	30	
		Popielniki		46	4	30	
		Rożniów		70	4	—	
		Stecowa		50	4	30	
		Trójca		35	4	30	
		Wołkowce		57	4	30	
		Zawale		90	6	40	360
55	**Sokal**	Szmitków	6	20	6	15	
		Podzimierz		32	8	20	
		Opólsk		10	6	15	
		Jastrzębica		18	6	15	
		Parchacz		20	6	15	
		Horodłowice		19	6	15	95
56	**Stanisławów**	Komarów	10	42	3	25	
		Zagwoździ		41	3	25	
		Wołczyniec		38	3	25	
		Kołodziejówka		45	3	25	
		Krechowce		32	3	25	
		Dubowce		35	3	25	
		Kryłos		44	3	25	
	Do przeniesienia .					175	12.750

Liczba porządk.	Nazwa okręgu szkolnego	Nazwa miejscowości	Ilość nauczycielek robót kobiecych	Ilość uczennic pobierających naukę robót ręcznych	Liczba godzin tygodniowej nauki	Kwota potrzebna na remuneracye szczegół zł.	Kwota potrzebna na remuneracye ogół zł.
	Z przeniesienia .					175	12.750
	Stanisławów	Meducha		38	3	25	
		Chryplin		34	3	25	
		Pobereże		48	3	25	250
57	**Stare miasto**	Błożew górna	1	19	2	15	**15**
58	**Stryj**	Dobrzany	3	20	4	20	
		Duliby		24	2	10	
		Truchanów		15	2	10	40
59	**Tarnobrzeg**	Grębów	7	118	6	40	
		Jadachy		26	2	15	
		Sobów		49	4	30	
		Wola gołego		32	4	20	
		Wulka turebska		36	4	30	
		Zaleszany		51	4	30	
		Cygany		34	4	20	185
60	**Tarnopol**	Bajkowce	19	27	2	10	
		Berezowica wielka		30	3	25	
		Biała		34	3	25	
		Bucniów (2 klasowa)		52	4	20	
		Czerniechów		20	3	15	
		Dyczków		23	3	15	
		Dubowce		21	3	20	
		Horodyszcze		22	3	—	
		Jankowce		25	3	15	
		Kurniki		20	2	10	
		Kurowce		30	3	25	
		Łozowa		28	3	15	
		Poczapińce		36	3	25	
		Pokropiwna		22	2	20	
		Stechnikowce		38	3	25	
		Szlachcińce		28	3	25	
		Zagrobela		20	3	15	
		Kozówka		21	2	10	
		Ładyczyn (2 klasowa)		48	4	30	
		Magdalówka		23	3	25	370
61	**Tarnów**	Tarnów 3 kl. miesz.	19	50	3	30	
		Ryglice 2 „ „		63	2	—	
		Zbylitowska gora		48	3	20	
	Do przeniesienia .					50	13.610

Liczba porządk.	Nazwa okręgu szkolnego	Nazwa miejscowości	Ilość nauczycielek, robót kobiecych	Ilość uczennic pobierających naukę robót ręcznych	Liczba godzin tygodniowej nauki	Kwota potrzebna na remuneracye szczegół zł.	Kwota potrzebna na remuneracye ogół zł.
	Z przeniesienia .					50	13.610
	Tarnów	Brzozowa	19	34	4	20	
		Burzyn		31	4	20	
		Janowice		36	3	25	
		Klikowa		46	3	20	
		Koszyce małe		28	3	20	
		Krzyż		52	2	20	
		Lisia góra		68	2	—	
		Łęg ad Partyń		45	3	20	
		Łękawica		28	2	15	
		Piotrkowice		37	3	25	
		Poręba radlna		37	3	25	
		Rudka		31	3	20	
		Rzuchowa		30	5	20	
		Siedliska		32	3	20	
		Siemiechów		23	5	25	
		Wierzchosławice		70	3	25	
		Zaczernice		48	3	25	
		Karwodża		15	4	15	410
62	**Tłumacz**	Czarnołośce	10	54	3	25	
		Gruszka		32	3	25	
		Delawa		59	3	25	
		Hryniowce		34	3	25	
		Kolińce		33	3	25	
		Olesza		41	3	25	
		Roszniów		31	3	25	
		Stryhańce		46	3	25	
		Tarnowica polna		130	4	40	
		Hostów		43	3	25	265
63	**Trembowla**	Boryczówka	24	30	2	20	
		Brykula nowa		25	2	20	
		Chmielówka		68	3	30	
		Darachów		69	3	30	
		Dereniówka		28	2	15	
		Dołhe		50	3	30	
		Hleszczawa		56	3	30	
		Iławcze		64	3	30	
		Iwanówka		53	3	30	
		Janów		140	4	40	
		Kobyłowłoki		124	4	40	
		Łoszniów		127	4	40	
		Ostrowczyk		36	2	20	
		Plebanówka		63	3	30	
		Ruzdwiany		50	3	30	
	Do przeniesienia .					435	14.285

Liczba porządk.	Nazwa okręgu szkolnego	Nazwa miejscowości	Ilość nauczycielek robót kobiecych	Ilość uczennic pobierających naukę robót ręcznych	Liczba godzin tygodniowej nauki	Kwota potrzebna na renumeracye szczegół zł.	Kwota potrzebna na renumeracye ogół zł.
	Z przeniesienia .					435	14.285
	Trembowla	Słobudka strusow.	24	35	2	20	
		Skomorosze		21	2	15	
		Strusów		99	4	40	
		Fiutków		50	2	20	
		Tyczyn nowy		20	2	15	
		Wierzbowice		59	3	30	
		Załawie		28	2	20	
		Zazdrość		46	3	15	
		Zubów		24	2	15	625
64	**Turka**	Turka	2	97	7	40	
		Wysocko wyżne		16	2	20	60
65	**Wadowice**	Izdebnik	2	90	6	30	
		Pobiedz		60	4	20	50
66	**Wieliczka**	Brzezowa 1 klas. szkoła	1	73	2	20	20
67	**Zbaraż**	Czernichowce	4	152	2	30	
		Toki		149	2	30	
		Koszlaki		101	2	30	
		Medyn		49	1	15	105
68	**Złoczów**	Olesko	9	24	3	15	
		Olszanica		18	3	15	
		Kabarowce		16	3	15	
		Firlejówka		20	3	15	
		Sokołówka		15	3	15	
		Żulice		12	2	10	
		Skniłów		14	2	10	
		Uciszków		16	2	10	
		Trędowacz		13	2	10	1 15
69	**Żółkiew**	Kulików	3	39	2	15	
		Mosty		62	2	15	
		Żółtańce		30	2	15	
	Do przeniesienia .						15 30 5

Liczba porządk.	Nazwa okręgu szkolnego	Nazwa miejscowości	Ilość nauczycielek robót kobiecych	Ilość uczennic pobierających naukę robót ręcznych	Liczba godzin tygodniowej nauki	Kwota potrzebna na remuneracye szczegół zł.	Kwota potrzebna na remuneracye ogół zł.
	Z przeniesienia .						15.305
70	**Żydaczów**	Balicze podgórne	8	22	4	20	
		Czerteż		72	4	20	
		Drohowyże		57	2	10	
		Hnizdyczów		45	4	20	
		Holeszów		69	2	10	
		Rozwadów		60	4	20	
		Rudniki		51	4	20	
		Stulsko		52	2	10	130
71	**Żywiec**	Krzeszów	3	42	6	30	
		Jeleśnia		60	6	30	
		Szare		74	4	30	90
	Suma						15.525

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

Dochody.

ZESTAWIENIE

zamknięć rachunków 74 Rad szkolnych okręgowych za rok 1888.,

sporządzone na podstawie zamknięć nadesłanych przez c. k. Radę szkolną krajową. (LW. 30.343/1889).

Amounts are given as zł. and ct. (złoty and cents).

Liczba porządkowa	Nazwa c. k. Rady szkolnej okręgowej	Zapas w gotówce z początkiem roku 1888.	Z należytości zaległej: odpisano	Z należytości zaległej: dopisano	Należytość: zaległa	Należytość: bieżąca	Należytość: Razem	Uiszczenie I. Dochody miejscowych funduszów szkolnych (prestacye)	II. 3% dodatek do podatków	III. Rozmaite dochody	IV. Płace nauczycieli etatowych (zwroty)	V. Płace nauczycieli nadetatowych (zwroty)	VI. Pomniejsze potrzeby szkolne (zwroty)	VII. Przybory naukowe	VIII. Konferencya okręgowa	IX. Biblioteka okręgowa	X. Inne dochody (przebieżne, depozyta, interkalarya, zwroty z fund. szk. okręgowego i t. d.)	XI. Zasiłek z krajowego funduszu szkolnego	XII. Zaliczki z krajowego funduszu szkolnego na pokrycie bieżących potrzeb	XIII. Razem	XIV. Należytości czynne z końcem r. 1888: a) Zaległe prestacye szkolne	b) Zaległy 3% dodatek	c) Inne zaległości	Razem	Uwagi
1	Biała	—	—	4.681 90	4.681 90	16.043 41	20.725 31	8.529 24½	3.057 41½	—	—	—	—	—	—	—	234 18½	1.602 91	1.000 —	14.423 75½	2.811 98½	3.489 57	—	6.301 55½	
2	Bóbrka	—	—	1.235 40½	1.235 40½	16.593 81	17.829 21½	5.788 64	1.887 25	—	226 57	—	—	—	—	—	—	6.221 65	1.000 —	15.124 11	1.207 95	1.472 15½	25 —	2.705 10½	
3	Bochnia	—	2.814 05½	2.270 14	42.798 14½	37.654 15½	80.452 30	21.641 07	6.599 70	—	—	—	10 —	—	—	—	1.507 66	7.826 08	2.000 —	39.584 51	31.752 95½	2.028 29	7.086 54½	40.867 79	
4	Bohorodczany	—	—	494 01	494 01	2.807 39½	3.301 40½	1.117 74½	748 29½	—	—	—	—	—	—	—	205 50	806 51	—	2.878 05	301 41	121 94½	—	423 35½	
5	Borszczów	—	—	2.733 57½	2.733 57½	14.267 50½	17.001 08	4.943 23	4.138 10½	—	—	—	5 —	—	—	—	—	2.051 94	800 —	11.938 27½	4.553 94½	508 86	—	5.062 80½	
6	Brody	—	—	16.399 87½	16.399 87½	20.263 17	36.663 04½	10.558 42½	2.775 87½	—	410 —	—	—	—	—	—	8 33	5.365 97	—	19.118 60	17.440 63½	97 97	5 84	17.544 44½	
7	Brzesko	—	—	2.270 14	2.270 14	13.760 17	16.030 31	4 027 86	2.016 36½	—	24 —	—	—	—	—	—	50 —	3.111 83	1.500 —	10.730 05½	3.592 93½	1.061 63½	645 68½	5.300 25½	
8	Brzeżany	2.458 33	2.652 64	2.035 53	16.765 43½	30.012 70	46.778 13½	19.127 38½	8.109 54	—	888 34	—	1 67	—	—	—	397 05	6.881 32	—	35.405 30½	4.413 04½	2.449 56½	4.510 22	11.372 83	
9	Brzozów	—	—	1.544 30	1.544 30	10.941 92½	12.486 22½	4.603 55½	1.301 41	—	—	—	—	—	—	—	—	5.219 65	—	11.124 61½	1.105 96	255 65	—	1.361 61	
10	Buczacz	—	—	7.434 50	7.434 50	10.976 35	18.410 85	5.494 73	3.450 21	—	150 —	—	—	—	—	—	615 50	656 50	1.000 —	11.366 94	5.973 82	996 74	73 35	7.043 91	
11	Chrzanów	—	—	7.931 87½	7.931 87½	16.618 94	24.550 81½	6.261 08	2.000 04	—	—	—	—	—	—	—	117 79	6.480 50	—	14.859 41	9.094 60½	596 80	—	9.691 40½	
12	Cieszanów	—	—	2.142 86	2.142 86	11.232 07½	13.374 93½	5.140 38	1.705 08	—	—	—	—	—	—	—	8 33	3 086 53	—	9.940 32	2.455 76½	445 84	533 01	3.434 61½	
13	Czortków	2.221 45½	7.492 59	—	3.255 17	21.335 99	24.591 16	12 918 30	5.857 07	—	429 88	22 50	—	—	—	—	554 78	3.396 30	—	23.178 83	601 10	625 65	185 58	1.412 33	
14	Dąbrowa	—	—	786 34½	786 34½	7.615 19	8.401 53½	2 578 85½	2.420 69	—	—	—	—	—	—	—	15 35	1.760 13	—	6.775 02½	1.564 09	62 42	—	1.626 51	
15	Dobromil	—	—	1.277 05½	1.277 05½	9703 87½	10.980 93	5.187 19½	1.244 19½	—	—	—	—	—	—	—	—	3.117 01	—	9.548 40	470 10	962 43	—	1.432 53	
16	Dolina	—	—	1.212 36	1 212 36	9.225 76	10.438 13	3.886 02½	1.869 99	—	175 04	—	—	—	—	—	50 —	2.716 46	—	8.697 51½	1.573 35½	167 25	—	1.740 66	
17	Drohobycz	5.271 94	528 06	—	4.489 43	44.085 51½	48.574 99½	14.015 67½	7.381 23½	—	545 98	—	5 —	—	—	—	115 50	10.024 08	1.500 —	33.587 47	13.091 76	1.053 88	841 88½	14.987 52	
18	Gorlice	1.449 09½	1.606 77½	174 20½	2.487 39½	24.338 77½	26.826 17	9.455 45	3.017 50½	—	169 98	—	—	—	—	—	1.608 90	8.921 23	1.000 —	24.173 06½	1.785 78	77 70	789 62½	2.653 10½	
19	Gródek	1.444 45½	1.652 93	1.294 31	9.527 36½	24.704 49½	34.231 86	13.188 21½	4.088 13½	—	735 —	—	8 75	—	—	—	321 53½	3.868 43	1.000 —	23.210 06½	6.097 21	840 23	4.084 35½	11.021 79½	
20	Grybów	—	—	1.403 50	1.403 50	4.477 13½	5.880 63½	1.776 61½	769 91	—	—	—	—	—	—	—	—	1.897 22	—	4.443 74½	890 57	508 82	37 50	1.436 89	
21	Horodenka	—	—	3.164 71½	3.164 71½	15.005 96½	18.170 68	7.059 35	2.988 88½	—	—	—	—	—	—	—	2 36	1.287 93	1.000 —	12.338 52½	3.760 70½	2.035 45	30 —	5.832 15½	
22	Husiatyn	—	—	2.172 28½	2.172 28½	15.580 16½	17.752 45	8.041 08	2.452 03	—	—	—	—	—	—	—	100 —	2.246 15	—	12.839 26	4.006 22	808 72	98 25	4.913 19	
23	Jarosław	—	2.732 15	—	13.116 30	47.269 20½	60.385 50½	20.254 75½	8.144 37	—	113 94	—	13 33	—	—	—	1.021 32	16.083 26	3.000 —	48.630 97½	8.442 76	1.206 76½	2.105 —	11.754 53	
24	Jasło	139 85½	1.559 84	652 34½	6.538 56	37.248 09½	43.786 65½	15.387 52	5.475 25	—	37 50	—	—	—	—	—	336 44½	14.730 03	3.700 —	39.666 74½	379 32	699 64	3.040 95	4.119 91	
25	Jaworów	—	5.250 66	3.429 02	26.296 86	33.113 94	59.410 80	15.488 —	5.109 —	—	315 97	—	—	—	—	—	707 76	8.667 26	2.814 47	33.102 46	20.535 73	458 65	5.313 96	26.308 34	
26	Kałusz	—	3.568 12	276 52½	6.771 09½	25.950 96½	32.722 06	13.848 52½	4.145 16½	—	—	174 96	—	—	—	—	29 16	10.712 16	—	28.909 97	1.092 56½	2.439 67	279 85½	3.812 09	
27	Kamionka strum.	—	—	1.154 26½	1.154 26½	18.474 11½	19.628 38	9.385 59½	2.389 63	—	1 70	—	7 49	—	—	—	—	4.996 67	—	16.781 08½	1.766 88½	1.030 41	50 —	2.847 29½	
28	Kolbuszowa	1.821 58	322 97	308 10	4.965 78	20.952 01	25.917 79	6.745 71½	2.913 80½	29 25	—	—	—	—	—	—	141 80	11.589 73	400 —	21.820 30	544 79½	1.170 93	2.381 76½	4.097 49	
29	Kołomyja	—	742 65½	74 76½	8.001 64½	33.403 20½	41 404 85	15.921 28½	6.805 49	—	833 12	—	— 83	—	—	—	1.048 34	11.301 02	—	35.910 08½	2.300 64	1.944 12½	1.250 —	5.494 76½	
30	Kossów	—	—	624 15	624 15	10.382 64	11.006 79	4.238 33	1.353 80	—	—	22 —	5 —	—	—	—	216 41	2.759 81	1.000 —	9.595 35	344 75	1.066 69	—	1.411 44	
31	Kraków (zamiej.)	781 99½	35.687 62	33.608 89	87.212 92½	75.090 19½	162.303 12	42.154 76	10.996 54½	—	—	296 62	3 33	—	—	—	13.417 96	22.114 29	18.388 66½	107.372 17	4.233 70	1.369 36	49.327 89	54.930 95	
32	Krosno	—	—	1.429 64½	1.429 64½	12.736 63	14.166 27½	4.222 68	1.657 49	—	—	—	—	—	—	—	25 75	3.927 49	900 —	10.733 41	2.954 71½	478 15	—	3.432 86½	
33	Limanowa	—	—	1.413 08	1.413 08	6.582 11	7.995 19	2.110 34	907 08½	—	—	—	—	—	—	—	—	2.706 35	—	5 723 77½	1.317 88½	932 70	20 83	2.271 41½	
34	Lisko	—	—	2.557 70½	2.557 70½	3.705 48	6.263 18½	1.260 00½	1.017 55	—	—	—	—	—	—	—	110 76	266 51	400 —	3.054 82½	1.139 21	226 21	1.842 94	3.208 36	
35	Łańcut	—	—	1.629 71½	1.629 71½	15.649 12½	17.278 84	5.583 85	2.430 19½	—	17 20	—	3 33	—	—	—	—	3.803 87	—	11.838 44½	3.834 68	1.440 12½	165 59	5.440 39½	
36	Lwów (zamiej.)	—	4.679 86½	234 22½	10.310 47½	68.044 67	78.355 14½	21.390 36½	7.733 36½	—	509 94	—	6 66	—	—	—	—	30.030 —	8.000 —	67.670 33	3.601 70½	2.135 43½	4.947 67½	10.684 81½	
37	Mielec	1.504 74½	1.568 54	1.223 57½	12 459 74½	27.048 43½	39.508 18	14 554 76	5.284 80	—	41 16	—	—	—	—	—	20 —	8.323 90	3.000 —	31 224 62	5.642 76	537 70	2.103 10	8.283 56	
38	Mościska	—	—	3.429 85	3.429 85	12.688 73	16.118 58	6.434 04½	1.849 92	—	249 96	—	—	—	—	—	—	3.193 51	—	11.727 43½	3.330 21½	1.060 93	—	4.391 14½	
39	Myślenice	545 11	658 48	583 11	3 608 64½	28.209 66½	31.818 31	11.473 74	3.712 97	—	121 77	—	4 44	—	—	—	4 20	13.613 98	1.000 —	29.931 10	243 06	719 85½	924 29½	1.887 21	
40	Nadwórna	1.809 45½	703 53	9 72	1.043 63½	14.994 77	16.038 40½	6.378 62½	2.950 36	—	12 50	—	—	—	—	—	13 92	6.405 14	—	15.760 54½	—	199 45	78 41	277 86	
41	Nisko	—	—	322 97	322 97	7.213 10½	7.536 07½	2.285 86	1.263 48	—	—	—	—	—	—	—	11 80	3.460 55	—	7.021 69	89 24½	410 14	15 —	514 38½	
42	Nowy Sącz	—	1.525 62	1.245 10½	6.174 03½	37.260 41	43.434 44½	13.300 33½	4.795 11	—	—	—	8 34	—	—	—	4 16	19.460 61	—	37.568 55½	2.406 60	842 91½	2.616 37½	5.865 89	
43	Nowy Targ	—	—	624 77	624 77	8.290 30	8.915 07	2.570 01	1.425 43	—	—	—	— 83	—	—	—	—	3.873 89	—	7.870 16	846 55	163 43	34 93	1.044 91	
44	Pilzno	4.930 40	9.941 60	8.868 48½	13.013 81	19.397 76½	32.411 57½	9.903 08	3.394 05	—	39 41	—	3 33½	—	—	—	33 22	7.338 21	—	20.711 30½	1.242 66	708 44½	9.749 16½	11.700 27	
45	Podhajce	—	—	2.652 64	2.652 64	10.152 60	12.805 24	4.661 28	2.758 24	—	—	—	—	—	—	—	—	594 —	900 —	8.913 52	2.604 27	1.257 45	30 —	3.891 72	
46	Przemyśl	5.224 53½	1.579 53½	1.426 23	13.600 97	42.974 45	56.575 42	17.917 20	8.545 13	—	1.598 49	—	—	—	—	—	171 26	15.365 78	1.300 —	44.897 86	6.576 64	1.532 71½	3.568 20½	11.677 56	
47	Przemyślany	—	—	2.893 03	2.893 03	11.988 36½	14.881 39½	6.492 25	1.768 64	—	21 35	—	—	—	—	—	25 —	2.261 52	—	10.568 76	3.595 71	645 22	71 70	4.312 63½	
48	Rawa	—	—	1.792 88	1.792 88	10.566 45	12.359 33	4.713 89	2.151 44	—	—	—	—	—	—	—	—	1.693 60	800 —	9.358 93	1.879 50	1.120 90	—	3.000 40	
49	Rohatyn	—	3.564 65½	2.688 03	10.100 58	33.592 43	43.693 01	16.927 21½	5.240 22	—	8 34	—	—	—	—	—	1.135 41	10.760 69	1.000 —	35.071 87½	1.718 84	2.926 86½	3.975 43	8.621 13½	
50	Ropczyce	—	—	8.868 48½	8.868 48½	8.203 42	17.071 90½	3.861 82	1.805 81	—	90 —	—	7 50	—	—	—	—	2.467 25	—	8.232 38	8.659 66½	179 86	—	8.839 52½	
51	Rudki	—	—	1.591 44½	1.591 44½	8.392 48½	9 983 93	4.972 03	1.659 82½	—	—	—	—	—	—	—	25 —	1.104 29	—	7.154 14½	861 78	1.883 00½	85 —	2.829 78½	
52	Rzeszów	6 50	4.115 12	1.547 81½	12.430 80	48.526 06½	60.956 86½	18.026 77½	8.086 35½	—	238 18	30 —	17 01	—	—	—	2.402 27½	16.385 74	4.000 —	49.186 33½	1.976 01	1.539 56	8.254 96	11.770 53	
53	Sambor	—	122 49	—	6.140 24½	40.508 80½	46.649 05	17.661 53	5.190 37	—	1.097 06	—	—	—	—	—	57 75	15.687 34	2.000 —	41.694 05	1.362 34	923 24½	2.669 41½	4.955 —	
54	Sanok	1.118 01½	2.290 44½	274 94½	5.425 42½	37.429 61½	42.855 04	14.532 21	5.928 69½	—	66 62	—	—	—	—	—	3.381 95	13.669 20	1.000 —	38.578 67½	2.926 19	473 11½	877 06	4.276 36½	
55	Skałat	—	—	3.185 91½	3.185 91½	9.093 58	12.279 49½	5.280 45	2.791 26½	—	—	—	—	—	—	—	—	952 30	500 —	9.524 01½	2.383 75	371 73	—	2.755 48	
56	Śniatyn	—	3.534 23½	951 31½	9.614 16½	35.546 31	45.160 47½	18.315 94	6.249 41½	—	—	340 41	17 25	—	—	—	698 84	11.361 81	900 —	37.883 66½	416 31	304 99½	6.555 50½	7.276 81	
57	Sokal	4.157 82	1.243 08½	—	6.200 97	50.871 05	57.072 02	28.723 88	6.913 42½	—	—	—	— 83	—	—	—	—	17.284 37	—	52.922 50½	1.999 49	813 57	1.336 45½	4.149 51½	
58	Stanisławów	1.315 79	951 44½	—	5.210 24½	46.042 56½	51.252 81	30.887 63½	6.646 28	—	720 05	—	5 —	—	—	—	29 28	7.060 94	2.000 —	47.349 18½	1.556 41½	306 85	2.040 36	3.903 62½	
59	Staremiasto	—	—	73 82½	73 82½	5.547 45½	5.621 28	2.481 61	924 40	—	—	—	—	—	—	—	18 75	1.412 19	—	4.836 95	257 82½	526 50½	—	784 33	
60	Stryj	—	4.425 84	229 24½	36.263 21	41.014 05½	77.277 26½	16.860 18	5.657 71½	—	60 —	—	—	—	—	—	210 93	14.224 14	3.500 —	40.512 96½	35.017 05	225 17	1.522 08	36.764 30	
61	Tarnobrzeg	—	—	1.318 88	1.318 88	8.253 08½	9.571 96½	3.084 69½	1.364 99	—	—	—	—	—	—	—	—	2.762 16	—	7.211 84½	1.145 98	1.210 81	3 33	2.360 12	
62	Tarnopol	—	4.473 79	1.846 27	51.669 75½	58.278 92½	109.948 68	45.003 26	11.740 81½	—	68 58	—	2 50	—	—	—	744 12	4.747 16	2.000 —	64.306 43½	37.065 83½	329 96	8.246 45	45.642 24½	
63	Tarnów	—	788 80½	—	14.723 95	51.697 99½	66.421 94½	17.400 83½	6.815 96½	— 61	202 24	—	24 17	—	—	—	2.191 10	24.729 08	2.000 —	53.364 —	2.633 84½	207 90	10.216 20	13.057 94½	
64	Tłumacz	—	—	666 12½	666 12½	9.174 74½	9.840 87	4.989 45	1.841 09½	—	—	—	—	—	—	—	—	2.050 41	—	8.880 95½	374 78	585 13½	—	959 91½	
65	Trembowla	2.667 39½	2.425 59½	790 66	8.603 04½	29.807 40½	38.410 45	15.902 26½	5.341 33½	—	144 94	—	19 16½	—	—	—	716 98	9.106 39	—	31.231 07½	947 70	808 90	5.422 77½	7.179 37½	
66	Turka	—	—	528 06	528 06	5.585 18½	6.113 24½	1.526 26	1.178 31½	—	—	—	5 —	—	—	—	—	1.777 83	300 —	4.787 40½	411 67	580 52½	333 64½	1.325 84	
67	Wadowice	—	8.218 01½	2.853 66	16.866 20½	43.663 72	60.529 92½	23.613 11	9.209 66	10 —	20 —	61 66	5 —	—	—	—	653 99	12.197 55	1.500 —	47.270 97	6.875 40½	2.271 46	4.112 09	13.258 95½	
68	Wieliczka	—	—	27.608 77½	27.608 77½	21.856 85	49.465 62½	11.686 23½	2.201 73	—	647 51	—	10 —	—	—	—	—	6.457 98	—	21.003 45½	26.626 44½	1.767 39½	68 33	28.462 17	
69	Zaleszczyki	650 08½	2.733 57½	141 33	11.284 60½	25.865 97	37.150 57½	14.477 78	6.658 92	—	—	—	2 50	—	—	—	2.227 61	5.579 95	1.000 —	29.946 76	3.610 00½	1.166 02½	2.427 78½	7.203 81½	
70	Zbaraż	—	—	2.586 07	2.586 07	7.113 58½	9.699 65½	3.289 50½	2.280 10½	—	—	—	—	—	—	—	—	702 70	1.000 —	7.272 31	291 23	301 29½	1.834 82	2.427 34½	
71	Złoczów	—	16.663 88½	12.875 31	31.398 —	56.894 36	88.292 36	34.802 17	10.300 44	—	764 18	—	—	—	—	—	81 39	19.011 53	—	64.959 71	5.591 26	2.268 61	15.472 78	23.332 65	
72	Żółkiew	—	2.256 51	1.792 88	8.714 01	24.650 70	33.364 71	14.440 24½	5.501 44½	—	—	—	2 50	—	—	—	127 —	5.568 93	1.000 —	26.640 12	1.878 48½	537 55½	4.308 55	6.724 59	
73	Żydaczów	—	—	1.247 71	1.247 71	11.624 24	12.871 95	5.293 48	1.624 84	—	16 67	—	—	—	—	—	7 50	3.023 05	—	9.965 54	2.238 88	667 53	—	2.906 41	
74	Żywiec	—	—	2.853 66	2.853 66	7.274 41	10.128 07	3.518 38	1.668 71	— 15	—	—	—	—	—	—	43 32	1.554 40	—	6.784 96	3.208 80½	59 30½	75 —	3.343 11	
	Suma	39.518 55½	145.075 72½	211.644 09	655.021 03	1,743.140 91	2,398.161 94	830.975 85	295.672 38	40 01	11.813 17	948 15	205 76	—	—	—	38.005 23	529.455 85	81.103 13½	1,788.222 53½	351.534 44½	69.702 46	188.702 50	609.939 40½	
	Do tego zapas w gotówce z początkiem roku 1888.																			39.518 55½					
	Razem																			1,827.741 09					

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

Załącznik D. do preliminarza krajowego funduszu szkolnego na rok 1890.

Wydatki.

ZESTAWIENIE

zamknięć rachunków 74 Rad szkolnych okręgowych za rok 1888.,

sporządzone na podstawie zamknięć nadesłanych przez c. k. Radę szkolną krajową. (LW. 30.343/1889).

(Kwoty w zł. i ct.)

Liczba porządkowa	Nazwa c. k. Rady szkolnej okręgowej	Z należytości zaległej: odpisano	Z należytości zaległej: dopisano	Należytość: zaległa	Należytość: bieżąca	Należytość: Razem	Wydatki – Uiszczenie: I. i II. Płace nauczycieli etatowych i remuneracye katechetów	III. Pomniejsze potrzeby szkolne	IV. Przybory naukowe	V. Konferencya okręgowa	VI. Biblioteka okręgowa	VII. Rozmaite wydatki	VIII. Płace nauczycieli nadetatowych
1	Biała	—	4.681 90	4.681 90	16.043 41	20.725 31	12.337 62	255 —	—	—	40 —	29 —	450 —
2	Bóbrka	—	1.235 40	1.235 40	16.593 81	17.829 21	10.938 46	367 50	—	—	50 —	65 30	1.779 83
3	Bochnia	543 91	—	42.798 14	37.654 15	80.452 30	30.072 57	671 —	472 60	344 50	—	205 50	4.226 52
4	Bohorodczany	—	494 01	494 01	2.807 39	3.301 40	1.817 81	40 —	—	—	50 —	59 60	280 —
5	Borszczów	—	2.733 57	2.733 57	14.267 50	17.001 08	7.953 41	235 —	—	—	50 —	53 90	380 —
6	Brody	—	16.399 87	16.399 87	20.263 17	36.663 04	13.855 83	355 50	—	—	50 —	68 50	590 —
7	Brzesko	—	2.270 14	2.270 14	13.760 17	16.030 31	7.526 05	222 50	—	—	50 —	51 64	728 59
8	Brzeżany	617 11	—	19.223 76	30.012 70	49.236 46	29.612 55	882 50	140 84	429 30	—	182 82	1.437 46
9	Brzozów	—	1.544 30	1.544 30	10.941 92	12.486 22	8.399 88	245 —	—	—	40 —	54 —	799 16
10	Buczacz	—	7.434 50	7.434 50	10.976 35	18.410 85	6.758 15	247 50	—	—	50 —	43 50	562 50
11	Chrzanów	46 40	7.978 27	7.931 87	16.618 94	24.550 81	9.812 01	242 50	—	—	40 —	33 23	2.004 01
12	Cieszanów	—	2.142 86	2.142 86	11.232 07	13.374 93	6.952 77	200 —	—	—	50 —	59 88	415 —
13	Czortków	7.492 59	—	5.476 62	21.335 99	26.812 61	17.613 52	525 76	322 28	408 10	—	205 50	1.787 48
14	Dąbrowa	—	786 34	786 34	7.615 19	8.401 53	4.185 17	137 50	—	—	51 40	53 60	770 02
15	Dobromil	—	1.277 05	1.277 05	9.703 87	10.980 93	5.901 46	200 —	—	—	50 —	43 50	629 94
16	Dolina	—	1.212 36	1.212 36	9.225 76	10.438 12	7.376 05	182 50	—	—	50 —	43 50	350 —
17	Drohobycz	5.646 96	5.118 90	9.761 42	44.085 51	53.846 93	29.396 29	700 —	620 36	386 90	—	205 50	4.895 40
18	Gorlice	1.432 57	—	3.936 49	24.338 77	28.275 26	19.927 88	548 23	72 88	291 50	—	180 96	1.142 86
19	Gródek	360 85	2 23	10.971 82	24.704 49	35.676 31	21.534 77	568 75	159 56	265 —	—	204 94	1.192 52
20	Grybów	—	1.403 50	1.403 50	4.477 13	5.880 63	3.601 35	102 50	—	—	50 —	43 50	137 50
21	Horodenka	—	3.164 71	3.164 71	15.005 96	18.170 68	7.270 05	200 99	—	—	49 88	68 44	610 —
22	Husiatyn	—	2.172 28	2.172 28	15.580 16	17.752 45	7.510 87	232 50	—	—	50 —	68 50	1.531 15
23	Jarosław	3.226 83	494 68	13.116 30	47.269 20	60.385 50	38.875 12	995 —	264 56	604 20	—	205 50	3.692 48
24	Jasło	982 49	75	6 678 41	37.248 09	43 926 51	32.374 27	810 —	118 48	552 55	—	205 50	2.840 44
25	Jaworów	1.822 47	— 83	26.296 86	33 113 94	59.410 80	26 387 47	735 —	605 96	455 80	—	232 48	2.961 05
26	Kałusz	3.291 59	—	6.771 09	25.950 96	32.722 06	23.706 70	657 50	478 40	413 40	—	158 —	1.205 —
27	Kamionka strum.	—	1.154 26	1.154 26	18.474 11	19.628 38	14.041 50	466 66	—	—	50 —	68 50	1.020 76
28	Kolbuszowa	14 87	—	6.787 36	20.952 01	27.739 37	16.403 83	417 50	207 68	323 46	15 70	197 30	3.070 34
29	Kołomyja	667 89	—	8.001 64	33.403 20	41.404 85	28.541 46	607 91	290 36	323 30	—	133 06	4.385 —
30	Kossów	—	624 15	624 15	10.382 64	11.006 79	6.137 20	133 81	—	—	50 —	68 50	710 —
31	Kraków (zamiej.)	2.078 73	—	87.994 92	75.090 19	163.085 11	66.055 61	1.548 39	56 04	720 80	—	222 73	11.022 48
32	Krosno	—	1.429 64	1.429 64	12.736 63	14.166 27	7.948 98	202 50	—	—	50 —	50 46	815 —
33	Limanowa	—	1.413 08	1.413 08	6.582 11	7.995 19	4.102 41	137 50	—	—	50 —	68 50	629 85
34	Lisko	—	2.557 70	2.557 70	3.705 48	6.263 18	2.344 28	62 50	—	—	40 —	29 —	—
35	Łańcut	—	1.629 71	1.629 71	15.649 12	17.278 84	8.748 63	280 50	—	—	50 —	49 18	868 67
36	Lwów (zamiej.)	4.462 30	16 66	10.310 47	68.044 67	78.355 14	49.045 48	1.455 —	1.160 54	885 10	—	205 50	11.973 60
37	Mielec	344 96	—	13.964 49	27.048 43	41.012 92	25.416 97	677 50	469 —	307 40	—	196 25	3.847 84
38	Mościska	—	3.429 85	3.429 85	12.688 73	16.118 58	8.403 79	257 50	—	—	50 —	68 50	978 98
39	Myślenice	112 03	36 66	4.153 75	28.209 66	32.363 42	22.807 44	629 38	506 80	386 90	—	205 29	3.692 56
40	Nadwórna	693 81	—	2.853 09	14.994 77	17.847 86	13.211 92	369 16	181 80	185 50	—	205 50	830 —
41	Nisko	—	322 97	322 97	7.213 10	7.536 07	4.411 11	110 —	—	—	50 —	68 32	1.108 31
42	Nowy Sącz	280 51	—	6 174 03	37.260 41	43.434 44	29.488 19	812 50	115 48	434 60	—	186 39	5.894 66
43	Nowy Targ	—	624 77	624 77	8.290 30	8.915 07	5.737 76	172 80	—	—	50 —	68 50	684 12
44	Pilzno	1.073 11	—	17.944 21	19.397 76	37.341 97	15.714 41	377 50	281 16	328 60	—	187 20	1.908 30
45	Podhajce	—	2.652 64	2.652 64	10.152 60	12.805 24	5.288 17	152 50	—	—	50 —	52 10	270 —
46	Przemyśl	693 62	540 32	18.825 50	42.974 45	61.799 95	40.777 68	822 50	948 68	492 90	—	201 07	5.451 58
47	Przemyślany	—	2.893 03	2.893 03	11.988 36	14.881 39	7.194 11	275 —	—	—	50 —	68 50	339 92
48	Rawa	—	1.792 88	1.792 88	10.566 45	12.359 33	6.403 83	167 50	—	—	50 —	68 50	—
49	Rohatyn	876 62	—	10.100 58	33.592 43	43.693 01	30.204 43	934 —	421 60	604 20	—	211 72	1.330 77
50	Ropczyce	—	8.868 48	8.868 48	8.203 42	17.071 90	6.575 89	157 50	—	—	50 —	68 50	—
51	Rudki	—	1.591 44	1.591 44	8.392 48	9.983 93	5.037 32	137 50	—	—	50 —	68 50	265 —
52	Rzeszów	2.692 28	124 98	12.437 30	48.526 06	60.963 36	38.514 31	856 33	79 20	492 90	—	157 03	4.737 46
53	Sambor	255 09	132 60	6.140 24	40.508 80	46.649 05	34.808 39	752 50	194 16	381 60	—	199 54	2.744 10
54	Sanok	3.992 85	1.977 35	6.543 44	37.429 61	43.973 05	32.155 82	885 —	556 96	530 —	—	236 46	1.469 15
55	Skałat	—	3.185 91	3.185 91	9.093 58	12.279 49	5.757 20	212 50	—	—	40 —	53 96	991 17
56	Śniatyn	2.582 92	—	9.614 16	35.546 31	45.160 47	27.497 93	609 33	377 32	344 50	—	203 64	2.832 50
57	Sokal	1.377 32	134 24	10.358 79	50.871 05	61.229 84	48.300 67	1.960 96	384 —	858 60	—	211 67	1.458 44
58	Stanisławów	1.117 69	165 65	6.526 03	46.042 56	52.568 60	33.548 83	744 01	181 —	413 40	—	205 50	7.440 83
59	Staremiasto	—	73 82	73 82	5.547 45	5 621 28	3.498 38	92 50	—	—	50 —	68 50	403 32
60	Stryj	4.196 59	—	36.263 21	41.014 05	77.277 26	31.783 06	817 —	188 16	524 54	—	177 91	2.805 —
61	Tarnobrzeg	—	1.318 88	1.318 88	8.253 08	9.571 96	5.728 74	165 —	—	—	50 —	43 50	1.153 20
62	Tarnopol	4.529 17	1.901 65	51.669 75	58.278 92	109.948 68	43.054 94	1.169 16	256 76	742 —	—	215 25	6.666 17
63	Tarnów	807 96	19 16	14.723 95	51.697 99	66.421 94	37.049 95	688 —	348 20	360 40	8 60	205 50	9.096 38
64	Tłumacz	—	666 12	666 12	9.174 74	9.840 87	5.622 89	175 —	—	—	50 —	68 50	817 50
65	Trembowla	1.634 99	— 06	11.270 44	29.807 40	41.077 84	22.961 38	687 50	106 64	343 15	—	205 50	5.220 34
66	Turka	—	528 06	528 06	5.585 18	6 113 24	3.912 76	122 50	—	—	50 —	68 50	—
67	Wadowice	5.598 15	233 79	16.866 20	43.663 72	60.529 92	39.983 93	931 30	186 20	519 40	—	223 60	2.939 83
68	Wieliczka	—	27.608 77	27.608 77	21.856 85	49.465 62	11.251 49	275 84	—	—	40 —	54 —	1.884 90
69	Zaleszczyki	2.592 24	—	11.934 69	25.865 97	37.800 66	25.385 78	865 —	151 96	498 20	—	156 77	945 —
70	Zbaraż	—	2.586 07	2.586 07	7.113 58	9.699 65	4.476 17	177 50	—	—	40 —	54 —	220 —
71	Złoczów	3.797 99	9 42	31.398 —	56.894 36	88.292 36	53.790 71	1.704 66	456 64	969 —	—	205 50	2.851 57
72	Żółkiew	463 63	—	8.714 01	24.650 70	33.364 71	23.226 66	680 —	93 60	424 —	—	179 —	—
73	Żydaczów	—	1.247 71	1.247 71	11.624 24	12.871 95	8.597 12	257 50	—	—	50 —	43 50	555 —
74	Żywiec	—	2.853 66	2.853 66	7.274 41	10.128 07	5.959 37	143 80	—	—	40 —	29 —	185 —
	Suma	72.400 58	138.968 94	694.539 58	1,743.140 91	2,437.680 49	1,368.607 02	36.898 24	11.449 86	16.545 70	1.895 58	9.110 21	155.913 52

Liczba porządkowa	Nazwa c. k. Rady szkolnej okręgowej	IX. Zwroty 3% dodatków	X. Zwroty nadpłaconych prestacyj	XI. Zwrot kraj. funduszowi szkolnemu nadebranych zasiłków	XII. Zwrot kraj. funduszowi szkolnemu otrzymanych zaliczek	XIII. Inne wydatki przebieżne, depozyta, interkalarya i t. d.	XIV. Razem	Należytości bierne z końcem r. 1888: a) Zaległe płace etatowe i nadetatowe	b) Zaległy 3% dodatek (zwrot)	c) Inne zaległości, depozyta, interkalarya, zaliczki, nadpłaty i t. d.	d) Zwrot krajowemu funduszowi szkolnemu nadebranego zasiłku: po koniec roku 1887	d) za rok 1888	Razem	Zapas gotówką w c. k. kasach z końcem r. 1888.
1	Biała	—	—	—	1.000 —	—	14.111 62	902 —	4.681 51	1.019 77	—	10 41	6.613 69	312 13
2	Bóbrka	—	191 11	—	1.000 —	—	14.392 20	491 20	—	2.937 29	—	8 52	3.437 01	731 91
3	Bochnia	—	7 02	436 38	2.000 —	422 98	38.859 07	366 12	1.018 81	15.966 32	23.261 03	980 94	41.593 23	725 43
4	Bohorodczany	—	—	—	—	9 72	2.257 13	182 11	484 29	247 —	—	130 87	1.044 27	620 91
5	Borszczów	—	—	—	—	1.000 —	9.672 31	204 16	1.460 59	4.167 05	—	1.496 95	7.328 76	2.265 96
6	Brody	—	—	—	—	—	14.919 83	1.121 84	—	19.703 87	—	917 49	21.743 21	4.198 76
7	Brzesko	—	—	—	—	—	8.578 78	905 26	—	6.546 27	—	—	7.451 53	2.151 27
8	Brzeżany	—	—	252 67	1.000 —	1.075 64	35.013 78	365 94	12.722 03	300 24	—	834 46	14.222 68	2.849 85
9	Brzozów	—	—	—	—	1.015 60	10.553 64	584 70	—	967 82	—	380 06	1.932 58	570 97
10	Buczacz	—	—	—	1.000 —	1.075 16	9.736 81	412 36	7.122 15	565 31	—	574 22	8.674 04	1.630 13
11	Chrzanów	—	—	—	—	1.036 38	13.168 14	1.110 70	—	10.148 40	—	123 57	11.382 67	1.691 27
12	Cieszanów	—	—	—	—	8 33	7.685 98	115 87	—	4.121 32	—	1.451 76	5.688 95	2.254 34
13	Czortków	—	—	920 20	—	239 55	22.022 39	318 56	2.777 73	449 15	—	1.244 78	4.790 22	3.377 89
14	Dąbrowa	—	—	—	—	15 35	5.213 04	136 64	667 06	2.039 33	—	345 46	3.188 49	1.56[illegible] 98
15	Dobromil	—	—	—	—	—	6.824 90	609 50	—	3.545 35	—	1 18	4.156 03	2.723 50
16	Dolina	—	—	—	—	—	8 002 05	227 80	—	1.020 70	—	1.187 57	2.436 07	695 46
17	Drohobycz	—	—	—	—	374 62	36.579 07	572 91	858 60	3.413 96	590 37	11.832 01	17.267 86	2.280 34
18	Gorlice	—	—	799 81	1.000 —	591 73	24.555 85	255 03	—	3.447 01	—	17 37	3.719 41	1.066 30
19	Gródek	—	—	11 70	485 36	231 91	24.654 52	109 09	2.403 01	8.069 88	—	439 81	11.021 79	—
20	Grybów	—	—	—	—	—	3.934 85	25 14	—	1.898 09	—	22 55	1.945 78	508 89
21	Horodenka	—	—	—	1.000 —	30 —	9.229 36	170 90	1.071 09	7.697 57	—	1 74	8.941 31	3.109 16
22	Husiatyn	—	—	—	—	198 25	9.591 27	400 38	688 10	6.414 09	—	658 61	8.161 18	3.247 9[illegible]
23	Jarosław	—	—	423 94	3.000 —	570 17	48.630 97	1.110 89	2.117 19	1.287 48	7.053 56	185 40	11.754 53	—
24	Jasło	—	—	1 26	1.200 —	632 04	38.734 54	744 99	—	2.807 65	1.634 24	5 07	5.191 96	1.072 05
25	Jaworów	—	—	—	751 89	972 80	33.102 46	155 82	11.706 66	4.906 95	8.297 57	1.241 33	26.308 34	—
26	Kałusz	—	15 50	—	—	518 99	27.153 49	256 36	—	499 38	4.807 18	5 64	5.568 57	1.756 48
27	Kamionka strum.	—	—	—	—	50 —	15.697 42	231 68	—	3 392 59	—	306 69	3.930 96	1.083 66
28	Kolbuszowa	—	—	7 71	400 —	1.258 70	22.302 22	647 67	—	4.495 73	—	293 74	5.437 14	1.339 65
29	Kołomyja	—	—	—	1.159 22	469 77	35.910 08	1.331 48	—	1.476 14	2.667 79	19 35	5.494 76	—
30	Kossów	—	—	—	—	1.000 —	8.099 51	490 16	—	1.680 83	—	736 29	2 907 28	1.495 84
31	Kraków (zamiej.)	—	—	4.147 10	9.025 79	15.355 21	108.154 16	777 14	—	54.035 04	61 72	57 04	54.930 95	—
32	Krosno	—	—	—	—	25 75	9.092 69	195 83	—	4.649 42	—	228 33	5.073 58	1.640 72
33	Limanowa	—	—	—	—	—	4.988 26	159 13	—	2.846 69	—	1 11	3.006 93	735 51
34	Lisko	—	—	—	—	73 77	2.549 55	394 42	2.493 18	735 92	—	90 10	3.713 63	505 27
35	Łańcut	—	—	—	—	120 —	10.116 98	2.293 18	—	4.734 36	—	134 32	7.161 86	1.721 46
36	Lwów (zamiej.)	—	—	1.000 —	1.785 45	159 66	67.670 33	1.050 67	—	9.547 61	86 53	—	10.684 81	—
37	Mielec	—	—	—	1.415 24	399 16	32.729 36	168 32	—	7.874 54	239 55	1 14	8.283 56	—
38	Mościska	—	—	—	—	—	9.758 77	378 92	—	5.628 70	—	352 19	6.359 81	1.968 66
39	Myślenice	—	—	765 99	—	66 27	29.060 64	1.036 43	—	1.762 34	—	504 00	3.302 77	1.415 56
40	Nadwórna	—	—	1.025 82	—	306 86	16.316 57	562 14	—	745 12	—	224 02	1.531 28	1.253 42
41	Nisko	—	—	—	—	11 80	5.759 54	220 48	—	1.316 41	—	239 64	1.776 53	1.262 15
42	Nowy Sącz	—	—	—	—	140 98	37.072 80	1.755 04	—	948 12	3.656 57	1 91	6.361 64	495 75
43	Nowy Targ	—	—	—	—	—	6.713 18	440 73	—	991 29	—	769 86	2.201 89	1.156 98
44	Pilzno	—	—	104 22	4.546 67	2.193 55	25.641 70	114 98	—	9.941 68	—	1.643 61	11.700 27	—
45	Podhajce	—	—	—	—	—	5.812 77	397 40	—	6.430 07	—	165 —	6.992 47	3.100 75
46	Przemyśl	—	—	—	857 81	570 17	50.122 39	1.938 24	—	9.054 18	675 35	9 79	11.677 56	—
47	Przemyślany	—	—	—	—	1.220 41	9.147 94	189 18	—	4.641 43	—	902 84	5.733 45	1.420 82
48	Rawa	—	—	—	800 —	—	7.489 83	219 67	—	4.648 08	—	1 75	4.869 50	1.869 10
49	Rohatyn	—	—	—	1.254 74	110 41	35.071 87	199 24	—	5.946 97	2.465 83	9 09	8.621 13	—
50	Ropczyce	—	1 95	—	—	—	6.853 84	209 74	—	9.579 00	—	429 32	10.218 06	1.378 54
51	Rudki	—	—	—	—	—	5.558 32	88 37	—	4.335 48	—	1 76	4.425 61	1.595 82
52	Rzeszów	—	—	—	1.892 27	2.462 27	49.191 78	1.408 62	—	8.665 39	1.596 45	101 12	11.771 58	1 05
53	Sambor	—	—	—	2.450 72	163 04	41.694 05	324 90	—	741 89	3.856 39	31 81	4.955 —	—
54	Sanok	—	37 16	11 46	—	2.810 56	38.692 57	1.288 32	—	3.632 39	—	359 76	5.280 48	1.004 11
55	Skałat	—	—	—	500 —	22 91	7.577 74	203 31	1.288 97	2.281 72	—	927 75	4.701 75	1.946 27
56	Śniatyn	—	—	1.090 91	900 —	1.533 15	35.389 28	1.698 83	—	618 43	2 730 15	4.723 78	9.771 19	2.494 38
57	Sokal	—	—	47 24	—	281 90	53.503 48	206 23	—	7.216 95	—	303 17	7.726 35	3.576 84
58	Stanisławów	—	—	535 83	4.500 —	337 55	47.906 95	1.783 98	—	392 68	—	2.485 98	4.661 64	758 02
59	Staremiasto	—	—	—	—	18 75	4.131 45	80 86	—	1.402 28	—	6 69	1.489 83	705 50
60	Stryj	—	—	—	2.000 —	1.745 53	40.041 20	2.103 36	—	2.139 10	31.199 45	1.794 14	37.236 06	471 76
61	Tarnobrzeg	—	—	—	—	—	7.140 44	198 31	—	2.231 90	—	1 31	2.431 52	71 40
62	Tarnopol	—	—	7.500 —	2.000 —	1.899 15	63.503 43	801 16	874 74	2.481 35	37.540 83	4.747 16	46.445 25	803 00
63	Tarnów	—	—	3.394 10	2.000 —	212 86	53.364 —	1.311 78	—	2.640 61	7.058 31	2.047 24	13.057 94	—
64	Tłumacz	—	—	—	—	—	6.733 89	324 49	—	2.626 94	—	155 54	3.106 98	2.147 06
65	Trembowla	—	—	171 70	—	4.202 25	33.898 47	435 23	—	5.187 83	—	1.556 31	7.179 37	—
66	Turka	—	—	—	300 —	333 64	4.787 40	41 66	—	1.158 87	—	125 31	1.325 84	—
67	Wadowice	—	—	—	—	1.265 21	46.043 47	64 23	—	2.182 79	12.239 43	—	14.486 45	1.227 49
68	Wieliczka	—	—	—	—	7.459 05	20.965 28	3.924 69	—	24.535 23	—	40 42	28.500 34	38 17
69	Zaleszczyki	—	—	—	1.472 59	1.121 54	30.596 84	176 05	—	3.780 41	2.233 78	1.013 56	7.203 81	—
70	Zbaraż	—	—	—	1 000 —	—	5.967 67	189 90	2.703 17	136 21	—	702 70	3.731 98	1.304 64
71	Złoczów	—	—	—	4.000 —	461 02	64.439 10	1.641 88	—	2.370 73	19.832 08	8 56	23.853 26	520 61
72	Żółkiew	—	—	—	1.000 —	361 67	25.964 93	8 32	—	1.430 86	5.953 75	6 85	7.399 78	675 19
73	Żydaczów	—	—	—	—	7 50	9.510 62	258 26	—	2.493 70	—	609 35	3.361 33	454 92
74	Żywiec	—	—	—	—	75 82	6 432 99	374 16	—	3.283 51	—	37 41	3.695 08	351 97
	Suma	—	252 74	22.648 09	58.697 87	60.327 09	1.742.345 93	46.195 05	57.138 92	359.257 90	179.737 96	53.004 72	695.334 56	85.395 15
	Do tego zapas w gotówce z końcem roku 1888.						85.395 15							
	Razem						1,827.741 09							

Wykaz zaliczek udzielonych gminom na budynki szkolne,

od roku 1876. po koniec roku budżetowego 1888.

Liczba porząd.	Nazwa gmin		Zaliczka pierwotnie dana		Raty w r. 1890 do spłaty przypadające		Zaległość rat po koniec roku 1888	
			zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
1	Babuchów	gmina	500	—	100	—	—	—
2	Bachorzec	„	500	—	—	—	—	—
3	Balice	„	300	—	—	—	—	—
4	Balińce	„	600	—	—	—	—	—
5	Bar	„	200	—	—	—	20	—
6	Barańczyce	„	400	—	40	—	—	—
7	Bartków i Posadowa	„	200	—	20	—	—	—
8	Bernadówka	„	500	—	—	—	—	—
9	Biała	„	600	—	—	—	—	—
10	Bibale	„	500	—	50	—	—	—
11	Biskupice	„	1.000	—	—	—	—	—
12	Biskupice	„	500	—	—	—	—	—
13	Blich	„	500	—	62	50	—	—
14	Błudniki	„	200	—	20	—	—	—
15	Bohutyn	„	300	—	—	—	—	—
16	Bolestraszyce	„	1.000	—	—	—	—	—
17	Boniszyn	„	500	—	—	—	—	—
18	Boratyn	„	300	—	30	—	—	—
19	Borszczów	„	1.500	—	—	—	—	—
20	Borek	„	100	—	—	—	—	—
21	Bortków	„	400	—	—	—	—	—
22	Bobrka	miasto	1.000	—	100	—	100	—
23	Bóbrka	gmina	1.000	—	50	—	—	—
24	Brzostowa góra	„	200	—	—	—	—	—
25	Brzoza królewska	„	350	—	35	—	—	—
26	Brzyszczki	„	270	—	—	—	—	—
27	Buczacz	„	1.500	—	—	—	150	—
28	Bukowina	„	400	—	40	—	40	—
29	Burczyce	„	100	—	10	—	—	—
30	Busk	„	1.000	—	100	—	—	—
31	Buszkowice	„	200	—	20	—	—	—
32	Capowce	„	300	—	—	—	—	—
33	Cetula	„	600	—	—	—	—	—
34	Chocimierz	„	500	—	50	—	50	—
35	Cholewiana góra	„	400	—	40	—	—	—
36	Chorośnica	„	500	—	50	—	50	—
37	Chyrów	„	600	—	—	—	—	—
38	Cieszacin wielki	„	200	—	20	—	—	—
39	Czyków	„	400	—	40	—	—	—
40	Czaple	„	200	—	20	—	20	—
41	Czarnokońce małe	„	250	—	—	—	—	—
42	Czarny potok	„	400	—	—	—	—	—
43	Czekaj	„	150	—	—	—	—	—
44	Czernichowce	„	2.000	—	—	—	—	—
45	Czerniejów	„	500	—	—	—	50	—
46	Czerniszówka	„	100	—	10	—	—	—
47	Czerepin	„	300	—	30	—	—	—
48	Czudec	miasto	500	—	50	—	—	—
	do przeniesienia		24.520	—	987	50	480	—

Liczba porząd.	Nazwa gmin		Zaliczka pierwotnie dana		Raty w r. 1890 do spłaty przypadające		Zaległość rat po koniec roku 1888	
			zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
	z przeniesienia		24.520	—	987	50	.430	—
49	Czudeckie przedmieście	gmina	500	—	—	—	50	—
50	Czystopady	„	200	—	—	—	—	—
51	Czyszki	gmina, powiat Brody	200	—	—	—	—	—
52	Czyszki	„ „ Lwów	200	—	—	—	120	—
53	Daszawa	gmina	500	—	50	—	50	—
54	Darachów	„	600	—	—	—	—	—
55	Dąbrowa	„	6.000	—	415	39	—	—
56	Dąbrówka polska	„	500	—	50	—	—	—
57	Derzów	„	1.000	—	—	—	—	—
58	Dębina	„	400	—	40	—	—	—
59	Dembno	„	600	—	60	—	60	—
60	Dembno	„	200	—	20	—	—	—
61	Dobromil	miasto	3.000	—	—	—	—	—
62	Dobromirka	gmina	400	—	40	—	—	—
63	Dobrotwór	„	300	—	—	—	—	—
64	Dora	„	300	—	30	—	—	—
65	Doroszów wielki	„	400	—	40	—	—	—
66	Dubie	„	300	—	30	—	30	—
67	Dubiecko	„	1.500	—	150	—	—	—
68	Dubowce z Dechową	„	400	—	40	—	—	—
69	Dudyńce	„	200	—	20	—	—	—
70	Dukla	„	800	—	—	—	80	—
71	Dukla	„	2.000	—	—	—	200	—
72	Dulcza wielka	„	800	—	—	—	80	—
73	Duńkowice	„	1.000	—	—	—	—	—
74	Dylągówka	„	300	—	—	—	—	—
75	Dżurków	„	500	—	—	—	100	—
76	Faszczówka	„	500	—	50	—	—	—
77	Firlejówka	„	100	—	—	—	—	—
78	Folwarki żydaczowskie	„	820	—	—	—	87	06
79	Gaje starobrodzkie	gmina	600	—	—	—	60	—
80	Ganczary	„	500	—	50	—	200	—
81	Giedlarowa	„	300	—	30	—	30	—
82	Glinik	„	500	—	—	—	—	—
83	Głębokie	„	200	—	20	—	—	—
84	Głuchowice nad Gaje	„	300	—	30	—	—	—
85	Gołogóry	wieś	500	—	—	—	100	—
86	Gołogóry	miasteczko	800	—	—	—	—	—
87	Gorajowice	gmina	130	—	—	—	13	—
88	Grochowce	„	500	—	50	—	50	—
89	Grzymałów	„	1.000	—	—	—	100	—
90	Hadyńkowce	„	500	—	—	—	—	—
91	Hermanowice	„	250	—	25	—	25	—
92	Huiliczki	„	600	—	60	—	60	—
93	Hodów	„	600	—	60	—	—	—
94	Hodowice	„	400	—	—	—	—	—
95	Hołowczyńce	„	150	—	15	—	—	—
96	Hostów	„	500	—	—	—	100	—
97	Hruszów i Kłonica	„	530	—	—	—	—	—
98	Hucisko oleskie	„	100	—	—	—	—	—
99	Husiatyn	„	800	—	80	—	—	—
100	Hyżne	„	400	—	—	—	80	—
	do przeniesienia		59.200	—	2.442	89	2.155	06

Liczba porząd.	Nazwa gmin		Zaliczka pierwotnie dana zł.	ct.	Raty w r. 1890 do spłaty przypadające zł.	ct.	Zaległość rat po koniec roku 1888 zł.	ct.
	z przeniesienia . .		59.200	—	2.442	89	2.155	06
101	Iławcze	gmina	500	—	50	—	—	
102	Ispas	„	300	—	—	—	—	—
103	Izdebnik	„	1.000	—	100	—	—	—
104	Jamnica	„	150	—	15	—	—	—
105	Jarocin	„	300	—	30	—	—	—
106	Jaryczów stary	„	500	—	—	—	350	—
107	Jasień	„	1.000	—	100	—	100	—
108	Jaszczew	„	400	—	40	—	—	—
109	Jazłowczyk	„	300	—	—	—	—	—
110	Jezierzanka	„	300	—	—	—	—	—
111	Jordanów	„	1 000	—	—	—	—	—
112	Kałusz	„	2.000	—	—	—	—	—
113	Kamienopol	„	300	—	30	—	30	—
114	Kędzierzawce	„	200	—	—	—	—	—
115	Klikowa	„	400	—	50	—	—	—
116	Klimiec	„	300	—	—	—	—	—
117	Klimkówka	„	400	—	50	—	—	—
118	Kłaj	„	300	—	—	—	—	—
119	Kobielnica ruska	„	550	—	110	—	—	—
120	Kobierzyn	„	250	—	—	—	—	—
121	Kobierzyn	„	400	—	40	—	—	—
122	Kobło stare	„	200	—	20	—	—	—
123	Kobyłowłoki	„	1.000	—	—	—	—	—
124	Kolbuszowa	„	700	—	70	—	—	—
125	Kołomyja	„	1.000	—	—	—	—	—
126	Komarno	„	1.000	—	—	—	—	—
127	Komarno	„	500	—	—	—	—	—
128	Konieczkowa	„	500	—	50	—	—	—
129	Kopki	„	300	—	—	—	—	—
130	Korczyn	powiat Stryj	600	—	—	—	—	—
131	Korczyn	„ Krosno	500	—	—	—	—	—
132	Kornalowice	gmina	600	—	—	—	—	—
133	Koropiec	powiat Czortków	400	—	—	—	—	—
134	Koropiec	„ Złoczów	300	—	—	—	—	—
135	Korszyłówka	gmina	500	—	50	—	—	—
136	Kosienice	„	300	—	30	—	30	—
137	Kosmacz	„	350	—	—	—	—	—
138	Kostarowce	„	600	—	60	—	—	—
139	Kowalowa	„	500	—	50	—	100	—
140	Kozielniki	„	200	—	20	—	—	—
141	Kozy	„	500	—	—	—	—	—
142	Krakowiec	miasto	300	—	30	—	—	—
143	Krakowiec	gmina	400	—	—	—	—	—
144	Krasów	„	200	—	20	—	40	—
145	Kreców	„	200	—	20	—	—	—
146	Krościenko	„	200	—	—	—	—	—
147	Krościenko	„	1.000	—	100	—	—	—
148	Krotoszyn	„	500	—	50	—	140	—
149	Krowniki	„	400	—	—	—	—	—
150	Królin	„	102	—	—	—	—	—
151	Krytoś	„	500	—	—	—	—	—
152	Krynica	„	1.000	—	—	—	—	—
	do przeniesienia . .		85.402	—	3.627	89	2 945	06

*

Liczba porząd.	Nazwa gmin		Zaliczka pierwotnie dana zł.	ct.	Raty w r. 1890 do spłaty przypadające zł.	ct.	Zaległość rat po koniec roku 1888 zł.	ct.
	z przeniesienia . .		85.402	—	3.627	89	2.945	06
153	Krystynopol	gmina	600	—	—	—	100	—
154	Krzaczkowa	„	400	—	40	—	—	—
155	Krzęcin	„	500	—	—	—	—	—
156	Krzyszkowice	„	1.000	—	100	—	100	—
157	Krzywcze	„	800	—	—	—	—	—
158	Kulików	„	2.000	—	—	—	—	—
159	Kulparków	„	600	—	60	—	120	—
160	Kuty	„	3.000	—	—	—	—	—
161	Lachowice	„	600	—	—	—	60	—
162	Lacka wola	„	600	—	—	—	—	—
163	Lacko wielkie i małe	„	600	—	—	—	—	—
164	Lacko	„	100	—	10	—	10	—
165	Lanckorona	„	600	—	—	—	—	—
166	Leszczyn	„	200	—	—	—	—	—
167	Leszniów	„	400	—	—	—	—	—
168	Leżajsk	„	5.000	—	250	—	—	—
169	Lipinki	„	300	—	—	—	—	—
170	Lipnica dolna	„	400	—	—	—	—	—
171	Lipnica murowana	„	600	—	—	—	75	—
172	Lipnica wielka	„	300	—	30	—	—	—
173	Lisko	„	800	—	—	—	—	—
174	Lisowice	„	900	—	—	—	—	—
175	Lisowice	„	300	—	—	—	—	—
176	Lubaczow	„	2.000	—	—	—	—	—
177	Lubcza	„	600	—	—	—	—	—
178	Lubiana	„	400	—	—	—	400	—
179	Lubla	„	200	—	—	—	—	—
180	Łańcut	miasto	2.000	—	400	—	—	—
181	Łańcut	gmina	4.000	—	—	—	—	—
182	Łęki	„	500	—	—	—	—	—
183	Łojowa	„	150	—	15	—	—	—
184	Łopatyn	„	1 000	—	—	—	—	—
185	Łowce	„	300	—	30	—	—	—
186	Łoszniów	„	500	—	50	—	—	—
187	Łoszniów	„	500	—	—	—	—	—
188	Lubycza	„	150	—	15	—	—	—
189	Łuczyce	„	150	—	—	—	—	—
190	Łukowa	„	250	—	—	—	—	—
191	Magdalówka	„	600	—	60	—	60	—
192	Majdan gołogórski	„	200	—	20	—	—	—
193	Monasterzec	„	400	—	40	—	—	—
194	Marcinkowice	„	200	—	20	—	—	—
195	Markowa	„	600	—	—	—	—	—
196	Markowce	„	400	—	—	—	—	—
197	Mateniów	„	300	—	—	—	—	—
198	Męcina	„	120	—	—	—	—	—
199	Męcinka	„	150	—	—	—	—	—
200	Michałkowa	„	150	—	—	—	—	—
201	Mielnica	„	300	—	30	—	—	—
202	Milatyn	„	200	—	—	—	—	—
203	Mitulin	„	300	—	—	—	—	—
204	Młyniska	„	600	—	—	—	—	—
	do przeniesienia . .		123.231	—	4.797	89	3.870	06

Liczba porząd.	Nazwa gmin		Zaliczka pierwotnie dana		Raty w r. 1890 do spłaty przypadające		Zaległość rat po koniec roku 1888	
			zł.	ct.	zł.	ct	zł.	ct.
		z przeniesienia . .	123.231	—	4.797	89	3.870	07
205	Mołotów z Demidowem	gmina	200	—	20	—	—	—
206	Mościska	„	2.000	—	250	—	—	—
207	Mostki	„	300	—	30	—	60	—
208	Myścowa	„	250	—	—	—	—	—
209	Myślatycze	„	500	—	50	—	—	—
210	Mysłowa	„	300	—	60	—	—	—
211	Myszkowice	„	400	—	40	—	—	—
212	Nadwórna	„	400	—	—	—	—	—
213	Nadwórna	miasteczko	3.200	—	320	—	—	—
214	Nagorzany	gmina	400	—	40	—	—	—
215	Nahorce	„	400	—	—	—	—	—
216	Nałuże	„	400	—	—	—	—	—
217	Narajów	„	200	—	—	—	—	—
218	Nawsie	„	400	—	—	—	—	—
219	Niemiłów	„	800	—	—	—	—	—
220	Niepołomice	„	161	—	—	—	—	—
221	Niepołomice	„	1.000	—	—	—	300	—
222	Nisko	„	1.500	—	—	—	—	—
223	Niwra	„	500	—	—	—	—	—
224	Nowosielce	„	600	—	—	—	—	—
225	Nowy Sącz	„	400	—	—	—	—	—
226	Nowy Targ	„	1.000	—	—	—	—	—
227	Ochladów	„	100	—	—	—	—	—
228	Ochrymowce	„	800	—	—	—	—	—
229	Odrzykoń	„	600	—	—	—	100	—
230	Okniany	„	200	—	20	—	—	—
231	Olszanica	„	500	—	—	—	100	—
232	Olszanik	„	400	—	—	—	—	—
233	Oleszyce	„	1.000	—	100	—	—	—
234	Oleszyce	„	2.000	—	200	—	200	—
235	Ortynice	„	300	—	30	—	—	—
236	Osiek	powiat Biała	500	—	—	—	—	—
237	Osiek	„ Wadowice	400	—	—	—	—	—
238	Osiek	„ Jasło	250	—	—	—	—	—
239	Osielec	gmina	500	—	50	—	50	—
240	Ostrów	„	600	—	60	—	—	—
241	Ostrów	„	200	—	20	—	—	—
242	Ostrowczyk polny	„	300	—	—	—	—	—
243	Oświęcim	„	500	—	—	—	—	—
244	Ożydów	„	500	—	—	—	—	—
245	Padew narodowa	„	500	—	—	—	—	—
246	Pawłokowa	„	250	—	25	—	—	—
247	Petlikowce	„	500	—	—	—	—	—
248	Pietrycze	„	200	—	20	—	—	—
249	Pisarzowice	„	500	—	—	—	—	—
250	Piskorowice	„	500	—	—	—	—	—
251	Pistyń	wieś	600	—	—	—	60	—
252	Pistyń	miasteczko	400	—	—	—	60	—
253	Pleszowice	gmina	200	—	20	—	20	—
254	Pniów	„	200	—	20	—	—	—
255	Pobereże	powiat Żydaczów	600	—	—	—	—	—
256	Pobereże	„ Stanisławów	1.000	—	100	—	100	—
		do przeniesienia . .	153.642	—	6.272	89	4.920	06

Liczba porząd.	Nazwa gmin		Zaliczka pierwotnie dana zł.	ct.	Raty w r. 1890 do spłaty przypadające zł.	ct.	Zaległość rat po koniec roku 1888 zł.	ct.
	z przeniesienia		153.642	—	6.272	89	4.920	06
257	Podborce	gmina	500	—	50	—	—	—
258	Podhorodce	"	500	—	—	—	153	22
259	Pohorce	"	200	—	—	—	—	—
260	Podłęże	"	129	—	—	—	—	—
261	Podwysokie	"	1.000	—	—	—	200	—
262	Polanka	"	300	—	30	—	—	—
263	Pomorzany	"	300	—	30	—	—	—
264	Poręba radlna	"	200	—	—	—	—	—
265	Porszna	"	300	-	—	—	177	83
266	Potok złoty	"	500	—	—	—	—	—
267	Potok	"	400	—	40	—	40	—
268	Pryszów kameralny	"	200	—	20	—	—	—
269	Przemyśl	miasto	6.000	—	—	—	—	—
270	Przewłoczna	gmina	300	—	30	—	—	—
271	Przewłoczna	"	300	—	—	—	—	—
272	Przewrotne	"	800	—	—	—	160	—
273	Przybówka	"	400	—	—	—	—	—
274	Przybyszówka	"	300	—	30	—	—	—
275	Pustomyty	"	200	—	20	—	20	—
276	Raba	"	150	—	—	—	—	—
277	Radenice	"	300	—	30	—	—	—
278	Radłowice	"	400	—	—	—	—	—
279	Radymno	"	3.000	—	250	—	250	—
280	Radziechów	"	5.650	—	376	32	94	18
281	Rajtarowice	"	300	—	30	—	30	—
282	Rakowczyk	"	500	—	—	—	—	—
283	Rasztowce	"	500	—	—	—	—	—
284	Rawa	"	500	—	—	—	—	—
285	Raźniów	"	200	—	—	—	—	—
286	Reniów	"	200	—	—	—	—	—
287	Rodatycze	"	500	—	—	—	—	—
288	Rohatyn	"	5.000		—	—	500	—
289	Rozhurcze	"	600	—	—	—	—	—
290	Równe	"	400	—	—	—	—	—
291	Ruda	"	200	—	20	—	—	—
292	Rudki	"	1.600	—	—	—	—	—
293	Rudki	"	500	—	—	—	—	—
294	Ryków	"	300	—	—	—	—	—
295	Rzepiennik strzyżewski	"	500	—	50		—	—
296	Rzepniów	"	100	—	—	—	—	—
297	Rzeszów	"	3.000	—	—	—	—	—
298	Sanok	"	1.200	—	—	—	—	—
299	Sarny	"	1.000	—	—	—	30	—
300	Schönanger	"	500	—	—	—	—	—
301	Siary	"	500	—	—	—	—	—
302	Siedliska ad Tołszczew	"	300	—	30	—	—	—
303	Sielec	"	400	—	—	—	—	—
304	Siemakowce	"	600	—	—	—	200	—
305	Sieniawa v|Dybków i Wylewa	"	1.582	96	—	—	1.582	96
306	Siennów	"	1.000	—	100	—	—	—
307	Sieprawa i Łyczanka	"	800	—	—	—	—	—
308	Sierakośce	"	300	—	30	—	—	—
	do przeniesienia		199.053	96	7.439	21	8.358	25

Liczba porząd.	Nazwa gmin	Zaliczką pierwotnie dana zł.	ct.	Raty w r. 1890 do spłaty przypadające zł.	ct	Zaległość rat po koniec roku 1888 zł.	ct.
	z przeniesienia . .	199.053	96	7.439	21	8.358	25
309	Skała . . . . gmina	500	—	—	—	—	—
310	Skała . . . . „	2.000	—	—	—	—	—
311	Skniłów . . . . . powiat Lwów	500	—	50	—	250	—
312	Skniłów . . . . „ Złoczów	300	—	30	—	—	—
313	Sławna . . . . gmina	200	—	—	—	—	—
314	Snowicz . . . . „	300	—	30	—	30	—
315	Sokolniki . . . . „	700	—	—	—	—	—
316	Sokolniki . . . . „	1.000	—	—	—	600	—
317	Sokołów . . . . „	300	—	—	—	—	—
318	Sokołów . . . . „	2.000	—	—	—	400	—
319	Sołonka wielka . . . . „	300	—	30	—	—	—
320	Smarzów . . . . „	400	—	—	—	—	—
321	Spas . . . . „	300	—	30	—	—	—
322	Stare miasto . . . . „	500	—	—	—	—	—
323	Stary Wiśnicz . . . . „	130	—	—	—	—	—
324	Starzawa . . . . „	500	—	—	—	—	—
325	Stechnikowce . . . . „	250	—	—	—	—	—
326	Stojanow . . . . „	400	—	—	—	—	—
327	Strachocina . . . . „	400	—	—	—	—	—
328	Stroniatyn . . . . „	1.000	—	100	—	500	—
329	Stronibaby . . . . „	200	—	—	—	—	—
330	Stryjówka . . . . „	1.500	—	—	—	—	—
331	Strzeszyn . . . . „	400	—	40	—	—	—
332	Stubienko . . . . „	500	—	50	—	—	—
333	Stubno . . . . „	600	—	—	—	—	—
334	Stulsko . . . . „	1.000	—	—	—	—	—
335	Stulsko . . . . „	800	—	—	—	—	—
336	Stupnica i Kotowania . . . . . . „	400	—	—	—	—	—
337	Srednia . . . . „	200	—	20	—	—	—
338	Srodopolce . . . . „	600	—	—	—	—	—
339	Sroki . . . . „	200	—	—	—	120	—
340	Sromowce . . . . „	300	—	—	—	—	—
341	Suchodół . . . . „	400	—	40	—	40	—
342	Suchodoły . . . . „	500	—	—	—	—	—
343	Suchowola . . . . „	400	—	—	—	—	—
344	Suszno . . . . „	300	—	30	—	—	—
345	Sutkowice . . . . „	800	—	—	—	—	—
346	Swilcza . . . . „	600	—	—	—	—	—
347	Szczawa . . . . „	300	—	30	—	—	—
348	Szebnie . . . . „	100	—	—	—	—	—
349	Szmańkowce . . . . „	400	—	—	—	—	—
350	Szybalin . . . . „	200	—	—	—	—	—
351	Tarnobrzeg z Dzikowem . . . . . „	300	—	—	—	—	—
352	Tarnowica leśna . . . . „	300	—	30	—	—	—
353	Tartaków . . . . miasteczko	800	—	80	—	80	—
354	Temeszów . . . . gmina	400	—	—	—	—	—
355	Terto szlacheckie i rustykalne . . . . „	200	—	20	—	—	—
356	Trościaniec . . . . „	600	—	60	—	60	—
357	Trzciana . . . . . . powiat Rzeszów	400	—	—	—	—	—
358	Trzciana . . . . „ Bochnia	500	—	50	—	—	—
359	Trzcianiec . . . . „ Mościska	800	—	—	—	—	—
360	Trzcianiec . . . . „ Dobromil	600	—	—	—	—	—
	do przeniesienia . .	226.633	96	8.159	21	10.438	25

Liczba porząd.	Nazwa gmin		Zaliczka pierwotnie dana		Raty w r. 1890 do spłaty przypadające		Zaległość rat po koniec roku 1888	
			zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
	z przeniesienia . .		226.633	96	8.159	21	10.438	25
361	Trzeboś	gmina	600	—	—	—	—	—
362	Tudiów	„	200	—	20	—	—	—
363	Tuligłowy	powiat Jarosław	1.000	—	—	—	—	—
364	Tuligłowy	„ Mościska	174	—	—	—	—	—
365	Turka	gmina	1.000	—	60	—	5	—
366	Turze	powiat Jasło	200	—	—	—	—	—
367	Turze	„ Staremiasto	300	—	—	—	—	—
368	Tyczyn	gmina	300	—	—	—	—	—
369	Tyczyn	„	600	—	100	—	—	—
370	Tyśmienica	„	800	—	20	—	—	—
371	Uhełna	„	400	—	—	—	—	—
372	Uhnów	„	500	—	—	—	—	—
373	Ulanów	„	200	—	—	—	—	—
374	Ułazów	„	400	—	—	—	—	—
375	Uście solne	„	322	50	—	—	—	—
376	Uście solne	„	2.000	—	—	—	—	—
377	Uścieczko	„	200	—	—	—	—	—
378	Usznia	„	500	—	—	—	—	—
379	Urlów	„	200	—	—	—	—	—
380	Urlów z Chrabiczną	„	200	—	—	—	—	—
381	Urzejowice	„	500	—	50	—	—	—
382	Werchrata	„	400	—	—	—	—	—
383	Weryń	„	1.500	—	—	—	—	—
384	Wesołów	„	1.200	—	—	—	60	04
385	Wiązowa	„	300	—	—	—	—	—
386	Widełki	„	600	—	—	—	—	—
387	Wielkie oczy	„	2.000	—	—	—	200	—
388	Wierzblany	„	300	—	30	—	—	—
389	Wiewiórka	„	300	—	—	—	—	—
390	Winniki	„	2.000	—	—	—	1.400	—
391	Witków nowy	„	600	—	60	—	60	—
392	Witkowice	„	800	—	—	—	—	—
393	Włosań	„	400	—	—	—	—	—
394	Wola czarnokoniecka	„	800	—	80	—	—	—
395	Wola koblańska	„	200	—	20	—	—	—
396	Wołczniów	„	1.000	—	100	—	—	—
397	Wolica ługowa i piaskowa	„	400	—	—	—	—	—
398	Wołoskowce	„	1.000	—	—	—	—	—
399	Wołosów	„	300	—	30	—	—	—
400	Wołoszczyzna	„	600	—	—	—	—	—
401	Wybranówka	„	400	—	—	—	—	—
402	Wysocko	„	200	—	—	—	—	—
403	Wysoka łańcucka	„	800	—	—	—	—	—
404	Wyżniany	„	200	—	20	—	—	—
405	Zagórzany	„	300	—	—	—	—	—
406	Zakliczyn	„	322	80	—	—	—	—
407	Zakomarze	„	400	—	—	—	—	—
408	Załęże	„	100	—	—	—	—	—
409	Załęże	„	300	—	—	—	—	—
410	Zamarstynów	„	400	—	40	—	40	—
411	Zarudce	„	200	—	20	—	—	—
412	Zarzecze	„	124	—	—	—	—	—
	do przeniesienia . .		255.677	26	8.809	21	12.203	29

Liczba porząd.	Nazwa gmin	Zaliczka pierwotnie dana zł.	ct.	Raty w r. 1890 do spłaty przypadające zł.	ct.	Zaległość rat po koniec roku 1888 zł.	ct.
	z przeniesienia . .	255.677	26	8.809	21	12.203	29
413	Zawidcze . . . . „	200	—	—	—	—	—
414	Zawidowice . . . . „	400	—	40	—	40	—
415	Zazdrość . . . . „	500	—	—	—	—	—
416	Zboiska . . . . „	200	—	20	—	80	—
417	Zbyszyce i Wielkonosze . . . . „	300	—	30	—	—	—
418	Zdziarzec . . . . „	600	—	—	—	—	—
419	Żabcze . . . . „	400	—	—	—	—	—
420	Żołynia . . . . . wieś i miasteczko	400	—	—	—	—	—
421	Żółkiew . . . . gmina	1.500	—	—	—	—	—
422	Żubrza . . . . „	1.500	—	150	—	750	—
423	Żulice . . . . „	400	—	—	—	—	—
424	Żulice . . . . „	400	—	—	—	—	—
425	Żurawniki . . . . „	400	—	40	—	—	—
426	Żurawno . . . . „	2.000	—	200 (426–427)	—	273	73
427	Żurawno . . . . „	3.000	—				
428	Żuzel . . . . „	400	—	—	—	—	—
429	Żydaczów . . . . „	2.000	—	—	—	—	—
	Razem . .	270.277	26	9.289	21	13.347	02
	a po odpisaniu niezrealizowanych asygnat pod pozycyami 24, 41, 94, 118, 177 179, 200, 260, 276, 374, 377, 393 w kwocie	3.379	—	—	—	—	—
	rozdzielono tychże zaliczek w rzeczywistej sumie .	266.898	26	9.289	21	13.347	02

Z zaległości wykazanej w r. 1888. po konice grudnia tegoż roku w kw. 13.347 zł. 02 ct. przypada na:

a) zaległe raty z lat dawniejszych	7.929 zł. 83 ct.
b) „ „ z roku 1888.	5.417 „ 19 „
Suma jak wyżej . .	13.347 zł. 02 ct.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

LW. 32.364/1889.

II. Alegat.

do preliminarza funduszu krajowego na rok 1890.

PRELIMINARZE

(a — l)

na rok

1890:

a) Szkoły gospodarstwa lasowego we Lwowie . . . . str. 2
b) Wyższej szkoły rolniczej w Dublanach . . . . „ 6
c) Szkoły parobków i dozorców gospodarskich w Dublanach . . . . „ 16
d) Folwarku w Dublanach . . . . „ 20
e) Kursu gorzelnictwa w Dublanach . . . . „ 26
f) Średniej szkoły rolniczej w Czernichowie . . . . „ 28
g) Folwarku w Czernichowie . . . . „ 36
h) Niższej szkoły rolniczej w Horodence . . . . „ 42
i) „ „ „ „ Jagielnicy . . . . „ 46
k) „ „ „ „ Kobiernicach . . . . „ 50
l) Szkoły ogrodniczej w Tarnowie . . . . „ 54

Z drukarni i litografii Pillera i Sp.

Wydatki. a) Krajowa szkoła gospodarstwa lasowego we Lwowie.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie		Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
				Złote austryackie		
		Wydatki.				
I.		**Płace nauczycieli.**				
	1	Profesor fachowy, zarazem dyrektor, płaca . .	2.000 zł.			
		dodatek aktywalny	360 „			
		trzy dodatki pięcioletnie po 200 zł. . .	600 „	2.960		
	2	Drugi profesor fachowy, płaca	1.300 zł.			
		dodatek aktywalny	240 „			
		trzy dodatki pięcioletnie po 200 zł. . .	600 „	2.140		
	3	Trzeci profesor fachowy, płaca	1.000 zł.			
		dodatek aktywalny	240 „	1.240		
	4	Pierwszy adjunkt do nauk matematycznych i rysunków, płaca		800		
	5	Drugi adjunkt do nauk przyrodniczych, płaca . . .		800		
	6	Docent fizyki i meteorologii		400		
	7	„ chemii		300		
	8	„ stylistyki		300		
	9	„ ekonomii politycznej i administracyi . . .		200	—	9.140
II.		**Zasługi.**				
	10	Dozorca		300		
	11	Pomocnik dozorcy		240	—	540
III.		**Wydatki na administracyę.**				
	12	Podatki		20		
	13	Ubezpieczenie budynków		45		
	14	Opał i oświetlenie		400		
	15	Druki, portorya i potrzeby kancelaryjne		200		
	16	Utrzymanie budynków i drobne administracyjne . . .		195	—	860
IV.		**Potrzeby naukowe.**				
	17	Środki naukowe		720		
	18	Wycieczki naukowe		600		
	19	Utrzymanie ogrodu doświadczalnego		100	—	1.420
V.		**Spłata pożyczki.**				
	20	Bankowi krajowemu, spłata kapitału i odsetek . . .		400	—	400
		Suma wydatków . .		12.360	—	12.360

Preliminarz na rok 1890. LW. 21.209/1889. **Wydatki.**

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
8.900	9.058	Preliminuje się *więcej* o 82 zł. na podstawie osobnem sprawozdaniem uzasadnionej reorganizacyi płac nauczycielskich, w skutek której nastąpić ma utworzenie drugiej posady adjunkta, po zwinięciu osobnych docentur dla matematyki i rysunków. (LW. 21.209/89). — W wynikłości z roku 1887. nie mieści się udzielona na płacę zaliczka. Odpada również dodatek osobisty dyrektora szkoły w kwocie 200 zł., w miejsce którego wstawiono trzeci dodatek pięcioletni w tej samej wysokości. (LW. 32.363/89).
540	540	Jak na rok 1889.
1 415	860	Jak na rok 1889.
1.378	1.420	
521	400	Jak na rok 1889., ponieważ do chwili ułożenia niniejszego preliminarza konwersya reszty 5% pożyczki z galic. Kasy oszczędności na $4^1/_2$% pożyczkę w Banku krajowym nie mogła być jeszcze dokonaną.
12.754	12.278	Sumę wynikłości z roku 1887. podano mniejszą o 600 zł. od rzeczywistej (13.354 zł.) po wyłączeniu udzielonej na płacę zaliczki, jak wyjaśnienie przy sumie rubryki I. wydatków.

Dochody. a) Krajowa szkoła gospodarstwa lasowego we Lwowie.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Dochody.			
I.	1	**Zasiłek z c. k. Skarbu Państwa**	5.000	—	5.000
II.	2	**Opłaty od uczniów,** wpisowe . . . . 60 zł. „ „ czesne . . . . . 240 „	300	—	300
III.	3	**Czynsz dzierżawny** z ogrodu doświadczalnego na Szumanówce	100	—	100
		Suma dochodów . .	5.400	—	5.400
		W porównaniu z wydatkami .	—	—	12.360
		okazuje się **niedobór** .	—	—	6.960

Preliminarz na rok 1890.

Dochody.

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
5.000	5.000	Jak na rok 1889.
225	300	
—	100	
5.225	5.400	Sumę wynikłości z roku 1887. podano mniejszą o 540 zł. od rzeczywistej (5.765 zł.) po wyłączeniu zwrotu zaliczek na płace, nie odnoszących się do niniejszego preliminarza.
—	12.278	
—	6.878	Na r. 1889. uchwalono wydatki 12.278 zł. — dochody 5.400 zł. — niedobór 6.878 zł. „ „ 1890. preliminuje się „ 12.360 „ — „ 5.400 „ — „ 6.960 „ na r. zatem 1890. *większe* „ o 82 zł. — „ jednakowe, wynik niekorzystniejszy o 82 zł.

Wydatki.

b) Wyższa szkoła rolnicza w Dublanach.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Wydatki.			
I.		**Płace profesorów i docentów.**			
	1	Profesor fachowy, zarazem dyrektor, płaca 2.360 zł., dodatki pięcioletnie 400 zł.	2.760		
	2	Sześciu profesorów fachowych, płaca po 1.440 zł., dodatki pięcioletnie dla dwóch po 600 zł., dla dwóch po 400 zł., dodatek osobisty dla jednego 300 zł.	10.940		
	3	Dwóch adjunktów, płaca po 800 zł., dodatek osobisty dla jednego 200 zł.	1.800		
	4	Trzech asystentów, płaca po 600 zł.	1.800		
	5	Docent fizyki . . . . . . , . . .	800		
	6	„ weterynaryi	480		
	7	„ leśnictwa	240		
	8	„ ustaw rolnych	360		
	9	„ ogrodnictwa	200		
	10	„ melioracyi	240		
	11	„ zoologii	360		
	12	„ historyi i literatury polskiej	600		
		Suma rubryki I. . .	20.580	—	20.580
II.		**Inne płace.**			
	13	Lekarz zakładowy	400		
	14	Dr. Skałkowski Władysław, emerytowany lekarz zakładowy, stały datek roczny	200		
	15	Kapelan	300		
	16	Kasyer, zarazem rachmistrz	600		
	17	Pisarz dyrekcyi	480		
	18	Remuneracya za pomoc manipulacyjną w bibliotece . .	100		
		Suma rubryki II. . .	2.080	—	2.080
		Do przeniesienia .	22.660	—	22.660

Preliminarz na rok 1890. LW. 30.968/1889. **Wydatki.**

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
2.560	2 593	*Więcej* o 167 zł. z powodu, że dyrektor pobiera drugie pięciolecie za cały rok 1890.
10.460	10.740	*Więcej* o 200 zł. — Z powodu śmierci profesora Zygmunta Kahanego ubył dodatek pięcioletni w kwocie . . . . 200 zł. natomiast rozporządzeniem do LW. 45.337/87 przyznano profesorom Kazimierzowi Pańkowskiemu i Tomaszowi Rylskiemu od 1. Stycznia 1890. trzeci dodatek pięcioletni po 200 zł., razem . . . 400 „ W ogóle *więcej* o . . 200 zł.
1.600	1.800	Jak na rok 1889.
1.773	1.800	
800	800	
480	480	
240	240	
360	360	
200	200	
208	240	
360	360	
600	600	
19.641	20.213	
400	400	Jak na rok 1889.
—	200	
300	300	
600	600	
480	480	
—	100	
1.780	2.080	
21.421	22.293	

Wydatki.

b) Wyższa szkoła rolnicza w Dublanach.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Z przeniesienia .	22 660	—	22.660
III.		**Zasługi.**			
	19	Sługa szkolny, oraz ubranie dla tegoż	290		
	20	Dwóch stróżów domowych	420		
	21	Preparator i usługa dla uczniów w laboratoryach . .	1.200		
	22	Pasiecznik i dozorca pola doświadczalnego	180		
		Suma rubryki III. . .	2.090	—	2.090
IV.		**Koszta administracyjne.**			
	23	Zarząd:			
		a) potrzeby kancelaryjne . . . . . 100 zł.			
		b) druki i inseraty . . . . . . 100 „			
		c) portorya i posyłki . . . . . . 70 „			
		d) koszta podróży dyrekcyi . . . . . 200 „	470		
	24	Opał	1.050		
	25	Oświetlenie	300		
	26	Utrzymanie budynków i ogrodzeń	1.000	300	
	27	„ dziedzińca	300		
	28	Ubezpieczenie budynków	400		
	29	Najem pomieszkań:			
		a) dla kasyera . . . . 180 zł.			
		b) dla dwóch asystentów . . . . . 192 „			
		c) dla sługi szkolnego . . . . . . 40 „	412		
	30	Płaca kominiarza	90		
	31	Sprzęty i ruchomości:			
		a) utrzymanie	120		
		b) uzupełnienie nowych	—	270	
	32	Koszta przewozu prelegentów i kapelana	1.400		
	33	„ lustracyi zakładu	100		
	34	„ nabożeństwa	50		
	35	Apteka i rozmaite inne	100		
		Suma rubryki IV. . .	5.792	570	6.362
		Do przeniesienia .	30.542	570	31.112

Preliminarz na rok 1890.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
21.421	22.293	
240	290	Jak na rok 1889.
428	420	
729	1.200	
204	180	
1.601	2.090	
385	420	*Więcej* o 50 zł. na podstawie wynikłości z lat poprzednich.
707	900	*Więcej* o 150 zł. na podstawie wynikłości z lat poprzednich.
206	300	Jak na rok 1889.
1.895	1.400	Wydatek nadzwyczajny w kwocie 300 zł. na parkan, mający zastąpić zniszczone sztachety przy domach profesorów.
287	300	Jak na rok 1889.
302	400	
329	220	*Więcej* o 192 zł. z powodu, że dawny budynek szkoły niższej jest w zbyt złym stanie, ażeby mógł być używanym nadal na mieszkania.
82	90	Jak na rok 1889.
94	120	
630	858	Wydatek nadzwyczajny w kwocie 270 zł. na 3 szafy dla muzeum mechanicznego.
1.390	1.400	Jak na rok 1889.
19	100	
33	50	
116	100	
6.475	6.658	
29.497	31.041	

Wydatki.

b) Wyższa szkoła rolnicza w Dublanach.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Z przeniesienia .	30.542	570	31.112
V.		**Potrzeby naukowe.**			
	36	Eksperymenta przy wykładach:			
		a) dla profesora rolnictwa . . . . 50 zł.			
		b) „ „ hodowli zwierząt . . 50 „			
		c) „ „ anatomii i fizyologii . . 25 „			
		d) „ „ weterynaryi . . . 25 „			
		e) „ „ botaniki . . . . 25 „			
		f) „ „ chemii rolniczej . . . 50 „			
		g) „ „ „ zwierząt . . . 20 „			
		h) „ „ fizyki . . . . 40 „			
		i) „ „ miernictwa . . . 15 „	300		
	37	Zbiory i muzea, mianowicie utrzymanie i uzupełnienie: (zwycz. / nadzwycz.)			
		a) zbioru rolniczego . . . 50 zł. / 100 zł.			
		b) „ hodowlanego . . 60 „ / 600 „			
		c) „ fizykalnego . . . 150 „ / 200 „			
		d) „ botanicznego . . 75 „ / 50 „			
		e) „ zoologicznego . . 150 „ / 200 „			
		f) „ mechanicznego . . 300 „ / — „			
		g) „ mineralogicznego . . 40 „ / — „			
		h) „ technologicznego . . 60 „ / — „			
		i) „ okazów leśnych . . 10 „ / — „			
		k) „ „ ogrodniczych . 10 „ / — „			
		l) „ „ weterynarskich . 25 „ / — „			
		m) „ instrumentów mierniczych 10 „ / — „			
		n) „ modeli do budownictwa . 50 „ / — „			
		o) „ okazów do geografii fizyczn. 10 „ / — „			
		p) „ „ melioracyjnych . 10 „ / — „	1.010	1.150	
	38	Laboratorya: (zwycz. / nadzwycz.)			
		a) laboratoryum rolnicze . . 225 zł. / — zł.			
		b) „ chemiczne . . 800 „ / — „			
		c) „ roślinno-fizyologiczne 250 „ / 200 „			
		d) „ zootomiczne . 200 „ / — „	1.475	200	
	39	Biblioteka i czytelnia:			
		a) na przykupno dzieł . . . . . 500 zł.			
		b) na oprawę książek . . . . . 50 „			
		c) na czasopisma . . . . . 400 „	950		
			3.735	1.350	
		Do przeniesienia .	30.542	570	31.112

Preliminarz na rok 1890.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
29.497	31.041	
174	300	Jak na rok 1889.
2.302	1.560	Wydatki zwyczajne we wszystkich pozycyach jak na rok 1889. Wydatki nadzwyczajne *ad a), ad c), ad d)* i *ad e)* preliminuje się również jak na rok poprzedni na dalsze uzupełnienie zbiorów, w pozycyi zaś *ad b)* wstawia się wydatek nadzwyczajny w kwocie 600 zł. na pokrycie połowy kosztów mleczarni.
1.766	2.160	*Mniej* o 485 zł., a mianowicie: — *więcej* / *mniej* *ad a)* odpada wydatek nadzwyczajny w kwocie . . . . — zł. / 685 zł. *ad b)* " " " " " . . . . — " / 150 " natomiast preliminuje się w wydatkach zwyczajnych więcej o 200 " / — " z powodu, że liczba uczniów, pracujących w laboratoryach, zwiększyła się; *ad c)* w wydatkach nadzwyczajnych na dalsze urządzenie laboratoryum więcej o . . . . 50 " / — " *ad d)* w wydatkach zwycz. stosownie do potrzeby więcej o . 100 " / — " Razem . . . 350 zł. / 835 zł. W ogóle *mniej* o . . . 485 zł.
1.210	750	W pozycyach *ad a)* i *ad c)* *więcej* o 200 zł. z powodu konieczności nabywania dzieł i czasopism do wyłącznego użytku profesorów; pozycya *ad b)* jak na rok 1889.
5.452 29.497	4.770 31.041	

Wydatki.

b) Wyższa szkoła rolnicza w Dublanach.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
V.		Z przeniesienia .	30.542 3.735	570 1.350	31.112
	40	Utrzymanie pola doświadczalnego	350	200	
	41	Wycieczki naukowe profesorów z uczniami	500		
	42	Utrzymanie i uzupełnienie pasieki	30		
	43	Ogród: (zwycz. / nadzwycz.) *a)* płaca ogrodnika . . . . . 600 zł. — zł. *b)* utrzymanie ogrodu botanicznego i uzupełnienie sadu, szkółek, jakoteż ogrodu warzywnego . . . . . . 400 „ — „ *c)* druk katalogu i jego rozesłanie . . 25 „ — „ *d)* urządzenie cysterny . . . . — „ 150 „	1.025	150	
	44	Wynagrodzenie dla folwarku dublańskiego za straty, ponoszone w skutek zastosowania stanu inwentarza do potrzeb szkoły	1.000		
		Suma rubryki V. .	6.640	1.700	8.340
VI.		**Podatki i opłaty.**			
	45	Podatek gruntowy i domowy	66		
	—	Opłata od przeniesienia szkół dublańskich na własność kraju	—		
		Suma rubryki VI. .	66	—	66
VII.	46	**Stacya kontroli nasion**	100	—	100
		Suma wydatków .	37.348	2.270	39.618

Preliminarz na rok 1890.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
29.497	31.041	
5.452	4.770	
243	550	Jak na rok 1889. Wydatek nadzwyczajny w kwocie 200 zł. na dalsze urządzenie pola doświadczalnego.
457	500	Jak na rok 1889.
26	30	
1.081	1.025	*Więcej* o 150 zł. jako wydatek nadzwyczajny na urządzenie cysterny.
1.000	1.000	Jak na rok 1889.
8.259	7.875	
41	66	Jak na rok 1889.
227	227	Pozycya ta z powodu całkowitej zapłaty odpada w niniejszym preliminarzu.
268	293	
95	100	Jak na rok 1889.
38.119	39.309	W sumie wynikłości z roku 1887. nie mieszczą się zaliczki na płace w kwocie 750 zł., tudzież niepreliminowane wydatki rozmaite w kwocie 38 zł. 19 ct. – razem 788 zł. 19 ct.

Dochody.

b) Wyższa szkoła rolnicza w Dublanach.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Dochody.			
I.	1	**Subwencya z c. k. Skarbu Państwa**	5.500	—	5.500
II.	2	**Subwencya z funduszu kultury krajowej** . . .	3.428	—	3.428
III.		**Opłaty od uczniów.**			
	3	Wpisowe od 70 uczniów po 5 zł.	350		
	4	Czesne od 70 uczniów po 100 zł.	7.000		
	5	Opłaty za ćwiczenia w laboratoryum:			
		a) chemicznem od 25 uczniów po 10 zł. . . 250 zł.			
		b) roślinno-fizyologicznem od 25 uczniów po 5 zł. 125 „			
		c) zootomicznem od 25 uczniów po 5 zł. . . 125 „	500		
	6	Na bibliotekę od 70 uczniów po 4 zł.	280		
	7	Na usługę	780		
		Suma rubryki III. .	8 910	—	8.910
IV.	8	**Dochód z pasieki**	230	—	230
V.	9	**Sprzedaż płodów z pola doświadczalnego i ogrodu**	250	—	250
VI.	10	**Dochód ze stacyi kontroli nasion**	—	—	—
		Suma dochodów .	18.318	—	18.318
		W porównaniu z wydatkami .	—	—	39.618
		okazuje się niedobór . .	—	—	21.300

Preliminarz na rok 1890.

Dochody.

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
5.500	5.500	Jak na rok 1889.
3.439	3.431	*Mniej* o 3 zł. na podstawie specyalnego preliminarza funduszu kultury krajowej na rok 1890. (LW. 31 457/89).
235	350	Jak na rok 1889
2.062	7.000	
400	500	
166	280	
415	780	
3 278	8.910	
19	230	Jak na rok 1889.
77	250	Jak na rok 1889.
—	65	Nic się nie preliminuje z powodu, że opłaty za badania przypadają pracującym w stacyi.
12.313	18 386	W zamknięciu za rok 1887. suma dochodów większą jest o dochody rozmaite niepreliminowane w kwocie 1.942 zł 35 ct. i o dotacyę z funduszu krajowego w kwocie 24.651 zł. 83 ct. — razem o 26.594 zł. 18 ct.
—	39.309	Na r. 1889 uchwalono wydatki 39.309 zł. — dochody 18.386 zł. — niedobór 20.923 zł.
—	20.923	„ „ 1890. preliminuje się „ 39.618 „ — „ 18.318 „ — „ 21.300 „ Zatem na r. 1890 *większe* „ o 309 zł. *mniejsze* „ o 68 zł. wynik niekorz. o 377 zł.

Wydatki. c) Szkoła parobków i dozorców gospodarsk. w Dublanach.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Wydatki.			
I.		**Płace nauczycieli.**			
	1	a) Nauczyciel fachowy	—		
		b) Zastępstwo nauczyciela fachowego	—	1.375	
	2	Dwóch nauczycieli pomocniczych, płaca 600 zł. i 500 zł., dodatek osobisty dla jednego 200 zł. i dodatek pięcioletni od Lutego 1890. dla jednego 90 zł.	1.390		
	3	Docent weterynaryi	150		
	4	Katecheta	200		
	5	Instruktor robót ręcznych	540		
		Suma rubryki I. .	2.280	1.375	3.655
II.		**Koszta administracyjne.**			
	6	Zarząd: a) remuneracya dyrektora . . . . . 400 zł. b) potrzeby kancelaryjne, inseraty, druki i portorya 100 „	500		
	7	Opał i oświetlenie	240		
	8	Utrzymanie budynku szkolnego i ruchomości, ubezpieczenie i kominiarz	300		
	9	Koszta nabożeństwa obrządku gr. kat.	300		
		Suma rubryki II. .	1.340	—	1.340
III.		**Utrzymanie uczniów.**			
	10	Stołowanie 36 uczniów po 144 zł.	5.184		
	11	Odzież, pościel i pranie dla 36 uczniów po 60 zł. . .	2.160		
		Suma rubryki III. .	7.344	—	7.344
IV.		**Potrzeby naukowe.**			
	12	Zaprzęgi do demonstracyi	80		
	13	Przybory do pisania i nauki uczniów	120		
	14	Przykupno zwierząt do sekcyj	30		
	15	„ modeli machin i narzędzi	200		
		Suma rubryki IV. .	430	—	430
V.	16	**Kurs ćwiczeń** dla szkolnej straży pożarnej . . .	40	—	40
		Suma wydatków .	**11.434**	**1.375**	**12.809**

Preliminarz na rok 1890. Lw. 30.968/1889.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
—	—	
1.425	1.375	Jak na rok 1889.
1.300	1.300	Więcej o 90 zł. z powodu należącego się pięciolecia jednemu nauczycielowi.
150	150	Jak na rok 1889.
117	200	
640	540	
3.632	3.565	
500	500	Jak na rok 1889.
238	240	
116	300	
158	300	
1.012	1.340	
3.829	5.184	Jak na rok 1889.
1.769	2.160	
5.598	7.344	
20	80	Jak na rok 1889.
97	120	
13	30	
272	200	
402	430	
—	40	Jak na rok 1889.
10.644	**12.719**	W sumie wynikłości z roku 1887. nie mieszczą się zaliczki na płace w kwocie 60 zł. i niepreliminowane wydatki rozmaite w kwocie 3 zł. — razem 63 zł.

Dochody. c) Szkoła parobków i dozorców gospodarsk. w Dublanach.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Dochody.			
I.	1	**Subwencya z c. k. Skarbu Państwa**	1.500	—	1.500
II.		**Opłaty i datki.**			
	2	Opłaty na utrzymanie uczniów	480		
	3	Datki Rad powiatowych, Towarzystw gospodarczych i innych	360		
		Suma rubryki II. .	840	—	840
III.	4	**Zarobek 36 uczniów** po 18 zł.	648	—	648
		Suma dochodów .	2.988	—	2.988
		W porównaniu z wydatkami .	—	—	12.809
		okazuje się **niedobór** . .	—	—	9.821

Preliminarz na rok 1890.

Dochody.

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
1.500	1.500	Jak na rok 1889.
466 —	480 360	Jak na rok 1889.
466	840	
489	648	Jak na rok 1889.
2.455	2.988	Wynikłość dochodów za rok 1887. wykazano z pominięciem niepreliminowanych dochodów rozmaitych w kwocie 106 zł. i dotacyi z funduszu krajowego w kwocie 8.145 zł. 65 ct. — razem 8.251 zł. 65 ct.
—	12.719	
—	9.731	Na r. 1889. uchwalono wydatki 12.719 zł. — dochody 2.988 zł. — niedobór 9.731 zł. „ „ 1890. preliminuje się „ 12.809 „ — „ 2.988 „ — „ 9.821 „ Zatem na r. 1890. *większe* „ o 90 zł. „ — zł. większy niedobór o 90 zł.

Wydatki.

d) Folwark w Dublanach.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Wydatki.			
I.		**Wydatki na gospodarstwo.**			
	1	Płace i zasługi wraz z wynagrodzeniem administratora i częścią płacy kasyera	1 600		
	2	Najem robotnika	2 400		
	3	Dokupno i zmiana nasienia	350		
	4	„ nawozów dopełniających	300		
	5	„ karmy, owsa, kiełków i makuchów . . .	2.200		
	6	Zastąpienie zużytych koni i uprzęży	300		
	7	Utrzymanie budynków i ogrodzeń	150		
	8	Utrzymanie i naprawa maszyn i narzędzi, oraz kucie koni .	260		
	9	Utrzymanie rowów i dróg	50		
	10	Wywóz stawarki i urządzenie stawów	—	300	
	11	Melioracye łąk	—	311	
	12	Drenowanie pól	—	393	
	13	Zabezpieczenie od pożaru i zarazy	300		
	14	Kuchnia folwarczna	200		
	15	Koszta kancelaryjne	25		
	16	Światło i smarowidło	50		
	17	Kultura lasu	100		
	18	Rogatki, posełki i jazdy w interesach zakładu . . .	100		
		Suma rubryki I. .	8.385	1.004	9.389
II.	19	**Cegielnia**	1.000	—	1.000
III.		**Podatki i opłaty.**			
	20	Podatek gruntowy i domowy	550		
	21	„ dochodowy z propinacyi	60		
	22	Należytość od przeniesienia własności folwarku, szósta rata .	268		
	23	„ konkurencyjna na budowę cerkwi w Malechowie	—	1 567	
		Suma rubryki III. .	878	1.567	2.445
		Do przeniesienia .	10.263	2.571	12.834

Preliminarz na rok 1890. LW. 29.604/1889.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
2 263	1.600	Jak na rok 1889.
3.014	2.400	
352	250	*Więcej* o 100 zł, stosownie do przewidywanej potrzeby.
152	300	Jak na rok 1889.
2.602	2 000	*Więcej* o 200 zł., stosownie do przewidywanej potrzeby.
531	300	Jak na rok 1889.
163	750	*Mniej* o 600 zł. z powodu, że odpada wydatek nadzwyczajny na rekonstrukcyę dachu na stajni folwarcznej.
229	260	Jak na rok 1889.
—	50	
375	300	
795	720	Wydatki nadzwyczajne według szczegółowych preliminarzy kosztów robót, przypadających na r. 1890. LW. 37.581/89.
900	800	
227	300	Jak na rok 1889.
228	200	
36	25	
39	50	
—	100	
128	100	
12.034	10.505	
990	1.800	*Mniej* o 800 zł. z powodu, że zamierzono zmniejszyć produkcyę cegły.
570	550	Jak na rok 1889. — Odnośnie do poz. 21. obacz wyjaśnienie do rubr. III. poz. 6. dochodów.
72	60	
268	268	
—	1.566	*Więcej* 1 zł. celem uzupełnienia ostatniej raty.
910	2.444	
13.934	14 749	

Wydatki.

d) Folwark w Dublanach.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Z przeniesienia .	10.263	2.571	12.834
IV.		**Spłata kapitałów i odsetków dłużnych.**			
	24	Bankowi krajowemu we Lwowie: umorzenie pożyczki 16.500 zł. — 1. i 2. rata kapitału wraz z odsetkami	825		
	25	Renta c. k. galic. Towarzystwu gospodarczemu . . .	1.600		
		Suma rubryki IV. .	2.425	—	2.425
V.	26	**Rozmaite nieprzewidziane**	50	—	50
		Suma wydatków .	**12.738**	**2.571**	**15.309**

Preliminarz na rok 1890.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
13.934	14.749	
996 1.600	825 1.600	Jak na rok 1889. z uwagą do poz. 24., że do chwili ułożenia niniejszego preliminarza konwersya reszty 5% pożyczek z galic. Towarzystwa kred. ziemskiego na 4½% pożyczkę w Banku krajowym nie mogła być jeszcze dokonaną
2.596	2.425	
850	50	Jak na rok 1889.
17.380	17.224	W sumie wynikłości z roku 1887. nie mieści się wydatek na torfiarnię w kwocie 3.918 zł. 47½ ct.

Dochody.

d) Folwark w Dublanach.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Dochody.			
I.		**Dochody z gospodarstwa.**			
	1	*a)* Ze sprzedaży ziemiopłodów . . . 5.500 zł. *b)* Za owies i siano dostarczone szkołom . . 680 „	6.180		
	2	Z wynajętych ról, łąk i pastwisk	1.000		
	3	Ze sprzedaży płodów zwierzęcych: *a)* Krowiarnia: *α)* mleko . . 4.200 zł. *β)* przychowek . 400 „ *γ)* braki i opasy . 400 „ 5.000 zł. *b)* Nierogacizna . . . . . . 120 „ *c)* Owce . . . . 40 „ *d)* Ryczałt od szkół rolniczych za straty, wynikające z zastosowania inwentarza do potrzeb szkół . . . . 1 000 „	6.160		
	4	Z lasu i stawów	280		
		Suma rubryki I. .	13.620	—	13.620
II.	5	**Z cegielni**	1.200	—	1 200
III.		**Dochody z propinacyi i polowania.**			
	6	Z propinacyi	420		
	7	Z polowania	25		
		Suma rubryki III. .	445	—	445
IV.	8	**Rozmaite nieprzewidziane**	50	—	50
		Suma dochodów .	**15.315**	—	**15.315**
		W porównaniu z wydatkami	—	—	15.309
		okazuje się **nadwyżka dochodów**	—	—	6
		podczas gdy na rok 1889. preliminowano **niedobór**	—	—	

Preliminarz na rok 1890.

Dochody.

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
6.322	6.180	Jak na rok 1889.
823	900	*Więcej* o 100 zł. z powodu widoków korzystniejszego wydzierżawienia ról, łąk i pastwisk.
5.401	5.960	*Więcej* o 200 zł., jako spodziewany przyrost dochodu ze sprzedaży mleka.
53	280	Jak na rok 1889.
12.599	13.320	
3.641	2.000	*Mniej* o 800 zł. z powodu, że zamierzono zmniejszyć produkcyę cegły.
420	420	Jakkolwiek skutkiem nowej ustawy propinacyjnej z dniem 1. Stycznia 1890. wydzierżawienie prawa propinacyi ustaje, to ze względu jednak, że wysokość orzeczenia o czystym dochodzie i wynikające ztąd wynagrodzenie nie jest jeszcze wiadome, a nadto ze względu, iż nie jest wykluczonem, że zarząd folwarku otrzyma licencyę na prawo wyłącznego wyszynku, — preliminuje się jak na rok 1889.
50	25	Jak na rok 1889.
470	445	
431	50	Jak na rok 1889.
17.141	15.815	W sumie wynikłości z roku 1887. nie mieści się dochód z torfiarni w kwocie 1.988 zł. 60 ct. i dotacya z funduszu krajowego w kwocie 2.169 zł. $14^1/_2$ ct. — razem 4.157 zł. $74^1/_2$ ct.
—	17.224	Na r. 1889. uchwalono wydatki 17.224 zł., dochody 15.815 zł., niedobór 1.409 zł.
—		„ „ 1890. preliminuje się „ 15.309 „ „ 15.315 „ nadwyżkę dochod. 6 „
		Zatem na r. 1890. *mniejsze* „ o 1.915 zł., „ 500 zł., wynik *korzystn.* o 1.415 zł.
	1.409	

Wydatki i dochody.

e) Kurs gorzelnictwa w Dublanach.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Wydatki.			
I.		**Płace nauczycieli.**			
	1	Kierownik kursu	250		
	2	Prelegenci za wykłady:			
		a) arytmetyki, geometryi i stereometryi	115		
		b) fizyki	75		
		c) chemii	100		
		d) gorzelnictwa	375		
		e) o maszynach i kotłach	150		
		f) o opodatkowaniu	100		
		g) o rachunkowości	60		
		h) za ćwiczenia w laboratoryum	150		
		Suma rubryki I.	1.375	—	1.375
II.		**Koszta administracyjne.**			
	3	Druki, inseraty, portorya i t. p.	15		
	4	Koszta przewozu prelegentów	30		
		Suma rubryki II.	45	—	45
III.		**Potrzeby naukowe.**			
	5	Szkole rolniczej w Dublanach za użycie laboratoryum	40		
	6	Wycieczki profesorów z uczniami	100		
	7	Książki, czasopisma, aparaty do kontroli służące, modele maszyn i rysunki	45	100	
		Suma rubryki III.	185	100	285
IV.	8	**Zapomogi dla uczniów**	250	—	250
V.	9	**Rozmaite drobne**	5	—	5
		Suma wydatków	1 860	100	1.960
		Dochody.			
I.	1	**Subwencya z c. k. Skarbu Państwa**	1.000	—	1.000
II.	2	**Opłaty od uczniów**	240	—	240
III.	3	**Rozmaite przypadkowe**	—	—	—
		Suma dochodów	1.240	—	1.240
		W porównaniu z wydatkami	—	—	1.960
		okazuje się **niedobór**	—	—	720

Preliminarz na rok 1890. LW. 35.282/1889. **Wydatki i dochody.**

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
250	250	Jak na rok 1889.
115	115	
75	75	
100	100	
312	375	
150	150	
80	100	
40	60	
150	150	
1.272	1.375	
20	15	Jak na rok 1889.
40	30	
60	45	
40	40	Jak na rok 1889.
66	100	
47	145	
153	285	
175	250	Jak na rok 1889.
606	5	Jak na rok 1889.
2.266	**1.960**	
1.000	1.000	Jak na rok 1889.
440	240	Jak na rok 1889.
13	—	
1.453	**1.240**	W sumie wynikłości z roku 1887. nie mieści się dotacya z funduszu krajowego w kwocie 813 zł. 49 ct.
—	1.960	
—	720	Tak wydatki, jak i dochody preliminuje się na rok 1890. bez zmiany, jak na rok 1889.

Wydatki.

f) Krajowa średnia szkoła rolnicza w Czernichowie.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Wydatki.			
I.		**Płace nauczycieli.**			
	1	Nauczyciel fachowy, zarazem dyrektor, płaca 1.700 zł., dodatek aktywalny 360 zł., dodatek osobisty 500 zł. . .	2.560		
	2	3 nauczycieli fachowych do nauk zawodowych, po 1.440 zł., dodatek osobisty dla jednego 200 zł.	4.520		
	3	2 nauczycieli fachowych do nauk zasadniczych, po 1.240 zł. i dodatek pięcioletni dla jednego 200 zł. . . .	2.680		
	4	Kapelan i katecheta	800		
	5	3 nauczycieli pomocniczych z płacą adjunktów, po 800 zł. .	2.400		
	6	Prefekt internatu i nauczyciel gimnastyki	800		
	7	Docent leśnictwa	300		
	8	Instruktor do robót praktycznych	600		
	9	Wikt dla prefekta internatu	180		
	10	Opał dla kapelana i nauczycieli pomocniczych . . .	260		
		Suma rubryki I. .	15.100	—	15.100
II.		**Inne płace i zasługi.**			
	11	Kasyer, zarazem magazynier	800		
	12	Pisarz dyrekcyi	500		
	13	Służba zakładowa:			
		a) sługa szkolny (płaca 100 zł., wikt 100 zł.) 200 zł.			
		b) „ przy laboratoryum („ 80 „ „ 100 „) 180 „			
		c) „ „ muzeach („ 50 „ „ 100 „) 150 „			
		d) stróż domowy („ 80 „ „ 100 „) 180 „			
		e) „ nocny i podwórzowy („ 60 „ „ 100 „) 160 „	870		
		Suma rubryki II. .	2.170	—	2.170
III.		**Koszta administracyjne.**			
	14	Zarząd:			
		a) pomoc kancelaryjna dla Kuratoryi szkoły i dla Delegata . . . . 400 zł.			
		b) potrzeby kancelaryjne szkoły . . . 100 „			
		c) druki i inseraty . . . . . 100 „			
		d) portorya i przesyłki . . . . . 80 „			
		e) koszta podróży w interesach zakładu . . 270 „			
		f) „ przewozu docentów zamiejscowych . 200 „	1.150		
		Do przeniesienia .	1.150 17.270	—	17.270

Preliminarz na rok 1890. LW. 34.050/1889. **Wydatki.**

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
1.870	2.060	*Więcej* o 500 zł. w myśl uchwały Wydziału krajowego z dnia 9. Stycznia 1889. L. 877, którą przyznano nowemu dyrektorowi dodatek osobisty w kwocie 500 zł.
4.677	4.320	*Więcej* o 200 zł. w myśl rozporządzenia Wydziału krajowego z dnia 5. Lutego 1889. L. 4.691 stosownie do uchwały Wysokiego Sejmu z d. 26. Stycznia 1889.
2.508	2.680	
800	800	Jak na rok 1889.
2.712	2.400	
—	—	Nowy wydatek. — Stosownie do uznanej potrzeby projektuje się ustanowienie stałej posady prefekta internatu, który prócz głównego obowiązku dozorowania młodzieży po za godzinami szkolnemi, udzielać będzie gimnastyki, jazdy konnej, szermierki i t. p. LW. 22.902/89.
—	300	
376	600	Jak na rok 1889.
—	—	Nowy wydatek odnośnie do poz. 6.
260	260	Jak na rok 1889.
13.203	13.420	
630	800	
465	500	Jak na rok 1889.
		Pozycye *ad a)* i *ad e)* jak na rok 1889., w pozycyach zaś *ad b)*, *ad c)* i *ad d)* *więcej* o 20 zł., 30 zł. i 20 zł. — razem o 70 zł. z powodu istotnej potrzeby.
656	800	
1.751	2.100	
917	1.150	Jak na rok 1889.
917	1.150	
14.954	15.520	

Wydatki. f) Krajowa średnia szkoła rolnicza w Czernichowie.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
III.		Z przeniesienia .	17.270 1.150	—	17.270
	15	Opał	500		
	16	Oświetlenie	250		
	17	Utrzymanie budynków i ogrodzeń	700	1.000	
	18	" dziedzińca	100		
	19	Zabezpieczenie budynków	150		
	20	Najem pomieszkań dla funkcyonaryuszów szkoły . . .	460		
	21	Płaca kominiarza	50		
	22	Sprzęty i ruchomości	100	150	
	23	Koszta lustracyi zakładu	200		
	24	" nabożeństwa	70		
	25	Lekarz i apteka	350		
	26	Rozmaite nieprzewidziane	100		
		Suma rubryki III. .	4.180	1.150	5.330
IV.		**Utrzymanie uczniów.**			
	27	Żywność (50 uczniów po 180 zł.)	9.000		
	28	Opał do kuchni	400		
	29	Służba:			
		a) dwóch chłopców do usługi uczniów (płaca 50 zł., wikt 180 zł.) . . . . 230 zł.			
		b) służba kuchenna (płaca i wikt) . . . 655 "	885		
	30	Sprzęty:			
		a) do sal sypialnych, infirmeryi i jadalni . . .	100		
		b) do kuchni i naczynia stołowe	60		
	31	Odzież (50 uczniów po 40 zł.)	2.000		
	32	Pościel	160		
	33	Pranie bielizny i pościeli	250		
		Suma rubryki IV. .	12.855	—	12.855
V.		**Potrzeby naukowe.**			
	34	Eksperymenta przy wykładach:			
		a) dla nauczyciela rolnictwa . . . . 25 zł.			
		b) " " hodowli zwierząt . . 10 "			
		c) " " zootomii . . . . 20 "			
		d) " " weterynaryi . . . 25 "			
		e) " " botaniki . . . . 20 "			
		f) " " fizyki . . . . 25 "			
		g) " " miernictwa . . . 15 "	140		
		Do przeniesienia .	140 34.305	1.150	35.455

Preliminarz na rok 1890.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
14.954	15.520	
917	1.150	
480	500	Jak na rok 1889.
306	250	
1.032	700	Wydatek nadzwyczajny w kwocie 1.000 zł. na dokończenie i zewnętrzne otynkowanie domu mieszkalnego dla nauczycieli.
157	100	Jak na rok 1889.
168	150	
120	240	*Więcej* o 220 zł. z powodu braku pomieszkań i podnoszonego czynszu.
41	50	Jak na rok 1889.
275	250	
209	200	
67	170	Preliminowany w r. 1889. wydatek nadzwyczajny w kwocie 100 zł. odpadł.
29	100	*Więcej* o 250 zł. w myśl uchwały Wydziału krajowego L. 15.255/89, którą projektuje się ustanowienie posady stałego lekarza.
592	100	Jak na rok 1889.
4.393	3.960	
8.293	9.000	Jak na rok 1889.
475	475	*Mniej* o 75 zł. stosownie do istotnej potrzeby.
761	885	Jak na rok 1889.
299	300	Preliminowany na rok 1889. wydatek nadzwyczajny w kwocie 200 zł. odpadł.
105	60	Jak na rok 1889.
1.409	2.000	
233	160	
256	250	
11.831	13.130	
144	140	Jak na rok 1889.
144	140	
31.178	32.610	

Wydatki.

f) Krajowa średnia szkoła rolnicza w Czernichowie.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne (Złote austryackie)	Nadzwyczajne (Złote austryackie)	Razem (Złote austryackie)
V.		Z przeniesienia .	34.305 140	1.150	35.455
	35	Zbiory i muzea: (zwycz. / nadzwycz.)			
		a) zbiór rolniczy . . . 100 zł. / 150 zł.			
		b) „ hodowlany . . . 100 „ / 200 „			
		c) „ fizykalny . . . 100 „ / 100 „			
		d) „ geograficzny . . 50 „ / — „			
		e) „ botaniczny . . 50 „ / 50 „			
		f) „ zoologiczny . . 50 „ / 50 „			
		g) „ mechaniczny . . 50 „ / 80 „			
		h) „ mineralogiczny . . 20 „ / — „			
		i) „ technologiczny . . 50 „ / — „			
		k) „ okazów leśnych . . 10 „ / — „			
		l) „ „ weterynaryjnych 30 „ / — „			
		m) „ narzędzi rolniczych . 100 „ / 200 „			
		n) „ przyrządów mierniczych 20 „ / 50 „			
		o) „ modeli do budownictwa . 10 „ / 90 „			
		p) stacya meteorologiczna . . 20 „ / — „	760	970	
	36	Laboratorya: (zwycz. / nadzwycz.)			
		a) Laboratoryum chemiczne . . 350 zł. / — zł.			
		b) „ roślinno-fizyologiczne 100 „ / 200 „			
		c) „ zoologiczne . 100 „ / — „	550	200	
	37	Biblioteka i czytelnia: (zwycz. / nadzwycz.)			
		a) przykupno dzieł . . . 300 zł. / — zł.			
		b) oprawa książek . . . 50 „ / 50 „			
		c) czasopisma . . . . 100 „ / — „	450	50	
	38	Ogród pomologiczny i warzywny:			
		a) płaca ogrodnika . . . . . . 500 zł.			
		b) utrzymanie i uzupełnienie ogrodów . . 400 „	900		
	39	Ogród botaniczny	80		
	40	Utrzymanie pola doświadczalnego	100		
	41	Wycieczki naukowe uczniów z nauczycielami . . .	300		
		Suma rubryki V. .	3.280	1.220	4.500
		Suma wydatków .	37.585	2.370	39.955

Preliminarz na rok 1890. Wydatki.

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
31.178	32.610	
144	140	
1.932	1.700	W pozycyi tej preliminuje się w ogóle *więcej* o 30 zł. w nadzwyczajnych wydatkach; w szczególności podwyższono w poz. *b)*, *e)*, *n)* wydatki o 200 zł., 50 zł., 50 zł., stosownie do koniecznej potrzeby, a zmniejszono takowe w poz. *a)*, *c)*, *k)*, *m)* o 100 zł., 50 zł., 20 zł., 100 zł. Resztę wydatków preliminuje się jak na rok 1889. na uzupełnienie zbiorów.
558	800	Preliminuje się w poz. *b)* wydatek nadzwyczajny, mniejszy o 50 zł. od zeszłorocznego, na przyrządy dla doświadczeń nad kwestyą przyswajania azotu przez rośliny motylkowate.
412	450	Wydatek nadzwyczajny w kwocie 50 zł. w poz. *b)* na oprawę dawniej zakupionych książek, z powodu, iż zwyczajna dotacya nie wystarczy na ten cel.
—	900	Jak na rok 1889.
179	—	Na ogród botaniczny, który ma być w przyszłym roku przeistoczonym, preliminuje się jak w ubiegłych latach (z wyjątkiem r. 1889.) zwyczajny wydatek w kwocie 80 zł.
12	100	Jak na rok 1889.
357	300	
3.594	4.390	
34.772	37.000	

Dochody. f) Krajowa średnia szkoła rolnicza w Czernichowie.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne (Złote austryackie)	Nadzwyczajne (Złote austryackie)	Razem (Złote austryackie)
		Dochody.			
I.	1	**Subwencya z c. k. Skarbu Państwa**	5.000	—	5.000
II.		**Opłaty od uczniów.**			
	2	Opłaty na utrzymanie od 50 uczniów po 260 zł. . . .	13.000		
	3	Czesne od 50 uczniów po 50 zł.	2 500		
		Suma rubryki II. .	15.500	—	15.500
III.	4	**Dochód z gospodarstwa i spiżarni**	150	—	150
IV.	5	**Sprzedaż płodów z ogrodu i z pola doświadczalnego**	850	—	850
		Suma dochodów .	21.500	—	21.500
		W porównaniu z wydatkami .	—	—	39.955
		okazuje się **niedobór** . .	—	—	18.455

Preliminarz na rok 1890.

Dochody.

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
5.000	5.000	Jak na rok 1889.
13.500 535	13.000 2.500	Jak na rok 1889.
14 035	15.500	
35	50	*Więcej* o 100 zł. z powodu wprowadzenia centryfugalnego gospodarstwa mlecznego.
—	650	*Więcej* o 200 zł. na podstawie wynikłości z lat poprzednich.
19.070	21.200	Suma wynikłości z roku 1887. większą jest w zamknięciu za tenże rok o dochody rozmaite w kwocie 231 zł. 24 ct. i o dotacyę z funduszu krajowego w kwocie 15.470 zł. 85 ct. — razem 15.702 zł. 09 ct.
—	37.000	
—	15.800	Na r. 1889. uchwalono wydatki 37.000 zł.,— dochody 21.200 zł.,— niedobór 15.800 zł. „ „ 1890. preliminuje się „ 39.955 „ — „ 21.500 „ — „ 18.455 „ Zatem na r. 1890. *większe* „ o 2.955 zł., „ o 300 zł., wynik niekorz. o 2.655 zł.

Wydatki.

g) Folwark w Czernichowie.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Wydatki.			
I.		**Wydatki na gospodarstwo.**			
	1	Płace i zasługi:			
		a) ekonom (płaca, opał i światło) . . . 240 zł.			
		b) służba folwarczna (płaca i wikt) . . . 1.000 „	1.240		
	2	Najem robotnika:			
		a) do gospodarstwa folwarcznego . . . 700 zł.			
		b) do chmielarni:			
		α) dodatek zawiadującemu chmielarnią 50 zł.			
		β) utrzymanie i roboty przy chmielarni 100 „ 150 „	850		
	3	Dokupno i zmiana nasienia	250		
	4	„ nawozów dopełniających	100	200	
	5	Dokupno słomy i karmy	800		
	6	Inwentarz roboczy, uprząż i kucie koni	100		
	7	„ użytkowy	50		
	8	Utrzymanie budynków folwarcznych	150		
	9	Utrzymanie i dokupno maszyn i narzędzi rolniczych:			
		zwycz. nadzwycz.			
		a) naprawa narzędzi i sprzętów . 150 zł. — zł.			
		b) dokupno maszyn i narzędzi . 50 „ 200 „	200	200	
	10	Utrzymanie rowów	50		
	11	Zabezpieczenie od pożaru i gradobicia	65		
	12	Kuchnia folwarczna	—		
	13	Koszta kancelaryjne	20		
	14	Światło i smarowidło	30		
		Suma rubryki I. .	3.905	400	4.305
II.		**Las i plantacya wikla.**			
	15	Las:			
		a) służba leśna . . . . 300 zł.			
		b) roboty przy eksploatacyi lasu . . . 50 „			
		c) zalesienie . . . . 150 „	500		
	16	Wikle: zwycz. nadzwycz.			
		a) ogrodnikowi za prowadzenie kultur . 250 zł. — zł.			
		b) utrzymanie i uzupełnienie plantacyi . 150 „ 450 „	400	450	
		Suma rubryki II. .	900	450	1.350
III.	17	**Wydatki na piec wapienny . . . . .**	50	—	50
		Do przeniesienia .	4.855	850	5.705

Preliminarz na rok 1890. LW. 34.050/1889.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
1.482	1.140	*Więcej* o 100 zł. na podstawie wynikłości z lat ubiegłych z powodu koniecznego przyjęcia dozorcy pól.
1.038	800	*Więcej* o 50 zł. przeznaczonych na stałą remuneracyę dla prowadzącego chmielarnię, w uznaniu wzorowego jej utrzymania.
266	250	Jak na rok 1889.
181	100	Nadzwyczajny wydatek 200 zł. preliminuje się na zakupno sztucznych nawozów, gdyż skutkiem nowo wprowadzić się mającego płodozmianu nawożenie niektórych odleglejszych pól nawozem stajennym musi ustać.
1.285	800	Jak na rok 1889.
186	100	
—	50	
93	150	
380	260	W tej pozycyi preliminuje się nadzwyczajny wydatek w ogóle o 140 zł. *większy* niż w r. 1889; a w szczególności odpada wydatek 60 zł. na naprawę narzędzi, natomiast koniecznem jest zakupno dwóch nowych wozów gospodarskich w Drohowyżu, na co się przeznacza 200 zł.
43	100	*Mniej* o 50 zł. stosownie do potrzeby.
30	65	Jak na rok 1889.
50	50	Wydatek zwyczajny 50 zł. odpadł z powodu, iż kuchnia folwarczna nie istnieje.
20	20	Jak na rok 1889.
30	30	
5.084	3.915	
218	500	Jak na rok 1889.
465	600	*Więcej* o 250 zł. jako roczną remuneracyę ogrodnikowi za wzorowe prowadzenie plantacyi wikla. LW. 22.181/89.
683	1.100	
4.427	50	Jak na rok 1889.
10.194	5.065	

Wydatki.

g) Folwark w Czernichowie.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Z przeniesienia .	4.855	850	5.705
IV.	18	**Wydatki na cegielnię**	50	500	550
V.	19	**Propinacya i przewóz**	100	—	100
VI.	20	**Utrzymanie brzegów Wisły:**			
		a) utrzymanie i odnowienie opasek . . 120 zł.			
		b) naprawa ostrogów i tam . . . . . 50 „	170	—	170
VII.		**Podatki i opłaty.**			
	21	Podatek gruntowy i domowy	275		
	22	„ dochodowy z propinacyi i promu	312		
	23	„ „ i zarobkowy od palenia wapna . .	86		
	24	„ „ „ „ wyrobu cegły . .	11		
	25	Opłata na utrzymanie dróg powiatowych i gminnych . .	75		
	26	Składka na szkołę ludową	50		
	27	„ „ reparacyę kościoła	—	40	
	28	Opłata od przeniesienia własności ($^1/_{10}$ część — ostatnia rata)	—	183	
		Suma rubryki VII. .	809	223	1.032
VIII.		**Spłata kapitałów i odsetek dłużnych.**			
	29	Kasie oszczędności w Krakowie, umorzenie pożyczki 7.000 zł.	—		
	30	Spłata wraz z odsetkami długu hipoteczn. w kwocie 12 000 zł.	600		
		Suma rubryki VIII.	600	—	600
IX.	31	**Rozmaite nieprzewidziane**	50	—	50
		Suma wydatków .	6.634	1.573	8.207

Preliminarz na rok 1890.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
10 194	5.065	
167	30	*Więcej* o 20 zł. w wydatkach zwyczajnych i 500 zł. w wydatkach nadzwyczajnych na przygotowanie zapasu cegły na projektowaną budowę nowego domu mieszkalnego.
129	100	Jak na rok 1889.
—	170	Jak na rok 1889.
267	275	Jak na rok 1889
278	312	
74	86	
24	11	
—	75	
137	50	
—	20	*Więcej* o 20 zł. stosownie do potrzeby.
183	183	Jak na rok 1889.
963	1.012	
548	250	Pozycya ta odpada, ponieważ pożyczka będzie w roku 1889. całkowicie zapłaconą.
—	600	Jak na rok 1889.
548	850	
116	50	Jak na rok 1889.
12.117	7.277	W sumie wynikłości z roku 1887. nie mieści się nadwyżka dochodów w kwocie 2.440 zł. 05 ct.

Dochody.

g) Folwark w Czernichowie.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Dochody.			
I.		**Dochody z gospodarstwa.**			
	1	Ze sprzedaży płodów rolnych i chmielarni	1.400		
	2	„ „ „ zwierzęcych:			
		a) krowiarnia . . . . 2.600 zł.			
		b) nierogacizna . . . . 600 „	3.200		
	3	Z wynajętych ról i pastwisk	315		
	4	Czynsz z domu i ogrodu, wynajętego szkole ogrodniczej .	—		
	5	„ z kuźni	40		
	6	Za wynajęte konie	500		
	7	Za nawóz stajenny do ogrodu szkoły rolniczej . . .	60		
		Suma rubryki I. .	5 515	—	5.515
II.		**Z lasu i wikla.**			
	8	Ze sprzedaży drzewa opałowego	670		
	9	Z wikla i trawy wśród wikla	1 570		
		Suma rubryki II. .	2.240	—	2.240
III.	10	**Z rybołowstwa**	100	—	100
IV.	11	**Z pieca wapiennego**	850	—	850
V.	12	**Z cegielni**	500	—	500
VI.		**Z propinacyi i przewozu.**			
	13	Z wydzierżawionej propinacyi:			
		a) propinacya . . . . 1.650 zł.			
		b) budy jarmarczne . . . . . . 50 „	1.700		
	14	Z dzierżawy promu do przewozu	100		
		Suma rubryki VI. .	1.800	—	1.800
VII.		**Lądowe i olborne.**			
	15	Z lądowego	30		
	16	Olborne za łamanie kamienia	300		
		Suma rubryki VII. .	330	—	330
VIII.	17	**Rozmaite nieprzewidziane**	25	—	25
		Suma dochodów .	11.360	—	11.360
		W porównaniu z wydatkami . .	—	—	8.207
		okazuje się **nadwyżka dochodów** .	—	—	3.153

Preliminarz na rok 1890.

Dochody.

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
1.701	1.400	Jak na rok 1889.
2.736	1.800	W pozycyi *ad a) więcej* o 1.200 zł. na podstawie zamknięć z r. 1887. i 1888. i skutkiem wprowadzenia centryfugalnego gospodarstwa mlecznego; w pozycyi *ad b) więcej* o 200 zł. na podstawie wyników z lat ubiegłych.
315	315	Jak na rok 1889.
200	100	*Mniej* o 100 zł., gdyż czynsz z ogrodu i z domu dawnej szkoły ogrodniczej odpada.
40	40	Jak na rok 1889.
733	450	*Więcej* o 50 zł. na podstawie wynikłości z lat 1887. i 1888.
60	60	Jak na rok 1889.
5.785	4.165	
183	670	Jak na rok 1889.
1.586	1.570	
1.769	2.240	
150	100	Jak na rok 1889.
4.473	850	Jak na rok 1889.
224	—	*Więcej* o 500 zł., jak wyjaśnienie przy rubr. IV. poz. 18. wydatków.
1.718	1.700	Jakkolwiek skutkiem nowej ustawy propinacyjnej z dniem 1. Stycznia 1890. wydzierżawienie prawa propinacyi na rzecz funduszu folwarku Czernichowskiego ustaje, to ze względu jednak, że wysokość orzeczenia o czystym dochodzie i wynikające ztąd wynagrodzenie nie jest wiadome, a nadto ze względu, iż nie jest wykluczone, że zarząd folwarku otrzyma licencyę na prawo wyłącznego wyszynku, preliminuje się jak na rok 1889.
96	100	Jak na rok 1889.
1.814	1.800	
35	30	Jak na rok 1889.
304	300	
339	330	
3	25	Jak na rok 1889.
14.557	9.510	
—	7.277	
—	2.233	Na r. 1889. uchwalono wydatki 7.277 zł., dochody 9.510 zł., nadwyżkę dochod. 2.233 zł. „ „ 1890. preliminuje się „ 8.207 „ „ 11.360 „ „ „ 3.153 „ Zatem na r. 1890. *większe* „ o 930 zł. „ o 1.850 zł., *wynik korzyst.* o 920 zł.

Wydatki. h) Krajowa niższa szkoła rolnicza w Horodence.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie		Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
				Złote austryackie		
		Wydatki.				
I.		**Płace nauczycieli.**				
	1	Nauczyciel kierownik, płaca	1.200 zł.			
		dodatek aktywalny	140 „			
		„ pięcioletni	84 „	1.424		
	2	Nauczyciel fachowy pomocniczy, płaca . .	720 zł.			
		dodatek aktywalny	60 „			
		„ pięcioletni	90 „	870		
	3	Instruktor, płaca	480 zł.			
		dodatek na wikt	120 „	600		
	4	Nauczyciel do nauk elementarnych, płaca . .	350 zł.			
		dodatek na wikt	35 „	385		
	5	Kapelan i katecheta		150		
	6	Nauczyciel weterynaryi		150		
				3.579	—	3.579
II.		**Koszta administracyi.**				
	7	Zarząd:				
		a) koszta kancelaryjne, inseraty, druki i portorya	100 zł.			
		b) sługa szkolny	240 „			
		c) utrzymanie jednej pary koni . . .	200 „	540		
	8	Opał		500		
	9	Oświetlenie		100		
	10	Utrzymanie budynków }				
	11	Ubezpieczenie „ }		200	300	
	12	Płaca kominiarza }				
	13	Sprzęty i ruchomości		100		
	14	Zakupno i utrzymanie narzędzi rolniczych		30		
	—	Dopłata przy zamianie konia		—		
	15	Należytość rządowa od przeniesienia własności gruntów szkolnych, z wymierzonych 463 zł. 75 ct. spłacalnych w 10. latach, piąta roczna rata		46		
	16	Lekarz, apteka i różne inne		100		
				1.616	300	1.916
III.		**Utrzymanie uczniów.**				
	17	Stołowanie } 30 uczniów po 150 zł.				
	18	Odzież i pranie }		4.500	300	4.800
IV.		**Potrzeby naukowe.**				
	19	Przybory do pisania i nauki uczniów		120		
	20	Przykupno środków naukowych		200		
				320	—	320
V.	21	**Kurs ćwiczeń** dla szkolnej straży pożarnej . . .		40	—	40
		Suma wydatków .		**10.055**	**600**	**10.655**

Preliminarz na rok 1890. LW. 26.698/1889. **Wydatki.**

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
1.340	1.340	Jak na rok 1889. z przypadającymi dodatkami pięcioletnimi do płac nauczyciela-kierownika (z rocznych 200 zł. od 1. Sierpnia do końca Grudnia 1890.) i nauczyciela pomocniczego (z rocznych 100 zł. od 1. Lutego do końca Grudnia 1890.) razem z dodatkami w sumie 174 zł.
780	780	
480	600	
350	385	
150	150	
—	150	
3.100	3.405	
643	540	Jak na rok 1889.
506	500	
108	100	
273	350	Wydatki zwyczajne preliminuje się jak na rok 1889., natomiast jako nadzwyczajne wydatki preliminuje się na postawienie 6 nowych pieców, w miejscu zużytych starych, kwotę 150 zł., na przebudowanie zaś wchodów do mieszkań nauczycielskich w celu zabezpieczenia tychże od zimna, również kwotę 150 zł. — razem 300 zł.
175	100	Jak na rok 1889.
25	30	Jak na rok 1889.
—	120	Wydatek uchwalony tylko na rok 1889. odpada.
46	46	Jak na rok 1889.
135	100	
1.911	1.886	
4.363	4.500	Wydatek nadzwyczajny 300 zł. preliminuje się na dokupno koców i bielizny pościelnej, w miejsce zużytych.
78	120	Jak na rok 1889.
140	200	
218	320	
—	40	Jak na rok 1889.
9.592	**10.151**	

Dochody.

h) Krajowa niższa szkoła rolnicza w Horodence.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne (Złote austryackie)	Nadzwyczajne (Złote austryackie)	Razem (Złote austryackie)
		Dochody.			
I.	1	**Subwencya z c. k. Skarbu Państwa** . . .	2.000	—	2.000
II.	2	**Opłaty na utrzymanie uczniów:** *a)* Oddział Horodeński c. k. Towarzystwa gospodarskiego galicyjskiego, 3 stypendya po 150 zł. . . 450 zł. *b)* Rada powiatowa Horodeńska, 3 stypendya po 100 zł. i 1 stypendyum 150 zł. . . . 450 „ *c)* Gmina miasta Horodenki, 1 stypendyum . 100 „ *d)* Rada powiatowa Kołomyjska, 1 stypendyum 100 „	1.100	—	1.100
III.	3	**Czysty dochód** z gruntów szkolnych (6 morgów) . .	60	—	60
IV.	4	**Zarobek 30 uczniów** po 12 zł.	360	—	360
		Suma dochodów .	3.520	—	3.520
		W porównaniu z wydatkami .	—	—	10.655
		okazuje się niedobór .	—	—	7.135

Preliminarz na rok 1890.

Dochody.

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
2.000	2.000	Jak na rok 1889.
725	1.250	Preliminuje się *mniej* o 150 zł, ponieważ Rada powiatowa w Tłumaczu odmówiła dalszej dotacyi na utrzymanie ucznia.
—	60	Jak na rok 1889.
—	360	Jak na rok 1889.
2.725	3.670	W sumie wynikłości z roku 1887. nie mieści się dotacya z funduszu krajowego w kwocie 6.866 zł. $15^1/_2$ ct.
—	10.151	
—	6.481	Na rok 1889. uchwalono wydatki 10.151 zł., — dochody 3.670 zł., — niedobór 6.481 zł. „ „ 1890. preliminuje się „ 10.655 „ „ 3.520 „ „ 7.135 „ Zatem na r. 1890. *więcej* „ 504 zł., *mniej* „ 150 zł., *większy* „ 654 zł.

Wydatki.

i) Krajowa niższa szkoła rolnicza w Jagielnicy.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie		Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
				Złote austryackie		
		Wydatki.				
I.		**Płace nauczycieli.**				
	1	Nauczyciel kierownik, płaca	1.200 zł.			
		dodatek aktywalny	140 „	1.340		
	2	Nauczyciel fachowy pomocniczy, płaca . .	720 zł.			
		dodatek aktywalny	60 „			
		„ pięcioletni	42 „	822		
	3	Instruktor, płaca	480 zł.			
		wikt	85 „	565		
	4	Nauczyciel do nauk elementarnych, płaca . .	300 zł.			
		wikt	85 „	385		
	5	Kapelan i katecheta		150		
	6	Nauczyciel weterynaryi		150		
				3.412	—	3.412
II.		**Koszta administracyi.**				
	7	Zarząd:				
		a) koszta kancelaryjne, inseraty, druki i porta	100 zł.			
		b) sługa szkolny	240 „			
		c) zakupno narzędzi ręcznych rolniczych .	30 „	370		
	8	Opał		400		
	9	Oświetlenie		100		
	10	Utrzymanie budynków }				
	11	Ubezpieczenie „ }		250		
	12	Płaca kominiarza }				
	13	Ruchomości i sprzęty		100		
	14	Lekarz, apteka i różne inne		100		
				1.320	—	1.320
III.		**Utrzymanie uczniów.**				
	15	Stołowanie uczniów } dla 30 uczniów po 150 zł. . .				
	16	Odzież, pościel i pranie }		4.500	—	4.500
IV.		**Potrzeby naukowe.**				
	17	Potrzeby do pisania i nauki uczniów		120		
	18	Przykupno środków naukowych		200		
				320	—	320
V.	19	**Czynsz dzierżawny** za grunta używane przez szkołę .		50	—	50
VI.	20	**Kurs ćwiczeń** dla szkolnej straży pożarnej . . .		40	—	40
		Suma wydatków . .		**9.642**	—	**9.642**

Preliminarz na rok 1890. LW. 25.626/1889. **Wydatki.**

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1889.	W y j a ś n i e n i a
1.340	1.340	
780	780	Jak na rok 1889. z dodatkiem pięcioletnim dla nauczyciela pomocniczego (poz. 2), z rocznych 100 zł. od 1. Sierpnia do końca Grudnia 1890. w przypadajacej kwocie 41 zł. 65 ct.
480	565	
325	385	
150	150	
—	150	
3.075	3.370	
318	370	
501	400	
131	100	
330	250	Jak na rok 1889.
87	100	
426	100	
1.793	1 320	
3.459	3.000	Preliminuje się *więcej* o 1.500 zł. jako na pełną liczbę uczniów, t. j. na 30 zamiast na 20.
242	320	Jak na rok 1889.
50	50	Jak na rok 1889.
—	40	Jak na rok 1889.
8.619	**8.100**	

Dochody.

i) Krajowa niższa szkoła rolnicza w Jagielnicy.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Dochody.			
I.	1	**Subwencya z c. k. Skarbu Państwa**	2.000	—	2.000
II.	2	**Opłaty na utrzymanie uczniów:** Rada powiatowa Borszczowska	300	—	300
III.	3	**Czysty dochód** z 24 morgów pola szkolnego . . .	120	—	120
IV.	4	**Zarobek 30 uczniów** po 12 zł.	360	—	360
		Suma dochodów . .	2.780	—	2.780
		W porównaniu z wydatkami .	—	—	9.642
		okazuje się **niedobór** .	—	—	6.862

Preliminarz na rok 1890.

Dochody.

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
2.000	2.000	Jak na rok 1889.
2.147	600	Preliminuje się *mniej* o 300 zł., ponieważ Rada powiatowa w Czortkowie odmówiła dalszych subwencyj na utrzymanie uczniów.
272	120	Jak na rok 1889.
301	240	Preliminuje się *więcej* o 120 zł. z powodu, jak przy rubryce III. wydatków.
4.720	2.960	W sumie wynikłości z roku 1887. nie mieści się dotacya z funduszu krajowego w kwocie 3.898 zł. 87 ct.
—	8.100	
—	5.140	Na r. 1889. uchwalono wydatki 8.100 zł., dochody 2.960 zł., niedobór 5.140 zł. „ „ 1890. preliminuje się „ 9.642 „ „ 2.780 „ „ 6.862 „ Zatem na r. 1890. *więcej* „ 1.542 zł., *mniej* „ 180 zł., *większy* „ 1.722 zł.

Wydatki. k) Krajowa niższa szkoła rolnicza w Kobiernicach.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie		Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
				Złote austryackie		
		Wydatki.				
I.		**Płace nauczycieli.**				
	1	Nauczyciel fachowy, zarazem kierownik, płaca .	1.300 zł.			
		dodatek aktywalny	240 „	1.540		
	2	Nauczyciel fachowy pomocniczy, płaca . .	720 zł.			
		dodatek aktywalny	60 „	780		
	3	Instruktor		480		
	4	Nauczyciel do nauk elementarnych		350		
	5	Kapelan i katecheta		150		
	6	Nauczyciel weterynaryi		250		
				3.550	—	3.550
II.		**Koszta administracyi.**				
	7	Zarząd:				
		a) koszta kancelaryjne, inseraty, druki i portorya	100 zł.			
		b) sługa szkolny	240 „			
		c) utrzymanie jednej pary koni	400 „			
		d) doknpno i utrzymanie narzędzi ręcznych rolniczych	30 „	770		
	8	Opał		400		
	9	Oświetlenie		100		
	10	Utrzymanie budynków }				
	11	Ubezpieczenie „ }		200		
	12	Płaca kominiarza }				
	13	Sprzęty i ruchomości		100		
	14	Lekarz, apteka i różne inne		100		
				1.670	—	1.670
III.		**Utrzymanie uczniów.**				
	15	Stołowanie } dla 30 uczniów po 150 zł. . .				
	16	Odzież, pościel i pranie }		4.500	—	4.500
IV.		**Potrzeby naukowe.**				
	17	*a)* Przybory do pisania i nauki uczniów . .	150 zł.			
		b) Koszta ekskursyj	50 „	200		
	18	Przykupno środków naukowych		200		
				400	—	400
V.	19	**Kurs ćwiczeń** dla szkolnej straży pożarnej . . .		40	—	40
		Suma wydatków . . .		**10.160**	—	**10.160**

Preliminarz na rok 1890. LW. 31.247/1889. **Wydatki.**

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
1.540	1.540	Jak na rok 1889.
780	780	
420	480	
150	350	
67	100	Preliminuje się *więcej* o 50 zł. z powodu, że za niższem wynagrodzeniem nie można było pozyskać dla szkoły odpowiedniego kapelana i katechety.
200	250	Jak na rok 1889.
3.157	3.500	
756	770	Jak na rok 1889.
308	400	
77	100	
262	200	
65	100	
225	100	
1.693	1.670	
1.808	4.500	Jak na rok 1889.
11	150	Preliminuje się *więcej* o nową pozycyę *ad b)* w kwocie 50 zł. z powodu uznanej potrzeby urządzania częstszych ekskursyj do gospodarstw dla uzupełnienia nauki praktyki gosp., do której nabycia uczniowie tej szkoły przy dwuletnim kursie nauki mniej aniżeli w innych niższych szkołach rolniczych mają sposobności.
59	200	Jak na rok 1889.
70	350	
—	40	Jak na rok 1889.
6.728	**10.060**	

Dochody. **k) Krajowa niższa szkoła rolnicza w Kobiernicach.**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne (Złote austryackie)	Nadzwyczajne (Złote austryackie)	Razem (Złote austryackie)
		Dochody.			
I.	1	**Subwencya z c. k. Skarbu Państwa** . . .	3.000	—	3.000
II.	2	**Opłaty na utrzymanie uczniów:** *a)* Rada powiatowa Bialska . . . 450 zł. *b)* " " Bocheńska . . . 140 " *c)* Gmina miasta Kęt . . . . . 50 "	640	—	640
III.	3	**Czysty dochód** z pola szkolnego (2 morgi) . . .	20	—	20
IV.	4	**Zarobek 30 uczniów** po 4 zł.	120	—	120
		Suma dochodów . .	3.780	—	3.780
		W porównaniu z wydatkami .	—	—	10.160
		okazuje się niedobór .	—	—	6.380

Preliminarz na rok 1889.

Dochody.

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
3.500	3.000	Jak na rok 1889.
1.860	750	Preliminuje się *mniej* o 110 zł. z powodu, że Rada powiatowa w Wadowicach nie będzie nadal przyczyniała się do pokrycia kosztów utrzymania szkoły rocznym datkiem 140 zł., oraz p. Gabryela Wrotnowska takimże datkim 140 zł., natomiast Rada powiatowa w Białej podwyższyła roczną dotacyę z 420 zł. na 450 zł., Rada zaś powiatowa w Bochni zobowiązała się udzielać rocznie po 140 zł.
—	20	Jak na rok 1889.
—	240	Preliminuje się *mniej* o 120 zł., ponieważ folwark Kobiernicki nie dostarcza uczniom sposobności do zarobku, przewyższającego 120 zł.
5.360	4.010	W sumie wynikłości z roku 1887. nie mieści się dotacya z funduszu krajowego w kwocie 1.367 zł. 12 ct.
—	10.060	
-	6.050	Na rok 1889. uchwalono wydatki 10.060 zł., dochody 4.010 zł., niedobór 6.050 zł. „ „ 1890. preliminuje się „ 10.160 „ „ 3.780 „ „ 6.380 „ na rok zatem 1890. *więcej* „ 100 zł., *mniej* „ 230 zł., *większy* „ 330 zł.

Wydatki.

l) Krajowa szkoła ogrodnicza w Tarnowie.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie		Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
				Złote austryackie		
		Wydatki.				
I.		**Płace nauczycieli.**				
	1	Nauczyciel kierownik, płaca	1.200 zł.			
		dodatek aktywalny	140 „	1.340		
	2	Nauczyciel fachowy pomocniczy, płaca . .	720 zł.			
		dodatek aktywalny	60 „	780		
	3	Kapelan i katecheta		100		
	4	Nauczyciele pomocniczy (do nauk ogólnie kształcących, a po części i zasadniczych)		606		
	5	Ochmistrz		100		
		Suma rubryki I. .		2.926	—	2.926
II.		**Koszta administracyjne.**				
	6	Zarząd:				
		a) koszta kancelaryjne, inseraty, druki i porta	100 zł.			
		b) sługa szkolny	180 „	280		
	7	Opał		120		
	8	Oświetlenie		50		
	9	Utrzymanie budynków }				
	10	Ubezpieczenie „ }		100		
	11	Płaca kominiarza }				
	12	Sprzęty i ruchomości		50		
	13	Najem pomieszkania dla kierownika		200		
	14	Lekarz, apteka i różne inne		60		
		Suma rubryki II. .		860	—	860
III.		**Utrzymanie uczniów.**				
	15	Stołowanie } dla 20 uczniów po 150 zł. . .		3.000	300	3.300
	16	Odzież, pościel i pranie }				
IV.		**Potrzeby naukowe.**				
	17	Potrzeby do pisania i nauki uczniów		50		
	18	Przykupno środków naukowych		200		
		Suma rubryki IV. .		250	—	250
		Suma wydatków .		7.036	300	7.336

Preliminarz na rok 1890. Lw. 16.885/1889. **Wydatki.**

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
	1.340	Jak na rok 1889.
	780	
	100	
	300	*Więcej* o 306 zł. stosownie do potrzeby, spowodowanej nowym planem nauki.
	100	Jak na rok 1889.
—	2.620	
	280	Jak na rok 1889.
	120	
	50	
	100	
	50	
	200	
	60	
—	860	
—	3.000	Wydatek nadzwyczajny w kwocie 300 zł. na uzupełnienie pościeli i bielizny pościelnej.
	100	*Mniej* o 50 zł. według potrzeby.
	200	Jak na rok 1889.
—	300	
—	**6.780**	

Dochody.

l) Krajowa szkoła ogrodnicza w Tarnowie.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Dochody.			
I.		**Subwencye.**			
	1	Z c. k. Skarbu Państwa	2.300		
	2	Od gminy miasta Tarnowa	250		
	3	Od Rady powiatowej w Tarnowie	300		
		Suma rubryki I. .	2.850	—	2.850
II.	4	**Opłaty na utrzymanie**	250	—	250
III.	5	**Zarobek 20 uczniów** po 12 zł.	240	—	240
		Suma dochodów .	3.340	—	3.340
		W porównaniu z wydatkami .	—	—	7.336
		okazuje się **niedobór** .	—	—	3.996

Preliminarz na rok 1890.

Dochody.

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
	2.300 250 300	Jak na rok 1889.
—	2.850	
—	250	Jak na rok 1889.
—	240	Jak na rok 1889.
—	3.340	
—	6.780	
—	3.440	Na rok 1889. uchwalono wydatki 6.780 zł., dochody 3.340 zł., niedobór 3.440 zł. „ „ 1890. preliminuje się „ 7.336 „ „ 3.340 „ „ 3.996 „ Zatem na rok 1890. *większe* „ o 556 zł. „ — zł., *większy* „ o 556 zł.

L. W. 33.389/1889.

L. Kom. 191/1889.

III. Alegat
do preliminarza funduszu krajowego na rok 1890

(Rubr. XVI. wydatków).

Preliminarze szczegółowe
krajowych szkół przemysłowych i warsztatów wzorowych

oraz

krajowej keramicznej Stacyi doświadczalnej

(1 — 13)

na rok 1890

zestawione przez

Komisyę krajową dla spraw przemysłu.

1. Szkoła kołodziejstwa i bednarstwa w Kamionce Strumiłowej . . . . str. 3
2. Warsztat wzorowy stolarski i wyrobu zabawek drewnianych w Żywcu . . „ 4
3. Szkoła garncarska w Kołomyi (preliminarz nie przedłożony) . . . . „ 5
4. Warsztat wzorowy garncarski w Porębie . . . . „ 5
5. „ „ „ w Toustem . . . . „ 6
6. Szkoła tkacka i warsztat wzorowy w Krośnie . . . . . . „ 7
7. Warsztat wzorowy tkacki w Wilamowicach . . . . . . „ 8
8. „ „ „ w Błażowej . . . . „ 9
9. „ „ „ w Korczynię . . . . „ 9
10. „ „ „ w Kossowie . . . . „ 10
11. Szkoła koronkarska w Muszynie . . . . „ 11
12. „ „ w Zakopanem . . . . „ 12
13. Keramiczna stacya doświadczalna przy c. k. Szkole politechnicznej we Lwowie „ 13

I. Kamionka strumiłowa. Krajowa szkoła kołodziejstwa i bednarstwa.

(Rubr. XVI. poz. 229).

Dochody.	W roku 1889 preliminowano zł.	Wniosek na rok 1890. Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	UWAGI.
1. Ze sprzedaży wyrobów szkoły:					
a) kołodziejskich	400	700	—	700	Na podstawie cyfr z uzyskanych dochodów od początku roku admin. do dnia ułożenia preliminarza na rok 1890.
b) bednarskich	200	200	—	200	
2. Subwencye:					
a) od Rady powiatowej . .	1.000	1.000	—	1.000	
b) od c. k. Rządu (żądany zasiłek)	—	800	400	1.200	Dotychczas c. k. Rząd nie dawał tej szkole żadnego zasiłku.
3. Inne dochody:					
od JW. Dra Stanisława hr. Badeniego	300	—	—	—	Kwota 300 zł., wypłacona w r. 1889, stanowiła ostatni datek, który JW. Dr. Stanisław hr. Badeni dać deklarował się.
Razem . . .	1.900	2.700	400	3.100	

Wydatki.	W roku 1889 preliminowano zł.	Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	UWAGI.
1. Płace:					
a) kierownikowi	700	780	—	780	Więcej 80 zł. z powodu pierwszego pięciolęcia.
b) katechecie obrz. rz. kat.	50	50	—	50	
c) katechecie obrz. gr. kat.	50	50	—	50	
d) nauczycielowi szkoły lud.	120	120	—	120	
e) majstrowi kołodziejowi .	480	480	—	480	
f) majstrowi bednarzowi .	400	400	—	400	
g) majstrowi kowalowi . .	600	600	—	600	
h) czeladnikowi kołodziejowi	180	180	—	180	
i) czeladnikowi bednarzowi	180	180	—	180	
k) nauczycielowi rysunków	—	800	—	800	Nauczyciel rysunków z płacą 800 zł. będzie mianowany, jeżeli c. k. Rząd przyzna żądany na ten cel zasiłek ze Skarbu Państwa.
2. Utrzymanie lokalu . . .	50	50	—	50	
3. Oświetlenie	50	50	—	50	
4. Usługa	72	72	—	72	
5 Zakupno materyału drzewn.	150	150	—	150	
6. Środki naukowe	130	130	400	530	Wydatek nadzwyczajny 400 zł. na zakupno modeli, wzorów rysunkowych i t. d. będzie uczyniony, jeżeli c. k. Rząd przyzna żądany na ten cel zasiłek ze Skarbu Państwa.
7. Naprawa narzędzi i rozmaite inne wydatki	110	60	50	110	Wydatek uzasadniony zużywaniem się narzędzi w kuźni i w warsztatach.
8. Zakupno żelaza	900	500	400	900	W miarę rozwoju obudwu warsztatów koniecznem jest zaopatrzyć kuźnię w żelazo różnej jakości, potrzebne przedewszystkiem do kucia wozów, wózków, narzędzi rolniczych i t. p. Zapasy te trzeba do pewnego czasu koniecznie uzupełniać.
9. Zakupno węgla	250	250	—	250	
10. Zakupno narzędzi	100	50	—	50	
11. Dostawa materyałów drzewnych i żelaznych . . .	100	100	—	100	
12. Stypendya	1.000	1.000	—	1.000	Uczniowie w obudwu warsztatach nie otrzymują wynagrodzenia za wykonane przedmioty, pobierają jednak stypendya na utrzymanie. Dochód ze sprzedaży przedmiotów równa się prawie kwocie użytej na stypendya, wpływa zaś cały na rzecz funduszu szkoły.
13. Wydatki kancelaryjne . .	20	20	—	20	
Razem . . .	5.692	6.072	850	6.922	
W porównaniu z dochodami . .	1.900	2.700	400	3.100	
Niedobór do pokrycia z funduszu krajowego	3.792	3.372	450	3.822	

2. Żywiec. Krajowy warsztat wzorowy stolarski i wyrobu zabawek drewnianych.

(Rubr. XVI. poz. 230).

Dochody.	W roku 1889 preliminowano zł.	Wniosek na rok 1890. Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	UWAGI.
1. Ze sprzedaży wyrobów warsztatu wzorowego	50	350	—	350	Za roboty stolarskie już zamówione, lub których zamówień zakład spodziewa się, oraz ze sprzedaży zabawek.
2. Subwencye:					
a) od gminy m. Żywca .	200	200	—	200	
b) od Rady pow. żywieckiej	100	100	—	100	
c) od c. k. Rządu (zażądany zasiłek)	—	800	300	1.100	C. k. Rząd dotychczas nie dawał żadnego zasiłku temu zakładowi.
3. Wartość dawanych przez gminę materyałów:					
a) miękkiego	—	260	—	300	
b) bukowego	—	40	—		
Razem . . .	350	1.750	300	2.050	

Wydatki.	W roku 1889 preliminowano zł.	Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	UWAGI.
1. Płace:					
a) instruktora fachowego .	600	600	—	600	
b) nauczyciela rysunków .	500	800	—	800	Nauczyciel rysunków fachowych będzie mianowany, jeżeli c. k. Rząd przyzna zażądany na ten cel zasiłek ze Skarbu Państwa.
c) nauczyciela rachunków i geometryi		150	—	150	
d) nauczyciela języka polskiego i korespondencyi		200	—	200	
e) naucz. jęz. niemieckiego		150	—	150	
2. Wynagrodzenia uczniów za roboty	—	160	—	160	
3. Uzupełnienie narzędzi . .	300	250	—	250	Potrzebne będą dwie tokarnie, dłuta snycerskie, maszynki do robót piłeczkowych.
4. Lokal	—	—	—	—	Dostarcza gmina m. Żywca.
5. Opał					
6. Oświetlenie					
7. Usługa					
8. Materyał	—	500	—	500	Oprócz materyałów dostarczanych przez gminę potrzebne są jeszcze szlachetniejsze materyały, jak: orzechowy, dębowy i t. p.
9. Środki i przybory naukowe	100	110	300	410	Wydatek nadzwyczajny 300 zł. na zakupno modeli i wzorów rysunkowych uczyniony będzie, jeżeli c. k. Rząd przyzna zażądany na ten cel zasiłek ze Skarbu Państwa.
10. Środki pomocnicze warsztatowe	80	60	—	280	Klej, śruby, goździe, farby, politury i t. p.
11. Przybory dla uczniów ubogich		25	—		Zeszyty, papier rysunkowy, ołówki, gumy i t p
12. Wydatki kancel. komitetowej	80	80	—		
13. Wydatki kancel. zakładowej	10	15	—		
14. Wydatki nieprzewidziane .	130	100	—		
Razem . . .	1.800	3.200	300	3.500	
W porównaniu z dochodami .	350	1.750	300	2.050	
Niedobór do pokrycia z funduszu krajowego	1.450	1.450	—	1.450	

3. Kołomyja. Krajowa szkoła garncarska.

(Rubr XVI. poz. 237).

Uwaga. Zarząd tej szkoły nie przedłożył preliminarza na rok 1890.

4. Poręba. Krajowy warsztat wzorowy garncarski.

(Rubr. XVI. poz. 238).

Dochody.	W roku 1889 preliminowano zł.	Wniosek na rok 1890 Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	UWAGI.
1. Ze sprzedaży wyrobów warsztatu wzorowego . . .	—	800	—	800	Licząc 15-razowe palenie w wielkim piecu kamionkowym z 600 naczyniami o średniej wartości 10 ct. = 900 zł.; po potrąceniu zaś na ubytki preliminuje się w zaokrągleniu 800 zł.
2. Subwencye:					
a) od Rady powiatowej w Chrzanowie	—	100	—	100	
b) od JW. hr. Potockiego, właśc. dóbr Krzeszowice: 100 metr. centn. glinki ogniotrwałej	—	40	—	40	
c) Opłata stróża jako datek JW. hr. Szembeka . .	—	120	—	120	
c) od c. k. Rządu (zażądany zasiłek)	—	800	2.600	3.400	C. k. Rząd nie dawał dotychczas żadnego zasiłku temu zakładowi, który otwarto w r. 1889. Żądanie tego zasiłku, oraz innych zasiłków ze Skarbu Państwa dla szkół przem. na r. 1890 uzasadniono w obszernym memoryale, podanym do ck. Min. Oświaty przy piśmie Wydz. kraj. z d. 12 lipca 1889.
Razem . . .	—	1.860	2.600	4.460	
Wydatki.					
1. Płace:					
a) kierownika zakładu . .	1.200	1.200	—	1.200	
b) nauczyciela modelowania	750 (b–c)	800	—	800	Nauczyciel modelowania będzie mianowany, jeżeli c. k. Rząd przyzna zażądany na ten cel zasiłek ze Skarbu Państwa.
c) werkmistrza		600	—	600	
2. Wynajm lokalu:					
a) na pomieszczenie warsztatu wzorowego . .	—	—	—	—	Lokalu na pomieszczenie warsztatu dostarcza JW. hr. Józef Szembek bezpłatnie.
b) na mieszkanie dla kierownika i na składy . .	—	300	—	300	
3. Opał pieców technicznych .	100	200	—	200	
4. Oświetlenie	350 (4–10)	50	—	50	
5. Usługa		120	—	120	
6. Materyał . , ...		100	—	100	
7. Maszyny do wyrobu dachówek i cegieł ogniotrwałych, środki naukowe i uzupełnienie inwentarza		—	3.200	3.200	Maszyny zamówiono już w r. 1889, gdyż są niezbędne, ażeby uzupełnić założenie tego warsztatu wzorowego. Reszta kwoty przeznaczona na zakupno modeli keramicznych; spodziewać się zaś należy, że c. k. Rząd nie odmówi tego niezbędnego zasiłku.
8. Tantjemy dla uczniów . .		120	—	120	
9. „ „ nauczycieli .		120	—	120	
10. Rozmaite drobne wydatki .		50	—	50	
Razem . . .	2.400	3.660	3.200	6.860	
W porównaniu z dochodami .	—	1.860	2.600	4.460	
Niedobór do pokrycia z funduszu krajowego	2.400*)	1.800	600	2.400	

*) Oprócz kwoty 2.400 zł., preliminowanej z fund. kraj. w budżecie dochodów tego zakładu na r. 1889, pozostała z poprzednich lat wyznaczona z fund. kraj. na założenie tego warsztatu kwota 3.452 zł. (ulokowana na książeczki Kasy oszcz.), którą wydano na adaptacyę lokalu i jego urządzenie. W ogóle wydano z fund. kraj. do chwili zestawienia tego preliminarza na urządzenie i adaptacyę tego warsztatu wzorowego sumę 5.024 zł.

5. Touste. Krajowy warsztat wzorowy garncarski.

(Rubr. XVI. poz. 239).

Dochody.	W roku 1889 preliminowano zł.	Wniosek na rok 1890 Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	UWAGI.
1. Ze sprzedaży wyrobów warsztatu wzorowego . . .	310	350	—	350	
2. Subwencye:					
a) od Wgo Władysława Fedorowicza	—	405	—	405	
b) od c. k. Rządu (zażądany zasiłek	—	800	200	1.000	Dotychczas c. k. Rząd nie dawał żadnego zasiłku.
Razem . . .	310	1.555	200	1.755	

Wydatki.	W roku 1889 preliminowano zł.	Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	UWAGI.
1. Płace:					
a) administrator zakładu .	—	100	—	100	
b) majster garncarski I. .	480	600	—	600	
c) majster garncarski II. .	240 (c i d razem)	200	—	200	
d) nauczyciel rysunków .		800	—	800	Nauczyciel rysunków będzie tylko w takim razie zamianowany, jeżeli c. k. Rząd przyzna zażądany na ten cel zasiłek ze Skarbu Państwa.
2. Wynagrodzenie uczniów za robotę	—	160	—	160	
3. Wynajem lokalu	30	—	—	—	Dostarcza bezpłatnie Wny Wład. Fedorowicz
4. Opał	100	150	—	150	
5. Oświetlenie	25	25	—	25	
6. Usługa	72	80	—	80	
7. Materyał	150	240	—	240	
8. Środki naukowe	50	50	200	250	Jednorazowy wydatek nadzwyczajny 200 zł., przeznaczony na sprawienie modeli wyrobów garncarskich, wzorów rysunkowych i przyborów do nauki rysunków, może być uczyniony tylko w razie przyznania przez c. k. Rząd żądanego na ten cel zasiłku ze Skarbu Państwa.
9. Rozmaite inne wydatki . .	63	50	—	50	
Razem . . .	1.210	2.455	200	2.655	
W porównaniu z dochodami . .	310	1.555	200	1.755	
Niedobór do pokrycia z funduszu krajowego	900	900	—	900	

6. Krosno. Krajowa szkoła tkacka i warsztat wzorowy.

(Rubr. XVI. poz. 240).

Dochody.	W roku 1889 preliminowano zł.	Wniosek na rok 1890 Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	UWAGI.
1. Ze sprzedaży wyrobów . .	—	—	—	—	Nie preliminuje się dochodu z tego tytułu, ponieważ zakład robi na rachunek miejscowego Towarzystwa tkaczy, które w zamian dostarcza bezpłatnie przędzy tak na wyrób, jakoteż do celów naukowych. Za robotę płaci Towarzystwo $^1/_3$ wynagrodzenia, jakie otrzymuje samoistny robotnik, z czego 20% pobiera instruktor, 80% zaś rozdziela się między uczniów w miarę pilności.
2. Subwencye:					
a) od gminy m. Krosna .	525	840	—	840	Kwota ta przedstawia równoważnik wartości dostarczonego przez gminę bezpłatnie lokalu, opału, oświetlenia i usługi.
b) od c. k. Rządu (zażądany zasiłek)	—	2.200	2.000	4.200	Dotychczas c. k. Rząd nie dawał żadnego zasiłku temu zakładowi; atoli we wniesionym do c. k. Ministeryum Oświaty memoryale zażądał Wydział kraj. wraz z Komisyą krajową dla spraw przem. na r. 1890 ze Skarbu Państwa 2.200 zł. na płace nauczycieli: drugiego fachowego i rysunków, oraz na remuneracye nauczycieli nauk pomocniczych, jakoteż na przodowników — jednorazowo zaś 2.000 zł. na uzupełnienie inwentarza.
Razem . . .	525	3.040	2.000	5.040	

Wydatki.	W roku 1889 preliminowano zł.	Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	UWAGI.
1. Płace:					
a) kierownika, płaca . . .	1.200	1.200	—	1.200	
dodatek na pomieszkanie	—	300	—	300	Gmina nie dostarczyła kierownikowi mieszkania; preliminuje się tedy temuż dodatek na pomieszkanie 300 zł.
b) drugiego nauczyciela fachowego	—	700	—	700	Mianowanie nastąpi, jeżeli c. k. Rząd ze Skarbu Państwa przyzna zażądany zasiłek.
c) nauczyciela rysunków .	—	700	—	700	
d) przodowników	—	300	—	300	
e) instruktora warsztatowego	600	600	—	600	
f) remuneracye nauczycieli nauk pomocniczych i ogólnie kształcących, tudzież rachunkowości i stylistyki	—	500	—	500	
2. Wartość lokalu	300	500	—	500	Dostarcza gmina m. Krosna bezpłatnie.
3. „ opału	146	200	—	200	
4. „ oświetlenia . . .	55	80	—	80	
5. „ usługi	24	60	—	60	
6. Materyał	—	—	—	—	Dostarcza bezpłatnie Spółka tkacka miejscowa. (Patrz uwagę przy poz. 1 dochodów).
7. Urządzenie zakładu . . .	772	500	3.200	3.700	Na rok 1889 preliminowano na inwentarz 772 zł. Wydatek rzeczywisty na urządzenie zakładu wyniósł po dzień zestawienia niniejszego preliminarza 2.177 zł. Obecnie, z powodu przeprowadzonej reorganizacyi zakładu i rozwoju tegoż, potrzeba pomnożyć ilość krosien z maszynkami Jacquarda, przynajmniej o 10, uzupełnić przybory i narzędzia pomocnicze, zaopatrzyć zakład w kolekcyę wzorów wyrobów tkackich, zakupić wzory rysunkowe, wreszcie sprzęty do sal rysunkowej i wykładowej.
8. Rozmaite inne wydatki . .	100	120	—	120	
Razem . . .	3.197	5.760	3.200	8.960	
W porównaniu z dochodami .	525	3.040	2.000	5.040	
Niedobór do pokrycia z funduszu krajowego	2.672	2.720	1.200	3.920	

7. Wilamowice. Krajowy warsztat wzorowy tkacki.

(Rubr. XVI. poz. 241).

Dochody.	W roku 1889 preliminowano zł.	Wniosek na rok 1890 Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	UWAGI.
1. Ze sprzedaży wyrobów zakładu	1.000	500	—	500	Wyroby te zakupuje ryczałtowo miejscowe Towarzystwo tkaczy; spodziewany dochód mniejszy z powodu, iż kurs nadzwyczajny rzadko będzie się odbywać, wskutek czego mniej wyrobów dostarczy zakład.
2. Subwencye:					
a) od gminy	630	630	—	630	
b) od c. k. Rządu (zażądany zasiłek)	—	—	150	150	C. k. Rząd nie dawał dotychczas żadnego zasiłku na ten zakład, który wymaga niezbędnie pomnożenie ilości krosien.
Razem	1.630	1.130	150	1.280	

Wydatki.	W roku 1889 preliminowano zł.	Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	UWAGI.
1. Płace:					
a) instruktora	600	600	—	600	
b) przodownika	240	240	—	240	
2. Wynagrodzenie uczniów za robotę	850	380	—	380	Preliminuje się mniej z powodu, jak wyjaśnienie przy poz. 1 dochodów.
3. Wartość lokalu danego przez gminę	300	300	—	300	
4. Opał	50	50	—	50	
5. Oświetlenie	30	30	—	30	
6. Usługa	50	50	—	50	
7. Materyał	—	—	—	—	Dostarcza bezpłatnie miejscowe Towarzystwo tkaczy.
8. Na pomnożenie liczby krosien i na środki naukowe	200	200	150	350	Z powodu rozwoju zakładu, należy zakupić więcej krosien; wydatek ten jednak będzie poniesiony, jeżeli c. k. Rząd przyzna zażądany na ten cel zasiłek ze Skarbu Państwa.
9. Rozmaite inne wydatki	85	80	—	80	
Razem	2.405	1.930	150	2.080	
W porównaniu z dochodami	1.630	1.130	150	1.280	
Niedobór do pokrycia z funduszu krajowego	775	800	—	800	

8. Błażowa. Krajowy warsztat wzorowy tkacki.

(Rubr. XVI. poz. 242).

Dochody.	W roku 1889 preliminowano zł.	Wniosek na rok 1890 Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	UWAGI.
1. Ze sprzedaży wyrobów zakładu	3.400	3.000	—	3.000	Dochód mniejszy z powodu stagnacyi w handlu.
2. Subwencye:					
a) od Towarzystwa tkaczy tamże	100	50	—	50	Dochód mniejszy wskutek przeciążenia podatkiem i zastoju w handlu.
b) od c. k. Rządu (zażądany zasiłek)	—	—	150	150	Dotychczas c. k. Rząd żadnego nie dawał zasiłku temu zakładowi.
Razem . . .	3.500	3.050	150	3.200	

Wydatki.					
1. Płaca instruktora fachowego	600	600	—	600	
2. Wynagrodzenie uczniow za robotę	800	500	—	500	Preliminuje się mniej wskutek zmniejszonej produkcyi.
3. Wynajem lokalu	160	320	—	320	Zakład mieści się obecnie w budynku umyślnie na ten cel wzniesionym przez Wgo Zdzisława Skrzyńskiego, do którego tenże dodaje 6 sągów drzewa.
4. Opał	100	50	—	50	
5. Oświetlenie	50	50	—	50	
6. Usługa	120	20	—	20	Ponieważ instruktor będzie mieszkał w zakładzie, odpada potrzeba utrzymywania przy nim stróża.
7. Materyał	2.500	2.500	—	2.500	
8. Środki naukowe	240	60	150	210	Kwota 150 zł., preliminowana jako wydatek nadzwyczajny, tylko wówczas będzie mogła być użytą, jeżeli c. k. Rząd przyzna zażądany na ten cel zasiłek ze Skarbu Państwa.
9. Rozmaite inne wydatki . .	150	50	—	50	
Razem . . .	4.720	4.150	150	4.300	
W porównaniu z dochodami .	3.500	3.050	150	3.200	
Niedobór do pokrycia z funduszu krajowego	1.220	1.100	—	1.100	

9. Korczyna. Krajowy warsztat wzorowy tkacki.

(Rubr. XVI. poz. 243).

Dochody.	—	—	—	—	
Wydatki.					
1. Płaca instruktora	720	720	—	720	Jak na rok 1889.
2. Wynajem lokalu, opał, oświetlenie i usługa	—	—	—	—	Dostarcza bezpłatnie gmina.
3. Materyał	—	—	—	—	Dostarcza bezpł. Towarzystwo tkackie.
4. Środki naukowe i uzupełnienie inwentarza	250	250	—	250	Jak na rok 1889.
Razem niedobór do pokrycia z funduszu krajowego . .	970	970	—	970	

10. Kossów. Krajowy warsztat wzorowy tkacki.

(Rubr. XVI. poz. 244).

Dochody.	W roku 1889 preliminowano zł.	Wniosek na rok 1890 Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	UWAGI.
1. Ze sprzedaży wyrobów zakładu	4.500	4.500	—	4.500	
2. Subwencye:					
a) od Rady powiatowej . .	60	100	—	100	
b) od c. k. Rządu (zażądany zasiłek)	—	—	150	150	C. k. Rząd nie dawał dotychczas żadnego zasiłku.
3. Inne dochody:					
a) wpisowe członków . .	16	—	20	20	
b) udziały członków . . .	160	—	200	200	
c) za wyrób z przędzy prywatn.	300	200	—	200	
d) pożyczki zaciągnięte	978	—	1.500	1.500	Preliminuje się więcej z powodu nowo zaciągnąć się mającej pożyczki.
Razem . . .	6.014	4.800	1.870	6.670	

Wydatki.	W roku 1889 preliminowano zł.	Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	UWAGI.
1. Płace:					
a) nauczyciela	600	600	—	600	
b) prowadzącego księgi . .	300	300	—	300	
2. Wynagrodzenie uczniów za robotę	1.200	1.500	—	1.500	
3. Utrzymanie i dobudowanie lokalu	240	600	—	600	
4. Opał	100	100	—	100	
5. Oświetlenie	30	60	—	60	
6. Usługa	160	180	—	180	
7. Materyał	2.600	2.300	—	2.300	
8. Środki naukowe	160	200	150	350	Wydatek nadzwyczajny 150 zł. uskutecznony będzie, jeżeli c. k. Rząd przyzna zażądany zasiłek ze Skarbu Państwa.
9. Rozmaite inne wydatki i podatki	40	100	—	100	
10. Prowizya od sprzedaży . .	130	350	—	350	
11. Odsetki od pożyczki . . .	190	240	—	240	Patrz poz. 3. d) dochodów.
12. Zwrot pożyczonego kapitału	624	650	300	950	Patrz poz. 3. d) dochodów.
13. Budowa maglu	600	—	—	—	
Razem . . .	6.974	7.180	450	7.630	
W porównaniu z dochodami . .	6.014	4.800	1.870	6.670	
Niedobór do pokrycia z funduszu krajowego	960	+2.380	- 1.420	960	
		960	—		

II. Muszyna. Krajowa szkoła koronkarska.

(Rubr. XVI. poz. 250).

Dochody.	W roku 1859 preliminowano zł.	Wniosek na rok 1890 Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	UWAGI.
1. Ze sprzedaży wyrobów szkoły	60	340	—	340	Dochód ze sprzedaży wyrobów oblicza się na podstawie ustanowionej ceny jednostkowej, od 1 metra wyrobionej koronki.
2. Subwencye:					
a) od Rady powiatowej nowosądeckiej	300	300	—	300	
b) od c. k. Rządu (zażądany zasiłek)	—	—	100	100	Dotychczas c. k. Rząd nie przyznał żadnego zasiłku temu zakładowi.
Razem . . .	360	640	100	740	
Wydatki.					
1. Płace:					
a) nauczycielki wyrobu koronek	360	360	—	360	
b) katechety	40	40	—	40	
c) nauczyciela rysunków, czytania, pisania i rachunków	400	400	—	400	
2. Wynajem lokalu	—	—	—	—	Dostarcza bezpłatnie gmina.
3. Oświetlenie	—	—	—	—	
4. Opał	—	40	—	40	W myśl reskryptu Wydziału krajowego z d. 18. grudnia 1888 LW. 54.901.
5. Usługa	—	40	—	40	
6. Materyał	50	80	—	80	
7. Środki naukowe	60	60	100	160	Wydatek nadzwyczajny 100 zł. będzie uskuteczniony, jeżeli c. k. Rząd przyzna zażądany zasiłek ze Skarbu Państwa.
8. Rozmaite inne wydatki . .	50	50	—	50	
9. Utrzymanie inwentarza . .	100	100	—	100	
10. Utrzymanie budynku szkolnego	400	120	—	120	Reperacya podłóg w 3 izbach szkolnych i naprawa drzwi i okien jest niezbędną.
11. Wynagrodzenie uczennic za robotę	—	260	—	260	Odnośnie do poz. 1 dochodów.
Razem . . .	1.460	1.550	100	1.650	
W porównaniu z dochodami . .	360	640	100	740	
Niedobór do pokrycia z funduszu krajowego	1.100	910	—	910	

12. Zakopane. Krajowa szkoła koronkarska.

(Rubr. XVI. poz. 251).

Dochody.	W roku 1889 preliminowano zł.	Wniosek na rok 1890 Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	UWAGI.
1. Ze sprzedaży wyrobów szkoły	509	509	—	509	Preliminowano dochód po potrąceniu zarobku uczennic.
1. Subwencya zażądana od c. k. Rządu	—	—	100	100	C. k. Rząd nie dawał dotychczas żadnego zasiłku tej szkole.
Razem . . .	509	509	100	609	

Wydatki.					
1. Płace:					
a) kierowniczki szkoły . .	840	840	—	840	Jak na rok 1889.
b) pomocnicy I.	300	300	—	300	
c) „ II.	180	180	—	180	
d) „ III.	144	144	—	144	
e) nauczyciela rysunków .	240	240	—	240	
f) nauczyciela czytania, pisania i rachunków . .	120	120	—	120	
g) katechety	30	30	—	30	
2. Wynajem lokalu	325	325	—	325	
3. Opał	100	100	—	100	
4. Oświetlenie	50	50	—	50	
5. Usługa	100	100	—	100	
6. Materyał	100	100	—	100	
7. Środki naukowe	60	60	100	160	Wydatek nadzwyczajny 100 zł. uskuteczniony będzie, jeżeli c. k. Rząd udzieli zażądanego na ten cel zasiłku ze Skarbu Państwa.
8. Rozmaite inne wydatki . .	120	120	—	120	Jak na rok 1889.
Razem . . .	2.709	2.709	100	2.809	
W porównaniu z dochodami . .	509	509	100	609	
Niedobór do pokrycia z funduszu krajowego	2.200	2.200	—	2.200	

13. Krajowa keramiczna Stacya doświadczalna przy c. k. Szkole politechnicznej we Lwowie.

(Rubr. XVI. poz. 258).

Dochody.	W roku 1889 preliminowano zł.	Wniosek na rok 1890 Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	UWAGI.
1. a) Opłaty za badania materyałów na ich przydatność przemysłową, niemniej opłaty od przemysłowców, fabryk i w ogóle od stron za czynności w ich interesie przez stacyę wykonane	200	200	—	200	ad 1 a). Opłaty te są przewidziane §. 2., 5., 6. statutów stacyi. Badania liczne materyałów co do ich przydatności przemysłowej umożliwiają podwyższenie tej pozycyi dochodu do 200 zł. mimo że opłaty od przemysłowców i fabryk w obec braku rozwiniętego przemysłu fabrycznego keramicznego i ubóstwa naszego garncarstwa rzemieślniczego, nisko są obliczone.
b) Dochód ze sprzedaży typowych wyrobów stacyi jako wzorów zastosowania szkliw, polew, farb, emalij i nowych technik stacyi	100	100	—	100	ad 1 b). Stacya wiedeńska ma w austryackiem Muzeum dla sztuki i przemysłu swoją stałą wystawę prób, farb, polew, emalij i t. d. nietylko na odłamach z czerepów, ale i na gotowych wyrobach.
c) opłaty od praktykantów stacyi	60	60	—	60	We Wiedniu płacą praktykanci po 10 zł. miesięcznie, w krajowej zaś stacyi doświadczalnej oznaczono taksę miesięczną na 3 zł.
2. Zwrot stypendyum, które pobierał kierownik stacyi na podróż za granicę w celu wykształcenia się fachowego w Keramice	588	194	—	194	Potrąca się w myśl reskryptu Wydziału krajowego z dnia 25. maja 1886 do LW. 26.407 z płacy kierownika. Wykazaną kwotą 194 zł. spłaci kierownik stacyi do 1. maja 1890 całe stypendyum 2.350 zł. udzielone mu z funduszu krajowego.
Razem . . .	948	554	—	554	
Wydatki.					
1. Płace:					
a) kierownika stacyi . 2.000 dodatek aktywalny 360	2.360	2.360	—	2.360	Jak na rok 1889.
b) laboranta po 50 zł. miesięcz.	600	600	—	600	
c) sługi „ 15 „ „	180	180	—	180	
2. Uzupełnienie ingredyencyj keramicznych	100	100	—	100	
3. Opał lokalu stacyi	150	150	—	150	
4. Opał do pieców technicznych	120	120	—	120	
5. Gaz do oświetlenia i do celów technicznych	100	100	—	100	
6. Koszta kancelaryjne, frachty i portorya	80	80	—	80	
7. Biblioteka i czasopisma . .	80	80	—	80	
8. Wydatki nieprzewidziane . .	50	50	—	50	
9. Lokal stacyi	—	—	—	—	W myśl układu Wydziału krajowego z c. k. Szkołą politechniczną we Lwowie, zatwierdzonego reskryptem c. k. Ministerstwa Oświaty z dnia 6. października 1887 do L. 10.391, ma w c. k. Szkole politechnicznej stacya keramiczna lokal bezpłatnie. Natomiast obowiązany kierownik stacyi odbywać nauki praktyczne z keramiki z uczniami c. k. Szkoły politechnicznej bez wynagrodzenia.
Razem . . .	3.820	3.820	—	3.820	
W porównaniu z dochodami .	948	554	—	554	
Niedobór do pokrycia z funduszu krajowego	2.872	3.266	—	3.266	

Preliminarze szczegółowe na rok 1890 dwudziestu szkół przemysłowych uzupełniających, oraz dziesięciu szkół fachowo-przemysłowych i warsztatów wzorowych, subwencyonowanych tylko ze Skarbu krajowego, zamieszczono przy Sprawozdaniu z czynności krajowej Komisyi dla spraw przemysłowych. Szczegółowych preliminarzy pięciu warsztatów wzorowych, świeżo zakładanych, nie zamieszczono.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

Alegat C. do sprawozdania Wydziału krajowego o budżecie krajowym na rok 1890.

Lit. C.

Krajowy szpital powszechny we Lwowie.

FUNDUSZ CHORYCH i POŁOŻNIC.

PRELIMINARZ

na rok

1890.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie. 1889.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	SUMARYUSZ	Fundusz chorych	Fundusz położnic	Fundusz całego szpitala
			Złote austryackie		
		Wydatki.			
I.	1—14	Płace i emolumenta etatowe	31.649	2.721	34.370
II.	15—20	Koszta utrzymania osób nieetatowych	24.889	2.078	26.967
III.	21- 30	Pensye i emerytury	3.324	188	3.512
IV.	31—34	Zaopatrzenia i dary z łaski	176	63	239
V.	35	Odprawy i spłaty kwartałów pośmiertnych	90	10	100
VI.	36—37	Remuneracye i zapomogi	841	89	930
VII.	38—47	Koszta gospodarcze	81.333	7.080	88.413
VIII.	48—54	„ sanitarne	14.625	1.675	16 300
IX.	55	„ kancelaryjne	794	56	850
X.	56	„ kapliczne	240	—	240
XI.	57—59	Utrzymanie budynków	3.982	448	4.430
XII.	60—61	Odsetki od kapitałów dłużnych	1.408	352	1.760
XIII.	62	Podatki i daniny	15	5	20
XIV.	63—64	Rozmaite	270	30	300
XV.	65	Zapomogi dla położnic	—	3.600	3.600
XVI.	66	Koszta utrzymania dzieci, zrodzonych na bezpłatnym oddziale położnic	—	30	30
XVII.	67	Ryczałt za utrzymanie dzieci w szpitalu św. Zofii	12.000		12.000
		Suma wydatków	175.636	18.425	194.061
		Dochody.			
I.	1—3	Dodatki	26.328	106	26.434
II.	4	Opłaty pośmiertne	6.800	—	6.800
III.	5—7	Zwroty kosztów leczenia	146.700	14.280	160.980
IV.	8	Rozmaite	194	6	200
		Suma dochodów	180.022	14.392	194.414
		W porównaniu z wydatkami	175.636	18.425	194.061
		okazuje się nadwyżka	4.386	—	—
		„ „ niedobór	—	4.033	—
		W ogólności nadwyżka	—	—	353

powszechny we Lwowie.

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1889.
31.711	34.075
24.257	26.340
3.715	3.757
239	239
—	100
1.131	930
75.017	77.692
15.481	15.650
838	850
253	240
4.043	8.180
1.760	1.760
7	20
139	300
3.318	3.200
17	30
12.000	12.000
173.926	185.363
24.795	24.384
5.567	5.300
182.284	155.000
275	1.700
212.921	186.384

Wyjaśnienia

Porównanie sumaryczne

kwot preliminowanych na rok 1890. z uchwalonymi na rok 1889.

Wydatki preliminowane na rok 1890. wynoszą . . . 194.061 zł.
uchwalone zaś „ „ 1889. „ . . . 185.363 „
preliminuje się zatem na rok 1890. **więcej** o kwotę . . . **8.698** zł.
a mianowicie:
w rubr. I. ogółem więcej o 295 zł.
„ „ II. „ „ „ 627 „
„ „ III. „ . . . . mniej o 245 zł.
„ „ VII. „ „ „ 10.721 „
„ „ VIII. „ „ „ 650 „
„ „ XI. „ . . . . „ „ 3.750 „
„ „ XV. „ „ „ 400 „
Razem więcej o . . 12.693 zł. mniej o 3.995 zł.
Z porównania **więcej** jak wyżej o 8.698 zł.

Dochody preliminowane na rok 1890. wynoszą . . . 194.414 zł.
uchwalone zaś „ „ 1889. „ . . . 186.384 „
preliminuje się zatem na rok 1890. **więcej** o kwotę . . . **8.030** zł.
a mianowicie:
w rubr. I. więcej o 2.050 zł.
„ „ II. „ „ 1.500 „
„ „ III. „ „ 5.980 „
razem . 9.530 zł.
zaś w rubr. IV. mniej o 1.500 zł.
Z porównania **więcej** jak wyżej o 8.030 zł.

Wynik zatem na rok 1890. jest **mniej korzystnym o kwotę** . . 668 zł.
a zgodny z różnicą nadwyżek lat obu.

Podana suma wynikłości **wydatków** różni się z odnośnem zamknięciem rachunku o kwotę 43.937 zł. z powodu opuszczenia z rubr. I. . . 2.685 zł.
„ „ II. . . 45 „
„ „ III. . . 1.792 „
i nadwyżki dochodów oddanej fund. kraj. . . . . . . 39.415 „
razem jak wyżej . 43.937 „
podana zaś suma wynikłości **dochodów** różni się o opuszczoną dotacyę w kwocie . . . . 3.535 zł.
i opuszczonych zwrotów z Rub. IV. poz. 6. b. w kw. . 1.407 zł.
razem w kwocie 4.942 „

Wydatki. Krajowy szpital

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Fundusz chorych	Fundusz położnic	Fundusz całego szpitala
			Złote austryackie		
I.		**Płace i emolumenta etatowe.**			
	1	Dyrektor: *a*) Płaca	1.493	107	1.600
		b) 3 dodatki pięcioletnie po 300 zł. . .	840	60	900
		c) Dodatek na pomieszkanie . . .	373	27	400
		d) Opał 47·736 metrów drzewa po 3 zł. 80 ct.	168	13	181
	2	7 prymaryuszów: *a*) Płaca po 1.200	8.400	—	8.400
		b) Dodatki pięcioletnie po 200 zł. .	3.761	—	3.761
	3	Profesor położnictwa, płaca	—	650	650
	4	8 sekundaryuszów, płaca po 600 zł	4.200	600	4.800
	5	4 asystentów, płaca po 500 zł.	2.000	—	2.000
	6	Akuszerka 1sza: *a*) Płaca	—	400	400
		b) 3 dodatki pięciol. po 40 zł. .	—	120	120
	7	Prosektor: *a*) Płaca	1.120	80	1.200
		b) 3 dodatki pięciolet. po 200 zł. . .	560	40	600
	8	Chemik patologii, płaca	933	67	1.000
	9	2 kapelanów: *a*) Płaca po 600 zł.	1.120	80	1.200
		b) Dodatki na mieszkanie po 200 zł. .	373	27	400
	10	Rządca: *a*) Płaca	1.120	80	1.200
		b) 3 dodatki pięcioletnie po 200 zł. .	560	40	600
		c) Opał 47·736 metr. drzewa po 3 zł. 80 ct.	168	13	181
		d) Oświetlenie 120 kil. nafty i 12 kilo świec	39	2	41
	11	2 oficyałów: *a*) Płaca po 1.000 zł.	1.867	133	2.000
		b) Dodatek pięcioletni	87	6	93
	12	2 pisarzy: *a*) Płaca po 600 zł.	1.120	80	1.200
		b) 3 dodatki pięcioletnie po 100 zł. . .	280	20	300
		c) Dodatki na mieszkanie po 100 zł. .	187	13	200
	13	Woźny: *a*) Płaca	373	27	400
		b) Dodatek pięcioletni	3	—	3
		c) „ na ubiór	47	3	50
	14	Odźwierny: *a*) Płaca	326	24	350
		b) 3 dodatki pięcioletnie po 30 zł. . .	84	6	90
		c) Dodatek na ubiór	47	3	50
		Suma rubryki I. .	31.649	2.721	34.370

powszechny we Lwowie. Wydatki.

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1889.
1.600	1.600
600	900
400	400
154	162
8.400	8.400
3.175	3.600
650	650
4.161	4.800
2.044	2.000
400	400
120	120
1.200	1.200
400	600
895	1.000
937	1.200
200	400
1.200	1.200
590	600
154	162
40	41
1.850	2.000
—	—
1.231	1.200
200	300
200	200
400	400
—	—
50	50
350	350
60	90
50	50
31.711	34.075

W y j a ś n i e n i a

Preliminuje się w rubryce I. płace z dodatkami na mocy uchwalonego etatu jak na rok 1889 z wyjątkiem:

a) Podwyższonego kosztu opału przy *poz. 1. d. 10* c. o łączną kwotę 38 zł. z powodu wyższych cen drzewa (patrz wyjaśnienia przy *poz. 40*).

b) Dodanych pięcioleci a mianowicie:

Przy poz. 2 b. Prymaryuszowi Dr. Kilarskiemu z rocznych 200 zł. od 12 Marca 1890 w kwocie . . . . . 161 „
„ „ 11 b. Oficyałowi Gralewskiemu z rocznych 150 zł. od 19 Maja 1890 w kwocie . . . . . 93 „
„ „ 13 b. Woźnemu Ubrynowi z rocznych 30 zł. od 24 Listopada 1890 w kwocie . . . . . . 3 „

Ogółem więcej o kwotę 295 zł.

Wykazana suma wynikłości z roku 1887. różni się z odnośnem zamknięciem rachunku o ogólną kwotę 2.685 zł. z powodu opuszczenia udzielonych remuneracyj i zaliczek na płace, do preliminarza nie wchodzących.

Wydatki. Krajowy szpital

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Fundusz chorych (Złote austryackie)	Fundusz położnic (Złote austryackie)	Fundusz całego szpitala (Złote austryackie)
II.		**Koszta utrzymania osób nieetatowych.**			
	15	18 Sióstr Miłosierdzia:			
		a) Płaca tychże rocznie po 80 zł. . . .	1.344	96	1.440
		b) Wikt z pieczywem i dodatkami po 180 zł. .	3.024	216	3.240
		c) Ryczałt za pranie bielizny rocznie po 21 zł. 75 ct.	365	26	391
	16	Dyetaryusze: Płaca z dodatkiem drożyźnianym: Dla 2 dziennie po 1 zł. 60 ct. rocznie 1.168 zł. „ 2 „ „ 1 „ 40 „ „ 1.022 „ „ 3 „ „ 1 „ 10 „ „ 1.204 „	3.168	226	3.394
	17	2 dyetaryuszów wikt z pieczywem po 210 zł. . .	392	28	420
	18	Akuszerka IIga płaca	—	300	300
	19	Służba oddziałowa: *a*) Płaca: Dla 1 rocznie . . 180 zł. „ 2 „ po 120 zł. 240 „ „ 6 „ „ 96 „ 576 „ „ 43 „ „ 84 „ 3.612 „ 4.608 zł. *b*) Wikt z pieczywem dla 52 osób po 133 zł. . . . . . . 6.916 „ *c*) Gratyfikacye . . . . . . 80 „	10.830	774	11.604
	20	Służba wspólna: *a*) Płaca laboranta . . 240 zł. „ 25 sług rocznie po 96 zł. . . . . . 2.400 „ } 2.640 zł. *b*) Wikt z pieczywem dla 26 osób po 133 zł. . . . . . 3.458 „ *c*) Gratyfikacye . . . . . . 80 „	5.766	412	6.178
		Suma rubryki II. .	24.889	2.078	26.967

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
1.440	1.360	Preliminuje się więcej o kwotę 80 zł. dla 1 Siostry Mił. na podstawie faktycznego stanu ilości Sióstr, tudzież wniosku dyrektora szpitalu, zatwierdzonego do LW. 54.483/888.
3.154	3.400	Wikt z pieczywem i dodatkami kosztował 1 Siostry w r. 1886. kwotę 166 zł. w roku 1887. po 173 zł. a w r. 1888. po 179 zł. razem 518 zł. przeciętnie po 173 zł. Z uwagi na wynik roku ostatniego i wyższych cen mięsa zakontraktowanych na rok 1889. preliminuje się w zaokrągleniu rocznie po 180 zł. w ogóle zaś mniej o 160 zł. jak na r. 1889.
—	—	Nową tę pozycyę mającej dawniej pokrycie w Rubr. VII poz. 45. uzasadnia się konieczną potrzebą odłączenia prania bielizny Sióstr Miłosierdzia od chorych, na skutek czego zarządzono już wypłatę umówionego ryczałtu w rocznej kwocie 500 złr. dla 23 Sióstr od 1. Marca 1889. (LW. 8847/889).
3.388	3.391	Preliminuje się nieznacznie większą kwotę o 3 zł., wynikłą ze zrównania dodatku drożyźnianego, pobieranego łącznie z płacą.
420	420	Jak na rok 1889.
300	300	
		Przeciętny miesięczny stan chorych wynosił w roku 1887. chorych 855 a w r. 1888., 885, dla obsługi których, licząc wedle odnośnej normy z r. 1875. jednego dozorcę na 12 chorych, wypadało utrzymywać w r. 1887. sług 71 a w roku 1888. sług 74, podczas, gdy w obu tych latach przeciętny miesięczny stan sług wynosił tylko po 52 osób. Przyjmując zatem powyższą ilość służby, jako konieczną dla obsługi i dozoru corocznie wzrastającego stanu chorych preliminuje się wedle obok poszczególnionych kategoryj conajmniej potrzebną kwotę 4.608 zł.
10.269	10.667	Wikt służby z pieczywem kosztował w r. 1887 kwotę 6.467 zł. a w r. 1888. kwotę 6.888 zł. razem 13.355 zł. przeciętnie 6.677 zł. a dla 1 osoby wynosił w obu tych latach w zaokrągleniu rocznie po 133 zł. Na tej więc podstawie preliminuje się wikt rocznie po 133 zł. zatem dla 52 osób w łącznej kwocie 6.916 zł. czyli więcej od wynikłości przeciętnej tylko o 239 zł. z pominięciem natomiast preliminowanego dotąd kosztu na ubiór w kwocie 855 zł. jako zbędnego, ogółem zaś powiększono tę pozycyę o kwotę 937 zł.
5.286	6.802	Preliminuje się płace i gratyfikacye jak w r. 1889 w kosztach zaś wiktu i pieczywa ogółem mniej o 624 zł. z powodu jak przy poz. 19 b. wyjaśniono.
24.257	26.340	Wykazana suma wynikłości różni się z odnośnem zamknięciem rachunku o kwotę 45 zł. z tytułu udzielonej zaliczki na płacę, która do preliminarza nie należy.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Fundusz chorych	Fundusz położnic	Fundusz całego szpitala
			Złote austryackie		
III.		**Pensye i emerytury.**			
	21	Grund Ludwika, wdowa po rządcy z rocznych 245 zł.	204	15	219
	22	Burkhardt Fr. „ „ kontrolorze „ 175 „	146	10	156
	23	Dr. Berthlef, były dyrektor . . „ 1.400 „	1.168	83	1.251
	24	Dr. Finger, „ profesor kliniki	315	—	315
	25	Neuhauser Karolina, wdowa po prymaryuszu . .	350	—	350
	26	Jaroszyńska Eugenia „ „ oficyale . . .	311	22	333
	27	Koestlich Jòzefa „ „ „ . . .	311	22	333
	28	„ „ dodatek na wychowanie dzieci .	94	6	100
	29	Marczak Helena, wdowa po pisarzu	327	23	350
	30	„ „ dodatek na wychowanie dzieci .	98	7	105
		Suma rubryki III. .	3.324	188	3.512
IV.		**Zaopatrzenia i dary z łaski.**			
	31	Czarnecka Wiktorya, była dozorczyni . . .	72	—	72
	32	Christl Laura, sierota po kontrolorze z rocznych 63 zł.	52	4	56
	33	Hammer Joanna, „ „ pisarzu z rocznych 63 zł. .	52	4	56
	34	Swoboda Marya, była akuszerka	—	55	55
		Suma rubryki IV. .	176	63	239
V.	35	**Odprawy i spłaty kwartałów pośmiertnych.**	90	10	100
VI.		**Remuneracye i zapomogi.**			
	36	Za sprawdzanie recept	121	9	130
	37	Remuneracye i zapomogi	720	80	800
		Suma rubryki VI. .	841	89	930

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
219	219	
214	156	
1.251	1.251	
315	315	Jak na rok 1889.
350	350	
333	333	
333	333	
—	100	
700	700	Preliminuje się ogółem mniej o 245 zł., gdyż z powodu śmierci Marczaka Błażeja, w miejsce pobieranej przez tegoż emerytury, wymierzono w myśl statutu emerytalnego obok poszczególnione pensye dla wdowy i dzieci (LW. 4.138|889.)
—	—	
3.715	3.757	Wynikłość z roku 1887 różni się z odnośnem zamknięciem rachunku o kwotę 1.792 zł. wypłaconą Amalii Szeparowicz, wdowie po prymaryuszu, tytułem pensyi i trzechletniej odprawy.
72	72	
56	56	
56	56	
55	55	
239	239	
		Jak na rok 1889.
—	100	
156	130	
975	800	
1.131	930	

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Fundusz chorych (Złote austryackie)	Fundusz położnic (Złote austryackie)	Fundusz całego szpitala (Złote austryackie)
VII.		**Koszta gospodarcze.**			
	38	Żywienie chorych:			
		a) Zwykła strawa i dodatki	42.200	3.600	45 800
		b) 4 Siostry Miłosierdzia:			
		α) Płaca po . . 80 zł. 320 zł.			
		β) Wikt z pieczywem i dodatk: po . 180 zł. 720 „			
		γ) Ryczałt za pranie bielizny po . 21 „ 75 ct. 87 „	1.052	75	1.127
		c) Koszta utrzymania służby kuchennej:			
		α) Płaca 12 sług rocznie po . . . 60 zł. 720 zł			
		β) Wikt tychże z pieczywem rocznie po . 133 „ 1.596 „			
		γ) Gratyfikacye . . . . 40 „	2.199	157	2.356
		d) Drzewo i węgle do kuchni . . .	1.546	154	1.700
		e) Naczynia i sprzęty kuchenne . . .	339	11	350
		f) Pieczywo dla chorych	5.400	400	5.800
		g) Wino dla chorych	1.250	250	1.500
		Do przeniesienia .	53.986	4.647	58.633

Wyni-kłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
42.747	43.000	Wydatki tej pozycyi wynosiły w obu oddziałach: W r. 1886. 44.343 zł. na 215.775 dni leczenia, zatem 1 dzień kosztował 20·5 ct. „ „ 1887. 42.747 „ „ 217.594 „ „ „ 1 „ „ 19·6 „ „ „ 1888. 44.884 „ „ 231.715 „ „ „ 1 „ „ 19·4 „ razem 131·974 „ „ 665.084 „ „ „ 3 „ „ 59·5 ct. Przeciętnie 43.991 „ „ 221.695 „ „ „ 1 „ „ 19·8 „ Z powodu że ilość dni leczenia w porównaniu z latami 1887. i 1888 powiększyła się o 14.121 dni, co licząc po zaokrąglonym przeciętnym koszcie 20 ct. uczyni pomnożenie wydatku o kwotę 2.824 zł. 20 ct. Z tego więc powodu jak i z uwagi na corocznie wzrastającą ilość chorych i dni leczenia, tudzież wyższych cen mięsa zakontraktowanych w r. 1889, wstawia się co najmniej potrzebną kwotę 45.800 zł., czyli większą o 2.800 zł. jak na rok 1889 uchwalono.
1.012	1.120	Preliminuje się ogółem więcej o 7 zł. jak na r. 1889. uchwalono z powodu jak przy poz. 15. *b. c.*
2.165	2.644	Wstawia się na wikt mniej o 288 zł. od r. 1889. z powodu jak przy poz. 19 *b*, wyjaśniono.
1.400	1.700	Wydatek w r. 1888. wynosił 1.600 zł. Z powodu jednak wyższych cen drzewa, zakontraktowanych na rok 1889. wstawia się jak na r. 1889.
329	500	Wydatek w r. 1888. wynosił 219 zł. a przeciętny z trzech lat ostatnich 337 zł. Wstasię jednak w zaokrągleniu 350 zł. czyli mniej o 150 zł. od roku 1889.
5.753	6.000	Pieczywo chorych w obu oddziałach kosztowało w roku 1886.. 5.964 zł. w r. 1887., 5.753 zł. a w. r. 1888., 5.502 zł. razem 17.219 zł. przeciętnie 5.739 zł. Preliminuje się zatem przeciętną w zaokrągleniu w kwocie 5.800 zł. czyli mniej o 200 zł. od roku 1889.
1.497	1.700	Wydatek w r. 1888. wynosił 1.029 zł. a przeciętny z trzech lat ostatnich 1.436. zł. Wstawia się zaokrągloną przeciętną w kwocie 1.500 zł. czyli mniej o 200 zł. od roku 1889.
54.903	56.664	

*

Wydatki | Krajowy szpital

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Fundusz chorych	Fundusz położnic	Fundusz całego szpitala
			Złote austryackie		
VII.		Z przeniesienia .	53.986	4.647	58.633
	39	Lekarz dyżurny, wikt z pieczywem i winem . .	325	23	348
	40	Opał sal, łazienek i innych ubikacyj . . .	3.639	361	4.000
	41	Oświetlenie naftą z lampiarzem i innymi potrzebami	1.613	187	1.800
	42	Sprzęty, zakupno i naprawa	1.555	45	1.600
	43	Fiakrowe dla rządcy	187	13	200
	44	Utrzymanie ogrodu spacerowego	90	10	100
	45	Pralnia	6.000	300	6.300
	46	Bielizna, pościel i odzież:			
		a) Zakupno i naprawa	13.140	1.460	14.600
		b) 1 Siostra Miłosierdzia w magazynie bielizny:			
		α) Płaca . . . . 80 zł.			
		β) Wikt z pieczywem i dodatkami . 180 „			
		γ) Ryczałt za pranie bielizny . . 22 zł.	264	18	282
	47	Słoma do sienników	534	16	550
		Suma rubryki VII. .	81.333	7.080	88.413

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
54.903	56.664	
330	348	Jak na rok 1889.
3.345	3.600	Wydatek tej pozycyi wynosił w r. 1888. 4.074 zł. a przeciętny z trzech lat ostatnich 3.616 zł. Gdy jednak zakontraktowane do LW. 55.463/888. ceny drzewa na r. 1889. są wyższe na 1 metrze drzewa bukowego i brzozowego o 40 ct. zaś sosnowego o 30 cnt., z tego powodu jak i z uwagi na wynik roku ostatniego, wstawia się kwotę 4.000 zł. czyli więcej o 400 zł. jak na rok 1889 uchwalono.
1.733	1.800	Wydatek w r. 1888 wynosił 1.826 zł.
1.530	1.600	„ „ „ „ „ 2.243 „
200	200	Jak na rok 1889.
78	100	
5.945	6.000	Pranie bielizny kosztowało w r. 1886. 5.574 zł., w r. 1887. 5.945 zł. a w r. 1888. 6.803 zł. razem 18.322 zł. przeciętnie zaś 6.107 zł. Z uwagi przeto na wynik roku ostatniego i ciągłego wzrostu chorych tudzież wyjaśnienie przy Rub. II. poz. 15 *c*. wstawia się co najmniej potrzebną kwotę 6.300 zł. czyli więcej o 300 zł. od roku 1889.
5.984	6.600	Wydatek tej pozycyi wynosił w r. 1888. 5.387 zł. a przeciętny z trzech lat ostatnich 5.578 zł. Ze względu jednak, że zarząd szpitalu nie posiada potrzebnego zapasu bielizny w magazynie, zaś dotychczasowy zapas tejże jest tak niedostateczny, że dla przepełnionego i ciągle wzrastającego stanu chorych żadną miarą wystarczyć nie może, nadto dla koniecznej potrzeby zakupna 400 koców nowych w miejsce starych, zupełnie zniszczonych, a przed 20tu laty jeszcze zakupionych, wstawia się zgodnie z projektem dyrekcyi conajmniej potrzebną na ten cel kwotę 14.600 zł. czyli więcej o 8.000 zł. od r. 1889.
253	280	Preliminuje się więcej o 2 zł. od r. 1889. z powodu jak przy poz. 15. *b. c.* wyjaśniono.
716	500	W roku 1888. wynosił wydatek 518 zł. a przeciętny z trzech lat ostatnich 549 zł. Wstawia się więc przeciętną w zaokrągleniu w kwocie 550 zł. czyli więcej o 50 zł. od r. 1889.
75.017	77.692	

Wydatki | Krajowy szpital

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Fundusz chorych	Fundusz położnic	Fundusz całego szpitala
			Złote austryackie		
VIII.		**Koszta sanitarne.**			
	48	Lekarstwa	6.500	800	7.300
	49	Potrzeby sanitarne	5.850	650	6.500
	50	Szczudła, buty, opaski przepuklinowe i t. p. . .	900	—	900
	51	Laboratoryum chemiczno-patologiczne . . .	135	15	150
	52	Prosektoryum	90	10	100
	53	Instrumenta chirurgiczne	700	150	850
	54	Koszta pogrzebowe	450	50	500
		Suma rubryki VIII. .	14.625	1.675	16.300
IX.		**Koszta kancelaryjne.**			
	55	Druki, litografie, potrzeby do pisania, koszta inser-cyjne i t. p.	794	56	850

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
7.203	7.500	Wydatek w r. 1888 wynosił 7.123 zł. a przeciętny z trzech lat ostatnich 7.214 zł. Z powodu jednak ciągłego wzrostu chorych, wynoszących w roku 1887. 10.256 a w r. 1888. 10.624 i dni leczenia, wykazanych przy poz. 38. *a.*, preliminuje się nieco zwiększoną przeciętną w kwocie 7.300 zł. czyli mniej o 200 zł. od roku 1889.
7.227	6.300	Wydatki tej pozycyi po wyłączeniu kosztów z pozycyi 50, wynosiły w obu oddziałach w roku 1886. 7.249 zł, w r. 1887. 6.463 zł. a w r. 1888. 6.403 zł. razem 20.115 zł. a przeciętnie 6.705 zł. Z uwagi na niższe wynikłości lat ostatnich jak i z powodów przytoczonych przy pozycyi 48. wstawia się zmniejszoną przeciętną w kwocie 6.500 zł. a większą od r. 1889. o 200 zł.
—	500	Wydatki tej pozycyi wynosiły w r. 1886. 895 zł., w r. 1887. 764 zł. a w r. 1888. 1.384 zł. razem 3.043 zł. a przeciętnie 1.014 zł. Preliminuje się jednak zmniejszoną przeciętną w kwocie 900 zł. a większą o 400 zł. od r. 1889. ze względu na wynik roku ostatniego.
—	150	Jak na rok 1889.
—	100	
551	600	Wydatek w r. 1888. wynosił 739 zł. Z powodu jednak koniecznej potrzeby zakupna nowych instrumentów w miejsce zużytych, preliminuje się zgodnie z projektem dyrekcyi szpitalu większą kwotę o 250 zł. od r. 1889.
500	500	Jak na rok 1889.
15.481	15.650	
838	850	Jak na rok 1889.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Fundusz chorych	Fundusz położnic	Fundusz całego szpitala
			Złote austryackie		
X.	56	**Koszta kapliczne**	240	—	240
XI.		**Utrzymanie budynków.**			
	57	Konserwacye i reparacye	3.417	383	3.800
	58	Asekuracya budynków	160	20	180
	59	Kominiarze i straż ogniowa	405	45	450
		Suma rubryki XI. .	3.982	448	4.430
XII.		**Odsetki od kapitałów dłużnych.**			
		Funduszowi stypendyjnemu Głowińskiego:			
	60	5% od kwoty 6.705 złr. 3 kr. m. k. . . . za część budynku użytego dla oddziału położnic	—	352	352
	61	5% od kwoty 26.820 złr. 11 kr. m. k. . . . za część budynku użytego dla oddziału chorych	1.408	—	1.408
		Suma rnbryki XII. .	1.408	352	1.760
XIII.	62	**Podatki i daniny**	15	5	20

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
253	240	Jak na rok 1889. z uwagą, że wydatek ten przypada według porządku w całości na fundusz chorych.
3.430	7.500	Wydatek w r. 1888. wynosił 4.581 zł. Preliminuje się jednak zgodnie z projektem dyrekcyi szpitalu kwotę 3.800 zł., która dla koniecznego lakierowania podłóg conajmniej okaże się potrzebną.
151	230	Preliminuje się mniej o 50 zł. na podstawie mniejszych wynikłości lat ostatnich.
462	450	Jak na rok 1889.
4.043	8.180	
352	352	
1.408	1.408	
1.760	1.760	
7	20	

Wydatki. Krajowy szpital

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Fundusz chorych	Fundusz położnic	Fundusz całego szpitala
			Złote austryackie		
XIV.		**Rozmaite.**			
	63	Utrzymanie biblioteki	90	10	100
	64	Koszta sądowe, portorya i inne nieprzewidziane . .	180	20	200
		Suma rubryki XIV. .	270	30	300
XV.		**Zapomogi dla położnic.**			
	65	Dla położnic opuszczających zakład z dzieckiem po 6 zł.	—	3.600	3.600
XVI.		**Koszta utrzymania dzieci zrodzonych na bezpłatnym oddziale położnic.**			
	66	Wynagrodzenie mamek za karmienie dzieci, których matki na oddział chorych przeniesiono . .	—	30	30
XVII.	67	**Ryczałt za utrzymanie dzieci w szpitalu św. Zofii . . . . . .**	12.000	—	12.000

Wyniklość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
91	100	Jak na rok 1889.
48	200	
139	300	
3.318	3.200	W roku 1886. wydano kwotę . . . . . 3.198 zł. „ 1887. „ „ . . . . . 3.318 „ „ 1888. „ „ . . . . . 3.294 „ Razem „ „ . . . . . 9.810 „ Przeciętnie „ „ . . . . . 3.270 zł. Z uwagi jednak na znaczniejszy przyrost tych chorych w r. 1889. wstawia się conajmniej potrzebną na ten cel kwotę 3.600 zł. czyli więcej o 400 zł. jak na rok 1889. uchwalono.
17	30	Jak na rok 1889.
12.000	12.000	

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Fundusz chorych	Fundusz położnic	Fundusz całego szpitala
			Złote austryackie		
I.		**Dodatki.**			
	1	Od c. k. Skarbu za 681·58 metrów drzewa opałowego, część przypadająca na te oddziały . . .	1.253	97	1.350
	2	Od kasy miejskiej $^1/_5$ część dochodów z rogatek .	25.000	—	25.000
	3	Od kasy miejskiej na utrzymanie trupiarni . .	75	9	84
		Suma rubryki I.	26.328	106	26.434
II.	4	**Opłaty pośmiertne**	6.800	—	6.800
III.		**Zwroty kosztów leczenia.**			
	5	Od funduszu krajowego galicyjskiego	133.000	14.000	147.000
		Do przeniesienia .	133.000	14.000	147.000

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
1.312	1.300	Preliminuje się więcej o 50 zł. na podstawie wynikłości z r. 1888. wynoszącej 1.353 zł.
23.399	23.000	Dochody tej pozycyi wynosiły w r. 1886. kwotę 22.730 zł. w r. 1887. 23.399 zł. w r. 1888. 25.518 zł. razem 71.647 zł. przeciętnie zaś 23.882 zł. Wstawia się zatem na podstawie wyniku roku ostatniego kwotę 25.000 zł. czyli więcej o 2.000 zł. od r. 1889.
84	84	Jak na rok 1889.
24.795	24.384	
5.567	5.300	Dochód w r. 1888. wynosił 9.303 zł. a przeciętny z trzech lat ostatnich 6.755 zł. Preliminuje się zatem z uwagi na wynik roku ostatniego przeciętną w zaokrągleniu w kwocie 6.800 zł. czyli więcej o 1.500 zł. od roku 1889.
167. 385	140.000	Dochody tej pozycyi wynosiły w **funduszu chorych**: w **funduszu położnic**: w r. 1886. kwotę 156.292 zł. 11.283 zł. „ 1887. „ 154.790 „ 12.596 „ „ 1888. „ 124.398 „ 13.600 „ razem . . . 435.480 „ 37.479 „ przeciętnie . . 145.160 zł. 12.493 zł. Z uwagi jednak, iż na wysokość wynikłości z lat 1886 i 1887. wpłynęły w przeważnej części zlikwidowane zaległe rachunki z lat dawniejszych, przyjmuje się za podstawę do preliminarza ilość dni leczenia, która wynosiła: w **funduszu chorych**: w **funduszu położnic**: w woku 1886. 200.584 dni 15.191 dni „ 1887. 201.606 „ 15.988 „ „ 1888. 213.540 „ 18.175 „ razem . . 615.730 „ 49.354 „ przeciętnie . 205.243 dni 16.451 dni Licząc zatem 1 dzień przecięcia wedle taksy po 84 ct. wynosiłby dochód w funduszu chorych w zaokrągleniu kwotę . . . . 172.400 zł. Z uwagi jednak, że ilość dni leczenia z r. 1888. wyższą jest od trzechletniej przeciętnej o 8.297 dni, co licząc po taksie 84 ct. uczyni kwotę . . . 6.969 zł. razem . 179.369 zł. a po strąceniu dochodów z opłat pośmiertnych i kopytkowego, zwracanych funduszowi krajowemu, a preliminowanych pod pozycyą 2. i 4. dochodów w łącznej kwocie . . . . 31.800 zł. tudzież dochodów od samopłacących i obcych fund. publicz. preliminowanych pod pozycyą 6 i 7. w łącznej kwocie . . 13.700 zł. 45.500 zł. okazuje się czysty dochód w kwocie . . . . . . 133.869 „ a w zaokrągleniu w kwocie . . . . 133.000 „ W funduszu położnic zaś licząc dzień przecięcia po taksie 84 ct. wynosiłby dochód kwotę . . . . 13.819 zł. a po strąceniu dochodów preliminowanych pod pozycyą 6 i 7. w łącznej kwocie . . . . 280 zł. okazuje się czysty dochód w kwocie . . . . . . 13.539 „ a w zaokrągleniu z powodu powyżej przytoczonego w kwocie . 14.000 „ Wstawia się zatem w obu oddz. razem 147.000 zł. czyli więcej o 7.000 jak na r. 1889
167.385	140.000	

Dochody. Krajowy szpital

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Fundusz chorych	Fundusz położnic	Fundusz całego szpitala
			Złote austryackie		
III.		Z przeniesienia .	133.000	14.000	147.000
	6	Od samopłacących	10.200	130	10.330
	7	Od funduszów obcokrajowych i innych . . .	3.500	150	3.650
		Suma rubryki III. .	146.700	14.280	160.980
IV.	8	**Rozmaite**	194	6	200

<table>
<tr><th>Wyni-kłość z roku 1887.</th><th>Kwota uchwa-lono na r. 1889.</th><th>W y j a ś n i e n i a</th></tr>
<tr><td>167.385</td><td>140.000</td><td></td></tr>
<tr><td>10.883</td><td>11.000</td><td>Dochody tej pozycyi po wyłączeniu dochodów z pozycyi poniższej wynosiły:
<table>
<tr><th></th><th>w funduszu chorych:</th><th>w fuudyszu położnic:</th></tr>
<tr><td>w roku 1886.</td><td>11.549 zł.</td><td>119 zł.</td></tr>
<tr><td>„ 1887.</td><td>10.732 „</td><td>151 „</td></tr>
<tr><td>„ 1888.</td><td>9.126 „</td><td>133 „</td></tr>
<tr><td>razem .</td><td>31.407 „</td><td>403 „</td></tr>
<tr><td>przeciętnie</td><td>10.469 zł.</td><td>134 zł.</td></tr>
</table>
Z uwagi na niższe wynikłości lat ostatnich, wstawia się w obu oddziałach nieco zmniejszone przeciętne czyli ogółem mniej o 670 zł. od r. 1889.</td></tr>
<tr><td>4.016</td><td>4.000</td><td>Dochody wynosiły
<table>
<tr><th></th><th>w fuuduszu chorych:</th><th>w funduszu położnic:</th></tr>
<tr><td>w roku 1886.</td><td>4.058 zł.</td><td>380 zł.</td></tr>
<tr><td>„ 1887.</td><td>3.969 „</td><td>47 „</td></tr>
<tr><td>„ 1888.</td><td>3.162 „</td><td>140 „</td></tr>
<tr><td>razem .</td><td>11.189 „</td><td>567 „</td></tr>
<tr><td>przeciętnie</td><td>3.729 zł.</td><td>189 zł.</td></tr>
</table>
Z uwagi na niższe wynikłości lat ostatnich, preliminuje się zmniejszone przeciętne jak obok w łącznej kwocie 3.650 zł. czyli mniej o 350 zł. jak na rok 1889. uchwalono.</td></tr>
<tr><td>182.284</td><td>155.000</td><td></td></tr>
<tr><td>275</td><td>1.700</td><td>Właściwe dochody tej pozycyi po wyłączeniu zwrotów zaliczek wynosiły w r. 1886. 52 zł., w r. 1887. 275 zł. a w r. 1888. 464 zł. razem 791 zł. a przeciętnie 264 zł.

Dla zmienności jednak dochodów tej rubryki, pochodzącej dotąd ze sprzedaży starzyzny po zmarłych pozostałej, którą obecnie na skutek zarządzenia do LW. 5.517|1888. zaopatrywani być mają rekonwalescenci, potrzebujący cieplejszego okrycia, wstawia się zmniejszoną przeciętną w kwocie 200 zł. czyli mniej o 1.500 zł. od roku 1889.

Podana suma wynikłości r. 1887 różni się z odnośnem zamknięciem rachunku o kwotę 1.407 zł. z tytułu ściągniętych zaliczek na płace z lat ubiegłych.</td></tr>
</table>

LW. 32.364/1889.
Alegat **D**. do sprawozdania Wydziału krajowego o budżecie krajowym na rok 1890.

Lit. D.

FUNDUSZ PODRZUTKÓW WE LWOWIE.

PRELIMINARZ

na rok

1890.

LW. 27.035|1889.

Fundusz podrzutków

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Wydatki.			
I.	1	**Potrzeby kancelaryjne** . , ...	10	—	10
II.		**Remuneracye i zapomogi.**			
	2	Akuszerce zakładu położnic za stręczenie żywicielek, tudzież pieluszkowe	10	—	—
	3	Żywicielkom za pielęgnowanie dzieci w pierwszym roku życia .	10	—	—
	4	Tymże za gorliwe dozorowanie dorosłych dzieci i na potrzeby szkolne	80	—	100
III.	5	**Koszta utrzymania dzieci**	312	—	312
IV.	6	**Koszta leczenia dzieci** . . . . . . , . .	10	—	10
V.		**Rozmaite wydatki.**			
	7	Ryczałt na koszta pogrzebowe po 2 zł. od dziecka (LW. 9757/1872).	10	—	—
	8	Zwrot kosztów utrzymania dzieci, do gminy miasta Lwowa przydzielonych	50	—	60
		Suma wydatków .	492	—	492

Dochodów fundusz ten nie ma żadnych, cała zatem suma wydatków pokrytą być musi z rubr. XI. funduszu krajowego.

we Lwowie.

Wynikłość z roku 1887	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
—	10	Jak na rok 1889.
—	10	
2	10	
60	100	Preliminuje się mniej z powodu mniejszej ilości dzieci szkolnych.
271	293	Z końcem roku 1888 pozostało na utrzymaniu 11 dzieci, z tych w roku 1889 umarło dotychczas 2, zatem na rok 1890 pozostaje 9 dzieci. Na utrzymanie wypadnie koszt: *a*) dla 9 dzieci w III klasie po 2 zł. miesięcznie w kwocie . . 216 zł. *b*) „ 2 „ które przypuszczalnie z oddziału położnic przyjąć wypadnie po 4 zł. miesięcznie w kwocie . . . . 96 „ razem . . 312 zł.
—	10	Ze względu na możliwą potrzebę, jak na rok 1889.
4	10	Umarło w roku 1886 — 4 dzieci, w roku 1887 — 2 dzieci, w roku 1888 — 2 dzieci, przeciętnie umiera rocznie 3 dzieci.
—	50	Według ustawy z dnia 3. grudnia 1863. §. 27. (Dz. u. p. Nr. 105), winien fundusz krajowy tej gminie, w której znajduje się zakład położnic, zwrócić koszta utrzymania dzieci, zrodzonych w tymże zakładzie i przydzielonych na mocy §. 9. L. 3. powołanej ustawy do związku tej gminy. Preliminuje się jak na rok 1889.
337	493	

L. W. 32.364/1889.
Alegat E. do sprawozdania Wydziału krajowego o budżecie krajowym na rok 1890.

Lit. E.

KRAJOWY ZAKŁAD DLA OBŁĄKANYCH

NA KULPARKOWIE.

PRELIMINARZ

na rok

1890.

L. W. 12.238/1889.

Z drukarni Pillera i Spółki we Lwowie.

Krajowy zakład

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Sumaryusz	Zwyczajne zł.
		Wydatki.	
I.	1—11	Płace i emolumenta etatowe	19.943
II.	12—16	Koszta utrzymania osób nieetatowych	33.012
III.	17—23	Pensye i emerytury	1.533
IV.	24—25	Zaopatrzenia, odstawne i dary złaski	14
V.	26	Odprawy i spłaty kwartałów pośmiertnych	40
VI.	27—28	Remuneracye i zapomogi	640
VII.	29—39	Koszta gospodarcze	79.560
VIII.	40—44	„ sanitarne	4.960
IX.	45	„ kancelaryjne	450
X.	46	„ kapliczne	200
XI.	47—51	„ utrzymania budynków	8.050
XII.	52	Podatki i daniny	250
XIII.	53—56	Rozmaite	2.200
XIV.	57	Wydatki z prawa patronatu i konkurencyi wynikłe	50
		Suma wydatków	**150.902**
		Dochody.	
I.	1—2	Dodatki	660
II.	3—5	Dochody z dóbr	4.262
III.	6—8	Zwroty kosztów leczenia	152.000
IV.	9	Rozmaite	600
		Suma dochodów	**157.522**
		W porównaniu z wydatkami	150.902
		Okazuje się nadwyżka	**6.620**

dla obłąkanych na Kulparkowie.

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
		Porównanie sumaryczne
19.087	19.799	kwot preliminowanych na r. 1890. z uchwalonymi na r. 1889.
25.999	33.941	
290	857	
14	14	*Wydatki* preliminowane na r. 1890. wynoszą . . . 150.902 zł.
60	40	uchwalone zaś na r. 1889. wynoszą . . . . 155.211 „
631	640	Wstawia się więc na r. 1890. *wydatki mniejsze* o . . . 4.309 zł.
72.617	82.260	a mianowicie:
4.847	4.960	*Więcej* w rubr. I. poz. 1, 2, 7, 9, 10 łącznie o 444 zł.
448	450	„ II. „ 15 *a* o 66 „
199	200	„ III. „ 23 o 676 „
7.078	9.550	„ VII. „ 29 *a*, 30 łącznie o 4.800 „ 5.986 zł.
226	250	*Mniej* „ I. „ 3 o 300 zł.
2.884	2.200	„ II. „ 13, 15 łącznie o 995 „
50	50	„ VII. „ 29 *c* o 300 „
		„ VII. „ 38 *a* o 7.200 „
134.430	**155.211**	„ XI. „ 47 o 1.500 „ 10.295 „
		Z porównania *mniej* j. w. o kwotę . . . . 4.309 zł.
		Dochody preliminowane na r. 1890. wynoszą . . . 157.522 „
		uchwalone zaś na r. 1889. wynoszą . . . . 156.960 „
660	660	Wstawia się więc na r. 1890. *dochody większe* o . . . 562 „
4.581	4.700	*Więcej* w rubr. III. poz. 8. . . . . 1.000 zł.
175.786	151.000	*Mniej* „ II. „ 3. . . . . 438 „
650	600	Czyli więcej jak wyżej o . . . . . . 562 zł.
181.646	**156.960**	*Wynik* zatem na r. 1890. okazuje się *korzystniejszym* o sumę . . 4.871 zł.
		a zgodny z różnicą nadwyżek obu lat.
		Podana suma wynikłości *wydatków* z r. 1887. różni się z odnośnem zamknięciem rachunku o:
		a) wydatek w zaliczkach na płace z rubryki I. w kwocie . . 2.807 zł.
		b) „ na budowę krowiarni „ XI. poz. 45*b* w kwocie 4.236 „
		c) nadwyżkę dochodów oddaną funduszowi krajowemu poz. 56. 43.355 „
		ogółem o kwotę . . 50.398 zł.
		zaś suma wynikłości *dochodów* o kwotę . . . . . . 3.182 „
		z powodu opuszczenia zwrotów w rubryce IV. poz. 8, *b*, *c*, *d*.

Wydatki. **Krajowy zakład**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie		Zwyczajne zł.
I.		**Płace i emolumenta etatowe.**		
	1	Dyrektor: *a)* Płaca		2.200
		b) Dodatek osobisty		800
		c) Dodatki pięcioletnie po	300 zł.	420
	2	2ch Prymaryuszów: *a)* Płaca po	1.500 „	3.000
		b) Relutum za wikt po	408 „	816
		c) Dodatki pięcioletnie po	200 „	225
	3	2ch sekundaryuszów: *a)* Płaca po	1.000 „	2.000
		b) Relutum za wikt po	408 „	816
	4	Akuszerka, płaca		400
	5	2ch kapelanów: *a)* Płaca po	400 zł.	800
		b) Wikt 300 zł. i relutum za wikt	300 „	600
		c) Dodatki pięcioletnie po	50 „	150
	6	Rządca: *a)* Płaca		1.200
		b) Relutum za wikt		408
		c) Dodatki pięcioletnie po	200 zł.	400
	7	2ch oficyałów: *a)* Płaca po	1.060 „	2.120
		b) Dodatki pięcioletnie po	150 „	600
	8	I Pisarz: *a)* Płaca		600
		b) Relutum za wikt		360
		c) Dodatki pięcioletnie po	80 zł.	160
	9	II Pisarz: *a)* Płaca		400
		b) Relutum za wikt		360
		c) Dodatki pięcioletnie po	50 zł.	100
	10	Woźny: *a)* Płaca		150
		b) Wikt		250
		c) Dodatek na ubior		50
		d) Dodatek pięcioletni po	30 zł.	18
	11	Odźwierny: *a)* Płaca		150
		b) Wikt		250
		c) Dodatek na ubior		50
		d) Dodatki pięcioletnie po	30 zł.	90
		Suma rubryki I.		19.943
II.		**Koszta utrzymania osób nieetatowych.**		
	12	17 Sióstr Miłosierdzia oddziałowych:		
		a) Płaca rocznie po 80 zł.	1.360 zł.	
		b) Wikt z pieczywem i dodatkami rocznie po 210 zł.	3.570 „	4.930
	13	1 Dyetarjusz:		
		a) Płaca po 1 zł. 25 ct dziennie	456 zł.	
		b) Relutum za wikt	360 „	816
		Do przeniesienia		5.746

dla obłąkanych na Kulparkowie. Wydatki.

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
2.200	2.200	Wstawia się w rubr. I. płace i emolumenta etatowe jak na rok 1889, na mocy
800	800	etatu uchwalonego przez Wysoki Sejm dnia 22. Maja 1875. r. *ze zmianą*
300	300	*w poborach* przy poz. 7 *a* i *b*, iż w zamian po 700 zł. płacy i wiktu po 360 zł.
3.000	3.000	wstawia się obecnie tytułem stałej płacy po 1.060 zł. na mocy uchw. Wys.
811	816	Sejmu z dnia 17. Października 1888. i *z podwyższeniem* wskutek tego *dodatków*
400	200	*pięcioletnich* przy poz. 7 *c* każdego ze 100 zł. na 150 zł., wreszcie *z uzupełnie-*
2.000	2.000	*niem* jednego z tych dodatków pięcioletnich . . 275 zł.
817	816	*z uzupełnieniem dodatku pięcioletniego* przy poz. 9 *c* . 6 „
300	300	i *z dodaniem nowych*, a mianowicie:
400	400	Przy poz. 1 *c* Dyrektorowi Drowi Neusserowi drugiego
800	800	dodatku pięcioletniego z rocznych 300 zł.
595	600	od 18. Sierpnia 1890. . . . . 120 „
100	150	„ „ 2 *c* Prymar. Drowi Plucińskiemu drugiego do-
1.200	1.200	datku pięcioletniego z rocznych 200 zł.
—	408	od 16. Listopada 1890. . . . 25 „
200	400	„ „ 10 *d* Fleszarowi woźnemu pierwszego dodatku
Płaca 1.400		pięcioletniego z rocznych 30 zł. od 1.
Wikt	2.120	Czerwca 1890. . . . . . 18 „
722		Razem dodano . . . 444 zł.
200	325	Ujęto zaś przy poz. 3 dodatki pięcioletnie spensyonowanego sekun-
600	600	daryusza w kwocie . . . . 300 „
361	360	W ogóle z porównania preliminuje się *więcej* o kwotę . . 144 zł.
160	160	
400	400	Na mocy uchwały Wysokiego Sejmn z dnia 17. Października 1888. r. przeniesiony
324	360	został nadzorca służby do kaucelaryi zarządu jako II. etatowy pisarz.
50	94	
150	150	
243	250	
50	50	
—	—	
150	150	
244	250	
50	50	Wykazana suma wynikłości z r. 1887. różni się z odnośnem zamknięciem rachunku
60	90	o kwotę 2.807 zł. z powodu opuszczenia udzielonych a nie preliminowanych
		zaliczek na płace.
19.087	19.799	
2.263	4.930	Jak na rok 1889.
1.335	1.359	Wskutek ustanowienia w rubr. I. poz. 9. posady II. pisarza, okazuje się zbędnem przyjęcie drugiego dyetaryusza w r. 1890. (L. W. 49.134/1888.).
3.598	6.289	

Wydatki. **Krajowy zakład**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie			Zwyczajne zł.
II.		Z przeniesienia . . .			5.746
	14	**Służba wyższa:**			
		a) Płaca: Maszynista		600 zł.	
		„ Ślusarz		264 „	
		„ Stolarz		240 „	
		„ Krawiec		180 „	
		„ Szewc		180 „	
		„ 5ciu dozorców starszych po 180 zł. . .		900 „	
		„ 2ch palaczy do maszyny parowej po 156 zł.		312 „	2.676
		b) Wikt z pieczywem maszynisty		360 zł.	
		„ 11 osób służby wyższej po 200 zł. . .		2.200 „	2.560
	15	**Służba oddziałowa:**			
		a) Płaca 21 dozorców rocznie po 96 zł.	2.016 zł.		
		„ 15 „ „ „ 120 „	1.800 „		
		„ 6 „ „ „ 144 „	864 „		
		„ 11 dozorczyń „ „ 84 „	924 „		
		„ 16 „ „ „ 96 „	1.536 „		
		„ 4 „ „ „ 120 „	480 „		
		„ 3 „ „ „ 144 „	432 „		
		76		8.052 zł.	
		b) Wikt z pieczywem dla 76 osob rocznie po 140 zł.		10.640 „	
		c) Gratyfikacye z końcem roku		250 „	18.942
	15a	Premie dla dozorców: Lisickiego Jana, Węgrzyna Jana tudzież dozorczyń Hinke Filomeny i Jerz Agaty po 10 dukatów . . .			240
	16	**Służba domowa:**			
		a) Płaca dla 13 sług		1.188 zł.	
		b) Wikt z pieczywem dla tychże po 120 zł. . .		1.560 „	
		c) Gratyfikacye z końcem roku		100 „	2.848
		Suma rubryki II. . . .			33.012
III.		**Pensye i emerytury.**			
	17	Grund Ludwika, wdowa po rządcy, z rocznych 245 zł. . . .			26
	18	Burkart Franciszka, wdowa po kontrolorze, z rocznych 175 zł. . .			19
	19	Dr. Berthleff Karol, były dyrektor, z rocznych 1.400			149
	20	Kłosowski Jan, były dozorca			48
	21	Kłosowska Teresa, była dozorczyni			48
	22	Dr. Dobiński Włodzimierz, były prymaryusz			567
	23	Dr. Hankiewicz Józef, były sekundaryusz			676
		Suma rubryki III. . .			1.533

dla obłąkanych na Kulparkowie. Wydatki.

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
3.598	6.289	
2.491	2.676	Jak na rok 1889.
2.341	2.560	
14.851	19.394	W poz. 15 *a* i *b* uszczuplono wydatki ogółem *o kwotę* . . . *452 zł.* na podstawie projektu dyrekcyi zakładu (L. W. 12.238/1889.) mianowicie: *a)* Na płacę — na podstawie unormowanych poborów miesięcznych o kwotę . . . . 300 " przez zniżenie płacy jednego dozorcy z miesięcznych 14 zł. na 12 zł. wskutek przyjęcia 5-go dozorcy starszego, jak poz. 14, oraz zmniejszenie płac dozorczyń, z wyjątkiem najniższej kategoryi, miesięcznie o jednego złotego. *b)* Na wikt z pieczywem o kwotę . . . . 152 " czyli po 2 zł. rocznie mniej na każdą osobę na podstawie wyników rzeczywistych z r. 1888. i I. kwartału r. 1889. Ogółem zmniejsza się wydatek, jak wyżej o kwotę . 452 zł.
—	174	Preliminuje się na mocy uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 17. Października r. 1888. Wydatek zwiększony o 66 zł. z powodu przedstawienia do nagrody w r. 1890. czterech osób służby oddziałowej ze wszech miar na takową zasługujących.
2.718	2.848	Jak na rok 1889.
25.999	33.941	
26	26	Jak na rok 1889.
19	19	
149	149	
48	48	
48	48	
—	567	
—	—	Wstawia się przyznaną emeryturę na mocy Statutu emerytalnego uchwalonego przez Wys. Sejm w dniu 21. Stycznia 1889. r. (L. W. 12.236/89).
290	857	

Wydatki. **Krajowy zakład**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne zł.
IV.		**Zaopatrzenia, odstawne i dary z łaski.**	
	24	Christl Laura, sierota po kontrolorze z rocznych 63 zł. . . .	7
	25	Hammer Joanna, sierota po pisarzu z rocznych 63 zł. . . .	7
		Suma rubryki IV. . .	14
V.	26	**Odprawy i spłaty kwartałów pośmiertnych**	40
		Suma rubryki V. . .	40
VI.		**Remuneracye i zapomogi.**	
	27	Za sprawdzanie recept	140
	28	Remuneracye i zapomogi	500
		Suma rubryki VI. . .	640
VII.		**Koszta gospodarcze.**	
	29	Żywienie chorych:	
		a) Zwykła strawa i dodatki	41.000
		b) 5 Sióstr Miłosierdzia, płaca rocznie po 80 zł. . . 400 zł. wikt z dodatkami po 210 zł. . 1.050 „	1.450
		c) Służba kuchenna i magazynowa: Płaca z wiktem i gratyfikacyą	2.200
		d) Drzewo i węgle do kuchni	2.800
		e) Naczynia i sprzęty kuchenne	800
		f) Pieczywo z piekarzem	5.700
		g) Wino dla chorych	600
	30	Opał sal, łazienek i innych ubikacyj	6.000
		Do przeniesienia . . .	60.550

dla obłąkanych na Kulparkowie. Wydatki.

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
7	7	
7	7	
14	14	
60	40	
60	40	Jak na rok 1889.
126	140	
505	500	
631	640	
36.221	37.000	Wydatki pozycyi 29 *a* wynosiły: W 1886. r. 35.324 zł. na 174.740 dni leczenia, zatem 1 dzień kosztował 20·2 ct. „ 1887. „ 36.221 „ „ 181.159 „ „ „ 1 „ „ 19·9 „ „ 1888. „ 40.590 „ „ 188.190 (cyfra niespraw.) 1 „ „ 21·6 „ Razem 112.135 „ „ 544.089 dni leczenia, zatem 3 dni kosztowało 61·7 zł. Przeciętnie 37.378 „ „ 181.363 „ „ „ 1 dzień kosztował 20·6 „ Z powodu ciągłego wzrostu ilości chorych przyjmuje się wyższą kwotę od przeciętnej stosownie do wyniku r. 1888.
1.421	1.450	Jak na rok 1889.
2.033	2.500	Wydatki tej pozycyi wynosiły w 1886. r. 2.030 zł., w 1887 r. 2.033 zł., a w 1888. r. 2.081 zł., razem 6.144 zł., przeciętnie 2.048 zł. Ze względu na wzrastającą ilość chorych wstawia się kwotę 2.200 zł. t. j. *mniej* o 300 zł. jak na r. 1889.
2.848	2.800	
541	800	
5.607	5.700	Jak na rok 1889.
520	600	
5.026	5.200	Wydatek w r. 1888. wynosił 5.686 zł. Z powodu powiększonego stanu chorych, tudzież podrożenia ceny drzewa o 1 zł. 80 ct. na sągu metrycznym, preliminuje się w stosunku do wynikłości z r. 1888. o 800 zł. *więcej* jak na r. 1889. uchwalono.
54.217	56.050	

Wydatki. **Krajowy zakład**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie		Zwyczajne zł.
VII.		Z przeniesienia . . .		60.550
	31	Oświetlenie naftą		1.600
	32	Sprzęty gospodarcze:		
		a) Zakupno i naprawa		1.800
		b) 1 Siosta Miłosierdzia, płaca	80 zł.	
		wikt z dodatkami . . .	210 „	290
	33	Utrzymanie 2ch par koni z 2ma furmanami, reparacyą wozów, uprzęży itp.		1.450
	34	Uprawa pól z połową kosztów utrzymania ogrodnika i innemi potrzebami		2.200
	35	Utrzymanie ogrodów warzywnych z połową kosztów utrzymania ogrodnika i innemi potrzebami		600
	36	Utrzymanie parku i ogrodów spacerowych dla chorych . . .		200
	37	Utrzymanie pralni:		
		a) Drzewo i inne potrzeby		4.000
		b) 2 Siostry Miłosierdzia, płaca rocznie po 80 zł. . .	160 zł.	
		wikt z dodatkami po 210 zł. .	420 „	580
	38	Bielizna, pościel i odzież:		
		a) Zakupno i naprawa		5.000
		b) 1 Siostra Miłosierdzia, płaca rocznie . . .	80 zł.	
		wikt z dodatkami . . .	210 „	290
	39	Słoma do sienników		1.000
		Suma rubryki VII. . .		79.560
VIII.		**Koszta sanitarne.**		
	40	Lekarstwa		900
	41	Potrzeby sanitarne		3.700
	42	Instrumenta chirurgiczne		100
	43	Utrzymanie prosektoryum		60
	44	Koszta pogrzebowe i utrzymanie cmentarza		200
		Suma rubryki VIII. . .		4.960
IX.		**Koszta kancelaryjne.**		
	45	Druki, litografie i inne		450
X.	46	**Koszta kapliczne**		200

dla obłąkanych na Kulparkowie. Wydatki.

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
54.217	56.050	
1.386	1.600	Jak na r. 1889, z uwagi na wynikłość r. 1888. wynoszącą 1.518 zł.
1.679	1.800	Jak na rok 1889.
284	290	
1.250	1.450	
2.234	2.200	
694	600	
200	200	
3.953	4.000	
568	580	
4.973	Zwyczajne 5.000 Nadzwycz. 7.200	Zwyczajny wydatek jak na rok 1889.; nadzwyczajnego wydatku nie wstawia się a to z powodu iż na ten cel przeznaczono w roku 1889. kwotę 7.200 zł.
284	290	Jak na rok 1889.
895	1.000	
72.617	82.260	
865	900	Jak na rok 1889.
3.726	3.700	
98	100	
28	60	
130	200	
4.847	4.960	
448	450	Jak na rok 1889.
199	200	

Wydatki. Krajowy zakład

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne zł.
XI.		**Koszta utrzymania budynków, dróg i urządzeń.**	
	47	Konserwacye i reparacye z pokostowaniem podłóg	5.500
	48	Utrzymanie urządzeń mechanicznych . , ...	600
	49	Asekuracya budynków i ruchomości	600
	50	Kominiarze i straż ogniowa	550
	51	Utrzymanie dróg dojazdowych	800
		Suma rubryki XI. . .	8.050
XII.	52	**Podatki i daniny**	250
XIII.		**Rozmaite.**	
	53	Utrzymanie biblioteki lekarskiej	150
	54	Książki i czasopisma dla chorych . . . . . , .	250
	55	Myto drogowe	300
	56	Przypadkowe	1.500
		Suma rubryki XIII. . .	2.200
XIV.	57	**Wydatki z prawa patronatu i konkurencyi wynikłe** . . .	50

dla obłąkanych na Kulparkowie. Wydatki.

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
4.759	7.000	Preliminuje się na podstawie wniosku dyrekcyi zakładu *mniej* o 1.500 zł. od uchwalonej na rok 1889. kwoty.
398	600	Jak na rok 1889.
571	600	
550	550	
800	800	
7.078	9.550	Suma wynikłości różni się od zamknięcia rachunku za r. 1887., o koszt budowy krowiarni w kwocie 4.236 zł. 13½ ct.
226	250	Jak na rok 1889.
118	150	
247	250	
214	300	
2.305	1.500	
2.884	2.200	
50	50	

Dochody. Krajowy zakład

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne zł.
I.		**Dodatki.**	
	1	Od c. k. Skarbu relutum za drzewo opałowe	560
	2	Od kasy miejskiéj na utrzymanie drogi publicznej z Kulparkowa do Lwowa	100
		Suma rubryki I. . . .	660
II.		**Dochody z dóbr.**	
	3	Dochód z propinacyi	262
	4	Dochód z pól i pastwisk	3.200
	5	Dochód z ogrodów	800
		Suma rubryki II. . . .	4.262
III.		**Zwroty kosztów leczenia.**	
	6	Od funduszu krajowego galicyjskiego	120.000
	7	Od samopłacących	30.000
	8	Od funduszów obcokrajowych i innych publicznych	2.000
		Suma rubryki III. . .	152.000
IV.	9	**Rozmaite**	600

dla obłąkanych na Kulparkowie. Dochody.

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
529	560	Jak na rok 1889.
100	100	
629	660	
659	700	Z powodu zniesienia prawa propinacyi z dniem 1. Stycznia 1890. na mocy ustawy z dnia 22. Kwietnia 1889. Dz. ust. krj. Nr. 30. preliminuje się prawdopodobny dochód *w kwocie 262 zł.*, obliczony w sposób przybliżony jak następuje: Przyjęty przez c. k. Dyrekcyę funduszu propinacyjnego czysty dochód z propinacyi w kwocie 331 zł. 54 ct. wzięto $17^1/_2$-krotnie, co uczyni kapitał wykupna w gotówce 5.801 zł. 95 ct. Licząc przyznać się mające 4% obligacye propinacyjne po kursie (ofiarowanym przez Bank dla krajów koronnych) 88 zł. 32 ct. za 100 zł. wypadnie walorami imiennej wartości 6.550 zł. które przyniosą rocznie jak wyżej 262 zł. w. a. (L. W. 26.893/89).
3.066	3.200	Jak na rok 1889.
856	800	
4.581	4.700	
134.843	117.000	Dochody poz. 6. wynosiły w 1886. r. 133.505 zł., w 1887. r. 134.843 zł., a w 1888 r. 133.364 zł. razem 401.712 zł., przeciętnie 133.904 zł. Z uwagi iż w przeciętnej wynikłości mieści się dawniejsza taksa leczenia po 90 ct. którą dopiero od 1. Stycznia 1888. zniżono na 80 ct. preliminuje się niższą sumę od przeciętnej w kwocie 120.000 zł.
32.574	33.000	Dochody poz. 7. wynosiły w 1886. r. 34.963 zł., w 1887. r. 32.574 zł., a w 1888 r. 28.972 zł.; razem 96.509 zł., przeciętnie 32.170 zł. Preliminuje się z uwagi jak wyżej kwotę 30.000 zł.
8.369	1.000	Dochody poz. 8. wynosiły w 1886. r. 3.964 zł., w 1887. r. 8.369 zł., a w 1888. r. 4.262 zł. razem 16.595 zł, przeciętnie 5.532 zł.
175.786	151.000	Z powodu jak wyżej a nadto z przyczyny że chorzy obcokrajowcy w znacznej części do miejscowych zakładów są odbierani — preliminuje się niższą sumę od przeciętnej w kwocie 2.000 zł.
650	600	Jak na rok 1889.
		Suma wynikłości z r. 1887. różni się z odnośnem zamknięciem rachunku o kwotę 3.182 zł. z powodu opuszczenia zaliczek i zwrotów, preliminarzem nieobjętych.

L. W. 32.364/89
Alegat F. do sprawozdania Wydziału krajowego o budżecie krajowym na rok 1890.

Lit. F.

Krajowy szpital św. Łazarza

w Krakowie.

PRELIMINARZ

na rok

1890.

L. W. 26.808/89.

Z drukarni Pillera i Spółki.

Krajowy szpital

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Sumaryusz	Z funduszu oddziału I chorych	II położnic	III syfilitycznych	IV obłąkanych	Razem Szczegół	Razem Ogół
			Złote austryackie					
		Wydatki.						
I.	1-16	Płace i emolumenta etatowe . . .	16.032	3.064	5.636	4.541	—	29.273
II.	17-22	Koszta utrzymania osob nieetatowych .	10.472	1.954	4.819	4.140	—	21.385
III.	23	Pensye i emerytury	250	—	—	—	—	250
IV.	24-25	Zaopatrzenia odstawne i dary z łaski .	210	—	—	—	—	210
V.	26	Odprawy i spłaty kwartałów pośmiertnych	25	5	13	7	—	50
VI.	27-28	Remuneracye i zapomogi . . .	450	90	225	135	—	900
VII.	29-38	Koszta gospodarcze	43.229	6.415	19.631	12.305	—	81.580
VIII.	39-45	„ sanitarne	5.804	990	2.707	1.447	—	10.948
IX.	46	„ kancelaryjne	435	87	218	130	—	870
X.	47	„ kapliczne	125	25	63	37	—	250
XI.	48-52	Utrzymanie budynków { 1. zwyczajne .	3.330	666	1.665	999	—	6.660
		Utrzymanie budynków { 2. *nadzwyczajne*	*2.040*	*408*	*1.020*	*612*	—	*4.080*
XII.	53	Odsetki od kapitałów dłużnych . .	20	—	—	—	—	20
XIII.	54-60	Podatki i daniny	1.027	159	—	—	—	1.186
XIV.	61	Rozmaite	300	60	150	90	—	600
XV.	62	Zapomogi dla położnic	—	2.200	—	—	—	2.200
XVI.	63	Koszta utrzymania dzieci zrodzonych na bezpłatnym oddziale położnic .	—	400	—	—	—	400
XVII.	64-65	Szpitalowi św. Ludwika w Krakowie .	12.000	4.360	—	—	—	16.360
XVIII.	66-68	Zapisy	105	—	—	—	—	105
XIX.	69	Wydatki z prawa patronatu i konkurencyi wynikłe	150	—	—	—	—	150
XX.	70	Dyety i koszta podróży . . .	150	—	—	—	—	150
		Suma wydatków { 1. zwyczajnych .	94.114	20.475	35.127	23.831	—	173.547
		Suma wydatków { 2. *nadzwyczajnych*	*2.040*	*408*	*1.020*	*612*	—	*4.080*
		Razem . . .	96.154	20.883	36.147	24.443	—	177.627
		Dochody.						
I.	1-4	Odsetki od kapitałów	18.359	990	219	163	—	19.731
II.	5 10	Dochody z realności i dóbr . . .	9.513	1.510	—	—	—	11.023
III.	11-13	Zwroty kosztów leczenia . . .	78.700	9.580	35.200	23.600	—	147.080
IV.	14	Dochody rozmaite	500	100	250	150	—	1.000
		Suma dochodów .	107.072	12.180	35.669	23.913	—	178.834
		W porównaniu z wydatkami .	96.154	20.883	36.147	24.443	—	177.627
		okazuje się: { niedobór .	—	8.703	478	530	9.711	—
		okazuje się: { nadwyżka .	10.918	—	—	—	10.918	—
		W ogólności nadwyżka .	—	—	—	—	—	**1.207**

św. Łazarza w Krakowie.

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
		Porównanie sumaryczne
		kwot preliminowanych na rok 1890., z uchwalonymi na rok 1889.
27.478	28.790	**Wydatki** preliminowane na rok 1890. wynoszą . . 177.627 zł.
20.281	21.346	zaś uchwalone " " 1889. " . . . 168.398 "
250	250	
223	223	preliminuje się zatem wydatki *większe* o kwotę . . . 9.229 zł.
850	50	a mianowicie:
900	900	*więcej* w Rubr. I. o kwotę 483 zł.
80.536	81.357	" " II. " " 39 "
9.641	8.411	" " VII. " " 223 "
861	870	" " VIII. " " 2.537 "
250	250	" " XI. " " 1.600 "
7.181	5.660	" " XVII. " " 4.360 "
6.795	*3.480*	razem *więcej* o kwotę . . . . 9.242 zł.
20	20	*mniej* zaś w Rubr. IV. o kwotę . . . 13 "
1.013	1.186	
1.780	600	*z porównania w ogóle więcej jak wyżej wykazano* . 9.229 zł.
1.730	2.200	**Dochody** preliminowane na rok 1890. wynoszą . . 178.834 zł.
		uchwalone na rok 1889. . . . . . 171.621 "
386	400	
12.000	12.000	preliminuje się zatem dochody *większe* o kwotę . . . 7.213 "
105	105	a mianowicie:
		więcej w Rubr. I. o kwotę . 453 zł.
207	150	" " II. " " . 80 "
178	150	" " III. " " . 6.680 "
165.870	164.918	razem j. w. *więcej* o kwotę 7.213 zł.
6.795	*3.480*	**Wynik** jest więc w porównaniu z r. 1889. w ogóle mniej korzystny o kwotę 2.016 zł.
		W budżecie roku 1889. wyprowadzono nadwyżkę
172.665	168.398	w kwocie . . . . 3.223 zł.
		zaś z preliminarza na r. 1890. wynika nadwyżka 1.207 "
		czyli większa jak wyżej wykazano o . . . 2.016 zł.
		Uwaga. Suma wynikłości wydatków r. 1887. wedle zamknięcia rachunku
		(bez nadwyżki dochodów) wynosiła . . . . . 172.955 zł.
19.444	19.278	tutaj zaś wstawiono w porównanie tylko . . . . 172.665 "
11.029	10.943	przeto *mniej* o kwotę . . . . 290 zł.
137.241	140.400	a to z powodu, że opuszczono w Rubr. I. zaliczki udzielone
1.411	1.000	na płace w kwocie 240 zł. zaś w Rubr. IV. jednorazowy dar
169.125	171.621	z łaski w kwocie 50 zł.
—	168.398	
—	—	
—	—	
—	3.223	

Wydatki. Krajowy szpital

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Z funduszu oddziału I chorych	II położnic	III syfilitycznych	IV obłąkanych	Razem Szczegół	Razem Ogół
			Złote austryackie					
I.		**Płace i emolumenta etatowe.**						
	1	Dyrektor, płaca	800	160	400	240	1.600	
		trzy dodatki pięcioletnie po 300 zł.	450	90	225	135	900	2.500
	2	5 prymaryuszów, płaca roczna po 1.200 zł.	3.600	—	1.200	1.200	6.000	
		dodatki pięcioletnie po 200 zł. .	1.512	—	600	200	2.312	8.312
	3	Profesorowie położnictwa i okulistyki za pełnienie obowiązków prymaryuszy rocznie po 650 zł. . . .	650	650	—	—	—	1.300
	4	6 Sekundaryuszów I. kl., płaca po 600 zł.	1.800	600	600	600	—	3 600
	5	4 „ „ II. „ „ „ 500 „	2.000	—	—	—	—	2.000
	6	Akuszerka płaca	—	400	—	—	400	
		trzy dodatki pięcioletnie po 40 zł. .	—	120	—	—	120	520
	7	Aptekarz, płaca	400	80	200	120	800	
		dwa dodatki pięcioletnie po 100 zł.	100	20	50	30	200	
		dodatek na pomieszkanie . .	100	20	50	30	200	1.200
	8	Prosektor, płaca	400	80	200	120	—	800
	9	Chemik patologii, płaca . . .	350	70	175	105	—	700
	10	Kapelan, płaca	300	60	150	90	600	
		na pomieszkanie . . .	100	20	50	30	200	800
	11	Rządca, płaca	600	120	300	180	1.200	
		trzy dodatki pięcioletnie po 200 zł.	300	60	150	90	600	1.800
	12	2 oficyałów, płaca po 1.000 zł. . .	1.000	200	500	300	2.000	
		dodatki pięcioletnie po 150 zł. .	320	64	160	97	641	2.641
	13	2 pisarzy stałych płaca po 600 zł. .	600	120	300	180	1.200	
		dwa dodat. dla pierwszego po 100 zł.	55	11	28	16	110	
		dodatki na pomieszkanie po 100 zł.	100	20	50	30	200	1.510
	14	Dozorca domu obłąkanych, płaca . .	—	—	—	400	400	
		wikt II. klasy	—	—	—	200	200	600
	15	Woźny, płaca	150	30	75	45	300	
		trzy dodatki pięcioletnie po 50 zł. .	75	15	37	23	150	
		na ubior	25	5	13	7	50	500
	16	Odźwierny, płaca	75	15	37	23	150	
		trzy dodatki piecioletnie po 30 zł. .	45	9	23	13	90	
		wikt II. klasy	100	20	50	30	200	
		na ubiór	25	5	13	7	50	490
		Suma rubryki I. .	16.032	3.064	5.636	4.541	—	29.273
II.		**Koszta utrzymania osób nieetatowych.**						
	17	Płace 16 Sióstr Miłosierdzia rocznie po 80 zł.	640	176	280	184	—	1.280
	18	Wikt:						
		a) dla tychże z pieczywem i dodatkami rocznie po 164 zł. . . .	1.312	360	576	376	2.624	
		Do przeniesienia .	1.952	536	856	560	2.624	1.280

św. Łazarza w Krakowie.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
2.430	2.500	
8.125	8.080	
650	1.300	
3.486	3.600	
1.743	2.000	Na mocy przyzwolonego etatu przez Wysoki Sejm na dniu 10. Października 1878. preliminuje się *więcej o kwotę 483 zł.*, jak na rok 1889. z powodu przypadających pięcioleci, a mianowicie: *a)* przy poz. 2. Dr. Pareńskiemu Stanisławowi prymaryuszowi, trzeci dodatek pięcioletni z rocznych 200 zł. od 9. Czerwca 1890 . 112 zł. *b)* przy poz. 2. Dr. Zarewiczowi Aleksandrowi, prymaryuszowi różnica w kwocie . . . . 120 „ między rokiem 1889. a 1890. z powodu uzyskanego trzeciego dodatku pięcioletniego. *c)* przy poz. 11. Nyczowi Karolowi, rządcy szpitala, trzeci dodatek pięcioletni od 1. Stycznia 1890. o rocznych . . . . . 200 „ *d)* przy poz. 12. Wojciechowskiemu Wiktorowi, oficyałowi, trzeci dodatek. od 23. Września 1890. z rocznych 150 zł. . . . 41 „ *e)* przy poz. 13. Wernerowi Franciszkowi, pisarzowi, drugi dodatek pięcioletni od 27. Listopada 1890. z rocznych 100 zł. . . 10 „ razem j. w. . 483 zł.
520	520	
1.100	1.200	
800	800	
700	700	
800	800	
1.600	1.600	
2.450	2.600	
1.500	1.500	
594	600	
500	500	
480	490	Wynikłość z r. 1887 różni się od zamknięcia o kwotę 240 zł. t. j. o zaliczki udzielone na płace a preliminarzem nie objęte.
27.478	28.790	
1.200	1.280	Jak na rok 1889.
1.200	1.280	

Wydatki.

Krajowy szpital

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Z funduszu oddziału I chorych	II położnic	III syfilitycznych	IV obłąkanych	Razem Szczegół	Razem Ogół
			Złote austryackie					
II.	18	Z przeniesienia .	1.952	536	856	560	2.624	1.280
		b) dla 5 emerytek i postulantek rocznie po 164 zł.	410	82	205	123	820	3.444
	19	Dyetaryusze: 5 po 1 zł. 50 ct. dziennie — rocznie . . . 2.738 zł 1 po 1 zł. 25 ct. dzien. — rocz. 457 „ 1 po 1 zł. dziennie — rocznie 365 „	1.780	356	890	534	—	3.560
	20	Służba wyższa: *a)* płaca: Maszynista rocznie . 750 zł. Odźwierny, płaca 120 zł. na pomieszkanie 60 „ na ubior . 60 „ 240 zł. Stolarz, rocznie . . 150 „ 2 palaczy do maszyny parowej po 120 zł. rocz. 240 „ Murarz, rocznie . . 100 „ Piekarz, „ . . 150 „	815	163	407	245	1.630	
		2 dozorców chorych po 120 zł. rocznie	120	—	120	—	240	
		b) wikt tejże z (wyjątkiem maszynisty) rocznie . . . po 160 zł.	640	96	400	144	1.280	3.150
	21	Służba oddziałowa: *a)* płaca: 6 posługaczów po 90 zł. .	—	—	—	540	540	
		15 „ „ 64 „ .	704	—	256	—	960	
		5 posługaczek „ 72 „ .	—	—	—	360	360	
		17 „ „ 48 „ .	480	144	192	—	816	
		b) wikt dla tychże z pieczywem rocznie po 117 zł.	2.457	351	936	1.287	5.031	
		c) gratyfikacye	21	6	10	13	50	7.757
	22	Służba wspólna: *a)* płaca: 1 parobek do pomocy odźwiernego rocznie 48 zł. 1 parobek do łazienek i 2 w piekarni, rocznie po 60 zł. . . . . 180 „ 1 parobek do korytarzy, 2 grabarzy i 5 stróżów po 64 zł. . . . 512 „	370	74	185	111	740	
		b) wikt dla tychże z pieczywem po 117 zł. rocznie . .	702	140	352	210	1.404	
		c) gratyfikacye	21	6	10	13	50	2.194
		Suma rubryki II. .	10.472	1.954	4.819	4.140	—	21.385

św. Łazarza w Krakowie.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
1.200	1.280	
3.303	3.465	Wikt jednej Siostry Miłosierdzia kosztował w r. 1886. 163 zł., w roku 1887. 162 zł. w roku 1888. 164 zł., razem 489 zł. przeciętnie 163 zł. Ze względu na wynikłość z 1888. preliminuje się koszt wiktu jednej Siostry w kwocie 164 zł. rocznie, wogóle mniej o 21 zł. jak na r. 1889. uchwalono.
3.280	3.560	Jak na rok 1889.
2.240	3.090	Preliminuje się więcej niż na r. 1889. o kwotę 60 zł. z powodu doliczenia dodatku na pomieszkanie odźwiernemu na przedstawienie dyrekcyi szpitala. (L. W. 8.479/89).
8.087	7.757	Wikt jednej osoby kosztował w r. 1886. 118 zł. w r. 1887. 117 zł. w r. 1888. 115 zł. razem 350 zł. przeciętnie 117 zł,, wstawia się na jedną osobę na podstawie przecięcia 117 zł. rocznie, jak na rok 1889.
2.171	2.194	Jak na r. 1889. z powodów podanych przy poz. 21.
20.281	21.346	

Wydatki. Krajowy szpital

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Z funduszu oddziału I chorych	II położnic	III syfilitycznych	IV obłąkanych	Razem Szczegół	Razem Ogół
			Złote austryackie					
III.		**Pensye i emerytury.**						
	23	Bobrzyńska Zofia, wdowa po prymaryuszu oddziału chorób wewnętrznych	250	—	—	—	—	250
IV.		**Zaopatrzenia odstawne i dary z łaski.**						
	—	Okońska Anastazya, była nadzorczyni chorych, dziennie po 20 ct. . .	—	—	—	—	—	—
	24	Flasińska Felicya, wdowa po etatowym pisarzu, rocznie	150	—	—	—	—	150
	25	Dudek Maryanna, wdowa po gazowniku, rocznie	60	—	—	—	—	60
		Suma rubryki IV. .	210	—	—	—	—	210
V.	26	**Odprawy i spłaty kwartałów pośmiertnych**	25	5	13	7	—	50
VI.		**Remuneracye i zapomogi.**						
		A. Stałe.						
	27	Urzędnicy c. k. kasy krakowskiej za sprawowanie czynności kasowych .	100	20	50	30	—	200
		B. Niestałe.						
	28	Remuneracye i zapomogi . . .	350	70	175	105	—	700
		Suma rubryki VI. .	450	90	225	135	—	900

św. Łazarza w Krakowie.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
250	250	Jak na r. 1889.
73	73	Nic się nie preliminuje z powodu zaszłej śmierci w dniu 18. Kwietnia 1888 r.
150	150	Jak na r. 1889.
—	—	Na skutek petycyi tejże wdowy odstąpionej przez Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu do załatwienia, preliminuje się dar z łaski w rocznej kwocie 60 zł. (L. W. 40.693/88).
223	223	Suma wynikłości różni się z odnośnem zamknięciem rachunku o kwotę 50 zł. udzieloną wdowie po dyetaryuszu Laskowskim tytułem jednorazowego daru z łaski.
850	50	Jak na rok 1889.
200	200	
700	700	
900	900	

Wydatki. Krajowy szpital

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	I chorych	II położnic	III syfilitycznych	IV obłąkanych	Razem Szczegół	Razem Ogół
			Złote austryackie					
VII.		**Koszta gospodarcze.**						
	29	Żywienie chorych:						
		a) zwykła strawa dla chorych . .	22.000	2.000	9.300	6.100	39.400	—
		b) 5 Sióstr Miłosierdzia, zatrudnionych w kuchni i spiżarni, płaca po 80 zł.	200	40	100	60	400	
		c) wikt dla tychże z pieczywem i dodatkami po 164 zł. rocznie . .	410	82	205	123	820	
		d) koszt utrzymania służby kuchennej i magazynowej, a mianowicie: płaca 8 sług rocznie po 48 zł. 384 zł. „ 1 parobek rocznie . 60 „	222	44	111	67	444	
		wikt dla tychże rocznie po 117 zł.	526	105	264	158	1.053	
		gratyfikacye	21	6	10	13	50	
		e) drzewo i węgle do kuchni . .	550	110	275	165	1.100	
		f) naczynia i sprzęty kuchenne . .	150	30	75	45	300	
		g) pieczywo, mąka i drożdże . .	2.650	530	1.325	795	5.300	
		h) wino dla chorych . . .	1.300	260	650	390	2.600	51.467
		Do przeniesienia .	28.029	3.207	12.315	7.916	—	51.467

św. Łazarza w Krakowie.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
39.270	39.500	Wydatki wynosiły w oddziałach:

	I.	II.	III.	IV.	Razem
	Złotych wal. austr.				
w roku 1886.	19.881	3.323	9.170	6.181	38.555
„ „ 1887.	20.784	3.359	8.924	6.203	39.270
„ „ 1888.	21.160	3.149	9.262	5.863	39.434
razem	61.825	9.831	27.356	18.247	117.259
przeciętnie	20.608	3.277	9.118	6.083	39.086
Wstawia się na podstawie wynikłości roku ostatniego i corocznie wzrastającej ilości chorych, wydatki nieco większe od przecięcia, a to:	22.000	2.000	9.300	6.100	39.400

z wyjątkiem oddziału II. dla którego z uwagi że koszta żywienia mamek i oseskόw (dzieci ssących) preliminowano już w Rub. XVII. poz. 64. wstawia się tylko kwotę 2.000 złr.

Ilość dni leczenia wynosiła: w roku 1886. . . . . . . 179.655
„ „ 1887. . . . . . . 182.903
„ „ 1888. . . . . . . 185.871

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
400	400	Jak na rok 1889.
808	825	Jak przy Rubr. II. poz. 18 *a)*.
400	444	Jak na rok 1889. i jak przy poz. 21 *b)*.
936	1.053	
50	50	
1.124	950	Wydatek wynosił w z r. 1886. 933 zł., w r. 1887. 1.124 zł., w r. 1888. 1.080 zł., razem 3.137 zł., przeciętnie 1.046 zł. wstawia się ze względu na wynikłość ostatnich dwóch lat 1.100 zł.
210	300	Jak na rok 1889.
5.568	5.300	Wydatek wynosił w r. 1886. 5.120 zł., w r. 1887. 5.568 zł., w r. 1888. 5.293 zł., razem 15.981 zł., przecięinie 5.327 zł. wstawia się jak na r. 1889. 5.300 zł., ze względu na wynikłość roku ostatniego.
2.522	2.200	Wydatek wynosił w r. 1886. 2161 zł., w r. 1887. 2.522 zł. w r. 1888. 2.874 zł. razem 7.557 zł. przeciętnie 2.519 zł. preliminuje się z powodu ciągłego wzrostu chorych w zaokrągleniu 2.600 zł.
51.288	51.022	

Wydatki. **Krajowy szpital**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie		Z funduszu oddziału I chorych	II położnic	III syfilitycznych	IV obłąkanych	Razem Szczegół	Razem Ogół
				Złote austryackie					
VII.		Z przeniesienia .		28.029	3.207	12.315	7.916	—	51.467
	30	Wikt lekarza dyżurnego z winem i pieczywem		160	32	80	48	—	320
	31	Opał sal, łazienek i innych ubikacyj, tudzież opał do piekarni . . .		3.300	660	1.650	990	—	6.600
	32	Oświetlenie:							
		a) koszt gazu (1m. kub. po 8·5 cent.) . . .	3.750 zł.						
		b) nafta, świece i t. p. .	800 "						
		c) trzecia rata amortyzacyjna za urządzenie gazowe	813 "						
		d) lampiarz, płaca roczna .	64 "						
		wikt tegoż . . .	117 "	2.772	554	1.386	832	—	5.544
	33	Sprzęty gospodarcze, naprawa tychże i sprawienie nowych		1.000	200	500	300	—	2.000
	34	Utrzymanie jednej pary koni, oraz reparacya wozów i uprzęży	1.000 zł.						
		furman, płaca . .	64 "						
		wikt tegoż . . .	117 "	591	118	295	177	—	1.181
	35	Utrzymanie ogrodów:							
		a) warzywnego		567	283	—	—	850	
		b) spacerowego		100	20	50	30	200	
		c) ogrodnik, płaca		180	36	90	54	360	1.410
	36	Utrzymanie pralni:							
		a) drzewo i inne potrzeby do pralni . . .	2.800 zł.						
		b) koszt utrzymania 2 Sióstr Miłosierdzia płaca po 80 zł. rocznie . .	160 "						
		wikt tychże z pieczywem i dodatkami rocznie po 164 zł. . .	328 "						
		c) koszt utrzymania służby a to:							
		10 praczek po 48 zł. rocz.	480 "						
		Do przeniesienia .	3.768 zł.	36.699	5.110	16.366	10.347	—	68.522

św. Łazarza w Krakowie.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
51.288	51.022	
301	320	Jak na rok 1889.
6.651	6.300	Wydatek wynosił w r. 1886. 6.164 zł., w r. 1887. 6.651 zł., w r. 1888. 7.160 zł., razem 19.975 zł., przciętnie 6.658 zł., Z powodu, że maszyna parowa w ruchu jest w dzień i w nocy od czasu urządzenia wodociągów spotrzebowuje się większą ilość drzewa jak świadczą wynikłości z dwóch ostatnich lat. Z tego powodu wstawia się w zaokrągleniu 6.600 zł.,
3.134	5.062	W roku 1888. wypalono 44.081 m.^{3} gazu po 8·5 cent. kosztem 3.747 zł., koszt nafty, świec i t. p. wynosił 857 zł., Na podstawie tych wynikłości wstawia się do poz. *a)* 3.750 zł., do poz. *b)* 800 zł., Zaś wydatek w poz. *c)* i *d)* jak na rok 1889.
2.843	2.300	Wydatki zwyczajne wynosiły w r. 1886. 1489 zł., w roku 1887. 2.843 zł. w r. 1888. 1.876 zł., razem 6.208 zł., przeciętnie 2.070 zł., prelimuje się kwotę mniejszą od przecięcia ze względu na rok ostatni w kwocie 2.000 zł.,
936	881	Preliminuje się więcej jak na r. 1889. o 300 zł., a to z powodu koniecznej potrzeby sprawienia nowego powozu na przedstawienie dyrekcyi szpitala do L.W. 26.808/89.
1.208	1.410	Jak na rok 1889.
		Wydatki do poz. *a)* wynosiły w r. 1886. 2.641 zł., w r. 1887. 2.745 zł., w r. 1888. 2.890 zł., razem 8.276 zł., przeciętna 2.759 zł., wstawia się z powodu jak przy poz. 29 *e)* i 31 wydatek większy jak na r. 1889. o 200 zł., czyli 2.800 zł., Wikt Sióstr Miłosierdzia jak przy poz. 18 i 21 *b)*. Reszta pozycyj jak na rok 1889.
66.361	67.295	

Wydatki. Krajowy szpital

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie		Z funduszu oddziału I chorych	II położnic	III syfilitycznych	IV obłąkanych	Razem Szczegół	Razem Ogół
				Złote austryackie					
VII.	36	Z przeniesienia .	3.768 zł.	36.699	5.110	16.366	10.347	—	68.522
		d) 1 parobek do pralni, płaca	60 "						
		wikt tychże po 117 zł.	1.287 "	2.558	511	1.279	767	—	5.115
	37	Bielizna, pościel i odzież:							
		a) reparacya i sprawienie nowej	6.500 zł.	3.250	650	1.625	975	—	6.500
		b) koszt utrzymania 2 Sióstr Miłosierdzia: płaca po 80 zł. rocznie . .	160 "						
		wikt tychże z pieczywem i dodatkami po 164 zł. .	328 "						
		c) koszt utrzymania 2 szwaczek:							
		1 szwaczka płaca roczna	48 "						
		wikt tejże rocznie .	117 "						
		1 szwaczka dziennie po 30 ct. rocznie . .	90 "	372	74	186	111	—	743
	38	Słoma do sienników		350	70	175	105	—	700
		Suma rubryki VII.		43.229	6.415	19.631	12.305	—	81.580
VIII.		**Koszta sanitarne.**							
	39	Lekarstwa		1.700	180	630	230	—	2.740
		Do przeniesienia .		1.700	180	630	230	—	2.740

św. Łazarza w Krakowie.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
66.361	67.295	
5.055	4.917	
7.686	7.700	Preliminuje się tylko na wydatki zwyczajne prawdopodobną potrzebę w kwocie 6.500 zł. z powodu, że na wydatki nadzwyczajne uchwalono na r. 1889. kwotę 1.200 zł.
738	745	Jak na rok 1889., zaś wikt Sióstr Miłosierdzia jak przy poz. 18.
696	700	
80.536	81.357	
2.710	2.650	Wydatki wynosiły w oddziałach: (see table below)
2.710	2.650	

Wydatki wynosiły w oddziałach:

	I.	II.	III.	IV.	Razem
	złotych wal. austr.				
w roku 1886.	1.622	147	657	172	2.598
„ 1887.	1.630	173	655	252	2.710
„ 1888.	1.790	199	577	245	2.811
razem	5.042	519	1.889	669	8.119
przeciętnie	1.681	173	629	223	2.706
Z powodu wzrastającej ilości chorych o czem świadczą wynikłości ostatnich dwóch lat, wstawia się kwotę z przecięcia wynikłą w zaokrągleniu:	1.700	180	630	230	2.740

Wydatki. **Krajowy szpital**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Z funduszu oddziału I chorych	II położnic	III syfilitycznych	IV obłąkanych	Razem Szczegół	Razem Ogół
			Złote austryackie					
VIII.		Z przeniesienia .	1.700	180	630	230	—	2.740
	40	Utrzymanie apteki: *a)* opał . . . 140 zł. *b)* 2 laborantki płaca rocznie po 48 zł. . . . 96 „ *c)* wikt tychże rocznie po 117 zł. . . . 234 „	235	47	118	70	—	470
	41	Utrzymanie 2 Sióstr Miłosierdzia zatrudnionych w aptece: *a)* płaca roczna po 80 zł. 160 zł. *b)* wikt z pieczywem i dodatkami rocz. po 164 zł. 328 „	244	48	122	74	—	488
	42	Na odczynniki chemikowi patologii .	50	—	50	—	—	100
	43	Potrzeby sanitarne: *a)* sanitarne w ścisłem znaczeniu . . . 6.000 zł. *b)* przybory opatrunkowe, szczudła i t. p. . . 300 „	3.150	630	1.575	945	—	6.300
	44	Instrumenta chirurgiczne . . .	300	60	150	90	—	600
	45	Koszta pogrzebowe Sióstr Miłosierdzia i ubogich chorych	125	25	62	38	—	250
		Suma rubryki VIII.	5.804	990	2.707	1.447	—	10.948
IX.		**Koszta kancelaryjne.**						
	46	Druki, litografie, potrzeby do pisania, koszta insercyjne, i t. p. . . .	435	87	218	130	—	870
X.		**Koszta kapliczne.**						
	47	Zgromadzeniu Sióstr Miłosierdzia, wynagrodzenie za utrzymanie kościoła .	125	25	63	37	—	250

św. Łazarza w Krakowie. **Wydatki.**

Wy-nikłość z roku 1887.	Kwota uchwa-lona na r. 1889.	Wyjaśnienia
2.710	2.650	
310	321	Ogólny wydatek tej pozycyi preliminuje się większy jak w r. 1889. o kw. 149 zł., a to z powodu koniecznej potrzeby przyjęcia dla zwiększonej pracy w aptece dwóch laborantek w miejsce jednego parobka. (L. W. 14.912/89).
483	490	Preliminuje się płace jak na r. 1889. wikt jak przy poz. 18.
100	100	Jak na rok 1889.
5.164	4.000	Wydatki wynosiły w r. 1886. 4.709 zł., w r. 1887. 5.164 zł., w r. 1888. 6.319 zł., razem 16.192 zł., przeciętnie 5.397 zł., wstawia się jednak kwotę 6.300 zł., a to ze względu na wynikłość ostatniego roku i na koszt ogrzewania gazem czterech kuchenek kataplazmowych dla celów leczniczych, tudzież ze względu na koszt zużytego gazu do wentylatorów. (L. W. 23.239/89).
600	600	Jak na rok 1889.
274	250	
9.641	8.411	
861	870	Jak na rok 1889.
250	250	

Wydatki. Krajowy szpital

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Z funduszu oddziału I chorych	II położnic	III syfilitycznych	IV obłąkanych	Razem Szczegół	Razem Ogół
			Złote austryackie					
XI.		**Utrzymanie budynków.**						
	48	Konserwacye i reparacye gmachu i obejścia szpitalnego, tudzież czyszczenie kanałów:						
		1. zwyczajne . .	2.000	400	1.000	600	—	4.000
		2. *nadzwyczajne* .	*2.040*	*408*	*1.020*	*612*	—	*4.080*
	49	Utrzymanie wodociągów i maszyny parowej	700	140	350	210	—	1.400
	50	Asekuracya budynków, ruchomości i wiktuałów	150	30	75	45	—	300
	51	Kominiarze i straż ogniowa . . .	180	36	90	54	—	360
	52	Wynagrodzenie za czynności techniczne	300	60	150	90	—	600
		Suma wydatków 1. zwyczajnych .	3.330	666	1.665	999	—	6.660
		Suma wydatków 2. *nadzwyczajnych*	*2.040*	*408*	*1.020*	*612*	—	*4.080*
		Ogólna suma rubryki XI. .	5.370	1.074	2.685	1.611	—	10.740
XII.		**Odsetki od kapitałów dłużnych.**						
	53	4% od kapitału 2.000 złp. ubezpieczonego na dobrach „Prądnik czerwony" na rzecz kościoła N. Panny Maryi w Krakowie	20	—	—	—	—	20
XIII.		**Podatki i daniny.**						
		A. Z realności i dóbr.						
	54	Od realności szpitalnych . . .	90	—	—	—	90	
	55	Z dóbr „Prądnik czerwony" . . .	700	—	—	—	700	
	56	Z propinacyi w Krowodrzy . . .	—	130	—	—	130	920
		B. Ekwiwalenta.						
	57	Od nieruchomego majątku szpitalnego .	15	—	—	—	15	
	58	Z dóbr „Prądnik czerwony" . . .	107	—	—	—	107	
	59	Z propinacyi w Krowodrzy . . .	—	29	—	—	29	151
		C. Podatek dochodowy.						
	60	Z dóbr „Tropiszów" w Królestwie Polskiem położonych 492 złp. 16 gr. .	115	—	—	—	—	115
		Suma rubryki XIII.	1.027	159	—	—	—	1.186

św. Łazarza w Krakowie.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
4.577	3.000	Wydatki zwyczajne wynosiły w r. 1886. 4.567 zł., w r. 1887. 4.577 zł., w r. 1888. 3.830 zł., razem 12.974 zł., przeciętnie 4.325 zł., wstawia się z uwagi na wydatki roku 1888. w zaokrągleniu 4.000 zł.,
6.795	*3.480*	Na wydatki nadzwyczajne wstawia się kwotę 4.080 zł., a to na osuszenie gruntów szpitalnych wedle uchwały Wys. Sejmu z 22/10 1884. i w myśl sprawozdania komisyi budżetowej o budżecie kraj. za rok 1886. Wedle tych postanowień i na podstawie kosztorysu (L. W. 4.458/85) tudzież osobnego sprawozdania Wydziału kraj. (L. W. 48.601 85) preliminuje się jak obok 4.080 zł.
1.449	1.400	Jak na rok 1889.
225	300	
330	360	
600	600	
7.181	5.660	
6.795	*3.480*	
13.976	9.140	
20	20	Jak na rok 1889.
862	920	
151	151	
—	115	
1.013	1.186	

Wydatki.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Z funduszu oddziału I chorych	II położnic	III syfilitycznych	IV obłąkanych	Razem Szczegół	Razem Ogół
			Złote austryackie					
XIV.		**Rozmaite.**						
	61	Koszta sądowe, portorya i inne nieprzewidziane wydatki	300	60	150	90	—	600
XV.		**Zapomogi dla położnic.**						
	62	Dla położnic opuszczających wraz z dzieckiem bezpłatny oddział położnic .	—	2.200	—	—	—	2.200
XVI.		**Koszta utrzymania dzieci zrodzonych na bezpłatnym oddziale położnic.**						
	63	Wynagrodzenie dla mamek po 15 ct. dziennie za karmienie dzieci, których matki na oddział chorych przeniesione zostały. . . .	—	400	—	—	—	400
XVII.		**Szpitalowi św. Ludwika w Krakowie.**						
	64	Za utrzymanie mamek i dzieci ssących .	—	4.360	—	—	—	4.360
	65	Za leczenie i utrzymanie chorych dzieci	12.000	—	—	—	—	12.000
		Suma rubryki XVII.	12.000	4.360	—	—	—	16.360
XVIII.		**Zapisy.**						
	66	Zapis ś. p. biskupa Szembeka na odprawianie mszy św. przez kapitułę krakowską	38	—	—	—	—	38
		Do przeniesienia .	38	—	—	—	—	38

św. Łazarza w Krakowie.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
1.780	600	Preliminuje się dla zmienności tej rubryki jak na r. 1889. uchwalono.
1.730	2.200	Jak na rok 1889.
386	400	
—	—	Na wniosek dyrekcyi szpitalu i Komitetu adm. zawarto kontrakt z Towarzystwem szpitalnej opieki dla dzieci w Krakowie na lat trzy począwszy od 1. Marca 1889. mocą którego Towarzystwo to będzie utrzymywać mamki wraz z noworodkami w szpitalu św. Ludwika za wynagrodzeniem 78 ct. dziennie za każdą mamkę, zaś 11 centów za każde dziecię tudzież za opłatą ryczałtu rocznego za czynsz 250 zł., za lekarzy i służbę 500 zł., za opał i światło 100 zł., (L. W. 8.637/889). W czasie układania preliminarza jest dopiero znaną wynikłość za pierwsze trzy miesiące, a która wynosiła 1.090 zł. Ze względu, że koszta pojedyńczych miesięcy mało różnią się między sobą, przyjęto roczny koszt w stosunku do wynikłości jednego kwartału w kwocie 4.360 zł. Natomiast umniejszono wydatki Rubr. VII. poz. 29*a* w oddziale położnic o kwotę 1.300 zł.
12.000	12.000	Jak na rok 1889.
12.000	12.000	
38	38	Jak na rok 1889.
38	38	

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Z funduszu oddziału I chorych	II położnic	III syfilitycznych	IV obłąkanych	Razem Szczegół	Razem Ogół
			Złote austryackie					
XVIII.		Z przeniesienia .	38	—	—	—	—	38
	67	Zapis „Dzieci Wenclów" na obdzielanie rekonwalescentów . . .	27	—	—	—	—	27
	68	Zapis ś. p. Gałeckiego i Klozowej na odprawianie mszy św. . . .	40	—	—	—	—	40
		Suma rubryki XVIII.	105	—	—	—	—	105
XIX.	69	**Wydatki z prawa patronatu i konkurencyi wynikłe**	150	—	—	—	—	150
XX.		**Dyety i koszta podróży.**						
	70	Na podróże komisyjne w ogóle i w sprawach funduszu jako właściciela dóbr	150	—	—	—	—	150
		Dochody.						
I.		**Odsetki od kapitałów.**						
	1	Od papierów wartościowych:						
		a) $4^1/_2\%$ od listów zastawnych gal. Towarzystwa kredytowego ziemskiego we Lwowie im. wartości 19.700 zł.	697	121	68	—	886	
		b) $4^1/_2\%$ od obligacyj pożyczki krajowej z r. 1883 im. wartości 11.000 zł.	481	14	—	—	495	
		c) $4^1/_2\%$ od obligacyj pożyczki krajowej z r. 1884 im. wartości 4.200 zł.	189	—	—	—	189	
		d) $4^1/_2\%$ od listów zastawnych galicyjskiego Banku krajowego we Lwowie im. wartości . 31.050 zł.	1.350	43	4	—	1.397	
		d1) $4^1/_2\%$ od zakupić się mających takichże listów im. wartości 4.600 zł.	198	9	—	—	207	3.174
		Do przeniesienia .	2.915	187	72	—	—	3.174

św. Łazarza w Krakowie. Wydatki i Dochody.

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
38	38	
27	27	Jak na rok 1889.
40	40	
105	105	
207	150	
178	150	
		Preliminuje się wedle rzeczywistego stanu papierów wartościowych jakie w czasie układania preliminarza fund. posiadał.
2.286	2.507	Nabyć się mające listy zastawne zakupione zostaną w Styczniu r. 1890. z 8mej raty kapitału spłacanego przez fundusz krajowy (Uchwała Wys. Sejmu z 17/10 1882. r.) z którego przypadną oddziałowi: *a)* chorych z gotówki 4.387 zł., 64 ct. w przybliżeniu po kursie 98·75 (jaki ogłoszono w czasie układania preliminarza) listy zastawne imiennej wartości . . . . . . 4.400 zł., odsetki w kwocie 198 zł. *b)* położnic z gotówki 246 zł., w przybliżeniu j. w. na . . . . 200 „ „ „ 9 „
2.286	2.507	razem na będzie się listów im. wartości . 4.600 zł., które przyniosą 207 zł.

Dochody.

Krajowy szpital

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Z funduszu oddziału I chorych	II położnic	III syfilitycznych	IV obłąkanych	Razem Szczegół	Razem Ogół
			Złote austryackie					
I.		Z przeniesienia .	2.915	187	72	—	—	3.174
	2	5% od kapitału spłacanego przez fundusz krajowy	14.322	803	—	—	—	15.125
	3	Od kapitałów hipotekowanych na dobrach i realnościach:						
		a) 4% od kapitału należącego się od Kahału żydowskiego w „Olkusku“ w kwocie . . . 235 zł.	9	—	—	—	—	9
	4	Dochody z fundacyj:						
		a) Bieńkowskiego	170	—	—	—	170	
		b) Dąbkowskiego	200	—	—	—	200	
		c) Gałeckiego	26	—	—	—	26	
		d) Klozowej (mszalna)	14	—	—	—	14	
		e) „ (szpitalna)	4	—	—	—	4	
		f) Ligęzy	263	—	—	—	263	
		g) Małeckiego	17	—	—	—	17	
		h) Pruskiego	263	—	—	—	263	
		i) Tarły	66	—	44	13	123	
		k) Dzieci Wenclów	27	—	—	—	27	
		l) Wolnych Mularzy	63	—	—	—	63	
		m) Mszalna	—	—	103	—	103	
		n) Trzebickiego	—	—	—	150	150	1.423
		Suma rubryki I. .	18.559	990	219	163	—	19.731
II.		**Dochody z realności i dóbr.**						
	5	Czynsz dzierżawny z dóbr „Tropiszów“ w Królestwie Polskiem 3.024 Rbsr.	4.113	—	—	—	—	4.113
	6	Czynsz dzierżawny z dóbr „Prądnik Czerwony“	4.000	—	—	—	—	4.000
	7	Czynsz emfiteutyczny z folwarku „Przeginia duchowna“	50	—	—	—	—	50
	8	Czynsz za salę wykładową kliniki od c. k. Rządu	150	—	—	—	—	150
	9	Dochód z ogrodu szpitalnego . .	1.200	600	—	—	—	1.800
	10	Czynsz dzierżawny z propinacyi w „Krowodrzy“	—	910	—	—	—	910
		Suma rubryki II. .	9.513	1.510	—	—	—	11.023

św. Łazarza w Krakowie. Dochody.

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
2.286	2.507	
15.756	15.344	Wstawia się odsetki w myśl powołanej uchwały Wys. Sejmu przy poz. 1. *d1* a to z tytułu zwrotu kosztów budowy nowych pawilonów szpitalnych.
—	9	Jak na rok 1889.
1.402	1.418	Wstawia się rzeczywisty dochód jaki kapitały fundacyjne przynoszą.
19.444	19.278	
4.310	4.233	Wstawia się czynsz dzierżawny o rocznych 3.024 rbsr. wedle kontraktu zawartego na lat 10 do r. 1897. (L. W. 3.340/1885.) licząc rubel srebrny po kursie w czasie układania preliminarza 1 zł. 36 ct.: co czyni 4.113 zł.
4.000	4.000	Jak na rok 1889. Dzierzawa trwa do r. 1899.
50	50	Jak na rok 1889.
150	150	
1.609	1.600	Dochody wynosiły w r. 1886. 1.351 zł., w r. 1887. 1.609 zł., w r. 1888. 2.069 zł., razem 5.029 zł., przeciętnie 1.676 zł. wstawia się z uwagi na wynik ostatniego roku kwotę 1.800 zł.
910	910	Jak na r. 1889., drugą zaś połowę z całego czynszu wstawiono do preliminarza funduszu Podrzutków w Krakowie jako współwłaściciela tejże propinacyi.
11.029	10.943	

Dochody.

Krajowy szpital

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Z funduszu oddziału I chorych	II położnic	III syfilitycznych	IV obłąkanych	Razem Szczegół	Razem Ogół
			Złote austryackie					
III.		**Zwroty kosztów leczenia.**						
	11	Od funduszu krajowego galicyjskiego .	72.000	9.000	32.000	18.000	131.000	
	12	Od stron samopłacących . . .	4.800	380	2.300	5.000	12.480	
	13	Od funduszów obcokrajowych i innych publicznych	1.900	200	900	600	3.600	147.080
		Suma rubryki III. .	78.700	9.580	35.200	23.600	—	147.080
IV.	14	**Dochody rozmaite**	500	100	250	150	—	1.000

św. Łazarza w Krakowie.

Dochody.

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
118.968	124.000	Dochody wynosiły w oddziałach:

	I.	II.	III.	IV.	Razem
	Złotych wal. austr.				
w roku 1886.	62.505	7.404	27.262	16.494	113.665
„ 1887.	64.381	8.962	29.383	16.242	118.968
„ 1888.	74·563	9.776	32.987	18.972	136.298
razem . . .	201.449	26.142	89.632	51.708	368.931
przeciętnie . .	67.150	8.714	29.877	17.236	122.977
Na podstawie wynikłości ostatnich dwóch lat wstawia się w zaokrągleniu:	72.000	9.000	32.000	18.000	131.000

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
15.917	14.200	Preliminuje się na podstawie wyników roku 1888. w zaokrągleniu a to:

na oddział I. chorych . .	4.800 zł.
„ „ II. „ . .	380 „
„ „ III. „ . .	2.300 „
„ „ IV. „ . .	5.000 „
Razem .	12.480 zł.

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
2.356	2.200	Preliminuje się na podstawie wynikłości z r. 1888. w zaokrągleniu a mianowicie:
137.241	140.400	

na oddziale I. chorych . .	1.900 zł.
„ „ II. położnic .	200 „
„ „ III. syfilitycznych	900 „
„ „ IV. obłąkanych .	600 „
Razem . .	3.600 zł.

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
1.411	1.000	Jak na rok 1889..

LW. 32.364/1889.
Alegat G. do sprawozdania Wydziału krajowego o budżecie krajowym na rok 1890.

Lit. G.

FUNDUSZ POLICYI KRAJOWEJ.

PRELIMINARZ

na rok

1890.

Z drukarni Pillera i Spółki.

Lit. G. Fundusz policyi krajowej.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Wydatki.			
I.	1	Utrzymywanie więźniów w domach przymusowej pracy i poprawy	300	—	300
II.	2	Rozmaite	5	—	5
		Suma wydatków .	305	—	305
		Dochody.			
I.		Odsetki.			
	1	5% od kapitału hipotekowanego na realności w Krakowie, w kwocie . . . . . . 109 złp. 1 gr.	1	—	
	2	4½% od listów zastawnych galicyjskiego Towarzystwa kredytowego ziemsk. we Lwowie, imiennej wartości 37.600 zł.	1.692	—	
	3	4½% od obligacyj galic. pożyczki krajowej z roku 1883., imiennej wartości . . . . . 19.000 „	855	—	
	4	4½% od obligacyj galic. pożyczki krajowej z roku 1884., imiennej wartości . . . . . 1.100 „	50	—	
	5	4½% od listów zastawnych Banku krajowego, im. wartości . . . . 78.200 „	3.519	—	
	6	4% od książeczki wkładkowej Banku krajowego na 53 zł. 77 ct.	2	—	6.119
II.	7	Rozmaite	—	—	—
		Suma dochodów . .	6.119	—	6.119
		w porównaniu z wydatkami .	—	—	305
		okazuje się nadwyżka dochodów .	—	—	5.814
		która wpłynie do funduszu krajowego.			

Preliminarz na rok 1890. LW. 30.151/1889.

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
76	300	Preliminuje się jak na rok 1889.
—	5	
76	**305**	
		Kapitał, od którego pobierane są odsetki, ubezpieczony jest na realności Nr. 204. Dz. VIII. w Krakowie położonej i wynosi 109 złp. i 1 gr. czyli 27 zł. 25 ct. wal. austr.
		Preliminuje się odsetki według rzeczywistego stanu tych efektów w czasie układania preliminarza.
6.118	6.119	
—	—	Nie preliminuje się nic, albowiem nie są spodziewane z tego tytułu dochody.
6.118	**6.119**	

LW. 32.364/1889.
Alegat H—M. do sprawozdania
Wydziału krajowego o budżecie
krajowym na rok 1890.

Lit. H—M.

PRELIMINARZE

na rok

1890.

H.	Fundusz	domestykalny	str. 2
J.	"	kultury krajowej	" 6
K.	"	stanowy sierociński	" 8
L.	"	Aleksandra hr. Stadnickiego	" 10
M.	"	pożyczki krajowej z roku 1873	" 12

H. Fundusz domestykalny.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Wydatki.			
I.	1	Rozmaite przypadkowe	5	–	5
		Suma wydatków .	5	—	5
		Dochody.			
		Odsetki.			
I.	1	$4^1/_2\%$ od kapitału wypożyczonego na budowę Zakładu kulparkowskiego, według planu umorzenia	1.177	—	
	2	$4^1/_2\%$ od listów zawstawnych galicyj. Towarzystwa kredytowego ziemskiego a to: a) od obecnego stanu tychże listów imiennej wartości 53.600 zł. . . . . . 2.412 zł. b) od dokupić się mających na 5.300 zł. . 238 „	2.650	—	
	3	$4^1/_2\%$ od obligacyj pożyczki krajowej z roku 1884. imiennej wartości 12.400 zł.	558	—	
	4	$4^1/_2\%$ od listów zastawnych Banku krajowego imiennej wartości 19.650 zł.	884	—	
		Do przeniesienia . .	5.269	—	—

Preliminarz na rok 1890. LW. 30.158/1889.

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
—	5	Preliminuje się jak na rok 1889.
—	5	
1.215	1.190	Z końcem roku 1888. wynosił niespłacony kapitał wypożyczony swego czasu w kwocie 66.000 zł. funduszowi budowy Zakładu dla obłąkanych na Kulparkowie . . . . 26.447 zł. 85 ct. w roku 1889. umorzy się . . . . 294 „ 85 „ pozostanie tedy z początkiem roku 1890. wierzytelność . 26.153 zł. — ct. od której odsetki według planu umorzenia, ułożonego w myśl uchwały sejmowej z dnia 21. stycznia 1887. jak LW. 43.216/1887. wyniosą w roku 1890. . . . 1.176 zł. 89 ct.
2.200	2.201	Dzisiejszy stan $4^1/_2{}^0/_0$ listów zast. Tow. kred. ziemsk. wynosi 48.900 zł. — ct. zaś z nadwyżki dochodów majątku obrotowego pozostałej z końcem roku 1888, polecono zakupić takież listy w imiennej wartości . . . . 4.700 „ — „ razem listy w imiennej wartości . 53.600 zł. — ct. przyniosą $4^1/_2{}^0/_0$ odsetki w kwocie . . . . . 2.412 zł. — ct. Według planu umorzenia, ułożonego w myśl uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 21. stycznia 1887., wpłynie w r. 1889. (3 rata) w kwocie . . . . . 294 zł. 85 ct. Preliminowana nadwyżka dochodów z końcem roku 1889. przeznaczona dla majątku zarodowego, wynosi . . . . . 5.047 „ — „ za spodziewaną więc gotówkę, w łącznej kw. 5.341 zł. 85 ct. zakupić będzie można takież $4^1/_2{}^0/_0$ listy po kursie przypuszczalnym 100 zł. (gdyż kurs tych listów już dziś jest bardzo wygórowany) w im. wartości 5.300 zł., od których odsetki $4^1/_2{}^0/_0$ przyniosą . . . . 238 „ 50 „ Razem odsetki od listów kredytowych, wynosić będą . 2.650 zł. 50 ct.
333	333	Preliminuje się odsetki wedle rzeczywistego stanu efektów, w czasie układania niniejszego preliminarza.
725	1.325	
4.473	5.049	

II. Fundusz domestykalny.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Z przeniesienia . .	5.269	—	—
	5	4% od książeczki Banku krajowego imiennej wartości 42 zł. 70 ct.	1	—	5.270
II.	6	**Sprzedaż dzieła** pod tyt. „Poczet szlachty galicyjskiej i bukowińskiej“	2	—	2
III.	7	**Rozmaite przypadkowe**	—	—	—
		Suma dochodów	5.272	—	5.272
		W porównaniu z wydatkami . .	—	—	5
		okazuje się **nadwyżka dochodów** .	—	--	5.267
		która użytą zostanie na pomnożenie majątku zarodowego.			

Preliminarz na rok 1890. LW. 30.158/1889.

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
4.473	5.049	
—	1	Pozostałości gotówki przy każdoczesnem zakupnie efektów, lokowane będą chwilowo w Banku krajowym na książeczkę wkładkową; dochód z tej lokacyi preliminuje się w kwocie 1 zł.
10	2	Preliminuje się jak na rok 1889.
—	—	Nie preliminuje się nic, albowiem z tego tytułu nie są spodziewane dochody.
4.483	5.052	

J. Fundusz kultury krajowej.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Wydatki.			
I.	1	**Zwroty kar**	20	—	20
II.		**Rozmaite.**			
	2	Zasiłek dla szkoły rolniczej w Dublanach	3.428	—	3.428
	3	Wydatki nieprzewidziane	—	—	—
		Suma wydatków .	3.448	—	3.448
		Dochody.			
I.		**Odsetki.**			
	1	$4^1/_2\%$ od obligacyj pożyczki krajowej z r. 1883. na 300 zł. .	13	—	
	2	$4^1/_2\%$ „ „ „ „ „ „ 1884. „ 43.000 zł.	1.935	—	
	3	4% „ książeczki Banku krajowego na 79 zł. 59 ct. . .	—	—	1.948
II.	4	**Kary** za przestępstwa lasowe i wodne	1.500	—	1.500
III.	5	**Rozmaite**	—	—	—
		Suma dochodów .	3.448	—	3.448

Preliminarz na rok 1890. LW. 31.457/1889.

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
8	20	Wydatek w latach 1885. 1886. i 1887. wynosił łącznie 61 zł. 01 ct., preliminuje się zaokrągloną przeciętną kwotę 20 zł.
3.439	3.431	Preliminuje się w wysokości o ile dochody funduszu wystarczą, po uwzględnieniu potrzeby rubr. I. wydatków.
—	—	Dla braku wynikłości nic się nie preliminuje.
3.447	**3.451**	
1.948	1.951	Do poz: 1—2 preliminowano wedle stanu efektów. Do poz. 3ciej nic się nie preliminuje, gdyż odsetki się kapitalizują.
2.477	1.500	Do poz. 4. Wynik z roku 1885. 2.124 zł. 18½ ct., w r. 1886. 1.501 zł. 49 ct., w r. 1887. 2.477 zł. 30½ ct., razem 6.192 zł. 98 ct., przeciętny 2.064 zł. 33 ct. W r. 1885. i 1887. wpłynęły wyjątkowo nadzwyczajne grzywny za przekroczenia ustawy lasowej, przeto przeciętną kwotę za podstawę preliminować nie można; z tego powodu przyjmuje się uchwaloną na r. 1889. kwotę 1.500 zł.
—	—	
4.425	**3.451**	

K. Fundusz stanowy sierociński.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Wydatki.			
I.		**Utrzymanie sierót.**			
	1	Siedm miejsc w Zakładzie św. Antoniego we Lwowie, po 120 zł.	840		
	2	Cztery miejsca w szkole ogrodniczej przy ogrodzie botanicznym we Lwowie po 63 zł.	252		
	3	Cztery miejsca w Zakładzie św. Józefa w Krakowie po 120 zł.	480		
	4	Jedno miejsce w Zakładzie św. Wincentego we Lwowie .	115		
			1.687	—	1.687
II.	5	**Rozmaite**	5	—	5
		Suma wydatków .	1.692	—	1.692
		Dochody.			
I.		**Odsetki.**			
	1	4% od listów zast. gal. Towarzystwa kredyt. ziemskiego we Lwowie na 1.100 zł.	44		
	2	4½% od listów zast. gal. Tow. kredyt. ziemskiego we Lwowie na 26.000 zł.	1.170		
	3	4½% od obligacyj galicyjskiej pożyczki krajowej z r. 1883. na 8.500 zł.	382		
	4	4½% od obligacyj galicyjskiej pożyczki krajowej z roku 1884. na 1.300 zł.	59		
	5	4½% od obligacyj pożyczki krajowej z roku 1885. na 300 zł.	13		
	6	4½% od listów zastawnych Banku kraj. mianowicie: *a)* od obecnego ich stanu na 1.900 zł. . . . 86 zł. *b)* od dokupić się mających na 100 zł. . . . 4 "	90		
	7	4% od książeczki wkładkowej Banku krajowego . . .	1		
			1.759	—	1.759
II.	8	**Rozmaite**	—	—	—
		Suma dochodów .	1.759	—	1.759
		w porównaniu z wydatkami .	—	—	1.692
		okazuje się **nadwyżka dochodów** . .	—	—	67
		która użytą zostanie na pomnożenie majątku zarodowego.			

Preliminarz na rok 1890. LW. 30.141/1889.

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
840	840	Preliminuje się bez zmiany jak na rok 1889.
157	252	
480	480	
—	115	
3	5	
1.480	**1.692**	
		Preliminuje się według rzeczywistego stanu efektów, w czasie układania niniejszego preliminarza.
		Do poz. 6. Obecny stan $4^1/_2\%$ listów zast. Banku krajowego wynosi 1.900 zł. a odsetki od nich przyniosą . . . . 85 zł. 50 ct. Preliminowana nadwyżka dochodów majątku obrotowego z końcem roku 1889. wynosi 48 zł., za którą przy posiłkowaniu się książeczką Banku krajowego obecnie na 64 zł 93 ct. opiewającą, zakupić będzie można jeden list na 100 zł. a ten przyniesie odsetków 4 „ 50 „ Razem więc przyniosą te efekta odsetków . . . . . 90 zł. — ct.
1.716	1.740	*Do poz. 7.* Każdorazowe pozostałości gotówki przy zakupnie efektów, lokowane będą chwilowo w Banku krajowym na książeczkę, od której preliminuje się 1 zł.
—	—	Nie preliminuje się nic, albowiem nie są spodziewane z tego tytułu dochody.
1.716	**1.740**	

L. Fundusz Aleksandra hr. Stadnickiego.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Wydatki.			
I.	1	**Płaca** Dra Liskego Ksawerego, za czynności około wydawnictwa aktów grodzkich i ziemskich z archiwum bernardyńskiego, rocznie	800	—	800
II.	2	30% **rabat księgarski** za sprzedaż aktów grodzkich . .	90	—	90
III.	3	**Koszta druku i oprawy** aktów grodzkich	1.500	—	1.500
IV.	4	**Rozmaite**	5	—	5
		Suma wydatków .	2.395	—	2.395
		Dochody.			
I.	1	**Sprzedaż** aktów grodzkich	300	—	300
II.		**Odsetki.**			
	2	5% od austr. renty państwowej papierowej w imiennej wartości na 13.000 zł.	546	—	
	3	5% od obligacyj indemnizacyjnych w imiennej wartości na 7.600 zł. m. k.	359	—	
	4	4½% od listów zast. Banku krajowego w imiennej wartości na 2.200 zł.	99	—	
	—	4% od książeczki Banku krajowego	—	—	1.004
III.	5	**Rozmaite**	—	—	—
		Suma dochodów .	1.304	—	1.304
		w porównaniu z wydatkami .	—	—	2.395
		okazuje się **niedobór** .	—	—	1.091
		który pokryty zostanie z zaoszczędzeń, jakie fundacya posiada z lat dawniejszych i będących własnością majątku obrotowego.			

Preliminarz na rok 1890. LW. 30.140/1889.

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
800	800	W myśl uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 11. października 1871. LW. 43/1869.
—	90	Według umowy zawartej do LW. 5.911/1868. preliminuje się rabat odpowiedni wynikłość rubryki I. dochodów.
1.511	1.100	Koszta te wynosiły: w roku 1886. . 805 zł. " " " " " 1887. . 1.511 " " " " " " 1888. . 2.155 " razem 4.471 zł. przeciąt. 1.490 zł. preliminuje się na podstawie zwiększonych wynikłości z ostatnich 2ch lat w zaokrągleniu kwotę . . . . 1.500 zł.
—	5	Preliminuje się jak na rok 1889.
2.311	1.995	
—	300	Preliminuje się jak na rok 1889.
1.269	1.004	Preliminuje się odsetki wedle rzeczywistego stanu efektów, w czasie układania preliminarza. Odsetków od książeczki bankowej niepreliminuje się wcale, bowiem takowe kapitalizują się.
—	—	Nie preliminuje się nic, albowiem z tego tytułu nie są spodziewane dochody.
1.269	1.304	

M. Fundusz pożyczki krajowej z roku 1873.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Wydatki.			
I.	1	**Umorzenie pożyczki przez losowanie obligacyj** . .	26.000	—	26.000
II.	2	**Wypłata kuponów** od obligacyj w obiegu będących . .	24.516	—	24.516
III.		**Koszta administracyjne.**			
	3	$10^0/_0$ podatku dochodowego od kuponów	2.452	—	2.452
	4	Należytość stemplowa od kuponów	190	—	190
	5	Potrzeby kancelaryjne i inne drobne	100	—	100
IV.	6	**Rozmaite**	—	—	—
		Suma wydatków .	53.258	—	53.258
		Dochody.			
I.	1	**Zwrot kapitałów** wypożyczonych Wydziałom powiatowym .			
II.		**Odsetki.**			
	2	a) od kapitałów wypożyczonych Wydziałom powiatowym .	4.000	—	4.000
	3	b) prowizye zwłoki od kapitałów wypożyczonych Wydziałom powiatowym			
III.		**Rozmaite.**			
	4	Zwrot zaliczek danych bankom na wypłatę kuponów i zwrot za brakujące kupony	—	—	—
	5	Z pozostałości funduszu pożyczki krajowej z roku 1883. na wykupno obligacyj wylosowanych	—	—	—
		Suma dochodów .	4.000	—	4.000
		W porównaniu z wydatkami .	—	—	53.258
		okazuje się **niedobór** .	—	—	49.258
		który pokryty zostanie z rubryki XIV. wydatków funduszu krajowego.			

Preliminarz na rok 1890 LW. 30.671/1889.

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
21.600	24.500	Preliminuje się na podstawie planu umorzenia do LW. 16.009/1873.
32.317	24.573	Z ogólnej sumy emitowanych obligacyj tej pożyczki . . . 1,600.000 zł. 1) wylosowano po koniec roku 1888. . . 236.700 zł. 2) w roku 1889. zostanie wylosowanych . . 24.500 „ 3) fundusz pożyczki krajowej z roku 1883. wykupił obligacyj tego funduszu z obiegu imiennej wartości . . . 772.000 zł. po potrąceniu zaś wylosowanych a zarachowanych już pod poz. 1) . 3.000 „ 769.000 „ 4) obligacye własne w obieg nie puszczone, w roku 1883. przebite i ze stanu efektów wydzielone . . 154.800 „ 1,185.000 „ po ściągnięciu tedy wylosowanych obligacyj pozostanie w obiegu . . 415.000 zł. od których przypadnie na 1. maja 1890. 3% w kwocie 12.450 zł. na dniu zaś 1. listopada 1890. 3% (po potrąceniu wylosować się mających w lutym 1890. obligacyj na 12.800 zł.) w kwocie 12.066 zł., razem . . . . 24.516 zł.
3.232	2.457	Odpowiednio do kwoty kuponowej, wykazanej w rubryce II. poz. 2.
277	201	Przypadająca w roku 1890. należytość stemplowa za kupony od Ser. A) sztuk 644, B) sztuk 173, C) sztuk 306 po 7 ct., od Ser. D) sztuk 146 po 13 ct. wynosić będzie na dniu 1. maja 1890. roku 97 zł. 59 ct.; 1. listopada zaś (po strąceniu na dniu 1. lutego 1890. wylosować się mających obligacyj) 92 zł. 43 ct., razem 190 zł.
63	100	Preliminuje się jak na rok 1889.
13	—	Nie preliminuje się nic jak na rok 1889.
57.502	51.831	
		Preliminuje się spodziewany w tych rubrykach, dochód w kwocie 4.000 zł.
4.692	5.000	W roku 1883. skończył się termin spłat ratalnych, planami umorzenia oznaczony, atoli z końcem roku 1888. pozostały jeszcze zaległości czynne w rubryce I. i II. dochodów w sumie 16.699 zł. 15 ct. Wynikłości w roku 1888. wynosiły 3.284. zł. 14 ct.
—	200	Nie preliminuje się nic, ponieważ banki z końcem roku wyrachowują zaliczki w całości a zwroty za brakujące kupony, zarachowuje się jako korelatywa Rubr. II. pozycyi 2 wydatków.
21.600	—	Nie preliminuje się nic, w myśl uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 21. stycznia 1888, którą cała reszta zapasu pożyczki krajowej z roku 1883., wcieloną została do funduszu krajowego. Niedobór w kwocie 49.258 zł. preliminuje się w rubryce XIV. wydatków funduszu krajowego.
26.292	5.200	

LW. 32.364|1889.
Alegat **N.** do sprawozdania Wydziału krajowego o budżecie krajowym na r. 1890.

Lit. N.

FUNDUSZ PODRZUTKÓW W KRAKOWIE

PRELIMINARZ

na rok

1890.

LW. 27.058|1889.

Wydatki. Fundusz podrzutków

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Wydatki.			
I.		**Płace urzędników i sług.**			
	1	Dodatek dla funkcyonaryuszów szpitalnych za czynności przy tym funduszu	50	—	50
II.		**Potrzeby kancelaryjne.**			
	2	Druki, potrzeby do pisania i inne	30	—	30
III.		**Remuneracye i zapomogi.**			
	3	Akuszerce za stręczenie żywicielek i pieluszkowe	20	—	—
	4	Żywicielkom za gorliwe pielęgnowanie dzieci	10	—	—
		Suma rubryki III.	30	—	30
IV.		**Koszta utrzymania podrzutków.**			
	5	Koszta utrzymania dzieci niemających prawa do dobrodziejstwa ustawy z 23. Maja 1873 r., a przyjętych w miarę własnych zasobów funduszu	1.650	—	1.650
V.	6	**Koszta leczenia dzieci**	10	—	10
VI.		**Podatki i daniny.**			
	7	Podatki i daniny z propinacyi w Krowodrzy	126	—	—
	8	Ekwiwalent z propinacyi w Krowodrzy	29	—	—
		Suma rubryki IV.	155	—	155
VII.		**Rozmaite.**			
	9	Koszta pogrzebowe, podróże i różne inne nieprzewidziane wydatki	30	—	30
		Ogólna suma wydatków	—	—	**1.955**

Wynikłość z roku 1887.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia
50	50	
—	30	Jak na rok 1889.
	20	
—	10	
—	30	
1.023	1.645	Koszta utrzymania podrzutków wyniosą: 1) przyjętych przed uchwałą Wys. Sejmu 22. Stycznia 1886., z których z końcem r. 1889 pozostanie na utrzymaniu 3 dzieci, z tych jedno dochodzi wieku normalnego dnia 17. Lutego 1890. pozostanie więc na rok 1890. dwa podrzutki przez cały rok, zaś jeden 47 dni, a utrzymanie tychże wyniesie: *a*) jednego wedle IV klasy przez 47 dni miesięcznie po 4 złr. 50 ct. . . . . 7 złr. 08 ct. *b*) jednego podrzutka wedle IV klasy przez cały rok . . 54 „ — „ *c*) „ „ „ III „ po 3 zł. 50 cnt. miesięcznie a to od 1. Stycz. do 22. Listop. 1890 37 „ 57 „ zaś wedle IV kl. miesięcznie 4 zł. 50 ct. a to od 23. Listop. do 31. Grud. 1890 5 „ 70 „ — 43 „ 27 „ razem . . 104 „ 35 „ 2) przyjętych i przyjąć się mających na mocy powyższej uchwały prawdopodobny koszt . . . . 1546 „ — „ zazem jak obok . . 1650 „ — „
7	10	
118	126	
29	29	Jak na rok 1889.
147	155	
17	30	
1.244	**1.950**	Suma wynikłości z r. 1887. różni się od zamknięcia o kwotę 820 zł. t. j. o nadwyżkę dochodów oddaną do majątku zarodowego.

Dochody. Fundusz podrzutków

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Dochody.			
I.		**Odsetki od kapitałów.**			
	1	4½% od listów zastawnych Towarzystwa kredytowego ziemskiego we Lwowie, imiennej wartości 300 zł.	13	—	—
	2	4½% od obligacyj pożyczki krajowej z roku 1883 imiennej wartości 200 zł.	9	—	—
	3 a.	4½% od listów zastawnych Banku krajowego we Lwowie, imiennej wartości 7250 zł.	326	—	—
	3 b.	4½% od takichże listów zakupić się mających imiennej wartości 500 zł. . . . , ...	16	—	—
	4	5% od kapitału spłacanego pzzez fundusz kraj.	803	—	—
	5	Od fundacyi Tarły	82	--	—
		Suma rubr. I. .	1.249	—	1.249
II.		**Dochody z realności i dóbr.**			
	6	Połowa czynszu z propinacyi w „Krowodrzy".	910	—	910
III.		**Rozmaite.**			
	7	Dochody rozmaite drobne i nieprzewidziane	5	—	5
		Ogólna suma dochodów .	—	—	**2.164**
		w porównaniu z ogólną sumą wydatków .	—	—	1.955
		okazuje się **nadwyżka dochodów** .	—	—	209
		która ma być przeniesioną do majątku zarodowego .			

w Krakowie. Dochody.

Wynikłość z roku 1887	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wyjaśnienia	
—	—		
—	—	Preliminuje się rzeczywisty dochód wedle stanu efektów w czasie układania preliminarza.	
235	325		
		Nabyć się mające listy zastawne zakupione zostaną:	
		a) z gotówki 246 złr., jako 8mej raty kapitału spłacanego przez fund. krajowy w myśl uchwały Wys. Sejmu, z 17. Paźdz. 1882., z której licząc po kursie 98·75 zakupi się listy im. wart. 200 złr. a które przyniosą . . .	9 zł. — ct.
		b) z nadwyżki dochodów r. 1889. obliczonej w przybliżeniu w kwocie 300 zł. po kursie 98·75 im. wart. 300 zł. które przyniosą licząc za pół roku	6 „ 75 „
		razem jak okok wstawiono od listów im. wart. 500 zł. które przyniosą	15 „ 75 „
837	814	Wstawia się 8mą ratę na podstawie jak wyjaśnienie przy poz 3 b.	
82	82	Jak w roku 1889.	
1.154	1.221		
910	910	Jak w r, 1889. Na podstawie kontraktu. Drugą połowę czynszu wstawiono do preliminarza fund. szpit. Ś. Łazarza w Krakowie (oddział położnic).	
—	5	Jak w roku 1889.	
2.064	**2.136**		

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

Załącznik B. do preliminarza krajowego funduszu szkolnego (Rubr. VIII. wydatków) na rok 1890. dodatkowo przez Radę szkolną krajową do $\frac{\text{LW. 42.237}}{\text{RSK. 15.599}}$/ 1889. nadesłany.

WYKAZ OGÓLNY

potrzebnych kwot na płace nauczycieli nadetatowych

na rok 1890.

wraz z ryczałtem i dodatkami na pomieszkanie.

L. p.	Nazwa okręgu	Płace i ryczałty w roku 1889 zł.	Przyzwolono więcej na rok 1890 o zł.	Potrzebna kwota na płace i ryczałty w r. 1890 zł.	Uwaga
1	Biała	1.610	305	1.915	
2	Bóbrka	3.840	1.575	5.415	
3	Bochnia	3.590	1.225	4.815	
4	Bohorodczany	795	275	1.070	
5	Borszczów	1.335	580	1.915	
6	Brody	1.585	930	2.515	
7	Brzesko	1.780	410	2.190	
8	Brzeżany	730	*365*	365	na r. 1890. o 365 zł. mniej niż na r. 1889.
9	Brzozów	2.470	900	3.370	
10	Buczacz	885	275	1.160	
11	Chrzanów	4.805	—	4 805	
12	Cieszanów	1.070	275	1.345	
13	Czortków	1.305	795	2.100	
14	Dąbrowa	1.820	—	1.820	
15	Dobromil	550	—	550	
16	Dolina	610	—	610	
17	Drohobycz	6.000	1.305	7.305	
18	Gorlice	1.480	685	2.165	
19	Gródek	1.095	570	1.665	
20	Grybów	685	410	1.095	
21	Horodenka	3.235	245	3.480	
22	Husiatyn	4.025	245	4.270	
23	Jarosław	3.395	1.415	4.810	
24	Jasło	2.740	245	2.985	
25	Jaworów	1.840	410	2.250	
26	Kałusz	1.160	—	1.160	
27	Kamionka	2.875	890	3.765	
28	Kolbuszowa	3.325	245	3.570	
29	Kołomyja	4.945	—	4.945	
30	Kossów	2 290	—	2.290	
31	Kraków	2.165	980	3.145	na r. 1890. o 205 zł. mniej niż na r. 1889.
32	Krosno	1.590	245	1.835	
33	Limanowa	1.075	1.065	2.140	
34	Lisko	—	275	275	
35	Łańcut	1.650	—	1.650	
36	Lwów	9.545	890	10.435	
37	Mielec	2.265	—	2.265	
38	Mościska	1.850	1.165	3.015	na r. 1890. o 410 zł. mniej niż na r. 1889.
39	Myślenice	3.815	480	4.295	
40	Nadwórna	610	—	610	
41	Nisko	2.835	245	3.080	
42	Nowy Sącz	5.660	—	5.660	
43	Nowy Targ	1.705	255	1.960	
44	Pilzno	1.205	—	1.205	
45	Podhajce	1.235	410	1.645	
46	Przemyśl	6.825	570	7.395	
47	Przemyślany	685	—	685	
48	Rawa	—	305	305	
49	Rohatyn	1.335	510	1.845	
50	Ropczyce	1.100	205	1.305	
51	Rudki	765	—	765	
52	Rzeszów	3.710	365	4.075	
53	Sambor	2.235	205	2.440	
54	Sanok	960	725	1.685	
	I. Zniesienie	122.690	22.740	145.430	

L. p.	Nazwa okręgu	Płace i ryczałty w roku 1889. zł.	Przyzwolono więcej na rok 1890 o zł.	Potrzebna kwota na płace i ryczałty w r. 1890. zł.
	Z przeniesienia	122.690	22.740	145.430
55	Skałat	2.655	—	2.655
56	Sniatyn	4.375	935	5.310
57	Sokal	785	510	1.295
58	Stanisławów	7.830	1.550	9.380
59	Staremiasto	1.175	410	1.585
60	Stryj	3.535	730	4.265
61	Tarnobrzeg	2.065	—	2.065
62	Tarnopol	5.660	—	5.660
63	Tarnów	8.685	—	8.685
64	Tłumacz	2.425	1.100	3.525
65	Trembowla	4.300	520	4.820
66	Turka	—	275	275
67	Wadowice	1.410	450	1.860
68	Wieliczka	4.955	1.195	6.150
69	Zaleszczyki	825	275	1.100
70	Zbaraż	550	245	795
71	Złoczów	2.665	410	3.075
72	Żółkiew	685	—	685
73	Żydaczów	1.960	550	2.510
74	Zywiec	1.040	—	1.040
	Suma	180.270	31.895	212.165
	Do tego wydatki na pomieszkanie	11.112	1.603	12.715
	Razem	191.382	33.498	224.880

U w a g a

Uwaga.

Ogólny wydatek na płace nadetat. z ryczałtem wynosi 212.165 zł. — ct.

Własnymi dochodami pokryją część tych wydatków, a to okr. fundusz:

Buczacz	223·36	
Czortków	146·33	
Drohobycz	6.921·45	
Horodenka	716·47	
Skałat	330·43	
Tarnopol	4.038.85	12.375 zł. 89 ct.
pozostaje . .		199.789 zł. 11 ct.
dla Rady szkol. okr. miejskiej Krakowa preliminuje się . .		10.605 zł. — ct.
potrzeba zasiłku .		210.394 zł. 11 ct.
do tego na dodatki na pomieszkania .		12.715 zł. — ct.
potrzeba ogółem zasiłku		223.109 zł. 11 ct. *)

do l. p. 68. Na rok 1890 o 205 zł. mniej niż na rok 1889.

*) C. k. Rada szkolna krajowa preliminuje w Rubr. VIII. tylko 219.725 zł. ze względu na spodziewane oszczędności (LW. 42.237|89.)

Aleg. 11.

SPRAWOZDANIE

Z CZYNNOŚCI

WYDZIAŁU KRAJOWEGO

za czas

od 1. lipca 1888 do końca czerwca 1889 roku

z alegatami 1—45 i z indeksem.

INDEKS

do sprawozdania z czynności Wydziału krajowego za czas od 1. lipca 1888 po koniec czerwca 1889 r.

	Strona
Administracyjne wydatki w szpitalach krajowych	186
Administracyjny trybunał — tegoż orzeczenia	21, 148
Akt grodzkich i ziemskich archiwa we Lwowie i Krakowie	58, 73
Ankieta w sprawie szkoły lasowej	36
Archiwa watykańskie — subwencya rządowa	67
Asenterunek wojskowy	229
Bank krajowy, poręka funduszu krajowego, zmiana statutu	24, 27
Biuro statystyczne	52—54
— melioracyjne	175
Budowle wodne	153
Buhajów włościańskich licencyonowanie	34
Bydło — wprowadzenie wagi na targi bydlęce	20
Chorych ruch	186, 189
Dniestr — żegluga parowa	142
Dojazdy kolejowe publiczne — zmiana ustawy	136
Domy pracy przymusowej i poprawcze (ob. Kolonie)	217, 218
Doświadczalne stacye	44
Drogi gminne i powiatowe	115, 117—124, 132
— — — fundusz pożyczkowy, preliminarze i zarząd	135, 144
— — — subwencye państwowe	145, 151
Drogi krajowe — konserwacya i nowe budowy	128
— — myta na tychże	130
Drzew przy drogach sadzenie	145
Dublany — kurs gorzelnictwa	139
Dyet poselskich likwidacya	73
Egzekucya polityczna na ściągnienie kosztów komisyjnych	19
Elementarne klęski — wsparcia	216
Etat urzędników Wydziału krajowego — zmiany osób	56, 73
— służby przy drogach krajowych	129
Finansowe sprawy	25
Fundacya Lewińskiego dla włościan	20
— Głowińskiego, Winniki czynsz propinac.	76—79
— Koswitzky'ego dla skazańców poprawionych	233
— Skarbka hr. Stanisława	64
Fundacya dla rękodzielników i przemysłowców	42—44

Strona
Fundacye stypendyjne nowe . . . . 82—84
— — stan majątku . . . . 79—82
Fundusz szkolny krajowy (ob. Kraków) . . . . 97—109
Fundusze pożyczkowe dróg gminnych 135
— stypendyjne . . . . 79—82

Głowińskiego fundacya — czynsz z propinacyi w Winnikach . . . . 76—79
Gminy — pobór podatków w gminach 219, 223
Gospodyń wiejskich szkoła 31
Gospodarstwo rolne i leśne 27
Górnicze sprawy 45
Gorzelnictwa kurs w Dublanach 139
Gruntowe księgi 231

Internat św. Jozafata dla uczniów seminaryum nauczycielskiego 75

Kolej żelazna (ob. Dojazdy Taryfy).
— — kwestya zarządu kolei państwowych 124, 147
— — zażalenia przeciw budowie transwersalnej. 127
— — projektowane i reambulacya nowych linij 146
Kolektanci podatków 223
Kolonie rolnicze karno-poprawcze 233
Koni dla wojska pobór 232
Konserwacya pomników histor. i zabytków sztuki 66
Konserwatorów zjazdu petycya 74
Konwersya pożyczek 66
Kopytkowe w miastach — pobór 147
Kraków zwrot zaliczek na płace nauczycieli 95
Koszta administracyjne w krajowych szpitalach 186
Księgi gruntowe 231
Kulparkowski zakład obłąkanych 200
Kultura krajowa — subwencya 37

Leśnictwo (ob. Ankieta, Zalesienie).
Lewińskiego fundacya dla włościan 20
Likwidacyi szkol. fund. okręgowych — koszta 108

Łowiectwo — projekt ustawy 229

Macierz polska 68
Melioracyj subwencyonowanie ze skarbu państwa 172
Młodzież — zasiłki na kształcenie się w naukach i sztukach 58
Most na Dunajcu pod Kurowem i na Sanie pod Olchowicami 145, 131
Myta — konsensa ustawowe 111
— na drogach krajowych 130
Myszy polnych (ob. Tępienie).

Nabiałowe gospodarstwo 32

Strona
Nadzór nad gminami 17
Nafty przewóz z Drohobycza do Wiednia 46
Nauczyciele wędrowni rolnictwa 27
Nowy-Sącz miasto — stosunki zdrowotne 200

Obłąkanych zakład na Kulparkowie 189
Odpisanie podatków — petycya Jasielskiego powiatu 38
Ogniowych straży ochotniczych związek 12
Ossolińskich zakład narodowy . . . . 60—64

Petycye i uchwały Wydziałowi krajowemu przekazane:
— o utworzenie samoistnych gmin 7
— w innych sprawach gminnych . . . . 8—16
— o dodatki gminne nad 50% 16
— w sprawach przemysłowych i kultury krajowej . . . . 37—40, 46—52
— w sprawach edukacyjnych i szkolnych . . . . 72—74, 84—93, 97
— w sprawach melioracyjnych . . . . 159—165
— w sprawach drogowych i komunikacyjnych . . . . 115, 117—124
Pisarze gminni — podręcznik dla nich 11
Poczta — z Krakowa na Lwów do Husiatyna 116
— wiejska 149
Podatków odpisanie — petycya Jasielskiego powiatu 38
Podatkowych urzędów pomnożenie 221
Podatków pobór w gminach 219, 223
Podręczniki szkolne — subwencya na wydawnictwo 29, 94
Podwody — wyższe wynagrodzenie za nie 229
Pospolite ruszenie 233
Pożyczki krajowe 23, 25
Preliminarze funduszów powiatowych dróg gminnych 135
Propinacyjne sprawy 149
Przemysł — szkoły przemysłowe, fundacye stypendyjne 40 45
— stan krajowego funduszu przemysłowego 42

Regulamin wykonawczy drogowy 140
Regulacya wód — obrona wałów w porzeczu Wisły . . . . . . 153—172
Rybactwo — do ustawy w rybołowstwie rozporządzenie wykonawcze, mapa ryb krajowych 35
Ruch chorych 186, 189

Sanitarne wydatki 185
Sankcya uchwał i ustaw 3, 23, 55, 153
Sądownictwo — sprawa postępowania niespornego 235
Sejm — zmiany w składzie 55
Skarbka hr. Stanisława fundacya 64
Składy publiczne na zboże i spirytus 32, 151
Sól, cen sprzedaży uregulowanie 34
Stacya doświadczalna mechaniczno technologiczna 44
Statystyczne biura . . . . 52—54
Stypendya dla górników i rolników 45, 140

Strona

Stypendya (ob. Fundacye).
Surowicy pobór wolny — petycye 37, 38
Szkolny fundusz krajowy . . . . 97—109
Szkoły przemysłowe i warsztaty wzorowe 40
— wydziałowe 93
— rolnicze 139
Szpital krajowy we Lwowie 190
— — św. Łazarza w Krakowie 195
Szpitale nasze — ruch chorych i wydatki 186, 189
— krajowe porównanie wydatków administracyjnych 186
— prowincyonalne, płace lekarzy 188, 210
— — biblioteki 190
Szupaśnictwo 230
Szutru z rzek prawo poboru 124

Targi bydlęce — zaprowadzenie wagi 20
Taryfy kolejowe 46, 120, 124
Teatr — polski i ruski, budowa nowego w Krakowie . . . . . 65, 69—72
Terytoryalny podział — petycye i uchwały . . . . . 7. 215, 227—230
Tępienie kanianki i myszy polnych 33, 34
Torfowisk użytkowanie 172
Towarzystwo muzyczne w Krakowie 65
Trybunał administracyjny — orzeczenia w sprawach gminnych . . . 21
— administracyjny w sprawach drogowych 148
— państwowy w sprawie likwidacyi fund. szkol. okręgowych . . 108

Ubogich kwestya na kongresie w Paryżu 19
Uchwały i ustawy sankcyonowane 3, 23, 55, 111
— — dotąd niesankcyonowane 55
— — którym sankcyi odmówiono . . . . 3—7
Ustawa finansowa i uchwały w sprawach finansowych 23, 25
— propinacyjna 149

Wagi zaprowadzenie na targowiskach bydlęcych 20
Wieliczka — pożyczka 10000 zł. dla powiatu 12
Wydział krajowy — zmiany w etacie urzędników i w składzie członków . . 56, 73
— — — w stanie służby przy drogach krajowych . . 129
— — — w stanie emerytów i pensyonistek . . . 57
Zakopane — petycya gości kąpielowych 187
Zalesienie nieużytków i wydmisk 33
Zapomogi z powodu klęsk elementarnych 216
Zdrowia publicznego — wydatki 185

Żandarmerya — budowa koszar we Lwowie i na prowincyi 219
— zmiany w dyslokacyi 235
Żegluga parowa na Dniestrze 149

L. W, kr. 39534/89.

SPRAWOZDANIE
WYDZIAŁU KRAJOWEGO

z czynności swoich urzędowych.

Wysoki Sejmie!

W myśl postanowień §. 26. Statutu krajowego przedkłada Wydział krajowy sprawozdanie z czynności swoich za czas od 1. lipca 1888 do 30. czerwca 1889.

Departament I.

Szef: Jego Ekscelencya Dr. Franciszek Smolka, Członek Wydziału krajowego.

A. Ustawy i uchwały podlegające Najwyższej Sankcyi:

Ustawy i uchwały sankcyonowane.

1. Ustawa o wyłączeniu przysiółka Laskówka ze związku gminy Bachórz w powiecie Brzozowskim i utworzeniu zeń samoistnej gminy.

2. Ustawa budownicza dla 131 znaczniejszych miejscowości (miast i miasteczek w Galicyi.

3. Ustawa nadająca gminie miasta Brzeżan prawo poboru opłaty od psów.

4. Ustawa gminna dla 30 znaczniejszych miast w Galicyi.

5. Ustawa o zezwoleniu gminie miasteczka Peczeniżyna na pobór opłat od napojów spirytusowych.

6. Ustawa uprawniająca gminę miasta Buczacza do poboru opłaty od psów przez lat 10.

7. Uchwała w sprawie poboru 42% dodatku do podatków bezpośrednich w powiecie Tarnobrzeskim w latach 1889 do włącznie 1894 na opłacenie przypadającego na fundusz powiatowy rocznego udziału kosztów obwałowania Wisły i Sanu.

Ustawy jeszcze nie sankcyonowane

1. Ustawa o wyłączeniu przysiółka Radocka góra ze związku gminy Radocza i wcieleniu go do gminy Wysoka w powiecie Wadowickim.

W zeszłorocznem sprawozdaniu z czynności Wydziału krajowego zaznaczyliśmy stan tej sprawy, obecnie zaś przedstawiamy przebieg jej jak następuje:

Odezwą z 11. grudnia 1888 l. 12.871 pr. Prezydyum c. k. Namiestnictwa zażądało wyjaśnienia, czy zamierzone wyłączenie i wcielenie powyższego przysiółka dotyczy także obszaru dworskiego w Radockiej górze.

Wyjaśnienie to przez Wydział powiatowy Wadowicki nam przedłożone udzieliliśmy Prezydyum c. k. Namiestnictwa pismem tutejszem z 31. maja b r. L. 11.416; rezultat zaś tej sprawy dotychczas jest nam niewiadomy.

2. Ustawa zaprowadzająca przymusowe ubezpieczenie od ognia w całym kraju.

3. Ustawa o wyłączeniu kolonii Unterbergen w powiecie Lwowskim ze związku gminy Podbereżce, a połączeniu jej z gminą Weinbergen.

Wskutek odezwy Prezydyum c. k. Namiestnictwa z 23. lutego r. b. l. 1221/pr. przedłożył Wydział krajowy pod d. 27. lutego 1889 za l. 8695 akta dotyczące tej sprawy, które uchwaleniu wspomnionego projektu ustawy służyły za podstawę.

Czy i jakie w tej mierze powzięto przez wysoki c. k. Rząd postanowienie — dotychczas nie nadeszło żadne zawiadomienie.

Ustawy, którym Najwyższej sankcyi odmówiono.

1. Ustawa o wyłączeniu przysiółka Józefówki w powiecie Tarnopolskim ze związku gminy Kupczyńce i utworzeniu zeń samoistnej gminy.

Pismem z 17. lutego 1889 l. 1930/pr. zawiadomiło nas Prezydyum c. k. Namiestnictwa, że Jego Ces. Król. Apostolska Mość Najwyższem postanowieniem z dnia 3. grudnia 1888 nie raczył udzielić Najwyższej sankcyi uchwalonemu przez Sejm krajowy projektowi ustawy o wyłączeniu miejscowości Józefówka ze związku gminy Kupczyńce i utworzeniu z niej samoistnej gminy.

Odmowa Najwyższej sankcyi nastąpiła z następujących powodów:

„że wymienione w art. 2. projektu ustawy, jako należące do nowej gminy Józefówki i na odnośnym planie liczbami 1937/3 i 2165/3 oznaczone parcele graniczne nie mogą być do niej przyłączone, ponieważ z resztą kompleksu tej miejscowości w żadnym terytoryalnym związku nie pozostają i ze względu na to, stosownie do istniejących dla operatów katastralnych postanowień, musiałyby przy gminie Kupczyńce nadal pozostać.

Następnie wspomniane w art. II. projektu ustawy odgraniczenie o tyle jest wadliwe, iż nie oznacza, że części parcel drogowych 4728/1, 4725, 4741, 4742 i 4743 jakoteż północno-zachodni róg parceli drogowej Nr. 4780, również tworzyć mają granice między oboma gminami. Wreszcie, że nie ma w projekcie ustawy postanowienia o tem, że z pomiędzy dróg, prowadzących przez obszar obu gmin, które jako parcele katastralne Nr. 4733, 4730, 4759 i 4772/1 są odmierzone, niektóre części przy Kupczyńcach pozostać, inne do nowej gminy Józefówki i to w taki sposób przyłączyć się mają, jak tego kierunek utworzyć się mającej granicy wymagać będzie.

Pytanie zaś co do przynależności gminnej wspomnianych parcel drogowych musiałoby ze względu na postanowienia ustawy drogowej już teraz być rozstrzygnięte, by w przyszłości uniknąć sporów co do utrzymywania tych dróg.

2. Ustawa o wyłączeniu kolonii niemieckiej w Boryni w powiecie Turka ze związku gminy Borynia i utworzeniu z niej samoistnej gminy.

Uchwalonemu powyżej projektowi ustawy Jego Ces. i król. Apostolska Mość Najwyższem postanowieniem z dnia 8. grudnia 1888 również nie raczył udzielić Najwyższej sankcyi.

Odmowa Najwyższej sankcyi nastąpiła z tego powodu, ponieważ należące do kolonistów niemieckich w Boryni i na odnośnej mapie katastralnej uwidocznione grunta, składają się, oprócz z kompleksu gruntów obejmującego około 200 morgów, jeszcze z 37 rozrzuconych i z tym kompleksem w żadnym terytoryalnym związku nie stojących parcel o bardzo małej lub wcale nieznacznej rozległości, z których wobec braku terytoryalnej łączności osobnej gminy katastralnej utworzyć nie można.

Nadto projekt ustawy pomija przyszłą nazwę części dotychczasowej gminy Borynia, z której osobna gmina ma być utworzona.

O tem zawiadomiło Wydział krajowy Prezydyum c. k. Namiestnictwa odezmą z 17. lutego r. b. l. 1931/pr. na skutek reskryptu pana Ministra spraw wewnętrznych z 31. Stycznia 1889 l. 21886 z tem nadmienieniem, że ewentualny ponowny projekt ustawy w myśl powyższych wskazówek uzupełniony, względnie przerobiony, wówczas mógłby być przedłożonym do Najwyższej sankcyi, gdyby terytoryum nowo utworzyć się mającej gminy

ograniczono na wspomniany wyżej kompleks łącznej rozległości 200 morgów, w którym to razie, jak się samo przez się rozumie, przeprowadzićby należało poprzód odnośne pertraktacye z niemieckimi kolonistami w Boryni.

3. Ustawa o pisarzach gminnych w gminach wiejskich.

Wskutek reskryptu Ministerstwa spraw wewnętrznych z dnia 20. kwietnia b. r. ł. 1568 zawiadomiło nas Prezydyum c. k. Namiestnictwa odezwą z 2. lipca r. b. l. 4811, że Jego Ces. i Król. Apostolska Mość raczył Najwyższem postanowieniem z d. 5. kwietnia b. r. odmówić Najwyższej sankcyi uchwalonemu przez Sejm krajowy na posiedzeniu z dnia 21. stycznia b. r. projektowi ustawy o pisarzach gminnych w gminach wiejskich z oznajmieniem, że powodem odmowy Najwyższej sankcyi były postanowienia artykułów V. i VIII. projektu ustawy.

Artykuł V. projektu postanawia, że Wydział krajowy w porozumieniu z c. k. Namiestnictwem wyda instrukcyę, w której oznaczy skład komisyj egzaminacyjnych, ich siedzibę, czas kiedy się zbierać mają, przyjmowanie zgłoszeń kandydatów i wszystkie bliższe szczegóły co do przypuszczania do egzaminu, co do przedmiotów egzaminu, co do egzaminowania, klasyfikowania i wystawiania świadectw.

Według tej treści artykułu V. miałaby rzeczona instrukcya zawierać postanowienia o przedmiotach, które samą ustawą albo przynajmniej formalnem rozporządzeniem wykonawczem powinny być unormowane.

W każdym razie musiałyby być zawarte w samej ustawie postanowienia o składzie komisyi egzaminacyjnej i o czasie jej zbierania się, ażeby ta komisya, której poruczone ma być wykonanie zadania, dla życia publicznego tak wielkiej wagi co do swego istnienia i swych funkcyj — ustawową miała podstawę.

O ile dalej w myśl artykułu V. wyszczególnione tamże postanowienia unormowane być mają w drodze rozporządzeń, to się zauważa, że pozostawienie Wydziałowi krajowemu prawa wydawania rozporządzeń w tym przedmiocie na zasadnicze natrafia przeszkody.

Według artykułu 11. ustawy zasadniczej z duia 21. grudnia 1867 Dz. u. p. Nr. 145 o pełnieniu władzy rządowej i wykonawczej, upoważnione są władze państwowe wydawać na podstawie ustaw w obrębie swego zakresu działania przepisy i nakazy i zmuszać obowiązanych do przestrzegania tych przepisów i nakazów jakoteż i postanowień zawartych w ustawach.

To prawo egzekucyi, nadane powołaną ustawą zasadniczą władzom państwowym co do wydanych przez nie rozporządzeń i rozkazów, nie może być jednak przyznane rozporządzeniom ogólnej treści wydanym przez władze niepaństwowe, ponieważ nie ma ustawy, na której w tym względzie możnaby się oprzeć.

Lecz pominąwszy nawet brak prawnej podstawy, na której możnaby wymuszać stosowanie się do instrukcyi, względnie rozporządzeń wydanych przez Wydział krajowy, to organom autonomicznym władza wykonawcza rozporządzeń także z tego powodu nie może być przyznaną, ponieważ na organach autonomicznych nie ciąży ta odpowiedzialność, która z mocy artykułu 12. powołanej ustawy z dnia 25. lipca 1867 r. D. p. p. Nr. 101 na Rząd i jego organa jest nałożoną.

Jeżeli przeto w celu wykonania projektowanej ustawy nieodzowna zachodzi potrzeba wydania ogólnie obowiązujących instrukcyj i rozporządzeń, to w myśl postanowień powołanych powyżej ustaw zasadniczych, wydanie tych rozporządzeń pozostawione być musi władzom rządowym, a względnie c. k. Namiestnictwu we Lwowie.

Co do przedmiotu, który w danym razie w drodze rozporządzeń ma być unormowany, to nie ulegałoby ze stanowiska Rządu żadnej trudności, ażeby c. k. Namiestnictwo zobowiązanem zostało do działania w porozumieniu z Wydziałem krajowym, który zwłaszcza co do przedmiotów egzaminu, dotyczących własnego zakresu działania gmin i manipulacyi kancelaryjnej i kasowej, powołanym jest do wywierania stanowczego wpływu.

Według artykułu VIII. projektu należy w razie, jeżeli nieudolność lub nieprawidłowe postępowanie pisarza gminnego pociąga za sobą szkodliwe dla gminy następstwa, postąpić w myśl § 102 a względnie 107 ustawy gminnej.

Zawarte w tym artykule postanowienia dyscyplinarne przeciw pisarzom gminnym są niejasne, i ze stanowiska Rządu niewystarczające.

Niejasnem jest postanowienie, że nieudolność i nieprawidłowe postępowanie według tych samych zasad mają być traktowane, gdy przecież tylko nieprawidłowe postępowanie karygodność dotyczącego pisarza gminnego stanowić może; niejasnem jest także, dlaczego przeciw nieprawidłowemu postępowaniu pisarza gminnego dopiero wtedy wystąpić można, jeżeli to postępowanie szkodliwe dla gminy następstwo za sobą pociąga; pominąwszy bowiem, że niewłaściwe postępowanie samo przez się zaradzenia wymaga, zanim jeszcze szkodliwe następstwa tegoż wynikły, to zakres czynności pisarza gminnego jest tego rodzaju, że nieprawidłowe jego postępowanie nietylko dla gminy, ale przeważnie dla innych osób, szkodliwe następstwa za sobą pociągnąć może.

Niewystarczającemi zaś dla Rządu są postanowienia artykułu VIII. z tego powodu, że rządowe władze nie miałyby upoważnienia do wystąpienia z własnej inicyatywy przeciw pisarzom gminnym, którzy w czynnościach dotyczących poruczonego zakresu działania obowiązków swych należycie nie wykonują, lub przeciw obowiązkom tym wykraczają.

Powołany w artykule VIII. §. 102 ustawy gminnej, według brzmienia nadanego mu ustawą z 6. grudnia 1883 D. u. kr. Nr. 76 czyni usunięcie funkcyonaryusza gminnego zawisłem od wniosku postawionego ze strony Wydziału powiatowego, mianowicie może Starostwo zarządzić usunięcie takiego funkcyonaryusza z urzędu na wniosek Wydziału powiatowego, jeżeli przełożony gminy, względnie Rada gminna pomimo wezwania ze strony Wydziału powiatowego, funkcyonaryusza tego usunąć się wzbrania.

Ponieważ ten paragraf ustawy gminnej przedewszystkiem urzędowania w sprawach własnego zakresu działania dotyczy, to jest zupełnie uzasadniony kierujący wpływ, zastrzeżony dla Wydziału powiatowego. Jeżeli jednak postanowienia §. 102 ustawy gminnej zastosowane być mają do pisarzy gminnych także co do ich działalności w sprawach poruczonego zakresu, to c. k. Rząd nie może się niemi zadowolnić.

Dotąd posługuje się Rząd w celu przestrzegania prawidłowego postępowania w sprawach poruczonego zakresu działania paragrafem 108 ustawy

gminnej, którego tekst zmieniony został ustawą z dnia 17. czerwca 1874 Dz. u. kr. Nr. 49.

W myśl tego paragrafu są starostwa upoważnione do karania naczelników gminnych, którzy przeciw obowiązkom swym w sprawach poruczonego zakresu działania wykraczają, grzywnami do wysokości 20 zł. Jeżeli wykroczenie było tego rodzaju, że dalsze sprawowanie urzędowania w sprawach poruczonego zakresu działania bez narażenia publicznego interesu naczelnikowi gminy nadal pozostawione być nie może, a Rada gminna, pomimo wezwania, temu złemu nie zaradzi, to może c. k. Starostwo na czas trwania tych stosunków i na koszt gminy ustanowić inny organ do sprawowania powyższych czynności.

Gdy w myśl §. 58 ustawy gminnej naczelnik gminy wszystkie sprawy poruczonego zakresu działania sam załatwiać jest obowiązany, to były postanowienia §. 108 ustawy gminnej dla Rządu zupełnie wystarczające.

Skoro jednak ustawa inne osoby powołuje do współdziałania w załatwianiu spraw poruczonego zakresu działania, jak to ma miejsce w rzeczonym projekcie ustawy, ze względu na kwalifikacyę pisarzy gminnych, to musi Rząd wymagać, ażeby §. 108 ustawy gminnej także do tych osób odpowiednio mógł być zastosowany.

To są powody, dla których Rząd za udzieleniem Najwyższej sankcyi projektowi ustawy o pisarzach gminnych nie mógł przemawiać.

B. Uchwały sejmowe, nie podlegające Najwyższej sankcyi i sprawy Wydziałowi krajowemu przekazane i polecone.

Petycya gospodarzy Berezowa średniego o oddzielenie ich od gminy Berezowa wyżnego w powiecie Kołomyjskim.

Na posiedzeniu z dnia 12. października przekazał Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu do załatwienia, przez Wysoki Sejm niezałatwioną petycyę gospodarzy Berezowa średniego, o oddzielenie ich od gminy Berezowa wyżnego, z poleceniem dalszego urzędowego traktowania tej sprawy.

W wykonaniu polecenia tego Wydział krajowy postanowił po poprzedniem dokładnem zbadaniu wszystkich stosunków tentować ugodę, a gdyby się ta nie powiodła, zebrać wszystkie materyały do przymusowego rozdzielenia w drodze ustawy. — Sprawa w toku.

Petycya osady Wiszenka mała powiatu Gródek o oddzielenie jej od gminy Wiszenki wielkiej.

Uchwałą z dnia 24. stycznia 1887 r. przekazał Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu do załatwienia między innemi petycyę osady Wiszenki małej, o oddzielenie tejże od gminy Wiszenki wielkiej.

Z polecenia tego zdał sprawę Wydział krajowy w zeszłorocznem swem sprawozdaniu z czynności — obecnie zaś nadmienia, że przedłożone przez Wydział powiatowy w Gródku akta nie dały dostatecznej podstawy do powzięcia stanowczej decyzyi, przeto reskryptem z 25. listopada 1888 l. 44192 Wydział krajowy zarządził dodatkowe uzupełnienie tychże w wskazanym kierunku, jednak pomimo ponownych wezwań z 12. stycznia, 5. maja i 2. sierpnia 1889 L. W. kr. 57145/88, 14403/89 i 30926/89 Wydział powiatowy w Gródku potrzebnych materyałów tudzież wyjaśnień do obecnej chwili nie przedłożył.

Petycya członków gminy Rata powiatu Rawskiego, o wyłączenie jej ze związku gminy Rawy i utworzenie samoistnej gminy.

Na posiedzeniu z dnia 24. stycznia 1887 przekazał Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu między innemi do załatwienia petycyę członków gminy Rata o wyłączenie tej miejscowości ze związku gminy Rawy i utworzenie samoistnej gminy.

Stan tej sprawy podany był w zeszłorocznem sprawozdaniu z czynności. Obecnie zaś nadmieniamy, że przedłożone nam akta przez Wydział powiatowy Rawski sprawozdaniem z dnia 15. marca r. b. L. 239 okazały się niewystarczającymi do powzięcia w tej mierze stanowczej decyzyi, dla tego reskryptem z dnia 17. sierpnia r. b. l. 12002 wezwaliśmy Wydział powiatowy o dodatkowe uzupełnienie tychże w kierunku wskazanym.

Petycya gminy Medenice i innych o wyjednanie u c. k. Rządu koncesyi na utworzenie apteki w Medenicach.

Uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 24. stycznia 1887 przekazaną została Wydziałowi krajowemu do załatwienia petycya gminy Medenice i innych w powiecie Drohobyckim, o wyjednanie u c. k. Rządu koncesyi na utworzenie apteki w Medenicach, wraz z sprawozdaniem komisyi administracyjnej, które nie weszło na porządek dzienny obrad Wysokiego Sejmu.

Sprawę tę odstąpił Wydział krajowy pismem z dnia 15. lutego 1887 l. 7163 c. k. Namiestnictwu do urzędowania. Na zapytanie z 2. sierpnia b. r. l. 33402 co w tej mierze postanowiono, zawiadomiło nas c. k. Namiestnictwo odezwą z dnia 8. sierpnia r. b. l. 54120, że c. k. Ministerstwo spraw wewnętrznych poleciło przeprowadzić nowe wyczerpujące badanie względem potrzeby otwarcia w mowie będącej apteki, a odnośnych dochodzeń nie ukończyło jeszcze c. k. Starostwo w Drohobyczu, wobec czego nie mogło też c. k. Namiestnictwo, stosownie do powołanego reskryptu c. k. Ministerstwa, wydać w tej sprawie nowego orzeczenia.

Petycya mieszkańców przysiołka Cuculin w powiecie Kołomyjskim, o wyłączenie go ze związku gminy Siemakowce nad Prutem.

Uchwałą z 10. września 1888 r. zwrócił Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu do bliższego zbadania i ponownego zdania sprawy przedłożenie w sprawie wyłączenia przysiółka Cuculin ze związku gminy Siemakowce nad Prutem i utworzenia zeń samoistnej gminy.

W wykonaniu polecenia tego, Wydział krajowy reskryptem z d. 14. września 1888 l. 39811 wezwał Wydział powiatowy w Kołomyi, aby podniesione przez komisyę administracyjną wątpliwości, w sprawozdaniu powyższem spostrzeżone, dokładnie zbadał i szczegółowe wyjaśnienia przedłożył. Następnie rozporządzeniem z dnia 31. grudnia 1888 L. W. kr. 44315 zarządzono ponowne uzupełnienie aktów, o które pod dniem 30. maja r. b. L. 23.031 Wydział powiatowy urgowaliśmy, lecz do dnia dzisiejszego sprawy tej nie załatwiono.

Petycya mieszkańców gminy Biały Dunajec w powiecie Nowotarskim o wydzielenie osady Małe-Ciche z gminy Bukowina.

W dalszym ciągu wykonania uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 10. stycznia 1888. r. dotyczącéj petycyi mieszkańców Biały Dunajec, w powiecie Nowotarskim, względem wydzielenia osady Małe Ciche ze związku gminy Bukowina i przydzielenia takowej do gminy Biały Dunajec, Wydział krajowy oznajmił Wydziałowi powiatowemu w Nowym-Targu reskryptem z 2. września 1888 r. L. 37.772, że, ponieważ rokowania przez Wydział powiatowy w tym kierunku przeprowadzone nie odniosły dodatniego rezultatu, dlatego też nie możemy Wysokiemu Sejmowi przedstawić wniosku o przyzwolenie na żądane wyłączenie.

Petycya Zwierzchności gminy Stare-sioło w powiecie Cieszanowskim w sprawie podatkowej.

Wskutek sprawozdania komisyi petycyjnej o prośbie Zwierzchności gminnej Staresioło w powiecie Cieszanowskim, ażeby podatki gruntowe wraz z dodatkami przez członków gminy Starego-sioła opłacane z tabeli gminy Zapałowa wyeliminowane i takowe do tabeli gminy Starego-sioła osobno sporządzić się mającej wpisane zostały, Wysoki Sejm uchwałą z 16. stycznia 1888. r. przekazał Wydziałowi krajowemu prośbę tę do urzędowania.

Z polecenia tego wywiązaliśmy się częściowo w zeszłorocznem sprawozdaniu z czynności, a obecnie podajemy, że c. k. krajowa Dyrekcya skarbu we Lwowie odezwą z dnia 25. października 1888 r. L. 72.652, zawiadomiła nas o wydanej w tym przedmiocie decyzyi następującej treści:

„C. k. krajowa Dyrekcya skarbu nie może uwzględnić prośby Zwierzchności gminnej Staresioło, wniesionej 10. stycznia 1888. r. do Sejmu krajowego, a przez Wydział krajowy odstąpionej, o wyeliminowanie z tabeli gminy Zapałowa podatków gruntowych wraz z dodatkami, opłacanych przez członków gminy Staregosioła od gruntów położonych w granicach gminy Zapałowa i wcielenie tychże do tabeli gminy Staregosioła, ponieważ rzeczone grunta, tworząc cztery odrębne ze sobą nie połączone komplexy, położone są w granicach gminy Zapałowa i nie stoją w żadnym terytoryalnym związku z gruntami gminy Staregosioła, przeto też podatek gruntowy, wraz z dodatkami od gruntów tych, ma być płacony przy tej gminie, w obrębie której grunta te są położone.

O ile zaś w prośbie pomienionej rozchodzi się, ażeby dodatki gminne nakładane do podatku gruntowego, opłacanego od gruntów rzeczonych przez członków gminy Staresioło, pobierane i obracane były na rzecz tej gminy, a nie na rzecz gminy Zapałowa, to zauważa się, że kwestya ta usuwa się z pod kompetencyi orzeczenia c. k. krajowej Dyrekcyi skarbu i należy do orzeczenia odnośnych władz autonomicznych, pod których nadzorem i zarządem fundusze gminne zostają".

Petycya członków gminy Jawor powiatu Turka, w sprawie nadużyć tamtejszego naczelnika gminy.

Na posiedzeniu z dnia 17. stycznia 1888. r. uchwalił Wysoki Sejm wskutek petycyi członków gminy Jawor w powiecie Turczańskim o nadużycia podniesione przeciw tamtejszemu naczelnikowi gminy, ażeby Wydział krajowy sprawę tę zbadał i załatwił. O częściowem przebiegu poruszonej sprawy zanotowaliśmy w zeszłorocznem swem sprawozdaniu z czynności, obecnie zaś uzupełniamy w ten sposób, że po zbadaniu aktów dochodzenia przez Zarząd powiatowy w Turce w tej mierze przeprowadzonego, nie znaleźliśmy podstawy do przedsięwzięcia jakichkolwiek kroków przeciw oskarzonemu.

Petycya Jana Moroza z Woli małnowskiej powiatu Mościska, w sprawie jak wyżej.

Wywiązując się z polecenia Wysokiego Sejmu uchwałą z dnia 17. stycznia 1888. r powziętego, Wydział krajowy w sprawozdaniu zeszłorocznem z ogólnej czynności zaznaczył, że sprawa dochodzenia zarzutów podniesionych w petycyi Iwana Moroza, zwanego Tyrnowym, przeciw naczelnikowi gminy Woli małnowskiej, o sprzeniewierzenie funduszów przeznaczonych na budowę szkoły, jest w toku.

Obecnie dodatkowo nadmienia, że według sprawozdania Wydziału powiatowego w Mościskach z dnia 12. lipca b. r. LWkr. 30.291, zarządzonego uzupełnienia dochodzenia z powodu różnych przeszkód nie wykonano i że takowe dopiero we wrześniu b. r. uskutecznione będzie.

Petycya gminy miasta Wieliczki o zniesienie kondyktu na dzierżawie propinacyi.

W zeszłorocznem ogólnem sprawozdaniu z czynności Wydziału krajowego określiliśmy tok sprawy, dotyczącej petycyi gminy miasta Wieliczki o zniesienie kondyktu na dzierżawie propinacyi, która uchwałą Wysokiego Sejmu z 20. grudnia 1887. r. odstąpioną została c. k. Rządowi do uwzględnienia, w porozumieniu z Wydziałem krajowym.

W uzupełnieniu tego sprawozdania obecnie oznajmiamy, że prośba w powyższej petycyi wyrażona przychylnie załatwioną została, albowiem wedle odezwy c. k. Namiestnictwa z dnia 20. października 1888. L. 16.025

część czynszu dzierżawnego z prawa propinacyi w kwocie 3.000 zł. rocznie, uwolniono z pod sekwestru, na pokrycie zaległych należytości szkolnych zarządzonego przez c. k. Starostwo w Wieliczce.

Petycya gminy miasta Podgórza w sprawie policyi miejscowej.

Wskutek uchwały Wysokiego Sejmu z 17. stycznia 1888. r. o petycyi Reprezentacyi gminnej miasta Podgórza w przedmiocie sprawowania policyi miejscowej, którą postanowiono wezwać Wysoki c. k. Rząd do przedłożenia odnośnego projektu ustawy, tudzież zwiększenia personalu straży bezpieczeństwa, Prezydyum c. k. Namiestnictwa pismem z 14. lipca 1888. LW. kr. 30.653 zawiadomiło nas, że powzięte w tej mierze uchwały przedłożone zostały c. k. Ministerstwu spraw wewnętrznych i że odnośna decyzya dotychczas nie nadeszła.

Petycya członków gminy Horodenki w przedmiocie zarzutów przeciw zarządowi gminnemu.

Na posiedzeniu z dnia 13. września 1888. przekazał Wysoki Sejm petycyę członków gminy Horodenki, przedstawiającą zarzuty przeciw zarządowi gminnemu, Wydziałowi krajowemu do dalszego urzędowania.

W wykonaniu tego polecenia przeprowadzone zostało z ramienia Wydziału krajowego śledztwo dyscyplinarne przeciw tamtejszej Zwierzchności gminnej, które nie wykazało żadnych przekroczeń, ani też zaniedbania obowiązków, a tem samem usprawiedliwiło bezpodstawność podniesionych zarzutów.

Petycya gminy Krzyszkowice powiatu Myślenickiego o pożyczkę na uposażenie kongruy.

Uchwałą z dnia 27. września 1888. r., odstąpił Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu petycyę gminy Krzyszkowice o pożyczkę 5.000 zł. na uposażenie kongruy dla duszpasterza przy utworzyć się mającej rz. kat. parafii w Krzyszkowicach, celem pouczenia gminy, pod jakimi warunkami pożyczka udzieloną jej być może.

Stosownie do tej uchwały Wydział krajowy reskryptem z 9. listopada 1888. L. 42.697 udzielił odpowiednich wskazówek rzeczonej gminie i sprawa ta jest w toku pertraktacyi z Bankiem krajowym.

Uchwała w sprawie ordynacyi wyborczej dla 30 znaczniejszych miast.

Na posiedzeniu z dnia 5. października 1888. r. powziął Wysoki Sejm uchwałę, polecającą Wydziałowi krajowemu, by wypracował ordynacyę wyborczą dla większych miast, nową ustawą gminną objętych i wnioski swoje na przyszłej sesyi sejmowej przedłożył.

W wykonaniu powyższej uchwały Wydział krajowy oznajmia, że opracowanie rzeczonej ordynacyi wyborczej jest w toku.

Petycya gminy Krówniki (powiat Przemyśl) o użycie dochodu gminy za najem pastwiska.

Na posiedzeniu z dnia 10. października 1888. r. powziął Wysoki Sejm uchwałę, mocą której petycyę gminy Krówniki w przedmiocie użycia dochodu z czynszu dzierżawnego za wynajem pastwiska gminnego, odstąpiono Wydziałowi krajowemu do ścisłego zbadania objętego nią zażalenia i odpowiedniego załatwienia.

Wskutek polecenia tego Wydział krajowy reskryptem z 9. listopada 1888 L. 45.020 wezwał Wydział powiatowy w Przemyślu do ścisłego zbadania okoliczności w petycyi naprowadzonych i do szczegółowego sprawozdania wedle wskazówek w powyższym reskrypcie zawartych. Sprawa ta do obecnej chwili w toku pozostaje.

Uchwała o przyjęcie kosztów utrzymania Józefa Dragosza w Budapeszcie.

W załatwieniu sprawozdania komisyi petycyjnej z petycyi Zwierzchności gminnej C i c h e powiatu Nowotarskiego o przyjęcie kwoty 252 zł. za utrzymanie Józefa Dragosza w peszteńskim komunalnym domu ubogich a przez tęż gminę uiścić się mającej, Wysoki Sejm uchwałą z dnia 6. października 1888 postanowił rzeczone koszta pokryć z funduszu krajowego.

Stosując się do powyższej uchwały Wydział krajowy pismem z dnia 11. października 1888 L. 44.023 kwotę 252 zł. przesłał c. k. Ministeryum spraw wewnętrznych w Budapeszcie.

Uchwała o przyjęciu kosztów utrzymania i leczenia Macieja i Ewy Meilingerów w Budapeszcie.

Na posiedzeniu z dnia 6. października 1888 r. o wniosku komisyi petycyjnej z petycyi Zwierzchności gminy Czajkowa w powiecie Mieleckim względem przyjęcia na fundusz krajowy kosztów utrzymania i leczenia małoletnich sierót Macieja i Ewy Meilingerów w kwocie 207 zł. 60 ct. należącej się gminie Budapeszt, powziął Wysoki Sejm uchwałę postanawiającą koszta te przyjąć na fundusz krajowy.

W wykonaniu polecenia tego Wydział krajowy pismem z dnia 11. października 1888 L. 44,022 powyższą kwotę przesłał c. k. Ministeryum spraw wewnętrznych w Budapeszcie.

W sprawie administracyi funduszu na bezprocentowe pożyczki koszarowe.

Zamknięcie rachunków, dotyczące administracyi funduszu na bezprocentowe pożyczki dla gmin, przedkładamy w osobnem sprawozdaniu.

Uchwała w przedmiocie petycyi wiecu delegatów miast o uchwalenie ustawy kwaterunkowej i podwyższenie funduszu na pożyczki koszarowe do 2 milionów.

Uchwałą z dnia 10. stycznia 1889, Wysoki Sejm odstąpił Wydziałowi krajowemu petycyę wiecu delegatów miast w sprawie uchwalenia ustawy kwaterunkowej, podwyższenia funduszu na pożyczki koszarowe dla miast do 2 milionów i przedłużenia terminu do spłaty tych pożyczek, do rozpoznania i zdania sprawy na najbliższej sesyi sejmowej.

W zastosowaniu się do powyższej uchwały przedkłada Wydział krajowy w tym kierunku odrębne sprawozdanie.

Uchwała dotycząca petycyi mieszkańców gminy miasta Żółkwi o uregulowanie zarządu gminnego.

Na posiedzeniu z dnia 14. stycznia 1889 odstąpił Wysoki Sejm petycyę obywateli miasta Żółkwi Wydziałowi krajowemu z poleceniem, aby stosownie do wyników, toczących się dochodzeń i wyborów, użył służących mu wszelkich środków ku uzdrowieniu zarządu gminy.

Czyniąc zadość temu poleceniu Wydział krajowy donosi, że na skutek wniosku, w odezwie tutejszej z dnia 10. października 1887 L. 47.776, Prezydyum c. k. Namiestnictwa udzielonego, rozporządzeniem tegoż z 3. lipca b. r. L. 45.255 Rada gminna w Żółkwi rozwiązaną została i ustanowiono Zarząd gminy pod kierownictwem komisarza rządowego.

Uchwała o wydanie podręcznika dla pisarzy gminnych.

Na posiedzeniu z dnia 21. stycznia 1889 powziął Wysoki Sejm uchwałę, polecającą Wydziałowi krajowemu, ażeby postarał się o bezzwłoczne wydanie podręcznika dla pisarzy gminnych.

W wykonaniu tego polecnia Wydział krajowy poruczył opracowanie rzeczonego podręcznika, a czynność ta jest w toku.

Petycya Wydziału powiatowego Grybów o poczynienie ulg w spłacie reszty pożyczki z r. 1873.

W załatwieniu sprawozdania komisyi budżetowej z petycyi Wydziału powiatowego Grybów, w sprawie poczynienia ulg co do spłaty reszty pożyczki z roku 1873, powziął Wysoki Sejm na posiedzeniu dnia 22. stycznia 1889 następującą uchwałę:

„Sejm zezwala na odpisanie z długu powiatu Grybowskiego takiej kwoty, ażeby pozostało 12.000 zł., którą powiat Grybowski miałby spłacić funduszowi krajowemu w dziesięciu rocznych ratach po 1.200 zł., począwszy od 1. stycznia 1890“.

O tej uchwale Wysokiego Sejmu zawiadomiliśmy Wydział powiatowy w Grybowie dla zastosowania się reskryptem z 5. lutego r. b. L. 4.147

Petycya gminy Wola ryszkowa (powiat Jarosław)

W załatwieniu sprawozdania komisyi podatkowej z petycyi gminy Wola ryszkowa w powiecie Jarosławskim o odpisanie zaległych podatków

o odpisanie zaległych podatków.

gruntowych i domowych z tytułu niemożebności ściągnięcia, powziął Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 1. października 1888 następującą uchwałę:

„Petycyę Zwierzchności gminnej Woli ryszkowej o odpisanie zaległych podatków gruntowych i domowych od 21 kontrybuentów (w załączonej konsygnacyi wymienionych) odstępuje się c. k. Rządowi do zbadania i możliwego uwzględnienia".

O tej uchwale zawiadomiono Prezydyum c. k. Namiestnictwa pismem Marszałka krajowego z 1. października 1888 do LS. 24.

Petycya krajowego związku ochotniczej straży pożarnej we Lwowie o subwencyę.

W rozprawie nad Rubr. XVII. wydatków preliminarza funduszu krajowego na rok 1889 uchwalił Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 18. października 1888 przy poz. 262 krajowemu Związkowi ochotniczych straży pożarnych, do rozporządzalności Wydziału krajowego, jednorazowy bezzwrotny zasiłek w kwocie 1.000 zł.

Kwotę powyższą asygnował Wydział krajowy do rąk naczelnictwa tegoż związku reskryptem z 17. lutego 1889 r. do L. 7111.

Petycya Wydziału powiatowego Wieliczka o zezwolenie na zaciągnięcie pożyczki w sumie 10.000 zł

W załatwieniu sprawozdania komisyi administracyjnej w przedmiocie udzielenia Wydziałowi powiatowemu w Wieliczce zezwolenia na zaciągnięcie pożyczki w sumie 10.000 zł. uchwalił Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 19. października 1888 ustawę, zezwalającą Reprezentacyi powiatowej w Wieliczce na zaciągnięcie tej pożyczki.

Ustawę powyższą przesłał Marszałek krajowy pismem z 19. października 1888 LS. 782 Prezydyum c. k. Namiestnictwa, które odezwą z 21. maja r. b. L. 5 542/pr. zawiadomiło nas o decyzyi P. Ministra spraw wewnętrznych z dnia 8. maja b. r. l. 7.842 w tym kierunku, że gdy obecny stan obdłużenia powiatu Wielickiego nawet już po wliczeniu zaciągnąć się mającej pożyczki w kwocie 10.000 zł. nie wynosiłby 50% przypisanych w powiecie podatków bezpośrednich, odpada potrzeba osobnej ustawy krajowej w danym wypadku, a po myśli §. 24 al. 2. ustawy o repr. pow. służy Wydziałowi krajowemu prawo udzielić we własnym zakresie pozwolenia do zaciągnięcia wpomnionej pożyczki.

Wobec powyższego reskryptu P. Ministra spraw wewnętrznych, Wydział krajowy uchwałą z 28. maja r. b. L. 22.373 zezwolił na projektowaną pożyczkę, celem zakupienia na rzecz powiatu Wielickiego od gminy miasta Dobczyce mostu na rzece Rabie.

Petycya gminy Zbyłtowska góra (powiat Tarnów) o przyjęcie kosztów utrzymania Aleksandra Łabusia w kwocie 88 zł.

W załatwieniu sprawozdania komisyi petycyjnej o petycyi Zwierzchności gminnej Zbyłtowska góra w powiecie Tarnowskim, o przyjęcie kosztów utrzymania Aleksandra Łabusia przez gminę Koszyce w kwocie 88 zł. na fundusz krajowy, powziął Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 15. stycznia 1889 następującą uchwałę:

„Petycyę gminy Zbyłtowska góra o przyjęcie kosztów utrzymania Aleksandra Łabusia w kwocie 88 zł. udziela się Wydziałowi krajowemu do uwzględnienia".

Na skutek powyższej uchwały Wydział krajowy postanowił koszta te pokryć z funduszu krajowego i wykazaną kwotę 88 zł. za pośrednictwem c. k. Starostwa w Tarnowie przy odezwie z 25. stycznia b. r. L. 2.967 przesłał gminie Koszyce.

Na posiedzeniu z dnia 14. września 1888 i 26. stycznia 1889 przekazał Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu do załatwienia wszystkie niezałatwione petycye, a mianowicie:

1. Petycyę Ignacego Łomińskiego i towarzyszy, gospodarzy z Mrzygłodu (powiat Sanok) o darowanie kwoty 288 zł. 99 ct. przypisanej do zwrotu orzeczeniem Wydziału powiatowego w Sanoku z powodu deficytów w funduszach gminnych.

W załatwieniu polecenia tego Wydział krajowy nie uwzględnił wniesionej petycyi, odsyłając petentów do swego prawomocnego orzeczenia z 29. grudnia 1886 r. L. 70.177 i o tem zawiadomił interesowanych reskryptem z 22. września 1888 r. L. 40.949.

2. Petycyę gminy Monasterzysko (pow. Kosów) obejmującą zażalenie przeciw Zwierzchności gminnej o nadużycia.

W załatwieniu powyższej petycyi Wydział krajowy reskryptem swym z 22. września 1888 L. 40950 oznajmił petentom, że wobec sprawozdania Wydziału powiatowego z 28. lipca 1886 L. 729 dowodzącego, że dochodzenie wykazało bezpodstawność podniesionych przeciw Zwierzchności gminnej zarzutów, Wydział krajowy nie widzi podstawy do dalszego dochodzenia.

3. Petycyę Zwierzchności gminnej miasta Buczacza o pożyczkę na budowę koszar.

W załatwieniu obok przekazanej petycyi Wydział krajowy reskryptem z 11. października 1888 L. 40952 zwrócił takową pomienionej Zwierzchności gminnej z tem nadmienieniem, iż przestrzega przy udzielaniu pożyczek bezprocentowych na budowę koszar tej zasady, że pożyczki tego rodzaju udziela tylko gminom, co do których c. k. Komendy korpuśne o to się starają i to w kwotach, jakie ze względu na ogólny stan funduszów okażą się możliwe.

4. Petycyę Jana Nowożeniuka emerytowanego kontrolora kasy miejskiej w Śniatynie w sprawie wymiaru emerytury.

Wydział krajowy, załatwiając obok wymienioną petycyę reskryptem z 26. września 1888 L. 41.243, zwrócił takową bez skutku, odsyłając petenta do tutejszego prawomocnego orzeczenia z 26. grudnia 1887 L. 35.104.

5. Petycyę Rady gminnej miasta Krosna w przedmiocie zmienienia postanowień §. 74 al. 3 i §. 75 ustawy budowlanej z dnia 28. kwietnia 1882.

W załatwieniu tej petycyi Wydział krajowy reskryptem z 9. kwietnia 1889 L. 41.606 oznajmił Reprezentacyi gminnej w Krośnie, że dnia 13. marca r. b. otrzymała Najwyższą sankcyę ustawa gminna dla 30 miast w Galicyi (pomiędzy któremi znajduje się także i gmina miasta Krosna) skracająca o tyle tok instancyi, że rekurs do Rady gminnej przeciw zarządzeniu burmistrza i magistratu, tylko w sprawach zarządu majątkiem gminnym jest dopuszczalnym

6. Petycyę gminy Cmolasu (pow. Kolbuszowa) w sprawie użycia kapitału serwitutowego na budowę szkoły.

W załatwieniu obok wyrażonej petycyi Wydział krajowy reskryptem z dnia 18. listopada 1888 L. 42.921 przesłał cały kapitał serwitutowy wraz z procentami w ogólnej kwocie 2.462 zł. 13. ct. w. a., w tutejszej kasie krajowej na rzecz gminy Cmolas deponowany, do rąk Wydziału powiatowego w Kolbuszowej dla wręczenia go rzeczonej Zwierzchności gminnej, na budowę szkoły gminnej użyć się mający, a to częściowo w miarę postępu tejże budowy.

7. Petycyę Wydziału powiatowego w Rohatynie z petycyą gminy Rohatyna o zaliczenie jej do rzędu miast objętych osobną ustawą budowniczą.

W załatwieniu tych petycyj Wydział krajowy reskryptem z 9. kwietnia r. b. L. 47.448 oznajmił Wydziałowi powiatowemu w Rohatynie, że Wysoki Sejm na posiedzeniach z 6. i 9. października 1888 uchwalił ustawę budowniczą dla znaczniejszych miejscowości w kraju, pomiędzy którem i znajduje się także i gmina miasta Rohatyna.

8. Petycyę gmin Roznoszyńce, Krasnosielce i

Odstąpioną nam przez Wysoki Sejm obok wymienioną petycyę przesłaliśmy Wydziałowi powiatowemu w Zbarażu reskryptem z 8. lutego

Hłuboczek mały o wyłączenie ich sianożęci z konkurencyjnej tabeli podatkowej gminy Sieniawy.

b. r. L. 5.400 do wszechstronnego zbadania sprawy, przedłożenia uchwał Rad gminnych w Roznoszyńcach, Krasnosielcu, Hłuboczku małym i Sieniawie, przedstawiających żądanie a względnie opinię tychże Rad gminnych, i w ogóle o ile się rozchodzi o zmianę granic gminy, do urzędowania po myśli §. 4 ust. gm.

Następnie przynaglaliśmy Wydział powiatowy Zbarazki wezwaniami z dnia 21. marca i 9. lipca r. b. L. 11.085 i 23.812 lecz do obecnej chwili żadna odpowiedź nie nadeszła.

9. Petycyę gminy miasta Sambora o bezprocentową pożyczkę 20.000 zł. na budowę koszar i magazynu wojskowego.

W załatwieniu tej petycyi Wydział krajowy reskryptem z 8. lutego b. r. L. 5.416 oznajmił Zwierzchności gminnej w Samborze, że dla braku funduszów prośbie tej zadość uczynić nie może, ile że pomienionej gminie uchwałą tutejszą z dnia 9. października 1888 r. L. 42.205 postanowiono przyznać (obok przyznanej już pożyczki 12.000 zł.) dalszą bezprocentową pożyczkę w sumie 38.000 zł. na budowę koszar, pod warunkami w uchwale tej określonymi.

10. Petycyę mieszkańców przysiółka Wilkowyja (pow. Rzeszów) w sprawie wyłączenia tego przysiółka ze związku gminy Malawa.

Obok wymienioną petycyę, Wydziałowi krajowemu do załatwienia odstąpioną, reskryptem z dnia 17. lutego r. b. L. 5.419 przesłaliśmy Wydziałowi powiatowemu w Rzeszowie, do wszechstronnego zbadania i sprawozdania w myśl udzielonych wskazówek.

Powyższe zarządzenie nasze przez Wydział powiatowy Rzeszowski dotychczas nie jest załatwione.

11. Petycyę Henryka Rutkowskiego, właściciela realności w Jarosławiu, w sprawie nieprawnie wydanego orzeczenia dyscyplinarnego przez naczelnika gminy Jarosławia.

W sprawie petycyi obok wymienionej polecił Wydział krajowy reskryptem z dnia 8. lutego b. r. L. 5653 wydelegowanej z ramienia swego komisyi do przeprowadzenia lustracyi gospodarstwa gminnego w Jarosławiu, ażeby przy tej sposobności stan sprawy zbadała i odpowiednie wnioski postawiła. Przeprowadzone w tym kierunku badanie wykazało, że sprawa ta we właściwym toku instancyi załatwioną być winna i dlatego reskryptem z dnia 20. Lutego b. r. l. 7718 poleciliśmy Wydziałowi powiatowemu w Jarosławiu bezzwłoczne wydanie orzeczenia.

Wskutek polecenia tego doniósł nam Wydział powiatowy sprawozdaniem z dnia 26. marca r. b. l. 663, że przed merytorycznem załatwieniem rekursu Henryka Rutkowskiego wezwał tamtejszą Zwierzchność gminną, aby po myśli uchwały Rady gminnej z dnia 22. grudnia 1881 r. wybrała nową komisyę do zbadania rzeczonej sprawy i objawienia zdania.

12. Petycyę Wydziału powiatowego w Buczaczu w sprawie przymusowej asekuracyi budynków włościańskich.

W załatwieniu obok wymienionej petycyi Wydział krajowy reskryptem z 8. lutego b. r. l. 5912 oznajmił Wydziałowi powiatowemu w Buczaczu, że petycya ta stała się bezprzedmiotową, albowiem Wysoki Sejm już dnia 19. stycznia 1888 ustawę o przymusowem ubezpieczeniu budynków w Galicyi uchwalił, która jednak dotąd sankcyonowana nie została.

13. Petycyę Zwierzchności gminnej Dąbrowice o odpisanie podatków i wystąpienie przeciw kolektantom i defraudantom.

Na skutek tej petycyi, Wydział krajowy reskryptem z dnia 19. lutego b. r. l. 6450 zawiadomił Zwierzchność gminną w Dąbrowicach (powiecie Jarosławskim), że nie jest w położeniu zadość uczynić żądaniu w prośbie wyrażonemu, i że w tym względzie udać się winna Zwierzchność gminna do c. k. krajowej Dyrekcyi Skarbu i wyłuszczyć powody, z jakich uprasza o odpisanie podatków.

14. Petycyę Stefana Duszko, Iwana Lutczyna

Odstąpioną nam przez Wysoki Sejm do załatwienia petycyę obok wymienioną reskryptem z dnia 2. marca r. b. l. 6452 przesłaliśmy Wy-

i innych 58 gospodarzy w Iwanikach ad Bonów (pow. Jaworów) o ustanowienie osobnej gminy w Iwanikach.

działowi powiatowemu w Jaworowie, celem wszechstronnego i wyczerpującego zbadania sprawy w kierunku zarzutów, podniesionych przeciwko naczelnikowi gminy w Bonowie o nadużycia, które się kwalifikują do postępowania dyscyplinarnego i jako takie nie mogą stanowić podstawy do proponowanego wyłączenia.

Ze względu zaś na petitum samo o wyłączenie, polecono Wydziałowi powiatowemu przeprowadzić pertraktacyę w sposób wskazany i przedłożyć odnośne wyniki i wyjaśnienia. — Sprawa ta dotychczas w toku pozostaje.

15. Petycyę członków gminy Knihinina (pow. Stanisławów) o opuszczenie w projekcie ustawy dla 30-tu znaczniejszych miast kraju postanowienia, iż gminy wiejskie lub małomiejskie albo części takich gmin wiejskich mogą być wcielone do sąsiednich gmin miejskich, nawet wbrew woli dotyczących gmin w drodze ustawy krajowej, jeżeli należyte wykonywanie policyi miejscowej tego wymaga.

Na skutek tej petycyi Wydział krajowy reskryptem z dnia 17. lutego b. r. L. 6.453 zawiadomił petentów, iż Wysoki Sejm na posiedzeniu dnia 14. stycznia b. r. uchwalił ustawę dla 30-tu miast, zgodnie z przedłożeniem rządowem, w którem powyższy ustęp się znajdował.

16. Petycyę mieszkańców osad Trościanki, Pilip i Wołowy, powiatu kołomyjskiego o rozdział na odrębną od Pererowa gminę polityczną.

Wymienioną obok petycyę przesłał Wydział krajowy reskryptem z dnia 8. marca b. r. L. 6.455 Wydziałowi powiatowemu w Kołomyi z poleceniem ścisłego zbadania sprawy wedle wskazówek powyższem rozporządzeniem objętych i postawienia odpowiedniego wniosku.

Sprawa ta w toku pozostaje

17. Petycyę Zwierzchności gminnej m. Zator (pow. Wadowice) o uchwalenie ustawy, zezwalającej gm. m. Zatora na pobieranie wyższych opłat od napojów spirytusowych.

Przy załatwieniu tej petycyi Wydział krajowy z dołączonych aktów przekonał się, że sprawa ta, tak ze względów na dotyczące przepisy, jako też co do formalności, wymaga odpowiedniego uzupełnienia i wyjaśnienia, przeto wspomnianą wyżej petycyę wraz z aktami zwrócił Wydziałowi powiatowemu w Wadowicach rozporządzeniem z dnia 28. maja b. r. L. 3220 do uzupełnienia tych braków i wyjaśnień w kierunku wskazanym.

18. Petycyę reprezentacyi gmin: Woli Michowej, Smolnika, Łupkowy, Zubeńska, Maniowy, Balnicy i Szczerbanowiec, (p. Lisko) o podwyższenie dotacyi soli dla magazynów powiatowych.

Na skutek tej petycyi Wydział krajowy reskryptem z dnia 22. lutego b. r. L. 6.459 oznajmił petycyonującym gminom, że w tym względzie nie może im przyjść z pomocą skuteczną, gdyż nie leży to w zakresie jego działania. — W tym przedmiocie należy zwrócić się z prośbą do c. k. władz rządowych, a w pierwszym rzędzie do c. k. krajowej Dyrekcyi skarbu we Lwowie.

19. Petycyę gminy zbiorowej Prądnika Czerwonego wraz z Ciszą, o zwolnienie od obowiązku kwaterowania wojska w tej gminie.

W załatwieniu obok powołanej petycyi Wydział krajowy reskryptem z dnia 2. kwietnia br. L. 13.425 oznajmił Zwierzchności gminnej w Prądniku, że prośbie tej zadość uczynić nie może, gdyż sprawa kwaterunku wojska, unormowana ustawą państwową, przekracza granice kompetencyi Wydziału krajowego i należy wyłącznie do c. k. władz politycznych.

C. Wezwania do c. k. Rządu i sprawy temuż do załatwienia odstąpione:

1. W przedmiocie petycyi ks. Marcelego Krze-

Uchwałą z dnia 27. września 1888 r. odstąpił Wysoki Sejm petycyę ks. Marcelego Krzeczowskiego, proboszcza w Międzybrodziu Lipnickim

czowskiego, proboszcza w Międzybrodziu Lipnickim, o niedotrzymanie umowy służebnej.

powiecie Myślenickim, o przyspieszenie sprawy z Michałem Ćwiertnią, względem niedotrzymania umowy służbowej c. k. Rządowi do zbadania i załatwienia.

Powyższą uchwałę udzielono Prezydyum c. k. Namiestnictwa pismem Marszałka krajowego z dnia 27. września 1888, L. S. 135 do urzędowania.

W skutek tego odezwą z dnia 11. czerwca b. r. L. 39.932 (L. W. kr. 26.506/89) c. k. Namiestnictwo zawiadomiło Wydział krajowy, że w sprawie tej wydał c. k. Starosta w Myślenicach dnia 4. marca b. r L. 2.753 orzeczenie, skazujące Michała Ćwiertnię na karę 4-ech dni aresztu i przymusowy powrót do służby, a Franciszka Kopecznego na karę 10 zł. i zapłacenie ks. Krzeczowskiemu tytułem wynagrodzenia szkody kwoty 20 zł.

Gdy jednak obaj zasądzeni przeciw temu orzeczeniu Starostwa wnieśli rekurs, a dochodzenie w tej sprawie okazało się niedostatecznem, c. k. Namiestnictwo reskryptem z dnia 21. maja b. r. L. 26.640 zwróciło akta przedmiotowe c. k. Starostwu w Myślenicach do uzupełnienia. — Skoro takowe nadejdą, wydaną zostanie decyzya w drugiej instancyi.

2. W sprawie petycyi Rady szkolnej miejscowej w Dulczy wielkiej, (pow. Mielec), o odcięcie 2-ch morgów pola z błonia gminnego dla szkoły.

W załatwieniu sprawozdania Komisyi petycyjnej z petycyi Rady szkolnej miejscowej w Dulczy wielkiej, o zarządzenie odcięcia 2-ch morgów pola z błonia gminnego dla miejscowej szkoły, powziął Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 10. października 1888 r. uchwałę odstępującą pomienioną petycyę c. k. Rządowi do załatwienia.

Uchwała ta udzieloną została Prezydyum c. k. Namiestnictwa pismem Marszałka krajowego z dnia 10. października 1888 r. L. S. 361 i w skutek tego zawiadomiło nas c. k. Namiestnictwo odezwą z dnia 6. maja b. r. L. 5.244 pr. (L. W. kr. 19.964) o wydanem rozporządzeniu c. k. Rady szkolnej krajowej do c. k. Rady szkolnej okręgowej w Mielcu w celu przedsięwzięcia rokowań, aby nakłonić gminę Dulcza wielka w drodze ugodowej do spełnienia zobowiązania przyjętego uchwałą Rady gminnej z dnia 16. września 1878 względem oddania na rzecz szkoły ludowej wspomnianego gruntu.

Inne ważniejsze sprawy Departamentu I.

W przedmiocie wyższych nad 50% dodatków gminnych.

W zastosowaniu ustawy z dnia 18. marca 1878 r. Nr. 36, Dz. u. kr. Wydział krajowy za zgodą c. k. Namiestnictwa udzielił zezwolenie na pobór wyższych nad 50% dodatków gminnych na pokrycie potrzeb gminnych, jako to:

W powiecie lwowskim:

Na pobór dodatków do podatków bezpośrednich w r. 1888
gminie Zagródki w wysokości . . . 57%
„ Kulparków „ . . . 71%

W powiecie Nowy Targ:

gminie Czarny Dunajec w wysokości . 100%
„ Szczawnica „ . 100%

W powiecie Zaleszczyckim:

gminie Tłuste na pobór dodatku do podatku konsumcyjnego od mięsa i wina w wysokości 75%

W powiecie Tłumacz:

Na pobór dodatku do podatku konsumcyjnego od mięsa w latach 1889—1893 gminie Tyśmienicy w wysokości 100%

W powiecie Horodenka:

Na pobór dodatku do podatku konsumcyjnego od mięsa w latach 1889 — 1893 gminie Horodenka w wysokości 100%

W powiecie Krakowskim:

Na pobór dodatków do podatków bezpośrednich gminie Prądnik biały na lat 5 tj. od roku 1889—1893 w wysokości 78%

a gminie Raciborowice na cztery lata tj. od 1889—1892 w wysokości 55%

W powiecie Buczackim:

Na pobór dodatku do podatków bezpośrednich w r. 1889 gminie Sokulec w wysokości 66%

W powiecie Samborskim:

Na pobór dodatku do podatków bezpośrednich w r. 1889 gminie Chlewiska w wysokości 100%

W powiecie Bialskim:

Na pobór dodatków do podatków bezpośrednich w r. 1889 następującym gminom:

1. Bór łodygowski w wysokości . . . 86%
2. Bór wilkowski " 99%
3. Kańczuga " 65%
4. Kruki " 69%
5. Międybrodzie " 68%
6. Wilkowice " 92%
7. Zaborze " 98%

W powiecie Rudki:

Na pobór dodatku do podatków bezpośrednich w r. 1889 gminie Chłopczyce w wysokości 58%

W powiecie Kolbuszowskim:

Na pobór dodatku do podatków bezpośrednich w r. 1889 gminie Rusinów w wysokości 100%

W powiecie Sokalskim:

Na pobór dodatku do podatków bezpośrednich w r. 1889 następującym gminom:

Bojaniec w wysokości 70%
Chłopiatyn " 58%
Tuturkowice " 71%
Wyżłów " 58%

Wykonywanie nadzoru nad działalnością Zwierz-

Jak w poprzednich latach tak i w okresie od ostatniego sprawozdania czuwał Wydział krajowy przedewszystkiem nad tem, aby Wydziały powia-

chności gminnych, nad zakładowym majątkiem gmin i zakładów gminnych, tudzież nad zakładowym majątkiem powiatów.

towe nadzorowały należycie Zwierzchności i Rady gminne, ażeby takowe uchwalały budżety prawidłowo i w terminach ustawą oznaczonych, by dodatki do podatków, potrzebne na pokrycie wydatków gminnych, były w wysokości odpowiedniej rzeczywistym potrzebom przypisane, ażeby inwentarze zakładowego majątku gmin i zakładów gminnych były dokładnie opisane, a względnie spisane inwentarze należycie uzupełnione, i ażeby roczne rachunki gmin i zakładów gminnych były ściśle sprawdzane przez Rady gminne, a w gminach wiejskich przy współudziale delegatów lub funkcyonaryuszów Rady powiatowej.

Co do tych działów utrzymuje Wydział krajowy stałą ewidencyę i poczynił bardzo liczne szczegółowe zarządzenia z powodu poszczególnych wypadków, sprawozdań, doniesień itp. które pominięte być muszą.

Obok nadzoru wykonywanego przez Wydziały powiatowe musiał Wydział krajowy bezpośrednio wkraczać.

Działo się to bądź na prośbę Wydziałów powiatowych, bądź w uznaniu braku sił fachowych Wydziałów powiatowych do przeprowadzenia lustracyj gminnych, tudzież wykonywania obowiązków we własnym zakresie działania.

W tym ostatnim wypadku Wydział krajowy zmuszony był zastosować §. 48 ust. o Repr. pow. do czterech Wydziałów powiatowych i zażądał objaśnień i usprawiedliwień od Reprezentacyj powiatowych w Kałuszu, Podhajcach, Śniatynie i Turce, przez delegowanie komisyi na miejsce w czynnościach ściśle rachunkowych, których przedłożenia przedstawiały wątpliwości i niedokładności, a przeto wymagały prawidłowego zestawienia, jako też odpowiedniej fachowej informacyi do należytego prowadzenia rachunków i ksiąg kasowych, która im przez Komisyę udzieloną została.

Poszczególne fakta rewizyi gospodarstw gminnych wyliczamy jak następuje:

Przychylając się do próśb Wydziałów powiatowych: Kołomyi, Nowego Sącza, Złoczowa i Zbaraża przeprowadził Wydział krajowy lustracye gospodarstw gminnych: w Kołomyi, Nowym Sączu, Starym Sączu, Piwnicznej, Złoczowie i Czernichowcach. Stosownie do wyników lustracyj wytknięto dostrzeżone wadliwości i nieprawidłowości, oraz wydano ściśle zarządzenia do usunięcia takowych.

Wskutek sprawozdania Wydziału powiatowego Jarosławskiego o wadliwej gospodarce w gminie miasta Jarosławia, zarządził Wydział krajowy lustracyę tej gospodarki, tudzież sprawdzenie rachunków i szkontrum kasy funduszów gminnych.

Wynik tego dochodzenia został udzielony c. k. Namiestnictwu z wnioskiem na rozwiązanie Rady gminnej, które, uznając doniosłość wykazanych przekroczeń, orzeczeniem z dnia 12. czerwca b. r. L. 39.211, rozwiązało tamtejszą Radę gminną, a zarazem ustanowiło Zarząd gminy pod kierownictwem pana Ferdynanda Pawlikowskiego c. k. komisarza rządowego.

W skutek prośby Wydziału powiatowego w Żółkwi przeprowadził Wydział krajowy lustracyę rachunków funduszów gminnych w Żółkwi, a wynik tej lustracyi okazał się bardzo ujemnym.

Nie możemy pominąć tego, że rozliczne skargi i zażalenia przeciw gospodarstwu gminnemu, administracyi majątkiem gminy rzeczonej, spowo-

dowały Wydział krajowy jeszcze w r. 1887 do zarządzenia szczegółowej lustracyi gospodarstwa gminnego, która wykazała cały szereg nieporządków i zaniedbywania obowiązków tak samej Rady gminnej, jakoteż i Zwierzchności gminnej. W skutek tego odniósł się Wydział krajowy pismem z dnia 4. października 1887 r. L. 47.776 do Prezydyum c. k. Namiestnictwa z wnioskiem na rozwiązanie Rady gminnej — jako też nieukonstytuowanej Reprezentacyi gminnej lecz rozwiązanie z powodu, że wybory do Rady gminnej były w toku, wedle orzeczenia c. k. Namiestnictwa z dnia 16. czerwca b. r. L. 39.595 dopiero obecnie nastąpiło, którem na razie poruczono pełnienie obowiązków naczelnika gminy c. k. koncepiście p. Edwardowi Czermakowi a następnie ustanowiono skład zarządu gminnego w Żółkwi.

Z powodu prośby Wydziałów powiatowych w Cieszanowie i Stryju przeprowadził Wydział krajowy lustracyę rachunków wszystkich funduszów tych powiatów, a czynność ta wykazała, że prowadzenie rachunków i ksiąg kasowych wszechstronnie jest zadawalniające.

W skutek prośby Wydziału powiatowego Dolińskiego przeprowadził Wydział krajowy lustracyę funduszów gminnych i szkontrum kasy w mieście Dolinie; wynik zaś tej lustracyi udzielony został tamtejszemu Wydziałowi powiatowemu do wydania orzeczenia.

Z powodu prośby Zwierzchności gminnych Tarnobrzega i Podhajec udzielono tymże pomocy technicznej przez delegowanie inżynierów dla uregulowania ulic, sporządzenia projektu, tudzież wydania odpowiedniej instrukcyi do odbudowy domów, pożarem zniszczonych.

Ponieważ ustawa dla 30 miast otrzymała Najwyższą sankcyę, i ponieważ Wydziałowi krajowemu przyznaną jest w tej ustawie obszerna ingerencya, przeto poczyniono przedwstępne badania szczególnie co do kwalifikacyi dotychczasowych urzędników magistratów i w tym celu zarządził Wydział krajowy reskryptem z dnia 17. maja b. r. L. 16.002 jak ·/. przedłożenie odnośnych dat i materyałów. Materyały te z wszystkich miejscowości dotychczas nie nadeszły.

Alegat 1. ·/.

Wezwanie c. k. Rządu o wskazanie odpowiedniej osobistości do wysłania na kongres w Paryżu dla narady nad kwestyą ubogich.

Odezwą z dnia 4. lutego b. r. L. 428/pr. (L. W. kr. 5.921/89) oznajmiło nam Prezydyum c. k. Namiestnictwa, że według zawiadomienia c. k. Ministerstwa spraw zewnętrznych ma być zwołanym do Paryża na czas od 28. Lipca do 4. Sierpnia kongres dla narady nad publiczną kwestyą spraw ubogich (öffentliches Armenwesen). Odnośny Komitet organizacyjny chciałby przedewszystkiem dowiedzieć się o nazwiskach tych osobistości, które bądź to w skutek swego urzędowego stanowiska, bądź to w skutek odbytych studyów specyalnych, posiadają szczegółowe wiadomości fachowe w powyższym kierunku, którychby zatem należało zaprosić do wzięcia udziału w tym kongresie.

Na skutek tego Wydział krajowy w porozumieniu z Prezesem c. k. Akademii umiejętności w Krakowie wskazał jako najodpowiedniejszą w tej mierze osobistość p. dr. Józefa Kleczyńskiego c. k. profesora Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Sprawozdanie Wydziału powiatowego Kolbuszowskiego i innych o wyjednanie noweli do §. 64

Wydział powiatowy w Kolbuszowej sprawozdaniem z dnia 28. listopada 1888 r. L. 4.025 odniósł się do Wydziału krajowego z prośbą o wyjednanie noweli do §. 64 ust. gm. w tym kierunku, ażeby koszta

ust. gm. w celu przymusowego ściągania kosztów komisyjnych.

z powodu komisyjnego dochodzenia przeciw członkom Zwierzchności gminnych na zasadzie prawomocnych orzeczeń Wydziału powiatowego w drodze administracyjnej przymusowo ściągane były.

W ślad powyższego przedstawienia oświadczyło się dalej 32 Wydziałów powiatowych z usilnem poparciem prośby wyżej wyrażonej; z tych niektóre w ostatniej sesyi Wysokiego Sejmu jako niezałatwione Wydziałowi krajowemu odstąpione zostały.

W załatwieniu tej sprawy, Wydział krajowy przekonał się z aktów dotyczących przez Wydział powiatowy Kolbuszowski przedłożonych — że okoliczność, która spowodowała go do wystąpienia z prośbą w tym kierunku, nie daje podstawy do przedstawienia jakichkolwiek wniosków Wysokiemu Sejmowi, albowiem postanowienia §. 102 ust. gm. należycie zastósowane wystarczają w zupełności, ażeby w mowie będące koszta dochodzenia od członków Zwierzchności gminnej uznanych winnymi ściągnięte były.

O tem zawiadomiliśmy wszystkie interesowane Wydziały powiatowe, wyjaśniając stan sprawy i udzieliwszy odpowiedniej informacyi.

Fundacya ś. p. Edwarda Lewińskiego dla zubożałych włościan.

Wmyśl §. 5 aktu fundacyi śp. Edwarda Lewińskiego, czysty dochód ma być użyty nazapomogi dla zubożałych włościan Galicyi, a to kolejno powiatami.

W roku bieżącym przypadło do rozdziału 1.464 zł. 33 ct., którą to kwotę rozdzielono pomiędzy 23 włościan w powiecie Turka, a mianowicie: dla trzech po 100 zł., dwóch po 80 zł., dwóch po 75 zł., dwóch po 65 zł., dwóch po 60 zł., jednemu 54 zł. 33 ct. i jedynastu po 50 zł. w. a.

Sprawa dotycząca zaprowadzenia wag na targowicach bydlęcych.

Komitet c. k. Towarzystwa rolniczego krakowskiego i Zarząd główny Towarzystwa Kółek rolniczych we Lwowie zwróciły równocześnie uwagę Wydziału krajowego na brak odpowiednich miar i wag w miejscach publicznych, po gminach, w których odbywają się targi i jarmarki, podnosząc, że przedewszystkiem uczuwać się daje brak wag bydlęcych w miastach i miasteczkach, w których odbywają się targi na bydło. W skutek tego wyrobił się zwyczaj kupowania i sprzedawania bydła „na oko"; jest to zwyczaj stanowczo szkodliwy i wychodzący na szkołę włościan producentów jako niewprawnych w tego rodzaju ocenie wartości.

W celu zapobieżenia złemu Komitet c. k. Towarzystwa rolniczego doradza obowiązkowe zaprowadzenie wag bydlęcych w miejscowościach, w których się targi na bydło odbywają. — Myśl ta jest do przeprowadzenia, gdyż dozór policyjny nad miarą i wagą tudzież nad targami należy według §. 27 lit. *E.* ust. gm. do czynności własnego zakresu działania gminy, a nad wykonaniem tych czynności czuwają Wydziały powiatowe.

Wydział krajowy przed powzięciem w tej mierze stanowczego zdania postanowił zasięgnąć opinii Wydziałów powiatowych, jako bezpośrednią styczność z gminami mających, i znających dokładnie potrzeby gmin i ludności wiejskiej. W tym celu reskryptem z dnia 28. czerwca b. r. L. 18.826 Wydział krajowy wezwał wszystkie Wydziały powiatowe do objawienia zdania ze stanowiska gospodarstwa krajowego, czy uważałyby za wskazane zaprowadzenie obowiązkowe wag bydlęcych w miejscowościach targowych i równocześnie odniósł się w tym samym kierunku do odpowiednich ciał fachowych tj.:

1. Do c. k. Towarzystwa gospodarczego we Lwowie.
2. Do Dyrekcyi wyższych szkół rolniczych w Dublanach.
3. Do Dyrekcyi szkoły weterynarskiej we Lwowie.
4. Do Stowarzyszenia weterynarzy we Lwowie.
5. Do WP. Aleksandra Lütticha c. k. referenta weterynaryi w c. k. Namiestnictwie.

Alegat 2, 3, 4, 5 i 6. Treść tych odpowiedzi podajemy w alegatach sprawozdania jak w aleg.: 2, 3, 4, 5 i 6, z nadmienieniem, że większa połowa Wydziałów powiatowych z odnośnemi sprawozdaniami dotychczas zalega, nie jesteśmy przeto jeszcze w położeniu do postawienia w tym przedmiocie jakiegokolwiek wniosku.

W sporach wytoczonych przed Trybunałem administracyjnym odrzucił tenże po przeprowadzeniu rozprawy ustnej.

1. Wyrokiem z dnia 9. listopada 1888 r. L. 3.442 (L. W. kr. 54.618) zażalenie Michała Bednarczuka z Baworowa przeciw orzeczeniu Wydziału krajowego z dnia 30. grudnia 1887 r. L. 54.427 w sprawie użytkowania tłoki gminnej.

2. Wyrokiem z dnia 20. grudnia 1888 r. L. 3.953 (L. W. kr. 6.975/89) zażalenie Zwierzchności gminy Sambora przeciw orzeczeniu Wydziału krajowego z dnia 20. marca 1888 r. L. 9.101 w sprawie założenia powiatowej kasy oszczędności.

3. Wyrokiem z dnia 28. grudnia 1888 r. L. 4.029 (L. W. kr. 7.599), zażalenie dra Władysława Wilkosza z Krakowa przeciw orzeczeniu Wydziału krajowego z dnia 10. lutego 1888 r. L 51.214 w sprawie budowlanej.

4. Wyrokiem z dnia 15. marca b. r. L. 994 (L. W. kr. 17.533/89) zażalenie Wolfa Scherl i towarzyszy przeciw orzeczeniu Wydziału krajowego z dnia 10. kwietnia 1888 r. L. 11.817 w sprawie użytkowania pastwiska gminnego w Siemakowcach.

5. Wyrokiem z dnia 11. kwietnia b. r. L. 1.378 (L. W. kr. 23.143 zażalenie Józefa Rogawskiego przeciw orzeczeniu Wydziału krajowego z dnia 17. sierpnia 1888 r. L. 39.642 o samowładne i nieprawidłowe zabrukowanie rowu przed realnością pod L. K. 580 C ¾ we Lwowie.

6. Wyrokiem z dnia 11. kwietnia b. r. L. 1.355 (L. W. kr. 23.936) zażalenie Menasche Hoffnera z Przemyśla przeciw orzeczeniu Wydziału krajowego z dnia 6. lipca 1888 L. 22.242 w sprawie budowlanej.

7. Wyrokiem z dnia 31. maja b. r. L. 1.996 (L. W. kr. 26.976), zażalenie Zwierzchności gminy Tylicz (powiatu Nowy Sącz) przeciw orzeczeniu Wydziału krajowego z dnia 19. czerwca 1888 L. 22.755 w sprawie delożowania szopy miejskiej.

8. Wyrokiem z dnia 14. czerwca b. r. L. 2.170 (L. W. kr. 29.648) zażalenie Benjamina Becka i towarzyszy, przeciw orzeczeniu Wydziału krajowego z dnia 17. sierpnia 1888 r. L. 25.109, w sprawie użytkowania pastwiska gminnego miasteczka Jaryczowa

Dalej odrzucił c. k. Trybunał administracyjny bez rozprawy:

1. Uchwałą z dnia 24. września 1888 r. L. 2.543 (L. W. kr. 45.016) zażalenie Anny Schmal z Krasnego, przeciw orzeczeniu Wydziału krajo-

wego z dnia 27. kwietnia 1888 r. L. 15.275 o niesłuszny pobór dodatków gminnych.

2. Uchwałą z dnia 1. października 1888 r. L. 2.709 (L. W. kr. 46.517) zażalenie Herscha Majlecha Dillera przeciw orzeczeniu Wydziału krajowego z dnia 23. maja 1888 r. L. 8.083 w sprawie opustu 50 zł. z czynszu dzierżawy propinacyi.

3. Uchwałą z dnia 8. października 1888 r. L. 2.499 (L. W. kr. 48.655) zażalenie Wydziału powiatowego Nowy Targ przeciw reskryptowi Wydziału krajowego z dnia 7. lutego 1888 r. L. 3.473 o zwrot kosztów komisyjnych z powodu likwidacyi funduszów powiatowych.

4. Uchwałą z dnia 19. listopada 1888 r. L. 2.648 (L. W. kr. 53.560) zażalenie Mikołaja Ostrówki i Piotra Hrycaja z gminy Oserdowa, przeciw orzeczeniu Wydziału krajowego z dnia 3. lutego 1888 r. L. 53.386 w sprawie budowy domu przez Zallela Langa.

5. Uchwałą z dnia 21. stycznia b. r. L. 71 (L. W. kr. 6.620), zażalenie Antoniego Toporka nacz. gminy Zakrzówka z Kapelanką przeciw orzeczeniu Wydziału krajowego z dnia 24. sierpnia 1888 L. 36.112 o zwrot funduszowi gminnemu kwoty 608 zł. 50 ct.

6. Uchwałą z dnia 4. lutego b. r. L. 373 (L. W. kr. 8.685) zażalenie Jana Wawra przeciw orzeczeniu Wydziału krajowego z dnia 17. grudnia 1888 L. 45.784, w sprawie urządzenia budki kramnej w Krakowie.

7. Uchwałą z dnia 11. lutego b. r. L. 447 (L. W. kr. 9.114), zażalenie członków gminy Sołotwiny przeciw orzeczeniu Wydziału krajowego z dnia 8. stycznia b. r. L. 583, w sprawie odbudowy miasta.

8. Uchwałą z dnia 18. marca b. r. L. 940 (L. W. kr. 14.104), zażalenie Onufrego Dotołowicza b. naczelnika gminy Uście zielone przeciw orzeczeniu Wydziału krajowego z dnia 21. sierpnia 1888 L. 35.778 o zwrot kosztów komisyjnych.

9. Uchwałą z dnia 15. kwietnia b. r. L. 1.264 (L. W. kr. 19.973) zażalenie gmin: Podusów, Kosteniów, Brzuchowice i Biłki w powiecie Przemyślany, przeciw orzeczeniu Wydziału krajowego z dnia 4. czerwca 1886 L. 17.507, w sprawie ustanowienia fachowego nadzoru nad lasami gminnemi.

10. Uchwałą z dnia 15 kwietnia b. r. L. 529 (L. W. kr. 19.977), zażalenie Zwierzchności gminnej Ropczyce przeciw orzeczeniu Wydziału krajowego z dnia 17. sierpnia 1888, L. 35.225, w przedmiocie usunięcia z śródmieścia rzezalni miejskiej.

11. Uchwałą z dnia 11. czerwca b. r., L. 1.997 (L. W. kr. 26.422), zażalenie Wydziału powiatowego Bóbrki przeciw orzeczeniu Wydziału krajowego z dnia 23. marca b. r., L. 11.570, w przedmiocie dzierżawy 40% dodatku do podatku konsumcyjnego od mięsa w Bóbrce.

W następującej sprawie uchylił c. k. Trybunał administracyjny orzeczenie Wydziału krajowego i zwrócił do uzupełnienia i ponownego orzeczenia, a mianowicie:

Wyrokiem z dnia 31. stycznia b. r., L. 376 (L. W. kr. 11.572), zażalenie Rudolfa Fuchsa z Białej, przeciw orzeczeniu Wydziału krajowego z dnia 3. lutego b. r., L. 53.293, w sprawie budowlanej.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

Departament II.

Szef Departamentu: Leon Chrzanowski, Członek Wydziału krajowego.

I. Ustawy i uchwały podlegające sankcyi Jego ces. i król. Apostol. Mości.

Ustawa finansowa na rok 1889.

Uchwałę sejmową z d. 19. października, polecającą pobierać w r. 1889 na pokrycie niedoboru w budżecie na ów rok, dodatek krajowy do wszystkich podatków bezpośrednich po 35 ct. do każdego złotego całej należytości tych podatków, raczył zatwierdzić Jego ces. i król. Apost. Mość postanowieniem z d. 13 grudnia 1888 r, o czem c. k. Prezydyum Namiestnictwa zawiadomiło Wydział krajowy odezwą z dnia 26. grudnia 1888 do L. 57093.

Uchwały ustanawiające dodatek do podatków bezpośrednich dla pokrycia wydatków funduszów indemnizacyjnych galicyjskich i krakowskiego.

Jego ces. i król. Apostol. Mość postanowieniem z d. 13. grudnia 1888 raczył zatwierdzić uchwałę sejmową z dnia 9. października 1888, ustanawiającą na rok 1889 w zachodniej i wschodniej części Galicyi dodatek do wszystkich podatków bezpośrednich, po 27 ct. do każdego złotego całej należytości tych podatków, dla pokrycia wydatków funduszów indemnizacyjnych zachodnio- i wschodnio-galicyjskich, oraz uchwałę sejmową także z 9. października 1888 roku, ustanawiającą na rok 1889 w Krakowskiem dodatek do wszystkich podatków bezpośrednich, po 16 ct. do każdego złotego całej należytości podatków dla pokrycia wydatków funduszu indemnizacyjnego krakowskiego. O sankcyonowaniu tych uchwał sejmowych zawiadomiło Prezydyum Namiestnictwa Wydział krajowy odezwą z 26. grudnia 1888.

Uchwała w sprawie ustawy, zaprowadzającej zmiany w ustawie z dnia 8. grudnia 1881 o używaniu do stanowienia ogierów, będących prywatną własnością.

Jego ces. i król. Apostol. Mość raczył postanowieniem z dnia 12. maja 1889 użyczyć Najwyższej sankcyi uchwalonemu przez Wysoki Sejm projektowi ustawy, mocą której zmieniono ustawę z d. 8. grudnia 1881 nr. 71 dz. u. kr. o używaniu do stanowienia ogierów, prywatną własnością będących.

Uchwała sejmowa, upoważniająca do zaciągnięcia pożyczki dla pokrycia dodatkowo uchwalonych wydatków funduszu szkolnego w sumie 94.059 zł. a w.

Uchwałę powziętą przez Wys. Sejm na posiedzeniu z dnia 24. stycznia 1889 r, upoważniającą Wydział krajowy do zaciągnięcia odpowiedniej pożyczki, aby pokryć powiększone na 1889 r. wydatki funduszu szkolnego — (które to wydatki wzrosły na 1889 r. o sumę 94.059 zł. a. w. wskutek wejścia w życie ustawy nowej o stosunkach prawnych stanu nauczycielskiego, zatwierdzonej postanowieniem cesarskiem z 1. stycznia

1889 r.) – raczył zatwierdzić Jego ces. i król. Apost. Mość postanowieniem z dnia 23. marca 1889. Wydział krajowy zawiadomiony został o tem odezwą Prezydyum c. k. Namiestnictwa z dnia 2 kwietnia 1889 r. L. 3.651.

Ponieważ zaciągnienie tej pożyczki przez wypuszczenie oddzielnej seryi obligacyj, spowodowałoby znaczny, stosunkowo do niewielkiej sumy pożyczkowej, wydatek na konfekcyę obligacyj i na opłaty stemplowe, przeto Wydział krajowy postanowił pożyczyć tę sumę od funduszu krajowego szkolnego, który w majątku swoim, wynoszącym 346.102 zł. a. w. (według zamknięcia rachunków za r. 1887) posiadał papiery wartościowe na sumę 286.821 zł. a. w., licząc je w ich imiennej wartości. Aby otrzymać z tej pożyczki 94.059 zł. a. w. w gotówce dla pokrycia wydatku wynoszącego tę sumę. pożyczył skarb krajowy od funduszu szkolnego krajowego listy zastawne Towarzystwa kred. ziemsk. galicyj. brzmiące na 94.700 zł. a. w., licząc te listy w ich imiennej wartości, i 33 zł. 74 ct. w gotówce, co po zmianie listów zastawnych w dniu 30. sierpnia b. r. dało w gotówce 94.059 zł. a. w. Pożyczkę tę zwróci skarb krajowy funduszowi szkolnemu spłacając od 1890 r. w dziesięciu rocznych ratach listami zastawnymi 94.700 zł. a. w., licząc je w ich imiennej wartości i dopłaci w gotówce 33 zł. 74 ct. a płacić będzie od tej pożyczki, o ile jej nie zwróci, $4^1/_2$ %, t. j. procent taki, jaki przynoszą listy zastawne Towarzystwa kredytowego ziemskiego.

Uchwała o poręce funduszu krajowego za zwrot i oprocentowanie wkładek oszczędności w Banku krajowym.

Uchwałę powziętą przez Wysoki Sejm na posiedzeniu w d. 24. stycznia 1889, mocą której kraj „poręczył zwrot wkładek oszczędności i spłatę odsetek od tychże oszczędności, przedewszystkiem aktywami i funduszem rezerwowym banku krajowego, a w dalszym rzędzie do wysokości jednego miliona zł. a. w. gwarancyą funduszu krajowego“ — raczył zatwierdzić Jego ces. i król. Apostol. Mość postanowieniem z d. 10. maja 1889. C. k. Namiestnictwo zawiadamiając Wydział krajowy o zatwierdzeniu tej uchwały odezwą z dnia 25. maja 1889 L. 6.009, zawiadomiło zarazem tąż odezwą Wydział krajowy, że Ministerstwo spraw wewnętrznych w porozumieniu z innemi ministerstwami zatwierdziło zmianę §§. 3. lit. h. 35, 50, 51. i 52. statutu banku krajowego.

Niezatwierdzenie uchwały sejmowej z 14. września 1888, zmieniającej statut banku krajowego co do pożyczek komunalnych.

Prezydyum c. k. Namiestnictwa odezwą z 20 sierpnia 1889 L. 10.060 zawiadomiło Wydział krajowy, iż ministerstwo spraw wewnętrznych reskryptem z d. 6. sierpnia 1889 L. 13.459 oświadczyło po porozumieniu się z innemi ministerstwami, że „dopiero wówczas będzie w możności przedłożyć do Najwyższej sankcyi powziętą przez Sejm krajowy 14. września 1888, przy równoczesnej zmianie §. 3. b. statutu banku krajowego, uchwałę o rozszerzeniu poręki kraju, przyjętej w myśl statutów banku, dla pierwszej emisyi obligacyj komunalnych do wysokości pięciu milionów zł. a. w., także na dalsze emisye, jeżeli poręka ta ponowną uchwałą sejmową, przez odpowiednią modyfikacyę rzeczonego §. 3. b), zaś względnie §. 37. al. 4. statutu bankowego ograniczoną zostanie do tymczasowego maximum emisyjnego obligów komunalnych w wysokości dziesięciu milionów zł. a. w. i jeźli dla ewentualnego przyszłego podwyższenia tego maximum emisyjnego zastrzeżone zostanie pozwolenie rządowe“.

Dalej w odezwie tej c. k. Namiestnictwo dodało: „Przy tem wychodzono z założenia, że ze względu na wykazany w bilansie banku krajowego z dnia 31. grudnia 1888 stan będących w obiegu obligacyj komunalnych w wysokości 1,224.900 zł., podwyższenie dotychczasowego pod poręką kraju zostającego maximum emisyjnego w kwocie 5 milionów, do kwoty 10 milionów złotych dla banku na razie jest wystarczające i że ewentualne dalsze podwyższenie tego maximum emisyjnego zastrzeżonem być musi ponownemu pozwoleniu rządowemu“.

Wreszcie w odezwie tej c. k. Namiestnictwo wskazało jakich jeszcze innych modyfikacyj żąda c. k. ministerstwo spraw wewnętrznych w osnowie zmienianych postanowień statutu bankowego uchwałą sejmową z 14. września 1888, aby mogło zgodzić się na te zmiany. Dosłowną osnowę tej odezwy Prezydyum Namiestnictwa z 20. sierpnia 1889 podajemy w załącznikach ·/7.

Alegat 7.

Gdy Wydział krajowy otrzyma wyżej powołany reskrypt ministerstwa z 6 sierpnia, o którego nadesłanie w oryginalnym tekscie upraszał Namiestnictwo, ułoży na podstawie uchwały sejmowej z 14 września 1888, zmieniającej statut banku krajowego co do pożyczek komunalnych, nowy projekt uchwały, modyfikując jej brzmienie odpowiednio wskazówkom zawartym w powołanym reskrypcie ministeryalnym, aby umożliwić jej przedłożenie do sankcyi i ten nowy projekt przedstawi Sejmowi przy osobnem sprawozdaniu.

II. Wykonanie uchwał tyczących się innych spraw finansowych.

Ustawy o zaciągnięciu pożyczek kraj. w imiennej wartości 700.000 zł. dla ułatwienia spółkom wodnym pokrycia datków konkurencyjnych, tudzież pożyczki w kwocie 395.000 zł. dla uzupełnienia do miliona zł. funduszu pożyczkowego dla gmin na budowę koszar.

Zeszłoroczne sprawozdanie z czynności Wydziału krajowego, tyczące się uchwalonej pożyczki na cele kredytu melioracyjnego dla spółek wodnych, tudzież pożyczki uchwalonej na utworzenie funduszu pożyczkowego dla gmin na budowę koszar, zamknięto podaniem do wiadomości Wys. Sejmu faktu, iż przygotowania do konfekcyi tych pożyczek były w chwili przedłożenia sprawozdania w pełnym toku.

Odezwą z dnia 30 września 1888 r. LW. 27.003 przesłał Wydział kraj. do Prezydyum c. k Namiestnictwa pismo do pana Ministra skarbu wystósowane, do którego załączył: plan umorzenia i losowania obu pożyczek powyżej wymienionych w wartości nominalnej łącznej 1,144.300 zł. a. w. obliczonej po kursie 89 zł. za 100 zł., formularze mających się emitować $4^1/_2$ procentowych obligacyj tejże pożyczki wraz z arkuszami kuponowymi, upraszając o zatwierdzenie emisyi i przyznanie obligacyom w drodze właściwej charakteru walorów pupilarnych i prawa notowania w dzienniku urzędowym giełdy wiedeńskiej.

Plan umorzenia i warunki emisyi obejmywały obie powyższe pożyczki jako jedną całość, nazwaną pożyczką krajową z r. 1888. Proponując łączną emisyę obu pożyczek, miał Wydział krajowy na względzie ułatwienie papierom owym obrotu giełdowego, który utrudnia wielka ilość papierów różnych pożyczek krajowych, oraz miał na względzie mniejsze koszta łącznej konfekcyi; a wreszcie powodował się doświadczeniem, nabytem przy emisyach pożyczek krajowych z r. 1883 i 1885, gdzie w emisyi połączo-

no pożyczki różnymi ustawami uchwalone, na różne cele przeznaczone i którym przyznane były odmienne ulgi skarbowe. Odezwą z dnia 10 grudnia 1888 r. L. 13193/p zawiadomiło Prezydyum c. k. Namiestnictwa Wydział krajowy, iż pan Minister skarbu zwrócił podanie Wydziału krajowego w sprawie o zatwierdzenie planu umorzenia i emisyi łącznej pożyczki, zwracając reskryptem z dnia 2 grudnia 1888 r. L. 5074. uwagę na trudności, wynikające z połączenia obu pożyczek chociaż takowe miały przyznane różne ulgi podatkowe i stemplowe. Mianowicie podniósł Pan Minister w powołanym powyżej reskrypcie, że gdy dla pożyczki polegającej na ustawie krajowej z d. 30 kwietnia r. 1888 w nominalnej wysokości 700.000 zł. (melioracyjnej) przyznane zostało w myśl ustawy z 30 czerwca 1884 r. L. 116 Dz. u. p. reskryptem c. k. Ministerstwa skarbu z dnia 6. czerwca 1888 r. L. 2354 uwolnienie odsetek od podatku dochodowego, oraz od podatku, który w przyszłości w miejsce podatku dochodowego mógłby być ustanowionym; to przeciwnie uwolnienia takiego nie przyznano pożyczce krajowej na utworzenie funduszu pożyczkowego dla gmin na budowę koszar; zaś odwrotnie znowu, gdy ta ostatnia pożyczka, w myśl ustawy z 20 czerwca 1888 L. 114 Dz. u. p., miała przyznane dla swych obligów i kuponów uwolnienie od należytości stemplowych, pożyczka pierwsza uwolnienia tego nie miała ; musiałyby więc z połączenia obu pożyczek w jednej emisyi, przy puszczeniu w obieg jednakowych obligów, wyniknąć trudności w ściąganiu podatków i opłat; nie byłoby bowiem możności skonstatowania przy papierach na okaziciela, jakiemi są obligacye, do której z dwu pożyczek odnoszą się pojedyncze obligacye. Zdaniem Pana Ministra skarbu trudnościom tym nie dałoby się zapobiedz nawet przez tak dokładną stylizacyę tekstu obligów, jak ją proponował Wydział krajowy. Wobec tego reskryptu Wydział krajowy, nie chcąc przedłużać sprawy sfinansowania pożyczek i uwzględniając rzeczywiste trudności mogące wyniknąć z połączenia obu pożyczek, postanowił wypracować oddzielne plany umorzenia dla każdej z nich i osobno każdą z nich emitować. Odezwą z dnia 13 marca 1889 LW. 5941 przesłał Wydział krajowy do Prezydyum c. k. Namiestnictwa pismo do p. Ministra skarbu, do którego dołączono oddzielne dla każdej z pożyczek plany umorzenia, tudzież formularze obligacyj $4^1/_2$ procentowych wraz z arkuszami kuponowymi, i upraszał ponownie o zatwierdzenie ich emisyi, o przyznanie im charakteru walorów pupilarnych, tudzież prawa notowania w urzędowym dzienniku giełdy wiedeńskiej.

W przedłożeniu tem nazwano pożyczkę na utworzenie funduszu pożyczkowego dla gmin na budowę koszar, „pożyczką z r. 1888“, dla odróżnienia jej od pożyczki na ułatwienie spółkom wodnym pokrycia datków konkurencyjnych, którą nazwano „pożyczką z r 1889“.

Odezwą z dnia 30. kwietnia 1889. r. l. 4932/pr. doniosło Prezydyum c. k. Namiestnictwa Wydziałowi krajowemu, że P. Minister skarbu reskryptem z dnia 14. kwietnia l. 1423 zatwierdził emisyę $4^1/_2$ procentowych obligów obu pożyczek krajowych, jednej w sumie 395.000 zł. w gotówce, tj. 443.800 zł. w nominalnej wartości, drugiej w sumie 700 000 zł. nominalnej wartości, a tem samem zatwierdził przedłożone plany amortyzacyjne tychże pożyczek. Wskutek tego zarządził Wydział krajowy konfekcyę obligów, a po ukończeniu tejże przesłał w myśl żądania powyżej powołanej odezwy Prezydyum

c. k. Namiestnictwa, odezwą z d. 11. lipca 1889 LW. 27015 po dwa egzemplarze z każdej seryi obligów c. k. Namiestnictwu, celem przedłożenia ich P. Ministrowi skarbu i wyjednania prawa notowania ich w urzędowym dzienniku giełdy wiedeńskiej. Tąż samą odezwą upraszał Wydział krajowy Prezydyum c. k. Namiestnictwa o wyjednanie u wys. c. k. Ministerstwa spraw wewnętrznych jak najrychlejszej decyzyi w sprawie przyznania obligom emitowanych pożyczek charakteru walorów, dających bezpieczeństwo pupilarne. Gdy Wydział krajowy uczynił zadość wszelkim wymaganiom c. k. rządu w tej sprawie, a mianowicie wstawił w preliminarz budżetu krajowego na r. 1889 pod rubryką XIV. poz. 170 potrzebne pokrycie dla połączonych z temi pożyczkami wydatków na umorzenie i odsetki ich i uzyskał zatwierdzenie tej pozycyi przez Wys. Sejm uchwałą Wys. Sejmu z dnia 18. października 1888 r. w budżecie funduszu krajowego, przeto spodziewać się należy, że sprawa w najbliższej przyszłości pomyślnie załatwioną zostanie. Również w sprawie przyznania obligom powyższych pożyczek krajowych prawa notowania ich w urzędowym dzienniku giełdy wiedeńskiej nie otrzymał Wydział krajowy dotąd uwiadomienia o decyzyj odnośnego c. k. Ministerstwa, pomimo, że odezwą powyżej powołaną, załatwienie tej sprawy w Prezydyum c. k. Namiestnictwa gorąco poparł.

W myśl zatwierdzonych planów umorzenia odbyło się w dniu 2gim sierpnia 1889 r. pierwsze losowanie obligów emitowanych pożyczek.

Sprawozdanie o Banku krajowym.

Sprawozdanie o czynnościach Banku krajowego przedkłada Wydział krajowy oddzielnie w myśl §§. 61 i 73 statutu Banku krajowego wraz ze sprawozdaniem Rady nadzorczej tegoż Banku.

III. Sprawy tyczące się gospodarstwa rolnego i leśnego.

Uchwała w sprawie zamianowania jednego nauczyciela wędrownego dla nauki gospodarstwa wiejskiego i sprawienia potrzebnych środków demonstracyjnych.

Uchwałą z dnia 5. października 1888 wyznaczył Wysoki Sejm z funduszu krajowego:

1. po 2.000 zł. rocznie, przez lat sześć, począwszy od 1. stycznia 1889, na zaprowadzenie nauczycieli wędrownych do nauki gospodarstwa wiejskiego, upoważniając zarazem Wydział krajowy do użycia powyższej kwoty 2.000 zł., celem zamianowania jednego nauczyciela wędrownego, począwszy już od 1. stycznia 1889 r.

2. jednorazowo 250 zł. na sprawienie, w razie potrzeby, dla wędrownych nauczycieli środków demonstracyjnych, mających służyć do uzmysłowienia wykładów.

W wykonaniu pierwszej uchwały powołał Wydział krajowy na nauczyciela wędrownego do nauki gospodarstwa wiejskiego p. Edmunda Bielskiego, który ukończył wyższą szkołę rolniczą w Dublanach, zarządzał 12 lat gospodarstwem w większym majątku, był lat 10 nauczycielem rolnictwa w średniej szkole rolniczej w Czernichowie, a od 2 lat pełnił obowiązek lustratora kółek rolniczych, który zatem, tak ze względu na wiadomości teoretyczne jak i długoletnie doświadczenie, zdaje się być zupełnie ukwalifikowanym do należytego spełniania obowiązków ciążących na nauczycielu wędrownym.

Alegat 8.

Wydział krajowy wydał dla nauczyciela wędrownego szczegółową „Instrukcyę służbową", którą dołącza ·/. do niniejszego sprawozdania, a w której Wydział krajowy szczególny nacisk kładzie na pouczanie gospodarzy włościan.

Ponieważ obok nauczyciela wędrownego, zamianowanego przez Wydział krajowy, działają prawie w tym samym kierunku i lustratorowie kółek rolniczych, wskutek czego pożądanem jest, aby nauczyciel wędrowny wspierał działalność lustratorów wysyłanych z ramienia Zarządu głównego kółek rolniczych; polecił więc Wydział krajowy nauczycielowi wędrownemu, ażeby ile możności zawsze porozumiewał się z Zarządem głównym kółek rolniczych, tak co do planu podróży swoich jak i co do sposobu wspierania działalności kółek i ich lustratorów.

W myśl drugiej na początku przytoczonej uchwały Wysokiego Sejmu, wyasygnował Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 30. kwietnia 1889 l. 18.746 nauczycielowi wędrownemu kwotę 25 zł. w. a. na zakupno nasion roślin pastewnych i ulepszonych narzędzi ręcznych, potrzebnych do demonstracyi, a rozporządzeniem z dnia 23. lipca 1889 l. 22.777 kwotę 35 zł, tytułem subwencyi na wybudowanie gnojowni wzorowej dla gospodarstw włościańskich. Gnojownia ta wzorowa założona została. podług planu sporządzonego przez nauczyciela wędrownego i pod jego dozorem, u Franciszka Michno, włościanina w Czernichówku w powiecie Krakowskim.

W myśl §. 10. instrukcyi służbowej wydanej dla nauczyciela wędrownego, wypracować ma tenże sprawozdanie roczne z czynności swoich, które Wysokiemu Sejmowi przedłożone zostanie w swoim czasie.

Uchwała w sprawie uzyskania u c. k. Rządu wyższych dotacyj ze skarbu państwa dla ustanowienia nauczycieli wędrownych.

Uchwałą z dnia 5. października 1888 polecił Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu, aby poczynił dalsze starania celem uzyskania wyższej kwoty ze skarbu państwa dla ustanowienia nauczycieli wędrownych.

W dopełnieniu tej uchwały odniósł się Wydział krajowy odezwą z dnia 7. kwietnia 1889 l. 15.417 do c. k. Namiestnictwa, aby zechciało wyjednać u c. k. Ministerstwa rolnictwa zasiłek ze skarbu państwa w wysokości 4 000 zł. rocznie, przez lat pięć od roku 1890 począwszy, na utrzymanie dwóch nauczycieli wędrownych, z których jeden byłby przeznaczony specyalnie do nauki hodowli bydła i mleczarstwa.

W przedstawieniu swem powołał się Wydział krajowy na dawniejsze swe odezwy z dnia 16. stycznia 1885 l. 2.775, z dnia 14. kwietnia 1885 l. 12.589, z dnia 2. października 1885 l. 27.938, w których wykazał Wydział krajowy potrzebę stałych nauczycieli wędrownych w Galicyi, dalej na przedstawienia swe z dnia 26. kwietnia 1887 l. 15.073 i l. 18.833, z dnia 25. stycznia 1888 l. 1.478 i z dnia 16. grudnia 1888 l. 44.045 i zwrócił uwagę Wysokiego c. k. Rządu na tę okoliczność: że w budżecie Ministerstwa rolnictwa suma przeznaczona ze skarbu państwa na nauczycieli wędrownych we wszystkich krajach monarchii, wynosi już od roku 1881 począwszy 25.000 zł. rocznie, że podwyższając w roku 1881 sumę na ten cel przeznaczoną z 17 na 25 tysięcy zł., sam Wysoki c. k. Rząd uzasadniał potrzebę tego podwyższenia potrzebą ustanowienia wędrownych nauczycieli w Galicyi, a pomimo tego nie otrzymaliśmy dotąd żadnego z sum tych zasiłku, chociaż Galicya nieza-

wodnie więcej pomocy w tym kierunku potrzebuje, jak inne kraje koronne, które już od wielu lat korzystają z instytucyi nauczycieli wędrownych, kosztem skarbu państwa utrzymywanych.

Uchwała w sprawie utworzenia stałych posad profesorów gospodarstwa wiejskiego przy seminaryach nauczycielskich i wydania podręcznika do wykładów gospodarstwa wiejskiego przy tych seminaryach.

W załatwieniu sprawozdania komisyi gospodarstwa krajowego o wniosku posła Antoniewicza w sprawie nauki gospodarstwa wiejskiego w seminaryach nauczycielskich i szkołach ludowych, powziął Wysoki Sejm na posiedzeniu dnia 16. października 1888 następującą uchwałę:

1. „Wzywa się c. k. Rząd, aby wspólnie z Radą szkolną krajową przystąpił jak najrychlej do utworzenia posad profesorów gospodarstwa wiejskiego przy seminaryach nauczycielskich; posady te winny być stałe, i dotowane na równi z innemi posadami profesorów przy tychże zakładach“.

2. „Wzywa się c. k. Rząd, aby wspólnie z Radą szkolną krajową postarał się o wydanie podręcznika do wykładów gospodarstwa wiejskiego w seminaryach nauczycielskich, a zarazem i elementarza gospodarstwa dla szkół ludowych“.

W odpowiedzi na odezwę w tym przedmiocie do Prezydyum c. k. Namiestnictwa wystosowaną, oznajmiło toż Prezydyum Wydziałowi krajowemu pod dniem 16. grudnia 1888 l. 13.147/pr.: że c. k. Rada szkolna krajowa postanowiła wypracować w jak najkrótszym czasie projekt urządzenia seminaryów nauczycielskich z uwzględnieniem potrzeby rozszerzenia nauki gospodarstwa wiejskiego; — że sprawa opracowania podręcznika do nauki gospodarstwa wiejskiego w seminaryach nauczycielskich jest w toku; — a co się tyczy wydania elementarza gospodarstwa wiejskiego, potrzeba tego odpada, gdyż zaprowadzone przez Radę szkolną krajową książki do czytania dla nauki dopełniającej zawierają obszerne działy, poświęcone specyalnie nauce gospodarstwa wiejskiego.

Zarazem oznajmiło Prezydyum c. k. Namiestnictwa Wydziałowi krajowemu, iż Rada szkolna krajowa objawiła zdanie: „że dla odpowiedzenia intencyom Wysokiego Sejmu byłoby pożądanem urządzenie specyalnych kursów dla nauczycieli szkół ludowych, czy to w czasie feryj wielkich, czy też w innych stosownych porach, przy krajowych szkołach rolniczych“, — i zapytało Wydział krajowy: „czy i pod jakimi warunkami byłoby możliwe urządzenie takich kursów specyalnych przy krajowych szkołach agronomicznych“.

Ponieważ nie ulega wątpliwości, że nawet przy znacznie rozszerzonej nauce gospodarstwa wiejskiego w seminaryach nauczycielskich, nie będą jeszcze mogli abituryenci tych seminaryów wynosić takiej znajomości przedmiotu, a tem mniej takiego wykształcenia praktycznego, jakie są koniecznie potrzebne dla tego nauczyciela szkół ludowych, który ma młodzież szkolną o gospodarstwie wiejskiem pouczać, postanowił Wydział krajowy zasięgnąć zdania osób kompetentnych, czy specyalne kursa rolnicze przy szkołach rolniczych odpowiednio urządzone, mogłyby przyczynić się do uzupełnienia teoretycznych i praktycznych wiadomości abituryentów seminaryów nauczycielskich i nauczycieli szkół ludowych, z dziedziny gospodarstwa wiejskiego.

W tym celu uchwalił Wydział krajowy na radzie dnia 5. lutego 1889: zwołać dla sprawy projektu urządzenia specyalnych kursów gospodarstwa

wiejskiego dla nauczycieli szkół ludowych ankietę i przedłożyć jej do rozbioru następujące pytania:

1. Czy urządzenie specyalnych kursów z nauki gospodarstwa wiejskiego dla nanczycieli ludowych, a względnie abituryentów seminaryów nauczycielskich, jest potrzebnem?

2. Czy urządzenie takich specyalnych kursów byłoby możliwe przy krajowych szkołach rolniczych i przy których?

3. W jaki sposób musiałby być uorganizowany taki kurs specyalny pod względem wykładów, praktyki i trwania?

Zebrana w dniu 13. maja b. r. ankieta oświadczyła jednomyślnie: że kouieczną jest przedewszystkiem dobra organizacya nauki gospodarstwa wiejskiego w seminaryach nauczycielskich, tak jak proponuje krajowa Rada szkolna, bo specyalne kursa dla nauczycieli szkół ludowych przy szkołach rolniczych urządzone, tego zastąpić nie mogą.

Przystępując zaś do odpowiedzi na powyż przytoczone pytania oświadczyła ankieta co następuje:

ad 1. Wobec postanowień artykułu 4. ustawy z roku 1885 powszechnie za dobre uznanych, byłoby bardzo pożyteczne urządzenie przy szkołach rolniczych specyalnych kursów dla nauczycieli szkół ludowych, mianowicie z programem ograniczonym do najważniejszych wiadomości z gospodarstwa wiejskiego, a zastósowanym do słuchaczy i czasu trwania kursu.

ad 2. Urządzenie takich specyalnych kursów przy krajowych szkołach rolniczych w Dublanach i w Czernichowie jest możliwe.

Ankieta zaleca wszakże urządzić taki kurs w pierwszym roku tylko w Dublanach.

Wrazie możności, należałoby później urządzić podobne kursa także i w innych miejscowościach.

ad 3. Powyż wspomniane kursa specyalne powinny się odbywać w porze wiosennej i trwać 6 tygodni, rozpoczynając od środy po Wielkiej nocy.

Co do szczegółów, odnoszących się do wykładów i praktyki, tudzież do kosztu urządzenia takiego kursu, nie może ankieta dać natychmiast dokładnych wskazówek i uprosiła PP. Lubomęskiego i Strusiewicza, ażeby z przybraniem sobie kogo za potrzebne uznają, wypracowali w Dublanach szczegółowy program, tak pod względem ram nauki teoretycznej i praktycznej, jaka ma być na kursach tych udzielaną, jak niemniej i kosztorysu całego kursu, i aby program ten jak najrychlej złożyli do rąk przewodniczącego ankiecie szefa Depart. II.

W końcu oświadczyła ankieta, że wysyłanie na konferencye okręgowe nauczycieli szkół ludowych, agronomów teoretycznie i praktycznie wykształconych a z potrzebami kraju obznajomionych, którzyby mogli zebranych nauczycieli ludowych w ważniejszych działach gospodarstwa wiejskiego pouczać i uwagę ich na miejscowe stosunki gospodarskie zwracać, którzyby w danym razie i przykładowo wskazywali, w jaki sposób i w jakiej mierze należałoby naukę gospodarstwa wiejskiego w szkołach dopełniających udzielać, — przyczyniłoby się znacznie do dopełnienia wiedzy nauczycieli

ludowych w zakresie nauki gospodarstwa wiejskiego i do osiągnięcia celu, zamierzonego postanowieniem artykułu 4 ustawy szk. z roku 1885.

Plan szczegółowy nauki teoretycznej i praktycznej, która ma być udzielaną na kursach rolniczych urządzić się mających przy kraj. szkołach rolniczych dla nauczycieli szkół ludowych, jak niemniej i kosztorys całego kursu przy kraj. wyższej szkole rolniczej w Dublanach, został wypracowany przez członków ankiety P. P. Lubomęskiego i Strusiewicza, i zostanie po rozpatrzeniu przez całą ankietę i zatwierdzeniu przez Wydział krajowy zakomunikowany c. k. Namiestnictwu i przedłożony Wysokiemu Sejmowi.

Uchwała w sprawie założenia szkoły gospodyń wiejskich.

Na posiedzeniu z dnia 13. września 1888 powziął Wysoki Sejm następującą uchwałę:

„Poleca się Wydziałowi kraj., by zasięgnąwszy zdania komitetów c. k. Towarzystw rolniczych w kraju, rozważył czy i gdzie szkołę dla gospodyń wiejskich założyć i komu jej kierownictwo poruczyć można“.

Ponieważ uchwała ta zapadła w skutek petycyi komitetu c. k. Towarzystwa rolniczego krakowskiego, w której to petycyi komitet oświadczył, że wyszukał już nietylko miejscowość stosowną do założenia projektowanej szkoły ale i osobę odpowiednią do prowadzenia tejże, i że po uzyskaniu podstawy w przychylnej uchwale Wysokiego Sejmu wejdzie w bliższe układy z wyszukaną osobą i przedłoży szczegółowe swe wnioski, odniósł się Wydział krajowy najpierw do komitetu c. k. Towarzystwa gosp. krakowskiego z wezwaniem z dnia 5. lutego 1889 L. 40.510/1888, aby w tej sprawie przedłożył Wydziałowi krajowemu zapowiedziane w petycyi szczegółowe swe wnioski wraz z projektem statutu szkoły założyć się mającej.

Wskutek ponagleń z dnia 6. kwietnia 1889 L. 14.432 i z dnia 13. maja 1889 L. 18.836 nadesłał komitet c. k. Towarzystwa rolniczego krakowskiego przy piśmie swem z dnia 3. sierpnia 1889. L. 34.409 projekt statutu założyć się mającej szkoły gospodyń wiejskich.

W przedłożonym jednakże projekcie statutu są tak ważne braki i niedostatki co do rozmiaru szkoły, co do planu nauk, etatu nauczycieli, preliminarza wydatków na założenie i utrzymanie szkoły, iż Wydział krajowy nie mógł na podstawie takiego projektu żadnych wniosków przedstawić Wysokiemu Sejmowi.

Wskutek tego Wydział krajowy wskazał komitetowi Towarzystwa rolniczego krakowskiego reskryptem z dnia 9. sierpnia 1889 L. 34.409, ważniejsze braki i niedostatki w przedłożonym projekcie statutu, zwrócił uwagę komitetu, że podana w „projekcie statutu“ potrzeba jednorazowej subwencyi w kwocie 15.000 zł. przeznaczonej „na inwestycye Zakładu“, a szczególniej potrzeba corocznej subwencyi w wysokości także 15.000 zł. na opędzenie wydatków utrzymania zakładu, przeznaczonego dla 20 uczennic, składających do kasy zarządu po 150 zł., „opłaty rocznej“ na swe utrzymanie, nie była ani kosztorysem ani żadnemi wskazówkami uzasadniona, a na każdy wypadek zbyt wysoka i zażądał, by komitet c. k. Towarzystwa rolniczego krakowskiego zechciał „Projekt statutu szkoły gospodyń wiejskich“, w myśl przesłanych komitetowi uwag Wydziału uzupełnić a względnie nowy projekt nakreślić i Wydziałowi krajowemu jak najrychlej nadesłać.

Dotąd nie otrzymał Wydział kraj. żądanych projektów i wyjaśnień; sprawa jednakże jest w toku.

Sprawa założenia publicznych składów krajowych dla zboża i spirytusu w Krakowie.

W przedmiocie wykonania uchwały Wysokiego Sejmu, tyczącej się założenia składów publicznych dla zboża i spirytusu w Krakowie przedłoży Wydział krajowy osobne sprawozdanie.

Na tem miejscu nadmienia tylko Wydział krajowy, że tak magazyn spirytusowy (z pięcioma rezerwoarami łącznej objętości 5000 hektolitrów) jak i magazyny zbożowe, (z których jeden murowany, zaopatrzony w elewatora i przyrządy udoskonalone do ważenia, rozprowadzania i przewietrzania zboża) są w składzie krakowskim zupełnie wykończone, że regulamin dla składu publicznego został wypracowany przez Wydział krajowy, gdyż c. k. Ministerstwo handlu nie ułożyło regulaminu wzorowego dla składów publicznych, o którego wydanie Izba poselska Rady państwa zawezwała c. k. Rząd rezolucyą uchwaloną przy ustawie o tych składach; — i że o koncesyę na ten skład publiczny wniósł Wydział krajowy podanie do c. k. Ministerstwa handlu, załączając wypracowany przez siebie regulamin z prośbą o jego zatwierdzenie. Trudności wszakże, stawiane przez zarząd kolei północnej ces. Ferdynanda, co do ponowienia kontraktu, jaki istniał pomiędzy zarządem tej kolei a Dyrekcyą Banku dla handlu i przemysłu, od którego kraj nabył plac i magazyny w Krakowie, a mianowicie warunki stawiane przez wspomniany zarząd kolei, od których przyjęcia przez Wydział krajowy czynił zarząd kolei zależnym układ o przepuszczanie wagonów ze spirytusem do tych magazynów, spowodowały, — że dawno już gotowy skład na spirytus niemógł być otwarty.

Uchwała w sprawie podniesienia gospodarstwa nabiałowego.

Uchwałą z dnia 6. października 1888 polecił Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu:

1. Ażeby w porozumieniu z obu Towarzystwami rolniczemi przedłożył na następującej sesyi sejmowej wnioski, dotyczące popierania rozwoju przemysłu mlecznego i zorganizowania handlu produktami nabiałowymi;

2. ażeby wyjednał u Wysokiego Rządu pomoc dla gospodarstwa nabiałowego w Galicyi.

W dopełnieniu uchwały pierwszej, zawezwał Wydział krajowy pismem z dnia 5 lutego 1889 L. 43.959/1888 oba krajowe Towarzystwa rolnicze, ażeby wzięły pod rozwagę, jakich środków użyćby należało w celu podniesienia gospodarstwa nabiałowego w kraju naszym, i przedłożyły w tej sprawie wnioski swe Wydziałowi.

Na wezwanie to odpowiedział najpierw komitet c. k. Towarzystwa rolniczego krakowskiego pod dniem 23. lutego 1889 L. 176 oświadczając:

1) że w celu popierania rozwoju przemysłu mlecznego w zachodniej części kraju, i zorganizowania handlu produktami nabiałowymi, potrzebnem jest, zdaniem tegoż komitetu, przedewszystkiem wprowadzenie wyrobu masła i sera na właściwe tory, a to przez wysłanie za granicę stypendystów dla wyuczenia się udoskonalonego sposobu wyrobu masła i sera i zapoznania się z najkorzystniejszemi dla tych wyrobów drogami zbytu;

2) przez zakładanie spółek, które urządzałyby zakłady do przerobu nabiału, subwencyonowane z funduszu krajowego, a kierowane przez wykształconych za granicą stypendystów.

Komitet c. k. Towarzystwa gosp. galicyjskiego oświadczył w relacyi z dnia 18. kwietnia 1889 L. 292, że jakkolwiek sprawą podniesienia gospodarstwa nabiałowego od wielu już lat się zajmuje, i postarał się o gruntowne wykształcenie dwóch stypendystów w mleczarstwie za granicą, jednakże nie może podać Wydziałowi krajowemu stanowczych wskazówek i prosi, aby Wydział krajowy zechciał dla tej sprawy zwołać ankietę, złożoną z ludzi fachowych a kraj dobrze znających, która mogłaby wskazać drogę, jakąby postępować należało, ażeby osiągnąć cel uchwałą Wysokiego Sejmu zamierzony, i z jakiemi żądaniami wystąpić do Wysokiego Sejmu i c. k. Rządu.

Wydział krajowy przychylił się do zapatrywań komitetu c. k. Towarzystwa gospodarskiego galicyjskiego, zwołał dla spraw podniesienia gospodarstwa nabiałowego ankietę i poczynił stosowne kroki, ażeby sprawę w toku będącą odpowiednio załatwić.

W dopełnieniu uchwały drugiej Wysokiego Sejmu odniósł się Wydział krajowy odezwą z dnia 7. kwietnia 1889 L. 15417 do c. k. Namiestnictwa, by zechciało wyjednać u c. k Ministerstwa rolnictwa na rok 1890 zasiłek ze skarbu państwa w kwocie 1.000 zł. na stypendyum dla kandydata na instruktora mleczarstwa, celem wysłania go na naukę za granicę, w myśl wniosku komitetu c. k. Towarzystwa rolniczego krakowskiego, zawartego w powyż powołanej relacyi z dnia 23. lutego 1889 L. 176.

Sprawa zalesienia wydmisk i nieużytków.

Subwencye wyznaczone przez Wysoki Sejm na zalesienie wydmisk i nieużytków w r. 1889, zaasygnował Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 4. stycznia 1889 L. 55565/88 Wydziałowi powiatowemu w Nisku, a rozporządzeniem z dnia 18. marca 1889 L. 9536 Wydziałowi powiatowemu w Jarosławiu, Jaworowie i Tarnobrzegu.

Oprócz zasiłków na zalesienie wydmisk przez Wysoki Sejm wyznaczonych, udzielił Wydział krajowy wskutek odezwy c. k Namiestnictwa z dnia 30. października 1888 L. 57126 rozporządzeniem z dnia 26. kwietnia 1889 L. 17576 z funduszu dyspozycyjnego ponowny zasiłek w kwocie 67 zł. 50 ct. na zalesienie wydm piasczystych w Czernichowie i Czernichówku.

Ze sprawozdań przedłożonych Wydziałowi krajowemu przez inspektora lasowego radcę Gustawa Lettnera okazuje się, że pomimo znacznych szkód, jakie wyrządziły wpływy klimatyczne w szkółkach i kulturach, usiłowania zalesienia wydm piasczystych uwieńczone są pomyślnym skutkiem.

Alegat 9.

Szczegółowe sprawozdanie o postępie prac około zalesienia wydmisk w Galicyi, złożone przez radcę G. Lettnera, przedkładamy w załącznikach 9/.

Uchwała w przedmiocie projektu do ustawy o przymusowem tępieniu myszy polnych.

Na posiedzeniu dnia 15. października 1888 powziął Wysoki Sejm następującą uchwałę:

1. „Wzywa się c. k. Namiestnictwo, aby za pośrednictwem organów swoich, to jest starostów starało się nakłonić i pouczyć gminy i obszary dworskie do wspólnego niszczenia myszy“.

2. „Wzywa się c. k. Rząd, aby na najbliższej sesyi sejmowej wniósł projekt o ustawodawczem uregulowaniu sprawy tępienia myszy.“

Alegat 10.

Wskutek uchwały tej udzielonej Prezydyum c. k. Namiestnictwa, wydało c. k. Namiestnictwo podany w alegatach ·/10 okólnik L. 68962 do wszystkich pp. c. k. starostów; a na odezwy Wydziału krajowego z dnia

20. stycznia 1889 L. 155 i 18. kwietnia 1889 L. 14378 zawiadomiło c. k. Namiestnictwo pod dniem 1. lipca 1889 L. 44353 i pod d. 2. sierpnia 1889 L. 52132, że c. k. Ministerstwo rolnictwa zapytało w sprawie tępienia myszy polnych o opinię c. k. stacyę doświadczalną w Wiedniu, jak niemniej udało się do różnych obcych rządów z prośbą o podanie do wiadomości istniejących może ustawowych lub administracyjnych urządzeń dla tępienia myszy, używanych do tego środków i poczynionych doświadczeń.

Alegat 11.

Opinię c. k. Stacyi doświadczalnej w Wiedniu zamieszczoną w zbiorze alegatów ·/11 nadesłało c. k. Namiestnictwo odezwą z dnia 2. sierpnia 1889 L. 52132 i zawiadomiło zarazem, że po nadejściu odpowiedzi od rządów zagranicznych c k. Ministerstwo dalsze w tej sprawie wyda polecenia.

Uchwała Sejmu w sprawie petycyi komitetu c. k. Towarzystwa gospod. galic, dotyczącej wykonywania ustawy kraj. o tępieniu ostów i kanianki.

Alegat 12.

Wskutek uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 6. października 1888, wzywającej c. k. Rząd do energicznego wykonania ustawy z dnia 17. lutego 1885 o tępieniu kanianki i szkodliwych ostów, wydało c. k. Namiestnictwo załączony pod ·/12 okólnik do wszystkich pp. c. k. starostów, który komitetowi c. k. Towarzystwa gospodarskiego galic. do wiadomości podany został.

Uchwała w sprawie petycyi Rady sanocko-liskiego oddziału Towarzystwa gospodarskiego o wyjednanie ustawy o licencyonowaniu buhajów włościańskich.

Uchwałą z dnia 10. stycznia 1889 przekazał Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu prośbę Rady sanocko-liskiego oddziału Towarzystwa gospodarskiego o uregulowanie licencyonowania buhajów włościańskich, z poleceniem, „by po wysłuchaniu obu kraj. Towarzystw gospodarskich i w porozumieniu z c. k. Rządem przedłożył Wysokiemu Sejmowi odpowiedni projekt do ustawy na najbliższej sesyi sejmowej.“

W wykonaniu tej uchwały przesłał Wydział krajowy pod dniem 5. lutego 1889 L. 2136 obu Towarzystwom gospodarskim odpis przedłożonego przez Radę oddziału sanocko-liskiego Towarzystwa gospodarskiego projektu do ustawy o licencyonowaniu buhajów, żądając opinii w tej sprawie.

Komitet c. k. Towarzystwa roln. Krakowskiego odpowiedział pod dniem 7. marca 1889, że podziela w zupełności opinię objawioną w tej sprawie przez oddział sanocko-liski c. k. Towarzystwa gosp. galic. i „trwa niezachwianie w przekonaniu swojem, że tylko przez zaprowadzenie licencyonowanych buhaji hodowlę bydła włościańskiego skutecznie dźwignąć i rozwinąć można.“ — Komitet zaś c. k. Towarzystwa gosp. galic. oświadczył pod dniem 15. września 1889, że nie zgadza się na projekt ustawy opracowany przez sanocko-liski oddział Towarzystwa gosp. galic., gdyż bezwzględne zastosowanie tejże mogłoby w wielu miejscach stać się szkodliwem dla hodowli bydła.

Sprawa uregulowania cen soli.

Uchwałą z dnia 9. września 1884 wezwał Wysoki Sejm c. k. Rząd, iżby dla ochronienia ludności od nadużyć prywatnej spekulacyi handlarzy, wprowadził w życie zarządzenia, mające na celu jednostajne uregulowanie ceny soli, w każdej okolicy kraju.

Alegat 13.

Odezwą z dnia 3. grudnia L. 12417 dołączoną w odpisie 13/. do zbioru alegatów, zawiadomiło c. k. Namiestnictwo, że ze względu na umowę, istniejącą pomiędzy Rządami obu połów Monarchii co do zarządu monopolu solnego, muszą być ceny sprzedaży soli tak ustanawiane, aby przewóz soli w handlu prywatnym z jednej połowy Monarchii do drugiej nie opłacał się; w skutek tego „jest ustanowienie jednostajnej ceny soli we wszystkich miejscowościach Galicyi niedopuszczalnem“.

Sprawa wydania rozporządzenia wykonawczego do ustawy o rybołostwie z dnia 31. października 1887.

Odezwą z dnia 11. maja 1888 L. 18174 odniósł się Wydział krajowy do c. k. Prezydyum Namiestnictwa z przedstawieniem, opartem na opinii zapytywanych przez Wydział krajowy rzeczoznawców, aby Minister rolnictwa na podstawie §. 30 ustawy o rybołostwie z dnia 31. października 1887 rozporządził, że zaprowadzenie wydziałów dla rewirów rybackich jest powstrzymane aż do dalszego zarządzenia, a funkcye tych wydziałów rewirowych przechodzą na Wydział krajowy.

Wydział krajowy starał się także u c. k. Rządu o przyspieszenie wydania rozporządzenia wykonawczego do powyż powołanej nowej ustawy rybackiej, a dla ułatwienia tego wydania przesłał c. k. Namiestnictwu pod dniem 19. czerwca 1888 L. 22698 i pod dniem 10. kwietnia 1889 L. 8262 projekty do rozporządzenia wykonawczego jak i do podziału na rewiry rybackie Wisły, Dunajca, Bugu, Soły, Skawy i Raby z ich dopływami. Koszta przygotowania tych projektów poniesione przez Dra Nowickiego w wysokości 220 zł. zostały temuż zwrócone rozporządzeniem z dnia 10. kwietnia 1889 L. 8262.

Na odezwę Wydziału krajowego z d. 21. maja 1889 L 19237, ponaglającą wydanie rozporządzenia wykonawczego do nowej ustawy o rybołostwie, przesłało c. k. Namiestnictwo pod dniem 25. lipca 1889 L. 48446 projekt rozporządzenia z wezwaniem, aby, w myśl §. 69 wspomnianej ustawy, objawił Wydział krajowy swe zdanie.

Projekt rozporządzenia wykonawczego nie odnosi się do całej ustawy, lecz głównie tylko do działu VII tejże, a to stósownie do polecenia Pana Ministra rolnictwa z dnia 7. listopada 1887 L. 15165, postanawiającego, że przy wydaniu rozporządzenia wykonawczego pominąć należy na razie postanowienia co do tworzenia rewirów rybackich, i co do regulaminów rybackich dla wód stojących, a ograniczyć się jedynie do wydania zarządzeń, odnoszących się do przepisów o policyi rybackiej.

Ponieważ po zatwierdzeniu zaprojektowanego rozporządzenia wykonawczego przez p. Ministra rolnictwa i ogłoszeniu wraz z sankcyonowaną już ustawą o rybołostwie przystąpić ma c. k. Namiestnictwo bezzwłocznie do podziału wód krajowych bieżących na rewiry rybackie, dlatego zachodzi potrzeba wydania równocześnie przepisów i podstaw, podług których ten podział na rewiry ma być uskuteczniony. Przeto c. k. Namiestnictwo projekt tych przepisów w myśl §. 30 ustawy wypracowało i przesłało go Wydziałowi krajowemu do zbadania i objawienia swego zdania. Po zbadaniu obu tych projeków i zasięgnięciu opinii pp.: Artura hr. Potockiego, Stanisława Kluczyckiego i Dra Maksymiliana Nowickiego, zgodził się Wydział kraj. zupełnie na projekt rozporządzenia wykonawczego, co się zaś tyczy projektu „przepisów i podstaw podziału wód bieżących na rewiry", zgodził się Wydział kraj. w odezwie z dnia 27. sierpnia 1889 L. 33943 na zasady tam wypowiedziane z małemi zmianami, mającemi na celu jaśnicjsze wypowiedzenie zasad podziału.

Sprawa wydawnictwa mapy obrazowej ryb krajowych.

Mapa obrazowa ryb krajowych, ułożona przez Dra Maksymiliana Nowickiego, c. k. profesora nniwersytetu Jagiellońskiego, a wydana w 1000 egzemplarzach kosztem skarbu krajowego, nie mogła być jeszcze rozprzedaną, ponieważ tekst objaśniający, na którego wydanie udzielił Wydział krajowy reskryptem z dnia 1. grudnia 1887 L. 53705 zaliczkę w kwocie

200 zł. zarządowi Towarzystwa rybackiego w Krakowie, wydany został dopiero w sierpniu r. b. wskutek ponagleń naszych z dnia 12. czerwca 1888 L. 20878, z dnia 21 maja 1889 L. 19092, i z dnia 11. lipca 1889 L. 26736. Teraz więc dopiero rozeszle się 500 egzemplarzy map obrazowych ryb krajowych wraz z objaśniającym tekstem osobom i instytucyom, które je zamówiły i dalsza tychże map rozsprzedaż nastąpi.

Uchwała polecająca Wydziałowi krajowemu, aby dla spraw tyczących się krajowej szkoły leśniczej we Lwowie zwołał ankietę.

W załatwieniu sprawozdania komisyi gospodarstwa krajowego powziął Wysoki Sejm na posiedzeniu dnia 13. września 1888 następującą uchwałę: „Poleca się Wydziałowi krajowemu, ażeby dla wszelkich spraw tyczących się szkoły lasowej średniej krajowej we Lwowie zwołał ankietę złożoną z osób odpowiednich przy współudziale reprezentanta c. k. Rządu“.

W dopełnieniu tej uchwały zwołał Wydział krajowy ankietę, zapraszając do niej mężów obznajomionych dokładnie ze stanem gospodarstwa leśnego i jego potrzebami w kraju naszym, tudzież ze stanem i organizacyą krajowej szkoły leśniczej.

Wynik obrad tej ankiety, jak niemniej stan sprawy reorganizacyi szkoły krajowej leśniczej będzie przedmiotem osobnego sprawozdania.

Zasiłek na stypendya dla uczniów szkoły kucia koni we Lwowie.

W rozprawie nad Rubr. XV. wydatków funduszu krajowego na rok 1889 uchwalił Wysoki Sejm na posiedzeniu dnia 18. października 1888 udzielić na 5 stypendyów dla uczni szkoły kucia koni zasiłek na rok 1889 w kwocie 250 zł.

W dopełnieniu uchwały tej wyasygnował Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 9. sierpnia 1889 przeznaczoną na stypendya kwotę do rąk Dyrekcyi c. k. szkoły weterynaryi we Lwowie; rozdzielił wszakże kwotę tę, w myśl propozycyi Dyrekcyi c. k. szkoły weterynaryi z dnia 9. sierpnia 1889 l. 345, na 4 stypendya i nadał rozporządzeniem z dnia 9. sierpnia 1889 l. 33437 trzy stypendya, po 70 zł. każde, uczniom: Karolowi Wilczyńskiemu ze Lwowa, Józefowi Moorowi z Putiatyniec i Wincentemu Świdnickiemu z Jaworowa, a jedno stypendyum w kwocie 40 zł. uczniowi Teodorowi Kołtykowi z Kałusza.

Do rozdziału kwoty 250 zł. na 4, zamiast na 5 stypendyów, skłoniła Wydział krajowy ta okoliczność, że stypendya w wysokości 50 zł. w. a. nie wystarczają zupełnie niezamożnym uczniom na sześciomiesięczne utrzymanie we Lwowie, wskutek czego też zgłosiło się w r. 1888 tylko 4 kandydatów do szkoły kucia koni, i ci tylko otrzymali stypendya w wyznaczonej przez Wysoki Sejm wysokości; na kurs zaś sześciomiesięczny wiosenny r. b. żadnego kandydata nie było.

Ponieważ się okazało, że sześciomiesięczne trwanie nauki podkuwania jest za długie i kurs ten znacznie skrócony być może, odniosła się c. k. Dyrekcya szkoły weterynaryi, za porozumieniem z Wydziałem krajowym, do c. k. Ministerstwa wyznań i oświaty, ażeby dozwoliło dotychczasowy 6cio miesięczny kurs nauki podkuwania skrócić i odpowiedne zmiany w planie nauk dla podkuwaczy przeprowadzić. Zmiana ta przyczyni się niezawodnie do podniesienia frekwencyi szkoły i dozwoli wykształcić w niej większą corocznie, niż dotąd, liczbę kowali z racyonalnem podkuwaniem koni obznajomionych.

Subwencye na cele kultury krajowej przez Wydział krajowy udzielane.

Na cele kultury krajowej udzielił Wydział krajowy w peryodzie objętym niniejszem sprawozdaniem następujących subwencyj i zasiłków z funduszu dyspozycyjnego:

1. Rozporządzeniem z dnia 22. września 1888 l 40.016 zarządowi Towarzystwa ogrodniczo-sadowniczego we Lwowie. na częściowe pokrycie kosztów obesłania jubileuszowej wystawy owoców w Wiedniu kwotę 300 zł. w. a.

2. Rozporządzeniem z dnia 21. czerwca 1889 l. 25.680 zarządowi galicyjskiego Towarzystwa weterynarskiego na wydawnictwo czasopisma „Przegląd weterynarski" 100 zł. w. a.

3. Rozporządzeniem z dnia 9. sierpnia 1889 L. 34723 Komitetowi c. k. Towarzystwa gospodarskiego galicyjskiego na urządzenie wykładów popularnych z weterynaryi „o zapobieganiu szerzenia się zarazy pyska i i racic u zwierząt domowych i jej leczeniu", 300 zł. w. a.

Wykonał także Wydział kraj. wszystkie uchwały wys. Sejmu, mocą których wyznaczono różne zasiłki na cele kultury.

W sprawie petycyj.

Uchwała w przedmiocie przyspieszenia sprawy odszkodowania za ubite konie u p. Feliksa Gniewosza w Nowosielicach z powodu pojawienia się nosacizny u jego koni.

W załatwieniu petycyi Rady oddziału Towarzystwa gospodarczego Sanocko-Liskiego w przedmiocie przyspieszenia sprawy odszkodowania za ubite konie u p. Feliksa Gniewosza w Nowosielicach z powodu pojawienia się nosacizny u jego koni, powziął Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 15. października 1888 następującą uchwałę:

„Petycyę Rady oddziału Towarzystwa gospod. Sanocko-Liskiego względem przyspieszenia załatwienia sprawy odszkodowania za ubite konie u p. Feliksa Gniewosza w Nowosielicach z powodu pojawienia się nosacizny u jego koni, odstępuje się Wys. c. k. Rządowi do spiesznego załatwienia".

W załatwieniu tej petycyi c. k. Namiestnictwo zawiadomiło Wydział krajowy odezwą z dnia 27. października 1888 L. 63494, że powyższa sprawa została już ostatecznie załatwioną reskryptami z dnia 30. kwietnia 1888 L. 21827, z dnia 25. września 1888 L. 37868 i z dnia 27. października 1888 L. 47173, którymi przyznano p. Feliksowi Gniewoszowi odszkodowanie w kwocie 2.375 zł., 1.346 zł. 65 ct i 2.416 zł. 65 ct. — razem 6.138 zł. 30 ct. w. a. za 27 koni ubitych.

Petycye gmin Dzieduszyce wielkie i Uhełno, powiatu stryjskiego, Słoboda niebyłowska, powiatu Kałuskiego i Mizuń, powiatu Doliniańskiego, o wolny pobór surowicy.

Na posiedzeniu w dniu 14. września 1888 przekazał Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu do załatwienia petycye gminy Dzieduszyce wielkie i Uhełno, powiatu Stryjskiego, Słoboda niebyłowska, powiatu Kałuskiego, i Mizuń powiatu Doliniańskiego, o pobór surowicy dla bydła.

Wydział krajowy przesłał petycye te c. k. Namiestnictwu przy odezwie z dnia 6. listopada 1888 L. 41.150 z prośbą o zarządzenie zbadania i o ile możności uwzględnienie życzeń petentów.

C. k. Namiestnictwo nadesłało odezwą z dnia 16. marca 1889 l. 2396/pr. odpis odezwy Prezydyum c. k. krajowej Dyrekcyi skarbu, z dnia 26. lutego 1889 l. 324/pr., w której Dyrekcya ta oświadcza, że wezwała c. k. Dyrekcye powiatowe w Samborze i Stanisławowie do zbadania i zdania sprawy, a „po nadejściu tych sprawozdań przedłoży c. k. kraj. Dyrekcya skarbu sprawę c. k. Ministerstwu skarbu do rozstrzygnięcia, i w swoim czasie nie omieszka zawiadomić o zapadłej w tej mierze uchwale".

Do chwili składania niniejszego sprawozdania nie otrzymał Wydział krajowy żadnego w tej sprawie zawiadomienia.

Petycya gminy Hołyń o pozwolenie poboru surowicy dla bydła.

Uchwałą z dnia 20 grudnia 1887 odstąpił Wysoki Sejm petycyę gminy Hołyń o pozwolenie używania surowicy dla bydła, c. k. Rządowi „do możliwego uwzględnienia".

C. k. Namiestnictwo oznajmiło pismem z dnia 14. września 1888 l. 10.068, że wedle odezwy c. k. krajowej Dyrekcyi skarbu z dnia 31. sierpnia 1888 L. 64.822 c. k. Ministerstwo skarbu nie uwzględniło tej petycyi.

O rezolucyi tej zawiadomił Wydział krajowy Zwierzchność gminy Hołyń reskryptem z dnia 25. września 1888 L. 40.403.

Petycya gminy Kałusza o dozwolenie poboru surowicy dla bydła.

Na posiedzeniu w dniu 16 października 1888 powziął Wysoki Sejm następującą uchwałę:

„Petycyę gminy miasta Kałusza o dozwolenie poboru surowicy dla bydła odstępuje się c. k. Namiestnictwu do uwzględnienia w myśl reskryptu c. k. Ministerstwa skarbu z dnia 18. listopada 1887 l. 30596".

C. k. Namiestnictwo oznajmiło odezwą z dnia 19. kwietnia 1889 l. 4307, że „c. k. Ministerstwo skarbu nie uwzględniło reskryptem z dnia 4 kwietnia 1889 L 7125 petycyi gminy miasta Kałusza wniesionej do Sejmu krajowego".

O rezolucyi tej zawiadomił Wydział krajowy Zwierzchność gminy miasta Kałusza reskryptem z dnia 26 kwietnia 1889 L. 17588.

Petycya Rady powiatowej Jasielskiej o ulgi w podatkach dla dotkniętych powodzią, i niezmiarką.

Uchwałą z dnia 14 września 1888 przekazał Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu do załatwienia petycyę Rady powiatowej Jasielskiej o spowodowanie c. k. Rządu, aby dotknięci powodzią i niezmiarką doznali ulg w podatkach.

Odezwą z dnia 21 marca 1889 L. 5942 przesłał Wydział krajowy petycyę tę Rady powiatowej Jasielskiej c. k. Namiestnictwu do zbadania sprawy i możliwego uwzględnienia prośby.

C. k. Namiestnictwo oznajmiło Wydziałowi krajowemu odezwą z dnia 23 kwietnia 1889 L. 4250, że „według odezwy c. k. krajowej Dyrekcyi skarbu z dnia 10 b. m. l. 588/pr. ulgi podatkowe, za zgłoszone w roku 1886 przez 30 a w roku 1887 przez 76 gmin, względnie obszarów dworskich powiatu Jasielskiego klęski gradobicia i powodzi, przyznane zostały, o ile takowe na podstawie przeprowadzonych aktów dochodzeń się należały, a to:

„za rok 1886 dla wszystkich 30 gmin, względnie obszarów dworskich, jeszcze w ciągu roku 1886, a za rok 1887 dla 61 gmin, względnie obszarów dworskich, w ciągu roku 1887, dla reszty zaś 15 gmin w czasie od stycznia do kwietnia 1888".

Dalej zawiadomiło c. k. Namiestnictwo, że „co się tyczy ulg podatkowych dla tegoż powiatu z tytułu poszkodowań przez owad „niezmiarka", to takowe przyznało Wys. Ministerstwo skarbu tylko za rok 1886 i tylko tym kontrybuentom, których poszkodowanie przenosiło $^1/_3$ część dochodu gruntowego; dla reszty zaś w roku 1886 i dla wszystkich w r. 1888 poszkodowanych kontrybuentów odmówiło Wys. Ministerstwo skarbu rzeczonych ulg, albowiem poszkodowanie miało rozmiary mniejsze, a mianowicie powyższego stopnia niedosięgające".

O odpowiedzi tej zawiadomił Wydział krajowy Radę powiatową Jasielską reskryptem z dnia 26 kwietnia 1889 L. 17866.

Petycya ks. Teofila Podlaszeckiego o odszkodowanie strat poniesionych w inwentarzu żywym z powodu zarazy śledziony.

Na posiedzeniu dnia 13 września 1888 powziął Wysoki Sejm następującą uchwałę w załatwieniu sprawozdania komisyi petycycyjnej z petycyi ks. Teofila Podlaszeckiego: „Petycyę ks. Teofila Podlaszeckiego gr. kat. proboszcza w Pruchniku o udzielenie wynagrodzenia z powodu poniesionych strat w inwentarzu żywym odstępuje się Wydziałowi kraj. do zbadania i ewentualnego uwzględnienia".

Celem zbadania tej sprawy odniósł się Wydział krajowy pismem z dnia 6. listopada 1888 L. 40513 do c. k. starostwa w Jarosławiu z zapytaniem „czy ewentualnie jakie doniesienie otrzymało c. k. starostwo w przeciągu ostatnich 23 lat w myśl rozporządzenia ministeryalnego z dnia 29 lutego 1859 L. 32592 i ustawy z dnia 6. grudnia 1880 (Dz. u. p. N. 35) o wypadkach zarazy wąglikowej czyli śledziony u bydła rogatego w gminie Pruchniku, a w szczególności na terytoryum probostwa grecko-katolickiego".

Na zapytanie to odpowiedziało c. k. starostwo w Jarosławiu pismem z dnia 5. grudnia 1888 L. 22421, „iż w roku od 1872 nie otrzymało c. k. starostwo ani z urzędu gminnego ani od gr. kat. probostwa w Pruchniku żadnego doniesienia o pojawieniu się tamże zarazy śledziony u zwierząt. Również nie ma w aktach c. k. starostwa żadnych śladów o urzędowem sprawdzeniu zarazy wąglika u zwierząt, tak w samej gminie Pruchniku jak i na probostwie gr. kat".

Na podstawie tego wyjaśnienia odmówił Wydział krajowy reskryptem z dnia 1. lutego 1889 L. 55745/1888 prośbie petenta.

Petycya Towarzystwa gospodarskiego oddziału Sambor-Stare miasto-Turka - o subwencyę na zakładanie spółek mleczarskich.

Uchwałą z dnia 26. stycznia 1889 przekazał Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu do załatwienia petycyę Towarzystwa gospodarskiego oddziału Sambor-Stare miasto-Turka o subwencyę na zakładnie spółek mleczarskich.

Petycyę tę załatwił Wydział krajowy reskryptem z dnia 17. kwietnia 1889 L. 6411 odmownie.

Petycya Wydziału powiatowego w Tłumaczu o pożyczkę dla gminy Kolińce i obszarów dworskich w Kolincach na zasiewy jare.

Uchwałą z dnia 26. stycznia 1889 przekazał Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu do załatwienia petycyę Wydziału powiatowego w Tłumaczu o pożyczkę na obsiewy jare dla gminy Kolińce i obszarów dworskich w Kolińcach górnych i dolnych.

Reskryptem z dnia 26. lutego 1889 L. 5608 załatwił Wydział krajowy petycyę tę odmownie.

Petycya Włodzimierza Kuczyńskiego o zapomogę na zapłacenie taksy ostatniego rygorozum weterynarskiego.

Uchwałą z dnia 26. stycznia 1889 przekazał Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu do załatwienia petycyę Włodzimierza Kuczyńskiego rygorozanta szkoły weterynaryi o zasiłek na zapłacenie taksy ostatniego rygorozum.

W załatwieniu tej petycyi udzielił Wydział krajowy proszącemu reskryptem z dnia 26. lutego 1889 L. 6409 jednorazowy zasiłek w kwocie 57 zł. a. w.

Petycya M. A. Barty o zasiłek na wydawnictwo Biblioteczki popularnych wiadomości rolniczych.

Uchwałą z dnia 14. września 1888 przekazał Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu do załatwienia niezałatwioną petycyę M. Barty z dnia 11. grudnia 1887 o zasiłek na wydawnictwo Biblioteczki popularnych wiadomości rolniczych.

Z uwagi, że na pokrycie kosztów zamierzonego wydawnictwa udzielił Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 6. kwietnia 1888 L. 13865 zasiłek w kwocie 100 zł., odmówił Wydział krajowy dalszego zasiłku na rok 1889.

IV. Sprawy przemysłowe.

O czynnościach Wydziału krajowego w celu popierania rozwoju rękodzielnictwa i przemysłu w okresie czasu z którego zdajemy sprawę, a głównie o działaniach w tym okresie czasu w celu dalszego zakładania i urządzenia szkół przemysłowych uzupełniających, szkół zawodowo przemysłowych i warsztatów wzorowych, o udzieleniu stypendyów na kształcenie się w zawodach przemysłowych, o dawaniu zasiłków i pożyczek z funduszu przemysłowego przedsiębiorstwom przemysłowym, złoży Wydział krajowy Wys. Sejmowi *oddzielne sprawozdanie*, przedkładając zarazem sprawozdanie komisyi krajowej dla spraw przemysłowych działającej przy Wydziale krajowym. Sprawozdanie to o swoich czynnościach obowiązaną jest złożyć komisya krajowa dla spraw przemysłowych stosownie do §. 2. alin. a) statutu jej zatwierdzonego przez Wysoki Sejm.

Na tem miejscu ogranicza się zatem Wydział krajowy do podania Wysokiemu Sejmowi tylko w ogólnych zarysach wiadomość o obecnym stanie szkół i warsztatów przemysłowych.

Uzupełniające szkoły przemysłowe.

W roku bieżącym przybyły cztery uzupełniające szkoły przemysłowe w Krakowie, które zostały zreorganizowane i oparte na statucie normalnym. Szkoły te połączone są ze szkołami ludowemi na przedmieściach Smoleńsk, Kleparz, Kaźmierz, tudzież przy szkole św. Ducha. Następnie zreorganizowane jeszcze zostały uzupełniające szkoły przemysłowe w Gorlicach, Starym Sączu, Wadowicach, Żółkwi, Bochni i Sanoku.

Nadto zwrócono również uwagę na miasta Jasło, Wieliczkę, Sambor, Gródek, i Śniatyn, w których w myśl uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 11. stycznia 1888 r. powstać mają uzupełniające szkoły przemysłowe w miejsce zniesionych szkół wydziałowych. W tej sprawie prowadzi właśnie krajowa komisya dla spraw przemysłowych z gminami rokowania i jest nadzieja, że szkoły te w roku 1890 wejdą w życie.

Obecnie znajduje się zatem w naszym kraju 20 uzupełniających szkół przemysłowych, a mianowicie: w Brzeżanach, Drohobyczu, Jarosławiu, Kołomyi, Lwowie (izr. im. M. Bernsteina), Nowym Sączu, Przemyślu, Rzeszowie, Stanisławowie, Tarnowie, Żółkwi, cztery szkoły w Krakowie, Gorlicach, Starym Sączu, Wadowicach, Żółkwi, Bochni i Sanoku.

Fachowe szkoły przemysłowe i warsztaty wzorowe.

W roku 1889 zorganizowane zostały: Krajowy warsztat wzorowy garncarski w Porębie i krajowa szkoła zawodowa dla nauki tkactwa w Kro-

śnie. Dla zakładu w Porębie wydane zostały przepisy organizacyjne, zaś dla Krosna wydanie tych przepisów jest w toku.

Warsztat naukowy garncarski w Toustem, co do którego polecił Wysoki Sejm uchwałą z dnia 19. października 188> r. przeprowadzić rokowania celem objęcia i zorganizowania go jako zakładu krajowego, został prowizorycznie oddany w zarząd p. Władysławowi Fedorowiczowi, członkowi kraj. komisyi przemysłowej. Do chwili zamknięcia niniejszego sprawozdania komisya krajowa nie przedłożyła szczegółowych wniosków w sprawie przeprowadzenia stałej organizacyi tego zakładu w myśl uchwały Wysokiego Sejmu.

Również w sprawie przekształcenia zakładu dla nauki stolarstwa i tokarstwa w Stanisławowie na zakład samoistny, rokowania są w toku. W tej mierze nie przedłożyła dotychczas krajowa Komisya dla spraw przemysłowych wniosków Wydziałowi krajowemu.

W roku 1890 wejdą w życie następujące nowe zakłady fachowo przemysłowe, mające być zasilane z funduszu krajowego:

a) warsztat wzorowy kołodziejski w Grybowie,

b) warsztat wzorowy stolarski i tokarski w Myślenicach,

c) warsztat wzorowy tkacki w Glinianach (ten istnieje już od lat kilku utrzymywany przez miejscowe Towarzystwo tkaczy, ale niebył subwencyonowany z funduszu krajowego),

d) warsztat wzorowy tkacki w Borszczowie,

e) warsztat wzorowy tkacki w Grzymałowie,

f) warsztat wzorowy tkacki w Rychwałdzie.

Nadto wdrożył Wydział krajowy rokowania z c. k. Rządem o zaprowadzenie warsztatu wzorowego kowalskiego w Sułkowicach, jako zakładu państwowego.

Inne ważniejsze sprawy tyczące się przemysłu. Pięciomiesięczny kurs rysunkowy dla nauczycieli uzupełniających szkół przemysłowych.

W czasie od 1. października 1888 do końca lutego 1889 r. odbył się w Krakowie staraniem c. k. Ministerstwa oświaty pięcio miesięczny kurs specyalny rysunkowy dla nauczycieli uzupełniających szkół przemysłowych Na zasiłki dla nauczycieli odbywających ten kurs udzielił Wydział krajowy subwencyę w kwocie 2983 zł., gdy jednak interesowane gminy miejskie i izby handlowo-przemysłowe przyczyniły się następnie z własnych funduszów ogółem kwotą 585 zł., przeto właściwy na ten cel wydatek z funduszu krajowego wyniósł tylko 2398 zł. Według sprawozdania Dyrekcyi c. k. państwowej szkoły przemysłowej w Krakowie, przy której kurs ten się odbył, uczęszczało na kurs przygotowawczy 28 nauczycieli, z tych 12 uznano za znakomicie uzdolnionych do udzielania nauki rysunków w uzupełniających szkołach przemysłowych, 14 za uzdolnionych, 2 zaś uzdolnienie dopiero po stósownem uzupełnieniu wiadomości przyznane zostanie.

Odezwą z dnia 7. sierpnia 1889 L. 53423 zawiadomiło nas c. k. Namiestnictwo, iż p. Minister wyznań i oświecenia postanowił urządzić także w r. b. taki sam kurs przy c. k. szkole przemysłowej w Krakowie, który trwać ma od 1. października 1889 do końca lutego 1890.

Na zasiłki dla nauczycieli powołać się mających na kurs powyższy przyrzekł Wydział krajowy reskryptem z dnia 16. sierpnia 1889 L. 35.092 udzielić subwencyę do wysokości 2.500 zł., o ile strony interesowane, jakto gminy tych miast, z których powołani zostaną nauczyciele na ten kurs, oraz izby handlowo-przemysłowe nie pokryją wydatków połączonych z utrzymaniem nauczycieli w Krakowie.

Stan krajowego funduszu przemysłowego.

Stan krajowego funduszu przemysłowego, utworzonego uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 22. stycznia 1887 r. na wspieranie przedsięwzięć pożytecznych dla rozwoju przemysłu krajowego przez udzielanie pożyczek, przedstawia się według bilansu zestawionego przez Bank krajowy po koniec czerwca 1889 jak następuje:

Aktywa przejęte przez Bank krajowy z dniem 1. stycznia 1888 od Wydziału krajowego	110.062	zł. 28	ct.
Dotacya Wysokiego Sejmu w latach 1887, 1888 i 1889 po 30.000 zł. rocznie	90.000	„ —	„
Przyrost do 30. czerwca 1889 r. . . .	6.219	„ 64	„
razem .	206.281	zł. 92	ct.

Z tego funduszu udzielone pożyczki, z uwzględnieniem poszczególnych gałęzi przemysłu, wynoszą z końcem czerwca 1889 w kapitale:

a) przemysłowi tkackiemu	11.625	zł. —	ct.
b) „ skórnemu	81.737	„ 94	„
c) „ drzewnemu	6.636	„ 48	„
d) „ metalowemu	5.250	„ —	„
e) innym gałęziom przemysłu . . .	34.262	„ 50	„
razem .	139.511	zł. 92	ct.

pozostaje zatem kwota 66.770 zł., która złożoną jest na rachunku bieżącym w Banku krajowym.

Wydział krajowy w oddzielnem sprawozdaniu o czynnościach w celu wspierania rękodzielnictwa i przemysłu zda Wysokiemu Sejmowi sprawę z zarządu funduszem przemysłowym. W sprawozdaniu tem także przedstawi jakie stypendya i zasiłki udzielono ze skarbu krajowego kształcącym się w zawodach przemysłowych.

Fundacye stypendyjne na cele przemysłowe.

Do Departamentu II. przydzielone są cztery fundacye przeznaczone na cele przemysłowe:

a) Fundacya „Wystawy krajowej rolniczo przemysłowej we Lwowie z roku 1877“ przeznaczona dla rzemieślników i przemysłowców, którzy zawodowo w kraju wykształceni, wiedzę swą i naukę za granicą uzupełnić pragną. W roku 1889 były do rozdania 2 stypendya z tej fundacyi, każde po 300 zł. rocznie i otrzymali je dawni stypendyści Józef Górecki uczeń c. k. fachowej szkoły dla ślusarstwa w Koeniggrätzu i Władysław Markiewicz uczeń oddziału dla ślusarstwa maszynowego w Muzeum technologicznem we Wiedniu.

b) Fundacya ś. p. „Wincentego Łodzia Ponińskiego“ przeznaczona dla czeladników rzemieślniczych, posiadających uzdolnienie i prawną kwalifikacyę do samoistnego wykonywania rzemiosła, jednak dla ubóstwa nie są w stanie otworzyć własnego warsztatu.

Według ostatniej woli fundatora odsetki kapitału fundacyjnego mają być podzielone na cztery nie równe premia, które czeladnicy wyciągają przy losowaniu.

W roku 1889 odbyło się publiczne losowanie tych premij pod przewodnictwem koncepisty Wydziału krajowego p. Karola Kucharskiego w dniu 19. lipca.

Do losowania zgłosiło się 1.047 petentów.

Nie przypuszczono do losowania 45, wydano zatem 1.002 kart legitymacyjnych, z tych 20 nie odebrało swych kart, — ogółem przystąpiło zatem do losowania 982 czeladników rzemieślniczych.

Przy losowaniu wyciągnęli premie:

1. Władysław Alojzy dw. im. Smolana, czeladnik stolarski ze Lwowa I. premię w kwocie 876 zł.

2. Ignacy Jakób dw. im. Konieczny, czeladnik szewski ze Lwowa, II. premię w kwocie 730 zł.

3. Antoni Jasiński, czeladnik stelmachski ze Lwowa III. premię w kwocie 584 zł.

4. Józef Zakrzewski, czeladnik rzeźnicki ze Lwowa IV. premię w kwocie 438 zł.

c) Fundacya „Franciszka Steczkowskiego z Jasła“, przeznaczona dla robotników (rzemieślników), którzyby chcieli kształcić się w swem rzemiośle poza obrębem miasta Jasła. Pierwszeństwo mają między nimi rzemieślnicy urodzeni w Jaśle, a tylko w braku takich mogą być stypendya z tej fundacyi nadane innym kandydatom. Fundacya ta weszła dopiero w roku 1889 w życie. Kapitał fundacyjny wynosi 2.554 zł. 40 ct. Z czystych stałych dochodów fundacyi wypłacane być ma jedno stypendyum o rocznych 100 zł., reszta dochodów, interkalarya, zyski z wylosowania i inne możliwe przypływy mają być tak długo kapitalizowane, dopóki dochody nie wyniosą 100 zł a wówczas utworzone zostanie drugie stypendyum.

Wydział krajowy ma zastrzeżone prawo wskazać te gałęzie rzemiosła, dla których w danej chwili zamierza przeznaczyć stypendya.

W roku 1889 rozpisany został konkurs na jedno stypendyum o rocznych 100 zł. dla tkacza.

d) Fundacya „Feliksy Maryi dw. im. z hr. Golejewskich Czarkowskiej“.

W sprawozdaniu z czynności Wydziału krajowego przedłożonem w r. 1884 podano do wiadomości Wysokiego Sejmu, że list fundacyjny „funda- Feliksy Maryi dw. im. z hr. Golejewskich Czarkowskiej dla rękodzielników i przemysłowców pochodzenia polskiego“ uzyskał zatwierdzenie c. k. Namiestnictwa, tudzież, że fundacya ta o majątku zakładowym 100.000 zł. będzie mogła wejść w życie dopiero po najdłuższem życiu fundatorki, która sobie zastrzegła dożywotnie prawo pobierania dochodów majątku fundacyi na czas życia swego.

W r. 1888 pod dniem 8. listopada 1888 r. do LW. 48.925 wniósł Dr. Henryk Szydłowski, adwokat krajowy we Lwowie, pełnomocnik JW. Feliksy Maryi dw. im. z hr. Golejewskich Czarkowskiej do Wydziału krajowego pismo, w którem oświadczył imieniem swej mocodawczyni gotowość

złożenia w kasie Wydziału krajowego kwoty 200.000 zł. w pięcioprocentowych listach zastawnych galicyjskiego Towarzystwa kredytowego ziemskiego z przeznaczeniem powiększenia tąż kwotą majątku fundacyi powyższej. Zarazem oświadczył powyżej wymieniony pełnomocnik wolę fundatorki zmienienia listu fundacyjnego odpowiednio do zwiększonych nową ofiarą zasobów fundacyi. Wydział krajowy wyraziwszy w piśmie do pełnomocnika imieniem kraju wdzięczność fundatorce za jej prawdziwie patryotyczną ofiarność, dał wyraz gotowości objęcia w swój zarząd fundacyi w myśl życzenia fundatorki i wezwał pełnomocnika do złożenia kwoty 200.000 zł. w kasie Wydziału krajowego. Nadto wypracował Wydział krajowy projekt nowego listu fundacyjnego, uwzględniający zmiany proponowane przez fundatorkę i przedłożył takowy pełnomocnikowi jej pismem z dnia 13. sierpnia 1889 r. LW. 35.303, celem objawienia zdania czy postanowienia takowego odpowiadają w zupełności woli fundatorki. Jak tylko odpowiedź nadejdzie i majątek fundacyi w kasie Wydziału złożony będzie, przedłoży Wydział krajowy list fundacyjny c. k. Namiestnictwu do zatwierdzenia.

e) Fundacya ks. kanonika Wojciecha Michny, proboszcza w Chłopicach.

W dniu 29. października 1888 złożył ks. kanonik Wojciech Michna proboszcz w Chłopicach do kasy Wydziału krajowego kwotę 2.000 zł. w gotówce tudzież 2.750 zł. w obligach dłużnych, przeznaczając tę kwotę na cel poparcia przemysłu domowego, szczególnie tkackiego w gminie Krościenku wyżnem pod Krosnem. Wydział krajowy przedsięwziął kroki celem zrealizowania kwoty 2.750 zł., tudzież nawiązał rokowania z ks. kanonikiem Wojciechem Michną celem określenia bliższego przeznaczenia przyszłej fundacyi i ułożenia dla niej listu fundacyjnego. Rokowania te są jeszcze w toku.

Uchwała sejmowa w przedmiocie urządzenia stacyi doświadczalnej mechaniczno-technologicznej przy c. k. wyższej szkole technicznej we Lwowie.

Na posiedzeniu z d. 24. stycznia r. b. uchwalił Wysoki Sejm upoważnić Wydział krajowy do przeprowadzenia rokowań z c. k. Rządem o częściowe pokrycie z funduszu krajowego kosztów założenia doświadczalnej stacyi mechaniczno technologicznej przy c. k. wyższej szkole technicznej we Lwowie i do wstawienia kwoty 2.500 zł. w preliminarz budżetu na r. 1890, i takiej samej kwoty w preliminarz na rok 1891 pod warunkami: *a)* że c. k. Rząd taką samą kwotą przyczyni się do założenia pomienionej stacyi, *b)* że c. k. Rząd dostarczy na pomieszczenie stacyi w gmachu c. k. wyższej szkoły technicznej we Lwowie odpowiednio urządzony lokal, oraz że stale dostarczać będzie dla stacyi opału, światła, wody i usługi, *c)* że wszelkie próby robione w stacyi doświadczalnej z polecenia Wydziału krajowego uskuteczniane będą bezpłatnie, i *d)* że fundusz krajowy na utrzymanie stacyi doświadczalnej przyczyniać się będzie najwyżej kwotą 300 zł. rocznie.

O uchwale tej zawiadomił Wydział krajowy c. k. Prezydyum Namiestnictwa we Lwowie na dniu 2. marca r. b. LW. 4689, a ze względu, iż pan Minister wyznań i oświecenia w reskrypcie z dnia 29. maja r. 1888 L. 2996 zaznaczył, iż koszta urządzenia tej stacyi powinienby przedewszyst-

kiem ponieść fundusz krajowy, upraszał o oświadczenie, czy c. k. Rząd przystąpi do rokowań na podstawie wyżwymienionej uchwały Wys. Sejmu, oraz o przedłożenie dokładnego kosztorysu tej stacyi, którego opracowanie zostało poruczonem p. Janowi Frankemu, profesorowi c. k. szkoły politechnicznej we Lwowie.

Na d. 2. lipca b. r. zawiadomiło c. k. Namiestnictwo Wydział krajowy do L. 27787, że c. k. Ministerstwo wyznań i oświecenia udzieliło profesorowi p. Frankemu, potrzebnego dla opracowania tego kosztorysu urlopu i zasiłku na podróż za granicę i że po przedłożeniu operatu pana Frankego wdrożone zostaną rokowania co do kosztów założenia stacyi, jednak z zastrzeżeniem wymienionej w wyż powołanym reskrypcie zasady, żeby fundusz krajowy przedewszystkiem poniósł koszta urządzenia stacyi.

Wydział krajowy w wykonaniu uchwały Wys. Sejmu zamieścił w preliminarzu budżetu krajowego na r. 1890 kwotę 2500 zł. na założenie stacyi doświadczalnej mechaniczno-technologicznej przy wyższej c k. szkole technicznej we Lwowie i zapytał c. k. Namiestnictwo odezwą z dnia 17. sierpnia r. b. LW. 27623 czy c. k. Rząd powziął, a ewentualnie jaką decyzyę co do warunków, pod którymi Wys. Sejm zasiłek ten na urządzenie stacyi wypłacić postanowił.

V. Sprawy górnicze.

Sprawy górnicze.

W przedmiocie spraw górniczych przedkłada Wydział krajowy Wysokiemu Sejmowi osobne sprawozdanie.

Zaznaczymy tu tylko w sprawie kilkakrotnie w Wys. Sejmie omawianej pożyczek udzielanych na badanie głębszych pokładów ziemi, że żadna na ten cel kwota w preliminarzu budżetu za rok 1890 się nie znajduje, a znaczniejsza pożyczka, udzielona ś. p. Ignacemu Łukasiewiczowi, a następnie p. Władysławowi Fibichowi i Spce na głębokie wiercenie w Ropiance w ten sposób załatwioną została, że p. Władysław Fibich osobnym aktem zapewnił zwrot do funduszu krajowego całej na ten cel wypłaconej pożyczki. Skoro zaś w maju r. b. wskazane przez krajową Radę górniczą pogłębienie tego otworu świdrowego już wykonane zostało, nie ciąży na funduszu krajowym żadne zobowiązanie dalszego tych robót subwencyonowania. Ważna ta dla górnictwa naftowego w kraju robota została ukończoną, a udzielona na ten cel zwrotna subwencya w części do funduszu krajowego już zwróconą została, w części zwróconą zostanie.

Stypendya górnicze.

Z funduszu przeznaczonego przez Wys. Sejm na kształcenie się górników w zawodach bardziej krajowi potrzebnych, udzielono tylko dwa jednoroczne stypendya słuchaczom fachowych kursów akademii górniczej w Leoben i jednorazowy zasiłek kilku uczniom tej akademii na odbycie podróży naukowej, programem nauk objętej.

Przeważnie użyto tego funduszu na zasiłki dla uczniów szkoły praktycznej wiercenia metodą kanadyjską we Wietrznie (pow. Krosno).

Szczegółowo zdajemy o tem sprawę w odrębnem sprawozdaniu, które Wydział krajowy Wysokiemu Sejmowi w przedmiocie spraw górniczych przedkłada.

W sprawie zniżenia ceny przewozu nafty i cerezyny z Drohobycza do Wiednia.

Na przedstawienie Wydziału powiatowego w Drohobyczu, że opłaty za transport nafty rafinowanej z Drohobycza do Wiednia są wyższe niż opłaty za transport tego produktu z Kołomyi a opłaty za transport cerezyny na tej samej przestrzeni o wiele wyższe, niż je pobiera południowa kolej państwowa z Tryestu do Wiednia, odniósł się Wydział krajowy za pośrednictwem członków kolejowej Rady państwowej Wgo Piotra Grossa i Władysława Struszkiewicza do zarządu c. k. kolei państwowych z prośbą o wyrównanie tych, na niekorzyść naszych producentów ułożonych taryf.

Zarząd c. k. kolei państwowych oświadczył bez bliższego uzasadnienia, iż nie może obniżyć ceny transportu, jak to czyni kolej południowa, a że cena transportowa nafty z Kołomyi do Wiednia była unormowaną trochę niższą niż od innych stacyj kolei państwowych w Galicyi, to tylko w celu ułatwienia jej konkurencyi z produktem rosyjskim, przybywającym z Podwołoczysk i przewożonym na taką samą odległość w obrębie monarchii.

Wydział krajowy zwrócił uwagę producentów nafty i wosku ziemnego w Drohobyczu, że właściwą drogą starania się o uzyskanie odpowiedniej zniżki ceny transportu jest wnoszenie podania bezpośrednio do zarządu c. k. kolei państwowych, które poparte przez Wydział krajowego Towarzystwa naftowego w Gorlicach bywały pomyślnym uwieńczane skutkiem.

Sprawy tej Wydział krajowy nie zaniecha dalej popierać, a jest z pożytkiem dla interesowanych, jeżeli podania o ulgi w transportach koleją żelazną wnoszą bezpośrednio do Rady państwa.

VI. Załatwienie petycyj.

Petycya Adama Łokocza, konwisarza ze Lwowa o zasiłek.

Na wniosek krajowej komisyi przemysłowej przyznał Wydział krajowy Adamowi Łokoczowi, konwisarzowi ze Lwowa dalszy zasiłek w kwocie 200 zł., który asygnowano w dwóch ratach po 100 zł. reskryptem z dnia 28. grudnia 1888 r. 49.364 i z dnia 2. maja 1889 r. l. 18.832. Zasiłek ten udzielony został Łokoczowi na pokrycie kosztów zakupna matryc stalowych na pipy poprawnej konsrukcyi, oraz na prace konwisarskie, z któremi miał wziąć udział w konkursie rozpisanym przez Muzeum przemysłowe we Lwowie na celujące wyroby rękodzielnicze. Łokocz wywiązał się ze swego zadania, gdyż zakupił dla swego warsztatu te przyrządy, a na konkursie otrzymał za lampę i lichtarz nagrodę w kwocie 130 zł.

Petycya Antoniego Goligowskiego, ucznia wyższej szkoły przemysłowej w Wiedniu.

Reskryptem z dnia 31. grudnia 1888 r. l. 56.749 udzielił Wydział krajowy na wniosek krajowej komisyi przemysłowej Antoniemu Goligowskiemu dalszy zasiłek w kwocie 200 zł. na podróż naukową w celu wykształcenia się w modelowaniu keramicznem.

Petycya Kazimierza Rojowskiego z Humenowa o subwencyę na założenie szkółek haftu wiejskiego.

Na wniosek komisyi przemysłowej Wydział krajowy nieuwzględnił petycyi Kazimierza Rojowskiego z Humenowa, z powodów przytoczonych w sprawozdaniu komisyi (str. 26) przedłożonem Wysokiemu Sejmowi w roku zeszłym.

Petycya Sióstr Miłosierdzia w Przeworsku o subwencyę dla koronkarni w Przeworsku.

W sprawie petycyi Sióstr Miłosierdzia w Przeworsku o stałą roczną subwencyę dla koronkarni w Przeworsku, przekazanej nam przez Wys. Sejm uchwałą z dnia 21. stycznia 1888 do załatwienia, względnie do postawienia wniosku, komisya przemysłowa nie przedłożyła dotąd żadnego wniosku.

Wykonanie uchwał, któremi załatwione zostały petycye na ostatniej sesyi sejmowej.

Petycya Zarządu oddziału krakowskiego Towarzystwa pedagogicznego o subwencyę dla szkoły zręczności.

W rozprawie nad rubr. XVII. wydatków preliminarza funduszu krajowego na r. 1889 uchwalił Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 18. października 1888 Zarządowi oddziału krakowskiego Towarzystwa pedagogicznego zasiłek w kwocie 500 zł. dla szkoły zręczności w Krakowie.

Powyższy zasiłek wyasygnował Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 14. marca 1889 L. 10.169 po przekonaniu się, że szkoła ta rzeczywiście na subwencyonowanie zasługuje.

W dniu 15. września 1888 r. otwartą została w gmachu *Collegii juridici* w Krakowie szkoła nauki zręczności (slöjdu). Kurs roczny trwał do końca maja 1889 r. Szkoła ta posiada dziś 10 warsztatów stolarskich, 1 warsztat z tokarnią, 1 tokarnię wiedeńską nowego systemu, 30 hebli, 40 noży, 30 pilników, 20 raszpli, 20 dłut, 10 ceklin, 20 kątów, 6 pił, 6 siekier, oraz do 100 sztuk drobnych narzędzi, jak cyrkle, znaczniki, miary, obcęgi i t. p.

Szkoła krakowska wzięła sobie za zadanie przysposabiać znaczniejszą liczbę osób do rozszerzenia tej nauki w kraju i dla tego główny nacisk kładzie na wykształcenie w nauce zręczności nauczycieli szkół ludowych.

W ostatnim kursie uczęszczało do szkoły zręczności 28 nauczycieli szkół ludowych i seminaryów nauczycielskich.

Prócz tego korzystali z nauki niektórzy słuchacze uniwersytetu, oraz uczniowie szkół średnich. Liczba tych ostatnich zmieniała się w każdym miesiącu, najwięcej było ich we wrześniu (90), najmniej w grudniu (31). Urządzona następnie przez zarząd szkoły wystawa prac uczestników szkoły zręczności, która trwała od 15. do 25. czerwca 1889 r., wykazała rzeczywiście piękne rezultaty.

Dyrekcya zachęcona tem powodzeniem postanowiła urządzić w czasie od 5. lipca do 24. sierpnia 1889 kurs wakacyjny nauki zręczności specyalnie dla nauczycieli ludowych, chcąc przyjąć na ten kurs 40—50 nauczycieli.

Nie mając jednak żadnych na ten cel funduszów wniosła do Wydziału krajowego prośbę o zasiłek.

Wydział krajowy w uznaniu dotychczasowej działalności szkoły zręczności i potrzeby urządzenia takiego kursu w zachodniej Galicyi, udzielił zarządowi krakowskiego oddziału Towarzystwa pedagogicznego reskryptem z dnia 12. lipca 1889 r. l. 26.937 zasiłek w kwocie 400 zł.

Kurs wakacyjny dla nauki zręczności w Sokalu, przeznaczony dla nauczycieli szkół ludowych.

W rozprawie nad Rubr. XVI. wydatków preliminarza funduszu krajowego na r. 1888 uchwalił Wys. Sejm na posiedzeniu dnia 20. stycznia 1888 r. zasiłek w kwocie 800 zł. na naukę biegłości ręcznej w szkołach ludowych, a mianowicie na kurs wakacyjny tejże nauki w Sokalu dla nauczycieli szkół ludowych.

Powyższy zasiłek asygnował Wydział krajowy reskryptem z dnia 31. lipca 1888 r. l. 32.915 do rąk c. k. Rady szkolnej okręgowej w Sokalu.

Ze sprawozdania przedłożonego przez c. k. Radę szkolną okręgową Wydziałowi krajowemu wynika, że w urządzonym w roku 1888 kursie,

który trwał od 1. do 30. sierpnia 1888 r., wzięło ogółem udział 35 uczestników, a mianowicie z powiatu sokalskiego 22, z kamioneckiego 2, z lwowskiego 2, ze złoczowskiego 2, z jasielskiego, jaworowskiego, krakowskiego, myślenickiego, przemyskiego, zaleszczyckiego i krośnieńskiego po jednym.

Z powyższych uczestników było na kursie po raz trzeci, zatem ukończyło kurs nauki zręczności 8 nauczycieli, po raz drugi 10, a po raz pierwszy 17.

Na rok 1889 przeznaczył Wysoki Sejm uchwałą z dnia 18. października 1888 r. również zasiłek w kwocie 800 zł. na urządzenie kursu nauki zręczności w Sokalu. Zasiłek ten wyasygnował Wydział krajowy również do rąk c. k. Rady szkolnej okręgowej w Sokalu reskryptem z dnia 25. czerwca 1889 r. L. 26262. Gdy jednak wielu nauczycieli wniosło wprost do Wydziału krajowego prośby o udzielenie im zasiłków na odbycie tego kursu, Wydział krajowy pismem z dnia 25. maja 1889 l. 13246 oznajmił c. k. Radzie szkolnej krajowej, iż nie zamierza ze swej strony wyznaczać zasiłków nauczycielom, ale pozostawia ocenieniu c. k. Rady szkolnej krajowej, których nauczycieli zechce na ten kurs powołać. Wydział krajowy uczynił to dlatego, iż Rada szkolna krajowa łatwiej może ocenić, którzy nauczyciele zasługują na to, aby ich na kurs nauki zręczności wysłano, i z których można nauczycieli powołać.

Wskutek tego wszyskie prośby tych nauczycieli, którzy wnieśli podania wprost do Wydziału krajowego, poleciliśmy Radzie szkolnej krajowej do możliwego uwzględnienia.

W powyższy sposób załatwioną również została petycya Jana Obrębskiego, nauczyciela z Dylągówki, o zasiłek na odbycie kursu nauki zręczności w Sokalu, którą Wys. Sejm uchwałą z dnia 18. października 1888 przekazał Wydziałowi krajowemu do zbadania i odpowiedniego załatwienia.

Odezwą z dnia 18. czerwca 1889 L. 9919 zawiadomiła nas c. k. Rada szkolna krajowa, że uchwalony przez Wysoki Sejm zasiłek w kwocie 800 zł. zamierza użyć w sposób następujący: kwotę 330 zł. przeznacza na pokrycie kosztów urządzenia kursu, resztę zaś w kwocie 470 zł. oraz pozostałą resztę z roku 1888 w kwocie 15 zł. 36 ct., — zatem razem 485 zł. 36 ct., przeznacza na zasiłki dla dwudziestu pięciu nauczycieli szkół ludowych, mających wziąć udział w tym kursie.

Petycya Franciszka Sebeka fabrykanta instrumentów muzycznych we Lwowie o zapomogę lub bezzwrotną pożyczkę.

Uchwałą z dnia 18. października 1888 przekazał Wys. Sejm petycyę Franciszka Sebeka, fabrykanta instrumentów muzycznych we Lwowie o zapomogę lub pożyczkę Wydziałowi krajowemu, względnie komisyi kraj. dla spraw przemysłowych do zbadania i odpowiedniego załatwienia.

Powyższą petycyę na wniosek kraj. komisyi przemysłowej załatwił Wydział krajowy reskryptem z dnia 22. lipca 1889 L. 22586 odmownie.

Petycya Justyny Gostyńskiej o subwencyę na założenie szkoły kroju sukien damskich.

Na posiedzeniu dnia 18. października 1888 uchwalił Wys. Sejm petycyę Justyny Gostyńskiej ze Lwowa o subwencyę na założenie szkoły kroju sukien damskich odesłać do Wydziału krajowego, względnie do kraj. komisyi przemysłowej dla zbadania i odpowiedniego załatwienia. Reskryp-

tem z dnia 3. maja 1889 L. 17172 Wydział krajowy ua wniosek krajowej komisyi przemysłowej załatwił powyższą petycyę odmownie.

Petycya Pawła Fröhlicha, właściciela warsztatu wyrobu narzędzi rolniczych w Starym Sączu o subwencyę, względnie o pożyczkę na rozszerzenie pracowni.

Uchwałą z dnia 18. października 1888 r. przekazał Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu, względnie kraj. komisyi przemysłowej do zbadania i odpowiedniego załatwienia petycyę Pawła Fröhlicha, właściciela warsztatu wyrobu narzędzi rolniczych w Starym Sączu, o subwencyę, względnie pożyczkę na rozszerzenie pracowni.

Petycyę tę przesłał Wydział krajowy przy reskrypcie z dnia 21. grudnia 1888 r. L. 55700 Wydziałowi powiatowemu w Nowym Sączu z poleceniem zdania sprawy o rocznej produkcyi warsztatu, sposobu zbywania towaru, czyli zakład ten ma tylko lokalne, czyli też szersze znaczenie, jaki jest stan majątkowy petenta, oraz czyli przedsiębiorstwo to w ogóle zasługuje na poparcie. Odpowiedź Wydziału powiatowego zakomuuikowaliśmy reskryptem z dnia 4. czerwca 1889 L. 23254 kraj. komisyi przemysłowej do objawienia opinii. Do chwili zamknięcia sprawozdania nie otrzymaliśmy jednak z komisyi sprawozdania.

Petycye gmin Grzymałowa i sąsiednich, tudzież gmin m. Andrychowa i Starego Sącza o utworzenie w tych gminach szkół przemysłowych.

Na posiedzeniu dnia 19. października 1888 r. powziął Wys. Sejm następującą uchwałę: „Petycye gmin Grzymałów, Mazarówka i Podlesie, tudzież gminy miasta Andrychowa i Starego Sącza o utworzenie w nich szkół przemysłowych odstępuje się Wydziałowi krajowemu do bliższego rozpoznania i załatwienia w porozumieniu z krajową komisyą dla spraw przemysłowych“.

Powyższą uchwałę wraz z petycyami przekazał Wydział krajowy reskryptem z dnia 23. grudnia 1888 r. L. 47393 kraj. komisyi przemysłowej do przedłożenia motywowanych wniosków.

Do dnia zamknięcia niniejszego sprawozdania, komisya nie przedłożyła nam swej opinii. Wiadomo nam tylko, że komisya zamierza w roku 1890 wprowadzić w życie warsztat wzorowy tkacki w Grzymałowie i warsztat tkacki w Rychwałdzie, które mają być subwencyonowane z funduszu krajowego.

Petycya Piotra Wieliczkowskiego o stypendyum na dalsze kształcenie się w garncarstwie

Uchwałą z dnia 24. stycznia 1889 odstąpił Wysoki Sejm petycyę Piotra Wieliczkowskiego o stypendyum na dalsze kształcenie się w garncarstwie Wydziałowi krajowemu, względnie kraj. komisyi przemysłowej do urzędowania.

Petycyę tę udzieliliśmy reskryptem z dnia 5. lutego 1889 r. L. 4685 kraj. komisyi przemysłowej do przedstawienia wniosku. Do chwili zamknięcia niniejszego sprawozdania nieotrzymaliśmy jednak od komisyi odpowiedzi.

Petycye niezałatwione w Izbie i przekazane Wydziałowi krajowemu do załatwienia.

Uchwałami zdnia 14. września 1888 r. i z dnia 26. stycznia 1889 r. przekazał Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu do załatwienia wszystkie niezałatwione w Izbie petycye, a mianowicie:

Petycya Antoniego Romana Popiela, ucznia c. k. szkoły artystyczno-przemysłowej w Wiedniu o stypendyum.

Petycyę Antoniego Romana Popiela ucznia c. k. szkoły artystyczno-przemysłowej o stypendyum udzieliliśmy reskryptem z dnia 14. listopada 1888 r. L. 41095 komisyi kraj. dla spraw przemysłowych do przedstawienia wniosku. Petycya ta nie została właściwie dotąd załatwioną, ale petent już poprzednio z odwołaniem się na powyższą petycyę wniósł wprost do Wydziału krajowego prośbę o jednorazowy zasiłek.

W załatwieniu tej prośby Wydział krajowy udzielił Popielowi na wniosek kraj. komisyi przemysłowej reskryptem z dnia 17. czerwca 1888 r. L. 24104 kwotę 150 zł. tytułem jednorazowego zasiłku.

Petycya Józefa i Pawła Szulakiewiczów właścicieli warsztatu kowalskiego w Bóbrce o subwencyę.

Petycyę Józefa i Pawła Szulakiewiczów właścicieli warsztatu kowalskiego w Bóbrce o subwencyę na rozwinięcie ich przedsiębiorstwa w fabrykę narzędzi rolniczych, załatwił Wydział krajowy reskryptem z dnia 6. kwietnia 1889 r. L. 13495 na wniosek kraj. komisyi dla spraw przemysłowych, odmownie.

Petycya Zenona Miłkowskiego, chemika w Wiesbadenie o zapomogę na dalsze kształcenie się.

Petycyę Zenona Miłkowskiego chemika w Wiesbadenie o zapomogę na dalsze kształcenie się w chemii za granicą załatwił Wydział krajowy reskryptem z dnia 21. czerwca 1889 r. L. 11457 odmownie, na wniosek kraj. komisyi przemysłowej.

Petycya Teodora Zajdzikowskiego majstra szklarskiego w Krakowie o subwencyę na powiększenie pracowni.

Petycyę Teodora Zajdzikowskiego majstra szklarskiego w Krakowie o subwencyę na powiększenie warsztatu załatwił Wydział krajowy reskryptem z dnia 3. maja 1889 r. L. 17959 na wniosek kraj. komisyi przemysłowej odmownie.

Dwie petycye Stanisława Kalickiego ze Lwowa o pożyczkę na podtrzymanie fabrykacyi tłuszczu na skóry.

Dwie petycye Stanisława Kalickiego ze Lwowa o pożyczkę na podtrzymanie fabrykacyi tłuszczu na skóry udzieliliśmy reskryptem z dnia 14. listopada 1888 r. L. 40535 i 40536 kraj. komisyi przemysłowej do objawienia opinii. Do chwili zamknięcia niniejszego sprawozdania nie otrzymaliśmy jednak odpowiedzi.

Petycya Walentego Kańskiego nauczyciela w Kobylu o subwencyę na wykonanie wynalezionego przyrządu tkackiego.

Petycye Walentego Kańskiego nauczyciela w Kobylu o subwencyę na wykonanie wynalezionego przyrządu tkackiego załatwił Wydział krajowy reskryptem z dnia 23. lipca 1889 l. 24.524 na wniosek kraj. komisyi przemysłowej odmownie.

Petycya Wincentego Bezwińskiego o pożyczkę na rozszerzenie fabryki koców i sukna w Kozaczyznie.

Petycyę Wincentego Bezwińskiego o pożyczkę na rozszerzenie fabryki koców i sukna w Kozaczyznie załatwił Wydział krajowy reskryptem z dnia 22. lipca 1889 l. 22.588 na wniosek kraj. komisyi dla spraw przemysłowych odmownie.

Petycya Augusta Borówki, właściciela bazaru wyrobów krajowych w Rzeszowie o bezprocentową pożyczkę.

Petycyę Augusta Borówki, właściciela bazaru wyrobów krajowych w Rzeszowie o bezprocentową pożyczkę, załatwił Wydział krajowy reskryptem z dnia 16. kwietnia 1889 L. 15.937 na wniosek kraj. komisyi przemysłowej odmownie.

Petycye Stowarzyszenia przemysłowego wyrobów skórnych w Przemyślu o wyjednanie u Rządu zakazu wzbraniającego firmie Fraenkla osiedlenia się w Przemyślu, Stowarzyszenia szewców w Krakowie o zaopiekowanie się interesami szewców krakowskich; wreszcie korporacyi szewców we Lwowie o wzięcie rękodzielników szewskich w opiekę przeciw zakrajowej konkurencyi fabrycznej.

Poszczególnione obok petycye udzielił Wydział krajowy reskryptami z dnia 12. marca 1889. L. 6.410, 6.412 i 6.414 kraj. komisyi przemysłowej do przedstawienia wniosków.

Komisya przemysłowa, a względnie członek tejże p. Arnulf Nawratil c. k. inspektor przemysłowy opracował w tej mierze obszerne sprawozdanie, które następnie ogłoszono drukiem i rozesłano tę broszurę stowarzyszeniom, Zwierzchnościom wszystkich gmin miejskich, Wydziałom powiatowym, Izbom handlowym, c. k. Namiestnictwu, zarządom uzupełniających szkół przemysłowych, bibliotekom i redakcyom czasopism. Sprawozdanie to, które komisya przemysłowa dołączy jako alegat do swego sprawozdania z swych czynności, przedłożyć się mającego Wysokiemu Sejmowi, zawiera objaśnienie, jakimi środkami zwalczać można obcą konkurencyę fabryczną.

W szczególności reskryptem z dnia 21. maja 1889 L. 18.833 zawiadomił Wydział krajowy zgodnie z opinią krajowej komisyi przemysłowej, Stowarzyszenia szewców we Lwowie i Przemyślu, iż wobec obowiązujących postanowień ustawy przemysłowej, nie można zabronić fabrykantom obuwia sprzedaży ich wyrobów w naszym kraju. Petycyę Stowarzyszenia szewców w Krakowie załatwiono przez udzielenie mu odpisu sprawozdania komisyi przemysłowej.

Petycya Komisyi wykonawczej wiecu rękodzielników we Lwowie o subwencyę na cele organizacyjne Stowarzyszenia, zawiązać się mającego w celu dostaw wojskowych.

W dniu 27. maja 1888 odbył się we Lwowie wiec rękodzielników galicyjskich, który uchwalił czynić starania o otrzymanie dostaw wojskowych. W tym celu wybrano Komisyę tak zwaną konsorcyjną, która zajęła się zawiązaniem „Towarzystwa dostaw dla armii“ i wypracował odnośny statut. Owoż tej Komisyi udzielił Wydział krajowy reskryptem z dnia 19. marca 1889 L. 11.121 bezzwrotny zasiłek w kwocie 800 zł. na cele organizacyjne, a przedewszystkiem na pokrycie poniesionych już kosztów przez poszczególne korporacye rękodzielnicze, które wydały na ten cel kwotę 585 zł., pochodzącą z grosza najbiedniejszych rękodzielników oraz z funduszu wdów i sierót po rękodzielnikach.

Petycya Komisyi organizacyjnej Towarzystwa krajowego bazaru dla wyrobu i sprzedaży obuwia.

W maju 1889 wniosła do Wydziału krajowego zawiązana we Lwowie Komisya organizacyjna Towarzystwa krajowego bazaru dla wyrobu i sprzedaży obuwia prośbę o subwencyę na pokrycie kosztów połączonych z organizacyą tego Towarzystwa.

Reskryptem z dnia 3. maja 1889 L. 19.094 udzielił Wydział krajowy petentom bezzwrotny zasiłek w kwocie 100 zł. z zastrzeżeniem złożenia rachunku z użycia tej sumy.

Petycya Wydziału Rady powiatowej mieleckiej w sprawie obmyślenia kredytu dla spółek wodnych i melioracyjnych.

Uchwałą z dnia 14. września 1888 przekazał Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu, wraz z innemi niezałatwionemi petycyami, także petycyę Wydziału Rady powiatowej mieleckiej o obmyślenie odpowiedniego kredytu dla spółek wodnych i melioracyjnych do załatwienia.

Wydział krajowy uwiadomił Wydział Rady powiatowej mieleckiej, w załatwieniu powyższego polecenia Wysokiego Sejmu reskryptem z dnia 20. sierpnia b. r. l. 41.158/88 o uchwale sejmowej, mocą której zaciągniętą i zrealizowaną już została pożyczka krajowa w imiennej wartości 700.000 zł.

na cele kredytu melioracyjnego i podał warunki uzyskania pożyczki przez spółki melioracyjne.

Petycya Antoniego Gacka, właściciela domu i sklepu w Radawie w sprawie ukarania przemytnika.

Uchwałą z dnia 26. stycznia 1889 przekazał Wysoki Sejm wraz z innemi niezałatwionemi petycyami także petycyę Antoniego Gacka, właściciela domu i sklepu w Radawie o ukaranie przemytnika Wydziałowi krajowemu do załatwienia. Odezwą z dnia 2. marca 1889 L. 5.609 przesłał Wydział krajowy rzeczoną petycyę do Prezydyum c. k. Namiestnictwa do urzędowego załatwienia.

Petycya Jana Michalika z Krosna o udzielenie mu pożyczki 3000 zł. dla powiększenia i lepszego urządzenia warsztatów w fabryce narzędzi wiertniczych w Krośnie.

Wniesioną do Wysokiego Sejmu krajowego petycyę p. Jana Michalika, właściciela fabryki narzędzi wiertniczych w Krośnie odstąpił Wysoki Sejm na dniu 16. stycznia r. b. Wydziałowi krajowemu do możliwego uwzględnienia. Wydział krajowy zasięgnął zdania komisyi krajowej dla spraw przemysłowych i w myśl jej wniosku odmówił udzielenia tej pożyczki.

VII. Biura statystyczne.

Krajowe biuro statystyczne.

Krajowe biuro statystyczne pod kierownictwem profesora Dr. Tadeusza Pilata ukończyło w okresie, z którego zdajemy sprawę, opracowania stosunków znaczniejszych miast prowincyonalnych w Galicyi, wydając w dalszym ciągu prace ogłoszone poprzednio:

1) Obszar zabudowania i ludności miast większych Galicyi, dla których projektowana jest osobna ustawa gminna przez Dr. T. Pilata.

2) Skład ciał wyborczych w większych gminach miejskich w Galicyi na podstawie aktów wyborczych przez Z. Gaszyńskiego.

3) Skład rad miejskich w większych miastach Galicyi przez Z. Gaszyńskiego.

Pierwsze dwie prace są już wydrukowane, trzecia praca w najbliższym czasie oddaną zostanie do druku.

Dalszą a główną czynnością krajowego biura statystycznego było uzupełnienie i ostateczne zestawienie materyałów do statystyki własności tabularnej. Bardzo rozległa i mozolna praca, w której wszystkie siły biura, czasowo w tym celu zwiększone, brały udział, jest obecnie już na ukończeniu. Ażeby tem szybciej i dokładniej zebrać potrzebne dla niej daty katastralne, wysyłano kilkakrotnie jednego z pracowników biura do urzędów podatkowych i biur geometrów ewidencyjnych celem wypisania dat bezpośrednio z arkuszy gruntowych, sprostowanych na podstawie dochodów ewidencyjnych. Następnie trzeba było zebrane daty porównać ze stanem rzeczy, jaki wykazują księgi tabularne sądów obwodowych, a zachodzące liczne niezgodności wyjaśniać w drodze korespondencyi, z prezydentami sądów krajowych i obwodowych i z Wydziałami powiatowymi. Zadanie to jest już spełnione niemal w całości, bo tylko niewielka ilość Wydziałów powiatowych zalega z odpowiedzią. Również trzeba było zmiany w ciągu pracy następujące przez podział, sprzedaż, spadek i t. p. w na-

szym kraju częstsze niż gdzieindziej, a oznajmione nam przez sądy uwzględnić i odpowiednie poprawki poczynić w zebranym materyale.

Jest wszelka nadzieja, że z początkiem r. 1890 obszerna i szczegółowa statystyka własności tabularnej w Galicyi wyjdzie z druku i przyczyni się nie mało do wyświecenia obecnego położenia tej własności, której bióro statystyczne przed dziewięciu laty poświęciło już jednę z większych prac swoich w roczniku VII. wiadomości statystycznych.

Materyały zebrane dla statystyki własności tabularnej posłużą prócz tego do dalszych dwóch prac, które są w toku; jedna z nich zestawi i omówi zmiany w własności tabularnej w ciągu ostatnich lat pięciu 1884 — 1889, druga zmiany, jakim uległa własność tabularna pod względem skupienia i osób właścicieli w ciągu ostatnich lat 70. a to na podstawie dawniejszych skorowidzów.

Nadmienić też musimy, że na podstawie wspomnianych materyałów wydany zostanie przez profesora Dr. Tadeusza Pilata nowy i wyczerpujący skorowidz ciał tabularnych, który też bardzo bliskim jest ukończenia.

Obok prac powyżej wspomnianych podjęte zostały następujące nowe prace: statystyka wyborów sejmowych w r. 1889 i statystyczny pogląd na skutki nowej ustawy o obszarach dworskich, zarządzającej wcielenie drobniejszych posiadłości tabularnych do związku gminnego.

Krajowe biuro statystyczne składają obecnie prócz profesora Dr. Tadeusza Pilata jako naczelnika biura, aplikant konceptowy p. Zdzisław Gaszyński, jeden urzędnik manipulacyjny, zajęty biblioteką oraz ewidencyą czasopism, dzienników, ustaw i sprawozdań sejmowych, a następnie 4-ch dyetaryuszów, z których jeden przybrany został na czas większych robót nad statystyką własności tabularnej.

Biuro statystyki przemysłu i handlu.

Biuro statystyki przemysłu i handlu krajowego pod kierunkiem Dr. Tadeusza Rutowskiego, ukończyło zestawienie statystyki przemysłu domowego i rozpoczęło druk tej pracy. Wysokiemu Sejmowi zostanie przedłożony zeszyt obejmujący „przemysł skórzany“ a więc garbarstwo, białoskórnictwo, szewstwo, rymarstwo, kuśnierstwo, oraz zeszyt obejmujący domowy i rękodzielniczy przemysł drzewny, a więc ciesielstwo, gontarstwo, stolarstwo, snycerstwo, tokarstwo, bednarstwo, nieckarstwo, łyżkarstwo, wyrób sit i przetaków, kołodziejstwo, koszykarstwo i inne wyroby z drzewa. Zatem pójdzie wydanie przemysłu tkackiego, garncarskiego itd.

Również przedłoży biuro Wysokiemu Sejmowi zeszyt obejmujący mniejszą pracę statystyczną z dziedziny statystyki rolniczej pod tytułem: „Zasiewy i zbiory na większej i mniejszej posiadłości ziemskiej“.

Niebawem opuszcza prasę i zostanie przedłożony Wysokiemu Sejmowi Tom. II. Rocznika Statystyki Galicyi za r. 1887 i 1888, znacznie rozszerzony, bardziej wyczerpujący od tomu pierwszego. Obejmuje wiadomości i dane statystyczne o stosunkach całego kraju, ile możności pod każdym względem. Główne działy są: 1) Obszar i podział terytoryalny, 2) Ruch ludności, 3) Stosunki zdrowotne, służba zdrowia, zakłady huma-

nitarne, 4) Stosunki kościelne, 5) Oświata, zakłady naukowe, 6) Prasa, 7) Stowarzyszenia, 8) Własność ziemska, stosunki posiadania, obdłużenia, licytacye, 9) Rolnictwo, leśnictwo, hodowla bydła, 10) Górnictwo i hutnictwo, 11) Przemysł, 12) Komunikacye i handel, 13) Kredyt i instytucye kredytowe, 14) Ubezpieczenia, statystyka pożarow, gradobicie itd. 15) Galicya w budżecie państwa, podatki, 16) Budżet krajowy, budżety powiatów i miast, 17) Sądownictwo, 18) Wojsko i obrona krajowa.

W toku są dalsze opracowania poszczególnych gałęzi i siedzib przemysłu, statystyka instytucyj kredytowych. Zostanie ukończoną przerwana historyczno statystyczna praca: Ceny płodów rolniczych przez 100 lat w Galicyi. Niebawem rozpocznie się zbieranie materyałów do szczególnej statystyki lasów i gospodarstwa leśnego.

Departament III.

Szef Departamentu: Oktaw Pietruski, Członek Wydziału krajowego.

Ustawy sankcyonowane.

Ustawa o zabezpieczeniu budynków kościelnych i plebańskich od ognia.

Ustawa ta została Najwyższem postanowieniem z dnia 15. lutego 1888 sankcyonowaną.

Ustawa o stosunkach prawnych stanu nauczycielskiego w publicznych szkołach ludowych.

Ustawa ta została Najwyższem postanowieniem z dnia 1. stycznia 1889 sankcyonowaną.

Ustawy, których sankcya nie nadeszła.

Ustawa o wynagrodzeniu za udzielanie nauki religii w publicznych szkołach ludowych.

Projekt tej ustawy z dnia 17. stycznia 1889 przesłany został przez Marszałka krajowego c. k. Rządowi. Sankcya jeszcze nie nadeszła.

Zmiany w składzie Wysokiego Sejmu aż po czas rozwiązania go Najwyższem postanowieniem z dnia 19. kwietnia 1889.

W składzie Wysokiej Izby zaszły od ostatniego sprawozdania naszego po czas rozwiązania Wys. Sejmu Najw. postanowieniem z d. 19. kwietnia 1889 następujące zmiany:

1. W dniu 11. listopada 1888 zmarł ks. Stefan Kaczała, poseł z gmin wiejskich okręgu wyborczego Zbaraż-Medyń.

2. W dniu 11. grudnia 1888 zmarł JE. Dr. Kazimierz Grocholski, poseł sejmowy z gmin wiejskich okręgu wyborczego Skałat-Grzymałów. W uznaniu niespożytych zasług zmarłego złożył Wydział krajowy u jego trumny wieniec z napisem: „Kraj Kazimierzowi Grocholskiemu“, wysłał na pogrzeb deputacyę z 2 członków Wydziału krajowego z Marszałkiem krajowym na czele i zaprosił deputacye Rad powiatowych i znaczniejszych miast do wzięcia udziału w pogrzebie i przyjął koszta pogrzebu w Rożyskach na fundusz krajowy.

3. W dniu 18. maja 1889 zmarł JE. Alfred hr. Potocki b. poseł z gmin wiejskich okręgu wyborczego Podhajce-Kozowa, były Marszałek krajowy i c. k. Namiestnik Galicyi. — Wydział krajowy przesłał pozostałej wdowie telegram kondolencyjny, zaprosił do wzięcia udziału w pogrzebie wszystkich PP. posłów sejmowych i galicyjskich posłów do Rady państwa, tudzież wszystkie Reprezentacye powiatowe i Reprezentacye większych miast w kraju, złożył na trumnie srebrny wieniec z napisem: „Alfredowi Potockiemu, Marszałkowi krajowemu w r. 1875 imieniem kraju Wydział krajowy 1889“ i wziął udział w pogrzebie in corpore z Marszałkiem krajowym na czele.

Jakkolwiek zgon ś. p. Alfreda hr. Potockiego przypadł już w czasie po rozwiązaniu Wys. Sejmu, Wydział krajowy uważał ze względu na zasługi śp. zmarłego i stanowisko, jakie w kraju zajmował, za rzecz konieczną wspomnieć o tym smutnym fakcie w niniejszem sprawozdaniu.

4. P. Bojomir Żarski, poseł z większych posiadłości okręgu wyborczego Żółkiewskiego, złożył mandat poselski.

5. Zmarł p. Edward Simon, dyrektor Banku kredytowego, poseł z Izby handlowo-przemysłowej we Lwowie.

Zmiany w składzie Wydziału krajowego.

Na posiedzeniu Wysokiego Sejmu z d. 12. stycznia 1889 został przez Wys. Sejm wybrany członkiem Wydziału krajowego z całego Sejmu p. Leon Chrzanowski, właściciel dóbr ziemskich, poseł z miasta Krakowa i rozpoczął urzędowanie dnia 21. stycznia 1889, obejmując kierownictwo Departamentu II.

Na posiedzeniu Wysokiego Sejmu z dnia 15. stycznia 1889 został wybrany zastępcą członka Wydziału krajowego z całego Sejmu p. Adam Jędrzejowicz, poseł z okręgu wyborczego gmin wiejskich Rzeszów-Głogów.

Zmiany w składzie urzędników i sług Wydziału krajowego.

Od ostatniego naszego sprawozdania zaszły następujące zmiany w składzie urzędników i sług krajowych:

a) w oddziale konceptowym:

Uchwałą z dnia 23. kwietnia 1889, l. 17.589 przeniósł Wydział krajowy radcę p. Edmunda Mochnackiego z dniem uchwały w stały stan spoczynku, przyznając mu pensyę emerytalną w rocznej kwocie 3.616 zł. w. a.

b) w oddziale manipulacyjnym:

Dnia 29. lipca 1889, zmarł po dłuższej słabości expedytor Antoni Karol dw. im. Kraczyło. Pozostałej po nim wdowie asygnowaliśmy pensyę wdowią i dodatki na wychowanie pięciorga pozostałych dzieci, z których żadne nie doszło jeszcze do wieku normalnego.

W oddziałach rachunkowym i technicznym nie zaszły żadne zmiany.

c) w służbie Wydziału krajowego:

Dnia 26. listopada 1888 zmarł portyer Wydziału krajowego Rajmund Kukawski. Pozostałej wdowie asygnowaliśmy pensyę wdowią tudzież dodatki na wychowanie pozostałych 4 synów, z których żaden nie doszedł jeszcze do wieku normalnego.

Dnia 4. czerwca 1889 zmarł woźny Józef Kalita. Pozostałemu synowi, który nie osiągnął jeszcze normalnego wieku, asygnowaliśmy pensyę sierocińską i kwartał pośmiertny.

Opróżnione posady obsadziliśmy w następujący sposób:

a) w oddziale konceptowym:

Uchwałą z dnia 17. sierpnia 1888 l. 35.738 mianowaliśmy p. Konstantego Jędrzejowskiego prowizorycznego nadetatowego asystenta i p. Adama Daniela dw. im. Starzeckiego, nadetatowego asystenta, stałymi etatowymi asystentami konceptowymi.

Uchwałą z dnia 22. października 1888 l. 45.653 zamianowaliśmy ukończonego prawnika p. Feliksa Słotwińskiego aplikantem konceptowym.

Uchwałą z dnia 20. listopada 1888 l. 48.022 mianowaliśmy ukończonego prawnika p. Zdzisława Kajetana dw. im. Gaszyńskiego aplikantem

konceptowym, pozostawiając go przy dotychczasowych poborach, które miał jako dyetaryusz konceptowy.

Uchwałą z dnia 29. listopada 1888 l. 52.500 przyznaliśmy aplikantowi konceptowemu p. Drowi Stanisławowi Romanowi Ludwikowi tr. im. Miziewiczowi adjutum w rocznej kwocie 500 zł.

Uchwałą z dnia 23. kwietnia 1889 l. 17.589, zamianowaliśmy p. Dra Józefa Ekielskiego, nadetatowego radcę Wydziału krajowego, etatowym radcą.

Uchwałą z dnia 21. czerwca 1889 l. 26.201 zamianowaliśmy koncypistów pp. Dra Bronisława Dulębę i Eugeniusza Pierożyńskiego stale sekretarzami Wydziału krajowego, nadaliśmy koncypiście p. Wilhelmowi Stadnickiemu tytuł sekretarza i zamianowaliśmy adjunkta konceptowego extra statum p. Dra Witołda Lewickiego stale koncypistą Wydziału krajowego.

Uchwałą z dnia 30. czerwca 1889 l. 27.438 zamianowaliśmy adjunkta konceptowego p. Karola Kucharskiego stale etatowym koncypistą i przyznaliśmy tytularnemu sekretarzowi p. Wilhelmowi Stadnickiemu i adjunktowi konceptowemu p. Wojciechowi Wilczyńskiemu dodatki osobiste, które ustaną z posunięciem na wyższą posadę, a to pierwszemu w kwocie 200 zł., drugiemu zaś w kwocie 100 zł. rocznie, a wreszcie zamianowaliśmy nadetatowego adjunkta konceptowego p. Bronisława Schworma etatowym adjunktem konceptowym.

b) w oddziale manipulacyjnym:

Uchwałą z dnia 30. lipca 1889 l. 33.070 zamianowaliśmy kancelistę p. Stanisława Marka dw. im. Chudzikiewicza expedytorem Wydziału krajowego.

Uchwałą z dnia 2. sierpnia 1889 l. 33.701 zamianowaliśmy asystenta manipulacyjnego p. Epifaniusza Jaremowicza kancelistą, asystenta manipulacyjnego extra statum p. Klemensa Jasińskiego etatowym asystentem manipulacyjnym, przyznając mu oraz aż do odwołania dodatek do płacy w kwocie 200 zł. rocznie, a dyetaryuszów manipulacyjnych pp. Adolfa Ignacego hr. z Grodkowa Łosia i Kazimierza Piotrowskiego asystentami manipulacyjnymi extra statum, pierwszego stale, drugiego zaś prowizorycznie pod warunkiem, iż w przeciągu roku od daty dekretu albo wykaże się złożeniem egzaminu z IV. klasy gimnazyalnej, albo też uzyska u Wys. Sejmu veniam studiorum.

c) w służbie Wydziału krajowego:

Uchwałą z dnia 8. stycznia 1889 l. 468 zamianowaliśmy pomocnika woźnego Wydziału krajowego Tomasza Mortkę prowizorycznym nadetatowym woźnym.

Uchwałą z dnia 11. czerwca 1889 l. 24.892 zamianowaliśmy woźnego Wydziału krajowego Józefa Bojkowskiego portyerem, a prow. nadetatowego woźnego Tomasza Mortkę i pełniącego zastępczo obowiązki woźnego kasowego Michała Lewickiego prowizorycznymi etatowymi woźnymi, ostatniego pod warunkiem, że na najbliższej sesyi Wysokiego Sejmu uzyska veniam aetatis

Zmiany w stanie emerytów i pensyonistek.

Dnia 19 marca 1889 zmarła Izabela Duszyńska, wdowa po śp. Hipolicie Duszyńskim, archiwiście Wydziału krajowego.

Dnia 27 czerwca 1889 zmarła Paulina Pawulska, wdowa po śp. Janie Pawulskim, archiwiście Wydziału krajowego.

Zasiłki dla młodzieży, kształcącej się w naukach i sztukach.

Uchwałą z dnia 17 października 1888 wstawił Wysoki Sejm do budżetu funduszu krajowego w rubryce VII. poz. 90 kwotę 3000 zł. do dyspozycyi Wydziału krajowego dla młodzieży, kształcącéj się w naukach i sztukach i odstąpił Wydziałowi krajowemu do załatwienia petycye odnoszące się do tej pozycyi a mianowicie petycye: Maryi Młodnickiéj, Alfreda Beera, Marcina Gużkowskiego, Stanisława Fabiańskiego, Stanisława Janowskiego, Stanisława Witkowskiego, Brunona Tepy, Karola Wawroscha, Kornela Ustyanowicza, Leopoldyny Zakrzewskiej, Karoliny Eberbach, Anastazyi Iżakównej, Felicyi Romanowskiej, Teresy Patkiewicz, Maryi Zapałowicz, Olgi Łozińskiej, Maryi Prędkiéj, Herminii Assing, Eleonory Elktorowiczównej, Rozalii Schwabl, Jadwigi Kamilowej, Michaliny Wojdowskiej, Kazimiry Hellerównej, Gerardy Grabowskiej, Amalii Wężalewicz, Maryi Frenkel Niwińskiej, Maryi Sidorowicz, Heleny Mateckiej, Alexandra Niżankowskiego, Władysława Jamińskiego, Filipa Schlafenberga i Wincentego Askenasego. Na petycyę Maryi Młodnickiej zwrócił W. Sejm szczególną uwagę Wydziału krajowego i polecił mu też petycye Heleny Mateckiej, Amalii Wężalewicz, Maryi Sidorowicz i Maryi Frenkel-Niwińskiej.

Uchwałą z dnia 2 listopada 1888 l. 46 612 rozdzieliliśmy powyższą kwotę 3.000 zł., przyznając z niej następujące zasiłki:

a) na kształcenie się w rysunkach: Maryi Młodnickiej 150 zł., Leopoldynie Zakrzewskiéj 100 zł.;

b) na kształcenie się w malarstwie: Brunonowi Tepie, Kornelemu Ustyanowiczowi i Stanisławowi Fabiańskiemu po 200 zł. a Konstantemu Gużkowskiemu 250 zł.;

c) na kształcenie się w rzeźbiarstwie: Stanisławowi Lewandowskiemu 300 zł.;

d) na kształcenie się w spiewie: Michalinie Frenkel-Niwińskiej, Anastazyi Iżakównej i Felicyi Romanowskiej po 200 zł., Helenie Mateckiej, Maryi Szelińskiej (pupilce Amalii Wężalewicz), Maryi Sidorowicz, Karolinie Eberbach, Rozalii Schwablowej i Władysławowi Jamińskiemu po 150 zł. i Maryi Assing kwotę 100 zł.

Krajowe archiwa aktów grodzkich i ziemskich we Lwowie i Krakowie.

W czasie od ostatniego naszego sprawozdania zaszły w składzie aplikantów krajowych archiwów aktów grodzkich i ziemskich następujące zmiany:

Opróżnioną po p. Władysławie Margaszu posadę aplikanta przy krajowem archiwum aktów grodzkich i ziemskich we Lwowie nadaliśmy uchwałą z dnia 11 grudnia 1888 l. 54.058 uczniowi Wydziału prawniczego P. Adamowi Bieńkowskiemu.

Opróżnioną wskutek śmierci śp. Romualda Wšetečki posadę aplikanta przy krajowem archiwum aktów grodzkich i ziemskich w Krakowie nadaliśmy uchwałą z dnia 12 września 1888 l. 39.192 uczniowi Wydziału prawniczego p. Stanisławowi Wróblewskiemu.

Uchwałą z dnia 3. października 1888 l. 42.169 nadaliśmy opróżnioną po p. Marcinie Feintuchu posadę aplikanta przy krajowem archiwum aktów

grodzkich i ziemskich w Krakowie p. Kazimierzowi Federowiczowi uczniowi Wydziału prawniczego.

Sprawa połączenia aktów i ksiąg, znajdujących się w archiwach gminnych w kraju z archiwami krajowemi aktów grodzkich i ziemskich we Lwowie i Krakowie, a względnie rozciągnięcia nad niemi ściślejszej kontroli.

Wskutek okólnika Wydziału krajowego z dnia 22 lipca 1887 l. 27.689 w przedmiocie połączenia aktów i ksiąg, znajdujących się w archiwach gminnych w kraju z archiwami krajowemi aktów grodzkich i ziemskich we Lwowie i Krakowie, a względnie rozciągnięcia nad niemi ściślejszéj kontroli, tudzież wskutek ponowego polecenia, wydanego w tym przedmiocie z dnia 27 czerwca 1888 do l. 53.635/87, przedłożyły inwentarze swych archiwaliów gminy Biała, Czchów, Wojnicz, Brzozów, Lubaczów, Dolina, Biecz, Grybów, Horodenka Czernelica, Busk, Lisko, Piwniczna, Stary Sącz, Przemyśl, Głogów, Jawornik, Halicz, Tarnów (dodatkowo do przedłożonego już poprzednio inwentarza) Lanckorona, Wadowice i Żydaczów a gminy Budzanów, Tylicz, Jawornik i Tyczyn oświadczyły gotowość złożenia swych archiwaliów w krajowem archiwum aktów grodzkich i ziemskich.

Wydział krajowy zaprosił Dyrekcyę krajowych archiwów aktów grodzkich i ziemskich we Lwowie i w Krakowie pismem z dnia 21 marca 1889 l. 47.644, ażeby w porozumieniu ze sobą przedstawiły mu wniosek, w którem z krajowych archiwów mają być złożonein wentarze, przedłożone przez wymienione powyżej gminy, tudzież archiwalia czterech gmin powyżej wskazanych.

Po przedłożeniu tego wniosku wyda Wydział krajowy odpowiednie zarządzenia. — Równocześnie wystosował Wydział krajowy do gmin, które dotąd nie przedłożyły były sprawozdania wskutek wydanych w niniejszym przedmiocie okólników, odpowiednie ponowne wezwania i odniósł się oraz do właściwych Wydziałów powiatowych z wezwaniem, ażeby ze swej strony wpłynęły na przyspieszenie sprawy. Wskutek tego wpłynęło już kilkadziesiąt sprawozdań od Zwierzchności gminnych i Wydziałów powiatowych. Na podstawie wniosku przedłożonego przez Dyrekcyę lwowskiego archiwum aktów grodzkich i ziemskich w porozumieniu z Dyrekcyą archiwum Krakowskiego, wskazał Wydział krajowy pięciu gminom, które poprzednio oświadczyły były gotowość złożenia swych archiwaliów w jednem z krajowych archiwów, w którem archiwum mają złożyć swe archiwalia, a zarazem dał im odpowiednie pouczenie co do sposobu przesyłki.

W szczególności przydzielił Wydział krajowy archiwalia gmin Krakowiec, Rohatyn, Sanok i Sokołów do archiwum lwowskiego a archiwalia gminy Zator do archiwum krakowskiego.

Kościół i klasztor pobenedyktyński w Tyńcu.

Sprawa restauracyi kościoła i budynków klasztornych w Tyńcu postąpiła w ciągu ubiegłego roku o tyle, że plany i kosztorysy, sporządzone przez departament techniczny c. k. Namiestnictwa, uzyskały aprobatę c. k. Ministerstwa wyznań i oświaty a to na podstawie opinii c. k. centralnej Komisyi dla zachowania dzieł sztuki i starożytności.

Reskryptem z 23. maja b. r. l. 6.976 poleciło c. k. Ministerstwo, aby na podstawie tych technicznych elaboratów przeprowadzoną została rozprawa konkurencyjna w myśl przepisów ustawy konkurencyjnej z 15. sier-

pnia 1866 i aby następne orzeczenie wraz z aktami ponownie przedłożono c. k. Ministerstwu.

Przeprowadzenie rozprawy konkurencyjnej zarządzonem zostało reskryptem c. k. Namiestnictwa z 16. czerwca b. r. l. 36.820, wystosowanym do c. k. Starosty w Wieliczce.

Zakład narodowy imienia Ossolińskich.

W zeszłorocznem sprawozdaniu nadmieniono już, że p. Aleksander Leliwa Bajer, pochodzący z rodziny, która po wygaśnięciu rodziny Broniewskich powołaną jest do objęcia kuratoryi ekonomicznej zakładu, zgłosił się z chęcią objęcia zarządu dóbr funduszowych w miejsce p. Witołda hr. Łubieńskiego, który na rzecz jego zrezygnował. Gdy p hr. Łubieński także w podaniach do Wydziału krajowego wystósowanych, rezygnacyę swoję ponowił i o rychłe uwolnienie z urzędu administratora upraszał, a kuratorya literacka przez Wydział krajowy o opinię zapytana oświadczyła, że jest to jej wyraźnem życzeniem, aby p. Bajer objął zarząd dóbr zakładu, gdy dalej doszło do wiadomości Wydziału krajowego, że kuratorya literacka właśnie w tym czasie wniosła do c. k. Namiestnictwa podanie o wprowadzenie politycznej sekwestracyi dla zapewnienia bibliotece rocznej renty z dóbr Zakładu należnej, a na sekwestra zaproponowała tegoż p. Bajera — oświadczył Wydział krajowy pod dniem 15. sierpnia 1888. l. 34.648 c. k. Namiestnictwu, że przeciw proponowanej zmianie w osobie zarządcy dóbr zakładu nie ma nic do zarzucenia i że skoro c. k. Namiestnictwo przychyli się do wniosku zaprowadzenia politycznej sekwestracyi i zamianuje sekwestrem p. Bajera, Wydział krajowy ze swej strony przyjmie bezwłocznie rezygnacyę Witołda hr. Łubieńskiego i upoważni go do oddania zarządu dóbr ustanowionemu przez c. k. Namiestnictwo sekwestratorowi.

Alegat 14.

Odezwą z dnia 20. września 1888. l. 52.896 jak 14./· oznajmiło c. k. Namiestnictwo, że jako najwyższa w kraju władza nad fundacyami, zastrzegając sobie jeszcze zbadanie obecnego stanu dóbr fundacyjnych przez organa rządowe dla uzyskania legalnej podstawy do wydania stanowczych zarządzeń, uznaje już obecnie, iż usunięcie kuratora ekonomicznego pana Antoniego Broniewskiego od administracyi tych dóbr jest w interesie fundacyi koniecznie potrzebne, a ze względu na to, iż mianowany przez Wydział krajowy a wprowadzony przez władze sądowe sekwestrator p. Witołd hr. Łubieński wniósł rezygnacyę z tej funkcyi, c. k. Namiestnictwo porucza na razie prowizorycznie, administracyę dóbr fundacyjnych w charakterze sekwestra, zgodnie z propozycyą Wydziału krajowego i kuratoryi literackiej, p. Aleksandrowi Leliwie Bajerowi.

Zarazem poleciło c. k. Namiestnictwo p. Bajerowi, aby przedłożył Wydziałowi krajowemu plan, według którego administracyę, względnie gospodarstwo w dobrach fundacyjnych zamierza prowadzić z wykazaniem w przybliżeniu kosztów z administracyą połączonych a względnie dla wprowadzenia ładu w gospodarstwie i podniesienia tegoż potrzebnych, celem zatwierdzenia preliminowanych wydatków, które z dochodu dóbr pokryte być mają.

Wskutek tego pisma Wydział krajowy uchwałą z dnia 11. grudnia 1888. l. 37.981 uwolnił p. Witołda hr. Łubieńskiego na jego własne żąda-

nie od dalszego sprawowania funkcyi administratora dóbr zakładu i wezwał go, aby oddał zarząd dóbr w ręce pana Aleksandra Bajera, a to z dniem, w którym tenże jako sekwestrator wprowadzonym zostanie.

W ten sposób za zgodą i porozumieniem się czynników, którym nadzór nad fundacyą przysługuje, załatwioną została trudna kwestya kompetencyjna co do ustanowienia zarządu dóbr zakładu Ossolińskich. Zarazem stało się bezprzedmiotowem wydane 31. stycznia 1889 l. 14.914 orzeczenie najwyższego Trybunału, znoszące decyzyę c. k. sądu krajowego lwowskiego i wyższego sądu krajowego, na podstawie których pan Witołd hr. Łubieński w zarząd tych dóbr został wprowadzony.

Pan Witołd hr. Łubieński przedłożył Wydziałowi krajowemu rachunki z administracyi dóbr zakładu Ossolińskich za czas od 4. kwietnia 1887 do końca września 1888, w których wykazał:

dochody w kwocie	8.956	zł. 43	ct.
wydatki w kwocie	12.646	„ 55	„
przeto niedobór	3.690	zł. 12	ct.

Jakkolwiek rachunki te z powodów formalnych dotychczas ostatecznie załatwione być nie mogły, to jednak Wydział krajowy po ich zbadaniu przyszedł do przekonania, że panu hr. Łubieńskiemu przypadnie do zwrotu kwota przeszło 2.000 zł. Z tego powodu oświadczył Wydział krajowy na zapytanie kuratoryi literackiej, że kwota 2.000 zł. może być panu hr. Łubieńskiemu na rachunek jego pretensyi wypłaconą.

Z powodu rezygnacyi p. Stanisława Starowiejskiego z urzędu reprezentanta potomności zakładu Ossolińskich Wydział krajowy na zapytanie c. k. sądu krajowego lwowskiego po wysłuchaniu zdania kuratoryi literackiej, zaproponował na ten urząd dotychczasowego zastępcę księcia Eustachego Sanguszkę, zaś na opróżnione w ten sposób miejsce zastępcy, księcia Leona Sapiehę.

Wnioski te zostały uchwałą c. k. Sądu krajowego lwowskiego z dnia 25. maja 1889 l. 19.654 zatwierdzone.

Obrót pieniężny w roku 1888 był następujący:

A) Stan ogólny majątku z końcem roku 1887 wynosił:

a) w papierach wartościowych bez kaucyi	201.617 zł. 93 ct.		
a po strąceniu należących się do funduszu rezerwowego i depozytu kuratora ekonomicznego. .	32.890 „ 07 „	168.727 zł.	86 ct.
b) w kapitałach hipotekowanych		6.037 „	50 „
c) w funduszach bibliotecznych (wartość inwentarza)		497.119 „	78 „
d) w gotówce i należytościach czynnych . . .		5.955 „	81 „

Majątek ten wynosi z końcem r. 1888:

a) w papierach wartościowych . 205.961 „ 76 ct.

a po strąceniu

1. wydzielonego kapitału po myśli statutu na rzecz

funduszu rezerwowego . . 24.146 zł. 97 ct.
2. depozytu funduszu ekonomicznego 5.756 „ 76 „
3. kaucyj przedsiębiorców . . 7.000 „ — „ 36.903 zł. 73 ct.

pozostaje jako majątek zakładowy . . 169.058 zł. 03 ct.

a więc przyrosło w porównaniu z r. 1887.
w efektach 330 zł. 17 ct.

b) w kapitałach hipotekowanych:

Zapis Chołoniewskiego 3.150 zł. — ct.
„ Neronowicza . 525 „ — „
„ Pawlikowskiego 2.362 „ 50 „ 6 037 zł. 50 ct.

bez zmiany, jak w roku 1887.

c) w funduszach bibliotecznych:

1. dobra i realności . . . . 342.943 „ 66½ „
2. zbiory . . . . 125.969 „ 36½ „

mianowicie przyrosła wartość zakupionych książek, dzieł kostiumowych i obrazu . . . . 2.142 zł. 81 ct.
ubyło za zgubione książki . . 4 „ 75 „
przyrosło zatem ogółem . . 2.138 zł. 06 ct.

3. nakłady . . . . 26.015 „ 85 „

zmniejszyły się o wartość sprzedanych, zamienionych i gratis wydanych nakładów w kwocie 266 zł. 69 ct.
przybyło sprawozdań i odbitek dokumentów za. . . . 262 „ 50 „
zmniejszyły się zatem o wartość w kwocie 4 „ 19 „

4. sprzęty . . . . 4.108 „ 54 „

ubyło z powodu odpisania części wartości na zużycie . . 216 „ 23 „

razem w funduszach bibliotecznych. . . . . 499.037 zł. 42 ct.

d) w gotówce i należytościach czynnych . . . 7.542 „ 05 „

przybyło ogółem 1.586 zł. 24 ct.

W całym majątku zakładowym przyrosło w efektach . . . 330 zł. 17 ct.
w gotówce i wartości inwentarza . . . 3.724 „ 30 „
ubyło zaś w wartości inwentarza . . . 220 „ 42 „

Ogółem przybyło w efektach 330 zł. 17 ct., w gotówce 3.503 zł. 88 ct.

3.834 zł. 05 ct.

B. Obrót kasowy w majątku bieżącym wynosił w roku 1888:

I. Dochody.

a) dochody w gotówce:

Raty od kuratora ekonomicznego	9.104 zł. 99½ ct.
Czynsze z gmachu	1.376 „ — „
Dochody z ogrodu i rozmaite	42 „ 35 „

Dochód z dóbr Rakowca i z lasu	7.156	zł. 57	ct.
Drukarnia i wydawnictwo książek szkolnych . .	6.125	„ —	„
Za sprzedane nakłady	30	„ 60	„
Odsetki	3.360	„ 58	„
Pobrano z gotówki ulokowanej w Banku kraj. . .	484	„ 54	„
Za sprzedane zbiory z gabinetu zoologicznego Pietruskiego II. rata	200	„ —	„
Subwencya sejmowa na ochronę zabytków historycznych	500	„ —	„
Rozmaite	65	„ 07	„
Razem . .	28.445	zł. 70½	ct.
Zapas kasowy z dnia 31. grudnia 1887. . . .	3.577	„ 39	„
Suma . .	32.023	zł. 09½	ct.

b) dochody w efektach:

Kaucya Ostrowskiego Włodz. na dzierżawę Rakowca .	3.000	„ —	„
Dokupione efekta dla funduszu rezerwowego . .	3.146	„ 97	„
„ „ „ depozytu kuratoryi ekonomicznej	330	„ 17	„
Razem . .	6.477	zł. 14	ct.
Zapas efektów z dnia 31. grudnia 1887. . . .	205.617	„ 93	„
Suma . .	212.095	zł. 07	ct.

II. Wydatki:

a) Wydatki w gotówce:

Zakupno i oprawa dzieł	2.289	zł. 11	ct.
Muzeum i zbiory mineralogiczne	287	„ 85	„
Wydawnictwo (nakłady)	64	„ 72	„
Podatki	3.009	„ 30	„
Płace urzędników i sług remuneracye i t. p. . .	11.635	„ 15	„
Stypendya	1.697	„ 50	„
Naprawy i przeistoczenia w gmachu	1.559	„ 77	„
Koszta administracyjne i asekuracya gmachu .	591	„ 26	„
„ kancelaryjne	2.072	„ 83	„
„ komisyjne i asekuracya leśniczówki w Rakowcu	41	„ 95	„
Ruchomości biurowe i biblioteczne	15	„ 55	„
Wydano z zaliczki sejmowej	551	„ 25	„
Dopłata kursów do zakupionych efektów . .	4	„ 06	„
Wydano na zakupno efektów dla funduszu rezerwowego pozostałą gotówkę z roku 1887	962	„ 49½	„
Razem . . .	24.782	zł. 79½	ct.
Zapas kasowy z dnia 31. grudnia 1888 . . .	7.240	„ 30	„
Suma .	32.023	zł. 09½	ct.

b) Wydatki w efektach:

Spieniężone efekta z tymczasowego depozytu kuratora ekonomicznego na	6.133	zł. 31	ct.
Zapas efektów z dnia 31. grudnia 1888 . . .	205.961	„ 76	„
Suma .	212.095	zł. 07	ct.

III. Zaległości czynne wynoszą:

a) na rachunku bieżącym banku krajowego . .	143 zł. 04 ct.
b) rozmaite inne	1.765 „ 87½ „
Razem . .	1.908 zł. 91½ ct.
Zaległości bierne	1.607 „ 16 „
Nadwyżka należytości czynnych z końcem roku 1888 wynosi	301 zł. 75½ ct.

Co do rachunku roku 1889 możemy wykazać tylko obrót kasy krajowej po koniec czerwca 1889, zaś obrotu kasy podręcznej nie wykazujemy, ponieważ przedkłada takowy kuratorya dopiero z początkiem roku następnego.

Obrót kasy krajowej od 1. stycznia do 30. czerwca 1889 wynosi:

	w gotówce	w efektach.
a) dochody z zapasem początkowym	17.812 zł. 63½ ct	207.642 zł. 64 ct.
b) wydatki	16.409 „ 33 „	3.308 „ 75 „
Pozostałość . . .	1.403 zł. 30½ ct.	204.333 zł. 89 ct.

W pozostałości efektów 204 333 zł. 89 ct. mieszczą się kaucye

przedsiębiorców	7.000 zł. — ct.
Depozyt funduszu ekonomicznego	3.610 „ 14 „
„ „ rezerwowego	24.665 „ 72 „
Razem . .	35.275 zł. 86 ct.

Fundacya Skarbkowska.

Otrzymawszy uchwałę Wys. Sejmu z dnia 29. stycznia 1889, którą Wys. Sejm przyjął do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego o tej fundacyi, Wydział krajowy polecił p. kuratorowi fundacyi, aby co do zarzutów, uczynionych przez posła p. Romanowicza administracyi zakładu Drohowyzkiego dał wyczerpujące wyjaśnienia.

Alegat 15. P. kurator przedłożył te wyjaśnienia, które tu pod 15/. załączamy.

W załatwieniu tych wyjaśnień jakoteż sprawozdania komisyi, wysłanej z Wydziału krajowego do lustracyi zakładu drohowyzkiego, Wydział krajowy uchwałą z dnia 5. marca 1889 L. 39184.

1. wytknął administracyi zakładu wadliwości, spostrzeżone w zarządzie tegoż zakładu, i polecił jej, aby wadliwości wyliczone w tej uchwale i w akcie lustracyi usunęła, odpowiednie zarządzenia wydała i takowe do wiadomości Wydziałowi krajowemu podała;

2. uznał za dostatecznie odparte zarzuty przez posła p. Romanowicza co do przyjmowania ubogich kalek, choćby nie byli starcami i co do eksternistów, nie zaś także co do przyjmowania do zakładu dzieci i starców za opłatą i co do wypuszczania wychowanków przed ukończeniem nauki i polecił administracyi na przyszłość zaniechanie tego procederu. Uchwałę tę załączamy pod 16/.

Alegat 16.

Odpowiedź na tę naszą uchwałę nadeszła dopiero 4. września 1889 L. 38345 i znajduje się w archiwum.

Zamknięcie rachunków za r. 1889, które administracya przedłożyła dnia 26. sierpnia 1889 za L. 39111 przedłożymy osobnem sprawozdaniem, jeżeli oddział rachunkowy zdoła to zamknięcie na czasie załatwić.

Subwencya dla konserwatoryum Towarzystwa muzycznego w Krakowie.

Na posiedzeniu z dnia 17 października 1888 przy rozprawie nad Rubr. VII wydatków preliminarza funduszu krajowego na rok 1889 uchwalił Wysoki Sejm dla konserwatoryum Towarzystwa muzycznego w Krakowie subwencyę 2000 zł. z zastrzeżeniem jednak, że w myśl uchwały Sejmu z dnia 10 października 1882 wypłata tej kwoty nastąpi tylko w takim razie, jeżeli c. k. Rząd najpóźniej w r. 1889 przyzna temu konserwatoryum stałą roczną subwencyę ze skarbu państwa w kwocie 2000 zł.

Na sesyi styczniowej 1889 wniósł Wydział Towarzystwa muzycznego w Krakowie petycyę do Wysokiego Sejmu o cofnięcie powyższego zastrzeżenia, ale petycya ta nie została przez Wysoki Sejm załatwioną, tylko wraz z innemi niezałatwionemi petycyami, uchwałą z dnia 26 stycznia 1889 przekazana do załatwienia Wydziałowi krajowemu.

Wydział krajowy uchwałą z dnia 5 marca b r. L. 6310 załatwił ją odmownie zwracając uwagę petentów, że służy im prawo ponowienia swej prośby na jesiennej sesyi Wysokiego Sejmu, jeżeliby do tego czasu warunkowi w uchwale sejmowej z 17 października 1888 postawionemu nie stało się zadość.

Przeciw tej uchwale wniósł Wydział Towarzystwa muzycznego przedstawienie, w którem usiłuje wykazać, że warunkowi przez Wysoki Sejm uchwalonemu stało się już właściwie zadość. Reskryptem z dnia 13 lutego 1889 l. 25.633 zezwolił bowiem P. Minister wyznań i oświaty na wypłacenie krakowskiemu konserwatoryum subwencyi państwowej za r. 1888 1000 zł. a zarazem oznajmił, że jakkolwiek ta subwencya na rok 1889 podwyższoną już być nie może, to jednak podwyższenie jej od r. 1890 począwszy zostanie wziętem pod rozwagę.

Zważywszy więc, że konserwatoryum pobierze faktycznie w ciągu roku 1889 ze skarbu państwa subwencyę w kwocie 2000 zł. (1000 zł. za rok 1888 i 1000 zł. za rok 1889), zważywszy, że w ten sposób stanie się zadość intencyi Wysokiego Sejmu przy uchwalaniu zasiłku ze skarbu krajowego, zważywszy wreszcie, że dalsze wstrzymywanie wypłaty subwencyi z funduszu krajowego mogłoby narazić szkołę muzyczną na dotkliwe szkody, Wydział krajowy uchwałą z dnia 7 maja b. r. l. 19.158 postanowił wyasygnować przyznaną na rok 1889 subwencyę krajową w kwocie 2000 zł.

Sprawa budowy nowego teatru w Krakowie.

W tej sprawie p. Prezydent m. Krakowa udzielił nam pod dniem 10 lipca b. r. l. 14.852 następujących informacyj:

Na mocy uchwały Rady miejskiej z dnia 9 lipca 1888 rozpisany został międzynarodowy konkurs na budowę nowego teatru w Krakowie z terminem po dzień 1 marca 1889. W terminie tym nadesłano 21 projektów, które oddane zostały pod ocenienia sądu konkursowego. Pomimo przyznania nagród trzem projektom w kwotach po 2.500 zł., 1.500 zł. i 1000 zł. uznał sąd konkursowy, że pomiędzy przedłożonymi projektami nie ma ani jednego, któryby wszystkim wymogom i warunkom programu konkursowego w zupełności odpowiadał. Dla tego Rada miejska na posiedzeniu z dnia 21 czerwca 1889 uchwaliła zaprosić architektów p. p. Sławomira Odrzywolskiego, Tadeusza Stryjeńskiego i Władysława Ekielskiego, Karola Zarembę i Jana Zawiejskiego do wykonania poprawnych planów według

uchwalonego równocześnie uzupełnionego programu budowy. Termin do przedłożenia planów wyznaczono po dzień 1 listopada 1889.

Z tego przedstawienia okazuje się, że planów i kosztorysów budowy nowego teatru w Krakowie dotychczas jeszcze nie ma, skutkiem czego też Wydział krajowy sprawozdania uchwałą sejmową z 22 stycznia 1887 polecego, Wysokiemu Sejmowi przedłożyć nie może.

W sprawie konwersyi 5 % pożyczki zaciągniętej w gal. Kasie Oszczędności dla Zgromadzenia Sióstr Miłosierdzia we Lwowie.

Galic. Kasa Oszczędności zapytana przez Wydział krajowy, czyli nie byłaby skłonną dó przeprowadzenia konwersyi tej 5% pożyczki na $4\frac{1}{2}$% oświadczyła pismem z 10 sierpnia 1888 l. 1510, że pożyczek $4\frac{1}{2}$% udziela tylko wyjątkowo na pierwszorzędne hipoteki majętności ziemskich, jeżeli wypożyczony kapitał wynosi przynajmniej 50.000 zł. Wobec tego przeprowadzenie zamierzonej konwersyi okazało się niemożliwem.

Okólnik Wydziału krajowego w sprawie konserwacyi pomników historycznych i starożytnych zabytków sztuki.

W myśl uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 4 stycznia 1889, którą przyjęto do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego jako komisyi o wniosku posła Ludwika Wierzbickiego i tow. w przedmiocie konserwacyi pomników historycznych i starożytnych zabytków sztuki, Wydział krajowy rozesłał pod dniem 11 stycznia 1889 l. 1530 następujący okólnik do wszystkich Wydziałów Rad powiatowych, Magistratów miast Lwowa i Krakowa i Zwierzchności gmin w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

„Skuteczna ochrona licznych w kraju naszym zabytków przeszłości, mających znaczenie archeologiczne, historyczno-pamiątkowe albo artystyczne, wymaga czynnego współudziału wszystkich krajowych władz administracyjnych w usiłowaniach tych c. k. organów, którym poruczoną została bezpośrednia opieka nad przedmiotami tego rodzaju. Organami tymi są c. k. konserwatorowie i korespondenci c. k. centralnej komisyi konserwatorskiej w Wiedniu. — Zadaniem ich jest mieć wiadomość o wszystkich w ich okręgu istniejących zabytkach tak znanych już jak i świeżo odkrytych, aby według możliwości chronić je od zagłady, zniszczenia, popsucia lub oszpecenia, zaś c. k. władze rządowe obowiązane są dostarczać im na wezwanie wszelkiej ku temu pomocy.

Zdarza się wszelako i to dość często, że konserwatorowie nie mogą wcale otoczyć jakiegoś zabytku swą opieką a to jedynie z powodu, że o jego istnieniu lub zamierzonem przekształceniu żadnej nie mieli wiadomości. — Z tego powodu nie jeden już cenny zabytek przeszłości przepadł, zmarniał albo przez nieumiejętne obchodzenie się stracił pierwotną swą cechę a wraz z nią całą swoję wartość.

Pragnąc na przyszłość zapobiedz podobnym wydarzeniom i ustrzedz władze autonomiczne od zarzutu, że zabytki przeszłości są im obojętne, Wydział krajowy w myśl uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 4. stycznia 1889, poleca Wydziałom Rad powiatowych, Magistratom miast Lwowa i Krakowa oraz Zwierzchnościom gmin tak miejskich jak wiejskich, aby

w ogóle użyczały c. k. konserwatorom w ich urzędowych czynnościach wszelkiej pomocy i poparcia, w szczególności zaś aby, ilekroć się dowiedzą o odkryciu przedhistorycznych lub archeologicznych przedmiotów, niemniej, gdy się dowiedzą o zamiarze restauracyi przebudowania lub sprzedania na ich terytoryum znajdujących się budowli i pomników historycznych albo starożytnych zabytków sztuki, — donosiły o tem bezzwłocznie z dokładnem ile możności opisaniem przedmiotu odnośnemu c k. konserwatorowi a w razie, gdyby im nazwisko lub miejsce pobytu c. k. konserwatora nie było wiadomem, zawiadamiały o tem c. k. władzę powiatową.

Zarazem podaje Wydział krajowy do wiadomości nazwiska c. k. konserwatorów mianowanych w r. 1887 na lat 5, a to:

A.) Dla przedmiotów z czasów przedhistorycznych i sztuki starożytnej: pp.

Dr. Józef Łepkowski c. k. profesor uniwersytetu w Krakowie;
Dr. Izydor Szaraniewicz c. k. profesor uniwersytetu we Lwowie;
Dr. Ludwik Ćwikliński c. k. profesor uniwersytetu we Lwowie;
Władysław Przybysławski, właściciel dóbr we Lwowie.

B.) Dla przedmiotów sztuki nowożytnej, architektury, malarstwa, rzeźby i pomników historycznych:

Dr. Józef Łepkowski, j. w.
Sławomir Odrzywolski architekt w Krakowie;
Książę Eustachy Sanguszko w Gumniskach pod Tarnowem;
Dr. Stanisław Tomkowicz w Krakowie;
Hrabia Jan Szeptycki w Przyłbicach;
Władysław Łoziński we Lwowie;
Julian Zachariewicz, profesor szkoły politechnicznej we Lwowie;
Hrabia Karol Lanckoroński w Rozdole;
Hrabia Wojciech Dzieduszycki w Jezupolu;
Ludwik Wierzbicki zastępca Dyrektora kolei Lwowsko-Czerniowieckiej we Lwowie.

Okólnik ten zakomunikowano wszystkim c. k. konserwatorom a także c. k. Prezydyum Namiestnictwa we Lwowie.

W sprawie subwencyi dla oddziału polskiego przy austryackim instytucie historcznym w Archiwum watykańskiem w Rzymie.

Uchwałą z dnia 19. października 1888 polecił Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu „aby starał się wyjednać, iżby c. k. Rząd udzielił odpowiedniej rocznej subwencyi oddziałowi polskiemu zorganizowanemu przy instytucie historycznym austryackim w archiwum watykańskiem“.

Wskutek analogicznej rezolucyi uchwalonej na posiedzeniu sejmowem z 20. stycznia 1887 a wystosowanej wprost do c. k. Rządu, przeprowadzo-

ną zostałała już przedtem korespondencya w powyższej sprawie między Wydziałem krajowym a c. k. Prezydyum Namiestnictwa. Mianowicie odezwą z dnia 11. lipca 1888 l. 61.096 Wydział krajowy, odpowiadając na zapytanie co do wysokości subwencyi państwowej, potrzebnej na cel powyższy, oświadczył, że byłoby słusznem, aby zasiłek ze skarbu państwa równał się kwocie, jaką Sejm od roku 1887 z funduszu krajowego wyznacza. Przytem nadmienił Wydział krajowy, że subwencya krajowa w latach 1887 i 1888 łącznie z funduszami prywatnymi wystarczały zaledwie na utrzymanie w Rzymie dwóch stypendystów, podczas gdy według relacyi kierownika wyprawy naukowej, profesorora Dr. Smolki, dla odpowiedniego postępu prac rozpoczętych potrzebaby co najmniej trzech pracowników.

Według odezwy c. k. Prezydyum Namiestnictwa z dnia 13. stycznia 1889 l. 374 JE. Pan Minister wyznań i oświaty oznajmił reskryptem z dnia 2. stycznia b. r. l. 17.508, że postanowił wyjednać subwencyę państwową rocznych 600 zł. na razie na przeciąg lat trzech, począwszy od roku 1889 na koszta systematycznego zbadania watykańskiego Archiwum w Rzymie ze względu na historyę polską, a zarazem zarządził pan Minister, aby przyzwolona dotychczas ustawą finansową na stypendya dla studyów naukowych w Rzymie kwota 5.000 zł. w preliminarzu państwowym na rok 1889 na kwotę 5.600 zł. podwyższoną została.

W celu wyasygnowania powyższej subwencyi państwowej 600 zł. za rok 1889, poczynił Wydział krajowy potrzebne kroki.

Macierz Polska.

Stosownie do przepisu art. 26. aktu fundacyi „Macierzy Polskiej“ przedkłada Wydział krajowy z zarządu tej fundacyi w r. 1888 następujące sprawozdanie:

Sprawozdanie Wydziału krajowego z zarządu fundacyi „Macierz polska“ za rok 1888.

A. Dochody.

	Gotówką.	Efektami.
1) Datki na rzecz fundacyi od korporacyj i osób prywatnych:		
a) subwencya z funduszu krajowego	3.000 zł. — ct.	
b) „ gminy lwowskiej za rok 1887 i 1888	400 „ — „	
c) datki od rozmaitych osób .	45 „ — „	
2) Dochód z wydawnictw własnych	2.447 „ 68 „	
3) Odsetki od efektów . .	1.600 „ 39 „	
4) Gotówka za spieniężone efekta	2.739 „ 67 „	
5) Rozmaite dochody . .	50 „ 65 „	
Razem	10.283 zł. 39 ct.	
6) Do tego: Zapas z początkiem roku 1888	2.970 „ 26½ „	26.221 zł. 25 ct.
Suma dochodów	13.253 zł. 65½ ct.	26.221 zł. 25 ct.

B. Wydatki.

	Gotówką.	Efektami.
1) Koszta wydawnictw własnych	6.554 zł. 99 ct.	
2) Zasiłki naukowe dla dzieci niezamożnych rodziców . . .	500 „ — „	
3) Efekta wylosowane i spieniężone	— „ — „	800 zł. — ct.
4) Rozmaite wydatki administracyjne	551 „ 65 „	
Suma wydatków	7.606 zł. 64 ct.	800 zł. — ct.
Z porównania z dochodami	13 253 „ 65½ „	26.221 „ 25 „
okazuje się z końcem roku 1888 Zapas ostateczny:		
a) w gotówce . . .	5.647 zł. 01½ ct.	
b) w efektach . . .		25.421 zł. 25 ct.
z którego przypada:		
na majątek zarodowy . .	4 322 zł. 50 ct.	i 25.421 zł. 25 ct.
„ „ obrotowy . .	1.324 „ 51½ „	
Razem, jak wyżej .	5.647 zł. 01½ ct.	25.421 zł. 25 ct.

Teatr polski we Lwowie.

Uchwałą z dnia 17. października 1888 przyznał Wys. Sejm do rozporządzalności Wydziału krajowego dla teatru polskiego we Lwowie subwencyę na dramat i komedyę 10.000 zł., na operę polską również 10.000 zł., jednakowoż z zastrzeżeniem, „iż zostanie przez rzeczoznawców stwierdzonem, że wykonanie oper podczas 30 wieczorów odpowiadało wymaganiom artystycznym.“

To zastrzeżenie zarówno jak i uwagi zeszłorocznej komisyi budżetowej, podyktowane głównie nieszczególnym stanem opery w sezonie 1887/88, były dla Wydziału krajowego wskazówką, iż nie spuszczając z oka innych działów baczną uwagę przedewszystkiem operze polskiej poświęcić należy. O ile Wydział krajowy spełnił pod tym względem swe prawo i swój obowiązek i czyli rezultat osiągnięty przypisać można i w jakiej mierze wpływom i środkom przez Wydział krajowy użytym, to pozostawić musimy ocenieniu Wys. Sejmu. Zanim jednak przystąpimy do szczegółowego zdania sprawy z czynności naszych w tym względzie, uważamy za potrzebne nadmienić, że wpływ Wydziału krajowego na prywatne przedsiębiorstwo teatralne z natury rzeczy może być tylko ograniczony, a możność częściowego albo nawet zupełnego odmówienia wypłaty subwencyi jest wprawdzie jako środek presyi bronią bardzo skuteczną, której jednak używać można tylko oględnie z należytem uwzględnieniem stosunków i warunków bytu przedsiębiorstwa. Użyta bezwzględnie mogłaby podkopać nietylko przedsiębiorstwo ale zakwestyonować przynajmniej na nas jakiś czas byt samej instytucyi.

W zeszłorocznem sprawozdaniu naszem wspomniano, że wypłatę połowy subwencyi z r. 1888 dla opery wstrzymał Wydział krajowy aż do jesieni, chcąc tym sposobem zabezpieczyć zorganizowanie opery w sezonie jesiennym od 1. listopada począwszy. W pierwszych dniach listopada 1888

zgłosiło się przedsiębiorstwo teatralne z oznajmieniem, że personal operowy jest już złożony a to głównie z polskich spiewaków i że jedynie dla uzupełnienia musiano zaangażować dwóch solistów zagranicznych, dalej że dyrekcya czyniąc zadość żądaniu komisyi artystycznej, przygotowuje wystawienie nowej opery „Mignon".

Wydatki połączone z rozpoczęciem nowego sezonu operowego obliczyło przedsiębiorstwo ogółem na 5.000 zł., prosząc o wypłatę zatrzymanej drugiej połowy subwencyi na rok 1888 wyznaczonej. Wydział krajowy częściowo tylko uwzględnił tę prośbę, asygnując 2.500 zł. przyczem oznajmił przedsiębiorstwu, że resztę pozostałą w kwocie 2.500 zł. zaasygnuje dopiero wtedy, gdy przez komitet artystyczny zostanie stwierdzonem, że w ciągu roku 1888 dano 30 przedstawień operowych, odpowiadających wymaganiom artystycznym.

W grudniu 1888 rozpoczął się nowy sezon operowy, ale początek był dość niefortunny. Zagraniczni spiewacy okazali się siłami miernemi, repertoar nie został odświeżony żadną nowością, wystawa i reżyserya była niedbałą. Jeżeli mimo to przedstawienia operowe miały jakie takie powodzenie, zawdzięczyć to trzeba siłom miejscowym, w szczególności pannie Mirze Hellerównej i pp. Jerominowi i Jerzynie. Zwróciła na to uwagę dyrekcyi komisya artystyczna w swem sprawozdaniu za czas od 1. kwie-

Alegat 17. tnia po koniec grudnia 1888 jak 17/. udzielając jej wskazówki, że nie za granicą lecz w kraju szukać powinna sił operowych. Nadto zaleciła dyrekcyi, aby repertoar operowy układała wczesnie a nowe opery przygotowywała w takim czasie, iżby niemi sezon operowy rozpocząć było można. Sprawozdanie to kończy się wnioskiem wstrzymania wypłaty reszty subwencyi na rok 1888 aż do końca pierwszego kwartału i zagrożeniem, że wypłata subwencyi zostanie zupełnie odmówioną, jeżeli dyrekcya do wskazówek co do utworzenia opery polskiej się nie zastosuje.

Sprawozdanie to zakomunikował Wydział krajowy dyrekcyi teatru z wezwaniem, aby do rad i żądań w niem zawartych, ściśle się zastosowała.

Od połowy stycznia 1889 zaznaczyć należy w stanie opery lwowskiej bardzo wyraźny zwrot na lepsze. Spiewacy zagraniczni ustępują na drugi plan, a na ich miejsce wchodzi zastęp sił młodych, swojskich, które debiutują z powodzeniem i coraz żywszy dla opery budzą w publiczności interes. Obok panny Heller, wyrabiającej się na niepospolitą artystkę operową, występują panny Pawlikówna, Frenkel-Niwińska, Patkiewiczówna, — wszystko uczennice miejscowych szkół muzycznych; w operze już tylko wyjątkowo niektóre partye spiewane są po włosku. Sezon operowy trwający do połowy maja, niebywałem cieszył się powodzeniem, do czego w znacznej mierze przyczyniła się nowo wystawiona opera „Mignon" i występy dwóch znakomitych spiewaczek zagranicznych pp. Róży Papier i Sigrid Arnoldsohn.

Widząc szczere i pomyślnym skutkiem uwieńczone usiłowania dyrekcyi około podniesienia opery, zarządził Wydział krajowy z końcem marca 1889 wypłatę pozostałej reszty subwencyi z roku 1888 a to na podstawie opinii komisyi artystycznej, która stwierdziła, że w czasie od 1. stycznia do 25. marca 1880 dano 15 przedstawień, odpowiadających wymaganiom artystycznym. Przytem wezwał dyrekcyę, aby stosując się do wska-

zówek, udzielonych jej przez komisyę artystyczną przedłożyła jak najrychlej repertoar oper, które w jesieni przedstawić zamyśla, a oraz oznajmiła jakie kroki przedsięwzięła lub przedsięwziąć zamierza, aby sobie na jesień zabezpieczyć przedstawienie doborowych oper i odpowiednie siły. Zwrócono także uwagę dyrekcyi, że należy wcześniej niż dotychczas rozpoczynać zimowy sezon operowy.

Alegat 18. Przy końcu maja przedłożyła komisya artystyczna swe sprawozdanie za czas od 1. stycznia do 16. maja 1889 18/., które stwierdza wielkie powodzenie opery w tym sezonie i wyraża dyrekcyi uznanie za „pierwszy krok szczęśliwy do wytworzenia stałej opery polskiej we Lwowie.“ Gdy zaś także dyrekcya w podaniu z 11. maja r. b. przyrzekła i nadal usilnie dążyć do zorganizowania opery polskiej a nadto przedłożyła repertoar na sezon jesienny, do którego wchodzą dwie nowości (Gioconda Ponchiellego i Barbara Radziwiłłówna Jareckiego), Wydział krajowy uchwałą z 14. maja r. b. wyasygnował pierwszą połowę subwencyi operowej za rok 1889, wstrzymując wypłatę drugiej połowy aż do sezonu jesiennego.

Co do subwencyi na dramat i komedyę, Wydział krajowy nie miał dotychczas nigdy powodu do wstrzymywania jej wypłaty. Dział ten odznaczający się doborem niepospolitych sił artystycznych spotykał się zawsze z powszechnem uznaniem a komisya artystyczna nigdy nie sprzeciwiała się wypłaceniu subwencyi. I w tym roku Wydział krajowy na podstawie opinii komisyi artystycznej, złożonej w styczniowem sprawozdaniu wyasygnował już w styczniu pierwszą połowę subwencyi z góry, jak to czyni dla teatru krakowskiego.

W ostatniem swem sprawozdaniu zaznacza jednak komisya pewne niedostatki w kierownictwie dramatu dodając, że nie widzi żadnego usiłowania do uchylenia istniejących braków.

Nadto nadmienia komisya, że skutkiem jakichś nieporozumień z dyrekcyą, kilku bardzo utalentowanych artystów i artystek opuścić ma z końcem lipca b. r. scenę lwowską. Wskutek tego sprawozdania Wydział krajowy na wniosek komisyi postanowił w celu zapewnienia nadal lepszego kierownictwa dramatu i komedyi, tudzież doborowego personalu, wypłacać w przyszłości subwencyę na te działy przeznaczoną w półrocznych ratach z dołu.

Teatr polski w Krakowie.

Komisya dla artystycznego nadzoru sceny krakowskiej przedstawiła Wydziałowi krajowemu w dwóch obszernych sprawozdaniach, obejmujących cały rok teatralny od 1 września 1888 do końca maja 1889 obecny stan tej sceny. Jakkolwiek stan ten tak pod względem sił artystycznych jak i pod względem repertoaru niejedno pozostawia do życzenia, to jednak zdaniem komisyi nie można winić o to obecnego przedsiębiorstwa teatralnego, które owszem w granicach środków, jakie ma do dyspozycyi rozwija wcale skuteczną działalność. Środki te jednak są dość szczupłe, zwłaszcza przy nie dość dostatecznem popieraniu teatru przez wyższe warstwy publiczności, gdy z drugiej strony wymagania tak artystów jak i autorów rosną z każdym rokiem. W obec tego teatr krakowski bez subwencyi krajowej w ogóle nie mógłby istnieć.

Komisya przemawia więc nie tylko za wypłaceniem subwencyi, ale wyraża zdanie, że subwencya ta powinnaby być podwyższoną i że należa-

łoby nadto z funduszów krajowych wyznaczyć osobny stały zasiłek na zakupno nowych dzieł scenicznych do repertoaru i na zakupno nowych dekoracyj.

Mając przed sobą taką opinię Wydział krajowy nie mógł odmówić wypłacenia przedsiębiorstwu teatralnemu w Krakowie subwencyi na rok 1889 uchwalonej i wyasygnował ją jak zwykle w dwóch ratach półrocznych po 4.000 zł. płatnych w styczniu i w lipcu.

W składzie komitetu teatralnego zaszła w ciągu roku ubiegłego tylko ta zmiana, że w miejsce p. br. Kazimierza Borkowskiego, który Kraków opuścił, wszedł do komitetu c. k. radca Namiestnictwa i starosta Krakowski p. Eugeniusz Kuczkowski.

Teatr ruski.

Teatr ruski zostający pod zarządem wydziału Towarzystwa „Ruska Besida“ a nadzorem artystycznym osobnej komisyi przez Wydział krajowy powołanej postępuje dalej w pomyślnym rozwoju.

W drugiem półroczu 1888 dawano pod wypróbowaną dyrekcyą p. Biberowicza i Hryniewieckiego przedstawienia teatralne w Podhajcach, Strussowie, Rohatynie, Podwołoczyskach, Zbarażu, Skałacie, Brzeżanach, Lwowie, Kałuszu, Dolinie i Stryju. Wydział Ruskiej Besidy poświęcający teatrowi baczną uwagę, zasilił w tym czasie repertoar sześciu nowymi utworami. Teatr poniósł w tym czasie wielką stratę przez zgon utalentowanego artysty Stefuraka, luka ta jednak została wkrótce zapełnioną a personal wzmocniony przyjęciem dwóch nowych artystek.

Gdy sprawozdanie komitetu artystycznego opiewało pomyślnie, a rachunek z użycia poprzedniej raty subwencyi został porządnie złożony, wyasygnował Wydział krajowy do rąk Wydziału Ruskiej Besidy pod dniem 30 stycznia 1889 pierwszą połowę subwencyi na rok 1889 uchwalonej.

Druga półroczna rata subwencyi zostanie wyasygnowaną po złożeniu sprawozdania z pierwszego półrocza 1889 i rachunku z użycia raty poprzedniej.

Petycya gminy miasteczka Radomyśla o zwolnienie od płacenia na utrzymanie nauczyciela kwoty 1200 zł. w. a. rocznie.

Przedkładamy osobne sprawozdanie.

Petycya gminy Szydłowce o uwolnienie od teraźniejszej prestacyi na utrzymanie nauczyciela.

Petycyę gminy Szydłowce o uwolnienie od teraźniejszej prestacyi na utrzymanie nauczyciela a natomiast wstawienie prestacyi według stopy procentowej oznaczonej ustawą krajową z dnia 2 maja 1873 przekazał Wys. Sejm. uchwałą z dnia 10 września 1888 L. S. 480 Wydziałowi krajowemu do zbadania i sprawozdania na następnej sesyi sejmowej.

Uchwałą z dnia 17 września 1888 L. 39 703 upraszaliśmy c. k. Radę szkolną krajową o opinię.

Sprawa jest jeszcze w toku.

Petycya gminy Żabokruki o zmniejszenie prestacyi na nauczycieli.

Przedkładamy osobne sprawozdanie.

Petycya p. Ksawery z Strzałkowskich Kowalewskiej o jednorazowe wsparcie z fundacyi śp. Stanisława Strzałkowskiego.

Petycyę tę odstąpioną nam uchwałą Wys. Sejmu z dnia 10 października 1888 L. S. 373 do załatwienia, załatwiliśmy uchwałą z dnia 22 października 1888 L. 40.319 odmownie.

Zaprzysiężenie stróżów w archiwach aktów grodzkich i ziemskich w Krakowie i we Lwowie.

Wskutek polecenia Wys. Sejmu z dnia 17 października 1888 L. S. 736 ułożoną została w porozumieniu z p. p. dyrektorami archiwów aktów grodzkich i ziemskich w Krakowie i we Lwowie rota przysięgi dla stróżów tych archiwów i wedle niej ci stróże zaprzysiężeni.

Petycya gminy Czudec i odpisanie jej w drodze łaski kwoty 450 zł. 99½ ct. jako zaległych odsetek od obligacyj szkolnych lub spłacenie tej kwoty w 10 równych ratach.

Wedle pisma c. k. krajowej Rady szkolnej z dnia 22 lutego 1889 L. 2.986 petycya ta stała się bezprzedmiotową, gdyż c. k. krajowa Rada szkolna załatwiła ją merytorycznie uchwałą z dnia 26 października 1888 L. 6676, a to w ten sposób, iż odmówiła prośbie o odpisanie, zaś zezwoliła, aby ta kwota spłaconą została w 10 rocznych ratach, począwszy od 1 stycznia 1889.

Likwidacya dyet pp. posłów.

Uchwałą z dnia 23 stycznia 1889 polecił Wys. Sejm Wydziałowi krajowemu, aby likwidował pp. posłom dyety, począwszy od dnia, w którym ci pp. posłowie własnoręcznym podpisem, umieszczonym w księdze na ten cel przeznaczonej stwierdzą przybycie swoje do Lwowa.

Sporządzenie takiej księgi zostało zarządzonem i będzie ona leżeć w biurze sejmowem.

Posada radcy prawnego przy Wydziale krajowym.

Uchwałą z dnia 23. stycznia 1889, l. s. 1.066 powiększył Wys. Sejm etat urzędników konceptowych o jedną posadę radcy prawnego, ustanowił warunki do uzyskania tej posady i polecił rozpisać na tę posadę konkurs.

Wydział krajowy rozpisał dnia 3. lutego 1889. L. 4.658 konkurs.

Zgłosiło się dziesięciu kompetentów, lecz z tych dziewięciu nie miało warunków przez Wys. Sejm wymaganych. Dziesiąty kompetent miał wprawdzie formalnie wziąwszy wszystkie warunki, lecz bliżej przypatrzywszy się jego świadectwom, okazały się pewne luki, które nam nie dozwoliły wyrobić sobie zdania pewnego o jego zdolnościach i zachowaniu się, tak że i tego kompetenta nie mogliśmy uważać za męża, któremuby można powierzyć ze spokojem najwyższy w naszej hierarchii urząd, wymagający wszechstronnego wykształcenia, wytrwałej pilności i rozległej praktyki.

Nie obsadziliśmy na razie tej posady.

Gdy wszelako Wys. Sejm kładł wielki nacisk na to, ażeby kodyfikacya ustaw została poruczoną osobistości, dającej pełną gwarancyę swego uzdolnienia, my zaś z drugiej strony uważaliśmy w Drze Franciszku Piekosińskim męża, którýby potrafił z wszelkiem prawdopodobieństwem podołać zadaniu kodyfikatora, przeto nie mogąc mu nadać posady radcy prawnego, powierzyliśmy mu pełnienie obowiązków tego radcy, a to z następujących powodów.

Dr. Franciszek Piekosiński liczy 45 lat życia, jest doktorem praw od lat 18, odbył praktykę adwokacką przez 12½ lat, jest doradcą pra-

wnym Banku galicyjskiego dla handlu i przemysłu oraz galicyjskiego Zakładu kredytowego ziemskiego, w której to ostatniej instytucyi jest od r. 1883 dyrektorem. W roku 1880 został członkiem czynnym Akademii umiejętności w Krakowie, będąc już poprzód członkiem czterych komisyj, mianowicie historycznej, prawniczej, językowej i artystycznej. I na polu piśmiennictwa polskiego odznaczył się p. Piekosiński. Nadto wiadomości zaczerpane o nim potwierdzają, że Dr. Piekosiński jest mężem poważnym, pracowitym i nadzwyczaj uzdolnionym, tak że pod każdym względem daje nam gwarancyę, iż zadaniu temu prawdopodobnie odpowie, a mianowicie także pod względem czystości języka, na którą w rozprawach sejmowych tak wielki kładziono nacisk.

Jeżeli Dr. Piekosiński wymaganiom odpowie, wtenczas będzie podstawa do proszenia Wys. Sejmu, aby go uwolnił od brakujących mu warunków t. j. praktyki sądowej i egzaminu adwokackiego lub też notaryalnego. W przeciwnym razie nic nas z nim nie wiąże.

Petycya Ludwiki Ilnickiej Jarosiewiczowej wdowy po stróżu Wydziału krajowego o zapomogę.

Petycyę tę przekazaną uchwałą Wys. Sejmu z dnia 17. października 1888 Wydziałowi krajowemu do możliwego uwzględnienia załatwił Wydział krajowy w ten sposób, iż przyznał proszącej tytułem jednorazowej zapomogi kwotę 25 zł.

Petycya Dyrekcyi Towarzystwa pomocy naukowej we Lwowie o subwencyę.

Petycyę tę przekazaną uchwałą Wys. Sejmu z dnia 17. października 1888 Wydziałowi krajowemu do zbadania i możliwego uwzględnienia, załatwił Wydział krajowy w ten sposób, iż przyznał wymienionej Dyrekcyi tytułem zasiłku na cele Towarzystwa pomocy naukowej kwotę 150 zł.

Petycya Seweryna Władysława Widta asystenta c. k. szkoły politechnicznej we Lwowie o zasiłek na odbycie podróży naukowej do Francyi i Anglii.

Petycyę tę przekazaną uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 17. października 1888 Wydziałowi krajowemu do zbadania i załatwienia, załatwił Wydział krajowy w ten sposób, iż udzielił proszącemu zasiłku na odbycie podróży naukowej w kwocie 300 zł.

Petycya prof. Dra Józefa Łepkowskiego, przewodniczącego zjazdu konserwatorów galicyjskich w Krakowie w sprawie funduszów na krajowe cele konserwatorskie.

Petycyę tę przekazaną uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 24. stycznia 1889 Wydziałowi krajowemu z poleceniem do uwzględnienia, załatwił Wydział krajowy w ten sposób, iż wezwał c. k. główny Urząd podatkowy w Krakowie, aby do rąk i za kwitem ostemplowanym pana Dra Józefa Łepkowskiego, profesora c. k. Uniwersytetu Jagiellońskiego i c. k. konserwatora wypłacił na rachunek Rub. VIII poz. 98 a. budżetu krajowego na r. 1888 kwotę 800 zł., zaś na rachunek Rubr. VIII. poz. 98 budżetu krajowego na r. 1889 kwotę 700 zł., razem przeto kwotę 1.500 zł. tytułem kredytu na „Restauracyę pomników historycznych w ogóle, sporządzanie i publikacyę naukowych i urzędowych spisów pomników znajdujących się w naszym kraju“ do wspólnego rozporządzenia grona galicyjskich konserwatorów w myśl uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 24. stycznia 1889.

O powyższem załatwieniu zawiadomiono proszącego prof. Dra Józefa Łepkowskiego z wezwaniem, by z użycia kwoty 1.500 zł. złożył Wydzia-

łowi krajowemu z końcem roku 1889 szczegółowy i należycie udokumentowany rachunek, który Wysokiemu Sejmowi przedłożonym zostanie.

Petycya galic. Towarzystwa kredytowego ziemskiego, aby Wydział krajowy objął w przechowanie kapitał fundacyjny fundacyi Antoniego Brześciańskiego.

Uchwałą z dnia 24. stycznia 1889 L. S. 1.003 przekazał Wysoki Sejm petycyę tę Wydziałowi krajowemu z poleceniem, aby w celu objęcia majątku fundacyjnego w swój zarząd przeprowadził rokowania z organami do tego przez wolę fundatora lub też przez akt fundacyjny powołanymi i z c. k. Namiestnictwem, a w razie pomyślnego rezultatu tych rokowań objął w swój zarząd i przechowanie majątek tej fundacyi.

Wydział krajowy udał się przedewszystkiem do c. k. Namiestnictwa jako najwyższej władzy fundacyjnej w kraju o odpis aktu fundacyi a jeżeliby tenże akt nie zawierał dostatecznych wskazówek co do osób, z którem by odnośne rokowanie przeprowadzić należało o udzielenie nam także tych wskazówek. Oraz prosił Wydział krajowy c. k. Namiestnictwo o oznajmienie czyliby w razie zgody innych uprawnionych czynników udzieliło swego zezwolenia, aby Wydział krajowy objął zarząd i przechowanie tego majątku.

C. k. Namiestnictwo przy dołączeniu odpisu aktu fundacyjnego oświadczyło, że w razie zgodzenia się kuratoryi fundacyi na przeniesienie zarządu majątku i obowiązku przechowania tegoż, udzieli na to swego zezwolenia.

Mając to oświadczenie udaliśmy się do Kuratoryi z zapytaniem odpowiedniem i oczekujemy odpowiedzi. Skoro nadejdzie odpowiedź, stosownie do niej odbierzemy zarząd majątku fundacyjnego lub też tylko majątek w przechowanie.

Sprawa umieszczenia uczniów c. k. Seminaryum nauczycielskiego lwowskiego w internacie św. Jozafata we Lwowie.

Na posiedzeniu z dnia 17. października 1888 L. s. 736 polecił Wys. Sejm Wydziałowi krajowemu, aby w porozumieniu z c. k. Radą szkolną krajową zbadał czy i jaką część z 30.000 zł., przeznaczonych na stypendya dla uczniów i uczennic Seminaryów nauczycielskich w Rubr. VII poz. 77. możnaby przeznaczać w roku na stypendya dla uczniów przez internat utrzymywanych, tak aby te stypendya nie były kandydatowi ale zarządowi internatu na koszta utrzymania seminarzystów wypłacane. Z wyniku tych badań przedłoży Wydział krajowy sprawozdanie Sejmowi na najbliższej sesyi.

Pismem z dnia 16. listopada 1888 L. 46.620 prosił Wydział krajowy Radę szkolną krajową o objawienie swego zdania.

Pismem z dnia 16. marca 1889 L. 700 c. k. krajowa Rada szkolna, załączając odpis sprawozdania dyrekcyi c. k. Seminaryum nauczycielskiego lwowskiego wyrażający się z najwyższemi pochwałami dla internatu św. Jozafata, doradza, aby tym uczniom Seminaryum nauczycielskiego lwowskiego, którzy już są pomieszczeni i pobierają stypendya z owej sumy 30.000 zł. wypłacać takowe do rąk zarządu internatu, na przyszłość zaś tym uczniom, którzy będą umieszczeni w tym internacie, nadać stypendya po 65 zł. (połowę kosztów utrzymania jednego ucznia przez 10 miesięcy) i takowe również wypłacać do rąk zarządu.

Ze stypendystów tegoż Seminaryum, było w r. szk. 1888/89 pomieszczonych w internacie św. Jozafata 12 uczniów. Z tych 4 kończy nauki z końcem r. szk. 1888/89 a pozostanie tamże ośmiu. Zgadzając się zupełnie z opinią c. k. Rady szkolnej krajowej Wydział krajowy postanowił:

1. Asygnować stypendya powyższym uczniom do rąk zarządu internatu św. Jozafata.

2. Kwotę przypadającą ze sumy 30.000 zł. na c. k. Seminaryum męskie we Lwowie obrócić przedewszystkiem na umieszczenie uczniów tegoż Seminaryum w rzeczonym internacie, płacąc za każdego po 65 zł. do rąk zarządu internatu w przypuszczeniu, iż zarząd przyjmie tylu uczniów, ilu będzie obdarzonych. Wypłata tych stypendyów nastąpi do rąk dyrekcyi.

Sprawa z Salamonem Tandem o 1.361 zł. i 10.000 zł. z pn.

Odnośnie do naszego sprawozdania ostatniego za czas od 1. lipca 1887 do 30. czerwca 1888 mamy zaszczyt donieść, że sprawa ta postąpiła w następujący sposób.

1. Sprawa ściągnięcia pretensyi z hipoteki $^3/_4$ części dóbr Wierzchnia polna.

a) Tabela płatnicza c. k sądu obwodowego w Stanisławowie z dnia 3. września 1887 L. 8918 normująca porządek zaspokojenia wierzycieli z ceny kupna dóbr Wierzchnia polna, dopiero wskutek decyzyi c. k. wyższego sądu krajowego we Lwowie, z dnia 27. listopada 1888 L. 16934 i Najwyższego Trybunału sprawiedliwości z 7. marca 1889 L. 2092 w moc prawa urosła. Wskutek czego podniósł nasz syndyk na rachunek naszych pretensyj 3133 zł. 56 ct. i złożył je dnia 12. czerwca 1889 do naszej kasy. Ponieważ dalej udało się naszemu syndykowi uzyskać dowody, że umieszczona w ustępie III tabeli płatniczej pretensya małoletnich Chawy, Jakóba i Racheli Tandów w kwocie 314 zł. 46 ct. w zupełności, zaś umieszczona w ustępie IV *b* pretensya wekslowa Banku hipotecznego w kwocie 590 zł. z pn. także już spłaconą została (i że Bank hipoteczny rości sobie tylko pretensyę z tytułu zaległych odsetek i kosztów w kwocie 67 zł. 10 ct), przeto wniósł on do c. k. sądu obwodowego w Stanisławowie prośbę o wydanie dalszej kwoty 967 zł. 17 ct. z depozytu sądowego.

Uchwałą z dnia 22. czerwca 1889 L. 7190 dozwolił c. k. sąd obwodowy w Stanisławowie na wydanie rzeczonej kwoty 967 zł. 17 ct., jednak dopiero po prawomocności tej uchwały.

Skoro minie 14 dni od doręczenia tej uchwały wszystkim interesowanym i uchwała ta stanie się prawomocną, podjęta zostanie rzeczona kwota i do kasy krajowej złożona.

Jest nadto możliwem, że jeszcze pewna dalsza kwota z ceny kupna Wierzchni polnej wpłynie na poczet pretensyi fundacyi.

Na II miejscu tabeli płatniczej umieszczoną została pretensya Banku hipotecznego, pochodząca z pożyczki hipotecznej w kwocie 20.000 zł. udzielonej.

Uchwałą z 27. kwietnia 1889 L. 4952 dozwolił c. k. sąd obwodowy w Stanisławowie na wydanie Bankowi hipotecznemu jedynie kwoty 18.211 zł. 13 ct., odmówił zaś wydaniu dalszej kwoty 1.561 zł. $3^1/_2$ ct., które Bank hipoteczny tytułem odsetek zwłoki od tej pretensyi za czas od 19. października 1887 do 9. maja 1889 żądał, a to z powodu, że tabela płatnicza z 3. września 1887 L 8918 co do ustępu II stała się już w dniu 5. października 1887 prawomocną, a wedle prawomocnie przyjętej zasady, odsetki od pretensyi biegną tylko do dni 14 po prawomocności tabeli płatniczej.

Bank hipoteczny wniósł od tej uchwały rekurs, który dotychczas załatwionym nie został.

Gdyby wyż rzeczona uchwała c. k. sądu obwodowego w Stanisławowie stała się prawomocną, w takim razie $^3/_4$ części z zatrzymanej kwoty 1.561 zł. $3^1/_2$ ct. przypadłoby na rzecz fundacyi.

b) Uchwałą c. k. sądu krajowego we Lwowie z dnia 16. stycznia 1886 L. 1435 ustanowiony został p. Wincenty Skwarczyński sekwestrem $^3/_4$ części dóbr Wierzchnia polna.

Sekwestracyę tę sprawował p. Wincenty Skwarczyński w czasie od 1. maja 1886 do końca kwietnia 1887, poczem dobra Wierzchnia polna oddane zostały Drwi Stanisławowi Bielińskiemu, jako nowonabywcy w posiadanie.

Jako czysty dochód z tej sekwestracyi uzyskał p. Skwarczyński kwotę 459 zł. 90 ct., którą w dniu 20. grudnia 1888 w kasie krajowej złożył nasz syndyk.

II. Z hipoteki $^3/_8$ części majętności „Propinacya Wierzchniańska *A* i *B*“.

a) Uchwałą z 22. września 1888 L. 11053 przyjął c. k. sąd obwodowy w Stanisławowie akt oszacowania majętności „Propinacya Wierzchniańska *A* i *B*“ do wiadomości. Z powodu, iż w uchwale tej osoba dłużnika mylnie była nazwaną, byliśmy zmuszeni wnieść od takowej rekurs.

Decyzyą z 7. lutego 1889 L. 482 sprostował wyższy sąd krajowy zaszłą omyłkę, a gdy rekursu rewizyjnego nikt nie wniósł, stał się akt oszacowania prawomocnym.

Obecnie wnieśliśmy prośbę o rozpisanie licytacyi tych majętności, jednak uchwały odnośnej nie otrzymaliśmy.

Nadmienić wypada, że $^3/_8$ części majętności „Propinacya Wierzchniańska *A*“, ocenione zostały na kwotę 684 zł. 15 ct. i żaden dług pretensyi fundacyi nie poprzedza, zaś na $^3/_8$ częściach majętności „Propinacya Wierzchniańska *B*“, które oszacowano na 1.109 zł. 78 ct. cięży przed pretensyą fundacyi, pretensya Sali Sokal w kwocie 600 zł. a względnie w resztnjącej kwocie 400 zł. z pn. Spodziewać się przeto należy, że z ceny kupna tych majętności około 1.200 zł. wpłynie na ręce fundacyi.

b) Uchwałą z 4. stycznia 1884 L. 54300/83 dozwolił c. k. sąd krajowy we Lwowie na sekwestracyę $^3/_8$ części majętności „Propinacya Wierzchniańska A i B“ a względnie na ekstenzyę tej sekwestracyi poprzednio na rzecz Pawła Skwarczyńskiego dozwolonej.

Jako czysty dochód z tej sekwestracyi za czas do 1. lipca 1887 złożył sekwestrator p. Wincenty Skwarczyński do depozytu c. k. sądu krajowego we Lwowie łącznie kwotę 541 zł. 26 ct., zaś po śmierci tegoż złożyła p. Marya Skwarczyńska za czas do 15. stycznia 1889 kwotę 449 zł. 41 ct., razem przeto znajduje się w depozycie kwota 990 zł. 76 ct.

Uchwałą z dnia 15. czerwca 1889 L. 21900 wyznaczył c. k. Sąd krajowy we Lwowie do wykazania płynności i pierwszeństwa pretensyi z kwoty

tej zaspokoić się mających termin na dzień 12. sierpnia 1889. Ponieważ pretensye fundacyi poprzedza jedynie pretensya Sali Sokal, która z dochodów z sekwestracyi uzyskanych może żądać jedynie zapłacenia odsetek od swej pretensyi, przeto prawdopodobnie kwota około 900 zł. a może i więcej na rzecz fundacyi przypadnie.

Wskutek śmierci śp. Wincentego Skwarczyńskiego ustanowił c. k. sąd krajowy we Lwowie uchwałą z 4. maja 1889 L. 16940 Dra Stanisława Bielińskiego sekwestratorem $^3/_8$ części majętności „Propinacya Wierzchniańska A. i B.“

Wprawdzie z dniem 1. stycznia 1890 pobór czynszu dzierzawnego za prawo propinacyi ustanie, wszelako natomiast od dnia tego przypadną fundacyi stypendyjnej śp. Samuela Głowińskiego odsetki od $^3/_8$ części kapitału należącego się za zniesienie propinacyi.

III. Z hipoteki części realności L. $439^2/_4$ we Lwowie.

a) Uchwałą z 14. lipca 1889 L. 23811 dozwolił c. k. sąd krajowy we Lwowie na przemianę dozwolonej poprzednio uchwałą z dnia 5. grudnia 1885 L. 55206 prenotacyi prawa zastawu dla pretensyi fundacyi w stanie biernym $^2/_9$ części z $^1/_{16}$ i $^3/_{16}$ części realności pod L. $439^2/_4$ we Lwowie, tudzież w stanie biernym $^2/_9$ części ze sumy 1.000 zł. na częściach tejże realności zahipotekowanej w intabulacyę.

W ten sposób ubezpieczoną jest pretensya fundacyi na $^3/_8$ częściach i $^2/_9$ z $^1/_{16}$ i $^3/_{16}$ części czyli razem na $^{31}/_{72}$ częściach tj. prawie na połowie realności pod L. $439^2/_4$ we Lwowie i na $^2/_9$ częściach sumy 1.000 zł.

Skoro tylko uchwała rzeczona stanie się prawomocną wniesiemy podanie o oszacowanie, a następnie o licytacyę tych części realności pod L. $439^2/_4$ we Lwowie.

Z ceny kupna tych części realności wpłynie przypuszczalnie około 2 000 zł. na rzecz pretensyi fundacyi.

b) Uchwałą c. k. sądu krajowego we Lwowie z dnia 29. listopada 1884 L. 54478, — uzyskaliśmy sekwestracyę dochodów $^3/_8$ części realności L. $439^2/_4$ we Lwowie, ze względu jednak, że na dochody całej tej realności sekwestracya polityczna zaprowadzoną została, polecił c. k. sąd krajowy we Lwowie uchwałą z 31. października 1888 L. 52251 sekwestrowi politycznemu Leopoldowi Lorenzowi, by przy sprawowaniu sekwestracyi pretensyę fundacyi uwzględnił.

Z powodu niezwykłych zaległości podatkowych sekwestrator używa dochodów tej realności przedewszystkiem na zapłacenie podatku, a obecnie spłaca dopiero podatki za rok 1885 zalegające, tak że na poczet pretensyi fundacyi na razie nic jeszcze nie płaci. Jest jednak nadzieja, że wpłynie pewna kwota i z tej strony na rzecz fundacyi zwłaszcza, że uchwałą z 14. lipca 1889 L. 23811 dozwolił c. k. sąd krajowy we Lwowie również i na sekwestracyę $^2/_9$ części z $^1/_{16}$ i $^3/_{16}$ części realności L. $439^2/_4$ we Lwowie.

W końcu zauważyć musimy, że dotychczas na poczet pretensyi fundacyi złożone zostały przez naszego syndyka w kasie krajowej następujące kwoty:

dnia 30. maja 1883	. . . . .	390 zł. 27 ct.
„ 13. grudnia 1884	. . . .	2.002 „ 65 „
„ 22. października 1886	. . .	547 „ 88 „
„ 15. listopada 1887	. . . .	3,444 „ 49 „
„ 20. grudnia 1888	. . . .	459 „ 90 „
„ 12. czerwca 1889	. . . .	3.133 „ 56 „
tj. razem	. . . .	9.978 zł. 75 ct.

Spodziewamy się, że w ciągu miesiąca sierpnia i września b. r. wpłyną dalsze kwoty 967 zł. 17 ct. z ceny kupna Wierzchni polnej i około 900 zł. z sekwestracyi propinacyi Wierzchniańskiej t. j. razem przeszło 1.800 zł.

W ten sposób sam kapitał pretensyi w kwocie 11.361 zł. w zupełności pokrytym zostanie i pozostanie nadto nadwyżka w kwocie przeszło 400 zł.

Oprócz tej nadwyżki pozostanie jeszcze na pokrycie procentów i kosztów uzyskać się mające:

1) kwoty z sekwestracyi $^3/_8$ ciał tabularnych „Propinacya Wierzchniańska *A.* i *B.*;“

2) kwoty z sprzedaży części tych ciał tabularnych i przywiązanego do nich kapitału za zniesienie prawa propinacyi;

3) kwoty ewentualnie jeszcze z ceny kupna z dóbr Wierzchnia polna przypaść mogące (w razie przegrania rekursu przez galicyjski Bank hipoteczny) i

4) kwoty z sekwestracyi $^{31}/_{72}$ części realności pod Lk. 439$^2/_4$ we Lwowie, ; wreszcie

5) kwoty ze sprzedaży tych części tudzież z $^2/_9$ kapitału na tych realnościach zaintabulowanego.

Kwoty te pokryją z pewnością koszta w tej sprawie powstałe, a nawet i część znaczną wysokich odsetek zwłoki.

Fundusze stypendyjne.

Stan majątku zarodowego w funduszach stypendyjnych z dniem 30. czerwca 1889.

A. W efektach:

1. Zapas z dniem 1. stycznia 1889 z wyłączeniem fundacyi wystawy krajowej z roku 1877 i Jeleńskiego, które należą do Departamentu II.	2,842.587 zł. 15 ct.
2. Zakupiono do 30. czerwca 1889 roku. . .	70.393 „ 64 „
razem .	2,912.980 zł. 79 ct.
Spieniężono d. 30. czerwca 1889	16.280 „ 01 „
pozostaje .	2,896.700 zł. 78 ct.
3, Fundusze stypendyjne nowo przybyłe:	
a) Brześciańskiego Aleksandra 5.242 zł. 87 ct.	
b) Dra Lachowicza Antoniego 31.467 „ 81 „	
razem .	36.710 zł. 68 ct.
fundusze stypendyjne razem w efektach . . .	2,933.411 zł. 46 ct.

Osobno prowadzone fundacye:

a) Schiffnera	1.663 zł. 85 ct.		
b) Kohmanna I.	11.930 „ 16 „		
„ II.	24.945 „ 61 „		
	razem	.	38.509 zł. 62 ct.
	ogółem w efektach	.	2,971.921 zł. 08 ct.

B. W dobrach i realnościach:

Winniki	67.875 zł. 03 ct.
Godowa	39.972 „ — „
Strzyżów	3.527 „ — „
Realność w Rzeszowie	38.147 „ 15 „
razem	149.521 zł. 18 ct.

Przyczem zauważa się, że nie uwzględniono realności i dóbr nieoszacowanych jeszcze własności fundacyi ś. p. Strzałkowskiego, Stupnickiego, Boznańskiego, Czerniakowskiego, Gątkiewicza, Lachowicza i Stillera.

C. W należytościach czynnych.

Łoś		6.363 zł. 64½ ct.
Olszewski		4.200 „ — „
Torosiewicz		5.000 „ — „
Żebrowski		21.000 „ — „
Dr. Towarnicki		48.499 „ 32 „
Głowiński od obłąkanych		28.161 „ 19½ ct.
„ „ położnic		7.040 „ 30 „
„ „ gmachu św. Mikołaja:		
Głowiński	35.158 zł. 20 ct.	44.000 zł. — ct.
Kraków	3.442 „ 40 „	
Matczyński	390 „ 80 „	
Potocki	1.842 „ 20 „	
Russyan	811 „ 60 „	
Zawadzki Korwin	2.354 „ 80 „	
razem		164.264 zł. 46 ct.

Ogółem wynosi stan majątków zarodowych funduszów stypendyjnych	3,285.706 zł. 72 ct.
z końcem czerwca 1888 wynosił stan majątków zarodowych funduszów stypendyjnych	3,225.417 „ 01 „
W porównaniu z rokiem ubiegłym pomnożył się stan majątków zarodowych funduszów stypendyjnych w tym okresie czasu o	60.289 zł. 71 ct.

Przyrost powstał z nowo przybyłych fundacyj oraz z interkalaryów, lokowanych na kapitał zarodowy.

Oprócz tego przydzielono do tego departamentu niektóre fundacye naukowe, dobroczynne i pomnikowe, posiadające majątku zarodowego z końcem czerwca 1889:

A. W efektach:

Fundusz „Macierzy Polskiej“	33.936 zł. 33 ct.
„ Beliny Brzozowskiego dla Bursy Stanisławowskiej	3.049 „ 42 „

Fundusz Maryi Mochnackiej dla czterech ubogich ciemnych, żebrać się wstydzących . . .	4.494	zł. 35	ct.
„ Dra Malinowskiego	83.433	„ 93	„
„ pomnika Gołuchowskiego	32.449	„ 79	„
„ Aleksandra hr. Stadnickiego	22.853	„ 84	„
„ pomnika Kościuszki	15.209	„ 42	„
„ Komarnickich	1.587	„ 26	„
„ Jędrzejowiczowej	7.644	„ 54	„
„ Czarkowskiej	100.269	„ 39	„
„ Sącz. Dom roboczy	29.134	„ 19	„
„ Russanowskiej	64.053	„ 72	„
„ Stanowy sierociński	39.164	„ 93	„
„ Anny Helclowej	948.566	„ 71	„
„ Łukowskiej	8.404	„ —	„
„ Siemianowskich III dla wdów po nauczycielach ludowych	21.769	„ 08	„
„ Siemianowskich IV posagowy dla biednych dziewcząt	21.239	„ 82	„
„ Bursa im. księcia Leona Sapiehy dla kandydatów na nauczycieli szkół ludowych	10.712	„ 20	„
razem w efektach .	1,447.972	zł. 92	ct.

B. W należytościach czynnych:

Fundusz Anny Helclowej, reszta za dobra „Radłów" .	180.252 zł. 55½ ct.		
„ Dra Malinowskiego pożyczka udzielona kasynu miejskiemu we Lwowie . . .	20.000 „ — „		
razem w należytościach czynnych .		200.252	„ 55½ „

C. W realnościach:

Fundusz Anny Helclowej: kapitały, wyłożone na budowę domu ubogich w Krakowie	449.740	„ —	„
Ogółem wynosi majątek zarodowy z końcem czerwca 1889 funduszów naukowych, dobroczynnych i pomnikowych w efektach, należytościach czynnych i realnościach	2,097.965	zł. 47½	ct.
Z końcem zaś czerwca 1888 wynosił majątek zarodowy tych funduszów, w efektach, należytościach i wartości budowli razem	2,004.084	zł. 69½	ct
Z porównania z rokiem poprzednim okazuje się zwiększenie majątku zarodowego tych funduszów o	93.880	zł. 51	ct.
Do wyżej wykazanego stanu fundacyj naukowych, dobroczynnych i pomnikowych	2,097.965	zł. 47½	ct.
doliczywszy efekta i kapitały funduszów stypendyjnych	3,285 706	„ 72	„
okazuje się, że w tym departamencie wynoszą kapitały i efekta temuż departamentowi przydzielone	5,383.672	zł. 19½	ct.

a gdy w roku ubiegłym wynosił ogół tych majątków	5,229.501 zł. 97½ ct.
przeto w porównaniu z rokiem ubiegłym pomnożył się o	154.170 zł. 22 ct.

Fundacje stypendyjne, aktywowane z początkiem roku szkolnego 1888/9.

Z początkiem roku szkolnego 1888/9 wprowadziliśmy w życie trzy fundacye, a mianowicie:

1) Fundacyę imienia Leonarda Jaroscha, w której istnieje jedno stypendyum o rocznych 80 zł. dla uczniów lub uczennic, odznaczających się zdolnością, pilnością i moralnością, a pochodzących z rodziców stale zamieszkałych w miejscowości, leżącej w obrębie starostwa Nowosądeckiego, Grybowskiego, Limanowskiego lub Nowotargskiego.

2) Fundacyę imienia Jakóba Nawratila, w której istnieje jedno stypendyum w rocznej kwocie 60 zł. dla ubogiego ucznia szkoły średniej w Galicyi: uczęszczającego nie wyżej, jak do VI. klasy, a będącego synem członka stowarzyszenia pocztmistrzów, poczteksped yentów i poczteksped ytorów Galicyi, Bukowiny i W. Ks. Krakowskiego.

3) Fundacyę Jędrzeja Uścieńskiego, w której utworzono na razie dwa stypendya po 50 zł. dla młodzieży, kształcącej się w jakimkolwiek zawodzie, z pierwszeństwem dla potomstwa podanych przez ś. p. fundatora krewnych tegoż.

Fundacye stypendyjne ukonstytuowane w ciągu roku 1888/9.

Od ostatniego naszego sprawozdania zostały ukonstytuowane następujące fundacye stypendyjne:

1. Fundacya ś. p. Leona Boznańskiego.
2. Fundacya ś. p. Aleksandra Brześciańskiego.
3. Fundacya imienia Józefa Czerkawskiego.
4. Fundacya im. Teodozyi z Cichockich baronowej Dulskiej.
5. Fundacya stypendyjna Dr. Antoniego Kaczkowskiego dla dzieci uczęszczających do szkół ludowych.
6. Fundacya Dr. Michała Moysy Rosochackiego.
7. Fundacya Dr. Adolfa Reifera dla ubogiej dziatwy szkolnej w Tarnobrzegu z Tarnobrzegu i Dzikowa pochodzącej.

Fundacye wymienione pod 1, 2, i 4 a prawdopodobnie także i fundacya wymieniona pod 7 wejdą w życie z początkiem roku szkolnego 1889/90.

Fundacye nowo powstałe. Fundacya p. n. „stypendyum Wincentego Trojanowskiego“.

Pan Wincenty Trojanowski, emerytowany zarządca c. k. urzędu sprzedaży soli, w Bochni zamieszkały, przeznaczył aktem notaryalnym z dnia 11. sierpnia 1888 efekta w łącznej imiennej wartości 3000 zł. w. a. na fundacyę p. n. „stypendyum Wincentego Trojanowskiego“. Stypendya z tej fundacyi będą przystępne dla uczniów jakichkolwiek szkół publicznych, a pobór ich trwać będzie aż do zupełnego ukończenia studyów. Pierwszeństwo służy krewnym fundatora, w braku takich kandydatów przystępne będą stypendya dla urodzonych w Bochni synów górników przy tamtejszej kopalni soli.

Rozdawnictwo przekazał fundator Wydziałowi krajowemu na przedstawienie każdoczesnego prezesa Bocheńskiej Rady powiatowej.

Wydział krajowy przyjął uchwałą z dnia 28. sierpnia 1888 l. 37.160 prawa i obowiązki przekazane mu przez Wielmożnego fundatora, a c. k. Namiestnictwo oświadczyło odezwą z d. 2. marca 1889 l. 13.264, że przeciw ustanowieniu tej fundacyi nie ma w zasadzie nic do zarzucenia.

Fundacya niniejsza będzie aktywowaną dopiero po najdłuższem życiu Wgo fundatora, który zastrzegł sobie dożywotni pobór odsetek od majątku fundacyjnego. Ukonstytuowanie jej może jednak nastąpić już teraz i Wydział krajowy poczyni odpowiednie kroki po otrzymaniu zażądanych dat, potrzebnych do ułożenia projektu aktu fundacyjnego.

Fundacya stypendyjna imienia ś. p. Hipolita Stupnickiego.

Podaniem z dnia 25. września 1888 l. 2.711 przedłożył wydział centralny Towarzystwa wzajemnej pomocy oficyalistów prywatnych Wydziałowi krajowemu zarys aktu fundacyi stypendyjnej imienia ś. p. Hipolita Stupnickiego, utworzonej w drodze składek w celu uczczenia zasług tegoż około wprowadzenia w życie tego Towarzystwa.

Wydział krajowy przyjął uchwałą z dnia 14. listopada 1888 l. 45.368 ofiarowane mu względem powyższej fundacyi prawa i obowiązki t. j. zarząd i ewentualne prawo rozdawnictwa, które to ostatnie prawo zastrzeżone jest na teraz dla Rady nadzorczej Towarzystwa.

Fundacya posiada majątek w efektach łącznej imiennej wartości 2.133 zł. 25 ct. w. a. przechowanych w Wydziale krajowym.

Na razie będzie z niej wypłacane jedno stypendyum w kwocie 80 zł. rocznie, przeznaczone dla uczniów lub uczennic jakiejkolwiek krajowej szkoły publicznej, dzieci członków czynnych lub emerytów Towarzystwa, z pierwszeństwem dla sierót. Pobór stypendyum trwać będzie aż do zupełnego ukończenia studyów.

Ułożony przez Wydział krajowy projekt aktu fundacyjnego uzyskał już aprobatę c. k. Namiestnictwa i czynności potrzebne do ukonstytuowania fundacyi są już na ukończeniu.

Ponieważ należytość rządową pokryje Towarzystwo, przeto fundacya niniejsza wejdzie prawdopodobnie w życie już z początkiem roku szkolnego 1889/90.

Fundacya jubileuszowa księdza Józefa Nowakowskiego.

Celem uczczenia 50letniego jubileuszu kapłańskiego ks. Józefa Nowakowskiego, proboszcza żółkiewskiego, infułowanego opata i prałata domowego Jego Świątobliwości Ojca świętego, zarządzili obywatele dawnego obwodu Żółkiewskiego w grudniu 1883 zbieranie w swem gronie składek na utworzenie odpowiedniej fundacyi.

Zebraną kwotę fruktyfikował komitet do października 1888, a w dniu 18. października 1888 złożył Wny Bojomir Żarski w imieniu komitetu 2.280 zł. w efektach i projekt aktu fundacyjnego w Wydziale krajowym, który uchwałą z dnia 30. października 1888 l. 45.401 przyjął przekazane mu prawa i obowiązki a następnie przeprowadził wszystkie czynności potrzebne do ukonstytuowania fundacyi. Wedle zatwierdzonego już aktu fundacyjnego wypłacane będzie na razie jedno stypendyum zastosowane do dochodów fundacyi, przeznaczone dla uczniów szkół ludowych, średnich lub wyższych, religii katolickiej, bez różnicy obrządku i stanu, pochodzących

z dawnego obwodu żółkiewskiego. Jeżeliby w Żółkwi utworzono gimnazyum służyć będzie uczniom jego pierwszeństwo przed innymi kandydatami.

Prawo nadawania stypendyum służy Przewielebnemu ks. Józefowi Nowakowskiemu a po jego najdłuższem życiu Wydziałowi krajowemu. Zarząd spoczywa w ręku Wydziału krajowego.

Fundacya wejdzie w życie po zapłaceniu należytości rządowej. O rozłożenie tej należytości na raty poczynił już Wydział krajowy odpowiednie kroki.

Fundacya ś. p. Izabeli Duszyńskiej.

Zmarła w Haliczu dnia 19. marca 1889 ś. p. Izabela Duszyńska wdowa po archiwiście Wydziału krajowego, przeznaczyła rozporządzeniem ostatniej woli z dnia 8. października 1885 kwotę 2.000 zł. w. a. na utworzenie stypendyum dla uczącej się młodzieży. Wydział krajowy zażądał od właściwego sądu pismem z dnia 3. sierpnia 1889 l. 25.183 odpisu tego rozporządzenia ostatniej woli, a przynajmniej ustępów odnoszących się do fundacyi. Po otrzymaniu tego odpisu poczyni Wydział krajowy, jeżeli na jego podstawie będzie się czuł do tego kompetentnym, odpowiednie kroki w celu uzyskania zabezpieczenia fundacyi i wprowadzenia jej w życie.

Petycye w sprawach szkolnych przez Wys. Sejm nie załatwione a uchwałami tegoż Sejmu z dnia 14. września 1888 i 26. stycznia 1889 Wydziałowi krajowemu do załatwienia odstąpione.

Ponieważ te petycye należały do zakresu działania c. k. kraj. Rady szkolnej, przeto załatwiliśmy je w ten sposób, iż odstąpiliśmy je c. k. kraj. Radzie szkolnej dla urzędowego użytku. C. k. kraj. Rada szkolna załatwiła je w sposób następujący:

1. Udzieliła zapomóg następującym petentom: Izdebskiemu Floryanowi kierującemu nauczycielowi w Strzeliskach 30 zł.;

Stokaluk Józefie nauczycielce przy szkole filialnej w Bertyszowie 20 zł.;

Michalskiej Felicyi Łucyi dw. im. wdowie po nauczycielu szkół ludowych w Sokalu 15 zł.;

Bociańskiemu Piotrowi emerytowanemu nauczycielowi w Bronowicach małych 20 zł.;

Kabarowskiemu Janowi nauczycielowi ludowemu w Nowosiółkach 20 zł.;

Müllerowi Janowi nauczycielowi nadetatowemu w Przemyślu 20 zł.;

Skrowaczewskiej Aleksandrze wdowie po dyrektorze szkół ludowych 30 zł.;

Style Janowi nauczycielowi szkoły wydziałowej w Tarnowie 30 zł.;

Franciszkowi Zabierzowskiemu nauczycielowi emerytowanemu w Krowodży 25 zł.;

Hałanowi Janowi nauczycielowi w Bóbrce 20 zł.;

Kosak Maryi emerytowanej nauczycielce 30 zł.;

Nabakowi Jakóbowi nauczycielowi szkoły ludowej w Wietlinie 20 zł.;

Putale Wojciechowi nauczycielowi w Uhercach mineralnych 50 zł.;

Rzepińskiemu Fryderykowi byłemu nauczycielowi szkół ludowych 15 zł.;

Surdyjowskiej Serafinie byłej nauczycielce robót kobiecych w Niepołomicach 15 zł.

2. Odmówiła zaś zapomóg następującym petentom:

Duninowi Adamowi Kalikstowi dw. im. nauczycielowi ludowemu w Cucułowcach;

Lisowskiemu Janowi praktykantowi nauczycielskiemu przy szkole wydziałowej w Samborze;

Murzynowi Piotrowi emerytowanemu nauczycielowi w Lackiem wielkiem;

Niedźwieckiej Teofili wdowie po nauczycielu szkół ludowych;

Opielowskiej wdowie po nauczycielu szkoły ludowej w Brzostku;

Hanuli Józefowi nauczycielowi nadetatowemu przy szkole wydziałowej w Przemyślu;

Dolińskiemu Hipolitowi byłemu nauczycielowi szkoły ludowej w Czystyłowie.

3. Załatwiła przychylnie petycyę gminy Mrozowice powiatu Samborskiego o zniżenie datku na nauczyciela z kwoty 100 zł. na 60 zł.

4. Nie uwzględniła zaś następujących petycyj: Jerzego Kapuścińskiego nauczyciela w Łuczycach w dodatkowe policzenie do emerytury lat dawniejszej jego służby;

Kosobudzkiej Julii kierowniczki szkoły ludowej żeńskiej w Przeworsku, o policzenie jej do emerytury ośmiu lat, przez które utrzymywała prywatny pensyonat dla dziewcząt;

Gilewicza Marcelego opiekuna małoletniego Włodzimierza Pełecha sieroty po nauczycielu o zaopatrzenie dla tegoż sieroty;

Michniewskiej Antoniny żony Jana Michniewskiego emerytowanego nauczyciela szkoły w Choczni o podwyższenie dla męża emeryturę i o remuneracyę za godziny nadobowiązkowej nauki;

Dąbrowskiego Tadeusza nauczyciela młodszego szkoły w Wieliczce o pozostawienie go nadal na etacie tamtejszej szkoły wydziałowej jako zastępcy nauczyciela z płacą 420 zł. rocznie;

gminy Przedzielnica powiatu Dobromilskiego o zniżenie prestacyi na dotacyę nauczyciela;

Lorcha Pawła emerytowanego nauczyciela szkół ludowych o podwyższenie emerytury;

Picyka Jakóba nauczyciela w Derzowie o policzenie lat służby wojskowej do emerytury,

Księdza Russyniaka Szymona gr. kat. plebana w Myscowej w sprawie obowiązkowego udziału nauczyciela wraz z dziatwą szkolną w nabożeństwach i spiewie kościelnym;

Sokolińskiego Alojzego nauczyciela szkoły wydziałowej męskiej w Samborze w przedmiocie dodatków pięcioletnich;

Kabarowskiego Wawrzyńca o dodatkowe policzenie lat do emeretury i gminy Niedary o przeistoczenie szkoły filialnej na etatową;

Gminy Łukawiec w sprawie wybudowania i utrzymywania szkoły;

Koczyndyka Piotra emerytowanego nauczyciela o stały dodatek do płacy emerytalnej;

Zarządu szkoły ludowej w Wiązowej o zobowiązanie tamtejszej gminy do dostarczenia opału do mieszkania dla nauczyciela;

Dąbrowskiego Bazylego nauczyciela w Herbutowie o dodatkowe policzenie lat służby do emerytury;

5. Dalej postanowiła c. k. krajowa Rada szkolna na razie nie przychylić się do następujących prośb:

Gminy Rostoki wielkie o przeistoczenie szkoły filialnej na etatową;

Rady szkolnej miejscowej w Mikłaszowie o przekształcenie szkoły jednoklasowej na trzyklasową;

Rady szkolnej miejscowej w Bełzcu o przekształcenie tamtejszej jednoklasowej szkoły na dwuklasową.

6. Na petycyę Rady szkolnej miejscowej w Szczercu o zrównanie płacy czwartego nauczyciela starszego z płacami innych starszych nauczycieli tej szkoły, c. k. Rada szkolna krajowa zażądała od Wydziału krajowego objawienia zdania, czy należy zrównać płacę czwartego starszego nauczyciela w Szczercu, pobierającego 400 zł. z płacami trzech innych pobierających po 450 zł. rocznie.

Na to Wydział krajowy oznajmił Radzie szkolnej krajowej, że wobec wprowadzonej właśnie w życie nowej ustawy o stosunkach prawnych nauczycieli, którą płace nauczycielskie znacznie polepszone zostały, nie może oświadczyć się za uwzględnieniem petycyi Rady szkolnéj miejscowej w Szczercu, któreby nowy stały ciężar na fundusz szkolny krajowy nałożyć musiało.

Na petycyę Ludwika Gorzki, nauczyciela szkoły ludowej w Okocimie o przeniesienie go na posadę nadetatowego nauczyciela szkoły ludowej w Jarosławiu, oznajmiła c. k. Rada szkolna krajowa, że Ludwik Gorzka wniósł był już w roku 1884 petycyę do Wysokiego Sejmu krajowego o przywrócenie go na posadę nadetatowego nauczyciela szkoły ludowej w Jarosławiu. Petycyi tej, którą Wydział krajowy odstąpił odezwą z dnia 31. października 1884 l. 57.048. Radzie szkolnej krajowej do właściwego zarządzenia, nie uwzględniono tamtejszym reskryptem z dnia 16. maja 1887 l. 18.572, potwierdzonym reskryptem Jego Ekscelencyi Pana Ministra wyznań i oświecenia z dnia 7. października 1888 l. 16.881 a to z tego powodu, że wspomniana petycya w skutek tamtejszego dekretu z dnia 10. września 1886 l. 12.141, którym nadano Gorzce stałą posadę kierownika szkoły ludowej w Okocimie stała się bezprzedmiotową. Powtórnie więc w tej samej sprawie do Wysokiego Sejmu krajowego wniesioną a przez Wydział krajowy Radzie szkolnej krajowej do załatwienia odstąpioną petycyę Ludwika Gorzki z dnia 9. stycznia 1888 przesłała Rada szkolna krajowa c. k. okręgowej Radzie szkolnej w Brzesku odnośnie do rozporządzenia swego z dnia 28. października 1888 l. 16.005 do odpowiedniego dalszego zarządzenia.

8. Na petycyę Stefana Bodaka nauczyciela w Chołojowie o remuneracyę za udzielanie nauki religii c. k. Rada szkolna krajowa oznajmiła, iż przyznała Bodakowi rozporządzeniem z dnia 20. sierpnia 1888 l. 11.357 remuneracyę za nadobowiązkowe udzielanie nauki w r. 1887/8 w kwocie 72 zł. 18 ct. i w tem uwzględniła już udzielaną przez niego w tym czasie naukę religii.

9. Na prośbę Tekli Tałpaszównej, młodszej nauczycielki w Birczy o podwyższenie płacy oznajmiła c. k. kraj. Rada szkolna, iż przekształciła posadę młodszego nauczyciela we wspomnianej szkole na posadę nauczyciela z pełną płacą w kwocie 300 zł. a to od dnia 1. września 1889.

10. Petycyę gminy Podborze w sprawie sprostowania uchwały Rady szkolnej krajowej z 17. maja 1874 l. 2.481 co do kwoty prestacyi na po-

trzeby rzeczone w szkole w Oleśnie, oznajmiła c. k. krajowa Rada szkolna, iż orzeczeniem z dnia 10. grudnia 1887 l. 6.160 sprostowała rozkład prestacyi na rzeczowe potrzeby szkoły ludowej w Oleśnie.

11. Na petycyę Wydziału powiatowego w Nowym Targu o uwzględnienie petycyi gminy Szczawnicy wyżnej o ulgę w prestacyach na cele szkolne, c. k. Rada szkolna krajowa oznajmiła „iż petycya ta jest obecnie bezprzedmiotowa, gdyż wedle sprawozdania c. k. Rady szkolnej okręgowej w Nowym Targu z dnia 26. marca 1889 l. 424 gmina Szczawnica wyżna uiściła już wymienioną w załączonej petycyi zaległą prestacyę na płacę nauczyciela tamtejszej szkoły w kwocie 281 zł. $1^1/_2$ ct. Utyskiwanie zaś gminy Szczawnica wyżna na wygórowaną prestacyę jest zupełnie bezpodstawne, albowiem gmina ta uiszcza na płace nauczycieli tamtejszej szkoły tylko $9^0/_0$ podatków bezpośrednich z dodatkami państwowymi, opłacanych w jej obrębie“.

Petycya pp. Aleksandra Dobrzyńskiego, Eweliny Dobrzyńskiéj, Heleny Srokowskiej, Edmunda Zaremby, Jana Bielikowicza, Eleonory Dobrzyńskiej i Kazimierza Dobrzyńskiego krewnych ś. p. Waleryi Medardy dw. im. Strzałkowskiej z domu Dobrzyńskiej, żony fundatora ś. p. Stanisława Strzałkowskiego o przyznanie im pierwszeństwa do stypendyów fundacyi ś. p. Stanisława Strzałkowskiego.

Wydział krajowy zważywszy, że żądania petycyą objęte sprzeciwiają się wyraźnemu brzmieniu rozporządzenia ostatniej woli ś. p. Stanisława Strzałkowskiego uchwalił nie polecić tej petycyi c. k. Namiestnictwu do uwzględnienia i zwrócił takową proszącym na ręce Michała Bielikowicza w Krakowie.

Petycya Rady powiatowej w Bohorodczanach o zmianę art. 14, 15 i 24 obowiązującej ustawy o zakładaniu i utrzymywaniu publicznych szkół ludowych.

Wydział krajowy oznajmił Radzie powiatowej, że zatrzymuje jej petycyę w swoich aktach, jako materyał do użytku przy mającej nastąpić zmianie ustawy krajowej z 2. maja 1874 nr. 250 Dz. u. kr. względnie ustawy z 2. lutego 1885 Dz. u. kr. Nr. 29.

Petycya p. Anieli Aszpergerowej b. artystki sceny lwowskiej o podwyższenie pensyi emerytalnej.

Wydział krajowy odstąpił petycyę tę do załatwienia Kuratoryi fundacyi ś. p. Stanisława hr. Skarbka we Lwowie, jako powołanej w myśl §. 9. statutu funduszu emerytury do załatwienia tej sprawy z zastrzeżeniem zatwierdzenia Wydziału krajowego.

Petycya gminy miasta Stryja o odpisanie lub zniżenie zaległości na rzecz okręgowego funduszu szkolnego po koniec roku 1886, kwotę 29.732 zł. 76 ct. wynoszącej.

Wydział krajowy postanowił petycyi tej nieuwzględnić, ponieważ wszelkie ustępstwa i ulgi, jakie z powodu katastrofy pożaru za stosowne uważał, poczynił już gminie w swej uchwale z 25. marca 1887 l. 69.599, dalszych zaś wzgląd na stan funduszu szkolnego krajowego czynić nie pozwala.

O tem swem postanowieniu Wydział krajowy zawiadomił Zarząd gminy miasta Stryja.

Petycya Pani Kamili Des Loges, bezpłatnej praktykantki przy szkole pp. Benedyktynek obrz. łać. we Lwowie o subwencyę na dalsze kształcenie się w rysunkach.

Wydział krajowy przyznał i wyasygnował z fundacyi ś. p. Dra Jana Towarnickiego, a mianowicie z rubryki „na cele dobroczynne a w szczególności naukowe“ jednorazową zapomogę w kwocie 100 zł.

Petycya Pani Biruty Łukaszewiczowej, wdowy po księgarzu we Lwowie o subwencyę na wydawnictwo „Biblioteki rodzinnej“.

W załatwieniu tej petycyi, jakoteż podania z dnia 6. czerwca 1889 (L. W. kr. 24399 ex 1889) do Wydziału krajowego wniesionego przyznał i wyasygnował Wydział krajowy proszącej 300 zł. tytułem jednorazowej zapomogi w celu umożliwienia jej kontynuowania na własną rękę wydawnictwa „Biblioteki rodzinnej“ jak niemniej w celu ułatwienia jej wychowania i utrzymania jej trzech synów.

Petycya Rady szkolnej miejscowej we Woli Mieleckiej o wyjednanie kawałka gruntu z dóbr Zakładu imienia Ossolińskich na własność szkoły.

Wydział krajowy zwrócił petycyę tę bez skutku z powodu, że do zadośćuczynienia wyrażonemu w niej żądaniu w obec aktu fundacyi nie ma kompetencyi.

Wezwania Wys. Sejmu do c. k. kraj. Rady szkolnej i sprawy tejże do załatwienia odstąpione:

Petycya gminy Zagórze pow. Lwowskiego o zniżenie jej udziału w kosztach utrzymywania miejscowej szkoły ludowej.

Petycyę tę odstąpił Wysoki Sejm uchwałą z dnia 13. września 1888 c. k. Radzie szkolnej do uwzględnienia, zniżając dobrowolną prestacyę tejże gminy do kwoty 120 zł. rocznie. W skutek tego c. k. kraj. Rada szkolna sprostowała postanowienie ustępu IV. swego orzeczenia z dnia 3. czerwca 1887 L. 7665, reorganizującego szkołę ludową w Zagórzu, co do prestacyi gminy Zagórze na płacę nauczyciela w ten sposób, iż od dnia 13. września 1888 ma gmina Zagórze uiszczać na ten cel tylko 120 zł. rocznie, a z powodu tego sprostowania będzie fundusz szkolny okręgowy dopłacał do funduszu szkolnego miejscowego w Zagórzu na płacę nauczyciela o 130 zł. rocznie więcej niż dotychczas.

Petycya nauczycielek szkoły żeńskiej w Buczaczu o przekształcenie tejże szkoły na szkołę 4-klasową.

Petycyę tę odstąpił Wys. Sejm c. k. kraj. Radzie szkolnej uchwałą z dnia 5. października 1888 do zbadania i załatwienia. Sprawa ta jest jeszcze w toku.

Petycya Rady szkolnej miejscowej w Horożance o rozpisanie konkursu na posadę nauczyciela tamże.

Petycyę tę odstąpił Wys. Sejm uchwałą z dnia 5. października 1888 c. k. kraj. Radzie szkolnej do zbadania i załatwienia, która konkurs ten rozpisała i obsadzenie tej posady niebawem nastąpi.

Petycya Zwierzchności gminnej w Czerniowy o przeistoczenie tamtejszej szkoły jednoklasowej na 2-klasową.

Rada szkolna krajowa zawiadomiła Wydział krajowy, że sprawa ta jest jeszcze w toku załatwienia.

Petycya Jana Hofmana kierownika przy 4-klasowej szkole w Siemianówce o przyznanie dodatku za kierownictwo.

Petycya Zarządu szkoły w Siemianówce o zreorganizowanie jej na 4-klasową.

Rada szkolna krajowa oznajmiła, iż reskryptem swym z dnia 4. kwietnia 1889 l. 4218 zreorganizowała szkołę etatową w Siemianówce na 4-klasową od dnia 1. września 1889, czem załatwiła petycyą Jana Hofmana, kierownika przy 4-klasowej szkole w Siemianówce o przyznanie dodatku za kierownictwo, jako też petycyę zarządu szkoły w Siemianówce o zreorganizowanie jej na 4-klasową.

Petycya Rady szkolnej miejscowej w Strusowie o remuneracyę dla tymczasowej nauczycielki Maryi Dobrowolskiej.

Rada szkolna krajowa rozporządzeniem z dnia 19. października 1888 L. 16035 załatwiła odmownie z powodu braku funduszów.

Petycya gminy Niedary (pow. Bochnia) o reorganizacyę tamtejszej szkoły filialnej na etatową.

Rada szkolna krajowa rozporządzeniem z dnia 27. października 1888 L. 16034 załatwiła odmownie.

Petycya miasteczka Niepołomice o przekształcenie tamtejszej 2-klasowej szkoły ludowej na czteroklasową.

Rada szkolna krajowa orzeczeniem swem z dnia 15. maja 1889 L. 7405 szkołę tę przekształciła na czteroklasową.

Petycya Rady szkolnej miejscowej w Ochotnicy o przeistoczenie tamtejszej szkoły na dwuklasową.

Rada szkolna krajowa zawiadomiła Wydział krajowy, iż sprawa ta jest jeszcze w toku załatwienia.

Trzydzieści jeden petycyj nauczycieli i nauczycielek szkół ludowych o udzielenie zapomogi lub zaliczki, o podwyższenie płacy lub przyznanie dodatku drożyźnianego.

Rada szkolna krajowa odezwą z dnia 25. czerwca 1889 L. 10271 oznajmiła Wydziałowi krajowemu, iż wszystkie do Wys. Sejmu wniesione, a Radzie szkolnej krajowej do załatwienia odstąpione petycye nauczycieli szkół ludowych o udzielenie zapomogi, zaliczki, podwyższenie płacy, lub przyznanie dodatku drożyźnianego przesłała dotyczącym Radom szkolnym okręgowym do ewentualnego uwzględnienia przy wykonaniu okólnika z d. 28. stycznia 1889 L 1111, którym postanowiono, iż Rady szkolne okręgowe mają na przyszłość przedstawiać Radzie szkolnej krajowej z urzędu co kwartał na plenarnych uchwałach oparte wnioski co do udzielenia zapomóg, a to dla tych przedewszystkiem nauczycieli i nauczycielek publicznych szkół ludowych, którzy odznaczają się wzorowem zachowaniem pod każdym względem, jak niemniej sumienną, wytrwałą i skuteczną pracą zawodową. Petenci przeto, którzy wnieśli petycye sejmowe o przyznanie zapomóg, a którzy odpowiadają wymogom powyższego okólnika, zostali już przy rozdziale remuneracyj uwzględnieni".

Dziewiętnaście petycyj byłych lub emerytowanych nauczycieli, wdów i sierot po nauczycielach, tudzież petycya Franciszki Oleńskiej matki zmarłej nauczycielki, o wyznaczenie stałego daru z łaski, lub jednorazowej zapomogi, lub wsparcia.

Rada szkolna krajowa odezwą z dnia 25. czerwca 1889 L. 10264 oznajmiła Wydziałowi krajowemu, iż rozporządzeniem z dnia 5. maja 1889 L. 7494 udzieliła Franciszce Oleńskiej, matce zmarłej Kamili Oleńskiej, nauczycielki szkoły ludowej w Samborze, dar z łaski w kwocie 15 zł.

Odstąpione do załatwienia jej 19 petycyj byłych lub emerytowanych nauczycieli szkół ludowych, tudzież wdów po nauczycielach szkół ludowych, o udzielenie daru z łaski, załatwiła Rada szkolna krajowa w miarę jak te petycye na uwzględnienie zasługiwały, przychylnie".

Trzydzieści jeden petycyj gmin o udzielenie zapomogi, lub bezprocentowej pożyczki na budowę szkół.

W odezwie swej z dnia 24. czerwca 1889 L. 10265 w sprawie 31 petycyj gmin o udzielenie zapomogi lub bezprocentowej pożyczki, powołała się Rada szkolna krajowa na swą odezwę z dnia 10. maja 1889 L. 7586. (LWkr. 21735/89), którą Wydział krajowy o rozdziale wymienionych funduszów uwiadomiła.

Z 31 petycyj gmin zostały dwie uwzględnione. Jedna (gmina Izdebki) na propozycyę Rady szkolnej krajowej otrzymała od Wydziału krajowego zasiłek 65 zł. z funduszu szkół ludowych z r. 1872, druga (gmina Bartkówka) otrzymała od Rady szkolnej krajowej pożyczkę bezprocentową w kwocie 300 zł. ze sumy 10.000 zł., przeznaczonej przez Wys. Sejm na rok 1889 na bezprocentowe pożyczki na budowę szkół.

Prośb innych gmin o pożyczki i zapomogi wniesionych bądź za pośrednictwem Rad szkolnych okręgowych, bądź do Wys. Sejmu krajowego a odstąpionych c. k. kraj. Radzie szkolnej nie uwzględniono z powodu wyczerpania funduszu, którego w roku bieżącym użyto wyłącznie na zasiłki dla tych gmin, gdzie szkoły z powodu braku budynków szkolnych są nieczynne, a gmina nie jest w stanie o własnych siłach przystąpić do budowy.

Petycya grona nauczycieli IV. klasy szkoły męskiej w Drohobyczu o systemizowanie 4-tej posady nauczyciela z pełną płacą zamiast posady nauczyciela młodszego.

Rada szkolna krajowa załatwiła odmownie reskryptem z dnia 13. lutego 1889 L. 2427.

Petycya Rady szkolnej miejscowej w Łuczycach (pow. Sokalskiego) o przekształcenie szkoły filialnej w Bobiatynie na szkołę etatową.

Rada szkolna krajowa załatwiła odmownie reskryptem z dnia 11. lutego 1889 L. 2.300.

Petycya Rady szkolnej miejscowej w Byczynie o przeistoczenie jedno-klasowych szkół ludowych w Byczynie i Jeleniu na dwu-klasowe.

Rada szkola krajowa zawiadomiła Wydział krajowy, iż sprawa ta jest jeszcze w toku załatwienia.

Petycya Jana Kantego Tatary nauczyciela w Liszkach pow. Krakowskiego o przyznanie mu datku za kierownictwo w kwocie 50 zł. rocznie, lub zarządzenie, aby szkoła w Liszkach na więcej klasową przekształconą została.

Rada szkolna krajowa oznajmiła reskryptem z dnia 5. listopada 1888 L. 12.543 że przekształciła wspomnionę szkołę na dwuklasową.

Petycya Zwierzchności gminnej w Rogóżnie o przeistoczenie tamtejszej szkoły filialnej na etatowę.

Rada szkolna krajowa orzeczeniem z dnia 9. marca 1889 L. 3.685 przeistoczyła tę szkołę na etatową.

Petycya gminy miejskiej w Grzymałowie o przeistoczenie tamtejszej 2klasowej szkoły ludowej na 4klasową.

Rada szkolna krajowa reskryptem z dnia 3. marca 1889 L. 4.184 załatwiła tę sprawę odmownie.

Petycya Rady szkolnej miejscowej w Prusach o przeistoczenie szkoły filialnej na etatową.

Rada szkolna krajowa zawiadomiła Wydział krajowy, iż sprawa tego przekształcenia jest w toku.

Petycya Maryi Dubowej wdowy po śp. Dyonizym Dubie, kierowniku szkoły żeńskiej w Drohobyczu, o zaopatrzenie wdowie.

Rada szkolna krajowa rozporządzeniem z dnia 12. marca 1889 L. 4050 udzieliła Maryi Dubowej, wdowie po nauczycielu szkół ludowych jednorazowej zapomogi w kwocie 50 zł. z funduszu Stanisława hr. Tarnowskiego, — a równocześnie zawiadomiła petentkę, iż prośba jej o podwyższenie zaopatrzenia wdowiego, w myśl obowiązujących przepisów uwzględnioną być nie może.

Petycya Heleny Pachuckiej matki zmarłej nauczycielki Anieli Pachuckiej, o zwrot wkładek emerytalnych córki.

Rada szkolna krajowa rozporządzeniem z dnia 2 kwietnia 1889 L. 5203 udzieliła Helenie Pachuckiej jednorazowego daru z łaski w kwocie 30 zł.

Petycya Fryderyka Rzepińskiego byłego tymczasowego nauczyciela szkół ludowych o wymiar emerytalny, odprawę lub o zapomogę.

Rada szkolna krajowa reskryptem z dnia 13. kwietnia 1889 L. 5522 udzieliła proszącemu jednorazowy dar z łaski.

Petycya Jakuba Gronka tymczasowego nauczyciela szkoły ludowej w Brzostowej Górze o przyznanie dwumiesięcznej płacy za czas pełnienia służby wojskowej i wynagrodzenie za czynności nadobowiązkowe.	Rada szkolna krajowa zawiadomiła Wydział krajowy, iż pierwsza część petycyi nie została uwzględnioną, ponieważ petent faktycznie w tym czasie nie pełnił obowiązków nauczycielskich, remuneracya zaś za czynności nadobowiązkowe została mu przyznana reskryptem z dnia 8. maja 1889 L. 7208.
Petycya Herza Ehrlicha, nauczyciela religii izraelickiej w szkole izraelickiej o remuneracyę za udzielanie nauki religii w szkole izraelickiej w Żółkwi.	Rada szkolna krajowa załatwiła odmownie reskryptem z dnia 11. lutego 1889 L. 2380.
Petycya ks. Sylwestra Piórka o remuneracyę za udzielanie nauki religii w szkole Krystynopolskiej.	Rada szkolna krajowa załatwiła odmownie reskryptem z dnia 11. lutego 1889 L. 2292.
Petycya Sydonii Wawrzeckiej tymczasowej nauczycielki przy szkole w Brzeznie o nadanie jej stałej posady.	Rada szkolna krajowa zawiadomiła Wydział krajowy, iż reskryptem z dnia 3. marca 1889. L. 2296 polecono uwiadomić Wawrzecką, że o posadę etatową można starać się w myśl obowiązującej ustawy na podstawie konkursu.
Petycya emerytowanej nauczycielki Julii Gołąb o nadanie posady nauczycielskiej.	Rada szkolna krajowa rozporządzeniem z dnia 24. lutego 1889 L. 2295 nie uwzględniła petycyi.
Petycya Zofii Mohnhaupt wdowy po dyrektorze szkoły ludowej w Wieliczce o przyspieszenie wypłaty pensyi wdowiej.	Rada szkolna krajowa oznajmiła Wydziałowi krajowemu, „iż sprawa zaopatrzenia wdowiego dla Zofii Mohnhauptowej, wdowy po dyrektorze b. głównej szkoły ludowej w Wieliczce została już merytorycznie załatwioną, gdyż reskryptem z dnia 23. kwietnia 1889 L. 6475 zatwierdziło wys. Ministerstwo wyznań i oświecenia orzeczenie Rady szkolnej krajowej z 22. września 1888 L. 8296, którem nałożono na gminę Wieliczkę obowiązek ponoszenia kosztów zaopatrzenia dla wymienionej wdowy w rocznej kwocie 140 zł.“.
Petycya Stanisława Dymka emerytowanego nauczyciela szkół ludowych o sprostowanie wymiaru dodatków pięcioletnich i zwrot należytości od gminy miasta Zakliczyna.	Rada szkolna krajowa oznajmiła Wydziałowi krajowemu, iż sprawa co do tej petycyi jest jeszcze w toku.

Petycya Jana Lubieńca nauczyciela szkoły ludowej w Bucnowie o przyznanie dodatku za kierownictwo i systemizowanie drugiej posady nauczycielskiej.

Rada szkolna krajowa reskryptem z dnia 26. marca 1889 L. 5039 załatwiła sprawę tę odmownie.

Sprawy szkolne.

Szkoły wydziałowe.

W miejsce zwiniętych na mocy uchwały sejmowej z dnia 11. stycznia 1888 szkół wydziałowych męskich zorganizowała c. k. Rada szkolna krajowa od dnia 1. września 1888:

1. w Bochni 6 klasową szkołę etatową męską;
2. w Gródku czteroklasową szkołę etatową męską i dwie szkoły etatowe jednoklasowe;
3. w Przemyślu 6-klasową szkołę etatową męską;
4. w Samborze dwie czteroklasowe szkoły etatowe męskie;
5. w Śniatynie 6-klasową szkołę etatową męską;
6. w Tarnowie 7-klasową a
7. w Wieliczce 5-klasową szkołę etatową męską.

Wszyscy stali nauczyciele zwiniętych szkół wydziałowych zostali umieszczeni w nowo zorganizowanych szkołach z pozostawieniem dotychczasowych płac i emolumentów.

Szkoły wydziałowe żeńskie w Tarnowie i Rzeszowie zostały zreorganizowane z dniem 1. września 1889 po myśli uchwały Wys. Sejmu z 25. września 1888 i z 22. stycznia 1889 r.

W sprawie przeistoczenia 6-klasowej szkoły żeńskiej w Kołomyi na 8 klasową szkołę wydziałową żeńską polecił Wys. Sejm uchwałą z 22. stycznia 1889 r. Wydziałowi krajowemu, aby podjął na nowo rokowania z gminą miasta Kołomyi celem przyjęcia przez nią pewnej znaczniejszej części wydatków potrzebnych do tego przekształcenia i celem dokładniejszego sformułowania obowiązków jej pod względem utrzymywania uzupełniających kursów tej szkoły, zwłaszcza kursu jej praktycznego.

Wskutek tej uchwały Wydział krajowy wezwał pod dniem 12. lutego 1889 l. 4.019 Zwierzchność gminy miasta Kołomyi, aby sprawę utworzenia tamże 8-klasowej szkoły wydziałowej żeńskiej ponownie poddała pod obrady i uchwałę Reprezentacyi miasta, a to w kierunku w uchwale sejmowej wskazanym i aby o rezultacie zawiadomiła Wydział krajowy.

Pomimo dwukrotnego urgensu nie odpowiedziała dotychczas Zwierzchność gminy na powyższe wezwanie, wskutek czego Wydział krajowy nie może jeszcze Wysokiemu Sejmowi przedłożyć wniosków swoich w powyszej sprawie.

Gmina miasta Jasła wniosła do Wys. Sejmu petycyę o zmianę szkoły żeńskiej wyższej prywatnej na ośmioklasową wydziałową. Wys. Sejm tej petycyi nie załatwił, a Wydział krajowy zawiadomił gminę miasta Jasła, że jeżeli życzy sobie, aby Wydział krajowy na najbliższej sesyi sejmowej wniósł przedłożenie z wnioskiem utworzenia w Jaśle szkoły wydziałowej

żeńskiej, winna przedewszystkiem uchwalić fundusze potrzebne na utrzymanie tej szkoły.

Dotychczas gmina miasta Jasła nie dała odpowiedzi.

Wydawnictwo nowych podręczników dla szkół średnich.

Stosownie do uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 16. stycznia 1888 r. przedłożyła c. k. Rada szkolna krajowa pod dniem 6. marca 1889 r. l. 3.891 Wydziałowi krajowemu udokumentowany rachunek z użycia subwencyi w kwocie 1.000 zł., asygnowanej na r. 1888 na wydawnictwo podręczników dla szkół średnich i reszty w kwocie 200 zł. pozostałej z takiejże subwencyi z roku 1887.

Sprawozdanie Rady szkolnej krajowej jest następujące:

I. Celem polepszenia stanu nauki języka niemieckiego w szkołach średnich rozpoczęła Rada szkolna krajowa wydawnictwo odpowiednich podręczników do tej nauki.

W roku 1888 wydano „Ćwiczenia niemieckie na klasę I.“ Za przeprowadzenie rewizyi rękopisów wypłacono dyrektorowi Hamerskiemu kwotę 50 zł.

II. W dalszym ciągu przeprowadzono rewizyę klasyków łacińskich. Za pracę w tym celu podjętą wypłacono prof. Fischerowi kwotę 50 zł. a prof Kruczkiewiczowi kwotę 30 zł.

III. Przeprowadzono również w dalszym ciągu rewizyę wydań z klasyków niemieckich przy pomocy profesorów Fronera i Zaremby, którym wypłacono honoraryum po 25 zł.

IV. Przeprowadzono ścisłą rewizyę podręczników służących do nauki matematyki i ułożono programy nowych podręczników, podług których już wydano arytmetykę na klasę I. i IV. Za pracę w tym celu podjętą wypłacono prof. Frankemu 25 zł., Dziwińskiemu 75 zł., Fąfarze 100 zł.

V. Ułożono program szczegółowy geometryi wykreślnej, podług którego napisany podręcznik obecnie został oddany do druku. Za ułożenie programu wypłacono profesorom Dziwińskiemu, Frankemu i Łazarskiemu po 25 zł.

VI. Przeprowadzono ścisłą rewizyę podręczników do nauki zoologii i ułożono szczegółowe programy nowych podręczników, podług których dwaj fachowi profesorowie odpowiednie podręczniki dla niższych i dla wyższych klas układają. Za pracę w tym celu podjętą wypłacono prof. Petelenzowi kwotę 50 zł.

VII. Przeprowadzono rewizyę podręczników do geografii i ułożono program szczegółowy podręczników na klasę I.—IV. za co wypłacono zastępcy nauczyciela p. Majerskiemu kwotę 50 zł.

VIII. Rozpoczęto pracę nad udoskonaleniem „Wypisów polskich“. Za czynność przedwstępną w tym kierunku wypłacono profesorowi Wójcikowi kwotę 50 zł.

IX. Ułożono szczegółowy plan nauki języka łacińskiego i program nowego podręcznika do tej nauki. Za tę pracę wypłacono prof Sołtysikowi 300 zł. nadto prof. uniwersytetu Morawskiemu z Krakowa za współudział w posiedzeniach kwotę 50 zł. tytułem zwrotu kosztów podróży.

X. Rozpoczęto pracę nad rewizyą podręczników dla seminaryów nauczycielskich. Z tego tytułu wypłacono prof. Barwińskiemu kwotę 20 zł.,

dyrektorom Boberskiemu i Dniestrzańskiemu po 25 zł. a dyrektorowi Jabłońskiemu 50 zł., jako zwrot kosztów podróży do Lwowa na posiedzenia komisyi naukowej.

Według powyższego przedstawienia był w r. 1888 następujący

Rozchód:

1. Edwardowi Hamerskiemu	50 zł.
2. Kornelowi Fischerowi	50 „
3. Drowi Bronisławowi Kruczkiewiczowi	30 „
4. Władysławowi Fronerowi	25 „
5. Stanisławowi Zarembie	25 „
6. Julianowi Fąfarze	50 „
7. Temuż	50 „
8. Drowi Placydowi Dziwińskiemu	25 „
9. Janowi Frankemu	25 „
10. Drowi Placydowi Dziwińskiemu	50 „
11. Temuż	25 „
12. Janowi Frankemu	25 „
13. Drowi Mieczysławowi Łazarskiemu	25 „
14. Drowi Ignacemu Petelenzowi	50 „
15. Stanisławowi Majerskiemu	50 „
16. Józefowi Wójcikowi	50 „
17. Tomaszowi Sołtysikowi	300 „
18. Drowi Kazimierzowi Morawskiemu	50 „
19. Aleksandrowi Barwińskiemu	20 „
20. Władysławowi Boberskiemu	25 „
21. Drowi Sewerynowi Dniestrzańskiemu	25 „
22. Wincentemu Jabłońskiemu	50 „
Razem	1.075 zł.

Gdy fundusz wynosi 1.000 zł. jako subwencya na rok 1888 i reszta 200 zł. z subwencyi na rok 1887 przeto razem 1 200 zł., pozostaje zatem reszta dotąd nie wydana w kwocie 125 zł.

Rachunek z tej reszty przedłoży Rada szkolna krajowa Wydziałowi krajowemu razem z rachunkiem z subwencyi w kwocie 1.000 zł., którą przyzwolił Wys. Sejm krajowy na rok 1889.

Na podstawie tego sprawozdania wyasygnował Wydział krajowy pod dniem 5. kwietnia 1889 r. l. 10907 subwencyę na rok 1889 uchwaloną w kwocie 1000 zł. na ręce członka Rady szkolnej krajowej p. Dra Władysława Zajączkowskiego, jako zastępcy przewodniczącego komisyi naukowej, zastrzegając przedłożenie w swoim czasie udokumentowanego rachunku z użycia subwencyi.

W sprawie zwrotu sumy 82.058 zł. 91 ct. asygnowanej gminie m. Krakowa w latach 1876—1883 przez Radę szkolną krajową na pokrycie płac nadetatowych nauczycieli.

Orzeczeniem z dnia 15. maja 1884 l. 13038 nałożyła c. k. krajowa Rada szkolna na gminę miasta Krakowa obowiązek zwrócenia funduszowi szkolnemu krajowemu sumy 82.058 zł. 91 ct. wydanej z tego funduszu w czasie od r. 1876 do 1. września 1883 r. na płacę nadetatowych nauczycieli w szkołach ludowych miasta Krakowa.

W skutek rekursu przez gminę miasta Krakowa przeciw temu orzeczeniu wniesionego, P. Minister wyznań i oświaty reskryptem z dnia 10.

listopada 1887 l. 11.425, zmienił powyższe orzeczenie w ten sposób, że gmina miasta Krakowa obowiązaną jest tylko do zwrotu kwoty 9.839 zł. 39 ct. wydanej z funduszu szkolnego krajowego za czas od 1. stycznia do końca sierpnia 1883 r.

Uzasadnienie tego orzeczenia ministeryalnego jest następujące:

„Wprawdzie ze względu na odnośne postanowienia ustawy, szczególnie art. 15—19 ustawy z dnia 2. maja 1873 Dz. u. kr. Nr 250 względnie ustawy z dnia 2. lutego 1885 Dz. u. kr. Nr. 29 niepodlega żadnej wątpliwości, że gmina miejska Krakowa może być pociągniętą do wydatków szkolnych w zarekurowanem orzeczeniu oznaczonych, gdyż ustawa nie robi żadnej różnicy pomiędzy stałymi i niestałymi wydatkami na płace nauczycieli i owszem wszystkie płace w pierwszym rzędzie miejscowemu i okręgowemu funduszowi szkolnemu do pokrycia przekazuje, a do krajowego funduszu szkolnego tylko pod pewnymi warunkami, które w drugim wypadku nie zachodzą uciekać się pozwala, te wydatki szkolne zaś, które ponosić ma bezpośrednio krajowy fundusz szkolny w art. 35 ustawy z d 2, maja 1873 są wyszczególnione.

Z drugiej strony jednak zważyć należy, że prawnie nie jest dopuszczalnem, aby na fundusz krajowy przyjąć część wydatków szkolnych także w tych wypadkach, w których nie istnieje dla krajowego funduszu szkolnego żadne prawne do tego zobowiązanie, ile że art. 38 powyżej cytowanej ustawy wyraźnie postanawia, że w wypadkach na szczególne uwzględnienie zasługujących może udzielić kraj. Rada szkolna nadzwyczajnej subwencyi miejscowemu funduszowi szkolnemu.

Według tego, jak się przedstawia rzecz w wypadku niniejszym, była gmina miasta Krakowa zupełnie uprawnioną uważać jako subwencyę kwotę zaasygnowaną w latach 1876—1882 z krajowego funduszu szkolnego na pokrycie w mowie będących wydatków.

Przy sporządzeniu bowiem preliminarza potrzeb szkolnych na rok 1876 wyeliminowano wstawione w tymże pozycye na płace nadetatowych nauczycieli i przekazano na krajowy fundusz szkolny, a w latach następnych zezwolono i asygnowano z krajowego funduszu szkolnego w mowie będące wydatki bez trudności i bez wydania orzeczenia zawierającego jakiekolwiek zastrzeżenie co do zwrotu odnośnych kwot krajowemu funduszowi szkolnemu.

Pretensya zatem co do zwrotu sumy 72.219 zł. 52 ct. za czas od roku 1876 do końca roku 1882 uważaną być musi za nieuzasadnioną.

Dopiero na rok 1883 wykazano w mowie będące wydatki wedle preliminarza jako ciężar miejscowego a względnie okręgowego funduszu szkolnego, a zatem kwoty w tym roku z krajowego funduszu szkolnego zaasygnowane jako zaliczki uważane i temuż funduszowi zwrócone być mają“.

Przeciw temu orzeczeniu ministeryalnemu wniósł Wydział krajowy pod dniem 24. stycznia 1888 l. 59157 zażalenie do c. k. Trybunału administracyjnego, w którem wykazał, że art. 38 ustawy szkolnej z r. 1873 w niniejszym przypadku zastósowania mieć nie może, odnosi on się bowiem tylko do takich miejscowości, które własnego majątku zakładowego nie posiadają — a nadto może być zastosowany tylko w przypadkach na szczególne uwzględnienie zasługujących, które tu wcale nie zachodziły.

Wykazano bowiem cyframi w aktach c. k. Rady szkolnej krajowej, że obowiązkowe na ustawie oparte prestacye gminy m. Krakowa na cele szkolne w latach od 1876 do 1883 nietylko w zupełności wystarczały na pokrycie wszystkich wydatków na płace nauczycieli tak etatowych jak i nadetatowych, ale nadto pozostawiały nadwyżkę około 100.000 zł. nieużytą na cele szkolne.

Mimo to c. k. Trybunał administracyjny wyrokiem z dnia 4. lipca 1888 l. 2246 nieuwzględnił zażalenia. W motywach swych przyznaje c. k. Trybunał, że wypłata owych zasiłków nastąpiła wprawdzie indebite skutkiem błędu prawnego (Rechtsirrthum), jednakowoż zwrotu ich domagać się nie można, bo zostały one wstawione do budżetu przez c. k. Radę szkolną krajową, mającą prawo asygnowania wydatków z funduszu szkolnego krajowego.

Wobec tego brak prawnej podstawy do condictio indebiti przeciw gminie miasta Krakowa, która asygnacyami c. k. Rady szkolnej krajowej jest zasłoniętą.

Petycya gminy Zagórze (w powiecie Lwowskim) o odpisanie zaległej należytości prestacyjnej na płacę nauczyciela.

Gmina Zagórze (w powiecie Lwowskim) wniosła w styczniu 1889 petycyę do Wysokiego Sejmu o odpisanie zaległej należytości prestacyjnej na rzecz szkoły ludowej w Wołkowie w kwocie 237 zł. 43 ct., a Wysoki Sejm uchwałą z dnia 26. stycznia 1889 przekazał tę petycyę Wydziałowi krajowemu do załatwienia.

Zarządzone przez c. k. Radę szkolną krajową na wniosek Wydziału krajowego zbadanie sprawy wykazało, że część owej zaległości w kwocie 193 zł. zł. 24 ct. pochodzi z czasu, gdy gmina Zagórze już własną szkołę ludową posiadała, którą własnym kosztem utrzymuje. Niesłusznem przeto byłoby domagać się od gminy, aby oprócz tego ponosiła wydatek na płacę nauczyciela szkoły w Wołkowie, do której przedtem była wcieloną. Z tego powodu Wydział krajowy na wniosek Rady szkolnej krajowej zgodził się na odpisanie gminie Zagórze z zaległości 237 zł. 43 ct. kwoty częściowej 193 zł. 24 ct.

Fundusz szkolny krajowy.

Sprawozdaniem z czynności Wydziału krajowego z roku ostatniego (dla braku dat potrzebnych w chwili sporządzania owego sprawozdania) nie objęto następujących tytułów:

1. Zaliczki Rad szkolnych okręgowych;
2. Zamknięcia rachunkowe Rad szkolnych okręgowych;
3. Wykazy stanu prestacyj szkolnych;
4. Oszczędności, a względnie przekroczenia w budżecie szkolnym krajowym;
5. Emerytalny fundusz szkolny.

Ponieważ tytuły pod 1) 2) 3) i 4) powołane w zamknięciach rachunkowych za rok 1887 należycie wyjaśnione i usprawiedliwione zostały, z którychto rachunków Wydział krajowy absolutoryum otrzymał, sprawa zaś pod poz. 5) powołana nie była jeszcze przedmiotem obrad Wys. Sejmu, przeto o takowej należy nam zdać sprawę, mianowicie:

1. Emerytalny fundusz szkolny za rok 1887.

Według zamknięcia rachunku emerytalnego funduszu szkolnego za rok 1887, nadesłanego nam przez c. k. Radę szkolną krajową odezwą z dnia

13. sierpnia 1888 do L 10270 (LWkr. 36282/88) majątek zarodowy tegoż funduszu, w właściwem słowa znaczeniu, nie uległ w r. 1887 żadnej zmianie i wynosił z końcem r. 1887 tyle, ile wynosił z końcem r. 1886 t. j. 32.450 zł. 64 ct.

Odsetki od tego kapitału przeniesiono do majątku obrotowego na częściowe pokrycie potrzeb bieżących.

Natomiast majątek obrotowy lokowany uległ znacznej zmianie, gdyż

z końcem roku 1886 wynosił	254.474 zł. 80 ct.
a z końcem r. 1887 wynosił tylko . . .	230.916 „ 26 „
a zatem z końcem r. 1887 zmniejszył się o . .	23.558 zł. 54 ct.

której to kwoty użyła c. k. Rada szkolna krajowa na częściowe pokrycie niedoboru w r. 1887, a to w myśl odezwy Wydziału krajowego z dnia 14. października 1887 do L. 27574.

Bilans majątku obrotowego z końcem r. 1887.

Stan czynny.

Zapas kasowy w gotówce wynosił z końcem r. 1886		2.591 zł. 26 ct
Dochody w r. 1887 wynosiły		107.717 „ 45 „
Należytości czynne		52.611 „ 24½ „
Razem .		162.919 zł. 95½ ct.
Wydatki majątku obrotowego wynosiły w r. 1887 .	108.939 zł. 24½ ct.	
Należytości bierne . . .	98.675 „ 88½ „	
razem .		207.615 zł. 13 „
a z porównania obu tych cyfr wynika niedobór w kwocie		44.695 zł. 17½ ct.

który w myśl aktu wyżej powołanego c. k. Rada szkolna krajowa pokryła przez dalsze częściowe spieniężenie efektów, będących własnością lokowanego majątku obrotowego i przez przeniesienie gotówki uzyskanej do funduszu obrotowego.

W powyższy sposób pokryto już niedobory tegoż funduszu :

w r. 1884 . .	3.878 zł. 15	ct.
„ 1885 . .	5.000 „ —	„
„ 1886 . .	24.736 „ 42	„
„ 1887 . .	44.695 „ 17½	„
a według odezwy c. k. Rady szkolnej krajowej z d. 24. lutego 1889 do L. 18.001 niedobór w r, 1888 wynosić ma	57.497 „ 70	„

który również w wyż wskazany sposób pokryty został.

O tej ostatniej pozycyi Wydział krajowy nic stanowczego powiedzieć nie może, gdyż do chwili układania niniejszego sprawozdania nie ma jeszcze zamknięcia rachunku funduszu szkolnego emerytalnego za r. 1888.

W sprawie pokrywania powyższego niedoboru Wydział krajowy obecnie poraz wtóry przedkłada osobne sprawozdanie, a to z powodu, iż takowe roku zeszłego nie weszło na porządek dzienny obrad Wysokiego Sejmu.

2. Zaliczki Rad szkolnych okręgowych w r. 1888.

Według zamknięcia rachunków za rok 1887 zaległość zaliczek Radom szkolnym okręgowym udzielonych wynosiła z końcem r. 1887 . . . . 49.098 zł. 49½ ct.

Należytość bieżąca w r. 1887 wynosiła . . 86.753 „ 13½ „

razem . 135.851 zł. 63 ct.

Z tej należytości odpisano w ciągu r. 1888 niezrealizowane zaliczki w kwocie . . . . 5.650 „ — „

pozostało . 130.201 zł. 63 ct.

Na poczet tej należytości uiszczono w r. 1888 . 59.697 „ 87½ „

Zaległość pozostała z końcem r. 1888 wynosi . 70.503 zł. 75½ ct.

z której przypada:

a) na zaległość z lat dawniejszych . . 20.762 zł. 58½ ct.

b) na zaległość z r. 1888 . 49.741 „ 17 „

razem . 70.503 zł. 75½ ct.

Należytość ta czynna przypisana jest do zwrotu następującym c. k. Radom szkolnym okręgowym:

1.	w Borszczowie	800 zł.	—	ct.
2.	„ Brzesku	1.500 „	—	„
3.	„ Drohobyczu	1.500 „	—	„
4.	„ Gródku	5.947 „	94	„
5.	„ Jaśle	2.500 „	—	„
6.	„ Jaworowie	3.562 „	57½	„
7.	„ Kołomyi	840 „	78	„
8.	„ Kosowie	1.000 „	—	„
9.	„ Krakowie (zam.)	14.362 „	87	„
10.	„ Krośnie	900 „	—	„
11.	„ Lisku	400 „	—	„
12.	„ Lwowie	7.214 „	55	„
13.	„ Mielcu	3.084 „	75½	„
14.	„ Myślenicach	1.000 „	—	„
15.	„ Pilźnie	4.118 „	43	„
16.	„ Podhajcach	900 „	—	„
17.	„ Przemyślu	5.442 „	18½	„
18.	„ Rohatynie	4.745 „	25½	„
19.	„ Rzeszowie	6.107 „	72½	„
20.	„ Samborze	549 „	28	„
21.	„ Stryju	1.500 „	—	„
22.	„ Wadowicach	1.500 „	—	„
23.	„ Zaleszczykach	1 027 „	41	„
	razem	70 503 zł.	75½	ct.

Celem przyspieszenia zwrotu powyższych należytości wystosowano następujące zbiorowe odezwy do c. k. Rady szkolnej krajowej i c. k. Rad szkolnych okręgowych:

Odezwę z d. 16. marca 1888 do LW. 11.172
„ „ 28. kwietnia „ „ „ 16.368
„ „ 25. maja „ „ „ 20.091

Odezwę z d.	20. lipca	1888	do LW.	30.060
„ „	13. listopada	„	„ „	49.178
„ „	9. grudnia	„	„ „	52.945
„ „	2. lutego	1889	„ „	6.392

Na skutek powyższych urgensów c. k. Rada szkolna krajowa rozporządzeniem z d. 2. grudnia 1888 do L. 18.164 (LW. 55 557/88 poleciła odnośnym c. k. starostwom energiczne ściąganie zaległych prestacyj szkolnych i równocześnie w miarę zapasów kasowych przeprowadzenie zaliczek do krajowego funduszu szkolnego.

Na wzmożenie się zaległości czynnej z końcem r. 1888 wpłynęło w ciągu roku przedmiotowego pomnożenie Rad szkolnych okręgowych z 37 na 76, w myśl ustawy krajowej z d 6. grudnia 1887 Dz. u. kr. Nr. 67., a to z powodu, iż przed ukończeniem rachunków z dawniejszymi okręgami szkolnymi, z których nowe okręgi wydzielone zostały, c. k. Rada szkolna krajowa była zniewoloną udzielać znaczniejszych zaliczek na pokrycie chwilowego niedoboru, a zaliczki te w stosunkowo krótkim czasie, w zupełności wyrównane być nie mogły — a to z powodu, że nowo utworzone Rady szkolne okręgowe weszły w życie z początkiem II. półrocza 1888 roku.

Zmiana sposobu asygnowania zaliczek Radom szkolnym okręgowym z krajowego funduszu szkolnego.

Ponieważ zdarzały się wypadki, że c. k. urzędy podatkowe odmawiały nauczycielom szkół ludowych wypłaty pensyj w czasie ustawą wskazanym c. k. Prezydyum Rady szkolnej krajowej okólnikiem z dnia 18. wrzesnia 1888 do L. 700 wezwało c. k. starostów, jako przewodniczących Rad szkolnych okręgowych, aby polecili c. k. urzędom podatkowym, by najpóźniej do 20. każdego miesiąca donosiły, czy rozporządzalna we funduszu szkolnym okręgowym gotówka wystarczy do pokrycia płac wszystkich nauczycieli szkół ludowych w okręgu w dniu 1szym następnego miesiąca płatnych, i by doniesienia te przedkładali c. k. krajowej Radzie szkolnej w razie wykazania w nich braku gotówki. Na podstwie takich doniesień asygnowano dotyczącym c. k. urzędom podatkowym, względnie okręgowym funduszom szkolnym zaliczki z krajowego funduszu szkolnego na opędzenie bieżących potrzeb.

Zdarzyło się jednak, iż odnośna relacya wypłynęła tak późno do krajowej Rady szkolnej, iż zaliczka nie mogła być przed 1. asygnowaną, i z tego powodu odmówiono nauczycielom wypłaty pensyj, narażając ich na chwilowy brak środków do życia, stratę czasu i koszta podróży. Z drugiej strony okazały się kilkakrotnie asygnowane zaliczki, albo wcale zbyteczne, albo co do wysokości kwoty nie odpowiadające rzeczywistej potrzebie, o czem dopiero z dzienników kasowych przekonać się było można. Chcąc temu stanowi rzeczy skuteczną tamę położyć c. k. Rada szkolna krajowa podała następującą propozycyę:

a) Upoważnić c. k. urzędy podatkowe, w siedzibie okręgowych Rad szkolnych się znajdujące, by wypłacały w ciągu każdego miesiąca wszystkie przekazane, im do wypłaty z funduszów szkolnych okręgowych należytości bez względu na to, czy gotówka w kasach tych funduszów się znajdująca wystarcza do ich pokrycia.

b) W razie niedostatecznego zapasu upoważnić c. k. urzędy podatkowe, aby bez specyalnej asygnacyi potrzebne kwoty zapisywały przy

zamknięciu dziennika funduszu szkolnego okręgowego, jako zaliczkę zwrotną, otrzymaną z krajowego funduszu szkolnego na pokrycie niedoboru.

c) O wysokości kwoty zaczerpniętej w ten sposób na pokrycie chwilowego niedoboru mają c. k. urzędy podatkowe donosić c. k. Radzie szkolnej krajowej zawsze ostatniego dnia tego miesiąca, za który dzienniki zamykają.

d) Na podstawie tego doniesienia c. k. Rada szkolna krajowa wyda dodatkowe upoważnienie na uskutecznione już przeprowadzenie i zarządzi zwrot zaliczki krajowemu funduszowi szkolnemu, o czem równocześnie zawiadomi Wydział krajowy celem zapisania zwrotu w odnośnych księgach rachunkowych.

Wydział krajowy, mając na względzie intencyę Wysokiego Sejmu, któremu na tem zależy, ażeby nauczyciele nie doznawali zwłoki w poborach płacy, zgodził się na powyższe projektowane zarządzenia, zwracając w odezwie swej z dnia 7. maja 1889 L. 16.616 uwagę c. k. Rady szkolnej krajowej na tę okoliczność, że ten modus procedendi mógłby stać się niebezpieczny dla funduszu szkolnego krajowego, jeżeliby ułatwienie w uzyskaniu zaliczki, a raczej z góry udzielone pozwolenie na korzystanie z niej miało dać pochop do mniejszej dbałości w ściąganiu prestacyj i zaliczek. Z tego powodu proszono c. k. Radę szkolną krajową o zarządzenie z równoczesnem wydaniem zamierzonego rozporządzenia, aby fundusz szkolny krajowy z powodu tej innowacyi nie był na uszczerbek narażony.

3. Zamknięcia rachunków c. k. Rad szkolnych okręgowych za rok 1888.

Na podstawie 74 zamknięć rachunkowych okręgowych funduszów szkolnych, nadesłanych przez c. k. Radę szkolną krajową (L. 30.343/1889) oddział rachunkowy sporządził sumaryczne zestawienie, które dołączone zostało jako alegat do preliminarza krajowego funduszu szkolnego na rok 1890.

Według tegoż sumaryusza okazują się następujące wyniki powyższych zamknięć:

Zapas w gotówce z końcem r. 1887 wynosił . .	39.518 zł. 55½ ct.
Dobhody w r. 1888	1,788.222 „ 53½ „
Razem . .	1,827.741 zł. 09 ct.
Wydatki w r. 1888 wynosiły	1,742.345 zł. 93½ ct.
a z porównania obu tych cyfr wynika zapas w gotówce z końcem r. 1888 w kwocie . .	85.395 zł. 15½ ct.
Należytości czynne z końcem r. 1888 wynosiły .	609.939 „ 40½ „
Razem stan czynny wynosił sumę . . .	695.334 zł. 56 ct.
Należytości bierne, z wyłączeniem należytości przypadających krajowemu funduszowi szkolnemu wynosiły z końcem r. 1888	462.591 „ 87½ „
a z porównania obu tych cyfr okazuje się nadwyżka stanu czynnego w kwocie . . .	232.742 zł. 68½ ct.

która jest pretensyą krajowego funduszu szkolnego do funduszów szkolnych okręgowych z tytułu nadpłaconych zasiłków. Kwota powyższa rozpada się na dwie części jako to:

a) na zaległość z lat dawniejszych po koniec roku 1887	179.737 „	96 „
b) na zaległość z r. 1888	53.004 „	72½ „
Razem j. w. . .	232.742 zł.	68½ ct.

Powyższa zaległość przypisana jest do zwrotu od następujących c. k. Rad szkolnych okręgowych:

1. Biała	10 zł.	41 ct.
2. Bóbrka	8 „	52 „
3. Bochnia	24.241 „	97 „
4. Bohorodczany	130 „	87 „
5. Borszczów	1.496 „	95½ „
6. Brody	917 „	49 „
7. Brzeżany	834 „	46½ „
8. Brzozów	380 „	06½ „
9. Buczacz	574 „	22 „
10. Chrzanów	123 „	57½ „
11. Cieszanów	1.451 „	76 „
12. Czortków	1.244 „	78 „
13. Dąbrowa	345 „	46 „
14. Dobromil	1 „	18 „
15. Dolina	1.187 „	57 „
16. Drohobycz	12.422 „	38½ „
17. Gorlice	17 zł.	37 ct.
18. Gródek	439 „	81 „
19. Grybów	22 „	55½ „
20. Horodenka	1 „	74½ „
21. Husiatyn	658 „	61 „
22. Jarosław	7.238 „	97 „
23. Jasło	1.639 „	32 „
24. Jaworów	9.538 „	90½ „
25. Kałusz	4.812 „	82½ „
26. Kamionka	306 „	69 „
27. Kolbuszowa	293 „	74 „
28. Kołomyja	2.687 „	14½ „
29. Kosów	736 „	29 „
30. Kraków	118 „	76½ „
31. Krosno	228 „	33½ „
32. Limanowa	1 „	11 „
33. Lisko	90 „	10½ „
34. Lwów	86 „	53½ „
35. Łańcut	134 „	32 „
36. Mielec	240 „	70 „
37. Mościska	352 „	19 „
38. Myślenice	504 „	00½ „
39. Nadwórna	224 „	02 „
40. Nisko	239 „	64 „

41. Nowy Sącz	3.658 zł.	48½	ct.
42. Nowy Targ	769 „	86½	„
43. Pilzno	1.643 „	61	„
44. Podhajce	165 „	—	„
45 Przemyśl	685 „	14	„
46. Przemyślany	902 „	84	„
47. Rawa	1 „	75	„
48. Rohatyn	2.474 „	92	„
49. Ropczyce	429 „	32	„
50. Rudki	1 „	76	„
51. Rzeszów	1.697 „	57	„
52. Sambor	3.888 „	21	„
53. Sanok	359 „	76½	„
54. Skałat	927 „	75	„
55. Śniatyn	7.453 „	93	„
56. Sokal	303 „	07	„
57. Stanisławów	2.483 „	98½	„
58. Stare miasto	6 „	69	„
59. Stryj	32.993 „	60	„
60. Tarnobrzeg	1 „	31	„
61. Tarnopol	42.287 „	99½	„
62. Tarnów	9.105 „	55½	„
63. Tłumacz	155 „	54½	„
64. Trembowla	1 556 „	31½	„
65. Turka	125 „	31	„
66. Wadowice	12.239 „	43	„
67. Wieliczka	40 „	42	„
68. Zaleszczyki	3.247 „	35	„
69. Zbaraż	702 „	70	„
70. Złoczów	19.840 „	64½	„
71. Żółkiew	5.960 „	60	„
72. Żydaczów	609 „	36½	„
73. Żywiec	37 „	41	„
Razem j. w.	232.742 zł.	68½	ct.

Wydział krajowy czuwa nad ściąganiem powyższych zaległości, a w tym celu wystósowano następujące odezwy zbiorowe do c. k. Rady szkolnej krajowej i c. k. Rad szkolnych okręgowych:

z dnia	28.	kwietnia	1888	do L.	16.369
„	25.	maja	„	„	20.092
„	20.	lipca	„	„	30.059
„	2.	października	„	„	42.033
„	13.	listopada	„	„	49.180
„	17.	lutego	1889	„	7.574
„	26.	marca	„	„	12.687
„	21.	maja	„	„	21.412

Zaległe zwroty z powyższego tytułu wynosiły z końcem r. 1888 sumę	232.742 zł. 68$^1/_2$ ct.
w r. 1889 odpisano z tej należytości . . .	4.540 „ 45$^1/_2$ „
Pozostało . .	228 202 zł. 23 ct.
Po koniec maja b. r. (gdyż po ten czas w chwili układania niniejszego sprawozdania nadesłano dzienniki) uiszczono na poczet tego długu . . .	4.520 zł. 50 ct.
a zatem z końcem maja 1889 załegłość nadebranych zasiłków wynosi	223.681 zł. 73 ct.
Powyżej wykazano, że należytości czynne funduszów szkolnych okręgowych wynoszą z końcem r. 1888 kwotę	609.939 zł. 40$^1/_2$ ct.
Zaległość ta składa się z następujących tytułów:	
a) zaległe prestacye szkolne . .	351.534 zł. 44$^1/_2$ ct.
b) zaległy 3% dodatek do podatków . .	69.702 zł. 46 ct.
c) inne zaległości jako to: przebieżne przychody, zwroty z płac nauczycieli, z potrzeb szkolnych i t. p. . . .	188.702 zł. 50 ct.

Kwoty pod *a)*, *b)* podane są to właściwe pretensye funduszów szkolnych okręgowych, kwota zaś pod *c)* podana zawiera należytości zobojętniające się, przeprowadzenia i korelatywne zwroty.

Zaległość prestacyj szkolnych (poz. *a)* wynosząca z końcem r. 1888 sumę 351.534 zł 44$^1/_2$ ct. znajduje swe usprawiedliwienie w motywach podanych przez c. k. Radę szkolną w odezwie z dnia 23. czerwca 1887 do L. 7.910 (LW. 38,831/87) mianowicie, że wielkiej części tych zaległości nie można jeszcze ściągnąć z powodu rekursów dotychczas merytorycznie nie załatwionych, a wniesionych przeciw orzeczeniu c. k. Rady szkolnej krajowej przez różne Zwierzchności gminne.

Dalszym powodem tej znacznej zaległości jest pozwolenie wielu gmi nom (za porozumieniem się z Wydziałem krajowym) spłacania zaległych prestacyj w ratach rocznych, jak n. p. Bochnia, Stanisławów, Dęb i Jeleń, Podhajce, Tarnopol, Zator i inne; wreszcie z powodu, że należytość prestacyj za IV. kwartał każdego roku ściągalną jest dopiero w I. kwartale roku następnego.

Zaległość 3% (poz. b) wynosząca z końcem r. 1888 69.702 zł. 46 ct znajduje swe usprawiedliwienie również w niemożności zarachowywania w roku przedmiotowym należytości za IV. kwartał każdego roku.

To też powyższe przyczyny służą zarazem za usprawiedliwienie, dlaczego z krajowego funduszu szkolnego na wybrany zasiłek wynoszący ogółem po koniec r. 1888 kwotę 232.742 zł. 68$^1/_2$ ct. nie mógł być w roku przedmiotowym w znacznej sumie spłacony, a to mimo tak licznych przynagleń ze strony Wydziału krajowego.

Jednakowoż cały stan rzeczy zdąża ku coraz lepszemu, a zaległości prestacyjne i 3% dodatek obecnie zmniejszać się zaczynają i tak z końcem r. 1887 zaległe prestacye szkolne wynosiły .	426.423 zł. 35$^1/_2$ ct.
a z końcem r. 1888 wynoszą tylko . .	351.534 „ 44$^1/_2$ „
a zatem zmniejszył się stan zaległości z końcem r. 1888 o	74.888 zł. 91 „

Zaległy 3% dodatek do podatków wykazano z końcem r. 1887 w kwocie	100.644 zł. 79½ ct.
z końcem r. 1888 wynosi	69.702 „ 46 „
a zatem stan tej zaległości czynnej zmniejszył się z końcem r. 1888 o	30.942 zł. 33½ ct.

I jest nadzieja, że w roku następnym będą jeszcze korzystniejsze pod tym względem rezultaty a to wobec ponownych zarządzeń c. k. Rady szkolnej krajowej z dnia 2. grudnia 1888 L. 18.164 i z dnia 18. maja 1889 do L. 7.656 (LW. 55.537/88 i 23.068/89), któremi polecono wszystkim c. k. starostwom energiczne ściąganie prestacyj szkolnych, a c. k. urzędom podatkowym przeprowadzanie zwrotów zaległości w miarę zapasów gotówki w funduszach szkolnych okręgowych.

4. Wykazy stanu prestacyj szkolnych.

Według ostatniego wykazu prestacyj szkolnych, nadesłanego nam przez Prezydyum c. k. Namiestnictwa za miesiąc marzec 1889 do LW. 26,770/89 zaległe prestacye wynoszą z końcem marca b. r. kwotę 432.776 zł. 50 ct.

Alegat 19.

Według alegatu pod 19. dołączonego, a sporządzonego na podstawie zamknięć rachunkowych za r. 1888., prestacye szkolne zaległe 74 c. k. Rad szkolnych okręgowych wynosiły z końcem r. 1888 351.534 zł. 44½ ct.

O ściąganiu tych należytości i zarządzeniach ze strony c. k. Rady szkolnej krajowej wspomniano już w tytule 3cim.

5. Katalogi, biblioteki szkolne, oraz inwentarze przyborów szkolnych i naukowych.

Sprawa katalogów, bibliotek szkolnych i inwentarzy szkolnych i naukowych za lata ubiegłe dotychczas ostatecznie załatwioną nie została.

6. Nakład książek polskich dla szkół ludowych.

Między Zakładem narodowym imienia Ossolińskich a galic. c. k. Prokuratoryą skarbu w imieniu centralnej Dyrekcyi c. k. nakładów szkolnych w Wiedniu zawarty został dnia 20. maja 1889 we Lwowie kontrakt w sprawie wydawnictwa polskich książek szkolnych dla szkół ludowych w Galicyi wraz z W. Księstwem Krakowskiem za czas od dnia 1. stycznia 1890 do 30. czerwca 1899.

Zawarcie kontraktu tego poprzedziły dłuższe rokowania z kuratoryą Zakładu Ossolińskich, która ostatecznie protokolarną deklaracyą z dnia 6. listopada 1888 zgodziła się na zrównanie cen wszystkich swoich nakładów z cenami wydawnictw c. k. nakładu książek szkolnych w Wiedniu.

W ten sposób stało się zadość życzeniu objawionemu w rezolucyi Wys. Sejmu z 19. stycznia 1888 co do zniżenia ceny książek szkolnych w naszym kraju.

Kontrakt zresztą opiera się w głównych postanowieniach swoich na zasadach poprzedniej umowy z r. 1882; odnosi się to w szczególności do kwoty, jaką Zakład Ossolińskich płacić ma corocznie funduszowi szkolnemu krajowemu z tytułu nadwyżki dochodów wydawnictwa, która to kwota tak jak dotychczas wynosić będzie 2.835 zł.

7. Taksy spadkowe.

Taksy spadkowe wymierzają c. k. sądy we wszystkich powiatach z wyjątkiem obwodu wolnego miasta Krakowa, gdzie takowe wcale nie istnieją.

Alegat 20. Według alegatu pod 20. dołączonego należytość czynna taks spadkowych wynosiła z początkiem roku 1888 kwotę . 8.053 zł. 66 ct

należytośc bieżąca za rok 1888 . . .	9.232 „ 68$^1/_2$ „	
Razem . . .	17.286 zł. 34$^1/_2$ ct.	
Z tego odpisano	543 „ 90 „	
Pozostało . . .	16.742 zł. 44$^1/_2$ ct.	
W roku 1888 uiszczono	9.604 „ 22$^1/_2$ „	
Pozostała zaległość z końcem r. 1888 wynosi	7.138 zł. 22 ct.	

z której to kwoty przypada:

a) na zaległość z lat ubiegłych . . . 3.072 zł. 52 ct.

b) z roku bieżącego . . . . . . 4.065 „ 70 „

Zaległe należytości taks spadkowych urgowano za pośrednictwem c. k. starostw następującemi odezwami:

z dnia	13. sierpnia	1888	do L	35.187
„	31. października	„	„ „	47.018
„	29. stycznia	1889	„ „	3.230
„	26. marca	„	„ „	12.688
„	16. kwietnia	„	„ „	16.349.

Nadsyłanie wykazów taks wymierzonych urgowano odezwami:

z dnia	7. czerwca	1888	do L.	23.426
„	5 marca	1889	„ „	9.688.

W odpowiedzi na naszą odezwę z dnia 17. kwietnia 1888 do l. 15.508 c. k. Prezydyum Namiestnictwa rozporządzeniem swem z dnia 26. kwietnia 1888 do l. 4085 poleciło wszystkim c k. starostom, ażeby dołożyli wszelkiego starania celem ściągnięcia zaległych taks spadkowych.

Na skutek pisma naszego z dnia 8. maja 1888 do l. 18.811 c. k Prezydyum Sądu wyższego krajowego we Lwowie okólnikiem z dnia 23. maja 1888 do l. 12.573 (LW. 23.857/88) poleciło wszystkim c. k. sądom dokładne sporządzanie wykazów taks spadkowych, a to w myśl wzoru podanego w dzienniku ustaw państwa Część XXVIII. Nr. 90. rozp. ministr. sprawiedliwości itd. z dnia 13. czerwca 1876 r.

Również c. k. krajowa Dyrekcya skarbu rozp. swem z d. 26. maja r. z. do l. 36.795 (LW. 23,572/88) poleciła wszystkim c. k. urzędom podatkowym jak najdokładniejsze zapisywanie taks w odnośnych dziennikach.

Ponieważ często się zdarzało, iż taksy spadkowe z powodu wydania spadkobiercom dekretu dziedzictwa przed uiszczeniem taksy ściągnięte być nie mogły, przez co fundusz szkolny krajowy na straty bywał narażony, przeto odezwami z dnia 20. stycznia 1889 do LW. 1.260, z dnia 23. marca 1889 do L. 9.051 i z dnia 5. maja 1889 do LW. 16.693 proszono wyższy c. k. Sąd krajowy we Lwowie i w Krakowie, ażeby opierając się na dekrecie kancelaryi nadwornej z dnia 7. lipca 1808 tudzież §. 149 l. a. ces. pat. z dnia 9. sierpnia 1854 l. 208 Dz. p. p. polecono wszystkim c. k. Sądom, iżby dekretów dziedzictwa nie wydawały przed zapłaceniem taksy na rzecz krajowego funduszu szkolnego wymierzonej. W tej sprawie powołane c. k. Sądy krajowe wydały odpowiednie zarządzenie znajdujące się w aktach do LW. 16.693/89 i 23.683/89.

Te wszystkie zarządzenia i korespondencye Wydziału krajowego zdążały ku temu, ażeby dochód tej rubryki powiększyć przez regularne ściąganie należytości zaległych i bieżących. I w części powiodło się Wydziałowi krajowemu, czego dowodem wynik z roku 1888 w porównaniu z takimże wynikiem z r. 1887 mianowicie:

W roku 1888 uiszczenie taks na fundusz szkolny krajowy wynosiło	9.604 zł. 22½ ct.
a w roku 1887	8.618 „ 41 „
a zatem uiszczenie powiększyło się w jednym roku o	985 zł. 81½ ct.

a to mimo tej okoliczności, niekorzystnej w roku przedmiotowym dla funduszu rzeczonego, iż w myśl uchwały sejmowej z dnia 11. stycznia 1888, tudzież w myśl zarządzeń c. k. Rady szkolnej krajowej z dnia 29. kwietnia 1888 do L. 5.925 (LW. 18.882/88) wydanych w porozumieniu z Wydziałem krajowym — rok budżetowy krajowego funduszu szkolnego już w r. 1888 skończył się z grudniem, a wskutek tego uiszczenia na poczet zaległości w dziennikach sześciu miesięcy roku następnego nie zostały zamknięciem za rok 1888 objęte. Mimo to dochód okazał się większy o 985 zł. 81½ ct.

8. Zaliczki na budynki szkolne.
Alegat 21.

Według alegatu pod 21 dołączonego począwszy od roku 1876 do końca roku 1888 rozdano gminom zaliczki na budynki szkolne w ogólnej sumie	270.277 zł. 26 ct.
Z tego odpisano niezrealizowane zaliczki w kwocie	3.379 „ — „
pozostało . . .	266.898 zł. 26 ct.
Na poczet tej należytości uiszczono w powyższym okresie	198.009 „ 80½ „
Niespłacona należytość ogólna wynosi z końcem roku 1888	68.888 zł. 45½ ct.
W roku 1889 po koniec czerwca udzielono nowych zaliczek w kwocie	750 „ — „
a ponieważ na poczet tych nowych zaliczek nic nie uiszczono, więc zaległość z końcem czerwca 1889 wynosi	69.638 zł. 45½ ct.
Zaległość rat zaliczek po koniec roku 1888 zapadłych — wynosi	13.347 zł. 02 ct.
z której to kwoty przypada:	
a) na zaległe raty z lat dawniejszych po koniec r. 1887	7.929 „ 83 „
b) z roku 1888	5.417 „ 19 „

Zaległe raty wykazywane bywają w należytych terminach właściwym c. k. starostwom do przymusowego ściągnięcia, jednakowoż cyfry należytości rat i zaległości ulegają nieraz zmianie z przyczyny, że w razie słusznych powodów Wydział krajowy przyzwala na przedłużenie terminów spłaty gminom o to proszącym.

Następującemi odezwami zbiorowemi urgowano odnośne gminy za pośrednictwem c. k. starostw, by uiściły zaległe raty.

z dnia 13. sierpnia 1888 do L. 35.100
„ 31. października 1888 do L. 47.019
„ 29. stycznia 1889 do L. 3.229
„ 5. marca 1889 do L 9.418

Również i c. k. Prezydyum Namiestnictwa było nam pomocne w ściąganiu zaległych rat, albowiem rozporządzeniem swem z dnia 12. czerwca 1888 do L. 6.274 (LW. 24.724) poleciło wszystkim c. k. starostom, ażeby zajęli się energicznie ściągnięciem zaległości.

9. Rozmaite drobne.

Odsetki od kapitałów hipotekowanych, dodatki, zwroty rubryk korelatywnych i mylnych przeprowadzeń c. k. urzędów podatkowych urgowano następującemi odezwami:

z dnia 13. sierpnia 1888 do L. 35.186
„ 24. września 1888 do L. 40.831
„ 25. września 1888 do L. 41.241
„ 5. listopada 1888 do L. 47.565
„ 8. listopada 1888 do L. 48.538
„ 13. listopada 1888 do L. 49.179
„ 29. stycznia 1889 do L. 3.226
„ 29. stycznia 1889 do L 3.227
„ 29. stycznia 1889 do L. 3.228
„ 26. marca 1889 do L. 12.690
„ 9. kwietnia 1889 do L. 15.062
„ 9. kwietnia 1889 do L. 15.063
„ 9. kwietnia 1889 do L. 15.064
„ 9. kwietnia 1889 do L. 15.066

10. Pretensya do skarbu Królestwa polskiego.

Odezwą z dnia 8. lipca b. r. L. 53.771 na skutek odezwy c. k. Namiestnictwa z dnia 29. listopada 1888 do L. 59.679 (L. 53.771/88) proszono też c. k. Namiestnictwo, aby sprawę w tutejszym memoryale z dnia 28. lutego 1885 L. 2.942 obszernie wyłuszszoną w c. k. Ministerstwie wyznań i oświaty poruszyć i o krokach w tej sprawie przez c. k. Rząd już poczynionych lub jeszcze poczynić się mających Wydział krajowy uwiadomić raczyło.

11. Koszta likwidacyi funduszów szkolnych okręgowych.

Spór wytoczony przed c. k. Trybunałem państwa o zwrot kosztów likwidacyi funduszów szkolnych okręgowych w kwocie 16 040 zł. 61 ct. aw. z pn. rozstrzygnięty został wyrokiem tego Trybunału z dnia 15. października 1888 L. 154 na niekorzyść funduszu szkolnego krajowego. W motywach wyroku przytoczono jako moment decydujący orzeczenie c. k. Trybunału administracyjnego z dnia 22. stycznia 1887 L. 56, wydany w tej sprawie, według którego koszta likwidacyi funduszów szkolnych okręgowych uważane być mają jako wydatki administracyjne tych funduszów i przez nie same ponoszone.

Przeciw wyrokowi Trybunału państwa niema już środku prawnego, a tak c. k. skarb państwa uwolniony jest ostatecznie od ponoszenia kosztów likwidacyi funduszów szkolnych okręgowych.

12. Fundusz szkół ludowych z r. 1872.

Majątek zarodowy tegoż funduszu wynosi z końcem roku 1888

w gotówce	— zł.	—½	ct.
w efektach	99.948 „	86	„
Suma .	99.948 zł.	86½	ct.
odsetki od efektów majątku zarodowego przyniosły w roku 1888 dochód w kwocie . .	4.494 zł.	34	ct.
Z funduszu tego asygnowano:			
a) na zapłacenie 13. raty należytości rządowej	354 „	50	„
b) na zasiłki bezzwrotne na budowę szkół lub przeistoczenie istniejących budynków:			
Kolbuszowa	250 „	—	„
po 150 zł.: Drohobyczka, Lubień, Rogoźno i Steniatyn	600 „	—	„
po 100 zł.: Białoboki, Biskupice radłowskie, Chonuryn, Dębów, Dołhomościska, Kalników, Kamienica górna z Baczałką, Koziary, Lubeszka, Mołotków, Nosowce, Oleszów, Pakoszówka, Polanka, Radgoszcz, Sokołówka, Sprynia, Terło, Trójca, Tretrzewina, Worwolińce i Żarnowiec . .	2.300 „	—	„
po 50 zł.: Babińce, Drabinianka, Jastrzębik, Jezupol, Kraczkowa, Michałków, Nadyby, Okopy, Okniany, Olesza, Rakowa, Romanówka, Średnie, Tarnawka, Wydrna, Wydrze ad Grębów i Wysoka . .	900 „	—	„
Izdebki	65 „	—	„
Ogółem pod *a)* i *b)* wyasygnowano . . .	4.469 zł.	50	ct.
Nadto z należytości biernych przeniesiono do depozytu funduszu krajowego kwotę . .	200 „	—	„

przyznaną aktem z dnia 18. października 1887 do L. 28255 gminie Sędziszów, ulokowawszy kwotę w 4 % książeczce Banku krajowego na rzecz tejże gminy, a to aż do czasu rozpoczęcia budowy szkoły.

Departament IV.

Szef Departamentu: Dr. Józef Wereszczyński, Członek Wydziału krajowego.

I. Sprawy drogowe.

A) Ustawy i uchwały podlegające Najwyższej sankcyi

Najwyższem postanowieniem z dnia 30. października 1888, otrzymały Najwyższą sankcyę uchwały Sejmu krajowego, przyznające prawo do poboru myta:

Obszarowi dworskiemu wspólnie z gminą w Brzozdowcach od mostu na rzece Wiśniowiec;

Obszarowi dworskiemu wspólnie z gminą w Wybranówce od mostu na rzece Hlebówce;

Obszarowi dworskiemu wspólnie z gminą w Boryniczach od mostu na rzece Suchodółce;

Obszarowi dworskiemu w Glinnej od mostów na rzece Strypie;

Obszarowi dworskiemu w Sufczynie od mostów na rzece Stubnicy;

Obszarowi dworskiemu wspólnie z gminą w Tomaszowcach od mostów na rzece Bołochówce;

Gminie wspólnie z obszarem dworskim w Krościenku wyżnem od mostu na rzece Wisłoku;

Obszarowi dworskiemu w Husakowie od mostów na rzece Słotwinie;

Gminie wspólnie z obszarem dworskim w Sokołowie od mostów na drodze gminnej z Bolechowa do kolei Lwowsko-Czerniowieckiej.

Najwyższem postanowieniem z dnia 20. listopada 1888 otrzymały Najwyższą sankcję uchwały Wysokiego Sejmu, przyznające prawo do poboru myta:

Radzie powiatowej w Borszczowie na drogach powiatowych Iwanków-Germakówka i Uście biskupie-Jezierzany;

Radzie powiatowej w Dolinie od mostów na rzece Czeczwie w Spasie i na rzece Dubie w Cieniawie;

Radzie powiatowej w Limanowej od mostu na rzece Łososince;

Radzie powiatowej w Nisku od mostu na rzece Tanwi;

Radzie powiatowej w Pilznie na drodze powiatowej Pilzno-Radomyśl;

Radzie powiatowej w Stryju od mostu na rzece Opór;

Radzie powiatowej w Wieliczce od mostu na rzece Wildze;

Wydziałowi powiatowemu w Jarosławiu na drodze gminnej Jarosław-Kańczuga;

Obszarowi dworskiemu w Rozhurczu od przewozu przez rzekę Stryj;

Obszarowi dworskiemu w Bobrownikach od przewozu przez rzekę Dunajec;

Obszarowi dworskiemu w Gumniskach od przewozu przez rzekę Dunajec;

Najwyższem postanowieniem z dnia 24. listopada 1888 otrzymały Najwyższą sankcyę uchwały Wysokiego Sejmu, przyznające prawo do poboru myta:

Radzie powiatowej w Kołomyi na drodze powiatowej Kołomyja-Peczyniżyn;

Radzie powiatowej w Limanowej na drodze powiatowej Dobrsko-Szczyrzyckiej;

Radzie powiatowej w Przemyślanach na drodze powiatowej Przemyślańsko-Świrskiej;

Radzie powiatowej w Wieliczce na drodze powiatowej Dobczycko-Szczyrzyckiej;

Probostwu w Leżajsku od przewozu przez rzekę San;

Obszarowi dworskiemu w Rogach od mostu na rzece Lubatówce;

Gminie wspólnie z obszarem dworskim w Zarwanicy od mostu na rzece Stryju;

Gminie wspólnie z obszarem dworskim w Sokołowie od mostu na rzece Stryju;

Gminie wspólnie z obszarem dworskim w Głuchowie od mostu na rzece Sołokyi;

Gminie w Horyhladach od przewozu przez rzekę Dniestr.

Najwyższem postanowieniem z dnia 4. grudnia 1888 otrzymały Najwyższą sankcyę uchwały Wysokiego Sejmu, przyznające prawo do poboru myta:

Radzie powiatowej w Chrzanowie na drogach powiatowych Chrzanowsko-Oświęcimskiej, Trzebińsko-Lgockiej, z Chrzanowa do Alwerni i z Jaworznia do Wysokiego brzegu;

Obszarowi dworskiemu wspólnie z gminą w Nadolanach na tamtejszej drodze gminnej.

Najwyższem postanowieniem z dnia 16 marca 1889 otrzymały Najwyższą sankcyę uchwały Wysokiego Sejmu, przyznające prawo do poboru myta:

Radzie powiatowej w Czortkowie na drodze powiatowej Wierzbowiec-Białobożnica;

Radzie powiatowej w Jaśle na drogach powiatowych Warzycko-Lubelskiej i Frysztacko-Brzosteckiej;

Radzie powiatowej w Krośnie od mostu na rzece Jasiółce;

Obszarowi dworskiemu w Dyamencie od przewozu przez rzekę Dunajec;

Gminie wspólnie z obszarem dworskim w Dorożowie od mostu na rzece Bystrzycy;

Gminie wspólnie z obszarem dworskim w Czerchawie od mostów na rzekach Czerchawce i Błażówce;

Obszarowi dworskiemu w Wiśniowej od mostu na rzece Krzyworzece.

Najwyższem postanowieniem z dnia 2. kwietnia 1889 otrzymały Najwyższą sankcyę uchwały Wysokiego Sejmu, przyznające prawo do poboru myta:

Radzie powiatowej w Sanoku od mostu na rzece Wisłoku;

Obszarowi dworskiemu wspólnie z gminą w Zabłotcach od mostów na rzece Ruda;

Gminie wspólnie z obszarem dworskim w Trepczy od mostu na rzece Sanoczku.

Ustawa uznająca drogę gminną Nowy Targ-Zakopane za drogą krajową.

Najwyższem postanowieniem z 9. marca 1889 uzyskał Najwyższą sankcyę uchwalony przez Wysoki Sejm dnia 2. października 1888 projekt ustawy, uznającej przebudowaną kosztem kraju drogą, wiodącą od rynku w Nowym Targu do kościoła w Zakopanem, za drogą krajową.

Ustawa ta ogłoszoną została w numerze 26 części VIII. dziennika ustaw i rozporządzeń krajowych z 15. kwietnia 1889.

W wykonaniu powyższej ustawy, poruczyliśmy w drodze delegacyi bezpośrednią administracyę nowej tej drogi krajowej Wydziałowi powiatowemu w Nowym Targu, a to na zasadzie postanowień §. 27. punkt 4 ustawy z 7. lipca 1885 dz. u. kr. L. 39, tudzież odnośnych postanowień obwieszczenia Wydziału krajowego z 14. października 1868 L. 10.753 ogłoszonego w dz. u. kr. l. 21 z r. 1868.

Dla technicznego zaś nadzoru ustanowiliśmy ekspozyturę zarządu dróg krajowych w Nowym Targu i przydzielili do niej drogę krajową Nowy Targ-Zakopane i Czorsztyn-Nowy Targ-Zabornia, która to ostatnia przydzieloną była dotąd do okręgu sądeckiego.

B) Uchwały sejmowe niepodlegające Najwyższej sankcyi i sprawy Wydziałowi krajowemu przekazane i polecone.

Uchwała odstępująca Wydziałowi krajowemu petycyę Rady powiatowej w Limanowej o zwolnienie od wpłacenia 1% dodatku na rzecz wykupna gruntów pod kolej transwersalną.

Uchwała odstępująca Wydziałowi krajowemu do dokładnego zbadania i zdania sprawy na następnej sesji sejmowej petycyę Wydziału Rady powiatowej Rzeszowskiej względem przyjęcia części drogi powiatowej Rzeszowsko-Głogowskiej na fundusz dróg krajowych.

W tych przedmiotach przedkładamy Wysokiemu Sejmowi osobne sprawozdania.

Wnioski p. ks. Siczyńskiego w sprawie reformy ustawy drogowej.

W załatwieniu sprawozdania komisyi drogowej o wnioskach posła ks. Siczyńskiego w sprawie reformy ustawy drogowej powziął Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 11. września 1888 następującą uchwałę:

„Wnioski posła ks. Siczyńskiego oraz petycye w sprawie reformy ustawy drogowej przekazuje się Wydziałowi krajowemu do zbadania i zdania sprawy na najbliższej sesyi sejmowej“.

W wykonaniu powyższej uchwały przedkłada Wydział krajowy następujące sprawozdanie:

Okólnikiem podanym już do wiadomości Wysokiego Sejmu w zeszłorocznem sprawozdaniu z czynności (Aleg. 10 do stenogr. sprawozdań Sejmu z r. 1888 str. 143—144) zażądał Wydział krajowy od wszystkich Wydziałów powiatowych zebrania i przedstawienia dat, ilustrujących administracyę dróg gminnych na tle postanowień noweli drogowej z r. 1885 oraz dokładnych odpowiedzi na pytania przez nas postawione w celu gruntownego rozpoznania zalet i wad obowiązującej ustawy drogowej, tudzież zbadania możliwych podstaw do przyszłej zmiany tej ustawy. Badania przez nas zarządzone wyjaśnią zarazem jak najdokładniej żądania, zawarte we wnioskach posła ks. Siczyńskiego i przekazanych nam petycyach. Do dnia zamknięcia niniejszego sprawozdania odpowiedziało na nasz okólnik dopiero dwadzieścia Wydziałów powiatowych, reszta tychże niedopełniła jeszcze otrzymanego polecenia, co znajduje usprawiedliwienie w obszerności przedmiotu zbadać się mającego i w trudnościach, połączonych z zebraniem dat potrzebnych.

Po otrzymaniu odpowiedzi od reszty Wydziałów powiatowych i objawieniu zdania, w sprawie reformy ustawy drogowej przez c. k. Prezydyum Namiestnictwa, które upraszaliśmy o to w odezwie z dnia 24. maja b. r. L. 56.384/88, Wydział krajowy przed ostatecznem załatwieniem sprawy będzie w możności wszechstronnego ocenienia czy przedstawić ma Wysokiemu Sejmowi projekt radykalnej reformy ustawy drogowej, obejmującej zmianę podstawy rozkładu ciężarów drogowych a przynajmniej zmianę wymiaru prestacyi i całego z tym wymiarem połączonego systemu konkurencyjnego, czy też poprzestać na razie na przedłożeniu projektu częściowej zmiany noweli do ustawy drogowej z 1885 r.

Zaznaczamy już teraz, że ustawa drogowa z 1885 r. pomimo trudności napotykanych przy jej wykonywaniu, zyskuje coraz to szersze koło zwolenników nawet w tych warstwach społeczeństwa naszego, które przyjęło ją na początku z niedowierzaniem i że korzyści, wypływające z zastosowania tej ustawy pod względem poprawy dróg gminnych są w wielu powiatach zbyt widoczne, iżby bez rozpoznania rezultatów, osiągniętych na całym obszarze kraju w dłuższym okresie czasu oraz bez głębokiego zastanowienia się nad następstwami całego systemu, na którym opiera się nowela drogowa z 1885 r. można było już w niedalekiej przyszłości przystępować do radykalnej reformy ustawy drogowej.

W przedmiocie zmiany regulaminu i instrukcyi drogowej poruszonej również we wnioskach posła ks. Siczyńskiego, zdajemy Wysokiemu Sejmowi poniżej sprawę w rozdziale zatytułowanym: *„Inne ważniejsze czynności Departamentu IV.“*

Rezolucya w sprawie uporządkowania i subwencyo-

Na posiedzeniu z dnia 2. października 1888 r. uchwalił Wysoki Sejm następującą rezolucyę:

nowania dróg gminnych w Zakopanem i drogi z Poronina do Jurgowa.

„Poleca się Wydziałowi krajowemu:

a) aby po dokładnem zbadaniu stanu dróg komunikacyjnych w gminie Zakopane przez organa techniczne celem uregulowania najpotrzebniejszych komunikacyj przyszedł w pomoc miejscowym funduszom drogowym po myśli okólnika Wydziału krajowego z dnia 22. grudnia 1882 r.;

b) aby zarządził studya techniczne drogi z Poronina do Jurgowa ku Węgrom prowadzącej i na najbliższej sesyi sejmowej przedłożył wnioski co do rekonstrukcyi tej drogi.“

W wykonaniu pierwszej części rezolucyi Wysokiego Sejmu udzielił Wydział krajowy Wydziałowi powiatowemu Nowotarskiemu pomoc techniczną oraz subwencyę w sumie 3,700 zł. Gdy roboty zarządzone w roku bieżącym bardzo znacznie postąpiły jest nadzieja, że główna sieć dróg Zakopańskich w niedalekiej przyszłości wykończoną zostanie.

W wykonaniu drugiej części powyższej rezolucyi Wysokiego Sejmu zarządził Wydział krajowy studya potrzebne i po wypracowaniu operatu technicznego budowy projektowanej drogi przedłoży Wysokiemu Sejmowi wnioski odpowiednie.

Petycye gmin powiatu Nowotarskiego w sprawie rekonstrukcyi drogi Szczawnica-Piwniczna.

Na posiedzeniu z dnia 14. stycznia 1889 roku powziął Wysoki Sejm następującą uchwałę:

„Petycyę Zwierzchności gminnej w Piwnicznej tudzież gmin Szczawnica, Szlachtowa, Jaworek i Białowody powiatu Nowotarskiego odstępuje się Wydziałowi krajowemu z poleceniem:

a) aby zbadał pod względem technicznym plany i kosztorysy przebudować się mającej drogi;

b) aby porozumiał się z interesowanymi powiatami i gminami co do wypełnienia warunków i wymogów, stanowiących podstawę do udzielenia pomocy krajowej na budowę dróg powiatowych i gminnych w myśl okólnika Wydziału krajowego z 22. grudnia 1882 r.;

c) aby na podstawie wyników zarządzonych badań przedłożył swe wnioski co do rekonstrukcyi drogi ze Szczawnicy do Piwnicznej.

W wykonaniu powyższej uchwały Wysokiego Sejmu przedsięwziął Wydział krajowy niezbędne studya na gruncie a po ustaleniu najwłaściwszego projektu budowy drogi powyższej i po przeprowadzeniu wskazanych rokowań ze stronami interesowanemi przedstawi Wysokiemu Sejmowi wnioski w tej sprawie.

Petycya Wydziału powiatowego w Nowym Sączu o przełożenie drogi krajowej Nowy Targ-Chabówka z doliny Raba.

Na posiedzeniu z dnia 11. września 1888 roku powziął Wysoki Sejm następującą uchwałę:

„Petycyę Wydziału powiatowego Nowotarskiego o przełożenie drogi krajowej Nowy Targ-Chabówka odstępuje się Wydziałowi krajowemu do załatwienia“.

W wykonaniu tej uchwały zawiadomiono Wydział powiatowy w Nowym Targu, że jakkolwiek Wydział krajowy wykonanie tego dzieła uznaje za pożądane, to jednak wobec innych pilniejszych potrzeb drogowych, które zaspokojone być muszą ze stosunkowo szczupłych funduszów przeznaczonych na konserwacyę dróg krajowych, przełożenie drogi krajowej, wymagającej znacznego wydatku, zniewolony jest odroczyć do czasu w którym pozwolą na to fundusze rozporządzalne.

Wydział powiatowy Nowotarski, uznając jednak przełożenie tej drogi za nadzwyczaj potrzebne i nagłe polecił inżynierowi powiatowemu wypraco-

cowanie planów przełożenia takowej, jako drogi gminnej, oraz uchwalił udzielać przez kilka po sobie następujących lat znaczniejsze subwencye, przeznaczając już na rok 1889 kwotę 1000 zł. na przebudowanie części tej drogi z Chabówki do Rokicin i odniósł się do Wydziału krajowego z prośbą o wyznaczenie i udzielenie subwencyi krajowej. Wydział krajowy uznając, że budowa tej drogi przy pomocy prestacyi i funduszów miejscowych mogłaby zmniejszyć koszta, któreby w swoim czasie musiał ponosić wyłącznie fundusz krajowy, dalej że droga zbudowana stanowi dogodne dla komunikacyi obejście gór i z czasem mogłaby być wcieloną do drogi krajowej, uchwalił:

1. Przyznać na budowę powyższą subwencyę do wysokości 50% kosztów ogólnych z dotacyi przeznaczonej na zasiłki dla dróg powiatowych i gminnych.

2. O ileby prestacye i fundusze miejscowe nie pokrywały drugiej połowy kosztów budowy drogi z Chabówki do Nowego Targu udzielać powiatowi nadzwyczajnej pomocy z funduszów przeznaczonych na rekonstrukcye dróg krajowych.

3. Czuwać nad tem, ażeby budowa tej drogi wykonaną została podług zasad przyjętych dla dróg krajowych.

Uchwała w sprawie zaprowadzenia bezpośredniej komunikacyi dla osób i poczty z Krakowa przez Lwów, Stanisławów do Husiatyna.

Na posiedzeniu dnia 19. października 1888 powziął Wysoki Sejm następującą uchwałę:

„Sejm wzywa c. k. Rząd, aby polecił zarządowi kolei państwowej, a oraz spowodował zarząd kolei czerniowieckiej i Karola Ludwika, aby te w porozumieniu ze sobą zaprowadziły w swoich rozkładach jazdy bezpośrednią i szybką komunikacyę dla osób i pocztowej korespondencyi na liniach swoich w wschonio-południowej części kraju z Krakowa przez Lwów — Stanisławów do Husiatyna“.

W odpowiedzi na powyższą rezolucyę c. k. Rząd odezwą z 2. maja 1889 L. 3953/pr. na podstawie reskryptu J. E. p. Ministra handlu z 2. kwietnia 1889 L. 129 zaznaczył przedewszystkiem, że zapatrywania interesowanych kół i korporacyj co do odpowiedniego ułożenia rozkładu jazdy na galicyjskich kolejach żelaznych w ogólności, a co do nowego rozkładu jazdy kolei Karola Ludwika w szczególności, wcale nie są zgodne, treść bowiem powyższej uchwały Wysokiego Sejmu i wniosku posła Władysława hr. Wolańskiego niezupełnie ma odpowiadać wywodom sprawozdania w tym przedmiocie administracyjnej komisyi sejmowej.

Uważając zaś przywrócenie bezpośredniego połączenia kolejowego między Lwowem a Husiatynem jako główny cel uchwały sejmowej, spowodował c. k. Rząd zmianę rozkładu jazdy kolei państwowych, wszakże tylko o tyle, że od 1. marca 1889 pociąg kolei transwersalnej Nr. 111. łączy się w Stanisławowie bezpośrednio z pospiesznym pociągiem kolei czerniowieckiej Nr. 1, wskutek czego jednak powyższy pociąg kolei państwowej Nr. 111. musi zatrzymywać się w Stryju kilka godzin.

Zarazem oświadczył c. k. Rząd, że dalszej ingerencyi na zmianę rozkładu jazdy innych galicyjskich kolei żelaznych przeszkadza ta okoliczność, że koleje rzeczone, pod względem planu jazdy, związane są obowiązkiem łączenia swych pociągów z pociągami kolei Karola Ludwika i że ze względów ekonomicznych zwiększenie liczby pociągów, mianowicie na kolei czerniowieckiej, jest niedopuszczalne.

Z tych też powodów, zdaniem c. k. Rządu, nie może być wziętą pod rozwagę zmiana komunikacyi pocztowej, która z komunikacyą kolejową zostaje w najściślejszym związku, zwłaszcza że teraźniejszy rozkład jazdy kolei żelaznych odpowiada w ogóle wymogom zarządu pocztowego i że c. k. galicyjska Dyrekcya poczt uznała obecny rozkład jazdy kolei Karola Ludwika, ze względu na komunikacyę pocztową za korzystniejszy niż rozkład poprzedni.

Petycya spółki koncesyonaryuszów dla budowy projektowanej kolei z Rzeszowa do Tarnowca, o przyznanie jej ułatwień przyrzeczonych pierwotnie dla linii z Dembicy do Jasła.

Na posiedzeniu dnia 22. stycznia 1889 powziął Wysoki Sejm następującą uchwałę:

„Prośbę spółki koncesyonaryuszów dla projektowanej kolei z Rzeszowa do Tarnowca względnie do Jasła, przekazuje Sejm Wydziałowi krajowemu do uwzględnienia i dalszego urzędowania w myśl deklaracyi danej poprzód koncesyonaryuszom kolei z Dembicy do Jasła dnia 24. stycznia 1888 L. 2941“.

W wykonaniu powyższej uchwały odniósł się Wydział krajowy do powyższej spółki z zapytaniem, czy i jakie widoki ma ona na otrzymanie odnośnej koncesyi wobec rzekomego zamiaru c. k. Rządu przeprowadzenia tej budowy we własnym zarządzie i czy w ogóle deklaracya Wydziału krajowego, wydana w myśl powyższej uchwały Wysokiego Sejmu, mogłaby spółce być jeszcze przydatną, gdy jednak pomieniona spółka nie otrzymała koncesyi żądanej, a powyższa droga żelazna ma być zbudowana jako kolej państwowa, przeto Wydział krajowy nie ma powodu do dalszej czynności w tej sprawie.

Petycya Emanuela Krisa i Jakóba Halberthala, dzierzawców 10 stacyj mytniczych na drogach krajowych o odszkodowanie w skutek poniesionych strat.

W załatwieniu przekazanej uchwałą Wysokiego Sejmu z 27. września 1888 petycyi Emanuela Krisa i Jakóba Halberthala dzierżawców 10 stacyj mytniczych na drogach krajowych o odszkodowanie wskutek poniesionych strat, Wydział krajowy wydzierzawił im te same stacye mytnicze na dalsze trzechlecie pomienieni przedsiębiorcy zaś zrzekli się natomiast wszelkich pretensyj do funduszu krajowego za peryod ubiegły.

Petycya Sime Schreierowej byłej dzierzawczyni myt w Haliczu i Jezupolu o opust z czynszu.

Przekazaną uchwałą Wysokiego Sejmu z 10. października 1888 petycyę Sime Schreierowej byłej dzierzawczyni myt w Haliczu i Jezupolu Wydział krajowy załatwił odmownie.

Petycya Rady gminnej w Mizuniu o udzielenie dalszej koncesyi do poboru myta od 2 mostów na rzece Mizuńce.

W tym przedmiocie przedłożymy Wysokiemu Sejmowi osobne sprawozdanie.

Petycya Samuela Goldappera byłego współdzierzawcy myta w Zaleszczykach małych, o zwolnienie go z obowiązku solidarnej zapłaty sumy 998 zł. 61 ct. z powodu niedotrzymania kontraktu.

Odstąpioną uchwałą Wysokiego Sejmu z 14. stycznia 1889 petycyę Samuela Goldappera byłego współdzierżawcy myta w Zaleszczykach małych o zwolnienie go z obowiązku solidarnej zapłaty sumy 998 zł. 61 ct. z powodu niedotrzymania kontraktu załatwił Wydział krajowy, zezwalając na częściową spłatę powyższego długu w kwocie 600 zł. i zwalniając dłużników od reszty ztąd przypadającej funduszowi krajowemu.

Petycya gmin powiatu Przemyślańskiego w sprawie dalszej koncesyi gminy Przemyślany na pobieranie myta od mostu na rzece Gniła Lipa.

W skutek uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 22 stycznia 1889 poleciliśmy Wydziałowi powiatowemu w Przemyślanach dokładnie zbadać warunki koncesyi gminy Przemyślany, dotyczące poboru myta od mostu na rzecze Gniła Lipa i wynik dochodzenia przedłożyć Wydziałowi krajomemu. Sprawozdania Wydziału powiatowego dotąd nieotrzymaliśmy.

Petycya obszarów dworskich w Iwli i Polanach o subwencyę na drogę Iwla - Krępna.

Uchwałą z dnia 10. września 1888 r. przekazał Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu do zbadania i możliwego uwzględnienia petycyę obszarów dworskich w Iwli i Polanach w powiecie Krośnieńskim o subwencyę na drogę gminną Iwla - Krępna.

W wykonaniu tej uchwały Wydział krajowy zażądał od Wydziału powiatowego w Krośnie dopełnienia warunków przepisanych o okólniku Wydziału krajowego z dnia 22. grudnia 1882 L. 51432, czego dotąd nie wykonano.

Petycya Wydziału powiatowego Kolbuszowskiego o subwencyę na drogę powiatową Kolbuszowa - Sokołów.

Uchwałą z dnia 9. października 1888 r. przekazał Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu do zbadania i dalszego urzędowania petycyę Wydziału powiatowego w Kolbuszowej o subwencyę na drogę powiatową Kolbuszowa-Sokołów w myśl okólnika z dnia 22. grudnia 1882 L. 51432.

W wykonaniu tej uchwały Wydział krajowy przyznał Wydziałowi powiatowemu w Kolbuszowej na budowę drogi powiatowej Kolbuszowsko-Sokołowskiej dalszą subwencyę w kwocie 5000 zł.

Petycye gminy Szyk i gminy Słupia (pow. Limanowa) o subwencyę na przebudowanie drogi Lasocko - Łososińskiej.

Uchwałami z dnia 9 i 15. października 1888 r. Wysoki Sejm przekazał Wydziałowi krajowemu do załatwienia petycyę gmin Szyk i Słupie o udzielenie zapomogi na przebudowanie drogi Lasocko - Łososińskiej.

W wykonaniu powyższych uchwał Wydział krajowy udzielił na budowę drogi gminnej Krasne - Łososina Wydziałowi powiatowemu w Limanowej subwencyę w kwocie 1000 zł.

Petycya p. o inżynierów i inżynierów budowy dróg krajowych co do pięcioleci i emerytury.

Na posiedzeniu dnia 12. października 1888 r. powziął Wysoki Sejm następującą uchwałę:

„Upoważnia się Wydział krajowy do wymierzenia inżynierom pełniącym obowiązki inżynierów okręgowych, jakoteż zatrudnionym przy budowie dróg krajowych, począwszy od 1. stycznia 1889 r. pięcioleci służbowych na równi z inżynierami, objętymi uchwałą sejmową z 23. października 1881“.

W wykonaniu tej uchwały Wydział krajowy przyznał inżynierom zostającym w służbie krajowej stosowne pięciolecia a mianowicie:

1. Henrykowi Czaplickiemu dwa pięciolecia o rocznych 240 zł.
2. Eugeniuszowi Kesslerowi trzy pięciolecia o rocznych 240 zł.
3. Stanisławowi Jodłowskiemu dwa pięciolecia o rocznych 240 zł.
4. Władysławowi Turskiemu trzy pięciolecia o rocznych 360 zł.
5. Szymonowi Katyllowi dwa pięciolecia o rocznych 100 zł., nareszcie inżynierom okręgowym:
6. Władysławowi Szyszkowskiemu drugie i trzecie pięciolecie o rocznych 240 zł.
7. Ignacemu Kurniewiczowi trzecie pięciolecie o rocznych 120 zł.

Petycya Rady powiatowej w Żydaczowie o subwencyę na budowę mostu na Stryju pod Żydaczowem.

Na posiedzeniu dnia 15. października 1888 r. powziął Wysoki Sejm następującą uchwałę:

„Przekazuje się prośbę Wydziału Rady powiatowej w Zydaczowie Wydziałowi krajowemu do załatwienia w ten sposób aby:

1. o ile fundusze na cele subwencyj drogowych preliminarzem objętych wyczerpane nie zostały na rok 1889 kwotą subwencyjną bezzwłocznie według możności stosowną, do kosztów budowy mostu się przyczynił;

2. ewentualnie z funduszów pożyczkowych, bezprocentowych na cele drogowe przeznaczonych Wydziałowi Rady powiatowej w Żydaczowie możliwej pożyczki udzielił“.

W wykonaniu powyższej uchwały Wysokiego Sejmu, Wydział krajowy udzielił na budowę mostu na rzecze Stryju pod Żydaczowem tytułem subwencyi bezzwrotnej kwotę 2.000 zł., zaś tytułem pożyczki bezprocentowej kwotę 8.000 zł. zwrotną w 10 latach ratami półrocznemi.

Petycya gminy Zarzecze o uwolnienie od spłaty reszty niespłaconej pożyczki udzielonej z funduszu krajowego na budowę mostu na Prucie.

Na posiedzeniu z dnia 22. stycznia 1889 r. powziął Wysoki Sejm następującą uchwałę:

I. „Sejm uwalnia Wydział powiatowy w Nadwórnie, względnie gminę Zarzecze od spłaty nieuiszczonej reszty pożyczki udzielonej z funduszu krajowego na budowę mostu na Prucie między Delatynem a Zarzeczem w kwocie 800 zł.

II. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu:

a) aby stronom powołanym ustawą drogową do odbudowania mostu na Prucie między Delatynem i Zarzeczem udzielił odpowiedniej technicznej pomocy i

b) aby zbadał stosunki funduszowe obowiązanych gmin i powiatu Nadworniańskiego i w razie uznanej potrzeby subwencyonował budowę tego mostu w myśl okólnika z dnia 22. grudnia 1882 LW. 51432“.

W wykonaniu pierwszej części uchwały Wysokiego Sejmu, Wydział krajowy zarządził odpisanie reszty niespłaconej pożyczki.

W wykonaniu zaś drugiej części powyższej uchwały, Wydział krajowy delegował swego inżyniera do przeprowadzenia badań na gruncie, wykonania odnośnych zdjęć i wypracowania projektu mostu na rzece Prucie pod Delatynem.

Po wypracowaniu projektu przystąpi Wydział krajowy do wykonania końcowego ustępu uchwały Wysokiego Sejmu.

Petycya Wydziału powiatowego w Nisku o subwencyę na budowę drogi Rudnik-Ulanów.

Uchwałą z dnia 17 października 1888 r. odstąpił Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu do zbadania i możliwego uwzględnienia petycyę Wydziału powiatowego w Nisku o przyznanie na rok 1889 bezzwrotnej subwencyi w kwocie 6.000 zł. na budowę dróg.

W wykonaniu powyższej uchwały Wydział krajowy przeznaczył na dalszą budowę drogi gminnej Rudnik-Ulanów-Nisko na rok 1889 subwencyę z funduszów krajowych w kwocie 4.000 zł.

Tem samem załatwioną została odstąpiona nam przez Wysoki Sejm uchwałą z dnia 14 września 1888 petycya Zwierzchności gminnej w Ulanowie w takiejże sprawie.

Petycya gmin powiatów Wadowickiego i Myślenickiego w sprawie drogi gminnej z Suchej do Biertowic.

Na posiedzeniu dnia 11 września 1888 powziął Wysoki Sejm następującą uchwałę:

„Petycyę gmin powiatów Wadowickiego i Myślenickiego o uznanie „drogi gminnej ze Suchej do Biertowic za drogę krajową odstępuje się Wy„działowi krajowemu do załatwienia po myśli okólnika z dnia 22 grudnia „1882 l. 51432 w przedmiocie poprawy dróg powiatowych i gminnych wy„danego“.

W wykonaniu powyższej uchwały Wydział krajowy zażądał od Wydziałów powiatowych w Wadowicach i Myślenicach dopełnienia warunków powyższego okólnika, czego wszakże dotąd nie wykonano.

Petycya gminy Płazy o subwencyę na drogę gminną.

Uchwałą z dnia 9 października 1888 r. przekazał Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu do zbadania i możliwego uwzględnienia petycyę gminy Płazy o subwencyę na drogę gminną Kościelec-Płazy.

W wykonaniu tej uchwały Wydział krajowy przyznał Wydziałowi powiatowemu w Chrzanowie na budowę powyższej drogi gminnej Kościelec-Płazy subwencyę z funduszów krajowych w wysokości 1.500 zł. pod warunkami przepisanymi okólnikiem Wydziału krajowego z dnia 22 grudnia 1882 l. 51432.

Petycye przez Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu do załatwienia przekazane.

W wykonaniu uchwał Wysokiego Sejmu z dnia 14 września 1888 i z dnia 26 stycznia 1889 załatwił Wydział krajowy przekazane sobie petycye w sposób następujący:

Petycya Reprezentacyi powiat. Stryjskiej o wyjednanie zniżenia cen przewozu towarów koleją Stryj-Ławoczne.

Petycyę Reprezentacyi powiatowej Stryjskiej o wyjednanie zniżenia cen przewozu towarów koleją Stryj-Ławoczne i zaprowadzenie na tejże linii dwurazowego kursowania pociągów osobowych przesłaliśmy c. k. Rządowi z usilnem z naszej strony poparciem.

Odezwą z 22 czerwca 1889 l. 41738 zawiadomił nas c. k. Rząd na podstawie reskryptu c. k. Ministerstwa handlu z 8. czerwca 1889 L. 9955, że nawiązane zostały z zarządem kr. węg. kolei państwowych rokowania, skutkiem których spodziewane jest ogólne obniżenie dotychczasowych taryf dla linii kolei Stryj-Ławoczne, mające wejść w życie podług dotychczasowego stanu rzeczy, w roku bieżącym, a prawdopodobnie już z dniem 1. sierpnia 1889, mianowicie:

A) Dla przesyłek pospiesznych za 100 kg. zamiast dotychczasowej taksy
a) normalnej 154 ct. — 144 ct.
b) zniżonej zaś zamiast 90·4 — 80·4 ct.
B) Dla przesyłek zwykłych za 100 kg.
1) normalna klasa:
I) zamiast 90·4 ct. — 80.4 ct.
II) zamiast 76 ct. — 70 ct.
2) ładugi wagonowe klasa:
A) zamiast 76 ct. — 68 ct.
B) zamiast 76 ct. — 64·4 ct.
C) zamiast 61·1 ct. — 36·1 ct.
3) Specyalna taryfa:
1) zamiast 61·1 ct. — 46·6 ct.
2) zamiast 32·8 ct. — 23·1 ct.

Co do wprowadzenia zaś na linii kolei Stryj-Ławoczne drugiego pociągu osobowego, oświadczył c. k. Rząd na podstawie przeprowadzonych pertraktacyj, że w tegorocznym peryodzie letnim wprowadzone zostanie takie same połączenie nocnych pociągów osobowych linii Lwów-Ławoczne-Budapeszt, jakie istniało w peryodzie letnim roku 1887. Pomnożenie to pociągów nie będzie jednak istniało w zimie, niezachodzi bowiem, zdaniem c. k. Rządu, faktyczna potrzeba, utrzymywania w tej porze drugiego pociągu.

Petycya mieszkańców gminy Jodłówka o uwolnienie od opłaty myta na drodze powiatowej Pruchnicko-Dubieckiej.

Na petycyę mieszkańców gminy Jodłówka o uwolnienie od opłaty myta na drodze powiatowej Pruchnicko-Dubieckiej pouczono petentów o obowiązujących w tej mierze przepisach.

Petycya gminy miasta Chyrowa o przeniesienie zapory mytniczej.

C. k. krajowa Dyrekcya skarbu po myśli petycyi gminy Chyrowa zarządziła usunięcie zapór mytniczych z śródmieścia po za miasteczko.

Petycya Wydziału powiat. Rohatyńskiego o zniesienie zapory mytniczej na drodze kraj. w Demianowie.

Petycyę Wydziału powiatowego Rohatyńskiego o zniesienie zapory mytniczej na drodze krajowej w Demianowie Wydział krajowy załatwił odmownie.

Petycya gmin Stary Kosów i Wierzbowiec o udzielenie koncesyi na pobór myta na drodze Kosowsko-Rożnowskiej.

Na petycyę gmin Stary Kosów i Wierzbowiec o udzielenie koncesyi do pobierania myta na drodze Kosowsko-Rożnowskiej, pouczono petentów o warunkach, pod którymi żądana koncesya może być wyjednaną.

Petycya oddz. Towarzystwa gospod. w Rohatynie o uregulowanie poboru myta na drodze krajowej Bursztyn-Halicz.

Na petycyę oddziału c. k. galic. Towarzystwa gospodarskiego w Rohatynie o uregulowanie poboru myta na drodze krajowej Bursztyn-Halicz zarządziliśmy dochodzenie na miejscu, sprawa jest w toku.

Petycya Reprezentacyi miasta Rohatyna tudzież p. Władysława Tustanowskiego o uznanie drogi z Rohatyna do Chodorowa za krajową.

Na petycyę Reprezentacyi miasta Rohatyna tudzież p. Władysława Tustanowskiego o uznanie drogi z Rohatyna do Chodorowa za krajową polecił Wydział krajowy Wydziałowi powiatowemu w Rohatynie oznajmić petentom, że Wys. Sejm objawił wolę nieuchwalenia żadnych nowych dróg krajowych, dopóki drogi uznane już za krajowe nie zostaną wybudowane.

Petycya Wydziału pow. w Borszczowie tudzież gminy Jezierzany i Wydziału powiatowego Czortkowskiego o uznanie drogi Jagielnica-Ułaszkowce-Jezierzany za krajową.

Na petycyę Wydziału powiatowego w Borszczowie tudzież gminy Jezierzany i Wydziału powiatowego Czortkowskiego o uznanie drogi Jagielnica-Ułaszkowce-Jezierzany za krajową, Wydział krajowy oznajmił powyższym Wydziałom powiatowym, że Wys. Sejm uchwałą z d. 27. września 1884 nie przyznał tej drodze znaczenia komunikacyi krajowej i że wobec tego Wydział krajowy poprzestać musi na subwencyonowaniu budowy drogi Jagielnica-Ułaszkowce-Jezierzany na podstawie warunków przepisanych okólnikiem z 22. grudnia 1882 LW. 51432.

Petycya Wydziału pow. w Zbarażu o uznanie drogi ze Zbaraża do Nowego Sioła za krajową.

Na petycyę Wydziału powiatowego w Zbarażu o uznanie drogi ze Zbaraża do Nowego Sioła za krajową oznajmiliśmy proszącemu Wydziałowi powiatowemu, że droga ta nie ma znaczenia komunikacyi krajowej i mogła by być jedynie w swoim czasie subwencyonowaną z funduszów krajowych w myśl okólnika z 22. grudnia 1882 L. 51432.

Petycya Wydziału powiatowego w Grybowie o subwencyę na budowę drogi gminnej Nowy Sącz-Bobowa.

Uwzględniając petycyę Wydziału pow. w Grybowie o subwencyę na budowę drogi gminnej Nowy Sącz-Bobowa udzielił Wydział krajowy na ten cel kwotę 1.200 zł.

Pytycya obszarów dworskich i gmin w okolicy Bukowska o subwencyę na drogę z Bukowska na Zboiska, Przesiek do Sanoka.

Petycyę obszarów dworskich i gmin w okolicy Bukowska o subwencyę na drogę z Bukowska na Zboiska, Przesiek do Sanoka, przesłał Wydział krajowy Wydziałowi powiatowemu w Sanoku do zdania sprawy w myśl okólnika z dnia 22. grudnia 1882 L. 51432.

Petycya gminy i obszaru dworskiego w Bonarówce o rekonstrukcyę drogi gminnej z Bonarówki do Żyznowa.

Na petycyę gminy i obszaru dworskiego w Bonarówce o rekonstrukcyę drogi gminnej z Bonarówki do Żyznowa wiodącej Wydział krajowy polecił Wydziałowi pow. w Rzeszowie, ażeby zajął się natychmiast uporządkowaniem rzeczonej drogi w myśl §. 27 ustęp 2 noweli drogowej z 1885 r. i §. 36 wykonawczego regulaminu drogowego z dnia 24. września 1886.

Petycya Repryzentacyi gminy miasta Krosna o zaliczenie tej gminy do miast opłacających ekwiwalent drogowy.

Petycya Reprezentacyi gminnej miasta Krosna o wezwanie c. k. Rządu ażeby miasto rzeczone tudzież inne miasta w Galicyi, dla których obowiązującą jest ustawa budownicza z dnia 28. kwietnia 1882 Nr. 77 Dz. u. kr. a które opłacają podatek domowo czynszowy, zaliczył do rzędu tych miast, w których w myśl §. 31 noweli drogowej z dnia 7. lipca 1885 Dz. u. kr. Nr. 39 prestacye in natura zamienione być mają na prestacye w pieniądzach, udzieliliśmy c. k. Prezydyum Namiestnictwa z wnioskiem na uwzględnienie.

C. k. Prezydyum Namiestnictwa odezwą z dnia 26. grudnia 1888 L. 11376/pr. oznajmiło, że rzeczoną petycyę uwzględnia o tyle, o ile ona odnosi się do miasta Krosna, o ile zaś dotyczy jeszcze miast innych oświadczyło Prezydyum c. k. Namiestnictwa, iż na razie nie ma powodu do rozpoznawania sprawy, albowiem gmina miasta Krosna nie była uprawnioną ani powołaną do przemawiania w imieniu tych miast, którym zarówno jak i gminie miasta Krosna pozostawione być musi, wystąpić każdej we własnem imieniu i wykazać, iż posiadają warunki ustawą drogową i regulaminem drogowym przepisane.

Powyższe orzeczenie Prezydyum c. k. Namiestnictwa, Wydział krajowy zakomunikował gminie miasta Krosna za pośrednictwem Wydziału powiatowego w Krośnie, tudzież udzielił do wiadomości wszystkim Wydziałom powiatowym.

Petycya Towarzystwa politechnicznego we Lwowie w sprawie uwzględnienia krajowych przedsiębiorców i producentów przy budowach galicyjskich kolei.

Petycyę Towarzystwa politechnicznego we Lwowie w sprawie uwzględnienia krajowych przedsiębiorców i producentów przy budowach galicyjskich kolei Wydział krajowy przesłał c. k. Prezydyum Namiestnictwa z prośbą o poparcie w obec c. k. Rządu centralnego.

Prezydyum c. k. Namiestnictwa w odpowiedzi na powyższe przedstawienie powołuje się na reskrypt J. E. pana Ministra handlu z dnia 29. listopada 1888 wydany już przy innej sposobności, w którym tenże oznajmia, że rozdawanie budowy kolei losami przy kolejach państwowych z reguły ma miejsce i że w ogóle przy rozdawaniu wszelkich robót i dostaw dotyczących się kolei państwowych od dawna przestrzeganą bywa zasada, że w równych warunkach zawsze oferty zamieszkałych w kraju przedsiębiorców i dostawców otrzymują pierwszeństwo i zasada ta o ile ze względu na szczególne stosunki w pojedyńczych wypadkach nie zajdzie potrzeba dopuszczenia wyjątku i na przyszłość przez jeneralną Dyrekcyę austr. kolei państwowych zawsze będzie przestrzeganą.

Zastosowanie wszakże tej samej zasady także przy oddawaniu budowy dróg żelaznych subwencyonowanych lub gwarantowanych przez państwo, mogłoby tylko w takim razie nastąpić, gdyby wyjątkowe stosunki w poszczególnych wypadkach nie wymagały oddania budowy całej linii jednemu przedsiębiorcy.

Petycya Wydziału powiatowego w Horodence o przeniesienie mostu łyżwowego na Dniestrze z Zaleszczyk do Siemiakowiec.

Petycyę Wydziału powiatowego w Horodence o przeniesienie mostu łyżwowego na Dniestrze z Zaleszczyk do Siemiakowiec, Wydział krajowy odstąpił Prezydyum c. k. Namiestnictwa z usilnem poparciem.

Odezwą z dnia 30. listopada 1888 L. 62418 oznajmiło Namiestnictwo, że Ministerstwo spraw wewnętrznych przyzwoliło na przeniesienie rzeczonego mostu, a to na rachunek spodziewanej nadzwyczajnej dotacyi na r. 1889, późniejszą wszakże odezwą z dnia 10. maja 1889 L. 30381 oznajmiło c. k. Namiestnictwo, iż J. E. pan Minister spraw wewnętrznych reskryptem z dnia 17. kwietnia 1889 L. 4406 cofnął udzielone przyzwolenie do przeniesienia mostu łyżwowego z Zaleszczyk do Uścieczka a to z powodu, iż przeniesienie to nałożyłoby na skarb państwa zbyt znaczne ciężary.

Petycya gmin Starzawy, Czerniowej, Sułkowszczyzny i Hodyń w sprawie utworzenia drogi z Starzawy do Radymna.

Petycye gmin Starzawy, Czerniowej, Sułkowszczyzny i Hodyń w sprawie utworzenia drogi z Starzawy do Radymna załatwił Wydział krajowy łącznie z podaniem Wydziału Rady powiatowej w Mościskach wniesionem do Wydziału krajowego w tym samym przedmiocie odmownie, oznajmiając Wydziałowi powiatowemu w Mościskach, iż w myśl postanowienia §. 28 ust. 1. i 2. ustawy drogowej o potrzebie utworzenia nowej drogi gminnej stanowi Rada gminna za porozumieniem z przełożonym obszaru dworskiego i za zgodą właściwego Wydziału powiatowego.

Petycya gmin Radymna, Zawiechowa, Kaszyc i Sokołowa o budowę drogi Radymno-Krzywcza.

Petycyę gmin Radymna, Zawiechowa, Kaszyc i Sokołowa o budowę drogi Radymno-Krzywcza przesłał Wydział krajowy Wydziałom powiatowym w Jarosławiu i Przemyślu do sprawozdania w myśl przepisów okólnika Wydziału krajowego z 22 grudnia 1882 L. 51432.

Pomienione Wydziały powiatowe wszakże nie przedłożyły dotychczas żądanego sprawozdania.

Petycya gminy miasteczka Jagielnicy w powiecie Czortkowskim o przeniesienie c. k. urzędu pocztowego z przysiółka Nagorzanki do miasteczka Jagielnicy.

Petycyę gminy miasteczka Jagielnicy w powiecie Czortkowskim o przeniesienie c. k. urzędu pocztowego z przysiółka Nagorzanki do miasteczka Jagielnicy udzieliliśmy c. k. Dyrekcyi poczt i telegrafów do możliwego uwzględnienia.

Na powyższe przedstawienie odpowiedziała c. k. Dyrekcya poczt i telegrafów, że sprawa przeniesienia urzędu pocztowego z Nagorzanki do Jagielnicy dla braku stosownego i bezpiecznego pomieszczenia na razie nie da się uskutecznić, o czem zawiadomiliśmy gminę miasteczka Jagielnicy za pośrednictwem Wydziału powiatowego w Czortkowie.

Petycya gmin i obszarów dworskich w Czerchawie, Łukawicy, Olszaniku, Monastercu, Łopusznie i Woli Błażowskiej o założenie urzędu pocztowego w Czerchawie.

Petycye gmin i obszarów dworskich w Czerchawie, Łukawicy, Olszaniku, Manastercu, Łopusznie i Woli Błażowskiej o założenia urzędu pocztowego w Czerchawie Wydział krajowy odstąpił c. k. Dyrekcyi poczt i telegrafów do możliwego uwzględnienia.

Petycya Wydziału powiatowego w Kołomyi o podwyższenie subwencyi krajowej na rzecz budowy drogi powiatowej Kołomyjsko-Obertyńskiej.

Petycyę Wydziału powiatowego w Kołomyi o podwyższenie subwencyi krajowej na rzecz budowy drogi powiatowej Kołomyjsko-Obertyńskiej, Wydział krajowy załatwił odmownie.

Petycya Wydziału powiatowego w Żywcu o przyznanie subwencyi na utrzymanie dróg gminnych w tamtejszym powiecie.

Na petycyę Wydziału powiatowego w Żywcu o przyznanie subwencyi na utrzymanie dróg gminnych w tamtejszym powiecie, Wydział krajowy oznajmił, iż w myśl §. 18 ust. drog. tudzież uchwały Wysokiego Sejmu z 13. października 1882 i warunków okólnika z 22. grudnia 1882 L. 51432 rzeczona prośba nie może być uwzględnioną.

Petycya Wydziału powiatowego w Horodence o rekonstrukcyę gościńca rządowego Kołomyja - Horodenka.

Petycyę Wydziału powiatowego w Horodence o rekonstrukcyę gościńca rządowego Kołomyja-Horodenka Wydział krajowy odstąpił c. k. Namiestnictwu, które nas odezwą z dnia 27. marca 1889 L. 14890 zawiadomiło, iż starostwa w Horodence i Kołomyi otrzymały polecenie, aby rzeczony gościniec został do należytego stanu doprowadzony.

Petycya członków gmin powiatu Łańcuckiego, gminy Wiśniowczyka w powiecie Przemyślańskim, gminy Świstelniki w powiecie Rohatyńskim, Wydziału Rady powiatowej w Kosowie, tudzież gminy Gogolów wraz z 18 innymi gminami z okręgu wyborczego Frysztak - Brzostek o zmianę ustawy drogowej.

W załatwieniu petycyi członków gmin powiatu Łańcuckiego, gminy Wiśniowczyka w powiecie Przemyślańskim, gminy Świstelniki w powiecie Rohatyńskim, Wydziału Rady powiatowej w Kosowie, tudzież gminy Gogolów wraz z 28 innemi gminami z okręgu wyborczego Frysztak - Brzostek o zmianą ustawy drogowej, poleciliśmy odnośnym Wydziałom powiatowym, uwiadomić petentów, iż Wydział krajowy co do zmiamy ustawy drogowej zarządził już odszerne badania we wszystkich powiatach kraju i że w swoim czasie przedstawi w tej sprawie odpowiednie wnioski Wysokiemu Sejmowi.

Petycya Rady powiatowej w Bohorodczanach o rozłożenie ciężarów drogowych na podstawie dodatków do podatków bezpośrednich.

Załatwiając petycyę Rady powiatowej w Bohorodczanych o rozłożenie ciężarów drogowych na podstawie dodatków do podatków bezpośrednich, Wydział krajowy polecił Wydziałowi powiatowemu w Bohorodczanach, ażeby po zebraniu dat ilustrujących administracyę dróg gminnych, na tle postanowień noweli drogowej z 1885 r. i dokonaniu odnośnych obliczeń przedstawił sprawę pełnej Radzie powiatowej do objawienia opinii czy zastąpienie ustanowionych obecnie prestacyj drogowych dodatkami do podatków bezpośrednich byłoby zgodne z dobrem ludności tamtejszego powiatu.

Odpowiedzi dotąd Wydział krajowy nie otrzymał.

C) Wezwania do c. k. Rządu i sprawy temuż do załatwienia odstąpione.

Uregulowanie prawa poboru szutru z rzek publicznych.

Na posiedzeniu dnia 10. września 1888 r. uchwalił Wysoki Sejm następującą rezolucyę:

„Sejm wzywa c. k. Rząd, ażeby przedłożył do konstytucyjnego traktowania projekt noweli do ustawy wodnej w celu uregulowania sprawy pobierania szutru z rzek publicznych“.

Alegat 22.

W odpowiedzi na powyższą rezolucyę c. k. Namiestnictwo, powołując się na upoważnienie c. k. Ministerstwa rolnictwa z 13. lutego 1889 L. 15165, zawiadomiło nas odezwą z 15. lutego 1889 L. 3625, że c. k. Rząd pozostaje w sprawie powyższej na stanowisku, określonem w dołączonej tu ./. w odpisie odezwie c. k. Namiestnictwa z 21. sierpnia 1888 L. 9195, podług której nie zachodzi potrzeba do wydania w sprawie niniejszej nowych przepisów policyjnych, ani też noweli, zmieniającej lub uzupełniającej postanowienia §. 15 ustawy wodnej z 14. marca 1885 dz. ust. kraj. Nr. 38.

Stała reforma taryf kolejowych. Wykupno przez c. k. Rząd dawniejszej linii Karola Ludwika. Oddanie galic. kolei państwowych w zarząd kolei Karola Ludwika.

Na posiedzeniu z 20. stycznia 1878 powziął Wysoki Sejm następujące uchwały.

„I. Wzywa się c. k. Rząd, by na mocy przysługujących mu praw względnie wpływu, postarał się o stałą reformę taryf kolejowych w tym duchu, by w ruchu wewnętrznym i przewozowym, produkcya zagraniczna nie

była protegowaną za pomocą najrozmaitszych karteli i refakcyj taryfowych ze szkodą produkcyi krajowej.

II. Sejm wzywa ponownie c. k. Rząd, ażeby ze względu na termin, w którym w moc art. 19. koncesyi z 3. marca 1857 służyć będzie państwu prawo wykupna kolei Karola Ludwika, po dokładnem zbadaniu stosunków zarządu tejże kolei rozważył, czy przy tej sposobności nie dałyby się wprowadzić zmiany, których wymaga interes państwa i kraju naszego, a w szczególności, czy nie byłoby wskazanem przyjęcie na rzecz państwa podlegającej wykupnu części tejże kolei".

Na posiedzeniu zaś z 10. września 1888 powziął Wysoki Sejm następującą uchwałę:

Sejm powołując się na uchwałę swą z 20. stycznia 1887 w przedmiocie projektu oddania gal. kolei państwowych w kraju istniejących, w zarząd przedsiębiorstwa kolei Karola Ludwika i korzystania w swoim czasie z przysługującego państwu prawa wykupna tej kolei, wzywa c. k. Rząd, ażeby dla uchylenia odnośnych pogłosek, niepokojących w wysokim stopniu opinię kraju, zechciał jak najrychlej objawić swe zapatrywanie w tej sprawie".

W załatwieniu rezolucyi Wysokiego Sejmu z 20. stycznia 1888, zakomunikowało nam c. k. Prezydyum Namiestnictwa odezwą z 30. września 1888 L. 9968/pr. odpowiedź J. E. p. Ministra handlu z 3. września 1888 L. 902/H. M. w następującej treści.

Podług tej odpowiedzi, rezolucya I, z uwagi na rzeczywiste stosunki produkcyjne i konkurencyjne w Galicyi może odnosić się tylko do zboża.

Drzewo bowiem podług tejże odpowiedzi nie bywa sprowadzone do Austryi ani z Rosyi, ani z Rumunii; nafta zaś okazuje się pod względem taryfowym zupełnie ochronioną wskutek znacznego obniżenia od 1. czerwca 1887 opłat frachtowych z galicyjskich stacyj w kierunku do Szlązka, Morawy, Czech i Niższej Austryi, zwłaszcza że rosyjska nafta w porówaniu z galicyjską nie bywa dyferencyonalnie korzystniej traktowaną.

Co do reformy zaś taryf zbożowych na kolejach galicyjskich, oznajmił c. k. Rząd, że faworyzowanie rosyjskiego zboża w taryfach przewozowych w przeciwstawieniu do tutejszego zboża, nie ma z reguły już z tego powodu donioślejszego, praktycznego znaczenia, ponieważ zboże rosyjskie w chwili, gdy przybywa do granicy galicyjskiej, jest już obciążone dopłatą frachtową (miteiner Vorfracht), która za przybyciem do Brodów najmniej 38 fenigów, a do Podwołoczysk najmniej 28 fenigów, w naliczniejszych jednak wypadkach o wiele więcej wynosi. Produkcya krajowa zatem, ze względu na taryfy przewozowe, w najliczniejszych wypadkach już z tego powodu zdaniem c. k. Rządu, faktycznie nie jest pokrzywdzoną, że łączna opłata taryfowa od stacyj kolei z Rosyi, na której rosyjskie zboże zostało nadane, do tego samego miejsca przeznaczone, jest znacznie wyższą, aniżeli ze stacyj granicznych Brody i Podwołoczyska.

Zarazem oznajmił c. k. Rząd, że nie przestaje dokładać starań o usunięcie takich anomaliów taryfowych, któreby krajowym interesom wywozowym mogły rzeczywistą przynieść szkodę. W tym względzie powołał się p. Minister handlu na swe zarządzenie z 22. grudnia 1885 L. 1692/M. H., podług którego mają być przy badaniu nowych taryf dla rosyjskiego zboża kwestyonowane, nietylko jak dotąd, absolutne anomalia t. j. takie, podług których

łączne opłaty frachtowe z odleglejszych rosyjskich stacyj, okazują się niższemi, niż z bliższych stacyj galicyjskich, lecz także w razie potrzeby mają być modyfikowane także względne anomalia, podług których jednostki taryfowe od transportów idących „transito“ są niższe, aniżeli jednostki taryfowe, ustanowione w odnośnych taryfach dla galicyjskich produktów.

Stosownie do tego zarządzenia odrzucił p. Minister handlu w najnowszych czasach wniosek kolei Karola Ludwika o zaprowadzenie nowej zniżonej taryfy bezpośredniej dla przewozu zboża nadawanego na rosyjskich stacyach przez Brody i Podwołoczyska do Bregencyi, Buchs, St. Margarethen i Lindau.

Podług powołanej wyżej odpowiedzi dalej skorzystał J. E. Minister handlu ze sposobności odnowienia obowiązującej od szeregu lat refakcyi, dla rosyjskiego zboża, której utrzymanie poparte było gorąco przez Izby handlowe w Krakowie i Brodach, ażeby przysporzyć galicyjskiemu przemysłowi młynarskiemu przy sprowadzaniu krajowego zboża pożądanych od dawna korzyści, tudzież ażeby za współdziałaniem gal. kolei Karola Ludwika spowodować na dotyczących kolejach krajowych zniżenie taryf dla transportów zboża krajowego w równej, albo przynajmniej możliwie zbliżonej mierze jak dla zagranicznych produktów.

Nadto oznajmił p. Minister handlu, że koncesyą nadane gal. kolei Karoła Ludwika prawo swobodnego ustanowienia stopy taryfowej, wyklucza wogóle imperatywne w tym względzie postępowanie administracyi państwowej, zwłaszcza, że dochody kolei Karola Ludwika zmniejszyły się znacznie w ostatnich latach i to częściowo niewątpliwie także w skutek wprowadzonego z dniem 1. stycznia 1884 r. ogólnego i znacznego obniżenia taryf lokalnych. Już z tego więc powodu, zdaniem c. k. Rządu wskazanem jest oględne postępowanie, jeżeli idzie o to, ażeby zarząd kolei stanął wobec alternatywy albo zupełnego zaniechania przewozu zboża z Rosyi do Niemiec i Szwajcaryi, albo zastosowania znacznie zniżonej stopy taryfowej, zaprowadzonej dla tego przewozu wskutek konkurencyi zagranicznych kolei, także do transportów galicyjsko-niemieckich i galicyjsko-szwajcarskich.

Wreszcie oznajmił c. k. Rząd, że w sprawach dotyczących stosunków taryfowych na galicyjskich kolejach jak przedtem, tak i na przyszłość zajmować będzie życzliwe stanowisko z uwzględnieniem ile możności życzeń objawionych w tej mierze przez Wysoką Izbę.

Co do uchwalonej przez Wysoki Sejm II. rezolucyi w sprawie wykupna dawniejszej linii kolei Karola Ludwika oznajmił c. k. Rząd, że decyzya co do ewentualnego skorzystania z pomienionego państwowego prawa wykupna niemożliwą jest także obecnie, ze względów finansowych i kolejowo politycznych. C. k. Rząd musi przeto i nadal poprzestać na tem, że w granicach przysługującego mu wobec zarządu kolei Karola Ludwika wpływie, względnie państwowego prawa nadzoru, z całym naciskiem dążyć będzie do ukształtowania się stosunków taryfowych na tej kolei odpowiednio do uprawnionych interesów galicyjskich kół producentów i uzasadnionych życzeń Reprezentacyi krajowej. W końcu nadmienił c. k. Rząd, że „zarządzone w swoim czasie rokowania celem zespolenia interesów (Interessengemeinschaft) na galicyjskich kolejach, nie zostały dotąd pożądanym skutkiem uwieńczone“.

Do ustępu tego ostatniego zażądał Wydział krajowy wyjaśnienia, a to z powodu, że Wysoki Sejm nietylko nie objawił nigdy podobnego życzenia, ale owszem w konkurencyi pomiędzy kolejami prywatnemi, które zmonopolizowały były cały ruch przewozowy, a kolejami państwowemi, upatrywał środek dający możność uchylenia tego szkodliwego dla kraju monopolu i dlatego nie wahał się ponieść tak znacznej w stosunku do skromnych funduszów krajowych ofiary, jaką była subwencya przyznana na rzecz budowy kolei transwersalnej w sumie 1,100.000 zł.

Wobec tego więc stanu rzeczy odniósł się Wydział krajowy do c. k. Prezydyum Namiestnictwa z prośbą o zawiadomienie na jakich zasadach owe ewentualne zespolenie interesów galicyjskich kolei żelaznych, miałoby być oparte, czy odnośny układ zostałby przedłożony Radzie państwa do zatwierdzenia i jakie rękojmie byłyby dane, iż rzeczone zespolenie interesów kolejowych nie wpłynęłoby szkodliwie na ekonomiczne interesa kraju naszego.

W częściowej odpowiedzi na tę odezwę naszą oznajmiło nam c. k. Prezydyum Namiestnictwa odezwą z 23. grudnia 1888 L. 13.351/pr., opartą na reskrypcie c. k. Ministerstwa handlu z 26. listopada 1888 L. 2.701/M. H., „że wobec poruszonej jeszcze w rezolucyi Wysokiego Sejmu z 20. stycznia 1887 myśli przeprowadzenia na podstawie art. 19. dokumentu koncesyjnego z dnia 3. marca 1857 pewnych, w interesie publicznym leżących zmian, w zarządzie galicyjskiej kolei Karola Ludwika, Rząd ze względów finansowych i innych, nie może zająć innego stanowiska jak tylko to, iż zarząd kolei państwowych dążyć będzie przedewszystkiem do polepszenia stosunków obrotowych na galicyjskich kolejach, jak naprzykład, przez zespolenie interesów obrotu towarowego, w którym to względzie rokowania jeszcze nie zostały ukończone". Na jakich zaś zasadach zespolenie to interesów galicyjskich kolei żelaznych miałoby być oparte, zapowiedzianą mamy odpowiedź po nadejściu wyjaśnienia od c. k. Ministerstwa handlu.

Tą samą odezwę z 23. grudnia 1888 L. 13.351/pr. i na podstawie powołanego wyżej reskryptu c. k. Ministerstwa handlu z 26. listopada 1888 L. 2.701/M. H., oznajmił nam c. k. Rząd w odpowiedzi na przytoczoną na wstępie rezolucyę Wysokiego Sejmu z 10. września 1888, że ponownie poruszoną sprawę wykupna przez Rząd dawniejszej linii kolei Karola Ludwika, wobec odpowiedzi c. k. Ministerstwa handlu z 3. września 1888 L. 902/M. H., którą wyżej przytoczyliśmy, uważać należy za bezprzedmiotową.

Oddanie zaś ruchu i zarządu c. k. galicyjskich kolei państwowych i zostających w zarządzie państwa prywatnych kolei galicyjskich w zarząd c. k. uprzyw. kolei Karola Ludwika, przy obecnych stosunkach, nie leży wcale w interesie Rządu.

Petycya Rady powiatowej w Jaśle w sprawie uregulowania kwestyi ramp, przepustów, mostów i kanałów przy kolei transwersalnej z Grybowa do Zagórza.

Uchwałą z 13. września 1888 odstąpił Wysoki Sejm c. k. Rządowi do zbadania i rychłego załatwienia petycyę Rady powiatowej w Jaśle w sprawie uregulowania kwestyi ramp, przepustów, mostów i kanałów przy kolei transwersalnej z Grybowa do Zagórza.

W załatwieniu zapytania naszego o skutku powyższej uchwały odpowiedziało c. k. Namiestnictwo odezwą z 30. czerwca 1889 L. 36.844, że równocześnie otrzymuje c. k. starostwo w Jaśle polecenie, aby dołożyło wszelkich starań celem stanowczego załatwienia powyższej sprawy w myśl intymowanego mu pod dniem 8. marca 1888 L. 13.722 reskryptu c. k. Mini-

sterstwa handlu z 24. lutego 1888 L. 35.481/87. Odnieśliśmy się zatem powtórnie do c. k. Namiestnictwa z prośbą o powiadomienie nas w swoim czasie o merytorycznem załatwieniu powołanej na wstępie uchwały i skoro odpowiedź nadejdzie, nie omieszkamy zakomunikować ją Wysokiej Izbie.

Petycya gminy Koniuszki o zwrot nadpłaty konkurencyjnej na budowę drogi krajowej Lwów-Rohatyn.

Na posiedzeniu z dnia 10. października 1888 powziął Wysoki Sejm następującą uchwałę:

„Petycyę gminy Koniuszki w powiecie Rohatyńskim w sprawie zwrotu nadpłaty konkurencyjnej na budowę drogi krajowej Lwowsko-Rohatyńskiej, odstepuje się c. k. Rządowi do spiesznego o ile możności załatwienia, zaś co się tyczy prośby tej gminy o zaliczkę z funduszu krajowego przechodzi się do porządku dziennego“.

O tej uchwale Wydział krajowy zawiadomił gminę Koniuszki za pośrednictwem Wydziału powiatowego w Rohatynie.

D) Drogi krajowe.

a) Utrzymanie dróg krajowych.

Oprócz zwykłych robót w celu utrzymania dróg krajowych wykonano i zarządzono następujące roboty ważniejsze:

I. Na drodze Czorsztyn-Chabówka.

Przebudowano most na Białym Dunajcu pod Nowym Targiem 73 mt. długości i uregulowano dojazdy.

II. Na drodze Słotwina-Sącz.

Zarządzono rozpoczęcie budowy mostu na Dunajcu pod Kurowem celem zastąpienia bardzo niedogodnego przewozu, ostatniego, jaki na drogach krajowych pozostał, o czem zdajemy sprawę na innem miejscu.

III. Na drodze Zakliczyn-Niedzica.

Ukończono przebudowanie drogi w 19 klm. w Kobylu i w 36 klm. (pod Nowym Sączem) celem zmniejszenia spadków z 14% na 6%.

IV. Na drodze Przemyśl-Sanok.

Przebudowanie drogi w 5 i 6 klm. celem zmniejszenia spadków, sprostowania i uregulowania drogi jest na ukończeniu.

V. Na drodze Jarosław-Bełzec.

Przebudowanie drogi w 60 i 61 klm. (w Narolu) na długości 800 m. celem zmniejszenia jedynego na całej drodze większego spadku z 10% na 4% jest na ukończeniu.

VI. Na drodze Sielec-Zaleszczyki.

Rozpoczęta w roku zeszłym na Bystrzycy pod Jezupolem budowa stałego mostu na filarach murowanych o przęsłach kratowych w ciągu bieżącego roku zostanie w zupełności ukończoną.

VII. Na drodze Monasterzyska-Czortków.

Zarządzono przełożenie i przebudowanie drogi w 20 klm. między Buczaczem i Trybuchowcami w celu zmniejszenia bardzo przykrego spadku na górze zwanej „pod grabem“. Budowa w bieżącym roku będzie ukończoną.

VIII. Na drodze Horodenka-Załucze.

Prowadzono dalej zarządzoną i rozpoczętą w roku zeszłym budowę mostu kratowego na Prucie pod Śniatynem 180 m. długości. Budowa ta mimo wielkich szkód zrządzonych przez wylew Prutu w roku bieżącym będzie w zupełności ukończoną.

IX. Na drodze Buczacz-Tłuste.

Regulacya drogi w koronie i pokładzie kamiennym znajduje się na ukończeniu.

b) Nowe budowy.

I. Droga Nisko-Nadbrzezie.

Budowa drogi jest na ukończeniu, a mianowicie ukończono roboty ziemne, budowlane i dostawę szutru. Pozostają jeszcze do wykończenia roboty pokładowe na długości około 4 klm. i zabezpieczenia szkarp w tych częsciach, gdzie droga przechodzi gruntem piaszczystym.

Długość całej drogi wynosi 34 klm. 370 mt.

II. Droga Lwów-Stojanów.

Droga została zupełnie ukończoną od drogi rządowej w Zboiskach (koło Lwowa) do Stojanowa na długości 75 klm. 880 m. Na pierwszych 18 klm. pokład jest z kamienia, w dalszym ciągu spodnia warstwa jest z cegły, wierzchnia zaś z twardego kamienia lub z tłuczonej, mocno wypalonej cegły, W miejscach, gdzie grunt jest nieprzepuszczalny dano na spód warstwę piasku. Na przestrzeni od 60 do 74 klm. z małemi przerwami pokład jest brukowany z cegły w sposób holenderski wypalonej na pokładzie z piasku. Brak kamienia w okolicy zmusił Wydział krajowy do zastosowania, po raz pierwszy w kraju, cegły do budowy pokładu drogowego. Celem zaś doświadczeń co do kosztów i trwałości zastósowaliśmy kilka sposobów budowy. Wszystkie rodzaje pokładu do tego czasu utrzymują się dobrze; co do kosztów zaś utrzymania każdego rodzaju z osobna, potrzeba dłuższego szeregu lat, aby uzyskać pewne daty. Te doświadczenia Wydział krajowy uważa za ważne mniemając, że w tych okolicach kraju, gdzie dla braku kamienia nie ma dróg bitych, umożebnioną zostanie ich budowa. Na całej drodze znajduje się 101 mostów, zbudowanych z drzewa dębowego lub cegły, z tych most na Bugu 150 m. długości na jarzmach dębowych o przęsłach 15 metrowych. Dla wyrobienia cegły na utrzymanie drogi założono cztery cegielnie.

III. Droga Borszczów-Kolędziany.

Budowa drogi została zupełnie ukończoną. Długość drogi wynosi 21 klm. 550 mt. Spadki najwieksze wynoszą 6%. Mostów na tej drodze jest 28 (16 przepustów, 3 sklepione, 8 mostów średnich wymiarów, 1 most 22m światła kratowy). Jako materyału do mostów użyto przeważnie kamienia i drzewa dębowego.

Zmiany w etacie służby dróg krajowych.

Z powodu zwiększających się z każdym rokiem czynności naszego oddziału technicznego, którego etat niezmieniony istnieje od roku 1874, powołał Wydział krajowy do pełnienia służby w tymże oddziale aż do dalszego zarządzenia dotychczasowego inżyniera okręgu brzeżańskiego Kazimierza Jankowskiego i poruczył mu bezzwłoczne przeprowadzenie trasy drogi krajowej Kańczuga-Dynów.

W miejsce powyższego funkcyonaryusza poruczył Wydział krajowy prowizoryczne pełnienie obowiązków inżyniera okręgowego II. klasy Władysławowi Turskiemu, który dotąd zajęty był budową drogi krajowej Borszczów-Kolędziany, pozostawiając mu nadzór nad wykończeniem budowy rzeczonej drogi. Dotychczasowego prowizorycznego inżyniera asystenta oddziału technicznego p. Felicyana Pintowskiego zamianował Wydział krajowy stałym inżynier-asystentem.

Kierownictwo nowo utworzonej expozytury zarządu dróg krajowych w Nowym Targu poruczył Wydział krajowy Tytusowi O. Byrnowi, który zamianowany został pełniącym obowiązki inżyniera. Dozorowi jego powierzono drogę krajową Czorsztyn-Nowy Targ-Zabornia, drogę krajową Nowy Targ-Zakopane z pełnieniem obowiązków konduktorskich na tejże drodze, publiczny dojazd kolejowy w Chabówce, wreszcie wszystkie drogi powiatowe i gminne, które bądź uzyskały, bądź uzyskują subwencyę z funduszu krajowego.

I. Uwolniono ze służby na własne żądanie:
   1. Kazimierza Miecznikowskiego, konduktora drogi Przeworsk-Kańczuga i Rzeszów-Nisko, oddziału Rzeszowskiego,
   2. Juliana Wojciechowskiego, konduktora drogi Dębica-Nadbrzezie, oddziału Tarnobrzeskiego.

II. Spensyonowano:
   Stanisława Darowskiego, konduktora I. klasy drogi Lwów-Stojanów.

III. Mianowano:
   1. Feliksa Widego konduktorem oddziału Tarnobrzeskiego,
   2. Stanisława Gackiego prowizorycznym konduktorem II. klasy, pozostawiając go nadal przy budowie drogi Nisko Nadbrzezie,
   3. Jana Mikusińskiego zastępcą konduktora II. klasy oddziału Horodeńskiego.

IV. Ze względów służbowych przeniósł Wydział krajowy konduktorów:
   1. Ludwika Przetockiego z Sanoka do Borszczowa,
   2. Piotra Szentalera z Borszczowa do Sanoka,
   3. Teodora Barkowa z Tłumacza do Kołomyi,
   4. Aleksandra Dawidowicza z Kołomyi do Tłumacza.
   5. Hieronima Laskowskiego ze Śniatyna do Dynowa,
   6. Feliksa Bilińskiego z Horodenki do Śniatyna,
   7. Ottona van Roy z Dynowa do Rzeszowa.

Reorganizacya służby technicznej dróg krajowych.

W dalszym ciągu zeszłorocznego sprawozdania podajemy do wiadomości Wysokiego Sejmu, że dla gruntowniejszego przestudyowania sprawy reorganizacyi całej służby technicznej dróg krajowych i oddziału budownictwa odniósł się Wydział krajowy do znaczniejszych Wydziałów krajowych innych krajów koronnych i do c. k. Namiestnictwa o dostarczenie wszelkich z powyższą sprawą związek mających danych.

Dotyczące odpowiedzi dopiero nadchodzą, w skutek czego przedłożenie Wysokiej Izbie odnośnego projektu musi być na razie wstrzymane.

Rezultat licytacyj wydzierżawienia myt na drogach krajowych.

Z końcem roku 1888 upływał zwyczajny termin dzierżawy dla 88 stacyj mytniczych. Wszystkie te stacye mytnicze po przeprowadzeniu rozpraw licytacyjnych zostały wydzierżawione.

Za podstawę do licytacyi przyjęto cenę wywołania w wysokości pobieranego czynszu, która to cena wywołania wynosiła z 88 stacyj mytniczych ogólną kwotę . . . . 136.001 zł. — ct.

Rezultat licytacyj częściowych wykazał łączną kwotę . 134.994 zł. — ct.
zatem w porównaniu z ceną wywołania wypadł niżej o 1.007 „ — „

Nadto w roku 1888 osobno wydzierżawiono stacye mytnicze w Husiatynie i w Stojanowie.

Rezultat ogólny administracyi myt krajowych.

Dochód z myt na drogach krajowych w roku 1887, wedle zamknięć rachunkowych z tego roku w rzeczywistości uczynił kwotę 216.857 zł. 78 ct.
że zaś dochód ten w roku 1886 przyniósł . . . 218.019 „ 27 „
zmniejszył się więc w roku 1887 o kwotę . . . 1.161 „ 49 „
Dochód mytniczy na rok 1888 preliminowano w kwocie . 216.000 „ — „
wedle ostatecznego obrachunku za ten rok uczynił w rzeczywistości kwotę . . . . . . 213.811 „ — „
zatem w porównaniu z dochodem z roku 1887 zniżył się tenże o . . . . 2.189 „ — „
podług kontraktów dzierżawnych na r. 1889 ogólna cyfra wydzierżawionych myt na drogach krajowych wynosi kwotę . . . . 211.748 „ 85 „

Budowa i reparacya domków mytniczych.

Kosztem funduszu krajowego przedsięwzięto budowę nowych domków mytniczych w Białej-Karczmie, Jamnicy, Kozowej, Podkamieniu, Śniatynie i w Stecowej.

Zarządzono reparacyę domków mytniczych w Dawidowie, Iwkowej, Koszyłowcach, Repechowie, Spiiczynie, Szlachcińcach, Tłustem, Zabełczu, Zagrobeli, Zapałowie i w Zbarażu.

Zaległości w dochodach mytniczych.

Zaległości w dochodach mytniczych z końcem roku 1887 wynosiły . . . . . . 3.481 zł. 12 ct.
z których ściągnięto kwotę . . . . . 625 „ 38 „
zaś po ugodzeniu się z byłymi dzierżawcami myta w Zaleszczykach małych i uiszczeniu przez nich na poczet zaległego czynszu kwoty 600 zł., resztę ztąd przypadającą funduszowi krajowemu w kwocie . . 377 „ 55 „
odpisano. Pozostała zatem w rzeczywistości zaległość w kwocie . . . . 2.478 „ 19 „
w części cięży na zawodnych dzierżawcach stacyj mytniczych a mianowicie:
w Rzyszkach . . . . 200 „ 50 „
w Raszkowie i w Serafińcach . . . . . . 1.424 „ 20 „
w Niezwiskach . . . . 443 „ 13 „
Przeciwko tym zawodnym dzierżawcom wdrożono na drodze sądowej kroki prawne. Nadto pozostaje do wyrównania przez byłego dzierżawcę stacyi mytniczej w Suchostawie resztująca należytość w kwocie . 54 „ 16 „
tudzież przez byłego dzierżawcę stacyi mytniczej w Miłowaniu resztująca należytość w kwocie . . 356 „ 20 „

Most na Sanie pod Olchowcami i myto.

C. k. Prezydyum Namiestnictwa odezwą z dnia 4. marca 1889 roku L. 13705 zawiadomiło nas, że c. k. Ministerstwo spraw wewnętrznych zdecydowało się objąć wybudowany kosztem c. k. Rządu most na Sanie pod Olchowcami na drodze krajowej Sanok-Przemyśl w własną administracyę i utrzymywać takowy w dobrym stanie na rachunek Skarbu państwa i z użyciem na ten cel dochodu uzyskanego z poboru myta mostowego pod Olchow-

cami. Skutkiem tego zarządził Wydział krajowy oddanie mostu na Sanie pod Olchowcami i myta w administracyę c. k. Rządu.

E) Drogi powiatowe gminne.

Budowa dróg powiatowych i gminnych, zostająca pod bezpośredniem kierownictwem Wydziałów powiatowych, przybiera z roku na rok coraz to większe rozmiary. Wkładane w budowę fundusze powiatów i stron interesowanych znacznie przewyższają fundusz subwencyi krajowej, który w roku bieżącym wynosił 160.000 zł. a jednak okazał się niedostatecznym.

Budowa powyższych dróg wykonywaną bywa w ogóle umiejętnie a Reprezentacye powiatowe z małym wyjątkiem chętnie stosują się do fachowych wskazówek udzielanych w tej mierze ze strony Wydziału krajowego co do sposobu wykonania budowy. Wskazówki te wydawane po zbadaniu na gruncie projektów i postępu budowy powstrzymują nieraz wprowadzenie do budowy usterek, które zmniejszyłyby doniosłość drogi dla całej okolicy.

Badanie projektów na gruncie i ewentualne ich przerabianie jest konieczne prawie przy każdej nowej budowie; kontrola przebiegu budowy jest również nieodzowną, lecz czynności te wykonywane być mogą ze strony Wydziału krajowego tylko w miarę rozporządzalnego personalu służby drogowej, który w dotychczasowym składzie okazuje się niedostatecznym.

C. k. Rząd w ostatnich czasach hojnie począł subwencyonować budowę dróg, mających znaczenie państwowe, lecz należyte użycie funduszów na ten cel przeznaczonych wymaga fachowego kierownictwa przez organa Wydziału krajowego, który jednak zadaniu temu nie we wszystkich wypadkach podołać może z powodu wyżej podanego.

Nowela do ustawy drogowej z r. 1885 wprawdzie niezmiernie ożywiła sprawę budowy dróg, dając możność zużytkowowania ogromnych zasobów prestacyi, te jednak zbyt często marnieją, dla braku po powiatach osób, chcących przyjść z pomocą Wydziałom powiatowym w wykonaniu ustawy. Nieliczny personal biur Wydziałów powiatowych nie jest w stanie sam podołać wszystkim trudnościom, połączonym z zastosowaniem ustawy ani skontrolować sumienności jej wykonania przez miejscowe Zarządy drogowe. Postanowienia ustawy drogowej nie mogą być dokładnie wykonane bez chętnego udziału w pracy tych wszystkich, których ustawa ta powołuje do działalności.

Niektóre Reprezentacye powiatów, pracując usilnie nad wykonaniem postanowień noweli drogowej z r. 1885, regulaminu drogowego z r. 1886 zaprowadziły wędrownych dróżników, którzy zdają relacyę organom Wydziału powiatowego o bieżącej działalności gmin w sprawach drogowych. Urządzenie takie daje bardzo korzystne wyniki.

Sprawa budowy i utrzymania dróg i ulic w miastach, upoważnionych do poboru myta kopytkowego nie postępuje tak racyonalnie, jak możnaby już obecnie wymagać a główną przyczyną tego jest brak szerszych programów, któreby obejmywały roboty na dłuższy szereg lat a tem samem umożliwiły racyonalny rozkład i związek w robotach wykonywanych.

Dopiero po zwiększeniu krajowej służby technicznej będzie mógł Wydział krajowy programy powyższe nie tylko zalecać lecz także czuwać nad ich wykonywaniem z należytym skutkiem.

W roku 1888 asygnowano następujące bezzwrotne zasiłki z funduszu krajowego na budowę dróg:

1. w powiecie Bocheńskim dla drogi gminnej Nadwiślańskiej	3.000 zł.	—	ct.
2. w powiecie Borszczowskim dla drogi pow. z Jezierzan na Głęboczek do Bilcza z odnogą do Seretu	10.068 „	21	„
3. w powiecie Bobreckim dla drogi gminnej Podjazdków, Wodniki	4.000 „	—	„
4. w powiecie Brodzkim dla drogi pow. Brody-Załośce .	10.000 „	—	„
5. w powiecie Brzeskim dla drogi gminnej Strzelce małe-Uście solne	1.500 „	—	„
6. w powiecie Czortkowskim dla drogi gminnej od gościńca rządowego do niższej szkoły rolniczej w Jagielnicy	1.000 „	—	„
7. w powiecie Dąbrowskim dla drogi gminnej Dyament-Borusowa	3.000 „	—	„
8. w powiecie Gródeckim dla drogi gminnej Gródek-Hoszów	1.000 „	—	„
9. w powiecie Horodeńskim dla drogi powiat. Nieswiska-Obertyn-Kamionki	3.000 „	—	„
10. w powiecie Jarosławskim dla drogi gminnej Jarosław-Sieniawa	750 „	—	„
i drogi gminnej Jarosław-Rokietnica . . .	2.000 „	—	„
11. w powiecie Kamioneckim dla drogi pow. Busk-Rakobuty	9.000 „	—	„
12. w powiecie Kolbuszowskim dla drogi pow. Kolbuszowa-Raniżów-Sokołów	4.800 „	—	„
13. w powiecie Kołomyjskim dla drogi pow. Kołomyja-Obertyn	3.500 „	—	„
14. w powiecie Krośnieńskim na budowę mostu na rzece Wisłoku w gminie Bratkówce	600 „	—	„
15. w powiecie Limanowskim dla drogi gminnej Krasne-Tymbark i Krasne-Łososina	3.450 „	—	„
16. w powiecie Łańcuckim dla drogi gminnej Łańcut-Kańczuga	3.000 „	—	„
17. w powiecie Mieleckim dla drogi gminnej Tuszów-Brzyście	1.200 „	—	„
18. w powiecie Myślenickim dla drogi gminnej Krzywaczka-Radziszów	1.000 „	—	„
i drogi gminnej Pcim-Jordanów	1.000 „	—	„
19. w powiecie Niżańskim na poprawę powiatowego mostu na rzece Tanwi pod Ulanowem	1.000 „	—	„
dla drogi gminnej Rudnik-Krzeszów	3.000 „	—	„
i Rudnik-Ulanów-Nisko	1.000 „	—	„
20. w powiecie Nowosądeckim dla drogi gminnnej Nowy-Sącz-Librantowa-Bobowa	2.000 „	—	„
21. w powiecie Nowotarskim dla mostu na rzece Dunajcu w gminie Krościenko	100 „	—	„

22. w powiecie Przemyskim dla drogi gminnej Hussaków-Nowe miasto	3.000	zł. —	ct.
23. w powiecie Przemyślańskim dla drogi powiatowej Przemyślany-Świrz	4.000	„ —	„
i drogi gminnej Gliniany-Jaktorów . . .	3.000	„ —	„
24. w powiecie Rzeszowskim dla mostów na drodze powiatowej Boguchwalsko-Strzyżowskiej . . .	1.400	„ 22	„
i drogi powiatowej Rzeszów-Głogów-Ruska wieś .	5.000	„ —	„
25. w powiecie Samborskim dla drogi gminnej Sambor-Mościska	4.000	„ —	„
26. w powiecie Sanockim dla dróg gminnych Sanok-Mrzygłóg	400	„ —	„
Rymanów-Królik polski	800	„ —	„
i Pisarzowce-Markowce	500	„ —	„
27. w powiecie Skałackim dla dróg gminnych Grzymałów-Touste	1.166	„ 45	„
i Podwołoczyska-Grzymałów	12.000	„ —	„
28. w powiecie Sniatyńskim dla drogi powiatowej Załucze-Różniów	2.000	„ —	„
29. w powiecie Stanisławowskim dla drogi powiatowej Podhajce-Halicz	2.500	„ —	„
30. w powiecie Stryjskim dla drogi gminnej Stryj-Żurawno	2.500	„ —	„
31. w powiecie Tarnobrzeskim dla drogi powiatowej Tarnobrzeg-Majdan	6.500	„ —	„
32. w powiecie Tarnowskim dla drogi powiatowej Tarnów-Zakliczyn	2.500	„ —	„
33. w powiecie Tarnopolskim dla drogi powiatowej Tarnopol-Brody	12.000	„ —	„
34. w powiecie Wadowickim dla drogi powiatowej Wadowice-Brzeżnica	3.000	„ —	„
35. w powiecie Wielickim dla drogi gminnej Wieliczka-Świątniki	2.000	„ —	„
36. w powiecie Złoczowskim dla drogi powiatowej Złoczów-Ożydów	3.000	„ —	„
i drogi gminnej Krasne-Bortków	9.000	„ —	„
37. w powiecie Żółkiewskim dla drogi gminnej w Glińsku	600	„ —	„
38. w powiecie Żydaczowskim dla drogi gminnej Żurawno-Babocyn-Nowosielce	1.500	„ —	„

W roku bieżącym subwencyonowano dotychczas budowę następujących dróg:

W powiecie Bobreckim drogi gminnej Kurowice-Wodniki i drogi gminnej Holeszów-Bortniki,

W powiecie Bocheńskim drogi gminnej Nadwiślańskiej, drogi gminnej Krasne-Kępanów i drogi gminnej Marszowice-Podłęże,

W powiecie Czortkowskim drogi powiatowej Jagielnica-Jezierzany i drogi gminnej Dżuryn-Połowce,

W powiecie Chrzanowskim drogi gminnej Kościelec-Płazy,

W powiecie Dąbrowskim drogi gminnej Dyament-Borusowa,
W powiecie Grybowskim drogi gminnej Nowy-Sącz-Bobowa,
W powiecie Korodeńskim drogi powiatowej Niezwiska-Kamionka,
W powiecie Kamioneckim drogi powiatowej Busk-Rakobuty,
W powiecie Jarosławskim drogi gminnej Jarosław-Sieniawa i Jarosław-Rokietnica,
W powiecie Limanowskim dróg gminnych Krasne-Tymbark i Krasne-Łososina,
W powiecie Nowosądeckim drogi gminnej Nowy-Sącz-Bobowa i drogi gminnej Krynica-Tylicz,
W powiecie Nowotarskim drogi gminnej w Zakopanem i drogi z Chabówki do Rokicin,
W powiecie Nadwórniańskim drogę w gminie Kamiennej,
W powiecie Niżańskim drogi gminnej Rudnik-Ulanów-Nisko i drogi Nisko-Zarzecze-Ulanów,
W powiecie Mościskim drogi gminnej Rudki-Jaworów,
W powiecie Przemyślańskim drogi gminnej Gliniany-Krasne-Busk i drogi Gliniany-Zadwórze,
W powiecie Rzeszowskim drogi powiatowej Tyczyn-Jawornik i drogi gminnej Kołbuszowa-Sokołów,
W powiecie Rawskim drogi gminnej Żurawce-Lubycza i drogi Rawa-Uhnów,
W powiecie Skałackim drogi gminnej Podwołoczyska-Grzymałów i drogi Sorocko-Grzymałów,
W powiecie Sanockim drogi gminnej Rymanów-Królik polski,
W powiecie Stryjskim drogi gminnej Stryj-Żurawno,
W powiecie Tarnopolskim drogi gminnej Tarnopol-Brody,
W powiecie Wadowickim drogi powiatowej Wadowice-Brzeżnica,
W powiecie Wielickim drogi gminnej Dąbie-Kąpanów,
W powiecie Złoczowskim drogi powiatowej Złoczów-Ożydów, oraz gminnej Bortków-Gołogóry,
W powiecie Żydaczowskim budowę powiatowego mostu na rzece Stryju pod Żydaczowem.

Zakładowy fundusz pożyczkowy na poprawę dróg powiatowych i gminnych.

Uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 12. października 1882 utworzono z dotacyi funduszu krajowego Rubr. X. lit. D. zakładowy fundusz pożyczkowy na bezprocentowe pożyczki celem poprawy dróg powiatowych i gminnych.

Od r. 1883 po koniec r. 1889 wynoszą dotacye uchwalone przez Wysoki Sejm w corocznych budżetach łączną kwotę . 150.000 zł. — ct.

Po koniec czerwca 1888 wykazano bezprocentowe pożyczki, udzielone dla 26 powiatów (sprawozdanie z czynności str. 146) w kwocie . . . 144.050 „ — „

Od tego czasu udzielono dalsze pożyczki Wydziałowi powiatowemu:

1. w Borszczowie na budowę drogi powiatowej Uście biskupie-Jezierzany . . . . 8.000 „ — „
2. w Limanowej na budowę dróg dojazdowych do stacyj kolejowych w Tymbarku i Dobrej . . . . 4.000 „ — „
3. we Lwowie na budowę drogi powiatowej Jaryczów-Podliski małe . . . . 10.000 „ — „

4. w Rawie na budowę drogi powiatowej Rawa-Uhnów .		6.000 „ — „
5. w Tarnobrzegu na budowę drogi powiatowej Tarnobrzeg-Majdan i na budowę dojazdów kolejowych (resztę rozłożono na nowe raty)		10.500 „ — „
6. w Złoczowie na budowę dojazdu kolejowego do stacyi Ożydów z Oleska		5.000 „ — „
7. w Żydaczowie na budowę mostu na rzece Stryju .		8.000 „ — „
Wypłacono razem dla 33 powiatów .		195.550 zł. — ct.
Wydziały powiatowe zwróciły w dawnych latach jak wykazano	41.505 zł.	
Resztę za rok 1888	5.850 „	
W roku 1889 po dzień sporządzenia sprawozdania	18.120 „	65.475 zł. — ct.
Pozostaje na pożyczkach kapitał . . .		130.075 zł. — ct.
Z lokowania rozporządzalnej gotówki na 3% rachunku bieżącym w Banku krajowym i funduszu krajowym uzyskano jak wykazano		2.032 zł. 28 ct.
W II. półroczu 1888		137 „ 53 „
W I. „ 1889		118 „ 18 „
Razem .		2.287 zł. 99 ct.
Nadto wpłaciły Wydziały powiatowe 6% odsetek zwłoki za niedotrzymanie terminu spłaty rat pożyczkowych jak wykazano w sprawozdaniu .	265 zł. 52 ct.	
Za II. półrocze 1888	7 „ 75 „	
Za I „ 1889	3 „ 42 „	276 zł. 69 ct.
Razem .		2 564 zł. 68 ct.

o którą to kwotę pomnożył się fundusz pożyczkowy rezerwowy.

F) Publiczne dojazdy kolejowe.

W czasie od 1. lipca 1888 od 30 czerwca 1889 osiągnięto następujące wyniki w urządzeniu publicznych dojazdów kolejowych.

Kolej Karola Ludwika.

Linia Krasne-Brody.

Dojazd z Oleska do Ożydowa dł. 6 400 mb., koszt około 27.000 zł., został za publiczny uznany, a budowa jego już się rozpoczęła. W toku zaś jest sprawa uznania za publiczny dojazd drogi łączącej gościniec rządowy w Jasionowie do stacyi w Zabłotcach dł. 10.425 mb., koszt około 50.000 zł.

Linia Jarosław-Sokal.

Dojazd z miasta Lubaczowa do stacyi tejże nazwy dł. 781 mb., koszt 2.344 zł, został za publiczny uznany. Natomiast nie zgodziło się c. k. Namiestnictwo na uznanie za publiczny dojazdu od drogi krajowej Jarosław-Bełzec w Dachnowie do sttacyi w Lubaczowie, wychodząc ze stanowiska, że skoro stacya Lubaczów już jest połączoną z najbliższem mia-

stem (Lubaczów), przeto dalsze połączenie jej z drogą krajową (w kierunku przeciwnym) jest niedopuszczalne.

Dojazd do stacyi Sokal, dł. 3 300 mb., koszt 29.700 zł., został uznany za publiczny. Przeciwko włączeniu wszakże do powyższego dojazdu mostu na rzece Bugu, wniosła tak kolej, jak i miasto Sokal zażalenie do c. k. Trybunału administracyjnego z tego rzekomo powodu, jakoby w tym wypadku zachodził przewidziany §. 3. ustawy o publicznych dojazdach kolejowych „specyalny tytuł prawny“, gdyż gminie miasta Sokala przysługuje prawo poboru myta mostowego, ma przeto obowiązek należytego utrzymywania omyconego tego mostu.

Spór ten nie został dotąd rozstrzygnięty.

Linia Dembica-Nadbrzezie-Rozwadów.

Dojazdy do stacyj w Baranowie, Chmielowie, Tarnobrzegu, Zbydniowie i Rozwadowie zostały już zbudowane.

Koleje państwowe.

Linia Żwardoń-Nowy Zagórz.

Dojazd Żwardoń nie został za publiczny uznany wskutek odmownej uchwały Rady powiatowej w Żywcu i Wydziału krajowego. Nie wymagają tego bowiem ani względy komunikacyjne ani ekonomiczne tej okolicy.

Dojazdy Maków, dł. 212 mb., koszt 1.688 zł. i Jordanów. dł. 1800 mb., koszt 8.400 zł., zostały za publiczne uznane. Pierwszy dojazd jest już zbudowany, drugi zaś znajduje się w budowie.

Dojazd w Zarytem został już zbudowany.

Dojazdy do stacyi w Dobrej dł. 305 mb., koszt 2.300 zł. i Tymbarku dł. 943 mb., koszt 12.700 zł., zostały za publiczne uznane, budowa zaś pierwszego jest na ukończeniu, a drugiego w toku.

Budowa dojazdu do stacyi w Skołyszynie została ukończoną.

Dojazd Rymanów jest w budowie.

Budowę dojazdu w Sanoku ukończono.

Sprawa uznania zbudowanej już przez kolej drogi do stacyi w Nowym Zagórzu, za publiczny dojazd kolejowy, została przez c. k. Rząd wznowioną i znajduje się w toku załatwienia.

Linia Stanisławów-Husiatyn.

Budowa dojazdu w Buczaczu uległa zwłoce z powodu konieczności poprzedniego załatwienia pretensyi kolei o wynagrodzenie za grunta i roboty przez nią po części już uskutecznione. Pretensye te załagodzono w drodze dobrowolnej ugody i obecnie przystąpiono do wykończenia dojazdu.

Budowę dojazdu w Pyszkowcach ukończono w roku bieżącym.

Dojazd w Dżurynie mimo uznania go za publiczny jeszcze w r. 1885 i mimo ciągłych z naszej strony wzywań, nie został dotąd przez Wydział powiatowy w Czortkowie zbudowany.

Wreszcie dojazdy do stacyi w Tyśmienicy, Wasylkowcach i Husiatynie nie mogły być za publiczne uznane, leżą bowiem w terytoryum odnośnych obszarów stacyjnych, są własnością kolei i służą do powszechnego użytku.

Linia Lwów-Czerniowce.

Wobec zmienionych postanowień §. 1 noweli do ustawy o publ. dojazdach kolejowych z r. 1888 w kierunku, że dojazd może być poprowadzony do tego punktu miasta lub miasteczka, który ze względów komunikacyjnych i ruchu handlowego za najodpowiedniejszy uznany zostanie, wznowił Bobrecki Wydział powiatowy sprawę dojazdu kolejowego do stacyi Bóbrka-Chlebowice, dł. 4476 mb., koszt 19.700 zł. Sprawa ta była przedmiotem dwukrotnych niekorzystnych orzeczeń c. k. Trybunału administracyjnego, który w pierwszym wypadku zniósł orzeczenie, uznające dojazd ten za publiczny ze względów formalnych, w drugim zaś z powodu poprowadzenia dojazdu w terytoryum miasta Bóbrki.

Obecnie usunięte zostały wszelkie tego rodzaju zarzuty i Wydział krajowy zgodnie z wnioskiem Rady powiatowej przedstawił c. k. Namiestnictwu po raz trzeci sprawę uznania powyższego dojazdu za publiczny.

Linia Lwów-Stryj-Ławoczne.

Wydział powiatowy Lwów przeprowadził rozprawę konkurencyjną ze stronami w sprawie uznania dojazdu do stacyi w Szczercu za publiczny dojazd kolejowy.

Dojazd Uhersko-Dobrzany jest w budowie.

Linia Przemyśl-Łubków.

Dojazdy od drogi rządowej w Glinnem i Uhercach do stacyi kolei w Uhercach nie zostały dotąd uznane za publiczne.

C. k. Namiestnictwo bowiem oświadczyło, że tylko wówczas mogłoby takie orzeczenie wydać, gdyby wszystkie strony konkurencyjne na to się zgodziły. Zakomunikowana Wydziałowi powiatowemu w Lisku odpowiedź ta c. k. Namiestnictwa, tudzież wezwanie nasze o przeprowadzenie ponownej rozprawy konkurencyjnej i zrektyfikowanie odnośnych operatów technicznych, pozostały dotąd nie załatwione.

Linia Lwów-Rawa-Bełzec.

Rada powiatowa w Rawie zaproponowała dojazd do stacyi w Lubyczy. Obecnie zarządzoną została w tym względzie rozprawa konkurencyjna.

Kolej północna cesarza Ferdynanda.

Linia Bielsko-Żywiec.

Projektowany dojazd do stacyi Łodygowice, dł. 162 mb., koszt 860 zł., nie został dotąd uznany za publiczny, nieprzeprowadzono bowiem jeszcze rozprawy konkurencyjnej.

Linia Bielsko-Kalwarya Zebrzydowska.

Dojazdy kolejowe do stacyi Biała, Kozy, Kęty, Wadowice, Klecza górna i Kalwarya zebrzydowska zostały zbudowane.

Linia circumwalacyjna.

Dojazd Podgórze-Bonarka, dł. 718 mb., koszt 5.000 zł., został za publiczny uznany i jest w budowie.

Po koniec r. 1888 w 21 powiatach zbudowano, kolaudowano i rozrachowano wydatki na odnośne strony konkurencyjne 40 dojazdów kolejowych

długości 25·106 kilometrów wykonanych łącznym kosztem 166.305 zł. 91½ ct. jak przedstawia dołączany wykaz.

Alegat 23.

Z tego wykazu okazuje się, że budowa jednego kilometru dojazdu kolejowego kosztowała po konioc r. 1888 przeciętnie po 6.624 zł. 15 ct., zaś fundusz krajowy przyczynił się do budowy datkiem konkurencyjnym w wysokości 20·28%

G. Szkoły rolnicze.

Krajowe szkoły rolnicze w Dublanach, Czernichowie, Horodence, Jagielnicy i Kobiernicach.

O czynnościach dotyczących obok wymienionych krajowych szkół rolniczych przedkłada Wydział krajowy osobne sprawozdanie.

Uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 19. października 1888 i z dnia 22. stycznia 1889 co do założenia niższych szkół rolniczych w Stryjskim, Jasielskim i Tarnopolskim powiecie.

Po przeprowadzeniu rokowań przedłoży Wydział krajowy w tej sprawie Wysokiemu Sejmowi osobne sprawozdanie.

Uchwała Wysokiego Sejmu z dnia 23. stycznia 1889 z wezwaniem przedłożenia wniosków co do dalszego eksploatowania torfu w Dublanach.

Wydział krajowy przedłoży w tym przedmiocie obszerniejsze sprawozdanie w sprawozdaniu o krajowych szkołach rolniczych i folwarku w Dublanach

Uchwała Wysokiego Sejmu z dnia 23. stycznia 1889 w sprawie przedłożenia szczegółowych wykazów, wydatków i dochodów z eksploatacyi pieca wapiennego w Czernichowie i przedłożenia wniosków co do dalszego eksploatowania tego przedsiębiorstwa.

Piec wapienny w Czernichowie został wydzierżawiony miejscowej spółce włościańskiej na lat trzy za czynsz roczny w kwocie 850 zł. w. a., wobec czego okazuje się zbędnem przedkładanie wniosków co do dalszego eksploatowania tego przedsiębiorstwa.

Kurs gorzelnictwa w Dublanach.

Tegoroczny kurs gorzelnictwa w Dublanach odbył się w czasie od 2. kwietnia do 28. czerwca b. r. podobnie jak w latach poprzednich pod kierunkiem p Dr. Romana Wawnikiewicza prof. kraj. wyższej szkoły rolniczej w Dublanach.

Na tegorocznym kursie uczyli p.p.;

1. Tomasz Rylski prof. kraj. wyższej szkoły rolniczej w Dublanach (arytmetyka i geometrya).
2. Dr. Roman Wawnikiewicz prof. kraj. wyższej szkoły rolniczej (chemia, część ogólna gorzelnictwa i ćwiczenia w laboratoryum chemicznem).
3. Jan Sikorski asystent (fizyka).
4. Władysław Lubomęski, dyrektor kraj. wyż. szkoły rolniczej w Dublanach (rachunkowość).
5 Dr. Różycki, sekretarz kraj. Dyrekcyi skarbu (o opodatkowaniu).
6. J. N. Franke, profesor szkoły politechnicznej (o maszynach i kotłach).

7. Karol Rottersmann, nadinspektor gorzelniczy (część gorzelnictwa).

8. K. Horodyński, gorzelnik (część gorzelnictwa).

Uczniów było na kursie 29, z których uwolniono na wniosek kierownika od połowy opłaty 10, od całej opłaty 18. Sześciu uczniów otrzymało zasiłki po 40 zł. a dwóch po 50 zł. w. a.

Dodatek osobisty Dra Adama Prażmowskiego, profesora kraj. średniej szkoły rolniczej w Czernichowie.

Załatwiając sprawozdanie komisyi gospodarstwa krajowego, wyznaczył Wysoki Sejm uchwałą z dnia 26. stycznia 1889, Dr. Adamowi Prażmowskiemu, profesorowi krajowej średniej szkoły rolniczej w Czernichowie, dodatek osobisty o rocznych 200 zł. w. a., na czas od 1. sierpnia 1887 r. aż do nadania pierwszego pięciolecia.

Wskutek tego wyasygnował Wydział krajowy dekretem z dnia 5. lutego 1889 L. 4.691. p. Dr. Praźmowskiemu, komunikując mu treść powyższej uchwały, przyznany dodatek osobisty w kasie tamtejszej szkoły.

Dożywotnie zaopatrzenie p. Berty Au, wdowy po profesorze kraj. wyższej szkoły roln. w Dublanach.

Uchwałą z dnia 24. stycznia 1889 roku przyznał Wysoki Sejm p. Bercie Au, wdowie po profesorze kraj. wyższej szkoły rolniczej w Dublanach, w drodze łaski dożywotnie zaopatrzenie w kwocie 300 zł. w. a., płynne z dniem 1. stycznia 1889.

O tej uchwale Wysokiego Sejmu zawiadomił Wydział krajowy dożywotniczkę dekretem z dnia 5. lutego 1889 L. 4.690, asygnując jej równocześnie przyznane zaopatrzenie w ratach miesięcznych.

Stypendya dla ukończonych uczniów kraj. wyższej szkoły rolniczej w Dublanach, pragnących wykształcić się na nauczycieli średnich szkół roln.

Z kredytu przyznanego uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 18. października 1888 r., udzielił Wydział krajowy po wysłuchaniu zdania Dyrekcyi kraj. wyższej szkoły rolniczej w Dublanach ukończonemu uczniowi tej szkoły p. Augustowi Habichtowi, stypendyum o rocznych 800 zł. w. a. dla umożliwienia mu uzupełnienia za granicą studyów, potrzebnych do wykształcenia się na nauczyciela hodowli dla średnich szkół rolniczych.

Zasiłki dla ubogich uczniów krajowej wyższej szkoły roln. w Dublanach.

Z kredytu 200 zł. wyznaczonego przez Wysoki Sejm uchwałą z dnia 18. października 1888 roku, na zasiłki dla ubogich uczniów kraj. wyższej szkoły rolniczej w Dublanach, udzielił Wydział krajowy na wniosek Dyrekcyi pomienionej szkoły Zdzisławowi Januszewskiemu, uczniowi I. roku 100 zł.

H) Inne ważniejsze czynności Departamentu IV.

W sprawie zmiany wykonawczego regulaminu drogowego.

Niezależnie od zarządzonych przez Wydział krajowy badań, mających na celu rozpoznanie skutków i ewentualną zmianę noweli drogowej z dnia 7. lipca 1885 Dz. ust. kraj. Nr. 39. zastanawiał się Wydział krajowy wspólnie z c. k. Prezydyum Namiestnictwa nad potrzebą rewizyi i zmian wykonawczego regulaminu drogowego z dnia 24. września 1886 Dz. ust. i rozp. kr. Nr. 80. mających na względzie takie uproszczenie formalnych czynności tym regulaminem przepisanych, jakie bez ujmy dla celów ustawy drogowej za dopuszczalne i wobec zachodzących stosunków za konieczne mogłyby być uznane.

Do czynności powyższych należą:

1. Układanie spisów kontrybuentów, obowiązanych do prestacyi (§§. 3 i 4 reg.).

2. Ogłaszanie ceny wykupna prestacyi (§. 13. reg.).

3. Sporządzanie preliminarzów miejscowych potrzeb drogowych i ich pokrycia (§. 31. reg.).

4. Wydawanie pokwitowań z uiszczenia prestacyi w robocie, materyale drzewnym lub w pieniądzach (§. 18. reg.).

5. Prowadzenie rachunków rocznych dochodów i wydatków miejscowego funduszu dróg gminnych (§§. 32 i 33 reg).

6. Utrzymywanie katastru czyli ewidencyi stanu i ilości dróg gminnych tudzież spisu służby drogowej i inwentarza narzędzi drogowych (§. 32. reg.).

7. Zapisywanie do pamiętnika drogowego uchwał powziętych i rozporządzeń wydanych przez zarząd drogowy (§. 30. reg.).

ad 1. Spisy kontrybuentów obowiązanych do prestacyi, które jak wiadomo, dały w pierwszej chwili powód do oporu niektórych gmin przeciw wprowadzeniu w życie noweli drogowej z 1885 roku, obułamuconych przez niesumiennych agitatorów, przedstawiających spisy te jako zapowiedź powrotu pańszczyzny, przepisane zostały regulaminem drogowym, na podstawie następujących postanowień §. 14. noweli drogowej z 1885 r.

„Za podstawę obliczenia prestacyi rocznej, służyć będą spisy domów i rodzin, względnie partyj“.

„Spisy takie będą układane pod kontrolą Wydziału powiatowego przez organa miejscowe, co lat trzy, według stanu, jaki się znajdował w gminie i na obszarze dworskim dnia 31. grudnia“.

Wobec tak wyraźnych postanowień ustawy drogowej nie może być nawet mowy w regulaminie drogowym o uwolnieniu Zwierzchności gminnej lub przełożonego obszaru dworskiego od układania spisu kontrybuentów obowiązanych do prestacyi.

Co się zaś tyczy trudności połączonych z układaniem takich spisów, to rozporządzenie c. k. Prezydyum Namiestnictwa z dnia 29. września 1887 L. 9.809/pr. wydane w porozumieniu z Wydziałem krajowym do wszystkich c. k. starostów i następne rozporządzenie Wydziału krajowego z dnia 20. października 1887 L. 48.988, wydane do Wydziałów powiatowych, złagodziły znacznie powyższe trudności.

ad 2. Ogłaszanie ceny wykupna prestacyi, którego zarząd drogowy winien dokonywać w sposób przepisany §. 13. regulaminu drogowego, jest czynnością bę ącą bezpośredniem następstwem postanowienia §. 16. ustawy drogowej, podług którego obowiązany do prestacyi w naturze może spłacić jej wartość pieniężną „a to w przeciągu sześciu tygodni od dnia ogłoszenia ceny wykupna“.

Cena wykupna prestacyj drogowych musi być przeto ogłoszoną i nikt inny nie jest bardziej powołany do tej czynności jak miejscowy zarząd dróg gminnych.

ad 3. Sporządzanie preliminarzów miejscowych potrzeb dróg gminnych i ich pokrycia w sposób wskazany w §. 31. regulaminu drogowego, należy również do tych czynności zarządu dróg gminnych, które są bezpośredniem następstwem postanowień noweli drogowej z 1885 r.

W myśl §. 13. tejże noweli pokrywa powiatowy fundusz dróg gminnych niedobory powstałe w zasobach miejscowych a podług czwartego ustępu § 14. rzeczonej noweli, nieużyte w ciągu roku prestacye drogowe mają być przymusowo spłacone i uzyskane pieniądze do kasy Wydziału po-

wiatowego wniesione. Chcąc przeto ocenić, jaka jest istotna potrzeba środków na miejscowe cele drogowe, jaki może być niedobór, lub jaka ilość prestacyi po racyonalnem, na faktycznej podstawie opartem zaspokojeniu potrzeb miejscowych powinna zasilić powiatowy fundusz dróg gminnych, należy ułożyć preliminarz robót i dostaw potrzebnych dla dróg gminnych łącznie z preliminarzem pokrycia potrzeb powyższych, w każdej miejscowości.

Układanie preliminarzy przepisuje zresztą kategorycznie postanowienie zawarte w ostatnim ustępie §. 26. noweli drogowej z 1885 roku, podług którego „Rada powiatowa, na podstawie preliminarzy przedłożonych przez zarządy drogowe oznacza te obszary dworskie, w których przeciętna wartość potrzebnego materyału drewnianego do utrzymania dróg gminnych przewyższa 5% dodatków do podatków bezpośrednich".

Jeżeli zaś układanie preliminarzy drogowych mogłoby być częstokroć trudnem do wykonania dla miejscowych zarządów drogowych, to trudność tę łagodzi przepis §. 37 wykonawczego regulaminu drogowego, wkładający na Wydział powiatowy obowiązek niesienia tymże zarządom potrzebnej w tym względzie pomocy. Do tego samego celu zdąża rozporządzenie Wydziału krajowego z dnia 20. października 1887 L. 48.988, które obowiązek powyższy Wydziałom powiatowym przypomina.

ad 4. Przepis §. 18. regulaminu drogowego, tyczący się wydawania pokwitowań z uiszczenia prestacyi drogowej ma na celu kontrolę, która z jednej strony zabezpiecza kontrybuenta od pokrzywdzenia na wypadek, gdyby żądano od niego powtórnego uiszczenia tej prestacyi, z drugiej zaś strony służy za dowód formalny, że prestacya w robocie uiszczoną została w sposób przepisany szóstym i siódmym ustępem §. 14. tudzież §. 15. ustawy drogowej — a nadto, że użytą była istotnie na miejscowe potrzeby drogowe i nie ma już podstawy do przelania jej na rzecz powiatowego funduszu dróg gminnych, w sposób wskazany w czwartym ustępie §. 14. wspomnianej ustawy.

Kontrybuent każdy uiszczający prestacyę drogową tak samo jak ten, który uiszcza podatek ma prawo żądania dowodu, iż powinności swej zadość uczynił.

Odnośna czynność nie przedstawia zresztą tak wielkich trudności, gdyż polega jedynie na wydawaniu pokwitowań z kwitaryusza sznurowego w sposób przepisany §§. 8—10 instrukcyi rachunkowej z dnia 8. października 1886 L. W. kr. 58.972.

ad 5. Dalszą czynnością zarządów drogowych, przepisaną regulaminem drogowym jest prowadzenie rachunków rocznych dochodów i wydatków miejscowego funduszu dróg gminnych.

Prowadzenie rachunków jest pierwszym warunkiem każdego gospodarstwa uporządkowanego a w tym wypadku jest ono nadto niezbędnem ze względu na postanowienia zawarte w §. 13. tudzież w trzecim i czwartym ustępie §. 14. noweli drogowej z 1885 r., z których pierwsze każe pokrywać z powiatowego funduszu dróg gminnych niedobory funduszów miejscowych, drugie zaś nadwyżki zasobów miejscowych przelewa do powiatowego funduszu dróg rzeczonych.

Przy takiej wzajemnej konkurencyi rachunki muszą być prowadzone, jeżeli postanowienia ustawy mają być wykonywane, co zresztą przewidzianem zostało w postanowieniu §. 25. noweli drogowej, upoważniającem Wydział krajowy do wydawania, obok innych, także potrzebnych instrukcyj rachunkowych.

Wydział krajowy, który już w rozporządzeuiu z dnia 28. stycznia 1887 L. 4.098 upoważnił Wydziały powiatowe do przyznawania poszczególnym zarządom dróg gminnych rozmaitych ulg przy wykonywaniu przepisów instrukcyi rachunkowej z dnia 10. października 1886 L. 58.972. zezwolił także na wszelkie możliwe uproszczenia w prowadzeniu rachunków, byle tylko spełniane być mogły cele ustawą drogową wskazane.

ad 6. Dalszą z rzędu czynnością, którą podług przepisu §. 32. regulaminu drogowego, wykonywać ma zarząd dróg gminnych jest utrzymywanie katastru czyli stałej ewidencyi ilości i stanu dróg rzeczonych, prowadzenie spisu służby drogowej i inwentarza narzędzi drogowych.

Z tych czynności pierwsza tylko połączoną być może z trudnościami, które jednak uchyla przepis §. 37. regulaminu drogowego, wkładający na Wydziały powiatowe obowiązek niesienia zarządom drogowym pomocy w utrzymywaniu ewidencyi tym regulaminem przepisanych.

ad 7. Ostatnią wreszcie z wymienionych powyżej czynności zarządu dróg gminnych jest prowadzenie pamiętnika drogowego. Czynność ta jest następstwem postanowienia, zawartego w trzecim ustępie §. 28. noweli drogowej, podług którego cały techniczny i ekonomiczny zarząd dróg gminnych ma być wykonywany przez Zwierzchność gminną razem z przełożonym obszaru dworskiego. Pamiętnik drogowy i zawarte w nim zapiski są przeto wyrazem tego wspólnie wykonywanego zarządu i bez tego pamiętnika nie byłoby żadnego śladu, że powyższe postanowienie jest istotnie wykonywane. Pamiętnik drogowy zapobiega zarazem wszelkim jednostronnym nadużyciom władzy poruczonej ustawą Zwierzchności gminnej i przełożonemu obszaru dworskiego i nie pozwala, ażeby którykolwiek członek zarządu wykonywał ją arbitralnie na własną rękę lub uchylał się wbrew ustawie od obowiązku sprawowania tej władzy. Nie należy też zapominać, że artrybucye zarządu dróg gminnych wkraczają częstokroć w zakres władzy orzekającej o obowiązkach i prawach mieszkańców gminy i obszaru dworskiego, jak n. p. przy zamianie prestacyi pieszej na ciągłą w myśl piątego i szóstego ustępu §. 12. noweli drogowej lub przy zastosowywaniu §. 17. pomienionej ustawy co do uwolnienia pewnych osób od przyczyniania się do ciężarów drogowych, że przeto wydawanie uchwał lub zarządzeń bez zapisania ich do pamiętnika drogowego a więc bez dowodu, że legalnie przez obydwa czynniki zarządu wydane zostały, mogłoby nietylko ułatwić nadużycia ale prowadzić także do zawikłań prawnych.

Z powyższego rozbioru czynności zarządów dróg gminnych wynika, że odnośne przepisy regulaminu drogowego z dnia 24 września 1886 r., nie mogłyby być zmienione bez pominięcia wyraźnych postanowień ustawy drogowej i zwichnięcia jej celów, że przeto trudności, jakie napotykano w przeprowadzeniu przepisów, odnoszących się do dróg gminnych, nie wypływają z regulaminu drogowego, który jest ściśle zastosowany do ustawy,

lecz z postanowień samej ustawy z 1885 r. i że na razie nie pozostaje nie innego, jak trzywać się zasady stopniowego, od sił i środków rozporządzalnych zależnego stosowania powyższych przepisów regulaminu drogowego. Zapatrywanie to podziela w zupełności c. k. Prezydyum Namiestnictwa. Z powodów powyżej wyłuszczonych i odnośnie do rozporządzeń naszych z 28. stycznia 1887 L 4098. i 20. października 1887 L. 48.988. wezwaliśmy wszystkie Wydziały powiatowe, ażeby kierując czynnościami zarządów dróg gminnych, w myśl §. 27. 2. noweli drogowej z 1885 r. i nie spuszczając z oka celów tej ustawy, starały się przepisy regulaminu drogowego, zawierające normy ogólne, wynikające z postanowień noweli drogowej, pogodzić z istniejącymi stosunkami, przyznawaniem, w miarę potrzeby, miejscowym zarządom w poszczególnych wypadkach, wszelkich dopuszczalnych ulg i ułatwień oraz uproszczeń ich działalności i użyczaniem im natomiast takiej pomocy, przez własne organa, jaka okaże się niezbędną dla wykonywania postanowień ustawy rzeczonej i dopełniania wydanych na jej podstawie, przepisów regulaminu i instrukcyi drogowych.

Alegat 24. i 25.

W załączeniu ·/. przedkładamy Wysokiemu Sejmowi odezwę c. k. Prezydyum Namiesnictwa z dnia 17. grudnia 1888 L. 3.535/pr. wystósowaną do nas w powyższym przedmiocie, wskutek memoryału naszego z dnia 27 marca 1888 L. 1957. podanego do wiadomości Wysokiego Sejmu w zeszłorocznem sprawozdaniu z czynności naszych (Aleg. 10. do stenogr. sprawozdań Sejmu z 1888 r. str. 142-143.) tudzież odpowiedź naszą z dnia 24. maja b. r. L. 56.384/88 na pomienioną odezwę c. k. Prezydum Namiestni twa.

Sprawdzanie i prostowanie preliminarzy dróg gminnych przez Wydziały powiatowe.

Alegat 26.

Z powodu wyroku c. k. Trybunału administracyjnego z d. 31. stycznia 1889 roku wydanego na zażalenie zarządu drogowego w Nisku w przedmiocie sprawdzania i prostowania preliminarzy dróg gminnych przez Wydziały powiatowe, a mającego wielką donosłość dla administracyi dróg gminnych, wydaliśmy załączony okólnik ·/. do wszystkich Wydziałów powiatowych, w którym dotyczące wymagania noweli do ustawy drogowej z 1885 roku i odnośne przepisy wykonawczego regulaminu drogowego staraliśmy się w stósowny sposób objaśnić.

Objęcie dróg gminnych w zarząd Wydziałów powiatowych.

Z powodu zupełnie nieodpowiedniej administracyi dróg gminnych przez niektóre zarządy drogowe, lub też z powodu niestosowania się tychże zarządów do rozporządzeń odnośnych Wydziałów powiatowych, te ostatnie korzystając z postanowień §. 28 noweli do ustawy drogowej z r. 1885, po porozumieniu się z właściwemi c. k. starostwami, objęły drogi wspomniane w swą bezpośrednią administracyę, a mianowicie:

Wydział powiatowy Tarnobrzeg drogę gminną Grębów-Buda-Stalowska.

Jasło, drogę od gościńca rządowego w Bieczu przez Siepietnicę Swięcany i Szerzyny do Swoszowej;

Łańcut, dwa mosty na drodze gminnej w Kańczudze wraz z dochodami mytniczymi z tych mostów;

Sanok, drogę gminną z Olchowiec do Liszny i drogi gminne w obrębie gminy Posady sanockiej;

Cieszanów, drogi gminne w Lublińcu starym;
Sokal, drogi gminne miasta Tartakowa;
Gorlice, drogę gminną ze Siar do Rychwałdu.

Sadzenie drzew przy drogach publicznych.

Kwestya ustawodawczego traktowania sprawy przymusowej kultury drzew przy drogach publicznych, poruszona ponownie w przekazanej uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 14. września 1888 petycyi Wydziału powiatowego Buczackiego, była przedmiotem narad w Reprezentacyach powiatowych.

Na wezwanie w tej mierze Wydziału krajowego, około 20 Reprezentacyj powiatowych oświadczyło się w zasadzie za uregulowaniem sprawy sadzenia i pielęgnowania drzew w drodze ustawodawczej; natomiast znaczna większość ich podzieliła zapatrywania Wydziału krajowego w tym kierunku, że ustawa przymusowego obsadzania dróg drzewami i ich pielęgnowania, nałożyłaby znaczne ciężary na mieszkańców kraju i przy dzisiejszym ustroju gminnym, niedozwalającym należytego wykonywania przepisów policyi miejscowej, wydana ustawa nierokowałaby zwrotu sprawy na lepsze.

Dla tego zdaniem tychże Reprezentacyj wydanie ustawy krajowej o sadzeniu drzew przy drogach publicznych jest nie na czasie i poprzedzić je winna reforma w ustawodawstwie gminnem.

Budowa mostu na Dunajcu pod Kurowem.

W dalszym ciągu zeszłorocznego naszego sprawozdania podajemy do wiadomości Wysokiego Sejmu, że w roku bieżącym przystąpił Wydział krajowy do budowy mostu kratowego na Dunajcu pod Kurowem i że Reprezentacya powiatowa w myśl uchwał swych z d. 7. lipca 1885 i 7. grudnia 1888 przedłożyła nam formalną deklaracyę z 18. stycznia 1889 na na kwotę 8.000 zł. jako datek dobrowolny na cel powyższy, płatny w połowie w pół roku po wybudowaniu rzeczonego mostu, następnie zaś po 1.000 zł. rocznie aż do umorzenia.

Budowa drogi krajowej Kańczuga-Dynów.

W sprawie budowy drogi krajowej Kańczuga-Dynów, przedłożymy Wysokiemu Sejmowi osobne sprawozdanie, po przeprowadzeniu odnośnych rokowań z c. k. Rządem.

Subwencye państwowe na drogi powiatowe i gminne.

W myśl odezwy c. k. Prezydyum Namiestnictwa z 8. czerwca 1889 L. 5.922/pr. udzielił c. k. Rząd w ostatniem roku następujących subwencyj:

Wydziałowi powiatowemu w Żydaczowie, na drogę Żydaczów-Rozwadów 12.500 zł.

W Mościskach, na drogę Rudki-Jaworów 7.200 zł.

W Żółkwi na drogę Kulików Wyrów, Dobrosin-Krechów i Łozina-Niemirów 1.000 zł.

W Mielcu na most na Jamnej 360 zł;

Wydziałowi powiatowemu w Nisku na drogę powiatową Nisko-Ulanów-Rudnik 20.000 zł., z których połowa przypada na rok 1890.;

W Tarnobrzegu na drogę Tarnobrzeg-Majdan 7.500 zł., dalej warunkowo przyrzekł c. k. Rząd wyjednać subwencyę dla Wydziałów powiatowych:

W Nisku na drogę Nisko Ulanów-Rudnik 2.861 zł. 09 ct.

W Przemyślanach i Złoczowie na drogę Gliniany-Busk po 50% kosztów obliczonych w pierwszym powiecie na 10.550 zł., w drugim zaś na 26.830 zł.

Nadto w toku są sprawy udzielania lub wyjednania odpowiednich subwencyj ze skarbu państwa Wydziałom powiatowym;

Bóbrka, dla drogi Strzeliska-Firlejów i Chodorów-Brzozdowce;

Brzesko, dla drogi Rostoka-Melsztyn-Grybów i Grybów-Krynica;

Kolbuszowa, Łańcut-Sokołów i Wilcza wola - Głogów;

Kamionka, Kulików-Wyrów i Busk-Toporów;

Lwów, Lwów-Gliniany i Lwów-Prussy;

Turka, Stare miasto i Drohobycz dla drogi Drohobycz-Turka.

Projektowana kolej wicynalna od jednego z punktów kolei czerniowieckiej ku Horodence i Zaleszczykom, ewentualnie zaś dalej przez Borszczów do Skały.

Jak to w zeszłorocznem sprawozdaniu naszem z czynności podaliśmy, wezwał Wydział krajowy w myśl uchwały Wysokiego Sejmu z 16. stycznia 1888 Wydziały powiatowe w Horodence, Kołomyi, Śniatynie i Zaleszczykach do zbadania warunków budowy kolei wicynalnej od jednego z punktów kolei czerniowieckiej ku Horodence i Zaleszczykom, ewentualnie zaś dalej przez Borszczów do Skały a w szczególności zaś, o ile projektowana ta linia zredukowaną być może, czyli roboty przedwstępne i rewizya trasy już przedsięwzięte i komu koncesya na te roboty udzieloną została, dalej, jakie byłyby koszta tej budowy i jak dałyby się zfinansować, wreszcie do jakiego udziału w tym przedsiębiorstwie zobowiązały się powiaty, gminy i strony bezpośrednio interesowane.

Na powyższe wezwanie odpowiedział dotąd jedynie Wydział powiatowy w Zaleszczykach, a to sprawozdaniem z 22. września 1888 L. 94., którego odpis ·/. dołączamy.

Alegat 27.

Sprawozdaniem zaś z 20. listopada 1888 L. 685. oświadczył tenże Wydział powiatowy, że dopiero wówczas złoży deklaracyę co do datku dobrowolnego na powyższą budowę, gdy kolej projektowana będzie miała iść faktycznie przez powiat Zaleszczycki do Borszczowa i Skały.

Projektowana kolej z Dębicy przez Pilzno do Jasła.

Projekt budowy kolei z Dębicy przez Pilzno do Jasła został zaniechany wskutek postanowienia budowy linii Rzeszów-Tarnowiec względnie Jedlicze.

Wskutek tego odpadła potrzeba przedstawienia Wysokiej Izbie stosownie do uchwały powziętej na posiedzeniu dnia 16. stycznia 1888, wniosku co do subwencyonowania powyższej budowy trzecią częścią kosztów potrzebnej dla tej kolei regulacyi rzeki Wisłoki.

Projektowana kolej z Tarnopola w kierunku południowym, tudzież kolei ze Stryja na Chodorów, Rohatyn, Brzeżany, Kozowę, Mikulińce, Kopeczyńce, Grzymałów, Kałaharówkę do granicy rosyjskiej z odnogami Brzeżany-Podhajce i Mikulińce-Chorostków.

Do chwili zamknięcia niniejszego sprawozdania z czynności jak i przedtem nie otrzymał Wydział krajowy żadnej odpowiedzi od Wydziałów powiatowych w Brzeżanach, Podhajcach, Skałacie i Rohatynie na udzielone im jeszcze w marcu 1887 dotyczące rozporządzenie Ministerstwa handlu z 9. lutego 1887 L. 19.783/86.

Reambulacya nowych linij kolejowych.

Dnia 29. sierpnia 1888 przeprowadzoną została rewizya trasy projektowanej kolei lokalnej Rzeszów-Jasło, ewentualnie Jedlicze, albo Krosno, tudzież projektu kolei od stacyi Tarnowiec, ewentualnie Jedlicze kolei państwowej doliną rzeki Wisłok do Rzeszowa.

Do udziału przy powyższej komisyi delegowaliśmy odnośne Wydziały powiatowe w Rzeszowie, Jaśle i Krośnie.

W dniu 24. czerwca 1889 zaś i następnych odbyła się komisya reambulacyjna projektowanego tramwaju parowego towarzystwa kolei Lwów-

Bełzec mianowicie Lwów-Kleparów-Sta Anna z odnogami do magazynów wojskowych, do dworca kolei czerniowieckiej, do rzeźni, młyna parowego i do dworca na Podzamczu.

Do udziału w tej komisyi mianowaliśmy osobnego zastępcę naszego.

Objęcie w administracyę państwa ruchu I. węgiersko galicyjskiej kolei i kolei Czerniowieckiej.

W myśl zawiadomienia c. k. generalnej Dyrekcyi kolei państwowych z dnia 28. grudnia 1888 L. 31.975/IV, objął c. k. Rząd w myśl rozporządzenia c. k. Ministerstwa handlu z dnia 24. grudnia 1888 L. 3.228/H. M. z dniem 1. stycznia 1889 w swoją administracyę ruch na „pierwszej węg. galic. kolei" na przestrzeni od Przemyśla przez Chyrów i Zagórz do Łupkowa i poruczył prowadzenie lokalnej służby ruchu c. k. Dyrekcyi kolei państwowych we Lwowie.

W myśl zaś zawiadomienia powyższej c. k. generalnej Dyrekcyi z dnia 22. czerwca 1889 L. 6.572/I, objął c. k. Rząd na podstawie rozporządzenia c. k. Ministerstwa handlu z dnia 20. maja 1889 L. 227/H. M. z dniem 1. lipca 1889 we własną administracyę ruch na obydwóch w Austryi położonych liniach kolei Lwów-Czerniowce-Jassy, ze Lwowa do Czerniowiec, i z Czerniowiec do Suczawy, tudzież na kolejach lokalnych: Czerniowce-Nowosielica, Lwów-Rawa-Bełzec, Hatna-Kimpolung, Hliboka-Berhomet, Karapcziu-Czudin, Hadikfalva-Radowce i Kołomyja-Słoboda rungurska z odnogami.

Prowadzenie lokalnej służby ruchu na powyższych liniach poruczone zostało również c. k. Dyrekcyi kolei państwowych we Lwowie.

Pobór myta kopytkowego w gminach miast Brody, Brzeżany, Kołomyja, Nowy-Sącz, Przemyśl, Rzeszów, Stanisławów, Tarnów i Tarnopol.

Z gmin uprawnionych na mocy specyalnych ustaw do pobierania myta kopytkowego przedłożyły rachunki robót około utrzymania dróg, ulic i placów miejskich wykonanych, a mianowicie zaległe rachunki z roku 1887 gminy miast Brzeżany, Kołomyja, Nowy Sącz, Rzeszów i Tarnów, tudzież bieżące rachunki za rok 1888 też same gminy, prócz Nowego Sącza, oraz Brody, Przemyśl, Stanisławów i Tarnopol. Wyżej wspomniane gminy wyjąwszy Kołomyi i Nowego Sącza przedłożyły również preliminarze powyższych robót na rok 1889.

Wszystkie jednak gminy niedotrzymały terminów wyznaczonych do przedłożenia rachunków i preliminarzy, dopiero pod naciskiem osobnych zarządzeń Wydziału krajowego przedłożyły takowe odnośne Wydziały powiatowe.

Wydział krajowy przy peryodycznem sprawdzaniu dotyczących rachunków i preliminarzy przyszedł do przekonania, że wzmiankowane opóźnienia ze strony gmin, pobierających kopytkowe wielce utrudniają kontrolę nad niemi, zastrzeżoną władzom wyższym, dlatego zamierza w przyszłości niedopuścić dalszej opieszałości w tym względzie, a nawet w razie potrzeby nie zawaha się przed użyciem środków przymusowych.

O ile prawie u wszystkich gmin, pobierających kopytkowe, spostrzegamy postęp w administracyi drogowej a przynajmniej dążenie do wprowadzenia potrzebnych ulepszeń, to zawsze dotąd spostrzegać się daje wadliwość i niedbałość w gospodarce drogowej gminy miasta Kołomyi, a przedewszystkiem brak fachowego kierownictwa przy wykonywaniu robót drogowych, jak nie mniej brak wymaganego nadzoru. Wydział krajowy zażądał

przeto z całą stanowczością uregulowania tejże gospodarki w oznaczonym terminie do końca bieżącego roku z zastrzeżeniem, że w razie przeciwnym zastosuje środki przewidziane w art. IX. ustawy z dnia 20. marca 1888 (dz. ust. kraj. Nr. 39).

Sprawy drogowe wytoczone przed c. k. Trybunał administracyjny.

Ze względu, iż c. k. Trybunał administracyjny mimo utrzymania w mocy orzeczeń Wydziału krajowego w sprawach ze stronami przed tenże Trybunał wytoczonych nie przyznawał Wydziałowi krajowemu likwidowanych kosztów, postanowił Wydział krajowy uchwałą z dnia 1. lutego 1889 L. 4.551 korzystać z postanowień §§. 25 i 34 ust. z dnia 22. października 1875, o ustanowieniu Trybunału administracyjnego i dla oszczędzenia funduszowi krajowemu kosztów zbytecznych, wnosić w zasadzie obrony pisemnie i delegować zastępcę swego do rozpraw ustnych w Trybunale administracyjnym tylko w sprawach ważnych, w którychby się rozchodziło o ochronę funduszu krajowego od możliwej straty; w zwykłych zaś sprawach ze stronami nie wnosić ani obrony pisemnej, ani delegować zastępcy swego do rozpraw ustnych.

A) Bez rozprawy odrzucił c. k. Trybunał administracyjny wniesione tamże zażalenie gminy Monasterzysk, przeciw orzeczeniu Wydziału krajowego z dnia 19. stycznia 1889 L. 53 074 w sprawie zobowiązania gminy tej do odbudowania mostu obok młyna na drodze gminnej.

B) Po przeprowadzeniu rozprawy publicznej, odrzucił c. k. Trybunał administracyjny zażalenia:

a) zarządu drogowego w Nisku, przeciw orzeczeniu Wydziału krajowego z dnia 5. czerwca 1888 L. 16.739 w sprawie sprostowania przez Wydział powiatowy preliminarza drogowego za rok 1888;

b) obszaru dworskiego w Baworowie, przeciw orzeczeniu Wydziału krajowego z dnia 19. sierpnia 1887 L. 37.633 w sporze o drogę między tymże obszarem dworskim a tamtejszą gminą;

c) firmy Berlińskiej „Dawid Francke & Söhne“, przeciw wydanemu w porozumieniu z c. k. Namiestnictwem orzeczeniu Wydziału krajowego z dnia 23. maja 1888 L. 20.610, w sprawie osobnego datku tejże firmy dla dróg gminnych w kwocie 500 zł. w. a.;

d) obszaru dworskiego w Milatynie przeciw orzeczeniu Wydziału krajowego z 28 sierpnia 1888 L. 36.696 w sprawie odmówienia temuż obszarowi dworskiemu żądanej przezeń dopłaty z funduszu powiatowego dróg gminnych tytułem nadwyżki wartości nad 5% opłacanych przezeń podatków bezpośrednich za materyał drewniany dostarczony w roku 1886 dla dróg gminnych w Kupczu;

e) Jana i Pauliny Fedusiewiczów, właścicieli realności w Hubinie przeciw orzeczeniu Wydziału krajowego z 26. listopada 1888. L. 44.797 w sprawie nieuznania za gminną drogę publiczną spornej między pomienionemi małżonkami, a właścicielem obszaru dworskiego w Kościelnikach drogi i ścieżki położonej pod l. p. 3810 i 3844 w Kościelnikach, a wiodącej do gruntów i realności Fedusiewiczów w Hubinie.

C) Z powodu niedostateczności postępowania wstępnego zwrócił c. k. Trybunał administracyjny do ponownego rozstrzygnięcia:

a) sprawę zażalenia obszaru dworskiego w Kopalinach i Dołuszycach przeciw orzeczeniu Wydziału krajowego z 1. listopada 1887. L. 49.380 co do zamiany prestacyi drogowej tegoż obszaru dworskiego z pieszej na ciągłą;

b) sprawę zażalenia gminy Żmigród stary przeciw orzeczeniu Wydziału krajowego z 12. grudnia 1887. L. 55.450 względem zobowiązania gminy tej do utrzymywania drogi gminnej wiodącej po pod folwark zwany „Kasztel" ad Żmigród;

D) Wreszcie po przeprowadzeniu rozprawy, uchylił c. k. Trybunał administracyjny orzeczenia Wydziału krajowego:

a) z 24. stycznia 1888. L. 60.317 w sprawie uznania za części integralne drogi gminnej pod l. p. 2241 w Biesiadkach położonych przy tejże drodze gruntów Jana Cebuli;

b) z 27. marca 1888 L. 8.736 w sprawie obowiązania Piotra Sołomki byłego przełożonego gminy Pukowa do zwrotu funduszowi powiatowemu kwot pobranych za samowolnie przez tegoż sprzedane części gminnej drogi publicznej w Pukowie.

Żegluga parowa na Dniestrze.

W dalszym ciągu sprawozdań naszych, złożonych w wykonaniu uchwał Wysokiego Sejmu z dnia 22. stycznia i 17. grudnia 1887 zaznaczamy, że wyznaczony przez Wysoki Sejm akcyjnemu Towarzystwu żeglugi parowej na Dniestrze ostatnią uchwałą, to jest z 17. grudnia 1887 termin 1. stycznia 1889 do podpisania ugody w przedmiocie uchwalonej przez Wysoką Izbę gwarancyi kraju na pięcioprocentową dywidendę od 1.250 akcyj powyższego Towarzystwa po 100 zł. (pierwszej emisyi) upłynął bez skutku, albowiem Towarzystwo rzeczone nie zgłosiło się wcale do Wydziału krajowego dla zawarcia pomienionej ugody.

Poczta wiejska.

W ciągu minionego roku utworzone zostały następujące urzędy pocztowe:

Powiat Bohorodczany, 1. Rosulna,
„ Brzozów, 2. Haczów,
„ Jarosław, 3. Wiązownica, 4. Surochów,
„ Jasło, 5. Tarnowiec,
„ Kałusz, 6. Zawadka, 7. Uhrynów średni,
„ Kolbuszowa, 8. Dzikowiec,
„ Kosów, 9. Sokołówka, 10. Jasienów górny,
„ Lwów, 11. Zimnowoda-Rudno,
„ Mielec, 12. Rzochów, 13. Wadowice górne,
„ Sanok, 14. Jurowce,
„ Stryj, 15. Tuchla, 16. Gelsendorf*), 17. Synowódzko wyżne,
„ Żółkiew, 18. Turynka, 19. Glińsko.

Nowela zmieniająca niektóre postanowienia ustawy o zniesieniu prawa propinacyi z 30. grudnia 1875 dz. u. kr. Nr. 55 z r. 1877.

C. k. Prezydyum Namiestnictwa zawiadomiło nas odezwą z d. 26. kwietnia 1889. L. 4 884/pr., że Jego ces. i król. Apost. Mość raczył Najwyższem postanowieniem z 22. kwietnia 1889 użyczyć najłaskawiej Najwyższej

---

*) przeniesiony z Daszawy.

sankcyi uchwalonemu przez Wysoki Sejm na posiedzeniach z 25. i 26. stycznia 1889 projektowi ustawy zmieniającej niektóre postanowienia ustawy krajowej z d. 30. grudnia 1875. dz. u. kr. Nr. 55. z r. 1877 o zniesieniu prawa propinacyi w Galicyi.

Nowela powyższa została ogłoszoną dnia 30. kwietnia 1889. w IX. części dz. u. i rozp. kr. Nr. 30. z r. 1889.

Wspomniana zaś w Art. III. rzeczonej noweli ustawa państwowa z dnia 21. kwietnia 1889 o uwolnieniu obligacyj propinacyjnych z kuponami i pertraktacyj odnoszących się do wykupna prawa propinacyi w Galicyi od wszelkich opłat stemplowych i należytości rządowych ogłoszoną została również dnia 30. kwietnia 1889 w XXV. części dz. p. p. Nr. 58. z r. 1889.

Ponieważ w myśl postanowień tejże ustawy państwowej weszła ona w życie z dniem jej ogłoszenia, przeto i wspomniana na wstępie nowela weszła w życie już w dniu 30. kwietnia 1889.

Przytoczoną wyżej odezwą c. k. Prezydyum Namiestnictwa zostaliśmy również zawiadomieni, że c. k. Ministerstwo spraw wewnętrznych w obec sankcyonowania projektu ustawy, o której mowa na wstępie, uznało w reskrypcie swym z d. 23. kwietnia 1889 L. 1.863/M. J. jako ostatecznie załatwione, uchwalony przez Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 18. października 1888 projekt ustawy o użyciu bonifikacyi państwowej, przyznanej §. 2. lit. b. ustawy państwowej z 20. czerwca 1888 dz. p. p. Nr. 95 na wynagrodzenie ubytku w dochodach propinacyjnych, tudzież poszczególnione w powyższej uchwale Wysokiego Sejmu rezolucye odnoszące się do projektu ustawy o wykupnie prawa propinacyi.

Alegat 28. Stosownie do postanowień §. 34 i 39 noweli do ustawy o zniesieniu prawa propinacyi wydaną została przez c. k. Namiestnictwo w porozumieniu z Wydziałem krajowym instrukcya administracyjna dla c. k. Dyrekcyi funduszu propinacyjnego. Instrukcyę tę dołączamy. ·/.

Opracowanie instrukcyi rachunkowej jest w toku.

W myśl zaś §§. 4, 34 i 35 wspomnianej noweli, tudzież §. 9. ustęp drugi instrukcyi administracyjnej dla c. k. Dyrekcyi funduszu propinacyjnego, wydelegował Wydział krajowy na członków tejże Dyrekcyi Dra Józefa Wereszczyńskiego i Dra Stanisława hr. Badeniego, na zastępców zaś Dra Alojzego Rybickiego i dra Zdzisława Marchwickiego.

Wydział krajowy przedstawił dalej, a J. E. hr. Namiestnik powołał na członków powyższej c. k. Dyrekcyi Dra Gustawa Romera i Wincentego Gnoińskiego, na ich zastępców zaś, Stanisława hr. Tarnowskiego ze Śniatynki i Adama Jędrzejowicza ze Staromieścia.

Ze strony J. E. hr. Namiestnika powołani zostali na członków: Stanisław Gniewosz i c. k. starosta Antoni Jaegermann, a na ich zastępców Hipolit Bohdan i c. k. starosta Antoni Lewicki.

Ze strony wreszcie Prezydenta wyższego Sądu krajowego we Lwowie, delegowany został c. k. radca, Franciszek Barański.

Stałymi członkami c. k. Dyrekcyi funduszu propinacyjnego zamianował J. E. hr. Namiestnik ze swej strony c. k. starostę Antoniego Jaegermana, a na przedstawienie Wydziału krajowego, Dra Józefa Wereszczyńskiego.

Jako wynagrodzenie stałych członków c. k. Dyrekcyi, ustanowiono w porozumieniu z Wydziałem krajowym dla pierwszego, jako kierownika biura c. k. Dyrekcyi funduszu propinacyjnego, jak długo pozostawać będzie na posadzie c. k. starosty, płacę w kwocie 2.000 zł., dodatek aktywalny w kwocie 420 zł. i dodatek osobny w kwocie 1.000 zł. rocznie, dla drugiego zaś stałego członka Dyrekcyi wynagrodzenie o rocznych 2.000 zł.

Wynagrodzenie innych członków c. k. Dyrekcyi, tudzież stałych członków, o ile oni powołani zostaną do czynności po za siedzibą c. k. Dyrekcyi, ustanowione zostało również w porozumieniu z Wydziałem krajowym, a mianowicie: dyety w wysokości 10 zł. dziennie i koszta podróży podług norm obowiązujących c. k. urzędników rządowych z prawem używania jazdy koleją w I. klasie.

Uchwała w przedmiocie założenia publicznych składów.

W przedmiocie wykonania uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 16. października 1888, tyczącej się założenia składów publicznych we Lwowie, przedkłada Wydział krajowy osobne sprawozdanie.

Subwencye państwowe na drogi powiatowe i gminne.
Alegat 45.

Załączona odezwa, c. k. Prezydyum Namiestnictwa (z 18. lipca b. r. L. 8.121/praes) zawiera dalszy program subwencyonowania dróg ze skarbu państwa.

Uwaga: Obacz str. 145.

Z drukarni Pillera i Spółki.

II. Budowle wodne i melioracyjne.

Ustawa o uzupełnieniu obwałowania Wisły i Sanu w powiecie Tarnobrzeskim.

Odezwą z dnia 28. czerwca 1889 l. 7520/pr. zawiadomiło nas c. k. Prezydyum Namiestnictwa, że Jego Ces. i Król. Apostolska Mość raczył Najwyższem postanowieniem z 9. czerwca 1889 użyczyć najłaskawiej Najwyższej sankcyi uchwalonemu przez Wysoki Sejm na dniu 21. stycznia 1889 projektowi ustawy o uzupełnieniu obwałowania Wisły i Sanu w powiecie Tarnobrzeskim. Zarazem nadmieniło w powyższej odezwie c. k. Prezydyum Namiestnictwa wskutek rozporządzenia JE. p. Miuistra rolnictwa, wydanego na mocy Najwyższego upoważnienia, że skoro obecnie sankcyonowany projekt ustawy z dnia 21. stycznia 1889 jest tylko ponowieniem zmienionego poniekąd projektu, uchwalonego w tym samym przedmiocie na posiedzeniu Wysokiego Sejmu z dnia 10. października 1888, przeto Najwyższa sankcya tego ostatniego projektu zaniechaną została.

Uchwała w sprawie regulacyi środkowej i dolnej sekcyi rzeki Gniłej Lipy.

W rozprawie nad sprawozdaniem komisyi gospodarstwa krajowego ze sprawozdania Wydziału krajowego o regulacyi dolnej sekcyi rzeki Gniłej Lipy, powziął Wysoki Sejm na posiedzeniu dnia 12. października 1888 na wniosek posła Abrahamowicza następujące uchwały:

A. „Sejm odracza rozprawę nad sprawozdaniem komisyi gospodarstwa krajowego w przedmiocie regulacyi dolnej sekcyi Gniłej-Lipy“.

B. „Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, by wszedł w ponowne rokowania z c. k. Ministerstwem rolnictwa, co do udziału państwowego funduszu melioracyjnego w regulacyi średniej części (sekcyi) Gniłej Lipy, względnie osuszenia podmokłych gruntów w gminach nad tą częścią tej rzeki położonych“.

Powyższe uchwały Wysokiego Sejmu zakomunikowaliśmy pismem z d. 14. listopada 1888 l. 47390 tutejszemu c k. Prezydyum Namiestnictwa z prośbą, o przedstawienie takowych JE. p. Ministrowi rolnictwa z przychylnem poparciem.

Jakkolwiek sprawa regulacyi dolnej sekcyi Gniłej-Lipy nie została powyższemi uchwałami na razie załatwioną zgodnie z zapatrywaniem Wys. Ministerstwa rolnictwa i z wnioskiem Wydziału krajowego, pozwoliliśmy sobie wyrazić w powołanem piśmie nadzieję, że projekt ustawy o regulacyi środkowej sekcyi tej rzeki, która w Wysokim Sejmie nie natrafiła na opozycyą, zostanie przedłożonym do Najwyższej sankcyi, oraz że i regulacya dolnej sekcyi po wykonaniu robót na środkowej przestrzeni zostanie z czasem zrealizowaną, skoro adjacenci przekonają się naocznie o dobrych rezultatach osiągniętych przez regulacyę.

Gdy powyższemi uchwałami załatwioną także została petycya Dra Stanisława Wnękowicza w sprawie regulacyi Gniłej Lipy, podaliśmy treść tychże równocześnie do wiadomości tego petenta.

Uchwała w sprawie regulacyi rzeki górnego Wisłoka od Haczowa do Iskrzyni, tudzież uporządkowania dopływów tej rzeki.

W załatwieniu sprawozdania komisyi gospodarstwa krajowego z petycyi Spółki wodnej dla regulacyi Wisłoka i Pielnicy w Besku o subwencyę, powziął Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 5 października 1888 następującą uchwałę:

„Poleca się Wydziałowi krajowemu, aby zbadał sprawę, polecił wykonanie zdjęcia projektów wraz z kosztorysami i przedłożył na najbliższej sesyi sejmowej odpowiednie wnioski“.

Wskutek powyższej uchwały Wysokiego Sejmu postanowiliśmy zarządzić zbadanie stanu i biegu rzeki Wisłoka w Haczowie i Iskrzyni, oraz szkodliwego wpływu wylewów na tej przestrzeni, niemniej też dopływów Wisłoka, wyrządzających szkody w gminach Wzdów, Buków, Jasionów i Trześniów, jeżeli zaś okaże się nagląca potrzeba uporządkowania tych wód, przeprowadzić potrzebne roboty przygotowawcze i sporządzić projekt techniczny wraz z kosztorysem, poczem regulacya Wisłoka w Haczowie i Iskrzyni mogłaby być zrealizowaną na podstawie uchwały Wysok. Sejmu z dnia 6. października 1882, uporządkowanie zaś dopływów przy pomocy państwowej dotacyi melioracyjnej przeznaczonej na subwencyonowanie mniejszych melioracyj.

W tym celu poleciliśmy rozp. z dnia 16. listopada 1888 l. 44042 projektantowi regulacyi górnego Wisłoka inżynierowi Hilbrichtowi, ażeby na podstawie przeprowadzonych już badań, tudzież znajomości terenu i stosunków hydrologicznych, przedstawił Wydziałowi krajowemu wyczerpujące sprawozdanie co do potrzeby i nagłości regulacyj poruszonych w petycyi.

Ze sprawozdania przedłożonego przez wymienionego inżyniera okazało się, że obszar gruntów interesowanych w zamierzonej regulacyi Wisłoka między Haczowem a Iskrzynią jest tak nieznacznym, iż wykonanie systematycznej regulacyi wraz z obwałowaniem, podobnie jak to ma miejsce między Beskiem a Haczowem, nie byłoby rentownem; wskutek czego należy tu poprzestać na lokalnej regulacyi, dającej się przeprowadzić w myśl uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 6. października 1882, natomiast uregulowanie dopływów Wisłoka, nie objęte projektem regulacyjnym, służącym za podstawę ustawy z dnia 1. lipca 1886 Dz. u. kr. Nr. 68, byłoby w interesie odwodnienia i ochrony od zalewu gruntów nadbrzeżnych bardzo pożądanem i dałoby się uskutecznić przy pomocy państwowej dotacyi melioracyjnej.

Rozporządzeniem z dnia 17. maja 1889 l. 2433 poleciliśmy też spółce wodnej dla regulacyi Wisłoka i Pielnicy odnieść się do właściwego c. k. starostwa o zarządzenie oczyszczenia łożyska Wisłoka między Haczowem a Iskrzynią, względnie o wypracowanie planu i kosztorysu na potrzebne przekopy i pogłębienie celem wykonania tych robót przy pomocy subwencyi krajowej i państwowej, a równocześnie zarządziliśmy przeprowadzenie potrzebnych studyów i sporządzenie projektu technicznego dla regulacyi dopływów Wisłoka za pośrednictwem sanockiej ekspozytury biura melioracyjnego.

Skoro projekty techniczne zostaną wykończone, nie omieszkamy przedstawić Wysokiemu Sejmowi wniosku co do uporządkowania Wisłoka w Haczowie i Iskrzyni w myśl uchwały z dnia 6. października 1882, oraz postarać się o udzielenie subwencyi na uregulowanie dopływów z państwowej dotacyi melioracyjnej.

Uchwała w sprawie przyznania zapomóg konkurującym do regulacyi Łęgu gminom i obszarom dworskim po prawym brzegu Łęgu położonym na częściowe pokrycie datków konkurencyjnych.

W załatwieniu sprawozdania komisyi gospodarstwa krajowego w przedmiocie udzielenia gminom i obszarom dworskim nad prawym brzegiem rzeki Łęgu położonym, bezzwrotnej subwencyi z funduszu krajowego, powziął Wys. Sejm na posiedzeniu z dnia 21. stycznia 1889 następujące uchwały:

I. „Sejm przyznaje konkurującym do regulacyi Łęgu gminom i obszarom dworskim na prawym brzegu Łęgu położonym, które dotknięte zostały w r. 1888 powodzią zatorową Sanu, zapomogę bezzwrotną na częściowe pokrycie datków konkurencyjnych do wysokości 7.376 zł. pod warunkiem jeżeli c. k. Rząd udzieli na ten cel ze skarbu państwa bezzwrotnej subwencyi w kwocie 14.752 zł.

II. Sejm otwiera Wydziałowi krajowemu na cel powyższy kredyt dodatkowy na r. 1889 w kwocie 7.376 zł."

W sprawie powyższej, którą już przed powzięciem przytoczonych uchwał Wys. Sejmu poruszyliśmy odezwą z dnia 30. listopada 1888 L. 47.392 wystosowaną do c. k. Namiestnictwa otrzymaliśmy pismem c. k. Namiestnictwa z dnia 8 lutego 1889 L. 7.474 zawiadomienie, że wedle decyzyi Wys. Ministerstwa rolnictwa, powziętej w porozumieniu z Wys. Ministerstwem skarbu (reskrypt Ministerstwa rolnictwa z dnia 28. stycznia 1889 L. 18.286/88) Wys. c. k. Rząd nie przychylił się do wniosku Wydziału krajowego identycznego z powyższemi uchwałami Wys. Sejmu z następujących powodów:

„Podwyższenie zasiłku przeznaczonego ustawą z dnia 1. lipca 1886. Dz. u. i rozp. kraj. L. 65. dla regulacyi rzeki Łęgu z funduszu melioracyjnego jest zupełnie niedopuszczalne, ponieważ zasiłek ten udzielony został w najwyższej kwocie (t. j. 30% wydatków) jaka przyznaną być może w myśl §. 6. ustawy z dnia 30. czerwca 1884. Dz. u. p. Nr. 116 przedsiębiorstwom, które mają być doprowadzone do skutku kosztem funduszów krajowych (§. 4. ust. 1), a które się tyczą nieszkodliwego odprowadzania wód górskich. Również nie może być udzielony rzeczony zasiłek z dotacyi przyzwolonej Wys. c. k. Ministerstwu rolnictwa pod tytułem „subwencye dla melioracyj", ponieważ dotacya ta, pominąwszy że obecnie już ma inne przeznaczenie stosownie do postanowień §. 12. powołanej ustawy musi być zarezerwowaną w pierwszym rzędzie dla takich przedsiębiorstw, które nie korzystają z subwencyi państwowej w inny sposób względnie z funduszu melioracyjnego.

Udzielenie zatem pewnego zasiłku mogłoby nastąpić tylko w tym wypadku, jeżeliby w drodze konstytucyjnej dozwolono specyalnie dla powyższego celu dotacyę z funduszów państwowych. Takiej jednak dotacyi nie mogą dotyczące Wys. c. k. Ministerstwa z tego powodu żądać, ponieważ żądanie to sprzeciwiałoby się tendencyom ustawy z dnia 30. czerwca 1884. Dz. pr. p. Nr. 116 i zawartym w niej postanowieniem co do wysokości zasiłków państwowych, jeżeliby skarb państwa przyczyniać się miał jeszcze w inny sposób do przedsiębiorstw wspieranych z funduszu melioracyjnego.

W danym nadto wypadku nie ma nawet dostateczuej podstawy do takiej nadzwyczajnej pomocy ze strony c. k. Rządu.

Nie da się wprawdzie zaprzeczyć, że strony konkurujące wskutek nałożonych na nie ustawą z dnia 1. lipca 1886 Dz. ust. i rozp. kraj. Nr. 65. zobowiązań są w wysokim stopniu obciążone i że wobec przedstawionych przez nie stosunków, które ze strony Świetnego Wydziału stwierdzone zostały, nie mogą rzeczywiście obecnie tym zobowiązaniom podołać.

Z tego jednak nie wynika, iż c. k. Rząd winien przyjść w pomoc z nadzwyczajną subwencyą, lecz jest raczej, zdaniem Wys. c. k. Ministerstwa rolnictwa rzeczą kraju, który wystąpił jako przedsiębiorca regulacyi rzeki Łęgu i od którego wyszła inicyatywa tak rozpoczęcia tej regulacyi, jako też rozłożenia datków na strony interesowane, przyjść z pomocą tym, którzy jej potrzebują.

Nie wykazano też, by kraj nie był w stanie udzielić tej pomocy interesowanym, a jeżeliby nie mógł udzielić całej proponowanej subwencyi w kwocie 22.127 zł., to mógłby im przynajmniej dopomódz udzieleniem pod korzystnymi warunkami zaliczki z zaciągniętej na mocy ustawy z dnia 30. kwietnia 1888. Dz. ust. i wys. kraj. Nr. 57. pożyczki krajowej, zwłaszcza, iż do rzędu spółek wodnych, które miano na uwadze przy uchwaleniu powołanej ustawy należała także i spółka wodna dla regulacyi rzeki Łęgu.

Wprawdzie nie okazują obecnie interesenci wiele chęci skorzystania z tego środka, gdyż w podaniu wniesionem bezpośrednio do Wys. c. k. Ministerstwa rolnictwa w sprawie przyznania proponowanej przez Świetny Wydział subwencyi, wskazali na to, że przez zaciągnięcie pożyczki z powodu obowiązku uiszczania 5% odsetek i innych należytości, doszłaby rzeczywista należytość stron konkurujących po upływie terminu umorzenia do podwójnej wysokości obecnego długu.

Co do tej okoliczności zauważało jednak Wys. c. k. Ministerstwo rolnictwa, iż podwyższenie całej należytości z powodu opłacania procentów tak przy tej, jak przy każdej innej procentowej pożyczce nastąpić musi, gdyż wynagrodzenie za korzyści, jakie dłużnik odnosi przez rozdzielenie spłaty kapitału na czas dłuższy, słusznie się należy. Byłoby zresztą rzeczą kraju przyzwolić interesentom, którzy znajdują się w potrzebie o ile możności korzystne warunki tak co do oprocentowania, jako też co do spłaty kapitału.

Wprawdzie istnieje w tej mierze uchwała sejmowa z dnia 17. stycznia 1888, na podstawie której od udzielanych spółkom wodnym pożyczek ma być pobierany procent odpowiedni do kursu emisyjnego pożyczki krajowej a oprócz tego opłacane być mają pewne należytości na administracyę funduszu i utworzenie funduszu rezerwowego, wskutek czego jednak nie jest wykluczoną możliwość, iż Wys. Sejm krajowy w specyalnym wypadku zezwoli na korzystniejsze warunki, jeżeli się przekona, że bez takich ułatwień strony konkurujące nie będą korzystać z przyznanej im ustawą z dnia 30. kwietnia 1888 Dz. ust. i rozp. kraj. Nr. 57. ulgi, przez co byłby i cel tej ustawy chybiony."

Gdy powyższa decyzya Wysokiego Ministerstwa rolnictwa i skarbu powziętą została jeszcze przed zakomunikowaniem tymże Ministerstwom

odnośnych uchwał Wysokiego Sejmu, uważaliśmy za stosowne podnieść ponownie tę sprawę w dołączonej ·/. odezwie z dnia 19. kwietnia 1889 r. L. 7.106, wystósowanej do c. k Namiestnictwa, zwłaszcza, że przytoczone w reskrypcie ministeryalnym powody odmowy nie licowały z zasadami, jakie zastosowywał Wysoki Rząd w anologicznych wypadkach wobec innych części państwa. a szczególnie prowincyj alpejskich. Jednakże ani ta ponowna odezwa nasza, ani też powzięta w tym przedmiocie przez komisyę budżetową Wysokiej Rady państwa przychylna rezolucya (alegat 788 do stenografu protok. Izby posłów X. sesya 1889) nie odniosły pożądanego skutku, gdyż, jak świadczy załączony ·/. reskrypt Wysokiego Ministerstwa rolnictwa z dnia 12. lipca 1889 L. 9764/1372, udzielony nam już po zamknięciu niniejszego sprawozdania pismem c k. Namiestnictwa z dnia 9. sierpnia 1889 L. 48.500 Wysokie Ministerstwo spraw wewnętrznych w porozumieniu z Wysokiem Ministerstwem skarbu, opierając się ściśle na postanowieniach ustawy z dnia 18. kwietnia 1889. Dz. p. p. N. 55, a pomijając zaznaczoną przez nas w powołanej odezwie rezolucyę Wysokiej Izby posłów Rady państwa z dnia 12. kwietnia 1889 uznało za niedopuszczalne udzielenie zapomogi z funduszów uchwalonych tą ustawą dla gmin i obszarów dworskich, konkurujących do regulacyi Łęgu.

Alegat 29.

Alegat 30.

Wzmiankowany reskrypt ministeryalny z dnia 12. lipca 1889 roku L. 9764/1372 podaliśmy do wiadomości stron interesowanych pod dniem 20. sierpnia 1889 L. 35.925.

Uchwała w sprawie regulacyi dopływów Wisły w powiecie Wielickim.

W załatwieniu sprawozdania komisyi gospodarstwa krajowego z petycyi właścicieli obszarów dworskich i gminnych z Płaszowa, Bierzanowa, Prokocima, Przewozu i Rybitw z prośbą o wykończenie planów regulacyjnych celem przeprowadzenia robót regulacyjnych w tej okolicy i usunięcia szkód wyrządzonych przez rzekę Drwina i Serafa, powziął Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 5. października 1888 r. następującą uchwałę:

„Wzywa się Wydział krajowy do możliwego uwzględnienia zbiorowej petycyi powołanych obszarów i gmin“.

Uchwałę powyższą podaliśmy do wiadomości interesowanych gmin i obszarów dworskich rozporządzeniem z dnia 16. listopada 1888 L. 44.044 za pośrednictwem Wydziału powiatowego w Wieliczce, przyczem nadmieniliśmy, że uporządkowanie mniejszych dopływów Wisły wraz z potrzebnem dla ochrony od powodzi obwałowaniem tej rzeki na przestrzeni między Krakowem a Zawichostem, stoi na pierwszym planie w programie robót melioracyjnych, projektowanych przez Wydział krajowy, oraz że dla uzupełnienia wykonanych w r. 1886 zdjęć niwelacyjnych wydelegujemy w r. 1889 do tamtejszego powiatu jednego z inżynierów biura melioracyjnego, tak ażeby projekt melioracyi Powiśla w powiecie wielickim mógł być do roku 1890 wykończonym.

Jakoż rozporządzeniem z dnia 16. kwietnia 1889 L. 9.444 poleciliśmy inżynierowi biura melioracyjnego Janowi Blauthowi, ażeby w ciągu roku bieżącego uzupełnił zdjęcia dla regulacyi dopływów Wisły w powiecie wielickim, następnie zaś w czasie zimy 1889—90 wykończył projekt techniczny wraz z kosztorysem, a równocześnie wezwaliśmy kierownika krakowskiej ekspozytury tegoż biura do wykonania zdjęć hydrotechnicznych

dla uzupełnienia obwałowania prawego brzegu Wisły między Podgórzem, a Niepołomicami, które z regulacyą Drwiny i Serafy jedną hydrotechniczną całość stanowi.

Po wykończeniu projektów technicznych wejdziemy w rokowania z Wysokiem Ministerstwem rolnictwa względem zrealizowania tego przedsiębiorstwa na podstawie państwowej ustawy melioracyjnej.

Nie możemy jednak pominąć tej sposobności, by nie zwrócić uwagi Wysokiego Sejmu na wyjątkowo odporne w tej sprawie stanowisko Wydziału powiatowego w Wieliczce, który w przeciwieństwie do innych Wydziałów powiatowych wzbrania się pokryć koszta pomocy technicznej (podwód, figurantów, punktów stałych i palików) z funduszu powiatowego.

Uchwała w sprawie zabezpieczenia prawego brzegu Sanu pod Kępą rzeczycką i Żabnem.

W załatwieniu sprawozdania komisyi gospodarstwa krajowego z petycyi gmin Kępy rzeczyckiej i Żabno w sprawie szkód przez San zrządzonych powziął Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 19. października 1888 następujące uchwały:

I. „Petycyę gmin Kępa rzeczycka i Żabno odstępuje się c. k. Namiestnictwu do urzędowania".

II. „Wzywa się c. k. Rząd, aby zbadawszy stan rzeczy w rzeczonych gminach, zarządził jak najrychlej odpowiedne nadbrzeżne roboty".

Wskutek powyższych uchwał zawiadomiło nas c. k. Prezydyum Namiestnictwa odezwą z 19. lutego 1889 L. 1.603, że na zabezpieczenie brzegów Sanu pod Kępą rzeczycką za pomocą budowli wodnych zatwierdzono dwa operaty, wedle których wykonanie pomienionych budowli kosztować będzie 10.210 zł.

Około 20% z tych robót wykonano już w roku 1888 a ukończenie ich ma nastąpić w roku 1889.

Tak o powyższych uchwałach jak i decyzyi c. k. Prezydyum Namiestnictwa zawiadomiliśmy interesowane gminy za pośrednictwem Wydziału powiatowego w Tarnobrzegu rozporządzeniem z dnia 16. listopada 1888 r. L. 47.391 i z dnia 28. lutego 1889 r. L. 8.361.

Uchwała w sprawie subwencyonowania regulacyi Świcy pod Baliczami i Sulatyczami.

W załatwieniu sprawozdania komisyi gospodarstwa krajowego przekazał Wysoki Sejm uchwałą z dnia 13. września 1888 Wydziałowi krajowemu do urzędowania petycye gmin Balicze i Sulatycze powiatu Żydaczowskiego o subwencyę z funduszu krajowego na roboty ochronne około rzeki Świcy.

Gdy petycya gminy Balicze podróżne załatwioną już została przed powzięciem powyższej uchwały Wysokiego Sejmu rozporządzeniem Wydziału krajowego z dnia 13. kwietnia 1888 l. 45.575/87, którem przyznano zapomogę krajową na regulacyę Świcy w kwocie 300 zł. oraz wyjednano na ten cel dalszy zasiłek ze skarbu państwa w tej samej wysokości (odezwa c. k. Namiestnictwa z dnia 7. czerwca 1888 L. 27.651), udzieliliśmy Wydziałowi powiatowemu w Żydaczowie petycyę gminy Sulatycze L. 1.002 rozporządzeniem z dnia 30. listopada 1888 L. 40.511 do zbadania, ewentualnie zaś przedłożenia planu i kosztorysu zamierzonych robót ochronnych,

Sprawozdaniem z dnia 3. maja 1889. l. 723 poparł rzeczony Wydział powiatowy powyższą petycyę, nie podał jednak wysokości mającego się przy-

znać zasiłku krajowego, lecz zażądał od Wydziału krajowego udzielenia w tym celu pomocy fachowej. Dla przeprowadzenia potrzebnych studyów i zestawienia kosztorysu postanowiliśmy też wydelegować do powiatu Żydaczowskiego inżyniera Jankowskiego, który jednak z powodu innych czynności poprzednio mu poleconych dotychczas nie mógł odnośnego projektu sporządzić.

Uchwała w sprawie odnowienia asygnaty zapomogi powodziowej dla gminy Lachowice zarzeczne na regulacyę Świcy.

W załatwieniu sprawozdania komisyi gospodarstwa krajowego z petycyi Rady gminnej w Lachowicach zarzecznych powiatu Żydaczowskiego w sprawie odnowienia asygnaty w kwocie 1 000 zł. powziął Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 22. stycznia 1889 następującą uchwałę:

„Poleca się Wydziałowi krajowemu, aby sprawę powyższą zbadał a ewentualnie na najbliższej sesyi sejmowej przedłożył odpowiednie wnioski".

Uchwałę powyższą podaliśmy rozporządzeniem z dnia 22. lutego 1889 L. 4.092 do wiadomości gminy za pośrednictwem Wydziału powiatowego w Żydaczowie, gdy zaś asygnata powyższa, zarządzona rozporządzeniem z dnia 14. lipca 1885 L 31.976 cofniętą została z tego powodu, że takowej rzeczony Wydział powiatowy nie zrealizował do września r. 1886, wezwaliśmy zarazem Reprezentacyę powiatową przedewszystkiem do przedstawienia wyjaśnienia, dlaczego przyznana wówczas z funduszu powodziowego zapomoga 1.000 zł. na zabezpieczenie brzegów rzeki Świcy nie została przez Wydział powiatowy podniesioną i na cel przeznaczony użytą.

Z uwagi, że fundusz powodziowy został już dawno całkowicie wyczerpanym, a tem samem asygnata zasiłku 1.000 zł. z tego funduszu nie może już być obecnie odnowioną, oświadczyliśmy Wydziałowi powiatowemu, że tylko wówczas mogłaby liczyć gmina Lachowice zarzeczne na pomoc z funduszu krajowego, gdyby Wydział powiatowy uznał niezbędną potrzebę wykonania dalszych robót ochronnych na rzece Świcy w tej gminie. W tym celu wezwaliśmy Wydział powiatowy do przedstawienia planu sytuacyjnego rzeki Świcy, uwidoczniającego wykonane już i projektowane budowle, oraz wykazu kosztów, wyłożonych już na te roboty z poszczególnieniem zasiłków państwowych i krajowych, tudzież datków stron interesowanych, wreszcie preliminarza kosztów projektowanych budowli, na podstawie których to danych Wydział krajowy mógłby powziąć ostateczną decyzyę.

Na powyższe rozporządzenie nie nadesłał nam Wydział powiatowy Żydaczowski mimo kilkakrotnych urgensów dotychczas żadnej opowiedzi.

Petycya gminy Maniowy w powiecie Nowotarskim o regulacyę Dunajca.

Wskutek petycyi pomienionej gminy powziął Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 19. października 1888 na wniosek komisyi gospodarstwa krajowego następującą uchwałę: „Petycyę gminy Maniowy w powiecie Nowotarskim o zabezpieczenie lewego brzegu Dunajca jako terytoryum państwa odstępuje Sejm Rządowi z wezwaniem do jak najrychlejszego zarządzenia robót ochronnych".

W odpowiedzi na powyższą uchwałę zakomunikowaną c. k. Namiestnictwu przez kancelarye sejmową, otrzymał Wydział krajowy odezwę, w której c. k. Namiestnictwo donosi, że wedle reskryptu c. k. Ministerstwa spraw wewnętrznych z dnia 14. grudnia 1888 regulacyę Dunajca między

gminami Maniową i Frydmann wykona rząd węgierski na koszt wspólny że dotyczące roboty niwelacyjne na miejscu są już w toku.

O treści powyższego reskryptu zawiadomił Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 1. lutego 1889 L. 3316 petycyonującą gminę za pośrednictwem Wydziału powiatowego w Nowym Targu.

Petycya Izby inżynierskiej rządowo upoważnionych techników cywilnych o polecenie władzom autonomicznym używania tychże w czynnościach technicznych.

Uchwałą z dnia 13. września 1888 odstąpił Wysoki Sejm tę petycyę Wydziałowi krajowemu do możliwego uwzględnienia.

Wydział krajowy komunikując powyższą uchwałę Wydziałowi rzeczonej Izby prosił go o wskazanie tych techników cywilnych, którzyby życzyli sobie znaleść zajęcie przy wykonaniu budowli wodnych lub drogowych przez spółki, lub powiatowe władze autonomiczne prowadzonych, oraz o podanie bliższych warunków, na jakich ci technicy mogliby objąć prowadzenie tego rodzaju robót.

Na to zapytanie nie otrzymał jednak Wydział krajowy dotąd żadnej odpowiedzi.

Petycya Juliusza Koppensa, właściciela dóbr Rudy, o uregulowanie części Gniłej Lipy przez jego posiadłość płynącej.

Wskutek przekazanej uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 14. września 1888 petycyi p. Juliusza Koppensa, właściciela dóbr Ruda o uregulowanie części Gniłej Lipy przez jego majątek płynącej, zawiadomił Wydział krajowy petenta, że petycya jego załatwioną już została ustawą o regulacyi środkowej sekcyi Gniłej Lipy, którą to ustawę Wysoki Sejm uchwalił na posiedzeniu z dnia 22. grudnia 1887. Przy tem jednak nadmienił Wydział krajowy, że Ministerstwo rolnictwa zakwestyonowało sankcyę powyższej przez Wysoki Sejm uchwalonej ustawy z powodu odroczenia regulacyi dolnej sekcyi Gniłej Lipy.

Petycye gmin Bursztyn, Kunicze, Kuropatniki i Nastaszczyn powiatu Rohatyńskiego o zaniechanie ragulacyi rzeki Gniłej Lipy.

Wskutek tych petycyj przekazanych uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 26. stycznia 1889 Wydziałowi krajowemu do załatwienia, zawiadomiliśmy rozporządzeniem z dnia 22. lutego 1889 L. 6480 interesowane gminy za pośrednictwem Rohatyńskiego Wydziału powiatowego, że gdy projekt ustawy o regulacyi środkowej sekcyi rzeki Gniłej Lipy między mostem w Rudzie a mostem w Bursztynie został już przez Wysoki Sejm uchwalonym na posiedzeniu z dnia 22. grudnia 1887, obecnie petycye te są bezprzedmiotowe

Petycya gminy Brzącowice o subwencyę na regulacyę rzeki Raby.

Uchwałą z dnia 26. stycznia 1889 LS. 182 przekazał Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu do załatwienia petycyę gminy Brzącowice powiatu Myślenickiego o udzielenie pomocy z funduszów publicznych na regulacyę rzeki Raby.

Gdy odnośna przestrzeń rzeki Raby objętą jest generalnym projektem regulacyi rzek galicyjskich, która ma być dokonaną wspólnym kosztem skarbu państwa i kraju, oraz stron interesowanych, a przy tem sejmowa komisya gospodarstwa krajowego zaleciła wykonanie tej regulacyi lokalnej po myśli uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 6. października 1882, Wydział krajowy odniósł się odezwą z 5. marca 1889 L. 6475 do c. k. Namiestnictwa z prośbą o zarządzenie zbadania sprawy, następnie zaś zdjęcia i wypracowania projektu technicznego dla zabezpieczenia brzegów Raby pod Brzącowicami, oraz o przyznanie z państwowego funduszu budowli

wodnych bezzwrotnego zasiłku w wysokości $^1/_3$ części kosztów budowy i całych kosztów zarządu.

Namiestnictwo oznajmiło na to w odezwie z dnia 13. kwietnia 1889 L. 18686, że w zasadzie gotowe jest popierać dalszy rozwój robót regulacyjnych na Rabie, że jednak wobec bardzo licznych zdjęć częścią wykonujących się, częścią zarządzanych nie jest w możności przeprowadzić w roku bieżącym pomiarów pod Brzącowicami zwłaszcza, że już starostwo w Krakowie otrzymało polecenie wygotowania projektu regulacyi Raby między Dobczycami a Winiarami. Rozszerzenie zaś tego projektu aż do Brzącowic wyda, zdaniem c. k. Namiestnictwa, tak wysoką sumę kosztorysową, że urzeczywistnienie natrafi na bardzo wielkie trudności, które według dotychczasowych doświadczeń doprowadzały za każdym razem do zaniechania rozleglejszych projektów, podczas gdy budowy mniejsze z łatwością przychodzą do skutku, a późniejsze ich połączenie w jednę całość prowadzi do tego samego rezultatu, do którego zmierza projekt większy. Wobec tego c. k. Namiestnictwo mniema, iż wypada na razie ograniczyć zdjęcie Raby tylko po Dobczyce a dopiero po zupełnem zapewnieniu się, że budowle pod Dobczycami, Winiarami i Stadnikami złączą się w jeden system, posunąć prace w górę ku Brzącowicom.

Petycya Anastazyi Prohaskowej o subwencyę na regulacyę Dunajca pod Roztoką.

Uchwałą z dnia 26. stycznia 1889 przekazał Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu do załatwienia tę petycyę wraz z odnośnem sprawozdaniem komisyi gospodarstwa krajowego.

Wedle sprawozdania komisyjnego petentka uprasza o zwrot $^1/_3$ części kosztów budowy opaski kamiennej wykonanej przed powzięciem przez Wysoki Sejm uchwały z dnia 6. października 1882, przyznającej z funduszu krajowego zasiłki 33 $^1/_3$% na regulacye rzek niespławnych, oraz o udzielenie dalszego zasiłku na naprawę tej opaski, której koszta nie zostały obliczone. Gdy co do pierwszej części petycyi Wysoki Sejm powziął już negatywną uchwałę dnia 22 grudnia 1887, a druga część prośby nie mogła być załatwioną w braku kosztorysu i oświadczenia Namiestnictwa co do pokrycia $^1/_3$ części kosztów naprawy opaski, przyszła komisya gospodarstwa krajowego do konkluzyi, że nad tą petycyą należy przejść do porządku dziennego.

Podzielając w zupełności to zapatrywanie komisyi załatwiliśmy też odmownie powyższą petycyę rozp. z dnia 22. lutego 1889 L. 6476.

Petycya Michaliny Włyńskiej o przyczynienie się do kosztów ubezpieczenia prawego brzegu Dunajca pod Janowicami.

Petycya ta przekazana uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 14. września 1888 Wydziałowi krajowemu do urzędowania, załatwioną została merytorycznie uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 10. października 1888, którą Wysoki Sejm zgodnie z wnioskiem Wydziału krajowego przyznał na regulacyę Dunajca pod Janowicami 33$^1/_3$ procentową subwencyę w kwocie 1.338 zł. O czem zawiadomiliśmy petentkę rozp. z dnia 30. listopada 1888 r. l. 40699.

Petycya Wydziału powiatowego w Nowym Targu o regulacyę Czarnego Dunajca.

Na posiedzeniu z dnia 14. września 1888 przekazał Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu do załatwienia między innemi petycyą l. S. 1.227 Wydziału powiatowego w Nowym Targu o regulacyę Czarnego Dunajca.

Jak to już mieliśmy zaszczyt podnieść w sprawozdaniu z dnia 22. listopada 1887 L. 55668 o popieraniu kultury krajowej na polu budowli wodnych (pag. 24), zamiarem jest Wydziału krajowego przystąpić w swoim czasie do regulacyi tej rzeki a szczególnie do przeprowadzenia zabudowań potoków górskich w dolinie Chochołowskiej i Kościeliskiej, które z powodu wielkiej ilości kamieni, jakie toczą, przyczyniają się w wysokim stopniu do gwałtownych wezbrań Dunajca. Potrzebne w tym celu studya przygotowawcze mogą być dopiero wówczas zarządzone, skoro biuro melioracyjne wykończy projekty dla najnaglejszych robót koło obwałowania Wisły i uporządkowania jej nizinnych dopływów.

O tem postanowieniu Wydziału krajowego zawiadomiliśmy też rzeczoną Reprezentacyę powiatową reskryptem z dnia 30. listopada 1888 L. 41157.

Petycya obszaru dworskiego i gminy Krzywczy o zasiłek na roboty ochronne na Sanie.

Na posiedzeniu z dnia 14 września 1888 przekazał Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu do załatwienia między innemi petycyą l. S. 545 Bolesława Jocza i gminy Krzywcza o subwencyę na roboty ochronne na Sanie.

Petycya ta została następnie merytorycznie załatwioną uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 10. października 1888, którą przyznano na te roboty zasiłek $33^1/_3$ $^0/_0$ z funduszu krajowego w kwocie 2.300 zł. a. w.

O tej uchwale zawiadomiliśmy rozp. z dnia 5. lutego 1889 l. 40700/88 strony interesowane.

Petycya gmin i obszarów dworkich: Bachórzec, Bachórz, Pawłokoma, Bartkówka, Nozdrzec i Wara o subwencyę na regulacyę Sanu.

Wskutek tej petycyi L. S. 674, przekazanej uchwałą z dnia 26. stycznia 1889 wraz z odnośnem sprawozdaniem komisyi gospodarstwa krajowego Wydziałowi krajowemu do załatwienia, odnieśliśmy się odezwą z dnia 15. marca 1889 L. 7479 do c. k. Namiestnictwa o zarządzenie zdjęć hydrotechnicznych i sporządzenie projektu regulacyi odnośnej przestrzeni Sanu celem przeprowadzenia potrzebnych robót na podstawie uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 6. października 1882.

Treść powyższej odezwy zakomunikowaliśmy Wydziałowi powiatowemu w Brzozowie z poleceniem podania do wiadomości stron interesowanych.

Petycya powołana odniosła też po części pomyślny skutek, a na niektóre roboty postanowiliśmy wstawić już do preliminarza funduszu krajowego na rok 1890 potrzebne dotacye w wysokości przyznanych na ten cel subwencyj państwowych.

Petycya gmin i obszarów dworskich Grąziowa, Wojtkowa, Netrepka i Jureczkowa powiatu Dobromilskiego o regulacyę Wiaru.

Wskutek tej petycyi przekazanej uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 26. stycznia 1889 Wydziałowi krajowemu do załatwienia zarządziliśmy po myśli opinii komisyi gospodarstwa krajowego przeprowadzenie na koszt kraju potrzebnych robót przygotowawczych, które ma wykończyć w roku bieżącym inżynier sanockiej ekspozytury biura melioracyjnego, Ferdynand Hillbricht, poczem przystąpimy do rokowań z c. k. Rządem o udzielenie

subwencyi z państwowej dotacyi, przeznaczonej na popieranie mniejszych melioracyj.

Zarządzenie powyższe podaliśmy rozp. z dnia 12. marca 1889 l. 6477 do wiadomości Wydziału powiatowego w Dobromilu z poleceniem zakomunikowania interesowanym gminom i obszarom dworskim.

Petycya Zwierzchności gminy Uście zielone o regulacyę Dniestru.

Uchwałą z dnia 26. stycznia 1889 przekazał Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu do załatwienia petycyę Ls. 391 Zwierzchności gminy Uście zielone o regulacyę Dniestru.

Gdy dana przestrzeń Dniestru znajduje się pod wyłączną pieczą c. k. Rządu, odnieśliśmy się odezwą z dnia 22. lutego 1889 L. 6478 do c. k. Namiestnictwa o zarządzenie zbadania sprawy, a wrazie potrzeby wykonania budowli ochronnych.

Pismem z dnia 14. marca 1889 L. 15697 zawiadomiło nas c. k. Namiestnictwo, że projekt na regulacyę Dniestru pod Uściem zielonem, którego wykonanie ma kosztować 16.480 zł., przedłożono Wys. Ministerstwu spraw wewnętrznych z wnioskiem na zatwierdzrnie. Odpowiedź tę podaliśmy do wiadomości rzeczonej gminy rozp. z dnia 24. marca 1889 L. 12323 za pośrednictwem Wydziału powiatowego w Buczaczu.

Petycya gminy Tatarsko powiatu Stryjskiego o regulacyę Stryja.

Na posiedzeniu z dnia 14. września 1888 przekazał Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu do załatwienia między innemi petycyę gminy Tatarsko o zapomogę na ubezpieczenie brzegów rzeki Stryja.

Po zbadaniu potrzeby i nagłości powyższych robót ochronnych za pośrednictwem Wydziału powiatowego w Stryju, odnieśliśmy się odezwą z dnia 12. marca 1889 L. 2428 do c. k. Namiestnictwa o zarządzenie potrzebnych zdjęć hydrotechnicznych i wypracowania projektu z kosztorysem, celem przeprowadzenia tej lokalnej regulacyi na podstawie uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 6. października 1882.

Już po zamknięciu niniejszego sprawozdania otrzymaliśmy odezwę c. k. Namiestnictwa z dnia 26. lipca 1889 L. 49897, wedle której zdjęcie Stryja w gminie Tatarsko zostało już dokonane, a projekt na budowle potrzebne do uporządkowania tamże tej rzeki udzielono rewidentowi budowli wodnych w Stryju, aby go na miejscu zbadał, poczem nastąpi zestawienie kosztorysu. Skoro nadejdzie operat techniczny, poweźmiemy decyzyę co do udzielenia $33\frac{1}{3}$ % subwencyi krajowej, bądź to z dotacyi corocznej przyzwalanej do dyspozycyi Wydziału krajowego, bądź też w drodze specyalnego wniosku do Wysokiego Sejmu, gdyby subwencya krajowa miała wynosić znaczniejszą kwotę.

Petycya Wydziału powiatowego w Sniatynie w sprawie bezprawnego spławiania kloców na Czeremoszu.

W sprawie tej odniósł się Wydział krajowy odezwą z dnia 16. listopada 1888 L. 40705 do tutejszego c. k. Namiestnictwa z prośbą o wydanie stosownych zarządzeń po myśli cesarskiego patentu z 3. grudnia 1852 (dz. p. p. Nr. 250).

W odpowiedzi oznajmiło c. k. Namiestnictwo w odezwie z 24. kwietnia 1889 L. 22193, przesyłając zarazem w tej sprawie obszerną relacyę c. k. starostwa Kosowskiego, że tak c. k. starostwu w Śniatynie jak i c. k. starostwu w Kosowie polecono ścisłe zbadanie sprawy i wydanie odpowiednich zarządzeń.

Zarazem oznajmiło c. k. Namiestnictwo, że ze swej strony dokłada wszelkich starań, ażeby przedsiębiorcy spławu, o ile do tego z ustawy są obowiązani, narażone na uszkodzenie grunta i przedmioty ubezpieczali, względnie do ubezpieczenia się przyczyniali, a wyrządzone szkody o ile to w toku instancyi jest możliwe, jak najrychlej wynagradzali.

Petycya gminy Zboiska o regulacyę miejscowego potoku.

Na posiedzeniu z dnia 26. stycznia 1889 przekazał Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu do załatwienia między innemi petycyę gminy Zboiska powiatu lwowskiego o zasiłek na regulacyę szkodliwego potoku miejscowego.

Gdy dołączone do tej petycyi plany z kosztorysem zaginęły w komisyi, której Wysoki Sejm tę sprawę do załatwienia przydzielił, zarządziliśmy przedewszystkiem sporządzenia nowego projektu i kosztorysu.

Wedle wypracowanego przez inżyniera melioracyjnego Jana Blautha projektu wymagać będzie zabudowanie rzeczonego potoku nakładu 1.150 zł., z czego kwota częściowa 763 zł. 32 ct. przypada na zakupno materyałów.

Ze względu na potrzebę rychłego podjęcia robót celem zabezpieczenia szkoły i innych budynków od poderwania a przytem znaczny koszt przewyższający siły miejscowe, odnieśliśmy się odezwą z 16. sierpnia 1889 L. 22476 do c. k. Namiestnictwa o wyjednanie u Wys. c. k. Ministerstwa rolnictwa zasiłku z państwowej dotacyi melioracyjnej do wysokości kosztów zakupna materyału.

Petycya Jędrzeja Bogacza rolnika w Łące samocickej o uwolnienie od opłaty datku konkurencyjnego do budowy opaski na Wiśle.

Wskutek uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 5. października 1888 przekazującej tę petycyę c. k. Rządowi do zbadania i możliwego uwzględnienia otrzymaliśmy odezwę c. k. Namiestnictwa z dnia 15. lutego 1889 L. 9006, wedle której sprawa pociągnięcia Jędrzeja Bogacza do kosztów rządowych budowli wodnych na Wiśle pod Samocicami była jeszcze przed powzięciem tej uchwały sejmowej ostatecznie załatwioną. Reskryptem bowiem z dnia 7. lipca 1888 L. 9167/762 odrzuciło Wys. Ministerstwo rolnictwa spóźniony rekurs ministeryalny Jędrzeja Bogacza przeciw decyzyi Namiestnictwa z dnia 8. stycznia 1888 L. 77560, którą zatwierdzono orzeczenie starostwa w Dąbrowie z dnia 17. października 1887 L. 8773, nakładające na Jędrzeja Bogacza obowiązek do przyczyniania się datkiem konkurencyjnym do powyżej pomienionych budowli a o treści tego reskryptu ministeryalnego zawiadomiło Namiestnictwo pod d. 15. lipca 1888 L. 42141 starostwo w Dąbrowie.

Powołaną odezwę c. k. Namiestnictwa podaliśmy do wiadomości petenta za pośrednictwem Wydziału powiatowego w Dąbrowie rozp. z d. 28. lutego 1889 L. 8248.

Petycya gminy Dąbrówka breńska o uwolnienie jej od płacenia datków konkurencyjnych na regulacyę rzeki Nowego Brnia tudzież Żabnicy.

Załatwiając tę petycyę powziął Wys. Sejm na posiedzeniu z dnia 5. października 1888 następującą uchwałę:

„Petycyę gminy Dąbrówki breńskiej odstępuje się c. k. Rządowi do zbadania i załatwienia.

W odpowiedzi na powyższą uchwałę, którą kancelarya sejmowa zakomunikowała wprost Prezydyum c. k. Namiestnictwa, doniosło c. k. Namiestnictwo Wydziałowi krajowemu odezwą z 30. maja 1889 L. 30306, że nie

uwzględnia żądania petycyonującej gminy, ponieważ dotyczące orzeczenie c. k. starostwa w Dąbrowie wydane zostało na podstawie zbadanego przez komisyjne dochodzenie i sprawdzonego a stosunkom miejscowym odpowiedniego stanu rzeczy, a przytoczone przez gminę zarzuty, iż grunta jej nie podlegają zalewowi Nowego Brnia lub jego dopływów i że z regulacyi tej nie odniesie żadnych korzyści, nie mają najmniejszej podstawy.

Petycya Ludwika Mianowskiego inżyniera kolejowego o pomoc do rozwinięcia wynalezionego motoru wodnego zastósowanego do regulacyi koryt rzek.

Pismem z dnia 5. marca 1889 L. 5590 zawiadomił Wydział krajowy petenta, iż Wysoki Sejm nie załatwił prośby jego o udzielenie mu pomocy do rozwinięcia rzeczonego motoru przezeń wynalezionego.

Konserwacya i obrona wałów w porzeczu Wisły.

Odezwą z dnia 28. marca 1889 L. 8.630 podniosło c. k. Namiestnictwo potrzebę wydania stosownych zarządzeń, celem utrzymania i obrony wykonanych dotychczas przez konkurencye prywatne pod nadzorem c. k. Rządu wałów nad Wisłą i jej dopływami, które to agendy należące do stron bezpośrednio interesowanych spełniane bywają dotychczas prawie wyłącznie tylko w sposób dorywczy.

Powodu, że czynnik ekonomiczny tak ważny jak obwałowanie w porzeczu Wisły i dopływów, pozostaje mniej więcej na łasce przypadku, szukać należy zdaniem c. k. Namiestnictwa przeważnie w braku systematycznej organizacyi, zapewniającej utrzymanie i obronę wałów. Ponieważ albo wcale nie ma władz i osób, których funkcye w sprawie utrzymania i obrony wałów byłyby ściśle określone, albo jeżeli istnieją, nie stanowią należycie zwartego szeregu, przeto wszelka dodatnia działalność w tym kierunku jest tylko wypływem dobrej woli i solidarności, wywołanej naciskiem grożącego niebezpieczeństwa.

Jeżeli jednak już teraz okazuje się potrzeba zasadniczego uporządkowania tej doniosłej kwestyi utrzymania i obrony wałów, to potrzeba ta wedle odezwy c. k. Namiestnictwa da się uczuć jeszcze bardziej w miarę postępu regulacyi obwałowań wspólnym kosztem Rządu i kraju przedsięwziąć się mającej, a dla powiatu Tarnobrzeskiego już nawet uchwalonej. Budowy ochronne bowiem tej miary co wały, zwłaszcza po ich uregulowaniu, są przedmiotami zbyt cennymi, aby opiekę nad nimi pozostawić i nadal w tym pierwotnym stanie, w jakim się ona obecnie znajduje.

Z tego powodu proponuje c. k. Namiestnictwo bez przesądzania szczegółów i formy, zająć się wprowadzeniem w życie mniej więcej następujących wytycznych:

1. Do utrzymania szluz i wałów ustanowić okręgi konkurencyjne, tam gdzie ich dotąd nie ma lub gdzie istnieją tylko z imienia i unormować w nich stałą a przynajmniej na dłuższy przeciąg obowiązującą miarę datków konkurencyjnych.

2. Ustanowić służbę niższą wałową czy to samodzielną czy skombinowaną ze służbą wiklin rządowych i należących do większych obszarów dworskich.

3. Ustanowić nad okręgami konkurencyjnymi i służbą wałową inspektorów wałowych, gdzie ich dotąd niema, określić ściśle ich funkcye co do utrzymania i obrony wałów i poruczyć im wedle miejscowych stosunków zarząd wałów w jednym okręgu konkurencyjnym lub w kilku.

4. Celem zarządu i obrony wałów i peryodycznych ich rewizyi złożyć w każdym powiecie z inspektorów wałowych, techników i naczelników władz powiatowych komitet wałowy; kierownictwo obrony wałów w chwilach niebezpieczeństwa spoczywaćby miało wyłącznie w rękach przewodniczącego komitetu.

5. Urządzić systematyczne udzielanie wiadomości o wyższych wodach, pochodzie lodów.

6. Gminy do okręgów należące znaglić do zaopatrzenia się w przyrządy ratunkowe a zwłaszcza łodzie, osęki i wiosła.

7. W każdym powiecie przeznaczyć do rozporządzenia komitetu wałowego roczną choćby tylko skromną kwotę z funduszów powiatowych czy krajowych stanowić majacą zapas, z któregoby pojedyncze okręgi konkurencyjne za solidarną gwarancyą zwrotu, mogły w razie bardzo nagłej potrzeby i braku czasu na ściągnięcie datków od stron, czerpać zaliczki na naprawę i obronę wałów.

Jakkolwiek konserwacya wałów Wisły i jej dopływów w myśl obowiązujących już ustaw krajowych ma być zabezpieczoną w drodze osobnych ustaw krajowych, jakie mają być wydane po ukończeniu budowy i jakkolwiek w czasie nadzwyczajnych wylewów z trudnością będą mogły strony interesowane pokryć koszta zerwanych lub uszkodzonych objektów, to jednak odezwą z dnia 12. kwietnia 1889 L. 14.782 oświadczyliśmy się w zasadzie za wydaniem zarządzeń proponowanych przez c. k. Namiestnictwo, gdyż już dzisiaj okazuje się nagląca potrzeba podziału wałów na poszczególne okręgi konkurencyjne, zorganizowania zarządu i nadzoru technicznego tak dla konserwacyi jak i obrony wałów, a szczególnie ustanowienia straży wałowej, nie mniej też obmyślenia w tym celu innych środków, jakie okazały się już w Prusiech praktycznymi, a jakie zawarte są w pruskiem rozporządzeniu królewskiem z dnia 14. listopada 1853 r.

Ponieważ jednak wedle wniosku c. k. Namiestnictwa autonomiczne władze powiatowe mają być do wykonywania tego działu administracyi powołane, a przytem i fundusze powiatowe mają tu być po części zaangażowane, zatem wstrzymaliśmy się na razie z formułowaniem ostatecznych wniosków aż do nadejścia opinii interesowanych Wydziałów powiatowych, na razie zaś zaproponowaliśmy c. k. Namiestnictwu następny podział Powiśla między Krakowem a Zawichostem na poszczególne okręgi wałowe:

a) w powiecie Tarnobrzeskim:

1. Wał nadwiślański od granicy państwa do ujścia Sanu (sekcya I. wałów nadwiślańskich) wraz z prawym wałem Sanu aż po ujście Bukowy w Księżem Kolanie, który to okręg mógłby być podzielonym na 4 sekcye: 1. od granicy do Strachockiej rzeki, 2. od Strachockiej rzeki do nowego przekopu Jodłówki i Lipy, 3. od Jodłówki i Lipy do młynówki Bukowy, tudzież Dębowca i Łukawicy, 4. od młynówki Bukowy do końca prawego wału Sanu;

2. Wał nadwiślański od Sanu do Łęgu (sekcya 2) wraz z lewym wałem Sanu i prawym wałem Łęgu.

3. Wał nadwiślański od Łęgu do Trześniówki (sekcya 3) wraz z lewym wałem Łęgu a prawym Trześniówki.

4. Wał nadwiślański od Trześniówki do Skały Miechocińskiej (sekcya 4) wraz z lewym wałem Trześniówki.

5. Wał nadwiślański od Skały Miechocińskiej do Nagnajowa (sekcya 5).

6. Wał nadwiślański od wzgórza Siedleszczańskiego do wału prawego Krzemienicy (sekcya 6) wraz z prawym wałem Krzemienicy.

7. Wał nadwiślański od Krzemienicy do Chorzelowskiego kanału (sekcya 7 a).

b) w powiecie Mieleckim:

8. Wał nadwiślański od granicy powiatu Tarnobrzeskiego do ujścia Wisłoki (sekcya 7 b) wraz z prawym wałem Wisłoki.

9. Wał nadwiślański od Wisłoki do Nowego Brnia (sekcya 8) wraz z lewym wałem Wisłoki i wałami wstecznymi Starego Brnia.

c) w powiecie Dąbrowskim i Tarnowskim:

10. Wał nadwiślański od Nowego Brnia do Dunajca (sekcya 9) wraz z prawym wałem Dunajca aż po ujście Biały.

11. Wał nadwiślański od Dunajca do Nowej Kisieliny (sekcya 10) wraz z lewym wałem Dunajca po most w Bogumiłowicach a prawym Kisieliny.

d) w powiecie Dąbrowskim i Brzeskim:

12. Wał nadwiślański od Nowej Kisieliny do Uszwicy (sekcya 11) wraz z lewym wałem Kisieliny a prawym Uszwicy.

e) W powiecie Brzeskim i Bocheńskim.

13. Wał nadwiślański od Uszwicy do Raby (sekcya 12) wraz z prawym wałem Uszwicy i lewym Raby, tudzież wstecznymi wałami Uszewki i Grobki;

14. Wał nadwiślański od Raby do kolei Niepołomickiej (sekcya 13) wraz z lewym wałem Raby i wstecznymi wałami Drwinki.

f) W powiecie Bocheńskim i Wielickim.

15. Prawy wał nadwiślański od kolei Niepołomickiej do Podgórza (sekcya 14) wraz z wałami wstecznymi Podłężówki, Serafy z Zabawą i Drwiny.

g) W powiecie Krakowskim:

16. Lewy wał nadwiślański od potoku Kościelnickiego do Krakowa wraz z wałami wstecznymi potoku Kościelnickiego, Dłubni i Białuchy (Prądnika).

Równocześnie odnieśliśmy się do Wydziałów powiatowych w Krakowie, Wieliczce, Bochni, Brzesku, Dąbrowie, Tarnowie, Mielcu i Tarnobrzegu o przedstawienie nam opinii co do wszystkich powyżej przez c. k. Namiestnictwo poruszonych kwestyj wraz z wnioskami co do podziału terenu inundacyjnego na okręgi wałowe, organizacyi konkurencyi i miary rozkładu datków, składu komitetu wałowego, jego organów wykonawczych tak administracyjnych jak i technicznych oraz stałej służby nadzorczej wałowej z szczególniejszem uwzględnieniem strony finansowej.

Skoro otrzymamy relacyę od wszystkich wymienionych Wydziałów powiatowych przystąpimy do dalszych rokowań z c. k. Namiestnictwem

których rezultat nie omieszkany w swoim czasie przedłożyć Wysokiemu Sejmowi.

Regulacya granicznej Wisły między Białką a Przemszą.

Odezwą z 31. marca 1889 L. 16.701 zawiadomiło nas c. k. Namiestnictwo, że z pomiędzy z 14 rzek galicyjskich, jakie miały być regulowane wskutek uchwał Wysokiego Sejmu z roku 1884 dał pierwszeństwo Wys. Rząd granicznej Wiśle między ujściem Białki i Przemszy, której regulacya potrzebną jest przedewszystkiem dla Szląska austryackiego, gdzie rozpoczęto już regulacyę górnej Wisły na podstawie ustawy krajowej z 6. kwietnia 1885 (Dz. u. kr. szląskich Nr. 20) oraz dla sąsiedniego Królestwa pruskiego. Reskryptem bowiem z 18 sierpnia 1888 L. 11.560 zatwierdziło Wys. Ministerstwo spraw wewnętrznych odnośny projekt techniczny na regulacyę Wisły od Strumienia na Szlązku do ujścia Przemszy i poleciło aby na jego podstawie przeprowadzono rokowania względem pokrycia kosztów z galicyjskim i szląskim Wydziałem krajowym tudzież królewsko pruskim rządem.

Udzielony nam przez c. k. Namiestnictwo projekt obejmuje:

1. sprostowanie granicznej Wisełki za pomocą przekopów z 51 kilometrów długości na 28,66 kilometrów;

2. ubezpieczenie brzegów przekopów oraz zamknięcie starych łożysk budowlami faszynowemi a po części kamiennemi;

3. obustronne obwałowanie Wisełki dla ochrony od wylewów wraz z obwałowaniem wstecznem Przemszy.

Koszta robót w obu państwach t. j. w Austryi i Prusiech na przestrzeni dotykającej Galicyi przedstawiają się następnie:

I. Roboty ziemne	310.104 zł.	29 ct.
II. „ regulacyjne	185.107 „	32 „
III. wykupno gruntów	181.131 „	27 „
IV. Rozmaite	33.817 „	13 „
Ogółem regulacya Wisły . .	710.160 zł.	01 ct.
V. Wały wsteczne na Przemszy . . .	34.701 „	85 „
Razem . .	744.861 zł.	86 ct.
z czego przypada na Austryę	376 966 zł.	23 ct.
na Prusy zaś	367.895 zł.	63 ct.

Z powyższych kosztów, jakie ma pokryć Austrya (376.966 zł. 23 ct.) przypada na obwałowanie Wisły z wyłączeniem kosztów wykopu z przekopów 181 676 zł. 42 ct., na obwałowanie zaś Pszemszy 17.390 zł. 40 ct. tak iż suma kosztów obwałowania wynosi 199.067 zł. 82 ct.

Wobec okoliczności, że wedle ustawy krajowej szląskiej z 6. kwietnia 1885 Nr. 20 do kosztów regulacyi Wisły szląskiej państwo przyczynia się 50% kraj 30% a prywatna konkurencya 20%, proponuje Rząd taki sam rozkład kosztów dla regulacyi granicznej Wisełki galicyjskiej, wskutek czego pokryłoby państwo 188.483 zł. 11 ct., kraj Galicya 113.089 zł. 87 ct. prywatna zaś konkurencya z obszarem 3.928 morgów 930 kw. sążni, mającym się ochronić projektowanymi wałami, 75.393 zł. 25 ct.

Ponieważ wykonanie robót ma być rozłożonem na lat 15, zatem kwoty powyższe musiałyby być przez ten przeciąg czasu w ratach rocznych uiszczone.

Jakkolwiek w mowie będąca regulacya w myśl p. 4. Najwyższego postanowienia z 30. października 1830 winna być wykonaną wyłącznie na koszt skarbu państwa, gdyż cała przestrzeń Wisły, objęta projektem regulacyjnym stanowi granicę państwa od strony Królestwa pruskiego, to jednak ze względu na interes kultury krajowej, który tu w projektowanych obwałowaniach jest zaangażowanym, tudzież celem zaznaczenia na-
Alegat 31. glącej potrzeby dalszej regulacyi naszych rzek karpackich w ogóle, oświadczyliśmy Rządowi dołączoną odezwą z 17. maja 1889 l. 14.888 gotowość przedstawienia i tej, mniej nasz kraj obchodzącej sprawy Wysokiemu Sejmowi, czyniąc zależnem przedłożenie pozytywnych wniosków od poprzedniego dokładnego zbadania sprawy i porozumienia się z Reprezentacyą powiatową Bialską.

Równocześnie wezwaliśmy Wydział powiatowy w Białej, ażeby zajął się zbadaniem potrzeby tej regulacyi i korzyści ztąd spodziewanych dla właścicieli gruntów nadbrzeżnych a po wysłuchaniu stron interesowanych przedłożył nam w tym kierunku wyczerpujące sprawozdanie, poparte następnemi danemi:

1. Jaka jest gleba i podglebie gruntów nadbrzeżnych, pod jaką kulturą są te grunta i czy takowe potrzebują obniżenia średniéj wody normalnej Wisły, względnie osuszenia otwartymi rowami lub też kolmatacyi (namulenia);

2. jak wielki jest obszar gruntów, podlegających przy dzisiejszem obwałowaniu zwyczajnym wylewom;

3. jaka powierzchnia gruntów podległa zalewowi w czasie powodzi w r. 1884 i jak wielką była powstała ztąd szkoda w każdej gminie katastralnej (t. j. w gminie i na obszarze dworskim);

4. jakie są stosunki majątkowe nadbrzeżnych mieszkańców i czy właściciele interesowanych gruntów byliby w stanie uiścić w 15 latach przypadający na nich wedle powyższego obliczenia datek konkurencyjny w sumie 75.393 zł. 25 ct.;

5. czy ewentualnie powiat Bialski w zastępstwie stron interesowanych mógłby się przyczynić dobrowolnym datkiem i w jakiej wysokości.

Już po zamknięciu niniejszego sprawozdania otrzymaliśmy relacyę Wydziału powiatowego Bialskiego z dnia 26 lipca 1889 L. 1.253, zawierającą oświadczenia prawie wszystkich stron interesowanych, które nie widzą dla siebie korzyści z zamierzonego przez regulacyę obniżenia stanu wody, natomiast uważają za potrzebne uzupełnienie istniejących obwałowań dla ochrony gruntów od wylewów, oraz umożliwienie odwodnienia za pomocą szluz i przepustów, względnie namulenia (kolmatacyi) starych łożysk Wisły.

Na podstawie tej relacyi Wydziału powiatowego zamierzamy też wejść w dalsze rokowania z Rządem co do regulacyi granicznej Wisły (Wisełki) na następnych zasadach:

1. koszta robót regulacyjnych pokryje stosownie do postanowienia p. 4. Najwyższego postanowienia z dnia 30. października 1830 r. wyłącznie skarb państwa;

2. koszta obwałowań galicyjskich pokryte będą przez państwo, kraj i strony interesowane w stosunku zaproponowanym przez Rząd w projekcie ustawy z r. 1885 o regulacyi 14 rzek galicyjskich, (t. j. 60% przypadłoby

na skarb państwa, około 30% na fundusz krajowy, a 10% na strony interesowane);

3. datki powyższe miałyby być złożone w piętnastu równych ratach rocznych.

Regulacya rzeki Biały.

Odezwami z dnia 30. maja 1889 L. 36139 i z dnia 12. czerwca 1889 L. 39650 zawiadomiło nas c. k. Namiestnictwo, że sprawdzenie sporządzonego przez komisarza inspekcyi leśnej ś. p. Emila Skowrońskiego generalnego projektu zabudowania dzikich potoków w dorzeczu Biały poruczyło Wysokie Ministerstwo rolnictwa w miejsce przeszkodzonego względami zdrowia c. k. radcy ministeryalnego Jana Salzera c. k. komisarzowi inspekcyi leśnej i kierownikowi linckiej sekcyi dla zabudowań potoków górskich Wojciechowi Pokornemu, oraz, że to Wys. Ministerstwo rozp. z dnia 17. maja 1889 L. 6716/925 poleciło sekcyi przemyskiej wysłać bezwłocznie c. k. asystenta lasowego Michała Martyńca do przedsięwzięcia zdjęć w górnem dorzeczu tej rzeki.

Wobec tego zarządzenia Wys. Ministerstwa rolnictwa należy oczekiwać, że niebawem wygotowanym zostanie projekt techniczny dla zabudowań potoków górskich w dorzeczu Biały, które to roboty wraz z projektowaną przez kraj. biuro melioracyjne regulacyą Biały i uzupełnieniem obwałowania prawego brzegu Dunajca zamierzamy przeprowadzić na podstawie §. 1. państwowej ustawy melioracyjnej w drodze ustawodawstwa krajowego i państwowego.

Regulacya granicznej przestrzeni Sanu między Kuryłówką a Kopkami.

W sprawie tej regulacyi, poruszonej uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 17. grudnia 1885 L. S. 584, otrzymaliśmy na kilkakrotne nasze odezwy zawiadomienie z c. k. Namiestnictwa (pismem z dnia 7. maja 1889 L. 29289), że gdy wedle dotychczasowych doświadczeń projekt na uregulowanie całej, 19 kilometrów długiej, przestrzeni Sanu między Kuryłówką a Kopkami z przyczyny wielkich kosztów i trudności ze strony władz rosyjskich nie prędko przyszedłby do skutku jako całość, zajęto się częściowem przeprowadzeniem robót regulacyjnych. I tak zatwierdziło już Wys. Ministerstwo spraw wewnętrznych projekt na uporządkowanie Sanu pod Starem miastem kosztem 25.182 zł., które częścią w bieżącym, częścią w przyszłym roku wykonane zostanie. Oprócz tego zarządzono wypracowanie operatu na przekop pod Sarzyną. Ponieważ jednak przekop ten jedyny w granicznej przestrzeni Sanu przypada na terytoryum rosyjskie, przeto nie można przewidzieć, kiedy i jaki będzie skutek rokowań z tamtejszemi władzami względem wykonania i wspólnego ponoszenia kosztów tej regulacyi.

Powyższy komunikat Namiestnictwa podaliśmy do wiadomości Reprezentacyj interesowanych powiatów Łańcuckiego i Niżańskiego rozp. z dnia 18. maja 1889 L. 21166.

Regulacya potoku Sanoczka.

Stosownie do polecenia Wysokiego Sejmu z dnia 17. grudnia 1885 L. S. 479 przedłożyliśmy zgodnie z opinią Wydziału powiatowego w Sanoku sporządzony przez sanocką expozyturę biura melioracyjnego projekt techniczny regulacyi Sanoczka odezwą z dnia 11. maja 1889 L. 15716 c. k. Namiestnictwu do zbadania pod względem technicznym i ekonomicznym,

ażebyśmy na tej podstawie mogli w myśl uchwały Wysokiego Sejmu zażądać od stron interesowanych zawiązania spółki, oraz wejść w dalsze rokowania z c. k. Namiestnictwem co do przyznania subwencyj z funduszów publicznych.

Pismem z dnia 20. czerwca 1889 L. 37301 oznajmiło nam jednak Namiestnictwo, że ze względu na lokalne tylko znaczenie tej regulacyi projekt nie nadaje się do subwencyonowania z funduszów krajowych i państwowych, a to tem mniej wobec wielu innych robót melioracyjnych ważniejszych i pożyteczniejszych, które z braku dostatecznych funduszów dotychczas nie zostały wykonane.

Gdy więc wobec tej opinii Namiestnictwa okazało się niemożliwem przeprowadzenie rzeczonej regulacyi bądź to na podstawie państwowej ustawy melioracyjnej, bądź też w drodze jednorazowych subwencyj z funduszów publicznych, zaleciliśmy rozp. z dnia 23. sierpnia 1889 L. 27301 Wydziałowi powiatowemu w Sanoku postarać się o ewentualne wykonanie robót siłami miejscowemi.

Regulacya Bugu i Pełtwi.

Jak to już w zeszłorocznem przedłożeniu specyalnem o popieraniu kultury krajowej na polu budowli wodnych mieliśmy zaszczyt zdać sprawę Wysokiemu Sejmowi, przesłaliśmy odezwę z dnia 10. sierpnia 1888 l. 33013 projekt techniczny regulacyi Bugu c. k. Namiestnictwu z prośbą o przedstawienie Wys. Ministerstwu rolnictwa do zatwierdzenia, poczem zamierzaliśmy przedstawić Wysokiemu Sejmowi odnośny projekt ustawy celem zrealizowania tego przedsiębiorstwa na podstawie państwowej ustawy melioracyjnej.

Do chwili zamknięcia tego sprawozdania jednak nie otrzymaliśmy od c. k. Ministerstwa w tym przedmiocie żadnej odpowiedzi, wskutek czego też i w sprawie regulacyi Pełtwi, której podstawy hydrotechniczne zależnemi są od rozmiarów, mających się wykonać robót na Bugu, nie mogliśmy dotychczas wydać dalszych zarządzeń.

Regulacya Dniestru między Żurawnem a Rozwadowem.

Na kilkakrotne przypomnienia Wydziału krajowego w sprawie przyspieszenia regulacyi Dniestru między Żurawnem a Rozwadowem, któraby umożliwiła Wydziałowi krajowemu przeprowadzenie regulacyi górnego Dniestru wraz z melioracyą rozległych bagien naddniestrzańskich, otrzymaliśmy z c. k. Namiestnictwa odezwami z d. 7. marca 1889 l. 13716 i z d. 15. maja 1889 l. 32733 odpowiedź, że wprawdzie c. k. Namiestnictwo odnosiło się ponownie do Wys. c. k. Ministerstwa rolnictwa o wydzielenie regulacyi tej przestrzeni Dniestru z generalnego projektu regulacyi rzek galicyjskich, jednak to Ministerstwo nie powzięło dotychczas w tym przedmiocie decyzyi.

Regulacya Stryja pod Chodowicami.

W skutek petycyi gminy Chodowice przekazanej uchwałą Wysokiego Sejmu z dn. 14. stycznia 1887 l. s. 1044 Wydziałowi krajowemu do załatwienia, odnosiliśmy się kilkakrotnie do c. k. Namiestnictwa o zarządzenie wypracowania projektu i przyznanie $33\frac{1}{3}$%wego zasiłku z państwowego funduszu budowli wodnych.

Ostatecznie też sprawa wzięła pomyślny obrót, gdyż odezwą z d. 1. listopada 1888 l. 56198 c. k. Namiestnictwo nadesłało nam projekt techniczny, preliminujący koszta budowy (1 przekopu, 2 tam i 2 zamknięć) na 3.290 zł. $7\frac{1}{2}$ ct., oraz przyrzekło przyczynić się do tych robót $\frac{1}{3}$ kosztów w kwocie 1096 zł. 69 ct.

Pismem z dnia 30. listopada 1888 l. 49518 przyznaliśmy na tę lokalną regulacyę $33\frac{1}{3}\%$wy zasiłek z funduszu krajowego w kwocie 1.069 zł. 69 ct., oraz zawiadomiliśmy o tej decyzyi interesowaną gminę za pośrednictwem Wydziału powiatowego w Stryju.

Wykonanie budowy zarządziło c. k. Namiestnictwo po otrzymaniu powyższego naszego pisma, o czem zawiadomiło nas odezwą z dnia 29. stycznia 1889 l. 2089.

Subwencyonowanie mniejszych melioracyj z państwowej dotacyi melioracyjnej.

Odezwą z dnia 13. sierpnia 1888 L. 44785. zawiadomiło nas c. k. Namiestnictwo, że JE. p. Minister rolnictwa reskryptem z dnia 18. lipca 1888 L. 6759/932 przyznał z państwowej dotacyi melioracyjnej subwencyę w kwocie 3.000 zł, płatną w dwóch równych ratach w roku 1889 i 1890 na osuszenie gruntów w Domażyrze i Borkach Janowskich powiatu lwowskiego pod warunkiem, jeżeli dla tej melioracyi zawiąże się spółka wodna a jej statuta uzyskają zatwierdzenie władzy politycznej.

Natomiast odmownie załatwione zostały wnioski Wydziału krajowego co do subwencyonowania z tej dotacyi potoku Jasienicy w powiecie samborskim, oroz budowy szluzy w wale Wisłoczanym w Gawłuszowicach powiatu Mileckiego.

Co do tej ostatniej budowli nadmieniło Wys. Ministerstwo rolnictwa w reskrypcie z dnia 1. sierpnia 1889 L. 9791, że subwencya nie mogła być przyznaną, gdyż tak kraj, jak i konkurencya wałowa na rzece Wisłoce odmawiają zasiłku na zbudowanie wzmiankowanej szluzy, a utworzenie spółki wodnej dla przeprowadzenia i utrzymania potrzebnych robót, okazało się niemożebnem.

Ze względu na powyżej przytoczony motyw odmowy byłoby zdaniem Wydziału krajowego wskazanem wstawienie pewnej corocznej dotacyi na popieranie mniejszych melioracyj do budżetu krajowego, ażeby w ten sposób uzyskać dla naszego kraju chociaż część tak znacznej dotacyi melioracyjnej, która wyłącznie prawie obracaną bywa na roboty melioracyjne w innych częściach państwa.

Użytkowanie torfowisk.

Celem pobudzenia właścicieli rozległych w naszym kraju torfowisk do odpowiedniego wyzyskania tych nieużytków, szczególnie na materyał opałowy, rozesłaliśmy już w r. 1881 okólnik wraz z kwestyonarzem do wszystkich Wydziałów powiatowych, tudzież komitetów obu krajowych Towarzystw rolniczych, w którym, żądając bliższych dat co do torfowisk, zwróciliśmy uwagę stron interesowanych na doniosłość eksploatacyi torfu na opał i przyrzekliśmy pomoc fachową przez bezpłatue przeprowadzenie analizy chemicznej próbek torfu w laboratoryum wyższej szkoły rolniczej w Dublanach.

Jak już w sprawozdaniu z czynności za rok 1881/2 (alegat 1. do stenogr. sprawozdań Sejmu kraj. z r. 1882 pag. 50--52) nadmieniliśmy,

okazało się z nadsyłanych przez Wydziały powiatowe relacyj, że w naszym kraju znajdują się znaczne obszary pokładów torfu przydatnego na opał, które wedle nadeszłych wskutek powyższego okólnika wykazów zajmować mają następną powierzchnię:

a)	w dorzeczu	Wisły	4018,85	morgów
b)	„	Dniepru	1803,00	„
c)	„	Dniestru	6615,00	„
d)	„	Dunaju	729,00	„
		razem	13156,85	„

Sprawa użytkowania torfowisk i to nie tylko w kierunku przemysłowym, ale także rolniczym, weszła w roku bieżącym w nową fazę. Wedle odezwy bowiem c. k. Namiestnictwa z dnia 11. stycznia 1889 L. 1265 postanowiło c. k. Ministerstwo rolnictwa za inicyatywą posła do Rady państwa i podkomorzego Ferdynanda hr. Hompescha rozp. z dnia 1. stycznia 1889 L. 17628/2042 w celu poparcia kultury torfowej i to przedewszystkiem w Galicyi, gdzie ta sprawa ma większą doniosłość, zarządzić badania oraz subwencyonować doświadczenia. Przedewszystkiem zamierza Mistersterstwo uzyskać za pomocą zdjęć przegląd znaczniejszych torfowisk z pominięciem takich, które z powodu swego położenia nie przedstawiają odpowiednej wartości dla celów kultury lub przemysłu. Przy tem mają być zebrane daty co do położenia i obszaru, co do głównych rodzajów (czy torf wyżynny lub nizinny) co do charakteru wegetacyi torfowisk, dalej co do głębokości i jakości torfu w różnych głębokościach i w rozmaitych miejscach, podobnież co do jakości podglebia oraz sąsiedniej gleby, co do możliwości odwodnienia przynajmniej do pewnej głębokości, wreszcie co do tego szczegółu, czy torfowisko jest już użytkowane i w jaki sposób. Oprócz tych dat zamierza Ministerstwo rolnictwa zebrać także próbki torfu, które mają być rozebrane przez rolniczo-chemiczną stacyę doświadczalną w Wiedniu. Z uwagi, że odwodnienie torfowisk odgrywa tu ważną rolę, postanowiło Ministerstwo poruczyć te badania na koszt skarbu państwa takiej osobistości, którаby była obznajomioną z techniką melioracyjną i poleciło Namiestnictwu porozumieć się w tym względzie z Wydziałem krajowym i obydwoma krajowemi Towarzystwami rolniczemi.

Na odnośne zapytanie Namiestnictwa oświadczyliśmy też odezwą z dnia 8. lutego 1889 L. 3318 gotowość udzielenia Rządowi pomocy fachowej kraj. biura melioracyjnego, oraz wezwaliśmy równocześnie Wydziały powiatowe do uzupełnienia wykazu torfowisk także tymi nieużytkami o powierzchni torfiastej, które jakkolwiek nie nadają się na materyał opałowy, dadzą się zużytkować pod uprawę roślin użytkowych za pomocą tak zwanej kultury groblowej systemn Rimpau'a.

Reskryprem z dnia 21. maja 1889 L. 5005/525 udzielonym Wydziałowi krajowemu odezwą Namiestnictwa z dnia 12. czerwca 1889 L. 37.263 poruczyło ostatecznie Ministerstwo rolnictwa za zezwoleniem Wydziału krajowego badanie torfowisk inżynierom biura melioracyjnego Janowi Blauthowi we wschodniej, a Stanisławowi Chrząszczewskiemu w zachodniej Galicyi, przeznaczając na ten cel na rok 1889 nieprzekraczalną kwotę 2200 zł.

w. a., Wydział krajowy zaś wydał w tym celu polecenie wymienionym inżynierom rozporządzeniem z dnia 25. czerwca 1889 L. 25.929.

Wedle przedłożonych przez Wydziały powiatowe do końca sierpnia 1889 wykazów przedstawia się obszar torfowisk w Galicyi następnie:

a) dorzecze Wisły	43.763	morgów
b) „ Dniepru	3.001	„
c) „ Dniestru	32.209	„
d) „ Dunaju	270	„
razem	79.243	morgów.

Z tego przypada na powiat:

1. Nisko	27.093	morgów.
2. Sambor	20.019	„
3. Rudki	4.786	„
4. Brody	4.240	„
5. Rawa ruska	3.398	„
6. Chrzanów	2.474	„
7. Nowy Targ	1.841	„
8. Żółkiew	1.611	„
9. Bóbrka	1.153	„
10. Horodenka	1.099	„
11. Przemyślany	1.029	„
12. Kałusz	1.009	„
13. Mielec	885	„
14. Lwów	755	„
15. Sokal	735	„
16. Żydaczów	730	„
17. Jarosław	673	„
18. Dolina	600	„
19. Tłumacz	575	„
20. Biała	496	„
21. Rzeszów	446	„
22. Gródek	425	„
23. Cieszanów	411	„
24. Kamionka strumiłowa	350	„
25. Brzesko	322	„
26. Tarnopol	300	„
27. Buczacz	298	„
28. Kolbuszowa	225	„
29. Bochnia	200	„
30. Rzeszowa	189	„
31. Kołomyja	180	„
32. Skałat	160	„
33. Trembowla	150	„
34. Tarnów	100	„
35. Przemyśl	80	„
36. Krosno	47	„
37. Mościska	42	„

38 Kraków . . .	38	morgów
39. Złoczów . . .	30	„
40. Sanok . . .	20	„
41. Lisko . . .	20	„
42. Myślenice . . .	1	„

Powyższy wykaz nie obejmuje jednak wszystkich torfowisk w kraju, gdyż o ile Wydziałowi krajowemu wiadomo, albo przedłożone relacye z powiatów nie są zupełne, albo też niektóre Wydziały powiatowe, mimo że im Wydział krajowy wskazał wyraźnie miejscowości, nadesłały odpowiedzi negatywne. A szkoda wielka, bo w naszym kraju leżą bezczynnie w salinach kałuskich znaczne pokłady kainitu, bez którego właśnie niemożliwą jest kultura torfowisk.

Biuro melioracyjne.

W roku ubiegłym poniosło biuro melioracyjne ciężką stratę przez śmierć jednego z najzdolniejszych i najgorliwszych pracowników, inżyniera-asystenta ś. p. Wacława Zahradnika, który na dniu 2. sierpnia 1888 w czasie kąpieli utonął w Wiśle pod Baranowem.

Na podstawie uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 18. października 1888 L. s. 736, którą przyzwoloną została dotacya na polepszenie płac funkcyonaryuszy biura melioracyjnego, podwyższyliśmy dekretem z dnia 21. grudnia 1888 L. 47.326 płace.

1) Inżynierów Jana Blautha i Ferdynanda Hillbrichta z 1.000 zł. w. a. na 1.200 zł. rocznie, Franciszka Vetulaniego zaś z 800 na 1.000 zł. w. a. rocznie.

2) Inżynierów-asystentów Stanisława Ogonka z 800 na 1.000 zł. w. a., a Karola Boziewicza, Ludwika Sobolewskiego i Piotra Wasilewskiego z 600 na 800 zł. rocznie.

Równocześnie przyznaliśmy drugie pięciolecie w kwocie 150 zł. w. a. rocznie, począwszy od 1. stycznia 1889 inżynierowi Józefowi Jankowskiemu, oraz podwyższyliśmy dodatek za plany inżynierowi Vetulaniemu z 200 na 300 zł. w. a. rocznie. Wreszcie dekretem z tej samej daty zamianowaliśmy stałymi inżynierami-asystentami (z płacą roczną 600 zł. i dodatkiem rocznym 200 zł.), dotychczasowych inżynierów-pomocników Stanisława Szczepanowskiego i Antoniego Biegańskiego.

Ażeby umożliwić biuru melioracyjnemu wykonanie licznych zdjęć i wypracowanie projektów dla większych przedsiębiorstw a przytem nie zaniedbać tyle ważnych dla produkcyi rolniczej melioracyj lokalnych, podejmowanych przez pojedynczych właścicieli, przyjęliśmy dekretem z dnia 4. względnie 28. grudnia 1888 L. 44.730 i 52.928 na inżynierów pomocników biura melioracyjnego z płacą 1 zł. 50 ct. w. a. dziennie ukończonych techników Józefa Gryzieckiego i Stanisława Ruebenbauera, których definitywne przyjęcie uczyniliśmy zawisłem od przedłożenia świadectw ze złożonego z dobrym skutkiem drugiego egzaminu państwowego, podobnie jak to miało miejsce przy mianowaniu innych inżynierów asystentów biura melioracyjnego.

W miejsce ś. p. Wacława Zahradnika, którego nagła śmierć nie dozwoliła rozpocząć w r. 1888 budowy przy krajowem przedsiębiorstwie regulacyi Krzemienicy z dopływami, powiodło się Wydziałowi krajowemu pozyskać rutynowaną siłę techniczną w osobie autoryzowanego inżyniera cywilnego Kajetana Strońskiego, którego dekretem z dnia 29. stycznia 1889 L 2.140 zamianowaliśmy inżynierem-asystentem biura melioracyjnego z płacą roczną 1.000 zł. w. a. i dodatkiem rocznym 200 zł., wliczając mu równocześnie z czasu spędzonego w dotychczasowej służbie publicznej (przy Wydziale powiatowym w Nisku) dziesięć lat do służby krajowej (na podstawie § 23. ustanowy służby krajowej, tudzież §. 10. statutu emerytalnego).

Na prośbę Wydziału spółki wodnej dla regulacyi Nowego Brnia przeznaczyliśmy rozporządzeniem z dnia 16. kwietnia 1889 L. 14.281 inżyniera-asystenta tarnowskiej ekspozytury Antoniego Biegańskiego do prowadzenia budowy przy tej regulacyi, w miejsce zaś Biegańskiego przydzieliliśmy tej ekspozyturze rozp. z dnia 26. kwietnia 1889 L. 18.017 praktykanta biura melioracyjnego Józefa Górskiego, podnosząc mu zarazem adjutum z 1 na 2 zł. dziennie.

Wreszcie należy nadmienić, że inżynier-pomocnik Szczęsny Gamrat otrzymawszy urlop z dniem 1. lipca 1888 dotychczas nie zgłosił się do pełnienia obowiązków w biurze melioracyjnem. Wskutek tego zarządziliśmy też rozporządzeniem z dnia 31. sierpnia 1888 L. 37.701 zamknięcie jego płacy z końcem sierpnia 1888.

Czynności biura melioracyjnego od 1. lipca 1888 do 30. czerwca 1889.

A) Wykonano, rozpoczęto lub kontynuowano zdjęcia niwelacyjne i pomiary hydrotechniczne w miejscowościach i na obszarach poniżej wyszczególnionych.

L. p.	Nazwisko strony i miejscowości	wykonywane zdjęcia dla: regulacyi wód: na długości w kilometrach	regulacyi wód: na obszarze w morgach	melioracyj lokalnych: osuszenia rowami morgów	melioracyj lokalnych: drenowania morgów	melioracyj lokalnych: osuszenia i nawodnienia morgów	Uwaga
1	Wydział krajowy, regulacya Drwinki . . .	9	—	—	—	—	
2	Wydział krajowy, regulacya Uszwicy i dopływów . .	21,7	6.800	—	—	—	
	Wały Wisły, Uszwicy i dopływów	44,9	—	—	—	—	
3	Wydział krajowy, zdjęcia uzupełniające dla regulacyi Kisieliny (wał Dunajca i Wisły)	5,9	—	—	—	—	
4	Wydział krajowy, zdjęcia hydrometryczne Biały . .	(75,4)	—	—	—	—	

L. p.	Nazwisko strony i miejscowości	wykonywane zdjęcia dla: regulacyi wód — na długości w kilometrach	regulacyi wód — na obszarze w morgach	melioracyj lokalnych — osuszenia rowami morgów	melioracyj lokalnych — drenowania morgów	melioracyj lokalnych — osuszenia i nawodnienia morgów	Uwaga
5	Wydział krajowy, wały nadwiślańskie w powiecie Dąbrowskim	46,3	—	—	—	—	
6	Wydział krajowy, wały nadwiślańskie w powiecie Mieleckim	16,6	—	—	—	—	
7	Wydział krajowy, regulacya Białego Dunajca pod Nowym Targiem . . .	3	—	—	—	—	
8	Wydział krajowy, regulacya Złotej Lipy . . .	30,3	—	—	—	—	
9	Wydział krajowy, ubezpieczenie brzegów Sukieli pod Bolechowem	1,5	—	—	—	—	
10	Wydział krajowy, regulacya Wiaru w powiecie Dobromilskim	17	210	—	—	—	
11	Spółka dla regulacyi Wisłoka i Pielnicy, zdjęcie dopływów Wisłoka . . .	11	945	—	—	—	
12	Spółka dla regulacyi Wisłoka i Pielnicy, uzupełnienie zdjęcia sytuacyi Wisłoka . .	13	—	—	—	—	
13	Wydział krajowy, Tropiszów .	—	—	—	110	—	
14	Wydział krajowy, magazyny spirytusowe w Krakowie i we Lwowie	—	—	—	—	—	sporządzono projekt
15	Wydział krajowy, dom administracyjny dla składów zbożowych w Krakowie . .	—	—	—	—	—	" "
16	Wydział krajowy, urządzenia mechaniczne w spichrzu zbożowym w Krakowie . .	—	—	—	—	—	" "
17	Stanisław Szwantowski w Kobierzynie . . .	—	—	—	127,8	—	
18	Antoni Wrotnowski w Bielanach						
	a) obwałowanie Macochy .	2,4	—	—	—	—	(nawodnienie stawów rybnych)
	b) melioracye lokalne .	—	—	—	17	8	
19	Herman Czecz						
	a) w Kozach . . .	—	—	—	37,5	—	
	b) w Kobiernicach . .	—	—	—	—	45	(stawy rybne)
	c) w Kobierzynie . .	—	—	—	—	26	kanał doprowadzający
20	Jakób Gross w Kańczudze (pow. Biała)						
	a) regulacya Macochy .	1,3	—	—	—	—	
	b) akwadukt . . .	—	—	—	—	36	(stawy rybne)
21	Dr. Stefan Grudziński w Górce (pow. Chrzanów) . .	—	—	—	—	12	" "

L. p.	Nazwisko strony i miejscowości	Wykonywane zdjęcia dla regulacyi wód: na długości w kilometrach	regulacyi wód: na obszarze w morgach	melioracyj lokalnych: osuszenia rowami morgów	melioracyj lokalnych: drenowania morgów	melioracyj lokalnych: osuszenia i nawodnienia morgów	Uwaga
22	Oskar Rudziński w Osieku (powiat Biała) . . .	—	—	54	12	—	
23	Zdzisław Włodek w Dąbrowicy (pow. Bochnia). . .	—	—	80	13	—	
24	Stanisław Homolacs w Gnojniku (pow. Brzesko) . .	—	—	—	140	—	zdjęcie rozpoczęto.
25	Dr. Stanisław Niedzielski w Kokotowie (pow. Wieliczka) .	—	—	—	—	—	zdjęcie pod projekt chmielnika i budynków gospodarczych.
26	Dr. Stanisław Paszkowski w Toniach (pow. Kraków) . .	—	—	—	50	—	sporządzono także projekt na stajnię i gnojarnię.
27	Karol Czecz w Bierzanowie .	—	—	—	—	11	
28	Jadwiga Straszewska — Lipinki	—	—	—	5	—	
29	Eustachy ks. Sanguszko — Krzyż	—	—	—	102,6	—	
30	Krajowa szkoła ogrodnicza — Tarnów	—	—	—	3	—	
31	Eustachy ks. Sanguszko — Tarnów	—	—	—	10	—	
32	Michalina Włyńska — Janowice	—	—	—	—	10	(stawy rybne).
33	JE. Ludwik hr. Wodzicki — Tyczyn	—	—	—	—	20,7	
34	Karol hr. Raczyński						
	a) Zawada . . .	—	—	—	71	—	
	b) Nagawczyna . .	—	—	—	14	—	
35	Ignacy Pieniążek — Strzegocice	—	—	—	236	—	
36	Zdzisław hr. Tyszkiewicz — Werynia . . .	—	—	—	—	2	(staw rybny).
37	Zofia Jordanowa — Brzezinki .	—	—	—	4	—	
38	Adam Jordan — Więckowice .	—	—	—		8	(staw).
39	Stanisław Starowiejski — Odrzykoń	—	—	—	30	—	
40	Franciszek Starowiejski—Ustrobna	—	—	—	4,5	—	
41	Wincenty Petrowicz — Przybówka	—	—	—	60	—	
42	Jan Korwin — Jureczkowa .	—	—	—	20	—	
43	Marya hr. Dzieduszycka — Jasionów	—	—	35	—	—	
44	Zdzisław Skrzyński — Bachorz	—	—	—	8	—	
45	Wydział powiatowy w Jarosławiu		8.000	—	—	—	zdjęcia dokończono.
46	JE. Kazimirz hr. Badeni — Jabłonówka . . .	—	—	—	725	—	
47	Stanisław hr. Badeni — Radziechów	—	—	—	—	—	drenowanie browaru.

L. p.	Nazwisko strony i miejscowości	wykonywane zdjęcia dla regulacyi wód: na długości w kilometrach	regulacyi wód: na obszare w morgach	melioracyj lokalnych: osuszenia rowami morgów	melioracyj lokalnych: drenowania morgów	melioracyj lokalnych: osuszenia i nawodnienia morgów	Uwaga
48	Franciszek hr. Potulicki — Przegnojów . . .	—	—	—	—	400	uzupełnienie zdjęć.
49	Marya hr. Fredrowa — Dubanowice z przyległościami .	—	—	—	—	—	założenie stawu.
50	Gmina Nowa Grobla . .	—	—	300	—	—	
51	Seweryn br. Brunicki — Zaleszczyki	—	—	—	—	10	
52	Julian br. Brunicki — Podhorce (pow. Stryj). . .	—	—	—	150	—	
53	Karol hr. Lanckoroński—Chłopy	—	—	—	150	—	
54	Gmina Malechów . . .	—	123	—	—	—	
	Ogółem . .	223,9 (75,4)	16.078	469	2.100,4	588,7	

Uwaga. Zdjęcia ad 2 do 9, tudzież 45 do 54, wykonało biuro centralne; zdjęcia ad 1, tudzież 13 do 27 ekspozytura krakowska, zdjęcia ad 28 do 38 ekspozytura tarnowska; zdjęcia zaś ad 10 do 12, tudzież 39 do 44 ekspozytura sanoka.

B) Wypracowano plany i kosztorysy dla stron w miejscowościach następujących:

L. p.	Nazwa strony i miejscowości	Sporządzono projekty regulacyi wód: na długości w kilometrach	regulacyi wód: na obszarze w morgach	melioracyj lokalnych: osuszenia rowami morgów	melioracyj lokalnych: drenowania morgów	melioracyj lokalnych: nawodniania morgów	Uwaga
1	Wydział krajowy — wały nadwiślańskie w powiecie Tarnobrzeskim	55,4	47.246	—	—	—	
2	Wydział krajowy — uzupełnienie projektu regulacyi Kisieliny (wał Dunajca i Wisły) .	7,0	—	—	—	—	
3	Wydział krajowy — regulacya Uszwicy	—	—	—	—	—	rozpoczęto

Lp.	Nazwa strony i miejscowości	Sporządzono projekty: regulacyi wód: na długości w kilometrach	regulacyi wód: na obszarze w morgach	melioracyj lokalnych: osuszenia rowami morgów	melioracyj lokalnych: drenowania morgów	melioracyj lokalnych: nawodniania morgów	Uwaga
4	Wydział krajowy						
	a) obwałowanie prawego brzegu Dunajca . . .	34,0	—	—	—	—	rozpoczęto
	b) regulacya Biały . .	—	—	—	—	—	
5	Uzupełnienie projektu regulacyi Wisłoka i Pielnicy dla spółki wodnej	—	—	—	—	—	
6	Wydział krajowy — regulacya Złotej Lipy . . .	30,0	—	—	—	—	projekt na ukończeniu
7	Wydział krajowy — lokalna regulacya Dunajca nad Nowym Targiem	2,0	—	—	—	—	
8	Wydział krajowy — regulacya Czeremosza pod Załuczem .	8,0	—	—	—	—	
9	Gmina Zboiska — zabudowanie potoku	0,4	—	—	—	—	
10	Wydział krajowy — magazyny spirytusowe we Lwowie i Krakowie	—	—	—	—	—	
11	Wydział krajowy — dom administracyjny dla składów zbożowych w Krakowie . .	—	—	—	—	—	
12	Wydział krajowy — urządzenia mechaniczne w spichrzu zbożowym w Krakowie . .	—	—	—	—	—	
13	Wydział krajowy — Tropiszów	—	—	—	110	—	
14	Stan. Szwantowski—Kobierzyn	—	—	—	127,8	—	
15	Antoni Wrotnowski — Bielany						
	a) obwałowanie Macochy .	2,4	—	—	—	—	
	b) melioracye lokalne . .	—	—	—	17	8	
16	Herman Czecz						
	a) Kozy	—	—	—	50	—	
	b) Kobiernice . . .	—	—	—	—	45	(stawy rybne)
	c) Kobierzyn . . .	—	—	—	—	26	(kanał doprowadzający)
17	Jakób Gross — Kańczuga (pow. Biała)						
	a) regulacya Macocy . .	1,3	—	—	—	—	
	b) akwadukt . . .	—	—	—	—	36	(stawy rybne)
18	Dr. Stefan Grudziński — Górka (pow. Chrzanów) . . .	—	—	—	—	12	„ „
19	Oskar Rudziński — Osiek (powiat Biała) . . .	—	—	54	2	—	
20	Zdzisław Włodek — Dąbrowica (pow. Bochnia) . . .	—	—	—	13	—	
21	Stanisław Homolacs — Gnojnik (pow. Brzesko) . . .	—	—	—	—	—	(projekt urządzenia mleczarni i rezerwoaru spirytusowego))

Lp.	Nazwa strony i miejscowości	Sporządzono projekty: regulacyi wód: na długości w kilometrach	Sporządzono projekty: regulacyi wód: na obszarze w morgach	Sporządzono projekty: melioracyj lokalnych: osuszenia rowami morgów	Sporządzono projekty: melioracyj lokalnych: drenowania morgów	Sporządzono projekty: melioracyj lokalnych: nawodniania morgów	Uwaga
22	Dr. Stanisław Niedzielski — Kokotów (pow. Wieliczka) . .	—	—	—	—	—	projekt budynków gospodarczych
23	Dr. Franciszek Paszkowski — Tonie (pow. Kraków) . .	—	—	—	9,6	—	
24	Karol Czecz — Bierzanów .	—	—	—	—	11	
25	Eustachy ks. Sanguszko — Krzyż	—	—	—	117,6	—	
26	Kraj. szkoła ogrodnicza — Tarnów	—	—	—	3	—	
27	Eustachy ks. Sanguszko — Tarnów	—	—	—	10	—	
28	Karol hr. Raczyński						
	a) Zawada . . .	—	—	—	131,1	—	
	b) Nagawczyna . . .	—	—	—	14	—	
29	Wydział kraj. — kanał Mędrzechów-Lubasz (pow. Dąbrowa)	11,4	785	—	—	—	
30	JE. Ludwik hr. Wodzicki — Tyczyn	—	—	—	—	20,7	
31	Ignacy Pieniążek - Strzegocice	—	—	—	236	—	
32	Witołd hr. Łubieński — Zassów	—	—	—	—	29	stawy rybne
33	Mieczysław hr. Rey — ubezpieczenie brzgów Wisłoki w Bobrowy i Brzeźnicy . .	3,5	—	—	—	—	projekt alternatywny
34	regulacya odpływu wód w powiecie Krośnieńskim . .	—	560	—	—	—	
35	Spółka wodna dla regul. Tyrawki	16	—	—	—	—	
36	Stan. Starowiejski — Odrzykoń	—	—	—	54	-	
37	Franciszek Starowiejski — Ustrobna	—	—	—	4,5	—	
38	Wincenty Petrowicz — Przybówka	—	—	—	60	—	
39	Jan Korwin — Jureszkowa .	—	—	—	20	—	
40	Stanisław Starowiejski — Bratkówka	—	—	—	8	—	
41	Marya hr. Dzieduszycka — Jasionów	—	—	35	—	—	
42	Zdzisław Skrzyński — Bachórz	—	—	—	8	—	
43	Wydział kraj. — regulacya Wiaru	—	—	—	—	—	projekt ropoczęto
44	Stanisław hr. Badeni — Budki (pow. Kamionka) . .	—	—	150	—	—	
45	Gmina Nowa Grobla (pow. Jarosław)	—	—	300	—	—	
46	Spółka wodna w Błudnikach (pow. Stanisławów) . .	—	—	1.500	—	—	
	Ogółem .	171,4	48.591	2,039	995,6	187,7	

Uwaga: Projekty ad 1 do 9, tudzież 44 do 46 wypracowało biuro centralne, projekty pod 10 do 24 ekspozytura krakowska; pod 25 do 33 ekspozytura tarnowska, wreszcie pod 34 do 43 ekspozytura sanocka.

Oprócz powyższych projektów sporządziła ekspozytura sanocka przybliżone kosztorysy:

1) na regulacyę dopływów Wisłoka w pow. Sanockim i Brzozowskim;
2) na lokalną regulacyę Sanu w pow. Brzozowskim, Przemyskim i Jaroławskim;
3) na melioracyę 60 morgów łąki w Sieniawie (pow. Jarosław).

C) Nadzorowano lub prowadzono roboty:

I. Przy ustawowych przedsiębiorstwach melioracyjnych.

1. Przy regulacyi Kisieliny (kierownictwo techniczne);
2. „ „ Nowego Brnia (kontrolatechniczna);
3. „ „ Starego Brnia „ „
4. „ „ kanału Chorzelowskiego (kontrola techniczna);
5. „ „ Krzemienicy (kierownictwo techniczne);
6. „ „ Trześniówki „ „
7. „ „ Łęgu „ „
8. „ „ przy osuszaniu bagien Rudnickich (kontrola techniczna);
9. Przy regulacyi Wisłoka i Pielnicy (kontrola techniczna);
10. „ „ Gniłej Lipy (kierownictwo techniczne);

II. Przy innych robotach publicznych i melioracyach lokalnych.

11. Przeprowadzono kolaudacyę wapiennika miejskiego w Podgórzu;

12. Przeprowadzono kolaudacyę budynku szkoły garncarskiej w Porębie;

13. Prowadzono budowy krajowych magazynów spirytusowych w Krakowie i we Lwowie, oraz domu administracyjnego dla składów zbożowych w Krakowie;

14. Prowadzono restauracyę spichrzów zbożowych w Krakowie we własnym zarządzie;

15. Przeprowadzono urządzenie mechaniczne w spichrzu zbożowym w Krakowie (motor gazowy, transmisye i winda ukończone, taśmy transportowe, maszyny do czyszczenia zboża i wagi w montowaniu);

16. Nadzorowano naprawę wałów nadwiślańskich w powiecie Krakowskim i Wielickim;

17. Dozorowano regulacyę potoku Macochy na długości 2, 4 kilometrów w Bielanach u Antoniego Wrotnowskiego;

18. Nadzorowano wykonanie 8 morgów stawów rybnych i drenowanie $10^1/_2$ morgów roli w Bielanach u Antoniego Wrotnowskiego;

19. Nadzorowano wykonanie drenowania 50 morgów gruntu w Kozach u Hermana Czecza;

20. Wytyczono chmielnik i dozorowano wykonanie na 2 morgach w Kokotowie u Dra Stanisława Niedzielskiego.

Dalej nadzorowano wykonanie robót:

21. Drenowanie 10 morgów w Lipinkach u Jadwigi Straszewskiej;
22. „ 64 morgów w Krzyżu u Eustachego ks. Sanguszki;
23. „ 10 „ w Tarnowcu u „ „
24. „ 15 „ w Weryni u Zdzisława hr. Tyszkiewicza;
25. Pogłębienie 3,14 km. i ubezpieczenie 1,02 kilometrów kanału Chorzelowskiego;
26. Drenowanie 35 morgów u Karola hr. Raczyńskiego;
27. Nawodnienie 5 morgów łąki w Karwodzy u Karola Berkego;

28. Drenowanie 3 morgów ogrodu w krajowej szkole ogrodniczej w Tarnowie, oraz budowę studni;

29. Drenowanie 4 morgów w Brzezinkach u Zofii Jordanowej;

30. „ 16,5 „ w Błoniu u Franciszka Jordana;

31. Budowę 900 metrów długiego wodociągu w Świebodzinie u Dra Adama Jordana;

32. Drenowanie dla osuszenia budynków gospodarczych w Chyszowie i Lisiej górze u Eustachego ks. Sanguszki;

33. Drenowanie dla osuszenia budynków gospodarczych w Smignie u Eustachego ks. Sanguszki;

34. Drenowanie 1 morga i roli w Pawęzowie u Jana Marka;

35. „ 30 morgów roli w Odrzykoniu u Stanisława Starowiejskiego;

36. Drenowanie $4^1/_2$ „ ogrodu w Ustrobnie u Franciszka Starowiejskiego;

37. Drenowanie 60 „ roli w Przybówce u Wicentego Petrowicza;

38. „ 20 „ „ w Jureczkowy u Jana Korwina;

39. Osuszenie i nawodnienie 72 morgów łąk (ciąg dalszy) w Załużu u Adama Wiktora;

40. Osuszenie 35 morgów w Jasionowie u Maryi hr. Dieduszyckiej;

41. Osuszenie i nawodnienie 13 morgów łąk w Bykowcach u Aleksandra Tarnawieckiego;

42. Drenowanie 128 morgów roli (ciąg dalszy) w Bachorzu u Zdzisława Skrzyńskiego;

43. Konserwacya wykonanych melioracyj na obszarze 120 morgów w Jaćmierzu u Leona Grotowskiego;

44. Nawodnienie łąki w Krukienicach u Z. hr. Drohojowskiego;

45. Drenowanie pól w Radziechowie u Stanisława hr. Badeniego;

46. Budowę stawków demonstracyjnych w Dublanach;

47. Osuszenie otwartymi rowami w Dubanowicach u M. hr. Fredrowej;

48. Założenie fabryki drenów w Jabłonówce u JE. Kazimierza hr. Badeniego;

49. Roboty melioracyjne na łąkach i rolach krajowych w Dublanach.

Uwaga: Budowy i roboty pod 1. do 8. dalej pod 10. i 44. do 49. prowadziło, względnie kontrolowało biuro centralne, roboty od 11. do 20. ekspozytura krakowska, od 21. do 34. ekspozytura tarnowska, od 35. do 43. tudzież pod 9. ekspozytura sanocka.

D) Wykonano badania wstępne lub wzięto udział w czynnościach komisyjnych, jak niżej:

1. W powiecie Dąbrowskim i Brzeskim przy sprawdzeniu okręgu konkurencyjnego Kisieliny;

2. W powiecie Dąbrowskim przy sprawdzeniu okręgu konkurencyjnego Nowego Brnia;

3. W powiecie Złoczowskim i Brodzkim przy oznaczeniu okręgu konkurencyjnego dla osuszenia bagien Oleskich;

4. W Kutkorzu u hr. Łączyńskiej w sprawie zakładu wodnego;

5. W Sokołowie, Mielniczu, Kutach i Uścierykach w sprawie założenia krajowych wodoskazów;

6. W Kiełkowie (pow. Mielec) celem zbadania regulacyi potoku miejscowego;

7. W Biskupicach i Złotej u Teofili hr. Komorowskiej w sprawie regulacyi potoku Ziliny i nawodnienia łąki;

8. W Strzegocicach u Ignacego Pieniążka w sprawie zaprowadzenia płodozmianu;

9. W Weryni, Dynarce i Świerczowie u Zdzisława hr. Tyszkiewicza w sprawie założenia stawów rybnych;

10. W Więckowicach, Grabowie, Rudce i Łukanowicach u Dr. Adama Jordana w sprawie melioracyj lokalnych;

11. W Łowczówku u Józefa Grodzickiego w sprawie ubezpieczenia prawego brzegu rzeki Biały;

12. W powiecie Dobromilskim i Przemyskim w sprawie regulacyi rzeki Wiaru na długości 33 kilometrów;

13. W 8 gminach powiatu Sanockiego i Brzozowskiego w sprawie regulacyi rzeki Wisłoka i dopływów;

14. W Gdyczynie u Franciszka Trzcińskiego w sprawie drenowania 200 morgów roli;

15. W Dukli u Cezarego hr. Męcińskiego w sprawie zakładu wodnego;

16. W powiecie Sanockim i Brzozowskim w sprawie zmiany projektu regulacyi Wisłoka i Pielnicy;

17. Interweniowano w sprawie wodnej (zabagnienia łąk) w Turzempolu (pow. Brzozów);

18. Brano udział w dochodzeniu szkód wyrządzonych przez zakład wodny w Jasionowie (pow. Brzozów);

19. Przeprowadzono badania wstępne dla obwałowania Wisły w powiecie Krakowskim i Wielickim.

Czynności pod 1 do 5, tudzież pod 16. przeprowadziło biuro centralne, pod 6 do 11 ekspozytura tarnowska, pod 12 do 15., tudzież pod 17. i 18. ekspozytura sanocka, wreszcie pod 19. ekspozytura krakowska.

Oprócz powyższych czynności pod *A.*, *B.*, *C.* i *D.* wykazanych prowadziło biuro melioracyjne: 1) referat spraw regulacyjnych i melioracyjnych; 2) referat obserwacyj wodoskazowych i ombrometrycznych; nadto zaś funkcyonaryusze tego biura brali udział w obradach wydziałów spółek wodnych, oraz zajmowali się wykładami w krajowych szkołach rolniczych w Dublanach (inżynier Blauth) i w kraj. szkole ogrodniczej w Tarnowie (inżynier Vetulani).

Departament V.

Szef: Dr. Franciszek Hoszard, Członek Wydziału krajowego.

Wydatki na cele zdrowia publicznego.

Alegat 32.

W roku 1888 wydał fundusz krajowy jak aleg. 32. na cele zdrowia publicznego w rzeczywistości kwotę 741.314 zł. Kwota ta jest od kwoty w budżecie preliminowanej większą o 35.755 zł.; od kwoty wydanej w roku 1887 większą o 36.602 zł. a od kwoty wydanej w roku 1878 mniejszą o 64.038 zł.

W szczególności wypłacił fundusz krajowy:

za leczenie ubogich	733.637 zł.
za szczepienie ospy ochronnej	56.927 „
za leki podczas epidemij	3.579 „
na dotacyę zakładu położnic i za podrzutki . .	8.188 „
Razem . .	802.331 zł.

Na to wpłynęło do dochodów funduszu krajowego:

Nadwyżki dochodów:	
od szpitala w Krakowie	14.298 zł.
„ „ „ Lwowie	6.400 „
„ zakładu w Kulparkowie	26.349 „
zwroty zaliczek:	
od szpitali prowincyonalnych	11.782 zł.
„ gmin za zaległe koszta leczenia	1.629 „
za rachunki aptekarskie	559 „
Razem . .	61.017 zł.

Po potrąceniu tej kwoty, weszłej do dochodów od wypłaconych 802.331 zł, pozostaje rzeczywisty wydatek w kwocie 741.314 zł. a. w.

Wydatek ten znajduje swe usprawiedliwienie we większej o 40.637 zł. wypłacie kosztów leczenia, za większą ilość chorych ubogich, tudzież we większych dotacyach dla zakładów położnic o 6.872 zł. aniżeli budżetem przewidziano.

W porównaniu z rokiem 1887 wypłacono z Rubr. III. wydatków na koszta leczenia ubogich więcej o 253 zł., z rub. IV. na koszta szczepienia mniej o 305 zł., z Rubr. V. na koszta sanitarne mniej o 871 zł., w Rubryce XI. na dotacyę zakładów więcej o 6 zł., w ogóle mniej o 917 zł.

W dochodach wpłynęło nadwyżki ze szpitala św. Łazarza w Krakowie więcej o 13.818 zł., ze szpitala krajowego we Lwowie mniej o 33.015 zł., z zakładu dla obłąkanych w Kulparkowie mniej o 17.006 zł. Także zwroty zaliczek były mniejsze od szpitali prowincyonalnych o 852 zł., od gmin za

z dawnych lat zaległe koszta leczenia o 440 zł., a za rachunki aptekarskie mniej o 24 zł. Razem były dochody mniejsze o 37.519 zł. a ogólny rezultat był o 36.602 mniej korzystny aniżeli w roku 1887.

W porównaniu z r. 1878, w którym wydatki wynosiły 844.184 zł. a dochody 38.832 zł. t. j., w którym rzeczywiste wydatki doszły do kwoty 805.352 zł. jest ostateczny wynik korzystniejszy o 64.038 zł. pomimo, że w naszych zakładach leczyło się chorych więcej o 10.556, a dni leczenia było także więcej o 136.228 aniżeli w r. 1878.

Ruch chorych i wydatki
Alegat 33.

Wszystkie nasze zakłady lecznicze miały jak alg. 33. w roku 1888. do dyspozycyi 3.734 łóżek t. j. o 68 łóżek więcej niż w roku poprzedzającym. Tłumaczy się to większym napływem chorych do szpitali we Lwowie i w Krakowie, tudzież umieszczeniem szpitala rzeszowskiego w nowym budynku.

Chorych pielęgnowano 40.831 tj. o 788 więcej, aniżeli w roku 1887, nie licząc 995 dzieci, zrodzonych w zakładach położnic; dni leczenia było 1,149.385 tj. o 50.836 więcej.

Procent uzdrowionych wynosił w ogóle 72·6, procent zmarłych 9·1 Cała kuracya chorego trwała średnio w szpitalach powszechnych 23·3 dnia, w zakładach dla położnic 22·5 dnia, w zakładach dla obłąkanych 165·6 dnia, w szpitalach dla dzieci 29·7 dnia, a przeciętnie we wszystkich 28·1 dnia.

Wydatki wynosiły w zakładach leczniczych, z pominięciem szpitali dla dzieci, kwotę 724.045 zł.; z tej przypada na szpitale powszechne 514.961 zł., na zakłady położnic 34.750 zł.; na zakłady dla obłąkanych 174.334 zł. Oprócz tego subwencyonuje fundusz krajowy szpitale dla dzieci we Lwowie i w Krakowie roczną kwotę 24.000 zł. Cała kuracya chorego kosztowała w szpitalach 14 zł. 14 ct., położnicy 26 zł. 81 ct. a obłąkanego 133 zł. 79 ct. Utrzymanie dzienne chorego kosztowało średnio 60·57 centa, położnicy 1 zł. 19 ct., obłąkanego 80·77 centa. Żywność wraz z winem i pieczywem kosztowała na dzień i chorego średnio w szpitalach 19·8 centa, w zakładzie położnic we Lwowie 24·9 ct., w Krakowie 38·3 ct., w zakładach dla obłąkanych 28·3 ct. Leki wraz z potrzebami sanitarnemi kosztowały w szpitalach 4·8 centa, w zakładzie dla położnic we Lwowie 8·7 centa, w Krakowie 5·5 centa, w zakładzie dla obłąkanych 2·7 ct.

W porównaniu z rokiem 1887 podniósł się odsetek wyzdrowiałych o 3·62, wynosił bowiem 72·61 na sto, zaś śmiertelność zmniejszyła się nieznacznie bo o 0·21 i wynosiła 9·13 na sto. Pobyt średni chorego w zakładach wynosił 28·1 dnia, był więc dłuższy o 0.7 dnia niż w roku 1887.

Ruch podrzutków i koszta ich utrzymania.

W roku 1888. wypłacił fundusz krajowy za utrzymanie 267 podrzutków kwotę 13.535 zł. 95 ct., a mianowicie:

	za	13	dzieci	we Lwowie	292	zł.	42 ct.
	„	51	„	w Krakowie	1.731	„	60 „
	„	198	„	„ Wiedniu	10.886	„	84 „
	„	5	„	„ Pradze	625	„	09 „
Razem	za	267	dzieci	. .	13.535	zł.	95 ct.

Porównanie wydatków administracyjnych w naszych zakładach krajowych.
Alegat 34.

W alegacie 34 przedkładamy jak corocznie wykaz porównawczy tych wydatków, które wpływają na koszta właściwego utrzymania chorego i dają obraz gospodarności zarządu. Z porównania tego okazuje się, że właściwe utrzymanie chorego było, jak zawsze, tak i w roku 1888, najtańszem

w szpitalu lwowskim, wynosiło bowiem 68·27 centa na dzień, kiedy w zakładzie kulparkowskim wynosiło 74·62 centa, a w szpitalu krakowskim 80·85 centa. Samo żywienie kosztowało na dzień chorego we Lwowie 24·34 ct., w Krakowie 27·77 ct. a w Kulparkowie 28·43 centa. W porównaniu z rokiem 1887 były koszta administracyjne w lwowskim szpitalu w roku 1888 mniejsze o 1·4 centa, a w szpitalu krakowskim większe o 0·8 centa, w zakładzie kulparkowskim większe o 2·7 centa. Żywność była we Lwowie tańszą o 0·89 centa, w Krakowie tańsza o 0·24 ct. a w Kulparkowie droższą o 1·72 centa.

Alegat 35.

Alegat 35. wykazuje o ile cena produktów zużytych w poszczególnych zakładach wpłynęła na różnicę kosztów żywienia w tych zakładach.

Uwagi komisyi administracyjnej.

Na czele sprawozdania komisyi administracyjnej Wysokiego Sejmu o czynnościach Departamentu V. Wydziału krajowego z r. 1887. L. s. 1192|89 znajduje się ustęp: „W roku ubiegłym Wydział krajowy powodowany prawdopodobnie uwagami niektórych posłów, że poprzednie sprawozdania Departamentu V. zawierały więcej dat administracyjnych i gospodarskich, aniżeli lekarskich, przedstawił Wysokiemu Sejmowi wyczerpujące i bardzo obszerne sprawozdanie o ruchu chorych, nietylko we wszystkich szpitalach krajowych i prowincyonalnych, ale nawet i w różnych oddziałach szpitali krajowych“.

„Jakkolwiek sprawozdania podobne mogą być pożądane dla ludzi fachowo zajmujących się statystyką leczniczą, sądzimy jednak, że są zbyt szczegółowe dla Wysokiego Sejmu, który chce przedewszystkiem widzieć, czy zabiegi jego dla podniesienia zakładów sanitarnych osiągają cel tak pod względem ilości uleczonych jak i zmniejszenia się śmiertelności pomiędzy leczonymi. Szczegółowe więc tablice ruchu chorych według miesięcy i oddziałów z wykazami poszczególnych chorób, czego dawniej nie było, komisya uważa za zupełnie zbyteczne.

Tablice ruchu chorych w różnych zakładach naszych w takiej formie jak dawniej załączano do sprawozdań, uznaje komisya za zupełnie wystarczające do wyciągnięcia wniosków dotyczących leczenia i pielęgnowania chorych“.

Stosując się do tego życzenia Departament V. wrócił do dawniej przyjętej formy sprawozdań, z której można widzieć dokładnie administracyę i gospodarstwo naszych zakładów leczniczych i przekonać się, że rezultaty leczenia wykazują postęp tych zakładów w kierunku leczenia chorych.

Reskryptem c. k. Ministerstwa spraw wewnętrz.

W sprawozdaniu za rok 1887 przedstawiliśmy, że p. referent sanitarny w Ministerstwie dr. Kusy zwiedził trzy szpitale krajowe i dwa gminne powszechne. Na podstawie sprawozdania Dra Kusy'ego J. E. p. Minister spraw wewnętrznych dnia 4. września 1888 do L. 15670 wydał reskrypt o stosunkach zdrowotnych w kraju naszym, który nam c. k. Namiestnictwo dnia 27. września 1888. do L. 54066 zakomunikowało. Reskrypt ten i odpowiedź naszą załączamy jako alegat 36 do sprawozdania tegorocznego.

Alegat 36.

Petycya gości kąpielowych w Zakopanem.

Z powodu petycyi gości kąpielowych w Zakopanem o poprawę tamtejszych stosunków zdrowotnych, wniesionej do Wysokiego Sejmu w roku 1888, którąśmy odstąpili c. k. Namiestnictwu odezwą z dnia 22. marca b. r. L. 15495, oznajmiło nam c. k. Namiestnictwo, że została otwartą tam z dniem 1. stycznia b. r. apteka, że mianowanym został komisarz rządowy dla stacyi klima-

tycznej w Zakopanem, że Wydział gospodarczy stacyi wyznaczywszy stałą płacę dla lekarza stacyi spowodował osiedlenie się w Zakopanem lekarza, że lekarz stacyi z komisarzem rządowym i naczelnikiem gminy odbyli dwukrotną rewizyę pomieszkań i kilkakrotne badanie wiktuałów, nabiału, owoców i. t. d. dla usunięcia wszelkich usterek w tym względzie. Ponieważ nie wszyscy mieszkańcy zastosowali się do poleceń tych osób, c. k. starosta polecił: 1) przekształcenie pomieszkań i urządzenie latryn, 2) poczynił rozporządzenia w celu przeniesienia cmentarza poza obręb zabudowań i wybudowanie nowej trupiarni, 3) zarządził przeniesienie jatek w odpowiedniejsze miejsce. 4. przeprowadził ułożenie taksy dla zakładów leczniczych i łazienek, 5. uzupełnił i zatwierdził instrukcyę dla lekarza stacyi klimatycznej, oraz dla utrzymania porządku w rzeźni.

Oprócz tego w ostatnim czasie zmieniono statut stacyi klimatycznej, przez co tak interesa gości odwiedzających Zakopane, jako też Towarzystwa Tatrzańskiego słusznego doznały uwzględnienia.

Radcy zdrowia.

Ponieważ z końcem kwietnia b. r. ukończyło się trzechlecie radców delegowanych przez Wydział krajowy do Rady zdrowia, zamianowaliśmy dnia 15. marca 1889 na wezwanie c. k. Namiestnictwa z dnia 8. marca b. r. L. 2662 radcami zdrowia na czas od 1 maja 1889 do końca kwietnia 1892 r. Dr. Emila Merczyńskiego i Dra Grzegorza Ziembickiego (syna).

Płace lekarzy w szpitalach na prowincyi.

W sprawie petycyi lekarzy szpitali prowincyonalnych, wniesionej do Wysokiego Sejmu w r. 1888 L. s. 142 p. 104 o uregulowanie stanowiska i o stosowniejszy wymiar płacy, powziął Wysoki Sejm uchwałę, aby Wydział krajowy skłonił Rady gminne miast, w których się szpitale powszechne znajdują, do wyznaczenia z funduszów gminnych lekarzom szpitalnym płacy stosowniejszej i odpowiedniej liczbie leczonych chorych.

Spełniając uchwałę Wysokiego Sejmu wezwaliśmy wszystkie wspomniane Zwierzchności gminne, ażeby sprawę będącą przedmiotem powyższej uchwały, postawiły na porządku dziennym najbliższego posiedzenia Rady gminnej, a o powziętych uchwałach doniosły nam jak najprędzej.

Gminy jednogłośnie odpowiedziały, że są zanadto ubogie, aby spełnić życzenie Wysokiego Sejmu i przez wyznaczenie z funduszów gminnych dodatku do płacy lekarzy, pracujących w szpitalach powszechnych, polepszyć ich byt.

Od chwili objęcia z rąk rządu szpitali powszechnych w swój zarząd Wydział krajowy miał ciągle na oku położenie lekarzy i w miarę powiększenia się ich pracy, podwyższał płacę tam, gdzie to pozwalały oszczędności w gospodarstwie i administracyi bez podwyższenia taksy. Tym sposobem w miarę uporządkowania szpitali wszyscy lekarze, bez wyjątku, otrzymali pewne, aczkolwiek bardzo skromne podwyższenie płacy w porównaniu z tem, ile pobierali poprzednio. Jednak ponieważ i teraz płace te są jeszcze bardzo szczupłe w porównaniu z płacą lekarzy w zakładach krajowych, w porównaniu z płacą lekarzy w szpitalach prowincyonalnych w innych krajach koronnych i z tym zakresem czynności, jaki się wymaga od lekarzy w szpitalach powszechnych na prowincyi, postanowiliśmy w miarę uproszczenia administracyi i osiągania większych oszczędności w gospodarstwie stopniowo, bez szczególnych ofiar i bez podwyższenia taksy polepszać byt lekarzy; ilość bowiem chorych w miarę wzrostu ludności zwiększa się, a zwiększenie się ilości dni leczenia przysparza wię-

cej dochodów szpitalom. W płacach lekarzy w szpitalach prowincyonalnych ustanowiliśmy pewne stopniowanie, stosownie do pracy, jaką każdy ma w zakładzie przez nich kierowanym, a mianowicie:

W szpitalach wykazujących 15 tysięcy dni leczenia, a zatem do 40 chorych pielęgnowanych dziennie, wyznaczyć lekarzowi ordynującemu 500 zł. rocznie, a lekarzowi pomocniczemu od 250 zł. do 300 zł., czy tym pomocnikiem będzie chirurg czy dyplomowany doktor medycyny i chirurgii.

W szpitalach od 15—25 tysięcy dni leczenia i o 60 chorych dziennie 600 zł., pomocnikowi 300 zł.

W szpitalach od 25—35 tysięcy dni leczenia i o 90 chorych dziennie 700 zł., pomocnikowi 350 zł.

W szpitalach wyżej 35 tysięcy dni leczenia i o 100 chorych dziennie 800—900 zł., pomocnikowi 400 zł.

Stosunki zdrowotne miasta Nowego Sącza.

C. k. Namiestnictwo w odezwie z dnia 13. maja b. r. l. 32602, uwiadamiając nas o bardzo złych warunkach sanitarnych miasta Nowego Sącza, prosiło, abyśmy wglądnęli w administracyę miasta i przekonali się czy rzeczywiście, jak Zwierzchność gminna twierdzi, brak funduszów stoi na przeszkodzie uzdrowotnieniu miasta. Czyniąc zadość temu życzeniu, wydelegowaliśmy niezwłocznie do Nowego Sącza komisyę złożoną z naszego krajowego inspektora szpitali i wiceprezesa Rady powiatowej z poleceniem, aby stan rzeczy zbadała i doniosła nam o rezultacie.

Po dokładnem zbadaniu sprawy, komisya przyszła do przekonania, że brak funduszów nie stoi bynajmniej na przeszkodzie uzdrowotnieniu miasta. W zwykłych bowiem dochodach w budżecie na rok bieżący wstawioną jest kwota 62.886 zł., oprócz dochodów z kopytkowego i dochodu z czynszu za koszary. Wydatki zaś zwykłe wynoszą zaledwie 49.199 zł. oprócz nadzwyczajnych na budowy nowe, które wszakże na lata rozłożone być mogą. — Na sanitarne potrzeby przeznaczono tylko 10.696 zł. — Z tego widać, że miasto mogłoby poświęcić drugie tyle na asanacyę swoją, niewpadając w niedobór. Dodać należy, że Nowy Sącz nie ma jak inne miasta dodatków do podatków na potrzeby gminne.

Komisya szczegółowo przedstawiła wszelkie usterki sanitarne, a zarazem wnioski do ich usunięcia. — W celu uzyskania zgodnego i jednolitego postępowania prosiliśmy c. k. Namiestnictwo zawiadomić nas o zarządzeniach, jakie w tej mierze wydać zamierza. Odezwą 6 lipca b. r. l. 29953 Namiestnictwo uwiadomiło nas o rozporządzeniach wydanych do starostwa Nowosądeckiego i że wezwało starostwo, aby zawiązano w tem mieście stałą miejską Radę zdrowotną, złożoną z lekarzy, techników i innych obywateli chętnych dla spraw zdrowia, którąby obradując pod przewodnictwem burmistrza, przedstawiała Radzie miejskiej wnioski, zdążające do poprawy stosunków sanitarnych. Przytem c. k. Namiestnictwo uwiadomiło nas, że o dalszych w tym kierunku zarządzeniach, tak w niniejszym przypadku, jak niemniej i w razie potrzeby sanacyi innych miast, nie omieszka zawsze zawiadomić Wydział krajowy, aby przez zgodne i jednolite postępowanie łatwiej osiągnąć cel przeznaczony.

Wykazy o ruchu chorych syfilitycznych.

Na podstawie sprawozdań pp. starostów i wojskowych komend, iż kiła zaczyna się szerzyć między ludnością i wojskowymi w sposób zastraszający, c. k. Namiestnictwo w odezwie z dnia 10. października 1888 do l. 48.887 uwiadomiło o swych zarządzeniach wyjątkowych w tym względzie,

wzywając nas o wydanie polecenia zarządom wszystkich szpitali powszechnych względem sporządzania miesięcznych wykazów ruchu chorych tego rodzaju.

Alegat 37.

Odezwę tę przytaczamy w alegacie 37 dla przedstawienia, jakie zarządzenia zostały wydane w całym kraju dla powstrzymania szerzenia się tych chorób.

Peryodyczne sprawozdania w sprawach sanitarnych.

C. k. Namiestnictwo odezwą z dnia 21. grudnia 1888 l. 76.707 zawiadomiło nas o wydaniu okólnika do c. k. starostw, w którym między innemi zarządzone zostało, aby dla zamierzonych publikacyj c. k. najwyższej Rady zdrowia jako też i dla zapewnienia uregulowanego nadzoru nad większymi szpitalami przez władzę polityczną począwszy od 1. stycznia 1889 wszystkie szpitale publiczne, jakoteż i większe szpitale prywatne co najmniej o 50 łóżkach, przedkładały miesięczne wykazy o ruchu chorych według formularzy dotychczas używanych dorocznych wykazów statystycznych.

Przyjmując do wiadomości okólnik c. k. Namiestnictwa wezwaliśmy ze swej strony dyrekcye lwowskiego i krakowskiego szpitala tudzież zarządy wszystkich szpitali powszechnych do ścisłego wykonywania powyższych zarządzeń.

Dar dla bibliotek szpitalnych.

Właściciele księgarni we Lwowie pp. Gubrynowicz i Schmidt ofiarowali dla sześciu szpitali powszechnych, mianowicie we Lwowie, w Krakowie, w Kulparkowie, Stanisławowie, Przemyślu i Tarnowie bibliotekę wydawnictw własnych dla użytku chorych. Książki te już zostały wysłane pomienionym zakładom, a szanownym dawcom wyraziliśmy podziękowanie.

Szpital krajowy we Lwowie.

Ruch chorych w r. 1888 przedstawia się w szpitalu lwowskim jak następuje:

I. w Zakładzie chorych

pozostało z końcem r. 1887	256	mężczyzn	273	kobiet	razem	529	chorych
przybyło w roku 1888	5122	„	4151	„	„	9273	„
Ogółem leczono	5378	„	4424	„	„	9802	„

W ciągu 1888 opuściło zakład:

wyzdrowiałych	6576
z polepszeniem	1310
niewyleczonych	600
umarło	748
ubyło ogółem	9234

W leczeniu na r. 1889 pozostalo 568.

stosunek procentowy	wyzdrowiałych	względnie do leczonych	67.08%	względnie do ubyłych	71.22%
	z polepszeniem		13.36%		14.19%
	nieuleczonych		6.12%		6.49%
	umarłych		7.63%		8·10%

Ilość łóżek dla chorych 700; dla posługi 41.

Ilość dni leczenia 213.540.

Średni czas leczenia jednego chorego 21·8 dnia.

Przeciętna ilość chorych leczonych dziennie 585 (w r. 1887 była 553).

Najwyższy stan chorych w roku dnia 8 lutego 784

Najniższy stan „ „ „ „ 16 września 495

Najwyższy stan chorych przeciętnie w lutym . . . . . 746·5

Najniższy „ „ „ we wrześniu 524

W ciągu roku 1888 odmówiono przyjęcia do zakładu chorych 317 osobom dla braku objawów chorobowych lub dla nieuleczalności choroby,

a tem samem dla braku kwalifikacyi do leczenia szpitalnego, a mianowicie: w styczniu 14, w lutym 26, w marcu 30, kwietniu 40, maju 43, czerwcu 36, lipcu 25, sierpniu 27, wrześniu 17, październiku 17, listopadzie 23 i w grudniu 19.

II. W zakładzie położnic pozostało z końcem roku 1887 kobiet 45 dzieci 23
„ „ „ przybyło w ciągu „ 1888 „ 777 „ 670
pielęgnowano ogółem „ 822 „ 693

w ciągu 1888 opuściło zakład po odbyciu porodu kobiet 712 z 573 dziećmi
przed odbyciem porodu „ 38
zmarło . . . . „ 16 i 87 „
razem kobiet 766 z 660 dziećmi

pozostało w zakładzie 55 kobiet z 33 dziećmi.

Śmiertelność kobiet względnie do ubyłych 2·08% względnie do pielęgnow. 1·9
„ dzieci „ „ „ 15·01 „ „ „ 13·18

Średni czas pobytu w zakładzie jednej położnicy 22·1 dni. Ilość łóżek dla położnic 61 dla posługi 4, w razie potrzeby na rozszerzenie oddziału używają się sale z innych oddziałów. Przeciętnie pielęgnowano na oddziale dziennie 49 położnic; najwyższy stan w miesiącu styczniu wynosił 67 a najniższy w sierpniu 28.

Dla porównania ruchu chorych w ciągu ostatnich lat pięciu przedstawiamy następujące tablice:

Zakład chorych						Zakład położnic					
Rok	Ilość chorych	Dni leczenia	Średni pobyt chorych	Stosunek zmarłych do ubyłych	Ilość leczonych dziennie	Rok	Ilość chorych	Dni leczenia	Średni pobyt chorych	Stosunek zmarłych do ubyłych	Ilość leczonych dziennie
1884	9836	189.352	19.25	8.39	518	1884	655	9.463	14.44	1.60	25
1885	10124	203.872	20.13	8.34	558	1885	677	11.504	16.99	1.57	31
1886	9683	200.584	20.70	8.20	549	1886	753	15.191	20.17	1.13	41
1887	9459	201.606	20.31	8.44	544	1887	797	15.988	20.06	1.99	43
1888	9802	213.540	21.78	8.10	585	1888	822	18.175	22.10	2.08	49

Z tego widać, że ilość szukających pomocy i opieki szpitalnej wzmaga się tak gwałtownie, iż potrzeba rozszerzenia szpitala staje się naglącą. Już w przeszłym roku przedstawiliśmy jak niekorzystny wpływ wywiera takie przepełnienie szpitala na hygieniczne stosunki zakładu. Corocznie niebezpieczeństwo się wzmaga, bo ilość chorych z każdym rokiem się zwiększa. W r. 1887 przeciętna ilość chorych w całym szpitalu wynosiła 587, a w r. 1888, 634 chorych; najwyższa zaś ilość leczonych, którą mieścił w sobie szpital w jednym dniu 1887 było 731 chorych, w 1888 zaś 844. Według zasad hygieny szpitalnej, rachując na każde łóżko zaledwo 30·50 mtr. sześć. (to jest najmniejszą dopuszczalną ilość) szpital pomieścić powinien zaledwo 670 chorych wraz z posługą. Można więc przedstawić sobie, jakie są niekorzystne warunki dla leczenia, gdy ilość pielęgnowanych powiększy się o

czwartą część. Dla rozszerzenia szpitala najstosowniejby było wybudowanie osobnego pawilonu na oddział położniczy, lecz taka budowa, według kosztorysu zrobionego w r. 1875 kosztowałaby około 140 tysięcy zł. Wobec niepomyślnego ekonomicznego stanu kraju, dowiedziawszy się, że zakład ciemnych ma zamiar wybudować nowy dom na swoje pomieszczenie, zapytaliśmy zarząd zakładu, czy nie byłby usposobionym sprzedać nam budynek, w którym obecnie mieszczą się ciemni. Po zbadaniu jakim kosztem można będzie nabyć i przysposobić ten dom na oddział położniczy, przedstawimy Wysokiemu Sejmowi we właściwym czasie odpowiednie wnioski.

Ponieważ w szpitalu lwowskim od pewnego czasu pojawiły się pojedyncze wypadki zarażania się ospą u chorych, którzy przybyli do zakładu dla leczenia się z innych chorób, poleciliśmy Dyrekcyi bezwłocznie zawrzeć umowę ze szpitalem Św. Zofii dla dzieci o najem w pawilonie dla chorób zakaźnych dwóch sal na czas rzeczywistej potrzeby, aby można było tam pomieścić przynajmniej 10 chorych na ospę mężczyzn i tyleż kobiet. Najem uskuteczniono 15-go kwietnia za kwotę 25 zł. miesięcznie. Obecnie już porzucono najęte pomieszczenie, gdyż choroba wygasła.

W następnej tabliczce przedstawiamy wykaz porównawczy ruchu chorych według oddziałów.

Oddziały szpitalne	Ilość łóżek	Leczono chorych	Dni leczenia	Średni pobyt	Łóżko jedno było zajęte dni	Śmiertelność liczbowa	Śmiertelność % względnie do leczonyc	Leczono dziennie
Oddział I. chorób wewnęt.	102	2.170	29.168	13.44	286	341	15.71	79
„ II. „ „	94	1.176	21.032	17.88	223	164	13.94	57
„ III. „ „	76	1.243	19.238	15.47	253	142	11.41	52
„ chirurgiczny	160	2.190	54.420	24.84	340	95	4.33	148
„ kiłowo-skór. męski	104	1.597	35.088	21.97	337	5	0.31	95
„ „ „ kob.	80	1.195	29.204	24.43	365	1	0.08	79
„ oczny	84	814	25.390	31.19	302	—	—	69
„ położniczy	61	882	18.175	20.60	206	16	1.81	49
Ogółem .	761	10624*	231.715	21.81	304	764	7.19	633
w roku 1887 było	707	10.256	217.594	21.2	307	769	7.4	596
Różnica .	+54	+368	+ 14.121	+0.6	—3	—5	—2	+37
W szpit. św. Zofii dla dzieci	110	1.004	29.523	28.0	267	249	26.26	80
w roku 1888, było	110	962	25.698	26.71	223	237	24.63	70
Różnica .	—	+42	+3.825	+1.3	+34	+12	1.63	10

Służby oddziałowej było 45, służby domu 24, Sióstr miłosierdzia 23.

Z liczby zmarłych przypada na gruźlicę 36·09%, na zapalenie płuc 6.95%, na uwiąd starczy 6.81%, na chorobę Brighta 5.08%, na chorobę serca 4.94%, na chorobę mózgu i opon mózgowych 4.01%, na raka 3·60%, na dur brzuszny i osutkowy 3.20%, na zapalenie otrzewny 2%, na zapalenie opłucny 1.33%, na nowotwory nierakowate 1.33%, na porażenia 1.20%, na czerwonkę 1.47%, na resztę chorób 21.99%; w czem się mieści 6.95% przyjętych w stanie konania.

*) Suma właściwie wynosi 11.207, lecz po odtrąceniu 583 przeniesionych na inne oddziały otrzymamy 10.624.

Liczbowo najwięcej było leczonych chorób skóry 1398 wypadków
poczem następują choroby weneryczne . . . 1283 „
narządu oddechania . . . . 884 „
„ trawienia . . . , 853 „
choroby oczu . . . 749 „
gruźlica i zołzy . . . 693 „
narządu płciowego . . 676 „
ogólne i krwi . . . 653 i t. d.
najmniej wykazuje dział chorób ucha bo . . . 20 i
dział potwory, zrośnięcia i wrodzone rozdzielenia . . 11.

W okresie konania przybyło chorych 52, którzy zaraz po przyjęciu do szpitala zmarli.

Najdłużej zalegają sale szpitala opilcy, tak kobiety jak i mężczyzni, przystawiani przez policyę, starcy i staruchy pozbawione właściwej opieki, suchotnicy i chorzy dotknięci nowotworami złośliwymi, którzy szukają w szpitalu ratunku i przytułku.

Na oddziale chirurgicznym wykonano operacyj 801, a oprócz tego przeszło 250 rękoczynów mniejszych, jak naprzykład przecięcia abscesów, ekstyrpacyj małych nowotworów i t. d. Z większych operacyj dokonano amputacyj 108, artrotomij 5, operacyj raka i innych nowotworów 68, enterotomij 5, gastrotomij 1, herniotomij 7, lapartomij 16, podwiązań tętnic 4, lithotrypsyj 8, neurotomij 29, oncotomij 69, ovariotomij 8, operacyj plastycznych 23, resekcyj 27, naprawy zwichnięć 14, tracheotomij 9, trepanacyj głowy 4 i t. d.

Na oddziale ocznym wykonano 136 operacyj, a w tej liczbie zdjęcie katarakty 58 razy, irydectomią 40 razy, wyjęcie oka 2 i t. d.

Na oddziale położniczym dokonano 76 rękoczynów.

W prosektoryum szpitalnem było sekcyj naukowych 888, sądowo-lekarskich 17, sanitarno-policyjnych 10, a razem 915.

W pracowni chemiczno-lekarskiej przy szpitalu lwowskim dokonano ogółem 1045 rozbiorów chemiczno-mikroskopowych. W roku ubiegłym jak i w latach poprzednich podczas feryj uniwersyteckich pracowało kilku uczniów Wydziału lekarskiego wszechnicy Jagiellońskiej w pracowni szpitalnej.

Sala operacyjna na oddziale chirurgicznym została urządzona ostatecznie, tak że obecnie pod względem wszelkich wymogów antiseptyki nic nie pozostawia do życzenia; zakupiono wózek dla oddziału chirurgicznego dla przewożenia chorych i sprowadzono narzędzi chirurgicznych za 712 zł.

Nakazaliśmy przeprowadzić rury wodociągowe na oddział chirurgiczny i na oddział położnic, a także urządzić dogodne zlewy dla odprowadzania zużytej wody do kanału betonowego, komunikującego się z kanałem latrynowym.

Nowa lodownia, mogąca pomieścić do 40 sąż. kub. lodu już została zbudowaną; budowa według umowy z przedsiębiorcą kosztowała 5.000 zł.

Z budową pieca do spalania słomy z pod dotkniętych chorobami zakaźnemi powstrzymaliśmy się aż do przekonania się czy nie można desinfekcyonować słomy wraz z siennikami w desinfektorze lub spalić pod susznią.

Chcąc osiągnąć jak największą oszczędność w praniu, poleciliśmy zrobić próbę w szpitalu powszechnym we Lwowie z chemicznem praniem

bielizny. Oszczędności osiągnięte dotyczą przeważnie trzech rzeczy: pranie chemiczne potrzebuje mniej rąk do pracy, mniej paliwa, a nareszcie mniej wody. Ta ostatnia okoliczność jest nader ważną przy braku wody w szpitalu. Oprócz korzyści pieniężnej, która wyniesie kilkaset zł. rocznie, są jeszcze inne, nie mniej ważne korzyści, a mianowicie: bielizna wychodzi z prania chemicznego nierównie bielsza i czystsza, a nareszcie dobrze odwoniona terpentyną i amoniakiem, tak, że nie ma zwykłego nieprzyjemnego odoru bielizny świeżo wypranej; bielizna mniej się niszczy, gdyż nie potrzeba jej tyle ścierać w praniu, nareszcie pranie idzie nierównie prędzej, a pralnia lwowskiego szpitala dość szczupła, obecnie z łatwością może dostarczyć oddziałom potrzebną ilość bielizny, zwłaszcza że ta ostatnia, będąc bardzo dobrze wypraną, nie brudzi się tak prędko. Przytem należy jeszcze dodać, że terpentyna używana do chemicznego prania jest poniekąd środkiem do niszczenia zarazków. W r. 1888 wyprało 6.972 praczek bielizny 377.777 sztuk; na jednę praczkę przypadało dziennie wypranie 54 sztuk bielizny, wtedy gdy obecnie na jednę praczkę przypada 75 sztuk dziennie. Po ustaleniu się tego sposobu prania, wyniki ostateczne mogą okazać się jeszcze korzystniejszymi jak obecnie, bo i stosunek chemikaliów do ilości bielizny może się zmiejszyć i praczki nabiorą więcej wprawy. Dla uchronienia bielizny od zużycia się przez wykręcanie, poleciliśmy kupić dla pralni kosztem 145 zł. centryfugę ręczną, która odda ważne usługi, zwłaszcza w porze zimowej, wpływając na prędsze suszenie, a przez to wymagając mniej paliwa w suszni.

Wydatki szpitala według zamknięć rachunkowych wynosiły w r. 1888

w funduszu chorych . .	156.220 zł.
„ „ położnic . .	17.601 „
Razem .	173.821 zł.
w porównaniu z preliminarzem na rok 1888.	180.453 „
a więc o	6.632 zł. mniej.

Utrzymanie chorego przez cały czas kuracyi kosztowało 16 zł. 36 ct. a dzień leczenia 75·0 tj. o 1·4 ct. taniej, aniżeli w poprzednim roku. Dzień żywienia z pieczywem i winem kosztowal 24·29.

Drzewa wyekspensowano na salach chorych 908 metr. kub., w kuchni 580 m³, w łazienkach 444 m³, węgla kamiennego 33.000 kilg.

Kąpieli wydano w łazienkach 18.632, na oddziałach 15.531; razem 34.163 zł.

Zestawienie wydatków na administracyę i gospodarstwo lwowskiego szpitala w ostatnich latach pięciu, bez szpitala św. Zofii dla dzieci, świadczy o postępie oszczędności bez szkody dla leczenia chorych, gdyż odsetek śmiertelności zmniejsza się także corocznie.

Rok	Leczono	Dni leczenia	Wydatek roczny zł.	Cała kuracya chorego kosztowała	Dzień leczenia kosztował	Dzień żywienia z pieczywem i winem
1884	10.491	198.855	174 379	16 zł. 62	87·1	29·4
1885	10.801	215.376	173.383	16 „ 5	80·5	25·9
1886	10.436	215.775	167.781	16 „ 7	77·7	26·5
1887	10.256	217.594	166.448	16 „ 22	76.4	25·2
1888	10.624	231.715	173.821	16 „ 36	75·0	24·29

Dochody szpitala lwowskiego w r. 1888. wynosiły w funduszu

chorych	174.619	zł.
w funduszu położnic .	17.601	„
Razem .	192,220	zł.
zatem o .	9.993	„

więcej, aniżeli było preliminowano. Do tych fundusz krajowy dostarczył 137.999 zł., a razem z dotacyą oddziału położniczego 3.462 zł. sumę 141.461 zł., obce fundusze i płacący za siebie 12,561 zł., a własne dochody 38.198 zł. — razem j. w. 192.220 zł.

Szpital Św. Łazarza w Krakowie.

Ruch chorych w szpitalu św. Łazarza w Krakowie w r. 1888 był następujący:

pozostało z końcem 1887 r.	mężczyzn	257	kobiet	276	razem	533
wstąpiło do szpitala w 1888	„	3.257	„	3.113	„	6370
Ogółem leczono .	„	3.514	„	3.389	„	6.903

Opuściło zakład:

wyleczonych .	4.827	względnie do lecz.	69·9%	do ubyłych	74·0%
z polepszeniem .	221	„ „ „	3.2%	„ „	3·3%
niewyleczonych .	735	„ „ „	10.6%	„ „	11·2%
umarło . .	744	„ „ „	10·7%	„ „	11·4%
ogółem ubyło	6517	„ „ „	94.4%	„ „	99·9%
pozostało z końcem roku 1888 . . .	510				

Łóżek dla chorych było 513, dla posługi 85.

Ilość dni leczenia 185.871.

Średni czas pobytu chorego w szpitalu 26·3.

Najwyższy stan chorych w d. 4. marca wynosił 604.

Najniższy stan chorych w d. 2. października wynosił 394.

Przeciętnie pielęgnowano dziennie 509.

W sprawozdaniu przeszłego roku już donosiliśmy o niezmiernem przepełnieniu szpitala św. Łazarza i o konieczności wybudowania osobnego pawilonu na oddział chirurgiczny, aby mieć możność lepszego rozmieszczenia innych oddziałów. Ponieważ petycya lekarzy w tej sprawie nie przyszła pod obrady Wysokiego Sejmu, a z powodu napływu chorych potrzeba stała się nagłą, korzystając z okoliczności, że magazyn żywności został przeniesiony na inne miejsce, obok kuchni, zezwoliliśmy na przerobienie budynku pomagazynowego w drodze przedsiębiorstwa na oddział rezerwowy, kosztem nie przekraczającym kwoty 4.250 zł., wykazanej w kosztorysie. Wydatek ten został pokrytym z kredytu, asygnowanego na większe potrzeby administracyjne.

Z powodu tegoż samego braku miejsca byliśmy zmuszeni zawrzeć ugodę z Towarzystwem opieki szpitalnej dla dzieci, co do umieszczenia w szpitalu św. Ludwika 20 osesków i 10 mamek, których w szpitala św. Łazarza nie ma gdzie pomieścić. Według tej umowy zgodziliśmy się płacić szpitalowi św. Ludwika:

a) Tytułem czynszu za lokal rocznie 250 zł.

b) za utrzymanie personalu lekarskiego i służby 500 zł.

c) za opał i oświetlenie 100 zł.

d) za urządzenie lokalu jednorazowo 400 zł.

e) za utrzymanie i żywienie mamek po 78 cnt. za każdą dziennie.

f) za mleko i bułki dla każdego dziecka, na opędzenie kosztów

utrzymania pościeli i bielizny po 11 cnt. dziennie za każde dziecko. Gdyby dla chwilowego braku mamek przypadło więcej niż dwoje dzieci na jednę mamkę Towarzystwo otrzyma nie 11 lecz 50 cnt. dziennie za każde dziecko nadliczbowe, sztucznie żywione.

Ruch chorych według oddziałów w r. 1888. w szpitalu Św. Łazarza był następujący:

Nazwa oddziałów	Ilość łóżek dla chorych	Leczono	Dni leczenia	Średni pobyt	Jedno łóżko przez dni było zajęte	Śmiertelność			Leczono dziennie
						liczbowa	% względem do leczonych	% względnie do ubyłych	
Oddział chorób wewnętrznych i zakaźnych . . .	194	2926	62.390	21	322	628	21.46	29.57	170
Oddział chorób chirurgicznych . .	80	1176	32.414	27	405	69	5.86	6.73	88
„ chorób położniczo gynekologicznych . . .	25	474	10.984	23	439	6	1.26	1.37	30
Oddział syfilityczno-skórny . . .	130	1868	43.657	21	337	11	0.58	0.63	119
„ obłąkanych .	70	258	27.637	107	394	30	11.62	18.63	75
„ oczny . . .	14	201	4.936	24	352	—	—	—	13
Razem . .	513	6903*	182.018**	26	354	744	10.7	11.4	495
W szpitalu Ś. Ludwika w 1888.	100	821	24.763	301	247	196	23.8	27.8	6·7

Na oddziałach chorób wewnętrznych leczono najwięcej przypadków gruźlicy z zapaleniem płuc i opłucnej, z nieżytem oskrzelowym, następnie z chorobami przewodu pokarmowego, z gościem stawowym i mięśniowym, z zapaleniem nerek, z chorobami narządów trawienia i z zimnicą. Z chorób zakaźnych najwięcej było wypadków duru brzusznego (120) i wysypkowego (132), róży (71), płonicy, błonicy i czerwonki.

Na oddziale chirurgicznym leczono przeważnie zapalenia tkanki łącznej, gruźlicę kości i stawów, złamania kości, nowotwory, niedrożność jelit, przepukliny, wole i t. d. Wogóle wykonano 605 operacyj w uspieniu. Z większych operacyj wykonano: amputacyj 65, wyłuszczeń 32, operacyj nowotworów 73, herniotomij 18, laparatomij 20, operacyj plastycznych 51, resekcyj 44, urethrotomij 17, owariotomij 6 i t. d.

Na oddziale położniczo-gynekologicznym było kobiet 474; ciężarnych kobiet urodziło w zakładzie 298; wydalono 10; umarło matek 5, operacyj położniczych dokonano 24; z gynekologicznych umarła 1. Większych operacyj gynekologicznych dokonano 4.

Pomimo rozszerzenia oddziału syfilitycznego przez przerobienie na

*) Tu nie wchodzą dzieci i mamki. Pierwszych było pielęgnowanych 302; wydalono 258; zmarło 29. Mamek było 86. Łóżek dla mamek było 10, dla dzieci 16. Dni leczenia mamek 1973, a dzieci 1880.

**) Dni leczenia obrachowane bez mamek i dzieci razem zaś było 185.871.

salę dla chorych przyległego korytarza, przepełnienie nieustannie jest tak wielkie, iż zostaliśmy zmuszeni oddać na pomieszczenie chorych, mieszkanie dozorcy domu, położone w podwórzu gospodarczem szpitala, a składające się z dwóch pokoi; dozorcy zaś wyznaczyliśmy stosowne relutum na najem pomieszkania, po za obrębem szpitala. Z powodu tego przepełnienia chorych zgłaszających się z chorobami skórnemi szpital już od dłuższego czasu zupełnie nie przyjmuje.

Na oddziale obłąkanych leczono 258 (143 mężczyzn i 115 kobiet). Z tych opuściło zakład wyleczonych 76, w stanie polepszenia i niewyleczonych 85, zmarło 30. Najwięcej przyjęto z pomięszaniem umysłu ostrem (92), z niedołęstwem umysłowem (40) i w skutek opilstwa (23). Według stanu najwięcej było sług i wyrobników (104), następnie osób bez stałego zajęcia (37), rękodzielników (34), rolników (19) i t. d. Pod względem przyczyn chorobowych pierwsze miejsce zajmowało nadużycie napojów wyskokowych, dziedziczność, wzruszenia przygnębiające, choroby mózgu chroniczne lub z wyrodnienia, epilepsya i zboczenia w krążeniu krwi, kiła i zboczenia połogowe. Czas pobytu chorych, do 1 miesiąca było 35, od 1—3 miesięcy 56, do 6 miesięcy 41, do 9 miesięcy 14, do roku 12. W ogóle leczenie chorych gwałtownych było symptomatyczne, do uspokojenia tychże dażące.

Na oddziale ocznym w r. 1888 leczono 201 chorych; wyszło 189. Najwyższy stan chorych był w miesiącu czerwcu, najniższy w lutym. Z chorób leczonych najważniejsze były: jaglica, wrzody, rogówki i nacieki tejże. Z chorób zakaźnych, dotkniętych jaglicą było 48, na zapalenie rzerzączkowe powiek 7 i na zapalenie krupowe powiek 1. Średni pobyt chorego wynosił 24 dni.

W szpitalu Św. Łazarza były 2 wypadki gwałtownej śmierci a mianowicie: 1) Chory Mikołaj Gaudyn wyskoczył w stanie gorączkowym oknem z drugiego piętra z oddziału chirurgicznego, 2) obłąkana Bronisława Kołodziejczyk w czasie prowadzenia jej z ogrodu spacerowego na oddział, spadła ze schodów prowadzących do suteren. Przyczyną tych dwóch wypadków był brak należytego dozoru, który spowodował zmianę przełożonej Sióstr Miłosierdzia. Dochodzenie karno-sądowe w obu wypadkach zostało przeprowadzone.

Wydatki na utrzymanie szpitala Św. Łazarza wynosiły w r. 1888 163.198 zł. a mianowicie: oddziały chorych 86.265 zł., oddział położnic 17.149 zł., oddział syfilityczny 34.610 zł. i obłąkanych 25.174 zł.

W porównaniu z wydatkami w r. 1887, wynoszącymi 160.955 zł. okazuje się, że wydatki w r. 1888 są większe o kwotę 2.243 zł. W porównaniu zaś z sumą preliminowaną na r. 1888 rzeczywisty wydatek jest większy o 9.772 zł.

Dochody szpitala, bez dotacyi wynosiły kwotę 185.063 a mianowicie na oddziale chorych 110.682, położnic 13.021, syfilitycznych 36.491 i obłąkanych 24.869 — a zatem dochody były większe od preliminowanych (174.168) o 10.895 zł. Ogólna suma dochodów w r. 1888 wraz z dotacyą wynosiła 189.496 zł., z tego fundusz krajowy udzielił 140.732, obce fundusze 16.365 a źródła własne 32.399 zł.

Pięcioletni porównawczy wykaz wydatków przedstawia się tak:

Rok	Ilość chorych	Dni leczenia	Wydatek roczny zł.	Cała kuracya chorego kosztowała	Dzień leczenia kosztował	Żywienie z pieczywem i winem kosztowało
1884	6481	159.845	134.975	20 zł. 82 ct.	84·4	28·50
1885	6816	168.535	146.821	21 „ 54 „	87·1	27·94
1886	7110	179.655	154.680	21 „ 78 „	86·0	27·58
1387	7101	182.903	160.805	22 „ 64 „	87·9	28·01
1888	6989	185.871	163.198	23 „ 35 „	87·8	27·77

Na zdrenowanie 110 morgów gruntu w Tropiszowie Wysoki Sejm przeznaczył kredyt w wysokości 6000 zł. Dzierzawca umową notaryalną zobowiązał się wyłożony na drenowanie kapitał umarzać w czasie trwania jego dzierżawy, w stosunku 25-cioletnim wraz z 5% odsetkami.

Wykonanie tych robót poleciliśmy p. Franciszkowi Vetulaniemu inżynierowi expozytury krajowego biura melioracyjnego, a ponieważ w sprawie tej jest najwięcej interesowanym obecny dzierżawca. więc upoważniliśmy go do kontrolowania wydatków tej roboty osobiście, lub przez zastępcę, którego naprzód nam wskaże.

Prośbie dzierżawcy Tropiszowa o zapewnienie prawa dzierżawy na dalsze 12 lat po expiracyi obecnej umowy dzierżawnej, z powodu przyjęcia zobowiązania spłaty kapitału wydanego na osuszenie mokrych gruntów odmówiliśmy, trudno bowiem ocenić obecnie, jakie mogą być stosunki po 8 latach, po których termin teraźniejszego kontraktu się skończy.

Dla zniszczenia grzyba w budynku mieszkalnym w Prądniku czerwonym, zezwoliliśmy na przedstawienie komitetu administracyjnego szpitala Śgo Łazarza na urządzenie pod 2-ma pokojami, zajętymi przez grzyb, piwnic ze sklepieniami na belkach żelaznych kosztem 400 zł., z których połowę dzierżawca pokrył z własnych funduszów.

Budżetowa komisya Wysokiego Sejmu w sprawozdaniu o zamknięciu rachunków funduszów krajowych za r. 1887 powtórzyła już raz zrobioną w r. 1886 uwagę, że w Krakowie w ostatnich latach trudności wyśledzenia stosunków majątkowych chorych zdają się ciągle wzmagać, z którego też powodu zaległości tytułem zwrotu kosztów leczenia ciągle rosną. W r. 1886 wynosiły one 93.573 zł., a w r. 1887 doszły do kwoty 98.506 zł., podczas gdy we Lwowie, gdzie dawniej takie same zachodziły trudności, od lat kilku, po użyciu przez Wydział krajowy odpowiednich środków, stan rzeczy zmienił się na lepsze. Komisya budżetowa wyraziła nadzieję, że Wydział krajowy zechce energiczniej zająć się ściąganiem tych zaległości w szpitalu krakowskim, choćby z użyciem tych samych środków i sposobów, jakich swego czasu użył we Lwowie.

Wypełniając życzenie komisyi budżetowej, delegowaliśmy do Krakowa urzędnika oddziału rachunkowego w celu zbadania czynności biurowych kancelaryi zarządu szpitala Śgo Łazarza, przyczyn wzrostu zaległości i usunięcia złego. Wskutek sprawozdania jego wezwaliśmy zarząd szpitala, aby oddzielnemi relacyami przedłożył nam wraz z aktami poszczególne sprawy, w których dotychczas bez skutku odnosił się bezpośrednio do różnych władz z prośbą o ściągnięcie zaległych kosztów leczenia, a także, aby

przedłożył udokumentowany wykaz tych kosztów leczenia, o których przekonano się, że są nieściągalne z powodu niewyśledzenia przynależności i stosunków majątkowych. Aby nie przeciągać zaległości tych kosztów leczenia, które napewne prędzej czy później pokryć będzie musiał fundusz krajowy poleciliśmy, ażeby zarachowano w rachunkach kwartalnych do zwrotu z funduszu krajowego koszta leczenia jak tylko dla leczonego uzyska się świadectwo ubóstwa i przynależności, bez względu na to, czy chory już szpital opuścił, czy też nadal w kuracyi pozostaje, stosując to głównie do obłąkanych, którzy zazwyczaj dłużej w szpitalu są trzymani. Dalej poleciliśmy, aby odtąd regularnie sporządzano urgensa co kwartał do władz w sprawie ściągania kosztów leczenia, a co pół roku donoszono nam o tych sprawach, w których szpital do naszego uciekał się pośrednictwa, jak przy kosztach leczenia cudzoziemców i obcokrajowców. Następnie ze względu, że czynność urzędnika w izbie przyjęcia chorych jest bardzo ważną i wymaga pewnego obznajomienia się nakazaliśmy, ażeby na przyszłość wyznaczano do tej czynności jednego ze zdolniejszych dyetaryuszów, pobierającego wyższe wynagrodzenie za spełnianie tej uciążliwej pracy, wymagającej uwagi natężonej i szybkości.

W końcu wezwaliśmy Dyrekcyę, aby lepiej dobierała dyetaryuszów aniżeli obecnie, ażeby przysyłała nam do przejrzenia listy kwalifikacyjne tych, których zamierza przyjąć i starannie nadzorowała ich pracę.

Mamy nadzieję, że te rozporządzenia zmniejszą znacznie zaległości kosztów leczenia.

Na żądanie c. k. Namiestnictwa z d. 9. czerwca b. r. L. 36.821 wydaliśmy deklaracyę względem bezpłatnego odstąpienia gruntu z realności szpitalnej Śgo Łazarza w Krakowie pod budowę gmachu dla zakładu anatomiczno-patologicznego. Powierzchnia gruntu odstąpionego wynosi 7661 metr. kw. czyli 2130 sążni kw., i w deklaracyi tej wymieniono, że akt ten zobowiązywać będzie Wydział krajowy, a względnie fundusz szpitala Śgo Łazarza tylko w tym razie, jeżeli na odstąpionym gruncie jeszcze przed upływem dziesięciu lat, licząc od dnia zawarcia umowy, rozpocznie się budowa zakładu dla anatomii patologicznej, a grunt pomieniony tylko dla budowy tej może być użyty. Oddanie gruntu w fizyczne posiadanie wys. c. k. Rządowi nastąpi dopiero przed samem rozpoczęciem budowy zakładu. Oprócz tego zatwierdzono jeszcze następne warunki, postawione przez komisyę, z reprezentantów funduszu szpitala Śgo Łazarza i Wydziału lekarskiego uniwersytetu Jagiellońskiego, a mianowicie: 1) Szpital zastrzega sobie prawo wolnego wjazdu i wyjazdu przez bramę od ulicy Grzegórzki do zakładu anatomo-patologicznego prowadzącą. 2) Zakład ma być naokoło otoczony murem kosztem c. k. Rządu utrzymywanym w należytym porządku. W celu przeprowadzenia tego muru granicznego od północy w linii prostej ma być kosztem c. k. Rządu wyprostowany rów, przebiegający w pobliżu granicy obu realności. 3) W razie gdyby c. k. Rząd chciał mieć służebnictwo wolnego przejścia dla profesorów i studentów przez drogę prowadzącą przez grunta szpitala ku narożnikowi starego gmachu, wówczas zawartą być ma osobna umowa do urządzenia i utrzymania takiej drogi. 4) Szpital zastrzega sobie służebnictwo do przeprowadzenia przez grunt zakładu kanału odwadniającego grunta szpitalne, o ile kanał nie przechodziłby pod budynek zakładu. 5) Zakładowi anatomo-patolcgicznemu przysługiwać będzie prawo służebnictwa wpuszczenia kanału do kanału odwadniającego grunta szpitalne,

gdyby wówczas kanał taki szpital już posiadał. 6) Szpital zastrzega sobie, aby zakład anatomo-patologiczny wód meteorycznych nie wpuszczał na grunta szpitalne. 7) Wszystkie bez wyjątku zwłoki ze szpitala Śgo Łazarza i Śgo Ludwika oddawane i przyjmowane być muszą do zakładu anatomo-patologicznego z którego trupiarni wychodzić będą wszystkie pogrzeby szpitalne przez Grzegórzki.

Zakład dla obłąkanych w Kulparkowie.

W roku 1888 ruch chorych w zakładzie Kulparkowskim był następujący:

	Szaleństwo gwałtowne	Zaduma	Pomieszanie umysłu	Ogłupienie	Choroba umysłowa z porażeniami	Choroba umysłowa z padaczką	RAZEM
Pozostało z r. 1887	127	67	139	61	50	48	492
Przybyło w r. 1888	183	80	71	89	89	41	553
Razem .	310	147	210	150	139	89	1045
Zakład opuściło:							
Wyleczonych . .	131	52	—	—	—	—	183
Niewyleczonych . .	2	5	34	38	26	19	124
Za rewersem na żądanie rodziny. .	23	19	14	8	11	7	82
Przewiezionych do innych zakładów.	2	—	—	—	2	—	4
Zmarłych	30	18	12	20	50	15	145
Razem .	188	94	60	66	89	41	538
Z końcem 1888 roku pozostało . . .	122	53	150	84	50	48	507

Zakład posiada 500 łóżek dla chorych, 12 przeznaczonych na obserwacyi i 85 dla służby oddziałowej.

W ubiegłym roku leczono o 16 chorych mniej, aniżeli w roku poprzednim. Na 1045 chorych w ogóle, pielęgnowano 564 mężczyzn i 481 kobiet w ciągu 188.190 dni; w tej ilości na pierwszej klasie było 1581 dni leczenia, na drugiej 16.036, na trzeciej zaś 170.573. Chory pozostawał przeciętnie przez 180 dni w zakładzie; średni stan chorych był 514; najwyższy 8 lipca — 550; najniższy dnia 23 kwietnia — 485.

Według form chorobowych jak i w latach ubiegłych dotknięci szałem gwałtownym stanowili najwyższy procent wszystkich leczonych, a mianowicie 29.6%, z zadumą 14.0%, z pomięszaniem umysłu 20.0%, z ogłupieniem 14.3%, z porażeniem 13.3%, z padaczką 8.5%.

Zakład opuściło 183 osób wyleczonych, a zatem 17.5% względnie do leczonych a 34.0% względnie do ubyłych.

Procent śmiertelności względnie do leczonych wynosił 13.8%, względnie do ubyłych 26.9% W liczbie zmarłych, tak samo jak w latach poprzednich, najwyższy procent względnie do leczonych zajmowali umysłowo chorzy z porażeniami.

Najbliższe przyczyny choroby umysłowej były: wybryki płciowe (117), nadużycie napojów wyskokowych (138), dziedziczność (78), przewlekłe choroby mózgu (72), padaczka (89) wzruszenia umysłowe (65) i t. d.

Według zatrudnienia największa ilość była służących i wyrobników (314), następnie rzemieślników (133), urzędników i oficyalistów (129), kupców (104) włościan (97) bez zatrudnienia 94 i t. d.

Do Galicyi należało 1004 chorych, obcokrajowców leczono 41. Największą liczbę obłąkanych dostarczył Lwów miasto i powiat (168), następnie Stanisławów (33), Drohobycz (30), Przemyśl (29), Tarnów (28) i t. d. Czas pielęgnowania ubyłych chorych: do jednego miesiąca — 89, od 1—3 miesięcy 157, od 3—6 m. 107, od 6—9 m. 62, od 9—12 m, 37; od 1 roku do 2 lat — 38, od 2—3 lat 15; od 3—5 lat 15; wyżej 5 lat — 18.

Najbliższą przyczyną śmierci było; suchoty płucne (37), zapalenie płuc (22), udar mózgowy (17), zapalenie otrzewny (10), obrzęk płuc (12), dur brzuszny 6 itd. — Do zakładu przyjmowano wszystkich chorych, którzy się zgłaszali.

Dla porównania wyników leczniczych przedstawiamy zestawienie dat z ośmiu największych zakładów dla obłąkanych w monarchii za 1887. r.

	Wiedeń w Austryi dolnej	Niederhardt w Austryi górnej	Feldhof w Styryi	Czechy			Brno w Morawii	Kulparków w Galicyi
				Praga	Dobrzan	Kosmanos		
Łóżek dla chorych	700	460	355	1335	1050	392	510	512
chorych pozostało z r. 1886 . .	865	413	763	1042	877	385	625	488
przybyło w r. 1887	815	205	378	777	470	74	390	573
razem pielęgnowano . . .	1680	618	1141	1819	1347	459	1015	1061
wyleczonych . .	192	58	87	114	102	1	208	198
za rewersem i przeniesiono .	463	81	99	383	119	22		234
zmarło	224	71	145	221	178	43	179	137
razem . .	879	230	331	718	399	66	387	569
pozostało 31. grudnia 1877 . .	801	408	810	1101	948	393	628	492
Procent Wyleczonych do leczonych	11.4	9.3	7.6	6.2	7.5	0.21	—	18.6
Procent Wyleczonych „ ubyłych	21.8	25.2	26.2	15.8	25.5	1.5	—	34.8
Procent Zmarłych do leczonych	13.3	11.4	12.7	12.2	13.2	9.3	17.6	12.9
Procent Zmarłych „ ubyłych	25.4	30.8	40.6	30.7	44 6	65.1	46 2	24.0
Ilość dni leczenia	310572	152268	199815	415206	333055	142469	229503	181155
Ilość pielęgnowanych dziennie	850	417	547	1137	912	390	628	495

Jak w latach poprzednich chorych używano w Kulparkowie do różnych robót w zakładzie i w polu, a mianowicie:

Mężczyźni pracowali:	w kancelaryi zarządu dni	120
	w warsztacie szewców	481
	„ „ krawców	1418
	„ „ stolarskim	263
	przy maglowaniu bielizny	2451
	„ robotach w polu	2374
	„ „ w krowiarni	1101
	„ „ „ ogrodzie	720
Kobiety pracowały	przy kuchni	2495
	„ praniu bielizny	1042
	uszyły i naprawiły bielizny sztuk . . .	9917

Za powyższe roboty chorzy otrzymali w myśl statutu (§. 22) 603 zł. 33 ct., która to kwota na rzecz ich w książeczkach kasy oszczędności została umieszczoną i chorym przy opuszczaniu zakładu do rąk wypłaconą będzie.

W jaki sposób odbywają się wizyty lekarskie, jaki jest system leczenia w zakładzie kulparkowskim, jakie są zajęcia i zabawy chorych latem i zimową porą nie wspominamy, gdyż obszerne sprawozdanie o tem złożyliśmy Wysokiemu Sejmowi już w roku ubiegłym.

W personalu zakładowym zaszły następujące zmiany: Dr. Dobiński, prymaryusz oddziału męskiego został spensyonowany, a sekundaryusz Dr. Laskiewicz v. Friedensfeld uwolniony od obowiązków; prowizoryczny prymaryusz Dr. Kulczyński podał się do dymisyi; Dr. Hankiewicz, sekundaryusz zakładu z powodu ciężkiej choroby wyszedł na pensyę; Dra Maliszewskiego mianowaliśmy sekundaryuszem i kierownikiem oddziału obłąkanych mężczyzn; Dra zaś Kolbergera i Wisłockiego sekundaryuszami. Pielęgnowanie chorych na oddziale obłąkanych mężczyzn powierzono siostrom Miłosierdzia; z tego powodu dawny dozorca Krogulski został mianowany pisarzem, za to oddalono drugiego dyurnistę.

Jako dowód jak jest trudnem uzyskanie odpowiedniej posługi dla chorych umysłowych służyć może ta okoliczność, iż w r. 1888 wydalono ze służby 34 posługaczy, a 9 posługaczek, jako nieudolnych, opuściło służbę na własne żądanie 40 mężczyzn i 16 kobiet; do sądu odstawiono 4 mężczyzn, ukarano zaś za mniejsze przekroczenia grzywną wynoszącą razem 37 zł. 55 ct. 27 mężczyzn i 15 kobiet.

Wypadków nadzwyczajnych, zasługujących na wzmiankę było 30, z nich tylko pięć a mianowicie 10, 11, 12, 14 i 30 zdarzyły się w samym zakładzie, reszta zaś po za zakładem.

Oddział męski:

1) Dnia 6. stycznia przywieziony został z Bursztyna, powiatu rohatyńskiego cierpiący na szał przemijający F. B. z odmrożeniami na obu nogach. Chory opuścił zakład dnia 21. kwietnia wyleczony.

2) Dnia 5. lutego przywieziono z Dąbrowicy, powiatu tarnobrzeskiego, W. O. cierpiącego na ogłupienie z padaczką, pokrytego ranami na dachu i podudziach, pochodzącemi od oparzenia. Rany zabliźniły się częściowo. Chory zmarł w 40 dni po przybyciu.

3) Dnia 3. lutego przywieziony został ze szpitala powszechnego we Lwowie cierpiący na zadumę F. S. z ranami ciętemi na obu przedramieniach, zadanemi w zamiarze samobójczym. Rany zogoiły się; chory pozostaje dotychczas w zakładzie.

4) Dnia 23. lutego przywieziono ze szpitala w Brodach cierpiącego na ogłupienie z porażeniami G. P. ze złomem 4, 5, 9 i 10. żebra prawego. Dnia 5. maja chory opuścił zakład jako nieuleczalny a spokojny; złomy połączyły się kostniną.

5) Dnia 29. marca przywieziony został ze szpitala powszechnego we Lwowie cierpiący na ogłupienie z porażeniami, S. Z., o obrzękiem obu przedramion, jako też z rozległymi sińcami i starciami pochodzącemi od krępowania. Chory zmarł w zakładzie 3. maja na ostry obrzęk płuc.

6) Dnia 1. lipca przywieziono z komisaryatu dzielnicy II. miasta Lwowa cierpiącego na szał opilczy I. M. ze złomem 3, 4 i 5 żebra lewego i licznymi sińcami. Przed komisyą sądową podał chory, że odniósł powyższe uszkodzenia w podnieceniu wspinając się po meblach w pomieszkaniu w nieobecności żony. Opuścił zakład dnia 11. lipca za rewersem.

7) Przy otwarciu zwłok zmarłego 10. sierpnia chorego na szaleństwo opilcze A. S. zauważano złom 2, 3 i 4 żebra lewego. Sekcya sądowo-lekarska odbyta d. 12. sierpnia stwierdziła jako przyczynę śmierci stłuszczenie serca i obrzęk ostry płuc; złomy zaś uznała jako powstałe po śmierci.

8) Dnia 13. sierpnia przywieziony został z Obertyna, powiatu horodeńskiego chory na szaleństwo ostre L. Sch. ze złamanem 9 lewem żebrem. Chory wyleczony opuścił zakład d. 18. września.

9) Dnia 16. sierpnia przywieziono z Kulikowa, powiatu żółkiewskiego cierpiącego na szaleństwo opilcze M. S, z raną tłuczoną (5 cm. długą) na głowie i podobną (2 cm. długą) na twarzy, jako też licznymi sińcami i starciami na tułowiu i kończynach. Opuścił zakład 20. września wyleczony.

10) Cierpiący na ogłupienie z padaczką Ignacy Jaczyszyn w podnieceniu popadaczkowem wyrwał szczotkę z rąk zamiatającego dozorcy i rzucił się na dozorców. Wtedy dozorca Wojciech Socha wydarł mu takową i uderzył kilka razy. Dozorca oddany został do c. k. sądu, a chory dotychczas pozostaje w zakładzie.

11) W nocy 31. sierpnia na oddziale niespokojnych, cierpiący na szał Klemens Podczaszy chodził po sali, czem zgniewany czuwający dozorca Panat, skrępował mu ręce w tył i wrzucił do separatki. Dozorująca siostra Miłosierdzia zastała rano chorego leżącego, twarzą zwróconego do siennika, a dozorcę śpiącego. Dozorcę Panata oddano sądowi. Chory pozostaje w zakładzie dotychczas.

12) Dnia 25. listopada chory na ogłupienie z padaczką Andrzej Hołowaty rzucił lampą, daną mu przez dozorcę dla przyświecania podczas sprzątania, na chorego Jana Nazarkiewicza, z którym żył w nieprzyjaźni i zranił go w czoło. Wtedy Nazarkiewicz wraz z chorymi Łatockim i Potasznikiem obili Hołowatego. Zadali mu trzewikiem ranę (na 6 cm. długą) w głowę, oprócz kilku sińców i starć. Hołowatego przeniesiono na inny oddział. Dozorcę oddalono. Chory dotychczas pozostaje w zakładzie.

13) Dnia 29. listopada przywieziono ze szpitala powszechnego we Lwowie cierpiącego na obłęd prześladowczy, F. Sch. z dwoma ranami ciętemi po obu stronach szyi, z takąż po nad tętnicą szprychową, nad lewym

stawem ponadgarstkowym i kilkunastoma (15) ranami powierzchownemi w okolicy serca, na klatce piersiowej. Rany powyższe zadane w zamiarze samobójczym zagoiły się wkrótce, a chory opuścił zakład 18. grudnia na żądanie rodziny za rewersem.

14) Dnia 30. grudnia cierpiący na szaleństwo ostre Jan Dubyk, rzucił kałem na dozorcę Lewickiego. Tenże rozgniewany, w towarzystwie dozorcy Filasa paskiem obił chorego, zadając mu kilkanaście sinców na grzbiecie i dolnych kończynach. Dozorców oddano sądowi. Chory pozostaje dotychczas w zakładzie.

15) Na oddział kobiet przywieziona z Kupczyniec E. K. cierpiąca na szał opilczy okazywała znaczną wrażliwość i zgrubienie 2 i 3 żebra lewego w miejscu chrząstkozrostu, jako ślad złomu; chora opuściła zakład 14. kwietnia wyleczona.

16) M. K. cierpiąca na szał ostry, przywieziona dnia 13 stycznia ze złomem trzeciego żebra lewego, głęboką utratą skóry na obu rękach od skrępowania pochodzącą, tudzież z licznymi sińcami na całem ciele. Chora umarła dnia 31. stycznia, a sekcya sądowo lekarska wykazała, oprócz przekrwienia mózgu i obrzęku płuc, złom 3 lewego żebra.

17) M. M. ze Lwowa cierpiąca na zadumę czynną, przyjęta 17. stycznia okazywała zgrubienie 2 żebra lewego w linii przymostkowej ze znaczną podatnością i nieprawidłową ruchomością; oprócz tego liczne sińce na kończynach i tułowiu. Umarła 27. stycznia na chroniczne zapalenie błon mózgowych a sekcya sądowa stwierdziła złom 2 lewego żebra.

18) M. P. cierpiąca na zadumę, przywieziona dnia 16. lutego z Drohobycza ze złomem 2 lewego żebra, guzowatością i wrażliwością na obmacanie żeber 6 lewego, 2 i 4 prawego, w rozlanem obszernem zasinieniem brzucha, ucha prawego, tudzież licznymi sińcami na całem ciele. Opuściła zakład d. 14. maja wyleczona.

19) N. W. z Załuża, cierpiąca na szał opilczy, przybyła z raną na czaszce nad kością ciemieniową lewą, 3 cm. długą i opuściła zakład 4 czerwca wyleczona.

20) M. T. cierpiąca na szał gwałtowny przybyła d. 16. marca z licznymi sińcami i starciami na twarzy i kończynach. Opuściła zakład wyleczona d 3. września.

21) M. Sch. cierpiąca na ogłupienie umysłu z porażeniami, przyjęta d. 19. marca z licznymi sińcami na twarzy, tułowiu, kończynach i licznemi starciami powierzchownemi. Chora zmarła d. 23. października na obrzęk płuc.

22) B. Sch. przybyła d. 10. kwietnia z Zabłotowa z licznymi sińcami na kończynach i podudziach. Opuściła zakład d. 28 za rewersem. Chora cierpiała na szaleństwo gwałtowne.

23) M. B. cierpiąca na szał opilczy, przybyła z Tyszkowic z licznymi sińcami na całem ciele, a żebra dwa prawe i trzy lewe są nieprawidłowo podatne. Chora dotychczas pozostaje w zakładzie.

24) M. B. cierpiąca na szał gwałtowny przybyła z Rusina z licznymi rozlanymi, pręgowatymi sińcami po całem ciele; opuściła zakład wyleczona d. 20. sierpnia.

25) F. P. D. ze Lwowa, przyjęta 28 maja, cierpiąca na pomięszanie umysłu, pokryta była licznymi sińcami na tułowiu i kończynach. Chora opuściła zakład za rewersem d. 18 czerwca.

26) Ch. Sch. ze Lwowa przyjęta dnia 3 czerwca, cierpiąca na ogłupienie starcze, przybyła ze złamaniem żebra 5-go prawego; żebro zaś 3 prawe i 6-te lewe guzowate i bolesne, oprócz tego z licznymi sińcami po całem ciele. Chora opuściła zakład za rewersem d. 21 sierpnia.

27) C. M. z Hryńkowiec, przyjęta d. 24 lipca, cierpiąca na szaleństwo gwałtowne, przybyła z licznymi sińcami pręgowatymi na kończynach i tułowiu. Opuściła zakład 17 października za rewersem.

28) E. T. z Drohobycza, przyjęta 8 lipca, cierpiąca na szał gwałtowny, przybyła z licznymi objawami uszkodzenia cielesnego, ze złamanym mostkiem i 3 i 4 żebrem po stronie lewej. Doniesiono o tem sądowi. Sekcya sądowa skonstatowała oprócz złomów zakażenie krwi i obrzęk mózgu.

29) A. B. cierpiąca na ogłupienie umysłu z porażeniami, przyjęta 30 lipca z licznymi sińcami i ze złomem żebra 3-go w linii sutkowej. Chora opuściła zakład d. 29 października jako nieuleczalna a spokojna.

30) Ch. Sch. z Kolbuszowej, cierpiąca na ogłupienie umysłu, przyjęta d. 20 czerwca, przybyła z licznymi sińcami na tułowiu i ze złomem 2-go żebra. Chora umarła d. 11 sierpnia, a sekcya sądowa wykazała złom 2-go żebra prawego i obrzęk mózgu.

Niesłychany jeszcze wypadek w szpitalach krajowych wydarzył się d. 15 września. Dozorca Mikołaj Kruk, posprzeczawszy się z Siostrą Miłosierdzia na oddziale chorych szalonych obił ją kułakami i kopał nogami, tak że skutkiem tego Siostra Miłosierdzia dłuższy przeciąg czasu chorowała. Winny został odesłany do c. k. sądu i ukarany jednomiesięcznem więzieniem.

Wysoki Sejm przy uchwalaniu budżetu zakładu kulparkowskiego, na wniosek Wydziału krajowego przeznaczył w rubryce II. poz. 15 dodatkową kwotę 174 zł. jako premię 10 dukatową dla dozorców Jana Balickiego, Antoniego Krzyżaka starszego i dla dozorczyni Anny Południak za przeszło 11-letnią służbę nienaganną. Dla wręczenia tej nagrody delegowaliśmy szefa Departamentu V., członka Wydziału krajowego Bereźnickiego i inspektora szpitali. Wobec zebranych dozorców i dozorczyń, którzy mogli oddalić się z sal, wobec Sióstr Miłosierdzia, lekarzy, urzędników zakładu i wielu spokojnych chorych, szef Departamentu V. przemówił do dozorców, podnosząc znaczenie tej uroczystości i zachęcając do naśladowania nagrodzonych, aby zasłużyć na podobne odznaczenie.

Następnie każdemu z wyżwymienionych dozorców doręczył przeznaczoną mu nagrodę przy dźwiękach muzyki sprowadzonej przez dyrektora zakładu.

Komisya opieki nad obłąkanymi po obejrzeniu zakładu Kulparkowskiego w styczniu r. b. złożyła następujące sprawozdanie:

1) Komisya uznaje zgodnie z oświadczeniem dyrektora, iż zakład Kulparkowski może pomieścić 550 chorych. Liczba ta rozkładająca się na 278 mężczyzn i 272 kobiet, przedstawia najwyższy stan chorych, jaki się zdarzył od czasu istnienia zakładu. Przeciętna liczba stanu chorych w r. 1888 wynosiła 517. Zarząd słusznie się starając, aby nie nastąpiło przeludnienie zakładu, z ujmą dla najkonieczniejszych warunków hygieny, przymusowo wydala chorych, uznanych za nieuleczalnych a spokojnych, byle stan cho-

rych nie przekroczył cyfry 550. Dyrekcya zakładu nie może odpowiadać za to, gdy wydalony nieuleczalny, rzekomo spokojny, powróciwszy na łono rodziny ulegnie pod wpływem stosunków dla swego życia psychicznego niekorzystnych odmianie swego stanu chorobowego i staje się częstokroć powodem nieszczęścia. Nie doradzając, jak przed laty było, aby nieuleczalnych umieszczać w szpitalach prowincyonalnych, komisya wnosi, aby zbudować na gruntach zakładu kulparkowskiego odpowiedni przybytek dla 200 chorych, jako filię dla nieuleczalnych, podobnie jak to się stało w Pradze. Z pomnożeniem liczby chorych zmniejszy się koszt utrzymania jednego chorego o różnicę, która w ogólnej sumie snadnie pokryje po pewnym przeciągu czasu poniesione koszta nowej budowy, a co najmniej, zakład będzie mógł wyżywić i utrzymać wyższy o 200 osób stan chorych bez obciążenia budżetu normalnego. Z przyrostu 200 nieuleczalnych chorych byłaby jeszcze pod względem administracyi finansowej zakładu ta korzyść, że możnaby z pomiędzy nich, jako przeważnie zdrowych cieleśnie i zdolnych do odpowiednich zajęć fizycznych, utworzyć znaczny kontyngens sił roboczych, przydatny w tak rozległem gospodarstwie, jakie wszechstronnie prowadzi zakład kulparkowski. Umieszczenie 200 chorych nieuleczalnych w krajowym zakładzie stanowiłoby tylko małą część rozrzuconych po całym kraju obłąkanych i matołków. Właściwą troskę przynajmniej o tych umysłowo upośledzonych, którzy nie ulegli jeszcze doszczętnemu zniedołężnieniu, którzy zatem w chwilach możliwego podniecenia umysłowego stają się niebezpiecznymi dla otoczenia, powinien przejąć na siebie kraj, jak to widzimy w innych krajach zachodnich a nie gminy, ani też niezamożne zwłaszcza rodziny, które temu brzemieniu podołać nie mogą, jakie na nie wkłada pielęgnowanie i dozorowanie obłąkanego.

2. Komisya doradza, aby zarząd zakładu przeprowadził właściwą segregacyę pod względem umieszczenia między szałowymi, a chorymi niespokojnymi. Trzymanie niespokojnych chorych przez cały dzień na korytarzach oddziałów dla szałowych, wspólnie z szałowymi jest niewłaściwem ze stanowiska leczniczego, jakkolwiek wygodnem, skoro tak zwany niespokojny popadnie w szał ostry i przeto zaraz może być przyprowadzonym wprost z korytarza do przyległej celi. Obcowanie bezpośrednie z szałowymi musi niekorzystnie oddziaływać na niespokojnych i u niejednego może spowodować wybuch szałowy, a bardziej jeszcze na odwrót zachowywanie się licznego zgromadzenia niespokojnych, hałaśliwych chorych w wysokim stopniu drażnić musi tych, którzy ulegli ostremu szaleństwu. Dotknięty ostrem szaleństwem jest niebezpiecznie chory i wymaga w całem znaczeniu słowa traktowania klinicznego, do którego także należy bezwzględny spokój najbliższego otoczenia. Przeznaczenie separatek, w których umieszcza się szałowych, aby odosobnieni znaleźli ciszę i spokój, dobroczynnie oddziaływający na wzburzony umysł chory, trapiony obłędnemi wyobrażeniami i złudzeniami zmysłowemi, mija się z właściwem założeniem, gdy od przyległego korytarza dolatują do chorych szałowych krzyki i hałaśliwe gadania chorych niespokojnych. Komisya oświadcza, że oddział szałowych jest pod względem konstrukcyjnym zupełnie odpowiednio założony i nie potrzebuje przeobrażenia, ani też rozszerzenia, jeżeli tylko wyłącznie chorzy szałowi tamże będą umieszczemi, dla tego też zdaniem jej nie jest uzasadnionem żądanie dyrekcyi, aby dla szałowych osobny zbudować pawilon, ani też nie godzi się z udzie-

lonem jej wyjaśnieniem, że dla braku miejsca odpowiedniego chorzy niespokojni trzymani być muszą wspólnie z szałowymi.

Niewątpliwie rzecz się ma tak, że każdy wzorowy zakład posiada oddzielny, a w żadnej bezpośredniej łączności z głównym przybytkiem nie zostający budynek dla umieszczenia szałowych. Co do Kulparkowa, błąd ten został popełniony przy jego zakładaniu, ale też może być poprawionym bez nadwyrężenia budżetu krajowego, jeżeli dyrekcya usunie z odziału w mowie będącego chorych niespokojnych i umieści ich w innej części gmachu głównego. Pozwala na to rozległość zakładu i jest to możliwem przez odpowiednią adaptacyę, chociażby pewnego wkładu wymagającą. Komisya wynurza przy tem swoje zdanie, że nie należy ościelać separatek dla tych szałowych, którzy zdradzają dążność do uszkodzenia cielesnego. Szałem dotknięty, a a rozbijający się o mury, jest tak ciężko, a chwilowo nawet niebezpiecznie chorym, miewa tak niewymownie silny ból głowy, że bezwiednie stara się o uwolnienie się od niego przez tłuczenie głową o ścianę. Taki chory potrzebuje doraźnej pomocy lekarskiej, której nie zabezpiecza samo omateracowanie ścian i podłogi, on musi być klinicznie leczonym, jeżeli nie ma uledz ciężkiemu cierpieniu, a dopóki trwa gwałtowne wzburzenie szałowe, powinien być nadto unieruchomiony przez zawinięcie w koce i wolne przetrzymanie pasami. Podobne ościelanie separatek jest zatem bezcelowe, bywa przez szaleńców niszczone, zanieczyszczone i staje się siedliskiem robactwa i plugastwa.

3) Komisya z ubolewaniem podnosi, że korytarze, ile że nie są odpowiednio szerokie i ogrzewane, niemogą służyć w zimie na dzienny pobyt dla chorych, które to przeznaczenie mają one we wszystkich nowszych zakładach. Skutkiem tej doniosłej wady w budowie znajdujemy w zimowej porze chorych ztłoczonych i bez należytego ruchu w niedużych salach towarzyskich. Komisya wyraża ten żal, pragnąc zwrócić uwagę W. Wydziału krajowego, ażali nie dałoby się bez znaczniejszych przeobrażeń układu gmachu i bez nadmiernego wkładu pieniężnego zaprowadzić majsnerowskie lub odpowiednie inne ogrzewanie.

4). Komisya czyni uwagę, że łóżka dla epileptycznych należy zabezpieczyć bocznem zaopatrzeniem. Jakkolwiek są one niskie, chory jednak, gdy spadnie z łóżka podczas napadu epileptycznego, może doznać uszkodzenia.

5). W infirmeryi męskiej dla cieleśnie chorych znalazła komisya przepełnienie i złe powietrze. Przepełnieniem a oraz brakiem odpowiedniej wentylacyi tłumaczy się brak zdrowego powietrza.

6). Komisya czyni uwagę, że wspólne wychodki nie całkiem są odpowiednio urządzone, nie dosyć czysto utrzymywane a w zimie nie ogrzewane, dla tego podłoga przez zamarznięcie rozlewanego moczu bywa slizką. Należałoby przeznaczyć jednego posługacza wyłącznie do utrzymywania porządku w wychodkach i urządzić spłukiwanie tychże z wodociągu.

7). Komisya znalazła prosektoryum zakładowe w odpowiadającym celowi stanie, tudzież znalazła tamże dowody pracy naukowej pp. lekarzy zakładowych.

8). Komisya znalazła łazienki odpowiednio urządzone i stwierdza, że dyrekcya korzysta z nich obszernie z pożytkiem dla chorych.

9). Komisya znalazła kuchnię zakładową przepełnioną parą, czemu według oświadczenia dyrekcyi nie można zaradzić z powodu konstrukcyi zasadniczo-wadliwej. Sprawa ta jest o tyle ważną, że cierpią nietylko zajęte

przy kuchni osoby etatowe ale i chorzy w celach leczniczych do pracy tamże przydzieleni.

10). Komisya z uznaniem podnosi, że w ogólności w całym zakładzie panuje wzorowy porządek i czystość a chorzy są bardzo schludnie ubrani.

11). Komisya wyraża przekonanie, że pomimo nadzoru Sióstr Miłosierdzia, który według oświadczenia dyrekcyi okazał się odpowiednim, zarówno na oddziale męskim jak na żeńskim i który ma być o wiele pożyteczniejszym od nadzoru poprzednio wykonywanego przez jednego nadzorcę i trzech starszych dozorców, że pomimo obecnego nadzoru zakonnego należałoby ustanowić szkołę dozorców dla nowo wstępujących, zanim czynną obejmą służbę.

Nowowstępujący powinien na czas przygotowania znaleść utrzymanie w zakładzie i poddać się rygorowi porządkowemu, a prócz pouczenia teoretycznego udzielanego przez jednego z p. lekarzy zakładowych, powinien mieć podaną sobie możność przykładania się do służby oddziałowej.

12). Komisya uznaje, że liczba dozorców stoi w odpowiednim stosunku do liczby chorych tak w separatkach (1 : 4.) jak u niespokojnych (1 : 6).

13). Komisya wyraża zdanie, że cała służba tak na oddziale męskim jak i na żeńskim powinna otrzymać kosztem funduszu jednostajne umundurowanie. Obecnie prawie niczem nie wyróżnia się zewnętrznie służba od chorych. Może to sprowadzać niedogodność na zewnątrz zakładu. Powagę dające umundurowanie służby, nie zwykłe cywilne, ułatwi zadanie umundurowanym przynajmniej wobec tych chorych, którzy jeszcze zdolni są przyjmować wrażenia.

14). Komisya jest zdania, że dotacya służby zakładowej a mianowicie dozorców i dozorczyń, jako też sposób awansowania ich materyalnego i system gratyfikacyj nadzwyczajnych, jak na nasze stosunki, są całkiem odpowiedniemi i zdaje się dosyć ponętnemi, skoro jak dyrekcya oświadcza nigdy niema braku kompetentów o miejsca wolne i obszerny wybór jest możliwy.

15). Komisya wyraża zdanie, że zdolni do pracy chorzy bywają odpowiednio zajęci i ze zrozumieniem stanu chorobowego jednostek, a użycie ich do robót jest wystarczające.

16). Komisya z uznaniem podnosi dowody pracowitości pp. lekarzy zakładowych, złożone w historyach chorób, dalej staranne traktowanie przypadków farmaceutycznie, a z przyjemnością oświadcza, że na oddziale żeńskim znalazła szałowe chore ubezwładniane w sposób łagodny a zarazem z celem wysoce leczniczym, przez zawijanie w prześcieradła mokre i koce a z workami lodowymi na głowie, jak to czynią psychiatrzy klinicyści.

Podpisali: Dr. Leon Blumenstock prof. Uniwer. Jagiellońskiego. Dr. Józef Wernicki, Dr. Wiktor Opolski.

Sprawozdanie to było przedmiotem rozprawy w Radzie Wydziału krajowego gdzie uchwalono: 1) Ze względu na finansowe położenie kraju i na niedobór budżetowy nie wnosić do Wys. Sejmu o kredyt na nowe budowy; 2) wezwać dyrektora, ażeby przeprowadził segregacyę szałowych od niespokojnych, o ile to w obecnych miejscowych stosunkach da się usku-

tecznić i 3) umundurowanie przeprowadzić, jeżeli w roku bieżącym będą jakie oszczędności.

Co się zaś tyczy posługi nowowstępującej do zakładu nauka jej odbywa się według danych przez nas rozporządzeń. Każdy nowy posługacz parę miesięcy przypatruje się, jak należy obsługiwać chorych, każdemu z nich kilkakrotnie odczytuje się instrukcya dla dozorców, lekarze często badają, czy każdy z nich wie co w jakim wypadku czynić należy, a w czasie zwiedzania zakładu szef departamentu sanitarnego i inspektor szpitali dają pytania nowoprzyjętym posługaczom, aby się przekonać, czy już znają swe obowiązki.

Zamknięcia rachunków za rok 1888 sprawdzone przez oddział rachunkowy wykazują, że utrzymanie całego zakładu kosztowało 149.159 zł., a zatem o 7.686 zł. więcej, aniżeli w roku poprzednim; zwiększenie kosztów z jednej strony pochodziło od zwiększenia o 7035 dni leczenia i wprowadzenia sióstr Miłosierdzia; na oddział męski, tudzież zastępstwa chorego D-ra Hankiewicza i dwóch lekarzy znajdujących się pod śledztwem; z drugiej zaś, z powodu polepszenia wiktu posługi i większych wydatków na reparacye i utrzymanie budynków. Żywienie chorych kosztowało 53.504, a zatem wikt chorego wraz z pieczywem i winem kosztował dziennie 28·4, to jest o 1·7 ct. drożej aniżeli w roku 1887.

Koszt na leki, narzędzia chirurgiczne i sanitarne potrzeby wynosił 4.366 zł. t. j. o 351 zł. mniej jak w roku poprzednim. Wyprano bielizny sztuk 183.517, a ponieważ całe pranie kosztowało 4.585, opranie więc jednej sztuki wynosiło 2·4 ct.

Dochody zakładu w roku 1888 wynosiły w ogóle 175.508 zł.; z tego fundusz krajowy dostarczył 133.361 zł., obce fundusze 33.235 zł; własne zaś źródła 8.909 zł.

Wyniki gospodarstwa kulparkowskiego, według zamknięć rachunkowych za rok 1888, przedstawiają się następująco:

1. w dziale gospodarstwa polnego czysty zysk wynosił	958 zł.	71 ct.
2. „ „ „ ogrodowego „ „ „	346 „	18 „
3. „ „ „ mlecznego „ „ „	5422 „	26 „
4. „ „ „ trzody chlewnej „ „ „	766 „	06 „
5. „ „ „ zakupno i bicie wołów „ „	113 „	27 „
Razem	7.606 zł.	48 ct.

a ponieważ w r. 1887 wynosił 8008 zł. 17 ct., zatem czysty zysk był mniejszy o 401 zł. 69 ct. w porównaniu z rokiem poprzednim a to wskutek nieurodzaju ziemiaków i buraków.

Wykaz porównawczy za ostatnie pięć lat tak ruchu chorych jak i wydatków na utrzymanie zakładu przedstawia się tak:

Rok	Ilość chorych	Dni leczenia	Wydatek roczny	Cała kuracya chorego kosztowała	Dzień leczenia kosztował	Żywienie z pieczywem i winem
1884	914	157.794	141.703	155 zł. 03 ct.	89·9	34·49
1885	1017	167.320	140.055	137 „ 71 „	83·7	30·19
1886	1041	174.740	139.353	133 „ 86 „	79·7	27·58
1887	1061	181.155	141.473	133 „ 34 „	78·0	27·15
1888	1045	188.190	149.160	142 „ 74 „	79·3	28·43

Przyczyny zwiększenia się wydatków w roku 1888 wykazaliśmy wyżej; są one w związku z temi ulepszeniami, które zostały dokonane w zakładzie w ostatnim czasie.

W środkowej części zakładu kulparkowskiego dla zużytkowania czterech wielkich sal ciemnych, zburzono w każdej z nich dwa filary i dla podtrzymania stropu założono żelazne belki. Obecnie utworzyły się cztery piękne sale, mogące pomieścić każda do 16 łóżek.

Zrobiono także co tylko można było na folwarku dla wyniszczenia grzyba, który się tam zagnieździł.

Przy badaniu latryn na skrzydłach frontowej części budynku okazała się konieczna potrzeba zakupna rur żelaznych, sprowadzających ekskrementa do beczek (Lesagé'a), gdyż z powodu pierwotnie innego systemu latryn (d'Arcet'a) rur tych nie było.

Dnia 20. czerwca r. b. wieczorem spostrzeżono parę i dym, wydobywające się z kupy węgla kamiennego, sprowadzonego dla użytku zakładowej maszyny parowej. Bliższe badanie wykazało, że węgiel zapalił się wskutek zgęszczenia się w nim gazów. Pożar ten służba zakładowa przy pomocy kilkudziesięciu ludzi ze wsi ugasiła. Spaliło się około dwóch wagonów węgla miałkiego.

Zakład Kulparkowski w r. 1888 zwiedził szef Departamentu V 20 razy, inspektor szpitali także 20 razy.

Wysoki Sejm uchwałą z dnia 17. października 1888 udzielił nam petycyę maszynisty w Kulparkowie p. Krzyżanowskiego o zmianę posady z nieetatowej na etatową do załatwienia. Wydział krajowy po rozpatrzeniu tej prośby postanowił nie przedstawiać do W. Sejmu o stabilizowanie tej posady.

Szpitale prowincyonalne.

Dla porównania ruchu chorych w szpitalach prowincyonalnych i wydatków na ich utrzymanie w ciągu ostatnich lat pięciu przedstawiamy następującą tabliczkę:

Rok	Łóżek	Chorych	Dni leczenia	Średni pobyt	Jedno łóżko było zajęte przez dni	Wyzdrowiało liczbowo	Wyzdrowiało %	Umarło liczbowo	Umarło %	Ilość leczonych dziennie	Wydatek roczny zł.	Cała kuracja jednego chorego kosztowała	Dzień leczenia kosztował	Dzień żywienia kosztował
1884	1681	17.450	419.155	24.0	249	12.924	74.0	1581	9.0	1149	222.810	14 zł. 56 ct.	65·9	22·4
1885	1708	18.577	445.578	23.9	260	13.556	72.9	1694	9.1	1220	222.990	14 „ 22 „	63·4	21·5
1886	1718	19.286	463.602	21.3	269	14.377	74.5	1689	8.7	1270	226.131	14 „ 06 „	61·7	21·0
1887	1718	19.834	466.034	23.5	271	14.877	75.0	1593	8.0	1276	229.371	14 „ 09 „	61·9	20·8
1888	1738	20.434	493.176	24.1	283	15.408	75.4	1631	7.9	1347	237.866	11 „ 64 „	48·2	19·4

Z tego zestawienia widać, że razem z wzrostem ludności wzmaga się nieustannie jak ilość chorych, szukających opieki i pielęgnowania szpitalnego, tak też i ilość dni leczenia, zwiększający się zaś procent wyzdrowiałych i zmniejszający się odsetek zmarłych świadczą o postępie tych zakładów pod względem leczniczym. Z wykazu wydatków zaś widać, że w

miarę uregulowania gospodarstwa szpitalnego oszczędność się wzmaga i jak całkowita kuracya jednego chorego, tak też dzień leczenia i dzień żywienia stają się stosunkowo coraz tańszymi, pomimo ulepszeń, jakie się udało wprowadzić w szpitalach powszechnych na prowincyi.

Prawie we wszystkich szpitalach prowincyonalnych, po zwykłej codziennej wizycie panowie lekarze ordynujący zaprowadzili bezpłatne ordynacye dla ubogich, a przez to zmniejszyli potrzebę przyjmowania do szpitala takich chorych, którzy mogą leczyć się w domu, nie obarczając niepotrzebnie funduszów publicznych. W wielu szpitalach udziela się zwyż 2000 takich ordynacyj rocznie.

Z dwudziestu czterech szpitali prowincyonalnych w 15 już się udało urządzić pomieszczenie zupełnie oddzielne dla chorych dotkniętych chorobami zakaźnemi; w dziewięciu zaś pozostałych oddzielenie jest niedostateczne z powodu konstrukcyi budynków, nie pozwalającej na urządzenie osobnego pomieszczenia dla tego rodzaju chorób.

W siedmiu miastach większych, a mianowicie, we Lwowie, w Krakowie, Przemyślu, Stanisławowie, Tarnopolu, Jaśle i Wadowicach, gdzie się znajdują szpitale powszechne, zakupiono desinfektory systemu Rychnowskiego czy to kosztem funduszu szpitalnego wyłącznie, czy też kosztem wspólnym szpitala i miasta, a w miarę środków będziemy się starać wprowadzić te desinfektory wszędzie, gdzie się to da.

Trzy szpitale, brzeżański, samborski i tarnopolski z powodu złego pomieszczenia i niepodobieństwa znalezienia odpowiedniejszego budynku są pozbawione możności normalnego rozwoju. Szpital tarnopolski posiada przynajmniej kapitał żelazny, z czasem więc, gdy procenta skapitalizowane powiększą go do odpowiedniej sumy, można będzie przystąpić do budowy domu na zakład leczniczy; szpitale zaś w Brzeżanach i w Samborze nie posiadają niestety żadnych środków, bez wielkich więc ofiar nie mogą stanąć na równi z tymi szpitalami, w których rozwój nie jest brakiem stosownego umieszczenia skrępowany.

Nowy budynek szpitalny w Brodach został otoczony parkanem i założono ogród dla użytku chorych i rekonwalescentów, jednocześnie przystąpiono do zdemolowania dawnego zrujnowanego budynku i do naprawy oficyny, gdzie mają być pomieszczeni zakaźni.

W kołomyjskim i stryjskim szpitalu w roku bieżącym mają przystąpić do przerobienia wadliwie i nieodpowiednio urządzonych latryn.

W Przemyślu poleciliśmy naprawić lodownię, przerobić latryny i tak zrestaurować oficynę, aby w niej można było pomieścić chorych zakaźnych.

W Rzeszowie, gdzie szpital nie posiada dobrej wody do picia, poleciliśmy Zwierzchności gminnej, aby wykopać kazała nową studnię. W tym roku szpital rzeszowski, pierwszy ze szpitali prowincyonalnych wystąpił z naukowem sprawozdaniem o ruchu chorych i o rezultatach leczenia w r. 1888. Ze sprawozdania tego widać, że na 1280 chorych pielęgnowanych w szpitalu rzeszowskim, na oddziale chirurgicznym leczono 285 chorych, że dokonano tam 87 większych operacyj i że samych wycięć raka i wyłuszczeń innych guzów nowotworowych było 46.

Na oddziale ocznym tego szpitala, prowadzonym przez D-ra Zagórskiego leczono w r. 1888, 184 chorych, a z tej liczby wyleczonych wyszło 146, z polepszeniem wypuszczono 28, nieuleczonych zaś było 10; większych

operacyj na oczach dokonano 54. Chorych dotkniętych chorobami wewnętrznemi było 398, wenerycznych 243. Porodów w szpitalu odbyło się 62. Śmiertelność w ogóle wynosiła tylko 6.6%.

W Stanisławowie, po śmierci lekarza ordynującego śp. D-ra Zygmunta Mroczkowskiego, mianowaliśmy prymaryuszym szpitala powszechnego D-ra Grzegorza Konkolniaka.

W Sanoku na miejsce zmarłego na tyfus rządcy szpitala mianowaliśmy p. Franciszka Kuszczaka.

W Tarnowie budowa skrzydła już została ukończona.

W Złoczowie zbudowano nową trupiarnię, urządzono zupełnie odosobnione pomieszcznie dla zakaźnych, zbudowano latryny systemem beczkowym z wielką dogodnością dla chorych i korzyścią dla zakładu.

W Żywcu zarząd szpitala, uznanego za powszechny od dnia 1. maja 1889, sprawują Siostry Miłosierdzia. Według doniesienia inspektora szpitali gospodarstwo Sióstr Miłosierdzia w tym krótkim przeciągu czasu okazało się bardzo dobrem i oszczędnem, a czystość w zakładzie, pielęgnowanie chorych i żywienie nie pozostawia nic do życzenia.

Sprawa petycyi gminy miasta Jarosławia co do uznania tamtejszego szpitala za powszechny i publiczny już trzeci rok znajduje się w Prokuratoryi skarbu, oczekując załatwienia.

Rachunki szpitali prowincyonalnych z roku 1888.
Alegat 38.

W alegacie 38. przedstawiamy zestawienie zamknięć rachunków wszystkich naszych dwudziestu i trzech szpitali prowincyonalnych, z którego się przekonać można, że wydatki rzeczywiste wynosiły we wszystkich ogółem 237.866 zł. w. a. t. j. o 3.775 zł. więcej, aniżeli budżetami przewidziano, a o 8.495 zł. więcej, aniżeli w r. 1887 rzeczywiście wydano. Dochody zaś dały kwotę 270.314 zł., większą od preliminowanej o 36.456 zł. i większą o 9.630 zł. aniżeli w roku 1887. Tym sposobem rezultat ogólny był w roku 1887 korzystniejszy od budżetu spodziewanego o 32.681 zł. i korzystniejszy od rezultatu z roku 1887 o 1.135 zł. w. a.

Preliminarze szpitali prowincyonalnych na rok 1890
Alegat 39.

W alegacie 39 przedkładamy wykaz budżetów szpitali prowincyonalnych, zatwierdzonych przez Wydział krajowy na rok 1890. Okazuje się z tego wykazu, że dochody obliczono na kwotę 257.465 zł. Do tej konkurować będą: galicyjski fundusz krajowy, tytułem ponoszenia kosztów leczenia ubogich 224.770 zł., płacący za siebie i obce fundusze 22.588 zł. a własne dochody szpitali 10.107 zł. Wydatki preliminowane są na 256.683 zł. t. j. o 13.721 zł. więcej, aniżeli na rok 1889 przeznaczono, a o 18.817 zł. więcej, aniżeli w roku 1888 wydano. Wzrost ten wydatków tłumaczy się otwarciem nowego szpitala w Żywcu, tudzież wzrastającą z roku na rok ilością chorych, szukających pomocy lekarskiej we wszystkich szpitalach, lepiej niż dawniej urządzonych.

Zakłady subwencyonowane.

O subwencyonowanych przez Wysoki Sejm zakładach humanitarnych we Lwowie składamy tu krótkie sprawozdanie:

1. *Lecznica lwowska*, subwencyonowana kwotą 1000 zł. Ruch chorych w lecznicy w trzech ostatnich latach był następujący:

W r. 1886 leczono ogółem 3.522 chorych
„ „ 1887 „ „ 6.293 „
„ „ 1888 „ „ 7.982 „

a zatem w ubiegłem trzechleciu leczono ogółem 17797, którym udzielono około 70 tysięcy ordynacyj. W 1888 dziesięciu lekarzy udzielało pomocy ubogim chorym. Na samym oddziale chorób zewnętrznych leczono 1.263 chorych. Dziennie porady lekarskiej udzielano zwyż 64 chorym. Dochody w 1888 wynosiły 1800 zł., a w ciągu ostatniego trzechlecia 3.700 zł. Kwota ta została wydaną na czynsz najmu pomieszczenia, obsługę, opał, światło, narzędzia chirurgiczne, sprzęty i bibliotekę. Podzieliwszy tę sumę przez ilość udzielonych ordynacyj, to jest przez 70 tysięcy, wypadnie, że jednorazowa ordynacya lekarska kosztowała 5·20 ct.

Zakład nieuleczalnych i rekonwalescentów pod wezwaniem św. Józefa, subwencyonowany kwotą 1000 zł. W roku ubiegłym zakład pielęgnował 73 osób w ciągu 11.232 dni. Dochody zakładu tego wynosiły w ogóle 3.718 zł., wydatki zaś 4.405 zł.; niedobór 687 zł. pokryto z funduszu zgromadzenia sióstr. Pielęgnowanie jednego chorego kosztowało 60 zł. 20 ct., a jeden dzień pobytu 39.2 ct. W ubiegłym roku za zakładem zbudowano nowy budynek, mogący pomieścić 30 chorych. Posługę przy chorych pełnią siostry zgromadzenia. Zakład, oddając wielkie zasługi miastu i szpitalowi, który wcześniej może wypuszczać chorych z polepszeniem, w zupełności zasługuje na dawany mu zasiłek.

3. *Zakład krowiankowy p. Kubickiego.* Na podstawie relacyj tak urzędowych jak i prywatnych, wyniki szczepień w r. 1888 można nazwać świetnymi, albowiem procent przyjęcia się krowianki dosięgnął cyfry 99·8. Dla powiększenia ilości szczepionych rocznie rodzimą krowianką zawarliśmy z p. Kubickim umowę na r. 1889 o dostawę 4.200 fiolek za wynagrodzeniem 1.900 zł.; z tej ilości przedsiębiorca dostarcza każdemu starostwu i dla magistratów we Lwowie i w Krakowie po 50 fiolek i 400 na wypadek epidemii, a ponieważ każda fiolka służyć może na 5 szczepień, po 2 krosty każde, można więc tą ilością dokonać 21.000 szczepień, co wynosi 9 ct. za szczepienie wraz z kosztami przesyłki. Dotychczas przedsiębiorca dostarczał tylko na 6.000 szczepień. Na pokrycie kosztów zwiększonej krowianki użyliśmy 300 zł., przeznaczonych na premie dla lekarzy szczepiących, które uznaliśmy obecnie za zbyteczne. Kontraktem zobowiązaliśmy p. Kubickiego, że każde cielę po zebraniu ospy będzie zabijane w rzeźni miejskiej w celu zbadania stanu zdrowia i przekonania się, czy nie było dotknięte perlicą.

4. *Galicyjski zakład głuchoniemych we Lwowie*, subwencyonowany z funduszu krajowego kwotą 6.500 zł.. oprócz wychowanków w liczbie 68 kształcił 2 dochodzących eksternistów. Ogół rzeczywistych wydatków w roku 1888 wynosił 16.371 zł.

Utrzymanie więc jednego wychowanka kosztowało 234 zł. rocznie t. j. o 12 zł. mniej, aniżeli w roku poprzednim.

5. *Galicyjski zakład ciemnych we Lwowie*, subwencyonowany kwotą 2000 zł., wychowywał w r. 1888 chłopców 20 i 14 dziewcząt kosztem 12.238 zł.; utrzymanie więc jednego wychowanka kosztowało 359 zł., wikt każdego kosztował dziennie 36 ct. w. a.

6. *Szpital ś. Ludwika dla dzieci w Krakowie*, subwencyonowany kwotę 12.000 zł., pielęgnował 821 chorych w ciągu 24.763 dni.

Utrzymanie jednego chorego dziecka kosztowało 18 zł. 31 ct. Koszt dnia 60·73 ct. Żywienie kosztowało do 27·4 dziennie. Wyszło uleczonych

475, a z polepszeniem 85. Umarło 196 dzieci, czyli 23.88%. Oprócz tego utrzymanie lecznicy dla 25 dzieci szkrofulicznych w ciągu 1.125 dni w Rabce kosztowało w 1888 roku 834 zł. 01 ct. W ciągu roku wykonano 256 zabiegów chirurgicznych, w tej liczbie tracheotomij 62, operacyj innych 163, i założono przyrządów i opatrunków gipsowych 31. Wynik 62 tracheotomij był: 17 uleczonych i 45 zmarłych. Z chorobami zakaźnemi, to jest ospą, płonicą, błonicą, odrą, dławcem, krztuścem, durem brzusznymi czerwonką leczono 285; z tej liczby umarło 105. Leczono ambulatoryjnie w 1888 roku 3367 dzieci.

7. *Szpital ś. Zofii dla dzieci we Lwowie*, subwencyonowany także kwotę 12.000 zł., pielęgnował w ciągu 1888 roku 1004 chorych dzieci w ciągu 29.523 dni. Całe utrzymanie jednego chorego dziecka kosztowało 15 zł. a dzień leczenia 56 ct., żywienie zaś 24 ct. dziennie. Wyszło z zakładu uleczonych 634, z polepszeniem 65, umarło 249, czyli 26.26% względnie do ilości leczonych. Leczono ambulatoryjnie 2.232. Dotkniętych chorobami zakaźnemi leczono 159. Na oddziale chirurgicznym leczono 217 chorych; pomiędzy operacyami tracheotomij dokonano 14.

Szpital ś. Zofii zawarł układ z zakładem zdrojowo-kąpielowym w Iwoniczu o umieszczenie tamże filii szpitala dla leczenia w czasie sezonu dzieci szkrofulicznych. J. W. Michał hr. Załuski, właściciel Iwonicza, ofiarował na ten cel budynek tytułem bezpłatnej dzierżawy na łat dziesięć, nadto odstąpił na ten sam przeciąg czasu jeden gabinet łazienkowy III. klasy do wyłącznego użytku dzieci, leczonych w szpitalu, za zwrotem kosztów obsługi i urządzenia kąpieli w ryczałtowej kwocie 100 zł. rocznie. Korzystając z powyższej umowy, wysłano dnia 15. czerwca 12 chorych dzieci z dozorczynią i 2 posługaczkami do Iwonicza, a po powrocie tychże dnia 1. sierpnia drugą partyę również z 12 dzieci, która tamże pozostała do 15. września. Razem przeto leczyło się w Iwoniczu 24 chorych. Koszt utrzymania tej filii wynosił wraz z podróżą i kąpielami 640 zł. 89 ct., którą to sumę w połowie pokryto dochodem z balu, urządzonego na ten cel w Iwoniczu.

Departament VI.

Szef Departamentu: Toefil Bereźnicki, Członek Wydziału krajowego.

Uchwały sejmowe niepodlegające Najwyższej sankcyi i sprawy Wydziałowi krajowemu przekazane i polecone.

Uchwała z dnia 10. września 1888, którą udzielono Wydziałowi krajowemu do zbadania i przedłożenia sprawy na najbliższej sesyi z petycyi gmin i obszarów dworskich okręgu sądowego w Krakowcu o przeniesienie siedziby tego sądu do Wielkich Ocz.

Uchwała z dnia 25. września 1888 r. odstępująca Wydziałowi krajowemu petycyę Kazimierza hr. Łubieńskiego o pozostawienie siedziby sądu powiatowego w Krakowcu.

Uchwała z dnia 11. października 1888 odstępująca petycyę gminy i obszaru dworskiego w tej samej sprawie.

Zażądaliśmy opinii Rady powiatowej w Jaworowie, tudzież potwierdzenia petycyi przez uchwały Rad gminnych, lecz dotąd mimo urgensów takowych nam nie nadesłano,

Uchwała z dnia 11 października 1888 r. odstępująca do zbadania petycyę gmin Zalipie i Podlipie o wyłączenie ich z okręgu sądu powiat. w Żabnie a przydzielenie do okręgu sądu powiatowego w Dąbrowie.

Składamy do L. W. 11239/89 oddzielne sprawozdanie z przychylnym wnioskiem.

Uchwała z dnia 11. października 1888 udzielająca do zbadania petycyę gminy Pstrągowa o wyłączenie jej z okręgu sądu pow. w Ropczycach a przyłączenie do okręgu sądu powiatowego w Strzyżowie starostwa rzeszowskiego.

Przekładamy do LW. 10576/89 oddzielne sprawozdanie.

Uchwała z dnia 11. października 1888 r. udzielająca do zbadania petycyę gminy Laszki zawiązane o wydzielenie z sądu i starostwa w Rudkach, a przydzielenie do sądu powiatowego i starostwa w w Mościskach

Sprawa znajduje się jeszcze w badaniu przez władze sądowe.

Uchwały z dnia 10. grudnia 1887 i z 12. stycznia 1888, któremi polecono Wydziałowi krajowemu zbadanie potrzeby zmiany obecnie obowiązującej ordynacyi wyborczej i złożenie sprawozdania.

Przedkładamy oddzielne sprawozdanie do LW. 32368/89.

Uchwały, któremi udzielolono wsparć dla pogorzelców następujących gmin.

1. gm. Żurawno w kw. 500 zł.
2. „ Kamionka str. „ 1000 „
3. „ Medenice „ 500 „
4. „ Sołotwina „ 600 „
5. „ Bobrowniki „ 200 „
6. „ Gliniany „ 400 „
7. „ Ulwówek „ 400 „
8. „ Radelicz „ 200 „
9. „ Trzebownisko „ 400 „
10. „ Posuchów „ 100 „
11. „ Bielawce „ 200 „
12 „ Mołoszkowice „ 200 „
13. „ Łomna „ 50 „
14. „ Brześciany „ 200 „
15. „ Szołomyja „ 200 „
16. „ Harasymów „ 200 „
17. klaszt. OO. Bernardynów w Gwoździcu . 500 „

W wykonaniu tych uchwał Wysokiego Sejmu asygnowano i przesłano obok wymienione kwoty na ręce Prezesów Rad powiatowych jak następuje:

ad 1. w Żydaczowie do LW. 42838/88.
„ 2. „ Kamionce str. „ „ 42840/88.
„ 3. „ Drohobyczu „ „ 42839/88.
„ 4. „ Bohorodczanach „ 43599/88.
„ 5. „ Tarnowie „ „ 44211/88.
„ 6. „ Przemyślanach „ „ 44213/88.
„ 7. „ Sokalu „ „ 40901/88.
„ 8. „ Drohobyczu
„ 9. „ Rzeszowie
„ 10. „ Brzeżanach
„ 11. „ Brodach — do LW. 46065/88. (ad 8–14)
„ 12. „ Jaworowie
„ 13. „ Turce
„ 14. „ Samborze
„ 15. „ Bóbrce do LW. 2680/89.
„ 16. „ Horodence do LW. 4820/89.

przyczem polecono pomienionym Wydziałom powiatowym rozdzielić te wsparcia pomiędzy najbiedniejszych pogorzelców, nadto Wydziałowi powiatowemu w Przemyślanach wykonać to polecenie w porozumieniu z komitetem ratunkowym w Glinianach.

Wreszcie zapomogę 500 zł. dla klasztoru OO. Bernardynów w Gwoździcu, uchwaloną na odbudowanie spalonego kościoła, przesłano na ręce Prezesa Rady powiatowej w Kołomyi z poleceniem doręczenia rzeczonej kwoty gwardyanowi klasztoru.

Uchwała, mocą której otworzony został Wydziałowi krajowemu kredyt do wysokości sumy 9000 zł. na udzielanie bezprocentowych pożyczek z powodu grado-

Gdy na odnośne zapytanie Wydziału krajowego z dnia 25 października 1888, LW. 45794 oświadczyły Reprezentacye powiatów Myślenickiego, Wielickiego i Chrzanowskiego, że celem wsparcia ludności dotkniętej klęską gradobicia przyjmują z funduszu krajowego pożyczkę każda w sumie 3000 zł., zwrotną pod warunkami w niniejszej uchwale Wys. Sejmu zastrzeżonymi,

bicia i wylewu Reprezentacyom powiatów Myślenickiego, Wielickiego i Chrzanowskiego, spłacalnych najpóźniej po koniec roku 1899.

przeto Wydział krajowy po zeznaniu przez pomienione Wydziały powiatowe odpowiednich skryptów dłużnych, w kasie krajowej przechowanych, zrealizował te pożyczki, odsyłając sumy po 3000 zł. na ręce prezesów Rad powiatowych, a to:

w Chrzanowie pismem z dnia 4. grudnia 1888, LW. 52471.
w Myślenicach „ „ 12. lutego „ „ 5720.
w Wieliczce „ „ 6. kwietnia „ „ 14301.

Na mocy rzeczonych kart dłużnych zobowiązała się:

a) Reprezentacya powiatu Chrzanowskiego zwrócić funduszowi krajowemu pożyczkę 3000 zł., w ratach rocznych po 300 zł. mających być uiszczanemi corocznie w dniu 1. stycznia, począwszy od roku 1890 aż do roku 1899 włącznie;

b) Reprezentacya powiatu myślenickiego w ratach rocznych po 300 zł. mających być uiszczanemi corocznie w dniu 1 października, począwszy od roku 1889, aż do roku 1898 włącznie;

c) Reprezentacya powiatu Wielickiego w ratach półrocznych po 150 zł. mającyh być uiszczanemi corocznie w dniu 1. marca i 1. września, począwszy od roku 1890 aż do roku 1899 włącznie.

Dla dopełnienia powyższego obowiązku zobowiązały się nadto Reprezentacye powiatowe wstawiać co roku, aż do zupełnego umorzenia niniejszych pożyczek w rubrykę wydatków budżetu powiatowego kwotę potrzebną na wypłacenie raty w tym roku do wypłaty przypadającej i nakładać na powiat dodatki do bezpośrednich podatków w takiej wysokości, ażeby ogólna kwota dochodów powiatowych na ten rok preliminowanych wystarczała na zupełne zaspokojenie wszystkich wydatków powiatowych na ten rok w budżet wstawionych, wliczając w nie kwotę potrzebną na pokrycie powyższej raty, a to tem pewniej, ile że w razie niedopełnienia tego obowiązku ciężącego na powiecie, Wydział krajowy zastosuje rygor §. 22 ustawy o reprezentacyi powiatowej, ewentualnie w myśl postanowień §. 52 tejże ustawy polityczna władza krajowa zaradzi temu w sposób odpowiedni na koszt i stratę powiatu. Dlatego też obowiązały się Wydziały powiatowe w imieniu powiatu przedkładać Wydziałowi krajowemu co roku najdalej do dnia 1. lutego, jak długo powyższa pożyczka zwróconą nie zostanie, budżet powiatowy odpowiadający powyższym zobowiązaniom.

Wreszcie co się tyczy sposobu użycia będących w mowie pożyczek, to Rada powiatowa w Chrzanowie uchwaliła użyć takowej na poprawę dróg gminnych, w gminach najbardziej klęską gradobicia nawiedzonych, dostarczając tym sposobem najbiedniejszej części ludność możność zarobku, a więc zapewniając jej także sposób do użycia przez dłuższy czas. Zaś Wydziały powiatowe w Myślenicach i Wieliczce postanowiły pożyczone sumy rozdzielić w formie dalszych pożyczek między gminy gradobiciem nawiedzone.

Uchwała w spawie założenia domów przymusowej pracy.

Złożono oddzielne sprawozdanie do LW. 30120/89.

Uchwała przekazująca Wydziałowi krajowemu do zbadania i załatwienia wniosek posła Żuka Skarszewskiego w przedmiocie

Jakkolwiek wykazane nam przez c. k. krajową Dyrekcyę skarbu rozmiary szkód elementarnych, zrządzonych gradobociem i wylewem wód w roku 1888 w gminach: Ciężkowice, Jastrzębia, Kąsna górna, Kąsna dolna i Siekierczyna powiatu Grybowskiego, który to wykaz służył władzom skarbowym

zbadania rozmiarów klęski gradobicia i wylewu wód w Kąsnie górnej i sąsiednich gminach.

za podstawę do przyznania opustu w podatku gruntowym, przemawiałyby same przez się za udzieleniem poszkodowanym jakiejś dalszej pomocy, to jednak z uwagi:

że wspomniane gminy otrzymały opust podatku gruntowego w łącznej kwocie 510 zł. 55 ct., że Wydział powiatowy uznał jakąkolwiek pomoc za zbyteczną, gdyż zboża na zasiewy w rzeczonych gminach lubo skąpo wystarczyć powino, Wydział krajowy nie uznał za potrzebne poczynić jakiekolwiek dalsze zarządzenia, zwłaszcza że na ten cel nie otrzymał żadnych funduszów.

Uchwała polecająca Wydziałowi krajowemu, ażeby przy sposobności studyów w sprawie domu pracy przymusowej i poprawczych zbadał, czy i w jaki sposób mogłyby być zastosowane w naszym kraju postanowienia §. 4. ustawy z dnia 24. maja 1885, Nr. 89 Dz. p. p. i aby przedłożył sprawozdanie na najbliższej sesyi sejmowej.

Ustawa z dnia 24. maja 1885, Nr. 89. Dz. u. p., zawierająca postanowienia z zakresu prawa karnego, mające na celu poskramianie włóczęgostwa i próżniactwa stanowi w §. 4tym: „Każda gmina, w której okręgu przebywa lub napotkana będzie osoba zdolna do pracy, nie mająca środków do utrzymania i niezarabiająca w sposób dozwolony, ma prawo wyznaczyć tej osobie pracę jej zdolnościom odpowiednią za zapłatą lub wyżywieniem.

Jeżeli osoba ta wzbrania się wykonać naznaczoną robotę, ukarać ją należy aresztem ścisłym, od ośmiu dni, aż do jednego miesiąca“.

Wedle §. 7. zaś tej ustawy:

„Wykroczenia wzmiankowane w poprzednich paragrafach mają być śledzone i karane przez sądy“

Zważywszy:

że przepis tego paragrafu niewymaga już, jak tego żąda ustawa o swojszczyźnie z 3. grudnia 1863, Nr. 105, Dz. u. p., by rzeczone indywiduum należało do gminy, która jedynie miała prawo przymuszać je do odpowiedniej pracy (§. 26. ustawy o swoj.), prawo to bowiem przyznane zostało obecnie wszystkim gminom, w których granicach osoba taka się znajduje, bez względu na to, czy do nich należy lub nie;

zważywszy dalej, że prawo to jest zarazem wielkiej doniosłości dla gmin, wedle dawnej ustawy jedynie do szupasowania uprawnionych, względnie obowiązanych, które tym sposobem koszta utrzymania i transportu podobnych indywiduów, choć w części mogłyby pokrywać;

z uwagi wreszcie na wątpliwość, czy gminom znany jest przytoczony co dopiero przepis ustawy, Wydział krajowy polecił okólnikiem z dnia 16. kwietnia 1889, LW. 1534 Wydziałom powiatowym przypomnieć powyższe postanowienia ustawowe Zwierzchnościom gminnym i zachęcić je do wykonania o ile możności prawa przysługującego im na mocy powołanego na wstępie przepisu ustawy, a to tem więcej, że zastosowanie tego postanowienia leży we własnym interesie gmin, i ułatwia im rygor karny w razie wzbraniania się dotyczącego indywiduum do wykonywania naznaczonej roboty.

W końcu musimy tu jeszcze wspomnieć o istniejącej w Niższej Austryi i Morawii pod nazwą „Natural-Verpflegs-Stationen“, instytucyi mającej także na celu poskromienie włóczęgostwa i próżniactwa. Otóż instytucya ta opiera się właśnie na przytoczonym wyżej §. 4 ustawy z 24 maja 1885, Nr. 89, Dz. u. p. i jest niejako tegoż uzupełnieniem. Bo gdy przepis ten daje gminom tylko prawo zmuszania pod rygorem karnym włóczęgów do pracy za wynagrodzeniem lub wyżywieniem, to zadaniem w mowie będącej instytucyi o cha-

rakterze przeważnie humanitarnym jest, podróżującym biednym rzemieślnikom lub robotnikom, w zamian za wykonanie wyznaczonej im na stacyi roboty dać żywność i nocleg, i tym sposobem ochronić ich przed ostatecznością wyciągania ręki po jałmużnę.

Instytucya powyższa, będąca chwilowem przytuliskiem dla pozbawionych środków do podróży rzemieślników i robotników, przyczyniła się w Niższej Austryi i Morawii obok zakładów pracy przymusowej znakomicie do położenia tamy włóczęgostwu i próżniactwu; to też na skutek reskryptu c. k. Ministerstwa spraw wewnętrznych, c. k. Prezydyum Namiestnictwa, odezwą z dnia 7. lipca 1888, L. 6646. zwróciło uwagę Wydziału krajowego na skuteczność rzeczonych stacyj.

Lecz Wydział krajowy, jakkolwiek nie wątpi o pożyteczności takiej instytucyi w ogólności, rozważywszy w szczególności stosunki społeczne i ekonomiczne naszego kraju, poparty nadto jednomyślną prawie opinią wszystkich Wydziałów i miast powiatowych, przyszedł do przekonania, że urządzenie przytulisk, o jakich mowa, nie miałoby w naszym kraju, jako przeważnie rolniczym racyi bytu, a gminy i tak już przeciążone, obarczyłoby nowymi wydatkami bez osiągnięcia właściwego celu, przeto też zaprowadzenia podobnych stacyj doradzać nie może.

Uchwała z dnia 24. stycznia 1889 polecająca Wydziałowi krajowemu ażeby: a) celem uzyskania tańszego najmu koszar dla żandarmeryi gminy i Rady powiatowe w lesistych okolicach położone, do budowy koszar zachęcał i przedsiębiorstwa budowy onych udzielaniem znaczniejszych zaliczek na przyszły czynsz najmu koszar wspierał, tudzież, b) ażeby zbadał czyliby nie należało poczynić u władz rządowych stosownych kroków celem uzyskania zmiany ustaw organizacyjnych żandarmeryi w tym kierunku, by noclegowe przez skarb państwa za umieszczenie w koszarach jednego żandarma przez dobę w ilości $2^1/_2$ ct. funduszowi krajowemu opłacane, stosownie podwyższone zostało.

Co do obu tych poleceń przedkładamy osobne sprawozdanie do L. 13.959/89; w dziale zaś „Inne ważniejsze sprawy“ przedstawiamy szczegółowo stan sprawy, mającej związek z wydatkami na cele zakwaterowania c. k. żandarmeryi, co do budowy koszar we Lwowie i co do dyslokacyi i etatu c. k. żandarmeryi, w końcu co do żądań utworzenia nowych posterunków c. k. żandarmeryi.

Wezwanie do c. k. Rządu w sprawie poboru podatków w gminach.

W zeszłorocznem sprawozdaniu o czynnościach Wydziału krajowego donieśliśmy Wysokiemu Sejmowi, że Wydział krajowy nie otrzymał odpo-

wiedzi na wezwania do c. k. Rządu, wydane uchwałą Wysokiego Sejmu z d. 19. stycznia 1888, a dotyczące uregulowania poboru podatków w gminach.

Odpowiedź nadeszła po zamknięciu zeszłorocznego sprawozdania i jest zawarta w odezwie c. k. Prezydyum Namiestnictwa z d. 10. października 1888

·/. Alegat 40. L. 10.838/pr.; podajemy ją zatem w załączeniu ·/. do wiadomości Wysokiego Sejmu, wraz z udzielonym nam odpisem rozporządzenia c. k. kraj. Dyrekcyi skarbu z dnia 11. października 1887 L. 53.647/87, wydanego do wszystkich c. k. starostw naszego kraju. Wysoki Sejm wezwał powołaną uchwałą z dnia 19. stycznia 1888 c. k Rząd:

1. aby jak najspieszniej uregulował w drodze ustawodawczej pobór podatków w gminach;

2. aby postarał się o rzeczywiste wykonywanie nadzoru nad Zwierzchnościami gminnemi pobierającemi podatki i powiększył etat c. k. urzędników przy c. k. urzędach podatkowych.

Co do pierwszego wezwania dotyczącego uregulowania poboru podatków w gminach w drodze ustawodawczej, nadmienić tu trzeba, że w latach dawniejszych wpływały tak do Wysokiego Sejmu jak i do Wydziału krajowego liczne petycye o uwolnienie Zwierzchności gminnych od obowiązku zbierania podatków od pojedyńczych kontrybuentów i odwożenia ich do c. k. urzędu podatkowego, czyli od tak zwanego indywidualnego poboru podatków.

Tak Wysoki Sejm jak i Wydział krajowy odstępował te petycye c. k. Rządowi do uwzględnienia, wskutek czego, c. k. Prezydyum Namiestnictwa zawiadomiło nas odezwą z dnia 18. maja 1884 L. 4.217/pr. iż J. E. p. Minister skarbu oznajmił reskryptem z dnia 11. maja 1884 L. 8.852, że sprawa uregulowania indywidualnego poboru podatków jest przedmiotem badania w Ministerstwie skarbu i że odnośny projekt ustawy Radzie państwa przedłożony zostanie.

Podobną odpowiedź otrzymaliśmy w tym przedmiocie załączoną odezwą c. k. Prezydyum Namiestnictwa, które nam oznajmia, że w myśl reskryptu c. k. Ministerstwa skarbu z dnia 26. września 1888 L. 25.762 sprawa uregulowania indywidualnego poboru podatków, jest przedmiotem starannego rozpatrywania ze strony tegoż Wys. Ministerstwa.

Widać z tego, że c. k. Rząd postanowił wprawdzie jeszcze w r. 1884, iż Radzie Państwa ma być przedłożony projekt do ustawy, regulującej indywidualny pobór podatków, że jednak rychłego uskutecznienia tego postanonowienia spodziewać się nie można; atoli dalsza treść załączonej odezwy c. k. Prezydyum Namiestnictwa świadczy, że c. k. Rząd i władza skarbowa starają się na razie o uchylenie zażaleń, podniesionych przeciw teraźniejszemu systemowi poboru podatkowego w drodze administracyjnej, a to w kierunku wskazanym w drugim ustępie uchwały Wys. Sejmu z dnia 19. stycznia 1888. Tym drugim ustępem powołanej uchwały wezwał Wys. Sejm c. k. Rząd, aby postarał się o rzeczywiste wykonywanie ścisłego nadzoru nad Zwierzchnościami gminnemi, pobierającemi podatki od kontrybuentów i aby dalszemi rozporządzeniami i przepisami powstrzymał nieprawidłowości zachodzące przy poborze podatków w gminach, a w końcu ażeby powiększył etat urzędników podatkowych.

Co do nadzoru nad Zwierzchnościami gminnemi, pobierającemi podatki i co do powstrzymania nieprawidłowości, zachodzących przy tym poborze, powołało się c. k. Prezydyum Namiestnictwa na dawniejszą odezwę wystosowaną do Wydziału krajowego i okólnik c. k. Prezydyum krajowej Dyrekcyi skarbu z d. 23. marca 1884 L. 460/pr., wydany do wszystkich c. k. starostw, którym tymże polecono, ażeby jak najczęściej i z największą oględnością i starannością wykonywały przepisaną dawniejszymi okólnikami kontrolę na miejscu nad Zwierzchnościami gminnemi, jako też ażeby przełożonych gmin dokładnie pouczali, w jaki sposób oddanie, a względnie odebranie kasy gminnej przy zmianie naczelnika gminy, a względnie gminnego poborcy lub kolektanta przeprowadzić należy. C. k. Prezydyum Namiestnictwa podnosi, że w myśl tego okólnika w każdym powiecie znaczna ilość gmin co roku podlega ścisłej rewizyi ze strony inspektorów podatkowych co do prawidłowego sprawowania czynności, połączonych z poborem podatku. Prócz tego udzieliło nam c k. Prezydyum Namiestnictwa załączony odpis rozporządzenia c. k. Prezydyum krajowej Dyrekcyi skarbu z dnia 11. października 1887 roku L. 53.647.

Tem rozporządzeniem wydano c. k. starostwom:

a) formularz do sprawozdania referentów podatkowych o każdej lustracyi indywidualnego poboru podatków w gminach,

b) polecono, aby c. k. inspektorowie podatkowi o każdej odbytej lustracyi zdawali sprawę do rąk c. k. starosty,

c) przypomniano c. k. starostom przepis dotyczący wyszczególnienia gmin, w których rzeczone rewizye prowadzone zostały w kwartalnych raportach swych czynności z tem, że c. k krajowa Dyrekcya zażąda co roku przedłożenia relacyj lustracyjnych celem przekonania się czy referenci podatkowi wypełniają obowiązki na nich nałożone. Z powyższego okazuje się, że c. k. władza skarbowa postarała się o rzeczywiste wykonywanie ścisłego nadzoru nad Zwierzchnościami gminnemi, pobierającemi podatki od kontrybuentów i wydała potrzebne w tym względzie rozporządzenia.

Nieprawidłowości zachodzące w poborze podatków zostaną zatem usunięte, jeżeli nie całkowicie, to przynajmniej w znacznej części, skoro c. k. inspektorowie podatkowi i c k. starostowie zastosują się do powołanych rozporządzeń z ścisłością, jakiej wymagają powołane rozporządzenia c. k krajowej Dyrekcyi skarbu.

Co do powiększenia etatu c. k. urzędników podatkowych c. k. Prezydyum Namiestnictwa oznajmiło nam, iż wskutek Najwyższego postanowienia z dnia 17. czerwca 1887 ustanowiono już w r. 1887 dwanaście nowych urzędów podatkowych, iż na mocy Najwyższego postanowienia z 10. lipca 1888 r. zostanie ustanowionych dalszych 12 nowych urzędów podatkowych w r. 1888, a bliższe szczegóły dotyczące tego przedmiotu podajemy do wiadomości Wysokiego Sejmu w następującym ustępie niniejszego sprawozdania.

Pomnożenie c. k. Urzędów podatkowych.

Na mocy Najwyższych postanowień powołanych w poprzednim ustępie i na mocy rozporządzeń c. k. krajowej Dyrekcyi skarbu ogłoszonych w dzienniku ustaw krajowych pod L. 59 z r. 1887, jakoteż pod L. 5 i 90 z r. 1888, rozpoczęły swe czynności dnia 1. listopada 1887 nowe urzędy podatkowe:

1. w Haliczu pow. Stanisławowskiego,
2. w Leżajsku pow. Łańcuckiego,
3. w Mikulińcach pow. Tarnopolskiego,
4. w Niżankowicach pow. Przemyskiego,
5. w Peczyniżynie pow. Kołomyjskiego,
6. w Skolem powiatu Stryjskiego,
7. w Strzyżowie pow. Rzeszowskiego,
8. w Zborowie pow. Złoczowskiego,
9. w Podgórzu pow. Wielickiego,
10. w Ustrzykach dolnych pow. Liskiego,

dalej dnia 1. stycznia 1884,

11. w Krynicy pow. Nowo-Sądeckiego i
12. w Załościach pow. Brodzkiego,

zaś dnia 1. listopada 1888 roku rozpoczęły swe czynności urzędy podatkowe:

13. w Birczy pow. Dobromilskiego,
14. w Jordanowie pow. Myślenickiego,
15 w Krościenku pow. Nowotarskiego,
16 w Krzeszowicach pow. Chrzanowskiego,
17. w Oświęcimiu pow. Bialskiego,
18. w Rymanowie powiatu Sanockiego,
19. w Sieniawie pow. Jarosławskiego,
20. w Sokołowie pow. Kolbuszowskiego,
21. w Szczercu powiatu Lwowskiego,
22. w Tuchowie powiatu Tarnowskiego,
23. w Wojniczu pow. Brzeskiego i
24. w Źmigrodzie pow. Jasielskiego.

Od lat kilku wpływają rok rocznie tak do Wysokiego Sejmu jak i do Wydziału krajowego petycye gmin i obszarów dworskich o pomnożenie urzędów podatkowych a Wysoki Sejm odstępował te petycye c. k. Rządowi do możliwego uwzględnienia, co też jak widać odniosło pewien skutek, chociaż podnieść tu wypada i to, że znaczna liczba takich petycyj, dotąd załatwioną nie została.

Uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 20. stycznia 1887 odstąpił Wys. Sejm c k. Rządowi petycye gmin i obszarów dworskich w Żurawnie, Strzyżowie, Dynowie, Obertynie i Ustrzykach dolnych o ustanowienie w tych miejscowościach urzędów podatkowych.

W Strzyżowie i Ustrzykach dolnych istnieją już takie urzędy od dnia 1. listopada 1887 r.; reszta petycyj wyżej powołanych nie została dotąd załatwioną.

Uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 17. stycznia 1888 odstąpił Wys. Sejm c. k. Rządowi do możliwego uwzględnienia podobne petycye gmin i obszarów dworskich w Mielnicy, Tuchowie, Bukowsku, Zabłotowie i Mszanie dolnej.

Petycya gminy Tuchowa została już uwzględnioną, istniejący tamże obecnie urząd podatkowy rozpoczął swą czynność dnia 1 listopada 1888 roku; reszta petycyj oczekuje jeszcze załatwienia.

Podczas ostatniej sesyi Wysokiego Sejmu wpłynęły dalsze petycye tego rodzaju; gminy Mielnica, Bukowsko i Zabłotów ponowiły dawniejsze

prośby swoje, a nowe petycye wniosły gminy: Frysztak, Dobczyce, Tyczyn, Kuty i Głogów. Petycyę gminy Mielnicy odstąpił Wysoki Sejm uchwałą z dnia 6 października 1888 r. c. k. Rządowi do rychłego uwzględnienia, zaś petycye Bukowska, Zabłotowa, Frysztaka, Dobczyc, Tyczyna, Kut i Głogowa, przekazał Wysoki Sejm uchwałą z dnia 26. stycznia 1889 Wydziałowi krajowemu do załatwienia.

Wydział krajowy odstąpił przekazane mu petycye c. k. Prezydyum Namiestnictwa pismem z dnia 8 marca 1889 L. 5.893, popierając żądanie petentów o utworzenie nowych urzędów podatkowych w miejscowościach oznaczonych i podnosząc przytem, że w tych miejscowościach istnieją c. k. sądy powiatowe.

C. k. Rząd uwzględnia bowiem takie petycye tylko wtedy, jeżeli odnośna gmina jest siedzibą c. k. sądu, co z następującego faktu wynika.

Petycyę gminy Kańczugi w podobnej sprawie odstąpił Wysoki Sejm uchwałą z dnia 10. października 1888 c. k. Rządowi do odpowiedniego załatwienia. C. k. Prezydyum Namiestnictwa oznajmiło nam jednak przy zwrocie tej petycyi odezwą z dnia 3. stycznia 1889 L. 13.796/pr., że prośba gminy Kańczugi nie nadaje się do uwzględnienia, ponieważ tamże nie ma siedziby sądu powiatowego, przy czem podniosło, że nowe urzędy podatkowe mogą być utworzone w myśl reskryptu c. k. Ministerstwa skarbu z dnia 24. czerwca 1886 L. 2.040 w ogóle w tych tylko miejscowościach, które są zarazem i siedzibą sądów powiatowych.

Wobec tej wskazówki Wydział krajowy nie odstępuje c. k. Prezydyum Namiestnictwa petycyj takich gmin, które nie są siedzibami sądów powiatowych. Petycye gminy Kańczugi, jakoteż podobne petycye gmin Błażowej i Pruchnika, przekazane nam do załatwienia uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 26 stycznia 1889, zwróciliśmy petentom, zawiadamiając ich pismem z dnia 5. marca 1889 L. 701 o powodach nie zezwalających na uwzględnienie ich żądania.

Z tego przedstawienia zechce się Wysoki Sejm przekonać, że niektóre z odstąpionych c. k. Rządowi petycyj już uwzględniono i że spodziewać się można, iż skoro c. k. Rząd przystąpi w roku bieżącym do utworzenia dalszych nowych urzędów podatkowych w gminach, będących siedzibami sądów powiatowych, takie urzędy z czasem w życie wejdą.

Sprawa dotycząca poboru podatków przez kolektantów prywatnych.

Na wniosek posła Teofila Merunowicza i towarzyszy powziął Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 22. stycznia 1889 po uznaniu nagłości wniosku następującą uchwałę:

„Poleca się Wydziałowi krajowemu, ażeby w drodze właściwej zastrzegł odpowiednią kontrolę nad kolektantami podatkowymi w tych gminach, gdzie kontrybuenci wobec wchodzącego właśnie w życie indywidualnego systemu opłaty podatków gruntowego i domowo-klasowego zechcą i nadal ich pośrednictwa używać“.

W przedmiocie poboru podatków przez kolektantów prywatnych wpłynęło do Wydziału krajowego prawie równocześnie z powyższem poleceniem Wysokiego Sejmu podanie Wydziału powiatowego Lwowskiego z dnia 30. grudnia 1888 L. 2.752, a z tego podania przekonaliśmy się, iż tutejsze c. k. starostwo nie zastosowało się w tej sprawie ściśle do rozporządzeń c. k. krajowej Dyrekcyi skarbu, i wydało w tym względzie zarządzenia dla gmin uciążliwe.

Później nadeszło do Wydziału krajowego podobne podanie Wydziału powiatowego w Nowym-Targu z dnia 2. marca 1888 L. 320.

Wywiązując się z danego nam, a na wstępie przytoczonego polecenia, udaliśmy się odezwą z dnia 2. marca 1889 L. 2281 do c. k. Prezydyum Namiestnictwa, upraszając o wydanie zarządzenia potrzebnego, celem zasłonięcia podatkujących o ile możności od szkody, jakaby dla nich wyniknąć mogła w razie zatracenia pieniędzy podatkowych przez kolektanta prywatnego, przyczem wskazaliśmy, że rozporządzenia wydane co do ustanowienia prywatnych kolektantów wymagają uzupełnienia, celem należytej kontroli nad kolektantami. Dalszych szczegółowych żądań co do zaprowadzenia takiej kontroli nie mogliśmy stawiać, albowiem stosunek prawny rzeczonych kolektantów nie był wtedy dokładnie określonym.

Powołaną odezwą z dnia 2. marca 1889 L. 2281 przesłaliśmy c. k. Prezydyum Namiestnictwa wspomnione podanie Wydziału powiawiatowego Lwowskiego, a później także powołane podanie Wydziału powiatowego w Nowym Targu dodatkową odezwą naszą z dnia 20. marca 1889 L. 11766.

W pismach naszych zwróciliśmy uwagę c. k. Prezydyum Namiestnictwa na okólniki wydane przez c. k. starostwo lwowskie dnia 16. listopada 1888 L. 24.199, zaś przez starostwo w Nowym Targu d. 23. października 1889 L. 14490, polecające Zwierzchnościom gminnym, ażeby Rady gminne powzięły uchwały ustanawiające kolektantów, aby dla nich wystawiały formalne pełnomocnictwa podpisane przez Reprezentacyę gminną, zaopatrzone pieczęcią gminy i potwierdzane przez Wydział powiatowy. Prócz tego miały gminy ręczyć za kolektantów, którzy nie mogli być obierani dla części podatkujących, gdyż na ich ręce miałaby spłacać podatki cała gmina bez wyjątku.

Zarządzenia te nie zgadzają się z oświadczeniem c. k. komisarza rządowego, danem w tym przedmiocie wskutek interpelacyi posła Teofila Merunowicza na posiedzeniu Wysokiego Sejmu z dnia 12. stycznia 1889.

Wedle tego oświadczenia wydała c. k. krajowa Dyrekcya skarbu dnia 12. października 1888 rozporządzenie stanowiące, że w powiatach, gdzie zostały ustanowione nowe urzędy podatkowe, gminy, a względnie Zwierzchności gminne zostają uwolnione od czynności połączonych z indywidualnym poborem podatków, a czynności te mają nadal sprawować c. k. urzędy podatkowe.

Ustanawianie prywatnych kolektantów miało wedle tego rozporządzenia być zezwolonem tam, gdzieby kontrybuenci tego żądali, przy czem c. k. komisarz rządowy oświadczył, iż nie ma przymuszu ustanawiania takich kolektantów, ani też przymusu, aby wszyscy opodatkowani składali podatki na ręce kolektantów, owszem każdy, choćby się raz zobowiązał, że podatek będzie na ręce kolektanta uiszczać, może mimo to sam pieniądze złożyć w urzędzie podatkowym i odebać pokwitowanie.

Widać z tego, że wymienione wyżej c. k. starostwa wydały zarządzenia, nie zgadzające się wcale z powołanem oświadczeniem c. k. komisarza rządowego, a względnie i z rozporządzeniem c. k. krajowej Dyrekcyi skarbu z dnia 12. października 1888 L. 65164, wobec czego upraszaliśmy

c. k. Prezydyum Namiestnictwa w pismach naszych wyżej powołanych o odwołanie tych zarządzeń.

Przychylając się do żądania naszego, porozumiało się c. k. Prezydyum Namiestnictwa z c. k. Prezydyum krajowej Dyrekcyi skarbu i zawiadomiło nas o wyniku odezwami z dnia 6. kwietnia i 22. czerwca 1889 L. 3555/pr. i 7281/pr.

Pierwszą odezwą (z dnia 6. kwietnia 1889) udzieliło nam c. k. Prezydyum Namiestnictwa odnośnie do odpowiedzi komisarza rządowego, danej Wys. Sejmowi na posiedzeniu z dnia 12. stycznia 1889 na interpelacyę posła Teofila Merunowicza, odpis rozporządzenia c. k. Prezydyum krajowej Dyrekcyi skarbu z dnia 15. marca 1889 L. 92/pr., wystosowanego do 24 starostw owych powiatów, gdzie urzędy podatkowe już pomnożone zostały, a gdzie też zaprowadzoną została zmiana, co do indywidualnego poboru podatków, na mocy omówionego powyżej rozporządzenia c. k. krajowej Dyrekcyi skarbu z dnia 12. października 1888 L. 65.164.

Alegat 41. W załączeniu podajemy odpis powołanego okólnika władzy skarbowej z d. 15. marca 1889 L. 92/pr. do wiadomości Wysokiego Sejmu, albowiem okólnik ten wyjaśnia wszystkie wątpliwości podniesione w sprawie ustanowienia prywatnych kolektantów podatkowych.

Władza skarbowa przyznaje w tym okólniku, iż tych kolektantów, nazwano w dawniejszych rozporządzeniach i okólnikach nie całkiem właściwie kolektantami, ponieważ oni są tylko zastępcami lub pełnomocnikami pojedynczych kontrybuentów, którzy się nimi posługują, jeżeli spłaty podatków osobiście w urzędzie podatkowym uskutecznić nie mogą lub nie chcą. Ostatnim ustępem rzeczonego okólnika wskazało c. k. Prezydyum krajowej Dyrekcyi skarbu,

„że ewentualne ustanowienie w pewnej gminie zastępcy kontrybuentów w celu opłacania podatków, pozostaje dla administracyi skarbowej sprawą zupełnie obojętną, a stosunek tychże zastępców do kontrybuentów jest czysto prawno prywatnej natury pomiędzy nimi samymi, że zatem władze rządowe nie biorą więcej żadnej ingerencyi na sposób, w jaki się podobne zastępowania stron przez prywatnych plenipotentów odbywa, że zastępcy nie są kolektantami wys. skarbowi odpowiedzialnymi, a tem mniej urzędnikami gminy, działającymi pod odpowiedzialnością gminy, że więc odpowiadają tylko na mocy prawa cywilnego tym kontrybuentom, którzy ich do swego zastępowania prywatnie upoważnili“.

Drugą odezwą z dnia 22. czerwca 1889 L. 7281/89 oznajmiło nam c. k. Namiestnictwo, że c. k. Prezydyum krajowej Dyrekcyi skarbu, wydało dnia 13. czerwca 1889 do L. 598/pr. rozporządzenie do odnośnych starostw, ażeby okólnik z dnia 15. marca 1889 L. 92/pr. bezzwłocznie wszystkim Zwierzchnościom gminnym zakomunikowały i nadto dodatkowo wyraźnie i stanowczo cofnęły swe dawniejsze zarządzenia, niezgodne z treścią pomienionego okólnika, jeżeli tego jeszcze nieuskuteczniono.

Otóż o ile w tej sprawie chodziło o uchylenie zarządzeń niezgodnych z rozporządzeniami władz wyższych, wskazanych w powołanem oświadczeniu c. k. komisarza rządowego, takowe już nastąpiło, gdyż odnośne zarządzenia c. k. starostów stanowczo cofnięte zostały.

To też prócz od Wydziałów powiatu lwowskiego i powiatu nowotarskiego, nie wpłynęły w tym przedmiocie żadne dalsze zażalenia. Jest to

poniekąd wskazówką, że ludność owych 24 powiatów, gdzie wskutek pomnożenia urzędów podatkowych, Zwierzchności gminne uwolniono od czynności, połączonych z indywidualnym poborem podatków, oswoiła się z nowym sposobem poboru i że na razie ustała obawa, iż opodatkowani będą zniewoleni opłacać podatek po raz wtóry, jeżeli kolektanci prywatni, czyli też plenipotenci pojedynczych kontrybuentów zatracą pieniądze podatkowe.

W tym względzie oznajmił c. k. komisarz rządowy w powołanem oświadczeniu, że JE. p. Namiestnik już wówczas (t. j. w styczniu 1889) zarządził, aby władze polityczne pouczały ludność interesowaną na czem polega nowy sposób poboru podatkowego i wskazywały opodatkowanym, w jaki sposób mogą podatki uiszczać, uchylając się od wszelkiej odpowiedzialności za drugich w razie, gdyby kolektant pieniądze sprzeniewierzył.

Wysoki Sejm zechce się dalej przekonać z powyższego przedstawienia, że rozporządzeniem c. k. Prezydyum krajowej Dyrekcyi skarbu z dnia 15. marca 1889 L. 92/pr. powyżej powołanem i w odpisie załączonem, zmieniono niektóre postanowienia dawniejszych rozporządzeń władzy skarbowej, powołanych w oświadczeniu c. k. komisarza rządowego danego na posiedzeniu Wysokiego Sejmu z dnia 12. stycznia 1889.

Wedle tego oświadczenia mieli, jak to wyżej przytoczono kontrybuenci starać się o zezwolenie na ustanowienie prywatnego kolektanta u c. k. starostwa, a to za pośrednictwem gmin i Wydziałów powiatowych.

Załączonem rozporządzeniem c. k. Prezydyum krajowej Dyrekcyi skarbu z dnia 15. marca 1889 L. 92/pr. zostały te zarządzenia usunięte, Władza skarbowa bowiem oznajmiła, że władze rządowe nie biorą więcej żadnej ingerencyi na sposób, w jaki się zastępowanie stron przy poborze podatkowym odbywa, i poleciło c. k. starostwom, ażeby od zastępców stron, uiszczających podatki imieniem kotrybuentów, żadnych pełnomocnictw nie wymagały.

Z tego okazuje się, że obecnie strony nie potrzebują zezwolenia władzy podatkowej do ustanowienia zastępcy przy spłacaniu podatków, gdyż, jak to w powołanem rozporządzeniu z d. 15. marca 1889 podniesionem zostało, taki zastępca nie jest kolektantem odpowiedzialnym wysokiemu skarbowi, a tem mniej urzędnikiem gminy, działającym pod odpowiedzialnością gminy, że więc odpowiada tylko na mocy prawa cywilnego tym kontrybuentom, którzy go do swego zastępowania prywatnie upoważnili.

Wobec takiego stanu rzeczy, istniejącego obecnie w myśl powołanego rozporządzenia z dnia 15. marca 1889 L. 42/pr., Wydział krajowy nie mógł się domagać zaprowadzenia urzędowej kontroli nad prywatnymi kolektantami podatkowymi, takowi bowiem już nie istnieją, w ich miejscu pozostali bowiem tylko prywatni zastępcy stron.

Okazuje się z tego także, iż urzędowa kontrola nad zastępcami kontrybuentów podatkowych byłaby możliwą tylko wtedy, gdyby pozostało w mocy pierwotne zarządzenie, iż ustanowienie takich zastępców, a względnie kolektantów prywatnych, zależy od zezwolenia władzy podatkowej, gdyż wtedy możnaby domagać się zaprowadzenia nad nimi podobnej kontroli, jaka istnieje tam, gdzie urzędy podatkowe jeszcze pomnożone nie zostały, to jest w 50 powiatach naszego kraju. Tak w tych 50 powiatach,

jakoteż w owych 24, w których urzędy podatkowe już pomnożono, sposób indywidualnego poboru podatku jest uregulowany w drodze administracyjnej i podlega, jak widać z powyższego przedstawienia, częstym zmianom, zarządzanym w drodze administracyjnej, wywołującym wątpliwości co do wykonania takich zarządzeń.

Nadmieniliśmy zatem w powyżej powołanej odezwie naszej, wystosowanej do c. k. Prezydyum Namiestnictwa dnia 2. marca 1889 L. 2281 także i to, że sprawa indywidualnego poboru podatków jest już od lat kilku przedmiotem rozpraw sejmowych, że c. k. Ministerstwo skarbu oświadczyło reskryptem z dnia 11. maja 1884 L. 8852, iż uregulowanie tej sprawy w drodze ustawodawstwa jest już w toku i że odnośny projekt do ustawy Radzie Państwa przedłożony zostanie, i że dalszym reskryptem z dnia 30. września 1888 L. 25762, udzielonym nam odezwą c. k. Prezydyum Namiestnictwa z d. 10. październiika 1888 L. 10838 c. k. Ministerstwo oznajmiło, że sprawa uregulowania poboru podatków jest przedmiotem starannego rozpatrywania ze strony tegoż c k. Ministerstwa.

Powołując się na te oświadczenia c. k. Ministerstwa skarbu upoważniliśmy c. k. Prezydyum Namiestnictwa, ażeby przedstawiło c. k. Rządowi potrzebę o ile możności rychłego zastąpienia powyżej wskazanych zarządzeń administracyjnych ustawą normującą rzeczoną sprawę ostatecznie, a w tym względzie oznajmiło nam c. k. Prezudyum Namiestnictwa odezwą swoją z dnia 22. czerwca 1889 L. 7281/pr., że sprawa uregulowania poboru podatków w gminach w drodze ustawodawczej nie postąpiła dalej od stanu, zakomunikowanego Wydziałowi krajowemu wyżej powołaną odezwą c. k. Prezydyum Namiestnictwa z dnia 10 października 1888 L. 10838.

Wezwania do c. k. Rządu i sprawy temuż do załatwienia odstąpione.

Uchwała z dnia 10. września 1888 udzielająca opinię c. k. Rządowi względem przeniesienia gminy Iskań z sądu powiat. w Birczy starostwa Dobromilskiego do sądu pow. w Dubiecku starostwa Przemyskiego.

C. k. Ministerstwo spraw wewnętrznych pod d. 11. grudnia 1888 L. 5549 a c k. Ministerstwo sprawiedliwości pod d. 13. grudnia 1888 L 20263 uczyniło zadość życzeniom Wysokiego Sejmu, skutkiem czego przedłożyliśmy Wys Sejmowi pod d. 21 grudnia 1888 LW. 55642 odpowiednie sprawozdanie z projektem ustawy do zmiany granic Reprezentacyj powiatowych w Dobromilu i Przemyślu, które z powodu, że sprawozdanie to nie weszło na porządek dzienny w ostatniej sejmowej sesyi, ponawiany obecnie do LW. 31241/89

Uchwała z d. 10. września 1888 oświadczająca c. k. Rządowi opinię o utworzenie nowego c. k. sądu w Jezierzanach.

Zawiadomiono petecyonujących o powyższej uchwale; decyzya c. k. Rządu jeszcze nie nastąpiła

Uchwała z d. 14. września 1888 udzielająca c. k. Rządowi opinię względem wydzielenia gminy Jureczkowa ze sądu powiat. w Birczy a przydzielenia do okręgu c. k. sądu powiat. w Dobromilu.

C. k. Ministerstwo sprawiedliwości rozporządzeniem z d 13. grudnia 1888 L. 19598 zarządziło od 1. stycznia 1889 r przeniesienie gminy Jureczkowa zgodnie z opinią Wys Sejmu.

Uchwała z d. 14. września 1888 udzielająca Rządowi opinię co do wyłączenia gmin Łagiewniki, Borek Fałęcki i Jugowice ze sądu pow. w Skawinie a przyłączenie do sądu powiat. w Podgórzu.

Rozporządzeniem c. k. Ministerstwa sprawiedliwości z d. 6. lutego 1889 L. 508 tylko gmina i obszar dworski w Łagiewnikach z d. 1. stycznia 1889 zostaną przydzielone do sądu powiatowego w Podgórzu.

Uchwała z d. 14. września 1888 udzielająca Rządowi opinię względem wyłączenia gminy Torskie z sądu pow. w Zaleszczykach a przydzielenia do sądu pow. w Tłustem.

Uwiadomiliśmy dotyczącą gminę o uchwale przez Wydział Rady powiatowej w Zaleszczykach; decyzya Rządu jeszcze nie nadeszła.

Uchwała z d. 9. września 1888 odstępująca Rządowi do rychłego załatwienia petycyę gminy Machliniec o wydzielenie jej z sądu pow. w Żurawnie a przydzielenie do sądu i starostwa w Stryju.

Decyzya Rządu jeszcze nie nastąpiła.

Uchwała z d. 12. września 1888 wzywająca c. k. Rząd do wykonania uchwały z d. 24. sierpnia 1877 względem przeniesienia siedziby sądu pow. z Kynicy do Muszyny.

Odezwą z d. 27. kwietnia 1889 LW. 18506 zawiadomiło nas c. k. Prezydyum Namiestnictwa, iż c. k. Minister sprawiedliwości zamierza przenieść siedzibę c. k. sądu powiatowego do Muszyny, jednakże nie wcześniej jak od 1. stycznia 1890 r.

Uchwała z d. 22. stycznia 1889 udzielająca Rządowi opinię co do przeniesienia gmin Marcyporęba, Brzeźnica i Nowodwory z okręgu c. k. sądu pow. w Kalwaryi do takiegoż sądu w Wadowicach.

W sprawie tej jako podniesionej na wezwanie c. k. Ministerstwa sprawiedliwości i pozostającej w związku z utworzeniem nowego sądu powiatowego w Zatorze, odnieśliśmy się pod d. 1 lutego 1889 L. 4818 z przedłożeniem uchwały Wysokiego Sejmu do c. k. Ministerstwa sprawiedliwości.

Uchwała z d. 23. stycznia 1889 wzywająca c. k. Rząd, ażeby jak najrychlej poczynił odpowiednie kroki celem ulepszenia sądownictwa w Galicyi.

Odnośnie do tego wezwania otrzymał Wydział krajowy następującej treści odezwę c. k. Prezydyum Namiestnictwa z dnia 5. lipca r. b. do L. 7851/pr.

Reskryptem z d. 26 czerwca r. b. L. 12293 oznajmił J. E. p. Minister sprawiedliwości, że w sprawie zarządzeń zmierzających do ulepszenia stanu sądownictwa w Galicyi, już na posiedzeniu Izby deputowanych Rady państwa z d. 8. maja r. b. przy sposobności omawiania rezolucyi, powziętej przez komisyę budżetową a dotyczącej pomnożenia sił sądowych i ich lepszego wykształcenia, wyjaśnił stanowisko Rządu i podał do wiadomości zarządzenia poczynione przez Rząd celem podniesienia sądownictwa w Galicyi.

Mianowicie podniósł J. E. p. Minister wówczas, że Jego ces. i kr. apostol Mość najwyższem postanowieniem z d. 27. kwietnia r. b., którego treść następnie w dzienniku rozporządzeń Ministertwa sprawiedliwości (część X.) ogłoszoną została, najmiłościwiej zezwolić raczył na wspomniane tam pomnożenie sił sędziowskich i prokuratorskich w Galicyi i na Bukowinie.

Uchwała z 6. października 1888 odstępująca c. k. Rządowi z poparciem do załatwienia petycyę gmin powiatu sądowego Mielnickiego, ażeby komisya poborowa urzędowała w Mielnicy.

O tej uchwale zawiadomiono petentów za pośrednictwem Wydziału powiatowego w Borszczowie a to pismem Wydziału krajowego z dnia 20. października 1888 LW. 44036 Ze strony zaś c. k. Rządu nie otrzymaliśmy odpowiedzi.

Niezałatwione wnioski.

Sprawozdanie Wydziału krajowego z projektem ustawy łowieckiej.

W sprawie tej na odezwę c. k. Prezydyum Namiestnictwa z d. 7. października 1888 L. 10726/pr. i wskutek żądania c. k. Ministerstwa rolnictwa przedłożyliśmy dodatkowe sprawozdanie Wysokiemu Sejmowi pod d. 14. października 1888 LW. 43.840 z wnioskiem o wydanie przez Wysoki Sejm opinii c. k. Rządowi względem wydania jednolitej i całość obejmującej ustawy o łowiectwie dla kraju tutejszego.

Gdy sprawozdanie to przydzielone komisyi administracyjnej pod d. 3. stycznia 1889 przez pomienioną komisyę załatwione nie zostało, przeto ponawiamy nasz wniosek i składamy oddzielne sprawozdanie do LW. 6365/89.

Sprawozdanie Wydziału krajowego z wnioskiem o przeniesienie gmin i obszarów dworskich Domażyr, Zielów i Żorniska z okręgu Reprezentacyi pow. we Lwowie do takiejże Reprezentacyi w Gródku.

Składamy oddzielne sprawozdanie do LW. 32326/89.

Sprawozdanie Wydziału krajowego z wnioskiem o utworzenie nowego c. k. sądu pow. w Czchowie.

Przedkładamy oddzielne sprawozdanie.

Sprawozdanie Wydziału krajowego z petycyi Wydziału pow. w Buczaczu i innych o wyjednanie podwyższenia wynagrodzenia za dostarczane podwody.

Odnośnie do sprawozdania z d. 11. listopada 1887 LW. 53610 mamy zaszczyt podać do wiadomości Wysokiego Sejmu, że na skutek odezwy Wydziału krajowego tyrolskiego dtto 19. października 1888 L. 12745 przyłączyliśmy się do zbiorowej petycyi, wystosowanej do c. k. Rządu o podwyższenie będącego w mowie wynagrodzenia. Jednakże i tym razem odpowiedź wedle odezwy c. k. Prezydyum Namiestnictwa z dnia 9. maja 1888 L. 4972 wypadła równobrzmiąco z odpowiedzią dawniejszą podaną w powołanem sprawozdaniu naszem, tj. że dotychczas nie zostało osiągniętem w niniejszej sprawie porozumienie z król. węgierskim rządem.

Wniosek posła Merunowicza o polecenie Wydziałowi krajowemu, by zbadał i przedstawił wnioski jak zaradzić włóczęgostwu w naszym kraju.

Intencyi tego wniosku czynią właśnie zadość wspomniane już sprawozdania Wydziału krajowego mianowicie o zakładach pracy przymusowej i poprawczych (do LW. 30120/89) i o zastosowaniu przez gminy środka przeciw włóczęgom i próżniakom, podanego w §. 4 ustawy z dnia 24. maja 1885 dz. u. p. Nr. 89.

Wniosek posła Bobczyńskiego w przedmiocie wezwania c. k. Rządu, by się postarał o przeprowadzenie postanowień, aby żadna pretensya wynikająca z drobnej sprzedaży gorących napojów w gminach wiejskich nie mogła być dochodzoną sądownie.

Wobec ochrony przeciw wyzyskiwaniu w podobny sposób, danej dłużnikowi już ustawą z 19. lipca 1877 L. 67 dz. u p. nie widział się Wydział krajowy spowodowanym do czynienia w tym kierunku dalszych kroków.

Inne ważniejsze sprawy.

Z przekazanych nam do załatwienia uchwałą z dnia 26. stycznia 1889 r. petycyj zarządziliśmy badanie i dochodzenia:

1) względem utworzenia nowego c. k. sądu powiatowego w Kołaczycach,

2) względem przeniesienia gminy Myscowa z okręgu c. k. sądu w Dukli, starostwa Krośnieńskiego do okręgu sądu w Żmigrodzie c. k. starostwa Jasielskiego,

3) względem utworzenia nowego c. k. sądu w Szczurowej,

4) także nowego c. k. sądu w Jabłonowie, powiatu Kołomyjskiego,

5) co do wyłączenia gminy Solina ze sądu powiatowego w Baligrodzie a przydzielenie do Ustrzyk dolnych,

6) co do przeniesienia gminy Zapałów z c. k. sądu powiatowego w Cieszanowie, do Jarosławia;— jednakże dotąd nie otrzymaliśmy od władz dotyczących odpowiednich wiadomości do merytorycznego ich załatwienia.

W sprawie petycyi gminy Łysiec, przekazanej nam do załatwienia uchwałą z d. 14. września 1888 co do wyłączenia jej z okręgu c. k. sądu i starostwa w Bohorodczanach, a przydzielenia do c. k. sądu i starostwa w Stanisławowie, Wydział krajowy po przeprowadzeniu odpowiednich badań i z uwagi, że żądanie petycyonujących zakwestyonowane zostało protestami obszaru dworskiego i innych mieszkańców tej miejscowości, tudzież nieprzychylną opinią Rady powiatowej Bohorodczańskiej, odmówił proszącym dalszego poparcia jako w sprawie niespowodowanej rzeczywistą potrzebą i ważniejszymi interesami, dla których wypadałoby zmieniać granice dwóch sądów powiatowych i starostw.

Podobnie w sposób odmowny załatwiliśmy przekazaną nam uchwałą z d. 14. września 1888 petycyę gminy Narola i okolicznych o ustanowienie tam nowego c. k. sądu powiatowego, albowiem okazało się przy bliższem badaniu, że bardzo mała liczba gmin z ludnością tylko 5551 mieszkańców okazała się chętną do przynależenia ewentualnie do przyszłego sądu z siedzibą w Narolu.

W sprawie utworzenia nowego c. k. sądu powiatowego z siedzibą w Pomorzanach przekazanej nam do zbadania uchwałą z d. $^{22}/_{1}$ 1887 r.

przedkładamy oddzielne sprawozdanie z d. 3. maja 1889 LW. 18107 z przychylnym wnioskiem.

Również z przychylnym wnioskiem przedkładamy do LW. 11819/89 oddzielne sprawozdanie co do utworzenia trzeciego c. k. sądu powiatowego w granicach c. k. starostwa Ropczyckiego z siedzibą w Wielopolu a to w wykonaniu uchwały Wysokiego Sejmu z d. 19. grudnia 1887.

Co się tyczy sprawy utworzenia nowego c. k. sądu obwodowego z siedzibą w Rawie ruskiej, przekazanej nam do zbadania i zdania sprawy uchwałą Wysokiego Sejmu z d. 4. stycznia 1888 Wydział krajowy nie jest w możności przedłożenia odpowiednich wniosków, albowiem Rada powiatowa w Żółkwi mimo kilkakrotnie w ciągu roku powtarzanych urgensów dotąd nam żądanej opinii swej nie nadesłała.

W końcu mamy zaszczyt podać do wiadomości, iż Wysokie c. k. Ministerstwo sprawiedliwości zawiadomiło nas pod d. 9. lutego 1889 L. 2505, iż nie zgadza się na przeniesienie gmin Brzezinka i Niegoszowice z Sowiarką do okręgu c. k. sądu powiatowego delegowanego w Krakowie, jak tego Wysoki Sejm żądał uchwałą z d. 25. września 1882, dalej iż to samo Ministerstwo zawiadomiło nas reskryptem z d. 10. lipca 1889 L. 13472, iż nie daje miejsca żądaniu gmin i obszarów dworskich na przeniesienie miejscowości: Góra Motyszyna, Żyraków, Wola wielka, Wola mała, Zawierzbie, Straszęcin, Grabiny, Latoszyn, Podgrodzie, Gumniska, Fox i Braciejowa z okręgu c. k. sądu powiatowego w Dębicy i starostwa Ropczyckiego do c. k. sądu powiatowego i starostwa w Pilznie, za którem Wysoki Sejm uchwałą z d. 25. września 1882 się oświadczył. Natomiast rozporządzeniem z d. 18. czerwca 1889 L. 5746 zarządziło przeniesienie z d. 1. stycznia 1890 gmin Opaki, Werhobuż i Huta werhobuska z okręgu c. k. sądu powiatowego w Olesku do okręgu c. k. sądu powiatowego delegowanego w Złoczowie.

Księgi gruntowe.

W sprawozdaniu z czynności Wydziału krajowego za czas od 1. lipca 1887 po koniec czerwca 1888 podaliśmy do wiadomości Wys. Sejmu treść okólnika wydanego przez c. k. wyższy Sąd krajowy w Krakowie do wszystkich c. k. sądów tegoż okręgu, mającego na celu uwolnienie ludnosci wiejskiej od zbyt uciążliwych dla niej kosztów z powodu dokonywania wpisów hipotecznych.

Gdy jednak w roku bieżącym liczne Reprezentacye powiatowe należące do okręgu c. k. wyższego Sądu krajowego we Lwowie, żaląc się na przeciążenie ludności wiejskiej rzeczonymi kosztami, upraszały równocześnie Wydział krajowy o zaradzenie tej niewłaściwości, udaliśmy się pismem z dnia 20. stycznia r. b. do L. W. kr. 2.469 do c. k. Prezydyum wyższego Sądu krajowego we Lwowie z prośbą, by w podobny sposób, jak to uczynił Sąd wyższy w Krakowie, zechciało być pomocnem ludności wiejskiej przy wpisach do ksiąg gruntowych.

Prośbie tej stało się zadość, o czem zawiadomiło nas rzeczone c. k. Prezydyum odezwą z dnia 12. kwietnia r. b. L. 3.322.

Tak więc wezwanie Wys. Sejmu z dnia 14. stycznia 1888 do c. k. Rządu „aby w drodze właściwej wyjednał uproszczenie i obniżenie kosztów wpisów w księgi gruntowe zmian w posiadaniu i własności nieruchomości niżej 300 zł.“ dało impuls c. k. wyższym Sądom krajowym we Lwowie i Krakowie do wydania we własnym zakresie działania tymczasowych za-

rządzeń celem ułatwienia wpisów do ksiąg gruntowych, ze strony bowiem c. b. Rządu nie otrzymał Wydział krajowy dotąd żadnej decyzyi w niniejszej sprawie.

Klasyfikacya i pobór koni dla c. k. wojska.

Na skutek licznych podań wniesionych przez Reprezentacye powiatowe o wyjednanie u c. k. władz rządowych, ażeby termin dostawy koni do klasyfikacyi wojskowej przypadał w porze dogodnej dla właścicieli, tudzież, ażeby w powiecie było więcej punktów zbornych, służących do powyższej klasyfikacyi, wreszcie ażeby gminy zwolnione zostały od obowiązku dostarczania dla komisyj uskuteczniających pobór koni dla c. k. wojska pisarzy biegłych w języku niemieckim, Wydział krajowy odstąpił rzeczone podania c. k. Namiestnictwu do możliwego uwzględnienia. W odpowiedzi otrzymaliśmy ze strony c. k. Namiestnictwa trzy odezwy z dnia 18. i 30. listopada 1888 r. L. 36.342 i 69.379 tudzież z dnia 6. marca r. b. L. 759,

Alegat 42, 43, 44. których odpisy pod ·/. dołączamy.

Jednakże wyrażonych w tych odezwach zapatrywań c. k. Namiestnictwa Wydział krajowy nie podziela, albowiem z dotyczących przepisów ustawy powziąć nie można, iżby gminy obowiązane były dostarczać komisyom klasyfikującym konie dla użytku c. k. wojska w ogóle pisarzy, a tem mniej biegłych w języku niemieckim, z drugiej strony nie są też obowiązane ponosić tak z tego tytułu jak i wspólnie z obszarami dworskimi kosztów podróży i dyet urzędnika c. k. starostwa, delegowanego do rzeczonych komisyj. — Nie wypływa bowiem obowiązek dostarczania pisarza ze składu tych komisyj, w który wchodzą naczelnik gminy lub zastępca przezeń wyznaczony, jeden znawca, dwóch członków reprezentacyi gminnej względnie przełożony obszaru dworskiego, o dodaniu więc pisarza ze strony gminy lub obszaru dworskiego nie ma w dotyczącej ustawie z 16. kwietnia 1873 L. 77 dz. u. p. ani też w rozporządzeniu Ministerstwa spraw wewn. z 1. sierpnia 1863 L. 137 dz. u. p. żadnej wzmianki.

Wprawdzie na mocy rozporządzenia c. k. Ministerstwa spraw wewn. z dnia 1. sierpnia 1873 L. 136 dz. u. p. właściciele koni, względnie Zwierzchności gminne mają sporządzać wykazy wedle wzoru A), dalej mają Zwierzchności gminne sporządzać wykazy wedle wroru B), wypełniając takowe w rubrykach 1., 2. i 3., inne zaś rubryki ma wypełnić komisya klasyfikacyjna; z tego atoli bynajmniej nie da się wysnuć wniosek, jakoby do wypełnienia tych ostatnich rubryk miał być dostarczony pisarz przez gminę, względnie przez obszar dworski. O kosztach zaś, jakieby z powodu klasyfikacyi koni dla c. k. wojska miały ponosić gminy lub obszary dworskie, nie ma również wzmianki w powołanej ustawie i odnoszącem się do niej rozporządzeniu ministeryalnem, owszem ustawa z dnia 16. kwietnia 1873 L. 77. dz. u. p. stanowi w §§ 6. i 11., że koszta poboru i zaciągu koni dla c. k. wojska ponosi wspólny budżet wojny. Z powyżej zatem przedstawionego stanu rzeczy wynika, że nakładanie przez c. k. władze administracyjne na gminy i obszary dworskie będącego w mowie obowiązku rodzącego w dodatku i niesłuszne koszta, jako sprzeciwiające się wyraźnym przepisom ustawy, jest niewłaściwe; dla tego też okólnikiem do wszystkich Wydziałów wystosowawym, doradzaliśmy interesowanym wystąpienia przeciw tym niewłaściwościom drogą instancyi.

Fundacya ś. p. Józefa Kosvitzky'ego dla poprawionych więźniów c. k. Sądu karnego w Krakowie.

Gdy c. k. Sąd krajowy karny w Krakowie pragnąc, aby procenta od złożonego kapitału, odpowiednio do woli fundatora, jeszcze w maju 1884 roku zmarłego, użytymi zostały na cel przezeń oznaczony, odezwą z dnia 11. kwietnia 1889 L. 6.515 upraszał Wydział krajowy o jak najspieszniejsze wprowadzenie w życie tej fundacyi, Wydział krajowy odezwą z dnia 16. kwietnia r. b. do L. W. 16.481 udał się ponownie do c. k. Namiestnictwa z prośbą o rychłe oznajmienie nam swojego zdania o projekcie aktu fundacyjnego ś. p. Józefa Kosvitzky'ego, przesłanego jeszcze pismem tutejszem z dnia 1. marca 1887 L. W. 65560/86, atoli sprawa nie została dotąd załatwioną.

Pospolite ruszenie.

Na skutek odezwy c. k. Prezydyum Namiestnictwa z dnia 6. sierpnia 1888 L. 8.391 poleciliśmy Wydziałom powiatowym, ażeby w przyszłości i w terminie ustawą oznaczonym, proponowały wszystkich bez wyjątku naczelników gmin do służby w pospolitem ruszeniu obowiązanych, do zwolnienia od tejże służby, jako osób na swoich stanowiskach służbowych w czasie mobilizacyi niezbędnych. Po przeprowadzeniu rokowań z c. k. komendą obrony krajowej we Lwowie i Krakowie, zostało wyłączonych od służby w pospolitem ruszeniu po koniec marca 1890 L. 1.957 funkcyonaryuszów gminnych łącznie z zatrudnionymi przy zakładach krajowych.

Kolonie rolnicze karno-poprawcze.

Na posiedzeniu z dnia 6. września 1884 powziął Wysoki Sejm następującej treści uchwałę:

„Wzywa się c. k. Rząd:

„I. ażeby w odpowiedniej drodze wpłynął na to, iżby w nowym „kodeksie karnym obok innych postanowień co do kary więzienia, umie„szczone zostały także odpowiednie przepisy, któreby przewidziały i sto„sownie unormowały kary za pomocą osiedlania w rolniczych koloniach „karno-poprawczych zbrodniarzy ze stanu rolniczego, po raz pierwszy przed „trybunałem karnym stojących;

„II. ażeby c. k. Rząd raczył jak najspieszniej przedsięwziąć odpo„wiednie kroki w tym kierunku, ażeby w kraju naszym urządzoną została „podobna kolonia rolnicza karno-poprawcza, na razie przynajmniej dla prze„stępców nieletnich."

Na powyższą uchwałę Wysokiego Sejmu wskutek reskryptu J. E. p. Ministra sprawiedliwości z 11. kwietnia 1886 L. 1786/85 oznajmiło c. k. Prezydyum Namiestnictwa co następuje:

„O ile projektowane kolonie rolnicze miałyby służyć do umieszcza„nia stroniących od pracy i niepoprawnych przestępców i do osiągnięcia „celów wytkniętych w innych austryackich krajach koronnych istniejącym „tamże domom poprawczym i pracy przymusowej, zakładanie takich kolonij „musiałoby być jako sprawa krajowa pozostawionem Sejmowi krajowemu.

„Przeznaczenie takich kolonij do odbywania wymierzonych na mocy „utawy karnej kar więzienia wymaga ustawy regulującej sposób odbywania „kary, mianowicie w tym kierunku, aby sędzia był upoważniony zamienić „karę więzienia na dłużej trwające zatrzymanie skazanego w rolniczej ko„lonii karnej. Cele poprawy bowiem wytknięte koloniom tego rodzaju dałyby „się osiągnąć tylko w razie zatrzymania w kolonii na czas sięgający po „za okres krótkiej kary więzienia.

„Wysokie c. k. Ministerstwo sprawiedliwości wyraziło w powołanym „powyżej reskrypcie gotowość do wzięcia tej kwestyi pod ścisłą rozwagę „przy wniesieniu projektu nowej ustawy karnej, ubolewa jednak, że ze „względu na stan finansów państwowych na teraz nie jest w położeniu „podjąć potrzebnego do urzeczywistnienia intencyi galicyjskiego Sejmu za„kupna znaczniejszego obszaru gruntowego i kosztownego urządzenia tego „obszaru na kolonię rolniczą dla celów wykonania kary.“

Ze względu na oświadczoną powyżej gotowość c. k. Ministerstwa sprawiedliwości i gdy właśnie w roku bieżącym c. k. Rząd wniósł do Izby poselskiej Rady Państwa projekt nowej ustawy karnej, nie omieszkał Wydział krajowy przedsięwziąć ponownych kroków zmierzających do możliwego urzeczywistnienia intencyi Wysokiego Sejmu.

W tym celu wystosowaliśmy pod dniem 31. maja b. r. do L. W. 19.820 do Wgo dr. Maksymiliana Machalskiego, posła do Rady Państwa i przewodniczącego nieustającej komisyi dla projektu nowej ustawy karnej pismo, w którem zwracając jego uwagę na powziętą przez Wysoki Sejm uchwałę z dnia 6. września 1884, zaznaczyliśmy zarazem, że sprawa zaprowadzenia kolonij rolniczych karno-poprawczych dla kraju naszego ma niezwykłe znaczenie, jeżeli się zważy, iż większa połowa zbrodniarzy, karanych przez c. k. sądy galicyjskie pochodzi ze stanu rolniczego, a znów na ogólną liczbę ukaranych w jednym roku połowę stanowią rewertenci t. j. poprzednio już karani. Wynika z tego, że dotychczasowy system kar u nas praktykowany nie wpływa bynajmniej na poprawę zbrodniarzy, jako niezastosowany odpowiednio do charakteru i zajęć ludności, prawie wyłącznie rolniczej, których gdyby w sposób właściwy wdrożono do systematycznej przymusowej pracy około roli, cel kary mógłby wydać dla ich poprawy korzystniejsze skutki. Szczególniej system ten, zastosowany do nieletnich przestępców, dopuszczających się karygodnych czynów prawie zawsze z powodu zaniedbanego wychowania i próżniactwa, mógłby sprowadzić ich na drogę rzetelnej poprawy.

W dalszym ciągu wspomnianego pisma naszego zauważaliśmy, że ze sprawą kolonij rolniczych karno-poprawczych pozostaje jeszcze w związku sprawa urządzania zakładów pracy przymusowej i poprawczych w myśl ustawy z dnia 24. maja 1885 L. 90 dz. u. p., które gdyby przyjęto jako stały system w rzędzie kar wymierzanych na przestępców, winny być utrzymywane kosztem funduszów państwowych. Przekonanie to już wyraziła Izba deputowanych Rady Państwa przy uchwalaniu ustawy z dnia 10. maja 1873 L. 108 dz. u. p. w rezolucyi, wzywającej c. k. Rząd do rozpoczęcia odpowiednich rokowań względem odebrania we własny zarząd, istniejących tego rodzaju zakładów krajowych. Układy te jednak z powodu uciążliwych warunków, jakie c. k. Rząd stawiał dotyczącym krajom a między tymi i Galicyi, nie osiągnęły żadnego skutku i dotąd ciąży nad nami sprawa zaprowadzenia zakładów pracy przymusowej i poprawczych, które znacznych wymagać będą wydatków ze szkodą innych nieodzownych potrzeb dla podniesienia zaniedbanych ekonomicznych stosunków w kraju naszym.

Wobec takiego stanu rzeczy i z uwagi na szczególniejszą ważność obu pomienionych kwestyj dla kraju tutejszego, Wydział krajowy upraszał zresztą pana przewodniczącego, aby je raczył oddać pod światłą rozwagę

komisyi i wpływem swoim wyjednać przychylne i bardziej z interesami kraju naszego zgodne ich załatwienie.

Sprawa reformy postępowania niespornego.

Odwołując się do naszego zeszłorocznego sprawozdania z czynności Wydziału krajowego, podajemy do wiadomości Wysokiego Sejmu, że dotąd jeszcze znaczna liczba Wydziałów powiatowych nie odpowiedziała na wezwanie Wydziału krajowego z dnia 17. sierpnia 1888 względem dostarczenia mu dat przez naczelników gmin i detaksatorów sądowych gminnych zebrać się mających,sformułowanych w kwestyonaryuszu, przeto też dotyczące Wydziały powiatowe przynaglono do odpowiedzi.

Gdy Prezydya obóch c. k. wyższych sądów krajowych w myśl naszego żądania udzieliły pozwolenie, aby delegat Wydziału krajowego przejrzał akta spadkowe w niektórych sądach powiatowych, w celu wyświecenia niektórych dat, z tą sprawą w związku będących, wyznaczył Wydział krajowy delegata z grona swoich urzędników konceptowych do tej czynności, polecając spieszne zebranie wzkazanych ankietą materyałów. Wszelako czynność ta zabierze nieco więcej czasu, gdyż ażeby dać obraz teraźniejszego prowadzenia pertraktacyj spadkowych i traktowania spraw opiekuńczych w naszym kraju, otrzymał delegat oraz polecenie dokładnego przejrzenia aktów spadkowych i opiekuńczych z szeregu 8 lat w kilkunastu sądach obóch okręgów wyższych sądów.

Skoro więc te przygotowawcze czynności skierowane na zebranie potrzebnych materyałów ukończone zostaną, nie omieszka Wydział krajowy poleceniu Wysokiego Sejmu odpowiedzieć.

Sprawy dotyczące c. k. żandarmeryi a to kwaterunku, dyslokacyi, budowy koszar i żądań co do utworzenia nowych posterunków.

Uchwałą powziętą na posiedzeniu z dnia 17. października 1888 przeznaczył Wysoki Sejm na pokrycie wydatków Rubr. IX. „Kwaterunkowe c. k. żandarmeryi“ na rok 1889 kwotę 86.748 zł.

Wskutek znacznego powiększenia stanu c. k. żandarmeryi w roku bieżącym, ponieść musi fundusz krajowy nadzwyczajne i nieprzewidziane w preliminarzu na rok 1889 wydatki, które spowodują znaczne przekroczenie preliminowanej kwoty, również wzrastające czynsze najmu wpłyną w części na powiększenie kosztów kwaterunkowych c. k. żandarmeryi.

Pismem z dnia 29. maja 1889 L. 1.425 oznajmiła Wydziałowi krajowemu c. k. 5 komenda żandarmeryi krajowej, że na mocy reskryptu c. k. Ministerstwa obrony krajowej z dnia 24. maja 1889 L. 8181/1525 powiększony został z dniem 1. czerwca 1889 stan korpusu c. k. żandarmeryi krajowej o 1) czwartego oficera sztabowego, 2) 9 oficerów, 3) drugiego oficera rachunkowego, 4) jednego wachmistrza, 5) 51 sierżantów (Postenführer), 6) 192 żandarmów i 7) 10 sług oficerskich.

Powiększenie rzeczone nastąpiło w następującym celu:

1) Do systemizowania nowej c. k. komendy oddziałowej żandarmeryi w Jarosławiu.

2) Do przydzielenia po jednym oficerze:

do szkoły żandarmów w miejscu, następnie do c. k. komend oddziałowych: N. 1. we Lwowie, N. 2. Krakowie, N. 3. w Rzeszowie, N. 4. w Przemyślu, N. 5. w Tarnopolu, N. 6. w Stanisławowie i N. 7. w Sanoku.

3) Do utworzenia 48 nowych posterunków i pomnożenia ilości żandarmów przy 37 już istniejących posterunkach.

4) Do systemizowania miejsca wachmistrza jako funkcyonaryusza manipulacyjnego przy szkole żandarmów we Lwowie.

Nadto w pierwszej połowie roku bieżącego ustanowiono 4 nowe posterunki c. k. żandarmeryi na mocy pojedynczych rozporządzeń c. k. Ministerstwa obrony krajowej i Prezydyum c. k. Namiestnictwa.

W ten sposób przybyło w r. 1889, 52 nowych posterunków w następujących miejscowościach:

Na mocy rozp. c. k. Ministerstwa obrony krajowej z dnia 9. grudnia 1888 L. 2.937 Prez./III posterunek

1) w Pasiecznej pow. Nadwórniańskiego . . . o sile 3 ludzi.

Na mocy rozporządzenia Prezydyum c. k. Namiestnictwa z d. 20. stycznia 1889 L. 669/pr.

2) w Lisiej górze powiatu Tarnowskiego . . . „ 6 „

Na mocy reskryptu c. k. Ministerstwa obrony krajowej z d. 9. marca 1889 L. 3567/638 III posterunek

3) w Maryampolu pow. Stanisławowskiego . . „ 3 „

Na mocy reskryptu c. k. Ministerstwa obrony krajowej z d. 10. kwietnia 1889 L. 5514/1016 III posterunek

4) w Jaśliskach pow. Sanockiego; . . . . „ 3 „

Na mocy wyżej powołanego reskryptu Ministerstwa obrony krajowej z d. 24. maja 1889 L. 8181/1525 posterunki:

5) w Rodatyczach pow. Gródeckiego . . . . „ 3 „
6) w Kamienobrodzie pow. Gródeckiego . . . „ 3 „
7) w Biłce szlacheckiej pow. Lwowskiego . . . „ 4 „
8) w Dawidowie pow. Lwowskiego . . . . „ 4 „
9) w Wybranówce pow. Bobreckiego . . . . „ 4 „
10) w Bortnikach pow. Bobreckiego . . . . „ 3 „
11) w Nowej górze pow. Chrzanowskiego . . . „ 4 „
12) w Gebułtowie pow. Krakowskiego . . . . „ 4 „
13) w Kantorowicach pow. Krakowskiego . . . „ 4 „
14) w Wyciążu pow. Krakowskiego . . . . „ 4 „
15) w Bierzanowie pow. Wielickiego . . . . „ 4 „
16) w Brzyskiej woli pow. Łańcuckiego . . . „ 4 „
17) w Krasnem pow. Rzeszowskiego . . . . „ 4 „
18) w Iwoniczu pow. Krośnieńskiego . . . . „ 4 „
19) w Żurawicy pow. Przemyskiego . . . . „ 4 „
20) w Lackiej woli pow. Mościskiego . . . . „ 4 „
21) w Twierdy pow. Mościskiego . . . . . „ 3 „
22) w Orzechowcach pow. Skałackiego . . . . „ 4 „
23) w Kałaharówce pow. Skałackiego . . . . „ 4 „
24) w Hłuboczku pow. Tarnopolskiego . . . . „ 3 „
25) w Markowcach pow. Tłumackiego . . . . „ 4 „
26) w Lisowicach pow. Doliniańskiego . . . . „ 4 „
27) w Krechowicach pow. Doliniańskiego . . . „ 3 „

28) w Szarowie pow. Bocheńskiego . . : .	o sile 4	ludzi
29) w Biadolinach szlacheckich pow. Brzeskiego . .	„ 4	„
30) w Gromniku pow. Tarnowskiego	„ 4	„
31) w Antoniowie pow. Tarnobrzeskiego . . .	„ 4	„
32) w Jaroczynie pow. Niskiego	„ 4	„
33) w Kopkach pow. Niskiego . , . . .	„ 4	„
34) w Czarnej pow. Pilznieńskiego	„ 4	„
35) w Dzikowie starym pow. Cieszanowskiego . .	„ 4	„
36) w Hucie różanieckiej pow. Cieszanowskiego . .	„ 4	„
37) w Werhracie pow. Rawskiego	„ 4	„
38) w Uhrynowie pow. Sokalskiego	„ 4	„
39) w Dobrotworze pow. Kamioneckiego . . .	„ 5	„
40) w Sznyrowie pow. Brodzkiego	„ 4	„
41) w Markopolu pow. Brodzkiego	„ 5	„
42) w Zabłotcach pow. Brodzkiego	„ 4	„
43) w Kniażem pow. Złoczowskiego	„ 3	„
44) w Płuchowie pow. Złoczowskiego	„ 3	„
45) w Zadwórzu pow. Przemyślańskiego . . .	„ 4	„
46) w Komarówce pow. Buczackiego	„ 3	„
47) w Turylczach pow. Borszczowskiego . . .	„ 4	„
48) w Kudryńcach pow. Borszczowskiego . . .	„ 4	„
49) w Turce pow. Kołomyjskiego	„ 3	„
50) w Wołczkowcach pow. Sniatyńskiego . . .	„ 4	„
51) w Stróżach wyżnych pow. Grybowskiego . . .	„ 4	„
52) w Górce węgierskiej pow. Żywieckiego . . .	„ 4	„

Oprócz tego zamieniony został posterunek pojedynczy w Glinnej Nawaryi pow. Lwowskiego na posterunek o sile 3 ludzi, takiż posterunek w Trzcianie pow. Rzeszowskiego na posternnek o sile 4 ludzi. Reszta z 244 ludzi, jak widać z tabeli dyslokacyjnej c. k. żandarmeryi, została rozmieszczoną pomiędzy posterunki dawniejsze, które ze względu na bezpieczeństwo publiczne wymagały powiększenia.

Wydatki, które pokryte zostały lub jeszcze pokryć się mają z funduszu krajowego wskutek powyższych zmian nie dadzą się na razie obliczyć dokładnie, gdyż nie zawarto jeszcze wszystkich kontraktów najmu a nadto asygnowane i wypłacone z funduszu krajowego kwoty na urządzenie pomieszkań dla oficerów, na sprawienie łóżek, pościeli i t. p., dla 244 żandarmów i 10 sług oficerskich tudzież na sprawienie sprzętów koszarowych i kuchennych dla nowo utworzonych posterunków, nie zostały jeszcze wyrachowane i sprawdzone.

Wskutek tego podaje Wydział krajowy wydatki niektóre w przybliżeniu, biorąc za podstawę dawniej przedłożone i sprawdzone już rachunki w analogicznych wypadkach.

I. Asygnowano i wypłacono już c. k. 5 komendzie żandarmeryi krajowej:

1) do LW. 8537 i 17807/89 na zakupno sprzętów koszarowych i kuchennych dla posterunku w Pasiecznej	88 zł. 45 ct.

2) do LW. 8528/89 dla posterunku w Lisiejgórze (Smigno)	91	zł. 32	ct.
3) „ „ 15598/89 „ w Maryampolu . .	98	„ 12	„
4) „ „ 21620/89 „ w Jaśliskach . .	120	„ 01	„
5) „ „ 23381/89 na sprawienie mebli i pościeli dla komendanta w Jarosławiu i tegoż służącego .	429	„ 60	„
6) do LW. 26659/89 dtto dla oficera w Krakowie i tegoż służącego	289	„ 35	„
7) do LW. 27366/89 dtto dla oficera rachunkowego we Lwowie	391	„ 72	„
8) do LW. 27366/89 dtto dla 6 nowomianowanych oficerów przy komendach oddziałowych Nr. 1. 4. 5. 6. 7. i oddziale naukowym we Lwowie . .	2.119	„ 80	„
9) do LW. 32475/89 dtto dla oficera w Rzeszowie i tegoż służącego	346	„ 30	„
10) do LW. 23488/89 dtto sprawienie łóżek, pościeli i t. d. dla 244 żandarmów i 10 sług oficerskich .	9.443	„ 72	„
ogółem wypłacono .	13.418	zł. 39	ct.
Nadto przypadnie c. k. komendzie do wypłaty:			
a) za wynajęte pomieszkanie dla 9 oficerów i za kancelaryę dla nowej komendy oddziałowej — po koniec r. 1889 w przybliżeniu kwota . . .	1.431	zł. —	ct.
b) za najem lokali dla 4 w pierwszej połowie bieżącego roku utworzonych posterunków — wedle zawartych kontraktów	394	„ 99	„
c) za najem lokali dla 48 posterunków za czas od 1. września 1889 do 31. grudnia 1889 w przybliżeniu	3.166	„ —	„
d) na sprawienie sprzętów koszarowych i kuchennych dla 48 posterunków, wedle przedłożonego rachunku	6.155	„ 70	„
okazuje się przeto nadzwyczajny wydatek w kwocie .	24.566	zł. 08	ct.

a po potrąceniu przypadającego zwrotu:

α) kwaterunkowego za 9 oficerów po koniec grudnia 1889 w przybliżeniu (za każdego oficera zwraca skarb państwa kwaterunkowe w kwocie 200 zł.)	805 zł.			
β) noclegowego za 244 żandarmów po 2½ ct. od 1. września do 31. grudnia 1889 .	764 zł. 20 ct.	1.569	zł. 20	ct.
pozostaje nadzwyczajny wydatek na rok 1889 w kwocie		22.996	zł. 88	ct.

Do wydatku tego doliczyć jeszcze należy czynsz za najem lokalu dla żandarmów próbnych, powołanych przez c. k. 5. komendę żandarmeryi na trzy miesięczny kurs teoretyczny w 2 partyach po około 100 ludzi.

Tytułem czynszu za najem potrzebnych ubikacyj w domu przy ulicy Sykstuskiej l. 45 na przeciąg czasu od 16. czerwca 1889 do 15. grudnia 1889 zapłacić ma fundusz krajowy kwotę jak LW. 23617/89 . 2.500 zł. — ct.

od której potrąca się zwrot noclegowego po $2^1/_2$ ct. za dzień od każdego żandarma; licząc zaś w tym wypadku przeciętnie 100 ludzi po $2^1/_2$ ct. dziennie, wypadnie do zwrotu od c. k. skarbu należytość za 183 dni mniej więcej w kwocie 457 zł. 50 ct.

do pokrycia zatem z funduszu krajowego przypadnie kwota . . . . 2.042 zł. 50 ct.

razem . 25.039 zł. 38 ct.

Okazuje się zatem nadzwyczajny wydatek kwocie . . . . 25.039 zł. 38 ct.

na pokrycie którego we funduszu krajowym na rok 1889 uchwalona znajduje się kwota w rubr. IX. pod poz. 118 „na urządzenie nowych koszar utworzyć się mających“ . 650 zł.

a pod poz. 119 „na podwyższenie czynszów najmu i na pomnożenie ilości posterunków . . . . . 1.500 zł.

Razem . . 2.150 „ — „

przeto po uwzględnieniu tejże okazuje się na rok 1889 niedobór w kwocie . . . . . 22.889 zł. 38 ct.

który pokrycia nie ma. Niedobór ten zostanie jako przekroczenie budżetowe w odnośnem zamknięciu rachunkowem usprawiedliwionym.

W dalszym ciągu zeszłorocznego sprawozdania naszego podajemy do wiadomości Wysokiego Sejmu, że budowa gmachu dla c. k. żandarmeryi we Lwowie rozpoczętą została w sierpniu 1888 a stosownie do warunków kontraktu założono w tym roku fundamenta, mury piwniczne i suterenowe. W kwietniu r. 1889 przystąpili przedsiębiorcy do dalszej budowy i z końcem lipca b. r. doprowadzili budynek pod dach.

Obecnie prowadzone są roboty około wewnętrznego wykończenia budynku.

Na podstawie rachunków sprawdzonych przez technicznego kierownika wypłacił Wydział krajowy w myśl kontraktu dotychczas przedsiębiorcom kwotę 71.552 zł. 59 ct. pojedyńczemi asygnatami.

Z każdej wypłacanej należytości ściąga kasa krajowa 5% tytułem raty kolaudacyjnej.

Nadto wypłacił Wydział krajowy technicznemu kierownikowi z przyznanego mu w kwocie 4.000 zł. honoraryum w kwotę 2.650 zł.

Wedle osnowy kontraktu budynek ukończony ma być w r. 1890 i z dniem 1. lipca 1890 r. oddany przez przedsiębiorców do użytku. W dniu tem zajmie nowy gmach c. k. żandarmerya. Wskutek tego zamieścił Wydział krajowy w preliminarzu na rok 1890 tylko półroczne czynsze najmu, opłacane we Lwowie za koszary i pomieszkania oficerów, którzy znajdą pomieszczenie w nowym gmachu. Nadzwyczajne powiększenie korpusu c. k. komendy żandarmeryi krajowej w roku bieżącym stało się powodem, że 3 oficerów, pomiędzy tymi jeden oficer sztabowy, nie znajdzie pomieszczenia

w nowym gmachu. Czynsze za pomieszkania dla tych oficerów wyniosą, zważywszy niezwykłą wysokość czynszów opłacanych we Lwowie rocznie około 1800 zł. Ponieważ nowy gmach, zastosowany do potrzeb c. k. żandarmeryi w r. 1888 nie zajął całego placu pod l. k. $70^1/_4$ — lecz pozostała jeszcze do dyspozycyi pewna przestrzeń wynosząca frontem do ulicy Leona Sapiehy długości 15.50 m., przeto na miejscu tem możnaby dobudować jeszcze skrzydło, w którem dałoby się pomieścić 3 oficerów.

Wydział krajowy mając na względzie oszczędności, któreby mogły być uzyskane przez dobudowanie, przedkłada Wysokiemu Sejmowi w tym względzie osobne sprawozdanie.

Uchwałą z dnia 14. września 1888 przekazał Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu do załatwienia petycyę Klaudyi Torosiewiczowej, właścicielki dóbr Sassowa, o utworzenie posterunku żandarmeryi w Sassowie, petycyę gminy Kudryńce, powiatu Borszczowskiego, o ustanowienie posterunku tamże, a wreszcie petycyę Wydziału powiatowego w Tarnobrzegu o ustanowienie posterunku c. k. żandarmeryi w Nadbrzeziu.

Dwie pierwsze petycye przesłaliśmy Prezydyum c. k. Namiestnictwa odezwą z dnia 4. października 1888 LW. 41.500.

Pismem z dnia 25. listopada 1888 L. 12.612/pr. oznajmiło nam Prezydyum c. k. Namiestnictwa, że w Kudryńcach zostanie ustanowiony posterunek c. k. żandarmeryi, skoro nastąpi pomnożenie stanu żandarmeryi; pismem zaś z dnia 20. grudnia 1888 L. 13415/pr. oświadczyło, że ustanowienie posterunku żandarmeryi w Sassowie jest nie do urzeczywistnienia wobec zamiaru kreowania trzech nowych posterunków, a to dwóch posterunków w miejscowościach, w których są stacye kolejowe, mianowicie w Kniażem i w Ożydowie, tudzież jednego posterunku w Płuhowie, co zdaniem Prezydyum c. k. Namiestnictwa uchyli wszelkie niedogodności, jakie dotychczas z powodu niewłaściwego podziału powiatu na rajony posterunków c. k. żandarmeryi dawały się odczuwać.

O tem zawiadomiliśmy strony interesowane reskryptem z dnia 30. listopada i 30. grudnia 1888 LW. 52228 i 56598.

Na mocy rozporządzenia c. k. Ministerstwa obrony krajowej z dnia 24. maja 1889 L. 8181/1525 utworzony zostanie posterunek w Kudryńcach z dniem 1. września 1889. W Nadbrzeziu zaś został na mocy rozporządzenia c. k. Ministerstwa obrony krajowej z dniem 3. lutego 1888 L. 508 III/pr. nowy posterunek ustanowiony.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Lwów dnia 13. września 1889 r.

Marszałek krajowy:

Tarnowski *w. r.*

Sprawozdawca:

Oktaw Pietruski *w. r.*

członek Wydziału krajowego.

Alegat I. do sprawozdania z czynności Wydziału krajowego za rok 1888/89.

Odpis okólnika Wydziału krajowego z dnia 17. maja b. r. Nr. 16002 do Wydziału powiatowego w Białej, Bochni, Brodach, Brzeżanach, Buczaczu, Drohobyczu, Gorlicach, Gródku, Jarosławiu, Jaśle, Jaworowie, Kołomyi, Krośnie, Nowym Sączu, Przemyślu, Rzeszowie, Samborze, Sanoku, Śniatynie, Sokalu, Stanisławowie, Stryju, Tarnopolu, Tarnowie, Trembowli, Wadowicach, Wieliczce, Złoczowie i Żółkwi.

Ustawa miejska z dnia 13. marca 1889 (Dz. ust. i rozp. Nr. 24) wydana dla 30 pierwszorzędnych miast w kraju i wchodząca w wykonanie w ciągu bieżącego roku, różni się w wielu postanowieniach zasadniczo od obecnie obowiązującej ustawy gminnej i rozszerza w wielu wypadkach ingerencyę Wydziału krajowego i Wydziałów powiatowych.

Zastrzegając sobie zarządzenia, wynikające z postanowień tej ustawy, Wydział krajowy podnosi na razie dwa postanowienia, a mianowicie:

Według §. 15. ustawy miejskiej oznacza Wydział krajowy minimum wynagrodzenia burmistrza, jego zastępcy i jednego asesora dla każdego z miast, tej ustawie podlegających, po wysłuchaniu Rad miejskich.

Według §. 51. ust. miejskiej Wydział krajowy w porozumieniu z c. k. Namiestnictwem oznaczy, jakie kwalifikacye dla każdej kategoryi posad urzędników miejskich są potrzebne, z uwzględnieniem różnicy potrzeb i stosunków miast większych a mniejszych i z pozostawieniem odpowiedniego czasu przejściowego.

Oba postanowienia ustawy wymagają przedwstępnych badań, które byłoby zapóźno zarządzać wówczas, gdy ustawa wejdzie w wykonanie i gdy Rady miejskie już ukonstytuowane zostaną, a to tem więcej, ile że jest nadzwyczaj pożądane, ażeby postanowienia tej ustawy niewątpliwie bardzo korzystne dla rozwoju miast, weszły jak najprędzej w życie.

Celem uzyskania potrzebnych materyałów do wydania zarządzeń potrzebuje Wydział krajowy następnych autentycznych wyjaśnień:

do §. 15.:

a) jaką płacę, tudzież jakie dodatkowe emolumenta, czy to w pieniądzach, czy w naturze pobierali burmistrze miast, w ustawie z dnia 13. marca 1889 wymienionych, w ostatnich 10 latach, w każdym roku osobno tak płaca, jak i emolument;

b) jaką płacę, tudzież jakie dodatkowe emolumenta, czy to w pieniądzach, czy w naturze pobierali zastępcy burmistrza wymienionych miast w ostatnich 10 latach, za każdy rok osobno, tak płace, jak i emolument;

c) czy asesorowie byli płatni, ilu z nich, jakie pobierali wynagrodzenie, względnie dodatki do wynagrodzenia w ostatnich latach 10 za każdy rok osobno, tak wynagrodzenie, jak i dodatki;

d) ile wynosiły roczne dochody gminy po potrąceniu nadzwyczajnych dochodów z pożyczek, sprzedaży zakładowego majątku i t. d. w ostatnich latach 10, każdy rok osobno;

do §. 51.:

a) ilu urzędników, wliczając budowniczngo i lekarza, pełni funkcye przy każdym urzędzie gminnym miast, w ustawie z dnia 13. marca 1889 wymienionych, z wymienieniem imienia i nazwiska każdego;

b) rok urodzenia i miejsce urodzenia każdego poszczególnego urzędnika;

c) ukończone nauki, złożone egzamina i odbyta praktyka z dołączeniem dokumentów, udowadniających podane daty;

d) czem zajmował się urzędnik, zanim do służby miejskiej wstąpił;

e) czy służył w innych urzędach gminnach, jak długo, w jakiej randze;

f) jak długo przebywa urzędnik w służbie miejskiej, z przytoczeniem dekretu nominacyjnego, jakoteż wszystkich dalszych dekretów, którymi do wyższej rangi posunięty został, niemniej z wymienieniem płacy i wszelkich emolumentów;

g) czyli posady poszczególnych urzędników są stałe, lub prowizoryczne;

h) czy poszczególni urzędnicy posiadają prawo do emerytury, z powołaniem uchwał Rady miejskiej i z dołączeniem statutu emerytalnego.

Powyższy kwestyonaryusz udzieli Wydział powiatowy bezzwłocznie naczelnikowi gminy z poleceniem, ażeby na wszystkie postawione pytania odpowiedział na podstawie ksiąg rachunkowych i kasowych, tudzież dokumentów w dwóch sprawozdaniach, a mianowicie jedno co do §. 15, a drugie co do §. 51 ust gm., które Wydziałowi krajowemu za pośrednictwem Wydziału powiatowego w terminie najdalej do 30 dni przedłoży.

Przy tem nadmienia Wydział krajowy, że kwestyonaryusz co do urzędników obowiązany jest naczelnik gminy pod osobistą odpowiedzialnością sporządzić na podstawie oryginalnych dokumentów, które urzędnicy przedłożyć są obowiązani, dokumenta zaś, odnoszące się do pytania *c*), a mianowicie co do ukończonych nauk, złożonych egzaminów i odbytej praktyki, mają być w oryginale do sprawozdań dołączone.

Nadto byłoby bardzo pożądane, ażeby naczelnik gminy wymienił tych urzędników, którzy odznaczają się zdolnościami, pilnością i rzetelnością, jeżeli się tacy w urzędzie gminnym znajdują.

W końcu polecamy Wydziałowi powiatowemu, ażeby daty, podane przez naczelnika gminy, strutynował, w razie wątpliwości dodatkowych wyjaśnień możliwie w krótkiej drodze zażądał i sprawozdanie w ostatecznym terminie do 12. lipca b. r. dwoma relacyami wraz z swoją opinią przedłożył.

Alegat 2. do sprawozdania z czynności Wydziału krajowego za rok 1888/89.

Odpis pisma Komitetu c. k. galic. Towarzystwa gospodarskiego we Lwowie z dnia 20. lipca b. r. l. 1095 do Wydziału krajowego.

Na szacowne wezwanie z dnia 28. czerwca b. r. l. 18826 mamy zaszczyt przedłożyć Wys. Wydziałowi krajowemu opinię naszą w sprawie zaprowadzenia obowiązujących wag bydlęcych w miejscach targowych, jak następuje:

1) Komitet galicyjskiego Towarzystwa gospodarskiego uznaje ze stanowiska gospodarstwa krajowego zaprowadzenie wag bydlęcych w miejscach targowych za bardzo potrzebne i przy ocenianiu wartości bydła rogatego, jako też trzody chlewnej za nader pożyteczne.

2) Komitet uważa za konieczne ustanowienie szczegółowego regulaminu, wszystkie gminy, w których targi na bydło się odbywają, zarówno obowiązującego, a zawierającego dokładne przepisy co do ważenia bydła nadzoru tej czynności, wydawania poświadczeń wagi i znaczeniu tychże w obec ustaw prawnych.

3) Drobne opłaty za użycie gminnych wag i miar uznaje komitet Towarzystwa gospodarskiego galic. za słuszne; takowe należy jednak regulaminem unormować i dla zapobieżenia możliwym w tej mierze nadużyciom, pobór ich poddać ścisłej kontroli władz wykonawczych.

4) Nie ulega wątpliwości, iż Zwierzchności gminne tylko przy istnieniu zamierzonych wag i miar policyę targową, jakoteż mierniczą wykonywać mogą.

Alegat 3. do sprawozdania z czynności Wydziału krajowego na rok 1888|89.

Odpis pisma Dyrekcyi krajowych szkół rolniczych w Dublanach z dnia 15. lipca b. r. l. 511 do Wydziału krajowego.

W odpowiedzi na zapytanie z dnia 28. czerwca b. r. l. 18826 ma honor podpisana Dyrekcya po porozumieniu się z profesorami fachowymi donieść, że zaprowadzenie wag bydlęcych w miejscowościach, w których odbywają się targi na bydło jest dla rozwoju gospodarstwa krajowego ze wszech miar pożądanem i myśl tę jeszcze przed laty profesor Pańkowski w komitecie c. k. galic. Towarzystwa gospodarskiego w naradach nad środkami podniesienia chowu bydła w Galicyi poruszał i gorąco popierał. Przy obecnie praktykowanej sprzedaży bydła „na oko" mało inteligentny producent jest stanowczo narażony na szkodę, od której wprowadzenie sprzedaży na wagę będzie mogło go uchronić i tem samem większy zysk zapewnić, co niewątpliwie przyczyni się do podniesienia w kraju chowu zwierząt, a co za tem idzie, produkcyi rolniczej.

Przemawiając za zaprowadzeniem wag bydlęcych, musi równocześnie podpisana Dyrekcya nadmienić, że zwalczenie zakorzenionego zwyczaju sprzedaży „na oko" będzie wymagało dłuższego czasu, jeżeli włościanie producenci nie będą w odpowiedni sposób pouczeni o korzyściach, jakie sprzedaż zwierząt na wagę im zapewnia i o sposobach oznaczenia wartości rzeźnej z wagi żywej zwierząt.

Da się zaś to osiągnąć przez wydanie i rozesłanie po gminach krótkiej broszurki informacyjnej, oraz polecenie nauczycielom wędrownym, aby w swoich podróżach odpowiednie informacye włościanom podawali.

Co do opłat od wagi, to uważa je podpisana Dyrekcya za wskazane, ale tylko w takiej wysokości, aby nie zniechęcały stron do użycia wagi.

Alegat 4. do sprawozdania z czynności Wydziału krajowego za rok 1888|89.

Odpis pisma c. k. szkoły weterynaryi we Lwowie z dnia 12. lipca b. r. l. 248 do Wydziału krajowego.

W załatwieniu szacownej odezwy z 28. czerwca b. r. l. 18826 Dyrekcya c. k. szkoły weterynaryi ma zaszczyt zawiadomić, że przy rozpatrzeniu sprawy, dotyczącej urządzenia wag bydlęcych w miastach i miasteczkach, w których się odbywają targi na bydło, grono profeso-

rów szkoły tutejszej po wyłączeniu dwóch ostatnich pytań, odnoszących się do kwestyj prawniczych i administracyjnych i leżących z tego powodu za obrębem kompetencyi członków tutejszego zakładu, na posiedzeniu z dnia 10. lipca b. r. postanowiło donieść Wysokiemu Wydziałowi krajowemu, że zdaniem grona profesorów szkoły weterynaryi za jedynie racyonalną podstawę do ocenienia wartości bydła opasowego, częstokroć także bydła przeznaczonego do rozpłodu, oraz krów mlecznych, uznać wypada wagę ciała. Z tego więc powodu byłoby pożądanem, aby na targach znajdowały się odpowiednio urządzone wagi do dyspozycyi stron sprzedających i kupujących; przy czem rozumie się, że strony nie byłyby zmuszone kupno i sprzedaż bezwarunkowo uskuteczniać na wagę, lecz pozostawioną by im była możność sprzedawania bydła także „na oko“.

Przedstawiając o tem Wysokiemu Wydziałowi krajowemu sprawozdanie, mam zaszczyt ze swej strony nadmienić, że jakkolwiek zoryentowanie się o wartości bydlęcia podług jego żywej wagi, a szczególniej odliczenie odsetek z wagi brutto na rachunek zawartości przewodu pokarmowego, mniejszego lub większego stopnia opasu i t. p., niezawodnie przedstawi pewne rudności dla mniej inteligentnych sprzedawców, szczególniej z klasy włościan, z tem wszystkiem nie wątpię, że i włościanin, znając choć ogólną wagę zwierzęcia, w zoryentowaniu się co do jego wartości, będzie zawsze w lepszych warunkach, niż nieposiadający tej znajomości, zwłaszcza, że pod tym względem znajdują się zwykle w lepszych od niego warunkach kupujący, n. p. rzeźnik, który prawie nieomylnie umie na oko oznaczać rzeczywistą wagę konsumcyjnego materyału, jaka z danego bydlęcia może być otrzymana.

Jak dalece zaś i mniej wykształcona klasa ludności przyzwyczaja się do oceniania wartości przodmiotów podług ich wagi i do korzystania w danym wypadku z ważenia, jeżeli do tego ułatwioną ma sposobność, o tem mogłem się osobiście przekonać niedawno temu, przebywając czas niejaki w małem miasteczku południowego Tyrolu, gdzie nieodległe od mieszkania mego była urządzoną waga pomostowa, stanowiąca, o ile mi się zdaje, przedsiębiorstwo prywatne.

Otóż z wagi tej, na której bez trudności nie pojedyncze tylko sztuki zwierząt, ale ogromne wozy wraz z zaprzęgiem łatwo było zważyć, często bardzo, jak mogłem zauważyć, korzystała, rozumie się za pewną opłatą, ludność wiejska okolicy, poddając zważeniu między innemi tak tani nawet materyał, jak kamień łomowy, który w tamtejszych stronach sprzedaje się i słusznie na wagę, podobnie jak materyały droższe co do ceny.

Alegat 5. do sprawozdania z czynności Wydziału krajowego za rok 1888/89.

Odpis pisma galicyjskiego Towarzystwa weterynarskiego we Lwowie z dnia 14. lipca b. r. l. 11 do Wydziału krajowego.

Na pismo Wysokiego Wydziału z dnia 28 czerwca r. b. l. 18826 zarząd gal. Towarzystwa weterynarskiego ma zaszczyt odpowiedzieć, jak następuje:

a) Zaprowadzenie wag bydlęcych w miastach i miasteczkach, gdzie targi bydlęce, mianowicie znaczniejsze się odbywają, jest bardzo pożądane i zalecenia godne.

W tym kierunku rozróżniamy sprzedaż i kupno bydła rzeźnego, a użytkowego lub rozpłodowego.

Rzeźnik szuka zwrotu wyłożonego na bydlę kapitału przedewszystkiem w czterech ćwierciach uzyskanego mięsa. Tłuszcz zaś, skóra, oraz t. zw. podrób (głowa, płuca, serce i wątroba), nadto jelita, nogi i rogi służyć mają na opędzenie kosztów (akcyza, czeladź etc.) i możliwy zarobek. Doświadczony tedy rzeźnik i sprzedający potrafią bodaj w przybliżeniu ocenić ilość mającego się uzyskać mięsa i częstokroć zawierają między sobą sprzedaż i kupno na wagę z odtrąceniem umówionego procentu na skórą, podrób, krew i treść jelitową, biorąc częstokroć biorąc częstokroć za podstawę ceny mięsa wiedeńskie, mniej koszta transportu, n. p. Lwów-Wiedeń. Tego rodzaju umowy są dosyć uzasadnione, lecz mogą mieć miejsce jedynie między ludźmi z nabytem doświadczeniem i wprawą rachunkową.

Praktykowany inny zwyczaj sprzedaży i kupna odnosi się do wysokości wagi żywego zwierzęcia. Załatwienie interesu w ten sposób jest więcéj uproszczone, albowiem wypośrodkowanie ceny za 100 klgr. żywej wagi pozostawione bywa obopólnej umowie, opierającej się na jakości popytu i podaży towaru w danej miejscowości. Tu producent włościanin unika trudniejszego rachunku, widzi wagę swego bydlęcia, łatwo tedy może dojść do wysokości jego ceny. A sądzimy, że pouczenie się działania w tym ostatnim kierunku nie natrafi u włościan na wielkie trudności, skoro praktykują sprzedaż na wagę siana, słomy, zboża. Działanie „Kółek rolniczych“ może łatwo dopełnić reszty.

Sprzedaż i kupno bydła pożytkowego (krowy mlecznej, wołu roboczego) lub rozpłodowego za pośrednictwem wagi napotyka na większe trudności. Sądzimy bowiem, że w tych wypadkach rozstrzyga wydajność mleka, siła, jakość krwi, a nie waga, zatem okoliczności mniej znane naszym włościanom, szczególniej co do zalet ostatnich.

b) W razie zaprowadzenia takich wag, wpłynęłoby to niewątpliwie na ułatwienie działania policyi targowej, albowiem ważenie bydlęcia przez egzaminowanego funkcyonaryusza Zwierzchności gminnej ograniczyłoby nadużycia, częstokroć przez kupujących popełniane, usunęłoby owe faktorstwo tak rozpowszechnione, a bezzasadne, byłoby pomocne dla statystyki w kierunku ekonomicznym.

c) Że wydatek kilkuset złotych na sprawienie wagi bydlęcej byłby ciężarem dla gmin uboższych — rzecz jasna. Nałożenie drobnej opłaty na użycie wagi wróciłoby z czasem wyłożony kapitał, a sądzić wypada, że dla sprawiedliwej oceny swego towaru włościanin rzecz pojmie i chętnie taki drobny wydatek poniesie. Wreszcie dla równowagi mogłoby wyjść rozporządzenie, obowiązujące sprzedającego i kupującego do wspólnej opłaty za użycie wagi.

Czyniąc niniejszem zadość wezwaniu Wysokiego Wydziału krajowego, zarząd gal. Towarzystwa weterynarskiego uważa myśl tę za nader szczęśliwą, dla włościan producentów wielce pożyteczną i postępową, bo rugującą sprzedaż „na oko“, jako nieodpowiednią.

Alegat 6. do sprawozdania z czynności Wydziału krajowego za rok 1888|89.

Odpis pisma p. A. Litticha, c. k. weterynarza krajowego we Lwowie z dnia 24. lipca b. r. do Wydziału krajowego.

Odnośnie do Wysokiego pisma z dnia 28. czerwca 1889 l. 18826 w sprawie zaprowadzenia obowiązkowego wag bydlęcych w miejscowościach targowych, mam zaszczyt przedłożyć Wysokiemu Wydziałowi krajowemu następującą opinię:

Wiadomą jest rzeczą, że sprzedaż bydła rogatego i nierogacizny tak w stajniach opasowych, jak i w miejscowościach targowych, wykonywa się bez pomocy wagi bydlęcej, czyli na oko. Ten sposób sprzedaży bezsprzecznie wypada zawsze z większą korzyścią dla handlarza, który umie zawsze wyzyskać nieświadomość właściciela pod względem rzeczywistej wartości wystawionego na sprzedaż bydła, pomimo, że właścicielowi znaną jest cena handlowa głównych miejsc zbytu tego towaru.

Nie ulega zatem najmniejszej wątpliwości, że urządzenie wag bydlęcych na wszystkich targowiskach w kraju dałoby sposobność właścicielom do zoryentowania się, ile może żądać za bydlę, wystawione na sprzedaż, stosownie do wagi żywej i cen handlowych. Handlarze nierogacizny zrozumieli od dawna doniosłość wag bydlęcych, tak, że obecnie we wszystkich miejscach spędu nierogacizny, mianowicie tam, gdzie się odbywa sortowanie tych zwierząt, znajdują się te wagi dla użytku stron handlujących.

Szczególniej przy handlu zwierząt rzeźnych bez wagi bydlęcej obejść się nie można. Wobec bezsprzecznej korzyści, jaką przedstawia używanie wag w stosunkach handlowych, wskazanem jest ze stanowiska gospodarstwa krajowego zaprowadzenie obowiązkowe takowych w miejscowościach targowych.

Na pytanie, czy, gdyby takie wagi zaprowadzone zostały, wykonywanie policyi targowej, tudzież policyi nad miarami i wagami nie byłoby wówczas dla Zwierzchności gminnych ułatwionem, odpowiedzieć muszę tylko ze stanowiska weterynaryjno policyjnych ustaw i rozporządzeń, dotyczących dozoru weterynarskiego nad targowiskami, że przez zaprowadzenie takich wag na targowiskach bydlęcych dokładniejsze wykonywanie nadzoru weterynaryjnego i w ogóle policyi targowej nieby na tem nie zyskało, ponieważ wzmiankowany dozór musi być ściśle wykonywany bez względu, czy wagi bydlęce będą, lub nie będą znajdować się na placu. W tem miejscu mam zaszczyt wyjaśnić, że odróżniam zaprowadzenie obowiązkowe wag bydlęcych na targowiskach od przymusowego ważenia bydła, przyprowadzonego na targ. Jak pierwsze jest bardzo łatwe do przeprowadzenia i wykonania bez żadnych strat materyalnych dla dotyczących gmin, tak drugie, t. j. przymusowe ważenie bydła nie może być zalecanem. Ludność wiejska nieprzyzwyczajona do ważenia bydła, podejrzliwem okiem patrzeć będzie na tę innowacyę i sama przez się musi dojść do przekonania, że korzystanie z wagi, umieszczonej na targowisku, jest dla niej materyalnym zyskiem.

Co do drugiego pytania, czy zbytniemu obciążeniu gmin ubogich, w których targi na bydło się odbywają, nie możnaby zapobiedz przez nałożenie drobnych opłat za użycie wagi, zauważyć muszę, że można, lecz nie przez nałożenie opłat od wagi, tylko przez małe powiększenie dotychczasowych opłat za placowe.

Aby powyższą opinię jaśniej przedstawić Wysokiemu Wydziałowi krajowemu, mam zaszczyt zwrócić uwagę, że sprawa unormowania porządku targowego i urządzenia targowisk bydlęcych w kraju jest obecnie przedmiotem czynności c. k. Namiestnictwa, a których to spraw ja obecnie jestem referentem.

Otóż wypracowany już został projekt regulaminu targów zwierzęcych (bydła rogatego, koni i nierogacizny), który to projekt jeszcze raz przejrzany zostanie, poczem jako rozporządzenie c. k. Namiestnictwa w wykonaniu przepisów §. 9 ogólnej ustawy o chorobach stadnych z r. 1880 (Dz. u. p. Nr. 35 i 36) będzie obowiązkowe. Niemniej już rozpocząłem czynność urządzania targowisk w sposób, odpowiadający względom sanitarnym i warunkom weterynaryjno-policyjnym i c. k. Namiestnictwo tę ważną sprawę przeprowadzi w możebnie najkrótszym czasie.

Nie ulega zatem najmniejszej wątpliwości, że przy nowourządzonych targowiskach bydlęcych, które muszą być ogrodzone, a wewnątrz w odpowiedni sposób urządzone, można będzie na samem targowisku umieścić wagę bydlęcą dla użytku stron, zostającą, rozumie się, pod nadzorem komisyi targowej. Aby koszta kupna takiej wagi, transport, ustawienie jej i służba zwróciły się Zwierzchności gminnej miejsca targu, będzie mógł komisarz targowy, w myśl regulaminu targowego, pobierać taksę, w której wliczoną zostanie opłata od wagi. Tym sposobem właściciel zwierzęcia, opłacając ustanowioną przez gminę taksę tytułem placowego, opłaci równocześnie i taksę od wagi, bez względu, czy takowej użyje, lub nie.

W każdym razie ponowne pobieranie należytości za wagę powinno być jak najsurowiej zakazane, gdyż wówczas użycie wagi bydlęcej w dzień targowy byłoby bezpłatne i zachęcałoby właścicieli do jej używania.

Jeżeliby Wysoki Wydział krajowy uważał, że powyższe moje wyjaśnienie nie jest wystarczającem, jestem gotów udzielić każdej chwili dalszych wyjaśnień, a to w krótkiej drodze.

W załączeniu mam zaszczyt przesłać jeden egzemplarz projektu regulaminu targów zwierzęcych do użytku.

Subalegat do alegatu 6. do sprawozdania z czynności Wydz. kraj, za r. 1888|89.

Projekt regulaminu

targów zwierzęcych (bydła rogatego, koni i nierogacizny)
dla targowicy w gminie . . . .

§. 1. Dzień targu.

Targi zwierzęce, t. j. bydła rogatego, koni i nierogacizny koncesyonowane rozporządzeniem . . . . . mają się odbywać jako targi doroczne (jarmarki) w dniach . . . . . . jako targi tygodniowe w . . . .

W razie, gdyby na powyżej przeznaczony dzień targu przypadło święto uroczyste, natenczas odbywać się będzie targ w dniu . . . .

§. 2. Miejsce targowicy.

Miejscem targu jest targowica, urządzona w myśl rozporządzenia c. k. Namiestnictwa z dnia . . l. . . i to wspólna dla bydła rogatego, koni i nierogacizny na placu . . . względnie dla bydła rogatego na placu . . . ., dla koni na placu . . . ., dla nierogacizny na placu . . . . .

§. 3. Sprzedaż po za targowicą.

Zatrzymywanie, oraz sprzedaż bydła rogatego, nierogacizny i koni na targ przypędzonych jest wzbronione, podczas trwania targu, na ulicach i placach.

§. 4. Oczyszczanie targowicy i drogi przypędowej.

Gmina ma po każdym targu tak targowicę jak i drogę przypędową oczyścić, w ogólności wszystkie place: jak obserwacyjny i targowy, dalej okoły dla chorych przeznaczone i ścierwisko czysto utrzymywać. Po wypuszczeniu bydła zarazą dotkniętego z odpowiedniego placu, ma tenże być oczyszczony i desinfekcyonowany.

§. 5. Komisya targowa i personal targowy.

Nadzór nad targiem wykonuje komisya targowa, składająca się z rzeczoznawcy i komisarza targowego.

Rzeczoznawcą ma być przedewszystkiem weterynarz, a w razie braku tegoż lekarz lub chirurg, w wyjątkowych zaś razach może gmina poruczyć czynność rzeczoznawcy innym osobom, obznajomionym z chorobami zwierząt. Komisarzem targowym może być każdy członek Zwierzchności gminy, przez nią do tej czynności przeznaczony.

Naczelnik gminy lub tegoż zastępca, rzeźnicy i handlarze bydła nie mogą być członkami komisyi targowej.

Rzeczoznawcę i komisarza mianuje Zwierzchność gminy; dla targowic zaś, położonych na obszarze dworskim i utrzymywanych przez obszar dworski, przełożony tegoż.

O zamianowaniu rzeczoznawcy ma naczelnik gminy (obszaru dworskiego) donieść c. k. Starostwu, które ma prawo nie zatwierdzić niezdolnego.

W miejscowościach targowych, położonych w pasie pogranicznym, jest nadto przynależny rewizor bydła członkiem komisyi targowej dla targowic bydlęcych, a to w celu wydawania paszportów. Oprócz tego dostarczy gmina w dniu targowym dostateczną ilość dozorców targowicy, którzy mają być zaopatrzeni w odpowiednie oznaki.

§. 6. Czynności urzędowe komisyi targowej.

Komisya targowa:

a) ogląda na placu obserwacyjnym zwierzęta na targowicę przypędzone, oraz paszporta tychże;

b) oznacza miejsce, na którem zwierzęta na targowicy mają być umieszczone;

c) dozoruje podczas trwania targu placu targowego tak w kierunku weterynaryjnym, jak i policyjnym;

d) wydala z targowicy zwierzęta, które w czasie trwania targu okazały się choremi;

e) prowadzi protokół targowy i wydaje nowe paszporta;

f) zarządza po każdym targn oczyszczanie targowicy, placów do niej należących (do obserwacyi dla chorych sztuk i ścierwiska) i drogi przypędowej i czuwa nad wykonaniem tegoż;

g) w ogóle ma się zastosować ściśle do niniejszego porządku targowego i do przepisów ustawy z dnia 29. lutego r. 1880 (Dz. u. p. l. 35 i 37), jakoteż i odpowiednich rozporządzeń minist. (Dz. u. p. l. 36 i 38).

§. 7. Obowiązki komisyi targowej.

Rzeczoznawca ma:

a) na placu obserwacyjnym zbadać stan zdrowia każdej sztuki zwierząt, na targ przyprowadzonej;

b) oznaczyć, czy takowa jako zdrowa może być wpuszczoną do targowicy, lub czy jako dotknięta chorobą zaraźliwą ma być odprowadzoną na odpowiedni plac dla zarażonych;

c) potwierdzić na paszportach, wydać się mających dobry stan zdrowia zwierząt.

Komisasz targowy ma:

a) zbadać paszporta zwierzęce i postąpić według §. 11.

b) w tych miejscowościach, w których c. k. Namiestnictwo zarządzi prowadzić protokó targowy według załączonego wzoru (patrz *A)* Wzór protokołu targowego) wypełniać w nim dokładnie wszystkie rubryki;

c) a w razie sprawdzenia choroby zaraźliwej, uwiadomić o tem przełożonego gminy, który zarządzi środki zaradcze i natychmiast doniesie o tem władzy politycznej, jeżeli potrzeba, nawet w drodze telegraficznej;

d) w miejscowościach, położonych po za pasem granicznym, wydawać w myśl §. 12 paszporta zwierzęce, które w miejscowościach targowych pasu pogranicznego wystawia przynależny rewizor.

§. 8. Prawa komisyi targowej.

Bez wiedzy komisyi targowej nie wolno ani jednej sztuki bydła wpuścić na targowicę, lub z tejże wydalać. Do poleceń komisyi targowej mają zastosować się tak właściciele bydła, lub ich zastępcy i poganiacze bydła, jakoteż wszyscy kupcy i w ogóle osoby na targowicę uczęszczające. Komisya ma prawo osoby sprzeciwiające się jej zarządzeniom z targowicy wydalić.

§. 9. Sprawdzenie stanu zdrowia bydła i postępowanie z bydłem, chorem na choroby zaraźliwe.

Przed wpuszczeniem bydła, nierogacizny i koni na targowicę, ma rzeczoznawca każdą sztukę z osobna zbadać na placu obserwacyjnym, co do stanu zdrowia.

Trzody, w których kilka, lub nawet tylko jedna sztuka jest chorą na chorobę zaraźliwą (§. 1 ust. z r. 1880), lub o takową jest tylko podejrzaną, mają w całości, a więc wraz ze sztukami jeszcze zdrowemi, być umieszczone na placu, przeznaczonym dla chorych i to bez względu czy te trzody są zaopatrzone paszportami, czy nie.

Po sprawdzeniu zaraźliwej choroby ma być natychmiast przeprowadzone oczyszczenie i desinfekcya placu obserwacyjnego i drogi przypędu do targowicy; prócz tego mają być przeprowadzone postanowienia odpowiednich paragrafów ustawy zwierzęcej lub księgosuszowej z r. 1880. Koszta, wynikłe z utrzymania i dozorowania zwierząt zarażonych, ponosi właściciel tychże.

§. 10. Sprawdzenie paszportów bydlęcych.

Przed wpuszczeniem bydła na targowicę ma komisya targowa zbadać odpowiednie paszporta:

a) Każda pojedyncza sztuka bydła lub trzoda, pochodząca nawet z tej samej miejscowości, w której targ się odbywa, ma być zaopatrzona w przepisany paszport.

b) Bydło, pochodzące z pogranicznego pasu Galicyi lub Bukowiny ma być zaopatrzone paszportem na papierze barwy różowej, podpisanym przez rewizora bydła. Wszystkie sztuki mają być oznaczone piętnem, t. j. wypalaną cyfrą, odpowiadającą okręgom rewizyjnym (ogłoszonym w dzienniku ustaw).

c) Bydło, pochodzące z innych stron Galicyi lub Bukowiny, jakoteż z innych krajów, ma być zaopatrzone paszportem na papierze białym, podpisanym przez przełożonego gminy (obszaru dworskiego).

d) Komisya targowa ma sprawdzić, iż przyprowadzone bydło jest w rzeczywistości to, dla którego paszport przedłożony został wydany; dlatego ma liczba, jakoteż i znamiona zwierząt odpowiadać liczbie i znamionom, podanym w paszporcie, a ubytek lub odsprzedaż części stada lub pojedynczych sztuk ma być na paszporcie uwidoczniona i potwierdzona przez przełożonego gminy lub tegoż zastępcę tej miejscowości, w której zmiana ta nastąpiła.

e) Paszporta są ważne na dni 10 (od dnia wydania tegoż, nie wliczając dnia wydania paszportu). Przedłużenie paszportu ma być na tymże uwidocznione, t. j. przez przełożonego gminy (obszaru dworskiego) lub tegoż zastępcę tej miejscowości, w której bydło w tym dniu

się znajdowało. Przedłużenie paszportu jest ważne na 10 dni, dozwolone tylko raz jeden z wyjątkiem dla trzody pędzonej. Paszporta mają posiadać zresztą wszystkie inne znamiona przepisane w §. 4 i 8 rozporządzenia minist. z 12. kwietnia 1880 Dz. u. p. l. 36.

Nierogacizna i konie mają być zaopatrywane paszportami tylko wtenczas, jeżeli są wpędzone z zagranicy, lub jeżeli władza krajowa w czasie panowania zarazy zarządzi, by nierogaciznę lub konie zaopatrywano paszportami, które mają mieć powyżej podane wymogi.

§. 11. Postępowanie z bydłem przypędzonem bez paszportu, lub z paszportem niedokładnym.

1. Bydło (czy to pojedyncze sztuki, czy całe trzody), które na targ przypędzono bez paszportu, albo którego paszporta nie posiadają przepisanych (§. 10) wymogów, nie może być przypuszczone na targowice.

2. Bydło podejrzane co do swego pochodzenia, ma być w miejscowości targu zabite (§. 9 ust zwierz.).

3. Bydło niepodejrzane co do pochodzenia, dotknięte chorobą zaraźliwą, ma być umieszczone na placu przeznaczonym dla chorych.

4. Bydło przez rzeczoznawcę za zdrowe uznane, a niepodejrzane co do swego pochodzenia, ma być ponownie po ukończonym targu jak najdokładniej zbadane, a w razie, gdy co do zdrowia nie zachodzi żadna wątpliwość, zaopatrzone paszportem nowym, w którym zapisać należy to, co zaszło i może być przypuszczone do dalszego obrotu.

Protokół, w którym zajście o zatrzymaniu bydła przyprowadzonego na targowicę bez paszportu, lub z nieodpowiednim paszportem, ma być dokładnie opisane i do którego w danym razie ma być dołączony ściągnięty paszport, ma komisarz targowy przesłać c. k. Starostwu do dalszego zarządzenia.

5. Według tych samych postanowień należy postąpić z nierogacizną i z końmi w tych wypadkach, gdy takowe mają być paszportami zaopatrzone.

§. 12. Wydanie paszportu nowego.

Komisarz targowy (względnie rewizor bydła):

a) wydaje — w razie odsprzedaży pojedynczych sztuk z większej trzody, pokrytej jednym paszportem — nowy paszport dla pojedynczej sztuki, a odsprzedaż uwidocznia w pierwotnym paszporcie; w razie zaś podziału trzody, pokrytej jednym paszportem, w kilka partyj, wydaje nowe paszporta dla tychże, zatrzymując stary paszport.

Nowe paszporty mają odpowiadać przepisom §. 8 rozporz. minist. z 12. kwietnia 1880 (Dz. u. p. l. 36); w tychże należy wymienić miejscowość, pochodzenie bydła, numer i datę paszportu pierwotnego, w razie pochodzenia bydła z pasu pogranicznego i tę okoliczność z podaniem cyfry piętna (znaku wypalonego) okręgu rewizyjnego.

W ogóle wszelkie rubryki paszportu mają być dokładnie atramentem wypełnione, a dobry stan zdrowia przez rzeczoznawcę potwierdzony.

Zeszyty paszportowe ma komisarz targowy należycie prowadzić i po ukończeniu targu takowe Zwierzchności gminnej (obszaru dworskiego) do przechowania oddać. Takowa jest odpowiedzialną za wszelkie nadużycia i za wszelkie niedbalstwo w zarządzaniu temi książkami.

Zużyte zeszyty sznurowe zachowane być mają u przełożonego gminy (obszaru dworskiego przez rok od ostatniego wpisania.

b) Komisarz targowy (względnie rewizor) udziela przedłużenia paszportów, w razie gdyby ważność tychże na dni 10 w dniu targowym upływała, uwidoczni to w samym paszporcie bydlęcym i ma takowe zapisywać w osobnym protokole pod liczbą bieżącą.

Protokoły przedłużenia paszportów (rozporz. Namiest. z 27. grudnia 1881, l. 71306) mają być po ukończeniu targu oddane naczelnikowi gminy (obszaru dworskiego), który jest za ich odpowiedne utrzymanie odpowiedzialnym.

c) W razie zmiany właściciela bydła (czy to pojedynczej sztuki, czy trzody pokrytej ednym paszportem) ma komisarz targowy (względnie rewizor bydła) w odpowiednim paszporcie bydlęcym imię i nazwisko, oraz zamieszkanie nowego właściciela wpisać i zaopatrzyć swym podpisem oraz odpowiedniemi datami.

Dla nierogacizny i koni wydaje komisarz targowy nowe paszpoty w tych samych przypadkach jak dla bydła w razie wydania polecenia, iż takowe mają być paszportem zaopatrzone.

§. 13. Godziny targu.

Targ na bydło może się odbywać w czasie od 1. kwietnia do końca września od godziny... a od 1. października aż do końca marca od.... rano i może trwać aż do 5-tej a względnie 4-tej godziny popołudniu. Na targowicę wolno wpuszczać bydło na godzinę przed końcem tegoż.

Przed zmrokiem ma bydło targowicę opuścić.

§. 14. Obecność komisyi targowej na targowicy.

Komisya targowa, tj. rzeczoznawca i komisarz targowy, oprócz tej potrzebni dozorcy mają stawić się w dniu targu na godzinę przed rozpoczęciem tegoż i tamże pozostać do ukończenia tagu aż do załatwienia wszelkich czynności.

§. 15. Sposób sprzedaży bydła.

Sposób sprzedaży bydła, nierogacizny lub koni pozostawia się umowie między sprzedającym a kupującym.

Na żądanie komisarza targowego ma tak kupujący jak i sprzedający obowiązek podania wysokości ceny kupna.

§. 16. Pobory targowe.

Przed rewizyą zwierząt na targ przyprowadzonych ma właściciel lub tegoż zastępca złożyć na ręce komisarza targowego taksę targową na rzecz gminy za odbiorem pokwitowania w wysokości... centów od sztuki bydła rogatego, koni a... cent. od cieląt, świń i owiec, a za wydanie paszportu 2 ct. od paszportu*). Fundusz uzyskany z taks targowych ma służyć na pokrycie wydatków, połączonych z urządzeniem i utrzymaniem targowicy, tudzież na wynagrodzenie komisyi targowej, o ile takowa ma pobierać wynagrodzenie za swe czynności.

Ani komisarzowi, ani rzeczoznawcy lub rewizorowi bydła, ani dozorcom targowicy nie wolno żądać lub brać od właściciela bydła lub tychże zastępców, żadnej opłaty osobnej za swoje czynności.

§. 17. Odwołanie się przeciw zarządzeniom komisyi targowej.

Przeciw zarządzeniom komisyi targowej służy prawo odwołania się:

1. do Zwierzchności gminnej w razie wydalenia z targowicy osób sprzeciwiających się jej zarządzeniom (§. 7).

2. do władzy politycznej w razie sprawdzenia choroby zaraźliwej (§. 8), zakwestyonowania paszportu (§. 9 i 10).

---

*) Wysokość taksy ustanawia c. k. Namiestnictwo w porozumieniu z Wydziałem krajowym na podstawie uchwały Rady gminnej.

§. 18. Kary:

Przekroczenia niniejszego regulaminu targowego, o ile nie stanowią przekroczenia albo karygodnego czynu według ogólnej ustawy karnej albo ustaw. z d. 29. lutego 1880, Dz. u. p. l. 35 i 37, i z d. 24. maja 1882 r. Dz. u. p. l. 51, jakoteż i niewykonania zarządzeń komisyi targowej, wydanych na podstawie niniejszego porządku targowego lub ustawy z d. 29. lutego 1880 Dz. u. p. l. 35 i 37, podlegają karze wedle przepisów rozporządzenia z 30. września 1857.

Do postępowania karnego i wydania orzeczenia jest powołane właściwe c. k. Starostwo.

Z c. k. Namiestnictwa.

Targowica w . . . . . Powiat . . . . .

Protokół targowy.

Liczba bieżąca	Dzień targu	Paszportu		Imię, nazwisko i stan właściciela bydła	Ilość			Sprzedano				Cena		Paszport wydano				Uwaga
		Liczba	Miejsce i data wydania		Woły	Krowy	Razem	Woły	Krowy	Razem	Komu i dokąd	zł.	ct.	dla sztuk			pod liczbą zarejestrowaną	
														Woły	Krowy	Razem		

Odpis odezwy c. k. Prezydyum Namiestnictwa we Lwowie z dnia 20. sierpnia 1889 L. 10.060 do Wydziału krajowego.

Odnośnie do szacownej odezwy z dnia 15. sierpnia b. r. L. 30.342 w sprawie powziętych przez Sejm krajowy na posiedzeniu z dnia 14. września 1888 zmian statutów „Banku krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielk. Ks. Krakowskiem“ mam zaszczyt oznajmić świetnemu Wydziałowi krajowemu wskutek reskryptu J. E. Pana Ministra spraw wewnętrznych z dnia 6. sierpnia b. r. L. 13.459 co następuje:

Wysokie c. k. Ministerstwo spraw wewnętrznych oświadczyło w porozumieniu z dotyczącemi ministerstwami, iż dopiero wówczas będzie w możności przedłożyć do Najwyższej sankcyi powziętą przez Sejm krajowy przy równoczesnej zmianie §. 3 statutu Banku krajowego uchwałę o rozszerzeniu przyjętej w myśl statutów bankowych dla 1szej emisyi obligacyj komunalnych do wysokości pięciu milionów zł. poręki kraju także i na dalsze emisye, jeżeli poręka ta ponowną uchwałą sejmową przez odpowiednią modyfikacyę rzeczonego §. 3 B., względnie §. 37 al. 4 statutu bankowego ograniczoną zostanie do tymczasowego maximum emisyjnego obligacyj komunalnych w wysokości 10-ciu milionów guldenów, jeżeli dla ewentualnego przyszłego podwyższenia tego maximum emisyjnego zostanie zastrzeżone pozwolenie rządowe.

Przy tem wychodzono z założenia, że ze względu na wykazany w bilansie Banku krajowego z dnia 31. grudnia 1888 stan będących w obiegu obligacyj komunalnych w wysokości 1,224.900 zł. podwyższenie dotychczasowego pod poręką kraju zostającego maximum emisyjnego w kwocie 5 milionów do kwoty 10ciu milionów złotych dla Banku na razie jest wystarczające i że ewentualne dalsze podwyższenie tego maximum emisyjnego zastrzeżonem być musi ponownemu pozwoleniu rządowemu. Dalej zgodziłoby się Wys. c. k. Ministerstwo spraw wewnętrznych na powzięte w rzeczonej sesyi zmiany §§. 7, 25, 36, 37, 62, 65, 69 i 73 punkt 13. statutów bankowych pod warunkiem, jeżeli dla dokładniejszego tekstu, względnie sprowadzenia zgodności z odnośnemi postanowieniami statutów następujące modyfikacye przedsięwzięte będą:

1) W §. 37 al. a) należy po słowach „pożyczkę w obligacyach komunalnych (ein Darlehen in Communalobligationen) dodać słowa: „2giej i następnej emisyi (der 2ten und der nachfolgenden Emissionen)“.

2) W przedostatnim ustępie §. 62 słowa „w wysokości 30°|₀ nadwyżki dochodów Banku krajowego“ (in der Höhe von 30°|₀ des Einnahmenüberschusses der Landesbank) jako niezgodne z odnośnemi postanowieniami §. 37 a) i b) obowiązujących statutów mają odpaść.

3) Odpowiednio do zmiany §. 62 a) należy w §. 63 wspomnianą tamże wysokość kapitału zakładowego oznaczyć również w wysokości 2,200.000 zł.

Również należy ze względu na zmianę §. 7 al. 4 w §. 69 al. 2 po słowach: „wskazany.... zastępca (bestimmte Vertreter) zacytować §. 7 al. 4.

4) Zmieniony §. 73 al. 13 otrzymać ma stosownie do odnośnego zmienionego postanowienia §. 36 następujące zmodyfikowane brzmienie: „Zatwierdzanie uchwał Rady nadzorczej powziętych na wniosek Dyrekcyi w sprawie udzielania pożyczek komunalnych, jakoteż przedkładanie sprawozdań Sejmowi w myśl §. 36“ (die Bestättigung der vom Aufsichtsrathe über Antrag der Direction gefassten Beschlüsse betreffs der Gewährung von Communaldarlehen sowie die Berichterstattung an den Landtag im Sinne des §. 36).

Zarazem mam zaszczyt zwrócić uwagę świetnego Wydziału krajowego, że przewidziane w §. 31 przedłożonych postanowień o wydaniu 1szej emisyi obligacyj komunalnych udzielanie pożyczek w obligacyach komunalnych kasom oszczędności, towarzystwom zaliczkowym i innym

na podstawie ustawy z dnia 9. kwietnia 1873 istniejącym stowarzyszeniom, jakoteż towarzystwom kredytowym, — nie odpowiada ani istocie obligacyj komunalnych ani postanowieniu §. 36 statutu bankowego, wedle którego Bank udziela pożyczki w obligacyach komunalnych jedynie gminom i powiatom, że zatem takowe udzielanie pożyczek ze strony Banku, jako sprzeciwiające się statutom jest niedozwolone.

Wreszcie dodaję, że formularze obligacyj komunalnych tak jak i listów zastawnych rządowi do zatwierdzenia przedłożone być mają.

Alegat 8. do sprawozdania z czynności Wydziału krajowego za rok 1888/89.

Instrukcya służbowa dla wędrownego nauczyciela gospodarstwa wiejskiego, wydana przez Wydział krajowy Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielk. Ks. Krakowskiem.

§. 1.

Wędrowny nauczyciel gospodarstwa wiejskiego jest funkcyonaryuszem krajowym. W wykonywaniu przeto wszelkich czynności, wynikających z urzędu jego, stosować się musi do rozporządzeń Wydziału krajowego. W razie gdyby krajowemu nauczycielowi wędrownemu gospodarstwa wiejskiego poruczył Wydział krajowy zarazem i kierownictwo zimową szkołą rolniczą, albo też nauczycielstwo w takiej szkole, podlegać będzie nauczyciel wędrowny w sprawach tyczących się szkoły także organom do czuwania nad szkołą przez Wydział krajowy ustanowionym.

§. 2.

C. k. Namiestnictwu przysługa prawo kontrolowania czynności krajowego nauczyciela wędrownego, a nawet udzielania mu swoich wskazówek. Wskazówki te wszakże udzielane być mogą tylko za pośrednictwem Wydziału krajowego.

§. 3.

Zadaniem kraj. nauczyciela wędrownego gospodarstwa wiejskiego jest: Staranie się o rozwój we wszystkich kierunkach gospodarstwa wiejskiego w ogóle, a gospodarstwa włościańskiego w szczególe, a to przez: podniesienie i ulepszenie produkcyi roślinnej i zwierzęcej, wprowadzenie najlepszych i najkorzystniejszych sposobów przeróbki i zużytkowania płodów roślinnych i zwierzęcych, wyszukanie i wskazanie najpewniejszych miejsc zbytu dla płodów gospodarstwa wiejskiego i t. d, i t. d.

§. 4.

Dla spełnienia zadania tego, winien krajowy nauczyciel wędrowny gospodarstwa wiejskiego:

a) Obznajamiać się dokładnie ze stosunkami gospodarstwa krajowego, w szczególności zaś ze stosunkami agronomicznymi i ekonomicznymi w wyznaczonym mu okręgu, — i w tym

celu utrzymywać stosunki z towarzystwami, kółkami i szkołami rolniczemi, jakoteż z osobami zajmującemi wybitne stanowisko pomiędzy gospodarzami wiejskimi, jak niemniej uczęszczać na zebrania towarzystw i kółek rolniczych i brać czynny udział w rozprawach na tych zebraniach.

b) Udzielać gospodarzom wiejskim swoich rad i spostrzeżeń, bądź to bezpośrednio, to jest każdemu zgłaszającemu się o to do niego z osobna, bądź też pewnym kołom gospodarzy wiejskich zbiorowo, mianowicie w formie starannie opracowanych wykładów, na temat obchodzący bliżej większość okolicznych rolników.

c) Udzielać na żądanie Wydziałowi krajowemu, a z polecenia tegoż także c. k. władzom rządowym i reprezentacyom powiatowym, fachowej opinii w sprawach, tyczących się kierunku i sposobu podniesienia gospodarstw włościańskich.

§. 5.

Nauki i rady, udzielane przez krajowego nauczyciela wędrownego w formie wykładów, powinny być zawsze zastosowane do zbadanych poprzód potrzeb gospodarzy tego okręgu, dla którego wykłady są przeznaczone. Wykłady te powinny być zawsze popularne, to znaczy, łatwo przez gospodarzy wiejskich zrozumiałe, wolne od niepotrzebnego balastu frazesów i cytat, nadających wykładającemu wprawdzie pozór uczoności, która jednakże zamiast pociągać, słuchaczy onieśmiela i od wykładającego odsuwa.

Nauczyciel wędrowny gospodarstwa wiejskiego powinien wykładem swoim zainteresować słuchaczy, pobudzić ich do stawiania pytań i wymianę zdań pomiędzy nimi spowodować.

§. 6.

Jakkolwiek wybór przedmiotu wykładów wskazany już jest określeniem zadania krajowego nauczyciela wędrownego w §. 5tym a zresztą pozostawiony być musi własnemu jego ocenieniu, to jednakże zaznacza się, że krajowy nauczyciel wędrowny gospodarstwa wiejskiego powinien w wykładach swoich do włościan skierowanych i przy specyalnych poradach tymże udzielanych:

a) Zwracać ich uwagę na to, że źródłem produkcyi wszelkich płodów rolniczych, to jest tak roślinnych jak i zwierzęcych, jest ziemia, i dlatego wszelkich sił dokładać powinni, ażeby ją jak najstaranniej uprawiać i w odpowiednim stanie żyzności utrzymać;

b) podawać dla miejscowych stosunków najodpowiedniejsze i najtańsze sposoby uprawy i podniesienia żyzności roli, zwracając uwagę włościan na nieocenioną wartość nawozu stajennego, a ztąd na potrzebę i korzyści starannego zbierania, przechowania i odpowiedniego użycia tegoż;

c) wskazać na możność powiększenia (często nawet znacznego) ilości i jakości ziemiopłodów, bez powiększenia kosztów, a tylko przez lepszy dobór nasienia i staranne, a w czasie odpowiednim wykonane prace około uprawy, zbioru i przechowania tych płodów itd.

d) wykazać zalety i korzyści pracy ręcznej w drobnych gospodarstwach włościańskich i zwrócić uwagę na wielkie ekonomiczne znaczenie tej pracy;

e) zwrócić uwagę włościan na pożytek, jaki osiągnąć może gospodarz wiejski przez odpowiednie użycie udoskonalonych narzędzi ręcznych i maszyn zaprzęgowych, wykazując równocześnie znaczne i niepowetowane szkody, na jakie naraża się gospodarz, jeżeli zakupuje maszyn więcej, jak konieczna potrzeba i droższych, jak gospodarstwo znieść czyli opłacić może;

f) wskazać na znaczenie spółek i stowarzyszeń w ogóle, i na ich znaczenie jako środka umożebniającego korzystne użycie takich maszyn i narzędzi, których pojedyńczy gospodarz, a przedewszystkiem włościanin sam nabyć nie może i ze względu na znaczny koszt nabywać nie powinien;

g) wykazać warunki i środki wytwarzania lepszych i obfitszych płodów zwierzęcych, zwracając uwagę na korzyści, jakie wynikają ze starannego utrzymywania zwierząt domowych, podając zarazem wskazówki łatwego przeprowadzenia tego, w danych warunkach miejscowych;

h) podać najodpowiedniejsze sposoby obchodzenia się z nabiałem, wykazując konieczność przestrzegania jak największej czystości i staranności w obchodzeniu się z mlekiem i jego przetworami;

k) wykazać korzyści wypływające z uprawy warzyw, zakładania i pielęgnowania sadów, tudzież z pszczelnictwa, a to wskutek zatrudnienia tych członków rodziny, którzy do cięższej pracy są niezdolni;

l) wykazać znaczenie i korzyści przemysłu domowego, który może zatrudnić rodzinę i domowników gospodarza-włościanina w porze zimowej, kiedy nie mają zarobku przy gospodarstwie rolnem;

m) objaśnić znaczenie i pożytek ustaw, mających na celu tępienie chwastów i szkodników, zapobieganie szerzeniu się chorób roślinnych, zwierzęcych i ludzkich;

n) objaśnić znaczenie i pożytek przepisów policyi ogniowej, tudzież znaczenie i pożytek Towarzystw wzajemnych ubezpieczeń, zachęcając do przestrzegania pierwszych, a korzystania z dobrodziejstwa drugich.

§. 7.

Miejscem zamieszkania kraj. nauczyciela wędrownego jest w regule Lwów. Wydział krajowy może wszakże i inną miejscowość wyznaczyć nauczycielowi wędrownemu do zamieszkania.

§. 8.

Krajowy nauczyciel wędrowny przedkłada Wydziałowi krajowemu do zatwierdzającej wiadomości każdomiesięczny plan podróży i czynności swej nauczycielskiej. W razie zmiany tego planu, winien nauczyciel wędrowny bezzwłocznie donieść o tem Wydziałowi krajowemu i powód zmiany uzasadnić.

Ponieważ obok krajowego nauczyciela wędrownego działają prawie w tym samym kierunku i lustratorowi Kółek rolniczych, przeto powinien kraj. nauczyciel wędrowny, o ile można, porozumiewać się co do planu podróży swoich z zarządem głównym Kółek rolniczych we Lwowie.

§. 9.

Krajowy nauczyciel wędrowny gospodarstwa wiejskiego obowiązany jest prowadzić dokładny dziennik podróży i czynności swoich, i przedkładać go na żądanie Wydziału krajowego temuż do przeglądu.

§. 10.

Z końcem każdego miesiąca winien kraj. nauczyciel wędrowny przedkładać Wydziałowi krajowemu dokładne sprawozdanie z czynności i spostrzeżeń swoich, a z końcem roku winien wypracować na żądanie Wydziału krajowego sprawozdanie takie z całego ubiegłego okresu.

§. 11.

Krajowy nauczyciel wędrowny gosp. wiejsk. nie przydzielony do służby przy żadnej szkole rolniczej, użyty być może w porze zimowej do pracy biurowej przy Wydziale krajowym.

Sprawozdanie c. k. Radcy lasowego Gustawa Lettnera o postępie robót około zalesienia wydmisk w Galicyi.

Ze względu na doniosłość sprawy zalesienia piaszczystych obszarów kraju ogłosiłem był przeszłego roku pogląd na postęp prac, uskutecznionych w tym kierunku. Zadaniem niniejszego artykułu jest przedstawić dalszy ich przebieg w r. 1888.

Do lepszego unaocznienia przedmiotu posłużą następujące wstępne uwagi:

Owe biedne okolice kraju, w których zaspy piaszczyste głównie się rozpostarły, podzielić można na dwie części. Jedna rozlega rozlega się w powiatach niskim i tarnobrzeskim, druga w jarosławskim, cieszanowskim, jaworowskim i mościskim. Dokładniej mówiąc, stanowi część pierwszą trójkąt ograniczony dolnym biegiem Wisły i Sanu, jakoteż idealną linią od Mielca do Leżajska; zawiera on łącznej przestrzeni około 35 mil kwadr. Natomiast drugą część około 57 mil kwadr. zamykają: San od Jarosławia do Leżajska, granica Królestwa polskiego aż do Narola, dalej linia idealna, ciągnąca się wzdłuż działu wód między Sanem a Bugiem od Narola do Gródka, wreszcie kolej żelazna od Gródka do Mościsk i d Jarosławia.

W owej pierwszej dzielnicy rozróżniamy 157, w drugiej 99 osobnych gruntów lotnego piasku. Tu i tam zajmują te grunta głównie stronę północną, rozprószone zaś są po terytoryach 88 gmin katastralnych. Wszystkie razem liczą około 3500 hektarów; z tych można mniej więcej 2300 uważać za ustalone, a mianowicie: około 1700 hektarów już zalesiono, zaś 600 hektarów potrzebuje jeszcze poprawy lub częściowego odnowienia obumarłej kultury.

Utworzono cztery okręgi robocze: niski, tarnobrzeski, jaworowsko-mościski, jarosławsko-cieszanowski i przepisano dla każdego okręgu minimalny obszar rocznego zalesienia, jako to: 115, względnie 89, 98, 108 hektarów, a więc razem dla wszystkich czterech okręgów 410 hektarów.

Rzeczywisty postęp prac w poszczególnych okręgach roboczych zależał oczywiście od przeróżnych towarzyszących im okoliczności. Z natury rzeczy uległa też wszędzie zniszczeniu jakaś część kultury.

Łącząc znakiem + obszary zalesione po raz pierwszy z obszarami, gdzie zalesienie trzeba było powtórzyć, otrzymujemy następujący rezultat prac dokonanych w roku 1888:

w okręgu niskim	184 + 63 hekt.
„ tarnobrzeskim	60 + 67 „
„ jarosławsko-cieszanowskim	69 + 18 „
„ jaworowsko-mościskim .	127 + 10 „
Razem . .	440 + 158 hekt.

Jak widzimy, przewyższył rezultat przepisaną ilość 410*) hektarów. Pomimo to nie należał rok 1888 bynajmniej do szczególnie pomyślnych.

Po największej części zawierają wydmiska tylko szczery piasek, stawiający kulturze leśnej rozliczne trudności. Bywa często, że prócz sosny żaden inny rodzaj drzewa na takim ja-

*) Zwiedzając we wrześniu r. 1888 roboty około zalesienia lotnych piasków we wszystkich okręgach roboczych znalazłem w całości zaledwie 144 hektarów nowo zalesionych. Dopiero późną jesienią r. 1888 przy wyjątkowo sprzyjającej pogodzie przestrzeń ta wskutek energicznej pracy kierowników robót mogła się powiększyć aż do ilości 440 hektarów. Zalesienia lotnych piasków wykonane w późnej jesieni roku 1887, które w r. 1888 bardzo dobrze się rozwinęły, rokują nadzieję, że i tegoroczne w jesieni wykonane zalesienie utrzyma się w ciągu r. 1890.

łowym piasku utrzymać się nie zdoła. Z tego powodu kultura sośniny jest tam wszędzie najbardziej odpowiednią i najważniejszą.

Długa i ostra zima r. 1887/8 zniszczyła we wszystkich szkółkach rzeczonych czterech okręgów roboczych około 1,392.000 roślinek sosnowych, zaś z wiosną nagła zmiana mrozów i upałów, ulewne deszcze i gradobicie wyniszczyły 3.248.000 sztuk już powysadzanych. Ogólna strata wynosi zatem 4,640.000 sztuk. Odtrąciwszy tę stratę od łącznej ilości 13,250.000 roślinek sosnowych do wysadzenia przeznaczonych, otrzymujemy jako pozostałą resztę 8,610.000 sztuk.

Po wysadzeniu w ciągu ubiegłego roku 6,607.000 roślinek na ustalone wydmiska, pozostało we wszystkich szkółkach jako zapas na wiosnę r. 1889 zaledwie 2,003 000 sztuk. I tym razem pobrano nasienie sosnowe od zaszczytnie znanej w kraju firmy hr. Ressegniera w Nisku o 75 prc. siły kiełkowania. Tak dalece wrogo podziałały jednakże ubiegłego roku rzeczone wpływy atmosferyczne, że z jednego kilograma owego nasienia utrzymało się w szkółkach przecięciowo zaledwie 34.000 roślinek czyli 25 prc. wszystkiego nasienia.

Wiele innych czynników wywarło znaczny wpływ dodatni lub ujemny. Odnośne szczegóły wiernie charakteryzują rozmaite miejscowe stosunki i zdołają istotnie zająć czytelników. Co ważniejsze i ciekawsze wyszczególnię postępując kolejno okręgami roboczemi.

W okręgu tarnobrzeskim wykopano około wydmisk rowy graniczne o znacznej łącznej długości 10.307 metrów.

Leśnik powiatowy i zarazem kierownik robót w rzeczonym okręgu p. Wiktor Gutwiński poustawiał na granicach wydmisk słupy z porządnemi tablicami, obwieszczającemi zakaz chodzenia po tych wydmiskach ludzi i bydła. Nad przestrogą widnieje oraz napis: „Las, własność gminy“, co wywiera widocznie zbawienny wpływ na usposobienie tamecznych włościan. Uśmierza bowiem niedorzeczne ich podejrzywania, iż zalesione wydmiska przejdą na własność rządu albo panów.

Szczególnie zakorzeniona jest ta nieufność u włościan wsi Chwałowice, rozsiadłej poniżej ujścia Sanu do Wisły, u samego szczytu północnego cypla Galicyi. Dopiero po wielu usilnych naleganiach i przedstawieniach c. k. starosty w Tarnobrzegu zaczęli w roku 1887 po raz pierwszy zwozić gałęzie na rozległe wydmisko zwane Łysą górą, ścielące się tuż przy granicy Królestwa Polskiego. Zasadzone gdzieniegdzie brzozy nie ustalają oczywiście lotnego piasku, które unosi wicher wraz z opadłemi listkami brzozowemi w dalekie strony, na otaczające owo wydmisko pola i pastwiska.

Korzenie swoje rozsyłają owe brzozy blisko powierzchni wydmiska. Długiemi a cienkiemi ich nitkami wciągają w siebie ostatki pożywnych części piasku, nie zostawiając mu w zamian nic celem użyźnienia i ustalenia śnieżniobiałej powierzchni choćby najuboższą wegetacyą traw i mchów.

Na tem samem jeszcze terytoryum przedstawia przynależny do Chwałowic przysiołek Łużek zupełnie odmienny widok. Włościanie wzięli się tu ochoczo do pracy, poprzykrywali swe wydmiska gęsto gałężmi*) i pozasadzali pomiędzy nie jednoletnie sosenki, które się dobrze przyjęły. Śnieżne do niedawna wydmy zapiaszczające ongi grunta sąsiednie, ustalone już zupełnie, pokrywają się zielonością. Pomiędzy sosenki, jakoteż w trzech rzędach wzdłuż drogi komunikacyjnej powtykano młode jałowce, które się dotąd w części utrzymały. O ile ta rzadka, prawie nie praktykowana jeszcze plantacya jałowców jest odpowiednią, przyszłość dopiero okaże.

Prace przedsiębrane w tym okręgu skutecznie popiera swoim wpływem marszałek powiatowy br. Horoch.

---

*) Nadzwyczaj ważną jest rzeczą, by gałęzie układano w kierunku panującego wiatru, (zwykle południowo-zachodni), albowiem w razie przeciwnym rozrzuca je na wszystkie strony, jak to się stało po części na wydmie bortiatyńskiej koło Sądowej Wiszni.

Najwięcej zasp piaszczystych liczy okręg niski. Mnogi zwłaszcza ich zastęp ciągnie się po prawym brzegu Sanu terenem nieco wzniesionym i dla wylewów rzeki niedostępnym. Gmina Bieliny nad granicą Królestwa Polskiego stanowi dla nas początek. Snują się od niej wydmiska siedm mil wzdłuż drogi wiodącej przez Ulanów, Zarzecze, Kłyszów. Pysznice i dalej już w okręgu tarnobrzeskim przez Jastkowice, Rzeżyce. Radomyśl, Pniów aż do powyżej wymienionych Chwałowic, położonych przy granicy, nad ujściem Sanu do Wisły.

Osiadłszy nad spławnym Sanem, i wzrastając ciągle, nie zadowolniła się miejscowa ludność pasmami ziemi żyźniejszej i namulistej, rozlegającej się w nizinie rzeki. Rozszerzając ku wschodowi rolne gospodarstwo i pastwiska, wykarczowała wiele sosnowych lasów, które właśnie chroniły korzeniami znaczne obszary suchych i piaszczystych gruntów od przeistoczenia się na lotny piasek. Szesnastoletnia uciążliwa praca około zalesienia powstałych wydmisk, ustaliła je na 62 odosobnionych parcelach. Przestrzenie niezdatne pod uprawę leśną zatrawiono; na nieco żyzniejszych piaskach powstały ładne gaiki, zawierające mięszaninę sosen, brzóz i olszyny.

Największa część owych parcel zamieniła się była na wydmy wskutek użycia ich jako pastwiska, gdzie bydło tratując ubogą i skąpo roślinność, zniszczyło ją doszczętnie i wydobyło piasek na wierzch W miarę wzrastania ludności mnoży się jednak ilość bydła. Po wykluczeniu tedy zalesionych świeżo obszarów wzięto się tem skwapliwiej do użytkowania również ubogiej i piaszczystej gleby sąsiedniej Nie dziw więc, iż tworzą się coraz inne wydmiska, iż pojawiają się nowe, rozległe pustynie.

Okoliczność ta zniewoliła przeszłego roku p. Sufczyńskego, powiatowego leśnika i kierownika robót w okręgu niskim, do rozszerzenia ich zakresu i na owe liczne, świeżo przybyłe przestrzenie lotnego piasku.

Głęboki smutek ogarnia człowieka na widok tej nieskończoności żmudnej pracy wobec zwolna, lecz ustawicznie powiększających się pustynnych obszarów.

Małe strumyki, które jeszcze przed kilku laty sączyły się pośród tych gruntów, nikną jeszcze po drugich, zapiaszczają się lub wysychają. Tylko opodal ciągnące się lasy sosnowe zamykają pustynię i ratują okolicę od zupełnego opustoszenia.

Pokłady piasku o grubszem ziarnie, dość częste też warstwy szutru dostarczają w tamtych stronach dobrego materyału do budowy dróg. Zresztą i na takich nadzwyczaj lichych gruntach zdoła jeszcze róść zdrowa i krzepka sośnina.

Oceniając należycie całą doniosłość sprawy, uznano też w owych okolicach prawie wszystkie sosnowe lasy jako lasy ochronne W skutek reskryptów c. k. Ministerstwa i c. k. Namiestnictwa poruczono kierownikom zalesienia lotnych piasków, zarazem pilnowanie gospodarki w tychże lasach ochronnych.

W różnych miejscowościach okręgu niskiego nader różny oczywiście okazał się postęp zalesienia lotnych piasków.

Znaczniejszym obszarem, świeżo zalesionym, odznaczyły się gminy: Ulanów, Kłyżów, Domostawa, Stany, Bojanów, Korabinów.

Na wydmie, obejmującej część wyżyny ponad miastem Radomyślem, zginęło po raz czwarty całe zalesienie, gdy tuż obok, na pochyłości tej samej wyżyny, rozwija się dalej pomyślnie wcale bujny i znaczny lasek sosnowy. Zdaje się, że na wierzchu tej wyżyny nie przyjmują się sadzonki sosnowe z powodu nadmiaru lichego piasku. Ogrodzono jednak ową przestrzeń bardzo porządnie silnemi łatami i ubezpieczono od tratowania przez ludzi i bydło. — Przynajmniej ustala się tamże i zatrawia powoli lotny piasek na taki sposób

Na uznanie zasługuje szczególniejsza wytrwałość burmistrza tego miasteczka. — Pomimo tylokrotnego nieudania się kultury i zniechęcenia się ludności zamierza on stanowczo przeforsować zalesienie rzeczonej wyżyny z wiosną bieżącego roku przez zarządzenie pieniężnego wynagrodzenia robót i przez usilną osobistą troskliwość.

*

Smutnie widnieją dotąd pagóry szczerego piasku w pośrodku wsi Pniowa. Należą one do kompleksu dworskich gruntów. Właściciel spodziewa się ich ustalenia i zatrawienia za pomocą parcelacyi pomiędzy pojedyńczych włościan. Obawia się założenia lasków sosnowych z powodu łatwości wzniecenia w nich pożaru.

Na lewym brzegu Sanu udało się już zalesienie znacznej części wydmisk, otaczających ogrody i pastwiska miasteczka Rudnika. Druga natomiast część udaremniała dotychczas podjęte usiłowania z powodu szczególnie nieurodzajnego piasku i ciągłego niszczenia kultur przez pędraki. Pustynie rozlegające się w pobliżu drogi do Ulanowa wymagają osobliwszej troskliwości, celem zapewnienia dalszego ciągu zalesienia.

Wzdłuż starej drogi do Niska zalesienie bardzo pokaźne czyni postępy. Niepomyślny znowu obraz przedstawia część obszernej wydmy w obrębie gminy Pławo. Bądź stawił opór zalesieniu nader jałowy, gruboziarnisty piasek, bądź też wyniszczyły pędraki kilkakrotnie powysadzane roślinki sosnowe.

Uprzejmego i skutecznego poparcia użyczyli w tym okręgu także zeszłego roku zarówno Marszałek powiatowy hr. Hompesch jakoteż hr. Mniszchowie, hr. Ressegnier (dobrem nasieniem) dr. Kostheim, pp. Komorowscy i w. i.

Okręg roboczy jaworowsko-mościcki odznaczył się w roku 1888 głównie odgraniczeniem wydmisk porządnemi rowami w pokaźnej długości 8.150 metrów.

I w tym okręgu przejawia się wielce dobroczynny wpływ wytrwałej pracy. — Puste przedtem obszary na nowo powołała do życia. — Szczególnie ciekawy w tym względzie przykład stanowi w powiecie mościskim wydma Bortiatyńska. — Ciągnie się ona w pobliżu Sądowej Wiszni wzdłuż toru kolei Karola Ludwika. Jej grunt lekko falisty kończy się znacznym pagórem a zawiera mniej więcej w pośrodku jeziorko w części sitnikiem zarosłe. — Cała ta wydma mieści wszelkie odmiany piaszczystej gleby od najsuchszej, najlichszej do najbardziej wilgotnej. Odgraniczona zewsząd rowem, ochroniona od deptania ludzi i bydła pokrywa się ta ongi pustynia lotnego piasku ponownie zielonością. Co więcej zawiera nawet najróżnorodniejszą mieszaninę roślinności właściwej piaszczystym obszarom. — Panująca tu cisza przywabia i ubezpiecza ptactwo i zające.

Gdym zwiedzał to miejsce zeszłego roku z kierownikiem robót p. Konstantym Linderskim, niełedwie przydeptaliśmy zająca. — W odległości ledwo kilkudziesięciu kroków byliśmy świadkami zabawnej walki ociężałej wrony z zapamiętale skaczącemi i broniącemi swe młode kogucikami kuropatw. - Ogółem napotkaliśmy tam liczne ptactwo, które nie oglądając się na nas, skubało spokojnie nasiona dzikiego owsa i innych dzikich traw.

Podobne, ciekawe na ustalonych piaskach zjawisko oglądałem w powiecie jaworowskim. Energiczny wójt gminy Wulki Żmijowskiej obwiódł był porządnym rowem znaczną wydmę tamtejszą i wzbronił do niej przystępu. — W r. 1887 dokonał jej zalesienia jednorocznemi sosenkami, które się w jesieni ubiegłego roku dobrze rozwinęły i upiększył nadto odpowiednią glebie kulturą sąsiedni cmentarz gminny. — Owa ustalona i zalesiona już wydma zawiera również w środku małe jeziorko. — Bezpieczne w tem ustroniu kaczki i ciężkie krzyżówki długo się namyślały, zanim uleciały przed nachodzącymi je zbliska wędrowcami, od których widoku już były odwykły.

W okręgu roboczym jarosławsko-cieszanowskim ucierpiały roboty około zalesienia lotnych piasków przedewszystkiem wskutek choroby ich kierownika, leśnika powiatowego Adama Mechlera. Młody ten człowiek złożył był z wyszczególnieniem państwowy egzamin z leśnictwa, odznaczał się prawdziwem zamiłowaniem do swego zawodu i bardzo dobrem i odpowiedniem obchodzeniem się z włościanami. Zasłabnąwszy w r. 1887 pełnił swe obowiązki co sił starczyło, aż póki w marcu 1888 życia nie zakończył.

Wymagały właśnie kultury wiosenne wytężonej pracy, a nie stało już kierownika.

Mianowany kierownikiem p. Ligman, dyrektor lasów ks. Władysława Czartoryskiego, musiał się dopiero rozpatrzeć w pozostawionych przez swego poprzednika stosunkach i zarządzeniach.

Nie zamówił już był ś. p. Mechler nasienia sosnowego celem wysiania go po szkółkach leśnych. Zdarzyło się w tym czasie, iż zamiast 30 kilogramów sosnowego nasienia zamówionego u zarządu dóbr hr. Ressegniera w Nisku dostało się do rąk pomocnika prowizorycznie przyjętego w powiecie cieszanowskim tyleż kilogramów nasienia świerkowego. Zapewne przez nieoględność zasiano je tamże w szkółce lasów dóbr Łukawieckich, chociaż świerczyna wcale nie jest odpowiednią dla tamtejszych piasczystych okolic. Wyginęły też roślinki smerekowe zaraz po skiełkowaniu, pomimo, iż szkółka była starannie założoną i utrzymywaną.

Ubyło przez to przynajmniej półtora miliona roślinek sosnowych. Jak na rok 1888, w którym już same wpływy elementarne tak zgubnie na kulturę oddziałały, była to strata tem dotkliwsza. Przekonałem się w samem Nisku, iż wspomniona firma wcale nie produkuje smerekowego nasienia. Dlatego też wniosłem o zarządzenie śledztwa co do owej tak fatalnej w skutkach zamiany nasienia.

Wszystkie powyżej wymienione niepomyślne okoliczności złożyły się tedy na to że okręg jarosławsko-cieszanowski tym razem niedostateczny wykazuje rezultat.

O ile będzie podobna powetować klęski w czasie jak najkrótszym, wolno mieć nadzieję, iż to uczyni nowy kierownik, p. Ligman, znany w kraju ze swego doświadczenia kultywator leśny. Jako długoletni dyrektor lasów sieniawskich, będących własnością jednego z największych miłośników lasów, obznajomiony jest przytem dokładnie ze stosunkami okolicznemi.

Wzorowe szkółki leśne dóbr sieniawskich, pielęgnujące drzewa wszelakiego rodzaju, wzorowo przeprowadzone zalesienie piaszczystych a pustych niegdyś obszarów folwarcznych dóbr, budzą oczekiwanie znacznego już w roku bieżącym postępu zalesienia lotnych piasków w okręgu jarosławsko-cieszanowskim. Pomyślnego rezultatu tembardziej wypada oczekiwać, że i w tym roku zarówno delegat Wydziału krajowego dla nadzorowania rzeczonych robót, książę Jerzy Czartoryski, jakoteż marszałek rady powiatowej w Cieszanowie, książę Władysław Sapieha popierają ile możności dalszy ciąg użytecznego przedsięwzięcia Niezbędną ilość roślin dla kultur wiosennych trzeba będzie pokryć większem zakupnem w lasach sąsiednich, co też umożebnia znaczniejsza pozostałość kasowa z roku 1888.

W ciągu zeszłego roku uczyniono pierwsze przygotowania do zalesienia wydmisk na gruntach gminnych Narola Zarządzono te przygotowania dzięki troskliwym zabiegom burmistrza tegoż miasta, kniazia Puzyny, tudzież księdza dziekana w Narolu, Aleksandra Enzingera i gr. kat. proboszcza w Krupcu, ks. Józefa Fednncwicza.

Rozpoczęto również odgraniczenie wielkiego wydmiska gmin Kobylnicy ruskiej i wołoskiej i wdrożono porozumienie z temi gminami co do zwożenia gałęzi i przykrywania niemi lotnego piasku. Tu znów wywierają zbawienny wpływ na włościan, gr. kat. proboszcz w Bihalu, ksiądz Michał Kokurewicz i leśnik dóbr Łukawieckich rz. kat. biskupstwa przemyskiego, p. Figura.

W gminie katastralnej Ożannie, postąpiły roboty raźniej naprzód za skutecznem poparciem miejscowego gr. kat. proboszcza ks. Tomasza Szumyły i nowego wójta.

Już z tego ogólnego zestawienia ważniejszych pojawów we wszystkich czterech okręgach roboczych wynika dowodnie, na jak różnorodne natrafiano wszędzie okoliczności i warunki. Szesnastoletnia praktyka w zalesianiu wydmisk zapoznała jednak zarazem kierowników robót z wielu miejscami, które dla zbyt jałowej gleby niezdatne są do wychowania roślinności drzewnej. Zazwyczaj zawiera taka gleba piasek gruboziarnisty albo żelazisty. Wszelako prawie wszędzie przyczynia się niemało i pędrak do wyginięcia sadzonek.

Dla tego trzeba będzie jeszcze chemicznie zbadać ziemię takowych szczególnie nieurodzajnych obszarów.

Na podstawie gruntownego rozbioru chemicznego wypadnie następnie wykluczyć podobne miejsca raz na zawsze od kilkakrotnego a zawsze daremnego wysadzania drzewnych roślinek, które zdoła tylko zniechęcić tak kierowników, jak i robotników gminnych.

Takowe miejsca zawierają częściowo na swych wydmiskach następujące miejscowości roboczego okręgu niskiego: Ulanów, Rudniki, Pławo, Domostawa.

W okręgu tarnobrzeskim: Radomyśl, Chwałowice, Stale.

W okręgu jarosławsko-cieszanowskim: Rudki, Wylewa, Sieniawa.

W okręgu jaworowsko-mościskim: Jaworów pod miastem, Bortiatyn, Księżymost.

Trzy do pięciu razy powtarzano obsadzanie tych miejsc jednorocznemi sosenkami z wszelką gorliwością i skrupulatnością. Przecież zniknęło bez śladu całe zalesienie, wywołując niekiedy prawie rozpacz ambitnych kierowników. Nie wynika stąd jeszcze, by wszystkie usiłowania spełzły na niczem. Gleba okazała się wprawdzie nieprzydatną pod uprawę leśną, ale ją przynajmniej ustalono zupełnie. Zarosła bowiem trawami, mchem i ogółem roślinnością odpowiednią dla podobnych obszarów. Zwłaszcza zeszły i rozwinęły się tam pomyślnie gatunki: Thymus serpyllum, Nardus stricta, Aira cariophylea, Draba verna, Origanum vulgare i sztucznie sadzone: Spartium scoparium, owies dziki i w. i.

Armeria vulgaris Willd. napotykałem na wydmiskach gminy Ożanna, należącej do okręgu jarosławsko-cieszanowskiego. — Osobliwie urozmaica i upiększa krajobraz mięszanina wydmisk ustalonych trawami i rzeczywiście już zalesionych. Miejsca zatrawione przegradzają wdzięcznie kępy sosen, brzózek i akacyj. Napotykamy przytem wszelkie odcienia zieleni od ciemnego ubarwienia sosen aż do bladego, niebieskawo-zielonego owsa dzikiego. Opisana powyżej wydma Bortiatyńska, sąsiadująca z Sądową Wisznią, najciekawszy w tym względzie stanowi okaz.

Ogółem powstały na miejscach, pokrytych gęsto gałęźmi i ochronionych od zawiania piaskiem, mnogie i rozkoszne gaiki. Puste dawniej wydmiska tworzą dziś na odwrót prawdziwe oazy wśród okalających je nędznych ról i pastwisk. Owe gaiki użyczają częstokroć wydatnego już cienia w czasie upału i coraz skuteczniejszy stawiają opór mroźnym lub posusznym wichrom lub burzom nawalnym.

Wspomniałem powyżej kilkakrotnie, w jak znacznej długości wykopano rowy w około ustalonych wydmisk. Ogółem uskuteczniono tę pracę ubiegłego roku we wszystkich czterech okręgach roboczych w łącznej długości 20.542 metrów.

Takowe wyraźne odgraniczenie zalesionych parcel lotnych dawniej piasków umożebnia, obok ochrony od tratowania przez ludzi i bydło, także dokładny ich pomiar i ustalenie granic.

Upłynionego roku poczyniono też w pomiarach znaczne postępy i założono zarazem szczegółowe wykazy i protokoły.

Szesnastoletnie doświadczenia w sprawie zalesienia lotnych piasków wykazały dowodnie najważniejsze wymogi wszystkich czterech okręgów roboczych. Za dołączeniem jeszcze powiatu kolbuszowskiego do okręgu tarnobrzeskiego nieodzownem się wydaje ustalenie czterech posad leśników okręgowych. Ich zadaniem byłoby nietylko dalsze prowadzenie i uzupełnianie robót około ustalenia i zalesienia pustyń i lotnych piasków, lecz także niezbędne nadzorowanie już wykonanych kultur, niemniej też nadzorowanie lasów gminnych a szczególnie lasów sosnowych, uznanych jako lasy ochronne.

Te oto lasy ochronne zajmują na terytoryach rzeczonych czterech okręgów roboczych co najmniej 90.000 hektarów. Pokrywając, jak już wspomniałem, glebę jałową, zazwyczaj nieprzydatną pod inną kulturę, chronią ją od przeistoczenia się w rozległe pustynie i zabezpieczają tem samem ludność miejscową od ostatniej nędzy. -- Przedmiot to ze wszechmiar godny opieki całego kraju. Jego nadzwyczajna doniosłość dla dobra publicznego usprawiedliwia w zupełności wydatki, jakich wymaga utrzymywanie takich stałych czterech posad leśników okręgowych.

Alegat 10. do sprawozdania z czynności Wydziału krajowego za rok 1888|89.

Odpis okólnika c. k. Namiestnictwa z dnia 20. listopada 1888 l. 68.962 do wszystkich pp. c. k. starostów.

Wedle doniesień z rozmaitych stron kraju dostrzeżono w jesieni b. r. w wielu szczególnie wschodnich powiatach, że myszy polne w niebywałej dotąd ilości, pustoszą zasiewy jesienne w takim rozmiarze, iż obsiane pola na wiosnę całkowicie lub w znacznej części ponownie będą musiały być zasiewane, że takowe zagrażają nawet stertom i brogom zboża złożonym w polu, i że klęska ta jeżeli do jej usunięcia nie dołoży się starania nader dotkliwe sprowadzi straty dla ludności rolniczej w kraju.

Okoliczność ta spowodowała też Sejm krajowy do powzięcia na posiedzeniu z dnia 15. października b. r. podczas ubiegłej sesyi uchwały, wzywającej Rząd, by za pośrednictwem swych organów tj. starostw. starał się nakłonić i pouczyć gminy i obszary dworskie do wspólnego niszczenia myszy.

Zawiadamiam o tem pp. c. k. starostów z poleceniem, by starali się wpłynąć na ludność powiatu w tych okolicach, w których klęska ta przybrała szersze rozmiary przy każdej sposobności szczególnie zaś na rokach urzędowych, za pośrednictwem naczelników gmin i przełożonych obszarów dworskich, a gdzie zajdzie tego potrzeba także przy pomocy duszpasterzy miejscowych, aby przystępowano wspólnemi siłami do niszczenia myszy polnych wedle wskazówek, których zasięgnąć można z łatwością u fachowych gospodarzy większych własności, by w ten sposób ochronić ludność od klęski, która jej w przyszłości zagraża, a której lud nasz przy znanej swej apatyi poddaje się bez koniecznego w takich wypadkach przeciwdziałania i użycia środków ochronnych.

Alegat 11. do sprawozdania z czynności Wydziału krajowego na rok 1888|89.

Odpis. Äusserung der k. k. landwirthschaftlichen chemischen Versuchsstation in Wien, betreffend der Vertilgung die Feldmäuse.

Die Vertilgung, beziehungsweise die Einschränkung der Vermehrung der Feldmäuse lässt sich auf drei prinzipiell verschiedene Arten erzielen, nämlich:

1. Durch Schonung und Hegung der natürlichen Feinde der Feldmäuse, als welche zu nennen wären: das Wiesel, der Igel, der Iltis, der Dachs, insbesondere aber die Eulen, der Mäuse und der rauhfüssige Bussard, das Käuzchen und eventuell die Krähen.

Nachdem man jedoch die genannten Mäusefeinde nicht nach Belieben im gegebenen Falle vermehren oder herbeiziehen kann, so sind dieselben wohl mehr geeignet der zu starken Vermehrung der Feldmäuse vorzubeugen, als um eine vorhandene grosse Anzahl derselben rasch zu vertilgen.

2. Durch Fangen oder Vertilgen der Feldmäuse auf mechanischem Wege. Dies kann geschehen durch Fangen in Fallen, Bohrlöchern oder Gräben, durch Ausräuchern mittelst Räucheröffen oder Räucherpatronen, durch Eingiessen von Wasser in die Mauslöcher oder durch künstli-

che Uiberschwemmung des betreffenden Gebietes. Auch diese Vertilgungsweisen haben zumeist nur als Vorbeugungsmittel gegen zu starke Vermehrung der Mäuse und hauptsächlich blos dann grössere Bedeutung, wenn es sich um begränzte lokale Gebiete von geringerer Ausdehnung handelt. Die Uiberschwämmung ist dort, wo selbe ausführbar ist, ein sehr geeignetes Mittel zur Vertilgung der Mäuse.

3. Durch Legen von Gift. Dies ist die wirksamste und bequemste Vertilgungsweise, es haftet ihr aber der Nachtheil an, dass bei unvorsichtiger Gebahrung mäusefressende Thiere durch Genuss vergifteter Mäuse, oder nützliche Thiere verschiedener Art durch den Verzehr des Giftes geschädigt werden können. Beides ist jedoch, wenn nicht ein zu lange seine giftige Wirkung beibehaltendes Gift verwendet wird, nicht im hohen Masse zu fürchten, da die vergifteten Mäuse sich gewöhnlich in ihre Löcher zurückziehen, wo sie verenden, und weil nützliche Thiere von jenen Plätzen wo Gift ausgelegt wurde, wenigstens eine gewisse Zeit lang abgehalten werden können und das Gift ausserdem durch Unterbringung in den Löchern unzugänglich gemacht werden kann. Was nun die Art des zu verwendenden Giftes anbelangt, so erscheint es weniger rathsam solche Gifte anzuwenden, welche ihre giftige Wirkung so lange beibehalten, als sie sich überhaupt im Boden befinden (z. B. kohlensäurer Baryt oder Barium carbonnat, dann Arsenpräparate u. d. g.) weil diese Gifte entweder direkt von den Pflanzen aufgenommen werden, oder denselben mechanisch anhaften (insbesondere den Hackfrüchten), und so zu unbeabsichtigten Schädigungen auch noch nach langer Zeit Veranlassung geben können, sondern es empfehlen sich besser solche Gifte welche nach einer gewissen Zeit von selbst ihre Wirkung einbüssen. Ein ausgezeichnet brauchbares Gift letzterer Art ist der Phosphor. Dieser oxidirt sich allmählig an der Luft und geht in die ganz unschädliche phosphorige und schliesslich in Phosphorsäure über. Dieser Oxidationsproces geht je nach Umständen (nach dem grösseren oder geringeren Luftzutritte) rascher oder langsamer vor sich, keinesfalls aber so rasch, dass der beabsichtigte Zweck nicht erreicht würde Der Phosphor eignet sich zur Vertilgung der Mäuse auch deshalb sehr gut, weil dessen Giftigkeit für grössere Thiere keine allzuwehemente ist, und ferner weil der Geruch des Phosphors gerade für Mäuse und ähnliche Nagethiere sehr anziehend ist. Der Phosphor wird meist in Form von Phosphorpillen angewendet, welche aus Phosphorfett und Mehl oder dgl. bestehen.

Bei nur einiger Vorsicht ist eine Gefahr für Menschen und nützliche Thiere leicht hintanzuhalten. Was nun die Anwendung der Phosphorpillen anbelangt, so verursacht dieselbe selbstverständlich am wenigsten Kosten und Mühen, wenn die Zahl der Mäuse noch eine geringe ist. Die beste Zeit der Anwendung ist deshalb zu Ende des Winters oder im zeitlichen Frühjahre. Um die Feldmäuse aber wirksam damit zu bekämpfen, darf man sich beim Auslegen des Giftes nicht blos auf die Felder und Wiesen beschränken, sondern muss auch Raine, Dämme, Wegränder sowie überhaupt alle Orte, wo sich Mäuse aufhalten, einbeziehen.

Ebenso ist es selbstverständlich, dass eine erfolgreiche Bekämpfung nur dann möglich ist, wenn dieselbe im ganzen Verbreitungsgebiete der Mäuse stattfindet, da sonst Schonstellen verbleiben, von denen aus die umliegenden Gebiete wieder besiedelt werden, was bei der ungeheueren Vermehrungsfähigkeit der Mäuse, welche 5 bis 6 mal je 6 bis 12 Junge werfen, die nach 8 Wochen selbst wieder Junge produciren können, so dass sich ein Mäusepaar in einem einzigen Sommer auf mehr als 20.000 Stück vermehren kann, ungemein rasch geschieht.

Für die richtige Abschrift. Wien am 22. Juli 1889. J. Striener m. p. k. k. Hilfsämter-Oberdirektor.

Alegat 12. do sprawozdania z czynności Wydziału krajowego za rok 1888|89.

Okólnik c. k. Namiestnictwa z dnia 25. lutego 1889 l. 61.444 do wszystkich pp. c. k. starostów.

Dostrzeżono, że ustawa z dnia 17. lutego 1885 Dz. u. i rozp. kr. l. 41 o tępieniu kanianki i szkodliwych ostów nie bywa należycie wykonywaną, zwłaszcza na gruntach włościańskich, pastwiskach gminnych, rowach drogowych i nasypach kolejowych.

Okoliczność ta spowodowała Sejm krajowy do powzięcia na posiedzeniu z dnia 6. października 1888 uchwały wzywającej c. k. Rząd, aby za pośrednictwem swych organów dążył do energicznego wykonywania w mowie będącej ustawy.

Zawiadamiając o tem p. c. k. starostę, polecam wezwać naczelników gmin i przełożonych obszarów dworskich, by nie ograniczając się na przepisanym w §. 8 ogłaszaniu z początkiem marca i czerwca postanowień tejże ustawy, starali się ściśle wykonywać obowiązki, jakie wkładają na nich pod tym względem postanowienia tej ustawy, względnie tut. rozporządzenie z 20. sierpnia 1885 Dz. u. i rozp. kr. l. 42, przekonując się czy przepisane tępienie odbywa się z odpowiednią energią i w sposób do celu prowadzący i postępując w danym razie przeciw opieszałym w myśl wydanych w tej mierze przepisów.

Również zechce p. starosta wezwać żandarmeryę do czuwania nad ścisłem przestrzeganiem przepisów o tępieniu kanianki i szkodliwych ostów. W ogóle należy z całym naciskiem dążyć do tego, by tak dla rolnictwa krajowego ważna ustawa w całej rozciągłości była wykonywaną, a winni przekroczenia z całą surowością byli pociągani do odpowiedzialności.

W końcu zarządzam coroczne przedkładanie z końcem grudnia sprawozdań, w których wykazać należy 1) ile doniesień o przekroczeniach tej ustawy wpłynęło i od kogo pochodzą, 2) czy, i ile razy i gdzie tępienie ostów i kanianki na koszt opieszałego zarządzono, 3) czy, i ile grzywien z powodu niewykonania tej ustawy wpłynęło na fundusz ubogich miejscowych.

Alegat 13. do sprawozdania z czynności Wydziału krajowego za rok 1888|89.

Odezwa c. k. Prezydyum Namiestnictwa we Lwowie z dnia 3. grudnia 1888 l. 12.417 pr. do Wydziału krajowego.

Odnośnie do szacownej odezwy z dnia 10. listopada b. r. l. 48027 w sprawie uchwały Sejmu krajowego z dnia 9. września 1884 o uregulowanie cen soli, mam zaszczyt oznajmić co następuje:

Odpowiednio do §§. 1 i 2 ustawy z dnia 7. czerwca 1868, którą umowa Rządów obu posłów Monarchii co do zarządu monopolu solnego zatwierdzoną została, a która według ustawy z dnia 21. maja 1887 ma na dalszych 10 lat obowiązywać, muszą być ceny sprzedaży soli stosownie do każdorazowych wymogów w stosunkach obrotowych tak ustanowione, aby przewóz soli w handlu prywatnym z jednej połowy Monarchii do drugiej nie opłacał się. Wedle tego jest ustanowienie jednostajnej ceny soli we wszystkich miejscowościach Galicyi niedopuszczalnem, któryto wypadek zachodzi tak samo w sąsiednich powiatach Węgier.

Życzenie, ażeby więcej składów soli a nawet drobne sprzedaże soli, podobnie jak przy sprzedaży tytoniu, otworzono, nie może być uwzględnione bez zmiany istniejących przepisów ustawy, a to ze względu na postanowienie §. 434 ordynacyi o cłach i monopolach z r. 1835, wedle którego monopol solny nie tak jak tytoniowy w całej rozciągłości, lecz tylko w ograniczony sposób wykonywany bywa i odpowiednio do tego sól sprzedawaną bywa tylko w niewielu składach najczęściej istniejących w miejscach wyrobu soli, a dalsza sprzedaż tejże pozostawioną jest handlowi prywatnemu.

Gdy nadto wedle wyniku przeprowaozonych w tej mierze kilkakrotnych dochodzeń i zdania wielu władz autonomicznych, a w szczególności także odezwy Świetnego Wydziału krajowego z d. 20. listopada 1883 l. 52441 obecny sposób sprzedaży soli uznanym został za zupełnie zadawalniający odbiorców, a zmiana tego wprostby za niepożądaną uważaną była, przeto Wysokie c. k. Ministerstwo skarbu nie jest w położeniu, wydać zarządzenia odpowiedne do życzeń zawartych w pierwszym punkcie uchwały sejmowej z dnia 9. września 1884.

Z Drukarni Ludowéj we Lwowie.

Odpis

odezwy c. k. Namiestnictwa z dnia 20. września 1888 L. 52.896 do Wydziału krajowego we Lwowie.

Z powodu doniesień o nader złej gospodarce w dobrach należących do fundacyi bibliotecznej imienia Ossolińskich, zarządził Świetny Wydział krajowy w roku 1886 lustracyę tych dóbr a powziąwszy z wyniku tej lustracyi przekonanie o nieracyonalnej, niedbałej i dla celów fundacyi zgubnej administracyi rzeczonych dóbr, orzekł Świetny Wydział krajowy jako reprezentant byłych Stanów, aktem fundacyjnym do nadzoru i pieczy nad fundacyą powołanych, pod dniem 23. listopada 1884 do l. 60.839 suspenzyę kuratora ekonomicznego tych dóbr fundacyjnych pana Antoniego Broniewskiego od ich administracyi i przeznaczył na administratora w charakterze sekwestra pana Witołda hr. Łubieńskiego, które to zarządzenie c. k. Sąd krajowy we Lwowie na mocy uchwały z dnia 4. grudnia 1886 l. 56.146, zatwierdzonej przez wyższy Sąd krajowy uchwałą z dnia 9. marca 1887 l. 3.552 wykonał, wprowadziwszy p. Witołda hr. Łubieńskiego w administracyę dóbr rzeczonych w charakterze sekwestra.

Rekurs rewizyjny, wniesiony przez pana Antoniego Broniewskiego przeciw wyżej przytoczonym uchwałom sądów I. i II. instancyi do najwyższego Trybunału sądowego nie został jeszcze rozstrzygnięty.

Żałobę zaś, którą pan Antoni Broniewski wniósł do Trybunału administracyjnego przeciw wspomnionemu zarządzeniu Wydziału krajowego, tenże Trybunał orzeczeniem z dnia 3. grudnia 1887 l. 3.231 odrzucił z powodu swej niekompetencyi, którą uznał z tej przyczyny, iż Świetny Wydział krajowy wedle zarzutów w obronie pisemnej i przy rozprawie ustnej podniesionych działał w tej sprawie nie jako władza administracyjna, lecz jako ciało reprezentujące byłe Stany. Przytem zaznaczył Trybunał administracyjny w wywodzie orzeczenia swojego, iż w myśl obowiązujących przepisów, mianowicie dekretu nadwornego z dnia 7. czerwca 1841 i rozporządz. minist. z dnia 19. stycznia 1853 (Dz. u. p. Nr. 9 i 10) ingerencya w sprawach fundacyjnych o ile z natury rzeczy nie są powołane sądy, szczegółowo orzeczenie co do zarządu majątku fundacyjnego, tudzież co do spełnienia celu fundacyi, przysługuje tylko c. k. władzom politycznym. Z odezwy Świetnego Wydziału krajowego z dnia 15. sierpnia b. r. l. 34.648 powzięło Namiestnictwo wiadomość, że pan Witołd hr. Łubieński, przez Świetny Wydział krajowy mianowany sekwestrem a przez władze sądowe wprowadzony w administracyę rzeczonych dóbr fundacyjnych, wniósł rezygnacyę z funkcyi sekwestra i prosi o uwolnienie go od poruczonych mu obowiązków, a pan Aleksander Leliwa Bajer, pochodzący z rodu, który po wygaśnięciu dzielnicy Broniewskich powołany jest w najbliższej następnej dzielnicy do objęcia kuratoryi ekonomicznej, zgłosił się z chęcią objęcia zarządu dóbr fundacyjnych w charakterze sekwestra. Świetny Wydział krajowy proponując c. k. Namiestnictwu zamianowanie i ustanowienie pana Aleksandra Bajera sekwestrem do administracyi dóbr fundacyjnych w mowie bę-

dących na miejsce pana Witołda hr. Łubieńskiego, oznajmił zarazem, iż przyjmie rezygnacyę tegoż, skoro c. k. Namiestnictwo przyjmie powyższą propozycyę, na którą też i kuratorya literacka zakładu narodowego imienia Ossolińskich w piśmie swem z dnia 6. sierpnia b. r. l. 109 do Świetnego Wydziału krajowego wystosowanem się zgodziła. Kuratorya literacka zakł. nar. imienia Ossolińskich wniosła też do c. k. Namiestnictwa jeszcze dnia 13. kwietnia 1888 prośbę, aby Namiestnictwo, jako najwyższa władza krajowa nad fundacyami administracyę w mowie będących dóbr fundacyjnych, które z powodu bardzo złej gospodarki coraz bardziej niszczeją poruczyło p. Aleksandrowi Bajerowi.

Na poparcie tej prośby dołączyła pomieniona kuratorya do podania urzędownie uwierzytelniony odpis sprawozdania komisyi wydelegowanej przez Świetny Wydział krajowy w celu przeprowadzenia lustracyi fundacyjnych dóbr Zgórsko z przyległościami i Wola mielecka z przyległościami tudzież odpis protokołu komisyjnego z dnia 30. sierpnia 1886 spisanego z powodu przeprowadzonych przez starostwo mieleckie dochodzeń względem dewastacyi lasów, należących do wspomnianych dóbr.

Wedle powołanego sprawozdania pp. Witołda hr. Łubieńskiego i Zdzisława Onyszkiewicza o wyniku zarządzonej przez Świetny Wydział krajowy lustracyi dóbr fundacyjnych de dto 20. września 1886 jak niemniej wedle aktów urzędowych dotyczących przeprowadzonej z polecenia c. k. Namiestnictwa lustracyi lasów do dóbr fundacyjnych należących udowodnioną jest zupełna dewastacya tych lasów fundacyjnych w powiecie mieleckim położonych, mianowicie wycięcie całego prawie drzewostanu, zaniedbanie wszelkiej kultury leśnej, słowem udowodnioną jest tak zła gospodarka lasowa, że lasy funduszowe nie tylko nie przynoszą obecnie żadnego dochodu, lecz będą jeszcze przez długi szereg lat wymagały znacznych wydatków na przywrócenie kultury leśnej i prowadzenie racyonalnego gospodarstwa.

Dalej okazuje się ze zarządzonej przez Świetny Wydział krajowy lustracyi, że w dobrach fundacyjnych Zgórsko cum attinentiis i Wola mielecka cum attinentiis ubyło około 150 morgów ziemi, z których część zerwała i zabrała rzeka Wisłoka z powodu zaniedbania wszelkich środków ochronnych, część zaś z braku należytego nadzoru zapewne w inne przeszła posiadanie.

Także sprawdziła pomieniona lustracya, że budynki mieszkalne i gospodarskie w dobrach fundacyjnych w znacznej części są w złym stanie, a poniekąd w stanie grożącym zawaleniem się dalej, że przeważna część folwarków w dobrach fundacyjnych wydzierżawioną została na długi szereg lat, za które czynsze dzierżawne kurator ekonomiczny pan Antoni Broniewski, naprzód pobierał, przez co dochody z tych folwarków na czas dłuższy ustały. Prowadząc w dobrach fundacyjnych tak zgubną dla celów fundacyi gospodarkę, uchybił kurator ekonomiczny p. Antoni Broniewski w rażący sposób przeciw postanowieniom fundatora a w szczególności przeciw §§. 28 i 29 głównej ustawy fundacyjnej, a gdy nadto na dobrach fundacyjnych w mowie będących ciążą zaległości podatków i danin publicznych w szczególności też zaległości rat, przypadających na rzecz biblioteki narodowej imienia Ossolińskich, które wedle §. 41 głównej ustawy fundacyjnej regularnie w terminach tamże ustanowionych pod rygorem wprowadzenia sekwestracyi winne być uiszczane, — okazuje się z przedstawionego stanu rzeczy, że wskutek złej widocznie na wyzyskiwanie dochodów obliczonej administracyi zakładowy majątek fundacyjny doznaje szkody, mogącej uniemożebnić cel, dla którego fundacya jest przeznaczoną. C. k. Namiestnictwo przeto, jako władza najwyższa w kraju nad fundacyami, zastrzegając sobie jeszcze zbadanie obecnego stanu dóbr fundacyjnych przez organa rządowe dla uzyskania legalnej podstawy do wydania stanowczych

zarządzeń zaradczych, uznaje już obecnie, iż usunięcie kuratora ekonomicznego w mowie będących dóbr fundacyjnych pana Antoniego Broniewskiego od administracyi tych dóbr jest w interesie fundacyi koniecznie potrzebnem, a ze względu na to, iż mianowany przez Świetny Wydział krajowy, a wprowadzony przez władze sądowe sekwestr, pan Witołd hr. Łubieński, wniósł wspomnioną rezygnacyę z tej funkcyi, c. k. Namiestnictwo porucza na razie prowizorycznie administracyę dóbr fundacyi bibliotecznej imienia Ossolińskich w charakterze sekwestra zgodnie z propozycyą Świetnego Wydziału krajowego i kuratoryi literackiej rzeczonej fundacyi panu Aleksadrowi Leliwa Bajerowi, polecając mu załączonym w odpisie dekretem, aby po otrzymaniu tegoż względnie po uwolnieniu p. Witołda hr. Łubieńskiego od funkcyi sekwestra przez Śwetny Wydział krajowy, objął bezzwłocznie administracyę dóbr rzeczonych i sprawował ją wedle przepisów w tym względzie obowiązujących, a szczegółowo przestrzegał obowiązków w dekrecie bliżej wyrażonych.

Namiestnictwo uprasza Świetny Wydział krajowy, aby przyjmując rezygnacyę p. Witołda hr. Łubieńskiego, zechciał uwolnić go od funkcyi sekwestratora tylekrotnie wspomnianych dóbr z wezwaniem do oddania dalszej administracyi ich p. Aleksandrowi Leliwa Bajerowi, skoro tenże przez c. k. starostwo w Mielcu, względnie przez c. k. starostwo w Brzesku jako sekwestr zostanie wprowadzony na podstawie wspomnionego tutejszego dekretu, który przesyła się Świetnemu Wydziałowi krajowemu celem uprzejmego doręczenia.

Jednocześnie poleca się panu c. k. staroście w Mielcu tudzież panu c. k. staroście w Brzesku, by natychmiast po zgłoszeniu się pana Aleksandra Leliwy Bajera wprowadzili go w sekwestracyjny zarząd dóbr fundacyjnych a to: pan starosta w Mielcu w sekwestracyjny zarząd dóbr Woli mieleckiej z Piątkowcem, klucza Zgórskiego, składającego się z folwarków: Stary dwór, Giełda, Przybysz, Partyń, Schabowiec i wsi Izbiska, Jamy, Podlesie, Podborce, Pień, Wilcza wola i Grzybów wraz z przyległościami, — pan starosta w Brzesku zaś w sekwestracyjny zarząd dóbr Strzelce i Widów z częścią Michali wraz z przyległościami.

Do tej urzędowej czynności pp. starostowie zaproszą pana Antoniego Broniewskiego, którego niejawienie się jednak nie może przeprowadzenia jej powstrzymać, a z czynności t. j. z aktu odbioru administracyi wymienionych dóbr od dotychczasowego ich zarządcy Witołda hr. Łubieńskiego i oddania w sekwestracyjny zarząd panu Aleksandrowi Leliwa Bajerowi ma być należycie spisany protokół, który pp. starostowie c. k. Namiestnictwu przedłożą.

Poleca się także panom starostom w Mielcu i w Brzesku, by przeprowadzili lustracyą obecnego stanu dóbr fundacyjnych wyżej wymienionych przy współudziale znawców zaufania godnych i wynik c. k. Namiestnictwu przedłożyli.

Zauważa się wreszcie, że p. Aleksander Bajer przedstawił tutaj w krótkiej drodze swoje pretensye z tytułu sprawowania urzędu sekwestra, a to z tytułu odszkodowania wydatków na utrzymanie swoje, tudzież z tytułu honoraryum za trudy w pełnieniu poruczonych mu funkcyi, które to pretensye dochodzą do wysokości około 6.000 zł. rocznie. C. k. Namiestnictwo na razie nie przyznaje jeszcze p. Bajerowi żadnego honoraryum, uważając za potrzebne porozumieć się w tym względzie poprzednio ze Świetnym Wydziałem krajowym, jako reprezentantem byłych Stanów, powołanych do czuwania nad majątkiem fundacyjnym i uprasza Świetny Wydział krajowy o uprzejme objawienie opinii, zauważając przytem, iż wedle zdania Namiestnictwa honoraryum p. Bajera, jako sekwestra dóbr fundacyjnych, w rocznej kwocie 3.000 zł. byłoby odpowiedniem. C. k. Namiestnictwo poleciło także p. Aleksandrowi Bajerowi, by przedłożył Świetnemu Wydziałowi krajo-

wemu plan, wedle którego administracyę względnie gospodarstwo w dobrach fundacyjnych zamierzy prowadzić, z wykazaniem w przybliżeniu kosztów z administracyą połączonych, względnie dla wprowadzenia ładu w gospodarstwie i podniesienia tegoż potrzebnych, celem zatwierdzenia preliminowanych wydatków, mających się pokryć z dochodów dóbr w mowie będących.

Przed powzięciem decyzyi w tej mierze w czasie właściwym zechce Świetny Wydział krajowy porozumieć się z c. k. Namiestnictwem.

Alegat 15. do sprawozdania z czynności Wydziału krajowego z r. 1888/89.

Odpis

sprawozdania centralnej administracyi Zakładu hr. Skarbka we Lwowie z dnia 4. lutego 1889 L. 270.

Na pismo Wys. Wydziału krajowego nadesłane tu do L. 1712 z dnia 29. z. m. w sprawie udzielenia wyczerpującego wyjaśnienia co do zarzutów podniesionych w Wysokim Sejmie przez posła Wgo Romanowicza o rzekomych nieprawidłowościach w zakładzie drohowyzkim — mam zaszczyt donieść jak następuje:

1. W zakładzie drohowyzkim rzeczywiście znajduje się 8 sierót za opłatą i jedna staruszka. Nie widzę jednak odstąpienia w tem od przewodniej mysli ś. p. fundatora, gdyż w zakładzie jest miejsca dosyć; brak tylko funduszów na powiększenie liczby utrzymywanych indywiduów. Przyjmując więc sieroty, które nie mają prawa do korzystania z funduszów zakładu za opłatą ich dobrodziejów, zakład bez uszczerbku dla uprawnionych tem szerzej roztacza swe dobroczynne skrzydła.

Co do drugiego zarzutu, że na oddziale „starców“ znajdują się osoby w średnim, a nawet młodym wieku, zauważyć muszę, że w Drohowyżu istnieje zakład nie dla starców, lecz dla ubogich.

Wszakże art. 33 statutu organizacyjnego mówi wyraźnie: „Do instytutu przyjmowani będą także ubodzy, a mianowicie osoby obojej płci, religii chrześciańskiej, zamieszkałe w kraju, które nie mają żadnych środków utrzymania, i albo dla wieku, albo też dla ułomności nie mogą wcale nic, lub też w zwyczajnych stosunkach życia nawet tyle zarobić, by sobie zapewnić niezbędne utrzymanie. W myśl wyjaśnień dołączonych do statutu organizacyjnego przytuliłem prowizorycznie na oddziale ubogich dwóch w wieku około lat 40tu, broniąc ich tem może od śmierci głodowej lub występku z niedostatku.

W myśl art. 37 zająłem ich pracą na rzecz instytutu, nie sądzę przeto, aby ten postępek był odstąpieniem od celu zakładu.

Jest także jeden ubogi nazwiskiem Prasoł w wieku lat 27; był on wychowankiem zakładu i tu musiano mu amputować nogę. Statut nakazuje wypuszczać w świat wychowanków zdolnych do zapracowania na dostateczne utrzymanie. Ten bieddak opuszczony, musiałby zginąć; uważałem przeto za obowiązek nie rzucać na pastwę smutnego losu tego nieszczęśliwca i wyjednałem u Rady, aby przyjęła go na oddział ubogich.

Co do eksternistów nie przeczę, że zakład ma ich kilku, a nawet jeden pobiera 600 zł. Ośmielę się jednak i tu rzecz bliżej wyjaśnić:

Po szczegółowem zbadaniu rzeczy Rada administracyjna na posiedzeniu L. 332 uchwaliła wypłacać 180 zł. rocznie w ratach miesięcznych Domiceli hr. Skarbek, a 600 zł. rocznie Mieczysławowi hr. Skarbek ze względu na ich bliskie pokrewieństwo z śp. fundatorem w przekonaniu, że on nie byłby dopuścił, aby jego najbliżsi krewni żyli w nędzy kiedy miał tak czułe serce na biedę obcych.

Inni eksterniści pobierają po 120 zł. rocznie, a dlatego nie są pomieszczeni w zakładzie, że dla rodzaju choroby swojej, lub swarliwego usposobienia nie mogą być trzymani w zakładzie, chociaż zasługują na jego pomoc.

Jest to Ostrowski oficer z r. 1831 dobrze zasłużony a z wiekiem tak rozdrażniony, że wiecznie zamęt w zakładzie robił.

Uboga Markowska popadła w chorobę histeryczną, a z tej przyczyny również w murach zakładu nie może się znajdować.

Dwóch zaś starców Zielińskiego i Otha również dla niezgodnego usposobienia musiano usunąć z zakładu, w którym przez wzgląd na wychowywane dzieci nie może nic mieć miejsca, co szkodliwie na ich moralną stronę mogłoby oddziaływać.

Nakoniec co do 4go zarzutu o wydaleniu chłopców przed ukończeniem nauki rzemiosł w warsztatach drohowyzkich zauważyć muszę co następuje:

Już śp. fundator przewidywał, że między tak liczną dziatwą braną na wychowanie będą znajdowały się sieroty z różnemi zdolnościami i pragnął mieć w swoim zakładzie 24 rzemiosł.

Ja zastałem ich 6 a zdołałem rozszerzyć do liczby 8 zorganizowanych (przez otwarcie rzemiosła rymarskiego, siodlarskiego i lakierniczego jako jeden warsztat), zaś wskrzeszeniem blacharskiego jako drugi i 3 powstających (szczotkarskiego, tokarskiego i tkackiego).

W myśl art. 11. statutu przy obieraniu przez sieroty zawodów, pilnie przestrzegam, aby na nie nie wywierano presyi, i aby każdy pracował w swoim zawodzie z zamiłowaniem.

Po przejściu prób zwykłych okazuje się rok rocznie pewna ilość dzieci, które jakkolwiek są zdolne, nie nadają się do żadnego z rzemiosł istniejącycych w zakładzie, czy to z powodu wątłego zdrowia, czy też z powodu okazywania zamiłowania do innego rodzaju zatrudnień. Dzieci takie mogłyby się zmarnować. Dla uniknięcia tego wyszukuję im odpowiednie zajęcia w sklepach lub rzemiosłach nie istniejących w zakładzie. Biorący wychowanka z zakładu składa deklaracyę, że przyjmuje na siebie ojcowską opiekę nad chłopcem i że po skończonej nauce wyzwoli go w swoim zawodzie.

Zakład zwykle przynajmniej jeszcze na rok daje ubranie chłopcu i utrzymuje ewidencyę wszystkich w ten sposób rozmieszczonych sierót aż do ich wyzwolenia.

Tak więc z jednej strony daje możność tym sierotom wyjść na dobrych pracowników, chociaż ich zawodów nie ma w zakładzie drohowyzkim, a z drugiej strony otwieram miejsce innym, które zasługują na przyjęcie do zakładu, ale tylko dla braku funduszów nie mogą korzystać z dobrodziejstwa fundacyi. Po tych wyjaśnieniach mam nadzieję, że Wys. Wydział krajowy uznać raczy, iż wszelkie moje zarządzenia w zakładzie drohowyzkim dążą do rozszerzenia raczej, a nigdy do zwichnięcia myśli śp. fundatora.

Zarządzenia te zresztą przechodzą przez światłą uchwałę Rady administracyjnej, która niewątpliwie podziela moje zapatrywania i odpowiedzialność.

Proszę, aby Wysoki Wydział krajowy niniejsze wyjaśnienia moje raczył przedłożyć Wys. Sejmowi, który słyszał zarzuty, a nie mógł usłyszeć obrony mojej.

Odpis

pisma Wydziału krajowego z dnia 5. marca 1889 L. 39.184 do Kuratoryi fundacyi Stanisława hr. Skarbka we Lwowie.

W załączeniu udziela Wydział krajowy szanownej Kuratoryi akt szkontra i lustracyi przeprowadzonej w zakładzie drohowyskim w miesiącach sierpniu i wrześniu przez komisyę z Wydziału krajowego delegowaną.

Szkontro wykazało nieporządki i braki szczególnie w magazynie żywności, lustracya zaś wykryła cały szereg wadliwości i niedostatków w zakładzie, które jak najrychlej muszą być uchylone, jeżeli zakład odpowiedzieć ma w zupełności intencyom fundatora.

Co do magazynu żywności skonstatowała komisya, że magazyn ten wbrew wyraźnemu postanowieniu statutu organizacyjnego przez cały rok ani razu nie był szkontrowany. Jest to ważne zaniedbanie, którego bez wytknięcia pozostawić nie można, zwłaszcza w obec ujemnego rezultatu szkontra komisyjnego. Szkontro to wykazało znaczne, bo na przeszło 150 zł. oszacowane braki w wiktuałach, głównie mące i maśle, a braków tych w żaden sposób naturalnym ubytkiem wytłumaczyć nie można. Poleca się więc Kuratoryi, aby, jeżeli to dotychczas już nie stało się, zarządziła przeprowadzenie ścisłego dochodzenia w celu wykrycia przyczyny tych braków, które bądź co bądź kompromitującymi są dla zarządu. — Jeżeliby się okazało, że deficyt ten pochodzi z winy któregokolwiek z funkcyonaryuszów zakładu, należy winnego pociągnąć do surowej odpowiedzialności, na przyszłość zaś obmyśleć odpowiednie środki dla zapobieżenia podobnym nieprawidłowościom, ku czemu posłużyć mogą wnioski w akcie lustracyi i szkontra umieszczone. O rezultacie dochodzenia oraz o zarządzeniach wydanych przez Kuratoryę oczekiwać będzie Wydział krajowy wyczerpującego sprawozdania a to w takim czasie, aby z niego mógł zrobić użytek w sprawozdaniu dla Wysokiego Sejmu.

Z pomiędzy braków w urządzeniu zakładu dostrzeżonych przez komisyę i w akcie lustracyi zanotowanych, podnosi Wydział krajowy w szczególności te, które mają związek z niebezpieczeństwem pożaru, a których bezzwłoczne usunięcie jest nieodzownem.

Ważnem jest także i koniecznem przyjęcie szóstego stałego dozorcy chłopców, wykończenia rachunków i ksiąg inwentarza, wreszcie lepsze uposażenie niektórych w akcie lustracyi bliżej oznaczonych funkcyonaryuszów kancelaryjnych i majstrów. W ogóle zaś uchylenie wszystkich wadliwości w akcie lustracyi wytkniętych, zalecić musi Wydział krajowy szanownej Kuratoryi i wzywa ją, aby przy zwrocie zakomunikowanych aktów zarządzenia wydane Wydziałowi krajowemu do wiadomości podała.

Udzielone Wydziałowi krajowemu pismem szanownej Kuratoryi z 4. lutego b. r. l. 270 wyjaśnienia na zarzuty w Sejmie przeciw administracyi zakładu drohowyskiego podniesione, poda Wydział krajowy zgodnie z życzeniem szanownej Kuratoryi do wiadomości Wysokiego Sejmu. Zamilczeć wszakże nie może, że tylko odpowiedzi na zurzut co do przyjmowania do zakładu ubogich kalek, choćby nie byli starcami i na zarzut 3) co do externistów uważa za

zupełnie dostateczne odparcie zarzutu. Wyjaśnienia co do innych zarzutów nie mogą w zupełności zadowolić i nastręczają sposobność do uwag następujących:

I tak co do przyjmowania do zakładu osób za opłatą, szanowna Kuratorya przyznaje, „że w zakładzie znajduje się 8 sierót i jedna staruszka za opłatą, twierdzi jednak, że nie widzi w tem odstąpienia od przewodniej myśli ś. p. fundatora, gdyż w zakładzie jest miejsca dosyć, brak tylko funduszów na powiększenie liczby utrzymywanych indywiduów". Z takiem pojmowaniem przewodniej myśli fundatora trudno się zgodzić, jasną bowiem rzeczą jest, że ś. p. Stanisław Skarbek, tworząc swoją fundacyę, miał na myśli instytucyę dobroczynną przeznaczoną dla ludzi pozbawionych wszelkich funduszów i opieki.

Przyjmowanie do zakładu indywiduów płacących za utrzymanie, mogłoby z czasem zmienić charakter instytucyi w rodzaj jakiegoś przedsiębiorstwa, gdzie szanse przyjęcia wzrastałyby wraz z wysokością opłaty. Byłoby to wypaczeniem myśli przewodniej fundatora, tak, jak nie zaprzeczoną anomalią i nieprawidłowością jest już obecnie utrzymywanie 8 sierot i staruszki w zakładzie za opłatą.

Wydział krajowy stanowczo uprasza szanowną Kuratoryę, aby względami na fundusz nie dała się uwodzić w tym zupełnie fałszywym kierunku i aby nadal żadnej osoby więcej za opłatą do zakładu nie przyjmowała.

Nie możnz również bez zastrzeżenia zgodzić się na praktykowane obecnie w zakładzie drohowyskim wydalanie chłopców przed ukończeniem nauki rzemiosła w warsztatach tamtejszych a nawet czasem przed rozpoczęciem nauki i umieszczanie ich u majstrów lub przemysłowców po za obrębem zakładu. Zadaniem bowiem fundacyi jest nie tylko sposobić sieroty do rzemiosł ale także wychowywać je, a ta strona wychowawcza z wypuszczeniem sierót z murów zakładu usuwa się prawie zupełnie z pod jego kontroli, pomimo owej ewidencyi o której szanowna Kuratorya wspomina. Zresztą jeżeli opiekunowie, oddając powierzone ich pieczy sieroty zrzekają się swych praw, to czynią to tylko na rzecz zakładu, nie zaś ludzi obcych i najczęściej zupełnie nieznajomych, którzy wychowanków zakładu z pewnością nie lepiej traktują jak zwykłych terminatorów. W wypadkach szczególnych może wprawdzie podobne postępowanie okazać się praktycznem a nawet pożytecznem dla wychowanków, zwłaszcza tam, gdzie chodzi tylko o uzupełnienie lub dokończenie nauki rzemiosła, ale w ogóle nie jest ten proceder zupełnie zgodnym z duchem fundacyi i dla tego tyl o wyjątkowo stosowanym być winien. Wcale zaś już nieprawidłowem byłoby postępowanie, gdyby n. p. zakład bez uwiadomienia opiekunów zmienił zawód wychowanków i oddanych do zakładu dla wyuczenia rzemiosła przenosił do zawodu handlowego lub przemysłowego. Byłoby to przekroczeniem udzielonego pełnomocnictwa i narazićby mogło zakład na odpowiedzialność i rozmaite nieprzyjemności.

W ogóle zwrócić musi Wydział krajowy uwagę szanownej Kuratoryi, że jej zadaniem jest ścisłe przestrzeganie postanowień aktu fundacyi, statutu organizacyjnego i instrukcyi, w których wola i intencye fundatora jak najdokładniej i w sposób usuwający wszelką wątpliwość są spisane. Należy więc dążyć tylko do spełnienia woli fundatora w tych dokumentach określonej, wszelkie bowiem inne dążenia łatwo do zboczenia od tej woli doprowadzić mogą.

Odpis

sprawozdania komisyi teatralnej z dnia 8. stycznia 1889 za czas od 1. kwietnia do ostatniego grudnia 1888.

Rok teatralny rozpoczął się w teatrze hr. Skarbka dnia 1. kwietnia przedstawieniem popołudniowem komedyi Zygmunta Przybylskiego: „Państwo Wackowie“. Od tego dnia aż do 8. lipca, w którym to dniu przerwano przedstawienia z powodu feryj teatralnych, dano przedstawień scenicznych 95. Od 8. lipca do 1. września był teatr zamknięty; operetka wyjechała do Krakowa a komedya do Krynicy. W dniu 1. września rozpoczęto sezon jesienny komedyą Blizińskiego: „Pan Damazy“ i dano do końca roku 138 przedstawień. Razem od Wielkiej nocy, do końca grudnia był teatr lwowski otwarty 233 razy.

W tym czasie przypadło na dramat i tragedyę 22 przedstawień, na komedye, farsy, obrazy i widowiska sceniczne, tudzież na przedstawienia składane 124, na operetkę 71, a na operę 16 przedstawień.

Dramatów nowych dano większych 3. Mianowicie: „Lenę“, Maryana Jasieńczyka, „Hrabiego Waldemara“, Freutaga i „Otchłań“ Dikensa, jednoaktówek dano także 3, „Marynarza“ Theurieta, „Wyznanie“ Sary Bernhardt i „Mój Mały“ Przybylskiego. Oprócz tych przedstawiono z dawniejszych dramata: Hrabina Sara, Nora, Właściciel kuznić, Miłość ubogiego młodzieńca, Syn puszczy, U wyłomu; tudzież tragedye: Otello, Mazepa, Zbójcy, Matka rodu Dobratyńskich i Marya Stuart. Z komedyj nowych i fars przedstawiono 19: „Hernandez'a“, Augiera i Labiche'a, „Order króla Senegambii“ Meilhac'a, „Myszkę“ Paillerona, „Niespodzianki rozwodowe“ Bissona i Marrego, „Cocard i Bicoquet“ Raimonda i Boucherona, „Stacya Champbaudet“ Labicha i Mari-Michela, „Theodolinda“ Schweitzera, „Nieszczęśliwi“ z niemieckiego, „Gringoire“ Beavilla, „Pomyłka pana Lambineta“ Meilhaca i Hallevyego, „Pierwsza miłość“ Alfreda de Launay, „Stare panny“ Schütza, „Wybór zięcia“ Labiche'a i Delacour'a; z oryginalnych zaś: „Dziwaka“ Mańkowskiego, „Dwór w Władkowicach“ Przybylskiego, „Hulaj dusza“ Walewskiego (17 razy) „Śmierć i żona od Boga przeznaczona“ Al. Fredry, „Reprezentant domu Müller i Spółka“ Koziebrodzkiego, i „Dzisiejsi“ Gawalewicza.

Repertoar powyżej przytoczony okazuje, że tragedya i dramat były zaniedbane, za to farsę i operetkę uprawiano z zamiłowaniem. Winić o to należy nietylko dyrekcyę teatru, lecz także publiczność mniej uczęszczającą na przedstawienia sztuk poważniejszej treści a lubującą się w muzie lekkiej i podkasanej.

Personal dramatu i komedye składały panie: Nowakowska, Stachowiczowa, Kwiecińska, Żelazowska, Pysznikówna, German, Woleńska, Gostyńska, Cichocka, Urbanowicz, Piasecka, Wisłobodzka i Charlemont; tudzież panowie: Zboiński, Żelazowski, Woleński, Frenkel, Kwieciński, Wojdałowicz, Walewski, Ruszkowski, Wysocki, Hierowski, Kasprowicz, Piasecki, Dembicki, Starzewski, Szobert i Stróżewski a w ostatnim miesiącu państwo Linkowscy i panna Szymańska.

W gościnie występowali panowie: Bolesław Leszczyński i Appolo Lubicz, tudzież pani Aleksandra Lüde i państwo Linkowscy; debiutowały zaś panna Helena Zimajer i panna Helena Szymańska.

Reżyserem dramatu i komedyi był p. Adolf Walewski.

Jak w innych latach tak i teraz komisya z przyjemnością zaznacza, że scena lwowska posiada taki dobór i taką liczbę artystów i artystek dramatycznych, jakąby jej każda scena pierwszorzędna pozazdrościć mogła. Że te siły niezawsze bywały stosownie użyte, że powierzano role artystom i artystkom mniej do nich usposobionym, mając do wyboru innych więcej uzdolnionych, przypisać należy chyba względom dyrekcyi, lub jej doradców na osoby a mniej na sztukę, niemniej niestosownemu doborowi sztuk przedstawianych, które nie wszystkim wybitniejszym artystom dają pole do popisu i do rozwoju swego talentu.

Komisya przeto wyraża nadzieję, że w przyszłości tylko względy artystyczne kierować będą reżyseryą przy rozdaniu ról, przy czem powtarza życzenie już w dawniejszych swych sprawozdaniach objawiane, ażeby zbyt częste przedstawienia fars i operetek a zaniedbywanie poważniejszych komedyj dramatów nie wpłynęło ujemnie na rozwój sztuki dramatycznej i nie przyczyniło się do jeszcze większego spaczenia i tak już zwichniętego gustu publiczności. Mianowicie uznaje komisya za rzecz niewłaściwą przedstawianie operetek i fars popołudniu w niedziele i święta.

W czasie z którego zdajemy sprawę przedstawiono operetek nowych 3.: „Błazna królewskiego“ Müllera (12 razy), „Mikado“ Sulivana (19 razy), „Farineli“ Zumpego (4 razy); z dawniejszych dawano: „Don Cezar“, „Wagabunda“, „Nanon“, „Nitouch“, „Życie Paryskie“, „Maskota“, „Baron cygański“, „Gasparone“, „Dzwony z Cornevill'e“, „Boccacio“, „Książątko“, „Fatinica“, „Wesoła wojna“, „Girofle-Girofl'a“, „Sinobrody“, „Donna Juanita“, „Liśka i Frycek“, „Dziesięć cór na wydaniu“, „Joasia płacze Jaś się śmieje“, „Bęben“, „Junacy“, „Mąż za drzwiami“, „Skrzypce czarodziejskie i Galatea“.

Do składu personalu operetkowego należały panie: Zimajer, Radwan, Kasprowiczowa i Skalska, tudzież panowie: Jerzyna, Laskowski, Skalski, Myszkowski, Koncewicz, Kiczman, Łomiński, Pasiński i Fedyczowski. Jako gość występowała pani Bocskaj. Chór damski składał się z 32 głosów a męski 33. Reżyserem operetki był pan Skalski. Orkiestra liczyła 33 muzyków między tymi panów: Wolfstala, Langa, Sledeka, Kirczeka, Linka i innych. Arfy w tym roku nie było już w orkiestrze, na co komisya z ubolewaniem zwraca uwagę. Kapelmistrzem operetki i opery jest pan Jarecki. Drugim kapelmistrzem pan Kozłowski. Tu nadmieniamy, że orkiestra w niektórych przedstawieniach oper nie zawsze odpowiadała godnie swemu zadaniu. Repertoar opery nie odznacza się ani rozmaitością ani nowością. Już od kilku lat żadna nowa opera nie została wprowadzoną na scenę lwowską, pomimo obietnic i zapowiadania dawniejszej i teraźniejszej dyrekcyi. Przedstawiano tylko u nas znane i od lat kilkunastu powtarzane opery, jak „Halkę“ (4 razy), „Carmen“ i „Fausta“ (po trzy razy), „Afrykankę“ i „Trubadura“ (po 2 razy) a „Łucyę“ i „Traviatę“ (po razu). Przeważna część tych oper dawaną była siłami operetkowemi, co najwięcej przy współudziale jednej lub dwóch sił wybitniejszych. I tak, w maju występował jako gość pan Floryański z panną Heller i panną Radwan w „Carmenie“, zaś z paniami Kasprowiczową i Babińską w „Halce“. We wrześniu występowała pani Olga Berghi w gościnnych rolach w „Łucyi“, „Trawiacie“ i w „Trubadurze“ z panem Jerzyną a ten ostatni w „Halce“ z paniami Skalską i Kasprowiczową. Nareszcie w grudniu kiedy się już zaczął właściwy sezon operowy ze stale zaangażowanymi artystkami paniami: Mirą Heller, Olgą Berghi i Callery Viviani; tudzież z panami: Jerominem, Jerzyną, Wierzbickim i Santinellim; — dano na otwarcie sezonu bez należytego przygotowania: „Afrykankę“. Przedstawienie to wypadło jak najgorzej. Ani spiewacy, ani chóry, ani orkiestra, ani garderoba nie odpowiedziały nawet skromnym wymaganiom artystycznym. Chlubny wyjątek stanowił pan Jeronim, który z całą sumiennością i artyzmem odśpiewał pięknym swym głosem partyę basową.

Przedstawienie Carmeny ratowała panna Mira Heller, Trubadura debiutantka panna Michalina Frenkel-Niwińska, obydwie rokujące wielkie nadzieje, uczennice szkoły państwa

Souvestre Paschalis, niemniej odznaczył się pan Jerzyna dotychczas występujący w operetce, którego piękny i sympatyczny głos tenorowy stał się cennym nabytkiem opery naszej. W Fauście występowali z powodzeniem panowie Jeromin i Jerzyna, tudzież panna Berghi i debiutantka panna Patkiewicz uczennica pana Marka. Tym siłom swojskim i debiutom śpiewaczek zrodzonych w kraju, zawdzięczać należy, że opera nasza ma jeszcze jakie takie powodzenie. Sprowadzenie zaś miernych śpiewaków z Włoch za drogie pieniądze, już poraz trzeci zawiodło tak publiczność jak dyrekcyę opery. W tem powinna dyrekcya znaleść naukę, że nie za granicą lecz w kraju szukać należy sił operowych. Wyjdzie to na pożytek sztuki narodowej, publiczności, artystów i dyrekcyi samej. Trudności w tem nie znajdzie dyrekcya zwłaszcza, jeżeli pozbędzie się dotychczasowej nieporadności i przystąpi do wykonania dzieła zawczasu z rozmysłem i z energią.

Wedle zdania komisyi powinnaby dyrekcya zawczasu, bo już z początkiem wiosny ułożyć sobie program ile i które opery, czy to nowe, czy dawniejsze przedstawiać zamierza w przyszłym sezonie zimowym. Ten swój program stanowczy miałaby dyrekcya przedstawić państwu Souvestre Paschalis, (którzy już kilka znakomitych śpiewaczek wykształcili) lub też innym nauczycielom utrzymującym, szkoły śpiewu operowego we Lwowie, z prośbą, ażeby zechcieli w ciągu lata i jesieni przygotować do występów w partyach wskazanych oper uczniów i uczennice, którzy mają zamiar poświęcić się scenie, a których nauczyciele uznają za uzdolnionych do tego.

Tym sposobem pozyskałaby opera nasza artystów polskich, a dyrekcya uniknęłaby zawodów dla siebie i dla publiczności i oszczędziłaby sobie wiele czasu na przygotowania i próby podczas sezonu operowego.

Z korzyścią dla dyrekcyi byłoby także, gdyby zdecydowawszy się na wystawienie jakiejkolwiek we Lwowie jeszcze nieznanej opery, wszelkie przedwstępne przygotowawcze czynności odbyła przed rozpoczęciem sezonu operowego, tak iżby sezon mógł się rozpocząć nowością u nas nieznaną.

Na podstawie powyższego sprawozdania, mając na względzie uwagi komisyi budżetowej Wys. Sejmu z lat 1887 i 1888, a nie rozporządzając żadnymi innemi środkami, ażeby dyrekcyę zmusić do postarania się o lepszą operę, nareszcie w nadziei, że w rozpoczętym sezonie poprawią się, wedle zapewnienia dyrekcyi, przedstawienia operowe po nowym roku, czy to przez gościnne występy jakich znakomitości, czy przez zaangażowanie nowych sił, komisya teatralna wnosi:

Wysoki Wydział krajowy raczy:

1. wypłacić w zupełności subwencyę krajową na dramat i komedyę;

2. wstrzymać na razie wypłatę reszty subwencyi na operę za rok 1888 i zawisłą ją uczynić od poprawy opery w pierwszym kwartale r. b.;

3. udzielić dyrekcyi teatru odpis niniejszego naszego sprawozdania z wezwaniem, ażeby się do rad co do utworzenia opery polskiej w nim zawartych na przyszłość ściśle zastosować zechciała, i to pod zagrożeniem odmówienia subwencyi z funduszu krajowego.

Odpis

sprawozdania komisyi teatralnej z dnia 19. maja 1889 za czas od 1. stycznia do 16. maja 1889.

Od 1. stycznia do 16. maja włącznie 1889 odbyło się ogółem 157 przedstawień scenicznych, z których 66 przypada na dramat lub komedyę, 39 na operę, 2 na wyjątki z kilku oper, 37 na operetkę i 13 na przedstawienia złożone z jednoaktówek, kończących się zazwyczaj również jednoaktową operetką.

W niedziele i święta dano 22 przedstawień popołudniowych a mianowicie 16 dramatów lub komedyj i 6 operetek.

Przedstawienia popołudniowe wliczone są już do ogólnej cyfry 157.

Opera.

W okresie objętym niniejszem sprawozdaniem, opera na scenie lwowskiej cieszyła się niemałem powodzeniem sił miejscowych.

Dyrekcya dzisiejsza, przychyliwszy się do uwag komisyi teatralnej, dotyczących działu operowego, uzyskała dla siebie zasłużone uznanie.

Wprawdzie prócz pierwszy raz wystawionej na tutejszej scenie „Mignon“ nie zapoznała nas z żadną z nowszych oper; zasługi jej to jednak nie obniża wiele, bo całość wystawionych oper, oprócz kilku małych wyjątków, zaskarbiła sobie przychylną ocenę słuchaczów i miejscowej prasy.

W owym to okresie dawano: „Żydówkę“ 5 razy, „Hugenotów“ raz, „Fausta“ 2 razy, „Aidę“ 5 razy, „Bal maskowy“ trzy razy, „Afrykankę“ 2 razy, „Trubadura“ 3 razy, „Mignon“ 15 razy (12 z panną Heller, a 3 z panną Arnoldson) i „Traviatę“ 2 razy. „Traviata“ z panną Arnoldson zakończyła sezon operowy.

Z wymienionych tu oper „Aida“, „Mignon“ i „Żydówka“ należały do najlepiej wystawionych w powyższym okresie; „Afrykanka“ zaś, „Hugenoci“, „Bal maskowy“ i „Traviata“ nie odpowiadały nawet bardzo skromnym wymaganiom artystycznym.

Powodzenie tego sezonu operowego zawdzięcza Dyrekcya w największej części niepospolitym siłom panien Heller i Pawlików jak i gościnnym występom europejskiej sławy pani Papier i panny Sigrid Arnoldson.

Panna Heller dała się poznać obecnie nowemi kreacyami w „Aidzie“ i „Mignon“.

Jako „Amneris“ i „Mignon“ rozwinęła ta wielce utalentowana młoda artystka całe bogactwo świeżego, silnego i bardzo efektownego głosu, który poparty dobrą szkołą, umiejętną metodą, jak i szczególniej w „Aidzie“ grą nader poprawną, przemienił od razu niedawną jeszcze dyletantkę w artystkę niepośledniej miary. Przy dalszej jeszcze pracy odniesie panna Heller

na pewno niezwykłe powodzenie, lecz niech grzmot dzisiejszych oklasków uważa raczej jako zachętę do dalszych systematycznych studyów, a nie jako dowód pasowania jej na skończoną śpiewaczkę.

Panna Pawlików z natury nie posiada może tej mocy głosu, co poprzednia śpiewaczka, ale śpiew jej również odznacza nieposzlakowana czystość brzmienia, poprawność intonacyi, a śmiałe atakowanie każdego tonu jak i wykonanie w ogóle mogą zadowolić ucho, choćby bardzo wybredne.

Do ogromnego ożywienia tego sezonu przyczyniły się gościnne występy nadwornej wiedeńskiej spiewaczki pani Papier i panny Arnoldson. Pani Papier dziś jedna z najznakomitszych mezosopranistek niemieckich przedstawiła nam najlepszą z swoich ról „Amneris“ a nadto spiewała „Selikę“ w Afrykance. Sława pani Papier jest tak ustaloną, głośną, iż pochwały nasze dla jej śpiewu lub gry są już zbyteczne.

Wiecej słów poświęcić musimy u nas mniej znanej a również rozgłośnego już imienia pannie Sigrid Arnoldson, której każde zjawienie się na scenie było biesiadą artystyczną w całem tego słowa znaczeniu. Słowiczy głos tej niezrównanej szwedzkiej artystki, pokonywujący z łatwością i wdziękiem trudności kolaraturowej partyi, celuje nadzwyczajną barwą, wzorowem technicznem wykonaniem, nieposzlakowaną czystością a nadto zrozumieniem i expresyą we wszystkiem, co spiewa. Mimo iż to głos niezbyt wielkiej mocy, panna Arnoldson zdobyła sobie pochlebną ocenę świata muzykalnego. W każdej kreacyi dramatycznej nader trafnie i szlachetnie pojętej, wybija się ona od całego otoczenia scenicznego, przynajmniej u nas bardzo znacząco, wzorową i ujmującą dystynkcyą, co przy nader czarujących rysach, nie dziw, iż porywa każdego słuchacza. Gra u niej, śpiew i uroda złożyły się w całość wyjątkowo spotykaną u najpierwszych nawet primadon. Panna Arnoldson wystąpiła 3 razy w „Mignon“, raz w „Traviacie“ i po dwakroć w przedstawieniach złożonych z ułamków oper jako to: z I. aktu „Traviaty“, Lekcya muzyki z „Cyrulika Sewilskiego“, Akt II. „Hugenotów“ i scenę z cieniem z „Dinory“.

Podnieść tu należy szczęśliwy występ dyletantki panny Patkiewicz w „Fauscie“, lecz mniej udatny w „Hugenotach“ i „Balu maskowym“. Poznaliśmy jeszcze jednę dyletantkę w osobie panny Frenkel Niwińskiej. Oceniono ją życzliwie, lecz do dalszych występów czeka ją długa jeszcze praca. Nadmieniamy tu także udatną bardzo postać i śpiew „Filiny“ pani Skalskiej, małą ale z wielkim wdziękiem odśpiewaną partyę Fryderyka w „Mignon“ pani Radwan i nie wielki ale dość umiejętnie prowadzony głos p. Berghi w kilku partyach.

Pan Jeromin już dawniej pochwycił dla siebie niepodzielnie wszystkich słuchaczów. To samo powtarza się obecnie, a każdy jego występ zjednywa coraz liczniejszych zwolenników temu, con amore śpiewającemu artyście.

Pan Jerzyna za częste swoje występy zbierał głośne oklaski, lecz ze szkodą dla obiecującego głosu, używanego za forsownie, za często w operze i operetce. Brak metody, naganna emisya głosu, widoczne zawsze natężenie w śpiewie, nienależyte i nieumiejętne wykorzystanie wielu momentów w swoich partyach, niepohamowana gwałtowność w forsach cechuje coraz częściej występy tego mimo to dla sympatycznego głosu, lubianego artysty. Tylko w gruntownej pracy leży możność dalszych postępów p. Jerzyny, inaczej jako tenor zamknie sobie przyszłość niezawodnie.

Reszta spiewaków lub spiewaczek czyniła tyle, ile mogła, ale mimo ich szczérych wysiłków nie zadowolili publiczności ani spiewem ani grą.

Orkiestra pod batutą zasłużonego p. Jareckiego wyróżniała się w uwerturze do „Mignon“, wykonywując ją iście koncertowo. Większa jednakowoż ilość prób orkiestralnych wyszłaby na korzyść tak spiewakom jak i samej orkiestrze.

Mise en scene nie pozostawiało często wiele do życzenia, za to chóry a szczególniej statystki zazwyczaj nie czyniły zadość temu, co od nich wymagać należy. Drugorzędne siły operowe spiewem jak i poruszeniami zabijały zwykle tak miłe wrażenie, jakie odbierali wszyscy przy występach p. Papier i p. Arnoldson. Dosyć przypomnieć tu „Afrykankę“ i „Traviatę“.

Chóry i ensemble zwłaszcza w Traviacie dziwacznie postrojono, zachowaniem się i ruchami na scenie, przedstawiającej salon przypominały żywo zaludnienie przedpokojów a nawet garderoby. W ogóle reżyserya pomija w zupełności pouczenia chórów i statystów, którzy przecież zawsze powinni stosować się do tonu panującego a właściwego każdej operze.

Dobiegając do kresu naszych uwag o operze zaznaczamy dla dyrekcyi uznanie. Uczyniła ona pierwszy krok szczęśliwy do wytworzenia stałej opery polskiej we Lwowie. Raz obrany kierunek wytknięty niedawno uwagami komisyi teatralnej wydobył na jaw niepoślednie siły wokalne rodzime i stwierdził możność utrzymania wcale dobrej opery o własnych siłach.

Operetka.

Operetka w sezonie operowym schodzi nieco na drugi plan.

W ubiegłym sezonie tak jak dawniej niezrównana interpretacya ról pani Zimajer, była great attraction lubowników lżejszej muzyki i niewyszukanego humoru, jakie łączy w sobie dzisiejsza operetka.

Pani Zimajer w otoczeniu sił takich, jak panie Kasprowicz, Skalska i Radwan dzielnie przyczyniały się do zapełnienia kasy teatralnej.

Niemałą zasługę powodzenia tutejszej operetki przypisać trzeba także pp. Skalskiemu, Jerzynie i Myszkowskiemu.

Od 1. stycznia do 16. maja wystawiono po raz pierwszy we Lwowie operetkę Lecoque'a „Serce i ręka“. Operetka owa, mimo głośnej firmy nie utrzymała się długo na żadnej zagranicznej scenie; nie innym prawdopodobnie los jej będzie i na tutejszej.

Dyrekcya i tu ma pewien lęk do wszelkiej nowości a jeżeli czyni już wybór dla odświeżenia repertoaru — to los pada na niezabawnego „Farinellego“ i nie wiele więcej zajmujące „Serce i ręka“.

Więcej ruchliwości i doboru życzylibyśmy dyrekcyi i w tym dziale koniecznie.

O podrzędnych siłach lub chórach to samo możemy zaznaczyć co i w poprzednim dziale. Brak pojęcia o jakiej takiej grze cechuje większość chóru, drewnianych statystów i takich samych statystek. Cały ten pomocniczy personal gdzieindziej tak umiejętnie prowadzony i wyrobiony u nas porusza się tam, gdzie należałoby przystać, staje dębem, gdzie ruch jest wskazany, śmieje się w scenach poważniejszych, a w wesołych bywa zapatrzony jak figura woskowa. I tu brak odpowiedniej reżyseryi dla sił głównych i podrzędnych.

Z dawniejszych operetek wystawiono: „Mikado“ 8 razy, „Błazen królewski“ 3 razy, „Gasparone“ raz, „Farinelli“ 3 razy, „Nitouche“ 4 razy, „Pierścień rodzinny“ raz, „Barona Cygańskiego“ raz, „Maskotę“ 2 razy, „Życie paryskie“ raz, „Sinobrodego“ 4 razy, „Don Cezara“ 2 razy i „Serca i ręka“ 4 razy.

Zapełniony teatr na przedstawieniu powyższych operetek charakterystycznym jest dla ocenienia panującego smaku większości lubowników teatru, zepsutego w wielkiej części i repertoarem sceny tutejszej.

Dramat i komedya.

Na wstępie sprawozdania przytoczyliśmy, iż dramat i komedya zajęły 66 przedstawień scenicznych.

Po raz pierwszy odegrano komedyę Ohneta „Wielka Marglownia“, wystawiwszy ją 4 razy, „Koniki polne“ Walewskiego 4 razy, „Korneliusz Voss“ Schöntana 3 razy, „Natana mędrca“ Lessinga 2 razy, „Książę Pan“ Abrahamowicza i Ruszkowskiego 4 razy, „Krawiec damski“ Meilbaca 4 razy, „Rozkosze wiejskie“ Traczewskiego 2 razy, „Błędna gwiazda“ Bronisława Komorowskiego 3 razy i „Kobiety nerwowe“ Ernesta Bluma i Raula Toche'go raz — wypełniające cały wieczór jak i następujące jednoaktówki w przedstawieniach składanych, a mianowicie: „Mój mały“ Przybylskiego, „Model na bohaterkę“ Holpeina w tłumaczeniu Wł. Bogusławskiego, „Owce Panurga“ Meilhaca i Halevy'ego, „Wybryki“ Gondineta, „Dziwacy“ Świderskiego, „Pociąg Nr. 12“ Beissiera, „Biała kamelia“ naśladownictwo z francuskiego Listowskiego, „Hypnotyzm“ Jana hr. Fredry, „Ostatnia kwadra“ Paillerona, „Kto winien“ Urbańskiego, „Kawalerski pokój do najęcia“ Wiśniowskiego i „Przygody Jana“ z francuskiego.

Oprócz tych odegrano z dawniejszych utworów: „Państwo Wackowie“ raz, „Hrabia Waldemar“ i „Malek“ po razu, „Safanduły“ raz, „Na łasce zięcia“ raz, „Nasi najserdeczniejsi“ raz, „Maryę Stuart“ Słowackiego raz, „Myszkę“ raz z obsadą w głównej roli pani Stachowiczowej, dwa razy zaś z młodą debiutantką panną Zimajer, „Froufrou“ 2 razy, „Sprawa Clemenceau“ 4 razy, „Gwiazda Syberyi“ raz, „Nasi poczciwi wieśniacy“ 2 razy, „Pani majstrowa z Chorążczyzny“ raz, „Skalmierzanki“ raz, „Dwór w Władkowicach“ 3 razy, „Pospolite ruszenie“ 2 razy, „Matka rodu Dobratyńskich“ raz, „U wyłomu“ raz, „Chcę sobie pohulać“ 2 razy, „Wesele Figara“ raz, „Niespodzianki rozwodowe“ raz, „Hulaj dusza“ 2 razy, „Zabobon; Krakowiacy i Górale“ 2 razy.

Do najudatniejszych przedstawień niniejszego repertoaru zaliczamy: ,,Sprawę Clemenseau“, ,,Myszkę“, „Natana“ i „Niespodzianki rozwodowe“.

Jeżeli w dziale opery zaznaczyć nam wypadało w tym sezonie znaczny postęp ku lepszemu, to żadną miarą nie możemy tego powiedzieć o dramacie i komedyi. Już w poprzednich sprawozdaniach zwracaliśmy kilkakrotnie uwagę na rozmaite braki i błędy w kierownictwie artystycznem tego działu, który przez szereg lat był chlubą naszej sceny narodowej i cieszył się niezwykłem powodzeniem u publiczności.

W ubiegłym sezonie nie dostrzegliśmy jednak nie tylko żadnej zmiany, ale nawet żadnego usiłowania czynionego w celu usunięcia dotychczasowych braków. To też jako komisya przeznaczona do nadzoru tutejszej sceny, uważamy sobie za obowiązek przypomnieć dyrekcyi ponownie w krótkości niedostatki w obecnem jej kierownictwie i zarazem przestrzedz ją przed odpowiedzialnością, która spaść na nią może zarówno w obec Sejmu i Wydziału krajowego jakoteż opinii publicznej kraju, w razie, gdyby jak tego obawiać się należy, upadł i zmarniał jeden z najważniejszych i najświetniej na naszej scenie rozwiniętych działów sztuki teatralnej, jakim jest bez wątpienia dział dramatu i komedyi.

Zwracamy zatem uwagę na dwie okoliczności, w poprzednich sprawozdaniach kilka krotnie omawiane, mianowicie brak odpowiedniego repertoaru i brak dobrej reżyseryi. Repertoar dramatu i komedyi układany bywa jak poprzednio tak i nadal bez wytkniętego z góry planu, bez głębszej myśli, bez zrozumienia zadań naszej sceny i potrzeb naszej publiczności, pod wpływem chyba przypadkowego zapoznania się z tym lub owym działem dramatycznej literatury.

Nie żądamy i nie mamy prawa żądać od dyrekcyi niemożliwych rzeczy, pojmujemy dobrze, żę nie może zasypywać nas ustawicznie nowościami i to sztukami prawdziwej wartości, czy to oryginalnemi czy tłumaczeniami, których liczba zresztą wobec słabniejącej produkcyi literackiej w zakresie dramatu i poważniejszej komedyi jest tak u nas jak nawet za granicą nieznaczna, ale mamy prawo domagać się, ażeby dyrekcya doborem sztuk do sceny sumienniej i gruntowniej niż dotąd się zajmowała, aby śledziła nowszy ruch literatury dramatycznej, umiała wybrać to, co odpowiada potrzebom naszej publiczności, uwzględniała obok fars poważniejsze

dzieła, w braku nowych rzeczy zasilała swój repertoar także wyborowemi sztukami dawniejszemi, a przytem nie zapominała, że literatura polska posiada także zarówno w zakresie dramatu jak komedyi utwory wyższej wartości, które znajdować się powinny stale na repertoarze polskiej sceny. Jeżeli prawdą jest, że dyrekcya głównie za pomocą repertoaru działać może na usposobienie i gust publiczności, to wpływu teraźniejszej dyrekcyi w tej mierze nie można na żaden sposób nazwać dodatnim.

Najlepszym zaś dowodem z tego doboru sztuk jest fakt, który powtarza się teraz coraz częściej, że nowe sztuki wystawiane na scenie lwowskiej i to nietylko poważniejsze dzieła, ale nawet komedye i farsy upadają po drugiem lub trzeciem przedstawieniu, naraziwszy dyrekcyę na koszt niepotrzebny a artystów na pracę i mozołę bez pożytku.

Jeszcze więcej zarzutów uczynić wypada obecnej reżyseryi teatru lwowskiego. Odwołując się do tego, cośmy powiedzieli w ostatniem sprawozdaniu, wytknąć jej musimy nietylko zupełny brak energii i sprężystości, ale w wielu razach nawet nieumiejętne pod względem artystycznym kierownictwo. Personal teatru lwowskiego odznacza się takim doborem znakomitych sił, że zdolna reżyserya mogłaby przedstawienia dramatu i komedyi podnieść do wysokości, na której utrzymują się pierwszorzędne sceny zagraniczne. Tymczasem pomimo sumiennej a często nawet wybornej gry przeważnej części artystów, całość przedstawienia jest zwykle słabą, okazuje rozmaite braki i niedostatki, świadczące wyraźnie, że reżyserya nie wywiązuje się należycie ze swoich obowiązków a często o nich zupełnie zapomina. Nieodpowiednia obsada ról, wysuwanie i popieranie podrzędniejszych artystów z pominięciem pierwszorzędnych, zaniedbywanie prób, których liczba w razie wystawienia nowych sztuk jest niesłychanie małą, brak wszelkich wskazówek i instrukcyi dla młodszych aktorów, marnowanie bezczynnością najlepszych sił artystycznych naszej sceny — oto szereg najwybitniejszych błędów obecnej reżyseryi i dyrekcyi, które każdemu wpaść muszą w oko, ktokolwiek zajmuje się pilniej sprawami teatralnemi. O głębszem i szerszem pojmowaniu zadania swego, jako naczelnej władzy artystycznej, mającej skupiać i łączyć liczne grono artystów w jedno ciało, ożywiać ich wyższą myślą, zachęcać do ciężkiej pracy swego zawodu, wyszukiwać i pielęgnować rzeczywiste zdolności a utrzymywać wszystkich w ciągłym a dobroczynnym ruchu, skierowanym ku ogólniejszym celom sztuki — nie ma nawet mowy. Bez przesady można powiedzieć, że wbrew temu, co stanowi zaletę dobrego kierownictwa artystycznego sceny, że wszędzie je widać, wszędzie dostrzedz można jego inicyatywę i działania, obecna reżyserya i dyrekcya teatru zaznacza zarówno w ważniejszych jak i drobniejszych sprawach teatralnych swoje istnienie — głównie swoją nieobecnością. Taki stan rzeczy, który wywołuje zniechęcenie pomiędzy artystami, utrudnia rozwijanie się młodszych talentów i grozi obniżeniem poziomu artystycznego w przedstawieniach scenicznych, należy jak najprędzej usunąć.

Czy obecna dyrekcya, która nie umiała dotąd korzystać z kilkakrotnie robionych jej przez komisyę artystyczną uwag, zaradzić temu potrafi, nie wiemy, ale zmiany w tej mierze i to zarówno w ogólnem kierownictwie artystycznem i reżyseryi, jakoteż w układaniu repertoaru domagać się stanowczo musimy.

Na końcu sprawozdania nie możemy pominąć milczeniem jeszcze jednej sprawy, która należy wprawdzie głównie do wewnętrznego zarządu teatru, ale w skutkach swoich dla rozwoju naszej sceny jest zbyt doniosłą, aby o niej choćby słowem nie wspomnieć.

W ostatnich czasach z powodu panującego od dłuższego czasu rozprężenia w personalu teatralnym a po części z powodu nieregularnego wypłacania gaż, wybuchły nieporozumienia pomiędzy dyrekcyą a kilku najwybitniejszymi artystami sceny tutejszej, czego ostatecznym wynikiem było ustąpienie tych artystów.

Z końcem lipca panowie Żelazowski, Frenkel, Ruszkowski, panie Żelazowska i Pysznikówna mają opuścić teatr lwowski, na którym pracowali przez szereg lat z wielkiem dla

sceny powodzeniem i powszechnem dla siebie uznaniem. Nie naszą rzeczą wchodzić głębiej w przyczyny owego nieporozumienia, ani mieszać się do stosunków wewnętrznych między dyrekcyą a artystami, nie chcemy również wchodzić w to, czy dyrekcya w interesie sceny tutejszej robiła wszystko, co robić była mogła i robić była powinna w celu zapobieżenia przykrej katastrofie, czy warując prawa swoje i swoją powagę, umiała wznieść się dla dobra sztuki ponad chwilowe rozdrażnienie i zatargi osobiste, ale z ubolewaniem wypada nam skonstatować fakt, że pod obecną dyrekcyą doborowy komplet personalu teatru lwowskiego został w znacznej części rozbity i stracił z swego grona artystów, którzy należeli bez wątpienia do najlepszych sił artystycznych naszej sceny, a mogliby być ozdobą pierwszorzędnych scen zagranicznych.

Przyszły sezon jesienny okaże dalsze skutki tej niefortunnej zmiany w personalu, którą zapisujemy tu na razie z obowiązku sprawozdawców jako ilustracyę do obecnych stosunków teatralnych.

Wysoki Wydziale krajowy!

Na podstawie powyższego sprawozdania o stanie teatru lwowskiego w okresie od 1. stycznia do 16. maja b. r. wnosi komisya teatralna:

1. Wysoki Wydział krajowy raczy połowę subwencyi za operę przeznaczoną na rok 1889 wypłacić teraz, a resztę zachować do końca grudnia bieżącego roku.

2. Raczy wezwać dyrekcyę teatru, ażeby starała się o utrzymanie doborowego personalu dla dramatu i komedyi i powstałe z odejścia wymienionych powyżej artystów i artystek luki zapełniła równie dobremi siłami artystycznemi.

3. Raczy uchwalić, że nadal w celu zapewnienia lepszego kierownictwa dramatu i komedyi tudzież doborowego personalu, subwencya za ten dział przedstawień scenicznych wypłacaną będzie w półrocznych ratach z dołu.

Alegat 19. do sprawozdania z czynności Wydziału krajowego za r. 1888/9.

Fundusz szkolny krajowy.

Wykaz

zaległych z końcem r. 1888 prestacyj 74-ch funduszów szkolnych okręgowych, sporządzony na podstawie zamknięć tychże funduszów.

L. porządkowa	Nazwa c. k. Rady szkolnej okręgowej	Zaległe z końcem roku 1888 należytości prestacyjne zł.	ct.
1	Biała	2811	98½
2	Bóbrka	1207	95
3	Bochnia	31752	95½
4	Bohorodczany	301	41
5	Borszczów	4553	94½
6	Brody	17440	63½
7	Brzesko	3592	93½
8	Brzeżany	4413	04½
9	Brzozów	1105	96
10	Buczacz	5973	82
11	Chrzanów	9094	60½
12	Cieszanów	2455	76½
13	Czortków	601	10
14	Dąbrowa	1564	09
15	Dobromil	470	10
16	Dolina	1573	35½
17	Drohobycz	13091	76
18	Gorlice	1785	78
19	Gródek	6097	21
20	Grybów	890	57
21	Horodenka	3766	70½
22	Husiatyn	4006	22
23	Jarosław	8442	76½
24	Jasło	379	32
25	Jaworów	20535	73
26	Kałusz	1092	56½
27	Kamionka	1766	88½
28	Kolbuszowa	544	79½
29	Kołomyja	2300	64
30	Kosów	344	75
31	Kraków (zamiejska)	4233	70
32	Krosno	2954	71½
33	Limanowa	1317	88½
34	Lisko	1139	21
35	Łańcut	3834	68
36	Lwów (zamiejska)	3601	70½
37	Mielec	5642	76
38	Mościska	3330	21½
	Do przeniesienia	180.014	22
	Z przeniesienia	180.014	22
39	Myślenice	243	06
40	Nadwórna	—	—
41	Nisko	89	24½
42	Nowy Sącz	2406	60
43	Nowy Targ	846	55
44	Pilzno	1242	66
45	Podhajce	2604	27
46	Przemyśl	6576	64
47	Przemyślany	3595	71
48	Rawa	1879	50
49	Rohatyn	1718	84
50	Ropczyce	8659	66½
51	Rudki	861	78
52	Rzeszów	1976	01
53	Sambor	1362	34
54	Sanok	2926	19
55	Skałat	2383	75
56	Sniatyn	416	31
57	Sokal	1999	49
58	Stanisławów	1556	41½
59	Staremiasto	257	82½
60	Stryj	35017	05
61	Tarnobrzeg	1145	98
62	Tarnopol	37065	83½
63	Tarnów	2633	84½
64	Tłumacz	374	78
65	Trembowla	947	70
66	Turka	411	67
67	Wadowice	6875	40½
68	Wieliczka	26626	44½
69	Zaleszczyki	3610	00½
70	Zbaraż	291	23
71	Złoczów	5591	26
72	Żółkiew	1878	48½
73	Żydaczów	2238	88
74	Żywiec	3208	80½
	Suma	351534	44½

c

Wykaz

należytości, uiszczeń i odpisów taks wymierzonych na fundusz szkolny krajowy w roku budżetowym 1888.

L. porządkowa	Poszczególnienie powiatów	Należytość						Odpisano		Uiszczono		Zalega na rok 1889		Uwaga
		zaległa		bieżąca		razem								
		zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	
1	Kasa krajowa	86	10	209	35	295	45	32	55	143	20	119	70	
2	Biała	142	80	240	45	383	25	—	—	232	05	151	20	
3	Bóbrka	39	90	55	65	95	55	1	05	61	95	32	55	
4	Bochnia	211	05	91	35	302	40	9	45	187	95	105	—	
5	Bohorodczany	36	75	38	85	75	60	2	10	64	05	9	45	
6	Borszczów	46	20	173	25	219	45	—	—	180	60	38	85	
7	Brody	303	45	150	15	453	60	2	10	240	45	211	05	
8	Brzesko	213	15	232	05	445	20	53	55	286	65	105	—	
9	Brzeżany	176	40	107	10	283	50	—	—	170	10	113	40	
10	Brzozów	30	45	89	25	119	70	7	35	79	80	32	55	
11	Buczacz	173	25	124	95	298	20	1	05	115	50	181	65	
12	Chrzanów	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
13	Cieszanów	194	25	177	45	371	70	23	10	228	90	119	70	
14	Czortków	76	65	70	35	147	—	1	05	67	20	78	75	
15	Dąbrowa	221	55	102	90	324	45	3	15	171	15	150	15	
16	Dobromil	21	—	45	15	66	15	2	10	39	90	24	15	
17	Dolina	71	40	99	75	171	15	—	—	94	50	76	65	
18	Drohobycz	152	25	78	75	231	—	2	10	79	80	149	10	
19	Gorlice	51	45	73	50	124	95	—	—	72	45	52	50	
20	Gródek	50	40	137	55	187	95	2	10	117	60	68	25	
21	Grybów	5	25	31	50	36	75	—	—	31	50	5	25	
22	Horodenka	338	80	198	45	537	25	66	15	269	85	201	25	
23	Husiatyn	134	80	153	30	288	10	3	15	76	—	208	95	
24	Jarosław	176	40	208	95	385	35	9	45	175	35	200	55	
25	Jasło	45	15	131	25	176	40	7	35	78	75	90	30	
26	Jaworów	101	85	90	30	192	15	—	—	80	85	111	30	
27	Kałusz	47	19	64	62½	111	81½	1	05	67	71½	43	05	
28	Kamionka	205	80	151	20	357	—	49	35	189	—	118	65	
29	Kolbuszowa	64	75	54	60	119	35	8	40	77	35	33	60	
30	Kołomyja	63	—	141	75	204	75	15	75	133	35	55	65	
31	Kosów	85	47	77	70	163	17	2	10	91	09	69	98	
32	Kraków	31	50	22	05	53	55	—	—	31	50	22	05	
33	Krosno	72	45	101	85	174	30	—	—	96	60	77	70	
34	Limanowa	70	35	141	75	212	10	—	—	119	70	92	40	
35	Lisko	37	80	78	75	116	55	4	20	70	35	42	—	
36	Lwów	310	80	275	10	585	90	13	65	178	50	393	75	
37	Łańcut	72	45	142	80	215	25	3	15	127	05	85	05	

L. porządkowa	Poszczególnienie powiatów	Należytość						Odpisano		Uiszczono		Zaległa na rok 1888		Uwaga
		zaległa		bieżąca		razem								
		zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	
38	Mielec	39	90	57	75	97	65	2	10	75	60	19	95	
39	Mościska	242	55	239	40	481	95	14	70	369	60	97	65	
40	Myślenice	143	85	82	95	226	80	—	—	127	05	99	75	
41	Nadwórna	16	80	65	10	81	90	2	10	53	55	26	25	
42	Nisko	46	20	71	40	117	60	—	—	105	—	12	60	
43	Nowy-Sącz	40	95	114	45	155	40	6	30	114	45	34	65	
44	Nowy-Targ	29	40	121	80	151	20	4	20	102	90	44	10	
45	Pilzno	24	15	76	65	100	80	2	10	72	45	26	25	
46	Podhajce	79	80	27	30	107	10	—	—	53	55	53	55	
47	Przemyśl	278	25	117	60	395	85	—	—	113	40	282	45	
48	Przemyślany	51	45	126	—	177	45	—	—	145	95	31	50	
49	Rawa	270	90	292	95	563	85	21	—	326	55	216	30	
50	Rohatyn	102	90	89	25	192	15	2	10	153	30	36	75	
51	Ropczyce	59	85	108	15	168	—	3	15	118	65	46	20	
52	Rudki	46	20	43	05	89	25	1	05	40	95	47	25	
53	Rzeszów	109	10	188	05	297	15	48	30	166	—	82	85	
54	Sambor	142	80	207	90	350	70	2	10	213	15	135	45	
55	Sanok	70	35	128	10	198	45	—	—	117	60	80	85	
56	Skałat	27	30	78	75	106	05	1	05	91	35	13	65	
57	Śniatyn	64	05	106	05	170	10	—	—	102	90	67	20	
58	Sokal	37	80	169	05	206	85	—	—	87	10	119	75	
59	Stanisławów	51	10	111	30	162	40	3	15	124	—	35	25	
60	Stare miasto	22	05	50	40	72	45	—	—	52	50	19	95	
61	Stryj	87	15	183	75	270	90	—	—	149	10	121	80	
62	Tarnobrzeg	21	—	138	60	159	60	2	10	68	25	89	25	
63	Tarnopol	79	80	168	—	247	80	—	—	149	10	98	70	
64	Tarnów	78	75	162	75	241	50	2	10	171	15	68	25	
65	Tłumacz	71	40	94	50	165	90	—	—	88	20	77	70	
66	Trembowla	234	15	101	85	336	—	—	—	182	21	153	79	
67	Turka	69	85	69	30	139	15	2	10	80	35	56	70	
68	Wadowice	220	50	240	45	460	95	2	10	145	95	312	90	
69	Wieliczka	42	—	178	50	220	50	—	—	202	65	17	85	
70	Zaleszczyki	159	60	61	95	221	55	2	10	31	50	187	95	
71	Zbaraż	49	35	63	—	112	35	5	25	63	—	44	10	
72	Złoczów	379	05	248	86	627	91	73	50	291	91	262	50	
73	Żółkiew	100	80	206	85	307	65	—	—	225	75	81	90	
74	Żydaczów	120	75	74	55	195	30	3	15	158	55	33	60	
75	Żywiec	179	55	202	65	382	20	11	55	140	70	229	95	
	Suma	8053	66	9232	68½	17286	34½	543	90	9604	22½	7138	22	

Alegat 21. do sprawozdania z czynności Wydziału krajowego za r. 1888/9.

Wykaz

zaliczek udzielonych gminom na budynki szkolne od roku 1876 po koniec roku budżetowego 1888.

Liczba porządkowa	Nazwa gmin		Zaliczka pierwotnie dana		Raty w r. 1890 do spłaty przypadające		Zaległość rat po koniec r. 1888	
			zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
1	Babuchów	gmina	500	—	100	—	—	—
2	Bachorzec	„	500	—	—	—	—	—
3	Balice	„	300	—	—	—	—	—
4	Balińce	„	600	—	—	—	—	—
5	Bar	„	200	—	—	—	20	—
6	Barańczyce	„	400	—	40	—	—	—
7	Bartków i Posadowa	„	200	—	20	—	—	—
8	Bernadówka	„	500	—	—	—	—	—
9	Biała	„	600	—	—	—	—	—
10	Bichale	„	500	—	50	—	—	—
11	Biskupice	„	1.000	—	—	—	—	—
12	Biskupice	„	500	—	—	—	—	—
13	Blich	„	500	—	62	50	—	—
14	Błudniki	„	200	—	20	—	—	—
15	Bohutyn	„	300	—	—	—	—	—
16	Bolestraszyce	„	1.000	—	—	—	—	—
17	Boniszyn	„	500	—	—	—	—	—
18	Boratyn	„	300	—	30	—	—	—
19	Borszczów	„	1.500	—	—	—	—	—
20	Borek	„	100	—	—	—	—	—
21	Bortków	„	400	—	—	—	—	—
22	Bóbrka	miasto	1.000	—	100	—	100	—
23	Bóbrka	gmina	1.000	—	50	—	—	—
24	Brzostowa góra	„	200	—	—	—	—	—
25	Brzoza królewska	„	350	—	35	—	—	—
26	Brzyszczki	„	270	—	—	—	—	—
27	Buczacz	„	1.500	—	—	—	150	—
28	Bukowina	„	400	—	40	—	40	—
29	Burczyce	„	100	—	10	—	—	—
30	Busk	„	1.000	—	100	—	—	—
31	Buszkowice	„	200	—	20	—	—	—
32	Capowce	„	300	—	—	—	—	—
33	Cetula	„	600	—	—	—	—	—
34	Chocimierz	„	500	—	50	—	50	—
35	Cholewiana góra	„	400	—	40	—	—	—
36	Chorośnica	„	500	—	50	—	50	—

Liczba porządkowa	Nazwa gmin		Zaliczka pierwotnie dana		Raty w r. 1890 do spłaty przypadające		zaległość rat po koniec r. 1888	
			zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
37	Chyrów	gmina	600	—	—	—	—	—
38	Cieszacin wielki	„	200	—	20	—	—	—
39	Czyków	„	400	—	40	—	—	—
40	Czaple	„	200	—	20	—	20	—
41	Czarkońce małe	„	250	—	—	—	—	—
42	Czarny potok	„	400	—	—	—	—	—
43	Czekaj	„	150	—	—	—	—	—
44	Czernichowce	„	2.000	—	—	—	—	—
45	Czerniejów	„	500	—	—	—	50	—
46	Czerniszówka	„	100	—	10	—	—	—
47	Czerepin	„	300	—	30	—	—	—
48	Czudec	miasto	500	—	50	—	—	—
49	Czudec przedmieście	gmina	500	—	—	—	50	—
50	Czystopady	„	200	—	—	—	—	—
51	Czyszki gmina powiat Brody		200	—	—	—	—	—
52	Czyszki „ „ Lwów		200	—	—	—	120	—
53	Daszawa	„	500	—	50	—	50	—
54	Darachów	„	600	—	—	—	—	—
55	Dąbrowa	„	6.000	—	415	39	—	—
56	Dąbrówka polska	„	500	—	50	—	—	—
57	Derzów	„	1.000	—	—	—	—	—
58	Dębina	„	400	—	40	—	—	—
59	Dębno	„	600	—	60	—	60	—
60	Dembno	„	200	—	20	—	—	—
61	Dobromil	miasto	3.000	—	—	—	—	—
62	Dobromirka	gmina	400	—	40	—	—	—
63	Dobrotwór	„	300	—	—	—	—	—
64	Dora	„	300	—	30	—	—	—
65	Doroszów wielki	„	400	—	40	—	—	—
66	Dubie	„	300	—	30	—	30	—
67	Dubiecko	„	1.500	—	150	—	—	—
68	Dubowce z Dechową	„	400	—	40	—	—	—
69	Dudyńce	„	200	—	20	—	—	—
70	Dukla	„	800	—	—	—	80	—
71	Dukla	„	2.000	—	—	—	200	—
72	Dulcza wielka	„	800	—	—	—	80	—
73	Duńkowice	„	1.000	—	—	—	—	—
74	Dylągowka	„	300	—	—	—	—	—
75	Dżurków	„	500	—	—	—	100	—
76	Faszczówka	„	500	—	50	—	—	—
77	Firlejówka	„	100	—	—	—	—	—
78	Folwarki żydaczowskie	„	820	—	—	—	87	06
79	Gaje starobrodzkie	„	600	—	—	—	60	—
80	Ganczary	„	500	—	50	—	200	—
81	Giedlarowa	„	300	—	30	—	30	—
82	Glinik	„	500	—	—	—	—	—
83	Głębokie	„	200	—	20	—	—	—
84	Głuchowice ad Gaje	„	300	—	30	—	—	—

Liczba porządkowa	Nazwa gmin		Zaliczka pierwotnie dana		Raty w r. 1890 do spłaty przypadające		zaległość rat po koniec r. 1888	
			zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
85	Gołogóry	wieś	500	—	—	—	100	—
86	Gołogóry	miasteczko	800	—	—	—	—	—
87	Gorajowice	gmina	130	—	—	—	13	—
88	Grochowce	"	500	—	50	—	50	—
89	Grzymałów	"	1.000	—	—	—	100	—
90	Hadyńkowce	"	500	—	—	—	—	—
91	Hermanowice	"	250	—	25	—	25	—
92	Hniliczki	"	600	—	60	—	60	—
93	Hodów	"	600	—	60	—	—	—
94	Hodowice	"	400	—	—	—	—	—
95	Hołowczyńce	"	150	—	15	—	—	—
96	Hostów	"	500	—	—	—	100	—
97	Hruszów i Kłonica	"	530	—	—	—	—	—
98	Hucisko oleskie	"	100	—	—	—	—	—
99	Husiatyn	"	800	—	80	—	—	—
100	Hyżne	"	400	—	—	—	80	—
101	Iławcze	"	500	—	50	—	—	—
102	Ispas	"	300	—	—	—	—	—
103	Izdebnik	"	1.000	—	100	—	—	—
104	Jamnica	"	150	—	15	—	—	—
105	Jarocin	"	300	—	30	—	—	—
106	Jaryczów stary	"	500	—	—	—	350	—
107	Jasień	"	1.000	—	100	—	100	—
108	Jaszczew	"	400	—	40	—	—	—
109	Jazłowczyk	"	300	—	—	—	—	—
110	Jezierzanka	"	300	—	—	—	—	—
111	Jordanów	"	1.000	—	—	—	—	—
112	Kałusz	"	2.000	—	—	—	—	—
113	Kamienopol	"	300	—	30	—	30	—
114	Kędzierzawce	"	200	—	—	—	—	—
115	Klikowa	"	400	—	50	—	—	—
116	Klimiec	"	300	—	—	—	—	—
117	Klimkówka	"	400	—	50	—	—	—
118	Kłaj	"	300	—	—	—	—	—
119	Kobelnica ruska	"	550	—	110	—	—	—
120	Kobierzyn	"	250	—	—	—	—	—
121	Kobierzyn	"	400	—	40	—	—	—
122	Kobło stare	"	200	—	20	—	—	—
123	Kobyłowłoki	"	1.000	—	—	—	—	—
124	Kolbuszowa	"	700	—	70	—	—	—
125	Kołomyja	"	1.000	—	—	—	—	—
126	Komarno	"	1.000	—	—	—	—	—
127	Komarno	"	500	—	—	—	—	—
128	Konieczkowa	"	500	—	50	—	—	—
129	Kopki	"	300	—	—	—	—	—
130	Korczyn powiat Stryj		600	—	—	—	—	—
131	Korczyn powiat Krosno		500	—	—	—	—	—
132	Kornalowice	gmina	600	—	—	—	—	—

Liczba porządkowa	Nazwa gmin		Zaliczka pierwotnie dana		Raty w r. 1890 do spłaty przypadające		zaległość rat po koniec r. 1888	
			zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
133	Koropiec powiat Czortków		400	—	—	—	—	—
134	Koropiec „ Złoczów		300	—	—	—	—	—
135	Korszyłówka	gmina	500	—	50	—	—	—
136	Kosienice	„	300	—	30	—	30	—
137	Kosmacz	„	350	—	—	—	—	—
138	Kostarowce	„	600	—	60	—	—	—
139	Kowalowa	„	500	—	50	—	100	—
140	Kozielniki	„	200	—	20	—	—	—
141	Kozy	„	500	—	—	—	—	—
142	Krakowiec	miasto	300	—	30	—	—	—
143	Krakowiec	gmina	400	—	—	—	—	—
144	Krasów	„	200	—	20	—	40	—
145	Kreców	„	200	—	20	—	—	—
146	Krościenko	„	200	—	—	—	—	—
147	Krościenko	„	1.000	—	100	—	—	—
148	Krotoszyn	„	500	—	50	—	140	—
149	Krowniki	„	400	—	—	—	—	—
150	Królin	„	102	—	—	—	—	—
151	Kryłoś	„	500	—	—	—	—	—
152	Krynica	„	1.000	—	—	—	—	—
153	Krystynopol	„	600	—	—	—	100	—
154	Krzaczkowa	„	400	—	40	—	—	—
155	Krzęcin	„	500	—	—	—	—	—
156	Krzyszkowice	„	1.000	—	100	—	100	—
157	Krzywcze	„	800	—	—	—	—	—
158	Kulików	„	2.000	—	—	—	—	—
159	Kulparków	„	600	—	60	—	120	—
160	Kuty	„	3.000	—	—	—	—	—
161	Lachowice	„	600	—	—	—	60	—
162	Lacka wola	„	600	—	—	—	—	—
163	Lacko wielkie i małe	„	600	—	—	—	—	—
164	Lacko	„	100	—	10	—	10	—
165	Lanckorona	„	600	—	—	—	—	—
166	Leszczyn	„	200	—	—	—	—	—
167	Leszniów	„	400	—	—	—	—	—
168	Leżajsk	„	5.000	—	250	—	—	—
169	Lipinki	„	300	—	—	—	—	—
170	Lipnica dolna	„	400	—	—	—	—	—
171	Lipnica murowana	„	600	—	—	—	75	—
172	Lipnica wielka	„	300	—	30	—	—	—
173	Lisko	„	800	—	—	—	—	—
174	Lisowice	„	900	—	—	—	—	—
175	Lisowice	„	300	—	—	—	—	—
176	Lubaczów	„	2.000	—	—	—	—	—
177	Lubcza	„	600	—	—	—	—	—
178	Lubiana	„	400	—	—	—	400	—
179	Lubla	„	200	—	—	—	—	—
180	Łańcut	miasto	2.000	—	400	—	—	—

Liczba porządkowa	Nazwa gmin		Zaliczka pierwotnie dana zł.	ct.	Raty w r. 1890 do spłaty przypadające zł.	ct.	Zaległość rat po koniec roku 1888 zł.	ct.
181	Łańcut	gmina	4.000	—	—	—	—	—
182	Łęki	"	500	—	—	—	—	—
183	Łojowa	"	150	—	15	—	—	—
184	Łopatyn	"	1.000	—	—	—	—	—
185	Łowce	"	300	—	30	—	—	—
186	Łoszniów	"	500	—	50	—	—	—
187	Łoszniów	"	500	—	—	—	—	—
188	Lubycza	"	150	—	15	—	—	—
189	Łuczyce	"	150	—	—	—	—	—
190	Łukowa	"	250	—	—	—	—	—
191	Magdalówka	"	600	—	60	—	60	—
192	Majdan gołogórski	"	200	—	20	—	—	—
193	Manasterzec	"	400	—	40	—	—	—
194	Marcinkowice	"	200	—	20	—	—	—
195	Markowa	"	600	—	—	—	—	—
196	Markowce	"	400	—	—	—	—	—
197	Mateniów	"	300	—	—	—	—	—
198	Męcina	"	129	—	—	—	—	—
199	Męcinka	"	150	—	—	—	—	—
200	Michałkowa	"	150	—	—	—	—	—
201	Mielnica	"	300	—	30	—	—	—
202	Milatyn	"	200	—	—	—	—	—
203	Mitulin	"	300	—	—	—	—	—
204	Młyniska	"	600	—	—	—	—	—
205	Motołów z Demidowem	"	200	—	20	—	—	—
206	Mościska	"	2.000	—	50	—	—	—
207	Mostki	"	300	—	230	—	60	—
208	Myścowa	"	250	—	—	—	—	—
209	Myślatycze	"	500	—	50	—	—	—
210	Mysłowa	"	300	—	60	—	—	—
211	Myszkowice	"	400	—	40	—	—	—
212	Nadwórna	"	400	—	—	—	—	—
213	Nadwórna miasteczko	"	3.200	—	20	—	—	—
214	Nagorzany	"	400	—	340	—	—	—
215	Nahorce	"	400	—	—	—	—	—
216	Nałuże	"	400	—	—	—	—	—
217	Narajów	"	200	—	—	—	—	—
218	Nawsie	"	400	—	—	—	—	—
219	Niemiłów	"	800	—	—	—	—	—
220	Niepołomice	"	161	—	—	—	—	—
221	Niepołomice	"	1.000	—	—	—	300	—
222	Nisko	"	1.500	—	—	—	—	—
223	Niwra	"	500	—	—	—	—	—
224	Nowosielce	"	600	—	—	—	—	—
225	Nowy Sącz	"	400	—	—	—	—	—
226	Nowy-Targ	"	1.000	—	—	—	—	—
227	Ochladów	"	100	—	—	—	—	—
228	Ochrymowce	"	800	—	—	—	—	—

Liczba porządkowa	Nazwa gmin		Zaliczka pierwotnie dana zł.	ct.	Raty w r. 1890 do spłaty przedłożone zł.	ct.	Zaległość rat po koniec roku 1888 zł.	ct.
229	Odrzykoń	gmina	600	—	—	—	100	—
230	Okniany	,,	200	—	20	—	—	—
231	Olszanica	,,	500	—	—	—	100	—
232	Olszanik	,,	400	—	—	—	—	—
233	Oleszyce	,,	1.000	—	100	—	—	—
234	Oleszyce	,,	2.000	—	200	—	200	—
235	Ortynice	,,	300	—	30	—	—	—
236	Osiek powiat Biała		500	—	—	—	—	—
237	Osiek ,, Wadowice		400	—	—	—	—	—
238	Osiek ,, Jasło		250	—	—	—	—	—
239	Osielec	,,	500	—	50	—	50	—
240	Ostrów	,,	600	—	60	—	—	—
241	Ostrów	,,	200	—	20	—	—	—
242	Ostrowczyk polny	,,	300	—	—	—	—	—
243	Oświęcim	,,	500	—	—	—	—	—
244	Ożydów	,,	500	—	—	—	—	—
245	Padew narodowa	,,	500	—	—	—	—	—
246	Pawłokowa	,,	250	—	25	—	—	—
247	Petlikowce	,,	500	—	—	—	—	—
248	Pietrycze	,,	200	—	20	—	—	—
249	Pisarzowice	,,	500	—	—	—	—	—
250	Piskorowice	,,	500	—	—	—	—	—
251	Pistyń	wieś	600	—	—	—	60	—
252	Pistyń	miasteczko	400	—	—	—	60	—
253	Pleszowice	gmina	200	—	20	—	20	—
254	Pniów	,,	200	—	20	—	—	—
255	Pobereże powiat Żydaczów		600	—	—	—	—	—
256	Pobereże ,, Stanisławów		1.000	—	100	—	100	—
257	Podborce	,,	500	—	50	—	—	—
258	Podhorodce	,,	500	—	—	—	153	22
259	Pohorce	,,	200	—	—	—	—	—
260	Podłęże	,,	129	—	—	—	—	—
261	Podwysokie	,,	1.000	—	—	—	200	—
262	Polanka	,,	300	—	30	—	—	—
263	Pomorzany	,,	300	—	30	—	—	—
264	Poręba radlna	,,	200	—	—	—	—	—
265	Porszna	,,	300	—	—	—	177	83
266	Potok złoty	,,	500	—	—	—	—	—
267	Potok	,,	400	—	40	—	40	—
268	Pryszów kameralny	,,	200	—	20	—	—	—
269	Przemyśl	miasto	6.000	—	—	—	—	—
270	Przewłoczna	gmina	300	—	30	—	—	—
271	Przewłoczna	,,	300	—	—	—	—	—
272	Przewrotne	,,	800	—	—	—	160	—
273	Przybówka	,,	400	—	—	—	—	—
274	Przybyszówka	,,	300	—	30	—	—	—
275	Pustomyty	,,	200	—	20	—	20	—
276	Raba	,,	150	—	—	—	—	—

Liczba porządkowa	Nazwa gmin		Zaliczka pierwotnie dana		Raty w r. 1890 do spłaty przypadające		Zaległość rat po koniec roku 1888	
			zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
277	Radenice	gmina	300	—	30	—	—	—
278	Radłowice	„	400	—	—	—	—	—
279	Radymno	„	3.000	—	250	—	250	—
280	Radziechow	„	5.650	—	376	32	94	18
281	Rajtarowice	„	300	—	30	—	30	—
282	Rakowczyk	„	500	—	—	—	—	—
283	Rasztowce	„	500	—	—	—	—	—
284	Rawa	„	500	—	—	—	—	—
285	Rażniów	„	200	—	—	—	—	—
286	Reniów	„	200	—	—	—	—	—
287	Rodatycze	„	500	—	—	—	—	—
289	Rohatyn	„	5.000	—	—	—	500	—
289	Rozhurcze	„	600	—	—	—	—	—
290	Równe	„	400	—	—	—	—	—
291	Ruda	„	200	—	20	—	—	—
292	Rudki	„	1.600	—	—	—	—	—
293	Rudki	„	500	—	—	—	—	—
294	Ryków	„	300	—	—	—	—	—
295	Rzepiennik strzyżowski	„	500	—	50	—	—	—
296	Rzepniów	„	100	—	—	—	—	—
297	Rzeszów	„	3.000	—	—	—	—	—
298	Sanok	„	1.200	—	—	—	—	—
299	Sarny	„	1.000	—	—	—	30	—
300	Schönanger	„	500	—	—	—	—	—
301	Siary	„	500	—	—	—	—	—
302	Siedliska ad Tołszczew	„	300	—	30	—	—	—
303	Sielec	„	400	—	—	—	—	—
304	Siemiakowce	„	600	—	—	—	200	—
305	Sieniawa v) Dybków i Wylewa	„	1.582	96	—	—	1.582	96
306	Siennów	„	1 000	—	100	—	—	—
307	Sieprawa i Łyczanka	„	800	—	—	—	—	—
308	Sierakośce	„	300	—	30	—	—	—
309	Skała	„	500	—	—	—	—	—
310	Skała	„	2.000	—	—	—	—	—
311	Skniłów powiat Lwów		500	—	50	—	250	—
312	Skniłów „ Złoczów		300	—	30	—	—	—
313	Sławna	„	200	—	—	—	—	—
314	Snowicz	„	300	—	30	—	30	—
315	Sokolniki	„	700	—	—	—	—	—
316	Sokolniki	„	1.000	—	—	—	600	—
317	Sokołów	„	300	—	—	—	—	—
318	Sokołów	„	2.000	—	—	—	400	—
219	Solonka wielka	„	300	—	30	—	—	—
320	Smarzów	„	400	—	—	—	—	—
321	Spas	„	300	—	30	—	—	—
322	Staremiasto	„	500	—	—	—	—	—
323	Stary Wiśnicz	„	130	—	—	—	—	—
324	Starzawa	„	500	—	—	—	—	—

Liczba porządkowa	Nazwa gmin		Zaliczka pierwotnie dana		Raty w r. 1890 do spłaty przypadające		Zaległość rat po koniec r. 1888	
			zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
325	Stechnikowce	gmina	250	—	—	—	—	—
326	Stojanów	„	400	—	—	—	—	—
327	Strachocina	„	400	—	—	—	—	—
328	Stroniatyn	„	1.000	—	100	—	500	—
329	Stronibaby	„	200	—	—	—	—	—
330	Stryjówka	„	1.500	—	—	—	—	—
331	Strzeszyn	„	400	—	40	—	—	—
332	Stubienko	„	500	—	50	—	—	—
333	Stubno	„	600	—	—	—	—	—
334	Stulsko	„	1.000	—	—	—	—	—
335	Stulsko	„	800	—	—	—	—	—
336	Stupnica i Kołowania	„	400	—	—	—	—	—
337	Srednia	„	200	—	20	—	—	—
338	Srodopolce	„	600	—	—	—	—	—
339	Sroki	„	200	—	—	—	120	—
340	Sromowce	„	300	—	—	—	—	—
341	Suchodół	„	400	—	40	—	40	—
342	Suchodoły	„	500	—	—	—	—	—
343	Suchowola	„	400	—	—	—	—	—
344	Suszno	„	300	—	30	—	—	—
345	Sutkowice	„	800	—	—	—	—	—
346	Swilcza	„	600	—	—	—	—	—
347	Szczawa	„	300	—	30	—	—	—
348	Szebnie	„	100	—	—	—	—	—
349	Szmańkowce	„	400	—	—	—	—	—
350	Szybalin	„	200	—	—	—	—	—
351	Tarnobrzeg z Dzikowem	„	300	—	—	—	—	—
352	Tarnowica leśna	„	300	—	30	—	—	—
353	Tartaków	miasteczko	800	—	80	—	80	—
354	Temeszów	gmina	400	—	—	—	—	—
355	Terło szlacheckie i rustykalne		200	—	20	—	—	—
356	Trościaniec	gmina	600	—	60	—	60	—
357	Trzciana powiat Rzeszów		400	—	—	—	—	—
358	Trzciana „ Bochnia		500	—	50	—	—	—
359	Trzcianiec „ Mościska		800	—	—	—	—	—
360	Trzcianiec „ Dobromil		600	—	—	—	—	—
361	Trzeboś	gmina	600	—	—	—	—	—
362	Tudiów	„	200	—	20	—	—	—
363	Tuligłowy powiat Jarosław		1 000	—	—	—	—	—
364	Tuligłowy „ Mościska		174	—	—	—	—	—
365	Turka	gmina	1.000	—	60	—	5	—
366	Turze powiat Jasło		200	—	—	—	—	—
367	Turze „ Staremiasto		300	—	—	—	—	—
368	Tyczyn	gmina	300	—	—	—	—	—
369	Tyczyn	„	600	—	100	—	—	—
370	Tyśmienica	„	800	—	20	—	—	—
371	Uhełna	„	400	—	—	—	—	—
372	Uhnów	„	500	—	—	—	—	—

Liczba porządkowa	Nazwa gmin		Zaliczka pierwotnie dana		Raty w r. 1890 do spłaty przypadające		Zaległość rat po koniec r. 1888	
			zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
373	Ulanów	gmina	200	—	—	—	—	—
374	Ulazów	"	400	—	—	—	—	—
375	Uście solne	"	322	50	—	—	—	—
376	Uście solne	"	2.000	—	—	—	—	—
377	Uścieczko	"	200	—	—	—	—	—
378	Usznia	"	500	—	—	—	—	—
379	Urlów	"	200	—	—	—	—	—
380	Urlów z Hrabieżną	"	200	—	—	—	—	—
381	Urzejowice	"	500	—	50	—	—	—
382	Werchrata	"	400	—	—	—	—	—
383	Weryń	"	1.500	—	—	—	—	—
384	Wesołów	"	1.200	—	—	—	60	04
385	Wiązowa	"	300	—	—	—	—	—
386	Widełki	"	600	—	—	—	—	—
387	Wielkie oczy	"	2.000	—	—	—	200	—
388	Wierzblany	"	300	—	30	—	—	—
389	Wiewiórka	"	300	—	—	—	—	—
390	Winniki	"	2 000	—	—	—	1.400	—
391	Witków nowy	"	600	—	60	—	60	—
392	Witkowice	"	800	—	—	—	—	—
393	Włosań	"	400	—	—	—	—	—
394	Wola czarnokoniecka	"	800	—	80	—	—	—
395	Wola koblańska	"	200	—	20	—	—	—
396	Wołczniów	"	1.000	—	100	—	—	—
397	Wolica ługowa i piaskowa	"	400	—	—	—	—	—
398	Wołoskowce	"	1.000	—	—	—	—	—
399	Wołosow	"	300	—	30	—	—	—
400	Wołoszczyzna	"	600	—	—	—	—	—
401	Wybranówka	"	400	—	—	—	—	—
402	Wysocko	"	200	—	—	—	—	—
403	Wysoka łańcucka	"	800	—	—	—	—	—
404	Wyżniany	"	200	—	20	—	—	—
405	Zagórzany	"	300	—	—	—	—	—
406	Zakliczyn	"	322	80	—	—	—	—
407	Zakomarze	"	400	—	—	—	—	—
408	Załęże	"	100	—	—	—	—	—
409	Załęże	"	300	—	—	—	—	—
410	Zamarstynów	"	400	—	40	—	40	—
411	Zarudce	"	200	—	20	—	—	—
412	Zarzecze	"	124	—	—	—	—	—
413	Zawidcze	"	200	—	—	—	—	—
414	Zawidowice	"	400	—	40	—	40	—
415	Zazdrość	"	500	—	—	—	—	—
416	Zboiska	"	200	—	20	—	80	—
417	Zbyszyce i Wielkonosze	"	300	—	30	—	—	—
418	Zdziarzec	"	600	—	—	—	—	—
419	Żabcze	"	400	—	—	—	—	—
420	Żołynia wieś i miasteczko	"	400	—	—	—	—	—

Liczba porządkowa	Nazwa gmin		Zaliczka pierwotnie dana		Raty w r. 1890 do spłaty przypadające		Zaległość rat po koniec r. 1888	
			zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
421	Żółkiew	gmina	1.500	—	—	—	—	—
422	Zubrza	„	1.500	—	150	—	750	—
423	Żulice	„	400	—	—	—	—	—
424	Żulice	„	400	—	—	—	—	—
425	Żurawniki	„	400	—	40	—	—	—
426	Żurawno	„	2.000	—	} 200	—	273	73
427	Żurawno	„	3.000	—				
428	Żużel	„	400	—	—	—	—	—
429	Żydaczów	„	2.000	—	—	—		—
	Razem . .		270.277	26	9.289	21	13.347	02
	a po odpisaniu niezrealizowanych asygnat pod pozycyami 24, 41, 94, 118, 177, 179, 200, 260, 276, 374, 377 i 393 w kwocie		3.379	—				
	rozdzielono tychże zaliczek w rzeczywistej sumie		266.898	26	—	—	—	—
	Z zaległości wykazanej w roku 1888 po koniec grudnia tegoż roku w kwocie 13.347 zł. 2 ct, przypada na:							
	a) zaległe raty z lat dawniejszych .						7.929	83
	b) „ „ z roku 1888 . .						5.417	19
	Suma jak wyżej .						13.347	02

Odpis

odezwy c. k. Namiestnictwa z dnia 21. sierpnia 1888, L. 9195 do Wydziału krajowego.

Załatwiając szacowne odezwy z 5. listopada 1886, L. 43043, 5 sierpnia 1887 l. 38001, i 31. stycznia r. b., L. 59763. c. k. Namiestnictwo ma zaszczyt oznajmić Świetnemu Wydziałowi krajowemu co następnje:

Według §. 15. krajowej ustawy wodnej, wolno każdemu z wód publicznych wydobywać między innemi piasek i szuter, o ile przez to nie narusza się biegu wody i brzegów, ani też nie uwłaszcza się cudzemu prawu, lub nie wyrządza się komu szkody, zawsze jednak z zachowaniem policyjnych przepisów i tylko na miejscach od podobnego używania albo wydobywania niewykluczonych.

Chcąc uzupełnić powyższe postanowienia prawne, bądź w drodze noweli do ustawy, bądź za pomocą wydać się mających przepisów policyjnych, należałoby ściśle określić dwa punkty:

1. Oznaczyć granicę wody publicznej, t. j. linię, na której owa woda się kończy a breg zaczyna, a więc granicę między własnością publiczną a własnością prywatną na wodach publicznych;

2. oznaczyć zasadę, wedle której odbywać się powinien podział szutru między strony interesowane tam, gdzie o to z jakichkolwiek powodów powstają spory i nieporozumienia.

ad 1. Ujęcie pierwszego punktu w formę przepisów napotka na pewne trudności, albowiem trudno będzie przewidzieć wszelkie możliwe tutaj wypadki, a gdyby się nawet udało pokonać te trudności, c. k. Namiestnictwo wątpi o potrzebie a więc o praktycznej doniosłości tej części przepisów, a to dla tego, że sporów o granicę własności nad wodami publicznemi znachodzi się u nas w kraju nie wiele, i to są wypadki tak sporadyczne, że należą wprost do rzadkości; te powyższe wypadki zdarzać się atoli będą nawet i w razie wydania przepisów, bo kontrowersyom granicznym żadnymi, choćby najlepszymi przepisami zapobiedz nie można.

ad. 2. Nieporozumienia co do podziału szutru między strony interesowane, i te zresztą dość rzadkie, powstają przy poborze szutru wyłącznie nieomal z dwóch powodów:

a) albo tam, gdzie rzeka toczy w ogóle mało szutru, a potrzeba jego na gościńce rządowe, krajowe, na cele gminne i t. p. jest przyczyną, (przestrzeń Sanu od Radymna do Jarosławia);

b) albo tam, gdzie szutru znachodzi się wprawdzie w obfitości, ale dostęp doń jest tylko do pewnych punktów łatwy, z których oczywiście wszyscy szutru potrzebujący pobierać go pragną. (Stryj pod Stryjem).

Ponieważ wydać się mające przepisy ani ilości szutru tam, gdzie go w ogóle zamało, nieprzysporzą, ani też utrudnionego dostępu nie ułatwią, przeto c. k. Namiestnictwo mniema, że w wypadkach pod *a)* i *b)* wymienionych spory uniknąć się nie dadzą i że wypadnie z powodu różnych stosunków miejscowych sporną sprawę w każdym poszczególnym wypadku osobno zbadać i o niej orzec; ogólnej reguły tutaj postanowić nie można.

Wobec powyżej przytoczonych okoliczności c. k. Namiestnictwo jest zdania, że okólnik tutejszy z 16. sierpnia 1884, L. 21489 wydany do wszystkich starostw i udzielony świetnemu Wydziałowi krajowemu pod tą samą datą i liczbą czyni zadość rzeczywistym potrzebom i przez wydanie ściślejszych przepisów spory się nie zmniejszą, a może nawet powiększą wskutek rozmaitego tłumaczenia wydać się mających postanowień. Nie zachodzi przeto zdaniem c. k. Namiestnictwa potrzeba, ani wydawania nowych przepisów policyjnych ani ułożenia projektu noweli zmieniającej lub uzupełniającej postanowienia §. 15 ustawy wodnej.

A w razie zachodzących sporów między władzami rządowemi i autonomicznemi co do poboru szutru, byłoby raczej wskazanem sprawę przez mieszaną komisyę uporządkować i załatwić.

Gdyby wszakże świetny Wydział krajowy pozostał przy swem zapatrywaniu o potrzebie wydania noweli do §. 15. powołanej ustawy, zechce odnośny projekt ułożyć i udzielić c. k. Namiestnictwu.

Alegat 23. do sprawozdania z czynności Wydziału krajowego za r. 1888/9.

Wykaz

dojazdów kolejowych wybudowanych, kolaudowanych, obrachowanych i oddanych do użytku publicznego po koniec roku 1888.

Liczba porządkowa	Powiat	Liczba porządkowa	Dojazd do stacyi	Długość w metrach	Ogółem koszta budowy zł.	ct	Datek z funduszu krajow. zł.	ct.
1	Biała	1	Jawiszowice	695	4528	37	688	37
2	Bochnia	2	Kłaj	934	2164	99	668	86
3	Buczacz	3	Korościatyn	25	1285	26	214	21
	"	4	Monasterzyska	244	6671	29	823	77
	"	5	Jezierzany	1409	4360	13	1381	37
4	Cieszanów	6	Oleszyce	1040	7463	86	1319	02
	"	7	Lubaczów	915	.	.	666	66
5	Czortków	8	Czortków	1121	25394	10	4232	35
6	Gorlice	9	Wola łużańska	1946	2481	78	777	26
	"	10	Zagórzany	211	1037	48	233	93
	"	11	Biecz	193	919	02	153	19
	"	12	Gorlice	225	1859	63	290	49
7	Grybów	13	Stróże wyżne	122	561	24	146	48
8	Husiatyn	14	Kopyczyńce	974	7890	.	1825	.
9	Jarosław	15	Jarosław	113	1046	96	124	51
10	Jasło	16	Skołyszyn	494	2425	69	626	52
	"	17	Jasło	173	6704	61	1676	16
11	Myślenice	18	Osielec	105	983	06	240	09
12	Przemyśl	19	Żurawica	2816	1700	24	278	38
13	Przemyślany	20	Zadwórze	1870	18566	15	3638	95
14	Rawa ruska	21	Rawa ruska	823	2150	06	301	42
	"	22	Uhnów	1022	6654	11	1300	46
15	Sanok	23	Sanok	137	967	12½	234	87½
16	Sokal	24	Bełz	976	7173	80	1195	63
	"	25	Krystynopol	1320	14721	55	2453	59
17	Stryj	26	Lubieńce	416	1788	61	396	20
	"	27	Synowódzko wyżne	155	607	94	101	74
	"	28	Skole	104	1380	25	338	80
18	Tłumacz	29	Niżniów	353	5304	06	872	41
19	Wadowice	30	Przeciszów	233	1600	47	333	49
	"	31	Zator	426	3090	54	605	18
	"	32	Ryczów	148	1398	46	287	16
	"	33	Brzeźnica	151	1240	56	353	52
	"	34	Wielkie drogi	140	1259	04	319	68
	"	35	Skawce	33	523	49	74	50
20	Wieliczka	36	Skawina	97	1145	03	381	67
	"	37	Swoszowice	537	4232	32	647	79
	"	38	Podgórze-Płaszów	320	4417	87	928	03
21	Złoczów	39	Złoczów	1995	7341	18	1123	53
	"	40	Zarwanica	95	1265	59	391	87
			Razem	25.106	166.305	91½	33.737	11½

Odpis

odezwy Prezydyum c. k. Namiestnictwa z 17. grudnia 1888 L. 3535/pr. wystosowanej do Wydziału krajowego we Lwowie.

I. Pouczając w swem piśmie z dnia 11. stycznia b. r. L. 248/pr. kwestyę rewizyi regulaminu drogowego z dnia 24. września 1886, Dz. u. kr. Nr. 80 c. k. Prezydyum Namiestnictwa miało jedynie na celu wynaleść sposób, w jakiby można gminom, a szczególnie gminom wiejskim zrobić ulgę w dopełnieniu czynności formalnej natury, jakie na nie wkłada tenże regulamin drogowy. W szacowanem piśmie swem z dnia 27. marca b. r. do L. 1957 przedstawia i rozbiera Świetny Wydział krajowy owe czynności w sposób tak wyczerpujący i gruntowny, iż c. k. Prezydyum musi się w zupełności zgodzić z zapatrywaniami w tej mierze przez Świetny Wydział krajowy tamże wypowiedzianemi.

Nie da się bowiem zaprzeczyć, że 1) układanie spisu kontrybuentów i 2) ogłaszanie ceny wykupna prestacyi jest obowiązkiem, wypływającym bezpośrednio z ustawy drogowej (§. 14 noweli drog. z r. 1885), że dalej 3) sporządzanie rocznych preliminarzy i 5) prowadzenie rachunków jest rzeczą niezbędną wobec tego, iż ustawa drogowa z roku 1885 zaprowadziła powiatowy fundusz dróg gminnych, z którym fundusze drogowe gminne pozostają w ciągłym obrachunku, bądź to przelewając do niego pewną część swych dochodów w gotówce, bądź odbierając od niego subwencye na pokrycie niedoborów. Nareszcie i wymienione sub 4), 6), 7) czynności jako to: wydawanie pokwitowań na uiszczone prestacye, utrzymywanie katastru czyli ewidencyi dróg, zapasów narzędzi i t. p. i w końcu utrzymywanie pamiętnika drogowego, w którym mają być zapisywane uchwały, orzeczenia i zarządzenia gminnego zarządu drogowego — wszytsko to są czynności, bez których przy udzielaniu subwencyi z pow. funduszu dróg gminnych należyta kontrola nad stanem miejscowych funduszów drogowych wykonywaną być nie może.

Konsekwentnie musi tedy c. k. Prezydyum Namiestnictwa zgodzić się na konkluzyę Świetnego Wydziału krajowego, iż wobec powyższego stanu rzeczy nie pozostaje nic innego, jak trzymać się zasady stopniowego, od sił i środków rozporządzalnych zależnego stosowania powyższych przepisów regulaminu i polecić Wydziałom powiatowym, ażeby, kierując czynnościami zarządów dróg gminnych w myśl §. 27. 2 noweli drogowej z roku 1885 i nie spuszczając z oka celów tej ustawy, starały się przepisy regulaminu drogowego, zawierające normy ogólne, wynikające z postanowień noweli drogowej pogodzić z istniejącymi stosunkami przyznawaniem w miarę potrzeby miejscowym zarządom w poszczególnych wypadkach wszelkich dopuszczalnych ulg i ułatwień, oraz uproszczeń ich działalności i użyczaniem im natomiast takiej pomocy przez własne ongana, jaka okaże się niezbędną dla wykonywania postanowień ustawy rzeczonej i dopełnienia wydanych na jej podstawie przepisów regulaminu i instrukcyi drogowej.

Zgadzając się w zupełności na powyższą normę postępowania nie sądzi jednak c. k. Prezydyum Namiestnictwa, aby potrzeba było wprowadzać tego rodzaju przepisy do regulaminu drogowego, gdyż nie zawierają one w sobie właściwie żadnych zmian tego regulaminu, lecz są raczej wskazówkami w jaki sposób należy stosować jego przepisy i należą jako takie raczej do instrukcyi, jaką Świetny Wydział krajowy sam jest mocen wydać, a nawet już po części wydał w tej mierze do Wydziałów powiatowych.

Wprowadzenie tych wskazówek do regulaminu drogowego wydaje się być tem mniej pożądanem, iż jak z jednej strony są one naturą rzeczy wskazane wobec gmin, które nie są w stanie uczynić od razu i własnemi siłami zadość wszytkim wymogom i przepisom, tak z drugiej strony osłabiałoby to znacznie i doniosłość tych przepisów wobec innych gmin, osobliwie miejskich, które mają siły i środki po temu. A skoro postępowanie wyż wskazane ma za sobą, jak Świetny Wydział krajowy sam przyznaje, już poniekąd ustaloną praktykę wielu Wydziałów powiatowych, przeto wystarczającem będzie, jeżeli Swietny Wydział krajowy sam od siebie udzieli i innym Wydziałom powiatowym podobnych wskazówek, a względnie przypomni je tamtym powiatom.

II. W drugiej części swego szacownego pisma z dnia 27. marca b. r. L. 1957 wskazuje Świetny Wydział krajowy na trudności rzeczowe i wątpliwości prawne, które się napotykają przy wykonywaniu przepisów regulaminu drogowego, tyczączych się sposobu pokrycia potrzeb materyału drewnianego a następnie proponuje taką zmianę §. 15. regulaminu drogowego, iżby obszar dworski był obowiązany wydać materyał drewniany, potrzebny do budowy i utrzymania dróg gminnych w takiej ilości i jakości, jaka w ciągu roku okaże się potrzebną według preliminarza drogowego przez Wydział powiatowy skontrolowanego z zastrzeżeniem, że jeżeli przeciętna wartość tego materyału przewyższa 5% dodatków do opłacanych przez obszar dworski podatków bezpośrednich ten ostatni otrzyma za nadwyżkę wynagrodzenie (czyli subwencyę) z powiatowego funduszu dróg gminnych.

C. k. Prezydyum Namiestnictwa nie myśli bynajmniej zaprzeczać tych trudności, jakie się napotyka przy pokrywaniu rocznej potrzeby materyału drzewnego dla dróg gminnych, ani też nie chce zaprzeczać, iżby te trudności dały się przynajmniej w znacznej części usunąć w sposób przez Świetny Wydział zaproponowany, nie sądzi jednakże, iżby się to dało osiągnąć przez prostą zmianę regulaminu drogowego (a mianowicie jego §. 15.), który nie może w sobie nic zawierać, coby się sprzeciwiało samej ustawie.

C. k. Prezydyum Namiestnictwa miało już kilka razy sposobność objawić Świetnemu Wydziałowi krajowemu swoje zapatrywanie w tej mierze i jego powody, a mianowicie w tutejszem piśmie z dnia 28. czerwca z. r. L. 5658/pr., na które się też obecnie powołuje. Z ostatniego ustępu §. 26. noweli drogowej z r. 1885 wysnuwa wprawdzie Świetny Wydział kzajowy wniosek, jakoby Radzie powiatowej służyło to prawo w danym razie żądać od obszaru dworskiego, aby dostarczył cały potrzebny materyał drewniany ze zastrzeżeniem wynagrodzenia za nadwyżkę 5% dodatków do podatków przekraczającą. Ależ ów ostatni ustęp §. 26. noweli drogowej nic podobnego w sobie nie zawiera, albowiem wkładając na Radę powiatową obowiązek oznaczenia tych obszarów dworskich, w których przeciętna wartość potrzebnego materyału drewnianego przewyższa 5% dodatków do podatków i stanowienia o pokryciu tej nadwyżki z funduszu powiatowego dróg gminnych, nie upoważnia jeszcze jej przecież tem samem do nakładania na te obszary innych jeszcze prestacyj obowiązkowych, aniżeli je sama ustawa wyraźnie w §. 12. nałożyła. Trudno też przypuścić, aby ustawa ograniczywszy w §. 12. obowiązek obszaru dworskiego pod względem dostarczania materyału drewnianego jak najwyraźniej do 5% dodatków do podatków, znosiła to postanowienie w jednym z następnych paragrafów, oddając nadto prawo stanowienia o wysokości prestacyi w ręce władzy wykonawczej.

Ostatni ustęp §. 26. noweli drogowej odnosi się zatem tylko do preliminarza powiatowego funduszu dróg gm. i jest raczej formalnej, aniżeli rzeczowej natury, prestacyi zaś stron, już poprzednio w §. 12. ustanowionych, wcale nie dotyka.

§. 15. regulaminu drogowego jest więc w zupełności zastosowany do ustawy drogowej z roku 1885 i zmiana jego w tym kierunku, jaki proponuje Świetny Wydział, jest według tutejszego zapatrywania niemożliwą dopóki ustawa sama zmienioną nie będzie.

III. Przeprowadzona dotychczas z Świetnym Wydziałem krajowym korespondencya w sprawie ustawy drogowej i regulaminu drogowego, a mianowicie ostatnie pismo Świetnego Wy-

działu krajowego z dnia 27. marca b. r. L. 1957 nasuwa uwagę, że trudności, jakie dotychczas napotykano w przeprowadzeniu przepisów, odnoszących się do dróg gminnych nie wypływają z regulaminu, który jest ściśle zastosowany do ustawy, lecz z postanowień samej ustawy drogowej z roku 1885 i że uchylenie tych trudności tylko przez zmianę tej ostatniej nastąpić może. Inicyatywa w tej mierze musi oczywiście być pozostawioną Świetnemu Wydziałowi krajowemu, który przez ustawiczne stykanie się z Wydziałami powiat. ma też daleko więcej sposobności przekonać się o właściwym stanie rzeczy i na podstawie nabytego doświadczenia jakoteż i ewentualnych wniosków Wydziałów powiatowych i dat przez nie dostarczonych oznaczyć te postanowienia ustawy, któreby zmiany wymagały, a następnie sformułować wszystkie te zmiany i uzupełnienia, jakie się potrzebnemi okażą, a wreszcie oznaczyć czas stosowny do przedstawienia ich Sejmowi krajowemu.

Nie przesądzając w niczem postanowieniom jakie Świetny, Wydział krajowy w tej mierze powziąć zechce, ogranicza się c. k. Prezydyum do podniesienia kilku punktów, któreby według jego zdania przedewszystkiem pod rozwagę wziąć należało.

1. W pierwszym rzędzie stoi kwestya prestacyi obszaru dworskiego w materyale drewnianym i nie da się zaprzeczyć, że zmiana noweli drogowej z r. 1885 w tym kierunku, aby obszar dworski obowiązanym był wydawać cały materyał potrzebny do budowy i utrzymania dróg gminnych, jak to stanowiła ustawa drogowa z r. 18. sierpnia 1866, chociażby za wynagrodzeniem pewnej części, jest w dzisiejszych stosunkach prawie jedynem wyjściem.

Ponieważ jednak musi być utrzymaną zasada, iż każdemu do tej prestacyi obowiązanemu wolno jest się od niej wykupić, przeto postanowienie takie dotykałoby tylko tych, którzy materyał drewniany dają in natura, a ominełoby zupełnie tych, którzy spłaciwszy swoje 5% gotówką pozostaliby wolni od wszelkiego dalszego obowiązku; należałoby więc zapobiedz takiemu nierównemu traktowaniu kontrybuentów w sposób odpowiedni.

Jednym z takich sposobów byłoby postanowienie, iż każdy kontrybuent, który prestacyę swoją chce spłacić gotówką, winien ją spłacić według całej rocznej potrzeby w materyale drewnianym, a raczej w każdym wypadku zachodzącej w ciągu roku potrzeby takiego materyału złożyć odpowiednią kwotę na jej zakupno, natomiast zaś zastrzeżoną mu będzie tak samo jak i kontrybuentom uiszczającym swoją prestacyę in natura ewentualna bonifikacya pewnej nadwyżki z końcem roku na tych samych podstawach jak dla kontrybuentów uiszczajacych swoję prestacyę in natura, bądź w gotówce bądź przez policzenie na poczet należytości roku przyszłego.

2. Najliczniejsze zarzuty przeciw regulaminowi drogowemu wywołały owe postanowienia, które wkładają na gminne zarządy drogowe różne czynności formalnej natury, a którym zarządy te w wielu razach podołać nie mogą. Czynności te jednak są, jak to Świetny Wydział krajowy w swem szacownem piśmie z dnia 27. marca b. r. L. 1957 bardzo trafnie wykazał, dlatego tylko w regulaminie przepisane, iż albo wynikają wprost z postanowień ustawy z roku 1885 albo są koniecznem nastpęstwem ustroju powiatowego funduszu dróg gminnych, który pozostaje w ustawicznym obrachunku z gminnymi funduszami drogowymi, bądź to przyjmując od nich wpływy pieniężne przekazane mu w drugim ustępie §. 13. noweli drogowej z r. 1885, bądź zasilając je nawzajem swymi funduszami. Należałoby tedy wziąć pod ścisłą rozwagę:

a) czyby nie było lepiej wyeleminować z samej ustawy te jej postanowienia, które jak np. ustęp 1 i 2 §. 14, a po części ustęp ostatni §. 26 określają tylko czynności formalnej natury i pozostawić tego rodzaju przepisy regulaminowi, który w drodze administracyjnej i w porozumieniu Świetnego Wydziału krajowego i Namiestnictwa, według zachodzącej potrzeby w każdej chwili zmienionym lub uzupełnionym być może;

b) czy nie wypadałoby zmienić ustroju powiatowego funduszu dróg gminnych w ten sposób, iżby z jednej strony on sam, z drugiej strony zarządy drogowe gminne uwolnione były od tych dość licznycb, a osobliwie dla gmin wiejskich bardzo uciążliwych czynności for-

malnej natury, które jak to wyżej wspomniano, są głównym przedmiotem zażaleń, a nawet dały dowód do wiadomych zajść w niektórych gminach. Środkiem do tego celu prowadzącym byłoby, według tutejszego zdania przekazanie wymienionych w drugim ustępie §. 13 noweli drogowej z r. 1885 dochodów z wykupna nieużytych w ciągu roku prestacyj i z nieużytych opłat pieniężnych gminnym zarządom drog., które obecnie rozporządzają zbyt szczupłymi funduszami w gotówce i zmuszone są za każdym razem udawać się o zasiłek pieniężny do zarządu powiatowego funduszu dróg gminnych, a mogą go otrzymać dopiero po zbadaniu stanu rzeczy przez Wydział powiatowy i przekonaniu się o rzeczywistej potrzebie. Że takie urządzenie wkłada na gminne jak i na powiatowe zarządy drogowe rozliczne czynności formalnej natury, opóźnia wykonanie robót we właściwym czasie, ścieśnia samoistne działanie i wywołuje komplikacye, tego dowodem dotychczasowe doświadczenie.

3. Miasta Lwów i Kraków są wprawdzie wyjęte z pod postanowień ustawy drogowej, ale oprócz tych dwóch, są inne jeszcze miasta w kraju, które muszą utrzymywać na znacznych przestrzeniach brukowane ulice i znajdują się pod względem zastosowania przepisów ustawy drogowej w odmiennych warunkach aniżeli inne, mianowicie wiejskie gminy. Należałoby zatem te odmienne stosunki więcej uwzględnić, aniżeli to uczyniły ustawy drogowe z roku 1866 i 1885.

4. Jak Świetny Wydział krajowy słusznie twierdzi, a c. k. Prezydyum Namiestnictwa w zupełności przyznaje, jest zobowiązanie obszarów dworskich, aby dostarczały cały dla dróg gminnych potrzeby materyał drewniany niezbędnem warunkiem należytego utrzymania tych dróg.

Tej zasady trzymała się ustawa drogowa z roku 1866, a jeżeli okazała się potrzeba zmiany w tej mierze, nastąpiło to głównie z tego powodu, iż obowiązek ten obciążał właścicieli obszarów dworskich bardzo nierówno. Nowela drogowa z roku 1885, chcąc usunąć tę nierówność ciężaru, ograniczyła go do wartości 5% podatków stałych, chociaż ratio legis nie była tu jasną, albowiem nie było poprzód ani zbadonem, ani stwierdzonem, iż właśnie ta a nie inna czy to wyższa czy niższa cyfra odpowiada rzeczywistej potrzebie.

Słuszną tedy jest dążność Świetnego Wydziału krajowego, aby wprowadzić napowrót zasadę ustawy z roku 1866, nierówność zaś wyrównać przez bonifikowanie pewnej części prestacyi. Z drugiej jednak strony nie zdaje się, aby sposób tego bonifikowania, jaki Świetny Wydział krajowy ma na oku t. j. aby za każdą nadwyżkę materyału drzewnego, której dostarczy obszar dworski ponad 5% podatków bezpośrednich płacono bez różnicy wartość jego z powiatowego funduszu dróg gminnych, odpowiadał zasadzie równomiernego rozdzielenia ciężaru.

Wprawdzie obecnie i dokąd obowiązuje nowela drogowa z roku 1885 inaczej postępować nie można, gdyż nowela ta ogranicza prestacyę w drzewie do 5% podatków, każda zatem nadwyżka czy to według cen miejscowych, czy przeciętnych powiatowych zapłaconą być musi. Inaczej jednak ma się rzecz wtenczas, gdy na obszarze dworskim ciężyć będzie z ustawy obowiązek dostarczenia całego potrzebnego materyału, albowiem obowiązek taki obciąża obszary dworskie w odwrotnym stosunku do ich siły podatkowej czyli do dochodu z gruntów, którego wyrazem jest opłacany z nich podatek.

W takim razie więc musi przy wymierzaniu bonifikacyi iść w rachubę nie tylko wartość dostarczonego materyału drewnianego ale i wysokość podatków bezpośrednich, które dostarczający obszar dworski opłaca. I tak np. jeżeli z 3 obszarów dworskich jeden opłaca 2.000 drugi 1000 a trzeci 500 zł. rocznego podatku, ale każdy z nich dostarczył dla swojej gminy drzewa wartości 50 zł. w roku, to obciążenie ich oznaczy się w cyfrze $\frac{50}{2000}$, $\frac{50}{1000}$, $\frac{50}{500}$ czyli jak $2\frac{1}{2}\%$: 5% : 10%.

Bonifikacya więc, jeżeli ma na celu wyrównać zachodzące różnice, powinna tu obejmować przedewszystkiem najwyższy procent prestacyi a następnie schodzić kolejno do niższych o ile starczą fundusze na ten cel przeznaczone a dopiero pozostająca reszta niebonifikowanego materyału drewnianego stanowić będzie właściwą t. j. bezpłatną prestacyę obszaru dworskiego.

Rozumie się samo przez się, że dla tych obszarów dworskich, które zamiast materyału in natura dawać będą jego wartość w pieniądzach ewentualna bonifikacya będzie tylko zwrotem pewnej części wydatków.

Taki sposób postępowania zmniejszy i uprości czynność i kontrolę zarządu powiatowego funduszu dróg gminnych, gdyż obrachunek będzie się odbywał raz do roku, a ilość drzewa dostarczonego przez obszary dworskie, żądające bonifikacyi może tu być i ex post sprawdzoną.

Uwagi powyższe nie wyczerpują przedmiotu wszechstronnie; Swietny Wydział krajowy jednakże mając ciągłą styczność z Wydziałami powiatowymi będzie prędzej w możności spostrzedz i inne jeszcze braki lub wątpliwości, jakie się przy zastosowaniu ustawy drogowej z roku 1866 i 1885 nasunęły lub nasuwają.

Przy tej sposobności pozwala sobie Prezydyum c. k. Namiestnictwa w kwestyi jak należy interpretować §. 15 regulaminu drogowego odnośnie do szacownego pisma tamtejszego z dnia 8. lutego b. r. L. 770 wypowiedzieć swoje zapatrywanie w sposób następujący.

Jeżeli się wychodzi z tego stanowiska, jakie zajął Świetny Wydział krajowy, wobec remonstracyi c. k. Dyrekcyi domen i lasów t. j. że obszar dworski i teraz już jest obowiązany wydawać cały potrzebny materyał drewniany, chociażby wartość jego przekraczała miarę ustanowioną w §. 12. noweli drog. z r. 1885 t. j. 5% podatków bezpośrednich, to w takim razie trafnemby było także takie tłumaczenie §. 15 regulaminu drogowego, iż obszar dworski winien wydać nadwyżkę ponad owe 5% podatku po cenie przeciętnej przez Radę powiatową w myśl §. 25 p. 5. noweli drogowej z r. 1885 ustanowionej. C. k. Prezydyum Namiestnictwa oznajmiło jednak, że Świetnemu Wydziałowi krajowemu już w pismie swojem z dnia 28. czerwca r. z. L. 5658/pr. swoje zapatrywanie w tej mierze a mianowicie, iż obszar dworski nie ma wogóle obowiązku wydawać więcej drzewa po nad owo w §. 12 noweli drogowej ustanowione maximum 5% podatku a zatem nie ma także i obowiązku wydawać (raczej sprzedawać) go po cenie przeciętnej przez Radę powiatową ustanowionej, albowiem owa cena przeciętna odnosi się tyko do wykupu obowiązkowej prestacyi w granicach 5% podatków bezpośrednich a nie do nadwyżki. Postanowienie drugiego ustępu §. 15 regulaminu drogowego, na który się Świetny Wydział krajowy powołuje, a według którego wartość nadwyżki materyału drewnianego potrzebnego dla dróg gminnych ma być obliczoną przez Radę powiatową według przeciętnej ceny w powiecie ustanowić się mającej osobno dla drzewa twardego a osobno dla drzewa miękkiego, nie stoi wcale w sprzeczności z powyższem zapatrywaniem, jeżeli się zważy, że postanowienie to ma właściwie tylko znaczenie normy, według której ma postępować Wydział powiatowy przy układaniu rocznego preliminarza powiatowych funduszów dróg gminnych (§. 41 regul. drog.) a względnie przy obliczaniu kwoty, jaka w przybliżeniu będzie potrzebną w następnym roku do pokrycia owej nadwyżki materyału w całym powiecie, do czego przyjęcie pewnej przeciętnej ceny jest potrzebnem.

Jeżeli jednak z tego nie wynika, że właściciele obszarów dworskich są obowiązani wydawać potrzebną nadwyżkę drzewa po owej przeciętnej cenie zwłaszcza jeżeli ona jest niższą od ceny miejscowej, to wypływa z tego również w naturalnej konsekwencyi, że i Rada powiatowa nie jest obowiązaną obliczać i wypłacać poszczególnym zarządom dróg gminnych wartości nadwyżki drzewa bądź w miejscu, bądź w bliskim sąsiedztwie (§. 14 p. 5 noweli drog.) jeżeli są niższe od przeciętnych w powiecie.

Oczywiście nie przeszkadza to, aby Rada powiatowa względnie Wydział powiatowy nie mógł z właścicielami obszarów dworskich zawierać umów o dostarczenie potrzebnej nadwyżki materyału drewnianego po cenach preliminarza t. j. przeciętnych, tam gdzie to uzna za korzystne dla powiatowego funduszu dróg gminnych i wypłacać im przypadającą należytość w myśl ostatniego ustępu §. 15 regulaminu drogowego.

Odpis.

odezwy Wydziału krajowego z dnia 24. maja 1889 L. 56.384/88 wystosowanej do c. k.Prezydyum Namiestnictwa w miejscu.

Odnośnie do szacownej odezwy z dnia 17. grudnia 1888 L. 3.535/pr. mamy zaszczyt udzielić Świetnemu c. k. Prezydyum odpis okólnika, który wydajemy równocześnie do wszystkich Wydziałów powiatowych w sprawie stosowania przepisów wykonawczego regulaminu drogowego z 24. września 1886 dz. u. kr. L. 80. Wydanie tego okólnika jest zdaniem naszem tem bardziej potrzebne, że pomieniony regulamin prawdopodobnie jeszcze przez czas dłuższy będzie obowiązywał, albowiem rzeczony regulamin, o ile zawiera przepisy spowodowane postanowieniami §. 13. i 14 ust. 4 noweli drogowej o wzajemnej konkurencyi miejscowych funduszów dróg gminnych i powiatowego funduszu dróg rzeczonych, mógłby być w takim tylko razie zmieniony, gdyby poprzednio nastąpiła radykalna reforma ustawy drogowej, obejmująca zmianę podstawy rozkładu ciężarów a przynajmniej wymiaru prestacyj drogowych i całego z tym wymiarem połączonego systemu konkurencyjnego, taka zaś reforma wymaga wszechstronnych i wyczerpujących badań, które w krótkim czasie nie mogą być dokonane z gruntownością dającą rękojmię, że reforma byłaby nietylko możliwą, lecz także pożądaną w interesie kraju. Ustawa drogowa z 1885 roku pomimo trudności napotykanych przy jej wykonywaniu, zyskuje co raz to szersze koło zwolenników nawet w tych warstwach społeczeństwa naszego, które przyjęły ją na początku z nieufnością i niedowierzaniem a korzyści wypływające z zastosowania tej ustawy pod względem poprawy dróg gminnych są w wielu powiatach zbyt widoczne, iżby bez należytego ich zestawienia i ocenienia, nie mniej też rozpoznania rezultatów osiągniętych na całym obszarze kraju w dłuższym okresie czasu, oraz bez głębokiego zastanowienia się nad następstwami zmiany całego systemu, na którym opiera się nowela drogowa z 1885 r. moża było już w niedalekiej przyszłości przystępować do radykalnej reformy ustawy drogowej. Wobec tego stanu rzeczy Wydział krajowy jest zdania, że nie przerywając badań rozpoczętych na podstawie wskazówek zawartych w załączonym okólniku z dnia 6. lipca 1888 L. 18.571, owszem prowadząc je dalej systematycznie, przez dłuższy przeciąg czasu, należałoby na razie poprzestać na częściowej zmianie niektórych szczegółów noweli drogowej z 1885 r., a mianowicie na uzupełnieniu i objaśnieniu jej postanowień, odnoszących się do sposobu pokrycia potrzeb materyału drewnianego dla dróg gminnych (§. 12, ust. 4 i §. 26 ust. ostatni) nie mniej też na odpowiedniej modyfikacyi jest postanowienia o odmiennem stosowaniu ustawy drogowej do większych gmin miejskich (§. 31), którego częściowa zmiana jest wskazana już ze względu na nową ustawę gminną z dnia 13. marca r. b. wydaną dla 30 miast, z których część nie jest wcale objętą powyższem postanowieniem noweli drogowej.

Z zawartych w szacownej odezwie z dnia 17. grudnia 1888 L. 3.535/pr. cennych uwag, tyczących się ewentualnej zmiany noweli drogowej z 1885 r. pragniemy ile możności w całej pełni korzystać i dla tego pozwalamy sobie upraszać uprzejmie, ażeby Świetne c. k. Prezydyum objawione nam zapatrywanie co do oznaczenia w nowej ustawie sposobu konfikacyi dla obszarów dworskich wydających cały dla dróg gminnych potrzebny materyał drewniany, raczyło jeszcze uzupełnić pozytywnemi konkluzyami, a względnie propozycyami ściśle określonemi.

O d p i s

okólnika Wydziału krajowego z dnia 14. maja 1889 L 11.576 wystosowanego do wszystkich Wydziałów powiatowych.

Wyrokiem z dia 31. stycznia b. r. L. 374·/. odrzucił c. k. Trybunał administracyjny zażalenie zarządu dróg gminnych w Nisku przeciw orzeczeniu Wydziału krajowego z dnia 5. czerwca 1888 L. 16.739 w sprawie sprostowania preliminarza drogowego za 1888 r.

Jakkolwiek motywa powołanego wyżej wyroku c. k. Trybunału administracyjnego potwierdzają w zupełności zapatrywanie Wydziału krajowego, że na mocy §. 22 ust. 2 noweli do ustawy drogowej z dnia 7. lipca 1885, Dz. ust. kraj. L. 39 tudzież w myśl §§. 5, 36 i 37 wykonawczego regulaminu drogowego z dnia 24. września 1886 Dz. ust. i rozp. kr. L. 80 Wydział powiatowy, nadzorując urzędy gminne i obszary dworskie, co do budowy i utrzymywania dróg gminnych i kierując odnośnemi czynnościami uprawniony jest i powołany do sprawdzania i p r o s t o w a n i a preliminarzy przedkładanych przez zarządy dróg gminnych, to jednak odnośnej władzy przysługującej Wydziałowi powiatowemu nie należy tak pojmować, jakoby przedłożone preliminarze mogły być badane i prostowane na podstawie nieokreślonej lub dowolnej, lecz że jest obowiązkiem Wydziału powiatowego z jednej strony przestrzegać postanowienia §. 28 ust. 5 noweli drogowej z 1885 roku, podług którego drogi gminne każdej miejscowości mają być utrzymywane w d o b r y m s t a n i e, z drugiej zaś strony mieć na względzie postanowienie zawarte w trzecim ustępie §. 14 tejże noweli, baczyć starannie na istotne potrzeby dróg gminnych w każdej miejscowości i oceniając je n a p o d s t a w i e f a k t y c z n e j, unikać takich zmian w przedłożonych preliminarzach, które bez należytego uwzględnienia potrzeb powyższych, miałyby jedynie na celu bądź uchylenie konieczności udzielenia zasiłku z powiatowego funduszu dróg gminnych, w myśl §. 13 noweli drogowej, bądź też przysporzenie temu funduszowi dochodu w myśl czwartego ustępu §. 14 ustawy pomienionej

---

Subalegat do aleg 26. do sprawozdania z czynności Wydziału kraj. za r. 1888/9.

O d p i s

wyroku c. k. Trybunału administracyjnego z dnia 31. stycznia 1889 L. 374.

Im Namen Seiner Majestät des Kaisers! Der k. k. Verwaltungsgerichtshof hat unter dem Vorsitze des k. k. Präsidenten Grafen Belcredi, in Gegenwort der Räthe des k. k. Verwaltungsgerichtshofes; Senatspräsidenten von Stransky, der Hofräthe Freiherrn von Scharschmid, Dr. Freiherrn von Budwiński und Dr. Ritter von Pollak, dann des Schriftführers, k. k. Hofsekräters von Neukirchen, über die Beschwerde der Gemeindestrassen- Verwaltung in Nisko

gegen die Entscheidung des Galizischen Landesausschusses vom 5. Juni 1888 Z. 16.737, betreffend die Rektificirung des Gemeindestrassen Präliminares für das Jahr 1888, nach der am 31. Jänner 1889 durchgeführten öffentlichen mündlichen Verhandlung und zwar nach Anhörung des Vertrages des Referenten, sowie der Ausführungen des Dr. Anton Pergelt, Hof- und Gerichtsadwokaten in Wien, in Vertretung der beschwerdeführenden Gemeindestrassen-Verwaltung und der Gegenausführungen des Dr. Johann Freiherrn von Haimberger, Hof- und Gerichtsadwokaten in Wien in Vertretung des belangten Landesausschusses, zu Recht erkannt: Die Beschwerde wird als unbegründet abgewiesen. Ein Ersatz der Kosten findet nicht statt.

Entscheidungsgründe:

Vorest hat der Verwaltungsgerichtshof der bei der öffentlichen mündlichen Verhandlung vom Vertreter des galizischen Landesausschusses erhobenen Einwendung des Mangels der Legitimation der Gemeindestrassen-Verwaltung zur Beschwerdeführung vor dem Verwaltungsgerichtshofe deshalb keine Folge gegeben, weil die Strassenverwaltung im Sinne des Strassengezetzes vom 7. Juli 1885 L. G. B. Nr. 39., und des im Grunde des §. 31. dieses Strassengesetzes erlassenen Regulativs vom 24. September 1886 L. G. B. Nr. 80. nicht etwa eine Behörde darstellt, welche dem Bezirks- und dem Landesausschusse untergeordnet wäre, sondern ein Organ, welchem die selbständige Verwaltung der Gemeindestrassen- Angelegenheiten zusteht, welchem in dieser Eigenschaft bestimmte Rechte und Pflichten zur Seite stehen, wie dies aus den §§. 12. 14. 28 u. s. w. des Strassengesetzes, wie übrigens auch aus den §§. 3. 5. 22. 30. 31. 31. 36. und 37. des Regulativs hervorgeht und welchem daher das Recht der Beschwerdeführung im Sinne des §. 2. des, Gesetzes vom 22. Oktober 1875.R. G. Bl. Nr. 36. ex 1876, nicht abgesprochen werden kann, wie auch dieses Recht selbst im administrativen Instanzenzuge der Gemeindestrassen- Verwaltung nicht abgesprochen wurde, indem ja der Landesausschus den Rekurs der Strassenverwaltung angenommen und in die meritorische Erledigung desselben sich eingelassen hat. In der Sache selbst konnte der Verwaltungsgerichtshof in der Rektificirung des Gemeindestrassen- Präliminares seitens des Bezirksausschusses eine Gesetzwidrigkeit nicht erkennen.

Es ist allerdings richtig, dass der Gemeindevorstand sammt dem Vorsteher des Gutsgebietes die gesammte technische und ökonomische Verwaltung der Gemeindestrassen zu besorgen haben, wie denselben auch die Sorge obliegt, dass die Gemeindestrassen in gutem Stande erhalten werden (§. 28. Abs. 3. des Strassengesetzes), es ist ferner richtig, dass der lokale Gemeindestrassen-Fond einen selbständigen, von der Strassenverwaltung zu verwaltenden Fond bildet und das die Mitglieder der Strassenverwaltung für den unversehrten Stand und die gehörige Verwendung dieses Fondes verantwortlich sind (§. 22. des Strassenregulativs).

Indessen überlässt der §. 27. Punkt 2. des Strassengesetzes dem Bezirksausschusse nicht nur das Uiberwachungsrecht bezüglich der Herstellung und Erhaltung der Gemeindestrassen, sondern auch die Leitung der Agenden der Strassenortsverwaltung, zu denen, wie die Berufung des §. 28. Abs. 3. des Strassengesetzes darthut, gerade die Besorgung der gesammten Verwaltung der Gemeindestrassen gezählt wird.

Worin diese „Leitung“ bestehen soll, ist ausdrücklich im Gesetze nicht gesagt; aus einzelnen Bestimmungen desselben lässt sich aber entnehmen, dass diese Leitung nicht lediglich eine Formsache bleiben, sondern dass sie auch in das Wesen der Sache eingreifen soll. — So bestimmt der §. 13. des Strassengesetzes, dass für den Fall des Abganges der Einnahmen für die Herstellung und Erhaltung der Gemeindestrassen dem Gemeindestrassen- Bezirksfond aufzukommen hat, andererseits ist im §. 14 cit. Gesetzes bestimmt, das für den alljährlichen Verbrauch der Bedarf massgebend erscheint und ist die Strassenverwaltung verpflichtet, darauf Bedacht zu nehmen, dass die Leistungen und Geldabstattungen in gehöriger Weise verwendet werden, zumal nach §. 14 Abs. 4 citirten Gesetzes die aus dem Loskaufe der Leistungen im Laufe des Jahres fliessenden und

nicht verwendeten Geldabstattungen, als auch die für im Laufe des Jahres nicht verwendete Arbeitsleistungen am Schlusse des Jahres abzustattenden Loskaufsbeträge an die Bezirksausschusskasse für den Gemeindestrassenbezirksfond abzuführen sind.

Aus diesem doppelten Inteiesse, welches der Bezirksausschuss als Verwalter des Strassenbezirksfondes an der richtigen Präliminirung der Einnahmen und Ausgaben des Gemeindestrassenfondes hat, ergibt sich von selbst, dass das im §. 38 Punkt 2 des Strassengesetzes vorbehaltene Aufsichtsrecht auf das Recht der Rektificirung des Präliminars in sich schiessen muss, wie dies aus den Bestimmungen der §§. 5, 36 und 37 des Strassenregulativs sich nach in deutlicher Weise ergibt. Da das wirkliche Erforderniss, den Bedarf für eine Strasse zu ermitteln und dabei zu ermessen. welche Arbeit und mit welchem Aufwande zu bewerkstelligen ist, in den Bereich der technischen Organe fällt, so konnte der Verwaltungsgerichtshof darin, dass der Beziksauschuss bei Ausübung des ihm vorbehaltenen Aufsichtsrechtes den ihm vorgelegten Voranschlag einer technischen Uiberprüfung unterziehnen liess und darnach, namentlich ohne eine mehrere Begründung auch die Rektificirung des Strassenpräliminares vornahm, weder einen Mangel des Verfahrens, noch eine Gesetzwidrigkeit erblicken.

Mit dem Auspruche, dass die Strassenverwaltung verpflichtet ist, mit Jahresschluss in die Kasse des Bezirksstrassenfondes einen erübrigenden Betrag einzuzahlen, der sich auf Basis der Evidenzhaltung der faktisch verbrauchten Prästationen und der aus dem Loskaufe eingehobenen, nicht verbrauchten Leistungen herausstellen wird, ist die angefochtene Entscheidung gleichfalls im Rahmen der Gesetzesanordnung des §. 14 alinea 3 des Strassengesetzes geblieben, wie das sowohl der Wortlaut der angefochtenen Entscheidungen, als auch die Ausführungen des Landesausschus Vertreters beweisen, so dass in dieser Beziehung jene Unklarheit, welche die Beschwerde annimmt, nicht gegeben ist. weshalb auch in diesem Punkte die Beschwerde sich nicht als begründet darstellt.

Dieselbe musste daher als im ganzen unbegründet abgewiesen werden.

Alegat 27. do sprawozdania z czynności Wydziału krajowego za rok 1888/9.

Odpis

sprawozdania Wydziału powiatowego w Zaleszczykach z dnia 22. września 1888 do L. 94 wniesionego do Wydziału krajowego L. W. 42.326.

Wysoki Wydziale krajowy! Odnośnie do reskryptu z dnia 7. lutego b. r. L. 3600 do Wydziału powiatowego Zaleszczyckiego, wskutek petycyi z dnia 31. października 1887 r. L. 1823 Wydziału powiatowego, tudzież petycyi miasta Kołomyi dnia 23. listopapa 1887 L. 8.282 w sprawie budowy kolei żelaznej Kołomyja-Horodenka-Zaleszczyki, na postawione pytania przez Wysoki Wydział krajowy Wydziałowi powiatowemu w Zaleszczykach, tenże ostatni daje następujące wyjaśnienia.

P. a) „Jak dalece zamierzona poprzednio budowa tej kolei ze Sniatyna przez Horodenkę „do Zaleszczyk, a podług innego projektu, z Wyżnicy lub Kut przez Sniatyn, Horodenkę do Za-

„leszczyk, ewentualnie z Zaleszczyk przez Borszczów do Skały, obecnie dla umniejszenia potrze-„bnych na ten cel kosztów zredukowaną być może?“

O. Zdaniem naszem, trzymając się w chwili obecnej projektu kolei z Sniatyna na Horodenkę do Zaleszczyk, jako duktu zaspokajającego potrzeby najszerszej okolicy producentów, a dla płaskiego i równego terenu, mniej kosztów pociągającego na budowę, na dzisiaj stanąć z nią należy w Zaleszczykach, ciąg dalszy budowy odkładając do czasu, aż przyjdzie do skutku projektowana kolej Kopyczyńce-Skała, z którą Zaleszczycka winnaby się połączyć w Jezierzanach. Ten dukt byłby najracyonalniejszy, bo najwięcej odpowiadający potrzebie a zarazem najtańszy.

P. b) „Czyli roboty przedwstępne i rewizye trasy są już przedsięwzięte i komu koncesya „na te roboty została udzieloną?“

O. Jakób br. Romaszkan z Horodenki otrzymał koncesyę na trasę kolei reskryptem wysokiego Ministerstwa handlu lecz jeszcze robót tych do skutku nie doprowadził.

P. c) „Jaka byłaby wysokość kosztów tej budowy kolei i w jaki sposób dałoby się usku-„tecznić jej sfinansowanie?“

O. Jeżeli linia ta wychodzić będzie ze Sniatyna na Horodenkę do Dniestru w Zaleszczykach, wtedy na tę przestrzeń, wynoszącą około 46 kilometrów potrzeba nakładowego kapitału 2,500.000 zł. Ten kapitał dałby się najlepiej sfinansować trzema emisyami priorytetów, w czem wysoki Rząd mógłby znaleść skuteczną pomoc przez zobowiązanie do zakupna walorów z dwóch pierwszych emisyj po trzykroć sto tysięcy z każdej, czyli za łączną sumę 600.000 zł., a to w dwóch latach podczas budowy tej kolei.

P. d) „Do jakiego udziału w tem przedsiębiorstwie zobowiązały się w myśl artykułu „VII, ustawy państwowej o kolejach lokalnych, z d. 17. czerwca 1887 Dz. p. p. N. 81 powiaty, „gminy i strony bezpośrednio interesowane?“

O. Rady powiatowe, dotychczas gotowe zawsze do podejmowania wydatków na cele powszechnego pożytku, nie zamkną dłoni tu, gdzie własny ich interes tyle widoczny. Nadto spodziewać się należy, jakto w tym celu niektóre oferty już porobiono, iż właściciele większych posiadłości, bądź przez obniżenie ad minimum ceny swych gruntów, których kolej expropryacye przedsięweźmie, bądź przez oddanie ich bezinteresowne pod kolej, przyczynią się tym sposobem w znacznej części do obniżenia wysokości kapitału nakładowego, czem się stanie zadość po myśli artykułu VII ustawy państwowej o kolejach z dnia 17. czerwca 1887 Dz. p. p. N. 81. Nakoniec winniśmy przedłożyć ogólny stan kombinacyjny przyszłości tej kolei, jakoteż zrównoważenie przypuszczalnego stanu ruchu przewozowego i jakość towaru, przeznaczonego do transportu z tej okolicy, jaką projektowana linia trasy tej kolei przecinać będzie, jako równowagę do wyłożonych kosztów na budowę i administracyę tej kolei; niemniej fizyologiczny pogląd na powiaty, przez które ta kolej iść będzie jakoteż ich stosunek do świata handlowego targów europejskich, przez żyzność gleby i wielość produktów do zbycia i zakupna potrzebnych.

Kraina Pokucia jakoteż Podola w wschodniej Galicyi, bogata z natury, przerżnięta licznymi potokami i znaczniejszemi rzekami, jak Prutem i Dniestrem, fizyognomji falistej i piętrzącej się pagórkami, których szczyty i ścianki porosłe lasami o drzewostanie dobrego materyału budulcowego; pola z glebą czarnoziemu lub glinki z głębokim humusem, które bez sztucznej uprawy dają obfite plony a przy swych obszernych łanach i rozległych obszarach tak dominikalnych jakoteż rustykalnych, stanowią komorę zboża dla stron w cerealia uboższych, zaś przez żyzne pastwiska dające znaczny kontyngens rasowego i poprawnego bydła szczególnie dla hodowców opasowego i roboczego. Nakoniec bogate pokłady mineralne dają bardzo cenne kamieniołomy piaskowca popielatego i czerwonego taflowego na chodniki miast i schody kamienne, piaskowca ciosowego na budowle i pomniki, a najobfitsze tychże pokłady znajdują się w górach stoków naddniestrzańskich, zaś fosforyty, pokłady gipsu, alabastru i duksztynu czyli prawdziwego wapienia na płaskowzgórzach, niemniej torfu na obszernym pasie zbrodów siarczanych w Oknie, Czerniatynie, Głuszkowie, Jasiono-

wie i Podwysoce, wreszcie cenne pokłady opoki — kamienia młyńskiego tak z piaskowca spatu, kizlu, jakoteż i z gipsu okrzemia. Te przeto dary boże powodują konieczną potrzebę exportu krajowego ułatwienia.

Ponieważ folwarki tutejsze, często z wysoką dotacyą od 1000 do 3000 obszaru, stosunkowo i włościanie z dobrą dotacyą gruntów nie są w stanie wszystko obrabiać rękami, tedy różnorodne pomocnicze maszyny i narzędzia rolnicze są bez ustanku sprowadzane kolejami z fabryk zagranicznych i krajowych, co stanowi znaczny dochód kolejowy. Nadto gdy rozległe łany wymagają znacznego inwentarza żywego tedy niemal prawie każdy większy folwark ma swoją gorzelnię celem przerobienia płodów ziemnych na spirytus jako łatwy do zbytu produkt, bo się łatwo dający exportować, a kierunek jego transportu właśnie idzie od wschodu ku zachodowi. Odpadkami gorzelnianymi, brahą tuczą się folwarczne inwentarze, najczęściej woły, co obrobiły ziemię a które jako produkt opasowy stanowić mają balast przewozowy dający znaczne dochody projektowanej kolei.

Naddniestrzańskie pokłady piaskowca płytowego, który exploatowany szczególnie w okolicy Zaleszczyk i Uścieczka, wywożony bywa na kołach do Czerniowiec a następnie kolejami do Mołdawy i Turcyi, jakoteż do Lwowa i innych miast aż do Krakowa na trotoary, niemniej kamień ciosowy, wapno palone i gips mielony, stanowią również znaczne dochody przewozowe tej projektowanej kolei.

Młyn parowy o dziewięciu statkach w Horodence przerabiający na dobę 250 centnarów metrycznych pszenicy i tyleż wywozi mąki i grysu, młyn amerykański w Bedrykowcach pod Zaleszczykami, który przerabia również 250 centnarów pszenicy na dobę, niemniej krupiarki w Horodence i liczne młyny w Dzwiniaczce, Dupliskach, Zaleszczykach, w Uścieczku, Strzylczu, Siemakowcach, Michalczu, a to wszystko na rucie tejże kolei stanowić ma bardzo znaczne dochody przewozowe.

Lasy w dobrym drzewostanie jakości dębu na klepki i materyał fryzowy i parkietów niemieckich najlepszego gatunku, wyczekują oddawna w tych stronach ruty kolejowej, albowiem kilku przedsiębiorców francuskich i niemieckich, którzy w tych stronach zakupione lasy exploatują, narzekają na brak komunikacyi i obliczają zniżki na drzewie przy zakupnie lasów z pierwszej ręki.

Nakoniec najważniejszy dochód przynosić będzie znaczna liczba transportów zboża, którego niemal każdy folwark łącznie z wioską, przeciętnie po kilka tysięcy centnarów metrycznych corocznie na targach zbywać i odstawiać musi.

Gdy więc kolej Czerniowiecka biegnie wzdłuż koryta Prutu od południa ku północy po podkarpacką dolinę ku Stanisławowi; gdy dalej kolej wicynalna z Husiatyna biegnie od wschodu ku zachodowi, stanowiąc tym sposobem kąt otwarty ku granicy Rosyi, wychodząc z punktu Stanisławów, opierający się otwartemi liniami przedłużenia Husiatyn, Czerniowce, tedy byłoby wskazanem według wszelkich pojęć logiki handlowo-przemysłowej, ażeby z któregokolwiek punktu wiadomych kolei projektowana kolej Śniatyn-Horodenka-Zaleszczyki przy późniejszem połączeniu z koleją transwersalną Husiatyn-Stanisławów prowadzoną była, albowiem ta linia stanowiłaby zamknięcie kąta otwartego, przecinając najżyźniejszą i najbogatszą część kraju, umożliwiałaby eksport produktów zboża i spirytusu; a przeto linia ta powinna być budowaną według tych ostatnich pojęć z punktu Czortków—Jagielnica—Tłuste — Zaleszczyki—Horodenka — Śniatyn. To byłaby najkrótsza i najodpowiedniejsza linia, jak powyższe wywody wykazują.

Dla tego Wydział Rady powiatowej Zaleszczyckiej jak najgoręcej popiera ten projekt połączenia z któregokolwiek punktu Czerniowieckiej kolei Horodenkę ku granicy, czyli z koleją Husiatyn—Stanisławów i zarazem prosi:

Wysoki Wydział krajowy raczy na podstawie niniejszego sprawozdania uznać potrzebę budowy kolei z Śniatyna na Horodenkę ku Dniestrowi w Zaleszczykach, dążąc ku linii Husiatyńsko-Stanisławowskiej.

Instrukcya administracyjna

dla c. k. Dyrekcyi funduszu propinacyjnego, wydana przez c. k. Namiestnictwo w porozumieniu z Wydziałem krajowym na podstawie §§. 34. i 39. noweli do ustawy o zniesieniu prawa propinacyi.

I. Zakres działania c. k. Dyrekcyi.

§. 1. C. k. Dyrekcya galicyjskiego funduszu propinacyjnego jest powołaną:

1) o r z e k a ć:

a) o czystym dochodzie z prawa propinacyi wskutek wniesienia reklamacyj w (§§. 6, 7. i 13 now.) tudzież o wysokości dodatkowego wynagrodzenia (§. 6. ust. 4. §. 7. ust. 4 i §. 14 now.)

b) o wysokości wynagrodzenia uprawnionych, którym orzeczeniami c. k. krajowej komisyi propinacyjnej oznaczono tylko czysty dochód z prawa propinacyi, a nie zastrzeżono prawa rzeczowego do jednego szynku (§. 15. now.);

c) o wysokości wynagrodzenia uprawnionych, którym orzeczeniami c. k. krajowej komisyi propinacyjnej zastrzeżono jedynie prawo rzeczowe do szynku wieczystego (§. 16 ustęp 1 now.);

d) o wynagrodzeniu i jego wysokości dla tych właścicieli majętności tabularnych, którym orzeczeniami c, k. krajowej komisyi propinacyjnej ani nie przyznano prawa rzeczowego do jednego szynku, ani też nie oznaczono czystego dochodu z prawa propinacyi (§. 16. ust. 2. now.)

e) o czystym dochodzie miast, posiadających na swych obszarach gminnych wyłączne prawo propinacyi, celem zyskania podstawy do wymiaru udziału tych miast w subwencyi państwowej, przyznanej ustawą z 20. czerwca 1888, dz. p. p. nr. 95 (§. 43. now.)

2. Wydać imieniem funduszu propinacyjnego 4 prc. przez kraj poręczone obligacye propinacyjne (§. 2. 23. now.) na sumę ogólną 62,200.000 zł. (§. 5. now.) dla uzyskania kapitału wynagrodzenia na spłatę uprawnionych za zniesienie wyłącznego prawa wyszynku, i sprzedaży napojów propinacyjnych (§. 1. now.)

3. Sprawować administracyę tego funduszu (§§. 2, 5, 6, 19, 20, 30 i 39 now.).

4. Wymierzyć wynagrodzenie dla każdego z uprawnionych, przyznać resztę, ewentualnie pozostałego kapitału (§§. 3, 6, 7, 15, 16, 19 i 31 now.) i wypłacić to wynagrodzenie (§§. 2, 6, 15, 16, 19, 20 i 32 now.) tudzież §. 27. 28 ustawy z 30 grudnia 1875 dz. u kr. Nr. 55 ex 1877.

5. Sprawować zarząd prawa propinacyi (§§. 3, 24, 26, 27 i 39 now.), a przedewszystkiem decydować według własnego uznania, czyli w wypadkach przewidzialnych §. 26. ustęp 2 noweli kontrakty dzierżawne zawarte przez uprawnionych z dzierżawcami, mają być dalej utrzymane, lub tymże w terminie prawnym 6 miesięcy wypowiedziane.

6. Sprawować zarząd funduszu propinacyjnego (§§. 1, 3, 21, 31, 39 now.), tudzież funduszu rezerwowego (§. 22. i 31. now.)

7. Ustanowić w miarę potrzeby i według własnego uznania organa miejscowe dla przeprowadzenia poszczególnych czynności.

8. Ustanowić etat osób i płac swoich funkcyonaryuszy (§. 36 now) tudzież swego syndykatu (§. 40 now.) i sprawować nad nimi władzę dyscyplinarną, podług osobnej instrukcyi, którą wyda c. k. Dyrekcya funduszu propinacyjnego.

9. W ogóle przedsiębrać wszelkie czynności połączone z wykonaniem ustawy o zniesieniu prawa propinacyi a należące do jej zakresu działania.

II. Stosunek c. k. Dyrekcyi funduszu propinacyjnego do władz.

§. 2. C. k. Namiestnik, jako przewodniczący lub mianowany przez niego zastępca, reprezentuje c. k. Dyrekcyę galicyjskiego funduszu propinacyjnego na zewnątrz.

§. 3. C. k. Dyrekcya galicyjskiego funduszu propinacyjnego jest samoistną władzą krajową, podlegającą bezpośrednio c. k. Ministerstwu spraw wewnętrznych (§. 38 now.) Znosi się ona bezpośrednio ze wszystkiemi władzami.

§ 4. Władze rządowe w kraju winne w myśl §. 43. ustawy z 30. grudnia 1875 dz. u. kr., Nr. 55. ex 1877 udzielać wszelkiej pomocy do przeprowadzenia postanowień ustawy o zniesieniu prawa propinacyi.

Powołane z mocy §§, 21. do 23, 35 ustawy z 30. grudnia 1875 Dz. u kr., Nr. 55 ex 1877 i §. 25. noweli do poboru dochodów funduszu propinacyjnego c. k urzędy podatkowe, mają wykonywać dotyczące zlecenia c. k. Dyrekcyi, prowadzić przepisane osobną instrukcyą rachunkową księgi i dzienniki, tudzież udzielać żądanych wyjaśnień.

C. k. główna kasa krajowa we Lwowie, do której wpływać mają wszelkie dochody funduszu propinacyjnego i w której przechowywane być mają wszelkie kapitały i zasoby tegoż funduszu, obowiązaną jest również jako „c. k. kasa Dyrekcyi funduszu propinacyjnego“ wykonywać wszelkie zlecenia tejże c. k. Dyrekcyi i pokrywać ze swych zasobów wszelkie wydatki funduszu propinacyjnego, na rachunek dochodu tegoż funduszu, spłacać wylosowane obligacye propinacyjne, tudzież zapadłe kupony, a w ogóle stosować się do osobno wydanej instrukcyi rachunkowej.

§. 6. Sejmowi krajowemu mają być za pośrednictwem Wydziału krajowego przedkładane, sprawdzone przez oddział rachunkowy c. k. Namiestnictwa, coroczne preliminarze i zamknięcia rachunkowe całego funduszu propinacyjnego do uchwalenia, względnie zatwierdzenia (§. 41 now.)

III. Tok urzędowania c. k. Dyrekcyi.

§. 7. Siedzibą urzędowania Dyrekcyi jest miasto Lwów (§. 34. now.)

Dyrekcya używać będzie własnej pieczęci z napisem:

„C. k. Dyrekcya galicyjskiego funduszu propinacyjnego“ (§ 3. now.)

§. 8. C. k. Namiestnik jako przewodniczący c. k. Dyrekcyi czuwa nad biegiem ogólnych czynności Dyrekcyi i nad wewnętrznym porządkiem.

§. 9 Z ustanowionej §. 4. now. ilości członków Dyrekcyi obowiązani są dwaj członkowie stale urzędować przy c. k Dyrekcyi we Lwowie (§. 34. now.)

Członków tych stale do urzędowania powołanych mianuje c. k. Namiestnik, a to jednego sam, drugiego zaś na przedstawienie Wydziału krajowego.

C. k. Namiestnik, jako przewodniczący, przydzieli powyższym członkom czynności do załatwienia i poruczy kierownictwo biura administracyjnego c. k. Dyrekcyi, jednemu ze stale urzędujących członków Dyrekcyi.

W razie potrzeby, może c. k. Namiestnik jako przewodniczący c. k. Dyrekcyi powołać do urzędowania i niestałych członków Dyrekcyi i przydzielić im również czynności do załatwienia.

Stale urzędujący członkowie c. k. Dyrekcyi funduszu propinacyjnego otrzymają z zasobów funduszu propinacyjnego wynagrodzenie, którego wysokość oznaczy przewodniczący Dyrekcyi funduszu propinacyjnego w porozumieniu z Wydziałem krajowym (§. 34. now.), innym zaś członkom Dyrekcyi przyznane będą jako zwrot kosztów z urzędowaniem połączonych dyety i koszta odbytej, z miejsca stałego zamieszkania podróży, a wysokość tych dyet i kosztów podróży ozuacza również. przewodniczący c. k. Dyrekcyi w porozumieniu z Wydziałem krajowym.

§. 10. Cała czynność manipulacyjna połączona z urzędowaniem c. k. Dyrekcyi ma być prowadzoną podług zasad obowiązujących pod tym względem co do spraw administracyjnych c. k. Namiestnictwa, jednakowoż odrębnie od czynności c. k. Namiestnictwa, przez osobnych funkcyonaryuszów c. k. Dyrekcyi pod bezpośrednim nadzorem kierownika biura administracyjnego.

W szczególności mają wszystkie podania, sprawozdania, dekrety i t. p. odnoszące się do spraw c. k. Dyrekcyi wpływać do odrębnego protokołu podawczego c. k. Dyrekcyi, gdzie na nie prowadzony będzie odrębny dziennik podług przepisanego formularza a wpływające podania nosić będą obok bieżącej liczby i daty wniesienia w formie mianownika litery D. F. P. Dziennik podawczy ma być codziennie przedłożony do wglądnięcia i podpisu c. k. Namiestnikowi lub ustanowionemu przezeń zastępcy.

Wszelkie nadsyłane do c. k. Dyrekcyi pieniądze o ile przenoszą kwotę 25 zł., lub podania zawierające efekta wartościowe, doręczy protokół podawczy bezzwłocznie wraz z odnośnem podaniem strony lub urzędu, a w braku takiego podania, przypomnieniem z urzędu, c. k. głównej kasie krajowej, jako c. k kasie Dyrekcyi funduszu propinacyjnego, która na podaniu stwierdzi odbiór pieniędzy i podanie ile możności tego samego dnia zwróci do protokołu.

Pieniądze w gotówce nie przenoszące kwoty 25 zł. mają być przechowywane w kasie podręcznej protokołu podawczego z uwidocznieniem percepty na odnośnym akcie.

§. 11. Biuro c. k. Dyrekcyi funduszu propinacyjnego załatwiać będzie sprawy bieżącej administracyi pod rewizyą jednego ze stale urzędujących członków Dyrekcyi i aprobatą c. k. Namiestnika lub mianowanego przezeń zastępcy.

Ustanowiony przez c. k. Namiestnika kierownik tego biura, a względnie tegoż zastępca, przedkładać będzie na posiedzeniach c. k. Dyrekcyi wszystkie biurowe sprawy zastrzeżone w ustawie jej uchwałom.

W wypadkach jednak niecierpiących zwłoki, sprawa wymagająca poprzedniej uchwały c. k. Dyrekcyi, może być załatwioną „circulando“ jeśli przynajmniej czterech członków Dyrekcyi lub ich zastępców pisemnie wyrazi swoje zdanie, poczem c. k. Namiestnik podług wyniku rozstrzygnie i zarządzi dalsze postępowanie.

Członkowie Dyrekcyi wnoszą na posiedzeniach c. k. Dyrekcyi sprawy przydzielone im do załatwienia w formie motywowanego pisemnego wniosku.

Wygotowanie zaś ekspedycyi i wydanie dalszych zarządzeń w myśl powziętej uchwały należą do biura administracyjnego.

§. 12. Przewodniczący Dyrekcyi lub w razie przeszkody jego zastępca zwołuje posiedzenia Dyrekcyi w miarę potrzeby, w każdym zaś razie, jeżeli tego zażąda absolutna większość członków Dyrekcyi.

§. 13. Przewodniczący oznacza na posiedzeniu porządek spraw, udziela głosu podczas obrad, poddaje wnioski pod głosowanie i przestrzegając postanowień §. 38. now. ogłasza uchwałę na podstawie wyniku głosowania.

Zapadła uchwała ma być zapisaną na odnośuym referacie.

Z każdego posiedzenia c. k. Dyrekcyi spisany będzie protokół przez funkcyonaryusza Dyrekcyi powołanego przez c. k. Namiestnika.

Na żądanie członka Dyrekcyi, który nie przystąpił do większości, lub którego wniosek się nie utrzymał, ma być w protokole posiedzenia Dyrekcyi zapisane jego „votum seperatum“.

W razie zawieszenia uchwały przez c. k. Namiestnika przedłożyć należy całą sprawę niezwłocznie c. k. Ministerstwu spraw wewnętrznych do ostatecznej decyzyi (§. 38. now.)

§. 14. Pisma na zewnątrz zaopatrzone być mają podpisem c. k. Namiestnika lub jego zastępcy.

Orzeczenia c. k. Dyrekcyi mają być nadto zaopatrzone jej pieczęcią.

Dokumenta publiczne mają być podpisane przez dwóch członków Dyrekcyi oraz zaopatrzone jej pieczęcią.

IV. Czynności przygotowawcze.

§. 15. Z chwilą ukonstytuowania się c. k. Dyrekcyi, zawiadomi ona za pomocą urzędowego obwieszczenia posiadaczy tych majątków, co do których uskutecznione zostały wpisy hipoteczne, wskazane w §. 18 ustawy z 30. grudnia 1875 dz. u. kr. Nr. 55 ex 1877 o zgaśnięciu przyznanego im prawa realnego (§. 33. now.).

Dalej wezwie c. k. Dyrekcya osobnemi obwieszczeniami, które mają być zamieszczone w dzienniku urzędowym:

a) dotychczasowych uprawnionych z wyjątkiem miast, wykonywujących samoistnie prawo propinacyi na swych obszarach gminnych, ażeby w terminie nieprzekraczalnym 14 dni od dnia wejścia w życie noweli do ustawy krajowej o zniesieniu prawa propinacyi, oddali c. k. Dyrekcyi funduszu propinacyjnego do dyspozycyi wszystkie dokumenta tyczące się ostatniej dzierżawy prawa propinacyi, a względnie podali do wiadomości Dyrekcyi warunki umów ustnie zawartych w (§. 28 now.) dalej, ażeby zawiadomili c. k. Dyrekcyę czyli, w jakiej kwocie i za jaki czas pobrali od swych dzierżawców prawa propinacyi czynsz z tego prawa przypadający od 1. stycznia 1890 (§. 29. now.) w wypadku zaś sprawowania administracyi prawa propinacyjnego z wyszynku we własnym zarządzie, podali do wiadomości c. k. Dyrekcyi wartość ocenionego przez się rocznego czynszu z wykonywanego przez nich samego prawa propinacyi, a to pod rygorem, że przed uczynieniem zadość temu wezwaniu, uprawnieni nie mają prawa żądania wypłaty wynagrodzenia za zniesienie prawa propinacyi (§. 28 now.)

Do wezwania tego mają zastosować się i ci właściciele majętności tabularnych, którym orzeczeniami c. k. krajowej komisyi propinacyjnej nie przyznano prawa rzeczowego do jednego szynku, ani też nie oznaczono dla nich czystego dochodu z prawa propinacyi (§. 16. ust. 2. now.), jeśli prawo to faktycznie wykonują.

b) Wszystkich uprawnionych z wyjątkiem gmin, ażeby w przeciągu nieprzekraczalnego terminu 30 dni od dnia ogłoszenia w dzienniku urzędowym (§. 20. now.) wnieśli oświadczenia, czyli życzą sobie otrzymać w obligacyach propinacyjnych wynagrodzenie za zniesienie wyłącznego prawa wyszynku i sprzedaży napojów propinacyjnych.

Niedotrzymujący tego terminu, otrzyma wynagrodzenie gotówką uzyskaną ze sprzedaży obligacyj rzeczonych.

Co do miast posiadających na swych obszarach gminnych wyłączne prawo propinacyi zarządzi c. k. Dyrekcya przewidziane §. 43. now. dochodzenie czystego dochodu z prawa propinacyi.

V. Reklamacye i postępowanie w wypadkach §§. 15, 16, 43 i 44. now.

§. 16. C. k. Dyrekcya funduszu propinacyjnego rozpoznaje wniesione w myśl §. 7. now. reklamacye i bądź odrzuca je z urzędu jako spóźnione, lub po zbadaniu jako nieuzasadnione, bądź też zarządza przez umyślnych, do tego delegowanych komisarzy, a względnie przez swe organa miejscowe (§. 1. ust. 7. instr.) dochodzenie z analogicznem zastosowaniem przepisów §§. 11. i 12.

ustawy z 30. Grudnia 1875 dz. u. kr. Nr. 55 ex 1877 i wydanej do tej ustawy instrukcyi ministeryalnej z 26. września 1878, L. 1143, ogłoszonej w dzienniku ustaw i rozporządzeń krajowych Nr. 54 z r. 1878.

§. 17. W szczególności komisya miejscowa winna zbadać i wykazać, czyli twierdzenie reklamującego o podwyższeniu się jego czystego dochodu z prawa propinacyi jest uzasadnione i w tym celu wyśledzić pomieniony dochód czysty osobno dla każdego ciała hipotecznego lub osoby uprawnionej, przyjmując za podstawę dochodzenia swego ten dochód, który przyjęty został w latach 1885. 1886 i 1887 do wymiaru podatku dochodowego.

Jeżeli przeciw czystemu dochodowi z prawa propinacyi przyjętemu do wymiaru podatku na podstawie fasyi i przeciw potrąceniom fasyonowanem w rubryce „rozchody“, nie podniesiono uzasadnionych zarzutów i także komisyi miejscowej nie nasuwają się w tym względzie uzasadnione wątpliwości, czyli czysty dochód przyjęty do wymiaru podatku nie jest za wysoki, wówczas ograniczy się czynność komisyi na skonstatowaniu rzeczywistego, niezaprzeczonego dochodu czystego z prawa propinacyi.

Jeżeli jednak reklamujący, lub inne strony zaprzeczają prawdziwości dochodu, który służył do wymiaru podatku w latach 1885, 1886 i 1887, albo komisyi samej nasuwają się w tym względzie wątpliwości, wówczas obowiązany jest reklamujący w myśl §. 11. now. przedstawić komisyi wszelkie dowody, które okażą się potrzebne do wyśledzenia rzeczywistego czystego dochodu. Komisya zbada prawdziwość rzeczonych dowodów, a to w razie potrzeby zeznaniami powołanych przez się świadków i wykaże w protokole dochodzenia wątpliwości z wezwaniem reklamującego do ich wyjaśnienia.

Jeżeli reklamujący nie przedstawił lub nie uzupełnił potrzebnych dowodów lub też nie mógł dokładnie wyjaśnić powstałych wątpliwości, wówczas odpada dalsza czynność komisyi.

W razie dostateczności przedstawionych przez reklamującego dowodów, lub usunięcia przezeń w sposób wiarygodny pomienionych wątpliwości, komisya w wypadku, gdyby dowód przyjęty do wymiaru podatku niższy był od rzeczywistego, wezwie przedewszystkiem strony do podania ważnych względów słuszności, któreby przemawiały za uwzględnieniem wyższego dochodu niż ten, który służył do wymiaru podatku i zbada z urzędu powody niższego fasyonowania.

§. 18. Od sumy przeciętnej sprawdzonego przez komisyę miejscową czystego dochodu z propinacyjnego prawa wyszynku za lata 1885, 1886 i 1887 potrąconą być ma przeciętna z tychże lat kwota rocznego, przez c. k. urząd podatkowy wykazanego podatku z dodatkami państwowymi, krajowymi i indemnizacyjnymi, jakie z tego dochodu opłacano, pozostała zaś reszta porównaną będzie z czystym dochodem przyznanym reklamującemu orzeczeniem c. k. krajowej komisyi propinacyjnej w myśl ustawy z 30. grudnia 1875 dz. u. kr. Nr. 55 ex 1877, a wypadająca różnica wyrażona w procentowym stosunku do czystego dochodu przyznanego wspomnianem orzeczeniem c. k. krajowej komisyi propinacyjnej.

§. 19. W wypadkach przewidzianych §§. 15. i 16. ust. 1 now., zarządza c. k. Dyrekcya funduszu propinacyjnego zbadanie a wrazie potrzeby dochodzenie, tudzież oszacowanie wartości wieczystego szynku i wypośrodkuje przyznać się mające wynagrodzenie.

W wypadkach zaś, objętych punktem drugim §. 16. now., zbada c. k. Dyrekcya funduszu propinacyjnego przez swoje organa przedewszystkiem akta c. k. krajowej komisyi propinacyjnej, tudzież dostarczone przez interesenta dowody faktycznego wykonywania prawa propinacyi, a wrazie dodatniego wyniku wyjaśni dalej faktyczne stosunki co do posiadania i objętości propinacyjnego prawa wyszynku, będącego przedmiotem rozprawy, i przeprowadzi również dochodzenie co do okoliczności, czyli i o ile właścicielowi majętności przysługiwałoby zgłoszone przez niego prawo rzeczowe utrzymywania jednego szynku.

Na podstawie tego dochodzenia przedsięwziętem będzie następnie oszacowanie wartości odnośnego prawa propinacyi i prawa rzeczowego utrzymywania jednego szynku — przez zaprzysięgłych rzeczoznawców.

§. 20. Rzeczoznawców potrzebnych ewentualnie przy dochodzeniach, wskazanych w §§. 12. 15, 16 i 44. now., mianuje c. k. Namiestnik.

Ci rzeczoznawcy będą zaprzysiężeni w myśl ustawy z 3. maja 1868, Dz. pp. Nr. 33. i mają pobierać dyety i wynagrodzenie kosztów podróży.

Wysokość tych należytości i warunki ich poboru oznaczy c. k. Dyrekcya funduszu propinacyjnego.

§. 21. Rozprawa o wyśledzenie czystego dochodu z prawa propinacyi w miastach, posiadających na swych obszarach gminnych wyłączne prawo propinacyi (§. 43. now.), przeprowadzona będzie komisyonalnie z analogicznem zastosowaniem §§. 11. do 16. ustawy z 30. grudnia 1875 Dz. u. kr. Nr. 55 ex 1877 i wydanej do niej instrukcyi ministeryalnej z 26. września 1878, L. 1143 ogłoszonej w dzienniku ustaw i rozporządzeń krajowych Nr. 54. z r. 1878, a w razie niezgodności dochodu rzeczywistego z dochodem podanym do wymiaru podatku wyśledzi komisya z urzędu cyfrę czystego dochodu z kontraktów dzierżawnych, rachunków gminnych i innych dokumentów, dalej z zeznań świadków, w razie zaś potrzeby i przez rzeczoznawców.

§. 22. Gdyby dochód takiego miasta z prawa propinacyi według przecięcia z lat 1869 do 1874 nie mógł być oznaczony na podstawie fasyj podatkowych, dokumentów, (kontrakty u dzierżawców, rachunki w Wydziale krajowym etc.), lub zeznań świadków, wezwie c. k. Dyrekcya funduszu propinacyjnego do tego rzeczoznawców, którzy przy złożeniu opinii swej, wziąć mają pod rozwagę także stosunki innych miast z równą w przybliżeniu ludnością, których czysty dochód jest oznaczouy (§. 44. now.).

Od wyśledzonego w myśl powyższych postanowień czystego przeciętnego dochodu z prawa propinacyi z lat 1869 do 1874 potrącić należy przeciętną kwotę rocznego podatku z dodatkami państwowymi, krajowymi i indemnizacyjnymi, opłacanego z powyższego dochodu, a sprawdzonego przez komisyę miejscową na podstawie wykazów c. k. urzędu padatkowego.

VI. Orzeczenia.

§. 23. Wynik przeprowadzonego przez komisyę miejscową dochodzenia, przedłożony być ma c. k. Dyrekcyi funduszu propinacyjnego z dotyczącymi aktami do wydania orzeczenia, względnie zawiadomienia strony w wypadku przewidzianym w §. 14. noweli.

§. 24. Jeżeli c. k. Dyrekcya uzna potrzebę uzupełnienia dochodzenia, zwróci akta komisyi miejscowej ze wskazaniem kierunku i sposobu co do przeprowadzeuia uzupełniającego dochodzenia.

§. 25. Orzeczenie c. k. Dyrekcyi przyznające właścicielom majętności tabularnych wynagrodzenie przewidziane (§. 16 ustęp 2. noweli, ma być wydane dla każdego ciała hipotecznego z osobna.

Jeżeli przeprowadzona rozprawa wykaże, że przyznauie właścicielom majetności tabularnej (§. 16. ustęp 2 noweli) wynagrodzenia, lub też wysokość tego wynagrodzenia, zawisło od poprzedniego rozstrzygnięcia sporu prawno-prywatnego, wyda c. k. Dyrekcya funduszu propinacyjnego orzeczenie na podstawie ostatniego faktycznego stanu posiadania i wyznaczy odpowiedni termin, w którym pozew dla rozstrzygnięcia sporu ma być wniesiony do sądu właściwego i dowód tego wniesienia przedłożony c. k. Dyrekcyi, w przeciwnym razie bowiem orzeczenie c. k. Dyrekcyi bez względu na wyrok sądowy, wydany wskutek póżuiej wniesionego pozwu, stanie się prawomocnem.

§ 26. Prawomocne orzeczenia o czystym dochodzie miast posiadających na swych obszarach gminnych wyłączne prawo propinacyi, udzieli c. k. Dyrekcya także Wydziałowi krajowemu (§. 42. Art. II. noweli.)

Spis uprawnionych i przyznanego im wynagrodzenia, udzieli c. k. Dyrekcya właściwym sądom hipotecznym z odnośnem wezwaniem, wskazanem §. 30. ustęp. 2. i §. 33. ust. 3. noweli.

VII. Rekursa.

§. 27. Przeciwko orzeczeniom c.k. Dyrekcyi w wykadkach poszczególnionych w §§. 13, 15 i 16 tudzież przeciw uchwałom c. k. Dyrekcyi, postanawiającym uzupełnienie dochodzenia, nie przysługuje stronom prawo wnoszenia jakichkolwiek rekursów (§ 17 noweli).

§. 28. Przeciw orzeczeniom c. k. Dyrekcyi funduszu propinacyjnego o czystym dochodzie z prawa propinacyi miast posiadających na swych obszarach gminnych wyłączne prawo propinacyi, przysługuje rekurs do c. k. Ministerstwa spraw wewnętrwnych, który ma być wniesiony do c. k. Dyrekcyi funduszu propinacyjnego w ciągu dni 30 od dnia doręczenia orzeczenia.

W ten termin nie będą wliczone dnie, które zajmie przesyłka rekursu pocztą.

VIII. Koszta.

29. Koszta dochodzenia w skutek reklamacyi (§§. 7 i 11 noweli) tudzież wskutek zgłoszenia właściciela majętności tabularnej (§. 16 ustęp 2 noweli) ponosi reklamujący, tudzież zgłaszający właściciel majętności tabularnej i obowiązany jest złożyć na ich pokrycie stosowną zaliczkę (§. 18 noweli).

Koszta dochodzenia rekursem spowodowane ponosi w razie odrzucenia rekursu strona, która wniosła rekurs.

§. 30. Koszta oszacowania wartości szynku wieczystego (§. 15 i 16 ustęp 1 noweli), tudzież koszta wyśledzenia czystego dochodu z prawa propinacyi miast, posiadających na swych obszarach gminnych wyłączne prawo propinacyi (§. 44 noweli) ponosi fundusz propinacyjny, jeśli miasta te jawiły się przy rozprawie w terminie oznaczonym przez komisyę miejscową.

C. k. Dyrekcyi przysługuje wszakże prawo zniewolić strony do zwrotu kosztów, widocznie niepotrzebnie spowodowanych.

IX. Kapitał wynagrodzenia.

§. 31. W myśl §§. 2, 5, 20, 23 i 30 wydane zostaną przez c. k. Dyrekcyę funduszu propinacyjnego podług wzoru dołączonego do instrukcyi rachunkowej, 4 % obligacye propinacyjne, przez kraj poręczone, na sumę ogólną 62,200.000 zł., umorzyć się mające przez losowanie najpóźniej w przeciągu lat 26, począwszy od 1. stycznia 1890.

Koszta emisyi powyższych obligacyj propinacyjnych pokryte będą z dochodów propinacyjnego funduszu rezerwowego.

§. 32. Losowanie obligacyj propinacyjnych odbywać się ma publicznie.

Termin losowania (ostatni dzień czerwca i grudnia każdego roku) ogłoszony będzie w tym celu naprzód w dzienniku urzędowym.

Losowanie odbędzie się w obecności c. k. Namiestnika jako przewodniczącego c. k. Dyrekcyi funduszu propinacyjnego, lub ustanowionego przezeń zastępcy, dwóch członków c.k. Dyrekcyi i naczelnika oddziału rachunkowego tejże Dyrekcyi.

Obecni członkowie c. k. Dyrekcyi prowadzić mają listę i kontrlistę wylosowanych obligacyj, listę swoją podpisać i dołączyć do sporządzonego protokołu losowania.

Numera i serye wylosowanych obligacyj mają być następnie przez c. k. Dyrekcyę podane do publicznej wiadomości osobnym dodatkiem do dziennika urzędowego.

§. 33. Kapitał wynagrodzenia jest funduszem samoistnym.

Postępowanie przy emisyi obligacyj, spłacie wylosowanych obligacyj, wypłacie kuponów, winkulowaniu i dewinkulowaniu, amortyzacyi i t. p., dalej prowadzenie ksiąg i kontroli tego funduszu, oznacza osobna instrukcya rachunkowa.

§. 34. Dla zabezpieczenia własności obligacyj propinacyjnych gmin, mają być obligacye te zastrzeżone (winkulowane) na imię funduszu odnośnej gminy. Dewinkulowanie takich obligacyj może nastąpić tylko za zezwoleniem odnośnej władzy dozorującej lub kontrolującej i przy ewentualnem przestrzeganiu postanowień §. 20 ustęp 4 noweli.

Z urzędu zarządzone zostanie także zastrzeżenie obligacyj propinacyjnych na imię osoby prywatnej, jeśli ta domaga się wypłaty wynagrodzenia w obligacyach propinacyjnych (§. 20 ustęp 4 noweli) z tą wyraźną klauzulą, że zastrzeżenie to trwa do końca roku 1894.

X. Wymiar i spłata wynagrodzenia.

§. 35. C. k. Dyrekcya funduszu propinacyjnego przystąpi przedewszystkiem do obliczenia wynagrodzenia dla wszystkich tych uprawnionych, którym c. k. krajowa komisya propinacyjna w myśl ustawy z 30. grudnia 1875, Dz. u. kr. Nr. 55 ex 1877 oznaczyła swemi orzeczeniami czysty dochód z prawa propinacyi, tudzież zastrzegła prawo rzeczowe do jednego szynku, a to bez względu na ewentualnie wniesione reklamacye z mocy §. 7 noweli, przyznając im $17^1/_2$-krotny powyższy dochód czysty (§. 6 ustęp *a)* noweli). Dalej dla tych uprawnionych, co do których wynagrodzenia c. k. Dyrekcya wydała osobne orzeczenia z mocy §. 15 i 16 noweli, (§. 6 ustęp *b)* noweli), mianowicie:

a) dla właścicieli prawa propinacyi, którym c. k. komisya propinacyjna orzeczeniami swemi oznaczyła tylko czysty dochód z prawa propinacyi, przyznając im $17^1/_2$-krotny czysty dochód, zmniejszony o oszacowaną wartość ekwiwalentu za nieprzyznane prawo utrzymania szynku wieczystego;

b) dla takichże właścicieli, którym orzeczeniami c. k. krajowej komisyi propinacyjnej przyznano tylko prawo rzeczowe do utrzymania jednego szynku — oszacowaną wartość tegoż szynku;

c) dla właścicieli majętności tabularnych, którym orzeczeniami c. k. krajowej komisyi propinacyjnej nie przyznano żadnego z powyższych praw (ad *a)* i *b)* oszacowane za te prawa względnie jedno z nich wynagrodzenie.

§. 36. Pozostała po tem rozliczeniu (§. 35) reszta z całego kapitału wynagrodzenia, może dopiero służyć na dodatkowe wynagrodzenie dla tych uprawnionych, co do których c. k. Dyrekcya w myśl §. 13 (noweli, w skutek wniesionych reklamacyj §. 7 noweli) wydała orzeczenie o podwyższonym czystym dochodzie z prawa propinacyi.

Za podstawę do wymiaru takiego dodatkowego wynagrodzenia służyć będzie nadwyżka, jaka okaże się z porównania czystego dochodu, oznaczonego orzeczeniem c. k. krajowej komisyi propinacyjnej w myśl ustawy z 30. grudnia 1875, Dz. ust. kraj Nr. 55 ex 1877, z takimże dochodem, oznaczonym orzeczeniem c. k. Dyrekcyi funduszu propinacyjnego. (§. 18 instr.)

Nadwyżka ta może być przyznaną co najwięcej w wysokości $17^1/_2$ razy. Jeżeli suma pozostałego kapitału wynagrodzenia nie wystarczyłaby na pokrycie wszystkich nadwyżek, wówczas dodatkowe wynagrodzenie przyznane być może reklamującym tylko w stosunku sumy pozostałego kapitału wynagrodzenia, do sumy sprawdzonych nadwyżek (§. 6, ustęp 4, 5, 6 noweli).

§. 37. Jeżeli po dokonanem rozliczeniu w myśl §. 35 i 36 instrukcyi, pozostanie jeszcze nadwyżka kapitału wynagrodzenia, pozosta w ten sposób reszta rozdzieloną będzie tylko między tych uprawnionych, którym orzeczeniami c. k. krajowej komisyi propinacyjnej w myśl ustawy z 30. grudnia 1875 Dz. u. kr. Nr. 55 ex 1877, oznaczony został czysty dochód z prawa propinacyi, a to w miarę wysokości tego czystego dochodu (§. 6 ustęp ostatni noweli).

§. 38. Obliczone w myśl §. 35, 36 i 37 instrukcyi wynagrodzenie ma być wyrażone w obligacych propinacyjnych, przyczem kwoty wypadające w kapitale wynagrodzenia poniżej 50 zł. nie mają być uwzględnione.

Wynagrodzenie to poda c. k. Dyrekcya do wiadomości stron interesowanych (§. 19, noweli).

§. 39. Spłata kapitału wynagrodzenia rozpocznie się z dniem 1. stycznia 1890 i może być uskuteczniona, jeśli uprawniony najpóźniej do 31. grudnia 1894 przedłoży c. k. Dyrekcyi funduszu propinacyjnego przekaz, względnie uchwałę sądu realnego, zezwalającą na wypłacenie powyższego kapitału do rąk właściciela (§. 19, 30 i art. II. noweli, tudzież §. 26 i 27 ustawy z dnia 30. grudnia 1875 Dz. u. kr. Nr. 55 ex 1877), oraz jeśli uprawniony przedłoży c. k. Dyrekcyi w myśl §. 28 noweli w 14-dniowym terminie wszystkie dokumenta, tyczące się dzierżawy prawa propinacyi, lub poda warunki ustnej w tym względzie umowy, lub też usprawiedliwił się z powodu niemożności przedłożenia tych dokumentów.

Po bezskutecznym upływie roku 1894 kapitał wynagrodzenia złożony zostanie do depozytu sądowego (§. 19 ust. 3 noweli) a to po poprzedniem ulokowaniu go na żądanie uprawnionego, w kasie oszczędności lub w papierach publicznych mających pupilarne bezpieczeństwo (§. 28 ustawy z dnia 30. grudnia 1875 Dz. u. kr. Nr. 55 ex 1877) ewentualnie zatem i w obligacyach propinacyjnych, jeśli one uzyskają pupilarne bezpieczeństwo.

§. 40. Z przyznanego kapitału wynagrodzenia, który wypłacony będzie gotówką uzyskaną ze sprzedaży obligacyj propinacyjnych (jeśli uprawniony w myśl §. 20 ustępu 4 noweli, nie zastrzegł sobie we właściwym terminie wypłaty w obligacych propinacyjnych) potrącony będzie w myśl §. 29 noweli:

1) Przedewszystkiem czynsz dzierżawny z prawa propinacyjnego pobrany z góry przez uprawnionego od dzierżawcy za czas od 1. stycznia 1890 do chwili zgaśnięcia kontraktu, czy to wskutek upływu terminu dzierżawy przez c. k. Dyrekcyę uznanej, czy też wskutek wypowiedzenia kontraktu ze strony c. k. Dyrekcyi lub dzierżawcy (§. 26 noweli i §. 44 instrukcyi).

2) Kwota wykazana do ściągnięcia przekazem sądu realnego.

3) Czynsz dzierżawny przypadający za oznaczony wyżej *ad 1)* okresu czasu, o ile przez osoby trzecie został zakondykowany lub trzecim osobom egzekucyjnie przysądzony.

§. 41. Strącony czynsz *ad 1)* ma być pobrany na rzecz funduszu propinacyjnego jako dochód z dzierżawy odnośnego prawa propinacyi, kwota zaś *ad 2)* i czynsz *ad 3)* ma być przesłany do depozytu właściwego sądu.

Gdyby z kondyktu sądowego albo z wyroku egzekucyjnego (§. 40 instrukcyi punkt 3) nie można dojść stałej, ściśle oznaczonej cyfry należytości, strąci c. k. Dyrekcyi po poprzedniem ewentualnem wyrównaniu pretensyi funduszu propinacyjnego, z przyznanego uprawnionemu kapitału wynagrodzenia, kwotę przypadającą jako czynsz za czas oznaczony w §. 40 punkt 1 instrukcyi, i odeszle strąconą tę kwotę do depozytu sądu właściwego.

§. 42. O wydaniu kapitału wynagrodzenia miastom wykonywującym na swych obszarach gminnych ograniczone prawo propinacyi zawiadomi c. k. Dyrekcya Wydział krajowy (§. 32 noweli), z podaniem wysokości kwoty tudzież numerów i seryj obligacyj zawinkulowanych (§. 34 instrukcyi).

§. 43. Wypłatę wynagrodzenia stronom w gotówce uskuteczniać będą c. k. urzedy podatkowe, tudzież c. k. kasa Dyrekcyi funduszu propinacyjnego, a to w sposób ustanowiony instrukcyą rachunkową.

XI. Zarząd prawa propinacyi i funduszu propinacyjnego.

§. 44. Dla wyznaczenia wysokości rocznej opłaty za licencyę propinacyjną, względnie dla ustanowienia ceny fiskalnej każdego prawa propinacyi z osobna (§. 24 noweli), jak niemniej dla oznaczenia wysokości czynszu dzierżawnego z powyższego prawa wydziarżawionego po nad czas 1. stycznia 1890, łącznie z innemi źródłami dochodów lub łącznie z dochodami innych ciał tabularnych,

czy to w celach powyższych, czy z powodu konieczności pozostawienia dotychczasowych dzierżawców po nad czas od 1. stycznia 1890 (§. 27 noweli), czy wreszcie dla potrącenia czynszu w wypadkach przewidzianych §. 26 noweli, zbada c. k. Dyrekcya nadesłane przez uprawnionych w myśl wezwania (§. 2 lit. a.) dokumenta i oświadczenia i zarządzi w miarę potrzeby komisyjne dochodzenie na miejscu podług wskazówek przez siebie ustanowionych.

Gdyby fasye za rok 1888 obejmowały łączną kwotę rozmaitych dochodów lub dochodów z innych ciał tabularnych, jak niemniej, gdyby fasye same nasuwały pewne wątpliwości, wówczas postąpić należy analogicznie jak przy postępowaniu reklamacyjnem z tą różnicą, że dochodzenie rzeczone ma się odbyć z urzędu.

§. 45. Gdyby wobec pozostawienia dotychczasowego dzierżawcy po nad czas od 1. stycznia 1890 wyśledzenie wysokości czynszu z prawa propinacyi za czas od 1. stycznia 1890 ostatecznie w drodze porozumienia nie dało się uskutecznić, dzierżawca obowiązany będzie przez czas trwania kontraktu z c. k. Dyrekcyą opłacać jej czynsz w takiej wysokości, w jakiej za czas przez Dyrekcyę przyjęty, wypadnie w stosunku do rocznego dochodu z odnośnego prawa propinacyi przyjętego do wymiaru podatku dochodowego za rok 1888 (§ 27 noweli).

§. 46. Licencye propinacyjne na wyłączny wyszynk trunków propinacyjnych w terytoryach objętych poszczególnionemi uprawnieniami, mogą być nadane w wypadkach, w których c. k. Dyrekcya to uchwali.

C. k. Dyrekcya ogłosi w odpowiednim terminie, które licencye, za jaką opłatą i pod jakimi warunkami są do rozdania.

§. 47. Starający się o licencyę, który wnieść ma o to podanie bezpośrednio do c. k. Dyrekcyi, musi być przedewszystkiem uprawnionym do rozporządzania swoim majątkiem, osobą nieposzlakowaną i zasługującą na zaufanie, a to tak pod względem punktualnego uiszczania opłat licencyjnych, jak i pod względem pewności przestrzegania przepisów policyjnych (utrzymywania odpowiednich trunków propinacyjnych, używania tylko uprawnionych szynkarzy, zgłaszania ich w przeciągu dni ośmiu, jak i zamiaru otwarcia nowych szynków, właściwej c. k. władzy politycznej i t. p.).

W tym względzie może c. k. Dyrekcya odnieść się do właściwego c. k. starostwa lub swego delegata o udzielenie opinii.

C. k. Dyrekcya ustanowi, czyli i w jaki sposób zabezpieczyć należy zobowiązania licencyonowanych wobec funduszu propinacyjnego.

Przeciwko uchwałom c. k. Dyrekcyi co do nadania i odjęcia licencyi nie przysługuje stronom żadne prawo odwołania lub rekursu.

§. 48. O nadaniu licencyi propinacyjnej zawiadomi c. k. Dyrekcya władzę polityczną tego powiatu, w którym prawo propinacyjne ma być wykonywane, z podaniem imienia i nazwiska, zajęcia i miejsca zamieszkania licencyonowanego, tudzież objętości i czasu trwania licencyi.

§. 49. Uchybienie w uiszczeniu rat opłaty, niestosowanie się do przepisów policyjnych, ogłoszenie do majątku licencyonowanego konkursu lub krydy, skazanie za zbrodnię lub przestępstwo, pochodzące z chęci zysku lub uwłaczające moralności publicznej i t. p., pociąga za sobą utratę licencyi propinacyjnej.

Postanowienie powyższe winno być wyraźnie powołanem w akcie licencyi.

§. 50. Nie rozdane licencyami propinacyjnemi prawa propinacyi mają być z reguły wypuszczane w dzierżawę przez publiczną licytacyę, którą c. k. Dyrekcya ogłosi w odpowiednim terminie.

§. 51. Licytacye będą przeprowadzane za pomocą ofert tylko pisemnych i pod warunkami osobno przez c. k. Dyrekcyę ustanowić się mającymi.

C. k. Dyrekcya zarządzić może w pojedynczych wypadkach albo ponowną licytacyę, albo poruczyć swemu delegatowi przeprowadzenie w tym względzie pertraktacyi.

W każdym wypadku przysługuje c. k. Dyrekcyi prawo wolnego wyboru między oferentami.

§. 52. W wyjątkowych wypadkach niepomyślnego wyniku licytacyi lub pertraktacyi, niedotrzymania przez dzierżawcę warunków kontraktu lub niedotrzymania warunków licencyi i t. p. może być zaprowadzony czasowo zarząd własny w wykonywaniu prawa propinacyi.

Właśni szynkarze pozostawać będą pod bezpośrednią kontrolą ustanowionego przez c. k. Dyrekcyę delegata.

Osobna instrukcya, którą wyda c. k. Dyrekcya, określi atrybucye i obowiązki jej delegatów.

Rachunki zarządu własnego wraz z uzyskaną gotówką, mają być składane c. k. Dyrekcyi przez delegata z upływem każdego miesiąca.

§. 53. O wydzierżawieniu prawa propinacyi, tudzież o wprowadzeniu zarządu własnego zawiadomi c. k. Dyrekcya właściwe c. k starostwo w sposób ustanowiony w §. 48, rzeczą zaś delegata c. k. Dyrekcyi będzie zawiadomić dotyczące c. k. starostwo w przeciągu dni ośmiu o ustanowionych dla zarządu własnego szynkarzach.

§. 54. Z mocy art. II ustęp 1 noweli przysłuża c. k. Dyrekcyi prawo rekursu do c. k. Namiestnictwa przeciw wymiarom przez c. k. starostwa opłat od szynkarzy (§, 20 i 21 ustawy z 20. grudnia 1875 Dz. ust. kr. Nr. 55. ex 1877) w tych wszystkich wypadkach, w których nie rozchodzi się o fundusz propinacyjny miast, posiadających na swych obszarach gminnych wyłączne prawo propinacyi.

§. 55. O wymiarze optat szynkarskich, opłat za zakładanie gorzelń, browarów i miodosytni, wreszcie o nałożeniu grzywien za przekroczenia propinacyjne na rzecz miast posiadających na swych obszarach gminnych wyłączne prawo propinacyi (§. 42 noweli), mają c. k. starostwa zawiadamiać bezpośrednio Wydział krajowy (art. II. ust. 2 noweli).

§. 56. Fundusz propinacyjny (§. 21 i 31 noweli) i rezerwowy (§. 22 i 31 noweli), są funduszami samoistnymi, a kasa i rachunki tych funduszów prowadzone będą podług osobnej instrukcyi rachunkowej.

Alegat 29. do sprawozdania z czynności Wydziału krajowego za rok 1888/9.

O d p i s

odezwy Wydziału krajowego z dnia 19. kwietnia 1889 L. 7106 do c. k. Namiestnictwa we Lwowie.

Odnośnie do szanownej odezwy z dnia 8. lutego b. r. L. 7474, mamy zaszczyt oznajmić Świetnemu c. k. Namiestnictwu, że Wydział krajowy w zupełności podziela zapatrywanie Wysokiego c. k. Ministerstwa rolnictwa wyrażone w reskrypcie z dnia 28. stycznia b. r. L. 18268, mianowicie, że dotkniętym zeszłoroczną powodzią zatorową Sanu gminom i obszarom dworskim, nie może być udzieloną zapomoga na częściowe pokrycie datków konkurencyjnych do regulacyi Łęgu ani z państwowego funduszu melioracyjnego, ani też z corocznie uchwalanej do dyspozycyi

tego Ministerstwa dotacyi, przeznaczonej na popieranie drobnych melioracyj gruntowych. gdyż to sprzeciwiałoby się postanowieniom państwowej ustawy melioracyjnej z dnia 30. czerwca 1884. Dz. u. p. Nr. 116.

Natomiast Wydział krajowy nie może zgodzić się z dalszymi wywodami podanymi w powołanym reskrypcie ministeryalnym, jakoby dalsze poparcie przedsiębiorstw subwencyonowanych z państwowego funduszu melioracyjnego w jakiejkolwiekbądź innej formie ze strony państwa było niedopuszczalnem, gdyż jak to jest wiadomem Wysokiemu Ministerstwu rolnictwa, cały szereg podobnych przedsiębiorstw w krajach alpejskich korzystał dawniej, a dziś jeszcze korzysta równocześnie z trojakich dotacyj tytułu 3. rozdziału 28. (etatu Ministerstwa rolnictwa), a w szczególności: 1) z subwencyi przyznanej w drodze osobnej ustawy państwowej, 2) z subwencyi pożyczki 1% udzielanej z państwowego funduszu melioracyjnego, 3) z zapomóg powodziowych przyznanych ustawą z dnia 13. marca 1883. Dz. p. p. Nr. 31. Gdyby zaś nawet i ta zasada była przez Wysoki Rząd ściśle przestrzegana we wszystkich krajach koronnych, to nie mogłaby się ona odnosić do danego wypadku, gdyż tu nie chodzi o poparcie całego przedsiębiorstwa regulacyi Łęgu, jako takiego, lecz jedynie o udzielenie jednorazowej zapomogi kilku ciężko dotkniętym gminom i obszarom dworskim, które stanowią tylko część okręgu konkurencyjnego Łęgu.

Również nie może Wydział krajowy pójść za wskazówką Wysokiego c. k. Ministerstwa, ażeby stronom interesowanym ulżyć przez wyjednanie u Wysokiego Sejmu zniżenia stopy procentowej od pożyczki krajowej przyzanej, ustawą z dnia 30. kwietnia 1888 Dz. u. kr. Nr. 57, gdyż sprzeciwiałoby się to uchwałom Wysokiego Sejmu z dnia 21. stycznia 1889 zakomunikowanym Świetnemu c. k. Prezydyum Namiestnictwa odezwą tutejszą z dnia 29. stycznia b. r. L. 4090, wedle których to uchwał dotkniętym zeszłoroczną powodzią zatorową Sanu gminom i obszarom dworskim na prawnym brzegu Łęgu położonym, przyznaną być ma z funduszu krajowego zapomoga bezzwrotna na częściowe pokrycie datków konkurencyjnych do wysokości 7.376 zł. w. a., pod warunkiem, jeżeli c. k. Rząd udzieli na ten cel ze skarbu państwa bezzwrotnej subwencyi w kwocie 14.752 zł. w. a.

Z uwagi więc, że po zapadnięciu powyższej decyzyi Wysokiego Ministerstwa rolnictwa z dnia 28. stycznia r. b. zakomunikowane mu zostały uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 21. stycznia b. r., który mieliśmy zaszczyt przesłać Świetnemu c. k. Prezydyum Namiestnictwa odezwą z dnia 29. stycznia b. r. l. 4.090, że udzielanie zapomóg powodziowych spółkom wodnym konkurującym do przedsiębiorstw subwencyonowanych z funduszu państwowego jest w innych krajach praktykowanem, oraz że już dnia 24. marca wskutek petycyj 6 gmin i obszarów dworskich, konkurujących do regulacyi Łęgu, komisya budżetowa Izby posłów Wys. Rady państwa uchwaliła przychylną dla tej sprawy rezolucyę do Wysokiego Rządu (alegat 788 do stenogr. protokołów Izby posłów X. sesya 1889), pozwalamy sobie, opierając się na sprawozdaniu sejmowej komisyi gospodarstwa krajowego, przedstawionem odezwą tutejszą z dnia 29. stycznia b. r. L. 4.090, upraszać uprzejmie, ażeby Świetne c. k. Namiestnictwo raczyło ponownie przedstawić JE. p. Ministrowi spraw wewnętrznych i rolnictwa wniosek na przyznanie ze skarbu państwa konkurującym do regulacyi Łęgu gminom i obszarom dworskim na prawym brzegu Łęgu położonym, które dotknięte zostały z roku 1888 powodzą zatorową Sanu, zapomogi bezzwrotnej 14.752 zł. w myśl powołanej uchwały Wysokiego Sejmu. Odezwą tutejszą z dnia 30. listopada 1888 L. 47392, mieliśmy już zaszczyt nadmienić, że analogicznie do ustawy z dnia 13. marca 1883 r. Dz. u. p. Nr. 31, mogłaby być wyjednaną zapomoga państwowa, także dla konkurencyi Łęgu.

Obecnie zaś tem łatwiej może być przez Wysoki Rząd uwzględnioną zwmiankowana uchwała sejmowa, ile że §. 3 uchwalonego właśnie dnia 12 i 13 b. m. przez Wysoką Radę państwa projektu ustawy (alegat 821 do stenogr. protok.) o udzieleniu zapomóg z funduszów państwowych dla złagodzenia niedostatku, przyznaje na podobne cele do dyspozycyi Wysokiego Rządu oprócz 160.000 zł. przeznaczonych na bezprocentowe zaliczki, także sumę 85.000 zł. na bezzwrotne zapo-

mogi, z której to sumy (85.000 zł.) kwotę częściową 53.500 zł. ma Rząd obrócić na zapomogi w Czechach, Szląsku, Bukowinie i Voralbergu, resztą zaś t. j. 31.500 zł. dotychczas jeszcze nie rozporządził. Zresztą gdyby nawet i z tego funduszu niemożliwem było udzielenie subwencyi 14.752 zł. w. a. dla konkurencyi Łęgu, łatwo jeszcze w ciągu bieżącej sesyi da się uzyskać na ten cel potrzebny fundusz w drodze ponownego projektu ustawy, mającego się wnieść do Wysokiej Rady państwa z początkiem maja b. r., do czego Wysoki Rząd wezwanym został rezolucyą Izby posłów Wys. Rady państwa z dnia 12. b. m.

Przyznać wreszcie należy, że nadgraniczna ludność, przy ujściu Sanu do Wisły znękana tyloma klęskami powodziowemi zasługuje na takie samo uwzględnienie jak mieszkańcy południowo-tyrolscy; wobec czego też Wydział krajowy oczekuje, że tylekroć powołana uchwała Wysokiego Sejmu z dnia 21. stycznia b. r. poparta łaskawie przez Świetne c. k. Namiestnictwo zostanie przez władze centralne pomyślnie załatwioną.

Alegat 30. do sprawozdania z czynności Wydziału krajowego za rok 1888/9.

Odpis

reskryptu c. k. Ministerstwa rolnictwa z dnia 12. lipca 1889 L. 9764/1372 do Jego Excelencyi Namiestnika.

In der von Euerer Excellenz unterm 15. Mai d. J. Z. 28.800 vorgelegten Zuschrift des galizischen Landesausschusses vom 19. April d. J. Z. 7106 ist das mit dem h. o. Erlasse vom 26. Jänner 1889 Z. 18,286 abschlägig beschiedene Ansinnen um die Gewährung einer staatlichen Unterstützung von 14.742 fl. zur Bedeckung eines Theiles der von den concurrenzpflichtigen Interessenten für die Lęgflussregulirung zu leistenden Beitragsquote erneuert werden und wurde hiebei einerseits auf die im Gegenstande gefassten Landtagsbeschlusse vom 21. Jänner d. J., anderseits auf die Möglichkeit hingewiesen, die erbetene Subwention aus jenen Mitteln gewähren zu können welche durch den in der Sitzung vom 12. und 13. April. d. J. vom Reichsrathe votirten Gesetzentwurfe, betreffend die Ertheilung von Unterstützungen als Staatsmitteln zur Linderung des Nothstandes der k. k. Regierung zur Verfügung gestellt werden.

Nachdem dieser Gesetzentwurf mittlerweile unterm 18. April d. J. die Allerhöchste Sanction erlangt hat, und die Handhabung dieses Gesetzes in erster Linie dem k. k. Ministerium des Inneren zusteht, habe ich das letztere um die Schlussfassung über das in Rede stehende Ansinnen des Landesausschusses ersucht und ist mir unterm 25. Juni d. J. Zl. 10.978 hierüber seitens des k. k. Ministeriums des Innern die Mittheilung zugekommen, dass dasselbe nach gepflogenen Einvernehmen mit dem k. k. Finanz Ministerium aus den nachfolgenden Gründen auf das gestellte Ansuchen einzugehen nicht in der Lage ist.

Mit dem Gesetze vom 18. April l. J. R. G. B. N. 55. wurden, wie dies bereits die Uiberschrift des Gesetzes besagt, aus Staatsmitteln Credite zur Linderuug des Nothstandes bewilligt und erscheint demnach das Vorhandensein eines Nothstandes als die erste Voraussetzung für die Gewährung von Unterstützungen aus den in Rede stehenden Mitteln, wobei noch zu erwägen ist, dass diese Credite nur in jenen Fällen und in jenem Masse in Anspruch genommen werden können,

als die Mittel der zunächst zur Hilfeleistung berufenen Faktoren, d. h. die Mittel der Gemeinden, der Bezirke und des Landes sich zur Bekämpfung des Nothstandes als anzureichend erweisen. Wenn nun auch nicht in Zweifel gezogen werden will, dass den hier in Betracht kommenden Gemeinden und Grossgrundbesitzern durch die Uiberschwemmungen des Sanflusses im Frühjahre 1888 Schäden zugegangen sind, so steht es doch ausser Zweifel, dass ein Nothstand und somit die Voraussetzung für die Gewährung von Unterstützungen aus den erwähnten Crediten durch aus nicht besteht, ganz abgesehen davon, dass die Nothstandesunterstützungen an Grossgrundbesitzer wohl nicht verabfolgt werden können.

Zudem bestimmt der §. 3. des cicirten Gesetzes, dass der dorterwähnte Credit nur zur Beschaffung von Lebensmitteln für die Hilfsbedürfligsten und unter besonders rücksichtwürdigen Umständen zur Gewährung von Unterstützungen behufs Wiederherstellung beschädigter Objekte zu verenden sind. Es ergibt sich daher, dass auch bei dem Vorhandensein eines Nothstandes Kosten für Flussregulirungen in keiner Weise aus diesen Mitteln bestritten werden könnten.

Alegat 31. do sprawozdania z czynności Wydziału krajowego za rok 1888/9.

O d p i s

odezwy Wydziału krajowego z dnia 17. maja 1889 L. 14888 do Świetnego c. k. Namiestnictwa we Lwowie.

Z szanowny odezwy z dnia 31. marca b. r. L. 16701 powzięliśmy z głębokim żalem wiadomość, że z objętych rządowym projektem ustawy z r. 1885 czternastu rzek galicyjskich, jakie miały być regulowane, przy 60% udziale skarbu państwa w kosztach, Wysokie Ministerstwo spraw wewnętrznych dało pierwszeństwo górnej Wiśle, to jest rzece, która wcale nie była objętą wnioskami Wydziału krajowego, przedstawionymi Wysokiemu. Sejmowi w r. 1884, która na mocy Najwyższego postanowienia z dnia 30. października 1830 winna być regulowaną wyłącznie na koszt skarbu państwa, a której regulacya najmniej wobec innych dla naszego kraju potrzebna ma na celu przeważnie ułatwienie odpływu wód z Wisły szląskiej i dopływów regulujących się na podstawie szląskich ustaw krajowych z dnia 6. kwietnia 1885. Dz. u. kr. szląskich Nr. 19, 20, 21, 22, 23 i 24.

Zauważamy także, iż projektowana regulacya górnej Wisły między Białką a Przemszą, nie przyczyni się tak dalece do poprawy jakości gruntów nadbrzeżnych, jak to podnosi powołana szacowna odezwa, gdyż wedle profilu podłużnego projektowana woda normalna od ujścia Przemszy w górę do kilometra 25. obniży się tylko nieznacznie 0·0 do 0·3 m., przestrzeniach od profilu 25+000 do 20+400, tudzież od km. 15 do 4 podniesie się do 0·35 względnie 0·50 m. a na przestrzeniach od profilu 20+400 do 15+000, tudzież od mk. 4 do 0, gdzie obniżenie dosięga 0.75 względnie 0·85 m., brzeg galicyjski wznoszący się w profilach największego obniżenia 2·0 względnie 3·6 metrów po nad dzisiejszą średnią wodę nie potrzebuje już dalszego obniżenia dla celu kultury krajowej.

Jakkolwiek więc regulacya górnej Wisły prawie wyłącznie podjętą została przez Wys. Ministerstwo spraw wewnętrznych w interesie sąsiedniego Szląska, a dla naszego kraju o tyle

tylko może być korzyścią, o ile nadbrzeżne grunta skuteczniej niż dotychczas ochronione będą przez objęte projektem uporządkowanie wałów od znaczniejszych wezbrań, na jakie niewątpliwie kraj nasz będzie narażony wskutek regulacyj szląskich; to jednak ażeby zaznaczyć naglącą konieczność jak najrychlejszego przeprowadzenia regulacyi naszych rzek karpackich, oraz ażeby wzmocnić stanowisko Świetnego c. k. Namiestnictwa w tej ważnej dla kraju sprawie, wobec władz centralnych, postanowiliśmy i tę mniej nasz kraj obchodzącą sprawę regulacyjną przedstawić Wysokiemu Sejmowi oraz zażądać w tym celu bliższych wyjaśnień co do pożyteczności zamierzonych robót dla stron prywatnych od Reprezentacyi powiatowej Bialskiej.

Zanim zaś będziemy mogli przedstawić Świetnemu c. k. Namiestnictwu pozytywne nasze wnioski co do wysokości datku krajowego, oraz możliwości pociągnięcia konkurencyi prywatnej do udziału w kosztach zaznaczyć musimy, że udział skarbu państwa tak ze względu na postanowienie cesarskie z r. 1830 jak i z uwagi na rządowy projekt ustawy z r. 1885 jest za szczupło wymierzonym i że w danym wypadku nie może znaleść zastosowania rozkład datków zastosowanych przy regulacyi Wisły szląskiej, gdyż tam regulacya ta wyłącznie w interesie tego kraju i z jego inicyatywy została podjętą, podczas gdy u nas ma być to przedsiębiorstwo wykonanem z uszczerbkiem dla wielu innych donioślejszych i pilniejszych robót przeważnie dla prowincyi sąsiedniej.

Zauważamy przy tem, że ceny jednostkowe ruchu ziemi w porównaniu z takiemi samemi cenami krajowych robót melioracyjnych, które w swoim czasie uznane zostały przez oddział techniczny Świetnego c. k. Namiestnictwa za wygórowane, jeszcze są za wysokie; bo n. p. 1 metr sześcienny wału (t. j. wykop z rowu materyałowego wraz z odwozem na wał i wykonaniem nasypu) kosztować ma $36^1/_2$ centów, podczas gdy wygórowana cena kosztorysów melioracyjnych na tę samą robotę wynosi 28ct. w. a.

Skoro zatem ostatecznie sprawa udziału kraju w kosztach zadecydowaną zostanie, zastrzegamy sobie na ten czas prawo żądania odpowiedniego obniżenia sumy kosztorysowej.

Udzielony nam projekt techniczny, który uznajemy za zupełnie odpowiedni zwracamy Świetnemu c. k. Namiestnictwu w załączeniu.

P o r ó w n a n i e

rzeczywistych wydatków na cele zdrowia publicznego w roku 1888 z takimiż wydatkami w latach 1887 i 1878.

Zamknięcie rachunków			1888.			1887.		1878.	
Rubryka	Pozycya	**Wydatki**	Wydano	Prelimi-nowano	Różnica	Wydano	Różnica	Wydano	Różnica
			zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.
III.	34	Koszta leczenia . .	733.637	693.000	+ 40.637	733.384	+ 253	498.585	+ 235.052
IV.	35—37	„ szczepienia .	56.927	56.900	+ 27	57.232	— 305	57.219	— 292
V.	38	„ sanitarne . .	3.579	8.000	— 4.421	4.450	— 871	57.474	— 53.895
XI.	136—139	Dotacye zakładów .	8.188	1.316	+ 6.872	8.182	+ 6	230.906	— 222.718
		Razem . .	802 331	759.216	+ 43.115	803.248	— 917	844 184	— 41.853
		Dochody	Wpłynęło	Prelimi-nowano	Różnica	Wpłynęło	Różnica	Wpłynęło	Różnica
IV.	8	Nadwyżka od szpitali w Krakowie . .	14.298	8.742	+ 5 556	480	+ 13.818	—	+ 14.298
„	9	Nadwyżka od szpitali we Lwowie . . .	6.400	—	+ 6.400	39.415	— 33.015	—	+ 6.400
„	10	Nadwyżka od zakładu w Kulparkowie . .	26.349	28.115	— 1.766	43.355	— 17.006	—	+ 26.349
V.	12	Zwroty od szpitali prowincyonalnych . .	11.782	13.000	— 1.218	12.634	— 852	9.406	+ 2.376
„	13	Zwroty od gmin . .	1.629	3.200	— 1.571	2.069	— 440	28 714	— 27.085
XI.	44	Zwroty za rachunki aptekarskie . . .	559	600	— 41	583	— 24	712	— 153
		Razem . .	61.017	53.657	+ 7 360	98.536	— 37.519	38.832	+ 22.185
		Wydatek rzeczywisty .	741.314	705.559	+ 35.755	704.712	+ 36.602	805 352	— 64 038

Ruch chorych i koszta w naszych zakładach leczniczych w r. 1888.

Poszczególnienie	Ilość: łóżek dla chorych	Ilość: chorych	Ilość: uzdrowionych	Ilość: zmarłych	Procent: uzdrowionych	Procent: śmiertelność	Ilość: dni leczenia	Średni pobyt chorego	Wydatki zł.	Wydatki ct.	Koszta: całej kuracyi chorego zł.	Koszta: całej kuracyi chorego ct.	Koszta: dnia ct.	Koszta: wiktu ct.	Koszta: leków ct.	Taksa od dorosłych ct.
A. Szpitale powszechne:																
krajowy we Lwowie	700	9.802	6.576	748	67.08	7.63	213.540	21.8	156.219	79	15	93.7	73.2	24.2	5.6	84
kraj. w Krakowie chorzy																63
kraj. w Krakowie wewn. i syfilityc.	418	6.171	5.059	708	81.98	11.47	143.397	23.2	120.874	91	19	58.7	84.3	27.6	5.8	80
gminny w Białej	93	1.107	805	108	72.71	9.75	27.963	25.2	13.646	18	12	32 ½	48.8	23.5	4.8	50
„ w Bochni	55	654	471	72	72.01	11.00	16.427	25.1	8.102	47	12	39	49.3	19.9	5.5	51
„ w Brodach	53	690	564	58	81.73	8.40	14.636	21.2	7.515	28½	10	89	51.3	16.6	6.3	52
„ w Brzeżanach	50	475	355	46	75.05	9.72	12.792	27.1	6.642	94	14	04½	51.5	20.7	4.2	55
„ w Drohobyczu	80	770	600	82	77.92	10.64	19.736	25.6	10.371	13½	13	47	52.5	18.7	4.1	55
„ w Jaśle	100	995	685	68	68.84	6.84	23.429	23.5	11.112	22	11	17	47.4	24.2	4.8	50
„ w Kołomyi	70	844	620	58	73.45	6.87	21.756	25.7	8.598	65	9	18½	39.5	15.7	1.4	48
powiatowy w Podhajcach	60	747	577	46	77.24	6.15	17.967	24.0	9.256	43	12	38	51.5	17.8	4.2	55
gminny w Przemyślu	160	2.253	1.732	169	76.87	7.50	43 091	19.1	17.953	83	7	96½	41.6	13.1	5.2	48
„ w Rzeszowie	100	1.280	825	85	64.45	6.67	36 646	28.6	17.826	46½	13	92½	48·6	20.9	5.0	52
„ w Samborze	52	573	445	50	77.66	8.72	16.808	29.3	9.065	10	15	82	53.9	23.2	5.1	60
„ w Sanoku	80	715	594	45	83.07	6.29	15.812	22.1	7.416	24½	10	37	46.9	16.8	4.0	60
„ w Sączu	60	432	262	36	60.64	8.33	13.257	30.6	7.508	68½	17	38	56.6	18.6	6.6	49
„ w Śniatynie	24	230	206	10	89.56	4.34	3 916	17.0	2.143	91	9	32	54.7	20.8	7.9	55
powiatowy w Sokalu	61	1.276	1.036	75	81.26	5.87	24.997	19·5	15.098	60	11	83	60.4	26.4	7.9	50
gminny w Stanisławowie	120	1.122	824	94	73.44	8.37	28.761	25.6	14.314	60	12	76	49.7	15.0	5.9	50
„ w Stryju	99	815	637	89	78.15	10.92	24.040	29.4	14.297	66	22	44½	59.4	23.2	5.7	60
„ w Tarnopolu	75	1 100	925	81	84.09	7.36	23.249	21.1	9.884	62½	8	98½	42.5	18.3	1.2	51
„ w Tarnowie	140	1 598	1.122	141	70.21	8.82	38.078	23.8	16.833	93½	10	53½	44.2	17.2	2.7	50
„ w Wadowicach	30	211	184	15	87.67	7.10	4.193	19.8	2.042	54	9	68½	48.7	17.2	3.4	52
„ w Zaleszczykach	36	630	431	45	68.41	7.12	19.156	30.4	8.668	33	13	76	45.2	21.3	4.2	50
„ w Złoczowie	80	767	613	65	79.92	8.46	22.261	29.0	8.942	21	11	39½	40.1	17.3	2.6	45
„ w Żółkwi	60	1 152	895	93	77.69	8.07	24.208	21.0	10.623	92	9	22	43·8	17.8	6.4	50
Suma A.	2.778	36.407	27.043	3.087	74.28	8.48	850.113	23.3	514.960	66½	14	14.4	60.57	19.84	4.82	55
B. Zakłady położnic:*)																
krajowy we Lwowie	61	822	712	16	86.62	1.95	18.175	22.1	17·601	54	21	41	96.8	24.9	8.7	84
„ w Krakowie położnic.	15	355	327	5	91.77 (razem)	1.27 (razem)	10.984 (razem)	23.2 (razem)	17.149 (razem)	81 (razem)	36 (razem)	17 (razem)	1 zł. 56 (razem)	38.3 (razem)	5.54 (razem)	63 (razem)
w Krakowie gynekolog.	10	119	111	1												
Suma B.	86	1 296	1.150	22	88.73	1.69	29.159	22.5	34.750	72	26	81	1 zł. 19	29.9	7.9	73.5
C. Zakłady obłąkanych:																
krajowy w Kulparkowie	512	1.045	183	145	17.51	13·87	188.190	180.1	149.159	67½	142	74	79.3	28.4	2.3	80
„ w Krakowie	70	258	161	30	62.40	11.63	27.637	107.1	25.173	98½	97	57	91.3	28.2	3.1	80
Suma C.	582	1 303	344	175	26.40	13.43	215.827	165.6	174.333	66	133	79	80.77	28.3	2.7	80
D. Szpitale dla dzieci:																
prywatny św. Zofii we Lwowie	110	1.004	634	249	66.87	26.26	** 29.523	28.0	*** 12.000		15		56.0			
„ św. Ludwika w Krakowie	100	821	475	196	57.85	23.88	24.763	30.1	*** 12.000		18	31	60.7			
Suma D.	210	1.825	1.109	445	60.77	24.38	54.286	29.7	24.000							
Razem A+B+C+D	3.734	40.831	29.646	3.729	72.61	9.13	1.149.385	28.1	748.045	94½						

Uwaga: * W zakładzie położnic 1) we Lwowie pielęgnowano dzieci 693, z tego wydalono 573, a zmarło 87.
„ „ 2) w Krakowie „ „ 302, „ „ 258, „ 29. łóżek dla mamek było a dla dzieci 16. Koszt zaś utrzymania tych dzieci, których matki przeniesione były na inny oddział szpitala a za które fun szpitalny płaci karmicielkom po 15 ct. dziennie mieści się w sumie B. wydatków.

do ** Ilość dni leczenia w szpit. św. Zofii podano na podstawie sprawdzonego protokołu stanu chorych.

do *** t. j. subwencya z funduszu krajowego, właściwe zaś wydatki wynosiły we Lwowie 15.382 zł. a w Krakowie 15.038.

Alegat 34. do sprawozdania z czynności Wydziału krajowego za r. 1888.

W y k a z

wydatków w trzech zakładach krajowych za rok 1888.

Liczba porząd.	Poszczególnienie	Lwów	Kraków	Kulparków	Lwów	Kraków	Kulparków
		Ilość dni leczenia w r. 1888.			za dzień leczenia przypada		
		231.715	185.871	188.190	1 8 8 8.		
		zł.	zł.	zł	ct.	ct.	ct.
1	Żywienie chorych (ad a—h)	56.394	51.621	53.504	24.34	27.77	28.43
2	Bielizna	5.646	7.888	6.335	2.44	4.24	3.37
3	Pranie	6.803	5.182	4.585	2.93	3.79	2.44
4	Opał sal	4.074	7.160	5.686	1.76	2.85	3.02
5	Oświetlenie	1.827	5.467	1.518	0.78	2.94	0.81
6	Leki i apteka	7.122	4.699	794	3.08	2.53	0.42
7	Koszta sanitarne i instrumenta chirurgiczne	8.526	7.019	3.572	3.68	3.78	1.90
8	Sprzęty	2.243	1.876	2.051	0.96	1.01	1.09
9	Słoma do sienników	518	667	902	0.23	0.36	0.48
10	Utrzymanie kapelanów i kaplicy	1.335	1.050	1.702	0.57	0.56	0.90
11	Utrzymanie koni		965	1.215		0.52	0.65
12	Utrzymanie ogrodów i pól	79	1.232	2.963	0.03	0.66	1.57
13	Koszta pogrzebowe	500	219	224	0.22	0.12	0.12
14	Utrzymanie budynków	5.203	5.014	8.636	2.27	2.70	4.59
15	Utrzymanie dyrektora, lekarzy i akuszerek	25.370	19.450	9.942	10.95	10.46	5.28
16	Koszta zarządu	10.927	10.816	7.908	4.67	5.82	4.20
17	Utrzymanie Siótr Miłosierdzia	4.660	4.708	3.525	2.01	2.53	1.87
18	Służba wyższa i niższa	16.189	12.928	24.889	6.99	6.96	13.23
19	Czynsze						
20	Koszta kancelaryjne	826	1.278	468	0.36	0.69	0.25
21	Wodociągi		1.040			0.56	
	Suma *A*	158.242	150.279	140.419	68.27	80.85	74.62
	Do tego dolicza się:						
1	Zaliczki na płace	3.198	565	1.575			
2	Pensye i emerytury	3.757	250	526			
3	Zaopatrzenia, dary z łaski i odprawy	299	284	14			
4	Remuneracye i zapomogi	2.300	700	619			
5	Nadzwyczajne wydatki budowlane		6.178				
6	Utrzymanie dzieci w szpitalach	12.000	12.000				
7	Odsetki od kapitałów dłużnych	1.760	20				
8	Zapisy		105				
9	Podatki i daniny		642	323			
10	Wydatki w sprawach patronatu		93	72			
11	Dyety i koszta podróży		131				
12	Utrzymanie dzieci na oddziale położnic	10	297				
13	Zapomogi dla położnic	3.294	2.058				
14	Rozmaite wydatki	961	1.596	5.611			
	Suma *B*	27.579	24.919	8.740			
	do tego: Suma *A*	158.242	150.279	140.419			
	Razem	185.821	175.198	149.159			

W y k a z

spotrzebowanych ważniejszych produktów żywienia w trzech zakładach krajowych w r. 1888. z oznaczeniem ile wyszło na żywienie chorych i posługi w wadze i miarze, oraz przeciętna ich cena.

	Lwów	Kulparków	Kraków	Lwów	Kulparków	Kraków	Uwaga.
	Ilość spotrzebowanych produktów Kilogramy.			Ceny			
Mięsa wołowego	30.507	45.744	26.783	42.00	45.00	43.00	
cielęciny	25.570	15.978	20.680	42 00	43 00	42.00	
wieprzowiny	1.211	4.382	31	42.00	45.00	54.00	
baraniny	—	450	1.072	—	30.00	34.00	
Masła	3.816	2.609	4.296	74.33	89.31	70.16	
Smalcu	715	2 866	1.008	65.00	68.13	66.00	
Słoniny	5.274	6 100	3.229	65.00	61.70	63.00	
Mleka niezbieranego .	lit. —	90.083	83.770	07.00	04.00	6.50	
Mleka zbieranego . .	138.849	—	20.182	03.50	—	4.00	
Mąki pszennej Nr. I. . . .	1.050	3.684	1.363	16.13	13.90	15.25	
„ „ „ II. . . .	7.300	5.056	423	15.75	13 53	15.25	
„ „ „ IV. . . .	—	4.689	7.893	—	12.08	13.90	
„ „ „ V. Lwów Nr. 6.	6.100	—	2.466	13 51	—	13.20	
Bułek	28.424	15.219	32.692	16.13	13.25	13.33	
Chleba	55.814	71.287	45.092	9.76	08.01	7.95	
Cukru	3.564	4.961	3.804	39.00	34.52	35.28	
Kawy	1 444	2.066	994	1 zł. 84.00	1 zł. 67.22	1 zł. 66.00	
Ryżu	4.950	6.812	5 118	22.75	17.68	19.64	
Krup jęczmiennych	4.347	8.932	5.667	16.69	11.11	10.25	
„ jaglanych	3.145	3 090	2.890	15.99	11.60	12.50	
„ hreczanych	5.270	6.495	1.810	18.10	15.63	16.20	
„ pszennych	2.191	—	2.616	26.08	—	15 90	
„ perłowych	4.295	3.323	3.426	18.50	09.49	10.50	
Nafty	6.386	7.440	3.512	22.00	19.64	20.00	
Centnar owsa (100 klgr) . .	—	126	31	—	4 zł. 25.00	5 zł. 98.00	
„ siana	—	794	110	—	1 „ 50.00	1 zł. 50.00	
„ słomy	352	1.196	319	1 zł. 45.00	1 „ 20.00	1 zł. 94.00	
„ węgli	330	4.368	15.647	1 „ 30.00	1 „ 24.25	56.00	
Sążni drzewa	536	484	56	11 zł. 70.00	11 zł 00.00	14 zł. 25.00	
Mydła	1.433	847	2.865	38.00	31.40	28.00	

Odpis odezwy

c. k. Namiestnictwa we Lwowie z dnia 17. września 1888. L. 54066 do Wydziału krajowego we Lwowie.

Wskutek polecenia wysokiego Ministerstwa spraw wewnętrznych zwiedził ministeryalny referent sanitarny Dr. Kusy wystawę lekarsko-hygieniczną, która w lipcu b. r. we Lwowie była urządzoną i zbadał przy tej sposobności niektóre urządzenia sanitarne Galicyi.

Ze sprawozdania z tej podróży, przedłożonego przez wymienionego referenta, przekonał się JE. P. Minister spraw wewnętrznych, iż hygieniczna wystawa ze wszech miar się udała i wskutek zapobiegliwych starań c. k. lekarza powiatowego Dr. Merunowicza w ten sposób była urządzoną, iż w całości zadosyć uczyniła swemu zadaniu, t. j. okazała w sposób pouczający i zachęcający wartość opieki zdrowotnej i że postępowanie uprzedzające Świetnego Wydziału krajowego oprócz innych czynników ułatwiło temu referentowi zbadanie stosunków zdrowotnych kraju.

Z tej przyczyny polecił JE. P. Minister reskryptem z dnia 4. b. m. L. 15670 wyrazić Jego imieniem uznanie Drwi Merunowiczowi, oraz podziękowanie Świetnemu Wydziałowi krajowemu za poparcie, którego doznał z Jego strony ministeryalny referent sanitarny, o czem mam zaszczyt Świetny Wydział uwiadomić.

Co się zaś tyczy stosunków sanitarnych Galicyi w ogóle, przyjął Pan Minister z przyjemnością do wiadomości, iż spostrzeżenia poczynione na miejscu przez wymienionego referenta udowadniają widoczny postęp tak pod względem administracyi sanitarnej w kraju, jakoteż w zarządzeniach zdrowotnych w większych miastach, jakkolwiek dają się dotkliwie czuć jeszcze liczne braki, do których usunięcia należy w jak najkrótszym czasie przystąpić.

Pod względem zakładów leczniczych, będących pod zarządem Świetnego Wydziału krajowego, zauważano wady sanitarne donioślejszego znaczenia, które ze względu na postanowienie §§. 1. i 2. ustawy sanitarnej z 30. kwietnia 1870 (D. u. p. Nr. 68) wymagają ingerencyi c. k. Namiestnictwa, jako władzy nadzór mającej nad wszelkiemi sprawami sanitarnemi a w szczególności nad zakładami leczniczymi i humanitarnymi.

A) W powszechnym szpitalu we Lwowie zauważano:

1. przepełnienie chorymi w ogóle, a w szczególności oddziału chirurgicznego i kiłowego dla mężczyzn i to w tym stopniu, iż łóżka są ustawione nie tylko pod ścianami sal zbyt gęsto, lecz także i w środku tychże, pomimo iż w porze letniej przebywa mniejsza ilość chorych w szpitalu;

2. drugą nie mniejszą wadą tegoż szpitala jest brak umieszczenia w tymże lekarzy pomocniczych w potrzebnej ilości dla dozoru służby lekarskiej, szpitalnej, jednego z lekarzy ordynaryuszow, oraz Dyrektora lub tegoż zastępcy;

3. oprócz niedostatecznego dozoru lekarskiego poza czasem wizyty szpitalnej, zaniedbane są w tymże szpitalu wszelkie względy sanitarno-policyjne przez to, iż nie ma odpowie-

dniego i pewnego odosobienia chorych, dotkniętych zakaźnemi chorobami ostremi, jakkolwiek z powodu częstego panowania tychże w Galicyi wschodniej chorzy dotknięci takimi chorobami często szukają pomocy szpitala;

4. tak wielki zakład leczniczy, jakim jest szpital powszechny we Lwowie, nie posiada dotychczas aparatu parowego do desinfekcyi;

5. zakład położniczy, umieszczony w nowo wybudowanym budynku, połączonym bezpośrednio z budynkiem szpitalnym, okazuje wielce rażące wady, nieuwzględniono bowiem pierwszych wymogów hygieniczno-szpitalnych przy samem założeniu budynku, a wady te winna była władza dozorująca uchylić przed rozpoczęciem budowy, a to tem więcej, że usunięcie ich obecnie już niemożebne.

B) W kulparkowskim zakładzie dla obłąkanych, którego administracya i kierownictwo lekarskie nie daje powodu do jakichkolwiek zarzutów, wymaga bacznej uwagi niewłaściwe założenie budowlane wychodków:

1. mianowicie należy zwrócić baczną uwagę, czy wychodki nie działają niekorzystnie na stan zdrowia chorych, i czy nie zdarzają się częstsze wypadki tyfusu brzusznego;

2. również zdaje się ilość służby być niedostateczną, podobnie jak też i jej wykształcenie w pielęgnowaniu chorych.

C) Niektóre wady sanitarne, zachodzące w szpitalu lwowskim, spostrzeżono i w szpilach innych miast:

1. W szpitalu przemyskim pozostają chorzy poza czasem wizyty lekarskiej bez wszelkiego nadzoru lekarskiego, gdyż ani lekarz ordynujący, ani przydzielony mu chirurg nie mieszka w szpitalu, i nie jest uregulowana lekarska służba inspekcyjna;

2. z powodu niedostatecznej ilości lekarzy nie mogą, oprócz leczenia i prowadzenia zaledwie wystarczającej ewidencyi chorych, należycie być wykonywane lekarskie czynności szpitalne;

3. odosobnienie chorych, którzy z powodu rodzaju choroby powinni być separowani, nie jest dostatecznie przeprowadzone.

D) Co do szpitalu krakowskiego, który pod wieloma względami tak administracyjnemi, jak lekarskimi jest wzorowo prowadzony, zauważyć należy, iż:

1. nie postarano się o odosobnienie chorych, dotkniętych chorobami zakaźnemi;

2. że oddział położniczy również umieszczony jest w ubikacyach wadliwie urządzonych.

E) Szpital w Drohobyczu jest nie czysto utrzymany, mięso w dniu inspekcyi dla chorych przyrządzone było źle, a chorych kiłowych nie odłączono od innych chorych.

Wskutek spostrzeżeń poczynionych przez ministeryalnego referenta sanitarnego o stanie niektórych publicznych zakładów leczniczych i humanitarnych w Galicyi pod względem fachowo-zdrowotnym i sanitarno-policyjnym, zawezwał mnie JE. Pan Minister powołanym reskryptem do ścisłego sprawowania prawa nadzoru państwowego, dalej wezwał mnie Pan Minister do zasięgania opinii krajowej Rady zdrowia w myśl §. 10. ustawy sanitarnej z 30. kwietnia 1870. (D. u. p. Nr. 68) we wszystkich ważniejszych sprawach sanitarnych.

Wskutek tego reskryptu mam zaszczyt upraszać Świetny Wydział krajowy o wydanie odpowiednich poleceń:

1. aby plany budynku sytuacyjne dla szpitali, które mają być czy to nowo budowane, czy to adaptowane, przedkładano mi przed otrzymaniem koncesyi na budowę lub przeróbkę, w celu wykonania prawa dozoru przyznanego urzędowej administracyi ustawą sanitarną;

2. o poczynienie odpowiednich zarządzeń, aby zapobiedz brakowi miejsca dla chorych w szpitalu powszechnym we Lwowie;

3. aby, odnosząc się do poprzednich odezw tutejszych w tej mierze do Świetnego Wydziału krajowego wystósowanych z dnia 7. grudnia 1887. L. 75032, 8. maja i 9. lipca 1888. ll. 7618 i 39918, lekarze pomocniczy, jeden z lekarzy ordynaryuszów, Dyrektor lub tegoż zastępca otrzymali w myśl postanowień §§. 9. i 17. statutu tegoż szpitala pomieszkanie czy to w samym budynku szpitalnym, czy w bezpośredniej bliskości tegoż;

4. aby przez wybudowanie pawilonu osobnego dla chorych zakaźnych w szpitalu lwowskim i krakowskim umożebnić separacyę chorych dotkniętych chorobami zakaźnemi;

5. aby oddział położniczy we Lwowie umieszczono w osobnym budynku poza budynkiem szpitalnym, nim to jednak nastąpi zaprowadzono wentylacyę przez przeistoczenie odpowiednie górnej części okien, aby w sali operacyjnej i porodowej nie umieszczano położnych, a przeto dla zapobieżenia przepełnienia i umożebnienia aseptycznego przeprowadzenia operacyi i porodów dodano do tegoż oddziału odpowiednią ilość sal dla położnych;

6. w końcu, by zakupiono przyrząd parowy do desinfekcyi dla szpitala lwowskiego i krakowskiego.

7. Co się zaś tyczy zakładu kulparkowskiego, to mam zaszczyt upraszać Świetny Wydział o wydanie polecenia, aby dyrekcya tegoż przedłożyła wykaz chorób zakaźnych, które w ostatnich trzech latach tamże panowały, mianowicie tyfusu brzusznego i podoła, czy nie występywał tyfus w tych salach, które przylegają do wychodków.

8. Ponieważ podobnie jak w szpitalu przemyskim i drohobyckim, również i w innych szpitalach prowincyonalnych żaden z lekarzy nie mieszka, przeto upraszam o wydanie polecenia do zarządu wszystkich szpitali powszechnych, aby dla jednego z lekarzy w szpitalnym budynku urządzono pomieszkanie, a prócz tego, by dla szpitala przemyskiego zamianowano jeszcze jednego lekarza pomocniczego, którymby wspólnie z obecnym sekundaryuszem miał obowiązek prowadzić nie tylko dokładną ewidencyę chorych, ale i spisywać historyę choroby każdego chorego.

W szpitalu tym nie ma bowiem ani jednej historyi choroby, nawet ciężko chorych i takich, których uszkodzenia są przedmiotem sądowego dochodzenia.

9. W końcu upraszam o wydanie polecenia zarządom wszystkich szpitali prowincyonalnych, aby chorych kiłowych i syfilitycznych umieszczano w osobnych pokojach, tak, aby ci nie mieli styczności z innymi chorymi i aby w każdym szpitalu urzędzono pokoje dokładnie separowane, w których mają być umieszczeni chorzy dotknięci ostremi chorobami zaraźliwemi, jak tyfusem plamistym, brzusznym, ospą i t. d.

W wymienionym reskrypcie polecił dalej JE. Pan Minister z wszelką ścisłością nad tem czuwać, aby reprezentacye gminne obowiązkom sanitarnym włożonym na gminy §. 3. i 4. ustawy sanitarnej w zupełności zadosyć czyniły.

Co do wykonywania tych obowiązków w Przemyślu i Borysławiu zauważano co następuje:

W mieście Przemyślu jest fizykat miejski, w którym jeden doktor wszech nauk lekarskich i weterynarz wykonują swe obowiązki z gorliwością pochwały godną i z inteligentnem zrozumieniem fachowem.

W skutek ich starań przeprowadza się tamże dozór nad prostytucyą, leczenie ubogich, ewidencyę chorób zakaźnych, oględziny bydła i mięsa, desinfekcyę i t. d. tak racyonalnie, iż gmina miasta Przemyśla może pod tym względem służyć za wzór licznym gminom większym, nawet innych krajów koronnych.

Lekarz miejski nie jest jednakowoż fizycznie w możności służbę sanitarną w całości osobiście dozorować w mieście tak wielkiem jak jest Przemyśl, w którym sprawy te przybierają większe znaczenie z powodu gęstego zaludnienia i ze względu na stosunki zdrowotne wojska w tej fortecy umieszczonego.

Jako dowód zaniedbania głównych wymogów sanitarnych należy przytoczyć nieczyste utrzymanie ulic przez ludność żydowską zamieszkałych, dalej stosunku w szkole żydowskiej (chajderze), w której wbrew przepisom koncesyi odpowiednio do objętości ubikacyi umieszczono niestosunkowo wielką ilość dzieci niechlujnie utrzymanych, a w której lokale i wychodki brudem i odchodami ludzkimi w sposób niedający się opisać były zanieczyszczone.

Szkoła ta musi w razie wybuchu chorób zakaźnych stać się niebezpiecznem ogniskiem dla tychże. Jako dalszy dowód tego zaniedbania należy przytoczyć stosunki sanitarne w prywatnym szpitalu żydowskim, w którym nie ma ani uregulowanego dozoru lekarskiego, ani najpotrzebniejszych przyrządów lekarskich, w którym względy sanitarno-policyjne przy pielęgnowaniu chorych są zaniedbane w każdym kierunku.

Wskutek tych spostrzeżeń udaję się równocześnie do reprezentacyi gminy miasta Przemyśla z żądaniem, by zamianowała odpowiednią ilość lekarzy pomocniczych i aby w tej ważnej gminie miejskiej służba sanitarna w całej rozciągłości wykonaną była w sposób skuteczny.

Również poleciłem c. k. Starostwu w Przemyślu, aby z wszelką sprężystością wykonywało swoje obowiązki co do opieki nad zdrowiem publicznem.

W Borysławiu przedstawiała droga publiczna w czasie pobytu tamże ministeryalnego referenta bagno w wielkiej przestrzeni; nieoczyszczone fosy wzdłuż drogi były wypełnione stagnującą i rozkładającą się wodą odpływową, a odpady ludzkie i zwierzęce tworzyły kałuże płynące lub stagnujące na publicznych placach.

Policya targowa nie była wcale przeprowadzoną, a czystość w lokalach sprzedaży wiktuałów najzupełniej zaniedbaną.

Tamże znajdują się gospody dla obcych, w których zmęczeni robotnicy są umieszczeni na pryczach sporządzonych z desek spróchniałych i sięgających warstwami az do powały.

Z wyjątkiem lokalu, które urządziło towarzystwo banku kredytowego dla samych robotników, w razie jakiego przypadku nieszczęśliwego nie ma publicznego umieszczenia dla robotników uszkodzonych lub wcale odosobnienia dotkniętych chorobami zakaźnemi.

Lekarz mający wypełniać służbę sanitarną gminną jest głuchy, i tak chorowity, iż nie sprosta w niczem swemu zadaniu.

Niedziw przeto, iż przy tych warunkach jest stan zdrowia mieszkańców Borysławia niekorzystny i że tamże wytwarzają się często źródła epidemii licznych.

W celu usunięcia wymienionych wadliwości przez reprezentacyę gminy Borysławia, wydaję równocześnie odpowiedne polecenie c. k. Starostwu w Drohobyczu i c. k. inspektorowi przemysłowemu oraz odnoszę się do krajowej Rady zdrowia w celu wydania opinii tejże co do urządzenia odpowiednich lokali dla umieszczenia robotników uszkodzonych i dla odosobnienia chorych zaraźliwych.

Uwiadamiając zaś Świetny Wydział krajowy o wymienionych wadach w przeprowadzeniu spraw sanitarnych, wchodzących w zakres gminy, upraszam o współdziałanie w tym kierunku i o wydanie odpowiednego polecenia, aby Rada powiatowa w Drohobyczu drogę krajową przez Borysław przeprowadzoną naprawiła i utrzymywała w odpowiednim stanie, a reprezentacya gminy Borysławia powyżej podane wadliwości usunęła.

Będąc przekonany, że Świetny Wydział krajowy zechce poprzeć ze swej strony c. k. Namiestnictwo i władze powiatowe polityczne w zarządzeniach zmierzających do polepszenia stosunków sanitarnych w kraju, upraszam o łaskawe zawiadomienie mnie o swoich zarządzeniach, gdyż Jego Excellencya Pan Minister polecił reskryptem na wstępie podanym, aby do końca b. r. przedłożyć Mu sprawozdanie o rezultacie zarządzeń powyżej wymienionych.

Odpis odezwy

Wydziału krajowego z dnia 21. grudnia 1888 do L. 44917 wystósowanej do Świetnego c. k. Namiestnictwa we Lwowie.

Na pismo Świetnego c. k. Namiestnictwa z dnia 27. września 1888. l. 54066, zawiadamiające nas o reskrypcie Jego Excelencyi Pana Ministra spraw wewnętrznych, wydanym na podstawie sprawozdania referenta sanitarnego w ministerstwie radcy Dr. Kusy o stosunkach zdrowotnych w kraju naszym, mamy zaszczyt niniejszem odpowiedzieć: O wadach sanitarnych donioślejszego znaczenia, jakie Dr. Kusy w zakładach leczniczych, zostających pod zarządem Wydziału krajowego, zauważył, a które spowodowały reskrypt c. k. Ministerstwa, tudzież ingerencyę c. k. Namiestnictwa, Wydział krajowy oddawna ma świadomość. Świadczą o tem liczne ustępy w corocznych naszych sprawozdaniach z czynności Wydziału krajowego (jak np. z roku 1888. L. 36281 Dep. V. pag. 159, 160, 161 i 180), w których wskazaliśmy na potrzeby naszych zakładów leczniczych, przyczem jednak wyraźnie oświadczyliśmy: „że tylko wzgląd na niepomyślny stan ekonomiczny i finansowy kraju, wymagający pilniejszych inwestycyj, wstrzymuje nas od żądania kredytu na zaspokojenie tych potrzeb“.

Świetnemu c. k. Namiestnictwu wiadomo, że w roku bieżącym Wysoki Sejm zmuszony był dla pokrycia tylko najwięcej naglących wydatków kraju podnieść dodatki do podatków o 4 centy; a pomimo to ten nowy ciężar nałożony na kraj nie przyniesie żadnej zmiany korzystnej naszym instytucyom sanitarnym. Gdyby zaś Wysoki Sejm już teraz chciał usunąć, choćby tylko co najdonioślejsze wady naszych szpitali, musiałby podnieść dodatki do podatków przynajmniej o drugie tyle centów. W gospodarstwie społecznem nie podobna zbyt silnie naciągać jednej struny, aby nie ucierpiały inne. Że jednak ani Wys. Sejm, ani Wydział krajowy dotychczas nie zaniedbywali szpitali, niechaj służy za dowód okoliczność, iż dla rozwoju tychże wydał fundusz krajowy od roku 1869, t. j. od objęcia szpitali w zarząd władz autonomicznych, na same tylko budowle i ich przekształcenie przeszło dwa miliony bo 2,075.908 zł. nie licząc wydatków na zaopatrzenie szpitali w sprzęty, łóżka żelazne, bieliznę i t. d. pokrytych z podwyższonych taks szpitalnych, za które fundusz krajowy tytułem kosztów leczenia ubogich wydał w ostatnich dziewiętnastu latach kwotę 11,984.514 zł.

Wszystkie te wydatki poniesione na cele szpitalne z funduszu krajowego przedstawiają nieskończenie większą sumę aniżeli administracya rządowa wydała na ten cel przedtem przez lat sto.

Wiadomo c. k. Namiestnictwu, w jakim stanie upadku znajdowały się szpitale nasze aż do objęcia ich w zarząd władz autonomicznych. Obecnie nikt nie zaprzeczy — znajdują się one w nieporównaniu lepszym stanie niż przedtem, a jeżeli nie wszystkie doszły do takiego rozwoju, jakby to ze względu na wymagania tegoczesnej nauki hygieny szpitalnej życzyć należało, toć zauważyć musimy, że najgorszymi szpitalami pozostały te, które dla braku środków nie mogły być jeszcze dźwignięte z tego stanu zaniedbania w jakim je władze autonomiczne zastały. Jednak i tu zaradzi się złemu z czasem, jeżeli Wysoki Sejm środki ku temu uchwalić zechce.

A) Przechodząc do specyalnych uwag reskryptu ministeryalnego, zaznaczamy, że przepełnienie szpitala krajowego we Lwowie chorymi, brak umieszczenia w tymże dla wszystkich lekarzy pomocniczych (bo trzech mieszka tam stale), brak mieszkania dla dyrektora, tudzież nie dosyć ścisłe odosobnienie chorych dotkniętych chorobami zakaźnemi, nareszcie umieszczenie zakładu położnic w warunkach nie zupełnie odpowiadających zasadom hygieny szpi-

talnej, są rezultatem zbyt szczupłego i ograniczonego miejsca, jakie szpital ma do swej dyspozycyi.

Wszystkim tym niedostatkom zaradzićby mogło tylko czy to najęcie, czy nabycie, czy wybudowanie osobnego gmachu, w którymby zakład położnic mógł być umieszczonym. Staraniem Wydziału krajowego będzie przedstawić Wysokiemu Sejmowi w tym względzie w stosownym czasie odpowiednie wnioski, z prośbą o kredyt na pokrycie wydatków z tą sprawą nieodzownie połączonych.

Co do teraźniejszego umieszczenia zakładu położnic w przybudowanem skrzydle szpitala lwowskiego, zauważyć musimy, że przybudowa ta musiała się stósować do starego gmachu i nie była budowaną wyłącznie dla zakładu położnic. Zakład ten został w niej umieszczony tylko tymczasowo z konieczności w nadziei, że kiedyś Wysoki Sejm uchwali fundusze potrzebne na wybudowanie osobnego gmachu. Mimo to umieszczenie teraźniejsze jest lepsze niż poprzednie w filii Aldera, a nieporównanie lepsze niż było przed objęciem szpitali w zarząd Wydziału krajowego.

Co do twierdzenia reskryptu ministeryalnego pod 4/. że: „tak wielki zakład leczniczy, jakim jest szpital powszechny we Lwowie, nie posiada dotychczas aparatu desinfekcyjnego“ oświadczamy stanowczo, że rzecz się ma inaczej. Desinfektory wyrobu pana Rychnowskiego funkcyonują bowiem tak w szpitalu lwowskim jak i krakowskim od zimy roku bieżącego, o czem donieśliśmy świetnemu c. k. Namiestnictwu już w marcu r. b. do L. 10.189.

A że pan radca Dr. Kusy widział je, świadczy najlepiej ta okoliczność, iż radził dyrektorowi szpitala lwowskiego dokupić automatyczny aparat, któryby dzwonieniem znać dawał, że temperatara w desinfektorze doszła do należytej wysokości. Idąc za tą radą, poleciliśmy dyrektorowi zakupić taki automatyczny pirometr.

B) Wydział krajowy z przyjemnością powziął wiadomość, że reskrypt ministeryalny przyznaje, „iż w kulparkowskim zakładzie dla obłąkanych administracya i kierownictwo lekarskie nie daje powodu do jakichkolwiek zarzutów“.

Co zaś do niewłaściwego założenia budowlanego wychodków w tym zakładzie, to Wydział krajowy, uznając je za vitium primae formationis, już w roku 1880 zapytywał znawców, mianowicie c. k. radcę Namiestnictwa pana Moraczewskiego, jakby złemu zaradzić należało. Tylko zbyt wygórowane koszta, proponowane wówczas na wybudowanie osobnych baszt wychodkowych, były przyczyną, że wadliwości tych nie usunięto. W roku bieżącym w miesiącu kwietniu, zatem przed wizytą pana radcy ministeryalnego, zwołał Wydział krajowy do tej sprawy osobną komisyę znawców, złożoną z czterech lekarzy i trzech budowniczych a przeróbki przez tę komisyę wskazane polecił wykonać natychmiast. Czas kilkomiesięczny i doświadczenie w różnych porach roku okaże, czy roboty przeprowadzone wystarczą, czyli też trzeba będzie żądać od Wysokiego Sejmu kredytu na gruntowne przebudowanie wychodków.

Na zapytanie reskryptu ministeryalnego: „czy wychodki nie działają niekorzytnie na stan zdrowia chorych i czy nie zdarzają się wypadki tyfusu brzusznego“, dyrektor zakładu kulparkowskiego odpowiada relacyą z 19. listopada r. b. L. 5801, że „według sprawozdań prymaryuszów zakładu w latach 1885, 1886, 1887 i 1888 żadnego wypadku duru brzusznego w zakładzie nie było. Jedną tylko chorą przywieziono w r. 1886 do zakładu w końcowym okresie duru brzusznego; od tej zaraziła się pielęgnująca ją dozorczyni. Obie jednak zostały wyleczone“.

Na uwagę: że „ilość służby zdaje się być niedostateczną podobnie jak też i jej wykształcenie o pielęgnowaniu chorych“, wyjaśniamy, że ilość służby oddziałowej jest taką, jaką jest w innych zakładach monarchii austryackiej wzorowo urządzonych Mianowicie, jeden posługacz na sześciu chorych mężczyzn i jedna posługaczka na siedm kobiet średnio. Do tego

pełnią służbę przy chorych na oddziałach Siotry Miłosierdzia w liczbie szesnastu. To, wedle naszego zdania, aż nadto wystarczyć powinno.

Że wykształcenie służby oddziałowej jest niedostateczne, przyznajemy. To też Wydział krajowy, ażeby odpowiedzieć istotnej potrzebie, tudzież, ażeby pozyskać lepszą, inteligentniejszą, więcej ogładzoną i wytrwałą służbę, w przekonaniu, że oględność w przyjmowaniu, zapewnienie lepszego bytu, niemniej nadzieja niejakich korzyści na przyszłość, zachęcą pilniejszych do pozostania w ciężkiej służbie zakładowej, — wydał oprócz od r. 1879 obowiązującej instrukcyi rozporządzenie (L. 6952 z 21 lutego 1888) polecające dyrektorowi: *a)* zasięgać opinii c. k. policyi czy c. k. starostwa o zachowaniu się moralnem każdego nowo przyjętego do służby, *b)* polepszyć wikt służbie oddziałowej, *c)* udzielać naukę praktyczną każdemu świeżo przyjętemu przez miesiąc, zanim użyty będzie do właściwego pielęgnowania chorych.

Nadto uchwalił Wysoki Sejm podwyższyć płacę służbie oddziałowej i przyznać jej dodatki pięcioletnie, niemniej premia po 10 duk. w złocie za dziesięcioletnią nienaganną służbę.

Nareszcie oddany został od 1. lipca r. b. nadzór nad posługaczami i pielęgnowanie chorych Siostrom Miłosierdzia także na oddziale mężczyzn, jak to od założenia zakładu wykonywały Siostry na oddziale kobiet.

C) Reskrypt ministeryalny wytyka, że „w szpitalu Przemyskim żaden lekarz nie mieszka i że służba inspekcyjna nie jest uregulowaną“. Na to mamy zaszczyt odpowiedzieć, że w żadnym z naszych szpitali prowincyonalnych, oprócz Stanisławowa i Tarnowa, w których szpitale są za miastem położone — lekarze nie mieszkają. A to po części dla tego, że w budynkach szpitalnych zaledwie starczy miejsca na umieszczenie chorych, lekarze więc, osobliwie z rodzinami — umieszczenia znaleśćby nie mogli, po części zaś i dlatego, ponieważ w małych miastach naszych, jak to i w Przemyślu ma miejsce, odległość mieszkania lekarza od szpitala jest tak nieznaczną, że w żadnym wypadku ztąd szkoda dla chorych wyniknąć nie może. Zresztą i ta okoliczność zasługuje na uwzględnienie, iż lekarze pomocniczy w szpitalach prowincyonalnych są stałymi funkcyonaryuszami zakładów, nie tak jak w szpitalach krajowych, gdzie młodzi lekarze dla nabycia praktyki pełnią służbę sekundaryuszów tylko przez lat dwa.

Obowiązek więc zamieszkania w szpitalu trwaćby musiał długie lata, a wątpić należy, czyby się znaleźli chętni przy niskiem wynagrodzeniu za całoroczną służbę po 200 do 300 zł., zaś wyższych płac udzielać zabraniają uchwały sejmowe.

Z tych samych powodów odpada potrzeba służby inspekcyjnej, zwłaszcza w obec obowiązkowych dwóch wizyt dziennych i w obec okoliczności, że lekarz w każdej chwili może być zawezwany.

Co do obowiązku spisywania historyi chorób w szpitalach prowincyonalnych, to zauważyć musimy, że wkładać go na sekundaryuszów, pracą przeciążonych a licho płatnych, byłoby niewłaściwem. Zamianowaniu zaś drugiego lekarza pomocniczego stoją na przeszkodzie uchwały Wysokiego Sejmu, wzywające Wydział krajowy do zniżenia taks i do jak największych oszczędności w wydatkach szpitalnych, tem więcej, że wydatek taki nie mógłby być wedle naszego zdania usprawiedliwionym konieczną potrzebą. Wystarczą bowiem dla utrzymania ewidencyi i dla użytku c. k. sądów protokół stanu chorych, karty nagłówne z diagnozą, tudzież codzienne karty ordynacyjne.

Że w szpitalu przemyskim, podczas wizyty pana radcy ministeryalnego, odosobnienie chorych, którzy powinni być separowanymi, nie było dostatecznie przeprowadzone, pochodzi ztąd, że wizyta ta odbyła się podczas robót restauracyjnych, dokonywanych w kilku salach z powodu grzyba. Obecnie jak i przedtem odosobnienie to jest ściśle przeprowadzone. Nie we wszystkich jednak naszych szpitalach tak krajowych jak prowincyonalnych da się separacya tak dokładnie przeprowadzić jak w Przemyślu, a to dla braku miejsca i stosownego rozkładu ubikacyj w budynkach starych.

D) Uznanie reskryptu ministeryalnego, że „szpital św. Łazarza w Krakowie pod wieloma względami tak administracyjnemi jak lekarskimi jest wzorowo prowadzony", przyjmujemy do wiadomości. Że zaś oddział położnic jest niewłaściwie umieszczony, donieśliśmy Wysokiemu Sejmowi w sprawozdaniu z czynności Wydziału krajowego L. 36281/88 str. 180 i 188 wskazując, że przepełnieniu szpitala chorymi mogłoby zaradzić tylko wybudowanie nowego pawilonu, że jednak sprawę tę będzie można podnieść dopiero wtedy, kiedy się okaże, że budowa kliniki chirurgicznej, przeprowadzona przez Wysoki Rząd, przepełnienia nie usunie.

E) Uwaga reskryptu ministeryalnego, jakoby „szpital w Drohobyczu był nieczysto utrzymany, a chorych kiłowych nie odłączano od innych chorych", stoi w rażącej sprzeczności z raportem lekarza ordynującego w tym szpitalu, przesłanym nam na nasze żądanie przez zwierzchność miasta Drohobycza. Wedle tego raportu miał pan radca dworu oświadczyć w obec całej komisyi lekarzowi i rządcy, że: „czuje się przyjemnie zdziwionym (angenehm überrascht), zastawszy szpital powszechny w Drohobyczu tak czysto i porządnie utrzymanym", za co lekarzowi jeszcze osobno dziękował.

W myśl powyższego przedstawienia mamy zaszczyt oświadczyć na poszczególne życzenia Świetnego c. k. Namiestnictwa, że:

1. Wydział krajowy nie ma nic przeciwko temu, iżby plany budynków szpitalnych przed otrzymaniem koncesyi na budowę lub przeróbkę przedkładane bywały Świetnemu c. k. Namiestnictwu.

W tym celu zawezwiemy na przyszłość, w każdym poszczególnym wypadku, władze zarządzające szpitalami, ażeby, przed oddaniem planów do naszego zatwierdzenia, przedkładały je Świetnemu c. k. Namiestnictwu dla zasięgnięcia opinii krajowej rady zdrowia. Przyczem jednak upraszać musimy, ażeby przezto sprawa budowy nie została narażoną na zbyt długą zwłokę lub nawet na zupełne zaniechanie, jak to ma miejsce z budową szpitala tarnopolskiego, którego plany już prawie od roku w radzie zdrowia niezałatwione zalegają.

Na postulata pod 2, 3, 4, 5, 6 i 7 odnoszące się do szpitala krajowego we Lwowie i do zakładu dla obłąkanych w Kulparkowie już wyżej pod *A* i *B* odpowiedzieliśmy.

8. Życzeniu, abyśmy wydali polecenie, iżby w każdym szpitalu powszechnym na prowincyi urządzono pomieszkanie dla lekarza, tudzież ażeby w szpitalu przemyskim nominowano drugiego lekarza pomocniczego dla spisywania historyi chorób jako — z powodów w powyższym naszym wywodzie przytoczonych — niewykonalnych, zadosyć uczynić nie możemy.

9. Życzeniu zaś, aby chorych kiłowych w odosobnionych pokojach umieszczano, tudzież, aby w każdym szpitalu urządzono pokoje dokładnie separowane, w których mają być umieszczani chorzy dotknięci chorobami zaraźliwemi, czynimy zadosyć wydając okólnik przypominający zarządom szpitali dawniejsze nasze polecenia w tym względzie i wzywający ich ponownie, ażeby przeprowadziły separacyę chorych jak najdokładniejszą, o ile na to miejscowe stosunki zezwalają.

Również wypełniając życzenie Świetnego c. k. Namiestnictwa, wzywamy Radę powiatową w Drohobyczu, ażeby drogę powiatową prowadzącą przez Borysław naprawiła i w dobrym stanie utrzymywała.

Wzywamy także zwierzchność gminną w Borysławiu, ażeby wadliwości w odezwie Świetnego c. k. Namiestnictwa wykazane jak najrychlej usunęła.

D. j. w.

Odpis

odezwy c. k. Namiestnictwa z dnia 10. października 1888 L. 48.887 do Świetnego Wydziału krajowego we Lwowie.

Według sprawozdań kilku panów starostów i doniesienia wojskowych komend, zaczyna się kiła szerzyć między ludnością, względnie wojskowymi w sposób znaczniejszy i zdaje się, że się wytworzyły źródła kiły endemicznej w niektórych miejscowościach.

Aby te źródła po części usunąć, a przynajmniej przyjść do wiadomości o nich, w celu zarządzenia środków zaradczych wyjątkowych urządziłem co następuje:

1. Poleciłem dyrekcyi policyi we Lwowie i w Krakowie, oraz magistratom miast drugorzędnych, Tarnopol, Tarnów, Kołomyja, Przemyśl, Brody, Stanisławów, Drohobycz, Stryj, Jarosław i Brzeżany, w których według mej odezwy z dnia 18. grudnia 1876 L. 926 na podstawie udzielonych instrukcyj zarządzono ścisły nadzór nad kobietami oddającemi się nierządowi, aby nadzór ten z wszelką ścisłością wykonywano;

2. Zarządziłem taki sam nadzór w innych miastach liczących do 10.000 ludności tj.: w Samborze, Rzeszowie, Nowym Sączu, Gródku, Buczaczu, Śniatynie, Horodence i Borysławiu, oraz w tych miastach z mniejszą ludnością, w których jednakowoż znajdują się załogi wojskowe t. j. w Białe, Łańcucie, Czortkowie, Sanoku, Wadowicach, Żółkwi, Chrzanowie, Wieliczce, Cieszanowie, Kolbuszowie, Ropczycach, Trembowli i Zaleszczykach, i wydałem dla magistratów załączoną instrukcyę wraz z instrukcyą dla lekarzy i regulaminu dla prostytutek.

3. Poleciłem dyrekcyi policyi miasta Lwowa i Krakowa, oraz Zwierzchnościom gminnym pod 1. i 2. wymienionych miast, aby przedkładały c. k. Namiestnictwu za pośrednictwem c. k. starostwa wykazy miesięczne co do chorób kiłowych i wenerycznych, które sprawdzono przy rewizyi lekarskiej nietylko u prostytutek, ale i u osób, które do aresztów policyjnych względnie miejskich dostawiono i u których choroby wymienione sprawdzono.

4. Zarządziłem, aby naczelnicy gmin sąsiadujących z miastami posiadającemi załogi wojskowe, oraz posterunki żandarmeryi czuwały nad dziewkami widocznie prostytucyi się oddającemi i w okolicy koszar i sąsiednich karczem się wałęsającemi i takowe od czasu do czasu c. k. starostwu do badania przedstawiały.

Lekarze powiatowi mają prowadzić ewidencyę takich dziewek i ich imienny spis udzielić c. k. starostwu i naczelnikom gmin, w których owe mieszkają.

5. Magistratowi miasta Lwowa i Krakowa poleciłem przedkładać miesięczny wykaz osób odstawionych do aresztów miejskich, a chorobą kiłową i weneryczną dotkniętych, oraz magistratowi miasta Lwowa, aby statystyczny wykaz chorych kiłowych w lecznicy lwowskiej leczonych przez zarząd tejże miesięcznie magistratowi przedkładany, udzielał dyrekcyi policyi lwowskiej.

W ten sposób spodziewam się, iż uda się w czas zapobiedz szerzeniu się nadmiarowej kiłowej choroby w kraju i że pomimo powiększenia znacznego załóg wojskowych w nie-

których miastach i miasteczkach zarządzenia wymienione wystarczą, aby usunąć istniejące już źródła zarazy.

Aby jednakowoż o ile możności wcześnie przyjść do wiadomości, w których miejscowościach epidemie znaczniejsze kiłowe się utworzyły, zależy na zebraniu statystycznych dat, których mogą li tylko dostarczyć szpitale wojskowe, oraz powszechne, do których uboższa klasa dosyć chętnie z chorobą kiłową się zgłasza. W tym celu odnoszę się równocześnie do obydwóch komend wojskowych z prośbą o udzielenie c. k. Namiestnictwu statystycznych wykazów miesięcznych o ruchu chorych kiłowych w szpitalach wojskowych i w tym samym celu mam zaszczyt udać się niniejszem do Świetnego Wydziału krajowego z prośbą, o wydanie polecenia zarządom wszystkich szpitali powszechnych:

1) Aby najdalej do dnia 8. każdego miesiąca przedkładały we Lwowie i Krakowie c. k. dyrekcyi policyi, w innych zaś miastach c. k. starostwu miesięczne wykazy o ruchu chorych kiłowych i wenerycznych z poprzedniego miesiąca według załączonego wzoru.

2) Aby lekarze, którzy te wykazy sporządzić mają, o ile możności najdokładniejsze daty podawali co do chorych dotkniętych kiłą pierwszorzędną, wymieniając miejscowość, w której chory się zaraził oraz powiat w którym miejscowość — jeżeli jest nią wieś — leży.

3) Aby przy rozróżnianiu kiły ogólnej wczesnej (2-go rzędnej) od późniejszej (3-cio rzędnej) przedewszystkiem do pierwszej zaliczono te formy kiłowe, które są zaraźliwe, do drugiej zaś niezaraźliwe.

4) Aby w wykazie kobiet, który może być osobno przedkładany (a osobno dla mężczyzn) wymieniano, wiele między chorymi zarażonymi kiłą pierwszorzędną było prostytutek, wiele sług, kobiet wiejskich itp., wiele zostało przez policyę względnie magistrat do szpitala odesłanych, przy chorych dotkniętych kiłą drugorzędną, która jest to recydywa choroby i t. p. Chcąc o ile możności zarządom szpitali ułatwić przedkładanie tych wykazów, dołącza się dla każdego w kraju będącego szpitala powszechnego po 30 egzemplarzy wzoru do wykazu dla sprawozdań przedkładać się mających od 1. stycznia 1889 do stycznia 1890 roku z prośbą o udzielenie im takowych, przyczem się nadmienia, że połowa pierwsza arkusza ma pozostać jako brulion w kancelaryi szpitalnej, a druga z dokładnie wypełnionemi rubrykami być przysłaną do c. k. dyrekcyi policyi we Lwowie i Krakowie względnie do właściwego c. k. starostwa.

Nie podlega wątpliwości że nie we wszystkich przypadkach da się z wszelką ścisłością wybadać i oznaczyć tak miejscowość zarażenia jak i źródło zarazy, t. j. osobę zarażającą, a że nawet u kobiet oddających się prostytucyi jest to niemal rzeczą niemożebną, daty przeto wymienione mają być przeważnie podane u mężczyzn kiłą pierwotną dotkniętych a przez zestawienie tych dat nadesłanych ze wszystkich szpitali powszechnych i wojskowych niewątpliwie zdoła się w wielu przypadkach wykryć źródło kiły endemicznej, które łatwo mogło być zatajone, a przynajmniej niedoszłoby do wiadomości władzy.

W tem przekonaniu, iż Świetny Wydział krajowy zechce poprzeć c. k. Namiestnictwo w dążności do powstrzymania szerzenia się kiły w kraju, udaję się w końcu z prośbą, aby Świetny Wydział krajowy zawezwał ze swej strony Zwierzchności miast powyżej podanych do spiesznego zaprowadzenia nadzoru nad prostytucyą i do regularnego przedkładania wykazów zaleconych instrukcyą magistratom w tym kierunku wydaną.

Alegat 38. do sprawozdania z czynności Wydziału krajowego za r. 1888/9.

Zamknięcie

z obrotu funduszów szpitali prowincyonalnych

Poszczególnienie	Biała		Bochnia		Brody		Brzeżany		Drohobycz		Jasło		Kołomyja		Podhajce		Przemyśl		Rzeszów	
	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
W y d a t k i.																				
A. Rzeczywiste.																				
Czynsz najmu	.	.	.		.	.	650	.	1.350			.	.	.	.	.	.	.	1.829	[illegible]
Konserwacye zwykłe	195	59	165	50	135	02	24	20	192	51	120	15	213	65	93	59	305	21	125	[illegible]
Budowy nadzwyczajne	.	.	.	.	.	.	.	.			.	.	.	.	106	46	848	75	.	
Podatki	29	50	.	.	207	03	.	.	273	11	2	51	.	.	24	01	1	10	.	
Asekuracya	42	87	28	43	57	54	.	.	24	43	17	45	33	42	68	61	32	82	9	[illegible]
Czyszczenie kominów	20	.	8	76	33	14	.		32	10	15	.	9	78	21	.	30	.	.	
Desinfekcya i czyszczenie kanałów	.	.	33	.	33	50	21	90	34	38	7		145	60	83	37	41	88	38	
Żywność i wino	6.568	31	3.272	37	2.867	41½	2.656	54	3.709	60½	5.687	76	3.421	25	3.203	26	5.681	42	7.669	[illegible]
Lekarstwa	1 005	20	877	73	746	32	490	03	661	46	1.059	96	284	94	618	28	1.961	38	1.518	[illegible]
Środki sanitarne	342	23	38	06	184	10	47	18	158	67	70	60	22	77	152	53	283	82	358	[illegible]
Bielizna, pościel i odzież	665	82	67	47	474	63	54	27	963	59	307	33	223	07	265	63	1.133	61	780	[illegible]
Pranie	162	40	51	12	33	06	48	01	55	20	51	36	11	40	197	71	75	61	200	
Sprzęty	439	50	19	22	162	46	43	67	35	04	381	19	44	11	76	71	407	41	483	[illegible]
Opał	528		476	29	368	40	115	50	318	50	582	30	1.151	64	1.085	35	1.223	60	651	[illegible]
Światło	166	53	74	43	84	93	35	86	57	76	74		91	08	130	73	114	60	120	
Słoma	163	.	115	50	52	.	22	61	15	73	89	.	14	.	39	.	89	97	82	[illegible]
Przybory do pisania, druki, stemple i portorya	89	78	19	43	60	05	.		92	71	60	85	77	73	79	58	130	62	65	
Narzędzia chirurgiczne	69	75	105	05	71	64	7	60	16	81	49	61	3	48	88	38	142	98	76	40
Lekarz ordynujący	500	.	499	92	500	.	550	.	500		600	.	500	20	500	.	600	.	500	
„ pomocnik	.		375	.	200	.	250	.	300	.	300	.	.		250	.	250	.	530	[illegible]
Akuszerka i cyrulik		.	30	.	34	.		.	20	.	28	96	.	.	16	60	32	.	43	37
Rządca	400	.	500	.	360	.	600	.	500	.	600	.	529	97	600	.	600	.	500	
Kontrolor	120	.	.	.	.	.	.			.	.	.	.	.	.	.	500	.	.	
Dyurniści	.	.	.	.	300	.	.	.	100	.	.	.	210	.	120	.	120	.	307	58
Kapelan	80		40	.	.	.	50	.	50		.	.	.	.	75	.	120		.	
Służba szpitalna	349	69	965	40	393	10	234	95	452	55	488	05	572	.	388	.	970	20	980	61
Wikt dla służby	604	80	8	29	.	.	388	76	414	.	.		609	40	548	.	1.323	84	220	
Koszta administracyjne		.	120	.	110	13	8	50	.	.	135	13	.	.	108	.	26	52	138	18
Odprawy, prowizye i pensye	366	66	.	.	.	.	.	.	.	.	186	.	.	.	.	.	.	.	316	66
Remuneracye	76	.	45	.	.	.	195	.	.	.	.	.	250	.	50	.	440	.	.	
Relutum na pomieszkanie rządcy	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	200		.	.	.	
Spłata kapitału	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.		176	50	.	
„ odsetek	11	95	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.		.	.	.	
Koszta pogrzebów	347	80	146	50	27	60	126	45	38	99	167	44	161	10	47	65	275	10	181	63
Różne i inne	300	80	20		19	22	21	91	3	99	30	57	18	06	18	98	14	89	100	
Suma rzeczywistych wydatków	**13.646**	**18**	**8.102**	**47**	**7.515**	**28½**	**6.642**	**94**	**10.371**	**13½**	**11.112**	**22**	**8 598**	**65**	**9 256**	**43**	**17.953**	**83**	**17.826**	**46**
B. przenośne.																				
Zwrot zaliczek Wydziałowi krajowemu, powiatowi i gminie	800	.	.	.	600	.	.	.	500	.	260	.	250	.	569	13	.	.	4.250	.
Zaliczki na płace i do wyrachowania	600		120	.	1.160	.	.	.	203	60	128	.	422	88	.	.	.	.	2.205	.
Na zakupno efektów	.		.	.	2.000	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Zwrócono kaucye i depozyta	100	.	.	.	56	.	.	.		.	100	.	.	.	.	.	.	.	35	.
Przeprowadzenia rachunkowe i różne	.	.	353	47	.	.	.	.	9	90	.	.	.		.	.	.	.	417	90
Rozchód ogólny	15.146	18	8.575	94	11.331	28½	6.642	94	11.084	63½	11.600	22	9.271	53	9.825	56	17.953	83	24.734	36
Dochód ogólny	15.289	87	8.576	04	12.506	56½	6.661	36	11.254	38½	12.407	61	9.440	79	9.825	56	23.469	48	24.740	96
od tego potrąciwszy przenośne	1.500	.	711	38½	1.336	.	.	.	200	.	366	.	422	88	65	.	.	.	10.275	96
Dochód rzeczywisty	13.789	87	7.864	65½	11.170	56½	6.661	36	11.054	38½	12.041	61	9.017	91	9.760	56	23.469	48	14.465	.

rachunków

zatwierdzone przez Wydział krajowy za rok 1888.

Sambor		Sanok		Sącz nowy		Śniatyn		Sokal		Stanisławów		Stryj		Tarnopol		Tarnów		Wadowice		Zaleszczyki		Złoczów		Żółkiew		Razem	
zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	234	.		.	.	.	.	.	4.063	16
67	07	159	09	249	50½	36	67	485	.	550	85	226	37	141	.	302	66	.	.	114	08	189	59	228	94	4.321	42½
.	.	281	70	.	.	127	30	650	.	207	94	423	08		.	.	.	.	.	145	85	.	.	.	.	2.791	08
2	93		.			.		.		11	65	.	.	96	85	6	35	.	.	17	02	.	94	2	24	675	24
16	88	29	80	9	64	31	18	29	03	30	19	24	20	24	22	47	38	.	.	.	.	41	93	77	84	677	20
15		35	56	25		.	.	10	.	41	05	40	.	11	70	40	.	.	.	5	.	20	.	30	.	443	09
																						94	08	54	50	1.096	96
9		16		7	60	4	.	144	.	50		15	60	135	.	101	87	.	.	26	68						
3.911	15½	2.666	94½	2.467	94	814	83	6.607	36	4.317	40	5.594	51½	4.261	74	6.576	43	724	54	4.097	10	3.858	68	4.224	84	94.861	34
718	33	579	33	694	41	267	96	1.131	.	1.542	18	1.057	89	280	46	867	07	145	07	692	54	532	91	1.108	18	18.840	86
149	05½	63	40	182	62	42	35	861	36	168	03	313	40	.	.	196	31	.		119		55	78	463	06	4.272	78½
115	12	421	55	338	54	166	62	841	52	476	03	500	.	350	51	913	32	5	20	382	20	59	.	431	18	9.936	38
184	17½	169	68	266	98	7	74	160		60		150	.	35	15	100	24	20	.	25	.	33	29	173	50	2.271	62½
174	63	95	80	250	64	24	74	134	11	222	29	292	82		.	158	76	3	40	181	81	91	30½	284	57	4.007	87½
252	65	348	60	427	98	122	88	460	40	1.254	04	433	50	521	47	1.059	70	159	90	348	40	453	42	603	25	12.942	15
123	86½	80		97	66	5	10	177	10	96	05	93	86	100	32	211	47	3	02	43	50	134	96	186	05	2.302	87½
55	45½	130	84	84	83	6	30	62	.	108	50	68	85	32	08	108	86	5	32	46	.	28	.	44	80	1.465	53½
121	39	64	86	81	42½	10	59	80	11	380	59	80	90	71	.	106	73½	13	85	53	39	28	18	63	75	1.832	52
38	27	45	47	16	12½	.	.	81	50	138	09	21	18	15	.	82	40	.	.	340	26	30	22	64	38	1.504	59½
583	38	500		450	.	.	.	500	.	681	64	399	96	600	.	800	.	300	.	500	.	500	.	500	.	11.565	10
300	05	250	04	200	.		.	300	.	300	.	199	93½	250	.	550	.		.	150	.	200	.	150	.	5.305	57½
.	.	30	.	163	10		.	20	.	9	.	70	.	.		20	.	6		17		32	.	25	94	597	97
321	91	300	.	666	66	180	.	500	.	600	.	600	.	500	.	650	.	200	.	500	.	500	.	500	.	11.208	54
	.	.	.	.	.	.	.	.	.	300		.	.	.	.		.	.	.	.	.	100	.	.		1.020	.
238	32	30	.	60	.	.	.	.	.	100	.	300	.	336	.	366	.	.	.	72	.	.	.	60	.	2.749	90
.	.	50	.	.		.	.	50	.	100	.	32	50	.	.	50	.	.	.	.	.	40	.	.	.	737	50
384	.	412	50	433	98	272	.	660	.	1.282	50	534	.	624	.	1.044	90	180	.	308	.	648	.	536	.	13.114	49
483	29½	.	.		.	.	.	1.003	.	800	.	870	30	666	.	1.189	50	.	.	304	.	987	.	448	26	10.868	44½
.	.	12	86	150	.	2	20	.	.	.	.	.	.			.	.	2	81	12	50	.	.	136	43	963	26
387	42	118	32		.	.	.	.	.	.	.	375	.			.	.	.	.	136	10	.	.	.	.	1.886	16
130	.	180	.	100	.	.	.	.	.	336	.	40	.	80	.	226	77	.	.	.	.	150	.	.	.	2.298	77
.	.	15	.	30		.	.	.	.	.	.	.	.	360	.	340		.	.	.	.	.	.	.	.	945	.
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1.008	.	.		.	.	.	.	.	.	.	.	100	.	1.284	50
189	.	168	72	.	.	.	.	.	.	.	.	474	.	.	.	500	.	.	.	.	.	.	.	5	.	1.348	67
60	25	123	10	36	52	5	.	130	.	90	43	35	60	157	80	5	60	36	.	22	50	99	35	100	02	2.422	42
32	50	37	08	17	53	16	45	21	11	60	15	22	20	204	32½	211	61	3	43	13	40	33	58	21	19	1.242	97½
9.065	**10**	**7.416**	**24½**	**7.508**	**68½**	**2.143**	**91**	**15.098**	**60**	**14.314**	**60**	**14.297**	**66**	**9.884**	**62½**	**16.833**	**93½**	**2.042**	**54**	**8.668**	**33**	8.942	21½	10.623	92	**237.865**	**97**
1.739	20	1.562	75	.	.	.	.	.	.	400	.	650	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	3.100	.	14.681	08
200	.	.	.	627	30½	.	.	.	.	418	77	300	.	565	.	925	.	.	.	.	.	.	.	150	.	8.025	55½
.	.	.	.	4.000	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	6.000	.
8.183	00½	18	.	.	.	.	.	.	.	.	.	897	37½	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	296	.	9.685	38
710	64	.	.	.	.	.	.		.	.		.	.		.	.	.		.	.	.	1.547	88	.	.	3.039	79
[illegible]897	94½	8.996	99½	12.135	99	2.143	91	15.098	60	15.133	37	16.145	03½	10.449	62½	17.758	93½	2.042	54	8.668	33	10.490	09½	14.169	92	279.297	77½
[illegible]670	64	9.206	21	12.651	73	2.144	41	15.098	60	15.567	40	16.290	92½	11.470	39	22.963	11	2.620	36	11.405	73	12.520	34½	14.456	39	302.238	86
[illegible]721	32½	38	35	915	06½	393	88½	1.020	61	796	27	1.307	48	75		868	25	.	.	170	.	20		2.721	16	31.924	62
[illegible]949	31½	9.167	86	11.736	66½	1.750	52½	14.077	99	14.771	13	14.983	44½	11.395	39	22.094	86	2.620	36	11.235	73	12.500	34½	11.735	23	270.314	24

Alegat 39. do sprawozdania z czynności Wydziału krajowego za rok 1888/9.

Bu

szpitali prowincyonalnych, zatwierdzone

Rubryka	Poszczególnienie	Biała	Bochnia	Brody	Brze-żany	Droho-bycz	Jasło	Koło-myja	Pod-hajce	Prze-myśl	Rzeszów
		zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.
	Dochody.										
I.	Z kosztów leczenia:										
	od funduszu kraj. galicyjskiego	5.761	8.536	6.604	6.332	9.620	9.560	9.298	8.531	16.531	17.600
	od samopłacących	1.595	713	416	415	1.415	387	983	223	1.921	1.362
	od obcych funduszów . .	3.781	75	78	52	55	15	165	51	146	70
II.	Z własnych dochodów szpitala: z gruntów, legatów, realności, zapisów i datków, odsetek od kapitałów, sprzedaży rzeczy zużytych i rozmaite inne . .	498	144	30	335	39	10	.	8	80	46
	Suma dochodów . .	**11.635**	**9.468**	**7.128**	**7.134**	**11.129**	**9.972**	**10.446**	**8.813**	**18.678**	**19.078**
	Wydatki.										
I. Utrzymanie budynków	Czynsz najmu	.	.	.	650	1.350	.	.	.	.	1.400
	Konserwacye zwykłe	600	185	200	17	75	200	350	80	300	50
	Budowy nadzwyczajne	.	.	.	.	.	.		100	.	30
	Podatki	30	4	2	.	150	3	.	24	2	.
	Asekuracya od ognia	43	30	50	.	25	19	30	68	35	20
	Czyszczenie kominów	20	9	35	10	25	15	10	21	30	50
	Desinfekcya i czyszczenie kanałów	.	40	50	24	30	16	200	83	50	56
II. Koszta gospodarcze	Żywność dla chorych	4.455	3.391	2.730	2.257	3.724	4.312	4.289	3.011	6.154	6.230
	Wino „ „	110	160	70	40	110	210	120	80	260	.
	Lekarstwa	800	848	615	544	588	821	1.072	669	1.985	1.465
	Sanitarne potrzeby	200	70	160	48	100	100	40	130	280	200
	Bielizna, pościel i odzież . . .	1.000	176	390	172	1.000	413	232	485	1.500	1.500
	Pranie	170	50	40	50	55	50	20	180	100	200
	Sprzęty	120	10	110	42	189	150	100	70	300	431
	Opał	400	500	450	240	320	450	800	600	1.200	800
	Oświetlenie	150	80	80	36	60	90	90	100	120	120
	Słoma	150	65	40	28	50	75	30	40	70	100
	Przybory i koszta kancelaryjne	90	50	50	70	80	66	80	70	130	90
	Narzędzia chirurgiczne	50	50	40	50	50	100	50	40	50	[illegible]
III. Płace i wynagrodzenia	Lekarz ordynujący	700	600	500	600	600	600	500	500	800	700
	„ pomocnik	200	300	200	250	300	350	.	250	600	600
	Akuszerka i cyrulik	.	40	60	.	25	30	.	16	60	120
	Rządca	400	500	450	600	500	600	500	600	700	600
	Kontrolor	120	.	.	.	.	.	.	.	500	.
	Dyurniści	150	.	150	100	360	.	180	120	180	485
	Kapelan	80	40	.	50	50	.	30	75	120	.
	Służba szpitalna niższa	408	950	432	357	454	500	528	400	1.104	1.128
	Wikt dla służby	730	639	598	484	438		650	548	1.380	300
	Wydatki administracyjne . . .	.	135	100	10	.	135	.	120	30	[illegible]
	Odprawy, prowizye, pensye . .	300	.	.	.	.	210	.	.	.	317
	Remuneracye	50	200	10	100	10	100	200	100	50	100
	Relutum na pomieszkanie rządcy	.	.	.	.	.	.	.	200	.	.
IV.	Spłata kapitałów	.	.	.	.	.	.	.	37	.	1.550
	„ odsetek	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
	Należytości za liwerunki i roboty	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
V.	Ciężar fundacyjny	.	.	.	.		.	.	.	177	.
	Koszta pogrzebów	330	150	70	131	70	220	200	60	270	250
	Drobne inne	150	20	15	22	5	35	145	18	45	150
	Suma wydatków . .	**12.006**	**9.292**	**7.697**	**6.982**	**10.793**	**9.870**	**10.446**	**8.895**	**18.582**	**19.226**

dżety

przez Wydział krajowy na r. 1890.

Sambor	Sanok	Sącz nowy	Śniatyn	Sokal	Stanisławów	Stryj	Tarnopol	Tarnów	Wadowice	Zaleszczyki	Złoczów	Żółkiew	Żywiec	Razem
zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.
8.533	9.042	6.828	1.511	11.952	12.229	13.755	9.979	17.748	1.906	7.371	9.806	11.941	3.796	224.770
840	626	194	215	1.000	1.216	720	340	822	113	459	45	.	78	16.098
36	522	84	109	.	28	552	25	48	89	487	22	.	.	6.490
226	2.363	12	34		1.592	753	1.306	100	17	212	1.590	12	700	10.107
9.635	**12 553**	**7.118**	**1.869**	**12.952**	**15.065**	**15.780**	**11.650**	**18 718**	**2.125**	**8.529**	**11.463**	**11.953**	**4.574**	**257.465**
.	.	.	.	.	.	.	.	.	312	.	.	.	.	3.712
100	.	170	30	300	585	150	150	300	.	138	300	200	100	4.580
.	2.264	.	.	.	435	550	.	246	.	.	300	200	.	4.125
5	20	.	1	.	10	.	1	6	.	10	1	2	5	276
15	32	10	30	39	30	29	24	47	.	10	44	77	30	737
15	36	25	.	10	41	39	12	40	.	5	20	30	12	510
15	20	50	3	100	50	50	175	214	.	15	90	55	10	1.390
3.136	3.889	2.938	767	5.230	5.124	4.794	4.410	6.346	730	3.384	4.025	4.657	1.825	91.308
120	78	20	50	100	.	250	157	200	8	58	100	50	50	2.401
628	678	667	167	996	1.423	1.000	820	1.154	140	606	559	955	365	19.565
100	65	111	40	300	200	300	60	227	.	113	108	300	20	3.272
270	475	371	110	835	675	600	522	700	.	265	120	370	100	12.281
180	150	157	8	150	50	250	103	115	40	25	45	180	50	2.418
48	80	166	15	200	249	320	75	347	4	91	50	150	.	3.317
420	349	400	120	420	1.241	500	500	935	140	316	450	500	150	12.201
110	83	85	8	150	128	150	110	213	4	44	100	150	60	2.321
60	132	88	6	100	268	150	40	110	7	44	40	40	20	1.753
80	69	79	8	100	200	80	60	148	15	52	50	60	30	1.807
50	50	10	10	60	50	50	65	61	.	50	66	30	.	1.082
600	500	450	.	600	600	500	600	800	300	600	600	600	300	13.150
300	250	250	.	300	300	250	300	550	.	250	200	250	.	6.250
.	24	50	.	20	20	62	.	20	6	9	30	20	.	612
400	450	500	180	500	600	600	500	650	200	500	500	550	240	11.820
.	.	.	.	.	300	.	.	.	.	.	100	.	.	1.020
.	30	60	.	360	100	300	365	365	.	100	.	60	.	3.465
.	50	.	.	50	100	50	.	50	.	.	40	50	.	835
384	420	503	312	660	1.248	624	624	1.032	180	308	648	582	228	14.014
322	.	503	.	1.003	800	876	666	1.186		304	987	500	930	13.844
.	18	150	2	13	25	.	.	200	4	11	.	140	.	1.233
416	100	133	.	.	.	375	.	.	.	117		.	.	1.968
.	36	50	.	.	200	40	80	50	.	.	150	50	100	1.676
.	120	180	.	.	.	.	360	.	.	150	.	.	.	1.010
1.236	1.716	.	.	.	.	1.480	.	3.347	.	.	.	625	.	9.99[illegible]
189	14	.	.	.	.	.	.	500	.	.	.	5	.	7[illegible]8
.	1.910	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1.[illegible]10
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	177
70	108	75	.	100	50	80	158	15	30	50	120	100	50	2.757
50	40	10	20	20	40	30	150	150	5	12	20	25	10	1.187
9.319	**13.756**	**8.261**	**1.887**	**12.716**	**15.142**	**14.529**	**11.087**	**20.324**	**2.125**	**7.637**	**9.863**	**11.563**	**4.68[illegible]**	**256.683**

O d p i s

odezwy c. k. Prezydyum Namiestnictwa we Lwowie z dnia 10. października 1888 L. 10838 pr. do Wydziału krajowego we Lwowie.

Szacowną odezwą z dnia 19. stycznia b. r. L. 1422. S. Świetny Wydział krajowy zakomunikował mi uchwałę Sejmu krajowego z tegoż dnia, wzywającą c. k. Rząd, aby 1) jak najspieszniej uregulował drogą ustawodawczą pobór podatków w gminach i 2) postarał się o rzeczywiste wykonywanie ścisłego nadzoru nad Zwierzchnościami gminnemi, pobierającemi podatki od kontrybuentów, względnie powstrzymał nieprawidłowości zachodzące w tej mierze, oraz powiększył etat urzędników przy c. k. urzędach podatkowych

Wskutek odezw c. k. Prezydyum krajowej Dyrekcyi skarbu z dnia 30. września b. r. L. 1352 pr. i w myśl reskryptu Wys. c. k. Ministerstwa skarbu z dnia 26. września b. r. L 25762, mam zaszczyt oznajmić Świetnemu Wydziałowi krajowemu, że sprawa uregulowania indywidualnego poboru podatków jest przedmiotem starannego rozpatrywania ze strony tegoż Wys. Ministerstwa.

Nadto mam zaszczyt zwrócić uwagę Świetnego Wydziału krajowego na udzielone mu do wiadomości odezwą c. k. Prezydyum krajowej Dyrekcyi skarbu z dnia 23. marca 1884 l. 460 pr. zarządzenia, wydane do władz i urzędów podwładnych celem uregulowania postępowania Zwierzchności gminnych przy wykonywaniu poboru podatków i odwozie zebranych pieniędzy do urzędów podatkowych, tudzież celem wykonywania należytej kontroli nad temi czynnościami organów gminnych, skutkiem czego też w każdym powiecie znaczna ilość gmin co roku podlega ścisłej rewizyi ze strony inspektorów podatkowych co do prawidłowego sprawowania powołanych czynności i celem odpowiedniej inwigilacyi organów gminnych w kierunku rzeczonego poboru podatków. W tym względzie mam zaszczyt zakomunikować Świetnemu Wydziałowi krajowemu dołączony odpis rozporządzenia c. k. Prezydyum krajowej Dyrekcyi skarbu z dnia 11. października 1887, L. 53647, mające na celu ściślejsze unormowanie powołanej gałęzi służby podatkowej.

Dalej mam zaszczyt zwrócić uwagę Świetnego Wydziału krajowego na okoliczność, że c. k. Ministerstwo skarbu usiłuje zażaleniom na trudności przy poborze podatków i na powolny tok spraw w c. k. urzędach podatkowych według możności zadość uczynić przez pomnożenie tych urzędów, a tem samem i urzędników podatkowych w Galicyi, gdyż wskutek Najwyższego postanowienia z dnia 17. czerwca 1887, ustanowiono już w roku 1887 dwanaście nowych urzędów podatkowych, a na mocy Najwyższego postanowienia z dnia 10. lipca 1888 zostanie znowu dwanaście urzędów w bieżącym roku ustanowionych, niemniej i dalsze ich pomnożenie jeszcze nastąpi. Celem usunięcia nadużyć przy poborze podatków przez organy gminne, o których wspomniał poseł hr. Koziebrodzki w Sejmie krajowym, uzasadniając wniosek swój powyższą uchwałą sejmową załatwiony, jak n. p. o poborze przez kolektantów 2% dodatku do podatków tytułem wynagrodzenia za pobór, c. k. Prezydyum krajowej Dyrekcyi skarbu wydaje równocześnie do starostw stosowne zarządzenie.

Subalegat I. do alegatu 40 sprawozdania z czynności Wydziału krajowego za r. 1888/9.

Odpis

rozporządzenia c. k. kraj. Dyrekcyi skarbu we Lwowie z dnia 11 października 1887 l. 53647 wystosowanego do wszystkich starostw.

W celu zabezpieczenia skarbu państwa od możliwych strat w dochodach podatkowych lub opóźnienia wpływu takowych, tudzież ochronienia podatkujących przed pokrzywdzeniem, jakiego się częstokroć kolektanci podatków dopuszczają, włożono w §. 9 instrukcyi dla inspektorów podatkowych, wydanej rozporządzeniem Wys. c. k. Ministerstwa skarbu z dnia 28. lutego 1855 l. 2299. Dz. rozp. Nr. 14. obowiązek czuwania nad naczelnikami gmin, trudniących się indywidualnym poborem podatków.

Rozporządzeniami tutejszemi z dnia 18. lipca 1858. l. 3282. dod. do dzien. rozp. Nr. 23, z dnia 10. lipca 1872. L. 1276. dod do dzien. rozp. Nr. 16. i z dnia 22. lutego 1876 l. 6257 zaznaczono nadto bliżej, w jakim kierunku inspektorowie a względnie referenci podatkowi nadzór ten wykonywać mają i polecono zarazem, aby o każdej w tym względzie odbytej lustracyi zdali sprawę do rąk pana starosty celem usunięcia znalezionych wadliwości i pouczenia kolektantów o prawidłowem sprawowaniu poruczonych im czynności. W zamiarze zaprowadzenia jednolitego postępowania tak pod względem przeprowadzenia rzeczonej lustracyi, jakoteż pod względem odnośnego sprawozdania, ułożono na podstawie sprawozdań w tej mierze przez c. k. starostwa wskutek tut. rozporządzenia z dnia 2 marca 1886. l 7150 przedłożonych, formularz dotyczącej relacyi, obejmujący najważniejsze szczegóły, na które referent podatkowy przy lustracyi swoją uwagę zwracać i względem których wynik rewizyi dokładnie ma przedstawić.

Udzielając c. k. starostwu w załączeniu wzór ten, poleca się referentom podatkowym, aby od dnia 1. stycznia 1888 począwszy, swoje sprawozdanie o każdej przedsięwziętej w tym celu lustracyi już według tego wzoru układali i dotyczące sprawozdania, dla każdej gminy z osobna, przy dołączeniu do tej czynności już poprzód z urzędu podatkowego zażądanego szczegółowego wykazu zaległości w dotyczącej gminie pozostałych, najdalej w przeciągu dni 8 (ośmiu) po powrocie z komisyi panu staroście przedkładali.

Przypominając w końcu c. k. starostwom postanowienia zawartego w rozporządzeniu tutejszem z dnia 22. lutego 1876 l. 6257, co do zapodania w kwartalnych raportach czynności gmin, w których rewizye te w dotyczącem ćwierćroczu przeprowadzone zostały i powołania dat, pod któremi odnośne relacye do starostwa weszły, zauważa się, iż c. k. krajowa Dyrekcya skarbu odtąd zażąda co roku przedłożenia takowych, celem przekonania się czy i o ile referenci podatkowi wypełniają obowiązki pod tym względem na nich nałożone.

Równocześnie zarządza się nakład i przesłanie starostwom przez tutejszy ekonomat potrzebnych wzorów drukowanych. Załączniki tamtejszego sprawozdania złożonego wskutek tutejszego reskryptu z dnia 2. marca 1886 l. 7150 zwraca się starostwu.

D. j. w.

d

Subalegat 2. do alegatu 40 sprawozdania z czynności Wydziału krajowego za rok 1888/9.

Formularz.

Wynik lustracyi

indywidualnego poboru podatków w gminie .... przedsięwziętej dnia.................. 188......

1. Wymienienie organów Zwierzchności gminnej, które zajmują się indywidualnym poborem podatków stałych i od jakiego czasu. ....

2. Czyli przy odbiorze tej czynności od poprzedników sporządzony został formalny obrachunek należytości, czyli z tego obrachunku nie okazały się jakie zaległości, nie mające pokrycia i na kim ciąży odpowiedzialność za takowe. ....

3. W czyjem przechowaniu znajduje się kasa podatkowa, kto ma klucze i ile jest tych kluczów i czy nie są zmięszane pieniądze podatkowe z pieniądzmi gminnemi lub własnemi naczelnika, a względnie kolektanta. ....

4. Wynik z dziennika przychodu za rok bieżący od art. 1. do .... ogółem........................ zł. .... ct. do c. k. urzędu podatkowego odwieziono .... zł. .... ct znaleziono przy lustracyi zapas kasowy........................ zł. .... ct.

5. Należytość podatkowa za rok bieżący łącznie z przybytkami wynosi ogółem .... zł. .... ct., do tego pozostałe z końcem roku poprzedniego zaległości........................ zł. .... ct. Razem .... zł. .... ct. po obliczeniu opłaty ogółem........................ zł. .... ct. pozostaje zaległość .... zł. .... ct.

1. Czyli istnieją zaległości z lat dawniejszych, co jest powodem, że takowe dotąd ściągnięte nie zostały. ....

7. Czy ogólna kwota tych zaległości przez c. k. urząd podatkowy w załączonym wykazie wyszczególnionych zgadza się z ogólną kwotą zbadaną na podstawie indywidualnych wykazów przez gminę sporządzonych, a w razie przeciwnym, co jest przyczyną pod tym względem znalezionej różnicy. ....

Manipulacya.

8 Czyli dziennik przychodu jest prowadzony w należytym porządku. ....

9. Czyli pojedyncze spłaty są wykontowane odpowiednio w tabeli płatniczej i zgodne z dziennikiem i czy takowe rozkłada się zawsze stosunkowo na podatki rządowe, dodatki krajowe, powiatowe i gminne. ....

10. Czyli ubytki względnie nadpłaty są stosownie uwzględniane przy spłacaniu należytości bieżących. ....

11. Czy pokwitowania w książeczkach płatniczych zgodne są z dziennikiem, tabelą płatniczą i zeznaniem stron, oraz czyli z powodu poboru nie wnoszono jakich zażaleń o przeciążenia. ....

Wymienienie wszystkich tych kontrybuentów i tychże l. sp. których książeczki przeglądniono i z tabelą płatniczą tudzież dziennikiem podatkowym porównano. ....

12. Czyli pobierane dodatki gminne odwożone bywają do c. k. urzędu podatkowego.

13. Czyli indywidualne wykazy zaległości regularnie w terminach wyznaczonych przedkładane bywają urzędowi podatkowemu. ....

14. Czyli pobierane bywa egzekutne od zaległości podatkowych, tudzież odsetki zwłoki o ile takowe przypadają. ....

15. Czyli przy poborze podatków jest obecny naczelnik gminy i przynajmniej jeden z radnych. ....

16. Czyli wybrane podatki, a to jeżeli ściągnięta kwota 100 zł. dosięga zaraz, w innym razie zaś z końcem każdego miesiąca regularnie odwiezione bywają do c. k. urzędu podatkowego. ....

17. Czy nie obracano pieniędzy podatkowych na potrzeby gminne lub na inne cele.

18. Inne przy tej rewizyi poczynione spostrzeżenia. ....

.... dnia .... 188.........

L. S.
pieczęć gminna.

Podpis i charakter służbowy lustrującego c. k. urzędnika.

Podpisy osób w ustępie I. wymienionych.

Alegat 41. do sprawozdania z czynności Wydziału krajowego za r. 1888/9.

O d p i s

okólnika Prezydyum c. k. krajowej Dyrekcyi skarbu we Lwowie z dnia 15. marca 1889 l. 92 pr. wystosowanego do c. k. Starostwa w Białej, Brodach, Brzesku, Chrzanowie, Dobromilu, Jarosławiu, Jaśle, Kolbuszowej, Kołomyi, Łańcucie, Lisku, Lwowie, Myślenicach, Nowym Sączu, Nowym Targu, Przemyślu, Rzeszowie, Sanoku, Stanisławowie, Stryju, Tarnopolu, Tarnowie, Wieliczce i Złoczowie.

Okólnik tutejszy z dnia 12. października 1888 l. 65164 dotyczący zaprowadzenia we wszystkich gminach tamtejszego powiatu indywidualnego poboru podatków bezpośrednich w urzędach podatkowych, obudził w kołach interesowanych pewne wątpliwości i obawy pod względem wykonania, w szczególności zaś co do stosunku prawnego, tak zwanych kolektantów prywatnych, o których jest mowa w 11. ustępie rzeczonego okólnika.

Wątpliwości te i obawy są następujące:

a) jaką doniosłość prawną mogłoby mieć zarządzenie, aby członkowie Zwierzchności i Rady gminnej wydawali obranym kolektantom pełnomocnictwa, wkładając równocześnie na

pojedynczych kontrybuentów obowiązek poręki materyalnej za możliwe defraudacye tychże kolektantów, tudzież,

b) że pełnomocnictwa te miałyby zatwierdzać Wydziały Rad powiatowych,

c) że należałoby ludność wiejską zabezpieczyć od możliwych ukróceń ze strony kolektantów także na czas pomiędzy odbiorem przez nich od kontrybuentów pieniędzy podatkowych, a wręczeniem dotyczącym kontrybuentom odnośnego pokwitowania urzędu podatkowego,

d) czy w razie ustanowienia kolektanta prywatnego, ma istnieć dla wszystkich kontrybuentów odnośnej gminy przymus składania pieniędzy na jego ręce,

e) czy w razie przeciwnym kontrybuenci, którzyby swoje podatki opłacili bezpośrednio w urzędzie podatkowym z ominięciem kolektanta, byliby mimo to z resztą kontrybuentów w gminie obciążeni odpowiedzialnością także za inne poruczone kolektantowi pieniądze,

f) czy kontrybuenci byliby, obowiązani drugi raz opłacić złożoną do rąk kolektanta należytość, gdyby pieniądze u tegoż przepadły nie z jego winy, lecz wskutek innego wypadku, w końcu

g) jaki charakter przysługuje kolektantom prywatnym mianowicie, czy oni mają być urzędnikami gminnymi działającymi pod odpowiedzialnością gminy, albo też prywatnymi pełnomocnikami poszczególnych kontrybuentów.

Już z samej treści tych wątpliwości poweźmie WPan Starosta, że obawy podniesione mogły powstać tylko z błędnego pojmowania celów powołanego okólnika. Wątpliwości te są jednak zawsze tego rodzaju, że bez należytego wyjaśnienia mogą łatwo wzbudzić u nieoświeconej ludności wiejskiej pewną nieufność do zaprowadzonej zmiany w sposobie opłacania podatków.

Z tego powodu oznajmia się co następuje:

W gminach, które dotychczas trudniły się wybieraniem i odwożeniem podatków do urzędu podatkowego, odpowiadała wys. skarbowi w myśl istniejących przepisów za rzetelne i prawidłowe sprawowanie tej czynności odnośna Zwierzchność gminna, względnie ci jej członkowie, którzy przyjęli na siebie obowiązek wybierania i kwitowania podatków, względnie wykonywania kontroli nad tą czynnością. Skutek tej odpowiedzialności był ten, że każdy pojedynczy kontrybuent, który do rąk swej Zwierzchności gminnej należytość podatkową uiścił i na to przez tęże Zwierzchność legalnie pokwitowany został, w razie zatracenia lub zdefraudowania zebranych pieniędzy przez kolentanta, a zatem czy to przez samego naczelnika gminy czy innego do spółdziałania przy poborze powołanego członka Zwierzchności gminnej nie by więcej obowiązany uiszczać raz opłaconej należytości po raz wtóry, lecz w takim razie winn byli ci członkowie Zwierzchności gminnej, którzy się poborem podatków w gminie trudnili, zwrócić wys. skarbowi do niepodzielnej ręki wybrane, a do urzędu podatkowego nie odwiezione pieniądze. Za taki brak pieniędzy podatkowych nie odpowiadała nigdy gmina jako taka. Skutkiem tego ustroju były też władze skarbowe względnie starostwa uprawnione poruczoną gminom czynność poboru i odwożenia podatków ściśle nadzorować, a w razie zachodzących nieporządków przeprowadzać formalną likwidacyę tej czynności. Otóż przez zaprowadzenie indywidualnego poboru podatków bezpośrednio przez urzędy podatkowe ustały w powyższych gminach dotyczące stosunki w zupełności. Każdy kontrybuent z osobna jest bowiem teraz obowiązany opłacać swoje podatki osobiście w dotyczącym urzędzie podatkowym i każdy odpowiada za swój własny podatek tak długo, dopóki nie posiada na uiszczoną zapłatę urzędowego pokwitowania ze strony urzędu podatkowego, podpisanego przez dwóch odpowiedzialnych urzędników tego urzędu.

Krajowa Dyrekcya skarbu, nie zapoznając kosztownych, gdyż z utratą czasu i wydatkami połączonych niedogodności, które ludność wiejska często bardzo daleko od siedziby urzędu podatkowego oddalona z powodu zaprowadzonego indywidualnego poboru podatków ponosić musi przez to, jeżeli każdy kontrybuent gminy będzie musiał 4 razy do roku ze swoją należytością podatkową do urzędu podatkowego się udawać, wskazała gminom sposób ułatwienia sobie tych zachodów, zezwoliła bowiem, aby kontrybuenci pewnej gminy, którzy nie chcą sami chodzić osobiście z podatkiem do urzędu podatkowego, wybrali sobie jednego zastępcę, któryby od nich podatki odbierał i do urzędu podatkowego odnosił. Z tego rozumie się samo przez się, że w danym razie niekoniecznie musiałby w jednej gminie być tylko jeden taki zastępca dla wszystkich kontrybuentów, gdyż to zależy wyłącznie od tychże kontrybuentów samych, czy sobie jedni tego, a drudzy innego obiorą plenipotenta.

Za tem idzie, że kontrybuenci, którzy nie chcą się dać przez nikogo zastępować mogą opłacać swe podatki osobiście jak również byłoby i to dla administracyi skarbowej obojętne, czy ten lub ów z kontrybuentów dałby się przy spłacie podatków zastąpić przez własnego służącego. Z tego wypływa, że zastępcy tacy, których w powołanym okólniku może tylko nie całkiem właściwie kolektantami nazwano, czy w tym lub owym wypadku pozostaną zawsze tylko w stosunku odpowiedzialności do swych mocodawców, że zatem podatki przez tychże mocodawców im oddane, a przez nich do urzędu podatkowego z jakiegobądź powodu nieodwiezione, i przez tenże urząd podatkowy nie zakwitowane, nie mogą być uważane jako zapłacone i od dotyczących kontrybuentów ponownie muszą być żądane. Jasną jest dalej rzeczą, że w tych wypadkach, jeśli w tej lub owej gminie przez pewne grono kontrybuentów obrany został jeden lub więcej nawet zastępców, dla kontrybuentów z tem się nie zgadzających nie istnieje żaden przymus składania pieniędzy na ręce takiego zastępcy.

Tak samo jest zupełnie nieuzasadnionem przypuszczenie, aby kontrybuenci, którzy dla siebie wybrali jednego zastępcę, a tem mniej już, kontrybuenci, którzy się wykluczyli od tego zastępowania, mogli być pomiędzy sobą solidarnie odpowiedzialni za podatki do rąk dotyczącego zastępcy złożone, gdy jak się to ponownie z naciskiem powtarza, każdy kontrybuent bezwzględnie tylko za swój własny podatek odpowiada tak długo, jak długo nie jest w kasie rządowej uiszczony i prawidłowo pokwitowany. Jest rzeczą całkiem naturalną, że krajowa Dyrekcya skarbu celem utrzymania porządku w percepcyi podatków ze strony urzędów podatkowych, we własnym interesie samych kontrybuentów może wymagać, aby w tym wypadku, jeżeli więcej kontrybuentów obrało sobie jednego zastępcę, zastępca ten przy składaniu pieniędzy w urzędzie podatkowym trzymał się ściśle pewnych przez manipulacyę kasową niezbędnie wymaganych formalności, tak co do zarachowania, jak i indywidualnego pokwitowania oddanych pieniędzy. Nic dziwnego jednak z drugiej strony, że krajowa Dyrekcya skarbu w tych wypadkach, gdzie sobie cała gmina ustanowi jednego zastępcę, zamierzała w celu ułatwienia przejścia od dotychczas praktykowanej formy percepty podatków, (przez zbiorowego kolektanta) do indywidualnego poboru, aktowi temu nadać powagę autoryzacyi tak w obec urzędu podatkowego, jakoteż i w obec gmin samych postanowiła, aby zastępca taki umocowany został formalnem pełnomocnictwem ze strony gminy wystawionem, a przez Wydział powiatowy stwierdzonem, z czego jednak ani na gminy jako takie, a tem mniej na Wydziały powiatowe mogłaby wynikać choćby najmniejsza odpowiedzialność za czynności powołanego zastępcy. Gdy atoli z powodu zastrzeżeń co do formy odnośnych plenipotencyj powstają wątpliwości, oznajmia się, że krajowa Dyrekcya skarbu nie przywiązuje

do rzeczonych pełnomocnictw żadnej wagi, że więc pełnomocnictw takich nigdzie, ani żądać ani wymagać nie należy.

Z tego co się dotąd powiedziało wypływa, że ewentualne ustanowienie w pewnej gminie zastępcy kontrybuentów w celu opłacania podatków, pozostaje dla administracyi skarbowej sprawą zupełnie obojętną, a stosunek tychże zastępców do kontrybuentów jest czysto prawno prywatnej natury pomiędzy nimi samymi, że zatem władze rządowe nie biorą więcej żadnej ingerencyi na sposób, w jaki się podobne zastępowania stron przez prywatnych plenipotentów odbywa, że zastępcy nie są więcej żadnymi kolektantami wysokiemu skarbowi odpowiedzialnymi, a tem mniej urzędnikami gminnymi, działającymi pod odpowiedzialnością gminy, że więc odpowiadają tylko na mocy prawa cywilnego tym kontrybuentom, którzy ich do swego zastępowania prywatnie upoważnili.

Usunąwszy w ten sposób wszystkie powyżej pod a) do g) przytoczone wątpliwości i obawy, wzywa się Wielmożnego Pana Starostę, aby treść niniejszego reskryptu podał natychmiast w całej pełni i w odpowiedni sposób do powszechnej wiadomości wszystkich gmin tamtejszego powiatu i o takowej także oba urzędy podatkowe powiadomił.

Alegat 42 do sprawozdania Wydziału krajowego z czynności za r. 1888/9.

Odpis

odezwy c. k. Namiestnictwa z d. 18. listopada 1888 L. 36.342 do Wydziału krajowego.

W załatwieniu i przy zwrocie cennej odezwy z d. 5. czerwca 1888 L. 21.499 c. k. Namiestnictwo ma zaszczyt oznajmić Świetnemu Wydziałowi krajowemu, iż ustawą z 16. kwietnia 1873 Dz. p. p. L. 77 i rozporządzeniami ministeryalnemi z 1. sierpnia 1873 Dz. p. p. L. 135 i 136 nałożono na naczelników gmin, względnie przełożonych obszarów dworskich obowiązek współdziałania przy konskrypcyi, względnie klasyfikacyi koni. Czynność tę wykonują zatem naczelnicy gmin i przełożeni obszarów dworskich w poruczonym zakresie działania i mają się co do sposobu wykonania, w braku wyraźnego przepisu ustawy zastosować do rozporządzeń wydanych w tej mierze przez władzę (§. 58 ust. gm. względnie §. 7 ustawy o obszarach dworskich.)

Według zmienionej częściowo w r. 1882 instrukcyi co do przeprowadzenia klasyfikacyi koni ma być ta czynność przedsięwziętą przez wojskowego znawcę w obecności komisyi, składającej się co do gmin z naczelnika gminy i dwóch członków Rady gminnej, którzy o ile możności mają być właścicielami koni, zaś co do obszarów dworskich, z przełożonego obszaru dworskiego i dotyczącego naczelnika gminy. Z tego składu komisyi wypływa niewątpliwie, że obowiązek dostarczania komisyi odpowiednich sił pisarskich cięży na gminach względnie, ob

szarach dworskich, które zatem w razie ociągania się mogą być do tego przynaglone przez przełożoną władzę polityczną.

Dalej wynika z okoliczności, że znawca interweniujący jest wojskowym, a zatem obowiązanym do objawienia swego zdania jedynie w języku niemieckim, iż pisarz dodany komisyi musi być o tyle obznajomiony z tym językiem, aby zdanie w tymże wypowiedziane mógł zrozumieć i wpisać w języku krajowym do wykazu przeznaczonego dla gminy, względnie władzy politycznej,—wykazy bowiem przeznaczone dla władz wojskowych wypełnia w języku niemieckim wojskowy znawca.

C. k. Namiestnictwo ma nadto zaszczyt oznajmić, że jakkolwiek z powodu licznych usterek, dostrzeżonych przy klasyfikacyach przedsięwziętych w ostatnich latach, c. k Ministerstwo obrony krajowej ponownie, a w szczególności reskryptem z 2. stycznia 1886 L. 15.550 poleciło, aby w razie niedostarczania odpowiednich sił pisarskich przez gminy, ustanowiono takich pisarzy na koszt gminy, — c. k. starostwa ze względu na wydane ztąd zarządzenia, tylko w bardzo wyjątkowych wypadkach robiły użytek z tego przysługującego im uprawnienia.

Alegat 43. do sprawozdania z czynności Wydziału krajowego za r. 1888/9.

O d p i s

odezwy c. k. Namiestnictwa z dnia 30. listopada 1888, L, 69379 do Wydziału krajowego we Lwowie.

Odnośnie do cennych odezw z 28. sierpnia 15. i 26. września, 6. i 14. listopada 1888. l. 36517, 38272, 40334, 45436, 49261. oraz w częściowem załatwieniu szanownego pisma z 17. października 1888. l 41738 w sprawie dostawienia koni do klasyfikacyi w czasie niestosownym i na zbyt oddalone miejsce zborne, c. k. Namiestnictwo ma zaszczyt oznajmić, iż termin do przeprowadzenia klasyfikacyi koni wyznacza zawsze Wys. c. k. Ministerstwo obrony krajowej w porozumieniu z c. k. Ministerstwem wojny dla całego państwa a w obec tego, c. k. Namiestnictwo przy ustanawianiu szczegółowego planu czynności komisyi klasyfikcyjnych od wyznaczonego terminu odstąpić nie może.

Ażeby jednak właścicielom koni ułatwić ile możności zadośćuczynienie, obowiąkom nołożonym na nich przepisami dotyczącymi klasyfikacyi koni, ustanawia się zawsze w każdym powiecie, po kilkanaście miejsc zbornych, do których c. k. starostwa, uwzględniając stosunki miejscowe, przydzielają poszczególne gminy.

Odległość tych ostatnich od wyznaczonych dla nich miejsc zbornych nie bywa znaczną i wynosi w przecięciu 3—5 km., jak to Świetny Wydział krajowy zechce powziąć z dołączonego planu czynnosci komisyi klasyfikacyjnych w powiecie Skałackim, co do którego głównie podniesiono zarzuty.

C. k. Namiestnictwo nie omieszka jednak w razie potrzeby na wniosek powiatowych władz politycznych, do których Wydziały powiatowe w tej sprawie zechcą się odnieść, ustanowić większą ilość miejsc zbornych, o ile na to dozwoli czas do przeprowadzenia klasyfikacyi koni wyznaczony i ilość ustanowionych komisyj wojskowych.

Alegat 44. do sprawozdania z czynności Wydziału krajowego za r. 1888/9.

O d p i s

odezwy c. k. Namiestnictwa z dnia 6. marca 1889, L. 759 do Wydziału krajowego we Lwowie.

W załatwieniu i przy zwrocie załącznika szacownej odezwy z dnia 11. grudnia 1888 l. 52337 c. k. Namiestnictwo ma zaszczyt oznajmić Świetnemu Wydziałowi krajowemu, iż jednocześnie polecono c. k. starostwom, aby na przyszłość przy ustanawianiu miejsc zbornych dla klasyfikacyi koni, przez Wydziały powiatowe postawione wnioski, mające na celu zwiększenie ilości tychże miejsc zbornych, wzięły pod ścisłą rozwagę i z uwzględnieniem tych wniosków, układały plan dla przeprowadzenia klasyfikacyi koni.

Co się zaś tyczy zażalenia Wydziału powiatowego w Gorlicach przeciw wydelegowaniu przez Gorlickie starostwo urzędnika do klasyfikacyi koni i zaliczeniu z tego powodu kosztów komisyjnych w kwocie 44 ct. przypadających na przełożonego obszaru dworskiego w Ropicy polskiej, c. k. Namiestnictwo ma zaszczyt oznajmić odnośnie do tutejszego pisma z dnia 18. listopada 1888 l. 36342, że jakkolwiek wydelegowanie urzędnika powiatowego w rzeczonej sprawie ze względu na jej ważność, tudzież stosunki dotyczącego powiatu bezwarunkowo uniknąć się nie da, otrzymał jednak c. k. starosta w Gorlicach polecenie, aby tego rodzaju zarządzenia ograniczał na przyszłość do wypadków nieodzownej potrzeby.

D. j. w.

Alegat 45. do sprawozdania z czynności Wydziału krajowego za r. 1888/9.

O d p i s

odezwy c. k. Prezydyum Namiestnictwa we Lwowie z dnia 18. lipca 1889 L. 8121 pr. do Wydziału krajowego we Lwowie.

Odnośnie do mojej odezwy z dnia 8. czerwca b. r. L. 5922, mam zaszczyt uwiadomić Świetny Wydział krajowy, iż Jego Excelencya Pan Prezydent Ministrów, jako c. k. Minister spraw węwnętrznych reskryptem z dnia 3 lipca b. r. L. 10804 przyzwolił na mój wniosek z dnia 27. stycznia b. r. L. 551 pr. na udzielenie jednorazowej subwencyi ze skarbu państwa na ulepszenie lub częściowe rekonstrukcye następujących dróg:

1) W Chrzanowie na drogę Pustynia-Chrzanów-Trzebina 9300 zł.

2) W Wieliczce na drogę Wieliczka-Gdów 1 700 zł.

3) W Nowym Sączu na drogę Zabrzeż do drogi krajowej 1000 zł. i na drogę Stary Sącz-Piwniczna-Mniszek 16.000 zł.

4) W Ropczycach na drogę Ropczyce-Szufnarowa 7000 zł.

5) W Przemyślu na drogę Hucisko-Iskań 660 zł., nadto przyzwoliło, aby z kosztów zabezpieczenia potrzebnej, a przy udziale konkurencyi dokonać się mającej regulacyi tej drogi od rzeki Sanu pod Bachowem część na c. k. rząd przypadająca z dotacyi na budowle wodne była pokrytą.

6) W Dobromilu na drogę Iskań-Bircza 3000 zł.

7) W Bóbrce na drogę Chodorów Żydaczów 20.000 zł.

8) W Żydaczowie na drogę Chodorów-Żydaczów 11.000 zł. na drogę zaś Mielnica Żydaczów 17.000 zł. z wyłączeniem mostu na Świcy pod Żurawnem, który to most wybudowany będzie kosztem rządu.

Oprócz tego zezwolił JE. p. Minister na budowę drogi Siwka - Mielnicza kosztem c. k. rządu przy udziale stron obowiązanych do uiszczenia przepisanych prestacyj drogowych.

Względem drogi Rohatyn Knihinicze-Chodorów nadmienił JE. p. Minister, iż gdy Wydział powiatowy w Rohatynie od kilku lat już czyni zabiegi, żeby budowa tej drogi przyszła do skutku, a Świetny Wydział krajowy kazał już nawet sporządzić projekt na tę budowę, nie podlega żadnej wątpliwości, że droga ta ze względów komercyalnych ma bardzo wielkie znaczenie, a przeto od interesowanych w tej mierze spodziewaćby się należało żywego udziału w pokryciu odnośnych kosztów. JE p. Minister zauważył dalej i to, że w obec ogólnych na 84.000 obliczonych kosztów tej budowy, której projekt zresztą znacznego uzupełnienia jeszcze wymaga datek 20.000 zł., którym Wydział krajowy wedle szacownej odezwy z dnia 17. grudnia 1888 L. 53910 do budowy tej przyczynić się zobowiązał, nie może być uznany jako stosunkowo odpowiedni zwłaszcza, że liczebnie nie zostały oznaczone te wcale nie małe datki, na które ze strony interesowanych w tej sprawie Wydziałów powiatowych i osób prywatnych z pewnością liczyć wypada. Mimo to jednak w celu umożliwienia dalszego pertraktowania tej sprawy, oświadczył JE. p. Minister, iż z zastrzeżeniem przyzwolenia w drodze ustawodawczej byłby skłonnym do udzielenia dla tej budowy, a to nawet bardzo znacznej jednorazowej subwencyi ze skarbu państwa w kwocie 64.000 zł. Udzielenie powyższej subwencyi czyni jednak JE. pan Minister zawisłem od następujących warunków:

a) Jeżeli fundusz krajowy i dotyczące Wydziały powiatowe, tudzież inne interesowane strony pokryją resztę wydatków, które wedle sporządzić się mającego szczegółowego projektu okażą się potrzebne;

b) jeżeli Świetny Wydział krajowy, a ewentualnie dotyczące Wydziały powiatowe przyjmą na siebie wykonanie budowy w latach 1890—1891, a to przy odpowiedniej ingerencyi organów rządowych i

c) jeżeli zbudować się mającą drogę na przyszłość własnymi kosztami utrzymywać się zobowiążą.

Zwracając więc udzielony mi przytoczoną szacowną odezwą projekt na budowę tej drogi, upraszam o rychłe powzięcie w tej sprawie stanowczej decyzyi, zawiadomienie mnie o tejże, ażeby potrzebna na rok 1890 kwota mogła jeszcze do budżetu państwowego być wstawioną.

W każdym razie oczekuję szacownej odpowiedzi do 15. p. m., przyczem pozwalam sobie zauważyć, iż tak interes kraju jak niemniej i rządu wymaga, aby Swietny Wydział krajowy wykonanie tej budowy zechciał przyjąć na siebie, co wedle mego zdania nie powinno być z trudnościami połączone, skoro wysoki c. k. Rząd gotów jest przyjąć na siebie prawie 80% całych przez Świetny Wydział krajowy obliczonych kosztów, a oprócz tego spodziewać się należy iż dotyczące Wydziały powiatowe, jak nie mniej interesowane strony nie odmówią zapewnie także odpowiedniego udziału w ponoszeniu kosztów tej dla dotyczącej okolicy jak i dla kraju niezaprzeczenie korzystnej i ważnej budowy.

W końcu nadmieniam, iż JE. Pan Minister oprócz poprzednio już wspomnianych dróg ma także jeszcze na oku budowę drogi Knihyniczyn Żurawno i mostu na Dniestrze pod Żurawnem. Koszta tych budowli obliczone są wedle kosztorysów rządowych na kwotę 59.415 zł. 28 ct. i na kwotę 49.276 zł. 10 ct. Wysoki c. k. Rząd zamierza i te budowle subwencyonować lecz dopiero w roku 1891 i to pod warunkiem, jeżeli do kosztów przyczyni się stosunkowo fundusz krajowy, dotyczące Wydziały powiatowe i interesowane strony. Upraszam więc i w tym względzie o powzięcie stanowczego postanowienia

L. W. kr. 6.320/1889.

Aleg. 12.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego z wnioskiem na odpisanie gminie miasta Gródka zaległych prestacyj na płace nauczycieli tamtejszych szkół ludowych.

Wysoki Sejmie!

Na sesyi w styczniu roku 1889. przedłożył Wydział krajowy Wysokiemu Sejmowi sprawozdanie z wnioskiem odpisania gminie miasta Gródka zaległej w kwocie 4.414 złr. 01 ct. w. a. prestacyi na płace nauczycieli tamtejszych szkół ludowych.

Gdy sprawozdanie to załatwionem nie zostało a od tego załatwienia zależy sprawa nowej organizacyi szkół ludowych w Gródku, potrzebnej skutkiem zwinięcia tamże szkoły wydziałowej męskiej, przeto Wydział krajowy ponawia niniejszem powyższe sprawozdanie.

Wskutek uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 11. stycznia 1888. została męska szkoła wydziałowa w Gródku z końcem roku szkolnego 1887/88. zwiniętą. Na jej miejsce orzeczeniem Rady szkolnej krajowej z dnia 17. sierpnia 1888. L. 9.599 ustanowiono 4-klasową szkołę pospolitą męską o czterech nauczycielach, tudzież dwie jednoklasowe szkoły pospolite na przedmieściach Lwowskiem i Czerlańskiem, każdą o jednym nauczycielu.

Wydatek na płace nauczycieli tych szkół, a oraz nauczycielek czteroklasowej szkoły żeńskiej, wynoszący ogółem 6.400 zł. rocznie, nałożono na gminę miasta Gródka, a to na mocy uchwały Reprezentacyi tej gminy z dnia 25. stycznia 1886, którą zobowiązała się i nadal dotychczasową dotacyę w rocznej kwocie 7.032 zł. 20 ct. na utrzymanie swych szkół uiszczać Zobowiązanie to przyjęła jednak gmina pod warunkiem, jeżeli uwolnioną zostanie od zapłacenia kwoty 4.414 zł. 01 ct., przypisanej jej jako zaległość do zwrotu z tego powodu, że w czasie od 1. czerwca 1875. do końca grudnia 1885. nie pokryła w całości niedoboru na płace nauczycieli, do czego ją orzeczeniem Rady szkolnej krajowej z 31. stycznia 1875 L. 838 zobowiązano.

Gmina miasta Gródka utrzymuje, że do zwrócenia powyższej kwoty funduszowi szkolnemu okręgowemu, a względnie krajowemu, nie ma wcale obowiązku, a to z następujących powodów: W roku 1872. kiedy władze szkolne czyniły zabiegi około zakładania nowych szkół, gmina uchwałą Reprezentacyi swojej z dnia 30. grudnia 1872. postanowiła rozszerzyć istniejącą w Gródku kosztem miasta czteroklasową szkołę męską na 7-klasową szkołę wydziałową i przyjęła na siebie oprócz wydatków tak zwanych rzeczowych, także wydatek na płace nauczycieli owych trzech klas szkoły wydziałowej w ryczałtowej kwocie 2.300 zł., a oraz ryczałt na koszta kancelaryjne w kwocie 100 zł. rocznie. Gmina w uchwale swej umieściła jednak następujące zastrzeżenie, które tu dosłownie przytaczamy:

„W razie, gdyby ta szkoła wydziałowa w praktyce nieodpowiednią okazała się i mimo zaprowadzić się mającego przymusu szkolnego, uczęszczaną nie była przynajmniej do tego stopnia, ażeby w tych trzech klasach wyższych przynajmniej 30 uczniów liczyła, natenczas zastrzega sobie gmina prawo ściągnięcia dotacyi na tę szkołę wyznaczonej a natomiast powzięcia postanowień takich, któreby zamiar gminy urzeczywistniły i stosunkom miejscowym odpowiadały.“

Na podstawie tej uchwały sporządzony został akt fundacyi trzechklasowej szkoły wydziałowej w Gródku z dnia 15. listopada 1873, zatwierdzony przez Radę szkolną krajową 15. stycznia 1874. L. 11.525, a w tym akcie fundacyjnym zaznaczono wyraźnie, że powyższe zastrzeżenie gminy zostało reskryptem Rady szkolnej krajowej z dnia 18. sierpnia 1873. do L. 6.561 przyjęte.

Dochodzenie zarządzone przez Radę szkolną krajową w grudniu 1885. wykazało, że frekwencya szkoły wydziałowej gródeckiej była rzeczywiście zaraz od początku jej istnienia tak niską, że nie dosięgła w żadnym roku liczby 30 uczniów. W roku szkolnym 1874/75 nie była ta szkoła wcale czynną, to jest, nie otwarto żadnej klasy wydziałowej; w latach 1875/6 1880/81, i 1882/3, otwierano tylko jednę klasę wydziałową; w latach 1876/77, 1878/79, 1879/80, 1881/82, i 1883/84, były czynne tylko dwie pierwsze klasy wydziałowe, a tylko w latach 1877/78. i 1884|5. były czynne wszystkie trzy klasy wydziałowe, w których liczba uczniów razem wziąwszy była niższą od 30.

Z tej przyczyny gmina miasta Gródka już od roku 1878. domagała się nieustannie zwinięcia szkoły wydziałowej, które jednak dopiero skutkiem uchwały Wysokiego Sejmu w roku 1888. nastąpiło.

Tymczasem gmina ponosiła ciągle ciężary na utrzymanie swej szkoły wydziałowej, chociaż ta nie przynosiła jej prawie żadnej korzyści i chociaż, gdyby było poszło po myśli gminy, szkoła ta już z końcem roku szkolnego 1877/78. byłaby zwiniętą. Według obliczenia sporządzonego przez Radę szkolną krajową koszta utrzymania szkół ludowych w Gródku w czasie od 1. czerwca 1875. do końca grudnia 1885. a w szczególności wydatek na płace nauczycieli wraz z dodatkami osobowymi i dodatkami za kierownictwo, na remuneracye katechetów, wreszcie ryczałty na drobne potrzeby szkolne, premie dla pilnych uczniów i przybory do nauki robót ręcznych dla ubogich dziewcząt wynosiły ogółem sumę . . . . . 76.636 zł. 29 ct.

Na rachunek tych wydatków uiściła gmina miasta Gródka w powyższym okresie do funduszu szkolnego okręgowego .	72.112 zł. 67 ct.	
a nadto wpłynęły do tego funduszu grzywny za nieposyłanie dzieci do szkoły	109 „ 61 „	
wynosił więc ogół dochodu		72.222 „ 28 „
a z porównania wydatku z dochodem wynika niedobór		4.414 zł. 01 ct.

który po myśli orzeczenia Rady szkolnej krajowej z 31. stycznia 1875. L. 838, nakładającego na gminę miasta Gródka cały ciężar utrzymania szkół ludowych w tem mieście, przypisano tej gminie do zwrotu.

Orzeczenie powyższe jest wprawdzie dawno już prawomocne i na jego podstawie możnaby zaległość powyższą ściągnąć od gminy w drodze przymusowej, jak z drugiej strony możnaby bez względu na ów warunek w uchwale Reprezentacyi gminy z dnia 25. stycznia 1886. postawiony, nałożyć na gminę bezwarunkowy obowiązek ponoszenia całej kwoty wydatku na nowo zorganizowane szkoły ludowe w Gródku, a to na podstawie drugiego ustępu art. XIX. ustawy z dnia 2. lutego 1885. Nr. 29 Dz. u. k. z powodu, że gmina Gródek posiada własny majątek zakładowy.

Byłoby to prawnem, ale zdaniem Wydziału krajowego, nie byłoby to słusznem. Faktem jest stwierdzonym przez najwyższą władzę szkolną krajową, że szkoła wydziałowa w Gródku od samego początku swego istnienia nie miała racyi bytu; faktem jest dalej, że gmina już w trzy lata po urządzeniu tej szkoły, w styczniu 1878. postanowiła rozpocząć starania o jej zwinięcie;

faktem jest wreszcie, że zwinięcie jej w końcu nastąpiło i to z powodu uznanej już powszechnie jej niepraktyczności i nieużyteczności. Że na tę decyzyę potrzeba było aż dziesięć lat czasu, winę tego trudno przypisać gminie, jak również nie można jej brać za złe, że w ciągu tych lat dziesięciu uiszczała prestacye na szkołę, pomimo że była przekonaną o jej nieużyteczności. Gdyby była nie płaciła, naraziłaby się po prostu na egzekucyę.

Płacąc przez lat dziesięć na same płace nauczycielskie po 2.300 zł., a z doliczeniem ryczałtu kancelaryjnego po 2.400 zł. rocznie, zapłaciła gmina na szkołę wydziałową 24.000 zł., a właściwie po odtrąceniu niedopłaconych i w zaległości pozostałych 4.414 zł., około 20.000 zł., suma dość duża, jeżeli się zwłaszcza uwzględni, że pożytek z tego wydatku był prawie żaden.

Otóż miema Wydział krajowy, że nie byłoby rzeczą słuszną do tych 20.000 zł. kazać gminie dziś dopłacać jeszcze 4.414 zł. 01 ct. Niesłusznem wyda to się tem bardziej, jeśli się weźmie na uwagę owo zastrzeżenie gminy przy fundacyi szkoły wydziałowej uczynione, jej ebecną gotowość do ponoszenia całego wydatku na szkoły bez żądania jakiejkolwiek dopłaty z funduszu krajowego, wreszcie i okoliczność, że zaległość ta nie byłaby wcale urosła, gdyby sprawa zwinięcia szkoły wydziałowej mogła była zostać prędzej załatwioną.

Uwzględniając to wszystko, Rada szkolna krajowa w odezwie z 19. listopada 1886. L. 1.630 oznajmiła Wydziałowi krajowemu, że zdaniem jej żądaniu gminy miasta Gródka, aby jej owa zaległość 4.414 zł. 01 ct. odpisaną została, nie można odmówić podstawy. Gdy jednak zaległość wspomniana jest należytością czynną funduszu szkolnego krajowego, ponieważ odpowiedni tej sumie niedobór w funduszu szkolnym okręgowym pokryty został zasiłkami z funduszu szkolnego krajowego, przeto Rada szkolna krajowa zażądała od Wydziału krajowego opinii, czy zgadza się na to, aby gminie miasta Gródka odpisano ową zaległość.

Z przyczyn w niniejszem sprawozdaniu wyłuszczonych Wydział krajowy najzupełniej zgadza się na to, mniema wszelako, że ostateczna decyzya w sprawie, w której chodzi o zrzeczenie się dochodu, prawowocnie funduszowi szkolnemu krajowemu się należącego, przysłuża jedynie Wysokiemu Sejmowi. Z tego też powodu Wydział krajowy po przedstawieniu stanu rzeczy wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

„Zasiłek z funduszu szkolnego krajowego w kwocie 4.414 zł. 01 ct. udzielony gminie miasta Gródka w czasie od 1. czerwca 1875. do końca grudnia 1885. na częściowe pokrycie niedoboru na płace nauczycieli szkół ludowych w Gródku i przypisany gminie tego miasta do zwrotu, zostaje odpisany pod warunkiem, że gmina miasta Gródka wszystkie wydatki na swoje szkoły ludowe z własnych funduszów bez subwencyi z funduszu szkolnego krajowego w całości będzie ponosić.“

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Lwów dnia 5. marca 1889.

Marszałek krajowy:
Tarnowski *w. r.*

Sprawozdawca:
Oktaw Pietruski *w. r.*
Członek Wydziału krajowego.

Z drukarni Pillera i Spółki.

LW. kr. 666/89.

Aleg. 13.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie zniżenia prestacyi gminy miasteczka Radomyśla na płace nauczycieli.

Wysoki Sejmie!

Gmina miasteczka Radomyśla (w powiecie Mieleckim) wniosła w listopadzie 1887. roku do Wysokiego Sejmu petycyę o zwolnienie od płacenia dobrowolnie przyjętej prestacyi na płace nauczycieli w rocznej kwocie 1.200 zł. w. a.

Uchwałą z dnia 10. września 1888. przekazał Wysoki Sejm na wniosek swej komisyi szkolnej petycyę tę Wydziałowi krajowemu do zbadania i sprawozdania na najbliższej sesyi sejmowej.

Spełniając to polecenie Wydział krajowy ma zaszczyt przedłożyć Wysokiemu Sejmowi następujące sprawozdanie:

Gmina miasteczka Radomyśla, pragnąc uzyskać rozszerzenie swej jednoklasowej szkoły ludowej, zobowiązała się aktem fundacyjnym z dnia 31. października 1873. płacić rocznie 1.200 zł. w. a. na dotacyę dla nauczycieli. Jakoż orzeczeniem Rady szkolnej krajowej z dnia 5. lipca 1874. została w Radomyślu zorganizowaną czteroklasowa szkoła etatowa o czterech nauczycielach i jednej nauczycielce, a na gminę nałożono obowiązek przyczyniania się kwotą 1.200 zł. w. a. do wydatku na płace nauczycielskie. Niedobór w kwocie 272 zł. 80 ct. rocznie pokrywany być miał z funduszu szkolnego okręgowego.

Już w roku 1882. zaczęła gmina czynić starania o obniżenie tej prestacyi, ale petycya jej, przez Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu odstąpiona, została załatwioną odmownie. Taki sam los spotkał prośbę gminy wniesioną w roku 1886. do Rady szkolnej krajowej. W obu przypadkach Wydział krajowy oświadczył się przeciw obniżeniu prestacyi, a to nietylko z obawy stworzenia precedensu, na któryby inne gminy, będące w analogicznem położeniu, powołać się mogły, ale głównie z tego powodu, że między zobowiązaniem się gminy do uiszczania nadobowiązkowej prestacyi, a rozszerzeniem szkoły jednoklasowej na czteroklasową w Radomyślu zachodzi widoczny związek przyczynowy, który przez zwolnienie gminy od przyjętych zobowiązań, na korzyść jej, a na szkodę funduszu szkolnego krajowego byłby zalterowany.

Obecnie gmina po raz trzeci ponawia swoją prośbę.

Komisya szkolna w swem sprawozdaniu do l. s. 267. (alegat 191 do sprawozdań stenograficznych z roku 1888.) roztrząsając tę prośbę na podstawie dokumentów do niej przyłączonych, przyszła do przekonania, że gmina miasteczka Radomyśla w stosunku do swoich dochodów ponosi rzeczywiście bardzo wielkie wydatki na szkołę; komisya wyraża zdanie, że wyjątkowe stosunki uwzględnić należy i że nie można, chociażby na tak szlachetny cel jak oświata, żądać od gminy ofiarności tak daleko idącej, iżby ta ofiarność narażała ją na ruinę. Ponieważ jednak komisya nie miała możności sprawdzić, czy stosunki ekonomiczne gminy w ostatnich latach rzeczywiście do tego stopnia pogorszyły się, że gmina dobrowolnie przyjętym zobowiązaniom swoim bez narażenia się na ruinę w żaden sposób podołać nie może i ponieważ nie mogła oznaczyć granicy, do jakiejby prestacye gminy na szkołę ewentualnie obniżyć należało — postanowiła sprawę do bliższego zbadania Wydziałowi krajowemu przekazać.

Rozpatrując się w stosunkach majątkowych gminy miasteczka Radomyśla, Wydział krajowy przyszedł do przekonania, że ciężar przez gminę aktem fundacyjnym przyjęty już w czasie powstania tego aktu o wiele przewyższał jej siły finansowe. Gmina miasteczka Radomyśla nie posiada bowiem majątku, któryby jej przynosił dochody, więc wszystkie potrzeby swoje opędzać musi z opłat na swoich członków nakładanych. Budżet na rok 1874. najlepszy daje obraz stosunków, w jakich gmina zostawała w czasie sporządzenia owego aktu fuudacyjnego. Na pokrycie wydatków, które ogółem na 1.151 zł. 90 ct. w. a. były preliminowane, zmuszona była gmina nałożyć na swych członków 25% dodatek do podatków bezpośrednich i 50% dodatek do podatku konsumcyjnego, które łącznie z jedynym własnym dochodem z nawozu preliminowano na 978 zł. w. a., spodziewając się resztę niedoboru w kwocie 173 zł. 90 ct. w. a. pokryć czynszem targowym. Siłę podatkową gminy określa dostatecznie suma opłacanych w niej podatków, która przy ludności około 3.000 dusz wynosiła ogółem 1.108 zł. 14 ct. w. a.! — W takich warunkach przyjęcie ciężaru 1.200 złr. w. a. na dotacyę dla nauczycieli trzeba nazwać krokiem dość ryzykownym, który chyba tylko optymizmem zbyt daleko posuniętym wytłumaczyć można. Następstwa tego kroku rychło dały się uczuć gminie i jej mieszkańcom; pomimo podwyższenia dodatków gminnych z 25% do 50% budżety gminne wykazują odtąd ciągle rosnące zaległości i niedobory, na których pokrycie brak zupełny środków. I tak budżet na rok 1886. zamknięto niedoborem 1.848 zł. 23 ct., budżet na rok 1887. niedoborem 432 zł. 2 ct. Najgorszym jest wszakże budżet na rok 1888., który przy dochodach w kwocie 4.255 zł. 40 ct., a wydatkach w kwocie 7.733 zł. 76 ct. wykazuje niedobór w kwocie 3.478 zł. 36 ct. w. a. Ten nagły zwrost niedoboru tłómaczy się tem, że gmina na wystawienie nowego budynku szkolnego zaciągnęła w Tarnowskiej kasie oszczędności pożyczkę w kwocie 12.000 zł. w. a., którą półrocznemi ratami po 933 zł. od dnia 1. stycznia 1888. roku umarzać musi, zaczem wydatki gminy podniosły się o kwotę 1866 zł. w. a. rocznie. Zwiększenie zaś dochodów nastąpićby mogło chyba przez podwyższenie stopy procentowej dodatków gminnych i dodatku do podatku konsumcyjnego z 50% na 100%. Ale i takie niepomierne obciążenie mieszkańców nie zdołałoby jeszcze usunąć deficytu, albowiem przy małej sile podatkowej 50% dodatek do podatków bezpośrednich przynosi zaledwie 1.250 zł., zaś takiż dodatek konsumcyjny od mięsa 1.506 zł., razem więc 2.706 zł. w. a. — zawsze przeto jeszcze kwota przeszło 700 zł. pozostałaby niepokrytą.

Gdy się z drugiej strony zważy, że w wydatkach budżetem objętych żadnych skreśleń bez uszczerbku dla najważniejszych potrzeb gminy poczynić nie można — trzeba dojść do wniosku, że gmina miasteczka Radomyśla znalazła się w położeniu nader krytycznem i że zastosowanie wyjątkowych środków ratunku w tym przypadku byłoby nietylko usprawiedliwionem ale i wskazanem.

Taki środek ratunku upatruje gmina w zwolnieniu jej od obowiązku uiszczania prestacyi na płace nauczycielskie w kwocie rocznej 1.200 zł. a nałożeniu na nią natomiast

dodatku do podatków na ten cel w przepisanej ustawą wysokości 9%, ponad którą gmina dobrowolnie jeszcze 200 zł. rocznie dopłacać się zobowiązuje.

Według wykazu c. k. Urzędu podatkowego w Mielcu suma podatków bezpośrednich, przypisanych gminie Radomyśl na rok 1888. wynosi 3.993 zł. 81 ct., zatem 9% dodatek przyniósłby około 360 zł., a z ofiarowanym przez gminę dodatkiem 200 zł. razem 560 zł. w. a.

Ta kwota zaokrąglona do 600 zł. przedstawia według zgodnej opinii c. k. Rady szkolnej okręgowej w Mielcu i c. k. Rady szkolnej krajowej maximum datku, jaki w obecnem położeniu gminy Radomyśla może być od niej na płace nauczycielskie wymaganym.

Wobec przedstawionego wyżej stanu rzeczy nie może Wydział krajowy dłużej opierać się uwzględnieniu prośby tej gminy i przyłączając się do powyższych wniosków uprasza:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

„Gminie miasteczka Radomyśla (w powiecie Mieleckim) zniża się, począwszy od 1. stycznia 1889. prestacya roczna na płace nauczycieli z kwoty 1.200 zł. na 600 zł. w. a."

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Lwów dnia 5. marca 1889. r.

Marszałek krajowy:
Tarnowski *w. r.*

Sprawozdawca:
Oktaw Pietruski *w. r.*
Członek Wydziału krajowego.

Z drukarni Pillera i Spółki.

L. W. kr. 31.306/89.

Aleg. 14.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego o petycyi gminy Żabokruki (w pow. Bobreckim) o zniżenie prestacyi na płacę nauczyciela.

Wysoki Sejmie!

Gmina Żabokruki wniosła w listopadzie 1887. petycyę do Wysokiego Sejmu o zniżenie opłacanej dotychczas na mocy dobrowolnego zobowiązania się prestacyi na płacę nauczyciela w kwocie 200 zł. na 100 rocznie.

Uchwałą z dnia 10. września 1888. przekazał Wysoki Sejm tę petycyę Wydziałowi krajowemu do zbadania i sprawozdania na najbliższej sesyi.

Wydział krajowy odniósł się do c. k. Rady szkolnej krajowej z prośbą o dokładne zbadanie sprawy i oznajmienie czyli petycya ta zasługuje na uwzględnienie i otrzymał odezwą z dnia 13. lipca 1889. l. 11.030 akta dochodzenia wraz z wnioskiem uwzględnienia żądania petycyi. Wniosek ten oparty jest na relacyi Wydziału powiatowego w Bóbrce i c. k. Rady szkolnej okręgowej, które poświadczają zgodnie, że stosunki majątkowe gminy Żabokruki są w niepomyślnym stanie. Do aktów dołączony jest wykaz opłacanych w gminie podatków bezpośrednich, które w roku 1888. wynosiły 400 zł. 58 ct. w. a.

Mimo to Wydział krajowy nie może Wysokiemu Sejmowi przedłożyć wniosku na uwzględnienie petycyi. W podobnem położeniu jak Żabokruki znajduje się przeważna część gmin wiejskich naszego kraju, a gdyby tej gminie zniżono dobrowolną prestacyę na płacę nauczyciela jedynie z powodu niepomyślnego stanu majątkowego, nie możnaby uwzględnienia takiego odmówić wszystkim innym, któreby się o to zgłosiły. W ten sposób jednak spadłyby na fundusz szkolny krajowy, którego wydatki i tak już z każdym rokiem znacznie się zwiększają nowe i bardzo wielkie ciężary. Nie można także pominąć i tej okoliczności, że gminy, które przyjęły na siebie dobrowolnie większe ciężary na utrzymanie szkoły, niżby z ustawy na nie wypadło, otrzymywały w zamian za to szkołę zwykle wcześniej albo w korzystniejszych warunkach, niż inne. Uzyskując obecnie uwolnienie od nadobowiązkowych prestacyj w całości lub w części zatrzymałyby korzyści, które im w zamian za to przyznano.

Z tych powodów Wydział krajowy jest zdania, że uwolnienia podobne tylko w nadzwyczajnych i wyjątkowych przypadkach dozwalane być powinny.

Zważywszy zaś, że akta nie wykazują, iżby gmina Żabokruki znajdowała się w takiem wyjątkowem położeniu, które mogłoby uzasadnić konieczność zwolnienia jej od obowiązku, jaki dobrowolnie na siebie przyjęła, zważywszy dalej, że nie przedłożono nawet dowodu, iżby stosunki majątkowe gminy od czasu, gdy ów obowiązek na siebie przyjęła, uległy rzeczywiście znacznemu pogorszeniu, Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Nad petycyą gminy Żabokruki o zniżenie prestacyi na utrzymanie nauczyciela przechodzi Sejm do porządku dziennego.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Lwów dnia 30. lipca 1889.

Marszałek krajowy:
Tarnowski, *w. r.*

Sprawozdawca:
Oktaw Pietruski *w. r.*
Członek Wydziału krajowego.

Z drukarni Pillera i Spółki.

L. W. kr. 54.099/88.

Aleg. 15.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego z wnioskiem przyznania stałego daru z łaski w rocznej kwocie 125 zł. w. a. dla Agaty Ferenciewiczowej, wdowy po nauczycielu szkół ludowych.

Wysoki Sejmie!

Agata Ferenciewiczowa, wdowa po nauczycielu szkół ludowych wniosła w grudniu 1887 r. do Wysokiego Sejmu petycyę o przyznanie jej zaopatrzenia i datku na utrzymanie dzieci.

Petycya ta przez Wysoki Sejm niezałatwiona, przekazaną została uchwałą z dnia 14. września 1888. Wydziałowi krajowemu, który odstąpił ją Radzie szkolnej krajowej do załatwienia.

Odezwą z dnia 30. listopada 1888. L. 15.589 przedstawiła Rada szkolna krajowa sprawę niniejszą jak następuje:

Mąż petentki ś. p. Władysław Ferenciewicz rozpoczął z dniem 1. sierpnia 1876. zawód nauczycielski na mocy dekretu Rady szkolnej okręgowej w Jaśle z 18. lipca 1876. jako tymczasowy młodszy nauczyciel szkoły wydziałowej w Krośnie. Następnie pełnił obowiązki nauczycielskie w szkole ludowej w Białej niżnej (powiat Grybowski), gdzie dekretem Rady szkolnej krajowej z dnia 17. września 1885 L. 10.921 zamianowany został nauczycielem stale tą szkołą filialną zawiadującym i na etat tejże szkoły z dniem 1. października 1885. przeniesionym.

Ferenciewicz zmarł w dniu 5. lipca 1886. r. nie wysłużywszy jeszcze dziesięciu lat w zawodzie nauczycielskim, wobec czego Rada szkolna krajowa rozporządzeniem z dnia 10. września 1886. L. 9.915 przyznała pozostałej po nim wdowie Agacie Ferenciewiczowej, w myśl ustępu 2. Art. 41. ustawy z dnia 2. maja 1873. Nr. 251 Dz. u. kr. odprawę w jednorazowej kwocie 187 zł. 50 ct. i kwartał pozgonny w kwocie 62 zł. 50 ct. Uwzględniając jednak bardzo gorliwą służbę Ferenciewicza, podczas której, jak to Gorlicka Rada szkolna okręgowa w swem sprawozdauiu z dnia 20. lipca 1888 L. 305 podnosi, zdrowie swe nadwyrężył, uwzględniając dalej położenie wdowy, pozostałej z dwojgiem dzieci bez zaopatrzenia, wreszcie uwzględniając i tę okoliczność, że Ferenciewiczowi brakowało zaledwie kilkunastu dni do ukończenia pełnych dziesięciu lat służby, przedstawiła Rada szkolna krajowa Wydziałowi krajowemu wniosek na wyjednanie dla Agaty Ferenciewiczowej u Wysokiego Sejmu stałego daru z łaski w rocznej kwocie 125 zł. w. a.

Uznając w zupełności słuszność powodów, które Radę szkolną krajową do postawienia powyższego wniosku skłoniły, postanowił Wydział krajowy przyjąć go za swój i przedstawić Wysokiemu Sejmowi do uwzględnienia.

Co do proponowanej kwoty daru, to równa się ona połowie płacy pobieranej przez ś. p. Ferenciewicza i byłaby wdowie po nim przypadła w myśl art. 43. ustawy z d. 2. maja 1873. Nr. 251 Dz. ust. kraj., gdyby Ferenciewicz był ukończył pełnych dziesięć lat służby.

Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Dla Agaty Ferenciewiczowej, wdowy po nauczycielu szkół ludowych i dla jej dwojga dzieci wyznacza się, począwszy od 1. stycznia 1890. r. z funduszu szkolnego krajowego stały dar z łaski w rocznej kwocie 125 zł. w. a.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Lwów dnia 5. marca 1889. r.

Marszałek krajowy:
Tarnowski, *w. r.*

Sprawozdawca:
Oktaw Pietruski, *w. r.*
Członek Wydziału krajowego.

Z drukarni Pillera i Spółki.

L. W. kr. 8763/89.

Aleg. 16.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego o petycyi Reprezentacyi powiatu limanowskiego w przedmiocie datku ofiarowanego w 1880 r. na rzecz wykupna gruntów pod kolej transwersalną.

Wysoki Sejmie!

W załatwieniu sprawozdania komisyi drogowej o petycyi Rady powiatowej limanowskiej w przedmiocie zwolnienia powiatu tego od wpłacania 1% dodatku do podatku na rzecz wykupna gruntów pod kolej transwersalną, powziął Wysoki Sejm na posiedzenie z dnia 9 października 1888 r. następującą uchwałę:

„Petycyę Rady powiatowej w Limanowej udziela się Wydziałowi krajowemu z poleceniem, by po zbadaniu istoty rzeczy, tak pod względem prawniczym jak też i co do sił finansowych powiatu Limanowa, na przyszłej sesyi sejmowej przedłożył sprawozdanie i odpowiednie wnioski“.

W wykonaniu tego polecenia przedstawia Wydział krajowy następujące sprawozdanie:

W czerwcu 1880 r. kiedy szło o skłonienie obradującego wówczas Wys. Sejmu do uchwalenia pomocy kraju dla wykończenia galicyjskiej tak zwanej kolei transwersalnej z Husiatyna do Żywca, odbyło się w tej sprawie zgromadzenie prezesów i delegatów 14 powiatów bezpośrednio w tej sprawie interesowanych a mianowicie: husiatyńskiego, czortkowskiego, buczackiego, tłumackiego, stanisławowskiego, sanockiego, krośnieńskiego, jasielskiego, gorlickiego, grybowskiego, nowosądeckiego, limanowskiego, myślenickiego i żywieckiego. Na tem zebraniu postanowiono przedstawić interesowanym Radom powiatowym potrzebę okazania pewnej ofiarności także ze strony powiatów, przez które nowa kolej żelazna miała przechodzić i poparcia tym sposobem sprawy w Wysokim Sejmie.

Następnie wniosły Reprezentacye wymienionych wyżej powiatów, z wyjątkiem husiatyńskiego, sądeckiego i żywieckiego, bądź do Wysokiego Sejmu, bądź też do Wydziału krajowego petycye z uchwałami Rad powiatowych, oświadczających gotowość przyczynienia się do kosztów nabycia i ekspropryacyi gruntów pod budowę kolei transwersalnej a tem samem do przyniesienia ulgi skarbowi krajowemu.

Wysoki Sejm uchwalając na posiedzeniu z dnia 23. lipca 1880 r. subwencyę krajową w sumie 1,100.000 zł. a. w. na koszta zakupna i wywłaszczenia gruntów pod kolej transwersalną, tudzież na wydatki połączone ze zmianą kierunku i przełożeniem dróg publicznych na pomienionej linii kolejowej, przekazał równocześnie wniesione do Sejmu deklaracye powyższe Wydziałowi krajowemu do odpowiedniego urzędowania.

Deklaracye te, niemniej też deklaracye wniesione w tym przedmiocie do Wydziału krajowego a których ogółem było 11, zawierały bądź warunkowe, bądź też bezwarunkowe w formie uchwał złożone oświadczenia Rad powiatowych, iż chcąc przyczynić się do kosztów nabycia i ekspropryacyi gruntów pod budowę kolei transwersalnej, nałożyły w tym celu na swe powiaty po 1% (w jednym wypadku 2%) dodatków do podatków bezpośrednich na przeciąg lat 20 (w jednym wypadku tylko 10).

Wydział krajowy przyjął te deklaracye, których wartość ogólna obliczoną została pierwotnie w sumie 171.866 zł. 1 ct w. a. Gdy jednak zawarte w tej ogólnej sumie datki powiatów jasielskiego i gorlickiego odpisane być musiały w łącznej kwocie 47.141 zł. 34 ct. z powodu, że ofiarowane były z warunkami, które się nie ziściły i gdy nadto datek ofiarowany przez powiat krośnieński z powodu zmiany terytoryalnej tego powiatu i powstałego ztąd ubytku w podatkach bezpośrednich zniżony został o kwotę 2.303 zł. 35 ct. w. a., przeto ogólna suma datków zmiejszyła się o kwotę 49.444 zł. 69 ct i czyni tylko 122.421 zł. 32 ct.

Na umorzenie tej sumy wpłynęło dotychczas od siedmiu powiatów, a mianowicie: buczackiego, czortkowskiego, krośnieńskiego, nowotarskiego, stanisławowskiego, tłumackiego i zaleszczyckiego ogółem 23.821 zł. 10 ct. w. a., tak że pozostaje do spłacenia jeszcze kwota 98.600 zł. 22 ct., z której na powiat limanowski przypada 9.383 zł. 44 ct. w. a. w myśl deklaracyi zawartej w uchwale Rady powiatowej z dnia 5. lipca 1880 roku.

Na umorzenie swego zobowiązania Reprezentacya powiatu limanowskiego dotąd nic nie uiściła, otrzymawszy najpierw od Wydziału krajowego z powodu nadzwyczajnych wydatków innych, które zmuszona była ponieść, przedłużenie terminu spłaty pierwszej raty pomienionego zobowiązania do roku 1884 i wniósłszy później prośbę do Wydziału krajowego, a następnie we wrześniu 1888 r. petycyę do Wysokiego Sejmu o zupełne odpisanie datku powyżej oznaczonego.

Na poparcie tej prośby przytacza Reprezentacya powiatu limanowskiego dwa powody, mianowicie, że datek ofiarowany był warunkowy; zachodzi tedy wątpliwość, czy warunek, z którym prawne zobowiązanie się powiatu było połączone został dopełniony—i że powiat limanowski jeden z najbiedniejszych, zaciągnął w 1881 r. na budowę drogi powiatowej pożyczkę w sumie 10.000 zł. w. a., a obecnie obarczony jest ciężarami na cele drogowe, którym podołać nie byłby w stanie.

Dla ocenienia, o ile pierwszy powód jest słuszny, przytaczamy w dosłownem brzmieniu uchwałę Rady powiatowej limanowskiej z dnia 5. lipca 1880 roku.

Uchwała ta opiewa:

„Rada powiatowa, przychylając się do zapadłej uchwały na zgromadzeniu prezesów Rad powiatowych, odbytem we Lwowie w dniu 24. czerwca 1880, obowiązuje się płacić zasiłek rocznie po 1% skali dodatku do podatków bezpośrednich funduszowi budowy kolei żelaznej Husiatyńsko-Żywieckiej, a względnie funduszowi krajowemu na wywłaszczenie gruntów pod rzeczoną linię w tutejszym powiecie budować się mającą i na ten cel wstawiać coro-

cznie do budżetu powiatowego kwotę równającą się 1% dodatku do podatków bezpośrednich w powiecie opłacanych od czasu rozpoczęcia tej budowy w powiecie limanowskim rok rocznie przez lat 20 pod tym warunkiem, jeżeli inne interesowane powiaty przyczynią się równymi datkami stosunkowo do opłacanych w tych powiatach bezpośrednich podatków".

Powyższą uchwałę tłumaczy Reprezentacya powiatu limanowskiego w petycyi do Wysokiego Sejmu wniesionej w ten sposób, że Rada powiatowa czyniąc w deklaracyi z dnia 5. lipca 1880 ofiarę swą na rzecz wywłaszczenia gruntów pod budowę kolei transwersalnej zależną od przyczynienia się „innych interesowanych powiatów" równymi na ten cel datkami miała przedewszystkiem na myśli" graniczące z powiatem limanowskim powiaty sądecki i myślenicki, które jednak od tego datku zupełnie się uchyliły.

Wydział krajowy nie zaprzecza, że Rada powiatowa limanowska, uchwalając dnia 5. lipca 1880 r. datek na rzecz kolei transwersalnej i stawiając wyżej przytoczony warunek, mogła inaczej rozumieć jego znaczenie, aniżeli ono wynika z uchwały powyżej przytoczonej, sądzi jednak, że podstawą do ocenienia, czy i o ile deklaracya złożona jest obowiązującą pod względem prawnym, może być tylko jej osnowa w literalnem wzięta znaczeniu.

Podług osnowy deklaracyi powyższej obowiązała się Reprezentacya powiatu limanowskiego do uiszczenia na rzecz wykupna gruntów pod budowę kolei transwersalnej datku w kwocie równającej się 1% dodatku do podatków bezpośrednich przez lat 20, jeżeli inne interesowane powiaty to samo uczynią. Warunek ten został dopełniony, albowiem inne interesowane powiaty powyżej wymienione datki takie uiszczają, a jeżeli niewszystkie lub jeżeli pomiędzy uiszczającymi nie znajdują się powiaty sądecki i myślenicki, to okoliczność ta rzeczy wcale nie zmienia, albowiem Rada powiatowa limanowska w deklaracyi swej z dnia 5. lipca 1880 r. warunku takiego nie postawiła.

Z tych powodów mniema Wydział krajowy, że obowiązek powiatu limanowskiego do uiszczenia wyżej oznaczonego datku nie ulega wątpliwości.

Natomiast nie może Wydział krajowy odmówić słuszności zawartemu w petycyi twierdzeniu, że powiat limanowski należy do najbiedniejszych w kraju i że nad siły obarczony jest ciężarami z powodu budowy dróg niezbędnych.

Na potrzeby komunikacyjne wydała Reprezentacya powiatu limanowskiego w czasie od 1881—1888 około 80.000 zł., które w znacznej części pokryte być musiały powiatowymi dodatkami do podatków bezpośrednich, wynoszącymi w ostatnich trzech latach średnio około 18%.

Cyfry powyższe, same przez się wymowne, nabierają większego znaczenia, jeżeli się zważy, że budowa dróg w powiecie limanowskim potrwa jeszcze przez czas dłuższy i że niema wcale widoku, ażeby powiatowe dodatki do podatków w tym powiecie w tak nadmiernej wysokości nakładane, mogły być znacznie zniżone, zwłaszcza że 1% nałożonego dodatku do podatków bezpośrednich daje tam rocznie tylko około 500 zł. dochodu. Powiat limanowski należy do tych powiatów w naszym kraju, które opłacać muszą największe dodatki powiatowe do podatków bezpośrednich i z tego powodu zasługuje na wszelkie możliwe oszczędzanie jego siły podatkowej ze strony Reprezentacyi krajowej. Gdy przy tem wydatki, które ten powiat ponosi na budowę i utrzymywanie dróg są niezbędne i odłożone być nie mogą, a Wys. Sejm zawsze i wszędzie popiera dążenia Reprezentacyj powiatowych, zmierzające do poprawy i rozwoju komunikacyi, przeto sądzi Wydział krajowy, że jakkolwiek powiat limanowski ma niewątpliwy obowiązek uiszczenia datku ofiarowanego na rzecz wykupna gruntów pod budowę kolei transwersalnej, to jednak mogą mu być dozwolone nie tylko wszelkie ulgi w spłaceniu tego datku, lecz że usiłowania tego ubogiego powiatu, mające na celu poprawę i rozwój sieci drogowej godne są uznania i wyjątkowej pomocy. Z tych powodów proponuje Wydział krajowy w pierwszym

rzędzie przedłużenie terminu do spłacania rocznych rat należytości, przypadającej funduszowi krajowemu od powiatu limanowskiego, a to po koniec 1899 roku, w którym prawdopodobnie ukończoną zostanie w tym powiecie budowa i rekonstrukcya dróg ważniejszych w łącznej długości około 90 kilometrów.

Nadto wnosi Wydział krajowy, ażeby Wysoki Sejm raczył przyznać powiatowi limanowskiemu nadzwyczajną pomoc w formie zupełnego odpisania należytości przypadającej funduszowi krajowemu w kwocie 9.383 zł. 44 ct. z prowizyą zwłoki, lecz tylko w takim razie, jeżeli powiat pomieniony w ciągu powyższego przypuszczalnego okresu budowy dróg, zmuszony będzie łożyć na ten cel tyle, iż okaże się potrzeba wyznaczania z funduszów powiatowych wyłącznie na budowę dróg rzeczonych, dotacyi, wymagającej w tym okresie czasu t. j. od 1889 do 1899 corocznego, nakładania powiatowych dodatków do podatków bezpośrednich w wysokości wynoszącej średnio co najmniej 6% tychże podatków.

Fundusz w ten sposób uzyskany, łącznie z innemi źródłami, wskazanemi ustawą drogową, byłby prawdopodobnie dostatecznym do wykonania budowy dróg w tym powiecie najpotrzebniejszych.

Przyznanie zaś pomocy przez Wydział krajowy powyżej określonej stałoby się dla Reprezentacyi powiatowej bodźcem i zachętą do jak najrychlejszego wykończenia sieci dróg powiatowych i gminnych, ważnych dla powiatu limanowskiego a pośrednio także dla kraju. Na podstawie powyższego wywodu Wydział krajowy uprasza:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

„Sejm upoważnia Wydział krajowy do przedłużenia po koniec 1899 r. terminu rozpoczęcia spłaty rocznych rat datku w kwocie 9 383 zł. 44 ct. a. w., ofiarowanego przez powiat limanowski, na rzecz wykupna gruntów pod budowę kolei transwersalnej i należącego się funduszowi krajowemu, a zarazem do ewentualnego odpisania powyższej należytości, jeżeli się okaże, że wydatki poniesione przez rzeczony powiat z funduszów powiatowych, wyłącznie na budowę dróg w powiecie, wymagały w okresie czasu od 1889 — 1899 r. corocznego nakładania powiatowych dodatków do podatków bezpośrednich, w wysokości wynoszącej średnio najmniej 6% tychże podatków".

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z W. Ks. Krakowskiem.

We Lwowie dnia 1. października 1889.

Zastępca Marszałka krajowego:
Oktaw Pietruski w. r.

Sprawozdawca:
Dr. Józef Wereszczyński w. r.
Członek Wydziału krajowego.

L. W. kr. 35.261/89.

Aleg. 17.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w sprawie powszechnego szczepienia ospy ochronnej krowianką rodzimą.

Wysoki Sejmie!

Na posiedzeniu dnia 26. stycznia 1889. r. przekazał Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu do załatwienia petycye dwunastu Wydziałów powiatowych o postanowienie, aby wszystkie dzieci w kraju szczepione bywały krowianką rodzimą i żeby w tym celu powiększono fundusz przeznaczony na szczepienie ospy.

Następnie otrzymaliśmy prawie od wszystkich Rad powiatowych prośby w tymże duchu. Ze względu jednak na uchwalony przez Wysoki Sejm budżet na rok 1889 odpowiedzieliśmy, że podzielając w zupełności zdanie, iż szczepienie rodzimą krowianką daje nierównie większą rękojmię ochrony od ospy, niż szczepienie limfą humanizowaną i że w tem przekonaniu wniesiemy do Wysokiego Sejmu przedstawienie o uzyskanie funduszu na koszta szczepienia ospy ochronnej rodzimą krowianką w całym kraju. Dopóki jednak to nie nastąpi, wezwaliśmy Wydziały powiatowe, aby zwiększone koszta szczepienia rodzimą krowianką w roku 1889. pokrywano z funduszu powiatowego. Rzeczywiście niektóre powiaty poszły za naszą radą.

Ujemne strony szczepienia obecnie używanego zauważano oddawna. Pominąwszy, że lekarz szczepiący limfą humanizowaną musi z wszelką oględnością wybierać dzieci do rozmnażania limfy, aby nie rozwlec chorób zaraźliwych, jak syfilis, skrofuły i t. d., pominąwszy, że najczęściej matki opierają się zbieraniu limfy z ich dzieci, przez co lekarz bardzo często pozbawiony jest najlepszego materyału do dalszego szczepienia, okazuje się jednakowoż, że krowianka kilkakrotnie przeszczepiona, w dalszych generacyach traci coraz bardziej swą skuteczność. I tak, pomimo najdokładniej przeprowadzonego szczepienia w ostatnich latach, są powiaty, gdzie ospa szerzy się, zabierając swe ofiary nietylko wśród nieszczepionych, lecz nawet wśród szczepionych z dobrym skutkiem. Przytem według opinii lekarzy szczepiących ospa nie sroży się w gminach, w których rozmnażano krowiankę, to jest szczepiono limfą, zaledwo kilka razy regenerowaną, lecz głównie w gminach odleglejszych, w których szczepiono limfą, już kilkakrotnie z ramienia na ramię przenoszoną.

Nie jest to zresztą spostrzeżenie nowe, gdyż w ostatnim dziesiątku lat coraz to częściej lekarze dopominają się u władz o dostarczenie im środków do przeprowadzenia szczepienia wszystkich szczepieńców krowianką prawdziwą, czyli krowianką odnawianą na krowach lub cielętach. Zwłaszcza zaś w Niemczech od czasu wprowadzenia przymusu szczepienia (w roku 1873) domagają się lekarze wzbronienia szczepienia limfą humanizowaną, a wskutek tego mnożą się zakłady dla produkcyi krowianki. I tak wybudowano rządowy zakład w Hamburgu, którego utrzymanie rocznie 10.000 marek kosztuje. W Brukseli wydaje rząd rocznie 12.000 franków na produkcyę krowianki.

Koszta, które należałoby ponieść u nas dla szczepienia całej ilości dzieci w kraju czystą krowianką, nie będą zbyt wielkie.

Obecnie zamieszcza się w przecięciu corocznie w budżecie:

1) Na odświeżanie i utrzymanie krowianki . .	1.600 zł.
2) Na koszta podróży i dyety lekarzy . . .	56.000 „
3) Na premie dla lekarzy	300 „
Razem .	57.900 zł.

Zakład krowiankowy p. Kubickiego, wyrabiający obecnie wyborną limfę do szczepienia za 1.600 zł. rocznie jest zobowiązany dostarczyć 3.000 rurek (fiolek), napełnionych limfą na cele publicznego szczepienia. Według kontraktu ilość ta ma być wystarczającą na zaszczepienie 6.000 dzieci, a zatem każda porcya do zaszczepienia jednego dziecka kosztuje 27 ct. Pan Kubicki jednak z własnej woli dawał w rurkach tyle limfy, iż można było z niej zaszczepić 8 do 10 krost, czyli licząc po 2 krosty na dziecko — pięcioro dzieci. Tym sposobem lekarze szczepiący otrzymywali dostateczną ilość limfy do zaszczepienia 15.000 dzieci, a zatem szczepienie jednego dziecka czystą krowianką, kosztowało 10 ct.

Rocznie szczepi się 230.000 a rewakcynuje się do 70.000, a zatem szczepienie przeprowadza się prawie na 300.000 osobach. Pan Kubicki wezwany dla objawienia warunków, pod którymi mógłby rozszerzyć swój zakład tak, żeby dostarczyć całą potrzebną ilość krowianki na cele szczepienia i rewakcynacyi, a mianowicie 300.000 porcyj, oświadczył, że podjąłby się tej dostawy za kwotę 10.000 zł. rocznie, czyli po 3·3 ct. za porcyę. Koszta więc zakupna krowianki urosłyby o 8.400 zł. w porównaniu z tem, co się obecnie płaci.

Wziąwszy jednak na uwagę, że odpadnie koszt podróży lekarzy, udających się w celu założenia krowianki, co wynosi około 27 zł. na każdy powiat, a zatem 2.000 zł. na całą Galicyę i że mogą być zniesione nagrody za szczepienie, wynoszące rocznie 300 zł., kwota ta zredukuje się do 6.100 zł. rocznie. Należy przytem zwrócić uwagę, że koszta rewakcynacyi i szczepienia z potrzeby w czasie epidemii, które w połowie ponosi fundusz krajowy, zmniejszą się z czasem, a może i odpadną zupełnie, a zatem cała roczna nadwyżka prawdopodobnie nie wyniesie w przyszłości więcej nad 6.000 zł.

Zauważyć tu należy, że Dr. Freisinger w Lisku produkuje także znakomitą krowiankę rodzimą, a Dr. Barański zakłada we Lwowie przy instytucie weterynaryi także zakład krowiankowy. Konkurencja taka może być tylko korzystną dla kraju.

Z wyżej przedstawionych powodów Wydział krajowy stawia następujące wnioski:

1) Sejm upoważnia Wydział krajowy do zaprowadzenia w kraju powszechnego szczepienia rodzimą krowianką.

2) W tym celu wstawia w Rubr. IV. budżetu poz. 35. na odświeżanie krowianki

kwotę	10.000 zł.
a na koszta podróży lekarzy w poz. 36. kwotę	54.000 „
Razem . . .	64.000 zł.

opuszczając kwotę 300 zł. dotychczas w poz. 37. na premie dla lekarzy uchwalaną.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Lwów dnia 13. Sierpnia 1889.

Marszałek krajowy:

Tarnowski, *w. r.*

Sprawozdawca:

Dr. Franciszek Hoszard, *w. r.*

Członek Wydziału krajowego.

Z drukarni Pillera i Spółki we Lwowie.

L. W. kr. 32.728/89.

Aleg. 18.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie osuszenia frontowej ściany starego gmachu szpitala św. Łazarza w Krakowie i obniżenia podwórza.

Wysoki Sejmie!

Według relacyi p. Dyrektora szpitala powyższego, stwierdzonej przez Komitet administracyjny (LW. 32.728/89), frontowa ściana starego gmachu szpitalnego podmaka z powodu pochyłości terenu od ulicy Kopernika; to samo jest także od strony podwórza, które wysoki mając nasyp ziemi bez należytego spadu, zawilgaca sąsiednie mury.

Zdaniem inżyniera szpitalnego p. Karola Zaremby należy osuszyć ścianę frontową od ulicy Kopernika za pomocą drenów, oraz obniżyć podwórze w starym gmachu.

Według kosztorysu, sporządzonego przez p. Zarembę, a dołączonego do powyższej relacyi p. Dyrektora, kosztować będzie osuszenie ściany frontowej 1.122 złr. 88 ct., a obniżenie podwórza 540 złr.

Ponieważ takie zawilgocenie murów jest szkodliwe dla budynku, a zarazem niekorzystnie wpływa na zdrowie SS. Miłosierdzia, które właśnie w parterze od ulicy Kopernika są umieszczone, przeto zgodnie z propozycyą Dyrekcyi szpitala i Komitetu administracyjnego, wnosi Wydział krajowy:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Na osuszenie frontowej ściany i obniżenie podwórza w starym gmachu szpitala św. Łazarza, ma być wstawioną do budżetu funduszu tegoż szpitala na rok 1890 w Rubr. XI. poz. 48 kwota tysiąca sześciuset sześćdziesięciu dwu (1.662) złr. w. a., jako wydatek nadzwyczajny.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Lwów dnia 9. Sierpnia 1889 r.

Marszałek krajowy:
Tarnowski *w. r.*

Sprawozdawca:
Dr. Franciszek Hoszard *w. r.*
członek Wydziału krajowego.

Z drukarni i litografii Pillera i Spółki.

LWkr. 30120/89.

Aleg. 19.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego jako komisyi Wysokiego Sejmu o petycyi Wiecu miejskiego w sprawie założenia domu pracy przymusowej.

Wysoki Sejmie!

Potrzeba urządzenia w kraju naszym zakładów pracy przymusowej i poprawczych, poruszona ponownie przez zebrany w r. 1887 Wiec miejski, była już dawniej przedmiotem rozpatrywań Reprezentacyi krajowej. Już bowiem w latach 1874, 1875 i 1877 liczne Reprezentacye powiatowe i miasta wnosiły petycye tak do Wys. Sejmu jak i do Wydziału krajowego o urządzenie w kraju rzeczonych zakładów, jako jedynie skutecznego środka ku zapobieżeniu włóczęgostwu i próżniactwu, oraz wynikającym ztąd zgubnym dla społeczeństwa różnorodnym następstwom, bo doświadczenie pouczyło, że zawarte w ustawodawstwie naszem dwa środki skierowane wprost przeciw włóczęgom i próżniakom a mianowicie:

1. przymusowe odesłanie pod strażą lub bez straży do gminy przynależności a względnie do granicy państwa podług postanowień ustawy z 27. lipca 1871 Dz. u. p. Nr. 88. i

2. oddanie pod dozór policyjny, jeżeli takowe wyrokiem sądowym za dopuszczalne uznanem zostało, w myśl ustawy z dnia 10. maja 1873 Dz. u. p. Nr. 108., wcale nie odnoszą pożądanego skutku, że przeciwnie, jak daty statystyczne dowodzą, włóczęgostwo i próżniactwo w kraju naszym wzrosło do zatrważających rozmiarów, sprowadzając nadto tak na skarb państwa jak i na fundusz krajowy i gminy przynależności z powodu szupasowania znaczne nieproduktywne wydatki.

Mimo takiego stanu rzeczy, wymagającego rychłego zaradzenia złemu, wyż wspomnianym petycyom a w szczególności przekazanej przez Wys. Sejm na posiedzeniu z dnia 30. sierpnia 1877 Wydziałowi krajowemu do rozpoznania petycyi Rady powiatowej Kolbuszowskiej nie stało się zadość. Albowiem, jakkolwiek Wydział krajowy uznał już wówczas konieczną potrzebę urządzenia w kraju zakładów pracy przymusowej i poprawczych, to jednak z jednej strony wzgląd na zbyt szczupły stan krajowego funduszu policyjnego, mogącego służyć na urządzenie i utrzymywanie

rzeczonych zakładów, z drugiej strony zaś niemożność użycia ku temu celowi funduszu krajowego, zaangażowanego podówczas w daleko ważniejszych wydatkach i na pilniejsze potrzeby kraju, były jedynie powodem, że Wydział krajowy, zdając sprawę z czynności swoich za czas od 1. maja 1877 do 31. maja 1878, nie mógł stawiać Wys. Sejmowi wniosków na urządzenie takich zakładów. Nadto do takiego załatwienia sprawy przyczyniła się bezwątpienia i ta okoliczność, że wówczas, względnie do r. 1885, cały ciężar wydatków tak na założenie jak i utrzymywanie zakładów pracy przymusowej i poprawczych spadał na kraj, podczas gdy skarb państwa wcale żadnego nie brał udziału w ponoszeniu rzeczonych kosztów. Dopiero na mocy ustawy z dnia 24. maja 1885 Nr. 90 Dz. u. p. Rząd przyczynia się zasiłkiem przynajmniej do kosztów ufundowania tych zakładów. To też w odpowiedzi na uchwałę Wys. Sejmu z dnia 12. stycznia 1887, wzywającą c. k. Rząd do założenia w Galicyi w jak najkrótszym czasie zakładów pracy przymusowej i poprawczych, oświadczył JE. pan Minister spraw wewnętrznych, że gdy według ustawy z 24. maja 1885 Nr. 90. Dz. u. p. staranie o urządzenie zakładów wskazanych w powołanej uchwale sejmowej jest rzeczą kraju (§. 1.), a państwo przyczyniać się ma tylko zasiłkiem do kosztów założenia tych zakładów w miarę ich potrzeby i stosowności (§. 2.); przeto powołana wyżej rezolucya sejmowa w brzmieniu przez Sejm uchwalonem nie może stanowić dla Rządu impulsu do jakiejkolwiek akcyi, co nastąpićby mogło dopiero wtedy, jeżeliby Reprezentacya kraju, stosując się do postanowień powyżej przytoczonej ustawy, powzięła konkretne uchwały, potrzebne dla Rządu do ocenienia potrzeby i stosowności projektowanych zakładów, oraz sporządziła odnośne materyały, jak statut, regulamin, plany budowy wraz z kosztorysem i opisaniem budowy.

Z powyżej skreślonego stanu rzeczy okazuje się więc, że urządzenie w kraju naszym zakładów pracy przymusowej i poprawczych zostało uznanem powszechnie za konieczne i pilne, że jednak urzeczywistnieniu tej myśli li tylko brak odpowiednich środków materyalnych stanął na przeszkodzie. Że potrzeba ta i to w większym jeszcze niż dawniej stopniu i dzisiaj istnieje, okażą poniżej naprowadzone daty statystyczne, dające pogląd na rozwielmożnione w kraju naszym włóczęgostwo i próżniactwo, a której to pladze bez wątpienia tylko domy pracy przymusowej są zdolne zaradzić, jeżeli się zważy, że włóczęga po odbyciu kary w areszcie sądowym oddany do zakładu pracy przymusowej, będąc tamże ujęty przez czas dłuższy (do 3 lat) w karby surowej dyscypliny, wprowadzony i wprawiony do mozolnej każdodziennej roboty, wyuczony rzemiosła lub innego sposobu zarobkowania, uposażony w szczupły owoc tego przymusowego zarobku, wychodzi częstokroć na wolność człowiekiem zdolnym i chętnym do pracy i staje się nieszkodliwym a nawet nieraz użytecznym członkiem społeczeństwa.

Nie wdając się zresztą w dalsze rozbieranie powszechnie już uznanej pożyteczności zakładów pracy przymusowej i poprawczych dla dobra ogółu, a powołując się tylko jeszcze na przytoczone w sprawozdaniu tutejszem z dnia 21. grudnia 1888 LW. 52859 inne motywa, przemawiające za urządzeniem w kraju naszym rzeczonych zakładów, Wydział krajowy przystępuje poniżej do przedstawienia Wys. Sejmowi wyniku swoich badań, opartych na zebranym materyale statystycznym i na ustawach z dnia 24. maja 1885 Nr. 89 i 90. Dz. u. p., zawierających postanowienia o dopuszczalności trzymania w zakładach pracy przymusowej i poprawczych, tudzież o sposobie ich fundowania, urządzenia i utrzymania. Wywód nasz ma w szczególności na celu:

1. wykazać rozmiary, do jakich wzrosło w kraju naszym włóczęgostwo i próżniactwo i udowodnić cyframi potrzebę będących w mowie zakładów;

2. wykazać prawdopodobną liczbę indywiduów, któreby się kwalifikowały do zatrzymania w zakładach pracy przymusowej i poprawczych, a która to liczba stanowi znowu o ilości i rozmiarach zakładów;

3. oznaczyć miejscowości, które miałyby być siedzibą zakładów;

4. przedstawić środki materyalne, jakimi rzeczone zakłady mogłyby być urządzone i utrzymywane,

wreszcie 5. zwrócić uwagę na pokrewną z domami pracy przymusowej instytucyę, „kolonij rolniczych poprawczych" dla nieletnich przestępców.

Ad 1 Udowodnienie datami statystycznemi potrzeby w naszym kraju zakładów pracy przymusowej i poprawczych.

Wedle wykazu sumarycznego sporządzonego, na podstawie dat statystycznych, dostarczonych nam przez c. k. sądy galicyjskie wschodnie w sposób szczegółowy, zaś przez c. k. sądy zachodniej połowy kraju bez rozróżniania płci i wieku, okazuje się, że w latach 1885 1886 i 1887 zostało ukaranych z powodu przekroczenia ustawy o włóczęgostwie z dnia 24 maja 1885 Nr. 89 Dz. u p., względnie ustawy z dnia 10 maja 1873 Dz. u. p. Nr. 108.

a) ogółem . . . . . . 33220 osób.

Z tej sumy wynosi liczba (lecz tylko w okręgu apelacyi lwowskiej)

mężczyzn 12398, z tych w wieku niżej lat 18 . . 593
kobiet 4002 „ „ „ „ 18 . . 249

b) Z wykazu zaś sporządzonego na podstawie dat dostarczonych przez c. k. starostwa okazuje się, że liczba osób, które w latach 1885, 1886 i 1887 postawiono po odbyciu kary i z mocy wyroku sądowego pod dozór policyjny wynosiła ogółem . . . . . 2402 osób,

z której to sumy wynosi liczba:

mężczyzn 2074, z tych w wieku niżej lat 18 . . 124
kobiet 328 „ „ „ „ 18 . . 32

c) Z tego samego wykazu wynika dalej, że w tym samym okresie czasu wydalono szupasem do gmin przynależności na mocy ustawy z dnia 27. lipca 1871 Dz. u. p. Nr. 88 ogółem . . . 20312 osób.

Z tej sumy było:

mężczyzn 14234, z tych w wieku niżej lat 18 . . 1135
kobiet 6078 „ „ „ „ 18 . 769
zaś rewertentów było ogółem (bez różnicy płci i wieku) 6389

d) Wreszcie z wykazu, sporządzonego przez nasz oddział rachunkowy na podstawie aktów likwidacyi kosztów szupasowych z lat 1884, 1885 i 1886 wynika, że w pomienionem trzechleciu wedle sprawdzonych rachunków tutejszo krajowych stacyj szupasowych było rzeczywiście szupasowanych osób ogółem 14897, z tych było rewertentów po 5, 10 i więcej nawet razy szupasowanych 6929; koszta zaś powyższego szupasowania wynosiły . 74089 zł. 23 ct.

a z tych przypadło do zwrotu } z funduszu krajowego 53947 zł. 91 ct.
od gmin przynależności 20141 „ 32 „

Powyższy wynik badań naszych, sądzimy, rozwiązuje w zupełności bez potrzeby dalszych komentarzy zadanie, jakie sobie pod 1. zakreśliliśmy.

Chodzi więc nam dalej o obrachowanie, choćby w przybliżeniu, z danych powyżej cyfr liczby indywiduów, kwalifikujących się do zatrzymania w zakładzie pracy przymusowej lub poprawczym, albowiem w naszym kraju c. k. sądy nie orzekają w swoich wyrokach dopuszczalności oddania do zakładu pracy przymusowej,

a mają to czynić w myśl §. 19. ustawy z dnia 24. maja 1885 Nr. 90 Dz. u. p. dopiero wtedy, gdy zajdzie możność oddawania skazańców do zakładów pracy przymusowej t. j. gdy takie zakłady zostaną w kraju urządzone.

Ad 2. Obrachowanie cyfry indywiduów, kwalifikujących się przedewszystkiem do zatrzymania w zakładach pracy przymusowej lub poprawczych, tudzież wynikające rozmiary i ilość zakładów.

Otóż, zdaniem naszem, z powyższych danych statystycznych, jako czynniki najbardziej w tej mierze decydujące, należy uważać kategorye osób oddanych pod dozór policyjny i rewertentów, szupasowanych po kilka a nawet kilkanaście razy do gmin przynależności, a to z tego względu, że wymienione co dopiero indywidua stanowią w ogólnej liczbie ukaranych sądownie za włóczęgostwo jaki i w wydalonych szupasem do gmin przynależności, zastęp przestępców najwięcej zdemoralizowanych i niepoprawnych.

Co do pierwszej bowiem kategoryi osób orzeka ustawa z 10. maja 1873 w §. 4: „że pod dozór policyjny mogą być oddane te osoby, które za fałszowanie papierów kredytowych publicznych, za fałszowanie monety, albo też za czyny karygodne przeciwko cudzej własności były skazane na więcej jak 6 miesięcy aresztu lub kilkakrotnie na krótszy areszt, albo które były karane za włóczęgostwo i zdają się zagrażać bezpieczeństwu własności“. Wedle tego określenia ustawowego są to osoby, które mimo odpokutowania kary nie dają jeszcze rękojmii dalszego uczciwego prowadzenia się po za murami aresztu i potrzebują też w tym względzie nadzoru władzy bezpieczeństwa w celu dalszej poprawy, co może nastąpić najpewniej przez zatrzymanie ich w zakładzie pracy przymusowej, jeżeli mamy na uwadze źródło, zkąd wyżej wyliczone przewinienia tych osób pochodzą t. j. wstręt do pracy i brak poznania jej wartości.

Co się tyczy znowu rewertentów szupasowych t. j. takich włóczęgów i próżniaków, którzy po kilka a nawet kilkanaście razy do roku są odsyłani szupasem do gmin przynależności, to są oni właśnie owemi indywiduami, które może bez wyjątku dostarczają c. k. sądom kontygentu do karania na podstawie ustawy z 24. maja 1885 Nr. 89 Dz. u. p. i wymagają dozoru policyjnego i którzy będąc nałogowymi próżniakami, wyzyskując ciągłą włóczęgą po kraju miłosierdzie prywatne i fundusze publiczne bez żadnego pożytku, stanowią nieraz zastęp zbrodniarzy.

Ten to wiecznie ruchomy a groźny dla porządku publicznego żywioł należy przedewszystkiem powściągnąć, a to może się stać tylko w ten sposób, gdy takie indywidua zaprawi się do pracy, zaszczepi w nich poznanie wartości tejże a skutkiem tego powróci się je społeczeństwu na pożytek.

Biorąc więc wzgląd przy obliczeniu cyfry, o którą nam idzie, li tylko na wspomniane dwie kategorye osób, wykazaliśmy wyżej, że w latach 1885—1887 było ogółem rewertentów szupasowych 6389
oddanych zaś pod dozór policyjny 2402

Przyjmując, że w liczbie rewertentów mieści się już liczba oddanych pod dozór policyjny, (można bowiem na pewne twierdzić, że nałogowi a niepoprawni rewertenci szupasowi dają powód władzom bezpieczeństwa do rozciągnięcia nad nimi dozoru policyjnego), to osiągniemy tym sposobem za okres trzechletni liczbę 3987 indywiduów, które byłyby ukwalifikowane do zatrzymania w zakładach pracy przymusowej i poprawczych; zatem trzecia część tej liczby t. j. 1329 stanowić będzie ilość takich osób w jednym roku.

Trzeba tu jednakże zważyć, że wymieniona co dopiero liczba obejmuje i przestępców młodocianych w wieku niżej lat 18, a dla tych wedle §. 13. i 14. ustawy z dnia 24. maja 1885 Nr. 90 Dz. p. p. należy zaprowadzić albo osobne zakłady poprawcze, albo można ich oddawać do osobnych oddziałów, które

w zakładach pracy przymusowej przeznaczone są wyłącznie dla młodocianych penitentów. Otóż liczba takich nieletnich przestępców a mianowicie oddanych pod dozór policyjny, jak to ad 1. b) wykazaliśmy wynosiła . . 156 osób; a jeżeli do tego dodamy podaną nam przez c. k. sądy liczbę osób niedorosłych w wieku od 11 do 14 lat, które popełniły zbrodnie, a ukarane zostały tylko jako za przekroczenie, a co do których wedle §. 8. powołanej wyżej ustawy sąd karny może orzec dopuszczalność oddania do zakładu poprawczego wynoszącą . . . 269 „ to otrzymamy ogólną liczbę przestępców młodocianych za okres trzechletni . . . . . . 425, zatem trzecią część tej liczby t. j. . . . . 142 można przyjąć za nadających się w jednym roku do zatrzymania w zakładzie poprawczym.

Tak więc powyższy wywód statystyczny wskazuje, że co najmniej w zaokrągleniu 1180 dorosłych a 150 młodocianych przestępców znalazłoby corocznie pomieszczenie w zakładzie pracy przymusowej i poprawczym, że w takich rozmiarach trzebaby u nas rzeczone zakłady urządzić. — Przytem musimy zauważyć, że urządzenie jednego zakładu pracy przymusowej dla tak znacznej liczby skazańców nie jest wskazane, lecz owszem zakłady te winny być urządzane w mniejszych rozmiarach i w różnych punktach krajn, za czem przemawiają następnjące okoliczności:

a) możność łatwiejszego i scisłego nadzorowania zakładu i zarządzania nim, sposobniejszy podział pracy między skazańców, zresztą względy na bezpieczeństwo wewnętrzne zakładu i karność domową;

b) urządzenie zakładu w mniejszym rozmiarze daje pewność łatwiejszego zorganirowania pracy; najniepomyślniejszym bowiem jest stan zakładu i chybia on swego celu wtedy, gdy mu nie dostaje ciągłego i produktywnego zajęcia dla skazańców;

c) wzgląd na dostawianie skazańców z sąsiednich okręgów sądowych do do niezbyt odległego zakładu pracy przymusowej, a zatem i na ograniczeniu ile możności kosztów transportu do jak najmniejszej cyfry,

wreszcie d) za urządzeniem kilku zakładów o mniejszych rozmiarach przemawia także doświadczenie innych krajów naszej monarchii, gdzie zakłady te istnieją a mianowicie w Niższej Austryi urządzono 3 zakłady, a w Morawii 5 w różnych miejscowościach kraju.

Ad 3. Oznaczenie miejscowości mających być siedzibą zakładów.

Co się tyczy dalej oznaczenia miejscowości, w których rzeczone zakłady winny być urządzone, to w tej mierze są w ogólności decydującemi następujące okoliczności:

a) bliskość stacyi kolejowej i garnizonu wojskowego, więc wzgląd na łatwość i taniość transportu skazańców, tudzież na otrzymanie w danym wypadku szybkiej pomocy wojskowej;

b) stosunki handlowe i przemysłowe danej miejscowości t. j. że zakład winien być urządzony w takiej miejscowości, gdzie są widoki uzyskania dla skazańców rozmaitych sposobów zatrudnienia, bądź to przez używanie ich do pracy po za obrębem zakładu, bądź to przez dostarczanie zakładowi pracy ze strony fabrykantów lub przemysłowców zapomocą oddawania surowców do przerabiania w zakładzie.

Jakie w szczególności miejscowości naszego kraju nadawałyby się na siedziby rzeczonych zakładów, tego dziś stanowczo oznaczyć nie możemy; wybór bowiem będzie zależnym nie tylko od pomienionych wyżej stosunków, ale także od wyniku

rokowań i ostatecznych układów z odnośnemi gminami miejskiemi, któreby chciały i mogły się przyczynić materyalnie do wprowadzenia w życie będących w mowie zakładów.

Ad 4. Środki materyalne, jakimi rzeczone zakłady mogą być urządzone i utrzymywane.
a) Wybudowanie i urządzenie zakładów.

Postanowienia w tej materyi zawiera przedewszystkiem ustawa z dnia 24. maja 1885. Dz. u. p. N. 90., która stanowi:

W § 1.: „że staranie o te zakłady jest rzeczą kraju, że także więcej krajów razem może utworzyć wspólny zakład pracy przymusowej".

W § 2.: „że do pokrycia kosztów fundacyi takich zakładów będzie się Rząd przyczyniał w miarę ich potrzeby i odpowiedniości".

W § 3.: „że o pokrycie kosztów fundacyi według § 2. niepokrytych starać się ma kraj".

Z powyższego brzmienia ustawy wynika zatem, że w ogóle obowiązkiem kraju jest zakłady pracy przymusowej i poprawcze wybudować, urządzić i to w pierwszym rzędzie funduszami krajowemi, zaś c. k. Rząd przyczynia się tylko zasiłkiem na rzeczony cel. Wysokość wydatków, jakie byłyby potrzebne, zależy od szczegółowych planów i kosztorysów budowy, której rozmiary znowu zawisły od ilości głów mających w tych zakładach być pomieszczonemi i od urządzenia, jakie zakłady te winny posiadać.

Gdy jednak Wydział krajowy nie miał upoważnienia na sporządzenie i przedłożenie takich planów i kosztorysów, która to czynność zresztą wymaga wprzód zbadania na miejscu urządzenia podobnych zakładów istniejących w innych krajach, a nadto wymagałaby i wydatków na te prace przedwstępne; przeto, ażeby mieć już teraz jakieś pojęcie w tym względzie, poprzestajemy na przedstawieniu kosztów, jakie poniosła Niższa Austrya i Morawia na założenie u siebie zakładów pracy przymuso wej i poprawczych.

Otóż w Niższej Austryi wybudowanie i urządzenie zakładu pracy przymusowej w Korneuburgu, obliczonego na 600 głów, preliminowano mu kwotę 600.000 zł. do których to kosztów Rząd przyczynił się połową t. j. 300.000 zł.

Zaś w Morawii wyniosły takież koszta czterech zakładów pracy przymusowej obliczonych po 250 głów, każdy jak następuje:

w Znajm	łącznie z placem pod budowlę	155.000 zł.
w Neutitschein		157.000 „
w Igławie	bez placu	155.000 „
w Schönberg		153.000 „
	razem . .	620.000 zł.
Dodawszy do tej sumy jeszcze koszta urządzenia licząc na jeden zakład 15.000 zł razem		60.000 zł.
Przedstawia się ogólny koszt		680.000 zł.

Do kosztu tego przyczynił się c. k. Rząd zasiłkiem 40to procentowym t. j. w kwocie 272.000 zł.

Widać z tego, że kosztorysy morawskie w porównaniu z niższo-austryackimi wypadają pomyślniej, gdyż na zakład w Korneuburgu obliczony na 600 głów proponowany był koszt budowy 600.000 zł., na jednego skazańca więc 1.000 zł., na morawskie zakłady zaś przypada koszt budowy na jednego skazańca tylko 680 zł. Gdybyśmy więc w razie urządzenia w naszym kraju zakładów pracy przymusowej i poprawczych obliczonych przypuśćmy razem na 650 głów, zastósowali kosztorysy morawskie, to koszta budowy i urządzenia wyniosłyby około 450.000 zł., z których

gdyby Rząd pokrył połowę, lub 40%, fundusz krajowy musiałby ponieść drugą połowę lub więcej.

Funduszów na ten cel nie możemy Wysokiemu Sejmowi wskazać innych jak tylko fundusz krajowy, albowiem „fundusz policyi krajowej“, który mógłby służyć na ten cel, wynoszący około 135.000 zł., ma być wedle sprawozdania Wydziału krajowego o budżecie krajowym na rok 1890 włączony do funduszu krajowego.

Powołana wyżej ustawa z r. 1885 stanowi dalej, „że także więcej krajów razem mogą utworzyć wspólny zakład pracy przymusowej, a więc wspólnymi środkami. Tu zauważamy, że jedynym sąsiednim krajem, z którym w połączeniu nasz kraj mógłby założyć u siebie dom pracy przymusowej, jest Bukowina, albowiem Morawia i Szląsk tudzież Czechy mają już własne zakłady. Jednakże wspólnego urządzania takich zakładów z sąsiednim krajem Wydział krajowy nie może doradzać; bo pominąwszy, że także Sejm bukowiński polecił swemu Wydziałowi krajowemu rozpatrzenie sprawy urządzenia podobnych zakładów, zatem może sam dla swego kraju takież urządzić zechce, przy wspólności takich zakładów i umieszczaniu w nich obcokrajowców nie odpowiedziałoby się często wymaganiom własnego kraju. Również jesteśmy przeciwni pociąganiu gmin lub powiatów — jak tego dozwala ustawa z r. 1885. do fundowania będących w mowie zakładów, które to korporacye, będąc i tak przeciążone wydatkami na inne cele publiczne, nie byłyby w stanie łożyć tak znacznych kosztów, jakich wymaga założenie zakładów pracy przymusowej i poprawczych. Zresztą należy się spodziewać, że gminy, w których rzeczone zakłady miałyby być urządzone, niewątpliwie zobowiążą się w dobrze zrozumianym własnym interesie do pewnych świadczeń, jak dostarczenie bezpłatnego placu pod budowę, założenie studzien, uregulowanie dróg prowadzących do zakładu itp.

b) Utrzymanie i administracya zakładów pracy przymusowej i poprawczych i zaspokojenie potrzeb delikwentów.

W tym przedmiocie stanowi powołana ustawa „że obowiązkiem kraju jest starać się o pokrycie odnośnych kosztów“.

Do kosztów tych należą:

1) Koszta administracyi t. j. pensye urzędników, wynagrodzenia sługi dozorców, emolumenta, potrzeby kancelaryjne i naukowe tudzież kościelne i remuneracye;

2) Koszta zarządu;

3) Nakłady, jako to: utrzymanie budynków, podatki, koszta transportu, wydatki na bezpieczeństwo i rozmaite inne, wreszcie;

4) zarobek nadobowiązkowy (tantjema) wypłacany skazańcom.

Jednakże wedle powyższej ustawy, jeżeli zakład pracy przymusowej fundują powiaty lub gminy, to ustawodawstwo krajowe może im przekazać pokrycie rzeczonych kosztów, jak również ustawodawstwo to może postanowić, że powiaty lub gminy mają zwracać koszta zaspakajania potrzeb skazańców jak: wydatki na wyżywienie, pościel, opał, światło, jako też na czyszczenie bielizny i odzieży, koszta leczenia i t. p., lecz wydatki te wtedy tylko miałyby zwracać powiaty lub gminy, jeżeliby takowe nie mogły być uzyskane od samych skazańców lub od osób do ich utrzymywania obowiązanych.

Za skazańców wreszcie do kraju nie należących zwracać ma rzeczone koszta ów kraj, do którego tenże ze względu na swoje pochodzenie należy.

Z powyższego więc okazuje się, że poszczególnione co dopiero wydatki nie spadają w całości na fundusz krajowy; że mogą być one pokryte choćby w części przez samych skazańców, względnie z ich majątku, przez powiaty lub gminy przy-

należne (na co jednak potrzeba ustawy krajowej), wreszcie przez dochód z rezultatów pracy skazańców, bądź to wykonywanej w zakładzie, bądź też przez płatne najmowanie skazańców do robót po za zakładem.

Dla jaśniejszego poglądu na rzeczone koszta nie od rzeczy będzie przytoczyć tu cyfry potrzeb i ich pokrycia zaczerpnięte z będącego pod ręką preliminarza na r. 1889 morawskiego zakładu pracy przymusowej w Igławie urządzonego na 250 głów. Otóż wedle tego preliminarza przedstawiają się:

Potrzeba.

A) Ogólne koszta utrzymania zakładu.

a) Koszta zarządu.

I.	Pensye urzędników	1.594 zł.
II.	Wynagrodzenie sług	8.222 „
III.	Emolumenta	125 „
IV.	Potrzeby kancelaryjne i naukowe	100 „
V.	Potrzeby kościelne	33 „
VI.	Remuneracye i zastępstwa	643 „
VII.	Emerytury	—
	Razem koszta zarządu	10.717 zł.
VIII.	b) Koszta reżyjne	14.965 „

c) Nakłady.

IX.	Utrzymanie budynków	200 zł.	
X.	Podatki i dary	13 „	
XI.	Rozmaite wydatki	160 „	
	Razem		373 „

B) Potrzeba zakładu.

XII.	Zarobek nadobowiązkowy (tantjemy) skazańców	3.400 „
	Suma wszystkich wydatków	29.455 zł.

Pokrycie.

A) Własne dochody zakładu.

I.	Zwroty kosztów utrzymania skazańców	200 zł.
II.	Rozmaite dochody	125 „
	razem	325 zł.
III.	B) Dochody z roboty i zarobek skazańców	14.000 „
	razem pokrycie	14.325 „
	W porównaniu z potrzebami	29.455 „
	okazuje się niedobór do pokrycia z dotacyi funduszu krajowego w kwocie	15.130 zł.

Przy zestawieniu preliminarza powyższego wzięto jednak w rachubę tylko $^3/_4$ roku; zakład bowiem w Igławie został otworzony dopiero z dniem 1. lipca r. b. przeto za cały rok dotacya z funduszu krajowego wynosiłaby kwotę 20.173 zł.

Organizacya pracy w zakładach.

Celem zakładu pracy przymusowej jest, osoby tamże oddane przyzwyczaić do odpowiedniej pracy, zapoznać je z wartością tejże, obudzić i utrwalić w nich chęć do niej, czyli krótko mówiąc za pomocą pracy skazańca umoralnić i powrócić go społeczeństwu na pożytek. Zatem dla dopięcia celu pierwszym obowiązkiem zakładu jest dostarczyć skazańcom ciągłego i produktywnego zajęcia.

Musimy jednak zauważyć, że stała norma dla zatrudnienia skazańców postanowić się nie da, lecz będzie rzeczą kierownika zakładu i Wydziału krajowego wyszukać w miarę miejscowych stosunków takie prace, któreby z jednej strony były pożyteczne, z drugiej strony nie szkodziły drobnemu przemysłowi.

W ogólności co do zatrudnienia skazańców zaznaczamy, że wyuczeni rzemiosł, takowe przedewszystkiem dla potrzeb własnego zakładu jako i innych zakładów krajowych wykonywać powinni, nieumiejący rzemiosł mogą być bądź to do tego przyuczani, bądź też używani do rozmaitych prac po za zakładem.

Pozostaje nam wreszcie do omówienia ze wszech miar godna zastanowienia się a zakładom pracy przymusowej pokrewna instytucya „kolonij rolniczych poprawczych“ dla nieletnich przestępców.

ad 5) Kolonie rolnicze poprawcze dla nieletnich przestępców.

Nadmieniliśmy już wyżej, że wedle ustawy z 24. maja 1885 Nr. 90 dz. u. p., dla osób, które nie przekroczyły 18. roku życia, zaprowadzić należy osobne zakłady poprawcze, albo osobne dla nich wyłącznie przeznaczone oddziały w zakładach pracy przymusowej.

Otóż w tym względzie w obec uzyskanej w przybliżeniu liczby 150 nieletnich kwalifikujących się do zatrzymania w zakładzie poprawczym, jesteśmy za założeniem osobnego takiego zakładu, przemawia bowiem za tem nietylko powyższa liczba ale i okoliczność, że przez urządzenie osobnych zakładów z jednej strony możliwość stykania się z starszymi przestępcami i ich wpływ szkodliwy na młodocianych zostaną usunięte, z drugiej strony system poprawczy w osobnym zakładzie da się jednolicie i gruntownie zorganizować tudzież energicznie przeprowadzić a więc i cel zakładu tem pewniej osiągnąć.

Dalej oświadczamy się za założeniem kolonii rolniczej poprawczej a to z następujących powodów:

1) Że z pomiędzy rozlicznych instytucyj, jakie zaprowadziły u siebie zagraniczne państwa europejskie jak: Szwajcarya, Francya, Belgia, a za ich śladem Rosya i Niemcy, dla wychowania zaniedbanych dzieci i nieletnich, najpomyślniejszemi w skutkach okazały się kolonie rolnicze;

2. że system poprawczy powinien być zastosowany do charakteru i zajęć ludności karze podpadającej, a więc w naszym kraju, gdzie z ogólnej liczby przestępców przez c. k. Sądy ukaranych połowa pochodzi zwykle ze stanu rolniczego, odpowiedni będzie system osiedlania w koloniach rolniczych;

3. że przez osiedlanie w koloniach rolniczych są skazańcy oddaleni od miast i łatwiejszych sposobności powrotu do dawnych błędów i występków, oraz przeciw działa się zgubnej manii emigrowania ze wsi do miast i pozbawiania rąk do uprawy ziemi. Ożywcza praca przy roli oraz świadomość pożyteczności tej pracy obudzą w skazańcu zamiłowanie do gospodarstwa wiejskiego i pozbawią go płonnej nadziei, jakoby w mieście zdobyć można łatwy dobrobyt. Wreszcie

4. że instytucyę kolonij rolniczych uznał już i Wysoki Sejm jako systemat poprawczy dla naszego kraju najodpowiedniejszy, a to w uchwale swej z dnia

6. września 1884, na którą powołaliśmy się zdając sprawę z czynności Wydziału krajowego.

Proponujemy następnie założenie kolonii rolniczych przedewszystkiem dla nieletnich, wychodząc z tej powszechnie uznanej zasady, że chcąc racyonalnie i skutecznie oddziaływać na poprawę moralnych stosunków społeczeństwa, na zmniejszenie przestępstw we własnym jego dobrze zrozumianym interesie i w widokach przyszłego bezpieczeństwa tegoż należy złe u samego jego źródła usuwać lub przynajmniej zmniejszać, a więc zaopiekować się nieletnimi przestępcami.

Doświadczenie bowiem kryminalistyki ugruntowane na faktach wykazuje, że większa połowa najniebezpieczniejszych przestępców od nader wczesnej młodości weszła na występku drogi, że dziecko, względnie nieletni, bez wszelkiej zostawiony pomocy, nie mający rodziny zostaje włóczęgą, żebrakiem a nakoniec z jednego lub drugiego przetwarza się w zbrodniarza.

Wreszcie gdyby przyjęto w zasadzie założenie u nas rzeczonej kolonii, to należałoby urządzić ją na wzór osady poprawczej rolniczo-rzemieślniczej istniejącej od r. 1876 w Studzieńcu w Królestwie polskiem; przemawia bowiem zatem:

a) podobieństwo stosunków ekonomicznych i społecznych tamtego kraju z naszym i

b) system wychowania nieletnich przyjęty w osadzie Studzienieckiej, który w skutkach okazał się nader pomyślnymi zjednał już temu zakładowi w Europie dobrą opinię.

Reasumując zatem to wszystko cośmy dotychczas o zakładach pracy przymusowej i poprawczych względnie koloniach rolniczych powiedzieli, przychodzimy do przekonania:

że potrzeba założenia w kraju naszym rzeczonych zakładów jest tak konieczną i pilną, iż od zadośćuczynienia jej już nam dalej uchylać się nie można, że co najmniej 1180 dorosłych i 150 nieletnich skazańców znalazłoby w rzeczonych zakładach pomieszczenie;

że dla braku dostatecznych funduszów wprowadzenie w życie będących w mowie instytucyj winno się odbywać progressywnie oraz w miarę osiągniętego w tym względzie doświadczenia, poprzestając zatem na założenie tych zakładów w rozmiarach mogących pomieścić na razie 500 dorosłych a 150 nieletnich przestępców;

że dla tych ostatnich wskazanem jest założeni osobnych zakładów i kolonij rolniczo-poprawczych na wzór takiejże w Studzieńcu;

że należy jeszcze rozpoznać się na miejscu ze sposobem urządzenia tak pod względem technicznym jak i administracyjnym istniejących już zakładów pracy przymusowej w jednym z krajów naszej Monarchii, tudzież z urządzeniem osady rolniczej w Studzieńcu;

że na podstawie takiego zbadania rzeczy można będzie dopiero sporządzić odnośne plany budowy i szczegółowe kosztorysy, oraz przystąpić do oznaczenia miejscowości na siedziby zakładów tudzież rokowań, o których już wspomnieliśmy, z odnośnemi gminami.

Alegat 1. Wydział krajowy przeto dołączając nadto w odpisie odezwę c. k. Namiestnictwa z dnia 2. lipca r. b. l. 37496 tyczącą się będącego w mowie przedmiotu, oraz
Alegat 2. zestawienie dat statystycznych o istniejących w naszej Monarchii zakładach pracy przymusowej i poprawczych, — wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

„Uznając potrzebę i stosowność wprowadzenia w życie w kraju naszym zakładów pracy przymusowej mogących pomieścić na razie 500 skazańców w wieku wyżej lat 18tu; nadto dla nieletnich skazańców płci męskiej jednej lub więcej kolonij rolniczych poprawczych obliczonych na 150 głów — Sejm poleca Wydziałowi krajowemu:

1. ażeby zbadał na miejscu tak pod względem technicznym jak i administracyjnym system urządzenia istniejących w naszej Monarchii zakładów pracy przymusowej i poprawczych, tudzież osady poprawczej rolniczo-rzemieślniczej w Studzieńcu w Królestwie polskiem;

2. ażeby stósownie do wyniku powyższych badań i wedle systemu, jaki uzna za odpowiedni dla kraju naszego, polecił wygotować odnośne plany budowy, o ile możności nie kosztowne, tudzież detailiczne kosztorysy z uwzględnieniem miejscowych cen materyału budowlanego i wynagrodzeń;

3. ażeby na podstawie tych prac przygotowawczych i z uwzględnieniem zresztą stosunków miejscowych sprzyjających rozwojowi rzeczonych zakładów:

a) oznaczył miejscowości na siedziby zakładów pracy przymusowej się nadające,

b) zajął się w sposób, jaki uzna za stósowny, wyszukaniem na cele kolonii rolniczej odpowiedniego obszaru gruntowego i warunkowem uzyskaniem go dla funduszu krajowego pod jak najprzystępniejszemi cenami;

4. ażeby z gminami tych miejscowości, które ostatecznie wybierze na siedziby zakładów pracy przymusowej, przeprowadził rokowania co do sposobu, w jaki byłyby gotowe przyczynić się do kosztów budowy i urządzenia rzeczonych zakładów, w szczególności zaś co do bezpłatnego dostarczenia potrzebnego gruntu i osiągnął w tym względzie stanowcze przyrzeczenia;

5. ażeby przedłożył Sejmowi na najbliższej sesyi wszystkie wyżej wyliczone jakoteż i inne do osądzenia sprawy służyć mogące operaty, celem ostatecznego postanowienia.

Na pokrycie wydatków połączonych z wykonaniem powyższych czynności przygotowawczych, otwiera się Wydziałowi krajowemu kredyt do wysokości 3.000 zł.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z W. Ks. Krakowskiem.

Lwów, dnia 27. sierpnia 1889.

Marszałek krajowy:
Tarnowski w. r.

Sprawozdawca:
Teofil Bereźnicki w. r.
Członek Wydziału krajowego.

Alegat 1. do LWkr 30120/89.

Odpis

odezwy c. k. Namiestnictwa z dnia 2. lipca 1889 l. 37496 wystosowanej do Wydziału krajowego we Lwowie.

Zwracając ·/. załączniki cennej odezwy z dnia 16. kwietnia 1889 l. 1534 c. k. Namiestnictwo ma zaszczyt oznajmić, że w kraju tak rozległym jak Galicya, na razie urządzenie przynajmniej dwu zakładów pracy przymusowej byłoby wskazanem.

Co do miejscowości, w których pomienione zakłady miałyby powstać, zdaniem c. k. Namiestnictwa, miasta Lwów i Kraków byłyby najodpowiedniejszemi, już to ze względu na swe położenie geograficzne, nadto zaś z uwagi, że jako stolice kraju najłatwiej mogłyby zużytkować pracę skazańców w zakładach pracy przymusowej utrzymywanych.

D. j. w.

ZESTAWIENIE

dat statystycznych dających pogląd na istniejące w krajach koronnych Monarchii austr. węg. zakłady pracy przymusowej i poprawcze, pod względem ich ilości, rozmiarów, kosztów fundacyi i utrzymania, tudzież co do wewnętrznego urządzenia.

Kraj koronny	Liczba zakładów: pracy przymusowej	Liczba zakładów: poprawczych	Liczba skazańców mogących być pomieszczonymi: mężczyzn	Liczba skazańców mogących być pomieszczonymi: kobiet	Koszta wybudowania i urządzenia tych zakładów wynosiły ogółem zł.	Stan skazańców w r. 1888: najwyższy: mężczyzn	Stan skazańców w r. 1888: najwyższy: kobiet	Stan skazańców w r. 1888: najniższy: mężczyzn	Stan skazańców w r. 1888: najniższy: kobiet	Rodzaj zatrudnienia skazańców
Austrya niższa	1 w Korneuburg	1 w Eggenburg	1.400	200	947.464	1.029		478		rękodzielnicze dla potrzeb zakładów kraj. i własnego zakładu, zresztą są używani skazańcy do robót w polu, regulacyi rzek
Morawia	5 t. j. w Bernie, w Schönberg, w Znaim, w Iglau i w Neutitschein	—	1.080	170	750.000	w zakładzie w Bernie 276			258	rozmaity, zależy od stosunków miejscowych. Przeważnie rękodzielnicze zatrudnienie; lecz także i po za obrębem zakładu.
Tyrol	1 t. j. w St. Martin koło Szwazu (dla kobiet)	—	—	—	30.000	—	60	—	51	prace kobiece jak szycie, haftowanie, tkanie etc. i posługi domowe

Dzienna taksa żywienia skazańca płci — męskiej (wynosi centów)	Dzienna taksa żywienia skazańca płci — żeńskiej (wynosi centów)	Koszta utrzymania skazańca ponosi	Dotacya z funduszu krajowego na utrzymanie zakładów wynosiła w roku 1888 zł.	Etat — urzędników	Etat — straży i sług	Pobory tych funkcyonaryuszów wynoszą	Czy zakłady osiągnęły swój cel i przyczyniły się do zmniejszenia próżniactwa i włóczęgostwa	Czy teraźniejsze urządzenia wymagają reform	Uwaga
50	—	fundusz krajowy	130.147	14	150	53.300	tak	nie	Prócz tych dwóch zakładów istnieje w Niższej Austryi jeszcze rządowy zakład poprawczy dla kobiet w Wiener-Neudorf, mogący pomieścić 300 kobiet. Fundusz kraj. zwraca koszta żywienia wynoszące 35 ct. dziennie od głowy a w r. 1888 ogólną kwotę 17.082 zł. Do kosztów budowy zakładu w Korneuburgu i Eggenburgu przyczynił się skarb państwa kwotą 410.000 zł., zaś gminy dały na własność kraju plac pod budowę bezpłatnie, a nadto gmina Eggenburg 10000 zł.
45		fundusz zakładowy i krajowy	na rok 1889 preliminowano 84.907 zł.	10	70	53.856	—	—	Zakład w Bernie jest wspólną własnością tak Morawii jak i Szlązka, oba też kraje mają prawo wspólnego używania. Inne cztery zakłady weszły w życie dopiero w r. b. a do ich urządzenia oraz wybudowania z preliminowanej na ten cel kwoty 680.000 zł. przyczynił się skarb państwa zasiłkiem 40% t. j. 272.000 zł.
—	35	fundusz krajowy, skarb państwa i gminy przynależności — te ostatnie w kwocie $10\frac{1}{2}$ ct. dziennie za głowę	8.449	—	—	—	nie — a to z powodu, że niema w kraju zakładu pracy przymusowej dla mężczyzn	nie	Personal dozorczy tego zakładu stanowią siostry Miłosierdzia i kapelan. Zakład otrzymuje pauszale w kwocie 35 ct. za skazańca, innych poborów nie mają siostry miłosierdzia. Kapelan zaś pobiera 520 zł. rocznie (z czego na kraj przypada 100 zł., resztę ponosi państwo) oprócz mieszkania z opałem.

Kraj koronny	Liczba zakładów		Liczba skazańców mogących być pomieszczonymi		Koszta wybudowania i urządzenia tych zakładów wynosiły ogółem zł.	Stan skazańców w r. 1888				Rodzaj zatrudnienia skazańców
						najwyższy		najniższy		
	pracy przymusowej	poprawczych	mężczyzn	kobiet		mężczyzn	kobiet	mężczyzn	kobiet	
Kraina	1 t. j. w Lublanie	—	500	—	70.000 później rozszerzony reprezentuje dziś wartość 122.422	428	—	385	—	wykonują rzemiosło i są zatrudniani po za zakładem.
Czechy	3 t. j. w Pradze, w Pardubitz i dla kobiet w Repy	1 w Kostenblatt	700	100	501.003	313	55	203	36	wykonują rozmaite rzemiosła dla potrzeb zakładu jaki innych za kładów krajowych prócz tego spełniają rozmaite posługi domowe jak i są używani do robót po za zakładem.
Styrya	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Austrya wyższa										
Voralberg	nie mają własnych zakładów krajowych pracy przymusowej lecz: =									
Istrya										
Salzburg										

Dzienna taksa żywienia skazańca płci męskiej	żeńskiej	Koszta utrzymania skazańca ponosi	Dotacya z funduszu krajowego na utrzymanie zakładów wynosiła w roku 1888 zł.	Etat urzędników	straży i sług	Pobory tych funkcyonaryuszów wynoszą	Czy zakłady osiągnęły swój cel i przyczyniły się do zmniejszenia próżniactwa i włóczęgostwa	Czy teraźniejsze urządzenia wymagają reform	Uwaga
wynosi centów									
50	—	fundusz zakładowy i krajowy	—	4	34	19.516	tak	nie	Żeńscy skazańcy bywają oddawani do zakładu pracy przymusowej w Lankowic (w Styryi). Wysokości dotacyi zakładu z funduszu kraj. nie podał nam Wydział krajowy, nadmienił tylko, że ogólne wydatki wedle zamknięcia rachunkowego za rok 1887 wyniosły kwotę 168.654 zł.
50 i 45	$36^3/_4$	fundusz zakładowy i krajowy	108.821	10	48	36.763	—	—	Budowę zakładu w Pardubitz obliczonego na 400 głów rozpoczęto w roku bieżącym kosztem 380.000 zł., do którego Rząd przyczynił się kwotą 150.000 zł. Zakład dla kobiet w Repy oddany został w zarząd i opiekę zakonowi Sióstr Miłosierdzia; fundusz krajowy zwraca im tylko koszta żywienia skazanych obliczone po $36^3/_4$ za dzień i głowę, tudzież daje kwotę roczną 150 zł. na utrzymanie kapelana zakładowego. Zakład w Kostenblatt pomieszczony jest w zamku za opłatą czynszu najmu w rocznej kwocie 3000 zł.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	Nie otrzymaliśmy dotychczas żądanych dat.
skazańcy męzcy są oddawani do zakładu w Lublanie (Kraina) i w Korneuburgu (Austrya niższa) zaś żeńscy skazańcy do zakładu Wiener Neudorf (Austrya niższa).									
skazańcy męzcy bywają oddawani do zakładu w Lublanie (Kraina) a żeńscy do zakładu w Schwaz w Tyrolu, za zwrotem kosztów utrzymania.									
nieotrzymaliśmy dotychczas żądanych dat.									
skazańcy w liczbie 30 bywają oddawani do zakładu w Korneuburgu (Austrya niższa).									

Kraj koronny	Liczba zakładów		Liczba skazańców mogących być pomieszczonymi		Koszta wybudowania i urządzenia tych zakładów wynosiły ogółem zł.	Stan skazańców w r. 1888				Rodzaj zatrudnienia skazańców
						najwyższy		najniższy		
	pracy przymusowej	poprawczych	mężczyzn	kobiet		mężczyzn	kobiet	mężczyzn	kobiet	
Karyntya	Nie mają krajowych zakładów pracy przymusowej.									
Szlązk										
Gorycya										
Tryest										
Dalmacya										
Bukowina										

Dzienna taksa żywienia skazańca płci — męskiej (wynosi centów)	Dzienna taksa żywienia skazańca płci — żeńskiej (wynosi centów)	Koszta utrzymania skazańca ponosi	Dotacya z funduszu krajowego na utrzymanie zakładów wynosiła w roku 1888 zł.	Etat — urzędników	Etat — straży i sług	Pobory tych funkcyonaryuszów wynoszą	Czy zakłady osiągnęły swój cel i przyczyniły się do zmniejszenia próżniactwa i włóczęgostwa	Czy teraźniejsze urządzenia wymagają reform	Uwaga
									Istnieją w Karyntyi tylko trzy zakłady poprawcze dla nieletnich chłopców niżej lat 14 a to: w Waidmannsdorf, Weiern i Lind, które nie są własnością kraju, jest jednak zamiar objęcia zakładu pierwszego w zarząd kraju. Skazańcy przeto męscy bywają oddawani do zakładu w Lublanie (Kraina) i w Messendorf w Styryi, zaś żeńscy do zakładu w Lankowic w Styryi.
									Ma wspólny zakład z Morawią w Bernie, lecz podjęto studya mające na celu urządzenie własnych zakładów tego rodzaju.
									Męzcy skazańcy bywają oddawani do zakładu w Lublanie (Kraina), żeńscy do zakładu w Lankowic (Styrya), wreszcie chłopcy do zakładu poprawczego z Korneuburgu (Niższa Austrya).
									Nie otrzymaliśmy dotychczas żądanych dat.
									Męzcy skazańcy są oddawani do zakładu w Lublanie (Kraina).
									Rozpoczęto studya nad założeniem takich zakładów.

Lwów, dnia 27. sierpnia 1889.

L. W. kr. 6365/1889.

Aleg. 20.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego o potrzebie wydania jednolitej ustawy łowieckiej dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem i udzieleniu w tym przedmiocie oświadczenia c. k. Rządowi.

Wysoki Sejmie!

Przedłożone przez nas Wys. Sejmowi w sprawie powyższej sprawozdanie z daty 14. października 1888 L. 43.840, a uchwałą Wys. Sejmu z dnia 3. stycznia 1889. komisyi administracyjnej przydzielone, nie zostało przez tę komisyę załatwione. Z uwagi zatem na ważność przedmiotu i żądanie c. k. Prezydyum Namiestnictwa w odezwie z dnia 7. października 1888 L. 10.726/ pr. względem udzielenia c. k. Rządowi oświadczenia co do zapatrywania się Wys. Sejmu na sprawę uregulowania w kraju naszym ustawodawstwa, odnoszącego się do łowiectwa, mamy zaszczyt ponowić sprawozdanie nasze do L. W. 43.840 w r. 1888 przedłożone.

Uchwałą z dnia 17. stycznia 1887 Wysoki Sejm polecił nam zbadać stosunki i potrzeby łowiectwa krajowego, poddać rewizyi obowiązujące w tym przedmiocie ustawy i przedłożyć odpowiednie wnioski na najbliższej sesyi sejmowej.

Obowiązku tego dopełniliśmy przedkładając przy sprawozdaniu z dnia 4. listopada r. 1887 L. W. Kr. 53.937/87 *(al. 35. z roku 1887/8)* projekt ustawy łowieckiej, obejmujący całość przedmiotu z uwzględnieniem wniosków posła Abrahamowicza o wprowadzeniu kart i certyfikatów myśliwskich.

Elaborat ten na posiedzeniu Wysokiego Sejmu z dnia 2. listopada 1887. przydzielony został komisyi administracyjnej.

Alegat 1. Tymczasem c. k. Prezydyum Namiestnictwa odezwą z dnia 31. stycznia 1888. *(alegat I.)* do l. 12.872 zakomunikowało nam ogólne uwagi c. k. Ministerstwa rolnictwa względem przedłożonego przez nas Wysokiemu Sejmowi projektu ustawy łowieckiej.

Pan Minister nie wdając się w rozpoznawanie szczegółów, oświadcza wogóle, że nie uważa reformy obejmującej całe ustawodawstwo łowieckie, jaka zamierzoną została w projekcie przez Wydział krajowy Wysokiemu Sejmowi przedłożonym, ani za konieczną, ani za stosowną, wcale jednak nie zapoznaje tego, że poszczególne postanowienia obecnie obowiązujących przepisów łowieckich wymagają rozpatrzenia i ulepszenia. Wskutek tego c. k. Ministerstwo zamierzyło sukcesywnie wnosić do Sejmów krajowych przedłożenia o zmianę poszczególnych przepisów łowieckich i jedno z takich wniosło już do tutejszego Sejmu w r. 1886. o zmianę niektórych postanowień prawnych co do wykonywania prawa polowania. Na podstawie rzeczonego projektu rządowego została uchwalona przez Wysoki Sejm pod dniem 17. stycznia 1878 nowela, która nie otrzymała jednak najwyższej sankcyi.

Z tego powodu, jak zapewnia odezwa c. k. Prezydyum Namiestnictwa, odpowiadałoby to intencyom c. k. Rządu, jeżeliby Reprezentacya kraju na razie przynajmniej zaniechała uregulowania całego kompleksu postanowień o łowiectwie, a natomiast ograniczyła się do uregulowania:

1. sprawy objętej przedłożeniem c. k. Rządu z roku 1886. o wykonywaniu prawa polowania;

2. o wynagradzaniu szkód z polowania wynikających i przez zwierzynę zrządzonych;

3. o kartach myśliwskich.

Jego Ekscelencya p. Minister rolnictwa dołączył nawet odpisy projektów noweli do ustawy łowieckiej, przedłożonych Sejmowi krajowemu w Karyntyi, które mogłyby służyć i Wysokiemu Sejmowi tutejszemu za podstawę do uchwalenia postanowień o szkodach przez zwierzynę wyrządzanych.

Ponieważ w chwili otrzymania powyższej odezwy c. k. Prezydyum Namiestnictwa wiadomy projekt ustawy łowieckiej znajdował się w elaboracie wysokiej komisyi administracyjnej Sejmu krajowego, zatem uwiadomiwszy o tem c. k. Prezydyum Namiestnictwa, Wydział krajowy po otwarciu dalszego ciągu V. sesyi, odezwę pomienioną wraz z alegatami zakomunikował pod dniem 9. września 1888 r. do wiadomości wysokiej komisyi administracyjnej.

Już po zamknięciu ubiegłej sesyi sejmowej w r. 1888. i zwróceniu Wydziałowi krajowemu projektu ustawy łowieckiej w komisyi administracyjnej niezałatwionej, otrzymaliśmy
Alegat 2. odezwę c. k. Prezydyum Namiestnictwa z dnia 7. października 1888. l. 10.726/pr. *(alegat II.)*, w której oznajmiono nam, że Jego Ekscelencya p. Minister rolnictwa gotów jest nie stawiać obecnie przeszkód dążeniom do reformy ustawodawstwa łowieckiego zapomocą nowej jednolitej ustawy łowieckiej lecz tam tylko, gdzie dążenia takie stanowczo się objawią, a zatem żąda, aby w tym względzie oświadczył się Sejm krajowy, czy skłonnym jest do uchwalania pojedynczych nowel w kwestyach ustawodawstwa łowieckiego, czy też uważa za stosowne wydanie jednolitej ustawy łowieckiej.

Na ten ostatni wypadek c. k. Rząd gotów jest wziąć udział w opracowaniu takiego projektu ustawy i zawiązać w tej mierze rokowania z Wydziałem krajowym, aby Wysokiemu Sejmowi mógł być przedłożony projekt, oparty na porozumieniu się Rządu z Wydziałem krajowym.

Wskutek powyższego oświadczenia, przedkładając sprawę tę do uznania Wysokiemu Sejmowi, możemy tylko powołując się na motywa nasze, przytoczone w sprawozdaniu z dnia 4. listopada 1887 *(alegat 35 z r. 1887.)* wnieść:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Sejm Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem oświadcza c. k. Rządowi swoje zdanie:

1. iż za konieczną potrzebę uznaje wydanie dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem jednolitej ustawy o łowiectwie, obejmującej całość przedmiotu;

2. poleca Wydziałowi krajowemu, aby w porozumieniu się z c. k. Rządem i z uwzględnieniem przygotowanego już projektu, na najbliższą sesyę sejmową przedłożył w ten sposób skorygowany nowy projekt ustawy łowieckiej.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Lwów dnia 5. marca 1889.

Marszałek krajowy:
***Tarnowski**, w. r.*

Sprawozdawca:
***Teofil Bereźnicki**, w. r.*
Członek Wydziału krajowego.

Odpis

odezwy c. k. Prezydyum Namiestnictwa we Lwowie z dnia 31. stycznia 1888. l. 12.872 do Wydziału krajowego.

Sprawozdaniem z dnia 4. listopada 1887. l. 53.937 Świetny Wydział krajowy przedłożył Sejmowi krajowemu na bieżącej sesyi projekt ustawy łowieckiej, który ztąd przedstawiłem Wysokiemu c. k. Ministerstwu rolnictwa celem ewentualnego zaznaczenia stanowiska c. k. Rządu w tej sprawie.

Ponieważ poszczególne postanowienia tego ważnego i obszernego projektu ustawy muszą być przez Wysokie c. k. Ministerstwo rolnictwa wzięte pod rozwagę w porozumieniu z Wys. c. k. Ministerstwami spraw wewnętrznych i sprawiedliwości, jako współkompetentnemi w tej mierze, przeto JEx. p. Minister rolnictwa, nie mogąc na razie wypowiedzieć opinii o tych poszczególnych postanowieniach, poczynił reskryptem z dnia 11. grudnia 1887. l. 16.923/1.951 następujące ogólne uwagi, które ze względu na okoliczność, iż pomieniony projekt ustawy w ubiegłym okresie odroczonej sesyi sejmowej nie został załatwiony, mam zaszczyt poniżej zakomunikować Świetnemu Wydziałowi krajowemu.

Wysokie c. k. Ministerstwo rolnictwa wogóle nie uważa reformy, obejmującej całe ustawodawstwo łowieckie, jaka zamierzona została w projekcie ustawy przez Świetny Wydział krajowy Sejmowi krajowemu przedłożonym, ani za konieczną, ani za stosowną, wcale jednak nie zapoznaje tego, że poszczególne postanowienia obecnie obowiązujących przepisów łowieckich wymagają rozpatrzenia i ulepszenia. Wysokie c. k. Ministerstwo rolnictwa zamierza tedy wnosić do Sejmów krajowych sukcesywnie przedłożenia, zawierające tylko zmianę poszczególnych przepisów łowieckich i mniema, że taką częściową, sukcesywną, za pomocą nowel dokonać się mającą reformą obowiązujących przepisów łowieckich, da się uskutecznić ich poprawienie i uzupełnienie z pewniejszym skutkiem, aniżeli przez wydanie nowej ogólnej ustawy łowieckiej.

W myśl powyższego planu wniesione zostało na poprzedniej sesyi sejmowej przedłożenie rządowe z projektem ustawy o zmianie niektórych postanowień prawnych co do wykonywania prawa polowania (tutejsza odezwa z dnia 2. grudnia 1886. l. 10.907/pr.) a nadto zamierzone jest według tutejszej odezwy z dnia 2. czerwca 1886. l. 8.189/pr. (reskrypt Wysokiego c. k. Ministerstwa rolnictwa z dnia 6. sierpnia 1886. l. 2.371/214) ustawodawcze uregulowanie sprawy wynagradzania szkód przez zwierzynę zrządzonych.

Powyżej wspomniany rządowy projekt ustawy nie uzyskał według odezwy tutejszej z dnia 14. października 1887. l. 10.673/pr. w brzmieniu przez Sejm krajowy uchwalonem najwyższej sankcyi, a powody odmówienia najwyższej sankcyi zostały Świetnemu Wydziałowi krajowemu w tymże reskrypcie przedstawione celem uchylenia wykazanych usterek w razie, gdyby Świetny Wydział krajowy zamierzał był wnieść ten projekt ustawy do Sejmu jako własne przedłożenie.

W takim stanie rzeczy odpowiadałoby to intencyom Wysokiego c. k. Ministerstwa rolnictwa, jeżeliby Reprezentacya kraju na razie przynajmniej zaniechała uregulowania całego kompleksu postanowień pierwszych o łowiectwie, do czego zmierza projekt ustawy przez Świetny Wydział krajowy Sejmowi przedłożony, a natomiast ograniczyła się do uregulowania powyżej wskazanych przez Wysokie c. k. Ministerstwo rolnictwa przedewszystkiem pod rozwagę wziętych kwestyj prawnych, do których mogłaby być przyłączoną także kwestya wydania postanowień prawnych o kartach myśliwskich.

Wypadałoby zatem w razie przychylenia się Świetnego Wydziału kraj. do powyżej wskazanej opinii Wysokiego c. k. Ministerstwa rolnictwa na teraz — bez przesądzania o późniejszych, inne kwestye obejmować mających ustawodawczych wnioskach i przedłożeniach wnieść, względnie przygotować do Sejmu krajowego projekty następujących ustaw specyalnych:

1. w sprawie objętej zeszłorocznem przedłożeniem rządowem zmiany niektórych postanowień prawnych o wykonywaniu prawa polowania;

2. o wynagradzaniu szkód z polowania wynikających i przez zwierzynę zrządzonych i

3. o kartach myśliwskich; — projekt zaś ogólnej ustawy łowieckiej albo zupełnie odłożyć, albo co do merytorycznej uchwały przynajmniej odroczyć.

Co do projektu ustaw ad 1 i 3 JEx. p. Minister rolnictwa w reskrypcie na wstępie powołanym zwrócił uwagę na reskrypta z dnia 4. października 188˜ r. l. 13.530, względnie z 22. grudnia 1886. r. l. 16.568 (tutejsze odezwy z dnia 5. stycznia 1887. r. l. 2/pr. i 14. października 1887. r. l. 10.673/pr.), w których wskazane zostały powody odmówienia najwyższej sankcyi odnośnym, przez Sejm krajowy uchwalonym projektom ustaw, oraz usterki, jakie projekty te zawierały, a które w nowych projektach uchylićby należało.

Co do projektu ad 2 mam zaszczyt udzielić Świetnemu Wydziałowi krajowemu wskutek na wstępie powołanego reskryptu ministeryalnego jeden egzemplarz wniesionego na ubiegłej sesyi Sejmu Karyntyjskiego, jako przedłożenie rządowe projektu ustawy o wynagrodzeniu szkód przez zwierzynę zrządzonych wraz z jednym egzemplarzem przedstawienia motywów tego projektu.

Powyższy projekt ustawy, który zawiera znacznie obszerniejsze postanowienia, aniżeli powołana, jako wzór w reskrypcie ministeryalnym z dnia 6. sierpnia 1886. r. l. 2.371, względnie w tutejszej odezwie z dnia 2. września 1886. l. 8.189/pr., styryjska ustawa krajowa z dnia 17. września 1878. Dz. u. kr. dla Styryi nr. 19, a przy którego ułożeniu uwzględnione zostały obrady i uchwały I. austryackiego kongresu myśliwskiego, mógłby według reskryptu JEx. p. Ministra rolnictwa z dnia 11. grudnia 1887. l. 16.923/1.951 służyć za podstawę przy ułożeniu galicyjskiego projektu ustawy w tej samej sprawie, oczywiście bez przesądzania o zmianach i dodatkach, któreby się wobec specyalnych stosunków krajowych potrzebnemi okazywały.

Pod tym ostatnim względem wypadnie wziąć pod rozwagę podniesiony w reskrypcie ministeryalnym z dnia 6. sierpnia 1886. l. 2.871, względnie w tutejszej odezwie z d. 2. września 1886. l. 8.189/pr., potrzebę wydania postanowień o szkodach przez dziki wyrządzanych.

Wkońcu uznał JEks. p. Minister rolnictwa] w reskrypcie z dnia 11. grudnia 1887 r. l. 16.923/1.951 za rzecz wskazaną, aby zmiany poczynić się mające w dołączonym Karyntyjskim projekcie celem zastosowania go do stosunków galicyjskich zostały przez Świetny Wydział krajowy w porozumieniu z c. k. Prezydyum Namiestnictwa umówione i aby ułożony w ten sposób projekt ustawy przed wniesieniem do Sejmu krajowego zakomunikowany został Wysokiemu c. k. Ministerstwu rolnictwa.

Wskutek na wstępie powołanego reskryptu ministeryalnego mam zaszczyt upraszać Swietny Wydział krajowy, aby powyższe uwagi i wskazówki zechciał wziąć pod światłą rozwagę i ile możności jak najrychlej zawiadomić mię, czy względnie o ile gotów byłby zastosować się do powyżej przedstawionych intencyj Wysokiego c. k. Ministerstwo rolnictwa.

Alegat 2. do sprawozdania Wydziału krajowego l. 6.365/89.

Odpis

odezwy c. k. Prezydyum Namiestnictwa z dnia 7. października 1888 r. l. 10.626|pr. do Świetnego Wydziału krajowego we Lwowie.

Odnośnie do szacownej odezwy z dnia 14. lutego b. r. l. 4.920, w sprawie dalszeg traktowania sprawy projektu nowej ustawy łowieckiej w Sejmie krajowym, mam zaszczyt oznajmić Świetnemu Wydziałowi krajowemu wskutek reskryptu Jego Ekscelencyi Pana Ministra rolnictwa z dnia 28. września b. r. l. 4.482/549 co następuje:

Wobec stanowiska zajętego przez kilka Sejmów i Wydziałów krajowych w kwestyach ustawodawstwa łowieckiego, Jego Ekscelencya Pan Minister rolnictwa spostrzegł, że może nie wszystkie Reprezentacye krajowe podzielają zapatrywania, wyrażone w powyższych kwestyach w reskrypcie ministeryalnym z dnia 11. grudnia r. 1887. l. 16.923/1.951, względnie w odezwie tutejszej z dnia 31. stycznia b. r. l. 12.872/pr. t. j. zapatrywania, że zamiast wydawać ogólną ustawę łowiecką, należałoby dążyć do reformy obecnie obowiązujących przepisów o łowiectwie w drodze odpowiednich nowel. Wobec powyższego spostrzeżenia Jego Ekscelencya Pan Minister rolnictwa nia stawiałby już przeszkód dążeniu do reformy ustawodawstwa łowieckiego za pomocą nowej jednolitej ustawy łowieckiej tam, gdzie dążenia takie stanowczo się objawią a uchwalenie całego szeregu nowel nie jest zamierzone.

Do takiego postępowania skłania Jego Ekscelencyę Pana Ministra szczególnie ta okoliczność, że przypuszczać musi, iż nawet tam, gdzie dążenie do wydania jednolitej ustawy łowieckiej przeważa, w rzeczywistości zamierzona jest także tylko częściowa reforma ustawodawstwa łowieckiego t. j. materyalne uregulowanie wymagających reformy działów tego ustawodawstwa, przyczem inne działy tylko pod względem formalnym zostałyby nowo skodyfikowane w jednolitej ustawie łowieckiej.

Z powodu uchwał powziętych w tej mierze w Sejmie morawskim, Jego Ekscelencya Pan Minister rolnictwa oznajmił już c. k. Namiestnictwu morawskiemu powyższe zapatrywanie swoje, wyrażając przy tej sposobności na wypadek, gdyby morawski Wydział krajowy uważał za stosowne wniesienie projektu jednolitej ustawy łowieckiej, gotowość do zarządzenia opracowania takiego projektu ustawy i zawiązania w tej mierze rokowań z Wydziałem krajowym w tym celu, aby Sejmowi morawskiemu mógł być przedłożony projekt, oparty na porozumieniu się Rządu z Wydziałem krajowym. Podobna droga mogłaby być obrana ewentualnie także i w Galicyi, a to z uwzględnieniem projektu ustawy łowieckiej, wniesionego przez Świetny Wydział krajowy na zeszłorocznej sesyi sejmowej a to w takim razie, jeżeliby stwierdzonem zostało, że Sejm krajowy nie jest skłonny do nchwalania pojedynczych nowel w kwestyach ustawodawstwa łowieckiego, lecz uważa za stosowne wydanie jednolitej ustawy łowieckiej.

O tem mam zaszczyt zawiadomić Swietny Wydział krajowy wskutek na wstępie powołanego reskryptu ministeryalnego z uprzejmą prośbą, aby zechciał objawić swoją cenną opinię co do sposobu dalszego traktowania reformy ustawodawstwa łowieckiego, a to z uwzględnieniem powyższego zastrzeżenia co do stwierdzenia zapatrywania Sejmu krajowego na kwestyę, czy do zamierronego celu dążyć należy zapomocą jednolitej ustawy łowieckiej lub pojedynczyah przepisów łowieckich.

I. Związkowa Drukarnia we Lwowie

Odpis

L. W. kr. 13.959/89.

Aleg. 21.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie uzyskania tańszego najmu koszar dla c. k. żandarmeryi i podwyższenia noclegowego przez skarb państwa opłacanego.

Wysoki Sejmie!

W załatwieniu sprawozdania komisyi prawniczej o czynnościach Departamentu VI. Wydziału krajowego za czas od 1. lipca 1887 po koniec czerwca 1888 powziął Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 24. stycznia 1889 następujące uchwały:

1) „Sprawozdanie komisyi prawniczej o czynnościach Departamentu VI. Wydziału krajowego za czas od 1. lipca 1887 do końca czerwca 1888 przyjmuje Sejm do wiadomości;

2) Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, ażeby:

a) celem uzyskania tańszego najmu koszar dla c. k. żandarmeryi, gminy i Rady powiatowe w lesistych okolicach położone, gdzie umieszczone są posterunki żandarmeryi, do budowy takich koszar zachęcał i przedsiębiorstwa budowy onych udzielaniem znaczniejszych zaliczek na przyszły czynsz najmu koszar po upewnieniu się, że takowe z pożytkiem dla funduszu krajowego użytemi będą, wspierał;

b) ażeby zbadał i rozważył: czyliby nie należało poczynić u c. k. władz rządowych stosownych kroków celem uzyskania drogą ustawodawstwa zmiany ustaw organizacyjnych c. k. żandarmeryi z dnia 18. stycznia 1850 L. 19. Dz. u. p. i wydanych na podstawie onej rozporządzeń z dnia 16. lutego 1850 L. 110 i 1. sierpnia 1851 L. 256. Dz. u. kr. w tym kierunku, by noclegowe przez skarb państwa za umieszczenie w koszarach jednego żandarma przez dobę w ilości 2½ ct. funduszowi krajowemu opłacane, stosownie podwyższone zostało."

Co się tyczy ustępu a) uchwały 2. Wysokiego Sejmu odniósł się Wydział krajowy okólnikiem z 12. lutego 1889 L. 4.819 do wszystkich Reprezentacyj powiatowych celem zachęcenia tychże, jako też gmin do budowy koszar dla c. k. posterunków żandarmeryi.

Jakkolwiek Wysoki Sejm polecił Wydziałowi krajowemu, ażeby do budowy koszar zachęcał tylko Rady powiatowe i gminy w lesistych okolicach położone, to jednak Wydział krajowy, mając na uwadze znaczny wzrost czynszów przy każdem odnowieniu kontraktów w całym kraju, uznał za stosowne odnieść się do wszystkich Rad powiatowych i gmin w nadziei, że może i w innych okolicach kraju uzyska przez budowę koszar zniżenie czynszu.

Na okólnik nasz z dnia 12. lutego 1889 r. L. 4.819 odpowiedziały Wydziały powiatowe w Brzozowie, Buczaczu, Cieszanowie, Dolinie, Jarosławiu, Jaśle, Kolbuszowej, Kosowie, Krakowie, Lisku, Łańcucie, Mielcu, Myślenicach, Nisku, Nowym Targu, Ropczycach, Skałacie, Tarnobrzegu, Tarnowie i Żywcu, że Rady powiatowe oświadczyły się przeciw budowie koszar dla posterunków c. k. żandarmeryi.

Dotychczas tylko jedna Rada powiatowa w Zaleszczykach zażądała od Wydziału krajowego bliższych wyjaśnień w celu powzięcia uchwały czy ma przystąpić do budowy koszar.

Potrzebne wyjaśnienia udzielił Wydział krajowy, dotąd jednak żadnej nie otrzymał odpowiedzi.

Z gmin, w których znajdują się posterunki c. k. żandarmeryi oświadczyły gotowość przystąpienia do budowy:

Zwierzchność gminna w Założcach pow. Brody, Lutowiskach pow. Lisko, Krośnie, Bieczu pow. Gorlice, Łopuszance pow. Stare Miasto, Frysztaku pow. Jasło, Horodnicy pow. Husiatyn, Lubaczowie pow. Cieszanów, Tarnowie, Sułkowicach pow. Myślenice, Jabłonowie pow. Kołomyja, Sędziszowie pow. Ropczyce, Ropczycach i Rożniatowie pow. Dolina.

Wszystkim powyżej wymienionym gminom podał Wydział krajowy za pośrednictwem Wydziałów powiatowych wszelkie daty, dotyczące ilości ubikacyj potrzebnych dla posterunków, tudzież wysokość czynszów, obecnie opłacanych z wezwaniem, ażeby Zwierzchności gminne, opierając się na podanych datach, przedłożyły Wydziałowi krajowemu plany i kosztorysy i doniosły, jakiego czynszu żądać będą za najem wybudowanych domów. Zarazem oświadczyliśmy, że bezwarunkowo domagamy się czynszu niższego od teraźniejszego i że o wysokości, udzielić się mającej gminie zaliczki na budowę koszar, będzie mógł Wydział krajowy postanowić dopiero na podstawie przedłożonych kosztorysów i planów.

Budowa koszar mogłaby się rozpocząć dopiero z początkiem roku 1890 a udzielone zaliczki zostałyby należycie ubezpieczone.

Otóż cel powyższy dałby się tylko osiągnąć, gdyby Wydziałowi krajowemu przeznaczył Wysoki Sejm odpowiednią sumę na zaliczki gminom w celu wybudowania koszar udzielić się mające, któreby zostały ściągnięte z czynszu najmu.

Na to znalazłaby się jeszcze druga droga, którąby można dotrzeć do poczynienia oszczędności w wydatkach na potrzeby kwaterunkowe c. k. żandarmeryi.

Zebrane doświadczenia przekonały Wydział krajowy, że powodem wygórowanych czynszów najmu w wielu miejscowościach jest brak odpowiednich domów i wszelkiej konkurencyi oferentów, ztąd też pochodzi, że za najem domów, wartości najwięcej 1000 zł. musimy opłacać czynsz roczny 200 do 300 zł. Takiemu wyzyskiwaniu dałoby się zapobiedz przez zakupno domów odpowiednich na rzecz kraju lub też pobudowanie własnych domów.

Z tych więc powodów, pozwala sobie Wydział krajowy postawić wniosek na końcu niniejszego sprawozdania umieszczony.

Co się tyczy ustępu *b)* pomienionej uchwały 2. zdajemy sprawę jak następuje:

Ustawa z dnia 18. stycznia 1850 stanowi w §. 76, że żandarmi mają być umieszczeni w koszarach lub innych stosownych domach, przyczem ta ustawa zastrzegła, iż dla utrzymania powagi żandarmeryi u ludu i zważając na wyższą rangę wojskową żandarmom przyznaną, baczyć należy na to, ażeby żandarmom dostarczano dostateczną ilość izb — tak, aby za nadto wielkiej liczby ludzi w jednej izbie nie umieszczano.

Powołana ustawa nie zawiera dalszych postanowień, dotyczących kwaterunku żandarmeryi, takowe zawarte są w rozporządzeniu z dnia 16. lutego 1850 L. 110 Dz. ust. kr. i w rozporządzeniu z dnia 1. sierpnia 1851 L. 256 Dz. ust. kr.

Te rozporządzenia zawierają między innymi następujące przepisy:

1) Każdego podoficera (komendanta posterunku) należy umieścić w izbie osobnej, tudzież każdego żonatego żandarma, innych można umieszczać wspólnie, jednak co najwięcej po czterech w jednej izbie.

2) Dla każdego posterunku należy dostarczyć kuchnię i skład na drzewo.

3) Koszary żandarmeryi należy umieszczać w budynkach oddzielnych, a gdzieby takiego dostać nie można, w pomieszkaniach z wychodem osobnym w żadnym związku z innemi pomieszkaniami nie zostającym.

4) Wydatki za kwaterunek żandarmeryi pokryte będą w drodze konkurencyi krajowej, za pomocą rozkładu na podatek stały (a zatem obecnie z funduszu krajowego).

5) Skarb państwa opłacać ma odnośnemu funduszowi za pomieszczenie każdego żołnierza po $1^1/_2$ krajcara mon. konw. (obecnie po zaprowadzeniu nowej waluty $2^1/_2$ centów wal. austr.); a taką samą kwotę opłacał c. k. skarb dawniej tytułem noclegowego za jednego żołnierza c. k. armii — w myśl ustawy z dnia 15. maja 1851 L. 124, D. p. p.

Instytucya c. k. żandarmeryi została w latach następujących zreorganizowaną ostatecznie ustawą z dnia 26. lutego 1876 Nr. 19. Dz. p. p. Paragraf 51 tejże orzeka jednak, że przepisy o kwaterunku żandarmeryi pozostają nienaruszone; powyższe przepisy obowiązują zatem do dziś dnia.

Od czasu wydania tych przepisów upłynęło lat 39, atoli w tym okresie czynsze najmu domów wzrosły niezmiernie; okoliczność tę uwzględniono tylko co do kwaterunku c. k. armii ustawą wydaną dnia 11. czerwca 1879 LL. 93—95 Dz. p. p.; a w myśl tej ustawy opłaca skarb państwa od roku 1879 za umieszczenie jednodniowe żołnierza c. k. armii w koszarach normalnych 6 centów. Śmiało przeto twierdzić można, iż istnieje słuszny powód usprawiedliwiający różnicę, jaka obecnie zachodzi między noclegowem za c. k. armię i takiemże wynagrodzeniem za c. k. żandarmeryę ($6-2^1/_2=3^1/_2$ ct.), albowiem skoro c. k. skarb opłacał dawniej tak za c. k. armię jak i za c. k. żandarmeryę noclegowe w jednej i tej samej wysokości, słuszność wymaga, ażeby c. k. skarb zastosował się i teraz do tej zasady i opłacał za żandarma tytułem noclegowego przynajmniej taką samą kwotę jak za żołnierza c. k. armii, to jest 6 centów dziennie.

Celem dokładnego uzasadnienia słuszności podobnego żądania załączamy pod ·/. zestawienie wydatków, połączonych z kwaterunkiem c. k. żandarmeryi (podoficerów i żołnierzy) w ostatnich 10 latach, począwszy od roku 1880, od którego to czasu noclegowe za c. k. armię ustawą z dnia 11. czerwca 1879 podwyższone zostało, do roku 1889 włącznie. *Alegat.*

To zestawienie okazuje, że fundusz krajowy opłaca za pomieszczenie jednego żandarma rocznie około 40 zł. a mianowicie:

w roku 1889	40 zł. $65^1/_2$ ct.
zaś skarb państwa roczną stałą kwotę	9 „ $12^1/_2$ „
cały wydatek za jednego żandarma wynosi zatem	49 zł. 78 ct.

czyli w cyfrze okrągłej rocznie 50 zł. w. a.

W roku 1889 wynosił stan c. k. żandarmeryi 1.552 ludzi, a na wydatki kwaterunkowe ma spłacić c. k. skarb państwa

kowe ma spłacić c. k. skarb państwa	14.162 zł. — ct.
zaś fundusz krajowy	63.102 „ 77 „
ogółem zatem wynoszą koszta kwaterunku żandarmeryi w roku 1889 .	77.264 zł. 77 „

Oddział c. k. armii składający się z 1.552 podoficerów i żołnierzy dałby się pomieścić w 3 lub 4 obszerniejszych budynkach, a czynsz najmu za takowe wynosiłby we Lwowie, gdzie czynsze te są wyższe, niż w innych miejscowościach naszego kraju, co najwięcej 35.000 do 40.000 zł. a zatem połowę sumy, jakiej wymaga pomieszczenie 1.552 żandarmów.

Widać zatem, że pomieszczenie c. k. żandarmeryi wymaga stosunkowo daleko wyższych wydatków, niż kwaterunki c. k. armii.

Teraz (1889) c. k. żandarmerya kraju naszego liczy:

38	posterunków	po	1 żandarmie
1	posterunek	„	2 żandarmów
35	posterunków	„	3 „
160	„	„	4 „
69	„	„	5 „
33	„	„	6 „
17	„	„	7 „
4	„	„	8 „
1	„	„	9 „
2	„	„	10 „
1	„	„	11 „
1	„	„	12 „
1	„	„	16 „

Razem 363 posterunków.

Przepisy dotyczące kwaterunku c. k. żandarmeryi, wymagają dostarczenia osobnego pokoju dla każdego podoficera, a oprócz tego każdemu posterunkowi trzeba dostarczyć kuchnię i skład na drzewo.

Ustawa o kwaterunku c. k. armii nie wymaga tego, to też dla oddziału c. k. armii, składającego się z 1.552 ludzi, nie zachodzi potrzeba dostarczenia 363 osobnych izb dla komendantów posterunkowych i 363 kuchen i już te okoliczności świadczą, że koszta pomieszczenia c. k. żandarmeryi wymagają stosunkowo daleko wyższych a przynajmniej dwa razy tak wielkich wydatków jak kwaterunek c. k. armii.

Wobec tego słuszność przemawiałaby za tem, ażeby skarb państwa opłacał za każdego żandarma dwukrotną kwotę, jaką opłaca za jednego żołnierza c. k. armii, nie może więc podlegać wątpliwości, że żądanie, aby noclegowe c. k. żandarmeryi zostało zrównane, z owem, jakie ustawa z dnia 11. czerwca 1879 roku ustanowiła dla c. k. armii, jest usprawiedliwionem.

Załączone zestawienie okazuje, że fundusz krajowy spłacił na opędzenie kosztów,

połączonych z najmem koszar dla c. k. żandarmeryi w roku 1880 . .	49.512	zł.	$44^5/_{10}$ ct.
zaś w roku 1889 ma *spłacić z tego tytułu*	*63.102*	„	*77* „
w czasie ostatniego dziesięciolecia wzrosły zatem te koszta o . . .	13.590	zł.	33 ct.

czyli o 25%.

Jeżeli noclegowe, opłacane przez skarb państwa podwyższonem nie zostanie, fundusz krajowy spłaci z tego tytułu w roku 1890 jeszcze wyższą kwotę tj. 66.781 zł. $83^1/_2$ ct., taką bowiem kwotę musieliśmy wstawić na ten cel w projekcie do budżetu krajowego za r. 1890, ponieważ rozporządzeniem c. k. Ministerstwa obrony krajowej z dnia 24. maja 1889 L. 8.181, stan c. k. żandarmeryi został podwyższony w naszym kraju o 244 ludzi i utworzono 48 nowych posterunków.

Wobec wydatków, wzrastających z tego tytułu prawie rok rocznie, nie wystarczają dochody funduszu krajowego na pokrycie właściwych potrzeb krajowych, jako to na podniesienie kultury krajowej, należyte dotowanie szkół ludowych itp., zwłaszcza, że wedle ogólnego uznania, obecnie istniejące dodatki do podatków doszły już do takiej wysokości, że już o dal-

szem ich podwyższeniu myśleć jest trudno; wynoszą one bowiem na cele krajowe . 35%
a na indemnizacyę 27%
łącznie zatem 62%
wszystkich podatków bezpośrednich.

Zachodzi zatem konieczność starania się o stosowne podwyższenie noclegowego, opłacanego przez skarb państwa za pomieszczenie c. k. żandarmeryi, zwłaszcza, że państwo jest w pierwszym rzędzie obowiązane do ponoszenia wydatku na utrzymanie tej instytucyi.

Ustawa z dnia 26. lutego 1876 Nr. 19. Dz. p. p. stanowi, że c. k. żandarmerya jest przeznaczoną do utrzymania porządku, spokoju i bezpieczeństwa publicznego w całem państwie, a więc i w jego pojedynczych częściach (§. 1.), a utrzymanie publicznego bezpieczeństwa należy do głównych zadań każdego państwa, zatem i wydatki połączone z tem zadaniem ma pokrywać skarb państwa.

Prócz tego stanowi §. 2. powołanej ustawy, że żandarmerya podlega władzom politycznym a dalej §. 7., że sądy i prokuratorye rządowe mają prawo żądania bezpośrednio posług żandarmeryi, zaś gminy, li za pośrednictwem władzy rządowej.

C. k. żandarmerya jest zatem bezsprzecznie instytucyą, mającą w pierwszym rzędzie zastępować interesa państwa, wobec czego też wydatki, połączone z utrzymaniem tej instytucyi, powinien ponosić skarb państwa.

Ze względu jednak, że żandarmerya jest urządzona po wojskowemu, i że skarb państwa opłaca wedle istniejących ustaw pewne z góry oznaczone kwoty za kwaterunek c. k. armii, wypada ograniczyć się do żądania, ażeby skarb państwa opłacał za pomieszczenie c. k. żandarmeryi takie same wynagrodzenie, jakie opłaca za c. k. armię. Słuszność tej zasady uznał c. k. Rząd przy pierwotnej organizacyi c. k. żandarmeryi i stosował się do tej zasady do roku 1879; spodziewać się zatem można, że zechce i na przyszłość zastosować się do niej zwłaszcza, że i w takim wypadku, kraj będzie ponosił daleko wyższe wydatki za pomieszczenie żandarmeryi niż skarb państwa.

Wedle załączonego zestawienia ma spłacić w roku 1889 za pomieszczenie żandarmeryi skarb państwa . . . . 14.162 zł. — ct.
fundusz krajowy . . . . 63.102 „ 77 „
co ogółem czyni . . . . 77.264 zł. 77 ct.
a stosunkowo wypada za jednego żandarma rocznie na skarb państwa . 9 zł. 12½ ct.
na fundusz krajowy . . . . 40 „ 65½ „
co w ogóle czyni . . . . 49 zł. 78 ct.

Jeżeliby skarb państwa płacił tytułem pomienionego noclegowego 6 ct. od głowy, wypadałoby na skarb państwa . . . . 33.980 zł. 80 ct.
na fundusz krajowy . . . . 43.283 „ 97 „
razem jak wyżej . . . . 77.264 zł. 77 ct.
a stosunkowo wypadałoby za jednego żandarma rocznie na skarb państwa 21 zł. 90 ct.
na fundusz krajowy . . . . 27 „ 88 „
razem jak wyżej . . . . 49 zł. 78 ct.

Widać z tego, że pomimo ewentualnego zrównania w tym względzie c. k. żandarmeryi z c. k. armią, kraj będzie zawsze ponosił wyższe wydatki za pomieszczenie żandarmeryi niż skarb państwa, przyczem należy także uwzględnić, iż wedle przepisów powyżej przytoczonych, koszary żandarmeryi muszą być urządzone wygodniej, niż wzorowe koszary dla c. k. armii (t. zw. normalne), a zatem urządzenie i utrzymanie koszar dla żandarmeryi jest połączone z większym kosztem, niż utrzymanie koszar wzorowych (t. zw. normalnych) dla c. k. armii.

Wydział krajowy wnosi zatem, Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1) Przeznacza się w budżecie na rok 1890, częścią na udzielać się mające gminom zaliczki, które czynszem za kwaterunek żandarmeryi umarzane być winny, częścią zaś na zakupno, względnie na wybudowanie własnych domów, przeznaczonych na zakwaterowanie c. k. żandarmeryi na prowincyi kwotę piętnastu tysięcy (15.000) zł. w. a.

2) Wzywa się c. k. Rząd do poczynienia na właściwej drodze odpowiednich kroków w celu podwyższenia noclegowego, opłacanego teraz przez skarb państwa za pomieszczenie c. k. żandarmeryi w kwocie 2½ centa za jednego żandarma i za dobę do kwoty 6 ct., jaką skarb państwa opłaca z tego samego tytułu w myśl §. 31. ustęp I) 1. ustawy z dnia 11. czerwca 1879 Nr. 93. Dz. p. p. dziennie za jednego żołnierza c. k. armii.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Lwów dnia 13. lipca 1889.

Marszałek krajowy:
Tarnowski, *w. r.*

Sprawozdawca:
Teofil Bereźnicki, *w. r.*
Członek Wydziału krajowego.

Alegat do Sprawozdania L. W. 13.959/89.

Zestawienie

wydatków łożonych na pomieszczenie c. k. żandarmów (podoficerów i żołnierzy) w ostatnich 10 latach (1880—1889 inclusive).

W roku	Stan ludzi umieszczonych w koszarach c. k. żandarmeryi: *a)* żandarmów *b)* żon żandarmów	Stan ludzi umieszczonych w koszarach c. k. żandarmeryi: razem głów	C. k. skarb państwa poniósł rocznie zł.	C. k. skarb państwa poniósł rocznie ct.	Fundusz krajowy spłacał ogółem zł.	Fundusz krajowy spłacał ogółem ct.	Fundusz krajowy spłacał czyli od głowy rocznie zł.	Fundusz krajowy spłacał czyli od głowy rocznie ct.
1880	*a)* 1.258 *b)* 3	1.261	11.506	62	49.512	44	39	26 558/1.261
1881	*a)* 1.258 *b)* 3	1.261	11.506	62	52.037	78	41	26 892/1.261
1882	*a)* 1.258 *b)* 3	1.261	11.506	62	49.479	07	39	23 1.004/1.261
1883	*a)* 1.258 *b)* 2	1.260	11.497	50	50.709	50	40	24 710/1.260
1884	*a)* 1.351 *b)* 2	1.353	12.379	95	54.492	39	40	27 708/1.353
1885	*a)* 1.351 *b)* 2	1.353	12.346	13	55.391	21	40	93 1.292/1.353
1886	*a)* 1.351 *b)* 2	1.353	12.346	13	56.486	57	41	74 1.235/1.353
1887	*a)* 1.351 *b)* 2	1.353	12.346	13	57.203	45	42	27 1.214/1.353
1888	*a)* 1.511 *b)* 1	1.512	13.834	80	60.298	92	39	88 36/1.512
1889	*a)* 1.551 *b)* 1	1.552	14.162	—	63.102	77	40	65 1.397/1.552

Uwaga 1) Skarb państwa opłaca za umieszczenie jednego żandarma dziennie 2½ ct. a zatem rocznie stałą kwotę 9 zł. 12½ ct., zaś kwota roczna, jaką fundusz krajowy ponosi na pomieszczenie jednego żandarma, zmienia się rok rocznie, jak to okazuje ostatnia rubryka powyższego zestawienia.

Uwaga 2) Cyfry wstawione w innych rubrykach (prócz ostatniej) wstawiono tu zgodnie z budżetami rocznymi, uchwalanymi przez Wysoki Sejm i preliminarzami sporządzanymi rocznie przez c. k. krajową komendę żandarmeryi a sprawdzanymi przez oddział rachunkowy Wydziału krajowego.

Uwaga 3) Uchwała Wysokiego Sejmu z dnia 24. stycznia 1889 wydaną została w załatwieniu sprawozdania komisyi prawniczej z dnia 17. stycznia 1889 L. S. 1.108/89. W tem sprawozdaniu podniosła komisya prawnicza, iż porównując wydatek, jaki ponosi fundusz krajowy rocznie na opłatę czynszów za najem mieszkań dla oficerów, tudzież partyj i lokalności sztabu z sumą, którą tym tytułem skarb państwa zwraca funduszowi krajowemu, nabyła przekonania, że fundusz krajowy do czynszów tego najmu dopłaca rocznie kwotę bardzo nieznaczną.

Fundusz krajowy ponosi zatem dopłatę li za najem koszar posterunkowych, dla tego też powyższe zestawienie nie dotyczy wydatków za najem pomieszkań oficerskich i sztabu, a kwotę, jaką fundusz ponosi rocznie za najem pomieszkań i koszar, wstawiono w przedostatniej rubryce powyższego zestawienia całkowicie.

Lwów dnia 13. lipca 1889.

Z drukarni i litografii Pillera i Spółki.

LW. 37795/89.

Aleg. 22.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego z projektem przybudowania dalszego traktu do gmachu przeznaczonego na zakwaterowanie c. k. żandarmeryi we Lwowie.

Wysoki Sejmie!

Uchwałami z dnia 14. stycznia i 19. grudnia 1887 r. polecił Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu wybudowanie własnego domu na cele zakwaterowania c. k. żandarmeryi we Lwowie kosztem, nieprzekraczającym sumy 150.000 zł. w. a., pokryć się mającym z pozostałości pożyczki krajowej z r. 1883.

Przy powzięciu uchwał powyższych służył za podstawę rozmiaru wznieść się mającego gmachu ówczesny stan żandarmeryi dyslokowanej we Lwowie. Gdy jednak z dniem 1. kwietnia 1888 stan żandarmeryi we Lwowie o jednego porucznika rachunkowego pomnożony został, plany zaś budowy nie były jeszcze wykończone, zarządziliśmy, aby przy sporządzeniu planów także mieszkanie dla tego oficera w rachubę wzięto. Budowę rozpoczęto w jesieni 1888 r. i z wiosną 1889 r. stanął już gmach pod dachem. Tymczasowo nastąpiło od czerwca b. r. dalsze pomnożenie stanu c. k. żandarmeryi we Lwowie o jednego oficera sztabowego, jednego oficera do szkoły żandarmów i jednego oficera do tutejszej c. k. komendy oddziałowej.

Mieszkania tych trzech oficerów nie mieszczą się w gmachu wybudowanym, musiałyby więc w cudzych domach być wynajmowane a czynsz roczny wyniesie wedle cen, jakie we Lwowie płacimy, razem za wszystkie trzy mieszkania około 1.800 zł.

Z gruntu zakupionego na budowę gmachu już na wykończeniu będącego pozostała jeszcze przy froncie ulicy Leona Sapiehy wolna parcela o 15·50 m. długości frontowej 18·00 głębokości.

Wydział krajowy wziął pod rozwagę, czyli nie byłoby korzystnem dla funduszu krajowego, gdyby na tej wolnej parceli wybudowano ubikacye potrzebne na pomieszczenie wyżej wymienionych trzech oficerów.

Badanie wykazało rezultat dodatni, co z następującego zestawienia wynika: Wedle
Alegat 1. załączonego (jak Alegat 1/.) szkicu sporządzonego przez architekta Józefa Kajetana Janowskiego, kierującego budową koszar c. k. żandarmeryi i przybliżonego obliczenia, opartego na kosztorysie teraźniejszej budowy koszar dla c. k. żandarmeryi, wyniesie koszt budowy, licząc 198·40 □ metr. zabudowanej powierzchni, metr po 92 zł., sumę 18.252 zł. a z kosztami planów, kierownictwa budowy, zaciągnięcia pożyczki i t. p. około 19.000 zł.

W budynku projektowanym mieścić się będą oprócz wzmiankowanych mieszkań dla majora i dwóch oficerów, jeszcze trzy mieszkania, każde o jednym pokoju i kuchni, które to ostatnie nawet na wypadek, gdyby nie były potrzebne na stałe zakwaterowanie w razie możliwego pomnożenia stanu żandarmeryi, będą przydatne na czasowe zakwaterowanie, albowiem rok rocznie powołuje c. k. krajowa komenda żandarmeryi do Lwowa pewną ilość próbnych żandarmów w celu teoretycznego wykształcenia, dla których dostarcza kraj mieszkania za opłatą noclegowego; i tak w roku 1889 wyasygnowano na ten cel na pomieszczenie 100 ludzi przez 6 miesięcy kwotę 2.500 zł., zaś na pomieszczenie 50 ludzi przez 2 miesiące 360 zł.

Otóż pozostające trzy mieszkania mogą być użyte na powyższe czasowe zakwaterowanie, a gdy wartość ich czynszowa wedle cen tutejszych około 600 zł. rocznie wynosić może, będzie cały czynsz z tego domu z dodaniem czynszu opłacanego w kwocie 1.800 zł. za majora i dwóch oficerów niższych reprezentować wartość około 2.400 zł. brutto. Strąciwszy z tej sumy co najwyżej kwotę 800 zł. rocznie na opłaty podatkowe, które będą w latach wolnych niskie, zwłaszcza że należytości pauszalowe, zwracane krajowi przez skarb państwa są zbyt niskie, dalej na utrzymanie domu w dobrym stanie, oświetlenie i t. p., przyniesie ten dom około 1.600 zł. rocznie czystego dochodu, który będzie stał w odpowiednim stosunku do wyłożonego kapitału. Jeżeli bowiem zaciągniemy na ten cel pożyczkę, czy to w galicyjskiej Kasie oszczędności we Lwowie lub też w Banku krajowym na hipotekę domu, który na ten sam cel na placu realności pod L. 80 $^1/_4$ ulica Kopernika już wybudowany został, będą wynosiły wedle załączonych
Aleg. 2. i 3. planów (Aleg. 2 i 3) roczne raty amortyzacyjne od gotówki 19.000 zł.

a) wKasie oszczędności rocznie 1.208 zł. 40 ct., b) w Banku krajowym w $4^1/_2$ % listach zastawnych w imiennej wartości 19.600 zł., po kursie 97 zł. za 100 zł., przedstawiających gotówkę 19.010 zł., przeciętnie rocznie około 1.205 zł. W której zaś instytucyi finansowej będzie pożyczka korzystniejsza, da się to dopiero przy zaciągnięciu tejże ocenić.

Wobec tego stanu rzeczy wnosi Wydział krajowy:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Upoważnia się Wydział krajowy do wybudowania na parceli realności pod L. spisową 70 dzielnica I. we Lwowie przy ulicy Leona Sapiehy położonej, stanowiącej wedle wyk. hip. 50 własność funduszu krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, domu dwupiątrowego na cele zakwaterowania c. k. żandarmeryi kosztem, nieprzekraczającym sumy 19.000 zł.

2. Upoważnia się Wydział krajowy, aby na cel powyższej budowy zaciągnął pożyczkę w wysokości 19.000 zł. w galicyjskiej Kasie oszczędności lub też w Banku krajowym na hipotekę realności położonej pod L. k. 70 dzielnica I. liczba wykazu hip. 50 gminy katastralnej Lwów, będącej własnością funduszu krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

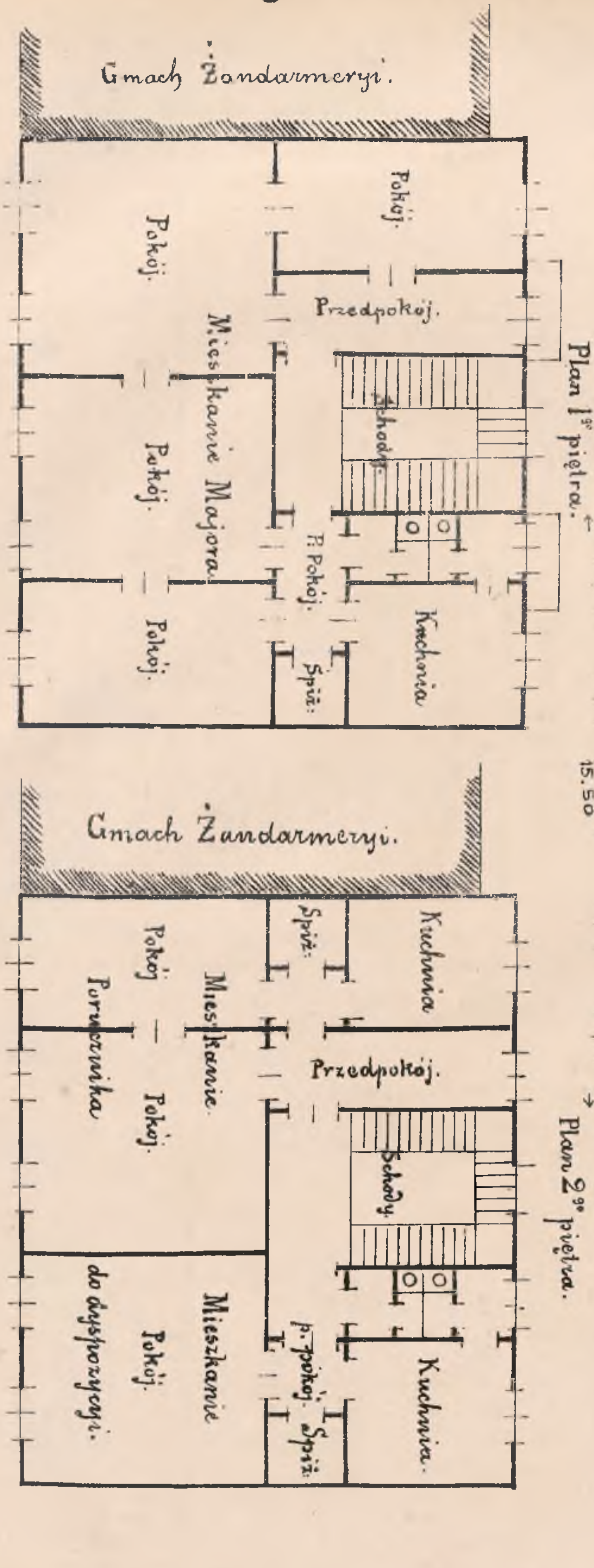
Lwów dnia 5. września 1889.

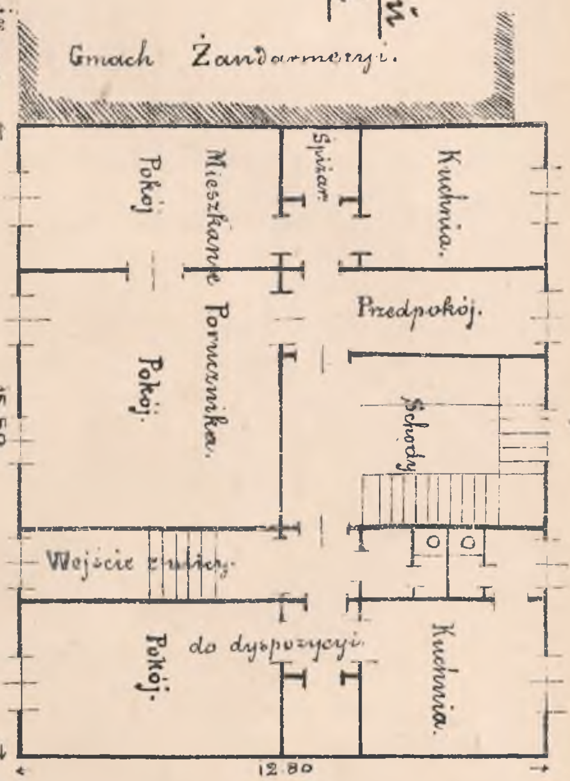
Marszałek krajowy:
Tarnowski w. r.

Sprawozdawca:
Teofil Bereźnicki w. r.
Członek Wydziału krajowego.

Alegat I. do LWkr. 37795/89.

Szkic na budowę nowego domu dla c. k. żandarmeryi we Lwowie.

Pow: zabudowana 15.50 x 12.80 = 198.40

Koszt przybliżony 198.40 po Złr. 92 = 18252.

Lwów d. 31° Sierpnia 1889 r.

J. K. Janowski w. r.

Arch: cyw:

Alegat 2. do sprawozdania Wydziału krajowego L. 37795/89.

Plan umorzenia pożyczki 100 zł. w. a.

zaciągniętej w galicyjskiej Kasie oszczędności we Lwowie na 5%.

Na lat	Półroczna rata ryczałtowa		Na lat	Półroczna rata ryczałtowa		Na lat	Półroczna rata ryczałtowa		Na lat	Półroczna rata ryczałtowa		Na lat	Półroczna rata ryczałtowa	
	zł.	ct.		zł.	ct.		zł.	ct.		zł.	ct.		zł.	ct.
1	50	64	**11**	5	86	**21**	3	82	**31**	3	16	**41**	2	8585
1½	34	18	**11½**	5	67	**21½**	3	77	**31½**	3	14	**41½**	2	8483
2	25	95	**12**	5	49	**22**	3	73	**32**	3	12	**42**	2	8384
2½	21	3	**12½**	5	33	**22½**	3	67	**32½**	3	10	**42½**	2	8289
3	17	74	**13**	5	19	**23**	3	64	**33**	3	8	**43**	2	8196
3½	15	38	**13½**	5	5	**23½**	3	60	**33½**	3	7	**43½**	2	8106
4	13	63	**14**	4	93	**24**	3	56	**34**	3	5	**44**	2	8019
4½	12	27	**14½**	4	81	**24½**	3	52	**34½**	3	3	**44½**	2	7935
5	11	18	**15**	4	70	**25**	3	50	**35**	3	2	**45**	2	7853
5½	10	30	**15½**	4	60	**25½**	3	45	**35½**	3	—	**45½**	2	7774
6	9	55	**16**	4	50	**26**	3	42	**36**	2	9817	**46**	2	7697
6½	8	92	**16½**	4	42	**26½**	3	39	**36½**	2	9674	**46½**	2	7622
7	8	38	**17**	4	34	**27**	3	36	**37**	2	9536	**47**	2	7550
7½	7	92	**17½**	4	26	**27½**	3	33	**37½**	2	9403	**47½**	2	7480
8	7	51	**18**	4	18	**28**	3	30	**38**	2	9274	**48**	2	7412
8½	7	15	**18½**	4	12	**28½**	3	28	**38½**	2	9149	**48½**	2	7346
9	6	84	**19**	4	5	**29**	3	25	**39**	2	9029	**49**	2	7282
9½	6	55	**19½**	3	99	**29½**	3	23	**39½**	2	8912	**49½**	2	7220
10	6	30	**20**	3	93	**30**	3	20	**40**	2	8799	**50**	2	7160
10½	6	7	**20½**	3	87	**30½**	3	18	**40½**	2	8691			

Alegat 3. do sprawozdania Wydziału krajowego L. 37795/89.

30½ l. **Plan umorzenia** 3% i ⅛%

pożyczki 1.000 zł. w 4½% listach zastawnych Banku krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, która w 30½ latach czyli w 61 półrocznych ratach spłaconą być ma.

Nr. porz. raty	Półroczna rata		Na kapitał		Na procent		⅛% na administr.		Razem		Pozostający kapitał	
	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
1	30	–	7	67	22	33	1	24	31	24	992	33
2	30	—	7	85	22	15	1	23	31	23	984	48
3	30	—	8	03	21	97	1	22	31	22	976	45
4	30	—	8	21	21	79	1	21	31	21	968	24
5	30	—	8	40	21	60	1	20	31	20	959	84
6	30	—	8	60	21	40	1	19	31	19	951	24
7	30	—	8	80	21	20	1	18	31	18	942	44
8	30	—	9	—	21	—	1	17	31	17	933	44
9	30	—	9	20	20	80	1	16	31	16	924	24
10	30	—	9	42	20	58	1	15	31	15	914	82
11	30	—	9	63	20	37	1	14	31	14	905	19

Nr. porz. raty	Półroczna rata		Na kapitał		Na procent		$^{1}/_{8}$ % na administr.		R a z e m		Pozostający kapitał	
	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
12	30	—	9	86	20	14	1	12	31	12	895	33
13	30	—	10	8	19	92	1	11	31	11	885	25
14	30	—	10	31	19	69	1	10	31	10	874	94
15	30	—	10	55	19	45	1	08	31	8	864	39
16	30	—	10	79	19	21	1	07	31	07	853	60
17	30	—	11	04	18	96	1	06	31	06	842	76
18	30	—	11	30	18	70	1	04	31	04	831	26
19	30	—	11	56	18	44	1	03	31	03	819	70
20	30	—	11	82	18	18	1	01	31	01	807	88
21	30	—	12	10	17	90	1	—	31	—	795	78
22	30	—	12	37	17	63	—	98	30	98	783	41
23	30	—	12	66	17	34	—	97	30	97	770	75
24	30	—	12	95	17	05	—	95	30	95	757	80
25	30	—	13	25	16	75	—	93	30	93	744	55
26	30	—	13	55	16	45	—	92	30	92	731	—
27	30	—	13	86	16	14	—	90	30	90	717	14
28	30	—	14	18	15	82	—	88	30	88	702	96
29	30	—	14	51	15	49	—	86	30	86	688	45
30	30	—	14	84	15	16	—	85	30	85	673	61
31	30	—	15	19	14	81	—	83	30	83	658	42
32	30	—	15	54	14	46	—	81	30	81	642	88
33	30	—	15	89	14	11	—	79	30	79	626	99
34	30	—	16	26	13	74	—	77	30	77	610	73
35	30	—	16	63	13	37	—	75	30	75	594	10
36	30	—	17	02	12	98	—	73	30	73	577	08
37	30	—	17	41	12	59	—	70	30	70	559	67
38	30	—	17	81	12	19	—	68	30	68	541	86
39	30	—	18	22	11	78	—	66	30	66	523	64
40	30	—	18	64	11	36	—	64	30	64	505	—
41	30	—	19	07	10	93	—	61	30	61	485	93
42	30	—	19	51	10	49	—	56	30	59	466	42
43	30	—	19	95	10	05	—	56	30	56	446	47
44	30	—	20	41	9	59	—	54	30	54	426	06
45	30	—	20	88	9	12	—	51	30	51	405	18
46	30	—	21	36	8	64	—	48	30	48	383	82
47	30	—	21	86	8	14	—	46	30	46	361	96
48	30	—	22	36	7	64	—	43	30	43	339	60
49	30	—	22	87	7	13	—	40	30	40	316	73
50	30	—	23	40	6	60	—	37	30	37	293	33
51	30	—	23	94	6	06	—	34	30	34	269	39
52	30	—	24	49	5	51	—	31	30	31	244	90
53	30	—	25	05	4	95	—	28	30	28	219	85
54	30	—	25	63	4	37	—	25	30	25	194	22
55	30	—	26	22	3	78	—	21	30	21	168	—
56	30	—	26	82	3	18	—	18	30	18	141	18
57	30	—	27	44	2	56	—	15	30	15	113	74
58	30	—	28	07	1	93	—	11	30	11	85	67
59	30	—	28	72	1	28	—	7	30	07	56	95
60	30	—	29	38	—	62	—	4	30	04	27	57
61	27	57	27	57	—	—	—	—	27	57	—	—
			1.000	–								

LWkr. 11.819/89.

Aleg. 23.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego o wykonaniu uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 19. grudnia 1887 w sprawie utworzenia trzeciego c. k. Sądu powiatowego w terytoryum c. k. Starostwa Ropczyckiego.

Wysoki Sejmie!

Uchwałą z dnia 19. grudnia 1887 Wysoki Sejm przechodząc do porządku dziennego nad petycyą gminy Sędziszów i okolicznych, proszących o ustanowienie w tej miejscowości nowego c. k. Sądu powiatowego, polecił nam zbadać i zdać sprawę, w której miejscowości na obszarze okręgu c. k. Sądu powiatowego Ropczyckiego należałoby utworzyć drugi nowy c. k. Sąd powiatowy.

W wykonaniu powyższego polecenia wezwaliśmy Radę powiatową w Ropczycach o przedłożenie nam odpowiednich, z życzeniem tamtejszych mieszkańców zgodnych propozycyj.

W uchwale swej z 12. maja 1888, jakkolwiek wspomniana Rada nie uznaje koniecznej potrzeby ustanawiania trzeciego c. k. Sądu powiatowego w obrębie c. k. Starostwa Ropczyckiego, to jeżeli władze wyższe innego są zdania, proponuje otwarcie takowego w południowej stronie powiatu z siedzibą w Wielopolu.

Podług oświadczenia się gmin i obszarów dworskich do przyszłego c. k. Sądu powiatowego w Wielopolu należałoby przydzielić dziesięć gmin, obecnie przynależnych do okręgu c. k. Sądu powiatowego w Ropczycach, mianowicie: Wielopole, Nawsie, Budzisz, Konice, Rzegocin, Sośnice, Pstrągowa, Mała, Brzeziny i Glinik, mających wraz z obszarami dworskimi podług spisu z r. 1880 ludności 11.521. Dalej z okręgu c. k. Sądu powiatowego w Frysztaku c. k. Starostwa Jasielskiego trzy gminy: Szufnarowa, Zawadka i Jaszczurowa mające 2343 mieszkańców, czyli że nowy c. k. Sąd powiatowy w Wielopolu liczyłby 13 gmin z ludnością 13.864 głów.

Tym sposobem okręg dzisiejszego c. k. Sądu powiatowego w Ropczycach liczący 48.303 ludności, pozostałby przy cyfrze 36.787 mieszkańców, a okręg c. k. Sądu powiatowego w Frysztaku z liczby 22.764 ludności zeszedłby do 20.422 osób.

Zapytywane przez nas Prezydyum c. k. Sądu wyższego krajowego w Krakowie co do opinii w tej sprawie odezwą z 11. grudnia 1888 l. 7150, oświadcza się przychylnie względem kreowania w tej okolicy nowego c. k. Sądu powiatowego i uznaje miejscowość Wielopole za odpowiednią siedzibę przyszłego c. k. Sądu powiatowego.

Wobec powyższych danych z uwagi, że i Wydział powiatowy w Jaśle zgadza się, aby gminy Szufranowa, Zawadka i Jaszczurowa zostały z obszaru Reprezentacyi powiatowej tamtejszej wyłączone, a do takiegoż obszaru w Ropczycach przydzielone, Wydział krajowy jest zdania, iż utworzenie nowego c. k. Sądu powiatowego w Wielopolu gminom w tamtejszej okolicy położonym, a zbyt odległym od Ropczyc i Frysztaka, ułatwi wymiar sprawiedliwości i obniży koszta z tem połączone.

Kwestya niedostatecznego zaludnienia proponowanego obecnie okręgu sądowego w liczbie 13.864 mieszkańców wobec praktykowanej dotąd przez Wysoki Sejm minimalnej cyfry 15.000 głów dla c. k. Sądów powiatowych w Galicyi, nie będzie tu stanowić przeszkody gdy się zważy, że cyfrę tę przyjęliśmy podług spisu ludności z r. 1880, a która obecnie niezawodnie i znacznie ją przewyższy.

Z tych zatem powodów wnosimy:

Wysoki Sejm uchwalić raczy:

Sejm Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem w myśl ustawy z 11. czerwca 1868 l. 59 D. u. p. oświadcza c. k. Rządowi opinię, iż pożytecznem będzie ustanowienie w granicach c. k. Starostwa Ropczyckiego trzeciego c. k. Sądu powiatowego z siedzibą w Wielopolu, do okręgu którego przydzielić należy:

a) z okręgu c. k. Sądu powiatowego w Ropczycach gminy i obszary dworskie: Wielopole, Nawsie, Budzisz, Konice, Rzegocin, Sośnice, Pstrągowa, Mała, Brzeziny i Glinik;
b) z okręgu c. k. Sądu powiatowego w Frysztaku c. k. Starostwa Jasielskiego gminy: Szufnarowa, Jaszczurowa i Zawadka.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z W. Księstwem Krakowskiem.

Lwów 23. marca 1889.

Marszałek krajowy:
Tarnowski w. r.

Sprawozdawca:
Teofil Bereźnicki w. r.
Członek Wydziału krajowego.

L. W. kr. 18107/89

Aleg. 24.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego o petycyach gminy Pomorzany i 17 gmin okolicznych w sprawie utworzenia w granicach c. k. Starostwa Złoczowskiego czwartego c. k. Sądu powiatowego z siedzibą w Pomorzanach.

Wysoki Sejmie!

W wykonaniu uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 22. stycznia 1887 r., którą polecono nam zbadać petycyę gminy Pomorzan i okolicznych o zaprowadzenie w tej miejscowości nowego c. k. sądu powiatowego, mamy zaszczyt po zebraniu odpowiednich wiadomości i opinij władz dotyczących przedłożyć co następuje:

Miasteczko Pomorzany liczące 4.476 mieszkańców leży w południowej stronie Złoczowskiego powiatu, w okolicy między okręgami sądów powiatowych Złoczowskim, mającym 61.898 ludności, Zborowskim 45.272, Przemyślańskim 35.583 i Brzeżańskim 46.657; zatem utworzenie nowego sądu powiatowego w tej stronie i z siedzibą w Pomorzanach byłoby pożądanem. Tego samego przekonania jest c. k. Prezydyum sądu wyższego krajowego we Lwowie i Rada powiatowa Złoczowska, a zatem idzie tylko o złożenie dla nowego okręgu sądowego odpowiedniego terenu zgodnie z życzeniami i potrzebami ludności okolicznej.

Podług nadesłanych nam przez Wydział powiatowy w Złoczowie uchwał Rad gminnych i deklaracyj obszarów dworskich, pragną być przydzielonemi do nowego sądu w Pomorzanach następujące miejscowości wydzielić się mające:

A) Z okręgu c. k. sądu powiatowego miejsko-delegowanego w Złoczowie:

1.)	Wicyń z Mereszówką mające mieszkańców	1081
2.)	Kropiwna „ „ „	396
3.)	Koropiec „ „ „	594
4.)	Uhorce z Sukmanówką „ „ „	511
5.)	Czyżów „ „ „	512

B) Z okręgu sądu powiatowego w Zborowie:

6.)	Pomorzany z Łapajówką, Nestiukami, Zagrobelą, i Zagórą . .	4605
7.)	Bubszczany	321
8.)	Hodów z Józefówką	1337

9.) Kalne	. . . .	640
10.) Machnowce	. . . .	307
11.) Rozhadów	. . . .	723
12.) Torhów	. . . .	430
13.) Bohutyn	. . . .	667
14.) Żabin	. . . .	559
C) Z okręgu c. k. sądu powiatowego i starostwa w Przemyślanach:		
15.) Dunajów z Pisarzówką	. . . .	1873
	Razem z ludnością	14.556

Z innych gmin, których naczelnicy podpisali petycyę do Wys. Sejmu, mianowicie z okręgu c. k. starostwa Brzeżańskiego, rady gminne w uchwałach swoich oświadczyły się przeciw przyłączaniu ich do nowego okręgu sądowego w Pomorzanach z tego jedynie powodu, iż musiałyby zmienić przynależność swoją z okręgu starostwa Brzeżańskiego do Złoczowskiego, co nie przedstawiałoby dla nich żaduej dogodności.

Co się tyczy przyłączenia gminy Dunajów z okręgu sądu i starostwa w Przemyślanach do przyszłego sądu w Pomorzanach a zatem i c. k. starostwa w Złoczowie, to jakkolwiek rada powiatowa Przemyślańska protestuje przeciw ewentualnemu zmniejszeniu jej obszaru, jednakże Wydział krajowy, opierając się na jednogłośnem życzeniu mieszkańców, objawionem w uchwale rady gminnej z d. 6. sierpnia 1886, uważa za obowiązek poprzeć te życzenia, zapewniające tamecznej ludności więcej wygody przy załatwianiu spraw swoich w Pomorzanach aniżeli w Przemyślanach.

Wreszcie co się tyczy zbyt niskiej cyfry zaludnienia gmin składać mających przyszły okręg sądu powiatowego w Pomorzanach, która wynosi 14.556 mieszkańców, mamy zaszczyt zwrócić uwagę, iż liczba ta podaną jest podług zamieszczonych dat w spisie ludności z r. 1880 a zatem, że obecnie z powodu naturalnego wzrostu zaludnienia w kraju naszym przewyższać ona będzie cyfrę 15.000 mieszkańców, którą zwyczajnie przyjmował Wysoki Sejm jako wystarczającą do utworzenia okręgu sądu powiatowego, mogącego już dać zajęcie dla zwykłego personalu podobnego sądu.

Z tych zatem powodów Wydział krajowy, uważając za pożyteczne utworzenie nowego c. k. sądu powiatowego w Pomorzanach ma zaszczyt wnieść:

Wysoki Sejm uchwalić raczy:

Sejm Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem udziela c. k. Rządowi opinię, iż pożytecznem będzie utworzenie w granicach c. k. starostwa Złoczowskiego czwartego c. k. sądu powiatowego w Pomorzanach, do okręgu którego należałoby przydzielić gminy: Wicyń z Mereszówką, Kropiwna, Koropiec, Uhorce z Sukmanówką, Czyżów, Pomorzany z Łapajówką, Nestiukami, Zagrobelą i Zagórą, Bubszczany, Hodów z Józefówką, Kalne, Machnowce, Rozhadów, Torhów, Bohutyn, Żabin i gminę Dunajów z Pisarzówką wyłączyć się mające z okręgu c. k. sądu i c. k. starostwa w Przemyślanach.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielk. Księst. Krakow.

Lwów dnia 3. maja 1889.

Marszałek krajowy:
Zastępca:
Oktaw Pietruski, *w. r.*

Sprawozdawca:
Teofil Bereźnicki, *w. r.*
Członek Wydziału krajowego:

Z Drukarni Pillera i Spółki.

L. W. kr. 31.241/89.

Aleg. 25.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego z projektem ustawy o przeniesieniu gminy i obszaru dworskiego Iskań z okręgu Reprezentacyi powiatowej w Dobromilu do okręgu Reprezentacyi powiatowej w Przemyślu.

Wysoki Sejmie!

Wskutek zarządzonego przez c. k. Ministerstwo spraw wewnętrznych pod dniem 11. grudnia 1888 r. L. 5.549 i c. k. Ministerstwo spawiedliwości pod dniem 13. grudnia 1888 r. L. 20.263 przeniesienia gminy Iskań z okręgu c. k. Sądu powiatowego w Birczy, c. k. Sądu obwodowego w Sanoku i c. k. Starostwa w Dobromilu, — do c. k. Sądu powiatowego w Dubiecku, c. k. Sądu obwodowego i c. k. Starostwa w Przemyślu, zaszła potrzeba wyłączenia pomienionej gminy wraz z obszarem dworskim z okręgu Reprezentacyi powiatowej w Dobromilu a przydzielenia do okręgu takiej Reprezentacyi powiatowej w Przemyślu.

Z tych powodów jak również z uwagi, że dla mieszkańców gminy pomienionej dogodniej będzie pod względem autonomicznym należeć do Reprezentacyi Rady będącej w Przemyślu, gdzie znajduje się już siedziba jej wszystkich innych władz sądowych i administracyjnych, mamy zaszczyt w myśl §. 3. ustawy o Reprezentacyi powiatowej z dnia 12. sierpnia 1886 r. wnieść:

Wysoki Sejm raczy uchwalić załączony projekt ustawy.

Lwów dnia 19. lipca 1889.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Maszałek krajowy:
Tarnowski m. p.

Sprawozdawca:
Teofil Bereźnicki m. p.,
Członek Wydziału krajowego.

Ustawa

z dnia . . . . dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem

o zmianie obszarów Reprezentacyi powiatów Dobromilskiego i Przemyskiego.

Za zgodą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem rozporządzam:

Art. I.

Gmina i obszar dworski Iskań mają być przeniesione z okręgu Reprezentacyi powiatowej w Dobromilu do okręgu Reprezentacyi powiatowej w Przemyślu.

Art. II.

Ustawa niniejsza wejdzie w wykonanie z dniem 1. stycznia roku następnego po jej ogłoszeniu.

Art. III.

Wykonanie tej ustawy poruczam Mojemu Ministrowi spraw wewnętrznych.

L. W. kr. 32326/89.

Aleg. 26.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego z wnioskiem o ponowienie uchwał z dnia 29. maja 1875 r. i z dnia 25. września 1882 r. w sprawie przeniesienia gmin i obszarów dworskich Domażyr, Zielów i Żorniska z okręgu c. k. Sądu powiatowego w Janowie i c. k. Starostwa w Gródku, do okręgu c. k. Sądu powiatowego miejsko delegowanego i c. k. Starostwa we Lwowie.

Wysoki Sejmie!

Uchwałą z dnia 29. maja 1875 r. Wysoki Sejm udzielił c. k. Rządowi opinię, iż dla dobra gmin Domażyr, Zielów i Żorniska, leżących w okręgu c. k. Sądu powiatowego w Janowie i c. k. Starostwa w Gródku, pożytecznem uważa, aby przyłączone zostały do okręgu c. k. Sądu powiatowego delegowanego i c. k. Starostwa we Lwowie, gdzie przed odłączeniem całego okręgu sądowego w Janowie w r. 1878 należały i gdzie pod wzgędem autonomicznym dotąd jeszcze do obszaru Reprezentacyi powiatowej we Lwowie należą.

Uchwałą z dnia 25. września 1885 r. Wysoki Sejm ponowił swoje żądania, a Wydział krajowy w odezwie swej z dnia 30. maja 1887 L. 25.408 do c. k. Prezydyum Namiestnictwa prosił o poparcie tych życzeń u c. k. Ministerstwa sprawiedliwości dla uregulowania granic powiatu autonomicznego lwowskiego i gródeckiego w myśl §§. 2. i 4. ustawy o Reprezentacyi powiatowej z dnia 12. sierpnia 1866 r. Mimo to c. k. Ministerstwo sprawiedliwości, jak świadczy odezwa c. k. Prezydyum Namiestnictwa z dnia 3. grudnia 1888 L. 12.1000/pr. opinii tej nieuwzględniło i Wydział krajowy w przedłożeniu swojem z dnia 11. grudnia 1888 do LW. 53.539 wniósł do Wysokiego Sejmu projekt ustawy o ostateczne wyłączenie gmin pomienionych z okręgu Reprezentacyi powiatowej we Lwowie, a przydzielenie do okręgu takiej Reprezentacyi w Gródku.

Lecz sprawozdanie to nie weszło na porządek dzienny obrad na sesyi 1888/9 roku, a tymczasem wpłynęły do Wysokiego Sejmu petycye gmin i obszarów dworskich Domażyr i Zielów, protestujące przeciw wyłączaniu ich z okręgu Reprezentacyi powiatowej we Lwowie, lecz owszem proszące o przydzielenie ich napowrót do okręgu c. k. Sądu i Starostwa we Lwowie.

Wobec podobnego stanu sprawy i z uwagi na motywa przytoczone przy uchwałach Wysokiego Sejmu z dnia 29. maja 1875 r. i 25. września 1882, tudzież ze względu, iż mieszkańcy tych gmin, jako położonych w bliskości miasta Lwowa, częstokroć z powodu niedogodnej komunikacyi z Gródkiem przez Lwów udawać się tam muszą i przez to narażeni są na stratę czasu i wydatki, których uniknęliby, mając wszystkie władze sądowe, polityczne i administracyjne we Lwowie, gdzie dla załatwienia innych interesów swoich często przyjeżdżają, Wydział krajowy ma zaszczyt sprawę tę przedłożyć Wysokiemu Sejmowi do uwzględnienia z następującym wnioskiem:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Sejm Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, ponawiając uchwały swoje z dnia 29. maja 1875 i z dnia 25. września 1882 r. w myśl ustawy z dnia 11. czerwca 1868 (Nr. 59 Dz. u. p. 1868 r.) udziela c. k. Rządowi opinię, iż dla dobra mieszkańców gmin Domażyr, Zielów i Żorniska pożytecznem będzie, aby wraz z obszarami dworskimi wyłączone zostały z okręgu c. k. Sądu powiatowego w Janowie i c. k. Starostwa w Gródku, a przydzielone do c. k. Sądu powiatowego miejsko delegowanego i c. k. Starostwa we Lwowie.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Lwów dnia 6. września 1889.

Marszałek krajowy:
Tarnowski *w. r.*

Sprawozdawca:
Teofil Bereżnicki *w. r.*
Członek Wydziału krajowego.

Z drukarni i litografii Pillera i Spółki.

Aleg. 27.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego o petycyi gminy i obszaru dworskiego w Pstrągowej w sprawie wyłączenia tej miejscowości z okręgu c. k. Sądu powiatowego i c. k. Starostwa w Ropczycach, c. k. Sądu obwodowego w Tarnowie, a przydzielenia do okręgu c. k. Sądu powiatowego w Strzyżowie, c. k. Starostwa i c. k. Sądu obwodowego w Rzeszowie.

Wysoki Sejmie!

W wykonaniu uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 11. października 1888 r., polecającej nam zbadać petycyę gminy i obszaru dworskiego Pstrągowej, żądających przeniesienia tej miejscowości z okręgu c. k. Sądu powiatowego w Ropczycach do okręgu c. k. Sądu powiatowego w Strzyżowie, a ewentualnie i do c. k. Starostwa i Sądu obwodowego w Rzeszowie, mamy zaszczyt po zebraniu w tej sprawie odpowiednich wiadomości przedłożyć:

Gmina Pstrągowa licząca wraz z obszarem dworskim ludności 2.392, już od roku 1883 czyni starania względem przeniesienia jej do okręgu c. k. Sądu powiatowego w Strzyżowie i Starostwa Rzeszowskiego.

Na podanie jej w tym celu do Wydziału krajowego w roku 1883 (L. W. 53.668) wniesione odmówiliśmy proszącym dalszego poparcia, gdyż na podstawie doniesień Ropczyckiego Wydziału Rady powiatowej okazało się, że nie rzeczywista potrzeba przeniesienia, ani też zbytnia odległość Pstrągowej od Ropczyc, tylko pokątne agitacye dla osobistych celów skłoniły gminę do czynienia w tym kierunku starań.

Mimo to w roku 1887 Wysoki Sejm uchwałą z dnia 23. stycznia przekazał nam do załatwienia wniesioną w tej samej sprawie petycyę Pstrągowej, którą po zasięgnięciu znowu opinii Rady powiatowej w Ropczycach załatwiliśmy odmownie, pokazało się bowiem, że i ta petycya nie była wyrazem życzeń większości mieszkańców i miała podpis jednego z właścicieli największej części obszaru dworskiego sfałszowany.

W roku 1888 taż sama gmina Pstrągowa, gdy szło o utworzenie nowego c. k. Sądu powiatowego w granicach Starostwa Ropczyckiego z siedzibą w Wielopolu, oświadczyła się za przydzieleniem jej do okręgu nowego Sądu, a mimo to wniosła oddzielnie petycyę do Wyso-

kiego Sejmu z powtórzeniem swych życzeń, aby ją do okręgu Sądu powiatowego w Strzyżowie i c. k. Starostwa w Rzeszowie przyłączono, usprawiedliwiając je tem, że w obecnym czasie zaprowadzonym został nowy urząd podatkowy w Strzyżowie.

W sprawozdaniu naszem z dnia 23. marca 1889 do L. W. 11.819, które Wysokiemu Sejmu przedkładamy, gmina Pstrągowa wraz z obszarami dworskimi zakwalifikowaną została do włączenia jej do okręgu przyszłego c. k. Sądu powiatowego w Wielopolu, a zatem użalania się jej na zbytnią odległość do Ropczyc znajdą zadośćuczynienie, gdyż Wielopole leży względem Pstrągowej bliżej niż Strzyżów.

Zaprowadzenie nowego c. k. Sądu powiatowego w tamtejszej okolicy jest konięcznem, a staćby się nie mogło, gdyby do przyszłego okręgu Sądu w Wielopolu nie należała Pstrągowa z ludnością 2.392 mieszkańców, albowiem bez niej okręg ten nie miałby nawet dwunastotysięcznej ludności, a zatem nie mógłby dostatecznego zajęcia dla najniżej uposażonego personalu sądowego dostarczyć.

Z tych zatem powodów i z uwagi, że gmina Pstrągowa już poprzednio zgodziła się na przynależność swoją do pszyszłego okręgu c k. Sądu powiatowego w Wielopolu, wnosimy:

Wysoki Sejm uchwalić raczy:

Sejm Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem nad petycyą gminy i obszaru dworskiego w Pstrągowej w sprawie przeniesienia ich z okręgu c. k. Sądu powiatowego i c. k. Starostwa w Ropczycach do okręgu c. k. Sądu powiatowego w Strzyżowie i c. k. Starostwa w Rzeszowie, przechodzi do porządku dziennego.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z W. Księstwem Krakowskiem.

Lwów dnia 2. kwietnia 1889.

Marszałek krajowy:

Tarnowski *w. r.*

Sprawozdawca:

Teofil Bereżnicki *w. r.*

Członek Wydziału krajowego.

LW. 11.239/89.

Aleg. 28.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego o petycyach gmin Zalipie i Podlipie w sprawie wyłączenia ich wraz z obszarem dworskim z okręgu c. k. Sądu powiatowego w Żabnie, a przydzielenia do okręgu c. k. Sądu powiatowego w Dąbrowie.

Wysoki Sejmie!

W wykonaniu uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 11. października 1888., którą udzielone nam zostały do zbadania petycye gmin Zalipia i Podlipia, proszących o wydzielenie ich z okręgu c. k. Sądu powiatowego w Żabnie, a przydzielenie do okręgu takiegoż Sądu w Dąbrowie, mamy zaszczyt na podstawie zebranych wiadomości przedłożyć:

Gminy, o które rzecz idzie, liczące razem z obszarem dworskim 1.150 mieszkańców, do czasów organizacyi dzisiejszych powiatów t. j. do r. 1867 należały do Urzędu powiatowego w Żabnie. Podlipie odległe jest od Dąbrowy 14½ klm., od Żabna 15½, zaś Zalipie ma tylko 11½ klm. do Żabna, czyli o 3 klm. bliżej niż do Dąbrowej. W uchwale Wysokiego Sejmu z dnia 29. maja 1875. przyjęty został wniosek ustanowienia drugiego c. k. Sądu powiatowego w granicach starostwa dąbrowskiego z siedzibą w Żabnie, do okręgu którego zakwalifikowano petycyonujące obecnie gminy Podlipie i Zalipie. Uchwała ta dopiero w roku 1885. przez c. k. Rząd wykonaną została i od tego czasu nowy c. k. Sąd powiatowy w Żabnie, obejmujący 17.990 ludności, funkcyonuje.

Mieszkańcy gminy Podlipie jeszcze w roku 1887. udawali się z prośbą do c. k. Ministerstwa sprawiedliwości o przeniesienie ich napowrót z okręgu Sądu powiatowego w Żabnie do takiegoż Sądu w Dąbrowej, lecz na skutek nie przychylnych relacyj tak obu c. k. Sądów powiatowych w Żabnie i Dąbrowej, tudzież Prezydyum c. k. Sądu obwodowego w Tarnowie i Sądu wyższego krajowego w Krakowie c. k. Ministerstwo sprawiedliwości reskryptem z dnia 13. czerwca 1887. L. 10.264. prośbę ich pozostawiło bez skutku.

Głównym powodem odmowy była ta okoliczność, iż wiele innych gmin do okręgu sądowego w Żabnie należących, a po za Podlipiem położonych miałoby z tytułu odległości słuszniejszą przyczynę do żądania przeniesienia ich do okręgu Sądu powiatowego w Dąbrowej i w razie przeniesienia Podlipia nie omieszkałyby domagać się również przeniesienia do Dąbrowej, a wtedy terytoryum Sądu powiatowego w Żabnie zostałoby zanadto zmniejszone, gdy przeciwnie zwiększyłby się okręg Sądu w Dąbrowej nadmiernie, a przez to ucierpiał tok spraw sądowych w obu graniczących sądach.

Że mimo odmowy c. k Ministerstwa sprawiedliwości tak się stało, dowodem petycye niniejsze nietylko Podlipia ale i Zalipia, którym gdyby zadość uczyniono, rozkład ludności między pomienione sądy przedstawiałby się w ten spósób, że Żabno miałoby 16.840 a Dąbrowa 41.765 mieszkańców.

Wydział Rady powiatowej w Dąbrowie z uwagi, że zmiana obu okręgów sądowych, mieszczących się w jednem starostwie w niczem nie narusza interesów powiatu autonomicznego, popiera żądania gmin petycyonujących, gdy przeciwnie c. k. Prezydyum Sądu wyższego krajowego w Krakowie w odezwie swej z dnia 8. marca 1889 L. 1194 utrzymuje opinię swoją, jaką w tej sprawie udzieliło już w r. 1887. c. k. Ministerstwu sprawiedliwości i oświadcza się przeciw przenoszeniu.

W tym stanie rzeczy, Wydział krajowy z uwagi;

że zakwalifikowanie gmin Podlipia i Zalipia do przyłączenia do utworzyć się mającego nowego Sądu powiatowego w Żabnie było wynikiem uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 29. maja 1875 r., — dalej, że otwarcie rzeczonego sądu nastąpiło parę lat temu bo w r. 1885., a powody przez petycyonujących co do odległosci od Żabna i Dąbrowy opierają się tylko na małoźnacznéj różnicy tej odległości na korzyść Dąbrowy, —

wreszcie, gdy w obec tendencyi tworzenia nowych c. k. Sądów powiatowych w kraju naszym, nie mogą być poważnie traktowane tego rodzaju małe niedogodności, na jakie powołują się w petycyach swoich gminy Podlipie i Zalipie, zwłaszcza gdy sprawa ta niejako w r. 1887. przez c. k. Ministerstwo sprawiedliwości już przesądzoną została, — nie uważa za właściwe przy niedawnem ukonstytuowaniu się Sądów powiatowych w Dąbrowie i Żabnie popierać życzenia gmin petycyonujących, dlatego wnosi:

Wysoki Sejm uchwalić raczy:

Sejm Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem nad petycyami gmin Podlipie i Zalipie w sprawie przeniesienia ich z okręgu c. k. Sądu powiatowego w Żabnie do okręgu c. k. Sądu powiatowego w Dąbrowej, przechodzi do porządku dziennego

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Lwów, dnia 23. marca 1889.

Marszałek krajowy.
Tarnowski w. r.

Sprawozdawca:
Teofil Bereźnicki
Członek Wydziału krajowego.

L. W. kr. 26.648/89

Aleg. 29.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego z wnioskiem o przeniesienie gmin i obszarów dworskich Radziszów i Jurczyce z okręgu c. k. Sądu powiatowego i c. k. Starostwa w Myślenicach do okręgu c. k. Sądu powiatowego w Skawinie i c. k. Starostwa w Wieliczce.

Wysoki Sejmie!

Wskutek wniesionego pod dniem 25. sierpnia 1885 do Wydziału krajowego podania przez Zwierzchności gmin Radziszów i Jurczyce, popartego jednomyślnemi uchwałami swoich Rad gminnych, w którem upraszają o udzielenie Wysokiemu Sejmowi przychylnych wniosków co do przeniesienia tych miejscowości z okręgu c. k. Sądu powiatowego i c. k. Starostwa w Myślenicach, do okręgu c. k. Sądu powiatowego w Skawinie i c. k. Starostwa w Wieliczce, Wydział krajowy po zbadaniu tej sprawy i zasiągnięciu opinii władz autonomicznych i c. k. sądowych, ma zaszczyt przedłożyć:

Gminy Radziszów i Jurczyce leżą w najdalej posuniętym kącie powiatu Myślenickiego w kierunku północnym. Ludność ich podług spisu z r. 1880 wynosi 1.761 osób, a łącznie z ludnością obszarów dworskich 1.798. Od Myśleuic odległe są: Radziszów 22 klm., zaś Jurczyce 23 klm. gdy przeciwnie mają:

Radziszów do Skawiny $4^1/_2$ do Wieliczki $22^1/_2$ klm.
Jurczyce „ „ „ 6 „ „ „ 22 klm.

Głównym powodem, dla którego gminy te pragną zmienić swą przynależność pod względem sądowym i politycznym, jest niedogodne położenie Myślenic, z którą miejscowością żadnych innych prócz urzędowych nie mają stosunków, gdy przeciwnie wszelki ruch handlowy i przemysłowy kieruje ich podróżami ku Krakowu a zatem daje możność jednoczesnego załatwiania wszelkich interesów i w sądzie i innych urzędach politycznych równie i autonomicznych.

Bliska odległość Skawiny wpływa też korzystnie na szybsze załatwianie spraw w sądzie i zmiejsza koszta komisyjne, a że c. k. Starostwo w Wieliczce, urządza raz na miesiąc tak zwane roki z naczelnikami gmin okolicznych w Skawinie, zatem i częstsza podróż do Wieliczki staje się tutaj zbyteczną.

W najbliższym czasie zaprowadzony będzie urząd podatkowy w Skawinie, więc będą mieli ułatwienie i przy opłacie podatków, a że c. k. Sąd powiatowy w Skawinie należy do okręgu Sądu obwodowego w Krakowie, zaś Myślenicki mieści się w okręgu sądu Wadowickiego, zatem

i w tego rodzaju sprawach, wymagających osobistego stawiennictwa, przyłączenie gmin Radziszów i Jurczyce do sądu w Skawinie przyniesie im znaczne udogodnienie i zmniejszenie kosztów.

Otóż w ten sposób zapatruje się na życzenia gmin wspomnianych c. k. Sąd wyższy krajowy w Krakowie, udzielając w odezwie z dnia 18. czerwca 1889 r. L. 7.977 przychylnej dla nich opinii, a to tem bardziej, że Sąd powiatowy w Skawinie obejmuje po wyłączeniu z niego gminy Łagiewniki tylko 14.856 ludności, gdy przeciwnie Myślenicki okręg sądowy ma 38.462 mieszkańców.

Rada powiatowa Myślenicka w uchwale z dnia 20. listopada 1888 oświadczyła się nieprzychylnie co do życzeń mieszkańców gmin Radziszów i Jurczyce głównie z tego powodu, że wskutek wyłączenia ich z powiatu autonomicznego byłaby osłabiona siła podatkowa tego okręgu, z czego wyniknęłoby powiększenie ciężarów podatkowych na resztę gmin pozostałych przy obszarze reprezentacyi powiatowej w Myślenicach. Rada powiatowa przytacza również te okoliczności, że obszary dworskie nie przyłączyły się do petycyi gmin Radziszów i Jurczyce i że kosztem 8.000 zł. wybudowano z Myślenic ku Radziszowu drogę szutrowaną dla dogodności gmin, które obecnie pragną wyłączenia z jej obszaru.

Wydział krajowy jednak w obec tylu i tak ważnych dogodności, jakie przyłączenie obu gmin tyle razy wspomnianych do sądu w Skawinie i c. k. starostwa w Wieliczce dla nich przedstawia, dalej z uwagi, że wskutek ciągle wzrastających ciężarów publicznych, należy ludności wiejskiej czynić możebne udogodnienia w ponoszeniu wydatków z tytułu stosunków z władzami, o ile dogodności te nie naruszają innych żywotnych interesów, za jakie małe zmniejszenie dochodów Rady powiatowej Myślenickiej poczytanem być nie może — uważa za swój obowiązek poprzeć życzenia gmin petycyonujących, dla tego wnosimy:

Wysoki Sejm uchwalić raczy:

Sejm Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem w myśl ustawy z dnia 11. czerwca 1868 (Nr. 59. D. u. p.) oświadcza c. k. Rządowi opinię, iż pożytecznem będzie dla mieszkańców, aby gminy i obszary dworskie Radziszów i Jurczyce z okręgu c. k. Sądu powiatowego i c. k. Starostwa w Myślenicach wyłączone, a do okręgu c. k. Sądu powiatowego w Skawinie i c. k. Starostwa w Wieliczce przyłączone zostały.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Lwów dnia 5. Lipca 1889.

Marszałek krajowy:
Tarnowski, *w. r.*

Sprawozdawca:
Teofil Bereźnicki, *w. r.*
Członek Wydziału krajowego.

Z drukarni Pillera i Spółki.

Aleg. 30.

Wniosek.

Zważywszy, że z powodu elementarnych klęsk ostatnich dwóch lat bardzo znaczna część włościan zagrożoną została w swojej egzystencyi;

zważywszy, że co najmniej dwie trzecie wszystkich zasiewów zniszczyły jak nie tamtego roku myszy, to spaliła tego roku posucha a do reszty już zalały powodzie;

zważywszy, że przez choroby pyskowe i raciczne bydła i wskutek tego przez zamknięcie jarmarków, włościanie nasi nie są w stanie nawet sprzedać swego bydła i tak już spadłego poniżej wszelkiej ceny, by przyjść choć do najmniejszego grosza na pokrycie podatków i na zaspokojenie swoich piekących potrzeb;

zważywszy, że wskutek tego bardzo znacznej części naszego i tak już zubożałego włościaństwa zagraża, jeżeli nie głodowa śmierć, to ciężkie choroby głodowe;

zważywszy, że na porządku dziennym dzisiejszego posiedzenia nie znajdujemy tej tak ważnej i piekącej sprawy, podpisani stawiają następujący wniosek naglący:

Wysoka Izba raczy jeszcze na dzisiejszem posiedzeniu wybrać komisyę z 15 członków, któraby się nad tą sprawą zastanowiła i porozumiawszy się z Wysokim Rządem, przedłożyła w jak najkrótszym czasie Sejmowi odpowiednie wnioski celem zaradzenia grożącej nędzy, a mianowicie:

1. przez odpisanie zalegających tamtegorocznych i tegorocznych podatków gruntowych i domowo-klasowych;
2. przez udzielenie bezzwrotnej zapomogi;
3. przez udzielenie bezprocentowej pożyczki;
4. przez dostarczenie publicznych robót i zajęcie przy nich naszych włościan z wyłączeniem generalnych przedsiębiorców a natomiast nadaniem tych robót gminom;
5. przez udzielenie surowicy i soli kamiennej dla naszych włościan.

Lwów dnia 10. października 1889.

Józef Huryk, m. p.
wnioskodawca.

Mikołaj Siczyński, Mikołaj Harasymowicz, Michał Korol, Dyonizy Kułaczkowski, Aleksy Barabasz, Dr. Antoniewicz, Dr. Sawczak, Rożankowski, Dr. Teofil Okuniewski, Ochrymowicz, Romańczuk, Hamorak, Sirko, Konstanty Teliszewski.

L. W. kr. 40.802|89.

Aleg. 31.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego z projektem ustawy normującej stosunki służbowe pisarzy gminnych.

Wysoki Sejmie!

Wedle reskryptu pana Ministra spraw wewnętrznych z d. 20. kwietnia b. r. l. 1568. M. J. odmówił Najjaśniejszy Pan najwyższem postanowieniem swem z d. 5. kwietnia b. r. sankcyi projektowi ustawy o pisarzach gminnych, uchwalonemu na posiedzeniu Wysokiego Sejmu z d. 21. stycznia b. r.

Przyczyną odmowy były postanowienia zawarte w art. V i VIII tegoż projektu, z których jedne uznał c. k. Rząd jako niedostateczne, drugie jako przekraczające zakres działania władz autonomicznych.

I tak co do art. V, mianowicie co do treści instrukcyi dla komisyj egzaminacyjnych wygotować się mającej, oświadczył c. k. Rząd, iż niektóre z postanowień, jakie ta instrukcya zawierać ma, są tak doniosłego znaczenia, że one już samą ustawą lub przynajmniej formalnem rozporządzeniem wykonawczem unormowane być winny. Tu należą postanowienia o składzie komisyj tudzież o czasie, kiedy takowe zbierać się mają; które to postanowienia ustawową winny mieć podstawę.

Co się tyczy wydania takiej instrukcyi przez Wydział krajowy, to jakkolwiek c. k. Rząd Wydziałowi krajowemu na treść tej instrukcyi ze względu na własny zakres działania gmin, stanowczego wpływu nie odmawia, zwraca wszelako uwagę, że wedle ustaw zasadniczych państwa prawo wydawania rozporządzeń do ustaw obowiązujących przyznane jest tylko władzom rządowym, nie ma zaś przepisu, na którymby takie uprawnienie także dla władz niepaństwowych oprzeć można. Wydanie więc instrukcyi winno być pozostawione władzom rządowym a względnie c. k. Namiestnictwu we Lwowie, które ze swej strony zobowiązanem być może do działania w tej mierze w porozumieniu z Wydziałem krajowym.

Co do art. VIII. wytknął c. k. Rząd, iż w projekcie ustawy nie zostało władzom rządowym należycie zastrzeżone prawo do wystąpienia z własnej inicyatywy przeciw pisarzom gminnym, o ileby takowi w czynnościach dotyczących poruczonego zakresu działania obowiązków swych należycie nie wykonywali lub przeciw tym obowiązkom wykraczali.

Na zmiany, jakich sobie wskutek tego c. k. Rząd w uchwalonym już projekcie ustawy życzy, godzi się Wydział krajowy co do artykułu V i takowe do przedłożonego przy niniejszem nowego projektu ustawy wprowadzone zostały; co się atoli tyczy artykułu VIII, to z uwagi, że przepisy ustawy gminnej, strzegące praw władzy politycznej w razie nienależytego spełniania

przez Zwierzchności gminne poruczonego zakresu działania, zwłaszcza też postanowienia §. 102 tejże ustawy, w brzmieniu nadanem ustawą z d. 9 grudnia 1883, N. 76. Dz. u. k. wraz z §§. 107 i 108 dotychczas zupełnie wystarczającemi się być okazały, Wydział krajowy nie widzi potrzeby nowych postanowień w tym kierunku.

Pozostawia zatem Wydział krajowy w dołączonym nowym projekcie art. VIII w pierwotnem swem brzmieniu nienaruszony, natomiast w miejsce art. V. dawnego projektu powstały w nowym projekcie artykuły V i VI, z których art. V zawiera postanowienia o składzie komisyj egzaminacyjnych oraz o miejscu i czasie, gdzie i kiedy takowe swe posiedzenia odbywać mają, zaś art. VI określa bliżej treść instrukcyi dla tychże komisyj przez c. k. Namiestnictwo w porozumieniu z Wydziałem krajowym wydać się mającej.

Oprócz tego uznał Wydział krajowy za właściwe przy ponownej redakcyi ustawy uzupełnić takową niektóremi dodatkami, które, nie zmieniając w niczem zasadniczych postanowień ustawy, takowe bliżej określają i objaśniają.

Tu należy wprowadzenie do art. II obok świadectwa uzdolnienia kandydata na pisarza gminnego, innych jeszcze ogólnej natury wymogów, jakiemi się nadto kandydat wykazać winien, jak n. p. obywatelstwem austryackiem, pewnym wiekiem ukończonym, znajomością języka krajowego w gminie używanego.

Przyzwolenie pisarzom gminnym możności sprawowania urzędu przełożonych obszarów dworskich (art. XI), spowodowane zostało dążeniem do ułatwienia gminom uboższym, które nie stać na własnego pisarza gminnego, zyskania osoby do sprawowania czynności pisarskich zdolnej.

Natomiast w duchu przepisu §. 23 ustawy gminnej Wydział krajowy uznał za potrzebne nałożenie na pisarzy gminnych obowiązku złożenia przyrzeczenia w miejsce przysięgi (art. XII) oraz wybrania sobie miejsca zamieszkania w obrębie gminy swego urzędowania (art. XIII).

Potrzeba przedłużenia czasokresu do zupełnego przeprowadzenia ustawy niniejszej do lat trzech, wynikała już poniekąd z postanowienia art. XI, wedle którego dotychczasowym pisarzom gminnym termin dwuletni do uzyskania kwalifikacyi dozwolonym został.

Nowa stylizacya art. II pociągnęła za sobą drobne stylistyczne zmiany w art. IX i XI, wprowadzenie treści artykułu IV jako ustępu 3 do art. II, wreszcie przestawienie art. VII dawnego projektu w miejsce art. III, jako zostającego w przedmiotowym związku z artykułem II.

Postanowienie art. XV w przedmiocie utraty mocy obowiązującej tych przepisów ustawy gminnej, które z ustawą niniejszą są w sprzeczności, nie wymaga dalszego uzasadnienia.

Wydział krajowy wnosi przeto:

Wysoki Sejm raczy uchwalić załączony projekt ustawy.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi
z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Lwów, dnia 27. września 1889.

Marszałek krajowy:
Tarnowski w. r.

Sprawozdawca:
Dr. Franciszek Smolka w. r.
Członek Wydziału kraj.

USTAWA

z dnia . . . . dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem o pisarzach gminnych w gminach wiejskich.

Zgodnie z uchwałą Sejmu mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem ustanawiam co następuje:

Art. I.

Do załatwiania czynności pisarskich, wypływających z własnego i poruczonego zakresu działania, obowiązaną jest Rada gminna *w gminach wiejskich**) dodać Zwierzchności gminnej uzdolnionego pisarza gminnego.

Jeśli który z członków Zwierzchności gminnej czynności pisarskie sam załatwiać się zobowiąże, może Wydział powiatowy uwolnić gminę od obowiązku utrzymywania osobnego pisarza na tak długo, dopóki ten członek Zwierzchności gminnej te obowiązki pełnić będzie. Uwolnienie to może Wydział powiatowy każdego czasu cofnąć.

Art. II.

Pisarzem gminnym może być tylko ten ustanowionym, który się wykaże:

1) *obywatelstwem austryackiem ;*
2) *osiągniętym wiekiem lat 24**);
3) świadectwem nienagannego życia, wydanem przez Zwierzchność gminną miejsca zamieszkania kandydata, a potwierdzonem przez jego władzę duchowną i przez c. k. polityczną władzę powiatową[1]);
4) *znajomością języków krajowych, używanych w gminie lub gminach, w której lub w których jako pisarz gminny urzędować ma**); wreszcie

---

Za podstawę niniejszego projektu przyjęty został tekst, uchwalony na posiedzeniu Wysokiego Sejmu z dnia 21. stycznia 1889 r.

Zmiany wprowadzone do tego tekstu oznaczone są odmiennym drukiem, a nadto numerem bieżącym 1), 2), 3) i t. d. jako odsyłaczem, pod którym zamieszczony jest u dołu tekst pierwotny; ustępy zupełnie nowe oznaczone są gwiazdką.

[1]) Ust. 3. przyjęty jest z artykułu IV. dawnego projektu.

5) świadectwem uzdolnienia, wydanem przez komisyę egzaminacyjną, do egzaminowania kandydatów na pisarzy gminnych ustanowioną, albo uwolnieniem od egzaminu w myśl art. VII.[2]).

Art. III.

Kto z powodu czynów karygodnych wykluczonym jest od obieralności do Rady gminnej, nie może być pisarzem gminnym [3]).

Art. IV.[4]).

Dla uzyskania świadectwa uzdolnienia winien kandydat na pisarza gminnego złożyć na egzaminie przed komisyą egzaminacyjną dowody znajomości ustaw i przepisów, odnoszących się do całego zakresu działania Zwierzchności gminnych, tak własnego, jak poruczonego, oraz znajomości manipulacyi urzędowej i kasowej.

Art. V.

Komisye egzaminacyjne dla kandydatów na pisarzy gminnych zasiadać będą we Lwowie, Krakowie, Tarnowie, Przemyślu, Stanisławowie i Tarnopolu pod przewodnictwem urzędnika politycznego, wyznaczonego przez c. k. Namiestnika.

W skład każdej z tych komisyj wejdzie czterech członków z głosem stanowczym, z których dwóch wyznaczy Wydział krajowy, zaś dwóch c. k. Namiestnik. Oprócz tego przydzieli każdej z tych komisyj Wydział krajowy urzędnika rachunkowego, zaś c. k. Namiestnik urzędnika podatkowego, którzy obaj występować będą w charakterze komisarzy egzaminacyjnych, każdy w swoim fachu, wszelako tylko z głosem doradczym.

Każda z komisyj odbywać będzie egzamina dwa razy do roku, w dniach na ten cel publicznie obwieszczonych).*

Art. VI.

Osobne rozporządzenie, wydane przez c. k. Namiestnictwo w porozumieniu z Wydziałem krajowym, określi bliższe szczegóły co do przyjmowania zgłoszeń kandydatów i przypuszczania ich do egzaminu, co do przedmiotów egzaminu, sposobu egzaminowania i klasyfikowania kandydatów, oraz wydawania im świadectw [5]).

---

[2]) Art. II. dawnego projektu: Uzdolnionym na pisarza gminnego w myśl niniejszej ustawy jest ten, który pozyskał świadectwo uzdolnienia, wydane przez komisyę egzaminacyjną, do egzaminowania kandydatów na pisarzy gminnych ustanowioną, albo uwolnienie od egzaminu w myśl artykułu VI.

[3]) Jest to art. VII. dawnego projektu.

[4]) Art. III. dawnego projektu.

[5]) Art. V. dawnego projektu: Wydział krajowy w porozumieniu z c. k. Namiestnictwem wyda instrukcyę, w której oznaczy skład komisyj egzaminacyjnych,

Art. VII. [6])

Wydział krajowy w porozumieniu z c. k. Namiestnictwem może w uwzględnieniu szczególnych okoliczności uwolnić od zdawania egzaminu osoby, które za zdolne do pełnienia obowiązków pisarza gminnego uzna.

Art. VIII.

W razie jeśli nieudolność lub nieprawidłowe postępowanie pisarza gminnego, pociąga za sobą szkodliwe dla gminy następstwa, należy postąpić w myśl §. 102 a względnie 107 ustawy gminnej.

Art. IX.

O każdej zmianie w osobie pisarza gminnego powinna Zwierzchność gminna donieść Wydziałowi powiatowemu w dniach 14 przy załączeniu odpisu powziętej przez Radę gminną uchwały, *oraz przedłożeniu dowodów co do przepisanych w art. II. kwalifikacyj pisarza gminnego* [7]), i świadectwa co do dotychczasowego jego zatrudnienia, a przytem podać, jakie Rada gminna wynagrodzenie mu przyznała.

Art. X.

Za zezwoleniem Wydziału powiatowego w porozumieniu z polityczną władzą powiatową wydanem, może pisarz gminny pełnić urząd pisarski w kilku gminach, należących do tego samego powiatu.

Może on także za zezwoleniem swojej Rady gminnej lub Rad gminnych podjąć się urzędu przełożonego obszaru dworskiego w sąsiednich dobrach *).

Art. XI.

Osoby pełniące już obecnie urząd pisarzy gminnych, mogą być, *o ile posiadają wymogi art. II. ust. 1—4 przepisane* *), pozostawione i nadal na swoich posadach lub inne posady pisarskie uzyskać, winny jednak do dwóch lat od wejścia w życie niniejszej ustawy, złożyć dowód uzyskanego świadectwa uzdolnienia, albo uwolnienia od egzaminu (art. II, 5, IV i VII).

Gdyby osoby te dowodu takiego w ciągu naznaczonego terminu lat dwóch nie złożyły lub też nie posiadały którego z innych wymogów artykułem II. określonych, lub wreszcie w myśl art. III. pisarzami gminnymi być nie mogły, należy przeciw nim postąpić stosownie do przepisu art. VIII. ustawy niniejszej *).

---

ich siedzibę, czas kiedy się zbierać mają, przyjmowanie zgłoszeń kandydatów i wszystkie bliższe szczegóły co do przypuszczania do egzaminów, co do przedmiotów egzaminu, co do egzaminowania, klasyfikowania i wydawania świadectw.

[6]) Art. VI. dawnego projektu.

[7]) Świadectwa jego uzdolnienia, życia nienagannego.

Art. XII.

Pisarz gminny obowiązany jest przed objęciem urzędowania złożyć w miejsce przysięgi w ręce naczelnika władzy powiatowej w obecności delegata Wydziału powiatowego i delegatów Rady gminnej lub Rad gminnych przyrzeczenie, iż zachowa Cesarzowi wierność i posłuszeństwo, przestrzegać będzie ustaw i wypełniać sumiennie obowiązki swoje).*

Art. XIII.

Miejsce zamieszkania swego winien pisarz gminny obrać w obrębie odnośnej gminy lub gmin katastralnych).*

Art. XIV.

Do zupełnego przeprowadzenia ustawy niniejszej w gminach wiejskich naznacza się termin lat trzech.

O ileby się jednak znalazły osoby odpowiednio ukwalifikowane, może Wydział krajowy w porozumieniu z c. k. Namiestnictwem przeprowadzić i wcześniej ustanowienie pisarzy gminnych w pojedynczych gminach [8]).

Art. XV.

Postanowienia ustawy gminnej z d. 12. sierpnia 1866 Nr. 19. dz. u. kr., o ile takowe z przepisami ustawy niniejszej nie sa zgodne, tracą moc obowiązującą).*

Art. XVI. [9])

Wykonanie tej ustawy poruczam mojemu Ministrowi spraw wewnętrznych.

---

[8]) Art. XII. dawnego projektu: Ustawa niniejsza wchodzi w życie w sześć miesięcy po jej ogłoszeniu w dzienniku ustaw i rozporządzeń krajowych.
[9]) Artykuł XIII. dawnego projektu.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

L. W. kr. 19.978|89.

Aleg. 32.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w sprawie wyłączenia przysiółka Bendiuchy ze związku gminy Poturzyca w powiecie sokalskim i utworzenia zeń samoistnej gminy.

Wysoki Sejmie!

Uchwałą z 26. stycznia 1889 przekazał Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu do załatwienia między innemi petycyę przysiółka Bendiuchy o wyłączenie ze związku gminy Poturzycy i utworzenie zeń samoistnej gminy.

Wskutek tego przeprowadził Wydział krajowy dochodzenia, które w zupełności prośbę pomienionej osady uzasaduiają. Osada Bendiuchy oddalona bowiem od gminy Poturzyca o 9·5 km., nie może być należycie administrowaną, a przedewszystkiem o ścisłem i skutecznem wykonywaniu przepisów policyi miejscowej w tak odległej osadzie ani mowy być nie może. Nadto droga łącząca obie te miejscowości a prowadząca przez las wysokopienny, znajduje się przeważnie w złym stanie, co kumunikacyę w wysokim stopniu utrudnia.

Przynależność ta do tak odległej gminy, nietylko nie przynosi dla mieszkańców przysiółka żadnego pożytku, lecz naraża ich na ponoszenie bezowocnych ciężarów gminnych i na rozliczne niedogodności w codziennych stosunkach z urzędem gminnym w Poturzycy.

To skłoniło ich do proszenia o odłączenie ich od gminy Poturzycy i utworzenie z tej osady samoistnej gminy administracyjnej.

Osada ta, która pod względem podatkowym stanowi sama dla siebie odrębną gminę katastralną, opłaca rocznie według odezwy c. k. urzędu podatkowego w Sokalu z dnia 22. marca 1889 l. 729. podatku gruntowego 97 zł. 30 ct., a domowo klasowego 32 zł. 90 ct. i liczy 29 zagród.

Rada gminna w Poturzycy uchwałą z d. 6. października 1886. i późniejszą z d. 9. kwietnia 1889 zgodziła się na wyłączenie przysiółka Bendiuchy ze związkn gminnego i zgodziła się także na rozdział majątku gminnego, o ile takowy wspólną własność obu tych miejscowości stanowi.

Obszar dworski w Poturzycy pismem z d. 21. marca 1889 oświadczył, iż sprawa wyłączenia przysiółka ze związku gminy Poturzycy jest dlań rzeczą obojętną, gdyż w obu tych miejscowościach jest jeden i ten sam właściciel obszaru dworskiego.

Rada powiatowa w Sokalu uchwałą z d. 14. marca 1889 l. 380. poparła prośbę przysiółka, a miejscowe c. k. starostwo odezwą z d. 30 kwietnia 1889 l. 3869 nietylko oświadczyło,

ż żadne przeszkody ze względów publicznych przeciw żądaniu przysiółka nie zachodzą, lecz owszem uznało nawet wydzielenie przysiółka ze związku gminy Poturzycy i utworzenie zeń odrębnej gminy za pożądane.

Wedle przedłożonego inwentarza majątku gminy Poturzycy za r. 1888, osada Bendiuchy posiada swój odrębny majątek nieruchomy, na rzeczony przysiółek w księdze gruntowej zaintabulowany, zaś co do podziału majątku ruchomego nastąpiło obopólne porozumienie.

Rozgraniczenie obu tych miejscowości z powodu, iż przysiółek Bendiuchy stanowi odrębną dla siebie gminę katastralną, nie może być wątpliwem. Z przedstawionego stanu rzeczy okazuje się tedy, iż przychylne załatwienie prośby przysiółka nie natrafia na żadne przeszkody. Jedyną wątpliwość wzbudzićby mogła okoliczność, czy osada Bendiuchy, jako samoistna gmina administracyjna z powodu szczupłego majątku i słabej siły podatkowej może nie podołać obowiązkom administracyi na gminie ciążącym.

Zważywszy jednak, że Bendiuchy ponoszą dotąd publiczne ciężary na rzecz gminy bezowocnie bez żadnej dla nich korzyści, tudzież że według obliczenia Wydziału powiatowego w Sokalu na podstawie sześcioletniego przecięcia z budżetu gminy zestawionego, przysiółek ten opłacał dotąd 31% dodatku na rzecz gminy, a w przyszłości, w razie utworzenia zeń samoistnej gminy, dodatek ten obniży się do 25% dodatków do podatków bezpośrednich, Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić załączony pod ·[. projekt ustawy.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Lwów, dnia 4. października 1889.

Marszałek krajowy:
Tarnowski w. r.

Sprawozdawca:
Dr. Franciszek Smolka w. r.
Członek Wydziału kraj.

USTAWA

z dnia . . . . . obowiązująca w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem o wyłączeniu przysiółka Bendiuchy ze związku gminy Poturzycy w powiecie sokalskim i utworzeniu zeń samoistnej gminy administracyjnej.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem rozporządzam co następnje:

Art. I.

Przysiółek Bendiuchy w powiecie sokalskim wyłączony zostaje ze związku gminy Poturzyca i stanowić ma odtąd samoistną gminę administracyjną.

Art. II.

W trzy miesiące po ogłoszeniu niniejszej ustawy rozwiązana ma być Rada gminna w Poturzycy i przeprowadzone wybory do Rad gminnych w Poturzycy i Bendiuchach.

Art. III.

Wykonanie niniejszej ustawy poruczam Mojemu Ministrowi spraw wewnętrznych.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

L. W. kr. 39.956/89. **Aleg. 33.**

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie petycyi Wiktoryi Mudrykowej o wsparcie.

Wysoki Sejmie!

Uchwałą z dnia 26. stycznia r. b. przekazał Wysoki Sejm petycyę Wiktoryi Mudrykowej, wdowy po służącym przy szkole rolniczej w Dublanach, o wsparcie Wydziałowi krajowemu do załatwienia.

Petentka powyższa jest wdową najpierw po Dublewiczu, który pełnił obowiązki sługi zakładu Dublańskiego od r. 1864 aż do swej śmierci w r. 1878, tj. przez lat 14, powtórnie zaś po Ignacym Mudryku, laborancie przy szkole wyższej, za którego wyszła za mąż w r. 1882, a który od r. 1880 aż do maja r. 1887 tj. przez lat około 7 pozostawał w służbie zakładu aż do czasu popadnięcia w nieuleczalną chorobę. Razem więc pozostawali obydwaj mężowie Mudrykowej w służbie zakładu lat 21, a według opinii dyrekcyi szkół Dublańskich obowiązki swe spełniali zawsze gorliwie i uczciwie. Pozostawili zaś Mudrykowej dzieci pięcioro, z których najstarsze (syn, terminator kowalski) liczy obecnie lat 19, córka jedna 15, druga 10, trzecia 6, a czwarta trzy lata wieku, bez żadnego funduszu na utrzymanie. Uwzględniając smutne położenie Mudrykowej, udzielił jej Wydział krajowy po trzykroć jednorazowe zapomogi z funduszu dyspozycyjnego, mianowicie rozporządzeniem z dnia 10. sierpnia 1888 r. L. 32072 30 zł., a rozporządzeniem z d. 12. lutego r. b. L. 6467 i z d. 18. czerwca r. b. L. 25430 po 20 zł. w. a. Zważywszy nadto, że posady, jakie zajmowali obydwaj mężowie Mudrykowej w Dublanach, bywają przy zakładach publicznych zwykle etatowemi i nadają wdowom prawo do pensyj wdowich, Wydział krajowy mniema, że należałoby przyznać Mudrykowej stałe zaopatrzenie z łaski. Z tego powodu Wydział krajowy ma zaszczyt wnieść:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Sejm wyznacza dla Wiktoryi Mudrykowej w Dublanach, wdowie po dwóch sługach krajowego zakładu Dublańskiego, stałe zaopatrzenie z łaski o rocznych 60 zł. w. a.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Lwów dnia 1. października 1889 r.

Marszałek krajowy:
Tarnowski *w. r.*

Sprawozdawca:
Dr. Józef Wereszczyński *w. r.*
członek Wydziału krajowego.

Z drukarni i litografii Pillera i Sp.

L. W. kr. 40.954/89.

Aleg. 34.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego z czynności tyczących się krajowej średniej szkoły rolniczej w Czernichowie, szkoły ogrodniczej w Czernichowie i folwarku Czernichowskiego.

Wysoki Sejmie!

Wysoki Sejm nie załatwił w ciągu ubiegłej sesyi sprawozdania Wydziału krajowego z czynności tyczących się krajowej średniej szkoły rolniczej w Czernichowie, szkoły ogrodniczej w Czernichowie i folwarku Czernichowskiego z dnia 16. stycznia 1889 L. 2661. Z tego powodu Wydział krajowy ma zaszczyt przedewszystkiem przedłożyć ponownie rzeczone sprawozdanie, które brzmi jak następuje:

„„Wysoki Sejmie! Na posiedzeniu z dnia 16. stycznia 1888 uchwalił Wysoki Sejm co następuje:

„I. Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego z czynności tyczących się krajowej średniej szkoły rolniczej, folwarku i szkoły ogrodniczej w Czernichowie z 15. listopada 1887 L. 55509.

II. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, aby wydał rozporządzenie, że ci uczniowie będą mieli pierwszeństwo w przyjęciu do szkoły rolniczej Czernichowskiej, którzy oprócz ukończenia niższego gimnazyum złożą dobrze egzamin wstępny.

III. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, aby postarał się w ciągu roku 1888 o dyrektora szkoły Czernichowskiej w myśl §. 11 statutu organizacyjnego tej szkoły.

IV. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu przenieść szkołę ogrodniczą Czernichowską do Tarnowa, zgadza się na uznanie szkoły ogrodniczej Tarnowskiej po połączeniu jej ze szkołą ogrodniczą Czernichowską za zakład krajowy i upoważnia Wydział krajowy do objęcia szkoły ogrodniczej Tarnowskiej w zarząd kraju pod warunkiem, że c. k. Rząd zapewni tej szkole zasiłki roczne na utrzymanie ze skarbu państwa przynajmniej w tej samej wysokości, w jakiej udziela takowych dotąd szkołom ogrodniczym w Czernichowie i Tarnowie.

V. Sejm zatwierdza załączony projekt etatu osób i płac grona nauczycieli krajowej szkoły ogrodniczej w Tarnowie.

VI. Sejm otwiera Wydziałowi krajowemu na r. 1888 następujące kredyty:

a) na przeniesienie szkoły ogrodniczej Czernichowskiej do Tarnowa i urządzenie przyszłej krajowej szkoły ogrodniczej w Tarnowie do wysokości 1.500 zł.;

b) na utrzymanie przyszłej krajowej szkoły ogrodniczej w Tarnowie w r. 1888 do wysokości 1.500 zł. w. a. — razem do wysokości 3.000 zł.“

Zarazem uchwalił Wysoki Sejm na temże posiedzeniu następujące rezolucye:

„I. Poleca się Wydziałowi krajowemu, ażeby szczegółowe programy nauk wykładanych w Czernichowie poddał ocenieniu fachowemu, na podstawie którego programy te ostatecznie opracowane do szkoły wprowadził i ścisłego wykonania ich przestrzegał.

II. Poleca się Wydziałowi krajowemu, aby ściśle zbadał, czy ustanowienie stałej posady nadzorcy internatu przy szkole rolniczej w Czernichowie nie byłoby dla dobra tej szkoły potrzebnem i odpowiednie wnioski przedłożył na najbliższą sesyę sejmową.“

I. Szkoła rolnicza.

1. Przedewszystkiem wypada podać do wiadomości Wysokiego Sejmu, że w ostatnim czasie (w dniach 8. do 11. grudnia 1888) zakład Czernichowski był niestety widownią nader ubolewania godnych zajść. Pewna bowiem część uczniów, aby okazać żal swój do jednego z funkcyonaryuszów szkoły, ukradkiem wybiła szyby w jego pomieszkaniu. Kiedy zaś kollegium nauczycieli rozpoczęło śledztwo w celu wykrycia winnych tego wybryku, ruch skierował się przeciw całemu gronu nauczycieli i przybrał w końcu taką formę i takie rozmiary, że kuratorya szkoły, która zjechała była na miejsce, nie mogąc wykryć właściwych winowajców, uznała za stosowne zakład zamknąć. Zarazem jednak kuratorya zarządziła natychmiast nowe wpisy, a gdy wszyscy byli uczniowie wnieśli prośby o przyjęcie z oświadczeniem, że poddają się regulaminowi szkolnemu, przyjęło kollegium do zakładu z 46 kandydatów 30, zaś z pomiędzy 16 nieprzyjętych dozwolono czterom odwołać się do kuratoryi od uchwały kollegium. Sprawozdanie o przebiegu i wyniku rozruchów w zakładzie Czernichowskim przedłożyła kuratorya relacyą z dnia 12. grudnia 1888 L. 756, w której pomiędzy innemi doniosła, że według jej przekonania powodem rozruchów były zbyt pospieszne i za daleko idące innowacye w dozorowaniu i kierowaniu internatem. Na podstawie tego sprawozdania, które podało pierwszą urzędową wiadomość o rozruchach w zakładzie Czernichowskim, Wydział krajowy rozp. z dnia 14. grudnia 1888 L. 54981 zatwierdził zarządzenie kuratoryi, wzywając ją zarazem, ażeby przedłożyła jaknajrychlej szczegółowe wnioski swe co do środków, jakichby użyć należało, aby zapobiedz powtórzeniu się wybryków i zapewnić utrzymanie karności w internacie Czernichowskim. Wkrótce potem udał się do Krakowa członek Wydziału krajowego p. Dr. Józef Wereszczyński w celu dokładniejszego poznania stanu rzeczy, lecz na razie nie znalazł powodu do nowych zarządzeń. Wreszcie kuratorya, spełniając w części otrzymane polecenie, przedłożyła relacyą z 4. stycznia r. b. L. 768/89 projekt nowego regulaminu dla uczniów szkoły. Nie przesądzając dalszym wnioskiem kuratoryi, Wydział krajowy czuje się zniewolonym już obecnie wypowiedzieć zdanie, że do regulowania stosunków zakładu Czernichowskiego prawdopodobnie okażą się nieodzownemi pewne zmiany i ulepszenia w urządzeniu internatu, których wprowadzenie dotąd było odraczanem ze względów finansowych, a co do których Wydział krajowy po ścisłem rozważeniu sprawy nie omieszka przedłożyć Wysokiemu Sejmowi wniosków swych na najbliższej sesyi sejmowej.

2. Celem wykonania uchwały Wysokiego Sejmu ad III., Wydział krajowy rozpisał ponownie konkurs na posadę nauczyciela zwyczajnego do wykładu jednej z nauk zawodowych i dyrektora krajowej średniej szkoły rolniczej w Czernichowie dnia 7. lutego 1888 L. 3565 z terminem 1. kwietnia 1888, równocześnie zaś oznajmił kuratoryi szkoły Czernichowskiej, że p. Dr. Saturnin Jakubowski dłużej jak do końca roku szkolnego 1887/8 na posadzie tymczasowego kierownika zatrzymanym być nie może, i wezwał ją z uwagi na ujemne rezultaty konkursów roz-

pisanych dawniej na posadę dyrektora szkoły Czernichowskiej, aby dołożyła wszelkich starań w celu wyszukania kandydata na dyrektora po za konkursem. Następnie oznajmił Wydział krajowy dekretem z dnia 2. marca r. b. L. 9239 p. Dr. Jakubowskiemu, że postanowił uwolnić go od obowiązków tymczasowego kierownika szkoły Czernichowskiej z dniem 31. lipca 1888. Załatwienie jednak sprawy obsadzenia posady dyrektora doznało znacznej zwłoki, a to z następującego powodu.

Pismem z dnia 25. marca 1888 wniósł p. Stanisław Homolacs rezygnacyę z godności delegata Wydziału krajowego w kuratoryi szkoły Czernichowskiej tudzież do zwierzchniczego zarządu szkoły i folwarku w Czernichowie. Dalej doniósł komitet c. k. Towarzystwa rolniczego krakowskiego pismem z dnia 11. kwietnia 1888 L. 255, że pp. Dr. Edward Janczewski i Maryan Dydyński również zrzekli się godności delegata, względnie zastępcy delegata komitetu we wspomnianej kuratoryi, a wreszcie pismem z dnia 11. maja 1888 uczynił toż samo p. Karol Czecz jako zastępca delegata Wydziału krajowego. Rezygnacye powyższe zdawały się Wydziałowi krajowemu dla zakładu Czernichowskiego niepożądanemi i dlatego Wydział krajowy wszystkim rezygnującym wyraził życzenie, aby rezygnacye swe cofnęli. Kiedy zaś pp. delegaci i ich zastępcy oświadczyli w odpowiedzi w maju 1888, że gotowi są urzędować nadal, jeżeli Wydział krajowy uwzględni pewne ich wnioski w sprawach Czernichowskich, mianowicie usunie z zakładu dwóch przez nich wskazanych nauczycieli, zawiadomił ich Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 8. czerwca r. b. L. 20749, że postanowił jednemu z owych nauczycieli, nie będącemu urzędnikiem krajowym, wypowiedzieć posadę zaraz, a drugiemu jako urzędnikowi krajowemu na podstawie zarzutów, jakie mu kuratorya uczyniła, wytoczyć śledztwo dyscyplinarne. Pierwsze z powyższych postanowień weszło niebawem w wykonanie. Śledztwo dyscyplinarne zaś przeprowadzone na miejscu przez członków Wydziału krajowego pp. Teofila Bereźnickiego i Dra Józefa Wereszczyńskiego przeciw drugiemu nauczycielowi według uchwały Wydziału krajowego nie wykazało winy tego nauczyciela. Pomimo tego Wydział krajowy, uwzględniając zdanie kuratoryi, która w piśmie z dnia 12. sierpnia 1888 L. 714 ponownie oświadczyła się stanowczo przeciw pozostawieniu rzeczonego nauczyciela w Czernichowie, przeniósł takowego z Czernichowa, poczem kuratorya podjęła na nowo swą czynność.

Podania kandydatów, którzy zgłosili się na posadę dyrektora szkoły Czernichowskiej, przesłał Wydział krajowy kuratoryi szkoły rozporządzeniem z dnia 7. kwietnia 1888 L. 9028, lecz sprawa pozostawała jeszcze w zawieszeniu w chwili, kiedy należało odebrać zarząd od p. Dra Jakubowskiego. Wydział krajowy więc najpierw rozporządzeniem z d. 27. lipca 1888 L. 32304 poruczył jednemu z nauczycieli szkoły Czernichowskiej zarząd zakładu na czas wakacyj, a następnie rozporządzeniem z dnia 31. sierpnia 1888 L. 37702 wydelegował p. Tomasza Rylskiego, profesora kraj. wyższ. szkoły rol. w Dublanach na substytucyę dyrektora szkoły Czernichowskiej aż do czasu zamianowania dyrektora.

Z pomiędzy 10 kandydatów na posadę dyrektora uznała kuratorya szkoły za znakomicie ukwalifikowanego a zarazem jedynego ukwalifikowanego tak na dyrektora jak na nauczyciela hodowli p. Dr. Władysława Łaszczyńskiego, byłego docenta chemii rolniczej przy byłej głównej szkole warszawskiej i gospodarza praktycznego, i przedstawiła kandydata tego relacyą z dnia 8. września 1888 L. 730 do nominacyi. Uwzględnieniu tej propozycyi stawało na przeszkodzie, że p. Dr. Łaszczyński w podaniu swem zażądał był dodatku osobistego o rocznych 500 zł. w. a.

Zważywszy jednak, że tak Wydział krajowy jak kuratorya przez lat 6 daremnie starali się pozyskać dla szkoły Czernichowskiej odpowiedniego dyrektora, a p. Dr. Łaszczyński jest pierwszym kandydatem na tę posadę, który z odpowiedniem wykształceniem ogólnem i fachową wiedzą teoretyczną łączy długoletnią praktykę gospodarską, mniemał Wydział krajowy,

że postąpi w myśl intencyi Wysokiego Sejmu, jeżeli pozyska tego kandydata, chociażby kosztem nowego obciążenia funduszu krajowego. Z tego powodu Wydział krajowy odezwą do c. k. Namiestnictwa z dnia 9. października 1888 L. 40100 przedstawił wspomnianego kandydata c. k. Ministerstwu rolnictwa do zatwierdzenia, a zawiadomiony przez c. k. Namiestnictwo odezwą z dnia 31. grudnia 1888 L. 78782, że JE. pan Minister rolnictwa na projektowaną nominacyę się zgadza, zamianował dekretem z dnia 9. stycznia r. b. L. 877 p. Dr. Władysława Łaszczyńskiego prow. nauczycielem hodowli i prow. dyrektorem krajowej średniej szkoły rolniczej w Czernichowie, wzywając go zarazem, aby zgłosił się do służby jak najrychlej. Ponieważ zaś przyznany p. Dwi Łaszczyńskiemu dodatek osobisty nie jest przewidziany w budżecie funduszu krajowego na r. 1889, przeto Wydział krajowy ma zaszczyt przedłożyć Wys. Sejmowi w sprawie tej odpowiedni wniosek.

3. Prócz powyższej zmiany w składzie grona nauczycieli szkoły Czernichowskiej były w ciągu peryodu, objętego niniejszem sprawozdaniem, następujące sprawy personalu Czernichowskiego się tyczące, przedmiotem czynności Wydziału krajowego:

a) Wskutek konkursu rozpisanego w r. 1887 w celu obsadzenia posady nauczyciela zoologii i hodowli, opróżnionej przez śmierć ś. p. Dra Stanisława Kruszyńskiego, zgłosiło się na tę posadę 6 kandydatów, których podania Wydział krajowy rozp. z dnia 29. listopada 1887 L. 48903, przesłał kuratoryi.

Z kandydatów tych kuratorya relacyą z dnia 25. lutego 1888 L. 670 przedstawiła wprawdzie jednego do nominacyi, lecz Wydział krajowy ani tego kandydata, ani żadnego innego z tych, którzy się zgłosili, za dostatecznie przygotowanego uznać nie mógł, wskutek czego postanowił na razie nie obsadzać posady, a do wykładu zoologii i hodowli używać i nadal adjunkta p. Mieczysława Piotrowskiego.

b) Na wniosek p. delegata rozpisał Wydział krajowy rozp z dnia 21. grudnia 1887 L. 60476 konkurs na opróżnioną już od dłuższego czasu dla braku kandydata posadę instruktora szkoły Czernichowskiej i ekonoma folwarku Czernichowskiego. Tym razem zaś konkurs osiągnął skutek pożądany, gdyż zgłosiło się 10 kandydatów, z pomiędzy których Wydział krajowy dekretem z dnia 17. kwietnia 1888 L. 14.959 zgodnie z wnioskiem p. delegata zamianował instruktorem i ekonomem p. Władysława Ancutę, rządcę dóbr.

c) Rozporządzeniem z dnia 13. czerwca 1888 L. 24101 wypowiedział Wydział krajowy p. Piotrowi Giermańskiemu, p. o. nauczyciela chemii, technologii chemicznej i mineralogii, posadę z dniem 31. sierpnia 1888 z powodu, że p. Giermański nie dopełnił warunku, od którego c. k. Ministerstwo rolnictwa nadanie mu posady etatowej, uczyniło zawisłem, t. j. nie zdał egzaminu na nauczyciela średnich szkół rolniczych.

Równocześnie zaś rozpisał Wydział krajowy konkurs na posadę powyższą z terminem do 15. lipca 1888.

Podania 11 kandydatów, którzy wskutek konkursu na opróżnioną posadę się zgłosili, przesłał Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 18. lipca 1888 L. 26.194 kuratoryi, a zgodnie z wnioskiem jej przedstawił odezwą do c. k. Namiestnictwa z dnia 18. września 1888 L. 40099 p. Karola Trochanowskiego, zastępcę nauczyciela w c. k. wyższej szkole realnej w Krakowie, c. k. Ministerstwu rolnictwa do zatwierdzenia. Wreszcie uzyskawszy potrzebne zezwolenie rzeczonego Ministerstwa, zamianował dekretem z dnia 9. listopada 1888 L. 48184 p. Trochanowskiego prow. nauczycielem chemii, technologii chemicznej i mineralogii.

d) Ks Tadeusz Chromecki, kapelan i katecheta kraj. szkoły rolniczej w Czernichowie, zrezygnował z tej posady, powołany na rektora XX. Pijarów w Krakowie, i ustąpił z posady dnia 31. lipca 1888. Na miejsce jego powołał Wydział krajowy dekretem z dnia 28. sierpnia 1888 L. 36825 zgodnie z wnioskiem kuratoryi na prow. kapelana oraz nauczyciela religii i języka polskiego ks. Mateusza Jeża, wikaryusza w Niepołomicach.

e) Dekretem z dnia 10. września 1888 L. 39501 przeniósł Wydział krajowy p. Zygmunta Strusiewicza nauczyciela ekonomii, administracyi i rachunkowości do Lwowa, a następnie poruczył mu wykład administracyi i rachunkowości w kraj. wyższej szkole rolniczej w Dublanach, gdzie katedra tego przedmiotu przez śmierć ś p. Dra Aua utraciła profesora

f) W celu zaspokojenia chwilowej potrzeby powołał Wydział krajowy dekretem z dnia 6. września 1888 L. 38581 p. Stanisława Szalaja, rządcę dóbr, który ukończył szkołę rolniczą w Dublanach, do pełnienia w roku szkolnym 1888/9. obowiązków nauczyciela administracyi i hodowli.

g) Na wniosek p. delegata zamianował Wydział krajowy dekretem z dnia 8. czerwca 1888 L. 21625 p. Jana Wojnę prow. kasyerem zakładu.

4. Podane wyżej zmiany w składzie grona nauczycieli szkoły Czernichowskiej doprowadziły do następującego wyniku:

Z sześciu posad nauczycieli stałych obsadzone są obecnie: a) posada dyrektora zarazem nauczyciela hodowli (Dr. Łaszczyński), b) posada nauczyciela botaniki i rolnictwa (Dr. Prażmowski), c) posada nauczyciela chemii, technologii chemicznej i mineralogii (Trochanowski) i d) posada nauczyciela matematyki i fizyki (Dr. Birkenmajer).

Piątą posadę nauczyciela ekonomii, administracyi i rachunkowości zajmuje tymczasowo p. Szalay, nie ucząc jednak ekonomii. Na szóstą zaś posadę kuratorya relacyą z dnia 31. grudnia 1888 r. L. 767 zaproponowała już kandydata bez konkursu.

Z reszty miejscowych funkcyonaryuszów uczy ks. Jeż stale religii i języka polskiego, p. Kuhl stale nauk inżynierskich (budownictwo, miernictwo, melioracye), p Stefczyk stale języka niemieckiego, historyi i geografii, wreszcie p. adjunkt Piotrowski tymczasowo aż do przybycia nowego dyrektora w części zoologii (systematyki) i hodowli.

Na docentów dojeżdżających, dla których w budżecie szkoły wyznaczone są dotacye, powołał Wydział krajowy podobnie jak w poprzednim roku szkolnym p. Dr. Walentowicza do wykładu weterynaryi, a p. Remina do wykładu leśnictwa.

Dla braku jednak jednego a przed obsadzeniem posady dyrektora nawet dwóch nauczycieli stałych, niedostawało jeszcze wykładających dla anatomii i fizyologii zwierząt domowych, ekonomii społecznej, statystyki rolniczej i ustaw agrarnych. Z tego powodu Wydział krajowy zgodnie z wnioskiem kuratoryi rozp. z dnia 9. października 1888 r. L. 40248 poruczył na rok szkolny 1888/9 wykład pierwszego z tych przedmiotów p. Dr. Walentowiczowi, a reszty przedmiotów p. Dr. Stefczykowi, wynaczając budżetem nieprzewidziane wynagrodzenia p. Dr. Walentowiczowi ryczałtowo w kwocie 400 zł a p. Dr. Stefczykowi w kwocie 2 zł. 50 ct. za godzinę wykładu.

5. Z kuratoryi szkoły ustąpił w ciągu roku ubiegłego delegat c. k. rządu p. c. k. starosta Kazimierz hr. Borkowski, a następcy jego c. k. rząd dotąd nie zamianował.

6. W wykonaniu uchwały Wys. Sejmu ad II., Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 7. lutego 1888 r. L.3565 polecił dyrekcyi szkoły, aby przy przyjmowaniu nowych uczniów dawała pierwszeństwo tym kandydatom, którzy ukończywszy 4 klasy szkoły średniej z dobrym postępem, poddadzą się nadto egzaminowi wstępnemu i takowy zdadzą dobrze.

Następnie zaś na przedstawienia dyrekcyi Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 13. marca 1888 L. 9222 polecenie swe pierwotne uzupełnił w ten sposób, że zdania egzaminu wstępnego polecił żądać bezwarunkowo od takich kandydatów, nie posiadających świadectwa z ukończenia IV. klasy „I. stopnia z odznaczeniem“, którzy nie wykażą postępów dobrych (t. j. najmniej zadowalniających), choćby z jednego z przedmiotów ważniejszych dla kandydata na rolnika, a mianowicie z języka polskiego, matematyki, fizyki i historyi naturalnej.

7. Wypracowanie szczegółowych programów nauki, do których odnosi się rezolucya Wysokiego Sejmu ad I., polecił Wydział krajowy dyrekcyi szkoły już dawniej, a od ówczesnego

kierownika tymczasowego otrzymał wiadomość w listopadzie 1887, że programy są gotowe i będą niebawem przedłożone kuratoryi. Po zapadnięciu przywiedzionej na wstępie uchwały Wysokiego Sejmu, Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 7. lutego 1888 L. 3565 ponownie wystosował w tej sprawie do kuratoryi odpowiednie polecenie. Kuratorya zaś przedłożyła żądane programy relacyą z dnia 18. sierpnia 1888 L. 703, poczem Wydział krajowy oddał takowe do ocenienia p. Władysławowi Lubomęskiemu, dyrektorowi kraj. szkół roln. w Dublanach.

8. Ze względu na polecenie zawarte w rezolucyi Wys. Sejmu ad II. Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 7. lutego 1888 L. 3565 wezwał kuratoryę, ażeby wzięła pod rozwagę, czy ustanowienie stałej posady nadzorcy internatu przy szkole rolniczej w Czernichowie nie byłoby dla dobra tej szkoły potrzebnem, a następnie objawiła mu w tej sprawie swe zdanie. W odpowiedzi na wezwanie powyższe doniosła kuratorya relacyą z dnia 23. sierpnia 1888 L. 719, że ustanowienie posady nadzorcy internatu dla szkoły Czernichowskiej uważa za zbyteczne, ponieważ naczelny nadzór nad internatem sprawuje dyrektor, do szczegółowego nadzoru posiada zakład kapelana, a w dodatku i każdy z nauczycieli ma moralny obowiązek nadzorowania uczniów. Co więcej, zdaniem kuratoryi z góry przewidzieć można, że nadzorca, któryby nie był zarazem nauczycielem, nie miałby u uczniów należytej powagi, co prowadziłoby do przykrych kolizyj, że przeto ustanowienie takiego nadzorcy tylko ujemny mogłoby wydać rezultat. W konkluzyi kuratorya oświadczyła się stanowczo przeciw ustanowieniu posady nadzorcy internatu, wobec czego Wydział krajowy na razie zaniechał dalszych kroków w tej sprawie. Pózniejsze jednak wypadki, które wykazały, że nadzór internatu wykonywany w sposób dotychczasowy nie jest wystarczającym, zniewalają do ponownego zajęcia się zaniechanym projektem.

9. C. k. Ministerstwo rolnictwa zarządziło było w r. 1887, że egzamin główny uczniów średnich szkół rolniczych (rozumie się takich, którym ukończenie nadaje prawo do służby jednorocznej), którzy chcą odbyć służbę jednoroczną na koszt skarbu państwa, winien się odbywać w obecności komisarza rządowego. Ponieważ zaś w zakładzie Czernichowskim z końcem roku szkolnego 1887/8 zgłosili się do egzaminu tacy kandydaci, przeto egzamin odbył się wskutek doniesienia dyrekcyi szkoły Czernichowskiej przy udziale p. Dr. Józefa Rostafińskiego, c. k. profesora Uniwersytetu Jagiellońskiego, jako komisarza rządowego.

10. Na egzamina w szkole Czernichowskiej delegował Wydział krajowy po dwakroć p. Władysława Lubomęskiego, dyrektora kraj. szkoły roln. w Dublanach, a mianowicie na egzamin półroczny, który się odbył w dniach 30. i 31. stycznia 1888 i na egzamin główny, który przypadł na dnie 25., 26. i 27. czerwca 1888. Sprawozdanie zaś, które p. Lubomęski przedłożył o powyższych egzaminach, udzielił Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 27. lutego 1888 L. 8190 i z dnia 10. sierpnia L. 33305 kuratoryi szkoły. Nadto uznał Wydział krajowy za potrzebne, aby p. Lubomęski dla uzupełnienia organizacyi naukowej szkoły Czernichowskiej w roku szkolnym 1888/9 zwiedził tę szkołę przynajmniej dwa razy, przebywając za każdym razem dłuższy czas na miejscu, w celu pouczenia wykładających o metodzie uczenia i celem wprowadzenia potrzebnej harmonii w wykładach. Odpowiednie polecenie dał Wydział krajowy p. Lubomęskiemu rozporządzeniem z dnia 31. sierpnia 1888 L. 37702, a wskutek tego p. Lubomęski przebywał w Czernichwwie od dnia 15. do 22. września 1888, aby zaraz z początkiem roku szkolnego nowo powołanym nauczycielom udzielać potrzebnych wskazówek.

II. Szkoła ogrodnicza.

Uchwały Wys. Sejmu od IV. do VI. przesłał Wydział krajowy odezwą z dnia 14. lutego r. b. L. 6568 c. k. Namiestnictwu, dołączając statut organizacyjny kraj. szkoły ogrodniczej
Alegat I. w Tarnowie ·/. tudzież zestawienie kosztów utrzymania szkoły. W przekonaniu zaś, że tym sposobem uczynił zadość wymagoniom, podanym w reskrypcie c. k. Ministerstwa rolnictwa z d. 14.

czerwca 1887 L. 7600/825, wyraził zarazem oczekiwanie, że c. k. Rząd uwzględni warunek, od którego Wysoki Sejm utworzenie krajowego zakładu ogrodniczego w Tarnowie uczynił zawisłem. W odpowiedzi na odezwę powyższą zażądało c. k. Namiestnictwo z polecenia c. k. Ministerstwa rolnictwa odezwą z dnia 23. kwietnia 1888 L. 22865 pewnych dodatkowych wyjaśnień, tyczących się dalszego utrzymania ogrodu w Czernichowie i środków na utrzymanie kraj. szkoły ogrodniczej w Tarnowie. Gdy zaś Wydział krajowy odezwą z dnia 12. maja 1888 L. 18505 zażądanych wyjaśnień dostarczył, oznajmiło c. k. Ministerstwo rolnictwa reskryptem z dnia 26. czerwca 1888 L. 8489/973, wystosowanym do c. k. Namiestnictwa, że dla krajowej szkoły ogrodniczej, która ma być przeniesiona z Czernichowa do Tarnowa, przyznaje począwszy od roku 1889 na lat pięć państwową subwencyę na utrzymanie w rocznej kwocie 2.300 zł. w. a.

Na podstawie reskryptu powyższego Wydział krajowy odezwą z dnia 13. lipca 1888 L. 28965 zawiadomił c. k. Namiestnictwo, że postanowił objąć szkołę ogrodniczą Tarnowską w zarząd kraju i połączyć z takową szkołę ogrodniczą Czernichowską. Równocześnie Wydział krajowy poczynił kroki odpowiednie w celu utworzenia kuratoryi kraj. szkoły ogrodniczej w Tarnowie w myśl §. 19. statutu org. szkoły, a w następstwie weszli w skład kuratoryi:

jako delegat c. k. Rządu p. Leopold Płaziński c. k. starosta w Tarnowie, poseł na Sejm krajowy;

jako delegat Wydziału krajowego p. Józef Męciński, poseł na Sejm krajowy, a jako jego zastępca p. Dr. Jan Mikuciński, adwokat krajowy w Tarnowie;

jako delegat Wydziału powiatowego w Tarnowie książę Eustachy Sanguszko, a jako jego zastępca p. Ignacy hr. Potulicki, właściciele dóbr;

jako delegat gminy miasta Tarnowa p. Witołd Rogoyski, burmistrz m. Tarnowa i poseł na Sejm krajowy a jako jego zastępca p. Maksymilian Grabowski.

Dalej nawiązał Wydział krajowy rozporządzeniem z tej samej daty rokowania z gminą m. Tarnowa w celu uzupełnienia warunków, pod którymi gmina miała się zobowiązać odstąpić pewne grunta i budynki na użytek kraj. szkoły ogrodniczej w Tarnowie, a po otrzymaniu propozycyi gminy rozp. z dnia 28. sierpnia 1888 L. 36733 sprawę tych warunków ostatecznie załatwił.

Wreszcie wydelegował Wydział krajowy równoczesnem rozporządzeniem komisyę, złożoną z urzędnika konceptowego i technicznego do Tarnowa z poleceniem, aby zbadała stan budynków przeznaczonych na pomieszczenie kraj. szkoły ogrodniczej w Tarnowie i ułożyła projekt pomieszczenia tej szkoły wraz z kosztorysem robót potrzebnych adaptacyjnych i konserwacyjnych.

Po wykonaniu i skolaudowaniu wyżej wymienionych robót zarządził Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 30. października 1888 L. 46213 wysłanie do Tarnowa trzech uczniów, którzy pozostali w szkole ogrodniczej Czernichowskiej, tudzież inwentarza tejże szkoły, o ile takowy nie okazał się potrzebnym dla ogrodu Czernichowskiego. Następnie zaś wydelegowana przez Wydział krajowy komisya odebrała w dniu 4. grudnia 1888 od kuratoryi szkoły ogrodniczej Tarnowskiej i gminy m. Tarnowa szkołę rzeczoną, liczącą 14 uczniów, wraz z gruntem, budynkami, inwentarzem i zapasem kasowym.

Zgodnie z wnioskiem kuratoryi kraj. szkoły ogrodniczej w Tarnowie postanowił był Wydział krajowy na razie nie obsadzać posad etatowych w tejże szkole. Odebrawszy więc szkołę Tarnowską w zarząd krajowy powołał na propozycyę kuratoryi dekretem z dnia 28. grudnia 1888 L. 54371 do tymczasowego pełnienia obowiązków kierownika p. Walentego Tarsińskiego, dotychczasowego kierownika szkoły, z wynagrodzeniem rocznem w kwocie 600 zł. w. a. i relutum za pomieszkanie o rocznych 200 zł. w. a., a do tymczasowego pełnienia obowiązków nauczyciela fachowego p. Kazimierza Waśniewskiego, ogrodnika m. Tarnowa, który już poprzednio spełniał funkcye nauczycielskie w szkole ogrodniczej z wynagrodzeniem rocznem w kwocie 400 zł. w. a.

Prócz powyższych oznaczył Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 28. grudnia 1888 L. 1888 L. 55807 również w myśl wniosków kuratoryi nauczycieli dochodzących, którzy uczyć mają za wynagrodzeniem od godziny nauki.

Pozostaje jeszcze wypracować szczegółowy plan nauki dla szkoły ogrodniczej Tarnowskiej, do czego kuratorya otrzymała już polecenie, tudzież uzupełnić wewnętrzne urządzenie szkoły i przygotować grunt odstąpiony szkole do uprawy ogrodowej, co również jest w toku wykonania.

Nadmienić w końcu wypada, że Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 9. listopada 1888 L. 40244 polecił dyrekcyi kraj. średniej szkoły rolniczej w Czernichowie, aby p. Alojzemu Rużyczce, dotychczasowemu nauczycielowi szkoły ogrodniczej w Czernichowie, wypowiedziała posadę niezwłocznie z terminem trzechmiesięcznym, przytem zaś porozumiała się z nim, czy nie zechciałby objąć na przyszłość obowiązków ogrodnika zakładu Czernichowskiego za wynagrodzeniem dla tegoż ogrodnika wyznaczonem.

III. Folwark.

Folwark Czernichowski pozostawał przez cały rok ubiegły pod zwierzchnim zarządem p. delegata. Nie można więc wątpić, że wynik gospodarki w tymże roku, dotąd ściśle nie obliczony, okaże się znacznie korzystniejszym, niż w kilku latach poprzednich.

Z ważniejszych spraw folwarku tyczących się wymienia Wydział krajowy następujące:

1. W myśl wskazówek, jakie udzieliła sejmowa komisya gospodarstwa krajowego w sprawozdaniu swem z dnia 11. stycznia 1888 Ls. 1320, Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 18. lutego 1888 L. 6567 polecił p. delegatowi, ażeby:

a) Wydał dyrekcyi szkoły polecenie zachowania obory bydła holenderskiego w Czernichowie;

b) zbadał sprawę zabagnienia pewnej parceli gruntu Czernichowskiego;

c) zbadał sprawę budowy gnojarni i zarządził w tej sprawie jak najrychlej co uzna za stosowne.

Pierwszemu z tych poleceń stało się zadość. O zarządzeniach zaś p. delegata w dwóch drugich sprawach nie otrzymał Wydział krajowy wiadomości.

2. Administracya pieca wapiennego przysparza dyrektorowi zakładu czynności z uszczerbkiem czasu, który dyrektor sprawom szkolnym winien poświęcać. Nadto piec wapienny w ostatnich latach przynosił bardzo skromne dochody, a w jednym z tych lat wynikiem gospodarki była nawet znaczna strata.

Z tego powodu Wydział krajowy na wniosek p. delegata postanowił piec wydzierżawić a rozp. z dnia 31. sierpnia 1888 r. L. 36890 upoważnił p. delegata do zawarcia z miejscową spółką włościańską umowy, według której spółka wzięła w dzierżawę piec wapienny na lat trzy za czynsz roczny w kwocie 850 zł. w. a.

3. Uzupełniając wiadomość podaną w sprawozdaniu z dnia 15. listopada 1887 L. 55509 o wykonaniu polecenia Wys. Sejmu, tyczącego się stawków demonstracyjnych w Czernichowie, nadmienia Wydział krajowy, że według sprawozdania p. inżyniera Stanisława Chrząszczewskiego, któremu zbadanie sprawy było poruczonem (z dnia 10. marca 1888) urządzenie stawków demonstracyjnych w Czernichowie byłoby połączonem ze znacznemi trudnościami a koszta urządzenia 4 stawków o powierzchi 1 morga 182 sążni wyniosłyby najmniej 3459 zł. 32 ct., wobec czego Wydział krajowy postanowił zaniechać urządzenia stawków zwłaszcza, że i p. Aleksander Gostkowski oświadczył się przeciw urządzeniu stawków w takich warunkach i tak znacznym kosztem.""

Uzupełniając powyższe sprawozdanie co do wiadomości podanych o krajowej szkole rolniczej i folwarku w Czernichowie a z pominięciem szkoły ogrodniczej, która z końcem roku szkolnego 1887/8 przestała istnieć, Wydział krajowy ma zaszczyt poniżej zdać sprawę z dalszych swych czynności w tym dziale zarządu.

I. Szkoła rolnicza.

1. Na podstawie wyniku dochodzenia, przeprowadzonego przez dyrekcyę szkoły w sprawie wybryków, o których Wydział krajowy w przytoczonem wyżej sprawozdaniu swem podał wiadomość (v. poprzednie sprawozdanie „Szkoła rolnicza“ 1 i 8) skazano, według relacyi dyrekcyi z dnia 3. lutego 1889 L. 138, dwóch pozostałych w zakładzie uczniów na karę karceru. Jeden z nich jednak nie chciał poddać się wyrokowi, a kiedy mu zagrożono wydaleniem z zakładu, oświadczył: że woli z zakładu wystąpić, jak pójść do karceru; co gorsza zaś doszło do wiadomości dyrektora, że uczniowie znów się zmawiają i zamierzają gremialnie wystąpić z zakładu, jeżeliby ów uczeń zakład opuścił. Dyrekcyi powiodło się jednak tym razem odwieść uczniów od oporu przeciw decyzyi kolegium nauczycieli, a nawet i uczeń najwięcej winny poddał się karze.

Zajście to wykazało dowodnie, że nawet tak surowe środki, jak zamknięcie zakładu i pozbawienie trzeciej części uczniów prawa do powrotu, nie zdołały usunąć z zakładu ducha niekarności. Za tem więcej naglącą uznaną więc być musiała potrzeba obmyślenia i zastosowania środków, któreby zapobiegły powtórzeniu się wybryków, zaprowadzając i ustalając porządek i karność w internacie.

Jeden z takich środków znalazł Wydział krajowy w zmianie regulaminu dla uczniów, za czem na podstawie projektu wypracowanego przez dyrekcyę i kuratoryę szkoły rozp. z dnia 1. lutego b. r. L. 1290 wydał i wprowadził w życie nowe „Przepisy obowiązujące uczniów kraj. śred. szkoły rolniczej w Czernichowie“.

Dalej zdawało się właściwem zaniechany na razie projekt ustanowienia nadzorcy internatu ponownie wziąć pod rozwagę. W sprawie tej przedłożyła najpierw dyrekcya szkoły (relacyą z dnia 15. maja r. b. L. 423) swoją opinię według której:

Dyrektor i kapelan, powołani z urzędu do nadzoru w internacie, nie są w stanie wykonywać tego nadzoru w dostatecznej mierze, ponieważ ciążą na nich, a szczególnie na dyrektorze, jeszcze rozliczne inne obowiązki i ponieważ funkcyonaryusze ci ani nie są obowiązani, ani nie mogą przebywać z uczniami tak nieprzerwanie, aby uczniowie nie pozostawali nigdy bez nadzoru; brak dostatecznego nadzoru był głównym powodem nieporządków w zakładzie czernichowskim; należy zatem za przykładem innych internatów, ustanowić nadzorcę, któryby przebywał z uczniami we dnie i w nocy z wyjątkiem godzin szkolnych i czuwał, aby uczniowie przestrzegali jak najściślej przepisów regulaminu szkolnego.

Ze zdaniem powyższem kuratorya szkoły według relacyi swej z dnia 23. maja r. b. L. 814 tym razem najzupełniej się zgodziła, a nawet uznała ustanowienie nadzorcy za tak naglące, że przedłożyła wniosek, aby Wydział krajowy dozwolił przyjąć nadzorcę już od początku nowego roku szkolnego i otworzył na ten cel odpowiedni kredyt. Wydział krajowy zaś, przyszedłszy również do przekonania, że utworzenie posady nadzorcy i pozyskanie na tę posadę odpowiedniej osobistości stanowi jeden z głównych warunków prawidłowego rozwoju zakładu, wniosek kuratoryi uwzględnił i rozporządzeniem z dnia 9. sierpnia b. r. L. 22902 oświadczył jej gotowość do przyjęcia, począwszy od nowego roku szkolnego, tymczasowego nadzorcy z wynagrodzeniem miesięcznem w kwocie 50 zł. oprócz wiktu i pomieszkania.

Będąc jednak w zasadzie stanowczo zwolennikiem projektu ustanowienia nadzorcy internatu w Czernichowie, Wydział krajowy uważa również za niewątpliwe, że wykonanie projektu tylko wtedy wyda pożądane owoce, jeżeli się powiedzie pozyskać na posadę nadzorcy osobistość

o należytej kwalifikacyi. Do skutecznego działania niezbędną jest dla nadzorcy pomiędzy innemi pewna powaga wobec uczniów. Powagę tę zaś może nadzorca uzyskać najłatwiej, jeżeli zarazem pełni obowiązki nauczyciela. Dla tego Wydział krajowy, zgodnie ze zdaniem kuratoryi szkoły, uważa za bardzo pożądane, ażeby przyszły nadzorca internatu czernichowskiego uczył w zakładzie jakiego przedmiotu, choćby podrzędniejszego znaczenia jak np. gimnastyki.

Do wymagań, jakim przyszły nadzorca internatu ma uczynić zadość, musi oczywiście wynagrodzenie tego funkcyonaryusza stać w odpowiednim stosunku. Wydział krajowy mniema przeto, że płacę roczną w kwocie 800 zł. wraz z wiktem i wolnem pomieszkaniem kawalerskiem uważać należy w tym wypadku za minimum wynagrodzenia i w myśl tego zapatrywania sformułował wniosek, który ma zaszczyt przedłożyć poniżej Wysokiemu Sejmowi.

Dyrekcya szkoły oznaczyła nadto w relacyi z dnia 7. marca r. b. L. 240 jako jeden z głównych powodów rozstroju pomiędzy uczniami brak rozrywki w godzinach wolnych i wniosła zarazem, aby Wydział krajowy wyznaczył odpowiedui fundusz na sprowadzenie z Krakowa nauczyciela gimnastyki i szermierstwa, na zakupno przyborów do szermierki i uzupełnienie przyrządów gimnastycznych tudzież na zakupno kilku szachów, warcabów i t. p.

Wniosek ten, poparty przez kuratoryę szkoły, uznał Wydział krajowy za stosowne uwzględnić, wskutek czego rozp. z dnia 19. marca r. b. L. 11076 otworzył dyrekcyi na cele wyżej oznaczone kredyt do wysokości 150 zł. po za obrębem budżetu.

Pozostaje jeszcze rozwiązać ważną kwestyę usunięcia niedostatków w pomieszczeniu internatu Czernichowskiego. Doświadczenie pouczyło, że w Czernichowie wadliwy rozkład ubikacyj i szczupłość miejsca, którem internat rozporządza, szczególnie zaś brak sali rekreacyjnej, niezmiernie utrudnia wykonywanie nadzoru nad uczniami.

To też dyrekcya w relacyi z dnia 18. stycznia r. b. L. 84 na potrzebę rozszerzenia zabudowania szkolnego szczególny położyła nacisk. Jest to jednak sprawa, której załatwienie musi mieć za podstawę dokładne zbadanie techniczne istniejącego budynku szkolnego, a przy tem nie ulega wątpliwości, że zaspokojenie potrzeby rozszerzenia internatu wymagać będzie znacznych ofiar pieniężnych.

Aby przeto uniknąć przeciążenia przyszłorocznego budżetu funduszu krajowego, Wydział krajowy postanowił odroczyć przedłożenie wniosków w tej sprawie do czasu, w którym kuratorya szkoły zakończy zarządzone już poprzednio badania potrzeb szkoły pod względem pomieszczenia i w którym kraj będzie rozporządzał kapitałem indemnizacyjnym za prawo propinacyi w Czernichowie.

2. W składzie kuratoryi szkoły Czernichowskiej zaszła w ciągu peryodu objętego niniejszem sprawozdaniem ta zmiana, że miejsce delegata c. k. Rządu, opróżnione wskutek ustąpienia c. k. starosty p. Kazimierza hr. Borkowskiego, zajął według odezwy c. k. Prezydyum Namiestnictwa z d. 27. kwietnia b. r. L. 6963 c. k. radca Namiestnictwa i starosta w Krakowie p. Eugeniusz Kuczkowski.

3. Z spraw tyczących się personalu zakładu Czernicbowskiego wypada wyszczególnić następujące:

Nowo mianowany prowizoryczny dyrektor p. Dr. Władysław Łaszczyński (v. poprzednie spraw. „szkoła rolnicza" 2) objął urzędowanie dnia 1. marca b. r.

Na posiedzeniu z dnia 26. stycznia 1889 uchwalił Wysoki Sejm co następuje:

„Sejm wyznacza p. Drwi Adamowi Prażmowskiemu, nauczycielowi krajowej średniej szkoły rolniczej w Czernichowie, dodatek osobisty o rocznych 200 zł. w. a. na czas od 1. sierpnia 1887 aż do nadania pierwszego pięciolecia".

Uchwałę powyższą udzielił Wydział krajowy rozporządzeniem z d. 5. lutego b. r. L. 4691 p. Drwi Adamowi Prażmowskiemu, asygnując mu równocześnie przyznany dodatek.

Na opróżnioną wskutek zgonu ś. p. Dra Stanisława Kruszyńskiego posadę nauczyciela szkoły rolniczej w Czernichowie przedstawiła kuratorya relacyą z d. 31. grudnia 1888 L. 767 p. Dra Leona Nowakowskiego, byłego profesora nauk przyrodniczych w progimnazyum w Łowiczu, a później w gimnazyum realnem w Włocławku, w końcu dyrektora szkoły technicznej przy kolei żelaznej Nadwiślańskiej.

Uznając wybór ten za trafny, Wydział krajowy udał się odezwą z d. 1. lutego b. r. L. 450 do c. k. Ministerstwa rolnictwa za pośrednictwem c. k. Namiestnictwa z wnioskiem o upoważnienie do nominacyi. Załatwienie sprawy doznało jednak zwłoki, ponieważ c. k. Namiestnictwo zażądało uzupełnienia dokumentów, dołączonych do podania p. Dra Nowakowskiego. Ażeby więc szkoła Czernichowska wcześniej pozyskała niezbędnego nauczyciela, Wydział krajowy rozporządzeniem z d. 26. kwietnia b. r. L. 15671 powołał p. Dra Nowakowskiego do Czernichowa, w przekonaniu, że decyzya c. k. Ministerstwa rolnictwa nie może w tym wypadku sprzeciwić się wnioskowi.

Na prośbę docenta szkoły Czernichowskiej p. Dra Franciszka Stefczyka, popartą przez kuratoryę szkoły, udzielił Wydział krajowy rozp. z d. 14. maja b. r. L. 20840 temuż funkcyonaryuszowi zasiłek w kwocie 100 zł. na podróż naukową, mającą na celu bliższe zapoznanie się z instytucyą spółek systemu Reiffeisena.

Adjunktowi szkoły Czernichowskiej p. Mieczysławowi Piotrowskiemu przyznało c. k. Ministerstwo rolnictwa (według odezwy c. k. Namiestnictwa z d. 30. kwietnia b. r. L. 25335 za staraniem Wydziału krajowego stypendyum z funduszów państwowych w kwocie 1.000 zł. na r. 1888/9 na dalsze studya, których celem ma być wykształcenie się na nauczyciela zoologii i hodowli dla średnich szkół rolniczych, a które oznacza plan ustanowiony przez Wydział krajowy. Studya te miał p. Piotrowski rozpocząć z wiosną b. r., lecz powstrzymany chorobą dopiero z początkiem zimowego półrocza szkolnego będzie mógł udać się w podróż.

4. W poprzednich sprawozdaniach o szkole Czernichowskiej wspomniał już Wydział krajowy kilkakrotnie, że w budynku szkolnym nie wszystkie zbiory znaleźć mogą pomieszczenie. Jakoż wszystkie grubsze okazy, należące do zbioru machin i narzędzi rolniczych, a nadto cały zapasowy inwentarz sprzętów i ruchomości, tudzież pościeli uczniów i różnych materyałów mieściły się dotąd w osobnej szopie. Budynek ten jednak wskutek starości stał się w roku bieżącym do dalszego użytku zupełnie nieprzydatnym, gdyż przestał chronić umieszczone w nim przedmioty od wpływów atmosferycznych, a gruntowna jego naprawa wymagałaby nakładu, któryby wartością budynku żadną miarą nie dał się usprawiedliwić Z tego powodu Wydział krajowy, aby uchronić inwentarz szkoły od uszkodzenia, połączonego ze znaczną stratą dla funduszu krajowego, na wniosek dyrekcyi szkoły postanowił postawić jak najrychlej szopę drewnianą, której koszta budowy według obliczenia dyrekcyi wyniosą w przybliżeniu 500 zł. a o postanowieniu tem zawiadomił rozporządzeniem z dnia 30. lipca b. r. L. 31951 dyrekcyę szkoły z wezwaniem, aby przedłożyła jak najrychlej szkic i kosztorys budowy. Obecnie zaś ma zaszczyt przedłożyć Wys. Sejmowi odpowiedni wniosek w sprawie powyższej.

5. Sprawozdaniem z d. 28. grudnia 1888 L. 52131/88 usiłował Wydział krajowy uzasadnić potrzebę podwyższenia dotacyi rocznej na pomoc kancelaryjną dla kuratoryi szkoły i dla delegata z 400 zł. na 600 zł., a zamknął sprawozdanie wnioskiem o kredyta dodatkowe na cel powyższy na lata 1888 i 1889 do wysokości 200 zł., na każdy z tych dwóch lat. Sprawozdania tego jednak Wys. Sejm nie załatwił. Powołując się przeto na takowe, Wydział krajowy ponawia poniżej wniosek swój w tej sprawie, modyfikując go jedynie co do peryodów, na które kredyta pragnie uzyskać.

6. Egzamin w szkole Czernichowskiej inspicyonowali z polecenia Wydziału krajowego: egzamin półroczny odbyty w dniach 30. i 31. stycznia r. b. p. Zygmunt Kahane, profesor kraj. wyż. szkoły rolniczej w Dublanach, a egzamin główny odbyty w dniach 26. i 27. czerwca r. b,

p. Władysław Lubomęski, dyrektor szkół Dublańskich. Sprawozdania jednak nie otrzymał Wydział krajowy żadnego z wyniku tych egzaminów, a to wskutek śmierci p. Kahauego, jakoteż z powodu, że po egzaminach Czernichowskich nastąpiły bezpośrednio egzamina w Dublanach, absorbujące w zupełności czas i czynność dyrektora, a od egzaminów trwają dotąd wakacye szkolne.

II. Folwark.

1. Gospodarka na folwarku Czernichowskim wydała w r. 1888 znacznie lepsze rezultaty, niż w kilku latach poprzednich. Kiedy bowiem w latach poprzednich zamknięcia rachunkowe wykazywały niedobory, niekiedy nawet znaczne, rachunek r. 1888 zamknięto nadwyżką w kwocie 2.089 zł., przewyższającą nadwyżkę preliminowaną o 61 zł., a po doliczeniu należytości czynnych w łącznej kwocie 197 zł. 50 ct. o 258 zł. 50 ct. Znaczenie zaś tego wyniku podnosi jeszcze okoliczność, że przyczynił się doń głównie wzrost dochodu z gospodarstwa, szczególnie ze sprzedaży płodów zwierzęcych (większy od preliminowanego netto o 969 zł. a po doliczeniu należytości czynnych w kwocie 197 zł. 50 ct. o 1.166 zł. 50 ct.)

W tym stanie rzeczy uznał Wydział krajowy za właściwe częścią dla dalszego podniesienia gospodarstwa, a częścią w uwzględnieniu potrzeb szkoły zezwolić na wydatek niepreliminowany, wyznaczając na wniosek dyrekcyi, poparty przez p. delegata, rozporządzeniem z d. 26. czerwca r. b. L. 26077 kwotę 180 zł. nado kupno owiec, mianowicie 4 matek i tryka merynosów z odmiany „mérinos précoces du Soissonais“ i 2 matek merynosów z odmiany „negretti“.

2 Na posiedzeiu z d. 23. stycznia r. b. uchwalił Wys. Sejm, co następuje:

„Poleca się Wydziałowi krajowemu, aby na następującej sesyi sejmowej przedłożył szczegółowe wykazy wydatków i dochodów z eksploatacyi pieca wapiennego w Czernichowie, niemniej szczegóły, odnoszące się do ilości wyrobionego materyału i warunków zbytu i przedłożył zarazem wnioski co do dalszego prowadzenia tego przedsiębiorstwa bez narażenia funduszu krajowego na straty.“

Uchwałę powyższą uprzedziło dokonane przez Wydział krajowy zawarcie umowy o dzierżawę pieca wapiennego, o którem Wydział krajowy podał już wiadomość w poprzedniem sprawozdaniu (v. Folwark 2). Okazało się zaś następnie ponownie z zamknięcia rachunku pieca wapiennego z r. 1888, że umowa zawarta o dzierżawę pieca wapiennego jest dla funduszu krajowego korzystną, gdyż zapewnia zakładowi na lat trzy dochód roczny w kwocie 850 zł., kiedy w kilku latach poprzednich zamknięcia rachunku pieca wapiennego wykazywały niedobory, a w r. 1888 przy lepszej administracyi wydatki wynosiły 3.343 zł. 65 ct., dochody 3.367 zł. 25 ct. zatem czysty zysk tylko 23 zł. 60 ct.

Alegat 2. Na podstawie wywodu powyższego Wydział krajowy przedkładając w załączeniu ·/. sprawozdanie Dyrekcyi krajowej średniej szkoły rolniczej w Czernichowie za rok szkolny 1887/8 ma zaszczyt wnieść:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego z czynności tyczących się krajowej średniej szkoły rolniczej w Czernichowie, folwarku Czernichowskiego i szkoły ogrodniczej w Czernichowie z dnia 24. września 1889 L. 40954/89.

2. Sejm wyznacza p. Drowi Władysławowi Łaszczyńskiemu, prow. dyrektorowi kraj. średniej szkoły rolniczej w Czernichowie, na czas urzędowania jego w Czernichowie roczny dodatek osobisty do płacy w kwocie 500 zł. i otwiera Wydziałowi krajowemu na cel powyższy kredyt dodatkowy do wysokości 417 zł. na rok 1889.

3. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu ustanowić dla zakładu Czernichowskiego nieetatową posadę nadzorcy internatu, uposażoną w wynagrodzenie roczne w kwocie 800 zł., wikt równy wiktowi uczniów i pomieszkanie kawalerskie, a na pokrycie wydatków połączonych z wykonaniem powyższego polecenia otwiera Wydziałowi krajowemu kredyt dodatkowy w kwocie 245 zł. za rok 1889.

4. Sejm upoważnia Wydział krajowy do postawienia w Czernichowie szopy na przechowanie okazów machin i narzędzi rolniczych tudzież materyałów i otwiera mu na cel powyższy kredyt do wysokości 500 zł. na rok 1889.

5. Sejm otwiera Wydziałowi krajowemu na pokrycie kosztów pomocy kancelaryjnej dla kuratoryi kraj. średniej szkoły rolniczej w Czernichowie i delegata do zwierzchnego zarządu szkoły i folwarku w Czernichowie w latach 1889 i 1890 kredyt dodatkowy w kwocie 200 zł. na r. 1889 i kredyt w kwocie 600 zł. na rok 1890 zamiast preliminowanej dla szkoły Czernichowskiej na tenże rok i cel kwoty 400 zł.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Lwów dnia 24. września 1889.

Marszałek krajowy:
Tarnowski w. r.

Sprawozdawca:
Dr. Józef Wereszczyński w. r.
Członek Wydziału krajowego.

Statut organizacyjny

krajowej szkoły ogrodniczej w Tarnowie.

I. Postanowienia ogólne.

§. 1.

Cel szkoły. Celem „krajowej szkoły ogrodniczej w Tarnowie“ jest wykształcenie ogrodników uzdolnionych do prowadzenia ogrodów wiejskich.

§. 2.

Środki do dopięcia celu. Cel ten ma być osiągniętym:

a) przez uzupełnienie elementarnego wykształcenia uczniów do tej szkoły wstępujących;

b) przez udzielanie nauk zasadniczych, o ile takowe są niezbędne, jako przygotowanie do nauk zawodowych, dalej nauk zawodowych, wreszcie najpotrzebniejszych dla ogrodnika nauk pomocniczych;

c) przez wyuczenie dokładnego i racyonalnego wykonywania wszelkich prac, wchodzących w zakres zawodu ogrodniczego;

d) przez pomieszczenie uczniów w internacie pod ścisłym nadzorem, celem przyzwyczajenia ich do porządku, posłuszeństwa i punktualnego a sumiennego spełniania wszelkich obowiązków.

§. 3.

Czas trwania nauki. Nauka w szkole trwa lat trzy, podzielone na sześć półroczy.

§. 4.

Język wykładowy. Językiem wykładowym jest język polski.

II. Plan nauki.

§. 5.

Plan nauk teoretycznych. Naukę teoretyczną pobierają uczniowie przedewszystkiem w półroczu zimowem, zaś w półroczu letniem takowa ogranicza się w zasadzie na demonstracyach, tudzież na powtarzaniu lekcyj zimowych, z zastosowaniem do prac jednocześnie wykonywanych.

Nauka ta obejmuje następujące przedmioty:

1. naukę religii, zmierzającą do dokładnego objaśnienia i wpojenia obowiązków człowieka wobec Boga, bliźniego i samego siebie;

2. naukę języka polskiego, która ma nauczyć władać tym językiem ustnie i na piśmie, a oprócz tego dostarczyć uczniom sposobności do uzupełnienia wiadomości swych na polu historyi ojczystej;

3. naukę języka niemieckiego w zakresie potrzebnym do poprawnego czytania, tudzież do zrozumienia niemieckich nazw narzędzi, przyrządów, roślin i części roślin, robót ogrodniczych, wreszcie wyrazów i wyrażeń, używanych w niemieckich cennikach ogrodniczych;

4. z języka łacińskiego wiadomości potrzebne do poprawnego wymawiania i pisania używanych w botanice nazw roślin i części roślin;

5. 6. i 7. arytmetykę, geometryę i geografię w zakresie zastosowanym do przyszłego zawodu uczniów;

8. kaligrafię;

9. rysunki wolnoręczne i geometryczne;

10. 11. 12. 13. elementarne wiadomości z fizyki wraz z klimatologią, chemii, geologii i mineralogii;

14. botanikę ogólną, a wszczególności wiadomości z anatomii, organografii i fizyologii roślin, tudzież botanikę zastosowaną do ogrodnictwa;

15. z zoologii o zwierzętach użytecznych i szkodliwych w ogrodnictwie;

16. ogrodnictwo w ogóle, a mianowicie:

a) o ziemi, jej uprawie i nawożeniu;

b) o hodowli i uszlachetnianiu roślin;

17. ogrodnictwo szczegółowe jako to:

a) warzywnictwo;

b) sadownictwo;

c) kwiaciarstwo gruntowe i szklarniowe;

d) hôdowlę drzew i krzewów ozdobnych, oraz zasady zakładania i utrzymywania ogrodów ozdobnych i parków;

18. chmielarstwo i uprawę wikliny koszykarskiej;

19. pszczelnictwo;

20. miernictwo praktyczne;

21. ogólne zasady hygieny.

§. 6.

Zajęcia praktyczne.

Ćwiczenia w wykonywaniu prac ogrodniczych, odbywane pod kierunkiem i nadzorem nauczycieli zawodowych, stanowią integralną część nauki i trwają przez rok cały.

§. 7.

Szczegółowy plan nauki.

Zakres i wzajemny stosunek przedmiotów nauki teoretycznej i zajęć praktycznych, tudzież rozkład ich na półrocza określa bliżej szczegółowy plan nauki.

§. 8.

Środki naukowe.

Środkami naukowymi szkoły są:

1. Ogród miejski gminy miasta Tarnowa wraz z oranżeryą, cieplarnią i inspektami na podstawie umowy zawartej z tąż gminą.

2. Grunta odstąpione przez gminę miasta Tarnowa na wyłączny użytek szkoły ogrodniczej.

3. Zbiory potrzebne do ułatwienia wykładów i demonstracyj, jako to zbiory nasion, zielniki roślin użytecznych i chwastów ogrodowych, zbiory okazów zwierząt pożytecznych i szkodliwych, zbiory narzędzi, modele owoców i t. p.

4. Biblioteka dzieł i czasopism zawodowych, tudzież podręczników do nauki.

5. W danym razie okoliczne ogrody, tudzież plantacye chmielu i wikliny koszykarskiej, do których uczniowie odbywają wycieczki oraz zwiedzane przez uczniów wystawy.

III. Nauczyciele.

§. 9.

Skład grona nauczycieli.

Grono nauczycieli stanowią:

a) nauczyciele fachowi (stali):

1. nauczyciel fachowy a zarazem kierownik zakładu;

2. nauczyciel fachowy pomocniczy do nauki niektórych działów ogrodnictwa i do pomocy pierwszemu w dozorowaniu uczniów przy naukach i zajęciach praktycznych;

b) nauczyciele niestali, a mianowicie katecheta i odpowiednia liczba nauczycieli do nauk przygotowawczych i pomocniczych.

§. 10.

Mianowanie nauczycieli

Wszystkich nauczycieli mianuje Wydział krajowy Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, na przedstawienie kuratoryi szkoły i to nauczycieli fachowych za porozumieniem z c. k. Ministerstwem rolnictwa.

§. 11.

Stosunek służbowy i płace nauczycieli.

Nauczyciele fachowi są urzędnikami krajowymi i mają prawa i obowiązki określone ustanową służby krajowej z dnia 23. marca 1866, o ile takowa do nich może być zastosowaną. Płace ich ustanawia osobny etat. Wysokość wynagrodzenia dla reszty nauczycieli oznacza Sejm krajowy Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, na podstawie wniosków Wydziału krajowego.

IV. Uczniowie.

§. 12.

Warunki przyjęcia.

Kto chce wstąpić jako uczeń do krajowej szkoły ogrodniczej w Tarnowie winien:

1. wykazać metryką lub w inny wiarygodny sposób, że ukończył 15. rok życia;

2. udowodnić, że ukończył z dobrym postępem szkołę ludową lub w inny sposób nabył wiadomości, jakie posiadać winien uczeń po ukończeniu szkoły ludowej;

3. przedłożyć świadectwo moralności wystawione przez właściwego duszpasterza;

4. przedłożyć świadectwo zdrowia wystawione przez lekarza;

5. otrzymawszy zapewnienie przyjęcia, złożyć do rąk kierownika szkoły pisemne zobowiązanie rodziców, opiekunów lub protektorów, poręczając regularną wypłatę należytości, przypadających zakładowi od ucznia.

Ukwalifikowanym kandydatom, którzy odbyli przynajmniej jednoroczną praktykę ogrodniczą, przysługuje prawo pierwszeństwa.

O przyjęciu kandydatów stanowi kierownik.

Opłaty.

§. 13.

Nauka w zakładzie jest bezpłatną.

Wysokość opłaty za wikt, pomieszkanie, opał, światło, ubiór, pościel i pranie oznacza Wydział krajowy Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem. Opłata ta winna być składaną do kasy zakładu półrocznie z góry.

§. 14.

Klasyfikacya egzamina i świadectwa.

Podczas lekcyj, niemniej podczas repetytoryów, demonstracyj i wykonywania prac zawodowych, należy uczniów przepytywać w ciągu całego półrocza, celem ciągłego śledzenia ich postępu w naukach i w wykonywaniu prac zawodowych. Postępy te oraz ocenienie pilności i zachowania się każdego ucznia zapisuje kierownik szkoły do osobnej księgi klasyfikacyjnej z końcem każdego miesiąca.

§. 15.

Uczniowie zdają przed komisyą egzaminacyjną, złożoną z kierownika szkoły, egzaminującego nauczyciela i delegata kuratoryi, następujące egzamina:

a) egzamin półroczny ze wszystkich nauk udzielanych w tem półroczu, tudzież z nabytej wprawy w wykonywaniu prac zawodowych;

b) egzamin końcowy przy końcu ostatniego półrocza z całości nauk zawodowych, jak niemniej z biegłości w wykonywaniu prac ogrodniczych.

Prócz tego może uczeń przy końcu ostatniego półrocza poddać się także egzaminom z chmielarstwa, uprawy wikliny koszykarskiej i pszczelnictwa.

Postępy uczniów udowodnione przy egzaminach półrocznych i końcowych wraz z ocenieniem pilności i zachowania się, zapisuje kierownik szkoły do księgi kwalifikacyjnej (§. 14).

§. 16.

Wynik miesięcznej klasyfikacyi i półrocznych egzaminów stanowi o promocyi ucznia na rok wyższy.

§. 17.

Po każdym egzaminie półrocznym zawiadamia kierownik szkoły rodziców lub opiekunów ucznia o wyniku tego egzaminu, jak niemniej o pilności i zachowaniu się ucznia w ciągu całego półrocza.

Świadectwa wydaje szkoła tylko z ukończonych nauk uczniom, którzy zdali egzamin końcowy. W świadectwach tych uwidocznione są w danym razie także wyniki egzaminów z chmielarstwa, uprawy wikliny i pszczelnictwa.

Uczniowie opuszczający szkołę przed ukończeniem całego kursu nauki otrzymują tylko poświadczenie pobytu w szkole.

V. Zarząd i nadzór.

§. 18.

Kierownik.

Kierownik naukowy szkolny (§. 9. a) 1) jest bezpośrednio przełożonym grona nauczycieli i uczniów.

Kierownik załatwia wszelkie sprawy wewnętrzne szkoły i odpowiada za zgodne z przepisami prowadzenie szkoły, porządek i karność.

W sprawach odnoszących się do zwyczajnego zarządu szkoły w obrębie zatwierdzonego preliminarza znosi się kierownik bezpośrednio z Wydziałem krajowym, we wszystkich innych sprawach z kuratoryą szkoły.

§. 19.

Kuratorya.

Nadzór nad szkołą sprawuje kuratorya, złożona z czterech członków, a mianowicie: delegata c. k. Rządu delegata Wydziału krajowego, delegata Wydziału powiatowego w Tarnowie i delegata gminy miasta Tarnowa.

Każdy członek kuratoryi ma zastępcę.

Zadaniem kuratoryi jest w szczególności:

a) przedstawiać Wydziałowi krajowemu kandydatów na nauczycieli (§. 10);

b) brać udział w czynności komisyi egzaminacyjnej (§. 15);

c) układać corocznie na podstawie wniosków kierownika projekt preliminarza zwykłych wydatków na szkołę i przedkładać go Wydziałowi krajowemu;

d) przedkładać Wydziałowi krajowemu w razie potrzeby wnioski i plany tyczące się potrzeb budżetem szkoły nieprzewidzianych.

e) przedkładać Wydziałowi krajowemu do zatwierdzenia wypracowane przez kierownika plany rozkładu godzin, przeznaczonych na wykłady i zajęcia praktyczne;

f) przedstawiać Wydziałowi krajowemu własne zapatrywania i wnioski, tyczące się organizacyi szkoły i działania jej nauczycieli.

Członkom kuratoryi wolno bywać każdego czasu na wykładach, być obecnym przy egzaminach i brać udział w wycieczkach szkoły celem przekonania się, czyli i jak się wykonywa plan nauki. Uwagi jednak w tym względzie mogą być czynione tylko pisemnie na ręce kierownika za uchwałą kuratoryi

§ 20.

Stosunek Wydziału krajowego do szkoły.

Zwierzchnią władzą zakładu jest Wydział krajowy Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Do jego zakresu działania należy w szczególności: zatwierdzenie zarządzeń kuratoryi, bezpośrednia dyspozycya nad funduszami szkoły w zakresie budżetu, stanowienie o potrzebach nadzwyczajnych, o ile takowe mogą być zaspokojone z funduszów krajowych, oddanych pod zarządzenie Wydziału krajowego.

W sprawach większej wagi, a mianowicie w sprawach zmiany niniejszego statutu, użycia subwencyi państwowej i mianowania nauczycieli fachowych, porozumiewa się Wydział krajowy z c. k. Ministerstwem rolnictwa.

§. 21.

Postanowienia końcowe.

Osobne regulamina i instrukcye określają termina roku szkolnego, zakres i tryb egzaminów, warunki postąpienia na kurs wyższy, tudzież treść i formę wydawanych świadectw, dalej prawa i obowiązki kierownika i nauczycieli, wreszcie normują porządek wewnętrzny szkoły.

Lwów dnia 14. lutego 1888 roku.

Alegat 2. do sprawozdania Wydziału krajowego L. 40954/89.

Sprawozdanie
Dyrekcyi krajowej średniej szkoły rolniczej
w Czernichowie
za rok szkolny 1887 — 8.

I.

Program szkoły.

W programie naukowym, podanym w sprawozdaniu dyrekcyi z roku szkolnego 1885/6 nie zaszła w ciągu roku szkolnego 1887/8 żadna zmiana. Na podstawie atoli tego programu, a wskutek rozporządzenia Wysokiego Wydziału krajowego z dnia 20. sierpnia 1887 L. 42156, wypracowało kollegium nauczycieli „Projekt szczegółowego planu nauk“, określający zakres nauki przedmiotów oraz demonstracyj i ćwiczeń i elaborat ten przedłożyło Wysokiemu Wydziałowi krajowemu na ręce świetnej kuratoryi szkoły do zatwierdzenia. Dodatkowo wypracował nadto nauczyciel hodowli zwierząt domowych p. M. Piotrowski w myśl polecenia Wysokiego Wydziału krajowego z dnia 13. września 1887 L. 44110 program nauki rybactwa, kierując się w jego układaniu wskazówkami, udzielonemi uprzejmie przez profesora Dra M. Nowickiego.

Obowiązujący plan naukowy zatwierdzony przez c. k. Ministerstwo rolnictwa został w tym roku szkolnym po raz pierwszy w całości wprowadzony w życie i wykonany według następującego rozkładu godzin:

Rozkład godzin na półrocze zimowe roku szkolnego 1887/8.

	Rok	8–9	9–10	10–11	11–12	2–3	3–4
Poniedziałek	1	Rysunki *Kuhl*	Zoologia *Piotrowski*	Matematyka *Birkenmajer*	Fizyka	Język niemiecki *Stefczyk*	Język polski *ks. Chromecki*
	2	Hodowla *Piotrowski*	Matematyka *Birkenmajer*	Rolnictwo *Strusiewicz*	Botanika *Prażmowski*	Zoologia *Piotrowski*	Historya *Stefczyk*
	3	Administracya *Strusiewicz*	Język polski *ks. Chromecki*	Rolnictwo *Prażmowski*	Religia *ks. Chromecki*	Praktyka gospodarska *Strusiewicz*	
Wtorek	1	Chemia *Giermański*	Zoologia *Piotrowski*	Matematyka *Birkenmajer*	Fizyka	Dem. i ćwiczenia z chemii ogólnej *Giermański*	
	2	Mechanika *Kuhl*	Fizyka *Birkenmajer*	Rolnictwo *Strusiewicz*	Język polski *ks. Chromecki*	Dem. i ćwiczenia z rolnictwa *Strusiewicz*	
	3	Administracya *Strusiewicz*	Technologia *Giermański*	Rolnictwo *Prażmowski*	Hodowla *Piotrowski*	Dem. i ćwiczenia z rolnictwa *Prażmowski*	
Środa	1	Chemia *Giermański*	Mineralogia	Matematyka *Birkenmajer*	Fizyka	Historya *Stefczyk*	Język polski *ks. Chromecki*
	2	Hodowla *Piotrowski*	Matematyka *Birkenmajer*	Rolnictwo *Strusiewicz*	Botanika *Prażmowski*	Zoologia *Piotrowski*	Język niemiecki *Stefczyk*
	3	Administracya *Strusiewicz*	Budownictwo *Kuhl*	Rolnictwo *Prażmowski*	Hodowla *Piotrowski*	Dem. i ćwiczenia z administracyi *Strusiewicz*	
Czwartek	1	Chemia *Giermański*	Język niemiecki *Stefczyk*	Matematyka *Birkenmajer*	Zoologia *Piotrowski*	Dem. i ćwiczenia z botaniki *Prażmowski*	
	2	Hodowla *Piotrowski*	Fizyka *Birkenmajer*	Rolnictwo *Strusiewicz*	Botanika *Prażmowski*	Dem. i ćwicz. z mechaniki r. *Kuhl*	Dem. i ćwicz. z hodowli *Piotrowski*
	3	Administracya *Strusiewicz*	Technologia *Giermański*	Rolnictwo *Prażmowski*	Historya *Stefczyk*	Dem. i ćwicz. technologii *Giermański*	Dem. i ćwicz. z budownictwa *Kuhl*
Piątek	1	Chemia *Giermański*	Religia *ks. Chromecki*	Goografia *Stefczyk*	Botanika *Prażmowski*	Rysunki *Kuhl*	
	2	Mechanika *Kuhl*	Chemia rolnicza *Giermański*	Rolnictwo *Strusiewicz*	Historya *Stefczyk*	Dem. i ćwiczenia z chemii rolniczej *Giermański*	
	3	Administracya *Strusiewicz*	Budownictwo *Kuhl*	Rolnictwo *Prażmowski*	Język polski *ks. Chromecki*	Dem. i ćwiczenia z hodowli *Piotrowski*	
Sobota	1	Chemia *Giermański*	Mineralogia	Historya *Stefczyk*	Botanika *Prażmowski*	Praktyka gospodarska	
	2	Hodowla *Piotrowski*	Język niemiecki *Stefczyk*	Chemia rolnicza *Giermański*	Religia *ks. Chromecki*		
	3	Język niemiecki *Stefczyk*	Melioracye *Kuhl*	Rolnictwo *Prażmowski*	Hodowla *Piotrowski*	Weterynarya *Dr. Walentowicz*	

Rozkład godzin na półrocze letnie roku szkolnego 1887|8.

	Rok	8–9	9–10	10–11	11–12	2–3	3–4
Poniedziałek	1	Chemia *Giermański*	Język polski *ks. Chromecki*	Matematyka *Birkenmajer*	Fizyka	Język niemiecki *Stefczyk*	Religia *ks. Chromecki*
	2	Mechanika *Kuhl*	Matematyka *Birkenmajer*	Język polski *ks. Chromecki*	Rolnictwo *Prażmowski*	Hodowla *Piotrowski*	Historya *Stefczyk*
	3	Hodowla *Piotrowski*	Technologia i demonst. *Giermański*		Ustawy agr. *Stefczyk*	Dem. i ćwicz. z melioracyi *Kuhl*	
Wtorek	1	Chemia *Giermański*	Zoologia *Piotrowski*	Matematyka *Birkenmajer*	Fizyka	Dem. i ćwicz. z chemii ogólnej *Giermański*	
	2	Miernictwo *Kuhl*	Chemia rolnicza *Giermański*	Hodowla *Piotrowski*	Rolnictwo *Prażmowski*	Dem. i ćwicz. z rolnictwa	
	3	Administracya *Strusiewicz*	Melioracye *Kuhl*	Rach. gospod. *Strusiewicz*	Statystyka rolnicza *Stefczyk*	Praktyka gospodarska *Strusiewicz*	
Środa	1	Chemia *Giermański*	Geografia *Stefczyk*	Historya	Fizyka *Birkenmajer*	Dem. i ćwicz. z botaniki *Prażmowski*	
	2	Mechanika *Kuhl*	Chemia rolnicza *Giermański*	Fizyka *Birkenmajer*	Rolnictwo *Prażmowski*	Hodowli *Piotrowski*	Prakt. gospod.
	3	Administracya *Strusiewicz*	Budownictwo *Kuhl*	Rach. gospod. *Strusiewicz*	Ustawy agr. *Stefczyk*	Dem. i ćwicz z rachunkowości gospod. *Strusiewicz*	
Czwartek	1	Chemia *Giermański*	Język polski *ks. Chromecki*	Botanika *Prażmowski*	Matematyka *Birkenmajer*	Zoologia *Piotrowski*	Język niemiecki *Stefczyk*
	2	Hodowla *Piotrowski*	Matematyka *Birkenmajer*	Fizyka	Rolnictwo *Prażmowski*	Język niemiecki *Stefczyk*	Religia *ks. Chromecki*
	3	Administracya *Strusiewicz*	Technologia *Giermański*	Rysunki z budownictwa *Kuhl*		Dem. i ćwicz. z administracyi *Strusiewicz*	
Piątek	1	Geografia *Stefczyk*	Historya	Botanika *Prażmowski*	Matematyka *Birkenmajer*		
	2	Miernictwo *Kuhl*	Hodowla *Piotrowski*	Ekonomia społecz. *Strusiewicz*	Rolnictwo *Prażmowski*		
	3	Administracya *Strusiewicz*	Melioracye *Kuhl*	Statystyka rolnicza *Stefczyk*	Język polski *ks. Chromecki*	Leśnictwo dem. *Remin*	
Sobota	1	Mineralogia *Giermański*		Botanika *Prażmowski*	Historya *Stefczyk*	Praktyka gospodarska	
	2	Język niemiecki *Stefczyk*	Język polski *ks. Chromecki*	Ekonomia społecz. *Strusiewicz*	Rolnictwo *Prażmowski*	Dem. i ćwicz. z chemii rolniczej *Giermański*	
	3	Administracya *Strusiewicz*	Historya *Stefczyk*	Język niemiecki	Religia *ks. Chromecki*	Weterynarya Dem. i ćwicz. z rolnictwa	

II.

Grono nauczycielskie.

1. Dyrektor, kierownik tymczasowy Dr. Saturnin Jakubowski, przewodniczący kollegium profesorów, zarządca internatu, administrator szkoły rolniczej, ogrodniczej i folwarku.

2. Kapelan, ks. Tadeusz Chromecki, nauczyciel religii i języka polskiego, zastępca dyrektora w sprawach dotyczących uczniów, zawiadowca biblioteki.

3. Nauczyciel, Dr Ludwik Birkenmajer, nauczyciel matematyki i fizyki z klimatologią i meteorologią, docent uniwersytetu Jagiellońskiego.

4. Nauczyciel, Dr. Adam Prażmowski, nauczyciel botaniki i rolnictwa.

5. Nauczyciel, Zygmunt Strusiewicz, nauczyciel administracyi z rachunkowością gospodarską, ekonomii społecznej i ogólnej części rolnictwa.

6. Nauczyciel, Piotr Giermański, p. o. nauczyciela chemii ogólnej i rolniczej, mineralogii, geognozyi i technologii.

7. Docent, Konrad Kuhl, nauczyciel budownictwa wiejskiego, miernictwa, melioracyi i mechaniki rolniczej.

8. Docent, Dr. Franciszek Stefczyk, nauczyciel języka niemieckiego, geografii, historyi, statystyki rolniczej i ustaw agrarnych.

9. Docent, Dr. Andrzej Walentowicz, nauczyciel weterynaryi, doktor medycyny, weterynarz miasta Krakowa, docent uniwersytetu Jagiellońskiego.

10. Adjunkt, Mieczysław Piotrowski, nauczyciel zoologii, anatomii z fizyologią zwierząt i hodowli zwierząt domowych.

11. Docent, Stanisław Remin, nauczyciel encyklopedyi leśnictwa, nadleśniczy dóbr JWgo Artura hr. Potockiego w Krzeszowicach.

12. P. Władysław Ancuta zamianowany został dekretem Wys. Wydziału krajowego z dnia 17. kwietnia 1888 L 14959 instruktorem ćwiczeń praktycznych dla uczniów oraz ekonomem folwarku Czernichowskiego.

III.

Środki naukowe.

1. Zbiory rolnicze. Do zbiorów rolniczych zakupiono w ubiegłym roku szkolnym z ważniejszych środków naukowych siewnik ręczny do koniczyny, zbiór 300 nasion roślin gospodarskich w epruwetkach, zielnik traw użytecznych i szkodliwych w dwu fascykułach, zielnik roślin koniczynowatych, sita do wydzielania kanianki z koniczu i lucerny i niektóre drobniejsze przyrządy. Nadto przybyły do tego zbioru z daru od W. P. Wawrowskiego z Prus zachodnich wybornie i umiejętnie zasuszony zielnik traw i roślin ciborowatych, tudzież liczne okazy nasion roślin gospodarskich (zbóż, traw, koniczyn i t. p.) darowane szkole Czernichowskiej przez komitet wystawy rolniczo-przemysłowej w Krakowie. Dyrekcya poczytuje sobie za miły obowiązek złożyć ofiarodawcom na tem miejscu serdeczne podziękowanie.

2. Zbiór hodowlany pomnożony został 3 modelami gipsowymi, przedstawiającymi nogi końskie w stanie zdrowym i w stanie chorobliwym, 4 modelami przedstawiającymi zwierzęta domowe a mianowicie model konia belgijskiego, jako przedstawiciela silnych koni pociągowych, model konia z wadami, model tryka Elektoral i tryka Negretti, wreszcie nożycami do strzyżenia sierści i 2 szafami na pomieszczenie okazów hodowlanych.

3. Zbiór technologiczny. Z powodu bardzo szczupłej dotacyi na technologię nauczyciel wykładający chemię i technologię rolniczą uwzględniał przy sprowadzaniu przyrządów do gabi-

netu chemicznego i te, które zarazem i w technologii mogą być zastosowane. W ten sposób zakupiono w ostatnim roku do gabinetu technologicznego: 1. Wagę do oznaczenia krochmalu w ziemniakach z Tyczyna od p. Wdówki, 2. przyrząd destylacyjny z miedzi Siemens-Schwartza, złożony z kotłów roboczych, z przyrządów deflegmacyjnych i kondensacyjnych i 3. kocioł parowy z paleniskiem. 4. Oprócz powyższych z dotacyj zakupionych przedmiotów pozyskał zbiór technologiczny nader cenny model gorzelni buraczanej od W. Lisowskiego z Jurkowa, za który to dar składa niniejszem dyrekcya podziękowanie.

4. Zbiór instrumentów mierniczych i niwelacyjnych uzupełnionym został w bieżącym roku szkolnym kilku cenniejszymi instrumentami, do których przedewszystkiem zaliczyć należy: 1. Uniwersalny instrument niwelacyjny Krafta, opisany bliżej przy zbiorze fizykalnym, bo zakupiony wspólnie z funduszów na zbiór instrumentów mierniczych i zbiór fizykalny. Nadto zakupiono, 2. szmalkaldzki instrument niwelacyjny ręczny, 3. węgielnicę krzyżową do wytyczania kątów prostych ze statywem. 4. 10 traserek z chorągiewkami. 5. łatę niwelacyjną z dwóch części złożoną do przedłużania i tablicę celową, 6. taśmę stalową 10 m. długą z 10 gwoździami, zwijaną na kole.

5. Zbiór budowlany. Do zbioru budowlanego zakupiono na drodze prywatnego odstępstwa dla zakładu zupełnie nowe dzieło „Szkice architektoniczne“ w 84 zeszytach, obejmujących 5 wielkich tomów po 100 tablic, które przedstawiają przeważnie budynki wiejskie i gospodarskie — wartości 157·50 zł., za cenę nader zniżoną, bo zaledwie 40 zł. wynoszącą.

6. Zbiór weterynaryjny powiększył się przez zakupno następujących przedmiotów: 1. Sonda, 2. stetoskop, 3. młotek do perkusyi z osadką metalową, 4. plesymetr, 5. puszczadło z 3. nożami, 6. wstrzykawka Prawatza.

7. Gabinet fizyczny. Największą część dotacyi gabinetu fizycznego pochłonęło zakupienie (wspólnie z dotacyą na instrumenta miernicze) większego przyrządu niwelacyjnego z kołem poziomem na $^1/_3$ minuty dzielonem i ćwiartką koła pionowego, dającego pojedyńcze minuty. Zakupienie tego przyrządu wspólnymi środkami dwóch zbiorów tłumaczy się tem, że instrument ten prócz celów ściśle niwelacyjnych ma służyć zarazem do zdjęć, jakie nasuwa wykład trygonometryi nauczycielowi matematyki i fizyki. Zakupiono nadto ogniwo Grenett'a, przyrząd magneto-elektryczny, modelik motoru elektrycznego, libellę, suche ogniwo drugorzędne, kalejdoskop, dwa szkła oczne od Plössla z Wiednia, jakoteż kilka drobniejszych przyrządów. Zarządzono dwie reparatury, jakoteż polecono sporządzić trzy pokrywy w połowie oszklone, służące do ochrony od kurzu przyrządów nie dających się pomieścić w szafach.

8. Zbiór geograficzny. W roku sprawozdawczym zakupiono do zbioru geograficznego: 1. Relifową mapę Austro-Węgier, 2. Schultza mapę Królestwa Galicyi i Lodomeryi, 3. Marcelego Golza mapę Królestwa Polskiego.

9. Zbiór mineralogiczny. Zbiór ten powstał dopiero w ostatnich latach za staraniem usilnem nauczyciela mineralogii p. Piotra Giermańskiego, a dzięki ofiarności osób prywatnych i uczniów. Dzisiaj należycie uporządkowany obejmuje kilkaset okazów, oznaczonych minerałów i skał przeważnie krajowych, a mających znaczenie dla rolnika. W większej ilości posiada okazy żelaza w różnych gatunkach, zbiór ziem rolnych w 60 słojach z różnych okolic.

Do nauki zaś krystalografii kilkadziesiąt klocków drewnianych, 6 sztuk drucianych głównych postaci, a nadto skalę twardości z 10 minerałów, szczypce turmalinowe, młotek stalowy.

W ostatnim roku sprowadzono zbiór minerałów rzadszych od Teodora Schucharta i mapę geologiczną Austro-Węgier z Bośnią i Hercogowiną.

10. Zbiór botaniczny. W ubiegłym roku szkolnym uzupełniono istniejący już zbiór modeli kwiatów przez dokupno kilku nowych modeli, a w szczególności kwiatn i owocu buraka, koniczyny, ziarek kanianki i t. p., nabyto także na rzecz tego zbioru modele, przedstawiające w grubszych zarysach budowę anatomiczną łodyg, a wreszcie sprowadzono od Dr. Auzoux z Paryża nader pięknie odrobione modele, objaśniające budowę anatomiczną ziarna pszenicy i łodygi drzewnej.

11. Zbiór zoologiczny. Wzbogacony został starannie wypracowanymi w zakładzie Dr. Auzoux w Paryżu modelami, przedstawiającymi rozwój jaja ptaków od pierwszego dnia po zapłodnieniu aż do dnia 30go w 20tu stadyach rozwoju, jakoteż budowę narządu rozrodczego żeńskiego, z dokładnem przedstawieniem budowy jajników.

Dla zbioru tego również sporządzoną została szafa oszklona i stół dla wykonywania przy takowym prac zootomicznych.

12. Gabinet i laboratoryum chemiczne. Po wyznaczeniu większej, stałej dotacyi gabinet i laboratoryum zaopatrzone zostały w ostatnich latach w wiele nowych, droższych przyrządów a potrzebnych tak do demonstracyi w chemii ogólnej, jakoteż do wykonania analiz jakościowych i ilościowych. Z cenniejszych rzeczy posiada gabinet dwie miski i dwa tygle platynowe, miskę srebrną, przyrządy elektrolityczne Hofmana, piec do spaleń. W ostatnim roku sprowadzono kilka termometrów z podziałką na 360°, 340° i 100° C., kwasomierz Lüdersdorfa, suszarkę z blachy miedzianej, nadto wiele drobniejszych przyrządów przeważnie ze szkła.

13. Laboratoryum roślinno-fizyologiczne. Z dotacyi wyznaczonej na tę pracownię zakupiono jeden mikroskop mniejszy Zeissa do użytku przy demonstracyach z botaniki mikroskopowej, a to w miejsce wagi fizyologicznej, której ze względu na zawilgocenie ścian i zagrzybienie podłóg w pracowni, nie można było sprowadzać Obecnie zatem posiada laboratoryum to dwa mikroskopy do demonstracyj mikroskopijnych z uczniami, co pozwala na lepsze wyzyskanie czasu, przeznaczonego na te demonstracye. Prócz tego sprowadzono niektóre drobniejsze przyrządy do badań mikroskopijnych (mikrometr przedmiotowy i oczny) i małą pompę powietrzną.

14. Laboratoryum zoologiczne nie egzystuje dotąd, a demonstracye zootomiczne odbywały się bądź to w sali wykładowej, bądź to w gabinecie i tak szczupłym, gdzie mieszczą się zbiory zoologiczne i hodowlane lub wreszcie na podwórzu zakładowem.

15. Biblioteka. W ciągu roku szkolnego 1887/8 przybyło do biblioteki 67 dzieł w 90 tomach; dzieła te rozpadają się na pojedyńcze działy w sposób następujący:

	Dzieł		Tomów	
Hodowla . . .	12	—	13	
Rolnictwo . .	7	—	7	
Zoologia . .	1	—	1	
Administracya .	6	—	6	
Chemia . .	3	—	3	
Fizyka . . .	1	—	1	
Historya . .	2	—	3	
Mechanika . .	3	—	6	
Statystyka rolnicza .	3	—	3	
Pisma peryodyczne .	7	roczników	7	
Atlasy . . .	2	—	2	
Belletrystyka polska	18	—	36	W darze od uczniów
„ niemiecka	2	—	2	W darze od uczniów
Ogółem .	67	dzieł w 90 tomach wartości 325 zł. 12 ct.		

Nadto do działu statystyki rolniczej przybyło 2 zeszyty „Wiadomości statystycznych“ pod redakcyą Dr. T. Pilata, 5 zeszytów „Rocznika statystyki przemysłu i handlu kraj.“ pod redakcyą Dr. T. Rutowskiego i „Rocznik statystyki krajowej“ — wszystkie w darze od Wys. Wydziału krajowego.

Z pism peryodycznych prenumerowano w r. szk. 1887/8 następujące:

1. Journal für Landwirtschaft
2. Fühlings — Landwirtschaftliche Zeitung.
3. Dr. Nobbe — Versuchs-Stationen.
4. Wollny — Forschungen auf dem Gebiete der Agriculturphysik.
5. Wiener Landwirtschaftliche Zeitung.
6. Österreich. Landwirtschaftl.-Wochenblatt.
7. Amerikanischer Agriculturist.
8. Biedermanns-Central-Blatt f. Agriculturchemie.
9. Milch-Zeitung.
10. Öster.-ungarische Brennerei-Zeitung.
11. Gorzelnik.
12. Przegląd weterynarski.
13. Zeitschrift für physiologische Chemie.
14. Dr. Fresenius — Zeitschrift für analytische Chemie.
15. Naturwissenschaftliche Rundschau.
16. Wszechświat.
17. Botanische Zeitung.
18. Meteorologische Zeitschrift.
19. Sylwan.

W darze otrzymywała szkoła:

1. Ziemianin.
2. Rolnik.
3. Tygodnik rolniczy.
4. Gospodarz.
5. Czasopismo techniczne.
6. Czas.
7. Gazeta lwowska.

Szanownym redakcyom tych ostatnich czasopism składa dyrekcya serdeczne „Bóg zapłać“.

Z powyższego okazuje się, że ani jednego literackiego pisma, lecz same ściśle fachowe można było ze szczupłej na ten dział dotacyi prenumerować dla szkoły. Lecz i te nie wystarczają dla statecznego śledzenia ruchu naukowego w zakresie nauk, stojących w związku z planem szkoły i kierunkiem pracy profesorów, którzy własnymi środkami temu niedostatkowi zapobiedz się starają. Tem mniej nie mogło być mowy o pismach literackich, których brak wobec miejscowych stosunków Czernichowa, oddalonego od ruchu literackiegoo i ułatwień, jakich pod tym względem dostarczają miasta, dotkliwie daje się uczuwać.

16. Ogród botaniczny. W stanie ogrodu botanicznego nie zaszła w ciągu ubiegłego roku szkolnego żadna zmiana na lepsze, gdyż powody złego nie zostały dotychczas usunięte. Jak dawniej tak i w roku ubiegłym nie miała szkoła żadnego ogrodnika.

17. Pole doświadczalne. Jak dawniej tak i w roku ubiegłym musiała szkoła obchodzić się bez pola doświadczalnego z powodów, o których była mowa w poprzednich sprawozdaniach.

W nadziei, że pole doświadczalne będzie mogło już w roku przyszłym być urządzone, sprowadzono z dotacyi pola doświadczalnego od Paulsena z Nassengrund kilkadziesiąt najcenniejszych sort ziemniaków i rozmnożono takowe metodą Gülichowską w ogrodzie botanicznym, a to w celu uzyskania materyału dla przyszłych doświadczeń. W tym samym celu uprawiano tutaj także i niektóre inne rośliny, przedewszystkiem trawy i łubiny.

18. Stacya meteorologiczna. Zakupiono w tym roku drugi zapasowy termometr maximum-minimum Caselli'ego (na wypadek uszkodzenia pierwszego), jako też drugi ombrometr (od c. k. komisyi fizyograficznej), którego brak, zwłaszcza w zimie podczas śnieżycy, dawał się dotkliwie uczuwać w latach poprzednich.

Działalność stacyi tutejszej polegała w tym roku, jak i w pięciu ostatnich latach, na trzykrotnej każdego dnia (7 rano, 2 popołudniu i 7 wieczor) obserwacyi wszystkich czynników meteorologicznych, jak ciepłota, wilgotność powietrza, ciśnienie atmosferyczne i t. d. Dostrzeżenia te są publikowane przez komisyę fizyograficzną c. k. Akademii Umiejętności w Krakowie.

W końcu nadmienić wypada, iż we wrześniu tego roku powiodło się wyznaczyć dla tutejszej stacyi ważny element, a mianowicie wysokość jej ponad poziomem morza Adryatyckiego, a to dzięki uprzejmości p. Stanisława Borelowskiego, inżyniera c. k. starostwa w Krakowie, prowadzącego ścisły pomiar niwelacyjny po prawym brzegu Wisły w celach regulacyjnych, począwszy od Oświęcimia. Na prośbę naszą połączył p. Borelowski reper Nr. 14 po prawym brzegu Wisły leżący tuż naprzeciw Czernichowa z prowizoryczną marką wysokościową w Czernichowie, przerzucając niwelacyę przez Wisłę i w połączeniu z kotą oświecimską wyznaczył wyniesienie rzeczonej marki na 217·88 m. Dzięki temu oznaczeniu mogą odtąd dostrzeżenia meteorologiczne stacyi Czernichowskiej być redukowane z wszelką pożądaną dokładnością na poziom morza.

IV.

Pomieszczenie zbiorów.

Co do pomieszczenia zbiorów, to wszelkie niedogodności i niedostatki zostały w sprawozdaniach z ostatnich dwóch lat dokładnie przedstawione, tutaj chyba dodać należy, że pod tym względem nietylko nic na lepsze się nie zmieniło, ale niedostatki te i niedogodności ztąd wynikające, powiększają się z każdym rokiem, w zbiorach skutkiem przybywania okazów, w laboratoryum zaś chemicznem skutkiem powiększenia się liczby uczniów. Dla braku miejsca rozstrzygają dotąd o ulokowaniu zbiorów nie względy dydaktyczne, które przecież powinnyby decydować, lecz możność zużytkowania na schronisko dla zbiorów różnych kątów. O przeglądowym układzie okazów po największej części mowy nie ma, a wskutek tego bardzo znaczna część naukowego pożytku, ku jakiemu winny służyć wszystkie te zbiory, marnieje. Inne też ztąd wynikają straty, wprost materyalne, przez utrudnienie dozoru nad ich całością i porządkiem, przez konieczność ciągłego przenoszenia i t. p.

Szczegółowe braki pod tym względem dyrekcya przedłoży w jak najkrótszym czasie wyższym władzom.

V.

Internat.

Urządzenie internatu nie uległo w ciągu roku 1887/8 żadnej zmianie. Czas wstawania, modlitwy, posiłku, wykładów, udawania się na spoczynek, oznaczony jest regulaminem, nad zachowaniem którego czuwa dyrektor i kapelan zakładu. Co niedzielę i święto uczęszczali

uczniowie na mszę św.; spowiedź odbyli dwa razy w ciągu roku na Wszystkich św. i na Wielkanoc. Przechadzki wspólne odbywały się w niedziele i święta, ile razy na to pogoda pozwalała pod przewodnictwem dyrektora lub kapelana.

Z obchodów święconych w odpowiedni sposób przez profesorów i uczniów zakładu należy podnieść: 1. W dniu imienin Najjaśn. Pana wzięli profesorowie i uczniowie udział w uroczystem nabożeństwie, odprawionem w tym celu w kościele parafialnym przez kapelana zakładu, poczem uwolniono uczniów od lekcyj. W dniu 29. listopada obchodzono rocznicę śmierci Adama Mickiewicza uroczystem nabożeństwem jakoteż muzykalno-deklamacyjnym wieczorkiem. Rocznicę konstytucyi 3. maja uczczono również nabożeństwem. Dnia 26. września odbyło się uroczyste nabożeństwo żałobne za spokój duszy ś. p. Stanisława Kruszyńskiego, b. profesora szkoły.

Urządzenie internatu przedstawia jednak tak wiele do życzenia, iż z żalem tutaj stwierdzić należy, że nie jest on w stanie spełnić swego nadzwyczaj ważnego wychowawczego zadania. Najgorliwsze usiłowania nadzorczych władz internatu ograniczać się muszą wskutek tego prawie tylko na zapobieganiu ujemnym objawom życia internatowego, w dodatnim zaś kierunku kształcenia charakteru młodzieży dorywczo tylko i przy wyjątkowych sposobnościach odnoszą skutek. Tymczasem jedynie stateczne, ciągłe i według pewnej przewodniej myśli podjęte oddziaływanie może trwałe wydać owoce.

Pomiędzy brakami w urządzeniu internatu należy na pierwszem miejscu wymienić brak sali rekreacyjnej, którego usunięcie można bez przesady nazwać piekącą potrzebą. Tłumić w młodzieży pragnienie rozrywki ani byłoby pożytecznem ani możliwem, przeciwnie należy je uregulować, nadać im szlachetniejszy kierunek, odpowiednio nadzorować; w przeciwnym razie wyradzają się wybryki, które pacząc charakter młodzieży przykro i szkodliwie odbijają się nadto na toku nauki i reputacyi zakładu. Obecnie nietylko, że tej potrzebie, której dyrekcya doskonale jest świadomą, nie można bodaj w skromnej mierze zadość uczynić, ale nadto nawet te dorywcze a niezbędne rozrywki, połączone są z jednej strony z nieporządkiem w salach sypialnych lub wykładowych, gdy łóżka, szafki, gabilotki i t. p. trzeba wynosić i wnosić, z drugiej zaś strony popychają z konieczności do przekraczania w pewnych punktach regulaminu internatowego. Niepodobna n. p. sal sypialnych w przepisanych godzinach zawsze zamykać, niepodobna sal sypialnych, wykładowych i kurytarzy uchronić od nieodpowiedniego zadymiania papierosami i t. p. Szczupłe ramy rocznego sprawozdania niechaj będą usprawiedliwieniem, że poprzestajemy na powyższych argumentach, uzasadniających potrzebę sali rekreacyjnej.

Do innych niedostatków wcale nie błahych należy brak lekarza i apteki na miejscu. Ze względu na uczniów nietylko niepodobna wskutek tego rozciągnąć dostatecznej kontroli nad stanem zdrowia i zapobiedz zaraz w początkach rozwinięciu się niebezpieczniejszych chorób lub tłumaczeniu opieszałości słabością, ze względu na profesorów i ich rodziny rozchodzi się tutaj nietylko o bardzo znaczne wydatki w razie potrzeby sprowadzenia lekarza z oddalonej o 2 mile i Wisłą oddzielonej Skawiny lub w razie przerwy komunikacyi w tę stronę, z Krakowa o trzy mile odległego, ale także o przerwy w wykładach, spowodowane zaniedbaniem baczniejszej troski o zdrowie, wskutek trudności sprowadzenia doktora i otrzymania lekarstw.

Z tym brakiem łączy się sprawa nieistniejących, a tak potrzebnych łazienek, bodajby najskromniej urządzonych, jakoteż sprawa nieodpowiedniego umieszczenia i zaopatrzenia infirmeryi. Niemniej podnieść należy brak zdrowej wody do picia, ważny tam zwłaszcza, gdzie za udzielanie wychowańcom zdrowego pożywienia są odpowiedzialne władze nadzorcze internatu.

Do bardzo pożądanych ulepszeń należałoby urządzenie zakładowej kaplicy; wtedy dopiero przepisane regulaminem praktyki religijne z odpowiednią ścisłością i nabożeństwem

będą mogły być wykonywane, nie mówiąc już o usunięciu dokuczliwej niewygody dla kapelana zakładowego, który codziennie bez względu na pogodę zmuszony jest odbywać nużącą drogę do wcale oddalonego i na znacznem wzniesieniu stojącego kościoła parafialnego.

Nie wspominamy już o innych ulepszeniach, potrzebnych w dobrze urządzonym internacie, ale wobec powyższych braków na drugim dopiero stojących planie n. p. sala gimnastyczna i t. p.

VI.

Frekwencya uczniów

w r. szkolnym 1887/8.

1. Wpisano z początkiem roku szk. 55 uczniów, a mianowicie:

	na rok I.	23
	„ „ II.	13
	„ „ III.	19

2. Z tych:

a)	religii rzymsko-katolickiej	52
b)	innych wyznań	3

3. Synów:

a)	właścicieli dóbr ziemskich	28
b)	„ mniejszych posiadłości	7
c)	„ dzierżawców	6
d)	prywatnych oficyalistów	6
c)	urzędników	8

4. Wiek uczniów nowo wpisanych:

15 lat	—
16 „	5
17 „	4
18 „	9
19 „	5

5. Ukończone nauki przed wstąpieniem do zakładu:

a)	prywatnego przygotowania	4
b)	z 4. klasą gimnazyalną	5
c)	„ 5. „ „	10
d)	„ 6. „ „	—
e)	repetentów	4

6. Przyjęto na I. rok na podstawie:

a)	egzaminu wstępnego	9
b)	przedłożonych świadectw	10
c)	repetentów	4

7. Wystąpiło w ciągu roku:

a) z powodu słabości z roku I. . . . . 1*)

b) „ niedostatecznych postępów w naukach:

z roku I.	3
„ II.	2

---

*) Z prawdziwym żalem zaznaczyć wypada w tem miejscu ubytek w uczniach roku I. przez przedwczesny zgon ś. p. Kazimierza Madejskiego, jako jednego z najlepszych i najpilniejszych uczniów całego zakładu, który w czasie feryj wakacyjnych w dniu 20. września na słabość piersiową życie w Samborze zakończył.

8. Wydalono z roku I. . . . . . . —
„ II. . . . . —
„ III. 1

9. Z pozostałych przystąpiło z końcem roku do egzaminów na rok I. 19 uczniów
„ II. 11 „
„ III. 18 „

10. Z 19 uczniów roku I. złożyło egzamina:

a) z postępem celującym . . . . — uczniów
b) „ bardzo dobrym . . . . . . 3 „
c) „ dobrym . . . . 6 „
d) „ dostatecznym . . . . . . 2 „
e) do egaminu poprawczego po wakacyach przypuszczono . 7 „
Z tych: α) aprobowano . . . 2
β) reprobowano . . . 3
γ) nie zgłosiło się do egzaminu . 2
f) Z postępem niedostateczym z prawem powtarzania r. I. 1
g) „ złym bez prawa powtarzania . . . —

11. Z 11 uczniów roku II. złożyło egzamina:

a) z postępem celującym 3
b) „ bardzo dobrym 1
c) „ dobrym 4
d) „ dostatecznym 1
e) do egzaminu poprawczego po wakacyach przypuszczono. 2
f) z postępem niedostatecznym . . . . . . —

12. Z 18 uczniów roku III. złożyło egzamina r o c z n e:

a) z postępem celującym 3
b) „ bardzo dobrym 8
c) „ dobrym 7
d) „ dostatecznym . . . . . . —

Do egzaminu g ł ó w n e g o przystąpili wszyscy, a z tych złożyło:
z postępem celującym 3
„ bardzo dobrym . . . 7
„ dobrym 7
„ dostatecznym . . . 1

13. Z ukończonych uczniów roku III. udało się:

a) na praktykę do własnego majątku 11
b) „ obcych dóbr 5
c) do wojska dla odbycia jednorocznej służby ochotniczej . 2

Jakkolwiek §. 20. stat. org. wymaga od uczniów, mających zamiar ubiegać się o uzyskanie świadectwa głównego, odbycia praktyki gospodarskiej w miejscu wskazanem przez władze szkolne, to jednak obecnie zastrzeżenie to przestało byt wykonalnem, ponieważ właściciele dóbr wyjątkowo zgłaszają się po praktykantów gospodarczych do dyrekcyi. Kończący więc szkołę uczniowie tylko własnymi zabiegami bez pośrednictwa władz szkolnych, umieszczają się na praktyce gospodarskiej. Do niedawna nieznanym był wprawdzie wypadek żaden, aby uczeń skończywszy szkołę nie zdołał się przy gospodarstwie umieścić, atoli w roku ubiegłym większe w tym względzie objawiły się trudności , w paru wypadkach dotąd niepokonane. Nie będzie przeto zbytecznem wyrażenie życzenia i nadziei, że obywatelstwo wiejskie, które przy założeniu i w pierwszych latach bytu naszej szkoły, tyle okazało ofiarności i zainteresowania się dla zakładu Czer-

nichowskiego, zechce i na przyszłość troskliwszą opieką i pomocą otaczać młodzież, opuszczającą zakład, aby nie pozwolić na zmarnowanie osiągniętego przez uczniów wykształcenia i łożonych przez kraj kosztów.

Egzamina półroczne przeprowadzono w dniach 30. i 31. stycznia b. r. pod przewodnictwem delegata Wys. Wydziału krajowego W. p. Władysława Lubomęskiego, dyrektora krajowej wyższej szkoły rolniczej w Dublanach, a mianowicie na roku II. z filologii roślin, anatomii i fizyologii zwierząt, na roku zaś III. z rolnictwa i hodowli, w obecności członków kuratoryi JW. prezesa kuratoryi Stanisława Homolacsa i profesora uniwersytetu Jagiellońskiego Dr. Edwarda Janczewskiego.

Egzamina roczne odbyły się w czasie od 6. do 25. czerwca b. r. Przy egzaminie z matematyki i fizyki na roku I. i II. był obecnym delegat kuratoryi Dr. Franciszek Karliński profesor uniwersytetu Jagiellońskiego.

Egzamina główne odbyły się w dniach 25., 26. i 27. czerwca z całości nauk zawodowych, a mianowicie z administracyi z rachunkowością gospodarską, z rolnictwa i hodowli zwierząt domowych pod przewodnictwem delegata Wys. Wydziału krajowego W. p. Władysława Lubomęskiego, dyrektora wyższej szkoły rolniczej w Dublanach, przy współudziale komisyi egzaminacyjnej z grona kollegium, w której skład weszli: Prof. Strusiewicz Zygmunt, Dr. Adam Prażmowski i Mieczysław Piotrowski. Egzamina te odbyły się w obecności członków kuratoryi JW. Stanisława Homolacsa i prof. Dr. Janczewskiego, oraz Wpana Władysława Struszkiewicza, posła do Rady państwa i na Sejm krajowy.

W myśl rozporządzenia Wysokiego c. k. Ministerstwa rolnictwa we Wiedniu z dnia 1. września 1887 L. 7047 egzamina główne kandydatów do jednorocznej służby wojskowej odbyły się w obecności c. k. komisarza rządowego Dr. Józefa Rostafińskiego, profesora uniwersytetu Jagiellońskiego, zamianowanego przez Wys. c. k. Namiestnictwo rozporządzeniem z dnia 12. czerwca b. r. L. 33921.

Przy sposobności wzmianki o wyłuszczonych wizytacyach zakładu, wypada także wspomnieć o bytności w miesiącu wrześniu Wp. Hohenbrucka, sekcyjnego radcy w c. k. Ministerstwie handlu, który dokładnie oglądnąwszy tak szkołę jak i folwark, wyraził dyrekcyi i nauczycielom zakładu gorące uznanie i zapewnił, że naoczne przekonanie się o stanie szkoły wpłynęło na korzystną zmianę jego sądu o tutejszym zakładzie.

Z innych odwiedzin szkoły Czernichowskiej podnosimy jeszcze nakoniec bytność Wpana W. Wawrowskiego, prezesa kółek rolniczych w Prusach zachodnich.

VII.

Stypendya.

Stypendya pobierało ogółem 16 uczniów szkoły Czernichowskiej w ogólnej kwocie 2.435 zł., a mianowicie:

1. Z fundacyi Jana Maciąga o rocznych 270 zł. 3 uczniów
2. „ Kaź. Prus Petryczyna „ 200 „ 10 „

Stypendya obu tych fundacyj przeznaczone są wyłącznie dla uczniów tutejszego zakładu.

Prócz tych, jak i w latach ubiegłych pobierało jeszcze 3 uczniów stypendya z innych fundacyj, a mianowicie:

3. Z fundacyi Agenora hr. Gołuchowskiego o rocznych 200 zł. 1 uczeń.
4. „ Piotra Więcławskiego „ 150 „ 2 uczniów.

VIII.

Demonstracye i ćwiczenia wykonane z uczniami.

Nauka teorytyczna, która jak się wyżej rzekło (patrz program szkoły), udzielana była w roku ubiegłym w całości według nowego planu naukowego, wspieraną była wedle możności przez ćwiczenia praktyczne uczniów oraz demonstracye w polu, w laboratoryum i gabinetach.

1. Wykonane w ciągu tego roku doświadczenia fizyczne należały, jak i w latach poprzednich — oczywiście do kategoryi t. z szkolnych doświadczeń, mających na celu objaśnienie lub illustracyę zjawisk i praw przyrody nieżywotnej, nie mogły więc, a nawet nie powinny były być skierowane rzekomo do wykrywania lub badania nowych objawów lub praw fizycznych,

2. Demonstracye i ćwiczenia w laboratoryum chemicznem. Uczniowie II. roku odbywali ćwiczenia z chemii rozbiorowej, jakościowej, wykrywając w solach pojedynczych i złożonych, rozpuszczalnych i nierozpuszczalnych w wodzie zasady i kwasy. Po nabytej wprawie, te same składniki wykrywali w ciałach najwięcej rolnika obchodzących, mianowicie w ziemi, nawozach, minerałach, wodzie.

3. Z botaniki ogólnej i fizyologicznej odbywały się ćwiczenia i demonstracye w salach wykładowych (bo laboratoryum roślinno - fizyologiczne jest nader szczupłe i służy zarazem na pomieszczenie zbiorów botanicznych i rolniczych), przy pomocy modelów i preparatów, znajdujących się w zbiorach szkoły, jak nie mniej na okazach żywych, o ile takowe mogły być zebrane. Mikroskopowe ćwiczenia prowadzone były w ten sposób, że uczniowie sami preparatów nie wykonywali, lecz tylko dostarczone im przez nauczyciela preparaty oglądali i objaśniali. W nauce botaniki systematycznej ćwiczyli się uczniowie w rozpoznawaniu roślin dla gospodarza ważnych, przeważnie na wycieczkach w pola i łąki, w części także przy pomocy zielników. Wielkiem utrudnieniem w skutecznem udzielaniu tej nauki był brak odpowiednio do potrzeb naszej szkoły zestawionej kolekcyi roślin w ogrodzie botanicznym.

4. Z zoologii. Przy demonstracyach z zoologii posługiwał się nauczyciel tak okazami jak i modelami, kładąc przedewszystkiem nacisk na te grupy zwierząt, których dokładne poznanie dla rolnika ma szczególniejszą doniosłość, w tym też celu zadawał uczniom do wypracowania odpowiednie temata.

5. Z anatomii i fizyologii zwierząt domowych. Do demonstracyj służył tutejszy dość cenny zbiór szkieletów, jako też stosunkowo szczupły dotąd zbiór modeli organów zwierzęcych i ich tkanek; tych ostatnich budowę demonstrowano uczniom przy pomocy mikroskopu. Niepomijano w tym celu żywych okazów zwierząt domowych, będących własnością tutejszego folwarku. Wykonywano również sekcye zwierząt, przy czem nauczyciel objaśniał budowę poszczególnych organów i ich wzajemne względem siebie położenie; na wzmiankę zasługuje sekcya wołu wykonywana w r. b. szkolnym w obec uczniów II. roku. Wreszcie dla utrwalenia i w danych wypadkach sprostowania wiadomości przyswojonych sobie przez uczniów, zadawano im temata do wypracowania, zwłaszcza z tych części anatomii i fizyologii, których dokładna znajomość jest dla hodowcy szczególniej pożądaną.

6. Przy nauce rolnictwa ćwiczyli się uczniowie w rozpoznawaniu i bonitowaniu ziemi, oraz w rozmaitych pracach ręcznych, jako to w orce, włóczce, ekstyrpowaniu i wałkowaniu, w rozsiewaniu nasion ręką i siewnikami rzędowymi i szerokorzutnymi, w użyciu pielników i obsypywaczy, przyczem zaznajamiano ich dokładnie z obsługą dotyczących maszyn i narzędzi. Oprócz tego odbywały się z uczniami, zwłaszcza w miesiącach zimowych ćwiczenia w rozpoznawaniu różnych odmian roślin gospodarskich, w ocenianiu jakości i wartości użytkowej nasion, w wykrywaniu kanianki w koniczynie, lucernie i t. p. Prócz tego ćwiczyli się uczniowie we

wszelkich innych robotach gospodarskich, o ile do tego folwark Czernichowski sposobności nastręczał. Podnieść wszakże wypada, że dla braku pola doświadczalnego nie można było uczniów zapoznać z wielu kulturami, których gospodarstwo Czernichowskie nie posiada, a nie mniej z takiemi metodami uprawy, które na miejscu nie są praktykowane.

7. Z hodowli. Demonstracye z zakresu tego przedmiotu odbywały się głównie w krowiarni, gdzie wykładający obznajamiał uczniów z sposobem żywienia krów dojnych, cieląt i rozpłodnika, jak również zaznajamiał ich z ocenianiem kształtów u bydła rogatego, wskazywał na przyrost wagi żywej u cieląt i w tym celu ważył pojedyncze sztuki wobec uczniów, co parę tygodni; starszych sztuk nad pół roku nie można było ważyć z braku odpowiedniej wagi bydlęcej, Na wycieczkach naukowych zaznajamiał uczniów z rozmaitemi rasami i odmianami zwierząt domowych, kładąc nacisk na dokładniejsze poznanie tych ras, a względnie odmian, które mają lub mieć mogą dla naszych stosunków krajowych szczególniejsze znaczenie. Temata zadawane uczniom do wypracowania tyczyły się przeważnie żywienia zwierząt domowych, przy rozmaitych kierunkach użytkowania.

8. Z administracyi i rachunkowości. Demonstracye i ćwiczenia praktyczne obejmowały: Układanie dyspozycyj peryodycznych i dniowych, rozkład robót i ich dozór, sporządzanie raportów i sprawozdań administracyjnych, różne obliczenia administracyjne, prowadzenie ksiąg rachunkowych, sporządzanie ksiąg inwentaryalnych, szacowanie inwentarza, wypracowanie i sprawdzanie sperand (preliminarzy), układanie projektu wykonania istniejącego planu gospodarskiego i t. p.

9. Z technologii. Z uczniami IIIgo roku przerabiano analizy z zakresu technologii chemicznej. Dokonano oznaczenia ilości ciał wyciągowych w słodzie, oznaczenie cukru w burakach metodą mechaniczną, chemiczną i fizyczną, oznaczenie mączki w ziemniakach metodą Krokera i zapomocą wagi (Wdówki). Celem dokładniejszego poznania procederu gorzelnianego zwiedzono gorzelnię w pobliskiej wsi Facimiechu (własność Wgo Günthera), gdzie uczniowie przypatrzyli się całemu przebiegowi jednego zacieru. Wydemonstrowano destylacyę spirytusu na aparacie Siemens-Schwartza, wpuszczonym w ruch zapomocą pary. Wyrób spirytusu z buraków objaśniono praktycznie na otrzymanym w darze modelu gorzelni buraczanej p. Lisowskiego z Jurkowa. Przeprowadzono rozbiór chemiczny mleka od krów rasy holenderskiej i berneńskiej, oznaczając gęstość, ilość tłuszczu, śmietany i sernika. Dokonano rozbioru chemicznego buraków pastewnych z folwarku zakładowego.

10. Z miernictwa przerobiono w polu wiele zadań przy użyciu najprostszych przyrządów, wykonano pomiary i zdjęcia kątów łańcuchem, dyoptrą i zwierciadłem kątowem. Wykonano pomiary linij w części lub zupełnie niedostępnych. Przeprowadzono pomiary i zdjęcia mniejszych i większych powierzchni zapomocą busoli, stołu mierniczego i t. p.

Z niwelacyi dokonano i oznaczono spadki dróg, powierzchni pól, zdjęcia planów warstwicowych dla celów drenarskich i t. p. zapomocą najprostszych przyrządów i uniwersalnego instrumentu niwelacyjnego. Prócz tego zajmowano uczniów rysowaniem planów zdjętych i zadań wykonanych lub wykonać się mających, o ile czas na ćwiczenie z przedmiotu tego dozwalał.

11. Z budownictwa przerysowali uczniowie systematycznie części konstrucyjne budynków jak konstrukcye murów, wiązań dachowych i stropów. W półroczu letniem wykonane zostały przez uczniów samoistne projekty niektórych budynków gospodarskich w rzutach z przekrojem, projektem wewnętrznego urządzenia i fasad. Nadto wypracowane zostały przedmiary i kosztorysy budynków wedle podanych planów.

12. Z melioracyj wykonano pomniejsze projekty robót drenanrskich i nawodniania zapoznano w polu uczniów ze zdjęciem planów drenarskich, oraz z robotami przy użyciu odpo-

wiednich narzędzi, o ile skromnie i bardzo szczupło wyznaczony planem nauk czas ćwiczeń na to pozwalał.

13. Z mechaniki rolniczej przeprowadzone demonstracye skierowane być mogły li tylko na obznajomienie uczniów z konstrukcyą całych machin i ich części składowych na małym zbiorze modeli i machin naturalnej wielkości, demonstracye zaś w kierunku użycia machin i narzędzi o tyle, o ile z nadarzonej sposobności w czasie wykonywanych robót na tutejszym folwarku skorzystać można było. Nie przeprowadzano żadnych doświadczeń porównawczych przy użyciu rozmaitych machin i narzędzi, ani pod względem siły pociągowej, jakości wykonanej pracy i sposobu jej wykonywania z powodu braku wielu okazów, w które szkoła dotychczas zaopatrzoną być nie mogła i z powodu tego, że wyznaczony czas na demonstracye i ćwiczenia z mechaniki nie zawsze zejść się może z wykonywanemi robotami przez folwark miejscowy, a szkoła koni własnych nie posiada, forwark zaś nie zawsze jest w możności dostarczenia pociągów potrzebnych.

14. Z weterynaryi przeprowadzono liczne demonstracye na zwierzętach doprowadzonych z okolic. W stajni miejscowej przeprowadzono kilka operacyj położniczych u krów, rozbierano macice ciężarne na okazach dostarczonych z rzeźni krakowskiej przez profesora weterynaryi. Wydemonstrowano zakładanie przyrządów i opasek przy chirurgicznych zboczeniach oraz użycie pęt do operacyjnych zabiegów. Sporządzano i podawano leki domowe chorym zwierzętom. Wyleczono złamaną nogę u konia folwarcznego. Nadto przeprowadzano liczne demonstracye mikroskopowe preparatów patologicznych.

15. Wycieczki naukowe. a) We wrześniu 1887 r. zwiedzali uczniowie dwukrotnie wystawę krajową w Krakowie, przedewszystkiem w celu przypatrzenia się działowi zwierząt domowych, jakoteż ziemiopłodów. Kierujący wycieczką nauczyciele udzielali objaśnień.

b) W dniu 19. kwietnia b. r. uczniowie r. III. zwiedzili pod przewodnictwem docenta encyklopedyi leśnictwa p. Stanisława Remina jeden z rewirów lasów, należących do dóbr hrabstwa Tenczyńskiego i zapoznali się tam z racyonalnie i wzorowo prowadzoną kulturą leśną jak niemniej z administracyą i rachunkowością gospodarstwa lasowego.

c) W dniu 9. maja b. r. urządzoną została z uczniami r. II. wycieczka do Krakowa celem zwiedzenia warsztatów mechanicznych i składów machin i narzędzi rolniczych. Tu nadmienić należy, że wycieczka ta nastręczyła sposobność do doskonałego wydemonstrowania i zapoznania uczniów z machinami więcej zawiłej i skomplikowanej konstrukcyi jak np. z żniwiarką, z automatycznym przyrządem do odkładania, młocarnią złożoną, kilku systemami siewników i t. p. Nadto zapoznano uczniów z fabrycznem urządzeniem warsztatów mechanicznych nowourządzonej fabryki W. Ludwika Zieleniewskiego, który tak dalece okazał się uprzejmym, że w dniu tym wprowadził w ruch całą fabrykę machin i osobiście udzielił uczniom szczegółowych informacyj, oraz każdy dział jak najdokładniej wydemonstrował.

Zwiedzono wtedy także skład machin i narzędzi rolniczych W. S. Mikuckiego, reprezentanta firmy „Claytona i Shuttlewortha" w Krakowie, który jak corocznie tak i teraz z wszelką gotowością zajął się systematycznem zestawieniem bardzo bogatego składu machin, a tym sposobem przyczynił się do łatwego zapoznania uczniów z urządzeniami i konstrukcyą takich machin, które największego w czasie obecnym doznają zastosowania, a dla swych wysokich cen i braku nawet jakiegokolwiek na nie pomieszczenia zakupione być nie mogą dla zakładu tutejszego.

d) W dniach 23. i 24. maja odbyli uczniowie roku III. wycieczkę naukową do gospodarstw pobliskich pod kierunkiem profesorów Dra A. Prażmowskiego i M. Piotrowskiego.

W dniu pierwszym wycieczki zwiedzali uczniowie dobra Izdebnik, własność ks. Montleart, zostające pod zarządem znanego w kraju dyrektora p. Seelinga v. Saulenfels. Pan dyrek-

tor Seeling zaprowadził najpierw uczniów do stajni i zapoznał ich z wynalezioną przez siebie metodą odgoryczania łubinu, tłumacząc szczegółowo cały proceder, poczem przeprowadził w ich obecności próbę żywienia jałownika i krów mlecznych odgoryczonym łubinem, a wreszcie po zwiedzeniu obory, stajen końskich i kurników, okazał niedawno urządzoną wzorową mleczarnię (systemu Schwartza). Następnie udali się uczniowie na wozach w pola, gdzie zapoznali się z zaprowadzonym systemem produkcyi roślinnej, ze sposobem uprawy roli, przypatrzyli się częścią już wykonanym, częścią w toku wykonania będącym melioracyom rolnym (drenowanie i plantowanie) i zwiedzili umiejętnie prowadzoną plantacyę wikliny i chmielu, oraz z wielką znajomością rzeczy prowadzone roboty około zabudowania i uregulowania potoku górskiego. Po powrocie okazał jeszcze p. Seeling model sikawki wiejskiej własnego pomysłu, urządzoną przez siebie suszarnię na owoce i jarzyny (suszone jarzyny izdebnickie otrzymały na wystawie krakowskiej medal srebrny i zalecone zostały do użytku przez krakowskie Towarzystwo lekarskie), wreszcie znaną ze swoich wyrobów fabrykę nalewek i likierów izdebnickich.

Następnego dnia udali się uczniowie do znanego w kraju i zasłużonego zakładu produkcyi nasion pastewnych w Kleczy górnej pod Wadowicami. P. Sławiński osobiście oprowadzał uczniów po polach, okazując im piękne swoje trawostany i tłumacząc, jakie wymagania mają poszczególne gatunki traw pod względem uprawy, przysposobienia roli, siły nawozowej i jakie ostożności należy zachować przy ich zasiewie i sprzęcie. W dalszym ciągu zwiedzili uczniowie stodoły i spichrz i zapoznali się tutaj szczegółowo ze sposobami suszenia, omłotu, czyszczenia i sortowania nasion traw i innych roślin pastewnych.

Uważamy za miły obowiązek złożyć Wpanu dyrektorowi Seelingowi i Wpanu Przecławowi Sławińskiemu najserdeczniejsze podziękowanie tak za trudy w oprowadzaniu i pouczaniu uczniów, jakoteż za prawdziwie gościnne ich przyjęcie.

IX.

Naukowe prace profesorów.

1. Dr. Ludwik Birkenmajer ogłosił w roku 1887 następujące rozprawy naukowe:

w języku polskim:

a) Nowa teorya kształtu i grawitacyi ziemi. Część I. Wywody teoretyczne, 4o (ogłoszone w pamiętniku krakowskiej Akademii umiejętności tom XIII.);

w języku niemieckim:

b) Ueber die durch die Fortpflanzung des Lichtes hervorgerufenen Ungleichheiten in der Bewegung der physischen Doppelsterne (ogłoszone w „Sitzungsberichte der k. k. Akademie der Wissenschaften in Wien“, mathem.-naturwissensch. Classe, Bd. 93);

w języku francuskim:

c) „De diebus naturalibus eorumque aequatione“ Ouvrage de Barthélemi Berp de Valentia astronome du XVme siècle. Edit d'apres le texte du Ms. Nr. 759 de la Bibliothéque du comte Ossoliński à Leopol et suivi des notes scientifiques, par Louis Birkenmayer (publikowane w XXI. tomie Bullettins di Bibliografia e di Storia della Scienze matematiche e fisiche; wydawanem w Rzymie przez księcia B. Boncompagni).

2. Prace wykonane w laboratoryum roślinno-fizyologicznem. W ubiegłym roku szkolnym prowadzone były w dalszym ciągu rozpoczęte przed laty trzema (p. spraw. dyrekcyi za r. 1885/6) badania nad brodawkami korzeniowemi roślin motylkowych, poczytywanemi od pewnego czasu za specyalne organa assymilacyi atmosferycznego azotu. Rezultaty tych badań podał Dr. Prażmowski w odczycie, który miał we Lwowie podczas ostatniego Zjazdu przyro-

dników polskich w lipcu r. b. Krótkie streszczenie tych badań ogłoszone zostało w Botanischer Centralblatt, obszerniejsza zaś praca, dotycząca tego samego przedmiotu, będzie niebawem przedłożona c. k. Akademii umiejętności w Krakowie.

Z pracowni roślinno-fizyologicznej wyszła także ogłoszona w rocznikach Akademii umiejętności (Rozprawy i sprawozdania wydz. matem.-przyrod. T. XVIII.) praca Dr. A. Prażmowskiego p. t.: „O tworzeniu się zarodników u bakteryj“, a krótkie streszczenie tej samej pracy pojawiło się następnie w Biolog. Centralblatt Bd. VIII. 1888 p. 301—308.

Nadmienić wreszcie wypada, że podczas ostatniej wystawy rolniczo-przemysłowej w Krakowie Dr. Prażmowski należał do komisyi sędziów dla grupy Iej (zboża i rośliny pastewne) i jako sprawozdawca tejże komisyi ogłosił w „Tygodniku rolniczym“ krakowskim w Nr. 45. i 46. rzecz p. t.: „zboża i rośliny pastewne na krajowej wystawie rolniczo-przemysłowej w Krakowie“.

3. Dr. Franciszek Stefczyk ogłosił w ciągu roku szkolnego w warszawskim miesięczniku „Ateneum“ rozprawę pod tytułem: „Po upadku Bolesława Śmiałego“ (także osobna odbitka). Jest to niejako dalszy ciąg poprzedniej rozprawy: „Upadek Bolesława Śmiałego“.

4. Dr. Andrzej Walentowicz ogłosił w r. 1888:

a) w Lwowskim „Przeglądzie weterynarskim“ t. III. rozprawę p. t. „O wpływie nerwu naźrennego zewnętrznego na wydzielanie mleka u owiec i kóz“.

b) W XIV. tomie „pamiętnika matematyczno przyrodniczego Akademii umiejętności“ obszerną rozprawę z 2 litogr. tablicami p. t. „O przypadku dwupłciowości obustronnej u świni“. (Hermaphroditismus bilateralis).

c) O budowie stajen i umieszczeniu zwierząt domowych ze stanowiska hygieny. (Odbitka z „Przeglądu weterynarskiego“).

5. Piotr Giermański ogłosił na podstawie wykonanych prac w laboratoryum chemicznem tutejszej szkoły:

a) Rozbiory chemiczne mleka rozmaitych ras bydła krajowego, a w szczególności obory holenderskiej w Czernichowie, pod względem gęstości, ilości śmietany, tłuszczu i popiołu.

b) Szczegółowy rozbiór buraków pastewnych, pod względem ich siły pokarmowej. Obie te rozprawy ogłoszone były w Tygodniku rolniczym krakowskim w Nr. 18.

c) Produkty utlenienia olejku terpentynowego (rozprawa doktorska).

X.

Folwark.

W sprawozdaniach z poprzednich dwóch lat podano opis całego gospodarstwa, jakoteż sposób prowadzenia tegoż na folwarku Czernichowskim. W roku 1887/8 nie zmieniło się nic pod tym względem, dodać tylko potrzeba, że częściowa powódź zrobiła znowu znaczną szkodę, szczególniej w zbiorze pasz w r. 1887. Należałoby więc przyspieszyć roboty około dokończenia obwałowania Wisły i wybudowania potrzebnych szluz, aby pole „Łazy“ było od ciągłych powodzi zabezpieczone.

Również należy wprowadzić w wykonanie odpowiedni plan gospodarstwa lasowego, co wpłynie także na lepsze wyniki finansowe z folwarku. Budynki folwarczne wymagają rekonstrukcyi, a w szczególności chlewy i szopa na narzędzia rolnicze.

Jest także nagląca potrzeba przenieść gnojarnię, co jednak równocześnie z rekonstrukcyą budynków będzie można wykonać.

Wyniki tegorocznych zbiorów przedstawiają się, jak następuje:

A. Zboża

Nazwa płonu	Obszar zasiany	Wysiano	Zebrano w ziarnie	Zebrano w słomie
Żyto	9 morg	9·7 ctn. m.	47 ctn. m.	149·75 ctn. m.
Pszenica	3 „	3 „	42·85 „	115·15 „
Jęczmień	5 „	5·25 „	67·24 „	90·5 „
Owies	11·5 „	11·85 „	156·22 „	225·26 „
Owies w mieszance	6 „	5 „	— „	— „

B. Pasze.

Nazwa płonu	Przestrzeń upraw.	Pasza zielona	Siano
Trawy i siana łąkowe	7½ morg.	— ctn. m.	71 ctn. m.
Koniczyny	8½ „	352·75 „	38 „
Mieszanki	6½ „	422·45 „	42 „
Lucerny	1 „	110 „	— „
Koński ząb	1 „	481·80 „	— „

C. Okopowe.

	Przestrzeń uprawna	Zebrano
Ziemniaki	5 mórg	438 ctn. m.
Buraki pastewne	4 „	1364 „

Chmielu zebrano z 1½ morga I. gatunku 354 kg., II. gatunku 100 kg.

Obora bydła holenderskiego liczyła 12 krów dojnych, 2 jałówki, 1 buhaj i 1 sztuka przychowku.

Udój mleka w czasie od 1. września 1887 do 1. września 1888 wynosił 38.558 litrów, co czyni przecięciowo 107 ltr. dziennego udoju od wszystkich krów, a 3.213 ltr. od jednej sztuki rocznie.

L. W. kr. 33.392|89.

Aleg. 35.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie subwencyi na wydawnictwo podręczników do nauki w szkołach średnich.

Wysoki Sejmie!

Od roku 1887 wyznacza Wys. Sejm i wstawia do budżetu krajowego kwotę 1.000 zł. tytułem subwencyi na wydawnictwo podręczników do nauki w szkołach średnich. Subwencyę tę uchwalaną do rozporządzalności c. k. Rady szkolnej krajowej a względnie komisyi książek szkolnych przez tę Radę ustanowionej, wypłaca Wydział krajowy c. k. Radzie szkolnej krajowej do rąk wskazanego mu jej członka, a sprawozdanie Rady szkolnej krajowej z użycia subwencyi podaje do wiadomości Wys. Sejmu w sprawozdaniu ze swych czynności.

Odezwą z dnia 19. lipca r. b. l. 11.686 w odpisie ·|. załączoną udała się c. k. Rada szkolna krajowa do Wydziału krajowego z wnioskiem wyjednania u Wys. Sejmu podwyższenia wspomnionej dotacyi z kwoty 1.000 zł. na 3.000 zł., a to przynajmniej na szereg lat pięciu. Wniosek ten motywowany jest z jednej strony potrzebą spieszniejszego przeprowadzenia rewizyi dawnych i wydawnictwa nowych podręczników dla szkół średnich, z drugiej zaś strony życzeniem, aby książki dla szkół średnich mogły być tańsze a tem samem przystępniejsze dla naszej, przeważnie ubogiej młodzieży szkolnej. To ostatnie dałoby się osiągnąć przez udzielanie autorom podręczników wynagrodzenia za ich pracę pod warunkiem, jeżeli zgodzą się na ustanowienie jak najniższej ceny książek, którąby Rada szkolna oznaczała.

Ulepszanie podręczników dla szkół średnich, dokonywane z inicyatywy i pod kontrolą Rady szkolnej krajowej jest dziełem na wszelkie poparcie ze strony kraju z pewnością zasługującem. Dopóki tyle pożądana reforma szkół średnich nie przyjdzie do skutku, dążyć należy przynajmniej do tego, aby książki szkolne lepiej były zastosowane do potrzeb i właściwości naszej młodzieży. Doroczne sprawozdania c. k. Rady szkolnej krajowej i odezwa jej pod ·|. załączona, wykazują co pod tym względem, dzięki subwencyi Wys. Sejmu, dotychczas zrobiono; rezultaty w stosunku do środków rozporządzalnych są wcale pokaźne, wszelako aby praca w raźniejszem szła tempie, potrzebaby rozporządzać znacznie większymi funduszami.

Przyspieszenie rozpoczętego dzieła rewizyi podręczników szkolnych tak, aby w jak najkrótszym czasie do końca doprowadzonem być mogło, jest zaś ze względów dydaktycznych wielce pożądanem. Jedną z głównych wad dotychczasowych podręczników szkolnych jest zanadto wielka ich obszerność, której następstwem było, że przedmiotów nauki dla braku czasu zwykle nie wyczerpywano, a uczniowie kończyli klasy z niedokładnym bo niewykończonym obrazem udzielanych nauk. Na tę nieprawidłowość zwróciła Rada szkolna krajowa swą uwagę i nowe podręczniki układane są obecnie w ten sposób, że objęty w nich przedmiot nauki w czasie przepisanym w zupełności wyczerpanym być może i musi. Owoż jak długo wszystkie podręczniki nie zostaną sprowadzone do jednolitych rozmiarów, istnieć musi pewna nieproporcyonalność między pojedynczymi przedmiotami nauki, z których jedne obszerniej, drugie zwięźlej trakto-

wane będą, stosownie do tego, czy podręcznik dawny lub nowy. Nie jest to zapewne przeszkodą nie do usunięcia, zawsze jednakże wytwarza to nierówność dla celów dydaktycznych niepożądaną.

Z tych powodów życzenie Rady szkolnej krajowej co do przyspieszenia wydawnictwa podręczników dla nauki w szkołach średnich wydaje się Wydziałowi krajowemu słusznem i poparcia godnem. Rzecz naturalna, że aby życzenie to urzeczywistnionem być mogło, potrzeba wyznaczać wyższą niż dotychczas subwencyę na cel powyższy.

Zdaje nam się, że kwestyę zasadniczą, czyli fundusz krajowy do subwencyj tego rodzaju jest obowiązanym, możemy tu pozostawić na boku. Jest ona bezprzedmiotową wobec faktu, że Wys. Sejm uznał za stosowne dobrowolnie wyznaczyć tę subwencyę pomimo, że wydatki na szkoły średnie ciążą z ustawy na funduszu państwa. Mogłaby zachodzić tylko wątpliwość co do czasu trwania tej subwencyi, ponieważ ani uchwała sejmowa z 21. stycznia 1887, ani też następne czasu tego nie określają. Wszelako z samego przeznaczenia subwencyi wynika, że wypłacaną ma być ona tak długo, dopóki wydawnictwo nowych podręczników dla szkół średnich nie zostanie ukończonem, co znów zawisło od wysokości subwencyi rocznej, na ten cel udzielanej. Wyznaczenie przeto wyższej dotacyi rocznej na cele wydawnictwa nie zwiększyłoby ogólnej sumy subwencyi, która ograniczoną jest samem swem przeznaczeniem, ale przyspieszyłoby tylko czas jej wypłaty w zamian za przyspieszenie wydawnictwa samego.

Żądanie podwyższenia rocznej subwencyi na wydawnictwo podręczników nie ma przeto właściwie na celu wyjednania od skarbu krajowego większych funduszów na ten cel, ale równa się prośbie o wypłatę tej samej sumy w większych tylko ratach niż dotychczas. Wobec tego Wydział krajowy nie waha się poprzeć tej prośby, chociaż za przyjęciem wniosku Rady szkolnej krajowej bez zmiany oświadczyć się nie może. Rada szkolna krajowa domaga się wyznaczenia rocznej subwencyi po 3.000 zł. na szereg lat pięciu, co równa się uchwaleniu już teraz 15.000 zł. płatnych w pięciu ratach rocznych. Jakkolwiek wobec braku dat szczegółowych trudno jest na teraz określić jaka suma ogólna na wydawnictwo całe będzie jeszcze potrzebną, to jednak kwota 15.000 zł. musi się wydać bezwarunkowo za wysoką. Wydział krajowy ze swej strony sądzi, że podwojenie dotychczasowej rocznej subwencyi i ograniczenie jej do lat czterech powinnoby na razie być wystarczającem.

Na uzasadnienie swego wniosku możnaby przytoczyć i tę okoliczność, że już w latach 1882, 1883, 1884 i 1885 wstawiano do budżetu krajowego subwencye po 1000 zł. w. a. na cel wydawnictwa książek dla szkół średnich, które to subwencye jednak nie były wypłacane z powodu, że Rada szkolna krajowa wtedy do rewizyi książek szkolnych jeszcze nie przystępowała. Oszczędzonemi w ten sposób 4000 zł. możnaby przeto obecnie w ciągu lat czterech podwyższyć dotychczasową subwencyę na ten sam cel wyznaczaną.

Wydział krajowy wnosi przeto:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

„Na wydawnictwo nowych podręczników dla szkół średnich do rozporządzalności Rady szkolnej krajowej a względnie komisyi książek szkolnych przez tę Radę ustanowionej wyznacza się na szereg lat czterech, od r. 1890 począwszy, subwencya w rocznej kwocie po 2000 zł. w. a.“.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi
wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Lwów, dnia 24. września 1889.

Marszałek krajowy:
Tarnowski w. r.

Sprawozdawca:
Oktaw Pietruski w. r.
Członek Wydziału kraj.

Odpis odezwy c. k. Rady szkolnej krajowej z d. 19. lipca 1889 l. 11686 do Wydziału krajowego we Lwowie.

Wysoki Sejm w swojej pieczołowitości o pomyślny rozwój szkolnictwa wyznacza od lat trzech corocznie kwotę 1000 zł. w. a. dla c. k. Rady szkolnej krajowej na poparcie wydawnictwa, ewentualnie na rewizyę podręczników do nauki w szkołach średnich. C. k. Rada szkolna krajowa uzyskawszy ten zasiłek mogła się odtąd sama zająć sprawą ulepszenia tych podręczników, nie pozostawiając ich przygotowywania inicyatywie prywatnej, jakto czynić musiała przed tem z braku wszelkich na ten cel funduszów. Przedewszystkiem zbadała przez powołanych do tej pracy expertów obecnie w szkołach średnich używane książki naukowe. A gdy się okazało, że przeważna ich większość nie odpowiada wymogom zdrowej dydaktyki bądź dlatego, że nie stoi na wyżynie nauki, bądź z powodu zbytecznej obszerności, bądź też dla niepoprawności języka, ułożyła c. k. Rada szkolna krajowa programy szczegółowe wielu nowych podręczników i powołała szereg mężów nauki do ich napisania, a co do niektórych z dawniej używanych podała autorom wskazówki, podług jakich należałoby je w nowem wydaniu poprawić.

Tym sposobem postępując, zdołano już kilka nowych podręczników (Ćwiczenia niemieckie na klasę I i II; gramatykę łacińską na klasę I i II; geografię na kl. I—IV; arytmetykę na kl. I—IV i geometryę wykreślną) wprowadzić do użytku szkolnego, a znacznie więcej z dawniej używanych poprawiono i skrócono.

Dalecy jednak jesteśmy od celu, do którego jak najspieszniej zdążać należy, ażeby instrukcyę szkolną oprzeć na lepszych podstawach.

Pozostaje bowiem wiele książek szkolnych do wydania, z których jedne już do druku przygotowano (jak np. Wypisy polskie na 4 klasy wyższe szkół średnich, historya powszechna na klasy wyższe, propedeutyka filozoficzna i zoologia) a innych (jak n. p. szeregu słowników) ułożenie zainicyowano.

Intencyą c. k. Rady szkolnej jest uczynić zadość słusznym wymaganiom Reprezentacyi kraju mianowicie, ażeby obok ulepszenia podręczników szkolnych zniżyć także ich cenę i tym sposobem uczynić przystępniejszymi dla naszej przeważnie ubogiej młodzieży szkolnej. Gdy jednak wspomniane dopiero książki szkolne, jako przeznaczone do użytku w klasach wyższych nie rozchodzą się tak szybko, jak książki przeznaczone dla klas niższych, a wymagają nakładu daleko znaczniejszych kosztów, chcąc więc ich wydanie umożebnić i zarazem cenę uczynić dostępniejszą, nieodzowna wydawców lub autorów subwencyonować w większej mierze, aniżeli na to pozwalają fundusze, jakimi c. k. Rada szkolna krajowa rozporządza.

Wobec tego stanu rzeczy zwraca się c. k. Rada szkolna krajowa do Świetnego Wydziału z uprzejmą prośbą: Świetny Wydział raczy u Wys. Sejmu uzyskać zwiększenie kwoty, wyznaczanej corocznie na poparcie wydawnictwa podręczników do nauki w szkołach średnich z 1000 zł. na 3000 zł. przynajmniej na szereg pięciu lat, albowiem tylko w takim razie będzie można spełnić słuszne żądania Reprezentacyi kraju i w krótkim czasie przez ulepszenie książek szkolnych podnieść poziom naszych szkół średnich.

L. W. kr. 33.559|89.

Aleg. 36.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie przeistoczenia sześcioklasowej szkoły żeńskiej w Kołomyi na ośmioklasową szkołę wydziałową.

Wysoki Sejmie!

Uchwałą z dnia 22. stycznia 1889 r. polecił Wys. Sejm Wydziałowi krajowemu, aby podjął na nowo rokowania z gminą miasta Kołomyi celem przyjęcia przez nią pewnej znaczniejszej części wydatków, potrzebnych do przekształcenia tamtejszej sześcioklasowej szkoły żeńskiej pospolitej na ośmioklasową szkołę wydziałową i celem dokładniejszego sformułowania obowiązków jej pod względem utrzymywania uzupełniających kursów tej szkoły, zwłaszcza kursu jej praktycznego i żeby o wyniku tych rokowań zdał sprawę na najbliższej sesyi sejmowej.

Wskutek tej uchwały przeprowadził Wydział krajowy korespondencyę ze Zwierzchnością gminy miasta Kołomyi, której rezultat niniejszem do wiadomości Wysokiego Sejmu podaje.

Rada gminna miasta Kołomyi uchwałą na posiedzeniu z dnia 7. maja 1889 roku powziętą, zobowiązała się:

1) przyczyniać się corocznie kwotą 500 zł. w. a. na pokrycie wydatków z powodu przeistoczenia dotychczasowej 6-klasowej szkoły pospolitej żeńskiej na 8-klasową szkołę wydziałową,

2) przyjąć na gminę koszta utrzymania kursów uzupełniających, przy tej szkole ustanowić się mających, a to teoretycznego i praktycznego, jeżeliby opłaty szkolne i datki dobrowolne na utrzymanie tych kursów nie wystarczyły.

Komunikując te uchwały Zwierzchność gminna oznajmiła, że do wyższej subwencyi na utrzymanie szkoły wydziałowej żeńskiej gmina m. Kołomyi zobowiązać się nie może, ponieważ obciążoną jest wielkimi wydatkami na umieszczenie c. k. wojska, opłaca rocznie około 10.000 zł., na utrzymanie c. k. gimnazyum i ma pożyczkę około 40.000 zł., którą ratami amortyzacyjnemi spłaca.

Zważywszy, że jak to w zeszłorocznem sprawozdaniu do l. 35.558|88 wykazano, przeistoczenie 6-klasowej szkoły żeńskiej na 8-klasową wydziałową w Kołomyi pociągnęłoby za sobą zwiększenie rocznego wydatku o 3.200 zł., zważywszy dalej, że Wysoki Sejm w swej uchwale wyraźnie zaznaczył, że gmina powinna pewną znaczniejszą część powyższej kwoty przyjąć na siebie, Wydział krajowy nie mógł ofiarowanej przez gminę miasta Kołomyi kwoty 500 zł. uważać za dostateczną i uwiadomił Zwierzchność gminną, że wniosek na utworzenie w Kołomyi 8 klasowej szkoły wydziałowej mógłby Wysokiemu Sejmowi przedłożyć tylko w takim razie, jeżeliby gmina przynajmniej połowę powyższego wydatku przyjęła na siebie.

Na teraz Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm raczy sprawozdanie niniejsze przyjąć do swej wiadomości.

*Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi
z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.*

Lwów dnia 24. września 1889 r.

Marszałek krajowy:
Tarnowski w. r.

Sprawozdawca:
Oktaw Pietruski w. r.
Członek Wydziału kraj.

L. W. kr. 35.950|89.

Aleg. 37.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie petycyi gminy Szydłowce o uwolnienie od dotychczasowych prestacyj na utrzymanie nauczyciela.

Wysoki Sejmie!

Gmina Szydłowce (w pow. Husiatyńskim) wniosła w grudniu 1887 do Wysokiego Sejmu petycyę o uwolnienie od dotychczasowych prestacyj na utrzymanie nauczyciela, a ustanowienie natomiast prestacyi oznaczonej ustawą krajową. Uchwałą z dnia 10. września 1888 przekazał Wysoki Sejm tę petycyę Wydziałowi krajowemu do zbadania i sprawozdania na następnej sesyi sejmowej.

Według aktów dochodzenia udzielonych Wydziałowi krajowemu odezwą c. k. Rady szkolnej krajowej z dnia 12. sierpnia b. r. l. 12177 stan rzeczy przedstawia się jak następuje:

Orzeczeniem c. k. Rady szkolnej krajowej z dnia 9. kwietnia 1875 l. 5958 nałożono na gminę Szydłowce na mocy dawnego dobrowolnego jej zobowiązania się prestacyę na utrzymanie nauczyciela tamtejszej szkoły etatowej w kwocie 169 zł. 50 ct. gotówką i 25 korcy żyta wartości 87 zł. 50 ct. rocznie, co czyni razem kwotę 257 zł. w. a.

Stosunki majątkowe gminy Szydłowce nie są wcale pomyślne. Gmina nie posiada własnego majątku i wszystkie swe wydatki pokrywać musi dodatkami do podatków. Budżet jej na r. 1888 wykazuje:

wydatki	w kwocie	252 zł. 64 ct.
dochody	„	63 „ — „
niedobór	„	189 zł. 64 ct.

który pokrytym być musiał 47% dodatkiem do podatków.

Ponoszenie tych ciężarów tem uciążliwszem jest dla gminy, że skutkiem szczególnych okoliczności wszystkie grunta rustykalne Szydłowiec położone są za rzeką Zbruczem na terytoryum rosyjskiem, skutkiem czego gospodarstwo jest nadzwyczaj utrudnionem i nie przynosi takich dochodów jak w warunkach normalnych.

Względy te przemawiają za przyznaniem gminie Szydłowce pewnej ulgi w prestacyi na płacę nauczyciela, która w stosunku do sumy opłacanych przez nią podatków bezpośrednich rzeczywiście zanadto ją obciąża. Według znajdującego się w aktach wykazu c. k. urzędu podatkowego w Husiatynie, suma podatków bezpośrednich przypisanych w tej gminie na rok 1888 wynosiła 501 zł. 47 ct., a przeto prestacya na płacę nauczyciela przedstawia przeszło 50% sumy podatkowej.

Jednakże żądanie petycyi idzie zdaniem Wydziału krajowego bezwarunkowo za daleko. Gmina domaga się zupełnego uwolnienia od zobowiązania płacenia dotychczasowej prestacyi

i żąda, aby wymierzono jej taką tylko prestacyę, jaka z ustawy na nią wypada. W ten sposób zamiast dotychczasowych 257 zł. płaciłaby tylko około 50 zł. rocznie.

Pominąwszy już, że w ten sposób spadłby na fundusz szkolny okręgowy, a właściwie krajowy znaczny ciężar, to Wydział krajowy w zasadzie oświadczyć się musi przeciw uchylaniu istniejących dobrowolnych zobowiązań, jakie gminy na rzecz szkół przyjęły, a to choćby już dla tego, że bardzo często w zamian za podobne zobowiązanie otrzymywały gminy szkołę wcześniej albo też z lepszem uposażeniem niż inne, a dziś po latach wielu trudno albo nawet niepodobna ocenić korzyści, jakie skutkiem takich zobowiązań na gminy spłynęły. Nie można także spuszczać z oka efektu demoralizacyjnego, jaki wywrzećby mogło podobne kasowanie aktów fundacyjnych, które zeznawane są na wieczne czasy i szanowane być powinny. Nie mogąc przeto zgodzić się w zupełności na żądanie gminy, ale z drugiej strony, uważając za rzecz słuszną, ulżyć jej w dotychczasowych ciężarach, wnosi Wydział krajowy zgodnie z opinią c. k. Rady szkolnej krajowej.

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Gminie Szydłowce zniża się, począwszy od dnia 1. stycznia 1890 roku, prestacyę na utrzymanie nauczyciela dotychczas ponoszoną, na 200 zł. rocznie.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi
z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Lwów, dnia 24. września 1889.

Marszałek krajowy:
Tarnowski w. r.

Sprawozdawca:
Oktaw Pietruski w. r.
Członek Wydziału kraj.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

L. W. kr. 35.951/89.

Aleg. 38.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego z wnioskiem przyznania Julii Henzlikiewiczowej, wdowie po nauczycielu szkół ludowych, odprawy w drodze łaski.

Wysoki Sejmie!

Julia Henzlikiewiczowa, wdowa po nauczycielu szkół ludowych, wniosła do W. Sejmu na sesyi 1888 r. petycyę o przyznanie stałego zaopatrzenia. Petycya ta przez W. Sejm niezałatwiona, została uchwałą sejmową z 26. stycznia 1889 przekazana Wydziałowi krajowemu do załatwienia.

Wydział krajowy odstąpił ją c. k. Radzie szkolnej krajowej, która po zbadaniu sprawy oznajmiła odezwą z 12. sierpnia b. r. l. 11.713, że w myśl obowiązującej ustawy nie może uwzględnić tej petycyi, ponieważ mąż petentki zmarł 16. września 1881 jako tymczasowy nauczyciel, a więc pozostała po nim wdowa nie ma prawa do zaopatrzenia.

Ze względu jednak na to, że mąż petentki Feliks Henzlikiewicz otrzymał faktycznie prezentę na stałą posadę od gminy Brzozdowiec już dnia 27. maja 1881, a dekret nominacyi na rzeczywistego nauczyciela został wydany przez c. k. Radę szkolną krajową dopiero 7. października 1881. l. 9.734 t. j. już po śmierci Henzlikiewicza, słuszność wymagałaby, aby zwłoka w stałej nominacyi, która zaszła bez winy nauczyciela, została w drodze łaski powetowaną pozostałej po nim wdowie.

Mąż petentki służył jako tymczasowy nauczyciel od dnia 1. sierpnia 1878 do dnia 16. września 1881, wobec czego petentka w żadnym razie nie może sobie rościć prawa do stałego zaopatrzenia, ale w myśl art. 41 ustawy z 2. maja 1873 Nr. 251 Dz. u. kr., a względnie art. 44. ustawy z dnia 1. stycznia 1889 Nr. 16 Dz. u. kr., tylko do jednorazowej odprawy. A gdy płaca Henzlikiewicza jako stałego nauczyciela w Brzozdowcach wynosiłaby 300 zł., przeto opierając się na postanowieniu przytoczonych wyżej artykułów ustawy, Rada szkolna krajowa stawia wniosek przyznania petentce w drodze łaski jednorazowej odprawy w kwocie 75 zł.

Zgodnie z tym wnioskiem Rady szkolnej krajowej Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Julii Henzlikiewiczowej, wdowie po nauczycielu szkół ludowych, przyznaje się w drodze łaski kwotę 75 zł. a. w. z funduszu szkolnego krajowego tytułem jednorazowej odprawy.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Lwów dnia 1. października 1889.

Przewodniczący i sprawozdawca:

Oktaw Pietruski *w. r.*

L. W. kr. 36.153/89.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie budowy domu przedpogrzebowego na składanie zwłok sekcyonowanych w c. k. krakowskich zakładach uniwersyteckich.

Wysoki Sejmie!

Ponieważ stara trupiarnia szpitala św. Łazarza w Krakowie była już bardzo zniszczona i jako taka celowi swemu nie odpowiadała, przeto wyznaczył Wysoki Sejm w budżecie powyższego szpitala na rok 1887 kwotę 5.567 zł. w. a. na postawienie nowej trupiarni. Uzasadniając podówczas budowę nowej trupiarni, podał Wydział krajowy Wysokiemu Sejmowi jako główny powód tę okoliczność, że zwłoki, sekcyonowane w c. k. klinikach akademickich, przewożone ztamtąd do starej, źle urządzonej trupiarni, musiałyby zatruwać powietrze ze szkodą dla stosunków sanitarnych szpitala i tej części miasta. Wprawdzie za zezwoleniem Rady miasta Krakowa, składano zwłoki sekcyonowane od r. 1880 z powodu złego stanu trupiarni szpitalnej w miejskim domu przedpogrzebowym na cmentarzu, lecz w jesieni r. 1886 cofnęła Rada miejska to pozwolenie, dlatego udaliśmy się podówczas do Wysokiego Sejmu z prośbą o kredyt na nową trupiarnię.

Gdy jednak wkrótce po uchwaleniu przez Wysoki Sejm owego kredytu sprawa wybudowania projektowanego od wielu lat zakładu dla anatomii patologicznej przez c. k. Rząd na nowo poruszoną została i zdawała się już bliską urzeczywistnienia, Wydział krajowy wstrzymał połączony ze znacznymi kosztami projekt postawienia nowej trupiarni w nadziei, że niebawem w trupiarni zakładu anatomii patologicznej znajdą pomieszczenie zwłoki sekcyonowane, które ztamtąd wprost na cmentarz będą przewożone.

Żeby zaś uzyskać tymczasowe dalsze pomieszczenie dla zwłok, przedstawiliśmy stan rzeczy magistratowi miasta Krakowa, skutkiem czego zezwoliła Rada miejska na dalsze używanie miejskiego domu przedpogrzebowego aż do czasu, jak się zdawało, niedalekiego, gdy stanie zakład dla anatomii patologicznej.

Ażeby zaś mieć gdzie składać zwłoki szpitalne, nim je zabiorą do sekcyi zakłady uniwersyteckie, uchwalił Wydział krajowy wybudować prowizoryczną stacyę dla nieboszczyków, co też uskuteczniono kosztem 1.182 zł. 99 ct. w. a.

Tymczasem sprawa od tylu lat zapowiadanej przez c. k. Rząd budowy zakładu anatomii patologicznej ociągała się z roku na rok, aż w końcu Rada miasta Krakowa, wobec tego, iż nie można przewidzieć, kiedy nareszcie zakład ten stanie, a tem samem, kiedy miejski dom przedpogrzebowy zostanie opróżniony ze zwłok sekcyonowanych, uchwaliła na posiedzeniu z 19. czerwca 1888, iż tylko do końca 1888 będzie mógł być miejski dom przedpogrzebowy używany na powyższy cel — i to nieodwołalnie.

Wobec tego udaliśmy się w odezwie z 17. września 1888 L. W. 36639 do c. k Namiestnictwa z prośbą o polecenie władzom uniwersyteckim, ażeby albo obmyśliły w zakładach klinicznych stosowne pomieszczenie dla zwłok tamże sekcyonowanych albo ze swej strony uzyskały w tym celu zezwolenie Rady miejskiej na dalsze użytkowanie miejskiego domu przedpogrzebowego na czas aż do postawienia zakładu dla anatomii patologicznej; szpital bowiem nie może ze względów hygienicznych przyjmować ulegających tak łatwo rozkładowi zwłok sekcyonowanych, a nowo wybudowana „stacya dla nieboszczyków“ może służyć jedynie na chwilowe złożenie zwłok, nim je zabiorą do sekcyi zakłady uniwersyteckie.

Na wezwanie c. k. Namiestnictwa obradowała nad tą kwestyą na miejscu w Krakowie komisya, złożona z delegata c. k. Namiestnictwa i profesorów krakowskiego fakultetu

medycznego ze współudziałem przewodniczącego komitetu administracyjnego, fizyka miejskiego i dyrektora budownictwa.

Komisya, nie znalazłszy odpowiedniego miejsca w ubikacyach klinicznych na składanie zwłok sekcyonowanych, uznała za potrzebne, by c. k. starostwo w Krakowie w imieniu c. k. Rządu i szpitala św. Łazarza udało się do Rady miejskiej i wyjednało u niej uchwałę, zezwalającą na dalsze używanie na powyższy cel miejskiego domu przedpogrzebowego aż do czasu wybudowania zakładu anatomii patologicznej, w którym to zakładzie znajdować się będzie na cel wskazany urządzona trupiarnia.

Na prośbę, wniesioną w powyższym duchu przez c. k. starostwo pod dniem 18. grudnia 1888 l. 500 do prezydenta miasta Krakowa uchwaliła Rada miejska na posiedzeniu z dnia 27. listopada 1888 zezwolić na składanie zwłok sekcyonowanych w miejskim domu przedpogrzebowym aż do końca r. 1889, a zarazem wezwać Wydział krajowy oraz c. k. Uniwersytet, ażeby na gruncie cmentarnym postawiono własny dom przedpogrzebowy. Wydział krajowy w odezwie swej z dnia 17. września 1888 LW. 36639, wystosowanej do c. k. Namiestnictwa, starał się wykazać, iż zdaniem naszem obowiązek postarania się o prowizoryczne umieszczenie dla zwłok, sekcyonowanych w c. k. zakładach uniwersyteckich, aż do czasu wybudowania zakładu anatomii patologicznej ciąży na c. k. zakładach uniwersyteckich, które w celach naukowych korzystają ze zwłok szpitalnych.

Lecz c. k. Namiestnictwo w odezwie z dnia 12. maja 1889 l. 22102 oświadczyło, iż c. k. Rząd nie przyczyni się wcale do budowy tego domu przedpogrzebowego, gdyż szpital św. Łazarza winien w myśl postanowień §§. 61. i 62. statutu dostarczać zwłok c. k. zakładom uniwersyteckim i odbierać je napowrót do pogrzebania; zakłady te zaś mają tylko obowiązek ze szpitala zabierać własnym kosztem zwłoki i po zużytkowaniu takowe napowrót do szpitala odstawić.

A ponieważ truparnia szpitala nie jest obecnie do użycia, powinien szpital własnym kosztem postawić dom przedpogrzebowy.

Wobec tego poleciliśmy inżynierowi szpitala św. Łazarza sporządzić plan domu przedpogrzebowego. Relacyą z dnia 12. sierpnia b. r. L. 289 (L. W. 36153/89) przedłożył nam komitet administracyjny plan i kosztorys, opiewający na 2.050 zł. a z urządzeniem 3.000 zł. Kopia planu i odpis kosztorysu, które zwróciliśmy komitetowi administracyjnemu celem przedłożenia magistratowi do zatwierdzenia, znajdują się przy akcie L. W. 36153/89.

Równocześnie upoważniliśmy komitet do podjęcia rokowań z magistratem a względnie Radą miejską celem uzyskania *a)* bezpłatnie stosownego miejsca dla projektowanego budynku, *b)* pozwolenia na dalsze składanie zwłok sekcyonowanych w miejskim domu przedpogrzebowym, aż do czasu, gdy stanie szpitalny dom przedpogrzebowy, którego budowa z wiosną po uchwaleniu przez Wysoki Sejm potrzebnej na ten cel kwoty będzie mogła być rozpoczętą.

Przedstawiwszy ważność i nagłość niniejszej sprawy, wnosi Wydział krajowy:

Wysoki Sejm raczy w Rubr. XI. poz. 48/2 budżetu funduszu szpitala św. Łazarza w Krakowie na r. 1890 wstawić jako wydatek nadzwyczajny kwotę trzech tysięcy (3.000) zł. na budowę i urządzenie domu przedpogrzebowego na cmentarzu krakowskim.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Lwów dnia 30. sierpnia 1889.

Marszałek krajowy:

Tarnowski *w. r.*

Sprawozdawca:

Dr. Franciszek Hoszard *w. r.*

Członek Wydziału krajowego.

Z drukarni i litografii Pillera i Sp.

L. W. kr. 32.368/89.

Aleg. 40.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego o wnioskach do zmiany sejmowej ordynacyi wyborczej i statutu krajowego z dnia 26. lutego 1861 r. tudzież dodatku do statutu krajowego z tejże samej daty.

Wysoki Sejmie!

Uchwałami z d. 10. grudnia 1887 i z d. 12. stycznia 1888 polecił nam wysoki Sejm zbadać potrzebę zmiany obowiązującej obecnie ordynacyi wyborczej sejmowej i złożyć sprawozdanie na najbliższej sesyi sejmowej.

Uchwały te powzięte zostały wskutek wniesionych petycyj lwowskiego Towarzystwa politechnicznego o nadanie wirylnego głosu każdoczesnemu rektorowi c. k. szkoły politechnicznej we Lwowie, petycyi tegoż Towarzystwa o przyznanie egzaminowanym technikom prawa wyboru z tytułu osobistej kwalifikacyi, dalej petycyi Zwierzchności gminy Podgórza o nadanie jej prawa wyboru osobnego posła do Sejmu krajowego, wreszcie petycyi krajowego Towarzystwa kupców i przemysłowców we Lwowie o zmianę ordynacyi wyborczej sejmowej w kierunku powiększenia liczby posłów z kuryi miast.

Sprawa zmiany statutu i ordynacyi wyborczej sejmowej, szczególniej co do powiększenia liczby posłów z kuryi miast, agituje się u nas już od pierwszego zebrania Reprezentacyi krajowej w r. 1861, dlatego pozwalamy sobie tutaj podać krótki rys jej przebiegu.

I tak:

1. Uchwałą z d. 25. kwietnia 1861 r. Wysoki Sejm wskutek licznych petycyj, użalających się na nieodpowiedni interesom kraju skład Reprezentacyi krajowej, polecił Wydziałowi krajowemu przedłożyć odpowiednie wnioski względem zmiany statutu krajowego i sejmowej ordynacyi wyborczej.

Wydział krajowy nie spełnił jednak tego polecenia do następnej sesyi sejmowej w r. 1863 z powodu, że nie była jeszcze uchwaloną ustawa dla gmin, której osnowa mogła dostarczyć nowego materyału do uwzględnienia pewnych punktów przy układaniu projektu zmiany statutu krajowego i ordynacyi wyborczej.

2. Tymczasem, gdy na sesyi sejmowej w r. 1863 wpłynęły liczne petycye, żądające dla miast szerszego udziału w Reprezentacyi krajowej, uchwałą z d. 27. stycznia 1863 r. polecił

Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu, aby nie czekając na uchwalenie ustawy dla gmin, przedłożył wnioski o zmianę ordynacyi wyborczej sejmowej w kierunku powiększenia liczby posłów z miast.

3. Wskutek tego Wydział krajowy na sesyi w r. 1865/6 (al. LXXVI) wniósł sprawozdanie z szeregiem wniosków o zmianę statutu i ordynacyi wyborczej, projektując między innemi powiększenie liczby posłów z miast o 14. W elaboracie tym, nie naruszając prawa wyboru 23 posłów z miast i izb handlowych, statutem krajowym zapewnionych, proponuje się utworzenie nowych czternastu okręgów wyborczych zbiorowych dla mniejszych miast i miasteczek, z których każdy wybierałby jednego posła. Za zasadę przy wyborach przyjęto tutaj wybory pośrednie w ten sposób, aby jeden wyborca na 250 mieszkańców był wybierany.

Wniosek ten jednak nie uzyskał w sejmie potrzebnych $^2/_3$ liczby głosujących.

4. W roku 1866 komisya sejmowa, ponownie wybrana do tej sprawy, w przedłożeniu swem nie godząc się na tworzenie zbiorowych okręgów wyborczych miejskich, zaproponowała jednak powiększenie liczby posłów z miast o 12, t. j. zgodziła się na pomnożenie liczby posłów ze Lwowa z czterech na siedmiu, z Krakowa z trzech na pięciu i nadała siedmiu miastom, dotąd głosującym razem z gminami wiejskiemi, t. j. dla Śniatyna, Buczacza, Tyśmienicy, Gródka, Brzeżan, Złoczowa i Bochni, prawo do wyboru osobnych posłów.

Wniosek ten, jakkolwiek przy dwóch pierwszych czytaniach w Sejmie otrzymał potrzebną liczbę $^2/_3$ głosów, to przy trzeciem czytaniu, z powodu ubytku jednego głosu, nie miał wymaganej ustawą większości i uchwała sejmowa nie otrzymała Najwyższej sankcyi.

5. W roku 1868 znów Wydział krajowy podniósł tę sprawę w Wysokim Sejmie (al. XXXI), proponując powiększenie liczby posłów ze Lwowa do 5, z Krakowa do 4, oraz nadanie 15 miastom, dotąd wybierającym posła w kuryi gmin wiejskich, prawa do wyboru oddzielnych posłów.

Lecz wniosek ten w komisyi sejmowej niezałatwiony w r. 1868, a na następnej sesyi w r. 1869 podniesiony, dla braku kompletu posłów, ustawą wymaganego, nie przyszedł pod głosowanie.

Dla tej samej przyczyny w r. 1871 sprawa ta podniesiona przez posła Chrzanowskiego, nie dostała się pod obrady, co powtarzało się w latach 1872, 1874, 1875 i 1877.

6. Dopiero w tym ostatnim roku, na wniosek posła Hausnera, uchwałą z d. 24. sierpnia 1877 r. Wysoki Sejm polecił znów Wydziałowi krajowemu, aby zmianę ordynacyi wyborczej w kierunku powiększenia liczby posłów z miast zbadał dokładnie i odpowiedne wnioski przedłożył.

7. Na polecenie to, Wydział krajowy w sprawozdaniu swem (al. XXXVIII z r. 1878) z uwagi na odbywającą się w tym czasie regulacyę terytoryów okręgów sądów powiatowych i c. k. starostw, wskazaną uchwałą z d. 20. maja 1875 r. nie postawił żadnych wniosków, pozostawiając tą rzecz przyszłemu uznaniu, gdy już uporządkowanymi zostaną okręgi wyborcze dla małej własności i zaprowadzone nowe c. k. sądy powiatowe powołaną wyżej uchwałą w r. 1875 wskazane.

Od tej epoki sprawa powiększenia liczby posłów z miast aż do sesyi sejmowej w 1887 r. nie znajdowała się na porządku dziennym obrad sejmowych. Tylko co się tyczy nadania głosu wirylnego każdoczesnemu rektorowi szkoły politechnicznej lwowskiej, Wydział krajowy w r. 1882 (al. 2.) złożył Wysokiemu Sejmowi sprawozdanie z przychylnym wnioskiem. Za wnioskiem tym poszła i komisya prawnicza; sprawozdanie to było przedmiotem obrad na posiedzeniu d. 16. września 1882, jednak ostatecznie załatwionem nie zostało.

Wobec takiego przebiegu całej sprawy i z uwagi, że uregulowany już został terytoryalny podział kraju na okręgi sądów powiatowych i starostw, dalej gdy ustawą z dnia

17. grudnia 1884 (Nr. 1. Dz. u. k. 1885 r.) zmieniono okręgi wyborcze dla kuryi małej własności z zastosowaniem granic dzisiejszych powiatów politycznych, Wydział krajowy uważa, iż byłoby właściwem przystąpić do uregulowania stosunków wyborczych w miastach dla zapewnienia im odpowiedniego pod względem zaludnienia, kwoty opłacanych podatków i zasobu inteligencyi udziału w Reprezentacyi krajowej.

Dla bliższego poinformowania się w tym względzie co do stosunków istniejących w innych krajach Monarchii w Radzie państwa udział biorących, zażądaliśmy od dotyczących Wydziałów krajowych odpowiednich wiadomości, a jakkolwiek nie wszystkie z nich były w możności udzielenia nam szczegółów żądanych co do zaludnienia miast i miasteczek, tudzież opłacanych przez nie podatków bezpośrednich, to jednak z nadesłanych wykazów nabraliśmy przekonania, że w Galicyi kurya miejska ma w porównaniu z innymi krajami koronnymi najmniejszą liczbę posłów.

I tak z załączonego pod *A)* wykazu 15 krajów, obejmującego obszar, zaludnienie, kwotę opłacanych podatków (1886 r.), ogólną liczbę posłów sejmowych, liczbę posłów z miast i izb handlowych widzimy, że Galicya w tych warunkach zajmuje ostatnie miejsce. Al. A.

Wykaz *B)*, przedstawiający ludność miast w siedmiu krajach, która wybiera oddzielnych posłów, objaśnia rażącą różnicę na niekorzyść naszego kraju w porównaniu n. p. Voralbergu, gdzie jeden poseł przypada na 3591 mieszkańców miast, a u nas w Galicyi jeden reprezentuje 16.069 osób. Al. B.

Ten sam niekorzystny dla kraju tutejszego stosunek wykazuje alegat *C)*, ułożony z 8 krajów na podstawie opłacanych przez miasta podatków. Podług tego, gdy ten sam Voralberg wysyła z kuryi miast jednego posła na płacących 22.798 zł. podatków, Czechy jednego na płacących 98.980 zł., to w Galicyi cyfra ta podnosi się do płacących 111.204 zł. Al. C.

Przy bardziej szczegółowym przeglądzie prawa wyborczego miast w innych krajach Monarchii austryackiej spotykamy takie miasta, jak np. Radstadt, który z ludnością 1.286 i z sumą podatków rocznych 3.487 zł. już wysyła oddzielnego posła do sejmu krajowego.

W podobnie korzystnem położeniu są miasta: Aquilea, Gradyska, Grado, Curzola, Ried itp., których ludność niedochodzi cyfry 5.000, a podatki 20.000 zł., a mimo to korzystają z prawa osobnego reprezentanta w sejmie. W Bukowinie nawet stosunek ten jest dla miast korzystniejszym, albowiem przypada tam jeden poseł z miast na 10.589 mieszkańców i na płacących 74.106 zł. podatków.

Prócz tego we wszystkich krajach austryackich z wyłączeniem Galicyi i Bukowiny, mniejsze miasta i miasteczka dla wyboru oddzielnego posła tworzą zbiorowe okręgi wyborcze miejskie.

Wydział krajowy czeski w nadesłanym nam projekcie reformy ordynacyi wyborczej, który przedłożył Sejmowi tamtejszemu, przy tworzeniu zbiorowych okręgów wyborczych dla mniejszych miast i miasteczek przyjął zasadę, że włączone mają być do nich liczące już 2.500 ludności z siłą podatkową najmniej 5.000 zł., a nawet i z mniejszą ludnością 2.000, jeżeli ich siła podatkowa wynosi minimum 6.000 zł.

Teraz rozpatrzmy bliżej stosunki tutejszo krajowe, odnoszące się do miast i miasteczek.

Podług spisu ludności z r. 1880 ludność miast i miasteczek naszych wynosi 1,253.467
z tej cyfry, ludność 15 miast, korzystających z prawa wyboru oddzielnego posła
obejmuje 396.593
czyli, że 856.874
ludności miejskiej głosuje razem z gminami wiejskiemi, a reprezentowana w sejmie ludność miast wysyła jednego posła na 16.069 mieszkańców.

Podatków bezpośrednich w r. 1887 płaciły wszystkie miasta i miasteczka w Galicyi . . . . 3,815.042 zł.

Gminy zaś wiejskie i obszary dworskie . . . . . 6,489.618 „

Razem . . . . 10,304.660 zł.

Ponieważ z tej kwoty 15 miast, mających własną reprezentacyę w Sejmie krajowym płaciły 2,557.711 zł., zatem wysyłając razem z izbami handlowemi 23 posłów, wypada im jeden poseł na płacących podatków 111.204 zł.

Stosunek ten na niekorzyść miast reprezentowanych w Sejmie będzie więcej widocznym, porównywując go z cyfrą posłów wysyłanych przez miasta galicyjskie do Rady państwa. Jeżeli na 63 posłów, biorących udział w Radzie państwa, miasta i izby handlowe mają 16-tu deputowanych, czyli 25·4% ogólnej liczby posłów, to w Reprezentacyi krajowej na 151 członków, wybierając 23, mają tylko 15·2% udziału. Prócz tego przy wyborach do Rady państwa biorą udział w głosowaniu z kuryi miast: Wieliczka, Bochnia, Gródek, Brzeżany, Tyśmienica, Śniatyn, Buczacz i Złoczów, gdy w wyborach do Sejmu krajowego głosują razem z gminami wiejskiemi.

W ogóle stosunek liczby posłów we wszystkich trzech kuryach, u nas głosujących na posłów do Sejmu krajowego, odpowiednio do kwoty opłacanych podatków i liczby uprawnionych do głosowania tak się przedstawia podług wyników głosowania w r. 1883:

L. p.	Kurya	W roku 1883			Wypada jeden poseł na	
		Płaciła bezpośrednich podatków zł.	miała uprawnionych do głosowania	Wybiera posłów	płacących podatków zł.	głosujących
1	większej własności	2,543.508	2.235	44	57.804	51
2	małej własności	6,166.486	13.541	74	83.330	183
3	miasta i izby handl.	2,698.658	22.992	23	117.332	999

Wobec przytoczonych powyżej cyfr i szczegółów dotyczących sprawy reprezentacyi miast naszych w Sejmie krajowym, dalej wobec rezultatu porównań ze stosunkami istniejącymi w innych krajach Monarchii, Wydział krajowy sądzi, iż zbytecznem byłoby udowadniać jeszcze potrzebę zmiany tych stosunków na inne, dla miast naszych odpowiedniejsze. Zresztą w tym względzie już tylekrotnie tak Wysoki Sejm, jakoteż Wydział krajowy i liczne głosy poselskie oświadczały się za polepszeniem sytuacyi miast w Reprezentacyi krajowej, że obecnie nie pozostaje nic innego, jak tylko postawienie wniosków, któreby choć częściowo mogły zadość uczynić słusznym wymaganiom.

Jeszcze jednym z najważniejszych motywów do tego będzie znaczne od r. 1861 podniesienie się w miastach naszych cyfry zaludnienia i skali opłacanych podatków.

Al. D. Załączony tutaj pod *D)* wykaz porównawczy 15 miast co do zaludnienia (podług spisu z r. 1880), opłacanych podatków bezpośrednich (z r. 1887) i liczby wyborców (z r. 1889), pokazuje co do niektórych miast, szczególniej Lwowa i Krakowa, zdwojenie się liczby mieszkańców, a pod względem kwoty opłacanych podatków, więcej niż zdwojoną w porównaniu z cyframi, wykazanemi przy sprawozdaniu Wydziału krajowego w r. 1865 (Alegat LXXVI).

Z tego powodu, jak również z uwagi, iż we Lwowie i Krakowie skupia się nietylko ruch przemysłu i handlu naszego kraju, lecz prócz tego są te dwa miasta siedzibą wyższych urzędów i sądów, posiadają uniwersytety i inne wyższe zakłady naukowe, dalej są siedzibą instytutów naukowych, mających na celu udoskonalenie różnych gałęzi wiadomości i industryi, zbiegają się więc we Lwowie i Krakowie czynniki większych krajowych interesów, obejmujące stosunki i potrzeby całego kraju, stanowiąc niejako szkołę praktyczną, gdzie wyrabiają się, dojrzewają i udoskonalają cenne siły, jakie w Reprezentacyi krajowej do stosownego spełniania jej zadania są potrzebne, nawet ze względu na ciężary podatkowe, jakie Lwów i Kraków ponoszą, należy się im w stosunku do reszty kraju znacznie większa liczba posłów w Sejmie, niż ją obecnie mają.

Lwów płaci w stosunku do ogólnej kwoty podatków z całego kraju 13·9% tej kwoty, Kraków 4·7%, czyli razem płacą 18·6%, tymczasem z pomiędzy 141 posłów wybranych w Sejmie, ma Lwów 4, Kraków 3, razem 7; przypada zatem około 3% na Lwów, 2% na Kraków, a na te obydwa miasta tylko 5% ogólnej liczby posłów. Dlatego Wydział krajowy sądzi, iż pomnożenie posłów ze Lwowa o dwóch, a z Krakowa o jednego, będzie zadośćuczynieniem dla słusznych praw miastom tym przynależnych.

Co do reszty 13 miast, korzystających z prawa wybieralności osobnego posła, Wydział krajowy sądzi, że ani wzrost zaludnienia, ani cyfra płaconych obecnie podatków, ani wreszcie pomnożenie liczby wyborców nie wymagają proponowania żadnych zmian obowiązującego obecnie prawa wyborczego.

Podobnie, co się tyczy innych większych miast w kraju, których wykaz pod *E)* przedkładamy, a które z powodu zaludnienia i kwoty opłacanych podatków, mogłyby się kwalifikować do nadania im prawa wyboru osobnych posłów do Sejmu krajowego, Wydział krajowy na teraz wstrzymuje się z przedkładaniem swych wniosków, albowiem należą one do liczby tych 30 miast, dla których wydaną została pod dniem 13. marca 1889 (Nr. 24. Dz. u. kr. 1889 r.) oddzielna ustawa gminna, i dla których podług rezolucyi Wysokiego Sejmu z d. 5. października 1888 ma być uchwaloną nowa ordynacya wyborcza gminna. Al. E.

Ordynacya wyborcza sejmowa w wielu wypadkach opiera się na przepisach ordynacyi wyborczej gminnej, zatem przed uchwaleniem ordynacyi dla tych miast trzydziestu, proponowanie zmian co do miast wykazem E. objętych, uważa Wydział krajowy przedwczesnem.

Pozostaje nam jeszcze do załatwienia żądanie nadania wirylnego głosu w Sejmie krajowym każdoczesnym: *a)* rektorowi szkoły politechnicznej we Lwowie i *b)* prezesowi Akademii umiejętności w Krakowie.

Co do pierwszego, sprawa ta już została przez Wydział krajowy przychylnie oceniona w sprawozdaniu naszem z dnia 18. listopada 1881 (Al. 2. z r. 1882), obecnie zatem, powołując się na motywa tam przytoczone, uważamy za obowiązek jak najusilniej wnioski nasze ponowić.

Co się tyczy nadania głosu wirylnego prezesowi Akademii umiejętności w Krakowie, to wobec przyznania takich praw rektorom uniwersytetów, a obecnie i rektorowi szkoły politechnicznej lwowskiej, należy się on bezwątpienia przewodniczącemu najwyższej instytucyi naukowej, nadającej kierunek ruchowi umysłowemu u nas i używającej powszechnej powagi nietylko w kraju, ale i po za jego granicami.

Wreszcie załatwić jeszcze wypada sprawę nadania prawa głosowania przy wyborze posła do Sejmu z kuryi miast i gmin wiejskich technikom egzaminowanym z tytułu osobistej kwalifikacyi, o co w petycyach swoich tylekrotnie upraszało Towarzystwo politechniczne lwowskie. Prawo takie na mocy §. 11. i 13. sejmowej ordynacyi wyborczej z d. 26. lutego 1861 r. w związku z §. 1. lit. g. ordynacyi wyborczej dla gmin, przysłuża adwokatom

notaryuszom, doktorom fakultetów, którzy otrzymali stopień akademiczny na jednym z uniwersytetów austryackich, magistrom chirurgii i farmacyi. Otóż podług zasiągniętych przez nas informacyj, stopniom akademicznym doktora czy magistra w zakresie nauk technicznych odpowiadać mogą stopnie dyplomowanego technika, udzielane przez wyższe szkoły techniczne, istniejące w Austryi, i Wydział krajowy jest zdania, że byłoby z pożytkiem dla kraju, gdyby tego rodzaju dyplomowanym technikom prawa wyborcze z tytułu osobistej kwalifikacyi nadano, a wskutek tego odpowiedni projekt noweli przedkładamy.

Wywiązawszy się w ten sposób z poruczonego nam uchwałami Wysokiego Sejmu z d. 10. grudnia 1887 r. i z d. 12. stycznia 1888 r. zadania, wnosimy:

Alegaty F, G, H.

Wysoki Sejm raczy uchwalić załączające się pod 1/ 2/ i 3/ ustawy.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Lwów dnia 13. września 1889 r.

Marszałek krajowy:
Tarnowski *w. r.*

Sprawozdawca:
Teofil Bereźnicki *w. r.*
członek Wydziału krajowego.

W y k a z

15 krajów reprezentowanych w Radzie państwa, obejmujący obszar, zaludnienie, kwotę opłacanych podatków i liczbę posłów do sejmów krajowych:

Numer bież.	K r a j	Obszar mil □	Ludność	Podatki bezpośrednie	Ogólna liczba posłów	Ilość miast i miasteczek		Posłów z miast	Posłów z Izb handlowych
						miast	miastecz.		
1	Salzburg	130	163570	781081	26	3	21	10	2
2	Austrya wyższa	217	759620	4075848	49	15	90	17	3
3	Styrya	407	1213597	5590262	63	20	98	19	6
4	Gorycya i Gradyska	53	211084	725678	22	5	7	5	2
5	Dalmacya	94	476101	688844	41	17	60	8	3
6	Tyrol	485	805176	2268594	68	19	29	13	3
7	Voralberg	47	107373	332403	26	3	4	4	1
8	Karyntya	188	348730	1364000	37	10	28	9	3
9	Kraina	181	481243	1480313	37	14	23	8	2
10	Austrya niższa	360	2330621	30278748	70	36	232	28	4
11	Bukowina	189	571671	1088988	31	7	8	5	2
12	Szlązk	93	565475	2115448	31	25	9	10	2
13	Morawy	403	2153407	10726789	100	86	190	31	6
14	Czechy	943	5560819	25966284	241	372	226	72	15
15	Galicya	1425	5958907	10304660	150	90	207	20	3

Alegat B. do sprawozdania Wydziału krajowego do L. 32368/89.

W y k a z

posłów wybieranych przez miasta podług ludności w 7. krajach.

Nr.	K r a j	Liczba posłów z miast i Izb handlowych	Ludność ogólna tych miast	Wypada jeden poseł na mieszkańców
1	Voralberg	5	17.958	3.591
2	Kraina	10	68.713	6.871
3	Wyższa Austrya	20	150.403	7.520
4	Bukowina	7	74.106	10.589
5	Morawia	37	478.531	12.933
6	Czechy	87	1.141.295	15.851
7	Galicya	23	396.593	16.069

Alegat C. do sprawozdania Wydziału krajowego do L. 32368/89.

W y k a z

posłów wybieranych przez miasta podług wysokości płaconych podatków bezpośrednich w 8. krajach.

Nr.	K r a j	Liczba posłów z miast i Izb handlowych	Płacą podatków bezpośrednich zł.	Jeden poseł na płacących podatku zł.
1	Voralberg	5	113.992	22.798
2	Karyntya	12	478.528	39.877
3	Gorycya	7	308.760	44.107
4	Wyższa Austrya	20	1,063.838	53.191
5	Morawia	37	2,717.047	73.433
6	Szląsk	12	894.478	74.539
7	Czechy	87	8,612.807	98.980
8	Galicya	23	2 557.713	111.204

Wykaz

miast wybierających osobnego posła do Sejmu krajowego

Nr. bież.	Miasto	Wybiera posłów	Ludność w roku 1880	Płacą podatków bezpośrednich w roku 1887 złr.	Mają wyborców w r. 1889.			W roku 1863 miały	
					z tytułu opłac. podatk.	z inteligencyi	Razem	Ludności	Płaciły podatków zł.
1	Lwów	4	109746	*) 1433039	3650	2934	6584	55662	378859
2	Kraków	3	66095	480863	1951	1357	3308	34210	193741
3	Tarnów	1	24627	88306	1035	292	1327	21018	35715
4	Przemyśl . . .	1	22040	80623	886	316	1322	10142	23380
5	Tarnopol . . .	1	25819	77443	1368	239	1607	16167	31665
6	Stanisławów . .	1	18623	68606	673	282	955	14204	28615
7	Kołomyja . . .	1	23109	45484	1697	195	1892	16479	15736
8	Biała	1	7251	45233	278	64	342	5249	12945
9	Rzeszów . . .	1	11166	44557	368	226	594	7362	22707
10	Jarosław . . .	1	12422	39481	988	99	1087	9126	18177
11	Drohobycz . . .	1	18225	36710	1405	105	1510	12201	10664
12	Stryj	1	12625	36416	818	96	914	9862	12917
13	Nowy Sącz . . .	1	11185	33727	446	135	581	6258	13939
14	Sambor	1	13586	27169	1112	192	1304	10507	18484
15	Brody	1	20071	20054	790	155	945	17221	33671
	Razem . . .	20	396593	2557711	—	—	24272	245661	851215

*) W kwocie tej mieści się około 750000 zł. płaconych przez zarządy kolejowe.

Alegat E. do sprawozdania Wydziału krajowego do L. 32368/89.

W y k a z

miast kwalifikować się mających do uzyskania prawa wyboru oddzielnych posłów do Sejmu.

Nr.	Miasto	Ludność z r. 1880	Płaciły podatków w r. 1887 zł.	Mają wyborców w r. 1889		
				z tytułu podatków	z inteligencyi	Razem
1	Podgórze	7.672	24.614	389	32	421
2	Brzeżany	10.899	23.337	637	125	762
3	Złoczów	8.343	20.875	452	128	580
4	Horodenka	10.226	18.610	1.380	43	1.423
5	Śniatyn	10.832	18.541	1.238	45	1.283
6	Buczacz	9.970	18.295	919	67	986
7	Bochnia	8.561	17.616	592	116	708
8	Gródek	10.116	15.296	980	40	1.020
	Razem . . .	76.619	156.157			7.183

Ustawa

z dnia . . . . . dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, zmieniająca §. 3. statutu krajowego z dnia 26. lutego 1861 roku.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem rozporządzam, co następuje:

Art. I.

Postanowienia §. 3. statutu krajowego z d. 26. lutego 1861 roku i ustawy z d. 20. września 1866 r., zawierającej dodatek do §. 3. statutu krajowego (Dz. ust. i rozp. kraj. Nr. 22.) znoszą się.

§. 3. statutu krajowego ma brzmieć jak następuje:

Sejm krajowy składa się ze stu pięćdziesięciu sześciu członków, mianowicie:

a) z trzech arcybiskupów lwowskich, księcia biskupa krakowskiego, dwóch biskupów przemyskich, biskupa tarnowskiego i biskupa stanisławowskiego. W razie wakującej stolicy arcybiskupiej lub biskupiej, administrator dyecezyi jest członkiem Sejmu krajowego;

b) z prezesa Akademii umiejętności w Krakowie;

c) z rektorów uniwersytetów krakowskiego i lwowskiego, tudzież rektora szkoły politechnicznej lwowskiej;

d) ze stu czterdziestu czterech posłów wybranych, a to:

I. czterdziestu czterech posłów z klasy wielkich posiadłości gruntowych,

II. z dwudziestu sześciu posłów miast w ustawie wyborczej wymienionych i izb handlowych i przemysłowych,

III. z siedmdziesięciu czterech posłów reszty gmin Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Art. II.

Ustawa niniejsza wchodzi w wykonanie z dniem jej ogłoszenia co do powołania na członków Sejmu krajowego prezesa Akademii umiejętności w Krakowie i rektora Szkoły politechnicznej we Lwowie, a co do wyboru dodatkowych posłów z miast Lwowa i Krakowa od pierwszych po jej ogłoszeniu powszechnych wyborów do Sejmu.

Art. III.

Wykonanie tej ustawy polecam Mojemu Ministrowi spraw wewnętrznych.

Ustawa

z dnia . . . . . . dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem zmieniająca §. 3. sejmowej ordynacyi wyborczej z d. 26. lutego 1861 r.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem rozporządzam co następuje:

Art. I.

Postanowienie §. 3. sejmowej ordynacyi wyborczej z d. 26. lutego 1861 r. znosi się w jego obecnej osnowie i ma brzmieć jak następuje:

Lwów wybiera sześciu, Kraków czterech posłów, a każde z innych w §. 2. wymienionych miast po jednym.

Wszyscy do wyboru uprawnieni każdego miasta tworzą jedno ciało wyborcze.

Art. II.

Ustawa niniejsza wchodzi w wykonanie od pierwszych po jej ogłoszeniu powszechnych wyborów do Sejmu.

Art. III.

Wykonanie tej ustawy polecam Mojemu Ministrowi spraw wewnętrznych.

Alegat H. do sprawozdania Wydziału krajowego do L. 32368/89.

Ustawa

z dnia . . . . . . zawierająca dodatek do §. 11. i 13. sejmowej ordynacyi wyborczej z d. 26. lutego 1861.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem rozporządzam co następuje:

Art. I.

Oprócz osób w §. 11. i 13. ordynacyi wyborczej sejmowej z dnia 26. lutego 1861 r. wymienionych, przy wyborze posłów z miast i gmin wiejskich, głosują także jako wyborcy uprawnieni, bez względu na opłatę podatków, dyplomowani technicy, którzy otrzymali ten stopień w jednej ze szkół wyższych technicznych austryackich, jeżeli nie są wyłączeni od prawa wybierania na mocy ustawy krajowej z dnia 13. stycznia 1869 (Nr. 13. Dz. u. kr.).

Art. II.

Ustawa niniejsza wchodzi w wykonanie od pierwszych po jej ogłoszeniu wyborów powszechnych do Sejmu.

Art. III.

Wykonanie tej ustawy polecam Mojemu Ministrowi spraw wewnętrznych.

L. W. kr. 36.961|89.

Aleg. 41.

SPRAWOZDANIE

Wydziału krajowego w sprawie ustanowienia w okręgu c. k. Starostwa w Brzesku czwartego c. k. Sądu powiatowego.

Wysoki Sejmie!

W wykonaniu uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 20. sty znia 1887 r., tudzież wskutek wezwania c. k. Ministerstwa sprawiedliwości z dnia 11. lipca 1888 L. 11.853 przedłożyliśmy na ostatniej sesyi sejmowej sprawozdanie nasze do L. W. kr. 55.662 z wnioskiem o utworzenie nowego c. k. sądu powiatowego w terytoryum c. k. starostwa w Brzesku z siedzibą w mieście Czchowie.

Sprawozdanie to jednak nie weszło na porządek dzienny obrad Wys. Sejmu, a że w ciągu tego czasu, badania nasze tej sprawy dotyczące, tudzież nowo wniesione petycye interesowanych gmin, przedstawiają stan rzeczy w innym kierunku, niż wypadły nasze wnioski w sprawozdaniu zeszłorocznem, dlatego mamy zaszczyt obecnie ponowić nasze przedłożenie.

Sprawa utworzenia czwartego sądu powiatowego w granicach c. k. starostwa Brzeskiego agituje się już od r. 1874, gdy 21 gmin powiatu sądowego w Wojniczu i sąsiednich powiatów w Tuchowie i Tarnowie, leżących po prawej stronie rzeki Dunajca w starostwie Brzeskiem, wniosły podanie do Wydziału krajowego o poparcie sprawy otwarcia nowego c. k. sądu powiatowego z siedzibą w Zakliczynie.

Ponieważ sprawa regulacyi terytoryów w kraju naszym uchwałą z d. 29. maja 1875 r. przeprowadzoną została z pominięciem żądań podających, przeto Wys. Sejm uchwałą z d. 28. sierpnia 1877 r. dodatkowo potrzebę utworzenia nowego c. k. sądu powiatowego w Zakliczynie uznał i opinię tę c. k. Rządowi późniejszemi uchwałami z d. 21. października 1881 i z d. 19. grudnia 1887 r. ponowił.

Podług powyższych uchwał miały wejść zgodnie z ich życzeniami do składu okręgu sądowego w Zakliczynie następujące gminy: 1) Wróblowice, 2) Janowice z przyległościami Gerowa i Podbrzeże, 3) Lusławice, 4) Faciszowa, 5) Kończyska, 6) Bieśnik, 7) Słona, 8) Zdonia, 9) Stroże, 10) Wola Stróżska, 11) Wesołów, 12) Zakliczyn, 13) Olszowa, 14) Paleśnica, 15) Borowa, 16) Dzierzawiny, 17) Ruda, 18) Filipowice, 19) Piaski Drużków, wszystkie mieszczące się dotąd w okręgu sądu powiatowego Wojnickiego, oraz z sądu powiatowego w Tuchowie 20) Brzozowa, a z sądu w Tarnowie 21) Siemiechów.

W ciągu tego czasu c. k. Ministerstwo sprawiedliwości żądań kreowania nowego sądu w Zakliczynie nie uwzględniło, jak świadczy pismo z d. 11. grudnia 1887 (L. W. 62.531).

Dopiero gdy miasto Czchów rozpoczęło starania o uzyskanie dla siebie siedziby nowego sądu powiatowego, Wys. Sejm uchwałą z d. 20. stycznia 1887, polecił nam porozumieć się z c. k.

Sądem wyższym w Krakowie i w razie uznania potrzeby kreowania nowego c. k. sądu w Czchowie, przedłożyć odpowiednie sprawozdanie.

Ponieważ pomieniony c. k. Sąd wyższy odezwą z d. 26. maja 1887 (L. W. 27.935) na wezwanie nasze oświadczył, że mimo poprzedniej w r. 1882 odmowy ze strony c. k. Ministerstwa sprawiedliwości w sprawie utworzenia sądu w Zakliczynie, sprawa ta na nowo została tam podjętą, pod dniem 3. czerwca 1887 (L. W. 27.935) odnieśliśmy się do tegoż c. k. Ministerstwa z prośbą o wyjaśnienie położenia rzeczy.

I oto skutkiem tej odezwy jest pismo c. k. Ministerstwa z d. 11. lipca 1888 z wezwaniem o przedłożenie na nowo tej sprawy Wys. Sejmowi.

Z dołączonych do pisma tego alegatów, mianowicie przedłożenia Prezydyum c. k. Sądu wyższego w Krakowie nabraliśmy przekonania że tu rozchodzi się albo o utworzenie dwóch nowych c. k. sądów powiatowych w terytoryum starostwa Brzeskiego z siedzibami w Zakliczynie i Czchowie lub tylko jednego z siedzibą w Zakliczynie.

Propozycya ta c. k. Sądu wyższego w Krakowie obejmuje szczegółowy skład każdego z ewentualnych dwóch sądów, lecz nie ogranicza się na podziale istniejących dotąd sądów w Brzesku i Wojniczu, lecz stawia kombinacye przydzielenia do jednego lub drugiego nowego okręgu jeszcze innych gmin, leżących w sąsiednich powiatach sądowych Tuchowskim, Tarnowskim i Nowo-Sądeckim, co naturalnie musiałoby za sobą pociągnąć zmianę okręgów politycznych trzech starostw Brzeskiego, Tarnowskiego i Nowo-Sandeckiego.

Wydział krajowy przy ocenianiu tego rodzaju żądań kreowania nowych sądów przedewszystkiem uwzględniał życzenia i potrzeby mieszkańców danej okolicy, a nie życzenia samych miast, pragnących posiadać siedzibę sądu, dlatego i w tym wypadku wezwaliśmy Rady powiatotowe w Brzesku, Tarnowie i Nowym Sączu o zbadanie tej sprawy na miejscu przez zasiągnienie wiadomości o życzeniach odnośnych gmin i obszarów dworskich i o udzielenie swej opinii.

Otóż rezultat badań w tym przedmiocie mamy zaszczyt przedłożyć:

Dzisiejszy okręg starostwa Brzeskiego obejmuje trzy sądy powiatowe:

1. Radłowski, zajmujący całą północną część starostwa z ludnością	21.363
2. Brzeski z ludnością	39.199
3. Wojnicki	23.814

z których dwa ostatnie topograficznie zajmują podłużne, obok siebie leżące pasy z północy na południe do granicy starostwa Nowo-Sandeckiego.

I Zakliczyn i Czchów leżą w południowej stronie okręgów sądowych Wojnickiego i Brzeskiego; Zakliczyn o 14 kilometrów od Wojnicza, zaś Czchów o 27·3 klm. od Brzeska.

Między granicami tych dwóch okręgów sądowych płynie rzeka Dunajec, nad którą leży miasto Czchów, a powyżej skręca się na wschód ku Zakliczynowi i przecina w poprzek powiat sądowy Wojnicki; utworzenie zatem w południowej części starostwa Brzeskiego jednego czy dwóch sądów bez przekraczania granic po za rzekę Dunajec staje się trudnem.

W pierwotnej petycyi gmin tej okolicy, wniesionej w r. 1874 o utworzenie sądu w Zakliczynie, którą uchwała Wys. Sejmu z dnia 28. sierpnia 1877 uwzględniła, chodziło tylko o te miejscowości, które na południe od Wojnicza leżą po za Dunajcem, a do nich przyłączone być miały tylko dwie gminy ze starostwa Tarnowskiego tj. Brzozowa i Siemiechów. Obecnie sprawa ta inaczej się przedstawia, albowiem z liczby owych gmin petycyonujących w r. 1874 i w okręgu sądu powiatowego w Wojniczu leżących, dwie gminy Janowice i Wróblowice liczące 1826 ludności na mocy rozporządzenia c. k. Ministerstwa sprawiedliwości z d. 16. czerwca 1880 r. (Nr. 24 Dz. u. k.) wydzielone zostały z okręgu sądu powiatowego w Wojniczu i starostwa Brzeskiego, a przydzielone do okręgu sądu delegowanego miejskiego i starostwa w Tarnowie a to w myśl uchwały Sejmowej z d. 29 maja 1875.

Wskutek tej zmiany granic i zmiany życzeń innych gmin, dawniej pragnących utworzenia nowego sądu pow. w Zakliczynie podług zebranych wiadomosci przez odnośne Wydziały

Rad powiatowych, oświadczyły się za przynależnością swoją na wypadek zaprowadzenia nowych sądów pow. w Zakliczynie czy Czchowie następujące gminy:

A) Do Zakliczyna:

1.	Bieśnik z ludnością . .	217
2.	Borowa	370
3.	Dzierzawiny	230
4.	Kończyska	343
5.	Lusławice	481
6.	Olszowa	423
7.	Paleśnica	373
8.	Słona	412
9.	Stróże . . . . ,	251
10.	Wola stróżska . . .	531
11.	Wesołów	688
12.	Zakliczyn	1230
13.	Zdunia	430
14.	Faciszowa (leżą po lewej stronie Dunajca) .	423
15.	Faliszewice .	304
16.	Roztoka .	189
17.	Zawada lanck. .	258
18.	Gwoździec .	653
19.	Charzewice . (te ostatnie oświadczyły się i za Czchowem),	418
20.	Biskupice z Domosławicami .	406
	Razem . .	8630

B) Do Czchowa:

1.	Czchów z ludnością . .	1550
2.	Tymowa	1080
3.	Charzewice	418
4.	Lewniowa	513
5.	Tworkowa	650
6.	Jurków	593
7.	Wytrzyska	262
8.	Będzieszyna	221
9.	Wojakowa	739
10.	Druszków pusty i Grabie .	230
11.	Porąbka Iwkowska . .	173
12.	Iwkowa	2138
13.	Połom mały	190
14.	Kąty	294
15.	Dobrociesz	541
16.	Filipowice	529
16.	Piaski Druszkowskie . .	476
18.	Złota	823
19.	Ruda kameralna . . .	594
	Razem . .	12014

Co się tyczy gmin z sąsiednich starostw Tarnowskiego i Nowosądeckiego, które c. k. Sąd wyższy proponuje przyłączyć do jednego lub drugiego utworzyć się mającego sądu pow. w Zakliczynie lub Czchowie, te bezwarunkowo nie życzą sobie zmiany nie tyle przynależności do innych okręgów sądów powiatowych, ile do okręgu c. k. starostwa Brzeskiego, do którego w myśl ustawy z dnia 19 maja 1868 r. (nr. 44 Dz. u. p.) razem z ewentualnym okręgiem sądu w Zakliczynie lub Czchowie musiałyby się przyłączyć. W uchwałach rad gminnych przytaczają one, że miasta Nowy Sącz i Tarnów pod każdym względem są dla nich wygodniejszym punktem na siedzibę władz powiatowych, aniżeli Brzesko, tembardziej, że i sądy kolegialne mają w miejscu, a przynależąc do starostwa brzeskiego, musiałyby się udawać do sądu krajowego w Krakowie. -- Wobec takiego położenia, usprawiedliwiającego ich protesty, nie pozostawałoby nic innego, jak okręg nowego sądu powiatowego w południowej stronie starostwą Brzeskiego utworzyć przez dołączenie pewnych gmin z okręgów sądów powiatowych w Brzesku i Wojniczu. Lecz i tu napotykamy na ważną przeszkodę, jaką jest życzenie tych gmin, któreśmy powyżej wykazali.

Dwadzieścia gmin, pragnących utworzenia nowego sądu w Zakliczynie obejmuje ludności 8630, a cyfra ta w żadnym razie przy tutejszych stosunkach ekonomicznych nie daje dostatecznego zajęcia dla personalu urzędniczego sądu powiatowego w minimalnym i koniecznym rozmiarze.

Toż samo da się powiedzieć o cyfrze zaludnienia gmin, wynoszącej 12014 osób, które pragną utworzenia nowego c. k. sądu z siedzibą w Czchowie. W dotychczasowej praktyce naszej przyjmowaliśmy dla sądów powiatowych w Galicyi najmniejszą liczbę mieszkańców 15000

i sądów z niższą cyfrą zaludnienia dotąd nie posiadamy. W kierunku przyłączenia do przyszłego okręgu sądu w Czchowie kilku najbliższych gmin, jak Borowa, Dzierzawiny, Olszowa, Paleśnica, Stróże i Wola stróżska, czyniliśmy starania, lecz na propozycyę naszą pomienione gminy, jak świadczy sprawozdanie Wydziału Rady powiatowej w Brzesku z dnia 14 maja 1889 (LW. 21503), odpowiedziały odmownie, oświadczając, iż wolą, jak dotąd, przynależeć do okręgu sądowego w Wojniczu.

Sytuacya zatem w sprawie kreowania nowego sądu powiatowego w tamtejszej okolicy wobec uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 28. sierpnia 1887 r. wydaje się obecnie dość trudną, z powodu zmienionych stosunków miejscowych od r. 1874, w którym wpłynęła pierwsza petycya z żądaniem zaprowadzenia tam sądu. — Aspiracye miast Zakliczyna i Czchowa do posiadania siedziby sądu mogą być usprawiedliwione, lecz z drugiej strony niepodobna dla specyalnej ich dogodności tworzyć okręgi sądowe i przyłączać doń gminy wbrew ich życzeniom, interesom i potrzebom. Otóż, uwzględniając te wszystkie okoliczności i stosunki, Wydział krajowy nabył przekonania, że istotne interesa większości mieszkańców południowej części starostwa Brzeskiego nie wymagają na teraz tworzenia tam nowego okręgu sądu powiatowego i że sprawę tę wypada odłożyć do czasu, gdy stosunki ukształtują się w sposób odpowiedniejszy do potrzeb miejscowych i warunków, przy tego rodzaju kreowaniu nowych sądów powiatowych wymaganych. — Z tego powodu wnosimy:

Wysoki Sejm uchwalić raczy:

Sejm Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem w myśl ustawy z dnia 11. czerwca 1868 r. (nr. 59 Dz. u. p.) oświadcza c. k. Rządowi opinię, iż cofając uchwały swe zdnia 28. sierpnia 1877, z dnia 21. października 1881 i z dnia 19. grudnia 1887, na teraz nie uznaje koniecznej potrzeby tworzenia w obrębie c. k. starostwa Brzeskiego czwartego c. k. sądu powiatowego.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Lwów, dnia 20. września 1889.

Marszałek krajowy:
Tarnowski wł. r.

Sprawozdawca:
Teofil Bereźnicki wł. r.
członek Wydziału kraj.

Z drukarni Ludowej we Lwowie.

L. W. kr. 41.641/89.

Aleg. 42.

SPRAWOZDANIE

Wydziału krajowego o przeniesieniu miejscowości Tarnawa górna i dolna z okręgu Reprezentacyi powiatowej w Żywcu do takiejże w Wadowicach i miejscowości Hroszówka, Jabłonica ruska i Ulucz z okręgu Reprezentacyi powiatowej w Dobromilu do takiejże w Brzozowie.

Wysoki Sejmie!

Wskutek zarządzonych przez c. k. Ministerstwo spraw wewnętrznych pod dniem 8. września 1889 L. 3.824 przeniesień miejscowości Tarnawa górna i dolna z okręgu c. k. starostwa w Żywcu, do okręgu c. k. starostwa w Wadowicach, dalej pod dniem 31. sierpnia 1889 L. 3722 miejscowości Hroszówka, Jabłonica ruska i Ulucz z okręgu c. k. starostwa w Dobromilu do okręgu c. k. starostwa w Brzozowie, zachodzi potrzeba wyłączenia pomienionych miejscowości z dotychczasowych okręgów Reprezentacyj powiatowych, a przydzielenia do tych, w których będą miały siedzibę c. k. starostw.

Ponieważ zmiany powyższe w rozgraniczeniu powiatów politycznych w Żywcu, Wadowicach, Dobromilu i Brzozowie nastąpiły zgodnie z uchwałami Wysokiego Sejmu z dnia 25. września 1882 i z d. 17. września 1884, a obecnie nie zachodzą żadne przeszkody względem zrównania odnośnych okręgów c. k. starostw z odpowiednimi obszarami Reprezentacyj powiatowych, mamy zaszczyt w myśl §. 3. ustawy o Reprezentacyi powiatowej wnieść:

Wysoki Sejm raczy uchwalić załączony ·/. projekt ustawy.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Lwów dnia 1. października 1889 r.

Marszałek krajowy:
Tarnowski w. r.

Sprawozdawca:
Teofil Bereźnicki w. r.
Członek Wydziału kraj.

USTAWA

Z dnia . . . . . . dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem o zmianie obszarów Reprezentacyj powiatów w Żywcu Wadowicach, Dobromilu i Brzozowie.

Za zgodą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem rozporządzam:

Art. I.

Mają być przeniesione:

1) gminy i obszary dworskie: Tarnawa górna i dolna z okręgu Reprezentacyi powiatowej w Żywcu do okręgu Reprezentacyi powiatowej w Wadowicach,

2) gminy i obszary dworskie: Hroszówka, Jabłonica ruska i Ulucz z okręgu Reprezentacyi powiatowej w Dobromilu do okręgu Reprezentacyi powiatowej w Brzozowie.

Art. II.

Ustawa niniejsza wejdzie w wykonanie z dniem 1. stycznia roku następnego, po jej ogłoszeniu.

Art. III.

Wykonanie tej ustawy poruczam Mojemu Ministrowi spraw wewnętrznych.

Z Drukarni Ludowéj we Lwowie.

Aleg. 43.

SPRAWOZDANIE

Wydziału krajowego w przedmiocie wyłączenia przysiółka Dworzyska ze związku gminy Jeleśnia, a przyłączenia do gminy Pewli małej w powiecie żywieckim.

Wysoki Sejmie!

Osada Dworzyska w powiecie żywieckim jest oddaloną od gminy Jeleśni, do której związku należy, blisko o 6 kilometrów, zaś od gminy Pewli małej blisko o $1^1/_2$ kilometra. Takie położenie osady Dworzyska jest w codziennych stosunkach z urzędem gminnym w Jeleśni przyczyną wielu niedogodności dla jej mieszkańców, a przynależność ta do tak oddalonej gminy nie tylko żadnego pożytku nie przynosi dla mieszkańców przysiółka, lecz owszem naraża ich na ponoszenie bezowocnych ciężarów publicznych.

Wykonywanie policyi mejscowej w osadzie tej jest dla Zwierzchności gminnej w Jeleśni niezmiernie utrudnione, a co najważniejsza, iż mieszkańcy rzeczonego przysiółka właśnie z powodu znacznej odległości nie mogą korzystać z istniejącej w Jeleśni publicznej szkoły, a na utrzymanie jej wydatki ponosić muszą.

Okoliczności te skłoniły osadę Dworzyska do starania się o przyłączenie jej do związku sąsiedniej gminy Pewli małej.

W tym celu zawarł przysiółek ten z gminą Pewel mała ugodę na dniu 15. kwietnia 1879 regulującą wszechstronnie ten nowo powstać mający stosunek.

Rada gminna w Jeleśni nie zgodziła się wprawdzie uchwałą z 27. czerwca 1886 i uchwałą z 30. grudnia 1888 na żądane wyłączenie przysiółka ze związku swej gminy, a to z powodu, iż przez to siła podatkowa gminy znacznieby się osłabiła i że tem samem spełnienie obowiązków administracyi natrafiłoby na przeszkody. Z uwagi jednak, iż obie te miejscowości żadnego wspólnego majątku nie posiadają, tudzież, że osada Dworzyska ciężary gminne bez żadnej dla swych mieszkańców korzyści ponosić musi, sprzeciwienie się gminy Jeleśni żądaniu przysiółka na uwzględnienie nie zasługuje.

To też Rada powiatowa w Żywcu na posiedzeniu z dnia 2. października 1888 oświadczyła się za uwzględnieniem prośby rzeczonej osady, a c. k. Starostwo w Żywcu odezwą z 23. sierpnia 1888 l. 5437 nie tylko oznajmiło, że żadne względy publiczne żądaniu przysiółka na przeszkodzie nie stoją, ale nadto oświadczyło, iż pomienione oddzielenie zasługuje w interesie mieszkańców przysiółka na gorące poparcie.

Osada Dworzyska liczy 57 zagród i około 350 morgów gruntu, zaś Pewel mała, do której przysiółek ten przyłączonym być chce, 33 zagród i około 207 morgów gruntu.

Wedle odezwy c. k. urzędu ewidencyi katastru gruntowego w Żywcu z dnia 20. listopada 1888 l. 202, rozgraniczenie obu tych miejscowości nie natrafia na żadne przeszkody, albowiem przysiółek ten styka zię z gminą Jeleśnią tylko od wschodu w długości około 200 sążni, gdzie naturalną granicę stanowi rzeka Koszarawa.

Właściciel obszaru dworskiego tak w Jeleśni jak i w Pewli małej jest jeden i ten sam.

Wedle odezwy c. k. Sądu powiatowego w Żywcu z dnia 9. października 1888 l. 8266, zmiana ta nie spowoduje żadnej zmiany w jurysdykcyi rzeczowej.

Gdy przeto przeciw rzeczonemu żądaniu osady Dworzyska żadne przeszkody nie zachodzą, Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm raczy załączony projekt ustawy uchwalić.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

We Lwowie dnia 1. października 1889.

Marszałek krajowy:
Tarnowski w. r.

Sprawozdawca:
Dr. Franciszek Smolka w. r.
członek Wydziału krajowego.

USTAWA

z dnia . . . . obowiązująca w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem o wyłączeniu przysiółka Dworzyska ze związku gminy Jeleśnia i wcielenie go do związku gminy Pewel mała w powiecie żywieckim.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, rozporządzam co następuje:

Art. I.

Przysiółek „Dworzyska“ w powiecie żywieckim zostaje wyłączonym ze związku gminy „Jeleśnia“ a wcielony do związku gminy „Pewel mała“.

Art. II.

Wykonanie niniejszej ustawy poruczam Mojemu Ministrowi spraw wewnętrznych.

Z drukarni Ludowej we Lwowie.

L. W. kr. 23028/89. **Aleg. 44.**

SPRAWOZDANIE

Wydziału krajowego w przedmiocie wyłączenia osady Wulka turebska ze związku gminy Turbia w powiecie tarnobrzeskim i utworzenia z niej samoistnej gminy.

Wysoki Sejmie!

Ustawa o wyłączeniu osady „Wulka turebska“ ze związku gminy „Turbia“ w powiecie tarnobrzeskim, którą Wysoki Sejm uchwalił na posiedzeniu z 10 stycznia 1887, nie otrzymała Najwyższej sankcyi z powodu, iż „przeprowadzone przez c. k. krajową Dyrekcyę skarbu we Lwowie z polecenia c. k. Ministerstwa skarbu dochodzenie wykazało, że podane w projekcie ustawy numera tych parcel, które mają stanowić linię graniczną między powyższemi gminami, nie odpowiadają rzeczywistemu stanowi rzeczy i nie zgadzają się z teraźniejszymi operatami katastralnymi“.

Prezydyum c. k. Namiestnictwa, zawiadamiając o tem w odezwie z 10 lipca 1888 l. 7387 Wydział krajowy, wskazało zarazem granicę, która poprowadzoną być winna między obiema oddzielić się mającemi gminami, określoną przez Dyrekcyę skarbu w sprawozdaniu do Ministerstwa skarbu z 24 stycznia 1888 l. 5016. O tem postanowieniu zawiadomiliśmy Wydział powiatowy tarnobrzeski, który obecnie ponownie przedkłada prośbę przysiółka Wulka turebska o spowodowanie wyłączenia go ze związku gminy Turbia. Powody, dla których osada Wulka turebska domaga się oddzielenia od gminy Turbi są istotnie ważne i uwzględnienia godne.

Oddaloną jest bowiem od Turbi o 4 kilometry; do r. 1866, w którym z gminą Turbia dla względów oszczędnościowych połączoną została, tworzyła osobną gminę, co stwierdzają dołączone do podania odpisy pieczęci gminy, kwity, arkusze płatnicze, oraz korespondencye i rozporządzenia byłej władzy powiatowej.

Stan zawisłości, w jakim przez połączenie z Turbią pozostaje, oddziaływa szkodliwie na administracyę i gospodarstwo gminne, gdyż jest w zupełności przez gminę Turbię zaniedbaną.

Ma ona jednak wszelkie warunki do samoistnego istnienia, gdyż tworzy zupełnie oddzielny w sobie zaokrąglony kompleks, zamknięty od północy, wschodu i zachodu obcemi granicami, a jedynie od południa stykający się w linii niemal prostej z Turbią.

Posiada swój oddzielny majątek i dobro gminne, które są administrowane faktycznie przez członków osady Wulka turebska z zupełnem wyłączeniem gminy Turbi i tworzy osobne ciało hipoteczne.

Oddzielenia tego domagają się członkowie przysiółka z całem uprawnieniem i z wszelką gotowością złożyli żądaną od nich deklaracyę, że poniosą koszta połączone z przeprowadzeniem zmian w operatach katastralnych, a nawet złożyli już w Wydziale powiatowym odpowiednią sumę.

Wszystkie te okoliczności stwierdzają ponownie Wydział powiatowy, c. k. Starostwo i Rada powiatowa, mianowicie Wydział powiatowy w pismie do c. k. Starostwa z 30. kwietnia 1889 l. 460, Rada powiatowa uchwałą swą powziętą na posiedzeniu z 17. kwietnia 1889 i c. k. Starostwo w odezwie do Wydziału powiatowego z 15. maja 1889 l. 7561, w której oświadcza, że „przeciw zamierzonemu wyłączeniu nie tylko nie zachodzą żadne przeszkody, lecz przeciwnie wyłączenie to ze względów publicznych jest nawet konieczne“.

Wydział krajowy ze względu na powyższe motywa i z uwagi, że odmówienie Najwyższej sankcyi uchwalonej już raz przez Wysoki Sejm ustawie nie nastąpiło ze względów merytorycznych, lecz jedynie z powodu mylnego oznaczenia granic przez niższe instancye, które obecnie sprostowane zostały, z uwagi, że powody, dla których osada Wulka turebska domaga się tego wydzielenia, zupełnie się nie zmieniły, ale nawet przez powtórne badanie władz, jak to wyżej wykazaliśmy wzmocnione zostały, ma zaszczyt sprawę tę ponownie przedłożyć Wysokiemu Sejmowi z usilnem poparciem ze swej strony i wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić załączony projekt ustawy.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

We Lwowie dnia 1. października 1889.

Marszałek krajowy:
Tarnowski w. r.

Sprawozdawca:
Dr. Franciszek Smolka w. r.
członek Wydziału krajowego.

USTAWA

z dnia . . . . . obowiązująca w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem o wyłączeniu osady Wulka turebska ze związku gminy Turbia w powiecie tarnobrzeskim i utworzeniu z tej osady samoistnej gminy.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem rozporządzam co następuje:

Art. 1.

Osada Wulka turebska zostaje wyłączona ze związku gminy Turbia w powiecie tarnobrzeskim i ma odtąd stanowić samoistną gminę.

Art. 2.

Granica tej gminy będzie biedz od północy granicą katastralną gminy Żabno i Woli rzeczyckiej — od wschodu granicą katastralną gminy Dąbrowa rzeczycka i brzegiem Sanu — od zachodu granicą katastralną gminy Majdan zbydniowski — od południa pomiędzy parcelami gruntowemi: Nr. 2244 a 293/2; 1142 a 293|2; 1142 a 1141; 1144|2 a 1141; 1140 a 1141; 293|1 a 293|2; 283 a 20; 284 a 20; 284 a 282; 285 a 282; 280 a 282; 276 a 281; 276 a 20; 275 a 20; 272 a 20; 271/1 a 20; 271/2 a 20; 271|2 a 268; 269 a 268; 267 a 268; 267 a 20; 266|1 a 20; 266/2 a 20; 266|2 a 264; 266|1 a 264; 266|1 a 265; 293|1 a 265; 314 a 265; 314 a 251; 315 a 317; 315 a 249; 315 a 318|1; 315 a 319, 315 a 321; 313|2 a 321; 311 a 321, 322 a 321; $\frac{2967a}{1}$ a 2967|3; $\frac{2967a}{1}$ a 344; $\frac{2967a}{1}$ a 341/1; $\frac{2967a}{1}$ a 340; $\frac{2967a}{1}$ a 337/2; 332 a 337/2; 332 a 337/1; 336/2 a 337/1; 338 a 337/1; 338 a 337|3; 338 a 339; 338

a 341/2; 338 a 342; 338 a 350; 338 a 2962/2; 784 a 2962/2; 785 a 2962/2; 2962/1 a 2962/2; 778 a 783/3; 780 a 783/3; 782 a 783/3; 782 a 783/1; 782 a 783/2; 782 a 421/1; 782 a 421/2; 781 a 421/2; 775 a 421/2; 2963/1 a 421/2; 2963/1 a 2963/2; 750 a 433; 749 a 433; 735 a 433; 734/1 a 433; 734/1 a 432; 734/1 a 438/2; 733 a 438/2; 733 a 439; 732 a 439; 2958/1 a 2958/2; 622 a 2958/2; 621 a 2958/2; 620 a 2958/2; 615 a 2958/2; 613 a 2965; 2957 a 2965; 2957 a 450; 451 a 450; 451 a 458; 459 a 458; 459 a 465; 455 a 465; 555 a 465 aż do brzegu rzeki Sanu.

Art. 3.

Do trzech miesięcy od ogłoszenia niniejszej ustawy zostanie rozwiązaną dotychczasowa Rada gminna gminy Turbi, a zarządzone i przeprowadzone zostaną wybory do Rad gminnych nowych gmin Turbi i Wulki turebskiej.

Art. 4.

Wykonanie tej ustawy poruczam Mojemu Ministrowi spraw wewnętrznych.

Z drukarni Ludowej we Lwowie.

L. W. kr. 38.058/1889.

Aleg. 45.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego o Banku krajowym.

Wysoki Sejmie!

Załatwiając przedłożone przez Wydział krajowy w ubiegłej sesyi sprawozdanie o Banku krajowym, uchwalił Wysoki Sejm na posiedzeniu w d. 9. stycznia 1889, jak następuje:

1) „Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego o Banku krajowym;

2) Sejm udziela Dyrekcyi Banku krajowego absolutoryum z rachunków za czas od 1. stycznia 1887 do 31. grudnia 1887.

3) Poleca się Wydziałowi krajowemu, iżby w porozumieniu z zarządem Banku krajowego obmyślił odpowiednie normy, które dozwoliłyby posiadaczom drobnej własności ziemskiej więcej niż dotychczas mieć pożytku z Banku krajowego, mianowicie w dziale kredytu hipotecznego".

O uchwale *ad 2,* zawiadomił Wydział krajowy reskryptem z dnia 19. stycznia 1889, L. 1.772 poszczególnych członków Dyrekcyi, podając ją równocześnie do wiadomości Rady nadzorczej. Tymże samym reskryptem zakomunikował Wydział krajowy Radzie nadzorczej uchwałę Wysokiego Sejmu powyżej pod 3) podaną, wzywając do przedłożenia wniosków w sprawie uprzystępnienia dla posiadaczy drobnej własności ziemskiej kredytu hipotecznego w Banku krajowym. Odnośnie do tego wezwania przedłożyła Rada nadzorcza pismem z dnia 31. sierpnia 1889 L. 10.947 sprawozdanie, w którem, zbadawszy, jaka jest u włościan świadomość ich ekonomicznej niezależności, mając na względzie brak u nich zrozumienia istoty i celu kredytu hipotecznego, a z drugiej strony koszta połączone z udzielaniem drobniejszych pożyczek, pochłaniające około 15 do 20%, oświadcza się przeciw zmianom norm dotąd w Banku krajowym przy udzielaniu pożyczek na mniejsze posiadłości ziemskie przestrzeganych. Wyczerpujące to i gruntowne sprawozdanie przedkłada Wydział krajowy jako alegat ·/., oświadczając, że ze swej strony po sumiennem zbadaniu sprawy, nie może innych wniosków Wys. Sejmowi w tej sprawie przedłożyć. Alegat 1.

Na posiedzeniu z dnia 14. stycznia 1889 powziął Wysoki Sejm szereg uchwał w przedmiocie zmiany statutu Banku krajowego, a mianowicie zmiany §§. 3. lit. h., 35, 50, 51 i 52, mające na celu umożliwienie Bankowi przyjmowania gotówki na wkładki oszczędności, asygnaty kasowe i na rachunek bieżący, tudzież uchwałę, poręczającą posiadaczom książeczek

wkładkowych zwrot wkładek oszczędności i spłatę odsetek od tychże oszczędności, przedewszystkiem aktywami i funduszem rezerwowym Banku krajowego, a w dalszym rzędzie do wysokości jednego miliona złotych w. a. gwarancyą funduszu kraj. Powyższe zmiany postanowień statutu zostały przez c. k. Ministerstwo spraw wewnętrznych w porozumieniu z innemi ministerstwami zatwierdzone, uchwałę zaś gwarancyjną raczył zatwierdzić Jego ces. i król. Apostolska Mość Najwyższem postanowieniem z dnia 10. maja 1889. Wydział krajowy zawiadomiony o tem przez c. k. Namiestnictwo odezwą z dnia 25. maja 1889 L. 6.009 zakomunikował te zatwierdzone zmiany statutu Radzie nadzorczej i dyrekcyi Banku krajowego pismem z dnia 31. maja 1889 L. 22.878.

W sprawie uchwalonych przez Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 14. września 1888 r. zmian statutu Banku kraj., dotyczących emisyi obligów komunalnych, wnosi Wydział krajowy odrębne przedłożenie do Wysokiego Sejmu, w którem przedstawia dotychczasowy przebieg swych czynności w tej sprawie i odpowiednie wnioski.

Przystępując do zbadania sprawy z czynności wyszczególnionych w §§. 73. i 74. statutu bankowego, nadmienia Wydział krajowy, iż uchwałą swą z dnia 19. stycznia 1889 zatwierdził na rok bieżący jako organa pomocnicze i wykonawcze Banku te same prowincyonalne instytucye, które tę czynność spełniały w roku zeszłym, a nadto zaliczył do ich rzędu, zgodnie z wnioskiem dyrekcyi Banku, Towarzystwo zaliczkowe w Tarnobrzegu, jako zastępstwo Banku na powiaty Tarnobrzeski i Niski.

Szczegółowy obraz czynności załatwionych przez te 50 zastępstw w roku ubiegłym przedstawiony jest w dołączonem zamknięciu rachunkowem (str. 18 i 19).

Wyborem dokonanym przez Wysoki Sejm z dnia 3. października 1888 i 23. stycznia 1889 skompletowaną została Rada nadzorcza Banku. Wiceprezesem Rady nadzorczej, po ustąpieniu z tej godności J. E. Kazimierza hr. Badeniego, zamianował Wydział krajowy p. Edwarda Jędrzejowicza uchwałą z dnia 26. października 1888 L. 46.360.

Z dniem 30. czerwca p. r. upłynęło trzechlecie, na które mianowani byli cenzorowie dla działu wekslowego Banku, uchwałą więc z dnia 30. czerwca 1889 zatwierdził Wydział kraj., w myśl §§. 39. i 73, ust. 5), statutu Banku, zamianowanych przez Radę nadzorczą na wniosek dyrekcyi i po poprzedniem porozumieniu się z Izbami handlowemi i Towarzystwami rolniczemi, poniżej wymienionych członków komitetu cenzorów na lat 3, począwszy od 1. lipca b. r. Wskład komitetu cenzorów wchodzą obecnie:

1. Augustynowicz Bolesław, właściciel dóbr,
2. Baczewski Józef, fabrykant,
3. Badeni hr. Stanisław, właściciel dóbr,
4. Bodyński Maksymilian, sekretarz Izby handlowej i przemysłowej,
5. Brajer Emil, właściciel domu komisowego,
6. Brajer Jan, właściciel dóbr,
7. Buber Salomon, właściciel domu komisowego,
8. Dische Jakób, przemysłowiec,
9. Epstein Maks, właściciel domu bankowego,
10. Getritz Aleksander, introligator,
11. Gubrynowicz Władysław, współwłaściciel księgarni,
12. Klarfeld Jakób, przemysłowiec,
13. Kochanowski Andrzej, właściciel apteki,
14. Langie Tadeusz, dyrektor fundacyi skarbkowskiej,
15. Markiewicz Stanisław, kupiec,
16. Michalski Michał, kowal,
17. Piepes Jakób, właściciel apteki,

18. Reis Juliusz, kupiec,
19. Rozwadowski Franciszek, właściciel dóbr,
20. Russman Ignacy, kupiec,
21. Szayer Karol, kupiec,
22. Schellenberg August, właściciel domu bankowego,
23. Sokal Henryk, współwłaściciel domu bankowego,
24. Wybranowski Leoncyusz, właściciel dóbr.

Dotychczasowy komisarz Wydziału krajowego dla spraw Banku krajowego, członek Wydziału krajowego, dr. Józef Wereszczyński, mianowany uchwałą z dnia 30. stycznia 1883 r. l. 4997, zgłosił w dniu 15. lutego b. r. rezygnacyę z funkcyj, poruczonych mu w tym charakterze. Wskutek tego zamianował Wydział krajowy uchwałą z dnia 15. lutego b. r. l. 7408 członka Wydziału krajowego Leona Chrzanowskiego swoim komisarzem dla Banku.

Pismem z dnia 29. kwietnia b. r. l. 4460 przedłożyła Rada nadzorcza Banku, zgodnie z propozycyą dyrekcyi, Wydziałowi krajowemu wniosek zmiany i powiększenia etatu urzędników bankowych. Wydział krajowy, uznając nieodzowność zmian przez Radę nadzorczą proponowanych, a pociągających za sobą jedynie bardzo nieznaczne podwyższenie wydatków na personal urzędników Banku, podwyższenie, usprawiedliwione ciągłym wzrostem i rozwojem czynności Banku, zatwierdził uchwałą z dnia 14. maja b. r. l 18726 powiększony i zmieniony w myśl powyższej propozycyi etat urzędników Banku tak, iż obecnie składa go grono 35 osób, obejmujące już nowo utworzoną posadę sekretarza Banku, z poborami urzędnika klasy IV, tudzież 2 posady (ósmą i dziewiątą) asystentów z poborami klasy VI, podczas gdy dotychczasowy etat, zatwierdzony uchwałą Wydziału krajowego z dnia 30. sierpnia 1887 l. 43799 obejmował tylko 32 osób.

Wakującej posady trzeciego dyrektora Banku nie obsadził Wydział krajowy, a to zgodnie z opinią Rady nadzorczej Banku, która relacyą z dnia 23. października 1888 roku oświadczyła się jednomyślnie przeciw obsadzeniu posady trzeciego dyrektora, a za utrzymaniem stanu, o którym Wydział krajowy zdał sprawę Wysokiemu Sejmowi w zeszłorocznem sprawozdaniu.

W myśl przepisów o wydawaniu przez Bank krajowy pożyczek w obligacyach komunalnych pierwszej emisyi ustało wydawanie pożyczek tych z dniem 31. grudnia 1888 r. Stosownie do §. 2. wspomnianych przepisów przygotowano obligacyj komunalnych 1. emisyi na łączną sumę 5,000.000 zł. w. a.; z tego zapasu emitowano po dzień 31. grudnia 1888 r. celem wypłaty udzielonych pożyczek komunalnych obligów na łączną sumę w nominalnej wartości 1,521.600 zł. w. a.; resztę przygotowanych, a obecnie już nieużytecznych obligów, opiewających wedle nominalnej wartości na sumę 3,478.400 zł., oddał Bank krajowy Wydziałowi krajowemu relacyą z dnia 8. marca 1889 l. 2902 do dyspozycyi, poczem Wydział krajowy polecił dyrekcyi Banku w myśl §. 5. przepisów powyżej wspomnianych zniszczenie tych obecnie bezwartościowych papierów. Nadesłany przy wspomnianej relacyi wykaz wypłaconych pożyczek w 5% obligacyach komunalnych 1. emisyi Banku krajowego dołącza się jako alegat. Alegat 2.

W poczet miast, w których Bank kraj. może w myśl §. 4, ust. 2) statutu bankowego udzielać pożyczek na zapisane w księgach hipotecznych domy mieszkalne, podlegające podatkowi domowo-czynszowemu, zaliczył Wydział krajowy w ubiegłym roku następujące miasta: Brody, Podhajce i Zaleszczyki, a to w uwzględnieniu prośb odnośnych Wydziałów powiatowych, równie jak przychylnych opinij dyrekcyi Banku krajowego.

Przedkładając w załączeniu w myśl §. 61. statutu sprawozdanie Rady nadzorczej za rok 1888, wraz z bilansem i zamknięciem rachunków Banku krajowego za czas od 1. stycznia 1888 do 31. grudnia 1888, Wydział krajowy wnosi: Alegat 3.

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1) Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego o Banku krajowym.

2) Sejm udziela dyrekcyi Banku krajowego absolutoryum z rachunków za czas od 1. stycznia 1888 do 31. grudnia 1888.

3) Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie co do zmiany norm przy udzielaniu pożyczek hipotecznych dla posiadaczy drobnej własności ziemskiej.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Lwów dnia 1. października 1889.

Marszałek krajowy:
Tarnowski, *w. r.*

Sprawozdawca:
Leon Chrzanowski *w. r.*
Członek Wydziału krajowego.

Odpis

sprawozdania Rady nadzorczej Banku krajowego z dnia 31. sierpnia 1889 Nr. 10.947 do Wydziału krajowego.

Pismem Wysokiego Wydziału do L. 1772 z dnia 19. stycznia r. b. wezwaną została Rada nadzorcza Banku krajowego do poczynienia wniosków, zmierzących ku postanowieniu norm, dozwalających posiadaczom drobnej własności ziemskiej korzystania więcej niż dotychczas z kredytu hipotecznego w Banku krajowym. Przedkładamy więc co do tego następujące

S p r a w o z d a n i e:

Równie jak stopień oświaty ludu naszego jest jeszcze bardzo niski, tak i pojęcia jego o warunkach kredytu są niejasne i nierozwinięte. Będąc zaledwo od lat 40 nieograniczonym panem ziemi, którą uprawia, nie miał jeszcze czasu włościanin nabrać poczucia i świadomości swej ekonomicznej niezależności.

Do niedawna bardzo jedynem źródłem kredytu dla włościan był dwór, dający zaliczki na odrobek i lichwiarze wiejscy oraz małomiasteczkowi. Pożyczki, jakich im udzielano, były krótkoterminowe, a nie dawały im żadnego pojęcia o kredycie hipotecznym. Jedyny rodzaj takiego kredytu, z którym włościanie nasi są zaznajomieni, jest kredyt na zastaw, połączony z czasowem oddaniem gruntu i pożytków z niego w posiadanie wierzyciela. Ztąd wynika, że włościanin nie może sobie zdać sprawy z tego, by ktoś dawał mu pożyczkę na grunt, nie biorąc jednocześnie takowego w zastaw, a skoro takiego znajdzie, uważa udzieloną pożyczkę za rzecz znalezioną, bierze ją nawet bez potrzeby i obchodzi się z nią jak z obfitszym w danym roku zbiorem zboża, mało sobie zdając sprawę z tego, że są sposoby ściągnięcia jej z jego majątku. W ten sposób zadłużyło się bardzo wielu włościan w banku włościańskim, ogólno-rolniczym i w innych zakładach prowincyonalnych, a brak sprężystości, okazany przez te instytucye i długoletnie nieegzekwowanie zaległości, utwierdziły włościan w mniemaniu, że pożyczki udzielone na grunt bez zastawu użytek oddającego, nie mogą być ściągnięte.

Do takiego zbałamucenia pojęć o kredycie nie mało się także przyczyniło gorączkowe tworzenie po r. 1873 kas gminnych pożyczkowych bez obmyślenia należytego zarządu. W licznych takich kasach rozdano fundusz zakładowy między włościan, którzy w bardzo wielu miejscowościach i wypadkach, do dnia dzisiejszego z całym kapitałem często i procentem zalegają. Kredyt tworzy, ale także i niszczy, a jest tem niebezpieczniejszy, im jest przystępniejszy.

W tym zaś kierunku więcej u nas dotąd zrobiono złego niż dobrego. Likwidacya dopiero Banku włościańskiego i sprężyste ściąganie zaległości przez likwidatorów, zaczęły dawać włościanom niejakie pojęcia, drogo jednak okupione, o warunkach kredytu hipotecznego. Towarzystwa nadto zaliczkowe i gdzieniegdzie lepiej zarządzane kasy gminne, obznajamiać zaczynają włościan z warunkami kredytu osobistego, są to jednak dopiero początki, ale nie świadomość zupełna rzeczy i przedmiotu.

Bank krajowy powinien, udzielając pożyczek, mieć na oku nietylko bezpieczeństwo instytucyi, ale w wysokiej też mierze stosunki ekonomiczne kraju. Te zaś nie małoby ucierpiały, gdyby włościanie mało wykształceni lub żyjący w zupełnej nieświadomości, z natury do lekkomyślności skłonni, mogli się rzucić zbyt pochopnie do korzystania z łatwego kredytu. Instytucya mająca działać z pożytkiem dla kraju, powinna baczyć na to, by kredyt włościański rozwijał się równomiernie ze zdrowemi pojęciami o warunkach i prawach, jakim podlega. Pożyczki winny być udzielane tylko tam:

1. gdzie zachodzi rzeczywista onych potrzeba; 2. nie powinny przekraczać możności pożyczającego; 3. powinny być tanie.

Dla zadośćuczynienia pierwszemu z tych warunków, może zarząd Banku działać tylko przez zastępstwa, za pośrednictwem których pożyczki rozdziela.

Co do drugiego nie należy wcale obciążać gruntów tak małych, że dają zaledwie skromne utrzymanie jednej rodzinie i tutaj przyjęta norma zł. 1.000 minimalnej wartości gruntu, nie powinna być przekroczoną.

Co do trzeciego, warunku, przekoczenie tego minimum, uczyniłoby pożyczkę za drogą, często nawet bardzo drogą, gdyż koszta ogólne pochłonąć muszą, przy małej pożyczce część wypożyczonego kapitału, przez co procent tani od całości, staje się drogim od reszty Pożyczający musi przedłożyć wyciąg tabularny, arkusze gruntowe, opłacić notaryusza, wpis tabularny, należytość rządową i ratę wstępną w Banku, musi coś stracić na kursie listów zastawnych, tak że kapitał udzielony, zaraz na wstępie maleje, a wszystkie te koszta, przy małej pożyczce 15 do 20% straty wynieść mogą.

Przy niemałem już rozdrobnieniu gruntów w naszym kraju, u wielkiej liczby włościan zarobek dzienny daje większy dochód roczny, aniżeli posiadana ziemia. Tam więc wskazany jest kredyt osobisty, krótkotrwały, a często odnawiany; taki kredyt daje włościaninowi do ręki potrzebną kwotę pieniężną, nie przechodzi jego możności, nie obciąża dalekiej przyszłości, a zarazem uczy go oszczędności, tak mało mu dotąd znanej, dając mu możność kapitalizowania pracy. W tym kierunku działalność Banku krajowego może być bardzo pożyteczna i bardzo ważna, a jest nią rzeczywiście, ale tylko pośrednio, to jest przez zasilanie funduszami Towarzystw zaliczkowych i kas pożyczkowych. By jednak mógł Bank krajowy należycie na tem polu swą czynność rozwinąć, potrzeba gorliwego współdziałania władz autonomicznych, potrzeba roztoczenia prawdziwej nad włościaństwem i jego majątkami opieki, potrzeba reorganizacyi i rozwoju tego rodzaju instytucyj powiatowych i prowincyonalnych, oraz ciągłego czuwania nad należytem ich prowadzeniem.

Wszystkie pożyczki udzielone przez Bank krajowy na grunta włościańskie wyniosły do końca roku 1888 zł. 814.050, a w I. półroczu roku 1889 doszły one do sumy zł. 886.850.

Cyfry te wydają się niejednemu zbyt niskie i przypuszczać wolno, że one spowodowały żądanie zmiany norm w udzielaniu pożyczek na mniejszą własność, jakich się ściśle trzyma zarząd Banku.

Rada nadzorcza nie może żadnej w tym względzie doradzać zmiany. Jeżeli są w kraju okolice lub miejscowości, w którychby włościanie potrzebowali innego kredytu, jak udzielany dotąd przez Bank krajowy i jeżeli rzeczywiście zasługują na takowy, niech będzie rzeczą organów autonomicznych miejscowych przedsięwziąć to, co należy w tym względzie wprowadzić i ułatwić.

Zarząd Banku krajowego nie może zdaniem naszem i nie powinien działać inaczej jak dotąd. Każdy posiadacz drobnej własności ziemskiej, który się zgłosił do Banku i zasługiwał na pożyczkę zł. 500, a uczynił zadość przepisom obowiązującym, otrzymał takową i zawsze ją otrzyma; wypożyczanie kwot niższych, byłoby dla instytucyi niebezpiecznem a dla dłużnika

zgubnem. Rada nadzorcza Banku krajowego, niejednokrotnie już to zdanie podnosiła, utrzymując dyrekcyę na wytkniętej drodze; takie samo uznanie znalazł ten sposób postępowania w komisyi bankowej Wysokiego Sejmu i w jej sprawozdaniach, a my także to jedno tylko tu powtarzamy.

Nie widzimy, by było wskazanem lub na czasie, stawianie wniosków do zmiany norm przy udzielaniu pożyczek włościańskich dążących, a pragniemy owszem gorąco, by pozostały one bez zmiany, by i nadal utrzymanem było to, co jest zaprowadzone w Banku dla pożyczek hipotecznych, oraz by ich udzielanie ściśle jak dotąd było przestrzegane przez zarząd tej instytucyi.

H. Bochdan w. r.
Prezes Rady nadzorczej.

Alegat 2. do sprawozdania Wydziału krajowego L. W. kr. 38058/89.

Wykaz

wypłaconych pożyczek w 5% obligacyach komunalnych I. emisyi Banku krajowego.

Liczba pożyczki	Dłużnik	Ser. A. zł. 100	Ser. B. zł. 1.000	Ser. C. zł. 5.000	Kwota zł. w. a.	Uwaga
		Sztuk				
1	Jaryczów	17	—	—	1.700	
2	Trembowla	100	20	2	40.000	
3	Frysztak	6	—	—	600	
4	Dąbrowa	40	2	—	6.000	
5	Husiatyn	15	—	—	1.500	
6	Kołokolin	10	—	—	1.000	
7	Oleszyce	10	1	—	2.000	
8	Skałat	—	5	—	5.000	
9	Matkowice	—	3	—	3.000	
10	Kozy	—	—	1	5.000	
11	Jaworów	—	5	3	20.000	
12	Moszków	10	4	—	5.000	
13	Dobraczyn	10	4	—	5.000	
14	Pow. Sokal	10	6	—	7.000	
15	Bojaniec	10	4	—	5.000	
16	Tuturkowice	10	4	—	5.000	
17	Kleszczówna	7	1	—	1.700	
18	Sawczyn	3	3	—	3.300	
19	Rzadkowiec	5	-	—	500	
20	Strzelczyska	5	1	—	1.500	
21	Zaleszczyki	—	15	1	20.000	
22	Koniuszki	8	—	—	800	

Liczba pożyczki	Dłużnik	Ser. A. zł. 100	Ser. B. zł. 1.000	Ser. C. zł. 5.000	Kwota zł. w. a.	Uwaga
		Sztuk				
23	Zakościele	3	1	—	1.300	
24	Pow. Wieliczka	—	20	3	35.000	
25	Łabacz	12	2	—	3.200	
26	Powitno	10	2	—	3.000	
27	Olejów	10	3	—	4.000	
28	Krasna	9	—	—	900	
29	Dukla	20	3	1	10.000	
30	Kopki	5	2	—	2.500	
31	Kołomyja	120	38	14	120.000	
32	Toustobaby	5	3	—	3.500	
33	Strzelczyska	3	1	—	1.300	
34	Boratyn	5	5	2	15.500	
35	Zboiska	2	1	—	1.200	
36	Stanisławów	160	164	24	300.000	
37	Zamiechów	—	1	—	1.000	
38	Tow. zalicz. Sokal	30	17	2	30.000	
39	Bożyków	15	6	2	17.500	
40	Pow. Trembowla	20	13	3	30.000	
41	Pow. Łańcut	50	20	3	40.000	
42	Sanok	50	15	2	30.000	
43	Łuka mała	5	1	—	1.500	
44	Ciężkowice	8	5	—	5.800	
45	Pow. Tarnobrzeg	30	17	2	30 000	
46	Dawidów	10	1	—	2.000	
47	Gorlice	35	5	1	13.500	
48	Pow. Buczacz	20	2	1	9.000	
49	Mościska	10	5	—	6.000	
50	Czyszki	5	3	—	3.500	
51	Dublany	—	1	—	1.000	
52	Tartakowiec	3	1	—	1.300	
53	Dydiatycze	8	—	—	800	
54	Kulmatycze	5	—	—	500	
55	Zakościele	—	1	—	1.000	
56	Pilzno	20	5	1	12.000	
57	Podhajce	10	4	1	10.000	
58	Skawica	5	1	—	1.500	
59	Wołostków	—	2	—	2.000	
60	Busk	20	3	2	15.000	
61	Pow. Kamionka strum. . .	20	3	2	15.000	
62	Brzozdowce	8	1	—	1.800	
63	Łańcut	20	10	2	22.000	
64	Horbacze	—	1	—	1.000	
65	Biała ad Maków	—	2	—	2.000	
66	Podgórze	20	8	4	30.000	
67	Hryniów	8	—	—	800	
68	Posada olchowska	—	3	—	3.000	
69	Pnikut	—	1	—	1.000	
70	Słoboda konkolnicka . . .	5	2	—	2.500	
71	Mikołajów	5	1	—	1.500	
72	Kąkolniki	5	1	—	1.500	

Liczba pożyczki	Dłużnik	Ser. A. zł. 100	Ser. B. zł. 1.000	Ser. C. zł. 5.000	Kwota zł. w. a.	Uwaga
		Sztuk				
73	Bełz	5	3	—	3·500	
74	Podsosnów	5	1	—	1·500	
75	Iwanowce	5	3	—	3·500	
76	Uherce niezabitowskie	5	—	—	500	
77	Świątniki górne	—	2	1	7.000	
78	Pow. Lwów	—	5	3	20.000	
79	Dmytrze	5	—	—	500	
80	Borysław	—	4	—	4.000	
81	Dolina	—	2	—	2.000	
82	Kupno	7	—	—	700	
83	Turówka	5	—	—	500	
84	Pow. Podhajce	20	3	1	10.000	
85	Peczeniżyn	10	4	1	10.000	
86	Zbaraż	10	—	1	6.000	
87	Jezierna	10	—	1	6.000	
88	Zniesienie	—	5	—	5.000	
89	Pow. Sanok	—	5	—	5.000	
90	Rudki	—	2	—	2.000	
91	Sędziszów	—	5	—	5.000	
92	Rzepiennik suchy	—	1	—	1.000	
93	Kolbuszowa	10	—	—	1.000	
94	Pow. Sokal	40	6	1	15.000	
95	„ Żółkiew	30	27	3	45.000	
96	Brzozów	—	5	—	5.000	
97	Mościska	—	6	—	6.000	
98	Limanowa	20	5	1	12 000	
99	Krynica	10	2	—	3.000	
100	Pow. Tłumacz	30	7	6	40.000	
101	Zakopane	—	3	-	3.000	
102	Kozielniki	5	—	—	500	
103	Rymanów	20	3	1	10.000	
104	Staniszewskie	—	1	—	1.000	
105	Pow. Mielec	50	10	2	25.000	
106	Czerkasy	7	—	—	700	
107	Nikonkowice	5	1	—	1.500	
108	Wołochy	6	1	—	1.600	
109	Pow. Rzeszów	10	5	—	6.000	
110	Tłuste	10	—	—	1.000	
111	Pow. Dąbrowa	30	12	2	25.000	
112	Brody	300	120	10	200.000	
113	Lipowiec	7	3	—	3.700	
114	Kosmacz	8	—	—	800	
115	Posada sanocka	—	4	—	4.000	
116	Krzywczyce	5	2	—	2.500	
117	Buczacz	—	1	1	6.000	
118	Hołosko małe	6	—	—	600	
119	Cuniów	2	2	—	2.200	
120	Zubrza	5	3	—	3.500	
121	Delatyn	3	2	—	2 300	
122	Piadyki	10	10	—	11.000	
	Razem	1.806	771	114	1,521.600	

Odpis

sprawozdania dyrekcyi Banku krajowego z d. 31. sierpnia 1889 L. 10.948.

Rada nadzorcza Banku krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem ma zaszczyt w myśl §. 61. statutu przedłożyć Wysokiemu Wydziałowi piąte z kolei zamknięcie rachunkowe Banku za rok 1888 i następujące do niego

Sprawozdanie:

Przystępując do rozbioru czynności i osiągniętych w roku 1888 rezultatów, uważamy za potrzebne, niemal konieczne, cofnięcie się rzutem oka na całą przeszłość Banku w poszczególnych działach od czasu jego założenia, czyli wspomnieć o ubiegłem pięcioleciu. Wysoki Wydział przedkłada sprawozdania Rady nadzorczej Banku krajowego Wysokiemu Sejmowi w dosłownem ich brzmieniu, przypuszczać więc nam wolno, że taki treściwy pogląd nie tylko zainteresuje każdego z P. T. posłów, lecz posłuży do należytego ocenienia dotychczasowych czynności w ogóle, a za rok 1888 w szczególności.

Dział hipoteczny ulegał dotąd najczęstszej krytyce, a chętnych znajdował w kraju zwolenników ten przedmiot w dyskusyach, że zarząd Banku, o ile za wiele udzielał pożyczek hipotecznych na dobra ziemskie większej własności, o tyle za mało na posiadłości włościańskie. Wiadomo zaś, że prócz tych dwóch rodzajów hipotek, Bank rozwinął jeszcze działalność swoją i na realności miejskie. Otóż wiadomo także, co nietylko u nas w kraju, lecz we wszystkich prowincyach monarchii jest skonstatowane, że Bank krajowy konkurencyą swoją działu hipotecznego zniewolił wiele instytucyj do wprowadzenia ulg w kredycie hipotecznym, że wskazał drogę do konwersyi, oraz do unifikacyi długów z pominięciem eskontów promes, co u nas dawniej nie często miało miejsce, że wreszcie, a raczej, że najpierwej wskazał zaprowadzenie 51 letniego planu umorzenia długu i stworzywszy $4^1/_2$ procentowy list zastawny wprowadził Towarzystwo kredytowe ziemskie na drogę tej reformy.

Czy zatem byłby Bank krajowy tego dokonał i czy byłby mógł oddać te niezaprzeczone a doniosłe usługi bez rozwinięcia działu hipotecznego na większą własność tabularną, na to, sądzimy, każdy bezstronny dopowie sobie odpowiedź.

Zapominać także nie należy, że dochodem z tego działu doszedł zarząd Banku do możności pokrycia kosztów organizacyi i administracyi hipotecznej i przyczyniać się może do wzmacniania funduszu rezerwowego. Nie możemy jeszcze pominąć milczeniem zarzutów zanadto pochopnie czynionych zarządowi Banku, co do udzielania nieraz za wysokich kredytów hipotecznych; tym niechętnym lub uprzedzonym zdaniom nie trudno przeciwstawić tak z jednej strony wykazy spłacanych rat i minimalne tychże zaległości, jak z drugiej promesy pożyczek Towarzystwa kredytowego ziemskiego, Kas oszczędności i t. d. wyższe od promes Banku krajowego, na jedne i te same dobra, co równoważy promesy Banku, możebnie od tamtych wyższe.

Pomimo zaś krótkiego okresu istnienia Banku, mamy już zarejestrowane wypadki, w których tamte zakłady spłacały nas, udzielając wyższych pożyczek na dobra przez Bank obciążone.

Nie tu miejsce na przytaczanie nazwisk, lecz nie mały już jest szereg majątków uporządkowanych za pośrednictwem tej naszej instytucyi krajowej bez najmniejszego dla niej niebezpieczeństwa.

Od założenia swego do końca roku 1888 udzielił Bank krajowy 232 pożyczki na większą własność w kwocie 8,182.000 zł. odmówił lub nie wypłacił promes przeszłych do innych zakładów sztuk 157 na zł. 10,299.100, a wycofał z obiegu promes 249 na zł. 11,094.900. Najwięcej pożyczek na większą własność ziemską, bo razem 176 na zł. 6,592.750 wydano w latach 1886 i 1887, tj. wtenczas, gdy właściciele dóbr nie mieli przystępu jeszcze do $4^1/_2$ procentowych listów Towarzystwa kredytowego ziemskiego, a epokę tę z naciskiem tutaj podnosimy i przypominamy.

Miasta galicyjskie stanowczo potrzebowały kredytu hipotecznego taniego dla swych mieszkańców, gdyż kasy oszczędności w bardzo ciasnych tylko ramach mogły tej potrzebie czynić zadość; Bank krajowy wypełnia tę lukę, a rozwój tej części działu hipotecznego wykazuje stosunkowo najlepsze rezultaty. Do końca roku 1888 udzielono pożyczek tych we Lwowie 349 na zł. 3,452.600, w Krakowie 129 na zł. 1,513.400 i w różnych 16 miastach 205 na zł. 1 172.750. Razem 683 na zł. 6,138.750. Odmówiono pożyczek 328 na 4,590.000 zł. a wycofano z obiegu 230 sztuk wydanych promes na realności za zł. 2,765.300.

Najtrudniejszą była do zorganizowania a jest do administrowania część działu hipotecznego, obejmująca kredyt włościański.

Tutaj jest też zarazem nawoływanie do rozwoju oraz do wykonywania zanadto obiecującego i dozwalającego statutu o wiele gorętsze, aniżeli zgłaszanie się i żądania wprost interesowanych, aniżeli możliwość ze strony tychże zadośćuczynienia przepisom. Od początku istnienia Banku zgłosiło się o pożyczki 1.966 włościan z żądaniem zł. 2,378.050 — do końca roku 1888 załatwiono przychylnie podań 882 wypłaceniem kwoty 814.050 zł., odmówiono podań 734 na zł. 1,192.600; wycofano wydanych promes 146 na zł. 169.900, a reszta znajdowała się w stadyum badania i załatwiania.

Kredyt włościański hipoteczny, to broń dwusieczna, którą nadzwyczaj oględnie władać należy, jeżeli jednocześnie, odcinając wszelkie zło lichwy, nie ma się najszkodliwiej ugodzić w pożyczającego. Aż nadto liczne przykłady niedalekiej jeszcze przeszłości wybitnym są tego dowodem. Jeżeli zatem suma udzielonych dotąd pożyczek na hipoteki mniejszej własności jest sama w sobie i w stosunku do emisyi Banku krajowego niską, to jednak stwierdzić należy, że dział ten rozwija się prawidłowo, acz wolno i że szybsze, mniej rozważne tempo byłoby niebezpiecznem. To też Rada nadzorcza, opierając się na doświadczeniu niedawno zwiniętego w kraju zakładu i na własnem przekonaniu, po pilnem zbadaniu stanu rzeczy, nie może uczynić wniosku na zmiany norm dotychczasowych, lecz i owszem, musi za zasługę poczytać dyrekcyi Banku, że kredyt włościański w tej instytucyi naszej oparła na zasadach zdrowych i że od nich nie odstępuje.

Z gospodarstw włościańskich to i takie jedynie do kredytu hipotecznego się kwalifikują, które swą wartością i rozmiarem mogą dać podstawę do utrzymania rodziny, a za taką wartość dopiero szacunek nie niższy jak na zł. 1.000 przyjąć można; nietylko bowiem kredyt udzielony na mniejszą od tej wartości, stałby się już kredytem osobistym, na zdolności ubocznego zarobkowania opartym, i jako taki Towarzystwom zaliczkowym słusznie jest pozostawiony, ale nadto pożyczka niższa niż zł. 500 stałaby się za drogą i do lichwiarskiej zbliżoną bo koszta nieuniknione przy każdej pożyczce hipotecznej są stosunkowo tak znaczne, iż przy drobniejszych zaciąganych sumach wynieść mogą 15 do 20% wypożyczonego kapitału. Mimo to udziela dyrekcya Banku wyjątkowo i niższe od zł. 500 pożyczki hipoteczne włościanom,

byle wartość hipoteki dochodziła do wysokości zł. 1.000, a waluta pożyczki użytą była na spłatę uciążliwych, w ogóle lichwiarskich pożyczek. Plany amortyzacyjne na lat $13^1/_2$ do 23 według uznania Reprezentacyj powiatowych postanowione, równie jak i różne termina do spłaty rat, inaczej przy każdej pożyczce okolicami zastosowywane, są to zarządzenia wnikające głęboko a zdrowo w istotę potrzeb i stosunków włościan. Konieczności wreszcie zaopiekowania się tak zaciąganiem pożyczki przez każdego włościanina, jak i jej spłatami, zadość czyni organizacya Banku w zupełności, bo zastępstwa i komisarze prowincyonalni znakomite na tem polu oddają usługi.

Nadmienić i podnieść tutaj przy dziale hipotecznym należy, że żadna dotąd z instytucyj krajowych nie zaprowadziła od razu i nie przestrzega tak stale jak Bank krajowy ścisłości i surowości w ściąganiu rat pożyczkowych we wszystkich działach, co zarządowi za zasługę poczytanem być może.

Dział komunalny nie rozwinął się jeszcze dotąd odpowiednio do potrzeb gmin i powiatów, a to wskutek niekorzystnych, dla stron zbyt przezornych kauteli, jakiemi przy nadaniu gwarancyi krajowej na I. emisyę obligacyj komunalnych wydawanie tych pożyczek obostrzono, równie jak wskutek konkurencyi naszych kas oszczędności, a zwłaszcza instytucyj wiedeńskich, którym Bank krajowy w tym względzie dorównać nie może, a względem których nawet pewną wstrzemięźliwość okazywać powinien.

W danych jednak dotychczasowych ramach znalazły gminy i powiaty skuteczną z tego działu pomoc, której byłyby gdzieindziej nie doznały, bo gminom wiejskim i małomiasteczkowym kredyt ten w drobniejszych rozmiarach jest wszędzie prócz w Banku krajowym zamkniętym.

Do końca roku 1888 wydano powiatom i gminom tak wiejskim jak miejskim 117 pożyczek komunalnych w łącznej sumie 1,502 000 zł. Po wejściu w życie świeżo uchwalonych przez Wysoki Sejm przepisów dla pożyczek komunalnych II. emisyi, które ofiarują dłużnikom o wiele łatwiejsze i korzystniejsze warunki, dział ten rozwinie się niewątpliwie odpowiednio do potrzeb kraju i odpowiednio do słusznych wymagań komun.

Dział bankowy. Statut Banku krajowego §. 3. c) od *a)* do *m)* nadał tej naszej instytucyi tak szekoki zakres działania i upoważnił przez to do tak daleko idących nadziei, oraz żądań z licznych stron i gałęzi dźwigającego się a potrzebującego pomocy gospodarstwa krajowego, że dla częściowego choćby zadośćuczynienia tym potrzebom musiała inicyatorom nasunąć się myśl utworzenia Banku krajowego i musiała tak, jak się to stało, kierować krokami założycieli.

Przy powzięciu jednak odnośnej uchwały dnia 21. października 1881 roku Wysoki Sejm, dotując młodą instytucyę kapitałem jednego miliona zł. tylko, nie wskazywał wcale tym samem, by cały zakres działania mógł i miał być tak rychło wykonanym. Wypełnienie przesadnych, aczkolwiek najlepszemi intencyami podsycanych żądań, mogło było zapuścić Bank na drogę eksperymentów finansowych, prawie zawsze do upadku prowadzących.

Zarząd Banku zrozumiał jednak, jaka odpowiedzialność cięży na instytucyi krajowej i wytknąwszy sobie drogę odpowiadającą danym stosunkom, kroczył i kroczy po niej systematycznie. Nie zadowolnił zapewne zbyt daleko idących nadziei, lecz przeszedł rozsądne oczekiwania w wielostronnym rozwoju interesów i w usługach krajowi już oddanych.

Kapitał dotacyjny jest mały, a statutowym przepisom nie odpowiedni, lecz pozyskane już i wzrastające zaufanie publiczności do naszej instytucyi, pozwala zarządowi Banku coraz więcej działać i słusznym żądaniom coraz liczniej czynić zadość.

Z końcem roku 1888 posiadał Bank obcych kapitałów zł. 2,286.352·40, które możność jego obrotów znacznie zwiększyły. Na powyższą sumę lokacyj, złożyły się prócz stron pry-

watnych, powiaty i gminy, skarb państwa, fundusz krajowy, koleje rządowe, oraz liczne instytucye i stowarzyszenia.

Każdoczesny zapas weksli w Banku krajowym obejmujący prawie stale zł. 2,000.000, zaspakaja w tych granicach najróżnorodniejsze interesa, tak rolnicze jak kupieckie i przemysłowe, a pomoc w tym względzie zastępstw Banku czyni możliwem przystęp każdemu na kredyt zasługującemu z odległych nawet zakątków. Stopa procentowa od eskontu weksli jest u nas po banku austro-węgierskim najniższą w kraju. Tak samo rzecz się ma z opłatami procentowemi od pożyczek na zastaw efektów. Zarząd Banku nie szukał tu słusznych nawet korzyści, lecz przenosił je, niższą pobieraną stopą, na kraj cały, czyli na jego mieszkańców.

Podniesienie pobieranych tych opłat o 1 procent tylko, powiększyłoby zysk roczny o circa 24.000 zł.

Prowizye depozytowe, czyli za przechowanie efektów, są także nader nisko obliczane i taniej niż w innych instytucyach; od zakładów humanitarnych nie pobiera Bank krajowy za przechowanie ich efektów żadnej prowizyi.

Interes kupna i sprzedaży efektów własnych Banku oraz emisyj pożyczek krajowych przez nas lokowanych dał w ogólnym rezultacie od założenia Banku po koniec roku 1888, pomimo strat poniesionych w roku 1887 i 1888, przecież ostatecznie zł. 20.309·91 czystego zysku, a to na ulokowanie efektów w n. w. zł. 18,431.600 emisyj Banku i emisyj krajowych z lat 1884 do 1888. Że uplacowanie takiej ilości papierów nowych emitowanych w kraju nie zamożnym, poczytywanym za miejsce groźnych wypadków, a posiadającym dziesiątki milionów walorów dawnych, do których publiczność i targ pieniężny były już przyzwyczajone, że taka sprzedaż papierów na 18½ milionów dokonaną została i to nie ze stratą lecz ostatecznie ze zyskiem przeszło zł. 20.000 wynoszącym, to bez zaprzeczenia po stronie korzystnej czynności Banku krajowego, zapisane być powinno.

O ile cyfrę taką uchwycić można, na przeszło 6,000 000 zł. ocenić należy sumę gotówki obcej, która z tych emisyj do kraju wpłynęła. Dodać tu także potrzeba, że staraniom dyrekcyi Banku może kraj przypisać stworzenie targu dla obligacyj pożyczek krajowych, ich notowanie na giełdzie wiedeńskiej, czuwanie nad fluktuacyami kursu i przyjęcie ich do lombardu banku austro-węgierskiego.

Fundusz krajowy stanowczo tylko zyskuje na istnieniu Banku i na zawartych z nim stosunkach, gdyż Wydział krajowy żadnych prawie zapasów gotówki teraz nie utrzymuje, fruktyfikując ją w lokacyi, na wypadek natomiast zdarzających się niedoborów przejściowych, otrzymuje od banku zaliczki, które przekraczały już i sumę zł. 500.000, nie szukając takowych, jak to bywało, po innych obcych instytucyach. Gdyby korzyści te zostały ujęte w cyfry porównawcze z przeszłością, mogłyby i powinny osłabić niezadowolenie wielu, że Bank ma bezpłatne w gmachu krajowym pomieszczenie.

Osobny rodzaj kredytów otworzył zarząd Banku dla przemysłu naftowego i gorzelnianego pod możliwie najkorzystniejszymi dla przedsiębiorców warunkami. Oprócz tego udziela Bank poręki za kredyt od podatku spożywczego naftowego i wódczanego, pobierając za to jak najniższą prowizyę od ½ do ¾ procentu wynoszącą.

Wiadomo powszechnie, lecz dla zarejestrowania faktu nie pomijamy odegranej przez Bank krajowy doniosłej roli w chwili upadku Zakładu kredytowego włościańskiego i przypominamy, że wypłaceniem kuponu w roku 1884 powstrzymał Bank otwarcie konkursu do majątku tego zakładu, a po wdrożeniu likwidacyi partycypowaliśmy w ⅖ częściach przy udzielonej akcyą pomocniczą zaliczce, tak, jak potem rozlicznemi spłatami i konwersyami długów, szedł Bank likwidacyi ze skuteczną pomocą.

Spółkom wodnym dopomaga Bank pożyczkami w gotówce i komunalnemi przez powiaty. Uchwała Wysokiego Sejmu z dnia 17. stycznia 1888 stawiająca tę sprawę na szerszem stanowisku, opartą jest na projekcie i wniosku przez dyrekcyę Banku wyrobionym.

Domów publicznych składowych Bank krajowy ani zakładał, ani też nie przyjął ich administracyi. Oparł się w tem zarząd licznym żądaniom i głosom ankiet jedynie dlatego, by sobie nie zamknąć drogi do oddania o wiele ważniejszych na tem polu usług krajowi.

Gdy wkrótce na podstawie nowej ustawy wejdą w życie składy publiczne, okaże się, jak korzystną będzie dla producentów konkurencya Banku krajowego, do której stanie przy udzielaniu zaliczek na warranty.

Fundusz krajowy przemysłowy pozostaje pod zarządem Banku, a jeden z pp. dyrektorów zasiada w komisyi.

Stosunki ze stowarzyszeniami gospodarskiemi i zarobkowemi są coraz szersze, a sprawy wzajemnie załatwiane w obsłudze publiczności i interesentów wszelkich stanów są coraz liczniejsze.

Kredyt wydzielony z funduszów Banku dla stowarzyszeń ograniczono do zł. 500.000, kwota ta odpowiada zasobom Banku, lecz często nie jest dostateczną wobec potrzeb dla prowincyi. Stowarzyszenia korzystają niezaprzeczenie ze stosunku z Bankiem krajowym, lecz odpłacają się one sowicie oddawanemi usługami w charakterze zwłaszcza zastępstw Banku, spełniając to zadanie w sposób na zupełne uznanie zasługujący.

Uprzytomniając sobie cały rozmiar czynności Banku krajowego, którego tylko ogólny obraz przedstawiliśmy powyżej, uwzględniając różnorodność interesów i ich komplikacye, a rejestrując korzyści, jakie mieszkańcy kraju, różne instytucye i przedsiębiorstwa z bezinteresownej i taniej obsługi Banku odnoszą, trudno z jednej strony żądać, by koszta administracyjne Banku były małe lub niższe od obecnych idących w stosunku do wszystkich instytucyj galicyjskich, jak z drugiej znowu strony trudno komukolwiek żądać znacznych zysków rocznych i o wiele większych niż obecne zwłaszcza ostatnim bilansem wykazane. Instytucya tak ściśle krajowa na zyski obliczoną być nie powinna, kraj jej potrzebował dla powagi w niezbędnych mu usługach, dla Wydziału i funduszu krajowego i dla spraw wszystkich, któremi się Reprezentacya kraju opiekuje, od przynoszenia za wysokich zysków Sejm wstrzymałby swój Bank, gdyż działby się to mogło tylko ze szkodą mieszkańców. Bank krajowy rozwinął się już tak, iż nikt nie może żywić obaw co do narażenia funduszu krajowego na jakiekolwiek niebezpieczeństwo, a wykazane dotąd zyski stanowiące obmyślaną statutem rezerwę, zwiększają kapitał Banku czyli majątek krajowy i wątpić nie ma powodu, że corocznie w obecnym stosunku zwiększać go będą.

Rozbieramy teraz główne czynności i rezultaty r. 1888. Każde niemal coroczne dotychczasowe sprawozdanie Rady nadzorczej, konstatowało stopniowy rozwój Banku krajowego, a jeżeli to miało miejsce za lata poprzednie, stwierdzić nam tutaj z przyjemnością należy, że rezultaty r. 1888 dają wybitne dowody zdrowego i stałego rozwoju tej naszej instytucyi, a to pomimo zmniejszonych w tym właśnie roku, jak we wszystkich Bankach obrotów. Rada nadzorcza, wglądając najbliżej i najszczegółowiej we wszelkie czynności dyrekcyi i we wszystkie agendy Banku może i powinna to podnieść.

Ogólny obrót ze wszystkich operacyj Banku wynosił w 1888 roku zł. 155,854.956 56 ct., a obrót kasowy 39,378.985 zł. 53 ct., mniejszemi one były niż w r. 1887 o zł. 53.685.504 62 ct. i o 5,341 614 zł. 29 ct. z powodu ograniczonego udzielania pożyczek hipotecznych, zmniejszenia się konwersyj wierzytelności innych zakładów, równie jak mniejszego obrotu w oddziale ściśle bankowym. Zysk netto osiągnięty w r. 1888 jest wyższym niż każdy z dotychczasowych a doszedł do zł. 58.106·04.

Bilans, który tu w załączeniu mamy zaszczyt przedłożyć, wykazuje zysku zł. 75.800 98 ct. jako wynik łączny z przeniesieniem zysku z roku 1887 przeznaczonego na pokrycie zniżki kursu papierów, spowodowanej ówczesną sytuacyą polityczną, którą to wówczas konieczną uchwałę Rady nadzorczej przyjął już Wys. Sejm do wiadomości. Kwota jednak prze-

niesiona 42.610 zł. 15 ct. nie została w całości straconą, dyrekcya Banku skorzystała z wyjaśnienia horyzontu politycznego i wysprzedała cały niemal zapas listów zastawnych o tyle korzystnie, że na poczet roku 1887 pozostało jeszcze zysku 17.694 zł. 94 ct., co z zyskiem z roku ostatniego daje bilansową cyfrę 75.800 zł. 98 ct., użytą do statutowego rozdziału. Fundusz zatem cały w Banku będący własnością kraju, czyli kapitał zakładowy i własne rezerwy wzrosły z końcem roku 1888 do 1,244.099 zł. 08 ct.

Dział hipoteczny wstrzymany został w rozwoju swoim przez sam zarząd Banku.

Wśród r. 1888 wydano razem pożyczek 270 na sumę zł. 1,016.200 a to: na większą własność pożyczek 13 w kwocie zł. 299.000, na realności miejskie pożyczek 81 w kwocie zł. 563.750, na gospodarstwa włościańskie 176 w kwocie zł. 153.450.

O ruchu ogólnym w tym dziale wspomnieliśmy na wstępie niniejszego sprawozdania a co do pożyczek włościańskich a mianowicie co do zmiany norm dotychczasowych przedkładamy osobno Wydziałowi krajowemu uwagi Rady nadzorczej Banku, czyniąc tem zadość uchwale Wysokiego Sejmu z 9. stycznia b. r.

Dział komunalny oczekiwał przez cały rok 1888 na zmianę statutu i odnośnych kauteli, które nadzwyczajnie utrudniały udzielanie pożyczek, a do II. emisyi tych obligacyj, przy których trudności te miały być usunięte, niestety zarząd Banku nie mógł dotąd przystąpić, bo uchwały odnośne Wysokiego Sejmu nie uzyskały Najwyższej sankcyi.

W roku ubiegłym emitowano i wydano z Banku obligacyj komunalnych za zł. 250.600.

Dział bankowy doznał w r. 1888 w obrocie wekslowym i lombardowym cokolwiek mniejszego obrotu, lecz wykazał odpowiednie zyski. W efektach obrót był znaczny, bo wynosił po stronie sprzedaży ogółem 6,255.611 zł. 99 ct., a pozostało z końcem roku już tylko efektów za 390.622 zł. 25 ct.

Ogólne dochody ze wszystkich działów Banku krajowego wyniosły w roku 1888 203.297 zł. 51 ct., a wydatki doszły w r. 1888 do 127.496 zł. 53 ct. — czyli jak wyżej wspomniano zysk 75.800 zł. 98 ct.

Dochody obejmują w swej cyfrze przeniesiony zysk z r. 1887, a w rozchodach mieści się cyfra straty na listach zastawnych poniesionej. Koszta administracyi zniżone zostały w r. 1888 o ile to tylko było możliwem pomimo ponownego wzrostu w wydatkach na podatki.

Załączając przy bilansie sprawozdanie dyrekcyi Banku powołujemy się na nie bez powtarzania tutaj tych szczegółów, które dają treściwy przegląd wszystkich czynności.

Rada nadzorcza wykonuje stałą i ciągłą kontrolę nad czynnościami dyrekcyi, a z początkiem b. r. ustanowiliśmy dwie komisye rewizyjne, jedną do ścisłej rewizyi bilansu, czynności wszelkich i ksiąg, a drugą do właściwego szkontrum kas, depozytów, portfelów, skryptów i efektów.

Nad każdym z tych sprawozdań obradowała osobno Rada nadzorcza, a skonstatowawszy troskliwą i zapobiegliwą czynność, której owocem jest rozwój i wzrastające zaufanie do naszej instytucyi, wyraziła dyrekcyi Banku uznanie na posiedzeniu dnia 13. marca b. r.

Wysoki Wydział krajowy, raczy niniejsze sprawozdanie wraz z zamknięciem rachunkowem i bilansem za rok 1888 przyjąć do wiadomości i uzyskać od Wysokiego Sejmu absolutoryum dla zarządu Banku za rok 1888.

Prezes Rady nadzorczej Banku krajowego
Królestwa Galicyi i Lodom. z Wielk. Księstwem Krakowskiem.

H. Bochdan w. r.

Z drukarni Pillera i Spółki.

Bank Krajowy

Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem

1888.

LWÓW.
Z DRUKARNI PILLERA i SPÓŁKI.

Bank Krajowy

Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem

1888.

LWÓW.
Z DRUKARNI PILLERA i SPÓŁKI.

Sprawozdanie

Dyrekcyi Banku Krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z W. Ks. Krakowskiem.

Wiadomości osobiste.

J. E. Kazimierz hr. Badeni, dotychczasowy zastępca Prezesa Rady Nadzorczej, ustąpił z tej posady, powołany wolą Najjaśniejszego Pana na stanowisko Namiestnika Galicyi. W Jego miejsce mianował Wydział krajowy wiceprezesem Rady Nadzorczej posła Edwarda Jędrzejowicza.

Skutkiem uzupełniających wyborów weszli do Rady Nadzorczej Banku, jako członek: Dr. Gustaw Romer, a jako zastępca: Dr. Stanisław Krzyżanowski.

Dekretem Wydziału krajowego z dnia 14. Kwietnia 1888. L. 15.520 powołany został Prezes Banku Hipolit Bochdan do zastępstwa nie obsadzonej jednej posady Dyrektora Banku, z zatrzymaniem jednak przewodnictwa w Radzie Nadzorczej.

Sprzedaż i kurs emisyi bankowych.

Zapas $4^1/_2\%$ listów zastawnych Banku i 5% obligacyi komunalnych

wynosił z końcem roku 1887	zł. 2,327.050·—
nowe emisyi tych walorów wyniosły w roku 1888 . .	„ 1,266.800·—
razem . .	zł. 3,593.850·—
gdy zaś zapas $4^1/_2\%$ listów zastawnych i 5% obligacyi komunalnych Banku wynosił 31. Grudnia 1888 . .	„ 407.300·—
przeto w ciągu roku 1888 umieszczono	zł. 3,186.550·—

Przy sprzedaży swoich emisyi poniósł Bank wprawdzie stratę 24.915 zł. 21 ct.; wszakże znalazł dostateczne na to pokrycie w przeniesionym na rok bieżący zysku z r. 1887 w kwocie 42.610 zł. 15 ct., a nadto pozbył się zbyt znacznego zeszłorocznego zapasu własnych emisyi.

Zarazem potrafił Bank podnieść kurs swoich emisyi do wysokości prawie tej samej, jaka była z końcem roku 1887 — chociaż spadek kursu $4^1/_2\%$ listów zastawnych Banku, w równej mierze z kursem innych walorów galicyjskich, był na początku roku 1888 bardzo znaczny.

Dnia 31. Grudnia 1888 notowały na giełdach $4^1/_2\%$ listy zastawne Banku: $95^1/_4$ — $95^3/_4\%$, a 5% obligacye komunalne $100^1/_4$ — 101%.

Sprzedaż emisyi bankowych i wypłata ubiegających kuponów i wylosowanych listów i obligacyi komunalnych odbywała się, jak i w latach ubiegłych, oprócz w kasie głównej Banku i w jego Zastępstwach w Drohobyczu, Kołomyi, Krakowie, Nowym Sączu, Podhajcach, Rzeszowie, Samborze, Sanoku i Stryju, także we Wiedniu, Bernie, Opawie, Pilźnie czeskim, Pradze i Tryeście, w c. k. uprz. austr. Zakładzie kredytowym hla handlu i przemysłu, jakoteż w „Živnostenska Banka pro Čechy a Moravu".

Pożyczka krajowa Em. z roku 1888. Bank krajowy nabył od Wydziału krajowego całą emisyę z roku 1888 $4^1/_2\%$ obligacyi pożyczki krajowej (t. z. pożyczki koszarowej) w sumie 440.000 zł. i sprzedał ją w ciągu roku zeszłego w zupełności i ze zyskiem. — Zapas własny Banku $4^1/_2\%$ obligacyi pożyczki krajowej z końcem r. 1888 wynosił 2.300 zł. i jest nawet nieco mniejszy, niż zeszłoroczny zapas tego waloru.

Kredyt dla podatku spożywczego od olejów mineralnych i spirytusu. Bank krajowy uzyskał i na rok 1888/9 od c. k. Rządu prawo udzielania krajowym rafineryom nafty poręki do 300.000 zł. za podatek spożywczy, zakredytowany tymże przez c. k. władze skarbowe. — Również do kwoty 300.000 zł. uzyskał Bank prawo udzielania takiejże poręki za podatek spożywczy od spirytusu. Klienci banku korzystają też z obu rodzajów poręki według norm i przepisów, ustanowionych przez Radę Nadzorczą Banku.

Kredyt na inwestycye w gorzelniach. Bank krajowy, pragnąc przyjść z pomocą przemysłowi gorzelnianemu w trudnem położeniu, w jakie je wprowadziła ustawa z 23. Czerwca 1888 Dz. p. p. Nr. 95, otworzył dla właścicieli gorzelń osobny kredyt pod dogodnymi warunkami, o ile wykazali, iż z kredytu tego korzystać zamierzają na inwestycye w gorzelniach, spowodowane wyż powołaną ustawą.

Układ z c. k. Rządem w sprawie galic. funduszu indemnizacyjnego. Bank krajowy zawarł układ z c. k. Namiestnictwem, mocą którego począwszy od 1. Stycznia 1889 galicyjski fundusz indemnizacyjny składa swoje zwyżki kasowe na rachunek procentowy w Banku krajowym. Skutkiem tego układu stało się też zadość tylekrotnie wyrażanym życzeniom Sejmu krajowego.

Stały fundusz przemysłowy. W ślad wzmiankowanej w zeszłem sprawozdaniu uchwały sejmowej z dnia 22. Stycznia 1887, objął Bank w dniu 1. Stycznia 1888 resztę aktywów funduszu przemysłowego. W ten sposób cały ten fundusz jest już pod zarządem Banku krajowego — a załącznik ostatni zamknięcia rachunkowego przedstawia jego stan obecny.

Oddział hipoteczny. W roku 1888 mniej się rozwinął interes hipoteczny, niż w latach ubiegłych. Dyrekcya Banku bowiem nie chciała zbytecznie zwiększać na targu materyału w listach zastawnych ze względu na zeszłoroczne stosunki giełdowe. I to też w wysokim stopniu przyczyniło się do ustalenia kursu emisyi bankowych i znakomitego ulżenia oddziałowi bankowemu przez zupełne prawie wysprzedanie własnego zapasu listów.

	Z roku 1887 pozostało niezałatwionych:	
175	podań o pożyczki hipoteczne na łączną kwotę . .	zł. 1,351.800·—
	w roku 1888 weszło nowych:	
376	podań o pożyczki hipoteczne na łączną kwotę . .	„ 1,779.500·—
	razem więc było w roku 1888 do załatwienia:	
551	podań Do przeniesienia .	zł. 3,131.300·—

551	podań	Z przeniesienia .	zł. 3,131.300·—
	z czego Bank w roku 1888 załatwił odmownie:		
176	podań na kwotę		„ 1,664.000·—
	z pozostałych zaś:		
375	podań na kwotę		zł. 1,467.300·—
	wydał Bank nowych promes:		
308	na pożyczki hipoteczne w kwocie		„ 1,068.150·—
	pozostaje jeszcze niezałatwionych:		
67	podań na kwotę		zł. 399.150·—

Natomiast wypłacił Bank w ciągu roku 1888 walutę:

13	pożyczek na dobra ziemskie w kwocie	zł. 299.000·—
81	„ „ realności miejskie w kwocie . . .	„ 563.750·—
i 176	„ „ grunta włościańskie w kwocie . . .	„ 153.450·—
270	„ razem w kwocie	zł. 1.016.200·—

co łącznie z pożyczkami, wypłaconemi przez Bank w latach poprzednich czyni: 1.797 pożyczek w ogólnej sumie zł. 15,134.800·—, a mianowicie

1. na dobra ziemskie 232 pożyczek w ogólnej sumie 8,182.000 zł., czyli 54·06%, zaś w stosunku do zgłoszonych podań 27·74%.
2. na domy murowane w miastach, opłacających podatek domowo-czynszowy, a do korzystania z kredytu rzeczowego przez Wydział krajowy dopuszczonych, 683 pożyczek w ogólnej sumie 6,138.750 zł., czyli 40·56%, zaś w stosunku do zgłoszonych podań 43·41%.
3. na małą własność rolną, przeważnie włościańską, 882 pożyczek w ogólnej sumie 814.050 zł., czyli 5·38%, zaś w stosunku do zgłoszonych podań 34·23%.

Z promes pozostałych z roku 1887 w obiegu łącznie z wydanemi w roku 1888 na

648	pożyczek w kwocie	zł. 3,767.950·—
139	promes nie zostało przyjętych w kwocie . . .	„ 1,736.800·—
	z pozostałej reszty:	
509	promes na kwotę	zł. 2,031.150·—
	zrealizowano w ciągu roku 1888, jak wyżej wykazano:	
270	pożyczek na kwotę	„ 1,016.200·—
239	więc promes pozostaje w obiegu na kwotę . . .	zł. 1,014.950·—

Wypłatność rat hipotecznych uwidocznia poniższe zestawienie:

	Wymagalność rat:	Zaległości z końcem r. 1887:
W r. 1884	1 na 21 zł. 85 ct.	nie ma
„ „ 1885	290 „ 57.304 „ 70 „	nie ma
„ „ 1886	1.085 „ 236.834 „ 90 „	6 na 2.793 zł. 97 ct.
„ „ 1887	2.136 „ 576.602 „ 82 „	29 „ 13.345 „ 49 „
„ „ 1888	3.128 „ 848.208 „ 66 „	229 „ 80.096 „ 53 „
razem	6.640 na 1,718.972 zł. 93 ct.	264 na 96.235 zł. 99 ct.

czyli 5.59% ogólnej wymagalności, a mianowicie: z pożyczek udzielonych na dobra ziemskie: 71 rat w kwocie 75.955 zł. 72 ct. — z pożyczek udzielonych

na realności miejskie: 57 rat w kwocie 13.643 zł. 59 ct. — a z pożyczek udzielonych na grunta włościańskie: 136 rat w kwocie 6.636 zł. 68 ct.*)

Zysk w oddziale hipotecznym z roku 1888 wyniósł 38.753 zł. 80 ct., zwiększył się przeto o 6.613 zł. 15 ct.

Fundusz rezerwy specyalnej, formowanej przez Bank w oddziale hipotecznym, wynoszący z dniem 31. Grudnia 1887 roku 36.714 zł. 14 ct., doszedł w ciągu roku 1888 do sumy 43.614 zł. 39 ct., został więc powiększonym o 6.900 zł. 25 ct.

Z dniem 31. Grudnia z. r. znajdowało się w obiegu listów zastawnych Banku krajowego na ogólną sumę 14,409.400 zł. — pożyczki zaś udzielone przez Bank po strąceniu funduszu, złożonego na umorzenie, wynosiły 14,306.660 zł. 35 ct. Przypada więc do wycofania z obiegu i zniszczenia ilość listów zastawnych w sumie 102.739 zł. 65 ct., co w terminie losowania listów zastawnych, dnia 1. Kwietnia 1889 odbyć się mającym, zostanie dopełnionem.

Oddział komunalny. Bank krajowy udzielił w r. 1888: 10 pożyczek w obligacyach komunalnych, w ogólnej sumie 250.600 zł. — w r. 1887 zaś 23 takichże pożyczek, w ogólnej sumie 208.700 zł. Z liczby 117 pożyczek udzielonych przez Bank w ciągu jego istnienia w ogólnej sumie 1,502.000 zł. przypada:

1. na powiaty 18 pożyczek w ogólnej sumie 389.000 zł., czyli 25·89%,
2. na gminy miejskie 37 pożyczek w ogólnej sumie 947.900 zł., czyli 63·10%.
3. na gminy wiejskie 62 pożyczek w ogólnej sumie 165.100 zł., czyli 11.01%.

Pozostaje nadto do wypłacenia 7 pożyczek, przez Bank przyznanych, a do dnia 31. Grudnia 1888 przez powiaty i gminy niepodniesionych, w kwocie 63.600 zł.

Raty przypadające Bankowi na spłatę kapitału i na procent, wpływały w oznaczonym terminie, lub wkrótce po terminie. — Wynosiły one w roku ubiegłym 118.610 zł. 96 ct., pozostało zaś do ściągnięcia tylko zaległych z r. 1888: 13 rat w kwocie 2.466 zł. 82 ct. z pomiędzy 117 udzielonych pożyczek w kwocie 1,502.000 zł.

Zysk w oddziale komunalnym w r. 1888 wyniósł 2.967 zł. 23 ct., zwiększył się przeto o 399 zł. 69 ct.

Fundusz rezerwy specyalnej dla obligacyi komunalnych, wynoszący z dniem 1. Stycznia 1888: 78.315 zł. 21 ct., wzrósł w ciągu tegoż roku do sumy 110.880 zł. 54 ct., a więc o sumę 32.565 zł. 33 ct.

Obecnie zamkniętą została Emisya I. obligacyi komunalnych, a Bank nie może jeszcze przystąpić do wydawania obligacyi komunalnych Emisyi II., gdyż dotyczące tej emisyi zmiany statutu bankowego nie otrzymały dotąd zatwierdzenia rządowego.

---

*) Do dnia sporządzenia niniejszego sprawozdania, na poczet powyższej zaległości już wpłynęło do kasy Banku 93 rat w kwocie 29.172 zł. 78 ct., zaległość zmniejszyła się przeto do 171 rat w łącznej kwocie 67.063 zł. 21 ct.

Oddział bankowy. Przedewszystkiem skutkiem zmniejszenia się obrotu w interesach hipotecznych i konwersyach wierzytelności innych zakładów, zmniejszył się całkowity obrót ze wszystkich operacyi Banku i wyniósł w r. 1888: 155,854.959 zł. 56 ct.

Zmniejszył się także obrót kasowy i wyniósł w r. 1888 w Banku i Zastępstwach 45,597.174 zł. 10 ct.

W ciągu roku 1888 podano do skupu:

7.399 sztuk weksli na ogólną sumę . . .	zł.	6,498.007	ct. 88
z tego odmówił Bank przyjęcia:			
619 sztuk weksli na sumę	„	519.836	„ 98
zaś 6.780 sztuk weksli na sumę	zł.	5,978.170	ct. 90

zeskontował Bank, czyli 92% ogólnej kwoty zgłoszonej.

W porównaniu z r. 1887 podano do skupu w r. 1888 mniej o 376 sztuk weksli i kwotę zł. 694.615 ct. 41, zeskontowano zaś mniej 244 sztuk weksli i kwotę zł. 602.658 ct. 22. Stan portfelu wekslowego z dniem 31. Grudnia 1888 zmniejszył się o 101 sztuk weksli i kwotę zł. 231.317 ct. 10. — Ponieważ podobne zmniejszenie się interesu eskontowego w r. 1888 i w innych Zakładach krajowych jest widoczne, świadczy to więc o pewnej ogólnej w kraju stagnacyi w interesach, spowodowanej niepewnością sytuacyi politycznej w ubiegłych dwóch latach. W tym samym stosunku zmniejszył się także zysk brutto z eskontu weksli i wyniósł w r. 1888 zł. 115.143 ct. 27.

Bank reeskontował w r. 1888: 2.028 sztuk weksli na ogólną sumę zł. 1,608.442 ct. 20 — a zatem mniej jak w roku ubiegłym o 283 sztuk weksli na kwotę zł. 383.822 ct. 08.

Weksli zaprotestowanych lub zaskarżonych pozostało z dniem 31. Grudnia 1888:

. . . . .	46 sztuk na sumę .	zł.	65.939	ct. 73
z tego przejdzie do odpisania z zysków z r. 1888 . . .	3 „ „ „ .	„	3.801	„ 91
a reszta	43 „ „ „ .	zł.	62.137	ct. 82

jest należycie zabezpieczoną i nie budzi obawy dalszej straty. — Część tych weksli nawet rzeczywiście przed ogłoszeniem niniejszego sprawozdania zapłaconą została.

Inne interesa oddziału bankowego wyjaśnia dostatecznie dołączone zamknięcie rachunkowe.

Ogólny zysk w oddziale bankowym wyniósł w r. 1888 zł. 118.966 ct. 33 i zwiększył się w porównaniu do takiegoż zysku z r. 1887 o kwotę zł. 4.249 ct. 33.

Oddział interesów bankowych ze stowarzyszeniami zarobkowemi i gospodarczemi. Osobny Komitet Cenzorów, odpowiednio do §. 57. statutu bankowego dla tego Oddziału ustanowiony, dopuścił do kredytu wekslowego w Banku krajowym na rok 1888: 80 stowarzyszeń. W ciągu tegoż roku Bank eskontował 3.694 sztuk ich weksli, na ogólną sumę 1,598.322 zł. 88 ct., saldo tych weksli z dniem 31. Grudnia 1888 wynosiło sztuk 566 na 247.705 zł. 18 ct., a wraz z reeskontowanymi: 631 sztuk na 291.816 zł. 77 ct. Bank poniósł dotąd w tym dziale straty na 3 stowarzyszeniach magazynowych,

zresztą wszystkie weksle stowarzyszeń, płatne do końca roku 1888, w terminie wykupione zostały. Oprócz tego korzystały stowarzyszenia z kredytu, podlegającego ocenieniu komitetu cenzorów, istniejącego wedle §. 39. statutu bankowego, a stowarzyszenia, będące zarazem Zastępstwami Banku, były także dłużnikami Banku w rachunku bieżącym (dotacye kasowe). W r. 1888 wszakże składały Zastępstwa większe kwoty na swój rachunek, niż się na tym rachunku w Banku zadłużały. Z końcem roku 1888 wynosiło saldo netto na korzyść Zastępstw zł. 33.511 ct. 21, a mianowicie: 15 Zastępstw miało w Banku na rachunku dotacyi do żądania kwotę zł. 67.830 ct. 40, natomiast 35 Zastępstw było dłużnych kwotę zł. 34.319 ct. 19.

Czynności Banku w Zastępstwach.

W roku 1888 otworzył Bank nowe Zastępstwa dla powiatów Tarnobrzeskiego i Niskiego przy Towarzystwie zaliczkowem w Tarnobrzegu. Liczba Zastępstw Banku wynosiła do końca roku 1888: 50. — Zastępstwa nie przestawały i w roku 1888, tak jak w latach dawniejszych, nieść Bankowi chętne, pożyteczne i ze wszech względów cenne usługi. O obrotach zaś i o czynnościach Banku, załatwianych przez Zastępstwa, daje obraz szczegółowy załącznik 1-szy do zamknięć rachunkowych za rok 1888 (str. 17—19).

Czysty zysk i rezerwy Banku.

Czysty zysk z r. 1887 został po myśli uchwały Rady Nadzorczej przeniesiony na rachunek r. 1888, a to z tego powodu, że z końcem r. 1887 posiadał Bank zapas własnych listów zastawnych w sumie zł. 2,248.350·— a kurs ich w chwili ogłoszenia bilansu za r. 1887 spadł blisko o 4% w porównaniu do kursu z dnia 31. Grudnia 1887.

Czysty zysk z r. 1887 wynosił	zł. 42.610	ct. 15
rzeczywista zaś strata na efektach własnych wynosi według zamknięcia rachunkowego	„ 24.915	„ 21
pozostało więc netto jako zysk przeniesiony z r. 1887 .	zł. 17.694	ct. 94
a gdy zysk wykazany w bilansie obecnym wynosi . .	„ 75.800	„ 98
przeto właściwie kwota	zł. 58.106	ct. 04

jest wyrazem czystego zysku, wynikającego z operacyi bankowych w r. 1888.

W ten sam sposób obliczony zysk w r. 1887 wynosił właściwie zł. 48.089 ct. 10 — powiększenie więc zysku osiągniętego w roku bieżącym wynosi zł. 10.016 ct. 94.

Wykazany w zamknięciu rachunkowem czysty zysk w kwocie zł. 75.800 ct. 98 został po myśli postanowienia §. 62. statutu bankowego rozdzielony między majątek zakładowy i rezerwy Banku.

Uwzględniając powyższe powiększenie, wynosi obecny majątek Banku w kapitale zakładowym i rezerwach zł. 1,285.469 ct. 08, strącając zaś kwotę zł. 41.460·—, będącą własnością dłużników komunalnych, wynosi zwiększenie się majątku Banku po nad pierwotną dotacyę 1,000.000 zł., kwotę zł. 244.009 ct. 08, uzbieraną przez Bank w ciągu pięciu lat jego istnienia.

V.

ZAMKNIĘCIE RACHUNKOWE

Banku krajowego

Królestwa Galicyi i Lodomeryi z W. Ks. Krakowskiem

za rok

1888.

Zamknięcia rachunkowe

Banku krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem

za rok 1888.

Obrót.

Całkowity obrót ze wszystkich operacyi Banku wynosił od d. 1. Stycznia do d. 31. Grudnia 1888 r.	w. a. zł.	155,854.959 ct. 56

Kasa.

Gotowizna w Banku:

Pozostałość z d. 31. Grudnia 1887 r. wynosiła . .	w. a. zł.	87.164 ct. 14		
Od d. 1. Stycznia do 31. Grudnia 1888 r. wpłynęło	" " "	19,740.602 " 57		
	w. a. zł.	19,827.766 ct. 71		
Wypłaty w tymże czasie wynosiły	" " "	19,638.382 " 96		
Pozostałość kasowa w Banku z d. 31. Grudnia 1888 r.			w. a. zł.	189.383 ct. 75
Obrót kasowy w Banku w roku 1888 . . .	w. a. zł.	39,378.985 ct. 53		

Dotacye kasowe w Zastępstwach:

Pozostałość dotacyi z d. 31. Grudnia 1887 r. wynosiła	w. a. zł.	98.972 ct. 66		
Od d. 1. Stycznia do d. 31. Grudnia 1888 dotowano Zastępstwa łączną sumą	" " "	3,042.852 " 35		
	w. a. zł.	3,141.825 ct. 01		
W tymże czasie zastępstwa wypłaciły . . .	" " "	3,175.336 " 22		
Obrót dotacyi kasowych w Zastępstwach w r. 1888	w. a. zł.	6,218.188 ct. 57		
Łączny obrót kasowy wynosił . . .	w. a. zł.	45,597.174 ct. 10		
Łączna pozostałość kasowa z dniem 31. Grudnia 1888 r. na ciężar Zastępstw .			" " "	34.319 " 19
na korzyść Zastępstw: w. a. zł. 67.830 ct. 40			w. a. zł.	223.702 ct. 94

Efekta własne, eskontowane i w komisie.

a) własne:

Z d. 31. Grudnia 1887 r. Bank posiadał na własność papierów publicznych wart. imien. .	w. a. zł.	2,329.450	za sumę	w. a. zł.	2,228.327 ct. —
Od d. 1. Stycznia do dnia 31. Grudnia 1888 nabyto papierów publicznych wart. imien	" " "	4.572.750	za sumę	" " "	4,417.907 " 24
Do przeniesienia	w. a. zł.	6,902.200		w. a. zł.	6,646.234 ct. 24

Z przeniesienia	w. a. zł. 6,902.200		w. a. zł. 6,646.234 ct. 24
W tymże czasie sprzedano papierów publiczn. wart. imiennej	„ „ „ 6,492.600	w. a. zł. 6,230.696 ct. 78	
Różnica kursu wynosi		„ „ „ 24.915 „ 21	„ „ „ 6 255.611 „ 99
Pozostałość efektów własnych wynosi z dniem 31. Grudnia 1888 r.: a) w papier. kraj. w. a. zł. 2.300 b) w papierach własn. em. w. a. zł. 407.300 wart. imien.	w. a. zł. 409.600	za sumę	w. a. zł. 390.622 ct. 25

b) eskontowane:

Z d. 31. Grudnia 1887 pozostawało wylosowanych efektów wartości imiennej . . . w. a. zł.	354·18	w sumie	w. a. zł. 350 ct. 74	
Od d. 1. Stycznia do 31. Grudnia 1888 eskontowano efekta wylosowane wart. imien. . w. a. zł.	41.403·50	na w. a. zł. 41.542·36		
za potrąceniem dyskonta		„ „ „ 74·60		
		w sumie	„ „ „ 41.467 „ 76	
	w. a. zł. 41.757·68		w. a. zł. 41.818 ct. 50	
W tymże czasie zrealizowano wylosowanych efektów wart. imien. w. a. zł.	38.652.18	na sumę	„ „ „ 38.759 „ 15	
Pozostałość wylosowanych efektów z d. 31. Grudnia 1888. wart. imien w. a. zł.	3.105·50	na sumę		„ „ „ 3.059 „ 35

c) w komisie:

Z d. 31. Grudnia 1887 r. pozostawało papierów publicznych wart. imien.	w. a. zł. 40.100	za sumę	w. a. zł. 39.380 ct. 74
Od 1. Stycznia do 31. Grudnia 1888 nabyto z polecenia i na rachunek osób trzecich papier. publicz. wartości imiennej	„ „ „ 595.170	za sumę	„ „ „ 576.651 „ 71
	w. a. zł. 635.270	za sumą	w. a. zł. 616.032 ct. 45
Z tych efektów zrealizowano w tymże czasie wart. imiennej	„ „ „ 635.270	za sumę	„ „ „ 616.032 „ 45
Z dniem 31. Grudnia 1888 nie było żadnego zapasu papierów publicznych na rachunek osób trzecich.			

Łączna pozostałość efektów własnych i eskontowanych z dniem 31. Grudnia 1888 roku podług załączonego wykazu wynosi . . . . . . w. a. zł. 393.681 ct. 60

Weksle.

Z dniem 31. Grudnia 1887 r. pozostawało w portfelu weksli zdyskontowanych, inkasowych i w reeskoncie	1.643	sztuk na sumę	w. a. zł.	2,132.717 ct. 35
W ciągu roku 1888. przyjęto do portfelu weksli . .	6.780	„ „ „	„ „ „	5,978.170 „ 90
razem . .	8.423	„ „ „	w. a. zł.	8,110.888 ct. 25
W tymże czasie:				
spłacono weksli 4.853 sztuk na w. a. zł. 4,601.045 ct. 80				
reeskontowano 2.028 „ „ „ „ „ 1 608.442 „ 20	6.881	„ „ „	„ „ „	6.209.488 „ —
Pozostaje z d. 31. Grudnia 1888 r. weksli . . .	1.542	„ „ „	w. a. zł.	1,901.400 ct. 25
W powyższej sumie mieszczą się weksle:				
a) na Lwów i Zastępstwa	777	„ „ „	w. a. zł.	823.403 ct. 03
b) od Stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych .	566	„ „ „	„ „ „	247.705 „ 18
c) zabezpieczone hipotecznie	33	„ „ „	„ „ „	534.435 „ —
d) inkasowe	3	„ „ „	„ „ „	700 „ 07
w portfelu . .	1.379	„ „ „	w. a. zł.	1,606.243 ct. 28
reeskontowane .	163	„ „ „	„ „ „	295.156 „ 97
jak powyżej . .	1.542	„ „ „	w. a. zł.	1,901.400 ct. 25

Zaliczki na zastaw efektów.

a) terminowe:

Z d. 31. Grudnia 1887 r. pozostawało udzielonych pożyczek	na 197	zastawów	w. a. zł.	69.442 ct. —
Od d. 1. Stycznia do 31. Grudnia 1888 udzielono pożyczek	„ 145	„	„ „ „	95.188 „ —
razem	na 342	zastawów	w. a. zł.	164.630 ct.
Zwrócono w tymże peryodzie	„ 158	„	„ „ „	85.447 „ 80
Pozostaje z dniem 31. Grudnia 1888 r.	na 184	zastawów	w. a. zł.	79.182 ct. 20
Zabezpieczonych efektami, wskazanymi w §. 3. C. lit. d. statutu w imiennej wartości			w. a. zł.	100.050 ct. —

b) bezterminowe:

Z dniem 31. Grudnia 1887 pozostawało zaliczek zabezpieczonych papierami publicznymi	u stron	64 z sumą	w. a. zł.	350.525 ct. 85
W ciągu roku 1888 udzielono zaliczek	stronom	24 w sumie	„ „ „	831.682 „ 06
razem	stron	88 w sumie	w. a. zł.	1,182.207 ct. 91
z tego spłaciło w tymże czasie	stron	37 w sumie	„ „ „	818.299 „ 47
Pozostaje z dniem 31. Grudnia 1888 r.	zaliczką	51 w sumie	w. a. zł.	363.908 ct. 44
zabezpieczonych efektami wskazanymi w §. 3. C. lit. d. statutu w imiennej wartości			w. a. zł.	1,189.167 ct. 85

Dłużnicy i wierzyciele w rachunku bieżącym.

Pozostałość z dniem 31. Grudnia 1887 r. wynosiła na rzecz korespondentów .	w. a. zł.	1,777.491 ct. 53
Obroty w ciągu roku 1888 wynoszą na rzecz korespondentów	„ „ „	13,732.854 „ 55
	w. a. zł.	15,510.346 ct. 08
zaś na ich ciężar	„ „ „	15,463.838 „ 99
Pozostałość z dniem 31. Grudnia 1888 r. na ciężar Banku wynosi . . .	w. a. zł.	46.507 ct. 09

i składa się z sum:

Passywa.

Conti lori:

a) sumy do dyspozycyi korespondentów . .	w. a. zł. 175.284 ct. 36		
b) weksle do zainkasowania z pn. . . .	" " " 14.179 " 49		
c) sumy lokacyjne . .	" " " 798.682 " 50		
d) wszelkie inne sumy od Banku należne, a pod powyższe kategorye nienależące . . .	" " " 70.500 " —	w. a. zł. 1,058.646 ct. 35	

Conti nostri:

a) sumy zatrzymane przy realizacyi pożyczek hipotecznych, kaucye i inne należytości od Banku	w. a. zł. 101.875 ct. 38		
b) należytości za odcięte kupony	" " " 48.493 " 74	" " " 150.369 " 12	w. a. zł. 1,209.015 ct. 47

Aktywa.

Conti lori:

a) pozostałości z bieżących dyspozycyi korespondentów . . .	w. a. zł. 4.997 ct. 65		
b) zaliczki krótko zwrotne	" " " 10.678 " 50	w. a. zł. 15.676 ct. 15	

Conti nostri:

a) sumy do dyspozycyi Banku na rachunku bieżącym u korespondent.	w. a. zł. 841.911 ct. 16		
b) weksle do zainkasowania u korespondentów	" " " 5.604 " 15		
c) dłużnicy z weksli protestowanych . . .	" " " 65.939 " 73		
d) Zaliczka dla Kasy krajowej	" " " 233.377 " 19	" " " 1,146.832 " 23	" " " 1,162.508 " 38
		pozostaje jak powyżej	w. a. zł. 46.507 ct. 09

Obce kapitały.

a) asygnaty i czeki.

Z dniem 31. Grudnia 1887 r. pozostawało lokowanych w Banku kapitałów

na asygnaty kasowe		w. a. zł. 186.900 ct. —	
na oddział żyrowy:			
rach. bież. Lit. A.	w. a. zł. 197.548 ct. 29		
" " " B.	" " " 34.037 " 80		
" " " C.	" " " 593.150 " 93	" " " 824.737 " 02	w. a. zł. 1,011.637 ct. 02
		Do przeniesienia	w. a. zł. 1,011.637 ct. 02

		Z przeniesienia	w. a. zł. 1,011.637 ct. 02
Od d. 1. Stycznia do d. 31. Grudnia 1888 r. wpłynęło			
na asygnaty kasowe		w. a. zł. 438.900 ct. —	
na oddział żyrowy:			
rach. bież. Lit. A.	w. a. zł. 3,100.068 ct. 47		
„ „ „ B.	„ „ „ 88.878 „ 50		
„ „ „ C.	„ „ „ 1,253.306 „ 38	„ „ „ 4,442.253 „ 35	„ „ „ 4,881.153 „ 35
			w. a. zł. 5 892.790 ct. 37
W tymże czasie zwrócono z lokacyi:			
na asygnaty kasowe		w. a. zł. 520.700 ct. —	
na oddział żyrowy:			
rach. bież. Lit. A.	w. a. zł. 3,143.809 ct. 77		
„ „ „ B.	„ „ „ 83.255 „ 46		
„ „ „ C.	„ „ „ 1,067.688 „ 21	„ „ „ 4.294.753 „ 44	„ „ „ 4,815.453 „ 44
Pozostaje z dniem 31. Grudnia 1888 r. kapitałów obcych:			
w asygnatach kasowych		w. a. zł. 105.100 ct. —	
w oddziale żyrowym:			
rach. bież. Lit. A.	w. a. zł. 153.806 ct. 99		
„ „ „ B.	„ „ „ 39.660 „ 84		
„ „ „ C.	„ „ „ 778.769 „ 10	„ „ „ 972.236 „ 93	w. a. zł. 1,077.336 ct. 93

b) wierzyciele w rachunku bieżącym:

Jak w poprzednim ustępie	„ „ „ 1,209.015 „ 47
Obce kapitały z dniem 31. Grudnia 1888 r. łącznie	w. a. zł. 2,286.352 ct. 40

Lokacya Kasy krajowej.

Z dniem 31. Grudnia 1887 r. stan lokacyi wynosił	w. a. zł. 250.960 ct. 55
Od d. 1. Stycznia do 31. Grudnia 1888 r. łącznie	„ „ „ 365.175 „ 29
	w. a. zł. 616.135 ct. 84
w tymże czasie zwrócono	„ „ „ 614.952 „ 62
Pozostaje z dniem 31. Grudnia 1888 na lokacyi	w. a. zł. 1.183 ct. 22

Spis załączników do zamknięć rachunkowych

z dniem 31. Grudnia 1888.

Str.

1. Przegląd czynności Zastępstw Banku krajowego 17
2. Wykaz papierów publicznych, stanowiących własność funduszów rezerwowych i Banku 20
3. Wykaz depozytów osób trzecich według kategoryi efektów i rodzaju depozytu . . . 21
4. Wykaz ruchu pożyczek hipotecznych 24
5. Wykaz udzielonych pożyczek hipotecznych 25
6. Wykaz ruchu pożyczek komunalnych 26
7. Wykaz emisyi Banku 27
8. Zamknięcie rachunku zysków i strat 28
9. Bilans Banku 30
10. Bilans stałego funduszu przemysłowego 32
11. Przegląd zestawień Bilansów z lat $188^3/_4$ — 1888 33

Przegląd

czynności

ZASTĘPSTW BANKU KRAJOWEGO

w roku

1888.

Liczba bieżąca	Zastępstwo	Obrót pozycyi kasowych		Weksle podane przez Zastępstwo do skupu			Weksle zeskontowane przez Bank			Weksle inkasowane przez Zastępstwo na rzecz Banku		
		zł.	ct.	sztuk	zł.	ct.	sztuk	zł.	ct.	sztuk	zł.	ct.
1	Biecz	40.152	85	12	11.254	—	11	10.054	—	14	13.505	36
2	Bochnia . . .	109.076	53	—	—	—	—	—	—	1	24	10
3	Bóbrka . . .	21.135	13	20	11.646	—	16	7.546	—	23	9.032	72
4	Brzesko . . .	123.865	69	14	11.260	—	11	7.760	—	7	6 160	—
5	Cieszanów . .	6.264	45	2	2.900	—	2	2 900	—	1	1.600	—
6	Dąbrowa . .	28 378	54	1	200	—	1	200	—	4	1.400	—
7	Delatyn . . .	17 362	21	37	12.635	—	32	8.835	—	38	9.040	—
8	Dobromil . .	20.354	90	31	20.500	—	29	18.500	—	26	15.550	—
9	Drohobycz .	41.956	52	37	16.547	90	23	10.843	28	26	11.220	73
10	Gliniany . .	19.215	68	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Jarosław . .	166.614	87	30	27.882	76	20	19.002	75	26	20.136	25
12	Jasło	30.966	73	9	3.440	—	9	3.440	—	17	4 868	60
13	Jaworów . .	135.152	44	43	46.603	—	41	42.950	—	41	40.030	—
14	Kamionka str.	28.650	36	3	1.300	—	3	1.300	—	11	3.131	28
15	Kołomyja . .	202.710	86	—	—	—	—	—	—	20	1.956	63
16	Kraków . . .	2,648.611	95	47	78.571	—	36	64.533	30	22	17.065	39
17	Krosno . . .	42	80	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18	Limanowa . .	18.544	31	22	9.208	—	22	9.208	—	20	8.943	—
19	Lwów . . .	61.260	68	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Łańcut . . .	33.502	52	17	12.284	—	14	8.784	—	26	17.594	—
21	Maków . . .	34.534	52	3	3 000	—	1	1.000	—	1	1.000	—
22	Mielec . . .	22.134	27	26	16.490	—	24	14.990	—	22	13.850	—
23	Mościska . .	59.551	30	28	28.800	—	23	22.100	—	34	27.419	90
24	Myślenice . .	119	75	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Nowy Sącz .	47.998	82	—	—	—	—	—	—	3	157	30
26	Oświęcim . .	14.714	72	13	8.421	—	13	8 421	—	12	8.424	—
27	Podhajce . .	133.416	16	55	76.200	—	50	62.200	—	52	70.624	96
28	Przemyśl . .	176.121	25	53	46.624	—	49	42.124	—	14	4.582	99
29	Przemyślany .	83.740	15	66	38.999	—	54	27.498	—	55	26.917	—
30	Radziechów .	165.742	62	28	43.640	—	26	41.140	—	51	36.213	66
31	Rohatyn . .	98.274	—	49	43.620	—	40	33.720	—	44	38.630	—
32	Ropczyce . .	12.615	36	28	18.760	—	22	11.360	—	21	12 220	—
33	Rudki . . .	16.106	90	3	1.470	—	3	1.470	—	3	970	—
34	Rzeszów . .	111.763	78	4	19.000	—	4	19.000	—	1	433	30
35	Sambor . . .	131.767	04	37	43.960	—	31	27.960	—	16	6.874	55
35	Sanok	118.168	26	73	59.749	42	61	39.739	42	77	57.617	50
37	Śniatyn . . .	10.947	23	7	2.765	—	7	2.765	—	22	5.624	01
38	Sokal	230.711	—	3	3.350	—	3	3.350	—	22	16.226	19
39	Stanisławów .	188.786	03	72	61.882	36	54	53.878	—	51	8.682	39
40	Stryj	55.566	59	21	13.161	12	15	11.610	96	30	11.236	33
41	Tarnobrzeg .	6.914	44	—	—	—	—	—	—	—	—	—
42	Tarnopol . .	106.744	85	28	31.213	78	15	15.881	—	29	7.730	30
43	Tarnów . . .	109.129	04	103	48.441	69	87	41.814	34	16	1.748	21
44	Tłumacz . .	38.637	34	41	28.230	—	33	21.112	—	42	26.930	—
45	Wadowice . .	11.624	04	—	—	—	—	—	—	—	—	—
46	Wieliczka . .	11.615	30	20	19.900	35	13	11.340	—	13	13.180	—
47	Zaleszczyki .	115.508	70	25	37.250	—	16	24.100	—	13	20.500	—
48	Zbaraż . . .	36 562	70	30	31.580	—	24	21.880	—	41	25.331	79
49	Złoczów . . .	214.654	74	47	55.530	—	39	44.530	—	66	55.739	07
50	Żółkiew . . .	100.197	65	27	14.900	—	25	13.100	—	24	11.660	—
		6,218.188	57	1.215	1,063.169	38	1.002	833.940	05	1.098	691.781	51

Efekta sprzedane przez Zastępstwo	Podań hipotecznych wniesiono w Zastępstwie		Pożyczek hipotecznych wypłaciło Zastępstwo		Podań komunalnych wniesiono w Zastępstwie		Pożyczek komunalnych wypłaciło Zastępstwo		Lokacyi na rzecz Banku przyjęło Zastępstwo		
i. w. zł.	sztuk	zł.	sztuk	zł.	sztuk	zł.	sztuk	zł.	od stron	zł.	ct.
—	—	—	5	14.100	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	2	3.600	4	1.900	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	2	1.350	2	1.350	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	1	25.000	1	25.000	—	—	—
—	1	2.000	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7.700	1	2.000	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	3	5.300	4	4.500	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	1	1.200	—	—	—	—	1	1.108	61
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	2	3.250	2	2.500	—	—	—	—	1	1.300	—
—	3	2.350	2	1.800	—	—	—	—	9	1.888	15
38.400	2	8.000	3	14.000	—	—	—		1	1.622	61
73.700	—	—	15	194.700	—	—	—	—	124	1,354.000	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	3	2 200	4	2.900	—	—	—	—	1	272	92
—	26	34.650	20	15.900	—	—	—	—	—	—	—
—	11	7.800	7	4.700	—	—	—	—	—	—	—
—	2	1.250	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	1	1.200	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	16	15.408	37
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12.100	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6.150	12	8.850	11	13.450	2	13.200	—	—	4	2.000	—
—	—	—	3	2.000	—	—	—	—	—	—	—
—	4	3.300	5	3.350	—	—	—	—	—	—	—
—	15	12.400	12	9.300	—	—	—	—	1	7.000	—
—	3	2.050	1	650	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	2	2.400	—	—	—	—	—	—	—
—	5	4.500	5	4.500	—	—	7	4.900	—	—	—
2.450	—	—	4	6.800	—	—	—	—	—	—	—
12.400	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2.900	8	33.000	4	17.800	1	4.000	1	4.000	4	775	58
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	34	25.000	30	22.100	—	—	—	—	9	1.695	48
—	3	6.200	6	8.550	—	—	—	—	—	—	—
2.200	—	—	6	13.000	—	—	—	—	—	—	—
—	1	1.750	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	16	13.500	24	27.050	—	—	—	—	—	—	—
—	1	3.000	—	—	—	—	—	—	7	2.184	33
—	3	11.400	—	—	1	1.500	—	—	1	1.410	—
—	—	—	2	31.000	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	9	26.000	6	15.900	2	16 000	1	1.000	1	732	23
—	4	4.700	6	3.200	—	—	—	—	1	339	19
—	5	8.400	5	14.350	—	—	—	—	19	50.039	31
—	7	6.000	5	5.500	—	—	—	—	—	—	—
158.000	189	245.000	206	460.450	7	59.700	10	34.900	200	1,441.776	78

Wykaz papierów publicznych

z dnia 31. Grudnia 1888 r.

stanowiących własność funduszów rezerwowych i Banku.

	Wartość imienna		Najbliższy kupon płatny	Kurs	Wartość rzeczywista							
					Kapitał		Procenta do $^{31}/_{12}$ 88		Łącznie		Ogółem	
	w. a. zł.	ct.			w. a. zł.	ct.	w. a. zł.	ct.	w. a. zł.	ct.	w. a. zł.	ct.
A.												
Efekta funduszów rezerwowych.												
a) **Depozyt rezerwy dla pożyczek w obligacyach komunalnych I. Em.**												
$4\frac{1}{2}\%$ Krajowe listy zastawne	61.900	—	$^{30}/_{6}89$	al pari	61.900	—	—	—				
$4\frac{1}{2}\%$ Pożyczka krajowa z roku 1883/4 . . .	26.000	—	$^{1}/_{5}89$	al pari	26.000	—	195	—				
Wkładka na rachunek bieżący C. Nr. 3.670 . .	45	25	—	—	45	25	—	—				
	87.945	25			87.945	25	195	—	88.140	25		
b) **Depozyt funduszu rezerwowego §. 62 statutu.**												
$4\frac{1}{2}\%$ Krajowe listy zastawne	21.100	—	$^{30}/_{6}89$	al pari	21.100	—	—	—				
$4\frac{1}{2}\%$ Pożyczka krajowa z roku 1883/4 . . .	15.500	—	$^{1}/_{5}89$	al pari	15.500	—	116	25				
Wkładka na rachunek bieżący C. Nr. 1.110 . .	6	47	—	—	6	47	—	—				
Stan z dniem 31. Grudnia 1888. . .	36.606	47			36.606	47	116	25	36.722	72	124.862	97
B.												
Efekta własne, eskontowane i w komisie.												
a) **Własność Banku.**							objęte rachunkiem procentów od efektów własnych.					
$4\frac{1}{2}\%$ Pożyczka krajowa z roku 1883/4 . . .	2.300	—	$^{1}/_{5}89$	93·—	2.139	—						
5% Obligacye komunalne I. Em.	10.600	—	$^{1}/_{4}89$	100·25	10.626	50						
$4\frac{1}{2}\%$ Krajowe listy zastawne	396.700	—	$^{30}/_{6}89$	95·25	377.856	75						
	409.600	—			390.622	25			390.622	25		
b) **Eskontowane.**												
Efekta wylosowane i kupony	3.105	50	—	—	3.059	35	—	—	3.059	35		
Stan z dniem 31. Grudnia 1888. . .	—	—			—	—	—	—	—	—	393.681	60

Wykaz depozytów osób trzecich

według kategoryi efektów i rodzaju depozytu.

Nazwa efektu	Z kuponem płatnym	Depozyta						Razem	
		na zastaw		do przechowania		na zabezpieczenie otwartego kredytu			
5% austr. jednolita renta papierowa Maj-Listopad	1/5 89	1.400	—	78.800	—	3.500	—	83.700	—
5% austr. jednolita renta papierowa Luty-Sierpień	1/2 "	1.200	—	19.050	—	1.000	—	21.250	—
5% austr. jednolita renta srebrna Styczeń-Lipiec	1/7 "	100	—	10.850	—	100	—	11.050	—
5% austr. jednolita renta srebrna Kwiecień-Październik	1/4 "	—	—	12.700	—	15.100	—	27.800	—
Losy państwowe z roku 1854 . . .	1/4 "	1.500	—	750	—	2.500	—	4.750	—
Losy państwowe z roku 1860 . . .	1/5 "	4.900	—	5.500		6.500	—	16.900	—
Losy państwowe z roku 1864 . . .	—	5.600	—	3.100	—	3.950	—	12.650	—
4% austryacka renta w złocie . . .	1/4 "	—	—	1.400	—	—	—	1.400	—
5% austryacka renta papierowa . .	1/3 "	—	—	10.700	—	12.300	—	23.000	—
Zapisy długu upaństw. kolei Elżbiety w złocie	1/7 "	—	—	—	—	13.600	—	13.600	—
Zapisy długu upaństw. kolei Franciszka Józefa	1/7 "	—	—	5.000	—	—	—	5.000	—
Zapisy długu upaństw. kolei Rudolfa	1/7 "	—	—	1.600	—	—	—	1.600	—
Pryorytety kolei Franciszka Józefa .	1/4 "	2.000	—	10 600	—	—	—	12.600	—
4% węgierska renta w złocie . . .	1/7 "	—	—	13.000	—	5.000	—	18.000	—
5% węgierska renta papierowa . .	1/6 "	4.500	—	22.300	—	1.200	—	28 000	—
Losy węgierskie premiowe	—	4.650	—	4.550	—	5.100	—	14.300	—
4% losy cisańskie	1/4 "	7.800	—	3.200	—	1.000	—	12.000	—
Obligacye indemniz. krakowskie . .	1/5 "	—	—	12.100	—	1.000	—	13.100	—
Obligacye indemniz. lwowskie . .	1/5 "	600	—	10.150	—	3.150	—	13.900	—
Obligacye indemniz. węgierskie . .	1/5 "	—	—	50	—	—	—	50	—
5% losy regulacyi Dunaju	1/7 "	400	—	100	—	2.300	—	2.800	—
6% obligacye pożyczki krajowej 1873. roku	1/5 "	200	—	1.600	—	2.500	—	4 300	—
4½% obligacye pożyczki krajowej 1883. roku	1/5 "	2.900	—	95 600	—	14.600	—	113.100	—
4½% obligacye pożyczki krajowej 1884. roku	1/5 "	—	—	21.100	—	100	—	21.200	—
4½% obligacye pożyczki krajowej 1885. roku	1/5 "	3.000	—	300	—	2.000	—	5.300	—
5% pożyczka komunalna miasta Wiednia	1/7 "	—	—	8.500	—	—	—	8.500	—
Losy komunalne miasta Wiednia .	—	4.000	—	1.300	—	500	—	5.800	—
Losy serbskie	13/1 "	—	—	300	—	200	—	500	—
Losy tureckie	—	—	—	2.800	—	—	—	2.800	—
3% prem. zapisy długu ogóln. austr. zakładu kredyt.	1/6 "	11.100	—	10.600	—	5.700	—	27.400	—
4% listy zastawne austr. ogóln. zakładu kredyt. w markach . . .	1/5 "	—	—	—	—	7.000	—	7.000	—
5% listy zastawne czeskiego Banku hipotecznego	1/7 "	—	—	200	—	—	—	200	—
5% listy zastawne peszteńskiego Banku handlowego	1/2 "	—	—	3.000	—	—	—	3.000	—
Do przeniesienia . .		55.850	—	370.800	—	109.900	—	536.550	—

Nazwa efektu	Z kuponem płatnym	Depozyta na zastaw		Depozyta do przechowania		Depozyta na zabezpieczenie otwartego kredytu		Razem	
Z przeniesienia . .		55.850	—	370.800	—	109.900	—	536.550	—
5% prem. listy hipoteczne gal. Banku hipotecznego	1/3 89	2.500	—	140.600	—	25.400	—	168.500	—
5% nieprem. listy hipoteczne gal. Banku hipotecznego	1/5 „	3.100	—	156.500	—	15.500	—	175.100	—
6% listy zastawne krakow. zakładu kredyt. ziemskiego	1/5 „	—	—	300	—	—	—	300	—
4% nieokres. listy zastawne gal. Towarzystwa kredyt. ziemskiego . .	30/6 „	300	—	26.800	—	1.900	—	29.000	—
5% nieokres. listy zastawne gal. Towarzystwa kredyt. ziemskiego . .	30/6 „	200	—	91.100	—	11.600	—	102.900	—
4% 41-letnie listy zastawne gal. Towarzystwa kredyt. ziemskiego . .	30/6 „	1.000	—	50.100	—	3.700	—	54.800	—
4% 56-letnie listy zastawne gal. Towarzystwa kredyt. ziemskiego . .	30/6 „	—	—	600	—	2.200	—	2.800	—
5% 37-letnie listy zastawne gal. Towarzystwa kredyt. ziemskiego . .	30/6 „	16.200	—	501.000	—	400.500	—	917.700	—
4½% listy zastawne gal. Towarzystwa kredyt. ziemskiego	30/6 „	1 500	—	446.900	—	30.300	—	478.700	—
4½% listy zast. Banku krajowego .	30/6 „	9.500	—	587.950	—	496.750	—	1,094.200	—
5% obligacye komunalne Banku krajowego	1/4 „	6.200	—	61.500	—	75.400	—	143.100	—
5% listy zastawne morawskiego Banku hipotecznego	1/7 „	—	—	500	—	—	—	500	—
4½% listy zastawne Banku austro-węgierskiego	1/4 „	—	—	60.500	—	—	—	60.500	—
4% prem. zapisy długu węgierskiego Banku hipotecznego	1/6 „	3.700	—	3.900	—	4.500	—	12.100	—
5% pryorytety kolei Alföld . . .	1/3 „	—	—	400	—	—	—	400	—
4% pryorytety kolei czesko-zachod.	1/7 „	—	—	200	—	—	—	200	—
5% pryorytety kolei busztehradzkiej	1/7 „	—	—	2.100	—	—	—	2.100	—
5% pryorytety kolei ces. Ferdynanda	1/3 „	—	—	600	—	—	—	600	—
4½% pryorytety kolei Karola-Ludwika	1/7 „	—	—	1.800	—	300	—	2.100	—
5% pryorytety kolei koszycko-bogumińskiej	1/4 „	—	—	3.000	—	—	—	3.000	—
4% pryorytety kolei Rudolfa . . .	1/7 „	—	—	1.000	—	—	—	1 000	—
5% pryorytety kolei siedmiogrodzkiej	1/7 „	—	—	3.400	—	—	—	3.400	—
5% pryorytety kolei północ.-połud. związk.	1/7 „	—	—	500	—	—	—	500	—
5% pryorytety kolei węgiersk.-galic. I. emisyi	1/3 „	—	—	18.000	—	—	—	18.000	—
5% pryorytety kolei węgiersk.-galic. II. emisyi	1/7 „	—	—	800	—	—	—	800	—
5% pryorytety kolei węgiersk. północno wschodniej	1/4 „	—	—	2.100	—	—	—	2.100	—
Losy „Bazylika"	—	—	—	155	—	20	—	175	—
Losy kredytowe	—	—	—	1.700	—	500	—	2.200	—
Losy „Clary"	—	—	—	240	—	40	—	280	—
Losy parowej żeglugi po Dunaju . .	1/7 „	—	—	200	—	—	—	200	—
Losy miasta Insbruku	—	—	—	60	—	—	—	60	—
Losy „Keglevich"	—	—	—	20	—	—	—	20	—
Losy miasta Krakowa	—	—	—	780	—	80	—	860	—
Losy miasta Lublany	—	—	—	180	—	80	—	260	—
Do przeniesienia . .		100.050	—	2,536.285	—	1,178.670	—	3,815.005	—

Nazwa efektu	Z kuponem płatnym	Depozyta						Razem	
		na zastaw		do przechowania		na zabezpieczenie otwartego kredytu			
Z przeniesienia . .		100.050	—	2,536.285	—	1,178.670	—	3,815.005	—
Losy miasta Budy	—	—	—	160	—	80	—	240	—
Losy „Palfy"	—	—	—	200	—	80	—	280	—
Losy austr. czerwonego krzyża . .	—	—	—	490	—	60	—	550	—
Losy węgiersk. czerwonego krzyża .	—	—	—	240	—	30	—	270	—
Losy Rudolfa	—	—	—	240	—	20	—	260	—
Losy Salma	—	—	—	80	—	—	—	80	—
Losy miasta Salcburga	—	—	—	200	—	—	—	200	—
Losy „St. Genois"	—	—	—	200	—	—	—	200	—
Losy miasta Stanisławowa	—	—	—	260	—	—	—	260	—
Losy „Waldstein"	—	—	—	80	—	—	—	80	—
Losy „Windischgrätz"	—	—	—	200	—	60	—	260	—
Akcye gal. Banku hipotecznego . .	1/7 89	—	—	6.000	—	2.800	—	8.800	—
Akcye Unionbanku	—	—	—	600	—	—	—	600	—
Akcye kolei Albrechta	1/7 „	—	—	16.000	—	—	—	16.000	—
Akcye kolei Alföld	1/7 „	—	—	29.800	—	—	—	29.800	—
Akcye Towarzystwa parowej żeglugi na Dunaju	1/6 „	—	—	1.000	—	—	—	1.000	—
Akcye kolei Karola Ludwika . . .	1/7 „	—	—	23.800	—	—	—	23.800	—
Akcye kolei czerniowieckiej . . .	1/5 „	—	—	1.600	—	—	—	1.600	—
Akcye kolei siedmiogrodzkiej . . .	1/7 „	—	—	1.400	—	—	—	1.400	—
Akcye kolei węgiersk.-galic. . . .	1/7 „	—	—	7.200	—	—	—	7.200	—
Akcye kolei węg.-północno-wschod. .	1/7 „	—	—	2.400	—	—	—	2.400	—
Akcye kolei węgiersk.-zachodniej .	1/7 „	—	—	5.000	—	—	—	5.000	—
Akcye kolei Praga-Dux	1/7 „	—	—	150	—	—	—	150	—
Akcye użytkowania kolei Karola Ludwika	1/7 „	—	—	800	—	—	—	800	—
Akcye użytkowania kolei czerniowieckiej	1/5 „	—	—	400	—	—	—	400	—
Franki w złocie	—	—	—	4.200	—	2.000	—	6.200	—
Marki w złocie	—	—	—	1.200	—	—	—	1.200	—
Efekta nieobjęte cedułą wiedeńską:									
Asygnaty kasowe	—	—	—	7.500	—	2.425	—	9.925	—
Książeczki wkładkowe i oszczędności	—	—	—	83.185	79	30	85	83 216	64
Walory w obcych walutach . . .	—	—	—	213.482	—	412	—	213.894	—
Dokumenta prywatne	—	—	—	67.525	60	2.500	—	70.025	60
		100.050	—	3,011.878	39	1,189.167	85	4,301.096	24

Wykaz ruchu pożyczek hipotecznych

do końca roku 1888.

Wykaz A.

	Dobra ziemskie		Realności miejskie		Realności wiejskie		Razem		W porównaniu z r. 1887	
	ilość	kwota	ilość	kwota	ilość	kwota	ilość	kwota	ilość	kwota
Saldo z roku 1887 (pozostałe w toku, promesy w obiegu, promesy zrealizowane do końca roku 1887) . .	275	9,591.400	803	7,682.800	964	896.000	2.042	18,170.200	+ 459	— 968.050
Zgłoszono w roku 1888	28	544.500	122	984.950	226	250.050	376	1,779.500	— 510	— 6,353.638
Razem . .	303	10,135.900	925	8,667.750	1.190	1,146.050	2.418	19.949.700	— 51	— 7,321.688
Odmówiono w roku 1888 . . .	18	574.600	90	987.700	68	101.700	176	1,664.000	— 48	— 2,272.488
Pozostało . .	285	9,561.300	835	7,680.050	1.122	1,044.350	2.242	18.285.700	— 3	— 5,049.200
Promesy wycofane w roku 1888 . .	29	811.400	74	896.600	36	28.800	139	1,736.800	— 64	— 3,427.900
„ w obiegu będące . . .	18	501.900	53	353.800	168	159.250	239	1,014.950	— 101	— 1,684.850
„ zrealizowane	232	8,182.000	683	6,138.750	882	814.050	1.797	15,134.800	+ 270	+ 1,016.200
Pozostaje w toku . .	6	66.000	25	290.900	36	42.250	67	399.150	— 108	— 952.650

Wykaz B.

	Na dobra ziemskie				Na realności miejskie				Na grunta włościańskie				Razem			
	Ilość	Wartość szac. hip.	Kwota dłużna		Ilość	Wartość szac. hip.	Kwota dłużna		Ilość	Wartość szac. hip.	Kwota dłużna		Ilość	Wartość szac. hip.	Kwota dłużna	
Po koniec r. 1888 zrealizowano	232	16,908.618	8,182.000		683	12,834.719	6,138.750	—	882	1,941.323	814.050	—	1.797	31,684.660	15,134.800	—
Po koniec r. 1888 spłacono gotówką . . .	—	—	99.679	82	—	—	218.891	49	—	—	75.368	34	—	—	393.939	65
Po koniec r. 1888 spłacono listami . . .	9	698.744	265.350	-	17	318.350	162.600	-	8	14.391	6.250	—	34	1,031.485	434.200	—
Pozostaje z 31. Grud. 1888	223	16,209.874	7,816.970	18	666	12.516.369	5,757.258	51	874	1,926.932	732.431	66	1.763	30,653.175	14,306.660	35

Wykaz
udzielonych pożyczek hipotecznych
po koniec roku 1888.

A. według wysokości

	Do wysokości w. a. zł.	ilość	kwota
	300	22	6.400
	500	291	140.350
	1.000	420	324.300
	5.000	501	1,302.800
	10.000	218	1,662.000
	25.000	222	3,466.750
	50.000	58	1,952.500
	100.000	43	3,003.700
	nad 100.000	22	3,276.000
Razem . .		1.797	15,134.800

B. według planu umorzenia

	na lat	ilość	kwota
	13 1/2	620	633.900
	15 1/2	109	132.950
	18 1/2	138	445.600
	23	230	830.800
	30 1/2	501	5,302.700
	37 1/2	16	304.650
	51	183	7,484.200
Razem . .		1.797	15,134.800

C. według lat

	ilość	kwota
W roku 1884	57	639.550
„ „ 1885	368	2,399.300
„ „ 1886	505	5,671.650
„ „ 1887	597	5,408.100
„ „ 1888	270	1,016.200
Razem	1.797	15,134.800

Wykaz ruchu pożyczek komunalnych

do końca roku 1888.

Wykaz A.

	Powiaty		Gminy miejskie		Gminy wiejskie		Razem		W porównaniu z r. 1887.	
	ilość	kwota	ilość	kwota	ilość	kwota	ilość	kwota	ilość	kwota
Saldo z r. 1887 (pozostałe w toku, promesy w obiegu, promesy zrealizowane do końca roku 1887.)	17	364.000	38	949.900	62	171.600	117	1,485.500	+ 18	+ 367.700
Zgłoszono w roku 1888	5	106.000	4	46.300	9	34.700	18	187.000	— 11	— 317.100
Razem . . .	22	470.000	42	996.200	71	206.300	135	1,672.500	+ 7	+ 50.600
Odmówiono w roku 1888.	1	12.000	2	26.000	3	14.900	6	52 900	— 1	+ 20.900
P. zostało . .	21	458.000	40	970.200	68	191.400	129	1,619.600	+ 8	+ 29.700
Promesy wycofane w roku 1888 . . .	1	25.000	2	20.000	2	9.000	5	54.000	+ 1	— 50.400
„ w obiegu będące	2	44.000	1	2.300	4	17.300	7	63.600	— 1	— 162.500
„ zrealizowane	18	389.000	37	947.900	62	165.100	117	1,502.000	+ 10	+ 250.600
Pozostaje w toku . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	— 2	— 8.000

Wykaz B.

	Powiaty			Gminy miejskie			Gminy wiejskie			Razem		
	ilość	kwota		ilość	kwota		ilość	kwota		ilość	kwota	
Po koniec roku 1888 zrealizowano	18	389.000	—	37	947.900	—	62	165.100	—	117	1,502.000	—
„ „ „ spłacono gotówką . . .	—	39.800	—	—	109.283	50	—	24.331	50	—	173.415	—
„ „ „ „ obligacyami . .	—	9.100	—	1	124.400	—	—	6.800	—	1	140.300	—
Pozostaje z 31. Grudnia 1888 roku	18	340.100	—	36	714.216	50	62	133.968	50	116	1,188.285	—

Wykaz emisyi Banku.

Emitowano po włącznie d. 31/12 1888				Umorzono na skutek losowania				Umorzono na skutek spłaty pożyczek emitowanymi papierami				Pozostaje w obiegu odnośnie do pojedyńczych emisyi				Pozostaje w obiegu Ogółem
serya	sztuk	po w. a. zł.	Sumę w. a. zł.	serya	sztuk	po w. a. zł.	Sumę w. a. zł.	serya	sztuk	po w. a. zł.	Sumę w. a. zł.	serya	sztuk	po w. a. zł.	Sumę w. a. zł.	w. a. zł.
a) cztero i pół procentowe listy zastawne																
I.	1.246	50	62 300	I.	48	50	2.400	I.	28	50	1.400	I.	1.170	50	58.500	
II.	5.145	100	514.500	II.	128	100	12.800	II.	93	100	9.300	II.	4.924	100	492.400	
III.	2.400	500	1,200.000	III.	56	500	28.000	III.	27	500	13.500	III.	2.317	500	1,158.500	
IV.	4.218	1.000	4,218.000	IV.	88	1.000	88.000	IV.	120	1.000	120.000	IV.	4 010	1.000	4,010.000	
V.	1.828	5.000	9,140.000	V.	32	5.000	160.000	V.	58	5.000	290.000	V.	1 738	5.000	8,690.000	
	14.837		15,134 800		352		291.200		326		434.200		14.159			14,409.400
b) pięcio procentowe obligacye komunalne I. emisyi																
A.	1.780	100	178.000	A.	109	100	10.900	A.	312	100	31.200	A.	1.359	100	135.900	
B.	754	1.000	754.000	B.	54	1.000	54.000	B.	81	1.000	81.000	B.	619	1.000	619.000	
C.	114	5.000	570.000	C.	8	5.000	40.000	C.	12	5.000	60.000	C.	94	5.000	470.000	
	2.648		1,502.000		171		104.900		405		172.200		2.072			1,224.900
Stan emisyi Banku z dniem 31. Grudnia 1888 r.																15,634.300

Zamknięcie rachunków

z dniem

I. Oddział

Wydatki	Walutą austr. zł.	ct.
Kupony od $4^1/_2$% listów zastawnych	654.920	16
Saldo zysku z oddziału hipotecznego	38.753	80
	693.673	96

II. Oddział

Kupony od 5% obligacyi komunalnych I. emisyi	61.730	—
Saldo zysku z oddziału komunalnego	2.967	23
	64.697	23

III. Oddział bankowy i ogólne

Koszta handlowe:			
a) Pensye i wynagrodzenia	zł. 58.260 ct. 19		
b) Dyety i koszta podróży Prezesa i członków Rady nadzorczej	„ 7.494 „ 40		
c) Fundusz zaopatrzenia i emerytury	„ 4.724 „ 45		
d) Porta, depesze, książki, druki, przybory do pisania, abonament gazet, ogłoszenia, koszta prawne i koszta ogólne	„ 12.161 „ 55	82.640	59
Podatki, opłaty stemplowe i należytości rządowe		14.739	59
Odpisania:			
a) na amortyzacyę ruchomości	zł. 905 ct. 42		
b) na straty z roku 1888:			
z weksli . . . . . . zł. 4.295 ct. 72			
z kursu od efektów własnych . „ 24.915 „ 21	„ 29.210 „ 93	30.116	35
Zysk do rozdziału:			
W myśl §. 62 statutu:			
40% na kapitał zakładowy	zł. 30.320 ct. 40		
30% na fundusz rezerwowy	„ 22.740 „ 29		
30% na rezerwę specyalną dla pożyczek w obligacyach komunalnych I. emisyi	„ 22.740 „ 29	75.800	98
		203.297	51

strat i zysków

31. Grudnia 1888.

hipoteczny.

Dochody	Walutą austr. zł.	ct.
Procenta od pożyczek w $4^1/_2{}^0/_0$ listach zastawnych	649.243	80
Procenta zwłoki od tychże pożyczek	8.680	96
Dodatek na koszta administracyi tychże pożyczek	35.736	82
Z zadawnienia 7 kuponów od $4^1/_2{}^0/_0$ listów zastawnych, w myśl §. 32. statutu .	12	38
	693.673	96

komunalny.

Procenta od pożyczek w $5^0/_0$ obligacyach komunalnych I. emisyi	60.093	13
Procenta zwłoki od tychże pożyczek	454	74
Uzupełnienie z oddziału bankowego, pokrycia kuponów od $5^0/_0$ obligacyi komunalnych I. emisyi	1.182	13
Dodatek na koszta administracyi pożyczek w $5^0/_0$ obligacyach komunalnych I. emisyi	2.967	23
	64.697	23

zamknięcie rachunków strat i zysków.

Przeniesienie zysku z roku 1887			42.610	15
Procenta:				
a) od weksli zeskontowanych		zł. 115.143 ct. 27		
b) od pożyczek na zastaw efektów		„ 25.005 „ 36		
razem .		zł. 140.148 ct. 63		
po potrąceniu procentów:				
od rachunków bieżących Lit. A. .	zł. 8.496 ct. 51			
od rachunków bieżących Lit. B. .	„ 1.117 „ 57			
od rachunków bieżących Lit. C. .	„ 27.085 „ 57			
od reszty rachunków bieżących . .	„ 46.466 „ 05			
od własnych asygnat kasowych . .	„ 7.470 „ 48			
od weksli reeskontowanych . .	„ 22.071 „ 41			
uzupełnienie pokrycia kuponów od $5^0/_0$ obligacyi komunalnych I. emisyi	„ 1.182 „ 13	„ 113.889 „ 72	26.258	91
Prowizye i komisowe			11.155	93
Dochód z kuponów od efektów własnych			81.551	49
Dochód z oddziału hipotecznego			38.753	80
Dochód z oddziału komunalnego			2.967	23
			203.297	51

Bilans Banku krajowego Królestwa Galicyi

z dniem 31. Gru-

Stan czynny		Walutą austr. zł.	ct.
Kasa:			
w banku	zł. 189.383 ct. 75		
w zastępstwach	„ 34.319 „ 19	223.702	94
Efekta funduszów rezerwowych		124.862	97
Efekta funduszu zaopatrzenia funkcyonaryuszów Banku		8.691	69
Efekta własne, eskontowane i w komisie		393.681	60
Pożyczki w $4^1/_2$% listach zastawnych:			
kapitał bieżący	zł. 14,394.201 ct. 50		
kapitał zalegający	„ 15.198 „ 50		
	zł. 14,409.400 ct. —		
mniej funduszu umorzenia	„ 102.739 „ 65	14,306.660	35
Pożyczki w 5% obligacyach komunalnych I. emisyi:			
kapitał bieżący	zł. 1,224.900 ct. —		
kapitał zalegający	„ 1.337 „ 50		
	zł. 1,226.237 ct. 50		
mniej funduszu umorzenia	„ 37.952 „ 50	1,188.285	—
Weksle:			
w portfelu	zł. 1,606.243 ct. 28		
w reeskoncie	„ 295.156 „ 97	1,901.400	25
Zaliczki na zastaw efektów		443.090	64
Dłużnicy w rachunku bieżącym		1,162.508	38
Efekta obce:			
zaliczkowane	zł. 1,289.217 ct. 85		
w przechowaniu	„ 3,011.878 „ 39	4,301.096	24
Ruchomości z roku 1887	zł. 9.019 ct. 22		
dokup w roku 1888	„ 35 „ —		
	zł. 9.054 ct. 22		
amortyzacya w roku 1888	„ 905 „ 42	8.148	80
Różne rachunki:			
z oddziału hipotecznego	zł. 81.271 ct. 78		
z oddziału komunalnego	„ 2.242 „ 84		
z oddziału bankowego	„ 30.341 „ 44	113.856	06
		24,175.984	92

We Lwowie, dnia

Naczelny buchalter:

Longchamps.

C. k. Radca Dworu i Komisarz rządowy:

Franciszek Karasiński.

RADA

Dr. Żywicki. *Karol*

i Lodomeryi z Wielkiem Ks. Krakowskiem
dnia 1888 r.

Stan bierny			Walutą austr. zł.	ct.
Kapitał zakładowy łącznie z przypadającym zyskiem do roku 1888 . .			1 071.511	14
Rezerwy:				
fundusz rezerwowy (§. 62 statutu)		zł. 59.463 ct. 01		
rezerwa oddziału hipotecznego		„ 43.614 „ 39		
rezerwa oddziału komunalnego:				
własność dłużników komunaln. .	zł. 41.460 ct. —			
własność Banku . . .	„ 69.420 „ 54	„ 110.880 „ 54	213.957	94
Fundusz zaopatrzenia dla funkcyonaryuszów Banku			8.691	69
Emisye Banku:				
$4\frac{1}{2}\%$ listy zastawne		zł. 14,409.400 ct. —		
5% obligacye komunalne I. emisyi		„ 1,224.900 „ —	15,634.300	—
Wylosowane efekta własnych emisyi:				
$4\frac{1}{2}\%$ listy zastawne		zł. 42.600 ct. —		
5% obligacye komunalne I. emisyi		„ 8.800 „ —	51.400	—
Kupony w obiegu:				
od $4\frac{1}{2}\%$ listów zastawnych		zł. 128.309 ct. 79		
od 5% obligacyj komunalnych I. emisyi		„ 985 „ —	129.294	79
Obce kapitały:				
asygnaty i czeki		zł. 1,077.336 ct. 93		
wierzycieli w rachunku bieżącym		„ 1,209.015 „ 47	2,286.352	40
Lokacya kasy krajowej			1.183	22
Lokacya Zastępstw			67.830	40
Żyro-obligo			295.156	97
Depozyta osób trzecich			4,301.096	24
Różne rachunki:				
z oddziału hipotecznego		zł. 14.033 ct. 20		
z oddziału komunalnego		„ 1.207 „ 76		
z oddziału bankowego		„ 4.903 „ 65	20.144	61
Procenta przenośne:				
z oddziału hipotecznego		zł. 46.320 ct. 36		
z oddziału komunalnego		„ 32.013 „ 39		
z oddziału bankowego		„ 16.731 „ 77	95.065	52
Czysty zysk		zł. 75.800 ct. 98		
rozdzielony w myśl §. 62 statutu:				
40% na kapitał zakładowy . .	zł. 30.320 ct. 40			
30% na fundusz rezerwowy . .	„ 22.740 „ 29			
30% na rezerwę specyalną dla pożyczek w obligacyach kom. I. em.	„ 22.740 „ 29	zł. 75.800 „ 98		
			24,175.984	92

31. Grudnia 1888 r.

Dyrekcya:

H. Bochdan.

Dr. Zgórski. Dr. Domaszewski.

NADZORCZA:

hr. Scipio. Dr. Krzyżanowski.

BILANS
stałego funduszu przemysłowego
z dniem 31. Grudnia 1888.

Stan czynny	Walutą austr. zł.	ct.	Stan bierny	Walutą austr. zł.	ct.
Kapitał z pożyczek udzielonych: Przem. tkackiemu 6 poż. . zł. 8.303 ct. 92 „ skórnemu 28 „ . „ 86.878 „ 46 „ drzewnemu 5 „ . „ 8.144 „ 70 „ metalowemu 2 „ . „ 5.400 „ — Innym gałęziom przemysłu 18 „ . „ 30.418 „ 10	139.145	18	Aktywa przyjęte od Wydziału krajowego z dniem 1. Stycznia 1888	111.410	08
			Dotacya, 2 raty funduszu krajowego za rok 1887 i 1888	60.000	—
			Przyrost do 31. Grudnia 1888	4.505	10
Stan netto rachunku bieżącego w Banku krajowym	36.770	—			
	175.915	18		175.915	18

We Lwowie, dnia 31. Grudnia 1888.

Za zgodność:

Kossak
saldokontysta Banku krajowego,
jako prowadzący rachunkowość funduszu.

Longchamps
naczelny buchalter Banku krajowego.

Zamknięcie rachunków strat i zysków
z dniem 31. Grudnia 1888.

Wydatki	Walutą austr. zł.	ct.	Dochody	Walutą austr. zł.	ct.
Prowizya Banku krajowego	191	48	Odsetki pobrane od dłużników	3.697	26
Koszta lustracyi	28	08	Odsetki od lokacyi w Banku krajowym . . .	515	74
Saldo zysku jako przyrost dotacyi w roku 1888	4.063	34	Odsetki zwłoki	69	90
	4.282	90		4.282	90

Przegląd przyrostu dotacyi.

w roku 1887	zł. 441	ct. 76
„ „ 1888	„ 4.063	„ 34
	zł. 4.505	ct. 10

Przegląd zestawień Bilansów z lat 188¾ — 1888.

Rok	Stan czynny: Kasa		Efekta własne eskontowane i w komisie		Pożyczki w 4½% listach zastawnych		Pożyczki w 5% obligacyach komunalnych I. emisyi		Weksle		Zaliczki na zastaw efektów		Dłużnicy w rachunku bieżącym		Depozyta osób trzecich	
188¾	281.423	96	315.057	15	639.550	—	683.100	—	1,561.321	20	697.424	47	116.215	37	2,737.661	11
1885	326.830	20	441.447	13	3,032.850	—	843.900	—	1,856.860	43	359.908	11	194.511	11	3,192.511	89
1886	229.330	19	702.398	64	8,663.200	—	972.010	—	2,295.385	84	727.485	54	177.469	89	5,566.644	72
1887	186.136	80	2,268.058	48	13,854.750	—	1,128.675	—	2,132.717	35	419.967	85	340.672	24	4,376.518	62
1888	223.702	94	393.681	60	14,409.400	—	1,224.900	—	1,901.400	25	443.090	64	1,162.508	38	4,301.096	24

Rok	Stan bierny: Kapitał zakładowy i rezerwy		Emisye Banku: 4½% listy zastawne		Emisye Banku: 5% oblig. komunalne I. emisyi		Obce kapitały		Wierzyciele w rachunku bieżącym		Lokacya kasy krajowej	
188¾	1,049.241	89	639.550	—	683.100	—	372.056	18	791.580	94	429.695	76
1885	1,092.755	98	3.032.850	—	843.900	—	913.746	74	551.310	35	160.177	08
1886	1,164.116	54	8.663 200	—	971 200	—	1,268.987	68	1,028.929	90	104.876	22
1887	1,190.738	11	13,854.750	—	1,127.700	—	1,011.637	02	2,118.163	77	250.960	55
1888	1,285.469	08	14,409.400	—	1,224.900	—	1,077.336	93	1,209.015	47	1.183	22

Rok	Dochody: z procentów		z prowizyi i komisowego		z kuponów efektów własnych		z różnicy kursu efektów własnych		z oddziału hipotecznego		z oddziału komunalnego		Wydatki: koszta handlowe i podatki		Odpisania		Zysk do rozdziału	
188¾	73.367	82	6.933	58	13.809	07	+ 13.376	73	902	30	2.802	22	82 526	32	2.597	66	26.067	74
1885	66.135	10	6.631	87	15 477	30	+ 14.388	71	6.406	60	2.066	33	79.081	93	3 350	37	28.673	61
1886	69.472	73	12.884	25	8.820	33	+ 22.938	63	17.495	78	2.155	23	8[illegible].121	52	3 410	—	48.235	43
1887	16.547	58	16.710	88	81.458	54	— 5.478	95	32.140	65	2 567	54	96.325	49	5.010	60	75.800	98
1888	26.258	91	11.155	93	81.551	49	— 24.915	21	38.753	80	2.967	23	97.380	18	5.201	14		
	251.782	14	54.316	51	201.116	73	20.309	91	95.699	13	12.558	55	437.435	44	19.569	77	178.777	76

ZARZĄD i FUNKCYONARYUSZE

BANKU KRAJOWEGO

Królestwa Galicyi i Lodomeryi z W. Ks. Krakowskiem.

Rada Nadzorcza

Banku krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Prezes:

Bochdan Hipolit, właściciel dóbr.

Wiceprezes:

Jędrzejowicz Edward, właściciel dóbr, poseł na Sejm krajowy, Członek Rady powiatowej w Rzeszowie, Członek rzeszowskiego Towarzystwa rolniczego.

Członkowie:

Gorayski August, właściciel dóbr, poseł na Sejm krajowy, Prezes galic. Tow. naftowego, Wiceprezes Tow. rolniczego w Jaśle, Wiceprezes Rady powiatowej w Krośnie.

Kieszkowski Henryk, Dyrektor Tow. wzajemnych ubezpieczeń w Krakowie, Członek Wydziału Kasy Oszczęd. w Krakowie.

Kiselka Karol, właściciel dóbr, wielki przemysłowiec, kawaler orderu Frańciszka Józefa i papieskiego orderu św. Grzegorza, Wiceprezydent Izby handl. i przem. we Lwowie.

Męciński hr. Józef, właściciel dóbr, poseł na Sejm krajowy, Członek Rady powiatowej w Dąbrowej, Członek Rady Nadzorczej Tow. Wzajemnych ubezpieczeń w Krakowie.

Romer Gustaw, doktor praw, właściciel dóbr, poseł na Sejm krajowy, Prezes Rady powiatowej w Nowym Sączu.

Scipio hr. Karol, właściciel dóbr, poseł na Sejm krajowy, zastępca Członka Wydziału krajowego, Dyrektor Banku galicyjskiego dla handlu i przemysłu w Krakowie.

Żywicki Klemens, doktor praw, adwokat krajowy, poseł na Sejm krajowy, Dyrektor Spółki rolniczej w Tarnopolu, Wiceprezes Rady powiatowej w Tarnopolu.

Zastępcy:

Kraiński Władysław, doktor praw, właściciel dóbr, zastępca Dyrektora Tow. kredyt. ziemskiego we Lwowie.

Krzyżanowski Stanisław, doktor praw, adwokat krajowy.

Łubieński hr. Roger, poseł na Sejm krajowy.

Pieńczykowski Józef, właściciel dóbr, Dyrektor Spółki rolniczej w Tarnopolu.

Komisya kontrolująca:

Prezes:

Bochdan Hipolit j. w.

Członkowie:

Jędrzejowicz Edward j. w.

Żywicki Klemens Dr. j. w.

Komisarz rządowy:

Karasiński Franciszek, c. k. Radca dworu, kawaler orderu żelaznej korony III. klasy, honorowy obywatel miasta Jasła.

Zastępca:

Kunz Karol, doktor praw, c. k. starszy Radca skarbowy z tyt. i char. c. k. Radcy dworu.

Komisarz krajowy:

Chrzanowski Leon, poseł na Sejm krajowy, Członek Wydziału krajowego i Rady szkolnej krajowej, poseł do Rady Państwa

Zastępca:

Bereźnicki Teofil, Radca c. k. Sądu obwodowego, poseł na Sejm krajowy, Członek Wydziału krajowego.

Dyrekcya:

Dr. Zgórski Alfred. | **Dr. Domaszewski Wacław.**

Komitet Cenzorów

dla działu wekslowego.

Aleksandrowicz Adolf, przemysłowiec, Członek Izby handlowej i przemysłowej we Lwowie, Członek Wydziału Związku Stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych w Galicyi.

Augustynowicz Bolesław, właściciel dóbr, poseł na Sejm krajowy, Członek Rady Nadzorczej Towarzystwa kredytowego ziemskiego we Lwowie, Wiceprezes c. k. gal. Tow. gospodarskiego we Lwowie.

Baczewski Józef, fabrykant, asesor c. k. Sądu krajowego, Członek Rady miejskiej we Lwowie, Członek Izby handlowej i przemysłowej we Lwowie, Cenzor Banku austro-węgiersk.

Badeni hr. Stanisław, doktor praw, właściciel dóbr, poseł na Sejm kraj., Prezes Rady powiat. w Kamionce Strumiłowej.

Bodyński Maksymilian, sekretarz Izby handlowej i przemysłowej we Lwowie, Radca ces. ozdobiony złotym krzyżem zasługi z koroną, Członek Rady miejskiej we Lwowie.

Brajer Emil de Bertemilian, właśc. domu komisowego pod firmą „Józef Brajer“ we Lwowie, Cenzor Banku austr.-węgiersk.

Brajer Jan de Bertemilian, właściciel dóbr, Członek komitetu c. k. gal. Towarzystwa gospodarskiego we Lwowie.

Buber Salamon, Członek Izby handlowej i przemysłowej, asesor c. k. Sądu krajowego, właściciel domu komisowego i wywozowego interesu zbożowego we Lwowie, Husiatynie i Podwołoczyskach, Cenzor Banku austro-węgiersk.

Dische Jakób B., przemysłowiec, właściciel realności.

Epstein Maksymilian, właściciel domu bankowego, Członek Izby handlowej i przemysłowej we Lwowie, Cenzor Banku austro-węgiersk.

Getritz Aleksander, introligator, właściciel realności, Członek Rady miejskiej.

Gubrynowicz Władysław, współwłaściciel firmy „Gubrynowicz i Schmidt“, asesor c. k. Sądu krajowego, Członek Izby handlowej i przemysłowej we Lwowie, właściciel realności.

Hoffman Maurycy, właściciel realności i hotelu „Georgea“ we Lwowie.

Klarfeld Jakób, przemysłowiec, Członek Izby handlowej i przemysłowej we Lwowie, Cenzor Banku austro-węgierskiego, właściciel realności.

Lange Tadeusz, Dyrektor fundacyi hr. Stanisława Skarbka, poseł na Sejm krajowy i Członek komitetu centralnego c. k. galic. Towarzystwa gospodarskiego we Lwowie.

Löwenherz Noah, przemysłowiec, właściciel realności.

Piepes Jakób, aptekarz, właściciel dóbr, Członek Rady miejskiej i lwowskiej Izby handlowej i przemysłowej, Cenzor Banku austro-węgierskiego.

Reiss Juliusz, kupiec, Cenzor Banku austro-węgierskiego.

Russman Ignacy, kupiec, asesor c. k. Sądu krajowego, Członek Rady miejskiej we Lwowie, Członek Izby handlowej i przemysłowej.

Schayer Karol, kupiec, Członek Rady miejskiej we Lwowie, Członek Izby handlowej i przemysłowej we Lwowie, asesor c. k. Sądu krajowego, Cenzor Banku austro-węgierskiego

Schellenberg August, właściciel domu bankowego i spedycyjnego, kawaler orderu Franciszka Józefa, Członek Rady Nadzorczej Banku rolniczego we Lwowie, Członek Wydziału c. k. galic. Towarzystwa gospodarskiego, Cenzor Banku austro-węgiersk. i gal. Kasy oszczędności we Lwowie.

Skałkowski Tadeusz, doktor praw, adwokat krajowy, poseł na Sejm krajowy, Patron Związku Stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych w Galicyi, Cenzor Banku austro-węgiersk.

Sokal Henryk, współwłaściciel domu bankowego i kantoru wymiany pod firmą „Sokal & Lilien“, Członek Rady miejskiej we Lwowie, asesor c. k. Sądu krajowego, Członek Izby handlowej i przemysłowej we Lwowie, Cenzor Banku austro-węgierskiego.

Wybranowski Leoncyusz, właściciel dóbr, Członek Rady Nadzorczej gal. Tow. kredytowego ziemskiego, Członek komitetu c. k. gal. Tow. gospodarskiego we Lwowie.

Komitet Cenzorów

dla działu interesów ze Stowarzyszeniami zarobkowemi i gospodarskiemi.

Aleksandrowicz Adolf j. w.

Badeni hr. Stanisław Dr. j. w.

Biliński Leon, doktor praw, profesor c. k. Uniwersytetu lwowskiego, Komandor orderu Franciszka Józefa i Członek Akademii umiejętności w Krakowie, poseł na Sejm krajowy i do Rady państwa, Dyrektor referent gal. Kasy oszczędn., Członek c. k. gal. Tow. gospodarskiego.

Goldman Bernard, doktor praw, naczelny kasyer i prokurzysta gal. Banku kredytowego, poseł na Sejm krajowy, Członek Rady miejskiej we Lwowie, Członek Wydziału Związku Stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych w Galicyi.

Kempner Władysław, Nadinżynier c. k. kolei państwowych i właściciel realności we Lwowie.

Kornberger Adolf, sekretarz Związku Stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych.

Merunowicz Teofil, Sekretarz Rady powiatowej lwowskiej, poseł na Sejm krajowy, Członek Wydziału Związku Stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych w Galicyi, redaktor czasopisma „Związek“.

Piętak Leonard, doktor praw, profesor c. k. Uniwersytetu we Lwowie, Członek korespondent Akademii umiejętności w Krakowie, Członek rządowej komisyi egzaminacyjnej.

Pilat Tadeusz, doktor praw, prof. c. k. Uniwersytetu we Lwowie, poseł na Sejm krajowy, Członek Wydziału c. k. gal. Tow. gospod., Naczelnik Biura statystycznego przy Wydziale krajowym.

Skałkowski Tadeusz Dr. j. w.

Terenkoczy Władysław, właściciel realności, Dyrektor Towarzystwa zaliczkowego we Lwowie.

Zima Frańciszek, Dyrektor gal. Kasy oszczędności, likwidator b. Zakładu kredytowego włościańskiego we Lwowie, Członek Rady miejskiej we Lwowie.

Radca prawny:

Till Ernest, doktor praw, adwokat krajowy, profesor c. k. Uniwersytetu we Lwowie, Członek komisyi do egzaminów rządowych, Członek Rady Nadzorczej Banku rolniczego we Lwowie, Członek c. k. gal. Towarzystwa gospodarskiego we Lwowie, właściciel i Redaktor „Przeglądu sądowego", Członek Wydziału Towarzystwa prawników we Lwowie.

Urzędnicy

Banku krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielk. Księst. Krakowskiem.

PROKURZYŚCI:

Longchamps de Berier Bogusław, naczelny buchalter.

Horoszkiewicz Julian, kasyer główny Wydziału krajowego, zastępuje głównego kasyera Banku.

Majewski Michał, naczelnik likwidatury hipotecznej.

KALKULANT SZACUNKOWY:

Thilsch Julian.

ZASTĘPCA BUCHALTERA:

Kozakiewicz Leon.

KASYER EFEKTÓW:

Kotiers Frańciszek, adjunkt Wydziału krajowego.

KORESPONDENCI:

Romaszkan Andrzej.

Matkowski Antoni.

Maluja Stanisław.

SEKRETARZ ODDZIAŁU HIPOTECZNEGO:

Dr. Małaczyński Aleksander.

LIKWIDATOROWIE:

Padewski Józef.
Marszałkiewicz Wiktor.
Białaczewski Władysław.
Erlacher Walery.

REWIDENT:

Kratochwil Emil.

SALDOKONTYSTA:

Kossak Stefan.

ADJUNKCI:

Dr. Drohojewski hr. Jan, (zastępuje Sekretarza Rady i Dyrekcyi).
Łoziński Roman.
Lefke Andrzej.
Pieńczykowski Stanisław.
Strzyżowski Józef.
Stecki Bolesław.
Gawroński Ludwik.
Hamerski Maryan.

KANCELISTA ODDZIAŁU HIPOTECZNEGO:

Krzyszkowski Ignacy.

PROTOKOLIŚCI I ARCHIWIŚCI:

Sobek Józef.
Kowalski Mieczysław.

ASYSTENCI:

Reyzner Bronisław.
Choroszczakowski Edmund.
Hanke Artur.
Armółowicz Jan.
Sędzimir Mieczysław.
Gawroński Tadeusz.
Nartowski Antoni. (zastępuje kasyera Banku).

PRAKTYKANCI:

Rump Fryderyk.
Nowicki Maksymilian.
Kövess Aleksander.

8. WOŹNYCH.

Zastępstwa

Banku krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

1. Okręg: **Biała.**

Zastępstwo: **Towarzystwo oszczędności i pożyczek w Oświęcimie, Stow. zar. z nieogr. por.**

Otwarte 10. Lutego 1885. Dyrekcya: Jan Majkowski, Frańciszek Knihinicki. Komisarz bankowy: Frańciszek Niemczewski. Zastępca: Józef Smieszko.

2. Okręg: **Bochnia.**

Zastępstwo: **Powiatowa Kasa oszczędności w Bochni.**

Otwarte 3. Maja 1886. Dyrekcya: Zdzisław Włodek, Dr. A. L. Serafiński, Jan Dembowski. Komisarz bankowy: Wojciech Chrzanowski. Zastępca: Andrzej Łopacki.

3. Okręg: **Bóbrka.**

Zastępstwo: **Towarzystwo zaliczkowe w Bóbrce, Stow. zar. z nieogr. por.**

Otwarte 24. Kwietnia 1884. Dyrekcya: Witołd Niezabitowski, Antoni Szlemkiewicz i ks. Eugeniusz Dżerowicz. Komisarz bankowy: Kazimierz Rudnicki. Zastępca: ks. Hipolit Sztogryn.

4. Okręg: **Brzesko.**

Zastępstwo: **Towarzystwo zaliczkowe w Brzesku, Spółka zar. z odpow. nieogr.**

Otwarte 4. Stycznia 1884. Dyrekcya: Władysław Zabłocki, Władysław Siemiński i Dr. Szymon Bernadzikowski. Komisarz bankowy: Stanisław Chrząszczewski. Zastępca: Teodor Ganszer.

5. Okręg: **Cieszanów.**

Zastępstwo: **Towarzystwo zaliczkowe w Cieszanowie, Stow. zar. z nieogr. por.**

Otwarte 19. Lutego 1884. Dyrekcya: Dr. Jacek Jabłoński, Frańciszek Lisowski i Michał Gilewicz. Komisarz bankowy: Józef Mikułowski. Zastępca: Dr. Jacek Jabłoński.

6. Okręg: **Dąbrowa.**

Zastępstwo: **Towarzystwo zaliczkowe w Dąbrowej, Stow. zar. z nieogr. por.**

Otwarte 5. Stycznia 1884. Dyrekcya: Adolf Kukiel i Jan Rogaliński. Komisarz bankowy: Jan Br. Konopka. Zastępca: Frańciszek Gaszyński.

7. Okręg: **Delatyn** (pow. Nadwórna).

Zastępstwo: **Bank zaliczkowy „Nadzieja“ w Delatynie, Stow. zar. z nieogr. por.**

Otwarte 1. Kwietnia 1884. Dyrekcya: ks. Józef Bochdan, Józef Hołubowicz i Adolf Schima. Komisarz bankowy: Frańciszek Jelinek. Zastępca: Frańciszek Fischer.

8. Okręg: **Dobromil.**

Zastępstwo: **Towarzystwo zaliczkowe w Dobromilu, Stow. zar. z nieogr. por.**

Otwarte 3. Czerwca 1884. Dyrekcya: Dr Ludwik Cwiklicer, Leon Steciak i Frańciszek Schanek. Komisarz bankowy: Bolesław Szyszkowski. Zastępca: Jan Teśla.

9. Okręg: **Drohobycz - Turka.**

Zastępstwo: **Towarzystwo zaliczkowe w Drohobyczu, Stow. zar. z nieogr. por.**

Otwarte 11. Stycznia 1884. Dyrekcya: Dr. Wiktor Lechowski, Jan Niewiadomski i Karol Wincenty Szufa. Komisarz bankowy: Juliusz Bielski. Zastępca: Ignacy Hoszowski.

10. Okręg: Gliniany.

Zastępstwo: **Towarzystwo zaliczkowe w Glinianach, Stow. zar. z nieogr. por.**

Otwarte 19. Lutego 1884. Dyrekcya: Ks. Filemon Reszytyłowicz, Jan Bałtarowicz i Stanisław Burtiga. Komisarz bankowy: Adolf Hełm. Zastępca: Rudolf Körber.

11. Okręg: Gorlice.

Zastępstwo: **Towarzystwo wzajemnego kredytu w Bieczu, zar. z ogran. por.**

Otwarte 27. Grudnia 1884. Dyrekcya: Dr. Ignacy Januszkiewicz, Rudolf Wittig i Władysław Chmielewski. Komisarz bankowy: Adam Skrzyński. Zastępca: Dr. Józef Olszewski.

12. Okręg: Jasło.

Zastępstwo: **Towarzystwo zaliczkowe w Jaśle, Stow. zar. z ogran. poręką.**

Otwarte 11. Kwietnia 1884. Dyrekcya: Dr. Roman Adamski, Feliks Bochniewicz i T. W. Bręglewicz. Komisarz bankowy: Apolinary Przyłęcki. Zastępca: Romuald Palcha.

13. Okręg: Jarosław.

Zastępstwo: **Towarzystwo zaliczkowe w Jarosławiu, Stow. zar. z nieogr. poręką.**

Otwarte 11. Stycznia 1884. Dyrekcya: Bolesław Drohojowski, Waleryan Baczyński i Józef Stephan. Komisarz bankowy: Ksawery Prus Niewiadomski. Zastępca: Ludwik Grzymała Wisłocki.

14. Okręg: Jaworów - Janów.

Zastępstwo: **Towarzystwo zaliczkowe w Jaworowie, Stow. zar. z nieogr. poręką.**

Otwarte 28. Lutego 1884. Dyrekcya: Grzegorz Szczyrba, Feliks Sienicki i Jerzy Pytlik. Komisarz bankowy: Józef Skarbek Borowski. Zastępca: Ferdynand Paar.

15. Okręg: Kamionka - Strumiłowa (bez okręgu sądowego radziechowskiego).

Zastępstwo: **Powiatowe Towarzystwo zaliczkowe w Kamionce Strumiłowej, Stow. zar. z ogr. poręką.**

Otwarte 18. Października 1885. Dyrekcya: Stanisław hr. Badeni, Władysław Stupnicki i Adam Thullie. Komisarz bankowy: Juliusz Łempicki. Zastępca: Jan Szawłowski.

16. Okręg: Kołomyja - Horodenka - Kossów.

Zastępstwo: **Spółka handlowa, rolniczo-przemysłowa w Kołomyi, Stow. zar. z ogran. odpow.**

Otwarte 16. Maja 1885. Dyrekcya: Karol Głuchowski, Konstanty Bubela i Józef Domain. Komisarz bankowy: Michał Lenartowicz. Zastępca: Dr. Teofil Dębicki.

17. Okręg: Kraków - Chrzanów.

Zastępstwo: **Powiatowa Kasa oszczędności w Krakowie.**

Otwarte 6. Lutego 1884. Dyrekcya: Jan Skirliński, Sobiesław Gawroński, Feliks Dobrzański i Dr. Frańciszek Paszkowski. Komisarz bankowy: Frańciszek Wojnarowski. Zastępca: Dr. Kazimierz Kirchmajer.

18. Okręg: Krosno.

Zastępstwo: **Towarzystwo zaliczkowe w Krośnie, Stow. zar. z ogran. poręką.**

Otwarte 14. Lipca 1885. Dyrekcya: August Lewakowski, Józef Jasiński i Feliks Kaczorowski. Komisarz bankowy: August Gorayski. Zastępca: Jan Trzecieski.

19. Okręg: Limanowa.

Zastępstwo: **Towarzystwo zaliczkowe w Limanowej, Stow. zar. z nieogr. poręką.**

Otwarte 22. Stycznia 1884. Dyrekcya: Józef Mars, Jan Kubliński i Stanisław Peszko. Komisarz bankowy: Dr. Kazimierz Kruk. Zastępca: Eugeniusz Rozwadowski.

20. Okręg: Lwów.

Zastępstwo: **Powiatowe Towarzystwo zaliczkowe we Lwowie, Stow. zar. z ogran. poręką.**

Otwarte 1. Kwietnia 1884. Dyrekcya: Teofil Merunowicz, Władysław Terenkoczy i Feliks hr. Dzieduszycki. Komisarz bankowy: Ks. Dr. Feliks Zabłocki. Zastępca: Wiktoryn Łonicki.

21. Okręg: Łańcut.

Zastępstwo: **Towarzystwo zaliczkowe w Łańcucie, Stow. zar. z nieogran. poręką.**

Otwarte 15. Grudnia 1883. Dyrekcya: Dr. Gustaw Bielański, Bolesław Żardecki i Józef Gaweł. Komisarz bankowy: Józef Haliski. Zastępca: Leonard Sitowski.

22. Okręg: Mielec.

Zastępstwo: **Towarzystwo zaliczkowe w Mielcu, Stow. zar. z nieogran. poręką.**

Otwarte 13. Marca 1884. Dyrekcya: Ks. Józef Knutelski, Hipolit Szanecki i Feliks Leyko. Komisarz bankowy: Antoni Fibich. Zastępca: Władysław Żurowski.

23. Okręg: Maków - Żywiec.

Zastępstwo: **Stowarzyszenie pożyczkowe „Wzajemna pomoc“ w Makowie z por. nieogran. w sądzie zapis.**

Otwarte 15. Stycznia 1884. Dyrekcya: Karol Wroński, Ludwik Kocyan i Emil Ulrich. Komisarz bankowy: Franciszek Wiktoryn. Zastępca: miejsce nie obsadzone.

24. Okręg: Mościska.

Zastępstwo: **Towarzystwo zaliczkowe dla powiatu mościskiego w Mościskach, Stow. zar. z poręką nieogran.**

Otwarte 26. Lutego 1884. Dyrekcya: Leopold Masiuk, Teodor Brzuchowski i Adam Wittek. Komisarz bankowy: Wiktor Królikowski. Zastępca: Dr. Adolf Wolfram.

25. Okręg: Myślenice (bez okr. sąd. Maków).

Zastępstwo: **Powiatowa Kasa oszczędności w Myślenicach.**

Otwarte 3. Czerwca 1884. Dyrekcya: Franciszek br. Lewartowski, Leon Romanowicz i Ferdynand Ujhelyi. Komisarz bankowy: Bolesław Targowski. Zastępca: Apolinary Kwieciński.

26: Okręg: Nowy Sącz - Nowy Targ - Grybów.

Zastępstwo: **Kasa zaliczkowa w Nowym Sączu, Stow zar. z ogran. poręką.**

Otwarte 9. Stycznia 1884. Dyrekcya: Ludwik Dobrowolski, Dr. Władysław Barbacki i Wiktor Wyszyński. Komisarz bankowy: Dr. Gustaw Romer. Zastępca: Karol Merkel.

27. Okręg: Podhajce - Brzeżany.

Zastępstwo: **Towarzystwo zaliczkowe w Podhajcach, Stow. zar. z nieogran. poręką.**

Otwarte 13. Maja 1884. Dyrekcya: Kazimierz Zaręba, Adolf Kraus i Karol Srokowski. Komisarz bankowy: Michał Borowski. Zastępca: miejsce nieobsadzone.

28. Okręg: Przemyśl.

Zastępstwo: **Towarzystwo zaliczkowe rolne w Przemyślu, Stow. zar. z nieogran. poręką.**

Otwarte 11. Lutego 1884. Dyrekcya: Emil Leszczyński, Mieczysław Ritterschild i Henryk Słotwiński. Komisarz bankowy: Dr. Władysław Czajkowski. Zastępca: Dr. Wilhelm Rosenbach.

29. Okręg: Przemyślany (bez okr. sąd. Gliniany).

Zastępstwo: **Towarzystwo zaliczkowe w Przemyślanach, Stow. zar. z nieogran. poręką.**

Otwarte 7. Stycznia 1884. Dyrekcya: Piotr Acht, Jan Rudnicki i Grossman E. Komisarz bankowy: Aleksander Zaleski. Zastępca: Julian Żółtański.

30. Okręg: **Radziechów** (okr. sąd. Radziechów i Łopatyn).

Zastępstwo: **Towarzystwo zaliczkowe w Radziechowie, Stow. zar. z nieogran. poręką.**

Otwarte 10. Stycznia 1884. Dyrekcya: Stanisław hr. Badeni, Alfred Stecki i Juliusz Brand. Komisarz bankowy: Frańciszek Mrozowski. Zastępca: Roman Krasnowski.

31. Okręg: **Rohatyn.**

Zastępstwo: **Towarzystwo zaliczkowe na powiat rohatyński, w Rohatynie, Stow. zar. z nieogran. poręką.**

Otwarte 23. Lutego 1884. Dyrekcya: Izydor Kowalewski, Frańciszek Marx i Seweryn Manasterski. Komisarz bankowy: Seweryn Bańkowski. Zastępca: Władysław Manasterski.

32. Okręg: **Ropczyce.**

Zastępstwo: **Powiatowa Kasa oszczędności w Ropczycach.**

Otwarte 12. Lutego 1884. Dyrekcya: Dr. Stanisław Strzelbicki, ks. Jan Dr. Krzysiak i Adam Paliszewski. Komisarz bankowy: Dr. Stanisław Strzelbicki. Zastępca: Ks. Dr. Jan Krzysiak.

33. Okręg: **Rudki** (okr. sąd.) **Gródek.**

Zastępstwo: **Towarzystwo zaliczkowe w Rudkach, Stow. zar. z ogran. poręką.**

Otwarte 29. Marca 1884 Dyrekcya: Albin Rayski, Piotr Zbrożek i Romuald Świżyński. Komisarz bankowy: Kazimierz Kurek. Zastępca: Albin Rayski

34. Okręg: **Rzeszów - Kolbuszowa.**

Zastępstwo: **Towarzystwo zaliczkowe i kredytowe w Rzeszowie, Spółka zar. z odpow. ogran.**

Otwarte 29. Lutego 1884. Dyrekcya: Antoni Karpinski, Dr. Aloizy Rybicki, Leon Schott i Ferdynand Schaiter. Komisarz bankowy: Dr. Aloizy Rybicki. Zastępca: Stanisław Jędrzejowicz.

35. Okręg: **Sanok - Brzozów - Lisko.**

Zastępstwo: **Powiatowe Towarzystwo zaliczkowe w Sanoku, Stow. zar. z ogran. poręką.**

Otwarte 8. Października 1884. Dyrekcya: Cyryl Jaksa Ładyżyński, Bazyli Czermanik i Ludwik Świerczyński. Komisarz bankowy: Feliks Gniewosz. Zastępca: Frańciszek Bem.

36. Okręg: **Sambor - Staremiasto.**

Zastępstwo: **Towarzystwo zaliczkowe w Samborze, Spółka zar. z nieogran. odpow.**

Otwarte 5. Stycznia 1884. Dyrekcya: Juliusz Haisig, Juliusz Sobota i Bronisław Bukietyński. Komisarz bankowy: Dr. Karol Pawliński. Zastępca: Kazimierz Strzelecki.

37. Okręg: **Śniatyn.**

Zastępstwo: **Towarzystwo zaliczkowe na pow. sądowy śniatyński w Śniatynie, Stow. zar. z nieogran. poręką.**

Otwarte 13 Kwietnia 1885. Dyrekcya: Tytus Niemczewski, Józef Kossowski i Ferdynand Schmidt. Komisarz bankowy: Dr. Karol Werner. Zastępca: Maksymilian Morawski.

38. Okręg: **Sokal - Rawa.**

Zastępstwo: **Towarzystwo zaliczkowe w Sokalu, Stow. zar. z ogran. poręką.**

Otwarte 19 Lutego 1884. Dyrekcya: Adolf Doening, Piotr Karpiuk i Jan Semetkowski. Komisarz bankowy Zdzisław Obertyński. Zastępca: Wincenty Kruszewski.

39. Okręg: **Stanisławów - Bohorodczany - Kałusz.**

Zastępstwo: **Spółka handlowo-rolnicza w Stanisławowie, Stow. zar. z ogran. poręką.**

Otwarte 4. Stycznia 1884. Dyrekcya: Bronisław Słonecki, Zbigniew Cieński i Mateusz Piskozub. Komisarz bankowy: Zbigniew Cieński. Zastępca: Klemens Cetwiński.

40. Okręg: **Stryj - Żydaczów - Dolina.**

Zastępstwo: **Towarzystwo zaliczkowe w Stryju, Stow. zar. z ogran. poręką.**

Otwarte 8. Lutego 1884. Dyrekcya: Ludwik Göttinger, Jan Mierczuk i Edward Praxmayer. Komisarz bankowy: Seweryn Popiel. Zastępca: Aleksander Stojałowski.

41. Okręg: **Tarnobrzeg - Nisko.**

Zastępstwo: **Towarzystwo zaliczkowe w Tarnobrzegu, Spółka zar. z odpow. ogran.**

Otwarte 21. Grudnia 1888. Dyrekcya: Dr. Adolf Reifer i Adolf Prottung. Komisarz bankowy: Dr. Antoni Surowiecki. Zastępca: Roman Łapiński.

42. Okręg: **Tarnopol - Trembowla - Skałat - Husiatyn.**

Zastępstwo: **„Bank powiatowy", zarejestrowane Stowarzyszenie zarobkowe w Tarnopolu z ogran. odpow.**

Otwarte 7. Lutego 1884. Dyrekcya: Dr. Włodzimierz Łuczakowski, Dr. Alfred Kwiatkowski i Dr. Stanisław Głogier. Komisarz bankowy: Dr. Stanisław Głogier. Zastępca: Dr. Włodzimierz Łuczakowski.

43. Okręg: **Tarnów - Pilzno.**

Zastępstwo: **Towarzystwo zaliczkowe dla miasta Tarnowa i Starostwa powiatowego tarnowskiego w Tarnowie, Stow. zar. z nieogran. poręką.**

Otwarte 4. Stycznia 1884. Dyrekcya: Felicyan Jordan Stojowski i Jan Ostrowski. Komisarz bankowy: Witołd Rogójski. Zastępca: Dr. Feliks Jarocki.

44. Okręg: **Tłumacz - Buczacz.**

Zastępstwo: **„Oszczędność", Towarzystwo kredytowe w Tłumaczu, Stow. zar. z nieogran. poręką.**

Otwarte 7. Lipca 1884. Dyrekcya: ks. Ignacy Tychowicz, Stefan Skawiński i Adolf Fuchs. Komisarz bankowy: Kajetan Kazimierz Łukasiewicz. Zastępca: Ks. Abdyasz Szeparowicz.

45. Okręg: **Wadowice.**

Zastępstwo: **Powiatowa Kasa oszczędności w Wadowicach.**

Otwarte 21. Marca 1884. Dyrekcya: Kazimierz Wilczyński i Ignacy Dobrodzicki. Komisarz bankowy: Ferdynand br. Baum. Zastępca: Kazimierz Wilczyński.

46. Okręg: **Wieliczka.**

Zastępstwo: **Powiatowa Kasa oszczędności w Wieliczce.**

Otwarte 14. Stycznia 1884. Dyrekcya: Floryan Nowacki, Karol Czecz i Wilhelm Koch. Komisarz bankowy: Wilhelm Koch. Zastępca: Ludwik Gołuchowski.

47. Okręg: **Zaleszczyki - Borszczów - Czortków.**

Zastępstwo: **Towarzystwo zaliczkowe w Zaleszczykach, Stow. zar. z ogran. poręką.**

Otwarte 25. Lipca 1884. Dyrekcya: Witołd Wolański, Adolf Edward Knauer i Zygmunt Srokowski. Komisarz bankowy: Miejsce nieobsadzone. Zastępca: Antoni Piskozub.

48. Okręg: **Zbaraż.**

Zastępstwo: **Towarzystwo zaliczkowe w Zbarażu. Stow. zar. z nieogran. poręką.**

Otwarte 13. Lutego 1884. Dyrekcya: Leopold Kukawski, Antoni Petter i Władysław Prytyka. Komisarz bankowy: Dr. Julian Kopczyński. Zastępca: Zygmunt Dzierżanowski.

49. Okręg: **Złoczów-Brody** (bez okr. sąd. Łopatyn).

Zastępstwo: **Towarzystwo zaliczkowe w Złoczowie, Stow. zar. z nieogran. poręką.**

Otwarte 18. Stycznia 1885. Dyrekcya: Karol Jakubowski. Karol Towarnicki i Ludwik Freundlich. Komisarz bankowy: Dr. Władysław Bodyński. Zastępca: Antoni Doerman.

50. Okręg: **Żółkiew.**

Zastępstwo: **Towarzystwo zaliczkowe w Żółkwi, Stow. zar. z nieogran. poręką.**

Otwarte 23. Marca 1884. Dyrekcya: Eugeniusz Rozwadowski i Adolf Dadlec. Komisarz bankowy: Franciszek Michalski. Zastępca: Włodzimierz Gorecki.

Aleg. 46.

Wniosek.

Wzywa się c. k. Rząd o poczynienie stosownych kroków, aby należytość za telegramy, wysyłane do krajów, podległych Rosyi lub przynajmniej do pewnego, bliżej granicy naszego kraju położonego obrębu tego państwa, została zniżoną i zrównaną z należytością za telegramy, do Niemiec wysyłane.

Zoll, *w. r.*
wnioskodawca.

Tomisław Rozwadowski, Szczęsny Koziebrodzki, Edward Raczyński, Polanowski, Stanisław Tarnowski sen., Dr. Olpiński, Adam Jędrzejowicz, Tadeusz Romer, Zygmunt Kozłowski, Lasocki, Biliński, Scipio, Antoni Wodzicki, Stanisław Jędrzejowicz, Korczyński, Stanisław Tarnowski jun., St. Larysz Niedzielski, Madeyski, F. Jędrzejowicz, E. Sanguszko, A. Skrzyński, Słonecki, Szeptycki, Gorayski, M. Rey, J. Męciński, Wł. Kozłowski.

L. S. 226/1889.

Aleg. 47.

Wniosek

Wysoki Sejmie!

Ponieważ sprawa kontumacyjna, zamykająca targi galicyjskie i obrót handlowy dla trzody i bydła rogatego wskutek pojawienia się chorób racicowych i pyskowych, wywołała w kraju naszym Galicyi straszny ucisk i nędzę pomiędzy ludem rolniczym i ludem przemysłowym i rzemieślniczym a to z powodu niemożności spieniężenia takowej;

ze względu jednak, iż choroba ta jak racicowa i pyskowa nie jest znowu zanadto szkodliwą i dla rolnictwa niebezpieczną, gdyż trzoda nią dotknięta po kilku dniach znowu do zdrowia przychodzi, a gdy ją nawet samo wysokie ustawodawstwo ustawą z dnia 29. lutego 1889 r. Dz. p. p. Nr. 27. za niezbyt szkodliwą uznało, jak §. 20. lit. b. f. i §. 26. opiewa, lecz tylko rozporządzenie ministeryalne z dnia 12. kwietnia 1880 r., a tem bardziej rozporządzenie ministeryalne z dnia 29. marca 1889 r. Dz. p. p. Nr. 37. tak zaostrza, iż tamuje nie tylko handel zagraniczny naszego kraju, ale i wewnątrz obrót handlowy, jako niezbędny dla rolnictwa zabitym został:

Upraszam przeto:

Wysoki Sejm raczy łaskawie przychylić się do żądania tegoż ratunku w sprawie handlowej trzodą i bydłem galicyjskiem i prosić Wysokie Ministerstwo tudzież Wysoki Rząd, aby raczył ze względu na obecnie grożące bankructwo krajowi Galicyi i straszny upadek ludności tak rolniczej jak i rzemieślniczej by:

I. znieść rozprządzenie ministeryalne z dnia 29. marca 1889 r. Dz. p. p. Nr. 37. względem zamknięcia Galicyi przed innymi krajami państwa naszego co do wolnego handlu tak rogacizną jako i trzodą chlewną, tak na chów jako i na rzeź przeznaczoną;

II. by w całym kraju jako też i pasie pogranicznym wolny był handel trzodą chlewną jako domokrążny w miejscowościach nie zarażonych;

III. by znieść rozporządzenie ministeryalne z dnia 12. kwietnia 1880 r. ograniczające wykonanie ustawy z dnia 29. lutego 1880 o chorobach zwierzęcych §. 20. lit. b. f. i §. 26. i zastosować, by w razie pojawienia się choroby racicowej, najprzód to jedno gospodarstwo zamknięte było, a w razie rozszerzania się choroby w jednej gminie, liczącej do 200 domów, jeżeli 10 gospodarstw zarażonych zostanie, na ten czas by dopiero całą miejcowość zamknięto, a inne miejscowości by były wolne i targi w okolicznych miasteczkach wolne, jeżeli zaraza w miejscu targowem w stosunku 10 gospodarstw na 200 domów nie istnieje;

IV. by ludność rolnicza, wiozące ze zdrowych okolic do targu trzodę, by każdy gospodarz pojedynczy jednym paszportem bydlęcym wystawiony przez miejscową Zwierzchność

gminną mógł się legitymować do wysokości 10 sztuk, a nie na każdą sztukę paszportu żądać, co jest wielce utrudnionym tak dla pojedynczego gospodarza jako i dla Zwierzchności gminnej;

V. by zakłady kontumacyjne budowane na stacyach kolejowych, jeżeliby istnieć musiały, były tak urządzone, ażeby na kilka części się dzieliły i do każdej części by osobne drogi czyli wchody urządzono, ażeby przez to nieraz zapobiec, by zwierzęta zdrowe zupełnie, pędzone do zakładu tą samą drogą co poprzednio szły chore, lub też przez postawienie zdrowych zwierząt w zakładzie, gdzie poprzednio stały chore, tamże w zakładzie kontumacyjnym nemi nie zostały.

Wnioskodawca
Franciszek Kramarczyk, *w. r.*
włościanin.

Stanisław Potoczek, Wojciech Stręk, Michałowski, Weigel, Dr. Midowicz, Żardecki, Szeptycki, Słonecki, Romanowicz, Fruchtmann, Albin Rayski, Dr. Olpiński, Palch, M. Michalski, T. Merunowicz, Gross, Barański.

L. W. kr. 3853/89.

Aleg. 48.

SPRAWOZDANIE

Wydziału krajowego w przedmiocie wydzielenia przysiółka Łętków ze związku gminy Trójcy, w powiecie brodzkim, a przydzielenia go do gminy Toporowa w tymże powiecie.

Wysoki Sejmie!

Przysiółek Łętków w powiecie brodzkim tworzy z gminą Trójca jedną gminę administracyjną, zaś pod względem katastralnym przydzielony jest do gminy Toporowa.

Z połączenia tego niezadowoloną jest gmina Trójca, gdyż narażoną jest tylko na ciężary i nieprzyjemności, a żadnych nie ma z tego korzyści.

I tak, za sprawowanie policyi miejscowej, za wykonywanie wszelkich czynności prawnych, jak dostawianie rekrutów, zbieranie taks wojskowych i t. d., jest odpowiedzialną gmina Trójca, — gdy tymczasem dodatki gminne i wszelkie daniny opłaca Łętków do Toporowa, z która katastralnie jest połączony.

Z powodu tego anormalnego stosunku stara się gmina Trójca już od r. 1885 o to, ażeby przysiółek Łętków z jej związku wydzielonym i do gminy Toporowa przyłączonym został; sprawa ta jednak z przyczyny niedostatecznych wyjaśnień nie nadawała się dotychczas do ustawodawczego jej przedłożenia.

Pierwotnie pojęto tę sprawę w ten sposób, iż gdy gmina Trójca prosi o administracyjne odłączenie od niej przysiółka Łętkowa i przyłączenie do gminy Toporowa, przeto w tym wypadku rozchodzi się o zmianę granic, która to czynność po myśli §. 4 ustawy gminnej wchodzi w zakres działania Rady powiatowej i przez nią we własnym zakresie działania przeprowadzoną być winna.

Taką rezolucyę udzielił Wydział krajowy Wydziałowi powiatowemu w r. 1886 na sprawozdanie, którem tenże przedłożył prośbę gminy. — C. k. Namiestnictwo jednak na to zapatrywanie się nie zgodziło, gdyż rozporządzeniem do c. k. Starosty z dnia 14. marca 1887 l. 7465 oznajmiło, że w niniejszym wypadku rozchodzi się o wyłączenie ze związku gminy przysiółka, czyli o rozłączenie dwóch osad w jedną gminę połączonych, czego nie zmienia wcale okoliczność, że jedna z tych osad ma być do innej istniejącej gminy włączoną, w obec czego sprawa taka załatwioną być może tylko po myśli § 3 ustawy gminnej.

W zastosowaniu się do tego oświadczenia c. k. Namiestnictwa, Wydział powiatowy czynił starania o spowodowanie rozłączenia tego w drodze ustawodawczej i przedkłada następujące akta, potrzebne do wydzielenia, mianowicie:

1) uchwałę Rady gminnej w Trójcy z 18. lipca 1886, przyzwalającej na wyłączenie rzeczonego przysiółka od gminy Trójcy;

2) uchwałę Rady gminnej w Toporowie z 31. sierpnia 1886, przyzwalającej na przyłączenie przysiółka Łętkowa do gminy Toporowa;

3) uchwałę Rady powiatowej z 20. grudnia 1886, którą oświadczyła się za odłączeniem przysiółka Łętkowa od gminy Trójcy, a przyłączeniem go do gminy Toporowa;

4) uchwałę Rady gminnej w Trójcy z 11. grudnia 1887 w sprawie rozdziału majątkowego;

5) uchwałę Rady gminnej w Toporowie z 11. stycznia 1888, w sprawie połączenia majątkowego z Łętkowem;

6) oświadczenie mieszkańców przysiółka Łętkowa z 19. stycznia 1888, w którem ci zgadzają się na połączenie majątkowe z Toporowem w myśl uchwały Rady gminnej z 11. stycznia 1888;

7) inwentarz gminy Trójcy z r. 1881 i z r. 1887;

8) inwentarz gminy Toporów z r. 1887;

9) preliminarz gminy Trójcy z r. 1887;

10) spis parcel gruntowych i budowlanych Łętkowa;

11) wykaz podatków bezpośrednich, opłacanych przez mieszkańców Łętkowa;

12) oświadczenie mieszkańców Łętkowa, że koszta przeprowadzenia zmian w operatach katastralnych, jakieby się okazały potrzebnemi z powodu zamierzonego odłączenia od gminy Trójcy, a przyłączenia do Toporowa, zobowiązują się ponieść z własnych funduszów.

Ze sprawozdania Wydziału powiatowego z 25. marca 1888 l. 153 okazuje się również, że c. k. Starostwo w Brodach odezwą z dnia 10. listopada 1887 l. 20104 zawiadomiło go, iż przeciw wyłączeniu Łętkowa ze związku gminnego z Trójcy, a wcielenia go do gminy Toporowa ze względów politycznych żadne nie zachodzą przeszkody.

Z aktów tych wynika, że żądanie gminy Trójcy jest uzasadnione, przysiółek Łętków bowiem wedle oznajmienia urzędu c. k. ewidencyi katastru z dnia 1. września 1888 l. 146 został jeszcze w r. 1844 wraz ze wszystkimi swymi gruntami przyłączony do gminy katastralnej Toporowa, z powodu czego opłaca w Toporowie wszelkie podatki oraz dodatki gminne;

księgi hipoteczne gminy Toporowa oraz przysiółka Łętków stanowią integralną całość a wyłączenie jego ze związku gminy Trójcy i wcielenie pod względem administracyjnym do Toporowa nie spowodowałoby żadnej zmiany w jurysdykcyi realnej;

oddalony jest od Trójcy o $1^1|_2$ kilometra, podczas kiedy odległość ta od Toporowa wynosi tylko $^1|_2$ kilometra;

należy do parafii rzymsko- i grecko-katolickiej w Toporowie;

obszary dworskie w Trójcy, Toporowie i Łętkowie należą do jednego właściciela;

liczy 17 numerów i opłaca 35 zł 61 ct. podatków;

prócz udziału w obligacyi gminnej nie posiada z gminą Trójca żadnego wspólnego majątku; udział ten jednak Rada gminna uchwałą swą z 11. grudnia 1887 postanowiła spłacić w ten sposób, że odstępuje na własność przysiółka książeczkę kasy oszczędności na 26 zł. wraz z procentami bieżącemi od 20. stycznia 1883 — na co zastępcy przysiółka w zupełności się zgodzili;

natomiast cały ekwiwalent łasowy jakoteż pastwiskowy tegoż przysiółka znajduje się w obrębie gminy Toporowa.

W układzie majątkowym z Toporowem Rada gminna na posiedzeniu z 11. stycznia 1888 przypuszcza mieszkańców Łętkowa do udziału w obligacyi gminnej, stanowiącej własność gminy

Toporowa, zastrzega natomiast wspólne prawa tak Toporowa jakoteż Łętkowa do kapitału w kwocie 26 zł., wydzielonego przez gminę Trójca na rzecz przysiółka.

Wydział krajowy sądzi, iż zadaniem administracyi powinno być niewłaściwości, jakie powstały z biegiem czasu, wyrównać i sprowadzić je na właściwe tory, uważa przeto żądanie gminy Trójcy względem wydzielenia przysiółka Łętków z jej związku a wcielenia go do gminy Toporowa za uzasadnione i wnosi:

•|. Wysoki Sejm raczy uchwalić załączony projekt ustawy.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

We Lwowie dnia 8. października 1889.

Marszałek krajowy:
Tarnowski w. r.

Sprawozdawca:
Dr. Franciszek Smolka w. r.
Członek Wydziału krajowego.

USTAWA

z dnia . . . . obowiązująca w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem co do wyłączenia przysiółka Łętkowa ze związku gminy Trójcy a przyłączenia go do gminy Toporowa w powiecie brodzkim.

Art. I.

Przysiołek Łętków w powiecie brodzkim zostaje wyłączonym ze związkn gminy Trójcy, a wcielonym do gminy Toporowa.

Art. II.

Wykonanie tej ustawy poruczam Mojemu Ministrowi spraw wewnętrznych.

Z drukarni Ludowej we Lwowie.

L. W. kr. 44.520/89.

Aleg. 49.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego co do poręczenia przez fundusz krajowy pożyczki bezprocentowej w kwocie 600.000 zł. udzielonej ze skarbu państwa dla przyjścia z pomocą ludności okolic dotkniętych nieurodzajem tegorocznym.

Wysoki Sejmie!

Najjaśniejszy Pan, pragnąc przyjść co rychlej w pomoc ludności okolic naszego kraju ciężko dotkniętych tegorocznym nieurodzajem, raczył przeznaczyć Najwyższem Cesarskiem rozporządzeniem z dnia 6. października b. r. sumę 900.000 zł. ze skarbu państwa na wspomożenie pomienionej ludności.

Część tej sumy, a mianowicie 600.000 zł. użytą być ma jako bezprocentowa pożyczka częścią dla gmin i powiatów celem wykonania robót publicznych powszechnej użyteczności, częścią dla potrzebujących pomocy gospodarzy rolnych w okolicach klęską nawiedzonych.

Pożyczka ta zwrotna w sześciu równych rocznych ratach, licząc od dnia 1. stycznia 1892, wydaną zostanie w myśl §. 1. ust. 2. Najw. rozp. z dnia 6. października r. 1889 pod warunkiem, że fundusz krajowy przyjmie na siebie gwarancyę zwrotu.

Paragraf 3. wyż wspomianego Najwyższego rozporządzenia przyznaje pożyczkom egzekucyę administracyjną przy ściąganiu rat zaległych, paragraf 4. przyznaje im wolność od stempla i należytości prawnych, drugi zaś ustęp tegoż paragrafu uwalnia je od opłaty tabularnej na wypadek, gdyby w toku rzeczy okazała się potrzeba zabezpieczenia tabularnego.

Przytoczywszy przepisy, które pośrednio lub bezpośrednio ubezpieczają fundusz krajowy od wydatków i strat z dania poręki, Wydział krajowy, pragnąc jak najszybciej uzyskać tyle potrzebną pomoc dla okolic dotkniętych klęską, ma zaszczyt niniejszem przedstawić wniosek:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Sejm Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem przyjmuje imieniem funduszu krajowego porękę nieograniczoną za regularną spłatę kwoty 600.000 zł., która ma być udzieloną w myśl Najwyższego rozporządzenia z dnia 6. października 1889 r. ze skarbu państwa na bezprocentowe pożyczki dla dotkniętych tegoroczną klęską nieurodzaju, i upoważnia Wydział krajowy do zeznania odpowiedniego dokumentu poręki.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

We Lwowie dnia 14. października 1889.

Marszałek krajowy:
Tarnowski w. r.

Sprawozdawca:
Leon Chrzanowski w. r.
Członek Wydziału krajowego.

L. W. kr. 40755/89.

Aleg. 50.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie zmiany niektórych postanowień statutu Banku krajowego.

Wysoki Sejmie!

Na posiedzeniu dnia 14. września 1888 r. powziął Wysoki Sejm w załatwieniu sprawozdania komisyi bankowej szereg uchwał w przedmiocie zmiany statutu Banku krajowego w dziale pożyczek komunalnych, tudzież uzupełnienia postanowień w dziale hipotecznym.

Uchwały te zakomunikował J. E. p. Marszałek krajowy pismem z dnia 14. września 1888 L. 1604/S. J. E. p. Namiestnikowi celem wyjednania zatwierdzenia ich przez c. k. Ministerstwo spraw wewnętrznych. Gdy odpowiedź c. k. Ministerstwa nie nadchodziła, udał się Wydział krajowy odezwą z dnia 15. sierpnia b. r. L. 30342 do Świetnego Prezydyum c. k. Namiestnictwa z prośbą o przyspieszenie decyzyi w tej sprawie, gdyż wskutek zamknięcia wydawania pożyczek komunalnych w obligacyach I. emisyi z dniem 31. grudnia 1888 w myśl §. 5 ust. 1 przepisów o wydawaniu przez Bank tych pożyczek, musiał cały odnośny dział czynności bankowych, począwszy od dnia 1. stycznia b. r. zaprzestać funkcyonować, co pociągnęło za sobą dotkliwą szkodę dla gmin i powiatów, któreby były mogły i chciały zaciągnąć pożyczki komunalne. Wskutek tego zawiadomiło c. k. Namiestnictwo odezwą z dnia 20. sierpnia Wydział krajowy o treści reskryptu J. E. Pana Ministra spraw wewnętrznych z dnia 6. sierpnia 1889 L. 13459, a następnie na wezwanie Wydziału krajowego nadesłało odpis reskryptu w oryginalnym tekście.

Reskryptem tym tu w odpisie załączonym *(alegat 1)* żąda JE. Pan Minister: powzięcia odrębnej uchwały o rozszerzeniu gwarancyi kraju także na dalsze emisye obligacyj komunalnych, w celu umożliwienia przedłożenia jej do Najwyższej sankcyi; modyfikacyi odpowiedniej §. 3. B. a względnie §. 37. al. 4 statutu bankowego i ograniczenia poręki kraju do maximum 10 milionów zł. w. a. Ostatnie żądanie wynikło widocznie z mylnego zrozumienia powziętych w roku zeszłym przez Wysoki Sejm uchwał i powiększałoby tylko znacznie a bez potrzeby odpowiedzialność kraju. **Alegat 1.**

Wobec tego Wydział krajowy w przedkładanym obecnie Wysokiemu Sejmowi projekcie i uchwale uwzględnia powyższe postulaty J. E. P. Ministra z wyjątkiem tylko ostatniego, sądzi bowiem zgodnie z intencyą uchwał w przeszłym roku przez Wys. Sejm powziętych, że gwarancya kraju, ograniczona do maximum 5,000.000 zł. w. a., dla wszelkich emisyj obligów komunalnych be-

dzie zupełnie dostateczną dla potrzeb kraju i że, w razie owiele z naczniejszego niż dotychczas rozwoju działu pożyczek komunalnych w Banku krajowym, będzie można zawsze udać się do Wysokiego Sejmu o rozszerzenie gwarancyi na większe, niż obecnie proponowane, maximum.

W dalszych ustępach reskryptu żąda Pan Minister całego szeregu zmian, które mają znaczenie poprawek stylistycznych. W przedkładanym Wys. Sejmowi niniejszem projekcie uwzględnił Wydział krajowy wszystkie te poprawki.

Projekt zmian statutu Banku krajowego przedkładany niniejszem, ułożony z uwzględnieniem uchwał Wys. Sejmu zeszłego roku powziętych, po zasięgnięciu zdania dyrekcyi Banku krajowego co do żądanych przez J. E. P. Ministra spraw wewnętrznych zmian i poprawek, nie potrzebuje zdaniem Wydziału krajowego ponownego motywowania i uzasadnienia, powody bowiem, które skłaniają Wydział krajowy do wystąpienia z tym projektem, były już wyłuszczone w sprawozdaniu Wydziału krajowego z dnia 8. listopada 1887 L. 54723, a przez Wysoki Sejm uchwałą z dnia 14. września 1888 r. uznane. Wobec tego Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Alegat II. 1. Załączony projekt zmian statutu *(alegat 2)*,

2. Kraj gwarantuje dopełnienie zobowiązań, wypływających z wydania obligacyj komunalnych pierwszej i następnych emisyj aż do wysokości 5,000.000 zł. a. w. wartości imiennej w ten sposób, iż regularną opłatę procentów i spłatę kapitału posiadaczom obligacyj komunalnych poręcza w pierwszym rzędzie specyalny fundusz rezerwowy, utworzony dla obligacyj komunalnych, następnie Bank krajowy całym swoim majątkiem a dopiero, o ileby fundusze wyżej wymienione nie pokrywały zobowiązań wynikłych z wydania obligacyj komunalnych, wchodzi w zastosowanie gwarancya kraju.

Lwów, dnia 8. października 1889.

Marszałek krajowy:

Tarnowski*, w. r.*

Sprawozdawca:

Leon Chrzanowski*, m. p.*

Członek Wydziału krajowego.

Alegat 1. do sprawozgania Wydziału krajowego L. W. kr. 40755/89

Odpis

rozporządzenia c. k. Ministerstwa spraw wewnętrznych z dnia 6. sierpnia 1889, L. 13459 do c. k. Namiestnictwa we Lwowie.

In Erledigung des Berichtes vom 17. Jänner 1889 Z. 677/pr., betreffend die vom galizischen Landtage in der Sitzung am 14. September 1888 beschlossenen Änderungen der Statuten der „Landes-Bank des Königreiches Galizien und Lodomerien sammt dem Grossherzogthume Krakau“ wird der kk. Statthalterei Folgendes eröffnet:

Das Ministerium des Innern erachtet sich im Einvernehmen mit den betheiligten k. k. Ministerien erst dann in der Lage den vom galizischen Landtage in der vorbezeichneten Sitzung unter gleichzeitiger Änderung des §. 3. B. der Statuten der genannten Landesbank gefassten Beschluss betreffs der Erweiterung der nach den geltenden Bankstatuten für die 1-ste Emission der Komunal-Obligationen bis zur Höhe von 5 Millionen Gulden zu leistenden Haftung des Landes auf die nachfolgenden Emissionen — der Allerhöchsten Sanktion befürwortend vorzulegen, wenn diese Haftung durch einen neuerlichen Beschluss des Landtages unter entsprechender Modifizirung des zitirten §. 3. B., beziehungsweise des §. 37 al. 4. der Bankstatuten auf ein vorläufiges Emissionsmaximnm der Komunal-Obligationen im Betrage von 10 Millionen Gulden beschränkt, und für eine eventuelle künftigeErhöhung dieses Emissionsmaximums die staatliche Genehmigung vorbehalten wird.

Hierbei wurde von der Erwägung ausgegangen, dass mit Rücksicht auf den in der Bilanz der Landesbank pro 31. Dezember 1888 ausgewiesenen Stand der in Umlaufe befindlichen Komunal-Obligationen per 1,224.900 fl. die Erhöhung des nach den geltenden Statuten unter der Haftung des Landes vorgesehenen Emissionsmaximums von 5 Millionen Gulden auf den Betrag von 10 Millionen Gulden für den Bedarf der Bank vorläufig ausreichend erscheint und eine eventuelle weitere Erhöhung dieses Emissionsmaximums der neuerlichen Genehmigung der Regierung vorbehalten zu bleiben hat.

Ferner findet das Ministerium des Innern die vom galizischen Landtage in der bezeichneten Sitzung beschlossenen Änderungen der §§. 7, 25, 36, 37, 62, 65, 69 und 73 Punkt 13. der Bankstatuten unter der Bedingung zu genehmigen, dass zum Zwecke der präziseren textlichen Klarstellung, beziehungsweise behufs der Übereinstimmungs-Herstellung mit einschlägigen Statutenbestimmungen folgende Modifikationen vorgenommen werden:

1. Im §. 37. M. a. sind nach den Worten: „ein Darlehen in Komunal- Obligationen“ die Worte einzfügen: „der 2-ten und der nachfolgenden Emissionen“.

2. Im vorletzten Absatze des §. 62 haben die Worte: „in der Höhe von 30% des Einnahmen-Überschusses der Landesbank,“ als mit der bezüglichen Bestimmung des §. 37a) und b) der geltenden Statuten nicht übereinstimmend, zu entfallen.

3. Entsprechend den Änderung des §. 62 a) ist im §. 63 die dort bezogene Höhe des Anlage-Kapitales gleichfalls mit dem Betrage von 2,200.000 fl. zu beziffern.

Desgleichen ist mit Rücksicht auf die Änderung des §. 7 al. 4) im §. 69 al. 2) nach den Worten: „Bestimmte Vertreter“ die Zitirung des §. 7 al. 4) einzufügen.

4. Der geänderte §. 73. al. 13) hat entsprechend der einschlägigen geänderten Bestimmung des §. 36 folgende modifizirte Fassung zu erhalten: „Die Bestätigung der vom Aufsichtsrathe über Antrag der Direktion gefassten Beschlüsse betreffs der Gewährung von Komunal-Darlehen sowie die Berichterstattung an den Landtag im Sinne des §. 36.“

Hievon wolle die kk. Statthalterei den Landesausschuss sofort entsprechend verständigen.

Bei diesem Anlasse ist der Landesausschuss zugleich darauf aufmerksam zu machen, dass die im §. 31 der vorgelegten Bestimmungen über die Ausgabe den 1-ten Emission der Komunal-Obligationen vorgesehne Gewährung von Darlehen in Komunal-Obligationen an Sparcassen, Vorschussvereine und andere auf Grund des Gesetzes vom 9. April 1873 bestehende Genossenschaften so wie an Kreditvereine weder dem Wesen der Komunal-Obligationen noch der Bestimmung des §. 36 der Bankstatuten entspricht nach welcher die Bank Darlehen in Komunal-Obligationen nur an Gemeinden und Bezirke ertheilt und dass sonach eine derartige Darlehens-Gewährung seitens der Bank als statutenwidrig unzulässig ist.

Zugleich ist beizufügen, dass die Formularien der Komunal-Obligationen in gleicher Weise wie die der Pfandbriefe, der Regierung zur Bestätigung vorzulegen sind.

Die entbehrlichen Berichtsbeilagen folgen im Anschlusse zurück.

D. u. s.

Alegat II. do sprawozdania Wydziału krajowego do L. W. 40755 1889.

PROJEKT

do zmiany §§. 3. B, 7, 25, 36, 37, 62, 63, 65, 69. i 73 ust 13. statutu Banku krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

1.

§. 3. ustęp B. statutu Banku krajowego zostaje uchylony w dotychczasowem brzmieniu i ma brzmieć jak następuje:

B) Oddział komunalny obejmuje udzielanie pożyczek gminom i powiatom, spłacalnych ratami. Pożyczki te udzielane będą w obligacyach komunalnych, wydawanych do wysokości udzielanych pożyczek. Wszystkie obligacye komunalne wszelkich emisyj, będące równocześnie w obiegu nie mogą łącznie przekraczać kwoty 5,000.000 (pięciu milionów zł. w. a.) imiennej wartości.

Do emisyi obligacyj komunalnych ponad ogólną sumę pięciu milionów zł. w. a. imiennej wartości potrzebnem jest zezwolenie c. k. Rządu.

Kraj gwarantuje dopełnienie zobowiązań, wypływających z wydania obligacyj komunalnych pierwszej i następnych emisyj, w ten sposób, iż regularną opłatę procentów i spłatę kapitału po-

siadaczom obligacyj komunalnych poręcza w pierwszym rzędzie specyalny fundusz rezerwowy, utworzony dla obligacyj komunalnych, następnie Bank krajowy całym swoim majątkiem, a dopiero o ileby fundusze wyżej wymienione nie pokrywały zobowiązań wynikłych z wydania obligacyj komunalnych, wchodzi w zastosowanie gwarancya kraju.

2.

W §. 7. po alinei 3. ma być wstawionem jako alinea 4. następujące postanowienie:

„Prezes Rady nadzorczej, lub wskazany przezeń członek Rady nadzorczej (§. 69. stat.) ma prawo co do wszelkich pożyczek hipotecznych, chociażby takowe nie podlegały zatwierdzeniu Rady nadzorczej, zawiesić uchwałę dyrekcyi i odesłać sprawę pod rozstrzygnięcie Rady nadzorczej".

Dotychczasowa alinea 4. tego paragrafu pozostaje jako alinea 5. w niezmienionem brzmieniu.

3.

W §. 25. wstawioną ma być następująca alinea 2.:

„W celu zapewnienia prawidłowej wypłaty kuponów i listów zastawnych w każdem półroczu przypadających, Bank krajowy tworzyć będzie specyalną rezerwę:

1. Z wpisowego, które każdy zaciągający pożyczkę hipoteczną z Banku krajowego w wysokości $^1/_4 \%$ imiennej wartości pożyczki przy jej odebraniu uiścić będzie obowiązany;

2. z zysków, jakie Bank osiągać będzie przez wykup z wolnej ręki listów zastawnych do wycofania przeznaczonych;

3. z części nadwyżki dochodów Banku krajowego w §. 62 statutu na fundusz rezerwowy pożyczek hipotecznych, przeznaczonej pod warunkami tamże wymienionymi. Rezerwa ta kontrolowaną będzie oddzielnie i oddzielnie wykazywaną w bilansach Banku".

4.

Rozdział III., „Pożyczki komunalne" obejmujący §. 36. i 37. zostaje w dotychczasowem brzmieniu uchylony i ma opiewać następująco:

„III. Pożyczki komunalne.

A) Udzielanie pożyczek.

§. 36. Bank udzielać będzie pożyczki w obligacyach komunalnych gminom i powiatom:

a) Na spłatę lub ułatwienie spłaty wysoko oprocentowanych długów powiatów, gmin i członków gminy:

b) na inwestycye i przedsiębiorstwa produkcyjne, oraz na zakładanie lub zasilanie powiatowych zakładów pożyczkowych;

c) na cele użyteczności publicznej, nie wchodzące w zakres bieżącej gospodarki gminnej.

Przyznanie pożyczki w obligacyach komunalnych nastąpić może tylko za uchwałą Rady nadzorczej Banku krajowego, powziętej na wniosek dyrekcyi a zatwierdzonej przez Wydział krajowy.

Udzielanie pożyczki komunalnej gminom wiejskim, miasteczkom i miastom nieposiadającym osobnych statutów, poprzedzać ma uchwała Rady powiatowej, uznająca istotną pożyteczność i potrzebę pożyczki na jeden z celów powyżej wymienionych.

B) Stosunek dłużnika do zakładu.

§. 36. A. Dłużnik ma w skrypcie dłużnym poddać się wyraźnie statutom działu komunalnego Banku krajowego, jako obowiązującej go normie.

W myśl powyższego warunku wchodzą w zastosowanie postanowienia zawarte w tym rozdziale, a obowiązujące dłużnika.

Dłużnik obowiązany jest oznaczone w skrypcie dłużnym raty (obejmujące spłatę prowizyi i kapitału) spłacać w ustanowionych półrocznych terminach z góry, tudzież uiszczać równocześnie dodatek na koszta zarządu w wysokości przepisanej dla pożyczek komunalnych. Przepisy dla udzielania pożyczek komunalnych wyda Wydział krajowy na przedstawienie dyrekcyi i po wysłuchaniu Rady nadzorczej.

§. 36. B. Dłużnik może spłacić kapitał pożyczony także przed upływem ustanowionego terminu w całości lub w części, jeżeli kwota kapitału, której spłatę ofiaruje, wynosi jednę lub więcej całych umówionych rat kapitałowych i jeżeli dłużnik rzeczone kwotę sześć miesięcy pierwej wypowie albo uiści od niej umówioną prowizyę za czas do upływu tego terminu nie dostający. Wszelkie spłaty kapitału ponad plan umorzenia mogą być uskutecznione jedynie w jednym z terminów dla spłaty rat ustanowionych.

§. 36. C. Spłaty rat na kapitał, jakoteż wszelkie spłaty ponad plan dopełniane być mogą, albo gotowizną w walucie austryackiej, albo w obligacyach komunalnych, o ile kwota z tego tytułu spłacać się mająca przez sto jest podzielna. Inne spłaty tylko gotowizną w walucie austryackiej dopełniane będą.

§. 36. D. Przepisy §§. 14. i 19. statutu mają zastosowanie także do pożyczek komunalnych.

§. 36. E. Jeżeli dłużnik nie uiści w oznaczonym terminie raty w skrypcie dłużnym ustanowionej, będzie Bank krajowy upoważniony ściągnąć w drodze egzekucyjnej całą należytość swoją bez poprzedniego wypowiedzenia.

§. 36. F. Wszelkie opłaty stemplowe lub w innej formie pobierane, jakieby należały się skarbowi publicznemu od pożyczki lub połączonych z nią czynności, winien dłużnik ponosić.

C) Obligacye komunalne.

§. 37. Na podstawie pożyczek komunalnych, udzielonych powiatom lub gminom do wysokości tych pożyczek, wydawać może Bank krajowy oligacye komunalne.

§. 37. A. Ogólna suma wydanych obligacyj komunalnych w żadnym razie przekraczać nie może ogólnej sumy równoczesnych wierzytelności Banku krajowego w kapitale z tytułu pożyczek udzielonych powiatom i gminom. Do tej sumy wierzytelności nie mogą być wliczane wierzytelności w kapitale powstałe z zalegania rat amortyzacyjnych.

W razie spłaty pożyczek komunalnych w gotówce przed upływem ustanowionego terminu winien Bank wycofać z obiegu odpowiadającą spłaconemu kapitałowi ilość obligacyj komunalnych.

§. 37. B. Wszelkie spłaty pożyczonych kapitałów, uiszczane czy to w przepisanych półrocznych ratach, czy też wskutek częściowej spłaty ponad plan umorzenia, czy wreszcie wskutek wypowiedzenia całej pożyczki, mają wpływać do funduszu umorzenia, który przeznaczony jest wyłącznie na umorzenie obligacyj komunalnych, wylosowanych podług wartości nominalnej.

§. 37. C. Za opłatę procentów i spłatę kapitału obligacyj komunalnych ręczy Bank krajowy przedewszystkiem pożyczkami powiatowemi i gminnemi, dalej specyalnym funduszem rezerwowym i aktywami swojemi a w dalszym rzędzie wchodzi w zastosowanie gwarancya kraju w myśl §. 3 B. niniejszego statutu.

§. 37. D. Każda obligacya komunalna ma zawierać:

a) Oznaczenie kapitału, na który opiewa;

b) stopę procentową i terminy opłaty procentów;

c) walutę, w której kapitał i procenta będą płacone;

d) termin umorzenia kapitału;

e) przyrzeczenie opłaty procentów i kapitału ze strony Banku krajowego;

f) podpis i pieczęć dyrekcyi;

g) potwierdzenie Rady nadzorczej i ustanowionego komisarza, że obligacye wydano na podstawie udzielonej przez Bank, odpowiadającej statutowi, pożyczki komunalnej i że do obligacyi tej ma zastosowanie gwarancya kraju (§. 3. B.) wreszcie

h) na odwrotnej stronie paragrafy statutu i przepisów, odnoszące się do obligacyj komunalnych.

§, 37. E. Stopa procentowa obligacyj komunalnych zawsze ma być równą stopie procentowej pożyczek, na których podstawie obligacye zostały wydane.

§. 37 F. Obligacye komunalne opiewają na okaziciela i mają przydane: arkusz z półrocznymi kuponami procentowymi i talonem na dalsze kupony.

§. 37. G. Obligacye komunalne będą opiewały na 100 zł. lub wyższe przez 100 podzielone kwoty.

§. 37. H. Czas obiegu obligacyj komunalnych może być oznaczonym z góry lub też zależnym od wylosowania.

§. 37 I. Jeżeli obligacya komunalna ściągniętą zostaje z obiegu, należące doń a nie zapadłe jeszcze kupony muszą być zwrócone.

W braku tych kuponów potrąconą będzie w gotówce ich wartość nominalna, jeżeli amortyzacya w drodze prawnej nie została przeprowadzoną.

§. 37 K. Zapadłe kupony obligacyj komunalnych, kwity procentowe i wylosowane obligacye komunalne, będą wypłacane w kasach Banku krajowego i w innych miejscach, które dyrekcya z uwzględnieniem dogodności interesowanych oznaczy i poda do publicznej wiadomości. — Procenta zapadłe a niepobrane w ciągu lat trzech, równie jak wylosowane obligacye komunalne niezrealizowane w przeciągu lat 30 od dnia zapadłości są przedawnione.

§. 37 L. Bank uważa posiadacza obligacyi komunalnej i posiadacza kuponu za właścicieli tychże. Przepisy o winkulacyi i dewinkulacyi listów zastawnych (§§. 33 i 34 stat.) mają zastosowanie także do obligacyj komunalnych.

§. 37. M. Specyalna rezerwa dla obligacyj komunalnych II. i następnych emisyj powstaje:

a) z wpisowego, które każdy zaciągający pożyczkę w Banku krajowym w obligacyach komunalnych II. i następnych emisyj w wysokości $1/4\%$ od imiennej wartości pożyczki przy jej odebraniu uiścić będzie obowiązanym;

b) z zysków, jakie Bank osiągać będzie przez wykup z wolnej ręki obligacyj komunalnych do do wycofania przeznaczonych;

c) z części nadwyżki dochodów Banku krajowego w §. 62. stat. na fundusz rezerwowy pożyczek komunalnych przeznaczonej.

Rezerwa ta kontrolowaną będzie oddzielnie i oddzielnie wykazaną w bilansach Banku.“

5.

§. 62. zostaje w dotychczasowem brzmieniu uchylony i ma opiewać:

„Nadwyżka dochodów Banku krajowego obliczona w myśl postanowień prawa handlowego obracaną będzie:

a) w 40% na pomnożenie zakładowego majątku Banku, dopóki ten majątek nie dojdzie do dwóch milionów dwakroć stotysięcy zł. w. a.

b) w 30% na utworzenie specyalnych rezerw dla listów zastawnych i obligacyj komunalnych Banku krajowego a w szczególności 20% służyć ma na utworzenie specyalnej rezerwy dla listów zastawnych (§. 25. statutu), zaś 10% na utworzenie specyalnej rezerwy dla obligacyj komunalnych II. i następnych emisyj (§. 37. M.);

c) w 30% na utworzenie funduszu rezerwowego w celu pokrycia możebnych strat.

Fundusz rezerwowy wymieniony pod *c)* służy w równej mierze dla wszystkich oddziałów bankowych

Uzbierana dotąd rezerwa specyalna dla obligacyj komunalnych I. emisyi ma być oddzielnie kontrolowaną i oddzielnie w bilansach wykazywaną tak długo, dopóki wszystkie obligacye komunalne I. emisyi w nie zostaną z obiegu wycofane.

Po zupełnem wycofaniu z obiegu obligacyj komunalnych I. emisyi całe saldo tego specyalnego funduszu przechodzi do specyalnej rezerwy dla obligacyj komuualnych II. i następnych emisyj".

6.

§. 63. zostaje w dotychczasowem brzmieniu uchylonym i ma opiewać:

„Gdy kapitał zakładowy Banku dojdzie do dwóch milionów dwakroć sto tysięcy zł. w. a. nadwyżka coroczna przychodów Banku krajowego, o ile nie będzie potrzebną na utrzymanie w powyższej wysokości kapitału zakładowego, oddaną będzie do dyspozycyi Sejmowi krajowemu".

7.

§. 65. al. 2 zostaje w dotychczasowem brzmieniu uchylony i ma opiewać:

„W razie, gdyby jedna z posad dyrektorów była nieobsadzona lub w razie przeszkody w urzędowaniu dyrektora, Wydział krajowy zarządza zastępstwo z łona Rady nadzorczej".

8.

W §. 69 ma być wstawionym jako alinea 2 następujące postanowienie:

„Prezes lub wskazany przezeń zastępca (§. 7 al. 4.) ma prawo wglądać we wszystkie czynności bankowe i brać udział w posiedzeniach dyrekcyi, która o terminie tychże wcześnie prezesa Rady nadzorczej zawiadomić winna".

9.

§. 73. pozostaje nadal w dotychczasowem brzmieniu z następującą zmianą:

13. „Zatwierdzanie uchwał Rady nadzorczej, powziętych na wniosek dyrekcyi w sprawie udzielania pożyczek komunalnych, jakoteż przedkładania Sejmowi sprawozdań w myśl §. 36. statutu".

Z drukarni Pillera i Spółki.

L. W. kr. 42939/89.

Aleg. 51.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego z czynności w celu podniesienia rękodzielnictwa i przemysłu w kraju.

Wysoki Sejmie!

Stosownie do statutu komisyi krajowej dla spraw przemysłowych działającej przy Wydziale krajowym, zatwierdzonego przez Wysoki Sejm w dniu 9. stycznia 1888 roku, wszelkie czynności tyczące się popierania rękodzielnictwa i przemysłu, czy to przez zakładanie, urządzanie lub też rozszerzanie szkół przemysłowych i warsztatów wzorowych, czy to przez udzielanie stypendyów kształcącym się w zawodach przemysłowych a przez dawanie zasiłków lub pożyczek przedsiębiorstwom przemysłowym, uchwalał i załatwiał Wydział krajowy na podstawie uchwał i wniosków komisyi krajowej dla spraw przemysłowych lub po zasięgnięciu jej zdania. Działo się to odpowiednio §§. 2, 4 i 5. statutu tejże komisyi.

Wydział krajowy bierze także pośrednio udział w czynnościach komisyi krajowej dla spraw przemysłowych, gdyż według statutu tej komisyi, Marszałek krajowy jest jej prezesem, a członek Wydziału, będący szefem Departamentu II., jest członkiem tej komisyi i przewodniczy jej sekcyi administracyjnej, która przygotowuje sprawy pod uchwałę komisyi, a wiele spraw załatwia w zastępstwie całej komisyi, a nadto jest naczelnikiem jej biura. Wskutek tych właśnie postanowień statutu komisyi, ułatwione są jej stosunki z Wydziałem krajowym.

Najważniejszą z czynności w celu popierania rękodzielnictwa i przemysłu w kraju naszym było zakładanie lub lepsze urządzanie szkół przemysłowych uzupełniających oraz szkół fachowo przemysłowych i warsztatów wzorowych. O tem zakładaniu i urządzeniu szkół przemysłowych uzupełniających, t. j. szkół wieczornych dla terminatorów rękodzielniczych i teraźniejszym stanie tych zakładów zdała dokładnie sprawę komisya krajowa przemysłowa, której
Alegat 1. sprawozdanie przedkładamy Wysokiemu Sejmowi jako alegat I. (**alegat 1**) wraz z prośbą o przyjęcie go do wiadomości. Wspomniemy tu tylko, iż w końcu r. z. było w kraju naszym jedenaście szkół przemysłowych uzupełniających dobrze urządzonych, obecnie zaś jest ich dwadzieścia. Wydział krajowy poparł memoryał wystosowany przez komisyę przemysłową do ministerstwa oświecenia o wyznaczenie ze skarbu państwa zasiłków na urządzenie i utrzymanie tak istniejących jak i nowych szkół przemysłowych uzupełniających, a mianowicie zasiłków w takiej wysokości, w jakiej te zakłady otrzymają subwencye ze skarbu krajowego, nie licząc zasiłków na ten cel dawanych przez gminy, powiaty i prywatne osoby.

Aby podnieść i należycie urządzić szkoły przemysłowe uzupełniające, koniecznym jest warunkiem dostarczenie im nauczycieli znających dobrą metodę udzielania rysunków. Minister oświaty polecił w tym celu urządzić w szkole wyższej przemysłowej państwowej w Krakowie od października r. z. pięciomiesięczny kurs nauki rysunków dla nauczycieli szkół ludowych i średnich, którzy przyswoiwszy sobie metodę nauczania rysunków, mają ich uczyć w szkołach przemysłowych uzupełniających. Taki sam pięciomiesięczny kurs metody nauczania rysunków polecił p. minister urządzić w przemysłowej szkole krakowskiej od października r. b., zaś przedstawiliśmy już w sprawozdaniu z czynności Wydziału krajowego, w jak skuteczny sposób Wydział krajowy umożliwił nauczycielom szkół ludowych korzystanie z tych kursów.

Wydział krajowy sądzi, że najlepszymi zakładami dla kształcenia zdolnych rękodzielników są praktyczne szkoły fachowo przemysłowe t. j. warsztaty wzorowe, w których uczeń przy praktycznem wykonywaniu roboty, otrzymuje teoretyczne objaśnienia, a nie tylko obznajamia się z najlepszymi sposobami roboty, z ulepszonemi narzędziami, ich użyciem, ale nadto nabywa, biegłości w tych udoskonalonych sposobach wykonania rękodzieła i w użyciu ulepszonych narzędzi a wreszcie uczy się pracować i przez pracę zarabiać. W tem zdaniu zgadza się z Wydziałem krajowym komisya krajowa dla spraw przemysłowych. Według tej myśli przeprowadzane jest urządzenie praktycznej szkoły tkactwa w Krośnie i warsztatu wzorowego garncarskiego w Porembie oraz innych szkół fachowo przemysłowych. Jako objaśnienie tego kierunku w urządzaniu zakładów, mających kształcić rękodzielników, t. j. w urządzaniu warsztatów wzorowych i praktycznych szkół fachowo przemysłowych, może służyć statut i plan nauk warsztatu wzorowego garncarskiego w Porembie, zamieszczony w zbiorze załączników do sprawozdania komisyi przemysłowej. Wydział krajowy stara się tem gorliwiej z pomocą komisyi krajowej dla spraw przemysłowych o urządzenie warsztatu wzorowego garncarskiego w Porembie i zaopatrzenie go w dobre maszyny, choć znacznym wydatkiem ze skarbu krajowego, gdyż warsztat ten ma nie tylko kształcić zdolnych garncarzy, którzyby byli biegli w formowaniu i wypalaniu z glinki ogniotrwałej, znajdującej się w kraju naszym dość obficie, naczyń kamionkowych, które po większej części sprowadzamy dotychczas z zagranicy, wypalone tam z glinki naszej, ale nadto warsztat ten ma kształcić rękodzielników, umiejących wyrabiać i wypalać trwałą, lekką a tanią dachówkę. Rozpowszechnienie w kraju naszym wyrobu taniej i lekkiej dachówki i krycia nią dachów, byłoby najskuteczniejszym sposobem uchronienia wsi i miasteczek od wielkich pożarów, niszczących je często w kraju naszym, bo każdy pożar rozszerza się łatwo z powodu, iż dachy kryte są we wsiach i miasteczkach po większej części słomą lub gontem. Rozpowszechnienie w kraju naszym wyrobu taniej i lekkiej dachówki i pokrywanie nią dachów byłoby zarazem zadośćuczynieniem tej ważnej potrzebie, której usiłują bezskutecznie zaradzić przez rzekome sposoby uczynienia niepalnymi dachów słomianych.

Wydział krajowy przy współdziałaniu komisyi krajowej dla spraw przemysłowych stara się usilnie urządzić należycie szkołę praktyczną tkactwa czyli warsztat wzorowy tkacki w Krośnie, leżący w okolicy, w której znaczna część ludności zajmuje się od wieków tkactwem jako przemysłem domowym. Kierunek tego warsztatu poruczono wykształconemu nauczycielowi tkactwa, zaopatrzono warsztat w ulepszone przędzalnie, których liczba ma być uzupełniona w 1890 roku i urządza się przy tym warsztacie pracownia, mająca wyrabiać ulepszone przędzalnie. Komisya dla spraw przemysłowych ułożyła statut i zasady reorganizacyjne dla tej szkoły praktycznej, a gdy miasto Krosno, spełniając swoje przyrzeczenie, wystawi w roku przyszłym nowy odpowiedni budynek dla pomieszczenia tego warsztatu wzorowego, będzie on służył za wzór do lepszego urządzednia innych istniejących tak krajowych jak subwencyonowanych szkół praktycznych, tkactwa, tak istniejących jak i świeżo zakładanych. A właśnie przedsiębierze Wydział krajowy, wspólnie z komisyą krajową dla spraw przemysłowych, reorganizacyę praktycznej szkoły garncarstwa w Kołomyi i warsztatu wzorowego tkackiego w Glinianach.

O stanie innych szkół fachowo-przemysłowych i warsztatów wzorowych tak krajowych jak i zasilanych ze skarbu krajowego, o przygotowanem założeniu w 1890 r. praktycznej szkoły kołodziejstwa w Grybowie, warsztatu wzorowego stolarskiego w Myślenicach, warsztatów wzorowych tkackich w Rychwałdzie, w Borszczowie i Grzymałowie, o popieranem przez Wydział krajowy i komisyę przemysłową założeniu przez rząd kosztem skarbu państwa, przy pomocy zasiłku ze skarbu krajowego, wielkiego warsztatu wzorowego kowalskiego w Sułkowicach, o staraniach tak Wydziału krajowego jak i komisyi krajowej dla spraw przemysłowych celem wyjednania znaczniejszych zasiłków dla urządzenia i utrzymania szkół fachowo-przemysłowych w kraju naszym, zdaje dokładnie sprawę komisya krajowa dla spraw przemysłowych, której sprawozdanie Wysokiemu Sejmowi przedkładamy.

Przy udzielaniu stypendyów baczą, tak Wydział krajowy jak i komisya przemysłowa, aby stypendya udzielać tym zdolnym i pracowitym uczniom, którzy po wykształceniu się w kraju i za granicą z pomocą tych stypendyów, w różnych zawodach rękodzielniczych, byliby odpowiednimi kierownikami i nauczycielami szkół fachowo-przemysłowych krajowych i warsztatów wzorowych. Szczegółowy wykaz udzielonych stypendyów zawiera sprawozdanie komisyi.

Udzielanie pożyczek z funduszu przemysłowego.

Zanim Wydział krajowy zda poniżej Wys. Sejmowi sprawę z obrotu części funduszu przemysłowego w ciągu ostatniego roku, od 1. lipca 1888 r. począwszy, i z jego teraźniejszego stanu, przedewszystkiem wskazuje tu zasady, których trzymać się postanowił przy udzielaniu pożyczek z tego funduszu, a które to zasady przedłożone przez członka Wydziału przewodniczącego sekcyi administracyjnej komisyi dla spraw przemysłowych, uzyskały zupełną jej zgodę. Wydział krajowy sądzi, że pożyczkami bezprocentowemi i zasiłkami bezzwrotnymi ze skarbu krajowego należy wspierać:

po 1. takie przedsiębiorstwa przemysłowe, które dźwignąć mogą całą gromadę przemysłowców lub przemysł w całej pewnej okolicy;

po 2. takie nowe gałęzie przemysłu, które są odpowiednie naturze i stosunkom naszego kraju i dla niego korzystne, ale powstać i rozwinąć się nie mogą bez pomocy skarbu publicznego. Obok tego musi także Wydział krajowy przy udzielaniu pożyczek przemysłowcom baczyć na zapewnienie skarbowi krajowemu zwrotu tych pożyczek.

Wszystkie podania o pożyczki z funduszu przemysłowego Wydział krajowy udzielił poprzednio, w myśl uchwały Wysokiego Sejmu, komisyi krajowej dla spraw przemysłowych do objawienia zdania.

Przestrzegając wymienionych wyżej zasad, Wydział krajowy, po nadejściu opinii komisyi krajowej, udzielił na jej wniosek następujące pożyczki:

1. Towarzystwu tkaczy w Komarnie udzielił rozporządzeniem z d. 16. stycznia 1889 L. 782 trzyprocentową pożyczkę w kwocie 3.000 zł. na weksel, płatny najpóźniej 31. lipca 1889. Tę pożyczkę Towarzystwo w zupełności spłaciło d. 30. lipca 1889. Nadmienić tu wypada, że c. k. generalna dyrekcya monopolu tytoniowego przedłużyła dotychczasowy kontrakt z tem Towarzystwem tkaczy o dostawę worowiny dla c. k. fabryk tytoniu w Galicyi na dalsze dwa lata, a w szczególności na r. 1889 i 1890. Dostawa na r. 1889 wynosi 58.500 metrów płótna na worki.

2. Towarzystwu tkaczy w Wilamowicach Wydział krajowy przyrzekł rozporządzeniem z d. 23. sierpnia 1889 L. 30.086 pożyczkę w kwocie 6.000 zł. pod warunkiem, że Rada gminna w Wilamowicach przyjmie na siebie odpowiedzialność za regularną spłatę rat umorzenia i odsetków pożyczki, przez wymienione Towarzystwo zaciągnąć się mającej.

3. Towarzystwu tkackiemu pod wezwaniem ś-go Sylwestra w Korczynie, Wydział krajowy rozporządzeniem z d. 27. sierpnia 1889 L. 22.953 udzielił bezprocentową pożyczkę w kwocie 800 zł., spłacalną w 16 równych ratach kwartalnych, począwszy od 1. października 1890, a to celem umożliwienia mu sprawienia kalandru do maglowania płócien.

Równoczesnem pismem Wydział krajowy uprosił inżyniera-mechanika p. Edwarda Machana, ażeby na koszt funduszu krajowego zajął się umontowaniem i wprowadzeniem w ruch kalandru.

4. Michał Dornwald, właściciel fabryki maszyn rolniczych i narzędzi dla górnictwa i przemysłu naftowego w Przemyślu, otrzymał na podstawie rozporządzenia Wydziału krajowego z dnia 24. maja 1889 L. 19.863 trzyprocentową pożyczkę w kwocie 8.000 zł., spłacalną w 20 równych ratach kwartalnych. Pożyczka została hipotecznie zabezpieczona.

5. O petycyi Pawła Fröhlicha, fabrykanta narzędzi rolniczych w Starym Sączu, Wydział krajowy zdał sprawę w swem przedłożeniu z 13. września 1889 L. 39.534 (str. 49). Niniejszem Wydział krajowy oznajmia, że na podstawie sprawozdania Wydziału powiatowego w Nowym Sączu tudzież po zasięgnięciu zdania komisyi krajowej dla spraw przemysłowych i zgodnie z jej wnioskiem, rozporządzeniem z d. 4. października 1889 L. 42.382 przyrzekł petentowi trzyprocentową pożyczkę w kwocie 1.000 zł., spłacalną w 20 równych ratach kwartalnych pod warunkiem, że zostanie ona poprzednio hipotecznie zabezpieczona na realności petenta.

6. Spółka ślusarska w Świątnikanh górnych otrzymała rozporządzeniem z d. 19. marca 1889 L. 10.361 promesę na trzyprocentową pożyczkę w kwocie 3.000 zł. Promesa ta może być zrealizowana po dopełnieniu warunków przez Wydział krajowy zastrzeżonych.

7. Towarzystwu gospodarczemu dla przemysłu drzewnego w Zakopanem udzielono rozporządzeniem z d. 21. czerwca 1889 L. 22.778 trzyprocentową pożyczkę w kwocie 1.000 zł. a. w., spłacalną w 20 równych ratach kwartalnych.

8. Ignacemu Chylewskiemu właścicielowi fabryki maszyn i odlewarni w Tarnowie przyrzeczono rozporządzeniem z d. 8. lutego 1889 L. 34.863 trzyprocentową pożyczkę w kwocie 5.000 zł., spłacalną w 10 równych ratach półrocznych. Pożyczka ta została jednak przyrzeczona pod warunkiem, że zostanie hipotecznie zabezpieczona. Promesa powyższa nie została dotąd zrealizowana

9. Antoniemu Rozmanitowi właścicielowi fabryki cykoryi w Rakowicach przyrzeczono rozporządzeniem z d. 14. listopada 1888 L. 34.864 trzyprocentową pożyczkę z funduszu przemysłowego w kwocie 5.000 zł., spłacalną w 20 równych ratach kwartalnych pod warunkiem zaintabulowania jej na dobrach i fabryce w Rakowicach zaraz po wierzytelnościach gal. Towarzystwa kredytowego ziemskiego i pow. kasy oszczędności w Krakowie. Pożyczka ta nie została podjęta, ponieważ pan Rozmanit zrzekł się pożyczki w podaniu z dnia 18. listopada 1888, a Wydział krajowy rozporządzeniem z d. 28. grudnia 1888 L. 51.899 uchylił wspomnianą wyżej promesę.

10. Antoniemu Przyszlakowi, właścicielowi zakładu litograficznego we Lwowie, Wydział krajowy rozporządzeniem z d. 1. lutego 1889 L. 1.761 udzielił trzyprocentową pożyczkę w kwocie 3.000 zł., spłacalną w 20 równych ratach kwartalnych pod warunkiem, że z przyznanej kwoty Bank krajowy zaspokoi należytość za dostarczoną maszynę litograficzną. Pożyczka została zrealizowaną po zabezpieczeniu jej na zakładzie dłużnika.

W sprawozdaniu z dnia 26. września 1888 L 41.694 Wydział krajowy podał do wiadomości Wysokiego Sejmu, że rozporządzeniem z d. 31. sierpnia 1888 L. 33.126 postanowił udzielić p. Augustowi Gorayskiemu i pięciu towarzyszom na ich kredyt osobisty, bezprocentową pożyczkę w kwocie 25.000 zł. celem umożliwienia im założenia w Krośnie zakładu blichu i apretury, fabryki bardzo potrzebnej nietylko dla tkaczy miejscowych i okolicznych, ale także dla wszystkich tkaczy w całym kraju.

Wydział krajowy oświadczył nadto gotowość otworzenia zawiązać się mającemu stowarzyszeniu trzyprocentowego kredytu do wysokości 25.000 zł. Razem tedy zakładowi blichu i apretury Wydział krajowy przeznaczył pożyczkę w kwocie 50.000 zł. Promesy te nie zostały dotychczas zrealizowane, gdyż fabryki nie założono z powodów od Wydziału niezależnych. Odpowiednią jednak sumę na tę pożyczkę przyrzeczoną, z wolą Wysokiego Sejmu, Wydział krajowy musiał trzymać w pogotowiu w funduszu pożyczkowym na ten cel.

W przedłożeniu wyżej przytoczonem Wydział krajowy zdał również Wysokiemu Sejmowi sprawę, że rozporządzeniami z d. 16. lipca 1888 L. 47 524 i 47.925 przyrzekł Spółce magazynowej kowalskiej i Spółce magazynowej szewskiej w Kołomyi trzyprocentowe pożyczki po 1.000 zł., spłacalne w 20 równych ratach kwartalnych, pod warunkiem, że według uznania i ocenienia Banku krajowego, spółki posiadają odpowiedni własny majątek, pochodzący z uiszczonych przez członków udziałów i innych wpłat, że dowiodły swej żywotności i dostarczą należytej gwarancyi spłacenia pożyczek.

Rozporządzeniem z d. 16. listopada 1888 L. 35.797 Wydział krajowy uchylił powyższe promesy, ponieważ z sprawozdania Banku krajowego okazało się, iż spółki nie posiadają żadnego własnego majątku, pochodzącego z uiszczonych przez członków udziałów i innych wpłat, że pomimo zatwierdzenia statutów, wybrania zarządu i innych przygotowań, spółki żadnej czynności nie rozwinęły i ograniczyły się wyłącznie na oczekiwaniu pożyczek z funduszów krajowych.

W przedłożeniu zeszłorocznem Wydział krajowy zdał Wysokiemu Sejmowi także sprawę o warunkach pod którymi przyrzekł Spółce dla handlu hurtownego we Lwowie trzyprocentową pożyczkę w kwocie 3.000 zł. Między innymi Wydział krajowy podał za warunek, że pożyczka zostanie zabezpieczoną przez trzech członków Rady nadzorczej Spółki jako solidarnych dłużników. Wskutek prośby Spółki, Wydział krajowy rozporządzeniem z d. 11. stycznia 1889 L. 41.332 zezwolił, ażeby przyrzeczoną rozporządzeniem z d. 31. lipca 1888 L. 33.128 pożyczkę 3.000 zł. wypłacono za osobistą poręką sześciu członków zarządu Spółki, z których każdy wziął na się odpowiedzialność za częściowy dług w kwocie 500 zł. Wypłata tej pożyczki nastąpiła d. 25. stycznia 1889.

Obrót i stan stałego funduszu przemysłowego tudzież stan pożyczek dawniej udzielonych, o ile dotychczas nie zostały spłacone,

Przedłożony sprawozdaniem Banku krajowego z dnia 31. lipca 1889 L. 8.719. bilans surowy funduszu przemysłowego z dniem 30. czerwca 1889 Wydz. kraj. załącza jako alegat 2.
Alegat 2. Stan czynny wykazuje 55 pożyczek udzielonych 49 przedsiębiorstwom przemysłowym.

Z tych 55 pożyczek przypada na przemysł:

tkacki	pożyczek	8	z kwotą	11.625 zł.	— ct.	pochodzącą	z pierwotnej	sumy	pożyczonej	16.100 zł.	—ct.
skórny	„	26	„	81.737 „	94½ „	„	„	„	„	112.000 „	— „
drzewny	„	4	„	6.636 „	48 „	„	„	„	„	10.000 „	— „
metalowy	„	2	„	5.250 „	— „	„	„	„	„	6.000 „	— „
inne gał. przem.		15	„	34.262 „	50 „	„	„	„	„	45.300 „	— „

Z pierwotnej sumy kapitału pożyczonego . . . . . 189.400 „ — „
spłacono do 30. czerwca 1889 kwotę . . . . . 49.888 „ 8 „
pozostaje zatem do zwrotu reszta kapitału pożyczonego w kwocie 139.511 zł. 92 ct.

Kilku dłużnikom Wydział krajowy odpisał bądź to częściowo, bądź też całkowicie pretensye funduszu przemysłowego, jako to:

1. Towarzystwo robotników stolarskich „Zorza“ we Lwowie otrzymało w r. 1885 pożyczkę w kwocie 1.000 zł., z której do dnia zgłoszenia upadłości Towarzystwa, spłacono 355 zł.

podobnie jak Towarzytwu „Praca“ Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 1. lutego 1889 L. 4.978 odpisał także Towarzystwu „Zorza“ całą resztę należytytości funduszu przemysłowego.

2. Towarzystwo robotników krawieckich „Praca“ we Lwowie otrzymało w r. 1885 pożyczkę w kwocie 1.000 zł., z której do dnia ogłoszenia upadłości Towarzystwa spłacono 296 zł. 90 ct. Ponieważ popieranie konkursu do majątku Towarzystwa nie mogło było doprowadzić do zrealizowania pretensyi funduszu przemysłowego i byłoby tylko spowodowało koszta, Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 1. lutego 1889 L. 4.977 odpisał resztę należytości.

3. Towarzystwo handlu skór we Lwowie otrzymało dawniej dwie pożyczki w łącznej kwocie 13.000 zł. Towarzystwo to w maju 1888 ogłosiło upadłość, wskutek czego konkurs do jego majątku został otworzony. Pod przewodnictwem p. prezydenta miasta Lwowa zawiązał się komitet obywatelski, który miał na celu ugodowe załatwienie spraw upadłego Towarzystwa. Na prośbę tego komitetu, Wydział krajowy, po wysłuchaniu komisyi krajowej dla spraw przemysłowych i zgodnie z jej wnioskiem, oznajmił rozporządzeniem z dnia 1. lutego 1889 L. 43.287, iż gotów jest zgodzić się na proponowaną dobrowolną ugodę, wedle której komitet ofiarował 22·4% całej sumy dłużnej krajowemu funduszowi przemysłowemu, jednak pod warunkami, iż wszyscy inni wierzyciele upadłego Towarzystwa zgodzą się również na zaspokojenie swych pretensyj w wysokości 22·4%, oraz, że przypadająca do wypłaty funduszowi przemysłowemu ugodzona suma uiszczoną zostanie najdalej do końca kwietnia 1889. Ponieważ do tego dnia kwoty przypadającej nie uiszczono, układ ten stał się bezprzedmiotowy. Wydział krajowy oświadczył przy tem, że niezależnie od przyjętych warunków ugody zastrzega sobie prawo poszukiwania swych dalszych pretensyj na drodze karnej, a to na tych, którzy wyrokiem sądowym uznani zostaną za winnych upadłości Towarzystwa. O obecnym stanie sprawy odzyskania pożyczki
Alegat 3. podaje wiadomość sprawozdanie syndyka Banku krajowego załączone jako alegat 3·/. (**Alegat 3.**)

4. Trzemeski Edward, fotograf we Lwowie spłacił z pożyczki 3.000 zł. kwotę 300 zł. Gdy do majątku dłużnika otworzono konkurs, zgłoszono do masy konkursowej pretensyę funduszu przemysłowego w kwocie 2.700 zł. z pn. Zarządca masy poczynił starania, aby konkurs w drodze dobrowolnej ugody został zniesiony. Na jego prośbę Wydział krajowy pismem z dnia 8. września 1888 L. 38.181 oświadczył, iż przyjmie 40% zaległego długu w ten sposób, że połowa tj. kwota 540 zł. ma być zapłacona w dniu prawomocności uchwały znoszącej konkurs, druga zaś połowa w rok po tym terminie.

O obecnym stanie spraw pożyczek u E. Trzemeskiego we Lwowie, jako też o stanie trzynastu innych spraw procesowych o zwrot pożyczek z funduszu przemysłowego, zawiera szczegóły wyżej powołane sprawozdanie syndyka Banku krajowego, przedłożone Wydziałowi krajowemu sprawozdaniem Banku z dnia 31. lipca 1889 L. 8,719.

O obrocie funduszu przemysłowego w czasie od 15. czerwca 1887 do 30. czerwca 1889 podaje dokładne daty wykaz przychodu i rozchodu, udzielony Wydziałowi krajowemu sprawo-
Alegat 4. zdaniem Banku krajowego z dnia 8. września 1889 L. 8.719, który załącza się jako alegat 4./.

Wedle tego wykazu udzielono w ciągu czterech ostatnich półroczy pożyczek 16 w łącznej sumie 45.300 zł.; spłaty rat i pożyczek w tym czasie wynoszą 26.421 zł. 10 ct.; odpisano kwotę 1.347 zł. 80 ct.; pobrano odsetek i prowizyj zwłoki 6.561 zł. 45 ct. Zapas gotówki umieszczonej na procent w kasie Banku krajowego z dniem 30. czerwca 1889 roku 66.770 zł.

Zasiłki na cele przemysłowe.

W okresie czasu, z którego Wydział krajowy zdaje niniejszem sprawę tj., od września 1888 do dnia zamknięcia niniejszego przedłożenia, wydatek na zasiłki na cele przemysłowe

pokrywano resztą kredytu wyznaczonego w Rubr. XVI. poz. 247 budżetu funduszu krajowego za r. 1888 w kwocie 425 zł. 55 ct. i kredytem w Rubr. XVI. poz. 248 budżetu funduszu krajowego na r. 1889 w kwocie 7.000 zł.

W sprawozdaniu z dnia 26. września 1888 L. 41.694 Wydział krajowy podał do wiadomości Wys. Sejmu, że rozporządzeniem z dnia 21. września 1888 L. 40.460 wyasygnował kwotę 2.983 zł. tytułem zasiłków na przeciąg pięciu miesięcy dla 17 frekwentantów pięciomiesięcznego kursu przy c. k. wyższej szkole przemysłowej w Krakowie celem kształcenia nauczycieli rysunków dla uzupełniających szkół przemysłowych. O wyniku tego kursu, który się odbył od dnia 1. października 1888 do końca lutego 1889, Wydział krajowy zdaje sprawę w ogólnem sprawozdaniu ze swych czynności, przedłożonem Wys. Sejmowi. Tu wypada nadmienić, że właściwy wydatek na powyższe zasiłki ze skarbu krajowego wynosił tylko kwotę 2.398 zł., ponieważ interesowane gminy i izby handlowo-przemysłowe zwróciły skarbowi krajowemu kwotę 585 zł., przyczyniając się częściowo do utrzymania nauczycieli szkół ludowych na tym kursie. Na prośbę magistratu m. Krakowa, Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 23. lipca 1889 L. 30.084 wyasygnował jednorazowy zasiłek w kwocie 180 zł. dla 6 nauczycieli krakowskich szkół ludowych, którzy uczęszczali na wspomniany wyżej kurs.

Podobnie jak w ubiegłym, ma się odbyć także w bieżącym roku szkolnym przy c. k. wyższej szkole przemysłowej w Krakowie kurs rysunkowy dla nauczycieli uzupełniających szkół przemysłowych, który ma trwać od 1. października 1889 do końca lutego 1890. Uchwałą z dnia 16. sierpnia 1889 L. 35.092 Wydział krajowy postanowił przyczynić się do kosztów utrzymania frekwentantów tego kursu najwyżej kwotą 2.500 zł. i wystosował równocześnie wezwanie do izb handlowych i interesowanych gmin, aby się także przyczyniły do utrzymania nauczycieli. Suma powyższa będzie dostateczna, gdyż mniejsza niż w roku zeszłym liczba nauczycieli będzie w roku bieżącym uczyć się metody nauczania rysunków. Wyprawiono na kurs nauczycieli przedewszystkiem z tych miast i miasteczek, w których mają być założone w najbliższym czasie szkoły przemysłowe uzupełniające.

W przedmiocie petycyi komisyi wykonawczej wiecu rękodzielników we Lwowie o subwencyę na cele organizacyjne Stowarzyszenia zawiązać się mającego w celu dostaw wojskowych, Wydział krajowy zdał sprawę w swojem przedłożeniu z dnia 13. września 1889 L. 39.534; tu nadmienia, że rozporządzeniem z dnia 19. marca 1889 L. 11.121 udzielił komisyi na cel wymieniony bezzwrotny zasiłek w kwocie 800 zł.

W sprawozdaniu z dnia 1. grudnia 1886 L 71.097 przedłożonem Wysokiemu Sejmowi na ówczesnej sesyi, Wydział krajowy oznajmił, że w myśl uchwały Wys. Sejmu z dnia 16. stycznia 1886 między innymi zapewnił także, Teofilowi i Michałowi Dymetom, właścicielom garbarni skór końskich na sposób hamburski w Zamarstynowie opłacanie procentów na przeciąg lat pięciu, a to najwyżej w kwocie 800 zł. rocznie, od pożyczki bankowej, tudzież Janowi Serafinowiczowi, litografowi we Lwowie, opłacanie procentów od pożyczki bankowej najwyżej po 50 zł. rocznie na przeciąg lat trzech.

Z powyższego tytułu Wydział krajowy, prócz wypłaconych w poprzednich latach, wyasygnował na rzecz Dymetów rozporządzeniem z dnia 14. czerwca 1889 L. 11.793 kwotę 800 zł. za r. 1889, dla Serafinowicza zaś rozporządzeniem z dnia 30. grudnia 1888 l. 54.315 kwotę 50 zł. za r. 1889.

W myśl przyrzeczenia z dnia 23. listopada 1886 L. 69 510 otrzymało Towarzystwo handlu skór w Łańcucie rozporządzeniem z dnia 8. stycznia 1889 L. 41305 tytułem reszty subwencyi za r. 1888 kwotę 297 zł, 62 ct.

W sprawozdaniu z dnia 26. września 1888 L. 41694, Wydział krajowy oznajmił, że Towarzystwo tkaczów w Glinianach przypomocy pożyczki z fund. przemysł. sprawiło sobie kalander (magiel), którego umontowaniem na koszt funduszu kraj. zajął się bezinteresownie inżynier mechanik p. Edward Machan. Kwotę 100 zł. 15 ct. potrzebną na pokrycie wydatków na umontowanie

wypłacono rozporządzeniem z dnia 23. listopada 1888 L. 37102 i z dnia 1. lutego 1880 L. 4976.

Rozporządzeniem z dnia 19. marca 1889 L. 10361 Wydział krajowy przyznał nowo zawiązanemu Towarzystwu ślusarzy w Świątnikach górnych jednorazowy zasiłek w kwocie 300 zł. na pokrycie wydatków na księgi i inne z założeniem Towarzystwa połączone.

W sprawozdaniu z dnia 22. listopada 1887 L. 57263 i z dnia 26. września 1888 L. 41694 Wydział krajowy zdał sprawę Wys. Sejmowi o czynnościach swych celem rozpowszechnienia ulepszonych warsztatów tkackich. Odwołując się do tych sprawozdań Wydział krajowy oznajmia, że rozporządzeniem z dnia 1. lutego 1889 L. 56053 wyasygnował do rąk Towarzystwa tkackiego w Błażowej nową zaliczkę w kwocie 50 zł., prócz dawniej asygnowanych, celem umożliwienia uczniom, którzy naukę w tamtejszym warsztacie ukończyli, sprawienia ulepszonych warsztatów tkackich.

W przedłożeniu z dnia 21. sierpnia 1888 L. 36281 Wydział krajowy zdał Wys. Sejmowi sprawę, że w załatwieniu petycyi Adama Łokocza, konwisarza we Lwowie, przekazanej uchwałą Wys. Sejmu z dnia 17. stycznia 1888 Wydziałowi krajowemu do załatwienia, udzielił petentowi rozporządzeniem z dnia 23. maja 1888 L. 18692 jednorazowo 100 zł. i przyznał mu warunkowo dalszy zasiłek w kwocie 200 zł. Po dopełnieniu warunków Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 28. grudnia 1888 L. 49364 i z dnia 2. maja 1889 L. 18832 wyasygnował Łokoczowi łącznie kwotę 200 zł.

W uwzględnieniu usiłowań skierowanych ku podniesieniu domowego przemysłu szewskiego w Uhnowie przez założenie tamże fachowej szkoły dla szewców, Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 31. maja 1889 L. 23343 wyasygnował miejscowej Radzie szkolnej w Uhnowie tytułem jednorazowego zasiłku kwotę 300 zł. na sprawienie maszyny do szycia, tudzież na wynagrodzenie instruktora do praktycznej nauki szewstwa. Wydział krajowy zastrzegł przytem, że z użycia zasiłku ma być w swoim czasie przedłożony udokumentowany rachunek.

Komisyi organizacyjnej Towarzystwa krajowego bazaru dla wyrobu i sprzedaży obuwia we Lwowie, Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 3. maja 1889 L. 19094, przyznał jednorazową zapomogę w kwocie 100 zł. na wydatki z założeniem Towarzystwa połączone. Tę kwotę wyasygnowano równocześnie z zastrzeżeniem, że z użycia jej ma być w swoim czasie złożony rachunek.

Zarząd oddziału krakowskiego Towarzystwa pedagogicznego w podaniu swem z dnia 21. czerwca 1889 L. 30 zdał Wydziałowi krajowemu sprawę z użycia jednorazowego zasiłku w kwocie 500 zł., przyznanego zarządowi uchwałą Wys. Sejmu z dnia 18. października 1888 na wydatki połączone z utrzymaniem szkoły zręczności (slöjd) i upraszał równocześnie o zasiłek celem umożliwienia mu urządzenia wakacyjnego kursu zręczności dla nauczycieli szkół ludowych. Pismem z dnia 12. lipca 1889 L. 26937 Wydział krajowy przychylił się do prośby zarządu i udzielił mu jednorazowy zasiłek w kwocie 400 zł. z zastrzeżeniem złożenia rachunku.

Na koszta ogłoszenia drukiem sprawozdania komisyi krajowej dla spraw przemysłowych o petycyach względem ochrony krajowego przemysłu szewskiego wobec konkurencyi obcokrajowych wyrobów fabrycznych, Wydział krajowy na żądanie komisyi wyasygnował rozporządzeniem z dnia 9. kwietnia 1889 L. 15661 kwotę 80 zł.

Na wniosek komisyi krajowej dla spraw przemysłowych Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 31. maja 1889 L. 23344, udzielił członkowi komisyi przemysłowej, profesorowi p. Janowi Frankemu kwotę 350 zł. tytułem jednorazowego zasiłku na pokrycie kosztów zwiedzenia wystawy w Paryżu, gdyż komisya uznała za bardzo użyteczne, aby profesor Franke zbadał organizacyę szkół rękodzielniczych we Francyi, narzędzia nowej konstrukcyi, które rękodzielnikowi ułatwiają pracę i umożliwiają konkurencyę z fabryką, wreszcie urządzenie motorów poruszanych ściśniętem powietrzem, z których korzystać może wspólnie wiele pracowni rękodzielniczych.

Wydział krajowy przyznał nadto, na wniosek komisyi krajowej dla spraw przemysłowych: rozporządzeniem z dnia 8. stycznia 1889 L. 1094, jednorazowy zasiłek w kwocie 120 zł. dla Maryi Kleczewskiej, właścicielki zakładu dla nauki kroju sukien i wykrawywania form papierowych; rozporządzeniem z dnia 31. maja L. 22590 jednorazowy zasiłek w kwocie 25 zł. dla Stanisława Lenarta, który ukończył z dobrym postępem c. k. szkołę dla przemysłu drzewnego w Zakopanem, na zakupno narzędzi rzeźbiarskich; rozporządzeniem z 30. sierpnia 1889 L. 37.550 zaś jednorazowy zasiłek w kwocie 50 zł. dla tkacza Bazylego Pyptiuka, byłego nauczyciela tkactwa w Kosowie.

Załatwienie uchwał sejmowych, obejmujących wezwania do Rządu, tyczących się opodatkowania Towarzystw zarobkowych i przemysłu domowego.

A. Załatwienie uchwał w sprawie opodatkowania towarzystw zarobkowych.

I. W wykonaniu wezwania uchwalonego przez Sejm dnia 15. stycznia 1887 do c. k. Rządu, ażeby nakazał swym podwładnym organom, iżby przy nakładaniu podatku na Towarzystwa zarobkowe i gospodarcze przestrzegały ściślej postanowień ustawy z r. 1880 i 1885 (dz. ust. p. Nr. 151 i 43) c. k. Prezydyum Namiestnictwa odezwą z dnia 8. września 1887 L. 7.996 udzieliło Wydziałowi krajowemu odezwę c. k. krajowej Dyrekcyi skarbu z dnia 22. lipca 1887 L. 52.628, wydaną wskutek reskryptu ministeryalnego z dnia 12. lipca 1887 L. 22.458. W odezwie tej, którą w całej osnowie podano do wiadomości Wysokiego Sejmu sprawozdaniem z dnia 22. listopada 1887 L. 57.263 (str. 4) oświadczyła c. k. krajowa Dyrekcya skarbu, że w celu rezolucyą poruszonym, a więc w celu uchronienia Towarzystw zarobkowych i gospodarczych od zastosowania niewłaściwych ustaw podatkowych i niesłusznego opodatkowania, zaprowadzona jest kontrola w ten sposób, że akta wymiaru podatku dla Towarzystw zarobkowych i gospodarczych podlegają rozpoznaniu przez odpowiednie organa c. k. Ministerstwa skarbu tak co do zastosowania wspomnianych ustaw do poszczególnych Towarzystw, jakoteż co do wyśledzenia podlegającego opodatkowaniu dochodu a w razie dostrzeżenia uchybienia przy nakładaniu podatku otrzymują władze wymiarowe w każdym poszczególnym wypadku odpowiednie pouczenie i polecenie.

Z tego oświadczenia c. k. krajowej Dyrekcyi skarbu wynika z logiczną konsekwencyą: 1. że powyższa kontrola zaprowadzona jest dla użyczenia Towarzystwom zarobkowym i gospodarczym życzliwej opieki i pomocy prawnej; 2. że ta kontrola i badania wymiarów podatków wykonywane są z urzędu; 3. że dla tem skuteczniejszego niesienia opodatkowanym Towarzystwom pomocy prawnej pożądane są nawet dla organów podatkowych wyjaśnienia i przedstawienia opodatkowanych Towarzystw, mogą one bowiem znakomicie ułatwić zadanie, mające na celu dobro Towarzystw.

Na tej podstawie Wydział krajowy wydał okólnik do Towarzystw zarobkowych z dnia 11. listopada 1887 L. 29.244, który podał do wiadomości c. k. Prezydyum Namiestnictwa odezwą z tej samej daty. W okólniku tym umieszczono ustęp następujący:

„Z ustępu pierwszego odezwy c. k. krajowej Dyrekcyi skarbu wynika, że w razie uchybień przy opodatkowaniu Towarzystw zarobkowych i gospodarczych c. k. Ministerstwo skarbu nawet z urzędu bez wniesienia rekursu może nieprawny wymiar należytości podatkowej znieść lub zredukować kwotę podatkową. Nie wypada więc wątpić, że nawet w wypadkach, w których niesłuszny wymiar należytości wskutek nie wniesienia rekursu stał się prawomocnym, może z pomyślnym skutkiem być wniesione do c. k. Ministerstwa skarbu przedstawienie, które ułatwi jego organom podwładnym przedsiębrane z urzędu rozpoznawanie aktów wymiaru należytości“.

Wbrew wszelkim oczekiwaniom c. k. krajowa Dyrekcya skarbu w piśmie swem z dnia 28. grudnia 1887 L. 90.505, udzielonem Wydziałowi krajowemu odezwą c. k. Prezydyum Namiestnictwa z 10. stycznia 1888 L. 242/ Pr. czyni zarzut, jakoby powyższe twierdzenie Wydziału krajowego było błędne, pozostawało w sprzeczności z patentem z 29. października 1849 r. i z ustawą z 19. marca 1876 i nie dało się wysnuć z jej odezwy z dnia 22. lipca 1887 L. 52.628, przyczem wyraża obawę, że rzeczony ustęp okólnika może interesowanych z ich szkodą w błąd wprowadzić, przypuszczając zapewne, że wskutek naszego okólnika niesłusznie opodatkowani wstrzymują się od wnoszenia rekursów. Obawa taka, jakkolwiek niezawodnie ma źródło swe w życzliwości c. k. krajowej Dyrekcyi skarbu dla Towarzystw zarobkowych i gospodarczych, jest zupełnie zbyteczna, ponieważ w tym samym okólniku zwróciliśmy przedewszystkiem uwagę interesowanych na drugi ustęp odezwy c. k. krajowej Dyrekcyi skarbu z dnia 22. lipca 1887 l. 52.628, odnoszący się do rezolucyi sejmowej wyżej wspomnianej, z którego wynika, że przeciw niesłusznym i z ustawami niezgodnym wymiarom należytości podatkowej winni w terminie przepisanym wnieść rekurs do właściwych władz podatkowych.

Gołosłowny zaś zarzut, jakoby przytoczone zapatrywanie Wydziału krajowego było błędne, nie poparty był żadnymi argumentami. Twierdzenie wypowiedziane w powyższym ustępie okólnika Wydziału, pomimo że wynika z oświadczenia c. k. krajowej Dyrekcyi skarbu, mogłoby tylko w takim wypadku być błędnem, gdyby cel kontroli wymiarów podatkowych w oświadczeniu Dyrekcyi był błędnie przedstawiony, gdyby mianowicie wbrew zapewnieniu c. k. krajowej Dyrekcyi skarbu, kontrola ta nie była ustanowiona w celu poruszonym przez Sejm w jego wezwaniu a więc w celu ochrony Towarzystw od niesłusznego opodatkowania, lecz w celu wyłącznie fiskalnym. Tego jednak Wydział krajowy przypuścić nie mógł.

Również niesłuszny jest zarzut, jakoby rzeczony ustęp okólnika pozostawał w sprzeczności z patentem z 29. października 1849, według którego krajowa władza skarbowa jest ostatnią instancyą w sprawach podatku dochodowego, przeciw której rozstrzygnieniu dalsze odwołanie się jest niedopuszczalne, i z ustawą z 19. marca 1876 o ustanowieniu terminów do wnoszenia środków prawnych. Ustęp okólnika nie jest sprzeczny z patentem z r. 1849, powtarzamy, albowiem Wydział krajowy nie mógł wskazać interesowanym innej władzy, do którejby należało wnosić wiadome przedstawienia, jak tylko c. k. Ministerstwo skarbu, gdyż w odezwie c. k. krajowej Dyrekcyi skarbu oznajmiono, że kontrola zaprowadzona w celu w rezolucyi poruszonym, wykonywana jest przez odpowiednie organa c. k. Ministerstwa skarbu. Ustęp powyższy okólnika nie był również sprzeczny z postanowieniami ustawy z r. 1876, gdyż w danym wypadku nie chodzi bynajmniej o załatwianie sprawy w należytym toku instancyi, lecz o ułatwienie kontroli przedsiębranej z urzędu w interesie opodatkowanych Towarzystw.

W tym duchu Wydział krajowy wystosował do c. k. Prezydyum Namiestnictwa odezwę z dnia 20. października 1888 L. 1.766 i okólnikiem z tej samej daty pouczył ponownie Towarzystwa zarobkowe, do których poprzedni okólnik był wystosowany, że przeciw niesłusznym i z ustawami niezgodnym wymiarom należytości podatkowej należy w terminie przepisanym wnosić rekursa do właściwych władz podatkowych.

W załatwieniu sprawozdania komisyi przemysłowej o sprawozdaniu Wydziału krajowego z czynności w zakresie przemysłu krajowego powziął Wysoki Sejm na posiedzdniu z dnia 19. października 1888 następującą uchwałę:

„Sejm wzywa c. k. Rząd, ażeby nakazał podwładnym organom, iżby przy wymierzaniu podatku od towarzystw zarobkowych i gospodarczych, posiadających warunki przytoczone w §. 1. ustawy od 14. kwietnia r. 1885 (Dz. u. p. Nr. 43) i w ogóle przy opodatkowaniu stowarzyszeń zarobkowych przestrzegały jak najściślej postanowień ustawy z dnia 27. grudnia r. 1880 (Dz. u. p. Nr. 151) i z dnia 14. kwietnia roku 1885 (Dz. u. p. Nr. 43).

O tej uchwale Wysokiego Sejmu zawiadomiono c. k. Prezydyum Namiestnictwa pismem J. E. Marszałka krajowego z dnia 19. października 1888 L. S. 750.

Odezwą z dnia 18. kwietnia 1889 l. 7.998 Wydział krajowy upraszał c. k. Prezydyum Namiestnictwa o wyjaśnienie, jaki skutek odniosła ta uchwała. Do chwili zamknięcia niniejszego sprawozdania Wydział krajowy nie otrzymał odpowiedzi w tym przedmiocie.

II. Na posiedzeniu z dnia 10. września 1888 r. powziął Wysoki Sejm w załatwieniu sprawozdania komisyi przemysłowej o wniosku posła Skałkowskiego w sprawie opodatkowania stowarzyszeń produkcyjnych i handlowych i o petycyach do tego samego przedmiotu się odnoszących, następującą uchwałę:

„Sejm wzywa ponownie c. k. Rząd, aby w drodze ustawodawczej przeprowadził co rychlej rozszerzenie ustaw z dnia 27. grudnia 1880. (Nr. 151 Dz. u. p.) i z 14 kwietnia 1885 (Nr. 43, Dz. u. p.) także na stowarzyszenia produkcyjne i handlowe, opierające się na ustawie z 9. kwietnia 1873, których zakres działania obejmuje członków i niečzłonków".

O tej uchwale Wysokiego Sejmu zawiadomiono c. k. Prezydynm Namiestnictwa, pismem JE. Marszałka krajowego z dnia 10. września 1888 L. s. 1.442.

Wskutek tego c. k. Prezydyum Namiestnictwa odezwą z 23. grudnia 1888 L. 12025/pr. udzieliło Wydziałowi krajowemu odezwę c. k. krajowej Dyrekcyi skarbu z dnia 30. października 1888 l. 78.685, opiewającą jak następuje:

„Na szacowną odezwę z dnia 18. września b. r. L. 10174, dotyczącą ponownej rezolucyi Sejmu krajowego, uchwalonej na posiedzeniu z dnia 10. września 1888 o przeprowadzenie w drodze ustawodawczej rozszerzenia ustaw z dnia 27. grudnia 1880 Dz. u. p. Nr. 151 i z dnia 14. kwietnia 1885 Dz. u. p.Nr. 43 na stowarzyszenia produkcyjne i handlowe, których zakres działania obejmuje członków i nieczłonków, poleciło Wysokie c. k. Ministerstwo skarbu reskryptem z dnia 15. października b. r. L. 33.988 oznajmić Świetnemu c. k. Prezydyum odnośnie do ministeryalnego reskryptu z dnia 12. lipca 1887 L. 22.458 udzielonego tutejszem pismem z dnia 22. lipca 1887 L 52628, że przygotowawcze roboty względem przeprowadzenia reformy istniejących przepisów o podatku zarobkowym i dochodowym w ogóle są w toku.

III. W ścisłym związku z uchwałami pod I. przytoczonemi pozostaje sprawa opodatkowania zarobkowego Towarzystwa tkackiego w Błażowej, poruszona uchwałą Wysokiego Sejmu z 19. grudnia 1887, którą zażalenie Towarzystwa o niesłuszne przeciążenie podatkami odstąpiono c. k. Rządowi do zbadania.

W przedłożeniu swem z dnia 26. września 1888 L. 41.694 Wydział krajowy zawiadomił Wysoki Sejm o ówczesnem stanie rzeczonej sprawy, jako to o odmownej decyzyi c. k. krajowej Dyrekcyi skarbu, zawartej w jej piśmie z 25. lipca 1888 L. 52.639 i o swem przedstawieniu do c. k. Prezydyum Namiestnictwa z dnia 19. września 1888 l. 22.088, którem wykazał, że do Towarzystwa tkackiego w Błażowej stosują się ustawy podatkowe z roku 1880 i 1885 i wskutek tego upraszał o zarządzenie, ażeby po zbadaniu sprawy: 1. sprostowano wymiary podatków od Towarzystwa wymienionego i zwrócono mu kwoty, zapłacone niesłusznie tytułem podatku; 2. zastosowano do niego na przyszłość już przy wymierzaniu podatków, ustawy z roku 1880 i 1885 i nie oczekiwano wnoszenia rekursów przeciw mylnemu zastosowaniu ustaw; 3. odpisano Towarzystwu podatek zarobkowy za rok 1888 wymierzony mu w kwocie 27 zł. 88 ct. To przedstawienie nie odniosło skutku, c. k. Prezydyum Namiestnictwa odpowiedziało odezwą
Alegat 5. z dnia 3. stycznia 1889 L. 13.186/pr., którą załącza się jako alegat 5.

Wskutek tej odpowiedzi Wydział krajowy wystosował do c. k. Prezydyum Namie-
Alegat 6. stnictwa odezwę z dnia 2. października 1889 L. 783, którą załącza jako alegat 6.

B. Sprawa opodatkowania przemysłu domowego i sprawy z tym przedmiotem w związku będące.

W przedłożeniu swem z dnia 1. grudnia 1886 l. 71.097 (str. 25.) Wydział krajowy zdał Wysokiemu Sejmowi także sprawę o swych staraniach, aby wyjednać przepis, którymby przyznano przemysłowi domowemu donioślejszej ulgi aniżeli obecnie, tudzież aby zapewnić wyrobom przemysłu domowego zbyt na targach tygodniowych i zapobiedz niewłaściwemu wykonywaniu ustawy przemysłowej na szkodę przemysłu domowego.

Na podstawie reskryptu c. k. Ministerstwa handlu z dnia 16. września 1883 L. 26.701 c. k. Namiestnictwo okólnikiem z dnia 8. października 1883 L. 61.638 do wszystkich c. k. Starostw wystosowanym, rozporządziło między innemi jak następuje:

„Do zakresu przemysłu domowego należy w ogóle owa produkcyjna przemysłowa czynność, którą stosownie do miejscowych zwyczajów zajmują się w swych mieszkaniach poszczególne osoby, bądź wyłącznie, bądź jako pobocznym zarobkiem; jednakowoż w ten sposób, że do tych przemysłowych czynności, jeżeli ich nie wykonują li tylko osobiście, nie używają przemysłowych pomocników (czeladników, terminatorów), lecz ograniczają się na współudział członków własnej rodziny, będących oraz ich domownikami (sondern sich der Mitwirkung der Angehörigen des eigenen Hausstandes bedienen)“.

Ponieważ wskutek tego rozporządzenia rozszerzono zakres przemysłu domowego, przeto Wydział krajowy odezwą z dnia 8. września 1886 l. 64.002 upraszał c. k. Prezydyum Namiestnictwa, aby wzięło pod swą rozwagę, czy wskutek tego przemysł domowy nie powinien, zgodnie z duchem ustawy, korzystać z uwolnienia od podatku zarobkowego w szerszych rozmiarach, aniżeli te, jakie określono w rozporządzeniu c. k. Ministerstwa skarbu z r. 1857, ewentualnie, aby zechciało w drodze właściwej wyjednać przepis, którymby przyznano przemysłowi domowemu donioślejsze ulgi podatkowe aniżeli dotąd.

W załatwieniu tej sprawy c. k. Namiestnictwo odezwą z dnia 28. marca 1888 l. 14.899 oznajmiło Wydziałowi krajowemu, na zasadzie pisma c. k. krajowej Dyrekcyi skarbu z dnia 6. grudnia r. z. l. 91.265, że w tej mierze obowiązują niezmiennie dotychczasowe przepisy, objaśnione następnie rozporządzeniem c. k. krajowej Dyrekcyi skarbu z dnia 20. lipca 1887 l. 25.587, zamieszczonem w dodatku do dziennika rozporządzeń c. k. Ministerstwa skarbu Nr. 23 ex 1887, które trudniących się przemysłem domowym w granicach ustaw obowiązujących uwzględniają.
Alegat 7. Odpis wymienionego rozporządzenia Wydział krajowy załącza jako alegat 7.

W celu rozpowszechnienia tych przepisów o ile możności w jak najszerszych kołach interesowanych a zwłaszcza w gminach, których mieszkańcy trudnią się przemysłem domowym, Wydział krajowy okólnikiem z dnia 2. listopada 1888 l. 14.880 przesłał wszystkim Wydziałom powiatowym i 27 Towarzystwom zarobkowym odpowiednią ilość egzemplarzy odpisu powyższego dodatku do dziennika rozporządzeń, wedle którego gorpodarzom zajmującym się przemysłem domowym wolnym od podatku zarobkowego, służy uwolnienie od tego podatku także wtedy, jeżeli z wyrobami swego przemysłu domowego odwiedzają sąsiednie targi tygodniowe lub jarmarki. Dla ułatwienia zadania udzielono Wydziałom powiatowym w okólniku pewne wskazówki.

Odezwą z dnia 2. listopada 1888 l. 14.880 Wydział krajowy zwrócił uwagę c. k. Namiestnictwa na brzmienie tekstu niemieckiego, określającego pojęcie przemysłu domowego „sondern sich der Mitwirkung des eigenen Hausstandes bediennen“, który w definicyi przemysłu domowego wyżej podanej przetłumaczono: „lecz ograniczają się na współudział członków własnej rodziny, będących oraz ich domownikami“. Niedokładne to tłumaczenie tekstu niemieckiego, ścieśniające znacznie zakres przemysłu domowego, powinno być zastąpione wyrazami: „lecz ograniczają się na współudział swych własnych domowników“ (bez względu na to czy ci domownicy są członkami własnej rodziny).

C. k. Namiestnibtwo odezwą z dnia 30. listopada 1888 L. 71.641 odpowiedziało pod tym względem jak następuje:

„Co do poruszonej sprawy stylizacyi okólnika z 8. października 1883 L. 61.638 a mianowicie wyrazu rodzina, który użyty został na oddanie wyrazu „Hausstand“ w reskrypcie Wysokiego c. k. Ministerstwa handlu z 16. września 1883 L. 26.701, nadmienia się, że w wypadku, gdyby zachodziła wątpliwość, jak wyraz „rodzina“ co do obrębu przemysłu domowego tłumaczyć należy, rozstrzygać musi tekst niemiecki, jako w tym razie autentyczny, skutkiem czego w odnośnym ustępie powołanego okólnika tutejszego, oprócz tekstu polskiego, zacytowano w nawiasie ten ustęp również w języku niemieckim dla uchylenia wszelkiej wątpliwości co do znaczenia jakie wyrazowi „rodzina“ tamże użytemu nadać należy“.

Odezwą zaś z dnia 22. stycznia 1889 L. 73133 c. k. Namiestnictwo wskutek odezwy
Alegat 8. Wydziału krajowego z dnia 29. listopada 1888 L. 22878, załączonej w odpisie jako alegat 8, oznajmiło między innemi, że w rozporządzeniu jego z 3. października 1883 L. 61638, którem określono pojęcie przemysłu domowego, niewłaściwie użyty został wyraz „wyłącznie“, gdyż dekret ministeryalny, na podstawie którego to rozporządzenie wydano, zawiera tylko postanowienie, że przy ocenieniu, które czynności przemysłowe do zakresu przemysłu domowego należą, nie czyni różnicy, czy te czynności jako główny lub jako uboczny zarobek bywają wykonywane.

Odezwą z dnia 8. września 1886 L. 64002, Wydział krajowy na podstawie obszernego wywodu upraszał c. k. Prezydyum Namiestnictwa także o wydanie podwładnym organom pouczenia w kierunku ochraniania przemysłu domowego przez niewzbranianie trudniącym się tym przemysłem zbywania swych wyrobów na targach, tudzież w sprawie wydawania kart przemysłowych i w ogóle w sprawie wykonywania noweli przemysłowej. Z odezwy c. k. Namiestnictwa z dnia 30. listopada 1888 L. 71641 okazuje się, że c. k. Namiestnictwo podziela zupełnie zapatrywanie Wydziału krajowego, wyrażone w przytoczonej wyżej odezwie z 8. września 1886 L. 64002 i że odezwę tę w całej osnowie okólnikiem swym z 16. listopada 1887 L. 75018 przesłało wszystkim c. k. starostwom do wiadomości i stosownego użytku. Jakkolwiek ta odezwa ma tem większe znaczenie, że c. k. Namiestnictwo przyjęło ją jako własne rozporządzenie, to jednak, Wydział krajowy nie podaje jej obecnie w całej osnowie do wiadomości Wysokiego Sejmu, ponieważ uczynił to już w sprawozdaniu swem z dnia 1 grudnia 1886 L. 71097, do którego została załączona w odpisie jako alegat 9. Zgodnie z zapatrywaniem Wydziału krajowego wyrażonem w tej odezwie, c. k. Namiestnictwo w pismie z dnia 15. lutego 1887 L. 74504 oznajmiło c. k. kraj. Dyrekcyi skarbu, że trudniący się przemysłem domowym nie powinni być opodatkowani także w wypadkach sprzedawania swych wyrobów na targach. Wyrazem tej zasady jest końcowe postanowienie pierwszego ustępu wyżej podanego rozporządzenia c. k. kraj. Dyrekcyi skarbu z dnia 20. lipca 1887 L. 25587, wedle którego osobom trudniącym się przemysłem domowym wolnym od podatku, służy uwolnienie od podatku zarobkowego także wtedy, jeżeli z wyrobami swego przemysłu domowego sąsiednie targi tygodniowe lub jarmarki odwiedzają.

W załatwieniu sprawozdania komisyi podatkowej z petycyi mieszkańców gminy Howiłowa powiatu Husiatyńskiego a mianowicie Mateusza i Michała Jastrzembskiego, Szczepana Rabskiego, Jana Bałuka, Tomka Stadnika, Feliksa Miłocha o wyjednanie odpisania podatku zarobkowego, od rzemiosł, któremi się trudnią nie w sposób przemysłowy, lecz w czasie od zatrudnień rolniczych wolnym, powziął Wys. Sejm na posiedzeniu z dnia 11. września 1888 następującą uchwałę: „Petycyę mieszkańców gminy Howiłowa wielkiego przesyła się Wys. Rządowi do zbadania i uwzględnienia co do niewłaściwie opodatkowanych tkaczy a wszczególności Szczepana Rabskiego, Jana Bałuka i Tomka Stadnika, gdyż ci rzemiosłem tem jedynie w chwilach wolnych od prac rolnych trudnić się mają.“ O tej uchwale Wys. Sejmu zawiadomiono c. k. Prezydyum Namiestnictwa przy dołączeniu odpisu sprawozdania komisyi i petycyi.

Wydział krajowy reskryptem z 30. października 1888 L. 40151 zawiadomił petentów o uchwale, przy czem wezwał Zwierzchność gminną w Howiłowie wielkim, ażeby zdała sprawę, czy wszyscy petenci posiadają warunki szczegółowo jej wskazane, na mocy których mieliby prawo do uwolnienia od podatku zarobkowego, tudzież czy posiadają wymaganą prawem kwalifikacyę do uzyskania kart przemysłowych; żalą się bowiem w petycyi, że karty przemysłowe zostały im narzucone. Sprawozdanie Zwierzchności gminnej z dnia 17. listopada 1888 L. 211 nadesłane relacyą Wydziału powiatowego w Husiatynie z dnia 28. listopada 1888 L. 1689 Wydział krajowy przedłożył c. k. Prezydyum Namiestnictwa odezwą z dnia 16. grudnia 1888 L. 53331. C. k. Prezydyum Namiestnictwa odezwą z 19. stycznia 1889 L. 683/pr. oznajmiło, że c. k. kraj. Dyrekcya skarbu wedle pisma jej z 8. stycznia 1889 L. 1258 zezwoliła na uwolnienie Szczepana Rabskiego, Jana Bałuka i Tomka Stadnika od podatku zarobkowego i zarządziła odpisanie im tego podatku, zatrzymując tychże arkusze podatku zarobkowego i kartę przemysłową.

Ponieważ według przytoczonego wyżej sprawozdania Zwierzchności gminnej, wszyscy wymienieni petenci posiadają warunki, na mocy których nie powinni być pociągani do opłacania podatku zarobkowego i żaden z nich nie posiada kwalifikacyi do uzyskania karty przemysłowej a pomimo to zostały im te karty wydane, przeto Wydział krajowy odezwą z 18. kwietnia 1889 L. 3497 upraszał c. k. Prezydyum Namiestnictwa o zarządzenie zbadania także sprawy opodatkowania Mateusza Jastrzembskiego, Michała Jastrzembskiego i Feliksa Miłocha. C. k. Prezydum Namiestnictwa odezwą z dnia 24. września 1889 L. 10848/pr. oznajmiło w skutek pisma c. k. Prezydyum kraj. Dyrekcyi skarbu z dnia 8. września 1889 L. 867/pr., że już poprzednio przy sposobności zbadania pretensyi trzech petentów uwolnionych od podatku zarobkowego, zbadano także pretensye Jastrzembskich i Miłocha i że właśnie wskutek tego zbadania nie widziała się c. k. kraj. Dyrekcya skarbu spowodowanią do odpisania podatku zarobkowego tym ostatnim petentom.

Korespondencye Wydziału krajowego przeprowadzone w sprawach omawianych w niniejszym ustępie sprawozdania, są tak liczne, że niepodobna przedstawić nawet tych szczegółów, które są zasadniczej natury. Wydział krajowy ogranicza się zatem do wskazania szczegółów zawartych w alegacie 8 wyżej załączonym i przedłożenia Wys. Sejmowi w załączeniu jako
Alegat 9. alegat 9 odpisu sprawozdania Wydziału powiatowego w Kolbuszowej z dnia 2. lipca 1888 L. 1986 w sprawie opodatkowania Franciszka Słoniny z Turzy od kołodziejstwa i odezwy c. k. Prezydyum Namiestnictwa z dnia 19. lipca 1889 L. 8868 w tym przedmiocie.

W myśl art. I (wstęp i alinea 2) i IIIgo ustawy z 20. stycznia 1886 (Nr. 17 dz. ust. i rozp. kraj.) mogą być uwolnieni od wszelkich dodatków do podatków, z wyjątkiem państwowych, między innemi także zakłady wyrabiające zupełne urządzenia i aparaty gorzelniane, maszyny rolnicze i narzędzia wiertnicze dla górnictwa krajowego, jednak tylko takie, które po 1) zostaną założone według wymagań dzisiejszego stanu techniki w terminie do końca r. 1894, licząc od dnia ogłoszenia ustawy t. j. od 15. lutego 1886; po 2) obliczone są na większy przerób surowego materyału i zatrudniają większą liczbę robotników.

Ponieważ po przeprowadzonem dochodzeniu okazało się, że fabryka Kazimierza Lipińskiego w Posadzie sanockiej posiada powyższe warunki, przeto na prośbę K. Lipińskiego Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 18. lutego 1889 L. 46439 uwolnił przedsiębiorstwo jego od wszelkich dodatków do podatków z wyjątkiem państwowych a to na czas od 1. stycznia 1888 do końca kwietnia 1896.

Na postawie powyższego wywodu i zgodnie z przedstawieniem komisyi krajowej dla spraw przemysłowych, Wydział krajowy przedkłada Wysokiemu Sejmowi w projekcie budżetu na r. 1890 rubrykę XVI wydatków na cele przemysłowe, a tu wnosi:

„Wysoki Sejm Raczy uchwalić:

I. Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego z dnia 4. października 1889 L. 42.939 i dołączone do niego sprawozdanie komisyi krajowej dla spraw przemysłowych.

II. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, aby na przyszłą sesyę sejmową przedłożył plan i kosztorys budynku na stałe umieszczenie c. k. zawodowej szkoły ślusarskiej w Świątnikach górnych oraz szczegółowe wnioski co do tej bydowy.

III. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, aby z funduszu przeznaczonego budżetem krajowym na zasiłki na budowę dróg gminnych i powiatowych udzielił znaczniejszego zasiłku na budowę drogi prowadzącej ze Świątnik górnych w powiecie wielickim do c. k. gościńca krakowsko-wiedeńskiego w Mogilanach.

IV. Sejm upoważnia Wydział krajowy do przyrzeczenia jednorazowego zasiłku krajowego w kwocie do 5000 zł. a. w. na wystawienie budynku dla umieszczenia wzorowego warsztatu kowalskiego w Sułkowicach w powiecie myślenickim i na urządzenie tego warsztatu, jeżeli c. k. Rząd wprowadzi go w życie jako zakład państwowy.

V. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, aby przedsięwziął stosowne kroki w porozumieniu z komisyą krajową dla spraw przemysłowych w tym kierunku, aby wyjednać u c. k. Rządu założenie drugiej fachowej szkoły dla przemysłu drzewnego na wzór zakopańskiej we wschodniej części kraju — n. p. w Kołomyi lub w Kosowie.

We Lwowie dnia 4. października 1889.

Marszałek krajowy
Tarnowski w. r.

Sprawozdawca
Leon Chrzanowski w. r.
Członek Wydziału krajowego.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

L. 378.

Sprawozdanie

z czynności

Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych

za czas

od sierpnia 1888, do sierpnia 1889.

L W Ó W.
Z I. ZWIĄZKOWEJ DRUKARNI WE LWOWIE.
1 8 8 9.

Treść.

	Strona
Wstęp	1
Wydatki na szkoły przemysłowe w Galicyi	2
Memoryały do c. k. Rządu o powiększenie zasiłków ze skarbu państwa	„
Memoryał do koła posłów w Radzie państwa	„
Szkoły przemysłowe uzupełniające (szkoły wieczorne dla terminatorów)	3
Starania o upowszechnienie szkół przemysłowych uzupełniających	4
Nowoutworzone szkoły przemysłowe uzupełniającee	„
Projektowane szkoły przemysłowe uzupełniające	5
Inspekcya szkół przemysłowych uzupełniających	„
Książki i przybory szkolne dla szkół przemysłowych uzupełniających	6
Zaopatrzenie w środki naukowe krakowskich szkół przemysłowych uzupełniających	„
Drukowane formularze dla administracyi szkół przemysłowych uzupełniających	„
Przysposobienie sił nauczycielskich dla szkół przemysłowych uzupełniających	7
Poprawa organizacyi fachowych szkół rękodzielniczych i warsztatów wzorowych	9
Stanowisko Komisyi wobec kwestyi wyjednania dla szkół przemysłowych i warsztatów wzorowych prawa wydawania świadectw uzdolnienia	10
Krajowa szkoła tkacka w Krośnie	„
Krosna poprawnej konstrukcyi	11
Ugody ze stowarzyszeniami tkaczy, działającemi przy warsztatach wzorowych tkackich	12
Projekt fabrycznej blicharni i apretury płócien w Krośnie	13
Projekt organizacyi warsztatu wzorowego tkackiego w Borszczowie	„
„ „ „ „ „ w Glinianach	„
Projekta warsztatów wzorowych tkackich w Horodence, Łańcucie, Grzymałowie, Rabce i Rychwałdzie	14
Krajowa szkoła bednarstwa i kołodziejstwa w Kamionce Strumiłowej	15
Szkoła stolarska w Stanisławowie	„
„ koszykarska w Jarosławiu	„
„ „ w Jaśle	16
Warsztat koszykarski w Krukienicach	„
Nauka koszykarstwa w Jasienicy w powiecie Myślenickim	„
Projekt utworzenia warsztatu wzorowego kołodziejskiego w Grybowie	„
Czynności Komisyi w sprawach przemysłu keramicznego	17
Warsztat wzorowy garncarski w Porembie	„
Szkoła garncarska w Kołomyi	„
Warsztat wzorowy garncarski w Toustem	18
Krajowa keramiczna stacya doświadczalna	„
C. k. fachowa szkoła dla przemysłu drzewnego w Zakopanem	„
C. k. zawodowa szkoła ślusarska w Świątnikach	19

	Strona
Przemysł kowalski w Sułkowicach	20
Czynności Komisyi wskutek petycyj, wniesionych do Sejmu przez stowarzyszenia szewców	21
Przemysł domowy szewski w Uhnowie	„
Wydawnictwo wzorów rysunkowych	„
Stypendya i zasiłki	23
Wykaz imienny stypendystów i stypendystek	26
Działalność Komisyi w zakresie udzielania pożyczek i zasiłków w celu popierania przemysłu	29
Reforma urządzenia rachunkowości rękodzielniczych spółek produkcyjnych	„
Projekt przedsiębiorstwa krajowego dla dostaw wyrobów rękodzielniczych dla c. k. armii	30
Wnioski o zmiany zasadnicze w składzie komisyi	„
Wnioski	31
Załączniki	33—100

Wykaz załączników.

I. Memoryał do c. k. Ministerstwa oświaty w sprawie subwencyonowania ze skarbu państwa na rok 1890 szkół przemysłowych uzupełniających w Galicyi.

II. „ w sprawie subwencyj ze skarbu państwa dla szkół fachowych rękodzielniczych i warsztatów wzorowych w Galicyi na rok 1890.

III. Sprawozdanie prof. Frankego z podróży inspekcyjnej w sprawach szkół przemysłowych uzupełniających — z dołączeniem wykazu statystycznego stanu tychże szkół.

IV. Sprawozdanie (w wyjątkach) o szkole przemysł. uzupełniającej w Brzeżanach.

V. „ „ „ „ w Nowym Sączu.

VI. „ „ „ „ w Drohobyczu.

VII. „ „ „ „ w Jarosławiu.

VIII. „ „ „ „ w Kołomyi.

IX. „ „ „ „ we Lwowie (izraelickiej).

X. „ „ „ „ w Tarnowie.

XI. Plan nauk kursu przygotowawczego dla kandydatów na nauczycieli szkół przemysłowych uzupełniających.

XII. Sprawozdanie Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych w przedmiocie wniosków o wyjednanie prawa wydawania świadectw uzdolnienia przemysłowego dla uczniów szkół rękodzielniczych i warsztatów wzorowych.

XIII. Okólnik Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych w sprawie zakładu do wybijania kartonów do deseniowania tkanin w Krośnie — tudzież instrukcya dla kierownika tego zakładu.

XIV. Opinia inżyniera Henryka Gruszeckiego w sprawie uregulowania stosunku Towarzystw tkackich do warsztatów wzorowych tkackich, i co do konstrukcyi niskich krosen poprawnych.

XV. Sprawozdanie Komisyi o organizacyi projektowanego warsztatu wzorowego tkackiego w Borszczowie.

XVI. Wyjątki ze sprawozdania o warsztacie wzorowym dla stolarstwa i wyrobu zabawek drewnianych w Żywcu.

XVII. Sprawozdanie p. P. Birnbauma o szkole stolarskiej w Stanisławowie.

XVIII. Wyjątki ze sprawozdania o stosunkach szkoły koszykarskiej w Jaśle.

XIX. Przepisy organizacyjne dla warsztatu wzorowego garncarskiego w Porembie.

XX. Sprawozdanie kierownika krajowej keramicznej stacyi doświadczalnej o działalności tego zakładu.

XXI. Odpowiedź c. k. Rządu w sprawie cen wyrobów c. k. fachowej szkoły dla przemysłu drzewnego w Zakopanem.

XXII. Sprawozdanie kierownika c. k. zawodowej szkoły ślusarskiej w Świątnikach o stosunkach tego zakładu

XXIII. Sprawozdanie Komisyi co do środków najwłaściwszych ku podźwignieniu przemysłu kowalskiego w Sułkowicach.

XXIV. Sprawozdanie Komisyi co do środków podniesienia przemysłu szewskiego.

XXV. Sprawozdanie Komisyi o projekcie utworzenia w kraju przedsiębiorstwa dla dostawy wyrobów rękodzielniczych dla c. k. armii.

XXVI. Preliminarze na rok 1890 poszczególnych szkół przemysłowych i warsztatów wzorowych, tudzież krajowej keramicznej stacyi doświadczalnej.

Wysoki Wydziale krajowy!

Wstęp. Komisya krajowa dla spraw przemysłowych, spełniając włożoną na nią statutem powinność, ma zaszczyt przedłożyć niniejszem Wysokiemu Wydziałowi dalsze sprawozdanie z czynności swoich — mianowicie za czas od sierpnia 1888 do sierpnia 1889 r.

Rozpocząwszy w marcu r. z. we wmocnionym składzie działalność na podstawie nowego statutu, uchwalonego przez Sejm na posiedzeniu z 19. stycznia 1888, starała się Komisya krajowa dla spraw przemysłowych spełniać poruczony jej obowiązek opieki nad rozwojem przemysłu w kraju, stosownie do przepisów tegoż statutu, głównie przez usiłowania, zmierzające do doskonalenia i pomnażania szkół przemysłowych i warsztatów wzorowych.

W zeszłorocznem sprawozdaniu, przedłożonem Wysokiemu Wydziałowi p. d. 1. września 1888 L. 389 wymieniliśmy kierunki, według których zreformowana Komisya krajowa dla spraw przemysłowych co do reorganizacyi szkół przemysłowych uzupełniających postępować postanowiła. A gdy tak w sprawozdaniach sejmowej komisyi przemysłowej, jak również i w opartych na nich uchwałach Sejmu z dnia 19. października 1888 program ten uzyskał ze strony Reprezentacyi kraju uznanie i zatwierdzenie, więc poczytywaliśmy to za wskazówkę, iżby tym torem dalej postępować.

Chociaż rezultaty usiłowań Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych, rozpoczętych w tym kilkunastomiesięcznym okresie w celu rozwoju przemysłu w kraju nie wyszły jeszcze z zawiązków, jednak z radością stwierdzić nam przychodzi, że coraz liczniejszy zastęp współpracowników, coraz szersze koła ludności zaczynają czynny brać udział w tych usiłowaniach. Wzrastająca, wprawdzie nieco powoli, ofiarność gmin i powiatów w celu, aby umożebnić młodzieży rękodzielniczej nabycie zawodowego wykształcenia, mnożące się w kraju szkoły przemysłowe uzupełniające i fachowo-przemysłowe, a wreszcie nieco liczniejszy zastęp młodzieży, garnącej się do szkół przemysłowych — świadczą, iż ogół zajął się czynniej podźwignieniem podupadłego rękodzielnictwa i przemysłu domowego.

Najmłodsza gałąź w systemie szkolnictwa naszego — nasze szkoły przemysłowe i warsztaty wzorowe, rozwijają się powoli, lecz stale. Zaledwie kilka lat upłynęło od czasu, gdy wydatki na szkoły przemysłowe zajęły w budżecie krajowym osobny dział, a już 43 zorganizowanych zakładów udziela teoretycznego i praktycznego wykształcenia licznemu zastępowi młodzieży, sposobiącej się do zawodów przemysłowych. Chociaż zaś przy usilnych naszych staraniach, inne także czynniki biorą udział w pokryciu wydatków na utrzy-

manie tych zakładów, jednak zwiększać się jeszcze muszą co roku zasiłki ze skarbu krajowego.

Wydatki na szkoły przemysłowe w Galicyi.

I tak mianowicie, według ułożonych przez nas preliminarzy, wydatki na utrzymanie w 1890 r. szkół przemysłowych i warsztatów wzorowych, tak krajowych jak i subwencyonowanych ze skarbu krajowego wynosić mają ogółem 183.566 zł. Na pokrycie tych wydatków ma dostarczyć:

po 1-sze, skarb krajowy	zł.	70.818
po 2-re, c. k. Rząd ze skarbu państwa w myśl memoryału, wypracowanego przez Komisyę krajową dla spraw przemysłowych, i przedłożonego c. k. Ministerstwu przez Wydział krajowy	„	62.638*)
po 3-cie, powiaty, gminy, stowarzyszenia, osoby prywatne.	„	23.636
po 4-te, z opłat od uczniów, ze sprzedaży wyrobów, wyprodukowanych w zakładach i warsztatach wzorowych od stowarzyszeń i z innych darów może wpłynąć	„	26.474
razem jak wyżej	zł.	183.566

W ogóle kraj ma dać bezpośrednio na utrzymanie szkół przemysłowych w Galicyi zł. 120.928, zaś 62.638 zł. ma dać skarb państwa, do którego wpływają podatki z kraju naszego.

Memoryały do c. k. Rządu o powiększenie zasiłku ze skarbu państwa.

Jednak zasiłki, które skarb państwa dawał dotychczas na zakładanie i utrzymanie szkół przemysłowych w naszym kraju są o wiele mniejsze od kwoty wyżej wyrażonej, która powstała z sumowania zasiłków, których Komisya zażądała ze skarbu państwa na rok 1890 i żądania swoje uzasadniła w memoryałach, przedłożonych c. k. Ministerstwu oświaty. Albowiem Komisya krajowa dla spraw przemysłowych poczytywała i poczytuje za swój obowiązek starać się o znaczniejsze niż dotychczas bywały zasiłki ze skarbu państwa na szkoły przemysłowe w Galicyi.

W tej myśli ułożyła Komisya w roku bieżącym trzy memoryały do c. k. Ministerstwa oświaty: jeden, dotyczący zasiłków ze skarbu państwa dla szkół przemysłowych uzupełniających na rok bieżący 1889; drugi z wymienieniem potrzeb tejże kategoryi szkół na rok 1890; trzeci zaś z żądaniami zasiłków ze skarbu państwa na rok 1890 dla zawodowych szkół przemysłowych i dla warsztatów wzorowych. Dwa ostatnie z tych memoryałów przytaczamy w całości w załącznikach do niniejszego sprawozdania, gdyż przedstawiają one także w zarysie dzisiejszy stan tych szkół, potrzeby materyalne w najskromniejszych rozmiarach $^{\cdot}/_{I}$ $/^{\cdot}_{II}$.

Załącznik I. i II.

Niech nam będzie wolno wyrazić nadzieję, że opisane tu starania bez skutku nie zostaną.

Memoryał do Koła posłów w Radzie państwa.

Przedtem jeszcze — pod d. 15. listopada 1888 L. 461. przedstawiła Komisya krajowa dla spraw przemysłowych za pośrednictwem JO. Ks. Jerzego Czar-

*) Cyfra ta nie obejmuje wydatków skarbu państwa na utrzymanie c. k. państwowej szkoły przemysłowej w Krakowie, i c. k. szkoły dla artystycznego przemysłu we Lwowie, jako zakładów, z funduszu krajowego nie subwencyonowanych.

toryskiego Kołu posłów naszego kraju w Radzie państwa we Wiedniu szereg postulatów, dotyczących zozwoju szkolnictwa przemysłowego w naszym kraju, a które powinny być zaspokojone ze skarbu państwa.

* * *

Szkoły przemysłowe uzupełniające (wieczorne szkoły dla terminatorów).

Pielęgnowanie rozwoju wieczornych szkół dla młodzieży rękodzielniczej po miastach, czyli t. z. „szkół przemysłowych uzupełniających" poczytuje Komisya krajowa dla spraw przemysłowych jako jedno z najważniejszych zadań swoich w obecnej dobie. We wszystkich bowiem krajach, gdzie ustawodawstwo i władze publiczne zajmowały się czynnie rozwojem przemysłu, zwracano uwagę przedewszystkiem na to, aby podnieść poziom ogólnego i zawodowego wykształcenia rękodzielników, t. j. tej klasy, która wszędzie i zawsze stanowi rdzenną warstwę ludności, zajmującej się produkcyą przemysłową.

Jednym z najdzielniejszych środków ku temu są szkoły przemysłowe uzupełniające, gdyż one tworzą w masie ludności rękodzielniczej żywioł światlejszy, ożywiony pragnieniem postępu, żądny doskonalenia się zawodowego. I dla tego to w tych krajach, które zazwyczaj służą za wzór dobrej organizacyi opieki nad przemysłem, szkoły przemysłowe uzupełniające bywają wspierane ze szczególną hojnością, jak n. p. w Würtembergii, która co do obszaru równa się zaledwie $1/4$ rozległości naszego kraju, z dwoma milionami mieszkańców, a gdzie jest przeszło 190 szkół przemysłowych uzupełniających!

W zachodnich krajach państwa austryackiego jest 359 szkół przemysłowych uzupełniających, do których uczęszcza przeszło 50.000 rękodzielników. W samych Czechach jest takich szkół 146, tak, iż jedna przypada na 37.511 mieszkańców; w Austryi dolnej jest ich 121, i jedna przypada na 18.239 ludności. W Galicyi było do r. 1888. jedenaście*) szkół przemysłowych uzupełniających dość luźnie zorganizowanych, i bardzo niedostatecznie w środki naukowe zaopatrzonych. Wypadała przeto jedna taka szkoła na 583.545 mieszkańców. Cyfry te wskazują, jak daleko pozostaliśmy w tyle po za sąsiednimi krajami w organizacyi szkolnictwa przemysłowego — zwłaszcza, gdy uwzględni się tę okoliczność, że owych 11 zakładów miało wzniecić postępowy ruch umysłów w masie około 460.000 ludności, żyjącej w Galicyi z rękodzieł i w ogóle zarobkującej w zakresie przemysłu, w której to liczbie objętych jest przeszło 80.000 robotników i uczniów.

W zeszłorocznem sprawozdaniu streściliśmy początkowe czynności Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych w zakresie szkół przemysłowych uzupełniających — mianowicie czynności, zmierzające do ustalenia ich bytu materyalnego, przez odpowiednie unormowanie stosunku współudziału kraju, państwa i czynników miejscowych w kosztach ich utrzymania; dalej przedłożyliśmy statut wzorowy i plan nauk dla podobnych zakładów, a wreszcie nakreśliliśmy plan postępowania w celu upowszechnienia ich w kraju.

---

*) Oprócz miejskiej szkoły dla terminatorów we Lwowie, jeszcze w Brzeżanach, Drohobyczu, Jarosławiu, Kołomyi, Lwowie (izraelicka imienia Marka Bernsteina), Nowym Sączu, Przemyślu, Rzeszowie, Stanisławowie i Tarnowie.

Sejm, przyjmując do wiadomości sprawozdanie sejmowej komisyi przemysłowej z dnia 15. października 1888 l. s. 751 o czynnościach Wysokiego Wydziału w zakresie szkół przemysłowych, aprobował tem samem owe kroki przedwstępne Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych, przygotowujące organizacyę stałą szkół przemysłowych uzupełniających w naszym kraju — organizacyę, która odpowiadałaby wymogom, stawianym ze strony c. k. Rządu, jako warunek ich subwencyonowania ze skarbu państwa.

Starania o upowszechnienie szkół przemysłowych uzupełniających.

Zaraz też, p. d. 20. listopada 1888 l. 454 rozesłała Komisya krajowa dla spraw przemysłowych do 60 miast i ważniejszych miasteczek z liczną ludnością rękodzielniczą odezwę, z dołączeniem drukowanej instrukcyi co do zakładania i urządzenia szkół przemysłowych uzupełniających — w celu zachęcenia ich do zakładania takichże szkół [1]).

P. d. 20. grudnia 1888 l. 463 zwróciliśmy się znów do tych pięciu miast, gdzie uchwałą sejmową z dnia 11. stycznia 1888 zwinięte zostały szkoły wydziałowe męskie, a postanowiono zaprowadzić tam natomiast szkoły przemysłowe uzupełniające [2]), i wezwaliśmy je do wdrożenia rokowań w tej sprawie.

Zaproponowaliśmy także utworzenie szkół przemysłowych uzupełniających miastom Gorlice i Myślenice, które już dawniej zgłosiły się do Wysokiego Wydziału krajowego z zamiarem założenia u siebie szkół przemysłowych.

Komisya nie łudziła się nadzieją, by pisma te spowodowały od razu znaczniejszą ilość gmin do uchwalenia wydatków, które są nieodzowne na założenie i utrzymanie każdej nowej szkoły. Szkoły przemysłowe uzupełniające są zresztą jeszcze zbyt młodą instytucyą w naszym kraju, istota ich za mało jest znaną ogółowi, ażeby można było liczyć na to, iż zaraz pierwsze odezwanie się w tej sprawie Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych wywoła w całym kraju powszechny ruch do zakładania takich szkół. Wynik inspekcyi z istniejących szkół przemysłowych uzupełniających, tudzież statystyka frekwencyi uczniów wykazują niestety, że właśnie w tej klasie ludności, która najbardziej jest interesowaną w rozwoju tych szkół, t. j. w klasie rękodzielniczej, natrafiają one na uprzedzenia.

Nowo utworzone szkoły przemysłowe uzupełniające.

Lecz pomimo to wszystko, odezwy wyżwymienione nie pozostały bez skutku, gdyż Rady gminne miast Bochni, Gorlic, Sanoka, Starego Sącza i Wadowic spełniły już wszelkie warunki wstępne, i nic nie stoi na zawadzie utworzeniu w tych sześciu miastach jeszcze w tym roku nowych szkół przemysłowych uzupełniających; szósta zaś taka szkoła, jako ogólnie uzupełniająca w Żółkwi, istniejąca już od roku 1886 z niewystarczającą organizacyą, zreformowaną została wedle zasad normalnego statutu Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych, i wchodzi przeto także w nasz system.

---

*) Były to miasta następujące: Andrychów, Bełz, Biecz, Bóbrka, Bolechów, Brody, Brzesko, Brzozów, Buczacz, Chrzanów, Cieszanów, Czortków, Dąbrowa, Dobromil, Dolina, Dukla, Grybów, Horodenka, Kamionka strumiłowa, Kolbuszowa, Korczyna, Kosów, Krosno, Limanowa, Lisko, Lubaczów, Łańcut, Mościska, Muszyna, Nadworna, Nisko, Niżankowice, Nowy Targ, Oświęcim, Pilzno, Przeworsk, Radymno, Rawa ruska, Rohatyn, Ropczyce, Sanok, Sędziszów, Skole, Sokal, Stare miasto, Stary Sącz, Stryj, Sucha, Tarnobrzeg, Tarnopol, Trembowla, Turka, Wadowice, Wilamowice, Zaleszczyki, Zbaraż, Złoczów, Żółkiew, Żydaczów, Żywiec.

**) Są to miasta: Bochnia, Gródek, Sambor, Śniatyn i Wieliczka.

Nadto Rada gminna m. Krakowa z własnej inicyatywy, uchwałą w grudniu 1888 postanowiła również reformę czterech szkół uzupełniających zwykłych, istniejących już dawniej przy tamtejszych szkołach ludowych dla chłopców, i przemianę ich w szkoły przemysłowe uzupełniające. Szkoły te weszły w życie od 1. stycznia 1889.

Tym sposobem zwiększyła się w r. b. o 9 liczba szkół przemysłowych uzupełniających w kraju naszym, w porównaniu z tą, jaka istniała w r. 1888.

Projektowane szkoły przemysłowe uzupełniające.

Nawiązane są już także układy względem utworzenia dalszych czterech szkół przemysłowych uzupełniających: w Jaśle, Myślenicach, Samborze i Wieliczce, gdzie Rady gminne powzięły przychylne tej sprawie uchwały. Gmina zaś Wilamowice postanowiła wznieść nowy budynek, w którym, obok wzorowego warsztatu tkackiego, mieścić się ma zarazem i szkoła przemysłowa uzupełniająca.

Inspekcya szkół przemysłowych uzupełniających.

Członek Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych, profesor c. k. szkoły politechnicznej we Lwowie, p. Jan Franke, odbył na wiosnę b. r. podróż inspekcyjną dla zwiedzenia nowozorganizowanych szkół przemysłowych uzupełniających w Krakowie, dawniejszych szkół w Nowym Sączu i w Jarosławiu, dla przeprowadzenia rokowań względem reorganizacyi szkoły w Brzeżanach, która dawniej niezupełnie zadawalniająco funkcyonowała a wreszcie układów co do założenia nowych szkół przemysłowych uzupełniających w Żółkwi i w Sanoku. Sprawozdanie z tej podróży przedłożone zostało c. k. Rządowi, a ponieważ akt ten obfituje w spostrzeżenia, charakteryzujące stan zakładów, zwiedzanych przez prof. Frankego, i objaśnia metodę, wedle której Komisya traktuje sprawę zakładania szkół tego rodzaju, dlatego pomiędzy załącznikami przytaczamy sprawozdanie z podróży inspekcyjnej profesora Frankego w pełnej osnowie.

Załącznik III.

Przytaczamy również sprawozdania tych pp. delegatów miejscowych, zaproszonych przez Wysoki Wydział do czuwania nad stanem szkół przemysłowych uzupełniających, którzy do chwili oddania do druku niniejszego sprawozdania relacye swoje raczyli nadesłać — mianowicie p. Franciszka Wohlfahrta o szkole Brzeżańskiej, dr. Włodzimierza Olszewskiego o szkole Nowosądeckiej, a wreszcie główniejsze wyjątki ze sprawozdań zarządów szkół przemysłowych uzupełniających w Drohobyczu, Jarosławiu, Kołomyi, we Lwowie (izraelickiej imienia M. Bernsteina) i Tarnowie.

Załącznik IV. **Załącznik V.** **Załącz. VI do X.**

Do chwili zamknięcia niniejszego sprawozdania nie otrzymaliśmy sprawozdań innych szkół przemysłowych uzupełniających.

W tem miejscu musimy nadmienić, iż z powodu zażaleń, powtarzających się we wszystkich niemal sprawozdaniach co do niedostatecznej pomocy władz w zniewalaniu majstrów do posyłania terminatorów do szkoły przemysłowej uzupełniającej, gdzie takowa istnieje, — zwróciliśmy się w tej mierze do c. k. Namiestnictwa z odpowiedniem przedstawieniem.

JE. pan Minister wyznań i oświaty reskryptem z 16. stycznia b. r. l. 1047 zamianował, zgodnie z przedstawionymi w swoim czasie wnioskami Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych, na przeciąg lat dwóch (1889 i 1890) komisarzami rządowymi dla inspekcyi szkół przemysłowych uzupełniających:

a) Dla szkół we Lwowie (miejskiej i izraelickiej im. Marka Bernsteina), Stanisławowie, Kołomyi i Brzeżanach — dyrektora c. k. fachowej

szkoły dla przemysłu artystycznego we Lwowie, p. Wincentego Tschirschnitza; *b)* nauczyciela tegoż samego zakładu, p. Władysława Kłapkowskiego, dla szkół p. u. w Jarosławiu, Przemyślu i Drohobyczu; *c)* dyrektora c. k. państwowej szkoły przemysłowej w Krakowie, p. Jana Rottera dla szkół w Nowym Sączu, Rzeszowie i Tarnowie.

Sprawozdań tych pp. komisarzy rządowych nie udzielono Komisyi krajowej.

Książki i przybory szkolne dla uczniów szkół przemysłowych uzupełniających.

W rubryce XVI budżetu krajowego na rok 1888 poz. 204, 206, 209, 211 i 212 wyznaczone zostały kwoty wynoszące razem 900 złr. w. a. jako dotacya nadzwyczajna dla kilku szkół przemysłowych uzupełniających na zaopatrzenie ich w środki naukowe. Gdy jednak z dotacyi, przyznanej przez c. k. Ministerstwo wyznań i oświaty dla szkół przemysłowych uzupełniających w Galicyi na rok 1887 zaopatrzono je w najpotrzebniejsze dla nich wzory rysunkowe, modele i książki, z wydatkiem dla każdej z tych szkół po 400—600 złr. przeto p. d. 20. października 1888 l. 442 upraszaliśmy, iżby Wysoki Wydział użyć raczył wyżwymienionej kwoty 900 złr. w. a. na zakupno zapasu podręczników szkolnych, rejscajgów, tabliczek, zeszytów, ołówków i t. d. dla wszystkich szkół. Prof. Franke dostrzegł bowiem podczas swoich podróży inspekcyjnych, że znaczna ilość ubogich terminatorów, uczęszczających do szkół przemysłowych uzupełniających, nie korzysta z nauki, gdyż nie są w możności kupienia sobie potrzebnych do nauki przyborów. Ażeby więc nasze szkoły przemysłowe uzupełniające mogły zupełny przynosić pożytek, niezbędna zachodzi potrzeba, ażeby każda z nich rozporządzała pewnym zapasem przyborów szkolnych dla dostarczania ich najuboższym uczniom.

Uznając słuszność tego wniosku, raczył Wysoki Wydział krajowy asygnować 900 zł. p. d. 18. lutego b. r. L. 56.990 na cel tu wymieniony, poruczając zakupno tych książek i przyborów szkolnych, tudzież ich rozdział pomiędzy poszczególne zakłady „według rzeczywistej potrzeby", członkowi Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych, prof. Frankemu.

Zaopatrzenie w środki naukowe krakowskich szkół przemysłowych uzupełniających.

Gdy zaś — jak wyżej wspomniano — miasto Kraków od stycznia b. r. wprowadziło w życie przy tamtejszych szkołach ludowych cztery szkoły przemysłowe uzupełniające, a w budżecie krajowym na rok 1888 w rubr. XVI. poz. 207 wstawioną była dla tych szkół dotacya z funduszu krajowego w kwocie 1.500 zł., której w r. 1888 nie można było zużytkować, ponieważ organizacya tych szkół nie była jeszcze dokonaną, dlatego na wniosek Komisyi wyasygnował Wys. Wydział krajowy tę kwotę na zaopatrzenie nowoutworzonych w tym roku krakowskich szkół przemysłowych uzupełniających w środki naukowe, których nie posiadały.

Drukowane formularze dla administracyi szkół przemysłowych uzupełniających.

W przekonaniu, iż zaprowadzenie jednolitych druków manipulacyjnych znacznie ułatwia porządną administracyę, zajęła się Komisya krajowa dla spraw przemysłowych przygotowaniem polskich formularzy do tych druków według wzorów niemieckich, przepisanych przez c. k. Ministerstwo oświaty. Gdy jednak i c. k. Rząd powziął zamiar zająć się wydaniem tychże druków w polskim języku nakładem c. k. wydawnictwa książek szkolnych, dlatego zwróciło się do nas c. k. Namiestnictwo z zapytaniem, czy nie odstępujemy od postanowienia, by te druki wyszły nakładem funduszu krajowego i pozostawały pod zawia-

dowstwem Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych? Lecz w sprawozdaniu z 27. lipca b. r. L. 278 oświadczyliśmy się za tem, iżby druki te wydane zostały w naszym zarządzie, przyczem naturalnie trzymalibyśmy się tekstu, przez c. k. Rząd przepisanego, gdyż byłoby to dla nas znacznem ułatwieniem w wykonywaniu nadzoru nad tą kategoryą szkół, jeżeliby zaopatrywanie ich w druki manipulacyjne nie wyszło z rąk naszych. Nakład wymagałby zresztą stosunkowo nieznacznego wydatku, około 200 zł. Wysoki Wydział krajowy raczył do wniosku naszego w tej mierze przychylić się łaskawie.

* *

*

Przysposobienie sił nauczycielskich dla szkół przemysłowych uzupełniających.

Ważny warunek podniesienia szkół przemysłowych uzupełniających stanowiło przysposobienie dla nich dobrych sił nauczycielskich, a głównie nauczycieli rysunków, obznajomionych z racyonalną metodą udzielania nauki tego przedmiotu. W przeszłorocznem sprawozdaniu nakreśliliśmy trudności, na jakie natrafiła należyta organizacya tych szkół z powodu braku odpowiednich sił nauczycielskich, a przedewszystkiem nauczycieli rysunków. Urządzane dawniej dwa razy we Lwowie, w c. k. szkole dla przemysłu artystycznego sześciotygodniowe kursa feryalne dla kandydatów na nauczycieli szkół przemysłowych uzupełniających okazały się niewystarczającymi, jakkolwiek już i tacy nauczyciele rysunków, którzy przebyli, chociażby tak krótki kurs dla nauki metody udzielania rysunków, w praktyce szkolnej wyróżniali się uderzająco od innych kolegów, którzy — chociaż bywali nieraz sami celującymi rysownikami, lecz gdy nie umieli udzielić swej umiejętności uczniom, nie zdołali doprowadzić nauki do pomyślnych rezultatów.

Ze szczerem przeto zadowoleniem powitała Komisya krajowa dla spraw przemysłowych wiadomość, iż podjęte z jej inicyatywy starania o urządzenie dłużej niż sześć tygodni trwającego kursu przygotowawczego dla kandydatów na nauczycieli rysunków, uwieńczone zostały pomyślnym skutkiem, gdy pan Minister oświaty zezwolił na urządzenie w c. k. państwowej szkole przemysłowej w Krakowie w zimowem półroczu 1888/9 kursu pięciomiesięcznego.

Załącznik XI.

Plan nauk tego kursu podajemy przy końcu $^{\cdot}/_{XI.}$, tu zaś przytoczymy ze sprawozdania dyrekcyi c. k. państwowej szkoły przemysłowej w Krakowie ustęp, charakteryzujący wyniki tegoż kursu. Oto jej słowa*):

„Ilość wypracowanych przez 28 uczestników kursu w przeciągu 5 miesięcy rysunków wynosiła 2673, przeciętnie zatem na jednego wypada rysunków 95, t. j. 19 na miesiąc. Między temi pracami znajdują się zdjęcia z natury, których pod kierownictwem profesorów na kilku wyłącznie w tym celu przedsięwziętych wycieczkach sporą ilość wykonano. Również i spisane w osobnych zeszytach a do metodycznego traktowania nauki odnoszące się sprawy wcale poważnie za pomyślnym wynikiem nauki przemawiają.

„Z 28 uczestników kursu uznano 12 za znakomicie uzdolnionych do udzielania nauki rysunku w uzupełniających szkołach przemysłowych, 14 za

---

*) Pierwsze sprawozdanie c. k. państwowej szkoły przemysłowej w Krakowie ogłoszone z końcem r. szkolnego 1888/9 str. 25.

uzdolnionych, dwom zaś uzdolnienie dopiero po stosownem uzupełnieniu wiedzy przyznać będzie można.

„Pomyślny ten niezawodnie wynik nauki przypisać należy tak niestrudzonej gorliwości nauczycieli zakładu, którzy mimo znacznego w czasie kursu obciążenia, dochodzącego do 37 godzin tygodniowych, jeszcze i w chwilach wolnych z frekwentantami trudzili się, jak niemniej żelaznej po nad wszelki wyraz wytrwałej aplikacyi samych uczestników, którzy obok przeznaczonych urzędownie dla nauki tygodniowych godzin 30, niemal codziennie przy świetle gazowem aż do godziny 10tej wieczorem, nie wyjmując niedziel i świąt — z wytężeniem pracowali.

„Podobnego rodzaju kursy zamierza JE. pan Minister wyznań i oświaty w krakowskiej szkole przemysłowej urządzić przez lat kilka z rzędu. Zapewni się tak uzupełniającym szkołom przemysłowym nauczycieli należycie co do nauki rysunku przysposobionych, których działalność późniejsza odpowiednim torem niezawodnie pójdzie, a to tembardziej, ile że urządzoną inspekcyą fachową krajowych szkół uzupełniających powierza Wysokie Ministerstwo znowu nauczycielom państwowych szkół przemysłowych, którzy jako instruktorowie na kursach pięciomiesięcznych nauczycieli tych znają i przypilnują dokładnego w szkołach uzupełniających przeprowadzenia sprawy.“

O wniosku naszym — przychylnie załatwionym ze strony Wysokiego Wydziału krajowego, ażeby na utrzymanie w Krakowie frekwentantów tego kursu, przeważnie starszych już nauczycieli szkół ludowych z rozmaitych okolic kraju, którzy w domu musieli pozostawić rodziny, wyasygnować z funduszów krajowych 3.000 zł. wspomnieliśmy już w zeszłorocznem sprawozdaniu. Na przedstawienie Magistratu m. Krakowa z dnia 6. kwietnia 1889 L. 4461 upraszaliśmy jeszcze o dodatkowe asygnowanie zasiłku w ryczałtowej kwocie 180 zł. do rozdzielenia pomiędzy sześciu nauczycieli szkół ludowych krakowskich na wynagrodzenie wydatków, jakie ponieśli z szczupłych dochodów swoich na zaopatrywanie się podczas trwania kursu w przybory rysunkowe.

Wedle oznajmienia c. k. Namiestnictwa z dnia 7. sierpnia 1889 L. 53423 polecił pan Minister wyznań i oświaty poczynić stosowne zarządzenia, by taki 5-miesięczny kurs przygotowawczy dla kandydatów na nauczycieli szkół przemysłowych uzupełniających odbył się w zimowem półroczu 1889/90 w Krakowie, w tamtejszej państwowej szkole przemysłowej — a to począwszy od 1. września, co z wielu względów jest dogodniejszem dla uczestników, niż było na kursie poprzednim, który rozpoczął się w październiku a trwał do końca lutego, rozrywając nauczycielom dwa półrocza szkolne. I teraz domaga się c. k. Rząd wyznaczenia z funduszu krajowego zasiłków na utrzymanie w Krakowie nauczycieli, którzy będą wysłani na ów kurs z rozmaitych miejscowości kraju, i naturalnie przemawia za tem Komisya krajowa dla spraw przemysłowych, ażeby Wysoki Wydział krajowy raczył asygnować potrzebną na ten cel sumę — pomimo nawet tej okoliczności, że kwota, wyznaczona w tegorocznym budżecie krajowym na stypendya przemysłowe jest już obecnie wyczerpaną. Jest to koniecznem ze względu na dobro szkolnictwa przemysłowego.

* *

*

Poprawa organizacyi fachowych szkół rękodzielniczych i warsztatów wzorowych.

Obok czynności, mających na celu ustalenie organizacyi, oraz lepsze urządzenie i pomnożenie ilości szkół przemysłowych uzupełniających, nie mniej pilnie zajmowała się Komisya krajowa dla spraw przemysłowych i drugim wielkim działem poruczonego jej opiece szkolnictwa przemysłowego, mianowicie rękodzielniczemi szkołami zawodowemi i warsztatami wzorowymi. Komisya wyznaczyła też podkomitet specyalny, złożony z pp. radcy szkolnego Baranowskiego Bolesława, prof. Frankego, c. k. inspektora przemysłowego Arnulfa Nawratila, Ludwika Wierzbickiego i prof. Zacharjewicza do zbadania dotychczasowej organizacyi szkół zawodowych i warsztatów wzorowych. Na żądanie tego podkomitetu rozesłano do wszystkich szkół przemysłowych zawodowych i warsztatów wzorowych kwestyonaryusz z pytaniami, zmierzającemi do objaśnienia obecnego stanu tych zakładów tudzież rezultatów ich dotychczasowej działalności. Podkomitet sformułował następnie na tle odpowiedzi na ów kwestyonaryusz, tudzież innych aktów i osobistych spostrzeżeń członków, szereg wniosków, nad którymi pełna Komisya przeprowadziła rozprawę na posiedzeniu z 20 czerwca b. r. Wynik tych prac mieliśmy zaszczyt przedłożyć
Załącznik XII. Wysokiemu Wydziałowi w sprawozdaniu z dnia 15 lipca b. r. l. 325.

Komisya krajowa dla spraw przemysłowych uznała za potrzebne przyprowadzić do skutku ogólną rewizyę urządzenia szkół zawodowych i warsztatów wzorowych, zostających pod opieką kraju— a mianowicie w tym kierunku, ażeby przy skrupulatnem uwzględnieniu właściwości i stosunków miejscowych, tudzież danych środków intellektualnych i materyalnych, jakimi na rzecz każdego zakładu rozporządzać można, przecież ująć ich organizacyę w pewien system, dający rękojmię prawidłowej i skutecznej ich działalności.

Wymaga to dokładnego zbadania na miejscu każdego zakładu z osobna, tudzież studyów porównawczych dla ocenienia doświadczeń, poczynionych w nauce i organizacyi danych rękodzieł u nas i w innych krajach. Komisya znajduje się teraz dopiero u wstępu prac w tym kierunku, gdy w pierwszym roku swojego istnienia zwróciła uwagę przeważnie na poprawę organizacyi szkół przemysłowych uzupełniających. Z kolei wypadnie jej zająć się i tą drugą grupą, zostających pod jej opieką zakładów, którą stanowią szkoły zawodowe rękodzielnicze i warsztaty wzorowe.

Ważny dział w tej czynności organizacyjnej będzie stanowiło uregulowanie sprzedaży wyrobów szkolnych, oznaczenie zasad co do wynagrodzenia uczniów za robotę w warsztatach wzorowych, wreszcie co do wysokości prowizyi nauczycieli, przodowników i zarządców. Pobieżne porównanie dochodu ze sprzedaży wyrobów szkolnych, podanych w preliminarzach szkół zawodowych rękodzielniczych i warsztatów wzorowych, przekonać musi, iż pod tym względem panuje wielce niejednostajna praktyka w tych zakładach.

Uregulowanie stosunku warsztatów wzorowych do pozostających z nimi w stałej łączności rękodzielniczych spółek produkcyjnych jest także bardzo potrzebne.

W końcu zaś i dla tej kategoryi szkół przemysłowych, zarówno jak dla szkół przemysłowych uzupełniających wypada ustanowić jednolite formularze druków manipulacyjnych. Wniosek w tej mierze mieliśmy zaszczyt przedłożyć już Wysokiemu Wydziałowi.

Oto zarys ogólny czynności organizacyjnych, jakie Komisya krajowa dla spraw przemysłowych uznaje za niezbędne do przeprowadzenia w celu poprawy ustroju naszych szkół rękodzielniczych zawodowych i warsztatów wzorowych.

Stanowisko Komisyi w obec kwestyi wyjednania dla szkół przemysłowych i warsztatów wzorowych prawa wydawania „świadectw uzdolnienia".

Co się zaś tyczy wydawania ukończonym uczniom świadectw uzdolnienia rękodzielniczego w myśl §. 14. noweli przemysłowej z dnia 15. marca 1883 r. nr. 39. Dz. u. p. przez krajowe szkoły fachowo-przemysłowe i warsztaty wzorowe, o co starać się zalecone było uchwałą sejmową, uznała Komisya krajowa dla spraw przemysłowych, że dla przeważnej liczby istniejących w kraju zakładów tego rodzaju, przyznanie prawa wydawania „świadectw uzdolnienia" byłoby albo niepotrzebnem w myśl istniejących przepisów formalnych, albo nawet z wielu względów przedmiotowych szkodliwem. Do takich zakładów należą mianowicie zdaniem Komisyi szkoły fachowe i warsztaty wzorowe tkackie, koszykarskie i dla nauki robót kobiecych. Zakłady te przysposabiają bowiem swoich uczniów i uczennice do zawodów, wykonywanych zazwyczaj jako przemysł domowy w czasie wolnym od innych zajęć, które zostają ich zawodem głównym. Komisya poczytuje za swój obowiązek, z całą usilnością starać się o to, ażeby zostające pod jej opieką szkoły przemysłowe i warsztaty wzorowe wychowywały pracowników dzielnych, inteligentnych, w zawodowych zajęciach swoich gruntownie wyćwiczonych, i stojących na wysokości najnowszych postępów techniki — pragniemy, aby wziętość ich u publiczności opierała się na doskonałości i wytworności ich wyrobów, ażeby słownością, umiarkowanemi cenami i dokładnem wykończeniem każdego obstalunku wyróżniali się od innych. Dlatego to Komisya krajowa dla spraw przemysłowych poczytuje za najpilniejsze zadanie swoje poprawę organizacyi szkół fachowych warsztatów wzorowych, gdzie poprawa jest potrzebną. Na drugim zaś planie stawi ona zabiegi o wyjednanie tym zakładom u c. k. Ministerstwa prawa wydawania przemysłowych świadectw uzdolnienia.

Wyjaśnione tu stanowisko zasadnicze Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych wobec kwestyi „świadectw uzdolnienia" nie wyklucza jednak tej ewentualności, że nie zaniedba ona starań o wyjednanie prawa wydawania takich świadectw dla zakładów, gdzie odbywa się nauka takich rzemiosł, do których wykonywania zarobkowego w myśl istniejących przepisów, przemysłowe świadectwo uzdolnienia jest niezbędnem. Wskazuje te zakłady wyraźnie referat, przytoczony przy niniejszem sprawozdaniu jako załącznik VIII. i objaśnia całą tę sprawę.

Krajowa szkoła tkacka w Krośnie.

Na posiedzeniu z dnia 19. października 1888 powziął Sejm następującą uchwałę: „Sejm upoważnia Wydział krajowy do przekształcenia warsztatu naukowego tkackiego w Krośnie w fachową szkołę tkacką, połączoną z zakładem do wybijania kartonów dla wyrobu tkanin wzorzystych, i z pracownią dla wyrobu poprawnej konstrukcyi krosien".

O tej uchwale zawiadomił Wysoki Wydział Komisyę krajową dla spraw przemysłowych pismem z dnia 6. listopada 1888 l. 48516 z wezwaniem do przedłożenia wniosków względem jej wykonania, żądając przedewszystkiem oznaczenia, jakie ubikacye będą na ten cel potrzebnemi, gdy gmina miasta Krosna zobowiązała się dostarczyć pomieszczenie.

Uczyniliśmy zadość temu wezwaniu pod dniem 30. stycznia 1889 L. 480 (LWkr. 5604/889.) przedłożywszy statut, plan nauk, instrukcyę administracyjną tudzież normę szkolną i dyscyplinarną dla krajowej szkoły tkackiej w Krośnie, wykaz izb potrzebnych dla jej umieszczenia, a wreszcie wnioski co do mianowania nauczycieli, kuratoryi i zarządu. W szczególności zaproponowaliśmy, ażeby kierownikiem zakładu i nauczycielem fachowym zamianowany został inżynier Henryk Gruszecki, wykształcony przy pomocy stypendyów z funduszu krajowego specyalnie na nauczyciela tkactwa; dawny zaś instruktor fachowy, p. Józef Lagosz aby pozostał przy zreformowanej szkole jako przodownik; na kuratora szkoły zaproponowaliśmy posła Augusta Gorayskiego, a wreszcie upraszaliśmy, ażeby Wysoki Wydział krajowy w skład zarządu szkoły zaprosić raczył p. Stanisława Starowieyskiego i dra Augusta Lewakowskiego.

W sprawozdaniu zaś z 15. lutego 1889 L. 41. sformułowała Komisya krajowa dla spraw przemysłowych wnioski co do zaopatrzenia tego zakładu w warsztaty, przybory pomocnicze i sprzęty, z podaniem kosztorysu potrzebnych na ten cel wydatków.

Wysoki Wydział krajowy raczył przychylić się do wniosków Komisyi względem mianowania p. Gruszeckiego kierownikiem szkoły, i Lagosza przodownikiem, nadto dostarczył Wysoki Wydział środków na najniezbędniejsze urządzenie wewnętrzne zakładu, zaś gmina m. Krosna dostarczyła tymczasowego pomieszczenia dla szkoły tkackiej. Tym sposobem od marca b. r. „de facto“ zaczęła funkcyonować fachowa szkoła tkacka w Krośnie. Toczą się zaś układy o to, ażeby miasto Krosno dostarczyło jeszcze kilka izb, niezbędnie potrzebnych do tymczasowego pomieszczenia zakładu, zanim wzniesiony zostanie nowy, a celowi zupełnie odpowiadający budynek, który wystawić miasto Krosno przyrzekło.

Sprawozdaniem z dnia 12. maja 1889 L. 177. mieliśmy zaszczyt przedłożyć Wysokiemu Wydziałowi szczegółowy plan organizacyi pracowni dla wybijania kartonów do wyrobu tkanin wzorzystych.

Zakład ten ma na celu dostarczać warsztatom wzorowym tkackim, spółkom tkackim, a nawet i pojedynczym tkaczom kartonów do wyrobu tkanin we wzory, czerpane z motywów swojskich, ażeby tym sposobem te piękne wzory typowe w produkcyi krajowej tkackiej rozpowszechnić, a po nich mogłaby także szeroka publiczność tkaniny krajowego wyrobu rozpoznawać. Na urządzenie tej pracowni i wyrób kartonów w tym roku asygnował Wys. Wydział 500 zł.

Komisya krajowa dla spraw przemysłowych wydała w tej sprawie do kierowników warsztatów wzorowych tkackich w Błażowej, Wilamowicach, Korczynie i Kosowie okólnik, który przytaczamy jako załącznik XIII wraz z instrukcyą dla kierownika tej pracowni.

Załącznik XIII.

Wedle doniesienia p. Gruszeckiego, pracownia do wyrabiania kartonów do krosien poprawnych i maszynek Jacquarda w Krośnie jest już urządzoną, i od piewszych dni sierpnia b. r. funkcyonuje prawidłowo.

Krosna poprawnej konstrukcyi.

Ważną przeszkodę ku rozpowszechnieniu w naszym kraju krosien poprawnej konstrukcyi stanowiła wysokość ulepszonych, a zwyczajnie teraz za granicą używanych warsztatów tkackich, które w takim razie, jeżeli mają być połączone z nicielnicami lub maszyną Jacquarda do deseniowania tkanin, wymagają zazwyczaj pracowni nie niższej jak na $3._5$ metra. Otóż takich izb

w chatach naszych tkaczy nie ma. Ta okoliczność stanowiła też nader trudną do pokonania przeszkodę w usiłowaniach, zmierzających do podniesienia przemysłu tkackiego, który w różnych okolicach kraju zatrudnia tysiące warsztatów, rozrzuconych po chatach włościańskich. Niepodobna bowiem było niskie, dotychczasowe krosna odwiecznej konstrukcyi zastąpić udoskonalonemi, bo ażeby tkacz postawił u siebie pospieszny warsztat z przyrządem do deseniowania, musiałby chyba rozwalać chatę swoją i budować nową na umieszczenie krosna. A ponieważ to jest niemożliwem, więc użycie nowych krosien musiałoby ograniczyć się do umyślnie w tym celu wznoszonych budynków, czyli do fabryk, które znów w naturalnem następstwie musiałyby zabić starodawny tkacki przemysł domowy.

Takiego obrotu rzeczy Komisya krajowa dla spraw przemysłowych wcale sobie nie życzyła. I dlatego wielką przywiązywała wagę do trzeciego zadania, wskazanego krajowej szkole tkackiej w Krośnie uchwałą sejmową z dnia 19. października r. z., mianowicie, ażeby z tą szkołą fachową była także połączona „pracownia dla wyrobu poprawnej konstrukcyi krosien“.

Zanim jednak ten punkt programu krosnieńskiej szkoły tkackiej mógłby być urzeczywistniony, wypadało koniecznie taką obmyśleć konstrukcyę krosien tkackich, ażeby one przy zachowaniu korzyści technicznych nowoczesnych warsztatów, mogły mieścić się w zwyczajnych izbach mieszkalnych.

Zasługą to jest Towarzystwa tkaczy w Korczynie koło Krosna, iż od kilku lat czyniło ono już rozmaite próby w tym kierunku. W pracowni Towarzystwa tkaczy w Glinianach również pilne przedsiębrano próby w celu zniżenia wysokości ulepszonych warsztatów.

Porównując różne za granicą używane systemy, z typem zwykłych u nas używanych, włościańskich warsztatów tkackich, i korzystając z pewnych ulepszeń w szczegółach, do jakich doprowadziły doświadczenia, robione w Korczynie i w Glinianach, udało się inżynierowi Gruszeckiemu skonstruować warsztat tkacki, który wraz z nasadzeniem nicielnicy do wyrobu tkanin deseniowych da się ustawić w chacie włościańskiej $2._3$ m. wysokiej, dozwalając przy tem użycia lady pospiesznej i czółna na rolkach, co podwaja niemal szybkość roboty tkackiej, a czyni ją dla robotnika o wiele lżejszą, t. j. mniej wytężającą fizycznie, i dokładniejszą bez porównania, niż przy użyciu dawnych krosien.

W Korczynie, wedle doniesienia p. Gruszeckiego, jest już w użyciu u tkaczy miejscowych kilkanaście warsztatów pospiesznych nowej konstrukcyi. A skoro obmyślano już typ takich krosien ulepszonych, których rozmiary nie przeszkadzają do umieszczania ich w zwykłych izbach mieszkalnych, więc teraz dopiero będą mogły być nie bez skutku czynione starania o rozpowszechnienie w masie tkaczy naszych tych ulepszonych warsztatów.

Ugody ze stowarzyszeniami tkaczy, działającemi przy warsztatach wzorowych tkackich.

Chcąc podnieść skuteczność wpływu warsztatów wzorowych tkackich na udoskonalenie tego przemysłu, wypada także obmyśleć zasady takiego uregulowania stosunku pomiędzy istniejącemi przy nich stowarzyszeniami tkaczy, a instruktorami fachowymi, ażeby z jednej strony te stowarzyszenia nie miały pokusy do wyzyskiwania szkoły tkackiej dla swojej korzyści, zaś z drugiej strony, ażeby instruktorowie nie mogli podporządkowywać właściwego celu

szkoły zyskowi własnemu z powiększenia prowizyi, wypłacanej im przez stowarzyszenia tkackie od sprzedanych wyrobów szkoły.

Komisya krajowa dla spraw przemysłowych teraz dopiero będzie mogła przystąpić do rozwiązania tego zadania, gdy fachowe spostrzeżenia p. Henryka Gruszeckiego dostarczyły podstawy do unormowania warunków takiego kontraktu. Opinię p. Gruszeckiego o tej sprawie tudzież o krosnach ulepszonych przytaczamy w pełnej osnowie ·/.

Załącznik XIV.

Projekt fabrycznej blicharni i apretury płócien w Krosnie.

Urządzenie fabrycznego blichu i apretury płótna w Krosnie przez spółkę, w tym celu projektowaną, doznało zwłoki z powodów lokalnych, od Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych niezależnych.

* *
*

Projekt organizacyi warsztatu wzorowego tkackiego w Borszczowie.

C. k. Starostwo powiatowe w Borszczowie doniosło, iż celem uczczenia 40-letniej rocznicy panowania Najjaśniejszego Pana pouchwalały gminy tamtejszego powiatu roczne kwoty przez lat 10 składać z funduszów gminnych na utworzenie fundacyi, mającej na celu podniesienie przemysłu domowego w tym powiecie. Fundacya jubileuszowa ma przynosić rocznie przez lat 10 około 600 zł. Z tego dochodu ma być $^1/_3$ skapitalizowaną w stały fundusz, zaś $^2/_3$ czyli około 400 zł. mogłoby być do dyspozycyi na utrzymanie warsztatu wzorowego.

Inicyatorowie tej myśli postanowili zaś dążyć do utworzenia w Borszczowie warsztatu wzorowego t k a c k i e g o, jako niewątpliwie najważniejszej w tym powiecie gałęzi przemysłu domowego. Są tam bowiem tkacze w 60 miejscowościach, w których wedle przybliżonego obliczenia jest w ruchu ogółem około 500 warsztatów. Połowa tych tkaczy trudni się wyrobem płótna lnianego i konopnego, druga zaś połowa wyrabia sieraczynę z wełny, przędzonej w domu, tkaniny wełniane cieńsze, używane do stroju kobiet, foty i horbotki, „werety“ jako tkaniny mięszane z nici konopnych bawełnianych i wełnianych, a wreszcie kilimki wełniane na osnowie konopnej, i pasy, używane do strojów włościańskich.

Do jednego z podań c. k. Starostwa w tej sprawie dołączony był także zarys przepisów organizacyjnych fundacyi.

Komisya krajowa dla spraw przemysłowych, wezwana do przedłożenia wniosków względem załatwienia tych odezw c. k. Starostwa powiatowego w Borszczowie w sprawozdaniu z dnia 23. maja b. r. L. 181 przedłożyła szczegółowo opracowane wnioski co do organizacyi i urządzenia projektowanego warsztatu wzorowego tkackiego w Borszczowie wraz z projektem statutu dla produkcyjnej spółki tkackiej. Sprawozdanie to, opracowane przez członka Komisyi, p. Ludwika Wierzbickiego, przytaczamy w całości ·/.

Załącznik XV.

Projekt organizacyi warsztatu wzorowego tkackiego w Glinianach.

Towarzystwo tkaczy w Glinianach, stowarzyszenie zarejestrowane z nieograniczoną poręką założyło w r. 1886 pracownię tkacką, w której zaczęło zaprawiać tkaczy tamtejszych do używania krosien poprawnej konstrukcyi.

Idąc w pomoc temu chwalebnemu usiłowaniu, darował Wysoki Wydział krajowy Towarzystwu kilka warsztatów, a nadto udzielił mu zasiłku w kwocie 300 zł. na opłacanie instruktora fachowego do kierowania ruchem

pracowni. Towarzystwo rozwijało się pomyślnie. Rozpocząwszy naukę od czterech krosien, obecnie ma już w ruchu w pracowni swojej, umieszczonej w dwu osobno ku temu celowi wzniesionych budynkach, krosen 30, i zatrudnia przeszło 50 robotników i uczniów. Później dopomógł fundusz krajowy Towarzystwu tkaczy w Glinianach do zaopatrzenia się w magiel systemu Calandra.

Zachodzi przeto niezbędna konieczność uregulować stosunki Towarzystwa tkackiego w Glinianach do warsztatu wzorowego i zorganizować go odpowiedniej do zadań szkoły. Towarzystwo tkaczy w Glinianach zgłosiło się do układów w tym kierunku, i przedłożyło zarazem pisma Zwierzchności gminy Gliniany i Wydziału powiatowego w Przemyślanach, ofiarujące pewne zasiłki z funduszów gminy i powiatu na utrzymanie warsztatu wzorowego tkackiego. Zdaniem Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych są wszelkie widoki po temu, że wskazana reorganizacya warsztatu wzorowego tkackiego w krótkim czasie przyjdzie do skutku.

W preliminarzu dochodów tej szkoły na r. 1890 zamieszczono odpowiedni zasiłek ze skarbu krajowego w kwocie 900 zł.

* *

*

Projekta warsztatów wzorowych tkackich w Horodence, Łańcucie, Grzymałowie, Rabce i Rychwałdzie.

Organizacya warsztatów wzorowych tkackich w Horodence i w Łańcucie w ubiegłym roku nie postąpiła naprzód, gdy gminy i powiaty, tudzież prywatni ofiarodawcy, którzy oświadczyli się z chęcią poniesienia pewnych ofiar, ażeby możliwem uczynić wprowadzenie w życie tych zakładów, dotąd obietnic swoich nie spełnili. Rokowania względem utworzenia projektowanych tam zakładów są obecnie przerwane.

Natomiast rozpoczęły się układy względem założenia nowych trzech warsztatów wzorowych tkackich: w Grzymałowie w powiecie skałackim na Podolu, w Rabce w powiecie myślenickim, i w Rychwałdzie w powiecie żywieckim.

Najdalej postąpiły przygotowania do założenia warsztatu wzorowego tkackiego w Rychwałdzie, gdy gmina tamtejsza spełniła wszystkie wymogi, wskazane jej w piśmie Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych z 28 maja r. 1889 l. 37 jako warunek subwencyonowania zakładu z funduszu krajowego; mianowicie: zobowiązała się dostarczyć dla warsztatu wzorowego potrzebnego lokalu, opału i oświetlenia, tudzież mieszkania dla nauczyciela, a na wzniesienie odpowiedniego budynku ofiarowała zasiłek 775 zł. w. a. Uchwała ta jest przez Wydział powiatowy w myśl § 99. ust. gm. tudzież § 36. ust. o repr. pow. zatwierdzoną. Rada powiatowa w Żywcu, uchwałą z 2. października 1888 zobowiązała się na utrzymanie projektowanego zakładu płacić przez lat 10 z funduszu powiatowego zasiłek w kwocie zł. 200 rocznie. Zakład ten wejdzie więc w życie z pewnością w r. 1890, i dlatego Komisya zaproponowała zamieszczenie w budżecie krajowym odpowiedniego zasiłku dla tej szkoły.

W Rabce zamierzano wzorowy warsztat tkacki połączyć w jednym budynku z ochroną czyli szpitalem dla starców. Komisya krajowa dla spraw przemysłowych oświadczyła, iż chętnie proponować będzie danie zasiłku ze skarbu krajowego dla tej szkoły, jeżeli założenie przyjdzie do skutku w oddzielnym budynku. Komisya nie mogła bowiem zgodzić się tak z sanitar-

nych jak i z innych względów na umieszczenie szkoły w jednym budynku ze szpitalem.

* *
*

Krajowa szkoła bednarstwa i kołodziejstwa w Kamionce strumiłowej.

Krajowa szkoła fachowa kołodziejstwa i bednarstwa w Kamionce strumiłowej pozostaje w tej samej organizacyi, jaką dotychczas posiada, a która wedle jednomyślnej opinii wszystkich, mających z tym zakładem styczność, celowi odpowiada. Komisya krajowa dla spraw przemysłowych postanowiła przeto poczynić kroki odpowiednie o wyjednanie dla szkoły kołodziejstwa i bednarstwa w Kamionce strumiłowej prawa wydawania świadectw uzdolnienia w myśl ustawy przemysłowej z 15. marca 1883 nr. 39 Dz. u. p.

Krajowy warsztat wzorowy dla stolarstwa i wyrobu zabawek drewnianych w Żywcu.

Załącznik XVI.

O stanie krajowego warsztatu wzorowego dla stolarstwa i wyrobu zabawek drewnianych w Żywcu, istniejącego od stycznia 1888 r. otrzymaliśmy sprawozdanie, z którego najważniejsze wyjątki przytaczamy. Zakład ten posiada warunki pomyślnego rozwoju, doznaje ze strony miasta Żywca jak i powiatu tamtejszego życzliwej pomocy. Byłoby jednak pożądane urządzenie oddzielnej szkoły przemysłowej uzupełniającej dla wszystkich terminatorów rękodzielniczych znajdujących się w Żywcu, gdy dotychczas, o ile wnosić można z przedłożonego Komisyi sprawozdania, odbywa się nauka uzupełniająca tylko dla ośmiu uczniów warsztatu wzorowego dla stolarstwa i dla wyrobu zabawek drewnianych. Na odezwę, wystosowaną do Zwierzchności miasta Żywca o urządzenie samoistnej szkoły przemysłowej uzupełniającej nie otrzymaliśmy jednak odpowiedzi.

Szkoła stolarska w Stanisławowie.

W Stanisławowie, stosownie do uchwały sejmowej z 19. października 1887, odłączono fachową szkołę stolarską od szkoły przemysłowej uzupełniającej. Wedle sprawozdania starszego inżyniera kolei Lwowsko-Czerniowieckiej, p. Birnbauma, który jako delegat Wydziału krajowego uczestniczył w popisie rocznym, liczyła ta szkoła z początkiem roku szkolnego 1888/9 uczniów 18, w ciągu roku zmniejszyła się jednak ilość jej uczniów do 12. Nauki fachowej udzielało dwóch ukończonych uczniów szkoły Zakopańskiej pp. Bronisław Boziewicz i Andrzej Trzebunia. Zdaniem Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych szkoła stolarska w Stanisławowie wymaga reformy w tym kierunku, ażeby nauka fachowa odbywała się w niej bardziej systematycznie niż dotąd. Wskazuje to także poniekąd sprawozdanie p. Birnbauma, które przytaczamy.

Załącznik XVII.

Szkoła koszykarska w Jarosławiu.

W budżecie szkoły koszykarskiej w Jarosławiu na rok 1889 zamieszczono kwotę zł. 600 w. a. na wynagrodzenie administratora. Szkoła ta udziela bowiem nauki wyłącznie praktycznie, a gdy zatrudnia około 70 robotników i uczniów, więc uregulowanie magazynu, rachunkowości i w ogóle całej gospodarczej części zakładu stanowiło niezbędny warunek pomyślnego rozwoju zakładu, który pod tym względem przedstawiał widoczne braki. Przy interwencyi członka Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych, p. Ludwika Wierzbickiego, przyjęty został zarządzca, fachowy kupiec, który ma obowiązek utrzymywać w porządku gospodarczą i handlową stronę czynności zakładu, gdy

nauki udziela instruktor fachowy, nieobarczony buchhalteryą i sprawami handlowemi. W sprawozdaniu swojem do komitetu nadzorczego szkoły koszykarskiej w Jarosławiu z dnia 14 sierpnia b. r. orzeka p. Wierzbicki, że „stosunki w tej szkole są zupełnie uporządkowane“.

Szkoła koszykarska w Jaśle.
Załącz. XVIII.

Szkółka koszykarska w Jaśle utrzymuje swój byt skromnie, ale użytecznie. Najnowsze sprawozdanie jej zarządu podajemy również w najważniejszych wyjątkach.

Warsztat koszykarski w Krukienicach.

Zygmunt hr. Drohojowski urządził w majątku swoim Krukienicach w powiecie Mościskim warsztat koszykarski, i zażądał zasiłku z funduszu krajowego na utrzymanie tego zakładu. Komisya, zapytana o zdanie, oświadczyła się za udzieleniem hr. Drohojowskiemu zasiłku w kwocie 200 zł., lecz pod warunkiem, jeżeli także Rada powiatowa Mościska uzna to przedsięwzięcie za zasługujące na poparcie z funduszów publicznych, dając z funduszu powiatowego przynajmniej 100 zł. zasiłku.

Nauka koszykarstwa w Jasienicy, w powiecie myślenickim.

Regina Setlówna z Jasienicy w powiecie myślenickim, wykształcona w koszykarstwie przy pomocy zasiłku z funduszu krajowego w szkole Jarosławskiej, powróciwszy w rodzinne strony, zaczęła tam działać jako praktyczna nauczycielka koszykarstwa. W uznaniu jej użytecznej działalności, a także aby jej ułatwić zaopatrzenie się w zapas łoziny i w narzędzia, wniosła Komisya, na przedstawienie c. k. Starostwa powiatowego w Myślenicach, o udzielenie Reginie Setlównej zasiłku z funduszu krajowego w kwocie 100 zł. w. a.

Projekt utworzenia warsztatu wzorowego kołodziejskiego w Grybowie.

Pismem z dnia 24. marca r. z. zakomunikował Wysoki Wydział Komisyi wniesioną do Sejmu petycyę Wydziału powiatowego w Grybowie o zasiłek z funduszu krajowego na utworzenie tam szkoły kołodziejsko-bednarskiej. Zaś pod d. 16. lipca r. z. przesłał Wysoki Wydział krajowy Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych sprawozdanie Wydziału powiatowego w Grybowie z dnia 20. kwietnia 1888 donosząc, że tamtejsza Rada powiatowa wyznaczyła kwotę 1.000 zł. wypłacalną w pięciu po sobie idących latach po zł. 200 rocznie na rzecz projektowanej szkoły bednarstwa i kołodziejstwa, tworząc w ten sposób fundacyę jubileuszową imienia cesarza Franciszka Józefa, z żądaniem, by szkoła ta nosiła imię „cesarza Franciszka Józefa“. Miasto zaś Grybów zobowiązało się dać budynek na pomieszczenie zakładu, a nadto dostarczyć opału, światła i usługi. Członek Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych prof. Franke, który pośredniczył osobiście w przeprowadzeniu układów, uznał ów budynek za odpowiedni dla celów zakładu. Po dłuższych jednak rokowaniach uznano za stosowne nie zaprowadzać w Grybowie nauki bednarstwa, lecz tylko warsztat wzorowy kołodziejski. Po złożeniu sprawozdania o rezultacie tych rokowań, Komisya, na wniosek swej sekcyi administracyjnej uchwaliła, przedstawić wniosek o subwencyonowanie z funduszu krajowego warsztatu wzorowego kołodziejskiego w Grybowie, i wstawiła w preliminarz na rok 1890 zasiłek zł. 600 na płacę dla instruktora, zaś 800 zł. jednorazowo w rubryce wydatków nadzwyczajnych, na urządzenie zakładu.

W razie przyjęcia tego wniosku przez Wysoki Wydział krajowy, a względnie przez Sejm, Komisya poczyni starania, by warsztat wzorowy kołodziejski w Grybowie wszedł w życie z początkiem roku 1890.

* *

*

Czynności Komisyi w sprawach przemysłu keramicznego.

W zakresie przemysłu keramicznego w kraju Komisya krajowa dla spraw przemysłowych przedsięwzięła w ubiegłym roku szereg czynności, które w następstwach muszą wywrzeć wpływ trwały na rozwój w naszym kraju produkcyi wyrobów z gliny. Czynności te obejmowały głównie dwa punkta programowe:

a) Zaszczepienie w kraju wyrobów kamionkowych, ku czemu wyborny posiadamy materyał w kilku okolicach;

b) rozwinięcie u nas fabrykacyi dachówek felcowanych, tego najtańszego stosunkowo a niespożytej trwałości materyału do krycia dachów, którego wyrób nietylko ze stanowiska przemysłowego może być donosłego znaczenia, jeżeli upowszechni się, lecz wpłynąć może radykalnie i na zmianę systemu budownictwa tak po miastach, jak i po wsiach.

Warsztat wzorowy garncarski w Porębie.

Pierwszy punkt naznaczonego tu programu staraliśmy się osiągnąć w organizacyi warsztatu wzorowego garncarskiego w Porębie w powiecie chrzanowskim, który to zakład, ze względu na materyał miejscowy, poświęcony jest wyłącznie kształceniu garncarzy do wyrobów kamionkowych. Członek Komisyi krajowej dla spraw przem. profesor Julian Zacharjewicz, i dyrektor krajowej keramicznej stacyi doświadczalnej, p. Edmund Krzen, przedsięwzięli umyślną podróż naukową kosztem funduszu krajowego w celu obznajomienia się dokładnego z organizacyą nauki fachowej garncarstwa we wzorowych zakładach tego rodzaju zakrajowych, a specyalnie także z urządzeniem technicznem warsztatów i fabryk dla wyrobów z ogniotrwałej gliny. Spostrzeżenia ich zużytkowane zostały w układzie przepisów organizacyjnych, t. j. statutu i planu nauki dla warsztatu wzorowego garncarskiego w Porębie, które mieliśmy zaszczyt Wysokiemu Wydziałowi do zatwierdzenia przedłożyć. Tekst tych przepisów

Załącznik XIX. załączamy ·/.

Komisya urządza warsztat wzorowy garncarski w Porębie w ten sposób, ażeby dostarczał krajowi werkmistrzów i robotników, wykształconych należycie w wyrabianiu i wypalaniu naczyń kamionkowych, dachówek, drenów i t. d. Na wniosek Komisyi zaopatrzono warsztat wzorowy garncarski w Porębie w najlepsze maszyny dla wyrobu dachówek felcowanych. Maszyny te nadchodzą już właśnie do Poręby, dostarczane przez firmę: „Louis Jäger in Köln - Ehrenfeld“, używającą wielkiego wzięcia w całych Niemczech jako fabryka, której specyalność stanowią maszyny tego rodzaju.

Szkoła garncarska w Kołomyi.

Komisya zamierza także uzupełnić urządzenie szkoły garncarstwa w Kołomyi przez ustanowienie fachowego nauczyciela lub werkmistrza dla techniki keramicznej, przy zachowaniu dotychczasowego kierunku co do kształtu i dekoracyi naczyń, opartego na tradycyjnych wzorach miejscowych.

Warsztat wzorowy garncarski w Toustem.

Warsztat wzorowy garncarski w Toustem wymaga znów uporządkowania i wyjaśnienia stosunku stron, przyczyniających się do wydatków na jego utrzymanie. W myśl polecenia Sejmu warsztat wzorowy garncarski w Toustem odłączony został administracyjnie od istniejącego tam warsztatu wzorowego kołodziejskiego, i zarządza nim kurator zakładu, członek Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych, p. Władysław Fedorowicz, który też daje znaczny zasiłek na utrzymanie tego zakładu. Lecz dalsza organizacya warsztatu wzorowego garncarskiego w Toustem nie została jeszcze przeprowadzoną.

Krajowa keramiczna stacya doświadczalna.
Załącznik XX.

O działalności krajowej keramicznej stacyi doświadczalnej przy c. k. szkole politechnicznej we Lwowie zechce Wysoki Wydział powziąć wiadomość z dołączonego sprawozdania kierownika tego zakładu ·/.

* *

*

C. k. fachowa szkoła dla przemysłu drzewnego w Zakopanem.

Znakomite stanowisko w rzędzie przemysłowych szkół fachowych w kraju zajmuje c. k. szkoła zawodowa dla przemysłu drzewnego w Zakopanem, do której założenia i utrzymania kraj znacznemi kwotami przyczynił się i przyczynia. Ze sprawozdania dyrekcyi tego zakładu za rok szkolny 1887/8 podajemy tu o nim ważniejsze daty: Z końcem wymienionego tu roku szkolnego obejmowała szkoła ośm oddziałów fachowych dla nauki różnych rodzajów snycerstwa, dla stolarstwa, tokarstwa i ciesielstwa, obok kursów dla nauki uzupełniającej. Nauki udzielało 15 nauczycieli i przodowników, uczniów zaś liczył zakład 95, z których $^2/_3$ pochodziło z samego Zakopanego i wsi sąsiednich, a $^1/_3$ część uczniów stanowili stypendyści, pobierający zasiłki z funduszu krajowego, od powiatów, gmin i prywatnych dobroczyńców — wysyłani do Zakopanego z różnych najdalszych nawet okolic kraju w tym celu, aby — gdy ukończą naukę w tamtejszej szkole, i powrócą w rodzinne strony, rozpowszechnili udoskonalenia w stolarstwie, tokarstwie i ciesielstwie, tudzież krzewili sztukę rzeźbienia w drzewie. Od lat 10, odkąd istnieje szkoła dla przemysłu drzewnego w Zakopanem, do końca roku szkolnego 1887/8 wydała 77 uczniów, z których 5 uzyskało posady werkmistrzów w tejże samej szkole, dwaj są instruktorami w szkole stolarskiej w Stanisławowie — reszta zaś zajmuje się praktycznie przemysłem, którego się wyuczyli.

Zamiarem było dyrekcyi tego zakładu rozszerzyć go bardziej przez dodanie dalszych dwóch kursów fachowych, mianowicie kursów dla nauki kołodziejstwa i bednarstwa. Wymagałoby to także obszerniejszego pomieszczenia dla szkoły, którego dostarcza fundusz krajowy w zastępstwie Towarzystwa Tatrzańskiego. Komisya krajowa dla spraw przemysłowych oświadczyła się przeciwko temu projektowi z dwojakich względów: raz dlatego, iż zdaniem jej należałoby raczej starać się ulepszać naukę praktyczną rękodzieł, już w tej szkole udzielaną, niż centralizować tam naukę zbyt wielu rzemiosł; powtóre, że korzystniejszem dla kraju byłoby założenie w innej okolicy kraju — np. w Kosowie lub w Kołomyi drugiej państwowej szkoły dla wyrobów z drzewa na wzór zakopańskiej, niż uczyć w jednej szkole najrozmaitszych rzemiosł.

W zeszłorocznem sprawozdaniu Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych uczyniono wzmiankę o staraniach podjętych w tym kierunku, ażeby

zniżyć ceny wyrobów c. k. fachowej szkoły w Zakopanem, a to w myśl życzenia, wyrażonego w sprawozdaniu sejmowej Komisyi przemysłowej z 6. stycznia 1888 L. 1199/s. W odpowiedzi na dotyczące tego przedmiotu przedstawienie oświadczyło c. k. Prezydyum Namiestnictwa p. d. 19. października 1888 L. 11269, że właśnie dla dobra przemysłu, t. j. ażeby szkoła wyrobami swoimi nie czyniła konkurencyi swoim własnym uczniom, pracującym po wystąpieniu z zakładu jako samodzielni rękodzielnicy, powinna ona sprzedawać wyroby swoje drogo. Nie jest bowiem zadaniem szkoły produkować towary na sprzedaż, ale ćwiczenie uczniów, i dlatego c. k. Ministerstwo oświaty nie przychyliło się do żądania, ażeby wyroby szkoły Zakopańskiej były sprzedawane taniej, niż dotąd bywało. Odpowiedź c. k. Rządu podajemy w pełnej osnowie ·/.

Załącznik XXI.

C. k. zawodowa szkoła ślusarska w Świątnikach.

Druga rządowa szkoła rękodzielnicza, subwencyonowana z funduszu krajowego, i na której zarząd z tego tytułu Wysoki Wydział, a względnie Komisya krajowa dla spraw przemysłomych wpływ wywierać mogą — mianowicie c. k. zawodowa szkoła ślusarska w Świątnikach górnych w powiecie Wielickim, ukończyła właśnie pierwszy rok istnienia. Pomiędzy załącznikami sub ·/. przytaczamy w całości sprawozdanie kierownika tego zakładu, p. Kazimierza Bruchnalskiego, przedstawiające obecny stan szkoły i jej najpilniejsze potrzeby. Potrzeby te są następujące:

Załącznik XXII.

a) Ponieważ szkoła fachowa, (w której pracuje się przy ogniu, zaopatrzona w znaczną ilość maszyn i przyborów, gdzie niemal każdy uczeń potrzebuje osobnego śrubsztaka, a nadto potrzebne są do nauki sale rysunkowe i sale do nauki przedmiotów teoretycznych, dla których właśnie ma być zamianowany osobny nauczyciel) — nie może należytego przynosić pożytku, gdy mieści się, jak szkoła ślusarska w Świątnikach, w dwóch niskich i ciasnych domkach włościańskich, które w braku odpowiedniego budynku urządzono tymczasowo dla pomieszczenia szkoły i warsztatu wzorowego, przeto zachodzi nagląca potrzeba wznieść odpowiedni budynek na pomieszczenie tej szkoły. Gmina Świątniki górne obowiązała się przyczynić się do pokrycia wydatków na budowę, płacąc przez lat dwadzieścia po 500 zł. rocznie. Tym zasiłkiem pokryć będzie można znaczną część wydatków na postawienie budynku na szkołę.

b) Stan dróg, łączących Świątniki z gościńcem bitym, prowadzącym z Wadowic przez Mogilany do Krakowa, a względnie z Krakowem, jest tak zły, że zbudowanie drogi ze Świątnik do Mogilan, oddalonych o 5 kilometrów, stanowi jeden z nieodzownych warunków podźwignienia przemysłu ślusarskiego w Świątnikach, i rozkwitu szkoły. Produkcya wyrobów z żelaza połączoną jest w ogólności z ciężkimi transportami: węgla kamiennego, surowego żelaza a wreszcie gotowych wyrobów; przeto bez poprawy komunikacyi Świątnik z Krakowem, niemożebnym jest rozwój tamtejszego przemysłu ślusarskiego.

Uznając zaspokojenie potrzeb szkoły ślusarskiej w Świątnikach w oznaczonych tu dwóch kierunkach za niezbędne, pozwala sobie Komisya krajowa dla spraw przemysłowych upraszać, ażeby Wysoki Wydział zechciał wyjednać potrzebne na ten cel środki pieniężne od Sejmu, i odpowiednie wnioski przedkłada na końcu niniejszego sprawozdania.

* *

*

Przemysł kowalski w Sułkowicach.

W oddaleniu zaledwie dwóch mil od Świątnik, we wsi Sułkowice, w powiecie myślenickim istnieje znów odwieczny, i do dziś, pomimo rozlicznych wpływów nieprzychylnych w pełnej sile utrzymujący się przemysł kowalski. W samych Sułkowicach, i w kilku sąsiednich wsiach jest do tysiąca kowali, którzy jednak w ostatnich czasach zaczęli byli szybko podupadać materyalnie, zgnębieni lichwiarskiemi spekulacyami handlujących ich wyrobami przekupniów, a także zaniedbywać się poczęli w dokładności roboty, gdy handlarze, na których rachunek pracowali, za najwyższą zaletę wyrobu poczytywali taniość.

Założone w Sułkowicach przed dwoma laty za staraniem Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych Towarzystwo kowali, sądownie zarejestrowane, silnie wpłynęło na rozbudzenie życia w masie kowali tamecznych. Towarzystwo to wzrasta nader szybko, lecz wymaga ciągłego czuwania, aby utrzymać prawidłowy jego zarząd. Jest to bowiem jedna z najbardziej rozwiniętych spółek produkcyjnych w kraju naszym, gdyż w drugim roku istnienia zdołała zatrudniać stale już około 250 robotników. Jednak administracya spółki spoczywa wyłącznie prawie w ręku włościan - rękodzielników, wprawdzie bardzo zręcznych w rzemiośle, lecz nie umiejących utrzymywać manipulacyi i rachunkowości rozległego i skomplikowanego przedsiębiorstwa zbiorowego, które z równą ścisłością musi utrzymywać rachunki tygodniowe z każdym z osobna robotnikiem, z dostawcami węgla i żelaza, a wreszcie z komisyonerami i kupcami, odbierającymi wyroby spółki drobiazgowo lub hurtownie, za gotówkę lub na rachunek, na miejscu lub z przesyłką.

Komisya krajowa dla spraw przemysłowych ma nadzieję, że przy fachowej pomocy „Związku stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych“ zaproszonego do współudziału, uda się uporządkować i ustalić normy zarządu wewnętrznego i rachunkowość Towarzystwa kowali w Sułkowicach, w sposób praktyczny, prosty a ścisły. Właśnie czynność ta jest w toku.

Reprezentanci kraju naszego w c. k. centralnej komisyi państwowej dla spraw szkolnictwa przemysłowego, zwrócili uwagę c. k. Rządu na przemysł kowalski w Sułkowicach. C. k. Ministerstwo oświaty wysłało tam w r. z. jako delegata swojego profesora Hauffego z Wiednia w celu zbadania na miejscu stosunków tego przemysłu. Ocenił on wysoką wartość ekonomiczną tego tak potężnie od dawnych czasów zakorzenionego rękodzielnictwa kowalskiego; oddał uznanie zaletom robotnika tamtejszego, i wskazał środki, które mogłyby posłużyć do podniesienia przemysłu kowalskiego w Sułkowicach, które jednak ostatecznie dążyły do przemiany tam rękodzielnictwa kowalskiego w fabryczne. Opinię swoją przedłożył profesor Hauffe w obszernym memoryale c. k. Ministerstwu oświaty. Wskutek odniesienia się c. k. Prezydyum Namiestnictwa w tej sprawie do Wysokiego Wydziału krajowego i do Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych z wezwaniem do wspólnej akcyi z c. k. Rządem w celu podźwignienia przemysłu kowalskiego w Sułkowicach, Komisya roztrząsała tę sprawę, którą zajmuje się gorąco i wypowiedziała swoją opinię o środkach działania w celu, aby kowalstwo w Sułkowicach rozwinąć i udoskonalić bez zatracenia jego cechy rękodzielniczej i bez zmienienia samodzielnych rękodzielników w wyrobników w fabryce. Nadto Komisya, proponując wspomniane środki, a między innymi założenie warsztatu wzorowego w Sułkowicach, miała na celu dostarczenie krajowi dobrych kowali. Zdanie swoje w tej sprawie komisya wypowiedziała w memoryale z 29. czerwca 1889 r. który przytaczamy w załącznikach. ·/.

Załącznik XXIII.

Memoryał ten kończy się kilku wnioskami, z których jeden wymaga uchwały Wysokiego Sejmu, przeto ponawiamy go na końcu niniejszego sprawozdania, prosząc, aby Wysoki Wydział krajowy przedłożył go Sejmowi.

* *
*

Czynności Komisyi w skutek petycyj wniesionych do Sejmu przez stowarzyszenia szewców.

Uchwałą sejmową z 26. stycznia 1889 przekazane zostały Wysokiemu Wydziałowi do załatwienia petycye stowarzyszeń szewców lwowskich, krakowskich i przemyskich o wzięcie w opiekę krajowego przemysłu szewskiego przeciw zakrajowej konkurencyi fabrycznej, a głównie, aby fabryce obuwia w Mödling zabroniono sprzedaży obuwia w Galicyi.

Załącznik XXIV.

Opinię swoją w tym przedmiocie wyraziła Komisya w sprawozdaniu, opracowanem przez członka tejże Komisyi, p. Arnulfa Nawratila, które przytaczamy w całej osnowie. ·/. Pismo to staraliśmy się rozpowszechnić w kołach interesowanych i za pomocą dziennikarstwa. Z przyjemnością przychodzi nam też stwierdzić, że opinia Komisyi nie pozostała bez wpływu na rękodzielników naszych. W kancelaryi korporacyi szewskiej we Lwowie odbyło się bowiem liczne zgromadzenie, na którem po wyczerpującej dyskusyi uznano odpowiednimi środki zaradzenia przykremu położeniu rękodzielnictwa szewskiego w naszym kraju, proponowane w powyżej wspomnianem piśmie przez Komisyę krajową dla spraw przemysłowych.

Przemysł domowy szewski w Uhnowie.

Rada szkolna miejscowa w Uhnowie, w powiecie rawskim, stara się bardzo prostym a praktycznym sposobem podnieść tam wyrób obuwia dla włościan, którym to wyrobem jako przemysłem domowym zajmują się mieszczanie uhnowscy, i rozsprzedają to obuwie po okolicznych jarmarkach, a nawet we Lwowie. Sprowadzono majstra biegłego ze Lwowa, ażeby przy miejscowej szkole ludowej uczył starszych chłopców przez parę godzin w tygodniu wyrobu lepszego obuwia, gdy lud nie chciał już kupować butów uhnowskich, bardzo niezgrabnych. Komisya krajowa dla spraw przemysłowych uznała te usiłowania za godne poparcia, i zaleciła też Wysokiemu Wydziałowi krajowemu prośbę Rady szkolnej miejscowej w Uhnowie o zasiłek z funduszu krajowego na sprawienie dla szkoły tamtejszej szewskiej maszyny do szycia. — Wysoki Wydział krajowy na ten cel udzielił 300 złr. zasiłku.

* *
*

Wydawnictwo wzorów rysunkowych.

Rozpoczęta w roku przeszłym sprawa wydawnictwa wzorów rysunkowych postąpiła o tyle, że początkowe zeszyty są już w druku, dzięki tej okoliczności, iż W. Sejm nie odmówił potrzebnych środków na pokrycie połączonych z takiem wydawnictwem wydatków.

Dyrektor c. k. państwowej szkoły przemysłowej w Krakowie, p. Jan Rotter ułożył seryę początkowych wzorów dydaktycznych dla szkół w 22 tablicach, z dodaniem tekstu, objaśniającego metodę udzielania nauki rysunków dla użytku nauczycieli. Profesor tejże samej szkoły, p. Sławomir Odrzywol-

ski przedłożył znów przygotowaną dla tego wydawnictwa seryę rysunków, przedstawiających zabytki dawnego przemysłu artystycznego w Polsce. Na tle tych prac pp. Rottera i Odrzywolskiego przeprowadzono w łonie Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych, a głównie w jej sekcyi administracyjnej rozprawy co do szczegółów zamierzonego wydawnictwa, co do wydatków nań i jego układu. Wnioski przygotował podkomitet, złożony z pp. prof. Frankego, Ludwika Wierzbickiego i prof. Juliana Zacharjewicza, i w sprawozdaniu z 14. marca 1889 l. 69 mieliśmy zaszczyt przedłożyć Wysokiemu Wydziałowi dotyczące tego przedmiotu uchwały Komisyi.

Uchwały te streszczają się w następujących punktach:

I. *a.* Postanowiono przystąpić bezzwłocznie do wydawnictwa pierwszej seryi wzorów szkolnych, układu profesora Rottera, obejmujących rysunki linearne, w 1000 egzemplarzy, kosztem, obliczonym na 900 złr. w. a., w czem jednak objęty już jest także koszt nabycia na własność funduszu krajowego służących do tego kamieni litograficznych, dla użytku przy dalszych nakładach, jeżeli byłyby potrzebnemi, i uwagi co do tego wydawnictwa udzielono komitetowi redakcyjnemu [1]).

b. Uchwalono także, iż dalsze serye wzorów szkolnych mają obejmować:

α. Figury geometryczne i bryły; β. bryły w przestrzeni z przedstawieniem zasad perspektywy; γ. wzory, oparte na podstawie naturalistycznych kształtów ze świata roślinnego, głównie zaś na motywach, opartych na swojskiej florze; δ. wzory, przedstawiające proporcye ciała ludzkiego, ogólne i detajliczne; głowy — mianowicie proporcye głowy męskiej, kobiecej i dziecięcej w kilku projekcyach.

II. Postanowiono również wydać w tym roku w 400 egzemplarzach dwa zeszyty wzorów, przedstawiających zabytki przemysłu artystycznego w Polsce. Każdy z tych zeszytów ma zawierać sześć tablic rysunków profesora Odrzywolskiego. Wydatek na to wydawnictwo wynieść może około 1100 zł. w. a.

Komisya zaleciła także komitetowi redakcyjnemu, aby zechciał baczyć na to, żeby, mianowicie w pierwszych zeszytach, przedstawiono przedmioty posiadające wybitną cechę narodową lub krajową, którąby wyróżniała to wydawnictwo od innych kosmopolitycznych wydawnictw. Zastrzegła też sobie Komisya przeglądnięcie rysunków, które miałyby wejść w program dalszych zeszytów.

III. Uproszono komitet redakcyjny, iżby zajął się przysposabianiem materyałów do trzeciego działu wydawnictwa, mającego obejmować wzory artystyczne, czerpane o ile możności ze swojskich motywów, dla użytku rozmaitych rękodzieł.

Dotychczas asygnował Wysoki Wydział krajowy na to wydawnictwo 800 złr. Mianowicie z r. 1888 na koszta przedwstępne złr. 150, zaś w r. b.

---

[1]) W skład tego komitetu redakcyjnego wchodzą pp. Władysław Łuszczkiewicz, dyrektor Muzeum narodowego w Krakowie, dyrektor Rotter, profesorowie Barabasz, Daniszewski, Odrzywolski i Sokołowski, tudzież architekci pp. Zaremba w Krakowie, i Kamienobrodzki we Lwowie.

złr. 650 w. a., oba razy na ręce członka Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych, dr. Faustyna **Jakubowskiego** w Krakowie.

* *

*

Stypendya i zasiłki.

W rozdzielaniu stypendyów trzymała się Komisya krajowa dla spraw przemysłowych zasad następujących:

Przedewszystkiem postanowiła Komisya, ażeby przy pomocy zasiłków z funduszu krajowego ułatwiać przyspasabianie dla szkół przemysłowych i warsztatów wzorowych nauczycieli, instruktorów fachowych i przodowników warsztatowych. Niedostatek odpowiednio wykształconych nauczycieli stanowi bowiem jedną z głównych przeszkód w rozwoju szkolnictwa przemysłowego w naszym kraju.

W drugim rzędzie idzie udzielanie zasiłków uczniom zdolnym, niezamożnym, a pragnącym kształcić się w szkole fachowej lub w warsztacie wzorowym, oddalonym od miejsca ich zamieszkania.

W wyjątkowych wypadkach, zasługujących na szczególne uwzględnienie, wnosi Komisya o udzielenie zasiłków takim kandydatom lub kandydatkom, względem których przypuszczać można, że gdy wykształcą się w obranym zawodzie, zaszczepią w kraju nowy rodzaj przemysłu, dotąd nie istniejący a potrzebny, i mający widoki pomyślnego rozwoju.

Największa ilość stypendystów i stypendystek, pobierających zasiłki z funduszu krajowego, jest w obu zakopańskich szkołach fachowych: w c. k. szkole dla przemysłu drzewnego i w szkole koronkarskiej. Mianowicie na rok bieżący przyznano zasiłki ze skarbu krajowego 30 uczniom c. k. szkoły dla przemysłu drzewnego, i 10 uczennicom szkoły koronkarskiej w Zakopanem. Dotychczas znaczna część tej młodzieży, pobierającej zasiłki z funduszu krajowego pochodziła albo z samego Zakopanego, albo też z najbliższych miejscowości powiatu nowotarskiego. Otóż zważywszy, że gdy obie szkoły fachowe w Zakopanem już dość długo istnieją, i dość znaczną wydały ilość ukończonych uczniów, względnie uczennic, iżby ludność tamtejsza nauczyła się cenić ich użyteczność*); powtóre, zważywszy, że tak powiat nowotarski, jak i gminy tegoż powiatu nie przyczyniały się i przyczyniać się nie chcą żadnemi ofiarami ani do wydatków na założenie, ani do utrzymania tych szkół, chociaż najwięcej z nich korzystają — postanowiła Komisya krajowa dla spraw przemysłowych, iż na przyszłość niezamożni uczniowie c. k. szkoły fachowej dla przemysłu drzewnego w Zakopanem, pochodzący z pobliskich wsi, o ile będą zasługiwali na pomoc z funduszów publicznych ze względu na talent, pilność i dobre zachowanie się w szkole, będą otrzymywali z funduszu krajowego zasiłki — jednakże nie wyższe, jak po 3 zł. miesięcznie, gdy żywność mogą mieć z domu rodzicielskiego. Uczniowie z innych powiatów będą otrzymywali zasiłki ze skarbu

---

(*I tak n. p. do końca roku szkolnego 1887/8 wedle sprawozdania dyrekcyi tego zakładu, ukończyło naukę w c. k. szkole fachowej dla przemysłu drzewnego w Zakopanem 42 uczniów z Zakopanego, z tych 5 uzyskało posady werkmistrzów w tejże samej szkole; z 54 dziewcząt, które ukończyły szkołę koronkarską w Zakopanem, 42 pochodzi z Zakopanego i najbliższych wsi.

krajowego na naukę w c. k. szkole fachowej dla przemysłu drzewnego w Zakopanem w wysokości 5—6 zł., jeżeli te gminy lub powiaty, skąd oni pochodzą uzupełnią ten sasiłek taką samą kwotą.

Na rok szkolny 1888/9 — w uwzględnieniu wniosku kierowniczki udzielono jeszcze 10 uczennicom szkoły koronkarskiej w Zakopanem, pochodzącym z okolicy tamtejszej po 40 zł. zasiłku.

Wnioski w tej mierze mieliśmy zaszczyt przedłożyć Wysokiemu Wydziałowi pod d. 8. maja b. r. L. 138, i 1. marca L. 520.

Ponieważ Sejm wykreślił w preliminarzu na r. b. kwotę, zamieszczoną na stypendya dla kandydatów, którzy dla uzupełnienia fachowego wykształcenia mieliby być wysłani do Paryża na tegoroczną wystawę powszechuą, przeto wszystkie prawie podania o stypendya w celu zwiedzenia wystawy paryskiej, które Wysoki Wydział krajowy przesłał Komisyi dla przedłożenia wniosków, załatwiane były odmownie. Jednak Komisya uczyniła w tym względzie wyjątek. Komisya uznała za bardzo użyteczne, aby prof. Jan Franke zbadał, jak to zamierzał: *a)* organizacyę szkół rękodzielniczych we Francyi; *b)* przybory i narzędzia nowej konstrukcyi, które rękodzielnikowi ułatwiają pracę i dają mu do pewnego stopnia możność wytrzymania konkurencyi z fabryką; *c)* urządzenie motorów za pomocą ściśniętego powietrza, z których korzystać może wspólnie wiele pracowni rękodzielniczych. Gdy dla tych badań wystawa paryska nastręczała dobrą sposobność, przyznała mu Komisya zasiłek na tę podróż naukową w wysokości 350 zł.

Przyrzeczono także udzielenie zasiłków z funduszu krajowego: w kwocie 200 zł. dla zwiedzenia muzeów i fabryk zagranicznych, tudzież wystawy paryskiej kierownikowi c. k. zawodowej szkoły ślusarskiéj, p. Kazimierzowi Bruchnalskiemu, pod warunkiem jeżeli Rząd, jako kierownikowi szkoły państwowej, udzieli takiego samego zasiłku ze skarbu państwa. Pod tym samym warunkiem przyrzeczono zzsiłek w kwocie 150 zł. pierwszemu werkmistrzowi c. k. zawodowej szkoły ślusarskiej w Świątnikach, p. Bolesławowi Maryniczowi, na podróż w celu poznania najcelniejszych szkół fachowych dla wyrobów z żelaza, tudzież dla zwiedzenia fabryk nadreńskich i muzeów przemysłowych.

Dwom celującym uczniom miejskiej szkoły przemysłowej uzupełniającej we Lwowie profesyi ślusarskiej, Tincowi i Wilkickiemu przyznano zasiłki w celu ułatwienia im dalszego kształcenia się w c. k. szkole ślusarskiej w Świątnikach. Nie mogli być jednak przyjęci na rok szkolny 1888/9. dla braku miejsca w tej szkole, dlatego rozpoczną tam naukę dopiero w r. szkolnym 1889/90. i wówczas będą im wypłacane zasiłki przyznane.

Ogólna liczba stypendyów i zasiłków z skarbu krajowego wzmogła się w tym roku znacznie; gdy bowiem zeszłoroczne sprawozdanie obejmowało tylko 45, obecnie wykazują akta Komisyi 83 — nie licząc stypendyów warunkowo przyznanych. A mianowicie udzielono zasiłki:

a) Ośmnastu nauczycielom szkół ludowych, wybranych z tych miast, gdzie już istnieją, albo też gdzie spodziewać się można, iż wkrótce założone zostaną szkoły przemysłowe uzupełniające. Pobierali oni zasiłki po 20—40 zł. miesięcznie (bezżenni mniej, tacy zaś, którzy zostawili w domu rodzinę, więcej) w tym celu, ażeby mogli przysposobić się na nauczycieli rysunków, uczęszcza-

jąc na 5-miesięczny kurs specyalny w c. k. państwowej szkole przemysłowej w Krakowie.

b) W szkołach fachowych dla przemysłu drzewnego kształci się 37 stypendystów: mianowicie 30 w c. k. fachowej szkole dla przemysłu drzewnego w Zakopanem, 5 na wyższym kursie dla stolarstwa w Muzeum technologicznem we Wiedniu, 1 w krajowej szkole kołodziejstwa i bednarstwa w Kamionce strumiłowej, 1 zaś ukończony uczeń tejże szkoły pojechał do Neutitschein na Morawę, by zapoznać się ze znakomicie rozwiniętym w tamtejszej okolicy wyrobem wózków i bryczek.

c) W warsztatach wzorowych tkackich kształci się 5 stypendystów: w Krosnie 2, w Korczynie 1, w Błażowej 2.

d) Szesnaście stypendystek otrzymało zasiłki na kształcenie się w nauce robót kobiecych, mianowicie: jedna nauczycielka w szkole haciarstwa artystycznego we Wiedniu, pięć w c. k. szkole dla przemysłu artystycznego we Lwowie (w oddziale haftów) i 10 koronkarek w Zakopanem.

e) W szkołach fachowych dla wyrobów z żelaza było stypendystów pięciu. Mianowicie: w c. k. szkole ślusarskiej w Świątnikach 2, w Königgrätz 1, w c. k. szkole fachowej dla ślusarstwa i budowy machin w Komotau w Czechach 1, zaś jeden kandydat na nauczyciela szkoły ślusarskiej w Świątnikach otrzymał zasiłek na naukową podróż przed objęciem posady.

f) W innych kierunkach zawodowych kształciło się 3 stypendystów: jeden na modelera keramicznego, jeden drukarz w sztuce reprodukcyi rysunków i malowideł, a jedna stypendystka w rytownictwie.

O ile mogliśmy obliczyć na podstawie aktów naszych, w ogóle 153 osób kształcących się w różnych zawodach przemysłowych, pobiera zasiłki lub stypendja; mianowicie:

a) Od prywatnych osób i stowarzyszeń . . .	7
b) „ Rad powiatowych	49*)
c) „ krakowskiej Izby handlowo-przemysłowej . .	1
d) „ gmin	4
e) „ c. k. Rządu	9**)
f) „ z funduszu krajowego	83
razem .	153

Oto imienny wykaz wszystkich stypendystów i stypendystek:

---

*) Najhojniejszą w tym względzie jest Rada powiatowa Kamionecka, która w tamtejszej szkole dla kołodziejstwa i bednarstwa utrzymuje aż 22 stypendystów z różnych okolic powiatu. W zakopańskiej szkole dla przemysłu drzewnego jest 17 uczniów otrzymujących zasiłki od Rad powiatowych całkowicie lub częściowo, t. j. że część zasiłku pokrywa właściwa Rada powiatowa, część zaś fundusz krajowy.

**) Ze skarbu państwa pobierało sześciu uczniów c. k. fachowej szkoły dla przemysłu drzewnego w Zakopanem zasiłki po 2—4 zł. miesięcznie, zaś jeden w technologicznem Muzeum we Wiedniu, jeden w Komotau, jeden w Königgrätz po 20 zł. miesięcznie.

L. bieżąca	Liczba i data załatwienia	Imię i nazwisko stypendysty (stypendystki):	Cel zasiłku ew. zakład, w którym stypendysta się kształci:	Wysokość zasiłku:
1	420 1/3 1889	Acht Wincenty	Komotau — c. k. szkoła ślusarstwa i budowy machin	50 zł. jednorazowo
2	429 21/9 1888	Angerówna Józefa	Lwów — c. k. szkoła dla przemysłu artystycznego	po 10 zł. miesięcznie
3	426 „ „	Augustowska Marya	dto	dto
4		Bachowski Roman	5 miesięczny kurs przygotowawczy dla kandydatów na nauczycieli szkół przemysłowych uzupełniających w c. k. państwowej szkole przemysłowej w Krakowie	
5		Baranowski Włodz.		
6	232 30/10 1888	Bereś Franciszek	Zakopane — c. k. fachowa szkoła dla przemysłu drzewnego	po 10 zł. miesięcznie
7	„ „ „	Bochenek Jan	dto	po 5 zł. miesięcznie
8	138 8/5 1889	Borkowska Magdalena	Zakopane — szkoła koronkarska	40 zł.
9	„ „ „	Brozik Marya	dto	40 zł.
10		Chmiel Józef	jak 4. i 5.	
11	521 1/3 1889	Cholewa Antoni	Zakopane — przem. drzewny	po 5 zł. miesięcznie
12		Ciszewski Roman	jak 4. i 5.	
13	232 20/10 1888	Celewicz Ksenofont	Zakopane — przem. drzewny	po 6 zł. miesięcznie
14	138 8/5 1889	Cepelówna Marcelina	„ koronkarstwo	40 zł.
15	232 30/10 1888	Domagała Wiktor	„ przem. drzewny	po 10 zł. miesięcznie
16	„ „ „	Drozdowski Mikołaj	„ „ „	po 8 zł. „
17	„ „ „	Druciak Władysław	„ „ „	po 6 zł. „
18	„ „ „	Dziubiński Bazyli	„ „ „	po 8 zł. „
19	„ „ „	Galant Wojciech	jak 4. i 5.	
20	477 „ „	Goligowski Antoni, rzeźbiarz,	otrzymał dalszy zasiłek w kwocie 200 zł. na podróż za granicę w celu kształcenia się w artystycznem formierstwie keramicznem	zasiłek w kw. 200 zł.
21	396 30/10 1889	Gruszka Antoni	Korczyna — wzorowy warsztat tkacki	po 6 zł. miesięcznie
22	232 30/10 1888	Grzonka Józef	Zakopane — przem. drzewny	po 6 zł. „
23	87 14/3 1880	Gubata Wawrzyniec	Krosno — szkoła tkacka	po 8 zł. „
24	138 8/5 1889	Hawelówna Aniela	Zakopane — koronkarstwo	40 zł.
25		Heilman Władysław	jak 4. i 5.	
26	87 14/3 1889	Hyblik Franciszek	Krosno — szkoła tkacka	po 8 zł. miesięcznie
27	232 30/10 1888	Jarząbek Stanisław	Zakopane — przem. drzewny	po 6 złr. miesięcznie.
28	138 8/5 1889	Kamieńska Rozalia	„ koronkarstwo	złr. 40.
29	370 15/9 1888	Klausek Julian	jak 4. i 5.	
30	232 30/10 1888	Koperniak Władysł.	Zakopane — przem. drzewny	po 6 złr. miesięcznie.
31	520 1/3 1889	Kopieński Jan	„ „ „	po 3 złr. „

L. bieżąca	Liczba i data załatwienia	Imię i nazwisko stypendysty (stypendystki)	Cel zasiłku ew. zakład, w którym stypendysta się kształci	Wysokość zasiłku
32	355 $^{25}/_{8}$ 1888	Kopniak Bronisław	kształci się w Muzeum technologicznem we Wiedniu — na wyższym kursie stolarstwa	otrzymał zasiłek w kwocie zł. 242 w. a.
33	232 $^{30}/_{10}$ 1888	Korybutiak Eugen.	Zakopane—przem. drzewny	po 10 zł. miesięcznie.
34	556 $^{20}/_{2}$ 1889	Kościuk Tadeusz	na podróż naukową w celu uzupełniającego przysposobienia się na nauczyciela w c. k. zawodowej szkole ślusarskiej w Świątnikach. Obecnie jest już zamianowany.	otrzymał jednorazowy zasiłek w kwocie złr. 120.
35	520 $^{1}/_{3}$ 1889	Kowalczyk Andrzej	Zakopane—przem. drzewny	po 3 złr. miesięcznie.
36	232 $^{30}/_{10}$ 1888	Kurkowski Jan	„ „ „	po 5 złr. „
37	408 $^{31}/_{12}$ 1887	Kurczyński Emil	Wiedeń — Muzeum technologiczne	po 35 złr. „
38	413 $^{28}/_{10}$ 1888	Kwintowski Stan.	Świątniki — ślusarstwo	po 6 złr. „
39		Laskowski Bolesław	jak 4. i 5.	
40	232 $^{30}/_{10}$ 1888	Lasocki Jan	Zakopane—przem. drzewny	po 6 złr. „
41	„ „ „	Lorenc Franciszek	„ „ „	po 10 złr. „
42	184 $^{27}/_{5}$ 1889	Łuszczyńska Zofia	Lwów — c. k. szkoła dla przemysłu artystycznego (oddział haftów)	jednorazowo złr. 30.
43		Łuszczyński Zyg.	jak 4. i 5.	
44	48 $^{9}/_{7}$ 1889	Majcher Michał	Wiedeń — Muzeum technologiczne	po 35 zł. miesięcznie.
45		Małeta Józef	jak 4. i 5.	
46	109 $^{4}/_{4}$ 1889	Markiewicz Wład.	na kształcenie się w Muzeum technologicznem we Wiedniu	otrzymał dodatkowo do zbyt szczupłego stypendyum rządowego zasiłek z funduszu krajowego w kwocie 150 złr.
47	408 $^{31}/_{12}$ 1887	Merunowicz Stan.	Wiedeń — Muzeum technologiczne	po 35 zł. miesięcznie.
48	370 $^{15}/_{9}$ 1888	Michalski Henryk	jak 4. i 5.	
49	361 $^{23}/_{3}$ 1888	Mierzwiński Tad.	Zakopane—przem. drzewny	po 5 zł. „
50	545 $^{8}/_{2}$ 1889	Młodnicka Marya	artystka-malarka, na kształcenie się na rytowniczkę w kierunku illustracyjnym	otrzymała jednorazowy zasiłek w kwocie zł. 200 w. a.
51	138 $^{8}/_{5}$ 1889	Morusarzówna Wik.	Zakopane — koronkarstwo	złr. 40.
52	232 $^{30}/_{10}$ 1888	Mozdyniewicz Wład.	„ przem. drzewny	po 10 zł. miesięcznie.

L. bieżąca	Liczba i data załatwienia	Imię i nazwisko stypendysty (stypendystki)	Cel zasiłku ew. zakład, w którym stypendysta się kształci	Wysokość zasiłku
53	370 15/9 1888	Nayder Józef	jak 4. i 5.	
54	521 1/3 1889	Nędza Franciszek	Zakopane—przem. drzewny	po 3 zł. miesięcznie.
55	232 30/10 1888	Niemców Jan	" " "	" 6 " "
56	" " "	Nitoń Maryan	" " "	" 6 " "
57	" " "	Nosalik Paweł	" " "	" 5 " "
58	521 1/3 1889	Nuckowski Wawrz.	" " "	" 5 " "
59		Pallan Stanisław	jak 4. i 5.	
60	138 8/5 1889	Patkówna Magdalena	Zakopane — koronkarstwo	złr. 40 w. a.
61	232 30/10 1888	Paszkiewicz Błażej	" przem. drzewny	po 10 zł. miesięcznie.
62	370 15/9 1888	Pokorny Adolf	jak 4. i 5.	
63	" " "	Polakiewicz Kazim.	jak 4. i 5.	
64	9 30/1 1889	Porawska Antonina	Lwów, c. k. szkoła dla przemysłu artystycznego (oddział haftów)	jednorazowo złr. 40.
65	384 10/10 1887	Praetorius Teodor	Königgraetz — c. k. szkoła fachowa ślusarska	stypendysta rządowy, z funduszu krajowego otrzymywał dodatek po 5 złr. miesięcznie.
66	138 8/5 1889	Przybodzka Paulina	Zakopane — koronkarstwo	złr. 40 w. a.
67	521 1/3 1889	Romański Wiktor	" przem. drzewny	po 5 złr. miesięcznie.
68	370 15/9 1888	Rosół Stanisław	jak 4. i 5.	
69	397 10/3 1889	Rożkiewicz Stanisł.	Błażowa — warsztat wzorowy tkacki	" 5 " "
70	370 15/9 1888	Serafin Jan	jak 4. i 5.	
71	133 18/5 1889	Skoplak Andrzej	ukończony uczeń szkoły kołodziejskiej w Kamionce strumiłowej — w celu uzupełnienia swojego fachowego wykształcenia w fabrykach wózków i bryczek w Nowym Tyczynie (Neutitschein) na Morawie	otrzymał zasiłek w kwocie zł. 300.
72	138 8/5 1889	Skupień Agnieszka	Zakopane — koronkarstwo	złr. 40 w. a.
73	521 1/3 1889	Sopiarz Franciszek	" przem. drzewny	
74	138 8/5 1889	Ścisłowicz Katarz.	" koronkarstwo	" 40 w. a.
75	413 28/10 1888	Synowiec Stefan	Świątniki — ślusarstwo	po 5 złr. miesięcznie.
76	360 1/12 1888	Tereszczuk Piotr	Zakopane—przem. drzewny	" 8 " "
77	232 30/10 1888	Tryczka Bolesław	" " "	" 5 " "
78	370 15/9 1888	Urbański Piotr	jak 4. i 5.	
79	141 28/4 1888	Wańczycki Teofil	na kształcenie się w c. k. szkole i stacyi doświadczalnej dla sztuk reprodukcyjnych we Wiedniu	150 zł. w. a.
80	370 15/9 1888	Zagajewski Ludwik	jak 4. i 5.	
81	8 30/1 1889	Zahorska Felicya	w c. k. szkole dla przemysłu artystycznego (oddział haftów)	jednorazowo złr. 60.

L. bieżąca	Liczba i data załatwienia	Imię i nazwisko stypendysty (stypendystki)	Cel zasiłku ew. zakład, w którym stypendysta się kształci	Wysokość zasiłku
82	232 $^{30}/_{10}$ 1888	Zięba Wojciech	Zakopane — przem. drzewny	po 10 zł. miesięcznie.
83	457—1888 i 187—1889	Ziętkiewiczówna Helena	nauczycielka szkół ludowych we Lwowie — na podróż do Wiednia, na „centralny kurs dla nauki hafciarstwa artystycznego" dla uzupełniającego wykształcenia się w hafciarstwie	otrzymała 100 zł. zasiłku.
84	433 $^{20}/_{9}$ 1888	Ziobroń Zygmunt.	Kamionka strumiłowa — szkoła krajowa dla bednarstwa i kołodziejstwa	po 8 zlr. miesięcznie.

* * *

Działalność Komisyi w zakresie udzielania pożyczek i zasiłków w celu popierania przemysłu.

Rozdawanie zasiłków bezzwrotnych tudzież pożyczek z krajowego funduszu przemysłowego należy do tych czynności, mających na celu poparcie rękodzielnictwa i przemysłu w kraju, co do których Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych służy tylko pośredni udział. Według przepisów §. 4. statutu Komisya powołaną jest bowiem tylko do wyrażania opinii w tych sprawach, jako organ doradczy Wysokiego Wydziału. Dlatego też zechce zapewne Wysoki Wydział krajowy sprawozdaniem swojem czynności te objąć. Komisya krajowa dla spraw przemysłowych zaznacza tylko, iż przy załatwianiu tego rodzaju aktów, odstępowanych jej ze strony Wysokiego Wydziału do przedłożenia wniosków, trzymała się tych zasad kierowniczych, które wymieniła w zeszłorocznem sprawozdaniu.

Komisya zwróciła uwagę na potrzebę ścisłej kontroli rachunkowej nad stowarzyszeniami, które otrzymały pożyczkę z krajowego funduszu przemysłowego. I w tej też myśli uczyniliśmy wniosek, ażeby Wysoki Wydział krajowy, podobnie jak Bank krajowy i gal. Kasa oszczędności wszedł w stały układ z patronatem „Związku stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych", który rozporządza fachowemi siłami do wykonywania lustracyj stowarzyszeń.

Reforma urządzenia rachunkowości rękodzielniczych spółek produkcyjnych.

Nadto przy sposobności sprawdzania stanu interesów Towarzystwa kowali w Sułkowicach, uczyniliśmy spostrzeżenie, iż system ksiąg rachunkowych zalecony przez Związek stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych, mniej jest odpowiednim dla rękodzielniczych spółek produkcyjnych, jako zbyt skomplikowany. W tej myśli upraszaliśmy o wydelegowanie do Sułkowic biegłego w rzeczach rachunkowości lustratora, któryby zbadał i wyświecił ujemne strony urządzenia ksiąg rachunkowych, dotychczas przez Związek zalecanych — o ile chodzi o praktyczne ich zastosowanie w obrotach rękodzielniczych stowa-

rzyszeń produkcyjnych i odpowiednie sformułował wnioski względem uproszczenia systemu tychże ksiąg.

Projekt przedsiębiorstwa krajowego dla dostaw wyrobów rękodzielniczych dla c. k. armii.

W kołach rękodzielniczych żywa agitacya była w ubiegłym roku w tym kierunku, ażeby zorganizować w kraju przedsiębiorstwo dla dostaw artykułów rękodzielniczych dla c. k. armii. Zorganizowało się nawet we Lwowie konsorcyum rękodzielnicze, które wytknęło sobie za cel doprowadzenie do skutku stowarzyszenia dla dostaw dla c. k. armii. Stowarzyszenie to miało mieć nazwę: „I. Galicyjskie i Wielkiego Księstwa Krakowskiego Towarzystwo wszelkich rękodzielniczych dostaw dla c. k. armii we Lwowie — stowarzyszenie zarejestrowane z ograniczoną poręką“. Zdaniem Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych kierownicy tej agitacyi mało byli obznajomieni z warunkami dostaw dla c. k. armii, jak niemniej także z właściwościami podobnego przedsiębiorstwa — i dlatego trudno było rokować pomyślne powodzenie ich zabiegom. W tym duchu wypadła też odpowiedź Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych pod d. 8. października 1888, l. 392 gdy Wysoki Wydział krajowy zażądał w tej mierze wyrażenia jej opinii. Akt ten przytaczamy pomiędzy załącznikami ⁎/.

Załącznik XXV.

*   *

*

Sposób załatwiania spraw przez Komisyę i zmiany w jej składzie.

W okresie rocznym, z którego jest niniejsze sprawozdanie, odbyła Komisya pięć sesyj, z których każde zajęło 2—4 posiedzeń.

Działalność Komisyi koncentrowała się jednak w „sekcyi administracyjnej“, która nietylko stanowi jej organ wykonawczy, ale także przygotowuje sprawy, przychodzące pod uchwały pełnej Komisyi, oraz zastępuje ją w pewnych razach. Znaczną też liczbę spraw załatwiała sekcya administracyjna w zastępstwie Komisyi pełnej. Odbyła ona od sierpnia r. z. 23 posiedzeń.

Przewodnictwo sekcyi administracyjnej, a zarazem zastępstwo przewodniczących Komisyi całej, tudzież kierownictwo jej biura objął w tym roku członek Wydziału krajowego, poseł Leon Chrzanowski, który w miejsce posła dra Józefa Wereszczyńskiego objąwszy w Wydziale krajowym departament II., objął także referat spraw przemysłowych, a tem samem, w myśl postanowień §. 6. statutu Komisyi, stał się jej członkiem.

Dla zachowania jednak ciągłości w czynnościach swoich, uchwałą z 7. kwietnia b. r. postanowiła Komisya zaprosić członka Wydziału kraj. dra Wereszczyńskiego, ażeby i nadal pozostał w jej gronie, przyjmując mandat, opróżniony wskutek rezygnacyi prof. Bykowskiego. Dr. Wereszczyński objął bowiem w Wydziale krajowym inny departament, mianowicie i chwilowo przestał być członkiem Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych, w której czynnościach brał znaczny udział, gdy stał na czele departamentu II., do którego należą sprawy przemysłowe.

Wnioski o zmiany zasadnicze w składzie Komisyi.

Komisya krajowa dla spraw przemysłowych wzięła pod gruntowną rozwagę przekazane jej ze strony Wysokiego Wydziału wnioski, zmierzające do zmian w jej składzie. Wnioski te wyrażone były: w petycyi Towarzystwa politechnicznego we Lwowie, które żądało, iżby w skład Komisyi weszli delegaci

rozmaitych stowarzyszeń i zakładów, mających związek z przemysłem; tudzież w podaniu Izby handlowo-przemysłowej we Lwowie, domagającej się powołania do grona Komisyi przedstawiciela stanu rękodzielniczego. Także w sprawozdaniu sejmowej komisyi przemysłowej z 15. października 1888 L. 750 wspomniano o powołaniu rękodzielnika do grona Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych.

Lecz nie tyle z zasadniczych względów jak raczej z formalnych powodów Komisya postanowiła na razie nie przedkładać Wysokiemu Wydziałowi stanowczego wniosku w tym przedmiocie. Te powody formalne były następujące: Komisya zaledwie przed rokiem ukonstytuowała się na podstawie zreformowanego statutu, przeto uznano za niewłaściwe przystępować do nowych zmian w jej składzie, zanim jeszcze mogły stać się widocznemi dodatnie lub ujemne strony świeżo dokonanej reformy. Powtóre, w myśl §. 6. statutu Komisyi gasną w tym roku mandaty wszystkich jej członków, przeto będzie sposobność do przeprowadzenia potrzebnych zmian w jej składzie, a to nawet bez zmiany statutu — o ile dotychczasowy skład uznany zostanie za niewystarczający lub nieodpowiedni.

* *
*

Stosownie do postanowień §. 5. statutu przedstawia Komisya krajowa dla spraw przemysłowych w zakończeniu niniejszego sprawozdania Wysokiemu Wydziałowi wnioski co do uposażeń i zasiłków ze skarbu krajowego na zakładanie i utrzymanie szkół przemysłowych i warsztatów wzorowych w roku 1890 oraz wnioski co do kwot na zasiłki i pożyczki dla rozwoju przemysłu w kraju. Wnioski te są uzasadnione tak przez szczegółowe preliminarze na rok 1890 szkół przemysłowych i warsztatów wzorowych, utrzymywanych lub subwencyonowanych ze skarbu krajowego, dołączone do niniejszego sprawozdania ·/. a także w odpowiednich ustępach tegoż sprawozdania. **Załącznik XXVI.**

Mianowicie uprasza Komisya, iżby Wysoki Wydział krajowy przedłożyć zechciał Sejmowi, na podstawie niniejszego sprawozdania, wnioski następujące:

I. Sprawozdanie z czynności Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych za czas od sierpnia 1888 do sierpnia 1889 raczy Wysoki Sejm przyjąć do wiadomości.

II. Wysoki Sejm raczy na zakładanie i utrzymanie w r. 1890 szkół przemysłowych uzupełniających, szkół fachowo przemysłowych i warsztatów wzorowych uchwalić w XVI. rubryce budżetu krajowego na r. 1890 następujące kwoty:

1) na zasiłki dla szkół przemysłowych uzupełniających zł. 10.635

2) na uposażenie lub zasiłki dla szkół fachowo-przemysłowych i dla warsztatów wzorowych:

a) dla wyrobów z drzewa i łoziny . .	złr.	11.142	zł. 38.490
b) „ „ garncarskich	„	5.850	
c) „ „ tkackich	„	12.625	
d) „ . koronkarskich	„	4.273	
e) na naukę robót kobiecych	„	1.700	
f) dla rządowych szkół rękodzielniczych subwencyonowanych ze skarbu kraj.	„	2.900	
ogółem na szkoły .			zł. 49.125

III. Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Na wydatki ogólne dla szkół przemysłowych . . . zł. 20.866
2. Na koszta administracyi . . . . „ 2.960
3. Na zasiłki bezzwrotne w celach przemysłowych . . „ 7.000
4. Na uposażenie funduszu przemysłowego (IV. rata) . „ 30.000

III. Wysoki Sejm raczy uchwalić budowę domu na stosowne umieszczenie c. k. zawodowej szkoły ślusarskiej w Świątnikach górnych i poleci Wydziałowi krajowemu, by na najbliższą sesyę przedłożył szczegółowe wnioski w tej mierze wraz z planem i kosztorysem budowy.

IV. Wysoki Sejm upoważnia Wydział krajowy do wyznaczenia z funduszu, przeznaczonego budżetem krajowym na zasiłki dla budowy dróg gminnych i powiatowych, znaczniejszego zasiłku na budowę drogi, prowadzącej ze Świątnik górnych w powiecie Wielickim do c. k. gościńca krakowsko-wiedeńskiego w Mogilanach.

V. Wysoki Sejm upoważnić raczy Wydział krajowy do wydatków z funduszu krajowego do 5.000 zł., na koszta pomieszczenia i urządzenia wzorowego warsztatu kowalskiego w Sułkowicach w powiecie Myślenickim, jeżeli c. k. Rząd wprowadzi go w życie jako zakład państwowy.

VI. Wysoki Sejm polecić raczy Wydziałowi krajowemu, aby przedsięwziął stosowne kroki w porozumieniu z Komisyą krajową dla spraw przemysłowych w tym kierunku, ażeby wyjednać u c. k. Rządu założenie drugiej fachowej szkoły dla przemysłu drzewnego na wzór Zakopańskiej, we wschodniej części kraju — np. w Kołomyi lub w Kosowie.

Lwów, dnia 31. sierpnia 1889.

Przewodniczący Komisyi dla spraw przemysłowych.

Marszałek krajowy:

Tarnowski w. r.

Memoryał

Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych do c. k. Ministerstwa oświaty w sprawie zasiłków ze skarbu państwa na rok 1890 dla szkół przemysłowych uzupełniających w Galicyi.

Wysokie c. k. Ministerstwo!

W sprawozdaniu z dnia 30. kwietnia b. r. do l. 171. Komisya krajowa dla spraw przemysłowych miała zaszczyt przedłożyć c. k. Ministerstwu wnioski w sprawie subwencyonowania z funduszów państwa szkół przemysłowych uzupełniających na r. 1889. Ponieważ dalszy rozwój tych szkół wymaga znaczniejszej niż dotąd pomocy państwa, przeto pozwalamy sobie zestawić w sprawozdaniu niniejszem te potrzeby szkół uzupełniających za rok kalendarzowy 1890, które należy pokryć ze skarbu państwowego.

Subwencye państwa dla szkół uzupełniających na rok 1890 można podzielić na zwyczajne i nadzwyczajne; subwencye zwyczajne odnoszą się do kosztów utrzymania szkół istniejących, nadzwyczajne zaś do kosztów założenia szkół nowych i do potrzeb jednorazowych szkół dawniejszych.

I. Subwencye zwyczajne.

W poprzedniem sprawozdaniu naszem podaliśmy te środki, których Komisya użyła, aby przyspieszyć zakładanie nowych szkół uzupełniających. Zasady organizacyi szkół przemysłowych uzupełniających, wypracowane przez Komisyę, zostały rozesłane między reprezentacye gminne większych i średnich miast w kraju, z wezwaniem, aby zakładały nowe szkoły uzupełniające według tych zasad. Oprócz gminy miasta Krakowa, o której w poprzedniem sprawozdaniu była mowa, oświadczyły gminy miejskie w Wadowicach, Starym Sączu, Sanoku i Jaśle gotowość założenia takich szkół, a z Żółkwi nadeszła wiadomość, że tamże od roku istnieje szkoła uzupełniająca, która zostanie zreorganizowana według statutu normalnego. Gmina miasta Wadowic z powodu 40-letniego jubileuszu rządów Cesarza uchwaliła wstawiać do budżetu corocznie kwotę 400 zł. na utrzymanie szkoły uzupełniającej, a nadto przeznaczyła kapitał żelazny 1000 zł. na stypendya dla uczniów tejże szkoły.

Rada gminna w Starym Sączu uchwaliła również założenie takiej szkoły od przyszłego roku szkolnego, a przyszły kierownik tej szkoły odbył już kurs przygotowawczy aby dla nauczycieli w wyższej szkole przemysłowej w Krakowie, przygotować się do swego zawodu, a szczególnie do udzielania nauki rysunków.

W Sanoku wejdzie szkoła w życie we wrześniu b. r.; w Jaśle są w toku od czasu dłuższego, a z przyzwolonej za rok 1887. subwencyi państwa w wysokości 5.000 zł. zakupiono już dla tej szkoły potrzebne środki naukowe, które znajdują się tymczasem w przechowaniu Wydziału krajowego.

Oprócz powyższych 5-ciu szkół należy zwrócić uwagę na te szkoły uzupełniające, które stosownie do uchwały Sejmu mają powstać na miejsce zniesionych szkół wydziałowych w Bochni Wieliczce, Samborze, Gródku i Śniatynie. Rokujemy właśnie w sprawie założenia tych szkół i spodziewamy się, że one wejdą w życie w roku bieżącym. C. k. Ministerstwo reskryptem z d. 31. sierpnia 1888 do l. 11.803 przyrzekło subwencye dla tych szkół ze skarbu państwa.

Obecnie znajduje się zatem w Galicyi 15 szkół przemysłowych uzupełniających, mianowicie po jednej szkole w Brzeżanach, Drohobyczu, Jarosławiu, Kołomyi, we Lwowie (izraelicka; szkoła przemysłowa miejska nie pobiera subwencyi), w Nowym Sączu, Przemyślu, Rzeszowie, Stanisławowie, Tarnowie i w Żółkwi, tudzież 4 szkoły w Krakowie. W roku bieżącym powstanie dalszych 9 szkół, w skutek czego wypadnie subwencyonować 24 szkół w roku 1890.

Stosownie do zasad, podanych w poprzedniem sprawozdaniu naszem, przypadają dla tych 14 szkół, dla których proponowaliśmy subwencye na r. 1889, takie same kwoty na r. 1890. a mianowicie:

1.	Dla szkoły w Brzeżanach	385 zł.
2.	„ „ „ Drohobyczu	510 „
3.	„ „ „ Jarosławiu	632 „
4.	„ „ „ Kołomyi	682 „
5.	„ „ „ Lwowie	395 „
6.	„ „ „ Nowym Sączu	595 „
7.	„ „ „ Przemyślu	594 „
8.	„ „ „ Rzeszowie	595 „
9.	„ „ „ Stanisławowie	682 „
10.	„ „ „ Tarnowie	618 „
11—14.	4 szkoły w Krakowie	1.600 „
	Razem . .	7.288 zł.

Według doświadczenia dotychczasowego można przyjąć, że szkoła nowa o średniej frekwencyi wymaga rocznej subwencyi po 400 zł. z funduszu państwa i z funduszu krajowego. Z tego wynika, że dla pozostałych 10-ciu szkół, tj. dla istniejącej szkoły w Żółkwi, tudzież dla szkół w tym roku założyć się mających w Wadowicach, Starym Sączu, Sanoku, Jaśle, Bochni, Wieliczce, Samborze, Gródku i Śniatynie należy na rok 1890 wstawić subwencyę w kwocie 4.000 zł. Subwencya zwyczajna dla wszystkich szkół wynosi zatem 11.288 zł.; taka sama subwencya zostanie wstawiona do budżetu krajowego.

II. Subwencye nadzwyczajne.

Te subwencye można podzielić na trzy tytuły, mianowicie:

1. Subwencye dla pokrycia istniejących niedoborów. Gdy w roku ubiegłym szkoły nasze otrzymały po raz pierwszy subwencye państwowe, należało zarządzić, żeby odtąd rok kalendarzowy, a nie, jak dotąd, rok szkolny stanowił podstawę gospodarki finansowej każdej szkoły. Przy przejściu z roku szkolnego do kalendarzowego, okazały się w niektórych szkołach mianowicie w Nowym Sączu, Stanisławowie, Jarosławiu, Przemyślu i Rzeszowie niedobory, które należy pokryć; suma tych niedoborów wynosi około 1.600 zł., a ich pokrycie sprowadzi równowagę między przychodami i rozchodami. Ten niedobór należy pokryć w równych częściach przez państwo i kraj, w skutek czego przypadnie na fundusz państwowy wydatek 800 zł.

2. Subwencye na zaopatrzenie nowych szkół w środki naukowe.

Cztery szkoły w Krakowie nie posiadają obecnie prawie żadnych środków naukowych. Jak w poprzedniem sprawozdaniu podano, Wydział krajowy wyasygnował 1.500 zł. na sprawienie

tych środków, z czego przypadnie 375 zł. dla każdej szkoły. Ta kwota nie jest wystarczająca; z doświadczenia okazało się bowiem, że dla szkoły, nie posiadającej żadnych środków, potrzeba średnio 600 zł., aby ją zaopatrzyć w książki szkolne i czytanki, wzory rysunkowe i modele. Proponujemy zatem, żeby kwotę brakującą 225 zł. dla każdej szkoły, razem 900 zł., pokryć z funduszów państwowych. Dla każdej z 9-ciu szkół nowych, mianowicie w Żółkwi, Wadowicach Starym Sączu, Sanoku, Bochni, Wieliczce, Samborze, Gródku i Śniatynie, które nie posiadają żadnych środków naukowych, potrzeba 600 zł., razem 5.400 zł. na r. 1890., które należy wstawić do budżetu państwowego. Tytuł 2) wynosi zatem razem 6.300.

3. Subwencye na uzupełnienie środków naukowych szkół istniejących.

Z przyzwolonej za rok 1887 przez c. k. Ministerstwo subwencyi 5.000 zł. zaopatrzyliśmy 11 szkół, z pomiędzy których większość posiadała nieco środków naukowych, w książki dla uczniów i nauczycieli, we wzory rysunkowe i w modele; powyższa subwencya nie wystarczyła jednak na to, aby zakupić modele gipsowe dla rysunku wolnoręcznego i przemysłowo-artystycznego. Sprawienie modeli gipsowych jest jednak koniecznie potrzebne dla przeważnej ilości szkół, inaczej bowiem nauka rysunków nie mogłaby się należycie rozwinąć. Ponieważ szkoła w Jarosławiu i w Stanisławowie jest połączona ze szkołą realną, posiadającą modele gipsowe, przeto należałoby zakupić modele gipsowe dla szkół w Brzeżanach, Drohobyczu, Kołomyi, we Lwowie (izr.), w Nowym Sączu, Przemyślu, Rzeszowie i Tarnowie. Licząc w tym celu po 150 zł. dla każdej szkoły, przyczem zakupionoby oczywiście modele w c. k. Muzeum dla sztuki i przemysłu w Wiedniu, okazuje się potrzeba 1.200 zł. Proponujemy, aby ten wydatek pokryto ze skarbu państwa.

Zestawiwszy kwoty powyższe, okazuje się na r. 1890. potrzeba następujących wydatków na szkoły uzupełniające ze skarbu państwa:

I. Subwencya zwyczajna	11.288 zł.
II. „ nadzwyczajna:	
Tytuł 1.	800 „
„ 2.	6.300 „
„ 3.	1.200 „
Razem . .	19.588 zł.

Komisya pozwala sobie w końcu zwrócić uwagę na to, że kurs przygotowawczy dla nauczycieli, który trwał od 1. października 1888 do końca lutego 1889 należałoby także urządzić w roku przyszłym przy wyższej szkole przemysłowej w Krakowie. Na kurs ubiegły uczęszczało 27 nauczycieli, którzy pod kierunkiem profesorów szkoły przemysłowej w znacznej większości dokonali prac znakomitych i wykształcili się na dzielnych nauczycieli, którzy wkrótce zostaną użyci lub już są czynni w swoim zawodzie. Wydział krajowy wspierał frekwentantów stypendyami, które łącznie wynosiły przeszło 3.000 zł., a dalsze popieranie tego kursu jest zapewnione.

Ponieważ uczniowie tego kursu należą do stanu nauczycieli ludowych, przeto w roku ubiegłym okazała się wielka niedogodność z tego powodu, że czas trwania tego kursu nie zeszedł się razem z półroczem zimowem w szkole ludowej, albowiem w skutek tego urlopowanie frekwentantów natrafiało na trudności. Czynimy przeto wniosek, żeby kurs w Krakowie trwał od 1. września 1889 do końca stycznia 1890 i żeby 15 kandydatów wzięło w nim udział, ponieważ według naszego zdania taka ilość jest wystarczająca. Wydział krajowy udzieli znowu stypendyów, a Komisya oświadcza gotowość ofiarowania usług swoich Panu Namiestnikowi w wyborze kandydatów, jeżeli tylko postanowienie co do odbycia kursu będzie w czas wiadome. Lwów dnia 30. kwietnia 1889.

Memoryał

Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych do c. k. Ministerstwa oświaty w sprawie zasiłków ze skarbu państwa na rok 1890 dla szkół rękodzielniczych i warsztatów wzorowych, na stypendya i t. d.

Wysokie c. k. Ministerstwo!

Pomimo wysileń, jakie kraj czyni rok rocznie w miarę środków rozporządzalnych dla rozwoju szkolnictwa przemysłowego, nieosięgnął dotychczas pożądanego rezultatu, a to głównie z tej przyczyny, że starania kraju ze strony Wysokiego Rządu nie doznały dostatecznego poparcia.

W skutek tego ośmiela się podpisana Komisya krajowa dla spraw przemysłowych w kraju koronnym Galicyi zwrócić się ponownie do Wysokiego Rządu z prośbą o łaskawe poparcie usiłowań kraju, w tym kierunku czynionych.

Już od wielu lat podnoszone są nieustannie rozliczne skargi, tak przez posłów Rady państwa jak i Sejmu krajowego, niemniej też ze strony dziennikarstwa, że Wysoki Rząd nie przyczynia się w tej mierze do usiłowań kraju w celu rozwoju i podniesienia przemysłowych szkół krajowych, na jakie kraj, ze względu na swą wielkość, znaczną ludność i stanowisko zasługuje.

Komisya krajowa ośmiela się przytoczyć w tem miejscu szereg cyfr z budżetu państwa na rok 1889., które jasno wykażą, o ile skargi powyższe są słuszne i racyonalne.

Na szkolnictwo przemysłowe w ogólności dla całego państwa została preliminowana kwota 1,978.000 zł., z której przeznaczono na kraj koronny Galicyę 76.000 złr.

Uwzględniając pojedyncze gałęzie szkolnictwa krajowego, okazuje się rozdział powyższej kwoty jak następuje:

Dla szkół przemysłowych preliminowano 966.850 zł., z których przypada na Galicyę 46.000 zł. t. j. 5%.

Dla fachowych szkół przemysłowych preliminowano kwotę 609.970 zł. a z tej na Galicyę przypada 20.540 zł. t. j. $3^3/_7$%.

Dla szkół wyrobów drzewnych i kamiennych preliminowano 212.000 zł., z której na Galicyę przypada 13.000 zł. czyli 6·2%.

Dla szkół garncarskich i wyrobów ze szkła preliminowano 74.000 zł. a z tych przypada na Galicyę 1.000 zł. czyli 1·4%.

Dla szkół wyrobów metalowych preliminowano kwotę 100.000 zł., z której na Galicyę przypada 6.200 zł. czyli 6·2%.

Dla szkół wyrobów tkackich preliminowano kwotę 154.000 zł., z której jednak na Galicyę nic nie przypada.

Dla szkół wyrobów kobiecych, haftu i koronek preliminowano 36.165 zł., przyczem jednak Galicyi nie uwzględniono.

Tytułem subwencyi dla muzeów przemysłowych w całem państwie preliminowano kwotę 16 000 zł. z której na Galicyę przypada 1.000 zł. t. j. 0·63%.

Tytułem subwencyi dla niższych szkół przemysłowych preliminowano 56.000 zł. przyczem jednak Galicyi nie uwzględniono.

Wreszcie dla ogólnych szkół rysunkowych preliminowano 9.600 zł., lecz i z tych Galicya nic nie otrzymała.

Ze względu więc na powyżej przytoczone cyfry, które jasno wykazują, że kraj koronny Galicya u Wysokiego Rządu w usiłowaniach swych w celu podniesienia szkolnictwa przemysłowego, tylko bardzo małe poparcie w stosunku do innych krajów koronnych znajduje i odnośnie do tutejszego podania z dnia 30. kwietnia do l. 171 w którem proszono o subwencyę dla uzupełniających szkół przemysłowych na rok 1890., ośmiela się podpisana Komisya krajowa dla spraw przemysłowych w kraju koronnym Galicyi swą prośbę ponowić, by Wysokie c. k. Ministerstwo celem skutecznego poparcia rozwoju przemysłowego i odpowiednio do rzeczywistych i uzasadnionych potrzeb kraju, raczyło taką kwotę w preliminarz budżetu na rok 1890 wstawić, któraby przynajmniej w przybliżeniu tym kwotom wyrównywała, jakie inne kraje koronne państwa od dłuższego czasu ze strony Wysokiego Rządu otrzymują.

Aby jednak oznaczyć kwotę, którą kraj koronny Galicya w istocie potrzebuje, ośmiela się podpisana Komisya krajowa wymienić je wedle pojedynczych działów szkolnictwa przemysłowego.

A. Fachowe szkoły tkackie.

Przemysł tkacki istnieje przeważnie w Galicyi zachodniej jako przemysł domowy.

Według dat statystycznych, zebranych z polecenia Wydziału krajowego okazuje się, że w Galicyi trudni się tkactwem około 29.600 rodzin, które 31.700 krosien tkackich utrzymują w ruchu.

Dążąc do wzmocnienia i podniesienia tego działu przemysłu, utworzono z funduszów krajowych szkołę tkacką w Krośnie, a kierownictwo jej powierzono technikowi, który jako stypendysta zawodowo studyował tkactwo w Saksonii, Westfalii, Wirtembergii i w Baden.

Oprócz wymienionej szkoły fachowej, istnieją warsztaty wzorowe tkackie w Wilamowicach, Błażowej, Korczynie, Kosowie, Horodence i w Łańcucie, a mają być jeszcze utworzone warsztaty wzorowe w Rychwałdzie, Borszczowie, Grzymałowie i w Rabce. Nauczycielami w warsztatach wzorowych są przodownicy warsztatowi, którzy mają zadanie przyczyniać się do podniesienia wyrobów tkackich jako przemysłu domowego, ucząc tkaczy pracować na ulepszonych krosnach tkackich i przyswajając im lepszą technikę w wykonywaniu tkanin. Wydatki na urządzenie wzorowych warsztatów tkackich i na płace nauczycieli pokrywa fundusz krajowy, interesowane strony zaś, oprócz dostarczonego lokalu, opału, światła i usługi, wyznaczają w regule stosowny zasiłek pieniężny, który służy do częściowego pokrycia wydatków.

Obok szkoły, a względnie obok każdego warsztatu wzorowego istnieje stowarzyszenie tkaczy dotyczącej miejscowości, które dostarcza warsztatom potrzebnego materyału do wyrabiania tkanin, a gotowy wyrób zbywa.

Wszystkie warsztaty utworzone są na zasadzie statutu normalnego, a nauka udzielaną jest podług przypisanego planu.

W warsztatach wzorowych tkackich uczą wyrobu tkanin gładkich z lnu, konopi i bawełny, tkanin wzorzystych do bielizny stołowej, wreszcie wyrobu płótna żaglowego i wszelkich innych grubszych wyrobów tkackich.

Szkoła tkacka w Krośnie zorganizowaną jest na wzór mniejszych szkół tkackich w Czechach, a celem jej jest, w pierwszej linii wykształcać fachowo tkaczów na kierowników dla warsztatów wzorowych, oraz zaopatrywać warsztaty te we wzory dla rozmaitych wyrobów tkackich.

Na rok 1889 wynoszą wydatki dla szkoły tkackiej w Krośnie wraz z wydatkami dla wyżej wymienionych wzorowych warsztatów tkackich okłągło 8.800 zł. Zasiłki zaś, które dostarczane bywają ze strony interesowanych w naturze t. j. lokal, opał i t. p. jak i zasiłki ze strony Rad powiatowych, stowarzyszeń tkackich i t. d. przedstawiają wartość około 12.000 zł. — a zatem ogólna suma kosztów powyższych szkół na rok 1889 wynosi okrągło 20.800 zł. Wydatki te jednak na rok 1890 znacznie są większe, preliminowano bowiem na ten cel kwotę 28.000 zł.

Komisya krajowa uprasza przeto, by Wysokie c. k. Ministerstwo wyznaczyło odpowiedną kwotę z funduszów państwowych dla pomienionego działu szkolnictwa przemysłowego w Galicyi a to:

a) jako roczny zasiłek:

dla szkoły tkackiej w Krośnie: na nauczyciela rysunków oraz na drugiego przodownika warsztatu razem . . . . 1.800 zł.

b) jako jednorazowy zasiłek:

1. Na środki naukowe, wzory rysunkowe, na zakupno dalszych krosien tkackich i kolekcyę wzorów tkackich kwotę	2.000 „
2. Na środki szkolne dla 10 warsztatów wzorowych, na zakupno wzorów tkackich i t. d. dla każdego warsztatu 150 zł.	1.500 „
razem . .	3.500 zł.
ogólna suma .	5.300 zł.

i sumę tę do budżetu na rok 1890 łaskawie wstawić raczyło.

B. Szkoły fachowe dla wyrobów z drzewa.

Z funduszów krajowych utrzymywane były w roku 1889 następujące fachowe warsztaty wzorowe, a to:

1. Warsztat wzorowy koszykarski w Jarosławiu.
2. „ „ koszykarski w Jaśle
3. „ bednarsko-kołodziejski wraz z kuźnią w Kamionce strumiłowej.
4. „ wzorowy kołodziejski wraz z kuźnią w Toustem.
5. „ „ stolarski w Stanisławowie.
6. „ „ stolarski i wyrobów zabawek dziecinnych w Żywcu.
7. C. k. szkoła fachowa dla wyrobów z drzewa w Zakopanem, która otrzymuje z funduszu krajowego subwencyę roczną w wysokości 1.500 zł.

Na pokrycie wydatków w roku bieżącym przeznaczona jest kwota 11.700 zł.

Do istnienia tych szkół, a względnie warsztatów wzorowych przyczyniają się też strony interesowane, dają bowiem lokal wraz z opałem, usługą, i po większej części dodają materyał drzewny na rzecz szkoły bezpłatnie. Rady powiatowe odnośnych okolic przyczyniają się także do utrzymania w mowie będących warsztatów wzorowych, przeznaczając znaczne kwoty bądź na pokrycie wydatków bieżących, lub też na stypendya dla uczniów mniej zamożnych. Zasiłki te razem wzięte przedstawiają wartość pieniężną około 16.000 zł., a ogólna suma wydatków, jakie kraj dla fachowych szkół dla przemysłu drzewnego ponosi, dosięga kwoty 27.000 zł.

W roku 1890 utworzony ma być jeszcze jeden warsztat wzorowy kołołodziejski w Grybowie i warsztat stolarski w Myślenicach. Wydatki na rok 1890. z funduszu krajowego pokryć się mające wynoszą dla powyższego warsztatu 2.800 zł., wydatki zaś, pokrywane przez strony

interesowane i radę powiatową, dochodzą sumy 1 500 zł. W skutek tego zwiększy się w roku 1890 ogólna suma wydatków na warsztaty wzorowe tego działu przemysłowego, i dosięgnie kwotę 32.000 zł.

Tak jak warsztaty działu poprzedniego, tak i w mowie będące zorganizowane są na podstawie odpowiednich statutów, a nauka udzielaną bywa według planu, zastosowanego do potrzeb miejscowych.

Nauczyciele pojedynczych warsztatów wzorowych posiadają odpowiedne uzdolnienie fachowe, a większa ich część należy do byłych uczni muzeum technologicznego we Wiedniu.

Uposażenie jednak pojedynczych warsztatów wzorowych w siły nauczycielskie, środki szkolne i w potrzebne narzędzia pozostawia wiele do życzenia, i rzec można, że jest ono tak małem i nie wystarczającem, iż pomoc w tym kierunku ze strony c. k. Rządu jest niezbędną.

Komisya krajowa dla spraw przemysłowych uprasza przeto, by Wysokie Ministerstwo wyznaczyło z funduszów państwowych dla tej gałęzi przemysłu drzewnego w Galicyi:

a) jako roczny zasiłek

1. na nauczyciela rysunków w Kamionce strumiłowej . . .	800 zł.
2. „ nauczyciela rysunków Toustem	800 „
3. „ nauczyciela rysunków w Stanisławowie	800 „
4. „ nauczyciela rysunków w Żywcu	800 „
5. „ nauczyciela dla szkół koszykarskich w Jarosławiu i w Jaśle, któryby udzielał naukę w każdej z tych szkół po pół roku	800 „
6. na nauczyciela rysunków dla w r. 1890 otworzyć się mającego warsztatu wzorowego bednarskiego w Grybowie	800 „
7. na nauczyciela rysunków utworzyć się mającego warsztatu w Myślenicach	800 „
razem . .	5.600 zł.

b) jako jednorazowy zasiłek:

1. na środki naukowe, wzory rysunkowe, modele i t. d. dla kołodziejsko-bednarskiego warsztatu w Kamionce strumiłowej	400 zł.
2. na środki naukowe, wzory rysunkowe, modele i t. d. dla kołodziejskiego warsztatu w Toustem	200 „
3. na środki naukowe, wzory rysunkowe, modele i t. d. dla warsztatu stolarskiego w Stanisławowie	300 „
4. na środki naukowe, wzory rysunkowe, modele i t. d. dla warsztatu stolarskiego w Żywcu	300 „
5. Na środki naukowe, wzory rysunkowe, modele i t. d dla szkoły koszykarskiej w Jarosławiu	200 „
6. Na środki naukowe, wzory rysunkowe, modele i t. d. dla szkoły koszykarskiej w Jaśle	100 „
7. Na środki naukowe, wzory rysunkowe, modele i t. d. dla nowo utworzyć się mającego warsztatu w Grybowie	300 „
8. Na środki naukowe, wzory rysunkowe, modele i t. d. dla nowo utworzyć się mającego warsztatu stolarskiego w Myślenicach	200 „
suma . .	2.000 zł.

a zatem iżby Wysokie c. k. Ministerstwo na ten cel ogólną kwotę 7.600 zł. w budżet państwowy na rok 1890 łaskawie wstawić raczyło.

C. Szkoły i warsztaty wzorowe dla wyrobów z gliny.

Z funduszów krajowych utrzymywane są w roku bieżącym następujące fachowe szkoły tej grupy, a to:

1. Szkoła fachowa dla wyrobów z gliny, przeważnie w kierunku artystycznym, w Kołomyi,
2. warsztat wzorowy dla wyrobów z gliny w Porembie,
3. i takiż sam w Toustem.
4. stacya doświadczalna dla wyrobów keramicznych, urządzona w budynku c. k. szkoły politechnicznej we Lwowie.

Na pokrycie wydatków dla szkół i warsztatów wzorowych tej gałęzi przemysłu preliminowano na rok bieżący z funduszów krajowych kwotę 8.700 zł. Szkoła fachowa w Kołomyi otrzymuje ze strony Wysokiego Rządu rocznej subwencyi 1.000 zł.

I tę gałęź szkolnictwa przemysłowego wspierają interesowane strony, dostarczają bowiem lokalu, opału i usługi a Rady powiatowe zasilają ją subwencyami w gotówce.

Koszta utworzenia a względnie urządzenia powyższych zakładów pokryto z funduszów krajowych, chociaż one były dość znaczne.

I tak wynosiły koszta na wprowadzenie w życie stacyi doświadczalnej dla wyrobów keramicznych we Lwowie okrągło 5000 zł., pomimo, że za zezwoleniem Wysokiego c. k. Rządu pomieszczono zakład w budynku c. k. szkoły politechnicznej, przez co koszta umieszczenia zakładu odpadły.

Koszta zaś urządzenia warsztatu wzorowego w Porembie wynosiły 3500 zł.

Wydatki jednak, jakie założenie i utrzymywanie warsztatów wzorowych za sobą pociąga, w tym razie były konieczne, gdyż okazała się potrzeba założenia podobnych warsztatów z korzyścią dla kraju w okolicy, w której się ogniotrwała glina do wyborów kamionkowych znakomicie nadaje, która w obfitości i przedniej jakości znachodzi się, a to tem więcej, że nadzieja rozwoju przemysłowego nie jest tu wykluczoną, gdyż glina wydobywana w tych okolicach od niejakiegoś czasu znaczny popyt w Prusiech znajduje. Założenie powyższych warsztatów naukowych ma przedewszystkiem na celu rozwój i ulepszenie wyrobów garncarskich i cegieł ogniotrwałych w wspomnianych okolicach kraju.

Uwzględniając dalej wydatki, ponoszone przez strony interesowane w naturze, jak lokal, opał i usługa, których zresztą dostarczają strony powyższe w ogóle dla wszystkich szkół, a względnie warsztatów wzorowych w kraju, a które reprezentują w tym dziale wartość 3500 zł., przychodzimy do rezultatu, z którego się okazuje, że ofiary kraju, ponoszone w dziale keramiki są znaczne, sięgają bowiem sumy ogólnej 12.200 zł.

Szkoły te jednak dla braku większych funduszów nie są jeszcze dostatecznie uposażone. I tak żadna z wymienionych szkół nie posiada nauczyciela modelowania; brak w nich środków naukowych, prócz tego urządzenie wewnętrzne pozostawia wiele do życzenia, a najdotkliwiej czuć się daje brak maszyn pomocniczych, tak, iż nauka nie może czynić takich postępów, jakby się spodziewać należało. Warsztat wzorowy w Porembie potrzebuje niezbędnie maszyn pomocniczych do obrabiania gliny i do wyrabiania prasowanych dachówek i cegieł ogniotrwałych, do których to wyrobów gatunek wydobywanej tam gliny znakomicie się nadaje. W Kołomyi brak także maszyny do wyrabiania dachówek, któraby dozwalała tej szkole uczyć obok wyrobów artystycznych także i innych wyrobów z gliny. W Toustem, dla braku funduszów, nie może być udzielaną nauka rysunków, a nauczycielem w tej szkole jest tylko przodownik warsztatu.

Wszystkie warsztaty wzorowe tej grupy są zorganizowane na podstawie statutu, a nauka udzielaną bywa podług planu do miejscowych potrzeb zastosowanego.

Gdyby więc Wysoki c. k. Rząd rozważyć raczył, jaką doniosłość posiada rozwój grubszych wyrobów z gliny dla kraju koronnego Galicyi, pocieszałaby się Komisya krajowa niepłonną nadzieją, że dla tego działu szkolnictwa przemysłowego przeznaczoną będzie z funduszów państwowych potrzebna kwota, a to:

a) jako roczny zasiłek:

1. dla Kołomyi prócz dotychczas otrzymywanego zasiłku rocznego 1000 zł. z funduszów państwowych, na nauczyciela modelowania . . . . 800 zł.
2. dla Poremby: na nauczyciela modelowania . . . . . . 800 „
3. dla Toustego: na nauczyciela rysunków . . . . . . 800 „

razem . 2400 zł.

b) jako jednorazowy zasiłek:

1. dla Poremby na zakupno małej prasy do wyrobu dachówek i cegieł ogniotrwałych wraz z przynależnemi przyborami . . . . 2400 zł.
2. dla Kołomyi: na zakupno małej prasy do wyrobu dachówek ogniotrwałych wraz przyborami . . . . 1500 „
3. dla Kołomyi, Poremby i Toustego na zakupno środków naukowych, wzorów rysunkowych modeli i t. p., dla każdej szkoły po 200 zł. . . . 600 zł.

Razem . 4500 zł.

Azatem kwota, która miałaby być wstawioną w budżet państwa na rok 1890 jako zasiłek ze strony Wysokiego c. k. Rządu wynosiłaby 6900 zł.

D. Szkoły fachowe dla wyrobów metalowych.

W tej grupie szkolnictwa przemysłowego posiada kraj koronny Galicya tylko jednę szkołę ślusarską w Świątnikach, a i tę zawdzięcza kraj Wysokiemu c. k. Rządowi. Fundusz krajowy pokrył tylko znaczniejsze wydatki, powstałe przy pierwszem urządzeniu szkoły, prócz tego dostarcza kraj potrzebnego lokalu, opału i usługi, w końcu zasila powyższą szkołę fundusz krajowy roczną subwencyą, która w roku bieżącym wynosi 900 zł., a na rok 1890 preliminowaną jest w wysokości 1150 złr.

Urządzenie jej jest znakomite. Ponieważ ale cała ludność tej wioski domowem ślusarstwem się trudni, byłoby więc pożądanem ułatwić jej by mogła korzystać z maszyn do szkoły należących, wyrabiając za ich pomocą pojedyncze części składowe, do swych wyrobów ślusarskich potrzebne. Maszyny, używane obecnie w tej szkole, są jednak dla wyż wspomnianego celu niewystarczające, tak co do liczby jak i gatunku, i tylko nie wielu ślusarzy tej wsi korzystać z nich może.

By więc rozwój przemysłu ślusarskiego w tej miejscowości wzmocnić i ułatwić, zanosimy prośbę o łaskawe wstawienie do budżetu państwa na rok 1890, celem zakupna wyż wspomnianych maszyn dla szkoły w Świątnikach, kwoty 3500 zł.

Oraz ośmiela się Komisya krajowa dla spraw przemysłowych prosić by Wysoki Rząd nie odmówił pomocy dla tak potrzebnej szkoły kowalskiej w Sułkowicach, a to tem bardziej, że delegaci Wysokiego Ministerstwa osobiście się przekonali o sile rozwojowej tego przemysłu domowego, i zdano Wysokiemu c. k. Ministerstwu w tym duchu obszerną relacyę.

W myśl powyższej relacyi jest do wzniesienia tej gałęzi przemysłu domowego nieodzownie potrzebnem zakupienie maszyn pomocniczych do obrabiania żelaza. Zakupno to da się

uskutecznić tylko w razie, gdyby Wysoki Rząd zechciał przyjść w pomoc wysiłkom kraju, wyznaczając przynajmniej przez określoną ilość lat pewną na ten cel kwotę. W ostatnich czasach zawiązała się spółka kowalska w Sułkowicach, która otrzymała z funduszu krajowego na potrzebny kapitał obrotowy 6000 zł.

Podpisana Komisya krajowa dla spraw przemysłowych uprasza przeto, by Wysoki Rząd w celu zakupna wspomnianych maszyn pomocniczych dla projektowanego warsztatu wzorowego w Sułkowicach wstawić raczył kwotę 6000 zł. w budżet państwa na rok 1890.

E. Szkoły fachowe dla robót kobiecych.

Z funduszów krajowych są po części utrzymywane, a po części subwencyonowane następujące szkoły:

1. Szkoły koronkarskie w Zakopanem, Kańczudze i Muszynie.

2. Szkoły dla robót kobiecych: św. Scholastyki w Krakowie, w klasztorze Benedyktynek w Przemyślu, i szkoła robót, utrzymywana przez stowarzyszenie „Pracy kobiet“ we Lwowie.

Wydatki, pokrywane z funduszu krajowego wynoszą 5960 zł.

Z wyjątkiem szkoły w Zakopanem i Kańczudze, które są utrzymywane wyłącznie z funduszu krajowego, otrzymują szkoły działu tego przemysłowego od stron interesowanych potrzebny lokal, opał i usługę. Dotychczas raczył Wysoki Rząd przyznać tylko szkole dziewcząt, utrzymywanej przez stowarzyszenie „Pracy kobiet“ we Lwowie subwencyę roczną w kwocie 150 zł., zresztą dział ten jest dotychczas ze strony Wys. Rządu upośledzony, z wyjątkiem bowiem jednorazowego zasiłku z funduszów państwowych dla nauczycielki szkoły w Kańczudze, nie otrzymał on żadnej innej pomocy.

Komisya krajowa dla spraw przemysłowych uprasza przeto o łaskawe udzielenie pomocy z funduszu państwowego dla szkół powyższego działu, w następującej wysokości:

a) jako roczny zasiłek:

1. dla szkoły św. Scholastyki w Krakowie:

dla nauczycielki haftu artystycznego	600 zł.
remuneracyę dla nauczyciela rysunków	400 „
2. dla szkoły dziewcząt stowarzyszenia „Pracy kobiet“ we Lwowie:	
dla nauczycielki białego i kolorowego haftu, jakoteż szycia białego . . .	600 „
remuneracya dla nauczyciela rysunków	400 „
razem .	2000 zł.

b) jako jednorazowy zasiłek:

1. na zakupno środków naukowych, wzorów rysunkowych dla szkoły koronkarskiej w Zakopanem, Kańczudze i Muszynie po 100 zł.	300 zł.
2. na zakupno środków naukowych, wzorów rysunkowych dla szkół robót kobiecych w Krakowie, Lwowie i Przemyślu po 150 zł.	450 „
razem .	750 zł

Wrazie zatem łaskawego uwzględnienia powyższej prośby, wynosiłby ogólny zasiłek z funduszu państwowego dla szkół w mowie będącego działu 2750 zł. a. w.

F. Ogólne szkoły rysunkowe.

Kraj nasz posiada dotychczas tylko jedną szkołę rysunkową, utrzymywaną wyłącznie kosztem miasta Krakowa.

Gmina miasta Krakowa udawała się już kilkakrotnie do Wysokiego Rządu z prośbą, by objął szkołę tę na fundusz państwowy i złączył ją z c. k. wyższą szkołą przemysłową w Krakowie. Prośbę tę poparł również Sejm krajowy jak najgoręcej.

Przyłączenie tej szkoły dla rysunków artystycznych dałoby się przeprowadzić bez wielkich ofiar ze strony Wysokiego Rządu, bo i miasto nie uchyla się od niesienia i nadal pomocy na utrzymanie tej szkoły. Objęcie wspomnianej szkoły przez c. k. Rząd zabezpieczyłoby jej byt przyszły i wywarłoby zbawienny wpływ na rozwój i oświatę stanu przemysłowego, tembardziej pod kierownictwem dyrekcyi wyższej szkoły przemysłowej w Krakowie.

Koszta utrzymania szkoły rysunkowej w takim razie nie przewyższałyby sumę 2000 zł., zwłaszcza, że na pomieszczenie jej znalazłby się odpowiedny lokal w budynku c. k. wyższej szkoły przemysłowej.

Wysokie Ministerstwo zechce zatem łaskawie w tym celu wstawić wspomnianą kwotę do budżetu państwowego na rok 1890.

G. Muzea przemysłowe.

W kraju koronnym Galicyi znajdują się obecnie dwa muzea, a to: miejskie muzeum przemysłowe we Lwowie i muzeum przemysłowe w Krakowie.

Powstanie, utrzymanie i wzrost swój zawdzięczają oba te muzea ofiarności gmin miasta Lwowa i Krakowa, dalej krajowi, który od wielu lat łoży na ich utrzymanie rok rocznie ogólną kwotę 4000 złr., a w końcu ofiarności pojedynczych osób prywatnych, które się przyczyniły rozmaitymi darami do pomnożenia zbiorów muzealnych.

Reprezentacye powyższych miast dostarczają obszernych lokali, potrzebnych na pomieszczenie zbiorów, i zasilają je rocznymi datkami pieniężnymi, które równają się kwocie na ten cel z funduszów krajowych łożonej.

W lokalnościach miejskiego muzeum przemysłowego we Lwowie mieści się prócz tego c. k. szkoła dla przemysłu artystycznego, która jak wiadomo cieszy się znaczną frekwencyą — uczęszcza bowiem do niej przeszło 300 uczniów i uczenic.

Wpływ, jaki zazwyczaj muzea przemysłowe na rozwój i wzrost przemysłu wywierają, jest tak znany, iż nie zachodzi potrzeba zastanawiać się nad tem w tem miejscu; podnieść tu jednak wypada, iż w pierwszej linii leży w interesie c. k. Rządu, by się stan przemysłowy rozwinąć mógł należycie w ogóle a przemysł sam w szczególności w krajach koronnych państwa, gdyż bogactwo i dobrobyt pojedynczych krajów koronnych, pociąga za sobą bogactwo i dobrobyt państwa całego.

W ostatnich latach przyczynił się Wysoki Rząd do utrzymania muzeów przemysłowych o tyle, iż udziela miejskiemu muzeum przemysłowemu we Lwowie z funduszów państwowych rocznie subwencyę 1000 zł.

Wysokie c. k. Ministerstwo raczy zatem uznać za słuszne, że Komisya krajowa dla spraw przemysłowych ośmiela się prosić, by na przyszłość dla obóch muzeów wyznaczoną była roczna subwencya z funduszów państwowych, równająca się kwocie, jaką kraj na ich utrzymanie ponosi.

Wysokie c. k. Ministerstwo raczy przeto wstawić łaskawie kwotę 4000 zł. do budżetu państwa na rok 1890 w celu, by oba muzea na równi subwencyonowane być mogły z funduszów państwowych, kwotą po 2000 zł.

H. Stypendya na cele przemysłowe.

W celu wykształcenia młodzieży stanu przemysłowego, a raczej celem wykształcenia młodzieży na nauczycieli potrzebnych dla szkół i warsztatów przemysłowych, przeznacza fundusz krajowy już od lat wielu kwotę 5—6000 zł. jako stypendya.

W ubiegłym roku zwiększyła się ta kwota do 9000 zł., ponieważ nadwyżkę 3000 zł. użyto na stypendya nadzwyczajne dla kandydatów na nauczycieli rysunków dla przemysłowych szkół uzupełniających, którzy w celu wykształcenia się fachowego, uczęszczali na kurs przygotowawczy w tym celu przy c. k. państwowej szkole przemysłowej w Krakowie ze strony Wys. Rządu zaprowadzony.

Także i na rok 1890 wstawiono w preliminarz budżetu krajowego 8.000 zł. na stypendya. Ze strony zaś Rządu otrzymuje szkolnictwo przemysłowe i w tym kierunku pomoc bardzo nieznaczną.

Obecnie występuje jednak okoliczność, która podpisaną Komisyę krajową dla spraw przemysłowych zniewala Wysoki c. k. Rząd usilnie prosić, by znaczniejszą kwotę na stypendya na cele przemysłowe z funduszów państwowych dla kraju naszego przeznaczyć raczył.

Wysoki Rząd zdecydował się już na reorganizacyę c. k. szkoły dla przemysłu artystycznego przy miejskiem muzeum przemysłowem we Lwowie, a względnie na znaczne rozszerzenie zakresu nauk, o czem Wydział krajowy przez c. k. Ministerstwo zawiadomiony został, z tem jednak zastrzeżeniem, że kraj łącznie z gminą miasta Lwowa postarać sią mają o należyte umieszczenie, światło i usługę.

Na pamiątkę jubileuszu Jego ces. król. Mości, Najjaśniejszego Pana przeznaczyła gal. kasa oszczędności we Lwowie kwotę 400.000 zł. na budowę gmachu dla c. k. szkoły dla przemysłu artystycznego i muzeum przemysłowego miejskiego we Lwowie. Gmina zaś miasta Lwowa dostarczyła plac pod budowę gmachu bezpłatnie.

Wskutek więc ofiarności gal. kasy oszczędności i gminy miasta Lwowa, znajduje się możność zadość uczynienia warunkom Wysokiego Rządu w blizkiej przyszłości t. j. najdalej w dwóch lub trzech latach, pod którymi to warunkami Wysoki Rząd oświadczył gotowość do przeprowadzenia reorganizacyi, a względnie rozszerzenia planu nauk.

By szkoła, zreorganizowana w powyższy sposób, mogła odpowiedzieć swemu zadaniu, musi być wpierw uposażoną w potrzebne siły naukowe. I ta to właśnie okoliczność zniewala nas prosić o łaskawe udzielenie potrzebnych środków w celu odpowiedniego wykształcenia sił nauczycielskich, pożądanych w przyszłości dla tej szkoły.

Podług zapatrywań podpisanej Komisyi, należałoby do tego użyć wyłącznie krajowców odpowiednio wykształconych i zużytkować czas ten krótki na ich fachowe wykształcenie, otrzymując tym sposobem należycie wykształcone siły naukowe.

Dla powyższego celu potrzebną jest zdaniem Komisyi kwota roczna co najmniej 6000 zł., któraby na razie, aż do otwarcia nowej szkoły, z funduszów państwowych udzielaną była, i już do budżetu na rok 1890 wstawioną została.

Po wyłuszczeniu więc potrzeb dla fachowych szkół przemysłowych i pojedynczych grup jak i instytucyj, wywierających wpływ na rozwój przemysłu w kraju koronnym Galicyi, pozostaje tylko zrobić zestawienie żądań kraju, z którego powziąć będzie można ogólną cyfrę, —jaką by w razie uwzględnienia powyższych próśb i przedstawień przez c. k. Ministerstwo w preliminarz budżetu państwowego na rok 1890 oprócz kwoty, która dotychczas z funduszów państwowych dla Galicyi udzielaną bywa, jako nadwyżkę wstawić należało.

Grupa	Rodzaj zakładów	zasiłek roczny	zasiłek jednorazowy	Razem
A.	Fachowe szkoły tkackie . . .	1800	3500	5300
B.	Fachowe szkoły dla wyrobów z drzewa	5600	2000	7600
C.	Szkoły i warsztaty wzorowe dla wyrobów z gliny	2400	4500	6900
D.	Szkoły fachowe dla wyrobów metalowych	—	9500	9500
E.	Szkoły fachowe robót kobiecych	2000	750	2750
F.	Ogólne szkoły rysunkowe . .	2000	—	2000
G.	Muzea przemysłowe	3000	—	3000
H.	Stypendya na cele przemysłowe	—	6000	6000
	Suma .	16800	26250	43050

którą jako nadwyżkę sumy dotychczas przeznaczonej, do budżetu państwa wstawićby należało.

Dodawszy do tego kwotę, która na cele powyższe w budżecie na rok 1889 została wykazaną t. j. 76000 zł. — okazuje się kwota ogólna 119.050 złr.

Na zakończenie niniejszego memoryału, niechaj będzie wolno zwrócić uwagę Wysokiego Rządu na okoliczność, że kraj od wielu lat w celu rozwoju szkolnictwa przemysłowego w kraju bardzo znaczne koszta ponosi, że kwota na ten cel wstawiona w budżet, zatwierdzony przez Sejm krajowy wynosi na rok 1889, 93.992 zł. i że wydatki te rok rocznie wzrastają.

Dalej raczy Wysoki Rząd uwzględnić, że zasiłki, dostarczane ze strony interesowanych w naturze, jak lokal, opał, światło, — jak i zasiłki w gotówce otrzymywane od Rad powiatowych, gmin, instytucyj i osób prywatnych reprezentują razem conajmniej sumę 70.000 zł.

W miejscach, gdzie są szkoły przemysłowe lub warsztaty wzorowe, istnieją spółki, które do życia w tym celu zostały powołane, by mogły powyższe szkoły, a względnie warsztaty zaopatrywać w pracę, a gotowy ich wyrób zbywać.

Wszystkie te spółki, które już bliżej zostały określony przy pojedynczych działach szkół fachowych, powstały jedynie z pomocą funduszu krajowego, który im udzielił zaliczek potrzebnych na kapitał obrotowy bądź to bez procentu, bądź za bardzo niską stopę procentową. W ten sposób zaangażowany kapitał przechodzi już dziś kwotę 250.000 zł.

Z powyż przytoczonego powziąć można, że kraj jako taki wraz ze wszystkiemi warstwami społeczeństwa, istotnie ponosi wielkie ofiary dla rozwoju i wzniesienia przemysłu w ogóle, a zatem jest uzasadnioną nadzieja, że Wysoki c. k. Rząd na przyszłość więcej usiłowania kraju wspierać raczy, jak to dotychczas miało miejsce, przychodząc mu w pomoc obfitszemi subwencyami rocznemi z funduszu państwowego.

Sprawozdanie

prof. Jana Frankego z podróży inspekcyjnej do szkół przemysłowych uzupełniających.

Z polecenia Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych zwiedziłem w dniach 8., 9. 10, 11, 12, 17, 23, 24, 25 i 26. kwietnia, tudzież 3 i 4. maja b. r. szkoły przemysłowe uzupełniające w Krakowie, Nowym Sączu, Żółkwi, Brzeżanach i Jarosławiu, a zarazem poczyniłem odpowiednie starania około utworzenia szkoły uzupełniającej w Jaśle i w Sanoku. Mam zaszczyt złożyć z tych podróży następujące sprawozdanie:

1. Szkoły przemysłowe uzupełniające w Krakowie.

Gmina miasta Krakowa założyła w bieżącym roku szkolnym cztery szkoły przemysłowe uzupełniające przy szkołach męskich pospolitych, mianowicie przy szkole na Kleparzu, na Smoleńsku, u Św. Ducha i na Kazimirzu. W organizacyi tych szkół trzymano się ściśle tych zasad, które na podstawie wniosku Komisyi krajowej zostały uchwalone przez Wysoki Sejm Kierownictwo każdej szkoły poruczono nauczycielowi kierującemu odpowiedniej szkoły pospolitej, a do udzielania nauki powołano nauczycieli tej szkoły. Ponieważ komisya przemysłowa Rady miejskiej, a na jej wniosek Rada uchwaliła zaprowadzenie nauki języka niemieckiego, przeto plan nauki w każdej szkole obejmuje także język niemiecki. Umieszczenie szkół na Kleparzu i na Smoleńsku w budynkach nowych jest zupełnie odpowiednie; dwie inne szkoły mieszczą się w budynkach starych, lecz przy znanej gorliwości gminy miasta Krakowa na polu wychowania publicznego można się spodziewać, że w krótkim czasie poprawi się umieszczenie szkół pozostałych.

Dyrektor szkoły na Smoleńsku uczęszczał na kurs pięciomiesięczny dla nauczycieli rysunków w szkole wyższej przemysłowej w Krakowie i poznał gruntownie metodę udzielania w szkole uzupełniającej rysunków geometrycznych, wolnoręcznych i zawodowych. Wskutek tego nauka rysunków w tej szkole stoi najwyżej; nie można jednak zaprzeczyć, że w innych szkołach widoczny jest dobry początek, i że po wyposażeniu wszystkich szkół w środki naukowe szkoły krakowskie będą mogły służyć za wzór dla szkół uzupełniających w innych miastach Galicyi zachodniej. Takiego wydoskonalenia się nauki uzupełniającej w Krakowie można się tem pewniej spodziewać, skoro się zważy, że opieka nad temi szkołami z ramienia Rządu została powierzona p Rotterowi, dyrektorowi szkoły wyższej przemysłowej w Krakowie.

Do każdej z tych czterech szkół zapisało się około 200 terminatorów. Z pełnem uznaniem należy tu podnieść starania magistratu, a szczególnie referenta spraw przemysłowych około regularnego uczęszczania młodzieży rzemieślniczej na naukę uzupełniającą. Władza

przemysłowa czuwa nieustannie nad tem, żeby każdy terminator, który jeszcze nie ukończył 18-go roku życia, był zapisany do szkoły uzupełniającej i żeby nie doznawał żadnej przeszkody w nauce, a utrzymując ciągłą ewidencyę pilności uczniów, nakłada prawem przepisane grzywny na majstrów niechętnych i karci uczniów opieszałych. Takie postępowanie sprężyste a taktowne, podyktowane prawdziwem poczuciem obowiązku obywatelskiego, wydaje jak najzbawienniejsze owoce; z pomiędzy 200 uczniów, zapisanych do każdej szkoły, uczęszcza regularnie około 170—180 do końca roku. Gdyby wszystkie władze administracyjne postępowały za przykładem Krakowa, moglibyśmy stworzyć grunt trwały do naprawy naszych stosunków przemysłowych.

Szkoły krakowskie nie posiadają dotąd żadnych środków naukowych. Wysoki Sejm uchwalił w budżecie krajowym na rok 1888 kwotę ryczałtową 1.500 zł. jako subwencyę dla szkół uzupełniających w Krakowie. Ponieważ jednak organizacya tych szkół została przeprowadzoną dopiero przy końcu r. 1888, przeto Komisya przedstawiła Wysokiemu Wydziałowi krajowemu wniosek, aby subwencyę powyższą przeznaczył na zakupno książek, wzorów rysunkowych i modeli dla szkół krakowskich. Wysoki Wydział krajowy zgodził się na ten wniosek i wyasygnował kwotę powyższą na moje ręce, poruczając mi zakupno środków naukowych. Podczas bytności w Krakowie porozumiałem się z kierownikami szkół uzupełniających, tudzież z p. Rotterem i radcą magistratu p. Szymkiewiczem w sprawie zakupna środków naukowych dla każdej szkoły. Te środki zostaną sprawione i wysłane na ręce p. Rottera, który według programu ułożonego rozdzieli je między szkoły poszczególne. Ponieważ jednak kwota powyższa nie jest wystarczająca, przeto Komisya uchwaliła upraszać JE. p. Ministra oświecenia, żeby zechciał ją uzupełnić z funduszów państwa do takiej wysokości, iżby na każdą szkołę przypadło 600 zł. na zakupno środków naukowych. Gdy p. Minister wyasygnuje dodatek z funduszów państwa, wtedy szkoły krakowskie będą mogły rozwinąć się należycie. Środki naukowe będą oddane do użytku każdej szkoły do pierwszej połowy września b. r.

2. Szkoła przemysłowa uzupełniająca w Nowym Sączu.

W przeszłorocznem sprawozdaniu mojem (ob. Sprawozdanie z czynności Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych za czas od początku marca do końca sierpnia 1888, str. 70—71) podniosłem co do tej szkoły tę wadliwość, że kurs przygotowawczy obejmuje 3 klasy, podczas gdy właściwa nauka przemysłowa odbywa się tylko w jednej klasie. Ta wadliwość organizacyi szkoły została już usuniętą. Z początkiem bieżącego roku szkolnego urządzono szkołę tak, że nauka przygotowawcza obejmuje tylko dwie klasy, a właściwa nauka przemysłowa również dwie klasy, jak odpowiednio do stosunków naszych w ogólności być powinno. Plan nauki zastosowano również do tych zasad, które Komisya podała; nauka języka niemieckiego nie jest obowiązkową, lecz pozostawiona wolnej woli majstrów i uczniów; jeżeli jednak uczeń zapisze się na naukę tego języka, wtedy jest obowiązany do uczęszczania na nią.

W sprawozdaniu dawniejszem zwrócono uwagę na niewłaściwy stosunek rękodzielników do szkoły, spowodowany między innymi także cokolwiek szorstkiem postępowaniem jej kierownika. Ten stosunek polepszył się obecnie znacznie. Przełożeni stowarzyszeń przemysłowych popierają bardzo gorliwie starania kierownika i nauczycieli około wykształcenia terminatorów; majstrowie przychodzą do przekonania, że szkoła jest dobrodziejstwem dla młodzieży, a uczniowie okazują coraz więcej zamiłowania do nauki szkolnej. Między dyrekcyą szkoły a kołami przemysłowemi wyrobił się stosunek wzajemnnego poważania, który wpływa dobroczynnie na rozwój szkoły.

Należy także zaznaczyć widoczny postęp w nauce, a szczególnie w nauce stylistyki przemysłowej, którą nauczyciel prowadzi w sposób bardzo praktyczny. Dyrekcya zakupiła dla tej nauki odpowiednią ilość kart korespondencyjnych, przekazów pocztowych, przekazów przesyłkowych,

listów frachtowych różnego rodzaju i wiele innych formularzy druków, dla przemysłowca potrzebnych. Według objaśnień nauczyciela uczniowie wypełniają te formularze i tym sposobem uczą się praktycznie rozmaitych rodzajów korespondencyi. Listy bywają pisane na papierze listowym z kopertami, a w buchhalteryi przemysłowej ćwiczą się uczniowie w sposób, odpowiadający wymaganiom swego zawodu.

Z subwencyi rządowej zaopatrzono szkołę w książki, wzory rysunkowe i modele do rysunku geometrycznego i popularnej nauki perspektywy. Te środki mieszczą się w szafach osobnych, i są w ciągłem użyciu.

Szkoła nowosądecka jest na drodze rozwoju normalnego, i zdobywa sobie coraz szersze uznanie.

3. Szkoła przemysłowa uzupełniająca w Brzeżanach.

W sprawozdaniu przeszłorocznem (l. 1. str. 71—73) podniosłem rozmaite wadliwości tej szkoły, uznając ją pod każdym względem za najsłabszą w całym kraju. Na tęże samą okoliczność musiała inspekcya rządowa zwrócić także uwagę Ministerstwa oświecenia, skoro Ministerstwo, udzielając szkole subwencyi na r. 1888, zażądało reorganizacyi szkoły, i zagroziło odmówieniem dalszej subwencyi, gdyby się stan szkoły nie poprawił.

Z tegorocznej inspekcyi szkoły, szczegółowo przeprowadzonej, przekonałem się niestety, że stan szkoły nie poprawił się, poczyniłem jednak wszelkie kroki, aby przeprowadzić jej reorganizacyą i zniewolić władze miejscowe do sumiennego pełnienia przyjętych na siebie obowiązków.

W szkole brzeżańskiej nie ma właściwie nauki przemysłowej, lecz istnieją w niej tylko trzy klasy przygotowawcze, do których zapisało się bardzo mało uczniów, nieregularnie uczęszczająch. Rok szkolny rozpoczął się d. 16. września 1888, a ma być zakończony popisem publicznym d. 19. maja b. r. Do klasy pierwszej przyjęto samych analfabetów, których jest 14; do klasy drugiej zapisało się również 14, a do klasy trzeciej 21 uczniów. Razem liczy więc szkoła 49 uczniów, podczas gdy w roku poprzedzającym było zapisanych 69 uczniów. Z porównania tych dwu liczb okazuje się dostatecznie upadek szkoły. Pilność uczniów jest pod każdym względem niedostateczna; nauczyciel rysunku nie mógł mi wskazać ani jednego ucznia, którego prace okazywałyby metodę, według której uczono, ponieważ żaden uczeń nie wykończył wszystkich zadań rysunkowych. Szkoła miała w ciągu roku szkolnego dwu nauczycieli rysunków, z których pierwszy został przeniesiony do innego miasta, a drugi dopiero od niedawna pełni swoje obowiązki. Szkoła brzeżańska otrzymała wprawdzie zupełnie dostateczny zbiór środków naukowych z subwencyi państwa, lecz te środki są obecnie bez żadnego użytku, ponieważ nauczyciel rysunków nie ma pojęcia o sposobie nauczania rysunków w szkole uzupełniającej. Rysunki uczniów są drobne, bez żadnego stopniowania i bez wszelkiego dla nich pożytku. Nieco lepiej przedstawia się nauka stylistyki przemysłowej, lecz i tu okazuje się brak jasnej myśli wytycznej i stopniowania, odpowiadającego potrzebom przemysłowca.

Przedmiotami nauki są: religia, język polski ze stylistyką, rachunki i rysunki. Nauka odbywa się w niedzielę od g. 9—11 i od g. 2—4, i w poniedziałek od g. 6—8 wieczorem; na każdą klasę przypada 6 godzin w tygodniu.

Z przedłożonych mi aktów szkolnych przekonałem się, że na wezwanie starostwa z dnia 15. listopada 1888 r. wydział szkoły przemysłowej uzupełniającej ukonstytuował się dopiero d. 23. stycznia b. r. Wydział szkolny składa się z burmistrza jako przewodniczącego, z jednego delegata Rady gminnej, z jednego delegata wydziału Rady powiatowej, z dwu delegatów z grona rzemieślników miejscowych, i z kierownika szkoły. Delegaci przemysłowców

zasiadają w wydziale szkolnym pomimo tego, że żadne stowarzyszenie przemysłowe nie przyczynia się do ponoszenia kosztów utrzymania szkoły. Po ukonstytuowaniu się uchwalił wydział na pierwszem posiedzeniu ułożenie statutu i planu nauki w terminie najkrótszym, następnie sprawienie szafy na przechowanie środków naukowych, a w końcu przyjął do wiadomości drobny zapas kasowy.

Drugie posiedzenie wydziału odbyło się dopiero d. 15. kwietnia b. r., lecz protokół milczy o statucie i planie nauki. Na tem posiedzeniu przyjęto do wiadomości udzielenie subwencyi 400 zł. z funduszów państwa za r. 1888., postanowiono wypłatę remuneracyi nauczycielom po 60 ct. za godzinę i przyjęto również do wiadomości spis środków naukowych, zakupionych z funduszów państwa. Okazuje się zatem, że wydział zaniedbał jednego z najważniejszych obowiązków swoich, t. j ułożenia statutu szkoły i planu nauki.

Dnia 24. kwietnia b. r. odbyło się trzecie posiedzenie wydziału szkolnego, w którem wziąłem udział jako delegat Wysokiego Wydziału krajowego. Oprócz jednego delegata przemysłowców miejscowych wszyscy członkowie wydziału byli obecni. Z odpisu protokołu tego posiedzenia pozwalam sobie podać wyciąg następujący:

1. Delegat Wydziału krajowego objaśniał sposób przeprowadzenia organizacyi szkoły z tym naciskiem, że szkoła obecna w takim ustroju i z takim planem nauki nie jest właściwie szkołą przemysłową uzupełniającą, i skoro jej organizacya nie zostanie przeprowadzona, natenczas szkoła nie może liczyć na pomoc pieniężną ani Wydziału krajowego, ani Ministerstwa oświecenia.

2. Delegat omówił obszernie plan nauki i postanowiono na przyszłość odbywać naukę od 15. września do 15. maja w niedzielę od godziny 9—1., w poniedziałek od 6—8., we wtorek od 6—8., we czwartek od 6—8. (Nauka nie będzie się odbywała jednocześnie we wszystkich klasach.

3. Delegat przedstawił budżet dochodów i wydatków szkoły na rok 1889 według uchwał Sejmu.

4. Delegat zapewnił pomoc w wyjednaniu subwencyi celem wysłania jednego z grona nauczycieli dla odbycia nauki w szkole przemysłowej w Krakowie dla rysunków, właściwych szkołom uzupełniającym.

5. Wydział uchwalił celem uregulowania i zapewnienia frekwencyi szkoły przez uczniów korzystać z całą surowością z prawa przymusu szkolnego, przysługującego na podstawie §. 95. ust. prz.

6. Wydział uchwalił poczynić starania u przełożonych stowarzyszeń rzemieślniczych, aby wyzwalanie terminatorów rękodzielniczych zrobić zawisłem od świadectwa uczęszczania do szkoły przemysłowej uzupełniającej.

7. Uchwalono zestawić preliminarz na r. 1890.

8. Uchwalono zestawić sprawozdanie administracyjne za r. 1888. i szkolne za czas od 15. września 1888 do 15. maja 1889, oddać do druku i rozesłać władzom.

9. Delegat polecił we wszystkich sprawach szkoły odnosić się wprost do Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych.

Poinformowawszy się o właściwym zakresie obowiązków swoich i o środkach, których należy użyć dla podniesienia stanu szkoły, członkowie wydziału szkolnego dali przyrzeczenie że z wszelką gorliwością przystąpią do dzieła, aby szkole nadać kierunek właściwy. Należy się spodziewać, że członkowie wydziału szkolnego nie poprzestaną na samych przyrzeczeniach, zwłaszcza, że p. starosta zapewnił mię o użyciu środków prawnych, aby majstrowie posyłali swoich terminatorów do szkoły i czuwali nad ich pilnością.

Z wykazów statystycznych wynika, że w mieście znajduje się około 120 terminatorów różnych zawodów przemysłowych, którzy są obowiązani uczęszczać na naukę uzupełniającą. Jeżeli władza przemysłowa będzie przestrzegała przepisów ustawy, natenczas szkoła uzupełniająca

może liczyć na dostateczną ilość uczniów, którzy potrzebują koniecznie uzupełnienia swoich szczupłych wiadomości zawodowych.

Obrany przez wydział szkolny kierownik szkoły uzupełniającej jest oraz nauczycielem kierującym w szkole pospolitej dla chłopców. Kierownikowi nie zbywa wprawdzie na chęciach najlepszych; nie doznając jednak poparcia należytego i nie posiadając wiadomości dokładniejszych o urządzeniu takiej szkoły, nie mógł kierownik dotąd osiągnąć rezultatów odpowiednich. Zasady organizacyi takich szkół, przez Komisyą drukiem ogłoszone i udzielone kierownikowi, oświecą go zapewne i wskażą mu właściwy kierunek postępowania na przyszłość.

Aby naukę rysunków zwrócić na tor właściwy, należy uprosić Radę szkolną krajową, aby jednego z frekwentantów kursu nauczycielskiego, który odbywał się od października 1888 r. do końca lutego b. r. w Krakowie, przydzieliła do szkoły ludowej w Brzeżanach, a jednocześnie wysłać dzisiejszego nauczyciela rysunków na najbliższy kurs, który rozpocznie się prawdopodobnie w Krakowie d. 1. września b. r Zapewniwszy szkole dobrego nauczyciela rysunku, można być pewnym poprawy dzisiejszych stosunków.

Od Rady gminnej należy wymagać stanowczo, żeby uchwaloną subwencyę 200 zł. rocznie wypłacała istotnie na ręce skarbnika wydziału szkolnego, co dotąd, o ile na miejscu sprawdzić mogłem, wcale miejsca nie miało. Wydział Rady powiatowej należałoby także uprosić, żeby subwencyę przyrzeczoną 200 zł. rocznie regularnie wypłacał.

Gdy tym sposobem poprawi się nauka i gospodarka pieniężna wejdzie na tor normalny, wtedy szkoła brzeżańska będzie mogła przynosić owoce spodziewane i wyjdzie nareszcie z okresu experymentowania, w którym dotąd poniekąd się znajduje.

4. Szkoła przemysłowa uzupełniająca w Jarosławiu.

Ze sprawozdania przeszłorocznego (l. 1. str. 65—66) wynikało, że nauka w szkole jarosławskiej nie odpowiadała wymaganiom słusznym, pomimo tego, że szkoła jest połączona z tamtejszem gimnazyum i że nauczyciele gimnazyum i szkoły realnej udzielają w niej nauki. Zwróciłem także uwagę na to, że gmina nie udziela szkole poparcia należytego.

Z lustracyi tegorocznej okazało się, że nauka rysunków podniosła się, a to głównie wskutek bogatego wyposażenia szkoły w środki naukowe, zakupione z funduszu państwa. Rysunek zawodowy dla murarzy, stolarzy, ślusarzy, mechaników i szewców zaprowadzono w ostatnich dwu klasach, a początek należy nazwać dobrym. Rysunek ornamentalny na blokach jest także lepiej prowadzony, a początkowy rysunek geometryczny wykazuje także znaczny postęp. Rysowanie brył według modeli nie zostało dotąd wprowadzone. Ćwiczeniom początkowym należy zarzucić, że są wykonywane na zeszytach zbyt małych i nie dość starannie. Ćwiczenia stylistyczne przedstawiają się znacznie lepiej, a początki buchalteryi przemysłowej są dobre.

Przeszłoroczny podział niewłaściwy na klasy został usunięty, kurs przygotowawczy liczy obecnie dwie klasy, a kurs uzupełniający także dwie klasy. Uczniów, którzy posiadają dostateczne przygotowanie, przyjmuje się bezpośrednio na kurs uzupełniający. W planie nauki zachodzą pewne niewłaściwości; nauka rysunków dla jednego ucznia nie dochodzi w żadnej klasie do trzech godzin; ilość godzin dla rachunków i stylistyki jest również za mała; w podziale godzin okazuje się ta niewłaściwość, że nauka niedzielna trwa od 2—4 godz. popołudniu.

Władze miejscowe nie zdają się uznawać potrzeby nauki dla terminatorów przemysłowych, bo nie zajmują się wcale szkołą uzupełniającą. Wydział szkoły uzupełniającej ukonstytuował się wprawdzie w roku przeszłym na wezwanie starostwa, lecz od tego czasu nie odbył ani jednego posiedzenia i nie zajmował się wcale temi sprawami, które według statutu należą do jego zakresu działania. Subwencya krajowa i subwencya państwowa bywa wypłacana

na ręce przewodniczącego wydziału szkolnego, lecz wydział nie czuwa wcale nad sposobem użycia tej subwencyi, który odpowiadałby preliminarzowi budżetu. Wskutek takiego postępowania wydziału szkoła nie doznaje żadnej opieki, przemysłowcy lekceważą ją sobie, a młodzież rękodzielnicza zaniedbuje naukę i odnosi niewielkie ze szkoły korzyści. Ten smutny objaw lekceważenia nauki uzupełniającej w Jarosławiu występuje tem jaskrawiej, jeżeli się zważy, że szkoła rozporządza dobremi siłami nauczycielskiemi i że w dwu sąsiednich miastach, w Przemyślu i Rzeszowie, szkoły uzupełniające rozwinęły się znakomicie. Nie ulega wątpliwości, że kierownictwo szkoły jarosławskiej nie rozwija energii dostatecznej, aby szkole zapewnić postęp należyty.

Na podstawie powyższych spostrzeżeń, których udzieliłem gronu nauczycieli na konferencyi, zażądałem przedewszystkiem od kierownika szkoły, żeby spowodował niektóre zmiany planu nauki, stosując się do planu normalnego, tudzież, żeby nauka w niedzielę popołudniu została zaniechana, jak tego słusznie wymaga Ministerstwo oświecenia. Podałem dalej wskazówki co do udoskonalenia nauki rysunków, a szczególnie rysunków zawodowych, tudzież co do rozszerzenia nauki stylistyki i rachunkowości przemysłowej. Niektóre drobniejsze sprawy administracyjne co do sprawienia szafy do przechowania środków naukowych i co do sposobu używania książek do czytania zostały również załatwione.

Ponieważ burmistrz był nieobecny, przeto udałem się do starosty, aby go upraszać o należytą opiekę nad szkołą, a szczególnie o wpływanie na Wydział szkolny i na rękodzielników miejskich, żeby nie zapominali o swoich obowiązkach względem terminatorów. Starosta przyrzekł udzielić nauce uzupełniającej wszelkiego poparcia.

W Jarosławiu znajduje się przeszło 200 terminatorów, którzy powinni uczęszczać do szkoły uzupełniającej. Jeżeli ta młodzież zapisze się do szkoły i będzie w sposób odpowiedni zmuszona do regularnej a pilnej nauki, natenczas szkoła wywrze wpływ bardzo dobroczynny i znajdzie niewątpliwie uznanie u wszystkich obywateli, dbających o postęp miasta.

5. Szkoła przemysłowa uzupełniająca w Żółkwi.

Gdy Komisya wydała odezwę do kilkudziesięciu gmin w kraju, aby według zasad, przez nią ułożonych a przez Wys. Sejm przyjętych, zakładały szkoły uzupełniające, doniosła Rada szkolna okręgowa żółkiewska, że w tem mieście istnieje od trzech lat szkoła uzupełniająca, która dotąd nie zgłaszała się o subwencyę z funduszu krajowego. Z polecenia Komisyi zwiedziłem tę szkołę, aby poinformować się o warunkach jej istnienia i dalszego rozwoju.

Szkoła w Żółkwi została otwarta we wrześniu 1886. r. Połączono ją z tamtejszą szkołą pospolitą dla chłopców, mieszczącą się w budynku klasztornym. W pierwszym roku istnienia nauka trwała do końca maja 1887 w dwu oddziałach czyli klasach przygotowawczych; do pierwszej klasy zapisało się 24, do drugiej 44 uczniów. W następnym roku szkolnym 1887/8 nauka odbywała się od października do końca maja, a szkoła liczyła jednę klasę przygotowawczą i dwie klasy uzupełniające; do pierwszej klasy przyjęto 27, do drugiej 21, do trzeciej 26 uczniów. W bieżącym roku szkolnym rozpoczęto naukę w październiku, a zakończenie nastąpi w maju; klasa przygotowawcza liczy 40, pierwsza klasa uzupełniająca 28, druga 34, trzecia 21, razem 123 uczniów. Młodzież zapisana uczęszcza chętnie i pilnie na naukę, a opiekunowie szkoły używają wszelkich środków, aby przemysłowców usposobić przychylnie dla szkoły i zjednać dla niej uznanie w mieście.

Kierownictwo powierzono nauczycielowi kierującemu szkoły pospolitej, który dawniej udzielał nauki w szkole uzupełniającej w Stanisławowie i odbył kurs wakacyjny dla nauczycieli rysunków w Bielsku. Oprócz kierownika uczą dwaj katecheci, nauczyciel religii mojże-

szowej i trzej nauczyciele szkoły pospolitej. Przedmiotami nauki są: religia, język polski i stylistyka, rachunki i rysunki.

Nauka znajduje się dopiero w zawiązku, lecz początek jest dobry. Rysunków udziela kierownik szkoły, a ponieważ szkoła nie posiada dotąd żadnych środków naukowych, przeto rysunek zawodowy nie mógł być zaprowadzony. Z powodu braku środków nie można było używać bloków, lecz młodzież rysuje na zeszytach.

Ze szczerem uznaniem wypada mi podnieść gorliwość obywatelską kierownika i nauczycieli około założenia szkoły i prowadzenia nauki. Zapał nauczycieli znalazł silne poparcie u duchowieństwa tudzież u naczelnika sądu, który nie szczędzi słów zachęty u przemysłowców i wspiera szkołę materyalnie, zakupując dla pilnych uczniów nagrody. Rada gminna i Rada powiatowa uchwalają chętnie datki na szkołę; z tych źródeł może szkoła żółkiewska liczyć na subwencyę 500 zł. rocznie oprócz lokalu, światła, opału i usługi. W takich warunkach szkoła w Żółkwi ma przyszłość zapewnioną i zasługuje na poparcie z funduszu krajowego i z funduszu państwa.

Przedewszystkiem należy złożyć wydział szkolny, uregulować subwencye miejscowe, zorganizować szkołę według statutu normalnego i zaopatrzyć ją następnie w środki naukowe. Gdy na tej podstawie będzie można uzyskać dla niej pomoc z funduszów, na to przeznaczonych, wtedy szkoła uzyska podstawę bytu i będzie się mogła rozwijać, służąc za przykład dla miejscowości okolicznych, w których nie istnieje dotąd nauka przemysłowa uzupełniająca.

Pobyt w Jaśle i w Sanoku był głównie poświęcony staraniom, aby władze miejscowe przystąpiły do założenia szkoły uzupełniającej. W Jaśle konferowałem z dyrektorem gimnazyum, z burmistrzem i starostą, udzielając wszelkich wyjaśnień i nie szczędząc słów zachęty, aby rokowania, rozpoczęte przed rokiem, doprowadzić do końca. Mam silne przekonanie, że szkoła uzupełniająca, dla której już przygotowano zakupione z funduszu państwowego środki naukowe, wejdzie w życie w miesiącu wrześniu b. r. Subwencye miejscowe na razie będą wynosiły około 400 zł. rocznie, co przy pomocy kraju i państwa wystarczy dla zastępu około 80 uczniów, na których w Jaśle liczyć można.

Gmina miasta Sanoka oświadczyła gotowość założenia szkoły uzupełniającej, ofiarując 50 zł. rocznej subwencyi oprócz świadczeń in natura. Konferując z burmistrzem i starostą, przedstawiłem ten datek jako niewystarczający i domagałem się w imieniu Komisyi większych ofiar. Po należytem wyjaśnieniu sprawy okazało się, że czynniki miejscowe mogą na szkołę ofiarować około 300 zł. Pozyskawszy dyrektora gimnazyum dla myśli założenia takiej szkoły, przypuszczam, że jéj otwarcie nastąpi w najbliższym roku szkolnym, a gdy ludność tamtejsza przekona się o korzyściach nauki, wtedy będzie można liczyć na ofiary znaczniejsze z funduszów miejscowych.

Statystyka

szkół przemysłowych uzupełniających, subwencyonowanych z funduszu krajowego za rok szkolny 1888/9.

L. b.	Siedziba szkoły	Ilość oddziałów	Ilość klas	Ilość uczniów zapisanych	Ilość uczniów klasyfikowanych	Procent uczniów klasyfikowanych	Postęp uczniów: celujący	Postęp uczniów: dobry i dostateczny	Postęp uczniów: niedostateczny	Wiek uczniów: do lat 18	Wiek uczniów: powyżej lat 18	Wyznanie uczniów: rz. kat	Wyznanie uczniów: gr. kat.	Wyznanie uczniów: innych wyzn. chrześc.	Wyznanie uczniów: mojżesz.	Ilość nauczycieli: szkół ludowych	Ilość nauczycieli: szkół średnich i innych	Ilość nauczycieli: Razem	Uwagi
1	Brzeżany	3	3	55	39	71	7	32		51	4	42	12	—	1	7	—	7	
2	Drohobycz	4	5	237	129	54	15	114		221	16	100	40	3	94	9	10	19	
3	Jarosław	4	4	136	62	46	15	47		nie podany		113	11	–	12	3	8	11	
4	Kołomyja	5	5	315	175	56	13	88	74	276	39	113	65	4	133	5	10	15	Szkoła posiada także oddział handlowy, który wliczono.
5	Kraków u św. Ducha	4	4	205	175	85	17	158		nie podany		205	—	—	—	6	—	6	Szkoły krakowskie zreorganizowano dopiero w ciągu roku szkolnego 1888/9 według nowych statutów.
6	Kraków na Smoleńsku	4	4	166	130	78	19	80	31	97	69	166	—	—	—	8	—	8	
7	Kraków na Kleparzu	4	5	254	213	84	14	81	118	nie podany		251	1	2	—	9	—	9	
8	Kraków na Kazimierzu	3	6	222	196	88	17	112	67	„		9	—	—	213	14	—	14	
9	Lwów szkoła im. M. Bernsteina	4	4	203	99	49	17	54	28	„		—	—	—	203	5	4	9	
10	Nowy Sącz	4	5	214	161	75	5	76	80	184	30	210	2	2	—	9	—	9	
11	Przemyśl	4	4	279	212	76	18	114	80	224	55	202	59	2	16	8	4	12	
12	Rzeszów	3	3	117	80	69	53		27	89	28	115	2	—	—	5	4	9	Terminatorowie żydowscy uczęszczają do osobnej szkoły, utrzymywanej przez Tow. *Agudas Achim*. Uczniów było 65.
13	Stanisławów	6	5	138	113	82	10	55	48	123	15	80	18	4	36	4	5	9	Szkoła posiada oddział handlowy, który wliczono.
14	Tarnów	7	7	243	161	66	10	151		178	65	182	—	—	61	7	5	12	W tej szkole są osobne oddziały dla nauki rysunków zawodowych i rachunkowości kupieckiej.
15	Żółkiew	3	4	125	89	71	8	61	20	104	21	37	34	—	54	7	—	7	Ta szkoła znajduje się w toku reorganizacyi według nowych statutów.
	Razem	62	68	2909	2024	średnio 70	—	–	—	–	—	1825	244	17	823	106	50	156	

Uczniowie należeli do 74 rozmaitych zawodów, a mianowicie było między nimi w porządku liczb malejących:

Szewców	511	Zegarmistrzów	43	Czapników	22
Ślusarzy	326	Złotników	42	Kamieniarzy	21
Krawców	282	Kominiarzy	33	Lakierników	20
Stolarzy	275	Fryzyerów	32	Szklarzy	18
Kupców	149	Rymarzy	32	Kuśnierzy	16
Murarzy	116	Stelmachów	32		
Kowali	114	Bednarzy	28		
Malarzy	77	Tapicerów	28		
Blacharzy	53	Tokarzy	28		
Introligatorów	49	Garncarzy	26		
Rzeźników	45	Koszykarzy	23		
Piekarzy	43	Mechaników	23		

Reszta zawodów liczyła mniej niż 15 uczniów razem Uczniów, nie należących do żadnego zawodu przemysłowego lub handlowego, było razem 280

Załącznik IV. do sprawozdania z czynności Komisyi kraj. dla spraw przemysłowych.

Szkoła przemysłowa uzupełniająca w Brzeżanach. Wyjątki z sprawozdania p. Wolfartha z Kurzan, delegata Wydziału krajowego z dnia 31. lipca 1889. złożonego Wydziałowi krajowemu.

Przedewszystkiem zaznaczyć muszę, że zaraz na wstępie do sali popisowej zauważyłem pod względem frekwencyi bardzo korzystną zmianę. Podczas bowiem gdy w r. 1887 do popisu jawiło się tylko 24 uczniów, obecnie ławki szkolne były przez uczniów po brzegi zajęte, a gdy w roku 1887 ze strony pracodawców uczącej się młodzieży rzemieślniczej nikt nie był obecnym, przy teraźniejszym popisie zasiadali w gronie gości najwybitniejsi majstrowie rękodzielnicy, i z widocznem zainteresowaniem się śledzili przebieg popisu i postępy w nauce szkolnej młodzieży, co zdaniem mojem na przyszłość wpłynie korzystnie nie tylko na gorliwszą frekwencyę uczniów ale i na lepszą aplikacyę tychże, bo właśnie dawniejsza apatya ze strony pracodawców była może najgłówniejszą przyczyną, że się i młodzież również obojętnie zapatrywała na zadanie szkoły i na korzyści, jakie z takowej dla siebie mogła wyciągnąć. Również odpowiedzi pytanych uczniów w pojedyńczych przedmiotach były pod każdym względem zadowalniające, i świadczyły wymownie nie tylko o własnej dobrej chęci i pilności młodzieży, ale głównie i o tem, że grono nauczycieli zadanie swoje odnośnie do tej szkoły i jej pożyteczności poważnie pojęło, a nie mogę także pominąć głównej w tem wszystkiem zasługi kierującego szkołą p. Jana Kazieńki, który rzeczywiście z uznania godną energią zajął się sprawami tej szkoły jako jednym z najważniejszych obowiązków swoich, mimo iż dotychczas nie był za tę swoją nadobowiązkową pracę odpowiednio wynagrodzonym. Obecny przy popisie burmistrz miasta p. Gärtler de Blumenfeld obdarzył sześciu uczniów odszczególnionych celującym postępem książeczkami oszczędności po 5 zł. z funduszów miejskich — co prawdopodobnie bardzo zachęcająco wpłynie na przyszłość w po-

stępach młodzieży, a za co się też p. Burmistrzowi wszelkie uznanie należy. Wydział powiatowy przy popisie nie był reprezentowany, a ze strony rządu nikt nie był obecnym. Co do obecnego stanu szkoły rzecz się przedstawia jak następuje. Naukę udzielano w trzech oddziałach, w których na pierwszym frekwentowało 15, na drugim 15 a na trzecim 25 uczniów — razem 55, między tymi 42 rz. kt., 12 gr. kt. a jeden mojżeszowego wyznania. W oddziale I., do którego uczęszczają analfabeci, wykładano naukę religii, czytania na elementarzu, na podstawie pisania, 4 działania arytmetyczne z pamięci i pisemnie, i rysunki z wolnej ręki. W oddziale II. wykładano religię, język polski na podręczniku: „Pierwszej książki polskiej do czytania dla szkół przemysłowych“, ćwiczenia pisemne na podstawie czytanki, nauki przyrodnicze, geografią i historyą na podstawie odnośnych ustępów w czytance, rachunkowość przemysłową, rysunki geometryczne, i wolnoręczne. W oddziale III. religię, język polski na podstawie drugiej książki polskiej do czytania dla szkół przemysłowych, stylistykę przemysłową, nauki przyrodnicze, geografię i historyę na podstawie odnośnych ustępów w czytance, rachunkowość przemysłową, rysunki geometryczne i z wolnej ręki. W każdym z poszczególnych oddziałów odbywa się nauka po 6 godzin tygodniowo, udzielają takowej nauczyciele V klasowej szkoły etatowej w Brzeżanach tudzież miejscowi kooperatorowie proboszczów obu obrządków, za wynagrodzeniem po 1 zł., za każdą godzinę. Dotkliwie daje się uczuwać brak ukwalifikowanego nauczyciela rysunków. Obecny nauczyciel rysunków p. Kalikst Lewandowski jakkolwiek może dostatecznie przysposobiony w tym kierunku dla szkoły ludowej, nie posiada wszakże ani metody ani rutyny do udzielania rysunków w szkole przemysłowej; dlatego też sądzę, co także podniósł i kierownik szkoły, iż byłoby niezbędnem na przyszłość przydzielić dla szkoły etatowej Brzeżańskiej fachowego nauczyciela rysunków, który jako taki mógłby też ten, dla szkoły przemysłowej tak ważny przedmiot odpowiednio zastąpić. Szkoła chłopców w Brzeżanach liczy obecnie około 400 uczniów, zdaje się zatem, że już samo przez się należy do zakładów, na który na koszt utrzymania dobrego fachowego nauczyciela rysunków wyłożyć warto. Z 55 uczniów zapisanych do szkoły uzupełniającej klasyfikowano w oddziale 1. 10, w oddziale II. 11, w oddziale III. 18 — razem 39 z dobrym, a 8 z negatywnym postępem, pierwszy stopień z odszczególnieniem otrzymało 6, pierwszy stopień 33. Przy egzaminie było obecnych 41 uczniów. Szkoła uzupełniająca w Brzeżanach posiada w środkach naukowych: czytanki przez Wys. Wydział kraj. w październiku 1888 nadesłane, tudzież zbiór wzorów i podręczników rysunkowych, oraz modeli drewnianych do rysunków dla szkół przemysłowych, a sprawionych przez Wys. Wydział krajowy w r. 1888 z funduszów państwowych dla szkoły przemysłowej w Brzeżanach przeznaczonych. Tytułem subwencyi pobierała szkoła w roku 1888/9: 1) od gminy miasta Brzeżan 200 zł. 2) od Rady powiatowej w Brzeżanach 200 zł. 3) od c. k. Rządu 385 zł. i 4) z funduszu krajowego 385 zł. łącznie 1.170 zł. Podczas gdy nauczyciele zajęci przy szkole przemysłowej tytułem honoraryów za nadobowiązkowe wykłady pobierają rocznie 60—96 zł., kierownik szkoły, któremu obowiązki administracyjne niepozostawiają dość czasu do udzielania większej ilości godzin nauki w szkole przemysłowej, jakkolwiek w dobrem prowadzeniu tej szkoły jak już powyżej wspomniałem największą ma zasługę, za cały czas istnienia szkoły otrzymał tytułem remuneracyi tylko 50 zł. Sądzę zatem, że należałoby tę rzecz wziąć pod rozwagę, i aby niezrażać w dobrych chęciach tego dla szkoły bardzo zasłużonego człowieka, obdarzyć go za rok ubiegły remuneracyą 100 zł., która go w jego kłopotliwem położeniu materyalnem znacznie podźwignie, a tem samem też do wytrwania w gorliwej pracy niezawodnie zachęci.

Odpis

sprawozdania Dra Włodzimierza Olszewskiego, adwokata w Nowym Sączu, z dnia 10. czerwca 1889 do Wydziału krajowego.

Wysoki Wydziale krajowy! Stosownie do szacownego polecenia z 22. maja b. r. L. 22087., wziąłem udział w odbytym na dniu 26. maja 1889 popisie uczniów uzupełniającej szkoły przemysłowej w Nowym Sączu. Spostrzeżenia wyrażone w mem zeszłorocznem sprawozdaniu wypadałoby mi chyba tylko powtórzyć. Korzystniej przedstawia się od zeszłego roku zewnętrzna strona szkoły i uczniów. W uczniach widać więcej czystości, pewnej ogłady, więcej subordynacyi i poszanowania dla nauczycieli, co przyjemne czyni wrażenie. Natomiast w naukach postęp nazwać można w ogóle tylko bardzo skromnym, a powodem tego ma być — wedle twierdzenia nauczycieli, — wielka u uczni nieregularność w uczęszczaniu na lekcye. Tak dyrektor jak nauczyciele żalą się: że wciąż jeszcze wiele młodzieży rzemieślniczej ze szkoły wcale nie korzysta, a z tych, którzy są wpisani, uczęszczający do szkoły regularnie, należą do wyjątków, — co dla nauczyciela, nie mającego już na drugiej lekcyi przed sobą tych samych uczniów, lecz innych, niż ich miał na lekcyi poprzedniej, sprawia wiele trudności w nauczaniu. — Dyrektor szkoły nie taił się też z żalem, — wypowiedziany z prawdziwą goryczą, jaką tylko doznane liczne zawody w dobrych chęciach wywołują, że jakkolwiek wielokrotnie udawał się do miejscowego c. k. Starostwa o pomoc przeciw powyższym niedogodnościom, przedkładał wykazy majstrów, albo wcale nie posełających swej czeladzi do szkoły, lub czyniących to tylko bardzo nieregularnie i widocznie tylko dla pozoru, żądał ich ukarania lub choćby tylko upomnienia, przecież na wszystkie przez cztery lata wnoszone użalenia i prośby — żadnej nawet odpowiedzi nie otrzymał! Nie byłem w położeniu sprawdzić, czy tak jest istotnie, jeżeli atoli istnieje taka dla w mowie będącej szkoły u tutejszej władzy przemysłowej obojętność, to nie można się dziwić, że ona tylko w bardzo skromnych rozmiarach odpowiada swemu zadaniu, a nie można też i na przyszłość niczego więcej po niej się spodziewać! Ponieważ nie mam powodu wątpić o prawdziwości twierdzeń Dyrektora, przeto sądziłbym, iż byłoby właściwem, aby Wysoki Wydział krajowy w sposób odpowiedni zechciał wpłynąć na uchylenie wspomnionej u władzy miejscowej obojętności, inaczej szkoda i usiłowań nauczycieli i tych pieniędzy, które na szkołę i Wysoki Rząd i kraj i powiat i gmina nakładają i wydają.

Wyjątki ze sprawozdania kierownika szkoły przemysłowej uzupełniającej w Drohobyczu za rok szkolny 1888/9.

W tym roku szkolnym, który rozpoczęto 1. października 1888 a ukończono 30. maja 1889 r., weszła szkoła przemysłowa uzupełniająca w Drohobyczu w nowe stadyum swego rozwoju, zainaugurowane już w roku przeszłym zajęciem się organów powołanych przez Wysoki Wydział krajowy i Wysokie c. k. Ministerstwo wyznań i oświecenia. Owocami tego zajęcia było w bieżącym roku szkolnym sprawienie wzorów, modeli rysunkowych i książek za subwencyę Wys. c. k. Rządu w łącznej sumie 600 zł. w. a. dla tutejszej szkoły, a następnie wyjednanie stypendyum rządowego dla nauczyciela rysunków, celem wykształcenia tegoż na pięciomiesięcznym kursie rysunków przy c. k. szkole przemysłowej w Krakowie.

Nauczyciel też ten, uzyskawszy potrzebną kwalifikacyę, objął 1. marca b. r. naukę rysunków z powiększoną liczbą godzin, aby wynagrodzić zaniedbane z powodu nieobecności miesiące zimowe, tak, że w ostatnich trzech miesiącach roku szkolnego odbyła się największa możliwa liczba godzin rysunkowych t. j. $112\frac{1}{2}$ godzin.

Frekwencya, ten nader ważny czynnik w rozwoju szkół przemysłowych uzupełniających, była w r. b. prawie zadowalniająca.

Z 237 wpisanych wynosiła przeciętna frekwencya w miesiącach zimowych 140 do 150 uczniów, w kwietniu i maju chwiała się frekwencya między 70 a 80.

Zarząd szkoły przemysłowej uzupełniającej składał się w b. r. z 9 członków, którzy pod przewodnictwem ks. prof. Aleksego Torońskiego odbywali co miesiąc posiedzenia, dotyczące spraw administracyjnych szkoły, i załatwiali bieżące sprawy, porozumiewając się z Wysokim Wydziałem krajowym t. j. Komisyą krajową dla spraw przemysłowych we Lwowie. W roku bieżącym osobnym reskryptem mianował JE. pan Minister wyznań i oświecenia inspektorem dla tutejszej szkoły przemysłowej uzupełniającej p. Władysława Kłapkowskiego, który odbył wizytacyę szkoły dnia 29. maja. Dnia 30. maja b. r. odbył zarząd szkoły posiedzenie, w którem brał udział i p. Kłapkowski i w porozumieniu z zarządem spowodował zmiany planu lekcyjnego w myśl intencyj planu normalnego oraz zarysu organizacyjnego profesora p. J. Frankego i na podstawie zebranych doświadczeń w kierunku skoncentrowania nauki w szczupłych ramach czasu 8 do 9 godzin. Zmiany te dotyczą głównie wyrugowania w zupełności nauki języka niemieckiego, która w tak szczupłej jak dotąd ilości godzin żadnych nie przynosiła dodatnich rezultatów i ograniczenia nauki do najważniejszych przedmiotów t. j. rysunków, języka polskiego; pomnożono i włączono w to naukę innych przedmiotów np. geografii.

Nauka w tutejszej szkole odbywała się w niedzielę popołudniu od godziny 2 do 5, dalej we wtorki, środy i czwartki wieczorem między godzinami 6—8, a w wiosennych miesiącach między 7—9.

Nauki udzielali nauczyciele tutejszego gimnazyum oraz miejscowych szkół ludowych, a mianowicie składało się grono z kierownika, 7 nauczycieli gimnazyalnych, 7 nauczycieli szkół ludowych, 2 ks. katechetów, 1 buchhaltera, 1 kwalifikowanego nauczyciela rysunków.

Wynik klasyfikacyi.

Zapisanych uczniów było 237, z tych
klasyfikowanych „ 129
nieklasyfikowanych „ 108

Z 129 klasyfikowanych otrzymało: stopień celujący 8, stopień pierwszy 61, stopień drugi 60, Razem 129.

Nagrody w pieniądzach za pilność i wzorowe zachowanie się uchwalono rozdać 9 uczniom kursu przygotowawczego, i 6 uczniom kursu zawodowego.

Na to przeznaczył zarząd kwotę 40 zł. w. a., którą uczniom wspomnianym w książeczkach oszczędności Towarzystwa zaliczkowego prezes zarządu szkoły po egzaminie odbytym dnia 30. maja 1889 w obecności reprezentantów władz partycypujących w utrzymaniu szkoły i licznych gości ze stosownem przemówieniem rozdał.

Załącznik VII. do sprawozdania z czynności Komisyi kraj. dla spraw przemysłowych.

Wyjątki ze sprawozdania Dyrekcyi szkoły przemysłowej uzupełniającej w Jarosławiu za rok szkolny 1888/9 w myśl wezwania w reskrypcie z dnia 25. lutego 1889 l. 1774.

Uzupełniająca szkoła przemysłowa w Jarosławiu, założona w roku szkolnym 1881, ukończyła obecnie dziewiąty rok swego istnienia. Wpisy rozpoczęły się 29. września 1888, a rok szkolny zakończono publicznym egzaminem dnia 26. maja 1889.

Odbyty egzamin wykazał dostatecznie, że młodzież uczęszczająca do tej szkoły regularnie, bardzo wielkie korzyści odnosi, co się objawiło w odpowiedziach pewnych i jasnych we wszystkich przedmiotach, traktowanych w tej szkole, w zeszytach kaligraficznych i w zeszytach rysunkowych (blokach) tych uczniów, którzy regularnie na naukę uczęszczali, których liczba jednak zaledwie $^1/_3$ zapisanych wynosiła, $^1/_3$ uczęszczała nieregularnie, $^1/_3$ zapisanych albo bardzo nieregularnie albo wcale nie uczęszczała.

Na 236 opodatkowanych przemysłowców, należących do gminy Jarosławskiej, zapisało się w ciągu roku szkolnego od 80 z wymienionych przemysłowców 136 terminatorów na naukę szkolną. Przeciętna liczba z dziewięciu lat istnienia tej szkoły wynosi rocznie 140 uczniów, a przekroczyłaby niezawodnie liczbę 200, gdyby wszyscy przemysłowcy swoich terminatorów do tej szkoły zapisywali i na naukę posyłali. Pomimo stosunkowo małej frekwencyi twierdzić można stanowczo, że młodzież chętnie garnęłaby się do nauki i postępy jej byłyby niezawodnie jeszcze pomyślniejsze, gdyby majstrowie zrozumieli swój własny interes, jako też interes swoich terminatorów i posyłali tychże chętnie i regularnie na naukę szkolną.

Niestety tak nie jest. Bardzo znaczna liczba majstrów nieprzychylnie jest usposobiona do tej szkoły, a ten stan musi się udzielić w pewnym stopniu i terminatorom, którzy wraz ze swoimi majstrami uważają tę szkołę jako zaprowadzoną w interesie nauczycieli, dla siebie zaś jako nowy wynalazek prześladowania. Właściwą przyczyną owego nieprzychylnego usposobienia tak samo jak w innych miejscowościach dla tak pożytecznej instytucyi ze strony znacznej części naszych przemysłowców jest niezawodnie ta okoliczność, iż w ogólności posyłanie a tem bardziej regularne posyłanie terminatorów na naukę szkolną uszczupla pracę warsztatową, a tem samem i korzyści materyalne, oprócz tego i niedowierzanie w błogie skutki nauki, o których znaczna część naszych przemysłowców nie ma i mieć nie chce należytego

wyobrażenia. (Zaledwie 6 majstrów było na egzaminie). Ta niechęć do zakładu objawia się niestety nawet u tych przemysłowców, którzy jużto swojem znaczeniem, jużto swojem większem wykształceniem fachowem, jużto doznawszy u swoich synów błogich skutków nauki w tej szkole, powinniby raczej dawać dobry przykład drugim, jak tego wymaga prawo i poczucie obywatelskie. Zarząd szkoły wpływał przez cały czas istnienia tej szkoły różnemi środkami na pokonanie tego nieprzychylnego usposobienia dla szkoły, i jakkolwiek udało się w części podtrzymać frekwencyę, to jednak stanowczo twierdzić można, że bez zastosowania środków przymusowych przewidzianych ustawą przemysłową, pożądanych skutków licznego i regularnego uczęszczania do tej szkoły osiągnąć nie będzie można.

Byłoby właśnie teraz na czasie, aby władze kompetentne wsparły szkołę w tym kierunku, która to szkoła obecnie na podstawie zasad organizacyi szkół przemysłowych uzupełniających, wydanych przez Komisyę krajową dla spraw przemysłowych, została już z końcem upłynionego roku szkolnego zupełnie zorganizowaną z należytem uwzględnieniem tutejszych stosunków. Rok szkolny trwać będzie jak dotąd 8 miesięcy tylko z tą różnicą, że na przyszłość rozpoczynać się będzie 15. września a kończyć koło 15. maja.

Szkoła rozpada się na kurs przygotowawczy i właściwy kurs przemysłowy. Liczba godzin dla każdego roku nauki wynosić będzie 8 godzin tygodniowo. Dla nauki religii przeznaczono po jednej godzinie tygodniowo tylko na kursie przygotowawczym. Zamiast języka niemieckiego na kursie przygotowawczym zaprowadzono kaligrafię po jednej godzinie tygodniowo na obydwu latach kursu przygotowawczego. Zresztą zatrzymuje się rozkład nauki, podany w „Zasadach organizacyi" tych szkół, wydanych przez Komisyę krajową dla spraw przemysłowych, strona 16.

Umieszczenie tej szkoły w budynku szkoły średniej jest pod każdym względem zupełnie odpowiedne. Siły nauczycielskie posiadają potrzebną kwalifikacyę, gdyż do rysunków, na które w tej szkole główny nacisk położono, jest dwóch nauczycieli fachowych, którzy oprócz tego odbyli kursa praktyczne podczas feryj jeden we Lwowie, drugi w Bielsku, mogą zatem i muszą się zastosować do instrukcyj otrzymanych i osobiście podanych przez inspektorów zwiedzających rocznie tutejszą szkołę przemysłową uzupełniającą. — Zakład w potrzebne wzory i przybory w tym kierunku jest obecnie dobrze zaopatrzony. Do innych przedmiotów ma szkoła oprócz trzech nauczycieli szkoły ludowej 5 nauczycieli szkoły średniej do dyspozycyi, którzy regularnie i gorliwie naukę odbywają, gdyż tylko za godziny rzeczywiście odbyte honoraryum otrzymują. Szkoła potrzebuje od wys. władz tylko energicznego poparcia w kierunku licznego i regularnego uczęszczania terminatorów do tej szkoły zastosowaniem środków przymusowych przewidzianych ustawą przemysłową.

Wynik klasyfikacyi z końcem roku szkolnego 1888/9 był następujący:

Wyszczególnienie	Kurs przygotowawczy I. rok nauki	Kurs przygotowawczy II. rok nauki	Kurs przemysłowy I. rok nauki	Kurs przemysłowy II. rok nauki	Razem
Zapisało się w ciągu roku	56	46	17	17	136
Otrzymało stopień bardzo dobry lub dobry z nagrodą w książkach	5	3	4	3	15
Otrzymało stopień pierwszy	11	12	5	5	33
„ „ drugi	6	4	1	1	12
Nie klasyfikowano ze wszystkich przedmiotów z powodu nieregularnego uczęszczania	34	22	6	5	67
Opuściło szkołę	—	5	1	3	9
Razem	56	46	17	17	136

Zachowanie się młodzieży pod względem obyczajności było jak zwykle z początkiem roku niesforne. Ekscesa uboczne, bijatyki i inne wybryki powtarzały się kilkakrotnie. W ciągu roku wszystko się ustatkowało i zachowanie pod względem obyczajności pomimo początkowych wybryków uważać można jako zadowalniające.

Załącznik VIII. do sprawozdania z czynności Komisyi kraj. dla spraw przemysłowych.

Sprawozdanie

z frekwencyi i postępu uczniów miejskiej szkoły przemysłowo-handlowej im. Sobieskiego w Kołomyi za r. szkolny 1888/9.

Rok szkolny rozpoczął się d. 7. października a skończył się ogólnym popisem pod przewodnictwem Wgo ks. kanonika Koblańskiego Jana, jako delegata Rady szkolnej miejscowej i Wgo pana Asłana Jakóba burmistrza, jako przewodniczącego Kuratoryi szkoły w obecności Zwierzchności gm. i reprezentanta stowarzyszeń przemysłowych dnia 2. czerwca b. r. o 3. god. popołudniu.

Wpisanych uczniów było 315 — klasyfikowano 175.

Statystyczna tabela.

A. **Liczba wpisanych, klasyfikowanych, postęp klasyfikowanych w szkole dopełniającej przemysłowej:**

Było uczniów		w klasie: na kursie przygotowawczym 1. r. nauki	na kursie przygotowawczym 2. r. nauki	pierwszej	drugiej	Razem
Wpisanych		124	70	73	25	292
klasyfikowanych		55	42	49	19	165
z klasyfikowanych otrzymało stopień	celujący	5	2	2	3	12
	pierwszy	35	18	20	10	83
	drugi	15	22	27	6	70

B. **Na kursie handlowym:**

Wpisanych	klasyfikowanych	Stopień ogólny otrzymało: celujący	pierwszy	drugi
23	10	1	5	4

Wyjątki ze sprawozdania komisyi zawiadującej szkołą przemysłową izraelicką imienia Marka Bernsteina we Lwowie za rok szkolny 1888/9.

C. k. Ministerstwo wyznań i oświaty, Sejm, krajowa komisya przemysłowa i przełożeństwo zboru izraelickiego nie szczędziły szkole swej opieki i materyalnego poparcia.

„Szczególnie szczodrze subwencyonowało szkołę Wysokie Ministerstwo wyznań i oświaty za pośrednictwem krajowej Komisyi przemysłowej. Szkoła otrzymała bowiem z tego źródła znakomity i drogocenny zbiór modeli i wzorów rysunkowych wraz z dotyczącymi podręcznikami, wiele podręczników szkolnych dla uczniów, 40 zł. osobno na sprawienie szafy na modele i wzory rysunkowe, wreszcie 700 zł. na polepszenie płac nauczycieli i na środki naukowe. Subwencya ta umożliwiła również sprawienie odpowiedniej ilości przyborów naukowych, których brak dawał się przedtem dotkliwie uczuć. Wysoki Sejm przyznał szkole tak samo jak w latach ubiegłych subwencyą roczną w kwocie 300 zł., a Zbór izraelicki w kwocie 100 zł. Wysokiemu Rządowi, Sejmowi krajowemu, krajowej Komisyi przemysłowej i Zborowi izraelickiemu składa na tem miejscu komisya szkolna najserdeczniejsze podziękowanie za troskliwość i ofiarność na cele szkoły, a jej zadaniem było i będzie zawsze, przez oględne zawiadowstwo funduszami przyznanymi wpływać na jak najkorzystniejszy rozwój szkoły. Z subwencyj tych stosunkowo najwyższe kwoty przypadły na wyposażenie nauki rysunków, która w szkole tej kategoryi najważniejszą odgrywa rolę, a którą tak Wysoki Rząd, jakoteż krajowa Komisya przemysłowa szczególną otaczają opieką.

„Radykalnych zmian w ustroju szkoły nie przeprowadzono dotąd, gdyż tak projekt statutu, jakoteż nowy plan naukowy, ułożone w ubiegłym roku w myśl wezwania Wysokiego Wydziału krajowego nie otrzymały dotąd aprobaty c. k. Ministerstwa oświaty.“

Statystyka szkolna i rezultat klasyfikacyi.

W ubiegłym roku szkolnym zapisało się uczniów:

a) do klasy przygotowawczej *A.* . .	71
b) „ „ „ *B.* . .	39
c) „ „ I.	62
d) „ „ II.	31
Razem .	203

Z tych jednak nie klasyfikowano z powodu nieregularnego uczęszczania do szkoły 104, klasyfikowano 99.

Z klasyfikowanych ukończyło rok szkolny z dobrym postępem 71, stopień niedostateczny otrzymało 28 uczniów.

Wydatki na utrzymanie zakładu wynosiły w ciągu r. 1888/9 zł. 2.840.

Ze sprawozdania Dyrekcyi szkoły przemysłowej uzupełniającej w Tarnowie za rok szkolny 1888/9.

Naukę w tej szkole rozpoczęto dnia 1. października 1888 r. a ukończono ją dnia 2. czerwca 1889 egzaminem publicznym, który się odbył pod przewodnictwem członka Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych, posła Dra Ferdynanda Weigla.

W dzień egzaminu urządził zakład w sali rysunkowej wystawę prac rysunkowych uczniów. Wystawę tę zwiedzali oprócz osób, biorących udział w egzaminie, także inni goście.

Następujące zestawienie wskazuje liczbę uczniów i wynik klasyfikacyi:

	U c z n i o w i e:				
Nauka uzupełniająca:	zapisani	klasyfikowani	I. stopień otrzymali	II. stopień otrzymali	nieklasyfikowani.
Kurs przygotowawczy: .	78	53	23	30	25
Klasa I. . .	57	41	15	26	16
„ II. . .	34	28	8	20	6
Oddział rysunków:					
dla przemysłu artystycznego	11	7	7	—	4
„ „ budowlanego	18	15	13	2	3
„ „ techniczno-mechanicznego	13	—	—	—	13
Rachunkowość kupiecka .	32	17	10	7	15
Razem . .	243	161	76	85	82
			Razem	243	

Z powyższego zestawienia pokazuje się, że liczba uczniów w tym roku zapisanych przewyższyła znacznie liczbę uczniów zapisanych we wszystkich latach dawniejszych. Atoli frekwencya rzeczywista była w upłynionym roku szkolnym daleko słabsza, niż w latach poprzednich, gdyż na 243 uczniów zapisanych aż 82 t. j. $^1/_3$ nie klasyfikowano w małej liczbie dla przesiedlenia się, w większej dla dłuższej choroby, a w przeważnej dla bardzo nieregularnego uczęszczania. Że zaś na 161 uczniów klasyfikowanych większa połowa, bo 85 otrzymała stopień d r u g i czyli niepostępowy, to należy przypisać częścią nieregularnemu uczęszczaniu lub spóźnianiu się na naukę, częścią słabemu i niedostatecznemu jeszcze dotąd przygotowaniu uczniów pod względem wiedzy. Jakoż bardzo znaczna ich liczba zapisuje się do szkoły przemysłowej zwykle w kilka lat po wyjściu ze szkoły ludowej, a rzadko który może się wykazać świadectwem, że ukończył w niej klasę IV.

W zimowych miesiącach była frekwencya w ogólności dosyć liczna i regularna; ale z nastaniem dni cieplejszych i dłuższych obniżała się coraz bardziej. Majstrów tych terminatorów, którzy opuszczali godziny naukowe, wzywała dyrekcya, wzywał burmistrz, jako przewodniczący wydziału szkolnego, do pilnego posyłania takowych do szkoły, i wykazywał upornych c. k. Starostwu. Ale mimo tego wszystkiego frekwencya się nie zwiększała. I rzeczywiście wyglądało to tak, jakby majstrowie działali na przekór wszelkim wezwaniom. Jakoż niektórzy terminatorowie pytani, dlaczego nie uczęszczają regularnie do szkoły, odpowiadali, że ich maj-

strowie nie chcą uwolnić od roboty. Z drugiej strony trzeba przyznać, że byli znowu choć w niewielkiej liczbie tacy majstrowie, którzy posyłali pilnie i regularnie swoich terminatorów na naukę i przychodzili do dyrekcyi pytać się o ich zachowanie się i postęp w naukach.

Terminatorzy, którzy pilnie i regularnie na nauki uczęszczali, okazali w nich należyte i widoczne postępy, a osobliwie w rysunkach, na które do pewnego czasu jeszcze najliczniej i najregularniej chodzili, odkąd uczą takowych nauczyciele specyalnie kwalifikowani i odkąd zakład otrzymał znaczną ilość cennych wzorów, modeli i narzędzi rysunkowych. Pocieszającem zjawiskiem jest to, że w upłynionym roku szkolnym oprócz terminatorów zapisało się i uczęszczało na naukę rysunków fachowych 26 czeladników, co dotąd jeszcze nie bywało; mianowicie na oddziale rysunków dla przemysłu budowlanego było kilka tak zwanych podmajstrzych murarskich, ludzi już starszego wieku.

Co się tyczy nauczycieli, to ci pełnili swoje obowiązki punktualnie, pilnie, gorliwie i sumiennie, i rzadko który opuścił szkołę, a jeżeli to kiedy miało nastąpić, to tylko dla ważnych powodów; co podawano zawczasu do wiadomości dyrektora. Ten zaś zarządzał odpowiednie zastępstwo.

Nauka w tej szkole odbywała się w niedzielę od godz. 9—12 przed południem i od 2—4 popołudniu; potem we wszystkie dnie powszednie (z wyjątkiem piątku i soboty) od godz. 7—9 wieczór; ogółem było godzin naukowych w tygodniu 44; nauka trwała przez 8 miesięcy i odbywała się podług planu nauk projektowanego, przedłożonego Wysokiemu Wydziałowi krajowemu, z tą małą zmianą, że rachunkowość przemysłowa miała 1 godz. w tygodniu zamiast 2 godzin; a poza planem zatrzymano dawniejszy kurs rachunkowości kupieckiej pojedyńczej i podwójnej w 4 godz. w tygodniu; pierwsze dlatego, że 1 godz. nie można było umieścić w dnie powszednie, a chciano, żeby starsi terminatorzy z klasy II. mieli w niedziele popołudnia wolne; drugi zaś dlatego, że kurs tak zwanej buchhalteryi przy tej szkole od początku jej zaprowadzenia zawsze istniał, prawie najlepiej prosperował i okazał się dla miejscowych stosunków potrzebnym, ponieważ w mieście naszem jest wiele dojrzałej młodzieży handlowej i pracującej po różnych instytucyach finansowych, która na ten kurs zawsze licznie się zapisywała i należycie z niego korzystała.

Załącznik XI. do sprawozdania z czynności Komisyi kraj. dla spraw przemysłowych

Plan nauki

rysunków, pięciomiesięcznego kursu przygotowawczego dla kandydatów na nauczycieli szkół przemysłowych uzupełniających — urządzonego w c. k. szkole przemysłowej w Krakowie, w półroczu zimowem 1888/9.

(Ułożony przez grono profesorów tego zakładu, zatwierdzony rozporządzeniem c. k. Ministerstwa wyznań i oświaty z 4. sierpnia 1888. l. 1804).

A) Rysunek ogólny.

1. Rysunek geometryczny i stosowana nauka o rzutach, (150 godzin). Metodyczne wskazówki co do sposobu udzielania najpierwszych początków nauki rysunku w szko-

łach uzupełniających; zupełne przerobienie kilku najpierwszych wzorowych lekcyj tejże nauki; ćwiczenia odnośnych tematów, wykonane grafionem.

Elementarne konstrukcye planimetryczne, o ile takowych w praktycznym rysunku technicznym potrzeba; skale i praktyczne ich zastósowania; linie krzywe ważne dla rysunku w praktyce; rozmaite motywa dekoracyjne, jakoto: meandry, plecionki, astragale i t. d.

Zdjęcie geometrycznego ornamentu z posadzkowych płyt ceglanych; zdjęcia podobne z posadzek znakomitych budynków publicznych, jak katedry na Wawelu i t. d.

Początki rzutów na podstawie stosownych modeli płaskościennych i krzywych, widoki z góry, przodu i z boku, rozmaite przekroje; przedstawienie tych modeli w perspektywie równoległej; zdjęcie z natury kilku przedmiotów stolarskich i przedstawienie ich tak w rzutach jak i perspektywie z dokładnem wypisaniem dotyczących wymiarów (kotowaniem).

Graniastosłupy, walce, ostrosłupy, stożki w najrozmaitszych położeniach; płaskie przekroje tych brył, jakoteż rozwinięcie ich powierzchni w płaszczyźnie; praktyczne zastosowanie do wycięcia szablonów spustowej rynny dachowej, jakoteż szablonów blaszanego naczynia o walcowych i stożkowych kształtach.

Powierzchnia kuli i przybliżone jej rozwinięcie; siatka baniastej kopuły kształtu gruszkowatego. Gzymsy i ich gierunki.

Przecięcie się wzajemne graniastosłupów, ostrosłupów, walców, stożków i kul w kombinacyach ważnych dla praktyki, jak n. p. przy konstrukcyach dachów, słupów, filarów, wentylów, kurków, kotłów parowych, mutrach śrubowych, rozmaitych naczyniach itd.

Konstrukcye cieniów w typowych przykładach.

Ćwiczenia w wolnoręczno-perspektywicznym rysunku z modeli geometrycznych i praktyczne obznajomienie z zasadami perspektywy

Od czasu do czasu zdjęcia z natury, przedsięwzięte na urządzanych do tego wycieczkach.

2. Rysunek wolnoręczny (150 godzin). Odrysowywanie ołówkiem z tablicy w systematycznym porządku od najłatwiejszych aż do zawilszych form postępujących ornamentów, wraz z objaśnianiem charakterystycznych kształtów tychże i ich układu. Liść akantusowy, jego znaczenie w artystycznym przemyśle, dokładne, czyste i subtelne oddanie jego konturów, dążność do przyswojenia sobie i wnikania w ducha jego form.

Znajomość kolorów, własności ich mięszania, harmonia barwna. Wykonywanie barwnych ornamentów pędzlem przy usilnem przestrzeganiu czystości i poprawności konturu.

Historyczny rozwój stylów ornamentalnych, objaśnianie sprawy tej na wzorach. Szczegółowe zdjęcia ornamentów z natury, a to ze znakomitych pomników sztuki w katedrze na Wawelu, dokonane na przedsięwziętych osobno w tym celu wycieczkach.

Rysunek z modeli gipsowych.

B) Rysunek zawodowy.

3) Rysunek zawodowy z zakresu przemysłów budowlanych. (120 godzin). Ogólne uwagi co do układu, wykonywania, kotowania zawodowych rysunków. Zasady, prowadzące do należytego przedstawienia pewnego, projektować się mającego przedmiotu, objaśnienie istoty przekroju i okoliczności, które na należyty jego wybór wpływają.

Podział materyału naukowego ze względu na oddzielne gałęzie dotyczących rzemiosł.

Ogólne objaśnianie traktujących się spraw za pośrednictwem szkiców w liniach, ewentualnie na podstawie odpowiednich wzorów.

Wiązania drew w ogólności; szczegółowo wiązania stolarskie (cynki etc.), tokarskie (czopy etc.), ramy i obdasznice, wypełnianie pól etc. Drzwi, okna, poszczególne sprzęty na podstawie najlepszych wzorów. Na należyte opracowywanie szczegółów i dokładne tychże kotowanie główną przytem zwracano uwagę.

Klatka schodowa, poszczególne stopnie. Konstrukcya stropów za pomocą modeli i wzorów. System najprostszego stolca dachowego i oddzielnych jego wiązań. Wiązania cegieł i kamieni.

4) Rysunek form i porządków architektonicznych (90 godzin). O członkach architektonicznych. Poszczególne profile i ich zastosowania w gzymsach, jak: cokołach, gurtach, gzymsach głównych etc. Zastosowanie członków architektonicznych do zamknięcia i podziału powierzchni z uwagi na zastosowanie w robotach stolarskich i kamieniarskich etc.

Ogólne pojęcia porządku architektonicznego. Objaśnienie stosunków porządku toskańskiego i rzymsko-doryckiego podług Vignoli z pomocą modeli gipsowych. Objaśnienie kapitelu jońskiego i korynckiego.

Członkowanie podpór (kolumn, pilastrów, słupów), ich pojedyncze części składowe, (stopa, trzon, kapitel). Profilowanie postumentów, balustrad, konsoli.

Najważniejsze formy naczyń. Objaśnienie przeznaczenia różnych naczyń i wynikłej ztąd formy tychże. Główne typy naczyń i ich członkowanie, objaśnione z pomocą modeli.

5) Rysunek zawodowy z zakresu przemysłu metalowego (90 godzin). Określenie warunków, potrzebnych do dokładnego przedstawienia technicznego przedmiotu, mianowicie rzutów poziomego, pionowego i bocznego (czyli widoków z góry, przodu i boku); konieczność przekrojów dla dokładnego uwidocznienia części zakrytych.

Sposoby wykonywania rysunków pod względem wyciągania, malowania, wpisywania wymiarów i użycia skal czyli podziałek; przeznaczenie wprowadzonych miar względnych.

Przy zdejmowaniu odnośnych modeli i rysowaniu tychże w naturalnej wielkości — zwracano na to szczególną uwagę — omawia się najdokładniej przedmiot cały, tak pod względem jego przeznaczenia, najodpowiedniejszego kształtu, materyału, wytrzymałości, jakoteż sposobu i możności wykonywania i obrabiania go tak ręcznie za pomocą pilnika, dłuta etc. lub też za pomocą maszyn, a więc na hyblarkach, tokarkach itd.

W dalszym ciągu wyjaśnianie, okazywanie i rysowanie przedmiotów z zakresu prac ślusarza i blacharza.

Wykończenie powierzchni przedmiotów metalowych za pośrednictwem cyzelowania, emaliowania, powlekania różnymi metalami lub farbami

Sprawozdanie

Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych do Wydziału krajowego w sprawie wniosku o wyjednanie prawa wydawania świadectw uzdolnienia przemysłowego dla uczniów krajowych szkół fachowo-przemysłowych i warsztatów wzorowych.

Wysoki Wydziale krajowy!

W załatwieniu szacownych wezwań Jego z 27. maja b. r. l. 20911 i poprzednich, do tego samego odnoszących się przedmiotu pism, Komisya krajowa dla spraw przemysłowych ma zaszczyt przedłożyć Wysokiemu Wydziałowi następujące sprawozdanie w kwestyi przyznania fachowym zakładom szkolnym przemysłowym w Galicyi, utrzymywanym lub subwencyonowanym z funduszu krajowego, charakteru szkół publicznych, oraz prawa wydawania świadectw uzdolnienia do samoistnego prowadzenia przemysłu w myśl § 14. ustawy przemysłowej z 15. marca 1883 nr. 39. Dz. u. p.

Ażeby uzyskać podstawę do sformułowania wniosków w tej sprawie, rozesłaliśmy do zarządów wszystkich fachowych szkół przemysłowych i warsztatów wzorowych, pozostających pod opieką kraju, kwestyonaryusz z szeregiem pytań, zmierzających do objaśnienia stanu obecnego tych zakładów, tudzież rezultatów ich dotychczasowej działalności.

Z treści uzyskanych na ten kwestyonaryusz odpowiedzi, jak niemniej także na podstawie informacyj, z innych źródeł zaczerpniętych, Komisya krajowa dla spraw przemysłowych wnosi:

1. Ponieważ tkactwo i koronkarstwo nie liczą się do rękodzieł, do których prowadzenia w myśl przepisów § 14 ust. przem. może być wymagane świadectwo uzdolnienia fachowego, przeto nie zachodzi potrzeba starać się o przyznanie istniejącym w naszym kraju szkołom tkackim i koronkarskim prawa wydawania świadectw uzdolnienia;

2. Również nie potrzeba, zdaniem Komisyi starać się o takie prawo dla szkół robót kobiecych, bo do rękodzielniczego prowadzenia tej przemysłowości wystarczają świadectwa szkolne, przez te szkoły wydawane;

3. Komisya nie uznaje także za wskazane, ażeby starać się o przyznanie prawa wydawania uczniom świadectw uzdolnienia fachowego dla szkół koszykarskich w Jarosławiu i w Jaśle, gdyż te zakłady kształcą uczniów swoich do zajmowania się koszykarstwem, jako przemysłem domowym;

4. Obecnie tylko krajowej szkole bednarstwa i kołodziejstwa w Kamionce strumiłowej należałoby przyznać charakter szkoły publicznej, i wyjednać dla niej prawo wydawania świadectw uzdolnienia do samoistnego wykonywania przez jej uczniów bednarstwa i kołodziejstwa.

5. Wypada zwrócić uwagę c. k. Rządu, aby nadał takie prawo c. k. zawodowej szkole ślusarskiej w Świątnikach górnych;

6. Dla warsztatu wzorowego garncarskiego, w Porębie znajdującego się, w którym przepisy organizacyjne dopiero w r. b. wprowadzono, będzie można starać się o prawo wyda-

wania uczniom świadectw uzdolnienia fachowego wówczas, gdy ten zakład całkowicie urządzonym zostanie;

7. Krajowej szkole garncarskiej w Kołomyi możnaby przyznać prawo wydawania świadectw do wykonywania przez jej uczniów garncarstwa zawodowo dopiero wówczas, gdy ten zakład zostanie zreorganizowany na wzór warsztatu naukowego garncarskiego w Porębie — mianowicie w tym kierunku, ażeby tam nie pielęgnowano zbyt jednostronnie garncarstwa ze stanowiska przemysłu artystycznego, lecz ażeby szkoła garncarska w Kołomyi kształciła należycie swych uczniów praktycznie w tym zawodzie, wedle prawideł postępowej, udoskonalonej techniki;

8. Warsztat wzorowy garncarski w Toustem wymaga również reorganizacyi;

9. Szkołę fachową stolarską w Stanisławowie należy odpowiednio zorganizować, lub znieść, gdyż w obecnym stanie nie odpowiada ona celowi;

10. Warsztat naukowy stolarski i dla wyrobu zabawek z drzewa w Żywcu został otworzony dopiero w zeszłym roku, a przeto nie wiadomo jeszcze, jakie on wyda rezultaty.

W ogólności nasunęła się Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych przy roztrząsaniu obecnego urządzenia istniejących w kraju naszym rękodzielniczych szkół fachowych i warsztatów wzorowych uwaga, że należałoby ustrój ich we wszystkich szczegółach dokładnie zbadać, o ile możności na miejscu, ażeby nabrać przekonania, jak w rzeczywistości przedstawiają się dane, przytoczone w odpowiedziach na wspomniany powyżej nasz kwestyonaryusz — mianowicie, czy te szkoły kształcą uczniów do praktycznego wykonywania zawodu w sposób należyty?

Po takiem zbadaniu należałoby w tych zakładach spostrzeżone braki usunąć — należałoby po prostu nasze szkoły rękodzielnicze zorganizować tak, ażeby one w zupełności odpowiadały celowi.

Głównie zaś chodziłoby o usunięcie panującej obecnie w tych szkołach dowolności w prowadzeniu nauki. Wszystko zależy od osobistych zapatrywań nauczycieli i kierowników. Nauka udzielaną bywa wedle systemu, jaki każdy z nich z osobna za najlepszy uważa. Nie mamy zaś żadnych dowodów na to, iż wszystkie te sposoby nauki są dobre.

Przedkładając Wysokiemu Wydziałowi niniejsze sprawozdanie, Komisya krajowa dla spraw przemysłowych nie poczytuje przeto zadań swoich w dotkniętym tu kierunku za wyczerpane, lecz owszem jest to zdaniem naszem, dopiero wstęp do dalszych studyów nad właściwościami dotychczasowego ustroju rękodzielniczych szkół fachowych i warsztatów wzorowych w Galicyi, i do usiłowań, by stwierdzone ich niedostatki naprawić.

Komisya świadomą jest swoich obowiązków w tej mierze, i zajmuje się właśnie rewizyą urządzeń zostających pod opieką kraju fachowych szkół rękodzieniczych. Czynność ta będzie jednakże wymagała z natury swej cokolwiek dłuższego czasu.

W toku rozpraw nad powyższym przedmiotem poruszono w łonie Komisyi potrzebę tworzenia przy szkołach żeńskich — na razie zaś przynajmniej przy szkołach z większą ilością uczennic, posad specyalnych nauczycielek robót. Komisya mniema, iż w tym celu należałoby przyznać w drodze właściwej niektórym zakładom, celującym w dziale robót, prawo wydawania uczennicom swoim patentów na fachowe nauczycielki robót kobiecych.

W osobnem sprawozdaniu będzie miała zaszczyt Komisya krajowa dla spraw przemysłowych przedstawić Wysokiemu Wydziałowi szczegółowe wnioski w tej mierze.

Lwów 15. lipca 1889.

Okólnik

Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych do kierowników warsztatów wzorowych tkackich w sprawie wyboru wzorów do tkanin barwnych i deseniowych.

„Do wyrobów wzorzystych tkackich, a mianowicie: bielizny stołowej, szlaków barwnych przy ręcznikach i fartuszkach używano dotychczas, o ile przedmioty takie wyrabiano w warsztacie, prawie wyłącznie wzorów obcych.

„Zadaniem warsztatów wzorowych tkackich jest, nietylko wprowadzać i rozpowszechniać lepszą technikę, uczyć użycia i zastosowania ulepszonych krosien tkackich, ale także wprowadzać nowe i odpowiedne wzory.

„Wyroby tkackie, wykonywane w warsztacie wzorowym, albo pod wpływem warsztatu przez tkaczy, którzy albo pobierali naukę w szkole, albo też wykonują tkaniny według wskazówek kierownika warsztatu wzorowego znajdą tylko w takim razie odbyt i zdobędą nietylko w swej, ale i w dalszych okolicach targ, jeżeli oprócz dobrego wykonania odznaczać się będą oryginalnymi wzorami, opartymi na motywach ornamentalnych ludowych lub narodowych.

„Dotychczas natrafiało na trudności zaopatrzenie warsztatów wzorowych w odpowiedne wzory; obecnie jednak powołano w życie przy krajowej szkole tkackiej w Krośnie pracownię do wybijania i przysposabiania kartonów do użytku przy krosnach tkackich, zaopatrzonych albo w nicielnice albo też w przyrząd Jacquard'a, a kierownik szkoły tej upoważniony jest na żądanie warsztatów wzorowych tkackich dostarczać kartonów tych po cenie produkcyi.

„Warsztat wzorowy tkacki powinien zatem w razie, jeżeli wzorów nowych potrzebuje, udać się wprost do kierownika krajowej szkoły w Krośnie z żądaniem o przysłanie kartonów i w liście swym przytoczyć następujące szczegóły:

a) dla jakiej tkaniny potrzebne są wzory i kartony t. j. czy te wzory potrzebne są jako szlaki barwne do obrusów lub serwet, do ręczników, peremitek, fartuszków i t. p, czyli wzory są potrzebne do obrusów i serwet kolorowych, albo też do wyrobu białej adamaszkowej bielizny stołowej; wreszcie mogą być wzory potrzebne jako wstawki barwne do bielizny t. j. do koszul;

b) podać należy rozmiar warsztatu, a względnie szerokość postawu tkaniny i określić bliżej, w jakiego rodzaju nicielnice lub przyrząd Jacquard'a zaopatrzone są krosna tkackie, jak również z ilu nici składa się osnowa postawu;

c) podać należy, czy szlak, a względnie wzór, którego warsztat potrzebuje, ma mieć jednę barwę, n. p. czerwoną lub niebieską, na tle białem, albo też, czy wzór składać się powinien z dwóch, lub trzech barw na tle białem, albo wreszcie, czy wzór ma stanowić pełny szlak barwny z dwóch lub kilku kolorów złożony, zakończający tkaninę białą;

d) gdyby okazała się potrzeba sporządzenia kartonów według pewnej tkaniny, używanej w tamtej okolicy, lub znachodzącej pokup w tamtych stronach, to należy do pisma w którem warsztat wzorowy będzie prosić o przysłanie kartonów, dołączyć oryginalną tkaninę;

e) w piśmie, wystosowanem do kierownika krajowej szkoły tkackiej w Krośnie, wyraźnie zaznaczyć należy, czy potrzebne są tylko kartony, czyli też dołączyć należy również

i tkaninę, wyrobioną w szkole tkackiej wedle żądanych kartonów; w ostatnim wypadku, ponosi warsztat wzorowy koszta sporządzenia takiej tkaniny. Należy również prosić o podanie potrzebnych wskazówek co do sposobu wykonania tkaniny, gdyby tego okazała się potrzeba;

f) w razie, gdyby warsztat wzorowy tkacki nie był w możności wedle pewnych wzorów i kartonów wykonać tkaniny i potrzebował pouczenia i wskazówek co do sposobu wykonania, to należy o tem wspomnieć w piśmie do kierownika krajowej szkoły tkackiej w Krośnie, a równocześnie wystosować pismo z prośbą do Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych, ażeby celem pouczenia wysłała kogo do warsztatu wzorowego.

„Komisya krajowa dla spraw przemysłowych wypowiada przeświadczenie, że kierownictwo warsztatu wzorowego dołoży wszelkich starań, ażeby stopniowo rugować wzory obce, używane tam dotychczas przy wyrobach tkanin barwnych i zastępywać je wzorami o motywach ludowych lub narodowych, tak, ażeby o ile możności w jak najkrótszym czasie obce wzory zupełnie znikły z tkanin, wyrabianych czy to w warsztacie wzorowym, czyli też u tkaczy, którzy robią pod kierunkiem warsztatu dla tamtejszych spółek tkackich“.

Załącznik XIV. do sprawozdania z czynności Komisyi kraj. dla spraw przemysłowych.

Opinia

inż. Henryka Gruszeckiego, kierownika krajowej szkoły tkackiej w Krosnie, w przedmiocie organizacyi wzorowych warsztatów tkackich.

Warsztaty naukowe tkackie, wchodząc przed laty kilku w życie miały na celu podniesienie tego przemysłu przez zapoznanie tkaczy z ulepszonemi krosnami i przyrządami pomocniczymi za granicą kraju używanymi. Materyału surowego dostarczają warsztatom prywatne spółki — obecnie obok warsztatów w Krośnie, Korczynie, Błażowej, Wilamowicach i Kosowie istniejące a jak rezultaty finansowe okazują, bardzo dobrze się rozwijające Spółki nie tylko dostarczają materyału surowego warsztatom, lecz zarazem dają przędzę tkaczom samoistnym, pracującym na rachunek spółek w domu, płatnym za robotę od sztuki.

Ponieważ zarząd spółek nie posiada fachowego wykształcenia, zajmuje się zazwyczaj instuktor warsztatu sprowadzaniem przędzy, wydawaniem tejże pojedyńczym tkaczom, odbieraniem sztuk wyrobionych i oznaczeniem tak cen za robotę, jak i kalkulacyą cen sprzedaży.

Instruktor sam tylko wie, ile przędzy do wyrobu sztuki potrzeba, w jaki sposób towar dany się apretuje — słowem, los cały spółki w jego spoczywa ręku. Miałem sposobność przekonać się w kilku wypadkach, że instruktor „chowając światło pod korzec“ nie udziela nikomu swoich wiadomości, sądząc, że w tym razie straci cały swój wpływ, i nie będzie pobierał od wyrobionych sztuk procentów, które o ile jest zręczniejszym w wyzyskiwaniu — pobiera.

Wskutek tego i nauka w szkole cierpi z powodu, że instruktorowi chodzi o wyrobienie jak największej ilości sztuk, a nauczywszy ucznia pewnej roboty, pewnej techniki, zostawia go przy niej czas dłuższy — szkołę przemieniając w fabrykę.

Postawiłbym zatem jako główne punkta:

1. Uregulowanie stosunków spółek do warsztatu naukowego;

2. Zaprowadzenie kontroli w nauce.

Umowa polegać winna na następujących punktach:

Ad 1. a) Spółka dostarcza warsztatowi przędzy w ilości i jakości, przez instruktora zażądanej;

b) Za przędzę zepsutą lub użytą w celach naukowych płaci warsztat spółce cenę własnego kosztu;

c) Spółka płaci warsztatowi 90% wynagrodzenia za robotę, jaką pobiera samoistny tkacz po odciągnieniu kwoty pod *b)*, z reszty 70% otrzymują uczniowie, a 30% instruktor;

d) Warsztat jest zupełnie niezależny, i wyrabia tylko towary odpowiednio do potrzeb nauki.

Celem kontroli instruktor prowadzić powinien:

1. Kwitaryusz z jukstą wybranej przędzy;

2. Książkę podręczną, w której każde krosno posiada własne konto; tu uwidocznić należy ilość zużytej przędzy na osnowę, a następnie ilość zużytego wątku; po ukończeniu każdą sztukę wciągnąć należy do

3. Księgi robót, w której oznaczonym być ma wyrób podług numerów porządkowych, z podaniem ilości zębów w grzebieniu, szerokości osnowy w grzebieniu, długości osnowy i sztuki, ilość nici wątku w 1%m, ilość zużytej osnowy i wątku, cena jednostkowa i ogólna robocizny — w ogóle księga ta ma przedstawiać obraz dokładny roboty i służyć spółce w celu skontrolowania instruktora; przy oddawaniu każdej sztuki odnośna pozycya ma być przez magazyniera spółki podpisaną.

Dla kontroli nauki samej każdy uczeń dostaje:

1. Książeczkę, w którą wpisywać należy każdą robotę przez tegoż wykonaną, oraz nagrodę, jaką za tę robotę dostaje, następnie uwidocznić należy datę zaczęcia i ukończenia, bliższe określenie (ilość lic przewleczonych, ilość nawiniętej osnowy na cewki, ilość utkanego towaru i t. p.);

2. Księgę próbek, w której jak nazwa wskazuje wkleja się próbki z każdego co do koloru, wiązania, szlaków i t. p. odmiennego towaru; próbki mają być oznaczone numerami odpowiadającymi z numerami księgi robót.

Warsztat mający zaprowadzone księgi powyższe może być każdego czasu skontrolowanym i daje dokładny obraz robót i rozwoju.

Warsztat naukowy powinien wywierać wpływ i na okolicznych tkaczy. Instruktor powinien być obowiązanym tak tkaczom samoistnym jak i uczniom, wychodzącym z warsztatu, którzvby chcieli urządzić krosna poprawne z maszynkami, pośredniczyć w sprowadzaniu maszynek, grzebieni i bord fabrycznych, tudzież podać wskazówki, jak krosno takie urządzić należy, a w danym razie umontować takowe.

Krosna poprawne niskie wyrabiane obecnie w Krośnie a w szkole tkackiej tamże zastosowane, nadają się do rozpowszechnienia. Możebnem jest na takowych wyrób płócien. Wał piersiowy ruchomy, osnowa ustawić się da za pomocą śrub w dowolnej płaszczyźnie — a maszynka, na krośnie ustawiona umożliwia wyrób tkanin deseniowych, które się tylko za pomocą maszynki wyrobić dadzą. W chacie 2.3*m* wysokiej krosno takie wygodnie wraz z maszynką pomieścić się daje. Częstsze zachodzą wypadki, że dla braku funduszów robotnik zastosowuje tylko do krosna starego ladę pospieszną i czółno na rolkach. Robiłem spostrzeżenie o ile tkacz przy ladzie pospiesznej więcej wyrobić zdoła.

Biorąc za podstawę średniego robotnika, przerzucając ręką robi 30 rzutów w minucie, używając lady pospiesznej 50 do 60, w obu wypadkach przy płótnie 90%m sz.

W Korczynie, gnieździe przemysłu tkackiego już kilkunastu robotników posiada lady pospieszne, i jest nadzieja, że gdy spółki przyjdą z pomocą, wkrótce da się usunąć niedogodności powstałe, przy krosnach starego systemu. Jedną z niedogodności jest to, że robotnik przy starem krośnie dla braku miejsca jest zmuszony przy robocie trzymać nogi w tak zwanym „dołku" pod powierzchnią ziemi, przez co nabawia się reumatyzmu i t. p. chorób.

Krosno poprawne wraz z ladą do 95 %m sz. kosztuje 18 do 20 zł., lada sama 5 do 6 zł., czółno 1—1,20 zł., bordo 2—3 zł, a grzebień 2,50—3 zł.

Załącznik XV. do sprawozdania z czynności Komisyi kraj. dla spraw przemysłowych.

Sprawozdanie Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych do Wydziału krajowego w sprawie projektowanego warsztatu wzorowego tkackiego w Borszczowie.

W odpowiedzi na pismo Wys. Wydziału kraj. z dnia 20. grudnia 1888. l. 53.387 i na pismo z dnia 30. kwietnia 1889. l. 13.988, w których Wys. Wydział kraj żądał sprawozdania co do założyć się mającego warsztatu wzorowego tkackiego w powiecie Borszczowskim, Komisya krajowa dla spraw przemysłowych przedkłada niniejszem, zwracając równocześnie komunikaty, a mianowicie LWkr. 53.387 wraz z projektem statutu, l. 53.503 z r. 1888, i l. 13.988 z roku 1889, swe zapatrywania jak następuje:

W pierwszej odezwie uwiadamia c. k. Starostwo w Borszczowie, że „celem uczczenia 40 letniej rocznicy panowania Najjaśniejszego Pana, pouchwalały gminy tamtejszego powiatu roczne kwoty przez lat 10 z funduszów gminnych na rzecz fundacyi dla podniesienia przemysłu domowego w tym powiecie."

Fundacya jubileuszowa będzie miała przez lat 10 rocznie około 600 zł. Z tych ma być $^1/_3$ użytą dla skapitalizowania celem utworzenia funduszu fundacyjnego na przyszłość; $^2/_3$ zaś t. j. 400 zł. pozostałoby do dyspozycyi jako zasiłek na utrzymanie warsztatu zawodowego, a w szczególności na warsztat wzorowy tkacki a względnie szkołę tkacką.

Do tej samej odezwy dołączony jest projekt statutu fundacyjnego dla szkoły tkackiej w odpowiedzi na wezwanie Wys. Wydziału krajowego z dnia 22. listopada 1887. l. 42.827, oraz zapytanie:

1. Czy Wys. Wydział kraj. raczyłby tę fundacyjną szkołę na podstawie powyższego statutu uznać za zakład krajowy?

2. Czy udzieli funduszów na urządzenie szkoły.

3. Instruktora technicznego i przodowników.

4. Czy z funduszów krajowych zechce udzielić przynajmniej sześć stypendyów po 100 zł. dla uczniów tej szkoły?

W dalszej odezwie z dnia 27. marca b. r. podaje pomienione Starostwo w odpowiedzi na wezwanie Wys. Wydziału krajowego z dnia 20. grudnia 1888. l. 53.387. spis miejscowości, w których uprawiają tkactwo, ilość tkaczy uprawiających ten przemysł, jako przemysł domowy, rodzaj wyrabianych tkanin i przeciętny zarobek w pojedynczych miejscowościach.

Z zestawienia tego okazuje się, że w powiecie Borszczowskim uprawiany jest przemysł domowy tkacki w 60 miejscowościach, w których zajętych jest tkaczy 489 (starostwo przyznaje, że wykaz ten nie jest zupełnie dokładny, bo włościanie w obawie, że spis sporządzano w celu nałożenia podatków, nie zawsze podawali dokładne daty).

Z powyżej wykazanej liczby tkaczy zajmuje się wyrobem płótna 236, używając do tkanin przędzy lnianej lub konopnej.

Reszta tkaczy t. j. 253 wyrabia sieraczynę z wełny, przędzonej w domu, tkaniny wełniane cieńsze, używane do stroju kobiet, foty i horbotki, werety, jako tkaninę mięszaną z nici konopnych, bawełnianych i wełnianych, wreszcie kilimki wełniane na osnowie konopnej i pasy używane do strojów włościańskich.

Biorąc za podstawę wykazaną ilość miejscowości, w których tkaniny wyrabiają, oraz ilość tkaczy, która w rzeczywistości niezawodnie okaże się wyższą, jak starostwo w wykazie swym podało, wreszcie jakość wyrobu, to przyznać potrzeba, że znachodzą się w okolicy tej wszystkie warunki, potrzebne do założenia wzorowego warsztatu tkackiego, poparte wielce pocieszającym objawem, że mieszkańcy powiatu, ofiarnością na rzecz pomienionej fundacyi dali dowód przeświadczenia, że uczuwają potrzebę takiej szkoły.

Przechodząc do omówienia projektu statutu, podnieść przedewszystkiem należy, że w zasadniczej swej części odbiega zupełnie od norm, które dotychczas kierowały tak Komisyę krajową, jak i Wys. Wydział krajowy przy układaniu statutów dla warsztatów wzorowych, subwencyonowanych lub utrzymywanych z funduszu krajowego, mianowicie:

I. Część administracyjną i gospodarczą warsztatu wzorowego przelewa statut na komitet fundacyjny (§. 10.). Ten bowiem ma przestrzegać ścisłego wykonywania postanowień, instrukcyi, planu nauk i innych przepisów zakładu (§. 10. b.);

dostarczać bezpłatnie przędzy w ilości i jakości stosownie do wymagań nauki (§. 10. c.);

przyjmować i wydalać uczniów (§. 10. g.);

oznaczać wysokość wynagrodzenia dla uczni za robociznę (§. 10. i.);

ustanawiać roczne stypendya dla uczni (§. 10. m.);

zakupywać dla zakładu przędzę i wełnę, a następnie sprzedawać wyrobione przedmioty (§. 10. n,).

Zarząd ten, czyli komitet zarządzający składać się ma, wedle brzmienia §. 9. statutu:

a) z pięciu członków i dwóch zastępców, wybranych na lat pięć przez zgromadzenie, złożone z dobrodziejów fundacyi i przełożonych tych gmin powiatu Borszczowskiego, które obowiązały się, rocznymi datkami fundacyę na szkołę tworzyć;

b) z jednego członka wybranego przez Wydział powiatowy;

c) z jednego członka wybranego przez Walne zgromadzenie towarzystwa agronomicznego — oddziału Borszczowskiego.

„Urząd członka komitetu jest godnością honorową, bezpłatną“.

Komitet ten złożony z ludzi niezawodowych i pełniących swe obowiązki jako zadanie honorowe, którego członkowie nie będą obznajomieni ani z techniczną stroną, a tem mniej z kupiecką przemysłu tkackiego, nie będą w stanie nawet przy najlepszej woli sprostać tak szeroko zakreślonemu zadaniu.

Warsztat wzorowy tkacki w pełnym rozwoju t. j. już w trzecim roku istnienia posiadać będzie co najmniej 18 do 20 krosien tkackich, a prócz tego na kursie dla tkaczy starszych dalszych 6 krosien. Dostarczyć zatem dla 24 warsztatów, będących bez przerwy w ruchu, stale zamówień na tkaniny, zaopatrzyć w najrozmaitsze rodzaje przędzy i równocześnie starać się o zbyt wyrobionych przedmiotów, wymaga oprócz znajomości zawodowych tkackich, jeszcze dokładnej znajomości kupieckiej i potrzeb targu, także znacznego kapitału obrotowego.

Ani skład komitetu zarządzającego, ani też stosunkowo bardzo drobny kapitał fundacyjny, na którym wedle statutu cięży jeszcze bardzo dużo innych zobowiązań, nie dają najmniejszej rękojmii powodzenia, tem mniej nawet i wtedy, gdyby komitet ten przelał swe obowiązki techniczno-administracyjne na kierownika zakładu, bo ten zajmując się tą sprawą, zaniedbaćby musiał szkołę, a względnie warsztat.

Doświadczenie poucza, że warsztaty wzorowe tkackie tylko w takim razie mają racyę bytu i możność powodzenia, jeżeli oparte są o spółki tkackie, które przyjmują na siebie załatwienie części administracyjno-kupieckiej t. j. dostarczają dla warsztatu potrzebną przędzę, czynią zamówienia, odbierają gotowy wyrób i zajmują się sprzedażą tegoż.

Przedewszystkiem zatem powinni tkacze, osiadli w gminach w wykazie poszczególnionych, utworzyć spółkę tkaczy z ograniczoną poręką. Tylko spółka taka, założona na podstawie statutu normalnego, ułożonego już przez Komisyę, a zatwierdzonego przez Wys. Wydział kraj. znajdzie odpowiedny kapitał obrotowy, potrzebny kredyt, a w danym razie i pomoc z funduszu przemysłowego w formie nisko oprocentowanej pożyczki i tylko spółka taka potrafi należycie załatwić część niesłychanie ważną t. j. administracyę kupiecką.

Warsztat wzorowy wtedy tylko przyniesie należytą korzyść, jeżeli uczniowie, skończywszy naukę, zastaną, wróciwszy do domów swych tam te same, ulepszone warsztaty, jak w szkole. Spowodować jednak tkaczy do zaopatrzenia się w ulepszone krosna może tylko spółka tkacka, dostarczając członkom swym ulepszonych krosien na spłatę ratami, które tkacz powoli z zarobku swego spłacaćby był w stanie.

II. Pomieniony wyżej statut nakłada jeszcze na komitet zarządzający dalsze obowiązki, a w szczególności obowiązki, odnoszące się do fachowej nauki, oraz do kierownictwa dydaktycznego i pedagogicznego zakładu. I tak:

a) Zarząd starać się ma, ażeby uczniowie pobierać mogli naukę religii, rysunków, rachunkowości i stylistyki kupieckiej (§. 5.).

b) Nauczyciele pomocniczy podlegają bezpośrednio komitetowi zarządzającemu (§. 11.).

c) Wysłany delegat Wydziału kraj. lub Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych nie ma prawa (§. 12.) poczynić zarządzeń, o ile takowe tyczyć się mogą czynności technicznych tkackich; a zatem w sprawach czysto technicznych waruje sobie komitet wyłączną decyzyę.

d) Nauka udzielać się ma na podstawie planu ustanowionego przez komitet fundacyjny, czyli komitet zarządzający. (§. 2. II.).

Wszystkie warsztaty wzorowe w ogóle, a tem samem i warsztaty wzorowe tkackie, utrzymywane lub subwencyonowane z funduszów krajowych, udzielają i udzielać powinny naukę wedle planu ustanowionego przez Komisyę kraj. dla spraw przemysłowych.

Komisya ta ustanawia również i normy dyscyplinarne i wszystkie przepisy, odnoszące się do warsztatów wzorowych i do personalu tam zajętego.

Nie można zatem komitetowi zarządzającemu, złożonemu z osobistości, wybranych w myśl §. 9. w mowie będącego projektu statutu, przyznać ani prawa ani kompetencyi do tych atrybucyj, które wyżej poszczególniono.

Jeżeli zatem ma powstać warsztat w powiecie Borszczowskim, w miejscowości, która dotychczas nie jest jeszcze bliżej oznaczona, i jeżeli warsztat ten wzorowy ma być z funduszu krajowego subwencyonowany, to powstać może tylko na podstawie takich samych warunków, jak egzystujące już podobne warsztaty w Korczynie, Wilamowicach i t. p.

III. Sprawy utworzenia fundacyi dla uczczenia 40-letniej rocznicy wstąpienia na tron Najj. Pana i dla podniesienia przemysłu domowego w powiecie Borszczowskim i sprawy założenia warsztatu wzorowego tkackiego są w projekcie statutu, które starostwo przedłożyło, tak pomięszane, że chcąc dojść do celu, trzeba je koniecznie rozłączyć, a uskutecznić się to da w następujący sposób:

A. Gminy powiatu Borszczowskiego ustanawiają kosztem własnym i na podstawie osobnego statutu fundacyę jubileuszową, której celem ma być „podniesienie przemysłu domowego tkackiego w powiecie Borszczowskim.“

Fundacya jubileuszowa przyjmuje na siebie zobowiązanie dostarczyć na pomieszczenie warsztatu wzorowego tkackiego odpowiedny lokal, światło, opał i usługę, oraz lokal na mieszkanie dla nauczyciela na lat dziesięć, licząc od roku założenia warsztatu.

Dalsze fundusze fundacyi tej użyte być mają na stypendya dla uczniów, uczęszczających do warsztatu wzorowego tkackiego w powiecie Borszczowskim, a w razie zwinięcia zakładu tego, albo także na stypendya dla uczniów, kształcących się w rzemiośle w jednym z krajowych warsztatów wzorowych, albo też w inny sposób, jednak zawsze i tylko na cele podniesienia przemysłu domowego w kraju.

Komitet zarządzający tą fundacyą powinienby nietylko administrować funduszem już obecnie złożonym lub w ciągu 10 lat od gmin, które się do wypłaty datków zobowiązały, złożyć się mającym, ale także dokładać stale usilnych starań, by i inne czynniki interesowane fundusz ten bez przerwy zasilały, i nie zadawalniać się jednorazowym datkiem Rady powiatowej Borszczowskiej, (jak to w statucie projektowanym §. 14 lit. c. wyrażono), ale poczynić starania, by Rada powiatowa tak, jak to w innych powiatach, gdzie szkoły krajowe egzystują, ma miejsce, stałym, rocznym i znaczniejszym datkiem przyczyniała się nietylko na utrzymanie szkoły, ale także i na zasiłki stypendyjne dla niezamożnych uczniów.

B. Tkacze w powiecie Borszczowskim, a przedewszystkiem tkacze w gminach, które zobowiązały się przyczyniać rocznym datkiem dla utworzenia funduszu jubileuszowego, zawiązać powinni pomiędzy sobą spółkę tkacką z ograniczoną poręką, a to w tym celu, ażeby czynić w warsztacie wzorowym tkackim zamówienia, dostarczać do tkanin potrzebnej przędzy i zajmować się sprzedażą gotowych wyrobów — a to na podstawie układu stałego, który byłby zawarty pomiędzy zarądem warsztatu wzorowego a towarzystwem tkaczy.

C W razie, jeżeli fundacya jubileuszowa wejdzie w życie na podstawie osobnego statutu i przyjmie zobowiązania wyżej poszczególnione, i jeżeli spółka tkacka również się zawiąże, wtedy dane będą wszelkie warunki, które umożliwią wywołanie w życie warsztatu wzorowego tkackiego w powiecie Borszczowskim, na tych samych podstawach, na jakich powstały podobne warsztaty wzorowe tkackie w Korczynie, Błażowej, Wilamowicach, Kosowie i t. d. t. j. że warsztat ten zaopatrzony zostanie w potrzebne krosna i inne przyrządy naukowe, jak również, że nauczyciel i przodownicy opłacani będą z funduszu krajowego,

Na pomieszczenie warsztatu wzorowego, oraz na pomieszczenie pracowni dla tkaczy starszych, potrzebnych będzie cztery izby, około 80—90 metrów kwadratowych powierzchni, w każdej bowiem umieścić trzeba sześć krosien i pomocnicze przyrządy; izba, jako magazyn na skład przędzy i gotowych wyrobów, oraz pomieszkanie dla nauczyciela, złożone z jednej wielkiej izby, lub dwóch małych, wreszcie komórkę na drzewo opałowe.

W pierwszym roku potrzebne będą tylko dwie izby, w drugim trzy, a w trzecim i dalszych latach cztery izby.

W odezwie starosty z Borszczowa z dnia 1. grudnia 1888 L. 19452 LWkr. 53387 postawione są cztery pytania, z których pierwsze trzy załatwione są w tem, co wyżej powiedziano. Co do czwartego pytania, które opiewa: „Czy Wydział krajowy zechce udzielić przynajmniej 6 stypendyów po 100 zł. rocznie dla uczniów tej szkoły“? nie należałoby dawać jakiegokolwiek przyrzeczenia, ani też przyjmować zobowiązania a udzielanie w danym razie stypendyów uczynić zależnem od tego, czy miejscowe czynniki gotowe będą w równej mierze, jak fundusz krajowy, przyczynić się w każdym pojedyńczym wypadku do udzielenia zasiłku na cele nauki tkactwa przy tym warsztacie.

Wysłanie pana Henryka Gruszeckiego celem zbadania sprawy na miejscu, czy i o ile założenie warsztatu wzorowego byłoby odpowiednem, okazuje się wobec odezw starostwa w Borszczowie i wobec tego stanu całej sprawy zupełnie zbytecznem. Pan Gruszecki będzie dopiero potrzebnym, gdy przyjdzie czas ustawiać krosna i wprowadzić w życie i ruch wzorowy warsztat tkacki.

W końcu nadmienić należy, wobec okoliczności, że fundacya jubileuszowa jest zapewniona, i cel jej wytknięty, że byłoby do życzenia, aby w preliminarzu budżetu dla szkół przemysłowych na rok 1890 wstawić na powstać mający warsztat wzorowy tkacki w powiecie Borszczowskim w rubryce nadzwyczajnej kwotę 900 zł. na sprawienie krosien, przyrządów i urządzeń warsztatu, w rubryce zaś wydatków zwyczajnych 500 zł. jako płacę nauczyciela.

W razie bowiem, gdyby wydatek ten w budżecie na rok 1890 nie był przewidziany, warsztat wzorowy ledwie w roku 1891 powołaćby można w życie.

Załącznik XVI. do sprawozdania z czynności Komisyi kraj. dla spraw przemysłowych.

Wyjątki ze sprawozdania zarządu krajowego warsztatu wzorowego stolarstwa i wyrobu zabawek dziecinnych w Żywcu za rok szkolny 1888.

Ubiegły rok szkolny, który był zarazem rokiem pierwszym istnienia naszej szkoły, rozpoczęliśmy dnia 10. stycznia 1888. Akt otwarcia naszej szkoły, który się uroczyście odbył, poprzedzony nabożeństwem, odprawionem w kościele farnym, a zaszczycony przez c. k. Starostę p. Dr. Stanisława Dunajewskiego, ks. Kanonika MakaregoYnieckiego, burmistrza p. Franciszka Rybarskiego, pp. członków komitetowych, delegatów Wydziału powiatowego, delegatów Rady gminnej i wielu obywateli miejscowych.

Akt premiowana uczniów naszej szkoły, który się uroczyście się odbył dnia 9. września 1888, poprzedzony jednodniową wystawą prac tych ostatnich zaszczycony został obecnością do 150 osób, między któremi znajdowal się najznamienitsi przedstawiciele obywatelstwa miejscowego i z okolicy, zwierzchnicy miejscowy ch władz państwowych i autonomicznych, duchowieństwo, nauczyciele i t. d. co nader wymownem było świadectwem żywego zainteresowania się naszą szkołą wszystkich kół społecznych. Wymienieni goście przed rozpoczęciem aktu premiowania raczyli szczegółowo zwiedzić wspomnianą wystawę prac uczniów i zasięgnąć bliższych informacyj o stanie szkoły i programie udzielanych w niej nauk.

Od chwili otwarcia naszej szkoły, Wydział krajowy okazuje jej troskliwą uwagę i otacza szczodrymi względami. Rozporządzeniem Wysok. Wydziału krajowego na wniesioną relacyę Dra Hermana Czecza kuratora naszej szkoły, asygnował tenże oprócz 800 zł. dnia 31. października 1887. L. 49.782 na założenie szkoły, jeszcze 214 zł. w maju b. r. na uzupełnienie inwentarza, 100 zł. na przybory szkolne, 100 zł. na rozmaite inne wydatki, oraz zamianował nauczycieli dla przedmiotów teoretycznych, a mianowicie: p. Ringera dla języka polskiego, niemieckiego i korespondencyi przemysłowej, p. Naydra dla rysunków wolnoręcznych i p. Gołębia dla geometryi i rachunków i na ten cel asygnował 300 zł. Wydział powiatowy wypłacił 20 zł. na

premie dla pilnych i zdolnych uczniów, zaś Rada gmina przyzwoliła równie na nagrody dla pilnych i celujących uczniów naszej szkoły 10 zł.

Program nauki i stan szkoły stolarskiej i wyrobu zabawek dziecinnych.

Nauka na tych kursach jest całodzienną i obowiązuje ucznia do uczęszczania przez trzy lata na lekcye. Obok nauki praktycznej przy warsztacie pobierają tu uczniowie naukę: religii, języka polskiego, języka niemieckiego i korespondencyi przemysłowej, rachunków i geometryi, rysunków wolnoręcznych i geometrycznych w kierunku fachowym, oraz naukę o technologicznych własnościach drzew europejskich i obcych.

Nauka teoretyczna obejmuje: Język polski, język niemiecki, rachunki, geometrę, rysunki wolnoręczne, rysunki geometryczne.

Nauka praktyczna prowadzoną była metodycznie, począwszy od obznajamiania uczniów z narzędziami, ich ostrzenia, używania hebli, dłut, piłek, z rozmaitymi sposobami obrabiania drzewa i łączenia tychże, używanego przy robotach stolarskich tak meblowych jak i budowlanych, to jest, w zacięciach, czopowaniu, blatowaniu, cynkowaniu, o łączeniu prostem i ukośnem, wyrabianie części składowych i wykończenie gotowej roboty, słowem z całą techniką rękodzieła stolarskiego, oraz tokarstwa i snycerstwa z zastósowaniem do potrzeb stolarstwa i wyrobu zabawek dziecinnych, tak, że w drugiem półroczu mogli już uczniowie wykonywać sprzęty potrzebne dla szkoły.

Ilość tygodniowo udzielanych godzin:

	kurs zimowy	kurs letni
Język polski i korespondencya	2	4
Język niemiecki	2	2
Religia	2	2
Rachunki	2	2
Geometrya	—	2
Rysunki wolnoręczne	20	20
Rysunkie geometryczne	—	10
Warsztat	28	30
Razem udzielonych godzin tygodniowo	56	62

Z dniem ostatniego lipca ustały nauki teoretyczne, i tylko praktyczna nauka udzielaną była przez dzień cały do końca roku szkolnego.

Krajowa szkoła przemysłowa dla stolarstwa i zabawek w Żywcu pozostaje pod kierownictwem komitetu, któremu przewodniczy kurator, mianowany przez Wysoki Wydział krajowy.

Komitet reprezentują obecnie: pp. Dr. Herman Czecz, kurator i przewodniczący, Franciszek Rybarski, burmistrz, zastępca przewodniczącego, Karol Ringer, członek Rady gm. sekretarz, Mierowski, członek Rady powiatowej, Krupiński, członek korporacyi stolarskiej, Andrzej Sydor, instruktor fachowy.

Nadzór nad zakładem sprawuje delegat Wydziału krajowego p. Sławomir Odrzywolski, profesor budownictwa w c. k. państwowej szkole przemysłowej w Krakowie.

Nauki w zakładzie udzielali:

Religię pobierali uczniowie równocześnie z V. klasy szkoły ludowej. P. Karol Ringer uczył języka polskiego, niemieckiego i korespondencyi, p. Gołąb Jan rachunków i geometryi, p. Antoni Nayder rysunków wolnoręcznych, p. Andrzej Sydor, instruktor fachowy uczył rysunków wolnoręcznych i geometrycznych, zawodów technologicznych, własności drzew, oraz robót warsztatowych.

Szkoła pomieszczona jest w lokalu gminnym, składającym się obecnie z dwóch pokoi, jednego na wykłady teoretyczne, i drugiego na warsztaty, nadto gmina dostarczała bezpłatnie potrzebnego do nauki dla uczniów materyału, opału, oświetlenia i usługi.

Załącznik XVII. do sprawozdania z czynności Komisyi kraj. dla spraw przemysłowych.

Sprawozdanie

przedłożone Wydziałowi krajowemu przez pana Birnbauma, delegata Wydziału krajowego o stanie szkoły stolarskiej w Stanisławowie.

Na zaszczytne dla mnie wezwanie, wyrażone pismem pod L. 20.571 z dnia 13. maja b. r., abym uczestniczył egzaminowi, odbytemu tu dnia 26. maja w szkole fachowej dla stolarstwa i tokarstwa i złożył sprawozdanie z poczynionych spostrzeżeń, mam zaszczyt odpowiedzieć, że w ogólności nauką tak teoretyczną jak i praktyczną, jak to z dziennika szkolnego miałem sposobność się przekonać, nauczyciele i uczniowie pilnie się zajmowali, tak że przepisanym wymogom w pełnej mierze odpowiedzieli, w co pojedyńczy członkowie komitetowi często wglądali. Nauka teoretyczna obejmowała język polski i niemiecki, rachunki, technologię drzewa, rysunki odręczne, geometryczne i fachowe. Z języka polskiego czytano i opowiadano ustępy z czytanki dla szkół przemysłowych; uczniowie rozbierali i wyjaśniali pojedyńcze ustępy dość zwięźle i z zupełną znajomością rzeczy, dawali w tymże języku dokładne odpowiedzi na pytania, tyczące się ksiąg kasowych i innych potrzebnych dla przemysłowców wiadomości, jako to: układania podań, listów zamawiających, przekazów, zleceń, napomnień itp. W języku niemieckim robiono ćwiczenia w czytaniu, mówieniu i tłumaczeniu pojedyńczych ustępów z książki przepisanej, i także z tego języka były postępy zupełnie zadawalniające. Nauki w obu tych przedmiotach udzielał p. Latoszyński, profesor gimnazyalny, przez 3 godziny tygodniowo. W rachunkach i łatwiejszych zadaniach geometrycznych, których przez jednę godzinę tygodniowo uczył p. Moskwa, profesor matematyki z gimnazyum, dawali uczniowie na zadane im pytania bez wyjątku trafne odpowiedzi. Odpowiedzi z zakresu technologii drzewa świadczyły o zupełnem zrozumieniu wykładanego przedmiotu.

Nauki rysunków tak wolnoręcznych jak i fachowych udzielał kierownik szkoły, pan Zacharyasiewicz, koncesyonowany budowniczy, przez 6 godzin tygodniowo, wedle wzorów Graefa, „Elemente des Freihandzeichnens“, Herdlego, „Elementar Ornamente“, Kretschmara, „die Holzverbindungen“ i Storcka, „Vorlagen für Möbeltischler“. Wystawione rysunki, których ilość była odpowiednią do czasu nauki, nie były ułożone w należytym porządku, ani opatrzone wszystkie podpisem i rokiem nauki ucznia, tak, że trudno sobie było stworzyć należyty obraz z rozwoju i postępu całorocznego w tym przedmiocie; odznaczały się one zresztą czystością w wykonaniu i pewną nabytą wprawą. Chociaż w niektórych rysunkach geometrycznych można się było spotkać z błędami w przekrojach i rysach poziomych, to przecież uczniowie na zadane im pytania sami błędów dochodzili, i przez swe odpowiedzi udowadniali, że przedmiot ten w ogóle rozumieją.

Nauki praktycznej udzielał przez 40 godzin tygodniowo nauczyciel, pan Bronisław Boziewicz, ukończony uczeń c. k. szkoły w Zakopanem, jako też pomocnik jego pan Trzebunia. Uczniowie wykonali wiele przedmiotów w zakresie snycerstwa, różne modele wiązań drzewnych, wiele robót tokarskich, meble gotowe, jako to: dwie szafy, spiżarkę, stół francuski do rozsuwania, dwa biurka, umywalnię, kredens, wedle rysunków naturalnej wielkości, które przy pomocy wyżej wspomnianych nauczycieli wykonali.

Przy nielicznych brakach można postępy tutaj poczynione dość pomyślnymi nazwać.

Uczniów z początku roku było 18, a do końca roku wytrwało tylko 12. Z tych odznaczyli się ładnemi robotami i rysunkami: Adolf Stoklasa w stolarstwie, Kornel Lelio w tokarstwie i Eisenstein w snycerstwie. Co się tyczy funduszów szkoły wypada nadmienić, że dawniej rachunki zamykano z dniem 1. lipca, a teraz rokiem kalendarzowym z końcem grudnia, przez co wykazał się za r. 1888 roczny deficyt 515 zł. 60 ct.

Szkoła miała także dochody brutto od 1. stycznia 1889 do końca maja z robót snycerskich i tokarskich 121 zł. 25 ct., stolarskich 96 zł. 65 ct., zatem razem 217 zł. 90 ct.

Aby zapewnić byt szkoły i normalny bieg wydatków i zaopatrzyć szkołę w potrzebne modele i niezbędny materyał, wnoszę:

1) Wysoki Wydział krajowy raczy asygnować drugą połowę uchwalonej subwencyi sejmowej w dwóch kwartalnych ratach po 200 zł.;

2) Wysoki Wydział krajowy raczy wyjednać zwiększenie subwencyi sejmowej na r. 1889. na 1000 zł.;

3) Wysoki Wydział krajowy raczy utalentowanego ucznia Adolfa Stoklasę wesprzeć i umożliwić mu dalsze studya w zakładzie Zakopańskim.

Załącznik XVIII. do sprawozdania z czynności Komisyi kraj. dla spraw przemysłowych.

Wyjątki ze sprawozdania zarządu szkółki koszykarskiej w Jaśle za rok 1888.

Szkółka koszykarska w Jaśle, subwencyonowana przez Sejm krajowy kwotą 300 zł., a przez Reprezentacyę powiatową kwotą 100 zł., mieści się w dwóch lokalnościach w starych koszarach, bezpłatnie przez gminę Jasielską odstąpionych. Jednę z tych lokalności musi szkółka koszykarska corocznie raz na czas poboru wojskowego wypróżnić, wszystkie zasoby w materyałach i w towarach powynosić do lokalności, w której się mieści warsztat.

Rozwój szkółki w r. 1888 był pomyślny; pod niektórymi względami wypada skonstatować widoczny postęp. Mianowicie podnieść należy, że niektóre krajowe firmy kupieckie, poznawszy i oceniwszy wyroby tutejszej szkoły koszykarskiej na przeszłorocznej wystawie krajowej w Krakowie, stosunki z szkołą tutejszą pozawiązywały, i że wskutek tego otworzyły się nowe miejsca zbytu dla wyrobów tej szkoły. I tak szkoła koszykarska wysyłała w r. 1888 swe wyroby do handlu Pawłowskiego w Tarnowie, do handlu Henr. Müllera we Lwowie, do handlu p. Lipińskiego w Stryju, Righesiego w Zaleszczykach, Berglasa w Przemyślu, a liczba wysłanych do tych handlów wyrobów koszykarskich (334 sztuk) w cenie 264 zł. świadczy, że wyroby szkoły Jasielskiej znachodzą w tych miastach uznanie i popyt i że powoli rugują podobne wyroby z poz kraju sprowadzane.

W tym kierunku mogłaby tutejsza szkoła jeszcze świetniejszymi poszczycić się rezultatami, gdyby się jej udało większą liczbę robotników i uczniów przysporzyć; dotychczasowa

bowiem liczba robotników jest niedostateczną, aby podołać różnorodnym zamówieniom w miejscu i w okolicy i większą ilość wyrobów na skład po wspomnianych miastach porozsyłać. W r. 1888 pracowało w szkole 18 robotników z krótszemi lub dłuższemi przerwami, robota nie u wszystkich była ciągła, albowiem w czasie liczniejszych i piekących zajęć gospodarskich na wiosnę, we żniwa, i w jesieni uczniowie przerywają robotę w szkole, aby rodzicom przy gospodarstwie być pomocnymi. Aby więc uczniów więcej przywiązać do szkoły, zarząd w r. 1888 zaprowadził kuchnię, która zostając pod dozorem kierownika i obsługiwana przez uczniów per turnum dostarcza im codziennie 2 ciepłe potrawy. W skutek tego w rachunku za r. 1888 nowa rubryka wydatków na wikt dla chłopców.

Jedną z przyczyn niewielkiej stosunkowo liczby robotników i uczniów jest opuszczanie przedwczesne szkoły koszykarskiej w celu zarabiania na własną rękę, wskutek czego pomnaża się zastęp niedouczonych partaczy, (podobnie jak i w innych rzemiosłach). A mania emigracyjna. grasująca w tutejszej okolicy, dotyka szkodliwie i szkołę koszykarską. Na dowód przytaczamy, że w r. 1888 szkoła tutejsza 5 zdolnych robotników utraciła, z których dwaj (nauczyciel i uczeń) do Ameryki wyemigrowali, jeden w domu na własną rękę zarabia, jeden w dworze Biezdziadce partaczy, a jeden chłopców w szkole Żarnowieckiej do koszykarstwa zaprawia.

Liczba uczniów z końcem roku t. j. w grudniu 1888 wynosiła 10.

Kierownictwo fachowe szkoły poruczono (po odejściu nauczyciela-kierownika Stefanka do Ameryki), uczniowi starszemu tej szkoły, Michałowi Podkulskiemu, który, będąc od pierwszego założenia szkoły uczniem jej, posiada obecnie dostateczne fachowe wykształcenie, a przy tem większą pilnością i wiernością się odznacza, niż poprzednik.

Ponieważ uzupełniająca szkoła przemysłowa, pomimo wszelkich starań zarządu, dotąd otwartą nie została, zarząd porozdzielał między uczniów przybory do pisania i rysowania, jakoteż książki, aby uczniowie w czasie wolnym od roboty wiedzę swą w szkole ludowej nabytą ustalić i rozszerzyć mogli

Do zarządu szkoły należy podpisany zarządca, dalej delegat Rady powiatowej w Jaśle p. Romuald Palch i delegat Jasielskiego towarzystwa gospodarskiego p. Stefan Dembiński, którzy bądź z osobna, bądź wspólnie szkołę zwiedzają, swe spostrzeżenia zarządcy udzielają i cennemi radami wspierają.

Załącznik XIX. do sprawozdania z czynności Kom. krajowej dla spraw przemysłowych.

Przepisy organizacyjne

dla garncarskiego warsztatu wzorowego w Porembie-Żegocie (w pow. Chrzanowskim) ułożone przez Komisyę krajową dla spraw przemysłowych a zatwierdzone przez Wydział krajowy w dniu 23. marca 1889 r.

A) Statut garncarskiego warsztatu wzorowego w Porembie.

§. 1 Garncarski warsztat wzorowy w Porembie, w powiecie chrzanowskim, jest zakładem krajowym, który ma na celu praktyczne i teoretyczne kształcenie garncarzy do wyrobów kamionkowych z ogniotrwałej gliny.

§. 2. Nauka jest bezpłatną. Udzielaną jest na podstawie planu nauki, ułożonego przez Komisyę krajową dla spraw przemysłowych, a przez Wydział krajowy zatwierdzonego. Czas nauki zwyczajnych uczniów (§. 3.) ma trwać w regule lat trzy.

§. 3 Do garncarskiego warsztatu wzorowego w Porembie przyjmuje się uczniów zwyczajnych i nadzwyczajnych (§. 4. planu nauki).

Uczeń, wstępujący do zakładu, winien mieć przynajmniej 12 lat, i wykazać się świadectwem ukończenia przynajmniej trzech klas szkoły ludowej, lub udowodnić, że w inny sposób nabył dostatecznej biegłości w przedmiotach, przepisanych dla szkoły ludowej.

Co do uczniów nadzwyczajnych dopuszczalne są wyjątki od reguły powyższej co do przepisanego uzdolnienia dla ucznia wstępującego do zakładu w wypadkach oznaczonych w §. 4. planu nauki.

§. 4. W garncarskim warsztacie wzorowym w Porembie rok szkolny trwa od 1. października do 15. września.

Jednak w czasie żniw może zarząd uwalniać pewną część uczniów, lecz w takiej kolei, aby praca w warsztacie nie ustała.

W niedziele i święta może być wyjątkowo przez parę godzin zatrudnioną pewna z kolei część uczniów, jeżeli tego wymagałyby koniecznie roboty już rozpoczęte, które nie mogłyby być przerwane bez szkody dla celu nauki.

Uczniów nadzwyczajnych można przyjmować każdego czasu bez wzgl ędu na kursa szkolne.

§. 5. Po ukończeniu nauki w zakładzie otrzymuje zwykły uczeń świadectwo uzdolnienia. Uczniom nadzwyczajnym wydawane są świadectwa uzdolnienia z tego działu, w którym wykształcenie otrzymali.

§. 6. Nauki udzielają: kierownik zakładu i werkmistrz, którzy podczas zajęć praktycznych udzielać mają zarazem wszelkich do wykonania wyrobu potrzebnych nauk teoretycznych.

Zarząd zakładu starać się ma także o ułatwienie uczniom pobierania nauki uzupełniającej, a to, o ile możności z uwzględnieniem specyalnych potrzeb ich przyszłego zawodu.

Wydział krajowy, na przedstawienie Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych postanowi, jakich sił nauczycielskich używać należy ku temu celowi.

§. 7. Kierownik utrzymuje z pomocą podwładnego sobie werkmistrza porządek i karność w zakładzie i jest odpowiedzialnym za moralne prowadzenie się uczniów i ich wykształcenie.

Kierownik utrzymuje inwentarze w ewidencyi, używa wszelkich materyałów dla warsztatu potrzebnych, według przepisów ułatwiających kontrolę.

Utrzymywanie inwentarzy, książek i korespondencyi kupieckiej zakładu ma służyć także do udzielania uczniom nauki w tych przedmiotach, a zarazem służy do kontroli delegatowi miejscowemu, względnie Wydziałowi krajowemu i Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych.

§. 8. Kierownik (dyrektor) zakładu zarządza nim pod względem naukowym; zarządza także zakładem pod względem gospodarczym, z wyłączeniem jednak spraw, które załatwia wspólnie z kuratorem miejscowym (§. 10.).

Kontrolę miejscową nad sprawami zakładu, mianowicie pod względem gospodarczym, wykonuje kurator miejscowy, mianowany przez Wydział krajowy na przedstawienie Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych.

Zwierzchniczy nadzór i opiekę nad zakładem wykonuje Wydział krajowy a względnie Komisya krajowa dla spraw przemysłowych, za pośrednictwem:

a) Referenta dla spraw garncarskiego warsztatu wzorowego w Porembie, wyznaczonego z grona Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych;

b) Dyrektora krajowej keramicznej stacyi doświadczalnej;

c) a w razie potrzeby za pośrednictwem delegatów z ramienia Wydziału krajowego wysyłanych.

Każdy z tych organów działać ma w poruczonym mu zakresie.

§. 9. W szczególności należą do kierownika (dyrektora) zakładu czynności następujące:

a) przyjmowanie uczniów;

b) oznaczanie toku nauki w granicach planu przepisanego zakładowi, i wydawanie odpowiednich zarządzeń co do zatrudnienia werkmistrza, uczniów, tudzież służby zakładu;

c) utrzymywanie kasy i rachunków zakładu;

d) zakupno materyałów, narzędzi i sprzętów dla zakładu, w granicach budżetem zakreślonych.

e) oznaczanie ceny wyrobów wykonanych w zakładzie i sprzedaż takowych;

f) załatwianie korespondencyj;

g) osobiste udzielanie nauki przedmiotów przepisanych planem nauki i czuwanie nad należytym tokiem nauki we wszystkich jej działach.

§. 10. Kierownik zakładu i kurator miejscowy załatwiają wspólnie następujące sprawy:

a) orzekają o wydalaniu uczniów w drodze dyscyplinarnej;

b) przyjmują i oddalają służbę;

c) sporządzają roczne zamknięcia rachunków;

d) układają preliminarze budżetu, które przedkładają Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych a też Wydziałowi krajowemu.

W razie zachodzącej różnicy zdań pomiędzy kierownikiem a kuratorem, rozstrzyga Komisya krajowa dla spraw przemysłowych.

§. 11. Na wypadek, gdyby udzielony był zakładowi zasiłek roczny ze skarbu państwa, służyć ma c. k. Rządowi prawo zarządzenia inspekcyi fachowej nad zakładem przez organa inspekcyjne, wyznaczone dla państwowych przemysłowych zakładów naukowych.

§. 12. Na czas udzielania z funduszów powiatowych zasiłków na utrzymanie garncarskiego warsztatu wzorowego w Porembie, ma prawo Wydział Rady powiatowej w Chrzanowie informować się o stanie tegoż zakładu przez stale ustanowionego delegata.

Wydział powiatowy swoje uwagi i wnioski przedkładać ma Wydziałowi krajowemu.

§. 13. Zwierzchniczą władzą zakładu jest Wydział krajowy, który sprawy jego załatwia w porozumieniu z Komisyą krajową dla spraw przemysłowych.

§. 14. Fundusz na założenie i utrzymanie garncarskiego warsztatu wzorowego w Porembie stanowią:

a) Realność w Porembie l. kat. 7. będąca własnością Józefa hr. Szembeka, a przez tegoż odstąpiona bezpłatnie na użytek zakładu na lat 12;

b) inwentarz i urządzenie zakładu, sprawione kosztem funduszu krajowego;

c) spodziewany zasiłek roczny c. k. Rządu;

d) zasiłek dawany przez Józefa hr. Szembeka na częściowe utrzymanie budynku, na opał budynku i usługę:

e) dary osób lub instytucyj i inne dochody nadzwyczajne;

f) dochody własne zakładu, uzyskane ze sprzedaży jego wyrobów;

g) subwencya powiatu chrzanowskiego;

§. 15. Cały inwentarz i urządzenie zakładu, jego środki naukowe, zapas materyałów i gotowe wyroby oraz pieniądze, pochodzące ze sprzedaży wyrobów, są własnością funduszu krajowego, którą w razie zwinięcia lub przeniesienia zakładu rozporządzi Wydział krajowy wedle własnego uznania.

B. Plan nauki w garncarskim warsztacie wzorowym w Porembie.

§. 1. Celem nauki w garncarskim warsztacie wzorowym w Porembie, jest wykształcenie praktyczne uczniów do samodzielnego wykonywania zawodu garncarskiego, a względnie do robót strycharskich z ogniotrwałej gliny.

§. 2. Nauka trwa w regule lat trzy. Ma być udzielaną praktycznie, z odpowiedniemi objaśnieniami teoretycznemi, co do wszystkich gałęzi garncarstwa i strycharstwa, z szczególnem uwzględnieniem wyrobów kamionkowych i ogniotrwałych.

§. 3. W ciągu tych lat trzech ma uczeń nabywać wszystkich potrzebnych teoretycznych i praktycznych wiadomości, tudzież zupełnej biegłości w wykonywaniu swojego rzemiosła. W tym celu pobierają uczniowie odpowiednie teoretyczne wykształcenie i zatrudnieni są przy wszelkich robotach rzeczywistego wzorowego wykonywania różnych wyrobów w warsztacie, która to warsztatowa praca ma stanowić podstawę wykształcenia uczniów.

§. 4. Do warsztatu wzorowego przyjmuje się uczniów zwyczajnych i nadzwyczajnych.

Jako zwyczajnych uczniów przyjmuje się chłopców przynajmniej dwunasto-letnich, którzy ukończyli szkołę ludową lub złożyli egzamin wstępny z nauk przepisanych dla tej szkoły.

Jako nadzwyczajnych uczniów przyjmuje się majstrów, czeladników i wyrobników, na podstawie umowy, która oznaczy cel i czas ich wykształcenia.

§. 5. Nauk teoretycznych udzielać należy uczniom bądź w osobnych na ten cel godzinach, bądź też podczas wykonywania robót zawodowych.

Uczniowie tak zwyczajni jak i nadzwyczajni uważani są za terminatorów w warsztacie. Używani też będą do wszystkich bez wyjątku robót warsztatowych.

§. 6. Teoretyczna i praktyczna nauka w garncarskim warsztacie wzorowym w Porembie obejmuje następujące przedmioty:

a) rysunki wolnoręczne i techniczne;

b) najpotrzebniejsze wiadomości ogólne z zakresu technologii keramicznej, które jednak będą udzielane przeważnie podczas ćwiczeń praktycznych (§. 8.);

c) toczenie, formowanie i modelowanie;

d) polewanie i wyrób wszelkich szkliw;

e) wypalanie i pakowanie gotowych wyrobów;

f) uzupełniająca nauka czytania pisania i rachunków;

g) buchhalterya, kalkulacya i korespondencya kupiecka.

§. 7. Dzienna praca oznacza się w zwykłem zajęciu w półroczu zimowem na ośm godzin, mianowicie: od 7 rano do 12 godziny w południe i od 1 do 4 godziny po południu; w letniem zaś półroczu na godzin dziesięć, mianowicie: od 7 godziny z rana do 7. godziny wieczór z przerwami na śniadanie i na obiad, wynoszącemi razem 2 godziny.

Oprócz tych zwykłych godzin pracy będą zajęci uczniowie w razie potrzeby i według kolei oznaczonej przez kierownika zakładu, o tyle, o ile wyrób, suszenie lub wypalanie przedmiotów wymagać będą tego koniecznie.

§. 8. Podział nauki jest następujący:

Rok I.

a) Rysunki wolnoręczne tygodniowo godzin	12
b) „ techniczne „ „	8
c) czytanie, pisanie, rachunki i dyktat korespondencyi kupieckiej i t. d.	4
tygodniowo godzin	24

Pozostałe godziny przeznaczone są do praktycznych zatrudnień garncarskich, przy których udziela się uczniom wszelkich w zawodzie potrzebnych wiadomości z nauk przyrodniczych i technologii keramiki.

Podczas nauki rysunków należy udzielać uczniom wiadomości z dziedziny geometryi i fizyki, potrzebnych im do ich przyszłego zawodu, tudzież zaszczepiać i rozwijać w nich pojęcie prawideł piękna i znajomość form.

Rok II.

Podział godzin ten sam dla przedmiotów teoretycznych jak w roku I-szym, tylko odpowiednio rozszerza się zakres nauczania.

W zakres nauki praktycznej wchodzi: toczenie, formowanie i modelowanie, przy czem uczniowie powinni obznajomić się zupełnie z technologicznemi własnościami materyału.

Uczniowie użyci przy polewaniu i wypalaniu otrzymują przy tej pracy wszelkie objaśnienia teoretyczne, mianowicie te wiadomości z fizyki, chemii i technologii, które do ich zawodu są potrzebne.

W taki sposób wykształcenie teoretyczne łączyć się będzie z wykształceniem praktycznem.

Rok III.

Dla przedmiotów teoretycznych podział godzin ten sam jak w poprzednich latach.

W modelowaniu i formowaniu należy wykształcić uczniów tak, iżby mogli samodzielnie pracować we wszystkich gałęziach zawodu garncarskiego.

Wprawy w rysunkach technicznych mają nabywać uczniowie przez odrysowywanie naczyń, narzędzi, przyborów i pieców garncarskich. Te rysunki i plany będą użyteczne uczniom w przyszłem wykonywaniu ich zawodu.

Znajomość zupełna technologii wszystkich w zawodzie używanych materyałów, chemiczne i fizyczne działanie ognia w danej konstrukcyi pieca, znajomość zupełna przeróbki materyałów na umiejętnej podstawie i zestawienie szkliw, stanowią granice teoretycznego i praktycznego wykształcenia uczniów.

W rachunkowości, kalkulacyi i korespondencyi winien uczeń również wyćwiczyć się dostatecznie dla swego zawodu i złożyć dowody biegłości w tych czynnościach.

§. 9. Co do nadzwyczajnych uczniów, oznacza kierownik dla każdego z nich, rozmiar i czas nauki, odpowiednio do celu, do którego mają się wykształcić, tudzież do zasobu wiadomości i biegłości, z którym wstępują do zakładu.

W zakładzie podlega uczeń nadzwyczajny zupełnie kierownikowi i werkmistrzowi i przy wszelkich zatrudnieniach postępuje się z nim tak samo, jak z uczniem zwyczajnym.

Wiadomości teoretycznych nabywa uczeń nadzwyczajny w potrzebnym mu zakresie już to przy zajęciach warsztatowych, już to podczas godzin nauki rysunków i modelowania.

C. Instrukcya dla kierownika warsztatu garncarskiego wzorowego w Porembie.

§. 1. Cel nauki i środki do zamierzonego celu prowadzące, określone są w statucie i planie nauki. Kierownik garncarskiego warsztatu wzorowego w Porembie jest w pierwszym rzędzie odpowiedzialnym, ażeby nauka w tym zakładzie nie zeszła z drogi wytkniętej owymi przepisami; mianowicie, ażeby zakład kształcił głównie przez praktyczne ćwiczenia, odpowiednio objaśnione teoretycznie, jak największą ilość garncarzy i strycharzy, zdolnych do samodzielnego wykonywania swojego zawodu.

Uczniowie zwyczajni powinni uzyskać także zapas ogólnie kształcących teoretycznych wiadomości, odpowiedni planowi nauki.

§. 2. Ażeby dostarczyć krajowi w jak najkrótszym czasie zawodowych garncarzy do wyrabiania zwykłego naczynia kamionkowego, tudzież cegły ogniotrwałej i dachówki, ma zakład ograniczyć się w pierwszych latach tylko do tych wyrobów. Lecz przy wykonaniu, zwykłych w okolicy używanych naczyń, tak samo jak i przy kamionkowych wyrobach, kierownik powinien pilną zwracać uwagę na należyte przysposobienie materyałów, zastosowane do wymogów ulepszonej techniki, oraz na to, aby wyroby te miały kształty praktyczne do użytku, a wdzięczne dla oka.

Jeżeliby kierownik zamierzał zaprowadzić w zakładzie, oprócz wyrobu zwykłego naczynia kuchennego, cegły ogniotrwałej, dachówki, rur kominowych, kloakowych i wodociągowych, nowe jakieś rodzaje robót, winien uzyskać do tego przyzwolenie Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych.

W każdym razie nauczyciele garncarskiego warsztatu wzorowego w Porembie powinni przygotować się do stopniowego wprowadzania w zakres nauki innych wyrobów, oprócz wyliczonych w poprzednim ustępie, a przygotować się wedle przepisów i wskazówek dyrektora krajowej keramicznej stacyi doświadczalnej.

§. 3. Nauka rysunków i modelowania ma opierać się na wzorach i wyrobach wzorowych, wybranych na model przez kierownika garncarskiego warsztatu wzorowego w Porembie.

Podczas nauki rysunków i modelowania wprawiać należy oko i rękę ucznia tudzież pojęcie jego, do zrozumienia właściwości kształtów danych wyrobów, ich cechy charakterystycznej i stosunku wymiarów, a przed wykonaniem ręcznem zaprawiać ich do rysunku tych przedmiotów w projekcyach i w perspektywie.

Wybór rysunków i modeli obejmować ma oprócz elementarnych wzorów do wykształcenia oka i ręki potrzebnych, szczególniej kształty i dekoracye wyrobów keramicznych.

Podczas rysowania z modeli, mają być wedle możności podawane uwagi i nauki, wchodzące w zakres historyi stylów i technologii, określenie znamion piękności linij i kształtów, pojęcie harmonii i kontrastów, uzupełnianie się barw i t. d.

Do objaśnienia prawideł ornamentyki i zaprawienia uczniów do samodzielnego ich zastosowywania, obierać należy typy z natury i przedstawiać sposób keramicznego stylizowania tychże.

Modelowanie ogranicza się do oddania form ze wzorów zdjętych, do wykonania liścia stylizowanego, wykonania form do odcisków (matryce) i użycia tychże do toczonego naczynia.

Po przejściu nauki przerabiania materyałów, ćwiczą się uczniowie w toczeniu z wolnej ręki i podług szablonów.

§. 4. Nauka uzupełniająca w przedmiotach ogólnie kształcących ma ograniczyć się do rozmiarów, przepisanych w art. 4. ustawy z 2. lutego 1885 Nr. 28. Dz. u. i rozp. kraj.

W szczególności baczyć należy, ażeby uczeń zwyczajny, wychodzący z garncarskiego warsztatu wzorowego w Porembie umiał swobodnie i bez błędów gramatycznych lub ortograficznych wyrażać myśli swoje w słowie i w piśmie w polskim języku, i biegle rozwiązywał potrzebne mu w zawodzie przemysłowym zadania rachunkowe.

§. 5. Nauka buchhalteryi i korespondencyi, tudzież kalkulacyi kosztów produkcyi i cen wyrobów, ma być udzielaną o ile możności praktycznie, przez odpowiednie ćwiczenia, oparte na rachunkach zakładu i jego obrocie handlowym. Sprzedaż wyrobów zakładu powinna przeto stanowić dla uczniów ćwiczenie w stosowaniu zasad co do oznaczania cen wyrobów przy ich sprzedaży hurtownej i drobiazgowej, co do manipulacyi handlowej, rachunkowości i korespondencyi.

§. 6. Kierownik, werkmistrz, a w pewnej mierze i uczniowie pobierają tantiemę z czystego zysku ze sprzedaży wyrobów zakładu. Wysokość tantiem oznacza Wydział krajowy na wniosek Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych.

§. 7. Zarząd zakładu oznacza, odpowiednio do stosunków osobistych każdego ucznia, jak należy rozrządzić przypadającą na każdego z nich częścią tantiemy.

Jednak w regule należy dążyć ku temu, ażeby z tantiem, wyznaczonych dla uczniów zbierał się dla każdego z nich pewien zapas oszczędności, który byłby uczniowi wypłacany po wyjściu z zakładu.

Załącznik XX. do sprawozdania z czynności Komisyi kraj. dla spraw przemysłowych.

Sprawozdanie

z czynności krajowej keramicznej stacyi doświadczalnej za czas od 1. września 1888 do 1. sierpnia 1889.

Stosownie do zakresu działania statutem stacyi przekazanego rozdzielić należy jej główne czynności w podwójnym kierunku:

I. Stacya jako zakład naukowy praktyczny:

a) Były laborant stacyi z zawodu tokarz garncarski, Tytus Sławiński, wysłany za granicę przez Wydział krajowy w lecie 1888 r. dla odbycia praktyki rękodzielniczej w zakładach przemysłowych wyrobów kamionkowych i szamotowych, uzupełniał swą praktykę za powrotem do kraju przez $2^1/_2$ miesięcy w stacyi, celem poznania właściwości materyałów z Poremby, Grojca i Mirowa oraz nauki wypalania wyrobów kamionkowych z nich sporządzanych, z uwagi na udzieloną mu posadę werkmistrza w krajowym garncarskim warsztacie wzcrowym w Porembie.

b) Czeladnik garncarski z Znajmu, Franciszek Kolb, powołany na werkmistrza do Toustego przez kuratora tamtejszego warsztatu naukowego p. Władysława Fedorowicza, przebywał w jesieni 1888 przed objęciem swych obowiązków przez tydzień w stacyi dla poznania właściwości materyałów tousteckich. Naukę tę ma uzupełnić w stacyi w jesieni r. b. mianowicie wiedzą potrzebną do sporządzania wyrobów garncarskich i kaflarskich majolikowanych marmurkowo lub fladrowo.

c) Czeladnik garncarski, Franciszek Kiczak przebywał w stacyi od 6. marca do 28. lipca 1889 dla nauki wyrobów kamionkowych z materyałów siedliskich, by mógł objąć obowiązki zastępcy werkmistrza we fabryce wyrobów kamionkowyeh w Rawie ruskiej. — Obecnie już jest w Rawie czynny.

d) Dwaj majstrowie z Potylicz a jeden majster i czeladnik z Glińska odbyli w czasie od 30. kwietnia do 6. czerwca 1889 r. w stacyi naukę wyrobów garncarskich szklonych i majoliki marmurkowej, niemniej naukę sporządzania wyrobów tańszych od ich dotychczasowych wyrobów.

e) Słuchacze technologii chemicznej c. k. Szkoły politechnicznej we Lwowie pobierali przez czerwiec i pół lipca 1889 r. praktyczną naukę z keramiki w stacyi a to w myśl regula-

minu do §. 2. lit. i) statutu stacyi w r. b. uchwalonego. — Tu należy podnieść, że technicy z wielkiem zamiłowaniem odbywali praktyczną naukę w laboratoryum stacyi.

f) Kierownik stacyi wyjeżdżał w październiku 1888 r. z członkiem Komisyi przemysłowej krajowej prof. Julianem Zachariewiczem do Morawy, Wiednia i Czech w sprawie zbadania 1) urządzeń tamtejszych zakładów przemysłowych dla wyrobów kamionkowych, 2) urządzeń fabryk do wyrobu dachówek, 3) dla zakupna wyrobów typowych dla stacyi i warsztatu garncarskiego wzorowego w Porembie. — Podróż tę spowodowała potrzeba organizacyi zakładu garncarskiego naukowego w Porembie, który na podstawie zbadanych przez stacyę materyałów ma przedewszystkiem nauczać sporządzania wyrobów kamionkowych i szamotowych.

g) Dla zakładu garncarskiego w Porembie wypracował kierownik stacyi projekt statutu, planu nauki i innych przepisów organizacyjnych, niemniej sporządził dla tej szkoły wykaz dla całego urządzenia i inwentarza, maszyn i przyrządów do nauki wyrobu felcówek, dren, szamotek i cegieł okładzinkowych, w końcu plany na piec: kamionkowy, muflowy i garncarski podług których budowę wykonano.

II. Stacya, jako zakład do badania materyałów surowych i popierająca technicznemi orzeczeniami i przepisami (do fabrykacyi) przemysł keramiczny i szkolnictwo garncarskie.

a) Zbadała, że glina ogniotrwała z obszaru dworskiego Poremby, Grojca i Mirowa, oznaczona w kopalni nrem 1. (przedni gatunek) nadaje się do majoliki kamionkowej i nieszklonej „Wedgewoodu". — Gliny zaś nr. 1, 2, 3 z tych samych obszarów dworskich nadają się nietylko do kamionek o polewie ziemistej brunatnej ale i do kamionek o polewie solnej.

b) Zbadała, że glina z Poremby, Grojca i Mirowa zwana „odpadkową" (t. j. nieużytki z gliny nr. 1, 2, 3), która obecnie nie ma wartości handlowej, gdy dotąd nie bywa do wyrobów ogniotrwałych ani w kraju ani za granicą używana, nadaje się po odmuleniu do wyrobów kamionkowych, a dla glin ogniotrwałych niezeszkliwających się stanowi niezbędną domieszkę, by uzyskać wyroby kamionkowe.

W uwzględnieniu, że tej gliny „odpadkowej" są bardzo znaczne zasoby w Porembie, Grojcu i Mirowie przez zastosowanie jej do wyrobów kamionkowych w miejscu lub jako materyał wywozowy, przedstawiają dzisiejsze składy wartość kilkudziesięciu tysięcy zł.

c) Sporządziła dla krajowego garncarskiego warsztatu wzorowego w Porembie na podstawie dokonanych badań materyałów, przepisy techniczne do sporządzenia wyrobów kamionkowych (masy na czerep, polewę brunatną, białą i szkliwo bezglejtowe); przepisy na sporządzenie wyrobów ogniotrwałych i szamotowych.

Udzielając je szkole garncarskiej w Porembie wskazała stacya, by przedewszyskiem z gliny „odpadkowej" szkoła wyroby kamionkowe sporządzała.

d) Z powodu pobytu garncarzy z Potylicz i Glińska na nauce praktycznej w stacyi, sporządził kierownik przepisy do sporządzenia wyrobów garncarskich szklonych i majoliki marmurkowej. — Nowe stacyjne wyroby mają czerep tańszy i nieprzepuszczający wody.

e) Sporządziła dla powstającej fabryki wyrobów kamionkowych w Rawie ruskiej wszystkie przepisy techniczne do fabrykacyi tych wyrobów z materyałów siedliskich. Niemniej sporządził kierownik stacyi dla tej fabryki plany na budowę pieców do wypalania wyrobów i udzielił zawodowych wskazówek do jej urządzenia potrzebnych. — Fabryka w Rawie ruskiej będzie pierwszą w kraju dla wyrobów kamionkowych. Dostarczy ona nietylko zajęcia garncarzom okolicznym, ale choć w części zapobiegnie obcemu, głównie z Prus do kraju nadsyłanemu wyrobowi, za który rok rocznie setki tysięcy kraj wydaje, choć posiada znakomite gliny ogniotrwałe.

Dalej zbadała stacya i wydała orzeczenie fachowe:

f) że 1*a* glina z obszaru dworskiego w Podhorcach nie nadaje się do wyrobów keramicznych;

g) że jedna glina z obszaru dworskiego w Łyczanie nadaje się do wyrobu karpiówek, felcówek, wyrobów garncarskich zwykłych i kaflarskich; trzy zaś inne gliny mogą użyte być tylko jako domieszka do glin tłustych garncarskich;

h) że 2 gatunki gliny z fabryki cegieł Gustawa Barucha w Łagiewnikach nadają się do wyrobu felcówek, zaś piasek dostarczony nie jest odpowiedni do wyrobu felcówek;

i) że 4 gliny z obszaru dworskiego w Nehrybce nadają się do wyrobu felcówek, jednak z ograniczeniem technicznem sposobu wyrobu;

j) że nadesłane przez Zwierzchność gminną z Wygnanki 3 gatunki gliny są to zwykłe nieogniotrwałe gliny garncarskie;

k) że 2 gliny i piasek z obszaru dworskiego w Grodkowicach nadają się do wyrobu felcówek, jednak z ograniczeniem sposobu wyrobu;

l) że 3 gatunki glin z „Pasiek" we Lwowie nie nadają się do wyrobu felcówek;

m) że glina z gruntu Towarzystwa zaliczkowego w Samborze nadaje się tylko do wyrobu karpiówek i to z ograniczeniem technicznem sposobu wyrobu;

n) że 2 gliny z obszaru dworskiego Staregosioła są ogniotrwałe, a jedna zwykła garncarska;

o) że 2 gliny i piasek z „Kastelówki" we Lwowie nadają się do wyrobu felcówek i kafli;

p) że 3 gliny i piasek z „Kortumówki" we Lwowie nadają się do wyrobu felcówek.

Fabryka felcówek tak wielkiej doniosłości dla Lwowa i okolicy urządzoną zostaje właśnie z przyczyny przydatności gliny z „Kortumówki" do felcówek w tej miejscowości. — Dla racyonalnego jej urządzenia wyjeżdżał kierownik stacyi w marcu 1889 do Prus i Niemiec razem z inżynierami: Janem Lewińskim i Aleksandrem Domaszewiczem, głównymi spólnikami tej fabryki.

r) Dla fabryki kafli, powstałej na gruntach „Kastelówki" we Lwowie sporządziła stacya przepisy do fabrykacyi dwóch polew kolorowych szkliwnych.

s) Z uwagi, by fabryki krajowe mogły dostarczać tanich i nadobnych pieców majolikowych, sporządził kierownik stacyi nową paletę polew i farb o kilkudziesięciu odmianach, czem umożliwionem jest zastosowanie kolorytu pieca kaflowego do kolorytu ścian lub mebli. Oprócz bowiem jednokolorowych: białych, zielonych i brunatnych pieców kaflowych sporządzają fabryki dla braku tanich i dobrze z czerepem wiążących się polew i farb, tylko malowane, setki złotych kosztujące piece majolikowe.

Załącznik XXI. do sprawozdania z czynności Komisyi kraj. dla spraw przemysłowych.

Odpis

Odezwy c. k. Prezydyum Namiestnictwa z dnia 19. października 1888 L. 11.269. Do Wydziału krajowego we Lwowie w sprawie cen wyrobów c. k. fachowej szkoły dla przemysłu drzewnego w Zakopanem.

W szacownej odezwie z dnia 21. lutego b. r. l. 3249 Świetny Wydział krajowy, powołując się na sprawozdanie sejmowej komisyi przemysłowej z dnia 6. stycznia b. r. l. 1199, oraz na opinię wypowiedzianą przez krajową komisyę dla spraw przemysłowych co do wygórowanych cen wyrobów tutejszokrajowych szkół fachowych w ogólności, a c. k. fachowej szkoły w Zakopanem w szczególności, wyraził życzenie, aby w interesie żywszego obrotu tych wyrobów, ceny ich w pomienionej szkole fachowej zredukowane zostały do właściwej miary. W skutek reskryptu Jego Excelencyi Pana Ministra wyznań i oświecenia z dnia 6. b. m. l. 19.708 mam zaszczyt oznajmić Świetnemu Wydziałowi krajowemu, że c. k. Ministerstwo oświecenia nie widzi się spowodowanem zaprowadzić zmiany w przepisach obowiązujących c. k. szkoły fachowe co do kalkulacyi ceny wyrobów, nadających się do sprzedaży, a to z tego powodu, że cel szkół fachowych polega tylko na ile możności dokładnem teorytycznem i praktycznem wykształceniu uczniów, a nie na produkcyi tanich artykułów handlu. Wyrób artykułów do sprzedaży, nadających się może i winien być w c. k. szkołach fachowych tylko o tyle prowadzony, o ile to potrzebnem jest dla praktycznego wykształcenia uczniów. Także rozleglejsza produkcya i podaż wyrobów szkolnych, przez co wytworzyłaby się szkodliwa konkurencya dla przemysłu krajowego, nie może być dopuszczaną.

Załącznik XXII. do sprawozdania z czynności Komisyi kraj. dla spraw przemysłowych.

Sprawozdanie

pana Kazimierza Bruchnalskiego, kierownika c. k. szkoły zawodowej ślusarskiej w Świątnikach górnych w powiecie Wielickim o stosunkach tego zakładu.

C. k. zawodowa szkoła ślusarska w Świątnikach rozpoczęła swoje istnienie uroczystem otwarciem dnia 20. września 1888 w obecności radcy sekcyjnego w c. k. Ministeryum wyznań i oświaty Dr. K. Linda, członka Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych, centralnej komisyi dla szkół przemysłowych w Wiedniu i delegata Wydziału krajowego Dr. F. Weigla, prezesa Rady powiatowej wielickiej H. br. Konopki i w. i. Aktu poświęcenia dokonał JE.

książę biskup krakowski Albin Sas-Dunajewski w asystencyi licznego duchowieństwa. Życzliwość swoją dla powstającego zakładu wyraziła telegraficznie Komisya krajowa dla spraw przemysłowych, jako też JE. hr. Dieduszycki i JE. ks. Czartoryski, jako członkowie centralnej komisyi dla szkół rzemysłowych i krajowej komisyi dla spraw przemysłowych.

Na 5 miejsc dla uczniów zwyczajnych zgłosiło się z początkiem ubiegłego roku szkolnego 17 miejscowych chłopców, zaś na 5 miejsc dla starszych majstrów, 37 ślusarzy ze Świątnik, z pomiędzy których tylko 10 w dwóch seryach po 5 mogło odbyć 5 miesięczny kurs praktyczny. Szkoła dla uczniów zwyczajnych obejmuje na razie kurs dwuletni, a na każdym kursie rocznym przypada 12 godzin na naukę teoretyczną, 36 na naukę praktyczną. Obecny program zatwierdzony został prowizorycznie przez Ministerstwo na jeden rok z wezwaniem, by zarząd szkoły po upływie tegoż przedłożył pożądane zmiany. Z uwagi na okoliczność, że do szkoły zgłaszają się także uczniowie tacy, którzy wyzwolili się na czeladników ślusarskich w prywatnych warsztatach, i posiadają należytą wprawę w rysunkach, zamierzono z przyszłym rokiem wprowadzić w życie oddział dla ślusarstwa artystycznego, ażeby umożliwić tak pożądane u nas dalsze kształcenie w zawodzie ślusarskim.

Budynek, w którym szkołę prowizorycznie pomieszczono, a który fundusz krajowy w imieniu gminy Świątnickiej zakupił, jest tak ciasny i nie odpowiadający celowi, że uczniów zwyczajnych (chłopców) tylko 5 mogło znaleść pomieszczenie, w skutek czego Ministerstwo oświaty zezwoliło, ażeby w pierwszym roku szkolnym przyjęto uczni wyłącznie ze Świątnik, pomimo, że kilkunastu zgłosiło się z różnych stron kraju, a nawet dwom stypendystom Wydziału krajowego musiano na tej podstawie odmówić przyjęcia. Izba szkolna jest bardzo mała, zaś dwie izby, na warsztat przerobione, są ciemne i tak nizkie (2,40 m.), że dla 12 ludzi, szczególniej w zimie, przy dość obfitem świetle naftowem, braknie powietrza, tak dalece, że lampy wskutek tego kopcić poczynają. W warsztacie tym znajdują się nadto dwa ogniska kowalskie, wydające wiele dymu i gorąca, a dłuższe przebywanie w tych norach, w zimie z konieczności zamkniętych, odbija się wyraźnie na zdrowiu tak młodzieży, jako też starszych majstrów i personalu szkolnego. W nadchodzącym roku szkolnym zakład dozna rozszerzenia bez poprawy przytoczonego stanu rzeczy o tyle, że Rada powiatowa wielicka udzieliła rocznej subwencyi w kwocie 200 zł. na donajęcie i utrzymanie drugiego budynku na cele szkoły, wskutek czego teraźniejsza izba szkolna i kancelarya przemienione zostaną na warsztat, a liczba miejsc dla uczniów wynosić będzie 20, nie licząc w to sześciu miejsc, zarezerwowanych dla starszych majstrów.

O ustawieniu niezbędnych jeszcze maszyn w przyszłości z powodu braku miejsca nie ma mowy, a wystawienie należytego budynku, odpowiadającego wymogom szkoły jest rzeczą niezbędną i dla normalnego rozwoju zakładu nagłą.

Co do szkoły majstrów, obejmującej 5 miesięczny kurs praktyczny, którego celem jest rozszerzenie zakresu produkcyi, ograniczonej dotąd wyłącznie do kłódek, zapoznanie majstrów z najniezbędniejszymi ogólnymi narzędziami ślusarskimi, jako też specyalnie do ich potrzeb zastosowanymi to z przytoczonej liczby majstrów, którzy w obec szczupłéj ilości miejsc do szkoły się zgłosili, można wnosić, że odpowiada ona miejscowym potrzebom, a z przebiegu dotychczasowego rokować można lepszą przyszłość, jeżeli wytrwałość majstrów świątnickich nie zawiedzie a Wydział krajowy na przyszłość środków, które wobec poważnego przemysłu miejscowego zbyt ograniczone być nie mogą, nie poskąpi. Gdy przed otwarciem szkoły ślusarskiej znajdowało się na 400—500 robotników w Świątnikach, zaledwie 5 majstrów, którzy prócz kłódek, umieli sporządzać zamki i inne wyroby ślusarskie, dziś jest ich już 15. Szkoła majstrów zasługuje na tem intenzywniejsze poparcie, że istnienie jej obliczone jest co najwyżej na lat 6, w którym to czasie wykształcić się może co najmniej 60 starszych majstrów, bo tyle można przypuścić zdolnych i chętnych do postępu ludzi. Po upływie rzeczonego okresu, przy-

będzie atoli już znaczniejszy zastęp systematycznie wykształconych chłopców, którzy stanowić będą silniejszą podstawę i dźwignię miejscowego przemysłu. Ale ażeby i szkoła majstrów o ile możności trwalsze po sobie zostawiła ślady, zaproponowano utworzenie jednego stypendyum rządowego w kwocie 20 zł. miesięcznie dla najlepszego majstra z każdej seryi na dalszych 5 miesięcy, ażeby mu umożliwić gruntowniejsze wykształcenie praktyczne, usuwając na ten czas troskę o zaspokojenie najważniejszych potrzeb życia, z którymi każdy do szkoły majstrów uczęszczający, pomimo otrzymywanego zasiłku 50 ct. dziennie wśród tutejszych stosunków jako ojciec rodziny walczyć musi. Funduszów na wspomniane zasiłki dostarcza Wydział krajowy i Rząd w równej mierze.

Po wystąpieniu pierwszej seryi majstrów urządzono w Świątnikach wystawę ich robót, jako też instruktywną wystawę specyalnych narzędzi, którymi szkoła dotychczas rozporządza a podczas 4 godzinnego trwania wystawy zwiedziło ją blizko 300 ludzi, między nimi przeszło 200 majstrów miejscowych i okolicznych, co daje miarę zainteresowania się przedmiotem i uspokojenie, że obrano drogę trafną. Wystawa szkolna, jako też wystawa robót majstrów odbywać się ma na przyszłość także w Krakowie, ażeby na produkcyę tamtejszą zwrócić uwagę tak szerszej publiczności jako też interesentów.

Nieprzychylne stanowisko w obec szkoły zajmuje jedynie Rada gminna, złożona z samych spowinowaconych ze sobą handlarzy, którzy pierwotnie zgodzili się chętnie na założenie szkoły, i uiszczenie na jej rzecz pewnych prestacyj w nadziei, że szkoła pójdzie na ich wyłączne usługi i fabrycznie produkować będzie dla nich różne artykuły, które oni z korzyścią spieniężać będą.

Skierowanie tamtejszego przemysłu na inne drogi natrafiać będzie o tyle na trudności, że majster każdy, jakkolwiek byłby wyuczonym w rzemiośle, skazany jest i przykuty do swojej chaty i jeżeli nie przyjdzie się mu z pomocą, wrócić będzie musiał do kłódek a z niemi do dawnej, ponad wszelki wyraz nędznej egzystencyi. Bo co do twierdzenia, że przez polepszenie wyrobów obecnych t. j. kłódek, jakikolwiek rezultat osiągnąć można, to ono, w obec smutnej rzeczywistości, jest illuzyą. Na targu światowym, na którym przeważnie kłódki świątnickie szukać muszą zbytu, decydującą jest cena, prawie bez względu na istotną dobroć towaru, a że targ ten ceny coraz bardziej obniża, niezdoła nikt przeciw temu gwałtownemu prądowi płynąć i wyroby swoje co do dobroci poprawiać. Corocznie wychodzą ze Świątnik dziesiątki tysięcy kłódek takich, które się już w domu ani otwierają ani zamykają, a handlarze tamtejsi, co kapitałem swoim przemożny wpływ na cały przemysł wywierają, wymagania targu co do cen nieraz zbyt skrupulatnie uwzględniając, z m u s z a j ą robotników do coraz większego partactwa, i do obniżenia wartości ich wyrobów. Zdaje się więc, że jedynie przez skierowanie przemysłu świątnickiego na inne tory, osiągnie się zmniejszenie podaży kłódek, a tem samem podwyżkę cen i polepszenie jakości towaru.

Zadaniem tedy i to niełatwem zarządu szkoły jest: ściągać robotę odpowiednio do wzmagającej się zręczności Świątniczan w zakresie szerszego ślusarstwa, rozdzielać ją pomiędzy wyuczonych majstrów i wykonanie jej nadzorować tak długo, dopóki nie znajdzie się znaczniejszy zastęp zupełnie samoistnych majstrów. Zamiarowi temu staje jednak na przeszkodzie brak miejsca w szkole, w celu urządzenia „otwartej pracowni“, w której kilku lub kilkunastu z wyuczonych majstrów po kolei, objąwszy jaką robotę, takową pod nadzorem szkoły wykonywaćby mogli. Rzeczą wielkiej wagi byłoby też dążyć jak najspieszniej do utworzenia kilku przynajmniej małych ale porządnych warsztacików ślusarskich tym sposobem, że najpotrzebniejsze a dobre narzędzia, będące własnością szkoły, wypożyczyłoby się wypróbowanym pod względem moralności majstrom, ażeby na tej drodze rozbudzić racyonalne i samoistne życie przemysłowe.

Na sprawienie tych narzędzi przez samych majstrów bardzo długo jeszcze, a może nigdy, liczyćby nie można, bo zubożenie przeszło już dawno takie granice, w obrębie których przy idealnie silnej woli minimalne oszczędności poczynićby można.

Ustawiczna zależność majstrów od szkoły nie jest ani pożądaną ani możebną, i ograniczać się musi w przyszłości od najkonieczniejszych momentów. A i ta zależność, może być w przeważnej liczbie wypadków jedynie pośrednią, za pomocą spółki tamtejszych majstrów, która o szkołę się oparła i poniekąd w organicznym z nią pozostaje związku. Zależność ta objawi się zawsze wtedy, gdy chodzić będzie o fabryczną produkcyę jakiegoś artykułu. Gdy bowiem pomocnicza produkcya fabryczna, i to produkcya, odbywająca się w szkole, odpowiednio do swej istoty nie może zaspakajać jednocześnie różnych drobnych potrzeb każdego majstra z osobna, zastąpić musi spółka jednego producenta, który artykuły fabrycznie wyprodukowane członkom swoim w małych ilościach przez drobną sprzedaż odstępować będzie. Tym sposobem jedynie mogą być wyzyskane korzyści, z fabrycznej produkcyi wynikające, przy jednoczesnem uwzględnieniu samodzielności pojedynczych majstrów. Zauważyć jednak wypada, że w obecnym stanie rzeczy, do wytwarzania różnych przedmiotów ślusarskich, licząc w to i kłódki, zaopatrzyć się musi każdy majster, jeżeli jakiejkolwiek konkurencyi ma podołać, w różne fabrykaty pomocnicze, których szkoła bądź na razie nie może, bądź nigdy dostarczać nie będzie mogła. Do tych ostatnich fabrykatów zaliczyć należy przedewszystkiem klucze, lane z żelaza kowalnego, powszechnie teraz używane. Obecnie sporządzają tamtejsi majstrowie klucze do kłódek z blachy a po przeprowadzonej ściśle kalkulacyi okazało się, że jeden taki, ponad wszelki wyraz mizerny klucz, kosztuje majstra 2 ct., podczas gdy klucz lany, w porównaniu z tamtym lepszy i piękniejszy, kosztuje $^{9}/_{10}$ centa a do tego, za tuzin kłódek, z kluczami lanymi, płacą o kilka centów więcej, niż z kluczami blaszanymi. W razie większego zamówienia zamków, lub innego rodzaju okuć do drzwi i okien potrzeba wielkiej ilości kluczy, sprężyn, rurek, gałek, śrubek, sztyftów etc., których robota ręczna wypłacić się nie może w obec wydoskonalonej w tych kierunkach techniki fabrycznej.

Szkoła zamierza wskutek tego przez pewien czas utrzymywać skład tego rodzaju pomocniczych fabrykatów i odprzedawać je po cenie fabrycznej pojedynczym majstrom a następnie, jeżeli sprawa ta okaże się żywotną, odstąpić ją spółce. Gdyby chciano przypuścić nieudanie tej akcyi, pozostanie wydatek na ten cel uczyniony w formie materyałów, które szkoła z czasem z pożytkiem zużyje. Podobna akcya prowadzi się w szkole dla przemysłu żelaznego i stalowego w Steyr. Na przyszły rok preliminwano w tym celu dla Świątnik 500 zł. z funduszów krajowych i tyleż z funduszów rządowych; kwota 1.000 zł. jest zaledwie na ten cel wystarczającą wobec różnorodności gatunków wspomnionych fabrykatów i wielkości w każdym ich gatunku i wobec tego, że dla każdego gatunku liczyć trzeba na pewien minimalny zapas.

Spółka ślusarska w Świątnikach liczy dotychczas 120 członków, z których każdy deklaruje udział w kwocie 100 zł., spłacalny drobnymi datkami, co najmniej 50 ct. miesięcznie, która to kwota rzadko przekroczoną a częściej niewyrównaną z powodu nędzy zostaje. Spółka zaczęła już rozprzedawać niektóre części składowe do kłódek, dostarczone jej w myśl osobnej instrukcyi przez szkołę i to po cenach 20 - 50% niższych, niż to czynią handlarze świątniccy, którzy silą się różnymi sposobami na zgnębienie spółki. Działalność tej ostatniej nie mogła się dotąd rozwinąć jak należy z powodu braku pieniędzy, bo jakkolwiek Wydział krajowy przyznał 3% pożyczkę w kwocie 3.000 zł., to jednak kwota ta z powodu poczynionych zastrzeżeń i pewnych formalności dotąd podjętą być nie mogła. Sprawa ta obecnie znajduje się w toku. Bez znaczniejszego kapitału nie możliwa tam jest jakakolwiek akcya wobec uciemiężania, solidarnie przez tamtejszych handlarzy (katolików) prowadzonego, którzy w liczbie 6 opanowali całą produkcyę świątnicką i monopol ten gwałtownie sobie tylko uzurpują. Z wszelką pewnością przyjąć można, że rocznie spotrzebują Świątniki 3.000 mtr. cent. żelaza (przeważnie pasów),

która to cyfra jest raczej za małą niż za wielką a ponieważ łatwo obliczyć można, że wartość gotowych kłódek dosięga przeciętnie 7-krotnej wartości materyału surowego; wartość rocznej produkcyi świątnickiej cblicza się na 300.000 zł.

Normalny rozwój przemysłu świątnickiego bardzo wiele cierpieć musi z powodu braku komunikacyi; drogi do Świątnik prowadzące są tak niesłychanie zaniedbane, że w pewnych porach roku o zmroku wprost życiu ludzkiemu zagrażają. Niedostatek ten dałby się usunąć jedynie przez jak najrychlejsze sporządzenie pięciokilometrowej drogi ze Świątnik do Mogilan a tym sposobem uzyskanoby najbezpieczniejsze połączenie z ces. gościńcem a przez niego ze stacyą kolejową w Swoszowicach a zarazem i z Krakowem. O ile obecny stan dróg wpływa na drożyznę, niechaj posłuży za przykład ten fakt, że przeciętne obciążenie pary silnych koni wynosi 8—9 mtr. cent., nie licząc jesieni i wiosny, w których to porach roku redukuje się ono do 2 i 3 metrycznych centnarów! Centnar metr. węgla opałowego kosztuje w Świątnikach 80 ct., po kilkudniowym deszczu podnosi się ta cena do 1 zł. 20 ct.!

Załącznik XXIII. do sprawozdania z czynności Komisyi kraj. dla spraw przemysłowych.

Sprawozdanie

Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych do Wydziału krajowego co do środków najwłaściwszych ku podźwignieniu przemysłu kowalskiego w Sułkowicach, w powiecie Myślenickim.

Wysoki Wydziale krajowy!

Pismem z 21. grudnia 1888 L. 52138 odstąpił Wysoki Wydział Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych reskrypt c. k. Prezydyum Namiestnictwa z dnia 22. listopada 1888 L. 11628/pr., obejmujący wezwanie do wspólnej z c. k. Rządem akcyi w celu podźwignienia włościańskiego przemysłu kowalskiego w Sułkowicach, w powiecie Myślenickim, zagrożonego obecnie upadkiem.

Za podstawę do zamierzonego działania miałyby służyć, wedle wskazówki c. k. Rządu, wnioski prof. Hauffego z Wiednia, który w sierpniu r. z. zwiedził Sułkowice osobiście, jako delegat c. k. Ministerstwa oświaty, i złożył jak najpochlebniejsze świadectwo o żywotności tamtejszego kowalstwa, tudzież o zdolności jego do potężnego rozwoju.

Osnowę memoryału prof. Hauffego wzięła Komisya krajowa dla spraw przemysłowych pod gruntowną rozwagę, a dla dokładniejszego zbadania stanu Towarzystwa kowali w Sułkowicach i dla przeprowadzenia rokowań przedwstępnych z gminą tamtejszą, niezbędnych przed wdrożeniem dalszej akcyi, upraszaliśmy o wydelegowanie osobnej komisyi na miejsce do Sułkowic.

Sprawozdanie o wyniku tej komisyi odstąpił nam również Wysoki Wydział krajowy pod dniem 4. maja b. r. L. 17136 do przedłożenia wniosków.

Nadto i c. k. Namiestnictwo odniosło się bezpośrednio do Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych pod dniem 24. kwietnia b. r. L. 21649 z żądaniem wyrażenia opinii co do

najwłaściwszego sposobu postępowania w tym kierunku, iżby przemysł domowy kowalski w Sułkowicach skuteczną otoczyć opieką. Przy tym akcie dołączona jest wniesiona do c. k. Ministeryum petycya Towarzystwa kowali w Sułkowicach z konkomitacyą c. k. Starostwa powiatowego w Myślenicach.

Na podstawie nagromadzonego w ten sposób materyału informacyjnego opiera Komisya krajowa dla spraw przemysłowych swoje sprawozdanie.

Prof. Hauffe proponuje, ażeby kowale sułkowiccy stanowczo zerwali z systemem drobnego przemysłu, i przeszli na drogę produkcyi fabrycznej. Fabryka miałaby być poruczoną do eksploatacyi istniejącej w Sułkowicach spółce kowali.

Z wnioskiem tym zasadniczo nie zgadzamy się. Pragniemy bowiem, ażeby kowalstwo w Sułkowicach utrzymało się jaknajdłużej jako przemysł rękodzielniczy, a kowale tamtejsi, aby pozostali samodzielnymi przemysłowcami Przemiana ich z majstrów samoistnych w robotników fabrycznych zatarłaby bowiem najpierw ową bogatą różnorodność ich wyrobów, o której prof. Hauffe wyraża się w swojem sprawozdaniu z tak pochlebnem uznaniem, a powtóre zniweczyłaby ich terazniejszą niezależność. Z ważnych zaś względów społecznych wolimy, ażeby raczej produkcya przemysłowa w Sułkowicach w powolniejszem rozwijała się tempie, niż ażeby cała masa tamtejszych kowali od razu miała być pozbawioną dotychczasowej niezależności. W razie zcentralizowania produkcyi tamtejszej w fabryce musiałaby zaś w krótkim czasie nieuchronnie pójść w zatratę ta ich skromna, ale drogocenna niezależność. Z czasem mogłaby przejść fabryka w posiadanie niewiadomo jakich kapitalistów, a wówczas i robotnicy tej fabryki, obecnie samoistni rękodzielnicy, staliby się wyrobnikami w fabryce. Od chwili utworzenia Towarzystwa kowali w Sułkowicach przy pomocy funduszu krajowego, zaczęli kowale tamtejsi od r. 1887 z pomyślnym skutkiem oswobadzać się z pod ucisku grona lichwiarzy, którzy ich do niedawna nielitościwie wyzyskiwali. Otóż urządzenie przemysłu kowalskiego w Sułkowicach na modłę fabryczną, wymagałoby także zaopatrzenia tegoż Towarzystwa od razu w znaczny kapitał zakładowy i obrotowy, którego nie ma

Stwierdziliśmy prócz tego przez wysłaną na miejsce komisyę, że Towarzystwo kowali w Sułkowicach, w tym stanie, w jakim obecnie znajduje się, absolutnie nie jest zdolnem do administrowania większem przedsiębiorstwem fabrycznem. Własny kapitał tej spółki wynosi bowiem zaledwie około 1.000 zł. Już teraz pasywa jej przenoszą sześciokrotnie sumę własnego zapasu w gotówce. Rachunkowość Towarzystwa, przy skromnych stosunkowo obrotach dotychczasowych, znajduje się we wielkim nieładzie, i w ogóle brak jeszcze teraz w tem Towarzystwie ludzi, uzdolnionych do zarządu na większą skalę rozwiniętego przedsiębiorstwa przemysłowego. Cała organizacya zarządu wewnętrznego spółki kowalskiej w Sułkowicach jest nader luźną i naglęco wymaga uporządkowania.

Z powyższych powodów nie możemy się zgodzić na ostateczną dążność projektu prof. Hauffego.

Natomiast godzi się Komisya krajowa dla spraw przemysłowych w zupełności na środki techniczne, wskazane przez prof. Hauffego, w celu uproszczenia i udoskonalenia produkcyi kowalskiej w Sułkowicach. Mianowicie uważamy to za nader pożądane, iżby w Sułkowicach urządzony został warsztat, zaopatrzony w maszyny i przybory, wymienione w memoryale prof. Haufiego, które ten znakomity specyalista, jako niezbędne do podźwignienia kowalstwa sułkowickiego uznaje. Natomiast Komisya w miejsce fabryki projektuje urządzenie wzorowego warsztatu kowalskiego (eine Musterwerkstätte), który kształciłby kowali tamtejszych stosownie do wymogów nowszej, udoskonalonej techniki, obznajamiał ich z użyciem udoskonalonych narzędzi i maszyn; zaś obok tego maszynami stosownemi do obrabiania przygotowawczego grubych sztuk żelaza, niósł rękodzielnikom kowalskim pomoc do wytrzymania konkurencyi z fabrykami.

Towarzystwo kowali w Sułkowicach także znakomicie rozwinęłoby zakres swoich interesów przez kontraktowy stosunek stały z warsztatem wzorowym.

Przy tem zaś pozostałaby nienaruszoną indywidualna niezależność członków Towarzystwa, wykonujących swe rzemiosło we własnych kuźniach.

Naturalnie, że podobnie jak c. k. zawodowa szkoła ślusarska w Świątnikach, powinien mieć i projektowany warsztat wzorowy kowalski w Sułkowicach dwa odziały: jeden dla młodzieży, rozpoczynającej naukę rzemiosła od początku metodą szkolną, drugi zaś oddział „praktyczny" dla fachowego wydoskonalenia starszych robotników.

Powinien to być zakład państwowy, dla którego c. k. Rząd dostarczałby potrzebnych sił nauczycielskich, i zaopatrzył go w maszyny tudzież całe wewnętrzne urządzenie.

Fundusz krajowy musiałby natomiast i w Sułkowicach — podobnie jak w Zakopanem i w Świątnikach, zastąpić w znacznej części gminę i powiat w ponoszeniu tych prestacyj, których c. k. Ministerstwo oświaty przy zakładaniu fachowych szkół pzzemysłowych wymaga zazwyczaj od czynników lokalnych — mianowicie dostarczyłby lokalu, opału zwykłego, oświetlenia i usługi, z regresem o ile możności do gminy i powiatu.

Prócz tego nie odmówiłby Sejm napewne uchwalenia pewnego rocznege zasiłku na utrzymanie warsztatu wzorowego kowalskiego w Sułkowicach.

Na wnioski pp. Bruchnalskiego i Merunowicza co do uporządkowania rachunkowości i wewnętrznej gospodarki Towarzystwa kowali w Sułkowicach (akt LW. kr. 17.136/89.) godzi się Komisya.

Na podstawie wszytkich uwag powyższych, Komisya krajowa dla spraw przemysłowych ma zaszczyt przedłożyć Wysokiemu Wydziałowi wnioski następujące:

I. Komisya sądzi bardzo pożądanem założenie w Sułkowicach w powiecie Myślenickim w z o r o w e g o warsztatu kowalskiego, jako zakładu państwowego. Zakład ten powinien być zaopatrzony w maszyny i przybory, wskazane w memoryale z dnia 17. września 1888. delegata ministeryalnego profesora Hauffego z Wiednia, jako niezbędne do technicznego rozwinięcia przemysłu kowalskiego w Sułkowicach.

II. Rząd zaopatrzyłby projektowany warsztat wzorowy kowalski w Sułkowicach w maszyny i przybory i utrzymywałby odpowiednio uzdolnionego werkmistrza, tudzież potrzebny do prawidłowego ruchu zakładu personal pomocniczy.

III. Fundusz krajowy przyjmie w obec c. k. Rządu, w zastępstwie czynników miejscowych, t. j. gminy i powiatu, obowiązek dostarczenia lokalu, oświetlenia, opału zwykłego (nie technicznego) i usługi dla projektowanego warsztatu wzorowego kowalskiego w Sułkowicach, zastrzegając sobie dokładniejsze oznaczenie w drodze osobnych układów z reprezentacyami gminy i powiatu o ile te czyniki miałyby wziąć udział w pokryciu połączonych z tem kosztów. Wydział krajowy powinien mieć zapewniony odpowiedni udział w zarządzie zakładu.

IV. Należy Towarzystwu kowali sułkowickich, dopomódz do lepszego urządzenia rachunkowości magazynowej, tudzież kontroli rachunkowej w sposób, wskazany we wnioskach wyszczególnionych w sprawozdaniu pp. Bruchnalskiego i Merunowicza z 8. kwietnia 1889. LW. kr. 17.136 mianowicie:

a) aby Wysoki Wydział krajowy wezwał Towarzystwo kowali w Sułkowicach do przyjęcia pomocnika dla rachmistrza;

b) aby wydelegowany został do Sułkowic wytrawny znawca rachunkowości dla zbilansowania rachunków tamtejszego Towarzystwa kowali za czas ubiegły, i uproszczenia systemu rachunkowości jego na przyszłość.

c) aby Wysoki Wydział utworzyć raczył stałą kuratoryę do czuwania nad sprawami Towarzystwa kowali w Sułkowicach, a to na podstawie zastrzeżenia zamieszczonego w skryptach

dłużnych, wystawionych przez Towarzystwo kowali na pożyczki udzielone im z krajowego funduszu przemysłowego.

Równocześnie zwracamy Wysokiemu Wydziałowi krajowemu odnoszące się do spraw przemysłu kowalskiego w Sułkowicach akta Jego L. 52.138/88. i 17.136/89 z dołączeniem aktu c. k. Namiestnictwa L. 21.649/89. w odpisie.

Załącznik XXIV. do sprawozdania z czynności Komisyi kraj. dla spraw przemysłowych.

Sprawozdanie

o petycyach względem ochrony krajowego przemysłu szewskiego wobec konkurencyi obcokrajowych wyrobów fabrycznych, przedłożone Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych na posiedzeniu z dnia 7. kwietnia 1889 przez jej sekcyę dla spraw przemysłu rękodzielniczego. (Sprawozdawca: Arnulf Nawratil, c. k. inspektor przemyłowy i członek Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych).

Na posiedzeniu z dnia 26. stycznia b. r. Sejm krajowy przekazał petycye stowarzyszeń szewców w Krakowie, we Lwowie i w Przemyślu Wydziałowi krajowemu do dalszego urzędowania, a ten przydzielił je Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych w tym celu, aby przedłożyła odpowiednie wnioski.

Stowarzyszenie szewców w Krakowie w petycyi swojej uprasza, iżby interesa członków stowarzyszenia wzięto w opiekę, i zarządzono środki do tego celu prowadzące; zaś korporacya szewców we Lwowie prosi o wzięcie krajowego rękodzielnictwa szewskiego w opiekę po myśli §. 24. ustawy przemysłowej przeciw zakrajowej konkurencyi fabrycznej a raczej kapitalistycznej nareszcie stowarzyszenie przemysłowe wyrobów skórnych w Przemyślu uprasza, aby Fränklowi, fabrykantowi obuwia w Mödling, zabroniono otworzyć handel obuwia w Przemyślu i zaleca, by odnośny zakaz wydano na podstawie §. 14. lub §. 24. ustawy przemysłowej.

Żądania, wyrażone w tych petycyach, zmierzają prawie do jednego i tego samego celu, t. j. do udaremnienia fabrycznej konkurencyi, a głównie do usunięcia wyrobów fabryki Fränkla z Galicyi. Żądania te są jednak nieuzasadnione, ponieważ nie dadzą się pogodzić z postanowieniami ustawy przemysłowej.

I tak: Wedle §. 1., ustęp 3., ustawy przemysłowej, przedsiębiorstwa handlowe (w ściślejszem znaczeniu) i fabryki, są wyjęte z pod zaliczenia ich do przemysłu rękodzielniczego.

Według §. 40. ustawy przemysłowej, przedsiębiorcy przemysłowi mogą także po za obrębem gminy swojej siedziby zakładać filie lub składy i potrzebują o tem tylko zawiadomić władzę przemysłową, w której okręgu chcą takowe założyć, jakoteż i tę władzę, w której rejestrze przedsiębiorstwo główne jest zapisane.

Według §. 7. ustawy przemysłowej rozpoczęcie przemysłu nie jest zależnem od przyjęcia do gminy, w której przemysł będzie prowadzony, i nie pociąga bynajmniej za sobą zmiany pod względem należności do gminy.

Wedle §. 9. ustawy przemysłowej jest także wolno zajmować się równocześnie kilku przemysłami; zaś —

według §. 11. tejże ustawy, każdy ma prawo trudnić się samoistnie wszelkim wolnym przemysłem, zatem i handlem w ściślejszem znaczeniu, a przedsiębiorca jest tylko obowiązany przed rozpoczęciem takiego przemysłu uwiadomić o tem władzę.

Z tego wynika, że ani Fränklowi, ani innym pozakrajowym producentom obuwia nie można na podstawie ustawy przemysłowej zabronić sprzedawać w Galicyi swych wyrobów i wszelkie usiłowania w tym względzie muszą być bezowocnemi.

Ustawa przemysłowa jest w tej mierze tak dalece liberalną, że jej §. 41. dozwala przemysłowcom dawać w komis także poza obrębem gminy, w której mają siedzibę, przedmioty swego przemysłu, innym przemysłowcom, którym wolno wyroby takie utrzymywać; mogą również dostarczać swych wyrobów na zamówienia, i zamówione roboty wszędzie wykonywać. A chociaż wedle ustępu trzeciego §. 38. ustawy przemysłowej, właściciel handlu w ściślejszem znaczeniu nie może się zajmować rzemieślniczem wyrabianiem lub przetwarzaniem wyrobów przemysłowych, jeżeli nie uczynił zadość przepisom §. 14. tejże ustawy o rzemiosłach, to przecież to postanowienie nie stosuje się do Fränkla, jako fabrykanta.

Wobec tego powoływanie się w petycyach na postanowienie §. 14. ustawy przemysłowej nie ma żadnego znaczenia, gdyż to postanowienie dotyczy tylko przedsiębiorców rękodzielników, nie zaś „fabrykantów“.

Ten stan rzeczy znają, jak się zdaje, petenci, gdyż stowarzyszenie szewców w Przemyślu podaje w swej petycyi, iż Rząd, na wypadek gdyby nie znalazł dostatecznej prawnej podstawy do zabronienia Fränklowi na mocy §. 14. ustawy przemysłowej sprzedaży obuwia, znalazłby jeszcze środek ku temu w przepisie §. 24. ustawy przemysłowej, który upoważnia Ministra handlu do wydania w drodze rozporządzenia przepisu, mocą którego pewne rodzaje przemysłu, które dotąd nie zostały wliczone pomiędzy przemysły koncesyonowane, mogą do takowych być zaliczone.

To ostatnie przypuszczenie jest jednak zupełnie mylnem, ponieważ do koncesyonowanych przedsiębiorstw zaliczone zostały te tylko rodzaje przemysłu, które ze względów państwowych lub publicznego bezpieczeństwa wymagają ściślejszego nadzoru. Do tego rodzaju przemysłu nie da się żadną miarą zaliczyć przemysł szewski i dlatego także i na tej drodze żądania petentów nie mogą być uwzględnione.

Dlatego to położenie szewców-rękodzielników jest smutne i będzie coraz gorszem, gdyż Fränkel już dzisiaj nie jest jedynym, który fabrycznie wyrabia obuwie; fabrykantów obuwia będzie niezawodnie coraz więcej, a ustawa przemysłowa nie broni i nie zabroni im sprzedawać swoich wyrobów na targach państwa austryackiego. Nie jest również niemożebnem, że także w Galicyi mogą powstać fabryki obuwia.

W walce pomiędzy przemysłem rękodzielniczym a fabrycznym, fabryczny wychodzi zawsze zwycięzko, o ile rękodzielnicy przez stowarzyszenia nie zdobędą tych samych warunków taniej produkcyi, jakie mają fabryki, t. j. większego kapitału obrotowego, możności nabywania z pierwszej ręki dobrego materyału surowego i ułatwień w pracy przez maszyny.

Sytuacya galicyjskich szewców-rękodzielników jest nawet bez konkurencyi fabrycznego towaru, bardzo niepomyślną. Jest ich bowiem nadzwyczaj wielu, więc podaż pracy i towaru jest znaczną, a potrzeba obuwia u nas jest stosunkowo nie wielką, bo lud przez większą część roku nie używa obuwia, znaczna część ludu używa „kerpci“ (chodaków), a przemysł

domowy dostarcza rownież bardzo znaczną ilość butów, które znowu są wyrabiane w korzystniejszych warunkach, jak przez szewców, będących wyłącznie przedsiębiorcami przemysłowymi *).

Wszystko to razem obniża bardzo zarobek szewców-rękodzielników. To też mamy przekonanie, że nasz rękodzielniczy przemysł szewski nie posiada obecnie sił do walki konkurencyjnej z obuwiem fabrycznem.

Aby rękodzielnicy-szewcy mogli wytrzymać konkurencyę z wyrobami fabrycznymi, powinni przedewszystkiem zużytkować środki, które im podaje ustawa przemysłowa z r. 1883, a mianowicie rozdział VIII. „o stowarzyszeniach przemysłowych“.

Wedle §. 106. tego rozdziału, przedsiębiorcy przemysłowi, zajmujący się jednym i tym samym przemysłem w jednej i tej samej miejscowości lub w kilku sąsiednich gminach, są obowiązani utworzyć i utrzymywać wspólny związek, t. zw. stowarzyszenie przemysłowe, którego celem, jak §. 114. ustawy przemysłowej stanowi, jest: wyrabiać ducha łączności, utrzymywać i podnosić honor stanu między członkami i uczestnikami stowarzyszenia, jak niemniej popierać interesa przemysłu przez zakładanie kas zaliczkowych, składów materyałów surowych, domów sprzedaży, przez zaprowadzenie wspólnej produkcyi maszynowej, innych sposobów wyrabiania i t. d. W szczególności zaś należy do tych stowarzyszeń między innemi także zakładanie lub popieranie zawodowych szkół przemysłowych i nadzór nad niemi.

Stowarzyszenia wzajemnej pomocy, łatwy i tani kredyt, tani i dobry materyał surowy, zastosowanie ręcznych maszyn szewskich, akuratność i sumienność w interesie, oszczędność w wydatkach, kształcenie szewców w fachowej szkole, by się tak wydoskonalili w swem rzemiośle, iżby jakością wyrobu pozyskać mogli przynajmniej tych kupujących, dla których cena towaru nie jest decydującą w zakupnie, może przynajmniej w większych miastach nie dopuścić do zupełnego upadku rękodzielniczego szewstwa.

W mniejszych i małych miastach przemysł szewski już dzisiaj znacznej części majstrów nie daje dostatecznego zarobku, wystarczającego do utrzymania ich z rodzinami.

By jednak stowarzyszenia szewców zdziałały to, co zdziałać mogą, powinny zająć się sprawą jak należy. Niestety stowarzyszenia przemysłowe zajmują się wielu rzeczami, ale mało temi sprawami, które właśnie mają utrzymać egzystencyę stowarzyszonych, a temu zaradzić nie może ani Komisya krajowa, ani Wydział krajowy, ani Sejm, ani Rząd **).

Tylko w takim razie, gdyby te stowarzyszenia działały we właściwy sposób, a działały energicznie i sumiennie, gdyby na czele tych stowarzyszeń stanęli światli ludzie, pojmujący rzeczy właściwie, rozumiejący dokładnie interes przemysłowo-handlowy, gdyby tacy ludzie chcieli się sprawie poświęcić — a c h c i a n o i c h s ł u c h a ć, możnaby tak zorganizowaną wzajemną pomoc z korzyścią dla kraju i stowarzyszonych popierać funduszem krajowym.

Byłaby jeszcze druga forma wzajemnej pomocy. Mianowicie na podstawie ustawy z 9. kwietnia 1873, dz. u. p. l. 70. o stowarzyszeniach zarobkowych i gospodarczych. Próbowano już u nas tego środka w celu zorganizowania i podźwignienia przemysłu szewskiego pod nazwą

---

*) Wedle sprawozdań, nadesłanych do biura statystyki przemysłu i handlu Wydziału krajowego, jest w Galicyi 2.694 miejscowości, w których istnieje szewstwo jako przemysł domowy; jest takich warsztatów 14.253. Cyfra ta nie obejmuje szewców, wykonujących swe rzemiosło jako przedsiębiorstwo przemysłowe rękodzielnicze.

**) I tak n. p. w stolicy kraju, we Lwowie, stowarzyszenie szewców dotąd nie jest zorganizowane; nie mają też tutejsi szewcy kasy chorych, mimo, że ustawa, obowiązująca od r. 1883. wyraźnie tego wymaga od każdego stowarzyszenia rękodzielniczego czyli korporacyi! Chociaż petycya, o której tu mowa, pochodzi od „korporacyi“ szewców we Lwowie, i zaopatrzona jest dawną cechową pieczęcią, to jednak nie jest to wcale stowarzyszenie, zorganizowane według przepisów ustawy przemysłowej z r. 1883.

„Towarzystw handlu skór“. Jednakże niewłaściwe i błędne postępowanie dotychczasowe tą drogą, spowodowało smutne rezultaty, których jednak możnaby uniknąć przez należytą administracyę spółek, jak to wykazują niektóre dotąd istniejące lepiej administrowane spółki.

Możnaby nieco pomódz sprawie przez urządzenie fachowej szkoły dla szewców, na wzór już istniejących takich szkół poza krajem. Za granicą zakładają takie szkoły szewcy sami, a uczęszczają do nich nietylko terminatorowie, lecz także czeladnicy, a nawet i majstrowie.

Czy jednak przy niechęci rękodzielników do uczenia się, przyniosłaby taka szkoła spodziewane korzyści? Gdzie i w jaki sposób taką szkołę lub szkoły urządzićby należało? — Potrzeba się nad tem bliżej zastanowić, i możnaby się tem zająć, gdyby stowarzyszenia szewców same, z własnej inicyatywy, takie żądanie wyraziły.

Pierwsze kroki w tym kierunku są już jednak i u nas uczynione. Mianowicie, za staraniem miejscowej Rady szkolnej i przy poparciu ze strony Rady gminnej założono niedawno szkołę szewską w miasteczku Uhnowie, w powiecie Rawskim. Myśl ta znajduje również żywe poparcie w Krakowie — lecz niestety podobno nie w kołach szewców....

Dalszym środkiem zaradzenia złemu byłoby zakładanie w kraju warsztatów, wyposażonych w odpowiednie maszyny, bez których nie może być mowy o konkurencyi z wyrobami fabrycznymi. A tem więcej nasuwa się ta myśl, że tylko w ten sposób dałaby się rozwiązać kwestya dostaw obuwia dla armii.

Lecz zakładanie takich warsztatów, to rzecz nie łatwa. Wymagałoby to przedewszystkiem fachowych kierowników, znających ten interes z każdej strony bardzo dokładnie. Znaleźć takich ludzi jest trudno. Zresztą każdy taki zakład wymagałby także znacznego kapitału obrotowego.

Działanie przez udzielanie tylko bezpośrednich zapomóg, jakoby jałmużny, nie rozwiązuje sprawy, a może być bezużytecznie wydanym groszem. Jałmużna taka zdemoralizowaćby mogła także innych rękodzielników, którzy dawniej, jak szewcy, walczą z konkurencyą fabryczną, bez odwoływania się do dobroczynności publicznej, jak np. tkacze, krawcy, stolarze i t. d.

Z powyższych uwag wynika, że na razie odpowiedź na petycye, o których mowa, nie może wypaść po myśli petentów co do zakazu sprzedawania w kraju wyrobów fabrycznych. Komisya krajowa dla spraw przemysłowych obowiązaną jest nie łudzić ich zwodniczemi nadziejami, które przy sumiennem badaniu, przeprowadzonem bez uprzedzeń, okazują się pozbawione wszelkiej realnej podstawy.

Lecz chociaż obecnie odpowiedź na owe petycye musi wypaść niepomyślnie co do zakazu sprzedaży wyrobów fabrycznych, jednak wykazane są powyżej środki dla wytrzymania konkurencyi z tymi wyrobami, oraz obowiązek Komisyi, ażeby dalej badać przedmiotowo sposoby podźwignienia przemysłu, który w naszym kraju zatrudnia tak znaczną liczbę rodzin, jak szewstwo.

Komisya niewątpliwie spełni ten obowiązek. Obecnie zaś wnosi:

a) Świetny Wydział krajowy raczy zawiadomić stowarzyszenia szewców we Lwowie i w Przemyślu, że w obec obowiązujących postanowień ustawy przemysłowej, nie można zabronić fabrykantom obuwia sprzedaży ich wyrobów w naszym kraju;

b) petycyę stowarzyszenia szewców w Krakowie załatwić przez udzielenie mu odpisu niniejszego sprawozdania.

Sprawozdanie

Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych do Wydziału krajowego, o projekcie utworzenia w kraju przedsiębiorstwa dla dostawy wyrobów rękodzielniczych dla c. k. armii.

W krótkiej drodze udzielony nam został akt LW. kr. 39.388/88. z żądaniem wyrażenia opinii Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych, co do prośby Komisyi wykonawczej odbytego d. 27. maja b. r. we Lwowie wiecu rękodzielników o pomoc finansową ze strony kraju dla przedsiębiorstwa, które miałoby zająć się wszelkiemi dostawami wyrobów rękodzielniczych dla c. k. armii.

Podanie to jest podpisane przez p. Bolesława Mikulińskiego, jako przewodniczącego Komisyi wykonawczej wiecu, i dołączony jest także projekt statutu spółki udziałowej, która miałaby być zorganizowaną wedle przepisów ustawy o stowarzyszeniach zarobkowych i gospodarczych z 9. kwietnia 1873 nr. Dz. u. p. N. 70 pod firmą: I. galicyjskie i W. Ks. Krakowskiego Towarzystwo wszelkich rękodzielniczych dostaw dla c. k. armii we Lwowie— stowarzyszenie zarejestrowane z ograniczoną poręką".

Niektóre punkta podania odnoszą się do Banku krajowego, inne zaś do Wysokiego Wydziału.

Wedle zasiągniętych przez nas infomacyj, Bank krajowy odpowiedział już wprost od siebie na życzenie do niego wystosowane -- a to p. d. 12. września b. r. L. 10.394. Ograniczamy się przeto do tych tylko punktów, które odnoszą się do Wysokiego Wydziału krajowego.

Mianowicie uprasza Komisya wykonawcza wiecu rękodzielników, ażeby Wysoki Wydział przyrzekł udzielić z krajowego funduszu przemysłowego zawiązać się mającemu Towarzystwu kredytu do pięciokrotnej wysokości kwoty złożonych przez członków udziałów. Tymczasem w myśl §. 54. projektowanego statutu mieliby członkowie odpowiadać za zobowiązania Towarzystwa udziałem swoim, a nadto jeszcze tylko do „dwukrotnej" wysokości tychże udziałów. Żądany kredyt nie miałby przeto pokrycia nietylko w rzeczywistym zasobie pieniężnym projektowanego przedsiębiorstwa, ale nawet nie wystarczałaby do jego zabezpieczenia nawet całkowita poręka członków. Własny kapitał Towarzystwa miałby bowiem siągać zaledwie do $^1/_5$ części sumy żądanego kredytu (nawet gdyby udziały pełno wpłacone zostały, jak żąda §. 54. lit. *a.* statutu), a poręka do $^3/_5$ żądanej pożyczki. Udzielenie w tym stosunku kredytu z funduszu krajowego jest niemożliwe.

Dalej upraszają petenci, ażeby Wysoki Wydział zamianował delegata, któryby czuwał nad czynnościami w mowie będącego Towarzystwa według postanowień §. 78. statutu. W myśl §. 78. projektowanego statutu miałoby przysługiwać temu komisarzowi Wysokiego Wydziału „to samo prawo, co Radzie nadzorczej". W takim razie Wysoki Wydział za pośrednictwem owego delegata swojego musiałby przyjąć także wspólnictwo w odpowiedzialności moralnej i materjalnej, jaka ciąży na Radzie nadzorczej każdego Towarzystwa, opartego na zasadzie postanowień ustawy z 9. kwiatnia 1873. Tego zaś Komisya dla spraw przemysłowych żadną miarą nie mogłaby Wysokiemu Wydziałowi doradzać.

W końcu uprasza komisya wiecu rękodzielników, ażeby Wysoki Wydział krajowy raczył przyrzec, iż po zawiązaniu Towarzystwa przyzna mu kredyt pod warunkami, jakie w r.

1885 przyznane były zaprojektowanemu wówczas Towarzystwu dla dostaw skórnych dla c. k. armii. Odnosi się to do aktów Wysokiego Wydziału l. 13.378/885 i 21.460/885. Złożono wtedy z funduszu krajowego kaucyę w kwocie 16.667 zł. za projektowane przedsiębiorstwo krajowe, które ubiegało się o uzyskanie liwerunku wyrobów skórnych dla c k. wojska, i przyrzeczono mu opłacanie z funduszu krajowego różnicy procentu pomiędzy 3%, a zwykłą stopą procentową od udzielanych przez Bank krajowy pożyczek. Otóż w r. 1885 był konkretnie oznaczony cel i zakres przedsiębiorstwa, któremu Wysoki Wydział krajowy pragnął nieść pomoc, obecnie zaś nie można wywnioskować z treści podania, o którem mowa, na jakie przedsiębiorstwa Towarzystwo liczyć może, jakiego potrzebuje przeto kapitału zakładowego i obrotowego, jakie w tym celu zebrało fundusze własne, ilu i jakich ma członków i jaka w ogólności jest jego siła produkcyjna? Znaczenie wyrazu włożonego w firmę Towarzystwa, iż ma ono podejmować się „wszelkich“ dostaw rękodzielniczych dla c. k. armii, jest tak obszernem, że na tej podstawie żadna ściślejsza kalkulacya rachunkowa nie może być przeprowadzoną.

Ze wszystkich wyłuszczonych tu powodów zdaniem Komisyi wypada zwrócić załączone podanie do uzupełnienienia wykazem członków, i wysokości złożonego przez nich kapitału, a wreszcie wywodem rachunkowym, objaśniającym rozmiary interesów, jak niemniej także stosunek własnych zasobów Towarzystwa do potrzebnego nakładu.

Preliminarze szczegółowe

Szkół przemysłowych uzupełniających

oraz krajowych i subwencyonowanych

Szkół fachowo-przemysłowych i warstatów wzorowych

jakoteż

krajowej keramicznej Stacyi doświadczalnej

WE LWOWIE

na rok 1890

zestawione przez

Komisyę krajową dla spraw przemysłowych.

I Szkoły przemysłowe uzupełniające.

1. Brzeżany. Szkoła przemysłowa uzupełniająca.

Przychód.	W roku 1889. preliminowano zł.	Wniosek na rok 1890. Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	UZASADNIENIE.
1. Subwencye:					
a) od gminy m. Brzeżan .	200	200	—	200	
b) od Rady powiatowej brzeżańskiej	200	200	—	200	
c) od c. k. Rządu . .	385	336	—	336	
d) z funduszów krajowych .	385	336	—	336	
Razem	1.170	1.072	—	1.072	

Rozchód.					
1. Płace:					
a) Kierownictwo	150	100	—	100	Zniżenie płacy za kierownictwo jest uzasadnione tem, że szkoła liczy tylko 3 klasy a kierownik udziela nauki w szkole.
b) Wynagrodzenie nauczycieli	500	792	—	792	Po reorganizacyi nauka będzie się odbywała w 3-ch klasach po 8 godzin tygodniowo co na rok (33 tyg. nauki) czyni 792 godz. po 1 zł. więc 792 zł.
2. Wynajem lokalu	200	—	—	—	Szkoła mieści się w lokalnościach szkoły pospolitej, których gmina jest obowiązana dostarczyć bezpłatnie, inaczej szkoła nie mogłaby otrzymać subwencyi z funduszów krajowych.
3. Opał	30	30	—	30	
4. Oświetlenie	10	10	—	10	
5. Usługa	20	20	—	20	
6. Środki naukowe	200	60	—	60	Szkoła jest dostatecznie zaopatrzona w środki naukowe, więc wystarczy kwota 60 zł.
7. Rozmaite inne wydatki . .	60	60	—	60	
Razem	1.170	1.072	—	1.072	

2. Drohobycz. Szkoła przemysłowa uzupełniająca.

Przychód.	W roku 1889. preliminowano zł.	Wniosek na rok 1890. Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	UZASADNIENIE.
1. Subwencye:					
a) od gminy m. Drohobycza	400	400	—	400	
b) od Rady powiatowej drohobyckiej	200	150	—	150	Tyle wynosiła subwencya udzielona rzeczywiście w r. 1889.
c) od Towarzystwa zaliczkowego	50	50	—	50	
d) od Towarzystwa pedagogicznego . . .	15	15	—	15	
e) od c. k. Rządu . . .	510	363	—	363	
f) z funduszów krajowych .	435	363	—	363	
Razem	1.610	1.341	—	1.341	

Rozchód.

1. Płace:					
a) Kierownictwo . . .	150	150	—	150	
b) Wynagrodzenie nauczycieli w szkole przemysłowej . .	950	1.000	—	1.000	Z powodu powiększenia ilości godzin rysunków o 50 na rok.
c) Wynagrodzenie nauczyciela snycerstwa	75	—	—	—	Te wydatki odpadają na mocy uchwały Wys. Sejmu, którą odmówiono dalszego subwencyonowania nauki snycersstwa.
2. Wynajem lokalu . . .	120	—	—	—	Lokalu dostarcza gmina.
3. Opał	10	10	—	10	
4. Oświetlenie	35	35	—	35	
5. Usługa	42	42	—	42	
6. Materyał	25	—	—	—	
7. Środki naukowe . . .	50	50	—	50	
8. Rozmaite inne wydatki .	10	54	—	54	
9. Nagrody dla uczniów . .	30	—	—	—	Nagrody dla uczniów wliczono do poz. 8.
10 Niedobór z r. 1889. . .	113	—	—	—	
Razem	1.610	1.341	—	1.341	

3. Jarosław. Szkoła przemysłowa uzupełniająca.

Przychód.	W roku 1889 preliminowano zł.	Wniosek na rok 1890. Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	UZASADNIENIE.
1. Subwencye:					
a) od gminy m. Jarosławia	220	220	—	220	
b) od Rady powiatowej jarosławskiej . . .	100	100	—	100	
c) od c. k. Rządu. . .	632	600	—	600	
d) z funduszów krajowych	632	600	—	600	
Razem	1.584	1.520	—	1.520	

Rozchód.					
1. Płac e:					
a) Kierownictwo . . .	250	200	—	200	Kierownik mieszka w budynku szkoły, więc wynagrodzenie za kierownictwo może być zmniejszone.
b) Wynagrodzenie nauczycieli	1.164	1 164	—	1.164	
2. Wynajem lokalu . . .	—	—	—	—	
3. Opał	—	—	—	—	
4. Oświetlenie	25	25	—	25	
5. Usługa	50	50	—	50	
6. Środki naukowe. . . .	70	56	—	56	
7. Rozmaite inne wydatki .	25	25	—	25	
Razem	1.584	1.520	—	1.520	

4. Kołomyja. Szkoła przemysłowa uzupełniająca.

Przychód.	W roku 1889. preliminowano zł.	Wniosek na rok 1890. Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem. zł.	UZASADNIENIE.
1 Dochody własne:					
a) Procent od fun. rzemieśl.	300	300	—	300	
b) z opłaty uczniów kursu handlowego	130	130	—	130	
2. Subwencye:					
a) od gminy m. Kołomyi .	600	600	—	600	
b) od Rady powiatowej kołomyjskiej	100	100	—	100	
c) od kasy oszczędności w Kołomyi	200	200	—	200	
d) od c. k. Rządu . .	682	500	—	500	
e) z funduszów krajowych	682	500	—	500	
Razem	2.694	2.330	—	2.330	

Rozchód.

1. Płace:					
a) Kierownictwo . . .	300	250	—	250	
b) Wynagrodzenie nauczycieli	1.800	1.800	—	1.800	
2. Wynajem lokalu . . .	—	—	—	—	
3. Opał	—	—	—	—	
4. Oświetlenie	—	—	—	—	
5. Usługa	50	50	—	50	
6. Środki naukowe. . . .	350	150	—	150	Szkoła została zaopatrzona w środki naukowe.
7. Rozmaite inne wydatki .	75	80	—	80	
8. Niedobór z r. 1889. . .	119	—	—	—	
Razem	2 694	2.330	—	2.330	

5—8. Kraków. Cztery szkoły przemysłowe uzupełniające.

Przychód.	W roku 1889. preliminowano zł.	Wniosek na rok 1890 Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	UZASADNIENIE.
1. Subwencye:					
a) z funduszów gminy m. Krakowa	7.830	6.550	—	6.550	
b) od c. k. Rządu . . .	—	1.600	-	1.600	Po 400 złr. dla jednej szkoły.
c) z funduszów krajowych	1.500	1.600	—	1 600	Po 400 złr. dla jednej szkoły.
Razem	9 330	9.750	—	9.750	

Rozchód.					
1. Płace:					
a) Kierownictwo	500	400	—	400	
b) Wynagrodzenie nauczycieli	7.700	7.700	—	7.700	Wynagrodzenie dla 34 nauczycieli, licząc 1 zł. za godzinę nauki.
2. Wynajem lokalu	—	—	—	—	
3. Opał	194	194	—	194	
4. Oświetlenie	299	299	—	299	
5. Usługa	135	135	—	135	
6. Środki naukowe	302	422	—	422	Po 105 zł. 50 ct. dla jednej szkoły
7. Rozmaite inne wydatki . .	200	600	—	600	Wydatki administracyjne będą z początku znaczniejsze z powodu większej liczby (około 1000) uczniów.
Razem	9.330	9.750	—	9.750	

9. Lwów. Szkoła przemysłowa uzupełniająca im. Marka Bernsteina.

Przychód.	W roku 1889. preliminowano zł.	Wniosek na rok 1890. Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	UZASADNIENIE.
1. Subwencye:					
a) z fundacyi Marka Bernsteina	1.700	1.700	—	1.700	Dochód roczny z fundacyi M. Bernsteina wynosi około 3400 zł. z czego połowa przypada na szkołę, połowa na odzież i opłatę za naukę u majstrów za sieroty przyjęte na etat fundacyi.
b) od zboru izraelickiego lwowskiego . . .	100	100	—	100	
c) od c. k. Rządu . . .	395	395	—	395	
d) z funduszów krajowych .	395	395	—	395	
Razem	2.590	2.590	—	2.590	

Rozchód.

1. Płace:					
a) Kierownictwo . . .	300	300	—	300	
b) Wynagrodzenie nauczycieli	1.680	1.680	—	1.680	
2. Wynajem lokalu . . .	200	200	—	200	Lokal opłaca się razem z opałem.
3. Opał	—	—	—	—	
4. Oświetlenie	100	100	—	100	
5. Usługa	60	60	—	60	
6. Środki naukowe . . .	150	150	—	150	
7. Rozmaite inne wydatki .	100	100	—	100	
Razem. . . .	2.590	2.590	—	2.590	

10. Nowy Sącz. Szkoła przemysłowa uzupełniająca.

Przychód.

1. Subwencye:					
a) od gminy m. Nowego Sącza	200	300	—	300	
b) od tamt. Rady powiatowej	200	200	—	200	
c) od tamt. kasy oszczędności	200	—	—	—	Kasa oszczędności nie wypłaciła jeszcze subwencyi za r. 1889; na r. 1890 odmówiono subwencyi.
d) od c. k. Rządu . . .	595	595	—	595	
e) z funduszów krajowych .	595	595	—	595	
Razem . . .	1.790	1.690	—	1.690	

Rozchód.

1. Płace:					
a) Kierownictwo . . .	300	200	—	200	
b) Wynagrodzenie nauczycieli	960	1.100	—	1.100	Z powodu, że 2-gą klasę kursu przygotowawczego wypadnie podzielić na dwa oddziały, zwiększa się wynagrodzenie o 140 zł.
2. Wynajem lokalu	—	—	—	—	
3. Opał	40	50	—	50	Powiększenie wydatku z powodu powyższego.
4. Oświetlenie	50	60	—	60	Powiększenie wydatku z powodu powyższego.
5. Usługa	30	30	—	30	
6. Pomocnicze środki naukowe	200	—	—	—	Szkoła jest dostatecznie zaopatrzona w książki, wzory rysunkowe i modele.
7. Środki naukowe	150	150	—	150	
8. Rozmaite inne wydatki . .	60	100	—	100	Na nagrody dla uczniów 40 zł., a 60 zł. na wydatki administracyjne.
Razem	1.790	1.690	—	1.690	

11. Przemyśl. Szkoła przemysłowa uzupełniająca.

Przychód.

Przychód	W roku 1889. preliminowano zł.	Wniosek na rok 1890. Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	UZASADNIENIE.
1. Subwencye:					
a) od gminy m. Przemyśla	500	500	—	500	
b) od Rady powiatowej przemyskiej . . .	300	300	—	300	
c) stowarzyszeń rzemieślniczych	—	40	—	40	Tyle preliminuje wydział szkolny.
d) od kasy oszczędności .	300	300	—	300	
e) dar dra A. Dworskiego .	300	—	—	—	
f) od c. k. Rządu . . .	594	594	—	594	
g) z funduszów krajowych .	594	594	—	594	
Razem	2,588	2.328	—	2.328	

Rozchód.

Rozchód	W roku 1889. preliminowano zł.	Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	UZASADNIENIE.
1. Płace:					
a) Kierownictwo . . .	300	250	—	250	
b) Wynagrodzenie nauczycieli	1.754	1.824	—	1.824	Z powodu podziału jednej klasy podczas nauki rysunków na 2 oddziały, powiększono wynagrodzenie o 70 złr.
2. Wynajem lokalu . . .	—	—	—	—	
3. Opał	—	—	—	—	
4. Oświetlenie	—	—	—	—	
5. Usługa	60	60	—	60	
6. Środki naukowe . . .	200	100	—	100	Szkoła jest dostatecznie zaopatrzona w środki naukowe, więc wystarczy mniejsza kwota na zeszyty, bloki itp.
7. Na bibliotekę dla uczniów	100	—	—	—	
8. Wydatki kancelaryjne .	30	—	—	—	
9. Nagrody dla uczniów .	50	—	—	—	
10. Rozmaite inne wydatki	94	94	—	94	Do tej pozycyi wliczono także nagrody dla uczniów.
Razem . . .	2.588	2.328	—	2.328	

12. Rzeszów. Szkoła przemysłowa uzupełniająca.

Przychód.	W roku 1889. preliminowano zł.	Wniosek na rok 1890. Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem. zł.	UZASADNIENIE.
1. Subwencye.					
a) od gminy m. Rzeszowa .	200	200	—	200	
b) od Rady powiatowej rzeszowskiej . . .	100	100	—	100	
c) od kasy oszczędności .	200	200	—	200	
d) z fundacyi styp. dr. Towarnickiego	200	200	—	200	
e) od c. k. Rządu . . .	595	570	—	570	
f) z funduszów krajowych	595	570	—	570	
Razem	1.890	1.840	—	1.840	

Rozchód.					
1. Płace:					
a) Kierownictwo . . .	250	250	—	250	
b) Wynagrodzenie nauczycieli	1.275	1.275	—	1.275	
2. Wynajem lokalu . . .	—	—	—	—	
3. Opał	55	55	—	55	
4. Oświetlenie	50	50	—	50	
5. Usługa	30	30	—	30	
6. Środki naukowe . . .	150	100	—	100	Szkoła jest zaopatrzona w środki naukowe.
7. Rozmaite inne wydatki .	80	80	—	80	
Razem. . . .	1.890	1.840	—	1.840	

13. Stanisławów. Szkoła przemysłowa uzupełniająca.

Przychód.

Przychód	W roku 1889 preliminowano zł.	Wniosek na rok 1890. Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	UZASADNIENIE.
1. Subwencye:					
a) od gminy m. Stanisłowowa	250	250	—	250	
b) od Rady powiatowej stanisławowskiej	250	250	—	250	
c) od Kasy oszczędności w Stanisławowie.	150	100	—	100	Tyle preliminuje wydział szkolny.
d) od Izby handl. lwowskiej	100	—	—	—	Izba handlowa lwowska odmówiła wszelkiej subwencyi.
e) od drobnych instytucyi miejscowych	100	80	—	80	Tyle preliminuje wydział szkolny.
f) od c. k. Rządu . . .	682	590	—	590	
g) z funduszów krajowych .	682	590	—	590	
Razem	2.214	1.860	—	1.860	

Rozchód.

Rozchód	W roku 1889 preliminowano zł.	Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	UZASADNIENIE.
1) Płace.					
a) Kierownictwo	250	250	—	250	
b) Wynagrodzenie nauczycieli w kursie przemysłowym .	1.120	1.050	—	1.050	Tyle wynika z dokładnego obliczenia ilości godzin.
c) Wynagrodzenie nauczycieli w kursie handlowym . .	620	350	—	350	Mniejszy wydatek z powodu połączenia uczniów kursu handlowego, z dwu klas w jedną na niektórych lekcyach.
2. Wynajem lokalu	—	—	—	—	
3. Opał	—	—	—	—	
4. Oświetlenie.	44	40	—	40	
5. Usługa	50	50	—	50	
6. Środki naukowe	50	70	—	70	
7. Rozmaite inne wydatki . .	80	50	—	50	
Razem.	2.214	1.860	—	1.860	

14. Tarnów. Szkoła przemysłowa uzupełniająca.

Przychód.	W roku 1889. preliminowano zł.	Wniosek na rok 1890 Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	UZASADNIENIE.
1. Subwencye:					
a) od gminy m. Tarnowa .	400	400	—	400	
b) od Rady powiatowej tarnowskiej . . .	200	200	—	200	
c) od c. k. Rządu . . .	818	595	—	595	
d) z funduszów krajowych .	818	595	—	595	
2. Z opłat uczniów kursu handlowego	50	50	—	50	
3. Pozostałość kasowa z r. 1889.	—	125	—	125	Z powodu oszczędzeń w rozmaitych drobnych urządzeniach szkoły.
Razem	2.286	1.965	—	1.965	

Rozchód.	W roku 1889. preliminowano zł.	Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	UZASADNIENIE.
1. Płace.					
a) Kierownictwo . . .	250	240	—	240	
b) Wynagrodzenie nauczycieli	1.688	1.440	—	1.440	Po należytem uregulowaniu nauki.
2. Wynajem lokalu . . .	—	—	—	—	
3. Opał	50	42	—	42	
4. Oświetlenie	100	70	—	70	
5. Usługa	48	48	—	48	
6. Środki naukowe . . .	150	100	—	100	Szkoła jest zaopatrzona w środki naukowe.
7. Rozmaite inne wydatki .	—	25	—	25	
Razem	2.286	1.965	—	1.965	

15. Bochnia. Szkoła przemysłowa uzupełniająca.

Przychód.

	W roku 1889. preliminowano zł.	Wniosek na rok 1890. Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	UZASADNIENIE.
1. Subwencye:					
a) od gminy m. Bochni .	—	400	—	400	Nadto ofiaruje gmina lokal, opał, oświetlenie i usługę bezpłatnie.
b) od c k. Rządu zażądany zasiłek	—	400	—	400	
c) z funduszów krajowych	—	400	—	400	
Razem	—	1.200	—	1.200	

Rozchód.

	W roku 1889. preliminowano zł.	Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	UZASADNIENIE.
1. Płace:					
a) za kierownictwo . .	—	100	—	100	
b) nauczycieli	—	960	—	960	
2 Lokal	—	—	—	—	Dostarczać ma gmina bezpłatnie.
3. Opał	—	—	—	—	Dostarczać ma gmina bezpłatnie.
4. Oświetlenie	—	—	—	—	Dostarczać ma gmina bezpłatnie.
5. Usługa	—	—	—	—	Dostarczać ma gmina bezpłatnie.
6. Środki naukowe . . .	—	100	—	100	
7. Rozmaite inne wydatki .	—	40	—	40	
Razem	—	1.200	—	1.200	

16. Gorlice. Szkoła przemysłowa uzupełniająca.

Przychód.	W roku 1889 preliminowano zł.	Wniosek na rok 1890 Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	UZASADNIENIE.
1) Subwencye:					
a) od gminy m. Gorlic . .	—	200	—	200	
b) od Rady powiatowej gorlickiej	—	200	—	200	
c) od c. k. Rządu . . .	—	137	—	137	
d) z funduszów krajowych .	—	137	—	137	
Razem	—	674	—	674	

Rozchód.

1. Płace:					
a) Kierownictwo	—	60	—	60	W roku szkolnym 1889/90 wejdzie w życie tylko kurs przygotowawczy o dwu klasach.
b) Wynagrodzenie nauczycieli	—	528	—	528	
2. Wynajem lokalu	—	—	—	—	Gmina dostarcza z własnych funduszów lokalu, opału, oświetlenia i usługi.
3. Opał	—	—	—	—	
4. Oświetlenie.	—	—	—	—	
5. Usługa	—	—	—	—	
6. Środki naukowe	—	40	—	40	
7. Rozmaite inne wydatki . .	—	46	—	46	
Razem	—	674	—	674	

17. Sanok. Szkoła przemysłowa uzupełniająca.

Przychód.	W roku 1889 preliminowano zł.	Wniosek na rok 1890. Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	UZASADNIENIE.
1. Subwencye:					
a) od gminy m. Sanoka . .	—	50	—	50	
b) od Rady powiatowej sanockiej	—	100	—	100	
c) od Tow. zaliczkowego w Sanoku	—	100	—	100	
d) od c. k. Rządu zażądany zasiłek	—	300	—	300	
e) z funduszów krajowych .	—	300	—	300	
Razem	—	850	—	850	

Rozchód.

1. Płace:					
a) Za kierownictwo . . .	—	—	—	—	Dr. Karol Petelenz, dyrektor miejscowego gimnazyum ofiaruje się objąć kierownictwo szkoły przemysłowej uzupełniającej bezpłatnie.
b) Płace sześciu nauczycieli po 120 złr.	—	720	—	720	Nauki w szkole przem. uzupełniającej, udzielać mają nauczyciele miejscowego gimnazyum.
2. Wynajem lokalu	—	—	—	—	W zabudowaniu gimnazyalnem.
3. Opał	—	—	—	—	Dostarczy gmina.
4. Oświetlenie	—	30	—	30	
5. Usługa	—	20	—	20	
6. Materyał	—	20	—	20	
7. Środki naukowe	—	50	—	50	
8. Rozmaite inne wydatki . .	—	10	—	10	
Razem	—	850	—	850	

18. Stary Sącz. Szkoła przemysłowa uzupełniająca.

(Założona w roku 1889.)

Przychód.	W roku 1889. preliminowano zł.	Wniosek na rok 1890. Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	UZASADNIENIE.
1. Subwencye:					
a) od gminy m. Starego Sącza	—	400	—	400	
b) od c. k. Rządu . . .	—	400	—	400	
c) z funduszów krajowych	—	400	—	400	
Razem	—	1.200	—	1.200	

Rozchód.	W roku 1889. preliminowano zł.	Wniosek na rok 1890. Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	UZASADNIENIE.
1. Płace:					
a) Kierownictwo . . .	—	125	—	125	
b) Wynagrodzenie nauczycieli	—	935	—	935	
2. Wynajem lokalu . . .	—	—	—	—	Gmina dostarcza z własnych funduszów lokalu, opału, oświetlenia i usługi.
3. Opał	—	—	—	—	
4. Oświetlenie	—	—	—	—	
5. Usługa	—	—	—	—	
6. Środki naukowe . . .	—	100	—	100	
7. Rozmaite inne wydatki .	—	40	—	40	
Razem	—	1.200	—	1.200	

19. Wadowice. Szkoła przemysłowa uzupełniająca.

(Założona w r. 1889.)

Przychód.	W roku 1889. preliminowano zł.	Wniosek na rok 1890. Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	UZASADNIENIE.
1. Subwencye:					
a) od gminy miasta Wadowic .	—	400	—	400	
b) od Rady powiatowej Wadowickiej	—	100	—	100	
c) od kasy oszczędności	—	200	—	200	
d) od Towarzystw rękodzielników	—	35	—	35	
e) od c. k. Rządu	—	160	—	160	
f) z funduszów krajowych . . .	—	160	—	160	
Razem	—	1.055	—	1.055	

Rozchód.	W roku 1889. preliminowano zł.	Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	UZASADNIENIE.
1. Płace:					
a) Kierownictwo	—	100	—	100	
b) Wynagrodzenie nauczycieli . .	—	810	—	810	
2. Wynajem lokalu	—	—	—	—	Gmina dostarcza z własnych funduszów lokalu, opału, oświetlenia i usługi.
3. Opał	—	—	—	—	
4. Oświetlenie	—	—	—	—	
5. Usługa	—	—	—	—	
6. Środki naukowe	—	100	--	100	
7. Rozmaite inne wydatki	—	45	—	45	
Razem	—	1.055	—	1.055	

20. Żółkiew. Szkoła przemysłowa uzupełniająca.

(Założona w roku 1886., zreorganizowana według planu normalnego 1889 roku).

Przychód.	W roku 1889. preliminowano zł.	Wniosek na rok 1890. Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	UZASADNIENIE.
1. Subwencye:					
a) od gminy miasta Żółkwi . . .	—	300	—	300	
b) od Rady powiatowej Żółkiewskiej	—	200	—	200	
c) od c. k. Rządu	—	400	—	400	
d) z funduszów krajowych . . .	—	400	—	400	
2. Z opłat uczniów	—	20	—	20	
Razem	—	1.320	—	1.320	

Rozchód.

1. Płace:					
a) Kierownictwo	—	125	—	125	
b) Wynagrodzenie nauczycieli . .	—	1.045	—	1.045	
2. Wynajem lokalu	—	—	—	—	Gmina dostarcza z własnych funduszów lokalu, opału, oświetlenia i usługi.
3. Opał	—	—	—	—	
4. Oświetlenie	—	—	—	—	
5. Usługa	—	—	—	—	
6. Środki naukowe	—	100	—	100	
7. Rozmaite inne wydatki	—	50	—	50	
Razem	—	1.320	—	1.320	

II. Szkoły przemysłowe fachowe, połączone z warsztatami wzorowymi.

A) Dla wyrobów z drzewa i łoziny.

1. Kamionka Strumiłowa. Krajowa szkoła kołodziejstwa i bednarstwa.

Przychód.	W roku 1889. preliminowano zł.	Wniosek na rok 1890. Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	UZASADNIENIE.
1. Dochody własne zakładu:					
Ze sprzedaży wyrobów szkoły:					
a) kołodziejskich	400	700	—	700	Na podstawie cyfr z uzyskanych dochodów od początku roku administracyjnego do dnia ułożenia preliminarza na rok 1890.
b) bednarskich	200	200	—	200	
2. Subwencye:					
a) od Rady powiatowej	1.000	1.000	—	1.000	
b) od c. k. Rządu zażądany zasiłek	—	800	400	1.200	Dotychczas c. k. Rząd nie dawał tej szkole żadnego zasiłku.
c) z funduszów krajowych: a) zwyczajny zasiłek	3.322	3.372	—	3.372	
b) nadzwyczajny zasiłek . . .	470	—	450	450	Na powiększenie zapasu żelaza.
3. Inne dochody:					
Od JW. Dr. Stan. hr. Badeniego	300	—	—	—	Kwota 300 zł. wypłacona w 1889 r. stanowiła ostatni datek, który JW. Dr. Stanisław hr. Badeni dać się deklarował.
Razem	5.692	6.072	850	6.922	

Rozchód.	W roku 1889. preliminowano zł.	Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.
1. Płace:				
a) Kierownikowi	700	780	—	780
b) Katechecie rz. kat.	50	50	—	50
c) Katechecie gr. kat.	50	50	—	50
d) Nauczycielowi szkoły ludowej	120	120	—	120
e) Majstrowi kołodziejowi . . .	480	480	—	480
f) Majstrowi bednarzowi	400	400	—	400
g) Majstrowi kowalowi	600	600	—	600
h) Czeladnikowi kołodziejowi .	180	180	—	180
i) Czeladnikowi bednarzowi . .	180	180	—	180
k) Nauczycielowi rysunków . .	—	800	—	800
2. Utrzymanie lokalu	50	50	—	50
3. Oświetlenie	50	50	—	50
4. Usługa	72	72	—	72
5. Zakupno materyału drzewnego .	150	150	—	150
6. Środki naukowe	130	130	400	530
7. Naprawa narzędzi i rozmaite inne wydatki	110	60	50	110
8. Zakupno żelaza	900	500	400	900
9. Zakupno węgla	250	250	—	250
10. Zakupno narzędzi	100	50	—	50
11. Dostawa materyałów drzewnych i żelaznych	100	100	—	100
12. Stypendya	1.000	1.000	—	1.000
13. Wydatki kancelaryjne	20	20	—	20
Razem	5.692	6.072	850	6.922

ad 1/a. Więcej 80 zł. z powodu pierwszego pięciolecia.

ad 1/k. Nauczyciel rysunków z płacą 800 zł. będzie mianowany jeżeli c. k. Rząd przyzna zażądany na ten cel zasiłek ze skarbu Państwa.

ad 6. Wydatek nadzwyczajny w kwocie 400 zł. na zakupno modeli, wzorów rysunkowych i t. d. będzie uczyniony, jeżli c. k. Rząd przyzna zażądany na ten cel zasiłek ze skarbu Państwa.

ad 7. Wydatek usprawiedliwiony zużywaniem się narzędzi w kuźni i w warsztatach.

ad 8. W miarę rozwoju obydwu warsztatów, koniecznem jest zaopatrzyć kuźnię w żelazo różnej jakości, potrzebne przedewszystkiem do kucia wozów, wózków, narzędzi rolniczych i t. p. Zapasy te trzeba do pewnego czasu koniecznie uzupełniać.

ad 12. Uczniowie w obydwu warsztatach nie otrzymują wynagrodzenia za wykonane przedmioty, pobierają jednak stypendya na utrzymanie; dochód ze sprzedaży przedmiotów równa się prawie kwocie użytej na stypendya, wpływa zaś cały na rzecz funduszu szkoły.

2. Żywiec. Krajowy warsztat wzorowy stolarski i zabawek dziecinnych.

Przychód.	W roku 1889. preliminowano zł.	Wniosek na rok 1890. Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	UZASADNIENIE.
1. Dochody własne:					
Ze sprzedaży wyrobów warsztatu wzorowego	50	350	—	350	Za roboty stolarskie już zamówione lub których zamówienia zakład spodziewa się w przyszłości, oraz ze sprzedaży zabawek.
2. Subwencye:					
a) od gminy miasta Żywca . .	200	200	—	200	
b) od Rady powiatowej żywieckiej	100	100	—	100	
c) od c. k. Rządu zażądany zasiłek	—	800	300	1.100	Rząd dotychczas nie dawał żadnego zasiłku temu zakładowi.
d) z funduszów krajowych . .	1.450	1.450	—	1.450	
3. Wartość materyałów dawanych przez gminę:					
a) miękiego	—	260	—	260	
b) bukowego	—	40	—	40	
Razem	1.800	3.200	300	3.500	

Rozchód.	W roku 1889. preliminowano zł.	Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	UZASADNIENIE.
1. Płace:					
a) instruktora fachowego . . .	600	600	—	600	
b) nauczyciela rysunków . . .	500 (b–e razem)	800	—	800	Nauczyciel rysunków fachowych będzie mianowany jeżli c. k. Rząd przyzna zażądany na ten cel zasiłek ze skarbu Państwa.
c) nauczyciela rachunków i geometryi		150	—	150	
d) nauczyciela języka polskiego i korespondencyi		200	—	200	
e) nauczyciela języka niemieckiego		150	—	150	
2. Wynagrodzenie uczniów za roboty	—	160	—	160	
3. Uzupełnienie narzędzi	300	250	—	250	Potrzebne będą 2 tokarnie, dłuta snycerskie, i maszynki do robót piłeczkowych.
4. Lokal	—	—	—	—	Dostarcza gmina m. Żywca. (4–7)
5. Opał	—	—	—	—	
6. Oświetlenie	—	—	—	—	
7. Usługa	—	—	—	—	
8. Materyał	—	500	—	500	Oprócz materyałów dostarczonych przez gminę potrzebne są jeszcze szlachetniejsze materyały jak: orzechowe, dębowe i t. p.
9. Środki i przybory naukowe . .	100	110	300	410	*ad 9.* Wydatek nadzwyczajny 300 zł. na zakupno modeli i wzorów rysunkowych będzie uczyniony, jeżli c. k. Rząd przyzna zażądany na ten cel zasiłek ze skarbu Państwa.
10. Środko pomocnicze warsztatowe	80	60	—	280 (10–14 razem)	*ad 10.* Klej, śruby, gwoździe, farby, politury i t. p.
11. Przybory dla uczniów ubogich .	—	25	—		*ad 11.* Zeszyty, papier rysunkowy, ołówki i gumy.
12. Wydatki kancelaryi komitetowej	80	80	—		
13. Wydatki kancelaryi zakładowej	10	15	—		
14. Wydatki nieprzewidziane . . .	130	100	—		
Razem	1.800	3.200	300	3.500	

3. Jarosław. Szkoła koszykarska.

Przychód.

	W roku 1889. preliminowano zł.	Wniosek na rok 1890. Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.
1. Spodziewana pozostałość kasowa z r. 1888.	180	—	—	—
2. Ze sprzedaży wyrobów szkolnych	3.000	5.000	—	5.000
3. Subwencye:				
a) od gminy	100	100	—	100
b) od Rady powiatowej	250	250	—	250
c) od c. k. Rządu:				
a) płacony dotychczas zasiłek .	500	500	—	500
b) zażądany dodatkowo zasiłek	—	400	200	600
d) z funduszów krajowych . . .	1.600	1.000	250	1.250
Razem	5.630	7.250	450	7.700

UZASADNIENIE.

ad 3/a i *b*. Bez zmiany, jak w roku poprzednim.

ad 3/c. Dotychczssowy zasiłek ze skarbu Państwa na rzecz krajowej szkoły koszykarskiej w Jarosławiu wynosi zł. 500. Nadto wniesiono podanie o przyznanie na r. 1890.:
a) na nauczyciela rysunków . . . . 400 zł.
b) na środki naukowe jednorazowo . 200 „
razem . 600 zł.

Rozchód.

	W roku 1889. preliminowano zł.	Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.
1. Płace:				
a) Nauczyciela	350	450	—	450
„ tantiema	300	—	—	—
b) „ rysunków . . .	—	400	—	400
c) Administratora	720	600	—	600
„ 10% od sprzedaży	—	500	—	500
d) Dyety i koszta podróży . . .	10	120	—	120
e) Wynagrodzenie robotników .	2.050	2.500	—	2.500
f) Na stypendya dla ubogich uczniów	200	300	—	300
2. Wynajem lokalu	500	550	—	550
3. Opał	100	100	—	100
4. Oświetlenie	40	40	—	40
5. Materyał	1.200	1.700	—	1.700
6. Środki naukowe	50	120	200	320
7. Kancelarya	50	50	—	50
8. Rozmaite inne wydatki	60	70	—	70
Razem	5.630	7.500	200	7.700

ad 1/a. Z powodu reorganizacyi zakładu w r. 1889. przyjęto nowego nauczyciela tylko z płacą 450 zł.

ad 1/b. Nauczyciel rysunków będzie zamianowany z płacą 400 zł., jeżeli c. k. Rząd przyzna zażądany na ten cel zasiłek ze skarbu Państwa.

ad 1/c. Według układu zawartego przez zarząd szkoły z nowo przyjętym administratorem.

ad 1/d. Pozycya tu podnosi się z powodu zwiększonego ruchu handlowego.

ad 1/e. i f. Zwiększenie pozycyi z powodu zwiększonej produkcyi.

ad 2. Więcej o 50 zł. z powodu podwyższenia czynszu.

ad 6. Z powodu zwiększonej produkcyi.

ad 7. Wydatek jednorazowy 200 zł. na środki naukowe pokryty będzie z dodatkowego na ten cel zasiłku z c. k. skarbu Państwa, jeżeli takowy przyznany zostanie.

4. Jasło. Szkoła koszykarska.

Przychód.

	W roku 1889. preliminowano zł.	Wniosek na rok 1890. Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	UZASADNIENIE.
1. Ze sprzedaży wyrobów szkoły	450	700	—	700	
2. Subwencye:					
a) od gminy miasta Jasła . .	80	80	—	80	Ekwiwalent za lokal, dany przez gminę w naturze.
b) od Rady powiatowej Jasielskiej	100	100	—	100	
c) od c. k. Rządu zażądany zasiłek	—	400	100	500	C. k. Rząd dotychczas nie dawał dla tej szkoły żadnej subwencyi.
d) z funduszów krajowych . .	350	300	—	300	
Razem . . .	980	1.580	100	1.680	

Rozchód.

	W roku 1889. preliminowano zł.	Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	UZASADNIENIE.
1. Płace:					
a) Nauczyciela rysunków . . .	—	400	—	400	*ad 1/a.* Nauczyciel rysunków będzie zamianowany, jeżeli c. k. Rząd przyzna zażądany na to ze skarbu Państwa zasiłek.
b) „ fachowego . .	80	240	—	240	
2. Wartość dostarczonego przez gminę lokalu	80	80	—	80	
3. Opał i oświetlenie	30	50	—	50	*ad 3.* Kwota wyższa z powodu utrzymywania kuchni dla uczniów w zimie i w lecie.
4. Usługa	6	—	—	—	*ad 4.* Usługę wykonują uczniowie.
5. Materyał.	330	270		270	
6. Środki naukowe, t. j. wzory rysunkowe, modele i t. d. . . .	20	—	100	100	*ad 6.* Z subwencyi spodziewanej od c. k. Rządu.
7. Korespondencya, portorya i rozmaite inne wydatki	—	10	—	10	
8. Utrzymanie lokalu	—	10	—	10	*ad 8.* Naprawa kuchni, pieca, bielenie i t. d.
9. Wikt uczniów	—	120	—	120	*ad 9.* Chłopcy przychodzą ze wsi sąsiednich i przynoszą z sobą chleb na cały tydzień; szkoła daje im ciepły obiad.
10. Wynagrodzenie uczniów za robotę	400	400	—	400	
11. Na pokrycie niedoboru . . .	44	—	—	—	
Razem . .	990	1.580	100	1.680	

5. Stanisławów. Szkoła stolarstwa i tokarstwa.

Przychód.

	W roku 1889. preliminowano zł.	Wniosek na rok 1890. Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	UZASADNIENIE.
1. Dochody własne zakładu:					
a) z odsetek od kapitału 250 zł.	—	15	—	15	
b) opłaty uczniów	100	100	—	100	
2. Ze sprzedaży wyrobów szkolnych	100	200	—	200	Zaprowadzenie nauki rzeźby ornamentalnej zwiększyło odbyt wyrobów szkoły.
3. Subwencye:					
a) od gminy miasta Stanisławowa	140	100	—	100	
b) od Rady powiatowej . . .	100	200	—	200	Na mocy uchwały Rady powiatowej.
c) z Kasy oszczęd. w Stanisławowie	—	200	—	200	
d) od c. k. Rządu zażądany zasiłek	—	600	300	900	C. k. Rząd nie dawał dotychczas żadnego zasiłku temu zakładowi.
e) z funduszów krajowych . .	800	800	—	800	
Razem . . .	1.240	2.215	300	2.515	

Rozchód.

	W roku 1889. preliminowano zł.	Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	UZASADNIENIE.
1. Płace:					
a) Nauczyciel stolarstwa . . .	480	360	—	360	i $^1/_3$ z wyrobów.
b) „ rzeźby ornamentalnej i tokarstwa	360	360	—	360	i $^1/_3$ z wyrobów.
c) „ rysunków . . .	250	600	—	600	Nauczyciel rysunków fachowych będzie zamianowany, jeżeli c. k. Rząd przyzna na ten cel ze skarbu Państwa zażądany zasiłek.
d) Remuneracye nauczycieli udzielających nauki rachunków i stylistyki	—	400	—	400	
2. Lokal	—	—	—	—	Dostarcza bezpłatnie gmina m. Stauisławowa.
3. Opał	—	—	—	—	
4. Oświetlenie	—	—	—	—	
5. Usługa	—	—	—	—	
6. Materyał	100	300	—	300	*ad 6.* Wobec zwiększonej ilości uczuiów, potrzeba materyałów wzmaga się.
7. Środki naukowe	—	—	300	300	*ad 7.* Wydatek nadzwyczajny na zakupno modeli, wzorów rysunkowych i t. d. będzie uczyniony, jeżeli c. k. Rząd przyzna zażądany na ten cel zasiłek ze Skarbu Państwa.
8. Rozmaite inne wydatki . . .	50	60	—	60	
9. Nagrody dla uczniów	—	15	—	15	
10. Tantiemy majstrów	—	120	—	120	
Razem . . .	1.240	2.215	300	2.515	

6. Touste. Wzorowy warsztat kołodziejstwa.

Przychód.

	W roku 1889. preliminowano zł.	Wniosek na rok 1890. Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	UZASADNIENIE.
1. Ze sprzedaży wyrobów warsztatu wzorowego	1.560	1.700	—	1.700	Z powodu większej produkcyi.
2. Subwencye:					
a) od Rady powiatowej . . .	350	350	—	350	
b) od c. k. Rządu zażądany zasiłek	—	800	200	1.000	Rząd nie dawał dotychczas żadnego zasiłku temu zakładowi.
c) z funduszów krajowych . .	1.320	1.320	—	1.320	
3. Od Rady powiatowej na stypendya dla uczniów	—	120	—	120	
Razem . . .	3.230	4.290	200	4.490	

Rozchód.

	W roku 1889. preliminowano zł.	Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	UZASADNIENIE.
1. Płace:					
a) Zastępcy dyrektora	240	240	—	240	
b) Nauczyciela rysunków . .	—	800	—	800	*ad 1/a.* Nanczyciel rysnnków będzie zamianowany i wydatek w tej pozycyi uskutecznione, jeżeli c. k. Rząd przyzna ze skarbu państwa zasiłek na ten cel.
c) Majstra kołodziejskiego . .	480	480	—	480	
d) Majstra kowalskiego . . .	480	480	—	480	
e) Pomocnika kołodzieja . . .	180	180	—	180	
f) Stypendya dla uczniów . .	120	120	—	120	
2. Wynajem lokalu	—	—	—	—	Lokal daje bezpłatnie JW. Władysław Fedorowicz.
3. Opał	20	20	—	20	
4. Oświetlenie	60	60	—	60	
5. Usługa	—	—	—	—	
6. Materyał: drzewo	300	400	—	400	Zwiększony wydatek usprawiedliwiony większemi potrzebami, spowodowanemi rozszerzeniem zakresu robót.
6. Materyał: żelazo	800	750	—	750	
6. Materyał: węgiel	200	227	—	227	
7. Środki naukowe	100	100	200	300	*ad 7.* Wydatek nadzwyczajny 200 zł. na środki naukowe będzie uczyniony, jeżeli c. k. Rząd przyzna żądaną na ten cel ze skarbu państwa subwencyę.
8. Rozmaite inne wydatki . . .	50	100	—	100	
9. Trzecia rata na umorzenie pożyczki zaciągniętej w kwocie 1.000 zł.	200	333	—	333	
Razem . . .	3.230	4.290	200	4.490 *)	

*) Zarząd zakładu wstawił w preliminarz kwotę 1.000 zł. na zakupno zapasu materyałów. Komisya krajowa dla spraw przemysłowych nie mogła jednak proponować tego wydatku z funduszu krajowego ze względu na znaczne już na rok 1890 zwiększenie wydatków z tegoż funduszu.

B) Dla wyrobów garncarskich.

7. Poręba. Krajowy warsztat wzorowy garncarski.

Przychód.	W roku 1889. preliminowano zł.	Wniosek na rok 1890. Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	UZASADNIENIE.
1. Ze sprzedaży wyrobów warsztatu wzorowego	—	800	—	800	Licząc 15-razowe palenie w wielkim piecu kamiennym z 600 naczyniami o średniej wartości 10 ct. = 900 zł.; po potrąceniu zaś na ubytki, preliminuje się w zaokrągleniu 800 zł.
2. Subwencye:					
a) od Rady powiatowej w Chrzanowie	—	100	—	100	
b) od JW. hr. Potockiego właściciela dóbr Krzeszowice, 100 metrycznych centnarów glinki ogniotrwałej.	—	40	—	40	
c) opłata stróża jako datek JWgo hr. Szembeka	—	120	—	120	
d) od c. k. Rządu zażądano. . .	—	800	2.600	3.400	C. k. Rząd nie dawał dotychczas żadnego zasiłku temu zakładowi, który otwarto w 1889 r. Żądanie tego zasiłku oraz innych zasiłków ze skarbu Państwa dla szkół przemysłowych na rok 1890. uzasadniono w obszernym memoryale podanym do c. k. Ministerstwa Oświaty przy piśmie Wydziału krajowego z d. 12. lipca 1889 r.
e) z funduszów krajowych*). . .	2.400	1.800	600	2.400	
Razem	2.400	3.660	3.200	6.860	

Rozchód.	W roku 1889. preliminowano zł.	Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	UZASADNIENIE.
1. Płace:					
a) Kierownika zakładu	1.200	1.200	—	1.200	
b) Nauczyciela modelowania. . . }	750	800	—	800	Nauczyciel modelowania będzie mianowany, jeźli c. k. Rząd przyzna zażądany na ten cel zasiłek ze skarbu Państwa.
c) Werkmistrza . . . . }		600	—	600	
2. Wynajem lokalu:					
a) na pomieszczenie warsztatu wzorowego.	—	—	—	—	Lokalu na pomieszczenie warsztatu dostarcza JW. hr. Józef Szembek bezpłatnie.
b) na mieszkanie dla kierownika i na składy	—	300	—	300	
3. Opał pieców technicznych . . .	100	200	—	200	
4. Oświetlenie . . . . }		50	—	50	
5. Usługa . . . . }		120	—	120	
6. Materyał . . . . }		100	—	100	
7. Środki naukowe, maszyny i uzupełnienie inwentarza do wyrobu dachówek i cegieł ogniotrwałych }	350	—	3.200	3.200	Maszyny zamówiono już w r. 1889, gdyż są niezbędne aby uzupełnić założenie tego warsztatu wzorowego. Reszta kwoty przeznaczona na zakup modeli keramicznych; spodziewać się zaś należy, iż Rząd nie odmówi tego niezbędnego zasiłku.
8. Tantiemy dla uczniów . . . . . }		120	—	120	
9. " " nauczycieli . . . . }		120	—	120	
10 Rozmaite drobne wydatki. . . . }		50	—	50	
Razem	2.400	3.660	3.200	6.860	

*) **Uwaga.** Oprócz kwoty 2.400 zł. preliminowanej z funduszu krajowego w budżecie dochodów tego zakładu na r. 1889, pozostała z poprzednich lat wyznaczona z funduszu krajowego na założenie tego warsztatu kwota 3.452 zł. (ulokowana na książeczki kasy oszczędności), którą wydano na adaptacyę lokalu i jego urządzenie. W ogóle wydano z funduszu krajowego do chwili zestawienia tego preliminarza na urządzenie i adaptacyę tego warsztatu wzorowego sumę 5.024 zł.

8. Touste. Krajowy warsztat wzorowy garncarski.

Przychód.	W roku 1889. preliminowano zł.	Wniosek na rok 1890. Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	UZASADNIENIE.
1. Ze sprzedaży wyrobów warsztatu wzorowego	310	350	—	350	
2 Subwencye:					
a) dar Wgo Wład. Fedorowicza .	—	405	—	405	
b) od c. k. Rządu zażądany zasiłek	—	800	200	1.000	Dotychczas c. k. Rząd nie dawał żadnego zasiłku.
c) z funduszów krajowych . . .	900	900	—	900	
Razem	1.210	2.455	200	2.655	

Rozchód.	W roku 1889. preliminowano zł.	Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	UZASADNIENIE.
1. Płace:					
a) Administrator zakładu	—	100	—	100	
b) Majster garncarski I.	480	600	—	600	
c) Majster garncarski II.	—	200	—	200	
d) Nauczyciel rysunków	240	800	—	800	Nauczyciel rysunków będzie tylko w takim razie zamianowany, jeżli c. k. Rząd przyzna zażądany na ten cel zasiłek ze skarbu państwa.
2. Wynagrodzenie uczniom za robotę	—	160	—	160	
3. Wynajem lokalu	30	—	—	—	Dostarcza Wny Wład. Fedorowicz bezpłatnie.
4. Opał	100	150	—	150	
5. Oświetlenie	25	25	—	25	
6. Usługa	72	80	—	80	
7. Materyał	150	240	—	240	
8. Środki naukowe	50	50	200	250	*ad 8.* Jednorazowy wydatek nadzwyczajny 200 zł. przeznaczony na sprawienie modeli wyrobów garncarskich, wzorów rysunkowych i przyborów do nauki rysunków, może być uczyniony tylko w razie przyznania przez c. k. Rząd zażądanego na ten cel zasiłku ze skarbu państwa.
9. Rozmaite inne wydatki.	63	50	—	50	
Razem	1.210	2.455	200	2.655	

C) Dla wyrobów tkackich.

9. Krosno. Krajowa szkoła tkacka.

Przychód.	W roku 1889. preliminowano zł.	Wniosek na rok 1890. Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.
1. Ze sprzedaży wyrobów szkolnych	—	—	—	—
2. Subwencye:				
a) od gminy m. Krosna	525	840	—	840
b) od c. k. Rządu zażądano . . .	—	2.200	2.000	4.200
c) z funduszów krajowych . . .	2.672	2.720	1.200	3.920
Razem	3.197	5.760	3.200	8.960

Rozchód.	W roku 1889. preliminowano zł.	Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.
1. Płace:				
a) Kierownika płaca	1.200	1.200	—	1.200
„ dodatek na pomieszkanie	—	300	—	300
b) Drugiego nauczyciela fachowego	—	700	—	700
c) Nauczyciela rysunków	—	700	—	700
d) Instruktora warsztatowego . .	600	600	—	600
e) Przodowników	—	300	—	300
f) Remuneracye nauczycieli nauk pomocniczych i ogólnie kształcących tudzież rachunkowości i stylistyki	—	500	—	500
2. Wartość lokalu	300	500	—	500
3. „ opału	146	200	—	200
4. „ oświetlenia	55	80	—	80
5. „ usługi	24	60	—	60
6. Materyał	—	—	—	—
7. Urządzenie zakładu	772	500	3.200	3.700
8. Rozmaite inne wydatki	100	120	—	120
Razem	3.197	5.760	3.200	8.960

UZASADNIENIE.

Nie preliminuje się dochodu z tego tytułu, ponieważ zakład robi na rachunek miejscowego Towarzystwa tkaczy, które w zamian dostarcza bezpłatnie przędzy tak na wyrób, jakoteż do celów naukowych. Za robotę płaci Towarzystwo $^1/_3$ wynagrodzenia, jakie otrzymuje samoistny robotnik, z czego 20% pobiera instruktor, zaś 80% rozdziela się między uczniów, w miarę pilności.

ad 2/a. Kwota ta przedstawia równoważnik wartości dostarczanego przez gminę bezpłatnie lokalu, opału, oświetlenia i usługi.

ad 2/b. Dotychczas c. k. Rząd nie dawał żadnego zasiłku temu zakładowi: atoli we wniesionym do c. k. Ministeryum oświaty memoryale, zażądał Wydział krajowy wraz z Komisyą krajową dla spraw przemysłowych na rok 1890 ze skarbu Państwa 2.200 zł. na płace nauczycieli: drugiego fachowego i rysunków, oraz na remuneracye nauczycieli nauk pomocniczych, jakoteż na przodowników; jednorazowo zaś 2.000 zł. na uzupełnienie inwentarza.

ad 1/a. Gmina nie dostarczyła kierownikowi mieszkania; preliminuje się tedy temuż dodatek na pomieszkanie 300 zł.

ad 1/b, c. Mianowanie nastąpi, jeżli c. k. Rząd przyzna żądany zasiłek ze skarbu Państwa.

ad 2, 3, 4, 5. Dostarcza gmina m. Krosna bezpłatnie.

ad 6. Dostarcze bezpłatnie spółka tkacka miejscowa. (Patrz uwagę przy poz. 1. dochodów).

ad 7. Na rok 1889. preliminowano na inwentarz 772 zł. Wydatek rzeczywisty na urządzenie zakładu wynosił po dzień zestawienia niniejszego preliminarza 2.177 zł. Obecnie z powodu przeprowadzanej reorganizacyi zakładu i rozwoju tegoż, potrzeba pomnożyć ilość krosien z maszynkami Jacquarda przynajmniej o 10, uzupełnić przybory i narzędzia pomocnicze, zaopatrzyć zakład w kolekcyę wzorów wyrobów tkackich, zakupić wzory rysunkowe, a wreszcie sprzęty do sali rysunkowej i wykładowej.

10. Wilamowce. Krajowa szkoła tkacka.

Przychód.

	W roku 1889. preliminowano zł.	Wniosek na rok 1890. Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	UZASADNIENIE.
1. Ze sprzedaży wyrobów szkolnych	1.000	500	—	500	Wyroby te zakupuje ryczałtem Towarzystwo miejscowe tkaczy; spodziewany dochód mniejszy z powodu, iż kurs nadzwyczajny bardzo rzadko się będzie odbywał, w skutek czego mniej wyrobów dostarczy zakład.
2. Subwencye:					
a) od gminy	630	630	—	630	
b) od c. k. Rządu zażądany zasiłek	—	—	150	150	C. k. Rząd nie dawał dotychczas żadnego zasiłku na ten zakład, który wymaga niezbędnie pomnożenia ilości krosien.
c) z funduszów krajowych . .	775	800	—	800	
Razem . . .	2.405	1.930	150	2.080	

Rozchód.

	W roku 1889. preliminowano zł.	Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	UZASADNIENIE.
1. Płace:					
a) Instruktora	600	600	—	600	
b) Przodownika	240	240	—	240	
2. Wynagrodzenie uczniów za robotę	850	380	—	380	Preliminuje się mniej z powodu, jak wyjaśnienie przy poz. 1. dochodów.
3. Wartość lokalu danego przez gminę	300	300	—	300	
4. Opał.	50	50	—	50	
5. Oświetlenie.	30	30	—	30	
6. Usługa	50	50	—	50	
7. Materyał.	—	—	—	—	Dostarcza bezpłatnie miejscowo Towarzystwo tkaczy.
8. Na powiększenie liczby krosien i na środki naukowe	200	200	150	350	Z powodu rozwoju zakładu, należy zakupić więcej krosien; wydatek ten jednak będzie poniesiony, jeżeli c. k. Rząd przyzna zażądany na ten cel zasiłek ze skarbu państwa.
9. Rozmaite inne wydatki	85	80	—	80	
Razem	2.405	1.930	150	2.080	

11. Błażowa. Krajowy warsztat wzorowy tkacki.

Przychód.

	W roku 1889. preliminowano zł.	Wniosek na rok 1890. Zwyczajne zł,	Nadzwyczajne zł.	Razem zł,	UZASADNIENIE.
1. Ze sprzedaży wyrobów szkolnych	3.400	3.000	—	3.000	Dochód mniejszy z powodu stagnacyi w handlu.
2. Subwencye:					
a) od Towarzystwa tkaczy w Błażowie	100	50	—	50	Dochód mniejszy wskutek przeciążenia podatkami i zastoju w handlu.
b) od c. k. Rządu zażądany zasiłek	—	—	150	150	Dotychczas c. k. Rząd nie dawał żadnego zasiłku temu zakładowi.
c) z funduszów krajowych . . .	1.220	1.100	—	1.100	
Razem	4.720	4.150	150	4.300	

Rozchód.

	W roku 1889. preliminowano zł.	Zwyczajne zł,	Nadzwyczajne zł.	Razem zł,	UZASADNIENIE.
1. Wynagrodzenie instruktora fachowego	600	600	—	600	
2. Wynagrodzenie uczniów za robotę	800	500	—	500	Preliminuje się mniej, wskutek zmniejszonej produkcyi.
3. Wynajem lokalu	160	320	—	320	Zakład mieści się obecnie w budynku umyślnie na ten cel wzniesionym przez Wgo Zdzisława Skrzyńskiego, do którego tenże dodaje 6 sągów drzewa.
4. Opał	100	50	—	50	
5. Oświetlenie	50	50	—	50	
6. Usługa	120	20	—	20	Ponieważ instruktor będzie mieszkał w zakładzie, odpada potrzeba utrzymania przy nim stróża.
7. Materyał	2.500	2.500	—	2.500	
8. Środki naukowe	240	60	150	210	Kwota 150 zł. preliminowana jako wydatek nadzwyczajny, tylko wówczas będzie mogła być użytą, jeżeli c. k. Rząd przyzna zażądany na ten cel zasiłek ze skarbu państwa.
9. Rozmaite inne wydatki	150	50	—	50	
Razem . . .	4.720	4.150	150	4.300	

12. Kossów. Warsztat wzorowy tkacki.

Przychód.

		W roku 1889. preliminowano zł.	Wniosek na rok 1890. Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	UZASADNIENIE.
1.	Ze sprzedaży wyrobów szkolnych	4.500	4.500	—	4.500	
2.	Subwencye:					
	a) od Rady powiatowej . . .	60	100	—	100	
	b) od c. k. Rządu zasiłek zażądany	—	—	150	150	C. k. Rząd nie dawał dotychczas żadnego zasiłku.
	c) z funduszów krajowych . .	960	960	—	960	
3.	Inne dochody:					
	a) wpisowe	16	—	20	20	
	b) udziały	160	—	200	200	
	c) za wyrób z przędzy prywatnej	300	200	—	200	
	d) pożyczki zaciągnięte	978	—	1.500	1.500	Preliminuje się więcej z powodu nowo zaciągnąć się mającej pożyczki.
	Razem . . .	6.974	5.760	1.870	7.630	

Rozchód.

		W roku 1889. preliminowano zł.	Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	UZASADNIENIE.
1.	Płace:					
	a) Nauczyciela	600	600	—	600	
	b) Prowadzącego księgi	300	300	—	300	
2.	Wynagrodzenie uczniom za robotę	1.200	1.500	—	1.500	
3.	Utrzymanie lokalu i dobudowanie	240	600	—	600	
4.	Opał	100	100	—	100	
5.	Oświetlenie	30	60	—	60	
6.	Usługa	160	180	—	180	
7.	Materyał	2.600	2.300	—	2.300	
8.	Środki naukowe	160	200	150	350	Wydatek nadzwyczajny 150 zł. będzie uskuteczniony, jeżeli c. k. Rząd przyzna zażądany na ten cel zasiłek ze skarbu państwa.
9.	Rozmaite inne wydatki i podatki	40	100	—	100	
10.	Prowizya od sprzedaży	130	350	—	350	
11.	Odsetki od pożyczki	190	240	—	240	Patrz poz. 3. d) dochodów.
12.	Zwrot kapitału pożyczonego . .	624	650	300	950	(Patrz poz. 3. d) dochodów.)
13.	Budowa maglu	600	—	—	—	
	Razem	6.974	7.180	450	7.630	

13. Gliniany. Warsztat naukowy tkacki.

Przychód.

	W roku 1889. preliminowano zł.	Wniosek na rok 1890. Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	UZASADNIENIE.
1. Ze sprzedaży wyrobów szkolnych	—	—	—	—	Nie preliminuje się nic z tego powodu, że szkoła wyrabia płótna na rachunek miejscowego Towarzystwa tkaczy, które w zamian dostarcza materyału bezpłatnie.
2. Subwencye:					
a) od gminy Gliniany	120	120	—	120	Uchwała Rady gminnej z 4. lutego 1886.
b) od Rady powiatowej w Przemyślanach	—	50	—	50	Uchwała z 24. października 1888.
c) od Towarzystwa zaliczkowego w Glinianach	200	200	—	200	
d) od Towarzystwa tkaczów w Glinianach	480	—	30	30	
e) od c. k. Rządu	—	—	350	350	
f) z funduszów krajowych	300	600	300	900	
Razem	1.100	970	680	1.650	

Rozchód.

1. Płace:					
a) Kierownika	500	600	—	600	Z powodu potrzeby fachowego kierownika.
b) Przodownika	—	200	—	200	Z powodu, iż uczeń nadzwyczajny otrzyma przodownictwo.
2. Wynajem lokalu	200	200	—	200	
3. Opał	100	100	—	100	
4. Oświetlenie	50	50	—	50	
5. Usługa	20	20	—	20	
6. Materyał	—	—	—	—	Dostarcza bezpłatnie Towarzystwo tkaczy w Glinianach.
7. Środki naukowe	200	450	—	450	Z powodu zwiększającej się liczby uczniów i warsztatów.
8. Rozmaite inne wydatki	30	30	—	30	
Razem	1.100	1.650	—	1.650	

D) Dla wyrobów koronkarskich.
14. Muszyna. Krajowa szkoła koronkarska.

Przychód.	W roku 1889. preliminowano zł.	Wniosek na rok 1890. Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	UZASADNIENIE.
1. Ze sprzedaży wyrobów szkolnych	60	340	—	340	Dochód ze sprzedaży wyrobów oblicza się na podstawie ustanowionej ceny jednostkowej od 1 metra wyrobionej koronki.
2. Subwencye:					
a) od Rady powiatowej . .	300	300	—	300	
b) od c. k. Rządu zażądany zasiłek	—	—	100	100	Dotychczas c. k. Rząd nie przyznał żadnego zasiłku temu zakładowi.
c) od funduszów krajowych	1.100	910	—	910	
Razem	1.460	1 550	100	1.650	

Rozchód.	W roku 1889. preliminowano zł.	Wniosek na rok 1890. Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	UZASADNIENIE.
1. Płace:					
a) Nauczycielki . . .	360	360	—	360	
b) Katechety	40	40	—	40	
c) Nauczyciela rysunków, czytania, pisania i rachowania w szkole koronkarskiej	400	400	—	400	
2. Wynajem lokalu . . .	—	—	—	—	Dostarcza bezpłatnie gmina.
3. Opał	—	40	—	40	W myśl reskryptu Wydziału kraj. z 18. grudnia 1888 L. 54901.
4. Oświetlenie	—	—	—	—	Dostarcza bezpłatnie gmina.
5. Usługa	—	40	—	40	W myśl reskryptu Wydziału kraj. z 18 grudnia 1888 L. 54901.
6. Materyał, zakupno . .	50	80	—	80	
7. Środki naukowe . . .	60	60	100	160	Wydatek nadzwyczajny 100 złr. będzie uskuteczniony jeżeli c. k. Rząd przyzna zażądany zasiłek ze skarbu państwa.
8. Rozmaite inne wydatki .	50	50	—	50	
9. Utrzymanie inwentarza .	100	100	—	100	
10. Utrzymanie budynku szkolnego	400	120	—	120	Reparacya podłóg w 3 izbach szkolnych i naprawa drzwi i okien jest niezbędną.
11. Wynagrodzenie uczenic za robotę	—	260	—	260	Odnośnie do pozycyi 1. dochodów.
Razem	1.460	1.550	100	1.650	

15. Zakopane. Krajowa szkoła koronkarska.

Przychód.

Przychód	W roku 1889. preliminowano zł.	Wniosek na rok 1890. Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	UZASADNIENIE.
1. Ze sprzedaży wyrobów szkolnych	509	509	—	509	Preliminowano dochód po odtrąceniu zarobku uczenic.
2. Subwencye:					
a) od c. k. Rządu zasiłek zażądany	—	—	100	100	C. k. Rząd nie dawał dotychczas żadnego zasiłku tej szkole.
b) z funduszów krajowych .	2.200	2 200	—	2 200	
Razem	2.709	2 709	100	2.809	

Rozchód.

Rozchód	W roku 1889. preliminowano zł.	Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	Uzasadnienie
1. Płace:					
a) Kierowniczki szkoły .	840	840	—	840	Jak na r. 1889.
b) Pomocnicy pierwszej .	300	300	—	300	
c) „ drugiej . .	180	180	—	180	
d) „ trzeciej . .	144	144	—	144	
e) Nauczyciela rysunków .	240	240	—	240	
f) „ czytania, pisania i rachunków	120	120	—	120	
g) Nauczyciela religii . .	30	30	—	30	
2. Wynajem lokalu . . .	325	325	—	325	
3. Opał	100	100	—	100	
4. Oświetlenie	50	50	—	50	
5. Usługa	100	100	—	100	
6. Materyał	100	100	—	100	
7. Środki naukowe . . .	60	60	100	160	Wydatek nadzwyczajny 100 zł. uskuteczniony będzie jeśli c. k. Rząd udzieli zażądanego na ten cel zasiłku ze skarbu Państwa.
8. Rozmaite inne wydatki .	120	120	—	120	Jak na r 1889.
Razem	2.709	2.709	100	2.809	

16. Kańczuga. Szkoła koronkarska.

Przychód.	W roku 1889. preliminowano zł.	Wniosek na rok 1890. Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem. zł.
1. Ze sprzedaży wyrobów szkolnych	1.560	1.500	—	1.500
2. Subwencye:				
a) od gminy Kańczuga . .	24	24	—	24
b) od Rady powiatowej Łańcuckiej	100	100	—	100
c) od c. k. Rządu zażądany zasiłek	—	—	100	100
d) z funduszów krajowych	1.163	1.163	—	1.163
Razem . . .	2.847	2.787	100	2.887

UZASADNIENIE.

Ad 1. Na podstawie wyniku rachunków powiększa się cyfra spodziewanego ze sprzedaży dochodu.

Ad 2 c). Dotychczas c. k. Rząd przyznał tylko raz zasiłek na remuneracye dla nauczycielek tej szkoły 200 zł. w. a.

Rozchód.

Rozchód.	W roku 1889. preliminowano zł.	Wniosek na rok 1890. Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem. zł.
1. Płace:				
a) Kierowniczki . . .	700	700	—	700
b) Nauczycielki I. . .	180	180	—	180
c) " II. . . .	180	180	—	180
2. Wynajem lokalu . . .	—	—	—	—
3. Opał	60	60	—	60
4. Oświetlenie	20	20	—	20
5. Usługa	97	97	—	97
6. Materyał	440	420	—	420
7. Środki naukowe. . . .	20	—	100	100
8. Rozmaite inne wydatki .	30	30	—	30
9. Zapłata uczenicom za robotę	1.120	1.100	—	1.100
Razem	2.847	2.787	100	2.887

Ad 2. Zarząd szkoły wstawił w rubrykę wydatków kwotę 200 złr. — dla pani br. Czechowiczowej z tytułu wynagrodzenia za dostarczany przez nią lokal do nauki. Komisya krajowa dla spraw przemysłowych sądzi, iż kwota 700 zł. przyznana pani br. Czechowiczowej jako roczna płaca mieści w sobie zarazem wynagrodzenie i za to, że w jej domu odbywa się nauka tak jak dotychczas. Wedle przyjętych zasad dla szkół przemysłowych subwencjonowanych, mają dostarczać lokalu czynniki miejscowe. Dlatego komisya krajowa dla spraw przemysłowych przeciwną jest wstawianiu na rachunek funduszu krajowego osobnej kwoty na najem lokalu dla szkoły koronkarskiej w Kańczudze.

Ad 7. Wydatek 100 zł. preliminowany na środki naukowe będzie mógł być uczynionym, jeżeli c. k. Rząd nie odmówi żądanego na ten cel zasiłku.

E) Subwencyonowane zakłady pracy kobiet.

17. Lwów. Szkoła robót utrzymywana przez Towarzystwo pracy kobiet.

Przychód.

Przychód	W roku 1889. preliminowano zł.	Wniosek na rok 1890. Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.
1. Dochody własne zakładu:				
a) % od kapitału . . .	50	50	—	50
b) Opłaty uczenic . . .	600	632	—	632
c) Za odnajęte mieszkanie .	200	240	—	240
d) Prowizya biura wywiadow.	200	28	—	28
e) Wkładki członków . .	250	200	—	200
2. Ze sprzedaży wyrobów szkolnych	100	—	—	—
3. Subwencye:				
a) Od gal. kasy oszczędności we Lwowie	—	—	200	200
b) Od c. k. Rządu zażądany zasiłek	150	150	200	350
c) Z funduszów krajowych .	500	500	200	700
4. Inne dochody:				
a) Dar JWnej bar. Heydlowej	—	—	110	110
b) Z loteryi fantowej . .	—	—	150	150
c) Z wieczorków	—	—	220	220
d) Ze sprzedaży wieńców grobowych	—	—	30	30
Niedobór	12	—	—	—
Razem	2.062	1.800	1.110	2.910

UZASADNIENIE.

Nic się nie preliminuje ponieważ uczenice są biedne i robią wyłącznie dla siebie.

W memoryale komisyi krajowej dla spraw przemysłowych zażądano od c. k. Rządu nadzwyczajnego zasiłku ze Skarbu Państwa — oprócz zwykłego zasiłku przyznanego już temu zakładowi przez c. k. Ministerstwo oświaty w kwocie 150 zł.

Ad 3 c) Towarzystwo uprasza o nadzwyczajną subwencyę jednorazową z funduszu krajowego na sprawienie nowych ławek, stołów i tablic w miejsce zniszczonych.

Rozchód.

Rozchód	W roku 1889. preliminowano zł.	Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.
1. Płace.				
a) Administratorki . . .	400	400	—	400
b) Nauczycielki szycia . .	240	240	—	240
c) Pomocnicy	120	150	—	150
d) Nauczycielki rysunków .	30	150	—	150
2. Wynajem lokalu. . . .	900	900	—	900
3. Opał	50	100	—	100
4. Oświetlenie	12	30	—	30
5. Usługa	122	130	—	130
6. Materyały	30	120	—	120
7. Środki naukowe. . . .	20	200	150	350
8. Rozmaite inne wydatki .	75	70	—	70
9. Podatek i stemple . . .	23	30	—	30
10. Druki i księgi rachunkowe	30	40	—	40
11. Listy i marki dla biura wywiadowczego	10	—	—	—
12. Powiększenie i odnowienie inwentarza	—	—	200	200
Razem	2.062	2.560	350	2.910

Ad 1 c) d) Uzasadnione powiększenia wydatku w tych pozycyach wskutek wzrostu liczby uczennic

Ad 3. 4. 5. Wskutek rozwoju zakładu okazują się kwoty wyznaczone budżetem na rok 1889, niedostatecznemi.

Ad 6. i 7. Nici, perkal, płótno, książki, przybory do pisania i rysunków; uczenice zanadto ubogie, ażeby nie zachodziła potrzeba dostarczać im tych przedmiotów przez zakład. Zresztą nie posiada szkoła ani wzorów rysunków, ani wzorów do haftów i wyszywania. Potrzeba również zakupić maszynę do szycia.

Ad 12. Ponieważ używane dotychczas stoły, ławki i tablice są zupełnie zniszczone, potrzeba kupić nowe. Wydatek nadzwyczajny w kwocie 200 zł. będzie mógł być jednak uczynionym tylko w takim razie, jeżeli c. k. Rząd udzieli zażądanego na ten cel zasiłku.

18. Przemyśl. Specyalna szkoła robót kobiecych u PP. Benedyktynek.

Przychód.	W roku 1889. preliminowano zł.	Wniosek na rok 1890. Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	UZASADNIENIE.
1. Dochody własne zakładu: z opłat uczenic	260	150	—	150	Preliminuje się mniej na podstawie wyniku rzeczywistego z roku szkolnego 1888/89.
2. Ze sprzedaży wyrobów szkolnych	—	—	—	—	Ponieważ uczennice robią przeważnie z własnego materyału, przeto nie sprzedaje się wyrobów.
3. Subwencye:					
a) od gminy m. Przemyśla	360	600	—	600	
b) od Rady powiatowej przemyskiej	50	—	—	—	
c) od c. k. Rządu zażądany zasiłek	—	—	200	200	Dotychczas c. k. Rząd niedał żadnego zasiłku temu zakładowi.
d) z funduszów krajowych .	500	300	200	500	
4. Niedobór	75	—	—	—	
Razem	1.245	1.050	400	1.450	

Rozchód.

1. Płace:					
a) Nauczycielki krawieczyzny	500	360	—	360	
b) „ haftów . .	360	360	—	360	
c) Pomocnicy	—	—	—	—	Zakonnica uczy bezpłatnie.
2. Lokal	—	—	—	—	Udziela bezpłatnie w klasztorze konwent PP. Benedyktynek.
3. Opał	40	—	—	—	
4. Oświetlenie	5	—	—	—	
5. Usługa	20	20	—	20	
6. Materyały	100	100	—	100	
7. Środki naukowe i sprzęty do uzupełnienia inwentarza .	20	300	200	500	
8. Rozmaite inne wydatki . .	200	60	—	60	
9 Prenumerata żurnali i czasopism z wzorami robót kobiecych	—	50	—	50	
Razem	1 245	1.250	200	1.450	

F) Szkoły fachowe rządowe subwencyonowane ze skarbu krajow.

19. Zakopane. C. k. szkoła zawodowa dla wyrobów z drzewa.

Przychód.	W roku 1889 preliminowano zł.	Wniosek na rok 1890. Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	UZASADNIENIE.
1. Ze sprzedaży wyrobów szkolnych	3.146	3.146	—	3.146	Dochód ten obracany bywa na zapomogi dla uczniów, na zakupno materyału i inne wydatki spowodowane ruchem produkcyjnym i kupieckim. Resztą dolicza się pozostałość do funduszu obrotowego, dopóki tenże nie dosięgnie sumy 5 000 zł.
2. Z opłaty ucznia prywatnego .	—	—	50	50	
3. Subwencye:					
a) od c. k. Rządu . . .	15.100	15.000	300	15.300	
b) z funduszów krajowych	1.500	1.500	—	1.500	
Razem	19.746	19.646	350	19.996	

Rozchód.	W roku 1889 preliminowano zł.	Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	UZASADNIENIE.
1. Płace:					
a) Kierownika i nauczycieli (17 osób)	12.920	13.420	300	13.720	Wydatek ten pokrywa skarb Państwa na podstawie ustanowionego przez c. k. Ministerstwo wyznań i oświecenia etatu.
b) Dodatkowa płaca nauczycieli za nadobowiązkowe godziny i remuneracye .	590				
2. Wynagrodzenie uczniów za robotę jako ich zarobek	2.220	3.146	—	3.146	*Ad 2. 3. 4.* Źródłem pokrycia wydatków objętych temi trzema pozycyami jest dochód ze sprzedaży wyrobów szkoły.
3. Papier, farby, ołówki i t. d. tudzież lekarstwa, pokrywane na rachunek zarobku uczniów . . .	500				
4. Dotacya funduszu obrotowego	—				
5. Wynajem i utrzymanie lokalu	731	600	70	670	
6. Opał	395	400	—	400	
7. Oświetlenie	100	120	—	120	
8. Usługa	300	540	—	540	
9. Materyał	400	350	—	350	
10. Środki naukowe	1.070	150	300	450	Mianowicie: 150 złr. dzieła naukowe 300 złr. narzędzia.
11. Koszta kancelaryjne i woźny	300	100	—	100	
12. Uzupełnienie urządzenia i inwentarza	100	—	100	100	
13. Druki, ogłoszenie sprawozdania itp.	120	80	—	80	
14. Spłata długu funduszowi krajowemu	200	200	—	200	
15. Kominiarz	—	70	—	70	
16. Rozmaite inne wydatki . .	—	50	—	50	
Razem	19.946	19.226	770	19.996	

20. Świątniki górne. C. k. zawodowa szkoła ślusarska.

Przychód.

	W roku 1889 preliminowano zł.	Wniosek na rok 1890 Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.
1. Ze sprzedaży wyrobów szkolnych	355	500	--	500
2. Subwencye:				
a) od gminy Świątniki górne gotówką . . .	500	500	—	500
b) od gminy 100 ctr. węgla wartości	45	45	—	45
c) od Rady powiatowej Wielickiej	—	200	—	200
d) od c. k. Rządu . .	5.244	9.388	2.110	11.498
e) z funduszów krajowych .	900	900	500	1.400
Razem	7.044	11 533	2.610	14.143

UZASADNIENIE.

Więcej o 145 złr. z powodu rozszerzenia zakładu.

Ad. 1. Na podstawie prawomocnego zobowiązania gminy.

Znaczny wzrost frekwencji na kursie praktycznym dla starszych robotników, czyli w t. z. „szkole majstrów“ wymaga zwiększenia funduszu na dowanie im zapomóg dziennych z powodu ubytku zarobku dla nich w czasie trwania nan i. Trzeba także powiększyć ilość śrubsztaków i narzędzi. Dlatego zatrzymuje się pozycyę 500 zł. w rubryce nadzwyczajnych wydatków na narzędzia, a zasiłek na zapomogi dla robotników, preliminowany na r. 1889 w kwocie 400 zł. podwyższa się na 900 zł. wa. Część kosztów utrzymania „szkoły majstrów“ ma być pokryta z dotacyi dawanej ze skarbu Państwa.

Rozchód.

	W roku 1889 preliminowano zł.	Wniosek na rok 1890 Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.
1. Płace:				
a) Kierownika	1.200	1.680	—	1.680
b) Nauczyciela zawodowego	720	900	—	900
c) „ pomocniczego	—	600	—	600
d) Katechety.	—	120	—	120
e) Przodownika I. (werkmistrza) . . .	720	820	—	820
f) Przodownika II. . . .	600	600	—	600
g) Pomocnika	—	360	—	360
h) Palacza przy maszynie .	—	360	—	360
2. Wynajem i utrzymanie lokalu	150	200	—	200
3. Opał	240	645	—	645
4. Oświetlenie	54	60	—	60
5. Usługa	360	180	—	180
6. Materyały	500	1.400	—	1.400
7. Środki naukowe	800	1.000	—	1.000
8. Rozmaite inne wydatki . .	150	200	—	200
9. Wewnętrzne urządzenie i uzupełnienie maszyn .	500	1.610	—	1.610
10. Szkoła majstrów . . .	700	1.000	1.000	2.000
11. Stypendya dla uczniów . .	—	408	—	408
12. Na fundusz budowy domu na szkołę . . .	—	—	1.000	1.000
Razem	6.694	12.143	2.000	14.143

Ad 1. Wedle preliminarza, przedłożonego przez kierownika zakładu zatwierdzonego zapewne przez c. k. Rząd.

Ad 2. Szkoła mieści się obecnie w dwóch domach: w jednym zakupionym przez fundusz krajowy i w drugim wynajętym. Czynsz wynosi 150 zł. zaś 50 zł. wstawia się na utrzymanie domu.

Ad 3. Wliczono tu także opał techniczny.

Ad 4. W dwóch domach.

Ad 5. Tyle wynosi wynagrodzenie stróża.

Ad 6. 7. 9. Pozycye te zwiększają się z powodu rozszerzenia zakładu; wydatki te pokrywa c. k. Rząd.

21. Lwów. Krajowa keramiczna Stacya doświadczalna przy c. k. szkole politechnicznej.

Przychód.

	W roku 1889 preliminowano zł.	Wniosek na rok 1890 Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	UZASADNIENIE
1. Dochody własne zakładu:					
a) opłaty za badania materyałów na ich przydatność przemysłową, niemniej opłaty od przemysłowców, fabryk, i w ogóle od stron za czynności w ich interesie przez stacyą wykonane . . .	200	200	—	200	Opłaty te są przewidziane §. 2, 5, 6, statutów stacyi. Badania liczne materyałów co do ich przydatności przemysłowej umożliwiają podwyższenie tej pozycyi dochodu do 200 zł., mimo że opłaty od przemysłowców i fabryk, w obec braku rozwiniętego przemysłu fabrycznego keramicznego i ubóstwa naszego garncarstwa rzemieślniczego, nisko są obliczone.
b) dochód ze sprzedaży typowych wyrobów stacyi jako wzorów zastosowania szkliw, polew, farb, emalij i nowych technik stacyi . . .	100	100	—	100	Stacya wiedeńska ma w austryackiem Muzeum dla sztuki i przemysłu swoję stałą wystawę prób: farb, polew, emalij i t. d nie tylko na odłamach z czerepów, ale i na gotowych wyrobach.
c) opłaty od praktykantów stacyi	60	60	—	60	*Ad 1. c)* We Wiedniu płacą praktykanci po 10 zł. miesięcznie, w krajowej zaś stacyi doświadczalnej oznaczono taksę miesięczną na 3 zł.
2. Zwrot stypendyum, które pobierał kierownik stacyi na podróż za granicę w celu wykształcenia się fachowego w keramice . . .	588	194	—	194	Potrąca się w myśl reskryptu Wydziału krajowego z dnia 25. maja 1886 do l. 26407 z płacy kierownika. Wykazaną kwotą 194 zł. spłaci kierownik stacyi do 1 maja 1890 całe stypendyum 2.350 zł. udzielone mu z funduszu krajowego.
3. Dotacya ze skarbu krajowego.	2 872	3.266	—	3.266	
Razem .	3.820	3.820	—	3.820	

Rozchód.

	W roku 1889 preliminowano zł.	Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	UZASADNIENIE
1. Płaca kierownika stacyi 2000 zł.; dodatek aktywalny 360 zł. razem	2.360	2.360	—	2.360	
2. Płaca laboranta po 50 zł. miesięcznie	600	600	—	600	
3. Usługa po 15 zł. miesięcznie	180	180	—	180	
4. Uzupełnienie ingredyencyj keramicznych	100	100	—	100	
5. Opał lokalu stacyi . . .	150	150	—	150	
6. Opał do pieców technicznych	120	120	—	120	
7. Gaz do oświetlenia i do celów technicznych	100	100	—	100	
8 Koszta kancelaryjne, frachty i portorya	80	80	—	80	
9. Biblioteka i czasopisma . .	80	80	—	80	
10. Wydatki nieprzewidziane .	50	50	—	50	
11. Lokal stacyi	—	—	—	—	*Ad 11.* W myśl układu Wydziału krajowego z c. k. szkołą politechniczną we Lwowie, zatwierdzonego reskryptem Ministerstwa oświecenia z dnia 6. października 1887 l. 10391 ma w c. k. szkole polit. stacya keramiczna lokal bezpłatnie. Natomiast obowiązany kierownik stacyi udzielać nauki praktycznie z keramiki uczniom szkoły polit. bez wynagrodzenia.
Razem . .	3.820	3 820	—	3.820	

UWAGA.

Ogół wydatków preliminowanych na utrzymanie w 1890 roku szkół przemysłowych uzupełniających, oraz szkół fachowo-przemysłowych i warsztatów wzorowych tak krajowych jak i subwencyonowanych ze skarbu krajowego wynosi:

a) ze skarbu krajowego	110.951 zł.	
b) z miejscowych czynników krajowych	53.713 „	164.664 zł.
c) ze skarbu państwa		51.383 „
Razem . . .		216.047 zł.

W sumie tej jednak nie mieszczą się wydatki na zakłady naukowe przemysłowe, które nie są subwencyonowane z funduszu krajowego — a mianowicie: na szkołę politechniczną we Lwowie, państwową wyższą szkołę przemysłową w Krakowie i państwową szkołę dla przemysłu artystycznego we Lwowie.

Bilans surowy

funduszu przemysłowego

z dniem 30. czerwca 1889.

Ilość pożyczek	Stan czynny	Waluta austryacka zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
	Kapitał pożyczek udzielonych:						
	a) *Przemysłowi tkackiemu:*						
1	Towarzystwo tkaczy w Korczynie	1.000	—				
2	„ „ „ Komarnie	1.075	—				
3	„ „ „ Łużnej	750	—				
4	„ „ „ Komarnie	3.000	—				
5	„ „ „ Błażowej	1.600					
6	„ „ „ Kosowie	2.400	—				
7	Spółka tkacka w Krośnie	1.000	—				
8	Towarzystwo tkaczy w Glinianach	800	—	11.625	—		
	b) *Przemysłowi skórnemu:*						
9	Towarzystwo handlu skór w Sędziszowie	850	—				
10	„ „ „ „ „	500	—				
11	„ „ „ „ Sanoku	1.000	—				
12	Stanisław i Franciszek Sierocińscy	3.095	08				
13	Towarzystwo handlu skór w Jarosławiu	2.750	—				
14	Deskur Franciszek Ksawery	7.000	—				
15	I. Związkowa garbarnia w Rzeszowie	4.200	—				
16	„ „ „ „ „	19500	—				
17	Małeccy Ludwik i Joanna	3.000	—				
18	Towarzystwo handlu skór w Łańcucie	580	—				
19	„ „ „ „ „	500	—				
20	„ szewców i garbarzy w Pruchniku	1.687	50				
21	„ handlu skór w Przemyślu	2.002	86				
22	Pawlikowski Aleksander	5.500	—				
23	Towarzystwo handlu skór i wyrobu obuwia w Dobczycach	900	—				
24	Dłużyńscy Jan i Kazimiera	7.000	—				
25	Towarzystwo handlu skór w Kulikowie	300	—				
26	„ „ „ owczych w Rymanowie	297	50				
27	„ „ „ i obuwia „ „	300	—				
28	„ szewców w Dąbrowie	500	—				
29	„ handlu skór we Lwowie	2.000	—				
30	„ „ „ „ „	8.000	—				
31	„ wyrobu i handlu Towarzystwa kuśnierzy w Starym Sączu	500	—				
32	Franciszek i Ksawery Siekierscy w Ładnej	3.075	—				
33	„ „ „ „	4.800	—				
34	Handel skór i magazyn wyrobów skórzanych w Tarnowie	1.000	—	81.737	94		
	c) *Przemysłowi drzewnemu:*						
35	Związek pracow. robotn. stolarskich „Nadzieja“ Kraków	1.050	—				
36	Pawlik Józef, fabryka powozów w Przemyślu	600	—				
37	Maissner Adolf „ „ „ Krakowie	4.486	48				
38	Harasimowicz Piotr we Lwowie	500	—	6.636	48		
	d) *Przemysłowi metalowemu:*						
39	Towarzystwo kowali w Sułkowicach	2.550	—				
40	„ „ „ „	2.700	—	5.250	-		
	e) *Inne gałęzie przemysłu:*						
41	Zielińska Teofila	425	—				
42	Grzybińscy Żegota i Matylda	1.350	—				
43	Dembiński Zdzisław	4.000	—				
44	Heidenreich Michał	6.000	—				
45	Trzemeski Edward	2.700	—				
46	Kutrzeba i Murczyński	1.500	—				
47	Baar Józef	3.000	—				
48	Towarzystwo garncarzy w Glińsku	1.900	—				
49	Darowskie Barbara i Helena	1.860	—				
50	Teodorowicz Sabina i Michalina	375					
51	Towarzystwo powroźnicze w Rymanowie	1.812	50				
52	Gmina miasta Krakowa	2.700	—				
53	Towarzystwo garncarskie w Kołomyi	640	—				
54	Krajowe Towarzystwo dla handlu i przemysłu	3.000	—				
55	Przyszlak Antoni	3.000	—	34.262	50	139.511	92
	Stan netto rachunku bieżącego w Banku krajowym	—	—	—	—	66.770	—
						206.281	**92**

Stan bierny	Waluta austryacka zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
Aktywa przejęte z dniem 1. stycznia 1888 od Wydziału krajowego	—	—	111.410	08		
mniej odpisy	—	—	1.347	80	110.062	28
Dotacya, 3 raty z fundusz krajowego r. 1887, 1888, 1889	—	—	—	—	90.000	—
Przyrost do 30. czerwca 1889	—	—	—	—	6.219	64
	—	—	—	—	206.281	92

Odpis

sprawozdania syndyka Banku krajowego z dnia 31. lipca 1889 o stanie spraw procesowych krajowego funduszu przemysłowego.

1. Towarzystwo handlu surowych materyałów garncarskich w Kołomyi.

Uchwałą c. k. sądu obwodowego w Kołomyi z d. 9. marca 1889 L. 2497, uzyskałem zezwolenie na egzekucyę mobilarną, która jednakowoż dla braku przedmiotów do egzekucyi zdatnych zaniechaną została. Natomiast dyrekcya Towarzystwa udzieliła wykaz dłużników, od których pretensya funduszu choć w części ściągnąć się da.

2. Józef Baar we Lwowie.

Dozwolona licytacya ruchomości dłużnika wykonaną dotychczas nie zotała, ponieważ dłużnik się wydalił i miejsce jego pobytu jest niewiadome.

3. Teofila Zielińska.

Uchwałą sądu krajowego lwowskiego z d. 30. marca 1889 L. 12824 uzyskałem nakaz zapłaty przeciw Teofili Zielińskiej i Antoniemu Zielińskiemu o zapłatę 425 zł. a. w. z pn. i przygotowałem podanie o egzekucyę, które jednakowoż na polecenie świetnej dyrekcyi wstrzymałem.

4. Stanisław Sierociński we Lwowie.

W piśmie mem z d. 2. kwietnia 1889 doniosłem świetnej dyrekcyi, że wskutek ustnego polecenia członka Wydziału krajowego Wgo Chrzanowskiego ugodziłem się z ręczycielami długu Stanisława Sierocińskiego, wedle czego ciż obowiązali się zapłacić 40% poręczonej kwoty. Dotąd zapłacili: Bolesław Mikuliński 70 zł., Ludwik Skarbek 20 zł., Mikołaj Krasucki 35 zł., Kalikst Krzyżanowski 35 zł., Jan Klimowicz 35 zł. i Stanisław Ciuchciński 35 zł., reszta ręczycieli zaś z zapłatą zwleka. Dlatego wzywam ich obecnie ponownie do zapłaty, a gdy to nie odniesie pożądanego skutku, wniosę prośbę egzekucyjną, którą już mam przygotowaną. Kwoty zapłacone natychmiast przysłałem Bankowi.

5. Towarzystwo handlu skór we Lwowie.

Przy terminie likwidacyjnym w dniu 12. marca 1889 uznaną została wierzytelność funduszu za płynną i umieszczo ją w III klasie wierzycieli hipotecznych. Obecnie zaś dalszy przewód postępowania konkursowego trwa jeszcze.

6. Piotr Harasimowicz.

Uzyskałem dwukrotnie zezwolenie na sprzedaż egzekucyjną ruchomości dłużnika, której ostatnie termina na 3. i 18. lipca 1889 rozpisane zostały; wskutek polecenia jednakowoż świetnej dyrekcyi wykonanie licytacyi wstrzymałem.

7. Ludwik i Joanna Małeccy.

Wydaną tabelę płatniczą po sprzedaży realności Małeckich zmienił sąd krajowy wyższy o tyle, że przyznał należytości skarbowej o 35 zł. z pn. pierwszeństwo przed wszystkimi wierzycielami. Obecnie znajdują się wszystkie akta w c. k. prokuratoryi skarbu, która zamierza swe wnioski co do ostatecznego ukończenia sprawy postawić.

8. Edward Trzemeski.

Konkurs do majątku dłużnika za zgodą wierzycieli został zniesiony a akt odnośny dnia 24. maja 1889 stał się prawomocny. Trzemeski zobowiązał się zapłacić kwotę 1080 zł. i to połowę t. j. 540 zł. gotówką, którą w mem piśmie z d. 4. lipca 1889 świetnej dyrekcyi przesłałem, na drugą połowę w kwocie 540 zł. wystawił weksel przez Leona Błachowskiego podpisany, płatny w rok po zniesieniu konkursu, który to weksel oddałem w przechowanie świetnej dyrekcyi.

9. Zdzisław hr. Dembiński.

Na prośbę dłużnika o uwolnienie go od odpowiedzialności za usunięcie ruchomości z pod egzekucyi na rzecz funduszu przeprowadzonej, postawiłem wniosek odmowny, — odnośnej rezolucyi dotychczas jednak nie otrzymałem, jak również nie wyszła dotychczas uchwała na prośbę mą o oszacowanie nieruchomości. Obecnie więc posłałem urgensa do sądów właściwych.

10. Towarzystwo handlu skór w Jarosławiu.

Przewód konkursowy Towarzystwa dotychczas ukończony nie został; — wedle doniesienia zarządcy masy adwokata dr. Jahla w Jarosławiu zrealizowany majątek Towarzystwa tak małym jest, iż zaledwie na pokrycie kosztów konkursu wystarczy. Obecnie wzywam Dra Jahla, aby starał się jak najrychlej postępowanie konkursowe ukończyć.

11. Franciszek Ksawery Deskur.

Sprawa ta z powodów, które w mem ostatniem sprawozdaniu przytoczyłem, dalej nie postąpiła, albowiem garbarnia nadal w sekwestracyjnym zarządzie p. Ullmera się znajduje, dochody zaś za rok ostatni dotychczas z powodu, że p. Ullmer rachunku nie złożył, nie są wiadome. Wzywam więc p. Ullmera o złożenie rachunku i wypłatę pozostałego czystego dochodu.

12. Spółka handlu skór w Sanoku.

Likwidator tej spółki mimo wezwań moich nie dał się skłonić do dobrowolnego wyrównania długu spółki, przeciw której przeprowadzone kroki egzekucyjne bez skutku pozostały. Wzywam przeto ponownie likwidatora pod groźbą ponownej egzekucyi o spłatę długu.

13. Michał Heydenreich.

Od wydanej przez tutejszy c. k. sąd krajowy tabeli kollokacyjnej wniosło 4 wierzycieli rekurs, którego dotychczas sąd krajowy wyższy nie załatwił; — z tego powodu wypłata należnej funduszowi kwoty dotychczas nastąpić nie mogła.

14. Towarzystwo handlu skór w Przemyślu.

Przeprowadzona mobilarna egzekucya pozostała dla braku ruchomości zupełnie bez skutku. Wedle informacyi ze strony Towarzysta zaliczkowego rolnego w Przemyślu mi udzielonego posiada Towarzystwo handlu skór obecnie w likwidacyi się znajdujące wierzytelności do swych członków, które po wydobyciu w drodze egzekucyi może częściowo zaspokoją pretensyę funduszu.

Alegat 4. do sprawozdania Wydziału krajowego do LW. 42.939/89.

Cyfry obrotowe

funduszu przemysłowego

za czas

od 15. czerwca 1887 do 30. czerwca 1889.

Zestawienie:

ożyczek udzielono w ciągu czterech półroczy 16 na kwotę	45.300	zł. —	ct.
płaty rat i pożyczek w tym czasie wynoszą	26.421	„ 10	„
dpisy — 2 sztuki w kwocie	1.347	„ 80	„
obrano odsetek i prowizyi zwłoki	6.561	„ 45	„

Przychód.

		Waluty austr.			
		zł.	ct.	zł.	ct.
II. półr. 1887	Dotacya Wydziału krajowego na rok 1887:				
	gotówką	20.800	—		
	w aktywach przejętych od Wydziału krajowego z dnia 12. czerwca 1877	9.200	—	30.000	
	Spłaty pożyczek			2.339	
	Pobrane odsetki			438	
				32.797	
I. półr. 1888	Stan lokacyi w kasie Banku krajowego z dnia 30. grudnia 1887			19.961	76
	Spłata pożyczek			7.298	83
	Pobrane odsetki			1.650	[illegible]
	Pobrane prowizye zwłoki			8	[illegible]
	Dotacya Wydziału krajowego na rok 1888 . . .			30.000	[illegible]
	Aktywa przejęte od Wydziału krajowego w dniu 18. lutego 1888	600	—		
	w dniu 22. marca 1888	110.810	08	111.410	[illegible]
				170.330	08
II. półr. 1888	Stan lokacyi w kasie Banku krajowego z dnia 30. czerwca 1888			48.020	—
	Spłata pożyczek			7.346	[illegible]
	Pobrane odsetki			2.562	[illegible]
	Pobrane prowizye zwłoki			61	[illegible]
				57.989	[illegible]
I. półr. 1889.	Stan lokacyi w kasie Banku krajowego z dnia 30. czerwca 1888			36.770	—
	Spłaty pożyczek			9.437	20
	Pobrane procenta			1.801	08
	Pobrane prowizye zwłoki			18	70
	Dotacya Wydziału krajowego za r. 1889 . . .			30.000	—
				78.026	98

Rozchód

		Waluty austr.			
		zł.	ct.	zł.	ct.
ółr. 1887	Pożyczki wydane:				
	a) przez Wydział krajowy w I. półr. 1887, 4 dłużników			9 200	—
	b) „ Bank „ w II. półr. 1887:				
	1. Teofila Zielińska Lwów	500	—		
	2. Z. i M. Grzybińscy Lwów	1.500	—		
	3. Towarzystwo tkaczów Komarno . . .	600	—		
	4. Towarzystwo handlu skór Sędziszów . .	1.000	—	3.600	—
	1°/₀₀ prowizyi w myśl §. 12. przepisów . . .			36	01
	Stan lokacyi w kasie Banku krajowego z dnia 31. grudnia 1887			19.961	76
				32.797	77
. 1888	Pożyczki wydane:				
	a) przez Wydział krajowy w czasie administracyi funduszu przez Wydział krajowy, t. j. do 15. czerwca 1887 — 45 dłużników			111.410	08
	b) przez Bank krajowy w I. półr. 1888:				
	5. Towarzystwo tkaczów Komarno . . .	2.000	—		
	6. „ handlu skór Dobczyce . .	1.000	—		
	7. Barbara Darowska Kraków	1.400	—		
	8. Sabina Teodorowicz Lwów	500	—		
	9. Towarzystwo kowali Sułkowice . . .	3.000	—		
	10. Gmina miasta Kraków	3.000	—	10.900	—
	Stan lokacyi w kasie Banku krajowego z dnia 30. czerwca 1888			48.020	—
				170.330	08
I. półr. 1888	Pożyczki wydane przez Bank kraj. w II. półr. 1888:				
	11. Związkowa garbarnia Rzeszów . . .	20.000	—		
	12. Spółka tkacka Krosno	1.000	—	21.000	—
	1°/₀₀ prowizya w myśl §. 12. przepisów . . .			191	48
	Stan lokacyi w kasie Banku krajowego z dnia 30. grudnia 1888			36.770	—
				57.989	56
półr. 1889	Pożyczki wydane:				
	13. Spółka krajowa dla handlu hurtownego we Lwowie	3.000	—		
	14. Towarzystwo tkaczów w Glinianach . .	800	—		
	15. „ „ w Komarnie . .	3.000	—		
	16. Antoni Przyszlak we Lwowie . . .	3.000	—	9.800	—
	Odpisy: 1. Towarzystwo robotników krawiec. „Praca“	703	10		
	2. I. związ. pracownia robotn. stolar. „Zorza“	644	70	1.347	80
	Różne, koszta sądowe i lustracyi				
	Stan lokacyi w kasie Banku krajowego z dnia 30. czerwca 1889			66.770	—
				78.026	98

Odpis

odezwy Prezydyum c. k. Namiestnictwa we Lwowie z d. 3. stycznia 1889 L. 13186 do Wydziału krajowego.

Przy zwrocie załączników szacownej odezwy z d. 19. września b. r. L. 22.088 w sprawie opodatkowania stowarzyszenia tkackiego w Błażowej, mam zaszczyt wskutek odezwy c. k. krajowej Dyrekcyi skarbu z d. 30. listopada b. r. L. 76621 oznajmić świetnemu Wydziałowi krajowemu co następuje.

Szacownem pismem z d. 19. grudnia 1887 l. 35. S. udzielił świetny Wydział krajowy powziętą na posiedzeniu z d. 19. grudnia 1887 następującą uchwałę Wysokiego Sejmu:

„Zażalenie stowarzyszenia tkackiego w Błażowej o wymierzenie podatku dochodowego i zarobkowego na niewłaściwych i niesłusznych podstawach, odstępuje się c. k. Rządowi do zbadania i dalszego odpowiedniego załatwienia.“

C. k. krajowa Dyrekcya skarbu, której uchwałę tę zakomunikowano, wykonała ją w zupełności, zbadała bowiem ponownie dokładnie statut towarzystwa tkaczy w Błażowej i podatkowe akty wymiarowe, a przekonawszy się, że towarzystwo to prawnie podlega opłacie podatku zarobkowego, zaś podatek dochodowy corocznie również na prawnych podstawach, mianowicie podług zasad patentu o podatku dochodowym z d. 29. października 1849 prawidłowo wymierzany bywa, załatwiła w mowie będące zażalenie stowarzyszenia tkackiego w Błażowej, wydając do c. k. starostwa w Rzeszowie odpowiednią rezolucyę z d. 25. lipca b. r. L. 52639, której odpis świetnemu Wydziałowi krajowemu odezwę tutejszą z d. 25. sierpnia b. r. L. 8531/pr. udzielono. W ten sposób uczyniono, zdaniem c. k. krajowej Dyrekcyi skarbu, w zupełności zadość powyższej uchwale sejmowej. Na wywody świetnego Wydziału krajowego co do samej kwestyi rzekomo niesłusznego wymiaru podatku stowarzyszeniu tkackiemu w Błażowej, oznajmiła c. k. krajowa Dyrekcya skarbu, że towarzystwo tkaczy w Błażowej nie może być dla tego pod względem podatkowym traktowane według postanowień ustaw wyjątkowych z d. 27. grudnia 1880 dz. p. p. Nr. 151 i z d. 14. kwietnia 1880 dz. p. p. Nr. 143, ponieważ towarzystwo to według postanowień statutu §. 1, dalej §§. 64, 69-71 pośredniczy w sprzedaży wyrobów członków, przyjmuje zamówienia na dostarczanie tychże wyrobów i trudni się wysprzedażą towarów zwykłym sposobem kupieckim, a więc trudni się handlem i zawiera interesa z nieczłonkami, a ta okoliczność wyklucza właśnie możność zastosowania ustaw z d. 27. grudnia 1880 i d. 14. kwietnia 1885 do tego towarzystwa.

Rozszerzenie zaś tych ustaw także i na stowarzyszenia produkcyjne i handlowe, których zakres działania obejmuje członków i nieczłonków, zależy od reformy ustawodawczej w tej mierze, na co już zwrócono uwagę w odezwie c. k. krajowej Dyrekcyi skarbu z d. 30. października b. r. L. 78685, zakomunikowanej świetnemu Wydziałowi krajowemu pismem tutejszem z d. 23. grudnia 1888 L. 12025/pr. Co do rozpatrywania w końcu przez świetny Wydział krajowy

doniosłości kontroli aktów wymiarowych podatku dochodowego dla towarzystw obowiązanych do publicznego składania rachunków, zauważyła krajowa Dyrekcya skarbu, że kontrola ta zaprowadzoną została nie wskutek rezolucyi sejmowej z d. 15. stycznia b. r., lecz istnieje już od lat znacznie dawniejszych, a zaprowadzoną została w drodze administracyjnej jedynie dla służby wewnętrznej, tak samo jak inne lustracye agend podatkowych celem przestrzegania interesów skarbu państwa ze względu na §. 3. ustawy z d. 18. marca 1878 dz. p.p. Nr. 31, gdyż stronom otwartą jest celem przestrzegania własnych interesów inna droga, wskazana w ustawie państwowej z d. 19. marca 1876 D. p. p. Nr. 28, w obec której sprostowanie podatku z urzędu na korzyść strony jest niedopuszczalne.

Alegat 6. do sprawozdania Wydziału krajowego L. W. kr. 42.939/89.

Odpis

odezwy Wydziału krajowego z 2. października 1889 l. 783, wystosowanej do c. k. Prezydyum Namiestnictwa we Lwowie.

Odwołując się do szanownej odezwy z dnia 3. stycznia r. b. l. 13.186/pr. mamy zaszczyt oznajmić, jak następuje: Odezwą naszą z dnia 19. września r. z. l. 22.088 wykazaliśmy, że do rzędu towarzystw, podlegających ustawom z 27. grudnia 1880 (Dz. pr. p. Nr. 151) i z d. 14. kwietnia 1885 (Dz. pr. p. Nr. 43) należy także towarzystwo tkackie w Błażowej, jest bowiem samodzielnem towarzystwem zarobkowem (surowcowem i magazynowem), ogranicza w myśl swych statutów wykonywanie przedsiębiorstwa do własnych członków i jest sądownie zarejestrowane. Na poparcie naszego twierdzenia, że towarzystwo ogranicza zakres działania tylko do własnych członków, powołaliśmy §§. 1, 59, 64 jego statutów, które stwierdzają, że zapasy materyałów surowych, zakupione przez towarzystwo mają służyć na zaspokojenie potrzeb tylko członków towarzystwa tudzież, że towarzystwo pośredniczy w sprzedaży wyrobów tylko swych członków. Pomyślnego skutku naszej odezwy byliśmy tem bardziej pewni, że przytoczone ustawy wymieniają między innemi także towarzystwa surowcowe i magazynowe a towarzystwo błażowskie jest właśnie surowcowem i magazynowem. Tymczasem wedle szacownej odezwy na wstępie przytoczonej, krajowa Dyrekcya skarbu w tej właśnie okoliczności, iż towarzystwo błażowskie pełni czynności towarzystwa magazynowego, upatruje dostateczną podstawę prawną do opodatkowania tegoż podług zasad patentu o podatku dochodowym z d. 29. października 1849 i oświadcza, że towarzystwo wymienione nie może być dlatego pod względem podatkowym traktowane według postanowień ustaw wyjątkowych z dnia 27. grudnia 1880 (Dz. pr. p. Nr. 151) i z dnia 14. kwietnia 1885 (Dz. pr. p. Nr. 43), ponieważ towarzystwo to według postanawień statutu §. 1. dalej §§. 64, 69—71 pośredniczy w sprzedaży wyrobów członków, przyjmuje zamówienia na dostarczenie tychże wyrobów i trudni się wysprzedażą towarów zwykłym sposobem kupieckim, a więc trudni się handlem i zawiera interesa z nieczłonkami a ta okoliczność wyklucza właśnie możność zastosowania ustaw z 27. grudnia 1880 i 14. kwietnia 1885 do tego

towarzystwa. Jeżeliby to twierdzenie krajowej Dyrekcyi skarbu było słuszne, w takim razie żadne zarobkowe towarzystwo magazynowe, założone w myśl ustawy z 9. kwietnia 1873 (Dz. pr. p. Nr. 70), pomimo posiadania wszelkich warunków ustawą przepisanych, nie mogłoby korzystać z ulg podatkowych, wyraźnie towarzystwom magazynowym przyznanych przytoczonemi ustawami z r. 1880 i 1885, wspomniane bowiem przez kraj. Dyrekcyę skarbu czynności towarzystwa błażowskiego należą do istotnych znamion każdego zarobkowego towarzystwa magazynowego. Celem takich towarzystw jest ułatwianie swym członkom zbywania ich wyrobów i zapewnienie korzystnego odbytu dla tych wyrobów. Towarzystwa magazynowe mają szczególniejsze znaczenie w naszym kraju ze względu, że członkowie ich są to ludzie, którym potrzeba koniecznie przyjść z pomocą pod względem kupieckim i handlowym. Ich zadaniem jest wyszukiwanie dróg zbytu, pośredniczenie w sprzedaży i zbliżanie w ten sposób producenta, nie posiadającego zazwyczaj żadnego sprytu kupieckiego, do konsumenta. Spełniając to zadanie, towarzystwa magazynowe zakładają wspólne magazyny (składy), przyjmują od swych członków wyroby na sprzedaż komisową, udzielając zaliczki na wyroby częstokroć do wysokości trzech czwartych ich wartości, lub zakupują je na własny rachunek, występują tem samem do walki z przekupniami i niedopuszczają choć w części, aby te produkta zostały sprzedane przekupniom za bezcen. Urządzają one również składy komisowe. Z natury rzeczy wynika, że jeżeli towarzystwa magazynowe mają mieć racyę bytu, muszą one sprzedawać wyroby członków wszystkim zgłaszającym się po nie. Sprzedaż towarów nie może być ograniczona tylko do członków towarzystwa, bo celem i istotną cechą takiego towarzystwa jest zbyt towarów przez członków wyprodukowanych a tym sposobem ułatwienie im zarobku i podnoszenie ich produkcyi a nie umożliwienie tylko członkom nabywania swych własnych wyrobów we wspólnym magazynie. Przy ocenieniu, czy zakres działania jakiegoś towarzystwa magazynowego obejmuje tylko członków lub nieczłonków, rozstrzyga okoliczność czy towarzystwo nabywa, względnie przyjmuje tylko wyroby członków, czy także od nieczłonków, nie może zaś bynajmniej zaważyć tu wzgląd na to, komu towarzystwo sprzedaje towary dostarczane przez członków. Ponieważ, jak to Dyrekcya skarbu sama stwierdziła, wedle przytoczonych przez nią paragrafów statutów towarzystwa tkaczów w Błażowej, pośredniczy ono w sprzedaży wyrobów członków, przeto towarzystwo to ogranicza swą działalność tylko do członków towarzystwa, posiada więc także warunek zakwestyonowany przez kraj. Dyrekcyę skarbu, kwalifikujący je do opodatkowania na zasadzie ustaw z 27. grudnia 1880 i 14. kwietnia 1885. Jeżeliby twierdzenie kraj. Dyrekcyi skarbu miało być słuszne, w takim razie byłoby niemożliwe urządzenie zarobkowego towarzystwa magazynowego, któreby zgodnie z przeznaczeniem towarzystw zarobkowych w ogóle i z intencyą ustawodawcy popierało zarobkowe gospodarstwo członków t. j. ułatwiało im zarobek i popierało ich produkcyę, słowem przyczyniało się do powiększenia ich dochodów, a przy tem posiadało warunki do opodatkowania w myśl przytoczonych ustaw. Takie zaś towarzystwa istnieć muszą, gdyż ustawy podatkowe z r. 1880 i 1885 wymieniają także zarobkowe towarzystwa magazynowe, jako podlegające tym ustawom. Twierdzenie kraj. Dyrekcyi skarbu, że towarzystwo, które sprzedaje wyroby swoje także nie członkom, rozszerza swoje działanie na nieczłonków, jest trafne, jednak tylko wtedy, jeżeli się odnosi do towarzystwa surowcowego, tu bowiem członkom chodzi o stworzenie sobie wspólnemi siłami magazynu, w którymby mogli kupować surowce po cenie przystępnej i w doborowym gatunku.

Towarzystwo surowcowe więc rozciąga swą działalność na nieczłonków wtedy, gdy ze wspólnego magazynu sprzedaje surowce nieczłonkom, magazynowe zaś wtedy, gdy do wspólnego magazynu celem sprzedaży przyjmuje towary od nieczłonków.

Wobec tego przy wrocie ·/. załączników szacownej odezwy mamy zaszczyt upraszać, ażeby świetne Prezydyum Namiestnictwa raczyło wziąć ponownie pod rozwagę prośbę przedstawioną w naszej odezwie z dnia 19. września 1888 l. 22.088 i zarządziło co uzna za stosowne.

D. u. s.

Do L. W. 14.880/88

Odpis

rozporządzenia c. k. krajowej Dyrekcyi skarbu z dnia 20. lipca 1887. l. 25.587, zamieszczonego w dodatku do dziennika rozporządzeń c. k. Ministerstwa skarbu Nr. 23 z r. 1887, rozesłanego reskryptem Wydziału krajowego z dnia 2. listopada 1888. l. 14.880.

Podatki stałe.

O uwolnieniu przemysłu domowego od podatku zarobkowego.

L. kr. Dyr. sk. 25.587 ex 1887.

Do wszystkich c. k. Starostw, Administracyi podatkowej we Lwowie i miejscowej komisyi podatkowej w Krakowie.

Podług obowiązujących przepisów, przypomnianych władzom wymiarowym okólnikiem z 9. października 1881. l. 880/pr. o uwolnieniu przemysłu domowego od podatku zarobkowego, przyznane jest to uwolnienie gospodarzom gruntowym, których główne zatrudnienie gospodarstwo rolne stanowi i którzy obok rolnictwa przemysłem, jako ubocznem zatrudnieniem nie stale, lecz czasowo w swych mieszkaniach bez przemysłowych pomocników (czeladników, terminatorów) i w tak małym rozmiarze się zajmują, że takie poboczne zarobkowanie, samo a nawet w połączeniu z innemi zarobkowaniami tego rodzaju nie wystarcza do samoistnego bytu. Osobom, które obok gospodarstwa rolnego takiem ubocznem zatrudnieniem czasowo się zajmują, przysłuża uwolnienie od podatku zarobkowego także wtedy, jeżeli z wyrobami swego przemysłu domowego sąsiednie targi tygodniowe lub jarmarki odwiedzają.

Inaczej się atoli ma rzecz z osobami, zaliczanemi do trudniących się przemysłem domowym, których główną gałęź utrzymania nie stanowi gospodarstwo rolne, lub którzy w ogóle wcale nie są posiadaczami gruntowymi i wyłącznie produkcyjną przemysłową czynnością w swych mieszkaniach, nie używając wprawdzie przemysłowych pomocników, lecz przy współudziale członków własnej rodziny, będących oraz ich domownikami w tak znacznym rozmiarze się trudnią, że ze swymi wyrobami, które częścią własnymi, częścią najętymi wozami transportują, nawet odleglejsze targi odwiedzają. W tym wypadku zatrudnienie zajmujących się przemysłem domowym nie przedstawia się jako czasowy uboczny zarobek, lecz jako regularne prowadzenie przemysłu, i tacy przemysłem domowym się trudniący, nie mogą być podług dotychczas obowiązujących przepisów od podatku zarobkowego uwalniani, właśnie dla braku powyżej wyłuszczonych warunków uwolnienia, a tem samem są też obowiązani wnieść do władzy podatkowej deklaracyę do wymiaru podatku zarobkowego.

Do tych postanowień mają władze wymiarowe ściśle się zastosować także wtedy, jeżeli takie, przemysłem domowym zajmujące się osoby, które podług wspomnianych norm, jako obowiązane do podatku zarobkowego, traktowane być winny, ze strony władz politycznych lub izb handlowych nie są uważani za przemysłowców w duchu ustawy przemysłowej.

We Lwowie dnia 20. Lipca 1887.

1 h

WYCIĄG

z reskryptu Wydziału krajowego z dnia 2. Listopada 1888. L. 14.880.

Opodatkowanie przemysłu domowego, o ile tenże z mocy ustawy uwolniony jest od podatku zarobkowego, może nastąpić albo:

I. wskutek mylnego zastosowania ustawy o podatku zarobkowym t. j. wskutek nieprzestrzegania przepisów o uwolnieniu przemysłu domowego od podatku, albo też w skutek

II. mylnego zastosowania ustawy przemysłowej w szczególności noweli z dnia 15. Marca 1883. (Dz. ust. państ. Nr. 39) mianowicie §§. 11. 12. 13. i 14. zawierających postanowienia o kartach przemysłowych.

I. 1. Trudniący się przemysłem domowym, wolnym od podatku zarobkowego w myśl 1. ustępu powyższego rozporządzenia c. k. krajowej Dyrekcyi skarbu, winien w razie wymierzenia mu podatku zarobkowego wnieść w terminie przepisanym rekurs do c. k. krajowej Dyrekcyi skarbu na ręce właściwego Starostwa, wykazując że posiada wszystkie warunki, pod którymi przemysł domowy wolny jest od podatku zarobkowego i poświadczony, o ile możności przez miejscową Zwierzchność gminną co do prawdziwości tych okoliczności.

2. Jeżeli niesłusznie opodatkowany zaniedbał wnieść rekurs w terminie przepisanym, winien wnieść do właściwego c. k. Starostwa prośbę o uwolnienie go od podatku zarobkowego, wykazującą, że posiada wszystkie warunki, pod którymi przemysł domowy wolny jest z mocy ustawy od podatku zarobkowego i poświadczoną o ile możności przez miejscową Zwierzchność gminną co do prawdziwości tych okoliczności. W razie nieuwzględnienia tej prośby należy wnieść rekurs w sposób pod I. wskazany

II. Do wykonywania przemysłu rękodzielniczego wymagane jest poprzednie uzyskanie karty przemysłowej. Do rękodzieł zaliczone są w ogólności te rodzaje przemysłu, w których rozchodzi się o biegłość, wymagającą wykształcenia przemysłu i dłuższego zajęcia się nim i dla których to rodzajów przemysłu wykształcenie wyż wspomniane zazwyczaj wystarcza.

Chcący rozpocząć przemysł rękodzielniczy ma przestrzegać §§. 11., 12. i 13. noweli przemysłowej a oprócz tego w myśl §. 14. noweli wykazać nabyte praktyczne uzdolnienie. Dowodu tego dostarczy świadectwo odbytej nauki i świadectwo kilkoletniej pracy jako pomocnik we właściwym przemyśle lub w analogicznym zakładzie fabrycznym. Obydwa te świadectwa mają być stwierdzone przez przełożonego właściwej korporacyi przemysłowej i przez naczelnika tej gminy, do której majster (wykonujący swe rękodzieło na podstawie karty przemysłowej) względnie chlebodawca przynależy, w gminach zaś, w których nie ma właściwej korporacyi przemysłowej, albo jeżeli ubiegający się pracował w zakładzie fabrycznym, wydaje to świadectwo naczelnik właściwej gminy. Karty przemysłowe powinny więc być wydawane tylko takim ubiegającym się o nie osobom, które wykazują się należycie stwierdzonem świadectwem nauki i świadectwem pracy.

Do wykonywania przemysłu domowego i sprzedawania wyrobów swego przemysłu domowego na targach i jarmarkach karty przemysłowe ani nie są potrzebne ani nie powinny być wymagane.

Każdy posiadacz karty przemysłowej, chociażby trudnił się przemysłem domowym, wolnym od podatku zarobkowego, musi płacić podatek.

Jeżeli więc wykonujący przemysł domowy, wolny od podatku, posiada kartę przemysłową, powinien w celu uwolnienia się od płacenia podatku zwrócić właściwemu c. k. Starostwa kartę przemysłową i wnieść równocześnie do c. k. Starostwa prośbę o to odebranie mu karty przemysłowej i uwolnienie od podatku zarobkowego, wykazującą, że posiada wszystkie warunki, pod którymi służy mu to uwolnienie, i poświadczoną, o ile możności przez miejscową Zwierzchność gminną co do prawdziwości szczegółów w prośbie podanych.

W razie, gdyby c. k. Starostwo nie przyjęło karty przemysłowej, względnie gdyby wzbroniło wykonywania przemysłu (domowego) bez karty przemysłowej lub nałożyło karę za wykonywanie przemysłu (domowego) bez karty przemysłowej, należy w terminie przepisanym wnieść na ręce Starostwa rekurs do c. k. Namiesnictwa, w razie odmowy uwolnienia od podatku, należy w terminie przepisanym wnieść rekurs do c. k. krajowej Dyrekcyi skarbu.

III. O wszystkich podaniach wniesionych stosownie do wskazówek pod I. i II. należy zawiadomić Wydział krajowy przy dołączeniu odpisu podania. Wydział krajowy zaznacza przytem z naciskiem, że od dokładności i wiarygodności szczegółów w tych podaniach zależeć będzie pomyślne ich załatwienie.

Z drukarni Pillera i Sp. we Lwowie.

Odpis

odezwy Wydziału krajowego z dnia 29. listopada 1888 L. 22.878 do Świetnego c. k. Prezydyum Namiestnictwa w miejscu.

Szacowną odezwą z dnia 27. czerwca r. b. L. 5445/pr. świetne c. k. Prezydyum oznajmiło między innemi, że Michał Fijał z Rudnika został ukarany za wykonywanie szewstwa bez karty przemysłowej z tego powodu, iż trudnił się tym przemysłem, jako głównym sposobem zarobkowania.

Rozporządzenie zaś świetnego c. k. Namiestnictwa z dnia 8. października 1883 L. 61.638 postanawia między innemi jak następuje: „Do zakresu przemysłu domowego należy w ogóle owa produkcyjna czynność, którą stosownie do miejscowych zwyczajów zajmują się w swych mieszkaniach poszczególne osoby *bądź* „*wyłącznie*“ *bądź jako pobocznym zarobkiem*, jednakowoż w ten sposób, że do tych przemysłowych czynności, jeżeli ich nie wykonują li tylko osobiście, nie używają *przemysłowych* pomocników (czeladników, terminatorów), lecz ograniczają się na spółudział własnych domowników. Wobec tego Wydział krajowy ma zaszczyt zwrócić uprzejmie uwagę świetnego c. k. Prezydyum, że [illegible] w pierwszym ustępie motyw nie usprawiedliwiałby jeszcze ukarania Michała Fijała, gospodarza gruntowego, za trudnienie się szewstwem bez karty przemysłowej. To ukaranie zawiera wskazówkę dla Fijała, że winien wystarać się o kartę przemysłową, inaczej bowiem nie mógłby wykonywać szewstwa bez narażenia się na odpowiedzialność karną, a tem samem wypowiada twierdzenie, że Fijał posiada odpowiednie praktyczne uzdolnienie t. j. może się wykazać należycie stwierdzonemi świadectwami odbytej nauki szewskiej (u majstra) i świadectwem kilkoletniej pracy jako pomocnik w przemyśle szewskim (u majstra lub we fabryce). Jeżeliby bowiem Fijał nie posiadał tej prawnej kwalifikacyi, nie mógłby uzyskać karty przemysłowej, musiałby w razie nie uchylenia zakazu trudnienia się szewstwem bez karty przemysłowej, zupełnie zarzucić szewstwo i w chwilach wolnych od zajęć gospodarskich, nie mogąc wykonywać szewstwa, musiałby się oddać bezczynności. Co do tej prawnej kwalifikacyi Fijała Wydział krajowy nie otrzymał bliższych wyjaśnień.

W dalszym ciągu szacownej odezwy na wstępie przytoczonej świetne c. k. Prezydyum oznajmia, na podstawie odezwy c. k. krajowej Dyrekcyi skarbu z dnia 18. maja r. b. L. 22.399, że zażalenie Wydziału powiatowego w Myślenicach z dnia 16. marca r. z. L. 4.375 w sprawie wymierzenia podatku zarobkowego kontrybuentom, wymienionym w zażaleniu, nie może odnosić się do władzy skarbowej, lecz do władzy politycznej; władza podatkowa bowiem wymierzyła podatek na podstawie kart przemysłowych, wydanych przez władzę przemysłową. Pominąwszy już okoliczność, że c. k. starostwo powiatowe jest w pierwszej instancyi władzą podatkową i władzą przemysłową, wskutek czego powyższe twierdzenie c. k. krajowej Dyrekcyi skarbu chyba tylko ze stanowiska formalnego mogłoby mieć pozory trafności, Wydział krajowy ma zaszczyt odwołać się do swojej odezwy z dnia 8. września 1886 L. 64.002, w której właśnie z tego powodu, że każdy posiadacz karty przemysłowej, chociażby nie potrzebował jej wcale do legalnego wyko-

nywania swego przemysłu, musi opłacać podatek zarobkowy, Wydział krajowy przedstawił sprawę niewłaściwego wydawania kart przemysłowych. To przedstawienie wszelako pozostało bez odpowiedzi. Świetne c. k. Prezydyum oznajmiło następnie w przytoczonej odezwie, że zażalenie Wydziału powiatowego nie może stanowić substratu dla dochodzenia z tego powodu, że nie zawiera konkretnych szczegółów co do ukrócania praw służących przemysłowi domowemu Ponieważ wedle wspomnianej odezwy c. k. krajowej Dyrekcyi skarbu, c. k. starostwo w Myślenicach jako władza podatkowa, wymierzyło podatek kontrybuentom, przedstawionym przez Wydział powiatowy na podstawie kart przemysłowych, wydanych przez to c. k. starostwo, jako władzę przemysłową, przeto Wydział krajowy jest zdania, że prawdopodobnie z pomyślnym skutkiem dla kontrybuentów mogło być przeprowadzone dochodzenie, czy też posiadają oni rzeczywiście prawną kwalifikacyę do uzyskania kart przemysłowych i czy rzeczywiście karty przemysłowe wydano im na prawnej podstawie. Jeżeliby się bowiem okazało, że nie posiadają tej kwalifikacyi, w takim razie odebranoby im z urzędu karty przemysłowe, w ten sposób usunęłaby się podstawa do opodatkowania, a przemysł ich nie mógłby być inaczej skwalifikowany tylko jako przemysł domowy. Chociaż mogłoby się i w tym wypadku zdarzyć, że kontrybuent pomimo posiadania powyższej kwalifikacyi prawnej, trudni się jednak przemysłem domowym, wyjętym z zakresu ustawy przemysłowej. Wydział powiatowy poruszył w swem zażaleniu także sprawę o niedopuszczaniu przemysłowców na targi i jarmarki bez kart przemysłowych i wykazał, że w myśl rozporządzenia świetnego c. k. Namiestnictwa z dnia 15. października 1885 L. 63.434 na targi w powiecie Wielickim mogą uczęszczać tylko szewcy zaopatrzeni w karty przemysłowe.

Reskrypt c. k. starostwa w Myślenicach z dnia 29. października 1885 L. 13.539, którym intymowa[illegible]nteresowanym powyższe rozporządzenie nie czyni żadnego wyjątku na rzecz tych, którzy si[illegible]udnią szewstwem, jako przemysłem domowym. Tacy więc szewcy są wykluczeni [illegible]yba że zaopatrzyli się niepotrzebnie w karty przemysłowe i narazili się prze[illegible] na opłacanie podatku. Sprawę niedopuszczania na targi i jarmarki wyrobów przemysłu domowego oraz zgubne skutki takiego postępowania Wydział krajowy miał zaszczyt przedstawić świetnemu c. k. Prezydyum również w odezwie swej z 8. września 1886 L. 64.002

D. j. w.

Odpis

odezwy c. k. Namiestnictwa z dnia 23. stycznia 1889 l. 73133 do świetnego Wydziału krajowego we Lwowie.

W załatwieniu szacownej odezwy z dnia 29. listopada 1888 L. 22878, w której świetny Wydział krajowy porusza ponownie sprawę ukarania Michała Fijała z Rudnika za wykonywanie szewstwa bez karty przemysłowej, zaś w dalszych ustępach sprawę ochrony przemysłu domowego, oraz odwiedzania targów i jarmarków przez osoby, trudniące się przemysłem domowym z wyrobami tego przemysłu, c. k. Namiestnictwo odwołuje się co do pierwszej sprawy do swej odezwy z dnia 2. czerwca 1888 L. 5445/pr., w której oznajmiono, że ukaranie Fijała za prze-

kroczenie ustawy przemysłowej nastąpiło na podstawie urzędowego dochodzenia, które wykazało, że tenże trudnił się bez karty przemysłowej szewstwem jako głównym sposobem zarobkowania, skutkiem czego ukaranie w myśl §. 132 u. p. nastąpić musiało. Przytem się nadmienia, że w rozporządzeniu tutejszem z 3. października 1883 L. 61638 niewłaściwie użyty został wyraz „wyłącznie“, gdyż odnośny dekret ministeryalny, na podstawie którego to rozporządzenie wydano , zawiera tylko postanowienie, że przy ocenieniu, które czynności przemysłowe do zakresu przemysłu domowego należą, nie robi różnicy, czy te czynności, jako główny lub jako uboczny zarobek bywają wykonywane. Zresztą jest rzeczą władzy powołanej do dochodzenia i karania przekroczeń ustawy przemysłowej w każdym pojedynczym wypadku istotę czynu dokładnie stwierdzić, co i w danym razie niewątpliwie miało miejsce.

Nie było zaś rzeczą władzy przemysłowej badać przy tem karnem postępowaniu, czy Fijał posiada prawną kwalifikacyę do wykonywania rzemiosła szewskiego, i czy zaniechał tylko postarać się o kartę przemysłową, gdyż kwestya ta wymaga ocenienia tylko przy zgłoszeniu przemysłu rękodzielniczego.

Co do poruszonych w dalszych ustępach powyższej szacownej odezwy spraw ochrony rzemysłu domowego i odwiedzania targów i jarmarków przez trudniących się przemysłem domowym, c. k. Namiestnictwo odwołuje się do wystosowanej do świetnego Wydziału krajowego w międzyczasie odezwy z dnia 30. listopada 1888 L. 71641, oraz do udzielonych przy tej odezwie w odpisie okólników tutejszych wydanych w sprawie ochrony przemysłu domowego, z których niechybnie świetny Wydział krajowy przekonał się, że c. k. Namiestnictwo udzieliło podwładnym władzom potzebnych wskazówek, by przemysł domowy znalazł u władz przemysłowych pierwszej instancyi potrzebną ochronę i opiekę.

Alegat 9. do sprawozdania Wydziału krajowego L. W. kraj. 42939/89.

Odpis

sprawozdania Wydziału Rady powiatowej kolbuszowskiej z dnia 2. lipca 1888 L. 1986 do Wydziału krajowego we Lwowie.

Reskryptem z dnia 4. stycznia 1887 L. 70359 zawiadomił nas Wysoki Wydział krajowy, iż w myśl odezwy Prezydyum c. k. Namiestnictwa z dnia 25. listopada 1886 r. L. 11131/pr. w sprawie Franciszka Słoniny z Turzy, opodatkowanego za wykonywanie przemysłu kołodziejskiego, zarządzenia władzy wymiarowej były legalne, albowiem Zwierzchność gminna w Turzy miała protokolarnie w starostwie kolbuszowskiem zeznać, iż Słonina wykonuje przemysł stale bez pomocników, zalicza się do najlepszych majstrów, i że można śmiało przyjąć, iż z tej profesyi na tydzień 2—3 zł. zarobi. W obec tego twierdzenia powiatowej władzy politycznej musieliśmy Zwierzchności gminnej w Turzy, która w Wydziale powiatowym Słoninę brała w obronę, wytknąć to sprzeczne zeznanie, lecz otrzymaliśmy relacyę tejże z dnia 31. marca 1887 L. 42, iż Zwierzchność gminna nigdy podobnych zeznań nie dawała, że Słonina jest rolnikiem i wyłącznie z gleby siebie i rodzinę utrzymuje, a z kołodziejstwa zaledwie na sól zarobić może, Z relacyą tą odnieśliśmy się do tutejszego starostwa pismem z dnia 5. sierpnia 1887 L. 1368, prosząc o wyjaśnienie tych sprzeczności i o ile to możebne o ponowne przesłuchanie stron celem sprawdzenia rzeczywistego stanu rzeczy, otrzymaliśmy jednak wymijającą odpowiedź z dnia

13. maja 1888 L. 9867/2110, iż władza krajowa sprawę Słoniny już po dwakroć rozstrzygała, że zatem starostwo nic w tej mierze więcej uczynić nie może. Zapytywaliśmy następnie Zwierzchność gminną, czyli Słonina dalej jeszcze podatek opłaca i otrzymaliśmy odpowiedź z dnia 3. czerwca 1888 L. 72, iż Słonina wprawdzie podatku nie płaci, lecz jest zasekwestrowany i licytacya zajętych ruchomości już jest rozpisana. Wiadomo Wysokiemu Wydziałowi krajowemu, jak trudno wieśniaka naszego nakłonić do zapłacenia należytości, jeżeli uważa, że jest pokrzywdzonym, i jak trudno nakłonić go do zupełnego zaniechania przemysłu domowego i do żądania odpisania podatku. W obecnym wypadku dójść może do tego, iż Słonina długie jeszcze lata z podatkiem zarobkowym będzie wykazywany a nie płacąc go w terminach, ściągać będzie na siebie ustawiczne sekwestracye i doprowadzi do zupełnej ruiny majątkowej. Przedstawiamy więc Wysokiemu Wydziałowi krajowemu stan rzeczy, co do drobnego przemysłu w naszym powiecie a przedkładając przedmiotowe akty prosimy o łaskawą opiekę.

Odpis
odezwy c. k. Prezydyum Namiestnictwa z dnia 19. lipca 1889 r. L. 8868/pr. do Wydziału krajowego we Lwowie.

Przy zwrocie aktów udzielonych szacowną odezwą z 5. listopada z. r. L. 29262 w sprawie ponownego zażalenia Wydziału powiatowego w Kolbuszowej co do opodatkowania Franciszka Słoniny z Turzy od kołodziejstwa, mam zaszczyt oznajmić świetnemu Wydziałowi na podstawie relacyi c. k. starostwa w Kolbuszowej z dnia 15. kwietnia b. r. L. 4816 i odezwy c. k. krajowej Dyrekcyi skarbu z dnia 11. lipca br. L. 29332, że akt wymiaru powyższego podatku badany przez władzę przełożoną przedstawia się zupełnie prawidłowo, jak to już świetny Wydział z tutejszej odezwy z dnia 25. listopada 1886 L. 11131/pr. powziął. Okoliczność, że zwierzchność gminna w Turzy zeznania swe, które służyły c. k. Starostwu w Kolbuszowej za podstawę do wymierzenia podatku Franciszkowi Słoninie, stara się w relacyach do Wydziału powiatowego przedstawić w odmiennem świetle, a nawet wprost ich się wypiera, nie może dla władzy stanowić powodu do kwestyonowania aktu wymiarowego.

Jeżeli jednak stosunki podatkującego w ten sposób uległy zmianie, że opodatkowanego przedsiębiorstwa nie wykonywa już więcej w sposób zarobkowy, lecz tylko jako zajęcie uboczne, obok gospodarstwa rolnego, a wskutek tego nie podlega opłacie podatku zarobkowego, rzeczą jego było donieść c. k. Starostwu w czasie właściwym o zaniechaniu rzemiosła i prosić o odpisanie podatku.

Jak długo tego nie uczyni, nie może być odpisanie podatku, wedle obowiązujących przepisów zarządzonem.

Załączniki powołanej na wstępie cennej odezwy mam zaszczyt świetnemu Wydziałowi zwrócić.

L. W. kr. 41067/89.

Aleg. 62.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego z czynności tyczących się krajowych szkół rolniczych w Dublanach i folwarku dublańskiego.

Wysoki Sejmie!

Na posiedzeniu z dnia 10. stycznia 1888 uchwalił Wysoki Sejm co następuje:

1. „Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego z czynności tyczących się szkół krajowych rolniczych w Dublanach i folwarku dublańskiego z dnia 22. listopada 1887 do L. 57302.

2. „Sejm uznaje konieczną potrzebę postawienia domu dla pomieszczenia uczniów szkoły wyższej w Dublanach i poleca Wydziałowi krajowemu przedłożenie na najbliższej sesyi planu i kosztorysu postawić się mającego budynku i obmyślenie sposobu pokrycia kosztów [illegible]udowy".

I. Szkoły rolnicze.

1. W celu wykonania polecenia Wysokiego Sejmu ad 2. Wydział krajowy porozumiał [illegible]dewszystkiem z dyrekcyą szkół dublańskich co do rozmiarów projektowanego budynku [illegible]nego dla uczniów szkoły wyższej. Gdy zaś dyrekcya na podstawie swej znajomości sto[illegible]miejscowych objawiła wątpliwość, czy z owego budynku od razu znaczniejsza liczba [illegible] zechce korzystać, uznał Wydział krajowy za właściwe zredukować zaproponowaną przez [illegible] komisyę gospodarstwa krajowego liczbę pomieszkań dla uczniów z 30 na 20, czem na[illegible]iągniętą będzie znaczna oszczędność bez uszczerbku dla dobra szkoły.

W myśl postanowienia tego polecił Wydział krajowy rozp. z dnia 7. lutego 1888 [illegible] architektowi p. Kazimierzowi Kułakowskiemu wypracować plan i kosztorys budynku [illegible]nego dla uczniów szkoły wyższej. Spełniając zaś otrzymane polecenie przedłożył rela[illegible]ia 20. września 1888 p. Kułakowski załączony plan i kosztorys *(złożone w kancelaryi [illegible])*, według których projektowany budynek mieściłby w sobie jedno pomieszkanie kawa[illegible] dla nauczyciela, 21 pomieszkań dla uczniów i jedno pomieszkanie dla stróża, a ko[illegible]owy wynosiłyby 19.833 zł. 74 ct. Czynsz z pomieszkań w tym budynku, z których część [illegible] pomieścić wygodnie po 2 uczniów, należałoby oznaczyć tak, ażeby, wobec ceny mie[illegible] włościan dublańskich, najmujący znajdowali pewną korzyść materyalną w zamie-

szkiwaniu budynku szkolnego t. j. na mniej więcej 80 zł. na rok. Można więc przyjąć roczny dochód z czynszu na 1680 zł. a po doliczeniu wartości pomieszkania nauczycielskiego, na 1800 zł. Ponieważ zaś, jak to już obliczyła sejmowa komisya gospodarstwa krajowego w sprawozdaniu swem z dnia 5. stycznia 1888 L. 1184, wydatki na oprocentowanie i umorzenie nakładu, służbę, opał i utrzymanie budynku wyniosłyby rocznie około 2.040, przeto małą stosunkowo ofiarą, około 240 zł. rocznie, możnaby postąpić znacznie w załatwieniu sprawy, której rzeczona komisya przypisuje z wszelką słusznością wielkie znaczenie dla pożyteczności i rozwoju wyższej szkoły dublańskiej.

Co się tyczy pokrycia wydatku na postawienie domu mieszkalnego dla uczniów dublańskich, to Wydział krajowy, jakkolwiek liczy się ściśle ze stanem budżetu krajowego, przecież nie może przemawiać za zaciągnięciem na cel powyższy długu hipotecznego na majętność dublańską, ponieważ zamierza, jak wyjaśni poniżej, obciążyć hypotekę dublańską nowym długiem na rzecz budowy gorzelni, a zaciągnięcie jeszcze dalszej i to znacznej pożyczki zbytby obciążyło majętność dublańską w stosunku do jej wartości. Pozostaje przeto tylko szukać pokrycia wydatku w funduszu krajowym. Ażeby jednak poniesienie tego nowego ciężaru krajowi o ile możności ułatwić, zdaje się właściwem rozłożyć wydatek na lat trzy, co też Wydział krajowy uwzględnił w zamieszczonym poniżej wniosku.

2. Sprawozdaniem z dnia 22. listopada 1887 L. 57302/87 Wydział krajowy przedłożył był Wysokiemu Sejmowi wniosek, ażeby Wysoki Sejm zgodził się na budowę domu mieszkalnego dla profesora szkoły wyższej w Dublanach kosztem nie przekraczającym kwoty 6100 zł.

Atoli sejmowa komisya gospodarstwa krajowego uchyliła wniosek powyższy, podając w sprawozdaniu z dnia 5 stycznia 1888 L. S. 1184 jako powody uchylenia, że nie jest wskazanem naraz więcej rozpoczynać robót, że dalej niewiadomo jeszcze jak, wskutek wszystkich zmian zaszłych w dyslokacych, ukształtują się stosunki ubikacyjne, a wreszcie ze i sam profesor (p. Pańkowski), dla którego mieszkanie miało być budowanem, na razie nie domaga się nowego mieszkania.

Od owej pory stosunki dyslokacyjne w Dublanach znacznej doznały zmiany, albowiem najpierw stary budynek szkoły niższej, który po przeniesieniu szkoły tej do starego budynku szkoły wyższej, obrócono tymczasowo na mieszkania kawalerskie dla funkcyonaryuszów szkół dublańskich, stał się wskutek grzyba do dalszego użytku jako dom mieszkalny a nawet wogóle zupełnie nieprzydatnym; powtóre wypadło w ciągu peryodu objętego niniejszem sprawozd kilku funkcyonaryuszom, mającym prawo tylko do pomieszkań kawalerskich, ale zamierz zawrzeć związki małżeńskie, ze względu na dłuższą gorliwą i skuteczną ich służbę, r rzyć nieco pomieszkanie przez dodanie kuchni. Nadto zaś doniosła dyrekcya szkół d skich relacyą z dnia 8. czerwca r. b. L. 422, prosząc o zasiłek na kuracyę dla profes Kazimierza Pańkowskiego, że powodem choroby p. Pańkowskiego (malaryi) jest zamies nie domu, który dawniej zajmował dyrektor. Ze zmian wyżej podanych wynikł ten skut skoro przyjdzie do obsadzenia opróżnionej przez śmierć śp. Dr. Aua posady profesorskie niektórych funkcyonaryuszów zakładu zabraknie znów miejsca w budynkach zakładowych ciażby nawet p. Pańkowski zechciał i nadal jeszcze poprzestać na dotychczasowem swem szkaniu. W tym stanie rzeczy nie pozostaje Wydziałowi krajowemu, jak ponowić swój w dawniejszy, przyczem równie jak w pierwotnym wniosku rozdziela wydatki w kwocie 61

Alegat 2. na lat dwa *(plan i kosztorys budowy złożone w kancelaryi sejmowej)*.

3. W ciągu roku 1888 przeprowadziła mianowana przez Wydział krajowy ko złożona z P. P. Juliusza Hochbergera, dyrektora urzędu budowniczego miasta Lwowa, tudzież G Reutta, inżyniera i Teofila Baranowskiego, inżyniera asystenta Wydziału krajowego, kola budowy domu mieszkalnego dla dyrektora w Dublanach. Według protokołu tej komisyi z 18. czerwca 1888 budowa wykonaną została przez przedsiębiorcę zgodnie z planem budow

powi[illegible] co do pojedynczych robót budowlanych. Co do kosztów budowy to komisya wykazała, że p[illegible]zedsiębiorca wykonał z polecenia dyrekcyi szkół dublańskich pewne roboty nadkosztorysoe (wartości około 329 zł.) które w ciągu budowy okazały się niezbędnemi, natomiast zaś zuży[illegible]o budowy domu mieszkalnego pewną ilość odpadków cegły, przygotowanej do budowy gma[illegible] szkolnego, wartości około 221 zł. w. a. Wzajemne te pretensye skompenzował Wydział kraj[illegible]y za zgodą przedsiębiorcy na wniosek komisyi kolaudacyjnej. Przedsiębiorca więc otrzymał[illegible]a wykonanie budowy zapłatę tylko w takiej kwocie, jaką Wysoki Sejm na cel powyższy wyznaczył t. j. 7000 zł. Przekroczenie preliminarza stanowią jednak wspomniane wyżej 221 zł., dalej nieobjęty kosztorysem wydatek w kwocie 114 zł. na warstwę izolacyjną z asfaltu, a nadto kwota około 60 zł., którą Wydział krajowy na prośbę dyrektora rozp. z dnia 15. listopada 188[illegible] L. 55391 przyzwolił dodatkowo na postawienie zewnętrznej sionki przy powyższym budynku — razem więc kwota 395 zł.

4. Sejmowa komisya gospodarstwa krajowego w sprawozdaniu swem z dnia 5. stycznia 1888 L. S. 1184 pomiędzy innemi wyraziła życzenie, ażeby Wydział krajowy doprowadził wewnętrzne urządzenie kaplicy dublańskiej do wykończenia. Poprzednio już Wydział krajowy zaopatrzył był kaplicę dublańską w ołtarz z alabastru krajowego, licząc na pokrycie wydatku z daru przyrzeczonego na cel powyższy za staraniem ówczesnego kapelana zakładu ks. kanonika Lewandowskiego przez p. Waleryana Czajkowskiego. W roku 1888 zaś otrzymał Wydział krajowy od c. k. Sądu krajowego we Lwowie wiadomość, że zmarły w Swieżu dnia 24. października 1888 ś. p. Waleryan Czajkowski w testamencie z 6. lipca 1886 zapisał na wybudowanie ołtarza w kaplicy przy szkole rolniczej w Dublanach kwotę 1000 zł. lecz tylko na wypadek, że w tejże k[illegible]icy formalnego ołtarza jeszcze nie ma. Pomimo tego zastrzeżenia uniwersalny spadkobierca ś[illegible]. Waleryana Czajkowskiego p. Dr. Jan Czajkowski, odpowiadając na zapytanie wystosowane d[illegible]niego w tej sprawie przez Wydział krajowy, oświadczył, że wypłaci legat po potrąceniu należytości skarbowej w kwocie 100 zł. Skoro więc oczekiwany legat wpłynie do funduszu krajowego, nie omieszka Wydział krajowy przystąpić do dalszego uzupełnienia wewnętrznego urządzenia kaplicy dublańskiej, o ile po pokryciu kosztów budowy ołtarza pozostanie mu jeszcze fundusz do rozporządzenia.

5. W studni przy starym budynku szkolnym, która dostarczać ma wody dla szkoły [illegible]ższej, restauracyi, kuchni studenckiej i mieszkań prywatnych, zepsuły się ocembrowania [illegible]pompa. Wypadało więc przystąpić niezwłocznie do naprawy studni, na co Wydział krajowy [illegible]zporządzeniem z dnia 30. października 1888 L. 46314 otworzył dyrekcyi kredyt do wysokości [illegible]0 zł. po za obrębem budżetu.

6. W dniu 2. czerwca 1888 J. E. Ks. Seweryn Morawski, arcybiskup lwowski na [illegible]aproszenie Wydziału krajowego zjechał osobiście do Dublan i dokonał poświęcenia nowego [illegible]machu szkolnego szkoły wyższej. Bliższe szczegóły o uroczystości powyższej podała dyrekcya [illegible]zkół dublańskich w roczniku II szkoły wyższej.

7. Do organizacyi kraj. wyższej szkoły rolniczej w Dublanach wprowadzono w ciągu peryodu objętego niniejszem sprawozdaniem niektóre zmiany znaczniejszej doniosłości. Mianowicie uznało kolegium nauczycieli, opierając się na doświadczeniu z praktyki nabytem, za pożądane: 1. obniżyć liczbę godzin wykładów w ogóle, a wszczególności w kilku działach nauk zasadniczych, przy równoczesnem podwyższeniu liczby godzin, przeznaczonych na wykłady hodowli tudzież liczby godzin przeznaczonych na ćwiczenia; 2. poczynić niektóre zmiany w rozkładzie wykładów i ćwiczeń. Powyższy projekt kolegium nauczycieli przyjęła tak kuratorya szkoły jak i Wydział krajowy, a gdy i c. k. Ministerstwo rolnictwa na wniosek Wydziału krajowego reskryptem z dnia 20. grudnia 1888 L. 17137/1180 na projektowane zmiany zezwoliło, ustanowił Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 17. lutego r. b. L. 878 nowy szczegółowy plan nauki, zezwoliwszy już poprzednio na wprowadzenie w życie tego planu, począwszy od r. 1888/9.

Dalej przychylił się Wydział krajowy do wniosku kolegium nauczycieli popartego przez kuratoryę szkoły, aby w szkole wyższej wprowadzić wykłady języków niemieckiego i francuskiego, jako przedmiotów nadobowiązkowych, i upoważnił dyrekcyę rozporządzeniem z dnia 14. sierpnia 1888 L. 34763 do postarania się o odpowiednich prelegentów, jednak z tem zastrzeżeniem, że koszta wynagrodzenia prelegentów ponosić będą wyłącznie uczący się a fundusz krajowy przyczyni się do urzeczywistnienia projektu tylko przez dostarczenie koni zakładowych do przewozu prelegentów.

Wreszcie zarządził Wydział krajowy również zgodnie z opinią kolegium nauczycieli i kuratoryi szkoły rozp. z dnia 14. sierpnia 1888 L. 34674 pewne obostrzenie przepisów porządkowych, tyczących się frekwentacyi, połączonych z wprowadzeniem przymusu egzaminoweg.

8. W organizacyi szkoły niższej zaszła tylko ta zmiana, że Wydział krajowy, uwzględniając wnioski dyrekcyi i kuratoryi tej szkoły, rozp. z dnia 10 sierpnia 1888 L. 34675 dozwolił wprowadzić w szkole treściwą naukę o melioracyach w 1 godzinie tygodniowo, oczywiście z zastrzeżeniem, że Wysoki Sejm przyzwoli fundusz potrzebny na wynagrodzenie docenta rzeczonego przedmiotu w rocznej kwocie 75 zł., co zresztą budżet szkoły na r. 1889 rozstrzygnął już na rzecz wniosku.

9. W kuratoryi kraj. szkół rolniczych w Dublanach zajął według odezwy c. k. Prezydyum Namiestnictwa z dnia 18 marca 1889 L. 2573/pr. miejsce zastępcy delegata c. k. Rządu c. k. sekretarz Namiestnictwa p. Władysław Korosteński.

10. a) Przechodząc do spraw tyczących się personalu szkół Dublańskich, Wydział krajowy przedewszystkiem czuje się zniewolonym wyrazić głęboki żal z powodu, że szkoła wyższa utraciła w ciągu lat 1888 i 1889 dwóch profesorów, odznaczających się zdolnościami, gruntowną wiedzą, zamiłowaniem do zawodu swego i gorliwością w pełnieniu swych obowiązków, mianowicie ś. p. Dra Juliusza Aua i ś. p. Zygmunta Kahanego.

W celu częściowego zastąpienia chorego wówczas Dr. Aua, Wydział krajowy rozp. z dnia 10. lutego 1888 L. 6003 upoważnił dyrekcyę szkół dublańskich do powołania na drugie półrocze r. szk. 1887/8 docenta do wykładu statystyki w półroczu zimowem za wynagrodzeniem w kwocie 180 zł. a dyrekcya czynność tę poruczyła p. Józefowi Zimmermannowi, referentowi miejskiego biura statystycznego we Lwowie.

Po śmierci zaś ś. p. Dr. Aua zarządził Wydział krajowy rozp. z dnia 14. listopada 1888 L. 48822 na wniosek dyrekcyi szkół dublańskich doraźne zastępstwo zmarłego na r. szk. 1888/89, poruczając P. Zygmuntowi Strusiewiczowi, nauczycielowi szkoły Czernichowskiej przydzielonemu do służby przy Wydziale krajowym, wykłady taksacyi dóbr i rachunkowości w półroczu zimowem, tudzież wykład ogólnej nauki zarządu i prowadzenia ćwiczeń z rachunkowości w półroczu latowem; a wykłady ekonomii społecznej i polityki ekonomicznej za wynagrodzeniem w kwocie 540 zł. p. Dr. Stanisławowi Głębińskiemu, suplentowi katedry ekonomii społecznej na wszechnicy lwowskiej, któremu później na podstawie rozp. Wydziału krajowego z dnia 26. lutego b. r. L. 8483 przydzielono także wykład statystyki w półroczu latowem za wynagrodzeniem w kwocie 90 zł. Równocześnie wezwał Wydział krajowy kuratoryę szkół dublańskich, ażeby mu przedłożyła wnioski swe w przedmiocie obsadzenia posady opróżnionej przez śmierć Dr. Aua. Wezwaniu temu jednak kuratorya dotąd nie uczyniła zadość niezawodnie z powodu, że nie powiodło się jej jeszcze znaleźć odpowiedniego kandydata na rzeczoną posadę i że na razie nie obiecuje sobie pozyskać takiego kandydata w drodze konkursu.

Ażeby zastąpić w części ś. p. Zygmunta Kahanego przed obsadzeniem opróżnionej posady, upoważnił Wydział krajowy na wniosek dyrekcyi szkół Dublańskich rozp. z dnia 2[illegible] czerwca r. b. L. 25.855 dyrekcyę tę do poruczenia wykładu fizyologii zwierząt do końca roku szkolnego p. Dr. Gustawowi Piotrowskiemu z Krakowa za wynagrodzeniem w kwocie 300 zł. w. a. Następnie przedstawiła kuratorya szkół Dublańskich relacyą z dnia 15. lipca r. b. L. 9. be

konkursu jako kandydata na opróżnioną posadę p. Dra Stefana Jentysa, adjunkta krajowej wyższej szkoły rolniczej w Dublanach. Kandydat ten ma kwalifikacyę do wykładu rolnictwa, a nie zoologii i hodowli, nie może więc zastąpić ś. p. Kahanego. Posada jednak, którą zajmował ś. p. Kahane, przeznaczoną była zrazu właśnie dla profesora rolnictwa, któryby podzielił się pracą z dyrektorem, pełniącym obowiązki profesora rolnictwa, a nadaną została ś. p. Kahanemu głównie dla tego, że temuż jako długoletniemu adjunktowi należał się awans już dla samego zachęcenia młodszych kandydatów na profesorów szkoły wyższej do rozpoczynania zawodu na posadach nieetatowych. Tenże sam wzgląd zaś przemawiał obecnie między innemi za wyborem p. Dra Jentysa i dla tego Wydział krajowy postanowił zamianować tego funkcyonaryusza profesorem a potrzebę pomocy dla profesora zoologii i hodowli zaspokoić przez powołanie na posadę, którą opróżni p. Dr. Jentys, nowego adjunkta z odpowiednią kwalifikacyą. Zamierzoną nominacyę podał Wydział krajowy odezwą z dnia 4. sierpnia r. b. L. 33.324 za pośrednictwem c. k. Namiestnictwa do wiadomości c. k. Ministerstwa rolnictwa w celu uzyskania jej zatwierdzenia, lecz o decyzyi tego Ministerstwa w sprawie powyższej do chwili zamknięcia niniejszego sprawozdania nie otrzymał wiadomości.

Nadmienić tu jeszcze wypada, że reszta zaliczki, którą Wysoki Sejm udzielił swego czasu ś. p. Zygmuntowi Kahanemu, znajdzie na podstawie złożonej do rąk Wydziału krajowego policy, zabezpieczającej ś. p. Kahanego na życie, zupełne pokrycie w kapitale pośmiertnym, który Towarzystwo ubezpieczeń już zlikwidowało.

b) Posadę asystenta przy katedrze botaniki Wydział krajowy po ustąpieniu p. Józefa Krupy nadał zgodnie z uchwałą kuratoryi dekretem z dnia 6. grudnia 1887 l. 59.067 p. Dr. Józefowi Oleskowowi.

c) Na posadę kapelana krajowych szkół rolniczych i katechety kraj. niższej szkoły rolniczej w Dublanach powołał Wydział krajowy dekretem z dnia 12. maja 1888 l. 18.699 za zgodą konsystorza metropolitalnego obrz. łać. ks. Dr. Błażeja Jaszowskiego, prefekta małego seminaryum we Lwowie, zaś. rozp. z dnia 27. kwietnia 1888 L. 9.420 polecił dyrekcyi szkół dublańskich, postarawszy się poprzednio u gr. kat. konsystorza metrop. we Lwowie o potrzebne upoważnienie dla kandydata, powołać ks. Emila Bańkowskiego do pełnienia funkcyj kapelana i katechety dla uczniów niż. szkoły rolniczej obrz. gr. kat.

d) Wskutek dłuższej choroby adjunkta p. Piotra Manasterskiego polecił Wydział krajowy na wniosek dyrekcyi rozp. z dnia 26. października 1888 L. 45.148 zastępstwo jego w pełnieniu obowiązków asystenta chemii w półroczu I. poruczyć asystentowi p. Feliksowi Sikorskiemu za dodatkowem wynagrodzeniem w kwocie 200 zł. w. a.; następnie zaś z tego samego powodu upoważnił dyrekcyę rozp. z dnia 26. lutego 1889 l. 8.483 do poruczenia w II. półroczu wykładów mineralogii z petrografią i geologii p. Julianowi Niedźwieckiemu, c. k. profesorowi szkoły politechnicznej, za wynagrodzeniem w kwocie 360 zł. w. a., a pełnienie obowiązków asystenta chemii ponownie p. Sikorskiemu za takiem samem wynagrodzeniem jak w półroczu pierwszem.

e) Wykład „systematycznego przeglądu świata zwierzęcego“ wziął na siebie w roku szkolnym 1888/9 na podstawie rozp. Wydziału krajowego z dnia 28. grudnia 1888 l. 52.513 w zastępstwie niemianowanego docenta zoologii, podobnie jak w kilku latach poprzednich, p. Dr. Mieczysław Kowalewski, asystent przy katedrze zoologii i hodowli, za wynagrodzeniem dodatkowem w kwocie przeznaczonej w budżecie szkoły dla docenta zoologii.

f) Na posiedzeniu z dnia 16 stycznia 1888 uchwalił Wysoki Sejm co następuje:

1. „Dla Dra Władysława Skałkowskiego przeznacza się coroczny stały datek w kwocie 200 zł. w. a., płynny z dniem, w którym tenże od dalszych funkcyj lekarskich w zakładach dublańskich uwolnionym zostanie“.

Z powodów podanych swego czasu w sprawozdaniu Wydziału krajowego, tyczącem się sprawy p. Dra Skałkowskiego, Wydział krajowy dekretem z dnia 21. grudnia 1888 L. 52.502

uwolnił p. Dra Skałkowskiego od obowiązków lekarza kraj. szkół rolniczych w Dublanach z końcem r. 1888, asygnując mu równocześnie w myśl przywiedzionej wyżej uchwały Wysokiego Sejmu przyznany datek roczny. Na prośbę zaś p. Dra Skałkowskiego udzielił mu rozporządzeniem z dnia 12 lutego r. b. L. 6.191 dodatkowo jednorazową remuneracyę w kwocie 200 zł. w. a. z funduszu dyspozycyjnego.

Jeszcze przed ustąpieniem p. Dra Skałkowskiego Wydział krajowy w celu zaspokojenia istotnej potrzeby, a w myśl bardzo usilnych próśb dyrekcyi i wszystkich funkcyonaryuszów szkół dublańskich, postanowił upoważnić dyrekcyę do postarania się dla zakładu dublańskiego o lekarza, któryby osiadł w Dublanach. Ażeby skłonić lekarza do osiedlenia się w Dublanach, należało zapewnić mu nieco lepsze warunki bytu, niż były te, na których poprzestawał lekarz dojeżdżający. Wydział krajowy przeto wyznaczył rozporządzeniem z dnia 19. czerwca 1888 L. 20.295 przyszłemu lekarzowi płacę roczną 650 zł. w. a., z których jednak 250 zł. w. a. pokrywane będą z płac funkcyonaryuszów szkoły na podstawie pisemnej deklaracyi tychże funkcyonaryuszów, upoważniającej Wydział krajowy do ściągania na cel powyższy po 2% z rzeczonych płac, tak, że wykonanie projektu żadnego nowego ciężaru funduszowi krajowemu nie przysporzy. Na mocy postanowienia powyższego przedstawiła dyrekcya kandydata w osobie p. Dra Kazimierza Kruszyńskiego, którego też Wydział krajowy dekretem z dnia 21. lutego r. b. L. 7.057 zamianował prowizorycznym lekarzem krajowych szkół rolniczych w Dublanach.

g) Na posiedzeniu z dnia 24. stycznia r. b. uchwalił Wysoki Sejm co następuje:

„Sejm przyznaje p. Bercie Au, wdowie po profesorze szkół rolniczych w Dublanach, w drodze łaski dożywotnie zaopatrzenie w kwocie 300 zł. w. a. rocznie, płynne z dniem 1. stycznia 1889".

Uchwałę powyższą udzielił Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 5. lutego r. b. L. 4.690 p. Bercie Au, asygnując jej równocześnie przyznane zaopatrzenie.

h) Rozporządzeniem z dnia 6. kwietnia 1888 L 13.865 udzielił Wydział krajowy po wysłuchaniu zdania p. Władysława Lubomęskiego p. Maryanowi Barcie, nauczycielowi pomocniczemu kraj. niższej szkoły rolniczej w Dublanach, zasiłek z funduszu dyspozycyjnego w kwocie 100 zł. w. a. na pokrycie kosztów wydawnictwa broszurki „o nawozach".

i) Rozporządzeniem z dnia 30. lipca r. b. L. 32.289 zwrócił Wydział krajowy pani Aleksandrze Kahane, wdowie po ś. p. Zygmuncie Kahane, kwotę 189 zł. 91 ct. jako wydatek, który ś. p. Kahane poniósł na urządzenie pokoiku strychowego w swem pomieszkaniu.

11. Na wniosek dyrekcyi szkół dublańskich wyznaczył Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 22. czerwca 1888 L. 25.171 kwotę 98 zł. w. a. na uzupełnienie urządzenia stacyi meteorologicznej w Dublanach z funduszu przeznaczonego na podobne cele; równocześnie zaś wystosował prośbę do p. Dominika Zbrożka, c. k. profesora szkoły politechnicznej we Lwowie, aby był pomocnym dyrekcyi przy urządzaniu stacyi.

12. Również na wniosek dyrekcyi udzielił Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 24. maja r. b. L. 22.461 z funduszu dyspozycyjnego zasiłek w kwocie 400 zł. w. a. pp. dyrektorowi i profesorom szkoły wyższej: Lubomęskiemu, Pańkowskiemu i Rylskiemu na zwiedzenie wystawy rolniczej w Magdeburgu z pewną liczbą uczniów szkoły wyższej, przy czem włożył na rzeczonych profesorów obowiązek dostarczenia sprawozdań z tej podróży do najbliższego rocznika szkoły wyższej.

13. Na członków komisyi egzaminacyjnej dla egzaminu głównego zaprosił Wydział krajowy na rok szkolny 1888/9 pismem z dnia 19. czerwca 1888 L. 24.752 pp. Władysława Struszkiewicza, Tadeusza Langiego, Wilhelma Habichta, Stanisława Polanowskiego, Seweryna Henzla i Edwarda Jędrzejowicza a na rok 1889/90 pismem z dnia 7. czerwca r. b. L. 23.537 tychże samych z wyjątkiem p. Habichta, w miejsce którego zaproszono p. Kazimierza Obertyńskiego.

14. Za wstawieniem się dyrekcyi szkół dublańskich udzielił Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 20. marca 1888 L. 6.131 złożonemu z uczniów szkół dublańskich Towarzystwu straży ochotniczej ogniowej w Dublanach zasiłek z funduszu dyspozycyjnego w kwocie 100 zł. w. a. na sprawienie rekwizytów do gaszenia pożarów, a równocześnie polecił dyrekcyi, ażeby salkę w starym budynku szkoły niższej oddała temuż Towarzystwu do użytku. Rozporządzeniem zaś z dnia 19. czerwca 1888 L. 22.583 wyznaczył z tegoż samego funduszu dla Towarzystwa bratniej pomocy uczniów wyższej szkoły rolniczej ponowny zasiłek w kwocie 100 zł. na zakupno dzieł do biblioteki Towarzystwa.

15. Z funduszu przeznaczonego w budżetach funduszu krajowego na zasiłki dla ubogich uczniów wyższej szkoły rolniczej w Dublanach, który wynosił w 1888 r. 500 zł. a w r. 1889 200 zł., otrzymali na podstawie rozporządzenia Wydziału krajowego z dnia 30. grudnia 1887 L. 60844 Zygmunt Olszewski 50 zł., z dnia 24. lutego 1888 L. 7703 Stanisław Łukowiecki 100 zł., z dnia 24 lutego 1888 L. 7704 Andrzej Zaremba 50 zł., z dnia 24. lutego 1888 L. 7992 Zygmunt Olszewski 150 zł, z dnia 3. kwietnia 1888 L. 11923 Adolf Okolski 50 zł., z dnia 27. kwietnia 1888 L. 16651 Ryszard Stefański 150 zł., z dnia 26. kwietnia r. b. 13966 Zdzisław Januszewski 100 zł., wreszcie z dnia 21. czerwca r. b. L. 25852 Zygmunt Olszewski 100 zł.

16. Sejmowa komisya gospodarstwa krajowego wyraziła we wspomnianem już kilkakronie sprawozdaniu z dnia 5. stycznia 1888 L. S. 1184 także życzenie, ażeby wyszukać co rychlej kandydatów, którymby można nadać stypendya z funduszu krajowego przeznaczone na przysposobienie nauczycieli dla średnich szkół rolniczych. W myśl życzenia tego Wydział krajowy pospieszył (rozp z dnia 5. marca 1888 L. 6572) wezwać dyrekcyę szkół Dublańskich, ażeby mu przedłożyła wnioski swe w sprawie powyższej.

Poprzednio już przyznał był Wydział krajowy rozp. z dnia 4. listopada 1887 L. 53468 p. Dr. Michałowi Kociubie, który z funduszu wyżej wspomnianego przez rok pobierał stypendyum, dodatkowy zasiłek z tegoż funduszu w kwocie 300 zł. na podróż naukową. P. Dr. Kociuba jednak, pobrawszy asygnowaną mu pierwszą połowę zasiłku, odtąd do Wydziału krajowego wcale się nie zgłosił.

W ciągu roku 1887 i 1888 wniosło do Wydziału krajowego podania o stypendya trzech kandydatów na nauczycieli średnich szkół rolniczych. Wydział krajowy jednak na podstawie opinii dublańskiego kolegium nauczycieli jednego z tych podań nie uwzględnił. Natomiast przyznał drugiemu kandydatowi p. Stefanowi Pawlikowi, egzaminowanemu kandydatowi na nauczyciela średnich szkół rolniczych, dekretem z dnia 5. lutego r. b. L. 1766 stypendyum o rocznych 800 zł. na lat dwa, a p. Pawlik rozpoczął swe studya według wskazówek otrzymanych od Wydziału krajowego z początkiem półrocza II r. sz. 1888/9.

Co się tyczy wreszcie trzeciego kandydata p. Augusta Habichta, który ukończył kraj. wyższą szkołę rolniczą w Dublanach, to Wydział krajowy po zasięgnięciu opinii kolegium nauczycieli wyższej szkoły Dublańskiej, wyznaczył temu kandydatowi rozporządzeniu z dnia 7. lutego 1888 L. 53418 zasiłek w kwocie 350 zł. na dalsze kształcenie się w szkole Dublańskiej przez jeden rok, kiedy zaś p. Habicht w marcu r. b. zdał w Dublanach egzamin główny, nadał mu Wydział krajowy dekretem z dnia 29 marca r. b. L. 13223 stypendyum o rocznych 800 zł. na dalsze studya na lat dwa. Ale stypendysta ten umarł niestety w ciągu lata roku bieżącego.

W celu uzyskania nowych kandydatów zamierza Wydz. kraj. niebawem rozpisać konkurs.

II. Folwark.

1. Ze spraw folwarku Dublańskiego pierwsze miejsce należy się niezaprzeczenie projektowi budowy gorzelni w Dublanach.

W przedmiocie wykonania tego projektu, za którym Wysoki Sejm oświadczył się już był w zasadzie uchwałą z dnia 19. stycznia 1887, przedstawił Wydział krajowy wnioski swe

w sprawozdaniu z dnia 22. listopada 1887 L. 57302. Wówczas jednak sejmowa komisya gospodarstwa krajowego uznała za stosowne wykonanie projektu odroczyć, motywując potrzebę odroczenia w sprawozdaniu z dnia 5. stycznia 1888 L. 1184 jak następuje:

„Komisya gospodarstwa krajowego jest obecnie silniej niż kiedykolwiek przekonaną o potrzebie urządzenia takiej, na gorzelni opartej, praktycznej szkoły gorzelnictwa, bo czem więcej trudnosci ma ten tak ważny przemysł do zwalczenia, tem staranniej musi szukać podpory w nauce i praktycznem wykształceniu; czem mocniej zagrożony, tem większy cięży na kraju obowiązek nieść mu pomoc w każdym kierunku, obecnej jednak chwili, nie uważa komisya gospodarstwa krajowego za stosowną, ażeby doradzać natychmiastowe wprowadzenie w życie tej, zawsze ważnej i tak silnie i wytrwale popieranej myśli.

Zmiany w opodatkowaniu, które mają spaść niebawem na tę industryę, są nieznane ani co do efektu, ani co do zastosowania, mogą podciąć jej siły żywotne, albo pchnąć na nowe tory; kto posiada gorzelnię, dziś lękać się musi, że wkrótce przyjdzie ją przestawiać we wszystkich rozmiarach, a nikt nie wie jak ma wyglądać nowo urządzona. Stoimy przed znakiem zapytania, na który dotąd niema odpowiedzi i nie można narażać majątku krajowego na niepotrzebne straty założeniem choćby najpotrzebniejszego przedmiotu, który za rok będzie należało może przerabiać nakładem, równającym się kosztom pierwotnego założenia, a który przerobiony nigdy należycie nieodpowiada potrzebom.

Dla tego komisya gospodarstwa krajowego nie podnosi wniosku Wydziału krajowego, odnoszącego się do gorzelni i radzi, nie zaniedbując ze względu ważności przedmiotu rokowań z c. k. Rządem o ewentualną subwencyę, odroczyć wykonanie aż do czasu, w którym stosunki tego przemysłu przyjdą do ustalenia".

Wysoki Sejm zaś poszedł w powyższym wypadku za zdaniem komisyi.

Po zamknięciu sesyi sejmowej nadeszła odpowiedź c. k. Ministerstwa rolnictwa na podanie, które Wydział krajowy w sprawie powyższej był przedłożył. Według odezwy c. k. Namiestnictwa z dnia 13. kwietnia 1888 L. 20.783 c. k. Ministerstwo rolnictwa uznało w zupełności ważność gorzelni szkolnej dla Galicyi i oświadczyło gotowcść poparcia kraju w wykonaniu projektu, przyczem nie sprzeciwiło się założeniu, stanowiącemu w projekcie Wydziału krajowego jednę z podstaw obliczenia kosztów utrzymania szkoły gorzelniczej, że niedobór gorzelni Dublańskiej zaliczyć należy do wydatków szkoły gorzelniczej. Opierając się jednak na opinii znawcy p. Schwackhöfera, c. k. profesora technologii chemicznej, c. k. Ministerstwo, wyrazilo przekonanie, że niedobór gorzelni, zatem i wydatki szkoły gorzelniczej w rachunku Wydziału krajowego, obliczono za wysoko. Wreszcie ofiarowało c. k. Ministerstwo, zamiast zażądanej przez Wydział krajowy dotacyi rocznej ze skarbu państwa w kwocie 3.800 zł. w. a. na utrzymanie szkoły gorzelniczej w Dublanach, jednorazową w trzech rocznych ratach płatną subwencyę, w kwocie 12.000 zł. w. a. na budowę gorzelni, tudzież roczną dotacyę na utrzymanie szkoły gorzelniczej w kwocie 1.500 zł. w. a.

Kiedy nowa ustawa o opodatkowaniu spirytusu weszław życie, Wydział krajowy rozp. z dnia 9. października 1888 L. 27.770 przesłał p. Drwi Romanowi Wawnikiewiczowi, prof. wyż. szkoły Dublańskiej i kierownikowi kursu gorzelniczego, sprawozdanie p. Schwackhöfera z wezwaniem, aby zbadawszy, o ile poprawki tego znawcy uznać należy za uzasadnione, postarał się o plan i kosztorys urządzenia gorzelni w Dublanach, zastosowany do nowego systemu podatkowegq, i w porozumieniu z profesorem p. Pańkowskim sporządził nowe zestawienie dochodów i wydatków projektowanej gorzelni.

Wezwani wywiązali się ze swego zadania w marcu roku bieżącego.

Projekt urządzenia gorzelni wypracowała tym razem na żądanie p. Dra Wawnikiewicza wielka fabyka, która urządziła już gorzelnię dla szkoły rolniczej w Koszycach, a ułożyła go jako dla gorzelni wzorowej, mającej służyć za środek naukowy dla szkoły gorzelniczej. Że urządzenie takiej gorzelni winno być jak najzupełniejszem i najdoskonalszem, stwierdził także

w sprawozdaniu swem p. prof. Schwackhöfer. To też i nakład musi w podobnym wypadku przekroczyć znacznie miarę kosztów urządzenia gorzelni, przeznaczonej do zwykłego użytku gospodarczego.

legat 3. Według nowego projektu więc, który Wydział krajowy ma zaszczyt przedłożyć Wysokiemu Sejmowi, *(złożone w kancelaryi sejmowej)* wyniosą koszta urządzenia gorzelni w okrągłej sumie 18.000 zł., zatem więcej o 6.000 zł., niż preliminowano pierwotnie. Natomiast można będzie na preliminowanych kosztach postawienia budynku dla gorzelni w kwocie 12 700 zł. w. a. oszczędzić około 2 700 zł, wykonując budowę we własnym zarządzie, tak że całkowity nakład na gorzelnię, postawioną według nowego projektu, przewyższy preliminowany dawniej o 3 300 zł. w. a.

Alegat 4. W nowem zestawieniu wydatków i dochodów projektowanej gorzelni, które Wydział krajowy również załącza, uwzględniono oprócz niektórych poprawek p. Schwackhöfera także zmianę systemu opodatkowania spirytusu, niemniej podwyższenie kosztów budowy łącznie z subwencyą przyrzeczoną przez c. k. Rząd na pokrycie tych kosztów. Według tego zestawienia zaś wyniesie niedobór dzienny gorzelni 20·31 zł. w. a. t. j. mniej o 7 78 zł. w. a, a niedobór w ciągu pięciomiesięcznej kampanii 3.046 zł. 50 ct. t. j. mniej o 1.166 zł. 50 ct. w. a., niż obliczono w pierwotnem zestawieniu.

Niedobór powyższy wstawiony w rachunek wydatków i dochodów szkoły gorzelniczej, w miejsce pierwotnie preliminowanego niedoboru gorzelni, zmieni wynik tego rachunku o tyle, że wydatki szkoły będą przewyższały jej dochody nie o 7.600 zł. w. a., ale o 6.433 zł. 50 ct. w. a. Ponieważ zaś c. k. Ministerstwo rolnictwa, jak podano już wyżej, przyrzekło na utrzymanie szkoły dotacyę roczną w kwocie 1.500 zł. w. a., przeto z kosztów utrzymania szkoły przypadłoby na fundusz krajowy rocznie 4.933 zł. 50 ct. w. a., w których mieszczą się 1.460 zł. na naprawę budynku i wewnętrznego urządzenia tudzież na umorzenie kosztów budowy i urządzenia, a 800 zł. na oprocentowanie kapitału nakładowego, dostarczonego przez fundusz krajowy.

Wobec wysokości takiego udziału funduszu krajowego w pokryciu wydatków szkoły, przyrzeczona przez c. k. Ministerstwo dotacya roczna uznaną być musi za wymierzoną zbyt szczupło, a podwyższenie kosztów budowy uzasadnia oczekiwanie, że c. k. Ministerstwo rolnictwa skłoni się do zwiększenia subwencyi państwowej na budowę. Nie będąc jednak pewnym skutku dalszych rokowań z c k. Rządem, które w tej sprawie przeprowadzić zamierza, a pragnąc usilnie dla dobra nietylko szkoły gorzelniczej, ale i szkół rolniczych w Dublanach, ażeby postawienie gorzelni nie doznało dalszej zwłoki wskutek zawodu w dodatkowych rokowaniach, Wydział krajowy nadał wnioskowi, który poniżej przedkłada, takie brzmienie, aby Wydziałowi krajowemu przysługiwało prawo przystąpić do budowy gorzelni nawet na podstawie dotychczasowych przyrzeczeń c k. Rządu. Co do pokrycia kosztów postawienia gorzelni, Wydział krajowy trwa w przekonaniu, któremu dał wyraz w pierwotnym swym wniosku, a wskutek tego ponawia ów wniosek, z tą modyfikacyą, że w uwzględnieniu spodziewanej dotacyi państwowej na budowę obniżył pożyczkę, którą projektuje zaciągnąć na hipotekę majętności dublańskiej z 25.000 zł. na 16.000 zł. w. a.

2. Na posiedzeniu z dnia 23. stycznia r. b. uchwalił Wysoki Sejm co następuje:

„Poleca się Wydziałowi krajowemu, aby na następnej sesyi sejmowej przedłożył „Sejmowi szczegółowe wykazy wydatków i dochodów z torfiarni w Dublanach, jak również „szczegóły odnoszące się do ilości wyprodukowanego materyału i warunków odbytu i zarazem „przedłożył wnioski co do dalszego eksploatowania tego przedsiębiorstwa bez narażenia funduszu „krajowego na jakiekolwiek z tego powodu straty“.

Zestawienie zażądanego przez Wysoki Sejm wykazu wydatków i dochodów torfiarni w Dublanach z roku 1888 poruczył Wydział krajowy administracyi folwarku dublańskiego rozp. z dnia 5. lutego r. b. L. 4.955. Wykaz ten sprawdzony na podstawie zamknięcia rachunkowego

legat 5., 6. i 7. funduszu krajowego przedkłada Wydział krajowy w załączeniu ·/. dołączając ·/. zarazem dwa sprawozdania administracyi folwarku o eksploatacyi torfu w latach 1888 i 1889, które to spra-

wozdania w myśl dalszego polecenia Wysokiego Sejmu podają wyczerpujące wyjaśnienia o warunkach, przebiegu i widokach eksploatacyi torfu w Dublanach. Do sprawozdań tych zaś pozwala sobie Wydział krajowy dodać następujące uwagi.

Z przedłożonych rachunków i sprawozdań wynika, zdaniem Wydziału krajowego, że eksploatacya torfu w Dublanach, jako materyału opałowego w dzisiejszych rozmiarach opłacać się może, a nawet już obecnie okaże się korzystną, jeżeli się uwzględni zyski pośrednie, mianowicie osiągnięte przez użycie torfu w miejsce drzewa zaoszczędzenie w kosztach opału potrzebnego dla budynków zakładowych — zyski, któreby postawienie gorzelni jeszcze znacznie zwiększyło. Z drugiej strony jednak wypada mieć na uwadze, że zarząd torfiarni prowadził dotąd bezpłatnie administrator folwarku p Kazimierz Pańkowski, administratorowi zaś będącemu zarazem profesorem szkoły wyższej i uczącemu także w szkole niższej, żadną miarą nie można narzucać bardzo uciążliwego obowiązku prowadzenia zarządu torfiarni, a tem mniej wymagać od niego pełnienia tego obowiązku bez wynagrodzenia. Wypadałoby więc postarać się na przyszłość o kierownika osobnego dla eksploatacyi torfu tem bardziej, że pan Pańkowski już kilkakrotnie uskarżał się na przeciążenie pracą i żądał uwolnienia od obowiązku prowadzenia zarządu torfiarni.

Ustanowienie kierownika należycie ukwalifikowanego pociągnęłoby za sobą znaczne stosunkowo podwyższenie wydatków na torfiarnię i zaciążyłoby na przedsiębiorstwie w dzisiejszych jego rozmiarach do tego stopnia, iż osiągnięcie zysków z przedsiębiorstwa a nawet uniknięcie strat przy eksploatacyi torfu stałoby się wątpliwem. Z tych powodów uznał Wydział krajowy za pożądane pozyskać dla eksploatacyi torfu dublańskiego prywatnych przedsiębiorców z odpowiednią wiedzą i kapitałami czy to jako dzierżawców czy jako spólników. Jakoż zawiązał już w tym celu z kilku przedsiębiorcami rokowania, o których wyniku nie omieszka w swoim czasie zdać sprawy Wysokiemu Sejmowi.

3. W sprawozdaniu sejmowej komisyi gospodarstwa krajowego z dnia 5. stycznia 1888 L. S. 1.184 mieści się wskazówka, aby zasięgnąć rady specyalisty przy regulacyi stawów i urządzeniu stawków demonstracyjnych w Dublanach. Idąc za tą wskazówką, Wydział krajowy pismem z dnia 14. maja 1888 L. 19.860 zaprosił znanego hodowcę ryb p. Aleksandra Gostkowskiego do zbadania na miejscu gotowego już planu urządzenia stawków. Ponowne badanie wykazało potrzebę pewnych zmian w projekcie, których szczegółowe oznaczenie Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 23. czerwca 1888 L. 25.683 poruczył inżynierom biura melioracyjnego. Na podstawie zaś zmodyfikowanego planu rozpoczęto roboty, które jednak dopiero w roku bieżącym raźniej mogły postąpić.

4. Kapitał wynagrodzenia za zniesione prawo propinacyi w Dublanach wymierzonym został orzeczeniem c. k. Dyrekcyi gal. funduszu propinacyjnego z dnia 9. sierpnia r. b. L. 10.528 na 3.900 zł. w. a., zaś wskutek reklamacyi, którą Wydział krajowy wniósł podaniem z dnia 27. maja r. b. L. 22.821 o zmianę orzeczenia pierwotnego o czystym dochodzie z prawa propinacyi w Dublanach przyznała c. k. Dyrekcya gal. funduszu propinacyjnego orzeczeniem z dnia 14. lipca r. b. L. 5.663 przewyżkę dochodu w kwocie 106 zł. $97^1/_2$ ct. w. a.

5. Szkole ludowej w Dublanach udzielił Wydział krajowy na wniosek przełożonego obszaru dworskiego w zastępstwie kraju, jako właściciela majętności dublańskiej rozp. z dnia 16. maja 1888 L. 25.692 ponowny zasiłek w kwocie 70 zł. w. a. na zakupno środków naukowych, premia dla uczniów i na remuneracyę nauczycielki robót kobiecych (z funduszu dyspozycyjnego). Prócz tego odstąpił bezpłatnie z tego samego tytułu rozp. z dnia 28. czerwca r. b. L. 27.021 7.000 sztuk cegły z cegielni dublańskiej na rekonstrukcyę cerkwi gr. kat. w Zboiskach.

6. Rachunek folwarku dublańskiego z roku 1888 w formie takiej, jaką wskazała sejmowa komisya gospodarstwa krajowego w sprawozdaniu swem z dnia 5. stycznia 1888 L. s. 1.184, z polecenia Wydziału krajowego zostanie przygotowanym do użytku komisyi, skoro

rachunek ten będzie można sprawdzić na podstawie zamknięcia rachunku funduszu krajowego z tegoż roku.

Alegat 8. i 9.

Na podstawie wywodu powyższego Wydział krajowy, przedkładając w załączeniu rocznik II. kraj. wyższej szkoły rolniczej w Dublanach tudzież sprawozdanie dyrekcyi szkół dublańskich o krajowej niższej szkole rolniczej za rok 1887/8 ma zaszczyt wnieść:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego z czynności tyczących się kraj. szkół rolniczych w Dublanach i folwarku dublańskiego z dnia 24. września 1889 L. 41067.

2. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu postawić dom mieszkalny dla uczniów krajowej wyższej szkoły rolniczej w Dublanach kosztem nie przekraczającym kwoty 19800 zł. i otwiera Wydziałowi krajowemu na cel powyższy kredyt do wysokości 7000 zł. na rok 1890.

3. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu postawić dom mieszkalny dla profesora szkoły wyższej w Dublanach kosztem nie przekraczającym kwoty 6100 zł. i otwiera Wydziałowi krajowemu na cel powyższy kredyt do wysokości 3000 zł. na rok 1890.

4. Sejm zgadza się na wykonanie budowy gorzelni w Dublanach kosztem nie przekraczającym kwoty 28000 zł. i na przeistoczenie kursu gorzelniczego w Dublanach na szkołę gorzelniczą, jeżeli c. k. Rząd zobowiąże się udzielić na budowę gorzelni subwencyę w kwocie najmniej 12000 zł. i przyczyniać się do pokrycia kosztów utrzymania szkoły roczną dotacyą w kwocie najmniej 1500 zł.

5. Na wypadek dopełnienia przez c. k. Rząd warunku pod 4. Sejm upoważnia Wydział krajowy do zaciągnięcia na majętność dublańską pożyczki hipotecznej w kwocie 16000 zł. spłacalnej przez amortyzacyę, i do użycia funduszu z tej pożyczki uzyskanego na częściowe pokrycie kosztów budowy i urządzenia gorzelni w Dublanach.

Lwów dnia 24. września 1889.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Marszałek krajowy
Tarnowski w. r.

Sprawozdawca
Dr. Józef Wereszczyński w. r.
Członek Wydziału krajowego.

Alegat 4. do sprawozdania Wydziału krajowego LW. kr. 41067/89.

Zestawienie

wydatków i dochodów dziennych gorzelni w Dublanach przy pięciomiesięcznym ruchu.

L.	Poszczególnienie	zł.	ct.	Uwaga
	Wydatki			
1	1800 klg. ziemniaków o 17% skrobi po 130 zł. za 100 klg.	23	40	
2	5% jęczmienia po 6 zł. za 100 klg. . . .	5	40	
3	3 m.^{3} drzewa, zastąpione 10·5 m.^{3} torfu po 50 ct.	5	25	
4	1 gorzelnik	4	—	
5	1 maszynista (rocznie 300 zł.)	2	—	
6	6 robotników (kotłowy, kadkarnik, słodownik, palacz, stróż i posługacz w laboratoryum) po 40 ct. .	2	40	
7	Drożdże, smarowidło i oświetlenie . . .	1	—	
8	Ubezpieczenie od pożaru	—	80	
9	Naprawa budynku i umorzenie jego wartości (2% od wartości w kwocie 10000 zł. = 200 zł). .	1	35	
10	Naprawa i umorzenie wewnętrznego urządzenia (7% od wartości w kwocie 18000 zł. = 1260 zł.)	8	40	
11	Oprocentowanie kapitału zakładowego po potrąceniu subwencyi ze skarbu państwa (28000 zł. — 12000 zł. = 16000 zł. po 5% = 800 zł.) .	5	33	
	Razem wydatki . .	59	31	
	Dochody			
1	2 hektol. 100% alkoholu po 12 zł. . . .	24	—	
2	25 „ wywaru po 20 ct.	5	—	
3	Bonifikacya po 5 zł. na hektolitr . . .	10	—	
	Razem dochody . .	39	—	
	W porównaniu z wydatkami w kwocie . .	59	31	
	Okazuje się niedobór . .	20	31	

Alegat 5. do sprawozdania Wydziału krajowego LW. kr. 41067/89.

Wykaz

Wydatków z dochodów torfiarni w Dublanach za rok 1888.

Liczba porz.	Przedmiot	Szczegół zł.	Szczegół ct.	Ogół zł.	Ogół ct.
	Wydatki				
1	Wynagrodzenie maszynisty	561	22		
2	Najem robocizny	7206	01		
3	Koszta podróży robotników	187	60		
4	Utrzymanie maszyn i narzędzi	135	93		
5	Asekuracya torfu	43	07		
6	Rozmaite drobne	41	17	8175	—
7	Kompletowanie urządzeń i budowa szop . . .			1921	80
	Suma . .			10096	80

Uwaga. Nadto z końcem r. 1888 pozostał dług firmie Clayton & Schuttleworth we Lwowie za urządzenie pomostu i windy, oraz kolejki, wózków i t. d. do mechanicznego windowania torfu do maszyn w kwocie 1523 zł. 26 ct., który to dług w r. 1889 umorzony został.

Liczba porz.	Przedmiot	Szczegół zł.	Szczegół ct.	Ogół zł.	Ogół ct.
	Dochody				
1	Ze sprzedaży torfu uzyskano			5620	09

Uwaga. Z końcem r. 1888 pozostała należytość czynna w kwocie . . . . . 221 zł.

Alegat 6. do sprawozdania Wydziału krajowego L. W. kr. 41067/89.

Sprawozdanie

administracyi z folwarku w Dublanach w sprawie wyrobu torfu w r. 1888.

Przekonawszy się w czasie eksploatacyi torfu w r. 1887, że niełatwem jest zadanie wobec tutejszych wysokich cen robotniczych, urządzić wyrób zyskownie, a z drugiej strony zważywszy, że niepodobna narazić na straty zrobione już na podstawie pierwotnych niedostatecznych projektów, nakłady przyzwolone przez Wysoki Sejm w r. 1886, usiłowała administracya, odnosząc się do fachowych powag technicznych, zaprowadzić takie uzupełnienia w urządzeniach dla wyrobu torfu, któreby pozwoliły zmniejszyć koszt fabrykacyi a zarazem czyniły nietylko pracę maszyn jednostajniejszą, ale także i robotę ręczną łatwiejszą tem samem więc i tańszą.

Niestety nie tylko konferencye z odnośnemi siłami technicznemi, ale i solenne przyrzeczenia wykończenia projektów w porę odkładane z tygodnia na tydzień w ciągu zimy poprzedniej zawiodły, i ostatecznie dopiero z końcem marca r. 1888 widziała się administracya zmuszoną zaprosić na miejsce do Dublan dyrektora warsztatów mechanicznych Claytona & Schutlewortha, który wspólnie z wiedeńskim inżynierem podjął się wykonania przyrządów i transmisyi, mających umożliwić wyciąganie surowego torfu dowiezionego do maszyny krypami za pomocą lokomobili do mieszacza, z oszczędzeniem kosztów dziennej pracy ręcznej.

Ponieważ urządzenia te nie mogły być wygotowane w Claytonowych warsztatach w Wiedniu i Lwowie prędzej jak z początkiem lipca, a tymczasem przeszła najkorzystniejsza dla wyrobu torfu pora od końca kwietnia do 6. lipca, co najmniej 55 dni pracy najwydatniejszej obejmująca, stracona zatem została i możność osiągnięcia tych korzyści, których się spodziewano.

Ale co więcej, dopiero po zaprojektowaniu nowych urządzeń, a więc w miesiącu kwietniu mogła administracya przystąpić do wykonania konstrukcyi z drzewa, pomostów pod wózki i zbiornika na palach powyżej maszyny, które to roboty wraz z dobudowaniem części budynku dla transmisyj, musiały być wykonywane jeszcze przez 7 tygodni zwykłej pracy maszyn t. j. po 1 lipca, a zatem w czasie, kiedy do zajęcia zamówionych na miesiąc kwiecień obcych stałych robotników w liczbie około 70 przystąpić musiano do fabrykacyi sposobem w r. 1887 praktykowanym. Zajęcia majstrów przy tych budowlach wodnych musiały (z natury położenia miejscowych urządzeń) przeszkadzać w wysokim stopniu ciągłości i wydatności pracy, a ponieważ $^2/_3$ wszystkich robotników płacono miesięcznie, te wszelkie straty czasu w połowie trwania całej kampanii drogo były opłacone.

Ponieważ wózków dla maszyn, szyn, transmisyi fabryka dostarczyła dopiero w lipcu t. j. po upływie większej części pory dla wyrobu najkorzystniejszej, niepodobnem było administracyi narażać ruch fabryczny redukowaniem cen robotników kopiących i dowożących torf w akordzie, i dalszego biegu fabrykacyi na przerwę i płacono aż do końca kampanii robotę tak jak była ugodzona przed zaprowadzeniem nowych ułatwiających pracę urządzeń. Na domiar

złego prócz kilku dni słotnych w lipcu nastała z początkiem sierpnia 3 tygodniowa słota i dotkliwe zimna, które przeciągły się do 26, co do reszty ograniczyło wydatnosć pracy z pomocą nowych konstrukcyj, a ostatecznie skłonić musiało do przedłużenia okresu stałego wyrobu w krótkich i chłodnych dniach września, a w następstwie spowodowało konieczność zatrzymania większej części stałych robotników dla kosztownego suszenia i uprzątania torfu po koniec istopada.

W powyższem starała się administracya uzasadnić już z góry powody tych ujemnych rezultatów, które następne zestawienia wykażą, tłumacząc je zarazem nie brakiem energii lub pilności, nawet o ile pocieszać się wolno, nie brakiem tego doświadczenia, którego braknąć mogło w r. 1887, lecz po prostu apatyą i nieakuratnością sił technicznych, na których przyrzeczeniach miała administracya prawo polegać przed rozczarowaniem.

Zataić trudno, że sam dozór szczegółowy wszelkich robót przy torfiarkach, kopiących torf przy odwozie wyrobionego torfu na place do suszenia jakoteż przy suszeniu i składaniu torfu wysuszonego, odbywające się na rozległym obszarze 10ciu morgowym, gdzie kilkudziesięciu ludzi w znacznych odstępach porozrzucanych pracuje, musi być nadzwyczaj ścisłym i energicznym, jeżeli nie ma narażać na straty, bardzo wiele pozostawia w Dublanach do życzenia.

Dozór ten wykonywał dotychczas dozorca robót melioracyjnych sterany już i wiekowy człowiek Macher i uczniowie niższej szkoły z kolei do tego używani, od których jako wyrabiających się dopiero na przyszłych dozorców ani doświadczonego taktu, ani potrzebnego rozgarnienia i energii wymagać nie podobna. Maszynista nie odstępnie pilnujący roboty maszyn w jednym punkcie, udziału w tamtym dozorze albo brać nie może wcale, albo tylko chwilowo a więc znowu niedostatecznie. Wreszcie naczelną kotrolę nietylko nad temi wszystkiemi różnorodnemi zajęciami i dozorami, ale jeszcze kierownictwo wyłączne wszystkiemi robotami przy wykonywaniu urządzeń do fabrykacyi, przy budowlach wodnych i stawianiu budynków prowadził podpisany administrator od lat 2½, zajęty równocześnie obowiązkami odpowiedzialnego za administracyę gospodarstwa folwarcznego, cegielni, robót melioracyjnych i w dodatku obowiązkami profesora szkoły, który od lat 10ciu w ciągu, nie używając ani chwili tego wypoczynku dla człowieka pracą umysłową zajętego przysługującego innym członkom kolegium a mianowicie okresu feryj parumiesięcznych, pokrzepiać się musiał chyba dodatkowem zastępstwem dyrektora w każdorocznym okresie feryj.

To też dopiero teraz, kiedy właśnie skutkiem nadmiernego wysiłku fizycznego i znuenia umysłowego w 30tym roku pracy dla zakładu naukowego w Dublanach, jako jedyną nagrodę za takową, odnosi podpisany przeświadczenie, że dalej ze skutkiem tak różnorodnym zajęciom podołać nie może, nic nie pozostaje mu jak prosić Wysoki Wydział krajowy, by brzemię pracy przez oddanie kierownictwa eksploatacyi torfu w Dublanach w ręce fachowego technicznego kierownika z oddzielną administracyą, uczynił dla niego nadal możliwem do zniesienia.

Wszakże zadaniem myśli eksploatacyi torfu w Dublanach miało być rozwinięcie tej nieznanej u nas w kraju gałęzi przemysłu, mającej przy dzisiejszej znanej różnorodności przetworów torfowych a obfitości pokładów torfowisk w najbliższej okolicy Lwowa niesłychanie doniosłe na przyszłość znaczenie, miało być pobudzenie do czynu przedsiębiorstw prywatnych a fundusz krajowy na cele przemysłu w innych kierunkach obficie asygnowany, miał być i tutaj tylko bodźcem. Nie projektowano o ile dobrze znane są motywa eksploatacyi torfu w Dublanach nic innego, jak coroczne oszczędzenie stosunknwo znacznego wydatku na opał dla szkół rolniczych w Dublanach — a przytem i ten ważny cel przedstawienia oczom przeszło 100 sięgającej liczbie młodzieży szkolnej w Dublanach obrazu ruchu fabrycznego.

A. Wydatki w r. 1888 zrobione na wyrób torfu opałowego wynoszą podług wypłat kasy Dublańskiej:

1. akordowa robota torfiarek i doprowadzenia surowego torfu krypami do maszyny . .	2.136 zł. — ct.	
2. z całkowitej robocizny na przeróbkę torfu, odwożenia na place, suszenie i składanie w sterty i szopy wypłaconej w kwocie 4.880 zł. 62 ct.		
odpada:		
a) na pomoc przy zwodzeniu i poszywaniu 5 szop postawionych	188 „ — „	
b) danie tarasów i podłóg pod szopami .	67 „ — „	
c) układanie pomostów z dylów pod wózki do części placów	75 „ — „	
d) pomoc przy wyciąganiu kryp do skucia pod wózki transmisyjne i spuszczanie wózków na łodzie montowane	38 „ — „	
e) przygotowanie nowych placów do suszenia z plantowaniem, ubijaniem i okopywaniem .	21 „ — „	
po odtrąceniu	389 zł. — ct.	4.491 zł. 62 ct.
3. Oliwa, kładki do maszyn i transmisyi		101 „ 90 „
4. asekuracye		43 „ 07 „
5. całoroczny koszt utrzymania maszynisty (płaca i ordynarya		532 „ 62 „
razem . .		7.305 zł. 21 ct.

Wyrobiono torfu opałowego:

1. podług asygnacyi do 3. stycznia 1889 . . .	7.510 ctn.
2. „ „ od 3. stycznia do 7 lutego 1889	3.040 „
razem . .	10.550 ctn.
3. zapas z dnia 7. lutego 2.500 — 3.000 średnio +	2 750 ctnr.
razem . .	13.300 ctnr.

Administracya ulegając opinii dyrekcyi szkół i odbiorców miejscowych zapowiedziała jeszcze na rok 1888 ceny torfu opałowego podług cen zastosowanych zeszłorocznych t. j. po 45 ct. w. a. za cetnar metryczny loco magazyny na łąkach i pertraktując z zeszłorocznym odbiorcą torfu do Lwowa p Janem Ważnym zawarła wspólnie z kasyerem p. Krasuckim umowę o sprzedaż wszystkiego torfu zbywającego od potrzeb własnych po tej samej cenie. Decyzyą tą kierował wzgląd, że w r. 1887 wywożono z każdego 1 metra sześciennego torfu pod szopami i w stertach ułożonego około 4 cetnary metryczne. Ponieważ w r. 1888 złożono pod szopami i w stertach razem przeszło 4.500 m^3 torfu suchego, zdawało się administracyi, że za wyrobione około 18.000 ctn. metr. po cenie 45 ct. w. a. około 8.000 zł. zawsze jeszcze pokryte zostaną z górą koszta produkcyi i około 1.000 zł. na oprocentowanie kapitału i gruntu pod urządzeniami pozostanie.

Rachuba ta zawiodła, bo w przecięciu nie wyważono z 1 $m.^3$ torfu złożonego pod szopami wyżej 3 ctn., a chociaż rachunek dziś jeszcze nie może być całkiem ścisłym, nie licząc ku schyłkowi późnego lata wyrobionego torfu, którego w stanie zupełnie wyschniętym uprzątnąć

nie zdołano (a który wszakże jako materyał zapasowy dla lokomobili na rok bieżący około 500 ctn. przynajmniej po 35 ct. cenić wypada) za owe 13.000 ctn po 45 ct. wróci się na pokrycie kosztów wyrobu okrągło 6.000 zł. a po przeciwstawieniu wydatku *7.305 zł. 21 ct.* w gotówce na wyrób okaże się niedobór 1.305 zł. 21 ct. w. a.

Faktycznie jednak o takim niedoborze mowy być nie może, zważywszy, że p. Ważny sprzedawał odbiorcom we Lwowie 1 ctn. torfu po 70 ct. w. a. i nigdy zgłaszanym potrzebom odbiorców sprostać nie mógł. Z czego okazuje się, jak to administracya już w roku przeszłym w dorocznem sprawozdaniu swojem miała zaszczyt przedłożyć Wysokiemu Wydziałowi krajowemu, że przy wyższych cenach, jakie na materyał opałowy w drzewie na potrzeby szkół rolniczych, cegielni i funkcyonaryuszów szkoły płacić trzeba, oszczędza zakład tutejszy w stosunku do ceny 90·95 ct. za 1 cetnar drzewa twardego, zużywając rocznie około 5.000 ctn., choćby tylko po 30 ct. od cetnara metrycznego licząc okrągło 1.500.

Sama oszczędność materyału opałowego na piecu cegielnianym, wyliczona ściśle już w zeszłorocznem sprawozdaniu, wynosi 150 do 160 zł. na każdym piecu, więc i tego roku wypaliwszy 4 piece zaoszczędzono na wydatkach cegielni okrągło 600 zł. Cegły sprzedaje się po 15—16 zł. odbiorcom, a koszt jej wyrobu dziś nie wynosi jak dawniej 13½ do 14 zł. tylko 10 do 11 z odpowiedniem zmniejszeniem kosztu palenia doskonałych rurek drenowych.

W każdym razie rezultat wyrobu torfu na przyszłość, po dokonaniu urządzeń, z których administracya zdaje sprawę, a którym przynajmniej uprawnieni do sądu ludzie fachowi wszelką odpowiedność przyznają (nie mówiąc o p. Dzbańskim) ma już zapewnione lepsze szanse, bo i ceny co najmniej 70 ct. za cetn. metr. we Lwowie ustalone — ale możność zredukowania ceny robotników w akordzie pracujących, czego administracya w roku ostatnim z przyczyn na początku dzisiejszego przedłożenia wyrażonych zużytkować nie zdołała.

Gdyby koszt kopania torfu zredukowano w stosunku do płac, które robotnicy po zastosowaniu nowych urządzeń do transportu i zrzucania torfu przy maszynie dziennie zarabiali t. j. . . . . 1 zł. 60 ct.
zredukować tylko o 35% wyniesie to . . . . 747 „ 60 „
przy ściślejszym dozorze ze strony interesowanego, wyłącznie tej pracy oddanego przedsiębiorcy, dadzą się na wszystkich innych wydatkach porobić nierównie większe oszczędności. Raz dlatego, że robota dniowa będzie lepiej zużytkowana, powtóre ruch jednomierny maszyn nie będzie na łasce tylko maszynisty, ale pod ciągłym dozorem interesowanego, a wreszcie wdrożono już w ostatnim roku robotę przy suszeniu i składaniu torfu na akord. Jeżeli zaś całego rachunku za tę robotę nie przeprowadzono na podstawie tych norm, które już robotnicy przyjęli, poszło ztąd, że gdy po sześciotygodniowym ruchu maszyn i zajęciu placów przez partye robotników akordowych musiał podpisany dla celów naukowych wyjechać z uczniami na dni 10 na wystawę Wrocławską, dozór miejscowy, pomimo danych informacyj tak pomięszał szyki robotników akordowych, że ich już na nowo nawiązać nie udało się i ostatecznie zamierzonej oszczędności na robocie suszenia około . . . . 450 zł. — ct.
osiągnąć nie zdołeno; musiano już bowiem do końca kampanii płacić robotników miesięcznie.

Dodane nowe urządzenia do transportu torfu wózkami wprost z kryp siłą maszyny do machiny przedstawia oszczędność dzienną co najmniej 14 chłopców po cenie dotychczasowej (z wiktem jako miesięcznych) 65 ct. = 9 zł. 10 ct., co w 100 dniach czynnych wynosi . . . 910 zł. — ct.
(Dla dojścia jednak do tej oszczędności potrzeba było 1½ rocznych mo-

zolnych dochodzeń, które być może w rękach fachowego a biegłego znawcy, mogły były już pozwolić, jako zysk na rachunek spłaty urządzeń samych). Wydatki w ostatnim roku musiały być w pierwszych 8 tygodniach ruchu maszyn z tego powodu większymi, że budowa pomostu i budynku do transmisyi wózków na czółnach, utrudniały już i tak trudną do kontrolowania robotę dniową 20 chłopów przy zrzucaniu torfu na pomost, na którym stanęły jako przeszkody liczne pale, jak i w samej przystani; wyrzucanie torfu na budujący się równocześnie zbiornik powyżej terenu na 2·40 m. jeszcze bardziej kosztowną czyniły robotę ręczną, przyczem naturalnie i ruch maszyny Lüchta przez większą część kampanii (skoro dopiero z końcem 1 tygodnia lipca nowe urządzenia funkcyonować zaczęły) musiał być przerywany, a reszta około 25 robotników przy obsłudze maszyny i odwozie torfu wyrobionego także należycie zużytkowanemi być nie mogły.

Jeżeli te wszystkie przerwy i trudność ruchu na 8% całkowitych wydatków dniowych liczyć zechcemy najoględniej, okaże się nadzwyczajny dalszy wydatek od 4880 zł. 8% . . . . . . 390 zł. 40 ct.
albo inaczej na przyszłość wydatek na wyrób torfu będzie mógł być o . 2498 „ — „
niższym jak w r. 1888.

Ścisły dozór ze strony interesowanego przedsiębiorcy, który zapewne jako fachowy technik, będzie zdolny nie jedną wyprowadzić poprawkę, pozwoli prawdopodobnie na dalsze oszczędzenie kapitału obrotowego, który dlatego administracya na podstawie swojego doświadczenia preliminowała dla tegorocznego budżetu sejmowego na 100 dni po 50 zł w kwocie 5.000 zł, w. a. Jeżeli w tym roku pomimo wielu znaczących przerw w ruchu (z przyczyn wyłuszczonych) zagalopowawszy się jak się pokazało niepotrzebnie z robotą dla częściowego wyrównania strat letnich do 15. września, zdołano przecież wyrobić 1300—1400 ctn. zupełnie wysuszonego torfu, nie będzie niesłusznem twierdzenie, że jedna maszyna Luchta przy teraźniejszym stanie urządzeń pozwoli wyrobić co najmniej 18.000 ctn. opału. Licząc wartość jego po teraźniejszej cenie tylko 45 ct., wykaże to dochód brutto 8.100 zł. w. a. Pozostanie zatem przedsiębiorcy, gdyby na teraźniejszych urządzeniach poprzestał, a temi cenami się zadowolnił na spłatę kapitału, amortyzacyę, reparacye i ewentualny zysk 3.100 zł. w. a. Lecz już zbywająca od potrzeb zakładu tutejszego ilość torfu t. j. 12—13 tysięcy cetnarów sprzedać on będzie mógł w znacznej części na miejscu różnym odbiorcom po 50—55 ct., a przy dostawie kosztem 12 ct. — 14 ct. w różnej porze do Lwowa z dalszym zyskiem około 10. do 12. centów na każdym cetnarze.

Ale inne kierunki przemysłu torfowego będą najniezawodniej wdzięczniejsze jeszcze przedstawiały pole działania dla człowieka fachowego, który się pracy tej wyłącznie odda na miejscu, dlatego nie sądzi podpisany, aby pozornie ujemne rezultaty, które osiągnęła administracya folwarku w Dublanach, chociaż niedoświadczona i niefachowa, w ostatnich dwóch latach miały działać zniechęcająco na inteligentnego przedsiębiorcę, lub, aby dotychczas wyłożony na eksploatacyę torfu w Dublanach kapitał, został choćby w małej cząstce narażonym na niebezpieczeństwo lub na uszczerbek.

Samo zapewnienie zakładowi dublańskiemu szansy oszczędzenia wydatku corocznego na potrzebny opał (nie licząc na możliwe zwiększanie się tej potrzeby) choćby od 5.000 ctn. po 30 centów w stosunku nawet do najniższych cen drzewa zaprezentowałoby kwotę 1.500 zł., którą uważać musi administracya jako dojrzały owoc poniesionych na rzecz wspólnego dobra trudu i ofiary w zdrowiu.

Prócz wydatków wyżej wyszczególnionych pod *A.* a odnoszących się do wyrobu torfu pokryte jeszcze zostały w r. 1888 dalsze

B. Wydatki na urządzenia i budowle nowe dla torfu, a mianowicie:

1. na uzupełnienie części składowych maszyn . . .	32 zł. 08 ct.
2. na budowę 5 szop na dębowych 4 metrowych słupach na skład torfu łącznej o pojemności około 2.000 m^3 nowo poszytych i deszczek na koleje pod wózki	1.378 „ 13 „
3. Wydatki wyszczególnione w rachunku pod *A*. 2. od *a* do *c* w kwocie	389 „ — „
4. na urządzenie kuchni dla robotników	18 „ 06 „
razem . .	1.817 zł. 27 ct.

które znajdują częściowe pokrycie w nadzwyczajnym kredycie budżetu na rok 1888; a którego przekroczenie tłumaczy się po części tem:

a) że zamiast 4 szop widziała się zmuszoną administracya pobudować jeszcze piątą na skład torfu;

b) że ceny słomy na poszycie wyjątkowo w r. ubiegłym były o 30% wyższe jak zazwyczaj i że wreszcie

c) pod 3 wyszczególnione wydatki do nieprzewidzianych zaliczyć trzeba.

Nadwyżka wydatków tak na wyrób jakoteż na rzeczone urządzenia pokryła kasa z bieżących dochodów folwarcznych.

C. Również pokrytymi zostały z tych funduszów częsciowo nadzwyczajne wydatki na materyały i budowę fundowanego w wodzie pomostu przy maszynie Luchta, części budynku dla transmisyi wózków z kryp i rezerwoaru na torf nad maszyną w wysokości 464 zł. 98 ct. ponieważ zaś do zestawienia całkowitych wydatków w myśl osobnego rozporządzenia Wysokiego Wydziału krajowego, potrzebne są rachunki fabryki Claytona & Schutlewortha, znajdujące pokrycie w nadzwyczajnym kredycie przyzwolonym przez Wysoki Sejm na rok 1889, przeto w osobnem sprawozdaniu przedłoży administracya Wysokiemu Wydziałowi krajowemu prośbę o wyasygnowanie kwoty potrzebnej z funduszu krajowego.

W końcu widzi się zmuszoną administracya, prosić Wysoki Wydział krajowy, by przy oddawaniu eksploatacyi torfu w Dublanach w ręce przedsiębiorcy, zastrzeżonym być mógł temuż obowiązek oddania na potrzeby folwarku i cegielni przynajmniej 1.000 ctn. metr. torfu na opał po tej cenie, po jakiej obowiązanym on będzie dostarczyć suchy torf opałowy na potrzeby szkół dublańskich.

Dublany dnia 21. lutego 1889.

Za administracyę

Pańkowski.

Alegat 7. do sprawozdania Wydziału krajowego L. W. kr. 41067/89.

Odpis

sprawozdania administracyi folwarku w Dublanach z dnia 30. czerwca 1889.

Wskutek wyrażonego w krótkiej drodze życzenia Wysokiego Wydziału krajowego, pospiesza podpisana administracya z następującemi objaśnieniami dotyczącemi sprawy wyrobu torfu maszynowego:

1. Skłaniając się do żądania Wysokiego Wydziału krajowego zakomunikowanego przez dyrektora szkół tutejszych podjęła administracya wyrób torfu z dniem 28. maja r. b. z pomocą robotników obcych, ugodzonych z końcem kwietnia b. r. do robót melioracyjnych, drenowania i stawów demonstracyjnych. Przyczyna opóźnienia robót przy wyrobie torfu leżała głównie w powodach znanych Wysokiemu Wydziałowi krajowemu, a przedłożonych w sprawozdaniu administracyi za rok 1888. Ponieważ z jednej strony zależało administracyi na tem, aby funduzz szkolny nie wydał około 1.000 zł. niepotrzebnie, posługując się w najbliższym okresie zimowym drzewem, zamiast torfem opałowym, ponieważ zależało jej również na tem, aby sprostować zdanie nieuprawnionych nawet do sądu, którzy bezwzględnie krytykowali niewłaściwość urządzeń tutejszych dla fabrykacyi torfu, podjęła administracya wyrób torfu, skoro już i rokowania z gorliwymi przedsiębiorcami technicznymi dla wyrobów torfowych w Dublanach spełzły na niczem. Ponieważ jednak zachwiany stan zdrowia podpisanego wymaga jak najrychlejszego wyjazdu do Zakopanego, a uciążliwej i wytężonej pracy dozoru całego warsztatu fabrycznego niepodobna administracyi złożyć na inne barki, zwłaszcza gdy osobna do tego siła techniczna nie została przez Wysoki Wydział krajowy wyznaczoną, przeto zmuszoną jest administracya z dniem wyjazdu podpisanego na kuracyę, zastanowić dalszy wyrób torfu maszynowego. Termin ten przypada na dzień 8. a najdalej 10. b. m

2. Dotychczasowy rezultat wyrobu torfu przedstawia się wedle najściślejszego zestawienia wydatków dotychczas gotówką poniesionych, jak również z uwzględnieniem prowizyi od nakładów na urządzenia, wartości ziemi dla wyrobu etc. etc. jak następuje:

a) W ciągu 31. dni t. j. od 28. maja do 28. czerwca b. r. było de facto z powodu licznych świąt (bo wyjątkowo aż 7) 24 dni roboczych, w których obsługa torfiarek, dowóz torfu, przeróbka maszyną, suszenie, magazynowanie kosztowało wedle rachunków kasowych	879 zł. 32 ct.
b) łój, kłaki, oliwa i t. p. potrzeby do maszyny . . .	26 „ 26 „
c) rozmaite drobne wydatki przy uporządkowaniu placów . .	7 „ 17 „
d) koszt suszenia i uprzątnięcia około $^2/_3$ całkowitego wyrobu, pozostającego jeszcze na placach, wyniesie najwyżej	160 „ — „
Całkowity koszt najmu robotnika. . .	1.072 zł. 75 ct.

e) do kosztów wyrobu zalicza administracya z uwzględnieniem, że sezon roboczy dla wyrobu torfu liczy się 100 dni czynnych a tylko przez 24 robotę wykonano, nawet $^1/_4$ część kosztów utrzymania całorocznego maszynisty, a więc . . . . 150 zł. — ct.

f) również $^1/_4$ całorocznej płacy dozorcy robót melioracyjnych Machera (chociażby tu ze względu na funkcye jego całoroczne nawet $^1/_6$ wystarczała) . . . . 100 zł. — ct.

g) połowę pierwszego pokosu siana na 6 morgach łąk, zajętych pod place do suszenia torfu, licząc nadto wartość 1 morga użytku 24 zł. à 8 zł. . . . . 48 zł. — ct.

h) wartość wyeksploatowanej $^1/_5$ morga torfowiska przez torfiarki à 100 zł. . . . . 20 zł. — ct.

i) prowizya od kapitału w urządzeniach 12.000 zł. po 4% = 480 zł., dla $^1/_4$ sezonu . . . . 120 zł. — ct.

k) przy 25% zużycia kapitału w wózkach, łodziach i kolejach drewnianych t. j. od 2000 = 500 zł. na $^1/_4$ sezonu . . . . . 125 zł. — ct.

l) przy 10% zużycia (amortyz.) wraz z reparacyą reszty maszyn i budowli od 10.000 zł. = rocznie po 1.000 zł. czyli $^1/_4$ część . . . 250 zł. — ct.

m) asekuracya, ryzyka etc. nieprzewidziane . . . . 100 zł. — ct.

Całkowity koszt wyrobu w ciągu 24 dni roboczych wynosi zatem 1985 zł. 75 ct.

albo w okrągłej sumie . . . 2000 zł. — ct.

Uprzątnięto dotąd i złożono w szopach około 30% torfu wyrobionego, który zajmuje przestrzeń 700m³ a że przy mniejszej zeszłorocznej średnicy cegiełek wyważono z całej ilości wyrobionego z r. 1888 3 cetn. metr. z usypanego luźnie 1m³, tem śmielej więcej ścisłą massę lepszego torfu tegorocznego w tej samej wadze licząc, na okrągło 2000 cetn. metr. przyjąć trzeba. Ilość całkowicie wyrobionego torfu wynosi zatem faktycznie co najmniej 6000 cetn. met. Czyli całkowity koszt produkcyi 1 cetn. met. suchego torfu maszynowego wynosi . 0. 333 zł. Wypapada na jeden dzień torfu wyrobionego suchego 250 cet met., przeciętnie wyrabia maszyna dziennie 140—150 wózków dowiezionego torfu surowego, średnio 145 po 1.6 m³=, 232 m. sześć. z czego okazuje się, że do wyrobu 1 cetn. metr. suchego torfu potrzeba niespełna 1m³, bo 0·93m³.

Ten korzystniejszy rezultat fabrykacyi tegorocznej, przypisać należy nie tylko zapowiedzianej redukcyi cen robotnika, ale głównie zeszłorocznym dodatkowym, nowym urządzeniom pomostu i wózków kolejowych na czółnach, kosztem około 2.000 zł. Za ten wydatek można było, odejmując kopiącym i dowożącym torf, robotę rzucania torfu z czółen na pomost przy maszynie, zredukować płacę o 25% co wynosi przy 232m³ torfu dziennie przerabianego à 10 ct. od 1m³ = 23 zł. 20 ct. 25% około 6 zł., pomijając już bardzo ważną stronę dokładnej kontroli ilości dowiezionej, nadto jednak zmniejszono liczbę najdroższego robotnika, zajętego dawniej wyrzucaniem ręcznem torfu z brzegu przystani do maszyny o 12 chłopów po 70—75 ct. dziennej płacy co przedstawia oszczędność do . . . . 9 zł.

czyli dziennie około . . . . . 15 „

co w 100 dniach roboczych około . . . 1.500 „ wyniesie

Z tego wypływa, że koszt mechanicznych urządzeń do windowania torfu nad maszyną wraca się w ciągu 1½ rocznej kampanii torfowej.

Jeżeli administracya policzy odbiorcom dotychczasową cenę 45 ct. za 1 cetnar metr. torfu wyrobionego, loco magazyn, zysk czysty z tegorocznej 5. tygodniowej kampanii okaże się w kwocie 12 ct. od cetnara metr.; za 6.000 cetn. metr. okrągło 700 zł. Jest to znowu cyfra

mniej więcej zgodna z wnioskami przedłożonymi Wysokiemu Wydziałowi krajowemu w sprawozdaniu za rok 1888.

Gdyby się uwzględniło, że nie cały sezon roboczy w zwykłych latach będzie do tyla korzystny fabrykacyi jak pora ubiegła, do której się powyższy rachunek odnosi, i gdyby ten zysk wydatkiem większym na suszenie dla $^1/_4$ części sezonu spadł do 500 zł. t. j. 2.000 zł. dla 100 dni roboczych, zawsze jednak doprowadzenie urządzeń dla wyrobu torfu do teraźniejszego ich stanu, bezwarunkowo nie zasługuje na naganę, ale raczej powinno być bodźcem dla ludzi do tego powołanych, aby sprawy exploatacyi torfowisk przynajmniej w najbliższej okolicy Lwowa nie lekceważyć.

Alegat 9. do sprawozdania Wydziału krajowego L. W. kr/ 41067/89.

Odpis

sprawozdania dyrekcyi krajowej szkoły niższej rolniczej w Dublanach z dnia 15. października 1888 za rok szkolny 1887/8.

W dziele nauczycielskiem nie zaszły żadne zmiany.

Uczyli w tym roku:

Profesor szkoły wyższej Dr. Roman Wawnikiewicz wstępnych wiadomości z nauk przyrodniczych, tygodniowo godzin 4.

Profesor szkoły wyższej Kazimierz Pańkowski uprawy roli i szczegółowej uprawy roślin, tygodniowo godzin 4.

Dyrektor szkoły Władysław Lubomęski składania zapisków i raportów gospodarskich, tygodniowo godzin 1½.

Profesor szkoły wyższej Tomasz Rylski o narzędziach, machinach i o użyciu tychże, tygodniowo 2 godzin.

Profesor szkoły wyższej Zygmunt Kahane hodowli zwierząt domowych, tygodniowo godzin 5.

Asystent Szczęsny Sikorski z ogólnej części rolnictwa, tygodniowo 3 godziny.

Docent Józef Kubicki sposobów ratowania zwierząt domowych w nagłych wypadkach, tygodniowo 2 godziny.

Doceut Jan Blauth uczył melioracyi, tygodniowo 1 godzinę.

Pomocniczy nauczyciel Michał Stepek uczył rachunków, geometryi, historyi, geografii, rysunków i pszczelnictwa, tygodniowo godzin 24.

Pomocniczy nauczyciel Maryan Barta czytania, pisania, gramatyki polskiej z ćwiczeniami stylistycznemi, tygodniowo 24 godzin.

Kurs szkolny trwał od 1. października 1887 do 9. maja 1888; zakreślony planem materyał wyczerpano we wszystkich przedmiotach.

W ciągu 5 miesięcy letnich (maj — wrzesień) pracowali uczniowie przez wszystkie dni robocze a w czasie kursu szkolnego przez 7 miesięcy (od 1. października do 9. maja) uczniowie I. roku po 4 dni tygodniowo, uczniowie II. i III. roku po 2 dni tygodniowo. Ćwiczono ich na polu doświadczalnem i w ogrodzie i wykonywali wszelkie roboty gospodarskie na folwarku.

Gospodarstwo folwarczne ustalone podaje ten sam cykl robót co roku — drenowania było mało — w obsłudze lokomobili przećwiczyli się dobrze — roboty irygacyjne były w toku. Ogółem szacowali uczniowie 2574 dni przy robotach folwarcznych.

Uczniowie. W dniu rozpoczęcia kursu szkolnego t. j. 1. października 1887 było w zakładzie uczniów pozostałych z roku poprzedniego 17, mianowicie z roku I. na II. przeszło 5, a z roku II. na III. 12.

Podań o przyjęcie do szkoły wpłynęło		19
Przyjęto na rok	I.	8
„ „ „	II.	10
„ „ „	III.	0

Przyjęto przeto 18 uczniów, z pozostałymi 17 z roku poprzedniego było razem 35
Krótko po rozpoczęciu kursu opuściło szkołę 3.
W dniu zakończenia kursu szkolnego dnia 9. maja 1888 było w szkole 32.

Z tej liczby ukończyli szkołę i otrzymali świadectwa	12
uzyskali przejście z roku II. na III.	13
„ „ „ „ I. na II.	5
nieuzyskali przejścia	2

Z pomiędzy 12 wydano świadectwo z kwalifikacyą na dozorców robót polnych i stajennych oraz na pisarzy ekonomicznych 12.

Przygotowanie uczniów. Przy wstąpieniu do szkoły tutejszej wykazali się świadectwem z ukończonych I., II. lub III. klas szkół realnych lub gimnazyalnych 10, świadectwem ukończonej VI. klasy szkoły wydziałowej 1, świadectwem ukończenia szkoły ludowej 24.

Według wieku byli:

z ukończonymi	16—18	latami	3
„	18—22	„	16
„	20—22	„	6
„	wyżej nad 22 lat		10
		Razem	35

Według stanu było:

synów	włościan	12
„	oficyalistów	13
„	sług gospodarskich	3
„	rzemieślników	3
„	urzędników	4
	Razem	35

Pochodzenie. Z pośród 35 uczniów pochodził 1 z Litwy a 34 z Galicyi.

Opłaty. Całkowitą opłatę za utrzymanie wniósł Kubarczyk z Litwy 204 zł. Resztę kosztów utrzymania uczniów po potrąceniu powyższej kwoty pokrył fundusz krajowy w kwocie 4357 zł. 48 ct.

Według zamknięcia rachunkowego w roku budżetowym 1887, który się nie zlewa z rokiem szkolnym, wydano na utrzymanie uczniów kwotę 5513 zł. 57 ct..

Stan zdrowia był w ogóle dobry. Zaraźliwych chorób nie było, sporadycznie pojawiały się choroby jak zapalenie gardła, oczów i febra.

Środki naukowe. Biblioteka podręczna powiększyła się o 46 książek, zasób książek li dla użytku szkoły odpowiada obecnie potrzebom, inne książki na lekturę po za godzinami wykładowemi przeznaczone są popularnie napisane a treść ich uwzględnia przede wszystkiem zadanie szkoły i poziom oświaty naszej młodzieży. Resztę funduszu obrócono na uzupełnienie zbrakowanych narzędzi i zakupno przyborów szkolnych.

Dyrekcya krajowej szkoły niższej rolniczej.

Dublany dnia 15. października 1888.

Lubomęski w. r.

LW. kr. 43.029/89.

Alleg 53.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego z petycyi Reprezentacyi powiatowej Rzeszowskiej o wcielenie części drogi powiatowej Rzeszowsko-Głogowskiej do drogi krajowej Rzeszów-Nadbrzezie.

Wysoki Sejmie!

Uchwałą Wys. Sejmu z dnia 8. października 1888 odstąpioną została Wydziałowi krajowemu petycya Reprezentacyi powiatowej Rrzeszowskiej o przyjęcie części drogi powiatowej Rzeszowsko-Głogowskiej, na fundusz dróg krajowych do dokładnego zbadania i zdania sprawy na następnej sesyi sejmowej.

W wykonaniu powyższej uchwały Wys. Sejmu, Wydział krajowy przedstawia następujące sprawozdanie:

Część drogi powiatowej Rzeszowsko-Głogowskiej na długości 753·96 metrów bieżących, o przyjęcie której na fundusz dróg krajowych uprasza Reprezentacya powiatu Rzeszowskiego, prowadzi z miasta Rzeszowa przez Ruską wieś do Staromieścia, gdzie styka się z drogą krajową Rzeszowsko-Nadbrzeziańską.

Droga krajowa Rzeszowsko-Nadbrzeziańska podług ustawy krajowej z dnia 9. kwietnia 1875 Dz. u. kr. Nr. 34. prowadzić miała z Rzeszowa na Głogów i Nisko do Nadbrzezia.

Gdyby powyższa ustawa była została wykonaną, wówczas droga powiatowa z Rzeszowa do Głogowa w długości 11½ km. musiałaby być odpowiednio zrekonstruowaną i wcieloną do drogi krajowej.

Gdy jednak powyższa ustawa zmienioną została ustawą krajową z dnia 1. listopada 1877 Dz. u. kr. Nr. 46. w ten sposób, iż kierunek drogi krajowej zamiast na Głogów, ustanowiono na Jasionkę i Stobiernę do Nadbrzezia, pozostawała już tylko możność wcielenia części drogi powiatowej Rzeszów-Staromieście do drogi krajowej. Atoli Wydział krajowy, by nie przysparzać wydatków funduszowi krajowemu, rozpoczął budowę drogi krajowej Rzeszowsko-Nadbrzeziańskiej poza obrębem miasta Rzeszowa dopiero od drogi powiatowej w Staromieściu, wskutek czego utrzymanie części tejże drogi z Rzeszowa do Staromieścia pozostawiono powiatowi Rzeszowskiemu.

Po oddaniu do użytku publicznego wybudowanej drogi krajowej w kierunku do Nadbrzezia, cały znaczny ruch przewozowy zwrócił się na Rzeszów, jako jednej z główniejszych stacyj kolei Karola Ludwika, a część drogi prowiatowej, o której mowa, stała się ogniwem łączącem z jednej strony komunikacyę pomiędzy Rzeszowem a Nadbrzeziem, z drugiej zaś strony komunikacyę pomiędzy Rzeszowem a Głogowem.

Wskutek tego skoncentrowanego niezwykłego ruchu, rzeczona część drogi powiatowej ulega wielkiemu zużyciu i wymaga znacznych nakładów na konserwacyę.

Reprezentacya powiatu Rzeszowskiego domaga się przeto, ażeby ta część drogi powiatowej a mianowicie od Rzeszowa aż do zetknięcia się jej z drogą krajową na przestrzeni 753·96 metrów bieżących wcieloną została do drogi krajowej Rzeszowsko-Nadbrzeziańskiej.

W petycyi swej podnosi pomieniona Reprezentacya, że już sama nazwa drogi wskazuje na to, iż droga ta od Rzeszowa a nie od Staromieścia winna się zaczynać, następnie że utrzymanie rzeczonej części drogi powiatowej odpowiednio do potrzeb komunikacyi na drodze krajowej jest bardzo kosztowne, że nakoniec droga ta, mimo wysileń ze strony Reprezentacyi powiatowej, jest w porze wiosennej, jesiennej i zimowej nie do przebycia, wymaga zatem niezbędnej rekonstrukcyi, której koszta przechodzą siły i środki powiatu.

Powyższe okoliczności przytoczone na poparcie prośby Reprezentacyi powiatu Rzeszowskiego, zgodne są z istotnym stanem rzeczy, najpierw bowiem nieda się zaprzeczyć, że na podstawie ustawy krajowej z dnia 1. listopada 1877 Dz. u. kr. Nr. 46. droga krajowa mogłaby zaczynać się już w Rzeszowie, również stwierdzonem zostało, że na część drogi powiatowej ze Staromieścia do Rzeszowa przenosi się znacznie większy ruch z drogi krajowej, aniżeli z drogi powiatowej od Głogowa, że zatem istnienie drogi krajowej przyczynia się w daleko większym stosunku do zużycia rzeczonej części drogi powiatowej, aniżeli komunikacya w kierunku z Głogowa do Rzeszowa. Dochodzenia przez Wydział krajowy zarządzone wykazały, że pomieniona część drogi powiatowej, znajduje się istotnie w takim stanie, iż potrzebuje jak najrychlejszej rekonstrukcyi, kosztem około 6.000 zł., którego Reprezentacya powiatu nie jest w stanie ponieść.

Z tych powodów Wydział krajowy jest zdania, że prośba Reprezentacyi powiatu Rzeszowskiego o przyjęcie części drogi powiatowej Rzeszowsko Głogowskiej na fundusz dróg krajowych zasługuje na uwzględnienie.

Gdyby Wys. Sejm raczył przychylić się do zdania Wydziału krajowego, koszta rekonstrukcyi mogłyby być pokryte ze zwykłej dotacyi przeznaczonej na utrzymanie dróg krajowych bez wyznaczenia osobnego na ten cel kredytu.

Na podstawie powyższego wywodu Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

I. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, ażeby kosztem funduszu krajowego przeprowadził rekonstrukcyę części drogi powiatowej Rzeszowsko Głogowskiej na przestrzeni od początku jej w Rzeszowie aż do zetknięcia się z drogą krajową Rzeszów-Nadbrzezie i wcielił ją do tejże drogi krajowej, a to na podstawie ustawy krajowej z dnia 1. listopada 1877 Dz. u. kr. Nr. 46.

II. Koszta rekonstrukcyi powyższej pokryte zostaną z dotacyi przeznaczonej na utrzymanie dróg krajowych.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Lwów dnia 4. października 1889.

Marszałek krajowy:

Tarnowski w. r.

Sprawozdawca:

Dr. Józef Wereszczyński w. r.
członek Wydziału krajowego.

L. W. kr. 42.881|89.

Aleg. 54.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie obsadzenia posady prymaryusza przy lwowskim szpitalu powszechnym.

Wysoki Sejmie!

Wskutek wniesionej prośby, i na zasadzie postanowień §. 4. ustępu 1. uchwalonego przez Wysoki Sejm statutu emerytalnego, przeniósł Wydział krajowy p. Dr. Jana Chądzyńskiego, prymaryusza szpitala lwowskiego z dniem 2. października b. r. w stały stan spoczynku.

Uchwalony na posiedzeniu z dnia 22. maja 1875 etat osób dla szpitala lwowskiego postanawia sześć posad prymaryuszów dla zakładu chorych, zaś dla zakładu położnic jednę posadę prymaryusza, którą piastuje każdoczesny profesor szkoły akuszerek.

Ze względu, że w szpitalu lwowskim przed ustanowieniem nowego etatu było już sześciu prymaryuszów, a oddział chirurgiczny, prowadzony przez Dra Szeparowicza, jako jeden z najważniejszych, nie mógł pozostać bez prymaryusza i operatora, Wydział krajowy zamianował przy wprowadzeniu nowego etatu sześciu dawnych prymaryuszów stałymi, a Dra Szeparowicza prowizorycznie nadetatowym prymaryuszem dla oddziału chirurgicznego, i usprawiedliwił to zarządzenie w sprawozdaniu z d. 22. lutego 1876 do l. 1.942.

Wysoki Sejm uchwałą z dnia 26. kwietnia 1876 przyjął fakt ten do wiadomości, a zarazem polecił Wydziałowi krajowemu, ażeby posady jednego sekundaryusza przy szpitalu powszechnym we Lwowie, objętej etatem tak długo nie obsadzał, dopóki sprawa prymaryatów zgodnie z etatem nie będzie załatwioną, mianowicie przez zwinięcie tak zwanego 3-go oddziału chorób wewnętrznych, zostającego pod kierownictwem prymaryusza nadetatowego; z uwagi tedy na okoliczności wyżej naprowadzone, nie mniej z powodu, że Wysoki Sejm, upoważniając Wydział krajowy uchwałą z d. 3. października 1881. l. 506 do zamianowania stałego prymaryusza na oddziale chirurgicznym, zastrzegł zarazem, iżby pierwsza opróżniona posada prymaryusza nie była obsadzoną, należałoby obecnie wstrzymać się z obsadzeniem tej posady i powierzyć kierownictwo oddziału syfilityczno-skórnego kobiet, który p. Dr. Chądzyński prowadził jednemu z prymaryuszów oddziałów chorób wewnętrznych, a zarazem połączyć w jeden dwa oddziały chorób wewnętrznych.

Od zarządzenia tego atoli, a względnie od spełnienia wyżej przywiedzionych poleceń Wysokiego Sejmu, powstrzymuje Wydział krajowy poważna okoliczność, iż żaden z prymaryuszów oddziałów chorób wewnętrznych nie jest specyalistą w dziale chorób kiłowo-skórnych

wymagających ścisłych, i niemal wyłącznych studyów i pracy szczególnie obecnie, gdy choroby te w sposób zatrważający rozszerzają się po kraju.

Z tych więc powodów i ze względu na dobro mieszkańców miasta Lwowa i okolicy, Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwałę z dnia 3. października 1881 l. 506|81 uznać jako nieobowiązującą, natomiast zaś upoważnić Wydział krajowy do obsadzenia specyalistą opróżnionej posady prymaryusza oddziału kiłowo-skórnego kobiet przy szpitalu krajowym powszechnym we Lwowie.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Lwów, dnia 8. października 1889.

Marszałek krajowy:
Tarnowski w. r.

Sprawozdawca:
Dr. Franciszek Hoszard w. r.
Członek Wydziału kraj.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

L. S. 288/1889.

Aleg. 55.

W n i o s e k.

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Sejm ustanawia „fundusz gospodarstwa krajowego“ przez kraj uposażony, z którego mają być udzielane nagrody, zasiłki i pożyczki, dla zachęty lub poparcia zbiorowych usiłowań, z cechą publicznej użyteczności, a mających na celu rozwój kultury krajowej.

2. „Fundusz gospodarstwa krajowego“ będzie pozostawał pod zarządem Wydziału krajowego.

Wydział krajowy ustanowi zasady udzielania nagród, zasiłków i pożyczek z „funduszu gospodarstwa krajowego“ i odpowiadający tym zasadom regulamin jego zarządu — a to po zasięgnięciu opinij krajowych Towarzystw rolniczych, i innych stowarzyszeń, poświęconych celom gospodarczym, tudzież gron nauczycieli wchodzących w tenże zakres szkół fachowych.

3. Jako pierwszy zawiązek „funduszu gospodarstwa krajowego“ Sejm wstawi w budżet krajowy na rok 1890 kwotę 10.000 zł.

Lwów dnia 15. października 1889.

Teofil Merunowicz w. r.
wnioskodawca.

Stanisław Szczepanowski, Dr. Sarnicki, Palch, Piotr Gross, Klemensiewicz, Hausner, Lenartowicz, Romanowicz, Asnyk, Goldmann, M. Michalski, W. Rogoyski, Dr. Midowicz, Kowalski, Hamorak, Dr. Olpiński, Żywicki.

L. S. 289/89.

Aleg. 56.

Wniosek.

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Uznając użyteczność lokalnych stowarzyszeń kredytowych systemu Raiffeisena, szczególniej w zastosowaniu do potrzeb ludności rolniczej, Sejm wyznacza na popieranie usiłowań, zmierzających do szerzenia takich stowarzyszeń w Królestwie Galicyi i Lodmeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, do rozporządzenia Wydziału krajowego kwotę zł. 1000 w. a.

Lwów dnia 15. października 1889.

Teofil Merunowicz, *w. r.*
wnioskodawca.

Stanisław Szczepanowski, Piotr Gross, Lenartowicz, Fruchtmann, Asnyk, Goldman, Hausner, Romanowicz, M. Michalski, Dr. Olpiński, Dr. Weigel, Żywicki, W. Rogoyski, Dr. Midowicz, Kowalski, Hamorak.

L. W. kr. 39.478/89.

Aleg. 57.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego o krajowym funduszu szkolnym emerytalnym.

Wysoki Sejmie!

W roku 1887 przedłożył Wydział krajowy Wysokiemu Sejmowi po raz pierwszy sprawozdanie o stanie krajowego funduszu emerytalnego. Sprawozdanie to nie zostało przez Wysoki Sejm załatwionem, wskutek czego Wydział krajowy na zeszłorocznej sesyi sejmowej sprawozdanie to ponowił.

Atoli i na zeszłorocznej sesyi nie przyszło ono pod obrady Wysokiego Sejmu i nie doczekało się załatwienia. Z powodu ważności sprawy, która już teraz żadnej nie cierpi zwłoki, przedkłada Wydział krajowy sprawozdanie to po raz trzeci, uzupełniwszy je datami sięgającemi aż po czas ostatni.

Ustawą krajową z dnia 2. maja 1873 L. 251 dz. ust. kraj. o stosunkach prawnych stanu nauczycielskiego ustanowiony został osobny krajowy fundusz szkolny emerytalny, mający dostarczać środków na emerytury dla nauczycieli szkół ludowych i na zaopatrywanie wdów i sierót po nich pozostałych. Zarodkiem tego funduszu był datek ze skarbu państwa w kwocie 20.000 zł. w roku 1870 udzielony, a na zasilenie funduszu służyć mają oprócz dochodów z tego kapitału następujące wpływy w art. 50 ustawy oznaczone, a mianowicie:

1. stały corocznie udzielany dodatek funduszu szkolnego krajowego, wynoszący obecnie 12.800 zł. a. w.:

2. zapisy i darowizny;

3. interkalarya od opróżnionych posad nauczycielskich;

4. wkładki samych nauczycieli, a to dwojakiego rodzaju: jednorazowe, w kwocie równającej się 2 procentom od każdorocznej płacy, pobieranej za wszystkie lata poprzedniej służby od nauczycieli przeniesionych na nowy etat — i stałe wkładki, wynoszące w pierwszym roku po zamianowaniu i przy każdem następnem podwyższeniu płacy 10%, a prócz tego corocznie 2% od rocznej płacy.

O ileby zaś wpływy z powyższych źródeł na pokrycie rocznych wydatków funduszu emerytalnego nie wystarczały, nałożyła ustawa w tym samym art. 50 pod lit. g. na fundusz krajowy obowiązek zasilania funduszu emerytalnego dodatkami, mającymi pokrywać ewentualne niedobory.

Zarząd funduszu emerytalnego należy według art. 52 do Rady szkolnej krajowej, która obowiązaną jest zbierającym się co 3 (obecnie co 6) lat krajowym konferencyom nauczycielskim przedkładać wykaz stanu majątkowego i obrotu funduszu emerytalnego i ogłaszać co rok zamknięcie rachunków.

Wobec tych przepisów ustawy nie miał Wydział krajowy aż do ostatnich czasów ani powodu ani sposobności do zajmowania się sprawami funduszu szkolnego emerytalnego.

Sposobność nadarzyła się dopiero, gdy Wydział krajowy, badając wyniki przeprowadzonej likwidacyi funduszów szkolnych okręgowych z pierwszego dziesięciolecia ich istnienia, spostrzegł w zamknięciach rachunkowych tych funduszów wykazane w rubryce „należytości czynne“ znaczne kwoty z tytułu zaległych interkalaryów, które według ustawy i instrukcyi z dnia 9. kwietnia 1876 do L. 4350 przez Radę szkolną krajową wydanej, powinny bezzwłocznie być przelewane do funduszu szkolnego emerytalnego i na rzecz tegoż fruktyfikowane.

Ponieważ niewykonanie tych przepisów musiałoby pociągnąć za sobą zmniejszenie dochodów funduszu emerytalnego i przyczynić się do powstania niedoboru, który następnie dodatkiem z funduszu krajowego musiałby być pokryty, przeto Wydział krajowy, uzasadniając w ten sposób swoją kompetencyę, zażądał odezwą z dnia 10. grudnia 1885 L. 64062 wyjaśnień od Rady szkolnej krajowej, a zarazem prosił o udzielenie zamknięcia rachunków funduszu szkolnego emerytalnego za rok ostatni.

W odpowiedzi na to udzielonej odezwą z dnia 11. czerwca 1886 L. 5742 Rada szkolna krajowa, przyznając istnienie zaległości z tytułu interkalaryów oznajmiła, że ta należytość funduszu emerytalnego użytą została na częściowe pokrycie niedoborów tego funduszu z lat 1885 i 1886. Przy tej sposobności Rada szkolna krajowa podała do wiadomości Wydziału krajowego, że w funduszu szkolnym emerytalnym już od roku 1884 okazał się niedobór.

Powstanie niedoboru tłumaczy Rada szkolna krajowa z jednej strony zwiększeniem się wydatków z powodu przeniesienia w stan spoczynku znaczniejszej liczby nauczycieli i nauczycielek i wzrostu liczby wdów i sierót po nauczycielach, pobierających zaopatrzenia, z drugiej strony zaś ciągłem zmniejszaniem się dochodów, którego przyczyny szukać należy po części w noweli z dnia 2. marca 1879 L. 63 dz. ust. kr., ograniczającej pobór interkalaryów na rzecz funduszu emerytalnego tylko do trzech miesięcy, po części zaś w tem, iż z każdym rokiem zmniejsza się stopniowo liczba nauczycieli, przechodzących z dawnego etatu na etat nowy, a tem samem zmniejszają się wpływy z opłat emerytalnych, przepisanych w art. 49 i 50 lit. e) zacytowanej powyżej ustawy krajowej. Stwierdziwszy następnie, że aktualny stan funduszu emerytalnego jest taki, iż bieżące dochody nie wystarczają na pokrycie bieżących wydatków, zapowiedziała w końcu Rada szkolna krajowa, że na rok 1887 będzie zmuszoną zażądać pokrycia niedoboru dodatkiem z funduszu krajowego w myśl art. 50 lit. g. powyższej ustawy krajowej.

Jakoż odezwą z dnia 15. listopada 1886 L. 11515 po raz pierwszy od czasu istnienia funduszu szkolnego emerytalnego przedłożyła Rada szkolna krajowa preliminarz tego funduszu na rok 1887, dołączając jako alegata wykaz wszystkich efektów wartościowych funduszu emerytalnego, wykazy imienne emerytur czasowych i dożywotnich, zaopatrzeń wdowich i dodatków na wychowanie, a wreszcie zamknięcie rachunku funduszu emerytalnego za rok 1885.

Preliminarz oblicza wydatki na 100.295 zł., dochody na 54.823 zł.; z porównania wynika niedobór na rok 1887 do pokrycia z funduszu krajowego w kwocie 45.472 zł.

Tu nasuwa się uwaga, dla czego Rada szkolna krajowa dopiero w roku 1887 zażądała pokrycia niedoboru z funduszu krajowego, kiedy, według własnego jej stwierdzenia, powstał on już w roku 1884, a więc o 3 lata wcześniej. Rzecz ta wyjaśnioną zostanie w dalszym ciągu sprawozdania, gdy będzie mowa o sposobach pokrycia niedoboru.

Wydział krajowy, zbadawszy przedłożony sobie preliminarz, przyszedł do przekonania, że na jego podstawie wniosek pokrycia z funduszu krajowego niedoboru wykazanego w kwocie 45.472 zł. należycie uzasadnić się nie da. Pominąwszy bowiem uderzającą a niczem niewyjaśnioną różnicę między preliminowaną na rok 1887 sumą wydatków w kwocie 100.295 zł. a wynikłościami wykazanemi w zamknięciach rachunkowych z lat 1884 i 1885, wynoszącemi w pierwszym z tych lat 57.273 zł., w drugim zaś tylko 47.630 zł., znalazł Wydział krajowy, że cyfra dochodów w sumie 54.823 zł. preliminowana, oparta jest po części na niedokładnem, bo tylko trzy pierwsze miesiące obejmującem zamknięciu rachunków z roku 1885, po części zaś na przecięciu z trzechlecia 1883, 1884 i 1885, którego dla braku zamknięcia rachunkowego z roku 1883, a także z powodu niedokładności zamknięcia z roku 1885 absolutnie nie można było sprawdzić. Nadto w rubryce „należytości czynnych“ zamknięcia za rok 1885 wykazaną była pretensya funduszu emerytalnego w znacznej kwocie 72.088 zł. 22 ct., pochodząca z interkalaryów, jednorazowych spłat i stałych wkładek nauczycieli, a więc z źródeł, które powinny zasilać fundusz emerytalny i wpływać na podwyższenie cyfry dochodów.

Nie mogąc z tych powodów sprawdzić dokładnie preliminowanej w rubryce dochodów cyfry, a przeto nie mogąc także ocenić, o ile preliminowana cyfra niedoboru jest uzasadnioną, nie mógł Wydział krajowy przedłożyć Wysokiemu Sejmowi żadnego wniosku w tej sprawie i musiał przedewszystkiem zażądać od Rady szkolnej krajowej bliższych wyjaśnień w powyższym względzie.

Wyjaśnienia były potrzebne także z innego powodu. Z przedłożonych sobie zamknięć rachunkowych funduszu szkolnego emerytalnego za lata 1884 i 1885, dowiedział się Wydział krajowy, że niedobory z tych lat w kwotach 3.878 zł. 15 ct. i 5.000 zł. pokryła Rada szkolna krajowa gotówką, uzyskaną ze spieniężenia walorów, należących do majątku funduszu emerytalnego. Postępowanie takie wydawało się przeciwnem postanowieniu art. 54 ustawy, według którego tylko dochody, nie zaś kapitały funduszu emerytalnego mogą być używane na wydatki bieżące tegoż funduszu.

Alegat 1. W odpowiedzi swej z dnia 13. maja b. r. L. 4 950 jak ·/. Rada szkolna krajowa zaznacza, że już od roku 1884, dochody funduszu szkolnego emerytalnego, pomimo, że w czasie właściwym do tego funduszu wpływają, nie wystarczają na pokrycie bieżących wydatków. Z tego powodu nie może być mowy o żadnych pretensyach funduszu emerytalnego, a kwoty wykazywane w rubryce „należytości czynnych“ w przeważnej części figurują tylko na papierze, w rzeczywistości bowiem prawie ich nie ma. Rada szkolna krajowa wyjaśnia dalej, dla czego mimo to, owe cyfry do zamknięć rachunkowych wstawiane być muszą; proceder ten buchalteryczny jest według tego wywodu nieuniknionem następstwem bieżących niedoborów funduszu emerytalnego. Wyjaśniając następnie, że różnica między wynikłościami wydatków z lat 1884 i 1885, a sumą wydatków preliminowaną na rok 1887 jest tylko pozorną, w rzeczywistości bowiem wydatki wynosiły w roku 1884 — 76.304 zł. 80½ ct., zaś w roku 1885 — 103.608 zł. 14½ ct. i wykazawszy na jakich podstawach oparła się przy preliminowaniu dochodów na rok 1887, przechodzi wreszcie Rada szkolna krajowa do kwestyi pokrycia niedoborów funduszu szkolnego emerytalnego.

W tej mierze Rada szkolna krajowa oświadcza, że nie widzi w zasadzie żadnej przeszkody, ażeby na pokrycie tego niedoboru użyto skapitalizowanych zasobów samego funduszu emerytalnego. Majątek krajowego funduszu szkolnego emerytalnego według wykazu dołączonego do zamknięcia rachunkowego za rok 1883 (subalegat 4) wynosił z końcem roku 1883 — 295.571 zł. 81 ct. w papierach wartościowych w wykazie 2. wyszczególnionych. Majątek ten powstał z dwóch głównych źródeł, a to:

1. Z kapitału 20.000 zł. przyzwolonego w r. 1870 ze skarbu państwa na utworzenie kraj. funduszu szkolnego emerytalnego, — i

2. z dochodów wpływających do funduszu emerytalnego ze źródeł w art. 50 ustawy z dnia 2. maja 1873 Nr. 251 Dz. u. kr. wymienionych.

Dochody te w pierwszych dziesięciu latach po wejściu w życie krajowych ustaw szkolnych z roku 1873 były znacznie większe, wydatki zaś funduszu emerytalnego znacznie mniejsze niż obecnie, a to z powodów już wyżej przytoczonych. Pozostawała przeto rozporządzalna gotówka, którą Rada szkolna krajowa polecała lokować w papierach wartościowych, a to bez względu na możliwe zaległości bierne, czyli bez względu na to, czy ta gotówka była rzeczywistą nadwyżką w dochodach. Tych skapitalizowanych nadwyżek dochodów nie wcielała jednak Rada szkolna krajowa do majątku zakładowego funduszu emerytalnego, raz dla tego, żeby módz pokryć ewentualne zaległości, z drugiej zaś strony przewidując, że wydatki funduszu emerytalnego z czasem znacznie powiększyć się muszą.

Owóż Rada szkolna krajowa oświadcza, że według jej zdania właściwym nietykalnym majątkiem zakładowym funduszu szkolnego emerytalnego jest tylko ów pod 1. wymieniony kapitał 20.000 zł., który obecnie wraz z przyrostem z fruktyfikacyi powstałym wynosi 32.450 zł. 64 ct., reszta zaś, jaka po potrąceniu tej kwoty od sumy 295.571 zł. 82 ct. pozostaje t. j. kwota 263.121 zł. 17 ct. jako pochodząca z nadwyżek dochodów chwilowo wprawdzie skapitalizowanych, ale do majątku zakładowego nie wcielonych, może być użytą na bieżące wydatki funduszu emerytalnego. Jakoż stosownie do tego zapatrywania, pokryła Rada szkolna krajowa z powyższego funduszu już dawniej niedobory z roku

1884 w kwocie	3.878 zł. 15 ct.
1885 „	5.000 „ — „
W taki sposób pokryła Rada szkolna krajowa niedobory z roku 1886 w kwocie	24.652 „ 34 „
z roku 1887 w kwocie	35.000 „ — „
wreszcie część „ . . . . niedoboru z roku 1888, który według zamknięcia rachunkowego za ten rok jak alegat 2 wynosi ogółem 59.766 zł. 16½ ct. a który według odezwy Rady szkolnej krajowej z 2. sierpnia 1889 l. 12.229 częściowo dochodami w roku 1889 został pokryty.	57.000 „ — „
Ogółem więc wydano z owego funduszu zapasowego po koniec roku 1888	125.530 zł. 49 ct.
Jeśliby z tego samego funduszu pokryto także niedobór preliminowany na rok 1889 w kwocie	50.362 „ — „
tudzież niedobór na rok 1890 preliminowany w kwocie	71.256 „ — „
w takim razie wydanoby po koniec roku 1890 z owego zapasowego funduszu ogółem . . . . . , ...	247.148 zł. 49 ct.

a pozostała reszta nie wystarczyłaby prawdopodobnie już nawet na pokrycie deficytu roku 1891.

Rzecz naturalna, że po całkowitem w roku 1891 wyczerpaniu owego funduszu zapasowego, dalsze coroczne niedobory musiałyby być pokrywane w myśl art. 50. lit. g) ustawy z 2. maja 1873 Nr. 251 dz. u. kr. dodatkiem z funduszu krajowego, który to dodatek musiałby być większym o całą kwotę, jaka przedtem z odsetek funduszu zapasowego do dochodów wpływała.

Ta też kwota odsetek wynosząca według stanu funduszu zapasowego z roku 1883 około 13.000 zł. rocznie, stanowiłaby po wyczerpaniu tego funduszu jedyną różnicę in plus w dopłatach ze skarbu krajowego.

Natomiast, jeżeliby ów fundusz zapasowy chciano obecnie wcielić do majątku zakładowego i za nietykalny uważać, trzebaby do budżetu krajowego na rok 1890 wstawić całą ową

kwotę, jaka z owego funduszu zapasowego po koniec roku 1890 nadebraną zostanie t. j. wykazaną powyżej kwotę 247.148 zł. 49 ct.

Wydział krajowy nie sądzi, iżby to ostatnie było korzystniejszem dla funduszu krajowego i aby to było koniecznem, skoro Rada szkolna krajowa, której z mocy ustawy zarząd funduszu emerytalnego przysługuje, nie uważa owej sumy zapasowej za część integralną majątku zakładowego.

Z tego powodu Wydział krajowy, ograniczając się na przedstawieniu stanu tej sprawy wnosi:

Wysoki Sejm raczy sprawozdanie niniejsze przyjąć do wiadomości.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

We Lwowie dnia 1. października 1889.

Marszałek krajowy:
Jan Tarnowski w. r.

Sprawozdawca:
Oktaw Pietruski w. r.
Członek Wydziału krajowego.

Alegat 1. do L. W. kr. 39.478/89.

Odpis

odezwy c. k. krajowej Rady szkolnej we Lwowie z dnia 13. maja 1887 l. 4.959 do Wydziału krajowego we Lwowie.

Odpowiadając na szacowną odezwę z dnia 29. marca b. r. l. 70.668 ma zaszczyt c. k. krajowa Rada szkolna przedewszystkiem wyjaśnić Świetnemu Wydziałowi krajowemu, że kasą zawiadującą emerytalnym funduszem szkolnym krajowym dla całego kraju jest wyłącznie c. k. główna kasa krajowa z siedzibą we Lwowie, ona prowadzi dziennik tego funduszu, przechowuje kapitały, realizuje odsetki od nich, pobiera zasiłki z krajowego funduszu szkolnego w ogóle załatwia całą kasowość. W zastępstwie i na rachunek c. k. głównej kasy krajowej pobierają wszystkie c. k. urzędy podatkowe w Galicyi dochody szkolnego funduszu emerytalnego przypadające od stron, względnie funduszów szkolnych, pokrywają także wydatki tego funduszu bez względu na to, czy wydatek znachodzi pokrycie w dochodach lub nie, gdyż jak wyżej powiedziano, uskuteczniają czynności kasowe na zlecenie i na rachunek c. k. głównej kasy krajowej. Z tych też powodów wszystkie urzędy podatkowe prowadzą tylko dzienniki posiłkowe (Hilfs-Journale) dla funduszu emerytalnego szkolnego, ale nie zamykają formalnie tych dzienników i nie wykazują zapasów kasowych, lecz sumę dochodów i wydatków przenoszą co miesiąca do dziennika conto corrente.

Te dzienniki posiłkowe bywają przez departament rachunkowy c. k. krajowej Dyrekcyi skarbu z dzienników conto corrente wyłączane, doręczane c. k. głównej kasie krajowej z poleceniem, by je w dzienniku krajowego funduszu emerytalnego szkolnego zarachowała, t. j. by dochody wykazane w tych dziennikach posiłkowych zapisała w dziale dochodów, a wydatki w dziale wydatków dziennika krajowego funduszu emerytalnego szkolnego, niedobór zaś z każdego dziennika wynikający i ze skarbu państwa chwilowo pokryty, zapisała na przychód w dzienniku conto corrente czyli zwróciła skarbowi państwa.

To przeprowadzenie jednak może c. k. główna kasa krajowa tylko wtedy i o tyle uskutecznić, gdy i o ile zapas gotówki w krajowym funduszu emerytalnym szkolnym wystarcza do pokrycia tych niedoborów, a że właśnie w latach 1884, 1885 i 1886 i w roku bieżącym wydatki funduszu szkolnego emerytalnego przewyższają znacznie dochody i nie ma czem pokryć niedoborów z dzienników posiłkowych za każdy miesiąc wypływających, nie może główna kasa krajowa uskutecznić stanowczego zarachowania, wyczekuje zasiłku na pokrycie niedoboru i przechowuje u siebie wszystkie dzienniki posiłkowe bez ostatecznego zarachowania. Skoro zaś główna kasa krajowa nie zarachowuje dzienników i nie przedkłada ich departamentowi rachunkowemu c. k. Namiestnictwa, przeto nie może tenże ani w księgach, ani w rocznych rachunkach wykazywać tak dochodów rzeczywiście zrealizowanych jak i wydatków faktycznie uskutecznionych, są one bowiem tylko pozycyami wiszącemi w conto corrente (schwebende Posten).

Gdy jednak należytości, które w ciągu roku do funduszu szkolnego emerytalnego wpłynąć, względnie z tego funduszu wydane być mają, są w księgach przypisane, przeto zamykając księgi i sporządzając zamknięcie rachunku, tutejszy departament rachunkowy zalicza do wynikłości pewnego roku tylko te kwoty, które wedle zamkniętych w miarę wpływającej gotówki dzienników głównej kasy krajowej wykazane już zostały jako pobrane, względnie jako wypłacone między zaległościami, zaś wykazywać musi te kwoty, które wedle ksiąg powinny były wpłynąć

lub być wypłacone, ale wskutek niedoboru przez główną kasę krajową ani jako pobrane ani jako wypłacone wykazane nie zostały, a to z powodu niemożności stanowczego zarachowania dochodów i wydatków, uskutecznionych przez c. k. urzędy podatkowe i zarachowanych w dziennikach posiłkowych względnie w conto corrente.

ale- Z powyższego przedstawienia wynika, że tak zwane zaległości czynne i bierne
t 1. w przeważnej części figurują tylko na papierze, a w rzeczywistości prawie ich nie ma, jak tego najlepiej dowodzi załączony wykaz za rok 1885.

Ta niewłaściwość musi jednak tak długo trwać, jak długo dochody funduszu emerytalnego nie będą pokrywały wydatków, czyli jak długo główna kasa krajowa lwowska nie będzie mogła z powodu nadwyżki w wydatkach zarachowywać dzienników rzeczonego funduszu, wyczekując zasiłku na pokrycie niedoboru.

Gdy faktem jest niezaprzeczonym, że wszystkie wpływy, jakie w myśl art. 50 ustawy krajowej z dnia 2. marca 1879 Dz. u. kr. Nr. 63 do funduszu emerytalnego należą i na rzecz tego istotnie w czasie właściwym są pobierane, nie wystarczają na pokrycie wydatków, które na funduszu emerytalnym ciążą, przeto nie może być mowy o tem, aby ten fundusz ponosił niepowetowane szkody, ztąd wrzekomo pochodzące, że kapitały przez czas długi leżą nieoprocentowane, jak o tem Świetny Wydział w powołanej szacownej odezwie wspomina.

Przystępując do uwag, jakie Świetny Wydział co do zestawienia preliminarza funduszu szkolnego emerytalnego na rok 1887 poczynił, musi c. k. Rada szkolna krajowa nadmienić, że Świetny Wydział przy badaniu tego preliminarza na podstawie zamknięć rachunków rzeczonego funduszu szkolnego za lata 1884 i 1885 przyjął sumę wydatków na rok 1884 przypadających

w kwocie . . . . 57.273 zł. $24\frac{1}{2}$ ct.
a w r. 1885 w kwocie . . . 47.630 „ $69\frac{1}{2}$ „

nie uwzględniwszy zaległości biernych w rzeczonych zamknięciach z końcem roku wykazanych a to:

w roku 1884 w kwocie . . . 37.701 zł. 61 ct.
a w roku 1885 w kwocie . . . 90.459 „ $11\frac{1}{2}$ „

po których doliczeniu suma wydatków rzeczonego funduszu wynosiła

w roku 1884 właściwie . . . 94.974 zł. $85\frac{1}{2}$ ct.
a w roku 1885 „ . . . 138.089 „ 81 „

Tych kwot jednak nie można także brać za podstawę do porównania z wydatkami na rok 1887 preliminowanymi, albowiem we wynikłości lat odnośnych mieszczą się także zaległości z roku poprzedniego. Chcąc ocenić, o ile preliminowane wydatki na rok 1887 są większe lub mniejsze w porównaniu z wydatkami w latach 1884 i 1885, należy porównać sumę wydatków na przypisie będących a w rubryce „należytość bieżąca" w zamknięciach rachunkowych rzeczonego funduszu wykazanych.

Gdy suma ta wynosi

w roku 1884 . . . . . . 76.304 zł. $80\frac{1}{2}$ ct.
a w roku 1885 . . . . . . 103.608 „ $14\frac{1}{2}$ „

przeto porównując wydatki za rok 1885 w księgach przypisane i płynne

w kwocie . . . . 103.608 zł. $14\frac{1}{2}$ ct.
z preliminowanymi wydatkami na r. 1887
w kwocie . . . . 100.295 „ — „

okazuje się, że preliminowane wydatki na rok 1887 wcale nie wzrosły o kwotę 52.664 zł., lecz odwrotnie są mniejsze o 3.313 zł. $14\frac{1}{2}$ ct.

Różnica w przychodach

za rok 1884 w kwocie . . . , . 3.545 zł. i za
rok 1885 w kwocie . . . . . 3.851 „

w porównaniu z preliminowanymi przychodami na rok 1887 jest rzeczywistą, ale też usprawiedliwioną zasadami rachunkowości, według których wszystkie rubryki zmienne tak przychodów jak i wydatków preliminują się według trzechletniego przecięcia rzeczywiście pobranych lub wydanych kwot, bez względu na zaległości czynne lub bierne z końcem roku wykazane. Skoro więc preliminowane przychody na r. 1887 są mniejsze o 3.851 zł. niż przychody w r. 1885, to także odwrotnie uwzględnić wypada, że i wydatki na r. 1887 wzrosły już w przeciągu czterech miesięcy od czasu przedłożenia preliminarza za r. 1887 z powodu zaasygnowania nowym emerytom
Subalegat 2. pensyj, zaopatrzenia wdowom i dodatków na wychowanie według załączonego wykazu 2/. o kwotę 8.593 zł. 13 ct., przeto wrzekome powiększenie dochodów, wykazane przez Świetny Wydział krajowy w kwocie 3.851 zł. nie wyrówna wykazanemu powiększeniu wydatków w r. 1887. Rada
Subalegat 3. szkolna krajowa ma zaszczyt udzielić Świetnemu Wydziałowi krajowemu pod 3/. zestawienie wykazujące, że różnice w dochodach i wydatkach funduszu emerytalnego w latach 1884, 1885 i 1886 wcale nic przedstawiają rażącej fluktuacyi.

Swietny Wydział krajowy, podnosząc w powołanej szacownej odezwie, że wpływy funduszu emerytalnego pozostają z roku na rok niezrealizowane i bywają przenoszone do rubryki „należytości czynne“, nie uwzględnił, iż w tem samem zamknięciu rachunków w dziale wydatków uwidocznione są zaległości bierne, które także bywają z roku na rok przenoszone, i że w porównaniu zaległości czynnych, wykazanych w zamknięciu rachunków za

rok 1885 w kwocie . . . . 72.088 zł. 22 ct.
z zaległościami biernemi w kwocie . . . . 90.459 „ 11 1/2 „
nie okazuje się czysta pretensya funduszu emerytalnego szkolnego w kwocie 53.905 zł. 67 ct.,
lecz raczej niedobór w kwocie . . . . 18.370 zł. 88 1/2 ct.

Powód, dla którego nie 53.905 zł. 67 ct. jak to Świetny Wydział krajowy utrzymuje, ale cała zaległość czynna wykazana w zamknięciu rachunkowem w kwocie 72.088 zł. 22 ct. do przychodów, tudzież cała zaległość bierna wykazana w zamknięciu rachunkowem w kwocie 90.459 zł. 11 1/2 ct. do rozchodów rzeczonego funduszu zapisaną nie została, wyjaśnia się tem, że dzienniki posiłkowe wszystkich urzędów podatkowych w Galicyi, wykazujące niedobór za miesiące kwiecień, maj, czerwiec, lipiec, sierpień, wrzesień, październik, listopad, grudzień 1885, nie zostały zarachowane w dzienniku emerytalnego funduszu szkolnego przez c. k. główną kasę krajową we Lwowie z tego powodu, iż zapas kasowy tego funduszu nie wystarczał do pokrycia niedoborów, wynikających z dzienników posiłkowych. Oddział rachunkowy, zamykając księgi z końcem roku 1885, musiał wykazać zaległości z zamknięcia ksiąg wynikające, a to tak w dziale dochodów jak i wydatków.

Nadto wypada uwzględnić, że gdyby wykazane zaległości czynne zostały rzeczywiście zarachowane w dziale dochodów, musiałyby także zostać zarachowanemi i zaległości bierne w dziale wydatków, a ponieważ drugie są większe od pierwszych, okazałby się niedobór.

Za podstawę do układania przy rubrykach zmiennych tak przychodów jak i wydatków przyjęto trzechletnie przecięcie rzeczywiście uiszczonych kwot, jak się to praktykuje w zarządzie państwowym, bez względu na zaległości czynne, względnie bierne z końcem roku pozostałe. Nie ulega wątpliwości, że zgodnie ze zdaniem Świetnego Wydziału spodziewać się należy większych przychodów nad preliminowane na rok 1887, lecz tak samo i wydatki na tej samej podstawie preliminowane, okażą się większe, o czem już pod 2/. załączony wykaz świadczy, i życzyćby należało, by powiększenie dochodów pokryło zwiększone wydatki na rok 1887.

Dalej żąda Świetny Wydział przedłożenia dokładnego wykazu przychodów krajowego funduszu emerytalnego szkolnego wszystkich rubryk. W tym względzie nadmienia się, że przedłożono już dokładny wykaz do rubryki „odsetki od kapitałów“, tudzież do rubryki „datek stały z krajowego funduszu szkolnego“. „Zapisów i darowizny“ nie ma żadnej; do rubryki zaś „interkalarya

od opróżnionych posad" jako zmiennej, nie można takiego wykazu sporządzić, albowiem nie wiadomo, które posady nauczycielskie w ciągu roku 1887 i przez jaki czas będą opróżnione, a dochód przy tej rubryce z pewnością nie dosięgnie nawet kwoty 3.592 zł. w. a. na rok 1887 preliminowanej, gdyż w przeciągu pierwszych czterech miesięcy wynosi ten dochód zaledwie 345 zł. w. a. Co do dwóch ostatnich rubryk, t. j. „stałe wkładki nauczycieli" i „spłata kwot dwuprocentowych" — to z powodu, że rubryki te są także zmienne i do nich wpływają wkładki wynoszące miesięcznie 3, 5, 41 lub 50 centów, nie można inaczej, jak na podstawie trzechletniego przecięcia rzeczywiście uiszczonych wkładek preliminować odnośnego dochodu. Gdyby i przy tych rubrykach okazało się małe powiększenie dochodów, to takowe nie wyrówna powiększeniu się wydatków w roku 1887 we wykazie ²/ uwidocznionych. Następnie domaga się Świetny Wydział krajowy przelania do funduszu emerytalnego szkolnego i wykazania w zamknięciach rachunków w rubryce uiszczenie wszystkich wpływów, jakie w myśl artykułu 50 litera d., e., f. ustawy krajowej z dnia 2. maja 1873 Nr. 251 (dz. u. kr.) do niego należą, a są wykazane w rubryce zaległości czynne. Taka manipulacya byłaby niewątpliwie bardo pożądaną dla funduszu emerytalnego szkolnego, jest jednak niewykonalną, albowiem zaległości bierne o wiele przewyższają zaległości czynne, a c. k. główna kasa krajowa nie ma w zapasie kasowym krajowego funduszu emerytalnego szkolnego gotówki potrzebnej do pokrycia niedoboru.

Co do ostatniego ustępu powołanej szacownej odezwy, jakoby majątek zakładowy funduszu emerytalnego był uszczuplony w latach 1884 i 1885, to c. k. krajowa Rada szkolna nie może podzielać w tej mierze zdania Świetnego Wydziału krajowego. Wedle zdania c. k. Rady szkolnej krajowej majątek zakładowy funduszu emerytalnego stanowi dotąd nadzwyczajny datek ze skarbu państwa w roku 1870 w kwocie 20.000 zł., który przez fruktyfikacyę wzrósł obecwie do sumy 32.450 zł. 64 ct. Wprawdzie po wejściu w życie ustaw krajowych z dnia 2. maja 1873 Nr. 250 i 251, gdy wpływy do funduszu emerytalnego były większe, a wydatki mniejsze niż w ostatnich latach ubiegłych, pozostawała rozporządzalna gotówka, którą c. k. Rada szkolna krajowa poleciła lokować w papierach wartościowych bez względu na możliwe zaległości bierne czyli bez względu na to, czy ta gotówka była rzeczywistą nadwyżką w dochodach. Tych skapitalizowanych nadwyżek dochodów nie wcielała jednak c. k. Rada szkolna krajowa do majątku zakładowego funduszu emerytalnego, raz dlatego, aby módz pokryć ewentualne zaległości, z drugiej zaś strony przewidując, że wydatki funduszu emerytalnego muszą wzróść z tego powodu, iż wielu starszych nauczycieli z dawną kwalifikacyą, którzy nie potrafią zastosować się do nowszych zasad szkolnictwa ludowego, będzie musiało przenieść się w stan spoczynku czy to na własną ich prośbę czy z urzędu.

Chociaż c. k. Rada szkolna krajowa twierdzi, że tylko właściwy majątek zakładowy funduszu szkolnego emerytalnego w sumie 32.450 zł. 64 ct. musi pozostać nietknięty, a w zasadzie nie widzi przeszkody w użyciu na bieżące wydatki funduszu emerytalnego rzeczonych, chwilowo wprawdzie skapitalizowanych, ale dotąd do majątku zakładowego niewcielonych nadwyżek, to uważała za stósowne przesłać Świetnemu Wydziałowi odezwą z dnia 15. listopada 1886 L. 11515 preliminarz funduszu szkolnego emerytalnego na rok 1887 dlatego, aby dać sposobność Wysokiemu Sejmowi do powzięcia decyzyi, czy na pokrycie bieżących wydatków należy nadal używać owych skapitalizowanych nadwyżek, czy też pozostałą z nich resztę wcielić do majątku zakładowego funduszu emerytalnego, a niedobór pokryć zasiłkiem z funduszu krajowego, który na razie byłby mniejszy, aniżeli będzie musiał być wtenczas, gdy wspomnianych
Sub-alegat 4. nadwyżek zabraknie. W końcu ma zaszczyt c. k. Rada szkolna krajowa przesłać Świetnemu Wydziałowi żądane zamknięcie rachunkowe za rok 1883.

Lwów, dnia 13. maja 1887.

W zastępstwie
Loebl m. p.

Subalegat 1. do alegatu I. do L. W. kr. 39.478/889.

Do L. 4.959/87 R. szk. kr.

Wykaz 1.

pobranych i wypłaconych przez c. k. urzędy podatkowe po koniec grudnia 1885 kwot przy pojedynczych rubrykach na poczet zaległości czynnych i biernych w zamknięciu rachunków krajowego funduszu emerytalnego szkolnego za rok 1885 wykazanych.

L. porz.	Nazwa rubryki	Zaległość z końcem roku 1885 w zamknięciu rach. za r. 1885 krajowemu funduszowi emeryt. szkol. wykazana zł.	ct.	Na poczet wykazanej zaległości pobrano, względnie wypłacono po koniec grudnia 1886 zł.	ct.	Uwaga
	Przychody (zaległości czynne).					Reszta zaległych interkalaryów wpłynęła w roku 1886; tylko fundusz okręgowy krakowski . . 2.351 zł. 35 ct. i przemyski 2.522 „ 01 „ dla braku gotówki dotychczas nie zwrócił. ad 2) reszta zaległych wkładek w kwocie 100 zł. 58 ct. wpłynęła już w roku 1886. ad 3) obok wymienione wkładki przyzwala się spłacać ratami, dlatego raty zapadają w roku 1886 i wpływają do kraj. fund. emeryt. należycie.
1	Interkalarya	44.624	59	34.465	05½	
2	Stałe wkładki od nauczycieli	18.083	83	17.983	25	
3	Spłata kwot dwuprocentowych	9.379	80	4.739	68½	
	Rozchód (zaległości bierne).					
1	Emerytury czasowe . . .	5.412	29½	4.282	55	ad 1) resztę wypłacono w r. 1886 z powodu, że emerytury asygnują się z dołu, a niektórzy emeryci pobierają pensye po upływie kwartału albo później.
2	„ dożywotnie . .	37.163	55½	30.886	77½	ad 2) dto dto
3	Zaopatrzenia wdów . . .	16.564	01½	13.909	35	ad 3) dto dto
4	Dodatki na wychowanie .	6.886	43½	5.533	73½	ad 4) dto dto
5	Odprawy i kwartały pozg. .	6.216	66	5.834	16	ad 5) resztę 382 zł. 50 ct. wypłacono w r. 1886.
6	Zwroty z uiszczon. interk..	17.722	60	17.201	79	ad 6) resztę 520 zł. 80 ct. odpisano.
7	„ „ wkładek	459	95	277	04	ad 7) resztę 182 zł. 91 ct. wypłacono w r. 1886.
8	Rozmaite wydatki . . .	33	60	33	60	

Subalegat 2. do alegatu I. do L. W. kr. 39.478/89.

Do L. 4.959/87 R. szk. kr.

Wykaz 2.

zaasygnowanych w r. 1887 nowym emerytom pensyj, zaopatrzenia wdowom i dodatków na wychowanie, a nie objętych preliminarzem krajowego fund. emeryt. szkol. na r. 1887.

L. porz.	Imię i nazwisko	Kwota roczna		Zaasygnowano począwszy od	Kwota na rok 1887 przypadająca		Uwaga
		zł.	ct.		zł.	ct.	
1	Drohomirecki Mikołaj	210	—	1/12 1886	227	50	emeryt. dożywotnia
2	Tymoczek Tymoteusz	105	—	1/11 „	122	50	„ czasowa
3	Gulin Julia	176	66	1/10 „	220	84	zaopatrzenie wdowie
4	Gulina sieroty	88	34	„ „	110	42	dod. na wychowanie
5	Śmiałowska Aniela	133	33	1/7 „	200	—	zaopatrzenie wdowie
6	Śmiałowskiego sieroty	66	65	„ „	99	97	dod. na wychowanie
7	Kryłowski Aleksander	266	—	1/12 „	288	16	emeryt. dożywotnia
8	Śluzar Marya	116	66	1/8 „	165	26	zaopatrzenie wdowie
9	Kwolek Antonina	160	—	„ „	226	66	„ „
10	Kwolka sieroty	80	—	„ „	113	33	dod. na wychowanie
11	Maruniewicz Michalina	83	33	30/7 „	118	38	zaopatrzenie wdowie
12	Maruniewicza sieroty	41	66	„ „	59	06	dod. na wychowanie
13	Stobiecki Leon	300	62	1/1 1887	300	62	emeryt. dożywotnia
14	Gerulak Teodor	287	50	1/11 1886	335	41	„ „
15	Mochnacki Józef	925	87	1/1 1887	925	—	emerytura czasowa

L. porz.	Imię i nazwisko	Kwota roczna		Zaasygnowano począwszy od	Kwota na rok 1887 przypadająca		Uwaga
		zł.	ct.		zł.	ct.	
16	Buszczakowska Anna	108	33	12/2 1887	93	50	zaopatrzenie wdowie
17	Chan Józef	120	—	1/11 1886	130	—	emeryt. dożywotnia
18	Czepiel Antonina	143	33	1/9 „	191	10	zaopatrzenie wdowie
19	Czepiela sieroty	71	67	„ „	95	56	dod. na wychowanie
20	Fedorowicz Adam	675	—	1/4 1887	506	25	emeryt. dożywotnia
21	Grünberg Amalia	213	33	1/1 „	213	33	zaopatrzenie wdowie
22	Grabowiecki Władysław	138	12	1/4 „	103	59	emeryt. dożywotnia
23	Jarotkowa Henryka	125	—	1/1 „	125	—	zaopatrzenie wdowie
24	Kopacz Olimpia	300	—	1/11 1886	350	—	„ „
25	Kaszkiewicz Amalia	33	33	1/8 „	47	22	„ „
26	Kassaraba Helena	83	33	1/7 „	83	33	„ „
27	Kassaraby sieroty	41	67	„ „	41	67	dod. na wychowanie
28	Łopuszański Antoni	306	25	„ „	306	25	emeryt. dożywotnia
29	Manaczyńska Karolina	100	—	1/10 1881	625	—	zaopatrzenie wdowie
30	Nakoneczna Eleonora	116	66	1/1 1887	116	66	„ „
31	Orłowska Anna	170	—	1/2 „	155	84	„ „
32	Orłowskiego sieroty	85	—	„ „	77	93	dod. na wychowanie
33	Rachwał Franciszek	382	50	1/4 „	286	88	emeryt. dożywotnia
34	Stępień Sebastyan	610	—	1/2 „	559	17	„ „
35	Skowroński Józef	160	—	1/4 „	120	—	„ „
36	Sykutowski Leon	513	—	„ „	384	75	„ „
37	Starzecka Helena	283	33	1/3 „	236	11	zaopatrzenie wdowie
38	Rogoziński Grzegorz	251	87	1/2 „	230	88	emeryt. dożywotnia
	Razem				8593	13	

Subalegat 3. do alegatu I. do L. W. kr. 39.478/89.

Do L. 4959/87. R. szk. kraj.

Wykaz 3.

Różnica w przychodach krajowego funduszu emerytalnego między rokiem 1884 a 1885 przy następujących rubrykach.

	rok 1884.	rok 1885.		w roku 1885.
Interkalarya	2.974 zł. 28½ ct.	45.715 zł. 75 ct.	a po kom. 17.201 zł. 79 ct., 28.513 zł. 96 ct.	+ o 25.539 zł. 67½ ct.
Stałe wkładki . . .	24.238 „ 78 „	25.530 „ 19½ „	. . . .	+ „ 1.291 „ 41½ „
Spłata kwot 2-procent.	4.539 „ 27 „	5.370 „ 07 „	. . . .	+ „ 830 „ 80 „
Odsetki od kapitałów	14.910 „ 05 „	20.380 „ 80 „	. . . .	+ „ 5.470 „ 75 „
				+ o 33.132 zł. 64 ct.

Różnica między rokiem 1885 a 1886.

	rok 1885.	1886.		w roku 1886.
Interkalarya 45.715 zł. 75 ct., a właściwie po kompenzacie zwrotu	17.201 zł. 79 ct.			
Czysty dochód	28.513 „ 96 „	8.944 zł.	a więc — o . .	10.569 zł. 96 ct.
Stałe wkładki	25.530 „ 19½ „	22.170 „	„ — „ . .	3.360 „ 19½ „
Spłata kwot dwuprocentow.	5.370 „ 07 „	6.307 „	„ + „ . .	936 „ 93 „
Odsetki od kapitałów . .	20.380 „ 80 „	14.118 „	„ — „ . .	6.262 „ 80 „
				— 29.192 zł. 95½ ct.
				+ 936 „ 93 „
				— 28.256 „ 02½ „

Wydatki.

1884.

Emerytury czasowe zaasygnowane	31 nauczycielom,	razem	6.123 zł. 44 ct.
„ dożywotne „	142 „	„	40.578 „ 49½ „
Zaopatrzenie wdów	135 wdowom	„	17.854 „ 24½ „
Dodatki na wychowanie	112 sierotom	„	6.822 „ 76½ „
Kwartały pozgonne	19	„	4.096 „ 25 „

1885.

Emerytury czasowe zaasygnowane	32 nauczycielom,	razem	6.292 zł. 89 ct.
„ dożywotne „	171 „	„	46.822 „ 46 „
Zaopatrzenie wdów	150 wdowom	„	19.520 „ 96 „
Dodatki na wychowanie	129	„	7.611 „ 87 „
Kwartały pozgonne	28	„	5.685 „ 41 „

1886.

Emerytury czasowe zaasygnowane	33 nauczycielom, razem	....	6.318 zł. 93½ ct.
„ dożywotne „	186 „	„	53.986 „ 51 „
Zaopatrzenie wdów	174 wdowom	„	22.199 „ 53 „
Dodatki na wychowanie	148	„	8.797 „ 87½ „
Odprawy i kwartały pozgonne ..	33	„	5.693 „ 75 „

Różnice w wydatkach między rokiem 1884 a 1885 przy pojedynczych rubrykach:

	rok 1884.	rok 1885.		w roku 1885.
Emerytury czasowe ..	6.123 zł. 44 ct.	6 292 zł. 89 ct.	a więc +o	169 zł. 45 ct.
„ dożywotne .	40.578 „ 49½ „	46.822 „ 46 „	„ +„	6.243 „ 96½ „
Zaopatrzenia wdów ..	17.584 „ 24½ „	19.520 „ 96 „	„ +„	1.666 „ 71½ „
Dodatki na wychowanie	6.822 „ 76½ „	7.611 „ 87 „	„ +„	789 „ 10½ „
Kwartały pozgonne i odprawy	4.096 „ 25 „	5.685 „ 41 „	„ +„	1.589 „ 16 „
			+„	10.458 zł. 39½ ct.

Różnice w wydatkach między rokiem 1885 a 1886 przy pojedynczych rubrykach:

	rok 1885.	rok 1886.		w roku 1886.
Emerytury czasowe ..	6.292 zł. 89 ct.	6.318 zł. 93½ ct.	a więc +o	26 zł. 04½ ct.
„ dożywotne .	46.822 „ 46 „	53.986 „ 51 „	„ +„	7.164 „ 05 „
Zaopatrzenia wdów .	17.854 „ 24½ „	19.520 „ 96 „	„ +„	1.666 „ 71½ „
Dodatki na wychowanie	7.611 „ 87 „	8.797 „ 97½ „	„ +„	1.186 „ 10½ „
Kwartały pozgonne i odprawy	5.685 „ 41 „	5.693 „ 75 „	„ +„	8 „ 34 „
			+o	10.051 zł. 25½ ct.

Do L. 4.959 ex 1887/R. szk. kraj.

ZAMKNIĘCIE RACHUNKÓW

krajowego funduszu emerytalnego

dla nauczycieli szkół ludowych

tudzież

pozostałych po nich wdów i sierót

za rok 1883.

Z biura rachunkowego c. k. Namiestnictwa.

We Lwowie dnia 11. Czerwca 1886.

Liczba porząd.	Nazwa rubryki	
	Majątek obrotowy.	
	1. Przychody.	
1	Odsetki od kapitałów	
2	Datki stałe z funduszu krajowego	
3	Zapisy i darowizny	
4	Interkalarya od opróżnionych posad	
5	Stałe wkładki nauczycieli	
6	Spłaty kwot dwuprocentowych od nauczycieli	
7	Dodatek uzupełniający z funduszu krajowego	
8	Rozmaite przychody	Odpisano 84 zł. 71 ct.
9	Przyjęto z majątku zarodowego	
10	Łącznie . .	84 „ 71 „
11	Do tego zapas z początkiem roku 1883	
	Ogólna suma . . .	
	2. Wydatki.	
1	Emerytury czasowe nauczycieli i nauczycielek . . .	62 zł. 88 ct.
2	„ dożywotne „ „ . . .	295 „ 60 „
3	Zaopatrzenie wdów po nauczycielach	4 „ 63½ „
4	Dodatki na wychowanie sierót	55 „ 40½ „
5	Odprawy i kwartały pozgonne	
6	Zwroty uiszczonych interkalaryów	
7	Zwroty z uiszczonych wkładek	
8	Koszta zarządu	
9	Rozmaite wydatki	
10	Wydano na rzecz majątku zarodowego	
11	Łącznie .	418 zł. 62 ct.
12	Do tego zapas z końcem roku 1883	
	Ogólna suma . . .	

Należytość						Uiszczono		Budżet na rok 1883	W porównaniu z kwotą budżetową okazuje się wynikłość pomyślniejsza		Zaległości bierne			
zaległa		bieżąca		łącznie							z początkiem roku		z końcem roku	
zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
—	—	14.690	—	14.690	—	14.690	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	12.800	—	12.800	—	12.800	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5.225	77	6.711	57	11.937	34	6.711	57	—	—	—	5 225	77	5.225	77
2.128	87	23.153	62½	25.282	49½	23.201	85½	—	—	—	2.128	87	2.080	64
7.874	26½	7.588	51	15.462	77½	7.024	14	—	—	—	7.874	26½	8.438	63½
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	*742*	*46*	*742*	*46*	*742*	*46*	—	—	—	84	71	—	—
—		2.300	—	2.300	—	2.300	—	—	—	—	—	—	—	—
15.228	90½	66.501	24½	81.730	15	65.985	10½	—	—	—	15.313	61½	15.745	04½
—	—	—	—	—	—	3.341	73½	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	69.326	84	—	—	—	—	—	—	—
1.009	18½	5.858	71	6.867	89½	5.746	39	—	—	—	1.072	16½	1.121	50½
5.385	80	36.105	30	41.491	10	33.468	00½	—	—	—	5.681	40	8.023	09½
2.410	63½	15.863	78	18.274	41½	14.892	62½	—	—	—	2.415	27	3.381	79
974	66	5.878	14½	6.852	80½	5.507	05½	—	—	—	1.030	06½	1.345	75
812	50	8.528	75	9.341	25	3.922	50	—	—	—	812	50	5.418	75
520	81	—	—	520	81	—	—	—	—	—	520	81	520	81
135	82	421	50½	557	32½	301	59	—	—	—	135	82	255	73½
—	—	35	54	35	54	35	54	—	—	—	—	—	—	—
—	—	49	38	49	38	—	20	—	—	—	—	—	49	18
—	—	5.322	72	5.322	72	5.322	72	—	—	—	—	—	—	—
11.249	41	78.063	83	89.313	24	69.196	62½	—	—	—	11.668	03	20.116	61½
—	—	—	—	—	—	130	21½	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	69.326	84	—	—	—	—	—	—	—

Bilans majątku obrotowego.

Liczba porząd.	Przedmiot				Razem zł.	Razem ct.
	Stan czynny.					
1	Zapas kasowy z końcem roku 1882				3.341	73½
2	Dochody wynosiły według liczby porządkowej 10					
	wykazu szczegółowego ogółem . . .	65.985 zł.	10½	ct.		
	a doliczywszy doń zaległości czynne . .	15.745 „	04½	„		
	Łącznie .	81.730 zł.	15	ct.	81.730	15
	Razem przeto . .				85.071	88½
	Stan bierny.					
3	Wydatki wynosiły według liczby porządkowej 11					
	wykazu szczegółowego ogółem . . .	69 196 zł.	62½	ct.		
	a doliczywszy doń zaległości bierne . .	20.116 „	61½	„		
	Łącznie .	89.313 zł.	24	ct.	89.313	24
4	W porównaniu stanu czynnego ze stanem biernym okazuje się niedobór w przychodach w kwocie				4.241	35½

Majątek zarodowy.

Liczba porzęd.	Bliższe oznaczenie rubryki	Należytość zaległa zł.	ct.	bieżąca zł.	ct.	łącznie zł.	ct.	Uiszczono zł.	ct.	Zaległości czynne zł.	ct.
	Przychody.										
	I. W efektach wartościowych.										
1	Zakupione obligacye	—	—	6.550	—	6.550	—	6.550	—	—	—
2	Przepisane	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3	Zakupione listy zastawne zakładów prywatnych	—	—	6.035	83	6.035	83	6.035	83	—	—
4	Przepisane listy zastawne zakładów prywatnych	—	—	6.000	—	6.000	—	6.000	—	—	—
5	Rozmaite przychody	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6	Łącznie . .	—	—	18.585	83	18.585	83	18.585	83	-	—
7	Do tego zapas początkowy . .	—	—	—	—	—	—	290.585	98	—	—
	Ogólna suma .	—	—	—	—	—	—	309.171	81	—	—
	II. W gotówce.										
8	Nadwyżka majątku obrotowego .	—	—	5.322	72	5.322	72	5.322	72	—	—
9	Zapisy i darowizny	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	Wartość sprzedanych obligacyj .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Wartość zwróconych listów zastawnych zakładów prywatnych .	—	—	7.600	—	7.600	—	7.600	—	—	—
12	Rozmaite przychody	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Łącznie . .	—	—	12.922	72	12.922	72	12.922	72	—	—

Majątek zarodowy.

Liczba porząd.	Bliższe oznaczenie rubryki	Należytość zaległa zł.	ct.	Należytość bieżąca zł.	ct.	Należytość łącznie zł.	ct.	Uiszczono zł.	ct.	Zaległości czynne zł.	ct.
	Rozchody.										
	I. W efektach wartościowych.										
1	Sprzedane obligacye	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2	Obligacye wydane do przepisania .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3	Zwrócone listy zastawne zakładów prywatnych	—	—	7.600	—	7.600	—	7.600	—	—	—
4	Wydane do przepisania listy zastawne zakładów prywatnych .	—	—	6.000	—	6.000	—	6.000	—	—	—
5	Rozmaite wydatki	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6	Łącznie . .	—	—	13.600	—	13.600	—	13.600	—	—	—
7	Do tego zapas ostateczny . .	—	—	—	—	—	—	295.571	81	—	—
	Ogólna suma .	—	—	—	—		—	309.171	81	—	—
	II. W gotówce.										
8	Na zakupienie efektów wartościowych	—	—	5.300	—	5.300	—	5.300	—	—	—
9	Na zakupienie listów zastawnych zakładów prywatnych . . .	—	—	5.322	72	5.322	72	5.322	72	—	—
10	Na rzecz majątku obrotowego . .	—	—	2.300	—	2.300	—	2.300	—	—	—
11	Rozmaite wydatki . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Łącznie . .	—	—	12.922	72	12.922	72	12.922	72	—	—

Bilans majątku zarodowego.

Liczba porząd.	Przedmiot		Razem zł.	Razem ct.
	I. W efektach wartościowych.			
1	Stan pokryty wynosił z końcem roku 1882		290.585	98
	A. Przybyło w roku 1883:			
2	Według liczby porządkowej 6 wykazu szczegółowego	18.585 zł. 83 ct.		
	a doliczywszy doń zaległości bierne . .	— „ — „		
	Łącznie .	18.585 zł. 83 ct.		
	B. Ubyło w roku 1883:			
3	Według liczby porządkowej 6 wykazu szczegółowego	13.600 zł. — ct.		
	a doliczywszy doń zaległości bierne . .	— „ — „		
	Łącznie .	13.600 zł. — ct.		
4	W porównaniu powiększył się zatem o		4.985	83
	i wynosi z końcem roku 1883 . . . . składający się z efektów wartościowych uwidocznionych w wykazie szczegółowym lit. A.		295.571	81
	II. W gotówce.			
5	Zapas kasowy wynosił z końcem roku 1882:			
6	Przychody wynosiły według liczby pozycyi 13 wykazu szczegółowego	12.922 zł. 72 ct.		
	a doliczywszy doń zaległości czynne . . .	— „ — „		
	Łącznie .	12.922 zł. 72 ct.		
	Ogółem więc . . .		12.922	72
7	Wydatki wynosiły według liczby pozycyi 12 wykazu szczegółowego	12.922 zł. 72 ct.		
	a doliczywszy doń zaległości bierne . . .	— „ — „		
	Łącznie .	12.922 zł. 72 ct.	19.922	72
8	W porównaniu okazuje się suma przychodów zgodna z sumą wydatków.			

Wykaz lit. A.

majątku zarodowego w efektach wartościowych.

Liczba porząd.	Bliższe oznaczenie efektów	Datum	Nr. seryi	%	Na kwotę pojedynczo zł.	ct.	razem zł.	ct.
1	List zastawny gal. Banku hipot.	z 9. Lipca 1868	54	6	5.000	—		
2	„	„ 27. „ 1870	ser. E. 237	„	5.000	—		
3	„	„ „ „	„ 238	„	5.000	—		
4	„	„ 3. Czerwca 1880	„ 19.136	„	1.000	—		
5	„	„ „ „	ser. D. 19.137	„	1.000	—		
6	„	„ 11 Paździer. 1871	„ 335	„	5.000	—		
7	„	„ 15. Marca 1881	ser. E. 964	„	5.000	—		
8	„	„ 3. Stycznia 1876	„ 10	„	5.000	—	32.000	—
9	List zastawny nieokresowy gal. Towarz. kredyt. ziemskiego	„ 1. Lipca 1869	653	5	1.000	—		
10	„	„ „ „	ser. III. 673	„	1.000	—		
11	„	„ „ „	„ 1.015	„	1.000	—	3.000	—
12	List zastawny okresowy 37-letni gal. Tow. kredyt. ziemskiego	„ „ 1876	191	„	10.000	—		
13	„	„ „ „	ser. I. 192	„	10.000	—		
14	„	„ „ „	„ 199	„	10.000	—		
15	„	„ „ 1877	„ 297	„	10.000	—		
16	„	„ „ 1879	„ 327	„	10.000	—		
17	„	„ „ 1881	„ 482	„	10.000	—		
18	„	„ „ „	„ 483	„	10.000	—		
19	„	„ „ „	„ 484	„	10.000	—		
20	„	„ „ „	„ 485	„	10.000	—		
21	„	„ „ „	„ 486	„	10.000	—		
22	„	„ „ „	„ 487	„	10,000	—		
23	„	„ „ „	„ 488	„	10.000	—		
24	„	„ „ „	„ 489	„	10.000	—		
25	„	„ „ „	ser. III. 493	„	10.000	—		
26	„	„ 1. Stycznia 1875	„ 416	„	5.000	—		
27	„	„ „ 1876	ser. II. 697	„	5.000	—		
28	„	„ 1. Lipca „	„ 811	„	5.000	—		
29	„	„ 1. Stycznia 1877	„ 914	„	5.000	—		
30	„	„ „ „	„ 938	„	5.000	—		
31	„	„ 1. Lipca „	„ 1.150	„	5.000	—		
32	„	„ „ 1878	„ 1.350	„	5.000	—		
33	„	„ „ „	„ 1.351	„	5.000	—		

Liczba porząd.	Bliższe oznaczenie efektów	D a t u m	Nr. seryi	%	Na kwotę pojedyńczo zł.	ct.	Na kwotę razem zł.	ct.
34	List zastawny okresowy 37-letni gal. Tow. kredyt. ziemskiego	z 1. Stycznia 1880	ser. II 1.556	5	5.000	—		
35	„	„ „ „	„ 1.636	„	5.000	—		
36	„	„ „ „	„ 1.672	„	5.000	—		
37	„	„ 1. Lipca 1880	„ 1.745	„	5.000	—		
38	„	„ 1. Stycznia 1877	„ 5.807	„	1.000	—		
39	„	„ 1. Lipca „	ser. III. 1.611	„	500	—		
40	„	„ „ „	ser. IV. 8.270	„	100	—		
41	„	„ „ „	ser. V. 8.271	„	100	—		
42	„	„ „ 1882	699	„	10.000	—		
43	„	„ „ „	ser. I. 706	„	10.000	—		
44	„	„ „ 1881	„ 6	4	10.000	—		
45	„	„ 1. Stycznia 1882	„ 106	„	5.000	—		
46	„	„ „ „	ser. II. 109	„	500	—		
47	„	„ „ „	ser. IV. 154	„	100	—		
48	„	„ „ „	ser. V. 155	„	100	—		
49	„	„ „ „	131	„	5.000	—		
50	„	„ „ „	ser. II. 145	„	5.000	—		
51	„	„ 1. Lipca „	„ 7	„	5.000	—		
52	„	„ „ „	„ 71	„	1.000	—	253.400	—
53	Oblig. jednolitego długu państwa	„ 1. Maja 1883	ser. III. 40.154	5	6.550	—	6.550	—
54	Książeczki gal. Kasy oszczędności	„ 22. Września 1874	21.528	4	60	80		
55	„	„ 23. „ 1878	38.946	„	38	72		
56	„	„ 13. Sierpnia 1879	21 920	„	60	7		
57	„	„ 9. Marca 1880	43.823	„	12	75		
58	„	„ 20. Lipca „	51.980	„	74	95		
59	„	„ 20. Sierpnia „	2.569	„	33	55		
60	„	„ 4. Września „	3.774	„	94	97		
61	„	„ 13. „ 1881	2.154	„	28	70		
62	„	„ 15. Maja „	25.933	„	91	95		
63	„	„ 27. Marca 1882	22.701	„	89	52		
64	„	„ 26. Września 1883	45.990	„	35	83	621	81
	Razem .						295.571	81

WYKAZ

przychodów i rozchodów krajowego funduszu emerytalnego szkolnego w okresie czasu od 1. stycznia po koniec grudnia 1883 według dzienników c. k. głównej kasy krajowej.

Liczba porząd.	W miesiącu	Przychody				Rozchody			
		w gotówce		w papierach wartościowych		w gotówce		w papierach wartościowych	
		zł.	ct	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
1	Styczniu 1883	14.377	22	—	—	4.784	82	—	—
2	Lutym "	3.890	77	—	—	5.102	96½	—	—
3	Marcu "	7.204	82	—	—	4.548	08½	2.300	—
4	Kwietniu "	4.394	67	6.000	—	10.254	97½	6.000	—
5	Maju "	3.931	12½	6.000	—	4.647	64	—	—
6	Czerwcu "	3.664	05	—	—	5.477	—	—	—
7	Lipcu "	10.094	06	—	—	6.258	38½	—	—
8	Sierpniu "	3.676	53½	—	—	6.063	51½	—	—
9	Wrześniu "	10.024	29½	35	83	10.827	57½	5.300	—
10	Październiku "	3.551	11½	—	—	6.390	89½	—	—
11	Listopadzie "	3.910	06	6.550	—	5.728	92½	—	—
12	Grndniu "	3.599	36	—	—	5.444	82	—	—
	Łącznie . .	72.318	08	18.585	83	75.529	60	13.600	—
	Skompenzowano	6.332	97½	—	—	6.332	97½	—	—
	Ogólna suma .	65.985	10½	18.585	83	69.196	62½	13.600	—
	Zapas kasowy z początkiem i końcem roku 1883	3.341	73½	290.585	98	130	21½	295.571	81
	Suma przychodów zgodna z sumą rozchodów	69.326	84	309.171	81	69.326	84	309.171	81

Alegat II. do L. W. kr. 39.478/89.

Do L. 12.229/889 R. szk kr.

ZAMKNIĘCIE RACHUNKÓW

krajowego funduszu emerytalnego szkolnego

za rok 1888.

Liczba porząd.	Nazwa rubryki
	Majątek obrotowy.
	1. Przychody.
1	Odsetki od kapitałów . . . .
2	Datek stały z krajowego funduszu szkol ego . . . . . .
3	Zapisy i darowizny . . . .
4	Interkalarya od opróżnionych posad . . . .
4	Stałe wkładki nauczycieli . . . .
6	Spłata kwot dwuprocentowych od nauczycieli na podst. art. 49 ust. szk. . .
7	Dodatek uzupełniający z krajowego funduszu . . . . . .
8	Rozmaite przychody . . . , ...
9	Przyjęto z majątku zarodowego . . . .
10	Zwroty z emerytur . . . .
11	„ zaopatrzenia wdów po nauczycielach . . . . . .
12	„ dodatków na wychowanie . . . .
13	Łącznie . . . .
14	Do tego zapas kasowy z początkiem roku 1888 . . . . . .
15	Razem . . . . .
I.	*) *Ad 1.* Zaległość z końcem roku 1888 wykazano z powodu, że odsetki od listów zastaw. galic. Towarzystwa kredyt. ziem. za czas od 1. lipca do 31. grudnia 1888 dopiero na dniu 7. stycznia 1889 przez c. k. główną kasę krajową pobrane i w dzienniku przychodów krajowego funduszu emeryt. szkolnego zarachowane zostały.
II.	*Ad 4, 5, 6, 8. 11, 12.* Zaległości z końcem roku 1888 wykazane polegają na tem, że dzienniki posiłkowe c. k. urzędów podatkowych za czas od 1. lutego 1888 po koniec grudnia 1888 dla braku gotówki w zapasie kasowym c. k. głównej kasy krajowej w roku 1888 nie zostały zarachowane.

Należytość						Uiszczono		Budżet na rok 1888	W porównaniu z kwotą budżetową okazuje się wynikłość pomyślniejsza		Zaległości bierne			
zaległa		bieżąca		łącznie							z początkiem		z końcem	
											roku 1888			
zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
5.981	25	11.468	05	17.449	30	12.343	05	—	—	—	5.981	25	5.106	25
—	—	12.800	—	12.800	—	12.800	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14.832	08	7.546	20½	22.378	28½	11.819	72	—	—	—	14.832	08	10.558	56½
22.102	16½	29.386	24	51.488	40½	26.556	69	—	—	—	22.102	16½	24.931	71½
9.287	45	5.539	15	14.826	60	7.014	88½	—	—	—	9.287	45	7.811	71½
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
408	30	721	36½	1.129	66½	811	26	—	—	—	408	30	318	40½
—	—	35.210	—	35.210	—	35.210	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	4	45	4	45	—	—	—	—	—	—	—	4	45
—	—	7	59	7	59	—	—	—	—	—	—	—	7	59
52.611	24½	102.683	05	155.294	29½	106.555	60½	—	—	—	52.611	24½	48.738	69
—	—	—	—	—	—	1.369	46½	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	107.925	07	—	—	—	—	—	—	—

Liczba porząd.	Nazwa rubryk		
	Majątek obrotowy.		
	Wydatki.	Odpisano:	
1	Emerytury czasowe nauczycieli i nauczycielek . . .	467 zł.	26 ct.
2	„ dożywotne „ „	2.255 „	68⅛ „
3	Zaopatrzenie wdów po nauczycielach	945 „	47½ „
4	Dodatki na wychowanie sierót	465 „	28½ „
5	Odprawy i kwartały pozgonne	— „	— „
6	Zwroty uiszczonych interkalaryów	— „	— „
7	Zwroty z uiszczonych wkładek emerytalnych	— „	— „
8	Koszta zarządu	— „	— „
9	Rozmaite wydatki	— „	— „
10	Wydano na rzecz majątku zarodowego	— „	— „
11	Zwtócono do majątku zarodowego	— „	— „
12	Łącznie .	4.133 zł.	70½ ct.
13	Do tego zapas kasowy z końcem roku 1888		
14	Razem		

Uwaga co do zaległości wykazanych z końcem roku 1888 jak pozycya II. przy przychodach.

Należytość						Uiszczenie		Budżet na rok 1888	W porównaniu z kwotą budżetową okazuje się wynikłość pomyślniejsza		Zaległości bierne			
zaległa		bieżąca		łącznie							Z początkiem roku 1888		z końcem roku 1888	
zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
1.067	60	2.328	22	3.395	82	1.691	24	—	—	—	1.534	86	1.704	58
53.857	81½	70.935	73½	124.793	55	60.515	94	—	—	—	56.113	50	64.277	61
22.195	72½	29.310	03	51 505	75½	24.559	29	—	—	—	23.141	20	26.946	46½
8.857	57	10.767	71½	19.625	28½	9.460	40	—	—	—	9.322	85½	10.164	88½
7.424	96	6.399	16	13.824	12	9.132	87	—	—	—	7.424	96	4 691	25
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
978	55½	1.211	49	2.190	04½	899	68½	—	—	—	978	55½	1.290	36
—	—	21	08	21	08	—	—	—	—	—	—	—	21	08
159	95½	914	31½	1.074	27	606	79½	—	—	—	159	95½	467	47½
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
94.542	18	121.887	74½	216.429	92½	106.866	22	—	—	—	98.675	88½	109.563	70½
—	—	—	—	—	—	1.058	85	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	107.925	07	—	—	—	—	—	—	—

Bilans

majątku obrotowego.

Liczba porząd.	Przedmiot			Razem zł.	Razem ct.
	Stan czynny.				
1	Zapas kasowy z końcem roku 1887			1.369	46½
2	Dochody wynosiły według liczby porządkowej 13 wykazu szczegółowego ogółem . .	106,555 zł.	60½ ct.		
	a doliczywszy doń zaległości czynne . .	48738 „	69 „		
	Razem . .			155.294	29½
	Łącznie przeto . . .			156.663	76
	Stan bierny.				
3	Wydatki wynosiły według liczby porządkowej 12 wykazu szczegółowego ogółem . .	106.866 zł.	22 ct.		
	a dołożywszy doń zaległości bierne . .	109.563 „	70½ „		
	Łącznie . . .			216.429	92½
4	W porównaniu stanu czynnego ze stanem biernym okazuje się niedobór w przychodach w kwocie			59.766	16½

Majątek krajowego funduszu emer. szkolnego

A. Zakładowy.

B. powstały z nadwyżek dochodów chwilowo w papierach wartościowych lokowanych.

A. Majątek zakładowy.

Liczba porząd.	Bliższe oznaczenie rubryki	Należytość zaległa zł.	ct.	Należytość bieżąca zł.	ct.	Należytość łącznie zł.	ct.	Uiszczono zł.	ct.	Zaległości czynne zł.	ct
	Przychody										
	I. W efektach wartościowych.										
1	Zakupione obligacye	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2	Przepisane „	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3	Zakupione listy zastawne zakładów prywatnych	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Przepisane listy zastawne zakładów prywatnych	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5	Rozmaite przychody	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6	Łącznie . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7	Do tego początkowy zapas kasowy	—	—	—	—	—	—	32.450	64	—	—
8	Ogólna suma .	—	—	—	—	—	—	32.450	64	—	—
	II. W gotówce.										
9	Zapisy i darowizny	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	Wartość sprzedanych obligacyj . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Wartość zwróconych listów zakładów prywatnych	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12	Przyjęto z majątku obrotowego . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
13	Łącznie . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Liczba porząd.	Bliższe oznaczenie rubryki	Należytość						Uiszczono		Zaległości czynne	
		zaległa		bieżąca		łącznie					
		zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
	Rozchody.										
	I. W efektach wartościowych.										
1	Sprzedane obligacye	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2	Obligacye wydane do przepisania .	—	—	—	—	—	-	—	—	—	-
3	Zwrócone listy zastawne zakładów prywatnych	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Wydane do przepisania listy zastawne zakładów prywatnych . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5	Rozmaite wydatki	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6	Łącznie . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7	Do tego końcowy zapas kasowy .	—	—	—	—	—	—	32.450	64	—	—
8	Ogólna suma .	—	—	—	—	—	—	32.450	64	—	—
	II. W gotówce.										
9	Na zakupienie obligacyj	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	Na zakupienie listów zastawnych zakładów prywatnych . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Na rzecz majątku obrotowego . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12	Rozmaite wydatki	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
13	Łącznie . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Bilans

majątku zakładowego.

Liczba porząd.	Przedmiot		Razem zł.	Razem ct.
	I. W efektach wartościowych.			
1	Stan pokryty wynosił z końcem roku 1887		32.450	64
	A. Przybyło wroku 1888:			
2	Według liczby porządkowej 6 wykazu szczegółowego .	— zł. — ct.		
	a doliczywszy doń zaległości czynne . .	— „ — „		
	Łącznie . . .	— zł. — ct.		
	B. Ubyło w roku 1888:			
3	Według liczby porządkowej 6 wykazu szczegółowego .	— zł. ct. —		
	a doliczywszy doń zaległości bierne . .	— „ — „		
4	Wynosi więc z końcem roku 1888 . . . . składający się z efektów wartościowych uwidocznionych w wykazie szczegółowym lit. A.		32.450	64
	II. W gotówce.			
5	Zapas kasowy wynosił z końcem roku 1887 . .	— zł. — ct.	—	—
6	Przychody wynosiły według liczby porządkowej 13 wykazu szczegółowego	— „ — „		
	a doliczywszy doń załegłości czynne . . .	— „ — „		
	Łącznie . . .	— zł. — ct.		
	Ogółem		—	—
7	Wydatki wynosiły według liczby porządkowej 13 wykazu szczegółowego	— zł. — ct.		
	a doliczywszy doń zaległości bierne . . .	— „ — „		
	Łącznie . . .	— zł. — ct.		
8	W porównaniu okazuje się		—	—

Wykaz lit. A.

majątku zakładowego w efektach wartościowych, powstałych z kwoty 20.000 zł. przyzwolonej z funduszów państwowych w roku 1870 na utworzenie majątku zakładowego krajowego funduszu emerytalnego szkolnego.

Liczba porząd.	Bliższe oznaczenie efektów	Datum	Nr. Seryi	%	Na kwotę pojedynczo zł.	ct.	razem zł.	ct.
1	List zastawny okresowy 37-letni galicyjskiego Towarzystwa kredytowego ziemskiego	z 1. Lipca 1876	ser. I. 191	5	10.000	—		
2	„	„ „ „	„ 192	„	10.000	—		
3	„	„ „ „	„ 199	„	10.000	—		
4	List zastawny okresowy galicyjskiego Towarzystwa kredytowego	„ „ 1867	„ III. 653	„	1.000	—		
5	„	„ „ „	„ 673	„	1.000	—		
6	List zastawny okresowy 37-letni galic. Towarzyst. kredyt. ziemsk.	„ „ 1877	ser. V. 8.270	„	100	—		
7	„	„ „ „	„ 8.271	„	100	—		
8	„	„ 1. Stycznia 1882	„ 154	4	100	—		
9	„	„ „ „	„ 155	„	100	—		
10	Książeczka Galicyjskiej Kasy oszczędności	„ 26. Września 1883	„ 45.990	„	35	83		
11	„	„ 10. Marca 1884	„ 551	„	14	81		
	Razem . .				32.450	64		

B. Majątek powstały z nadwyżek dochodów chwilowo w papierach wartościowych lokowanych.

Liczba porząd.	Bliższe oznaczenie rubryki	Należytość zaległa zł.	ct.	Należytość bieżąca zł.	ct.	Należytość łącznie zł.	ct.	uiszczenie zł.	ct.	Zaległości czynne zł.	ct.
	Przychody.										
	I. W efektach wartościowych.										
1	Zakupione obligacye	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2	Przepisane „	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3	Zakupione listy zastawne zakładów prywatnych	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Przepisane listy zastawne zakładów prywatnych	—	—	35.000	—	35.000	—	35.000	—	—	—
5	Rozmaite przychody	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6	Razem . .	—	—	35.000	—	35.000	—	35.000	—	—	—
7	*) Do tego zapas kasowy z początkiem roku 1888	—	—	—	—	—	—	230.916	26	—	—
8	Łącznie . .	—	—	—	—	—	—	265 916	26	—	—
	*) Ogólny początkowy zapas kasowy . . . . . 263.366·90 od tego zapas kasowy majątku zarodowego pod A. . . 32.450·64 pozostaje zapas kasowy dla majątku wykazanego pod B. 230.916·26										
	II. W gotówce.										
9	Nadwyżka majątku obrotowego . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	Zapisy i darowizny	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Wartość sprzedanych obligacyj . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12	Wartość sprzedanych listów zastawnych zakładów prywatnych	—	—	35.210	—	35.210	—	35.210	—	—	—
13	Przyjęto z majątku obrotowego . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14	Razem . .	—	—	35.210	—	35.210	—	35.210	—	—	—

Liczba porząd.	Bliższe oznaczenie rubryki	Należytość						uiszczenie		Zaległości bierne	
		zaległa		bieżąca		łącznie					
		zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
	Rozchody.										
	I. W efektach.										
1	Sprzedane obligacye	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2	Obligacye wydane do przepisania .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3	Zwrócone listy zastawne zakładów prywatnych	—	—	35.000	—	35.000	—	35.000	—	—	—
4	Wydane listy zastawne zakładów prywatnych do przepisania .	—	—	35.000	—	35.000	—	35.000	—	—	—
5	Różne wydatki	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6	Razem .	—	—	70.000	—	70.000	—	70.000	—	—	—
7	*) Do tego zapas kasowy z końcem roku 1888	—	-	—	—	—	—	195 916	26	—	—
8	Łącznie . .	—	—	—	—	—	—	265.916	26	—	—
	*) Ogólny końcowy zapas kasowy wynosi . . . . . . 228.336·90 od tego zapas kasowy majątku zarodowego pod A. wykazanego . . . . . 32.450·64 pozostaje zapas kasowy dla majątku pod B. wykazanego 195.916·26										
	II. w gotówce.										
9	Na zakupienie obligacyj	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	Na zakupienie listów zastawnych zakładów prywatnych	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Na rzecz majątku obrotowego . .	—	—	35.210	—	35.210	—	35 210	—	—	—
12	Rozmaite wydatki	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
13	Razem . .	—	—	35.210	—	35.210	—	35.210	—	—	—

Bilans

majątku powstałego z nadwyżek dochodów krajowego funduszu emerytalnego szkolnego chwilowo w papierach wartościowych lokowanych.

Liczba porząd.	Przedmiot	Razem zł.	Razem ct.
	I. W efektach wartościowych.		
1	Stan pokryty wynosił z końcem roku 1887	230.916	26
	A. Przybyło w roku 1888.		
2	Według liczby porządkowei 6 wykazu szczegółowego 35.000 zł. — ct. a doliczywszy doń zaległości czynne . . . — „ — „ Łącznie . . 35.000 zł. — ct.		
	B. Ubyło w roku 1888.		
3	Według liczby porząd. 6 wykazu szczegółowego . . . . 70.000 zł. — ct. a doliczywszy doń zaległości bierne — „ — „ Łącznie . . 70.000 zł. — ct.		
4	W porównaniu więc pomniejszył się o	35.000	—
	i wynosi z końcem roku 1888	195.916	26
	składający się z efektów wartościowych uwidocznionych w wykazie szczegółowym lit. B.		
	II. W gotówce.		
5	Zapas kasowy wynosił z końcem r. 1887		
6	Przychody wynosiły według liczby porządkowej 14 wykazu szczegółowego . . . . . 35.210 zł. — ct. a doliczywszy doń zaległości czynne . . . — „ — „ Łącznie . . .	35.210	—
7	Wydatki wynosiły według liczby porządkowej 13 wykazu szczegółowego . . . . 35.210 zł. — ct. a doliczywszy doń zaległości bierne . . . — „ — „ Łącznie . . .	35.210	—
8	W porównaniu okazuje się		

Wykaz B.

efektów krajowego funduszu emerytalnego szkolnego powstałych z nadwyżek dochodów chwilowo w papierach wartościowych lokowanych.

Liczba porząd.	Bliższe oznaczenie efektów	Datum	Nr. i serya	%	Na kwotę pojedynczo zł.	ct.	razem zł.	ct.
1	List zastawny nieokresowy gal. Towarzystwa kredyt. ziemskiego	z d. 1. lipca 1869	ser. III. 1.015	5	1.000	—	1.000	—
2	List zastawny okresowy 37-letni galic. Towarz. kredyt. ziemskiego	z d. 1. lipca 1881	ser. I. 485	„	10.000	—		
3	„	„ „ „	„ 486	„	10.000	—		
4	„	„ „ „	„ 487	„	10.000	—		
5	„	„ „ „	„ 488	„	10.000	—		
6	„	„ „ „	„ 489	„	10.000	—		
7	„	„ 1. stycznia 1876	ser. II. 697	„	5.000	—		
8	„	„ 1. lipca „	„ 811	„	5.000	—		
9	„	„ „ 1877	„ 914	„	5.000	—		
10	„	„ „ „	„ 938	„	5.000	—		
11	„	„ „ „	„ 1.150	„	5.000	—		
12	„	„ „ 1878	„ 1.350	„	5.000	—		
13	„	„ „ „	„ 1.351	„	5.000	—		
14	„	„ 1. stycznia 1880	„ 1.636	„	5·000	—		
15	„	„ „ „	„ 1.672	„	5.000	—		
16	„	„ „ 1877	ser. III. 5.807	„	1.000	—		
17	„	„ 1. lipca 1882	ser. I. 699	„	10.000	—		
18	„	„ „ „	„ 706	„	10.000	—		
19	„	„ 1. stycznia „	ser. II. 106	4	5.000	—		
20	„	„ „ „	ser. IV. 109	„	500	—		
21	„	„ „ „	ser. II. 131	„	5.000	—		
22	„	„ „ „	„ 145	„	5.000	—		
23	„	„ 1. lipca 1882	„ 7	„	5.000	—		
24	„	„ „ „	ser. III. 71	„	1.000	—		
25	„	„ „ „	„ 1.149	„	1.000	—		
26	„	„ „ „	ser. V. 215	„	100	—		
27	„	„ „ „	„ 502	„	100	—		
28	„	„ „ „	„ 942	„	100	—		
29	„	„ „ „	ser. I. 73	„	10.000	—		
30	„	„ „ „	ser. III. 1.530	„	1.000	—		
31	„	„ „ „	ser. IV. 17	„	500	—		
32	„	„ „ „	ser. V. 298	„	100	—		
33	„	„ „ „	„ 909	„	100	—		
34	„	„ „ „	ser. II. 320	„	5.000	—		
35	„	„ „ „	„ 324	„	5.000	—		
36	„	„ „ „	ser. III. 1.789	„	1.000	—		
37	„	„ „ „	ser. IV. 440	„	500	—		

Liczba porząd.	Bliższe oznaczenie efektów	Datum	Nr. i serya	%	Na kwotę			
					pojedynczo		razem	
					zł.	ct.	zł.	ct.
38	List zastawny okresowy 37-letni galic. Towarz. kredyt. ziemskiego	z d. 1. lipca 1882	ser. I. 177	4½	10.000	—		
39	„	„ „ „	„ 181	„	10.000	—		
40	„	„ „ „	ser. V. 1.406	„	100	—	182.100	—
41	Obligacya jednolitego długu państwa	„ 1. maja 1883	„ 40.154	5	6.550	—		
42	„	„ 1. listopada „	„ 42.038	„	6.100	—	12.650	—
43	Książeczka galicyjskiej Kasy oszczędności	„ 10. marca 1884	„ 551	4	7	04		
44	„	„ 13. lipca 1886	„ 49.938	„	17	76		
45	„		„ 41.424/87	„	49	62		
46	„		„ 55.133/ „	„	16	25		
47	„		„ 1.155/ „	„	75	59	166	26
	Razem . .	—	—		—	—	195.916	26

WYKAZ

przychodów i rozchodów krajowego funduszu emerytalnego szkolnego w okresie czasu od 1. stycznia 1888 do końca grudnia 1888 według dzienników c. k. głównej kasy krajowej.

Liczba porząd.	W miesiącu	Przychody w gotówce zł.	Przychody w gotówce ct	Przychody w papierach wartościowych zł.	Przychody w papierach wartościowych ct.	Rozchody w gotówce zł.	Rozchody w gotówce ct.	Rozchody w papierach wartościowych zł.	Rozchody w papierach wartościowych ct.
1	Styczeń 1888 . .	10.105	44	—	—	9.062	28	—	—
2	Luty „ . .	1.079	39	—	—	834	08½	—	—
3	Marzec „ . .	1.510	49	—	—	1.002	35	—	—
4	Kwiecień „ . .	1.641	10	—	—	1.180	55	—	-
5	Maj „ . .	37.284	71	35.000	—	987	64	70.000	—
6	Czerwiee „ . .	38.404	44½	—	—	74.839	87½	—	—
7	Lipiec „ . .	6.635	93	—	—	1.179	66	—	—
8	Sierpień „ . .	4.247	—	—	—	10.123	95½	—	—
9	Wrzesień „ . .	1.168	96	—	—	2 190	80	—	—
10	Październik „ . .	1.569	57	—	—	1.105	62	—	—
11	Listopad „ . .	1.345	79	—	—	2.259	83	-	—
12	Grudzień „ . .	1.562	78	—	—	2.099	57½	—	—
	Razem . .	106.555	60½	35.000	—	106.866	22	70.000	—
	Zapas kasowy z początkiem i z końcem roku 1888 . .	1.369	46½	263.366	90	1.058	85	228.366	90
	Razem . .	107.925	07	298.366	90	107.925	07	298.366	90

L. W. kr. 42302/89.

Aleg. 58.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego z czynności tyczących się krajowej szkoły gospodarstwa lasowego we Lwowie

Wysoki Sejmie!

W załatwieniu sprawozdania komisyi gospodarstwa krajowego o sprawozdaniu Wydziału krajowego z czynności tyczących się krajowej średniej szkoły lasowej, powziął Wysoki Sejm na posiedzeniu dnia 13. września 1888 następującą uchwałę:

„Poleca się Wydziałowi krajowemu, ażeby dla wszelkich spraw tyczących się średniej szkoły lasowej we Lwowie zwołał ankietę, złożoną z osób odpowiednich, przy współudziale reprezentanta c. k. Rządu".

„Wynik obrad tej ankiety ma Wydział krajowy przedłożyć Wysokiemu Sejmowi na najbliższej sesyi, z dodatkiem uzasadnionych w tej mierze wniosków".

Stosując się do polecenia tego zwołał Wydział krajowy ankietę złożoną z P. P.:

J. E. Adama księcia Sapiehy, J. E. Włodzimierza hr. Dzieduszyckiego, Stefana hr. Zamoyskiego, Juliusza Siegler-Eberswald, dyrektora dóbr Artura hr. Potockiego, Józefa Glanza, naczelnika dyrekcyi dóbr państwowych, Tadeusza Langiego, dyrektora dóbr fundacyi Skarbkowskiej, Gustawa Lettnera, c. k. radcy i inspektora lasów krajowych, Antoniego Andahazego, c. k. radcy Namiestnictwa i reprezentanta Rządu w kuratoryi szkoły, Dr. Piotra Grossa, reprezentanta c. k. Towarzystwa gospodarskiego galicyjskiego w kuratoryi szkoły. Stanisława hr. Stadnickiego, reprezentanta Wydziału krajowego w kuratoryi szkoły, tudzież Henryka Strzeleckiego, dyrektora i Władysława Tynieckiego, profesora krajowej szkoły lasowej we Lwowie.

Z wyjątkiem Adama księcia Sapiehy, Stefana hr. Zamoyskiego i Antoniego Andahazego, którzy swoją nieobecność chorobą usprawiedliwili, wzięli wszyscy powyż wymienieni członkowie udział w ankiecie, która się odbyła pod przewodnictwem członka Wydziału krajowego Leona Chrzanowskiego dnia 1. marca 1889.

Po wyjaśnieniu przez przewodniczącego celu i zadania zwołanej ankiety, odczytano ułożone dla niej pytania wraz z objaśniającym je wywodem następującej osnowy:

Kilkakrotnie w Sejmie i komisyach sejmowych wypowiadane zdanie, że krajowa szkoła gospodarstwa lasowego we Lwowie nie odpowiada potrzebom kraju i celowi zaznaczonemu statutem organizacyjnym dla szkoły tej w r. 1874 uchwalonym, skłoniło Sejm krajowy, iż na posiedzeniu dnia 13. września 1888 r. polecił Wydziałowi krajowemu, aby co do reorganizacyi tej szkoły, poruszonej przez komisyę gospodarstwa krajowego w jej sprawozdaniu z dnia 18. stycznia 1888 r., zasiągnął zdania kompetentnych osób w drodze ankiety.

Przedkładając ankiecie w myśl polecenia tego zwołanej, poniżej zamieszczone pytania do rozbioru, poprzedzamy takowe, dla ich objaśnienia, następującemi uwagami:

Krajowa szkoła gospodarstwa lasowego założoną została przez kraj w październiku roku 1874, a ustrój jej unormowany został statutem organizacyjnym, uchwalonym przez Wydział krajowy w 1874 r. do L. 18528 (patrz rocznik dyrekcyi szkoły z r. 1887 str. 52.)

Celem szkoły gospodarstwa lasowego, w myśl tego statutu organizacyjnego jest:

„Kształcenie przyszłych gospodarzy lasowych stosownie do potrzeb kraju“ (patrz §. 1 statutu na str. 52 rocznika dyrekcyi szkoły)

Przedmioty nauki, jak i rodzaj egzaminów, przepisane w §§. 6, 7 i 10 powyż wspomnianego statutu organizacyjnego, zostały rozszerzone a względnie zmienione, jak to wypływa z przedstawienia dyrekcyi w jej roczniku z roku 1884 (patrz str. 1 i 2, tudzież 19 i 25.)

Wskutek rozszerzenia nauk, przedewszystkiem ogólnie kształcących humanitarnych, (patrz rocznik str. 25.) liczba godzin na nauki w szkole statutem organizacyjnym na 24 do 25 tygodniowo naznaczona, powiększoną została do liczby 34 a nawet 35 tygodniowo w jednem półroczu.

Koniecznem tego następstwem musiało być, że ćwiczenia i demonstracye zastosowania w praktyce zawodowych nauk leśniczych, czyli w ogóle praktyczne wykształcenie w leśnictwie, na które sejmowa komisya gospodarstwa krajowego słusznie wielki nacisk kładzie, zredukowane zostało, i jest obecnie niedostateczne, jakto pan dyrektor szkoły wobec komisyi gospodarstwa krajowego skonstatował (patrz sprawozdanie komisyi sejmowej gospodarstwa krajowego z dnia 18. stycznia 1888.)

Zaniechano też egzamina końcowe ogólne, które w myśl §. 10 statutu organizacyjnego szkoły składać byli winni uczniowie po ukończeniu całego kursu nauk, celem wykazania nabytego uzdolnienia; natomiast wydawano uczniom absolutorya na podstawie tylko przeciecia z postępów otrzymanych przy egzaminach półrocznych. Zaniechanie to tak ważnych egzaminów nastąpiło bez aprobaty Wydziału krajowego, a tylko za porozumieniem się z kuratoryą szkoły, jak dyrekcya w roczniku swoim (str. 25) wyjaśnia

Niedostatki pewne w systemie naukowym szkoły gospodarstwa lasowego, a szczególniej niedostateczne wykształcenie praktyczne uczniów tej szkoły, stały się przyczyną (według zdania sejmowej komisyi gospodarstwa krajowego), że uczniowie ci z trudnością znajdują odpowiednie pomieszczenie, mianowicie od czasu, kiedy współzawodniczą z nimi wychowańcy rządowej niższej szkoły leśniczej w Bolechowie, którzy wprawdzie pod względem wykształcenia teoterycznego znacznie niżej stoją od pierwszych, ale są w praktyce leśniczej wyćwiczeni, i z tego powodu więcej są poszukiwani.

Szkoła gospodarstwa lasowego we Lwowie potrzebuje koniecznie odpowiedniej reformy. Uznaje to sam dyrektor szkoły p. Strzelecki, zaś komisya sejmowa gospodarstwa krajowego z naciskiem wypowiedziała zdanie, że z planu nauk wykreślone być winny przedmioty wkraczające w zakres leśniczej akademii, a szkoła utrzymaną być winna ściśle w granicach szkoły średniej, naznaczonych statutem.

Do osiągnięcia celu wskazanego przez sejmową komisyę gospodarstwa krajowego, a zgodnego ze zdaniem Sejmu, prowadzić mogą trzy drogi, mianowicie:

1. Przeniesienie szkoły leśniczej ze Lwowa do odpowiedniej miejscowości leśnej, gdzieby uczniom dana była sposobność, przypatrzenia się bliżej zawodowi, któremu poświęcić się zamierzają.

Jakkolwiek droga ta byłaby zupełnie odpowiednią do osiągnięcia celu, wskazanego przez sejmową komisyę gospodarstwa krajowego, to jednakże nie można jej doradzać, albowiem przeniesienie szkoły do miejscowości leśnej, pociągnęłoby za sobą wielkie wydatki na nowe urządzenie całego zakładu, a także podwojenie dotychczasowych wydatków na jego utrzymanie coroczne.

2. Przyłączenie szkoły leśniczej, jako osobnego wydziału leśniczego do krajowej wyższej szkoły rolniczej w Dublanach.

Przyłączenie to byłoby tak dla szkoły leśniczej, jak i dla szkoły rolniczej z tego tylko względu dobre, że uczniowie szkoły rolniczej mogliby uczęszczać na fachowe wykłady leśnictwa, wydział zaś leśniczy korzystałby z licznych sił nauczycielskich szkoły rolniczej, a nadto praktyka leśnicza, mianowicie zaś obznajomienie bliższe uczniów z kulturami i pracami w lesie, byłaby łatwiejszą do przeprowadzenia w Dublanach, jak obecnie we Lwowie.

Jednak są także liczne niekorzyści i ujemne strony przyłączenia szkoły leśniczej do szkoły rolniczej w Dublanach. Niekorzyści reorganizowania na tej drodze szkoły leśnictwa płyną po części ztąd, że szkoła rolnicza w Dublanach jest szkołą wyższą, do której wstępują uczniowie po skończeniu gimnazyum lub równorzędnej szkoły średniej, a nauki nawet podstawowe wykładane są dla takich uczniów w inny sposób i w innym rozmiarze, jak dla uczniów szkoły średniej.

Prócz tego utrzymanie się w Dublanach byłoby dla uczniów szkoły leśniczej, którzy zwykle są niezamożni, trudniejsze niż we Lwowie.

3, Pozostawienie szkoły leśniczej nadal we Lwowie, i przeprowadzenie w niej odpowiedniej reorganizacyi.

Reorganizacyę tę należałoby może przeprowadzić w kierunku następującym:

a) Scieśnić wykład nauk takich, które nie są fachowo leśnicze, i nie są koniecznie potrzebne do wykształcenia zdolnych leśników praktycznych, jakich kraj rzeczywiście potrzebuje, a wykładać te nauki w takim tylko rozmiarze, jaki jest nieodzowny dla gruntownego pojęcia nauk fachowo leśniczych;

b) przez to zyska się czas potrzebny do rozszerzenia wykładu nauk fachowych i gruntowniejszego ich pojęcia przez uczniów;

c) szczególniej zyska się przez to więcej czasu na demonstracye i ćwiczenia praktyczne z nauk zawodowych leśniczych, tak w ogrodzie doświadczalnym, jak w lesie Winnickim, którego Wydział krajowy pozwolił szkole używać dla praktycznej nauki, w granicach instrukcyą zakreślonych;

d) zaprowadzić osobne kursa praktyki leśniczej podczas ostatnich lat nauki w szkole leśnej i pod jej kontrolą, ale po za jej obrębem, w lasach wzorowo urządzonych.

Sposób urządzenia takich osobnych kursów praktyki w ciągu nauk w szkole, wyjaśni bliżej wniosek przedłożony ankiecie przez przewodniczącego i profesora Strusiewicza.

e) Rozciągnąć czas trwania nauki w krajowej szkole leśniczej do lat trzech celem skutecznego przeprowadzenia reorganizacyi w kierunkach wskazanych pod *b) c)* i *d)*.

Rozciągnięcie to czasu trwania nauki na lat trzy, rozszerzenie odpowiednie nauk ściśle zawodowych, i poświęcenie możliwie najwięcej czasu na demonstracye i praktykę leśniczą, umożebni gruntowniejsze wykształcenie się teoretyczne i praktyczne uczniów i usposobi ich do złożenia egzaminów państwowych na samoistnych gospodarzy leśnych (czyli tak zwanych egzaminów wyższych) po odbyciu praktyki ustawą przepisanej, co dla gospodarstwa lasowego jest bardzo pożądanem.

Reorganizacya szkoły gospodarstwa lasowego we Lwowie nie usunie jednakże potrzeby dopełnienia wykształcenia praktycznego uczniów po opuszczeniu szkoły. Przeto ważnym jest bardzo wniosek komiyi gospodarstwa krajowego co do wyszukania odpowiednich miejsc dla praktykantów (wyszukania stacyi praktyki) i wyznaczenie dla nich odpowiednich stypendyów.

Pragnąc reorganizacyę szkoły gospodarstwa lasowego tak przeprowadzić, aby ta szkoła rzeczywistym potrzebom kraju ile możności odpowiadała, prosimy ankietę zastanowić się nad powyż przytoczonemi uwagami i udzielić Wydziałowi krajowemu odpowiedzi na następujące pytania:

1. Czy szkoła gospodarstwa lasowego we Lwowie ma być nadal utrzymana jako szkoła średnia, z celem kształcenia gospodarzy lasowych, którzyby odpowiadali potrzebom kraju, i czy ta szkoła, w dzisiejszym jej stanie odpowiada temu celowi, naznaczonemu jej statutem?

2. Czy dla osiągnięcia celu naznaczonego krajowej szkole gospodarstwa lasowego statutem organizacyjnym, aby kształciła „przyszłych gospodarzy lasowych stosownie do potrzeb kraju,“ należy tę szkołę albo przenieść w odpowiednią okolicę leśną, albo połączyć ją, jako osobny wydział, z krajową wyższą szkołą rolniczą w Dublanach, albo też pozostawić na miejscu, lecz zreorganizować stosownie do powyżej oznaczonego celu“

3. Jakie są wady w teraźniejszym ustroju i stanie krajowej szkoły gospodarstwa lasowego we Lwowie, i jakie są przyczyny tych wad?

4. Jeżeli szkoła gospodarstwa lasowego ma pozostać we Lwowie, a główną jej wadą jest, że nie daje uczniom wykształcenia praktycznego w leśnictwie, jak to przedstawiła sejmowa komisya gospodarstwa krajowego, w jaki sposób należałoby zapewnić uczniom tej szkoły nabywanie wykształcenia praktycznego w leśnictwie? Czy w tym celu nie należałoby zaprowadzić już w ciągu trwania nauki w szkole, osobne kilkutygodniowe kursa praktyki w lesie, które pod kontrolą dyrekcyi szkoły przez uczniów odbywane, umożebniłyby im nietylko dokładniejsze zapoznanie się z czynnościami technicznemi i admistracyjnemi gospodarstwa lasowego, ale nadto przyczyniłyby się niezawodnie do lepszego zrozumienia wykładanych im w szkole nauk fachowych?

Myśl reorganizacyi szkoły w tym kierunku rozwija bliżej i szczegółowo wniosek przedłożony ankiecie przez przewodniczącego członka Wydziału krajowego Leona Chrzanowskiego i profesora Z. Strusiewicza, a podany niżej w załącznikach. (Patrz alegat I.).

Alegat I. 5. Czy uczniom, którzy ukończyli cały kurs nauk w szkole gospodarstwa lasowego i złożyli z odnaczeniem egzamin końcowy ogólny, nie należałoby dawać stypendyów z funduszu krajowego dla odbycia praktyki rocznej w leśnictwach rządowych, lub w lasach prywatnych dobrze urządzonych.

Po odczytaniu tych pytań rozpoczęły się rozprawy, w których wszyscy członkowie ankiety żywy udział brali.

W dyskusyi tej przeważna większość członków wypowiedziała zgodnie zdanie:

A) Że szkoła gospodarstwa lasowego we Lwowie nie odpowiada w jej dzisiejszym ustroju temu celowi, do którego dążyć powinna, a który wytknięty jej został statutem organizacyjnym, gdyż abituryenci tej szkoły nie wynoszą z niej dosyć gruntownego wykształcenia w naukach zawodowych, ani też tego wykształcenia praktycznego, jakie szkoła średnia leśnicza wychowańcom swoim dać może i powinna; wskutek czego nie są oni należycie przygotowani na samoistnych gospodarzy leśnych, od których wymaga się coraz więcej wiedzy fachowej.

B) Że główne przyczyny dopiero co zaznaczonego niezadowalniającego wyniku działalności krajowej szkoły gospodarstwa lasowego we Lwowie są:

1. Niedostateczne przygotowanie, z jakiem młodzież do szkoły tej wstępuje, wskutek czego musi szkoła poświęcać więcej czasu na nauki ogólnie kształcące i przygotowawcze, a przy dwuletniem tylko trwaniu nauk mało czasu pozostaje na nauki zastosowane i fachowo leśnicze.

2. Nagromadzenie znacznej liczby przedmiotów nauki na stosunkowo krótki kurs dwuletni, a wskutek tego zajęcie wykładami tak znacznej liczby godzin codziennnie, że uczniowie nie są w stanie wykładów tych należycie przerobić i zawartych w nich nauk sobie przyswoić, tem bardziej, że dla braku czasu nie są nauki teoretyczne należycie wspierane i uzupełniane odpowiedniemi demonstracyami i ćwiczeniami praktycznemi, czy to w ogrodzie doświadczalnym szkoły i w lesie Winnickim, do celów nauki dla szkoły przez Wydział krajowy przeznaczonym, czy

też w innych lasach, które na częstych a w stosownej porze urządzanych wycieczkach naukowych zwiedzane być powinny.

Przystępując do odpowiedzi szczegółowych na postawione pytania, oświadczyła ankieta:

Co do pytań pod 1, 2 i 3.:

Że szkoła gospodarstwa lasowego we Lwowie powinna być nadal utrzymywana, jako samoistna średnia szkoła leśnicza, nie połączona z żadnym innym zakładem naukowym, ale tak zreorganizowana, aby mogła wydawać teoretycznie i praktycznie wykształconych gospodarzy lasowych, odpowiadających potrzebom kraju.

Ażeby zaś osiągnąć dopiero co wskazany cel, wytknięty zresztą w obowiązującym statucie organizacyjnym szkoły, doradza ankieta:

a) Rozciągnąć trwanie nauk w krajowej szkole gospodarstwa lasowego z lat dwóch na trzy, co umożebni rozszerzenie niektórych nauk zawodowych, bez zbytniego przeciążenia uczniów, i pozwoli poświęcić więcej czasu na ich wykształcenie praktyczne;

b) rozszerzyć niektóre nauki zawodowe, mianowicie zaś inżynieryę leśną (zabudowanie potoków górskich) i naukę wyzyskiwania płodów leśnych czyli exploatacyi lasów w ogóle;

c) ograniczyć liczbę godzin wykładowych dla tych nauk, które do zawodowego wykształcenia leśnika nie są koniecznie potrzebne, a czas zajmują;

d) dać większe rozmiary i poświęcić jak najwięcej czasu demonstracyom i ćwiczeniom praktycznym, nie tylko w ogrodzie doświadczalnym szkoły, ale także w lesie Winnickim, jak niemniej i w innych lasach, które w stosownych porach i pod kierunkiem fachowych profesorów jak najczęściej zwiedzane być powinny.

Na wycieczkach w tym celu urządzanych nie powinni nauczyciele zaniedbywać udzielania, zaraz na miejscu w lesie, wyczerpujących objaśnień, tyczących się wszystkiego, co leśnika interesować może, a do czego zwiedzany właśnie las przedmiotu dostarczy.

e) Przeznaczyć rok I. (pierwszy) na nauki przygotowawcze, a nauki zawodowe rozłożyć stosownie na rok II. (drugi) i III. (trzeci) trzechletniego kursu;

f) przyjmować do krajowej szkoły gospodarstwa lasowego tylko takich kandydatów, którzy przynajmniej cztery klasy gimnazyum lub szkoły realnej z dobrym postępem ukończyli, a dozwalać wstępu do szkoły na podstawie ścisłego egzaminu wstępnego tylko takim kandydatom, którzy dla ważnych przyczyn nie mogą kończyć niższego gimnazyum lub innych równorzędnych szkół w kraju naszym, a praktyką lub służbą leśną dowiedli, że do zawodu leśniczego zamiłowanie posiadają;

g) kandydatom, którzy egzamin dojrzałości złożyli, ułatwić wstęp bezpośrednio na rok drugi (II.) i umożebnić im przez to ukończenie całego kursu nauk w dwóch latach;

h) utrzymać zaniechany, a statutem organizacyjnym szkoły przepisany egzamin ogólny końcowy z całości nauk zawodowych, i tylko takim uczniom wydawać świadectwo ukończenia nauk, którzy egzamin ten złożą.

W powyższem mieści się już odpowiedź i na pierwszą część czwartego pytania. Co zaś do drugiej części tego pytania i wniosku, tyczącego się zaprowadzenia osobnych kilkutygodniowych kursów praktyki leśniczej w stosownych porach, w ciągu trzechletniego kursu nauki szkolnej, nie mogła ankieta na razie stanowczo odpowiedzieć. Ankieta przyznała, że kursa takie praktyki leśniczej, urządzane w stosownych porach i w odpowiednio dobranych miejscowościach, gdzieby zarządzający lasem był leśnikiem fachowo wykształconym i chciał podjąć się dozoru uczącej się młodzieży, mogłyby przyczynić się wielce do praktycznego wykształcenia uczniów krajowej szkoły gospodarstwa lasowego we Lwowie.

Lecz przed daniem stanowczej odpowiedzi na to pytanie, żądali członkowie ankiety, aby pytanie to rozwinięte w dołączonym wniosku, roztrzęsły kuratorya i dyrekcya z gronem profeso-

rów krajowej szkoły gospodarstwa lasowego i uwagi swoje w tym przedmiocie zechciały przedłożyć ankiecie, zwołanej w kilka miesięcy później.

Co do pytania piątego:

Ponieważ najlepiej uorganizowana nauka w szkole, nie usunie potrzeby dopełnienia praktycznego wykształcenia uczniów po opuszczeniu szkoły, przeto zaleca ankieta jak najmocniej:

α) Ażeby dla abituryentów krajowej szkoły gospodarstwa lasowego we Lwowie Wydział krajowy wystarał się o stosowne miejsca praktyki w lasach rządowych i dobrze administrowanych prywatnych;

β) ażeby Wydział krajowy postarał się o fundusze na jednoroczne stypendya dla tych abituryentów krajowej szkoły gospodarstwa lasowego, którzy egzamin ogólny z celującym postępem złożą, i praktykę leśniczą odbywać mają w miejscowościach przez dyrekcyę wskazanych i pod jej kontrolą.

W ciągu dyskusyi zwrócili uwagę pp. Strzelecki i Lettner na trudności, jakich młodzież nasza, kwalifikująca się do służby technicznej przy lasach rządowych, doznaje przez to, że egzamina kwalifikacyjne składać musi tylko w Wiedniu w Ministerstwie rolnictwa, po odbyciu egzaminów państwowych teoretycznych na „Hochschule für Bodenkultur“ i w języku niemieckim; poruszyli więc myśl, by Wydział krajowy postarał się o otworzenie wydziału leśnego przy politechnice lwowskiej.

Wskutek tego oświadczyła się ankieta, aby niezależnie od reorganizacyi krajowej szkoły gospodarstwa lasowego we Lwowie, w duchu poprzód wskazanym, starał się Wydział krajowy o to, aby przy uniwersytecie Jagiellońskim lub przy politechnice lwowskiej otworzonym został osobny wydział rolniczo-leśniczy, którvby zastąpił akademię rolniczo-leśniczą w Wiedniu (Hochschule für Bodenkultur) i aby egzamina państwowe, uprawniające do służby technicznej przy administracyi lasów państwowych w Galicyi, składać mogli kandydaci w języku polskim.

Stosownie do żądania członków ankiety przesłał Wydział krajowy wniosek tyczący się praktyki leśniczej, wraz protokółem obrad ankiety, kuratoryi krajowej szkoły gospodarstwa lasowego we Lwowie, aby ta, wspólnie z dyrekcyą i gronem profesorów tej szkoły, wniosek wspomniany zbadała i uwagi swoje co do projektowanego sposobu przeprowadzenia praktyki leśniczej w krajowej szkole leśniczej we Lwowie przedłożyła Wydziałowi krajowemu. Do chwili zamknięcia niniejszego sprawozdania nie otrzymał Wydział krajowy wniosków kuratoryi w tym przedmiocie.

Wydział krajowy, pragnąc przygotować wszystko, coby mogło ułatwić jak najrychlejsze wprowadzenie reorganizacyi krajowej szkoły gospodarstwa lasowego, doradzanej przez ankietę, skoro reorganizacya ta przez Wysoki Sejm poleconą zostanie, wezwał pod dniem 13, maja 1889 L. 19093 dyrekcyę krajowej szkoły lasowej, aby wspólnie z gronem profesorów tej szkoły wypracowała i za pośrednictwem kuratoryi przedłożyła Wydziałowi krajowemu:

1. Projekt rozkładu nauk teoretycznych i praktycznych w szkole leśniczej na kurs trzyletni, przy zastosowaniu, zasad wypowiedzianych w uchwałach ankiety;

2. Projekt przejścia z dotychczasowego kursu 2-letniego do zaprowadzić się mającego kursu 3-letniego.

Gdy jednakże dyrekcya w projekcie swym, przedłożonym Wydziałowi krajowemu na dniu 1. lipca 1889 LW. 27613 ograniczyła się wyłącznie tylko do rozkładu nauk teoretycznych, a pominęła całkowicie rozkład nauk praktycznych i zastosowanie praktyki, jaką szkoła dać może, do wykładów teoretycznych; przeto poruczył Wydział krajowy reskryptem z d. 10. lipca 1889 l. 27613 wypracowanie powyż wspomnianych projektów osobnej komisyi pod przewodnictwem członka Wydziału Leona Chrzanowskiego, powołując do niej PP.: Dra Piotra Grossa, przewodniczącego kuratoryi krajowej szkoły leśnej, Władysława Lubomęskiego, dyrektora krajowej wyższej szkoły rolniczej w Dublanach, Henryka Strzeleckiego, dyrektora, tudzież Władysława Tynieckiego i Zygmunta Demianowskiego, profesorów krajowej szkoły gospodarstwa lasowego, i profesora Zygmunta Strusiewicza, przydzielonego do służby przy Wydziale krajowym.

Projekt przez tę komisyę wypracowany na podstawie wzorów zebranych ze szkół podobnych, istniejących w innych krajach, a uwzględniający stosunki krajowe i wskazówki zawarte w uchwałach ankiety, znajduje się przy niniejszem sprawozdaniu (patrz ałegat II.)

Alegat II. Poruszone przez ankietę wprowadzenie w krajowej szkole gospodarstwa lasowego **egzaminów końcowych ogólnych**, przepisanych w §. 10. statutu organizacyjnego dla tej szkoły w roku 1874 uchwalonego, było od lat wielu przedmiotem starań Wydziału krajowego, natrafiało jednakże ciągle na trudności.

Reskryptem z dnia 17. kwietnia b. r. LW. 14081 polecił Wydział krajowy dyrekcyi szkoły:

1. Ażeby jeszcze w bieżącym roku szkolnym, mianowicie przy końcu drugiego półrocza 1888/89 wprowadziła egzamin końcowy czyli ogólny, przepisany statutem z całości nauk zawodowych;

2. ażeby w myśl dawniejszego polecenia kuratoryi i następnego wezwania Wydziału krajowego z dnia 30. lipca 1880 LW. 33870, wypracowała wspólnie z kolegium nauczycieli:

a) Projekt regulaminu tyczącego się sposobu i porządku odbywania tak egzaminu ogólnego, przepisanego §. 10. statutu organizacyjnego szkoły, jak i egzaminów półrocznych,

b) projekt regulaminu tyczącego się wewnętrznego porządku szkoły, w myśl §. 16. statutu.

Wskutek powyż powołanego reskryptu z dnia 17. kwietnia b. r. L. 14081 i późniejszych z dnia 14. maja b. r. LW. 20259 i z dnia 12. czerwca b. r. LW. 23460, przedłożyła dyrekcya w dniu 13. czerwca b. r. żądane projekty.

Gdy jednakże z zasadami wypowiedzianemi w tym projekcie ani profesorowie szkoły lasowej, ani kuratorya, ani Wydział krajowy się nie zgadzali, poruczył Wydział krajowy reskryptem z dnia 14. czerwca 1889 l. 25179 wypracowanie projektu regulaminów komisyi złożonej z pp.: Leona Chrzanowskiego, członka Wydziału krajowego jako przewodniczącego, Dra Piotra Grossa, członka kuratoryi szkoły, Władysława Lubomęskiego, dyrektora krajowej wyższej szkoły rolniczej w Dublanach, Henryka Strzeleckiego, dyrektora szkoły lasowej, Władysława Tynieckiego i Zygmunta Demianowskiego, profesorów tej szkoły, tudzież prof. Zygmunta Strusiewicza.

Komisya ta wypracowała najpierw regulamin tyczący się egzaminu końcowego ogólnego, przepisanego §. 10. statutu organizacyjnego, który to regulamin Wydział krajowy na radzie dnia 21. czerwca b. r. zatwierdził, polecając równocześnie dyrekcyi szkoły reskryptem do LW. 26261, by według przepisów w tym regulaminie zawartych przeprowadziła egzamin ogólny z końcem roku szkolnego 1888/89.

W myśl tego rozporządzenia odbyły się po raz pierwszy w krajowej szkole gospodarstwa lasowego w dniach 5. 6. i 7. sierpnia b. r. **egzamina końcowe ogólne** przed komisyą egzaminacyjną, wyznaczoną przez Wydział krajowy. Z jedenastu uczniów drugiego roku, przystąpiło do egzaminu tego dziewięciu, ale trzech tylko uczniów egzamin ten w powyższym terminie złożyło; zaś odpowiednio regulaminowi, przystąpiło do egzaminu ogólnego po wakacyach, w dniach od 27. do 29. września b. r. jeszcze sześciu uczniów, z których trzech egzamin ten złożyło.

Wypracowanie regulaminu tyczącego się egzaminów półrocznych, tudzież porządku wewnętrznego szkoły, jest w toku i wkrótce ukończone zostanie

---

Pismem z dnia 7. kwietnia 1889 L. 15417 odniósł się Wydział krajowy do c. k. Rządu o podwyższenie subwencyi z funduszów państwowych, dotąd szkole gospodarstwa lasowego udzielanej, o 1.000 zł. w. a. rocznie, przeznaczając tę kwotę na stypendya dla tych abituryentów krajowej szkoły lasowej, którzy egzamin końcowy ogólny z celującym postępem złożą i dla uzupełnienia nauk na praktykę leśniczą wysłani być mają.

Równocześnie prosił Wydział krajowy o jednorazową subwencyę w kwocie 1.000 zł. w. a. na częściowe pokrycie kosztów przykupna gruntu dla szkoły lasowej, a to w tym celu, aby dla ćwiczeń uczniów zaprowadzić odpowiednich rozmiarów kultury, które w szczupłym ogródku szkolnym dostatecznego pomieszczenia mieć nie mogą.

Gdy się jednakże pokazało, że zamierzone zakupno sąsiedniego gruntu, jest z powodu nadzwyczaj wysokiej ceny na razie niemożliwe, postanowił Wydział krajowy, aby na kultury lasowe, mające uczniom do ćwiczeń i demonstracyj służyć, zająć pięciomorgowy ogród na „Szumanówce“, który pierwotnie do użytku szkoły leśniczej przeznaczony, następnie za czynsz roczny w kwocie 100 zł. Towarzystwu ogrodniczo-sadowniczemu wydzierżawiony został.

Wskutek tej uchwały Wydziału krajowego wypowiedziano Towarzystwu ogrodniczo-sadowniczemu dalszą dzierżawę odpowiednio do zawartej z tem Towarzystwem umowy, a profesorowi Władysławowi Tynieckiemu, wykładającemu w szkole lasowej uprawę i ochronę lasów i prowadzącemu kultury w ogródku szkolnym, polecił Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 6. września b. r. LW. 38559, by w porozumieniu z dyrekcyą szkoły wypracował i na ręce tejże dyrekcyi przedłożył Wydziałowi krajowemu szczegółowy plan zużytkowania wspomnianego ogrodu na „Szumanówce“ na cele praktycznej nauki zakładania i prowadzenia kultur leśnych, z uwzględnieniem także kultury łozy koszykarskiej.

Zważywszy, że prawie wszystkie nauki fachowe gospodarstwa lasowego (jako to: cięcie lasu, pielęgnowanie lasu, użytkowanie z lasu, urządzenie lasu, zawiadywanie lasem) wykłada obecnie dyrektor Strzelecki, z wyjątkiem jedynie kultury i ochrony lasu, które wykłada profesor Tyniecki i ocenienia lasu, które wykłada profesor Demianowski, zważywszy, że wskutek podeszłego już wieku, jak niemniej wskutek co raz częstszego zapadania na zdrowiu, nie może już dyrektor brać dość czynnego udziału w przewodniczeniu uczniom w ćwiczeniach i demonstracyach po za obrębem szkoły (jak n. p. w lesie Winnickim i na wycieczkach naukowych), a tem mniej mógłby być czynnym w kierunku wskazanym, gdyby tak pożądane rozszerzenie praktyki w krajowej szkole leśniczej wprowadzone zostało; zważywszy dalej, że i z innych względów w interesie szkoły leży, aby mieć przy szkole nauczyciela fachowo wykształconego, a do wykładów zawodowych nauk leśniczych przygotowanego, któryby w danym razie mógł choćby tylko czasowo zastąpić profesora tychże nauk, a z czasem i stale posadę ustępującego profesora zająć; — uznał Wydział krajowy konieczną potrzebę utworzenia przy krajowej szkole dospodarstwa lasowego we Lwowie drugiej systemizowanej posady adjunkta.

Ażeby zaś wydatków rocznych krajowej szkoły gospodarstwa lasowego nie powiększać, zaproponował Wydział krajowy wykreślić z budżetu wydatków szkoły gospodarstwa lasowego, z pozycyi przeznaczonej na wynagrodzenie docenta do matematyki elementarnej i fizyki kwotę 400 zł., tudzież całą pozycyę w kwocie 400 zł. przeznaczoną na wynagrodzenie dla docenta rysunków, a uzyskaną ztąd kwotę 800 zł. w. a. przeznaczyć na płacę dla drugiego nauczyciela-adjunkta. Adjunkt ten nauczałby matematykę elementarną (wykładaną dotąd przez docenta), tudzież matematykę zastosowaną do leśnictwa (wykładaną dotąd przez profesora Demianowskiego) a nadto wykładałby jeden lub więcej przedmiotów fachowych, wykładanych obecnie przez dyrektora Strzeleckiego.

Alegat III. Przedkładając przy niniejszem sprawozdanie dyrekcyi krajowej szkoły gospodarstwa lasowego we Lwowie z jej czynności za rok szkolny 1888/89 (patrz alegat III), podaje Wydział krajowy do wiadomości Wysokiego Sejmu, że w miejsce zmarłego docenta ś. p. Dra Burzyńskiego, który wykładał stylistykę polską i niemiecką, tudzież ustawy lasowe i zarys ekonomii społecznej, powołała kuratorya krajowej szkoły gospodarstwa lasowego pismem z dnia 4. września b. r. pp.: Dra Władysława Ostrożyńskiego, docenta prawa austryackiego na uniwersytecie lwowskim i Marcelego Białobrzeskiego, urzędnika Wydziału krajowego, a to: pierwszego do wykładu ustaw leśnych i zarysu ekonomii społecznej, drugiego zaś dla nauki języka polskiego (stylistyki) i niemieckiego.

Wydział krajowy zatwierdził powołanie to reskryptem z dnia 5. września 1889 L. 38557, rozdzielając przez to nauki wykładane dotąd przez jednego docenta w myśl propozycyi dyrekcyi, na dwóch docentów.

Na podstawie wywodu powyższego Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego, tyczące się spraw krajowej szkoły gospodarstwa lasowego we Lwowie.

2. Sejm ustanawia drugą posadę nauczyciela-adjunkta do wykładu nauk matematycznych i fachowo-leśniczych z płacą roczną w kwocie 800 zł. w. a.

3. Sejm poleca zamieścić w budżecie krajowej szkoły gospodarstwa lasowego we Lwowie pozycyę wydatków w kwocie 800 zł. na płacę nauczyciela-adjunkta, a natomiast wykreślić z pozycyi wydatków kwoty 800 zł. przeznaczonej na wynagrodzenie docenta matematyki elementarnej i fizyki, kwotę 400 zł., tudzież całą pozycyę 400 zł. przeznaczonych na wynagrodzenie docenta rysunków.

4. Sejm uchwala zamieścić w budżecie funduszu krajowego w rubryce XV. pozycyi 201 wydatków, kwotę 800 zł. w. a. na stypendya dla uczniów krajowej szkoły gospodarstwa lasowego, którzy ogólny egzamin złożyli i zostali wysłani na roczną praktykę leśniczą.

5. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, aby w jak najkrótszym czasie przeprowadził reorganizacyę przejściową szkoły gospodarstwa lasowego we Lwowie według zasad wskazanych przez ankietę, zaprowadzając trzechletni kurs nauk w tej szkole.

6. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, aby na przyszłej sesyi sejmowej przedłożył projekt stanowczej reorganizacyi krajowej szkoły gospodarstwa lasowego we Lwowie, po rozstrzygnięciu przez ankietę przedłożonego jej wniosku, tyczącego się zaprowadzenia praktyki leśniczej.

Lwów, dnia 4. października 1889 r.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Marszałek krajowy:

Tarnowski, *w. r.*

Sprawozdawca:

Leon Chrzanowski *m. p.*

Członek Wydziału krajowego.

Wniosek dotyczący sposobu przeprowadzenia praktyki leśniczej

w krajowej szkole gospodarstwa leśnego tak w czasie trzyletniego kursu szkolnego, jak i po ukończeniu nauk teoretycznych.

(przedłożony ankiecie przez jej przewodniczącego i profesora Strusiewicza.)

Dla przeprowadzenia i zabezpieczenia dostatecznej praktyki w czasie nauk teoretycznych w szkole gospodarstwa leśnego, praktyki, któraby wykładom nie przeszkadzała, ale takowe uzupełniała i ułatwiała, któraby ucznia do przyszłego jego zawodu niejako wprowadzała, a na każdy wypadek rozszerzała mu pogląd na całość nauki gospodarstwa leśnego i na zastosowanie tej nauki w wykonywaniu racyonalnego gospodarstwa, proponujemy co następuje:

1. Rozszerzenie i systematyczne przeprowadzenie praktyki w szkole przez częste demonstracye i ćwiczenia, wykonywane w porach odpowiednich i pod kierunkiem dotyczących profesorów, a to tak w ogrodzie doświadczalnym jak i w lesie Winnickim, którego Wydział krajowy rozporządzeniem do L. 8942 ex 1875 dla celów naukowych szkoły używać pozwolił.

2. Uorganizowanie dalszych wycieczek naukowych, podejmowanych z uczniami roku I. i II. w czasie feryj, to jest w miesiącu wrześniu, a z uczniami roku III. na wiosnę w miesiącu maju, celem poznania kultur, organizacyi i exploatacyi lasów, zakładów technicznych w lesie: jak, tartaków, gonciarek, spławów i t. d. Wycieczki te odbywać się winny przedewszystkiem do lasów rządowych, a zawsze tylko pod kierunkiem profesorów, którzy widziane przedmioty winni na miejscu objaśniać odpowiednimi wykładami.

3. Uorganizowanie i ścisłe przeprowadzenie praktyki leśniczej po za obrębem szkoły, bądź w czasie dłuższych (kilkutygodniowych) przerw nauki teoretycznej, bądź w czasie feryj letnich, a to na wzór tej praktyki, jaką zaprowadzono z wielkiem powodzeniem przy szkole głównej kultury ziemiańskiej w Paryżu (Institut national agronomique, Ecole de haut enseignement à Paris).

Praktyka dopiero co wspomniana, mogłaby być uorganizowana i przeprowadzona w sposób następujący:

Rok I. Kandydaci, którzy warunkom przyjęcia w zupełności odpowiadają, wstępują na rok I-szy, czyli I-szy kurs teoretyczny, obejmujący przeważnie nauki podstawowe i trwający od 1. listopada do końca sierpnia, 10 miesięcy. W czasie tego pierwszego kursu teoretycznego, podzielonego na 2 semestry z egzaminami przy końcu marca i przy końcu sierpnia, odbywać powinni uczniowie ćwiczenia pod 1) wskazane, mianowicie użyci być winni do prac w ogrodzie doświadczalnym zarówno z uczniami kursów wyższych, którym towarzyszyć także będą w wycieczkach demonstracyjnych do lasu Winnickiego, celem zapoznania się z przedmiotem nauki zawodowej, którą słuchać będą w kursach następnych.

Po ukończenieniu I. kursu teoretycznego i krótkich wakacyj, trwających n. p. do połowy września, udadzą się uczniowie na:

1-szy kurs praktyki 4 — 6-tygodniowy, urządzony w miesiącach wakacyjnych, to jest w czasie od 15. września do 30. października, a mający na celu przedewszystkiem zaznajomienie ucznia z lasem.

Uczniowie udający się na tę pierwszą praktykę, do miejsc wskazanych im przez dyrekcyę, muszą otrzymać od dyrektora, a względnie od dotyczących profesorów, stosowne pouczenie ustne (w kilku godzinach wykładu), jaki jest cel ich wyjazdu do lasu, jak się mają zachować, co mają robić, na co uwagę zwracać, co i jak notować, w jaki sposób swój dziennik prowadzić i w jaki sposób mają sprawozdania swoje składać. Uczniowie ci otrzymaliby odpowiednio ułożony kwestyonaryusz i dziennik które byliby obowiązani odpowiednio wypełnić i przy wstępie na drugi rok nauki szkolnej dyrekcyi przedłożyć.

Ażeby ta praktyka nie pozostała martwą literą, aby uczniowie byli do należytego jej odbywania niejako zmuszeni, powinna dyrekcya wraz z kolegium nauczycieli starannie przeglądnąć przedłożone sobie sprawozdania pisemne, ocenić je czyli sklasyfikować, i wynik tej klasyfikacyi wliczyć do klasyfikacyi z odbytego egzaminu rocznego', a przyjęcie ucznia na kurs wyższy od wyniku ocenienia sprawozdania zależnem uczynić. (Tak jest w wyższym instytucie naukowym paryskim, o którym na początku wzmianka była).

Rok II-gi nauki trwa od 1. listopada do końca sierpnia i rozdzielony jest na 2 semestry drugim kursem praktyki w lesie. Pierwszy semestr nauki teoretycznej kończy się egzaminem w ostatnich dniach marca, poczem udają się uczniowie pouczeni w sposób podobny, jak poprzednio objaśniono, na: 2-gi kurs praktyki, trwający od 1. kwietnia do 15. maja, 5. do 6 tygodni. Kurs ten drugi praktyczny ma na celu, uczniów, którzy już w poprzednio ukończonem półroczu pewne działy z nauk fachowych poznali, obznajomić dokładnie z kulturami wiosennemi i innemi czynnościami odbywającemi się w tej porze roku w lesie. Odpowiednie miejsca praktyki musiałyby być już poprzednio przez dyrekcyę wyszukane i uczniom wskazane. Uczniowie prowadzą dokładny dziennik swych czynności i spostrzeżeń, wypracowują pisemne sprawozdanie i składają takowe dyrekcyi przy powrocie do szkoły i wstąpieniu na drugie półrocze, dyrekcya wspólnie z kolegium nauczycieli ocenia te sprawozdania, klasyfikuje i klasyfikacyę tę wlicza do klasyfikacyi z egzaminów, które z drugiego półrocza II. roku odbyć się winny w miesiącu sierpniu.

Miesiąc wrzesień przeznaczony jest na wakacye.

Rok III-ci nauki rozpoczyna się dłuższą, bo 3-miesięczną praktyką w lesie. Na praktykę tę przeznacza się jeden miesiąc wakacyjny, to jest październik i dwa miesiące z kursu t. j. listopad i grudzień.

3-ci ten kurs praktyki po za obrębem szkoły, trwający 3 miesiące, od 1. października do 24. grudnia jest bardzo ważny. Nabyte w ciągu dwóch lat wiadomości teoretyczne, praktyka odbyta przy kulturach wiosennych w drugim roku, wycieczki krótsze w ciągu kursu i dłuższe w miesiącu wrześniu podczas wakacyj, a w końcu i pouczenia, jakie uczeń wyjeżdżając na praktykę leśną z dyrekcyi otrzymuje, rozszerzyły już znacznie pogląd jego na całość gospodarstwa leśnego, z większem też zrozumieniem rzeczy, z większem zainteresowaniem się, a tem samem i z większą korzyścią odbywać będzie tę dłuższą praktykę i z większą korzyścią słuchać będzie następnie wykładów z nauk zawodowych, przeważnie administracyjnych, jakie w ostatnim kursie teoretycznym są wykładane.

Ze względu na ważność tego trzeciego kursu praktyki, musi dyrekcya więcej od ucznia wymagać; mianowicie nie tylko dokładnego prowadzenia dziennika czynności i zapisywania spostrzeżeń w ciągu praktyki, ale składania miesięcznych raportów czyli pisemnych sprawozdań. Raporta te, w liczbie trzech, muszą być starannie i krytycznie przez kolegium nauczycieli przeglądane i klasyfikowane, a wynik klasyfikacyi uwzględniony być winien przy ocenieniu postępów ucznia przy następujących egzaminach rocznych.

Nauki teoretyczne III. roku rozpoczynają się dnia 1. stycznia i trwają bez przerwy aż do końca lipca. Jak w kursach poprzednich, tak i teraz uzupełniane być muszą nauki teoretyczne (w tym roku wyłącznie tylko zawodowe główne) demonstracyami w lesie Winnickim i przy wycieczkach naukowych, urządzanych przedewszystkiem do lasów rządowych, a także i do innych prywatnych, lepiej prowadzonych.

Egzamin z nauk teoretycznych w III. roku słuchanych, przypadłby na pierwszy tydzień sierpnia lub ostatni lipca, poczem przerwa dwutygodniowa na przygotowanie się uczniów do egzaminu głównego, a ewentualnie na wypracowanie zadania pisemnego; w ostatnich dniach sierpnia egzamin główny z całości nauk zawodowych, na podstawie którego wydane być może świadectwo główne z ukończenia nauk, czyli patent.

Poniżej zamieszczony projekt rozkładu nauk teoretycznych i kursów praktyki leśniczej, unaoczni lepiej rozmieszczenie tej ostatniej pomiędzy nauką teoretyczną na lat trzy (III.) rozdzieloną.

Do należytego przeprowadzenia praktyki leśniczej, uorganizowanej w sposób powyżej naszkicowany potrzeba:

1. Postarać się o odpowiednie pomieszczenie i chętny dozór młodzieży ze strony tych, u których młodzież pomieszczoną będzie.

Warunek ten zdaje się być dosyć łatwym do spełnienia wobec tego, że zarządy wzorowo prowadzonych lasów, a mianowicie: dyrekcya lasów i domen rządowych, dyrekcya dóbr Arcyksięcia Albrechta, J. E. Alfreda hr. Potockiego, Artura hr. Potockiego, J. E. Włodzimierza hr. Dzieduszyckiego, J. E. Adama księcia Sapiehy i innych większych właścicieli, nie odmówią odpowiedniego pomieszczenia i dozoru uczniów naszych, za skromnem wynagrodzeniem kosztów ich utrzymania. Nie należy też wątpić, że wielu dawniejszych uczniów szkoły leśniczej we Lwowie, z których już 56-ciu wyższy egzamin państwowy na samoistnych gospodarzy leśnych złożyło, podejmą się z ochotą przewodnictwa i opieki nad młodszymi kolegami swymi.

2. Postararać się o odpowiednie fundusze na zasiłek dla uczniów, którzy na taką 4 — 10-cio tygodniową praktykę leśniczą w ciągu trzyletniego kursu nauk udawać się muszą, a dostatecznych funduszów własnych na ten cel nie mają.

Warunek ten jest także łatwy do spełnienia, zważywszy, że kwota na ten cel potrzebna jest drobną w porównaniu do innych wydatków i w stosunku do doniosłości celu, na jaki ma być użytą. Gdyby bowiem wszyscy uczniowie, którzy każdego roku z obowiązku na kursa praktyki do stacyj lasowych udawać się muszą, potrzebowali zasiłku, a koszta utrzymania jednego ucznia u leśniczego 15 do 18 zł. w. a. miesięcznie wynosiły, potrzebaby na koszta utrzymania wszystkich uczniów na stacyach lasowych około 900 — 1000 zł. rocznie. Jest to kwota, której Sejm krajowy niezawodnie nie odmówi, skoro na stypendya dla uczniów tejże samej szkoły leśniczej we Lwowie przeznaczał do roku 1884 po 2400 zł. rocznie, a tylko z braku koniecznej potrzeby zmniejszył ten fundusz od roku 1884 do 1500 zł.

Nauka teoretyczna połączona z praktyką w czasie nauki, a przeprowadzona w sposób powyż naszkicowany, może niezawodnie obznajomić ucznia dokładnie z przedmiotem jego przyszłego pola działania, może go wprowadzić w życie praktyczne jego przyszłego zawodu, ale nie może mu dać jeszcze zupełnego wykształcenia praktycznego, to jest takiego, jakie wykonujący już gospodarz lasowy posiadać powinien, aby mógł gospodarstwo lasowe korzystnie prowadzić. Nauka należycie przeprowadzona, a obznajamiająca ucznia już w szkole z praktyką leśnictwa, czyni go jednakże dojrzałym do właściwej praktyki, na którą poświęcić musi po ukończeniu nauk jeszcze lat parę, Ażeby abituryentom szkoły leśniczej ułatwić nabycie właściwej praktyki zawodowej, ażeby po ukończeniu nauki nie byli zmuszeni przyjmować zaraz posady płatnej bez wyboru przy takiej nawet administracyi lasu, przy której nie znajdują potrzebnego pouczenia i uzupełnienia wiedzy w szkole nabytej, ażeby mogli swobodnie wyszukać i odbyć przynajmniej jednoroczną praktykę po ukończeniu nauki, nie tam, gdzie im chcą płacić, ale tam, gdzie się jeszcze czegoś nauczyć mogą, potrzeba, by rozporządzali dostatecznymi funduszami na opłacanie kosztów utrzymania przynajmniej w pierwszym roku ich praktyki. Że zaś większość młodzieży poświęcającej się zawodowi leśniczemu jest ubogą, nierozporządzającą dostatecznymi funduszami nawet na ukończenie nauk w szkole, a tem bardziej na opłacenie kosztów utrzymania w czasie praktyki po ukończeniu szkoły, dlatego

chcąc, by nie była straconą większa część dość znacznych kosztów, jakie kraj ponosi na utrzymanie szkoły leśniczej i na wspieranie jej uczniów w czasie pobytu w szkole (przez stypendya), należy postarać się o stosowny fundusz na utworzenie kilku stypendyów w wysokości 150, 200 i 240 zł. rocznie, któremi mogliby być obdzieleni przynajmniej tacy abituryenci, którzy z dobrymi postępami cały kurs nauk ukończą, a złożeniem egzaminu głównego z całości nauk zawodowych udowodnią, że na to zasłużyli.

Lwów, dnia 1. marca 1889 r.

Projekt rozkładu

nauk teoretycznych w szkole i kursów praktyki w lesie, na lat trzy.

Rok I.

Okres	Zajęcia	Miesiące
I-sze półrocze roku I.	Nauka teoretyczna przedmiotów podstawowych	Listopad, Grudzień, Styczeń, Luty, Marzec
	Egzamin półroczny.	
2-gie półrocze roku I.	Naka teoret. przedmiotów podstawowych z demonstracyami i t. d.	Kwiecień, Maj, Czerwiec, Lipiec, Sierpień
	Egzamin roczny.	
	Ferye ½ Września;	

Rok II.

Okres	Zajęcia	Miesiące
	Praktyka w lesie kurs I-szy	½ Września, Październik
I-sze półrocze roku II.	Nauka teoretyczna z demonstr. ćwiczeniami i t. d.	Listopad, Grudzień, Styczeń, Luty, Marzec
	Egzamin półroczny.	
	Praktyka w lesie kurs II-gi	Kwiecień, ½ Maja
2-gie półr. roku II.	Nauka teoretyczna z demonstracyami i ćwiczeniami	½ Maja, Czerwiec, Lipiec, Sierpień
	Egzamin roczny.	
	Ferye Wrzesień;	

Rok III.

Okres	Zajęcia	Miesiące
	Praktyka w lesie kurs III.	Październik, Listopad, Grudzień
Rok III.	Nauka teoretyczna objaśniana demonstracyami z nauk zawodowych	Styczeń, Luty, Marzec, Kwiecień, Maj, Czerwiec, Lipiec, Sierpień
	Egzamin roczny.	
	Egzamin główny z całości nauk zawodowych.	

Rozkład nauk

i wymiar czasu przeznaczonego na każdy przedmiot nauki na kurs trzyletni w krajowej szkole gospodarstwa lasowego we Lwowie.

(Wypracowany przez komisyę wyznaczoną z ramienia Wydziału krajowego.)

Rok I.

	Tygodniowo wykładów w półroczu I	wykładów II	ćwiczeń I	ćwiczeń II
	godzin:			
Matematyka ogólna	5	5		
Fizyka eksperymentalna	2	2		
Chemia ogólna	2	2		
Mineralogia i Geologia	—	3		
Botanika ogólna	2	2	3	4
Zoologia ogólna	2	2		
Geografia fizyczna i polityczna	2	[illegible]		
Język polski	2	1		
Język niemiecki	2	1	3	4
Rysunki linearne i wolnoręczne	1	1	3	4
Encyklopedya leśnictwa (razem z rokiem II.)	2	—		
Praktyka w ogrodach doświadczalnych (przy szkole i na Szumanówce) lub repetytorya.	—	—	6	8
Razem .	22	21	15	20
Wycieczki do lasów Winnickich lub innych w pobliżu położonych, wspólnie z uczniami II. roku, a w razie przeszkód, repetytorya z wykładanych w tygodniu ubiegłym nauk i prace w ogrodach doświadczalnych przy szkole i na Szumanówce	w Sobotę każdego tygodnia			

Rok II.

	wykładów I	wykładów II	ćwiczeń I	ćwiczeń II
Matematyka zastosowana	2	—		
Geometrya wykreślna	2	—		
Rysunki geometryczne	1	1	3	4
Geodezya	3	3	3	4
Mechanika ogólna i zastosowana	—	2		
Meteorologia i Klimatologia	2	1		
Chemia zastosowana i Technologia	2	2		

	Tygodniowo wykładów w półroczu I	Tygodniowo wykładów w półroczu II	Tygodniowo ćwiczeń w półroczu I	Tygodniowo ćwiczeń w półroczu II
Geognozya i Pedologia	2	—		
Botanika leśna	3	—		
Fizyologia roślin	—	2	3	4
Zoloogia leśna	1	2		
Ekonomia społeczna	2	1		
Encyklopedya leśnictwa (z rokiem I.)	2	—		
Ochrona lasu	—	3		
Uprawa lasu i pielęgnowanie	—	5		
Praktyka w ogrodach doświadczalnych (przy szkole i na Szumanówce) lub repetytorya z demonstracyami	—	—	6	8
Razem .	22	22	15	20
Ćwiczenia i demonstracye z nauki leśnictwa w lasach Winnickich lub innych w pobliżu położonych a zwiedzanych co tygodnia; w razie ważnych przeszkód odbycia przepisanej wycieczki tygodniowej, przed południem (repetytorya z przedmiotów wykładanych; popołudniu zaś) prace w ogrodach doświadczalnych lub prace w laboratoryum	w Sobotę każdego tygodnia			

Rok III.

	Tygodniowo wykładów w półroczu I	Tygodniowo wykładów w półroczu II	Tygodniowo ćwiczeń w półroczu I	Tygodniowo ćwiczeń w półroczu II
Inżynierya leśna	5	5	3	4
Rysunki	1	1	3	4
Cięcie lasu	2	—	—	—
Użytkowanie z lasu (pozyskanie płódów)	5	—	—	—
Urządzenie lasu	2	5		—
Ocenienie wartości lasu	—	2	3	4
Administracya leśna	—	3		
Rachunkowość leśna	1	1		
Literatura i statystyka leśna	1	2		
Ustawy leśne	1	1		
Łowiectwo	2	—		
Zarys rolnictwa i hodowli zwierząt	2	2		
Praktyka w ogrodach doświadczalnych (przy szkole i na Szumanówce) lub repetytorya i demonstracye z nauk, dla których nie ma wyznaczonych stałych godzin ćwiczeń i demonstracyi:	—	—	6	8
Razem .	22	22	15	20
Ćwiczenia i demonstracye z nauki leśnictwa w lasach Winnickich, lub innych pobliskich, każdego tygodnia	w Sobotę każdego tygodnia			

W razie ważnej przeszkody, niedozwalającej odbycia przepisanej wycieczki naukowej w tym dniu, odbywać się mają przed południem: konwersatorya i wypracowania pisemne, po południu zaś: prace w ogrodach doświadczalnych lub w laboratoryach.

Objaśnienia:

1. Na wykłady (nauki teoretyczne) przeznacza się godziny przedpołudniowe w pięciu dniach w tygodniu.

Wykład „encyklopedyi leśnictwa" w 2 godzinach tygodniowo, tak umieścić należy w 1szem półroczu zimowem, aby go wspólnie słuchać mogli uczniowie roku pierwszego z tymi uczniami, którzy od razu na rok drugi przyjęci zostaną.

2. Na demonstracye i ćwiczenia z nauk wykładanych, tudzież na ćwiczenia w rysunkach, przeznacza się dla każdego roku tygodniowo po trzy popołudnia (3 do 4 godzin w każdem). Demonstracye i ćwiczenia, z przedmiotów dla których razem jedno popołudnie w tygodniu wyznaczono, odbywają się bądź na przemian, bądź jedne po drugich.

3. Na praktykę (prace) w ogrodzie doświadczalnym przy szkole i na Szumanówce przeznacza się dla każdego roku po dwa popołudnia (każde popołudnie po 3 do 4 godzin) w tygodniu. W porach i dniach, w których praktyka ta byłaby niemożliwa ze względów atmosferycznych, odbywać się mają w miejsce praktyki repetytorya, albo też ćwiczenia i demonstracye przedewszystkiem z tych nauk, dla których nie ma stałych godzin ćwiczeń i demonstracyi w rozkładzie nauk.

4. Jeden dzień w każdym tygodniu, w regule sobota, przeznaczony jest na ćwiczenia i demonstracye z nauki i gospodarstwa lasowego w lasach Winnickich, a według potrzeby także i w innych lasach pobliskich. W razie ważnej przeszkody, nie dozwalającej odbycia w tym dniu przepisanych ćwiczeń i demonstracyi w lasach, odbywać się mają przed południem: w roku I. i II. repetytorya z wykładanych w ubiegłym czasie przedmiotów, a w roku III. konwersatorya z leśnictwa i wypracowania pisemne, popołudniu zaś dnia tego, prace w ogrodach doświadczalnych, to jest tak w ogrodzie przy szkole jak i na Szumanówce, lub też prace w laboratoryach i muzeach szkoły.

Alegat 3. do sprawozdania Wydziału krajowego L.W. 42302/89.

Sprawozdanie

z czynności krajowej szkoły gospodarstwa lasowego we Lwowie za r. 1888|9.

I. Program naukowy.

W programie naukowym szkoły żadne nie zaszły zmiany. Z przyczyny tylko choroby obłożnej docenta dr. Edmunda Burzyńskiego, niewykładano w II. półroczu w kursie Iszym stylistyki polskiej i niemieckiej, w kursie zaś IIgim stylu biurowego i rachunkowości; przedmiotom ostatnim jednak dano nieco obszerniejszy zakres niż zwykle w nauce o zawiadywaniu lasem. Z przedmiotów nadzwyczajnych nie słuchali uczniowie kursu IIgo na wszechnicy pszczelnictwa, gdyż przedmiotu tego nie wykładał w tem półroczu prof. Dr. Ciesielski

W myśl uchwał Wys. Sejmu z dnia 13. września 1888 zwołał Wydział krajowy ankietę na dzień 1. marca 1889, celem zasięgnięcia opinii w sprawie reorganizacyi szkoły. Ankieta uchwaliła między innymi kurs trzyletni i nadanie nauce kierunku więcej praktycznego. W ankiecie tej ze strony ciała nauczycielskiego szkoły brali udział dyrektor Strzelecki i profesor Tyniecki.

Dla rozłożenia nauk teoretycznych i praktycznych na poszczególne półrocza przyszłego kursu trzyletniego, zwołał Wydział krajowy komisyę specyalną, w której oprócz dyrektora brali udział profesorowie Tyniecki i Demianowski.

Uchwały komisyi oddane zostały do zredagowania subkomisyi z trzech, w której byli także ze strony ciała nauczycielskiego prof. Tyniecki i Demianowski.

2. Grono nauczycieli.

Grono nauczycieli poniosło dotkliwę stratę przez śmierć docenta Dr. Edmunda Burzyńskiego, który przez pięć lat i pół spełniał obowiązki swoje bardzo gorliwie. Już podczas choroby śp. Dra Burzyńskiego powierzył Wydział krajowy na przedstawienie dyrekcyi i kuratoryi, wykłady zarysu ekonomii społecznej i ustaw leśnych w półroczu IIgiem b. r. szkolnego Drowi Stanisławowi Głąbińskiemu, docentowi c. k. wszechnicy, który chwalebnie wywiązał się z poruczonego mu zadania.

3. Środki naukowe.

Na pomnożenie środków naukowych asygnował Wydział krajowy 125 zł. to jest resztę niewydanej w r. 1887/8 kwoty, przeznaczonej na ten cel budżetem. Zamówione jednak przedmioty dla pracowni botaniczno-fizyologicznej, dla muzeum inżynieryi leśnej i łowiectwa nie nadeszły jeszcze do końca r. sz. 1888/9. Dyrekcya lasów i domen państwowych ofiarowała szkole dwa papierowe tachygrafy do przenoszenia wymiarów uskutecznionych bussolą. Zresztą zasilone zostały wszystkie prawie muzea, nadsyłanymi przez leśników i byłych uczniów okazami drobniejszymi, mającymi tylko znaczenie naukowe, a nieposiadającymi wartości materyalnej. Także z wycieczek botanicznych i zoologicznych pomnożyły się okazy muzealne.

Biblioteka szkolna zwiększyła się zakupnem 61 dzieł nowych, dalszym zaś ciągiem dzieł 8; stan jej sięga obecnie do 1513 dzieł.

Szkółki w ogrodzie szkolnym, założone na wiosnę i utrzymywane jak najstaranniej przez uczniów, ucierpiały mocno z przyczyny posuchy i nadmiernego rozmnożenia się pędraków chrabąszcza majowego.

4. Frekwencya uczniów i egzamina.

Na początku roku szkolnego bieżącego przystąpiło do egzaminu wstępnego 7 kandydatów a mianowicie sami gimnazyaliści (4 z ukończoną 4tą, 2 z ukończoną 5tą, a 1 z ukończoną 6tą klasą). Z tych zdało 6 kandydatów egzamin wstepny i przyjęci zostali na kurs I. Do nich przybyło 3 maturzystów (2 gimnazyalnych, 1 realny) 1 repetent i 1 uczeń nadzwyczajny z zagranicy. Na kursie I. znajdywało się przeto 11 uczniów, z których 1 miał lat 42, 1 lat 26, 1 lat 24, 1 lat 23, 4 lat 20, 1 lat 19, a 2 lat 18.

Na kursie II-gim było 14 uczniów; z tych gimnazyastów 7 (1 z ukończoną 6tą, a reszta z ukończoną czwartą klasą) i realistów 7 (1 maturzysta, a reszta z ukończoną 4tą klasą). Maturzysta otrzymał zaraz na początku półrocza stypendyum rządowe do c. k. szkoły głównej dla kultury ziemiańskiej w Wiedniu; znajdowało się więc na kursie II. tylko 13 uczniów, z których 1 miał lat 31, 1 lat 21, 6 lat 20, 2 lat 19. a 3 lat 18. Stan ogólny uczniów na początku półrocza I. r. 1888/9 wynosił 24. Po egzaminie z I. półrocza otrzymali wszyscy 11 uczniów kursu I promocyę na półrocze II; z uczniów kursu II. tylko 11, gdyż 1 zachorował obłożnie w ciągu półrocza i musiał wystąpić a 1 reprobowany opuścił szkołę.

Stan ogólny uczniów na początku półrocza drugiego wynosił 22. Po egzaminie z 2 półrocza z 11 uczniów kursu I. otrzymało promocyę na kurs drugi tylko 9 uczniów (gdyż 1 przystąpić ma po wakacyach do egzaminu powtórnego z matematyki a 1 z fizyki).

Na kursie II. otrzymali uczniowie wszyscy promocyę, która ich upoważniła do przystąpienia do egzaminu końcowego ogólnego, przepisanego statutem organizacyjnym szkoły, który to egzamin reskryptem Wydziału krajowego z dnia 17. kwietnia 1889 do LW. 14081 zarządzony, reskryptem z dnia 21. czerwca 1889 do LW. 26261 ostatecznie unormowany został.

Przepisany statutem organizacyjnym egzamin końcowy ogólny odbył się w szkole gospodarstwa lasowego po raz pierwszy w roku szkolnym ubiegłym w czasie od dnia 5. do 7. sierpnia 1889, mianowicie dnia 5. egzamin piśmienny klauzurowy, dnia 6. i 7. egzamin ustny.

Komisyę egzaminacyjną składali ze strony wys. Wydziału krajowego prof. Zygmunt Strusiewicz, ze strony kuratoryi szkoły dr. Piotr Gross, dyrektor i dwaj profesorowie szkoły.

Komisya ułożyła naprzód pytania do piśmiennego wypracowania, na które odpowiedziało 8 uczniów dnia 5. sierpnia pod nadzorem. Na podstawie jednak wypracowań piśmiennych przypuściła komisya do egzaminu ustnego tylko 6 uczniów.

Egzamin ustny obejmował nauki zawodowe leśnicze i trwał z każdym uczniem 2 godzin. Z 6 uczniów zdało tylko 4. egzamin ogólny ze stopniem dostatecznym a mianowicie: Beinlich Adolf, Kupenów Jerzy, Świechowski Leopold i Szałajdewicz Jan.

Dla uczniów reprobowanych, jak i dla tych, którzy nie przystąpili do egzaminu końcowego w dniu 5. sierpnia b. r. naznaczyła komisya nowy termin do tego egzaminu w czasie od 27. do 29. września 1889 r.

5. Stypendya i zapomogi.

W roku szkolnym 1888/9 otrzymało 11 uczniów stypendya, a 14 uczniów zapomogi, mianowicie *a*) stypendya: 2 uczniów stypendya po 150 zł., 1 na 100 zł., 2 po 90 zł., 4 po 60 zł. i 2 po 50 zł.; *b*) zapomogi: 1 uczeń zapomogę w kwocie 120 zł., 2, zapomogę po 40 zł., 9 po 30 zł. i 2 po 25 zł.

Nadto na przedstawienie dyrekcyi, poparte przez kuratoryę szkoły, otrzymało 10 uczniów roku II. jednorazową zapomogę po 10 zł. każdy, na opłaceuie kosztów dłuższego niż zwykle utrzymania we Lwowie, spowodowanego opóźnieniem egzaminów ogólnych końcowych.

6. Ćwiczenia praktyczne i wycieczki.

Oprócz ćwiczeń w ogrodzie doświadczalnym przy szkole i ćwiczeń mierniczych, odbywali uczniowie kursów obydwóch pod kierunkiem profesorów pomniejsze wycieczki naukowe do lasów w okolicy Lwowa. Wycieczki większej, tak zwanej wakacyjnej, nie było w tym roku, aby pozostawić uczniom więcej czasu na przygotowanie się do egzaminu końcowego ogólnego.

7. Doświadczenia i prace profesorów.

Prowadząc dalej doświadczenia, rozpoczęte w latach poprzednich, a mianowicie: o wpływie pory cięcia na odroślowanie pniaków, o wpływie okrzesywania gałęzi, przerzedzenia i przesadzenia na wzrost drzewek i t. d., poczyniono, o ile pozwalała szczupłość miejsca, nowe doświadczenia, co do pory wpływu przesadzenia świerka (od kwietnia do września zawsze 15go każdego miesiąca), na przyjęcie się i wzrost drzewek, — wpływu obrywania liścieni na wzrost latorośli bukowych, — wpływu światła na powodzenie młodych buczków i jodełek, — wpływu różnych sposobów sadzenia sztubrów wierzbowych na wydawanie pędów, — wpływu rozmaitych sposobów siewu i przykrywania nasion na czas kiełkowania i rozwoj roślin drzewnych i t. d.

Niestety posucha i wielka ilość pędraków udaremniły niejedną z początku udałę pracą.

Z prac literackich oprócz artykułów luźnych dyrektora, profesora Tynieckiego i adjunkta Błockiego, w czasopismach rozmaitych krajowych i zagranicznych, zaznaczamy tylko drugie wydanie dyrektora Strzeleckiego „Cięcia lasu“ i drugie wydanie profesora Tynieckiego, „O wierzbach koszykarskich“. Profesor Tyniecki redaguje także „Rolnika“ i „Sylwana“.

Dyrekcya krajowej szkoły gospodarstwa lasowego.

We Lwowie dnia 19 sierpnia 1889.

Henryk Strzelecki w. r.

Z drukarni Pillera i Spółki.

L. W. kr. 42.970/89.

Aleg. 59.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego o popieraniu kultury krajowej na polu budowli wodnych.

Wysoki Sejmie!

W załatwieniu sprawozdania komisyi gospodarstwa krajowego z przedłożenia Wydziału krajowego o popieraniu kultury krajowej na polu budowli wodnych, uchwalił Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 10. października 1888 między innemi następującą rezolucyę:

„Sejm wzywa c. k. Rząd, ażeby w drodze konstytucyjnej wyjednał podwyższenie i przedłużenie czasu trwania państwowego funduszu melioracyjnego na dalsze dziesięciolecie do roku 1904".

Nadto w rozprawie nad rubryką XIII. wydatków preliminarza funduszów krajowych na rok 1889 powziął Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 18. października 1888 następującą uchwałę:

„Poleca się Wydziałowi krajowemu, by przedłożył Wysokiemu Sejmowi na przyszłej sesyi sprawozdanie o wyniku spostrzeżeń osiągniętych i badań przeprowadzonych do końca roku 1888 za pomocą założonych stacyj ombrometrycznych i wodoskazowych".

W sprawie przedłużenia czasu trwania państwowego funduszu melioracyjnego przedłożył J. E. p. Minister rolnictwa już przed otrzymaniem zawiadomienia o powyższej uchwale Wysokiego Sejmu pismami z dnia 25. października 1888 l. 15.023 i z dnia 16. grudnia 1888 L. 17.633 Wys. Radzie państwa projekt ustawy, zawierający następne główne postanowienia:

1. „Ustanowiony w §. 2. ustawy z dnia 30. czerwca 1884 Dz. u. p. Nr. 116 dziesięcioletni okres państwowego funduszu melioracyjnego przedłuża się o dalsze dziesięć lat do roku 1904 włącznie i od roku 1895 do r. 1904 ma być także wpłacaną do tego funduszu ze skarbu państwa corocznie dotacya 500.000 zł. w. a."

2. „Postanowienie §. 6. ust. 1. powołanej ustawy melioracyjnej co do subwencyonowania z tego funduszu robót górskich (zasiłkami 50%) ma być zastosowanem także do regulacyj wód podziemnych (w Karście)".

3. „Przedsiębiorstwa subwencyonowane z państwowego funduszu melioracyjnego obowiązane są na wezwanie Rządu używać więźni przy robotach".

Powyższy projekt ustawy, który przynajmniej w części czyni zadość przytoczonej na wstępie uchwale Wysokiego Sejmu, został przyjętym przez Wysoką Radę państwa i uzyskał zatwierdzenie cesarskie pod d. 31. maja 1889 (ogłoszony w dzienniku ustaw państwa pod Nr. 96).

Co się tyczy uchwały Wysokiego Sejmu, polecającej Wydziałowi krajowemu przedłożenie sprawozdania o wyniku obserwacyj ombrometrycznych i wodoskazowych., mamy zaszczyt podać do wiadomości Wysokiego Sejmu, że spostrzeżenia te codzienne publikowane były do roku 1886 włącznie w roczniku komisyi fizyograficznej c. k. Akademii umiejętności. Z powodu znacznego pomnożenia stacyj ombrometrycznych i wodoskazowych odstąpiła jednak komisya fizyograficzna w sprawozdaniu swem za r. 1887 od ogłaszania codziennych obserwacyj ze względów oszczędnościowych, a ograniczyła się tylko do podania sumarycznego wyników spostrzeżeń ombrometrycznych, oraz zamieszczania tylko stanów wody średnich, najwyższych i najniższych z każdego miesiąca.

Gdy zaś dla celów hydrotechnicznych, mianowicie obliczenia relacyj między opadami atmosferycznymi a ilością wody, szczególnie wielkiej, przez rzeki odprowadzaną, niezbędną jest znajomość właśnie codziennych obserwacyj tak opadów atmosferycznych, jak i stanów wody, widzieliśmy się spowodowanymi zawiązać rokowania z komisyą fizyograficzną a mianowicie z dyrektorem c. k. obserwatoryum astronomicznego w Krakowie, p. Dr. Fr. Karlińskim o uzupełnienie publikacyi hydrograficznej, które jednak nie doprowadziły do pożądanego rezultatu tak, iż musiała być zarządzoną na koszt funduszu krajowego osobna publikacya stanów wody i opadów atmosferycznych za lata 1887 i 1888.

Wydaniem publikacyi tej, obejmującej spostrzeżenia z 72 wodoskazów i 132 stacyj ombrometrycznych w roku 1887, a z 92 wodoskazów i 129 stacyj ombrometrycznych w r. 1888, dla których potrzebnych zestawień ombrometrycznych dostarczył śp. profesor politechniki Dominik Zbrożek, zajął się bezinteresownie p. dr. Karliński, a wydatki połączone z tem wydawnictwem, tudzież drukiem karty izohystycznej, której koszta poniosło w części lwowskie Towarzystwo politechniczne, obciążają fundusz krajowy kwotą 1.164 zł. 35 ct. w. a.

Ponieważ z wydanych 300 egzemplarzy tej publikacyi 45 zatrzymało na zezwolenie Wydziału krajowego c. k. obserwatoryum astronomiczne w Krakowie, celem rozesłania do takiej samej ilości instytucyj w Europie i Ameryce, z któremi pozostaje w stosunku wymiany publikacyj, a znaczna dalsza ilość obu roczników hydrograficznych musi być udzieloną władzom centralnym i krajowym, oraz oddziałom technicznym c. k. starostw i technikom krajowym, zatem wstrzymujemy się od przedkładania Wysokiemu Sejmowi przy niniejszem sprawozdaniu tej publikacyi, która jednak na żądanie każdemu z PP. Posłów dostarczoną zostanie przez kancelaryę sejmową.

Celem zarządzenia ogłoszenia wyniku obserwacyj z r. 1889, pozwoliliśmy sobie wstawić do preliminarza funduszu krajowego na r. 1890 (Rub. XIII. poz. 153 *b*) dotacyę w kwocie 750 zł. w. a., z której około 600 zł. w. a. przypadnie na koszta wydania spostrzeżeń wodoskazowych i deszczomiarowych, reszta zaś na przygotowanie i wydanie mapy izohystycznej.

Ażeby daty zebrane przez stacye wodoskazowe i ombrometryczne zużytkować należycie dla praktycznych celów hydrotechnicznych, mianowicie obliczenia ilości przepływu wody i unormowania przekrojów poprzecznych naszych rzek przy rozmaitych stanach wody, okazuje się potrzeba przeprowadzenia trzeciej kategoryi studyów hydrotechnicznych tj. peryodycznych corocznych pomiarów hyżości wody w pewnych zwartych profilach w pobliżu wodoskazów, z których to pomiarów na podstawie obserwacyj wodoskazowych da się obliczyć dla każdej rzeki z osobna ilość przepływającej wody, następnie zaś wynaleźć relacyę między sumą opadów atmosferycznych w danem dorzeczu, a ilością wody odpływającej. W tym celu odnieśliśmy się odezwą z d. 16. kwietnia 1889 L. 16636 do c. k. Namiestnictwa o zarządzanie systematycznego przeprowadzenia tego rodzaju pomiarów za pośrednictwem techników krajowych i rządowych, a c. k. Namiestnictwo pismem z dnia 18. lipca 1889 L. 38103 oświadczyło gotowość do współudziału w wykonaniu i pokryciu kosztów tych studyów, skoro technicy rządowi ze studyami naukowo teoretycznemi obeznani, ukończą badania hydrometryczne na Wiśle i jej dopływach, zostających pod pieczą rządową. Zdaniem ck. Namiestnictwa wypadnie

w tym kierunku wprowadzić lokalny rozdział wód w ten sposób, iżby na rzekach zostających pod wyłączną pieczą rządową i na niektórych przestrzeniach rzek, objętych generalnym projektem regulacyjnym tak zwanych funduszowych, przeprowadzały badania organa techniczne rządowe, na reszcie zaś rzek funduszowych organa techniczne krajowe wedle tych samych zasad i przy wzajemnem komunikowaniu sobie wyników.

Wobec tego oświadczenia ck. Namiestnictwa można się więc spodziewać, że nasza publikacya hydrograficzna, uzupełniona wynikami pomiarów hydrometrycznych, dostarczy naszym technikom cennych i do projektowania niezbędnych danych, bez których każda regulacya rzek większych, a szczególnie górskich, może być uważaną tylko za więcej lub mniej udałą próbę.

Uchwała w sprawie regulacyi środkowej i dolnej sekcyi rzeki Gniłej Lipy.

Dodatkowo do sprawozdania z czynności Wydziału krajowego za rok 1888/9 (pag. 153), w którem zamieściliśmy wzmiankę o wykonaniu uchwały Wys. Sejmu z d. 12. października 1888, odraczającej rozprawę nad projektem ustawy o regulacyi dolnej Lipy, a polecającej Wydziałowi krajowemu przeprowadzenie rokowań z Rządem co do wykonania regulacyi środkowej sekcyi Gniłej Lipy, mamy zaszczyt podać do wiadomości Wysokiego Sejmu, że Jego Ces. i Król. Apostolska Mość raczył Najwyższem postanowieniem z d. 16. lipca 1889 odmówić Najwyższej sankcyi projektowi ustawy, uchwalonemu przez Wys. Sejm na posiedzeniu z d. 22. grudnia 1887, względem regulacyi środkowej sekcyi Gniłej Lipy.

Powody tej odmowy wyłuszcza dołączona ·/. odezwa ck. Namiestnictwa z d. 5. września 1889 L. 53425. **Aleg. 1.**

Gdy tak pierwotne postanowienie co do wypracowania operatu technicznego dla regulacyi środkowej i dolnej sekcyi Gniłej Lipy, jak i następnie niepomyślny obrót sprawy regulacyi tej rzeki, wywołały petycye stron interesowanych, które najpierw domagały się natarczywie tej regulacyi, następnie zaś prosiły o jej zaniechanie, nie uważamy za stosowne przedstawiać po raz trzeci wniosków w tym przedmiocie Wysokiemu Sejmowi, dopóki same strony interesowane o to się nie upomną, a Wysoki Sejm nie udzieli Wydziałowi krajowemu odnośnych wskazówek.

Organizacya spółek melioracyjnych.

W roku bieżącym zawiązaną została ostatecznie spółka wodna dla przedsiębiorstwa krajowego regulacyi Kisieliny. Walne zgromadzenie bowiem członków spółki uchwaliło **Aleg. 2.** d. 27. lutego 1889 dołączony statut, który uzyskał zatwierdzenie c. k. Namiestnictwa pod dniem 10. kwietnia 1889 do L. 21.820, oraz wybrało wydział, który w dniu 15. czerwca 1889 ukonstytuował się, wybierając ks. Jana Pilcha, proboszcza w Wietrzychowicach przewodniczącym, a p. Kazimierza Lebowskiego, właściciela dóbr w Woli przemykowskiej zastępcą przewodniczącego. W myśl §. 20. statutu spółki zamianowaliśmy też rozporządzeniem z d. 5. września 1889 L. 35.790 p. Seweryna Kisielewskiego, prezesa Rady powiatowej dąbrowskiej delegatem naszym do wydziału spółki.

W sprawie oznaczenia okręgu konkurencyjnego dla krajowego przedsiębiorstwa regulacyi Krzemienicy i Babólówki z dopływami, oraz potoku Trześni, który to ciężar w roku ubiegłym usiłował Rząd zwalić na Wydział krajowy, otrzymaliśmy pod d. 28. września 1888 do L. 55.854 odezwę c. k. Namiestnistwa, wedle której ze względów publicznych, przemawiających za rychłem doprowadzeniem do skutku tego przedsiębiorstwa, c. k. Namiestnictwo zarządziło wyjątkowo, na mocy otrzymanego ze strony Wys. Ministerstwa rolnictwa upoważnienia, zestawienie wykazu obszaru inundacyjnego i stron interesowanych na podstawie poprzedniej niwelacyi przez rządowe organa techniczne. Tą samą odezwą zawiadomiło nas

c. k. Namiestnictwo, że również dla osuszenia bagien Oleskich zarządziło oznaczenie okręgu konkurencyjnego i sporządzenie katastru, przyczem nadmieniło, że powstałe ztąd koszta pokryte będą z funduszów budowy dotyczących przedsiębiorstw melioracyjnych.

Pomiary w polu dla okręgu regulacyi Krzemienicy zostały już ukończone i obecnie zajmuje się oddział techniczny c. k. starostwa w Tarnobrzegu zestawieniem katastru dla tego przedsiębiorstwa. O postępie zaś robót koło okręgu bagien Oleskich nie otrzymaliśmy dotychczas bliższej wiadomości.

Zawiązanie spółki dla osuszenia bagien Niskich nie przyszło dotychczas do skutku, gdyż jak to już w naszem zeszłorocznem sprawozdaniu melioracyjnem nadmieniliśmy, Wysokie Ministerstwo rolnictwa przy zatwierdzeniu projektu technicznego zażądało jeszcze badania jakości gruntów w tym perymetrze melioracyjnym, od czego zależną będzie decycya co do głębokości mającego się wykonać kanału głównego.

Odnośne badania tak gruntu, jak i wody zaskórnej przeprowadzone zostały w lipcu i wrześniu r. b. przy różnych stanach wody przez inżynierów krajowego biura melioracyjnego Andrzeja Kędziora i Kajetana Strońskiego, a gdy z relacyi tych techników okazało się, że ze względu na przepuszczalne podglebie dopuszczalnem jest wykopanie kanału płytszego, przyczem oznaczony przez prowizoryczny komitet spółki obszar gruntów interesowanych nie ulegnie zmianie, odnieśliśmy się odezwą z d. 2. października 1889 L. 25.211 do c. k. Namiestnictwa o wydanie polecenia do c. k. starostwa w Nisku celem sprawdzenia okręgu konkurencyjnego i zorganizowania spółki tak, ażeby ukonstytuowana spółka mogła przynajmniej w ciągu r. 1890 wykonać roboty.

Postęp budowy przy robotach melioracyjnych.

W roku bieżącym przeprowadzoną została po raz pierwszy kolaudacya robót wykonanych po koniec roku 1888 tak przy krajowych jak i przy spółkowych przedsiębiorstwach (z wyjątkiem regulacyi górnego Wisłoka i kanału Chorzelowskiego). Czynności tej dokonali, w myśl obowiązujących instrukcyj i regulaminów, technicy delegowani przez c. k. Namiestnictwo i Wydział krajowy przy współudziale zarządów budowy i reprezentantów stron interesowanych (wydziałów spółek). Postęp budowy przedstawia się wedle aktów kolaudacyjnych, sprawozdań rocznych z budowy oraz rachunków spółek następnie:

A) Przedsiębiorstwa krajowe.

1. Regulacya Łęgu.

Koszta budowy w r. 1888.

I. Wykupno gruntów (25 morg. 947 □ sążni)	5.501 zł.	30 ct.
II. Roboty ziemne (108.717 m³)	21.218 „	63 „
III. Ubezpieczenie brzegów płotkami (1.311 m. bież.)		
„ „ obitkami faszynowemi (460 m²)	451 „	32 „
IV. Budowa szluz (Nr. 3 i 4)	2.194 „	64 „
V. Budowa przepustów	1.278 „	28 „
VI. Utrzymanie w czasie budowy	554 „	07 „
VII. Zarząd	1.917 „	94 „
VIII. Rozmaite i nieprzewidziane	789 „	93 „
Razem . . .	33.906 zł.	11 ct.

Koszta robót wykonanych w latach 1886, 1887 i 1888 wynoszą wedle aktu kolaudacyjnego 71.768 zł. 8 ct. a. w., co w porównaniu z preliminowaną na tę część robót sumą kosztorysową 76.165 zł. 43 ct. wa. przedstawi zaoszczędzenie 4.397 zł. 35 ct.

Po koniec roku 1888 wykonano:

a) łożysko rzeki na długości 3.178 metrów, licząc od trasy regulacyjnej Wisły;

b) wał prawy na długości 3.316 metrów (z czego 516 m. jeszcze nie wykończonych) wraz z 6 przejazdami;

c) wał lewy na długości 2.547 metrów wraz z 4 przejazdami;

d) 2 szluzy murowane w wale prawym, 2 szluzy w wale lewym, oraz 3 przepusty żelazne (2 w wale prawym 1 w lewym);

e) 1 opaskę faszynową przy dawnem ujściu Łęgu do Wisły, oraz cały szereg zamknięć starych łożysk i ubezpieczeń szkarp rzeki.

Wykonane wały przedstawiają się wedle opinii komisyi kolaudacyjnej odpowiednio silnie i utrzymują się dobrze, również szluzy i przepusty, wykonane bardzo starannie, funkcyonują należycie z wyjątkiem szluzy w Sokolnikach, gdzie nowe łożysko Łęgu nie zostało jeszcze należycie pogłębione. Co do układu natomiast łożyska rzeki zauważyła komisya, że zrealizowanie nie nastąpiło jeszcze w całej długości, bo niektóre przestrzenie wymagają jeszcze pogłębienia, lub też budowli pomocniczych.

2. Regulacya Kisieliny.

Koszta budowy w r. 1888.

A.	Regulacya Kisieliny	zł.	ct.
B.	Kanały osuszające:		
	Wykupno gruntów	236 „	66 „
C.	Obwałowanie Wisły i lewego brzegu Dunajca:		
	I. Wykupno gruntów	5.852 „	96 „
	II. Roboty ziemne	19.847 „	36 „
	III. Budowa szluz drewnianych	1.754 „	65 „
D.	Wydatki wspólne:		
	I. Zarząd	1.910 „	86 „
	II. Utrzymanie w czasie budowy	318 „	65 „
	III. Rozmaite i nieprzewidziane	2001 „	74 „
	Razem	31.922 zł.	88 ct.

Koszta wszystkich wykonanych robót w latach 1886, 1887 i 1888 wynoszą wedle aktu kolaudacyjnego 58.182 zł. 16 ct. w. a. Na wykonanie zaś tych robót preliminowano w kosztorysie 37.824 zł. 51 ct. w. a., z czego okazuje się przekroczenie w kwocie 20.357 zł. 65 ct. w. a.

W powyższym trzyletnim okresie budowy wykonano:

a) kanał osuszający pojawsko-jadownicki wraz z kanałami bocznymi, przemykowskim i zaborowskim w całej projektowanej długości 13.220 metrów, oraz szluzę drewnianą w wale wiślanym w Woli rogowskiej.

b) wał nadwiślański od Woli rogowskiej do nowego ujścia Kisieliny długości 1.478 metrów;

c) wał lewy naddunajecki między Radłowem a istniejącem ujściem Kisieliny w Wietrzychowicach na długości 11.350 metrów wraz z dwoma szluzami i odpowiednią ilością przejazdów.

Komisya kolaudacyjna uznała wykonanie wszystkich robót w ogólności za odpowiednie, a co do kanału pojawsko-jadownickiego zauważyła, że takowy wymaga staranniejszego

utrzymania na pastwiskach, gdzie bydło wyrządza znaczne szkody, oraz odczyszczenia między Wisłą a wałem.

Przekroczenie kosztorysu usprawiedliwia komisya niedostatecznością przestarzałych projektów, które służą za podstawę techniczną dla budowy wałów oraz zbyt niskiemi cenami przyjętemi w kosztorysie kanałów.

3. Regulacya Gniłej Lipy (górnej sekcyi).

Koszta budowy w r. 1888.

I. Wykupno młynów	zł.	ct.
II. Wykupno gruntów	872 „	79 „
III. Roboty ziemne	13.051 „	08 „
IV. Mosty	446 „	39 „
V. Utrzymanie w czasie budowy	1.444 „	98 „
VI. Zarząd	1.616 „	08 „
VII. Rozmaite i nieprzewidziane	918 „	72 „
Razem	18.350 zł.	04 ct.

Suma kosztów robót wykonanych w latach 1886, 1887 i 1888 wynosi wedle aktu kolaudacyjnego 35.626 zł. 85 ct. w. a.

Na te roboty preliminowano w kosztorysie 48.754 zł. 92 ct., zaoszczędzenie wynosi tedy 13.128 zł. 7 ct. w. a.

Za wykazaną powyżej kwotę (35.626 zł. 85 ct. w. a.) zregulowano łożysko rzeki na długości 8 kilometrów, zbudowano 3 nowe mosty drewniane i 15 przepustów klapowych drewnianych, oraz wykonano dla zabezpieczenia brzegów i zamknięcia odciętych ramion rzeki cały szereg opasek faszynowych i płotków wzmocnionych narzutem kamiennym.

Wedle sprawozdania komisyi kolaudacyjnej wykonane przekopy rzeki, zarówno jak i ubezpieczenia brzegów utrzymują się dobrze, natomiast na przestrzeniach, gdzie zatrzymano dawny bieg rzeki, łożysko dla małej wody (cunette) przedstawia się mniej regularnie, wskutek czego okazuje się potrzeba skoncentrowania małej wody za pomocą budowli pomocniczych. Szkarpy tak przekopów, jak i rozszerzonych łożysk utrzymują się bardzo dobrze i porosły bujną trawą.

Mosty wykonane zgodnie z projektem, przedstawiają się całkiem odpowiednio, natomiast przepusty drewniane, przy których klapy się nie domykają a bruki nie są należycie wykonane, wymagają znaczniejszych poprawek.

W ogóle zauważyła komisya, że wykonane roboty regulacyjne już dzisiaj korzystnie oddziałały na zabagnione łąki w Firlejowie, Korzelicach i Dusanowie, jednakowo wskazanem jest, aby na łąkach położonych w znaczniejszej odległości od zregulowanej rzeki, wykonane zostały kosztem funduszu regulacyjnego główne rowy odwadniające, co tem łatwiej da się uskutecznić, ile że dotychczasowy rezultat budowy wykazuje znaczne oszczędności.

Przy tem przedsiębiorstwie melioracyjnem użyci zostali w r. b. poraz pierwszy do robót ziemnych więźniowie z c. k. zakładu kary w Stanisławowie w liczbie 60 po umówionej z c. k. Nadprokuratoryą państwa cenie 15 ct. w. a. za 1 m. ^{3} wykopu wraz z odwozem na 15 metrów. Próba ta wypadła ku obopólnemu zadowoleniu tak zarządu zakładu kary jak i kierownictwa budowy.

Regulacya Trześniówki.

Koszta budowy w r 1888.

I. Wykupno gruntów (25 morg. 147 □ sążni)	5.363 zł. 65 ct.
II. Roboty ziemne (121.988 m^3.)	27.049 „ 46 „
III. Ubezpieczenie brzegów płotkami	1.005 „ 63 „

IV. Szluza murowana . . . . — zł. — ct.
V. Przepusty betonowe . . . . 2.414 „ 89 „
VI. Utrzymanie w czasie budowy . . . . 472 „ 79 „
VII. Zarząd . . . . 1.919 „ 02 „
VIII. Rozmaite i nieprzewidziane . . . . 968 „ 30 „

Razem . 39.193 zł. 74 ct.

Łączne koszta budowy na lata 1887 i 1888 wynoszą 46.791 zł. 59 ct. w. a., co w porównaniu z preliminowaną na ten cel w kosztorysie kwotą 61.312 zł. 49 ct. w. a. przedstawia zaoszczędzenie 14.520 zł. 90 ct.

Po koniec roku 1888 wykonano:

a) nowe łożysko na długości 2300 metrów;

b) wał prawy na długości 2.350 metrów w zupełności, na dalszej zaś długości 259 metrów częściowo;

c) wał lewy na długości 2.968 metrów;

d) 3 przepusty betonowe w wale prawym, a 4 takie same przepusty w wale lewym;

e) 6 zamknięć starych ramion, 1.998 metrów bieżących płotków i 1.539 metrów bieżących ubezpieczeń brzegów kiszkami faszynowanemi i darniami.

Wedle sprawozdania komisyi kolaudacyjnej obustronne wały wykonane zostały całkiem odpowiednio i utrzymują się dobrze.

Nowe łożysko rzeki w całej zregulowanej długości przedstawia się bardzo dobrze, wypełnione było w całej szerokości wodą mimo wyjątkowej posuchy, a budowle pomocnicze, które wobec powstałych zamuleń starych ramion, tudzież ustalonych nowych brzegów należy uważać za odpowiednie celowi, utrzymały się wcale dobrze. Przepusty betonowe zostały bardzo starannie zbudowane, utrzymują się dobrze, a przy tegorocznej wielkiej wodzie wiosennej funkcyonowały należycie.

W sprawozdaniu swem podniosła też komisya kolaudacyjna staranność, zapobiegliwość i pilność kierownika budowy, jakie się przebijają ze wszystkich wykonanych przez niego robót.

5. Regulacya Krzemienicy.

Z powodu choroby zamianowanego kierownikiem budowy inżyniera pomocnika biura melioracyjnego Fryderyka Schneidera, właściwe roboty przy tej regulacyi nie zostały w r. 1888 wcale rozpoczęte, a cała czynność kierownika budowy ograniczyła się do uzupełnienia zdjęć i projektu potoku Trześni, wpadającego na granicy Rżysk i Wojsławia do Wisłoki.

W roku bieżącym powierzyliśmy kierownictwo budowy świeżo zamianowanemu inżynierowi-asystentowi biura melioracyjnego Kajetanowi Strońskiemu, poruczając zarazem kontrolę techniczną robót inżynierowi tego biura Andrzejowi Kędziorowi.

Budowa postępuje obecnie całkiem prawidłowo, gdyż kanał Trześnia został już całkowicie wykończonym z wyjątkiem ubezpieczenia objektu kolejowego w Rzyskach, a roboty koło regulacyi i obwałowania Krzemienicy w gminach Suchorzowie i Baranowie są w pełnym toku.

B. Przedsiębiorstwa spółkowe.

1. Regulacya Nowego Brnia z dopływami.

Pismem z dnia 26. stycznia 1889 l. S. 477 zawiadomiła nas kancelarya Wysokiego Sejmu, że sprawozdanie Wydziału krajowego w przedmiocie uznania regulacyi Nowego Brnia

za przedsiębiorstwo krajowe, przydzielone uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 5. października 1888 komisyi gospodarstwa krajowego, nie zostało przez tę komisyą załatwione i nie weszło na porządek dzienny obrad Wysokiego Sejmu.

Przy tem piśmie otrzymaliśmy zarazem sprawozdanie komisyi gospodarstwa krajowego, wedle którego uchwaliła komisya nie występować z odnośnem przedłożeniem przed Wysoką Izbą, natomiast przyjęła do wiadomości oświadczenie członka Wydziału krajowego zastępującego tę sprawę przed Wysokim Sejmem, iż po dokładnem zbadaniu sprawy i stosunków miejscowych, Wydział krajowy zarządzi co potrzeba, by zaprowadzić porządną administracyę i zapewnić doprowadzenie do końca rozpoczętego dzieła, ewentualnie we właściwym czasie przyjdzie przed Wysoki Sejm z odpowiednimi wnioskami.

Zgodnie z powyższem oświadczeniem, tudzież na podstawie uchwały walnego zgromadzenia członków spółki wodnej dla regulacyi Nowego Brnia z dnia 6. kwietnia 1889 postanowiliśmy w myśl §. 23. statutu spółki poruczyć kierownictwo techniczne tej regulacyi krajowemu biuru melioracyjnemu, skoro spółka wykończy w zupełności rozpoczęte roboty na pewnej przestrzeni, oraz skoro te roboty zostaną skolaudowane przez technika rządowego i krajowego, o czem zawiadomiliśmy wydział spółki rozporządzeniem z dnia 23. kwietnia 1889 l. 5933. Gdy jednak już przed rozpoczęciem kolaudacyi okazała się potrzeba podjęcia robót w drugim punkcie, mianowicie na dopływie Zgórsko, który przez nanoszenie znacznej ilości piasku wpływał niekorzystnie na roboty wykonane w łożysku Nowego Brnia, uważaliśmy za stosowne zorganizować osobne kierownictwo techniczne dla regulacyi tego dopływu, które rozp. z d. 23. lipca 1889 l. 31.471, poruczyliśmy przydzielonemu spółce inżynierowi-asystentowi biura melioracyjnego Antoniemu Biegańskiemu, a równocześnie poleciliśmy inżynierowi Tadeuszowi Sikorskiemu przeprowadzić z wydziałem spółki dalsze rokowania co do objęcia kierownictwa technicznego robót przez kraj. biuro melioracyjne.

Co do dalszych wniosków, mających się w tej sprawie przedstawić Wysokiemu Sejmowi, a szczególnie co do ponownego przedłożenia projektu ustawy, uznającej tę regulacyę za przedsiębiorstwo krajowe, nie mogliśmy dotychczas powziąć decyzyi, ponieważ zarządzone sprawdzenie i zestawienie rachunków spółki przez urzędnika naszego oddziału rachunkowego nie zostało jeszcze ukończone, ani też komisya kolaudacyjna nie przedłożyła nam swego sprawozdania. Skoro otrzymamy te operaty i po ich zbadaniu uzyskamy podstawę cyfrową do obliczenia kosztów mających się jeszcze wykonać robót przy tej regulacyi, nie omieszkamy wedle możności jeszcze na tegorocznej sesyi przedstawić Wysokiemu Sejmowi ponownego wniosku na uznanie tego przedsiębiorstwa, za krajowe.

Jakkolwiek rachunki spółki nie zostały jeszcze dotychczas ostatecznie zestawione, pozwalamy sobie przytoczyć z nadesłanego nam przez wydział spółki sprawozdania z dnia 2. października 1889 następny wykaz dotychczasowych wydatków na budowę:

A) Wydatki na roboty regulacyjne Nowego Brnia objęte kolaudacyą:

I. Wykupno gruntów i odszkodowania	7.881	zł. 92	ct.
II. Roboty ziemne	87.872	„ 25	„
III. Ubezpieczenia	16.113	„ 24	„
IV. Budowa objektów:			
a) 11. szluz	9.499	„ 30	„
b) 2 mostów	8.687	„ 71	„
V. konserwacya	6.787	„ 35	„
VI. nieprzewidziane	243	„ 86	„
	137.085	zł. 63	ct.

B) Wydatki na roboty nie objęte kolaudacyą:

1. Nowy Breń *a*) roboty ziemne	3.117 zł.	30 ct.
b) ubezpieczenia	281 „	10 „
2. Rybnica	578 „	4 „
3. Zgórsko: *a*) roboty ziemne	1.089 „	5 „
b) ubezpieczenia	436 „	45 „
Razem koszta budowy . .	142.587 zł.	57 ct.
Do tego:		
a) wartość pozostałych materyałów, sprzętów i narzędzi . .	5.462 zł.	91 ct.
b) koszta zarządu, projektu, okręgu konkurencyjnego i katastru, oraz spłaty pożyczek i zaliczek	57.200 „	25 „
Suma wydatków . .	205.250 zł.	73 ct.

C) Wydatki poniesione po kolaudacyi w roku 1889:

1. Roboty ziemne	367 zł.	77 ct.
2. Obsiew	222 „	88 „
3. Konserwacya	60 „	75 „
4. Płace funkcyonaryuszy	410 „	— „
Razem . . .	1.061 zł.	40 ct.

Wreszcie mamy zaszczyt nadmienić, że z powodu zgonu delegata naszego do wydziału spółki ś. p. Adolfa Kukiela poruczyliśmy ten mandat dekretem z dnia 2. kwietnia 1889 l. 11.430 ks. Franciszkowi Balińskiemu rz. k. proboszczowi w Słupcu.

2. Regulacya odpływu wód między Wisłoką a drogą krajową Dębicko-Tarnobrzeską (kanał Chorzelowski).

Jak już w naszem zeszłorocznem sprawozdaniu melioracyjnem (pag. 3) mieliśmy zaszczyt zdać sprawę Wysokiemu Sejmowi, postanowiliśmy wskutek uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 20. stycznia 1888 l. s. 1214 przyznać spółce subwencyę w kwocie 2.000 zł. a. w. na wykonanie niezbędnych robót uzupełniających, których koszta obliczono na 18.000 zł. a. w., oraz przedstawiliśmy za pośrednictwem c. k. Namiestnictwa wniosek Wysokiemu Ministerstwu rolnictwa na udzielenie dalszej subwencyi spółce z państwowej dotacyi melioracyjnej w kwocie 10.000 zł. a. w.

Odezwą z dnia 8. września 1889 l. 60.145 zawiadomiło nas c. k. Namiestnictwo, że Wysokie Ministerstwo rolnictwa reskryptem z dnia 23. sierpnia 1889 l. 4.368/594 przyznało na cel powyższy spółce zasiłek w kwocie 2.000 zł. a. w., którego połowa wypłaconą będzie przy rozpoczęciu robót, druga zaś połowa po ukończeniu budowy i przeprowadzeniu kolaudacyi.

Z powodu braku kierownika technicznego wykonała spółka w roku 1888 nieznaczne tylko roboty ubezpieczające, których koszt wedle sprawozdania inżyniera tarnowskiej ekspozytury biura melioracyjnego Franciszka Vetulaniego wynosił 659 zł. 24 ct. a. w. łącznie z wydatkami na nadzór techniczny (177 zł. 8 ct.) i inspekcyą (45 zł. 48 ct.).

3. Osuszenie bagien Rudnickich.

Wedle sprawozdania wydziału spółki z dnia 31. sierpnia 1889 l. 17 przedstawiają się koszta budowy w roku 1888 następnie:

1. Trasowanie	149 zł.	94 ct.
2. Roboty ziemne	10.350 „	79 „
3. Narzędzia	858 „	78 „
4. Budowa mostów	4.733 „	1 „
5. Wywłaszczenie:		
a) gruntów	703 „	69 „
b) zakładów wodnych	11.450 „	82 „
6. Zarząd:		
a) kierownictwo techniczne	1.787 „	50 „
b) administracya	737 „	42 „
Razem . .	30.771 zł.	95 ct.

Wydatki spółki po koniec roku 1888, które jednak dotychczas nie zostały sprawdzone, wynoszą:

w roku 1886	6.546 zł.	46 ct.
„ „ 1887	21.141 „	38 „
„ „ 1888	30.771 „	95 „
Ogółem . . .	58.459 zł.	79 ct.
gdy zaś dochód w tym czasie wynosił	72.034 „	37 „
miała spółka z końcem roku 1888 do dyspozycyi	13.574 zł.	58 ct.

Rezultat budowy w powyższym trzyletnim okresie przedstawia się według aktu kolaudacyjnego następnie:

1. Roboty ziemne wykonano:

a) na kanale Jeżów do głębokości jeszcze niezupełnej (1·50 do 2·50 m.) na długości 9.500 metrów;

b) na potoku Stróża do zupełnej głębokości na długość 5.250 metrów.

2. Ubezpieczenie brzegów, które nie było wcale przewidziane projektem, wykonała spółka przy mostach na kanale Jeżów powyżej szluzy w Rudniku i na potoku Stróża, gdzie tego grunt piaszczysty wymagał.

3. Z projektowanych 21 mostów, zbudowano pięć na kanale Jeżów, a 4 na kanale Stróża.

Komisya kolaudacyjna zaznaczyła w swym protokole, że z powodu zbyt niskich cen jednostkowych, przy których niemożebnem jest wykonanie robót w usuwającym się terenie, oraz z powodu zupełnego pominięcia w projekcie niezbędnych ubezpieczeń, preliminowana w ustawie suma kosztów 105.200 zł. w. a. musi być przekroczoną, jeżeli kanały mają być należycie w szkarpach zabezpieczone, a roboty całe wedle projektu w zupełności i trwale wykończone. Przekroczenie to oblicza komisya w przybliżeniu:

1. przy robotach ziemnych na	7.719 zł.	98 ct.
2. „ ubezpieczeniach	11.000 „	— „
3. „ mostach	2.304 „	29 „
4. „ wywłaszczeniu zakładów wodnych . . .	3.000 „	— „
ogółem .	24.024 zł.	27 ct.

Wskutek kilkakrotnych podań spółki wodnej dla osuszenia bagien rudnickich popartych przez reprezentacyę powiatową w Nisku o podwyższenie zasiłków publicznych z 20 na 40% kosztów dla tego przedsiębiorstwa melioracyjnego, postanowiliśmy w zasadzie przedstawić w tym celu wniosek Wysokiemu Sejmowi, jeżeli Wysokie Ministerstwo rolnictwa ze swej strony zapewni odpowiednie podwyższenie subwencyi z państwowego funduszu melioracyjnego.

Powody, jakie nas skłoniły do tego postanowienia, są następne:

1. Niepomyślny stan majątkowy członków spółki, która się znajduje w najbiedniejszej okolicy kraju, z glebą piaszczystą lub też torfiastą całkiem zabagnioną, wskutek czego nawet przy udzieleniu pożyczki z funduszu na ten cel, przez Wysoki Sejm uchwalonego, spłata rat tak dalece obciąży mniejszych' właścicieli, że zaledwie temu ciężarowi sprostać podołają.

2. Mniejsza stosunkowo korzyść osiągnięta z tej melioracyi, aniżeli przy innych spółkach wodnych, gdyż jakkolwiek przez wykonanie robót część obszaru interesowanego, składająca się z gruntów ornych, podniesie się znacznie na wartości, to jednak reszta gruntów, mianowicie łąki torfiaste, położone w perymetrze melioracyjnym, dopiero wówczas doprowadzone zostaną do należytej produktywności, jeżeli po wykonanem osuszeniu przeprowadzone zostanie odpowiednie nawodnienie, co jednak znowu pociągnie za sobą znaczny dalszy nakład obciążający spółkę.

3. Wreszcie co dla nas było decydującem to ta okoliczność, że ustawa z dnia 1. lipca 1886 Dz. u. kr. Nr. 64 o osuszeniu bagien rudnickich, przyznająca temu przedsiębiorstwu zasiłki 20%, tak z funduszu krajowego jak i państwowego melioracyjnego, nie odpowiada postanowieniu §. 4. ustępu 2. państwowej ustawy melioracyjnej, jak bowiem Wydział krajowy przekonał się za pośrednictwem własnych organów technicznych, melioracya ta ma na celu nietylko osuszenie, lecz także ochronę od wylewów, a w takim razie minimalny datek kraju i państwa winien być przyznanym w myśl powołanego paragrafu państwowej ustawy melioracyjnej w wysokości 30% nie zaś 20% preliminowanych kosztów. Służący za podstawę techniczną ustawy projekt, który jak wiadomo, nie został sporządzonym przez krajowe biuro melioracyjne, nie podnosił należycie okoliczności, że projektowane roboty służyć mają nietylko dla osuszenia, lecz także dla ochrony gruntów od wylewów.

Po długich, bo blizko dwa lata trwających korespondencyach, oraz zarządzonych przez Wysokie Ministerstwo rolnictwa jak najściślejszych badaniach, co do wysokości datków konkurencyjnych, obszaru i wartości interesowanych gruntów, stosunków majątkowych członków spółki, oraz podniesienia się wartości, jakiego co do tych gruntów po przeprowadzeniu osuszenia oczekiwać należy, przyszedł ostatecznie Wysoki Rząd do tej samej co Wydział krajowy decyzyi, którą bliżej określa dołączony ·/. reskrypt. Wysokiego Ministerstwa rolnictwa Alegat 3.
z dnia 24. czerwca 1889 roku L. 5.807/790/ zakomunikowany nam odezwą c. k. Namiestnictwa z dnia 13. lipca 1889 l. 44.355.

Przedkładając odnośny projekt ustawy ułożony na podstawie powołanego reskryptu ministeryalnego, upraszamy Wysoki Sejm o łaskawe uchwalenie takowego, przyczem nadmieniamy, że w projekcie tym nie proponujemy zasiłków wyższych ponad unormowane państwową ustawą melioracyjną minimum, jak o to pierwotnie wydział spółki upraszał, aby w ten sposób nie tworzyć precedensu dla innych przedsiębiorstw melioracyjnych, oraz że wypłata mającego się przyznać dalszego zasiłku nastąpi dopiero w roku 1891.

Co do samego projektu ustawy, który odezwą z dnia 23. sierpnia 1889 l. 33.577 udzieliliśmy Namiestnictwu z prośbą o przedstawienie takowego Wysokiemu Ministerstwu rolnictwa, zauważamy, że w takowem uwzględnioną już została zmiana stylistyczna, zażądana w drodze telegraficznej przez Wysokie Ministerstwo rolnictwa.

4. Regulacya Starego Brnia.

Wedle sprawozdania z dnia 18. września 1888, wydała spółka wodna na roboty objęte ustawą z dnia 1. lipca 1886 Dz. u. kraj. Nr. 67 po koniec r. 1888:

a) w r. 1885	3.735 zł.	99 ct.
b) „ „ 1886	7.311 „	65 „
c) „ „ 1887	10.791 „	42 „
d) „ „ 1888	24.203 „	86 „
razem	46.042 zł.	92 ct.

w porównaniu zatem z preliminowaną na ten cel sumą kosztorysową 85.000 zł. w. a. pozostała spółce z końcem r. 1888 na ukończenie budowy kwota 38.957 zł. 8 ct. w. a.

Z przeprowadzonej w miesiącu wrześniu r. b. kolaudacyi, okazało się, że do końca r. 1888 wykonała spółka:

1. roboty ziemne na długości 10.150 metrów;
2. ubezpieczenia szkarp łożyska małej wody na całej projektowanej długości, ubezpieczenie zaś szkarp łożyska dla średniej wody na daleko większą skalę, aniżeli to projekt przewidział;
3. budowę 8 szluz i przepustów projektowanych, oraz 6 przepustów nieprzewidzianych projektem.

Komisya kolaudacyjna przekonała się na miejscu, „że wszystkie roboty zostały wykonane w sposób racyonalny, że to, co zrobiono ponad kosztorys, było rzeczywiście potrzebnem i że przeciwko uznaniu dotychczasowego postępu robót dla uporządkowania Starego Brnia, jako wszelkim wymaganiom odpowiadającego, żadna przeszkoda nie zachodzi".

Zestawienie kosztów i wartości budowy było przy kolaudacyi niemożliwem, gdyż rachunki spółki nie są jeszcze uporządkowane, w którym to celu okazuje się potrzeba wysłania na miejsce urzędnika rachunkowego.

5. Regulacya górnego Wisłoka i Pielnicy.

W r. 1888 prowadził roboty początkowo prowizoryczny komitet, następnie zaś definitywnie ukonstytuowany wydział spółki.

Rezultat robót wykonanych przez prowizoryczny komitet spółki, przedstawia się następnie:

1. roboty ziemne	406 zł.	39 ct.
2. budowa tam	81 „	15 „
3. zakupno materyałów	150 „	— „
4. nadzór techniczny	58 „	43 „
5. koszta wykazów datków konkurencyjnych	163 „	23 „
6. koszta komisyjne	135 „	02 „
razem	994 zł.	22 ct.

Ponieważ zaś komitet ten miał do dyspozycyi kwotę 1083 zł. 96 ct., zatem pozostała w jego rękach reszta 89 zł. 74 ct. w. a.

Wedle sprawozdania natomiast ukonstytuowanego już wydziału spółki wynosiły dochody w roku 1888: 30.960 zł. 44 ct. a. w., wydatki zaś 4.181 zł. 16 ct. a. w., z których na właściwą budowę użyto zaledwie kwoty 713 zł. 62 ct. a. w.

Ten niepomyślny rezultat budowy należy głównie przypisać tej okoliczności, że przyjęty przez spółkę technik zajmował się przeważnie studyami nad zmianą projektu, która to jednak zmiana uznaną została przez wydelegowanych w tym celu techników rządowych i krajowych za nieodpowiednią.

Nowe przedsiębiorstwa melioracyjne Uzupełnienie obwałowania Wisły i Sanu w powiecie Tarnobrzeskim.

W roku bieżącym przyszło do skutku jedno tylko przedsiębiorstwo melioracyjne, mające na celu uzupełnienie obwałowania Wisły i Sanu w powiecie Tarnobrzeskim na podstawie ustawy z dnia 9. czerwca 1889 Dz. u. kr. Nr. 48.

Ponieważ wedle §§. 1. i 5. ustawy, melioracya ta jest przedsiębiorstwem powiatowem, a wykonanie robót oraz zarząd funduszu budowy prowadzić ma Wydział powiatowy tarnobrzeski, zatem odpadła tu uciążliwa i wymagająca wiele trudu i czasu organizacya spółki, a Wydział krajowy ograniczył się tylko do ułożenia w myśl §§. 4. i 5. ustawy dołączonego ·/. rozporządzenia wykonawczego i instrukcyi rachunkowo-kasowej, które odezwami z dnia Alegat 4.
5. lipca 1889 L. 19.504 i z dnia 20. sierpnia 1889 L. 36.225 przesłaliśmy ck. Namiestnictwu Alegat 5.
z prośbą o wyjednanie zatwierdzenia u Wys. Ministerstwa rolnictwa. Postanowienia główniejsze rozporządzenia wykonawczego objaśnia bliżej powołana odezwa nasza z dnia 5. lipca 1889 l. 19.504 ·/.. Alegat 6.

Co do projektu technicznego, służącego za podstawę tej melioracyi, mamy zaszczyt nadmienić, że wedle odezwy c. k. Namiestnictwa z dnia 7. lipca 1889 L. 45.272, którą nam udzielono odpis opinii departamentu technicznego lwowskiego ck. Namiestnictwa, oraz reskryptu Wysokiego Ministerstwa rolnictwa z dnia 19. czerwca 1889 L. 8.760, departament ten nie zakwestyonował zasad projektu obwałowania Sanu, w którym za podstawę wysokości wałów przyjęto wielką wodę z roku 1867, natomiast sprzeciwił się projektowanemu przyjęciu wielkiej wody z roku 1813 za podstawę wysokości wałów nadwiślańskich i zaproponował wykonanie wałów wedle wielkiej wody z roku 1884, która była znacznie niższą od wody z roku 1813. Wysokie Ministerstwo rolnictwa nie zgodziło się z zapatrywaniem departamentu technicznego Namiestnictwa co do przyjęcia wody z roku 1884 za podstawę projektu wałów nadwiślańskich i zatwierdziło przyjęty w projekcie Wydziału krajowego dla tych wałów najwyższy stan wody Wisły z roku 1813, zażądało jednak dodatkowego wyszukania i obliczenia przepływu wody Wisły przy rozmaitych stanach, szczególnie w czasie kulminacyi w latach 1813 i 1884. Gdy te obliczenia wymagają uzupełniających zdjęć przekrojów poprzecznych Wisły, której lewy brzeg znajduje się na terytoryum rosyjskiem, oraz zdjęcia jednego profilu w Królestwie Polskiem między Zawichostem a Annopolem, odnieśliśmy się odezwą z dnia 4. września 1889 l. 36.881 do c. k. Namiestnictwa o wyjednanie u władz rosyjskich zezwolenia na wykonanie w ciągu roku bieżącego tych studyów.

Zgodnie z powyższą decyzyą Wysokiego Ministerstwa rolnictwa upoważniliśmy rozporządzeniem z dnia 5. sierpnia 1889 l. 31.720 Wydział powiatowy w Tarnobrzegu rozpocząć roboty koło budowy lewego wału Sanu, w najbardziej zagrożonym punkcie między Majdanem zbydwowskim a Skonierzynem, budowę zaś wałów nadwiślańskich odroczyliśmy do wiosny roku 1890.

Podjęta w połowie sierpnia r. b. budowa prowadzoną jest energicznie tak, iż z początkiem września r. b. datek powiatowy był już wyczerpany, wskutek czego na rachunek zasiłku krajowego zaasygnowaliśmy rozporządzeniem z dnia 1. września r. b. l. 37.589 Wydziałowi powiatowemu zaliczkę w kwocie 10.000 zł. w. a., a również i Wysokie Ministerstwo rolnictwa reskryptem z dnia 7. września r. b. l. 13.544, zarządziło wypłatę 1 raty zasiłku z państwowego funduszu melioracyjnego.

Studya dla nowych projektów melioracyjnych.

Ponieważ udział naszego kraju w państwowym funduszu melioracyjnym zmniejszy się znacznie w latach 1890 i 1891, w których odpadną zasiłki państwowe na regulacyę Gniłej Lipy (górnej sekcyi) i osuszenie bagien oleskich, następnie zaś na regulacyę Wisłoka i Trześniówki, przeto staraniem jest Wydziału krajowego przygotować na najbliższe sesye Wysokiego Sejmu dalsze projekty melioracyjne, na podstawie których możnaby krajowi zapewnić dalsze korzystanie z tego funduszu. I tak wygotowanym już został w zupełności projekt dla regulacyi Bugu, który jednak od roku zalega w Wysokiem Ministerstwie rolnictwa, oprócz tego jest na ukończeniu projekt regulacyi Złotej Lipy w powiecie brzeżańskim i podhajeckim,

oraz projekt dla regulacyi Pełtwi, wymagający pewnego uzupełnienia, które jest zależnem od decyzyi Wysokiego Ministerstwa rolnictwa co do zasady regulacyi rzeki Bugu.

W stadyum przygotowania znajduje się również projekt dla regulacyi rzeki Biały i uzupełnienia obwałowania prawego brzegu Dunajca, który to projekt jednak musi być traktowanym w związku z zabudowaniem potoków górskich w dorzeczu Biały.

Wreszcie są w toku pomiary hydrotechniczne dla uporządkowania reszty wód na Powiślu wraz z uzupełnieniem wałów nadwiślańskich, mianowicie:

1. dla uzupełnienia wałów Wisły i Wisłoki w powiecie mieleckim;

2. dla uporządkowania wałów nadwiślańskich i kanałów osuszających w powiecie dąbrowskim;

3. dla regulacyi Uszwicy wraz z Uszewką i Grobką, tudzież uzupełnienia obwałowania Wisły między Rabką a Kisieliną wraz z obwałowaniem prawego brzegu Raby w powiecie brzeskim i bocheńskim;

4. dla regulacyi Dźwinki wraz z obwałowaniem Wisły od kolei Niepołomickiej do Raby, i uzupełnieniem obwałowania lewego brzegu Raby w powiecie bocheńskim;

5. dla regulacyi dopływów Wisły między Podgórzem a Niepołomicami, tudzież uzupełnienia obwałowania prawego brzegu Wisły w powiecie wielickim;

6. wreszcie dla regulacyi lewych dopływów Wisły wraz z lewym wałem nadwiślańskim w powiecie krakowskim, która to robota jest tem naglejszą, ile że rząd rosyjski zamierza obwałować dolinę Igołomską, graniczącą z powiatem krakowskim, i odniósł się już do władz tutejszych o wysłanie w tym celu tutejszokrajowych delegatów i o udzielenie projektu technicznego dla obwałowania Wisły i prawego wału wstecznego na potoku Kościelnickim.

Po zrealizowaniu tych sześciu przedsiębiorstw oraz regulacyi Biały i obwałowaniu Dunajca, któremi zakończoną zostanie wielka akcya około regulacyi nizinnych dopływów Wisły i zabezpieczenia całego Powiśla między Krakowem a Zawichostem od powodzi, zamierzamy przystąpić do ostatecznego wypracowania projektu dla najważniejszego we wschodniej części kraju przedsiębiorstwa melioracyjnego, t. j. melioracyi bagien naddniestrzańskich, którą jednak poprzedzić winno daremnie dotychczus wyczekiwane uregulowanie przez Rząd przestrzeni Dniestru między Rozwadowem a Żurawnem.

Co do projektów na uregulowanie wód górskich, mamy zaszczyt nadmienić, że na odnośne zapytanie nasze wedle odezwy c. k. Namiestnictwa z dnia 9. lipca r. b. l. 45.221 Wysokie Ministerstwo rolnictwa reskryptem z dnia 3. czerwca r. b. l. 7.880/1.088 oznajmiło, iż żaden z wypracowanych dotąd przez sekcyę przemyską projektów na zabudowanie potoków górskich nie będzie mógł służyć za podstawę do ustawowego traktowania, wskutek czego to Ministerstwo nie może obecnie na ten cel żądać funduszów ze strony kraju.

Subwencye na lokalne regulacye rzek niespławnych.

Zgodnie z uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 6. października 1882 wstawiliśmy do preliminarza funduszu krajowego na rok 1890 w poz. 154 łączną dotacyę na lokalne regulacye rzek niespławnych 55.853 zł. w. a., z której kwota 15.000 zł. w. a. ma być obróconą przez Wydział krajowy na nieprzewidziane dotychczas roboty, reszta zaś w kwocie 40.853 zł. w. a. ma być użytą na wykonanie subwencyonowanych ze skarbu państwa budowli wodnych w 23. miejscowościach na rzekach Rabie, Dunajcu, Popradzie, Wisłoce, Sanie i Wisłoku.

Pomijając subwencye wstawione pod lit. *c)* i *e)*, umotywowane już w sprawozdaniach z roku 1887 i 1888, pozwalamy sobie dla uzasadnienia reszty żądanych kredytów przytoczyć, co następuje:

Do poz. 154 a.

Wskutek przekazanej uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 26. stycznia 1889 l. s. 1.007 Wydziałowi krajowemu do załatwienia petycyi gminy miejskiej Dobczyce o subwencyę na regulacyę Raby, którą to sprawę już poprzednio, mianowicie pismem z dnia 21. grudnia 1888 l. 32.014 poruszyliśmy w c. k. Namiestnictwie na interwencyę c. k. starostwa w Wieliczce, odnieśliśmy się odezwą z dnia 5. marca 1889 l. 6.466 do c. k. Namiestnictwa o zarządzenie wypracowania projektu, celem wykonania potrzebnych robót ochronnych przy pomocy skarbu kraju i państwa. Odezwą z dnia 19. marca 1889 l. 16.492 uwiadomiło nas c. k. Namiestnictwo, że już rozporządzeniem z dnia 29. stycznia 1889 l. 78.753/1888 zarządziło zdjęcie Raby od Dobczyc aż do budowli wodnych pod Winiarami i wypracowanie projektu na uporządkowanie tej przestrzeni, następnie zaś odezwą z dnia 9. lipca 1889 l. 45.221 nadesłało nam przybliżony kosztorys tej regulacyi preliminujący koszta budowy na 18.000 zł. w. a.

Z kosztów tych pokryć mają c. k. państwowy fundusz budowli wodnych, fundusz krajowy i prywatna konkurencya po 6000 zł. w. a. z czego pierwsza rata w kwocie 3000 zł. w. a. przypadnie do uiszczenia w r. 1890, druga zaś w r. 1891.

Do pozycyi 154 b.

Sprawozdaniem z dnia 10. kwietnia 1889 l. 471 przedstawił nam Wydział powiatowy w Bochni podanie gminy Stanisławice wraz z wnioskiem na jak najspieszniejsze wykonanie przekopu rzeki Raby między Stanisławicami a Moszczenicą, celem ochrony pierwszej z tych miejscowości od zerwania. Wskutek odezwy naszej z dnia 11. maja 1889 l. 17.647 zawiadomiło nas c. k. Namiestnictwo pismem z dnia 12. czerwca 1889 l. 34.718 i z dnia 9. lipca 1889. l. 45.221, że już rozporządzeniem z dnia 20. maja 1889 l. 28.120 zarządziło rektyfikacyę planów Raby od Stanisławic do Łapczyc, oraz że zamierza wykonać w roku 1890 potrzebne roboty ochronne kosztem 6000 zł. w. a., z których kwota częściowa 2000 zł. w. a. przypadnie na fundusz krajowy.

Do pozycyi 154 h.

Przyzwolona przez Wysoki Sejm w poz. 154 h. budżetu krajowego z r. 1889 pierwsza rata $33^1/_3\%$ zasiłku krajowego na regulacyę Dunajca od mostu pod Melsztynem do Wróblowic użytą została w r. b. na wykonanie budowli ochronnych pod Wesołowem i Zawadą. Odezwą z dnia 7. czerwca 1889 l. 31.523 nadesłało nam c. k. Namiestnictwo projekt techniczny na dalsze roboty na powyższej przestrzeni Dunajca mianowicie na budowę 2 opasek, 8 ostróg płotkowych, 2 zamknięć i 1 tamy kierującej pod Zawadą, Zakliczynem i Lusławicami oraz 2 opasek, 2 zamknięć i 3 ostróg pod Roztoką. Koszta tych budowli projektowanych częściowo z kamienia a częściowo z materyału faszynowego wynoszą po strąceniu 10% deklarowanego opustu przedsiębiorców 26.660 zł. w. a., z czego przypada na koszta zarządu 264 zł. 95 ct. w. a.

Gdy właściciele nadbrzeżnych majątków zobowiązali się pokryć $^1/_3$ kosztów właściwej budowy a c. k. Namiestnictwo postanowiło wyjednać zatwierdzenie projektu i pokrycie drugiej $^1/_3$ kosztów właściwej budowy wraz z całymi kosztami zarządu, przyrzekliśmy c. k. Namiestnictwu odezwą z dnia 28. czerwca 1889 l. 24.955 przedłożyć Wysokiemu Sejmowi wniosek na udzielenie z funduszu krajowego dalszej $33\,^1/_3\%$ subwencyi w sumie 8.798 zł. 35 ct. w. a., która ma być wypłaconą w latach 1890, 1891 i 1892 w trzech równych częściach po 2.933 zł. w. a. jako druga, trzecia i czwarta rata zasiłku krajowego na regulacyę Dunajca od mostu pod Melsztynem do Wróblowic.

Do pozycyi 154 i.

Uchwałą z dnia 26. stycznia 1889 l. s. 486 przekazał Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu do załatwienia petycyę Adama Tabaczyńskiego o uzupełnienie zasiłku krajowego do wysokości $^1/_3$ części kosztów wykonanych budowli wodnych na Dunajcu pod Wróblowcami

wraz z odnośnem sprawozdaniem komisyi gospodarstwa krajowego. Wedle sprawozdania melioracyjnego Wydziału krajowego z r. 1887 (alegat 41. stenogr. sprawozd. pag. 27) wynosi reszta $^1/_3$ części kosztów niepokryta przez fundusz krajowy 2.141 zł. 82 ct. w. a. Komisya gospodarstwa krajowego jednak, trzymając się konsekwentnie zasady wypowiedzianej w sprawozdaniu swem o przedłożeniu melioracyjnem Wydziału krajowego z r. 1887 (aleg. 99. stenograf. sprawozd. pag. 5), wedle której stronom przeprowadzającym budowle wodne na rzekach niespławnych może być przyznanym zwrot wydatków poniesionych dopiero po zapadnięciu uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 6. października 1882, oświadczyła się sprawozdaniem swem przeciw przyznaniu zwrotu całej powyższej kwoty, z której część 1.840 zł. 34 ct. w. a.) przypada na budowle wykonane przed tą uchwałą sejmową. Podzielając w zupełności to zapatrywanie komisyi postanowiliśmy przedłożyć Wysokiemu Sejmowi wniosek na przyznanie p. Tabaczyńskiemu zwrotu $^1/_3$ części kosztów budowli wykonanych po rok 1882 w kwocie 301 zł. w. a., o czem zawiadomiliśmy go też dekretem z dnia 22. lutego 1889 l. 5.591.

Do pozycyi 154 k.

Jak już w naszem zeszłorocznem sprawozdaniu o popieraniu kultury krajowej na polu budowli wodnych (pag. 12) zaznaczyliśmy, zażądało c. k. Namiestnictwo $33^1/_3\%$ zasiłku krajowego na wykonanie regulacyi Dunajca pod Szczepanowicami, Błoniem i Łukanowicami, której koszt obliczonym był pierwotnie na 27.071 zł. 33 ct. w. a. Na przedstawienie Wydziału krajowego jednak co do cen jednostkowych nadesłało nam c. k. Namiestnictwo odezwą z dnia 22. stycznia 1889 l. 984 zredukowany kosztorys na te same budowle, wedle którego koszta właściwej budowy mają wynosić 19.966 zł. $88^1/_2$ ct. w. a., koszta zaś zarządu 533 zł. $39^1/_2$ ct.

Po odtrąceniu ofiarowanego przez przedsiębiorcę 5% opustu, redukują się koszta właściwej budowy do sumy 18.968 zł. 54 ct. w. a., z której $^1/_3$ część, przypadająca na kraj, wynosi 6.322 zł. 85 ct. w. a.

Celem umożliwienia rozpoczęcia budowy w r. 1889 przyznaliśmy odezwą z dnia 12. marca 1889 l. 3.968 tytułem 1-szej raty $33^1/_3\%$ zasiłku krajowego na te roboty kwotę 3.111 zł. 43 ct. w. a. z dotacyi dyspozycyjnej roku 1889 (Rukr. XIII. poz. 155 o) tytułem zaś 2-giej raty wstawiliśmy do preliminarza funduszu krajowego na rok 1890 kwotę okrągłą 3.211 zł. w. a.

Do pozyzyi 154 n.

Uchwałą z dnia 14. września 1888 l. s. 167 przekazał Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu do załatwienia petycyę obszaru dworskiego Rzemień i Rzochów o zabezpieczenie brzegów rzeki Wisłoki w powiecie mieleckim wraz z opinią komisyi gospodarstwa krajowego zalecającą zastosowanie w tym wypadku uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 6. października 1882 roku.

Gdy rzeka Wisłoka między Rzemieniem a Mielcem wyrządza corocznie wielkie spustoszenia przez obrywanie brzegów, mianowicie w Rzemieniu, Rzochowie i Rzyskach na brzegu prawym a w Kiełkowie i Książnicach na brzegu lewym, tak iż dotychczas rzeka ta zerwała znaczne obszary najurodzajniejszych gruntów, a w Książnicach zagraża nawet zniszczeniem całej miejscowości, odnieśliśmy się odezwą z dnia 14. listopada 1888 L. 40.702, do c. k. Namiestnictwa o zarządzenie zbadania stanu Wisłoki między Rzemieniem a Mielcem, oraz wykonania potrzebnych zdjęć i sporządzenia planów z kosztorysem, następnie zaś o przyznanie subwencyi z państwowego funduszu budowli wodnych przynajmniej w wysokości $^1/_3$ części kosztów budowy, przyczem z naszej strony przyrzekliśmy wyjednać u Wysokiego Sejmu na ten cel zasiłek w tej samej wysokości.

Odezwą z dnia 30. listopada 1888 l. 70.755 zawiadomiło nas też c. k. Namiestnictwo, że równocześnie zarządziło wypracowanie projektu na regulacyę Wisłoki na powyższej

przestrzeni (od Rzemienia do Mielca na brzegu prawym, a od Przecławia do Woli Mieleckiej na brzegu lewym), odezwą zaś z dnia 9. lipca 1889 l. 45.221, zażądało na wykonanie robót w roku 1890 tytułem pierwszej raty 33$^1/_3$ procentowego zasiłku krajowego kwoty 2.000 zł. w. a. o przyzwolenie której Wysoki Sejm upraszamy.

Do pozycyi 154 o.

Odezwą z dnia 25. lutego 1889 l. 5.419 udzieliło nam c. k. Namiestnictwo projekt na uporządkowanie zdziczałej w wysokim stopniu przestrzeni Sanu pod Krzemienną i Jabłonicą ruską, obejmujący przekopy AB i CD tamy czerpiące G i G_1, oraz opaski E i F, których koszt włącznie z wydatkami na zarząd (151 zł. 25 ct. w. a.) obliczono na 11.735 zł. 14 ct. w. a. Do tych robót przyczynia się państwo $^1/_3$ częścią kosztów właściwej budowy i całymi kosztami zarządu w łącznej kwocie 4012 zł. 77 ct. w. a., interesowane zaś obszary dworskie w Krzemiennej i Jabłonicy ruskiej, tudzież fundusz krajowy dalszą $^1/_3$ częścią kosztów właściwej budowy (po 3861 zł. 49 ct. w. a.). Gdy już Wysoki Sejm, wstawił na ten cel do budżetu kraj na rok 1889 (Rubr. XIII. poz. 155 m) pierwszą ratę subwencyi krajowej w kwocie 2000 zł. w. a., pozostaje w r. 1890 do pokrycia druga rata w okrągłej kwocie 1.861 zł. w. a.

Do pozycyi 154 t.

Na prośbę właściciela obszaru dworskiego w Bachorzu o zabezpieczenie brzegów Sanu, zarządziło c. k. Namiestnictwo sporządzenie projektu obejmującego budowę 1 opaski i 2 tam.

Wedle udzielonego nam odezwą z c. k. Namiestnictwa z dnia 20. lutego 1889 l. 6.403 kosztorysu przedstawiają koszta budowy włącznie z kosztami zarządu (208 zł. 75 ct. w. a.) kwotę 7.240 zł. 36 ct. w. a., z której $^1/_3$ część kosztów właściwej budowy (2.343 zł. 87 ct. w. a.) miałby pokryć fundusz krajowy

Ze względu na podniesioną przez c. k. Namiestnictwo nagłość budowy opaski, która ma zapobiedz wdarciu się Sanu w stare sanowisko pod Chodorówką, przyznaliśmy odezwą z dnia 15. marca 1889 l. 6.479 z dotacyi dyspozycyjnej na r. 1889 zasiłek bezzwrotny w kwocie 1.262 zł. 65 ct. w. a. na wykonanie tej opaski, resztę zaś w kwocie okrągłej 1.081 zł. w. a. pozwoliliśmy sobie wstawić do preliminarza funduszu krajowego na r. 1890.

Do pozycyi 154 d, f, g, l, m, p, r, s, u, v, w, x, y.

Oprócz wyszczególnionych powyżej subwencyj zażądało c. k. Namiestnictwo odezwą z dnia 9. lipca 1889 l. 45.221 dalszych kredytów na następne budowle, które mają być wykonane lub też rozpoczęte w ciągu r. 1890.

1. Na regulacyę Dunajca między Nowym Sączem a Marcinkowicami, która ma być przeprowadzoną w ciągu 2 lat kosztem 12.000 zł. a. w., kredytu 4.000 zł. a. w., z czego pierwsza rata przypadająca do wypłaty w roku 1890 wynosi 2.000 zł. a. w., (poz. 154 d);

2. Na regulacyę Dunajca pod Gródkiem mającą się wykonać w 2 latach kosztem 5.400 zł. a. w. kredytu 1.800 a. w., którego pierwsza rata płatna w roku 1890 wynosi 900 zł. a. w. (poz. 154 f);

3. Na regulacyę Dunajca pod Czchowem i Biskupicami, która ma być wykonaną w 2 latach kosztem 15.000 zł. a. w., subwencyi 5.000 zł. a. w., której pierwsza rata płatna w roku 1890 wynosi 2.500 zł. a. w. (poz. 154 g);

4 Na regulacyę Popradu pod Cyganowicami i Biegonicami, która ma być wykonaną kosztem 9.000 zł. a. w. również w 2 latach, subwencyi 3.000 zł. a. w., której pierwsza rata płatna w roku 1890 wynosi 1.500 zł. a. w. (poz. 154 l);

5. Na regulacyę Wisłoki pod Mokrzcem i Parkoszem, kosztem 8.400 zł. a. w. jednorazowej subwencyi 2.800 zł. a. w. (poz. 154 m);

6. Na regulacyę Sanu pod Siedliskami i Warą kosztem 2.100 zł. a. w. jednorazowej subwencyi 700 zł. a. w. (poz. 154 p);

7. Na regulacyę Sanu pod Dynowem i Bachorzem, która ma być wykonaną kosztem 15.000 zł. w. a. w ciągu 3 lat, subwencyi 5.000 zł. a. w., której pierwsza rata płatna w roku 1890 wyniesie okrągło 1.666 zł. a. w. (poz. 154 r);

8. Na regulacyę Sanu pod Bartkówką kosztem 2.400 zł. a. w., jednorazowej subwencyi 800 zł. a. w. (poz. 154 s);

9. Na regulacyę Sanu pod Chodorówką kosztem 3.000 zł. a. w., jednorazowej subwencyi 1.000 zł. a. w. (poz. 154 u);

10. Na regulacyę Sanu pod Bachorcem i Pawłokomą kosztem 8.600 zł. a. w. jednorazowej subwencyi w kwocie 2.850 zł. a. w. (poz. 154 v);

11) Na regulacyę Sanu pod Sietnicą kosztem 6.000 zł. a. w., jednorozowej subwencyi 2.000 zł. a. w. (poz. 154 w);

12) Na regulacyę Sanu pod Chyrzyną kosztem 2.100 zł. a. w., jednorazowej subwencyi 700 zł. a. w. (poz. 154 x);

13. Wreszcie na regulacyę Wisłoka pod Wólką pod lasem w powiecie rzeszowskim, gdzie tegoroczna powódź zatorowa wyrządziła wielkie szkody, jednorazowej subwencyi 800 zł. a. w. na wykonanie niezbędnych budowli ochronnych kosztem preliminowanym na 2.400 zł. a. w. (poz. 154 y).

Do pozycyi 154 z.

Jako dotacyę dyspozycyjną pozwoliliśmy sobie wstawić do preliminarza funduszu krajowego na rok 1890 kwotę 15.000 zł. a. w.; o 5.000 zł. a. w. wyższą od dotacyi uchwalonej na rok 1889.

Z dotacyi tej mają być wypłacone przedewszystkiem następne subwencye przyznane już w zasadzie przez Wydział krajowy:

1. Na regulacyę Białego Dunajca pod Nowym Targiem (celem zabezpieczenia drogi krajowej i zabudowań w Nowym Targu	4.500 zł.
2. na regulacyę Dunajca od Gołkowic do Starego Sącza . . .	2845 „
3. na regulacyę Sanu pod Bachorcem	1.299 „
4. na regulacyę Czeremosza pod Załuczem (II rata subwencyi krajowej)	1.808 „
5. wreszcie uzupełnienie subwencyi krajowej na regulacyę Sanu pod Iskanią (Rub. XIII. poz. 155 n. z roku 1889) do kwoty 2.722 zł. 88 ct. żądanej przez c. k. Namiestnictwo okrągło	56 „
razem . .	10.508 zł.

tak, że z całej dotacyi (15.000 zł. w. a.) pozostanie właściwie do dyspozycyi Wydziału krajowego kwota 4.492 zł. a. w.

Gdy w sierpniu r. b. nasze wschodnio-karpackie rzeki wyrządziły wielkie spustoszenia i już dzisiaj nadchodzą do Wydzizłu krajowego liczne prośby o pomoc na ubezpieczenie brzegów Swicy, Łomnicy i obu Bystrzyc, która to pomoc z powyższej dotacyi dyspozycyjnej musi być udzieloną, z góry już przewidzieć można, że ta dotacya zaledwie wystarczy na pokrycie najniezbędniejszych i najnaglejszych potrzeb.

W końcu pozwalamy sobie przedstawić Wysokiemu Sejmowi obecny stan państwowego funduszu melioracyjnego, tudzież wysokość przyznanych z niego zasiłków i udział naszego kraju w tych zasiłkach.

Wedle zeszłorocznego sprawozdania naszego w tym przedmiocie wynosił ogólny koszt robót melioracyjnych, jakie przy pomocy funduszu melioracyjnego w całej Przedlitawii przyszły do skutku, 7,591.261 zł. w. a., z której to sumy fundusz ten miał pokryć 2,828.370 zł. w. a. tytułem bezzwrotnej subwencyi. Ogólny koszt tutejszokrajowych przedsiębiorstw melioracyjnych wynosił wówczas 1,691.901 zł. w. a. udział zaś tych przedsiębiorstw w zasiłkach z państwowego funduszu melioracyjnego 491.028 zł. w. a. czyli 17·3%.

Na podstawie uchwalonego przez Wysoką Radę państwa preliminarza funduszu melioracyjnego na rok 1889 przyznane zostały w roku bieżącym dalsze zasiłki następującym przedsiębiorstwom:

	Koszt ogólny przedsiębiorstwa w zł. w. a.	Zasiłek z funduszu melioracyjnego w zł. w. a.
1. na Szląsku:		
podwyższenie zasiłku na zabudowanie potoków górskich w dorzeczu Wisły	—	10.000
2. w Austryi górnej:		
na regulacyę potoku Gosau	15.000	7.500
3. w Austryi dolnej:		
na osuszenie jeziora w Breitensee	31.000	10.000
na regulacyę wielkiego i małego potoku Tulln . . .	590.000	236.000
na regulacyę rzeki Traisen	1,400.000	420.000
4. w Krainie:		
na korekcyę potoków Weissenbach i Schwarzbach . .	10.000	5.000
na regulacyę potoku Neuring	140.000	56.000
5. w Solnogrodzie:		
na zabudowanie potoku Zauchbach	89.000	35.600
„ „ „ Alterbach (okrągło) . . .	25 319	8.862
6. w Galicyi:		
na uzupełnienie obwałowania Wisły i Sanu w powiecie Tarnobrzeskim	680.600	272.240
Ogółem . .	2,980.919	1,061.202

Ogólny zatem koszt robót melioracyjnych, jakie dotychczas przyszły do skutku przy pomocy państwowego funduszu melioracyjnego, wynosi 10,572.180 zł. w. a., suma zaś zasiłków przyznanych z tego funduszu (z wyłączeniem pożyczek, oraz kosztów utrzymania oddziału leśno-technicznego dla zabudowań potoków górskich) 3,889.572 zł. w. a.

Z tego wynosi koszt przedsiębiorstw galicyjskich: 2,372.501 zł. w, a., udział zaś tych przedsiębiorstw w państwowym funduszu melioracyjnym: 762.268 zł. w. a. czyli 19·6% sumy dotychczas z tego funduszu zaangażowanej.

Na podstawie powyższego przedstawienia rzeczy mamy zaszczyt przedstawić Wysokiemu Sejmowi następne wnioski:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

I. Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego z dnia 4. października 1889 l. 42.970 o popieraniu kultury krajowej na polu budowli wodnych.

II. Sejm przyznaje na regulacyę rzek niespławnych w myśl uchwały swej z dnia 6. października 1882 w Rub. XIII. poz. 154 na rok 1890 następne zasiłki:

a) Na regulacyę Raby pod Dobczycami i Winiarami, I. rata . 3.000 zł.
b) „ „ Raby pod Stanisławicami . . . . . . 2.000 „
c) „ „ Dunajca między Gołkowicami a Nowym Sączem, III. rata . . . . 2.000 „
d) Na regulacyę Dunajca między Nowym Sączem a Marcinkowicami, I. rata . . . . 2.000 „
e) Na regulacyę Dunajca pod Wielogłowami i Kurowem, II. rata (ostatnia) . . . . 2.250 „
f) Na regulacyę Dunajca pod Gródkiem, I. rata . . . . 900 „
g) „ „ „ między Czechowem a Biskupicami, I. rata 2.500 „
h) „ „ „ od mostu pod Melsztynem do Wróblowic, II. rata . . . . 2.933 „
i) Na regulacyę Dunajca pod Wróblowicami (uzupełnienie $33^1/_2\%$ zasiłku krajowego . . . . 301 „
k) Na regulacyę Dunajca pod Błoniem i Łukanowicami, II. rata (ostatnia) . . . . 3.211 „
l) Na regulacyę Popradu pod Cyganowicami i Biegonicami, I. rata 1.500 „
m) „ „ Wisłoki pod Mokrzcem i Parkoszem . . . 2.800 „
n) „ „ „ między Przecławiem a Wolą mielecką, I. r. 2.000 „
o) Na regulacyę Sanu pod Krzemienną i Jabłonicą ruską, II. rata (ostatnia) . . . . 1.861 „
p) Na regulacyę Sanu pod Siedliskami i Warą . . . . 700 „
r) „ „ „ „ Dynowem i Bachorzem, I. rata . . 1.665 „
s) „ „ „ „ Bartkówką . . . . . 800 „
t) „ „ „ „ Bachorzem, II. rata (ostatnia) . . 1.081 „
u) „ „ „ „ Chodorówką . . . . . . 1.000 „
v) „ „ „ „ Bachorzem i Pawłokomą . . . 2.850 „
w) „ „ „ „ Sietnicą . . . . 2.000 „
x) „ „ „ „ Chyrzyną . . . . 700 „
y) „ „ Wisłoka pod Wulką pod lasem . . . . 800 „
z) Do dyspozycyi Wydziału krajowego . . . . . . 15.000 „

III. Sejm upoważnia Wydział krajowy do wydatkowania kwot preliminowanych w Rubryce XIII. na rok 1890 aż do końca marca 1892 r., a to według zasad przyjętych przy podobnych rubrykach budżetu państwowego.

Alegat 7. IV. Sejm przyjmuje dołączony ·/. projekt ustawy o podwyższeniu zasiłków z funduszu krajowego i państwowego melioracyjnego na osuszenie bagien Rudnickich.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Lwów dnia 4. października 1889 r.

Marszałek krajowy:
Tarnowski *w. r.*

Sprawozdawca:
Dr. Józef Wereszczyński *w. r.*
członek Wydziału krajowego.

Odpis

odezwy c. k. Namiestnictwa z d. 5. września 1889 l. 53.425 do Wydziału krajowego.

Jego ces. i król. Apostolska Mość raczył Najwyższem postanowieniem z dnia 16. lipca b. r. odmówić Najwyższej sankcyi projektowi ustawy, uchwalonemu przez Sejm krajowy na posiedzeniu dnia 22. grudnia 1887 względem regulacyi średniej sekcyi rzeki Gniłej Lipy i upoważnić Jego Excelencyę Pana ministra rolnictwa do podania Świetnemu Wydziałowi krajowemu powodów tej odmowy.

Na mocy tego Najwyższego postanowienia oznajmił Jego Excelencya Pan minister rolnictwa, reskryptem z dnia 28. lipca 1889 l. 10.860, co następuje:

W piśmie z dnia 14. listopada 1888 l. 47.390, wypowiedział Świetny Wydział krajowy zdanie, iż mimo powziętej przez Sejm krajowy na posiedzeniu dnia 12. października 1888 na wniosek posła Abrahamowicza uchwały odraczającej rozprawy nad projektem o regulacyi dolnej sekcyi Gniłej Lipy, i mimo to, iż sprawa regulacyi tej części rzeki nie została załatwioną zgodnie z zapatrywaniem Wysokiego c. k. Ministerstwa rolnictwa, tudzież z wnioskiem Świetnego Wydziału krajowego, wyjednanie Najwyższej sankcyi dla projektu ustawy o regulacyi średniej sekcyi nie powinno podlegać żadnym trudnościom zwłaszcza, iż przeciw tej regulacyi nie podniesiono w Sejmie żadnych zarzutów, a interesenci regulacyi tej żądają.

Departament dla budowli drogowych i wodnych w c. k. ministerstwie spraw wewnętrznych, który tę sprawę wziął ponownie pod ścisłą rozwagę, doszedł i tym razem do konkluzyi, iż nie można się zgodzić z powyższem zapatrywaniem Świetnego Wydziału krajowego i zezwolić na regulacyę średniej sekcyi Gniłej Lipy, bez względu na przeprowadzić się mającą regulacyę dolnej sekcyi tej rzeki.

Rzeczony departament ministeryalny wskazał przytem na tę okoliczność, że już pierwotnie zamierzono wykonać regulacyę całego dolnego biegu Gniłej Lipy od niższego końca obecnie regulowanej górnej sekcyi, względnie od mostu na gościńcu rządowym w Rudzie, aż do ujścia tej rzeki do Dniestru, a podział dolnego biegu tej rzeki na dwie sekcye, t. j. na średnią i dolną, nastąpił jedynie ze względów finansowych i administracyjnych.

Nie istniała też żadna różnica zdań w tym względzie, że odpowiedniem jest celowi, aby równocześnie z rozpoczęciem regulacyi średniej sekcyi zabezpieczoną była już z góry regulacya dolnej sekcyi, albowiem sekcya ta w razie przeciwnym przez wykonanie regulacyi obydwóch górnych części byłaby na szkody narażoną.

Obawę tę wypowiedzianą w swoim czasie tak przez departament dla budowli drogowych i wodnych, jak i przez Wysokie c. k. Ministerstwo rolnictwa, podzielał w całości Świetny Wydział krajowy, tudzież komisya sejmowa kultury krajowej.

Co do wątpliwości podnoszonych w Sejmie przeciw regulacyi dolnej sekcyi Gniłej Lipy, oświadczył departament dla budowli drogowych i wodnych, iż wobec dat dostarczonych

przez projektanta o własnościach gleby i geologicznych stosunkach, nie można uznać obaw o szkodliwości nadmiernego osuszania gruntów nadbrzeżnych dla uprawy łąk za uzasadnione. Sprawozdanie techniczne zawiera w tym względzie następujące daty. Cała nizina Gniłej Lipy narażoną jest na nadmierną wilgoć z powodu zbyt wysokiego stanu wody, wskutek czego rosną tam tylko kwaśne trawy, a uprawa łąk podniosłaby się znacznie przez obniżenie wody normalnej rzecznej, a względnie zaskórnej.

Gdyby grunta nadbrzeżne były piaszczyste, nie byłby się projektant poważył postawić wniosku na takie obniżenie zwierciadła wody, jakie przyjęte jest w projekcie, ponieważ jednakże grunta nadbrzeżne składają się z gliny, która stosunkowo przez dłuższy czas wilgoć zatrzymuje i ponieważ projektant na miejscu się przekonał, iż trawy są tam najlepsze, gdzie łożysko rzeki jest najodpowiedniej wyżłobione i gdzie normalne zwierciadło wody znajduje się, jak naprzykład powyżej mostu w Rudzie 2 do 3 m. poniżej powierzchni terenu, więc zaprojektował dno łożyska rzeki w ten sposób, ażeby różnica między wodą normalną a terenem 1·5 do 3 m. wynosiła. Projektant oparł przeto swe konkluzye na faktach, które jako prawdziwe uznane być muszą. Konkluzye te są konsekwentne i dlatego obawy o nadmierne osuszenie gruntów nadbrzeżnych nie mają tak długo podstawy, jak długo nie będą zbite fakta naprowadzone przez projektanta, co jednakże dotąd nie nastąpiło.

Co się zaś tyczy niebezpieczeństwa powodzi dla dolnej okolicy, to wyjaśnia już sprawozdanie techniczne projektanta, iż dolina Gniłej Lipy nawet wśród obecnych stosunków narażoną jest na wylewy, które są także i szkodliwe, a więc nie podlega żadnej wątpliwości, iż w razie regulacyi obydwóch górnych sekcyj, a pozostawienia dolnej w obecnym jej stanie, powodzie w tej części byłyby tem liczniejsze.

Ze względu na te zapatrywania departamentu dla budowli drogowych i wodnych nie widział się Jego Excelencya Pan minister rolnictwa spowodowanym zalecić projekt ustawy uchwalony przez Sejm krajowy do Najwyższej sankcyi, gdyż przez sakcyonowanie tej ustawy danąby była legalna możliwość do wykonania regulacyi Gniłej Lipy tylko w średniej sekcyi ze szkodą adjacentów dolnej sekcyi.

Co do kwestyi wreszcie poruszonej w reskrypcie Wysokiego c. k. Ministerstwa rolnictwa z dnia 28. lutego 1888 l. 1.001, zakomunikowanym Świetnemu Wydziałowi krajowemu odezwą tutejszą z dnia 6. marca 1888 l. 2.090/pr., czy w razie, gdyby regulacya w średniej i dolnej sekcyi Gniłej Lipy została zaniechaną, miałaby nastąpić także i zmiana projektu regulacyjnego co do górnej w budowie będącej sekcyi, postanowił Jego Excelencya Pan minister rolnictwa, iż ze względu na okoliczności przytoczone przez c. k. Namiestnictwo i departament dla budowli drogowych i wodnych, odstępuje obecnie od żądania zmiany projektu dla tej sekcyi.

O tem mam zaszczyt zawiadomić Świetny Wydział krajowy wskutek powołanego powyżej reskryptu Jego Excelencyi Pana ministra rolnictwa przy dołączeniu planów i kosztorysów udzielonych mi cenną odezwą z dnia 14. listopada 1888 l. 47.390.

STATUT

spółki wodnej dla regulacyi potoku Kisieliny.

Statut

spółki wodnej dla regulacyi potoku Kisieliny na przestrzeni od gminy Wał-Rudy do ujścia do Wisły pod Nowopolem wraz z uregulowaniem potoku Olszówki, Błonicy, tudzież obwałowaniem doliny Kisieliny nad Wisłą i Dunajcem od gminy Woli-Rogowskiej do Radłowa.

§. 1.

Sposób wykonania regulacyi.

Regulacya potoku Kisieliny na przestrzeni od gminy Wał-Rudy do ujścia do Wisły pod Nowopolem wraz z uregulowaniem potoku Olszówki i Błonicy, tudzież obwałowaniem doliny Kisieliny nad Wisłą i Dunajcem od gminy Woli rogowskiej do Radłowa ma być wykonaną na podstawie ustawy krajowej z dnia 1. lipca 1886 Dz. ust. i rozp. kraj. Nr. 66, wedle projektu Wydziału krajowego z roku 1885, zatwierdzonego przez c. k. Ministerstwo rolnictwa reskryptem z dnia 7. lipca 1886 l. 8.805 kosztem 175.000 zł. w ciągu lat sześciu t. j. od r. 1886 do r. 1892, jako przedsiębiorstwo krajowe przez Wydział krajowy.

Do kosztów tej regulacyi mają się przyczyniać w myśl §. 3. powołanej ustawy krajowej:

a) Fundusz krajowy bezzwrotnym zasiłkiem w wysokości 40% preliminowanych kosztów.

b) Państwowy fundusz melioracyjny bezzwrotnym zasiłkiem w wysokości 30% tych kosztów.

c) Właściciele nieruchomości położonych w okręgu konkurencyjnym, oznaczonym przez władze administracyjne, w wysokości 30% preliminowanych kosztów.

§. 2.

Spółka wodna, jej nazwa i siedziba.

Dla rozłożenia i ściągnięcia datków konkurencyjnych w §. 1. ustęp *c)* wspomnianych, zawiązuje się spółka wodna, która nosi nazwę: „Spółka wodna dla regulacyi Kisieliny“ i ma swą siedzibę w Dąbrowie.

§. 3.

Członkowie spółki.

Członkowie spółki są każdorazowi właściciele gruntów, budynków i zakładów położonych w oznaczonym przez władze administracyjne okręgu konkurencyjnym, a wyszczególnione w katastrze konkurencyjnym w następujących gminach i obszarach dworskich powiatu dąbrowskiego, a mianowicie:

w 10 gminach i obszarach dworskich:

1. w Demblinie,
2. „ Jadownikach mokrych,
3. „ Jagodnikach,
4. „ Miechowicach wielkich,
5. „ Miechowicach małych,
6. „ Pałuszycach,
7. „ Sikorzycach,
8. „ Woli Rogowskiej,
9. „ Wietrzychowicach,
10. „ Konarach i gminie samej Pasiece.

Dalej w następujących 13 gminach i obszarach dworskich powiatu brzeskiego a mianowicie:

1. w Biskupicach,
2. „ Kwikowie,
3. „ Marcinkowicach,
4. „ Przybysławicach,
5. „ Radłowie,
6. „ Woli Przemykowskiej,
7. „ Woli Radłowskiej,
8. „ Wał-Rudzie,
9. „ Zaborowie,
10. „ Zabawie,
11. „ Zdrochcu,
12. „ Dołędze,
13. „ Pojawiu.

Zobowiązania wypływające z uczestnictnictwa w spółce są ciężarem gruntowym i mają do wysokości trzechletnich zaległości pierwszeństwo przed wszystkimi innymi ciężarami rzeczowymi bezpośrednro po podatkach państwowych i należytościach publicznych, a gasną tylko wtedy, gdy grunt obciążony zgodnie z przepisami spółki wydzielony albo spółka po ukończeniu swego zadania wydzieloną zostanie. Kto nabywa grunt należący do związku spółki, staje się członkiem takowej i jest obowiązany do prestacyj wypływających z tego stosunku.

§. 4.

Rozkład datków konkurencyjnych.

Za miarę do rozłożenia datków konkurencyjnych na uczestników spółki, służyć ma korzyść osiągnięta z robót regulacyjnych i ochronnych, którą przy nieruchomościach i zakładach interesowanych w uregulowaniu potoku Kisieliny z Olszówką i Błonicą, tudzież obwałowaniu doliny Kisieliny od Wisły i Dunajca stosownie do postanowień §. 66. ustawy wodnej ocenia się według:

a) wartości tychże nieruchomości i zakładów; i

b) stopnia zagrożenia ich przez wylew; zaś przy grunach interesowanych w budowie kanału Pojawskiego stosownie do postanowień §. 65. ustawy wodnej według:

a) obszaru tychże gruntów;

b) stopnia ich osuszenia.

§. 5.

Wartość interesowanych nieruchomości oblicza się według czystego dochodu katastralnego, a o ile to jak n. p. przy budowlach, zakładach i drogach jest niemożliwem, według szacunku rzeczoznawców z szczególnem uwzględnieniem stopnia narażenia budowli w poszczególnych klasach konkurencyjnych.

§. 6.

Zagrożenie przez wylew nieruchomości i zakładów interesowanych w uregulowaniu potoku Kisieliny z Olszówką i Błonicą, tudzież obwałowaniu doliny Kisieliny od Wisły i Dunajca, stopniuje się na dwie klasy konkurencyjne uwidocznione w katastrze, a mianowicie należą:

a) do I. klasy konkurencyjnej nieruchomości położone w inundacyi Kisieliny oraz wielkich wód Wisły a względnie Dunajca;

b) do II. zaś klasy nieruchomości, położone tylko w inundacyi wielkich wód Wisły a względnie Dunajca.

Przy gruntach interesowanych w budowie kanału Pojawskiego, osuszenie stopniuje się również na dwie klasy konkurencyjne uwidocznione w osobnym katastrze, a mianowicie należą:

a) do I. klasy konkurencyjnej, grunta korzystające bezpośrednio z odpływu do kanału Pojawskiego;

b) do II. zaś klasy konkurencyjnej grunta tylko pośrednio z niego korzystające, zatem dopiero po oczyszczeniu istniejących lub wykopaniu nowych rowów i kanałów.

§. 7.

W zastosowaniu powyższych postanowień (§. 4 5 i 6) przyjmuje się za podstawę obliczenia datków konkurencyjnych:

a) w I. klasie pełna suma wartości nieruchomości obliczonej lub szacowanej, a względnie cały obszar wykazanych w katastrze gruntów;

b) w II. klasie 40% tejże wartości, a względnie 40% obszaru.

Z tego wynika wartość klasowa poszczególnych nieruchomości, a względnie obszar klasowy, uwidoczniony w tej samej rubryce katastru konkurencyjnego a to w ten sposób, iż suma datku konkurencyjnego, uiścić się mającego przez strony interesowane w uregulowaniu Kisieliny z Olszówką i Błonicą, tudzież obwałowaniu doliny Kisieliny od Wisły i Dunajca w kwocie 51.965 zł., podzielona przez sumę wszystkich pozycyj wartości klasowej da w rezultacie datek konkurencyjny od każdej jednostki klasowej (centa od każdego jednego reńskiego wartości klasowej), a współczynnik ten, pomnożony przez wartość klasową każdej parceli interesowanej, wykaże całkowity datek konkurencyjny dla poszczególnych parceli.

W taki sam sposób zostanie obliczony datek konkurencyjny dla stron interesowanych w budowie kanału Pojawskiego, tylko że przy obliczeniu wartość klasową zastąpi obszar klasowy a suma datku konkurencyjnego wynosić będzie 535 zł. jako 30% kosztów budowy kanału Pojawskiego, tudzież przypadającej nań części kosztów ogólnych.

Reprezentacya spółki i jej siedziba.

§. 8.

Spółkę zastępuje wydział, składający się z 9 członków i tyluż zastępców, stanowi on stałą reprezentacyę spółki do zarządu spółki i załatwiania jej spraw i ma swoję siedzibę w Dąbrowie.

Wyborcy oraz członkowie walnego zgromadzenia.

§. 9.

Wyborcami są naczelnicy gmin jako reprezentanci obowiązanej do konkurencyi mniejszej posiadłości gruntowej w spółce, oraz reprezentanci obszarów dworskich należących do spółki.

Ponieważ według §. 3. niniejszych stututów nieruchomości, objęte oznaczonym przez władzę okręgiem konkurencyjnym, położone są w 24 gminach i 23. obszarach dworskich, przeto liczbę wyborców powołanych po wyboru wydziału spółki ustanawia się na 47. Wyborcy ci są oraz członkami walnego zgromadzenia w myśl postanowienia §. 24. niniejszych statutów.

Wybór wydziału.

§. 10.

Wybór 9 członków wydziału i tyluż zastępców odbywa się w dwóch grupach, a mianowicie obszary dworskie, względnie reprezentanci tychże, wybierają w jednej grupie 4 członków wydziału i tyluż zastępców, zaś naczelnicy gmin wybierają w drugiej grupie 5 członków wydziału i tyluż zastępców.

Stosunek głosów przy pierwszych wyborach aż do chwili, dokąd datki konkurencyjne na strony nie zostaną rozrepartowane, oblicza się według obszaru gruntu położonego w okręgu konkurencyjnym a to w ten sposób, że posiadacz lub reprezentant gruntu do 100 morgów uprawniony jest do jednego głosu; posiadacz zaś lub reprezentant większego niż 100 morgów gruntu uprawniony do tylu głosów, ile razy cały obszar posiadanego lub reprezentowanego, a położonego w okręgu konkurencyjnym gruntu jest podzielnym przez 100.

Przy następnych wyborach, a to od chwili, kiedy datki konkurencyjne będą już na strony rozłożone, ma być stosunek głosów obliczonym według wysokości opłacanego datku konkurencyjnego, a to w ten sposób, że opłata datku konkurencyjnego do 100 zł. uprawnia do jednego głosu. Przy opłacie nad 100 zł. ilość kwot po 100 zł. opłacanego datku konkurencyjnego uprawnia do tyluż głosów.

Głosowanie tak na członków wydziału, jakoteż na ich zastępców, odbywa się kartkami, lub ustnie.

Do ważności wyboru wymaga się absolutnej większości głosów. Jeżeliby przy pierwszym wyborze nie uzyskano absolutnej większości głosów, natenczas roztrzygnie wybór ściślejszy, przy równości zaś głosów los.

W miejsce członka wydziału, który wskutek trwałej lub dłuższy czas trwającej przeszkody nie mógłby brać udziału w czynnościach wydziału, wstępuje do wydziału w pierwszym wypadku stale, w drugim zaś na czas trwania przeszkody ten zastępca, który w dotyczącej grupie największą ilością głosów został wybrany, a jeżeli kilku zastępców równą ilością głosów wybranych zostało, ten z nich, na którego los padnie.

Prawo wybieralności.

§. 11.

Członkami wydziału spółki lub ich zastępcami mogą być wybrane także osoby, które do spółki wodnej nie należą.

Badanie aktu wyborczego wydziału i prawo rekursu.

§. 12.

Badanie aktu wyborczego wydziału spółki jest rzeczą tego wydziału i przeciw jego orzeczeniu nie ma odwołania.

Czas urzędowania wydziału spółki.

§. 13.

Członkowie wydziału spółki i ich zastępcy mają być wybieranymi na przeciąg lat trzech.

Prawo członków wydziału do żądania zwrotu poniesionych wydatków.

§. 14.

Członkowie wydziału spółki nie pobierają za spełnianie swego urzędowania żadnego stałego wynagrodzenia, mogą jednakże żądać od spółki zwrotu kosztów podróży i rzeczywistych wydatków w interesie spółki poniesionych w wysokości przez walne zgromadzenie członków spółki ustanowić się mającej.

Prezes i jego zastępca.

§. 15.

Członkowie wydziału wybierają z pośród siebie bezwzględną większością głosów, podług głów obliczyć się mającą, przewodniczącego.

Jeżeliby przy tym wyborze nie uzyskano absolutnej większości głosów, rozstrzyga wybór ściślejszy, przy równości zaś głosów los; w ten sam sposób wybiera wydział ze swego grona zastępcę przewodniczącego. Tak wybór przewodniczącego jako też jego zastępcy ma być bezzwłocznie podany do wiadomości Starostwa i Wydziału krajowego i wpisany w księgę wodną.

§. 16.

Wybory wydziału, jakoteż wybory przewodniczącego wydziału i jego zastępcy odbywają się w Dąbrowie w miejscu i czasie oznaczonym przez Starostwo i podanym do wiadomości wyborców względnie członków wydziału. Wybory przeprowadza delegat Starostwa.

Zakres działania prezesa wydziału spółki a względnie jego zastępcy.

§. 17.

Przewodniczący zastępuje spółkę na zewnątrz, przewodniczy na posiedzeniach wydziału, jest wykonawcą uchwał wydziału spółki i znosi się bezpośrednio z władzami państwowemi i krajowemi.

Wszystkie dokumenta, wystawione w sprawach spółki, muszą być podpisane przez prezesa i dwóch członków wydziału.

Zastępca przewodniczącego zastępuje przewodniczącego w razie przeszkody i wchodzi w takim razie we wszystkie prawa i atrybucye tegoż

Posiedzenie wydziału.

§. 18.

Wydział spółki odbywa posiedzenia w miarę potrzeby. Posiedzenia zwołuje przewodniczący, w razie przeszkody tegoż zastępca.

Przewodniczący musi zwołać posiedzenie wydziału w przeciągu 8 dni, jeżeli tego zażąda trzecia część członków wydziału, delegat władzy politycznej lub Wydziału krajowego.

Gdyby przewodniczący, a względnie tegoż zastępca, pomimo żądania trzeciej części członków wydziału, delegata władzy politycznej, lub delegata Wydziału krajowego, posiedzenia wydziału nie zwołał, będzie takowe zwołane przez c. k. starostę w Dąbrowie.

Posiedzenie, które nie zostało w jeden z powyższych sposobów zwołane, jest bezprawne a powzięte na takiem posiedzeniu uchwały, są nieważne.

Na posiedzeniach zwołanych przez c. k. starostę przewodniczy w razie wzbraniania się przewodniczącego lub tegoż zastępcy, wybranego według §. 15. niniejszych statutów, do objęcia przewodnictwa, ten członek wydziału, którego obecni na posiedzeniu członkowie wydziału ad hoc wybierają.

Ważność uchwał wydziału.

§. 19.

Do ważności uchwał wydziału spółki, zwołanego na posiedzenie w jeden z powyższych sposobów, potrzebną jest obecność przynajmniej 5 członków względnie zastępców, tudzież w razie zwołania posiedzenia przez przewodniczącego Wydziału, obecność tegoż lub jego zastępcy.

Przewodniczący głosuje tylko wrazie równości głosów i rozstrzyga w tym wypadku swym głosem.

Gdyby potrzebna do ważności uchwał ilość członków Wydziału na posiedzenie nie przebyła, ma być zwołane drugie posiedzenie z tym samym porządkiem dziennym, a na tem posiedzeniu mogą być powzięte ważne uchwały bez względu na ilość obecnych członków Wydziału względnie zastępców.

Delegaci Wydziału krajowego i c. k. Rządu.

§. 20.

Tak Rządowi jak i Wydziałowi krajowemu przysługuje prawo brania udziału w posiedzeniach wydziału spółki przez swych delegatów z głosem stanowczym.

W celu umożliwienia delegatom wzięcia udziału w posiedzeniach wydziału, ma ich przewodniczący, względnie zastępca o terminie każdorazowego posiedzenia wcześnie uwiadomić.

Uchwały wydziału wymagające zatwierdzenia c. k. Namiestnictwa.

§. 21.

Uchwały wydziału spółki, przeciw którym jeden albo obydwaj delegaci się oświadczyli, muszą być przed wykonaniem przedłożone c. k. Namiestnictwu do zatwierdzenia, jeżeli który z delegatów ze względu na ważność powziętej uchwały zażąda. Wydział spółki obowiązanym będzie zastosować się do wydanej w tej mierze decyzyi c. k. Namiestnictwa.

Zawiadomienie o powziętych uchwałach i protokół uchwał.

§. 22.

Zapadłe uchwały wydziału spółki mają być bezwłocznie podane do wiadomości Starostwa i Wydziału krajowego a oprócz tego mają być wpisane do protokołu, który winien podpisać przewodniczący i dwóch

członków wydziału. Każdemu członkowi spółki przysługuje prawo wglądania w protokoły uchwał.

§. 23.

Zakres działania wydziału spółki.

Do zakresu działania wydziału spółki należy:

a) rozkład datków konkurencyjnych na podstawie miary ustanowionej w §. 4, 5, 6 i 7 niniejszego statutu, ewentualnie z przybraniem znawców i uwiadomienie o wyniku tej czynności interesowanych z równoczesnem ich wezwaniem do zapłaty.

Odnośne uwiadomienia i wezwania do zapłaty będą interesowanym przez c. k. Starostwo w Dąbrowie i Brzesku doręczone.

Zarzuty wniesione przeciw rozkładowi rozstrzyga Starostwo w Dąbrowie na podstawie zdania znawców.

b) Ściąganie datków konkurencyjnych z zastosowaniem się do postanowień §. 5. ustawy z dnia 1. lipca 1886 Dz. u. kr. Nr. 66. co do terminów spłaty, oddawania ściągniętych datków do kasy Wydziału krajowego i coroczne wykazywanie zaległych datków co 14 dni po terminie płatności takowych c. k. Starostwu w Dąbrowie i Brzesku celem zarządzenia ściągnięcia w drodze politycznej egzekucyi.

c) Utrzymanie w ewidencyi katastru konkurencyjnego.

d) Prowadzenie kasy.

e) Obrady i decyzya co do sposobu pokrycia datków konkurencyjnych a w razie zaciągnięcia pożyczki na pokrycie 30 procentowego udziału członków spółki w kosztach regulacyi przedkładanie c. k. urzędowi podatkowemu w Dąbrowie corocznych wykazów datków konkurencyjnych do dalszego postąpienia po myśli postanowień §. 17 i 18 ustawy z dnia 30. czerwca 1884 Dz. p. p. Nr. 116.

f) Przedkładanie corocznych rachunków c. k. Namiestnictwu za pośrednictwem Wydziału krajowego a to z końcem stycznia każdego roku za rok ubiegły.

g) Przyjmowanie potrzebnego personalu pomocniczego za zezwoleniem Wydziału krajowego w porozumieniu z c. k. Namiestnictwem.

h) Branie udziału przez swego delegata w czynnościach corocznych komisyi kolaudacyjnej z głosem doradczym.

i) Interweniowanie przez swego delegata przy dobrowolnych ugodach w sprawie wykupna gruntów, budynków i zakładów przemysłowych.

k) Przekonywanie się każdego czasu o postępie i jakości wykonanych robót regulacyjnych.

l) Badanie corocznych zamknięć rachunków budowy udzielanych przez Wydział krajowy i wnoszenie zarzutów przeciwko takowym w przeciągu dwóch miesięcy, od dnia udzielenia ich wydziałowi spółki przez Wydział krajowy.

Względem prowadzenia kasy i oddawania ściągniętych datków konkurencyjnych do kasy Wydziału krajowego należy się zastosować do ewentualnie wydać się mającej przez Wydział krajowy instrukcyi.

Walne zgromadzenie członków spółki.

§. 24.

W pierwszych dniach stycznia każdego roku, winien wydział spółki zwołać walne zgromadzenie członków spółki, na którem przewodniczący wydziału spółki, a względnie jego zastępca, przewodniczy.

Oprócz tego może być zwołane walne zgromadzenie w razie potrzeby lub na żądanie wydziału spółki, albo też na żądanie połowy członków spółki, wkońcu na żądanie delegatów Rządu i Wydziału krajowego lub jednego z nich.

Gdyby przewodniczący lub jego zastępca wzbraniał się zwołać zwyczajne lub nadzwyczajne walne zgromadzenie, mają być analogicznie zastosowane postanowienia §. 18. niniejszego statutu.

To ogólne zgromadzenie członków spółki składa się z naczelników gmin i zastępców obszarów dworskich, powołanych w myśl §. 9. niniejszego statutu do wyboru wydziału spółki.

Ważność uchwał.

§. 25.

Do ważności uchwał walnego zgromadzenia, potrzebną jest obecność więcej niż połowy wyborców w poprzednim paragrafie wspomnianych i absolutna większość głosów według głów obliczyć się mająca.

§. 26.

Jeżeliby na wezwanie przewodniczącego wydziału spółki, względnie tegoż zastępcy, lub na ewentualne wezwanie c. k. starostwa, nie zebrał się dostateczny komplet, ma być zwołane do dni ośmiu powtórne ogólne zgromadzenie i uchwały na tem zgromadzeniu powzięte będą miały moc obowiązującą bez względu na ilość obecnych.

Tak w ogólnych zwyczajnych lub nadzwyczajnych zgromadzeniach reprezentantów członków spółki, mają prawo brania udziału delegaci Rządu i Wydziału krajowego z głosem stanowczym, ze skutkiem §. 21. niniejszego statutu unormowanym.

§. 27.

Uchwały walnych zgromadzeń reprezentantów członków spółki wodnej wpisywane być mają w księgę uchwał i podpisane przez przewodniczącego, względnie jego zastępcę i dwóch reprezentantów członków spółki wodnej, a nadto mają być udzielone w odpisach do wiadomości Wydziału krajowego i c. k. starostwa.

Zakres działania walnego zgromadzenia.

8. 28.

Do zakresu działania walnego zgromadzenia należy:

1. Wybór członków wydziału i zastępców i złożenie ich z urzędu po myśli §. 8. i 30. niniejszego statutu.

2. Przyjmowanie do wiadomości sprawozdań wydziału spółki z całorocznej czynności.

3. Uchwały co do zmian statutu, na wniosek wydziału spółki.

Uchwały sprzeczne z ustawami.

§. 29.

Gdyby walne zgromadzenie reprezentantów członków spółki powzięło sprzeczne uchwały z ustawami z dnia 14. marca 1875 Dz. u. i rozp. kraj. Nr. 38. i z dnia 1. lipca 1886 Dz. u. i rozp. Nr. 66. lub niniejszego statutu, winien przewodniczący wydziału spółki, względnie jego zastępca odmówić wykonania tych uchwał, co gdyby się nie stało, nateuczas ma c. k. starostwo obowiązek zakazania wykonania tych uchwał, aż do czasu, dopóki c. k. Namiestnictwo analogicznie do postanowień §. 21. niniejszego statutu nie orzeknie, czy uchwały mogą być wykonane lub nie.

Usunięcie wydziału spółki. Zarząd sprawami spółki przez delegatów.

§. 30.

Gdyby wydział spółki w czasie trwania peryodu wyborczego nie wykonał ciężących na nim obowiązków lub takowe ze szkodą stron interesowanych wypełniał, a walne zgromadzenie reprezentantów członków spółki wzbraniało się na odnośny wniosek delegatów Rządu i Wydziału krajowego wydział spółki usunąć, a inny wybrać, rozpisze c. k. Starostwo nowe wybory wyborców, celem wyboru nowego wydziału spółki a tymczasowo, aż do ukonstytuowania się nowego wydziału, obejmą delegaci Rządu i Wydziału krajowego zarząd sprawami spółki. Gdyby zaś i ten środek do celu nie doprowadził, obejmą wspomnieni delegaci stały zarząd sprawami spółki.

Konserwacya budowy.

§. 31.

Po ukończeniu robót regulacyjnych uregulowany zostanie rozkład kosztów na utrzymanie tych robót w myśl postanowień §. 6. ustawy z d. 1. lipca 1886 Dz. u. kr. Nr. 66, w drodze ustawodawstwa krajowego.

Zmiana statutu i jego zatwierdzenie.

§. 32.

Zmiany tego statutu mogą być na wniosek wydziału spółki uchwalone przez walne zgromadzenie, wejdą jednak w życie dopiero po zatwierdzeniu przez c. k. Namiestnictwo w porozumieniu z Wydziałem krajowym.

§. 33.

Statut niniejszy zacznie obowiązywać po zatwierdzeniu go przez c. k. Namiestnictwo.

L. 21.820. Niniejszy statut uchwalony większością głosów przez członków spółki wodnej na zgromadzeniu dnia 27. lutego 1889 zatwierdza się w całej osnowie.

C. k. Namiestnictwo we Lwowie d. 10. kwietnia 1889.

Za c. k. namiestnika:

L. S. *Lidl m. p.*

Abschrift

des Erlasses des k. k. Ackerbau Ministeriums dtto Wien am 24. Juni 1889 Zl. 5.807/790 an Seine des Hochgeborenen Herrn k. k. wirklichen geheimen Rathes und Statthalters für Galizien Dr. Casimir Grafen Badeni, Excellenz.

In Würdigung der im Berichte vom 10. April d. J. N. 16.742 dargestellten Verhältnisse und mit Bezugnahme auf das von Euerer Excellenz unterm 11. November 1888 Nr. 66.233 vorgelegte mit dem h. o. Erlasse vom 22. November v. J. N. 16.324 wieder zurückgestellte Schreiben des Landesauschusses vom 2. November 1888 Nr. 45.998, welchem zufolge derselbe beschlossen hat, dem Landtage den Antrag auf Erhöhung des Landesfondsbeitrages für die Entwässerung der Rudniker Sümpfe von 20 auf 30% der präliminirten Kostensumme unter der Bedingung zu unterbreiten, dass auch seitens der k. k. Regierung eine Erhöhung des Meliorationsfondsbeitrages in gleicher Höhe stattfinde, erkläre ich mich unter dem Vorbehalte der verfassungsmässigen Genehmigung des betreffenden Jahrespräliminars des Meliorationsfondes bereit, diese vom Landesauschusse in Aussicht genommene Erhöhung des Meliorationsfondsbeitrages von 20 auf 30% zu bewilligen. Es muss jedoch ausdrücklich betont werden, dass diese Erhöhung des Fondsbeitrages nur ganz ausnahmsweise und unter Verwahrung gegen jede Beispielsfolgerung mit Rücksicht auf aussergewöhnliche Verhältnisse zugestanden wird. Nachdem durch diese Bewilligung eine Neubelastung des Meliorationsfondes mit dem Beitrage von 10.520 fl. 10% der mit 105.200 fl. präliminirten Kostensumme des Unternehmens herbeigeführt wird und an diesen Fond noch vielfache anderweitige Ansprüche pro 1890 gestellt werden, bin ich derzeit noch nicht in der Lage mit Bestimmtheit die Einstellung des obigen Betrages in das Meliorationsfondspräliminare pro 1890 zuzusichern und muss vielmehr die Eventualität ins Auge gefasst werden, dass die Einstellung dieses Betrages in das Fondspräliminare erst pro 1891 werde erfolgen können. Ich beehre mich Euere Excellenz zu ersuchen, den Landesausschuss entsprechend verständigen und demselben insbesondere auch andeuten zu wollen, dass es sich mit Rücksicht auf die Eventualität der Verschiebung der Einstellung des Meliorationsfondsbeitrages auf das Jahr 1891 empfehlen wird, in dem im Landtage vom Landesausschusse einzubringenden Gesetzentwurfe die Bestimmung rücksichtlich der Fälligkeit der neuen 10% Beiträge des Landes und des Meliorationsfondes dahin zu formuliren, dass diese Fälligkeitstermine einem von Landesausschusse mit der Staatsverwaltung abzuschliessenden Übereinkommen vorbehalten bleiben, hiezu wird übrigens noch bemerkt, dass der neue Meliorationsfondsbeitrag in solange wird nicht ausgezahlt werden können, als die Gennossenschaft ihre Verpflichtungen nicht vollständig erfüllt haben wird.

D. u. s.

Rozporządzenie wykonawcze

do ustawy z dnia 9. czerwca 1889 Dz. ust. i rozp. kraj. Nr. 48, o uzupełnieniu obwałowania Wisły i Sanu w powiecie tarnobrzeskim.

§. 1.

Uzupełnienie obwałowania Wisły i Sanu w powiecie tarnobrzeskim jest przedsiębiorstwem tego powiatu i ma być przeprowadzonem w myśl §. 5. ustawy z dnia 9. czerwca 1889 Dz. ust. i rozp. kraj. Nr. 48 przez Wydział powiatowy tarnobrzeski przy współudziale Wydziału krajowego i administracyi państwa.

§. 2.

Powyższe uzupełnienie obwałowań, które ma być równocześnie prowadzonem nad Wisłą i nad Sanem, obejmuje następne roboty:

I. Nad Wisłą:

1. Uzupełnienie siedmiu sekcyj wałów nadwiślańskich, mianowicie:

a) od granicy kraju w Popowicach do ujścia Sanu;

b) „ ujścia Sanu do ujścia Łęgu;

c) „ „ Łęgu do ujścia Trześniówki;

d) „ „ Trześniówki do wzgórza Miechocińskiego;

e) „ wzgórza Miechocińskiego do Nagnajowa;

f) „ „ Siedleszczańskiego do Krzemienicy;

g) „ Krzemienicy do kanału Zadusznicko-Przykopskiego (do granicy powiatu Mieleckiego).

2. Korekcyę i obwałowanie wsteczne Strachockiej rzeki.

3. Korekcyę i pogłębienie kanałów: Wielowiejskiego, Zakrzowsko Sieleckiego, Podłęskiego, Miechocińskiego, Machowskiego, Siedleszczańskiego i Dymitrowskiego.

4. Budowę szluz i przepustów tak dla odwodnienia, jak i dla kolmatacyi.

II. Nad Sanem:

1. Uzupełnienie prawego wału Sanu od Wisły do wału poprzecznego w Jastkowicach, wraz z korekcyą i obwałowaniem wstecznem potoku Jodłówki i Lipy, tudzież młynówki Bukowy wraz z potokami Dębowcem i Łukawicą.

2. Uzupełnienie lewego wału Sanu od Wisły do pagórka Pławskiego.

3. Budowę szluz i przepustów odwodniających i kolmatacyjnych.

Oprócz tych budowli mają być wykonane korekcye i pogłębienia głównych rowów osuszających i zabezpieczenia wałów w starych łożyskach Wisły i Sanu, o ile przez to nie będzie przekroczoną rubryka wydatków rozmaitych i nieprzewidzianych.

Za podstawę techniczną uzupełnienia obwałowań Wisły i Sanu służyć ma operat techniczny krajowego biura melioracyjnego z r. 1888 zatwierdzony przez Ministerstwo rolnictwa a preliminujący koszta budowy na 680.600 zł. w. a., z uwzględnieniem uwag i zmian

poczynionych przez departament techniczny Ministerstwa spraw wewnętrznych. Zmiany w tym projekcie poczynić może Wydział krajowy w porozumieniu z administracyą państwa pod warunkiem, jeżeli takowe nie spowodują podwyższenia powyższej sumy kosztów.

§. 3.

Czas budowy ustanawia się na lat sześć i trwać ma od roku 1889 do roku 1895.

W czasie tym wzbronione są wszelkie sprzeczne z projektem melioracyjnym prywatne budowle na wałach nadwiślańskich i sanowych, tudzież na wyszczególnionych w §. 2. potokach i kanałach.

§. 4.

Koszta projektowanych robót melioracyjnych wymienionych w §. 2., tudzież koszta kancelaryjne, komisyjne i koszta zarządu technicznego pokryte będą z funduszu budowy, jaki będzie utworzony z datków kraju, państwa i powiatu po myśli §. 3. ustawy z dnia 9. czerwca 1889 (Dz. u. kr. Nr. 48) i nie mogą przekroczyć sumy kosztorysowej 680.600 zł. w. a.

§. 5.

Oznaczone w §. 3. ustawy z dnia 6. czerwca 1889 Dz. u. kraj. Nr. 48 datki krajowe, państwowe i powiatowe mają być wpłacone do funduszu budowy w ciągu lat sześciu, począwszy od roku 1889 do 1894, a mianowicie:

a) datek krajowy w kwocie 272.240 zł. w. a. w sześciu równych ratach rocznych po 45.373 zł. 33¹/₃ ct. w. a.

b) datek z państwowego funduszu melioracyjnego w kwocie 272.240 zł. w. a. z zastrzeżeniem konstytucyjnego zatwierdzenia również w sześciu ratach rocznych, z których raty przypadające za lata 1889 i 1890 wynosić mają po 10.000 zł. w. a.. rata za r. 1891, 15.000 zł. w. a., ostatnie zaś trzy raty za lata 1892 do 1894 po 79.080 zł. w. a.;

c) wreszcie datek powiatu tarnobrzeskiego w kwocie 136.120 zł. w. a. w sześciu ratach rocznych, których wysokość odpowiadać będzie corocznym ratom zasiłku państwowego, a mianowicie wynosić ma w r. 1889 i 1890 po 5.000 zł. w. a., w roku 1891 7.500 zł. w. a., w latach zaś 1892 do 1894 po 39.540 zł. w. a.

§. 6.

Przypadające za rok 1889 raty datków krajowych, państwowych i powiatowych mają być uiszczone bezzwłocznie po zatwierdzeniu niniejszego rozporządzenia przez Ministerstwo rolnictwa. Dalsze raty coroczne zasiłków krajowych i państwowych mają być wypłacane z góry po konstytucyjnem zatwierdzeniu preliminarzy krajowego i państwowego, takież zaś raty datków powiatu tarnobrzeskiego w dwóch terminach płatności: 1. maja i 1. września każdego roku.

§. 7.

Coroczne raty zasiłków krajowych i państwowych, oraz datków powiatu tarnobrzeskiego mają być składane na 3%-wym rachunku bieżącym „funduszu budowy uzupełnienia obwałowania Wisły i Sanu w powiecie tarnobrzeskim“ w Banku krajowym we Lwowie, którego dyrekcya za pośrednictwem zastępstwa Banku krajowego w Tarnobrzegu wypłacać będzie w miarę potrzeby na każdorazowe wezwanie Wydziału powiatowego odpowiednie miesięczne zaliczki na budowę.

§. 8.

Dla prowadzenia budowy, oraz pełnienia służby techniczno-administracyjnej ustanowi Wydział powiatowy tarnobrzeski dwóch kierowników budowy, mianowicie:

a) jednego kierownika budowy dla robót nad Wisłą;

b) jednego zaś kierownika budowy dla robót nad Sanem.

Zarząd budowy pod względem administracyjnym i rachunkowym prowadzić będzie Wydział powiatowy za pośrednictwem swych podwładnych urzędników, lub też delegatów zamianowanych dla każdej poszczególnej sekcyi wałów.

Dozorców przy robotach przyjmują w miarę potrzeby kierownicy budowy, nie przekraczając liczby maksymalnej tychże mającej się unormować przez Wydział powiatowy i wyznaczają im odpowiednie płace miesięczne do wysokości 30 zł. w. a.

W razie potrzeby polepszenia płac dozorców lub też podwyższenia unormowanej ich liczby potrzebnem jest w tym kierunku zezwolenie Wydziału powiatowego.

W nagłych wypadkach może nastąpić przyjęcie dozorców ponad przepisaną liczbę, jednakże za dodatkowem jak najrychlejszem usprawiedliwieniem tego zarządzenia przed Wydziałem powiatowym, przyczem natomiast zbędni dozorcy mają być od służby uwolnieni.

Roczna płaca kierownika budowy nie może przenosić kwoty 1.200 zł. w. a., miesięczny zaś dodatek budowlany, z którego mają być także pokryte koszta podróży, za czas od 1. kwietnia po koniec listopada każdego roku kwoty 100 zł. w. a.

Płace i dodatki budowlane kierowników budowy, tudzież wynagrodzenia płatników i dozorców pokryte będą z funduszu budowy, mianowicie: pobory kierowników budowy i płatników z rubryki kosztów zarządu, wynagrodzenia zaś dozorców z rubryki robót ziemnych. Koszta natomiast administracyi i rachunkowości winien ponieść fundusz powiatowy.

Udzielanie nadzwyczajnych remuneracyj kierownikom budowy zależnem jest od poprzedniego zezwolenia Wydziału krajowego i Namiestnictwa.

§. 9.

Kierownicy budowy, do których należy rozkład robót, ich kierownictwo i staranie o należyte i ekonomiczne przeprowadzenie robót, odpowiedzialni są wobec Wydziału powiatowego za wykonanie budowy.

Kierownicy budowy znoszą się bezpośrednio z Wydziałem powiatowym w sprawach technicznych, przedkładają miesięczne sprawozdania o postępie robót, a w wypadkach nagłości czynią zarządzenia pod własną odpowiedzialnością i usprawiedliwiają takowe wobec Wydziału powiatowego.

Kierownicy budowy sprawdzają i podpisują wszystkie dokumenty, na podstawie których Wydział powiatowy za pośrednictwem swych organów uskutecznia wypłaty, prowadzą dziennik swych korespondencyj, dzienniki narzędzi, sprzętów i materyałów, listy wypłat, wykazy należytości za dostarczone materyały i wykonane roboty i dziennik budowy; utrzymują w porządku akta budowy (plany, kosztorysy, raptularze, korespondencye przychodzące, oraz bruliony korespondencyj wychodzących, wszelkie protokoły, wykazy i t. p.), a co miesiąc (najdalej w dniu 15. następnego miesiąca) przedkładają za pośrednictwem Wydziału powiatowego sprawozdanie miesięczne o postępie budowy, sporządzone na podstawie dziennika budowy, Wydziałowi krajowemu.

Sprawozdanie to miesięczne będzie następnie przesłane Namiestnictwu.

§. 10.

W razie gdyby w czasie budowy okazała się potrzeba zmiany w projekcie służącym za podstawę melioracyi, lub też strony interesowane tej zmiany zażądały, winien odnośny kierownik budowy za pośrednictwem Wydziału powiatowego przedstawić odpowiedni wniosek Wydziałowi krajowemu, który udzieli takowy Namiestnictwu dla wspólnej narady, w razie potrzeby dla zbadania sprawy na miejscu, a następnie ostatecznego zatwierdzenia.

Przez podobne zmiany projektu nie może być jednak w żadnym wypadku spowodowanem przekroczenie preliminowanych kosztów, a w razie gdyby te zmiany miały dotknąć podstawy hydrotechnicznej zatwierdzonego projektu, mają takowe być przedłożone Ministerstwu rolnictwa do zatwierdzenia.

§. 11.

Przed rozpoczęciem budowy wyda kompetentna władza polityczna na żądanie Wydziału powiatowego orzeczenie po myśli §. 86. krajowej ustawy wodnej z dnia 14. marca 1875 (Dz. ust. kraj. Nr. 38) co do potrzeby i rozciągłości służebności lub ustąpienia gruntów, a mianowicie, które obce grunta, materyały itp. dla celów budowy, jakie służebności na gruntach przyległych dla ochrony wałów, kanałów i objektów, oraz na jak długi czas są potrzebne.

Wykupno gruntów, lub też czasowe ich zajęcie dla wykonania robót, jak wałów ochronnych, rowów materyałowych, przekopów, zeszkarpowania brzegów, ścięcia darni, dróg dojazdowych, placów składowych i roboczych itp., zarówno jak wydobywanie materyałów budowlanych, odbywać się będzie wedle odnośnych przepisów kraj. ustawy wodnej, w którym to celu kierownicy budowy dostarczyć winni władzy politycznej odpowiednich kopij map katastralnych, na których grunta zająć się mające oznaczyć należy kolorem (karminem), wraz z wykazami powierzchni gruntów, liczb parcel, rodzaju uprawy i nazwisk właścicieli.

Co do wysokości mającego się wypłacić odszkodowania, winien Wydział powiatowy starać się przedewszystkiem zawrzeć z właścicielem nieruchomości lub też jego prawnym albo sądowym zastępcą dobrowolną ugodę; w razie zaś niedojścia ugody do skutku ma być oznaczoną jakość i wysokość odszkodowania po myśli postanowień §. 87. kraj. ustawy wodnej przez władzę polityczną, a jeżeli się tem interesowani nie zadowolą przez sądowe oszacowanie.

Postanowienia tego paragrafu ustawy wodnej znajdą także zastosowanie co do złożenia lub zabezpieczenia odszkodowania.

§. 12.

Przy odebraniu w posiadanie fizyczne wszelkich realności na rzecz budowy, tak czasowo jak i wieczyście wywłaszczonych, lub też bezpłatnie odstąpionych, będzie spisanym protokół odbioru, w którym należy się odwołać do odnośnego aktu wywłaszczenia lub darowizny.

Grunta uzyskane w drodze umów, wywłaszczeń, lub też korekcyi potoków (stare łożyska), należy ograniczyć i zaintabulować na rzecz funduszu konserwacyjnego (§. 6. specyalnej ustawy).

§. 13.

Wykonanie robót ziemnych przy wałach i kanałach, tudzież przeprowadzenie wykupna gruntów i odszkodowań obejmie powiat Tarnobrzeski (zgodnie z uchwałą Rady powiatowej z dnia 17 kwietnia 1889) za sumę ryczałtową wykazaną w kosztorysie, która w rubryce robót ziemnysh wynosi 410.387 zł. 34 ct. w a., w rubryce zaś wykupna gruntów i odszkodowań 107 529 zł. 91 ct. w. a. Ewentualne przekroczenia kosztów preliminowanych w tych dwóch rubrykach winien pokryć wyłącznie fundusz powiatowy.

Wykonanie innych kategoryj robót odbywać się ma z reguły w zarządzie własnym, przyczem zaleca się przedewszystkiem robota za wynagrodzeniem od wymiaru.

Wypłaty odbywają się na podstawie list płacy sprawdzonych i podpisanych przez odnośnego kierownika budowy.

Częsciowe roboty mogą być oddane w przedsiębiorstwo bądź w drodze licytacyi, bądź też akordów.

W szczególnych wypadkach, miejscowymi stosunkami spowodowanych, mogą być zastosowane obszerniejsze przedsiębiorstwa. W takim razie rozpisze Wydział powiatowy licy-

tacyę, która się odbędzie w jego biurze, a rezultat licytacyi, tudzież spisane po przyjęciu najkorzystniejszych ofert kontrakty z przedsiębiorcami przedłoży do zatwierdzenia Wydziałowi krajowemu.

W kontraktach wykazuje się szczegółowo: rodzaj robót, ich ilość i wymiary, sposób wykonania, termina ukończenia, warunki wypłat należytości, kary za zwłokę w robotach itp.

Kierownicy budowy wspólnie z delegatami Wydziału powiatowego, przeznaczonymi do zarządu budowy pod względem administracyjnym i rachunkowym, winni czuwać nad ścisłem wypełnieniem zobowiązań kontraktowych, stosując w razie potrzeby rygory przeciw przedsiębiorcom, o czem ma być Wydział powiatowy zawiadomionym.

W miarę postępu robót i dostaw wykonanych na podstawie umów i akordów może Wydział powiatowy udzielać przedsiębiorcom częściowych wypłat na poczet należytości, przyczem jednak z każdoczesnej sumy należytości potrącać należy przynajmniej 5% na ratę kolaudacyjną.

§. 14.

Dla uwidocznienia postępu budowy mają być prowadzone dzienniki budowy wraz z poddziennikami dla każdego objektu (szluzy lub przepustu), na podstawie których kierownicy budowy z końcem każdego miesiąca (najdalej do dnia 15. następnego miesiąca) za pośrednictwem Wydziału powiatowego przedkładają Wydziałowi krajowemu sumaryczne sprawozdanie o każdomiesięcznym postępie budowy, które następnie ma być udzielonem Namiestnictwu.

§. 15.

Do stałej kontroli wykonujących się robót melioracyjnych tak pod względem jakości jak i kosztów przeznacza Wydział krajowy i Namiestnictwo własnych techników, którzy każdego czasu mają prawo przekonywać się na miejscu o postępie, jakości i cenach robót.

W tym celu znajdujące się na miejscu a zajęte wykonaniem robót organa Wydziału powiatowego są obowiązane udzielić tym technikom wszelkich żądanych wyjaśnień.

Delegowany przez Wydział krajowy do kontroli technicznej robót inżynier biura melioracyjnego, zajmie się także zaprojektowaniem tych kanałów i rowów oszuszających, dla których projekt Wydziału krajowego podaje tylko koszta ryczałtowe nie oparte na szczegółowych planach i obliczeniach.

§. 16.

Z końcem każdorocznego okresu budowy winien Wydział powiatowy prosić o kolaudacyą wykonanych robót, którą bezzwłocznie zarządza Wydział krajowy wspólnie z Namiestnictwem, za pośrednictwem własnych organów technicznych.

Koszta kolaudacyi zarówno jak i kontroli robót i innych czynności podejmowanych przez techników państwowych i krajowych pokrywa fundusz budowy.

Protokół kolaudacyjny przedkłada się Wydziałowi krajowemu, który udziela takowy za pośrednictwem Namiestnictwa do wiadomości Ministerstwa rolnictwa.

§. 17.

Kierownicy budowy zajmią się po upływie każdorocznego okresu budowy wypracowaniem sprawozdania dorocznego z czynności budowlanej, które ma wykazać rezultat robót, wartość budowy obliczoną na podstawie wykazów bryłowatości i analizy cen jednostkowych, tudzież inne ważniejsze spostrzeżenia co do budowy. Sprawozdanie to wraz z operatem wykonawczym (sytuacyą, profilami i obliczeniem wykonanych robót) i dziennikami budowy, materyałów, sprzętów i narzędzi, przedstawi Wydział powiatowy Wydziałowi krajowemu, który za pośrednictwem Namiestnictwa udzieli takowe Ministerstwu rolnictwa.

§. 18.

Zarachowanie w księgach wszystkich dochodów i wydatków funduszu budowy prowadzi Wydział powiatowy za pośrednictwem swego biura rachunkowego.

Sposób prowadzenia tych rachunków, oraz użycia funduszów i usprawiedliwienia poczynionych wydatków, określi szczegółowa instrukcya rachunkowa mająca się wydać przez Wydział krajowy w porozumieniu z Namiestnictwem.

Zamknięcie rachunków rocznych wraz z dziennikiem kasowym i jego załącznikami winien Wydział powiatowy z końcem każdego roku a najdalej do 1. marca następnego roku przedłożyć Wydziałowi krajowemu.

Zamknięcie to sprawdzone przez oddział rachunkowy Wydziału krajowego przesłane będzie Namiestnictwu celem podania takowego do wiadomości Ministerstwa rolnictwa.

§. 19.

W razie, gdyby Wydział powiatowy tarnobrzeski zaniedbywał lub odmawiał wypełnienia obowiązków, wypływających z ustawy z dnia 9. czerwca 1889 Dz. kr. Nr. 48. tudzież z niniejszego rozporządzenia wykonawczego, a w szczególności nie wykonywał ściśle wedle projektu robót objętych po myśli §. 13. w przedsiębiorstwo powiatowe, obejmie Wydział krajowy wspólnie z Namiestnictwem prowadzenie budowy i zarząd funduszu budowy stosownie do postanowień §§. 48 i 52. ustawy z dnia 12. sierpnia 1866 (Dz. u. kr. Nr. 21.) o reprezentacyi powiatowej.

Alegat 5. do Sprawozdania Wydziału krajowego L. W. kr. 42.970/89.

Instrukcya

rachunkowo - kasowa dla powiatowego przedsiębiorstwa uzupełnienia obwałowania Wisły i Sanu w powiecie Tarnobrzeskim.

§. 1.

Na podstawie §. 8. Rozporządzenia wykonawczego do ustawy z dnia 9 czerwca 1889 Dz. u. kr. Nr. 48, zarząd budowy pod względem administracyjnym i rachunkowym prowadzić będzie Wydział powiatowy za pośrednictwem podwładnych swych urzędników lub też delegatów, zamianowanych dla każdej poszczególnej sekcyi wałów.

Koszta administracyi i rachunkowości ponosi fundusz powiatowy.

§. 2.

W myśl §. 18. powołanego rozporządzenia prowadzenie wszelkich ksiąg i rachunków budowy uskuteczniać będzie Wydział powiatowy za pośrednictwem biura swego rachunkowego.

§. 3.

Wszelkie pobory i wypłaty uskuteczniane być mają przez kasę Wydziału powiatowego, która fundusze budowy pod osobnem zamknięciem przechowywać będzie.

§. 4.

Za całość i bezpieczeństwo kasy ręczy prezes Rady powiatowej, względnie tegoż zastępca z regresem do odnośnych funkcyonaryuszy biurowych.

§. 5.

Wszelkie pieniądze, wpływające na rachunek budowy, złożyć należy niezwłocznie po ich odebraniu do kasy.

§. 6.

Urzędnik pełniący obowiązki kasyera prowadzić będzie dziennik kasowy (podług wzoru ·|.), w którym każdy dochód i wydatek zapisanym być ma natychmiast po zrealizowaniu, a to pod osobnemi liczbami porządkowemi (artykułami), bieżącemi przez cały rok kalendarzowy, tudzież z oznaczeniem daty zrealizowania i ze zwięzłem a dokładnem określeniem, kto i z jakiego tytułu w kasie złożył lub z tejże otrzymał pieniądze. Efekta, składane jako depozyta na ubezpieczenie robót lub dostaw kontraktowych (§. 13. powołanego rozporządzenia), zapisywać należy w tym dzienniku w nominalnej wartości z poszczególnieniem gatunku, seryi, numeru i daty pierwszej zapadłości najbliższego kuponu.

§. 7.

Wszelkie dokumenty, na podstawie których uskuteczniane będą wypłaty, sprawdzone i podpisane być mają przez kierowników budowy (§. 9. Rozporządzenia wykonawczego).

Każdy wydatek (z wyjątkiem list płac robotników i wydatków zbyt drobnych, jak porta i t. p.) powinien być udokumentowany kwitem osoby, która z kasy podniosła pieniądze (wzór ·|.).

Wysyłki pieniężne pocztą dokumentowane być mają na razie recepisami pocztowymi aż do czasu nadesłania kwitu, którego zawsze zażądać należy.

§. 8.

Na wszelkie pobory kasowe wydaje pełniący obowiązki kasyera kwity według wzoru ·|.

Znaczniejsze dochody dokumentowane być mają kontrakwitami (wedle wzoru ·|.), wystawionymi i podpisanymi przez osoby płacące.

Dochody pobierane pocztą, udokumentowane być winne kowertą lub odcinkiem pocztowego przekazu

§. 9.

Na każdym kwicie, kontrakwicie, rachunku lub innym dowodzie, służącym do udokumentowania dochodu lub wydatku, umieścić należy liczbę porządkową (odnośny artykuł dziennika kasowego).

§. 10.

Dziennik kasowy zamyka się z końcem roku kalendarzowego. W tym celu należy dochody i wydatki zesumować, sumę wydatków wpisać pod sumę dochodów, przez otrącenie wykazać pozostałość kasową cyframi i literami, oraz zamieścić datę zamknięcia na dzienniku.

Po takiem zamknięciu podpisać ma dziennik prezes Rady powiatowej lub tegoż zastępca, dwu członków Rady powiatowej, oraz pełniący obowiązki kasyera i kontrolujący urzędnik biura rachunkowego.

W sposób powyższy zamknięty dziennik, wraz z wszystkimi załącznikami (dokumentami), których liczbę na czele dziennika podać należy, nadesłany być ma wraz z rubrykowem zamknięciem rocznem rachunku budowy (to ostatnie w dwu

egzemplarzach zaopatrzonych podpisami j. w.) Wydziałowi krajowemu z końcem każdego roku najpóźniej do dnia 1. marca następnego roku.

Zamknięcie to, sprawdzone przez oddział rachunkowy Wydziału krajowego, przesłane będzie Namiestnictwu, celem podania takowego do wiadomości Ministerstwa rolnictwa (§. 18. Rozporządzenia wykonawczego).

§. 11.

W myśl §. 9. powołanego rozporządzenia, kierownicy budowy prowadzą, dziennik swych korespondencyj, dzienniki narzędzi, sprzętów i materyałów, listy wypłat (wzór), wykazy należytości (wzór) za dostarczone materyały i wykonane roboty i dziennik budowy, co miesiąc zaś (najdalej w dniu 15. następnego miesiąca) przedkładają za pośrednictwem Wydziału powiatowego sprawozdanie miesięczne o postępie budowy, (sporządzone na podstawie dziennika budowy) Wydziałowi krajowemu.

Równocześnie przesyłane będą Wydziałowi krajowemu miesięczne nieudokumentowane wyciągi (odpisy) z dziennika kasowego za poprzedni miesiąc z wyszczególnieniem wszelkich na rachunek należytości udzielonych zaliczek w myśl zawartych umów i kontraktów.

§. 12.

Biuro rachunkowe Wydziału powiatowego prowadzić będzie na podstawie dziennika kasowego, oraz zapisków kierowników budowy, inwentarze narzędzi, sprzętów i materyałów (wzór ·|.), w których każdy przybytek i ubytek uwidoczniony być ma z przytoczeniem artykułu dziennika kasowego, do którego zakupno się odnosi, oraz z uzasadnieniem każdego ubytku.

Inwentarze te corocznie, wraz z zamknięciami rachunkowemi (§. 10.) Wydziałowi krajowemu przedkładane być mają.

§. 13.

Ponieważ w myśl §. 7. Rozporządzenia wykonawczego coroczne raty zasiłków krajowych i państwowych, ozaz datków powiatu tarnobrzeskiego, przypadające w terminach 1. maja i 1. września, składane być mają na $3^0/_0$ rachunku bieżącym na rzecz funduszu budowy w Banku krajowym we Lwowie, za wszelką zwłokę w lokacyi tych kapitałów odpowiedzialnym będzie prezes Rady powiatowej lub tegoż zastępca.

§. 14.

Wydziałowi krajowemu oraz Namiestnictwu przysługuje prawo zarządzenia niespodziewanego szkontra kasy funduszu budowy w sposób, jaki uzna za odpowiedni.

§. 15.

W sprawach niniejszą instrukcyą nieprzewidzianych wydane zostaną osobne zarządzenia.

Alegat 6. do sprawozdania Wydziału krajowego L. W. kr. 42.970/1889.

Odpis

odezwy Wydziału krajowego z dnia 4. lipca 1889 L. W. kr. 19.504 do c. k. Namiestnictwa we Lwowie.

Odnośnie do cennej odezwy świetnego Prezydyum c. k. Namiestnictwa z dnia 28. czerwca r. b. l. 7520, którą otrzymaliśmy zawiadomienie o użyczeniu Najwyższej sankcyi uchwalonemu przez Wysoki Sejm dnia 21. stycznia r. b. projektowi ustawy o uzupełnieniu obwałowania Wisły i Sanu w powiecie tarnobrzeskim, mamy zaszczyt udzielić świetnemu c. k. Namiestnictwu w załączeniu 3 egzemplarze projektu rozporządzenia wykonawczego do tej ustawy, ułożonego na podstawie reskryptu Wysokiego Ministerstwa rolnictwa z dnia 19. maja r. b. l. 5806 w porozumieniu z reprezentacyą powiatu tarnobrzeskiego, z uprzejmą prośbą o jak najrychlejsze przedstawienie takowego Wysokiemu c. k. Ministerstwu rolnictwa do zatwierdzenia.

Gdy postanowienia tego projektu są przeważnie indentyczne z przepisami zatwierdzonych już przez Wysokie Ministerstwo rolnictwa i obowiązujących instrukcyj techniczno-administracyjnych dla krajowych przedsiębiorstw melioracyjnych, tudzież regulaminów wydanych dla przedsiębiorstw spółkowych, uważamy bliższe motywowanie powyższego projektu za zbyteczne, a ograniczamy się tylko do następnych kilku wyjaśnień.

Do §. 5. Co do wysokości corocznych rat zasiłku z państwowego funduszu melioracyjnego trzymaliśmy się ściśle powołanego reskryptu Wysokiego Ministerstwa rolnictwa z d. 19. maja r. b. l. 5806 intymowanego nam szacowną odezwą z d. 26. maja r.b. l. 36.024.

Wysokość corocznych rat datku powiatu tarnobrzeskiego unormowaliśmy wedle takichże rat zasiłku państwowego, a to na prośbę prezesa Rady powiatowej tarnobrzeskiej, który ze względu na tegoroczną klęskę posuchy i nieurodzaju w powiecie tarnobrzeskim, dotkniętym jak wiadomo w roku ubiegłym powodzią zatorową, a przy tem obarczonym datkami konkurencyjnymi do regulacyi Łęgu, Trześniówki i Krzemienicy, przedstawił nam potrzebę jak najdalej idącego ograniczenia datku powiatowego w roku bieżącym i następnym.

Do §. 7. Ze względu, że biura i kasa Wydziału powiatowego w Tarnobrzegu, które to miasteczko ulega częstym pożarom, nie mieszczą się w zabudowaniu ogniotrwałem, a chwilowo i w pewnych miesiącach mianowicie w latach 1892 do 1894 zebrać się może znaczna gotówka we funduszu budowy, uważaliśmy za wskazane, zamieścić w §. 7. postanowienie, wedle którego datki na budowę mają być wpłacane nie do kasy powiatowej, lecz do Banku krajowego we Lwowie. Sądzimy zaś, że postanowienie §. 5. ustawy, co do zarządu funduszu budowy nie będzie przez to naruszone, gdyż według projektu rozporządzenia wykonawczego rozporządzanie funduszem budowy należeć ma do Wydziału powiatowego.

Do §. 13. W kosztorysie projektu służącego za podstawę melioracyi, przyjęto tak dla robót ziemnych jak i dla wykupna gruntów zbyt niskie ceny, a to głównie na życzenie Wydziału powiatowego w Tarnobrzegu, który obawiał się nie dojścia do skutku przedsiębiorstwa, w razie, gdyby suma kosztorysowa wypadła za wysoką. Gdy zaś ze sprawozdania kiero-

wnika budowy przy regulacyi Trześniówki za rok 1888, który największe dotychczas oszczędności przy budowie uzyskał, okazało się, że przeciętny koszt wykopu, transportu i nasypu jednego metra sześć. przy tej regulacyi przewyższa cenę jednostkową (20 ct. w. a.) takiejże roboty, podaną w kosztorysie obwałowania Wisły i Sanu, a nadto doszło do wiadomości Wydziału krajowego, że przy rekonstrukcyi wałów nadwiślańskich we Wrzawach, oszacowano grunta zajęte pod budowę wyżej, aniżeli to przyjęto w kosztorysie w mowie będącej melioracyi, staraniem naszem było spowodować reprezentacyę powiatu tarnobrzeskiego, która wpływała na ułożenie kosztorysu, ażeby objęła przeprowadzenie robót ziemnych, tudzież wykupna gruntów i odszkodowań za sumy ryczałtowe obliczone w kosztorysie.

Sądziliśmy bowiem, że gdy uchwalony przez Wysoki Sejm projekt ustawy przyznaje z funduszu krajowego i państwowego tak wysoki (40%) zasiłek, jakiego żadne inne przedsiębiorstwo melioracyjne w naszym kraju nie otrzymało, będzie rzeczą słuszną, ażeby w razie przekroczenia tych dwóch najznaczniejszych rubryk fundusz krajowy i państwowy nie ponosił już dalszych ofiar lecz ewentualną nadwyżkę pokrył fundusz powiatowy.

Rada powiatowa tarnobrzeska zaakceptowała też powyższe zapatrywanie Wydziału krajowego i wskutek rozporządzenia tutejszego z dnia 19. marca r. b. l. 991 powzięła wedle relacyi Wydziału powiatowego z dnia 18. kwietnia r. b. l. 468, na posiedzeniu z dnia 17. kwietnia r. b. uahwałę, mocą której Rada powiatowa postanowiła „imieniem powiatu tarnobrzeskiego objąć w przedsiębiorstwo powiatowe wykonanie robót ziemnych i wykupno gruntów i odszkodowania za sumę ryczałtową wykazaną kosztorysem, która w rubryce robót ziemnych wynosi 410.387 zł. 34 ct. w. a., w rubryce zaś wykupna gruntów i odszkodowań 107.529 zł. 91 ct. w. a.“

Wskutek tego zamieściliśmy w ustępie 1. §. 13. odnośne postanowienie zgodne z przytoczoną uchwałą Rady powiatowej, które z jednej strony uchroni fundusz krajowy i państwowy od ewentualnego podwyższenia zasiłków, z drugiej zaś strony zniewoli Wydział powiatowy do jak najoszczędniejszego prowadzenia robót.

Do §. 19. Z uwagi, że już ustawa z dnia 12. sierpnia 1866 Dz. u. kr. Nr. 21., o reprezentacyi powiatowej przewiduje nadzór Wydziału krajowego i Namiestnictwa nad reprezentacyą powiatową, oraz normuje sposób wykonania zobowiązań powiatu na wypadek zaniedbania tychże przez Radę powiatową, zamieściliśmy w rozporządzeniu wykonawczem postanowienie końcowe (§. 19.), które na wszelki wypadek zabezpiecza wykonanie budowy ściśle wedle projektu i w terminie oznaczonym niniejszem rozporządzeniem.

Wreszcie mamy zaszczyt upraszać uprzejmie świetne Namiestnictwo o przedstawienie wniosku Wysokiemu Ministerstwu rolnictwa, ażeby równocześnie z zatwierdzeniem rozporządzenia wykonawczego zarządzoną została wypłata przypadającej za rok 1889, a uchwalonej już przez Wysoką Radę państwa pierwszej raty zasiłku z państwowego funduszu melioracyjnego w kwocie 10.000 zł. w. a.

D. u. s.

Ustawa

z dnia . . . . . . o udzieleniu dalszych zasiłków z funduszu krajowego i państwowego funduszu melioracyjnego na osuszenie bagien rudnickich.

Za zgodą Sejmu krajowego Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, rozporządzam co następuje.

§. 1.

Zawiązanej na podstawie ustawy z dnia 1. lipca 1886 Dz. u. kr. Nr. 64. spółce wodnej dla osuszenia bagien rudnickich przyznane zostają oprócz zasiłków, oznaczonych w §. 3. pod lit. *a* i *b* przytoczonej ustawy, na wykonanie tego przedsiębiorstwa melioracyjnego tak z funduszu kraj. jak i w myśl §. 6. ustępu 2. i §. 4. ustępu 2.*b* ustawy z dnia 30. czerwca 1884 Dz. u. p. Nr. 116, z funduszu państwowego melioracyjnego, dalsze zasiłki bezzwrotne w wysokości po dziesięć procent kosztów budowy preliminowanych na 105.200 zł. w. a. tj. w kwocie po 10.520 zł. w. a.

§. 2.

Termin płatności powyższych zasiłków z funduszu krajowego i państwowego funduszu melioracyjnego, oznaczonym zostanie osobną umową, mającą się zawrzeć między Wydziałem krajowym a administracyą państwa, w każdym zaś wypadku zasiłki te dopiero wówczas mają być wypłacone, skoro spółka wodna wypełni w zupełności swe zobowiązania.

§. 3.

Wykonanie tej ustawy poruczam moim Ministrom rolnictwa, skarbu i spraw wewnętrznych.

Z drukarni i litografii Pillera i Sp.

L. S. 394/1889.

Aleg. 60.

Wniosek.

Zważywszy, że wskutek zmiany podatku ryczałtowego od okowity na podatek konsumcyjny, byt gorzelń rolniczych jest zachwiany;

zważywszy, że nawet w razie utrzymania w ruchu wszystkich gorzelń rolniczych, wskutek za małego kontyngentu, pozostanie znaczna ilość kartofli nie spożytkowaną z wielką stratą dla całego rolnictwa;

zważywszy, że tylko fabryki mączki kartoflanej (krochmalu) są w stanie zastąpić gorzelnie rolnicze oraz nadmiar kartofli spożytkować, podpisani stawiają wniosek:

Wysoki Sejm uchwali:

1. Sejm przeznacza z funduszu krajowego przemysłowego 20.000 zł. jako subwencyę dla mających powstać wzorowych czterech fabryk mączki kartoflanej.

2. Wydział krajowy postara się o zabezpieczenie zwrotu tych subwencyj, oraz oznaczy, w których miejscowościach mają być założone te fabryki, w porozumieniu w pierwszym rzędzie z c. k. Towarzystwem gospodarczym galic. i z komisyą przemysłową.

Lwów dnia 17. października 1889.

Stanisław Polanowski *w. r.*
wnioskodawca.

Stanisław Stadnicki, Roman Potocki, Łączyński, Ziemiałkowski, Siemiginowski, St. Larysz Niedzielski, Gross, Antoniewicz, Zamoyski, Abrahamowicz, Rosenstock, L. Wodzicki, Eustachy Zagórski, Schnell, J. Puzyna, Scipio, Struszkiewicz, Wł. Wolański, A. Wodzicki.

L. S. 395/1889.

Aleg. 61.

Wniosek.

Zważywszy, iż sprawa asekuracyjna jest nader ważną i piekącą kwestyą, nietylko dla stanu włościańskiego, ale i dla całego społeczeństwa naszego;

zważywszy, że przymusowe ubezpieczenie od ognia całego kraju naszego można będzie przeprowadzić opłatą premij stosunkowo bardzo niskich;

zważywszy, że przymusowe ubezpieczenie od ognia wszystkich budynków naszego kraju przyniesie wielką ulgę tak pojedynczym mieszkańcom jak i całemu krajowi naszemu, przeto wnoszą podpisani:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Poleca się Wydziałowi krajowemu, by po przeprowadzeniu potrzebnych dochodzeń przedłożył Wysokiemu Sejmowi na najbliższej sesyi projekt ustawy o przymusowej asekuracyi ogniowéj oparty na następujących zasadach:

a) wszystkie budynki w kraju naszym do jakiegokolwiekbądź użytku służące muszą być od ognia zabezpieczone;

b) w tym celu wprowadza się krajową instytucyę asekuracyjną o charakterze publicznym na zysk nie obliczoną, która jako osobny departament asekuracyjny figurować będzie pod bezpośrednim zarządem Wydziału krajowego i pod kontrolą Wysokiego Sejmu;

c) premie asekuracyjne za budynki w tej instytucyi krajowej zabezpieczone, pobierane będą łącznie z podatkami krajowymi.

Lwów dnia 17. października 1889.

Fr. Kramarczyk w. r.
wnioskodawca.

Stanisław Potoczek, W. Stręk, Rożankowski, Dr. Okuniewski, Teliszewski, Dr. Antoniewicz, Dr. Sawczak, Jan Sirko, Palch, Siczyński, Romańczuk, Hamorak, Kułaczkowski, Dr. Korol, Huryk, Barabasz, Herasymowicz.

L. S. 397/1889.

Alleg. 62.

Wniosek.

I. Zważywszy, że nasz kraj ma za mało gimnazyów tak ze względu na liczbę swojej ludności i swoje potrzeby, jakoteż i w porównaniu z innymi krajami koronnymi Monarchii;

zważywszy, że mianowicie południowo-wschodnia część naszego kraju na 8 powiatów z ludnością 611.000 dusz oprócz niższego gimnazyum w Buczaczu nie posiada ani jednej szkoły średniej;

zważywszy, że ta część kraju jest przeważnie zamieszkaną przez Rusinów, gdyż obok 161.000 mieszkańców, używających języka polskiego, znajduje się w niej 419.000 mieszkańców, używających języka ruskiego;

zważywszy, że Rusini w ogóle na przeszło półtrzecia miliona dusz w Galicyi mają tylko jedno gimnazyum ruskie we Lwowie i dwie klasy równorzędne (paralelki) w Przemyślu.

Podpisani wnoszą:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Wzywa się c. k. Rząd, — by:

1. w południowo-wschodniej części Galicyi, wedle możności w Czortkowie, założył gimnazyum z ruskim językiem wykładowym;

2. by w gimnazyach w Kołomyi i w Tarnopolu założył stałe równorzędne klasy z ruskim językiem wykładowym.

II. Zważywszy, że liczba seminaryów nauczycielskich w naszym kraju, zwłaszcza we wschodniej jego części, jest za małą tak, że liczne szkoły ludowe pozostają albo wcale nie obsadzone nauczycielami, albo też bywają obsadzane niedostatecznie lub nieodpowiednio;

zważywszy, że na 1.492 szkół ludowych z polskim językiem wykładowym jest 5 seminaryów nauczycielskich czysto polskich i 4 tak zwane utrakwistyczne, a na 1.755 szkół z językiem wykładowym ruskim nie ma ani jednego seminaryum ruskiego, a są tylko 4 utrakwistyczne;

zważywszy, że i te utrakwistyczne seminarya faktycznie są przeważnie, a nawet prawie zupełnie polskiemi;

zważywzzy zatem, że kandydaci na nauczycieli dla szkół ludowych ruskich nie mają dostatecznej możności, by nabyć w swojej zawodowej szkole potrzebnej znajomości tego języka, w którym następnie mają uczyć —

podpisani wnoszą:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Wzywa się c. k. Rząd, by:

1. założył we wschodniej a specyalnie w południowo-wschodniej części naszego kraju seminaryum nauczycielskie męskie z językiem wykładowym ruskim;

2. by w seminaryach nauczycielskich męskich we Lwowie, w Stanisławowie i w Tarnopolu, tudzież w seminaryum nauczycielskiem żeńskiem we Lwowie był ściśle przeprowadzony utrakwizm językowy w ten sposób, iżby na naukę w języku ruskim używano w ogóle nie mniej godzin szkolnych, jak na naukę w języku polskim;

3. by seminaryum nauczycielskie żeńskie w Przemyślu przeobrażone zostało z czysto polskiego na utrakwistyczne.

Lwów dnia 17. Października 1889.

Wnioskodawca:

Julian Romańczuk, w. r.

Sembratowicz, Rożankowski, Dr. Okuniewski, Kowalski, Hamorak, Ochrymowicz, Siczyński, Kułaczkowski, Dr. Antoniewicz, Dr. Olpiński, Herasymowicz, Korol, J. Sirko, A. Barabasz, J. Huryk, Dr. Sawczak, Krynicki, Teliszewski.

L. W. kr. 35.459|89.

Aleg. 63.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie spraw górniczych.

Wysoki Sejmie!

Przyjmując do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego z d. 8. września 1888 r. l. 38654 przeznaczył Wysoki Sejm uchwałą z d. 11. października r. z. na cele górnicze następujące kwoty:

a) Na subwencye praktycznym szkołom wiercenia i górnictwa naftowego . 1500 zł.

b) na wydanie atlasu geologicznego kraju wraz z tekstem . . . . . 1000 „

c) na badanie kraju celem zestawienia użytecznych kopalin i popularnego opisu ich występowania . . . . 1000 „

d) na chemiczno technologiczne studya przeróbki nafty i wosku ziemnego . 500 „

e) na stacyę doświadczalną produktów naftowych . . . . . 900 „

f) na stypendya dla górników i uczniów szkół praktycznych kanadyjskiego wiercenia . . . . 2000 „

Z użycia tych funduszów ma Wydział krajowy zaszczyt przedłożyć Wys. Sejmowi następujące sprawozdanie:

I.

Kwota 1500 zł., przeznaczona na zasiłki praktycznym szkołom wiercenia i górnictwa naftowego, miała w ciągu roku bieżącego zabezpieczyć istnienie dwóch niższych szkół górniczych we Wietrznie i w Borysławiu.

Co do szkoły wiercenia metodą kanadyjską we Wietrznie, to już w sprawozdaniu z dnia 8. września z. r. wyjaśnił Wydział krajowy, że zamiast poprzednio udzielonej w większej a w pewnej tylko części zwrotnej pożyczki na sprawienie odpowiednich narzędzi wiertniczych, przyznał p. Z. Suszyckiemu roczny zasiłek w kwocie 1000 zł. w. a. w zamian za jego zobowiązanie utrzymywania przy kopalni szkoły praktycznego wiercenia przez przeciąg lat trzech t. j. po 1. kwietnia r. 1891; 1000 zł. z tej kwoty na ten cel też użyte zostały.

Z prowadzenia tej szkoły, z zakresu wiadomości, jakich tam uczniowie nabierają i z postępów przyjmowanych do niej uczniów może Wydział krajowy być w zupełności zadowolonym. Świadczy o tem znaczna ilość kandydatów, upraszających o przyjęcie do szkoły, która w roku ubiegłym o połowę przenosiła ilość osób, którym można było udzielić miejsca (22 kandydatów z których 14 zostało przyjętych), świadczą protokoły komisyi egzaminacyjnej, która co 3 lub 4

miesiące zjeżdża na miejsce i przekonuje się o wiadomościach teoretycznych uczniów i o nabytej przez nich zręczności w użyciu przyrządów, świadczą nareszcie, i to najlepiej, stanowiska, które lepsi uczniowie tej szkoły w najkrótszym czasie po ukończeniu studyów w przedsiębiorstwach naftowych otrzymali i otrzymują.

Również pomyślnie rozwija się ta szkoła i w roku bieżącym. W ciągu pierwszego półrocza upraszało o przyjęcie do niej 15 osób, z których jednak tylko 8 mogło znaleść miejsce: okres nauki przedłużał Wydział krajowy w tych poszczególnych wypadkach gdzie można się było spodziewać, iż przy dłuższej praktyce i obznajomieniu się z administracyą kopalni, wyjdzie uczeń uzdolniony do zajęcia samodzielnego stanowiska; zaostrzył też Wydział krajowy w r. b. na wniosek komisyi egzaminacyjnej, w skład której oprócz dyrektora szkoły wchodzą inżynier górniczy Wydziału krajowego i jako delegat krajowego towarzystwa naftowego inżynier górniczy Dr. Stanisław Olszewski, kontrolę pracy uczniów, żądając od nich co miesiąc sprawozdania o robotach, w których uczestniczyli. Zachowując tej szkole charakter ściśle praktyczny, dając sposobność każdemu nauczenia się manipulacyi i odpowiedniego używania przyrządów wiertniczych kanadyjskich, a technikom lub bardziej wykształconym górnikom możność nauczenia się prowadzenia wydoskonalonych robót wiertniczych, tworzymy w kraju bardzo potrzebny zastęp kierowników robót wiertniczych i odpowiednich dozorów kopalni.

Szkoła górnicza (niższa) w Borysławiu została w obecnym roku dopiero w myśl powołanej uchwały Sejmu krajowego w życie wprowadzoną. Plan nauki został ułożony na konferencyi w Drohobyczu, w której wzięli udział profesorowie tamtejszego gimnazyum, mający następnie objąć wykłady w niższej szkole górniczej, c. k. komisarz górniczy p. Weber, pełnomocnik gal. Banku kredytowego p. Leonard Wiśniewski i inżynierowie górniczy tego Banku K. Gąsiorowski i E. Barącz, oraz inżynier górniczy Wydziału krajowego; kierownikiem jej zamianowany p. Kazimierz Gąsiorowski, zaprzysiężony inżynier górniczy a o klasyfikacyi uczniów, ich świadectwach i uprawnieniu do przejścia z pierwszego roku nauki na drugi orzeka komisya, złożona z dyrerektora i nauczycieli szkoły, inżyniera górniczego Wydziału krajowego i delegata krajowego Towarzystwa naftowego.

Pierwszy doroczny popis uczniów tej szkoły odbył się na dniu 12. lipca r. b. i Wydział krajowy otrzymał sprawozdania dyrekcyi szkoły i delegatów wysłanych na egzamin, które bardzo pochlebne dają o niej świadectwo. Do szkoły uczęszczało uczniów 10 gdyż istniał tylko pierwszy rok nauki; do egzaminu przystąpiło 5-ciu a postępy okazane uwidoczniły, iż nauczanie w szkole jest stosowne, że uczniowie, którzy się pilnie do nauki przykładają, nabierają tyle wiadomości z rachunków, geometryi, mineralogii i fizyki, iż z korzyścią mogą uczęszczać na wykłady praktycznych przedmiotów z nauki górnictwa i być dobrymi dozorcami kopalni nafty i wosku ziemnego. — Tylekrotnie zaś podnoszono już potrzebę wykształcenia w kraju odpowiednich dla kopalni wosku ziemnego dozorców i niemożność dostania ich nawet w kopalniach zagranicznych, gdyż nigdzie po za Galicyą wosku ziemnego nie exploatują, że Wydział krajowy nie wątpi, iż Wysoki Sejm byt tej szkoły zapewnić postanowi.

W ciągu I-go półrocza r. b. wydano na potrzeby tej szkoły t. j. wynagrodzenie nauczycieli i kierownika, oraz na sprawienie niezbędnych przyborów naukowych kwotę 238 zł. 68 ct., ale drugie półrocze w dniu 1. września rozpoczęte, będzie wymagało znaczniejszej kwoty, bo przybywa opłata nauczycieli drugiego roku nauk i zakupno przyrządów potrzebnych do nauczania praktycznych przedmiotów górnictwa.

Wydział krajowy zażądał od dyrekcyi szkoły w Borysławiu przedłożenia dokładnego preliminarza potrzeb szkoły na rok 1890, ale go dotychczas nie otrzymał; dlatego też w projekcie budżetu krajowego na rok 1890 nie zwiększył pozycyi przeznaczonej przez Sejm krajowy na popieranie tych szkół górniczych, ale musi zwrócić uwagę Wysokiego Sejmu na niedostateczność kwoty 500 zł. w. a. dotychczas użytej na te cele.

W najbliższym a bezpośrednim związku ze szkołami górniczemi kraju jest użycie funduszu przeznaczonego przez Wys. Sejm powołaną uchwałą ad *f*) na stypendya dla górników i uczniów praktycznych szkół wiercenia w łącznej kwocie 2000 zł. w. a. Uchwalając tę subwencyę w dawniejszych latach miał Wysoki Sejm na myśli przysposobienie krajowców do urzędowych lub w przemyśle górniczym wyższych stanowisk; następnie ograniczono dawanie stypendyów na akademiach górniczych tylko do uczniów kursów fachowych, dziś nie tylko przeważna część kwoty używana jest dla uczniów szkół krajowych, ale nawet ubiegają się o nie uczniowie, którzy ukończyli akademię górniczą w Leoben a chcą odbyć praktykę, zanim zajmą odpowiednie w przemyśle naftowym stanowisko.

W roku bieżącym otrzymali zapomogę w kwocie 100 zł. w. a. uczniowie akademii górniczej Jan Sieniewicz i Hugo Kowarzyk a siedmiu innych otrzymało małe 30 i 40 zł. w. a. wynoszące zasiłki dla odbycia naukowej, programem akademii objętej, wycieczki. Użyto na ten cel kwotę 410 zł. w a. a 787 zł. 50 ct. wydano na zasiłki dla uczniów praktycznej szkoły wiercenia we Wietrznie. Korzystali z nich w r. 1889 Jan Bryś, Włodzimierz Dmitrjew, Antoni Kahl, Stanisław Lewicki, Adam Płaziński, Maryan Ropicki, Stanisław Ramoszyński, Stanisław Szyszkowski, F. Zandler i Witold Zahaczewski. Dotychczas pobierają zasiłek z funduszu krajowego wszyscy prawie uczniowie tej szkoły, ale doświadczenie wskazało, że 3, 4 a w rzadkich tylko razach 6 miesięcy trwająca praktyczna w szkole nauka nie wystarcza dla przysposobienia dobrego wiertacza; że rzeczywistą korzyść odnoszą i stają się użytecznymi dozorcami lub kierownikami kopalni tylko ci uczniowie, którzy przed wstąpieniem do szkoły dłuższy czas już w kopalniach nafty pracowali, a są jednak dość młodzi, aby w manipulacyi przyrządami zręcznymi być mogli. Tacy kandydaci muszą utracić dotychczasowy zarobek na przeciąg czasu, którzy zostają w szkole a nie mają jeszcze oszczędności, któreby im ten wydatek ponieść dozwoliły.

II.

Uchwałami ad *b*) i *c*) przeznaczył Wys. Sejm kwotę 1000 zł na wydawnictwo atlasu geologicznego kraju wraz z tekstem i 1000 zł. w. a. na badanie kraju celem zestawienia użytecznych jego kopalin i popularnego opisu ich występowania. Co do kwoty, przeznaczonej na wydawnictwo atlasu, to ona w r. b. nie została dotychczas wypłaconą, gdyż zarząd akademii umiejętności w Krakowie nie przedłożył jeszcze trzeciego zeszytu tego wydawnictwa, który ma obejmować dalszy ciąg badań we wschodnich Karpatach, wykonany przez Dra Emila Dunikowskiego, profesora c. k. uniwersytetu we Lwowie. Wydział krajowy posiada jednak zapewnienie p. Dunikowskiego, że uzupełniwszy dawniejszą swą pracę badaniami przedsięwziętemi w roku zeszłym i obecnym i usunąwszy (w myśl odezwy komisyi fizyograficznej Akademii umiejętności z d. 4. grudnia r. 1888 L. W. 54092), niezgodności jakie zachodziły między jego a Dr. R. Zubera już publikowanemi badaniami, pracę swą w roku bieżącym ukończy. Wydawnictwo atlasu w ten sposób rzeczywistej przerwy nie dozna, gdyż zdjęcia Dra Dunikowskiego obejmują część kraju po bieg rzeki Sanu, zapełnią parę zeszytów i wydanie ich będzie wymagać wydatku wstawionego w kwocie 1000 zł. w. a. w projekt budżetu r. 1890.

Badanie kraju celem zestawienia użytecznych jego kopalin oraz popularnego opisu ich uwarstwowania i znajdowania się na powierzchni, zarządził Wydział krajowy tak samo jak roku zeszłego w dwóch okolicach kraju t. j. w pasie naftowym, gdzie one zawsze nowe objaśniają szczegóły i stały się istotnie potrzebnemi dla postępu naftowego przemysłu, i w okolicy m. Lwowa ku południowej i wschodniej granicy kraju. W pasmie terenów naftowych ma Dr. Dunikowski zbadać we wschodniej części Galicyi okolicę Drohobycza i Skolego (X. 7 i X. 8 mapy geologicznej według skali 1:75000) jako uzupełnienie badań w roku zeszłym prowadzonych w celu przygotowania materyału do wydawnictwa komisyi fizyograficznej Akademii umiejętności, w zachodniej zaś części kraju terena naftowe w okolicy m. Krosna, o których Dr. Tietze, c. k. radca

górniczy i sekcyjny geolog wiedeńskiego geologicznego zakładu ogłosił spostrzeżenia niezgodne z dawniejszemi badaniami c. k. radcy Paula i naszych geologów; ocenienie tych spostrzeżeń i ścisłe zbadanie warstw odkrytych przez liczne, w ciągu ostatnich dwóch lat wykonane w okolicy miasta Krosna roboty wiertnicze, ma doniosłe dla przemysłu naftowego znaczenie.

We wschodniej części kraju polecił Wydział krajowy swemu inżynierowi górniczemu L. Syroczyńskiemu zbadanie i opisanie tak co do występowania jak i co do jakości wszelkich użytecznych kopalin w powiatach bobreckim, przemyślańskim i rohatyńskim. a to jako dalszy ciąg rozpoczętej w roku zeszłym pracy w powiecie lwowskim i bobreckim.

Badania te są w toku, a sprawozdanie poda Wydział krajowy do druku, skoro je otrzyma.

Badania soli potasowych w Kałuszu, poruczone w myśl sprawozdania Wydziału krajowego z d. 8. września r. z. p. Syroczyńskiemu, skłoniły Wydział krajowy do przedłożenia c. k. Prezydyum Namiestnictwa i c. k. krajowej Dyrekcyi skarbu we Lwowie sprawy ponownego podjęcia exploatacyi tej kopalni, ale nie ze względu na sylwin, który może tylko ze stratą da się odbudowywać w Kałuszu, ale ze względu na kainit, którego użyteczność dla rolnictwa jest już teoretycznie uznaną i w naszym kraju przez hr. Ferdynanda Hompescha w Rudniku praktycznie stwierdzoną. Wielu właścicieli dóbr w zachodniej części kraju upomina się o ten materyał użyźniający rolę i zwiększający produkcyę paszy, bez czego o podniesieniu hodowli bydła mowy być nie może. Wydział krajowy wystosował do c. k. Prezydyum Namiestnictwa pismo z dnia 16. listopada r. 1888 L. W. 39129 z przedstawieniem potrzeby uzyskania u c. k Ministerstwa skarbu zarządzenia, aby kopalnia w Kałuszu wydobywała tyle kainitu, ile go rolnicy zażądają, aby go mełła, gdyż łatwiej jest ocenić skład i własności zmielonego kainitu i w tym stanie się go używa do celów rolniczych, oraz aby Ministerstwo skarbu obniżyło cenę tego minerału przez zbudowanie kolei żelaznej z kopalni do stacyi kolejowej w Kałuszu i poparło starania o zniżenie taryfy przewozowej na kolejach galicyjskich. Na tę swą odezwę nie otrzymał jeszcze Wydział krajowy żadnej odpowiedzi.

III.

Uchwałami ad *d*) i ad *e*) przeznaczył Wysoki Sejm kwotę 500 zł. w. a. na chemiczno-technologiczne studya przeróbki nafty i wosku ziemnego i 900 zl. na stacyę doświadczalną produktów naftowych, urządzoną przy c k. szkole politechnicznej we Lwowie.

Krajowa stacya doświadczalna dla produktów naftowych weszła w życie na mocy umowy Wydziału krajowego z c. k. szkołą politechniczną we Lwowie, zatwierdzonej przez c. k. Namiestnictwo we Lwowie imieniem ck. Ministerstwa wyznań i oświecenia ua d. 20. maja r z.

Była ona czynną w obu kierunkach zakreślonej jej działalności t. j. wykonywano analizy i oceny surowych i przerobionych produktów naftowych, oraz materyałów służących do fabrykacyi nafty (kwas siarkowy, ultramaryna) lub w inny sposób do tego przemysłu potrzebnych (klej beczek, sadza) i kierownik stacyi Dr. Bronisław Pawlewski nadsyłał na żądanie Wydziału krajowego swoje orzeczenia co do badań lub przyrządów mających mieć znaczenie dla właścicieli destylarni i rafineryi nafty. W roku zeszłym żądał Wydział krajowy jego opinii w sprawie badań Dra C. Englera, profesora politechniki z Karlsruhe nad powstawaniem nafty z tłuszczów, które okazały, że przez rozkład tłuszczów przy temperaturze stosunkowo nie wysokiej i ciśnieniu nieznacznem, powstają węglowodory lekkie, składniki olei naftowych. Dr. Pawlewski przyznając wielką doniosłość badaniom prof. Englera pod względem naukowym, odmawia im jednak praktycznego znaczenia, bo nikt materyału do oświetlenia z tłuszczów zwierzęcych wyrabiać dziś nie będzie. W roku bieżącym udzielił p. profesor Pawlewski zestawienie wykonanych dotychczas analiz rozmaitych gatunków galicyjskich surowców naftowych i opinii swej co do pojawiających się niejednokrotnie opisów nowych przyrządów lub wynalazków dozwalających otrzy-

mywać 80% i więcej od sta oleju świetlnego z surowca naftowego. Zestawienie analiz surowych galicyjskich naft było zużytkowane do przedstawienia całej produkcyi naftowej naszego kraju na wystawie powszechnej w Paryżu; co zaś do sposobów otrzymania większej ilości oleju świetlanego z danego surowca, to krytykę Dra Pawlewskiego sposobów Riebecka, prof. Beilsteina i amerykańskiego zw. craquing, zakomunikował Wydział krajowy Wydziałowi krajowego towarzystwa naftowego w Gorlicach dla zwrócenia na nie uwagi kierowników destylarni w kraju. Rozpoczął też prof. Pawlewski pracę nad podręcznikiem dla technologii nafty, ale rokowania z nim o warunki wydawnictwa tego dziełka są jeszcze w toku.

Z dziedziny technologiczno chemicznej przeróbki nafty poruczył był Wydział krajowy za pośrednictwem profesorów chemii wyższych zakładów naukowych w kraju p. Stanisławowi Albertiemu pracę „o przeróbce galicyjskich olejów niebieskich i zielonych na zdatne do użytku dla kolei żelaznych oleje smarowe“, która niebawem drukiem ogłoszoną będzie, a pracę poruczoną p. Konstantemu Bańkowskiemu „wskazanie czy przegrzewaniem oleju niebieskiego i zielonego w odpowiednich przyrządach otrzymuje się materyał nadatny do oświetlania“ kończy w jego zastępstwie p. Filemonowicz, słuchacz c. k. szkoły politechnicznej we Lwowie. Z funduszu przeznaczonego na te badania na rok bieżący wypłacono więc dopiero 150 zł p. Albertiemu; 500 zł. otrzymuje p. Dr. Pawlewski jako wynagrodzenie za kierowanie stacyą, a z 400 zł. przeznaczonych na nabycie materyałów i przyrządów potrzebnych dla stacyi przedkłada Wydziałowi krajowemu z końcem roku dokładny rachunek. Wydatek ten zaś jest mniejszy o całą kwotę należytości uiszczonych za wykonane dla stron analizy lub oceny w stacyi, które wpływają do funduszu krajowego; należytość ta w r. 1888 wyniosła 117 zł. 50 ct.

IV.

Oprócz przedstawionych powyżej czynności było staraniem Wydziału krajowego uzyskać u c. k. Rządu zadosyć uczynienie jednej z najżywotniejszych i najdawniej odczutych potrzeb naszego górnictwa, żądaniu kraju, które jednomyślnie Wys. Sejm niejednokrotnie powtarza, a mianowicie uzupełnienia kursów wyższych zakładów naukowych w kraju przedmiotami górniczemi. Od lat piętnastu w dwojakim kierunku starania były czynione: pierwotnie i głównie w celu uzupełnienia wydziałom górniczym dawniejszego instytutu techniczno-przemysłowego, następnie c. k. akademii techniczno-przemysłowej w Krakowie, dodatkowo od r. 1884 uzupełnienia nauk wykładanych w c. k. szkole politechnicznej we Lwowie, przedmiotami z dziedziny górnictwa i technologii żywicznych produktów a szczególniej nafty.

Odezwą z dnia 15. grudnia r. z. l. 12.604 J. E. Pan Namiestnik zreasumował cały przebieg tych starań i rokowań z c. k. Rządem, i oświadczył Wydziałowi krajowemu w myśl reskryptu P. Ministra oświecenia z dnia 25 września r. z. l. 11.861, wydanego w porozumieniu z Ministerstwem rolnictwa, że gdyby Sejm krajowy postanowił wyznaczyć odpowiedne dotacye na zaprowadzenie (na razie na próbę) posad docentów przy lwowskiej szkole politechnicznej dla przedmiotów naukowych, dotyczących wydobywania, rafineryi nafty i t. p. przeróbek oleju skalnego, to uczynionoby skuteczny krok ku zrealizowaniu intencyi Reprezentacyi kraju, czemu i Pan Minister oświecenia użyczyłby w tym względzie wedle możności poparcia z zastrzeżeniem jednak, że skarb państwa nie poniósłby żadnych w tym celu wydatków.

Co zaś do zaprowadzenia w krakowskiej c. k. wyższej szkole przemysłowej nauki górnictwa celem kształcenia kierowników dla kopalń naftowych, ograniczył je Pan Minister oświecenia do obietnicy „że c. k. Rząd chętnie będzie miał staranie o to, aby na oddziale chemicznym tej c. k. państwowej szkoły przemysłowej w Krakowie, poświęcano przy nauce w wyższym stopniu uwagę ważnemu dla kraju naszego przemysłowi naftowemu“

W odezwie tej c. k. Prezydyum Namiestnictwa we Lwowie widział Wydział krajowy chęć zadośćuczynienia choć w części tej potrzebie naszego górnictwa, która się zwiększa ciągle

w miarę, jak roboty górnicze są w głębszych poziomach prowadzone, a użycie machin i wydoskonalonych przyrządów się rozpowszechnia i uwzględniając regulamin wewnętrznego ustroju i zarządu c. k. szkoły politechnicznej we Lwowie, oraz programu jej wykładów, który już obejmuje niektóre przedmioty kursu przygotowawczego c. k. akademij górniczych, zapytał rektorat szkoły politechnicznej o zdanie kolegium profesorów co do przedmiotów nauk, któreby się docentom poruczyć miały i co do połączenia tej nauki z instytutem kraj. stacyi doświadczalnej dla przemysłu naftowego, już przy tej szkole urządzonej.

W odpowiedzi na naszą odezwę z 28 grudnia r. z. l. 55.988 oświadczył rektorat szkoły politechnicznej, że kolegium profesorów widzi w propozycyi J. E. p. Namiestnika i Wydziału krajowego pożądane uzupełnienie programu nauki szkoły, która otrzyma jeden więcej środek do sprostania swemu zadaniu kształcenia pracowników dla przemysłowego rozwoju kraju, i że jakkolwiek wykłady o technologii nafty i wierceniach, wchodzą już w program szkoły, pierwsze jako części nauki technologii chemicznej, drugie jako części nauki o robotach wodnych, jednak wchodzą w zakres przedmiotów bardzo obszernych i tylko pokrótce w sposób niedostateczny dla samoistnych kierowników przedsiębiorstw przemysłowych nafty i wosku ziemnego wykładane być mogą. Zdaniem kolegium profesorów należałoby do obecnych wykładów dodać dla słuchaczów wydziału budowy machin i wydziału inżynieryi:

1) wykład o górnictwie minerałów żywicznych oprócz wierceń głębokich, któryby zajmował 3 godziny wykładu tygodniowo, w jednem półroczu;

2) wykład o głębokich wierceniach o dwóch godzinach tygodniowo w jednem półroczu;

Dla słuchaczów zaś wydziału chemii technicznej wykład o technologii chemicznej nafty, zajmujący 3 godziny tygodniowo. Koszta tych wykładów obrachowuje kolegium profesorów na 500 i 300 zł. i kończy zapewnieniem, że na wyżwymienione docentury przedstawić może odpowiednie siły.

Wydział krajowy podaje do wiadomości Wys. Sejmu tę odezwę J. E. p. Namiestnika i opinię pp. profesorów c. k. szkoły politechnicznej we Lwowie, bo zarówno dla przemysłu naftowego i wosku ziemnego jak i dla młodzieży kończącej studya techniczne we Lwowie jest rzeczą wielkiej wagi, aby młodzi inżynierowie, poświęcający się nawet zawodom nie górniczym, np. budowie machin byli oznajomieni z wymogami tego przemysłu, wiedzieli jakich on narzędzi potrzebuje, jak je używa. Uważał jednak Wydział krajowy za swój obowiązek zwrócić uwagę c. k. Prezydyum Namiestnictwa na to, że polecenie Wys. Ministerstwa wyznań i oświecenia, aby na oddziale chemicznym c. k. państwowej szkoły przemysłowej w Krakowie „poświęcano przy nauce większą wagę ważnemu dla naszego kraju przemysłowi naftowemu“, nie uczyni zadość powszechnie uznanej i od lat dwudziestu bez przerwy przez Sejm przedkładanej potrzebie otworzenia szkoły górniczej i hutniczej w Krakowie.

W odezwie swej z dnia 30 lipca r. b. L. W. 32 744, przypomniał Wydział krajowy wszystkie od r. 1858 podjęte starania o uzupełnienie nauk technicznych w Krakowie oddziałem górniczym i hutniczym, a potrzeba ta stała się obecnie tem większą, gdy do kopalń węgla kamiennego, rudy cynkowej i ołowianej, siarki i soli przybyły w kilkudziesięciu gminach, wzdłuż całego łańcucha Karpat, kopalnie nafty i wosku ziemnego. Nowych, odrębnych powstało dwieście kilka dziesiąt przedsiębiorstw górniczych, a wszystkie one i całe górnictwo nasze podniosłoby się inaczej i wzrastało szybciej, gdybyśmy mieli odpowiednio ukwalifikowanych kierowników, których nam jednak akademie górnicze w Leoben i Pribram choćby dla znacznych kosztów pobytu za granicą kraju, dostarczyć nie mogą.

Przemysł nasz górniczy zatrudnia coraz większą ilość osób; nie zadowalnia się już zwykłym robotnikiem, ale wymaga górnika zawodowego; ze względu na konkurencyę zagraniczną musimy używać więcej machin i bardziej wydoskonalonych przyrządów; dla piętrzących się w ten sposób trudności c. k. Rząd poddał ogromny dział naszego górnictwa dozorowi fachowej policyi górniczej, a gdy chodzi o wykształcenie odpowiednie robotnika, dozorcy lub kierownika

przedsiębiorstwa, kraj jest pozostawiony własnym siłom i niższe szkoły górnicze nie otrzymują subwencyi od c. k. Rządu, średniej lub wyższej nie posiadamy wcale.

Wydział krajowy prosił też c. k. Prezydyum Namiestnictwa, aby zechciało tę sprawę u Wys. Rządu raz jeszcze poruszyć i wdrożyło rokowania co do założenia w Krakowie oddzielnej szkoły górniczej i hutniczej, do której utrzymania Sejm krajowy w części by się niezawodnie przyczynił.

Na odezwę tę nie otrzymał dotychczas Wydział krajowy odpowiedzi.

V.

Sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie spraw górniczych, zawierały od lat 9 ustęp odrębny o użyciu funduszów przeznaczonych na badanie głębszych pokładów ziemi i przyswojenie krajowi wydoskonalonych systemów wiertniczych. Na rok bieżący żadna kwota na te cele wstawioną nie została i Wydział krajowy miał w roku obecnym tylko do uregulowania zwrot subwencyj udzielonych, tytułem zaliczki na pogłębienie otworu świdrowego w Kopiance na Feciowem. Wny p. Fibich jako nabywca kopalni dawniej do ś. p. J. Łukaszewicza należącej i reprezentant spółki uzyskał od Wydziału krajowego prolongatę do dnia 1 lipca b. r. dla wykonania robót wskazanych przez komisyę naftową Rady górniczej, a natomiast zobowiązał się bezwarunkowo, t. j. bez względu na koszta pozostałych do wykonania robót do zwrotu całej zaliczonej z funduszu krajowego subwencyi w ciągu lat 3 w ratach półrocznych po 1.000 zł. w. a. Roboty te polegały na pogłębieniu otworu wiertniczego od 346 do 400 m. i już na dniu 10 maja r. b. ukończone zostały; rezultat ich był dla przedsiębiorcy i właścicieli kopalni bardzo korzystny, bo ropy wydobyto znaczną ilość, a napełniłby właścicieli sąsiednich kopalń otuchą, gdyby w tym samym czasie inne kopalnie nafty w tym samym pow. krośnieńskim położone, wydatnością swą nie były przeszły nawet optymistycznych oczekiwań. Poszukiwanie za ropą w Kopiance, w znacznej głębokości, pozostanie zawsze przykładem użytecznego, na naukowej podstawie opartego badania głębszych warstw, a pod względem technicznego wykonania t. j. zastosowania nowej metody wiertniczej w głębokości 345 m. zwróciło na się powszechną uwagę; fundusz krajowy zaś zaliczył na tę robotę łączną kwotę 6.490 zł: która do końca r. 1991 w całości zwróconą zostanie.

Z funduszów na cele górnicze, poz. 189 rubr. XV. r. z. przeznaczonych udzielił Wydział krajowy subwencyę 1.000 zł. w. a. krajowemu towarzystwu naftowemu w Gorlicach dla odpowiedniego urządzenia przedsięwziętej przez to towarzystwo wystawy minerałów żywicznych, nafty i wosku ziemnego w Paryżu.

Udział w tej wystawie był potrzebą dla przedsiębiorców kopalń i rafineryj nafty, którzy konkurują z amerykańską i kaukazką na rynkach europejskich, a jednak żadnemu z nich bezpośredniej korzyści przynieść nie mógł. Dlatego też wskazanem było urządzenie wystawy wspólnej, uwidoczniającej żywotność tego przemysłu, jego w kraju rozpowszechnienie i stan naszej górniczej i chemicznej techniki, która cudzoziemcom jest mało znaną, a na zaufanie kapitalistów interesujących się przedsiębiorstwami naftowemi zasługuje. W tym celu udzielił też Wydział krajowy swemu inżynierowi górniczemu p. L. Syroczyńskiemu urlopu tak dla urządzania wystawy jak i dla wzięcia udziału w międzynarodowym kongresie dla górnictwa i hutnictwa, który się odbył we wrześniu r. b. w Paryżu.

Z wyszczególnionych w niniejszem sprawozdaniu powodów, zamieścił Wydział krajowy w projekcie budżetu na rok 1890 następujące pozycye:

1) na wydanie atlasu geologicznego kraju wraz z tekstem poz 190 . . 1.000 zł.

2) na badania kraju celem zestawienia użytecznych kopalin i popularnego opisu ich występowania poz. 194 . . . . 1.000 „

3) na chemiczno technologiczne studya przeróbki nafty i wosku ziemnego poz. 195 . . . . 300 „

4) Subwencye praktycznym szkołom wiercenia i górnictwa naftowego poz. 196 1.500 „

5) Na stacyę doświadczalną produktów naftowych poz. 197 . . . . . 900 „

6) na stypendya dla górników i uczniów praktycznych szkół wiertniczych i akademij górniczych poz. 202 . . . . 2.000 „

i wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Sejm przyjmuje sprawozdanie Wydziału krajowego w przedmiocie spraw górniczych do wiadomości.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi
wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Lwów, dnia 8. października 1889.

Marszałek krajowy:
Tarnowski w. r.

Sprawozdawca:
Lecn Chrzanowski w. r.
Członek Wydziału kraj.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

L. S. 458|1889.

Alleg. 64.

Wniosek.

Zważywszy, że linia c. k. uprzyw. kolei imienia Arcyks. Karola Ludwika, Lwów—Brody, Krasne—Podwołoczyska—granica państwa, która jest przedmiotem osobnej koncesyi z dnia 15 maja 1867, od roku 1884 aż po dzień dzisiejszy, więc przeszło lat pięć z rzędu, więcej jak połowę sumy gwarancyjnej ze skarbu państwa spotrzebowała, gdyż według dat budżetów państwowych z odnośnych lat dla linii tej długości około 32 mil przy rocznej gwarancyi 50.000 zł. za milę wypłacono:

w roku 1884 . . .	850.000	zł.
„ 1885 . . .	1,000.000	„
„ 1886 . . .	1,300.000	„
„ 1887 . . .	1,300.000	„
„ 1888 . . .	1,300.000	„
„ 1889 . . .	1,260.000	„

Zważywszy, że w takim wypadku, stosownie do brzmienia §. 14 ustawy z dnia 14 grudnia 1877, Dz. u. p. l. 112, przysłuża państwu prawo wzięcia takiej linii kolejowej we własny zarząd, zważywszy, że wiele względów tak krajowych jak i państwowych ekonomicznej i finansowej natury za tem przemawia, by c. k. Rząd z tego przysługującego mu prawa co do wymienionych linij kolejowych zrobił użytek.

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Wzywa się c. k. Rząd, by co do linii c. k. uprz. kolei imienia Arcyks. Karola Ludwika Lwów—Brody, Krasne—Podwołoczyska—granica państwa, zrobił użytek z przysługującego mu prawa z §. 14 ustawy z dnia 14. grudnia 1877, Dz. u. p. l. 112.

W. Struszkiewicz, *w. r.*
wnioskodawca.

St. Tarnowski (sen.), Wład. Wolański, Borkowski, Gnoiński, Niezabitowski, Gniewosz, Dydyński, Dr. St. Larysz, Niedzielski, A. Skrzyński, St. Jędrzejowicz, Edward Jędrzejowicz, Pilat, S. Koziebrodzki, Jaworski, Hausner, Gross, Abrahamowicz, Biliński, Wł. Kozłowski, J. Puzyna, G. Romer, Gorayski, St. Badeni, Scipio, Sanguszko, A. Jędrzejowicz, Emil Torosiewicz, Bobrzyński, M. Torosiewicz, Schnell.

Z drukarni Ludowej we Lwowie.

L. s. 460|89.

Aleg 65.

Wniosek.

Wysoki Sejm raczy uchwalić następującą rezolucyę:

Ze względu, iż organa skarbowe przepisy wykonawcze ustawy o opodatkowaniu gorzelń z dnia 20. czerwca 1888 Dz. u. p. N. 95 mylnie tłumaczą i w sposób tak niewłaściwy zastosowują, iż przez to producenci okowity, właściciele rafineryj i składów wolnych na liczne szykany i znaczne straty są narażeni:

Sejm Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem wzywa c. k. Rząd, aby raczył:

po 1) zwołać ankietę, złożoną z osób przemysłem gorzelnianym się zajmujących i na podstawie uczynionych przez nią wniosków zmodyfikował wydane dotąd przepisy wykonawcze;

po 2) aby dla podniesienia zbytu okowity usunął przeszkody, których istniejące w Galicyi rafinerye i składy wolne okowity wskutek niewłaściwego zastosowania istniejących przepisów doznają;

po 3) aby zniósł premie dla donosicieli ustanowione i w drodze właściwej zarządził, aby wszelkie przestępstwa przeciw ustawie o opodatkowaniu gorzelń orzeczeniu sądów zwykłych podlegały.

Piotr Gross
wnioskodawca.

Dr. Olpiński, Dr. Midowicz, Żbyszewski, Klemensiewicz, Palch, Weigel, Goldman, Dworski, Albin Rayski, M. Michalski, Czyżewicz, Franc. Strzygowski, Szczepanowski, Hausner, Dr. Adam Asnyk, W. Rogoyski, Romanowicz, Merunowicz.

Z drukarni Ludowej we Lwowie.

L. s. 457.

Aleg. 66.

Wniosek.

Strony interesowane zamieszkałe po za siedzibą właściwego sądu zmuszone są opłacać należytość w wysokości 17½ centa za doręczenie każdej rezolucyi w sprawach cywilnych.

Zważywszy, że opłata za doręczenie w tej wysokości uciążliwą jest szczególnie dla członków gmin wiejskich;

zważywszy, że za pośrednictwem Zwierzchności gminnych lub też wprost drogą pocztową, doręczenia z wszelkim spokojem i pewnością, a znacznie taniej uskuteczniane być mogą;

zważywszy, że instrukcya sądowa ogłoszona patentem cesarskim z dnia 3. maja 1853 l. 81 Dz. u. p., z reguły zaleca doręczanie rezolucyj za pośrednictwem poczt.

Wysoki Sejm uchwalić raczy:

Wzywa się c. k. Rząd, ażeby w właściwej drodze:

1) Uchylił rozporządzenie ministreryalne z d. 19. grudnia 1858, ogłoszone w N. 1. Dz. p. p. za rok 1859, ewentualnie każde inne zarządzenie, zaprowadzające opłatę w wysokości 17½ centa w. a.

2) Zarządził doręczanie rezolucyj sądowych za opłatą pojedynczej należytości pocztowej.

Lwów dnia 19. października 1889 r.

Żardecki w. r.
wnioskodawca.

Teliszewski, dr. Midowicz, dr. Olpiński, Kowalski, Siczyński, J. Romańczuk, Hamorak, Herasymowicz, Zbyszewski, Korol, Fr. Kramarczyk, Potoczek, Stręk, Romanowicz, Goldman, Albin Rayski, Kulaczkowski, dr. Okuniewski, dr. Sawczak, Barabasz, Huryk.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

L. S. 459|89.

Aleg. 67.

Wniosek.

Zważywszy, że wskutek obowiązujących obecnie przepisów za doręczenie każdego pisma sądowego strona odbierająca musi opłacać tytułem należytości za doręczenie po 17½ ct.;

zważywszy, że nawet przy doręczeniu kilku i kilkudziesięciu pism adresat musi opłacać tyle razy po 17½ ct., ile równocześnie pism otrzymuje;

zważywszy, że ogólna suma tej opłaty w dzisiejszych czasach, kiedy z każdym rokiem agendy, a tem samem i akta doręczeń się zwiększają, dochodzi nieraz do wielce poważnej sumy;

zważywszy, że obecnie doszło już do tego, iż te należytości stały się osobnem źródłem dochodów administracyi sądów powiatowych;

zważywszy, że organa, powołane do doręczania, t. j. woźni sądowi, są stale opłacanymi sługami państwowymi, których przecież głównem przeznaczeniem jest właśnie czynność doręczania pism sądowych, że zatem opłacanie ich za każde doręczenie jest nietylko zbędne, ale i niesprawiedliwe;

zważywszy, że opłata ta w bardzo wielu wypadkach staje się przyczyną przykrych scysyj i nadużyć, — podpisani wnoszą:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Wzywa się Wysoki c. k. Rząd, by w drodze ustawodawczej postarał się o zniesienie opłaty należytości za doręczanie pism sądowych, dotychczas od stron pobieranej.

Teliszewski w. r.
Wnioskodawca.

Dr. Okuniewski, Siczyński, Dr. Antoniewicz, J. Romańczuk, Hamorak, Kułaczkowski, A. Barabasz, L. Rożankowski, Huryk, Dr. Sarnicki, ks. Sawa, Herasymowicz, Ochrymowicz, Dr. Sawczak, Korol, Żardecki, Potoczek, Kowalski.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

L. S. 461/89.

Aleg. 68.

Sprawozdanie

komisyi bankowej o sprawozdaniu Wydziału krajowego w przedmiocie zmiany niektórych postanowień statutu Banku krajowego.

Wysoki Sejmie!

Uchwalone przez Wysoki Sejm w dniu 14. września r. z. zmiany statutu Banku krajowego w dziale pożyczek komunalnych, tudzież uzupełnienia postanowień w dziale hipotecznym nie otrzymały Najwyższej sankcyi.

Wydział krajowy, podając odnośny reskrypt c. k. Ministerstwa spraw wewnętrznych do wiadomości Wysokiego Seimu, wyjaśnia zarazem przyczyny rzeczonej odmowy.

Streszczają się one przedewszystkiem w tem, iż brzmienie uchwały zeszłorocznej „kraj gwarantuje **na teraz** dopełnienie zobowiązań wypływających z wydania obligacyj komunalnych pierwszej i następnych emisyj aż do wysokości 5,000.000 zł. pojęto z powodu wyrazów **na teraz** jako gwarancyę nie określoną.

Oświadcza przeto c. k. Ministerstwo spraw wewnętrznych, że gotowe jest, przedstawić do Najwyższej aprobaty gwarancyę kraju za obligi komunalne aż do wysokości dziesięciu milionów zł., byle gwarancyę tę ściśle określono.

Czy i o ile wyrazy **na teraz** przy jednoczesnem oznaczeniu kwoty gwarantowanej, usprawiedliwiają podniesione wątpliwości, komisya od rozbioru pytania tego odstępuje, natomiast zaś liczy się z faktem, że wszelka zwłoka w uzyskaniu Najwyższej sankcyi, dla niezbędnej zmiany statutu Banku krajowego w dziale pożyczek komunalnych, jedynie dalszą szkodę przynieść może bezpośrednio interesowanym i tuż co wspomianej instytucyi.

Ztąd komisya bankowa przedstawia Wysokiemu Sejmowi do uchwały zmieniony tekst statutów w myśl uwag c. k. Ministerstwa spraw wewnętrznych, z tą jednak różnicą, iż mimo gotowości Ministerstwa do uzyskania Najwyższej sankcyi dla gwarancyi obligów komunalnych przez kraj aż do 10,000.000 zł.; — gwarancyę tę ogranicza zgodnie z propozycyą Wydziału krajowego do kwoty li 5,000.000 zł., zastrzegając wszakże korzystnie z oświadczenia tego c. k. Ministerstwa spraw wewnętrznych do chwili, gdy Wysoki Sejm rozszerzenie tejże gwarancyi postanowi.

Reasumując komisya bankowa wnosi!

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. załączony projekt zmiany statutów;

2. Kraj gwarantuje dopełnienie zobowiązań, wypływających z wydania obligacyj komunalnych pierwszej i następnych emisyj aż do wysokości 5,000.000 zł. wartości imiennej w ten sposób, iż regularną opłatę procentów i spłatę kapitału posiadaczom obligacyj komunalnych poręcza w pierwszym rzędzie specyalny fundusz rezerwowy, utworzony dla obligacyj komunalnych, następnie Bank krajowy całym swoim majątkiem, a dopiero o ileby fundusze wyżej wymienione nie pokrywały zobowiązań wynikłych z wydania obligacyj komunalnych, wchodzi w zastosowanie gwarancya kraju.

Lwów dnia 19. października 1889.

Przewodniczący:
Stanisław Polanowski.

Sprawozdawca:
Abrahamowicz.

Projekt

do zmiany §§. 3. B. 7, 25, 36, 37, 62, 63, 65, 69 i 73 ust. 13. statutu Banku krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

1.

§. 3. ustęp B. statutu Banku krajowego zostaje uchylony w dotychczasowem brzmieniu i ma brzmieć jak następuje:

„B. Oddział komunalny obejmuje udzielanie pożyczek gminom i powiatom, spłacalnych ratami. Pożyczki te udzielane będą w obligacyach komunalnych, wydawanych do wysokości udzielanych pożyczek. Wszystkie obligacye komunalne wszelkich emisyj, będące równocześnie w obiegu nie mogą łącznie przekraczać kwoty 5,000.000 (pięciu milionów zł. w. a.) imiennej wartości.

Do emisyi obligacyj komunalnych ponad ogólną sumę pięciu milionów zł. w. a. imiennej wartości potrzebnem jest zezwolenie c. k. Rządu.

Kraj gwarantuje dopełnienie zobowiązań, wypływających z wydania obligacyj komunalnych pierwszej i następnych emisyj, w ten sposób, iż regularną opłatę procentów i spłatę kapitału posiadaczom obligacyj komunalnych poręcza w pierwszym rzędzie specyalny fundusz rezerwowy, utworzony dla obligacyj komunalnych, następnie Bank krajowy całym swoim majątkiem, a dopiero o ileby fundusze wyżej wymienione nie pokrywały zobowiązań wynikłych z wydania obligacyj komunalnych, wchodzi w zastosowanie gwarancya kraju."

2.

W §. 7. po alinei 3. ma być wstawionem jako alinea 4. następujące postanowienie:

„Prezes Rady nadzorczej, lub wskazany przezeń członek Rady nadzorczej (§. 69. stat.) ma prawo co do wszelkich pożyczek hipotecznych, chociażby takowe nie podlegały zatwierdzeniu Rady nadzorczej, zawiesić uchwałę dyrekcyi i odesłać sprawę pod rozstrzygnięcie Rady nadzorczej".

Dotychczasowa alinea 4. z tego paragrafu pozostaje jako alinea 5. w niezmienionem brzmieniu.

3.

W §. 25. wstawioną ma być następująca alinea 2.:

„W celu zapewnienia prawidłowej wypłaty kuponów i listów zastawnych w każdem półroczu przypadających, Bank krajowy tworzyć będzie specyalną rezerwę;

1. Z wpisowego, które każdy zaciągający pożyczkę hipoteczną z Banku krajowego w wysokości $^1/_4$% imiennej wartości pożyczki przy jej odebraniu uiścić będzie obowiązany;

2. z zysków, jakie Bank osiągać będzie przez wykup z wolnej ręki listów zastawnych do wycofania przeznaczonych;

3. z części nadwyżki dochodów Banku krajowego w §. 62 statutu na fundusz rezerwowy pożyczek hipotecznych przeznaczonej pod warunkami tamże wymienionymi. Rezerwa ta kontrolowaną będzie oddzielnie i oddzielnie wykazywaną w bilansach Banku".

4.

Rozdział 3., „Pożyczki komunalne" obejmujący §§. 36. i 37., zostaje w dotychczasowem brzmienia uchylony i ma opiewać następująco:

III. Pożyczki komunalne.

A) Udzielanie pożyczek.

§. 36. Bank udzielać będzie pożyczki w obligacyach komunalnych gminom i powiatom:

a) Na spłatę lub załatwienie spłaty wysoko oprocentowanych długów powiatów, gmin i członków gminy;

b) na inwestycye i przedsiębiorstwa produkcyjne, oraz na zakładanie lub zasilanie powiatowych zakładów pożyczkowych;

c) na cele użyteczności publicznej, nie wchodzące w zakres bieżącej gospodarki gminnej.

Przyznanie pożyczki w obligacyach komunalnych nastąpić może tylko za uchwałą Rady nadzorczej Banku krajowego, powziętą na wniosek dyrekcyi, a zatwierdzoną przez Wydział krajowy.

Udzielanie pożyczki komunalnej gminom wiejskim, miasteczkom i miastom, nieposiadającym osobnych statutów, poprzedzać ma uchwała Rady powiatowej, uznająca istotną pożyteczność i potrzebę pożyczki na jeden z celów powyżej wymienionych.

B) Stosunek dłużnika do zakładu.

§. 36. A. Dłużnik ma w skrypcie dłużnym poddać się wyraźnie statutom działu komunalnego Banku krajowego, jako obowiązującej go normie.

W myśl powyższego warunku wchodzą w zastosowanie postanowienia zawarte w tym rozdziale, a obowiązujące dłużnika.

Dłużnik obowiązany jest oznaczone w skrypcie dłużnym raty (obejmujące spłatę prowizyi i kapitału) spłacać w ustanowionych półrocznych terminach z góry, tudzież uiszczać równocześnie dodatek na koszta zarządu w wysokości przepisanej dla pożyczek komunalnych. Przepisy dla udzielania pożyczek komunalnych wyda Wydział krajowy na przedstawienie dyrekcyi i po wysłuchaniu Rady nadzorczej.

§. 36. B. Dłużnik może spłacić kapitał pożyczony także przed upływem ustanowionego terminu w całości lub w części, jeżeli kwota kapitału, której spłatę ofiaruje, wynosi jednę lub więcej całych umówionych rat kapitałowych i jeżeli dłużnik rzeczoną kwotę sześć miesięcy pierwej wypowie albo uiści od niej umówioną prowizyę za czas do upływu tego terminu nie dostający. Wszelkie spłaty kapitału po nad plan umorzenia mogą być uskutecznione jedynie w jednym z terminów dla spłaty rat ustanowionych.

§. 36. C. Spłaty rat na kapitał, jakoteż wszelkie spłaty po nad plan dopełniane być mogą albo gotowizną w walucie austryackiej, albo w obligacyach komunalnych, o ile kwota z tego tytułu spłacać się mająca przez sto jest podzielna. Inne spłaty tylko gotowizną w walucie austryackiej dopełniane będą.

§. 36. D. Przepisy §§. 14. i 19. statutu mają zastosowanie także do pożyczek komunalnych.

§. 36. E. Jeżeli dłużnik nie uiści w oznaczonym terminie raty w skrypcie dłużnym ustanowionej, będzie Bank krajowy uprawniony ściągnąć w drodze egzekucyjnej całą należytość swoją bez poprzedniego wypowiedzenia.

§. 36. F. Wszelkie opłaty stemplowe lub w innej formie pobierane, jakieby należały się skarbowi publicznemu od pożyczki lub połączonych z nią czynności, winien dłużnik ponosić.

C. Obligacye komunalne.

§. 37. Na podstawie pożyczek komunalnych, udzielonych powiatom lub gminom do wysokości tych pożyczek, wydawać może Bank krajowy obligacye komunalne.

§. 37. A. Ogólna suma wydanych obligacyj komunalnych w żadnym razie przekraczać nie może ogólnej sumy równoczesnych wierzytelności Banku krajowego w kapitale z tytułu pożyczek udzielonych powiatom i gminom. Do tej sumy wierzytelności nie mogą być wliczane wierzytelności w kapitale powstałe z zalegania rat amortyzacyjnych.

W razie spłaty pożyczek komunalnych w gotówce przed upływem ustanowionego terminu winien Bank wycofać z obiegu odpowiadającą spłaconemu kapitałowi ilość obligacyj komunalnych.

§. 37. B. Wszelkie spłaty pożyczonych kapitałów, uiszczane czy to w przepisanych półrocznych ratach, czy też wskutek częściowej spłaty po nad plan umorzenia, czy wreszcie wskutek wypowiedzenia całej pożyczki, mają wpływać do funduszu umorzenia, który przeznaczony jest wyłącznie na umorzenie obligacyj komunalnych, wylosowanych podług wartości nominalnej.

§. 37. C. Za opłatę procentów i spłatę kapitału obligacyj komunalnych ręczy Bank krajowy przedewszystkiem pożyczkami powiatowemi i gminnemi, dalej specyalnym funduszem rezerwowym i aktywami swojemi a w dalszym rzędzie wchodzi w zastosowanie gwarancya kraju w myśl §. 3. B. niniejszego statutu.

§. 37. D. Każda obligacya komunalna ma zawierać:

a) Oznaczenie kapitału, na który opiewa;

b) stopę procentową i terminy opłaty procentów;

c) walutę, w której kapitał i procenta będą płacone;

d) termin umorzenia kapitału;

e) przyrzeczenie opłaty procentów i kapitału ze strony Banku krajowego;

f) podpis i pieczęć dyrekcyi;

g) potwierdzenie Rady nadzorczej i ustanawionego komisarza, że obligacyę wydano na podstawie udzielonej przez Bank, odpowiadającej statutowi, pożyczki komunalnej i że do obligacyi tej ma zastosowanie gwarancya kraju (§. 3 B.) wreszcie

h) na odwrotnej stronie paragrafy statutu i przepisów, odnoszące się do obligacyj komunalnych.

§. 37. E. Stopa procentowa obligacyj komunalnych zawsze ma być równą stopie procentowej pożyczek, na których podstawie obligacye zostały wydane.

§. 37. F. Obligacye komunalne opiewają na okaziciela i mają przydane: arkusz z półrocznymi kuponami procentowymi i talonem na dalsze kupony.

§. 37. G. Obligacye kumunalne będą opiewały na 100 zł. lub wyższe przez 100 podzielne kwoty.

§. 37. H. Czas obiegu obligacyj komunalnych może być oznaczonym z góry lub też zależnym od wylosowania.

§. 37. I. Jeżeli obligacya komunalna ściągniętą zostaje z obiegu, należące doń a nie zapadłe jeszcze kupony muszą być zwrócone.

W braku tych kuponów potrąconą będzie w gotówce ich wartość nominalna, jeżeli amortyzacya w drodze prawnej nie została przeprowadzoną.

§. 37. K. Zapadłe kupony od obligacyj komunalnych, kwity procentowe i wylosowane obligacye komunalne, będą wypłacane w kasach Banku krajowego i w innych miejscach, które dyrekcya z uwzględnieniem dogodności interesowanych oznaczy i poda do publicznej wiadomości. — Procenta zapadłe a nie pobrane w przeciągu lat trzech, równie jak wylosowone obligacye komunalne niezrealizowane w przeciągu lat 30 od dnia zapadłości są przedawnione.

§. 37. L. Bank uważa posiadacza obligacyi komunalnej i posiadacza kuponu za właścicieli tychże. Przepisy o winkulacyi i dewinkulacyi listów zastawnych (§§. 33. i 34 stat.) mają zastosowanie także do obligacyj komunalnych.

§. 37. M. Specyalna rezerwa dla obligacyj komunalnych II. i następnych emisyj powstaje:

a) z wpisowego, które każdy zaciągający pożyczkę w Banku krajowym w obligacyach komunalnych II. i następnych emisyj w wysokości $^1/_4\%$ od imiennej wartości pożyczki przy jej odebraniu uiścić będzie obowiązanym;

b) z zysków, jakie Bank osiągać będzie przez wykup z wolnej ręki obligacyj komunalnych do wycofania przeznaczonych;

c) z części nadwyżki dochodów Banku krajowego w §. 62. stat. na fundusz rezerwowy pożyczek komunalnych przeznaczonej.

Rezerwa ta kontrolowaną będzie oddzielnie i oddzielnie wykazauą w bilansach Banku."

5.

§. 62. zostaje w dotychczasowem brzmieniu uchylony i ma opiewać:

„Nadwyżka dochodów Banku krajowego obliczona w myśl postanowień prawa handlowego obracaną będzie:

a) w 40% na pomnożenie zakładowego majątku Banku, dopóki ten majątek nie dojdzie do dwóch milionów dwakroć stotysięcy zł. w. a.

b) w 30% na utworzenie specyalnych rezerw dla listów zastawnych i obligacyj komunalnych Banku krajowego a w szczególności: 20% służyć ma na utworzenie specyalnej rezerwy dla listów zastawnych (§. 25. statutu), zaś 10% na utworzenie specyalnej rezerwy dla obligacyj komunalnych II. i następnych emisyj (§. 37. M.);

c) w 30% na utworzenie funduszu rezerwowego w celu pokrycia możebnych strat.

Fundusz rezerwowy wymieniony pod c) służy w równej mierze dla wszystkich oddziałów bankowych.

Uzbierana dotąd rezerwa specyalna dla obligacyj komunalnych I. emisyi ma być oddzielnie kontrolowaną i oddzielnie w bilansach wykazywaną tak długo, dopóki wszystkie obligacye komunalne I. emisyi nie zostaną z obiegu wycofane.

Po zupełnem wycofaniu z obiegu obligacyj komunalnych I. emisyi całe saldo tego specyalnego funduszu przechodzi do specyalnej rezerwy dla obligacyj komunalnych II. i następnych emisyj.

6.

§. 63. zostaje w dotychczasowem brzmieniu uchylony i ma opiewać:

„Gdy kapitał zakładowy Banku dojdzie do dwóch milionów dwakroć sto tysięcy zł. w. a., nadwyżka coroczna przychodów Banku krajowego, o ile nie będzie potrzebną na utrzymanie w powyższej wysokości kapitału zakładowego, oddaną będzie do dyspozycyi Sejmowi krajowemu.“

7.

§. 65. al. 2. zostaje w dotychczasowem brzmieniu uchylony i ma opiewać:

„W razie, gdyby jedna z posad dyrektorów była nieobsadzona, lub w razie przeszkody w urzędowaniu dyrektora, Wydział krajowy zarządza zastępstwo z łona Rady nadzorczej“.

8.

W §. 69 ma być wstawionym jako alinea 2 następujące postanowienie:

„Prezes lub wskazany przezeń zastępca (§. 7 al. 4.) ma prawo wglądać we wszystkie czynności bankowe i brać udział w posiedzeniach dyrekcyi, która o terminie tychże wcześnie prezesa Rady nadzorczej zawiadomić winna“.

9.

§. 73. pozostaje nadal w dotychczasowem brzmieniu z następującą zmianą:

13. „Zatwierdzenie uchwał Rady nadzorczej, powziętych na wniosek dyrekcyi w sprawie udzielania pożyczek komunalnych, jakoteż przedkładania Sejmowi sprawozdań w myśl §. 36. statutu“.

L. S. 215/89.

Aleg. 69.

Sprawozdanie

komisyi petycyjnej o petycyi Wydziału powiatowego w Żywcu o zwrot z funduszu krajowego kwoty 1.052 zł. 48 ct. za ubogich chorych, leczonych w powiatowym szpitalu imienia Cesarza Franciszka Józefa I. za czas od 18. sierpnia 1888 do 1. maja 1889.

Wysoki Sejmie!

Rada powiatowa w Żywcu przyprowadziła do skutku, po kilkunastoletnich wytrwałych zabiegach, założenie szpitala powszechnego w Żywcu jako zakładu powiatowego. Wymagało to naturalnie znacznych ofiar ze strony powiatu, gdyż nie licząc ceny kupna gruntu pod budynek i na ogród, tudzież wzorowego urządzenia wewnętrznego szpitala na 30 łóżek, sam koszt wzniesienia budynku na ten cel, wyniósł przeszło 30.000 zł. Nadto zobowiązała się Rada powiatowa, działając imieniem powiatu, w należytej formie sporządzonym aktem fundacyjnym nie tylko do utrzymania zabudowań szpitalnych w dobrym stanie, rozszerzania ich w miarę potrzeby na żądanie Wydzału krajowego, zaopatrywania zakładu w sprzęty i utensylia, ale także i do wstawiania corocznie w budżet powiatowy kwoty, potrzebnej na utrzymanie szpitala.

Budynki szpitalne wykończone zostały już w roku 1887, i natychmiast zabrał się też Wydział powiatowy z uznania godną energią do zakupna sprzętów i przyborów, potrzebnych do wewnętrznego urządzenia zakładu, a to stosownie do wskazówek, udzielonych mu ze strony Wydziału krajowego. Pod dniem 18. listopada 1887 l. 204 zawiadomił też Wydział powiatowy w Żywcu Wydział krajowy, iż uczynił zadość wszystkim warunkom, od których zależało przedłożenie Wysokiemu Sejmowi wniosku o przyznanie projektowanemu zakładowi charakteru szpitala powszechnego i publicznego.

Na tej podstawie wniósł Wydział krajowy odpowiednie przedłożenie do Wysokiego Sejmu i uchwałą z 10. stycznia 1888 Wysoka Izba upoważniła Wydział krajowy do uznania szpitala powiatowego w Żywcu za szpital powszechny i publiczny z pewnemi zastrzeżeniami, do których Wydział powiatowy najściślej się zastosował.

Dnia 13. lutego 1888 l. 237 przedłożył Wydział powiatowy w Żywcu c. k. Namiestnictwa, jako najwyższej władzy fundacyjnej, akt fundacyi szpitala powszechnego do zatwierdzenia.

Dnia 7. maja 1888 odbyła się ze strony c. k. Rządu wydelegowana komisya lekarsko-techniczna dla sprawdzenia stanu urządzenia szpitala, a gdy sprawozdanie tej komisyi stwierdziło w najpochlebniejszy sposób, iż urządzenie odpowiada celowi, c. k. Namiestnictwo zezwoliło reskryptem z 22. lipca 1888 l. 42.361 na otwarcie szpitala do publicznego użytku.

Na pamiątkę 40-letniego jubileuszu rządów Najjaśniejszego Pana zakład ten nosi nazwę szpitala Cesarza Franciszka Józefa I., a w dniu urodzin Monarchy, dnia 18. sierpnia 1888 odbyło się uroczyste poświęcenie i otwarcie tego dobroczynnego zakładu w obecności delegata Wydziału krajowego. I odtąd też rozpoczęło się przyjmowanie chorych.

Ogłoszenie c. k. Namiestnictwa względem uznania szpitala powiatowego w Żywcu imienia Cesarza Franciszka Józefa I. za powszechny i publiczny nastąpiło jednak dopiero 30. kwietnia 1889 do l. 28.623 z oznaczeniem terminu od 1. maja b. r. jako czasu, odkąd zakładowi temu przysługują prawa pobierania taksy szpitalnej od leczonych chorych w myśl postanowień ustawy krajowej z 12. grudnia 1869 (nr. 8 Dz. ust. i rozp. kraj. z r. 1870), tudzież zwrotu kosztów leczenia ubogich chorych z funduszu krajowego w myśl ustawy z 6. stycznia 1875 (nr. 7 Dz. ust. i rozp. kraj.).

Według dołączonych do petycyi wywodów przynależności i stanu majątkowego, tudzież świadectw ubóstwa, leczono w tymże szpitalu od chwili jego otwarcia w sierpniu 1888 do 1. maja 1889 ogółem 55 chorych ubogich, nie mogących opłacić kosztów leczenia, co dla zakładu spowodowało wydatek w kwocie 1.052 zł. 48 ct.

Gdy zaś formalnie biorąc, dopiero od 1. maja 1889 przysługuje szpitalowi powiatowemu w Żywcu prawo do zwrotu kosztów leczenia ubogich chorych z funduszu krajowego, przeto cały ciężar leczenia owych 55 ubogich chorych od chwili faktycznego otwarcia szpitala, aż do załatwienia aktu fundacyjnego przez c. k. Namiestnictwo, obciążyłoby fundusz powiatowy w Żywcu.

Zważywszy jednak, że opóźnienie w załatwieniu formalności, od których zależało przyznanie szpitalowi powiatowemu w Żywcu praw szpitala powszechnego i publicznego nie wynikło z winy powiatu;

zważywszy, iż doniosłego znaczenia względy przedmiotowe, które spowodowały Wysoki Sejm do całkowitego przyjęcia kosztów leczenia ubogich chorych na kraj w pełnej mierze znalazły uwzględnienie w usługach, jakie oddawał szpital żywiecki tamtejszej okolicy przed formalnem ogłoszeniem go za powszechny i publiczny przez c. k. Namiestnictwo;

zważywszy, iż spieszniejsze oddanie tego zakładu do użytku publicznego dokonane na podstawie upoważnienia c. k. Namiestnictwa i przy współudziale delegata Wydziału krajowego, świadczy tylko zaszczytnie o gorliwości i sprężystości Wydziału powiatowego w Żywcu, iż nie oglądając się na ofiary pieniężne, jakie to dla powiatu pociągnąć może, gotowy zakład oddał do użytku publicznego przed załatwieniem aktu fundacyjnego przez właściwe władze;

zważywszy, że postanowienie otwarcia zakładu w dniu urodzin Najjaśniejszego Pana w roku jubileuszu 40-letnich Jego Najmiłościwszych rządów poczytywać należy Wydziałowi powiatowemu w Żywcu za akt lojalności, godny najgłębszego uznania, płynący z uczuć, które cały kraj podziela;

zważywszy, iż ze wszystkich wyłuszczonych powyżej względów formalnych i przedmiotowych, nie byłoby rzeczą słuszną obciążyć powiat żywiecki kosztami leczenia ubogich chorych w okresie czasu, jaki upłynął od chwili faktycznego otwarcia zakładu do ogłoszenia go przez c. k. Namiestnictwo za powszechny i publiczny —

Komisya petycyjna wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

„I. Załatwiając przychylnie prośbę Wydziału powiatowego w Żywcu, wyrażoną w petycyi l. S. 215/1889, Sejm przyjmuje na fundusz krajowy koszta leczenia ubogich chorych w tamtejszym szpitalu powiatowym imienia Cesarza Franciszka Józefa I. za czas od chwili faktycznego otwarcia tegoż zakładu do 1. maja 1889.“

„II. W budżet krajowy na rok 1890 ma być w tym celu w rubr. III. wstawiona kwota 1.052 zł. 48 ct.“

Lwów, dnia 19. października 1889.

Zastępca przewodniczącego:
Mazaraki, w. r.

Sprawozdawca:
T. Merunowicz, w. r.

LW. 37.116/89.

Aleg. 70.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego o fundacyi Skarbkowskiej.

Wysoki Sejmie!

Stosownie do uchwały Wys. Sejmu z dnia 16. stycznia 1888 przedkłada Wydział krajowy niniejszem sprawozdanie o fundacyi Stanisława hr. Skarbka, obejmujące okres czasu od sierpnia 1888 do września 1889.

Jak w zeszłorocznem sprawozdaniu nadmieniono, wykonywa Wydział krajowy przysługujące sobie prawa kontroli i nadzoru ogólnego nad fundacyą:

1. przez corocznie zarządzane szkontra centralnej kasy fundacyi we Lwowie,
2. przez takież szkontra i lustracyę zakładu Drohowyskiego,
3. przez rozpatrywanie uchwał Rady administracyjnej w sprawie mianowania i oddalania urzędników i sług fundacyi,
4. przez rozpatrywanie innych ważnych uchwał Rady administracyjnej, które według instrukcyi z 24. stycznia 1866 wymagają zatwierdzenia Wydziału krajowego.

Działalność Wydziału krajowego w powyższych granicach jego kompetencyi przedstawia się, jak następuje:

ad 1. Rozporządzeniem z dnia 22. lipca b. r. l. 31.883 zarządził Wydział krajowy szkontro kasy centralnej, które przeprowadzonem zostało przez delegowanych w tym celu dwóch urzędników oddziału rachunkowego. Szkontro rozpoczęło się dnia 23. lipca b. r., ale z powodu nieobecności we Lwowie kuratora fundacyi, w którego rękach znajduje się duplikat klucza od jednej z głównych kas, nie mogła komisya spełnić w tym dniu swego zadania. Ponownie więc w dniu 5. sierpnia b. r. udała się komisya do kasy centralnej, a rezultat przeprowadzonego w tym dniu szkontra wykazał, że w kasach fundacyi wszystko w zupełnym jest porządku.

Dnia 7. sierpnia r. b. i w dniach następnych odbyła komisya lustracyę ksiąg rachunkowych i zbadała zamknięcie rachunku za rok 1888 sporządzone przez buchalteryę fundacyi. W księgach rachunkowych i w ogóle w prowadzeniu rachunkowości dostrzeżono pewne braki, których uchylenie zostanie zarządzonem. I tak w księdze osobowej brak kont dla wszystkich osób, zostających w stosunkach pieniężnych z fundacyą, zaprowadzone tam są konta tylko dla osób, z którymi przeprowadzane są stale większe transakcye pieniężne. W księdze likwidacyjnej dostrzeżono nieprawidłowości w wypłatach funkcyonaryuszom kosztów podróży i dyet;

w wielu przypadkach uskuteczniano te wypłaty bez formalnego sprawdzenia partykularzy, jedynie za potwierdzeniem ich przez kuratora. Nadmienić wypada, że kurator, na uczynioną sobie w tym względzie uwagę, zarządził zaraz potrzebną zmianę w manipulacyi.

Należytości czynne fundacyi doszły w roku 1888 do zbyt wysokich cyfr, bo n. p. zaległe czynsze z gmachu teatralnego wynosiły z końcem 1888 roku 8.162 zł. 75 ct., a zaległe czynsze z dóbr i propinacyi 25.427 zł. 44 $^1/_2$ ct. Przyczyną tego jest niezbyt energiczne urgowanie stron; powinno ono odbywać się w terminach określonych kontraktami, co miesiąca, kwartału lub półrocza.

W księdze głównej majątku obrotowego dostrzeżono brak sumaryusza, wskutek czego oryentowanie się jest nader utrudnionem.

Zamknięcia rachunkowe nie są wpisywane do ksiąg, które w ogóle od samego założenia nie są dość jasne i nie dają należytego poglądu na przeprowadzane transakcye pieniężne.

Komisya szkontrująca uznała wreszcie, że teraźniejszy lokal na kasę nie jest odpowiedni i że lokal na buchalteryę powinien być rozszerzony.

Wszystkie te uwagi zostaną kuratoryi zakomunikowane z wezwaniem do bezzwłocznego uchylenia niedostatków i braków dostrzeżonych.

ad 2. W miesiącach sierpniu i wrześniu 1888 roku odbyło się doroczne szkontro i lustracya zakładu Drohowyskiego przez trzech urzędników oddziału rachunkowego. Ze sprawozdania przez tę komisyę Wydziałowi krajowemu przedłożonego okazuje się, że w zakładzie tym pomimo wielu ulepszeń już poczynionych, dużo jeszcze jest braków. Oto w skróceniu sprawozdanie komisyi lustracyjnej: Pierwsza czynność, którą zajęła się komisya lustracyjna, było szkontro kasowe. Wynik tego szkontra był jak najkorzystniejszy i kasyerowi należy się za porządek, znaleziony w księgach kasowych, jak niemniej w kasowych efektach, wszelkie uznanie.

Również i szkontra warsztatów i ich urządzeń, szkoły męskiej i żeńskiej, jakoteż i wszystkich innych działów, w żadnym kierunku nie dają powodu do wytknięć.

Jak szkontro kasy bardzo piękny wydało rezultat, tak z drugiej strony ubolewa komisya, że tego samego o magazynach, a w szczególności o magazynie żywności, powiedzieć nie może. W tym magazynie okazały się braki, których dotychczasowy magazynier wyjaśnić nie potrafił. Jakkolwiek te braki dość są znaczne, jednak nic nas nie upoważnia do twierdzenia, że zbrodniczy zamiar był tego braku powodem; przeciwnie jesteśmy przekonani, że nadmiar czynności i niemożność równoczesnego zawiadywania dwoma magazynami, głównym jest tego powodem.

Sprawa ta szczegółowo została przez nas zbadaną i traktowano o niej obszernie z szczegółami, w protokole lustracyjnym z dni 11., 14., 24. i 30. sierpnia, tudzież 1. września b. r.

Dla utrzymania porządku w rachunkach magazynowych koniecznem jest aby magazyn żywności od magazynu warsztatowego zupełnie był oddzielony i dwom odrębnym magazynierom oddany. Do magazynu żywności przyłączonym być ma magazyn zboża, zaś do magazynu warsztatowego ekspedycya i skład wyrobów warsztatowych.

W obec różnic, które wykazało szkontro magazynów, należy udzielić oddziałowi rachunkowemu Zakładu Drohowyskiego, za pośrednictwem kuratoryi dotyczące wykazy, aby tenże przeprowadził rachunkowo odnośne braki i superaty.

Dla ułatwienia kontroli i kontowania powinna być dotychczasowa forma dzienników magazynowych zmienioną. Wszelkie kupna materyałów i wiktuałów magazynowych załatwiać winna jedynie Dyrekcya lub osoba przez Dyrekcyę upoważniona, odbiór zaś takowych zawsze odbywać się powinien komisyonalnie w obec Dyrektora, lub tegoż zastępcy, magazyniera i uproszonego znawcy.

Wszelkie pobory wiktuałów i materyałów dostarczonych z zewnątrz, wprowadzone być winny zaraz przy odbiorze do dziennika magazynowego; wiktuały i materyały dostarczane z rozmaitych działów gospodarczych samego zakładu, winny być co 10 dni rachunkowo przeprowadzone, jak to się dzieje obecnie z wydatkami.

W księgach magazynowych winny być na rozmaite artykuły otwierane oddzielne konta dla łatwiejszego w danym razie skonstatowania zapasu magazynowego. Mięso z rzeźni zakładu powinno być odstawiane bezpośrednio do magazynu, który je w miarę potrzeby za pokwitowaniem wydawać będzie tak do kuchni zakładu, jak osobom uprawnionym.

Nafta powinna być nadal wydawaną z magazynu jedynie na juksty potwierdzające odbiór, jak to ma miejsce przy innych artykułach.

Gdy przy lustracyi ksiąg magazynów zauważano, że wielką część artykułów pobierano i wydawano z magazynu bez bliższego oznaczenia ilości wagi lub miary, jedynie z oznaczeniem wartości pieniężnej, należy tedy polecić magazynierom, aby nadal, gdzie tylko jest możliwe, dokładna prowadzona była ewidencya także co do ilości, wagi i miary.

Znaczna część braków w magazynie żywności pochodziła prawdopodobnie z naturalnego ubytku przez wyschnięcie, rozsypywanie lub wyparowanie, przy przeważaniu lub przelewaniu; należy zatem dla uniknięcia wątpliwości, postarać się od innych zakładów wychowawczych, wojskowych lub przemysłowych, o właściwą w tej mierze normę, przy których artykułach i w jakiej procentowej wysokości manco, jako naturalne i właściwe uważane być może.

Odnośnie do postanowienia statutu organizacyjnego §. 47. alinea 3. str. 42. zauważano z ubolewaniem, że magazyny od lustracyi zeszłorocznej ani razu nie były szkontrowane, zaleca się przeto czynność tę przynajmniej dwa razy do roku, jeżeli nie we wszystkich, to przynajmniej przy główniejszych materyałach i wiktuałach przeprowadzać.

Magazyn żywności znajduje się w bardzo nieodpowiednim lokalu, albowiem w bardzo wilgotnej suterenie, znajdującej się w tym samym poziomie co i piwnice. Rzeczą kuratoryi będzie złemu temu stanowczo i w jak najkrótszym czasie zaradzić.

Ważnem jest, aby w lokalu, w którym mieści się maszyna parowa, był sufit i podłoga, obecnie drewniane, należycie zabezpieczone, sprawę tę poruszały już poprzednie komisye lustracyjne, lecz dotąd bez skutku.

Na budynku głównym blachą krytym, tworzącym na wielkiej płaszczyźnie znaczne wzniesienie, brak konduktorów (gromozwodów), w które to przyrządy zaopatrują nawet mniejszych rozmiarów gmachy.

W ścisłym związku z bezpieczeństwem stoi sprawa stróżów nocnych.

Wprawdzie jeden starzec prebendaryusz, dozorca ogrodu, pełni za remuneracyą 1 zł. miesięcznie, także funkcyę stróża nocnego, czy jednak taki stróż nocny jest w stanie codzień bez przerwy pełnić należycie tę ciężką funkcyę, pozostawia się ocenieniu samego JWgo Kuratora, który nie zechce w ten sposób czynić niewłaściwych oszczędności. Źle zrozumiana oszczędność również jest powodem niektórych niewłaściwości, które koniecznie usunąć należy, a to:

a) Wedle statutu na 50 chłopców przypada jeden dozorca, w obec tego 5 stałych dozorców jest niezbędnych.

b) U chłopców w kurytarzu, który służy za przebywalnię i umywalnię, brak podwójnych okien, co w zimie pomimo pieców dotkliwie czuć się daje; usunięcie tego złego i zaopatrzenie okien jako niezbędne, zalecić należy.

c) Na 250 chłopców jest tylko 189 burek zimowych, a system zaprowadzony, aby dwóch chłopców równocześnie z jednej korzystało burki, jest nadal niemożebny.

d) Trupiarnię, w lewej baszcie obok mieszkania starców i obok windy, prowadzącej do składu wiktuałów, znajdującą się, usunąć należy.

e) Park, który przed laty w wzorowym utrzymywany był porządku, chyli się od kilku lat ku upadkowi; nie wielka potrzebną jest kwota, którą asygnowaćby należało na koszta utrzymania ładu i porządku w parku, bezwarunkowo zaś zaniechać należy paszenia tamże bydła, które więcej szkody narobi i przez łamanie i objadanie krzewów i młodych latorośli, niż przysparza korzyści.

W dalszym ciągu okazuje się koniecznem zwrócenie uwagi kuratoryi na następne potrzeby:

1. W sprawozdaniu z dnia 1. września b. r. poruszono konieczność naprawy żłobów dla bydła, tudzież sprawienie koców dla koni i parobków.

2. Zła dotacya funkcyonarjuszów kancelaryjnych powodem być może częstych zmian, gdyż wynagrodzenie to w żadnym nie stoi stosunku z pracą od nich wymaganą. I tak pobierają płacę z łączną wartością wiktu i odzieży:

A.		B.		C.	
Służba wyższa:		Funkcyonarjusze kancelaryjni:		Służba niższa:	
piekarz	479 zł.	sekretarz Dyrekcyi	350 zł.	furman	220 zł.
odźwierny	400 „	praktykant kancelaryjny	299 „	pocztowy	220 „
dozorca chłopców	335 „			pastuch	190 „

Porównanie to jest pouczające i wpłynąć powinno na Kuratoryę w kierunku polepszenia płac funkcyonaryuszów kancelaryjnych, od których wymaga się pewnych studyów fachowych i pewnej inteligencyi.

3. Okazuje się koniecznem wprowadzenie w etat posady rachmistrza i unormowanie płacy tegoż, przyznanie kwinkweniów urzędnikom i majstrom, wprowadzenie w etat posady majstra rymarskiego i blacharskiego.

4. W dalszym ciągu zaprowadzić należy w zakładzie naukę kucia koni.

5. Warsztatowi tokarskiemu brak najpotrzebniejszych narzędzi; należy zatem warsztat ten tak w interesie nauki, jak i w interesie warsztatów samych, zaopatrzyć w brakujące narzędzia.

6. Celem utrzymywania w porządku i w ciągłej ewidencyi inwentarza i wartości tegoż, należy zarządzić, aby rachunek i księgi inwentarza po dziś dzień nie wykończone, a od kilku lat pożądane, jak najrychlej ukończone zostały. W dalszej konsekwencyi należy również zarządzić, aby raz do roku, najdogodniej w czasie wakacyj, przeprowadzać wyszkartowanie zniszczonych i zużytych przedmiotów bądź to w warsztatach i w magazynach, bądź w składach.

7. Dla zaoszczędzenia bielizny i odzieży wychowanków, pracujących w warsztacie ślusarskim i kowalskim, pożądane jest sprawienie skórzanych fartuchów.

8. Celem unormowania cen wyrobów warsztatowych i łatwiejszego tychże zbytu, byłoby pożądanem częściowe zniesienie zarachowywania ogólnych kosztów administracyjnych, wpływających na cenę wyrobów, tak zwane Regie, i przeniesienie takowych na rachunek szkoły, a zarazem zastąpienia tantiem majstrów stałą roczną remuneracyą.

9. Starcy nie są umieszczeni należycie, pomieszkanie ich w lewem skrzydle gmachu, w suterenie jest położone, a tem samem jest wilgotne i na domiar za szczupłe na umieszczoną tamże ilość.

Wprawdzie w gmachu nie ma już miejsca na obmyślenie lepszego ich ulokowania, pozostaje tedy jedyny środek nowej budowy, lub przeniesienia starców do innego majątku fundacyjnego posiadającego odpowiednie budynki.

10. Dla starców, tudzież dla wychowanków, pracujących w warsztatach, łaźnia parowa niezbędnie jest potrzebną. Zakład posiada takową, urządzenie jednak jest zniszczone i wymaga restauracyi. Restauracya ta niewielkie za sobą pociągnie koszta, poleca się tedy tę sprawę opiece kuratoryi.

Przytoczywszy wielki szereg pożądanych jeszcze ulepszeń, zaleconych kuratoryi, nie od rzeczy będzie wspomnieć, co ona od ostatniej lustracyi zdziałała na korzyść zakładu.

W gmachu głównym brak wody dla użytku kuchni, pralni i łazienek, oraz dostatecznego zasilania rezerwoarów, dotkliwie czuć się dawał. Brakowi temu kuratorya zaradziła, gdyż obecnie w budowie są kosztowne wodociągi, które wodę sprowadzać mają do odnośnych części zakładu za pomocą pary i świeżo sprowadzonego pulsometru.

Również kanały i wychodki doczekały się rekonstrukcyi. W tym roku ukończone zo staną na oddziale żeńskim, zaś w roku przyszłym przyjdzie na porządek oddział męski i warsztatowy.

Ogród warzywny w roku zeszłym w wielkiem był zaniedbaniu, brak jarzyn dotkliwie odczuwać się dawał, a w tym roku nie tylko zakład obficie w jarzyny na zimę zaopatrzony zostanie, lecz nadto ogrodnik wyprodukował tak znaczną ilość rozmaitych nasion, że w drodze zamiany zakład przyjdzie w posiadanie takich, na jakich mu jeszcze zbywa.

W parku wybudowano murowaną piwnicę oraz skład na naftę; lustracya przeszłoroczna potrzebę tejże w sprawozdaniu swojem podniosła; a od trzech miesięcy już skład ten oddany został do użytku.

Również straż ogniowa doczekała się organizacyi. Już przy gaszeniu pożaru w Mikołajowie dnia 12. sierpnia b. r. brała czynny udział z dobrym skutkiem; brak jej wprawdzie wielu przyborów ogniowych, poszczególnionych w sprawozdaniu z dnia 12. sierpnia r. b., lecz kuratorya niewątpliwie temu zaradzi w dobrze zrozumianym interesie zakładu.

W ciągu roku bieżącego, a w szczególności podczas naszego pobytu, kuratorya asygnowała potrzebne fundusze i wznowiła upadłą już prawie orkiestrę zakładową, przyjmując nowego kapelmistrza i posprawiawszy potrzebne a brakujące instrumenta. Od roku zeszłego wprowadzoną została tak dawno pożądana i reformy potrzebująca rachunkowość ścisła."

Powyższe sprawozdanie komisyi lustracyjnej podał Wydział krajowy pismem z dnia 5. marca b. r. L. 39.184 (obacz alegat 15. sprawozdania z czynności Wydziału krajowego) do wiadomości Kuratoryi z poleceniem usunięcia wytkniętych wadliwości. W odpowiedzi otrzymał
at 1. Wydział krajowy załączone (alegat 1.) pismo Kuratoryi z dnia 3. września r. b. L. 730.

W chwili, gdy niniejsze sprawozdanie idzie do druku, odbywa się właśnie lustracya Zakładu drohowyzkiego za rok 1889, a komisya z Wydziału krajowego delegowana bada szczegółowo, o ile wytknięte w roku ubiegłym niewłaściwości usunięte zostały.

ad 3. Uchwałą z dnia 30. października 1888 L. 46.651 zatwierdził Wydział krajowy uchwałę Rady administracyjnej, którą zatwierdzono Siostrę Maryę Nepomucenę Jałoszyńską na stanowisku ochmistrzyni w Zakładzie drohowyskim.

Uchwałą z dnia 26. listopada 1888 L. 51.738 zatwierdził Wydział krajowy uchwałę Rady administracyjnej, którą stabilizowano p. Władysława Ronkę na posadzie naczelnika warstatów w tym zakładzie z płacą 1000 zł., wolnem pomieszkaniem i opałem.

Uchwałą z 11. stycznia 1889 L. 1346 zatwierdził Wydział krajowy uchwałę Rady administracyjnej, którą stabilizowano na posadzie majstra stelmaskiego w Zakładzie drohowyskim p. Polechońskiego, zaś na posadzie majstra kowalskiego p. Leszczyńskiego; wreszcie

uchwałą z dnia 10. września 1889 L. 32.935 zatwierdził Wydział krajowy uchwałę budżetową Rady administracyjnej i wydane na jej podstawie rozporządzenie Kuratoryi z dnia 22. grudnia 1883 L. 2026 w sprawie nominacyi p. Władysława Suchodolskiego drugim pisarzem w Zakładzie drohowyskim;

uchwałę Rady administracyjnej z dnia 21. listopada 1888 L. 372, o ile nią przyjęto do wiadomości poruczenie pisarzowi I. p. Eugeniuszowi Osadzińskiemu zastępczego pełnienia

obowiązków kasyera, pisarzowi II. p. Władysławowi Suchodolskiemu zastępczego pełnienia obowiązków pisarza I., a p. Dzikowskiemu obowiązków pisarza II.;

uchwałę Rady administracyjnej z dnia 29. marca 1889 L. 379, którą odwołano pp. Eugeniusza Osadzińskiego i Władysława Suchodolskiego z zajmowanych przez nich zastępczo posad kasyera, a względnie pisarza I., poruczono im napowrót pełnienie dawniejszych obowiązków, t. j. p. Eugeniuszowi Osadzińskiemu obowiązków pisarza I., a p. Władysławowi Suchodolskiemu obowiązków pisarza II. z płacą i dodatkami przywiązanymi do tych posad; uwolniono p. Dobronieckiego od dalszego pełnienia w zastępstwie obowiązków ekonoma, a zarazem zamianowano prowizorycznie kasyerem zakładu z płacą wedle etatu p. Wiktora Włodka i powierzono obowiązki ekonoma prowizorycznie p. Dzikowskiemu na warunkach, które z nim umówił JW. hr. Kurator, t. j. za roczną płacą 400 zł. z przydaniem przynależnego pomieszkania.

ad 4. Uchwałą z dnia 20. października 1888 L. 44.509 zatwierdził Wydział krajowy uchwałę Rady administracyjnej, którą przyjęto ofertę p. Adama Bogusza na dzierżawę klucza drohowyskiego w czasie od 24. czerwca 1889 do tegoż dnia 1898 r. za czynsz roczny w kwocie 9.500 zł.

Uchwałą z dnia 12. lutego b. r. L. 6193 zatwierdził Wydział krajowy uchwałę Rady administracyjnej powziętą jednogłośnie na posiedzeniach z 20. stycznia i 1. lutego 1889, aby dobra Brzozdowce wydzierżawić na lat dziesięć od 24. czerwca 1889 począwszy, dotychczasowemu dzierżawcy p. Wiktorowi Wołodkowiczowi za czynsz roczny w kwocie 17.000 zł. i bezpłatne odstąpienie na własność fundacyi urządzenia gorzelni i dwóch młynów amerykańskich w Brzozdowcach, wreszcie

uchwałą z 15. kwietnia 1889 L. 15.846 zatwierdził Wydział krajowy uchwałę Rady administracyjnej z 29. marca b. r., którą postanowiono przyjąć p. Wiktora Korzennego, jako solidarnie odpowiedzialnego spólnika p. Wiktora Wołodkowicza do dzierżawy dóbr Brzozdowce.

W składzie delegacyi Wydziału krajowego do Rady administracyjnej zaszła w ciągu ostatniego roku zmiana. W miejsce J. E. Dra Franciszka Smolki, który dla mnogości zajęć i częstej nieobecności we Lwowie ze stanowiska pierwszego zastępcy delegata Wydziału krajowego do tej Rady zrezygnował, zamianował J. E. hr. Marszałek Członka Wydziału krajowego p. Leona Chrzanowskiego pierwszym zastępcą delegata. Delegacya Wydziału krajowego do Rady administracyjnej składała się więc od lutego 1889 z członków Wydziału krajowego: Dra Józefa Wereszczyńskiego i Teofila Bereźnickiego jako delegatów, z członka Wydziału krajowego Leona Chrzanowskiego jako pierwszego zastępcy i członka Wydziału krajowego Dra Franciszka Hoszarda jako drugiego zastępcy delegata.

W końcu przedkłada Wydział krajowy dwa ostatnie sprawozdania syndyka fundacyi Skarbkowskiej w sprawie deficytu wyrządzonego przez p. Kobylińskiego, byłego kasyera centralnej Administracyi fundacyi (alegat 2. i 3.).

Alegat 2. i 3.

Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm raczy sprawozdanie niniejsze przyjąć do swej wiadomości.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Lwów, dnia 1. października 1889.

Marszałek krajowy:
Tarnowski *w. r.*

Sprawozdawca:
Oktaw Pietruski *w. r.*
Członek Wydziału krajowego.

Alegat 1. do sprawozdania Wydziału krajowego L. W. kr. 37.116/89.

Odpis

pisma kuratoryi fundacyi hr. Skarbka we Lwowie z dnia 3. września 1889 L. 730 do Wydziału krajowego.

Na pismo Wysokiego Wydziału krajowego z dnia 5. marca r. b. L. 39.184 donoszę, iż pragnąc usunąć wszystkie słuszne zarzuty a podniesione w protokole lustracyjnym komisyi wysłanej roku zeszłego przez Wysoki Wydział krajowy na szkontro do Zakładu Drohowyskiego, całą sprawę przedłożyłem Radzie administracyjnej fundacyi na posiedzeniu L. 380 dn. 3. maja r. b.

Wydelegowana z Jej łona komisya po szczegółowem zbadaniu na miejscu wszystkich zarzutów przez usta referenta Wgo Bereźnickiego zdała Radzie sprawę na posiedzeniu L. 388 dnia 2. września r. b. a w ślad powziętych uchwał, mam zaszczyt niniejszem przedłożyć wyczerpującą odpowiedź.

1. W maju r. b. zarządziłem szczegółowe szkontro magazynów zakładu Drohowyskiego i w myśl art. 47. statutu organizacyjnego przestrzegać nadal będę, ażeby dwa razy do roku z Zarządu centralnego szkontra takie były przeprowadzane.

2. Przeprowadzono dochodzenie co do braków znalezionych w magazynie wiktuałów przez komisyę lustracyjną w myśl żądania Wysokiego Wydziału krajowego.

Okazało się, iż komisya ta uznała tylko 1% ubytku za usprawiedliwiony. Ponieważ jednak przy znacznym obrocie już 1% przyznanego ubytku uczyniłby znaczną nadwyżkę, przeto nie znaleziono winy magazyniera, zwłaszcza iż wprowadzenie systemu zakupywania wiktuałów z pierwszej ręki zamiast od generalnego dostawcy w pierwszych chwilach nader utrudniło czynności magazynierowi, na czem jednak zakład korzysta rocznie znaczne sumy. Nadto ścisłe szkontro przeprowadzone w roku bieżącym nie wykryło ubytków, za które możnaby magazyniera pociągnąć do odpowiedzialności.

3. Co do przyjęcia szóstego dozorcy Rada administracyjna nie widzi potrzeby, a to z powodu, że prócz liczby dozorców przepisanej art. 26. statutu organizacyjnego, jest przydzielonych trzech ubogich do pomocy, co staje się zupełnie dostatecznem.

4. Rachunki zakładu według nowo wprowadzonego systemu są codziennie jak należy z ewidencyą ostatniej chwili prowadzone. Inwentarz zakładu zupełnie uporządkowano tak w księdze głównej jakoteż w poszczególnych działach.

5. Co do lepszego uposażenia niektórych funkcyonaryuszów i majstrów, Rada rozpatrywać będzie przy rewizyi statutu organizacyjnego.

W sprawie zarzutów komisyi lustracyjnej, a nie podniesionych w piśmie Wysokiego Wydziału krajowego L. 39.184 przedkładam następującą relacyę:

6. Na uczynioną uwagę, aby stare żelazo (właściwie jest to stal) znieść ze strychu bliżej warstatów dla prędszego wyrobienia, jeszcze 30. marca r. b. wysłałem odnośne polecenie, które wykonanem zostało. Ze względu jednak, że ten materyał (resory i bufory z wagonów) nie nadaje się na wszystkie wyroby, może być używany tylko w miarę możności (strona 3).

7. Przy tegorocznem szkontrze drzewo materyałowe zostało z całą dokładnością przemierzone i ułożone (str. 3).

8. Rozporządzeniem mojem z dnia 9. kwietnia r. b. zabroniłem utrzymywać wino w beczkach i zaraz po sprowadzeniu zostaje do flaszek spuszczane (str. 4).

9. Nadzór nocny nad chłopcami znaleziono zupełnie dostatecznym i na znaczną liczbę chłopców stosunkowo jest mało podlegających nałogowi nieczystości. Chłopcy tacy są umieszczeni w oddzielnej sypialni, mają łóżka odpowiednio celowi urządzone i stróż nocny wyłącznie do tej służby przeznaczony, budzi ich kilkakrotnie (str. 4).

10. Aby przyjąć kilku seminarzystów do nadzoru chłopców i korepetycyi, Rada nie widzi potrzeby (str. 5).

11. Służba nocna jest zupełnie dobrze zorganizowaną. W różnych punktach zakładu są urządzone zegary kontrolujące i codzień rano odnośny urzędnik sprawdza, czy stróż podczas nocy należycie spełniał swoją służbę.

12. Zniesienie obowiązku mycia podłóg przez chłopców, Rada nie uznała za dobre tak ze względów moralnych jak i wychowawczych.

13. W korytarzu II. piętra wstawiono okna podwójne, aby podczas zimy można było utrzymać potrzebną temperaturę (str. 7).

14. Lampy nocne w sypialniach urządzono odpowiednio, aby nie zanieczyszczały powietrza (str. 8).

15. Magazyn żywności Rada administracyjna szczegółowo badała i przyszła do przekonania, że zupełnie jest odpowiednim. Przy należytej uwadze magazyniera artykuły żywności nie psują się, wielkich zapasów mąki nie składa się, gdyż na to jest strych obszerny odpowiednio urządzony, a budowa oddzielnego domku już zupełnie nie jest wskazaną tak ze względu na koszt jako też z powodów administracyjnych (str. 9).

16. Narzędzia dla straży ogniowej w miarę możności uzupełniono i w następnych latach czynionem to będzie. Hełmów nie sprawiono.

17. Co do wytknień dotyczących wyboru pomocników rachunkowych i płac (str. 19 i 20) zauważyć muszę, iż statut w etacie nie mieści takich funkcyonaryuszów — zastępuje ich ubogimi, którzy prócz kompletnego utrzymania pobierają po 10 zł. miesięcznie.

18. Ponieważ jeden magazynier nie może należycie spełniać obowiązkow w magazynie żywności i warsztatowym, przeto Rada administracyjna uchwaliła, aby magazyn warsztatowy oddać pod odpowiedzialność naczelnika warsztatów, dodając mu pomocnika i rzecz ta jest w toku przeprowadzenia (str. 23 i 24.)

19. Równocześnie skład gotowych wyrobów zostanie przydzielony naczelnikowi warsztatów (str. 23.)

20. Znaczną część wyrobów dawnych a licho wykonanych już wyprzedano i ciągle takowe w miarę możności ubywają ze składu (str. 25.)

21. Zepsute narzędzia oraz odzież podarta, zostały z inwentarza wypisane po odebraniu komisyonalnem zużytych przedmiotów (str. 26, 27 i 30.)

22. W celu przygotowania uczniów kowalskich do egzaminu rządowego z kucia koni, porobiono kroki i sprowadzono kopyta, na których uczniowie uczą się podkówania (str. 27.)

23. Zarządzono zamienienie podłogi przy maszynie parowej na posadzkę kamienną.

24. Starając się o rozwój warsztatów, w miarę możności, zaprowadzam nowe rzemiosła. Ponieważ to pociąga za sobą wielkie koszta, przeto muszę je powoli rozwijać do stopnia należytego. Z tej przyczyny przyjąłem majstrów: blacharskiego i rymarskiego najpierw w charakterze czeladników, a w tym roku już zostali mianowani majstrami. Tak samo rozwijam obecnie nowy warsztat tkacki. Kiedy fundusze pozwolą, postaram się także o usystemizowanie posady

majstra tkackiego. Są to jednak rzeczy, które należy pozostawić ich naturalnemu biegowi. (str. 29.)

25. Usiłowałem również stworzyć warsztat tokarski, okazało się jednak, że nie jest wskazanem rozwinięcie tego rzemiosła i przydzieliłem go do stolarskiego jako pomocniczy (str. 31.), przyczem zakupione narzędzie, aż nadto jest wystarczające.

26. Co do odliczania stałego manco od artykułów żywności, Rada administracyjna uchwaliła, aby magazynierowi nie przyznawano, natomiast przy każdorazowem skontrze odpisywać ubytek, o ile okaże się usprawiedliwionym. Przez to uniknie się żmudnej rachunkowości i nadwyżek przy szkontrze odpisem stałego ubytku spowodowanych. (str. 33.)

27. Niezawodnie wskazanem jest, aby książki magazynowe miały konta oddzielne na poszczególne artykuły. Zważywszy jednak, że w magazynie warsztatowym jest nadzwyczaj wielka ilość gatunków n. p. w gwoździach, śrubach itp., dalsze rozdrabianie kont utrudniłoby nader rachunkowość bez żadnej pozytywnej korzyści. (str. 33.)

28. Mięso i nafta obecnie przechodzi przez magazyn i wydawane są za kwitami. (33 i 34.)

29. Wprawdzie lokal dla ubogich nie jest bardzo wysoki, ale też nie jest za niski, dosyć w nim powietrza zwłaszcza po zarządzeniu potrzebnej wentylacyi i wilgotnym nie jest. Zostało to również przez członków Rady administracyjnej skonstatowane (str. 35).

Odpada tem samem zarzut, że jest przyjętych więcej prebendaryuszów jak na to miejsce pozwala. (str. 35.)

30. Bynajmniej zaś nie jest wskazanem, aby umieścić starców po za zakładem noszącym miano dla sierót i ubogich. (str. 36.)

31. Truparnię wystawiono po za zakładem (str. 36) zaś pokój na sekcye nie jest potrzebnym w zakładzie, bo od założenia nie okazała się potrzeba takowego.

W razie wyjątkowym można zaradzić temu.

32. Na folwarku żłoby znaleziono w porządku, małe naprawki podłogi poczyniono, zaś wydatek na koce dla parobków jest zbędnym, gdyż takowi pobierają płace z Zakładu i mogą sami sobie kupić co potrzebują (str. 39).

33. Ilość burek dla chłopców jest zupełnie wystarczająca i nie byłoby wskazanem robić znaczny wydatek na pomnożenie ich (str. 40).

34. Łaźnię przeprowadzono do stanu niezbędnego przez zaprowadzenie ogrzewania jej parą z kotła maszyny (str. 41).

35. Co do braku w etacie posady rachmistrza, Rada zastanowi się nad tem przy rewizyi statutu organizacyjnego (str. 44).

36. Również co do kwinkwenium dla urzędników zakładu sprawa rozpatrzoną będzie (str. 44).

37. Ze względu że warsztaty Drohowyskie są szkołą i przez to narażone są na pewne straty, przeto już w budżecie tegorocznym wstawiono pewną kwotę z kosztów warsztatowych na szkołę (str. 48).

38. Miejsce na wyprawę skór znaleziono odpowiedniem (str. 50).

39. Zmiana abortów w zakładzie jako źle urządzonych od dawna jest na porządku dziennym, ze względu jednak na wielki wydatek przeprowadza się rok rocznie stopniowo i dziś znacznie już czyściejsze powietrze panuje w Zakładzie.

Dziękując uprzejmie Wysokiemu Wydziałowi krajowemu za gorliwe zajęcie się sprawą zakładu Drohowyskiego fundacyi St. hr. Skarbka, którego rozwoju również pragnę gorąco — zmuszony jestem zwrócić uwagę od siebie i Rady administracyjnej, że jakkolwiek do komisyi lustracyjnej należy nie tylko rachunkowość ale i uwagi administracyjne, to jednak jej zachowanie się w Zakładzie i sprawozdanie nie powinno nosić cechy popierania podrzędnych organów.

Co do drugiej części pisma L. 39184 Wysokiego Wydziału krajowego uwiadamiam, iż Rada administracyjna na posiedzeniu L. 388 dnia 2. września b. r. powzięła uchwałę, aby nadal nie przyjmowano ani sierót ani ubogich za opłatą. Również w myśl powyższej uchwały sieroty na przyszłość nie będą umieszczane po za Zakładem bez wyraźnego żądania ich opiekunów.

Alegat 2. do sprawozdania Wydziału krajowego LW. kr. 37116/89.

Odpis

pisma Dra T. Semilskiego, adwokata we Lwowie, z dnia 22. sierpnia 1888 do L. 1561 do Centralnej Administracyi fundacyi Stanisława hr. Skarbka w miejscu.

W sprawie pokrycia niedoboru kasowego, wyrządzonego przez byłego kasyera Pana Józefa Kobylinskiego, przedkłada Syndykat odnośnie do poprzednich swoich sprawozdań i na skutek polecenia do L. 1561/88 następujące, z rzędu

XXVII. sprawozdanie.

Zapowiedziana w moim ostatnim sprawozdaniu uchwała co do rozdziału ceny kupna dóbr Kulików i Doroszów, została przez c. k. Sąd krajowy lwowski 22. maja 1888 do L. 14867 wydaną i przez depozyt sądowy wykonaną tak, że obecnie już cała ta cena kupna rozdzieloną jest i złożoną na pokrycie każdej hipotekarnej pretensyi z osobna.

Gdy niedobór w mowie będący cięży przeważnie na sumach do masy rozbiorowe. Józefa Kobylińskiego należących, przeto ułożeniu repartycyi krydalnej nic już nie stoi na przeszkodzie; ponieważ atoli jest to praca żmudna, więc musi się zarządcy masy P. Adw. Roińskiemu pozostawić pewien czas do uskutecznienia takowej. Gdyby się to atoli zbyt przewlekało, nie omieszkałby Syndykat wnieść o to zażalenia do c. k. Komisarza konkursowego. P. Karolina Husarzewska spełniła przyrzeczenie, o którem w ostatnim sprawozdaniu mowa była, i udzieliła hypotekę dla resztującej części tego niedoboru na swych dobrach Ostrzynia, Chomiakówka i Przeniczniki w zamian za zwolnienie z pod tej hipoteki jej sumy 60000 zł. niegdyś na dobrach Korostawice i Stasiowa wola ciążącej; jeźliby tedy nieznaczna część reszty tego niedoboru nie znalazła pokrycia przy repartycyi sum do masy rozbiorowej Józefa Kobylińskiego należących, to ta reszta zaspokojoną by została niewątpliwie z hipoteki dóbr Chomiakówka, Ostrzynia i Przeniczniki.

Tak więc sprawa pokrycia tego niedoboru obecnie już jest całkiem niewątpliwą, i jedynie kwestyą czasu, na którego skrócenie dokłada Syndykat wszelkich możliwych starań

Lwów, dnia 22. sierpnia 1888.

Odpis

pisma Dr. T. Semilskiego we Lwowie do rady administracyjnej fundacyi Stanisława hr. Skarbka.

W sprawie pokrycia niedoboru kasowego, wyrządzonego przez byłego kasyera cent. Administracyi ś. p. Józefa Kobylińskiego, przedkłada Syndykat odnośnie do poprzednich swoich sprawozdań następujące z rzędu

XXVIII. sprawozdanie.

Jak wiadomo zabezpieczoną była pretensya fundacyi w resztującej, wedle wykazu buchalteryi, kwocie 10.259 zł. na różnych sumach Józefa i Antoniny małż. Kobylińskich, kolokowanych na licytacyjnej cenie kupna dóbr Kulików.

Gdy Sąd krajowy lwowski w zeszłym roku uchwałą z dnia 5. maja 1888 do L. 15.825 zarządził rozdzielenie funduszów na każdą z hipotekowanych pretensyj osobno, przeprowadziliśmy w porozumieniu z adw. Drem Roińskim jako zarządcą masy konkursowej Józefa Kobylińskiego i w porozumieniu z resztą wierzycieli w krótkiej drodze repartycyę funduszów na rzecz małż. Kobylińskich w depozycie złożonych, między wierzycieli. W ten sposób ominęliśmy długą i kilka lat trwać mogącą drogę ekstrykacyi, która w danym wypadku dla każdej z 28 sum z osobna, oddzielnie musiałaby być przeprowadzoną i w braku porozumienia między wierzycielami dałaby była pole do niezliczonych rekursów. Zgodnem tedy porozumieniem z zarządcą masy i wierzycielami wypłaconą nam będzie należytość nasza wyłącznie z funduszów masy rozbiorowej Józefa Kobylińskiego, w zamian czego zwalniamy sumy Antoniny Kobylińskiej, z których inni wierzyciele znaleść mają swe zaspokojenie.

Na terminie sądowym, który się w tym przedmiocie odbył dnia 30. lipca b. r., uznał tedy zarządca masy konkursowej i przekazał do wypłaty z funduszów tejże masy całą pretensyę naszą w sumie jak ją buchalterya wykazuje, a która z doliczeniem procentów i narosłych kosztów sądowych przedstawia kwotę 15.678 zł. 1½ ct. Powyższą sumą nie są objęte koszta intabulacyi instrumetu kaucyjnego, zeznanego przez WP. Karolinę hr. Husarzewską a to z racyi że koszta te nie wypływają ze skryptu dłużnego zeznanego przez ś. p. Józefa Kobylińskiego, brak tedy tytułu prawnego do żądania odnośnej kwoty kosztów z masy Kobylińskich.

Za powyższe koszta odpowie nam hr. Husarzewska w myśl układu z nią zawartego.

Ponieważ nie spodziewam się żadnych rekursów przeciw powyższej repartycyi, ile że w porozumieniu stron interesowanych przeprowadzoną została, przeto spodziewam się, że kwota 15.678 zł. 1½ ct. do kilku miesięcy i jeszcze w tym roku wpłynie do kasy fundacyi.

Przy sposobności złożenia pieniędzy przedłożę ostateczny szczegółowy rachunek. Kwota wyżej wykazana może bowiem uróść przez doliczenie procentów, aż do dnia zapłaty, jeżeli fundusze na to wystarczą.

Po całkowitem zaspokojeniu będziemy mogli zwolnić p. Karolinę hr. Husarzewską z danej nam poręki.

Wynik powyższy uważam jako bardzo pomyślny, w ten sposób bowiem nie tylko fundacya nie uroniła nic na skutek wyrządzonego przez ś. p. Józefa Kobylińskiego deficytu, ale w dodatku otrzymała wynagrodzenie w wysokości po 5% od zbrakowanej sumy oraz zwrot kosztów procesowych.

L. 43.532|89. **Aleg. 71.**

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie petycyi Anieli Guzkiewiczowej, wdowy po nauczycielu szkół ludowych o dożywotnie roczne wsparcie.

Wysoki Sejmie!

Aniela Guzkiewiczowa, wdowa po nauczycielu szkoły ludowej w Lipinkach (pow. Gorlicki) wniosła w styczniu 1889 do Wysokiego Sejmu petycyę o dożywotne roczne wsparcie.

Petycya ta odstąpioną została wraz z innemi tego rodzaju petycyami, uchwałą Wys. Sejmu z d. 22. stycznia 1889 Radzie szkolnej krajowej do załatwienia.

Odezwą z dnia 2. października b. r. l. 13189 przedstawiła Rada szkolna krajowa Wydziałowi krajowemu wniosek na wyjednanie dla Anieli Guzkiewiczowej u Wys. Sejmu krajowego stałego daru z łaski w rocznej kwocie ośmdziesięciu złotych a. w.

Na poparcie tego wniosku przytacza Rada szkolna krajowa co następuje:

Mąż petentki ś. p. Wojciech Guzkiewicz. rozpocząwszy w r. 1878 zawód nauczycielski, służył do roku 1884 jako tymczasowy, następnie zaś aż do swej śmierci, t. j. do 23. lipca 1886 jako rzeczywisty nauczyciel szkoły ludowej w Lipinkach.

Ponieważ Guzkiewicz nie wysłużył dziesięciu lat w zawodzie nauczycielskim, przyznała Rada szkolna krajowa rozporządzeniem z dnia 3. grudnia 1886 l. 17458 pozostałej po nim wdowie w myśl ustępu 2 art. 41 ustawy z dnia 2. maja 1873 Nr. 251 Dz. u. kr. tylko jednorazową odprawę w kwocie 225 zł. i w myśl art. 47 powyższej ustawy kwartał pozgonny w kwocie 75 zł.

Według sprawozdania gorlickiej c. k. Rady szkolnej okręgowej z 24. lipca b. r. l. 458 Guzkiewicz przez cały czas swej ośmioletniej służby sprawował się wzorowo, pracował ciągle nad własnem wykształceniem i pełnił gorliwie i skutecznie swe obowiązki nauczycielskie. Pozostała po nim wdowa obarczona trojgiem nieletnich dzieci, nie posiada żadnego majątku i z powodu nieudolności fizycznej na utrzymanie swoje i rodziny zapracować nie jest w stanie.

Z tych uwzględnienia godnych powodów Wydział krajowy zgodnie z wnioskiem Rady szkolnej krajowej, wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Anieli Guzkiewiczowej. wdowie po nauczycielu szkół ludowych przyznaje się w drodze łaski dożywotnie wsparcie z funduszu szkolnego krajowego w rocznej kwocie ośmdziesięciu (80) złotych a. w. począwszy od 1. stycznia 1890.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Lwów, dnia 18. października 1889.

Marszałek krajowy:
Tarnowski w. r.

Sprawozdawca:
Oktaw Pietruski, w. r.
Członek Wydziału kraj.

L. W. kr. 42463.

Aleg. 72.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego z czynności tyczących się krajowych niższych szkół rolniczych i krajowej szkoły ogrodniczej w Tarnowie.

Wysoki Sejmie!

Na posiedzeniu z dnia 10. grudnia 1887 uchwalił Wysoki Sejm co następuje:

„I. Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego z dnia 8. listopada 1887 l. 54721 z czynności tyczących się krajowych niższych szkół rolniczych.

II. Sejm poleca ponownie Wydziałowi krajowemu, aby postarał się o jak najrychlejsze ułożenie i wydanie podręczników naukowych dla szkół rolniczych niższych.

III. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, ażeby zakupił dla krajowej niższej szkoły rolniczej w Jagielnicy do 15 morgów gruntu i otwiera mu na ten cel kredyt do wysokości 1200 zł. w. a.

IV. Sejm upoważnia Wydział krajowy do zaciągnięcia na grunt, który będzie zakupionym dla krajowej niższej szkoły rolniczej w Jagielnicy, pożyczki hipotecznej do wysokości 1200 zł. w. a. i użycia tej kwoty na pokrycie reszty ceny kupna tegoż gruntu.

V. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu zbadać stosunki odnośne drogi dojazdowej od gościńca rządowego do szkoły w Jagielnicy i zarządzić co należy, aby droga ta w najkrótszym czasie doprowadzoną była do należytego stanu.“

Dalej powziął Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 1. października 1888 w załatwieniu petycyi Rady powiatowej stryjskiej uchwałę osnowy następującej:

„Petycyę Rady powiatowej stryjskiej odstępuje się Wydziałowi krajowemu do zbadania z poleceniem zawiązania rokowań z c. k. Rządem w celu założenia w Stryju (Uhersko) niższej szkoły rolniczej.

Wydział krajowy zda sprawę Wysokiemu Sejmowi w tej mierze o ile możności w jak najkrótszym czasie.“

Następnie uchwalił Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 22. stycznia 1889 co następuje:

„Poleca się Wydziałowi krajowemu, ażeby zbadał potrzebę i warunki założenia niższej szkoły rolniczej w Tarnopolu, ażeby wszedł w rokowania z gminą miasta Tarnopola, z zarządem kółka rolniczego, Radami powiatowemi okolicznych powiatów i o skutku tych robót przygotowawczych złożył Sejmowi sprawozdanie na najbliższej sesyi sejmowej.“

Wreszcie uchwalił Wysoki Sejm na temże posiedzeniu co następuje:

„Poleca się Wydziałowi krajowemu, aby w myśl uchwały Sejmu z dnia 17. października 1883 porozumiał się z komisyą okręgową Towarzystwa rolniczego jasielskiego oraz z Radami powiatowemi jasielską, krośnieńską i gorlicką, zbadał dokładnie warunki tyczące się założenia takiej niższej szkoły rolniczej w okręgu Towarzystwa rolniczego jasielskiego i przedłożył na następnej sesyi sejmowej sprawozdanie, czy i kiedy szkoła taka założoną być może.“

I. Sprawy wspólne krajowych niższych szkół rolniczych.

1. Do najważniejszych spraw, tyczących się wszystkich niższych szkół rolniczych w kraju, należy wydanie przez c. k. Ministerstwo rolnictwa norm organizacyi dla niższych szkół rolniczych, subwencyonowanych ze skarbu państwa.

Normy te według reskryptu c. k. Ministerstwa rolnictwa, udzielonego Wydziałowi krajowemu odezwą c. k. Namiestnictwa z dnia 21. kwietnia 1887 L. 20695, podzieliło c. k. Ministerstwo na bezwarunkowe, od których zastosowania zawisło popieranie szkół dotacyami państwowemi, i na wskazówki, których uwzględnienie c. k. Ministerstwo uznało za pożądane.

Jakkolwiek zaś organizacya wszystkich niższych szkół rolniczych w Galicyi wymaganiom pierwszej kategoryi w zupełności czyni zadość, a pod innymi względami odbiega od wzoru danego przez c. k. Ministerstwo tylko o tyle, o ile tego wymagają stosunki kraju, co też Wydział krajowy wyjaśnił już dawniej c. k. Ministerstwu przy sposobności rokowań o założenie niższych szkół rolniczych w Jagielnicy i Horodence, to zdawało się Wydziałowi krajowemu pożądanem na podstawie kilkoletniej praktyki wziąć pod rozwagę, czy ewentualnie o ile organizacyę galic. niż. szkół rolniczych wypadałoby zbliżyć do wspomnianego wzoru. Z tego powodu Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 28. maja 1887 L. 23222 przesłał kuratoryom i dyrekcyom wszystkich krajowych niższych szkół rolniczych normy wydane przez c. k. Ministerstwo z wezwaniem, aby mu w sprawie powyższej przedłożyły swoje opinie. Dotąd jednak jeszcze nie wszyscy wezwani spełnili polecenie, wskutek czego Wydział krajowy dalszych kroków w tej sprawie poczynić nie mógł.

W wyjaśnieniu powyższem znajduje zarazem tymczasowe załatwienie postawiony w ciągu ubiegłej sesyi sejmowej wniosek posła Tadeusza Langiego i towarzyszy, aby Wydział krajowy „przedłożył wnioski dotyczące ulepszeń w organizacyi krajowych szkół rolniczych pod względem nadzoru, administracyi i sposobu nauczania“, który to wniosek przekazanym został Wydziałowi krajowemu jako przez sejmową komisyę gospodarstwa krajowego nie załatwiony.

2. W celu wykonania poleceń, mieszczących się w uchwałach Wysokiego Sejmu z dnia 14. stycznia 1887 (por. sprawozdanie Wydziału krajowego z dnia 8. listopada 1887 L. 54721 str. 1) i z dnia 10. grudnia 1887 (II) Wydział krajowy ogłoszeniem z dnia 24. stycznia 1888 L. 56962 rozpisał konkurs na podręczniki do nauki rolnictwa, chowu zwierząt domowych i wiadomości wstępnych z nauk przyrodniczych w krajowych niższych szkołach rolniczych z terminem do 1. października tegoż roku, przyczem wyznaczył za najlepiej napisany podręcznik każdego z wymienionych wyżej trzech przedmiotów nagrodę w kwocie 300 zł. Równocześnie udał się Wydział krajowy w myśl tychże uchwał do c. k. Prezydyum Namiestnictwa z prośbą, aby wyjednało u c. k. Ministerstwa rolnictwa subwencyę w kwocie 400 zł. na pokrycie kosztów wydawnictwa. Krok ten osiągnął skutek pożądany, gdyż według odezwy c. k. Namiestnictwa z dnia 9. kwietnia 1888 L. 19865 c. k. Ministerstwo rolnictwa przyrzekło udzielić żądaną subwencyę, skoro Wydział krajowy dziełka nagrodzone mu przedłoży.

Natomiast zawiodło w zupełności rozpisanie konkursu, który żadnego autora do nadesłania pracy nie zniewolił, wskutek czego Wydział krajowy zmuszony dążyć do celu inną drogą, rozporządzeniem z dnia 23. listopada 1888 L. 51.751 wezwał dyrekcye szkół rolniczych w Dublanach i w Czernichowie, ażeby zaproponowały ułożenie podręczników dla niższych szkół rolniczych profesorom rzeczonych zakładów, a w danym razie przedłożyły wnioski w przedmiocie warunków wykonania prac projektowanych.

Następnie zaś na wniosek dyrekcyi szkół dublańskich przyjął rozporządzeniem z dnia 2. kwietnia r. b. L. 11.752 oferty pp. Zygmunta Kahanego, profesora krajowej wyższej szkoły rolniczej w Dublanach, na napisanie podręcznika hodowli zwierząt gospodarskich i Jana Szczęsnego Sikorskiego, asystenta przy katedrze rolnictwa w krajowej wyższej szkole dublańskiej, na napisanie podręcznika rolnictwa.

Przy tej sposobności zgłosił się do Wydziału krajowego za pośrednictwem dyrekcyi szkoły czernichowskiej p. Dr. Adam Prażmowski, nauczyciel tejże szkoły z propozycyę napisania podręcznika rolnictwa dla średnich szkół rolniczych, lecz propozycyi tej Wydział krajowy, nie rozporządzając funduszem na cel podobny, na razie uwzględnić nie mógł.

Aby zaś zaspokoić potrzebę, którą Wysoki Sejm uznał już dawniej, wyznaczając dotacyę z funduszu krajowego na wydawnictwo podręczników dla średnich szkół rolniczych, dotacye, które dla braku udziału w rozpisanych konkursach tylko w części można było zużyć, wstawił Wydział krajowy w preliminarz funduszu krajowego na 1890 rok 1.000 zł. na rzeczone wydawnictwo, a rozporządzeniem z dnia 6. kwietnia r. b. L. 14255 otworzył dyrekcyi szkoły czernichowskiej po za obrębem budżetu kredyt do wysokości 100 zł. na uzupełnienie biblioteki szkolnej dziełami potrzebnemi p. Dr. Prażmowskiemu do napisania podręcznika.

3. W sprawozdaniu swem z dnia 3. listopada 1887 L. 54721 podał już Wydział krajowy pierwszą wiadomość o zamiarze urządzenia w niższych szkołach rolniczych kursów ćwiczeń w czynnościach straży ogniowych. Utwierdzony zaś w zamiarze zdaniem objawionem w tej sprawie przez sejmową komisyę gospodarstwa krajowego w sprawozdaniu do L. s. 550/88, niemniej przyrzeczeniem dyrekcyi Towarzystwa wzajemnych ubezpieczeń w Krakowie z dnia 3. grudnia 1887 L. 16311, że Towarzystwo udzieli każdej niższej szkole rolniczej sikawkę pożarną z odpowiedniemi przyrządami, jeżeli Wysoki Sejm ustanowi utworzenie projektowanych kursów, Wydział krajowy zażądał rozp. z dnia 18. lutego 1888 L. 6563 od komend miejskich straży ogniowych w Krakowie i we Lwowie, a rozp. z dnia 12. kwietnia 1888 L. 8562 od Zarządu związku ochotniczych straży ogniowych we Lwowie wyjaśnień co do kosztów urządzenia i czasu trwania kursu, niemniej co do kwalifikacyi i wynagrodzenia instruktora. Następnie na podstawie otrzymanych wskazówek udał się Wydział krajowy pismem z dnia 28. czerwca 1888 L. 19.778 ponownie do dyrekcyi Towarzystwa wzajemnych ubezpieczeń z prośbą, aby wyjednała u Towarzystwa także datki na sprawienie reszty potrzebnych rekwizytów pożarnych. Towarzystwo zaś i tym razem okazało się życzliwem dla projektu, gdyż według pisma dyrekcyi Towarzystwa z dnia 27. grudnia 1888 L. 17.829 Rada nadzorcza Towarzystwa uchwaliła upoważnić dyrekcyę do użycia dla każdej z trzech niższych szkół rolniczych w kraju po 700 zł. na sprawienie sikawek i przyrządów potrzebnych do gaszenia ognia. Skoro sikawki i rekwizyta, których zamówienie wzięła na siebie dyrekcya Towarzystwa wzajemnych ubezpieczeń, będą dostarczone szkołom, przystąpi Wydział krajowy do zorganizowania projektowanych kursów, mając na cel powyższy do rozporządzenia dotacye przyzwolone przez Wysoki Sejm w budżetach niższych szkół rolniczych na r. 1889.

4. Sejmowa komisya gospodarstwa krajowego zaleciła w sprawozdaniu swym do L. S. 550/88 zaprowadzenie we wszystkich krajowych szkołach rolniczych systematycznych wykładów weterynaryi. Wykłady takie już poprzednio wciągnięto do szczegółowego planu nauki

niższych szkół rolniczych w Dublanach, Horodence i Kobiernicach a poruczono albo osobnym docentom dochodzącym (weterynarzom), albo jednemu z nauczycieli innych przedmiotów, posiadającemu potrzebne wiadomości. Pozostawało więc tylko uwzględnić szkołę rolniczą w Jagielnicy, gdzie weterynarza nie ma na miejscu a z nauczycieli żaden weterynaryi systematycznie uczyć by nie mógł. W celu pozyskania dla szkoły jagielnickiej nauczyciela tego przedmiotu, Wydział krajowy rozp. z d. 18. lutego 1888 L. 6.561 wezwał kuratoryę tejże szkoły, aby zawiązała ze skarbem jagielnickim rokowania o utrzymanie wspólnym kosztem lekarza weterynaryi, któryby osiadł w Jagielnicy. O wyniku zarządzonych rokowań nie otrzymał jednak Wydział krajowy do tej pory wiadomości.

5. We wspomnianem pod 4) sprawozdaniu wyraziła dalej sejmowa komisya gospodarstwa krajowego życzenie, aby zaprowadzić naukę gospodarstwa stawowego w tych krajowych niższych szkołach rolniczych, które umieszczone są w pobliżu gospodarstw stawowych. Zgadzając się w zasadzie z projektem komisyi, musiał Wydział krajowy w dążeniu do wykonania go pominąć z góry niższe szkoły rolnicze w Jagielnicy i w Horodence, których uczniom niepodobna dostarczyć sposobności do zapoznania się z praktyką rybactwa. Pozostały więc do uwzględnienia tylko niższa szkoła rolnicza w Dublanach, gdzie jednak dopiero po urządzeniu stawków (por. spraw. Wydziału krajowego z dnia 24. września r. b. L. 41.067) do zaprowadzenia nauki rybactwa przystąpić będzie można, tudzież niższa szkoła rolnicza w Kobiernicach, co do której Wydział krajowy podaje dalsze wyjaśnienia we właściwem miejscu.

6. Wydział powiatowy w Drohobyczu doniósł Wydziałowi krajowemu relacyą z dnia 25. listopada 1888 L. 2842, że tamtejsza Rada powiatowa uchwaliła dla uczczenia 40-letniego panowania Najjaśniejszego Pana fundusz żelazny w kwocie 4.000 zł., od którego procenta użyte być mają na utworzenie stypendyów dla synów włościańskich z powiatu drohobyckiego uczęszczających do jednej z niższych szkół rolniczych krajowych.

7. Od p. Władysława Struszkiewicza, posła do Rady państwa i na Sejm krajowy, otrzymał Wydział krajowy (w piśmie z dnia 13. lipca r. b.) zawiadomienie, że c. k. Ministerstwo rolnictwa dekretem z dnia 3. maja r. b. L. 222/32 zamianowało p. Struszkiewicza inspektorem dla niższych szkół rolniczych w Galicyi i że podjął się wykonywania poruczonych mu obowiązków. Nadmienić wypada, że w przedmiocie tej nominacyi c. k. Ministerstwo rolnictwa porozumiało się było poprzednio z Wydziałem krajowym.

II. Szkoła rolnicza w Jagielnicy.

1. W celu wykonania uchwały Wysokiego Sejmu ad III) Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 7. lutego 1888 l. 61.488 wezwał delegata swego w kuratoryi szkoły rolniczej w Jagielnicy p. Jana Gnoińskiego, aby zajął się wyszukaniem i zakupnem odpowiednich parcel gruntu dla rzeczonej szkoły. Wezwany jednak w wykonaniu polecenia napotkał na wielkie trudności głównie z powodu zbyt wygórowanej ceny, jaką chęć do sprzedaży mający za grunta swe zażądali. Zdając więc pismem z dnia 3. sierpnia r. b. l. 18 Wydziałowi krajowemu sprawę o swych bezskutecznych zabiegach, wniósł p. Gnoiński, aby zawiązać na nowo rokowania z obszarem dworskim w Jagielnicy o dzierżawę gruntu potrzebnego dla szkoły jagielnickiej i upoważnić go do przeprowadzenia tych rokowań, na co też Wydział krajowy rozp. z dnia 12. sierpnia r. b. l. 34.049 w zupełności się zgodził.

Z powodu zwłoki w powiększeniu obszaru gruntów, mającego służyć do użytku szkoły jagielnickiej, musiał Wydział krajowy zarządzić nadto zmodyfikowanie planu gospodarczego,

który ułożył był poprzednio dla szkoły tej p. Władysław Lubomęski w porozumieniu z przewodniczącym kuratoryi p. Janem Gnoińskim, a odpowiednie polecenia wydał dyrekcyi szkoły rozp. z dnia 20. marca r. b. l. 44.154/88.

2. W przedmiocie wykonania uchwały Wysokiego Sejmu ad V), tyczącej się drogi dojazdowej do zakładu w Jagielnicy, Wydział krajowy miał już zaszczyt podać potrzebne wyjaśnienia w sprawozdaniu z swych czynności l. 36.281/88 (str. 118).

3. Wskutek rozpisania konkursu na posadę kierownika szkoły jagielnickiej (por. spraw. Wydziału krajowego z dnia 8. listopada 1887 l. 54.721) zgłosiło się dziesięciu kandydatów, których podania Wydział krajowy rozp. z dnia 5. stycznia 1888 l. 57.761 przesłał kuratoryi szkoły jagielnickiej do zbadania. Z kandydatów powyższych przedstawiła kuratorya relacyą z dnia 17. lutego 1888 l. 6 do nominacyi p. Antoniego Swieżawskiego, który ukończył w swoim czasie szkołę rolniczą w Dublauach, następnie pełnił przez 25 lat obowiązki ekonoma i rządcy dóbr, a w ostatnim czasie używanym był przez Zarząd Towarzystwa Kółek rolniczych za wędrownego nauczyciela rolnictwa i lustratora gospodarstw włościańskich.

Zgadzając się na wybór kuratoryi mianowicie z tego względu, że za kandydatem przemawiały nietylko wykształcenie teoretyczne i wieloletnia praktyka, ale i pewna wprawa w uczeniu nabyta przy pełnieniu obowiązków nauczyciela wędrownego, Wydział krajowy odezwą z dnia 27. lutego 1888 l. 7.981 przedłożył sprawę c. k. Ministerstwu rolnictwa za pośrednictwem c. k. Namiestnictwa, a zawiadomiony odezwą c. k. Namiestnictwa z dnia 25. lipca 1888 l. 32.572, że c. k. Ministerstwo na zamierzoną nominacyę się zgodziło, zamianował dekretem z dnia 2. sierpnia 1888 l. 32.572 p. Antoniego Swieżawskiego prowizorycznym nauczycielem fachowym i zarazem prowizorycznym kierownikiem szkoły jagielnickiej. Wreszcie Wydział krajowy na wniosek kuratoryi dekretem z dnia 9. sierpnia r. b. l. 34.048 stabilizował p. Swieżawskiego na powyższej posadzie.

4. Na wniosek kuratoryi szkoły jagielnickiej i za porozumieniem się z kuratoryą szkoły horodeńskiej przeniósł Wydział krajowy dekretami z dnia 29. listopada 1887 l. 57.360 i z dnia 29./11. 1887 l. 55.685 nauczycieli fach. pomocniczych rzeczonych szkół p. Włodzimierza Grodzkiego z Jagielnicy do Horodenki, a p. Franciszka Cisłę z Horodenki do Jagielnicy.

5. Również na wniosek kuratoryi szkoły jagielnickiej Wydział krajowy dekretami z dnia 30. listopada 1888 l. 51.779 uwolnił od pełnienia obowiązków instruktora szkoły jagielnickiej p. Antoniego Myjaka, a powołał na jego miejsce przedstawionego przez kuratoryę p. Karola Pastuszaka, dozorcę gospodarskiego.

6. Na egzaminach rocznych w szkole jagielnickiej, które się odbyły w dniach 16. i 18. maja 1888, był obecnym z polecenia Wydziału krajowego (rozp. z dnia 1. maja 1888 l. 17.724) p. Zygmunt Kahane, profesor kraj. wyż. szkoły roln. w Dublanach; zaś na takież egzamina odbyte w dniach 27. i 28. czerwca r. b. wydelegował Wydział krajowy rozp. z dnia 7. czerwca r. b. l. 24.103 p. Zygmunta Strusiewicza, a równocześnie zaprosił do udziału w tychże egzaminach p. Tadeusza Langiego, posła na Sejm krajowy.

Zał. 1. 7. Sprawozdanie Dyrekcyi szkoły jagielnickiej z roku szk. 1887/8 Wydział krajowy przedkłada w załączeniu ·/.

III. Szkoła rolnicza w Horodence.

Zał. 2. Do sprawozdania Dyrekcyi szkoły Horodeńskiej z roku szkol. 1887/8, które Wydział krajowy przedkłada w załączeniu ·/. pozostaje tylko dodać co następuje:

1. Do kuratoryi kraj. niższej szkoły rolniczej w Horodence powołał c. k. Rząd według odezwy c. k. Namiestnictwa z dnia 10. lipca 1888 l. 37.425 pp. c. k. Starostę Norberta

Lorscha jako swego delegata a c. k. koncypistę Namiestnictwa Leona Kruszyńskiego jako zastępcę delegata.

2. W składzie grona nauczycieli zaszła w ciągu peryodu objętego niniejszem sprawozdaniem, prócz wspomnianego wyżej (pod II, 4) przeniesienia p. Cisły i zastąpienia go p. Grodzkim, tylko ta zmiana, że p. Józef Łucki, lekarz weterynaryi, który pełnił obowiązki prowizorycznego docenta weterynaryi przy szkole horodeńskiej także w roku szkolnym 1887/8 na podstawie dekretu Wydziału krajowego z dnia 24. stycznia 1888 l. 1232, uzyskawszy posadę weterynarza rządowego w Oświęcimie, z końcem pomienionego roku szkolnego przy szkole horodeńskiej przestał być czynnym, a Wydział krajowy na jego miejsce zgodnie z wnioskiem kuratoryi szkoły powołał dekretem z dnia 1. lutego r. b. l. 1624 lekarza weterynaryi p. Piotra Gnatowicza.

3. Od Rady powiatowej w Kołomyi uzyskała szkoła według relacyi tejże Rady z dnia 18. czerwca 1888 l. 1520 na rok szkolny 1887/8 stypendyum w kwocie 100 zł. dla jednego ucznia.

4. Egzamina roczne w kraj niższej szkole rolniczej w Horodence inspicyowali z polecenia Wydziału krajowego w dniach 2, 3 i 4 lipca 1888, p. Władysław Lubomęski, dyrektor szkół dublańskich, a w dniach 18 i 19. czerwca b. r. p. Władysław Struszkiewicz, poseł do Rady państwa i na Sejm krajowy. Zdając sprawę o egzaminie w roku 1888, poczynił p. Lubomęski pewne uwagi w przedmiocie planu naukowego i kierunku szkoły horodeńskiej, które dały Wydziałowi krajowemu powód do zarządzeń (rozp. z dnia 10. sierpnia 1888 l. 32.549) tyczących się wykonywania programu nauki w przyszłości.

IV. Szkoła rolnicza w Kobiernicach.

Alegat 3. Do załączonego ·/. sprawozdania dyrekcyi kraj. niższ. szkoły rolniczej w Kobiernicach z roku szkolnego 1887/8 Wydział krajowy dodaje z swej strony co następuje:

1. Powołując się na treść rokowań przeprowadzonych w sprawie założenia szkoły rolniczej w Kobiernicach, Wydział krajowy odezwą z dnia 5. stycznia 1888 l. 58.625/87 udał się do c. k. Namiestnictwa z prośbą, aby wyjednało u c. k. Ministerstwa rolnictwa uzupełnienie dotacyi państwowej, udzielonej na utrzymanie szkoły kobiernickiej w roku 1886. Prośba zaś powyższa nie pozostała bez skutku, gdyż według odezwy c. k. Namiestnictwa z dnia 24. lutego 1888 l. 10.589 udzieliło c. k. Ministerstwo rolnictwa na utrzymanie szkoły kobiernickiej w roku 1886 dodatkową subwencyę w kwocie 500 zł.

2. Uzupełniając wyjaśnienie podane wyżej (pod I. 5) w sprawie zaprowadzenia nauki rybactwa w niższych szkołach rolniczych, podaje Wydział krajowy do wiadomości Wysokiego Sejmu co następuje: Kuratorya szkoły kobiernickiej wezwana przez Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 2. marca r. b. l. 6562 do objawienia zdania swego w tej sprawie, relacyą z d. 2. kwietnia r. b. l. 8 oświadczyła się bardzo stanowczo za włączeniem nauki rybactwa do planu naukowego szkoły kobiernickiej, wskazując zarazem gospodarstwo stawowe w Tomicach jako najwłaściwszy środek naukowy a p. Wojciechowskiego, kierownika szkoły kobiernickiej, jako odpowiedniego instruktora. Na podstawie zaś tej relacyi Wydział krajowy zgodziwszy się w zasadzie na projekt kuratoryi, wezwał ją rozporządzeniem z dnia 6. kwietnia b. r. l. 14.542 do przedłożenia w sprawie powyższej wniosków szczegółowych.

3. W składzie kuratoryi szkoły kobiernickiej zajął według odezwy c. k Namiestnictwa z dnia 17. stycznia r. b. l. 73.651 jako delegat c. k. Rządu miejsce p. c. k. starosty Roberta Foedricka p. Eugeniusz Kraus, c. k. starosta w Białej.

4. Uzyskawszy potrzebne przyzwolenie c. k. Ministerstwa rolnictwa (według odezwy c. k. Namiestnictwa z dnia 18. kwietnia 1888 l. 10.166) Wydział krajowy dekretem z dnia 27. kwietnia 1888 l. 17.065 zamianował p. Mikołaja Wojciechowskiego prow. nauczycielem, a zarazem prow. kierownikiem kraj. niższ. szkoły roln. w Kobiernicach, a p. Konstantego Bieleckiego prow. nauczycielem fachowym pomocniczym tejże szkoły. Następnie zaś stabilizował p. Wojciechowskiego na nadanej posadzie dekretem z dnia 11. kwietnia b. r. l. 17.450.

5. Panu Teofilowi Sochaniewiczowi, egzaminowanemu weterynarzowi, pełniącemu w Kobiernicach obowiązki nauczyciela dla nauk elementarnych i nauki weterynaryi, podwyższył Wydział krajowy dekretem z dnia 3. lutego 1888 l. 4.867 płacę do 600 zł. rocznie począwszy od 1. stycznia 1888. Pomimo tego p. Sochaniewicz uzyskawszy posadę c. k. weterynarza powiatowego w Dąbrowie, wniósł prośbę o uwolnienie z posady w Kobiernicach, którą to prośbę Wydział krajowy uwzględnił rozporz. z dnia 10. września b. r. l. 38.409, wzywając równocześnie dyrekcyę szkoły do postarania się o następcę.

6. Ks. Kazimierz Jary, kapelan i katecheta szkoły kobiernickiej, ustąpił z tej posady, a na jego miejsce powołał Wydział krajowy na wniosek kuratoryi szkoły dekretem z dnia 14. grudnia 1888 l. 52.514 O. Benedykta Pysza z konwentu O O. Reformatów w Kętach, kładąc nań obowiązek za wynagrodzeniem rocznem w kwocie 100 zł. uczyć w szkole kobiernickiej 2 godziny tygodniowo i odprawiać stale w niedziele i święta msze św. w kościele kobiernickim dla uczniów szkoły rolniczej.

7. W ciągu peryodu objętego niniejszem sprawozdaniem niektóre zobowiązania przyjęte w swoim czasie na rzecz szkoły przez Wydziały powiatowe i prywatnych doszły do swego kresu. Natomiast powiodło się Wydziałowi krajowemu skłonić Towarzystwo rolnicze okręgowe w Wieliczce do wyznaczenia dla kandydata na ucznia szkoły kobiernickiej, wybranego przez Towarzystwo na lata szkolne 1889/90 i 1890/91 rocznie po 75 zł. w. a. (według odezwy Towarzystwa z dnia 28. maja r. b. L. 58). Nadto doniósł Wydział powiatowy w Białej relacyą z dnia 29. stycznia r. b. L. 1789, że tamtejsza Rada powiatowa ku uczczeniu jubileuszu panowania Najjaśniejszego Pana ustanowiła fundacyą z dnia 29. stycznia r. b. trzy stypendya stałe po 150 zł. w. a. rocznie dla 3 uczniów szkoły rolniczej w Kobiernicach.

8. Egzamin roczny w szkole kobiernickiej, który się odbył w dniu 2. lipca 1888 inspicyował na zaproszenie Wydziału krajowego p. Władysław Struszkiewicz, poseł do Rady państwa i na Sejm krajowy, a przedłożone przez p. Struszkiewicza sprawozdanie o egzaminie udzielił Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 28. sierpnia 1888 L. 36370 kuratoryi szkoły do wiadomości. Na egzamin zaś roczny, który odbył się dnia 15. Lipca r. b., wysłał Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 5. lipca r. b. L. 27452 p. Władysława Lubomęskiego, dyrektora szkół dublańskich.

V. Projekty założenia nowych niższych szkół rolniczych.

1. W myśl przywiedzionej wyżej uchwały Wys. Sejmu, tyczącej się założenia niższej szkoły rolniczej w powiecie Stryjskim, Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 14. listopada 1888 L. 47387, udzielając Wydziałowi powiatowemu w Stryju odpis tejże uchwały, wyłuszczył zarazem warunki, od których zawisło wykonanie projektu założenia niższej szkoły rolniczej w powiecie Stryjskim.

Miancwicie wyjaśnił, że:

Według obliczenia, opartego na doświadczeniu, koszta założenia szkoły, mogącej pomieścić 30 uczniów w internacie, z wyłączeniem kosztów nabycia potrzebnego gruntu, wyniosą około 26000 zł. w. a., skoro więc na koszta założenia Wydział powiatowy zobowiązał się udzielić 2.800 zł. w. a., a p. Zygmunt br. Romaszkan oprócz 20 morgów gruntu 1.000 zł. w. a., razem 3.800 zł. w. a., pozostaje jeszcze do pokrycia około 21.200 zł.;

Utrzymanie szkoły będzie wymagało rocznego nakładu w kwocie około 9.460 zł., na których pokrycie dotąd zapewnionym jest tylko spodziewany dochód z fundacyi ś. p. Edwarda Hoscha w kwocie 600 do 750 zł. rocznie, tak, że pozostałby do pokrycia niedobór roczny szkoły w kwocie 8.710 zł. do 8.800 zł.;

Niedobory powyższe są zbyt znaczne, ażeby fundusz krajowy mógł takowe przyjąć na siebie nawet wrazie uzyskania pewnej pomocy ze skarbu państwa, należy przeto przedewszystkiem dołożyć starań, aby fundusze przeznaczone na założenie i utrzymanie szkoły wzrosły bez udziału funduszu krajowego i skarbu państwa, jako środki zaś do dopięcia celu powyższego zdają się obiecywać skutek pożądany: wyjednanie, aby projektowana szkoła mogła skorzystać nietylko z procentów ale i z kapitału fundacyi ś. p. Hoscha w jakiejkolwiek formie n. p. w formie lokacyi na hipotekę szkoły, a dalej zniewolenie tak Rad powiatowych, powiatów sąsiednich, jakoteż osób prywatnych, które szkoła rolnicza w powiecie stryjskim może bliżej obchodzić, do pewnych ofiar na rzecz tej szkoły, czy to na jej założenie czy też na utrzymanie i stypendya dla jej uczniów.

Na dołączone do wyjaśnień powyższych wezwanie, aby Wydział powiatowy poczynił w tej sprawie dalsze potrzebne kroki w myśl wskazówek Wydziału krajowego, dotąd odpowiedź nie nadeszła.

2. W celu wykonania otrzymanego od Wys. Sejmu polecenia, tyczącego się projektu założenia niższej szkoły rolniczej w Tarnopolu, Wydział krajowy wezwał rozporządzeniem z d. 5. lutego r. b. L. 4.089 Zarząd kółka rolniczego w Tarnopolu, ażeby określił bliżej projekt swój, a mianowicie objawił swe zdanie co do następujących punktów:

a) jaką organizacyę naukową należy nadać szkole projektowanej, ażeby takowa spełniła zadanie kształcenie synów włościańskich na zdolnych gospodarzy praktycznych, w szczególności, czy dążyć do celu przedewszystkiem drogą nauki praktycznej, a wskutek tego zorganizować szkołę na wzór n. p. niższej szkoły rolniczej w Jagielnicy, czy też nadać jej kierunek więcej lub wyłącznie teoretyczny;

b) czy i w jaki sposób potrzeby szkoły w Tarnopolu o kierunku praktycznym, która musi albo posiadać własne przynajmniej dwudziestukilko morgowe gospodarstwo, albo opierać się o cudze gospodarstwo folwarczne, mogłyby w tej mierze być zaspokojone;

c) czy zorganizować szkołę jako czysty internat, czy jako zakład tylko dla eksternistów, czy wreszcie obok uczniów umieszczonych w internacie dopuścić także uczniów dochodzących.

Równocześnie przesłał Wydział krajowy odpis uchwały Wys. Sejmu urzędowi gminnemu w Tarnopolu, tudzież Wydziałom powiatowym w Tarnopolu, Zbarażu, Skałacie, Trembowli, Brzeżanach, Podhajcach, Złoczowie i Brodach z wezwaniem, ażeby doniosły:

czy założenie niższej szkoły rolniczej w Tarnopolu uważają za pożądane;

czy ewentualnie o ile byłyby skłonne przyczynić się do pokrycia kosztów założenia i utrzymania projektowanej szkoły.

Wezwaniu Wydziału krajowego inicyator sprawy, Zarząd kółka rolniczego, dotąd nie uczynił zadość. Natomiast objawiły zdanie swe w tej sprawie Wydziały powiatowe w Brodach, Skałacie, Trembowli, Podhajcach, Brzeżanach. Wydziały te uznały wszystkie potrzebę założenia niższej szkoły rolniczej na Podolu, lecz tylko Wydział powiatowy w Skałacie w relacyi z dnia 26. marca b. r. L. 13.975 i wypowiedziawszy zdanie, że „zakładanie szkół fachowych rolniczych na Podolu dla Podola jest koniecznością, wskazaną zupełnie odrębnemi właściwościami stosunków rolniczych i klimatycznych“, przyrzekł zarazem dołożyć wszelkich starań, by skłonić tak reprezentacyę powiatową jakoteż osoby prywatne do ofiar na rzecz założyć się mającej niższej szkoły rolniczej w Tarnopolu, zaś wszystkie inne doniosły, że do kosztów założenia i utrzymania takiej szkoły przyczynić się nie mogą, bądź dla braku funduszów (Brody,

Brzeżany) bądź zpowodu, że pragnęłyby szkołę taką mieć założoną w swoim powiecie (Podhajce, Trembowla).

3. W sprawie założenia drugiej niższej szkoły rolniczej w zachodniej części kraju Wydział krajowy wskutek uwag, które poczyniła sejmowa komisya gospodarstwa krajowego w sprawozdaniu swem do L. S. 550/88, pismem z dnia 28. sierpnia 1888 L. 6.564 wezwał był komitet c. k. Towarzystwa rolniczego w Krakowie, ażeby zbadał za pośrednictwem Towarzystw okręgowych:

a) w której miejscowości zachodniej części kraju byłoby najwłaściwiej umieścić nową niższą szkołę rolniczą (w taki sposób, aby się opierała o większe gospodarstwo folwarczne);

b) na jakich warunkach możnaby uzyskać grunt dla szkoły potrzebny (około 6 morgów, jeżeliby szkoła miała przeważnie zadanie kształcenia dozorców dla większych majątków, a około 35—40 morgów, jeżeliby chodziło przeważnie o wykształcenie gospodarzy włościańskich);

c) czy i o ile strony interesowane, a mianowicie najbliższe wybranej miejscowości Towarzystwa rolnicze okręgowe, Rady powiatowe, gminy, tudzież osoby prywatne byłyby skłonne przyczynić się do pokrycia kosztów założenia i utrzymania takiej szkoły.

Równocześnie Wydział krajowy przesłał komitetowi do zaopiniowania ofertę gminy miasta Nowego Sącza w przedmiocie założenia niższej szkoły rolniczej, która to oferta po zaniechaniu innych projektów założenia niższej szkoły rolniczej w zachodniej części kraju była na razie jedyną.

Celem zaś wykonania podanej wyżej uchwały Wys. Sejmu z dnia 22. stycznia 1889, Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 5. lutego r. b. l. 4.091 wezwał zarząd Towarzystwa rolniczego okręgowego w Jaśle, tudzież Wydziały powiatowe w Gorlicach, Jaśle i Krośnie, ażeby mu doniosły:

a) czy założenie niższej szkoły rolniczej w okręgu Towarzystwa rolniczego jasielskiego uważają za pożądane, a w danym razie

b) która miejscowość zdaje im się najwłaściwszą do umieszczenia takiej szkoły;

c) czy ewentualnie o ile Towarzystwo rolnicze okręgowe (vel Wydział powiatowy) byłoby skłonnem przyczynić się do pokrycia kosztów założenia i utrzymania projektowanej szkoły.

Na wezwanie powyższe odpowiedziały:

a) Wydział powiatowy w Krośnie relacyą z dnia 3. marca r. b. l. 360, według której uchwaliły: aa) Rada powiatowa krośnieńska, uznając powiat krośnieński za najodpowiedniejszy dla założenia niższej szkoły rolniczej, w razie jeżeli taka szkoła założoną będzie w powiecie krośnieńskim w przeciągu dwóch lat, wstawiać do budżetu przez lat 10 po 1.200 zł. na stypendya dla uczniów urodzonych w tymże powiecie w kwocie nieprzewyższającej rocznie 150 zł. dla jednego ucznia i przyczynić się do pokrycia kosztów założenia szkoły jednorazowo kwotą 1.000 zł.; bb) Rada gminna król. wolnego miasta Krosna na wypadek założenia niższej szkoły rolniczej w mieście Krośnie lub gminach Guzikówce, Białobrzegach, Krościenku niżnem i Suchodole, przyczynić się do kosztów urządzenia tej szkoły jednorazowym datkiem w kwocie 3.000 zł., płatnym w dwóch latach, nadto ustanowić dla uczniów tejże szkoły, przynależnych do gminy miasta Krosna, dwa stypendya po 100 zł. na przeciąg lat ośmiu.

b) Wydział powiatowy w Gorlicach relacyą z dnia 1. kwietnia r. b. l. 360, że uważa założenie niższej szkoły rolniczej w okręgu Towarzystwa rolniczego jasielskiego za pożądane, a na umieszczenie za najwłaściwszą wieś Zagorzany, tudzież że Rada powiatowa uchwaliła przyczyniać się do pokrycia kosztów utrzymania takiej szkoły corocznie kwotą 200 zł.

c) Wydział powiatowy w Jaśle relacyą z dnia 10. maja r. b. l. 1.799, że Rada powiatowa oświadczyła się za założeniem niższej szkoły rolniczej w okręgu Towarzystwa rolniczego gorlicko-krośnieńsko-jasielskiego i ustanowiła dla uczniów takiej szkoły trzy stypendya po 150 zł. na lat trzy.

d) Okręgowe Towarzystwo gospodarczo-rolnicze w Jaśle relacyą z dnia 12. sierpnia r. b., że p. Walenty Stawiarski, właściciel Jedlicza, zastrzegając sobie umieszczenie szkoły w Jedliczu, oznajmił gotowość bezpłatnego oddania na użytek szkoły dwóch morgów gruntu na cały czas istnienia szkoły, a dziesięciu morgów na lat 12, niemniej dozwolenie, iżby w cegielni jego wypalono 120.000 sztuk cegły na budowę szkoły.

O tychże samych ofertach doniósł także komitet c. k. Towarzystwa rolniczego krakowskiego relacyą z dnia 3. sierpnia r. b. l. 646, oświadczając się zarazem w myśl uchwały zapadłej na zebraniu ogólnem Towarzystwa z dnia 31. maja r. b. za założeniem niższej szkoły rolniczej w okręgu Towarzystwa rolniczego jasielskiego, a w szczególności w powiecie krośnieńskim.

Z powyższego przedstawienia stanu rzeczy wynika, że dotychczasowe zabiegi o założenie drugiej niższej szkoły rolniczej w zachodniej części kraju nie dostarczyły jeszcze dostatecznej podstawy do sformułowania w tej sprawie szczegółowych wniosków. Zważywszy jednak, że potrzebę założenia takiej szkoły Wysoki Sejm uznał już kilkakrotnie, że dalej komitet Towarzystwa rolniczego krakowskiego oświadczył się stanowczo za założeniem jej w okręgu Towarzystwa rolniczego gorlicko-krośnieńsko-jasielskiego, że wreszcie kilkoletnie usiłowania Wydziału krajowego, dążące do uzyskania pomyślniejszych warunków założenia drugiej niższej szkoły rolniczej w zachodniej części kraju, nie zdołały osiągnąć pożądanego skutku, Wydział krajowy mniema, że należy obecnie w sprawie powyższej uczynić dalszy krok, któryby przyspieszył jej załatwienie, dając Wydziałowi krajowemu podstawę do przeprowadzenia rokowań z c. k. Rządem o subwencye państwowe na założenie i utrzymanie projektowanej szkoły. Takim zaś krokiem byłaby zdaniem Wydziału krajowego uchwała, którąby Wysoki Sejm zgodził się w zasadzie na założenie krajowej niższej szkoły rolniczej w okręgu Towarzystwa rolniczego gorlicko-krośnieńsko-jasielskiego, i dlatego Wydział krajowy ma zaszczyt przedłożyć poniżej odpowiedni wniosek.

VI. Projekt reaktywowania szkoły uprawy i wyprawy roślin włóknistych w Gródku.

W sprawozdaniu sejmowej komisyi gospodarstwa krajowego l. S. 550/88, pomiędzy innemi mieści się wskazówka, aby dążyć usilnie do zrealizowania projektu reaktywowania szkoły uprawy i wyprawy roślin włóknistych w Gródku. Idąc za tą wskazówką, Wydział krajowy odezwą z dnia 18. lutego 1888 l. 6.565 upomniał się u c. k. Namiestnictwa o załatwienie wniosków, które w swoim czasie (por. sprawozd. Wydziału krajowego z dnia 12. listopada 1886 l. 66.385) przedłożył był w sprawie powyższej c. k. Ministerstwu rolnictwa. Na razie jednak nadeszło w odpowiedzi za pośrednictwem c. k. Namiestnictwa tylko wezwanie c. k. Ministerstwa rolnictwa z dnia 9. kwietnia 1888 l. 3.261/387, aby Wydział krajowy wyjaśnił pewne dla c. k. Ministerstwa wątpliwe kwestye, tyczące się zamierzonej organizacyi przyszłego kursu uprawy lnu w Gródku, wezwanie połączone z oznajmieniem, że c. k. Ministerstwo rolnictwa ani w roku 1888, ani w roku 1889 subwencyi na utrzymanie kursu udzielić nie będzie mogło. Wezwaniu powyższemu pospieszył Wydział krajowy uczynić zadość w relacyi do c. k. Ministerstwa rolnictwa z dnia 11. maja 1888 l. 18.017, ale sprawa doznała ponownej zwłoki z powodu, że według odezwy c. k. Namiestnictwa z dnia 10. czerwca 1888 l. 24.688 Wydział powiatowy w Nisku udał się był wprost do c. k. Ministerstwa rolnictwa z prośbą o założenie w Nisku szkoły wyprawy lnu, a odwlekał przedłożenie zażądanych przez c. k. Namiestnictwo bliższych wyjaśnień w przedmiocie swego projektu. Kiedy zaś wskutek interwencyi Wydziału krajowego, Wydział powiatowy w Nisku wymaganiom c. k. Namiestnictwa uczynił zadość, za

żądało c. k. Namiestnictwo odezwą z dnia 12. października 1888 l. 60.096, aby Wydział krajowy dodatkowo w sprawie projektu rzeczonego Wydziału powiatowego objawił swe zdanie, ponieważ Ministerstwo rolnictwa w przywiedzionym wyżej reskrypcie swym oznajmiło, że na razie tylko jednę szkołę dla uprawy lnu w Galicyi mogłoby wspierać subwencyami.

Czyniąc zadość powyższemu żądaniu Wydział krajowy w odezwie do c. k. Namiestnictwa z dnia 30. października 1888 L. 45325 uznał, że założenie kursu uprawy i wyprawy lnu w powiecie niskim byłoby dla powiatu tego pożądanem i pożytecznem, lecz zastrzegł się zarazem przeciw traktowaniu tej sprawy w łączności z projektem reaktywowania kursu uprawy i wyprawy lnu i konopi w Gródku, a to z powodu, że zdaniem jego z jednej strony korzyści z otworzenia takiego kursu nie byłyby z pewnością mniejsze w powiecie gródeckim niż w powiecie niskim, z drugiej zaś reaktywowanie kursu w Gródku nie wymagałoby zachodów ani kosztowniejszych przygotowań, kiedy do urzeczywistnienia projektu drugiego, nierozstrzygającego kwestyi ani pomieszczenia, ani uposażenia, ani organizacyi kursu, potrzebaby było dłuższego czasu i znaczniejszego nakładu.

Wywód powyższy osiągnął wreszcie skutek pożądany, gdyż według odezwy c. k. Namiestnictwa z dnia 24. grudnia 1888 L. 77722 c. k. Ministerstwo rolnictwa oznajmiło reskryptem z dnia 16. grudnia 1888 L. 17225, że uznaje całą ważność urządzenia szkoły dla uprawy i wyprawy lnu i konopi w Gródku i nie ma nic do zarzucenia przeciw przedłożonemu przez Wydział krajowy programowi dla tej szkoły a do pokrycia kosztów utrzymania szkoły, obliczonych przez Wydział krajowy na 4.400 zł. rocznie, zobowiązuje się przyczyniać rocznie kwotą 2.200 zł. na razie na przeciąg lat pięciu, począwszy od 1. stycznia 1890. Zarazem zastrzegło c. k. Ministerstwo, że dopóty, dopóki dla okolicy Niska dla nauki uprawy lnu osobne zarządzenia nie wejdą w życie, rocznie przynajmniej dwa wolne miejsca w tej szkole mają być przeznaczone dla młodzieży z wymienionej okolicy.

Alegat 4, 5 i 6. Na podstawie powyższej rezolucyi c. k. Ministerstwa relnictwa, niemniej załączonych ·/. a) programu kursu uprawy i wyprawy lnu i konopi w Gródku, b) zestawienia kosztów reaktywowania tegoż kursu, tudzież c) zestawienia rocznych wydatków na utrzymanie tegoż kursu, Wydział krajowy ma zaszczyt przedłożyć Wysokiemu Sejmowi poniżej odpowiedni wniosek.

VII. Szkoła ogrodnicza w Tarnowie.

Wiadomości podane o krajowej szkole ogrodniczej w Tarnowie w sprawozdaniu z dnia 24. września r. b. L. 40954 w związku ze sprawą przeniesienia szkoły ogrodniczej czernichowskiej do Tarnowa wypada uzupełnić, jak następuje:

1. Na wezwanie Wydziału krajowego kuratorya krajowej szkoły ogrodniczej w Tarnowie przedłożyła relacyą z dnia 2. stycznia r. b. L. 1 projekt szczegółowego planu nauki dla rzeczonej szkoły, który to plan Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 19. marca r. b. L. 623 z pewnemi modyfikacyami polecił wprowadzić w życie.

2. Celem odpowiedniego umieszczenia szkoły ogrodniczej tarnowskiej wykonano z polecenia Wydziału krajowego (por. sprawozd. Wydz. kraj. L. 40954/89) już poprzednio pewne roboty adaptacyjne, na które Wydział krajowy wyznaczył był kwotę 730 zł. Odtąd uzupełniono jeszcze urządzenie szkoły i zaopatrzono ją w potrzebne sprzęty i środki naukowe. W szczególności wyznaczył Wydział krajowy: a) na podstawie wypracowanych przez kierownika ekspozytury biura melioracyjnego w Tarnowie planu i kosztorysu na drenowanie 3 morgów gruntu, które gmina miasta Tarnowa odstąpiła do użytku szkoły ogrodniczej, rozp. z dnia 17. lutego r. b. L. 6854 kwotę 280 zł., tudzież kosztorysu budowy studni dla owych trzech morgów jako ogrodu rozporządzeniem z d. 15. marca r. b. L. 11201 kwotę 145 zł.; b) rozporządzeniem z dnia 22.

czerwca r. b. L. 21260 na podstawie przedłożonych przez kuratoryę szkoły szkicu i kosztorysu na budowę domku dla sługi szkolnego, mającego nadzorować ogród szkolny kwotę 337 zł., a na podstawie zestawienia kosztów oparkanienia nowego ogrodu kwotę 980 zł. ną oparkanienie; c) rozporządzeniem z dnia 20. sierpnia r. b. L. 28070 na wniosek tejże kuratoryi na regulacyę nowego ogrodu szkolnego kwotę 100 zł. 39 ct.; d) rozporządzeniem z dnia 28. grudnia 1888 L. 55996 na podstawie zestawienia przedłożonego przez kuratoryę szkoły kwotę 693 zł. 67 ct. na sprzęty i środki naukowe.

3. Uwzględniając wniosek kuratoryi szkoły z dnia 18. kwietnia r. b. L. 26 ogłosił Wydział krajowy dnia 31. maja r. b. do L. 17642 konkurs na posadę nauczyciela fachowego a zarazem kierownika krajowej szkoły ogrodniczej w Tarnowie z terminem do 15. lipca r. b. Wskutek tego zgłosiło się na posadę powyższą 11 kandydatów, których podania Wydział krajow rozp. z dnia 17. lipca r. b. L. 26414 i z dnia 4. sierpnia r. b. L. 33165 przesłał kuratoryi szkoły do zbadania.

4. Na egzaminie rocznym w szkole ogrodniczej tarnowskiej, który się odbył w dniu 30. marca r. b., był obecnym z polecenia Wydziału krajowego p. Władysław Tyniecki,' profesor krajowej szkoły gospodarstwa lasowego, który o przebiegu i wyniku tego egzaminu przedłożył wyczerpujące sprawozdanie.

Na podstawie wywodu powyższego Wydział krajowy ma zaszczyt wnieść:

Wysoki Sejm raczy uchwalic:

1. Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego z czynności, tyczących się krajowych niższych szkół rolniczych i krajowej szkoły ogrodniczej w Tarnowie z dnia 8. października r. b. L. 42463.

2. Sejm, przyjmując do wiadomości projekt założenia krajowej niższej szkoły rolniczej w okręgu Towarzystwa rolniczego gorlicko-krośnieńsko-jasielskiego, poleca Wydziałowi krajowemu przeprowadzić z c. k. Rządem potrzebne rokowania w celu uzyskania odpowiedniej dotacyi ze skarbu państwa na założenie i utrzymanie projektowanej szkoły a na najbliższej sesyi sejmowej przedłożyć w tej sprawie odpowiedni wniosek.

3. Sejm upoważnia Wydział krajowy do reaktywowania kursu uprawy i wyprawy lnu i konopi w Gródku w r. 1890, jeżeli c. k. Rząd zobowiąże się udzielać na utrymanie kursu roczną dotacyę ze skarbu państwa w kwocie najmniej 2.200 zł.

4. Na pokrycie kosztów urządzenia i utrzymania kursu uprawy i wyprawy lnu i konopi w Gródku w r. 1890 otwiera Sejm Wydziałowi krajowemu kredyt do wysokości 4.000 zł. na rok 1890.

Lwów dnia 8. października 1889.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Marszałek krajowy:
Tarnowski w. r.

Sprawozdawca:
Dr. Józef Wereszczyński w. r.
Członek Wydziału krajowego.

Sprawozdanie

Dyrekcyi krajowej niższej szkoły rolniczej w Jagielnicy za rok szkolny 1887/8.

Nowe kierownictwo krajowej niższej szkoły rolniczej w Jagielnicy rozpoczęło się dnia 1. lipca 1888, więc w 9 miesięcy po rozpoczęciu roku szkolnego, z którego wskutek rozporządzenia Wys. Wydziału krajowego do L. 61.730 z 10. października r. 1886 dyrekcya co roku ma uskuteczniać sprawozdanie z czynności szkoły. Pomimo tego, że egzamina odbyły się 19. maja 1888, a poprzedni kierownik pozostawał w Jagielnicy do połowy lipca, nie zostawił sprawozdania urzędowania swego i kierowania szkołą za czas od 1. października 1887 do 1. lipca 1888, więc za cały czas właściwego roku szkolnego, w którym odbywały się nauki w szkole, i w którym 11 uczniów ukończyło kurs trzyletni na półtora miesiąca przed nowem kierownictwem. Sprawozdania więc niniejsze z czynności roku szkolnego 1887/8 obecna dyrekcya nie jest w stanie złożyć dokładnie, bo nie kierowała istotnym rokiem szkolnym; urzędowanie bowiem jej odbywało się tylko w jednej czwartej części roku, właśnie wtedy, gdzie już dla roku szkolnego 1887/8 teoretycznej nauki nie było, wyjątkowo bowiem w ostatnim miesiącu, to jest we wrześniu rozpoczęto naukę roku nowego 1888/9 za osobnem zezwoleniem Wys. Wydziału krajowego, która właściwie do niniejszego sprawozdania nie należy.

Wezwany przez Wys. Wydział krajowy pismem z dnia 7. marca 1889 L. 10.389 do przedłożenia sprawozdania o szkole rolniczej w Jagielnicy za r. sz. 1887/8, zestawiam je podług poprzednich instrukcyj Wys. Wydziału krajowego, aktów szkolnych, zostawionych przez poprzednie kierownictwo i według dat zasiągniętych od nauczycieli, którzy nauczali w owym roku szkolnym.

Program szkoły.

Krajowa niższa szkoła rolnicza w Jagielnicy według obowiązującego ją statutu kształci synów włościańskich na zdolnych gospodarzy praktycznych; cel ten osiąga głównie tem, że posiadając własne gospodarstwo na 24 morgach i obrabiając je tylko uczniami bez wszelkiego najmu, wdraża uczniów w systematyczne wykonanie wszystkich robót, jakie przez cały rok istnieją. Ponieważ zaś uczniowie pozostają w zakładzie przez trzy lata, wykonują więc roboty gospodarskie jedne i te same kilkakrotnie i tak nabywają właściwej rzemieślniczej wprawy w potrzebnych robotach lepszemi narzędziami i łatwiejszym sposobem, jak to jest w powszechnym zastarzałym zwyczaju u włościan. Obznajamiają się także uczniowie naocznie z gospodarstwem wiecej postępowem, ktore przy jednoczesnem objaśnianiu w szkole zgodnie z tą postępową nauką wykonywać się powinno w polu i na obejściu i to w zakresie i rozmiarach właściwych gospodarzowi włościańskiemu, na mniejszym obszarze gospodarującemu.

Takie gospodarstwo własne, którem kieruje dyrektor zakładu i równocześnie nauczyciel rolnictwa daje doskonałą sposobność do rzeczywistego wykazania uczniom wszelkich zjawisk, objawiających się w uprawie roli, w życiu roślinnem i zwierzęcem, dotyczącem gospo-

darstwa, a przytem zniewala pokierować uczniów na istotnie skrzętnych, czujnych i dbałych gospodarzy, bo nieustannie muszą obsługiwać własne gospodarstwo od świtu do nocy z wszelką dokładnością, gdy zaś sami uczniowie zatrudniają się wzajemną usługą, jak też gospodarowaniem spiżarni własnej, więc stać się powinni praktycznymi gospodarzami pod każdym względem.

Pogląd historyczny na rozwój szkoły.

Krajową niższą szkołę rolniczą w Jagielnicy założył Wydział krajowy przy pomocy Karola hr. Lanckorońskiego, który umyślnie dla szkoły wybudował wszystkie budynki i te wraz z 24 morgami wydzierżawił za czynsz roczny 50 zł. Szkoła została otwartą 16. kwietnia 1885. W roku 1887 odbył się 21. czerwca egzamin pierwszej seryi uczniów, kończących szkołę, a z tych okazało uzdolnienie zupełne siedmiu, należyte 4, a dostateczne 1. W składzie nauczycieli zaszła zmiana a to: p. Jan Bajgier został usunięty, a natomiast do nauk ogólno kształcących przybył od 1. września 1887 p. Zygmunt Ziemiański, ukończony uczeń celujący seminaryum nauczycielskiego w Rzeszowie.

Od 1. stycznia 1888 zaś na miejsce p. Grodzkiego przybył z Horodenki p. Franciszek Cisło jako pômocniczy nauczyciel do fachowych przedmiotów.

Siły naukowe.

1. P. Karol Godzień, kierownik zakładu i nauczyciel fachowy uczył rolnictwa na II. i III. roku tygodniowo godzin 8, zarządu gospodarskiego na III. roku godzin 1½ ustaw mających styczność z gospodarstwem włościańskiem na III. roku 1. godzinę.

2. Z początku (3 miesiące) p. Władysław Grodzki, a później do 20. maja p. Franciszek Cisło, nauczyciele fachowi, uczyli chowu zwierząt na II. i III. roku godzin 6, wstępnych wiadomości z nauk przyrodniczych na II. i III. roku wspólnie, godzin 8.

3. Ksiądz Eliasz Matkowski gr. kat. proboszcz z Świdowej, katecheta zakładowy uczył religii na I. II. i III. roku tygodniowo godzin 2.

4. P. Zygmunt Ziemiański, nauczyciel do nauk ogólno kształcących uczył tygodniowo rachunków na II. i III. roku 6 godzin, języka polskiego na II. i III. roku 8, języka ruskiego na II. i III. roku 4 godzin, geografii i historyi na II. i III. roku 4., rysunków i kaligrafii wspólnie 4 godzin.

Na wiosnę wskutek robót polnych zniesiono po jednej godzinie języka ruskiego i polskiego, oraz rysunków i kaligrafii po jednej godzinie. Przez miesiąc czerwiec uczył p. Ziemiański uczniów nowo przybyłych nauk ogólno kształcących dziennie po 3 godziny.

5. P. Antoni Myjak, instruktor, dozorował wykonania robót gospodarskich. Egzamin odbył się zanadto wcześnie, bo 20. maja; po egzaminie 11 uczniów z III. roku opuściło zakład, a uczniom roku II. po egzaminie wcale fachowych przedmiotów nie wykładano, co do 1. lipca powinno było się odbywać, jeżeli do tego czasu z nimi jak i z nowo przybyłymi uczniami p. Ziemiański miał naukę ogólnie kształcących przedmiotów.

Od 1. lipca 1888 objął kierownictwo zakładu p. Antoni Swierzawski, nauczyciel fachowy. Przez wakacye co tydzień przy sprawdzeniu raportów robił spostrzeżenia nad wykonanemi robotami w tygodniu, obznajamiał uczniów z płodozmianami pól szkolnych jako też z należytem obchodzeniem i pielęgnowaniem inwentarza żywego, oraz zajął się bezpośrednim kierunkiem gospodarstwa zakładowego, którem zarządzał dotychczas tylko instruktor.

Po bliższem zbadaniu wiedzy uczniów okazało się, że uczniowie mający przechodzić na rok trzeci, z rolnictwa nadzwyczaj małe posiadają wiadomości, a o poprawnem wykonaniu robót nie mają wyobrażenia. Z rokiem więc nowym szkolnym, który się zaczął 1. września 1888 przyłączyło się rok III. z nauką rolnictwa do II. tak, że na roku III. jest wspólnych z rokiem II. 4 godzin rolnictwa, a osobno znowu tylko z rokiem III. także 4 godzin; tym sposobem naukę rolnictwa powtarza się od początku z rokiem III.

Co i jak nauczał były nauczyciel rolnictwa p. Godzień tego wyszczególnić nie jestem wstanie, nie mam w tym względzie żadnych danych.

Drugi nauczyciel fachowy Pan Cisło o nauce swoich przedmiotów daje relacyę, którą tu przytaczam.

„Naukę w tutejszej szkole rolniczeej rozpocząłem w drugiej połowie stycznia 1888, a ponieważ mój poprzednik nauczyciel p. Grodzki nie pozostawił mi ani planu, według którego przy wykładzie przedmiotów postępował, ani też nie oznaczył mi tego, co w ogóle z przedmiotów wykładowych, opracował, a co do opracowania pozostało, nie byłem dlatego w stanie omówić z uczniami przedmiotów tak, jak tego program naukowy statutem określony wymaga tem bardziej, że egzamin z powodu zmiany kierownictwa tej szkoły odbył się już w 2. połowie maja. Wykładałem miesięcy cztery i w ciągu tego czasu wziąłem z chowu zwierząt domowych: O warunkach życia zwierząt. Podział zwierząt na roślinożerne i mięsożerne. O budowie zwierząt; (szkielet i organa wewnętrzne z szczególnem uwzględnieniem organów trawienia — normalne i anormalne kształty zwierząt użytkowanych). — O karmie i różnych rodzajach karmy. O karmieniu zwierząt i pielęgnacyi tychże. Urządzenie stajen. Na tem zakończyłem chów zwierząt, gdyż żadną miarą w tak krótkim czasie reszty programem określonych punktów z chowu omówić z uczniami nie byłem w stanie.

Z nauk przyrodniczych uczyłem z chemii o wodzie i jej składnikach, krążenie wody w przyrodzie, wpływ jej na wietrzenie skał. O wyborze wody do użytku. O powietrzu, barometr, ciepłota, termometry, klimat. O węglu i jego najważniejszych związkach, palenie. O najważniejszych kwasach, o solach, o tlenkach i rudach, o wydobywaniu metali z rud, tlenków i soli.

Z Fizyki. Ogólne własności ciał, wpływ temperatury na rozszerzalność ciał, machiny parowe, wagi, kołowrót, blok, śruba, areometry, pompy, elektryczność i magnetyzm, telegrafy.

Z Zoologii. Ogólny pogląd na świat zwierzęcy, szkodniki w gospodarstwie.

Z Botaniki. Najważniejsze gospodarza obchodzące grzyby, jako szkodniki w gospodarstwie. Budowę najważniejszych uprawianych roślin.

Z Ogrodnictwa. Urządzenie ogrodu warzywnego, uprawa najważniejszych warzyw, uszlachetnienie drzewek przez szczepienie i okulizacyę, urządzenie sadu. — Franciszek Cisło".

Do 1. lipca 1888 obydwa fachowi nauczyciele nie mieli zupełnie udziału w kierowaniu ćwiczeniami uczniów w gospodarstwie szkoły i w dozorze przy wykonaniu robót tak polnych jak też na gruncie i przy inwentarzu żywym, wszystko to było zostawione dobrej woli instruktora. Tylko według relacyi wyżej przytoczonej pan Cisło bezpośrednio dozorował i kierował w uprawach ogrodowych.

Środki naukowe.

Najważniejszym środkiem naukowym jest gospodarstwo własne. Z gospodarstwa poblizkiego folwarku Nagorzanka nie korzystano, bo uczniów było tylko 16, więc z trudnością obrabiało się własne gospodarstwo. Szkoła posiada też stelmacharnię z warsztatem stolarskim i potrzebnemi do tego narzędziami, pasiekę, przybory fizykalne, zbiory naczyń mleczarskich, zbiory hodowlane, pszczelnicze, pisma popularne rolnicze, ludowe i bibliotekę.

Biblioteka.

Składa się z dzieł:

1. dotyczących rolnictwa, chowu zwierząt, ogrodnictwa i pszczelnictwa	232
2. dotyczących nauk przyrodniczych	31
3. książek do nauki dla uczniów (egzemp. 156)	14
4. „ różnej treści	104
Przy sporządzeniu inwentarza 1. lipca 1888 razem	381
Także jest szkolnych ściennych map	5
„ „ „ globus	1
„ „ „ mapa obwodu czortkowskiego	1
„ „ „ tablic do pszczelnictwa	3

Między powyższemi książkami przybyło od 1. października 1887 do 1. lipca 1888 r.

Zakupiła dyrekcya od pana Skulskiego za 39 zł. 60 ct.

Koniec świata Majewskiego	1	tom
Tygodnika rolniczego Towarzystwa Krakowskiego	6	„
O hodowli bydła Popiela	3	„
Pferdearzt Sindta	1	„
Lubienieckiego, Pasiecznictwo	3	„
Handbuch für angehende Landwirthe	2	„
Das Aeussere des Pferdes, Dr. Rueff	1	„
Das Spargeldbuch	1	„
Lipińskiego o uprawie roli (wyciąg)	1	„
O chowie ptactwa domowego J. Spital	1	„
Listy chemiczne Libiga	1	„

Zakupiła dyrekcya w księgarni:

Hygiena popularna, Baranowskiego	2	egz.
Gramatyka, Małeckiego	1	„
Gospodarstwo w chacie wiejskiej, Godzienia	14	„
Trzy rozprawy w zakresie gosp. „	1	„
O budownictwie włościańskiem Świątkowskiego	5	„
Statistisches Jahrbuch des Ackerbauministeriums	1	„
Galerya królów polskich	1	„
„ cesarzów austryackich	2	„

Książki od Aleksandra Bajera za wzięte słoje z gabinetu:

Araukania i jej mieszkańce	1	„
O kometach i gwiazdach w przyrodzie.	1	„
Przekształcenie i ruchy w przyrodzie	1	„
Niektóre zjawiska w przyrodzie	1	„
Wycieczka na Łomnicę	1	„
Historya naturalna dzikich zwierząt gal. ssących	1	„
Potop bibl. i peryodyczne potopy ziemi	1	„
Obrazy z życia flory	1	„
Historya naturalna, Witowskiego	1	„
Świat roślinny	1	„
Gołębie, Pietruskiego	1	„
Historya naturalna i hodowla ptaków	1	„
O postaci i ciężarze ziemi	1	„

Muzeum imienia Dzieduszyckich	1	egz.
Wypisy niemieckie Rebena	2	„
Rośliny pod mikroskopem	1	„
Dar pana Godziena:		
Sprawozdania komisyi fizyograficznej T. IV i VI	2	„
Gnomonika ks. Jana Kowalskiego	1	„
Geschichte Napoleons	1	„
Z prenumeraty:		
Przewodnik naukowy literacki przy „Gazecie Lwowskiej	12	„
Encyklopedya techniczna	4	„
Dar od komitetu pomnika Mickiewicza:		
Dzieła Adama Mickiewicza	6	„
Dary Wydziału krajowego:		
Sprawozdanie komisyi fizyograficznej	1	„
Flora leśna i przemysł drzewny Galicyi	1	„
Podręcznik mechaniczny, Rylskiego	1	„
Sprawozdanie z podróży do Niemiec	1	„
Die Thomasschlacke ihre Bedeutung und Anwendung	1	„
Mały podręcznik, Barańskiego	1	„
Anleitung für Bienenzucht für kleine Landwirthe	1	„
Die land- und forstwir: Lehranstalten Oesterreichs	1	„
Z Dublan: Rocznik krajowej wyższej szkoły rolniczej w Dublanach	1	„

Gabinety.

Pod zawiadywaniem z początku pana Grodzkiego a później pana Cisły zostały tak jak w roku poprzednim, a to:

1. Gabinet fizykalny posiada:

Z działu	I. przyrządów do okazania ogólnych własności ciał	6	sztuk
„	II. mechaniki	8	„
„	III. hydrostatyki i hydrodynamiki	14	„
„	IV. areostatyki i aerodynamiki	5	„
„	V. akustyki	1	„
„	VI. nauki o cieple	2	„
„	VII. optyki	7	„
„	VIII. elektryczności i magnetyzmu	11	„
„	IX. chemii	64	„
„	chemikaliów	100	„
„	X narzędzi	12	„

2. Gabinet przyrodniczy obejmuje:

W dziale zoologicznym: ssaków wypchanych	2	„
Ptaków	7	„
Ryb	7	„
Żab	2	„
Szkielet konia	1	„
„ krowy	1	„
Okaz wyrządzonych szkód na chmielu przez botysa	1	„
Rozwój agrostis Promba	1	„
Vanessa Urtica	1	„

Rozwój pszczoły i mrówki w słojach.

Okazy z masy papierowej:

Serce, żołądek owczy, wymię krowy, dolna część nogi końskiej do rozbierania.

Rozwój pszczoły, tablica za szkłem.

Dział botaniczny z masy papierowej:

Okazów rozwoju rdzy zbożowej	7 sztuk
„ pernospery	2 „
Kwiat owsa	1 „
„ rzepaku	1 „
„ hreczki	1 „
„ grochu	1 „
Kiełkującego ziarna okaz	1 „

Dział mineralogiczny: 70 okazów minerałów, skał i skamienielin.

Dział hodowlany: Okazy z gipsu: 2 konie, 2 krowy, 3 barany, 1 świnia.

Uprzęży na konia	9 sztuk
„ „ wołu	3 „

1 miara do koni, 1 miara taśmowa, 1 siodło kompletne z czaprakiem i popręgami, 1 kulczyk amerykański i kółko dla buhaja.

16 naczyń mleczarskich, 21 przyrządów do sekcyi i wypychania zwierząt.

Frekwencya uczniów.

Od 1. października 1887 było w zakładzie:

na II. roku uczniów zwyczajnych . .	5
„ III. „ „ „ . .	13
Razem . .	18

Nowych nie przyjmowano wskutek epidemicznej choroby oczu.

Według wieku było:	23 lat . .	1
	22 „ . .	1
	20 „ . .	2
	19 „ . .	4
	18 „ . .	8
	17 „ . .	2
	Razem .	18

Według obrządku:	rzymsko katolickich . . .	8
	grecko „ . . .	10
	Razem .	18

Według powiatów było:	z czortkowskiego . .	6
	z borszczowskiego . .	1
	z husiatyńskiego . .	3
	z jasielskiego . . .	1
	z krośnieńskiego . .	1
	z łańcuckiego . . .	1
	z podhajeckiego . .	1
	z drohobyckiego . .	1
	z samborskiego . .	1
	z zaleszczyckiego . .	2
	Razem .	18

Uczniowie ci przed wstąpieniem do szkoły ukończyli:	szkołę ludową . . .	16
	VI. klasą wydziałową .	1
	I. gimnazyalną . .	1
	Razem .	18

Według sposobu utrzymania było: na funduszu własnym . . 1
„ „ stypendyjnym . 9
„ „ krajowym . . 8
Razem . 18

Z tej liczby uczniów wydalono w ciągu roku:
za nieopowiedne zachowanie się . . 1
wzięto do wojska 1
Razem . 2

Podczas egzaminu odbytego 16. maja 1888 otrzymali uczniowie następujące postępy:
na II. roku postęp ogólny bardzo dobry . . 1
„ „ „ „ „ zadowalniający . . 2
„ „ „ „ „ dostateczny . . . 2
Razem . 5
na III. roku uzdolnienie zupełne 3
„ „ „ „ należyte 7
„ „ „ „ dostateczne . . . 1
Razem . 11

Z tych opuściło zakład po odbytym egzaminie . . . 11
pozostało w zakładzie 5
przybyło 1. czerwca 1888 . . . 10
„ 1. września 1888 . . . 5
a przy otwarciu nowego roku szkolnego dnia 1. września
umieszczono na roku I. . . . 10
„ „ „ II. . . . 5
„ „ „ III. . . . 6, bo jeden przybył z wojska, który przed rokiem ukończył rok II.

Wiadomości o byłych uczniach.

Z pierwszej seryi, to jest z uczniów ukończonych w roku 1887 jest:
w służbie większej własności . 7
w domu 3
w wojsku 2
Razem . 12

Z ukończonych w roku 1888 w służbie większej własności . 6
w domu 4
w wojsku 1
Razem . 11

Sprawy internatu.

Nadzorowano uczniów z początku w ten sposób, że ściślejszy nadzór kolejno tygodniowo przyjmywali na się trzej nauczyciele a instruktor był ciągłym dozorcą uczniów. Po przybyciu pana Cisły postanowiono, aby tak nauczyciele jak i instruktor mieniali się kolejno w całomiesięcznym dozorze, a instruktora od ciągłego dozoru uwolniono; okazało się takie zarządzenie bardzo niepraktyczne, bo gdy nadzór wypadł na właściwych nauczycieli, dozoru zwłaszcza w godzinach rannych przy obsłudze i inwentarzu nad uczniami wcale nie było, bo instruktor nie czuł się do tego obowiązanym, a nauczyciele jako niepraktyczni gospodarze, nie zaglądali do czynności gospodarskich uczniów, więc po większej części uczniowie sami sobie byli zostawieni, to też jak się przekonałem przy objęciu kierownictwa i regularne ranne wsta-

wanie i należyta obsługa inwentarza poszły w zaniedbanie. Wskutek tego przywrócono w dozorowaniu dawny porządek z zasadą, że instruktor powinien być ciągłym nieustanym dozorcą uczniów po za godzinami szkolnemi.

Utrzymuje się więc od 1. lipca 1888 ranne wstawanie w lecie o 4-tej godzinie, w zimie o 5-tej, — śniadanie o 7-mej, obiad o 12-tej, kolacya o 7-mej, spanie o 9-tej. Nauki w szkole rano od 7-mej do 12-tej, po południu od 2-giej do 4-tej, a w dwóch dniach do 5-tej.

Nauka szkolna odbywała się w ten sposób, że zawsze jeden rok ma praktyczne zajęcia przy gospodarstwie, więc każdy rok 2 razy tygodniowo nie ma nauki w szkole, tylko wykonuje gospodarskie roboty.

Z wyjątkiem bielizny otrzymują uczniowie w zakładzie całe utrzymanie i przybory naukowe.

Kuchnia prowadzoną była w własnym zarządzie, co jest najtańszym sposobem wyżywienia, lecz tu była ta niestosowność, że porobiono z dostawcami roczne umowy i wskutek tego niektóre przedmioty za drogo wypadały po nad normalną cenę. Umowy były do 1. września 1888 obowiązujące, więc je dyrekcya nowa dotrzymać musiała, ale od tego czasu za zezwoleniem Wys. Wydziału krajowego zaniechano umowę z stałymi dostawcami, wskutek tego udało się niektóre artykuły żywności taniej nabyć. I tak, dawniej płacono za:

mąkę pszenną petlowaną	za	1 kilo	po	12,	obecnie po	9 ct.
„ kukurudzaną	„	„	„	8,	„	„ 6 „
kaszę hreczaną	„	„	„	15,	„	„ 12 „
„ jaglaną	„	„	„	15,	„	„ 14 i mniej ct.
„ perłową	„	„	„	18,	„	„ 14 ct.
„ ryżową	„	„	„	18,	„	„ 15½ „
fasolę	„	„	„	8,	„	„ 6 „
mydło	„	„	„	36,	„	„ 32 i później 26 ct.

Za drogo także wypadło stołowanie uczniów wskutek tego, że prawie wszystkie artykuły brano od dostawców, a prawie nie z własnego gospodarstwa, a gdy przy niskich cenach wstrzymywano się ze sprzedażą zboża, wskutek nieodpowiedniej suchości zboże zatęchło i musiano takowe taniej sprzedać, jak była normalna cena, bo pszenicę po 5·40 zł., żyto po 3·40 zł., kukurudzę po 3·50 zł., groch po 3·80 zł., który ostatni w stołowaniu rachowano po 8 zł.

Nabiał także za drogo kosztował, bo nie dostarczono go z własnego gospodarstwa, że zaś takie wyprodukowanie możebnem, okazał rok bieżący, w którym nawet o 3 uczniów jest więcej. Zakupiono zeszłego roku zewnątrz za 150 zł. przeszło 1.800 litrów mleka oraz wszystek potrzebny ser i masło, w bieżącym zaś roku gospodarstwo własne dostarczyło potrzebnego nabiału przy takiej samej ilości krów dojnych.

5. Ubranie uczniowie otrzymują jak następuje: Na trzy lata 1 czapkę wełnianą, 1 kożuch i 1 gunkę z włościańskiego sukna, na 2 zimy jedną parę spodni wełnianych do pracy, rocznie zaś 1 spodnie i 1 kamizelkę sukienną, oraz 1 bluzę i spodnie letnie świąteczne, w miarę zaś potrzeby i zużycia do roboty ubranie płócienne i obuwie.

Stan zdrowotny uczniów był o tyle niepomyślny, że leczenie na oczy trwało aż do maja 1888, zresztą większych chorób nie było. Do 1. stycznia lekarz Dr. Lutyński był ryczałtowo zgodzony; a od Nowego roku do 1. października 1888 odwiedził zakład 28 razy, zaś u niego w domu zasięgnięto porady lekarskiej 17 uczniów na różne pomniejsze choroby.

Budynki szkolne.

Szkoła posiada 6 budynków. Budynek 1. zawiera na dole 2 gabinety, 2 sale naukowe i kancelaryę, na piętrze zaś 2 sale sypialne na 30 łóżek i 1 pokój, sta-

nowiący mieszkanie nauczyciela do nauk elementarnych, a drugi mniejszy, będący mieszkaniem iustruktora. Po obu stronach głównego budynku szkolnego znajdują się mieszkania dla dwóch nauczycieli fachowych. W budynku 2. znajduje się drewutnia i chlewy dla świń; w budynku 3. jest stajnia dla 6 krów, buhaja, cieląt, 10 owiec i komora do przysposobienia paszy. Budynek 4. zawiera 1 stajnię na 4 woły, 2gą na 4 konie, wozownię i stelmacharnię; budynek 5. mieści kuchnię, jadalnię, spiżarnię i mieszkanie kucharki, wreszcie budynek 6. stanowi stodołę zawierająca w sobie spichlerz pod jednym dachem.

Za nowego kierownictwa po 1. lipca urządzono brakujące sufity w kuchni, spiżarni i mieszkaniu kucharki, oraz przerobiono chlewy trzody chlewnej w ten sposób, że zamiast trzech jest 5 oddziałów, przez co uzyskało się miejsce dla opasów, którego przedtem brakowało. Przy tem przekształceniu podłoga okazała się zgniłą, bo choć przed 3ma laty była ułożoną, materyał był tak lichy, że zniszczenie nastąpiło w tak krótkim czasie, dano więc nową drewnianą podłogę, a w jednej czwartej części urządzono ją z płyt kamiennych. W krowiarni urządzono żłób podnoszony, aby można trzymać gnój pod bydłem, tak dla wielkiego pożytku w gospodarstwie, jak też dla nauki uczniów.

Gospodarstwo szkolne

prowadzi się na 24 morgach pola, z którego

podwórze z budynkami zajmuje	1 morg	514°□
ogródek z pasieką	— „	557 „
ogród warzywny	— „	573 „
gumno	— „	451 „
szkółka drzew i ogrody dla nauczycieli		987 „
drogi, miedze i klin za bramą	— „	1.035 „
razem	3 morgi	917°□

Na reszcie przestrzeni tj. 20 morg. 683 sąż. zaprowadzono tymczasowo dwa płodozmiany, a to jeden na 12 działach jednomorgowych, 2gi zaś na 8miu polach po 1000 sąż., razem 17 morgów, pozostałe zaś skrawki i kliny obejmujące 3 morgi 683 sąż. przeznaczono na pólka doświadczalne i lucernik.

Na jedno morgowych działach jest taki płodozmian I. 1. ugór nawozowy, 2. pszenica, 3. ziemniaki, 4. groch, 5. żyto, 6. hreczka, 7. owies, 8. buraki na gnoju, 9. jęczmień, 10. koniczyna, 11. pszenica, 12. owies. Na działach po 1000°□ jest następujący płodozmian II. 1. kukurudza na gnoju, 2. jęczmień, 3. koniczyna, 4. pszenica, 5. ziemniaki, 6. owies, 7. mięszanka, 8. żyto. W tym roku nie wiedzieć z jakich powodów nie zagnojono w I. płodozmianie jednego pola, więc zamiast pszenicy w ugorze na gnoju był owies, pszenicę zaś zasiano na klinie (1 m. 634□°), który był przeznaczony na lucernik i w tym celu silniej zgnojony; tu pszenica za nadto mocno wyległa i omlot był nadzwyczaj lichy, bo 1 kopa dawała około 35 klgr. ziarna. Brakowało także w I. płodozmianie całego działu koniczyny, bo posiano ją w owsie, a ten ją wydusił — dział ten zasiano żytem ozimem na zieloną paszę. Siana więc z koniczyny było bardzo mało, bo tylko z płodozmianu drugiego. W I. płodozmianie zamiast hreczki posiano jęczmień a grochu tylko pół działu, na drugiej połowie była mięszanka wyczana na paszę. W II. płodozmianie kukurudza nie zeszła i zamiast tej posiano mięszanką na paszę zieloną, a zamiast owsa zasiano hreczkę.

Z tych płodozmianów obydwóch na 17 morgach i z pól poza płodozmianem będących zebrano:

pszenicy banatki	2	morgi	281°□	kóp	39	snop.	14	ziarna czel.	1.620	kil.	śrd.	304	kl.
„ kostromki	—		1.000°□	„	6	„	36	„	484	„	„	16	„
żyta trzcinowego	1	morg	957°□	„	12	„	40	„	1.800	„	„	—	„
„ olbrzymiego	—	„	114°□	„	1	„	6	„	130	„	„	—	„
na paszę z wyką zim.	—	„	480°□	„	6	„	15	„	400	„	„	—	„
jęczmienia	2	„	1.554	„	31	„	10	„	2.556	„	„	1.750	„
owsa probsteisk.	—	„	774	„	3	„	26	„	475	„	„	—	„
„ zwykłego	2	„	932	„	21	„	30	„	2.430	„	„	—	„
grochu	—	„	943	„	6	„	41	„	598	„	„	—	„
hreczki	—	„	932	„	4	„	40	„	322	„	„	—	„
ziemniaków	1	„	1.100	„	—	„	—	głąbi	10.866	„	„	—	„
buraków	1	„	—	„	—	„	—	„	28.400	„	„	—	„
koniczyny	—	„	1.000	„	—	„	—	siana	1.200	„	„	—	„
mieszanki	1	„	—	„	—	„	—	„	2.184	„	„	—	„

W gospodarstwie szkolnem istnieje następujący inwentarz: koni roboczych 4, krów 5, cieląt (cieliczek) 2, jałówka 1, buhaj 1, owiec 8, świń 6 sztuk — taki stan był 1. lipca 1888 przy wejściu nowego kierownika.

Od 1. października 1887 do 30. września 1888 był ruch w stanie inwentarza następujący: sprzedano 1 krowę chorą, 3 prosiąt większych, 8 prosiąt 8-tygodniowych, 3 cieląt, 1 barana, 2 owiec, 3 jagniąt. Na rachunek stołowania użyto: 3 opasione wieprze, ważące 425 kilogramów. Mleka udojono od 1. października 1887 do 30. września 1888

przez 9 miesięcy za dawnego kierownika		2.796	litrów
„ 3 „ „ nowego	„	2.173	„
	razem	4.969	„

Przy małej ilości uczniów, z początku 17, później 16 a od 16. maja do 1. września 15, do końca września 20 zaledwie wystarczyło do obrobienia własnego gospodarstwa szkolnego, uczniowie więc zupełnie nie mieli zajęcia w sąsiednim folwarku J. W. hr. Lanckorońskiego, a w własnem gospodarstwie byli zajęci przez cały rok przez 1.766 dni.

Najemników do gospodarstwa nie używano, tylko w lutym i marcu użyto do odrzucania śniegów 35 dni; w bieżącym roku także były wielkie zawieje, lecz uczniowie sami uprzątnęli ogromną nawałę śniegów.

Jagielnica 25. maja 1889.

Antoni Świeżawski, w. r.
kierownik kraj. niższej szkoły rolniczej.

Alegat 2. do sprawozdania Wydziału krajowego LW. 42.463/89.

Sprawozdanie

Dyrekcyi krajowej niższej szkoły rolniczej w Horodence za rok szkolny 1887/8.

Cel szkoły. Podobnie jak w latach ubiegłych, tak i w tym roku szkolnym, objętym niniejszem sprawozdaniem, stosowano się do postanowienia statutu, określającego jako cel szkoły: „kształcenie przedewszystkiem synów włościańskich na zdolnych gospodarzy praktycznych“. Ponieważ warunki urządzenia i uposażenia szkoły nie uległy tym zmianom, które umożliwiałyby kształcenie wychowanków na gospodarzy włościańskich, a zgłaszający się o przyjęcie nie mają zamiaru gospodarowania w przyszłości w takich gospodarstwach, przeto nie zmieniono dążności określonych już w sprawozdaniach z lat zeszłych t. j. kształcenia uczniów szkoły tutejszej na służbę folwarczną i oficyalistów niższej kategoryi. Z pomiędzy kandydatów proszących o przyjęcie do szkoły, o ile to tylko było możliwe, uwzględniano statecznie synów włościańskich, musimy jednak zauważyć, że są to bez wyjątku dzieci chałupników lub włościan niezamożnych, którzy ukończeniem szkoły rolniczej pragną zapewnić sobie utrzymanie w służbie przy gospodarstwach większych. Przeważną liczbą kandydatów są synowie oficyalistów prywatnych i nauczycieli szkół ludowych i przyznać trzeba, że pomiędzy tymi jest najwięcej prawdziwie zamiłowanych do zawodu gospodarskiego i rokujących w przyszłości dobrą użyteczność.

Nauka praktyki. Stosując się do określeń statutu, zwracano baczną uwagę na praktykę gospodarską uczniów. Naukę praktyki prowadzi się prawie wyłącznie w folwarku horodeńskim, który wzorowem gospodarstwem polowem, gospodarstwem nawozowem, hodowlą wszelkiej kategoryi zwierząt gospodarskich, przemysłem gospodarskim i stosowaniem właściwych narzędzi i maszyn, daje najzupełniejszą sposobność do wyuczenia wszelkich robót folwarcznych i polowych, ćwiczenia we wszelkiego rodzaju nadzorze i wyuczenia prowadzenia zapisków gospodarskich,

W okresie zimowym pracują uczniowie na toku, w gorzelni, młynie i warsztatach folwarcznych, każdy rok przez dwa dni w tygodniu. Obok tego są uczniowie użyci do obsługi w stajniach. W każdej stajni po dwóch uczniów, jeden z pierwszego a jeden z drugiego roku, odbywają służbę pod nadzorem ucznia roku trzeciego.

Służba przy inwentarzu obowiązuje codziennie bez względu czy dany dzień tygodnia służbowego jest dniem praktyki lub lekcyj teoryczny ch.

W okresie robót polowych przeznacza się uczniów roku pierwszego, głównie do robót ręcznych, uczniów roku drugiego do robót zaprzęgami, a uczniów roku trzeciego do pracy maszynami i dozorowania robotników.

Prowadzeniem i ogólnym nadzorem praktyki zajmuje się nauczyciel p. R. Bastgen, tenże wydaje uczniom dyspozycyę i odbiera raporta. Składanie raportów pisemnych i ustnych odbywa się w zimie raz na tydzień w godzinach do tego dla każdego roku wyznaczonych, a w porze prac w polu codziennie wieczorem. Uczniowie roku trzeciego prowadzą zapiski w książkach rachunkowych, jakich powszechnie w gospodarstwach naszych używają, a uczniowie roku pierwszego i drugiego w tabelkach zastosowanych do każdego rodzaju służby.

Wykonywania robót uczy instruktor p. M. Stadnicki i dozoruje uczniów przy pracach, inni nauczyciele nie biorą udziału ani w prowadzeniu ani też dozorowaniu praktyki.

Pole szkolne.

Pole szkolne obejmujące 3 morgi, po odtrąceniu przestrzeni pod budynkami, dziedzińców i ogródków, chociaż uprawiane wyłącznie przez uczniów, jest obszarem za małym, ażeby tutaj o nazwie praktyki mogła być mowa.

Urządzenie pola szkolnego nie uległo zmianie, część tegoż służy do produkcyi roślin okazowych, ażeby uczniom dać sposobność śledzenia rozwoju roślin gospodarskich, a nauczycielowi potrzebne okazy. Część pola szkolnego obejmująca $1^3/_4$ morga rozdzielono na 7 ew. 21 poletek, prowadzoną jest nadal jako gospodarstwo siedmio polowe.

Na części okazowej pola szkolnego uprawiono w tym roku: roślin zbożowych odmian 23, roślin strączkowych odmian 12, roślin przemysłowych gatunków 8, roślin pastewnych gatunków 20, roślin okopowych gatunków 6 — w 32 odmianach. Nadto przeprowadzono porównawczą uprawę jęczmienia przy użyciu różnych nawozów zupełnych i pomocniczych.

Z poletek ćwierćmorgowych gospodarstwa siedmio-polowego zebrano, kukurudzy 202 kgr., pszenicy 289 kgr., kartofli (razem i z poletek okazowych) 6.200 kgr. jęczmienia 282 kgr., koniczu zielonego 4.000 kgr., żyta 306 kgr., owsa 248 kgr.

Skład grona nauczycieli.

W składzie grona nauczycieli zaszła zmiana następująca: Wysoki Wydział krajowy przeniósł z dniem 1. stycznia r. 1888 p. Franciszka Cisłę, dotychczasowego nauczyciela, fachowego pomocniczego szkoły tutejszej do krajowej niższej szkoły rolniczej w Jagielnicy, a w miejsce tegoż przeznaczył z Jagielnicy pana Włodzimierza Grodzkiego. Wysoki Wydział krajowy pismem z dnia 24. stycznia 1888 r. do l. 1232 poruczył weterynarzowi p. Józefowi Łuckiemu udzielanie w szkole tutejszej następujących przedmiotów: 1) opisanie i wyjaśnienie działania poszczególnych organów zwierząt gospodarskich po dwie godziny na tydzień, prócz czasu potrzebnego na demonstracye i 2) o pielęgnowaniu zwierząt gospodarskich w czasie zdrowia i choroby, o pierwszych środkach zaradczych w razach chorób gwałtownych i o pomocy przy porodach także przez 2 godziny na tydzień. P. Józef Łucki pełnił obowiązki nauczycielskie od 1. lutego 1888 r. po koniec roku szkolnego.

Nauka teoretyczna.

W tym roku szkolnym został otwarty po raz pierwszy trzeci kurs nauki. Naukę teoretyczną rozdzielono pomiędzy pp. nauczycieli następująco:

a) W okresie zimowym:

	Rok 1.	Rok 2.	Rok 3.	Razem.	Suma.
Ks. katech. Stef. Makohoński: Religia i egzorty .	2	2	1	5	5
Nauczyciel p. R. Kurowski: Język polski, ew. ruski	6	3	—	9	
„ „ Rachunki	5	4	2	11	
„ „ Geogr. i historya polska	2	1	—	3	
„ „ Pisanie i rysunki . . .	4	2	2	8	31
„ p. Fr. Cisło: Zoologia	1	—	—	1	
„ „ Botanika	2	3	—	5	
„ „ Fizyka	2	—	—	2	
„ „ Chemia i mineralogia .	—	3	—	3	11
„ p. R. Bastgen: Rolnictwo	—	2	9	11	
„ „ Hodowla zwierząt gosp.	—	2	4	6	
„ „ Rachunkowość	—	—	3	3	
„ „ Przepisy polowe . . .	—	—	1	1	
„ „ Raporta z zajęć prakt. .	1	1	1	3	24
Weterynarz p. Łucki: O organach zwierząt gosp.	—	2	—	2	
„ „ Pielęgnowanie zwierząt . .	—	—	2	2	4
Razem .	25	25	25	75	75

b) W okresie jesiennym i wiosennym.

	Rok 1.	Rok 2.	Rok 3.	Razem.	Suma
Ks. katech. Stef. Makohoński: Religia i egzorty .	1	1	1	3	3
Nauczyciel p. R. Kurowski: Język polski	3	1	—	4	
„ „ Rachunki	3	2	—	5	
„ „ Geogr. i historya pol. .	1	1	—	2	11
„ p. W. Grodzki: Zoologia	1	—	—	1	
„ „ Botanika	1	1	—	2	
„ „ Fizyka	2	—	—	2	
„ „ Chemia i mineralogia .	—	2	—	2	
„ „ Hodowla zwierząt gosp.	—	1	4	5	12
„ p. R. Bastgen: Rolnictwo	—	2	7	9	
„ „ Rachunkowość	—	—	2	2	
„ „ Raporta (wspólne) . .	6	6	6	6	17
Weterynarz p. J. Łucki: O organach zwierząt gosp.	—	1	—	1	
„ „ Pielęgnowanie zwierząt etc.	—	—	2	2	3
Razem .	18	18	22	46	46

Wobec wyszczególnienia nauk podstawowych mogłoby powstać posądzenie, jakoby szkoła tutejsza zakreśliła sobie zadanie uczenia całości wymienionych przedmiotów, albo rozszerzała bezpotrzebnie zakres działów do nauczania wybranych. Dyrekcya poczuwa się dlatego do obowiązku zaznaczyć poniżej zakres poszczególnych nauk podstawowych.

Zoologia ogranicza się do rozpoznawania zwierząt szkodliwych i użytecznych w gospodarstwie, o ile na to pozwalają okazy, znajdujące się w zbiorach szkoły, zebrane w Horodence i okolicy z pominięciem opisu tych zwierząt, przy zwróceniu uwagi na sposób ich życia z uzasadnieniem użyteczności lub szkodliwości, z podaniem sposobów ochrony lub tępienia. Botanika obejmuje w pierwszym roku

rozpoznawanie organów roślin w ich rozmaitych formach,a to przy pomocy okazów świeżych i okazów na ten cel spreparowanych i w zbiorach szkoły przechowanych, ażeby przejść na tej podstawie w drugim roku rozpoznawanie roślin uprawianych i tych dzikich, które jako użyteczne lub szkodliwe (chwasty) są dla gospodarza ważne. Nauka opiera się na okazach z pola szkolnego lub zebranych z pól i łąk folwarcznych tak świeżych, jakoteż na ten cel przechowanych. W tymże drugim roku poucza się o chorobach roślin na podstawie modeli i to wyłącznie o chorobach roślin gospodarskich najpowszechniej występujących. O życiu roślin uczy się uczniów roku trzeciego, co stanowi dział rolnictwa.

Fizyka i chemia nie wychodzą zupełnie po za zakres wiadomości, wskazanych planem normalnym. Fizyka obejmuje ogólne własności ciał o cieple, o ciałach stałych, płynnych i gazowych w stanie spokoju i ruchu, o machinach pojedynczych. Chemia ogranicza się do nauki o powietrzu, wodzie i tych pierwiastkach i związkach, bez których nie można się obejść w uzasadnianiu nauki o ziemi, nawozach, życiu roślin i zwierząt. Ilość przeznaczonych godzin na te dwa przedmioty daje najlepsze wyobrażenie o rozciągłości poruszonych materyj. Rozdzielenie tych dwóch nauk nastąpiło dlatego, ażeby zachować właściwy porządek w udzielaniu i nie tworzyć chaosu, z którego niefachowy nauczyciel nie potrafi wyjść zwycięzko, ażeby temuż nauczycielowi umożliwić oparcie się na odpowiednich dziełkach i ażeby wprowadzić już na pierwszym roku nieznane przedmioty uczniom, gdyż ograniczenie ich na wyłączne powtarzanie nauk elementarnych, odbiera chęć do nauki. Od czasu objęcia tych nauk przez p. Grodzkiego są potrzebne demonstracye przeprowadzane i sposób udzielania tych nauk właściwszy. W chemii objęta mineralogia ogranicza się do tych kilku skał i minerałów, bez których niepodobna dać pojęcia o tworzeniu się gruntu.

W opisie organów zwierząt gospodarskich podaje się te cechy zewnętrzne, które podpadają pod zmysły (nie wchodzi się w budowę wewnętrzną organów), przyczem prowadzi się porównanie pomiędzy koniem, bydlęcicm, owcą i świnią. Po tem przejściu poszczególnych organów, popartem sekcyą zwierząt, następuje wyjaśnienie ich przeznaczenia w organizmie, z czem łączy się wyjaśnienie najważniejszych funkcyj ciała zwierzęcego.

Środki naukowe. Z funduszu przeznaczonego na środki naukowe, prenumerowano czasopism rolniczych 3, i pismo polityczne 1, przykupiono dzieł treści gospodarskiej 12. Nadto przykupiono dwie szafki, jednę na zbiór owadów, drugą na zbiór płazów i szafki te zebranymi okazami wypełniono. Przykupiono preparata do wypychania zwierząt i sporządzono 11 okazów zwierząt ssących, 65 okazów ptaków i 9 okazów ryb. Urządzono 7 tablic okazów korzeni roślin i przykupiono zbiorek minerałów, złożony z 69 okazów. Oprócz tego przykupiono niektóre preparata do laboratoryum chemicznego. W drodze darowizny otrzymano dziełek treści gosp. 7 i mapę gór i rzek Europy. Instruktor p. M. Stadnicki sporządził własnoręcznie i darował szkole modeli narzędzi gospodarskich sztuk 5. Zużyło się w ciągu roku różnych chemikaliów gatunków 28, papieru szmirglowego arkuszy 9, rurek szklannych $^1/_4$ kg, retort 3, kolbek do gotowania 4, lejków 1, szalek szklannych 2, eprowetek 21, kieliszków 3, rurek twardych $^1/_8$ kg, szkiełko zegarkowe 1, korków 82 (zużyto do zbioru nasion), papieru do filtrowania arkuszy 76, flaszka z tubusem 1, flaszek reagencyjnych 2, butli do preparatów 4, szkiełek objektywnych 26, szkiełek pokrywkowych 78, flaszek do zbioru nasion 26 (stłuczono przy transporcie), eprowetek do zbioru nasion 16.

Frekwencya uczniów.

Na trzeci rok wpisano uczniów 9, na rok drugi uczniów 14. Z pomiędzy 28 zgłoszonych kandydatów przyjęto na rok pierwszy 11, z tych 9 w dniu 15 września, 2 w dniu 1. października. Nieuwzględniono podań 17 a to: dla niedostatecznego wieku 15, nieodpowiedniego rozwoju fizycznego 1, niewystarczającego przygotowania naukowego 1. Z przyjętych uczniów liczyło lat wieku od 16 do 18 dziewięciu, od 18 do 20 dwóch. Pomiędzy tymi było: synów włościańskich 2, nauczycieli ludowych 3, oficyalistów prywatnych 4, urzędników państowych 2. Ich przygotowanie naukowe następujące: z ukończoną 3 kl. gimnazyalną 1, ukończoną 2 kl. gimnazyalną 4, z ukończoną 1 kl. realną 1, z ukończonemi szkołami ludowemi 5. Przyjęci pochodzili z następujących powiatów: z kołomyjskiego 4, z buczackiego 1, zbaraskiego 1, stanisławowskiego 1, horodeńskiego 2, jasielskiego 2.

W ciągu roku szkolnego opuściło szkołę z własnéj woli 4, wydalono za nieodpowiednie zachowanie 1, pozostało przeto i przystąpiło do egzaminu końcowego i egzaminów rocznych razem uczniów 29. Z 9 uczniów roku trzeciego złożyło egzamin końcowy: 3 z postępem w naukach bardzo dobrym a uzdolnieniem należytem na dozorcę robót polowych i stajennych jakoteż pisarza ekonomicznego, 2 z postępem w naukach zadowalniającym a uzdolnieniem należytem na dozorcę robót polowych i stajennych jako też pisarza ekonomicznego, jeden z postępem w naukach zadowalniającym a uzdolnieniem dostateczem na dozorcę i pisarza ekonomicznego, 1 z postępem w naukach dostatecznym i uzdolnieniem dostatecznym na dozorcę i pisarza ekonomicznego, dwóch z postępem w naukach ledwie dostatecznym i uzdolnieniem dostatecznem na dozorcę robót polowych i stajennych.

Wszyscy ci uczniowie zostali umieszczeni w służbach u pp. obywateli tutejszego powiatu; pp. służbodawcy byli przy egzaminie obecni. Zgłoszeń z prośbą o przedstawienie do służby ukończonych uczniów było razem 27.

Z 12 uczniów roku drugiego złożyło egzamin roczny z postępem bardzo dobrym 2, z postępem dobrym 9, z postępem dostatecznym 1. Z 8 uczniów roku pierwszego złożyło egzamin z postępem dobrym 5, z postępem dostatecznym 3.

Sprawy internatu.

Utrzymanie uczniów za czas od 1. września r. 1887 do 1. września r. 1888 kosztowało 4.689 zł. 76 ct.; w roku zeszłym (było otwartych tylko dwa lata) 3.986 zł. 20 ct. Koszt ten pokrył fundusz krajowy i opłaty 3 uczniów, z których jeden wpłacił całą należytość roczną 150 zł., drugi należytość półroczną 75 zł., trzeci częściową opłatę 50 zł.; wpłacili razem 275 zł.

Stan zdrowotny uczniów był w tym roku mniej pomyślny, a to prawdopodobnie skutkiem niezwykle ostrej zimy. Szczególniej w porze przejścia z jesieni do zimy, pojawiły się choroby kataralne i zapalne, które wymagały kuracyi w szpitalu lub porady lekarskiej w domu. W tutejszym szpitalu powiatowym leczono 7 uczniów łącznie przez dni 69. Lekarz odwiedził zakład 22 razy. Żądano porady u lekarza w domu 18 razy. Chorób zakaźnych i epidemicznych nie było.

Główny dozór nad uczniami i porządkiem w szkole prowadzi nauczyciel p. R. Bastgen, obok tego pełni kolejno z pp. Kurowskim i Stadnickim t. zw. inspekcyę, polegającą na specyalnym dozorze uczniów przez tydzień inspekcyjny. P. Grodzki uwolnił się od tego ciężkiego obowiązku z powodu nadwątlonego stanu zdrowia. Wszelkie prace około utrzymania porządku w salach szkolnych spełniają uczniowie.

Z dyrekcyi krajowej niższej szkoły rolniczej w Horodence 17. marca 1889.

Roman Bastgen.

Sprawozdanie

Dyrekcyi krajowej niższej szkoły rolniczej w Kobiernicach za rok szkolny 1887/8.

A. Program.

Dyrekcya miała zaszczyt w ostatniem swem sprawozdaniu przedstawić wyczerpująco program tutejszej szkoły rolniczej, który w zupełności i nadal utrzymuje.

Tylko pod jednym względem uważa za stosowne wyraźnie zaznaczyć zadanie szkoły mianowicie, iż szkoła tutejsza stara się wychować swych uczniów tak, aby po ukończeniu kursu nauki, byli dostatecznie uzdolnieni do gospodarowania samoistnego na posiadłości włościańskiej (ojcowskiej), lecz mając głównie ten cel na oku uwzględnia zakład także i możebność a poniekąd konieczność oddania ukończonych uczniów na usługi gospodarstw folwarcznych. Wymaga tego na razie praktyka dotychczasowego istnienia i rozwoju szkoły, która w roku ubiegłym już 11 uczniów wychowała i społeczeństwu na użytek oddała. Gdyż jak z jednej strony wpłynęły ku końcowi roku szkolnego do dyrekcyi zapytania właścicieli i dzierżawców większych posiadłości (z wyjątkiem jednego właściciela majątku włościańskiego) o ukończonych uczniów do służby folwarcznej, tak z druiej strony z wyjątkiem jednego ucznia, który z powodu służby wojskowej udał się na razie do domu rodzicielskiego, wszyscy inni abituryenci udali się do dyrekcyi z prośbą o umieszczenie ich do jakiej służby przy obcych gospodarstwach. Szkoła przewidując poniekąd możebność tego wyniku jej działalności uwzględniła już w ciągu 2-letniego wychowania i kształcenia swych uczniów tę ewentualność i dlatego na teraz mogła obustronnym wymogom odpowiedzieć z nadzieją, że i w przyszłości odpowie.

B. Pogląd historyczny na rozwój szkoły.

W roku niniejszego sprawozdania rozszerzoną i uzupełnioną została działalność zakładu przez otwarcie także II. roku nauki. Nauka praktyki, która dotychczas ograniczała się li tylko na wykonywaniu robót, jakich tutejszy folwark dostarczał, została w tym roku rozszerzoną przez nabycie najważniejszych narzędzi kołodziejskich, także na obznajomienie uczniów z ich użyciem. Jakkolwiek wprawa, której uczniowie w używaniu tych narzędzi nabrali i nabrać mogą nie jest zupełną, to jednak zajęcie to dla nich nie bez korzyści, gdyż czyni ich poradniejszymi na wypadek, gdy w praktyce życia z użyciem narzędzi kołodziejskich się spotkają; powtóre czas przeznaczony na zajęcia praktyczne i wtedy jeszcze da się praktycznie zużytkować, jeżeli stan powietrza nie pozwala zatrudnić uczniów w gospodarstwie folwarcznem lub w zimie, gdy na folwarku nie ma odpowiedniego zajęcia, jakoteż w ogóle w wolnych zresztą chwilach od innych zajęć.

I tak porobili uczniowie w ciągu ubiegłej zimy wszystkie grabie, potrzebne im na lato, nadto uczyli się robić podkulki i kłonice do wozów, cepy, styliska do narzędzi ręcznych itp.

Oprócz tych ćwiczeń używało się wprawniejszych uczniów do robienia ulów dla pszczół, i niektórzy z nich udowodnili i pod tym względem dostateczną zręczność i pojętność. Lecz i w gospodarstwie folwarcznem w Kobiernicach uzyskała szkoła rolnicza w tym roku sposobność do lepszego obznajomienia swych uczniów z ich przyszłymi obowiązkami.

W gospodarstwie folwarcznem w Kobiernicach dzięki przychylności p. Dra H. Czecza wprowadzono w roku szkolnym ubiegłym w życie administrowanie spichlerza i stodół przez uczniów szkoły rolniczej, co ma ogromną wartość dla ich praktycznego wychowania. Służbę tę sprawują uczniowie II. roku; każdego miesiąca odbiera uczeń magazyny od drugiego, który je w ubiegłym miesiącu administrował; przyjmuje do i wydaje z magazynu, za asygnacyami administracyi majątku, ma pieczę o dobre przechowanie i utrzymanie zapasów, prowadzi dotyczące rachunki, robi miesięczne zestawienia i przedkłada takowe administracyi dóbr.

Obowiązki te sprawują uczniowie zupełnie samoistnie pod kontrolą kierownika, który za należyte pełnienie obowiązków przez uczniów zaręczył.

Jak w roku poprzednim tak i w tym odbyli uczniowie kilka pouczających wycieczek pod przewodnictwem grona nauczycielskiego a mianowicie:

We wrześniu 1887 zwiedzali wystawę krajową uczniowie II. roku z łaski Wysokiego Wydziału krajowego, który raczył zezwolić na pokrycie kosztów podróży z funduszu krajowego.

W grudniu 1887 do gorzelni (z zaciernią Eckerta) wzorowo urządzonej p. Oskara Górniaka, właściciela dóbr w Nidku. Przy tej sposobności oglądali tamże również znakomicie urządzoną i utrzymywaną serkarnię.

W kwietniu 1888 do p. Henryka Dołkowskiego, dzierżawcy Nowej-wsi, gdzie mieli sposobność widzieć staranną uprawę pod ziemniaki i sadzenie tychże według właściwej metody, przyjętej przez p. Henryka Dołkowskiego. Nadto widzieli tu jedyną może w kraju próbę produkcyi nowych odmian ziemniaków z nasienia, którą się p. Dołkowski od 3 lat zajmuje.

W maju 1888 zwiedzali uczniowie II. roku serkarnię p. Skutka w Kozach, będącą odrębnym zakładem przemysłowym, nie połączoną z żadnem gospodarstwem mlecznem.

Oprócz tego odbywali kilkakrotnie wycieczki na pola kózkie, które właśnie w tym roku drenowano, celem zdjęcia szkiców dla uprawy i lepszego zrozumienia wyjaśnień o drenaży.

W końcu nadmienić jeszcze należy o zwyczajnych przechadzkach i wycieczkach niedzielnych i świątecznych w okolice zakładu, które uczniom dostarczyły sposobności poznawania i miejscowej flory i fauny, jak niemniej glebotwórczych kamieni i skał na porzeczu Soły.

W ciągu ubiegłego roku szkolnego zwiedzali tutejszy zakład:

We wrześniu 1887 JW. p. Artur br. Hohenbruck, c. k. radca sekcyjny w Ministerstwie rolnictwa, który korzystnie się wyraził o tutejszych urządzeniach.

W ciągu roku szkolnego zwiedzany był zakład kilkakrotnie przez W. p. Dra Hermana Czecza, prezesa kuratoryi szkoły.

Kurs nauki ukończył się z ostatnim dniem czerwca b. r. a w dniu 3 lipca przystąpili uczniowie do egzaminów przed komisyą egzaminacyjną, złożoną z delegata kuratoryi szkoły p Antoniego Wrotnowskiego, kierownika szkoły p. Mikołaja Wojciechowskiego i egzaminującego z dotyczącego przedmiotu nauczyciela w obecności delegata Wysokiego Wydziału krajowego p. Władysława Struszkiewicza, prezesa kuratoryi szkoły p. Dra Hermana Czecza, delegata konsystoryalnego, do nauki religii Wielebnego ks. dziekana Woźniaka z Grojca i innych panów i pań przybyłych łaskawie jako goście na egzamin. Egzamin odbył się w dwóch dniach. 11 uczniów zostało uznanych za dojrzałych i ci w następnych dwóch dniach po otrzymaniu świadectw opuścili zakład, udając się każdy na swoje stanowisko, względnie do domu rodzicielskiego.

Nadmienić jeszcze wypada na tem miejscu, że jak w roku ubiegłym tak i w tym po egzaminie umieszczonych zostało kilku uczniów, którzy I. rok nauki ukończyli, przy gospodarstwach okolicznych na praktyce, przez czas feryj, (t. j. wolny od nauki teoretycznej do 1. września).

I tak byli łaskawi przyjąć na praktykę w r. 1887:

P. Dr. Herman Czecz do Kóz 2 uczniów,

P. Oskar Rudziński do Osieka 3 uczniów.

W bieżącym roku:

znowu p. Dr. Herman Czecz do Kóz 1 ucznia.

„ Antoni Wrotnowski do Łęk 1 „

„ Karol Haempel do Malca 1 „

3 uczniów było przy gospodarstwach rodzicielskich zajętych.

Reszta uczniów I. roku pozostała w zakładzie przy gospodarstwie folwarcznem, o które zakład oparty.

Statystyka szkoły.

1. Siły naukowe.

I. Nauczyciel fachowy zarazem kierownik szkoły Mikołaj Wojciechowski uczył: hodowli zwierząt, nauki zarządu i ustawodawstwa rolnego.

II. Nauczyciel fachowy pomocnik, Konstanty Bielecki uczył: rolnictwa, nauk przyrodniczych, geografii i historyi na roku I. i geometryi na obu latach nauki.

III. Instruktor Przemysław Cholewa, uczył kaligrafii i wykonywania robót gospodarskich jak również nadzorował uczniów zajętych praktycznie.

IV. Weterynarz i nauczyciel pomocniczy Teofil Sochaniewicz uczył: języka polskiego, rachunków i weterynaryi na obu latach, geografii, historyi i pszczelnictwa na roku II.

V. Ksiądz Kazimierz Jary wikary z Kęt udzielał nauki religii na obu latach.

2. Srodki naukowe.

Do wymienionych już w roku przeszłym zbiorów przybyło w roku bieżącym:

1. Przez zakupno dyrekcyi: zbiór nasion pastewnych w szklannych słojach, z napisami polskimi, niemieckimi i łacińskimi.

Zbiór ten umieszczony na dobrym widoku w sieni przed jadalnią i kancelaryą dyrekcyi, tak że uczniowie przechodząc każdym razem do jadalni lub sali naukowej i napowrót zawsze sobie te nasiona oglądać mogą.

1 rajsbret, 1 rajszyna i 2 kąty do rysowania.

Nadto zakupiono do biblioteki:

4 broszurki A. M. Barty „O nawozach“.

Atlas Schuberta roślin został w tym roku skompletowany.

1 egzemplarz Michel landw. Gesetzkunde.

1 „ Wallny. Saat und Pflege landw. Culturpflanzen.

Oprócz tych dzieł zakupionych przybyły jeszcze łaskawie darowane przez:

Komitet pomnika dla Adama Mićkiewicza w Krakowie:

1 egzemplarz (6 tomów) dzieł Adama Mićkiewicza.

Wysokie c. k. Ministerstwo rolnictwa:

1 egzemplarz „Publicationen der Saamen Controlstation in Wien“.

1 „ Bericht über die Thätigkeit des k. k. Ackerbau Ministeriums 1886—1887.

1 „ Liebenbeng, Bericht über Saamenaustellung und Saamencongress in Schweden.

Przez nie życzącego sobie być wymienionym dobrodzieja:

60 tomów dzieł starszych treści gospodarczej.

W końcu przez pana Barona Hohenbrucka c. k. radcę sekcyjnego w Ministerstwie rolnictwa:

2 egzemplarze„ Landw. Musterbaupläne“.

Dyrekcya poczuwa się do obowiązku zachowania szczerej wdzięczności imieniem zakładu, winnej wszystkim życzliwym dobrodziejom i ofiarodawcom.

3. Frekwencya uczniów.

W roku szkolnym 1887/8 przeszło z roku I. na rok nauki II. — 11. uczniów; ze świeżo przyjętych 12 został 1 na rok nauki II. wpisany, 11. na rok nauki I, wszyscy jako uczniowie zwyczajni.

Rok urodzenia uczniów.

rok	na I roku nauki.	na II roku nauki.
1866	—	1
1867	—	2
1868	—	1
1869	2	3
1870	3	2
1871	1	2
1872	4	1
1873	1	—
	11	12

Pochodzenie uczniów.

a) z powatu

	na I. roku nauki	na II. roku nauki
Bialskiego	6	6
Cieszanowskiego	1	—
Krakowskiego	1	—
Krośnieńskiego	—	1
Łańcuckiego	—	1
Nowosądeckiego	—	1
Samborskiego	2	—
Sanockiego	—	1
Wadowickiego	1	—
Wielickiego	—	2
	11	12

b) pod względem stanu i zajęcia rodziców było

	na I. roku nauki	na II. roku nauki
Synów właścicieli posiadłości włościańskiej	5	4
zagrodników i chałupników	1	3
sług przy gospodarstwach większych	2	2
ludzi innych zajęć	3	1
	11	12

Przygotowanie uczniów.

	na I. roku nauki	na II. roku nauki
Prywatnie przygotowanych w czytaniu, pisaniu i rachunkach . .	—	1
z niedokończoną szkołą ludową .	—	1
„ „ „ wydziałową	—	1
„ ukończoną „ ludową	9	5
„ „ „ wydziałową	1	1
„ „ 1 klasą gimnazyalną	—	1
„ „ 1 „ realną	–	1
„ „ 2 „ gimnazyalną	1	—
„ „ niższem gimnazyum	—	1
razem .	11	12

Utrzymanie uczniów.

	na I. roku nauki	na II. roku nauki
Kosztem własnych funduszów	3	1
w części kosztem stypendyów w części z funduszu krajowego . .	1	2
w zupełności kosztem krajowego funduszu	6	4
kosztem stypendyów i zapomóg w zupełności	1	5
	11	12

Postęp w naukach okazało uczniów

	na I. roku nauki	na II. roku nauki
bardzo dobry . .	1	—
zadowalniający . .	4	7
dostateczny . . .	6	4
zaledwie dostateczny .	—	1
	11	12

Z 12 uczniów II. roku było kwalifikowanych teoretycznie do gospodarowania na posiadłości włościańskiej:

zupełnie	4	abituryentów
należycie	4	„
dostatecznie	2	„
nie kwalifikujących się . .	2	„
	12	„

Oprócz tego kwalifikowało się z tych uczniów do pełnienia obowiązków:

dozorcy	robót	polowych	i stajennych	i pisarza	ekonomicznego	5
"	"	"	"	—	—	4
"	"	"	—	—	—	1
"	"	—	stajennych	—	—	1
Niekwalifikował się do żadnego obowiązku						1
						12

4. Wiadomości o byłych uczniach.

Z 12 uczniow II. roku, którzy ukończyli naukę, udał się jeden tylko do domu rodzicielskiego, reszta zaś na posady, a mianowicie:

1 na posadę pomocnika gospodarczego na większy majątek włościański około 60 morgów w Lipniku.

9 na posadę pomocników gospodarczych, pisarzy i dozorców na dworskie posiadłości.

Jeden z nich musiał pozostać jeszcze w zakładzie, dla braku zręczności w wykonywaniu robót praktycznych.

O kilku z odeszłych uczniów dochodziły dyrekcyę wcale korzystne wieści pod względem sprawowania przez nich poruczonych im obowiązków, o innych nie ma żadnych wiadomości.

D. Sprawy internatu.

Pod względem nadzoru i utrzymania uczniów, nie zaszła żadna zmiana, tylko pozostał taki sam stan rzeczy, jaki był w przeszłoroczném sprawozdaniu przedstawiony.

Tylko pod względem pomocy lekarskiej, zaszła o tyle zmiana, jak że lekarz nie był stale angażowany, jak w roku poprzednim, tylko wzywany w razie potrzeby.

Lecz, że stan zdrowia był w ogóle zadawalającym, więc i nie było potrzeby częstego wzywania pomocy lekarskiej. Tylko raz zapadł był jeden uczeń w stan gorączkowy na kilka dni, do czego był lekarz wezwany, powtóre kazała dyrekcya z powodu grasującej w tutejszej okolicy z ubiegłą wiosną ospy, wszystkich uczniów rewakcynować.

E. Budynki szkolne i zewnętrzne wyposażenie szkoły.

Położenie budynków i ubikacyj pozostało tak samo, jak w sprawozdaniu tut. zeszłorocznem było przedstawionem, tylko pierwotnie postanowione przeznaczenie dwóch ubikacyj musiało uledz zmianie, a mianowicie:

1. Pomieszkanie instruktora składające się z kuchni i gabinetu zostało ograniczonem na sam gabinet, podczas gdy kuchnia przeznaczoną została na schowek dla narzędzi ręcznych gospodarczych, narzędzi i warsztatu kołodziejskiego i miejsce do ćwiczeń w użyciu tych narzędzi kołodziejskich, krótko — obrócona została na warsztat.

2. Ponieważ mieszkanie przyznane dekretem Wys. Wydziału krajowego weterynarzowi i nauczycielowi pomocniczemu p. Sochaniewiczowi w planie adaptacyjnym budynków szkolnych, nie było przewidzianem, umieściła dyrekcya p. Sochaniewicza w ubikacyi na infirmeryę przeznaczonej, infirmeryę zaś przeniosła do ubikacyi przeznaczonej na garderobę, a garderobę na strych.

Kobiernice w październiku 1888.

Kierownik szkoły rolniczej:
Mikołaj Wojciechowski, m. p.

Odpis

pisma Wydziału krajowego z dnia 21. kwietnia 1885. L. 19172 wystosowanego do Wysokiego c. k. Ministerstwa rolnictwa we Wiedniu.

Kiedy podpisany Wydział krajowy swego czasu od c. k. Prezydyum Namiestnictwa we Lwowie otrzymał wiadomość, że za przyzwoleniem Wysokiego c. k. Ministerstwa niższa szkoła rolnicza a zarazem szkoła dla uprawy i wyprawy lnu w Gródku ma być zwiniętą, pospieszył w piśmie wystosowanym do c. k. Namiestnictwa z dnia 3. kwietnia 1883 L. 9233 oświadczyć co następuje:

„Wiadomo nam, że szkoła w Gródku z powodu niesprzyjających warunków miejscowych, nie może jako szkoła rolnicza rozwijać się tak, jakby sobie tego życzyć należało.

„Mniemamy jednakże, że pierwotnemu zadaniu swemu kształcenia w uprawie i wyprawie lnu zakład ten mógłby w każdym razie przy odpowiedniej organizacyi sprostać najzupełniej.

„Spodziewana zaś działalność zakładu jako szkoły uprawy i wyprawy lnu zdaje nam się ze względu na stosunki ekonomiczne okolicy Gródka dostatecznie doniosłą, ażeby nas skłonić do przemawiania za utrzymaniem nadal zakładu, chociażby z wykluczeniem zadań, jakie mu wytknęła dodatkowa reorganizacya, przeprowadzona przez komitet c. k. galicyjskiego Towarzystwa gospodarskiego.“

Pomimo tego szkołę gródecką, jak wiadomo, z końcem maja roku 1884 zamknięto, nie poczyniwszy żadnych przygotowań do zaspokojenia potrzeby miejscowej przez wznowienie dawnego kursu uprawy i wyprawy lnu.

To też bardzo wkrótce dał wyraz tej potrzebie oddział rudecko-gródecki c. k. galicyjskiego Towarzystwa gospodarskiego, udając się do podpisanego Wydziału krajowego z usilną prośbą, ażeby tenże postarał się o utrzymanie zakładu gródeckiego lub przynajmniej o wznowienie kursu uprawy i wyprawy lnu. Ażeby utorować drogę urzeczywistnieniu życzenia oddziału rudeńsko-gródeckiego, które podpisany Wydział krajowy uznawał z góry za uprawnione, zawiązano przedewszystkiem rokowania z gminą gródecką w przedmiocie gruntów gminnych, które gmina odstąpiła swego czasu szkole lnianej do bezpłatnego użytku, a które stosownie do umowy zawartej przez gminę z c. k. galicyjskiem Towarzystwem gospodarskiem miały po dokonanem zamknięciu zakładu przejść znów w posiadanie gminy.

Gdy zaś rokowania te uchwałą rady gminnej dnia 14. kwietnia r. b., mocą której to uchwały owe grunta oddane zostały do rozporządzenia podpisanego Wydziału krajowego pod tymi samymi warunkami, jak poprzednio c. k. galicyjskiemu Towarzystwu gospodarskiemu pomyślnie zostały zakończone, podpisany Wydział krajowy ma zaszczyt przedłożyć Wysokiemu c. k. Ministerstwu w załączeniu ./. program reaktywować się mającego kursu dla uprawy i wyprawy lnu, a zarazem prosić najuprzejmiej, ażeby Wysokie c. k. Ministerstwo udzieliło na

utrzymanie tegoż kursu subwencyę z funduszów państwowych i to w tej samej wysokości w jakiej dawniej c. k. galicyjskie Towarzystwo gospodarskie na tenże cel otrzymywało zasiłki.

Mając silną nadzieję, że prośba ta znajdzie uwzględnienie, musi podpisany Wydział krajowy jeszcze nadmienić, że bez zapewnienia ze strony Wysokiego c. k. Ministerstwa owego zasiłku państwowego nie mógłby przedłożyć Sejmowi krajowemu wniosku o przyjęcie na fundusz krajowy kosztów utrzymania projektowanego kursu.

Alegat 5. do sprawozdania Wydziału krajowego LW. 42.463/89.

Zestawienie

kosztów reaktywowania kursu uprawy i wyprawy lnu i konopi w Gródku.

I. Uzupełnienie urządzenia wewnętrznego.

1.	12 szafeczek dla uczniów po 10 zł.	120 zł.	
2.	12 stołków do sypialń	24 „	
3.	12 stołków do sali wykładowej	24 „	
4.	3 lampy wiszące 1 stołowa	14 „	
5.	łóżko żelazne nowe	8 „	
6.	naprawa 11 łóżek żelaznych starych	15 „	
7.	9 sienników i 12 nagłówków	20 „	
8.	20 prześcieradeł po 2 zł.	40 „	
9.	36 ręczników po 50 ct.	18 „	
10.	1 koc na łóżko	7 „	
11.	12 koców zimowych po 10 zł.	120 „	410 zł.

II. Środki naukowe.

12.	1 łamaczka (Bruchmaschine)	100 zł.	
13.	1 trzepaczka (Schwingmaschine)	60 „	
14.	12 trzepaczek ręcznych po 3·50 zł.	42 „	
15.	24 trzepaków (Schwingmesser) po 1 zł. 50 ct.	36 „	
16.	4 szczotki angielskie	50 „	
17.	1 skrzynka do tych szczotek	12 „	
18.	1 waga decymalna	20 „	
19.	1 klekotka do czyszczenia nasienia lnu (Leinklapper)	20 „	
20.	przyrządy do nauki jak mapy, książki i t. d.	100 „	440 „

III. Budynki gospodarcze.

21.	stodoła i stajnia	900 zł.	900 „

IV. Sprzęty gospodarcze.

22.	młynek do czyszczenia zboża i lnu	80 zł.	80 „
	Razem		1.830 zł.

Alegat 6. do sprawozdania Wydziału krajowego LW. 42.463/99.

Wydatki

na utrzymanie kursu uprawy i wyprawy lnu i konopi w Gródku.

I. Płace nauczycieli.

1. Nauczyciel do teorycznej i praktycznej nauki uprawy i wyprawy lnu i konopi zarazem kierownik . .		800 zł.	
2. docent do nauki rolnictwa		600 „	
3. docent do nauk elementarnych		500 „	1.900 zł.

II. Koszta administracyjne.

4. Zarząd:			
a) koszta lustracyi zakładu . . .	100 zł.		
b) potrzeby kancelaryjne . . .	50 „	150 zł.	
5. opał i oświetlenie		120 „	
6. utrzymanie budynków szkolnych i ruchomości, kominiarz .		100 „	
7. ubezpieczenie od ognia		30 „	400 zł.

III. Utrzymanie uczniów.

8. stołowanie 9. odzież pościel i pranie	12 uczniów po 18 zł. miesięcznie przez 9 miesięcy . .	1.944 „	1.944 „

IV. Potrzeby naukowe.

10. Przybory do pisania i nauki uczniów . . .		50 zł.	
11. Przykupno modeli, machin i narzędzi . . .		100 „	150 „
	Razem . .		4. 394 zł

Program

kursu uprawy i wyprawy lnu i konopi w Gródku.

I. Kurs trwa przez dziesięć miesięcy, a mianowicie od 1. stycznia do 30. września każdego roku.
II. Językiem wykładowym jest język polski.
III. Nauka teoretyczna obejmuje:
1. Naukę języka polskiego:
a) ćwiczenia w płynnem czytaniu i ortograficznem pisaniu;
b) czytanie i objaśnianie czytanego z dziełek treści moralnej, historycznej i rolniczej;
c) pisanie dyktatów i raportów gospodarskich.
2. Rachunki:
a) cztery działania liczbami całemi i ułamkami zwykłemi z pamięci i na piśmie;
b) podział monet, czasu, miar i wag z ćwiczeniami na przykładach branych z gospodarstwa.
3. Rolnictwo:
a) wiadomości wstępne z nauk przyrodniczych;
b) o roli, jej składnikach i własnościach, glebie i podglebiu;
c) wycieńczenie roli i użyźnianie zapomocą nawozów;
d) pogląd na uprawę roślin gospodarskich;
e) pielęgnowanie łąk i pastwisk.
4. Naukę uprawy i wyprawy lnu i konopi:
a) uprawę roli pod len i konopie, obsiew, zbiór, suszenie i roszenie łodyg;
b) wypaździerzanie lnu i konopi zapomocą ręcznego wypałaszowania i maszyn;
c) składanie, przechowanie i pakowanie gotowego włókna do dalszego przewozu.
IV. Nauka praktyczna polega na własnoręcznym wykonywaniu wszelkich prac przy gospodarstwie oddanem do użytku kursu a szczególnie prac około uprawy i wyprawy lnu i konopi.

Aleg. 73.

Wniosek.

Wysoki Sejmie!

Zważywszy, że ustawa drogowa kraju nie zadawalnia i admistracye dróg gminnych utrudnia;

zważywszy, że ludność wiejska w przeważnej części kraju zniesienia prestacyj drogowych się domaga;

zważywszy, że prestacye drogowe w wykonaniu nie odpowiadają swej rzeczywistej wartości, a niezmiernie utrudniają preliminarz i gospodarkę w powiecie, stawiam wniosek reformy ustawy drogowej w następującym kierunku:

1. Znieść zarządy drogowe, a oddać organizacye zupełnie Radom powiatowym.
2. Indemnizacye prestacyj w ten sposób przeprowadzić, aby tak w gminie jak i na obszarze dworskim opłacano rocznie po 50 ct. od każdego numeru, zaś 25 ct. rocznie od każdego konia pełnoletniego.
3. Obszar dworski 5% w materyałach lub gotowiźnie stale rokrocznie od swego podatku gruntowego opłacać winien, a to bez względu, czy potrzeba ta w jednym roku jest wyczerpana lub nie.

Stanisław Jędrzejowicz w. r.
wnioskodawca.

Polanowski, W. Koziebrodzki, Madeyski, Bobrzyński, Tom. Rozwadowski, Scipio, Struszkiewicz, Zagórski, Emil Torosiewicz, Vivien, L. Wodzicki, A. Wodzicki, Lasocki, Bobczyński.

Aleg. 74.

Wniosek.

Zważywszy, że wedle §. 16. ogólnych zasad ustawy gminnej z dnia 5. marca 1862 l. 18. Dz. u. p. i §. 18. galic. ust. gmin. z dnia 12. sierpnia 1866 l. 19. Dz. ust. kraj. pod niemieckim wyrazem technicznym „Gemeinde-Vorstand" rozumieć należy „zwierzchność gminną", że zatem oba te terminy są identycznemi;

zważywszy, że wedle autentycznego tekstu niemieckiego w sejmowej ordynacyi wyborczej pod wyrazem „Gemeinde-Vorstand", użytym w §§. 27, 28 i 29, nie można niczego innego rozumieć, jak tylko „zwierzchność gminną";

zważywszy, że w przekładzie polskim i ruskim w §§. 27, 28 i 29 tejże ordynacyi wyborczej niemiecki wyraz „Gemeinde-Vorstand" zastąpiono mylnie wyrazami „nastojatel" — „przełożony";

zważywszy, że powyższy tekst zarówno polski jak i ruski nie zgadza się we wspomnianych postanowieniach z autentycznym tekstem niemieckim tejże samej ustawy;

zważywszy dalej, że wedle autentycznego tekstu niemieckiego komisyę wyborczą mają stanowić: zwierzchność gminna (Gemeinde-Vorstand) razem z komisarzem rządowym;

zważywszy, że mylny ten przekład daje podstawę do wprowadzania komisyj wyborczych, złożonych wyłącznie tylko z naczelnika gminy („Gemeinde-Vorsteher"" i komisarza wyborczego;

zważywszy, że postanowienie to, niezgodne z autentycznym tekstem niemieckim, dostało się do tekstu polskiego i ruskiego tejże ustawy widocznie tylko przez omyłkę, podpisani wnoszą:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Wzywa się Wysoki c. k. Rząd, by:

1. przy wykonywaniu §§. 27, 28 i 29 sejmowej ordynacyi wyborczej trzymał się niemieckiego tekstu sejmowej ordynacyi wyborczej z dnia 26. lutego 1861 r.;

2. by w przekładach polskim i ruskim w §§. 27, 28 i 29 sejmowej ordynacyi wyborczej użyte tamże mylnie wyrazy „nastojatel", „przełożony" zastąpił właściwym i niemieckiemu tekstowi odpowiadającym terminem „Zwerchnist' hromacka", „Zwierzchność gminna".

3. by poprawienie tej pomyłki, zaszłej przy przekładach poskim i ruskim sejmowej ordynacyi wyborczej podał do wiadomości powszechnej w drodze ustawodawczej.

Teliszewski w. r.
Wnioskodawca.

Dr. Sawczak, Huryk, J. Romańczuk, Barabasz, Ochrymowicz, Dr. Olpiński, Dr. Okuniewski, M. Siczyński, Korol, Hamorak, Sirko, Rożankowski, Dr. Antoniewicz, Kułaczkowski.

L. S. 540/89.

Aleg. 75.

Sprawozdanie

komisyi szkolnej o wniesionym przez c. k. Rząd projekcie ustawy o wynagrodzeniu za udzielanie nauki religii w publicznych szkołach ludowych.

Wysoki Sejmie!

Roku zeszłego c. k. Rząd przedłożył Sejmowi projekt do ustawy „o wynagrodzeniu za udzielanie nauki religii w publicznych szkołach ludowych". Ówczesna komisya szkolna, której projekt ten przekazany został, uznała za potrzebne przeistoczenie go całkowite co do układu i redakcyi, zmieniając także treść w niektórych ważniejszych punktach. Powody tych zmian przytoczone są w ówczesnem sprawozdaniu. Sejm na posiedzeniu z dnia 17. stycznia 1889 r. przyjął projekt komisyi, poczyniwszy w nim, oprócz kilku zmian mniejszej wagi, jednę ważniejszą (w §. 11), o której jeszcze niżej mowa będzie. Zaznaczyć przy tem należy, że c. k. Rząd ani na ówczesnych posiedzeniach komisyi szkolnej, ani podczas rozpraw sejmowych z wyjątkiem jednej tylko uwagi poczynionej przeciw pierwotnemu brzmieniu §. 11. nie sprzeciwiał się zmianom przez komisyę, a względnie przez Sejm przyjętym.

Pomimo to dowiaduje się Sejm obecny, że Rząd owego przez Sejm uchwalonego projektu do sankcyi cesarskiej nie przedłożył, oraz że Rząd przedkłada ponownie swój poprzedni projekt, w niczem nie zmieniony, który tedy uchwałą Sejmu z dnia 10. października 1889 przydzielony został nowowybranej komisyi szkolnej.

Komisya szkolna, spotykając się z tem dosłownem powtórzeniem zeszłorocznego projektu, nie może taić swego zdziwienia, dla czego c. k. Rząd przedstawia Sejmowi elaborat takiej treści i formy, o którym, skoro Sejm go nie przyjął zeszłego roku, musiał przypuszczać, że go zwłaszcza w tej właśnie formie znowu nie przyjmie. Komisya też nie mogłaby go żadną miarą do przyjęcia polecić, a to z powodów z. r. przez ówczesną komisyę przytoczonych.

Komisya jednak, mając na uwadze rzecz samą, t. j. potrzebę uchwalenia ustawy o ustanowieniu stałych katechetów i o ich wynagrodzeniu, chciała się przedewszystkiem dowiadywać o powody, dla których sankcya została odmówioną zeszłorocznemu projektowi. Powody te przytoczone są w piśmie p. Namiestnika do Wydziału krajowego z dnia 19. września 1889, które to pismo na żądanie komisyi zostało jej udzielone.

Z tego pisma przekonała się komisya, że c. k. Rządowi właściwie nie chodzi o przyjęcie zeszłorocznego projektu swego w dosłownem brzmieniu, tylko o pewne zmiany poczynić się mające w zeszłorocznym projekcie sejmowym. Wprawdzie w tym razie należało ze strony

Rządu wnieść do Sejmu projekt zeszłoroczny sejmowy ze zmianami, które Rząd za odpowiednie uznał. Takiem postępowaniem byłby c. k. Rząd okazał należny wzgląd na uchwały Sejmu, oraz byłby znacznie ułatwił praktyczne przeprowadzenie sprawy. Jakoż komisya, której idzie o rzecz, a nie o formę, postanowiła pójść tą ostatnią drogą, jako jedynie prawidłową i praktyczną; dla tego wzięła za podstawę swych obrad zeszłoroczny projekt sejmowy i zastanowiła się, w obrębie tegoż projektu, nad zmianami przez Rząd proponowanemi.

Pokazało się, że Rząd uważa dwie zmiany za koniecznie potrzebne, parę innych za pożądane. Komisya zaś, chociaż nie we wszystkiem podziela odnośnych zapatrywań rządu, jednak celem pomyślnego, szybszego załatwienia rzeczy, zmiany te prawie wszystkie przyjęła i przyjęcie ich Sejmowi zaleca.

Wskutek tego proponuje komisya szkolna w tekscie zeszłorocznego projektu dwie główne zmiany, a mianowicie następujące:

W §. 1. znajduje p. minister oświaty lukę, a to dla tego, że tam mowy nie ma o szkołach wydziałowych, a wnioskuje ztąd, iż projekt ustawy przez Sejm uchwalony do szkół wydziałowych się nie odnosi. Komisya szkolna mniema, że to mylna interpretacya; projekt sejmowy, stanowiąc o udzielaniu nauki religii w szkołach ludowych, stanowi tem samem, zdaniem komisyi, o szkołach wydziałowych, gdyż te ostatnie są także szkołami ludowemi; dla tego osobne wymienianie ich potrzebnem koniecznie nie było. Skoro jednak mogła ztąd powstać wątpliwość, komisya szkolna sądzi, że można wyraźnie szkoły wydziałowe wymienić; dla tego ustęp 1. §. 1. a względnie §. 6. w tym kierunku uzupełniła w przekonaniu, iż tym dodatkiem niczego właściwie w treści projektu nie zmieniła. To samo tyczy się dodawania wyrazu szkół pospolitych ludowych w ustępie 1 i 3 §. 1. oraz odpowiednich zmian w §. 5.

Druga ważniejsza zmiana tyczy się §. 11. t. j. wynagrodzenia dla świeckich nauczycieli, którzy udzielają nauki religii w zastępstwie duchownych.

Tu komisya szkolna ówczesna, mając na myśli ustawę krajową o stosunkach prawnych nauczycieli, która zawiera odpowiednie przepisy, proponowała paragraf który brzmiał: ,,O powierzaniu nauki religii nauczycielom świeckim i o wynagrodzeniu ich za nią stanowią osobne przepisy''. Podczas rozpraw sejmowych jednak wskutek wniesionej poprawki przyjęty został §. 11. w następującem brzmieniu: „Nauka religii, której udziela świecki nauczyciel, wlicza się w jego godziny nauki obowiązkowe, a względnie nadobowiązkowe''.

Przeciw temu postanowieniu podnosi p. minister zarzut, iż sprzeciwia się ono postanowieniom ustaw państwowych z dnia 14. maja 1869, 2. maja 1883 i 17 czerwca 1888, z których dwie pierwsze orzekają, że udzielanie nauki religii nie należy do zwyczajnych obowiązków nauczycieli świeckich, a ostatnia postanawia, że za udzielanie tej nauki należy się nauczycielom świeckim stosowna remuneracya, podczas gdy wliczanie tej nauki (według przyjętego przez sejm tekstu) do godzin obowiązkowych znaczyłoby, że się nauczycielom świeckim żadnego wynagrodzenia nie przyznaje.

Zarzutowi temu musi komisya szkolna słuszność przyznać; dla tego proponuje nowy §. 11. w brzmieniu, odpowiadającem żądaniu ministra.

Oprócz tych dwóch zmian ważniejszych uważa p. minister niektóre jeszcze za pożądane:

a) w ustępie 1. §. 1. uważa p. minister słowo ,,w ogóle'' za zbyteczne i proponuje opuścić je celem zapobieżenia nieporozumieniom; komisya owych wyrazów za zbyteczne nie uważa; skoro jednak zrozumiane nie były, zastępuje je wyraźną interpretacyą;

b) w ustępie 1. §. 3. p. minister znajduje, że należałoby opuścić słowa „i które posady duszpasterskiej nie zajmuje'', a natomiast umieścić końcowy ustęp tej treści: ,,posada osobnego nauczyciela religii nie może być połączoną z równoczesnem piastowaniem posady

duszpasterskiej". Komisya nie spostrzegła różnicy między jedną a drugą stylizacyą, dla tego wedle życzenia p. ministra umieściła końcowy ustęp żądanej treści, tylko króciej ułożony;

c) w §. 6. p. minister życzy sobie, „dla zupełnej jasności" zamiast słów „władza wyznaniowa" umieścić „właściwa władza kościelna, względnie przełożeństwo wyznaniowej gminy izraelickiej"; komisya, chociaż nie uważa tej zmiany za potrzebną, przychyliła się do tego życzenia, uważając rzecz za obojętną; natomiast

d) nie przyjęła komisya życzenia, aby w ostatnim ustępie §. 1. powiedzieć „tej samej gminy szkolnej", gdyż wyrażenie „w tej samej miejscowości" odpowiada zupełnie mysli, którą chciano w tym ustępie uwydatnić, komisya bowiem właśnie chciała ograniczyć obowiązek, o którym w rzeczonym ustępie mowa, tylko do szkół znajdujących się w jednej miejscowości.

Tym sposobem komisya szkolna, z jedynym drobnym wyjątkiem przytoczonych na ostatku słów; wszystkim przez p. ministra żądanym zmianom i wyrażonym życzeniom zadość uczyniła, nie tyle w przekonaniu, że wszystkie w równej mierze potrzebnemi i pożądanemi były, lecz wiedziona stanowczem żądaniem i gorącem życzeniem, aby ustawa tak ze wszechmiar pożądana, rychło przyszła do skutku.

W tej myśli komisya szkolna wnosi:

Wysoki Sejm raczy załączony pod ·/. projekt ustawy uchwalić.

Czartoryski, w. r.
przewodniczący i sprawozdawca.

Ustawa

z dnia . . . . dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, którą na mocy ustawy z dnia 17. czerwca 1888 nr. 99 Dz. u. p. wydaje się postanowienia o wynagrodzeniu za udzielanie nauki religii w publicznych szkołach ludowych.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, rozporządzam co następuje:

§. 1.

W publicznych pospolitych szkołach ludowych o czterech lub więcej klasach, tudzież w szkołach wydziałowych, ustanowieni będą osobni nauczyciele religii ze stałą płacą, jeżeli liczba godzin nauki religii we wszystkich klasach, w których mają jej udzielać, wynosi razem przynajmniej ośmnaście godzin tygodniowo a liczba uczniów ich wyznania i obrządku przenosi ośmdziesiąt.

Taki nauczyciel obowiązany jest aż do dwudziestu czterech godzin nauki bez dodatkowego wynagrodzenia, do trzydziestu zaś za dodatkowem wynagrodzeniem od każdej godziny po nad liczbę dwadzieścia cztery.

Exortę liczy się za dwie godziny.

Nauczyciel religii mianowany będzie dla jednej szkoły, a to dla szkoły ludowej najwyższej kategoryi w miejscu istniejącej; można jednak nałożyć na niego obowiązek udzielania nauki religii także w innych publicznych szkołach ludowych w tej samej miejscowości, aż do oznaczonej w ustępie pierwszym i drugim liczby godzin.

§. 2.

Gdzie warunki powyższe zachodzą, tam posadę osobnego nauczyciela religii ustanowi władza szkolna krajowa, po zasięgnięciu zdania władzy szkolnej okręgowej i władzy zwierzchniczej wyznaniowej a względem nauczycieli religii izraelickiej, dotyczącej zwierzchności wyznaniowej,

oznaczając przytem, w których szkołach i z jaką ilością godzin nauczyciel taki udzielać ma nauki religii.

§. 3.

Osobnymi nauczycielami religii w myśl §. 1. mogą być tylko takie osoby, które wyznaniowa ich władza zwierzchnicza uzna za uzdolnione do tego. W szczególności zaś mogą być ustanowieni:

a) dla nauki religii katolickiej tylko kanonicznie ordynowani świeccy lub zakonni kapłani;

b) dla nauki religii ewangielickiej albo duchowni ustanowieni podług obowiązujących dla tego wyznania przepisów, albo osoby zaopatrzone w świadectwo kwalifikacyi na nauczycieli szkół ludowych, a posiadające kwalifikacyę przepisaną do udzielania nauki religii.

c) dla nauki religii izraelickiej tylko te osoby, które ukończyły szkołę rabinów i złożyły egzamin na rabina z dobrym postępem, lub też które mają kwalifikacyę na nauczycieli szkół ludowych, a posiadają kwalifikacyę przepisaną do udzielania nauki religii.

Posady osobnego nauczyciela religii nie można piastować równocześnie z posadą duszpasterską.

§. 4.

Do nauczyciela religii stale ustanowionego stosują się, tak co do poborów, jak co do innych służbowych stosunków, wszystkie przepisy, odnoszące się do nauczycieli tej szkoły, dla której nauczyciel religii jest mianowany, nie uwłaczając prawom służącym zwierzchniczej władzy wyznaniowej.

§. 5.

O ile nauka religii w wyższych klasach publicznych szkół ludowych pospolitych, począwszy od czwartej, oraz w szkołach wydziałowych nie jest zapewnioną w myśl §. 1. przez ustanowienie osobnego nauczyciela religii, nauka ta powierzoną będzie przez władzę szkolną okręgową na wniosek właściwej władzy kościelnej, względnie przełożeństwa izraelickiej gminy wyznaniowej osobom, odpowiadającym warunkom §. 3. tylko z tą różnicą, iż obok udzielania tej nauki mogą zajmować posady duszpasterskie.

§. 6.

Za każdą godzinę w tygodniu nauki udzielanej w wyższych klasach publicznych pospolitych szkół ludowych, począwszy od czwartej, tudzież w szkołach wydziałowych, należy się tym nauczycielom, w §. 5. wymienionym, wynagrodzenie 20 zł. rocznie, jeżeli władza szkolna stwierdzi, iż nauki udzielali rzeczywiście, a właściwa władza kościelna, a względnie przełożeństwo izraelickiej gminy wyznaniowej poświadczy, że udzielali jej z dobrym postępem. Jednakże wynagrodzenie to należy się tylko tym nauczycielom, którzy z tytułu obowiązku duszpasterskiego w niższych trzech klasach nauki religii udzielali bezpłatnie.

Wypłata remuneracyi nastąpi z końcem każdego półrocza szkolnego.

§. 7.

Stałe pobory i remuneracye, przyznane według powyższych przepisów, mają być pokrywane z funduszów, z których pokrywają się pobory służbowe nauczycieli świeckich, jeżeli nie istnieją osobne fundusze, fundacye lub zobowiązania osób prywatnych albo korporacyj.

§. 8.

Wynagrodzenie kosztów podróży, które ma być przyznane z powodu udzielania nauki religii po za miejscem zamieszkania nauczyciela religii, ma być pokrywane przez strony wymienione w art. 24. ust. z 2. lutego 1885, dz. u. kr. l. 29 w stosunku tamże wskazanym, jeżeli strony te nie dostarczają stosownych podwód. O potrzebie tych świadczeń i o wysokości tych wynagrodzeń orzeka Rada szkolna okręgowa.

§. 9.

Z wejściem w życie tej ustawy gasną zobowiązania publicznych czynników do pokrywania stałych poborów, remuneracyj i wynagrodzeń niniejszą ustawą objętych, o ile te zobowiązania oparte są na dotychczasowych przepisach.

§. 10.

Osobni nauczyciele religii, zamianowani przed wejściem w życie tej ustawy, nie mogą wskutek tej ustawy doznać obniżenia swych dotychczasowych poborów, ani nabytego prawa do emerytury; miara zaś obowiązku tych nauczycieli do udzielania nauki religii może być zmienioną w myśl §. 1.

§. 11.

Jeżeli nauki religii udziela w myśl §. 5. ustawy z dnia 14. maja 1869 dz. p. p. N. 62 świecki nauczyciel ponad obowiązkowe 30 godzin tygodniowo, należy mu się wynagrodzenie, określone w art. 17. ustawy krajowej z dnia 1. stycznia 1889 N. 16. dz. u. kr., za udzielanie zaś nauki religii w obrębie owych 30 godzin obowiązkowych należy mu się połowa tegoż wynagrodzenia.

§. 12.

Ustawa niniejsza wchodzi w życie z początkiem roku słonecznego następującego po jej ogłoszeniu.

Wykonanie jej poruczam Mojemu Ministrowi wyznań i oświaty.

LW. 45389/1889.

Aleg. 76.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie rekonstrukcyi bulierów pod kotłami parowymi w szpitalu św. Łazarza w Krakowie.

Wysoki Sejmie!

Dla użytku pralni, kuchni, wodociągów i t. d. funkcyonują w szpitalu św. Łazarza w Krakowie od r. 1878 kotły parowe, wykonane — jak w ogóle całe urządzenie mechaniczne w tym szpitalu — przez fabrykę arcyksięcia Albrechta w Ustroniu.

System kotłów jest zwykły, cylindrowy, każdy o 2 bulierach. Kocioł górny ma średnicę 1·10 m., długość wynosi 6·00 m; buliery zaś mają średnicę 0·55 m.; jeden z nich jest 5·10 m., drugi 5·42 m. długi. Obliczone są na 5 atmosfer, lecz pracują zwykle przy ciśnieniu tylko 2 atmosfer.

Z początku czyszczono te kotły co 3 miesiące z osadu kamiennego, lecz gdy zauważano, że kamień ten z powodu złej wody nadmiernie i w wielkich nagromadzał się bryłkach (12 cm. grubości), czyszczono kotły częściej.

Nie wiele to jednak pomogło, bo już w roku 1881 musiano zarządzić pierwszą naprawę kotłów. Powołani podówczas rzeczoznawcy orzekli, że powodem psucia się kotłów jest zła woda, pozostawiająca wiele osadu, który zbierając się nad palennikami, przylega szczelnie do blachy i powoduje jej przepalenie.

Urządzono więc blachy ochronne wewnątrz kotłów przy dolnej ścianie, ażeby na nich zbierał się osad i nie psuł spodu kotłów. Lecz i to nie wiele pomogło, bo w r. 1882 do nowej przystąpić trzeba było reparacyi, co musiano następnie powtórzyć w r. 1883 i 1884.

Znowu wezwano rzeczoznawców, ktorzy zawyrokowawszy, że woda jest zła, bo zanieczyszczona gipsem i wapnem, nie podali zarazem żadnego sposobu wyjścia. Wtedy zarząd szpitala zasięgnąwszy informacyj o działalności aparatu do czyszczenia wody, systemu Dervaux, sprawił takowy za zezwoleniem Wydziału krajowego kosztem 764 zł. 42 ct.

Skutek był dobry, gdyż osad zredukował się znacznie i po sześciu tygodniach użycia wynosił tylko około 3 mm. Wprawdzie wkrótce potem w r. 1886 i 1888 musiano znowu kotły naprawiać, lecz uszkodzenia były spowodowane prawdopodobnie jeszcze w czasie przed zaprowadzeniem aparatu systemu Dervaux. Dnia 6. sierpnia odbył rewizyę kotłów p. Kubicki, inżynier Towarzystwa ubezpieczeń kotłów parowych, i znalazł znaczne uszkodzenie bulierów, które radzi wymieniać zupełnie i zamiast jak obecnie — dwóch małych, dać jeden duży pod każdym kotłem. Z projektem tym zgadza się również inżynier szpitala p. Karol Zaremba, a zmiana ta jest głównie wskazaną dlatego, ażeby ułatwić kontrolowanie i czyszczenie bulierów.

Koszt rekonstrukcyi obliczono na 2.800 zł. Relacya p. Kubickiego, kosztorys i wyjaśnienie p. Zaremby, znajdują się przy akcie N. 45.389/89. Wprawdzie na razie musiano, ażeby nie wstrzymywać ruchu pralni, kuchni itd. zarządzić reparacye bulierów, lecz nie na długo one pomogą, gdyż buliery są bardzo zużyte i koniecznej wymagają wymiany.

Przedstawiwszy Wysokiemu Sejmowi cały stan rzeczy, Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm raczy zezwolić na rekonstrukcyą bulierów pod kotłami w szpitalu św. Łazarza w Krakowie i wstawić na ten cel jako wydatek nadzwyczajny kwotę dwu tysięcy ośmset (2.800) zł. w. a. do budżetu funduszu powyższego szpitalu na r. 1890 w Rub. XI. poz. 48—3).

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Lwów dnia 20 października 1889.

Marszałek krajowy:
Tarnowski, w. r.

Sprawozdawca:
Dr. Franciszek Hoszard, w. r.
Członek Wydziału krajowego.

Z drukarni „Dziennika Polskiego" we Lwowie.

L. s. 631|1889.

Aleg. 77.

Wniosek.

Zważywszy, iż podatek spadkowy, przy dziedziczeniu własności nieruchomej, w rodzinie najbliższej, jest jednym z najuciążliwszych;

zważywszy, iż podatek ten, o ile ogólnie nader jest ciężkim, o tyle przy dziedziczeniu małych zagród włościańskich i małomiejskich, w najczęstszych wypadkach bywa pierwszą przyczyną utraty, lub co najmniej rozdzrobnienia małej własności ziemskiej;

zważywszy wreszcie, iż Reprezentacya kraju naszego w odczuciu dotkliwości podatku tego pod względem ekonomiczno-społecznym, od lat kilkunastu domaga się ciągle, stale a bezskutecznie reformy podatku spadkowego, a w szczególności doniosłej modyfikacyi opłat skarbowych od przeniesienia małej własności ziemskiej z tytułu dziedzictwa w rodzinie najbliższej,

czynię wniosek:

Wysoki Sejm uchwalić raczy:

Sejm Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem wzywa c. k. Rząd, by w czasie najkrótszym przedłożył do konstytucyjnego traktowania projekt dotyczący reformy ustawy o należytościach skarbowych przy przeniesieniu nieruchomej własności (T. s. 39 *c) aa)* 65*B*, 106, rozp. minister. z 3. maja 1850, najwyż. rozp. z 19. marca 1853) z powodu dziedzictwa w rodzinie najbliższej, a z szczególnem uwzględnieniem małej własności (Bauergüter).

Lwów dnia 24. października 1889.

Abrahamowicz, *w. r.*
wnioskodawca.

Mikołaj Wolański, Władysław Wolański, B. Horodyski, Kornel Horodyski, Chamiec, Tyszkowski, Siemiginowski, W. Struszkiewicz, Emil Torosiewicz, W. Koziebrodzki, Szeliski, Mazaraki, Vivien.

Z drukarni Ludowej we Lwowie.

L. S. 634.

Aleg. 78.

Wniosek.

Zważywszy, że postanowienie §. 99. krajowej ustawy z dnia 14. Marca 1875 (Dz. u. kr. l. 38), co do zaprowadzenia ksiąg wodnych, map wodnych i zbioru dokumentów do tychże się odnoszących w Galicyi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, nie jest należycie przestrzegane i tylko częściowo weszło w życie, w wielu powiatach zaś księgi te raczej nie istnieją, stawia podpisany i towarzysze wniosek:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

„Wzywa się c. k. Rząd, aby istniejące rozporządzenia co do zaprowadzenia u władz politycznych powiatowych ksiąg wodnych, map wodnych i zbioru dokumentów doń odnoszących się ściśle przestrzegane — gdzie to nie nastąpiło, bezzwłocznie zakładane — gdzie zaś wadliwie lub niedokładnie prowadzone były, natychmiast poprawione i uzupełnione zostały."

We Lwowie, dnia 24. października 1889.

Weigel w. r.
wnioskodawca.

Dr. Midowicz, Fr. Kramarczyk, Hamorak, Dr. Korol, Sirko, Okuniewski, Ochrymowicz, Kułaczkowski, Michalski, Gross, Dworski, Dr. Olpiński, Romanowicz, Dr. Antoniewicz, Smolka, Szczepanowski, Lenartowicz, Palch, Goldman, Fruchtman, Michałowski, Strzygowski, Wiktor Zbyszewski, Albin Rayski, Dr. Adam Asnyk, Ed. Klemensiewicz, Hausner, ks. Sawa, Bobczyński, T. Merunowicz.

L. S. 633/89.

Aleg. 79.

Wniosek.

Z uwagi, że zaprowadzona kosztem Rządu i kraju c. k. zawodowa szkoła ślusarstwa w Świątnikach bardzo pomyślnie się rozwija i ludności tamecznej, od wieków w tym zawodzie zaprawnej, rokuje udoskonalenie wyrobów, lepszy ich zbyt i coraz liczniejsze zamówienia towaru;

z dalszej uwagi zaś, że popyt ten za wyrobami świątnickimi dopiero wtedy się pożądanie dźwignie i rozszerzy, jeżeli robotnicy tameczni wykształceni będą w ślusarstwie budowlanem, gwoli czemu kształcić i udoskonalać się muszą w przemyśle ślusarskim artystycznym, podpisany z towarzyszami wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Wzywa się c. k Rząd, aby w porozumieniu z Wydziałem krajowym zaprowadził w zawodowej szkole w Świątnikach kurs przemysłu artystycznego i ślusarstwa budowlanego.

Lwów, dnia 24. października 1889.

Weigel
wnioskodawca.

Dr. Midowicz, Dr. Antoniewicz, Fr. Strzygowski, Zbyszewski, Dr. Adam Asnyk, Michałowski, Fr. Kramarczyk, Hamorak, Dworski, Dr. Król, Gross, Goldman, Okuniewski, Kulaczkowski, Dr. Olpiński, Romanowicz, Albin Rayski, ks. Sawa, Smolka, Fruchtman, Lenartowicz, Bobczyński, Palch, Sirko, Ochrymowicz, Szczepanowski, Hausner, M. Michalski, T. Merunowicz.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

L. s. 632.

Aleg. 80.

Wniosek.

Z uwagi, że przemysł domowy licznej ludności w Sułkowicach, powiecie Myślenickim, kilkaset kuźni zatrudniający dla wytrzymania dotkliwej konkurencyi z wyrobami fabrycznymi i zagranicznymi na szczególną opiekę Rządu i kraju zasługuje, a rokowania dłuższy czas już trwające dojrzały o tyle, że c. k. Rząd postanowił urządzić w Sułkowicach wzorowy warsztat kowalski, że zaś z powodów finansowych rzecz przeciągnąć się może z krzywdą ludności pracowitej i uczciwej w Sułkowicach, przeto podpisany i towarzysze wnoszą:

Wysoki Sejm uchwalić raczy:

„Wzywa się c. k. Rząd, aby zamierzony warsztat wzorowy w Sułkowicach, dla dźwignięcia tamecznego przemysłu domowego i udoskonalenia wyrobów kowalskich — im prędzej — w każdym razie zaś z początkiem roku 1890 zaprowadził.

Lwów dnia 24. października 1889 r.

Weigel w. r.
wnioskodawca.

Sirko, Gross, Hamorak, Romanowicz, Strzygowski, Fr. Zbyszewski, Fr. Kramarczyk, Michalski, Dr. Antoniewicz, Dr. Korol, Kułaczkowski, Albin Rayski, Okuniewski, Dworski, Fruchtman, Michałowski, Goldman, Dr. Adam Asnyk, ks. Sawa Szczepanowski, Hausner, Dr. Midowicz, Dr. Olpiński, Smolka, Lenartowicz, Bobczyński, Ochrymowicz, Palch, T. Merunowicz.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

L. S. 636/89.

Aleg. 81.

Wniosek.

Zważywszy, że w naszym kraju wiele gmin nadpłaciło nietylko gotówką ale i robocizną przy budowaniu dróg konkurencyjnych krajowych i okręgowych w czasie od 1854 do 1868 roku, i tych nadpłat im dotąd nie zwrócono;

zważywszy, że wypłata ta w miarę funduszów, ściąganych od stron konkurencyjnych dla poszczególnych dróg, zwleka się więcej jak od 20 lat ze szkodą gmin, które nadpłaciły;

zważywszy, że przez odpisywanie należytości stronom krzywdzi się gminy, które nadpłaciły, i to w stosunku bardzo nieproporcyonalnym;

zważywszy, że jeżeli w myśl protokolarnej ugody między c. k. Rządem a Reprezentacyą kraju z dnia 16. stycznia 1868 kraj przejął te drogi w swój zarząd i na swoję własność, a Wydziałowi krajowemu zastrzeżono prawo przyzwalania na odpisywanie należytości, to tem samem kraj przyjął na siebie zobowiązania względem gmin, które mają nadpłaty, przedewszystkiem zaś obowiązek czuwania nad całością należytości, przyznanych gminom na podstawie prawomocnych wyciągów z urzędowych operatów konkurencyjnych i superrewidowanych obrachunków;

zważywszy w końcu, że fundusz krajowy dawał już we wspomnianym okresie czasu zaliczki na wypłatę należytości przedsiębiorcom, z których to zaliczek dotychczas u stron konkurencyjnych kwota 32.000 zł. zalega;

podpisani wnoszą:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Poleca się Wydziałowi krajowemu, by przeprowadził ścisły obrachunek wszystkich należytości, niewypłaconych jeszcze gminom, tudzież należytości, zalegających u stron konkurencyjnych, i ażeby na następnej sesyi przedłożył wniosek, by kraj za pomocą dozwolonego kredytu przyszedł z pomocą funduszom konkurencyjnym dróg w formie zaliczki, tak, ażeby do końca roku 1890 wszystkie należytości z tytułu nadpłat (w gotówce i w robociznie) mogły być gminom wypłacone. Na amortyzacyę tej zaliczki wszelkie wpływy od zalegających stron miałyby od dnia ostatniej likwidacyi wpłynąć do kasy Wydziału krajowego. Nadwyżka pozostała w kasie po ukończeniu tej sprawy i po wypłaceniu przypadających należytości przypadnie na rzecz funduszu subwencyjnego dla dróg gminnych i powiatowych.

Mikołaj Siczyński w. r.
wnioskodawca.

Dr. Antoniewicz, Barabasz, Huryk, Sirko, Rożankowski, Herasimowicz, Kułaczkowski, Hamorak, Teliszewski, Korol, Okuniewski, Ochrymowicz, J. Romańczuk, Dr. Olpiński, Dr. Sawczak.

L. S. 637/1889.

Aleg. 82.

Wniosek.

Zważywszy, że w naszych czasach wymiar należytości prawnych od aktów prawnych jest nie tylko dla wszystkich, ale i dla ludzi fachowych nader trudny i niepewny;

zważywszy, że ustawa o należytościach i taksach prawnych z dnia 9. lutego 1850 l. 50 Dz. u. p. z tysiącznemi jej dodatkowemi ustawami, rozporządzeniami i postanowieniami wcale nie odpowiada dzisiejszym stosunkom naszego życia społecznego i prawnego, i że ta ustawa ze wszystkiemi swemi dodatkowemi postanowieniami i rozporządzeniami stała się tak niejasną, tak nieprzystępną, w poszczególnych postanowieniach swoich tak sprzeczną, że dzisiaj znajomość wszystkich tych kazuistycznych norm i postanowień należy do bardzo wielkich rzadkości, i sam c. k. Rząd zalicza taką znajomość do rzeczy prawie zupełnie niemożliwych;

zważywszy, że przy takiem zawiłem ustawodawstwie wymiar należytości prawnych od wszelkiego rodzaju aktów prawnych spoczywa dziś de facto w rękach zupełnie niekompetentnych, bo w rękach urzędników kasowych, od których nawet niesłuszną rzeczą byłoby wymagać znajomości przepisów tej ustawy o należytościach prawnych, wszystkich przepisów prawa cywilnego handlowego, wekslowego i wszelkich innych ustaw, bez których znajomości sprawiedliwy wymiar należytości jest wprost niemożliwym;

zważywszy, że ztąd pochodzi nieraz ten dziwaczny wymiar należytości prawnych, mianowicie w urzędach pierwszej instancyi, który w nowszych czasach pojawił się i który w całym świecie omawianym bywa pod ogólną nomenklaturą: „kwiatki fiskalizmu“;

zważywszy, że główne zasady ustawy z dnia 9. lutego 1850 l. 50 Dz. u. p., a mianowicie zasada: „in dubiis pro fiscum“, w tej ustawie z całym naciskiem wypowiedziana i do ustawowej tezy podniesiona, wpływa nader niekorzystnie na sprawiedliwy wymiar należytości, że zasada ta nie zgadza się zresztą ani z zasadami sprawiedliwości, ani nawet z wysokiem powołaniem państwa; — podpisani wnoszą:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Wzywa się c. k. Rząd, by w drodze ustawodawszej postarał się:

1. ażeby przedewszystkiem wymiar należytości prawnych przydzielonym został odpowiednio ukwalifikowanemu organowi rządowemu, któregoby zadaniem było wymierzać w pierwszej instancyi należytości prawne od aktów prawnych;

2. żeby §. 77. ustawy z dnia 9. lutego 1850 l. 50 Dz. u. p. zmienił w następujący sposób: „Wysoki skarb jest obowiązany, nieczekając na odpowiednią prośbę, zwrócić stronie należytość nieprawnie pobraną z 6% odsetkami i to natychmiast po skonstatowaniu tego faktu“:

3. by z taryfy o należytościach prawnych, a względnie z uwag wstępnych (Vorerinnerungen), dołączonych do tej taryfy i z nią integralną część stanowiących, usunął ustęp 1.;

4. by c. k. Rząd w jak najkrótszym czasie wprowadził jednolitą ustawę o należytościach prawnych.

Teliszewski, w. r. wnioskowca.

Barabasz, Huryk, M. Siczyński, Herasimowicz, Ochrymowicz, Sirko, J. Romańczuk, Olpiński, Dr. Antoniewicz, Kułaczkowski, Rożankowski, Dr. Okuniewski, Hamorak, Korol.

L. S. 638/89.

Aleg. 83.

Wniosek.

Zważywszy, że organa skarbowe, powołane do ściągania podatków, przy przymusowem ściąganiu podatków i należytości skarbowych wcale nie respektnją tego:

1. iż majątek zakładowy gospodarstwa nie może ulegać egzekucyi, chyba tylko razem z samem gospodarstwem, że zatem przeprowadzając egzekucyę podatkową, zabierają nawet przedmioty, które wedle przepisów ustawy i z natury swego przeznaczenia są niezbędną częścią gospodarstwa (fundus instructus), a tem samem uniemożliwiają posiadaczom gruntu dalsze prowadzenie jakiej takiej gospodarki;

2. że wedle noweli egzekucyjnej z dnia 10. czerwca 1887 l. 74, rzeczy niezbędne do utrzymania i wyżywienia rodziny, tudzież pasza, przeznaczona na karm dla bydła, niezbędnego do prowadzenia gospodarstwa, wyjęte zostały z pod prawa egzekwowania, i że postanowienia tej ustawy odnoszą się także do egzekucyj podatkowych;

zważywszy, że to nieprawidłowe, a naszemu gospodarstwu wiejskiemu nader szkodliwe postępowanie organów egzekucyjnych pochodzi przeważnie ztąd, że egzekutorowie podatkowi, będąc tylko slugami kontraktowymi, rekrutują się z pomiędzy ludzi, umiejących zaledwie nieco czytać i pisać, którzy nie mają prawie żadnego pojęcia o swoich prawach i obowiązkach a tem mniej o przepisach prawnych, obowiązujących do ściągania podatków, ponieważ c. k. Rząd od tych ludzi znajomości tych przepisów zgoła nie wymaga;

zważywszy, że ta ich nieznajomość staje się w wielu wypadkach przyczyną licznych zażaleń i rekursów, a co najważniejsza przyczyną upadku gospodarstwa wiejskiego;

zważywszy, że obecnie już, wedle projektu, wniesionego do Wysokiego Sejmu, będzie się wymagać dowodów uzdolnienia nawet od pisarzy gminnych, a zatem od organu, w administracyi krajowej nader podrzędnego;

zważywszy, że postanowienia rozporządzenia ministeryalnego i instrukcyi służbowej, odnoszące się do instytucyi egzekutorów, nie podają temu organowi obowiązujących przepisów egzekucyjnych, lecz przeciwnie, zdają dłużnika podatkowego i jego prawa na łaskę i niełaskę tego organu egzekucyjnego:

zważywszy, że c. k. Rząd, posługując się tym organem, nie zapewnia mu nietylko przyszłości, ale nawet jutrzejszego dnia, a tem samem zniewala go, by on swój obowiązek w ten sposób spełniał, ażeby nie było przyczyny napędzić go natychmiast, jako niezdolnego i pozbawić go chleba;

zważywszy, że c. k. Rząd, ustanawiając remuneracye i nadzwyczajne nagrody pieniężne za należyte ściąganie podatków, wprowadza egzekntorów podatkowych na drogę, która dla kontrybuentów podatkowych jest bardzo niekorzystną;

zważywszy w końcn, że c. k. Rząd za niewłaściwe postępowanie egzekntorów przy przeprowadzaniu egzekucyj nie pociąga do odpowiedzialności tych władz, którym egzekutorowie podatkowi jako słndzy zwyczajni podlegają i od których polecenia otrzymują — podpisani wnoszą:

Wysoki Sejm raczy uchwalić.

Wzywa się c. k. Rząd

pro 1., by obok istniejącej już instrukcyi wydał dla egzekutorów podatkowych jak najdokładniejszą instrnkcyę służbową, obejmującą i ze stanowiska praktycznego wyjaśniającą wszelkie normy i przepisy, które obowiązują przy ściąganiu podatków;

pro 2., żeby tym egzekntorom i ich władzom bezpośrednim nakazał, by przy ściąganiu podatków przestrzegano jak najściślej i ściśle trzymano się ustaw pozytywnych, tudzież instrukcyi słnżbowej, a mianowicie przepisów nstawy o gospodarskim fundus instructus i noweli egzekucyjnej z dnia 10. czerwca 1887 l. 74 Dz. n. p., wreszcie rozporządzenia Ministerstwa skarbu z dnia 18. lipca 1887.

pro 3., by orzeczenie, czy rzecz pewna należy do fundus instructus gospodarstwa, albo czy ona jest wyjętą z pod egzekncyi w myśl noweli z dnia 10. czerwca 1887 l 74, należało wyłącznie do Zwierzchności gminnej, i by w ten sposób zmienionym został §. 16. lit. c wspomnianej instrukcyi służbowej;

pro 4., by za niewłaściwe i prawa dłużników naruszające postępowanie egzekutorów podatkowych przy przeprowadzaniu egzekucyi odpowiedzialną była władza, której taki egzekutor podlega;

pro 5., by egzekutorowie nie byli sługami dziennymi, lecz etatowymi, stałymi bez aspiracyj na honorarya; i

pro 6., by dla osiągnięcia posady egzekntora podatkowego c. k. Rząd wymagał od kandydatów oprócz warunków §. 9. l. 1, 2, 3 i 4 dotyczącego rozporządzenia, także dokładnej znajomości wszelkich przepisów nstaw, odnoszących się do zakresu działania tych organów, i żeby zaprowadzono dla nich egzamina z przepisów ustaw podatkowych i instrnkcyi słnżżowej.

Teliszewski w. r.
Wnioskodawca.

Barabasz, Huryk, M. Siczyński, Dr. Olpiński, Kułaczkowski, Rożankowski, Okrniewski, Hamorak, Korol, Antoniewicz, Herasimowicz, Ochrymowicz, Sirko, J. Romańczuk.

Z „Drukarni Ludowej“ we Lwowie.

L. s. 641/89.

Aleg. 84.

Wniosek.

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1) By przy ogłaszaniu porządku dziennego, w razie zapowiedzenia weryfikacyi wyborów poselskich, ogłaszano dokładnie, które wybory mają być weryfikowane;

2) by sprawozdania o takich wyborach poselskich, przeciw którym wniesiono protest, były wydrukowane i Członkom Sejmu naprzód rozdane.

J. Romańczuk *w. r.*

Wniosek zyskał dostateczne poparcie na posiedzeniu Wysokiego Sejmu dnia 24. października 1889 r.

Z drukarni Ludowej we Lwowie.

L. S. 610/89.

Aleg. 85.

Sprawozdanie

komisyi budżetowej o gwarancyi krajowej za pożyczkę 600.000 zł.

Wysoki Sejmie!

Według sprawozdania Wydziału krajowego z dnia 14. b. m. do l. 44.520, (aleg. 49) pożyczka bezprocentowa w wysokości 600.000 zł., przyznana Najwyższem rozporządzeniem z dnia 6. b. m. ze skarbu państwa dla okolic dotkniętych nieurodzajem, zostanie wydaną pod warunkiem, jeżeli fundusz krajowy przyjmie na siebie gwarancyę jej zwrotu.

Ponieważ na kraju spoczywa niezawodnie obowiązek zajęcia się losem zagrożonej głodem ludności, przeto komisya budżetowa, zastrzegając sobie dalsze w tym kierunku wnioski, wnosi na teraz, by Wys. Sejm dał wyraz temu obowiązkowi przez przyjęcie żądanej gwarancyi.

Wysoki Sejm raczy zatem uchwalić:

Sejm Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem przyjmuje imieniem funduszu krajowego porękę nieograniczoną za regularną spłatę kwoty 600.000 zł., która ma być udzieloną w myśl Najwyższego rozporządzenia z dnia 6. października 1889 roku ze skarbu państwa na bezprocentowe pożyczki dla dotkniętych tegoroczną klęską nieurodzaju i upoważnia Wydział krajowy do zeznania odpowiedniego dokumentu poręki.

Lwów dnia 23. października 1889.

Hausner, *w. r.*
przewodniczący.

Biliński, *w. r.*
sprawozdawca.

L. S. 704/89.

Sprawozdanie

komisyi budżetowej o przedłożeniu Wydziału krajowego w sprawie powszechnego szczepienia ospy ochronnej krowianką rodzimą.

Wysoki Sejmie!

Sprawa powszechnego szczepienia ospy ochronnej za pomocą krowianki rodzimej poruszoną została w r. 1888 w petycyach 12 Wydziałów powiatowych do Sejmu wniesionych. Wys. Sejm na posiedzeniu d. 26. stycznia 1889 przekazał wszystkie te petycye Wydziałowi krajowemu do załatwienia. Gdy jednak budżet krajowy na rok bieżący już był uchwalony, Wydział krajowy nie mógł inaczej tej sprawy załatwić, jak wnosząc obecnie do Wys. Sejmu sprawozdanie z żądaniem, by Wys. Sejm wstawił do budżetu na r. 1890 potrzebne kwoty celem przeprowadzenia powszechnego szczepienia ospy ochronnej krowianką rodzimą.

Komisya budżetowa, której Wys. Sejm przekazał to przedłożenie Wydziału krajowego do zdania sprawy, wywiązuje się niniejszem z poruczonego sobie zadania.

Dotychczas używany sposób szczepienia limfą humanizowaną oddawna już podlega ostrej krytyce sfer fachowych, a krytyka ta opiera się głównie na następujących spostrzeżeniach:

Przedewszystkiem zaznaczyć wypada, że wobec coraz bardziej rozszerzającej się choroby syfilitycznej w naszym kraju, lekarze delegowani do szczepienia niesłychanie muszę być ostrożni przy zbieraniu limfy humanizowanej, albowiem kwestyi nie ulega, że wraz z limfą nieostrożnie zebraną zaszczepić można obok ospy i zarazę syfilityczną, a przypadki, w których w istocie takie złowrogie zaszczepienie nastąpiło, zdarzają się ciągle i według zapewnienia lekarzy trudniących się szczepieniem limfą humanistyczną zdarzać się będą dopóty, dopóki sposób ten nie zostanie zarzucony i nie będzie wprowadzone ogólne szczepienie krowianką rodzimą.

Nie należy także spuszczać z uwagi i tej okoliczności stwierdzonej długoletniem doświadczeniem, że najczęściej matki obawiają się zbierania limfy z ich dzieci. Obawa ta w wielu miejscowościach tak jest zakorzenioną, że podczas pierwszej bytności lekarza wcale się nie zgłaszają z dziećmi do lokalu przeznaczonego na cele szczepienia, lecz umykają do robót polnych lub kryją się w ogrodach, a dopiero podczas drugiej bytności lekarza zjawiają się do szczepienia, będąc już niejako zabezpieczone że z ich dzieci limfy zbierać się nie będzie. Rewidowanie

dzieci już szczepionych również z tego samego powodu odbywa się częstokroć z pewnym oporem, gdyż matki bojąc się aby z ich dzieci limfy nie zbierano nie chcą się zgłaszać do zapisania wyniku szczepienia lub też zgłaszają się podczas trzeciej lub czwartej bytności lekarza, gdy już krosty pozasychały i na cele zbierania limfy są zupełnie nieprzydatne. Nie ulega wątpliwości, że w razie zaprowadzenia powszechnego szczepienia ospy za pomocą krowianki i niezbierania już limfy z dzieci zaszczepionych, ludność wiejska i małomiejska będzie się garnęła do szczepienia z większą ochotą i stawać będzie zaraz w pierwszym terminie naznaczonym dla szczepienia, jakoteż w terminie rewizyjnym, albowiem powoli zniknie wśród matek lękliwych obawa, żę będą zmuszone do poddawania dzieci zbieraniu limfy.

Szczepienie ospy ochronnej za pomocą limfy humanizowanej przedstawia nadto ujemne strony pod względem skuteczności szczepienia.

Długoletniem doświadczeniem stwierdzonem jest spostrzeżenie, że krowianka kilkakrotnie przeszczepiona w dalszych generacyach traci coraz bardziej swą skuteczność. Pomimo najdokładniej przeprowadzonego szczepienia w ostatnich latach, są powiaty, gdzie ospa sroży się zabierając swe ofiary nietylko wśród nieszczepionych, lecz nawet wśród szczepionych z dobrym skutkiem. Przytem według opinii lekarzy szczepiących, ospa nie sroży się w gminach, w których rozmnożono krowiankę, to jest, szczepiono limfę zaledwie kilka razy regenerowaną, lecz głównie w gminach odleglejszych, w których szczepiono limfę już wielokrotnie z ramienia na ramię przenoszoną.

Przytoczone powyżej spostrzeżenia od dłuższego już czasu są powodem, że lekarze coraz to częściej dopominają się u władz o dostarczenie im środków do przeprowadzenia szczepienia wszystkich szczepieńców krowianką prawdziwą, czyli krowianką odnawianą na krowach lub cielętach. Zwłaszcza w Niemczech od czasu wprowadzenia przymusu szczepienia domagają się lekarze wzbronienia szczepienia limfą humanizowaną, a wskutek tego mnożą się zakłady dla produkcyi krowianki, jak w Hamburgu, w Brukseli i innych miastach.

Przechodząc do obliczenia kosztów, zauważyć należy, że obecnie wstawia się w przecięciu corocznie w budżecie:

1. na odświeżanie i utrzymanie krowianki	1.600 zł.
2. na koszta podróży i dyety lekarzy . .	56.000 „
3. na premie lekarzy	300 „
razem	57.900 zł

Za kwotę 1600 zł. przeznaczoną na krowiankę, obowiązany jest p. Kubicki dostarczyć 3000 fiolek napełnionych limfą na cele publicznego szczepienia. Ilość ta według kontraktu ma wystarczać na zaszczepienie 6000 dzieci. Pan Kubicki jednak z własnej woli dawał w rurkach tyle limfy, iż można nią było zaszczepić 15.000 dzieci. W ten sposób szczepienie jednego dziecka czystą krowianką kosztowałoby 10.66 cnt.

W całym kraju szczepi się rocznie do 230.000 dzieci, a rewakcyonuje się przeszło 70.000 osób, zatem szczepienie przeprowadza się rocznie na 300.000 osobach.

Pan Kubicki oświadczył gotowość dostarczenia całej ilości potrzebnej krowianki za kwotę 10.000 zł. czyli po cent. 3.33 za jedną porcyę, zaś Dr. Barański, który założył we Lwowie przy instytucie weterynaryi zakład krowiankowy, oświadczył, że podjąłby się dostarczenia tylko połowy potrzebnej ilości za 4.500 zł. rocznie, czyli po cent. 3 od jednej porcyi.

Również Dr. Freisinger w Lisku produkuje także dobrą krowiankę rodzimą. Komisya budżetowa jest zdania, że należy wezwać także Dra Freisingera do wniesienia oferty. Konkurencya bowiem w tym kierunku może być tylko korzystną dla kraju tak pod względem ceny, jak i w pierwszym rzędzie pod względem zapewnienia sobie potrzebnej ilości dobrej limfy naturalnej. Komisya budżetowa podziela w tym względzie zapatrywanie sfer kompetentnych le-

karskich, że jeden zakład nie jest w możności dostarczania dobrej limfy w tak znacznych ilościach.

Przyjmując za podstawę powyższe oferty i z uwagi na to, że konkurencya trzech zakładów jeszcze więcej obniży koszt jednej porcyi a przynajmniej umożliwi uzyskanie całej potrzebnej ilości po 3 ct. od porcyi, jak to oferuje Dr. Barański, komisya budżetowa sądzi, że koszt dostarczenia całej potrzebnej ilości limfy naturalnej wynosiłby 9.000 zł., czyli o 7.400 zł. więcej w porównaniu z tem, co się obecnie płaci.

Należy jednak wziąć na uwagę, że przez zaprowadzenie szczepienia czystą krowianką odpadnie koszt podróży lekarzy udających się w celu założenia krowianki, co wynosi około 27 zł. na powiat, a zatem 2.000 zł. na całą Galicyę.

Wydział krajowy proponuje nadto opuszczenie pozycyi przeznaczonej na premie dla lekarzy w kwocie 300 zł. Komisya budżetowa zgadza się na to wykreślenie, przezco nadwyżka wydatków zredukowaną zostanie na kwotę 5.100 zł.

Opierając się na powyższym wywodzie, komisya budżetowa wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu zaprowadzenie w kraju powszechnego szczepienia rodzimą krowianką.
2. W tym celu Sejm wstawia w rubr. IV. budżetu funduszu krajowego:

poz. 35. na odświeżanie i utrzymanie krowianki	9.000 zł.
„ 36. „ koszta podróży lekarzy	54.000 „
razem . .	63.000 zł.

3. Powyższą uchwałą załatwione zostały petycye wydziałów powiatowych l. 154/15, 159/20, 221/66, 312/142, 313/143, 463/268, w tym przedmiocie do Sejmu wniesionych.

Lwów dnia 24. października 1889.

Hausner, w. r.
przewodniczący.

Goldman, w. r.
sprawozdawca.

L. W. kr. 43921/89.

Aleg. 87.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego o założeniu i urządzeniu publicznego składu krajowego dla zboża i spirytusu w Krakowie.

Wysoki Sejmie!

Sprawą założenia publicznych składów na zboże i spirytus zajmował się Wys. Sejm od roku 1886, w którym na posiedzeniu sejmowem w dniu 23. stycznia powziął uchwałę polecającą Wydziałowi krajowemu: „aby wszedł w rokowania z Bankiem krajowym i przedsięwziął co należy celem wprowadzenia jak najrychlej w życie składów publicznych z prawem wydawania listów składowych „(warantów)“, na podstawie rozporządzenia ministerstwa z d. 19. czerwca 1866“, i polecił „aby, w razie potrzeby zasiłków z funduszów krajowych lub gwarancyi ze strony kraju, przedłożył Wydział krajowy Wysokiemu Sejmowi na najbliższej sesyi wnioski odpowiednie“.

W skutku tej uchwały, Wydział krajowy rokował z Bankiem krajowym, następni z Towarzystwem wzajemnego kredytu, wreszcie z Bankiem rolniczym lwowskim o założenie składów publicznych; lecz żaden z tych zakładów finansowych nie chciał się podjąć założenia wspomnianych składów; a tylko Towarzystwo wzajemnego kredytu, a także Bank rolniczy lwowski oświadczyły gotowość podjęcia się administracyi tych składów, jeżeli będą założone przez kraj, a to pod warunkami, które Wydział krajowy przedłożył następnie Wysokiemu Sejmowi na sesyi w roku 1887.

Wysoki Sejm na posiedzeniu w dniu 22. stycznia 1887 powziął uchwałę polecającą ponownie Wydziałowi krajowemu, „aby poczynił dalsze starania celem wprowadzenia jak najrychlej w życie publicznych składów z prawem wydawania listów składowych na podstawie rozporządzenia ministeryalnego z d. 19. czerwca 1866 r., a pod względem zasiłku lub gwarancyi ze strony kraju, których potrzeba wyniknie z przedsięwziętych rokowań, przedłożył Wydział krajowy Wysokiemu Sejmowi na najbliższej sesyi odpowiednie wnioski. Równocześnie polecił Wys. Sejm Wydziałowi krajowemu, aby poczynił starania u c. k. rządu, iżby przy przyszłym układzie z Bankiem austryacko-węgierskim zastrzeżono prawo „lombardowania warantów wydanych przez składy publiczne zbożowe“.

Wydział krajowy w sprawozdaniu ze swoich czynności za czas od 1. lipca 1886 po koniec czerwca 1887, przedłożonem Wys. Sejmowi na sesyi w grudniu 1887 przedstawił: iż zważywszy, że Izba poselska Rady państwa uchwałą z 18 marca 1887, wezwała rząd o przedłożenie projektu ustawy urządzającej składy publiczne (publiczne domy składowe), a zarazem wezwała rząd, aby po wydaniu tej ustawy o składach publicznych, porozumiał się z rządem

węgierskim co do zmiany statutu Banku austro-węgierskiego pod tym względem, iżby Bank ten dawał zaliczki na waranty wydawane na produkty złożone w składach publicznych; po drugie, zważywszy, że minister skarbu na posiedzeniu Izby poselskiej Rady państwa złożył oświadczenie, że Bank austryacko-węgierski jest gotowy do uzupełnienia swoich statutów w tym kierunku, aby w zakres czynności bankowych wciągnąć lombardowanie warrantów składów publicznych, — uważał za rzecz zbyteczną ponowne upomnienie się u c. k. rządu o lombardowanie wspomnianych warantów przez Bank austryacko-węgierski, co polecała mu druga połowa uchwały sejmowej. Wykonywując zaś pierwszą część uchwały z dnia 22. stycznia 1887 wyżej przytoczonej, rozpoczął Wydział krajowy rokowania z prezydentem miasta Lwowa oraz z dyrekcyą Towarzystwa wzajemnego kredytu w Krakowie. Dyrekcya wspomnianego Towarzystwa przedstawiła, iż należy skład publiczny założyć przedewszystkiem w Krakowie i na ten cel zakupić z funduszu krajowego magazyny od galicyjskiego Banku dla handlu i przemysłu, administracyę zaś tych składów publicznych prowadzićby mogło oddzielnie stowarzyszenie oparte na własnych statutach. Ponieważ Wysoki Sejm w poprzednich uchwałach nie okazał się skłonny do założenia magazynów kosztem skarbu krajowego, przeto Wydział krajowy nie mógł wówczas przyjąć projektu przedłożonego przez dyrekcyę Towarzystwa wzajemnego kredytu.

Wysoki Sejm na posiedzeniu 20. stycznia 1888, załatwiając wniosek przedłożony przez pp. Augustynowicza, Abrahamowicza, Henzla i towarzyszy, uchwalił co następuje:

„1) Sejm poleca Wydziałowi krajowemu postarać się o wprowadzenie w życie jak najrychlej po jednym domu składowym w dwóch znaczniejszych miastach w zachodniej i wschodniej części kraju (o ile możności w Krakowie i we Lwowie) na podstawie gwarancyi ze strony kraju.

„2) Na cel powyższy wyznacza Sejm roczną kwotę 21.000 zł. w. a. najdalej do końca r. 1912. Fundusze te, o ile na to nie wystarczą własne dochody domów składowych, użyte być mają przedewszystkiem na pokrycie kosztów oprocentowania i amortyzacyi kapitałów zainteresowanych w założeniu tychże, i otwiera Wydziałowi krajowemu kredyt do tej wysokości na rok 1888.

„3) Sejm poleca Wydziałowi krajowemu przeprowadzić rokowania z gminami, w którychby domy składowe miały być założone, a w razie ujemnego rezultatu tych rokowań, z instytucyami finansowemi lub dającemi odpowiednie gwarancye spółkami, w celu spowodowania tych gmin, instytucyj finansowych lub spółek, aby przyjęły na siebie obowiązek uzyskania koncesyi na domy składowe, dopełnienia wszelkich zobowiązań z tych koncesyj wynikających i stałego utrzymywania, pod kontrolą Wydziału krajowego, domów składowych.

„4) Sejm upoważnia Wydział krajowy do zawarcia potrzebnych umów o założenie i utrzymanie domów składowych, pod warunkiem, że gminy, w których domy te będą założone, zobowiążą się przyczynić odpowiednio do kosztów założenia i utrzymania tychże.

„5) Na wypadek koniecznej potrzeby, Sejm upoważnia Wydział krajowy do postarania się o koncesye na powyższe domy składowe na rzecz kraju."

Tę uchwałę sejmową przesłał Wydział krajowy magistratom miast Krakowa i Lwowa przy odezwie z dnia 2 marca 1888, wzywając je, aby mu doniosły: 1) czy gmina byłaby skłonną, na podstawie gwarancyi ze strony kraju, przyjąć na siebie obowiązek uzyskania koncesyi na skład publiczny, wykonania wszelkich zobowiązań wynikających z tych koncesyj i utrzymywania stale składu publicznego pod kontrolą Wydziału krajowego; 2) czy i o ile gmina byłaby skłonną przyczynić się do założenia i utrzymania publicznego domu składowego, jeżeliby taki skład założyła gmina, instytucya finansowa lub spółka przez kraj poparta.

Jakie dalsze starania Wydział krajowy przedsięwziął celem wykonania powyższej uchwały sejmowej, jakie pisma wystosowały do Wydziału krajowego, Komitety obu Towarzystw rolniczych: krakowskiego i galicyjskiego, popierając zakładanie publicznych składów na zboże

i spirytus w Krakowie i Lwowie, przedstawił dokładnie Wydział krajowy Wysokiemu Sejmowi w oddzielnem sprawozdaniu z 26. września 1888 r. wraz z wnioskami, które Wysoka Izba z niewielką zmianą i uzupełnieniem przyjęła i uchwaliła na posiedzeniu z dnia 16. października 1888 r. Uchwała ta Wysokiego Sejmu brzmi jak następuje:

„1) Sejm uchylając uchwałę swą z dnia 20 stycznia 1888, tyczącą się domów składowych w celu założenia krajowych wolnych składów *(Freilager)* na zboże i spirytus w Krakowie i we Lwowie, *a)* przyjmuje na kraj wszelkie zobowiązania potrzebne do uzyskania koncesyi na wolne składy według rozporządzeń c. k. ministerstw handlu, stanu, sprawiedliwości, skarbu i wojny z d. 19. czerwca 1866 (Dz. ust. państw. Nr. 86), w szczególności także gwarancyę tak wobec stron składających towary, jak wobec zarządu państwa i skarbu państwowego;

„*b)* otwiera Wydziałowi krajowemu na założenie wolnych składów na zboże i spirytus w Krakowie i we Lwowie kredyt do wysokości 400.000 zł. w. a. na rok 1888;

„*c)* poleca Wydziałowi krajowemu, ażeby na pokrycie kredytu ad *b)* zaciągnął na rzecz kraju pożyczkę w Towarzystwie wzajemnych ubezpieczeń w Krakowie w kwocie 400.000 zł. w. a. na $4^1/_2{}^0/_0$ z obowiązkiem spłacenia tej pożyczki w ciągu lat 25, począwszy od 1. stycznia 1889 w ratach półrocznych, albo na żądanie Towarzystwa po upływie trzech pierwszych lat stosunku pożyczkowego za jednorocznem wypowiedzeniem;

„*d)* poleca Wydziałowi krajowemu, ażeby na podstawie postanowień ad *a)*, *b)* i *c)* postarał się jak najspieszniej o koncesye dla kraju na wolne składy na zboże i spirytus w Krakowie i we Lwowie tak, aby przedsiębiorstwa te mogły rozpocząć czynność swą z początkiem r. 1889;

„*e)* na wypadek wejścia w życie ustawy o domach składowych, upoważnia Wydział krajowy do postarania się dla kraju o koncesye na też same wolne składy na podstawie pomienionej ustawy.

„2) Sejm upoważnia Wydział krajowy do zarządu krajowego wolnego składu w Krakowie przez pełnomocnika.

„3) Sejm upoważnia Wydział krajowy do zrzeczenia się koncesyi uzyskanej dla kraju na wolny skład we Lwowie, do odstąpienia gminie miasta Lwowa na własność gruntu wraz z budynkami i urządzeniem, przysposobionego na powyższy skład za zwrotem wydatków, poniesionych przez fundusz krajowy na to przysposobienie, tudzież do udzielenia tejże gminie na założenie wolnego składu we Lwowie pożyczki do wysokości 200.000 zł. w. a. pod warunkami, jakie Wydział krajowy uzna za stosowne, i jeżeli gmina zobowiąże się postarać o koncesyę na taki skład, dopełnić wszelkich zobowiązań z tej koncesyi wynikających i utrzymywać stale skład pod kontrolą Wydziału krajowego.

„4) Poleca się Wydziałowi krajowemu, aby na właściwej drodze postarał się u zarządów kolei żelaznych o uzyskanie prawa reekspedycyi dla krajowych wolnych składów.

„5) Wzywa się c. k. rząd, aby w drodze ustawodawczej wyjednał prawo reekspedycyi na kolejach żelaznych dla publicznych d o m ó w s k ł a d o w y c h *(öffentlicher Lagerhäuser)*.“

Prezydyum c. k. Namiestnictwa w odezwie z dnia 14. stycznia 1889 zawiadomiło Wydział krajowy, iż Jego Ces. i Król. Apostolska Mość postanowieniem z dnia 7. stycznia 1889 r. raczył zatwierdzić powzięte przez Sejm krajowy na posiedzeniu dnia 16. października 1888 uchwały powyższe, o ile zatwierdzenia cesarskiego wymagały.

Po tym obszernym wstępie, w którym przypomnieliśmy uchwały Wysokiego Sejmu i starania Wydziału krajowego aż do połowy 1888 r. o założenie publicznych składów w Krakowie i Lwowie, przystępujemy do właściwego przedmiotu niniejszego sprawozdania, to jest do przedstawienia Wysokiemu Sejmowi działania Wydziału krajowego w celu założenia publicznego składu krajowego na zboże i spirytus w Krakowie połączonego z wolnym składem,

a to w wykonaniu powyższej uchwały Wys. Sejmu z 16. października 1888, o ile uchwała ta tyczy się tego zakładu; albowiem wykonanie jej pod względem założenia i urządzenia tego składu w Krakowie miał poruczone Departament II. Wydziału krajowego. O staraniach i działaniach Wydziału krajowego w celu założenia publicznego składu we Lwowie, złoży Wydział krajowy Wys. Sejmowi oddzielne sprawozdanie, gdyż wykonanie tej części uchwały sejmowej miał poruczony Departament IV.

Gdy układy z Magistratem i Radą miejską w Krakowie, rozpoczęte jeszcze z początkiem 1888 r. w skutku uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 20. stycznia 1888 o założenie publicznego składu w Krakowie, a następnie o przyjęcie go w zarząd, gdyby skład ten kraj założył, przewlekały się zbyt długo, — Wydział krajowy ułożył 18. lipca 1888 r. z komisyą wyznaczoną przez Radę nadzorczą Towarzystwa wzajemnego kredytu projekt umowy, a raczej główne warunki umowy, mocą których, „Towarzystwo wzajemnego kredytu, chcąc oddać usługę krajowi i przyczynić się do dobra rolników, lecz nie mogąc ani majątkiem, ani dochodami własnymi do tego się przyczynić, podejmuje się zarządu publicznym składem krajowym w Krakowie jako pełnomocnik Wydziału krajowego". Według głównych warunków tej umowy, Wydział krajowy porucza Towarzystwu wzajemnego kredytu jako swojemu pełnomocnikowi bezpośredni zarząd publicznym składem krajowym, czyli całe fachowe prowadzenie tego przedsiębiorstwa. Całe urządzenie składu wykonane będzie wyłącznie kosztem skarbu krajowego a Towarzystwo wzajemnego kredytu obejmie skład zupełnie urządzony. Towarzystwo wzajemnego kredytu mianuje urzędników publicznego składu krajowego według etatu zatwierdzonego przez Wydział krajowy i oddala tychże. Wydział krajowy ułoży regulamin publicznego składu odpowiednio obowiązującym ustawom i ustanowi taryfę opłat za składowe, asekuracyę i wszelkie manipulacye z produktami złożonymi w magazynach publicznego składu, a Towarzystwo wzaj. kredytu przyjmuje obowiązki ścisłego stosowania się do wszystkich przepisów regulaminu i strzeżenia postanowień ustaw tyczących się składów publicznych. Wszelkie wydatki na administracyę publicznego składu, na utrzymanie budynków, pokryte będą na rachunek funduszu krajowego; a natomiast wszelkie wpływy i dochody składu publicznego pobierane będą na rachunek tegoż funduszu; zaś Towarzystwo wzajemnego kredytu obowiązuje się zaprowadzić i utrzymywać ścisłą rachunkowość. Innych szczegółowych warunków umowy ułożonych i podpisanych dnia 18. lipca 1888 nie przytaczamy tutaj, gdyż uzupełnione
Alegat 1. odpowiednio ustawie z d. 28. kwietnia 1889 o publicznych składach, rozwinięte są w formalnym kontrakcie zawartym między Wydziałem krajowym a Towarzystwem wzajemnego kredytu w dniu 22 września 1889, a podanym w zbiorze załączników.

Na mocy przytoczonej uchwały sejmowej z 16. października 1888 sankcyonowanej przez Jego Ces. i Król. Apostolską Mość, Wydział krajowy zaciągnął od Towarzystwa wzajemnych ubezpieczeń w Krakowie pożyczkę $4^1/_2$ procentową w kwocie 400.000 zł. w. a., spłacalną w 50 półrocznych ratach, począwszy od 1. stycznia 1889 r. Suma ta służyła do pokrycia wszelkich wydatków na założenie i urządzenie publicznych składów krajowych tak w Krakowie jak i we Lwowie.

Jakkolwiek podamy poniżej rachunek wydatków na zakupienie placu i magazynów na publiczny skład w Krakowie, na ich przebudowanie i urządzenie składu zbożowego, na zbudowanie składu spirytusowego, domu administracyjnego i t. d. tu już nadmieniamy, że połowa tej sumy to jest 200.000 zł. w. a. wystarczyła na te wszystkie wydatki.

Na oprocentowanie i umorzenie tej pożyczki 400.000 zł. w. a. zamieścił Wys. Sejm w budżetach na rok 1888 i 1889 odpowiednie kwoty, z których zapłacono dotychczas dwie raty umorzenia i procent, łącznie 22.733 zł. 26 ct. w. a.

W wykonaniu uchwały sejmowej z 20. stycznia 1888 rozpoczął Wydział krajowy jeszcze w maju 1888 starania o nabycie gruntów lub magazynów odpowiednich na składy

krajowe. Po bezskutecznych rokowaniach z c. k. uprzyw. koleją północną cesarza Ferdynanda o nabycie od tejże gruntu najodpowiedniejszego pod te składy, zakupił Wydział krajowy kontraktem z dnia 18 września 1888 grunt wraz z magazynami zbożowymi od galicyjskiego banku dla handlu i przemysłu w Krakowie za cenę 120.000 zł. w. a., z której to sumy wypłacił 119.500 zł. w. a., zaś 500 zł. w. a. zatrzymał na koszta uporządkowania hipoteki realności zakupionej, co uskutecznionem już zostało. Oprócz tego od kontraktu kupna tej realności zapłacono c. k. skarbowi państwa należytość w kwocie 4975 zł. w. a.

Realność ta zapisana pod l. 139 i 140 w V. dzielnicy miasta Krakowa, położona przy ulicy Warszawskiej w pobliżu magazynów i dworca kolei północnej, ma powierzchni 1 morg 160 sążni kw. W chwili zakupienia tej realności znajdowały się w niej budynki następujące:

1) Magazyn murowany zbożowy o trzech kondygnacyach składowych, mianowicie: parter, pierwsze i drugie piętro, kryty blachą żelazną, 51 metrów długi, 14·35 metrów szeroki, a 10·23 met. wysoki mogący pomieścić około 2200 metrów sześciennych (około 1750 ton) zboża. Pod połową tego magazynu są piwnice mogące służyć na skład beczek próżnych.

2) Magazyn zbożowy parterowy, o ścianach z muru pruskiego, z powałą strychową, kryty częścią blachą, częścią łupkiem, 50 metrów długi i 13·5 metrów szeroki, mogący pomieścić około 1300 metrów sześciennych (około 1000 ton) zboża.

3) Magazyn zbożowy parterowy drewniany, kryty papą, 50 metrów długi a 10½ metrów szeroki, mogący pomieścić około 530 metrów sześciennych (około 400 ton) zboża.

4) Dom parterowy murowany bez piwnic, kryty blachą cynkową, o powierzchni zabudowanej 120 metrów kwadratowych przeznaczony na mieszkanie dla magazyniera.

5) Dom mieszkalny, w części jednopiętrowy, murowany, w części parterowy, z pruskiego muru, znajdujący się w złym stanie i z narożnikiem wystającym w ulicę Warszawską, o powierzchni 244 metrów kwadratowych, zajmowany w chwili zakupna przez szynk i jednego lokatora.

6) Szopa drewniana w bardzo złym stanie.

7) Tor kolejowy wraz ze zwrotnicą tarczową rozramieniający się na dwa tory, łączące magazyny zbożowe z torami kolei północnej.

Po objęciu w posiadanie zakupionej realności, ponaprawiano najpierw dachy i rynny na wszystkich trzech magazynach zbożowych, w magazynie murowanym ponaprawiano podłogę a w parterze magazynów dano w części podłogę nową, ponaprawiano wyprawę wewnętrzną i zaopatrzano wszystkie trzy kondygnacye składowe szczelnemi lamperiami na wyprawie cementowej. Wszystkie te roboty wykonano w zarządzie własnym kosztem 2510 zł. w. a.

Dla poznania najlepszego urządzenia składów na spirytus i na zboże, oraz dla poznania całej administracyi składów publicznych wydających warranty wyprawił Wydział krajowy, na wniosek dyrekcyi Towarzystwa wzajemnego kredytu, dla zwiedzenia wzorowych tego rodzaju zakładów za granicę: Karola hr. Scipiona (mającego objąć Dyrekcyę przyszłego składu krajowego w Krakowie), p. Długołęckiego, (którego administrator tego składu publicznego, to jest dyrekcya Towarzystwa wzajemnego kredytu zamierzała mianować buchalterem), wreszcie inżyniera krajowego Stanisława Chrząszczewskiego, (któremu Wydział krajowy poruczył wypracowanie planu budowy magazynu spirytusowego i projektu urządzeń mechanicznych w magazynie zbożowym).

Wymienieni zwiedzili składy uważane za wzorowo urządzone, w Wiedniu, Linzu, Innsbrucku, Monachium i Peszcie; obznajomili się z administracyą tych składów i zebrali potrzebne materyały i rysunki. Wydatki na tę pobróż wynosiły 784 zł. 34. ct. w. a. i pokryte zostały przez skarb krajowy z sumy wyznaczonej na założenie składów publicznych, a które w niniejszem sprawozdaniu wliczamy w poczet wydatków na składy publiczne w Krakowie.

Ponieważ ani składu na spirytus, ani budynku odpowiedniego na urządzenie w nim takiego składu nie było w realności nabytej przez Wydział krajowy od banku gal. dla handlu i przemysłu w Krakowie, przeto w wykonaniu uchwały Wys. Sejmu polecił Wydział krajowy inżynierowi p Chrząszczewskiemu sporządzenie planu budynku na skład spirytusu, z zbiornikami żelaznymi na 5000 hektolitrów, zbudowanego i urządzonego według najlepszych wzorów i zaopatrzonego w przyrządy do szybkiego przyjmowania, dokładnego mierzenia i oddawania spirytusu składanego przez producentów. Inżynier Chrząszczewski przedłożył Wydziałowi krajowemu plan budynku wyłącznie z cegieł i żelaza na skład spirysusu, projektując zbudowanie tego składu w miejscu, w którem stała waląca się szopa drewniana. Po zatwierdzeniu tego planu przez Wydział krajowy, przedstawiono go magistratowi miasta Krakowa dla uzyskania konsensu na tę budowę. Magistrat zarządził komisyonalne dochodzenie, wzywając na tę komisyę właścicieli wszystkich sąsiednich realności. Przy pierwszem komisyonalnem dochodzeniu w dniu 14 września 1888, nadinżynier kolei północnej p. Wachtel oświadczył, że „nie jest ze strony dyrekcyi tej kolei opatrzony pełnomocnictwem do wnoszenia zastrzeżeń lub zarzutów w tej sprawie, ale jako przełożony konserwacyi toru oświadcza, że zamierzona budowa leży zbyt blizko posiadłości kolejowych i zażądał, aby przed zatwierdzeniem planu przez magistrat zasiągnięto zdania c. k. jeneralnej inspekcyi dróg żelaznych austryackich. Odniósł się więc magistrat miasta Krakowa w dniu 15 września 1888 do c. k. generalnej inspekcyi dróg żelaznych, przesyłając plan budynku oraz plan sytuacyjny i donosząc, że w dniu 22 września 1888 odbędzie się powtórne dochodzenie komisyonalne. C. k. generalna inspekcya, odezwą z dnia 20 września 1888 l. 15143 zawiadomiła magistrat, że po rozpatrzeniu przesłanych planów, nie ma nic do zarzucenia projektowanej budowie, jeżeli skład ten będzie ogniotrwale zbudowany i ogniotrwale pokryty i jeżeli nie będzie otworów dachowych ku stronie kolei, lub jeżeli otwory te zamknięte będą grubem szkłem albo siatką drucianną.

Podczas powtórnego dochodzenia komisyonalnego w dniu 22 września 1888 inspektor kolejowy p. Alojzy Postółka i p. Stefan Drössler powtórzyli imieniem kolei północnej zastrzerzenie przeciw budowie magazynu spirytusowego, żądając, aby otrzymano zezwolenie na tę budowę od c. k. generalnej inspekcyi dróg żelaznych austryackich. W odpowiedzi na to zastrzeżenie odczytał reprezentant magistratu p. Wdowiszewski odezwę c. k. generalnej inspekcyi z dnia 20 września 1888 powyżej wspomnianą, mocą której zgodziła się ta inspekcya na budowę składu spirytusowego w miejscu wybranem, ze zwykłemi zastrzeżeniami wyżej wymienionemi a objętemi rozporządzeniem ministerstwa handlu o budowlach w pobliżu kolei żelaznych. Ponieważ nie wszyscy właściciele pogranicznych realności byli obcemi przy tem drugiem dochodzeniu komisyonalnem, przeto w dniu 3 października 1888 odbyło się trzecie dochodzenie komisyonalne, przy którem tak reprezentant miasta radca Kwiatkowski, jak i właściciele sąsiednich realności: pp. Stanisław hr. Tarnowski i Juliusz Przeworski oświadczyli do protokołu, że nie mają nic przeciw zamierzonej budowie. Jednak reprezentanci kolei północnej inżynierowie Wachtel i Schoskola powtórzyli swoje zastrzeżenie podane do protokołu dnia 22 września 1888, usiłując je oprzeć tym razem na ustawie budowniczej miasta Krakowa, która, jak twierdzili, orzeka, że budynek przemysłowy nie może być postawiony w odległości mniejszej niż 20 metrów od granicy sąsiedniej.

Na podstawie tych dochodzeń komisyonalnych, magistrat miasta Krakowa na posiedzeniu 13 października 1888, zważywszy iż zarzut wniesiony przez reprezentantów kolei północnej odwołujących się na ustawę budowniczą miasta Krakowa, jest bezzasadny w obec skonstatowanego faktu, iż zaprojektowany magazyn na spirytus jest budowany w większej odległości niż 20 metrów od najbliższego budynku należącego do kolei północnej, a nadto oddzielony jest drogą od budynków najbliższych kolei, wreszcie że generalna inspekcya dróg żelaznych austryackich nie czyni żadnego zarzutu projektowanej budowie składu spirytusowego, zatwierdził przedłożony plan budowli na ten skład i wydał konsens na budowę.

Pomimo tego władze kolei północnej przesłały pismo do c. k. generalnej inspekcyi dróg żelaznych austryackich, przedstawiając, że budynek zaprojektowany na skład spirytusu na placu należącym poprzednio do Banku galicyjskiego, leży w odległości 5 metrów od torów kolei północnej, (budynek ten leży o parę metrów od toru kolei ale prowadzącej do tego właśnie budynku, zaś od toru kolei północnej leży przeszło o sto metrów!) i grozi niebezpieczeństwem pożaru magazynom drogi żelaznej północnej, że przeto reprezentanci tej drogi przy komisyonalnem dochodzeniu wnosili zastrzeżenia przeciw budowie tego składu. Wskutek tego pisma, wystosowała generalna inspekcya dróg żelaznych austryackich odezwę do magistratu miasta Krakowa z d. 6. grudnia 1888 (gdy już budynek na skład spirytusu był ukończony), w której odwołując się na ostatni ustęp swojej decyzyi z 20. września 1888, zażądała, aby Magistrat powstrzymał wykonanie budowy składu spirytusowego, lub też przed ostatecznem rozstrzygnięciem przedłożył całą sprawę generalnej inspekcyi dróg żelaznych. Odpowiadając na tę odezwę, prezydent miasta Krakowa, na zasadzie decycyi magistratu z 15. grudnia 1888, przypomniał generalnej inspekcyi cały tok sprawy; zwrócił jej uwagę iż notą z 15. września 1888 magistrat zawiadomił c. k. generalną inspekcyę, że dochodzenie komisyonalne nazuaczono na 22. września, a generalna inspekcya pismem z 20. września 1888 zawiadomiła magistrat, iż „z swego urzędowego stanowiska, rozpatrzywszy przedłożone sobie plany, nie ma do uczynienia żadnego zarzutu projektowanemu budynkowi na skład spirytusu, jeżeli ten będzie z materyału ogniotrwałego zbudowany i ogniotrwale pokryty“. Dalej w piśmie tem swojem prezydent miasta Krakowa przedłożył generalnej inspekcyi, że po trzechkrotnem dochodzeniu komisyonalnem, przekonawszy się, iż twierdzenie na którem reprezentanci kolei północnej opierali swoje zastrzeżenie przy ostatniem dochodzeniu komisyonalnem, jest nienzasadnionem, gdyż najbliższy budynek kolejowy leży dalej niż 20 mtr. od budynku projektowanego na magazyn spirytusowy, oraz przekonawszy się, że projektowany skład zbudowany będzie odpowiednio warunkom wskazanym przez generalną inspekcję — magistrat zatwierdził uchwałą z dnia 13. października 1888 plany i wydał konsens na budowę, która w ciągu miesiąca listopada wykonaną została i jest już ukończona, a więc wstrzymaną być nie może.

Po otrzymaniu konsensu na budowę składu na spirytus, budowę tę wykonał według planu i kosztorysu przez inżyniera krajowego p. Stanisława Chrząszczewskiego wypracowanego, budowniczy p. Jacek Matusiński, jako przedsiębiorca za cenę ryczałtową umówioną kontraktem w kwocie 10.750 zł. w. a. Roboty nie objęte kosztorysem, a koniecznie potrzebne z powodu zmian zażądanych przez fabrykę Paukscha, (która dostarczała zbiorników i całego wewnętrznego metalowego urządzenia magazynu), kosztowały razem 1.099 zł. 6 ct. w. a. Nowy więc budynek na skład spirytusu, murowany i sklepiony, zbudowany w kształcie trapezu, 22·80 mtr. i 29·35 mtr. długi, a 15·60 mtr. szeroki, o wiążbie dachu łukowej, kryty blachą cynkową i służący na pomieszczenie rezerwoarów o 5.000 hektolitrach pojemności spirytusu, kosztował ogółem 11.849 zł. 6 ct. w. a.

O dostarczenie pięciu zbiorników żelaznych po 1.000 hektolitrów objętości każdy, tudzież innych urządzeń mechanicznych magazynu spirytusowego, służących do odbierania, mierzenia i oddawania spirytusu, zawarł Wydział krajowy układ ze znaną firmą H. Pauksch i Spółka w Landsbergu nad Wartą, jako dającą największą rękojmię dobrego wykonania całego urządzenia według najlepszych wzorów. Cena ryczałtowa kontraktem umówiona, a po przeprowadzonych próbach i kolaudacyi wypłacona, wynosi 17.614 zł. w. a.

Próby wodne wytrzymałości rezerwoarów, pomp i naczyń pomocniczych, przeprowadzone w obecności członka Wydziału krajowego, delegata Towarzystwa wzajemnego kredytu, rzeczoznawców i zastępcy fabryki Paukscha, w dniach 8., 11., 15., 17. i 19 kwietnia 1889 kosztowały wraz z dostawą wody do prób, 320 zł. 40 ct. w. a. Wydatek więc na urządzenie wewnętrzne magazynu o pięciu rezerwoarach mieszczących 5.000 hektolitrów spirytusu, wy-

nosił ogółem 17.934 zł. 40 ct., a cały magazyn spirytusowy wraz z zupełnem, a najlepszem wewnętrznem urządzeniem kosztował 29.783 zł. 40 ct. w. a.

Protokoły kolaudacyjne z dnia 30. kwietnia, 15. maja 1889 (złożone w kancelaryi sejmowej) świadczą, że tak budowa magazynu jak i jego wewnętrze urządzenie, zostały zgodnie z planami i zupełnie dobrze wykonane.

Równocześnie polecił Wydział krajowy urządzić wewnątrz magazyn murowany na skład zboża przeznaczony i zaopatrzyć go w mechaniczne przyrządy do odbierania, ważenia, wyciągania na wyższe piętra, przesuwania na odpowiednie miejsca, przewietrzania i czyszczenia zboża. Na podstawie planu i kosztorysu wypracowanego przez inżyniera krajowego p. Stanisława Chrząszczewskiego według najlepszych wzorów, a zatwierdzonego przez Wydział krajowy, zarządzono dostarczenie i ustawienie tych wszystkich przyrządów. Dostarczenie i ustawienie tych urządzeń mechanicznych oddał Wydział krajowy za kontraktem trzem firmom: Dyrekcyi gazowni miejskiej w Krakowie, fabryce L. Zieleniewskiego w Krakowie i fabryce G. Luthra w Brunszwigu. Mianowicie: Dyrekcyi gazowni miejskiej w Krakowie poruczył Wydział krajowy dostarczenie i umontowanie motoru gazowego o sile 12 koni mechanicznych, z dodaniem i przeprowadzeniem rur gazowych i wodnych, tudzież z urządzeniem rezerwoaru na wodę, za cenę ryczałtową 4.050 zł. w. a. Gazownia dostarczyła i umontowała motor o sile 14 koni mechanicznych, bez zwiększenia ceny wyżej umówionej, a motor ten służy do poruszania: wyciągalni mechanicznej, elewatora wraz z wagą automatyczną, transmisyi, taśm transportowych przeznaczonych do przenoszenia zboża i innych przyrządów, o których niżej będzie mowa, a nadto wystarcza do poruszania maszyny dynamo-elektrycznej, która wytwarza prąd elektryczny użyty do oświetlenia magazynu zbożowego lampami żarowemi elektrycznemi.

Fabryka L. Zieleniewskiego w Krakowie wykonała i dostarczyła wyciągalnię mechaniczną do windowania zboża w worach na wyższe kondygnacye składu. Wyciągalnia ta o normalnym obciążeniu 600 klgr., przy użyciu siły 5 koni parowych i chyżości 200 milim. na sekundę, wyciągnąć może na najwyższą kondygnacyę składu 180 worów zboża po sto klgr. w godzinę, wliczając już w to czas potrzebny na naładowanie i wyładowanie worów, tudzież spuszczanie wyciągalni na dół. Nadto fabryka ta dostarczyła transmisyi wraz z pasami i łożami Sellersa i t. d. Wszystkie te przyrządy dostarczyła i ustawiła fabryka ta za umówioną kwotę 3.190 zł. 28 ct. w. a.

Znana w środkowej Europie z dokładnego wyrobu udoskonalonych przyrządów do ważenia automatycznego zboża zsypanego (rinfusa), podnoszenia go na wyższe piętra i przesuwania po taśmach wzdłuż magazynu, fabryka G. Luthra w Brunszwigu dostarczyła i ustawiła: dwie wagi automatyczne z lejami systemu patentowanego Reuthera i Reisserta, na których można przeważyć przeciętnie na godzinę 10.000 klgr. zboża twardego a 8.000 klgr. zboża miękkiego; elewatora podnoszącego na wyższe piętra na godzinę przeciętnie 10.000 klgr. zboża twardego; taśmy transportowe (Chotchone) wzdłuż dwóch wyższych kondygnacyj magazynu; kolej żelazną z dwoma wózkami do przesuwania zboża po szynach, dwie maszyny aspiracyjne z sitami, podwójnym separatorem i eshaustorem i t. d. Za dostarczenie tych maszyn i ustawienie przez montera przysłanego z fabryki G. Luthra, wypłacono za pośrednictwem dyrekcyi Towarzystwa wzajemnego kredytu, odpowiednio do układu, 15.615 marek, które kupiono za 8.973 zł. 46 ct. w. a. Za roboty murarskie, ciesielskie i stolarskie, nieodzowne do ustawienia tych wszystkich przyrządów, wykonane we własnej administracyi pod nadzorem inżyniera Chrząszczewskiego wydano 1.400 zł. w. a.

Ogół przeto wydatków na urządzenia mechaniczne w głównym magazynie zbożowym wynosi 17.613 zł. 74 ct. w. a.

Oprócz dania zaliczek powyż wymienionym firmom przy dostarczeniu wszystkich tych przyrządów, wypłata reszty należytości za dostawę i ustawienie tychże, nastąpiła do-

piero po ich wypróbowaniu i odbyciu kolaudacyi w dniu 6. września 1889 przez komisyę złożoną: z członka Wydziału krajowego piszącego niniejsze sprawozdanie, dyrektora Towarzystwa wzajemnego kredytu p. Henryka Kieszkowskiego, przyszłego dyrektora składu publicznego p. Karola hr. Scipiona, prezesa Rady powiatowej krakowskiej Alf. Milieskiego, nadinżyniera kolei Karola Ludwika Edwarda Heppego, mechanika warsztatów tejże kolei Edmunda Ressiga, profesora mechaniki wyższej szkoły przemysłowej Karola Stadtmüllera i inżyniera krajowego St. Chrząszczewskiego. Ta komisya kolaudacyjna uznała wszystkie przyrządy za odpowiednio wykonane i dobrze funkcyonujące i takowe przyjęła. Protokół kolaudacyi wraz z planami magazynów i przyrządów znajduje się w kancelaryi sejmowej do przejrzenia przez komisyę sejmową i szanownych posłów.

Wreszcie na zakupienie przenośnych młynków i wag do innych magazynów zbożowych, wózków do przewozu worów ze zbożem w tychże magazynach, sprawienie tymczasowo chociaż małej ilości przegród dla urządzenia sąsieków na zboże zsypane, wyasygnował Wydział krajowy reskryptem z dnia 17. września b. r. 600 zł. w. a. jako zaliczkę do wyrachowania inżynierowi Chrząszczewskiemu.

Lecz jeszcze będzie potrzeba wydać około 3.000 zł. w. a. na uzupełnienie inwentarza w magazynach zbożowych, mianowicie na zakup 3.000 worków na zboże, sporządzenie kilkunastu przegród na sąsieki, kilku wialni ręcznych do dwóch drugich magazynów zbożowych i t. d.

W budynkach zakupionych od Banku galic. dla handlu i przemysłu nie było lokalu odpowiedniego dla pomieszczenia administracyi składu publicznego i jej biura wydającego kwity odbiorcze producentom składającym produkta, oraz dla pomieszczenia straży skarbowej i urzędnika skarbowego mających nadzorować „wolne“ składy na spirytus i zboże (którego to pomieszczenia winien dostarczyć według rozporządzenia ministeryalnego przedsiębiorca publicznego składu wolnego). Albowiem niewielki dom murowany wymieniony pod Nr. 5 w opisie budynków nabytych od Banku galicyjskiego, był w bardzo złym stanie, tak, że magistrat nakazał go już dawniej opróżnić, tem bardziej, że jego narożnik występował w ulicę Warszawską i musiał być zburzony. Przeto Wydział krajowy polecił zbudowanie domu administracyjnego już to przez przebudowanie wspomnionego starego budynku, już to przez dobudowanie nowej części. W taki sposób wystawiony dom administracyjny, o powierzchni zabudowanej 210 □ metrów, mieści w parterze cztery izby, mianowicie „salę targową“ dla producentów i kupców i pomieszkanie dla maszynisty; na pierwszem piętrze także cztery izby, z których trzy przeznaczone na bióra dyrektora i urzędników składu, jedna zaś dla straży skarbowej.

Plan i kosztorys budynku administracyjnego sporządził inżynier krajowy p. Chrząszczewski, a wykonał budowniczy p. Matusiński za kwotę 6.020 zł. w. a., w której jednak objęte jest także wynagrodzenie za podwyższenie muru od ulicy między składem spirytusowym, a domem administracyjnym i uporządkowanie podwórza i chodnika przed tym domem.

Na umeblowanie domu administracyjnego, przybory kancelaryjne, lampy, pieczęcie i t. p. asygnował Wydział krajowy jako zaliczkę do wyrachowania inżynierowi Chrząszczewskiemu kwotę 600 zł. w. a. z poleceniem, iżby w porozumieniu z dyrekcyą Towarzystwa wzajemnego kredytu, zajął się tem umeblowaniem domu administracyjnego, które jest już ukończone.

Wreszcie zatwierdził Wydział krajowy plan i kosztorys domku murowanego przy bramie wjazdowej dla dwóch stróżów publicznego składu. Budowę tego domku kończy budowniczy p. Matusiński za cenę kosztorysową 1.270 zł. w. a.

Urzędowe godziny w składzie zbożowym będą dla publiczności, według regulaminu i porządku domowego, rano od 9 do 12, a po południu w zimie od 2 do 4, zaś w lecie od 3 do 6 godziny, przeto podczas tych urzędowych godzin nie potrzebaby wcale oświetlać maga-

zynu zbożowego. Jednakże ponieważ manipulacya ze zbożem w magazynie, mianowicie jego przewietrzanie, czyszczenie, przesypywanie w worki i t. d. odbywać się musi także po godzinach urzędowych, przeto oświetlenie tego magazynu w sposób zapobiegający wszelkiemu niebezpieczeństwu ognia, było bardzo pożądanem. Ale wykonane być mogło tylko w razie, gdyby takie oświetlenie magazynu nie powodowało podwyższenia opłaty asekuracyjnej od składanego zboża. Dlatego Wydział krajowy zapytał się dyrekcyę Towarzystwa wzajemnego kredytu, która jest zarazem dyrekcyą Towarzystwa wzajemnych ubezpieczeń od ognia, czy oświetlenie murowanego magazynu zbożowego lampami elektrycznemi żarowemi, (w których żarzące się druciki platynowe zalutowane są w szkle tak szczelnie, iż do nich powietrze nie dochodzi, a druty prowadzące prąd elektryczny do tych lamp mogą być w głównym składzie po murze tylko rozprowadzone), nie wpłynie w niczem na podwyższenie opłaty asekuracyjnej od zboża w magazynie złożonego? Otrzymawszy zapewnienie, że takie oświetlenie elektryczne, dające zupełne bezpieczeństwo, nie wpłynie w niczem na podwyższenie opłaty asekuracyjnej, polecił Wydział krajowy inżynierowi p. Chrząszczewskiemu zawrzeć układ o urządzenie tego oświetlenia lampami żarowemi. Dodać tu winniśmy, że już poprzednio przeprowadzono rokowania z przedsiębiorcami takich oświetleń i przygotowano układ. Na urządzenie tego oświetlenia asygnował Wydział krajowy 1. października b. r. 1.000 zł., kwotę dostateczną, gdyż motor gazowy poruszający przyrządy mechaniczne w magazynie zbożowym, ma dostateczną siłę do poruszania także maszyny dynamo-elektrycznej.

Przeto wydatki na zakupno placu i budynków na publiczny skład krajowy w Krakowie, na przebudowanie zakupionych budynków i postawienie nowych, ich urządzenie i zaopatrzenie we wszelkie przyrządy wynoszą ogółem:

1. Na zakupno placu i budynków od Banku galic. dla handlu i przemysłu 120.000 zł.
2. Należytość skarbowa od kontraktu tego kupna 4.975 zł.
3. Na naprawę dachów, murów i inne roboty konserwacyjne w zakupionych budynkach 2.510 zł.
4. Na budowę składu na spirytus 11.849 zł. 6 ct.
5. Za rezerwoary żelazne i wszystkie inne przyrządy w składzie spirytusowym, wraz z wydatkiem na ich wypróbowanie 17.934 zł. 40 ct.
6. Za motor gazowy dostawiony przez gazownię miejską, wyciągnię mechaniczną, transmisye i pasy dostarczone przez fabrykę Zieleniewskiego, za wagę automatnczną, elewatora, pasy transportowe, maszyny aspiracyjne i t. d. dostarczone przez fabrykę G. Luthra, ustawienie tych wszystkich przyrządów, słowem na całe urządzenie mechaniczne w murowanym składzie zbożowym 17.613 zł. 74 ct.
7. Za wagi przenośne, wózki do przewożenia worów ze zbożem, zastawy do sąsieków i t. d. 600 zł.
8. Za budowę domu administracyjnego 6.020 zł.
9. Na umeblowanie tegoż domu i przybory kancelaryjne zaliczono 600 zł
10. Budowa domku dla stróżów 1.270 zł.
11. Oświetlenie elektryczne magazynu murowanego na zboże 1.000 zł.
12. Koszta podróży do Wiednia przy pierwszych rokowaniach z dyrekcyą kolei północnej o nabycie od niej gruntu pod budowę magazynów na skład publiczny, koszta podróży komisyi wyprawionej do Wiednia, Innsbrucku, Monachium, Pesztu i t. d. dla przyjrzenia się urządzeniu składów publicznych i ich administracyi, koszta podróży do Krakowa i Wiednia w sprawie publicznych składów, na komisye kolaudacyjne, stemple do podań i kontraktów, telegramy, korespondencye i inne drobne wydatki 1.512 zł.

Przeto ogół wydatków na zakupienie i urządzenie publicznego składu krajowego połączonego z publicznym składem wolnym dla zboża i spirytusu w Krakowie wynosi

185.884 zł. w. a. Całą tę sumę już wypłacono oprócz kwoty 1.350 zł. w. a., która się należy gazowni miejskiej jako reszta należytości za dostarczenie motoru, lecz jej wypłata zatrzymaną została, dopóki gazownia nie złoży deklaracyi poręczającej dobre funkcyonowanie motoru przez lat trzy, a także oprócz kwoty kosztorysowej 1.270 zł. przeznaczonej na budowę domku dla stróżów, a jeszcze niewypłaconej z powodu, że budynek ten nie jest jeszcze komisyonalnie odebrany.

Załączamy tu plan sytuacyjny budynku publicznego składu krajowego w Krakowie w ich teraźniejszym stanie, wraz z torami kolejowymi łączącymi magazyny publicznego składu z koleją północną. Alegat 2.

Ponieważ według głównych warunków umowy o zarząd publicznego składu krajowego w Krakowie przez dyrekcyę Towarzystwa wzaj. kredytu, dyrekcya ta ma prawo mianować urzędników składu publicznego według etatu ułożonego przez nią za porozumieniem z Wydziałem krajowym, a przez Wydział krajowy zatwierdzonego, — przeto dyrekcya Towarzystwa wzaj. kredytu zaproponowała następujący etat administracyi miejscowej: 1) Dyrektor składu publicznego z płacą roczną 2.000 zł. 2) Zastępca dyrektora będący zarazem kontrolorem magazynów z płacą 1.500 zł. 3) Buchalter z płacą 1.200 zł. 4) Kasyer z płacą 1.200 zł. 5) Rzeczoznawca z płacą 1.200 zł. 6) Magazynier z płacą 1.200 zł. i mieszkaniem. 7) Kancelista z płacą 600 zł. 7) Maszynista z płacą 600 zł. i mieszkaniem. 9) Woźny i dwóch stróżów 1.000 zł.

Wydział krajowy etat ten zatwierdził 14. czerwca 1889 r. zastrzegając jednak, że mianowanie kancelisty nastąpi dopiero wtedy, kiedy rozwój czynności publicznego składu będzie tego wymagał. Nadto p.stanowił w porozumieniu z dyrekcyą Towarzystwa wzaj. kredytu, że płace urzędników mianowanych przez dyrekcyę (z wyjątkiem maszynisty) będą płynne dopiero na parę tygodni przed otwarciem publicznego składu; zaś bliższe oznaczenie tego terminu pozostawiono późniejszemu porozumieniu się Wydziału krajowego z dyrekcyą Towarzystwa wzaj. kredytu. Obsadzenie zaś posady maszynisty i wypłacanie mu pensyi jego nastąpić już musiało z chwilą zaprowadzenia w magazynach urządzeń mechanicznych.

Nowa ustawa o zakładaniu publicznych składów, ich czynnościach i wydawaniu poświadczeń składowych przez te publiczne składy, uchwalona przez obie Izby Rady państwa a zatwierdzona przez Jego Ces. i Król. Apostolską Mość w dniu 28. kwietnia r. b., orzekła w §. 3, iż do podania o koncesyę na skład publiczny należy dołączyć regulamin ułożony dla tegoż składu. Regulamin ten należało ułożyć według regulaminu wzorowego *(Musterreglement)*, o którego wydanie zawezwała Izba poselska rząd w rezolucyi powziętej przy uchwalaniu 19. lutego 1889 r. wspomnionej nowej ustawy o składach publicznych. Ponieważ ministerstwo handlu zapewniło, iż regulamin taki ułoży i wyda, przeto Wydział krajowy musiał czekać na wydanie przez rząd tego regulaminu wzorowego, na którego podstawie miał regulamin dla publicznego składu w Krakowie ułożyć i dołączyć go do podania o koncesyę. Gdy w czerwcu bież. roku członkowi Wydziału krajowego piszącemu niniejsze sprawozdanie oświadczono w ministerstwie handlu, iż ministerstwo to odstąpiło od zamiaru wydania regulaminu wzorowego, ale może wyda instrukcyę co do ułożenia regulaminów, piszący niniejsze sprawozdanie ułożył przy pomocy pp. Strusiewicza i Szellenberga oraz innych rzeczoznawców i odpowiednio postanowieniom nowej ustawy z 28. kwietnia r. b. r e g u l a m i n dla publicznego składu w Krakowie i główne zasady instrukcyi służbowej oraz t a r y f ę opłat w tym składzie, którą podajemy jako załączniki. Alegat 3. Alegat 4.

Po wypracowaniu tego regulaminu Wydział krajowy przedłożył ministerstwu handlu pierwsze podanie o koncesyę w dniu 16. lipca r. b., jednak podanie to cofnął, gdy w ministerstwie handlu oświadczono, iż wkrótce ministerstwo wyda instrukcyę do układania regula-

minów dla publicznych składów, do której należy ułożony regulamin zastosować i regulamin ten do podania o koncesyę dołączyć. Gdy jednak ministerstwo handlu instrukcyi tej nie wydało do połowy sierpnia b. r. (a podobno od jej wydania całkiem odstąpiło), Wydział krajowy wniósł do ministerstwa handlu podanie w dniu 21. sierpnia o koncesyę, dołączając do niego regulamin dla składu publicznego w Krakowie przez siebie wypracowany i prosząc o jego zatwierdzenie. Ministerstwo handlu przesłało ten regulamin i podanie o koncesyę do ministerstw spraw wewnętrznych i sprawiedliwości, a zarazem odpowiednio §. 4 ustawy z d. 28. kwietnia 1889, odniosło się także do ministerstwa skarbu. Ministerstwo skarbu poleciło reskryptem z d. 17. września r. b. krajowej dyrekcyi skarbu we Lwowie, aby celem ustalenia warunków ze stanowiska skarbowego dla wolnego składu w Krakowie, zarządziła na miejscu komisyonalne dochodzenie. Dyrekcya skarbu pismem z 19. września r. b. zażądała od Wydziału krajowego, iżby na tę komisyę wyprawił także swego delegata. To dochodzenie komisyonalne, do którego Wydział krajowy wydelegował pp. Henryka Kieszkowskiego i Stanisława Chrząszczewskiego, odbyło się w składach publicznych w Krakowie dnia 27. września r. b. — Na tej komisyi zażądano ze strony władz skarbowych:

a) Urządzenia osobnego składu na owies, jako produktu podlegającego opłacie konsumcyjnej, ewentualnie użycia jednego ze składów na ten cel; *b)* utworzenia ekspozytury cłowej, względnie utrzymania asystenta cłowego z płacą 980 zł. w. a. rocznie kosztem kraju; *c)* utrzymania nadstrażnika skarbowego z płacą 465 zł. 75 ct. rocznie; *d)* urządzenia oraz utrzymania jednego pokoju z opałem i oświetleniem dla straży skarbowej.

Po obopólnem porozumieniu się, przeznaczyła komisya: magazyn murowany z urządzeniem mechanicznem, na skład zboża krajowego; magazyn drugi parterowy i część trzeciego na skład zboża transitowego; a część tego trzeciego magazynu osobno oddzieloną na skład owsa. Magazyn spirytusowy — (w którym już poprzednio na wezwanie Wydziału krajowego, c. k. urząd cechowniczy miar i wag sprawdził i zacechował wszelkie przyrządy miernicze) — uznała komisya c. k. dyrekcyi skarbowej za urządzony wzorowo tak pod względem bezpieczeństwa jak i łatwości kontroli. Na przedstawienie delegatów Wydziału krajowego zgodziła się komisya, aby zaniechać ekspozytury cłowej z opłatą urzędnika w kwocie 980 zł. w. a. rocznie, natomiast miałaby administracya publicznego składu krajowego płacić urzędnikowi w miarę potrzeby dochodzącemu przepisaną taksę po 70 ct. dziennie. Akta z odbycia tego komisyonalnego dochodzenia przesłane zostały do ministerstwa; a Wydział krajowy przedsiębierze ciągle starania w ministerstwie handlu, skarbu i sprawiedliwości o jak najrychlejsze wydanie koncesyi i zatwierdzenie regulaminu; koncesya jednak na publiczny skład dla zboża i spirytusu połączony ze składem wolnym nie nadeszła do chwili zamknięcia niniejszego sprawozdania.

Aby skład publiczny przyniósł znaczne korzyści produkcyi krajowej, musi leżeć bezpośrednio przy drodze żelaznej lub być połączony koleją własną z siecią dróg żelaznych a dla produktów złożonych w tym składzie winien być zapewniony przewóz za opłatą według niższej taryfy ustanowionej na wielkie odległości, to jest winien skład mieć zapewnioną tak zwaną „reekspedycyę.“ Nowa ustawa z dnia 28 kwietnia 1889 o składach publicznych dąży do zapewnienia składom tej korzyści, lecz jej stanowczo nie zabezpiecza, gdyż rząd nie uczynił jeszcze zadość rezolucyi uchwalonej przez Izbę poselską Rady państwa, wzywającej rząd, aby swego wpływu użył na zarządy dróg żelaznych, iżby produktom złożonym w składach publicznych przyznano wszystkie uwzględnienia (Begünstigungen) co do reekspedycyi z dwunasto miesięcznym terminem.

Magazyny nabyte przez kraj od banku gal. dla handlu i przemysłu w Krakowie były i są istotnie połączone z drogą żelazną północną torem kolejowym idącym w części na placu składowym a będącym własnością kraju, a w części na gruncie należącym do kolei północnej, zaś kontrakt, który istniał pomiędzy bankiem gal. dla handlu i przemysłu a dyrekcyą kolei

północnej, zapewniał zupełne użycie tego połączenia. Lecz kontrakt ten z dnia 27 czerwca 1876 r. zawarty, (o którego innych postanowieniach tu nie wspominamy) orzekał w §. 18., iż w razie, gdyby składy te zmieniły właściciela, nowy właściciel powinien postarać się o odnowienie kontraktu. Przeto Wydział krajowy odezwą z dnia 21 czerwca r. b. l. 26.130 zawiadamiając dyrekcyę kolei północnej o nabyciu przez kraj magazynów zbożowych wraz z torem łączącym te magazyny z drogą żelazną północną, zażądał odnowienia tego kontraktu i prosił o jak najrychlejsze załatwienie tej sprawy. Dyrekcya kolei północnej nie dawała przez cały miesiąc żadnej odpowiedzi; dopiero w skutek osobistej interwencyi piszącego to sprawozdanie dyrekcya kolei północnej pismem z 18 lipca r. b. oświadczyła, iż nie ma żadnej przeszkody przeciwko dalszemu istnieniu połączenia torem kolejowym pomiędzy dworcem w Krakowie a wspomianymi magazynami, w przypuszczeniu, iż Wydział krajowy wstąpi we wszystkie prawa i obowiązki płynące z kontraktu zawartego z bankiem gal. dla handlu i przemysłu w 1876 r., co do istnienia i utrzymania tego połączenia kolejowego. Lecz dalej w piśmie swojem dyrekcya kolei oświadczyła, iż poleciła zbadać, czy istniejące połączenie kolejowe będzie dostateczne; a wreszcie dodała, że dopóki nie będą ostatecznie zakończone układy tyczące się rezerwoarów (to jest składu na spirytus), nie dozwala dyrekcya przeprowadzania towarów niebezpiecznych co do ognia, jako to: spirytusu, nafty i t. p.

Na tę przewlekającą załatwienie sprawy odpowiedź kolei północnej, którą podajemy w załącznikach, wystosował Wydział krajowy do dyrekcyi kolei pismo w dniu 27 lipca r. b. Alegat 5. l. 31.539, oświadczając, że przyjmuje wszystkie warunki umowy z dnia 27 czerwca 1876 zawartej pomiędzy koleją północną a poprzednim właścicielem magazynów to jest bankiem gal. dla handlu i przemysłu a tem samem wstępuje Wydział krajowy we wszystkie prawa i obowiązki z umowy tej wypływające. Co się zaś tyczy zastrzeżeń i uwag dyrekcyi kolei północnej, oznajmił Wydział krajowy w swojem piśmie co następuje: „Wprawdzie zastępcy c. k. uprzyw. kolei północnej Cesarza Ferdynanda wnieśli byli zastrzeżenie przeciw budowie magazynu spirytusowego w realności zakupionej od banku gal. dla handlu i przemysłu w Krakowie, jednakże c. k. generalna inspekcya kolei austryackich, która badała plany tej budowy przedłożone jej przez magistrat miasta Krakowa, oświadczyła w piśmie z dnia 20 września 1889, że nie ma nic do zarzucenia projektowanej budowie magazynu na spirytus, jeżeli budynek ten będzie postawiony z ogniotrwałego materyału i ogniotrwale pokryty. Zaś władza udzielająca konsens na budowę, to jest magistrat miasta Krakowa, uznał bezzasadnem zastrzeżenia zastępców kolei północnej, po urzędowem skonstatowaniu, że projektowany ogniotrwale murowany budynek na skład spirytusu jest oddalony od najbliższych budynków kolei północnej dalej niż 20 metrów; zatwierdził więc w dniu 13 października 1888 przedłożone sobie plany i wydał konsens na budowę. Gdy więc skład na spirytus zbudowano na mocy udzielonego konsensu i z materyału ogniotrwałego i ogniotrwale go pokryto, gdy nad to odpowiada dokładnie wszystkim wymogom wskazanym przez generalną inspekcyę dróg żelaznych austryackich w jej piśmie z dnia 20 września 1888, przeto nic nie może stać na przeszkodzie dowozowi i wywozowi spirytusu w tym magazynie składanego torem łączącym ten magazyn z koleją północną Cesarza Ferdynanda.“

Wydział krajowy zwrócił nadto uwagę dyrekcyi kolei północnej, że publiczny skład Krakowie przeznaczony jest tylko dla zboża i spirytusu, że zatem w tym składzie nie mogą być składane ani olej skalny ani inne łatwo zapalne towary.

Co do rekonstrukcyi a względnie zmiany istniejących torów łączących publiczny skład krajowy z dworcem kolei północnej, którą to rekonstrukcyę dyrekcya drogi żelaznej północnej sądziła być potrzebną z powodu prawdopodobnego znacznego zwiększenia się przywozu i odwozu produktów do składu publicznego kraj. i z tegoż składu, — oświadczył Wydział krajowy, że według jego zdania nie można jeszcze w tym roku, a prawdopodobnie w następnym spodziewać się takiego wzmożenia się ruchu w składzie publicznym krajowym,

mianowicie wobec nieurodzaju tegorocznego, aby to wskazywało przebudować już teraz tory kolejowe łączące skład z dworcem kolei żelaznej. Ponieważ zaś ułatwienia dowozu i wywozu produktów do i ze składu publicznego wymaga dobro tego składu, przeto gdyby okazało się, że istniejące tory łączące skład z dworcem, są istosnie niedostateczne, wówczas zastosowane zostaną postanowienia §. 5 układu z dnia 27 czerwca 1876.

Dyrekcya kolei północnej dopiero w połowie sierpnia b. r. przesłała Wydziałowi krajowemu pismo z d. 14. sierpnia b. r. wraz z dodatkiem do kontraktu mieszczącym warunki tak niemożliwe do przyjęcia, iż pismo to wywarło w Wydziale krajowym bardzo przykre wrażenie, które zapewne Wysoka Izba podzieli, gdy je odczyta. Zaprojektowany doda-
Alegat 6. tek podajemy dosłownie w załącznikach, aby Wysoki Sejm sam osądził, czy na te dodatkowe warunki mógł Wydział krajowy przyzwolić imieniem kraju.

Niczem nie można uzasadnić żądań postawionych przez dyrekcyę kolei północnej w dodawanych przez nią do kontraktu artykułach 3 i 4, brzmiących:

„Wydział krajowy przyjmuje zobowiązanie wynagrodzenia szkód wszelkich, które wyniknąćby mogły wskutek uszkodzenia wozów, towarów lub innych przedmiotów, należących do kolei północnej lub jej opiece powierzonych, spowodowanego zapaleniem spirytusu znajdującego się w wagonach, przed odebraniem tychże przez zarząd kolei, a względnie po ich oddaniu zarządowi składu publicznego, bez względu na to, czy wagony te znajdować się będą na stacyi kolejowej w Krakowie, czy też na torach łączących stacyę z magazynami składu publicznego.“

„Wydział krajowy zobowiązuje się wynagrodzić c. k. uprzyw. kolei północnej ces. Ferdynanda wszelką szkodę, którąby kolej ta poniosła bezpośrednio lub pośrednio wskutek budowy i istnienia, a względnie używania składu spirytusowego.“

Dyrekcya kolei północnej żąda poręki wynagrodzenia przez kraj wszelkich szkód, któreby mogły wyniknąć w budynkach lub własności drogi żelaznej północnej z magazynu spirytusowego zbudowanego ogniotrwale w realności będącej własnością publicznego składu krajowego, a zbudowanego za konsensem magistratu i zezwoleniem c. k. generalnej inspekcyi dróg żelaznych! — Czy zaś sama poręcza wynagrodzenie za szkody, które daleko łatwiej zrządzone być mogą w składach krajowych i sąsiednich budynkach z powodu obok położonych składów kolei północnej, zbudowanych z drzewa, a w których zarząd kolei składa nietylko spirytus, ale także w wielkich ilościach naftę, zapałki i inne palne materyały! (Te drewniane składy kolei północnej oznaczone są na dołączonym szkicu.)

Gdy dyrekcya kolei północnej nie chciała od postawionych, a nieprzyjmowalnych warunków odstąpić, Wydział krajowy wystosował do ministerstwa handlu w dniu 6. września
Alegat 7. b. r. l. 38.558 podanie, które w dosłownem brzmieniu w załącznikach zamieszczamy. W piśmie tem, po obszernem przedstawieniu całej sprawy i uzasadnieniu swych żądań, Wydział krajowy odwołując się do §. 42 ustawy z d. 28. kwietnia 1889 r. o składach publicznych, upraszał ministerstwo handlu, aby drogą urzędową przeprowadziło uregulowanie wzajemnych stosunków między dyrekcyą kolei północnej, a publicznym składem własnością kraju będącym, położonym w Krakowie przy dworcu tej kolei.

Ministerstwo handlu sprawę tę wzięło w rękę, lecz jeszcze jej nie ukończyło, lecz pomimo licznych starań Wydziału krajowego w ministerstwie handlu, dotychczas sprawa ta załatwioną nie została, otrzymał jednak Wydział krajowy obietnicę, że przed końcem października załatwioną będzie.

Wniósł także Wydział krajowy w dniu 7. września 1889 l. 38.741 do generalnej dyrekcyi dróg żelaznych austryackich o uwzględnienie taryfowe w przewozie produktów do publicznego składu krajowego w Krakowie i z tegoż składu drogami żelaznemi państwowemi. Dyrekcya generalna tych dróg w pismie z dnia 21. września r. b. l. 16.164/V. oświadczyła,

iż podanie to odstąpiła dyrekcyi kolei północnej, przy której leży skład publiczny krajowy, gdyż dopiero po otrzymaniu przyznania „reekspedycyi" przez dyrekcyę drogi żelaznej północnej będzie mogła dyrekcya dróg żelaznych austryackich udzielić uwzględnienie.

Skład publiczny krajowy w Krakowie na zboże i spirytus jest więc od paru miesięcy zupełnie gotowy, jego urządzenie wewnętrzne całkiem ukończone, jego administracya przygotowana, jednak skład ten nie mógł być dotychczas otwarty z powodu niewydania jeszcze koncesyi przez ministerstwo handlu, (którego jednak nadejścia w tych dniach oczekujemy), oraz z powodu, iż ministerstwo handlu nie uregulowało jeszcze wzajemnych stosunków między dyrekcyą kolei północnej i składem publicznym krajowym w Krakowie co do użytkowania z torów kolejowych łączących drogę żelazną północną z publicznym składem krajowym.

W zakończeniu tego sprawozdania, Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm uchwalić raczy:

Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego o założeniu i urządzeniu w Krakowie publicznego składu krajowego, połączonego z wolnym składem na zboże i spirytus.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Lwów dnia 20. października 1889.

Marszałek krajowy:
Tarnowski, w. r.

Sprawozdawca:
Leon Chrzanowski w. r.
Członek Wydziału krajowego.

Z drukarni i litografii Pillera i Sp.

(Odpis.)

Między Wydziałem krajowym Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem działającym przez Członka swego J. W. Leona Chrzanowskiego w myśl pełnomocnictwa dtto. Lwów dnia 20. września 1889, ze strony jednej, a Towarzystwem wzajemnego kredytu w Krakowie ze strony drugiej, zawartą została w dniu dzisiejszym następująca:

Umowa.

§. 1.

W wykonaniu uchwał Sejmu krajowego z dnia 20. stycznia 1888 i 16. października 1888 założył Wydział krajowy Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem w Krakowie w realności l. 139 i 140 dz. V. publiczny skład krajowy dla zboża i spirytusu, połączony z publicznym składem wolnym i wniósł do c. k. ministerstwa handlu podanie o udzielenie sobie wymaganej ustawami koncesyi w myśl §. 4. ustawy z dnia 28. kwietnia 1889 N. 64 dz. pr. p., na które to podanie decyzya ministerstwa dotąd nie zapadła.

Gdy Towarzystwo wzajemnego kredytu w Krakowie, pragnąc ze swej także strony oddać usługę krajowi i przyczynić się do dobra rolników, oświadczyło gotowość podjęcia się zarządu i prowadzenia pomienionego publicznego składu krajowego pod zwierzchnictwem Wydziału krajowego i w charakterze pełnomocnika Wydziału, przeto Wydział krajowy, imieniem funduszu krajowego działający, powierza niniejszem Towarzystwu wzajemnego kredytu w Krakowie, jako swemu pełnomocnikowi bezpośredni zarząd i całe fachowe prowadzenie wzmiankowanego publicznego składu krajowego dla zboża i spirytusu, połączonego z publicznym wolnym składem w Krakowie, jak niemniej zarząd całej realności l. 139 i 140 dz. V. w Krakowie, a to od chwili, kiedy uzyskaną zostanie koncesya ministerstwa oraz w ramach i na warunkach reskryptem rządowym w tej mierze wskazanych.

W tym celu oddaje Wydział krajowy Towarzystwu wzajemnego kredytu tak realność l. 139 i 140 dz. V. w Krakowie, jakoteż i składy w niej istniejące wraz z całem urządzeniem kosztem funduszu krajowego dokonanem w administracyę, z tem nadmienieniem, że wszelkie dalsze zmiany, adaptacye i budowle również na koszt funduszu krajowego przedsiębrane być mają, wszelako do wykonania adaptacyj i nowych budowli lub rozszerzenia już istniejących, zezwolenie poprzednie Wydziału krajowego zasiągniętem być winno.

§. 2.

W myśl powyższego upełnomocnienia Towarzystwo wzajemnego kredytu jest upoważnione:

a) do przyjmowania na skład publiczny krajowy zboża wszelkiego rodzaju i spirytusu, zawierania w tej mierze ze stronami umów, oraz wydawania stronom imieniem przedsiębiorstwa poświadczeń przewidzianych w §§. 17. i 18. ustawy z dnia 28. kwietnia 1889 Nr. 64. Dz. pr. p.;

b) do poddawania się w sporach ze stronami pod sąd polubowny, mianowania arbitrów i superarbitra i zeznawania imieniem Wydziału krajowego zapisów na sąd polubowny;

c) przyjmowania pieniędzy bądźto z taks i opłat, bądź z tytułu wynagrodzeń asekuracyjnych lub z innych tytułów płynących i kwitowania ważnie z odbioru;

d) przedsiębrania ubezpieczeń złożonych na skład towarów od ognia;

e) przedsiębrania licytacyi tychże towarów w wypadkach ustawą dozwolonych;

f) podpisywania firmy przedsiębiorstwa przez każdorazowych swoich dyrektorów lub ich zastępców, jak niemniej do nadawania pojedynczym urzędnikom publicznego składu krajowego prawa podpisywania tejże firmy;

g) mianowania i oddalania wszelkich urzędników i sług składu krajowego i zawierania z nimi umów służbowych. W tym celu układany będzie corocznie przez Towarzystwo wzajemnego kredytu etat płac urzędników i sług i przedkładany Wydziałowi krajowemu do zatwierdzenia;

h) administrowania całą realnością l. 139 i 140 dz. V. w Krakowie;

i) prowadzenia w razie potrzeby sporów, zawierania ugód sądowych i ustanawiania w tym celu pełnomocników lub zastępców prawnych z władzą, jaką za stosowną uzna; — wreszcie

k) do przedsiębrania w sprawie należytego prowadzenia przedsiębiorstwa publicznego składu krajowego w Krakowie wszystkiego tego, cokolwiek za potrzebne lub pożyteczne uzna, choćby do tego nawet szczegółowe pełnomocnictwo potrzebnem było.

Wszelkie koszta administracyi wypływające z prowadzenia pomienionego przedsiębiorstwa, do których i podatki należą, ciążyć będą na funduszu krajowym, który też takowe bez regresu do Towarzystwa wzajemnego kredytu w Krakowie ponieść jest obowiązany.

§. 3.

Natomiast przyjmuje na siebie Towarzystwo wzajemnego kredytu następujące obowiązki:

a) prowadzenia przedsiębiorstwa publicznego składu krajowego w Krakowie połączonego z publicznym składem wolnym z fachową znajomością i pieczołowitością porządnego kupca;

b) przestrzegania ścisłego przepisów ustawy z dnia 28. kwietnia 1889 Nr. 64. dz. pr. p. oraz innych ustaw i rozporządzeń rządowych, tak już wydanych, jakoteż w przyszłości wydać się mających, odnoszących się do publicznych składów, zwłaszcza też przestrzegania przepisów skarbowych;

c) stosowania ścisłego postanowień regulaminu, tudzież taryfy opłat oraz dopilnowania w granicach możliwości, by te postanowienia także przez klientów ściśle przestrzegane były;

d) zaprowadzenia i utrzymywania przy zarządzie publicznego składu krajowego dokładnej rachunkowości z prowadzenia całego przedsiębiorstwa;

e) przedkładania co miesiąc Wydziałowi krajowemu zamknięcia rachunków, oraz sprawozdania o ruchu i obrocie towarów na skład przyjętych.

§. 4.

Wydział krajowy wykonywa naczelny nadzór nad publicznym składem krajowym w Krakowie, ma on prawo kontroli oraz wglądania we wszelkie czynności zarządu, a to tak przez organa swoje, stale ku temu zamianowane, jako i przez umyślnych swych delegatów.

Wydział krajowy układa regulamin dla publicznego składu krajowego, oraz zatwierdza taryfę opłat za składowe, asekuracyę i wszelkie obsługi i przedsiębierze zmiany w takowych w miarę potrzeby. W tej mierze Towarzystwo wzajemnego kredytu czynić będzie Wydziałowi krajowemu przedstawienia oparte na nabytych doświadczeniach.

Wreszcie zatwierdza Wydział krajowy coroczny etat płac urzędników i sług oraz zamknięcie rachunków.

§. 5.

Towarzystwo wzajemnego kredytu otworzy w księgach swoich dla stosunku swego z Wydziałem krajowym, niniejszą umową objętego, rachunek bieżący, w który wszelkie wpływy, jakoteż wszelkie wydatki zapisywane będą. Rachunek ten będzie kwartalnie zamykany, a nadwyżka tej stronie wynagradzana, na czyją korzyść saldo wypadnie. Na żądanie Towarzystwa wzajemnego kredytu winien Wydział krajowy nawet w ciągu kwartału czyli każdego czasu pokryć nadwyżkę, jakaby się z rachunku tego na korzyść Towarzystwa okazywała, może też nawzajem żądać przelania nadwyżki na rzecz funduszu krajowego przypadającej, do kasy krajowej. W rzeczonym rachunku bieżącym procent wzajemnie liczony będzie po $4^1/_2$ od sta aż do oddzielnej w tym względzie umowy.

§. 6.

Po pierwszym roku administracyi będzie wedle potrzeby corocznie układanym przez Wydział krajowy wspólnie z Towarzystwem wzajemnego kredytu preliminarz publicznego składu krajowego na rok następny. Towarzystwu wzajemnego kredytu dozwolonem zostaje virement w granicach ogólnej cyfry wydatków zwyczajnych tym preliminarzem ustanowionych. Rok kalendarzowy będzie rokiem administracyjnym składu publicznego krajowego.

§. 7.

Umowa niniejsza zostaje zawartą na lat sześć od chwili w §. 1. określonej i może być milcząco na dalsze lat sześć przedłużoną; każdej jednak ze stron kontraktujących służy prawo umowę tę każdego czasu na rok naprzód wypowiedzieć. Ekspirowanie niniejszej umowy czy to przez upływ czasu, czy w skutek wypowiedzenia, następuje dopiero z końcem roku administracyjnego, bez względu na dzień, w którym umowa w życie weszła.

§. 8.

Wszelkie koszta, stemple i należytości skarbowe z zawarciem tej umowy połączone, ponosi Wydział krajowy bez regresu do Towarzystwa wzajemnego kredytu w Krakowie.

§. 9.

Pokrycie kosztów sprawowanej przez Towarzystwo wzajemnego kredytu administracyi objęte będzie etatem, o którym w §. 5. jest mowa.

§. 10.

Strony kontraktujące zastrzegają sobie po nadejściu koncesyi z c. k. ministerstwa niniejszą umowę odpowiednio zmienić lub też dodatkowemi postanowieniami uzupełnić.

Kraków dnia 22. września 1889.

Leon Chrzanowski *w. r.*
członek Wydziału krajowego.

Towarzystwo wzajemnego kredytu w Krakowie:
H. Kieszkowski *w. r.*
M. Łępkowski *w. r.*

[illegible]

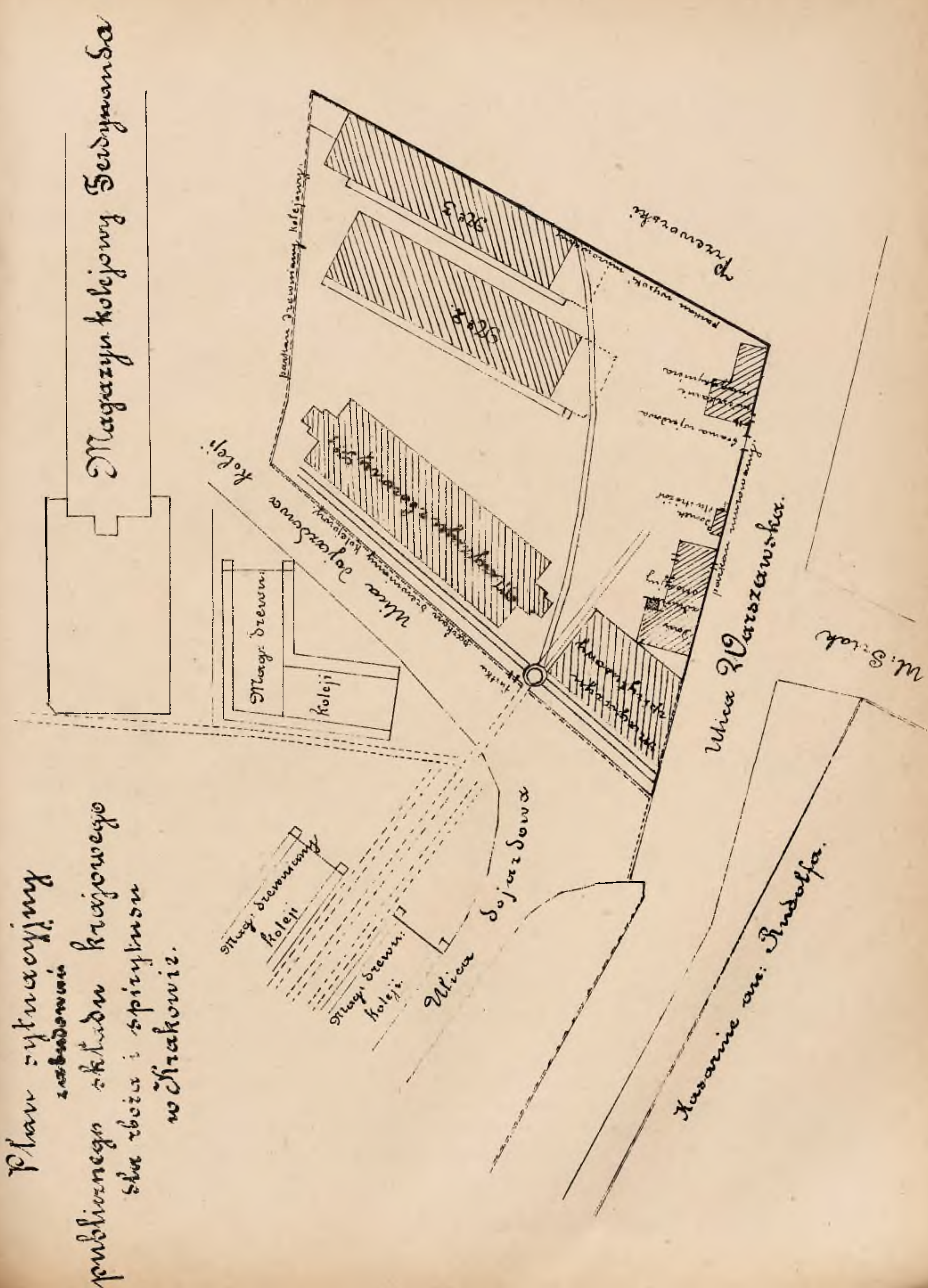
[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Plan sytuacyjny zabudowań publicznego składu krajowego dla zboża i spirytusu w Krakowie.
Magazyn kolejowy Ferdynanda
Ulica Warszawska
Mag: drewn. kolei
Maga: drewniany kolei
Ulica
Rudolfa

Regulamin

dla publicznego składu krajowego w Krakowie dla zboża wszelkiego rodzaju i spirytusu.

W wykonaniu uchwały Sejmu krajowego z dnia 20. stycznia 1888 i 16. października 1888 założył Wydział krajowy w Krakowie **publiczny skład** (Öffentliches Lagerhaus) połączony **z publicznym składem wolnym** (Öffentliches Freilager).

Skład publiczny krajowy dla zboża i spirytusu założony został w Krakowie, albowiem z tego składu publicznego leżącego przy węźle dróg żelaznych i z niemi złączonego bezpośrednio, mogą być produkta wysyłane: albo do Prus i wszystkich portów morza Bałtyckiego i północnego, albo na wielkie targowiska nadreńskie i francuskie, albo do Wiednia i Szwajcaryi, albo też wreszcie do portów morza Adryatyckiego i do Włoch.

§. 1.

Przeznaczenie publicznego składu krajowego.

Publiczny skład krajowy połączony z publicznym składem wolnym przeznaczony jest:

1. dla zboża wszelkiego rodzaju, krajowego i zagranicznego, tak ulegającego ocleniu jak i transitowego;
2. dla spirytusu ulegającego opodatkowaniu (przeznaczonego na konsumcyę w państwie) lub przeznaczonego na wywóz;
3. dla zboża i spirytusu, które w razie wprowadzenia ich na konsumcyę miasta ulegałyby także opłacie konsumcyjnej miejskiej.

§. 2.

Firma publicznego składu krajowego.

Firma tego publicznego składu krajowego jest: „Publiczny skład krajowy w Krakowie dla zboża i spirytnsu“.

§. 3.

Zarząd.

Mocą osobnej umowy oddał Wydział krajowy skład ten w zarząd i administracyę dyrekcyi „Towarzystwa wzajemnego kredytu“ dającej rękojmię sumiennego i zawodowo biegłego prowadzenia całego przedsiębiorstwa, zastrzegając sobie wszakże prawo nadzoru i kontroli.

§. 4.

Dyrekcya Towarzystwa wzajemnego kredytu w Krakowie zarządza publicznym składem krajowym w Krakowie, jako pełnomocnik Wydziału krajowego i odpowiada temuż Wydziałowi krajowemu za dobre prowadzenie przedsiębiorstwa. Ona przyjmuje według

etatu zatwierdzonego przez Wydział krajowy i oddala wszystkich urzędników i służbę, należących do administracyi miejscowej tegoż składu publicznego.

§. 5.

Wszelkie czynności w publicznym składzie krajowym wykonywane będą:

a) według postanowień ustawy o urządzeniu i prowadzeniu publicznych składów z dnia 28. kwietnia 1889;

b) według przepisów niniejszego regulaminu ułożonego na podstawie wspomnianej ustawy;

c) według taryfy zatwierdzonej przez Wydział krajowy i ogłoszonej w sposób przepisany ustawą wspomnianą z 28. kwietnia 1889 roku:

d) według instrukcyi służbowej wydanej dla urzędników i służby publicznego składu krajowego.

§. 6.

Zakres działania.

Skład publiczny krajowy, połączony ze składem wolnym (Freilager):

1. Przyjmuje do przechowania: zboże krajowe i zagraniczne, oclone, nieoclone i transitowe, oraz spirytus, od którego opłacono już podatek, spirytus ulegający podatkowi oraz przeznaczony na wywóz;

2. wyładowuje te produkta przy ich przyjęciu;

3. przechowuje na składzie przyjęte produkta i wykonywa wszelkie manipulacye potrzebne w celu należytego ich przechowania;

4. wydaje, naładowuje i wysyła zboże i spirytus ze składu według poleceń właścicieli;

5. opłaca na polecenie i rachunek właścicieli: cło, podatek, opłaty konsumcyjne stemple i pokrywa w zastępstwie właścicieli i na ich rachunek koszta przewozu produktu do składu oraz wydatki połączone z ekpedycyą (wysyłką) tego produktu;

6. ubezpiecza od ognia produkta przyjęte do składu;

7. pobiera od właściciela złożonego produktu, wszelkie na złożonym produkcie ciążące opłaty i należytości, jako to: opłacone cło, podatek, opłatę konsumcyjną, należytość za ubezpieczenie od ognia, koszta transportu, wyładowania i naładowania, należytości za skład, wietrzenie, czyszczenie i ważenie produktu, obliczone według ogłoszonej taryfy.

§. 7.

Zawiadomienie o przesyłce (Aviso) i list frachtowy.

Nadsyłający zboże lub spirytus do publicznego składu krajowego winien zawiadomić poprzednio zarząd składu o tem, równocześnie zaś z produktem przesyłanym przesłać list frachtowy lub spis produktów przesłanych.

Dokumenta te, oprócz prawnie przepisanych wymogów zawierać winny:

a) Datę, kiedy i miejsce z którego wysłano produkt;

b) dokładny adres oddawcy produktu (to jest wysyłającego), obejmujący jego imię, nazwisko i miejsce zamieszkania;

c) rodzaj produktu wysłanego;

d) ilość i znaki worów lub beczek lub rodzaj sposobu przesyłania;

e) wagę brutto w kilogramach lub miarę w hektolitrach, a co do spirytusu, jego moc w stopniach alkoholometru Tralessa.;

f) wartość produktu do ubezpieczenia.

§. 8.

Dokumenta urzędów: cłowego i podatkowego. (Gefällsämtliche Documente:)

Jeżeli dokumenta urzędu cłowego lub podatkowego idą razem z towarem, winny być oddane zarządowi składu publicznego krajowego wraz z listem frachtowym lub spisem produktów. Jeżeli zaś dokumenta te nie są oddane zarządowi, odmówić on może przyjęcia produktu nadesłanego. W każdym razie ponosi właściciel produktu wszelkie szkodliwe następstwa, które wyniknąćby mogły z mylnie lub niedokładnie podanych dat w tych dokumentach.

§. 9.

Kolej przyjmowania.

Zarząd składu publicznego przyjmuje produkta na skład w kolei ich dostawienia, zaś w razie równoczesnego dostawienia produktów od kilku właścicieli, przyjmuje zarząd te produkta w kolei zgłoszeń.

§. 10.

Waga i miara.

Produkta przyjmuje publiczny skład krajowy i wydaje z swoich magazynów według tej wagi i miary, jaka wykazała się przy ich zważeniu lub zmierzeniu w publicznym składzie krajowym. Tylko ta waga i miara zaciągniętą będzie do ksiąg publicznego składu i jest obowiązującą dla niego.

Waga produktów w składzie publicznym będzie oznaczoną w kilogramach, miara objętości w litrach, a moc spirytusu w stopniach alkoholometru Tralessa.

§. 11.

Reklamacya uszkodzeń nadesłanych produktów.

Jeżeli produkt przesłany drogą żelazną nadszedł uszkodzony lub w mniejszej ilości, niż oznaczono w liście frachtowym, zarząd publicznego składu krajowego winien zaraz wnieść przepisaną reklamacyę.

Jeżeli zaś produkt przysłany inną drogą nadszedł uszkodzony lub w mniejszej ilości niż oznaczono w liście frachtowym lub spisie produktów, zarząd składu publicznego wyśle najdalej w 24 godzinach zawiadomienie o tem do właściciela produktu.

§. 12.

Opłata należytości za przewóz przyjętych produktów.

Należytość za przewóz produktu przyjmowanego do składu i inne z przewozem połączone wydatki, ciążące na tym produkcie, wypłaca w regule zarząd publicznego składu krajowego na rachunek właściciela produktu i ma prawo od wydanych w tym celu pieniędzy liczyć sobie odsetki oznaczone taryfą.

Jednak zarząd składu publicznego może uchylić się od uskutecznienia tych wydatków w zastępstwie właściciela produktu, jeżeli uzna, że stąd wynikłaby strata dla publicznego składu krajowego.

§. 13.

Kwit odbiorczy.

Zarząd publicznego składu krajowego wydaje na złożony do składu publicznego produkt „kwit odbiorczy“ (Empfangsschein) brzmiący na nazwisko właściciela produktu.

Ten kwit odbiorczy wycięty z księgi jukstowej i równobrzmiący z pozostającą w księdze jukstą zawierać powinien następujące daty:

a) datę złożenia produktu;

b) liczbę bieżącą, liczbę dziennika podawczego i liczbę magazynową;

c) nazwisko, stan i zamieszkanie składającego produkt;

d) miejsce zkąd produkt nadesłano;

e) ilość, znaki i numera worów lub beczek;

f) rodzaj produktu i jego wagę lub miarę, a nadto co do zboża jego gatunek i wagę gatunkową, zaś co do spirytusu jego stopień mocy;

g) wyszczególnienie jakie opłaty na rachunek składającego już uiszczone, ciążą na złożonym produkcie, jako to: cło, podatek i t. d.;

h) na jaką wartość i na jak długo ubezpieczono złożony produkt.

§. 14.

Kwit odbiorczy podpisany będzie przez urzędników składu podpisujących firmę, których nazwiska ogłosi zarząd składu.

§. 15.

Umorzenie kwitu odbiorczego.

W razie jeżeli kwit odbiorczy zaginie, właściciel produktu złożonego winien postarać się o umorzenie kwitu przez sąd handlowy w Krakowie, a równocześnie zawiadomić o tem zarząd składu publicznego.

Po umorzeniu kwitu odbiorczego przez sąd handlowy, zarząd składu wystawi i wręczy właścicielowi produktu, na którego korzyść umorzenie nastąpiło, nowy kwit odbiorczy na jego żądanie.

§. 16.

Poświadczenia składowe.

Zarząd publicznego składu winien, na żądanie składającego produkt, zamiast „kwitu odbiorczego" (Empfangschein) wydać mu „Poświadczenie składowe" (Lagerschein) na złożony przez niego produkt, podpisane przez urzędników upoważnionych do podpisywania firmy składu (w regule przez dyrektora lub jego zastępcę i przez buchhaltera) których nazwiska ogłoszone będą.

To „poświadczenie składowe" złożone z dwóch części:

1. poświadczenia posiadania (Lagerbesitzschein v. Recepisse) i

2. poświadczenia zastawu czyli warantu (Lagerpfandschein), będzie zarząd składu publicznego sporządzał i wydawał ściśle według postanowień §§. 17. i 18. ustawy z dnia 28. kwietnia 1889 o urządzeniu i prowadzeniu składów publicznych.

§. 17.

Dalsze postępowanie z temi poświadczeniami składowemi, prawa i obowiązki posiadaczy tych poświadczeń składowych, i każdej ich części, oraz publicznego składu krajowego wydającego te poświadczenia, uregulowane są przepisami ustawy o składach publicznych z dnia 28. kwietnia 1889 zawartymi w §§. od 19. do 30. włącznie, a zarząd składu publicznego krajowego w Krakowie postępować będzie ściśle według powołanych przepisów ustawy.

§. 18.

Amortyzacya poświadczeń składowych.

Postępowanie dla umorzenia (amortyzacyi) zaginionych „poświadczeń składowych" i obu ich części to jest recepisów i warantów, wreszcie obowiązek ostemplowania tych poświadczeń, orzeczone i uregulowane są postanowieniami ustawy z dnia 28. kwietnia 1889 zawartymi w §§. 39. i 40, a postanowienia te spełniać będzie ściśle zarząd składu publicznego krajowego.

§. 19.

Ubezpieczenie od ognia przyjętych na skład produktów.

Wszelkie produkta przyjęte przez skład publiczny krajowy ubezpieczy zarząd składu pod własną odpowiedzialnością w „Towarzystwie wzajemnych ubezpieczeń w Krakowie". Produkta te ubezpieczone być winny według wartości oznaczonej przez ich właściciela.

§. 20.

Gdyby zaś właściciel produktów, przy ich oddaniu do składu publicznego, nie oznaczył ich wartości asekuracyjnej, w takim razie oznaczy je zarząd składu publicznego krajowego według własnego uznania. Właścicielowi służy wszakże prawo podwyższyć lub zniżyć ubezpieczoną wartość swego produktu złożonego w publicznym składzie krajowym. Jednak właściciel produktu nie ma prawa pociągać zarządu składu publicznego do odpowiedzialności za to, iż tenże za nisko lub za wysoko złożone produkta ubezpieczył, a obowiązany jest uiścić premię według ubezpieczonej przez zarząd wartości.

§. 21.

Ponieważ według statutu Towarzystwa wzajemnych ubezpieczeń w Krakowie ubezpieczenie rozpoczyna się z godziną 12. w południe dnia następnego po podaniu wniosku, przeto zarząd składu publicznego krajowego winien awizowane produkta zgłosić na mocy awiza zawczasu do ubezpieczenia, tak aby produkta z chwilą nadejścia do składu ubezpieczone były.

§. 22.

Produkta złożone w składzie publicznym krajowym będą ubezpieczone na cały czas pozostowania ich w składzie.

§. 23.

Premię asekuracyjną, to jest opłatę za ubezpieczenie, ponosi właściciel złożonego produktu, i zwracać ją będzie zarządowi składu publicznego przy wydawaniu produktu ze składu.

§. 24.

W razie spalenia się produktu złożonego w składzie publicznym krajowym, otrzyma właściciel tego produktu takie wynagrodzenie szkody, jakie przez Towarzystwo wzajemnych ubezpieczeń w Krakowie wypłacone zostanie, a to po potrąceniu z tego wynagrodzenia opłaconej przez zarząd składu opłaty za ubezpieczenie (premii asekuracyjnej) i wszelkich innych należytości przypadających zarządowi składu publicznego, a ciążących na złożonym produkcie aż do chwili pożaru, to jest: zastosowany będzie §. 15. ustawy z dnia 28. kwietnia 1889, orzekający, że w razie szkody przez pożar wyrządzonej, zastępuje otrzymane wynagrodzenie asekuracyjne miejsce spalonego produktu. Tylko zarząd składu publicznego, ma przeto prawo odebrać od Towarzystwa ubezpieczeń kwotę wynagrodzenia wypłaconą za spalony produkt przez Towarzystwo ubezpieczeń.

§. 25.

Przechowanie zboża.

Zarząd składu publicznego przedsiębrać będzie, na żądanie właściciela złożonego produktu, czyszczenie i przewietrzanie zboża, czy to szuflą, czy to elewatorem. Gdyby jednak zarząd składu publicznego uznał koniecznem przewietrzanie zboża, aby uchronić

je od zepsucia, może bez żądania właściciela zarządzić przewietrzanie elewatorem lub przeróbkę szuflą, jednak bez mięszania partyj zboża należących do różnych właścicieli.

§. 26.

Każda partya zboża przyjętego do składu publicznego przechowaną będzie oddzielnie.

Mieszanie partyj zboża należących do kilku właścicieli nastąpić może tylko na wyraźne tych właścicieli żądanie.

§. 27.

Należytość za czyszczenie i przewietrzanie zboża, a ewentualnie jego mięszanie, obrachowaną według taryfy, zwrócić ma zarządowi składu publicznego w każdym razie właściciel złożonego produktu.

§. 28.

Przechowanie spirytusu.

Spirytus przechowuje się w oddzielnnym magazynie, zbudowanym całkowicie z ogniotrwałego materyału, w pięciu żelaznych rezerwoarach, każdy po 1000 hektolitrów. Składane małe partye spirytusu należące do różnych właścicieli, muszą być razem złączone (§. 48. ustawy z 28. kwietnia 1889 r.) dla przechowania w tych wielkich zbiornikach, przy ścisłem zapisaniu ile stopni hektolitrowych przyjęto na skład od każdego właściciela. Jeżeli składający 1000 lub więcej hektolitrów spirytusu obowiąże się płacić składowe za całą objętość zbiornika lub zbiorników, w których jego spirytus jest przechowany, w takim razie spirytus jego nie zostanie złączony ze spirytusem należącym do innego właściciela.

Sprawdzone przyrządy do odbioru spirytusu przy jego przyjęciu wykazują dokładnie miarę i stopień mocy spirytusu, a ile hektolitrostopni (litrostopni) spirytusu, według kwitu odbiorczego lub poświadczenia składowego, skład publiczny przyjmie, tyle także odda, z potrąceniem procentu na wyparowanie czyli ususzkę, oznaczonego ustawą.

Wysyłka za granicę spirytusu i zboża transitowego (nieoclonego).

§. 29.

Tak spirytus, od którego nieuiszczono jeszcze podatku, jak i zboże nieoclone a przeznaczone na wywóz, wysyłane będą za granicę przy zastosowaniu postanowień obowiązujących.

§. 30.

Uiszczenie podatku, cła i opłaty konsumcyjnej.

Jeżeli zaś produkta te, przyjęte do składu bez uiszczenia cła lub podatku, wydane być mają ze składu publicznego na konsumcyę wewnętrzną, należy od nich uiścić według przepisów, cło lub podatek, a ewentualnie także opłatę konsumcyjną miejską, jeżeli przeznaczone są na konsumcyę w mieście Krakowie.

W powyższym razie podatek od spirytusu krajowego, cło od zboża zagranicznego i opłatę konsumcyjną miejską od produktów przeznaczonych na konsumcyę w mieście Krakowie, uiści właściciel produktu, lub na pisemne jego żądanie i na jego rachunek, zarząd publicznego składu krajowego, a właściciel produktu zwróci zarządowi składu publicznego poniesione na to wydatki przy wyprowadzeniu produktów ze składu.

Od gotówki na te wydatki wyłożonej policzy zarząd składu publicznego opłatę procentową według ogłoszonej taryfy.

§. 31.

Oglądanie złożonych produktów.

Zarząd publicznego składu krajowego obowiązany jest dozwolić posiadaczowi kwitu odbiorczego, a względnie posiadaczowi poświadczenia składowego lub posiadaczowi samego warantu, oglądać produkt złożony. Oględziny te odbywać można tylko w godzinach urzędowych, w których skład winien być otwarty odpowiednio regulaminowi, za uprzedniem zgłoszeniem się do miejscowej administracyi składu.

§. 32.

Branie próbek.

Składającemu produkt lub posiadaczowi poświadczenia składowego wolno jest brać w odpowiedniej ilości próbkę z jego produktów w poświadczeniu wymienionych, a to z zachowaniem przepisów porządku domowego dołączonych do niniejszego regulaminu. Wydanie próbki po raz pierwszy jest bezpłatne, za następne wydawanie próbek pobiera się opłata oznaczona taryfą.

Gdyby branie próbek przez składającego produkt wpływało na ilość złożonego produktu, zanotować trzeba w księgach magazynowych i w poświadczeniu składowem jaką ilość wzięto na próbki.

§. 33.

Wysyłka produktów z polecenia właściciela.

Zarząd publicznego składu krajowego podejmuje się, na żądanie pisemne właściciela produktu złożonego, wysyłki tegoż produktu i wszelkich czynności z tem połączonych za zwrotem poczynionych wydatków i za wynagrodzeniem oznaczonem taryfą.

§. 34.

Wszelkie wydatki przez zarząd publicznego składu na rachunek właściciela złożonego produktu poczynione, tudzież wynagrodzenie za składowe i wagowe, za wyładowanie i naładowanie, wysyłkę produktu i t. d zwraca zarządowi publicznego składu właściciel złożonego produktu bezpośrednio przed wyjściem tego produktu ze składu. Jednak zarząd składu jest upoważniony żądać wcześniejszej opłaty tych należytości od właściciela złożonych produktów.

§. 35.

Oddanie przechowanych na skład produktów.

Oddanie przez zarząd składu produktu przechowanego w tym składzie, może nastąpić albo w całości albo częściami.

Jednak przy odbiorze pierwszej części produktu winien posiadacz kwitu odbiorczego lub poświadczenia składowego uiścić wszelkie należytości ciążące na całości złożonego produktu.

§. 36.

Jak wielką być ma każda część czyli partya zboża wydać się mającego ze składu, oznacza posiadacz kwitu odbiorczego lub poświadczenia składowego.

Co się zaś tyczy spirytusu złożonego, częściowe oddanie następować może w partyach nie mniejszych jak 5 hektolitrów.

§. 37.

Przy wydawaniu złożonego na skład produktu, winien jego właściciel zwrócić zarządowi publicznego składu krajowego kwit odbiorczy lub poświadczenie składowe w obu częściach (t. j. tak recepis jak i warant).

Jeżeli zaś wydanie złożonego na skład produktu następuje częściami, zapisuje zarząd publicznego składu krajowego na kwicie odbiorczym a względnie na obu częściach poświadczenia składowego (t. j. na recepisie i warancie), jaka część złożonego pierwotnie produktu jest już odebraną.

§. 38.

Zmiana poświadczenia składowego.

Na żądanie wylegitymowanego posiadacza obu części poświadczenia składowego, wystawi zarząd publicznego składu krajowego w zamian za pierwotne poświadczenie składowe, opiewające na całość złożonych produktów, tyle osobnych poświadczeń składowych, na ile partya podzielić zamierza produkt złożony.

Zarządowi publicznego składu krajowego służy prawo dania tym nowym poświadczeniom składowym wystawionym na części złożonego produktu, tej samej daty, jaka była na pierwotnem poświadczeniu, wystawionem na całość złożonego produktu (§. 26. ustawy z dnia 28. kwietnia 1889).

§. 39.

Trwanie przechowania produktów w składzie.

Okres czasu, który produkt zostawać ma w magazynie publicznego składu krajowego zależy w regule od woli właściciela złożonego produktu, jeżeli ten uiszcza regu- regularnie wszelkie na złożonym produkcie ciążące opłaty i należytości.

§. 40.

Sprzedaż złożonego produktu przez zarząd składu.

W razie jeżeli produktów złożonych na oznaczony okres czasu, nie odebrał właściciel po upływie tego umówionego okresu, lub jeżeli produkta złożone na czas nieograniczony, nie zostały odebrane po upływie roku od daty złożenia, albo od daty wystawienia poświadczenia składowego, albo wreszcie jeżeli złożonemu produktowi grozi zepsucie się, ma prawo zarząd publicznego składu krajowego sprzedać złożony produkt zawiadomiwszy wprzód o tem właściciela tego produktu. Sposób sprzedaży produktu znajdującego się w przechowaniu publicznego składu krajowego, w powyż oznaczonych przypadkach, określa §. 34. ustawy o publicznych domach składowych z dnia 28. kwietnia 1889.

§. 41.

Wyjąwszy powyżej oznaczony przypadek zarząd publicznego składu krajowego nie handluje zbożem i spirytusem, to jest nie wolno mu ani sprzedawać produkta te na własny rachunek, ani podejmować się sprzedaży na obcy rachunek. Również nie daje zarząd publicznego składu, ani na swój, ani na obcy rachunek, jakichkolwiek zaliczek na oddane do publicznego składu produkta.

§. 42.

Przechowanie worków i beczek.

Próżne worki i beczki z produktów do publicznego składu nadesłanych, winien właściciel produktów odebrać najdalej do dni 14.

W razie nieodebrania worów i beczek w dopiero co oznaczonym okresie czasu, zarząd publicznego składu krajowego sprzedaje na rachunek właściciela, a uzyskaną ze

sprzedaży kwotę, po potrąceniu wydatków przez sprzedaż spowodowanych, zapisze w rachunkach na korzyść właściciela.

Jednak może być zawarta między zarządem publicznego składu krajowego a właścicielem składanego produktu umowa o przechowanie próżnych beczek i worów aż do czasu odbioru produktu za wynagrodzeniem oznaczonem w taryfie.

§. 43.

Poręczenie publicznego składu (Haftung).

Przedsiębiorstwo publicznego składu krajowego (to jest kraj) poręcza właścicielowi złożonego w składzie publicznym produktu wynagrodzenie za szkody wynikłe z zaniedbania kupieckiej troskliwości w spełnieniu czynności złączonych z zarządem składu zbożowego.

W razie uczynionego zarzutu, przedsiębiorstwo winno udowodnić tę troskliwość.

§ 44.

Przedsiębiorstwo publicznego składu krajowego odpowiada także za osoby użyte przy zarządzie i obsłudze tego składu (§. 14. powołanej ustawy z dnia 28. kwietnia 1889 r.)

§. 45

Reklamacye z powodu uszkodzenia produktów wydawanych ze składu.

Ponieważ przy odbiorze zboża i spirytusu wydawanego ze składu można rozpoznać dokładnie wszelkie jego uszkodzenie i zmniejszenie jego ilości, przeto późniejsza reklamacya z powodu uszkodzenia lub umniejszenia ilości produktu wydanego, spostrzeżona rzekomo dopiero po jego wydaniu z magazynu, a zastrzeżona 4. ustępem §. 14. ustawy z dnia 28. kwietnia 1889 nie ma zastowania w publicznym składzie krajowym zboża i spirytusu w Krakowie, i ten publiczny skład krajowy odpowiada tylko za takie uszkodzenia produktu wydanego z jego magazynów, które przy jego wydaniu wykazane zostały, a przeto reklamacye wszystkie wniesione być muszą w chwili odbioru.

Poręczenie przedsiębiorstwa publicznego składu krajowego ustaje przeto z chwilą wydania produktu z magazynu, czy to odbiera go bezpośrednio właściciel składający lub posiadacz poświadczenia składowego, czy też wysyła go zarząd publicznego składu krajowego wskutek polecenia właściciela lub posiadacza poświadczenia składowego.

§. 46.

Nie poręcza zaś publiczny skład krajowy za straty i uszkodzenia w złożonych produktach, któreby zrządziła wojna, rozruchy publiczne, napad nieprzyjacielski, wypadki elementarne.

Nie odpowiada także skład publiczny krajowy za ubytki w ilości złożonego produktu, spowodowane przewietrzaniem, czyszczeniem lub uschnięciem zboża, tudzież za ubytek oznaczonej przez ustawę ilości spirytusu spowodowany przez jego ulotnienie się czyli przez ususzkę.

§. 47.

Żądanie wynagrodzenia szkód za uszkodzenie złożonego zboża i spirytusu, albo też za stratę w jego ilości, winien odbierający produkt wnieść przed wywiezieniem go ze składu publicznego, gdyż późniejsze zażalenie uwzględnionem nie będzie.

Zarząd publicznego składu krajowego obowiązany jest reklamującemu wydać poświadczenie, iż żądanie wynagrodzenia wniesione zostało w chwili odbioru. Wniesione do zarządu publicznego składu krajowego żądanie wynagrodzenia, należy najdalej w ośm dni po jego wniesieniu sformułować cyfrowo i doręczyć ua piśmie zarządowi składu publicznego. Zarząd publicznego składu krajowego obowiązany jest dać żądającemu wynagrodzenia odpowiedź najdalej w 20 dni po cyfrowem sformułowaniu żądania.

Jeżeliby zaś żądający odszkodowania nie zadowolnił się tą odpowiedzią, albo żadnej do dni 20 nie otrzymał, w takim razie sprawa staje się sporną i rozstrzygnie ją sąd polubowny, złożony według postanowień §. 52. niniejszego regulaminu.

§. 48.

Sąd polubowny

Wszelkie sprawy sporne i spory wynikłe między zarządem publicznego składu krajowego, a właścicielem produktu na skład przyjętego, rozstrzygać ma sąd polubowny, od którego orzeczeń nie ma odwołania się (§. 11. ustawy z dnia 28. kwietnia 1889).

§. 49.

W przypadkach, w których dopuszcza ustawa wniesienie spargi o nieważność orzeczeuia czyli wyroku sądu polubownego, wnieść skargę należy pisemnie w terminie nieprzekraczalnym 8 dniowym, licząc od dnia doręczenia wyroku sądu polubownego. Wnieść zaś skargę należy do tego sędziego zwykłego pierwszej instancyi, który byłby powołanym do rozstrzygnięcia głównej sprawy. Skargę wniesioną do sądu musi podpisać adwokat.

§. 50.

Wniesienie skargi o nieważność wyroku sądu polubownego nie wstrzymuje wykonania tego wyroku.

§. 51.

Wyłączenie sądu polubownego.

Wyjątkowo tak zarząd składu publicznego krajowego jak i właściciel składający produkta do publicznego składu krajowego, mogą za obopólną zgodą zastrzedz, że wszelkie spory, któreby wyniknąć mogły pomiędzy nimi w następstwie oddania produktu do składu, rozstrzygać mają sądy zwykłe.

§. 52.

Wybór i skład sądu polubownego.

Sąd polubowny składać się będzie z trzech członków, z których jednego wybierze dyrekcya publicznego składu krajowego, drugiego strona przeciwna, a ci dwaj arbitrowie wybiorą superarbitra. Gdyby się dwaj przez strony sporne wybrani arbitrzy nie mogli zgodzić na superarbitra, w takim razie mianuje superarbitra prezes c. k. Towarzystwa rolniczego krakowskiego. Obie strony sporne winny wybrać swoich arbitrów do 8 dni po uznaniu sprawy za sporną. A jeżeli wybrani arbitrzy nie zgodzą się w ciągu następnych 8 dni na wybór superarbitra, mianuje go prezes c. k. Towarzystwa rolniczego krakowskiego najpóźniej w 14 dni po doręczonem temuż zawiadomieniu arbitrów, iż się nie zgodzili na wybór superarbitra.

§. 53.

Strona wytaczająca spór, którego bezzasadność uznał sąd polubowny, płaci karę konwencyonalną wynoszącą 5% kwoty żądanego wynagrodzenia. Kara ta wpływa do kasy funduszu ubogich miasta Krakowa.

§. 54.

Wykazy statystyczne.

Zarząd publicznego składu krajowego ogłaszać będzie w 30 dni po zamknięciu rachunków każdorocznych sprawozdania roczne, a co dni 15 sporządzać będzie i ogłaszać wykazy statystyczne obejmujące obrót produktów w składzie publicznym i obrót poświadczeń składowych (§ 10. ustawy z d 28. kwietnia 1889).

§. 55.

Postanowienia końcowe.

Oddający produkt do publicznego składu krajowego poddaje się przez to samo postanowieniom regulaminu niniejszego, przepisom porządku domowego, tudzież przepisom taryfy ogłoszonej w sposób ustawą przepisany.

§. 56.

Tak regulamin publicznego składu krajowego jak i taryfa, tudzież wszelkie w nich zmiany będą ogłoszone w sposób wskazany ustawą z d. 28. kwietnia 1889 i wraz z ogłoszeniem porządku domowego przybite będą w publicznym składzie krajowym w miejscu widocznem.

Porządek domowy

w publicznym składzie krajowym dla zboża i spirytusu w Krakowie.

§. 1.

Przyjmowanie produktów do składu publicznego i wydawanie ich z niego odbywa się codziennie, z wyjątkiem niedziel i świąt uroczystych przed południem od godziny 9. do 12. przez rok cały, zaś po południu od godziny 2. do 4. w czasie od 1. października do końca marca; — a od godziny 3. do 6. w czasie od 1. kwietnia do ostatniego września.

§. 2.

W godzinach w powyższym paragrafie wskazanych dozwala się uprawnionym do tego oglądać złożone produkta i brać z nich próbki.

§. 3.

Urzędowe godziny w biurach składu publicznego krajowego, mieszczących się w domu administracyjnym tegoż składu, są dla stron te same jak oznaczono powyżej w §. 1. dla przyjmowania i wydawania produktów; zaś dla urzędników, godziny biurowe i dla służby, godziny pracy, oprócz powyżej oznaczonych godzin urzędowych, oznaczy zarząd publicznego składu krajowego to jest dyrekcya „Towarzystwa wzajemnego kredytu" stosownie do potrzeby.

§ 4.

Wstęp do magazynów publicznego składu krajowego jest obcym wzbroniony,

Składający lub odbierający produkta mają wówczas wstęp do magazynów, kiedy składają, odbierają lub oglądają swoje produkta.

§. 5.

Pozwoleń do oglądania produktów w składzie lub brania próbek w godzinach urzędowych udziela dyrektor tym, którzy się wykażą posiadaniem kwitu odbiorczego, poświadczenia składowego lub samego warantu.

§. 6.

Wstęp do sali targowej znajdującej się w domu administracyjnym publicznego składu krajowego w Krakowie, dozwolony jest tak składającym produkt w składzie publicznym jak i kupcom.

§. 7.

Zabrania się oddającym lub odbierającym produkta dawania służbie magazynowej jakichkolwiek darów i wynagrodzeń.

§. 8.

Wzbrania się wychodzącym ze składu publicznego krajowego wynoszenia jakich kolwiek próbek, paczek, pakietów, worków itp. wyjąwszy za legitymacyą przez dyrekcyę publicznego składu krajowego wydaną.

§. 9.

Wzbrania się palenia tytoniu w magazynach tudzież na podwórzach i w całym obrębie publicznego składu krajowego. Urzędnicy należący do administracyi składu mogą palić tytoń tylko w domu administracyjnym.

Główne zasady instrukcyi służbowej.

1.

Dyrektor publicznego składu krajowego, buchalter, rzeczoznawca i magazynier odpowiedzialni są łącznie tak przedsiębiorcy składu publicznego krajowego, to jest krajowi i jego reprezentantom Wydziałowi krajowemu, jak i dyrekcyi „Towarzystwa wzajemnego kredytu“, za rzetelne oznaczenie wagi i gatunku zboża, oraz miary i stopnia mocy spirytusu, tudzież za zapisanie tych dat zgodnie z rzeczywistością w kwitach odbiorczych i poświadczeniach składowych wystawionych przez administracyę miejscową składu, oraz w księgach rachunkowych.

2.

Za kasę, magazyny i należyte prowadzenie rachunków publicznego składn krajowego odpowiada dyrektor łącznie z kasyerem, a względnie z magazynierem lub buchalterem.

3.

Produkta do magazynu odbiera i wydaje magazynier wraz z kontrolorem, lub innym wyznaczonym urzędnikiem administracyi składu, tylko za asygnatą podpisaną przez dyrektora lub jego zastępcą i buchaltera.

4.

Firmę „składu publicznego krajowego w Krakowie“ podpisują urzędnicy do tego upoważnieni (w regule dyrektor lub jego zastępca i buchalter), których nazwiska ogłoszone będą w przepisany sposób.

5.

Kwity odbiorcze i obie części poświadczenia składowego, podpisują urzędnicy składu podpisujący firmę (prokurzyści).

6.

Asygnaty magazynowo do przyjęcia lub wydania produktu, tudzież asygnaty kasowe do przyjęcia lub wypłaty pieniędzy przez kasę publicznego składu krajowego, podpisnje dyrektor lub jego zastępca i bnchalter.

7.

Korespondencyę (kupiecką) publicznego składu krajowego prowadzi buchalter a podpisują wymieni powyżej prokurzyści.

8.

Kasę i szczegółowy dziennik kasowy prowadzi pod własną odpowiedzialnością kasyer, który wraz z buchalterem podpisuje kwity na pieniądze do kasy pobrane. Tak pobór do kasy jak i wydatek z kasy publicznego składu krajowego nastąpić może tylko za asygnatą.

Każdego dnia wieczór następuje zamknięcie kasy i sprawdzenie z dziennikiem kasowym (Kassaschluss). Szkontro kasy przedsiębrane być winno co miesiąc, oraz na każde polecenie zarządu publicznego składu krajowego, to jest na polecenie dyrekcyi Towarzystwa wzajemnego kredytu, która wyznaczy osoby mające przedsiębrać szkontro.

9.

Magazyn i księgę magazynową prowadzi magazynier pod kontrolą kontrolora, i odpowiada tak za magazyn jak i za rzetelne prowadzenie księgi magazynowej.

Księgę magazynową należy co tydzień zamykać, a wynik tego zamknięcia porównany być winien z zapiskami w księgach rachunkowych.

Szczegółowe rozporządzenia co do prowadzenia księgi magazynowej i co do sprawowania kontroli wyda zarząd publicznego składu t. j. dyrekcya Towarzystwa wzajemnego kredytu.

Szkontro czyli rewizya szczegółowa magazynów publicznego składu krajowego odbywa się w regule co dwa miesiące, oprócz tego zarząd publicznego składu może zarządzić nadzwyczajną rewizyę magazynów w terminach naprzód nie oznaczonych.

10.

Księgi rachunkowe prowadzi według zasad rachunkowości podwójnej buchalter, który też za rzetelne i dokładne prowadzenie takowych jest odpowiedzialny.

11.

Rokiem rachunkowym i administracyjnym jest rok kalendarzowy.

Z dniem ostatniego grudnia winny być rachunki z ubiegłego roku kompletnie zamknięte.

Zamknięcia te roczne rachunków wykazać winny:

1. wynik przedsiębiorstwa w zyskach lub stratach;
2. obrót produktów w składzie w ciągu ubiegłego roku;
3. obrót warantów w tymże ubiegłym roku;
4. remanent produktów w składzie z końcem roku;
5. liczbę poświadczeń składowych i warantów zostających w obiegu, to jest nie oddanych jeszcze z końcem roku;
6. jaką ilość produktów reprezentują te poświadczenia składowe nie odebrane z końcem roku.

12.

Szczegółowe instrukcye dla dyrektora, buchaltera, kasyera, kontrolora, rzeczoznawcy, magazyniera, mechanika i służby, wyda dyrekcya Towarzystwa wzajemnego kredytu jako pełnomocny zarząd publicznego składu krajowego dla zboża i spirytusu w Krakowie.

Lwów, dnia 31. lipca 1889

TARYFA

opłat w składzie publicznym krajowym w Krakowie.

DZIAŁ I.

Taryfa opłat od zboża wszelkiego rodzaju, koniczyny i nasion olejnych.

1. Składowe.

„Składowe“ od zboża wszelkiego rodzaju i nasion liczy się tygodniowo, a każdy zaczęty tydzień liczy się za cały.

	Od 100 klg. zł.	Od 100 klg. ct.
Od zboża wszelkiego rodzaju w workach za pierwszy tydzień . . .	—	$^3/_4$
„ „ „ „ „ „ każdy następny tydzień . . .	—	$^1/_2$
„ „ „ „ zesypanego „ pierwszy tydzień	—	1
„ „ „ „ „ „ kaźny następny tydzień . . .	—	$^3/_4$
„ koniczyny i nasion w workach za pierwszy tydzień	—	1
„ „ „ „ „ każdy następny tydzień . . .	—	$^3/_4$
„ „ „ zesypanej „ pierwszy tydzień	—	$1^1/_2$
„ „ „ „ „ każdy następny tydzień	—	1
Jeżeli składający produkt oznacza wysokość nasypu produktu jego w składzie, albo jeżeli bądź ilość, bądź jakość nadesłanego produktu nie dozwalają wyższego nasypu, wynosi składowe:		
Od zboża wszelkiego rodzaju:		
a) przy wysokości nasypu 120 ctm. za pierwszy tydzień . . .	—	$1^1/_4$
„ „ „ „ „ „ każdy następny tydzień . . .	—	1
b) „ „ „ 90 „ „ pierwszy tydzień . . .	—	$1^1/_2$
„ „ „ „ „ „ każdy następny tydzień . . .	—	$1^1/_4$
c) „ „ „ 50 „ „ pierwszy tydzień . . .	—	2
„ „ „ „ „ „ każdy następny tydzień . . .	—	$1^3/_4$
Od koniczyny i innych nasion, każda z powyższych pozycyj taryfy a) b) c) dla zboża ustanowionych wynosi $^1/_2$ centa więcej.		

2. Opłaty za wyładowanie do składu.

	zł.	ct.
Od zboża i nasion wszelkiego rodzaju w workach za zdjęcie z wozów lub wagonów i ustawienie w workach w magazynie wraz z odważeniem . . .	—	2
Od zboża i nasion wszelkiego rodzaju zesypanego (rinfusa) za zdjęcie z wozów lub wagonów i ustawienie w magazynie w workach lub zesypanie . . .	—	4

3. Opłaty za przeładowanie zboża transitowego.

	Od 100 klg. zł.	Od 100 klg. ct.
Za przełożenie zboża w worach z wagonu albo wozu na wagon lub na wóz	—	1½
„ przeładowanie z wagonu lub wozu zboża rozsypanego (rinfusa) na wagon lub wóz wraz z ważeniem	—	3
„ szpagat do worów od 100 ctn. metr.	—	30
„ dostawienie wagonu	—	60
„ spedycyę wagonu	1	—
„ załatwienie formalności cłowych, od wagonu lub 100 ctn. metr.	3	—

4. Opłata za naładowanie ze składu.

	zł.	ct.
Od zboża i nasion wszelkiego rodzaju w workach, za naładowanie w tych samych workach do wagonu lub na wóz wraz z odważaniem	—	1½
„ zboża i nasion wszelkiego rodzaju w workach, za przesypanie do innych worków i naładowanie do wagonu lub na wóz wraz z odważeniem	—	3
„ zboża i wszelkiego rodzaju nasion zesypanych w składzie, za nasypywanie do worków, wiązanie, ważenie i włożenie do wagonu lub na wóz	—	3½
Za szpagat do wiązania od 100 worków	—	30

5. Opłaty za różne manipulacye w składzie: wietrzenie, czyszczenie, ważenie itd.

Od zboża w workach:

	zł.	ct.
Za przełożenie zboża w workach	—	½
„ przesypanie w inne worki i wiązanie worków	—	1½
„ wysypanie zboża ułożonego poprzednio w worach	—	½
„ nasypanie zboża zesypanego w wory, wiązanie tychże i ważenie	—	2½

Nota. Polecający zboże nasypać w worki, powinien niem rozporządzić w ciągu 48 godzin, nie licząc niedziel i dni świątecznych; po upływie tego czasu ma zarząd prawo przygotowane zboże w worach ułożyć do przechowania w stosy na koszt i rachunek właściciela.

	zł.	ct.
Za ułożenie w stosy zboża w worach	—	½
„ „ „ „ „ wraz z ważeniem	—	1
„ osobne odważenie na żądanie strony	—	½
„ egalizowanie wagi każdego worka	—	1½
Za jednorazowe przeszuflowanie (przerzucenie szuflą)	—	½
„ przeniesienie, przewietrzenie i wyczyszczenie z pyłu zboża elewatorem i przyrządami	—	1½
„ czyszczenie na wialni ciężkiego ziarna	—	3
„ „ „ „ lekkiego „	—	4
„ „ „ trieurze ciężkiego „	—	8
„ „ „ „ lekkiego „	—	10
Od próżnych worków: za liczenie, plombowanie, ważenie i ekspedycyę od 100 sztuk	—	30

Nota. Próżnymi zbywającymi workami winien właściciel w ciągu trzech miesięcy zarządzić, po upływie tego czasu ustaje poręka składu publicznego.

6. Opłata za ubezpieczenie od ognia.

	zł.	ct.
Za każde 100 zł. wartości ubezpieczonej tygodniowo	—	1

7. Różne inne opłaty.

	zł.	ct.
Za wystawienie kwitu odbiorczego	—	20
„ „ poświadczenia składowego, nie licząc stempla	—	30
„ branie próbek każdorazowo	—	10
Nota. Zarząd na żądanie składającego lub posiadającego poświadczenie składowe, wybiera sam i wydaje lub przesyła dokładne próbki złożonego produktu za opłatą od każdego woreczka z próbką, nie licząc kosztów przesyłki	—	30

Od zaliczonych przez zarząd składu pieniędzy na fracht i od wydatków poczynionych w gotówce przez zarząd z polecenia właściciela produktu na opłatę cła i t. p. pobiera zarząd składu publicznego 5% w stosunku rocznym.

DZIAŁ II.

Taryfa opłat od spirytusu w publicznym składzie krajowym w Krakowie.

A. Postanowienia ogólne.

1. Publiczny skład krajowy przyjmuje do przechowania tylko spirytus, mający przynajmniej 75 stopni alkoholometru Trallesa (75%) alkoholu).

2. Spirytus do składu przyjęty od różnych właścicieli, zlewany będzie, bez względu na jego moc lub właściciela, do wspólnych rezerwoarów żelaznych i w tych przechowany, każdy więc składający a względnie posiadacz poświadczenia składowego otrzyma taką ilość litrostopni (L%) spirytusu na ile opiewa kwit odbiorczy lub poświadczenie składowe, po potrąceniu straty spowodowanej manipulacyą i parowaniem czyli ususzką.

Tylko w tym wypadku, jeżeli składający 1000 lub więcej hektolitrów spirytusu, obowiąże się płacić składowe za całą objętość zbiornika (rezerwoaru) lub zbiorników (rezerwoarów), w których jego spirytus jest przechowany, nie zostanie spirytus jego złączony ze spirytusem należącym do innego właściciela.

3. Wysokość straty (Calo) spowodowanej manipulacyą i parowaniem oznacza się miesięcznie:

a) w spirytusie przechowywanym w czasie od 1. listopada do 31. marca na... $^3/_4$ %

b) w spirytusie przechowywanym w czasie od 1. kwietnia do 31. października na... 1%

4. Chcący złożyć spirytus do składu publicznego krajowego powinien wpierw zgłosić (zameldować) do zarządu składu tego, jaką ilość spirytusu złożyć zamierza i w którym dniu nadeszle go do składu, a złożenie spirytusu nastąpić może dopiero po otrzymaniu odpowiedzi, że skład gotów jest zgłoszoną ilość spirytusu przyjąć.

5. Zgłoszeń, które wymagają zatrzymania miejsca w składzie na spirytus zgłoszony dłużej niż miesiąc od daty zgłoszenia, zarząd nie uwzględni.

6. Zarząd składu publicznego ma prawo nie przyjąć dostawionego spirytusu, który dostawiono bez otrzymania poprzednio zapewnienia przyjęcia i ma prawo zwrócić cały transport na koszt i ryzyko nadsyłającego, zawiadamiając o tem zaraz nadsyłającego a względnie także i spedytora.

Zarządowi składu publicznego krajowego służy również prawo postąpić tak samo ze spirytusem, który nie posiada jakości przepisanej powyżej w §. 1., jeżeli na telegraficzne wezwanie zarządu, wystosowane do nadsyłającego spirytus, nie da tenże do trzech godzin innego stanowczego rozporządzenia, któreby dozwoliło spirytus nadesłany, a do składu nieprzyjęty, natychmiast usunąć.

W obu wypadkach winien nadsyłający zwrócić zarządowi składu publicznego wszelkie poczynione na rachunek nadsyłającego wydatki i uiścić opłaty taryfą przepisane a ciążące już na jego produkcie.

7. Jeżeli zgłoszony na skład spirytus nie nadejdzie na czas w zgłoszeniu oznaczony, lub jeżeli nie cała ilość zgłoszonego spirytusu nadejdzie w czasie oznaczonym, w takim razie ma zarząd publicznego składu krajowego prawo, pozostałem wolnem miejscem zarządzać według swego uznania, a zgłaszający obowiązany jest zapłacić składowe za miesiąc od takiej ilości spirytusu, dla jakiej pomieszczenie zastrzegł.

8. Właściciel spirytusu, który spirytus zgłosił i przyrzeczenie przyjęcia otrzymał a w terminie oznaczonym go nie odstawił, lub którego spirytus nie mógł być do składu publicznego przyjęty z powodu jakości jego niższej od przepisanej w §. 1. niniejszych postanowień, winien uiścić składowe za miesiąc, licząc od tego dnia, od którego dla jego spirytusu miejsce zarezerwowano.

9. Składowe od spirytusu liczy się miesięcznie a każdy zaczęty miesiąc liczy się za cały.

10. Zarząd składu publicznego ma prawo, dając zgłaszającemu przyrzeczenie przyjęcia spirytusu do składu, wymagać od niego złożenia opłaty składowego za miesiąc, tudzież pewnej kwoty na opłaty taryfą przepisane.

11. Przyjęcie i wydanie spirytusu odbywa się przy zbiornikach (rezerwoarach) w publicznym składzie krajowym.

12. Zarząd składu przyjmuje i wydaje spirytus w ilości najmniej 5 hektolitrów.

13. Na podstawie ustawy z dnia 28. kwietnia 1889 i regulaminu składu publicznego krajowego, zarząd tego składu ma prawo zmienić niniejszą taryfę na nową, która w myśl ustawy wchodzi w wykonanie w 14 dni po jej ogłoszeniu.

B. Opłaty.

	zł.	ct.
I. „Składowe“ wraz z opłatą za przyjęcie, mierzenie ilości i stopnia spirytusu oraz za wydanie, od 10.000 litrostopni (L%) za miesiąc:		
a) od spirytusu mającego 85° Trallesa i wyżej za pierwszy miesiąc . .	—	12
za każdy następny miesiąc	—	6
b) od spirytusu mającego 75 do 85° Trallesa za pierwszy miesiąc . . .	—	14
za każdy następny miesiąc	—	7
II. Opłata za ubezpieczenie od ognia:		
od 100 zł. wartości ubezpieczonej za miesiąc	—	4
III. Opłata za manipulacye przy spirytusie nieprzyjętym do składu lub przyjętym a nieprzechowywanym:		
za wyładowanie beczek z wozu lub z wagonu, od 1 hektolitra . . .	—	3
„ oznaczenie miary, objętości i stopnia, od 1 hektolitra	—	1
„ zwrócenie na dworzec kolejowy wagonów wprowadzonych w obręb składu publicznego ze spirytusem nieprzyjętym, od wagonu	1	60
IV. Różne inne opłaty:		
za wystawienie kwitu odbiorczego	—	20
„ „ poświadczenia składowego (nie licząc stempla) . .	—	30
„ wydanie próbek każdorazowo	—	30
„ przyjęcie i przechowanie próżnych beczek w obrębie składu lecz pod gołem niebem i bez poręczenia za szkody, od beczki	—	15
Od wydatków poczynionych na rachunek właściciela spirytusu pobiera zarząd składu publicznego 5% w stosunku rocznym.		

Alegat 5. do sprawozdania Wydziału krajowego L. 43921/89.

Odpis.

Hochlöblicher Landes-Ausschuss!

Auf die von Einem Hochlöblichen anher gerichtete Note Nr. 26.130 vom 21. Juni d. J. betreffend den Ankauf der Krakauer Magazine der galiz. Bank für Handel und Industrie durch das Kronland Galizien, und die Errichtung eines öffentlichen Lagerhauses daselbst, erwidert die ergebenst unterzeichnete Gesellschaft höflichst, dass gegen den Fortbestand der zwischen dem Stationsplatze Krakau und den fraglichen Magazinen bestehenden Geleise-Verbindung im Allgemeinen, und unter der Voraussetzung ein Anstand nicht obwaltet, dass Ein Hochlöblicher in alle Rechte und Pflichten des über den Bestand und die Benützung dieser Geleise-Verbindung mit der gal. Bank für Handel und Industrie abgeschlossenen Vertrages vom 27. Juni 1876 Nr. 1134/I eintritt, und dessen Bestimmungen als für sich bindend anerkennt. Mit Rücksicht auf den in Folge der Umwandlung der erwähnten Magazine in ein öffentliches Lagerhaus zu gewärtigenden stärkeren Verkehr nach und von diesen Magazinen, wird sich aber im Interesse der rascheren und glatteren Zuschiebung und Abholung der Wagen eine Rekonstruktion resp. Änderung der bestehenden Geleise-Verbindung als nothwendig erweisen. Über diese Rekonstruktion, für deren Ausführung selbstredend die Bestimmungen des §. 5 des obzitirten Vertrages massgebend wären, sind die erforderlichen Studien und Erhebungen bereits eingeleitet und wird deren Ergebniss Einem Hochlöblichen ehemöglichst mitgetheilt werden. Weiters muss, insolange die bezüglich der Spiritus-Reservoirs obschwebenden Verhandlungen nicht endgiltig ausgetragen sind, — der Übergang feuergefährlicher Güter als Spiritus, Petroleum etc. etc ausgeschlossen bleiben. Schliesslich gestattet sich die ergebenst unterzeichnete Gesellschaft noch beizufügen, dass sich die vorerwähnte Zusicherung bezüglich des Wagen-Überganges nach und von dem Lagerhause, nur auf jene Lagerhaus-Güter bezieht, welche über die Linien der k. k. pr. Kaiser-Ferdinands-Nordbahn zur Beförderung gelangten, bezw. gelangen, und dass es Einem Hochlöblichen überlassen bleiben muss, bezüglich des über die k. k. priv. gal. Carl-Ludwig-Bahn bewegenden Verkehres nach und von dem Lagerhause, mit der genannten Bahnverwaltung directe in Verbindung zu treten.

K. k. priv. Kaiser-Ferdinands-Nordbahn.

Alegat 6. do sprawozdania Wydziału krajowego L. 43921/89.

Odpis dodatkowych warunków do umowy z d. 27 czerwca 1876 r. żądanych przez dyrekcyę kolei północnej.

Nachtrag

zu dem am 27. Juni 1876 zwischen der ausschliesslich privilegirten Kaiser-Ferdinands-Nordbahn einerseits und der galizischen Bank für Handel und Industrie anderseits abgeschlossenen Vertrage Nr. 1134/I über die Herstellung einer Geleiseverbindung zwischen dem Bahnhofe Krakau und den der galizischen Bank für Handel und Industrie gehörigen Magazinen.

Art. 1.

Aus Anlass des Ankaufes dieser Magazinen durch das Kronland Galizien und die Errichtung eines öffentlichen Lagerhauses daselbst haben die k. k. priv. Kaiser-Ferdinands-Nordbahn (vordem a. priv. Kaiser-Ferdinands-Nordbahn) und der galiz. Landesausschuss vereinbart, dass der galiz. Landesausschuss in alle Rechte und Pflichten dieses Vertrages vom 27. Juni 1876 an Stelle der galiz. Bank für Handel und Industrie eintritt, und dass auch die k. k. priv. Kaiser-Ferdinands-Nordbahn die Bestimmungen dieses Vertrages als für sich weiterhin bindend anerkennt.

Art. 2.

Als Zusatz zum §. 7 des Vertrages wurde im beiderseitigen Einvernehmen Folgendes festgesetzt:

Der galizische Landesausschuss verpflichtet sich dafür Sorge zu tragen, dass die Seitens der contrahirenden Bahnanstalt zum Thore (§. 4) gestellten Wagen längstens eine halbe Stunde nach erfolgter Beistellung von den Arbeitern des Lagerhauses abgenommen, und in das Lagerhaus gebracbt werden, und dass auch die Rückstellung der Wagen zu diesem Thore nur zu bestimmten, zwischen der Lagerhausverwaltung und dem Stations-Vorstande in Krakau zu vereinbarenden, Tageszeiten erfolge.

Art. 3.

Als Zusatz zum §. 17 des Vertrages wurde im beiderseitigen Einvernehmen Folgendes festgesetzt.

Der galizische Landesausschuss übernimmt dagegen die Verpflichtung, falls vor der Übergabe der mit Spiritus beladenen Wagen an die Bahn, respective nach der Übernahme der mit Spiritus beladenen Wagen durch die Lagerhausverwaltung, während des Aufenthaltes dieser Wagen am Bahnhofe Krakau respective auf dem zum Lagerhausthore (§. 4 des Vertrages) führenden Geleise, in Folge Entzündung des in diesen Wagen enthaltenen Spiritus ein Schaden an den der k. k. priv. Kaiser-Ferdinands-Nordbahn gehörenden oder ihr anvertrauten Wagen, Gütern oder sonstigen Objekten entstehen sollte, hiefür die volle Haftung und Ersatzpflicht zu tragen.

Sollten diese Wagen vor der Übergabe an die Bahn respective nach der Übernahme durch die Lagerhausverwaltung eine besondere Überwachung erfordern, so wird der galizische Landesausschuss die Kosten dieser Überwachung allein tragen.

Art. 4.

Der galizische Landesausschuss verzichtet hiermit ausdrücklich auf den Ersatz eines jeden Schadens, welcher an den zum Krakauer Landeslagerhaus gehörenden Spiritus-Reservoiren durch den Bestand der k. k. priv. Kaiser-Ferdinands-Nordbahn sei es durch Funkenflug, durch Erderschütterung, oder aus was immer für einer anderen Ursache zugefügt werden sollte.

Dagegen verpflichtet sich der galiz. Landesausschuss der k. k. priv. Kaiser-Ferdinands-Nordbahn jeden Schaden zu ersetzen, welcher der Letzteren aus dem Baue und Bestande, beziehungsweise aus der Benützung dieser Spiritus-Reservoire mittelbar erwachsen sollte.

Art. 5.

Im Übrigen bleiben die Bestimmungen des Vertrages vom 27. Juni 1876 ungeändert.

Art. 6.

Die von diesem Vertragsnachtrage zu entrichtenden Stempel- und Gebührenkosten, sowie die Kosten der Aumeldung beim Central-Taxamte, werden vom galiz. Landesausschusse allein getragen.

Dieser Vertragsnachtrag wird nur in einem Originale ausgefertigt, welches in Händen der k. k. priv. Kaiser Ferdinands-Nordbahn verbleibt und von welchem der galizische Landesausschuss eine einfache oder auf Verlangen eine auf seine Kosten beglaubigte Abschrift erhält.

Urkund dessen die Fertigung beider vertragsschliessender Theile.

Wien, am . . . . 1889.

Alegat 7. do sprawozdania Wydziału krajowego L. 43921/89.

Odpis

pisma Wydziału krajowego z dnia 6. września 1889 L. 38558, wystosowanego do Wys. c. k. ministerstwa handlu w Wiedniu.

Um der Landesproduktion des Königreiches Galizien und Lodomerien sammt dem Grossherzogthume Krakau in ihren wichtigsten Zweigen wirksamen Beistand zu leisten, hat der Landtag dieses Königreiches bei der am 16. Oktober 1888 abgehaltenen Sitzung die Errichtung zweier öffentlichen Lagerhäuser für Getreide und Spiritus in Krakau und Lemberg auf Landeskosten mit einem Kostenaufwande von 400.000 fl. beschlossen.

Was den Krakauerplatz anbelangt, wurden zu diesem Zwecke die unmittelbar auf den k. k. Nordbahnhof angrenzenden, der galizischen Bank für Handel und Industrie eigenthümlich gehörigen Getreide-Magazine ausersehen und als Landeseigenthum erworben, welche ausser der günstigen Lage noch den Vorzug aufzuweisen hatten, dass dieselben, auf Grund einer bereits früher zwischen der galizischen Bank für Handel und Industrie und der k. k. priv. Kaiser Ferdinands-Nordbahn unter 27. Juni 1876 getroffenen Vereinbarung, mit der Bahnstation durch ein Schienengeleise in unmittelbare Verbindung gebracht wurden.

Da jedoch im §. 18 obiger Verabredung der Direktion der Kaiser-Ferdinands-Nordbahn ausdrücklich vorbehalten wurde, falls die fraglichen Magazine in andere Händen gelangen sollten, von der Verabredung ohne weiters gänzlich zurückzutreten, so hat sich der gefertigte Landesausschuss an die besagte Direktion der Kaiser-Ferdinands-Nordbahn laut 2/. mit dem Ansuchen gewendet, eröffnen zu wollen, unter welchen Modalitäten sie geneigt wäre, obigen Vertrag als fortdauerd zu betrachten.

Hierüber erhielt der gefertigte Landesausschuss unterm 18. Juli l. J. laut 3/. zur Antwort, dass gegen den Fortbestand der zwischen dem Stationsplatze Krakau und den fraglichen Magazinen bestehenden Geleiseverbindung im Allgemeinen, und unter der Voraussetzung kein Anstand obwaltet, dass der gefertigte Landesausschuss in alle Rechte und Pflichten des über den Bestand und die Benützung dieser Geleiseverbindung unterm 27. Juni 1876 abgeschlossenen Vertrages eintrette und dessen Bestimmungen als für sich bindend anerkenne. Da jedoch inzwischen der gefertigte Landesausschuss auf der zu den erworbenen Magazinen gehörigen Area den Bau eines Spiritus-Reservoirs (Spiritus-Magazins) vorgenommen hat, mit welchem Baue die Direktion der Kaiser-Ferdinands-Nordbahn nicht einverstanden zu sein sich erklärte, so hat dieselbe in ihrem obigen Schreiben zugleich angeordnet, dass solange die bezüglich dieses Spiritus-Reservoirs obschwebenden Verhandlungen nicht endgiltig ausgetragen sein werden, der Übergang feuergefährlicher Güter als: Spiritus, Petroleum etc. ausgeschlossen bleiben müsse.

In Erwiederung auf diese Zuschrift hat der gefertigte Landesausschuss unterm 27. Juni l. J. laut 3/. die Direktion der k. k. priv. Kaiser-Ferdinands Nordbahn benachrichtigt, dass er die Bestimmungen des betreffend den Bestand und die Benützung der zwischen dem Stationsplatze Krakau und den fraglichen Magazinen bestehenden Geleiseverbindung unterm 27. Juni 1876 abgeschlossenen Vertrages als für sich bindend anerkenne und in alle aus diesem Vertrage fliessenden Rechte und Pflichten eintrette. Zugleich hat der gefertigte Landes-

ausschuss bezüglich des beanständeten Spiritus - Magazins dargelegt, dass von Seiten der k. k. General-Inspektion der österreichischen Eisenbahnen laut Zuschrift 4/. dtto Wien 20. September 1888 gegen den beabsichtigten Bau dieses Reservoirs nach Einsichtsnahme der vorgelegten Pläne keine Einwendung erhoben wurde, und dass bei der Ausführung des Baues allen in der obigen Zuschrift der k. k. General-Inspektion angedeuteten sonstigen Erfordernissen vollkommen Rechnung getragen wurde.

Unterm 14. August l. J. hat endlich der gefertigte Landesausschus von der Direktion der k. k. priv. Kaiser - Ferdinands - Nordbahn laut 5/. eine neue Zuschrift erhalten, in welcher zwar der Eintritt desselben in alle aus dem Vertrage dtto Wien 27. Juni 1876 fliessenden Rechte und Pflichten zur Kenntniss genommen, zugleich aber auch als vermeintliche Consequenz dieses Sachverhaltes das Begehren wegen Abschluss eines Nachtragsvertrages laut Muster 6/. gestellt wurde, in welchem neue beschwerliche für das Kronland Galizien unannehmbare Bedingungen aufgestellt erscheinen.

Es wird nämlich unter Anderen gefordert, dass der gefertigte Landesausschuss (respective das Kronland Galizien) die Haftung übernehme, falls vor der Übergabe der mit Spiritus beladenen Wagen an die Bahn, respective nach der Übernahme der mit Spiritus beladenen Wagen durch die Lagerhausverwaltung, während des Aufenthaltes dieser Wagen am Bahnhofe Krakau, in Folge Entzündung des in diesen Wagen enthaltenen Spiritus ein Schaden an den der k. k. priv. Kaiser - Ferdinands - Nordbahn gehörenden oder ihr anvertrauten Wagen, Gütern oder sonstigen Objekten entstehen sollte, hiefür die volle Haftung und Ersatzpflicht zu tragen. Des Weiteren wird gefordert, dass sich der gefertigte Landesausschuss verpflichte, der k. k. priv. Kaiser-Ferdinands-Nordbahn jeden Schaden zu ersetzen, welcher der Letzteren aus dem Baue und Bestande, beziehungsweise aus der Benützung der Spiritus-Reservoire mittelbar oder unmittelbar erwachsen sollte.

Obige Bedingungen, welche nicht nur dem Geiste des Gesetzes vom 28. April 1889 (Nr. 64 RGB.) nicht entsprechen, ja demselben gerade zuwieder laufen, involviren nebstdem eine so grosse Verantwortlichkeit, respective eine so schwere Belastung für den galizischen Landesfond, dass sich der gefertigte Landesausschuss denselben nicht unterziehen konnte, um so weniger, als dieselben der Würde eines Kronlandes nicht entsprechen.

Nicht um ein gewinnbringendes Geschäft für sich zu schaffen, hat der galizische Landtag die Errichtung zweier Lagerhäuser für Getreide und Spiritus in Lemberg und Krakau auf Landeskosten beschlossen, sondern lediglich um dem schwer bedrängten Lande den Absatz seiner wichtigsten Produkte zu erleichtern. Hat ja selbst das Gesetz vom 28. April 1889 (Nr. 64 des RGBlts) der Unternehmung der öffentlichen Lagerhäuser den Charakter eines gegemeinnützigen Unternehmens verliehen, zu dessen Durchführung und zwar insbesondere zur Herstellung von Geleiseverbindungen selbst eine zwangsweise Enteignung stattfinden kann.

Es sollte nun scheinen, dass Angesichts der klaren Absicht des Gesetzes die Direktion der k. k. priv. Kaiser-Ferdinands-Nordbahn nicht ermangeln werde dem gefertigten Landesausschusse in der Errichtung des Krakauer Lagerhauses mit thunlichen Erleichterungen entgegenzukommen.

Die in den Bestimmungen des Nachtragsvertrages 6/. gestellten Bedingungen zeigen nicht nur keine Spur eines solchen Entgegenkommens, sondern müssen eher als Hintansetzung des gef. Landesausschusses angesehen werden.

Die Direktion der k. k. priv. Kaiser - Ferdinands - Nordbahn fordert, der gefertigte Landesausschuss möge die Haftung und Ersatzpflicht übernehmen für jedweden Schaden, welcher entstehen könnte, falls die mit Spiritus beladenen Wagen während ihres Aufenthaltes am Krakauer Bahnhofe Feuer fangen sollten.

Das Betriebsreglement für die österreichischen Bahnen kennt eine solche Haftpflicht nicht. Weder der Aufgeber noch der Empfänger haftet dafür, wenn die der Bahn zur Beförderung übergegebene Waare auf dem Bahnhofe Feuer fängt und dadurch fremdes Eigenthum beschädigt wird.

Indem nun eine solche Haftpflicht von dem gefertigten Landesausschusse gefordert wird, wird demselben statt der mit Gesetz vom 28. April. 1889 (Nr. 64 des RGBlts) zugesicherten Begünstigungen eine bei Weitem nachtheiligere Stellung angewiesen, als den gewöhnlichen Kunden der Eisenbahnen. Dessgleichen widerstreitet die zweite Forderung, dass nämlich der gefertigte Landesausschuss der k. k. priv. Kaiser-Ferdinands-Nordbahn jeden Schaden zu ersetzen habe, welcher der Letzteren aus dem Bestande, beziehungsweise aus der Benützung der Spiritus-Reservoire mittelbar oder unmittelbar erwachsen sollte, den Vorschriften der Gesetze. Es gehört nämlich zu den wesentlichsten Merkmalen des Eigenthumsrechtes, dass der Eigenthümer mit seinem Eigenthume schalten und walten kann nach Belieben, ohne dritten Personen gegenüber zu einer Haftung aus diesem Grunde verpflichtet zu sein. Nur öffentliche Rücksichten können auf das freie Walten des Eigenthümers beschränkend einwirken. Wenn also der gefertigte Landesausschuss auf seinem eigenen Grund und Boden unter strenger Einhaltung der betreffenden Vorschriften und unter Einholung der Bewilligung der diessbezüglichen Behörde den Bau eines Spiritus-Reservoirs unternommen hat, so kann er aus dem Grunde des Bestandes dieses Reservoirs Niemandem zur Leistung eines Schadenersatzes für den Fall eines Feuers angehalten werden. Es ist demnach von selbst begreiflich, dass der gefertigte Landesausschuss respective das Kronland Galizien auf die demselben Seitens der k. k. priv. Kaiser-Ferdinands-Nordbahn vorgeschlagenen Bedingungen nicht eingehen kann.

In Anbetracht nun, dass der gefertigte Landesausschuss unterm 21. August l. J. an Ein Hohes Ministerium das Ansuchen gestellt habe Hochselbes geruhe dem gefertigten Landesausschusse als Vertreter des galizischen Landesfondes die Koncession zur Eröffnung eines öffentlichen mit einem Freilager verbundenen Lagerhauses in Krakau auf Grund des Gesetzes vom 28. April 1889 zu ertheilen, und volle Hoffnung vorhanden ist, dass dieses Ansuchen willfährig erledigt werden wird, in Anbetracht ferner, dass nach §. 42 des Gesetzes vom 28. April 1889 bezüglich der Ordnung der wechselseitigen Verkehrsverhältnisse zwischen der Eisenbahnunternehmung und der Unternehmung eines öffentlichen Lagerhauses im Falle des mangelnden Einverständnisses der Betheiligten Einem Hohen Ministerium die Entscheidung vorbehalten ist, —

in Anbetracht endlich, dass auch unter den im Vertrage ·/. aufgestellten Bedingungen es manche giebt, die für das dauerhafte Bestehen des beabsichtigten öffentlichen Lagerhauses eine Gefahr in sich bergen, eine z. B. die im §. 19 vorbehaltene Möglichkeit einer halbjährigen Kündigung der Geleiseverbindung, u. d. gl.,

waget der gefertigte Landesausschus des Königreiches Galizien und Lodomerien sammt dem Grossherzogthume Krakau an Ein Hohes Ministerium das ehrfurchtsvolle Ansuchen zu richten, Hochselbes geruhe die Ordnung der wechselseitigen Verkehrsverhältnisse zwischen der Direktion der k. k. priv. Kaiser-Ferdinands-Nordbahn und dem dem galizischen Landesfonde eigenthümlich gehörigen in Krakau am Nordbahnhofe gelegenen Lagerhause, von Amtswegen durchzuführen und die diessbezügliche Entscheidung zu fällen.

D. w. O.

Aleg. 88.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie projektu założenia publicznych składów krajowych na zboże i spirytus we Lwowie.

Wysoki Sejmie!

Najwyższem postanowieniem z dnia 7. stycznia 1889 otrzymała Najwyższą sankcyę uchwała Wysokiego Sejmu z dnia 16. października 1888, według której Wysoki Sejm:

a) przyjął na kraj wszelkie zobowiązania potrzebne do uzyskania koncesyi na wolne składy według rozporządzeń c. k. Ministerstw handlu, stanu, sprawiedliwości, skarbu i wojny z 19. czerwca 1866 (Dz. u. p. Nr. 86), w szczególności także gwarancyę tak wobec ston składających towary, jak wobec zarządu państwa i skarbu państwowego;

b) otworzył Wydziałowi krajowemu na założenie wolnych składów na zboże i spirytus w Krakowie i we Lwowie kredyt do wysokości 400.000 zł. na rok 1888;

c) polecił Wydziałowi krajowemu, ażeby na pokrycie kredytu ad b) zaciągnął na rzecz kraju pożyczkę w Towarzystwie wzajemnych ubezpieczeń w Krakowie w kwocie 400.000 zł. na $4\frac{1}{2}\%$ z obowiązkiem spłacenia tej pożyczki w ciągu lat 25, począwszy od 1. stycznia 1889 w ratach półrocznych, albo na żądanie Towarzystwa po upływie trzech pierwszych lat stosunku pożyczkowego za jednorocznem wypowiedzeniem;

d) polecił Wydziałowi krajowemu, ażeby na podstawie postanowień ad a), b) i c) postarał się jak najspieszniej o koncesye dla kraju na wolne składy na zboże i spirytus w Krakowie i we Lwowie tak, aby przedsiębiorstwa te mogły rozpocząć czynność swą z początkiem roku 1889;

e) na wypadek wejścia w życie ustawy o domach składowych, upoważnił Wydział krajowy do postarania się dla kraju o koncesye na też same wolne składy na podstawie pomienionej ustawy, tudzież do zrzeczenia się koncesyi, uzyskanej dla kraju na wolny skład we Lwowie, do odstąpienia gminie miasta Lwowa na własność gruntu wraz z budynkami i urządzeniem, przysposobionego na powyższy skład, za zwrotem wydatków poniesionych przez fundusz krajowy na to przysposobienie, tudzież do udzielenia tejże gminie na założenie wolnego

składu we Lwowie pożyczki do wysokości 200.000 zł. pod warunkami, jakie Wydział krajowy uzna za stosowne i jeżeli gmina zobowiąże się postarać o koncesyę na taki skład, dopełnić wszelkich zobowiązań z tej koncesyi wynikających i utrzymywać stale skład pod kontrolą Wydziału krajowego.

I. W wykonywaniu powyższej uchwały co do punktu b) i c), Wydział krajowy zrealizował pożyczkę w Towarzystwie wzajemnych ubezpieczeń w Krakowie w kwocie 400.000 zł. spłacalną w 50 ratach półrocznych od 1. stycznia 1889 za opłatą $4^1/_2\%$ odsetek z góry i kwota ta wpłynęła do funduszu krajowego, który wszelkie wydatki na składy publiczne pokrywa.

W dalszym ciągu sprawozdanie niniejsze tyczy się tylko założenia i urządzenia składów publicznych krajowych na zboże i spirytus we Lwowie, którą to sprawę poruczoną sobie miał Departament IV. O założeniu i urządzeniu składów publicznych w Krakowie, czem się Departament II. zajmuje, jest oddzielne sprawozdanie Wydziału krajowego.

II. W dalszym ciągu starań około założenia publicznych składów krajowych we Lwowie, Wydział krajowy, jak to w sprawozdaniu z 26. września 1888 l. 40.868 Wysokiemu Sejmowi doniósł, mając już wówczas zapewnione nabycie na ten cel realności księcia Kaliksta Ponińskiego, położonej obok dworców kolei Czerniowieckiej i Karola Ludwika przy ulicy Grodeckiej we Lwowie, ostatecznie zawarł z księciem kontrakt z 3. sierpnia 1889, z mocy którego za cenę umówioną w sumie 95.000 zł. nabyty został na własność funduszu krajowego grunt w przestrzeni 3 morgów 1050 sąż. kw. wraz z budynkiem murowanym dwupiątrowym na magazyn zbożowy i lokal administracyjny i względem intabulacyi realności tej na fundusz krajowy jako właściciela poczyniono już potrzebne kroki.

Alegat 1. Jak załączony plan sytuacyjny ·/. uwidocznia, grunt przedzielony jest gościńcem Grodeckim na dwie części. Część po stronie dworców kolejowych obejmuje realność pod l. konskr. $845^2/_4$ o przestrzeni 2600 sąż. kw. z parcelami gruntowemi l. 4257 i 4263/1 i parcelą budowlaną l. 3786, na której powyższy magazyn zbożowy się znajduje. Część zaś po drugiej stronie gościńca położona, składa się z realności pod l. konskr. $572^2/_4$ o przestrzeni 3250 sąż. kw. i obejmowała pierwotne parcele gruntowe l. 3804/2, 3808/1 i 3801/1.

Z powodu jednak powyższego przedzielenia gruntów tych gościńcem, wszedł Wydział krajowy w rokowania z dyrekcyą dóbr państwowych o zamianę części gruntu realności za gościńcem pod l. konskr. $572^2/_4$ na realność skarbową pod l. konskr. $560^2/_4$ w przestrzeni 1600 sąż. kw., graniczącą z realnością pod l. konskr. $845^2/_4$ po stronie dworców kolejowych.

Wskutek tych rokowań odstąpiła dyrekcya dóbr państw. realność tę, obejmującą parcelę gruntową l. 4263/2 funduszowi krajowemu, a natomiast odstąpił Wydział krajowy skarbowi państwa z realności pod l. k. 572 $^2/_4$ parcele gruntowe l. 3804/2, 3808/1 i część parceli gruntowej l. 3801/1 w ogólnej przestrzeni 2.200 sąż. kw.

Z powodu równoczesnej regulacyi ulic mamy zamiar odstąpić miastu z realności tej część od gościńca na linię regulacyjną i część na utworzoną nową ulicę od wschodu tak, iż z realności tej pozostałaby dla funduszu krajowego tylko część od południa z parceli l. 3801/1 w przestrzeni 288 sąż. kw. z frontem 9 s. b. do ulicy nowej.

Własność funduszu krajowego powstała wskutek komasacyi i regulacyi powyższych realności oznaczona jest na planie (oryginalnym) sytuacyjnym kolorem niebieskim.

(Plan oryginalny w kancelaryi sejmowej).

Pozostaje tylko do nadmienienia, iż dla projektowanego przez Towarzystwo kolei żelaznej Lwów-Bełzec (Tomaszów) tramwaju parowego we Lwowie część realności powyższej pod l. kons. 560 $^2/_4$ i 845 $^2/_4$ na rzecz tegoż Towarzystwa wskutek orzeczenia c. k. Namiestnictwa z 7. lipca 1889 l. 45464 została wywłaszczoną, a odcięty torem tramwajowym skrawek przez Towarzystwo pomienione według tegoż oświadczenia ma być nabytym; wskutek czego część tych realności w przestrzeni około 622 sąż. kw. odpadnie, jak to w planie sytuacyjnym na parcelach 4257, 4263/1 i 4263/2 literami a b c d e f g h i k oznaczono.

III. Co się tyczy zabudowań na publiczne składy krajowe we Lwowie potrzebnych, budynek nabyty od ks. Ponińskiego Nr. d. 845 2/4 przeznaczony jest na magazyn zbożowy. Budynek ten murowany dwupiętrowy, którego długość z przybudowaniami parterowemi po obu końcach tegoż w suterenie i parterze 65·50 mtr. b., I. i II. piątra zaś 51 mtr. b., a szerokość 15·30 mtr. wynosi, objęty od ks. Ponińskiego co do korpuszu głównego w stanie średnim, co do bocznych przybudowań zaś w tanie bardziej zniszczonym, wyrestaurowany został co do robót murarskich, blacharskich i ciesielskich, tudzież robót ziemnych w celu połączenia torów magazynowych z dworcami kolejowymi w zarządzie własnym według projektu i pod kierownictwem głównem inżyniera p. Stanisława Chrząszczewskiego.

W szczególności mury wewnętrzne zostały wyprawione i 3-krotnie wybielone, przepierzenia z desek na I. piętrze rozebrane, wszystkie podłogi tak w parterze jak na pierwszem i drugiem piętrze po części nowo sporządzone, po części zaszparowane i lamperye nowe drewniane z bankeizami sporządzone, okna niektóre odnowione, inne ponaprawiane, oszklone i osadzone, drzwi główne i suterenowe boczne, oraz parterowe wzdłuż peronów dopasowane i zaszparowane; schody w ubikacych mieszkalnych i podesta drewniana naprawione i należycie sporządzone.

W ubikacyach parterowych przybudowań po obu bokach budynku głównego na dział manipulacyjny przerobionych odnowiowo powały, drzwi, okna, ganki i schody. Wreszcie dach z żelaznej blachy nad całym budynkiem ponaprawiano i polakierowano, tudzież nowe rynwy z blachy cynkowej sporządzono i peron w całej długości budynku urządzono, jako też uregulowanie dojazdów podjęto.

Pozostaje jeszcze naprawa tynków i murów na zewnątrz budynków, która dopiero z wiosną roku przyszłego może być wykonaną, a dalej roboty murarskie w suterenach, gdzie urządzenia maszynowe staną i w końcu całe urządzenie maszynowe.

Co do tego urządzenia projekt takowego sporządzony został przez inżyniera Chrząszczewskiego i na tej podstawie zawarty został kontrakt z fabryką G. Luthra w Brunszwigu z 2. września 1889 do l. 37.841 o dostawę maszyn w terminie do 10. listopada 1889 za wynagrodzeniem w sumie 12.797 zł.; z Towarzystwem dessauskiem zaś umowa z 18. sierpnia 1889 l. 35.990 o dostarczenie motoru gazowego z rurociągami od ulicy Grodeckiej do 20. października 1889 za cenę ryczałtową 5.200 zł.

Cała maszynerya składa się z motoru gazowego jednocylindrowego o sile 12 koni, z jednego kompletnego elewatora, czterech kompletnych transportowych pasów, dwóch wag automatycznych zbożowych i dwóch aspiracyjnych maszyn do czyszczenia zboża, wszystko o działalności po 10 ton, czyli 10.000 kilogramów twardego zboża na godzinę; wreszcie kolei żelaznej i dwóch wózków do wysypu zboża.

Rozmieszczenie tych maszyn wykonane zostanie według projektu przedłożonego przez inżyniera Chrząszczewskiego.

Na dział manipulacyjny przerobiono oba przybudowania boczne, z których jedno zawiera dwie izby z kuchnią, a drugie trzy izby.

Ze względu jednak, tak na niedostateczność powyższego magazynu ogólnej objętości 2000 ton, jakoteż na szczupłość lokalów manipulacyjnych, na umieszczenie dyrekcyi, kasyera, buchaltera, korespondenta, magazyniera i służby, a ewentualnie i personalu kontroli skarbowej, sądzi Wydział krajowy, że gdyby objętość składów publicznych doprowadzoną być miała do 5000 ton, należałoby w najbliższym czasie obok istniejącego wybudować nowy magazyn zbożowy i osobny dom administracyjny jak to w szkicu czerwonym kolorem odznaczono, co wszakże wymagałoby nowego wkładu 120.000 do 150.000 zł.

Na skład spirytusu wybudowano na gruncie od skarbu państwu nabytym pod nr. konskr. $560^{2}/_{4}$ obok magazynu zbożowego budynek nowy murowany w długości 40 mtr., a szerokości 16 mtr.

Budowę tę uskutecznili w r. b. przedsiębiorcy Ludwik Radwański i Klemens Ilgner na mocy kontraktu z 4. września 1888 do L. 38.166 za wynagrodzeniem w kwocie ogólnej 22.290 zł. 12 ct. w. a.

Budowa wykonana należycie według planów i kosztorysu oraz pod kierownictwem inżyniera Stanisława Chrząszczewskiego i urządzenie mechaniczne składu tego jako magazynu spirytusowego równie już uskutecznionem zostało przez fabrykę maszyn H. Pauksha z Landsbergu za wynagrodzeniem w sumie 29.645 zł. w. a.

Budynek ten wewnątrz przedzielony jest ścianą murowaną na dwa oddziały:

a) część właściwa magazynu, w której ustawiono 4 rezerwoary żelazne po 150.000 litrów i 4 po 100.000 litrów, razem 1,000.000 litrów (10.000 hektolitrów) na podmurowaniu i tragarzach.

Wszystkie rezerwoary zaopatrzone są w podwójne wentyle, rurociągi, kurki i t. p.

b) część manipulacyjna, w której są umieszczone: aparat mierniczy z rezerwoarem na 22.000 litrów dla spirytusu importowego i rezerwoar na 12.000 litrów dla spirytusu eksportowego. Nadto umieszczone są dwie pompy systemu Guttmana, z których może każda w przeciągu jednej godziny wyrzucić 14 do 15.000 litrów spirytusu.

Całe wewnętrzne to urządzenie zostało przez komisyę złożoną z fachowych członków szczegółowo wypróbowane i zbadane. Na zewnątrz tego budynku wmurowano peron kolejowy i urządzono podest drewniany dla beczek dostawianych zwykłemi furami. Cały budynek kryty jest blachą cynkową.

Do zupełnego wykończenia należy przeprowadzić tor kolejowy i wymierzenie naczyń przez rząd cymentniczy, poczem może być oddany do użytku publicznego.

Co się tyczy połączenia magazynów zbożowego i spirytusowego z torami kolejowemi we Lwowie, w tym względzie porozumiał się Wydział krajowy tak z dyrekcyą kolei Karola Ludwika jakoteż z dyrekcyą kolei państwowych i na podstawie planu przez dyrekcyę kolei Karola Ludwika przedstawionego, na który się Wydział krajowy zgodził, wykonanem ma być połączenie to, jak w planie sytuacyjnym uwidocznione, przez dyrekcyę kolei Karola Ludwika w najkrótszym czasie na rachunek funduszu kolejowego. Również zarządzono wymierzenie i ocymentowanie naczyń mierniczych i kufy eksportowej.

IV. Dotychczasowe koszta poniesione w sprawie założenia publicznych składów krajowych we Lwowie przedstawiają się jak następuje:

L. W. kr.			
	Ks. Poniński Kalikst, cena kupna realności l. $845^{2}/_{4}$ we Lwowie:		
29.623/88	I. rata należytości	50.000·— zł.	
39.067/88	II. „ „	45.000·— „	
	razem . .	95.000·— zł.	
	od tego zwrot nadebranych czynszów . . .	244·79 „	94.755·21 zł.
5.882/89	Dr. Bieliński, za ułożenie umowy w sprawie kupna realności od ks. Ponińskiego . . .		6·10 „
19.013/89	Bank rolniczy we Lwowie za dawne niewykonane projekta na składy i podróż p. Elsnera za granicę		600·— „
24.954/89	Magistrat we Lwowie, zaliczka na uregulowanie placów i roboty ziemne oraz oparkanienie realności		2.000·— „
	do przeniesienia .		97.361·31 zł.

L. W. kr.			
	z przeniesienia .		97.361·31 zł.
33.297/89	Baranowski Teofil, zaliczka na koszta robocizny przy budowie składów we Lwowie . . .		2.000·— „
39.068/89	Baranowski Teofil, jak wyżej		2.000·— „
	Radwański i Spółka za budowę magazynu spirytus.:		
52.365/88	I. rata	8.775·62 zł.	
2.144/89	II. rata	9.507·83 „	
27.094/89	III. rata (reszta)	4.756·67 „	23.040·12 „
	H. Pauksch w Landsbergu, za dostarczone rezerwoary we Lwowie:		
7.571/89	I. rata	14.822·50 zł.	
27.093/89	II. rata	14.822·50 „	29.645·— „
	Koszta podróży i dyety: a) Chrząszczewskiego Stan.		
38.159/88	1) połowa ze 127 zł. 28 ct.	63·64 zł.	
51.048/88	2) „ z 203 „ 21 „	101·60½ „	
27.756/88	3) cała należytość	256·30 „	
9.142/88	4) „ „	293·04 „	
	razem .	714·58½ „	
11.680/89	b) rozmaite koszta; połowa z 829 zł. 80 ct. .	414·90 „	1.129·48½ „
22.046/89	Zinkiewicz, za dostawę wody do próby rezerwoarów		300·— „
26.841/89	Maryniak Bogdan za próby w magaz. spiryt. .		88·— „
30.228/89	Baranowski Teofil, remuneracya . . .		40·— „
	razem .		155.603·91½ „
	Do tego:		
11.781/89	Porta, telegramy z rachunku Dra Grotta — połowa z 68 zł. 01 ct.		34·—½ „
	razem .		155.637·92 zł.

nie licząc w to przypadających jeszcze należytości za dostawienie maszyn, jak to wyżej nadmieniono, fabryce Luthra 12.800 zł. i Towarzystwu dessauskiemu 5.200 zł.

Nadto pokryte być mają jeszcze dalsze wydatki na sprawienie inwentarza dla magazynu zbożowego: jak worki, sąsieki, wózki ręczne i t. p., niemniej na oświetlenie elektryczne magazynu zbożowego i założenie torów kolejowych dla połączenia magazynów z dworcami kolejowymi, wreszcie konieczne koszta na niezbędne rozszerzenie lokalu przeznaczonego dla administracyi.

V. W sprawie odstąpienia składów publicznych we Lwowie gminie miasta Lwowa, odniósł się Wydział krajowy jeszcze wskutek pierwotnej uchwały Wysokiego Sejmu z 20. stycznia 1888, jak to w sprawozdaniu zeszłorocznem doniesiono do Reprezentacyi miejskiej z zapytaniem, czy i w jakich warunkach do objęcia składów tych byłaby skłonną; nie otrzymawszy jednak wówczas żadnej odpowiedzi, wszedł Wydział krajowy wskutek powołanej na wstępie uchwały Wysokiego Sejmu z pemienioną Reprezentacyą w ponowne rokowania i pismem z 14. czerwca 1889 l. 25.322 podał jej ze swej strony objęte alegatem punkta przedugodne, ułożone Alegat 2. wedle wskazówek powyższej uchwały, na podstawie których w powyższym względzie ostateczny układ mógłby być zawarty.

Nie otrzymawszy wszakże do dnia 17. września 1889 odpowiedzi Reprezentacyi miejskiej w powyższym względzie i nie mogąc dłużej na propozycye tejże wyczekiwać, uznał Wydział krajowy uchwałą z 17. września 1889 l. 33.017 rokowania z gminą miasta Lwowa na razie za zerwane i postanowił na teraz otworzyć składy publiczne prowizorycznie w zarządzie

własnym, w którym to celu w dalszem wykonaniu uchwały Wysokiego Sejmu z 16. października 1888 wniósł jak załączony odpis, podanie do c. k. Ministerstwa handlu o udzielenie koncesyi na utrzymywanie składów publicznych dla kraju, dołączając regulamin, jaki już dla składów publicznych w Krakowie wygotowano, i wymieniając w podaniu tem jako swego reprezentanta członka Wydziału krajowego Dra Józefa Wereszczyńskiego.

Alegat 3.

Alegat 4.

Otrzymawszy przedtem jeszcze załączoną tu w odpisie odpowiedź rządową na rezolucyę Wysokiego Sejmu z 16. października 1888 w sprawie wyjednania u zarządów kolei żelaznych prawa reekspedycyi dla publicznych składów krajowych, odniósł się Wydział krajowy w tym względzie tak do jeneralnej dyrekcyi c. k. uprzyw. kolei Karola Ludwika i c. k. jeneralnej dyrekcyi austryackich kolei państwowych, jakoteż do dotyczących dyrekcyj ruchu.

Następnie wskutek uchwały z 8. października 1889 l. 39.401 zamianował Wydział krajowy p. Ksawerego Porcerego prowizorycznie dyrektorem składów publicznych we Lwowie z płacą 2.500 zł. i dodatkiem 500 zł. na fiakra, czyniąc wszakże systemizowanie tej posady zawisłem od decyzyi Wysokiego Sejmu.

Mimo powyższych kroków Wydział krajowy nie zaniechał jednak dalszych rokowań z Reprezentacyą gminy miasta Lwowa i na pismo prezydenta z 3. października 1889 l. 32.133, w którem tenże zawiadomił Wydział krajowy o ustanowieniu specyalnej komisyi pod swojem przewodnictwem dla rozpatrzenia sprawy objęcia składów publicznych na własność gminy, oznajmił w odpowiedzi swej z 8. października 1889 l. 43.034, iż nie uważając podanych ze swej strony Reprezentacyi gminy miasta Lwowa punktów przedugodowych za ostateczne, skłonnym jest do wszelkich ustępstw, dających się pogodzić z interesami kraju i gotów jest każdej chwili na podstawie propozycyi Reprezentacyi gminy miasta Lwowa przystąpić do dalszych rokowań i ostatecznego zawarcia układu.

Skoro jednakże koncesya ministeryalna nadejdzie, przystąpi Wydział krajowy do otwarcia składów publicznych bez względu na dalszy tok rokowań z gminą miasta Lwowa.

Przedstawiając Wysokiemu Sejmowi powyższy stan rzeczy, Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm raczy sprawozdanie niniejsze przyjąć do wiadomości.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Lwów, dnia 19. października 1889.

Marszałek krajowy:
Tarnowski *w. r.*

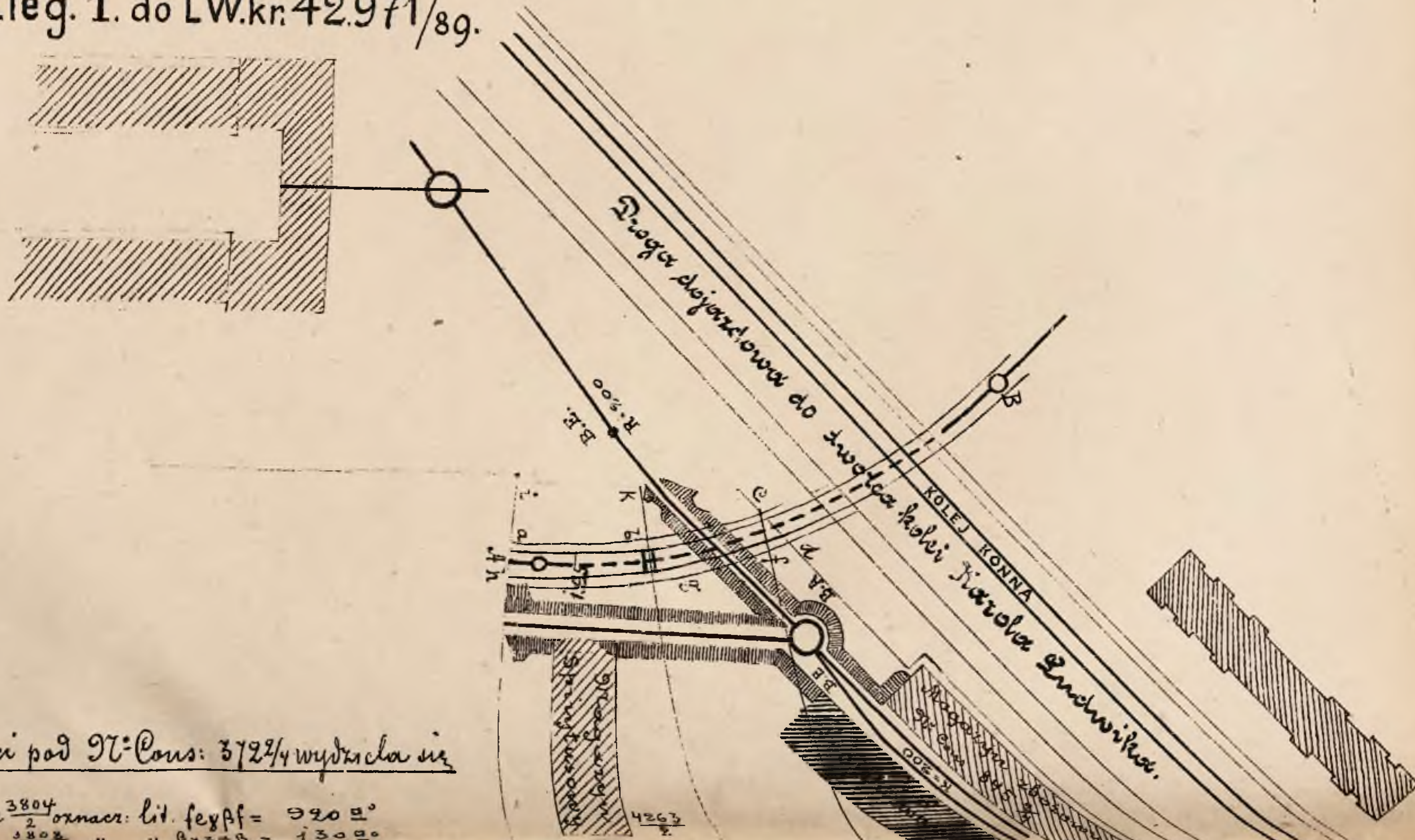
Sprawozdawca:
Dr. Józef Wereszczyński *w. r.*
Członek Wydziału krajowego.

Plan sytuacyjny.

realności pod N^o Cons 572 2/4. 824 2/4. 841 2/4.

560 2/4 i 845 2/4.

Aleg. 1. do LW.kr. 42.971/89.

Z realności pod N^o Cons: 372 2/4 wydziela się

A) 1) Część parc $\frac{3804}{2}$ oznacz: lit. fegβf = 920 □°

2) " " $\frac{3808}{}$ " " βγzaβ = 130 □°

3) " " " $\frac{3801}{1}$ " " αzyxα = 1150 □°
Razem = 2200 □°

B) Z realności pod Nr. Cons. 572 2/4 wydziela się:

4) Część parc. $\frac{3801}{1}$ oznaczona lit: x y w v x = 288 □°

C) Z realności pod Nr. Cons 572 2/4 wydzielono do realności pod Nr. Cons. 824 2/4.

5) Część parc: $\frac{3801}{1}$ oznaczona lit: v w t u v = 192 □°

D) Z realności pod Nr. Cons. 572 2/4 wydzielono do nowootworzonej ulicy. —

6) Część: parc $\frac{3804}{2}$ oznacz: lit: e d g h j γ e = 228 □°

7) " " $\frac{3808}{1}$ " " γ j l z γ = 23 □°

8) " " $\frac{3801}{1}$ " " z l u t w y z = 278 □°

Razem = 529 □°

E) Z realności pod Nr. Cons. 572 2/4 wydzielono do realności pod Nr. Cons: 841 2/4

9) Część parc: grunt: $\frac{3804}{2}$ oznacz lit: d c y d = 2 □°

F) Z realności pod Nr. Cons: 572 2/4 wydzielono do ulicy Grodeckiej. —

10) Część parc. $\frac{3804}{2}$ oznacz: lit: a f e d c b a = 40 □°

G) Z realności pod Nr. Cons: 841 2/4 wydzielono do nowootworzonej ulicy. —

1) Część parc: pod l. 3787 ozn: lit: g h i g = 1 □°

2) " " grunt $\frac{3804}{2}$ " " h i k j h = 14 □°

3) " " " 3808/2 " " j k m l j = 4 □°

4) " " " 3801/3 " " l m o p u l = 110 □°

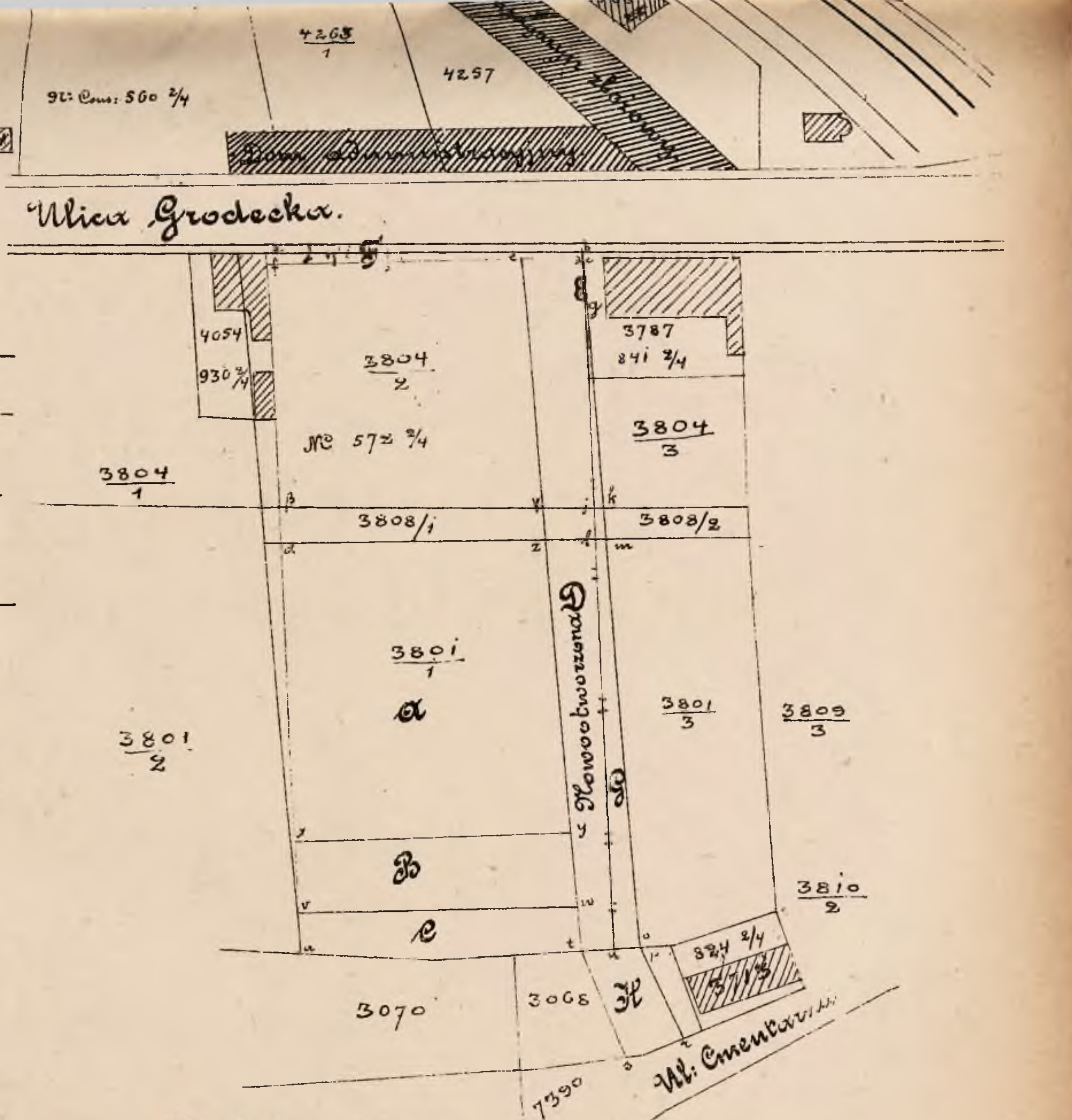
Razem = 129 □°

H). Z realności pod Nr. Cons 824 2/4 wydziela się do nowootworzonej ulicy.

1) Część parc: grunt 3068 oznaczona lit: t u p r s t . . . . . = 93 □°

Wymiary długości.

af = 0·50°
fx = 69.9°
xv = 8.5°
vu = 4.9°
vw = 32.9°
tw = 4.5°
wy = 9.0°
ye = 69.9°
ed = 7.5°
fc = 30.3°

SKala Kat: = 1:1440.

Punkta przedugodne

do układu zawrzeć się mającego pomiędzy Wydziałem krajowym, działającym imieniem kraju Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem a Reprezentacyą gminy król. stoł. miasta Lwowa w sprawie urządzenia i utrzymania publicznych domów składowych we Lwowie.

Punkt I.

Wydział krajowy imieniem kraju Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem odstępuje gminie miasta Lwowa, na własność grunt wraz z budynkami i urządzeniem przysposobionemi na publiczne składy zboża i spirytusu we Lwowie, a to za zwrotem ze strony rzeczonej gminy wszystkich wydatków poniesionych przez fundusz krajowy na zakupno i przysposobienie pomienionych składów publicznych.

Punkt II.

Wydział krajowy obwiązuje się udzielić gminie miasta Lwowa $4\frac{1}{2}\%$ową pożyczkę aż do wysokości sumy 200.000 zł., zwrotną w ciągu lat 25, począwszy od 1. stycznia 1890 roku w ratach półrocznych. Z pożyczki tej, która służyć ma wyłącznie jako kapitał zakładowy gminy miasta Lwowa, na urządzenie i przysposobienie wolnych składów publicznych zboża i spirytusu we Lwowie potrąconą będzie przy wypłacie przedewszystkiem kwota wydana na ten cel przez Wydział krajowy.

Punkt III.

Gmina miasta Lwowa obowiązuje się wolne składy publiczne na zboże i spirytus we Lwowie utrzymywać stale, raz na zawsze, a to umiejętnie, racyonalnie i ściśle podług instrukcyj, wydawanych na podstawie zdania fachowej komisyi, która będzie ustanowioną dla nadzoru składów pomienionych. Gmina miasta Lwowa obowiązaną jest przedewszystkiem urządzić magazyny zbożowe na 5000 ton czyli 500 wagonów i magazyny spirytusowe na 10.000 hektolitrów. Terminy oddania na użytek publiczny tychże magazynów ustanawia się jak następuje:

a) do 1. października b. r. otworzy magazyn zbożowy na 600 ton czyli 6000 ctn. m. (60 wagonów) i magazyn spirytusowy na 10.000 hektolitrów;

b) najdalej do 1. września 1890 roku postawi, urządzi i otworzy nowy magazyn na zboże do objętości 3000 ton czyli 30.000 ctn. m.;

c) magazyn zbożowy na pozostałą resztę 1.400 ton otworzy gmina w miarę potrzeby w przeciągu jednego roku, od dnia, w którym magistrat gminy miasta Lwowa otrzyma odnośne żądanie Wydziału krajowego.

Magazyny te mają posiadać wszelkie potrzebne maszyny do czyszczenia i t. d., motor gazowy do manipulacyi magazynowej, w ogólności mają być wyposażone we wszelkie przyrządy wymagane dziś w podobnych składach, a jako praktyczne i potrzebne przez fachową komisyę nadzorczą uznane.

W magazynach powyższych ma się także znajdować odpowiednie pomieszczenie biur.

Punkt IV.

Gdyby oznaczone wyżej magazyny na zboże, jako też magazyny na spirytus okazały się w przyszłości za szczupłe, obowiązaną będzie gmina miasta Lwowa postawić i urządzić dalsze magazyny w miarę odnośnych potrzeb rolnictwa, przemysłu i handlu. O potrzebach tych orzeka fachowa komisya nadzorcza na przedstawienie dyrektora składów, a decyduje ostatecznie Wydział krajowy.

Punkt V.

Publiczne składy na zboże i spirytus mają być otworzone dla użytku publicznego najpóźniej do 1. października b. r. i w tym celu winna gmina miasta Lwowa, postarać się natychmiast o koncesyę rządową, w myśl przepisów ustawy państwowej z dnia 28. kwietnia b. r. Nr. 64 Dz. p. p. o urządzeniu publicznych domów składowych.

Nie mniej też obowiązuje się gmina miasta Lwowa poczynić jak najrychlej odpowiedne kroki w celu uzyskania u dotyczących zarządów kolejowych prawa reekspedycyi dla powyższych składów i w razie bezskuteczności odnośnych rokowań, udać się natychmiast do c. k. Ministerstwa handlu o wydanie orzeczenia w myśl §. 42. powołanej wyżej ustawy państwowej.

Punkt VI.

Wszystkie wydatki na urządzenie, przysposobienie i rozszerzenie publicznych składów zbożowych i spirytusowych we Lwowie, o ile takowe nie zostaną pokryte z pożyczki 200.000 złotych, udzielonej gminie przez Wydział krajowy (Punkt II.), niemniej też z odrębnych funduszów, które na ten cel utworzone zostaną, obowiązuje się gmina miasta Lwowa opędzać bądź z własnych funduszów za odpowiedniem oprocentowaniem i amortyzacyą, bądź też z pożyczek, które jej na ten cel będą przez kraj udzielone.

Punkt VII.

Wszystkie wydatki administracyjne połączone z utrzymywaniem publicznych składów na zboże i spirytus we Lwowie, dalej koszta ubezpieczenia budynków i urządzeń składowych, tudzież wydatki na oprocentowanie i umorzenie kapitału zakładowego, opędzane być mają ze zwyczajnych dochodów tychże składów. O ileby jednak dochody te w pewnym roku były niewystarczające, służyć ma na pokrycie niedoboru w pierwszym rzędzie pozostający do dyspozycyi fundusz rezerwowy, tworzyć się mający z czystego dochodu, uzyskanego w latach pomyślnych po pokryciu wszystkich kosztów administracyi, amortyzacyi i t. d. W braku funduszu rezerwowego pokryty będzie niedobór, który roczny bilans wykaże, subwencyami gminy miasta Lwowa i kraju Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, a mianowicie w ten sposób, że gmina pokryje ze swych własnych funduszów $^1/_3$ część, kraj zaś $^2/_3$ części niedoboru, przyczem jednak subwencya przypadająca na fundusz krajowy, nie może przenosić w jednym roku kwoty 10.500 zł. Niedobór dalszy obowiązuje się gmina miasta Lwowa pokryć z własnych funduszów.

Punkt VIII.

Subwencya krajowa o ile się pokaże potrzebną, wypłacaną będzie od dnia oddania składów zbożowych i spirytusowych do użytku publicznego aż po koniec roku 1912. Na przyszłość po roku 1912 obowiązuje się gmina miasta Lwowa pokrywać wszystkie niedobory z funduszów własnych.

Punkt IX.

Do kosztów utrzymywania publicznych składów na zboże i spirytus należą także wydatki na fundusz odnowienia tworzyć się mający z odpisów podług skali następującej:

a) 5% od włożonego kapitału na amortyzacyę maszyn parowych i transmisyi;

b) 2% od włożonego kapitału na amortyzacyę rezerwoarów i żelaznych części składowych;

c) i 5% na amortyzacyę budynków.

Fundusz odnowienia powstały z powyższych odpisów, który również jak fundusz rezerwowy (Punkt VII.) jest funduszem samoistnym, ma być odrębnie administrowany i fruktyfikowany, a służyć winien tylko na uzupełnienie braków powstałych w przedmiotach odnośnych skutkiem naturalnego tychże użycia.

Skoro wysokość tego funduszu dosięgnie kwoty użytej w ciągu pierwszych lat 5ciu na nabycie i przysposobienie składów zbożowych i spirytusowych, zaprzestać należy dalszych odpisów na rzecz tegoż funduszu.

Punkt X.

Wydział krajowy wykonywa naczelny nadzór nad całą administracyą publicznych składów na zboże i spirytus we Lwowie, tudzież nad ich funduszami i w tym celu może żądać tak od gminy miasta Lwowa, jakoteż od bezpośredniego zarządu tychże składów wszelkich wyjaśnień, może wysyłać delegatów swoich, którzy mają prawo wszystkie księgi i dokumenta badać, oraz szkontro magazynów i kasy przedsiębrać. Kontrolę składów przedsiębierze Wydział krajowy bądź przez dwóch członków fachowej komisyi nadzorczej, bądź przez jednego do tej kontroli przez Wydział krajowy wyznaczonego delegata.

Punkt XI.

Wydziałowi krajowemu służy prawo zatwierdzenia etatu urzędników i służby składów zbożowych i spirytusowych, oraz sprawdzania i zatwierdzania rocznych preliminarzy dochodów i wydatków połączonych z utrzymywaniem pomienionych składów. Plany i kosztorysy wszystkich robót i budowli potrzebnych do urządzenia lub rozszerzenia składów, mają być przedkładane Wydziałowi krajowemu do zatwierdzenia, a to przed ich wykonaniem.

Punkt XII.

Wydział krajowy sprawdza wszelkie rachunki odnoszące się do urządzenia i utrzymywania składów i administrowania odrębnych funduszów (Punkt VII, IX i XX), niemniej też zatwierdza bilanse roczne po zbadaniu ich przez fachową komisyę nadzorczą, której udzielone być mają również do wydania opinii wszystkie plany i kosztorysy magazynów oraz ich urządzeń.

Punkt XIII.

Regulamin i wszelkie instrukcye dla składów zbożowych i spirytusowych, niemniej też instrukcye dla urzędników i sług wydawane będą przez prezydenta miasta na podstawie opinii fachowej komisyi nadzorczej oraz dyrektora składów i zatwierdzane być mają przez Wydział krajowy.

Punkt XIV.

Wydziałowi krajowemu służy prawo żądania zmian w urządzeniu publicznych składów zbożowych i spirytusowych, niemniej też w wydanym dla tych składów regulaminie, w instrukcyach, w etacie urzędników i sług, w personalu, w taryfach, w sposobie prowadzenia manipulacyi i w ogólności całej aeministracyi.

Do odnośnego żądania Wydziału krajowego, opartego na zdaniu fachowej komisyi nadzorczej, obowiązaną jest gmina miasta Lwowa zastosować się bezwzględnie.

Punkt XV.

Taryfy składowego i manipulacyi zatwierdza Wydział krajowy. Każda zmiana w taryfie ma być na 30 dni przed wejściem w życie ogłoszoną w gazecie urzędowej.

Punkt XVI.

Gmina miasta Lwowa obowiązuje się czynić wszelkie ułatwienia i ulgi stronom w podatkach konsumcyjnych.

Punkt XVII.

Gmina miasta Lwowa dołoży starań, by przez pierwszych 25 lat składy wolne były od podatku zarobkowego i od podatków komunalnych.

Punkt XVIII.

Dla nadzoru publicznych składów zbożowych i spirytusowych ustanowi Wydział krajowy za zgodą Reprezentacyi miasta Lwowa fachową komisyę nadzorczą, złożoną z trzech członków i tyluż ich zastępców a mianowanych z pośród reprezentantów rolnictwa i handlu za porozumieniem z odnośnemi korporacyami t. j. Towarzystwem gospodarczem i Izbą handlową we Lwowie. Instrukcye dla tej komisyi wyda Wydział krajowy.

Punkt XIX.

Dyrektora zakładów zbożowych i spirytusowych mianuje na przedstawienie fachowej komisyi nadzorczej prezydent miasta Lwowa w porozumieniu z Wydziałem krajowym. Innych urzędników mianuje prezydent miasta Lwowa na przedstawienie dyrektora składów i po wysłuchaniu zdania fachowej komisyi nadzorczej. Przyjmowanie i oddalanie służby należy do zakresu działania dyrektora składów.

Punkt XX.

Urzędnicy i słudzy publicznych składów zbożowych i spirytusowych, co do emerytury, pensyj dla ich wdów i zaopatrzenia ich sierot używają praw przysługujących stałym urzędnikom

gminy miasta Lwowa. Dopóki z odpowiednich zasiłków i funduszu rezerwowego (Punkt VII), wyznaczyć się mających nie zostanie utworzony osobny fundusz emerytalny dla urzędników i sług składów publicznych, wszelkie emerytury, pensye i zaopatrzenia pokrywane będą z dochodów bieżących tychże składów.

Punkt XXI.

Jeżeliby gmina miasta Lwowa nie dopełniła zobowiązań przyjętych niniejszym układem lub zarząd publicznych składów zbożowych i spirytusowych prowadzony był bądź wbrew instrukcyom przez Wydział krajowy zatwierdzonym, bądź ze szkodą produkcyi i handlu, lub z narażeniem funduszu krajowego na nieusprawiedliwione straty, natenczas przysługiwać będzie Wydziałowi krajowemu prawo objęcia na czas nieograniczony rzeczonych składów zbożowych i spirytusowych w bezpośredni zarząd na rachunek gminy, przyczem wszelkie inne zobowiązania gminy i kraju niniejszym układem objęte, pozostają w mocy. W takim razie przechodzą pod bezpośredni zarząd Wydziału krajowego także odrębne fundusze należące do składów pomienionych.

Punkt XXII.

Decyzyi Wydziału krajowego, co do objęcia powyższych składów w bezpośredni zarząd opartej na zdaniu fachowej komisyi nadzorczej, obowiązaną jest gmina miasta Lwowa poddać się bezwarunkowo.

Punkt XXIII.

Gdydy publiczne składy zboża i spirytusu we Lwowie po roku 1912 z jakichkolwiek przyczyn, uznanych za dostateczne przez Reprezentacyę kraju lub władzę ją zastępującą, nie mogły być nadal utrzymywane z pożytkiem dla produkcyi i handlu, natenczas dalsze utrzymywanie tych składów ma być zaniechane. W takim razie gmina miasta Lwowa pozostaje właścicielką gruntów i realności, oraz całego inwentarza do składów tych należącego. Natomiast obowiązaną jest gmina miasta Lwowa wypłacić krajowi Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem kwotę równającą się połowie wartości tychże przedmiotów oszacowanych przez znawców w sposób prawem przepisany. W razie zaniechania publicznych składów zbożowych i spirytusowych mają być także w równych częściach rozdzielone pomiędzy gminy i kraj fundusz rezerwowy i fundusz odnowienia a to bez względu na to czy zaniechanie to nastąpiłoby po r. 1912 czy też kiedykolwiek przed tym czasem.

Punkt XXIV.

Wszelkie spory pomiędzy Wydziałem krajowym a gminą miasta Lwowa z powodu niniejszego układu wyniknąć mogące, rozstrzygać będzie sąd polubowny, składać się mający z trzech członków, z których jednego wybiera Wydział krajowy, jednego gmina a trzeciego jako superarbitra wybierają dwaj pierwsi.

W razie gdyby na wezwanie Wydziału krajowego gmina miasta Lwowa w przeciągu dni 60 z przysługującego jej prawa wyboru jednego członka sądu polubownego nie zrobiła użytku, albo o wyborze tym w powyższym terminie Wydziału krajowego nie zawiadomiła, wyznaczy Wydział krajowy także i tego członka sądu polubownego, którego gmina miała wybrać.

Gdyby pomienieni arbitrowie na wybór superarbitra zgodzić się nie mogli, wyznaczy tegoż Sejm krajowy.

W ten sposób złożony sąd polubowny ma prawo oznaczyć porządek, w którym strony mają być przesłuchane i cały spór przeprowadzony a odnośne postanowienia procedury cywilnej ani dla tego sądu ani dla stron nie mają mocy obowiązującej.

Wyrok przez sąd polubowny wydany jest stanowczy, gdyż obydwie strony układ niniejszy zawierające, obowiązują się temuż wyrokowi poddać, i zrzekają się prawa wnoszenia od tego wyroku jakiegokolwiek odwołania.

Alegat 3. do sprawozdania Wydziału krajowego L. W. kr. 42971/89.

Odpis

pisma Wydziału krajowego z dnia 17. września 1889 L. 33017 do Wys. c. k. Ministerstwa handlu w Wiedniu.

Hohes k. k. Handels-Ministerium!

Der galizische Landtag hat in der Sitzung vom 16. October 1888 folgenden Beschluss gefasst: „Indem der Landtag seinen Beschluss vom 20. Jänner 1888, betreffend die zu errichtenden öffentlichen Landeslagerhäuser und Freilager für Getreide und Spiritus in Krakau und Lemberg zurückzieht:

a) übernimmt derselbe im Namen des Landes Galizien alle jene Verpflichtungen, welche zur Erlangung einer Concession auf Freilager, laut den Verordnungen des k. k. Handels-Staats-Justiz- und Kriegs-Ministeriums vom 19. Juni 1866 (R. G. B. Nr. 86) nothwendig sind, speciell auch die Gerantie sowohl gegenüber den die Produkte einlagernden Parteien als auch gegenüber der Staatverwaltung und dem Staatsschatze;

b) bewilligt dem Landesausschusse zum Zwecke der Errichtung der Freilager für Getreide und Spiritus in Krakau und Lemberg einen Credit für das Jahr 1888 bis zur Höhe von 400.000 fl. ö. W.;

c) beauftragt den Landesausschuss behufs Deckung dieses Credits ad b) bei der Gegenseitigen Versicherungsgesellschaft in Krakau für das Land eine $4\frac{1}{2}\%$ Anleihe von 400.000 fl. ö. W. zu kontrahiren mit der Verpflichtung der Amortisation dieser Anleiche binnen 25 Jahren, vom 1. Jänner 1889 angefangen, in halbjährigen Ratenzahlungen oder auf Verlangen der Gesellschaft nach Ablauf der drei ersten Jahre des Anleiheverhältnisses bei einjähriger Kündigung;

d) beauftragt den Landesausschus auf Grund der Beschlüsse unter a) b) und c) für das Land Galizien baldmöglichst die Concession auf Freilager für Getreide und Spiritus in Krakau und Lemberg zu erwerben, damit diese Unternehmungen mit Anfang des Jahres 1889 ins Leben treten können;

e) ermächtigt den Landesausschuss für den Fall, als ein Gesetz betreffend die öffentlichen Lagerhäuser in Wirksamkeit treten sollte, die Concessionen auf Freilager auf Grund des neuen Gesetzes zu erwerben.“

In Ausführung des obigen Landtagsbeschlusses hat der gefertigte Landesausschuss das in Lemberg bereits bestehende dem Fürsten Calixt Poniński eigene an dem Bahnhofe der ehemaligen k. k. priv. Lemberg-Czernowitz-Jassy Eisenbahn gelegene Getreide-Magazin angekauft, in der Nähe desselben auf dem von der k. k. Domänen-Verwaltung erworbenen Grundstücke ein Spiritus Magazin aufgebaut und beide Magazine zur Errichtung eines mit einem „Freilager“ verbundenen „öffentlichen Lagerhauses“ zweckmässig eingerichtet.

Der gefertigte Landesausschuss erlaubt sich demnach an das hohe k. k. Handels-Ministerium das Ansuchen zu stellen dem gefertigten Landesausschusse, als Vortreter des galizischen Landesfondes zur Eröffnung eines „öffentliches Lagerhauses“ verbunden mit einem „öffentlichen Freilager“ in Lemberg auf Grund des Gesetzes vom 28. April 1889, betreffend die Errichtung und den Betrieb öffentlicher Lagerhäuser eine Concession zu ertheilen.

Zum Vertreter des eigenberechtigten Galizischen Landesfondes im Sinne des §. 3. Punkt 1. des Gesetzes vom 28. April 1889 hat der gefertigte Landesausschuss den Herrn Dr. Josef Ritter von Wereszczyński, Mitglied des Landesausschusses bestellt und ernannt.

Das galizische öffentliche Landeslagerhaus, verbunden mit einem öffentlichen Freilager in Lemberg wurde, wie bereits oben angedeutet auf eigenen, von der k. k. Domänen Verwaltung und dem Fürst Calixt Poniński angekauften, nach Nordosten an die Zufahrtsstrasse zum Bahnhofe der Carl- Ludwig Bahn, nach Westen an den Bahnhof der Lemberg Czernowitz-Jassy Eisenbahn, nach Süden am die Stadtgasse „Grodecka“ angrenzenden Grundstücken errichtet und besteht derzeit, wie Beilage aus einem Getreide Magazine und einem Spiritusmagazin.

Beide Magazine werden in der nächsten Zeit durch entsprechend angelegte Bahngeleise mit den Bahnhöfen der k. k. priv. gal. Carl-Ludwig Bahn und der k. k. priv. Lemberg-Czernowitzer-Jassy Bahn im Einvernehmen mit den betreffenden Bahnverwaltungen direct verbunden werden.

Das öffentliche Landeslagerhaus, verbunden mit einem Freilager in Lemberg ist bestimmt zur Einlagerung:

1. von jeder Art in und ausländischen, sowohl zollpflichtigen als auch Transito-Getreides, Hülsenfrüchten, Oelsaamen und Sämereien,

2. von steuerpflichtigen d. i. zum Consum im Inlande und steuerfreien zum Export bestimmten Spiritus,

3. von Getreideprodukten und Spiritus, welche zum Consum in die Stadt eingeführt auch der städtischen Verzehrungssteuer unterliegen würden.

Der gefertigte Landesausschus legt gleichzeitig das durch das zitirte Gesetz vom 28. April 1889 (§. 3. Punkt 3.) zur Erreichung einer Concession geforderte Reglement für das öffentliche Landeslagerhaus und das mit demselben verbundene öffentliche Freilager in Lemberg einem hohen k. k. Handels Ministerium zur geneigten Prüfung und Genehmigung im Anschlusse vor, und erlaubt sich hiebei zu bemerken, dass dieses Reglement nach den im §. 9. des citirten Gesetzes v. 28. April 1889 enthaltenen Andeutungen und strenge nach den Anforderungen dieses Gesetzes ausgearbeitet worden ist.

Bei Feststellung der Bedingungen als auch des Gebührentarifs für die Benützung der öffentlichen Lagerhäuser, hat der gefertigte Landes-Ausschuss den leitenden Grundsatz festgehalten, dass die öffentlichen Landes-Lagerhäuser kein Erwerbsunternehmen, sondern eine gemeinnützliche das öffentliche wohl-fördernde Institution seien, dass somit diese Institution keinen Erwerbsgewinn abwerfen, vielmehr nur die Verzinsung des in das Unternehmen eingelegten Kapitals und die jährlichen Verwaltungskosten decken soll.

Da über den Termin der Eröffnung der öffentlichen Landes-Lagerhäuser allseitig angefragt wird, und bereits zahlreiche directe Anmeldungen zur Einlagerung von Getreide und Spiritus vorliegen, da es somit sowohl im Interesse der Landwirthschaft als auch des Gedei-

hens der Institution der öffentlichen Lagerhäuser in Galizien liegt — diese Institution sobald als möglich den Interessenten zur Benützung zu übergeben, so ersucht der gefertigte Landesausschus das hohe k. k. Ministerium, —

Hochdasselbe geruhe die angesuchte Concessions-Ertheilung und die Genehmigung des beiliegenden Reglements sobald als möglich zustimmend erledigen.

Alegat 4. do sprawozdania Wydziału krajowego L. W. kr. 42971/89.

Odpis

odezwy Prezydyum Namiestnictwa z dnia 10. czerwca 1889 L. 6524/pr. do Wydziału krajowego we Lwowie

Na posiedzeniu z dnia 16. października 1888 r. uchwalił galicyjski Sejm krajowy dwie rezolucye w sprawie wyjednania u zarządów kolei żelaznych prawa reekspedycyi dla publicznych domów składowych.

Pierwszą z tych rezolucyj polecił Sejm Wydziałowi krajowemu, aby na właściwej drodze postarał się u zarządów kolei żelaznych o uzyskanie prawa reekspedycyi dla krajowych wolnych składów; drugą rezolucyą wezwano c. k. Rząd, ażeby w drodze ustawodawczej wyjednał dla publicznych domów składowych prawo reekspedycyi na kolejach żelaznych.

Jego Ekscelencya Pan Minister handlu oznajmił reskryptem z dnia 24. maja b. r. L. 48421 co do drugiej z wymienionych rezolucyj, że zawarte w niej zasadnicze żądanie zostało, o ile to było możliwe, uwzględnione w §. 42. ustawy o urządzania publicznych domów składowych z dnia 28. kwietnia Nr. 64. Dz. p. p., który postanawia, że jeżeli nie przyjdzie do skutku porozumienie między zarządem kolei żelaznych i przedsiębiorstwem publicznego domu składowego co do uregulowania wzajemnych stosunków, zwłaszcza względem korzystania z przyznanego domowi składowemu prawa reekspedycyi, w takim razie przysłuża decyzyą Wysokiemu c. k. Ministerstwu handlu, które przy tem zastosować ma postanowienia §. 10 lit. g rozporządzenia ministeryalnego z dnia 14. września 1854 r. Nr. 238 Dz. p. p.

Co do pierwszej z wymienionych rezolucyj oznajmił Jego Ekscelencya pan Minister handlu, że jest przedewszystkiem rzeczą Świetnego Wydziału krajowego poczynić odpowiedne kroki w celu uzyskania u dotyczących zarządów kolejowych prawa reekspedycyi dla wolnych składów, które kraj urządzić zamierza i że Wysokie c. k. Ministerstwo handlu dopiero wtedy powołane będzie do orzeczenia o zastosowaniu prawa reekspedycyi w myśl §. 42. ustawy o urządzaniu publicznych domów składowych, i wystawianych przez nie certyfikatów składowych, jeżeli wykazaną zostanie bezskuteczność kroków poczynionych przez Świetny Wydział krajowy we wskazanym powyżej kierunku.

O tem mam zaszczyt zawiadomić Świetny Wydział krajowy odnośnie do szacownej odezwy z dnia 16. października 1888 L. 735.

LS. 730/1889.

Aleg. 89.

Wniosek.

Ustawa hipoteczna z dnia 25. lipca 1871 dz. p. p. L. 95 orzeka w §. 31., że tylko na podstawie dokumentów uwierzytelnionych wpis w księgi gruntowe uskuteczniony być może; a zatem uwierzytelnionych przez c. k. sądy lub przez notaryuszów.

W ślad za tem, strony zawierające dobrowolną umowę o przeniesienie własności nieruchomej, chociażby wartość tejże była bardzo małą, muszą uskutecznić, względnie opłacić: kontrakt pisemny, legalizacyę podpisów i podanie tabularne.

Co do kontraktów, to sądy nie są obowiązane takowych sporządzać (lecz im to wzbronionem nie jest) i odsyłają strony do c. k. notaryuszów. Ci sporządzając kontrakt, załatwiają oraz legalizacyę i podanie tabularne, i pobierają opłaty za wszystkie trzy czynności. Oprócz tego opłaca strona często za informacyę w księgach gruntowych. Koszta te wynoszą kilka do kilkunastu zł., a nie wliczając taksy przenośnej, dochodzą często do wartości samego przedmiotu.

Co do legalizacyi i podania tabularnego, to sądy obowiązane są takowe bezpłatnie i z wszelką gotowością sporządzać, na podstawie §. 285 patentu z r 1854 dla spraw niespornych, co też ponowionem zostało rozporządzeniami z dnia 15. lutego 1872 l. 1992 i 8. lutego 1877 l. 1446. Gdyby przeto w protokolarnem podaniu tabularnem wobec sądu był objęty i kontrakt między stronami zawarty, odpadłyby wszelkie koszta, które w żadnym stosunku do wartości kontraktem objętej nieruchomości nie stoją.

Z uwag powyższych i z uwagi, że w kraju najliczniejsze ugody o przeniesienie własności nieruchomej, zawierają strony niezamożni i najbiedniejsze z posiadaczy nieruchomości — z uwagi, że ugody takie oprócz określenia nieruchomości i przelania praw, żadnych innych stypulacyj nie zawierają, że przeto z łatwością w formę protokołu mogą być objęte.

Czynię wniosek:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Wzywa się c. k. Rząd, by ponawiając rozporządzenia z dnia 15 lutego 1872 l. 1992 i 8. lutego 1877 l. 1446 wydał rozporządzenie, aby c. k. sądy, przyjmując protokolarne podania tabularne, w takowych obejmowały i ugody między stronami zawarte co do przeniesienia własności nieruchomej, jeżeli wartość nie przenosi 200 zł. a. w. i jeżeli te ugody oprócz określenia nieruchomości i przelania praw żadnych innych warunków nie obejmują.

Mikołaj Torosiewicz.
wnioskodawca.

Fr. Kramarczyk, Potoczek, Kapri, Albin Rayski, Hoszard, Weigel, Szczepanowski, Ziemiałkowski, A. Jaworski, Dr. F. Smolka, Barański, A. Wodzicki, Abrahamowicz, Dr. Olpiński, Wł. Wolański, T. Merunowicz, J. Męciński, B. Horodyski, Ks. Sawa, Emil Torosiewicz, Borkowski, Rożankowski, Ochrymowicz, Siczyński, Sirko, Okuniewski, Barabasz, Dr. Antoniewicz, Dr. Korol, Dr. Sawczak, Kułaczkowski, Herasimowicz, Hurik, Teliszewski.

L. S. 731/89

Aleg. 90.

Wniosek.

Zważywszy, że wszystkie kraje koronne naszej Monarchii przyczyniają się pewnym datkiem do wynagrodzenia za dostarczanie podwód („forszpanów");

zważywszy, że chyba tylko nasz kraj i chyba jeszcze Bukowina stanowią pod tym względem nienaturalny wyjątek;

zważywszy, że przez to, wynagrodzenie to za podwody we wszystkich innych krajach wynosi po 7 do 12 ct., podczas gdy u nas tylko po $2^1/_2$ ct. od konia i kilometra;

zważywszy, że wymiar zapłaty za dostarczone podwody wyłącznie wedle oddalenia bez uwzględnienia czasu jest często bardzo niesłusznym;

zważywszy, że przez teraźniejsze postanowienia ustawy cierpi najuboższa część naszego ludu, —

podpisani wnoszą:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Poleca się Wydziałowi krajowemu, by jak najrychlej wypracował projekt ustawy krajowej w sprawie podwód („forszpanów"), oparty na następujących zasadach:

1. kraj winien przyczyniać się do wynagrodzenia za podwody („forszpany") kwotą co najmniéj 7 ct. za konia od kilometra;

2. przy wynagrodzeniu tem należy uwzględniać nietylko oddalenie, ale i stracony czas transportu.

Lwów dnia 26. października 1889.

Okuniewski w. r.,
wnioskodawca.

Rożankowski, Dr. Antoniewicz, Barabasz, Huryk, Dr. Olpiński, Ochrymowicz, Sirko, Siczyński, Sembratowicz, Dr. Korol, Dr. Sawczak, Kułaczkowski, Żardecki, Potoczek, Stręk, F. Kramarczyk, J. Romańczuk, Teliszewski.

L. S. 733/89.

Aleg. 91.

Wniosek.

Zważywszy, że obowiązujące obecnie postępowanie w sprawach spadkowych nie odpowiada swemu celowi;

zważywszy, że ustawa z dnia 9. sierpnia 1854 ma głównie na celu zabezpieczenie należytości fiskalnych;

zważywszy, że postępowanie to nie podaje spadkobiercom należytej obrony prawnej i pomocy skutecznej przy objęciu spudku;

zważywszy dalej, że to nasze postępowanie z powodu swojej czysto formalnej struktury jest źródłem niezliczonych procesów i sporów;

zważywszy, że postępowanie to jest połączone z bardzo wielkimi kosztami i wydatkami, że przewleka się nieraz całemi latami;

zważywszy w końcu, że zarówno Reprezentacya kraju, jak i sam c. k. Rząd prawie przy każdej sposobności uznawał to postępowanie jako nieodpowiednie, i że pomimo tego c. k. Rząd, bez względu na liczne rezolucye i petycye dotychczas niczego nie uczynił w tej sprawie, tak ważnej dla ludności naszego kraju;

zważywszy ostatecznie, że po założeniu ksiąg gruntowych wobec nacisku, by stan faktyczny był zgodnym z katastrem i z księgami gruntowemi, koszta pertraktacyj spadkowych z roku na rok niezmiernie się zwiększają, i że przez to ludność naszego kraju, mianowicie zaś nasze włościaństwo, nieświadome przepisów prawnych, narażonem jest na ponoszenie zupełnie zbytecznych wydatków, —

podpisani wnoszą:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Wzywa się c. k. Rząd:

1. by jak najrychlej w drodze ustawodawczej postarał się o wprowadzenie nowej ustawy o postępowaniu niespornem, w szczególności zaś o postępowaniu spadkowem, któreby i celowi swojemu i teraźniejszym potrzebom ludności naszego kraju bardziej odpowiadało i aby było mniej kosztowne od postępowania dzisiejszego;

2. by, zanim postępowanie spadkowe zreformowanem zostanie, postarał się o to, ażeby wszystkie spadki, których czysta wartość sumy 5000 zł. nie przewyższa, a które przechodzą z rodziców na dzieci lub odwrotnie, albo też na krewnych aż do czwartego stopnia, wolne były od opłaty wszelkich należytości prawnych;

3. by w sprawach, gdzie czysta wartość spadku nie przewyższa sumy 2000 zł., c. k. sądy bez żądania od stron dotyczących podań i odpisów dokumentów, zarządzały z urzędu bez wszelkiej opłaty wpisy do ksiąg gruntowych na podstawie dokumentów, znajdujących się w aktach sądowych, albo, gdyby takich dokumentów w aktach nie było, to na podstawie dokumentów, mających się sądowi przez strony w krótkiej drodze dostarczyć.

Lwów 26. października 1889.

Teliszewski, *w. r.* wnioskowca.

Rożankowski, Dr. Korol, Sirko, Siczyński, J. Romańczuk, Kowalski, Dworski, Herasimowicz, Okuniewski, Barabasz, Kułaczkowski, Antoniewicz, Dr. Sawczak, Dr. Olpiński, Huryk.

Do L. s. 726|89.

Aleg. 92.

Sprawozdanie

komisyi administracyjnej o wniosku Wydziału krajowego jako komisyi Wysokiego Sejmu, dotyczącym petycyi Wiecu miejskiego, w sprawie założenia domu pracy przymusowej.

Wysoki Sejmie!

Przedmiot zaprowadzenia w kraju naszym zakładów pracy przymusowej i poprawczych, nie jest dla Wysokiego Sejmu przedmiotem nowym.

Zbawienny wniosek zaprowadzenia kolonij rolniczych karno poprawczych, powzięty został za uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 6. września 1884. i ówczesny przebieg sprawy przedstawiony został w sprawozdaniu z czynności Wydziału krajowego za czas od 1. lipca 1884 r. po koniec czerwca 1885 r.

Następnie w sprawozdaniu z czynności Wydziału krajowego za czas od 1. lipca 1885 do końca czerwca 1886 r. podano Wysokiemu Sejmowi do wiadomości Odezwę c. k. Prezydyum Namiestnictwa z dnia 25. kwietnia 1886 komunikującą reskrypt c. k. Ministerstwa sprawiedliwości ubolewający, że ze względu na stan finansów państwowych, intencye Wysokiego Sejmu na teraz wykonane być nie mogą.

W dalszym czasie wszedł w tym przedmiocie ponowny wniosek posła Merunowicza, nad którym Wysoki Sejm z dnia 22. grudnia 1886 powziął następującą uchwałę: „Wzywa się c. k. Rząd do założenia w Galicyi, w jak najkrótszym czasie, zakładów przymusowej pracy i domów poprawczych“.

Uchwała ta odezwą c. k. Namiestnictwa z dnia 22. sierpnia 1887, na skutek reskryptu Pana Ministra spraw wewnętrznych z dnia 10. stycznia 1887 wydaną, dopiero na właściwe tory zwróconą została.

Mianowicie wskazano tam na treść ustawy państwowej z dnia 24. maja 1885 Dz. u. p. nr. 90, według której staranie o urządzenie zakładów, w obecnym wniosku wskazanych, jest rzeczą kraju, tudzież iż Państwo przyczyniać się ma tylko zasiłkiem do kosztów założenia tych Zakładów, w miarę ich potrzeby i stosowności.

Ujawniła życzenia nietylko miast ale całego kraju o założenie domów przymusowej pracy, petycya Wiecu miast z dnia 16. października 1888, którą Wysoki Sejm na posiedzeniu

dnia 4. stycznia 1889 przyjął do wiadomości; tudzież petycya gminy miasta Krakowa z dnia 18. stycznia 1889, która jako niezałatwiona Wydziałowi krajowemu oddaną została.

Mimo pozornie wlokącego się załatwienia tej, dla kraju naszego tak ważnej sprawy, przyznać potrzeba, iż Wydział krajowy ten przeciąg czasu, szczególnie ostatnich lat dwóch, zużytkował z pilnością na wszelkie uznanie zasługującą. Skrzętnie on nagromadził nietylko wszelkie możliwe materyały ze wszystkich krajów koronnych cesarstwa austryackiego, budowy i urządzenia domów pracy przymusowej i poprawczych dotyczących, ale co głównie zebrał i zestawił potrzebne dane z całego naszego kraju, na podstawie których obecnie już można mieć dokładne wyobrażenie nietylko o przybliżonej ilości tych ludzi, którzyby do wprowadzić się mających domów pracy przymusowej i poprawczych musieli być przyjmowani, ale także o kosztach budowy, urządzenia i utrzymywania tych zakładów.

Koszta te budowy i urządzenia zakładów pracy przymusowej i poprawczych, podane są w sprawozdaniu Wydziału krajowego, na podstawie obliczeń w niższej Austryi i w Morawie, i są dosyć znaczne, wynoszą bowiem w Niższej Austryi na głowę około 1.000 zł., zaś na Morawie około 680 zł.; natomiast koszta utrzymania skazańców na dzień i głowę około 49 ct.

Wszelako koszta te w naszym kraju, już ze względu na znacznie tańsze ceny materyałów budowlanych i robotnika, tudzież ze względu na niskie ceny artykułów żywności, i odmienny sposób żywienia skazańców, o wiele niżej wypaść powinny, na co też Komisya administracyjna pełny kładzie nacisk, gdyż zamierzone Zakłady powinny być miejscami rzeczywistej pracy i poprawy, a nie przybytkami wygodnego pobytu włóczęgów i skazańców, od wszelkiego produktywnego zajęcia odwykłych.

Sprawozdanie Wydziału krajowego bardzo wyczerpujące, i na urzędowo zebranych datach oparte — daje jasny pogląd na całą sprawę, której wszelako jeszcze za zupełnie dojrzałą nietylko pod względem formy, ale i pod względem istoty nie przedstawia.

Tak w jednym jak w drugim kierunku, tembardziej na to zapatrywanie Wydziału krajowego zgodzić się należy, ile że połączona z domem pracy przymusowej i poprawy, myśl wytwtworzenia osobnego Zakładu, a względnie kolonii rolniczo - rzemieślniczej i poprawczej, dla młodocianych włóczęgów i skazańców, na wzór istniejącego, ale prywatnego Zakładu w Studzieńcu w Królestwie Polskiem, istotnie dalszych jeszcze potrzebuje studyów.

Nie przesądzając zatem przyszłym uchwałom Wysokiego Sejmu, tak co do liczby, jak i pojemności, zaprowadzić się mających Zakładów pracy przymusowej i poprawczych, ani też co do miejscowości, w których takowe urządzone byćby miały, Komisya administracyjna w celu posunięcia naprzód tej dla kraju tak doniosłej sprawy, zgodnie z wnioskiem Wydziału krajowego wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

„Uznając potrzebę i stosowność wprowadzenia w życie w kraju naszym Zakładów pracy przymusowej i poprawczych, mogących pomieścić na razie 500 skazańców w wieku wyżej lat 18-tu, nadto dla nieletnich skazańców płci męskiej, jednej lub więcej kolonij rolniczych poprawczych, obliczonych na 150 głów, Sejm poleca Wydziałowi krajowemu:

1. ażeby zbadał na miejscu tak pod względem technicznym, jak i administracyjnym, system urządzenia istniejących w naszej Monarchii Zakładów pracy przymusowej i poprawczych; tudzież Osady poprawczej rolniczo-rzemieślniczej w Studzieńcu w Królestwie Polskiem;
2. ażeby stosownie do wyniku powyższych badań, i wedle systemu, jaki uzna za odpowiedni dla kraju naszego, polecił wygotować odnośne plany budowy, o ile możności

niekosztowne; tudzież detaliczne kosztorysy z uwzględnieniem miejscowych cen materyału budowlanego i wynagrodzeń;

3. ażeby na podstawie tych prac przygotowawczych, i z uwzględnieniem zresztą stosunków miejscowych, sprzyjających rozwojowi rzeczonych Zakładów;
   a) oznaczył miejscowości na siedziby Zakładów pracy przymusowej się nadające;
   b) zajął się w sposób, jaki uzna za stosowny, wyszukaniem na cele kolonii rolniczej odpowiedniego obszaru gruntowego, i warunkowem uzyskaniem tegoż dla funduszu krajowego, pod jak najprzystępniejszemi warunkami;
4. ażeby z gminami tych miejscowości, które ostatecznie wybierze na siedzibę Zakładów pracy przymusowej, przeprowadził rokowania co do sposobu, w jaki byłyby gotowe przyczynić się do kosztów budowy i urządzenia rzeczonych Zakładów, w szczególności zaś, co do bezpłatnego dostarczenia gruntu, i osiągnął w tym względzie stanowcze przyrzeczenia;
5. ażeby przedłożył Sejmowi na najbliższej sesyi wszystkie wyżej wyliczone, jakoteż i inne do osądzenia sprawy służyć mogące operaty, celem ostatecznego postanowienia.

Na pokrycie wydatków połączonych z wykonaniem powyższych czynności przygotowawczych, otwiera się Wydziałowi krajowemu kredyt do wysokości 1.500 zł. w. a.

Lwów, dnia 25. października 1889.

Przewodniczący:

Ziemiałkowski.

Sprawozdawca:

Zbyszewski.

Z „Drukarni Ludowej“ we Lwowie.

L. S. 729/89.

Aleg. 93.

Sprawozdanie

komisyi budżetowej o wniosku przybudowania traktu do gmachu żandarmeryi.

Wysoki Sejmie!

O wniosku Wydziału krajowego do l. 37.795, (aleg. 22) w sprawie przybudowania traktu do gmachu żandarmeryi przedkłada komisya budżetowa sprawozdanie następujące:

Gmach krajowy, który w moc uchwał Wysokiego Sejmu z dnia 14. stycznia i 19. grudnia 1887 wybudował Wydział krajowy we Lwowie, zostanie komendzie żandarmeryi oddany z dniem 1. sierpnia 1860. Zanim to jednak nastąpi, okazuje się już dzisiaj niedostateczność tego gmachu, gdyż w roku bieżącym przydzielono do Lwowa trzech dalszych oficerów, stosownie do wzrostu stanu żandarmów, przedsięwziętego na życzenie Wysokiego Sejmu, jak to wykazuje sprawozdanie komisyi budżetowej o rubryce IX. budżetu wydatków na r. 1890.

Dla zapobieżenia brakowi Wydział krajowy proponuje dobudowanie do budującego się gmachu na wolnej jeszcze parceli skrzydła, w któremby można nietylko pomieścić powyższych 3 oficerów, lecz nadto jeszcze w 3 dalszych pokojach z kuchniami dalsze osoby ze stanu żandarmeryi, któreby w przyszłości zostały przydzielone do Lwowa stale lub czasowo.

Koszta takiego skrzydła będą wynosiły według planów architekty p. Janowskiego około 18.252 zł., któreby w braku gotówki na taki cel przeznaczonej, wypadało pożyczyć w którejś instytucyi finansowej.

Ponieważ tedy Wydział krajowy oblicza dowodnie, iż czynsz czysty z projektowanego gmachu wynosić będzie około 1.600 zł., zaś rata amortyzacyjna od kapitału zaokrąglonego do sumy 19.000 zł., wynosiłaby w kasie oszczędności galic. 1.208 zł. 40 ct., a w banku krajowym 1.205 zł., przeto komisya budżetowa sądzi, iż zamiast donajmować znowu 3 mieszkania dla 3 oficerów, należy raczej wybudować z korzyścią dla skarbu krajowego trakt proponowany i wybudować go przy pomocy korzystnej operacyi finansowej.

Komisya budżetowa wnosi zatem:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Upoważnia się Wydział krajowy do wybudowania na parceli realności pod l. spisową 70 dzielnica I. we Lwowie przy ulicy Leona Sapiehy, stanowiącej wedle wyk. hip. 50 własność funduszu krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, domu dwupiątrowego na cele zakwaterowania c. k. żandarmeryi kosztem nieprzekraczającym sumy 19.000 zł.

2. Upoważnia się Wydział krajowy, aby na cel powyższej budowy zaciągnął pożyczkę w wysokości 19.000 zł. w galicyjskiej Kasie oszczędności lub też w Banku krajowym na hipotekę realności pod l. k. 70 dzielnica I. liczba wykazu hip. 50 gminy katastralnej Lwów, będącej własnością funduszu krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Lwów dnia 26. października 1889.

Hausner, *w. r.*
przewodniczący.

Biliński, *w. r.*
sprawozdawca.

L. 169|89.

Aleg. 94.

Sprawozdanie

komisyi gospodarstwa krajowego z petycyj c. k. Towarzystwa rolniczego krakowskiego i lwowskiego o urządzenie składu chmielowego wraz z siarkarnią i prasą przy publicznych składach zboża i spirytusu w Krakowie.

Wysoki Sejmie!

Komitet c. k. Towarzystwa rolniczego w Krakowie wniósł w porozumieniu i z poparciem c. k. Towarzystwa gospodarskiego we Lwowie petycyę o utworzenie składu chmielowego wraz z siarkarnią i prasą przy publicznych składach zboża i spirytusu w Krakowie, odwołując się do Wysokiej Izby, iż ta, otaczając swą opieką w ogóle rolnictwo krajowe, znajdujące się dziś w tak ciężkich warunkach również i na jednę gałąź tegoż, mianowicie na chmielarstwo swą baczną uwagę zwrócić raczy i swego poparcia jej nie odmówi.

Kraj nasz dążący do podniesienia ekonomicznego stara się, o ile to jest w danych okolicznościach możliwe, nietylko o podtrzymanie i spotęgowanie istniejących już od dawna źródeł dochodu, ale i o wynalezienie nowych i dostarczenie im niezbędnych warunków rozwoju. Produkcya chmielu w kraju naszym, istniejąca od kilku dziesiątek lat zaledwie, zajęła tak co do uprawnianego obszaru, jak produkowanej ilości i jakości produktu, poważne w Monarchii miejsce. Mimo to nie zdołała się ona otrząść dotąd od zależności targów zagranicznych, które ją przygniatają i wyzyskują. Handel chmielem w kraju naszym nie jest skoncentrowanym, ale na drobne punkta produkcyjne rozstrzelonym, wskutek czego wielcy konsumenci i kupcy mają przystęp do tego produktu utrudniony. Wielkim konsumentom nie opłaca się żmudne i kosztowne jeżdżenie od jednego do drugiego miejsca produkcyi, wysyłają zatem swych agentów. Ci porozumiewają się z sobą i wiążą solidarnie, utrzymują w tajemnicy zawierane umowy i cenę, nakładają dowolnie warunki jak n. p. sprzedaż na 56 kilo, praktykowaną tylko u nas, nigdzie zaś za granicą, wyzyskują producentów, a swe nie małe wydatki z jeżdżeniem po kraju połączone, często na darmo, sumują skrzętnie i potrącają naturalnie od ofiarowanej ceny.

Wobec braku urządzeń do przeprowadzenia z chmielem niezbędnych manipulacyj w celu zakonserwowania go, producent zmuszonym jest chmiel wcześniej czy później sprzedać co roku, chcąc się od oczywistej straty całego sprzętu uchronić i w tych warunkach zdać się musi na łaskę i niełaskę agentów, którzy tylko wytrzymać i wyczekać potrzebują. — Chmiel galicyjski idzie za granicę do wielkich ognisk handlowych i tam utraca znamiona swego pochodzenia, powraca znów do kraju pod obcą firmą, zapłacony drogo, ale często nawet w tych samych workach. Konsumenci krajowi nawet, udają się dla zaopatrzenia swych potrzeb za granicę, gdzie jest towar skoncentrowany, gdyż tam mają wybór i ułatwienie zakupna większych ilości. Jedy-

nem wyjściem, jedynym warunkiem umożliwiającym rozwój chmielarstwa, a decydującym o jego dalszej egzystencyi jest pewna organizacya pod tym względem, pewna koncentracya towaru w kraju, ku czemu założenie składów chmielowych z odpowiedniem urządzeniem jest jedyną drogą.

Składy skupiłyby w sobie produkcyę krajową, dozwoliły wybór, ułatwiły dostęp do towaru wielkim konsumentom tak krajowym jak zagranicznym, unormowały ceny i warunki sprzedaży, uwolniły producentów od wyzyskiwania agentów, a przez odpadnięcie bardzo znacznych wydatków na przejażdżki za towarem, cenaby się podnieść musiała. Przez zaprowadzenie zaś siarkarni i prasy producenci uzyskaliby większą swobodę, wiedząc z góry, iż jeżeli chmielu nie sprzedadzą, mają możność zakonserwować go i są w stanie nieprzyjazną konjunkturę przeczekać. Wreszcie chmiel galicyjski pojawićby się w handlu musiał pod własną firmą.

Zaprzeczyć się nie da, że założenie składów chmielowych jest piekącą koniecznością, że urządzone one byćby winny nietylko w Krakowie ale i we Lwowie. Znając jednak obecne położenie finansowe naszego kraju, Towarzystwa rolnicze lwowskie i krakowskie porozumiały się między sobą pod tym względem i uznały za stosowne na razie domagać się założenia składu chmielowego w Krakowie, a to z tej przyczyny, iż miasto to leży na zachodnim krańcu kraju, a zatem na końcu drogi, którą prawie cała produkcya krajowa do eksportu przeznaczona przechodzi i że założenie składów w tem miejscu na razie więcej potrzebie odpowiada.

Komisya gospodarstwa krajowego, zdając sobie z tego jasno sprawę, jest zdania, iż produkcya chmielu na tem większe poparcie zasługuje, iż jest u nas bardzo rozpowszechnioną, iż ludności miejscowej przez cały rok daje znaczny i stały zarobek, iż z zagranicy wprowadza do kraju bardzo znaczne kapitały.

Komisya podziela przekonanie Towarzystw rolniczych lwowskiego i krakowskiego, że założenie składu chmielowego już w roku bieżącym powinnoby być dokonanem; z uwagi jednak, że obecne położenie kraju z powodu klęsk tegorocznych nie pozwala na zwiększenie wydatków, chociażby najbardziej produktywnych, a z drugiej strony rzecz cała w ciągu roku lepiej przestudyowaną zostanie i tak Wydział krajowy jak i „dyrekcya Towarzystwa wzajemnego kredytu“, jako pełnomocnik działająca, będą w stanie dokładnie i we wszystkich kierunkach wykończony przedstawić projekt, z należytem uwzględnieniem koniecznej w naszem położeniu oszczędności, przeto komisya gospodarstwa krajowego wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Poleca się Wydziałowi krajowemu, by po zbadaniu warunków założenia składu chmielowego, przy składach publicznych dla zboża i spirytusu w Krakowie przedłożył Sejmowi na następnej sesyi wnioski odpowiednie.

Lwów dnia 20. października 1889.

Przewodniczący,

Stanisław Polanowski.

Sprawozdawca:

Dr- St. Larysz-Niedzielski.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

L. S. 727.

Aleg. 95.

Sprawozdanie

komisyi prawniczej o sprawozdaniu Wydziału krajowego z dnia 23. marca 1889. w przedmiocie petycyi gmin Zalipie i Podlipie w sprawie wyłączenia ich wraz z obszarem dworskim z okręgu Sądu powiatowego w Żabnie, a przydzielenie do okręgu Sądu powiatowego w Dąbrowie.

Wysoki Sejmie!

Uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 11. października 1888 udzielone zostały petycye gmin Zalipie i Podlipie Wydziałowi krajowemu do zbadania i zdania sprawy na najbliższej sesyi sejmowej.

Wydział krajowy, wykonując to polecenie, zbadawszy stosunki miejscowe i po zasięgnięciu opinii u właściwych władz, przedłożył sprawozdanie swe pod datą 23. marca 1889 w następnem:

Gminy, o które rzecz idzie, liczące razem z obszarem dworskim 1150 mieszkańców, do czasów organizacyi dzisiejszych powiatów t. j. do r. 1867 należały do urzędu powiatowego w Żabnie. Podlipie odległe jest od Dąbrowy $14^1|_2$ klm., od Żabna $15^1/_2$, zaś Zalipie ma tylko $11^1|_2$ klm. do Żabna, czyli o 3 kl. bliżej niż do Dąbrowy. W uchwale Wysokiego Sejmu z dnia 29. maja 1875, przyjęty został wniosek ustanowienia drugiego c. k. Sądu powiatowego w granicach starostwa dąbrowskiego z siedzibą w Żabnie, do okręgu którego zakwalifikowano petycyonujące obecnie gminy Podlipie i Zalipie. Uchwała ta dopiero w roku 1885 przez c. k. Rząd wykonaną została i od tego czasu nowy c. k. Sąd powiatowy w Żabnie, obejmujący 17.990 ludności, funkcyonuje.

Mieszkańcy gminy Podlipie jeszcze w roku 1887 udawali się z prośbą do c. k. Ministerstwa sprawiedliwości o przeniesienie ich napowrót z okręgu Sądu powiatowego w Żabnie do takiegoż sądu w Dąbrowy, lecz na skutek nieprzychylnych relacyj tak obu c. k. Sądów powiatowych w Żabnie i Dąbrowy, tudzież Prezydyum c. k. Sądu obwodowego w Tarnowie i Sądu wyższego krajowego w Krakowie, c. k. Ministerstwo sprawiedliwości reskryptem z dnia 13. czerwca 1887, L. 10.264 prośbę ich pozostawiło bez skutku.

Głównym powodem odmowy była ta okoliczność, iż wiele innych gmin do okręgu sądowego w Żabnie należących, a za Podlipiem położonych miałoby z tytułu odległości słuszniejszą przyczynę do żądania przeniesienia ich do okręgu Sądu powiatowego w Dąbrowy i w razie przeniesienia Podlipia nie omieszkałyby domagać się również przeniesienia do Dąbrowy, a wtedy terytoryum Sądu powiatowego w Żabnie zostałoby zanadto zmniejszone, gdy przeciwnie zwiększyłby się okręg Sądu w Dąbrowy nadmiernie, a przez to ucierpiał tok spraw sądowych w obu graniczących sądach.

Że mimo odmowy c. k. Ministerstwa sprawiedliwości tak się stało, dowodem petycye niniejsze nietylko Podlipia ale i Zalipia, którym gdyby zadość uczyniono, rozkład ludności między pomienione sądy przedstawiałby się w ten sposób, że Żabno miałoby 16.840 a Dąbrowa 41.765 mieszkańców.

Wydział Rady powiatowej w Dąbrowy z uwagi, że zmiana obu okręgów sądowych, mieszczących się w jednem starostwie w niczem nie narusza interesów powiatu autonomicznego, popiera żądania gmin petycyonujących, gdy przeciwnie c. k. Prezydyum Sądu wyższego krajowego w Krakowie w odezwie swej z dnia 8. marca 1889 L. 1.194 utrzymuje opinię swoją, jąką w tej sprawie udzieliło już w r. 1887 c. k. Ministerstwu sprawiedliwości i oświadcza się przeciw przenoszeniu

W obec tego komisya prawnicza z uwagi, że przyłączenie gmin Zalipia i Podlipia wraz z obszarem dworskim do nowo utworzonego Sądu powiatowego w Żabnie było wynikiem uchwały Sejmu z dnia 29. maja 1875 r;

że dalej otwarcie tegoż sądu nastąpiło dopiero w r. 1885, a powody petycyonujących opierają się głównie na różnicy oddalenia do Żabna i Dąbrowy, która to różnica jest małoznaczną, z dalszej uwagi, że zadośćuczynienie żądaniu temu spowodowałoby niewątpliwie dalsze petycye gmin ku Dąbrowie więcej zbliżonych, aby je tamże do sądu przyłączono, — niemniej z uwagi, że wobec usiłowania tworzenia nowych sądów powiatowych w kraju naszym, takiego rodzaju małe niedogodności, na jakie powołują się gminy Podlipie i Zalipie, nie mogą być poważnie traktowane, zwłaszcza, że sprawa ta w r. 1887 przez c. k. Ministerstwo sprawiedliwości została już niejako przesądzoną, nie uważa za właściwe popierać życzeń gmin Podlipie i Zalipie i wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić.

Sejm Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem nad petycyami gmin Podlipie i Zalipie w sprawie przeniesienia ich z okręgu Sądu powiatowego w Żabnie do okręgu Sądu powiatowego w Dąbrowy przechodzi do porządku dziennego.

Lwów, dnia 24. października 1889.

Za przewodniczącego:
Weigel

Sprawozdawca:
Klemensiewicz

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

L. W. kr. 45.595/89.

Aleg. 96.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie dodatkowego kredytu na zasiłki dla niższych szkół górniczych.

Wysoki Sejmie!

Wydział krajowy w sprawozdaniu z 8. października r. b. w przedmiocie spraw górniczych, uzasadniając kwotę 1500 zł. zamieszczoną w projekcie budżetu na r. 1890 (rubr. XV. poz. 196) na zasiłki dla szkół praktycznych wiercenia i górnictwa naftowego, przedstawił, iż kwota ta, preliminowana w tej samej wysokości, w jakiej Wys. Sejm uchwalił ją na rok bieżący, będzie zapewne niedostateczną w r. 1890, albowiem z 1500 zł. należy wypłacić 1000 zł. na utrzymanie szkoły wiertniczej przy kopalni w Wietrznie, a zostanie tylko 500 zł. na opłatę nauczycieli i potrzeby naukowe szkoły górniczej w Borysławiu, w której obecnie jest kurs dwuletni, na co kwota 500 zł. nie wystarczy. Dlatego Wydział krajowy, aby mógł uzasadnić preliminowanie w budżecie na r. 1890 kwoty większej i dostatecznej, jak to nadmienił w sprawozdaniu swojem z 8. października r. b. powołanem wyżej, żażądał w lipcu r. b. od dyrekcyi szkoły w Borysławiu, aby przedłożyła dokładny preliminarz potrzeb tej szkoły na r. 1890, lecz go nie otrzymał do chwili zamknięcia owego sprawozdania.

Dopiero w dniu 19. października r. b. otrzymał od dyrekcyi tej szkoły sprawozdanie wykazujące, że w ciągu r. 1890 będą wykładane wszystkie przedmioty objęte programem dwuletniej nauki. Stanowią one 16 godzin tygodniowo, z których 12 godzin wynagradzamy kwotą po 1 zł., a 4 godziny ściśle fachowych wykładów po 1 zł. 50 ct. Rachując, że wykłady trwają przez 9 miesięcy w roku, a z uwzględnieniem świąt nie przekraczają liczby 32 tygodni, potrzeba na opłatę nauczycieli przynajmniej kwoty 576 zł., do której należy dodać 100 zł. za kierownictwo szkoły; przeto 676 zł.

Oprócz tego wydatku należy dyrekcyi niższej szkoły górniczej udzielić zasiłek na sprawienie paru droższych, dokładnymi rysunkami uzupełnionych dzieł górniczych, rysunków ściennych i modeli robót w górnictwie wykonywanych, gdyż nauczyciele szkoły są za mało płatni, byśmy im tej pomocy użyczyć nie mieli. Ograniczając przedłożony Wydziałowi krajowemu wykaz potrzeb do rzeczy niezbędnych w tym jeszcze roku, a powodując się wielką oszczę-

dnością i w przekonaniu, że osoby i instytucye interesujące się powodzeniem tej szkoły przyczyniać się będą do założenia muzeum, wnosi Wydział krajowy, aby na ten cel Wys. Sejm uchwalił kwotę 124 zł.

Minimalny więc wydatek z funduszu krajowego na utrzymanie w r. 1890 niższej szkoły górniczej w Borysławiu wynosić będzie 800 zł., a zważywszy, że w przedłożonym już Wys. Sejmowi projekcie budżetu na r. 1890 zamieszczono w poz. 196 tylko kwotę 500 zł. na ten cel, proponuje dodatkowo Wydział krajowy powiększyć tę kwotę o 300 zł. i wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Na subwencye praktycznym szkołom wiercenia i górnictwa naftowego wstawia się do poz. 196 rubr. XV. kwotę 1800 zł.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

We Lwowie dnia 23. października 1889.

Marszałek krajowy:
Tarnowski w. r.

Sprawozdawca:
Leon Chrzanowski w. r.
Członek Wydziału krajowego.

L. W. kr. 41.201/89.

Aleg. 97.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego o petycyach Wydziałów Rad powiatowych w Rawie ruskiej, w Sokalu i Cieszanowie, tudzież petycyi Rady gminnej w Rawie ruskiej, w sprawie ustanowienia dla okolicy tej nowego c. k. sądu kolegialnego z siedzibą w Rawie ruskiej.

Wysoki Sejmie!

W wykonaniu uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 8. stycznia 1888, którą polecono nam zbadać petycye Wydziałów Rad powiatowych w Cieszanowie, Sokalu i Rawie ruskiej, tudzież petycyę Rady gminnej w Rawie ruskiej o ustanowienie w tamtejszej okolicy nowego c. k. sądu kolegialnego z siedzibą w Rawie ruskiej, po zasiągnięciu w tej mierze bliższych informacyj, mamy zaszczyt przedłożyć.

Podług propozycyi petycyonujących, do składu przyszłego okręgu sądu kolegialnego w Rawie ruskiej miałyby wejść okręgi c. k. starostw w Cieszanowie, Rawie ruskiej i Sokalu, obejmujące siedm c. k. sądów powiatowych i okręg c. k. sądu powiatowego w Mostach wielkich, mieszczący się w terytoryum c. k. starostwa w Żółkwi.

Z tych zgodziły się na przydzielenie ich do okręgu nowego sądu kolegialnego: Rada powiatowa cieszanowska w uchwale z dnia 1. października 1887, opartej na życzeniu prawie wszystkich gmin i obszarów dworskich w powiecie tym leżących; zgodziła się dalej Rada powiatowa w Rawie ruskiej uchwałą z dnia 2. lipca 1888 wraz z 54 radami gmin tego powiatu.

Natomiast Rada powiatowa w Sokalu, mimo wniesionej przez jej Wydział powiatowy petycyi do Wysokiego Sejmu, w uchwale z dnia 7. września 1888 oświadczyła się przeciw kreowaniu dla tamtejszej okolicy nowego c. k. sądu obwodowego z siedzibą w Rawie ruskiej a to na podstawie, że większość gmin i obszarów dworskich w tym powiecie uważa za dogodniejszą dla siebie przynależność do okręgu c. k. sądu krajowego we Lwowie.

Dla tych samych powodów i Rada powiatowa w Żółkwi w uchwale swej z dnia 18. maja 1888 przeciwną jest wyłączeniu okręgu c. k. sądu pow. w Mostach Wielkich z terytoryum c. k. sądu krajowego lwowskiego, oświadczając, iż na siedzibę przyszłego sądu kolegialnego w tej okolicy, odpowiedniejszem byłoby miasto Żółkiew.

Tym sposobem opierając się na życzeniach mieszkańców, tylko dwa powiaty polityczne z pięciu c. k. sądami powiatowymi mogłyby wejść w skład okręgu przyszłego sądu kolegialnego w Rawie ruskiej.

Obszar tych c. k. sądów zajmuje 44·82 mil kwadr.; ludność zaś wynosi:

1.	w okręgu	cieszanowskim	29.300
2.	„	lubaczowskim	38.902
3.	„	niemirowskim	15.724
4.	„	rawskim	40.833
5.	„	uhnowskim	28.730
		razem . .	153.489

co w żaden sposób nie wystarcza dla dania odpowiedniego zajęcia c. k. sądowi obwodowemu, uposażonemu podług najniższej normy dla tego rodzaju instytucyi sądowej.

Wobec takiego położenia sprawy i z uwagi, że najmniejszy z dotychczas istniejących c. k. sądów kolegialnych w Galicyi, jakim jest sąd w Sanoku, obejmuje 242.870 ludności z obszarem 76½ mil kwadr., wątpliwem jest, czy c. k. władze rządowe zdecydowałyby się na kreowanie w tych warunkach nowego c. k. sądu obwodowego w Rawie ruskiej, Wydział krajowy uważa przedwczesnem popieranie tych żądań petycyonujących, zwłaszcza, iż z mocy uchwał Wysokiego Sejmu z dnia 4. maja 1875, 20. lipca 1880 i 6. października 1882 czekają jeszcze na otwarcie nowych trybunałów I. instancyi miasta Stryj i Czortków.

Z tych zatem powodów wnosimy:

Wysoki Sejm uchwalić raczy:

Sejm Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem nad petycyami Wydziałów Rad powiatowych w Cieszanowie, Rawie ruskiej, Sokalu, oraz petycyi Rady gminnej m. Rawy ruskiej w sprawie kreowania nowego c. k. sądu kolegialnego z siedzibą w Rawie ruskiej, na teraz przechodzi do porządku dziennego.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Lwów, dnia 23. października 1889.

Marszałek krajowy:
Tarnowski *w. r.*

Sprawozdawca:
Bereźnicki *w. r.*
Członek Wydziału krajowego.

L. S. 732/89.

Aleg. 98.

Wniosek.

Zważywszy, że z powodu prowadzenia ewidencyi katastralnej i z powodu dążenia do tego, by kataster zgodnym był z księgami gruntowemi, strony obowiązane do przeprowadzenia tej zgodności i do uregulowania stanu tabularnego narażone są czętokroć na ponoszenie bardzo znacznych kosztów;

zważywszy, że koszta te w sprawach, gdzie idzie o przedmiot małej wartości są nie tylko niestosunkowo wysokie, ale w wielu wypadkach przewyższają samą wartość przedmiotu, przeznaczonego do wpisu tabularnego;

zważywszy, że c. k. Rząd pomimo wezwania, wystosowanego do niego w tym względzie ze strony Wysokiego Sejmu w r. 1887, niczego nie zarządził — podpisani wnoszą:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Wzywa się c. k. Rząd:

1. by w drodze właściwej postarał się o to, ażeby wszystkie podania, odnoszące się do wpisów tabularnych, których przedmiotem są nieruchomości o wartości nie przewyższającej kwoty 300 zł., wolne były od opłaty stemplowej;

2. by we wszystkich tych sprawach tabularnych, w których chodzi o przedmiot wartości mniejszej jak 300 zł., wprowadził postępowanie bezpośrednie i ustne, oparte na przepisie §. 434. ustawy cywilnej.

Lwów dnia 26. października 1889.

Teliszewski w. r.
wnioskodawca.

Dr. Korol, Dr. Sawczak, Herasimowicz, Kułaczkowski, Dr. Antoniewicz, Sirko, Żardecki, Potoczek, Stręk, Okuniewski, Huryk, Barabasz, M. Torosiewicz, Dr. Olpiński, F. Kramarczyk.

L. S. 805/89.

Aleg. 99.

Sprawozdanie

komisyi budżetowej o pomocy krajowej dla okolic dotkniętych nieurodzajem.

Wysoki Sejmie!

Niezwykła klęska nieurodzaju zboża i paszy, jaka dotknęła znaczną, zwłaszcza wschodnią część kraju naszego wskutek posuchy tegorocznej, zwróciła na siebie troskliwą uwagę organów samorządnych i władz rządowych już w ciągu lata ubiegłego.

Pierwszy zgłosił się pod dniem 2. sierpnia r. b. do Wydziału krajowego Wydział Rady powiatowej borszczowskiej z prośbą o wyjednanie u c. k. Rządu odpisania podatku gruntowego za rok 1889; Wydział krajowy skorzystał z tej sposobności, by, popierając u c. k. Namiestnictwa pismem z dnia 20. sierpnia b. r. do l. 35.317 prośbę rzeczonego Wydziału powiatowego, przedstawić zarazem c. k. Rządowi niebezpieczeństwo głodu na teraz, zarówno jak niebezpieczne na lata przyszłe skutki tegorocznego braku zasiewów i wyprzedawania inwentarzy żywych, i by zainicyować przedsięwzięcie wspólnych z c. k. Rządem środków zaradczych.

Wskutek tej odezwy zażądał J. E. p. Namiestnik już pod dniem 29. sierpnia b. r. do l. 10.334/pr. od starostw szczegółowych sprawozdań o rozmiarach nieurodzaju, a otrzymawszy je w bardzo krótkim stosunkowo czasie, odbył na ich podstawie już w dniu 23. września b. r. wspólną naradę z Wydziałem krajowym.

Skutek tej narady, na której stwierdzono, iż według doniesień starostw rozmiary klęski dosięgają wysokości 6 milionów zł., objawił się w dwóch kierunkach. Przedewszystkiem odniósł się Wydział krajowy pod dniem 24. września b. r. do l. 41.170 do J. E. p. Namiestnika z prośbą, by c. k. Rząd zechciał zarządzić bezzwłoczne rozpoczęcie robót około dróg, jakie zamierzał budować choćby w czasie późniejszym i by nadto zechciał, „jeżeli klęska nie ma przybrać rozmiarów zastraszających“, przyznać ze skarbu państwa pomoc w sumie 900.000 zł., z której kwota 300.000 zł. byłaby obróconą na zapomogi bezzwrotne. Ze skarbu krajowego nie mógł Wydział krajowy w owej chwili nic przeznaczyć na ulżenie klęski, gdyż kapitałów nie posiada do dyspozycyi, a preliminarza budżetu nie miał — i słusznie — odwagi podwyższać

dalej po nad projektowane już bez tego podwyższenie dodatków o 1 cent na r. 1890. Wszelako równocześnie wezwał Wydział krajowy okólnikiem 42 Wydziałów powiatowych, by przedłożyły projekta i kosztorysy robót publicznych, któreby można przedsięwziąć natychmiast.

Najwyższem postanowieniem z dnia 6. b. m. raczył Najj. Pan przyznać najłaskawiej krajowi pomoc ze skarbu państwa w proponowanej przez Wydział krajowy wysokości, a p. Namiestnik zawiadamiając o tem Wysoki Sejm w dniu 10. b. m., a Wydział krajowy pod dniem 11. b. m. do l. 12.158/pr., zwrócił obydwa razy uwagę na konieczność dodatkowej pomocy ze strony kraju. Wyrazem tej samej myśli był wniosek posła Huryka i towarzyszy, wniesiony dnia 10. b. m. i przekazany komisyi budżetowej. Niemniej uznał i Wydział krajowy konieczność rozwinięcia dalszej akcyi ratunkowej, wydając pod dniem 14. b. m. do l. 45.098 okólnik do wszystkich Wydziałów powiatowych z żądaniem sprawozdania o rozmiarach klęski, sposobach niesienia pomocy i przedsiębraniu robót publicznych.

Komisya budżetowa wyraża tedy przedewszystkiem przekonanie, że akcya Wysokiego Sejmu winna się odbywać niezawiśle od kroków przedwstępnych, poczynionych przez Wydział krajowy. Z jednej strony bowiem można już z góry powiedzieć, iż gdyby nawet stwierdzono istotnie, że rozmiary klęski są tak olbrzymie, jak się przedstawiają z raportów pierwotnych, to kraj aniby nie był w stanie, ani by może nawet nie powinien wziąść na swe barki cały ciężar klęski: pomoc powiatów i gmin, pomoc jednostek zamożniejszych, dbałych o dobro współobywateli, a przedewszystkiem pomoc własna, czerpana z robót publicznych państwa, kraju, powiatów, gmin, kolei żelaznych i t. p. muszą uzupełnić przeważną część ubytku w dochodach ludności wiejskiej. Przypominamy tylko na przykład, iż budujący się obecnie drugi tor kolei Karola Ludwika daje na szerokim płacie zachodniej części kraju zarobek dzienny około 10.000 osobom. Z drugiej strony nie mogą spodziewane sprawozdania Wydziałów powiatowych wpływać dla tego na akcyą Wysokiego Sejmu, ponieważ one będą wespół z przelicznemi petycyami stanowiły później dopiero dla Wydziału krajowego podstawę do rozdziału środków pomocy, przyznanych przedtem ze strony państwa i kraju.

Komisya budżetowa sądzi przeto, że należy przystąpić już teraz zaraz do załatwienia kwestyi, czy kraj ma się ze swej strony przyczynić ofiarą pieniężną. W odpowiedzi na tę kwestyą winna komisya budżetowa najpierw zaznaczyć, iż już uchwałą z dnia 26. b. m. Wys. Sejm uczynił krok doniosły w kierunku pomocy krajowej. Jakkolwiek mianowicie winniśmy Najj. Panu głęboką wdzięczność, a c. k. rządowi szczere uznanie za rychłe dostarczenie jeszcze w ciągu r. b. przeznaczonej na bezprocentowe pożyczki kwoty znacznej 600.000 zł., którejby kraj sam w danej chwili nie mógł przysporzyć ludności bez trudności niezwykłych, to przecież przyjęta przez Wys. Sejm powyższą uchwałą gwarancya krajowa przeniesie ostatecznie ten ciężar w ciągu lat 8 na barki kraju. Wskutek tej gwarancyi bowiem skarb państwa otrzymuje zapewnienie, iż udzielona przezeń pożyczka zostanie mu spłaconą przez kraj, t. j. przez jego obywateli; a o ile w myśl Najwyższego postanowienia kwota 600.000 zł. ma być obróconą na pożyczki bezprocentowe nie tylko dla powiatów i gmin w celu przedsięwzięcia robót publicznych, lecz częścią także na pożyczki dla włościan pojedynczych, o tyle gwarancya funduszu krajowego może się stać niekiedy nawet bardzo aktualną i obciążającą skarb krajowy.

Ale mimo to wszystko sądzi komisya budżetowa, iż sama uchwała z d. 26. b. m. nie jest wystarczającą, i że należy doradzać Wys. Sejmowi uzupełnienia pomocy państwowej bezpośrednią pomocą krajową. Mianowicie proponuje komisya budżetowa **przyznanie na ten cel sumy** 300.000 zł., w przekonaniu, że ciężka ta wobec naszych finansów krajowych ofiara zdoła wespół z przyznanemi przez c. k. rząd 900.000 zł. uchylić najgroźniejsze przynajmniej niebezpieczeństwo dla ludności i gospodarstwa rolnego.

Pod względem formy prawnej, w jakiej należałoby rozdzielać tę sumę, objawiły się dwa zdania w komisyi budżetowej. Jedni doradzali formy pożyczki, jako ekonomicznie racyonalniej-

szej i nie posiadającej cechy jałmużny, drudzy zwracali uwagę na okolice wschodnie, całkowicie zubożałe do tego stopnia, że się nie będą mogły obejść bez zapomogi bezzwrotnej. Większość komisyi budżetowej przychyliła się do zdania, że podobnie jak to uczynił c. k. rząd, winienby także Wys. Sejm przeznaczyć $^1/_3$ część, t. j. kwotę 100.000 zł. na zasiłki bezzwrotne. Wychodziła ona przytem z tego stanowiska, że przeznaczona na ten cel przez c. k. rząd kwota 300.000 zł. nie starczy wobec ogromu klęski, zwłaszcza gdy się zważy, że takie zasiłki nie mogą się ograniczać do bezpośredniego uchylenia głodu, lecz muszą po trochę służyć także na zakupno nasienia wiosennego lub bydła roboczego dla gospodarzy najbiedniejszych.

Dalsze $^2/_3$ części, czyli 200.000 zł. należałoby, zdaniem komisyi, obrócić na pożyczki bezprocentowe, i to znowu, podobnie jak przy subwencyi państwowej, bądź w celu przedsięwzięcia robót publicznych przez powiaty czy gminy, bądź w celu zaopatrywania pojedynczych gospodarzy w fundusze potrzebne na zasiewy i inwentarz. Ograniczenie do samych robót publicznych byłoby niestosowne, bo najprzód nie pomogłoby właściwym gospodarzom wiejskim, którzy mimo biedy niezwykli zarabiać przy takich robotach, a powtóre nie dałoby się stosować w takich okolicach, gdzie, jak n. p. właśnie na wschodzie, mniej jest na razie sposobności do robót publicznej istotnie użyteczności.

Jakkolwiek zresztą bądź nastąpi rozdział rzeczonych 200.000 zł. w praktyce, komisya budżetowa jest zdania, że należy tę kwotę wydawać na ręce i za gwarancyą reprezentacyj powiatowych. Wprawdzie się odzywały w komisyi głosy, by kraj żądał gwarancyi gmin, które będą się wskutek tego domagały pożyczek tylko w razach rzeczywistej potrzeby. Wszelako przeważająca większość komisyi była zdania, że środek powyższy, acz niezawodnie skuteczny przeciw pożyczkom zbytecznym, mógłby łatwo uniemożebnić nawet pożyczki potrzebne, gdyby u steru zarządu gminy stały osobistości zamożniejsze, mniej przypadkowo dotknięte nieurodzajem, zatem mniej stosunkowo narażone na niedostatek z nieurodzaju, niż na niebezpieczeństwo, pochodzące z gwarancyi gminnej. Natomiast reprezentacye powiatowe, z natury rzeczy bezstronne, a obznajomione ze stanem gmin i ich członków, dają wszelką pewność, iż przy udzielaniu pożyczek nie będzie ani marnotrawstwa grosza publicznego, ani oszczędności nierozsądnej. Z tej też przyczyny proponuje komisya, by nawet i kwoty na zasiłki bezzwrotne zostawały oddawane do dyspozycyi reprezentacyj powiatowych, które zdołają niewątpliwie ograniczyć udzielanie formalnej jałmużny do wypadków najkonieczniejszych.

Wypadałoby zatem udzielać pożyczki powiatom, które ze swej strony mogą się zabezpieczać wobec gmin lub osób pojedynczych. A można przytem mieć nadzieję uzasadnioną, iż c. k. Rząd postara się, podobnie jak to normuje §. 3. najw. postanowienia, by wszystkie odnośne transakcye były wolne od stempli, należytości i opłat tabularnych.

Terminy zwrotu pożyczek należałoby ustanowić, podobnie jak to czyni §. 1. najw. postanowienia z dnia 6. października b. r. Lata 1890 i 1891 będą jeszcze nosiły zbyt wiele śladów tegorocznego nieurodzaju, by można się w ich ciągu domagać rozpoczęcia spłaty pożyczek. Gdy więc c. k. Rząd przesunął nawet po nad wniosek Wydziału krajowego rozpoczęcie spłat o rok jeden i domaga się spłaty w 6ciu równych ratach rocznych począwszy od dnia 1. stycznia 1892, przeto słuszna, by i kraj przyjął te same terminy.

Rozdawnictwo zapomóg i pożyczek wypadnie naturalnie poruczyć w pierwszym rzędzie Wydziałowi krajowemu. Komisya budżetowa jednak sądzi, że należy Wydziałowi krajowemu zalecić przytem porozumiewanie się z c. k. Namiestnictwem, podobnie jak to odwrotnie będzie czyniło Namiestnictwo przy rozdawaniu pomocy państwowej. Wprawdzie według brzmienia najw. postanowienia z dnia 6. b. m. mają się władze rządowe znosić z Wydziałem krajowym tylko przy rozdzielaniu zaliczek z powodu poręki krajowej; wszakże J. E. Pan Namiestnik przyrzekł Wydziałowi krajowemu to samo z własnej inicyatywy także i przy rozdziale

zapomóg. Jeżeli zaś Pan Namiestnik zamierzał tak postępować „w celu uzyskania tak pożądanej jednostajności w akcyi pomocniczej“, gdy była jeszcze mowa tylko o pomocy państwowej, to jednostajność taka staje się postulatem niezbędnym przy akcyi równoległej. Należałoby zatem za przykładem Pana Namiestnika ofiarować mu ze strony kraju współuczestniczenie w zarządzeniach Wydziału krajowego.

Zrealizowanie powyższej sumy 300.000 zł. przedstawia niejakie trudności z uwagi na niezbyt pomyślny stan finansów krajowych. Skoro mianowicie już preliminarz Wydziału krajowego podwyższa dodatki do podatków na r. 1890, to już tem samem niepodobnaby było przenieść na bieżące dochody z podatków tak znacznej sumy, równającej się 3 centom od 1 zł. podatku rządowego; przemawiałby przeciwko temu nadto i ten wzgląd, że podatki nie wpłynęłyby tak szybko, jak potrzebną jest pomoc dla ludności zagrożonej; nareszcie rok bieżący i następny należą do rzędu tych, w których nietylko nie można podnosić podatków, lecz owszem musi się je opuszczać wielkiej części dotkniętych właśnie nieurodzajem podatników.

Pozostaje więc tylko droga pożyczki, którą komisya budżetowa poleca niniejszem Wys. Sejmowi. Sądzi ona jednak, iż to będzie mogła być pożyczka krótka. Albowiem $^2/_3$ części całej sumy będą bez tego ufundowane na spłatach, które się będą funduszowi krajowemu należały w czasie od 1. stycznia 1892 do 31. grudnia 1898; rozchodziłoby się więc tylko o resztującą kwotę 100.000 zł., przeznaczoną na zapomogi bezzwrotne. Wszakże ta kwota dałaby się rozłożyć bez zbytnej uciążliwości dla budżetu krajowego na lat 8, zwłaszcza, że wskutek wielkich robót publicznych, przedsięwziąć się mających w najbliższej przyszłości z funduszów państwowych i krajowych, nastąpi w pierwszych latach z natury rzeczy zmniejszenie wydatków bieżących na roboty publiczne. Komisya budżetowa jest przeto zdania, iż gdyby się powiodło zaciągnąć w którejś instytucyi krajowej pożyczkę 300.000 zł., oprocentowaną po $4^1/_2\%$ i spłacalną w ośmiu równych ratach rocznych po koniec r. 1898, to fundusz krajowy mógłby znieść powstałe ztąd ciężary bez zbytniego niebezpieczeństwa dla równowagi budżetowej.

Chcąc wreszcie temu zapobiedz, by drobne bez tego sumy, jakie się ze subwencyi państwowej i krajowej dostaną w udziale pojedynczym rolnikom, nie przeszły drogą egzekucyi podatkowej do kas skarbowych z uszczerbkiem dla celów całej akcyi ratunkowej, należy się zwrócić do c. k. Rządu z wezwaniem, by w okolicach dotkniętych nieurodzajem nie tyko stosował z wszelką możliwą łagodnością ustawę z d. 6. czerwca 1888 dz. u. p. Nr. 81, lecz także w wypadkach nieprzewidzianych tą ustawą dozwalał odpisywania podatków gruntowego i domowego klasowego, a nadto wstrzymał bezzwłocznie wszelkie egzekucye podatkowe.

Komisya budżetowa wnosi przeto:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

I. Dla ratowania ludności, dotkniętej klęską nieurodzaju, przeznacza się z funduszu krajowego celem wykonania robót publicznych lub udzielenia pomocy na zakupno zasiewów, inwentarzy i t. p. sumę 300.000 zł.; ze sumy tej ma być kwota 100.000 zł. obróconą na zasiłki bezzwrotne do dyspozycyi Wydziałów powiatowych, zaś kwota 200.000 zł. na pożyczki bezprocentowe dla powiatów za ich poręką, spłacalne w sześciu równych ratach rocznych, począwszy od dnia 1. stycznia 1892; zasiłków i pożyczek będzie udzielał powiatom Wydział krajowy w porozumieniu z c. k. Namiestnictwem.

II. Upoważnia się Wydział krajowy do zaciągnięcia w jednej z instytucyj finansowych ile możności krajowych pożyczki, oprocentowanej najwyżej po $4^1/_2\%$ od sta, spłacalnej po koniec r. 1898 w ośmiu równych ratach rocznych z dołu.

III. Wzywa się c. k. Rząd:

a) by wyjednał w drodze właściwej dla wszystkich transakcyj powyższych wolność od stempli i należytości prawnych i od opłaty tabularnej, tudzież dla pożyczek, udzielonych przez kraj powiatom, egzekucyą administracyjną przy ściąganiu rat zaległych;

b) by w okolicach dotkniętych nieurodzajem nie tylko stosował w najszerszem zrozumieniu ustawę z d. 6. czerwca 1888 Dz. u. p. Nr. 81, lecz także w wypadkach nieprzewidzianych tą ustawą dozwalał odpisywania podatku gruntowego i domowo-klasowego, a nadto wstrzymał bezzwłocznie wszystkie egzekucye podatkowe.

IV. Wniosek posła Huryka i tow. (LS. 179/1889) punkty 1—4, uważa się niniejszem za załatwiony.

V. Petycye do LS. 136, 234, 321, 329, 330, 331, 333, 334, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 357, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 466, 529, 530, 531, 533, 534, 574, 578, 580, 581, 582, 583, 584, 585, 586, 600, 609, 611, 612, 613, 614, 615, 645, 648, 649, 650, 651, 652, 653, 654, 655, 656, 669, 707, 708, 709, 710, 734, 735, 736, 746, 747, 749, 750, 751, 752, 753, 754, 758, 776, 797 odstępuje się Wydziałowi krajowemu do zbadania i ewentualnego uwzględnienia przy sposobności wykonywania powyższej uchwały I.

Lwów dnia 28. października 1889.

Hausner, *w. r.*
przewodniczący.

Biliński, *w. r.*
sprawozdawca.

LW. 807.

Aleg. 100.

Sprawozdanie

Komisyi administracyjnej o wniosku posła Zolla w przedmiocie wezwania c. k. Rządu, aby należytość za telegramy, wysyłane do krajów Rosyi podległych, została zniżoną.

Powołując się na motywa przytoczone przez posła Zolla przy uzasadnieniu swego wniosku i zgadzając się w zupełności na wypowiedziane przez wnioskodawcę wywody, które w sprawozdaniu stenograficznem z posiedzenia Sejmu z dnia 15. Października b. r. wydrukowane zostały, komisya administracyjna wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Wzywa się c. k. Rząd o poczynienie stosownych kroków, aby należytość za telegramy, wysyłane do krajów, podległych Rosyi lub przynajmniej do pewnego, bliżej granicy naszego kraju położonego obrębu tego państwa, została zniżoną i zrównaną z należytością za telegramy, do Niemiec wysyłane.

Lwów, dnia 28. Października.

Przewodniczący:

Ziemiałkowski.

Sprawozdawca:

Zygmunt Kozłowski.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

L. S. 881/1889.

Aleg. 101.

Wniosek.

Zważywszy, że najważniejsza gałąź przemysłu rolniczego, cukrownictwo, które w wielu krajach stało się podstawą olbrzymiego rozwoju gospodarstwa i żródłem bogactwa narodowego w naszym kraju prawie odłogiem leży, gdyż pozostała tylko jedna na małą skalę cukrownia;

zważywszy, że dotyczasowe niepowodzenia cukrownictwa, jak to zostało dowiedzionem, były i są wynikiem tylko lokalnych i indywidualnych przyczyn, a nie przyczyn ogólno-krajowych i takich, które nie dalyby się zmienić lub usunąć;

zważywszy, że cukrownictwo jest przemysłem, który bardziej niż każdy inny wpływa na ogólne położenie kraju, działa ożywczo na wielką i małą własność ziemską, podnosi intenzywność gospodarstw, zwiększa niezmiernie produkcyę rolniczą i zwierzęcą, wywołuje szeregi pomocniczych gałęzi przemysłu, wprowadza w ruch wielkie kapitały, organizuje najzdrowszy zaliczkowy kredyt rolniczy, podnosi stan gospodarstwa i dobrobyt w ogromnym promieniu, daje zatrudnienie mnóstwu rąk w polu i fabryce, zmienia zupełnie warunki bytu całych okolic;

zważywszy, że światowe i państwowe warunki cukrownictwa po ustaniu przesilenia w Austro-Węgrzech zaś z ustawą o podatku od cukru z r. 1888, zapewniającą cukrownictwu znaczne korzyści, tak się polepszyły, że uprawa buraków w Czechach doszła do niebywałych rozmiarów, a na Węgrzech powstało 5 nowych fabryk, a nad założeniem nowych pracuje rząd węgierski, towarzystwa rolnicze i wszystkie powołane czynniki;

z uwagi, że w kraju naszym z rozwojem komunikacyi dróg żelaznych i bitych, polepszeniem się stosunków taryfowych, polepszyły się stosunki komunikacyjne, a niebawem wpłyną do kraju znaczne kapitały, które należałoby z korzyścią ogólną na rozbudzenie produkcyi krajowej użyć;

z uwagi dalej, że ze zmianami w stosunkach gorzelnictwa krajowego należy koniecznie oglądać się za handlową rośliną, a okopowiną mniej zawodną od ziemniaka, cenniejszą od niego, zdolną zapewnić zdrowy płodozmian, podnieść hodowlę i wypas bydła oraz produkcyę nawozu;

zważywszy wreszcie, że niezawodnie powstanie i rozwój krajowego cukrownictwa mogłoby się stać pierwszorzędnym czynnikiem ekonomicznego odrodzenia kraju, podpisani wnoszą:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Poleca się Wydziałowi krajowemu, ażeby zwołał ankietę rzeczoznawców i stron interesowanych celem zbadania powodów dotyczących niepowodzeń oraz warunków zaprowadzenia i rozwoju cukrownictwa w kraju naszym, ażeby wdrożył rokowania z kapitalistami i fabrykantami krajowymi i obcymi z jednej, a rolnikami z drugiej strony, słowem żeby zainicyował w porozumieniu z Towarzystwami rolniczemi akcyę w celu zaprowadzenia i rozwoju cukrownictwa w kraju naszym.

Sprawozdanie z podjętych czynności i ewentualne wnioski przedłoży Wydział krajowy na najbliższej sesyi sejmowej.

Rutowski
wnioskodawca.

Rayski, Dr. Midowicz, Abrahamowicz, Schnell, Czartoryski, Hoszard, Marchwicki, Goldman, Siemiginowski, Polanowski, Sangnszko, Michalski, M. Torosiewicz, Borkowski, B. Horodyski, Czyżewicz, Klemens Dzieduszycki.

L. s. 880/89.

Aleg. 102.

Wniosek.

Ustawą z dnia 20. stycznia 1886 Dz. u. k. Nr. 17. *„O uwolnieniu nowo powstających zakładów przemysłowych od wszelkich dodatków do podatków z wyjątkiem państwowych“* zostało zapewnione zakładom przemysłowym, które zostaną założone do końca r. 1894 a wprowadzającym do kraju określony ustawą szereg gałęzi przemysłu dotąd w kraju nieistniejących, oraz zakładom przemysłowym z gałęzi w kraju istniejących, również ustawą określonych, jeżeli założone będą według wymagań dzisiejszego stanu techniki, obliczone będą na większy przerób surowego materyału i zatrudniać będą większą liczbę robotników, *uwolnienie od wszelkich dodatków do podatków z wyjątkiem państwowych, na okres dziesięciu lat, licząc od dnia otwarcia nowo-powstającego zakładu.*

Zważywszy, że ta ustawa krajowa zapewnia znakomite ulgi podatkowe *jedynie nowo-powstającym zakładom przemysłowym*, już to z gałęzi przemysłu w kraju nieistniejących, już to z gałęzi już zaprowadzonych, *a pomija zakłady przemysłowe istniejące*, które przez zapewnienie im ulg podatkowych mogłyby zaprowadzić ulepszenia techniczne, motory mechaniczne, rozwinąć przedsiębiorstwo do rozmiarów zapewniających znaczny przerób surowego meteryału, zatrudnienie znacznej liczby robotników, zaprowadzić dodatkowo inne gałęzie przemysłu;

zważywszy, że w projekcie Wydziału krajowego przedłożonym Wysokiemu Sejmowi w r. 1884, a który służył za podstawę do uchwalenia ustawy z d. 20. stycznia 1886, moment ten nie został pominiętym, ale przeciwnie projekt ustawy zapewniał zakładom przemysłowym w kraju istniejącym, któreby począwszy od r. 1884 do r. 1889 wprowadziły produkcyę wyrobów przemysłowych w kraju nieuprawianych, któreby wprowadziły najnowsze, kosztowne urządzenia fabryczne, powiększyły znacznie zdolność produkcyjną fabryki, *uwolnienie od całej zwyżki dodatków do podatków, którąby wypadła do zapłaty wskutek zwiększenia przedsiębiorstwa przemysłowego*;

zważywszy, że łatwiej istniejący zakład rozwinąć jak zakładać nową fabrykę, a w kraju naszym wiele zakładów istniejących, ale drobnych mogłoby w ten sposób otrzymać impuls do do rozwinięcia przedsiębiorstwa;

zważywszy, że przykład Węgier, gdzie XLIV artykuł ustaw z r. 1881 o ulgach przyznanych przez państwo narodowej industryi, wywołał sto kilkadziesiąt nowych fabryk a pobudził do rozwinięcia przeszło czterysta istniejących, jest bardzo wymownym, a i ustawa *rumuńska* z 24. maja 1887 zapewniająca znakomite ulgi nowo-powstającym nie pomija istniejących zakładów ale rozwijających się do pewnych wymaganych rozmiarów;

zważywszy, więc że ustawa krajowa z d. 20. stycznia 1886 r. w tym kierunku wymaga uzupełnienia;

zważywszy dalej, że ustawa powyższa ogłoszona jedynie w dzienniku ustaw krajowych nie doszła do szerszej wiadomomości nawet w samym kraju, czego dowodem przedsiębiorstwa fabryczne, które o ulgi przyznane dotąd przez kraj z niewiadomości nie starały się, nie mówiąc już o zagranicy,

podczas gdy węgierskie utawy z r. 1870 i 1881 (LI. art. ex 1870) o uwolnieniu fabryk i budynków mieszkalnych, robotniczych przy fabrykach, oraz wyżcytowana ustawa z r. 1881 o ulgach podatkowych i innych), oraz wszelkie w drodze administracyjnej przyznawane przez rząd węgierski ulgi cłowe, taryfowe, dostarczanie drzewa, soli, węgla, żelaza z dóbr i kopalń kameralnych, dochodzą powszechnej wiadomości całego świata przemysłowego; gdy podobne usiłowania rządu serbsbiego, bułgarskiego, a przedewszystkiem rumuńskiego także doszły do powszechnej wiadomości,

podpisani wnoszą:

I. Wysoki Sejm rączy uchwalić załączony projekt zmiany ustawy krajowej z dnia 20. stycznia 1886.

II. Wysoki Sejm raczy uchwalić następującą rezolucyę:

1) Poleca się Wydziałowi krajowemu, ażeby ustawę krajową z dnia 20. stycznia 1886 o uwolnieniu nowo powstających zakładów przemysłowych od wszelkich dodatków do podatków z wyjątkiem państwowych, a jeżeli niniejszy projekt ustawy stanie się ustawą i uzyska Najwyższą sankcyę, tę ustawę podał do publicznej wiadomości, nie ograniczając się na dziennik ustaw krajowych, a to w pismach krajowych i zagranicznych.

2) Poleca się Wydziałowi krajowemu, ażeby zbadał, czy i które fabryki, które z ulg przyznanych ustawą krajową z dnia 20 stycznia 1886 z niewiadomości o jej istnieniu, lub innych powodów, dotąd nie korzystały, i ażeby tymże zakładom ulgi ustawą zapewnione przyznał ex officio.

3) Poleca się Wydziałowi krajowemu, ażeby z wykonania ustawy z dnia 20. stycznia 1886 na najbliższej sesyi sejmowej zdał sprawę.

Rutowski
wnioskodawca.

Abrahamowicz, M. Torosiewicz, Borkowski, B. Horodyski, Hoszard, Schnell, Polanowski, Romanowicz, Dr. A. Asnyk, Albin Rayski, Klemens Dzieduszycki, Siemiginowski, Czartoryski, Sanguszko, Dr. Midowicz, Goldman, Czyżewicz, M. Michalski.

Z „Drukarni Ludowej“ we Lwowie.

USTAWA

z dnia . . . obowiązująca w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z W. ks. Krakowskiem, zmieniająca niektóre postanowienia ustawy z dnia 20. stycznia 1886 Dz. u. k. nr. 17 o uwolnieniu nowo powstających zakładów przemysłowych od wszelkich dodatków do podatków, z wyjątkiem państwowych.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem postanawiam co następuje:

§. 1.

Artykuł I. ustawy z dnia 20. stycznia 1886 Dz. u. kr. nr. 17. zostaje uzupełniony przez dodanie następującego postanowienia:

Zakłady przemysłowe w kraju istniejące, należące do gałęzi przemysłu w art. I. wyliczonych, jeżeli w ciągu lat pięciu od dnia wejścia niniejszej ustawy w życie, zaprowadzą wydoskonalone urządzenia techniczne według wymagań dzisiejszego stanu sechniki, jeżeli, gdzieby to było wskazanem, zaprowadzą motory mechaniczne, jeżeli rozwiną przedsiębiorstwo tak, że będzie zdolnem przerabiać większą ilość surowego materyału, zatrudniać większą liczbę robotników, zostaną uwolnione od całej nadwyżki wszelkich dodatków od podatków, z wyjątkiem państwowych, jakaby przypadła do zapłaty wskutek powiększenia rozmiarów produkcyi zakładów, a to na okres dziesięciu lat, licząc od dnia 1. stycznia lub 1. lipca następującego po stwierdzonem przeistoczeniu zakładu według wymogów niniejszego artykułu.

§. 2.

Art. II. ustawy z 20. stycznia 1886 zostaje zmieniony jak następuje:

O zastosowaniu tej ustawy do nowo powstających, oraz do istniejących ale przekształcających się zakładów przemysłowych rozstrzyga Wydział krajowy w każdym poszczególnym wypadku i ogłasza swoją uchwałę w gazecie urzędowej.

§. 3.

Wykonanie tej ustawy polecam Moim Ministrom skarbu i spraw wewnętrznych.

Z drukarni Ludowej we Lwowie.

L. S. 456/1889.

Aleg. 103.

Sprawozdanie

Komisyi budżetowej o preliminarzu krajowego funduszu szkolnego na rok 1890.

Wysoki Sejmie!

Rada szkolna krajowa zgodnie z Wydziałem krajowym preliminuje wydatki budżetu szkolnego na rok 1890. w kwocie . . . . 1,028.175 zł.

Wydział krajowy oblicza dochody na	163.266 „
Na tej podstawie niedobór wynosiłby . .	864.909 zł.

W porównaniu z latami poprzedniemi preliminarz na rok 1890. przedstawia się jak następuje:

Rok 1887. według zamknięcia rachunków:

Wydatki	693.133 zł.
Dochody	219.268 „
Niedobór . .	473.865 zł.

Rok 1888. według wynikłości:

Wydatki	791.548 zł.
Dochody	184.863 „
Niedobór . .	606.685 zł.

Rok 1889. według preliminarza:

Wydatki	892.139 zł.
Dochody	143.552 „
Niedobór . .	748.587 „

Zatem wydatki preliminowane na rok 1890. byłyby:

w porównaniu z wynikłością z roku 1887. *większe* o	335.042 zł.
„ „ „ 1888. „ „	236.627 „
„ z preliminarzem „ 1889. „ „	136.036 „

Zaś **dochody** preliminowane na rok 1890. byłyby

w porównaniu	z wynikłością	z roku	1887. *mniejsze* o	. . . . . .	56.002 zł.
"	"	"	1888. " "	. . . . . .	21.604 "
"	z preliminarzem	"	1889. *większe* o	. . . . . .	19.714 "

Przez czas ubiegłego sześciolecia **wydatki** na szkoły ludowe wzrastały stale, głównie z dwóch powodów: raz dlatego, że organizacya nowych szkół postępowała znacznie szybszym krokiem, aniżeli w okresie dawniejszym, powtóre dlatego, że z powodu wzmagającej się ciągle frekwencyi uczniów wzmagała się także potrzeba pomnożenia sił nauczycielskich nadetatowych. Z początku wzrost wydatków był bardzo znaczny, wynosił on bowiem w pierwszym roku odrazu sumę 75.159 zł. Lecz Komisya budżetowa, kierując się względami na finansowe siły kraju, a nie chcąc tamować naturalnego rozwoju szkolnictwa ludowego, zwróciła wówczas uwagę swoją na te różne rubryki wydatków, w których, zdaniem jej, można było zaprowadzić pewne oszczędności bez szkody dla rezultatów oświaty ludowej. Wysoki Sejm przyjął tę myśl Komisyi i wskutek tego skala przyrostu wydatków obniżyła się I tak:

przyrost wydatków	na r.	1886.	w porównaniu z r.	1885.	wynosił	. . .	12.270 zł.
"	"	1887.	"	1886.	"	. . .	61.374 "
"	"	1888.	"	1887.	"	. . .	98.415 "

Dopiero na rok 1889. wskutek budżetowego uregulowania rubryki VIII. „na płace dla nauczycieli nadetatowych", tudzież wskutek wprowadzenia w życie ustawy o podwyższeniu dotacyi dla nauczycieli etatowych, suma wydatków wzrosła w porównaniu z r. 1888. o . . . . 100.592 zł.

Przyrost wydatków na r. 1890, wynoszący w porównaniu z r. 1889. 136.036 zł., jest tedy znacznie większym, aniżeli był kiedykolwiek dotąd. Tłumaczy go jednak ta okoliczność, że oprócz wzmagających się wydatków na dotacyę nauczycieli etatowych i nadetatowych, wskutek uchwalonego przez Wysoki Sejm projektu ustawy o wynagrodzeniu za naukę religii, w przewidywaniu, iż ustawa ta będzie wprowadzoną w życie od 1. stycznia 1890. r., dotychczasowy wydatek na te cele w kwocie 12.000 zł. uchwalony, podniósł się w budżecie odrazu o 45.535 zł.

Co się tyczy d o c h o d ó w krajowego funduszu szkolnego, to w r. 1885. wzrosły one w porównaniu z r. 1884. odrazu o sumę . . . . 178.406 zł.
w r. 1886. wzrosły już tylko o . . . . 2.311 "
Odtąd zaś zmniejszały się stale tak, że ubytek ten wynosił w r. 1887. w porównaniu z r. 1886. . . . . 71.504 "
w r. 1888. w porównaniu z r. 1887. . . . . 34.405 "
" 1889. " " 1888. . . . . 41.311 "
Dopiero preliminarz dochodów na r. 1890. wykazuje w porównaniu z rokiem 1889. wzrost o sumę . . . . 19.714 "

Przyczyna tej fluktuacyi dochodów tkwi w tem, że w r. 1884. po dokonanem uporządkowaniu rachunków z obrotu funduszów Rad szkolnych okręgowych, otworzyła się dla funduszu krajowego nowa rubryka zwrotu zaoszczędzeń w zasiłkach dawanych do roku 1884. funduszom szkolnym okręgowym. Nowe to źródło dochodu z natury swojej przemijające, wydawało w pierwszych latach sumy znaczne, a później oczywiście coraz mniejsze. Zaś na rok 1890. Wydział krajowy, biorąc za podstawę przecięcie z lat ostatnich, spodziewa się cokolwiek większego wpływu tak z tej rubryki, jakoteż z rubryki zwrotu zaliczek, funduszom szkolnym okręgowym od roku 1884. dawanych.

Wyjątkowe klęski elementarne, jakie kraj w roku bieżącym dotknęły, skłaniają Komisyę budżetową do zastanowienia się nad tem, czy i w jaki sposób dałoby się budżet szkolny na rok 1890. tak ułożyć, ażeby przyrost niedoboru mógł wypaść w mniejszej wysokości, aniżeli to Rada szkolna krajowa zgodnie z Wydziałem krajowym zaprojektowała.

Nie ma uzasadnionej nadziei, ażeby którakolwiek z rubryk dochodu mogła wydać większe wpływy, aniżeli Wydział krajowy preliminuje, wypada zatem zwrócić uwagę wyłącznie na rubryki wydatków.

Pod tym względem Komisya budżetowa mniema, że zaoszczędzenia są możliwe.

Najprzód, Rubryka wydatków XVII. „Dodatki pięcioletnie“ daje podstawę do prawdopodobieństwa wcale znacznego zaoszczędzenia, albowiem od roku 1884. do r. 1888. włącznie w rubryce tej wydawano zawsze kwotę mniejszą, aniżeli Wysoki Sejm na podstawie obliczeń Rady szkolnej krajowej uchwalał. Albowiem Rada szkolna preliminowała dodatki pięcioletnie dla wszystkich nauczycieli, a przyznawała je wedle ustawy tylko tym, których praca w ciągu dotyczącego pięciolecia była odpowiednią. Zaoszczędzenie w tej rubryce od r. 1884. do r. 1888. włącznie wynosiło razem 38.392 zł. 40 ct., zatem w przecięciu rocznie 7.678 zł.

W roku ubiegłym wyszła ustawa krajowa, która z jednej strony wysokość dodatków pięcioletnich dla nauczycieli ludowych podnosi, z drugiej zaś strony pozwala je przyznawać tylko pod warunkiem, gdy praca nauczyciela w ciągu pięciolecia była skuteczną. Otóż obliczony na tych podstawach prawdopodobny wydatek w tej rubryce na rok 1890. wykazuje, że możemy tu liczyć na zaoszczędzenie w kwocie 10.000 zł.

Następnie, w Rubryce VIII. „Rada szkolna“ preliminuje wydatek na płace nauczycieli nadetatowych na podstawie wykazów frekwencyi składanych przez Rady szkolne okręgowe. Pocieszającym jest niezaprzeczenie objaw, iż rubryka ta stale wzrasta, wynika bowiem ztąd pewność, że coraz większa liczba dzieci do szkół ludowych uczęszcza. Doświadczenie jednak uczy, że niestety dotąd jeszcze nie posiadamy tylu sił nauczycielskich, ażeby wszystkie posady nadetatowe w każdym roku frekwencyą wskazane, odrazu można obsadzić. W skutek tego wydatek w tej rubryce preliminowany, nie może być całkowicie wydany. A skoro tak jest, to wypada w rubryce tej skreślić odrazu pewien procent. Komisya budżetowa zważywszy, że Rada szkolna sama już kwotę 4.000 zł. jako spodziewaną oszczędność skreśliła, proponuje dalsze skreślenie tylko 10% od tegorocznego przyrostu tej rubryki w okrągłej sumie 4.000 zł.

Dalej, budżet wydatków zawiera następujące 3 rubryki, które jakkolwiek w zasadzie usprawiedliwione, przecież bez żadnego uszczerbku dla szkolnictwa ludowego wyjątkowo na rok jeden mogą być wstrzymane.

A mianowicie, Rubryka III. obejmuje wydatki „na przybory naukowe“. Przybory te Rada szkolna krajowa sprawiała dawniej bez żadnego systemu. Na tę wadę komisya budżetowa zwróciła uwagę Rady szkolnej kraj. W roku zeszłym Rada szkolna, chcąc powoli dojść do tego, ażeby każda szkoła miała wszystkie potrzebne środki naukowe, kazała sporządzić wykaz tych przyborów naukowych, które w szkołach ludowych już są, i ułożyła na tej podstawie wykaz przyborów, które jeszcze dla tych szkół sprawić potrzeba. Potem Rada szkolna ułożyła pewien system, według jakiego każda kategorya przyborów ma być po kolei sprawianą dla wszystkich szkół. Otóż za te fundusze, które Wysoki Sejm w budżecie zeszłorocznym uchwalił, sprawiono liczydła (Nr. 1. systemu), tudzież miary i wagi (Nr. 2. systemu) w takiej ilości, że dzisiaj posiadają je wszystkie szkoły. W ciągu roku 1890. Rada szkolna miała zamiar sprawić obrazy do nauki poglądu (Nr. 3. systemu) tudzież mapy Galicyi (Nr. 4. systemu) znów w takiej ilości, ażeby te środki naukowe posiadały wszystkie szkoły. Na obrazy preliminuje Rada szkolna 9.564 zł., zaś na mapę Galicyi 5.530 zł. Jednakże Rada szkolna, chcąc spełnić życzenie Wysokiego Sejmu w swoim czasie wyrażone, stara się o to, ażeby wszelkie przybory naukowe były zakupywane u firm krajowych. Otóż na dostarczenie map dla Galicyi Rada szkolna uzyskała ofertę od przedsiębiorstwa krajowego

cokolwiek korzystniejszą od dotychczasowej tak, że zakupno tego przyboru da się w r. 1890. wykonać. Natomiast co się tyczy obrazów do nauki poglądu, to jest wprawdzie wszelka nadzieja, że nasze Towarzystwo pedagogiczne złoży odpowiednią ofertę, lecz jest zarazem i pewność, że wykonanie i dostarczenie tych obrazów w ciągu roku 1890. nie będzie mogło nastąpić. Możnaby wprawdzie zakupić obrazy poglądowe, tak jak to się dotąd działo, u firmy wiedeńskiej „Pichlers Witwe und Sohn", zważywszy jednak, że obrazy poglądowe, które Towarzystwo pedagogiczne dostarczyć obiecuje, będą osnute wyłącznie na tle naszego kraju, kiedy przeciwnie obrazy sprowadzane od firmy wiedeńskiej, dawały naszym uczniom pogląd na stosunki zachodnich krajów Monarchii, od naszych stosunków tak różne; oczywiście uznać wypada, że korzystniej będzie dla samego szkolnictwa wstrzymać się z tem zakupnem aż do chwili, kiedy Towarzystwo pedagogiczne będzie je mogło wykonać. A ponieważ to nie nastąpi przed upływem roku 1890., dla tego skreślenie sumy na ten cel w kwocie 9.564 zł. preliminowanej nie ulega żadnej trudności.

Dalej Rubryka XII. zawiera kwotę 5.000 zł. jako „Adjuta" dla kandydatów i kandydatek stanu nauczycielskiego. Fundusz ten rozdaje Rada szkolna kandydatom nauczycielskim, którzy złożywszy egzamin dojrzałości, potrzebują wedle ustaw obowiązujących odbyć przynajmniej 2 lata praktyki nauczycielskiej, ażeby mogli uzyskać formalną kwalifikacyę stałych nauczycieli.

Jakkolwiek w Komisyi budżetowej podnosiły się już dawniej wątpliwości co do pożyteczności tego wydatku, przecież komisya budżetowa nie mogłaby dzisiaj już bez dokładnego zbadania tej kwestyi wydawać pod tym względem sąd stanowczy. Jednakże informacye, w krótkiej drodze w Radzie szkolnej zaczerpane, dają wszelkie zaspokojenie, że wstrzymanie adjutów dla kandydatów nauczycielskich na jeden rok 1890. nie przyniósłby szkolnictwu najmniejszej szkody. Albowiem w roku tym będzie potrzeba tylu sił nauczycielskich dla szkół ludowych, że każdy kandydat, któryby wyszedł ze seminaryum z egzaminem dojrzałości, znajdzie odrazu płatną posadę nauczyciela tymczasowego, a zatem bez adjutum się obejdzie. Dla tego skreślenie wydatku w Rubryce XII. w kwocie 5.000 zł. wyjątkowo na rok 1890. jest zupełnie możliwe.

Wreszcie w Rubryce XXI. preliminuje Rada szkolna wydatek nadzwyczajny w kwocie 2.792 zł. na zakupno 3.490 egzemplarzy książki II. dla nauki dopełniającej. W roku 1887. Rada szkolna zakupiła z funduszów dawniej zaoszczędzonych Iszą część „książki do czytania" ułożonej dla pierwszego roku nauki dopełniającej w języku polskim, zaś Wysoki Sejm uchwalił przeciwko wnioskowi Komisyi budżetowej zakupno takiej samej książki, ułożonej w języku ruskim. W roku 1888. Komisya budżetowa zaproponowała zakupno II. i III. części tej książki ułożonej w językach polskim i ruskim, ale tylko w takiej ilości, ażeby każdy nauczyciel miał taką książkę dla swojego użytku przy nauce dopełniającej, przyczem komisya uczyniła zastrzeżenie, że Wysoki Sejm nie ma prawnego obowiązku do zakupna tych książek. Wysoki Sejm ten projekt Komisyi przyjął i uchwalił na ten cel sumę 2.500 zł. Teraz Rada szkolna krajowa uznając w zasadzie, że na funduszu krajowym nie cięży obowiązek zakupienia podręczników dla nauki dopełniającej, proponuje zakupienie tylu jeszcze egzemplarzy II. części tej książki, ażeby oprócz egzemplarza dla nauczyciela przeznaczonego, przynajmniej jeden jeszcze egzemplarz był w każdej szkole dla użytku biedniejszych uczniów. Komisya budżetowa, nie chcąc bynajmniej wykluczać dalszego zakupywania tej książki na przyszłość, mniema jednak, że ze względu na ciężkie położenie funduszu krajowego w roku 1890. można wydatek na ten cel proponowany odroczyć, a więc sumę 2.792 zł. na rok 1890. skreślić.

Obecny przy obradach Komisyi zastępca c. k. Rządu oświadczył, że przeciwko proponowanym przez Komisyę skreśleniom, jeżeli będą tak pojmowane, jak je niniejsze sprawozdanie przedstawia i motywuje, nie ma nic do zarzucenia.

Co się tyczy wszystkich innych rubryk i pozycyj wydatków i dochodów, Komisya budżetowa przyjmuje je w tej wysokości, w jakiej je Rada szkolna krajowa i Wydział krajowy preliminują.

Jeżeli Wysoki Sejm zechce przychylić się do tego wniosku Komisyi, wtenczas niedobór krajowego funduszu szkolnego zmniejszy się o sumę . . . . . 31.356 zł.
i będzie wynosił sumę . . . . 833.553 „
będzie on większym od niedoboru z roku 1889. o . . . . 84.966 „
jego przyrost będzie większym od przyrostu z roku 1889 . . . . . 1.883 „

A. Wydatki.

Dział I.

Zasiłki dla funduszów szkolnych okręgowych.

Rubr. I. poz. 1. „Na pokrycie niedoru“ z powodu płac nauczycieli etatowych itd. na podstawie preliminarzy — zgodnie z Radą szkolną i Wydziałem krajowym. 356.240 zł.

Rubr. I. poz. 2. „Na pokrycie niedoboru z powodu wynagrodzenia za naukę religii“ przypuszczając, że mająca się uchwalić ustawa krajowa wejdzie w życie od dnia 1. stycznia 1890, zgodnie z Radą szkolną i Wydziałem krajowym . . . . 57.535 „

Rubr. I. poz. 3. „Na częściowe pokrycie płac nauczycieli w Tyczynie i t. d.“, zgodnie z Radą szkolną i Wydziałem krajowym . . . . . 62 „

Rubr. II. poz. 4. „Na mniejsze potrzeby szkolne i urzędowe“, zgodnie z Radą szkolną i Wydziałem krajowym . . . . 39.641 „

Rubr. III. poz. 5. „Na przybory naukowe“ stosownie do tego, co wyżej przytoczono, przeciw wnioskowi Rady szkolnej i Wydziału krajowego . . 5.530 „

Rubr. IV. poz. 6. „Na konferencye okręgowe“, zgodnie z Radą szkolną i Wydziałem krajowym . . . . 18.126 „

Rubr. V. poz. 7. „Na biblioteki okręgowe“, zgodnie z Radą szkolną i Wydziałem krajowym . . . . 4.125 „

Rubr. VI. poz. 8. „Na rozmaite wydatki“, zgodnie Radą szkolną i Wydziałem krajowym . . . . 11.196 „
W rubyce tej mieści się kwota 7.696 zł. którą Rada szkolna krajowa preliminuje na pokrycie kosztów prowadzenia rachunków funduszów szkolnych okręgowych. Oto, czy według ustaw obowiązujących koszta te powinien ponosić Skarb państwa, czy też Skarb kraju, toczył się spór przez lat kilka, który ukończony został na niekorzyść kraju wyrokiem Trybunału państwa z dnia 15. października 1888. l. 154. Ponieważ przeciwko temu wyrokowi nie ma już żadnego środka prawnego, a kwota preliminowana nie jest wygórowaną, przeto Komisya wstawia ją w rubrykę VI. w całości.

Rubr. VII. „Na utrzymanie szkół nowych“
poz. 9. . . . . 8.956 „
poz. 10. . . . . 8.000 „
Razem . . . 16.956 zł.
zgodnie z Radą szkolną i Wydziałem krajowym.

Rubr. VIII. poz. 11. „Na płace nauczycieli nadetatowych“, zgodnie z Radą szkolną i Wydziałem krajowym . . . . 215.725 zł.

Komisya budżetowa objawiła w roku ubiegłym życzenie, ażeby Wydział krajowy dołączał do budżetu szkolnego imienny wykaz szkół, dla których potrzebni są nauczyciele nadetatowi. Taki wykaz Rada szkolna krajowa przedłożyła w tym roku Wydziałowi krajowemu. Ponieważ jednak w wykazie tym płace nauczycieli nie były podane dokładnie, przeto Wydział krajowy udał się do Rady szkolnej o wyjaśnienie. To wyjaśnienie nadeszło już do Wydziału krajowego, w skutek czego tenże zarządził druk wykazu, który póżniej członkom Wysokiego Sejmu będzie rozdany. Komisyi budżetowej służył w tej mierze za informacyę ten wykaz oryginalny, który Rada szkolna Wydziałowi krajowemu przedłożyła.

Rubr. IX. poz. 12. „Zaliczki dla funduszów szkolnych okręgowych“, zgodnie z Radą szkolną i Wydziałem krajowym . . . . 20.000 „

Dział II.

Wydatki własne krajowego funduszu szkolnego:

Rubr. X. „Substytucye“:

poz. 13.	8.500 „
poz. 14.	3.500 „
Razem . . .	12.000 zł.

zgodnie z Radą szkolną i Wydziałem krajowym jak na rok 1889.

Rubr. XI. „Zasiłki czasowe dla szkół utrzymywanych przez korporacye“

poz. 15.	2.000 zł.
poz. 16.	250 „
poz. 17.	1.440 „
poz. 18.	85 „
Razem . . .	3.775 zł.

zgodnie z Radą szkolną i Wydziałem krajowym, jak na rok 1889.

Rubr XII. poz. 19. „Adjuta“, przeciwko wnioskowi Rady szkolnej i Wydziału krajowego, stosownie do tego, co w ogólnych uwagach przytoczono, skreśla się wyjątkowo na rok 1890.

Rubr. XIII. „Remuneracye i zapomogi“

poz. 20	14.000 zł.
poz. 21	15.525 „
Razem . . .	29.525 zł.

zgodnie z Radą szkolną i Wydziałem krajowym.

Rubr. XIV. poz. 22. „Remuneracye dla inspektorów okręgowych“, zgodnie z Radą szkolną i Wydziałem krajowym jak na rok 1889. . . . . . 2.000 zł.

Rubr. XV. „Podatki i daniny“

poz. 23	500 „
poz. 24	150 „
Razem . . .	650 zł.

zgodnie z Radą szkolną i Wydziałem krajowym jak na rok 1889.

Rubr XVI. poz. 25. „Koszta podróży i dyety“, zgodnie z Radą szkolną i Wydziałem krajowym . . . . 1.000 zł.

Rubr. XVII. „Dodatki pięcioletnie" *poz. 26, 27, 28* razem — stosownie do tego, co w uwagach ogólnych przytoczono — przeciwko wnioskowi Rady szkolnej i Wydziału krajowego . . . . 164.242 zł.

Rubr. XVIII. poz. 29. „Dodatek do funduszu emerytalnego", zgodnie z Radą szkolną i Wydziałem krajowym jak na rok 1889. . . . . . 12.800 „

Rubr XIX. poz. 30. „Na emerytury dla nauczycieli, którzy utracą posadę w skutek reorganizacyi szkół", zgodnie z Radą szkolną i Wydziałem krajowym jak na rok 1889. . . . . 5.900 „

Rubr. XX. poz. 31 do 49. „Dary z łaski", zgodnie z Radą szkolną i Wydziałem krajowym jak na rok 1889. . . . . 3.541 „

Rubr. XXI. poz. 50. zgodnie z Radą szkolną i Wydziałem krajowym, jak na rok 1889. . . . . 1.000 „

poz 51., stosownie do tego, co w ogólnych uwagach przytoczono, przeciwko wnioskowi Rady szkolnej i Wydziału krajowego, określa się na rok 1890.

Rubr XXII. poz. 52, 53. „Rozmaite wydatki", zgodnie z Radą szkolną i Wydziałem krajowym . . . . 250 „

Rubr. XXIII. poz. 54, 55. „Zasiłki na budowę szkół", zgodnie z Radą szkolną i Wydziałem krajowym, jak na rok 1889. . . . . 15.000 „

Suma wydatków . . . 996.819 zł.

B. Dochody.

Rubr I. poz. 1. do 10. „Odsetki od kapitałów", zgodnie z Wydziałem krajowym jak na rok 1889. . . . . 14.075 zł.

Rubr. II. poz. 11. do 15. „Dochody z dóbr i t. d.", zgodnie z Wydziałem krajowym jak na rok 1889. . . . . 171 „

Rubr. III. poz. 16. do 18. „Dodatki", zgodnie z Wydziałem krajowym jak na rok 1889. . . . . 530 „

Rubr. IV. poz 19. „Zysk ze sprzedaży książek szkolnych", zgodnie z Wydziałem krajowym, jak na r. 1889. . . . . 2.835 „

Centralna Dyrekcya c. k. nakładów szkolnych we Wiedniu przedłużyła kontrakt o nakład książek szkolnych ze Zakładem narodowym imienia Ossolińskich na lat 10, zaczynając od 1. stycznia r. 1890. W kontrakcie tym ceny książek szkolnych zostały znacznie zniżone, a Zakład narodowy imienia Ossolińskich będzie drukował książki szkolne we własnej drukarni. W ten sposób stało się zadość życzeniu, które Wysoki Sejm w swoim czasie na wniosek Komisyi budżetowej wyraził. Rada szkolna krajowa, chcąc także zapewnić spełnienie dalszego życzenia Wysokiego Sejmu, ażeby książki szkolne dla ubogich uczniów przeznaczone, nadchodziły do szkół zawczasu, uczyniła odpowiednie zarządzenia i czuwa nad ich wykonaniem.

Rubr. V. poz. 20. „Zapisy i darowizny" . . . . — „

Rubr. VI. poz. 21. „Taksy od spadków", zgodnie z Wydziałem krajowym, jak na rok 1889. . . . . 9.600 „

Rubr. VII. „Rozmaite wpływy", zgodnie z Wydziałem krajowym:

poz. 22. . . . . 40.000 „

poz. 23. . . . . 7.000 „

poz. 24.	1.200 zł.
poz. 25.	12 „
poz. 26.	20.000 „
Razem . . .	68.212 zł.
Rubr. VIII. poz. 27. „Dodatek z c. k. Skarbu państwa“	54.943 zł.
Rubr. IX. poz. 28. „Zwroty zaliczek na budynki szkolne“, zgodnie z Wydziałem krajowym	12.900 „
Suma dochodów . . .	163.266 zł.

Komisya budżetowa preliminuje zatem:

na **wydatki** razem	996.819 zł.
na **dochody** razem	163.266 „
Niedobór wynosiłby . .	833.553 zł.

Na tej podstawie Komisya budżetowa wnosi:

I. Wysoki Sejm raczy uchwalić:

A. Wydatki

krajowego funduszu szkolnego na rok 1890.

Dział I.

Zasiłki dla funduszów szkolnych okręgowych.

Rubr. I. poz. 1 do 3. Na pokrycie niedoboru z powodu płac i dodatków na pomieszkanie dla nauczycieli i nauczycielek etatowych, tudzież z powodu wynagrodzenia za naukę religii na podstawie preliminarzów Rad szkolnych okręgowych	413.837 zł.
Rubr. II. poz. 4. Na mniejsze potrzeby szkolne i urzędowe	39.641 „
Rubr. III. poz. 5. Na przybory naukowe	5.530 „
Rubr. IV. poz. 6. Na konferencye okręgowe	18.126 „
Rubr. V. poz. 7. Na biblioteki okręgowe	4.125 „
Rubr. VI. poz. 8. Na rozmaite wydatki	11.196 „
Rubr. VII. poz. 9, 10. Na utrzymanie szkół nowych	16.956 „
Rubr. VIII. poz 11. Na płace i dodatki na pomieszkanie dla nauczycieli i nauczycielek nadetatowych	215.725 „
Rubr. IX. poz. 12. Zaliczki zwrotne dla funduszów szkolnych okręgowych . .	20.000 „

Dział II.

Wydatki własne krajowego funduszu szkolnego.

Rubr. X. poz. 13, 14. Substytucye	12.000 zł.
Rubr. XI. poz. 15 do 18. Zasiłki czasowe dla szkół utrzymywanych przez korporacye	3.775 „
Rubr. XII. poz. 19. Adjuta	— „
Rubr. XIII. poz. 20, 21. Remuneracye i zapomogi	29.525 „
Rubr. XIV. poz. 22. Remuneracye zmienne dla inspektorów okręgowych . .	2.000 „
Rubr. XV. poz. 23, 24. Podatki i daniny	650 „
Rubr. XVI. poz. 25. Koszta podróży i dyety	1.000 „
Rubr. XVII. poz. 26—28. Dodatki pięcioletnie	164.242 „
Do przeniesienia . .	958.328 zł.

Z przeniesienia . .	958.328 zł.
Rubr. XVIII. poz. 29. Dodatek do funduszu emerytalnego	12.800 "
Rubr. XIX. poz. 30. Emerytury	5.900 "
Rubr. XX. poz. 31—49. Dary z łaski	3.541 "
Rubr. XXI. poz. 50, 51. Potrzeby szkół ogólnej natury	1.000 "
Rubr. XXII. poz. 52, 53. Rozmaite wydatki	250 "
Rubr. XXIII. poz. 54, 55. Zasiłki na budowę szkół	15.000 "
Ogólna suma wydatków . . .	996.819 zł.

B. Dochody

krajowego funduszu szkolnego na rok 1890.

Rubr. I. poz. 1—10. Odsetki od kapitałów	14.075 zł.
Rubr. II. poz. 11—15. Dochody z dóbr, realności i innych praw . . .	171 "
Rubr. III. poz. 16—18. Dodatki	530 "
Rubr. IV. poz. 19. Zysk ze sprzedaży książek szkolnych	2.835 "
Rubr. V. poz. 20. Zapisy i darowizny	— "
Rubr. VI. poz. 21. Taksy od spadków	9.600 "
Rubr. VII. poz. 22—26. Rozmaite wpływy	68.212 "
Rubr. VIII. poz. 27. Dodatek z c. k. Skarbu państwa	54.943 "
Rubr. IX. poz. 28. Zwroty zaliczek danych gminom na budynki szkolne . .	12.900 "
Ogólna suma dochodów . .	163.266 zł.
Niedobór wynosi . .	833.553 zł.

II. Wysoki Sejm raczy pozwolić na przenoszenie kredytów w Rubrykach XVI. i XXI. działu II. wydatków uchwalonych.

We Lwowie dnia 17. Października 1889.

Przewodniczący:
Hausner *w. r.*

Sprawozdawca:
Madeyski *w. r.*

Z drukarni Pillera i Spółki.

L. W. kr. 47.093/89.

Aleg. 104.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie budowy drogi łączącej Zakopane z drogami Królestwa węgierskiego.

Wysoki Sejmie!

W wykonaniu uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 2 października 1888 r. w przedmiocie budowy drogi z Poronina do Jurgowa, Wydział krajowy po dokonaniu odnośnych studyów technicznych i przeprowadzeniu wstępnych rokowań ze stronami interesowanemi przedkłada następujące sprawozdanie:

Droga z Poronina do Jurgowa zaczyna się od drogi krajowej nowotarsko-zakopańskiej w Poroninie i na pierwszych sześciu kilometrach wiedzie doliną Porońca, cztery razy przechodząc z jednej strony rzeki na drugą, po sprostowanej drodze gminnej łagodnem prawie jednostajnem wzniesieniem, na dalszych 8 km. przez wieś Bukowinę trasa projektowanej drogi opuszcza drogę istniejącą z powodu zbyt wielkich spadków, odpowiedniemi serpentynami wznosi się na 130 metrów do góry, a potem prowadzi południowem stokiem tej góry do rzeki Białki na granicy węgierskiej na 220 m. na dół. Długość drogi do budowy na stronie galicyjskiej wynosi 14 kilometrów. — Na stronie węgierskiej pozostaje do budowy około 2 km. do Jurgowa. W Jurgowie zaczyna się dobry gościniec do Podspadów, Beli, Keszmarku i t. d.

Drogę z Poronina do Jurgowa zastąpićby można z większą korzyścią dla celu zamierzonego drogą z Zakopanego przez Łysą Polanę do Jaworzyny.

Od kościoła w Zakopanem na pierwszych trzech kilometrach może być zużytkowaną w tym celu droga gminna w dość dobrym stanie, której rekonstrukcyę w r. b. rozpoczęto przy współudziale subwencyi krajowej. W dalszym ciągu na 7 km. droga przechodzi gruntem równym w łatwych warunkach do budowy.

W następnych 7 km. droga przechodzi okolicą górzystą i zalesioną i dla uzyskania łagodnych spadków, dla obejścia gór, długość drogi na tej przestrzeni znacznie się zwiększa. Ostatnie dwa kilometry przechodzą stokiem góry łagodnym spadkiem do rzeki Białki na granicy węgierskiej pod Łysą Polaną.

Długość tej drogi do budowy przeznaczona wynosi 16 km., na stronie węgierskiej pozostaje do budowy około 2 km. do Jaworzyny, zkąd się zaczyna dobra droga do Podspadów i t. d.

Powody, dla których droga z Zakopanego do Łysej-Polany a względnie do Jaworzyny zasługuje zdaniem naszem na pierwszeństwo przed drogą z Poronina do Jurgowa są następujące:

1. Głównym celem projektowanej drogi jest połączenie stacyi klimatycznej w Zakopanem z sąsiednim Królestwem Węgierskim. Dla téj stacyi zaś droga do granicy węgierskiej pod Łysą-Polaną jest znacznie dogodniejszą. Odległość z Zakopanego do Podspadów, najbliższego węzła komunikacyjnego na Węgrzech wynosi bowiem tylko 23 kilometry, a przez Poronin i Jurgów 30 kilometrów.

2. Z Zakopanego do Łysej Polany jest 19 kilometrów, zkąd przez Roztokę do Morskiego Oka już tylko 10 klm. dających się w większej części, małym kosztem zamienić na komunikacyę dogodną do jazdy. Cała droga z Zakopanego do Morskiego Oka wynosiłaby w takim razie 29 klm. i znajdowałaby się wyłącznie w obrębie naszego kraju. Natomiast droga z Zakopanego do Morskiego Oka przez Poronin, Jurgów, Podspady, Jaworzynę, Łysą-Polanę wynosiłaby 44 kilometrów, z których 14 kilometrów przypada na drogi węgierskie.

3. Pod względem dogodności jazdy i zużycia siły pociągowej droga z Zakopanego wprost do Łysej-Polany przedstawia o połowę mniej wzniesień aniżeli droga z Zakopanego na Jurgów.

4. Droga z Zakopanego do Łysej-Polany ułatwi w wysokim stopniu wywóz drzewa budulcowego z wielkich obszarów leśnych tamtejszej okolicy, podczas gdy droga Poronin-Jurgów pod tym względem prawie żadnych nie przedstawia korzyści.

5. Budowa drogi z Zakopanego do Łysej Polany z powodu tańszych wywłaszczeń, mniejszej ilości i mniejszych wymiarów mostów, oraz z powodu znacznie niższych cen materyałów, które wszędzie są pod ręką, wymagać będzie wydatku w kwocie około 55.000 zł., gdy koszta drogi z Poronina do Jurgowa, jakkolwiek co do budowy o 2 kilometry krótszej, wynosiłyby przeszło 60.000 zł.

Dodać do tego jeszcze należy, że koszta budowy drogi z Zakopanego do Łysej-Polany zmniejszą się o 5 do 6.000 zł. t. j. o wartość datków dobrowolnych ofiarowanych na rzecz budowy tej drogi przez pełnomocnika hr. Władysława Zamoyskiego właściciela obszaru dworskiego w Zakopanem i przez p. Adama Uznańskiego właściciela obszaru dworskiego w Poroninie.

Wydział powiatowy nowotarski w sprawozdaniu z d. 24. października 1889 podnosi ważność drogi z Poronina do Jurgowa dla gmin Szaflary, Biały Dunajec, Poronin, Bystra, sprowadzających zboże z Węgier, jednak na rzecz tej drogi żadnych ofiar nie wykazuje a stwierdza jednocześnie wielkie znaczenie drogi z Zakopanego do Łysej Polany dla Zakopanego i przyległych obszarów dworskich. Wydział krajowy nie zaprzecza, że droga z Poronina do Jurgowa miałaby znaczenie dla wymienionych wyżej miejscowości, zwraca jednak uwagę Wysokiego Sejmu, że potrzeby tych gmin zostaną uwzględnione uporządkowaniem dróg gminnych przez Olczę lub Murzasichle prawie w równym stopniu jakby to się stać mogło przez budowę drogi do Jurgowa a przytem sądzi, że wyżej przytoczone względy ważne przemawiają za przyznaniem pierwszeństwa drodze z Zakopanego do Łysej-Polany i za udzieleniem na jej budowę potrzebnej subwencyi krajowej a to po przeprowadzeniu ostatecznych rokowań ze stronami bezpośrednio interesowanemi celem uzyskania bezwarunkowych i ściśle określonych deklaracyj, tyczących się ofiar na rzecz budowy drogi pomienionej. Droga ta łącząca drogi krajowe z Królestwem Węgierskiem ma również nie małe znaczenie państwowe i godzi się przypuszczać że c. k. Rząd nie odmówi stosownego zasiłku na jej budowę a zarazem spowoduje władze węgierskie do uporządkowania 2 klm. drogi od granicy do Jaworzyny.

Co do kosztów przyszłego utrzymania drogi z Zakopanego do Łysej-Polany, która po jej zbudowaniu miałaby cechę publicznej drogi gminnej, to z powodu warunków miejscowych, w jakich się ona znajduje, koszta te będą stosunkowo niewielkie, gdyż wyniosą rocznie tylko około 2.000 zł., które będą mogły być pokryte dochodami z myta przy nieznacznym udziale prestacyj drogowych. Z powodów wyżej wyłuszczonych, jako też z uwagi, że stacya klimatyczna w Zakopanem i Tatry nasze ściągają tysiące osób przybywających tam z dalekich stron i pozostawiających corocznie paręset tysięcy złotych w. a., które przyczyniają się do ulżenia doli i polepszenia bytu materyalnego ubogiej ludności górskiej w całej Nowotarszczyźnie, że przeto dalszy rozwój stacyi pomienionej w granicach szerokich, dających możność skutecznego współzawodnictwa z podobnymi zakładami obcymi, jest sprawą nie małej doniosłości ekonomicznej dla kraju a rozwój ten w znacznej części zawisł od ułatwienia komunikacyi w Tatrach i połączenia Zakopanego z Królestwem Węgierskiem drogą najkrótszą i najdogodniejszą, Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

„Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, ażeby spowodował budowę drogi z Zakopanego do Łysej Polany, i w tym celu, po przeprowadzeniu ostatecznych rokowań ze stronami interesowanemi udzielił potrzebnej dla tej budowy pomocy technicznej, oraz subwencyi krajowej z funduszu przeznaczonego na zasiłki dla dróg powiatowych i gminnych".

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Lwów dnia 31. października 1889.

Marszałek krajowy:
Tarnowski, *w. r.*

Sprawozdawca:
Józef Wereszczyński *w. r.*
Członek Wydziału krajowego.

Z drukarni i litografii Pillera i Sp.

L. W. kr. 43.289/89.

Aleg. 105.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego o regulacyi rzeki Nowego Brnia z dopływami.

Wysoki Sejmie!

W sprawozdaniu swem o popieraniu kultury krajowej na polu budowli wodnych z dnia 4. października r. b. L. 42.970/89, które Wys. Sejm uchwałą z d. 19. października b. r. komisyi gospodarstwa krajowego przekazał do załatwienia, podał był Wydział krajowy na stronie 8, iż nie omieszka w ciągu tegorocznej sesyi przedłożyć Wys. Sejmowi ponownego wniosku na uznanie regulacyi Nowego Brnia za przedsiębiorstwo krajowe, skoro tylko komisya kolaudacyjna przedłoży swe sprawozdanie i zestawienie rachunków spółki będzie wykończone, a Wydział krajowy uzyska tem samem podstawę cyfrową do obliczenia kosztów robót, które przy tej regulacyi wykonać jeszcze będzie potrzeba.

1. Gdy tak komisya kolaudacyjna czynności swe ukończyła i sprawę z nich zdała ·/. jak i rachunki spółki wodnej sprawdzone zostały, Wydział krajowy pozwala sobie przedłożyć ponownie Wys. Sejmowi sprawozdanie w tym przedmiocie z wnioskiem przy końcu umieszczonym.

Już w pierwszem swem sprawozdaniu z r. 1884 o popieraniu krajowych przedsiębiorstw melioracyjnych na zasadzie ustawy państwowej z dnia 30. czerwca 1884 dz. u. p. Nr. 116 zwrócił Wydział krajowy uwagę Wys. Sejmu, że regulacya Nowego Brnia zasługiwałaby na uznanie tejże za przedsiębiorstwo krajowe, o co też już wówczas w relacyi swej upraszała reprezentacya powiatu dąbrowskiego i tylko z uwagi na wysokość udziału kraju w kosztach, wobec licznych a nowych przedsiębiorstw melioracyjnych, proponował Wydział krajowy Wys. Sejmowi zastosowanie wymogu §. 4 p. 2. a powołanej ustawy t. j. przyznanie zasiłku w wysokości 30% kosztów budowy.

W następnym roku przedstawił nam znowu Wydział powiatowy w Dąbrowie (sprawozdanie z d. 20. listopada 1885 L. 1441) petycyę stron interesowanych, wystosowaną do Wys. Sejmu o oddanie zarządu budowy Wydziałowi krajowemu, oraz ogłoszenie regulacyi Nowego Brnia za przedsiębiorstwo krajowe, lecz ponieważ podówczas od wejścia w życie odnośnej ustawy specyalnej zaledwie kilka miesięcy upłynęło, uważaliśmy, że jeszcze nie jest na czasie przedłożyć Wys. Sejmowi jakikolwiek w tym kierunku wniosek.

To zapatrywanie nasze podzielała również komisya gospodarstwa krajowego i obecnie przez usta swego sprawozdawcy, dzisiejszego Ekscelencyi Marszałka uznała, że roboty prowadzone przez tak zbiorowe ciało, jakiem jest spółka wodna, nie mogą z powodu częstszych sprzeczności interesów członków spółki postępować z taką szybkością i akuratnością, jaka byłaby pożądaną w interesie tak ważnych dla kultury krajowej przedsiębiorstw, jednak z powodu powyżej przez nas podanego, iż nie należy zmieniać dopiero co sankcyonowanej ustawy i w ogóle dla zasady, że zmiany tego rodzaju postanowień zapadłych w drodze ustawodawczej powinny wchodzić do Wys. Sejmu tylko jako przedłożenia Wydziału krajowegn, postawiła komisya gospodarstwa krajowego wniosek przejścia do porządku dziennego nad odnośną petycyą stron interesowanych, a Wys. Sejm przychylił się do tego wniosku uchwałą z dnia 21. grudnia 1885 L. 678.

Gdy wreszcie w roku zeszłym Wydział powiatowy dąbrowski sprawozdaniem z d. 28. sierpnia 1888 L. 1499 przedstawił nam ponownie petycyę 14 obszarów dworskich i 10 gmin do Wys. Sejmu o uznanie regulacyi Nowego Brnia za przedsiębiorstwo krajowe, a nadto przewodniczący spółki wodnej p. Jan baron Konopka relacyą z d. 10. września 1888 zwrócił naszą uwagę na potrzebę zmiany ustawy o regulacyi tej rzeki w tym kierunku, ażeby czas trwania robót został przedłużonym, gdyż w terminie przepisanym ustawą budowa nie może być wykończoną, przedłożyliśmy Wys. Izbie wyczerpujące sprawozdanie w tym przedmiocie, które uchwałą z d. 5. października 1888 przekazane zostało komisyi gospodarstwa krajowego.

W przedłożeniu tem, które, jak to już w tegorocznem sprawozdaniu naszem o popieraniu kultury krajowej na polu budowli wodnych wspominamy, nie zostało przez komisyę załatwione i nie weszło na porządek dzienny obrad Wys. Sejmu, przedstawiliśmy wynik naszych badań nad tą sprawą, które tu powtarzamy, uzupełniwszy je datami zebranemi z przebiegu robót w roku bieżącym.

I tak, z załączonego zestawienia rachunków spółki wodnej dla regulacyi Nowego
Alegat 2. Brnia (Alegat 2) okazuje się, że o ile dotychczasowy rezultat budowy jest niepokaźny, o tyle z drugiej strony wydatki nieproduktywne przedstawiają zanadto wysoką sumę.

A mianowicie, podczas gdy koszta właściwej budowy w tem pięcioleciu wynoszą 144.926 zł. 16 ct., zamiast preliminowanej ustawą sumy 303 915 zł. t. j. zaledwie 47%, to koszta administracyi, które przy podobnych budowlach nie przenoszą zwykle 7% kosztów robót, wynoszą dotychczas 18.011 zł. 34 ct., która to kwota ze względu na wykazane powyżej koszta przedstawia 12·4% wydatku na właściwą budowę.

Gdy nadto koszta komisyj i katastru konkurencyjnego dosięgają przy regulacyi Nowego Brnia wcale poważnej sumy 17.883 zł. 43 ct. czyli 4% sumy kosztorysowej, to zachodzi słuszna obawa, że pomimo znacznej rozległości okręgu konkurencyjnego strony interesowane będą nad możność obciążone.

Z uwagi tedy, że do tego niekorzystnego wyniku robót przyczynił się głównie brak obznajomionego ze sprawą i doświadczonego zarządu jaki jest konieczny dla tak znacznego, bo prawie dwa powiaty obejmującego przedsiębiorstwa, a jakiego spółka wodna mimo niezaprzeczonej gorliwości i szczerych chęci wytworzyć nie zdoła; następnie gdy z dotychczasowej pięcioletniej praktyki okazało się, że nie tylko roboty nie mogą być przez spółkę wykonane w terminie oznaczonym ustawą, ale nadto koszta administracyi, które wedle ustawy wyłącznie spółka ponosi, nadmiernie obciążają strony interesowane, postanowiliśmy, w uwzględnieniu tylekrotnych przedstawień reprezentacyi powiatu dąbrowskiego i zeszłorocznej uchwały komisyi gospodarstwa krajowego, objąć tymczasowo w zarząd roboty regulacyjne na Nowym Brniu i jego dopływach, a Wys. Sejmowi przedłożyć ponowny wniosek na uznanie tej największej z dotychczas przez Wys. Izbę uchwalonych robót melioracyjnych za przedsiębiorstwo krajowe przy równoczesnem przedłożeniu terminu ukończenia budowy do r. 1895.

Na poparcie jeszcze powyższych wywodów pozwala sobie Wydział krajowy porównać koszta, jakie wedle odnośnych ustaw specyalnych, obowiązane są ponosić strony interesowane przy przedsiębiorstwach krajowych na Powiślu, z kosztami, które dotkną uczestników spółki wodnej dla regulacyi Nowego Brnia.

Porównanie to w tym wypadku o tyle jest dopuszczalne i charakterystyczne, że wszystkie te roboty znajdują się w tych samych warunkach i te same korzyści mają zapewnić interesowanym.

A mianowicie, pod czas gdy

przy regulacyi Kisieliny wynosi przeciętny 30% datek konkurencyjny z 1 morga	3 zł.	12 ct.
„ „ Łęgu „ „ „ „ „ „ „	4 „	07 „
„ „ Trześniówki „ „ „ „ „ „ „	4 „	75 „
„ „ Nowego Brnia „ „ „ „ „ „ „	7 „	37 „

przy przejściu spółki Nowego Brnia na przedsiębiorstwo krajowe, niekorzystny stosunek ten nieco się polepszy bo przeciętny 30% datek konkurencyjny z 1 morga wynosić będzie 5 zł. 55 ct., zawsze jednak będzie on wyższym, aniżeli to ma miejsce przy innych sąsiednich przedsiębiorstwach melioracyjnych.

Jeżeli jeszcze ten ważny wzgląd weźmiemy na uwagę, że ten stosunkowo wysoki datek konkurencyjny dotyka właśnie te okolice, które prawie rok rocznie są zalewane, to nasuwa się słuszna obawa, podniesiona w relacyi Wydziału powiatowego w Dąbrowy z dnia 27. września b. r. l. 1.437, że z powodu ciągłych klęsk powodzi i nieurodzaju ściągnięcie datków konkurencyjnych w wysokości projektowanej pierwotną ustawą będzie prawie niemożebnem. Przytem roboty melioracyjne w tych stronach nie ograniczą się jedynie na regulacyi Nowego Brnia i jego dopływów, lecz dokładne osuszenie zabagnionych łąk i podmokłych pól wymagać będzie licznych robót dodatkowych, całego szeregu kanałów osuszających i nawadniających, które będą konieczne dla zupełnego wyzyskania korzyści z regulacyi Nowego Brnia i jego dopływów, a których koszta już wyłącznie poniesione być muszą przez strony interesowane.

Dlatego, ażeby doprowadzić skutecznie do końca dzieło tak doniosłe dla podniesienia kultury na obszarze wynoszącym więcej niż 31.000 morgów, Wydział krajowy po zebraniu dostatecznych dat, które wykazały dowodnie potrzebę zmiany dotyczącej ustawy, a tem samem konieczność poniesienia większej ofiary ze strony kraju i państwa, nie waha się wniosek swój zeszłoroczny ponowić.

W razie przyjęcia przez Wysoką Izbę tego wniosku, należałoby podobnie jak przy innych przedsiębiorstwach krajowych utworzyć oddzielny fundusz regulacyjny, z którego byłyby pokryte nie tylko koszta właściwej budowy, lecz także i koszta przyszłego zarządu, które dotychczas wraz z kosztami komisyj i katastru konkurencyjnego, pokrywała według ustawy wyłącznie spółka wodna.

Po utworzeniu takiego osobnego funduszu regulacyjnego dla Nowego Brnia i jego dopływów, zostającego pod zarządem Wydziału krajowego, winna będzie spółka wodna, której dotychczas na mocy ustawy z dnia 13. maja 1885 Dz. u. kr. Nr. 34. były asygnowane zasiłki krajowe i państwowe, wpłacić do tego funduszu zapadłe w myśl wymienionej wyżej ustawy:

a) pierwsze pięć rat zasiłków krajowych w kwocie . . .	91.174 zł.	50 ct.
b) „ „ „ „ państwowych „	91.174 „	50 „
c) „ „ „ prestacyj członków spółki „ . . .	121.566 „	— „
Razem . .	303.915 zł.	— ct.

Od tej sumy jednak potrącić należy koszta wykonanej dotychczas przez spółkę budowy, które według załączonego aktu kolaudacyjnego wynoszą kwotę 138.399 zł. 38 ct., oraz koszta dalszej budowy, którą Wy-

dział krajowy na mocy §. 23. statutu spółki wodnej na rachunek jej prowadzić będzie do czasu wejścia w życie niniejszej ustawy.

Ponieważ koszta całej regulacyi wynosić mają sumę . . 460.000 zł. — ct.

Zatem do pokrycia uzupełniającej reszty w kwocie . . . 156.085 zł. — ct.

mają się przyczynić, począwszy od r. 1890.

a) fundusz krajowy zasiłkiem w kwocie 92.825 zł. 50 ct.
celem uzupełnienia uiszczonych już 5 rat
po 18.234 zł. 90 ct.=91.174 zł. 50 ct. . . . do sumy 184.000 zł.=40% od 460.000 zł.

b) fundusz państwowy zasiłkiem w kwocie 46.825 zł. 50 ct.
celem uzupełnienia mających się uiścić 5 rat
po 18.234 zł. 90 ct.=91.174 zł. 50 ct. . . . do sumy 138.000 zł.=30% od 460.000 zł.

c) wreszcie spółka wodna dla regulacyi
Nowego Brnia kwotą . . . . . 16.434 zł.
celem uzupełnienia mających się uiścić 5 rat
po 24.313 zł. 20 ct.= 121.566 zł. . . . . do sumy 138.000=30% od 460.000 zł.

Razem 303 915 zł. 156.085 zł. 460.000 zł.

W zeszłorocznem sprawozdaniu Wydział krajowy przyjął na koszta całej regulacyi Nowego Brnia z dopływami kwotę . . . . 459.790 zł.

dodając do kosztów właściwej budowy, obliczonych w pierwotnym kosztorysie na . . . . 425.481 „

na koszta przyszłego zarządu . . . . 25.000 „

i na koszta katastru konkurencyjnego . . . . . . 9.309 „

Razem . 459.790 zł.

Gdy jednakowoż przy dyskusyi nad tym przedmiotem w komisyi gospodarstwa krajowego odezwały się poważne głosy, że koszta katastru konkurencyjnego powinna wyłącznie pokryć spółka wodna, przeto w niniejszem przedłożeniu opuszczamy tę kwotę.

Natomiast wobec znacznych, chociaż przez komisyę kolaudacyjną usprawiedliwionych przekroczeń pierwotnego kosztorysu, szczególnie w rubrykach na koszta konserwacyi i wydatki nieprzewidziane uważamy za konieczne podwyższyć odnośne rubryki. A mianowicie pozostawiając na koszta zarządu, które po wejściu w życie niniejszej ustawy ponosić musi fundusz regulacyjny, a które dotychczas spółka wodna obowiązaną była wyłącznie pokrywać kwotę 25.000 zł. — ct.

podwyższamy rubrykę na koszta utrzymania w czasie budowy o kwotę 5.305 „ 02 „

a wydatki nieprzewidziane o kwotę . . . . . . 4.213 „ 98 „

Razem . 34.519 zł. — ct.

tak, iż z preliminowaną pierwotnym kosztorysem kwotę . 425.481 „ — „

całkowita suma kosztów regulacyi Nowego Brnia z dopływami wynosić będzie . . . . 460.000 zł. — ct.

W razie przedłużenia pierwotnego siedmioletniego okresu budowy o cztery lata, musiałyby przeznaczone na fundusz regulacyjny Nowego Brnia datki być rozłożone na sześć równych rat rocznych (począwszy od r. 1890) i przedstawiałyby rocznie następujące kwoty:

1. ze strony kraju . . . . 15.470 zł. 92 ct.
2. ze strony państwa . . . . 7.804 „ 25 „
3. ze strony spółki wodnej . . . . 2.739 „ — „

razem rocznie 26.014 zł. 17 ct.

W ten sposób uiszczana dotychczas na cel regulacyi Nowego Brnia rata roczna z funduszu krajowego mimo ogólnego podwyższenia wskutek rozłożenia na dłuższy okres

czasu obniży się o kwotę 2763 zł. 98 ct., zaś rata państwowa funduszu melioracyjnego z tego samego powodu o kwotę 7739 zł., a nie tylko spółka wodna, która pokryć musi dotychczasowe wysokie koszta zarządu, komisyj i katastru konkurencyjnego znacznej dozna ulgi, lecz także należyte i ekonomiczne wykonanie robót zostanie zapewnionem.

Spodziewając się, że J. E. Pan Minister rolnictwa nie odmówi podwyższenia zasiłku z państwowego funduszu melioracyjnego w kwocie 10.355 zł. 70 ct., a oraz że Wysoki Sejm w interesie sprawy obchodzącej żywo 43 gmin i 39 obszarów dworskich w dwóch powiatach przychyli się do prośby Reprezentacyi powiatu dąbrowskiego, poważamy się przedstawić Wysokiemu Sejmowi wniosek:

3. Wysoki Sejm raczy uchwalić załączony ·/. projekt ustawy o wykończeniu regulacyi rzeki Nowego Brnia z dopływami.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

We Lwowie dnia 27. października 1889.

Marszałek krajowy:
Tarnowski w. r.

Sprawozdawca:
Wereszczyński w. r.
Członek Wydziału krajowego.

Alegat 1. do sprawozdania Wydziału krajowego L. 43.289/89.

Protokół kolaudacyjny

spisany wskutek rozporządzenia Wydziału krajowego z 19. czerwca 1889 r. L. W. 21.544 w Słupcu 14. sierpnia 1889 r. w celu odbioru w myśl §. 28. statutu spółki wodnej dla regulacyi Nowego Brnia z dopływami, robót wykonanych przez rzeczoną spółkę.

W skład komisyi kolaudacyjnej wchodzą:

1. Ze strony c. k. Namiestnictwa, p. Maciej Moraczewski c. k. radca budownictwa, delegowany rozporządzeniem c. k. Namiestnictwa z 11. maja 1889 r. l. 29.749.

2. Ze strony Wydziału krajowego:

a) p. Józef Jankowski inżynier krajowego biura melioracyjnego, delegowany powołanem na wstępie rozporządzeniem Wydziału krajowego,

b) ks. Franciszek Baliński proboszcz w Słupcu, delegat Wydziału krajowego do spółki wodnej dla regulacyi Nowego Brnia z dopływami,

c) p. Tadeusz Sikorski inżynier kraj. biura melioracyjnego, wykonujący inspekcyę robót.

3. Ze strony spółki wodnej: Prezes Rady pow. dąbrowskiej p. Seweryn Kisielewski, zastępca przewodniczącego i delegat spółki wodnej, któremu towarzyszy kierownik budowy p. Maryan Röhrich.

Przedmiot kolaudacyi.

Przedmiotem kolaudacyi, czyli odbioru robót, są budowy wykonane na przestrzeni głównego koryta rzeki Nowego Brnia od ujścia do Wisły klm. 0 + 000 do ujścia potoku Zgórsko z lewego brzegu przy klm. 8 + 310.

Stan znaleziony.

Komisya kolaudacyjna przeprowadziła oględziny prac na miejscu i zbadała szczegółowo wszystkie roboty i objekta, tudzież stwierdziła przez pomiary próbne na podstawie załączników, które sporządził inżynier p. Józef Jankowski, a które stanowiąc część składową niniejszego protokołu, zawierają:

a) Profil podłużny projektowanego koryta rzeki Nowego Brnia od klm. 0+000 do klm. 8+310 z uwidocznieniem kolorem niebieskim rzędnych dna, oraz rzędnych obu wałów, jako też samego dna niebiesko i wałów zielono, według wykonania a w szczególności według niwelacyi podwójnie wykonanej dnia 6. sierpnia i dnia 10. sierpnia 1889 i nawiązanej do punktów stałych 1884 r.

b) Profile poprzeczne wykazanego koryta w porównaniu z korytem normalnem przyjętem w projekcie.

c) Częściową sytuacyę dla wykonania wykonanych robót co następuje:

1. Roboty ziemne wykonano zgodnie z projektem, koryto ma głębokości we środku w ogólności większe o 10—20 cm. od projetowanej, wały mają wysokość dostateczną.

Ruch w ziemi był w korycie wód wielkich bardzo zbliżony do zaprojektowanego, w korycie zaś małej wody o tyle większy, że z powodu wyższego stanu wody, aniżeli przyjęto w projekcie, najdolniejszą warstwę wielkiego koryta wybierano z pod zwierciadła wody i zaliczono ją do wykopu małego koryta.

Oprócz tego małe koryto już po wykonaniu zostało częściowo zamulone i trzeba było z niego znaczną masę namułu i piasku po raz drugi usunąć.

2. Ubezpieczenia szkarp i dna wypadły w niektórych punktach odmiennie od projektu.

W kilku miejscach wykonano na szkarpach obitkę faszynową miasto odarniowania; uczyniono to naprzeciw wybiegu potoka Zgórsko, w paru silniejszych krzywiznach i w pobliżu Wisły dla lepszego zabezpieczenia.

Płotki podłużne ustawiające brzegi koryta małej wody opuszczono w kępie nad Wisłą na przestrzeni, w której użyto starego koryta mającego brzegi wikliną porosłe.

Gdzie szkarpa koryta wielkiej wody przecina się z dnem, ustawiono w miejscach na obsuwanie się narażonych, płotki jednorzędowe.

Celem wyrównania dna koryta wielkiej wody przez chwytanie namułu w kępach nad Wisłą ustawiono kilka systemów płotków dwurzędnych podścielanych, wypełnionych ziemią.

Ponieważ dla ułatwienia komunikacyi w celach gospodarskich konieczne były w wielu miejscach przejazdy przez uporządkowane koryto Brnia, przeto wykonano takowe w formie ramp do dna rzeki sprowadzonych, częściowo wyściółką ustalonych, a ogrodzonych z obu stron jednorzędowymi płotkami.

3. Szluzy i przepusty w ilości siedmiu wykonano wedle projektów z temi jednak zmianami, iż

a) wzmocniono zafundamentowanie wszystkich szluz z powodu grzązkiego gruntu, tudzież ustawiono przy typach Nr. 4 i 5 gęściej ramy wewnętrzne.

b) użyto przy szluzie Nr. 1 materyału dębowego, miasto sosnowego.

c) wyprowadzono od odpływów szluz do koryta małej wody znaczne rowy, które częściowo zabezpieczono w dnie wyściółką a w dolnych krawędziach szkarp, pojedynczemi płocikami, tudzież wyrównano spadki między dnami szluz a starych rowów od przypływów.

4. Mosty oba t. j. w gościńcu szczucińsko-bugajskim i w trakcie ze Szczucina do Mielca wykonano wedle projektów, gdy jednak most pierwszy jest o 4 mtr. od drugiego dłuższy i ma 3 otwory miasto 5, co ułatwia odpływ wysokich wód i lodów i skutkiem tego wymagał silniejszych (zazębionych) dźwigarów, przeto koszta jego wypadły wyżej od mostu w trakcie szczucińsko mieleckim.

Wykonanie.

Komisya kolaudacyjna przekonała się, że wszystkie roboty tak kosztorysowe jak i nadkosztorysowe zostały wykonane w sposób racyonalny, że to co zrobiono ponad kosztorys było rzeczywiście niezbędnie potrzebne, i że przeciwko uznaniu dotychczasowego postępu uporządkowania Nowego Brnia, jako wszelkim technicznym wymaganiom odpowiadającego żadna przeszkoda nie zachodzi.

Komisya wyraża przekonanie, że dla ułatwienia w przyszłości konserwacyi Nowego Brnia w części już uregulowanej i w przestrzeniach dopiero uregulować się mających należałoby:

a) dno koryta dla wielkiej wody, przeważnie wegetacyi pozbawione obsiać stosownie złożonymi mięszankami;

b) płotki jednorzędowe ustalające brzegi koryta małej wody wykonywać jak dotąd z palików sosnowych, ale ze świeżej wikliny, któraby puściwszy pędy, brzegi te stale zabezpieczyła. Przy corocznem obcinaniu pędów wiklina nie wywoływa zamuleń, a płotki z niej nie będą potrzebowały takich napraw, jakich koniecznie potrzebują płotki z suchego chrustu wierzbowego wystawione na zmienne działanie wody i powietrza.

Koszta wykonania.

Wedle rachunków budowy przedłożonych przez wydział spółki regulacyi Nowego Brnia z dopływami, których rzeczowe i liczbowe sprawdzenie przez biuro melioracyjne i oddział rachunkowy Wydziału kraj. zastrzega się, wynoszę koszta uporządkowania tej przestrzeni Nowego Brnia, która jest przedmiotem niniejszej kolaudacyi 138.399 zł. 38 ct.

Porównanie wydatków w kosztorysie przewidzianych z wydatkami rzeczywistymi.

Ponieważ wedle załączonego zestawienia, kosztorys na podstawie którego preliminowano w ustawie regulacyi Nowego Brnia ogólną sumę kosztów na . . . . 425.481 zł. w. a.
zawierał na przestrzeń już uregulowaną kwotę . . . . 108.037 zł. „ „
a ponieważ wedle poprzedzającego ustępu niniejszego protokółu rzeczywiście wydano . . . . 138.399 zł. 38 ct.
przeto przekroczono o . . . . 30.362 zł. 38 ct.

Załącznik 4. wykazuje szczegółowo, przy których częściach robót i z jakich powodów powstało to przekroczenie, wynoszące około 28% pierwotnej sumy kosztorysowej.

Komisya kolaudacyjna uważa przekroczenie to jako usprawiedliwione i żywi przekonanie, że niektóre czynniki powodujące je nie objawią się przy dalszym postępie budowy jak n. p. koszta oczyszczenia korzta małych wód z namułów, które osiadły w niem dlatego, że nie można było wybrać tego koryta od dołu, bo tam trzeba było przedewszystkiem rozszerzyć koryto wielkiej wody i zakryć je obwałowaniem.

Z drugiej strony atoli komisya kładzie nacisk na okoliczność, że gdyby w dalszym toku regulacyi Nowego Brnia powstać miały wydatki nadkosztorysowe, stosunkowo równie znaczne jak dotychczas, to całkowite przekroczenie dosięgnęłoby cyfry bardzo poważnej. Rzeczą jest niezbędną, aby wszystkie władze i organa interesowane przy tych pracach, a w szczegól-

ności właściwa spółka wodna z całą energią i jak największą systematycznością dążyły do tego, iżby oszczędnościami przy regulacyi następnych przestrzeni Nowego Brnia, starano się pokryć przekroczenie w niniejszym akcie wykazane.

Delegat Wydziału spółki wodnej i zastępca przewodniczącego p. Seweryn Kisielewski ze swej strony dodaje, że można prawie na pewne spodziewać się takich oszczędności, gdyż jest nadzieja, że powody dotychczasowych przekroczeń w dalszym ciągu już zachodzić nie będą, a mianowicie:

Spółka rozpoczęła roboty za subwencye w części swojej asygnowane, zanim projekt wykończonym został, nie miała więc w rękach kosztorysu. Następnie prowadziła roboty według projektu inżyniera Jankowskiego, a kosztorys ten już znacznie był wyższym od sumy 425.481 zł. służącej za podstawę do ustawy o regulacyi Nowego Brnia.

Gdy jednak kosztorys ten wskutek polecenia Ministerstwa zmieniony został i zniżony do pierwotnej cyfry 425.481 zł., podczas gdy roboty mające być wykonane znacznie zwiększone zostały, to naturalnem jest, że mamy przekroczenia w porównaniu z kosztorysem ostatecznym, chociaż nie byłoby tychże, gdyby wzięto za podstawę wyższy kosztorys inżeniera Jankowskiego, według którego znaczna część robót faktycznie wykonaną została.

Wreszcie i to podnieść należy, że dla braku funduszów roboty były przez ubiegłe lata dorywczo prowadzone, nie wtedy, kiedy czas do robót był stosowny, ale wtedy kiedy subwencye udzielone były. W końcu wskutek zmiany projektu w ciągu robót, wykonano wiele robót podwójnym kosztem. N. p. w pierwszym projekcie miały być wały darniowane, w drugim zaś szkarpy koryta. Spółka wodna więc wykonała trzymając się ściśle projektów i jedno i drugie, przyczem i robota ziemna się zwiększyła, bo nieodarniowane szkarpy koryta zostały przez wodę i lody tak zniszczone, że zupełnej rekonstrukcyi wymagały.

Otóż to są wszystko czynniki, które więcej powtarzać się nie będą, mamy więc głębokie przekonanie, że dalszy ciąg robót wypadnie znacznie taniej, przez co oszczędnościami dotychczasowe przekroczenie pokryć będzie można.

Seweryn Kisielewski mp., delegat spółki, Röhrich, inżynier spółki.

Ponieważ co dopiero wyłuszczone zapatrywanie licuje w zupełności ze wszystkimi wywodami niniejszego protokółu, a tem samem nie daje powodu do jakichkolwiek uwag, przeto na tem akt kolaudacyjny zakończono.

Maciej Moraczewski mp., c. k. radca budownictwa. Seweryn Kisielewski, delegat spółki. Ks. Franciszek Baliński, delegat Wydziału krajowego. Tadeusz Sikorski, inżynier kraj. biura melioracyjnego. Józef Jankowski, inżynier kraj. biura melioracyjnego. M. Röhrich, inżynier spółki wodnej.

Alegat 2. do Sprawozdania Wydziału krajowego L. 43.289/89.

Zestawienie rachunków

Spółki wodnej dla regulacyi rzeki Nowego Brnia z dopływami

od r. 1884. po wrzesień 1889.

Poz.			zł.	ct.	zł.	ct.
	Dochody.					
	a) Rzeczywiste.					
1	Datki z funduszu krajowego		73.639	30		
2	„ z c. k. skarbu państwa		72.939	60		
3	Zapomogi c. k. skarbu państwa na pokrycie datków konkurencyjnych		2.193	80		
4	Datki od zarządów dóbr		500	—		
5	Ze sprzedaży narzędzi i materyałów		126	96		
6	Odsetki:					
	a) od lokowanych zapasów gotówki .	2.328 zł. 81 ct.				
	b) za kupony od obligacyj komunalnych Banku krajowego . . .	309 „ 03 „				
	c) zwrot przedpłaconych odsetek od pożyczki	172 „ 22 „	2.810	06	152.209	72
	b) Przenośne.					
7	Pożyczki zaciągnięte:					
	a) w gotówce	58.000 zł.				
	b) w obligacyach komunalnych Banku krajowego 25.000 zł., po kursie 99 zł. .	24.750 „	82.750	—		
8	Zaliczki zwrócone i wyrachowane		367	—	83.117	—
	Suma dochodów . . .		—	—	235.326	72
	c) Zapas kasowy początkowy		—	—	—	—
	Razem . . .		—	—	**235.326**	**72**

Poz.		zł.	ct.	zł.	ct.
	Wydatki.				
	a) Rzeczywiste.				
	A) Regulacya Nowego Brnia.				
	1. od km. 0.000 do km. 8.310.				
1	Wykupno gruntów	8.415	62		
2	Roboty ziemne	87.752	05		
3	Ubezpieczenia	6.599	93		
4	Szluzy i przepusty	8.474	46		
5	Mosty	8.687	71		
6	Konserwacya	6.787	35		
7	Nieprzewidziane	11.682	26	138.399	38
	2. od km. 8.310 w górę.				
1	Roboty ziemne	3.117	30		
2	Ubezpieczenia	281	10		
3	Szluzy	1.024	84	4.423	24
	B) Regulacya Rybnicy.				
1	Roboty ziemne	369	77		
2	Ubezpieczenia	208	27	578	04
	C) Regulacya Zgórska.				
1	Roboty ziemne	1.089	05		
2	Ubezpieczenia	436	45	1.525	50
	D) Wydatki wspólne.				
1	Materyały, narzędzia i sprzęty pozostałe . . .	—	—	5.462	91
2	Koszta projektu, katastru konkurencyjnego i komisyj .	17.883	43		
3	„ zarządu	18.011	34	35.894	77
				186.283	84
	b) Przenośne.				
1	Pożyczki spłacone: a) w kapitale	40.625	—		
	b) w odsetkach	4.924	38		
2	Koszta wygotowania obligacyj i różne drobne . .	235	58		
3	Zatrzymane rezerwy	950	—		
4	Zaliczki dane	367	—	47.101	96
	Suma wydatków . . .	—	—	233.385	80
	c) Zapas kasowy ostateczny	—	—	1.940	92
	Razem . . .	—	—	235.326	72

Przedłożenie Wydziału krajowego.

Ustawa

z dnia . . . . o wykończeniu regulacyi rzeki Nowego Brnia z dopływami.

Za zgodą Sejmu krajowego Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem rozporządzam, co następuje:

§. 1.

Regulacya rzeki Nowego Brnia z dopływami, która rozpoczętą została na podstawie ustawy z dnia 13. maja 1885 Dz. u. kraj. Nr. 34 przez przymusową spółkę wodną jako przedsiębiorstwo subwencyonowane z funduszu krajowego, ma być wykończoną począwszy od r. 1890 w ciągu lat sześciu jako przedsiębiorstwo krajowe.

§. 2.

Za podstawę techniczną tej regulacyi służyć ma uzupełniony w r. 1887 przez krajowe biuro melioracyjne i zatwierdzony rozporządzeniem ministerstwa rolnictwa z dnia 12. października 1887 l. 9811 projekt rządowy z r. 1875, preliminujący koszta właściwej budowy na 425.481 zł., które z kosztami zarządu za czas w §. 1. wskazany, a obliczonymi na 25.000 zł., tudzież podwyższeniem kosztów utrzymania w czasie budowy o 5.305 zł. 2 ct. i wydatków nieprzewidzianych kosztorysem o kwotę 4.213 zł. 98 ct., przedstawiają koszta całej regulacyi w sumie 460.000 zł.

Wydział krajowy jest jednak upoważnionym do poczynienia zmian w tym projekcie w porozumieniu z administracyą państwa w obrębie granic powyższej sumy kosztów budowy.

§. 3.

Koszta wykończenia budowy wraz z podwyższonymi wydatkami na utrzymanie w czasie budowy i nieprzewidzianym kosztorysem, zarówno jak i koszta zarządu począwszy od r. 1890,

pokryte będą z mającego się w tym celu utworzyć funduszu regulacyjnego.

Do tego funduszu regulacyjnego wpłacone być mają przedewszystkiem przez spółkę wodną zapadłe w myśl ustawy z dnia 13. maja 1885 Dz. u. kraj. Nr. 34 pierwsze pięć rat zasiłków krajowych i państwowych oraz prestacyj uczestników spółki wodnej za lata 1885 do 1889 w kwocie 303.915 zł. z potrąceniem kosztów wykonanej dotychczas budowy, a wynoszących wedle aktu kolaudacyjnego z dnia 14. sierpnia 1889 kwotę 138.399 zł. 38 ct., oraz kosztów dalszej budowy, którą Wydział krajowy na rachunek spółki wodnej prowadzić będzie do czasu wejścia w życie niniejszej ustawy.

Do pokrycia uzupełniającej reszty do sumy 460.000 zł. w kwocie 156.085 zł. mają się przyczynić począwszy od r. 1890:

a) fundusz krajowy bezzwrotnym zasiłkiem w kwocie 92.825 zł. 50 ct. celem uzupełnienia uiszczonych już pięciu rat do wysokości czterdziestu procent wskazanych powyżej kosztów całej regulacyi (460.000);

b) państwowy fundusz melioracyjny w myśl §. 6. ustępu 1. i §. 4. ustępu I. ustawy z dnia 30. czerwca 1884 Dz. u. p. Nr. 116 bezzwrotnym zasiłkiem w kwocie 46.825 zł. 50 ct. celem uzupełnienia mających się uiścić w myśl ustawy z dnia 13. maja 1885 Dz. u. kraj. Nr. 34 pięciu pierwszych rat zasiłków państwowych do wysokości trzydziestu procent kosztów regulacyi;

c) wreszcie spółka wodna dla regulacyi rzeki Nowego Brnia z dopływami kwotą 16.434 zł. celem uzupełnienia mających się uiścić w myśl powołanej pod b) ustawy krajowej pierwszych pięciu rat prestacyj do wysokości trzydziestu procent kosztów regulacyi.

§. 4.

Rozłożeniem i ściągnięciem datków stron interesowanych zajmie się zawiązana w myśl §. 1. ustawy z dnia 13. maja 1885. Dz. u. kraj. Nr. 34 spółka wodna dla regulacyi Nowego Brnia wraz z dopływami, której zakres działania w zastosowaniu do niniejszej ustawy określą dodatkowe postanowienia statutu mające się ułożyć przez władzę polityczną.

§. 5.

Wyszczególnione w §. 3. pod a), b), c) zasiłki krajowe i państwowe oraz prestacye spółki wodnej mają być uiszczone do funduszu regulacyjnego, począwszy od r. 1890 w sześciu równych ratach rocznych z góry.

§. 6.

Dla utrzymania wykonanych robót regulacyjnych po skończeniu budowy ma być utworzony osobny fundusz.

Fundusz ten składać się będzie:

1. z kwoty osiągniętej ze sprzedaży uzyskanych przy regulacyi gruntów, jako kapitału zakładowego;

2. z odsetek tej kwoty, jakie narosną w czasie budowy;

3. z dochodów uzyskanych z wydzierżawienia szkap koryta.

Dalsze postanowienia co do rozkładu reszty kosztów na kraj i strony interesowane, ewentualnie utworzenia w tym celu jednej lub więcej spółek wodnych i innych zarządzeń potrzebnych dla konserwacyi budowli, wydane zostaną w drodze ustawodawstwa krajowego.

§. 7.

Wykonanie robót regulacyjnych i konserwacyjnych, począwszy od r. 1890, zarówno jak i zarząd funduszu regulacyjnego i konserwacyjnego obejmuje Wydział krajowy.

Sposób wykonania przedsiębiorstwa i ostateczny kosztorys oznaczyć ma Wydział krajowy w porozumieniu z Namiestnictwem, któremu podobnie jak i spółce wodnej dla regulacyi Nowego Brnia wraz z dopływami przyznanym będzie wpływ odpowiedni na tok spraw technicznych i ekonomicznych przedsiębiorstwa.

Bliższe szczegóły co do zakresu i sposobu wywierania tego wpływu, oraz co do ewentualnego bezpośredniego współdziałania rządowych organów technicznych, określi rozporządzenie wykonawcze, które ułoży Wydział krajowy wspólnie z Namiestnictwem z zastrzeżeniem zatwierdzenia przez właściwe ministerstwa.

§. 8.

Sprzeczne z niniejszą ustawą postanowienia ustawy z dnia 13. maja 1885 Dz. u. kraj. Nr. 34 tracą moc obowiązującą.

§. 9.

Wykonanie tej ustawy poruczam Moim ministrom rolnictwa, skarbu i spraw wewnętrznych.

L. S. 901/1889.

Aleg. 106.

Wniosek.

Wysoki Sejm uchwali!

Sejm wzywa Rząd, aby urzędującym w kraju naszym Dyrekcyom ruchu kolei państwowej i kolei w zarząd państwa objętych, dyrekcyi poczt i telegrafów, dyrekcyom fabryk tytoniu i innym władzom i instytucyom państwowym polecił, by wszystkie w zakres rękodzielnictwa wchodzące potrzeby zakładów ich zarządom poruczonych zaspokajały u krajowych przemysłowców.

M. Michalski w. r.
wnioskodawca.

Albin Rayski, Zbyszewski, Dr. Midowicz, Sarnicki, T. Merunowicz, Klemensiewicz, Szczepanowski, Weigel, W. Rogoyski, Hausner, Romanowicz, Goldmann, Dworski, Ks. Sawa, F. Strzygowski, Palch, Kapri.

L. S. 902/1889.

Aleg. 107.

Wniosek.

Zważywszy, że postępowanie procesowe w celu wykonania ustaw z dnia 29. lutego 1880 r. l. 35 i 37 Dz. u. p., a względnie ustawy z dnia 24. maja 1882 r. l. 51 Dz. u. p., wedle którego niektóre sprawy karne podlegają kompetencyi Trybunałów I. instancyi, ze względu na swój cel nie jest usprawiedliwione, a dla mieszkańców naszego kraju jest połączone z wielkiemi stosunkowo trudami i kosztami, bo ci mieszkańcy muszą odbywać drogę często nad 100 kilometrów celem jawienia się przy rozprawach głównych w tych Trybunałach i to już po kilkakrotnem stawieniu się podczas dochodzeń w Sądzie powiatowym;

zważywszy dalej, że c. k. Prokuratorye Państwa i Trybunały I. instancyi z powodu znacznej liczby tych spraw nie mogą postępować i nie postępują z należytą i odpowiadającą celowi szybkością, kiedy tymczasem oddanie tych spraw karnych pod judykaturę Sądów powiatowych spowodowałoby znaczną ulgę nietylko dla Trybunałów, ale i dla samych Sądów powiatowych, zaś Prokuratorye Państwa nawet wcale temi sprawami by się nie zajmowały;

zważywszy w końcu, że Trybunałom I. instancyi należałoby pozostawić rozstrzyganie tych spraw tylko w wypadkach, jeżeli one są ważniejszemi z powodu rzeczywistej (faktycznej) szkody, która powstała z czynności, albo z zaniedbania, w myśl przytoczonych ustaw karygodnych, — podpisani wnoszą:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Wzywa się c. k. Rząd, by we właściwej drodze przeprowadził zmianę ustawy z dnia 24. maja 1882. L. 51. Dz. u. p. w tym kierunku, ażeby rozstrzyganie spraw o czyny karygodne wedle ustaw z dnia 29. lutego 1880. L. 35 i 37 Dz. u. p., o ile one należą do Sądów, przydzielano tylko wtedy Trybunałom I. instancyi, jeżeli z tych czynów albo z zaniedbania wynikła już szkoda materyalna, — we wszystkich zaś innych wypadkach, by sprawy tego rodzaju przydzielano Sądom powiatowym.

Dr. Sawczak *w. r.*
Wnioskodawca.

Rożankowski, Herasymowicz, Ochrymowicz, J. Romańczuk, Korol, Barabasz, Okuniewski, Sirko, Kułaczkowski, Antoniewicz, M. Siczyński, Hamorak, Dr. Olpiński, Żardecki, Teliszewski.

L. S. 941.

Aleg. 108.

Wniosek.

Zważywszy, że najżyźniejszą część Galicyi i Bukowiny, zawartą pomiędzy koleją Karola-Ludwika a koleją Lwowsko-Czerniowiecką, jedna tylko kolej żelazna w kierunku z Husiatyna do Stanisławowa przecina;

zważywszy, że na przestrzeni tej znajdują się miejscowości, od których dowóz zboża i wódki siłą bydlęcą do kolei żelaznej tak drogo kosztuje i tyle czasu wymaga, że dla producentów nie tylko korzystnie z konjunktur handlowych ale nawet wprost spieniężenie produktu bez straty jest niemożebnem;

zważywszy, że wysokość kosztów transportu siłą bydlęcą czyni dla tej mało zalesionej prestrzeni import materyału opałowego i budowlanego niemożliwem, a zatem zagraża wyniszczeniu reszty pozostałych tu jeszcze a ze względu na klimat koniecznie potrzebnych lasów;

zważywszy, że kraj i państwo bezpośrednio są interesowane w utrzymaniu i podniesieniu siły podatkowej tej najżyźniejszej okolicy a skarb państwa poniósłby straty nieobrachowane, gdyby przemysł wódczany w takowej upadł lub zmalał wskutek niemożliwości eksportu;

zważywszy, że najzamożniejsi właściciele ziemscy tej okolicy gotowi są wybudować tamże rozgałęzioną sieć kolei żelaznych, jeżeli państwo, kraj i interesanci zechcą niewielkim stosunkowo udziałem w kosztach budowy podzielić z nimi ryzyko takiego przedsiębiorstwa nieodłącznie;

zważywszy, że bezpośrednio w wybudowaniu tej sieci lokalnych kolei i interesowane powiaty, jakoteż pojedyncze osobistości dały dowód uznania potrzeby tego przedsiębiorstwa i ofiarności dla umożliwienia takowego, zobowiązując się do przyczynienia się do kosztów łączną sumą 495.000 zł.;

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Przeznacza się na budowę sieci kolei lokalnych wschodnio-galicyjskich w kierunku z Tarnopola przez Dżuryn do Zaleszczyk, Skały i Mielnicy z funduszu krajowego subwencyę

w sumie 500.000 zł., płatnej w ratach rocznych po rozpoczęciu budowy, nie wcześniej jednak jak począwszy od roku 1891 pod warunkiem, że koleje te budowane będą kosztem państwa, albo że się skarb państwa przyczyni do kosztów budowy subwencyą w wysokości przynajmniej 1,000.000 zł.

Chamiec
wnioskodawca.

ks. Sawa, Niezabitowski, Palch, Mazaraki, Rosenstock, Bobczyński, Ziemiałkowski, E. Micewski, F. Jędrzejowicz, Tadeusz Langie, Wiktor, Stręk, Tyszkowski, Weigel, Emil Torosiewicz, St. Tarnowski (mł.), Hausner, Dr. Midowicz, A. Czaykowski, St. Jędrzejowicz, T. Merunowicz, Bobrzyński, A. Jędrzejowicz, W. Dzieduszycki, Dr. T. Rutowski, Łączyński, Borkowski, Klemens Dzieduszycki, Kornel Horodyski, Klemens Żywicki, Siemiginowski, Tom. Rozwadowski, Biliński, Szeliski, Władysław Kozłowski, Szeptycki, Mikołaj Torosiewicz, Krynicki, Zagórski, Schnell, Abrahamowicz, Dr. Olpiński, Lenartowicz, Klemensiewicz, Fruchtman, Żardecki, Szczepanowski, Romanowicz, Dr. A. Asnyk, W. Rogoyski, Dworski, Albin Rayski, Czartoryski, Marchwicki, J. Strzygowski, St. Tarnowski, Madeyski, Dr. Okuniewski, Rożankowski, Antoniewicz, Korol, Hamorak, Dr. Sawczak, Barabasz, Kułaczkowski, Kowalski, Sarnicki, Teliszewski, Herasimowicz, W. Wolański. Mandyczewski.

L. S. 938/89.

Aleg. 109.

Sprawozdanie

komisyi przemysłowej o przedłożeniu Wydziału krajowego odnoszącem się do czynności w celu podniesienia rękodzielnictwa i przemysłu w kraju.

(Część I. Stypendya, zasiłki i pożyczki z funduszu przemysłowego.)

Wysoki Sejmie!

Przekazane uchwałą wys. Sejmu z dnia 17. października b. r. komisyi przemysłowej do zdania sprawy przedłożenie Wydziału krajowego, obejmuje czynności Wydziału krajowego, a względnie krajowej komisyi dla spraw przemysłowych odnoszące się do popierania rękodzieł i przemysłu:

1. przez zakładanie, urządzanie lub też rozszerzanie szkół przemysłowych i warsztatów wzorowych;

2. przez udzielanie stypendyów kształcącym się w zawodach przemysłowych i przez dawanie zasiłków lub pożyczek przedsiębiorstwem przemysłowym.

Jak w latach ubiegłych tak i w roku bieżącym komisya podzieliła referaty stosownie do powyżej wyszczególnionych dwóch głównych kierunków działalności Wydziału krajowego a względnie krajowej komisyi dla spraw przemysłowych.

Sprawozdanie Wydziału krajowego obejmuje także obszerną relacyę o czynnościach odnoszących się do opodatkowania towarzystw zarobkowych i przemysłu domowego. Sprawozdanie komisyi o tych usiłowaniach Wydziału krajowego będzie przedmiotem osobnego referatu.

Niniejsze sprawozdanie obejmuje czynności Wydziału krajowego, a względnie krajowej komisyi odnoszące się do stypendyów przemysłowych, zasiłków na cele przemysłowe i pożyczek z funduszu przemysłowego.

Zanim jednak przystąpimy do tego przedmiotu, komisya przemysłowa, nawiązując do zeszłorocznego swego sprawozdania, pozwala sobie zrobić uwagę odnoszącą się do składu i wewnętrznej organizacyi krajowej komisyi dla spraw przemysłowych.

W zeszłorocznem sprawozdaniu komisya przemysłowa umieściła następujący ustęp odnoszący się do składu krajowej komisyi.

„Ażeby komisyę krajową, ów powołany do opieki nad rozwojem przemysłu w kraju organ, uczynić bardziej wszechstronną, ażeby jej w wyższym jeszcze stopniu umożebnić gruntowne poznanie potrzeb przemysłu rękodzielniczego i sposobów zaspokojenia tych potrzeb, ażeby nie brakło w składzie krajowej komisyi żadnego czynnika, mogącego bądź wiedzą fa-

chową, bądź nabytą praktyką przyczynić się do zapewnienia jej działalności wszechstronnych praktycznych rezultatów, należałoby zdaniem naszem, powołać do składu komisyi osobę zajmującą się praktycznie przemysłem. Sejmowa komisya przemysłowa nie proponuje wys. Sejmowi w tym względzie formalnego wniosku, ponieważ powoływanie osobistości do składu komisyi leży w zakresie działania Wydziału krajowego a względnie krajowej komisyi. Nie mogła jednak sejmowa komisya przemysłowa pominąć tej, jej zdaniem, ważnej okoliczności, że w składzie komisyi brak dotychczas czynnika, który zdaniem naszem, ważne może oddać usługi jako łącznik między krajową komisyą a szerokiemi kołami przemysłowców. Sejmowa komisya przemysłowa jest przekonana, że wystarczy wskazanie tej luki, aby ona jaknajrychlej zapełnioną została".

Zdawało się sejmowej komisyi przemysłowej, że tak wyraźnie i dobitnie nakreślone życzenie zaaprobowane następnie przez wys. Sejm uchwałą z dnia 19. października 1888 będzie dostateczną wskazówką dla krajowej komisyi, w jakim kierunku ma ona uzupełnić się przy zawakowaniu jednego lub więcéj miejsc w jej składzie.

Krajowa komisya pomimo, że po uchwale sejmowej była w położeniu kooptowania jednego członka, nie poszła za wskazówką daną jej ze strony wys. Sejmu i nie powołała do swego grona osoby zajmującej się praktycznie przemysłem.

W sprawozdaniu krajowej komisyi dołączonem do przedłożenia Wydziału krajowego znajdujemy odnoszący się do tej sprawy ustęp, który brzmi: „W sprawozdaniu sejmowej komisyi przemysłowej z dnia 15. października 1888 l. 750, wspomniano o powołaniu rękodzielnika do grona krajowej komisyi. Lecz nie tyle z zasadniczych względów, jak raczej z formalnych powodów komisya postanowiła na razie nie przedkładać wys. Wydziałowi krajowemu stanowczego wniosku w tym przedmiocie. Te powody formalne były następujące: Komisya zaledwie przed rokiem ukonstytuowała się na podstawie zreformowanego statutu, przeto uznano za niewłaściwe przystępować do nowych zmian w jej składzie, zanim jeszcze mogły stać się widocznemi dodatnie lub ujemne strony świeżo dokonanej reformy. Powtóre w myśl §. 6 statutu komisyi, gasną w tym roku mandaty wszystkich jej członków, przeto będzie sposobność do przeprowadzenia potrzebnych zmian w jej składzie, a to nawet bez zmiany statutu, o ile dotychczasowy skład uznany zostanie za niewystarczający lub nieodpowiedni".

Komisya przemysłowa pozwala sobie zauważyć, że w zeszłorocznem swojem sprawozdaniu nie żądała bynajmniej zmiany zasadniczej składu krajowej komisyi, lecz że jej chodziło o to, aby w gronie osób zasiadających w tej komisyi, bądźto powołanych przez Wydział krajowy, bądź też kooptowanych przez samą komisyę krajową, były także osoby zajmujące się praktycznie przemysłem.

Wprawdzie komisya przemysłowa, jak to już wypowiedziała w zeszłorocznem sprawozdaniu, uważa skład krajowej komisyi za odpowiedni, lecz nie tai bynajmniej swego przekonania, że skład dotychczasowy jest niewystarczający, ponieważ brak w jej składzie czynnika, który nabytą praktyką i fachową znajomością przemysłu rękodzielniczego mógłby zapewnić działalności komisyi krajowej bardziej wszechstronne praktyczne rezultaty.

Uzupełnienie krajowej komisyi w tym kierunku uważa komisya przemysłowa i w roku bieżącym za konieczne, a to tem bardziej, o ile że tak w komisyi przemysłowej jak i w komisyi budżetowej wyłoniła się konieczna potrzeba zorganizowania fachowej kontroli nad wzorowymi warsztatami i fachowemi szkołami przemysłowemi kosztem kraju utrzymywanemi. Organizacya ta wtedy tylko może być i będzie dobrą i praktyczną, jeżeli do jej zaprowadzenia powołane zostaną także, i w pierwszym rzędzie osoby zajmujące się praktycznie przemysłem.

Komisya przemysłowa, chcąc tym razem większy jeszcze położyć nacisk na poruszoną powyżej sprawę, pozwala sobie na końcu dzisiejszego sprawozdania przedłożyć Wysokiemu Sejmowi do uchwały odpowiednią rezolucyę.

Jak już powyżej wyszczególniono obejmuje niniejsze sprawozdanie 3 działy, a mianowicie: 1. stypendya, 2. zasiłki, i 3. pożyczki z funduszu przemysłowego.

---

ad 1. Przy udzielaniu stypendyów tak Wydział krajowy jak i krajowa komisya kierują się przedewszystkiem względem na należyty rozwój szkół fachowych przemysłowych i warsztatów wzorowych, a więc uwzględniają przedewszystkiem tych petentów, zdolnych i pracowitych uczniów tych szkół, którzy po wykształceniu się w kraju i za granicą z pomocą tych stypendyów w różnych zawodach rękodzielniczych byliby odpowiednimi kierownikami, instruktorami fachowymi, nauczycielami i przodownikami warsztatowymi szkół fachowo-przemysłowych i warsztatów wzorowych. Niedostatek odpowiednio wykształconych nauczycieli stanowi bowiem jednę z głównych przeszkód w rozwoju szkolnictwa przemysłowego w kraju naszym. W drugim rzędzie udzielano zasiłków uczniom zdolnym, niezamożnym, a pragnącym kształcić się w szkole fachowej lub w warsztacie wzorowym, oddalonym od miejsca ich zamieszkania. W wyjątkowych wypadkach zasługujących na szczególne uwzględnienie udziela się także zasiłków takim kandydatom, co do których można przypuszczać, że gdy wykształcą się w obranym zawodzie, zaszczepią w kraju nowy rodzaj przemysłu dotąd nieistniejący a potrzebny i mający widoki pomyślnego rozwoju.

Dołączony do sprawozdania krajowej komisyi imienny wykaz wszystkich stypendystów i stypendystek wykazuje, że największa ilość tychże jest w obu zakopańskich szkołach fachowych: w c. k. szkole dla przemysłu drzewnego i w szkole koronkarskiej; w pierwszej pobiera stypendya 30 uczniów, a w drugiej 10 uczennic.

W szkołach fachowych dla przemysłu drzewnego kształci się 37 stypendystów, w warsztatach wzorowych tkackich 5, sześć stypendystek otrzymało zasiłki na kształcenie się w nauce robót kobiecych, a mianowicie: jedna w szkole hafciarstwa artystycznego w Wiedniu, a 5 w szkole dla przemysłu artystycznego we Lwowie.

W szkołach fachowych dla wyrobów z żelaza było stypendystów 5, a w innych kierunkach zawodowych kształciło się 3 stypendystów, jeden na modelarza keramicznego, jeden drukarz w sztuce reprodukcyi rysunków i malowideł, a jedna stypendystka w rytownictwie. Oprócz tego 18 nauczycieli szkół ludowych wybranych z tych miast, w których już istnieją albo też gdzie spodziewać się można, iż wkrótce założone zostaną szkoły przemysłowe uzupełniające, pobierało zasiłki w kwotach po 20—40 zł. miesięcznie i to w tym celu, ażeby mogli przysposobić się na nauczycieli rysunków, uczęszczając na 5-miesięczny kurs metodyczny w c. k. państwowej szkole przemysłowej w Krakowie.

Komisya przemysłowa wyraża zupełną zgodność zapatrywań tak co do zasad ogólnych, jakiemi Wydział krajowy, a względnie krajowa komisya w tym kierunku się kierowały, jak również co do praktycznego zastosowania tych zasad przy udzielaniu poszczególnych stypendyów.

---

ad 2. Zasiłki na cele przemysłowe udzielane były z kwoty 7000 zł. przez Wysoki Sejm w pozycyi 248 budżetu funduszu krajowego na r. 1889 uchwalonej. I tu również komisya przemysłowa konstatuje, że kwota na ten cel przeznaczona należycie użytą została. Komisya przemysłowa zaznacza z uznaniem, że z zasiłków tych korzystały również: Komisya

wykonawcza wiecu rzemieślników na cele organizacyjne wówczas zawiązać się mającego, a obecnie już zawiązanego stowarzyszenia dla dostaw wojskowych, i komisya organizacyjna towarzystwa krajowego bazaru dla wyrobu i sprzedaży obuwia we Lwowie. Oba te stowarzyszenia zasługują na wszechstronne poparcie Wydziału krajowego a względnie krajowej komisyi dla spraw przemysłowych.

---

ad 3. Udzielanie pożyczek z funduszu przemysłowego, przeznaczonego do wspierania kredytem pożytecznych przedsiębiorstw przemysłowych, odbywało się w roku ubiegłym na zasadach zaznaczonych w zeszłorocznem przedłożeniu Wydziału krajowego a aprobowanych przez komisyę przemysłową, a względnie przez wysoki Sejm. Zasady te ujęte zostały przez członka Wydziału krajowego, przewodniczącego sekcyi administracyjnej krajowej komisyi dla spraw przemysłowych w następującą formę.

Pożyczkami bezprocentowemi lub procentowemi ze skarbu krajowego a względnie z funduszu przemysłowego należy wapierać:

a) takie przedsiębiorstwa przemysłowe, które dźwignąć mogą całą gromadę przemysłowców lub przemysł w całej pewnej okolicy;

b) takie nowe gałęzie przemysłu, które są odpowiednie naturze i stosunkom naszego kraju i dla niego korzystne, ale powstać i rozwinąć się nie mogą bez pomocy skarbu publicznego;

c) przy udzielaniu wszelkich pożyczek musi Wydział krajowy baczyć na zapewnienie skarbowi krajowemu zwrotu tych pożyczek.

Komisya przemysłowa, aprobując powyższe zasady, wyraża przekonanie, że w praktycznem ich zastosowaniu Wydział krajowy będzie i nadal w pierwszym rzędzie uwzględniał spółki i stowarzyszenia, które będąc wyrazem zbiorowych usiłowań, tworzą się zazwyczaj tylko w przemysłowościach już istniejących, których racya bytu przez to samo już jest udowodnioną i na których rozwoju przedewszystkiem zależeć powinno. Przytem i to jeszcze nadmienić należy, że ścisła kontrola rachunkowa nad stowarzyszeniami, które otrzymują pożyczki z funduszu przemysłowego, jest ułatwiona przez układ ze Związkiem stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych, który rozporządza fachowemi siłami do wykonywania lustracyi stowarzyszeń.

Naturalną jest rzeczą, że spółki takie muszą posiadać odpowiedni własny majątek pochodzący z uiszczonych przez członków udziałów i innych wpłat, że dowiodły przez to swej żywotności i dostarczają należytej gwarancyi spłacania wziętej pożyczki.

Komisya przemysłowa nie uważa za swoje zadanie wchodzić w ocenianie poszczególnych wypadków wymienionych w sprawozdaniu Wydziału krajowego, w których pożyczki udzielone zostały lub w których żądanych pożyczek odmówiono; komisya z ubolewaniem podnosi, że ważny nietylko dla tkaczy miejscowych i okolicznych, ale także dla wszystkich tkaczy w całym kraju zakład blichu i apretury nie przyszedł do skutku. Znana jednak gorliwość grona obywateli zajmujących się tą sprawą, każe się spodziewać, że dotychczasowe przeszkody rychło usunięte zostaną i że wielkiej wagi dla całego przemysłu tkackiego w kraju zakład blichu i apretury w niedalekiej przyszłości założony zostanie.

Do sprawozdania swego Wydział krajowy dołączył w alegacie 2. bilans surowy funduszu przemysłowego z d. 30. czerwca 1889, a w alegatach 4. cyfry obrotowe funduszu przemysłowego za czas od 15. czerwca 1887 do 30. czerwca 1889.

Z cyfr tych*) wynika, że z pierwotnej sumy kapitału wypożyczonego 189.400 zł. spłacono do 30. czerwca 1889 ogółem 49.888 zł., że zatem w dniu 30. czerwca 1889 pozostaje

---

*) Cyfry w obu tych alegatach mylnie są wydrukowane. Komisya przemysłowa na podstawie ksiąg banku krajowego poprawiła takowe i przyszła do rezultatu powyżej podanego.

do zwrotu reszta kapitału wypożyczonego w kwocie 139.511 zł. 92 ct. Gdy do tej kwoty dodamy saldo rachunku bieżącego w banku krajowym z dniem 30. czerwca 1889 w kwocie 66.770 zł., otrzymamy sumę stanu czynnego funduszu przemysłowego z d. 30. czerwca 1889 w kwocie 206.281 zł. 92 ct.

Na ten stan czynny składają się następujące pozycye: aktywa przyjęte z d. 1. stycznia 1888 od Wydziału krajowego (po dokonanych odpisach w kwocie 1.347·80) 110.062 zł. 28 ct., dotacya z funduszu krajowego, 3 raty na lata 1887, 1888 i 1889 w ogólnej kwocie 90.000 zł. i kwota 6.580 zł. 45 ct. jako przyrost z odsetków i prowizyi zwłoki. Od tych wpływów należy jednak potrącić: prowizyę pobraną przez bank krajowy w stosunku 1% w kwocie 227 zł. 49 ct. i rozmaite koszta sądowe ilustracyi w kwocie 133 zł. 32 ct.

Wydział krajowy do sprawozdania swego nie dołączył wykazu rat zalegających u dłużników, którym udzielono pożyczek z funduszu przemysłowego. Komisya przemysłowa wyraża życzenie, aby Wydział krajowy zechciał na przyszłość cyfrę zaległości podawać do wiadomości Sejmu. Cyfry te bowiem są potrzebne dla osądzenia, o ile przy udzielaniu tych pożyczek miano wzgląd na bezpieczeństwo funduszu przemysłowego. W bieżącym roku komisya przemysłowa zestawiła sobie sama zaległości z ksiąg banku krajowego. Ogółem zalegają raty w kwocie 29.700 zł., gdy jednak potrącimy od tej kwoty pozycye dawniejsze sięgające czasów przed utworzeniem funduszu przemysłowego, które to pozycye wynoszą pokaźną kwotę 25.020 zł., pozostaną zaległości pożyczek udzielonych w ostatnich dwóch latach w kwocie 4.680 zł.; kwota ta rozpada się na 11 pozycyj, z których 7 zaskarzono a 4 urgowano.

Bank krajowy bowiem przyjął zasadę, aby urgować każdą ratę w 14 dni po jej płatności. Po następnych 14 dniach następuje drugi urgens, a gdy i trzeci urgens pozostaje bez skutku, oddaje się sprawę syndykowi do zaskarzenia. Ściśle trzymanie się tej normy i bezwzględne jej zastosowywanie jest wskazane względem na całość i bezpieczeństwo funduszu przemysłowego.

Opierając się na powyższym wywodzie komisya przemysłowa wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego a względnie krajowej komisyi dla spraw przemysłowych z czynności w zakresie udzielania stypendyów przemysłowych, zasiłków i pożyczek z funduszu przemysłowego;

2. Sejm uznaje potrzebę powołania do krajowej komisyi przemysłowej osobistości zajmujących się praktycznie przemysłem.

We Lwowie d. 29. października 1889.

Przewodniczący:
Sanguszko *w. r.*

Sprawozdawca
Goldmann *w. r.*

Z drukarni i litografii Pillera i Sp.

L. S. 939/89.

Aleg. 110.

Sprawozdanie

komisyi administracyjnej o wnioskach Wydziału krajowego w przedmiocie uzyskania tańszego najmu koszar dla c. k. żandarmeryi i podwyższenia noclegowego przez skarb państwa opłacanego.

Wysoki Sejmie!

Do stałych wydatków fundusz krajowy obciążających, należy z mocy ustawy z 8. czerwca 1849 i rozporządzeń ministra spraw wewnętrznych z 18. stycznia 1851 i 1. sierpnia 1851 wydatek na kwaterunek c. k. żandarmeryi w kraju naszym konsystującej.

Z tej ustawy i rozporządzeń obowiązany jest fundusz krajowy dostarczyć mieszkań na umieszczenie c. k. żandarmeryi, a skarb państwa wraca za to funduszowi krajowemu po $2^1/_2$ ct. za każdy dzień i za każdego żandarma.

Zwrot ten ze strony skarbu państwa jest w stosunku wydatków na to z funduszu krajowego łożonych bardzo mały, ponieważ wedle zestawienia w sprawozdaniu Wydziału krajowego z dnia 13. lipca 1889 do l. 13.959 Wysokiemu Sejmowi przedłożonem, zawartego, umieszczenie jednego żandarma rocznie przeciętnie 49 zł. 78 ct. kosztuje, zaś skarb państwa do tego tylko kwotą 9 zł. $12^1/_2$ ct. się przyczynia; fundusz krajowy zatem z własnego za umieszczenie jednego żandarma rocznie 40 zł. 65 ct. dodaje, a wydatek ten ogólny z funduszu krajowego ciągle się powiększa, bo liczba żandarmów w kraju ciągle pomnażaną bywa. W ostatnim czasie rozporządzeniem ministra obrony krajowej z dnia 24. maja 1889 l. 8181 został znowu stan żandarmeryi w kraju o 244 ludzi powiększony.

Wydatek na umieszczenie c. k. żandarmeryi w preliminarzu budżetu na rok 1890 Wysokiemu Sejmowi przedłożonym wstawiony został w cyfrze 66.725 zł., a wzrost jego w ciągu lat 9 wynosi 17.270 zł., bo w roku 1880 wynosił jeszcze tylko 49.512 zł.

To coroczne wzmaganie się wydatków na umieszczenie c. k. żandarmeryi spowodowało komisyę prawniczą do tego, że w swojem sprawozdaniu o czynnościach departamentu VI. Wydziału krajowego z dnia 17. stycznia 1889 do l. 1108 Wysokiemu Sejmowi przedłożonem, wyszła z wnioskiem wezwania Wydziału krajowego do obmyślenia środków zniżenia czynszów najmu za umieszczenie żandarmeryi przez fundusz krajowy opłacanych i domagania się

z drugiej strony od c. k. Rządu wyższej należytości tak zwanego noclegowego za c. k. żandarmeryę z skarbu państwowego opłacanego. W sprawozdaniu z dnia 13. lipca 1889 przedstawia Wydział krajowy Wysokiemu Sejmowi przedsięwzięte w tym celu starania i obmyślane środki.

Czynsze, które fundusz krajowy opłaca za wynajęcie mieszkań na umieszczenie c. k. żandarmeryi, zwłaszcza posterunków po małych miasteczkach i po wsiach umieszczanych, są niestosunkowo wysokie, bo wynoszą 180 zł., 200, 250 a nawet 300 zł. za dwie lub trzy izby z kuchnią i piwnicą w chatach na sposób włościański pobudowanych, których cała wartość i koszt wybudowania wraz z gruntem często 800 do 1000 zł. wynosi.

Główną przyczyną tego jest niezawodnie to, że w tych miejscowościach nie ma budynków czynszowych ani zbytecznych, któreby do odnajęcia były przeznaczone i z tego powodu nie ma żadnej konkurencyi w ofiarowaniu mieszkań na odnajęcie, a jeśli ktoś znajdzie się skłonny do wynajęcia mieszkania, to żąda zapłaty niestosunkowo wysokiego czynszu, którą Wydział krajowy przyzwolić jest zmuszony, nie mając innych ubikacyj do wyboru.

Aby temu zaradzić, Wydział krajowy idąc w myśl wniosku komisyi prawniczej zarządził pertraktacye z wydziałami powiatowymi i gminami dla skłonienia tychże do wybudowania domów odpowiednich na umieszczenie żandarmów, zachęcając ich do tego obietnicami zaliczek bezprocentowych na budowę takich domów; pertraktacye te jednakże nie odniosły dostatecznych rezultatów, bo większa część powiatów i gmin, w których posterunki żandarmów się znajdują, oświadczyły się przeciw temu, uzasadniając swoją odmowną odpowiedź na wezwanie Wydziału krajowego tem, że nie widzą z tego żadnej korzyści dla siebie lub nie posiadają na to żadnych funduszów a nawet gminy, które swoją chęć do podjęcia się budowy takich budynków objawiły, znowu zażądały albo tak wysokich zaliczek na budowę, jak n. p. gmina Załośce, która zażądała zaliczki 6000 zł. i zabezpieczenia rocznego czynszu najmu 300 zł., lub znowu domagały się zapewnienia im ze strony Wydziału krajowego wyższego od dzisiaj opłacanego czynszu najmu. Kilka gmin nareszcie zażądało od Wydziału krajowego planów wybudować się mających na ten cel budynków i podania ofert ze strony Wydziału krajowego co do wysokości udzielić się im mającej zaliczki na te budynki, a otrzymawszy na to wyjaśnienie ze strony Wydziału krajowego dalszych pertraktacyj w tej mierze zupełnie zaniechały.

Są tylko dwie gminy, których oświadczenie zasługiwałoby na uwzględnienie, bo i małej wymagają zaliczki i niższego żądają czynszu niż ten, który dotąd za umieszczenie żandarmów w tych miejscowościach fundusz krajowy opłacał, a to gmina Czarny Dunajec, która żąda 450 zł. na reperacye i przeistoczenie dawnego budynku szkolnego na pomieszczenie posterunku c. k. żandarmeryi, i gmina Horodnica w powiecie husiatyńskim, która żąda 1360 zł. zaliczki na pokrycie połowy kosztów wybudować się mającego domu. Gmina ta przedłożyła Wydziałowi krajowemu nawet plany i kosztorys domu i ofiaruje się wynajmować dom taki za czynsz roczny 133 zł., podczas gdy w miejscowości tej obecnie Wydział krajowy rocznie 160 zł. za pomieszczenie żandarmów opłaca.

Lecz Wydział krajowy w celu zniżenia tych wydatków funduszu krajowego poszedł w swojem sprawozdaniu dalej od wniosku komisyi prawniczej i mniema, że w niektórych miejscowościach udałoby się czy to zakupić, czy nawet wybudować domy, w którychby żandarmi mogli być umieszczeni za stosunkowo niską bardzo cenę i w skutku tego można sprowadzić znaczne obniżenie tych rocznych wydatków a mianowicie w tych miejscowościach, gdzie czynsz najmu jest zbyt wygórowany.

Jakkolwiek korzyść z zakupna czy wybudowania domów na umieszczenie posterunków żandarmeryi w ogóle i z reguły może być wątpliwą, bo posterunki żandarmów i zmienione i zniesione być mogą rozporządzeniem ministra obrony krajowej a zakupione czy wybudowane domy z funduszu krajowego przez żandarmów opuszczone odsprzedane byćby musiały;

jakkolwiek utrzymywanie takich budynków, tychże reperacya i cała administracya nastręcza nadzwyczaj wiele trudności, niedogodności i nawet obawy o straty dla funduszu krajowego, jest to przecież jedyny możliwy nieraz sposób zniżenia czynszu najmu zbyt wygórowanego a już sama możność dana Wydziałowi krajowemu zaradzenia sobie w ten sposób przeciw zbyt wielkim żądaniom czynszu najmu w danych pojedynczych wypadkach może posłużyć do umniejszenia funduszowi krajowemu wydatków ponoszonych z obowiązku dostarczania c. k. żandarmeryi kwater.

Zakupno czy wybudowanie domu z funduszu krajowego na ten cel, nie powinno być z reguły praktykowane ale tylko konieczną potrzebą spowodowane, a w razie tej koniecznej potrzeby zakupna czy wybudowania takich domów, przy oczywiście widocznym zysku z tego wynikającym, musiałby Wydział krajowy oddać administracyę budynku z funduszu krajowego zakupionego lub wybudowanego, posterunkowi żandarmeryi za ryczałtem umówione wynagrodzenie lub gminom, w którychby się ten budynek znajdował, a które z swej dobrej administracyi u siebie są znane i nadto polecić nadzór i kontrolę nad tem wydziałom powiatowym, a obawa straty w razie odsprzedaży takiego budynku w skutek opuszczenia miejscowości przez żandarmów, nie byłaby znowu tak odstraszająca od tego przedsiębiorstwa, bo te straty stosunkowo nie mogą być wielkie wobec wzmagającej się u nas ludności i objawiającem się dążeniu do co raz szerszego zabudowania się w miasteczkach i po wsiach.

Dostarczenie zatem Wydziałowi krajowemu środków do zakupna i wybudowania mieszkań na umieszczenie żandarmów po wsiach i małych miasteczkach, przyjście gminom z pomocą przez dawanie zaliczek na wybudowanie takich budynków w danych razach i przy odpowiednich warunkach może być w istocie skutecznym środkiem zniżenia wydatków na umieszczenie żandarmów i komisya administracyjna w zasadzie zgadza się, aby udzielić Wydziałowi krajowemu fundusz do jego dyspozycyi na ten cel.

Wydział krajowy proponuje wstawienie na ten cel do budżetu na rok 1890 kwoty 15.000 zł.

Zważywszy jednakże, że wszelkie obciążanie bndżetu krajowego na rok 1890 z powodu klęski nieurodzaju, jakim kraj dotknięty został, byłoby w tym roku uciążliwe a nawet inwestycye mające na celu zaoszczędzania funduszu krajowego wobec tej klęski na później odłożone być winny, zważywszy dalej, że Wydział krajowy czy to zakupna czy też budowy domów takich odrazu w wielu miejscowościach przedsięwziąć nie będzie potrzebował a zaliczki gminom na ten cel udzielić się mające są nieznaczne, proponuje komisya administracyjna, aby Wydziałowi krajowemu na ten cel kwotę 5.000 zł. na rok 1890 przyznać dla podjęcia niejako próby o ile to przedsiębiorstwo na zaoszczędzenie wydatków funduszu krajowego wpłynąćby mogło.

W razie korzystnej próby postawi Wydział krajowy odpowiednie wnioski wyższego kredytu na ten cel w roku przyszłym.

Drugim środkiem zniżenia tych wydatków byłoby powiększenie należytości noclegowej przez skarb państwa za c. k. żandarmeryę opłacanych, a Wydział krajowy stosując się do wniosków komisyi prawniczej stawia wniosek wezwania c. k. Rządu o wyjednanie w właściwej drodze podwyższenia należytości noclegowej z $2^1/_2$ centów na 6 centów za każdego żandarma i za dzień każdy.

Komisya administracyjna oświadcza się i za tym drugim wnioskiem Wydziału krajowego żądania od skarbu państwowego podwyższenia tej należytości noclegowej a mniema, że żądanie to jest zupełnie uzasadnionem, aby skarb państwa w większej ilości pieniężnej, przyczynił się do tego ciężaru i tem samem ulżył funduszowi krajowemu w jego wydatkach, a to ze względu na to, że c. k. żandarmerya jest instytucyą państwową dla czuwania i utrzymywania bezpieczeństwa publicznego ustanowioną a obowiązek ten ciąży na c. k. rządzie państwowym, ponieważ c. k. żandarmerya stoi do usług c. k. władz administracyjnych, sądowych i władz wojskowych.

Że kwota $2^1/_2$ ct., którą skarb państwa przyczynia się do kwaterunku c. k. żandarmeryi w kraju nie stoi w żadnym stosunku do dzisiejszych cen mieszkań w kraju a w szczególności do czynszu, który fundusz krajowy płaci, już wyżej wykazano udowodniając, że fundusz krajowy więcej jak 4 razy nad to za umieszczenie c. k. żandarmeryi płaci niż to wynosi, co mu skarb państwa zwraca.

Należytość noclegowa została dawniej już ustanowioną i że takowa dzisiejszym stosunkom nie odpowiada uznał to poniekąd c. k. rząd sam, skoro ustawą z dnia 11. czerwca 1879 należytość kwaterunkowa za żołnierzy c. k. armii podwyższoną została i już ta sama okoliczność przemawia za żądaniem, aby należytość ta od umieszczenia c. k. żandarmeryi również przynajmniej w tym stosunku podwyższoną została.

Wydział krajowy stawia wniosek żądania podwyższenia tej należytości noclegowej z $2^1/_2$ na 6 centów, — ponieważ jednakże wedle ustawy powołanej z 11. czerwca 1879 a mianowicie przepisu §. 31 tejże, skarb państwa za kwaterunek żołnierza opłaca 6 centów ale w tej opłacie mieści się należytość $1^3/_{10}$ centów za światło i opał, zaś wedle rozporządzenia Ministerstwa spraw wewnętrznych z d. 18. stycznia 1850 a mianowicie §. 66 tegoż, wydatki na opał i światło żandarm z swojej płacy ponosić jest obowiązany, przeto stawiając żądanie zrównania należytości noclegowej za umieszczenie żandarmeryi z należytością za kwaterunek żołnierza wypada z tychże 6 centów odtrącić $1^3/_{10}$ centów na wydatki za opał i światło, które w tych 6 centach się mieszczą i domagać się podwyższenia tej należytości noclegowej z $2^1/_2$ na $4^7/_{10}$ centów za umieszczenie dzienne jednego żandarma.

Wprawdzie §. 31. powołanej ustawy stanowi tę taksę 6 centów od żołnierza umieszczonego w koszarach normalnych, gdy jednakże dla umieszczenia żandarmeryi więcej dogodności wedle istniejących przepisów jest wymaganych, gdy w jednym pokoju więcej jak 2 żandarmów umieszczonych być nie może, gdy dla każdego żandarma żonatego osobny pokój jest przepisany, jak niemniej jeden pokój dla sierżanta, których liczba jest w stosunku do tychże w c. k. armii bardzo znacznie większą, a oprócz tego dla każdego posterunku c. k. żandarmeryi kuchnie i inne uboczne ubikacye mają być dostarczone, więc wymogi umieszczenia żandarma równają się, jeżeli nie przewyższają wymogów koszar normalnych, przeto żądanie należytości noclegowej za kwaterunek żandarmeryi wedle cen dla koszar normalnych ustanowionych jest zupełnie uzasadnione.

Żądanie to słuszne powinno być uwzględnione tem bardziej, że oprócz dwóch, wszystkie Wydziały krajów koronnych Przedlitawii z tem się zgadzają i oświadczyły, że takowe popierać będą. Komisya administracyjna zgadzając się zatem w zasadzie z wnioskami Wydziału krajowego wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Przeznacza się w budżecie na rok 1890 częścią na udzielić się mające gminom zaliczki, które czynszem za kwaterunek c. k. żandarmeryi umarzane być winny, częścią zaś na zakupno, względnie na wybudowanie własnych domów na zakwaterowanie c. k. żandarmeryi na prowincyi kwotę pięciu tysięcy zł. w. a.

2. Wzywa się c. k. Rząd do poczynienia w właściwej drodze odpowiednich kroków w celu podwyższenia noclegowego opłacanego teraz przez skarb państwa na pomieszczenie c. k. żandarmeryi w kwocie $2^1/_2$ ct. w. a. za jednego żandarma i za jeden dzień do kwoty $4^7/_{10}$ ct. jaką skarb państwa z tego samego tytułu opłaca w myśl §. 31. ustęp 1. ustawy z dnia 11. czerwca 1879 Nr. 93. Dz. u. p. dziennie za jednego żołnierza c. k. armii.

We Lwowie dnia 31. października 1889.

Przewodniczący
Ziemiałkowski. w. r.

Sprawozdawca
Klemens Żywicki. w. r.

LW. 935|89.

Aleg. 111.

Sprawozdanie

komisyi sanitarnej o przedłożeniu Wydziału krajowego w przedmiocie obsadzenia posady prymaryusza przy lwowskim szpitalu powszechnym.

Wysoki Sejmie!

Wysoki Sejm uchwałą z dnia 8. Października 1881. l. 506|81. zastrzegł, by nie obsadzano pierwszej opróżnionej posady prymaryusza przy szpitalu krajowym powszechnym we Lwowie.

Wydział krajowy w sprawozdaniu wniesionem do Wysokiego Sejmu, prosi, by uchwałę tę Wysoki Sejm uznać raczył jako nieobowiązującą i zezwolił Wydziałowi krajowemu na obsadzenie specyalistą opróżnionej posady prymaryusza oddziału kiłowo-skórnego kobiet przy wymienionym szpitalu.

Komisya sanitarna, której ten przedmiot przekazano, przekonała się, że choroby kiłowe rzeczywiście w sposób zatrważający szerzą się po kraju; w samym szpitalu lwowskim roku ubiegłego leczono 2.792 chorych. Komisya uznała konieczność obsadzenia posady prymaryusza specyalisty. W wiedeńskich szpitalach jeden lekarz leczy na tym oddziale rocznie od 292 do najwyżej 465 chorych. We Lwowie już po obsadzeniu posady wypadnie w przecięciu na jednego lekarza rocznie 698 chorych.

Wyjątkowe to uwzględnienie smutnej konieczności nie może jednak w niczem osłabić słusznego żądania do uregulowania posad prymaryuszów w myśl etatu uchwalonego na posiedzeniu Wysokiego Sejmu na dniu 22. Maja 1875., przeciwnie należy skorzystać z najbliższej sposobności, by zadość uczynić woli Wysokiego Sejmu.

Najlepsze leczenie jednak nie usunie w zupełności złego, które tkwi właściwie w tajonej prostytucyi, poprawa tych stosunków należy do c. k. Rządu.

Opierając się na powyższych wywodach,

Komisya sanitarna wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

I. Sejm upoważnia Wydział krajowy do obsadzenia specyalistą posady prymaryusza oddziału kiłowo-skórnego kobiet przy szpitalu krajowym powszechnym we Lwowie z tem zastrzeżeniem, że pierwsza opróżniona posada prymaryusza na jednym z trzech oddziałów chorób wewnętrznych ani prowizorycznie ani stale obsadzoną nie będzie.

II. Wzywa się c. k. Rząd, aby się zajął sprawą uregulowania prostytucyi w kraju

Lwów dnia 30. Października 1889.

Przewodniczący:

Korczyński w. r.

Sprawozdawca:

Jan Trzecieski w. r.

L. W, kr. 46.132/89.

Aleg. [redacted]. 112

Sprawozdanie

Wydziału krajowego z projektem ustawy o policyi ogniowej dla miast i miasteczek.

Wysoki Sejmie!

Wydział krajowy przedłożył Wysokiemu Sejmowi niniejszy projekt do ustawy po raz pierwszy sprawozdaniem z dnia 18. Listopada 1886 L. 7.819/87., zaś po raz wtóry sprawozdaniem z dnia 26. Września 1888 L. 41181., które to sprawozdanie jednak przez Wysoki Sejm nie zostało załatwione.

Gdy powody, jakie swego czasu wywołały uchwałę Wysokiego Sejmu z dnia 20. Stycznia 1886 polecającą Wydziałowi krajowemu przygotowanie między innemi ustawy o policyi ogniowej istnieją po dziś dzień w całej pełni, przeto Wydział krajowy przedkłada Wysokiemu Sejmowi ponownie sprawozdanie swe z dnia 26. Września 1888 L. 41.181 z tą jedynie zmianą, iż na razie przedkłada tylko projekt o policyi ogniowej dla miast i miasteczek, wstrzymując sią na teraz z przedłożeniem takiegoż projektu ustawy dla wsi.

Jakkolwiek bowiem projekt ustawy o policyi ogniowej dla wsi jest już gotowy i był Wysokiemu Sejmowi dwukrotnie przedłożony, to jednak z uwagi, iż obecnie przygotowywa się w Wydziale krajowym projekt ustawy budowniczej dla wsi, te dwie ustawy zaś w ścisłym ze sobą pozostają związku i jedna ustawa na redakcyę drugiej wpływ wywrzeć może, uważał Wydział krajowy za właściwe wstrzymać ponowne przedłożenie projektu ustawy o policyi ogniowej dla wsi do chwili, kiedy projekt ustawy budowniczej dla wsi z pod ostatecznej wyjdzie redakcyi.

Wysoki Sejmie!

Uchwałą z dnia 20. Stycznia 1886 na wniosek komisyi gminnej Wysoki Sejm polecił Wydziałowi krajowemu przygotować i na najbliższej sesyi przedłożyć Sejmowi projekt ustawy o przymusowem ubezpieczeniu budynków od ognia wraz z projektem ustawy budowlanej i ustawy o policyi ogniowej.

Czyniąc zadość powyższej uchwale Wysokiego Sejmu, Wydział krajowy starał się zbadać i objąć całość potrzeb i środków, i przedłożyć Wysokiemu Sejmowi cały komplex ustaw zmierzających do jednego celu, obejmujących środki prewencyjne, represyjne i

asekuracyjne, a więc dwa projekta do ustaw budowlanych dla miast, miasteczek i wsi, dwie ustawy o policyi ogniowej dla miast i miasteczek oraz dla wsi, ustawę przymusowej asekuracyi oraz ustawę o opodatkowaniu towarzystw asekuracyjnych na rzecz służby pożarnej.

Jedynie projekt ustawy o przymusowej asekuracyi został przez Wysoki Sejm zamieniony w ustawę, która jednak dotąd nie uzyskała Najwyższej sankcyi, — inne projekta nie doczekały się załatwienia.

Chociaż jednak nie posiadamy dotąd odpowiedzi Wysokiego Rządu w sprawie ustawy o przymusowej asekuracyi, to jednak z enuncyacyi c. k. Rządu w tej samej sprawie w Voralbergu i Niższej Austryi wnosić należy, że sprawa ta nie jest na pomyślnej drodze.

To też, gdy powszechna więc najtańsza a przymusowa, więc pewna asekuracya pozostać musi nadal a może na długo jeszcze projektem, tem więcej należy myśleć o środkach prewencyjnych i represyjnych, zwłaszcza o urządzeniu policyi ogniowej i służby pożarnej.

Gdy zaś ustawy budowlane, ustawy o policyi ogniowej oraz o opodatkowaniu towarzystw asekuracyjnych na ubiegłej sesyi Wysokiego Sejmu nie wyszły ze stadyum obrad komisyjnych i zostały niezałatwione, Wydział krajowy widzi się spowodowanym wnieść je ponownie do Wysokiego Sejmu i niniejszem ma zaszczyt przedłożyć Wysokiemu Sejmowi dwa projekta *A.* Ustawy o policyi ogniowej dla miast i miasteczek, *B.* dla wsi wraz z niezmienionymi motywami.

Wysoki Sejmie! Rokrocznie w kraju naszym idzie z dymem mienia narodowego na kilka milionów; od r. 1870. do końca 1886. poszło na marne około 50,000.000 zł. a z tej sumy zaledwie znikomą część 23 do 25 prc. zwróciła pogorzelcom przezornym asekuracya. Rok 1886 przewyższył ogromem klęski wszystkie poprzednie, zgorzałe całe miasta i miasteczka przerażając grozą nieszczęścia nietylko kraj cały w najdalszych granicach, ale świat cywilizowany, wywołując ofiarność krajów i ludzi obcych i dalekich.

Jeżeli dziś w całym kraju jedno już panuje przekonanie, że nie można dłużej zwlekać i należy podjąć zbiorowemi siłami walkę z żywiołem niszczycielem, który zatraca miljonowe wartości ubogiego kraju, słowem że kraj już tak dłużej zostawać nie może w stanie przypominającym pod względem bezpieczeństwa od ognia stosunki dalekiego Wschodu, to pierwsze pytanie, które sobie prawodawca postawić musi, jest: jakie są powody złego, gdzie one leżą, czy one są przyrodzone czy historycznie wytworzone, czy są niezmienne, czy zmienne i dające się usunąć.

Największą przeszkodą w podjęciu jakiejś skutecznej akcyi było dotąd przekonanie, że i tutaj mamy przed sobą złe leżące w naturze kraju, więc złe fatalne, nie do zwyciężenia. Tymczasem jest to złe tkwiące niezawodnie głęboko we właściwościach kraju i narodu rolniczego, w zwyczaju i obyczaju, wiekowych tradycyach, w stanie oświaty i w stanie materyalnym kraju, więc w całym szeregu powodów historycznych, w winach naszych i cudzych, w zaniedbaniach rządu i samorządu, więc złe historyczne, a jako takie, choćby jak zakorzenione, choćby jak tradycyjnie rozwielmożnione i bezkarne, to przecież nareszcie dające się zmniejszyć, opanować, uczynić nie a przynajmniej daleko mniej szkodliwem.

Historya dowodzi, że ręka ustawodawcy i administratora była w stanie wiekowe tradycye zabudowywania się miast i wsi wciągu niewielu, jednej, mniej niż jednej generacyi radykalnie odmienić; wyrugowano energicznemi ustawami wykonanemi silną ręką z całych krajów strzechę a nawet drewniany dach z gontu czy dranicy, całe miasta, całe wsie pokryły się pod rygorem ustawy dachówką, łupkiem czy blachą, cóż dopiero mówić o wyrugowaniu kurnej chałupy potępionej w całym cywilizowanym świecie, o uznaniu murowanego

komina za pierwszy widomy znak kultury, który, gdzie nie stanął sam, trzeba postawić przymusem.

W kraju naszym składały się rozliczne powody na wytworzenie dzisiejszego stanu bezpieczeństwa od ognia. Główna z nich, — jak ubóstwo kraju i stan jego oświaty, będą na długo jeszcze opóźniać naprawę stosunków. Wiele jednak poszczególnych powodów dzisiejszego stanu bezpieczeństwa od ognia, nawet przy dzisiejszem ubóstwie kraju i niskim stopniu oświaty, daje się usunąć, przezwyciężyć. Zaś nie da się zaprzeczyć, że pewne za daleko idące uwzględnienie stosunków materyalnych kraju, pewna oszczędność fałszywie zrozumiana, nie jest niczem innem jak oszczędzaniem na zasiewie, zostawianiem ugorem pola dla tego, ażeby oszczędzić nakład na uprawę i nasienie.

Temu to fałszywemu pojęciu, co już można wymagać od mieszkańca wsi czy miasteczka, a czego jeszcze nie można i nie trzeba, tej fałszywej rachubie zawdzięczamy rozmiary dzisiejszych klęsk pożarowych. Że w kraju rolniczym i bardzo zalesionym, w wielu okolicach bogatym w stawy i moczary, materyałem budowlanym najtańszym, a obfitem było i jest drzewo, chrust i słoma na strzechę lub szuwar, — że w kraju ubogim w miasta a wystawionym na najazdy i pożogi budownictwo wymagające najmniejszego nakładu, więc z miękkiego materyału i miękko kryte musiało stać się typowem i tradycyjnem, to nie przeszkadza wcale, że z biegiem czasu przezorna administracya zdolną była już wielkie wprowadzić reformy i ulepszenia w sposobie budowania się miasteczek i wsi. Dawno można było już położyć tamę złemu, które w miarę wzrostu siedzib ludności, w miarę skupienia się mieszkań ludzkich dawniej rozrzuconych, w miarę pomnażania się liczby mieszkańców w jednym domu zwłaszcza ludności żydowskiej po miasteczkach, w miarę przybywania palenisk i ognisk w domach mieszkalnych i ognisk warstatowych i fabrycznych, stawało się coraz grozniejszem i nareszcie przeszło w stan chroniczny, narażając kraj na milionowe straty.

Otóż niezawodnie potępienie kurnej chałupy, upowszechnienie przymusowe murowanego komina, pewne wymogi co do odległości budynków od siebie, co do pokrycia zwłaszcza w miastach i miasteczkach, można było w kraju przeprowadzić już bardzo dawno, a mały stosunkowo nacisk i zmuszenie do nakładu pewnego byłoby oszczędziło w skutkach krocie i miliony poszłe z dymem. Mniejszym jeszcze był potrzebny wydatek na uzbrojenie gminy i mieszkańców w środki ratunkowe. A jednak fałszywa rachuba w gospodarstwie narodowem i na niej oparta fałszywa tolerancya, wytworzyła stan obecny.

Wszelka reforma stosunków bezpieczeństwa kraju musi zacząć od podstaw: od reformy budownictwa i stosunków policyi ogniowej. Główne środki, zdolne w zarodku usunąć lub zmniejszyć niebezpieczeństwo od ognia, leżą w przestrzeganiu bezpieczeństwa przy sposobie budowania. Srodek to prewencyjny, najpewniejszy, ale też wymagajacy największego nakładu jednorazowego, najwięcej zależny od stanu materyalnego kraju. Tutaj *maximum* wymogów naszych będzie jeszcze długo poniżej *minimum* w wielu krajach zachodnich.

W drugim rzędzie idą środki profilaktyczne policyjno-ogniowe, środki zmniejszenia niebezpieczeństwa zapuszczenia ognia, uchylenia, ustrzeżenia pożaru, przeszkodzenia jego rozszerzaniu się i środki represyjne, środki przytłumienia, opanowania żywiołu, zmniejszenia rozmiarów klęski. Za nimi idą środki asekuracyjne, rozłożenie ryzyka i straty na wielu, zorganizowanie wzajemnej pomocy, czyniącej klęskę pożarną dla jednostki gospodarskiej najmniej szkodliwą.

Nie mogąc wobec faktycznego ubóstwa posuwać wymogów co do sposobu budowania się zbyt daleko, musi kraj z większym naciskiem chwycić się środków policyjno ogniowych i asekuracyjnych.

Nie brak ustaw i przepisów, ale tradycyjne, generacyami tolerowane zaniedbywanie przepisów, słowem niewykonywanie kardynalnych przepisów budowniczych i policyjno ogniowych, doprowadziły do dzisiejszego stanu.

Policya ogniowa w kraju naszym opiera się na dwóch ustawach z przeszłego wieku. Obowiązują: Ustawa ogniowa (i budownicza) dla miast i miasteczek, wydana cesarskim patentem z dnia 28. Lipca 1786. (Zbiór Pillera N. LVIII. str. 257), Ustawa ogniowa dla gmin wiejskich, wydana cesarskim patentem z dnia 28. Lipca 1786. (Zbiór Pillera Nr. LIX. strona 282). Ustawy te zostały republikowane rozporządzeniem gubernialnem z dnia 28. Grudnia 1823. L. 63.159. (Zbiór ustaw prod. V. 233), rozporządzeniem gubernialnem z dnia 4. Grudnia 1824. L. 66.210 a w nowszych czasach w roku 1856. Dodajmy do tego rozporządzenie gubernialne z dnia 18. Marca 1826. L. 15.941. (Zbiór ustaw prod. L. 39) co do ustanowienia straży nocnych, dekret kancelaryi nadwornej z 28. Września 1843. L. 29.649, ogłoszony rozporządzeniem gubernialnem z 12. Listopada 1843. L- 62.975 w sprawie budowy kominów, rozporządzenie Namiestnictwa z dnia 22. Maja 1865. L. 4.826 co do dochodzenia przyczyn pożaru, rozporządzenie Namiestnictwa z dnia 13. Lipca 1872. L. 4.288 w sprawie zawiadamiania władz o pożarach, rozporządzenie Wydziału krajowego do wszystkich Wydziałów powiatowych z dnia 31. Maja 1872. L. 8.696 co do przestrzegania przepisów policyi ogniowej, rozporządzenie Wydziału krajowego do wszystkich Wydziałów powiatowych z dnia 4. Lipca 1873. L. 6.441 o wykonaniu policyi ogniowej, okólnik Wydziału krajowego z Kwietnia 1886. Dodajmy do tego liczne przepisy co do czyszczenia kominów i kominiarzy, np. okólnik Prezydyum Namiestnictwa z dnia 31. Marca 1866. L. 2 338 do wszystkich naczelników obwodowych i powiatowych co do ustanowienia kominiarzy w gminach. Dalej rozporządzenia o budowlach przy drogach publicznych, gościńcach, kolejach żelaznych, dekret. kanc. nadw. z dnia 28. Grudnia 1843. L. 40.114 w sprawie stawiania ogniotrwałych budynków wzdłuż linij kolejowych, republikowany rozporządzeniem Namiestnictwa z dnia 9. Czerwca 1868. L. 32.025, oraz w tejże sprawie rozporządzenie Wydziału krajowego z dnia 11. Czerwca 1870. L. 67, 61, 10 do budynków przy kolejach. Pomijamy na tem miejscu cały kompleks przepisów budowlanych, uzupełniających ustawę budowniczą i ogniową z roku 1786. Nie brak przepisów, pomiędzy nimi wyborne, ale — nie zostały wykonane.

Policya ogniowa opiera się w kraju naszym na przeszłowiecznej ustawie, która w roku ubiegłym obchodziła stuletni jubileusz, na ustawie, która niezawodnie na swój czas była wyborną. przynosi zaszczyt epoce Józefińskiego ustawodawstwa, ale też nosi wszystkie cechy ujemne tego ustawodawstwa: była owocem ducha centralizacyjnego, płodem biura w centralnej kancelaryi, kreacyą oświeconego absolutyzmu, chcącego uszczęśliwiać ludy bez poznania ich potrzeb i właściwości. Żądając najpierw za dużo, bez względu na stan kraju, skazała się na niewykonalność — a gdy się wytworzyło przekonanie, że jej przepisy w kraju, o takiej oświacie i w takich materyalnych warunkach nie ze wszystkiem wykonalne, to granica tego co wykonalne i co nie do osiągnięcia się zatarła, a została oddaną do rozstrzygnięcia organom skłonnym interpretować przepisy najwygodniej. Nie wolno też zapominać, że duch wiał przez szereg lat dziesiątków taki, żeby żądania stawiane u dołu były jak najłagodniej interpretowane.

To też zabudowywały i przebudowywały się miasta, miasteczka i wsie urągając z paragrafów patentu, potępiona w roku 1786 kurna chałupa dożyła stuletniego jubileuszu ustawy jako typ całych okolic, nakaz pokrywania domów miast dachówką został na papierze, nawet tolerancki przepis „a przynajmniej gontem, nigdy zaś słomą“ został prostem brzmieniem ustawy, jak świadczy kronika pożarów naszych miasteczek. Cóż dopiero mówić o takich prze-

pisach jak: „dworskie budynki gospodarskie, koszary, plebanie i tym podobne znaczniejsze budowle pokrywać należy bez wyjątku dachówką“. Przepis to tak samo martwy, bo w kraju naszym nierozumny i pisany przy zielonym stoliku nad *glacis* stolicy państwa, jak ów nakaz obsadzania podolskich chałup włoskimi orzechami, jak szeregi innych zakazów i nakazów, jak zakaz drewnianych schodów na strych i nakaz sklepień nad stajniami — w roku 1786 — i tyle innych.

Razem z przepisami, które były za twarde, zostały martwą literą i takie, które były wykonalne, a tak dwie ustawy zawierające szeregi przewybornych, dziś jeszcze doskonałych postanowień, przez lat sto nie odniosły żadnego prawie skutku. Dodać trzeba, że pomięszano przepisy budowlane ze ściśle policyjno-ogniowemi, a trudności w wykonywaniu pierwszych paraliżowały drugie. Więc nie wykonano nic; owe „najmniej trzy sążnie“ pomiędzy chałupami, tak samo jak wszystkie rygory przeciw drewnianym, grodzonym, zawieszonym na belkach kominom zostały, tak samo jak gromadzkie suszarnie lnu i konopi, tak samo jak wszystkie przepisy co do utrzymywania „potrzebnych i dostatecznych“ narzędzi ratunkowych, paragrafem, tem więcej, że nad wszystkie paragrafy najlepiej przestrzeganym, najgłębiej trafił do przekonania wsi i miasteczek ten jeden, że „zwierzchność zawsze na to uwagę zwracać powinna, aby gospodarzy na niepotrzebne wydatki nie wystawiać“.

Płód epoki absolutnej, z doby radykalnie zmienionego już ustroju administracyjnego przeżyły obydwa Józefińskie patenty wszystkie zmiany w monarchii. Zmieniły się podstawy bytu, ustrój administracyjny, powstał samorząd gminy, organizacya dualistyczna, autonomiczna i polityczna, zmieniły się organa wykonawcze, tok instancyj, — powstał obszar dworski, statuta dla miast, — zmieniła się ustawa przemysłowa, co najważniejsza, zaszły zmiany w rozwoju kraju pod względem społecznym, materyalnym — policyę ogniową określają przepisy z roku 1786.

Obydwie ustawy są anachronizmem, a uzupełniane szeregiem dekretów gubernialnych, rozporządzeń c. k. Namiestnictwa, przepisów wykonawczych kancelaryi nadwornej czy Wydziału krajowego, tworzą kompleks przepisów całkiem niedostatecznych już jak w miastach, lub niewykonalnych jeszcze dziś, pomięszanych i zostawionych do rozstrzygnięcia jednostce administracyjnej, jaką faktycznie posiadamy.

To też śmiało powiedzieć możemy: z policyi ogniowej zostało, zwłaszcza na wsi i w miasteczku, ile się dało przestrzedz przepisów kodeksu karnego. W miastach większych są wszystkie postępy owocem epoki samorządu i rozwoju oświaty — resztę zrobiła policya ogniowa towarzystw asekuracyjnych, zwłaszcza Krakowskiego Towarzystwa wzajemnych ubezpieczeń i rozwój stowarzyszeń, organizacya ochotniczych straży pożarnych. Tam, gdzie się już duch przezorności obudził, tam skuteczniejsze były przepisy i wymogi budowlane i policyjno-ogniowe Towarzystwa asekuracyjnego jak przepisy ustawy, a zwłaszcza co do fabryk, przemysłów niebezpiecznych, używających ognia i pary, magazynów z materyałami łatwo zapalnemi, pod wpływem wymogów policyjno-ogniowych Towarzystwa asekuracyjnego i pod grozą niewydania policy lub niewypłacenia odszkodowania większe w kraju dały się osiągnąć postępy, i więcej przepisów policyjno-ogniowych zostało istotnie wykonanych, jak pod rygorem patentów i egzekutywą władzy politycznej.

Resztę zrobiła organizacya straży pożarnych zawodowych a zwłaszcza ochotniczych, sikawka ssąco tłocząca. Pierwsza to kreacya nowoczesna, wyrastająca ponad przestarzałe patenta. A historya i teorya pożarnictwa europejskiego udowadnia, że z powstaniem „straży pożarnej“, z jej organizacyą wojskową, wydoskonaleniem osobnej nauki i techniki ratunkowej, datują się postępy akcyi ratunkowej takie, o jakich się dawniej nie śniło. Gdzie dobrze zorganizowana straż pożarna, dobrze uzbrojona, tam dopiero

paragrafy ustawy o policyi ogniowej żyć zaczynają. Kiedy dawniej ideałem obrony w razie pożaru jednego domu w gminie było, żeby nie poszło z dymem całe miasto, ideałem było później, żeby pożar ograniczyć na jedną dzielnicę, potem na jedną ulicę, lub połać ulicy — dziś zlokalizowanie pożaru do jednego domu, jednego dachu czy piątra, ba, ile możności z największem oszczędzaniem sąsiednich dachów, z największą oszczędnością mienia przy ratunku, samą akcyą ratunkową — to są wymogi nowoczesne, osiągane gdzie tylko wykonano przepisy budowlane i ogniowe, nadewszystko, gdzie akcją ratunkową prowadzi „brygada ogniowa", ta armia obywatelska wyćwiczona w ogniu, umiejętnie wyuczona do walki z żywiołem, ta „straż pożarna", której kroniki cywilizowanego świata zapisane czynami bohaterstwa i poświęcenia.

Zaś postęp mechaniki, hydro- i pyrotechniki wydoskonalił narzędzia ratunkowe, na których przedzie idzie sikawka ssąco-tłocząca, i uczynił je skuteczniejszemi, tańszemi i trwalszemi. Dawne ogólniki przepisów policyjno-ogniowych o „potrzebnych i dostatecznych" rekwizytach ogniowych również się przeżyły, a nowoczesne wymogi inne muszą stawiać *minimum* żądań do najuboższej gminy wiejskiej, czy do miasteczka, miasta czy stolicy kraju.

W tym kompleksie środków, których użyć można i potrzeba, żeby systematycznie i na całej linii podnieść walkę z chronicznem złem, pochłaniającem rokrocznie kilkumilionowe wartości, obok reformy ustawodawstwa budowlanego, naglącą jest reforma ustawodawstwa o policyi ogniowej.

Sprawa reformy ustawy o policyi ogniowej zajmowała kilkakrotnie Wysoki Sejm krajowy.

W r. 1872 Towarzystwo lwowskiej straży pożarnej „Sokół" wniosło petycyę do Sejmu w sprawie opodatkowania Towarzystw asekuracyjnych na rzecz sprawiania] i odnawiania rekwizytów ogniowych, oraz w sprawie republikowania zapomnianych i zaniedbywanych przepisów ogniowych. Sejm krajowy przeszedł nad pierwszą częścią petycyi do porządku dziennego (7. Grudnia 1872), polecił zaś Wydziałowi krajowemu przygotowanie odpowiednich wniosków na najbliższą sesyę w sprawie policyi ogniowej. Wydział krajowy udał się do Wydziałów krajów koronnych (L. W. 22.280) i zebrał obfity materjał ustawodawczy.

W r. 1877, a był to rok większych pożarów, p. Wincenty Eminowicz, naczelnik straży pożarnej miasta Krakowa, od dwudziestu lat służbie pożarnej oddany, skutecznie i chlubnie ją sprawujący, wniósł petycyę do Sejmu o wydanie ustawy o policyi ogniowej i przedłożył gotowy projekt ustawy, poparty ustawami pięciu krajów koronnych.

Sejm na posiedzeniu z dnia 25. Stycznia 1877 przekazał petycyę p. Eminowicza Wydziałowi krajowemu dla zdania sprawy na najbliższej sesyi. Wydział krajowy uznał wtenczas (na R. z 19. Marca 1878) obowiązujące ustawy i przepisy za dostateczne, byle były wykonane, uważał zaś, że podjęcie reformy ustawodawstwa o policyi ogniowej winno uprzedzić wydanie ustawy budowlanej, jakiej wtenczas ani Lwów i Kraków, ani żadne miasto, cóż dopiero mniejsze gminy nie posiadały, i złożył projekt p. Eminowicza jako materjał ustawodawczy do aktów.

W r. 1882 poseł Romanowicz podejmuje projekt p. Eminowicza i wnosi do Sejmu poprawiony projekt ustawy o policyi ogniowej, który jednak z powodu krótkości sesyi nie wyszedł z komisyi administracyjnej. W r. 1883 ponawia poseł Romanowicz swój wniosek i wraca z nim po odroczeniu Sejmu z r. 1883 we Wrześniu 1884.

Tym razem doczekał się projekt posła Romanowicza formalnego załatwienia. Na posiedzeniu z dnia 10. Września 1884, na wniosek Komisyi administracyjnej Sejm uchwalił:

„Poleca się Wydziałowi krajowemu, ażeby zbadawszy obowiązujące przepisy co do policyi ogniowej, przedłożył Sejmowi potrzebne w tej mierze wnioski, z uwzględnieniem różnic istniejących w miastach, miasteczkach i po wsiach stosunków“.

Wydział krajowy zebrał obfity materyał ustawodawczy ze wszystkich krajów austryackich, zapytał też Wydziały powiatowe i Reprezentacye obydwu stołecznych miast kraju o opinie co do obowiązujących ustaw i potrzebnych reform. W odpowiedziach było przedewszystkiem wołanie o ustawę budowiczą dla miast, miasteczek i wsi nieobjętych ustawą z d. 28. Kwietnia 1882, czternaście enuncyacyj za wprowadzeniem przymusowej asekuracyi, kilkanaście głosów powiatów za reformą ustawy z r. 1786, za republikacją, większość jednak powiatów uważała przepisy dawne za dostateczne, byle były wykonane.

To też Wydział krajowy zajął się sprawą przymusowej asekuracyi i na najbliższą sesyę wniósł projekt ustawy budowniczej dla reszty miast i miasteczek, oraz dla wsi, zawierającej kardynalne policyjno-ogniowe przepisy, a na razie od kodyfikacyi nowej ustawy o policyi ogniowej odstąpił.

Rok 1886 był rokiem strasznych klęsk pożarowych, spłonęły Stryj, Kałusz, Lisko, Dolina, Ulanów, Bojaniec i t. d., suma strat przeniosła najwyższe dotąd osiągnięte cyfry z roku 1884, 1874. W całym kraju opinia się wytworzyła jednozgodna, że sprawa ogniowa jest już tak „piekącą“, że jej zwlekać nie wolno. Wołanie o reformę ustawy o policyi ogniowej z r. 1786 w roku jej stuletniego jubileuszu obchodzonego iluminacją tylu miast, tylu miasteczek i wsi, stało się powszechnem, petycye do Sejmu od ogromnej liczby Reprezentacyi powiatów, ze wszystkich stron kraju, stolicy kraju, o ustawę policyjno-ogniową, o przymus zaopatrywania się gmin w sikawki, o fundusze na cele bezpieczeństwa od ognia dla gmin ubogich, o przymus asekuracyjny w całym kraju, opodatkowanie Towarzystw ubezpieczeń na rzecz straży pożarnych, były wyrazem opinii całego kraju.

Poseł Romanowicz ponowił w r. 1886 swój wniosek, przedkładając ulepszony projekt ustawy o policyi ogniowej dla całego kraju; wniosek ten odesłany do Komisyi administracyjnej (al. 67) doczekał się pierwszego czytania (22. Grudnia 1886).

Uchwałą z dnia 20. Stycznia 1887 na wniosek Komisyi gminnej Sejm polecił Wydziałowi krajowemu przygotować i na najbliższej sesyi przedłożyć Sejmowi projekt ustawy o przymusowem ubezpieczeniu budynków od ognia, wraz z projektem ustawy budowlanej i ustawy o policyi ogniowej.

Czyniąc zadość powyższej uchwale Wysokiego Sejmu, Wydział krajowy starał się zbadać i objąć całość potrzeb i środków i przedłożył szereg projektów do ustaw, w przeświadczeniu, że ustawy te, wprowadzone w życie i wykonane, mogłyby w niedalekiej przyszłości uniemożebnić powrót klęsk z r. 1886, ocalić miliony mienia ubogiego kraju, a w razie nieszczęścia zmniejszyć jego skutki do minimum, a mianowicie:

Projekta A. ustawy budowlanej dla reszty miast i miasteczek B. ustawy budowlanej dla wsi, obejmujące podstawne przepisy policyjno-ogniowe, zdolne w przyszłości radykalnie zmienić stosunki bezpieczeństwa, sposób zabudowywania się naszych miasteczek i wsi, ale mogące działać tylko powolnie, częściowo przy nowych budowlach przei dobudowach, więc niezdolne uchylić złego leżącego w faktycznym stanie pobudowania się w całym kraju. Przepisy to profilaktyczne, czuwające już nad wyborem materyału budowli i pokrycia, już to szukające bezpieczeństwa w odpowiedniej budowie palenisk, pieców, kominów i przyległych do tychże części budynków, już to przez utrudnienie rozszerzenia się ognia z wewnątrz i z zewnątrz i udzielenia się sąsiednim budowlom, już nareszcie przez przewidzenie ułatwień ratunku, dostępu i t. d.

Dalszy szereg środków prewencyjnych i organizacyę środków represyjnych obejmowały dwie ustawy o policyi ogniowej: A. dla miast i miasteczek,

B. dla wsi. Są to środki doraźne, działające stanowczo, a użyte w należytej mierze, wykonane skrupulatnie, jak świadczy historja urządzeń bezpieczeństwa ogniowego w krajach zachodnich, są niezawodne.

Ażeby organizacya służby ratunkowej, kardynalnej broni w walce z ogniem, w kraju zwłaszcza o naturze zabudowania się i pokrycia dachów na długo nie dającej się odmienić, przy powszechnem ubóstwie gmin dała się pchnąć raźniej naprzód, Wydział krajowy przedłożył osobno projekt ustawy o opodatkowaniu Towarzystw asekuracyjnych operujących w kraju na rzecz straży pożarnych.

Nareszcie, gdy żadne środki przezorności, żadna akcya ratunkowa nie jest w stanie uchylić możliwości pożaru, a tylko ją zmniejsza, gdy więc indywidualne gospodarstwo każdego obywatela zawsze jest wystawione na niebezpieczeństwo, gdy dalej tradycyjna nieoględność stoi na zawadzie rozszerzaniu się ducha przezorności, zrozumienie dobrodziejstw, jakie daje instytucya ubezpieczenia, poczucie potrzeby zapewnienia sobie ofiarą znikomej wkładki rocznej spokojnego posiadania nieruchomości i ruchomości tak małe robi postępy, Wydział krajowy przedłożył osobno projekt ustawy zaprowadzającej powszechne przymusowe ubezpieczenie budynków.

Ustawy te się wiążą ściśle, i dopiero w połączeniu dadzą w ręce administracyi kraju moc skutecznej akcyi dla wykorzenienia złego tkwiącego tak głęboko, na co się tyle składało i składa krajowych, historycznych, społecznych, moralnych, materyalnych powodów. Jedynie ustawa o przymusowej asekuracyi została przez Wysoki Sejm uchwaloną, wszystkie inne nie zostały ani na zimowej sesyi 1887/8 ani po odroczeniu Sejmu w jesieni br. załatwione i spadły z porządku dziennego.

Niniejszem sprawozdaniem mamy zaszczyt ponownie przedłożyć dwa projekta do ustaw o policji ogniowej. Zanim przystąpiliśmy do kodyfikacji, zebraliśmy materyał faktyczny i opinie czynników powołanych, materyał ustawodawczy obcy, literaturę fachową przedmiotu.

Okólnikiem naszym z dnia 20. Kwietnia 1886, L. W. 21.701 ex 1886 po pożarze Stryja wezwaliśmy Wydziały powiatowe, ażeby bezzwłocznie dokonały ogólnej rewizyi i próby przyrządów ogniowych we wszystkich miastach i miasteczkach kraju: rewizyi mieli dokonać osobiście Prezesowie Rad powiatowych, lub przez Delegatów powiatowych z przybraniem rzeczoznawców, w obecności Zwierzchności gminnych i Radnych. Rewizya ta odbyła się w całym kraju wciągu r. 1886 i 1887 mniej lub więcej dokładnie, a sprawozdania dały nam obfity materyał w sprawie środków ratunkowych w kraju i wykonania policji ogniowej.

Równie ciekawy materyał zebraliśmy na skutek okólnika naszego z dnia 13. Czerwca 1887 L. 29.951 do wszystkich Zwierzchnoćci gminnych w miejscowościach w których w ciągu ostatnich lat sześciu był większy pożar, chociaż na 500 rozesłanych wezwań, tylko 240 odpowiedzi otrzymaliśmy.

Korzystaliśmy też z rezultatu badań podjętych w r. b. w sprawie reformy gminnej w myśl uchwały Wysokiego Sejmu z 25. Stycznia 1887. Wyciąg z obszernego materyału odpowiedzi na kwestyonarz Wydziału krajowego z dnia 3. Marca 1887 zawarty jest w cennej publikacyi. „Materyały do reformy gminnej w Galicyi“, zestawionej z polecenia Wydziału krajowego przez Dra Witołda Lewickiego.

Wiedząc zaś jak skutecznie działa Krakowskie Towarzystwo wzajemnych ubezpieczeń na polu policyi ogniowej, przez wymaganie i egzekwowanie odpowiednich przepisów policyjno-ogniowych u swoich klientów, oraz jakie posiada wszechstronne doświadczenie z ćwierćwiekowej działalności „w ogniu“, staraliśmy sią o jego opinię, i otrzymaliśmy jako głos od dyrekcyi cenny materyał, zestawiony przez p. Kazimierza Langiego, z którego też w projekcie ustawy dla wsi korzystaliśmy.

Z obcego ustawodawstwa korzystaliśmy niejednokrotnie, zwłaszcza zaś z ustawy o policyi ogniowej: dla Austryi Wyższej z dnia 2. Lutego 1873 (Dz. u. kr. XI. Nr. 18), dla Szląska z dnia 2. Lutego 1873 (Dz. u. kr. X. L. 20), dla Morawy z dnia 5. Kwietnia 1873 (Dz. u. kr. XI. L. 35), dla Czech z dnia 25. Maja 1876. (Dz. u. kr. VII. L. 45), dla Salzburga z dnia 10. Listopada 1880, dla Tyrolu z dnia 28. Listopada 1880, i późniejszych noweli do ustaw w tychże krajach. — Z zagranicznych zaś korzystaliśmy głównie z wzorowego i najlepiej wypróbowanego ustawodawstwa Królestwa Wirtembergii, której instytucye policyjno-ogniowe są wzorem dla całych Niemiec a mianowicie: Landesfeuerloeschordnung für das Königreich Würtemberg vom 7. Juni 1885. (C. A. Huzel — Handausgabe 1886, 439 str.).

Dalej kilka ustaw pruskich, zwłaszcza „Preussische Feuerpolizei und Löschordnung für das platte Land der Provinz Brandenburg, z dnia 31. Października 1878 (Zimmermann, zbiór Grossera. Berlin 1879.) z policyi ogniowej Szwajcarskiej, zwłaszcza Zurichskiej z r. 1862. (Das Zurich'sche Feuerversicherungswesen. Meyer; Zurich 1864) i innych, z prac Huzla, Fiedlera (Grundlage der Organisation der Feuerlösch- und Rettungsanstalten. Zwickau 1877, tego samego autora Geschichte der deutschen Feuerlösch- und Rettungsanstalten. Berlin 1873) i innych.

Co do danych o stosunkach faktycznych w kraju naszym powołujemy się na pracę statystyczną dra Tadeusza Rutowskiego „Pożary i ubezpieczenia w Galicyi", która była przedłożoną Wysokiemu Sejmowi.

Substratem dla na był projekt ustawy posła Romanowicza, oparty na szeregu ustaw krajów austryackich. Jednakowoż uważaliśmy za konieczne wprowadzenie bardzo licznych zmian zasadniczych i uzupełnień.

Projekt posła Romanowicza był jednolity dla całego kraju. Uważaliśmy za konieczne wprowadzić odmienną ustawę dla miast i miasteczek, a odmienną dla wsi, uwzględniającą odrębne potrzeby i warunki. Ustawa dla wsi wychodzi z daleko skromniejszych wymagań, a uwzględnia stosunki gminy i dworu, pominiętego w projekcie posła Romanowicza.

Zasadą przewodnią byłoby dla nas: osiągnąć najwyższy rezultat możliwy najrychlej, najpewniej i najtaniej, wykonalność ustawy, okupić poświęceniem na razie trudnych do zrealizowania urządzeń choćby jak gdzieindziej wypróbowanych, egzekutywę i kontrolę ułatwić i wytężyć. W obec jednak wyjątkowo trudnych warunków bezpieczeństwa, w jakich się zwłaszcza miasteczka znajdują, należało wytężyć środki, które gdzieindziej są mniej na pierwszym planie. Wszędzie należało liczyć się z faktycznym stanem ubóstwa gmin.

W szczegóły nie wchodzimy. Z ważniejszych postanowień ustawy dla miast i miasteczek podnosimy: wprowadzenie powszechnego obowiązku utrzymywania straży gminnej redukującej się w danym razie do jednego stałego pompiera — wprowadzenie straży przymusowej obywatelskiej, — okręgów pożarnych, czyli łączenia się gmin miejskich z okolicznemi gminami wiejskimi dla utrzymania straży pożarnych i sikawek. Wprowadzamy instytucyę stałych kontrolorów ogniowych powiatowych, z urządzeń królestwa Wirtembergii, którzy mogą być zarazem kontrolorami ubezpieczeń, gdyby ustawa przymusowej asekuracyi, który projekt równocześnie przedkładamy, weszła w życie. Od instytucyi „krajowego inspektora ogniowego" także wypróbowanej z wybornym skutkiem w Wirtembergii a zaprowadzonego obecnie w wielu krajach niemieckich, w Austryi, odstąpiliśmy na razie ze względów finansowych, windykując dla Wydziału krajowego naczelną inspekcyę urządzeń ogniowych. Staraliśmy się wyzyskać §§. 107 i 70 ustawy gminnej, dla przyspieszenia wykonania ustawy, i wprowadzamy „postępowanie przyspieszone".

W ustawie dla wsi nacisk musiał być na środki prewencyjne, gdyż środki represyjne muszą być z natury rzeczy skromniejsze. Należałoby więc zebrać przepisy zapobiegawcze, korzystając tu ze stuletnich przepisów i uwzględniając właściwości kraju. Postawili-

śmy zasadniczo określenie *minimum* środków ratunkowych dla gmin wiejskich, ażeby ustało nadużycie ogólnika „dostatecznych środków“, owych zawsze znajdujących się ale zupełnie bezwartnych ręcznych sikawek, a raczej szpryc i t. p. Odmiennie też organizujemy straż pożarną, rezygnując na razie i na dłużej od instytucyi straży ochotniczej dla wsi, zostawiając jednak możliwość tychże dla wielkich wsi miasteczkowych, oraz dla wsi w pewnym promieniu okolicy miasteczek. Kontrolę władzy powiatowej i ingerencyę posuwamy daleko dalej. — Obowiązki obszaru dworskiego określamy.

Ustawy niniejsze uwzględniają ustawę budowlaną dla miasteczek i wsi, oraz stoją w związku z ustawami o opodatkowaniu Towarzystw asekuracyjnych na rzecz straży ogniowych, i z ustawą o przymusowej asekuracyi.

Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić dołączony projekt ustawy o policyi ogniowej dla miast i miasteczek.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Lwów 23. Października 1889.

Marszałek krajowy:
Tarnowski *w. r.*

Sprawozdawca:
Dr. Franciszek Smolka *w. r.*
członek Wydziału krajowego.

Ustawa

z dnia . . . . o policyi ogniowej, obowiązująca w miastach i miasteczkach Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, postanawiam co następuje:

I. Postanowienia ogólne.

Wykonanie policyi ogniowej.

§. 1. Policya ogniowa obejmuje środki, za pomocą których zapuszczeniu ognia i powstaniu pożaru zapobiegać należy, powstały pożar jak najrychlej dostrzedz i z najmniejszą szkodą przytłumić i ugasić oraz winnych do odpowiedzialności pociągnąć.

§. 2. Policya ogniowa należy do własnego zakresu działania gminy. Koszta wykonywania policyi ogniowej ponosi gmina, o ile niniejsza ustawa w poszczególnych wypadkach inaczej nie postanawia.

§. 3. Wykonywanie policyi ogniowej należy do naczelnika gminy. W miastach, posiadających swe własne statuty, zakres kompetencyi do wykonywania policyi ogniowej, statutami temi określony, pozostaje w swej mocy.

§. 4. Dla odległych części gminy może Rada gminna ustanowić osobnego delegata lub delegatów, któremu lub którym poruczonem będzie sprawowanie policyi ogniowej. Delegaci otrzymają odpowiednią instrukcyę wykonawczą. Również może Rada gminna, zwłaszcza w gminach większych, ustanowić osobnego urzędnika, jako komisarza ogniowego, który pod kontrolą i kierunkiem naczelnika gminy wykonywa policyę ogniową. Tam zaś, gdzie istnieje straż pożarna gminna, obowiązki te mogą i powinny być poruczone naczelnikowi straży.

§. 5. Jeżeli w gminie istnieje straż pożarna ochotnicza pełniąca obowiązki straży pożarnej gminnej, to komendant straży winien być powoływany na każde posiedzenie Zwierzchności gminnej, lub sekcyi Rady

miejskiej, na którem i kiedy będą załatwiane sprawy policyi ogniowej, a to z głosem doradczym i prawem stawiania wniosków samoistnych.

§. 6 Przepisy ustawy karnej tudzież rozporządzenia administracyjne, mocą których pewne, niebezpieczeństwem pożaru zagrażające czynności są zakazane, albo też są nakazane pewne środki ostrożności w obchodzeniu się z materyałami łatwo zapalnemi, tudzież w sposobie ich przechowywania — niemniej postanowienia ustaw i rozporządzeń o policyi budowniczej, pozostają nienaruszone.

II. Zapobieganie pożarom.

Przepisy miejscowe. Miejscowy regulamin ogniowy.

§. 7. Rada gminna wyda miejscowy regulamin ogniowy. Regulamin ten obejmie:

a) zabronienie wszelkich takich czynności, które w miejscowych warunkach zagrażają niebezpieczeństwem pożaru, o ile one nie są już zabronione ogólnemi przepisami ustawy karnej, lub rozporządzeniami administracyjnemi, oraz nakazujący pewne czynności lub świadczenia, dla wykonania niniejszej ustawy potrzebne;

b) przepisy w przedmiocie terminów czyszczenia kominów oraz sposobu wykonywania tej czynności;

c) przepisy określające kierownictwo ratunkiem podczas pożaru, rozdział czynności pomiędzy osoby zajmnjące się ratunkiem, sposób czuwania nad bezpieczeństwem osób i mienia i t. p. a to, aby ratunkowi nadać skuteczny obrót i zapobiedz nieporządkom podczas ratunku;

d) w miarę potrzeby należy w regulaminie przypomnieć obowiązujące przepisy ustawy karnej, ważniejsze przepisy administracyjne, oraz postanowienia niniejszej ustawy.

W gminach, gdzie istnieje straż pożarna należycie zorganizowana, czy to gminna, czy ochotnicza, pełniąca obowiązki straży pożarnej gminnej, regulamin ogniowy winien być układany przy współudziale naczelnika tejże straży; w gminach zaś, w których straż ogniowa nie jest jeszcze zorganizowana, regulamin wskaże zarazem osobę, która ma kierować ratunkiem, jakoteż osoby, które poszczególnemi czynnościami ratunku zająć się mają.

Dla miejscowości osobno położonych, od gminy oddalonych, wydane być mogą osobne regulaminy ogniowe.

Regulamin winien być według potrzeby całkowicie lub w szczegółach do wiadomości wszystkich lub poszczególnych mieszkańców podawany. Ulega on zatwierdzeniu Wydziału powiatowego.

Nadzór i wykonanie ustawy.

§. 8. Naczelnik gminy czuwa nad wykonaniem przepisów ustaw, rozporządzeń i uchwał Rady gminnej, o wykraczających przeciwko przepisom ustawy karnej donosi sądowi, działających wbrew rozporządzeniom administracyjnym i uchwałom Rady gminnej karze we własnym zakresie działania i czuwa nad uchyleniem wszystkiego, co niebezpieczeństwo po-

żaru sprowadzić może, a zarządza wykonanie środków zapobiegających temu niebezpieczeństwu.

Rewizya ogniowa.

§. 9. Naczelnik gminy, a względnie delegat jej lub urzędnik sprawujący policyę ogniową (§. 4.) dokona najmniej raz do roku ogniowej rewizyi budynków. Do rewizyi tej przybierze sobie kominiarza i jednego członka gminy, ile możności znawcę, budowniczego, murarza lub cieślę. Celem rewizyi tej jest zbadanie dokładne stanu budynków pod względem ich bezpieczeństwa od pożaru, wykrycie i uchylenie wszystkiego, coby pożar sprowadzić mogło, skontrolowanie stanu budowlanego, kominów, pieców, palenisk, rur ogniowych, ich otoczenia, w myśl ustawy budowniczej, stanu wyczyszczenia kominów, stanu piorunochronów, dalej celem rewizyi jest zbadanie, czy przechowywanie zapalnych przedmiotów odbywa się wedle przepisów, zwłaszcza zaś przechowywanie siana, słomy, wiór, trocin, popiołu, spirytusu, nafty, smoły i t. p. Nareszcie celem rewizyi jest sprawdzenie stanu przyborów i rekwizytów ogniowych. O wyniku tej rewizyi, tudzież uczynionych przy niej zarządzeniach, zawiadomi Naczelnik Radę gminną na najbliższem posiedzeniu i będą one — ile możności — protokolarnie spisane.

Kto się nie zastosuje do zarządzeń Naczelnika gminy wskutek takiej rewizyi wydanych — ulegnie karze w myśl postanowień karnych niniejszej ustawy — a nadto będą te zarządzenia w razie oporu na jego koszt wykonane.

§. 10. Naczelnicy miast niżej 10.000 mieszkańców i miasteczek winni są o rezultacie dorocznej rewizyi ogniowej i zarządzonych środkach przedłożyć treściwe sprawozdanie Wydziałowi powiatowemu.

Czyszczenie kominów.

§. 11. Naczelnik gminy, a względnie jej delegat lub urzędnik sprawujący policyę ogniową, czuwa nad regularnem czyszczeniem kominów.

Kominy i rury kominowe czyszczone będą przez ukwalifikowanych i upoważnionych kominiarzy. Jak często ma się odbywać czyszczenie kominów w miesiącach zimowych i letnich, z uwzględnieniem lokalnych stosunków, jakości kominów i palenisk, rodzaju przemysłu używającego ognia, określi miejscowy regulamin ogniowy. Za zasadę jednak służyć ma, iż kominy winny być w zimie najmniej co dwa miesiące wycierane; przy większych paleniskach, jak n. p. w warstatach, fabrykach i t. p. wycieranie winno następować częściej, nawet co ośm dni. Kominy t. z. rosyjskie, mogą być wypalane przy zachowaniu potrzebnych ostrożności, wszelako za zezwoleniem naczelnika gminy i uwiadomieniem właścicieli sąsiednich domów.

Większe miasta, gdzie jest kilku kominiarzy, będą podzielone na rejony kominiarskie, z których każdy oddany będzie jednemu kominiarzowi, osobiście za swój rejon odpowiedzialnemu. Postanowienie to nie przesądza jednak prawu właścicieli realności ugodzenia sobie innych ko-

miniarzy, w którym to razie wzmiankowana odpowiedzialność na tych to ostatnich spada.

§. 12. Jeżeli kto sprzeciwia się czyszczeniu komina w swej realności, winien o tem kominiarz zawiadomić naczelnika gminy, który w sposób przymusowy czyszczenie komina wykonać każe.

§. 13. Rada gminna oznacza taryfę opłat kominiarskich i przedkłada ją władzy przemysłowej do zatwierdzenia.

Straż nocna.

§. 14. Rada gminna ustanawia opłacaną z kasy gminnej straż nocną, która ma czuwać w nocy nad bezpieczeństwem od pożaru, a w razie wybuchu ognia dawać sygnały alarmowe. Straż nocna składa się z jednego lub kilku stróżów nocnych według potrzeby.

W miastach, mających własną straż policyjną albo straż ogniową, straż ta pełni także służbę stróżów nocnych.

Patrolowanie i obławy na włóczęgów.

§. 15. Celem zapobieżenia podkładaniu ognia przez włóczęgów w gminach, w których nie ma właściwej straży policyjnej, należy oprócz nakazywanych przez władze administracyjne poszukiwań ogólnych, zarządzać przynajmniej 6 razy do roku patrolowania za włóczęgami w obrębie gminy.

III. Gaszenie pożarów.

Porządek przy gaszeniu pożaru.

§. 16. Porządek, jaki ma być przy gaszeniu pożaru zachowany, określa regulamin ogniowy.

Obowiązek niesienia pomocy.

§. 17. Każdy członek gminy, a nawet każdy obcy w gminie zamieszkały, jest obowiązany pod karami w §§. 69—73. oznaczonemi, na wezwanie naczelnika gminy lub tego, kogo gmina do kierowania ratunkiem oznaczy, osobiście i bezpłatnie w obrębie gminy nieść pomoc przy gaszeniu pożaru i spełniać czynności, które mu poruczone zostaną, o ile do nich jest zdolny i o ile jego własne mienie nie jest zagrożone. Każdy właściciel domu jest obowiązany dostarczyć wszelkich przyborów do gaszenia ognia, o ile one nie są mu potrzebne do ratowania jego własnego mienia. Właściciel studni prywatnej nie może podczas pożaru zabronić czerpania wody z swojej studni w celu gaszenia pożaru.

§. 18. Tym, którzy przy gaszeniu pożaru mają stale poruczone pewne czynności, wymagające szczególnej zręczności i wprawy, większego wysiłku lub narażenia swej osoby — wyznaczy Rada gminna, jeżeli tego żądają, pewne umiarkowane wynagrodzenie.

Pogotowie koni.

§. 19. Właściciele koni są obowiązani pod karami w §§. 69 do 73. ustanowionemi, na zarządzenie naczelnika gminy lub osoby do kierowania ratunkiem wyznaczonej, dostarczyć zaprzęgu do sikawek i beczkowozów. — W regule będzie to dostarczanie koni odbywać się kolejno — wszakże w razach nagłych można nakazać dostarczenie koni bez względu na kolej i każdy właściciel koni winien się temu poddać, a nawet zaprzęgi przypadkowo w miejscu pożaru się znajdujące, mogą być użyte. Rada gminna może też na właścicieli koni, których domostwa leżą w pobliżu studni, nałożyć obowiązek przybywania na miejsce pożaru z beczką wody i dostarczania jej stale aż do ugaszenia pożaru.

Za użycie koni, zwłaszcza przy stałem dostarczaniu wody, należy właścicielom koni, jeżeli tego żądają, wypłacać odpowiednie wynagrodzenie, którego wysokość Rada gminna oznaczy.

Pomoc gminom sąsiednim.

§. 20. Każda gmina jest obowiązaną w miarę możności nieść bezpłatnie pomoc gminom sąsiednim w razie wybuchu pożaru, a to w odległości 10 kilometrów; — szczególniej zaś w razie, jeżeli gmina pożarem dotknięta pomocy takiej zażąda. Wyjątek od tego dozwala się tylko wtedy, gdyby gmina sąsiednia pożarowi, sama na własnym obszarze była ogniem zagrożona. Lecz na wypadek wyjazdu sikawki lub straży pożarnej z miasta lub miasteczka, winny być przewidziane i zarządzone środki bezpieczeństwa w temże mieście lub miasteczku.

§. 21. Koszta niesienia pomocy przy gaszeniu pożaru w miejscowościach po za obrębem gmin położonych, jak również sprawienia lub naprawy uszkodzonych przy tem przyborów ratunkowych, ponoszą gminy lub miejscowości pomoc niosące.

Środki alarmowe.

§. 22. W każdem mieście i miasteczku winny być urządzone środki skutecznego sygnalizowania pożaru, jak n. p. dzwony alarmowe i t. p. W tym celu mogą być użyte także dzwony kościelne i klasztorne.

W miastach wyżej 10.000 mieszkańców winny być utrzymywane przez gminę stałe stacye obserwacyjne, dla rychłego dostrzegania dymu i ognia i miejsca gdzie pożar wybucha, połączone ze strażnicą pożarną ile możności telegrafem lub telefonem.

§. 23. Naczelnik gminy, lub komu to z urzędu poruczonem zostanie, zarządzi co potrzeba, aby wiadomość o pożarze, który wybuchł czy to w własnej gminie czy w gminach sąsiednich, bezzwłocznie ogłoszoną była. W budynkach większych rozmiarów oddalonych od gminy, należy także umieszczać dzwony alarmowe, w budynkach mniejszych grzechotki lub inne tego rodzaju przyrządy alarmowe do zwołania ludzi z pola lub sąsiednich budynków.

W miastach większych, mających zorganizowane straże pożarne, można przy zaprowadzeniu dobrego systemu zawiadamiania samejże straży o wybuchu pożaru, zaniechać alarmowania ludności.

§. 24. Kto dostrzeże bądź w miejscu, bądź w sąsiedniej gminie wybuchający pożar, obowiązany jest uwiadomić o tem natychmiast naczelnika gminy lub ustanowionego przez Radę gminną kierownika ratunkiem pożaru.

§. 25. Każdy zdolny do tej czynności obowiązanym jest dać się użyć za posłańca zawiadamiającego o wybuchu pożaru w obrębie gminy bezpłatnie, a do gmin sąsiednich za wynagrodzeniem, które rada gminna oznaczy.

O ile to jest potrzebne i możliwe, należy w razie wybuchu pożaru wysłać do gmin sąsiednich konnych posłańców z zawiadomieniem.

Dostarczanie koni odbywa się na zasadzie §. 19. niniejszej ustawy.

Woda.

§. 26. Gmina jest obowiązana starać się o to, ażeby posiadała zawsze dostateczny zapas wody do gaszenia pożaru. Jeżeli w naturalnych zbiornikach nie ma wody w dostatecznej ilości, gmina winna się w nią zaopatrzyć w ten sposób, iżby w każdej miejscowości znajdowała się przynajmniej jedna dostatecznie obfita studnia. W większych miejscowościach ma być kilka takich studni.

W miastach większych powinny być urządzone ile możności publiczne rezerwoary wodne lub wodociągi.

W miejscach, w których zakładanie studni jest niemożliwe, zakładać należy cysterny lub sadzawki, które przynajmniej raz na rok będą czyszczone.

§. 27. Przy udzielaniu pozwoleń na budowy, zważać należy na to, żeby przy wszystkich budynkach mieszkalnych, lub publicznych zakładach, rękodzielniczych lub fabrycznych, stajniach itp. znajdowały się studnie mające dostateczną ilość wody. Studnie te tak mają być umieszczone, aby w razie wybuchu pożaru były dostępne.

§. 28. Na strychach domów piątrowych znajdować się winny beczki napełnione wodą z dodaniem ługu lub soli, których wielkość i liczbę zastosowaną do wymiarów budynku przepisze gminny regulamin ogniowy.

Rada gminna może to zarządzenie rozciągnąć na wszystkie domy.

Narzędzia ratunkowe. Sikawki i inne rekwizyta ratunkowe.

§. 29. W każdej gminie miejskiej i małomiejskiej powinna się znajdować najmniej na 100 domów jedna sikawka wozowa ssąco-tłocząca w dobrym stanie z potrzebnemi przyborami, której cylinder ma mieć przynajmniej 12 centymetrów średnicy, ze spójniami normalnego wymiaru, dalej dwie sikawki ręczne, oraz najmniej 3 beczkowozy na sikawkę i 50 wiaderek.

Normalny wymiar spójni ma mieć 75 *mm*. Beczkowozy mają obejmować przynajmniej po 464 litry (8 wiader) a liczba ich ma być przynajmniej trzy razy większą od liczby sikawek.

§. 30. Zniżenie powyż oznaczonej minimalnej ilości przyborów do gaszenia pożaru może być dozwolone przez Wydział krajowy odpowiednio do miejscowych stosunków.

§. 31. Wszystkie osobno położone miejscowości w gminie należy stosownie do ich obszaru i lokalnych potrzeb zaopatrzyć w odpowiednią liczbę sikawek wózkowych, metalowych ssąco-tłoczących, przenośnych lub ręcznych, drabin, osęk, wiaderek i t. p. przyborów ogniowych.

Koszta przyborów publicznych.

§. 32. Koszta przyborów ogniowych, służących dla całej gminy, ponosi gmina, zaś te, które służyć mają dla pojedyńczych miejscowości lub właścicieli domów, sprawione być mają kosztem tychże.

§. 33. Jeżeli w jakiej gminie koszta sprawienia potrzebnych wozowych sikawek z przyborami nie mogą być pokryte ani z majątku gminnego, ani z dochodów gminnych, bez wyraźnej szkody dla gospodarstwa gminnego, w takim razie Wydział krajowy na przedstawienie krajowego inspektora straży pożarnych może przyjść w pomoc z funduszu krajowego

Przybory ogniowe prywatne.

§. 34. Posiadacze większych budynków, szczególniej takich, w których znajdują się większe ogniska, n. p. fabryk, browarów, kuźni i t. p. obowiązani są utrzymywać własne sikawki wozowe i ręczne.

§. 35. Każdy dom większy, szczególniej w miastach lub osadach, w których odbywają się targi, winien być zaopatrzony przynajmniej w jedną sikawkę ręczną, jedną drabinę, jedną osękę, sześć wiaderek, siekierę i jedną drutem oplecioną latarnię.

§. 36. Naczelnik gminy w porozumieniu z naczelnikiem straży pożarnej oznacza ilość przyborów ogniowych, oraz postanawia, w jakie przybory który dom ma być zaopatrzony.

Kontrolę nad znajdującemi się w każdym domu przyborami ogniowemi wykonywa się przy rewizyach ogniowych. (§. 9.).

IV. Straż pożarna.

Cel i rodzaj straży pożarnej.

§. 37. Celem straży pożarnej jest systematyczny ratunek w razie pożaru dla ochrony życia i własności mieszkańców.

§. 38. Straż pożarna może być:

a) publiczna, t. j. gminna lub ochotnicza, albo

b) prywatna.

Postanowienia niniejszej ustawy nie mają zastosowania do straży ogniowych prywatnych, krom przepisu §. 51.

Straż pożarna gminna może być albo płatna albo przymusowa.

Straż pożarna gminna (zawodowa płatna).

§. 39. W każdem mieście lub miasteczku bez wyjątku musi być zorganizowana straż pożarna gminna.

W gminach, gdzie straż pożarna ochotnicza przyjmie na siebie obowiązki straży pożarnej gminnej, odpadnie potrzeba organizowania osobnej straży pożarnej gminnej.

W miastach atoli liczących wyżej 15.000 mieszkańców musi być zorganizowany korpus straży pożarnej gminnej, bez względu na istnienie straży ochotniczej.

Regulamin ogniowy miejscowy określa zadanie i sposób działania straży pożarnej gminnej.

§. 40. Straż pożarna płatna należy do służby gminnej i jako taka uorganizowaną jest według szczególnych postanowień Rady gminnej.

Straże pożarne ochotnicze.

§. 41. Straże pożarne ochotnicze tworzą się dobrowolnie na zasadzie prawa o stowarzyszeniach i uchwalonych przez siebie statutów.

§. 42. W każdem mieście lub miasteczku, w którem nie ma jeszcze straży pożarnej, naczelnik gminy winien się starać o jej utworzenie, przynajmniej przez wydanie odezwy wzywającej do utworzenia straży ochotniczej.

Gdzie już istnieje straż pożarna ochotnicza, naczelnik gminy winien w odpowiedni sposób wzywać i zachęcać, ażeby do niej w dostatecznej liczbie przystępowano.

§. 43. Gdy się zgłosi dostateczna liczba ochotników, naczelnik gminy winien ich zwołać celem ustanowienia sobie statutów i wyboru naczelnika i dowódzców oddziałów straży.

§. 44. Jeżeli straż pożarna ochotnicza przyjmie na siebie obowiązki straży pożarnej gminnej, natenczas wykonywać ona będzie swoje obowiązki w charakterze poruczonego jej przez gminę zakresu działania, statuta jej winny być zastosowane do przepisów niniejszej ustawy, oraz wydać się mającego regulaminu ogniowego i ulegają zatwierdzeniu Rady gminnej.

Radzie gminnej zastrzeżonem być ma w tych statutach prawo zwoływania ogólnego zgromadzenia, prawo brania udziału w tych zgromadzeniach przez swego delegata, prawo zastępowania straży w czynnościach poruczonego jej zakresu działania, wreszcie prawo zatwierdzania wybranego naczelnika straży.

§. 45. Straż ochotnicza staje się w ten sposób instytucją gminną a naczelnik jej honorowym urzędnikiem gminy, jako taki składa na czas swego urzędowania przysięgę służbową. Natomiast obowiązkiem będzie gminy postarać się dla straży o instruktora, ponosić koszta nauki i wyćwiczenia straży, koszta uzbrojenia potrzebnego do wykonywania jej zadania wreszcie koszta niezbędnych narzędzi i przyborów ratunkowych, o ile własne dochody stowarzyszenia straży ochotniczej na to nie starczą.

§. 46. Naczelnik straży pożarnej ochotniczej, która pełni obowiązki straży pożarnej gminnej, jest na miejscu pożaru w rozporządzeniach swoich niezależnym, lecz jest za nie przed naczelnikiem gminy odpowiedzialnym; w miejscach zaś, w których straż ochotnicza istnieje obok gminnej, na miejscu pożaru naczelnik straży ochotniczej podlega naczelnikowi straży gminnej.

§. 47. Rada gminna wykonywa pod względem służby pożarnej nadzór nad strażą ochotniczą i naczelnik jej jest obowiązany składać naczelnikowi gminy sprawozdania o wszystkiem, co się służby pożarnej dotyczy.

§. 48. Zwierzchność gminna ma prawo zakazać wszelkich niewłaściwości służbowych, jakieby się przy pełnieniu służby straży pożarnej ochotniczej okazały; naczelnik straży jest obowiązany wykonać rozporządzenia Zwierzchności, od których służy mu jednak prawo rekursu do Rady gminnej.

W razie gdyby straż ochotnicza nie odpowiadała ściśle celowi w §. 37. określonemu, a odnośne rozporządzenia Zwierzchności gminnej nie były przez straż ochotniczą przestrzegane, Rada gminna rozwiąże stosunek zawiązany ze strażą pożarną ochotniczą; a jeśli straż ta przekracza zakres swego działania statutem oznaczony, lub w ogóle jeśli nie odpowiada już warunkom swego prawnego istnienia, doniesie o tem Władzy politycznej celem zarządzenia rozwiązania stowarzyszenia.

§. 49. Jeżeli straż ochotnicza pobiera zasiłki pieniężne od gminy, winna z nich składać Zwierzchności gminnej rachunki.

§. 50. Członkowie straży pożarnej ochotniczej mają prawo w służbie i po za służbą nosić mundur i używać szczególnych oznak, które mają być podane do publicznej wiadomości i których osobom nie należącym do straży ochotniczej używać nie wolno.

§. 51. Na miejscu pożaru wszystkie zamiejscowe straże, choćby i bez zawezwania przybyłe na ratunek, zostają pod rozkazami naczelnika straży miejscowej i winne się stosować do jego rozporządzeń.

§. 52. W gminach, w których straż pożarna nie istnieje, tak osoby przeznaczone do specyalnych czynności (§. 17.) jak wszyscy pomoc niosący, winni się stosować do rozporządzeń naczelnika gminy lub oznaczonego przez Radę gminną kierownika ratunku, którzy władzę swoją przelać mogą na naczelnika jednej z obecnych na miejscu straży pożarnych zamiejscowych.

Wsparcie członków okaleczałych i kasa wsparcia.

§. 53. Członkom straży ochotniczej, którzy przy pożarze podczas pełnienia służby zostali uszkodzeni w sposób, czyniący ich niezdolnymi do pracy, w razie niedostaku należy się wsparcie bez względu na ich przynależność do gminy.

Te same przepisy stosują się do wdów i sierót członków straży pożarnej stałej i ochotniczej, którzy w służbie doznają uszkodzenia czyniącego ich niezdolnymi do pracy.

§. 54. Nie uszczuplając praw do wsparcia, służących ogólnie członkom straży ochotniczej (§. 53.) ze strony gminy, straże te mogą zawrzeć między sobą związek w celu wspierania członków, którzy przy gaszeniu pożaru ponieśli kalectwo, jakoteż wdów ich i sierót. Do kasy takiego związku oprócz wkładek członków, dobrowolnych ofiar i subwencyj, wpływać będą także tudzież dochody z kar za przekroczenia policyjno-ogniowe popełnione w miejscach, w których znajdywać się będą straże ochotnicze należące do związku.

§. 55. Wydziałowi krajowemu służy prawo nadzoru nad zarządem kasy wsparcia i w tym celu przedkładane będą Wydziałowi corocznie preliminarze tudzież zamknięcia rachunków tejże kasy.

Straż przymusowa.

§. 56. Gdzie gmina nie jest w stanie utrzymać dostatecznej straży pożarnej gminnej, a nie dało się zorganizować straży ochotniczej, któraby na siebie przyjęła obowiązki straży ogniowej gminnej, lub ona jest jeszcze niedostateczną, naczelnik gminy za uchwałą Rady miejskiej tworzy straż przymusową. Może to nastąpić także dla wzmocnienia istniejącej straży gminnej lub ochotniczej.

§. 57. Do straży przymusowej mocen jest naczelnik gminy powołać każdego mężczyznę od 18 do 40 roku, który nie jest chory lub kaleka. Wolnymi są jedynie duchowni, urzędnicy czynni w służbie gminy, powiatu, kraju i państwa, nauczyciele publicznych szkół, lekarze i aptekarze.

§. 58. Ze służby w straży przymusowej można się wykupić rocznym podatkiem w wysokości od 1 zł. do 10 zł. ustanowionym przez Radę gminną na obowiązanych do przymusowej służby pożarnej, rozkładanym według trzech klas podatkowych. Dochód z tego podatku idzie na cele wykonywania policyi ogniowej w gminie, ma być wraz z innymi funduszami na cele ogniowe przeznaczonymi osobno administrowanym.

Okręgi pożarnicze.

§. 59. W promieniu 10 kilometrów mogą się łączyć gminy okoliczne z gminą miejską w okręg pożarniczy, celem wspólnego utrzymywania sikawki lub sikawek oprócz sikawki lub sikawek przymusowo w każdej gminie znajdować się mających, oraz celem utrzymania wspólnej straży pożarnej, czyto płatnej, czy też ochotniczej.

§. 60. Połączenie gmin w okręg pożarniczy odbywa się na zasadzie dobrowolnej umowy co do wzajemnych praw oraz ciężarów i obowiązków. Statut spółki takiej musi być przyjęty przez wszystkie Rady gminne w skład okręgu pożarniczego wchodzące i potrzebuje zatwierdzenia Wydziału powiatowego, oraz politycznej władzy krajowej.

V. Postępowanie podczas pożaru i po pożarze.

§. 61. Naruszenie prywatnego prawa własności w celu gaszenia pożaru n. p. wyłamywanie, zrywanie dachu itp. może nastąpić tylko w razie ostatecznej potrzeby, gdy niema innego środka do stłumienia ognia lub zapobieżenia rozszerzaniu się płomieni, lecz w takim nawet razie wyjąwszy wypadki najgwałtowniejsze, nastąpić może jedynie z rozporządzenia naczelnika straży pożarnej, gdzie zaś niema zorganizowanej straży z rozporządzenia naczelnika gminy lub wyznaczonego przez niego kierownika ratunku.

§. 62. Właściciele domów są obowiązani jak najspieszniej przedsięwziąć środki przeciw szerzeniu się wybuchłego pożaru, przez przygo-

towanie zapasu wody, przystawienie drabin, obsadzenie dachu, zamknięcie strychów, okien i otworów, przygotowanie zapasu wilgotnych mioteł ogniowych i t. d.

Mieszkańcy domu są obowiązani przy tych czynnościach wedle możności dopomagać.

§. 63. Po pożarze naczelnik gminy winien przedsięwziąć odpowiednie środki, ażeby ogień został zupełnie wygaszony i żeby dalsze niebezpieczeństwo nie zagrażało.

Część ludzi należących do ratowania z potrzebnemi przyborami powinna pozostać na miejscu aż do zupełnego wygaszenia ognia.

Sikawki dostarczone do pomocy przy gaszeniu będą właścicielom bezpłatnie przez mieszkańców gminy odstawione zaraz po zgaszeniu pożaru.

Śledztwo przyczyn pożaru.

§. 64. Po zupełnem ugaszeniu pożaru naczelnik gminy przy pomocy naczelnika straży i potrzebnych świadków i znawców wykona najściślejsze śledztwo co do przyczyny pożaru, zbada, czy nie zaszły takie okoliczności, które wymagałyby skarcenia lub przedsięwzięcia środków zapobiegawczych, ażeby się nie powtarzały na przyszłość i stwierdzi, czy przybory ratunkowe były w należytym porządku, oraz którzy z ratujących najbardziej się odznaczyli.

§. 65. Jeżeli okaże się przeciw komu uzasadnione podejrzenie, że stał się winnym czynności zabronionej ustawą karną, naczelnik gminy natychmiast sąd o tem zawiadomi, jeżeli zaś idzie o przekroczenie przeciw policyi budowniczej lub ogniowej, naczelnik gminy działa w zakresie swojej władzy.

§. 66. O wyniku śledztwa co do przyczyn, rozmiarów pożaru, wielkości szkód i innych mających publiczny interes wykrytych szczegółów, naczelnik gminy złoży Radzie gminnej na najbliższem posiedzeniu szczegółową relacyę.

§. 67. Przy wydawaniu świadectw urzędowych dla zabezpieczonych, że pożar nie wynikł z ich winy, naczelnik gminy postępować będzie z całą przezornością i ścisłością.

Świadectwa takie wydawane być mogą dopiero po ukończonem śledztwie i za wszelkie pod tym względem zaniedbania naczelnik gminy jest odpowiedzialnym.

§. 68. Świadectwa takie tylko w tym razie wydawane być mogą, jeżeli śledztwo okaże, że zabezpieczeni nie są winni zbrodni, przestępstwa lub wykroczenia przewidzianego w ustawie karnej, ani też przestępstwa lub wykroczenia przeciw przepisom policyi budowniczej lub ogniowej, ani wreszcie innego przewinienia w duchu §. 1294. kodeksu cywilnego.

VI. Postanowienia karne.

§. 69. Czynności lub zaniedbania, grożące niebezpieczeństwem pożaru przewidziane w ustawie karnej, będą według tejże ustawy, zaś przewidziane w ustawie budowniczej, według ustawy budowniczej karne.

§. 70. Czynności lub zaniedbania grożące niebezpieczeństwem pożaru przewidziane ogólnemi przepisami i rozporządzeniami policyjnemi, oraz zarządzeniami Rad gminnych, ze względu na miejscowe stosunki, o ile w tychże przepisach i rozporządzeniach nie jest oznaczoną inna kara, mają być karane grzywną od 1 zł. do 50 zł. lub w razie niemożności zapłacenia aresztem do dni 10.

§. 71. Jeżeli na mocy niniejszej ustawy potrzeba zmusić kogoś do wykonania pewnej czynności, nastąpić to może pod zagrożeniem kary pieniężnej do 10 zł. lub w razie niemożności płacenia do 48 godzin aresztu.

Zapłacenie lub odsiedzenie kary nie uwalnia od obowiązku wykonania wymaganej czynności.

W razie, gdyby się okazała potrzeba powtórnego zmuszania kogoś do tej samej czynności - należy karę podwajać lub w razie dalszego oporu czynność zarządzoną na koszt winnego wykonać.

§. 72. Co do sposobu orzekania kar i toku instancyi, obowiązują postanowienia ustawy gminnej.

§. 73. Prawomocne wyroki karne wykonywa naczelnik gminy.

Kary pieniężne wpływają do funduszu utrzymania rekwizytów ogniowych w gminie.

VII. Organa i władza wykonujące policyę ogniową.

Organa wykonawcze i tok instancyi.

§. 74. Naczelnik gminy wykonywujący postanowienia niniejszej ustawy rozstrzyga w pierwszej instancyi, o ile niniejszą ustawą lub ustawą gminną, albo własnym statutem gminy, decyzya nie jest pozostawioną Radzie gminnej.

§. 75. Przeciw orzeczeniu naczelnika gminy służy rekurs do Rady gminnej, zaś przeciw temu do Wydziału powiatowego, a następnie do Wydziału krajowego.

Termin do wniesienia rekursów tych jest 8-dniowy.

Kontrola wykonywania policyi ogniowej.

Kontrolorowie ogniowi powiatowi.

§. 76. Dla skutecznej kontroli nad wykonywaniem policyi ogniowej w miastach, prócz miast stołecznych, w miasteczkach i wsiach, ustanawiają się kontrolorowie powiatowi ogniowi. Kontrolorów tych mianują Rady powiatowe.

§. 77. Kilka powiatów, lub jeden powiat, może mieć kontrolora ogniowego objazdowego, dla kontrolowania wykonywania policyi ogniowej, wprowadzenia w życie straży pożarnych zwłaszcza ochotniczych, łączenia gmin w okręgi pożarowe, spółki sikawkowe i dla utrzymania wspólnych straży pożarowych. Kontrolorzy ogniowi będą pełnili funkcye kontrolorów ubezpieczeń w razie wprowadzenia przymusowej asekuracyi.

§. 78. Zakres działania kontrolora powiatowego określa intrukcya służbowa, wydana przez Wydział powiatowy, zatwierdzona przez Wydział krajowy.

§. 79. O wszystkich zaniedbaniach ze strony gmin w wykonaniu niniejszej ustawy o policyi ogniowej jakoteż o wszystkich brakach i potrzebach donosi bezzwłocznie kontrolor objazdowy właściwemu Wydziałowi powiatowemu, wytknąwszy na piśmie i protokolarnie te zaniedbania i potrzeby na miejscu odnośnej Zwierzchności gminnej.

Wykonanie przymusowe na koszt gminy.

§. 80. Wydział powiatowy na doniesienie to bezzwłocznie rozporządza co należy w gminie wykonać, a w razie zaniedbania lub wzbraniania się ze strony gminy, udaje się do c. k. Starostwa o wykonanie tychże rozporządzeń, a to w myśl §. 107. ustawy gminnej na koszt i stratę gminy. Gdyby w celu wykonania zarządzeń powyższych potrzebne były ze strony gminy wydatki, Rada powiatowa ma prawo zniewolenia zwierzchności gminnej do wstawienia odpowiedniej kwoty w budżet gminy i nałożenia na jej pokrycie dodatków do podatków.

Naczelna inspekcya Wydziału krajowego.

§. 81. Wydział krajowy wykonywa naczelną inspekcyę policyi ogniowej przez własnych urzędników technicznych i administracyjnych, oraz powoływanych *ad hoc* ludzi fachowych, za pomocą których będzie:

1. kontrolować gminy w kraju, czy posiadają potrzebne do gaszenia pożarów przybory i czy utrzymują je w należytym stanie;

2. sprawdzać, czy straże pożarne tak płatne, jak ochotnicze są należycie zorganizowane i wykształcone i czy odpowiadają takiemu celowi;

3. na prośbę Wydziałów powiatowych udzielać im wskazówek co do zatwierdzenia regulaminów pożarnych, przedkładanych przed gminy — a względnie układać wzorowe regulamina, osobne dla gmin wiejskich, a osobne dla miejskich większych i mniejszych — tudzież wzorowe statuta dla straży pożarnych płatnych i ochotniczych.

VIII. Postanowienie co do obszarów dworskich.

§. 82. W gminach miejskich, w których obszar dworski nie jest wcielony do związku gminnego, podlegają części obszaru dworskiego, położone w obrębie zabudowań gminy, postanowieniom powyższej ustawy.

Wykonywanie na tych częściach wszystkich czynności policyi ogniowej należy do zakresu działania gminy.

IX. Postępowanie przyspieszone.

§. 83. W sprawach policyi ogniowej winny wszystkie powołane organa i władze postępować jak najspieszniej.

§. 84. Wszystkie do tych spraw odnoszące się podania, rekursy i orzeczenia winny być opatrzone napisem: „Sprawa ogniowa“.

X. Postanowienia końcowe.

Uchylenie dotychczasowych przepisów.

§. 85. Dotąd w sprawach policyi ogniowej dla gmin wiejskich mające moc obowiązującą postanowienia ustawy ogniowej i budowniczej dla miast i miasteczek wydane ces. patentem z dnia 28. Lipca 1786. zawarte w §§. 16 do 71 zostają uchylone.

Wykonanie ustawy.

§. 86. Polecam wykonanie niniejszej ustawy Mojemu ministrowi spraw wewnętrznych.

Z drukarni Pillera i Spółki.

L. 995|89.

Aleg. 113.

Wniosek.

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Poleca się Wydziałowi krajowemu:

I. Aby zbadał stosunki administracyjne, policyjne, prawne i sanitarne naszych zdrojowisk i uzdrowisk krajowych celem wybadania ogólnego statutu zdrojowego, obowiązującego wszystkie tego rodzaju zakłady.

II. Aby zbadał, w jakim kierunku zakładom tym kraj mógłby i powinien przyjść w pomoc, celem ułatwienia szybszego a należytego ich rozwoju.

Lwów, dnia 4. listopada 1889.

Władysław Koziebrodzki w. r.
wnioskodawca.

Czyżewicz, Raczyński, Klemensiewicz, Męciński, Rey, St. Stadnicki, Dworski, Huryk, Barabasz, Zamoyski, ks Sawa, M. Michalski. Okuniewski, Żywicki, Zoll, Madeyski, Tyszkowski, Romanowicz, Sembratowicz, Micewski, Fr. Kramarczyk, W. Koziebrodzki, Chamiec, Hausner, Łączyński, A. Jędrzejowicz, T. Rozwadowski, A. Jaworski, Potoczek, Polanowski, Struszkiewicz, J. Puzyna, Wład. Wolański, T. Langie, A. Wodzicki, Czartoryski, Kl. Dziedussycki, Ochrymowicz, Dembowski, Brykczyński, Ziemiałkowski, Szeptycki, Kułaczkowski, Herasymowicz, Romańczuk, Sirko, Dr. Sawczak, Rożankowski, W. Rogoyski.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

L. s. 994 89.

Aleg. 114.

Wniosek.

Wysoki Sejm uchwalić raczy:

Poleca się Wydziałowi krajowemu:

I. Ażeby zbadał potrzebę i warunki założenia niższej szkoły rolniczej w powiecie mieleckim i na najbliższej sesyi sejmowej odpowiednie wnioski przedłożył.

II. Ażeby po zbadaniu stosunków miejscowych i po porozumieniu się z komisyą krajową dla spraw przemysłowych, przystąpił do założenia szkoły koszykarskiej w powiecie mieleckim.

Lwów dnia 4. listopada 1889.

Mieczysław Rey w. r.
wnioskodawca.

Stanisław Stadnicki, Klemens Dzieduszycki, Vivien, Szeptycki, Chamiec, Tadeusz Langie, B. Horodyski, J. Męciński, Fr. Kramarczyk, Ks. Sawa, J. Koziebrodzki, Mazaraki, E. Sanguszko, Struszkiewicz, W. Rogoyski, Schnell, Potoczek, Czyżewicz, Brykczyński.

Z drukarni Ludowej we Lwowie.

L. W. kr. 45.493/89.

Aleg. 115.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego o udzieleniu Radzie powiatowej w Wieliczce prawa do pobierania myta od mostu gościńcowego żelaznego na rzece Wiśle pod Krakowem pomiędzy Zwierzyńcem a Dębnikami.

Wysoki Sejmie!

Kolej północna cesarza Ferdynanda, wywiązując się z przyjętego na siebie zobowiązania, w roku 1887 wybudowała własnym kosztem most gościńcowy żelazny na rzece Wiśle pod Krakowem pomiędzy Zwierzyńcem a Dębnikami w celu najbliższego połączenia miasta z okolicznemi gminami powiatu wielickiego z zastrzeżeniem, że utrzymanie mostu do niej należeć nie będzie.

Most ten obok kolei t. z. circumwalacyjnej z konstrukcyą kratową zbudowany na murowanych 2 przyczółkach i 2 filarach, 140 metrów długi, kosztował 172.995 zł. 66 ct.

Rada powiatowa wielicka, pragnąc zapewnić utrzymanie pomienionego mostu dla użytku publicznego, uchwałą z dnia 25. stycznia 1888 r. i 1. października 1889 r. postanowiła objąć ten most w zarząd powiatu, zobowiązując się zarazem do wybudowania dróg dojazdowych łączących z mostem, stosownie do sporządzonych szkiców, jednej od drogi powiatowej Podgórsko - Kobierzyńskiej bezpośrednio łączącej z samym mostem na przestrzeni 2550 metrów bieżących, drugiej od gościńca rządowego Wadowice - Podgórze wiodącej do ósmej setki poprzedniego dojazdu, długości 1170 metrów bieżących.

Zobowiązała się przytem Rada powiatowa zająć się konserwacyą tak mostu jak i dróg dojazdowych.

Dopełnienie tych zobowiązań uczyniła Rada powiatowa zawisłem od wyjednania w drodze ustawodawstwa krajowego koncesyi dla powiatu przynajmniej na przeciąg lat 20 do poboru myta od pomienionego mostu w Dębnikach.

Nadto Rada powiatowa uczyniła zastrzeżenie, iż Reprezentacya powiatowa w razie zniszczenia mostu wskutek elementarnych lub wojennych wypadków, wolną będzie od obowiązku odbudowania zniszczonego mostu.

Na tej podstawie prosi Wydział powiatowy o udzielenie Radzie powiatowej pod wyżej określonymi warunkami koncesyi mytniczej z zastosowaniem taryfy klasy III. unormowanej ustawą z 25. grudnia 1871 r.

W ocenieniu wniesionej sprawy Wydział krajowy wziął pod rozwagę, prócz wyżej przytoczonych jeszcze te okoliczności:

że próba wytrzymałości wyżej wspomnionego mostu, dokonana 6. i 7. listopada 1888 przy udziale delegatów c. k. rządu i władz autonomicznych wypadła pomyślnie, i delegaci jednomyślnie orzekli, że zbudowany most zupełnie odpowiada swemu przeznaczeniu;

że Reprezentacya powiatu wielickiego, obejmując w zarząd most na Wiśle pod Krakowem pomiędzy Zwierzyńcem a Dębnikami, będzie mogła przy pomocy dochodu mytniczego, podołać przyjętym na powiat zobowiązaniom, a w szczególności zabezpieczyć ztąd powstałe koszta.

Koszta te wedle obliczenia oddziału technicznego Wydziału krajowego, preliminuje się najpierw w jednorazowym wydatku około 26.000 zł., które przypadnie ponieść na wykonanie dwóch wyżej poszczególnionych dróg dojazdowych. Wydatek ten zapewniony być może przez zaciągnięcie pożyczki, dającej się umorzyć w 20-letnich ratach po 2086 zł. 31 ct.

Następnie prelimuje się roczny wydatek w kwocie 2317 zł. połączony z konserwacyą mostu i dróg dojazdowych.

Obie te pozycye kosztów preliminowanych w peryodzie 20 letnim po 4.403 zł. 31 ct. rocznie znajdą zabezpieczenie w dochodzie, jaki z poboru myta prawdopodobnie osiągniętym będzie rocznie około 4.500 zł.

Zdaniem Wydziału krajowego może być udzieloną Radzie powiatowej w Wieliczce koncesya na przeciąg lat 20 do pobierania myta od mostu gościńcowego żelaznego na rzece Wiśle pod Krakowem pomiędzy Zwierzyńcem a Dębnikami pod warunkami wyżej określonymi z zastrzeżeniem, że koncesya wejdzie w życie w dniu w którym wspomniany most oddany zostanie w zarząd Reprezentacyi powiatowej i z dalszem zastrzeżeniem, że omycony most utrzymywany będzie podług instrukcyi przez Wydział krajowy w porozumieniu z c. k. Namiestnictwem wydać się mającej.

W obec powyższego wywodu Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić załączony projekt ustawy.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Lwów, dnia 27. października 1889.

Marszałek krajowy:
Tarnowski *w. r.*

Sprawozdawca:
Dr. Józef Wereszczyński. *w. r.*
Członek Wydziału krajowego.

Ustawa

o udzieleniu Radzie powiatowej w Wieliczce prawa do pobierania myta od mostu gościńcowego żelaznego na rzece Wiśle pod Krakowem pomiędzy Zwierzyńcem a Dębnikami.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem postanawiam co następuje:

Art. I.

Radzie powiatowej w Wieliczce nadaje się na lat dwadzieścia prawo do pobierania myta od mostu gościńcowego żelaznego na rzece Wiśle pod Krakowem pomiędzy Zwierzyńcem a Dębnikami pod następującymi warunkami:

Art. II.

Rada powiatowa w Wieliczce pobierać ma myto mostowe przy jednej rogatce w Dębnikach podług następującego wymiaru:

a) od każdej sztuki bydła pociągowego w zaprzęgu 6 (sześć) ct.

b) od każdej sztuki bydła pociągowego nie w zaprzęgu i od bydła pędzonego ciężkiego i koni wierzchowych 4 (cztery) ct.

c) od każdej sztuki bydła pędzonego drobnego 2 (dwa) ct.

Konie, woły, krowy, muły, osły należą do bydła ciężkiego, zaś cielęta, źrebięta, owce, kozy i świnie do drobnego.

Od bydła niesionego lub wiezionego wozem, nie opłaca się żadnej należytości.

Zwierzęta, które ssą i przy matkach idą, wolne są od wszelkiej opłaty mytniczej.

Art. III.

Przy poborze myta mają być zachowane ogólne przepisy o uwolnieniu od opłaty mytniczej lub zniżeniu tejże opłaty.

Art. IV.

Staraniem powiatu wielickiego mają być zbudowane dwie powiatowe drogi dojazdowe, a mianowicie od drogi powiatowej Podgórsko-Kobierzyńskiej dla bezpośredniego połączenia z omyconym mostem i od gościńca rządowego Wadowice - Podgórze wiodącego do ósmej setki pierwszej drogi dojazdowej.

Art. V.

Reprezentacya powiatowa w Wieliczce obowiązaną jest utrzymywać w dobrym stanie tak wyżej opisany most jak i z nim łączące a wyżej opisane drogi dojazdowe, podług instrukcyi przez Wydział krajowy w porozumieniu z c. k. Namiestnictwem wydać się mającej.

Art. VI.

Obowiązek powiatu wielickiego do utrzymywania omyconego mostu ustaje, a względnie przysługujące mu prawo do pobierania myta gaśnie, jeżeliby most ten wskutek elementarnych lub wojennych wypadków uległ zniszczeniu, albo też wskutek pomienionych wypadków tak dalece został uszkodzony, iżby nie mógł wcale służyć do użytku publicznego.

Art. VII.

Ustawa niniejsza wchodzi w życie w dniu, w którym most gościńcowy żelazny na rzece Wiśle pod Krakowem pomiędzy Zwierzyńcem a Dębnikami oddany zostanie w zarząd Reprezentacyi powiatu wielickiego.

Art. VIII.

Wykonanie tej ustawy polecam Memu Ministrowi spraw wewnętrznych.

L. W. kr. 47.481/89.

Aleg. 116.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego z wnioskiem udzielenia c. k. Rządowi opinii względem przeniesienia miejscowości Magdalówka okręgu c. k. sądu powiatowego w Mikulińcach i c. k. starostwa w Tarnopolu do okręgu c. k. sądu powiatowego i c. k. starostwa w Skałacie.

Wysoki Sejmie!

C. k. ministerstwo sprawiedliwości reskryptem z dnia 5. września 1889 roku l. 16.839 wezwało nas do przedłożenia Wysokiemu Sejmowi do udzielenia opinii w myśl ustawy z dnia 11. czerwca 1868 (nr. 59 dz. u. p.) w sprawie petycyi zwierzchności gminy Magdalówka o przeniesienie tej miejscowości z okręgu c. k. sądu powiatowego w Mikulińcach i c. k. starostwa w Tarnopolu do okręgu c. k. sądu powiatowego i c. k. starostwa w Skałacie.

Ponieważ, jak świadczą dołączone do reskryptu pomienionego akta wszystkie dotyczące władze polityczne i sądowe, w których okręgach leży pomieniona miejscowość Magdalówka, oświadczyły się przychylnie względem jej przeniesienia odpowiednio do życzenia mieszkańców, a zapytywana przez nas reprezentacya powiatu tarnopolskiego w uchwale swej z dnia 26. października 1889 roku zgadza się na wyłączenie gminy Magdalówka z obszaru swego autonomicznego terytoryum, zatem i Wydział krajowy, uwzględniając życzenia pomienionej gminy i obszaru dworskiego, dla których przeniesienie do c. k. sądu i starostwa w Skałacie z powodu znacznie bliższej odległości niż do Mikuliniec i Tarnopola stanie się wielce dogodnem, ma zaszczyt wnieść:

Wysoki Sejm uchwalić raczy:

Sejm Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem w myśl ustawy z dnia 11. czerwca 1868 roku (nr. 59 dz. u. p.) oświadcza c. k. Rządowi opinię, iż pożytecznem będzie dla gminy i obszaru dworskiego w Magdalówce, aby takowe wyłączono z okręgu c. k. sądu powiatowego w Mikulińcach i c. k. starostwa w Tarnopolu a przyłączono do okręgu c. k. sądu powiatowogo i c. k. starostwa w Skałacie.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

We Lwowie dnia 2. listopada 1889.

Marszałek krajowy:
Tarnowski w. r.

Sprawozdawca:
Bereźnicki w. r.
Członek Wydziału krajowego.

L. s. 1102|89.

Aleg. 117.

Wniosek.

Zważywszy, że obok konkurencyi zamorskiej i rosyjskiej i ceł niemieckich obrót terminowy zbożem, często tylko fikcyjnie za przedmiot handlu służącem, staje się przyczyną obniżania cen i utrudnienia zbytu;

zważywszy, że usiłowania do sztucznego podwyższania lub obniżania cen ziemiopłodów w miarę wykupna rzeczywistych zapasów z pierwszej ręki łączą się zawsze z niekorzyścią dla producenta;

zważywszy, że usunięto z przepisów i zwyczajów giełdowych obowiązek dawania zadatku na znak zawiązania umowy, że przeto wyuzdana gra giełdowa na dyferencye odbywa się często bez żadnego ryzyka;

zważywszy, że wskutek wpływu interesowanych konsorcyów ocenienie jakości ziarna bywa często stronniczem, a domieszki poślednich gatunków zboża rosyjskiego psują reputacyę zbożu krajowemu;

zważywszy, że rzeczone obroty terminowe na dyferencye na giełdzie wiedeńskiej mogą skarbowi państwa dostarczyć środków podatkowych w większej mierze, aniżeli proponuje projekt ustawy o podatku giełdowym przez komisyą Rady państwa wypracowany (nr. 586 Al. ses. X);

zważywszy, że utrudniające nadużycia przy obrocie terminowym roz pruskiego Min. handlu ks. Bismarcka z dnia 22. lutego, 24. września i 24. listopada 1888 i rozp. Prezydenta Rządu w Szczecinie z dnia 21. listopada 1888 i żądający dalej idących zmian w ustroju giełd zbożowych i produktowych elaborat komisyi niemieckiej Rady państwa (nr. 185 Al. z r. 1887), cennych wzorów i wskazówek do administracyjnego częściowego przynajmniej uregulowania tej sprawy dostarczają;

Wysoki Sejm uchwalić raczy:

Wzywa się c. k. Rząd:

1) do zbadania w drodze ankiety z delegatów Towarzystw gospodarskich, giełd i izb handlowych złożonej stron ujemnych, tkwiących w statutach, ustroju i zwyczajach wiedeńskiej giełdy dla mąki i ziemiopłodów i do usunięcia ich w drodze rozporządzeń administracyjnych;

2) do przedłożenia Radzie państwa projektu do ustawy, któraby

a) odmówiła pretensyom z obrotu terminowego na dyferencye na wiedeńskiej giełdzie dla mąki i ziemiopłodów prawa zaskarzalności w polubownych sądach giełdowych;

b) któraby zakazała zawierać umowy terminowe w obrocie zbożowym bez zapłaty zadatku niższego od 1 zł. za 100 kg.

3) do porozumienia się z kr. węgierskiem Ministerstwem handlu w celu przedłożenia Izbom węgierskim projektu podobnej ustawy dla giełdy peszteńskiej przez Rząd węgierski w myśl życzeń w węgierskiej Izbie poselskiej wyrażonych.

Lwów, dnia 6. listopada 1889

Dr. Włodzimierz Kozłowski *w. r.*
wnioskodawca.

T. Rozwadowski, Abrahamowicz, Korytowski, Brykczyński, Skrzyński, Ziemłałkowski, S. Badeni, Rey, Szeptycki, Bobrzyński, Z. Kozłowski, Micewski, Niezabitowski, Dembowski, Bronisław Horodyski, Kornel Horodyski, Szeliski, Sanguszko, Gorayski, ks. Sawa, J. Stadnicki, Mazaraki, Dydyński, Lasocki, Łączyński, G. Romer, Hoszard, Merunowicz, Słonecki, Albin Rayski, Skałkowski, Dr. Midowicz, Tyszkiewicz, St. Tarnowski (st.).

L. S. 874/89.

Aleg. 118.

Sprawozdanie

komisyi gminnej o przedłożeniu Wydziału krajowego w przedmiocie stosunków służbowych pisarzy gminnych w gminach wiejskich.

Wysoki Sejmie!

Wskutek uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 22. stycznia 1887 polecającej Wydziałowi krajowemu badanie wyniku dotychczasowego samorządu gminnego i przedłożenie wniosków co do reformy ustawodawstwa i ustroju gminnego w kraju naszym, Wydział krajowy przeprowadził te badania, zebrał obfity i bardzo cenny materyał i przedłożył takowy licznej ankiecie w r. 1887 zebranej.

Ankieta ta uznała przedewszystkiem potrzebę reformy ustawy gminnej dla większych miast, wskazała nawet zasady, na podstawie których osobną dla nich ustawę wydaćby należało, i wyraziła zdanie, że i stosunki gmin wiejskich koniecznie wymagają reformy gruntownej.

Pod względem gmin wiejskich jednak ankieta do zasadniczych jednolitych wniosków nie doszła i radziła, nim do ogólnej reformy ustroju gmin wiejskich przystąpimy, złe istniejące po części przynajmniej pojedynczemi nowelami do ustawy usuwać.

Badania Wydziału krajowego wykazały były, że jedną z najgłówniejszych przyczyn złego w gminach wiejskich jest dotkliwy brak uzdolnionych pisarzy gminnych i ta okoliczność, że reprezentacye gminne po wsiach, których członkowie przeważnie na niskim poziomie wykształcenia się znajdują, nie będąc w stanie ocenić uzdolnienia pisarzy, posady pisarskie nadają pierwszemu lepszemu, który pisać umie i który najmniejszem zadawala się wynagrodzeniem.

Ankieta tedy poruszyła myśl wydania ustawy, któraby dla pisarzy gminnych przepisała pewną kwalifikacyę dającą rękojmię, że pisarz zadania z jego posadą połączone należycie spełniać potrafi.

Wydział krajowy zgadzając się z zapatrywaniami ankiety, postanowił pracę reformy gminnej podzielić na trzy części; mianowicie przedewszystkiem zreformować ustawę gminną dla

większych miast, potem nową zaprowadzić ustawę dla mniejszych miast i miasteczek, a dopiero na końcu przystąpić do najtrudniejszej części, to jest do reformy ustawy gminnej wiejskiej.

Przedłożył on najprzód Wysokiemu Sejmowi projekt ustawy gminnej dla większych miast; Wysoki Sejm taką ustawę uchwalił, która uzyskawszy Najwyższą sankcyę, już wchodzi w życie. Przygotowawcze prace dla uchwalenia ustawy dla mniejszych miast i miasteczek Wydział krajowy już rozpoczął. Co się zaś tyczy gmin wiejskich, Wydział krajowy idąc za zdaniem ankiety, wniósł w zeszłym roku projekt do ustawy normującej wymagania pewnej kwalifikacyi dla pisarzy gminnych.

Projekt ten był przedmiotem ścisłych badań i żywych rozpraw w zeszłorocznej sejmowej komisyi gminnej, która doszła do tego przekonania, że ustawa o kwalifikacyi pisarzy gminnych nie powinna w niczem przesądzać przyszłej reformie ustroju gmin wiejskich, nie powinna przeto w niczem naruszać teraźniejszego stanu rzeczy w tych gminach i zostawić zupełnie nienaruszone stanowisko prawne i atrybucye teraźniejszego pisarza gminnego; przedeprzedewszystkiem zaś sądziła komisya, iż „nie powinniśmy ścieśniać autonomii gminnej".

Temu zapatrywaniu komisya dała wyraz w swoim sprawozdaniu z dnia 16. stycznia 1889 l. s. 1074, a trzymając się tych zasad, poczyniła niektóre zmiany w projekcie Wydziału krajowego i przedłożyła Wysokiemu Sejmowi projekt do ustawy z 13 artykułów złożony, który Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 21. stycznia 1889 z małą tylko zmianą w art. IV. w uchwałę zamienił.

Odezwą z dnia 2. lipca 1889 l. 4811 c. k. Prezydyum Namiestnictwa zawiadomiło Wydział krajowy, że wedle reskryptu p. Ministra spraw wewnętrznych z dnia 20. kwietnia 1889 l. 1568 ta uchwała sejmowa Najwyższej sankcyi nie otrzymała. Powodem odmowy sankcyi były postanowienia art. V. i VIII. uchwały sejmowej.

Wskutek tego Wydział krajowy nowy projekt do ustawy wypracował i takowy sprawozdaniem z dnia 27. września 1889 l. W. kr. 40.802 Wysokiemu Sejmowi przedłożył. Projekt ten, tegorocznej komisyi gminnej przekazany, jest przedmiotem niniejszego sprawozdania.

W nowym projekcie swoim Wydział krajowy nie ograniczał się do zmiany tych postanowień uchwały sejmowej, które były powodem odmowy Sankcyi, lecz poczynił także dość liczne inne zmiany mniej lub więcej ważne lub w meritum rzeczy sięgające.

Komisya przystępując do obrad nad projektem Wydziału krajowego, zadała sobie przedewszystkiem pytanie, czy wobec tego, że c. k. Rząd jedynie art. V. i VIII. dawnej uchwały sejmowej jako przeszkodę w uzyskaniu Sankcyi wskazał, wypada nam jeszcze i inne postanowienia owej uchwały zmienić, czy też poprzestać jedynie na zbadaniu zmian w art. V. i VIII. przez c. k. Rząd żądanych.

Z uwagi, że uchwała sejmowa z dnia 21. stycznia 1889 zapatrywaniom i woli Reprezentacyi krajowej jasny i niewątpliwy dała wyraz i że ta objawiona wola Sejmu powinna być wskazówką dla prac tegorocznej komisyi;

z uwagi, że przypuszczać należy i przypuszczać mamy prawo, iż c. k. Rząd wyjawiając z Najwyższego upoważnienia powody odmowy Sankcyi, zapewne wszystkie te powody wyczerpująco przedstawił, że więc prócz art. V. i VIII. wszystkie inne postanowienia uchwały sejmowej z 21. stycznia 1889 sankcyonowane być mogą;

z uwagi nareszcie, że Wysoki Sejm nigdy z góry wiedzieć nie może, czy uchwały jego do Najwyższej sankcyi przedłożone będą lub nie, gdyż bardzo często uchwały w obecności p. komisarza rządowego a nawet za jego zgodą powzięte doznają odmowy Sankcyi, jak to właśnie z uchwałą z dnia 21. stycznia 1889 się zdarzyło, że zatem Wysoki Sejm uchwalając obecnie inne zmiany ustawy o pisarzach gminnych, aniżeli zmiany art. V. i VIII., znowu na odmowę Sankcyi narazić by się mógł, —

komisya gminna postanowiła nie przychylić się do zmian przez Wydział krajowy projektowanych i poprzestała tylko na zbadaniu zmian postanowień art. V. i VIII. przez c. k. Rząd żądanych.

Jedynie w art. II. przyjęła komisya na naleganie p. komisarza rządowego zmianę tę, iż w ustawie ma być powiedzianem, że pisarz gminny musi być obywatelem austryackim.

Postanowienie to jedynie dla tego w uchwale z dnia 21. stycznia 1889 pominięto, ponieważ projekt ustawy o pisarzach gminnych nie miał na celu zmieniać ogólne przepisy już istniejące i wymaganie, aby funkcyonaryusz gminy był obywatelem austryackim samo przez się rozumie.

Komisya przyjęła przeto za substrat swoich obrad uchwałę sejmową z dnia 21. stycznia 1889 i nie zaleca Wysokiemu Sejmowi do przyjęcia zmian tej uchwały w art. I, II, l. 2, 4, IX, X, X1, XII, X1II, XIV, XV projektu Wydziału krajowego proponowanych, a to tem bardziej, gdyż żadnej z tych zmian nie można za tak ważną i pożyteczną uważać, aby dla niej odstąpić od dawnej uchwały sejmowej i narazić nową uchwałę na ponowną odmowę Sankcyi.

Mianowicie zgodzić się nie może komisya na postanowienie art. XII. projektu Wydziału krajowego dotyczące złożenia przez pisarza gminnego przyrzeczenia w miejsce przysięgi w ręce naczelnika c. k. powiatowej władzy politycznej, albowiem pisarz gminny jest funkcyonaryuszem gminy, przysięgę tylko w ręce swego przełożonego t. j. naczelnika gminy złożyć ma, a złożenie przez niego przyrzeczenia w ręce naczelnika powiatowej władzy politycznej, mogłoby wywołać mylne mniemanie, że nowa ustawa nadaje pisarzowi gminnemu samodzielne stanowisko, równorzędne ze stanowiskiem naczelnika gminy, co by powagę naczelnika wielce podkopać mogło.

Pozostaje tedy komisyi tylko zastanowić się nad postanowieniami art. V. i VIII. uchwały z dnia 21. stycznia 1889 i zmianami jakich c. k. Rząd się domaga.

Co do artykułu V. c. k. Rząd utrzymuje, że postanowienia w nim zawarte obejmują przedmioty, które albo samą ustawą albo przynajmniej formalnem rozporządzeniem wykonawczem powinne być unormowane.

W samej ustawie (zdaniem c. k. Rządu) musiałyby być zawarte postanowienia o składzie komisyi egzaminacyjnej i o czasie jej zbierania się. Co się zaś tyczy postanowień w drodze rozporządzeń wydać się mających, c. k. Rząd mniema, że pozostawienie Wydziałowi krajowemu prawa wydawania rozporządzeń na zasadnicze natrafia przeszkody.

To swoje zapatrywanie uzasadnia c. k. Rząd powołaniem się na art. 11. ustawy zasadniczej z dnia 21. grudnia 1867 L. 145 dz. p. p. według którego „władze państwowe upoważnione są wydawać na podstawie ustaw w obrębie swego zakresu działania przepisy i nakazy i zmuszać obowiązanych do przestrzegania tych przepisów i nakazów i postanowień zawartych w ustawach.“ To prawo egzekucyi nadane powołaną ustawą zasadniczą władzom państwowym (tak rozumuje dalej c. k. Rząd) nie może być jednak przyznane rozporządzeniom ogólnej treści wydanym przez władze niepaństwowe „ponieważ nie ma ustawy na której w tym względzie możnaby się oprzeć“.

Nareszcie sądzi c. k. Rząd, że organom autonomicznym władza wykonawcza rozporządzeń także z tego powodu nie może być przyznaną, ponieważ na organach autonomicznych nie ciąży ta odpowiedzialność, która na mocy art. 12. powołanej ustawy i ustawy z dnia 25. lipca 1867 Nr. 101 dz. p. p. na Rząd i jego organa jest nałożoną.

Taka interpretacya praw autonomii naszej, o ile nam wiadomo, po raz pierwszy z taką stanowczością i bezwzględnością przez Wysoki Rząd głoszona, jest ze wszechmiar mylną, i zdolną całą autonomię zupełnie ubezwładnić.

Prawdą jest, że art. XI. ustawy zasadniczej wspomina tylko o władzach państwowych; ale tłumaczy się to po prostu tem, że ta ustawa zamierzała tylko unormować prawa i obowiązki władz państwowych, nie tyczy się ona autonomii, istniejącej obok władz państwo-

wych i równorzędnie z niemi działającej we własnym zakresie na mocy osobnych swoich ustaw i postanowień.

Autonomia krajowa i władze autonomiczne istnieją i ustawami zasadniczemi są zagwarantowane.

Z natury zaś każdej władzy wypływa jej prawo wydawania rozporządzeń i nakazów na mocy istniejących ustaw w swem zakresie działania; to prawo nierozłącznie jest związanem z pojęciem „władzy" i tak teorya, jak i praktyka prawnopaństwowa tego prawa dotąd żadnej władzy, a mianowicie także i władzom autonomicznym nie odmawiała, bez względu na to, czy istnieje ustawa zasadnicza na wzór ustawy austryackiej z 21. grudnia 1867 lub nie.

Lorenz Stein, którego nikt zapewne nie zechce posądzić o zbytnią przychylność dla autonomii krajowej takiej, jakiej my pragniemy, powiada w swoim dziele „Handbuch der Verwaltungslehre" co następuje: „In diesen Grundsaetzen sind alle Selbstverwaltungen gleich, so wie darin, dass sie die übrigen Momente der Vollziehung, das Analogon der Verordnungs- und Zwangsgewalt, also selbstständigen Willen und selbstständige That besitzen."

Czy tylko autonomii i samorządowi galicyjskiemu te prawa nie przysługują? Statut krajowy, który także jest ustawą zasadniczą (vide art. III. ces. pat. z dnia 26. lutego 1861 Nr. 20. dz. p. p.) nazywa Wydział krajowy „organem zawiadowczym i wykonawczym". Jakże temu organowi odmawiać można prawa wydawania rozporządzeń i nakazów, nieodłącznie przywiązanego do każdej władzy?

Wskazanie na to, że na organach władz autonomicznych nie cięży ta odpowiedzialność, którą orzeka art. 12. ust. z 21. grudnia 1867 i ustawa o odpowiedzialności Ministrów, nie jest trafne.

Odpowiedzialność organów władz autonomicznych istnieje w całej pełni, chociaż nie ma paragrafu teoretycznego na wzór cytowanego art. 12. Zresztą trzeba o tem pamiętać, że wybierani członkowie władz autonomicznych odpowiedzialni są swoim wyborcom bardziej, aniżeli to jakikolwiek paragraf mógłby ustanowić; a urzędnicy autonomiczni mianowani, są odpowiedzialni na mocy instrukcyi wydawanych czy to przez Sejm, czy też przez władze autonomiczne, a takie instrukcye nawet zatwierdzenia Władz państwowych nie wymagają.

Wskazujemy nareszcie na dotychczasową nigdy nie zakwestyonowaną praktykę; Wydział krajowy wydawał i wydaje ciągle w swoim zakresie działania ogólnie obowiązujące rozporządzenia, które dziennikiem ustaw krajowych bywają ogłaszane (jak n. p. rozp. Wydziału krajowego z 14. października 1868 Nr. 21 dz. u. k., 15. kwietnia 1881 Nr. 46 dz. u. k. i wiele, wiele innych).

Wywody c. k. Rządu w reskrypcie zawiadamiającym o odmowie sankcyi zawarte, są jednak tak niejasne, że nie można sobie zdać jasno sprawy, czy c. k. Rząd odmawia władzom autonomicznym prawa wydawania rozporządzeń w ogóle, czy tylko prawa wymuszania na obowiązanych przestrzegania takowych, czy też tylko prawa bezpośredniego wykonania przymusu.

Że władze te mają prawo wydawania rozporządzeń, wykazaliśmy wyżej; że przestrzeganie takich rozporządzeń może być wymuszone na obowiązanych, to leży w naturze rozporządzenia; i mnogie ustawy sankcyonowane dowodzą, że rozporządzenia Wydziału krajowego i innych władz autonomicznych wymuszone bywają grzywnami i innemi środkami egzekucyjnemi. Tylko wykonanie przymusu samego, ściąganie kary, przeprowadzenie egzekucyi nie jest danem władzom autonomicznym. Tylko brachium dostarcza władza państwowa.

Przez to jednak nie utraca władza autonomiczna natury władzy publicznej i prawa wydawania rozporządzeń.

Lecz pominąwszy wszystkie inne względy, to ustawowa podstawa do wymuszania posłuchu dla rozporządzenia Wydziału krajowego w sprawie egzaminów dla kandydatów na pisarzy gminnych wydać się mającego, znalazłaby się co najmniej w samej ustawie, gdyby była sankcyonowaną, jeżeli ta ustawa postanowi, że Wydział krajowy takie rozporządzenie wydać ma.

Rzecz tedy jasna, że ani teoretyczne ani praktyczne względy nie stałyby na przeszkodzie sankcyonowaniu ustawy wedle uchwały sejmowej z dnia 21. stycznia 1889.

Pomimo tego wszystkiego jednak komisya sądząc, że przyjście do skutku ustawy jest nader pożądanem, postanowiła doradzać Wysokiemu Sejmowi, aby na ten raz nie trzymał się ściśle stanowiska zasadniczego, i zgodził się na żądanie c. k. Rządu, aby skład komisyj egzaminacyjnych i czas odbywania examinów sama ustawa normowała, i aby inne szczegóły zostały unormowane rozporządzeniem przez c. k. Namiestnictwo w porozumieniu z Wydziałem krajowym wydać się mającem, i tym sposobem umożliwić najwyższą sankcyę uchwały Sejmowej.

A właśnie dla tego, że komisya taki wniosek czynić postanowiła, uważała ona za swój obowiązek, w powyższym obszernym wywodzie zastrzedz stanowisko zasadnicze Wys. Sejmu, wystąpić przeciw zapatrywaniom c. k. Rządu w tej sprawie jako nieuzasadnionym, i zastrzedz wyraźnie, aby uchwała obecna, którą tylko ze względów użyteczności zalecamy, w niczem nie przesądzała prawom władz autonomicznych na przyszłość.

Proponujemy tedy nowy artykuł V, którym ten sam artykuł projektu Wydziału krajowego nieco zmieniamy.

Zdawało się bowiem komisyi, że proponowana przez Wydział krajowy ilość komisyj nie jest wystarczającą, ponieważ kandydaci na pisarzy gminnych są zazwyczaj ludzie niezamożni, którym złożenie examinu ułatwić należy w interesie samych gmin. Co najmniej zdaniem komisyi należy utworzyć komisyje examinacyjne we wszystkich miastach dawniej obwodowych.

Postanowienia art. VI dalszego uzasadnienia nie wymagają.

Pozostaje nam jeszcze rozbiór pytania co do artykułu VIII. uchwały Sejmowej z dnia 21. stycznia 1889 który c. k. rząd za drugi powód do odmówienia sankcyi uważa.

C. k. Rząd utrzymuje, że zawarte w tym artykule postanowienia są nie jasne i ze stanowiska Rządu nie wystarczające.

Niejasność, zdaniem c. k. Rządu, leży w tem, że po pierwsze nieudolność i nieprawidłowe postępowanie pisarza jednakowo mają być traktowane, a powtóre że przeciw nieprawidłowemu postępowaniu pisarza tylko wtedy wystąpić można, jeżeli działanie pisarza szkodliwe dla gminy następstwa za sobą pociąga.

Pod tym względem już na wstępie niniejszego sprawozdania podniesiono, że uchwała Sejmowa z dnia 21. stycznia 1889 chciała zostawić niezmienione prawne stosunki pisarzy gminnych, a zatem postanowienia §. 102, 107 i 108 u. g. pozostać mają niezmienione. To byłoby jasnem. Ale w tej mierze nie ma potrzeby wdawać się w polemikę, albowiem komisya wychodząc zawsze z tego założenia, że wszystkie bez wyjątku dotychczasowe przepisy co do pisarzy gminnych pozostać mają niezmienione, i z uwagi, że projekt ustawy dnia 21. stycznia 1889 uchwalony i nowy projekt obecnie przedłożony nic takiego nie zawierają co by mogło wywołać wątpliwości co do zastosowania do pisarzy gminnych ukwalifikowanych istniejące już przepisy dyscyplinarne, sądzi, że nie potrzebnem jest powołanie istniejących już przepisów w nowej ustawie i wnosi za zupełne wyeliminowanie z nowej ustawy art. VIII., a względnie postanowień w tym artykule zawartych.

Po wykreśleniu art. VIII. nie można będzie zarzucić ustawie niejasności, albowiem nikt o tem wątpić nie będzie, że przepisy §§. 102, 107 i 108 ustawy gminnej mają być i nadal w całej pełni zastosowane.

Co się zaś tyczy zarzutu, że postanowienia w art. VIII. ze stanowiska c. k. Rządu są niewystarczające, to komisya sądzi, iż zarzut ten polegać może tylko na nieporozumieniu.

Albowiem c. k. Rząd przyznaje, że dotąd przepisy §§. 102, 107 i 108 ustawy gminnej dla niego są wystarczające, na wypadek nieodpowiedniego wykonywania czynności poruczonego zakresu działania, gdyż w takich razach posługuje się przepisami §. 108 ust. gminnej, który postanawia, że starostwa karać mogą naczelnika gminy wykraczającego przeciw obowiąz-

kom poruczonego zakresu działania lub zaniedbującego takowe i że, gdyby przekroczenia te były tego rodzaju, iżby sprawowanie czynności przekazanego zakresu bez naruszenia dobra publicznego nie mogło być dłużej zostawione naczelnikowi gminy a Rada gminna złemu mimo zawezwania nie zaradziła, starostwo na czas trwania tych stosunków i na koszt gminy inny organ do sprawowania powyższych czynności ustanowić może.

C. k. Rząd jest jednak zdania, że te przepisy dotąd dla tego są wystarczające, bo w myśl §. 58. ustawy gminnej naczelnik gminy wszelkie sprawy poruczonego zakresu działania sam załatwiać jest obowiązany, skoro jednak projektowana nowa ustawa inne osoby (ukwalifikowanych pisarzy) do współdziałania w załatwianiu spraw poruczonego zakresu działania powołuje, to c. k. Rząd musi się domagać, aby §. 108. ust. gminnej także do tych osób mógł być zastosowany.

Otóż w tem właśnie leży nieporozumienie, o którem wyżej wspomniano.

Projektowana ustawa nie powołuje wcale innych osób do współdziałania przy załatwianiu czynności poruczonego zakresu działania oprócz tych, które już teraz na mocy ustawy gminnej do tego są powołane.

Z całym naciskiem na nowo zaznaczyć wypada, że projektowana nowa ustawa w niczem nie zmienia i nie narusza ustroju gmin wiejskich i obowiązującej ustawy gminnej.

I po wejściu nowej ustawy w życie §. 58 u. g będzie obowiązywać w całej pełni, a pisarz ukwalifikowany nie będzie niczem innem jak ową służbą, którą wedle obecnie już obowiązującego §. 31. u. g. rada gminna winna przydać zwierzchności gminnej do załatwienia czynności wypływających z własnego i poruczonego zakresu działania.

Jeżeli więc prawny i faktyczny stan rzeczy zostaje niezmieniony, jeżeli mimo tego że i teraz istnieją pisarzy gminni, powołani do czynności w §. 31 u. g. wymienionych, §. 108 u. g. dla c. k. Rządu jest wystarczającym, to te przepisy i na przyszłość tem bardziej wystarczyć powinne, skoro pisarze posiadać będą wyższe wykształcenie i będą musieli udowodnić, że nienaganne prowadzą życie.

Dla tego komisya jest zdania, że zmiany przez c. k. Rząd żądane nie są potrzebne, i wnosi, aby art. VIII. uchwały sejmowej z dnia 21. stycznia 1889 zupełnie opuścić.

W prawdzie p. komisarz rządowy na posiedzeniu komisyi gminnej oświadczył, że Wysoki Rząd nie będzie mógł projektu ustawy do najwyższej sankcyi przedłożyć, jezeli ona nie wprowadzi zmiany §. 108 u. g. w tym kierunku, aby c. k. Rząd miał ingerencyą na pisarzy gminnych; lecz komisya mniema, że lepiej będzie narażać uchwałę Sejmu na ponowną odmowę sankcyi aniżeli się zgodzić na zmianę ustawy gminnej, którą komisya za bardzo szkodliwą uważa.

Ustanawianie i mianowanie służby i wykonywanie nad nią władzy dyscyplinarnej jest jednem z najważniejszych praw autonomii gminy (§. 31 i 52 u. g.).

Dopuszczenie bezpośredniej ingerencyi c. k. Rządu na tę służbę byłoby niezawodnie ścieśnieniem autonomii.

Dopuszczenie bezpośredniej ingerencyi c. k. Rządu na pisarzy gminnych doprowadziłoby nadto do podzielenia odpowiedzialności między naczelnikiem gminy i pisarzem gminnym, a tem samem do osłabienia jednej i drugiej odpowiedzialności.

Pisarz gminny wiedząc, że on tak samo jak naczelnik gminy podlega bezpośrednio c. k. Starostwu, mniejby się oglądał na naczelnika gminy, uważałby siebie za równorzędną władzę z naczelnikiem, a powaga naczelnika i jego władza dyscyplinarna na tem by ucierpiała.

Cała organizacya gminna przez to byłaby zachwiana, a główna zasada bezwzględnej odpowiedzialności naczelnika gminy (§. 64. u. g.) byłaby zakwestyonowaną.

Zmiany te tak daleko by w rdzeń ustroju gminnego sięgały, że komisya gminna nie może Wysokiemu Sejmu doradzać ich przyjęcia, a to przy sposobności uchwalenia potrzebnej dla pisarzy gminnych kwalifikacyi.

Art. I., III., IV. i VII. aż do XIII. włącznie proponuje komisya bez zmiany wedle uchwały Sejmowej z dnia 21. stycznia 1889.

Komisya gminna wnosi tedy:

Wysoki Sejm raczy uchwalić załączony ·/. projekt do ustawy.

Sprawozdaniem niniejszem załatwioną jest także petycya Wydziału powiatowego Sokalskiego do L. S. 398/889.

Lwów dnia 29. października 1889.

Ziemiałkowski, *w. r.*
przewodniczący.

Fruchtman, *w. r.*
sprawozdawca.

Ustawa

z dnia . . . . dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem o pisarzach gminnych w gminach wiejskich.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, ustanawiam co następuje:

Art. I.

Do załatwiania czynności pisarskich, wypływających z własnego i poruczonego zakresu działania, obowiązaną jest Rada gminna dodać Zwierzchności gminnej uzdolnionego pisarza gminnego.

Jeśli który z członków Zwierzchności gminnej czynności pisarskie sam załatwiać się zobowiąże, może Wydział powiatowy uwolnić gminę od obowiązku utrzymywania osobnego pisarza na tak długo, dopóki ten członek Zwierzchności gminnej te obowiązki pełnić będzie. Uwolnienie to może Wydział powiatowy każdego czasu cofnąć.

Art. II.

Pisarzem gminnym może być tylko ten, kto

a) jest obywatelem austryackim i

b) pozyskał świadectwo uzdolnienia, wydane przez Komisyę egzaminacyjną, do egzaminowania kandydatów na pisarzy gminnych ustanowioną, albo uwolnienie od egzaminu w myśl art. VII.

Art. III.

Dla uzyskania świadectwa uzdolnienia winien kandydat na pisarza gminnego złożyć na egzaminie przed Komisyą egzaminacyjną dowody znajomości ustaw i przepisów, odnoszących się do całego zakresu działania Zwierzchności gminnych tak własnego jak poruczonego oraz znajomości manipulacyi urzędowej i kasowej.

Art. IV.

Komisya przypuści do egzaminu tylko tego kandydata, który złoży świadectwo nienagannego życia, wydane przez Zwierzchność gminną jego zamieszkania, a potwierdzone przez jego władzę duchowną i c. k. polityczną władzę powiatową.

Art. V.

Komisye egzaminacyjne dla kandydatów na pisarzy gminnych ustanowione będą we Lwowie, Krakowie, Bochni, Tarnowie, Nowym Sączu, Jaśle, Sanoku, Rzeszowie, Przemyślu, Samborze, Stryju, Stanisławowie, Kołomyi, Czortkowie, Tarnopolu, Złoczowie, Brzeżanach i Żółkwi.

Każda z tych Komisyj składać się ma z przewodniczącego lub jego zastępcy, których mianować będzie c. k. Namiestnik w porozumieniu z Wydziałem krajowym i z dwóch członków lub ich zastępców. Jednego członka komisyi i tegoż zastępcę mianować będzie c. k. Namiestnik, drugiego zaś i jego zastępcę Wydział krajowy.

Przewodniczący i członkowie komisyi, tudzież ich zastępcy, mianowani będą na rok jeden.

Egzamina odbywać się mają dwa razy do roku w dniach, kóre każda komisya oznaczać i ogłaszać będzie.

Art. VI.

Osobne rozporządzenie, wydane przez c. k. Namiestnictwo w porozumieniu z Wydziałem krajowym, określi bliższe szczegóły co do przyjmowania zgłoszeń kandydatów i przypuszczania ich do egzaminu, co do przedmiotów egzaminu, sposobu egzaminowania i klasyfikowania kandydatów, oraz wydawania im świadectw.

Art. VII.

Wydział krajowy w porozumieniu z c. k. Namiestnictwem może w uwzględnieniu szczególnych okoliczności uwolnić od zdawania egzaminu osoby, które za zdolne do pełnienia obowiązków pisarza gminnego uzna.

Art. VIII.

Kto z powodu czynów karygodnych wykluczonym jest od obieralności do Rady gminnej, nie może być pisarzem gminnym.

Art. IX.

O każdej zmianie w osobie pisarza gminnego, powinna Zwierzchność gminna Wydziałowi powiatowemu, przy załączeniu odpisu powziętej przez Radę gminną uchwały, w 14 dniach donieść i świadectwa jego uzdolnienia, życia nienagannego, oraz dotychczasowego zatrudnienia przedłożyć i przytem podać, jakie Rada gminna wynagrodzenie mu przyznała.

Art. X.

Za zezwoleniem Wydziału powiatowego, w porozumieniu z polityczną władzą powiatową wydanem, może pisarz gminny pełnić urząd pisarski w kilku gminach, należących do tego samego powiatu.

Art. XI.

Osoby, pełniące już obecnie urząd pisarzy gminnych, mogą być pozostawione i nadal na swoich posadach lub inne posady pisarskie uzyskać, winny jednak do dwóch lat, od wejścia w życie niniejszej ustawy, złożyć dowód uzyskanego świadectwa uzdolnienia albo uwolnienia od egzaminu. (Art. II. i VII.).

Art. XII.

Ustawa niniejsza wchodzi w życie w sześć miesięcy po jej ogłoszeniu w dzienniku ustaw i rozporządzeń krajowych.

Art. XIII.

Wykonanie tej ustawy poruczam mojemu Ministrowi spraw wewnętrznych.

L. W. kr. 48.423/89.

Alleg. 119.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w sprawie podniesienia gospodarstwa nabiałowego w kraju.

Wysoki Sejmie!

Wskutek wniosku posłów Langiego i Struszkiewicza, i w załatwieniu sprawozdania komisyi gospodarstwa krajowego z dnia 1. października 1888 powziął Wysoki Sejm na posiedzeniu w dniu 6. października 1888 następującą uchwałę:

„Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, aby w porozumieniu z obu Towarzystwami rolniczemi przedłożył na następującej sesyi sejmowej wnioski dotyczące popierania rozwoju przemysłu mlecznego i zorganizowania handlu produktami nabiałowymi".

W wykonaniu tej uchwały, zawezwał Wydział krajowy pismem z dnia 5. lutego r. b. l. 43.959/88 oba krajowe Towarzystwa rolnicze, aby wzięły pod rozwagę, jakich środków użyćby należało w celu podniesienia gospodarstwa nabiałowego w kraju naszym i aby przedłożyły Wydziałowi krajowemu swoje wnioski w tej sprawie.

Na wezwanie to odpowiedział komitet c. k. Towarzystwa rolniczego krakowskiego pod dniem 23. lutego 1889, oświadczając, „iż w celu popierania rozwoju przemysłu mlecznego w zachodniej części kraju i zorganizowania handlu produktami nabiałowymi, potrzebnem jest przedewszystkiem wprowadzenie wyrobu masła i sera na właściwe tory:

1. Przez wysłanie za granicę kosztem subwencyi krajowej jednego lub więcej stypendystów, dla zbadania i wyuczenia się udoskonalonego sposobu produkcyi masła i sera, szczególnie w Danii i Szlezwigu, gdzie zapoznaliby się również z najkorzystniejszemi dla tych wyrobów drogami zbytu.

2. Przez zakładanie spółek do przerobu nabiału, którym Wysoki Wydział krajowy udzielałby subwencyi lub bezprocentowych pożyczek na pokrycie kosztów urządzenia odnośnych zakładów. Czynnością tą kierowaliby wzmiankowani wyżej uzdolnieni stypendyści, którzy znaleźliby szerokie pole do udzielania nabytych za granicą wiadomości i do wprowadzenia zbytu na najodpowiedniejsze drogi handlowe."

Komitet c. k. Towarzystwa gospodarskiego galicyjskiego odpowiedział w piśmie z d. 18. kwietnia 1889, „że sprawa podniesienia gospodarstwa nabiałowego w Galicyi przez Wysoki Sejm za tak ważną uznana, powinna być przedmiotem gruntownej dyskusyi w gronie ludzi fachowych, a kraj dobrze znających. Komitet Towarzystwa gospodarskiego galicyjskiego od lat kilkunastu zajmuje się tą sprawą i wiele przygotowań już dokonał;“ jednak „sądzi komitet, że gdyby Wysoki Wydział krajowy raczył zwołać ankietę w sprawie przez Wysoki Sejm poruszonej, łatwo mógłby ocenić na podstawie jej uchwał i rozpoznaniu znajomości dotychczasowych prac obu Towarzystw rolniczych, jakie obrać drogi na przyszłość i z jakiemi żądaniami wystąpić do Wysokiego Rządu i do Wysokiego Sejmu.“

Przychylając się do tych zapatrywań Wydział krajowy zaprosił na ankietę w sprawie podniesienia gospodarstwa nabiałowego reprezentantów obu krajowych Towarzystw rolniczych, tudzież innych znakomitych gospodarzy i producentów nabiału, a między nimi wszystkie osoby wskazane przez c. k. Towarzystwo gospodarskie galicyjskie. Mianowicie zaprosił pp.: Augustynowicza Bolesława, wiceprezesa c. k. Towarzystwa gospodarskiego galicyjskiego; Grossa Piotra, wiceprezesa tegoż Towarzystwa; Struszkiewicza Władysława, wiceprezesa c. k. Towarzystwa rolniczego krakowskiego; dalej pp. Abrahamowicza Dawida, Breuera Jana, Jędrzejowicza Stanisława, Langiego Tadeusza, Morgenbessera Hipolita, Nikorowicza Antyma, Pańkowskiego Kazimierza, Pawlikowskiego Konstantego, Wiktora Kazimierza, Żeleńskiego Kazimierza.

W dniu 3. listopada r. b. zebrali się wszyscy zaproszeni na ankietę z wyjątkiem pp. Abrahamowicza Dawida, Morgenbessera Hipolita i Wiktora Kazimierza, i po wyczerpującem roztrząśnięciu całej sprawy, wśród rozpraw ogólnych, ankieta wybrała komitet szczuplejszy dla sformułowania przedłożonych wśród tej dyskusyi wniosków. Zadanie to spełnił komitet dnia 4. listopada rano i przedłożył swoje sprawozdanie i sformułowane wnioski na pełnem posiedzeniu ankiety, które się dnia 4. b. m. po południu odbyło. Po dyskusyi szczegółowej nad tem sprawozdaniem i wnioskami, ankieta uchwaliła i przedłożyła Wydziałowi krajowemu wynik swych obrad, który brzmi jak następuje:

„Członkowie ankiety, rozważywszy pytania przesłane im w piśmie zapraszającem, mianowicie: w jaki sposób możnaby skutecznie popierać rozwój przemysłu mlecznego i uorganizować handel produktami nabiałowymi w kraju naszym, oraz rozważywszy wnioski Towarzystwa rolniczego krakowskiego, przedłożone im przez przewodniczącego ankiety członka Wydziału krajowego Leona Chrzanowskiego i po wyczerpującej nad tą całą sprawą dyskusyi, uchwalili jednomyślnie co następuje:

A) Aby ułatwić rozwój przemysłu mleczarskiego (gospodarstwa nabiałowego) należy:

1. Zaprowadzić jak najrychlej wykłady nauki mleczarstwa, poparte praktyką we wszystkich krajowych szkołach rolniczych;

2. zaprowadzić przy szkołach rolniczych kursa popularne o mleczarstwie, przystępne dla ogółu gospodarzy wiejskich;

3. urządzić stacyę doświadczalną dla mleczarstwa w Dublanach;

4. wydać jak najrychlej podręcznik do nauki o mleczarstwie;

5. kształcić przyszłych nauczycieli mleczarstwa dla niższych szkół rolniczych;

6. wspierać kredytem i subwencyonować zawiązane spółki i przedsiębiorstwa mleczarskie;

7. ustanowić we właściwym czasie krajowego inspektora mleczarstwa, któryby radami i specyalnemi wskazówkami wspierał zakładanie i rozwój spółek mleczarskich, oraz miewał wykłady popularne z dziedziny gospodarstwa nabiałowego.

Z tych zasadniczych wskazówek udzielonych w odpowiedzi na zapytanie Wydziału krajowego, które w całej rozciągłości wprowadzone, mogą dopiero skutecznie wpłynąć na podniesienie mleczarstwa w kraju, uznała ankieta niektóre za tak pilne, że prosi o wprowadzenie ich **bez zwłoki**: mianowicie:

I. Urządzenie bezzwłoczne mleczarni w Dublanach odpowiednio do wykładów teoretycznych, które od kilku lat w tej szkole się odbywają, oraz do wykładów popularnych, które mają być tam zaprowadzone.

Ankieta sądzi, że wystarczy na ten cel według przybliżonego kosztorysu 4000 zł. zwłaszcza, gdy będzie budowaną równocześnie gorzelnia w Dublanach, z której to kwoty połowa dałaby się uzyskać ze skarbu państwa.

II. Zaprowadzenie kursów popularnych o mleczarstwie przy szkole Dublańskiej, gdzie są już przyrządy, są siły fachowe do wykładu, a brakuje tylko mleczarni, której urządzenia domaga się ankieta.

III. Rozpisanie konkursu na napisanie podręcznika o mleczarstwie dla uczniów.

IV. Wykształcenie przynajmniej trzech nauczycieli mleczarstwa dla niższych szkół rolniczych.

B) Nadto ankieta zważywszy, że zaopatrywanie miast w dobre i zdrowe produkta mleczarskie jest rzeczą wielkiej wagi dla konsumentów, byłoby pożądanem, by Wydział krajowy wpłynął właściwą drogą na reprezentacye miast, iżby zaprowadziły ścisłą i dokładną kontrolę jakości wprowadzanych do miast produktów mleczarskich.

Wydział krajowy zważywszy na wielką ważność podniesienia w kraju naszym gospodarstwa nabiałowego, które w wielu krajach europejskich, będących w podobnem położeniu jak Galicya, jest obfitem źródłem dochodów i przyczynia się znacznie do podniesienia dobrobytu ludności;

zważywszy dalej, że kraj nasz powinienby dla podniesienia gospodarstwa nabiałowego pójść tą samą drogą, którą poszły Węgry, będące w podobnych naszym stosunkach, a która to droga wytkniętą jest przez wnioski ankiety, mianowicie: aby najprzód wykładami popularnymi o mleczarstwie wykazać ogółowi ludności ważność gospodarstwa nabiałowego, zaś systematycznym wykładem o gospodarstwie nabiałowem w szkołach rolniczych nauczać, jak prowadzić należy to gospodarstwo nabiałowe;

zważywszy, że wykłady w szkole rolniczej w Dublanach o gospodarstwie nabiałowem, teoretyczne tylko dotychczas, bez mleczarni i bez praktycznego zastosowania wykładanych nauk, nie mogą przynieść pożądanego rezultatu;

zważywszy dalej na potrzebę wykładów o mleczarstwie w szkole Czernichowskiej i w niższych szkołach rolniczych, dla których to wykładów należy przysposobić nauczycieli specyalnie wykształconych;

zważywszy wreszcie, jak ważną dźwignią dla podniesienia dochodów z gospodarstwa nabiałowego były i są spółki mleczarskie we wszystkich krajach, w których gospodarstwo nabiałowe wielkie już dochody przynosi;

Z tych wszystkich powodów Wydział krajowy zgadza się na wnioski sformułowane przez ankietę i wnosi:

Wysoki Sejm uchwalić raczy:

I) Sejm poleca Wydziałowi krajowemu:

1. Urządzić w Dublanach mleczarnię dla praktycznej demonstracyi wykładów teoretycznych o mleczarstwie, które od lat kilku w tej szkole się odbywają oraz dla objaśnienia wykładów popularnych, które należy tam zaprowadzić. Na urządzenie tej mleczarni zamieszcza się w budżecie na rok 1890 kwotę 2000 zł.

2. Zaprowadzić kursa popularne o mleczarstwie przy szkole rolniczej dublańskiej.

3. Rozpisać konkurs na napisanie podręcznika dla uczniów o mleczarstwie, i wyznaczyć odpowiednią nagrodę.

4. Starać się o wykształcenie przynajmniej trzech nauczycieli mleczarstwa dla niższych szkół rolniczych.

II) Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, aby wpłynął we właściwej drodze na reprezentacye miast, iżby zaprowadziły ścisłą kontrolę jakości wprowadzanych do miast produktów mleczarskich.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

We Lwowie dnia 5. listopada 1889.

Marszałek krajowy:
Tarnowski w. r.

Sprawozdawca:
Chrzanowski w. r.
Członek Wydziału krajowego.

Aleg. 120.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego o udzielenie gminie Czajkowa, powiatu Mieleckiego, bezzwrotnego zasiłku na pokrycie datków konkurencyjnych do funduszu regulacyjnego Krzemienicy i Babulówki z dopływami.

Wysoki Sejmie!

Po wielkiej klęsce powodziowej r. 1884 przeznaczył był Wydział krajowy na przedstawienie c. k. Starostwa i Rady powiatowej w Mielcu gminie Czajkowa w tamtejszym powiecie położonej, z funduszów przeznaczonych przez Wysoki Sejm na zapomogi dla dotkniętych powodzią 500 zł. bezzwrotnego zasiłku na obwałowanie brzegów rzeki Babulówki. Zapomogę tę wyasygnowano Wydziałowi powiatowemu w Mielcu rozporządzeniem z 14. lipca 1885 l. 29934, z poleceniem użycia jej w porozumieniu z tamtejszem c. k. Starostwem na wskazany cel i złożenia w swoim czasie szczegółowego rachunku.

Niechcąc atoli w obec zamierzonej już wówczas regulacyi całej Babulówki i w obec uchwalonego w tym czasie przez Wysoki Sejm projektu ustawy krajowej o regulacyi tej rzeki i jej dopływów, częściowem wykonaniem regulacyi na terytorjum gminy Czajkowa stanąć w możliwej sprzeczności z ogólnym projektem, powstrzymał się Wydział powiatowy z wykonaniem tej roboty, a donosząc o tem Wydziałowi krajowemu, upraszał zarazem, aby Wydział krajowy tej kwoty, która i tak jako bezzwrotna subwencya gminie Czajkowa na regulacyę Babulówki przyznaną została, pozwolił użyć na częściowe pokrycie należytości konkurencyjnej, jaką wymieniona gmina uiścić ma do funduszu regulacyjnego pomienionej rzeki. Na poparcie tej prośby podaje Wydział powiatowy, iż gmina ta jedna z najuboższych w powiecie, położona nader nisko, narażoną jest rok rocznie na zalew wód występujących z Babulówki i nadpływających z okolicznych lasów, a nadto zniewolona w drodze przymusowej do zbudowania szkoły kosztem około 3000 zł., absolutnie nie jest w stanie pokryć datków konkurencyjnych, które w obec tego, że cała gmina leży w terenie zalewowym, będą dosyć znaczne.

Uwzględniając krytyczne położenie tej gminy, która na piaskach położona, nadto jeszcze dotkniętą została tegorocznym nieurodzajem, Wydział krajowy pozwala sobie przedłożyć W. Sejmowi poniżej umieszczony wniosek tem śmielej, że przyznaniem tej subwencji nie obciąży się przyszłorocznego budżetu, gdyż kwota 500 zł., przyznana gminie Czajkowa w r. 1885, została jako nieużyta funduszowi kraj. zwróconą i znajduje się w depozycie Kasy krajowej.

Wydział krajowy wnosi zatem,

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Upoważnia się Wydział krajowy do udzielenia gminie Czajkowa w powiecie Mieleckim położonej 500 zł. bezzwrotnej zapomogi na częściowe pokrycie datku konkurencyjnego do funduszu regulacyi rzeki Krzemienicy i Babulówki z dopływami; i do użycia na ten cel niezużytej subwencyi przyznanej rzeczonej gminie w r 1885 z funduszu zapomogowego.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Lwów dnia 8 listopada 1889.

Marszałek krajowy:
Tarnowski, w. r.

Sprawozdawca:
Wereszczyński w. r.
Członek Wydziału krajowego.

Z drukarni „Dziennika Polskiego“ we Lwowie

L. S. 940.

Aleg. 121.

Sprawozdanie

komisyi szkolnej o sprawozdaniu z czynności Wydziału krajowego Departamentu III.

Wysoki Sejmie!

Uchwałą z dnia 10. października 1889 r. przekazał Wysoki Sejm komisyi szkolnej do załatwienia część sprawozdania o czynnościach Wydziału krajowego, odnoszącą się do zakresu departamentu trzeciego.

W wykonaniu tej uchwały komisya szkolna zajęła się rozpatrzeniem tych czynności i o przebiegu ważniejszych z nich, o ile należą do jej kompetencyi, przedkłada Wys. Sejmowi niniejsze sprawozdanie.

Ustawa o zabezpieczeniu budynków kościelnych i plebańskich od ognia została Najwyższem postanowieniem z dnia 15. lutego 1889 sankcyonowaną, przez co stało się zadość rezolucyi uchwalonej wedle wniosku komisyi szkolnej na dniu 29. stycznia 1888 r.

Trudna i zawikłana sprawa ustanowienia zarządu dóbr zakładu Ossolińskich została nareszcie za zgodą i porozumieniem się czynników, którym nadzór nad fundacyą przysługuje, załatwioną w następujący sposób:

Pan Aleksander Leliwa Bajer, pochodzący z rodziny, która po wygaśnięciu rodziny Broniewskich jest powołaną do objęcia kuratoryi ekonomicznej zakładu, zgłosił się z chęcią objęcia zarządu w miejsce hr. Witołda Łubieńskiego, który na rzecz jego zrezygnował.

Gdy kuratorya literacka oświadczyła, że jest jej wyraźnem życzeniem, aby p. Bajer objął zarząd dóbr zakładu i wniosła w tym duchu podanie do Wys. c. k. Namiestnictwa, oświadczył Wydział krajowy, że skoro c. k. Niamiestnictwo przychyli się do wniosku zaprowadzenia politycznej sekwestracyi i zamianuje sekwestrem p. Bajera, to on ze swej strony przyjmie rezygnacyę hr. Witolda Łubieńskiego i upoważni go do oddania zarządu dóbr ustanowionemu sekwestratorowi. Ponieważ zaś c. k. Namiestnictwo oznajmiło, iż usunięcie kuratora ekonomicznego pana Antoniego Broniewskiego uważa za koniecznie potrzebne w interesie fundacyi i porucza na razie

prowizorycznie, zgodnie z wnioskiem Wydziału krajowego i kuratoryi literackiej administracyę dóbr fundacyjnych w charakterze sekwestra p. Aleksandrowi Leliwa Bajerowi, przeto Wydział krajowy uchwałą z dnia 11. grudnia 1888 r. uwolnił p. Witołda hr. Łubieńskiego od dalszego sprawowania funkcyi administratora dóbr zakładu i wezwał go, aby oddał zarząd dóbr w ręce pana Aleksandra Bajera.

Jakkolwiek to załatwienie sprawy pozwala lepszej wróżyć przyszłości tego tak ważnego dla kraju zakładu. komisya szkolna wyraża nadzieję, że wobec ciężkiego przesilenia, jakie tenże przechodzi, rozciągnie nad nim i nadal Wydział krajowy jak najtroskliwszą opiekę.

W sprawie fundacyi skarbkowskiej Wydział krajowy, stosując się do uchwały Wys. Sejmu, polecił p. kuratorowi fundacyi, aby na zarzuty czynione w Sejmie przez posła Romanowicza administracyi zakładu drohowyskiego dał wyczerpujące wyjaśnienia. Na mocy tych wyjaśnień, jako też sprawozdania komisyi lustracyjnej, Wydział krajowy wytknął administracyi zakładu niektóre wadliwości w jej zarządzie i polecił ich usunięcie, przyczem uznał część zarzutów posła Romanowicza tyczących się przyjmowania ubogich kalek, choćby nie byli starcami i co do eksternistów, za dostatecznie odparte wyjaśnieniami zarządu, drugą zaś część tyczącą się przyjmowania do zakładu dzieci i starców za opłatą, jako też wypuszczania wychowanków przed ukończeniem nauki, za utrzymującą się w swej mocy i polecił zarządowi zaniechanie podobnego postępowania.

Prócz tego Wydział krajowy przedłożył obecnie rzeczowe sprawozdanie o fundacyi skarbkowskiej i zakładzie drohowyskim w szczególności, czem uczynił zadość rezolucyi sejmowej, na wniosek komisyi szkolnej.

Snbwencyę dla konserwatoryum Towarzystwa muzycznego w Krakowie, uchwałą z dnia 7. maja b. r. postanowił Wydział krajowy wyasygnować, czem załatwił, również na wniosek komisyi szkolnej uchwaloną przez Sejm rezolucyę.

W sprawie budowy nowego teatru w Krakowie, sprawozdanie w myśl uchwały sejmowej z dnia 22. stycznia 1887 r. przedstawionem być nie mogło, gdyż planów i kosztorysów budowy dotąd nie ma a to z powodu, że pierwszy konkurs nie przyniósł stanowczego rezultatu, w skutek czego rada miejska krakowska na posiedzeniu w dniu 21. czerwca 1889 r. uchwaliła zaprosić architektów pp. Sławomira Odrzywolskiego, Tadeusza Styjeńskiego z Władysławem Ekielskim, Karola Zarembę i Jana Zawiejskiego do wykonania poprawnych planów, na co ostateczny termin został oznaczony na dzień 1. listopada 1888 r.

Stosownie do uchwały sejmowej z d. 4. stycznia 1889 r. rozesłany został do wszystkich wydziałów Rad powiatowych, magistratów miast Lwowa i Krakowa i zwierzchności gmin okólnik Wydziału krajowego w sprawie konserwacyi pomników historycznych i starożytnych zabytków sztuki. Okólnik ten polecający odpowiednim władzom autonomicznym, aby użyczały c. k. konserwatorom wszelkiej pomocy i poparcia a w szczególności, aby im donosiły bezzwłocznie bądź o odkryciu przedhistorycznych lub archeologicznych przedmiotów, bądź też o zamiarach przebudowania, restauracyi lub sprzedaży znajdujących się na ich terytoryum pomników historycznych lub zabytków sztuki, może się skutecznie przyczynić do ich ochrony i zapobiedz dalszemu niszczeniu pochodzącemu z braku świadomości lub nieumiejętnego obchodzenia się z niemi.

Sprawozdanie Wydziału krajowego z zarządu fundacyi „Macierz polska" za rok 1888 jako czysto rachunkowe należy do kompetencyi komisyi budżetowej.

Komisya jednak szkolna uznała za stosowne zwrócić uwagę, że dla dokładniejszego obznajomienia się z działalnością tej instytucyi i dla nadania jej więcej jednolitego kierunku, pożądanemby było, aby prócz sprawozdania budżetowego przedkładanem było także sprawozdanie przedmiotowe o ilości i jakości wydawnictw jak również o systemie, wedle którego są przedsiębrane i w tym duchu wniesie na końcu odpowiednią rezolucyę.

W sprawie subwencyi dla teatru polskiego we Lwowie, która uchwałą sejmową z d. 12. października 1888 r. została przyznaną do rozporządzenia Wydziału krajowego w kwocie 10.000 zł. na dramat i komedyę i 10.000 zł. na operę polską, jednakże z tem zastrzeżeniem, iż zostanie przez rzeczoznawców stwierdzonem, że wykonanie oper podczas 30 wieczorów odpowiadało wymaganiom artystycznym, Wydział krajowy zajął odpowiednie do tego zastrzeżenia stanowisko, wstrzymując wypłatę całkowitej subwencyi na operę polską i udzielając jej tylko częściowo stosownie do orzeczeń komisyi artystycznej.

Słusznie jednak podnosi Wydział krajowy, że wstrzymanie całkowitej lub nawet częściowej wypłaty subwencyi jest bronią, która musi być używaną z wielką oględnością, żeby nie podkopać bytu nietylko prywatnego przedsiębiorstwa ale nawet samej instytucyi; dlatego też Wydział krajowy, widząc zwrot na lepsze w stanie opery polskiej od połowy stycznia b. r., co stwierdziła również opinia komisyi artystycznej, zarządził z końcem marca b. r. wypłatę reszty wstrzymanej subwencyi za rok 1888 w kwocie 2.500 zł.

Następnie zaś na podstawie sprawozdania komisyi artystycznej w maju b. r. stwierdzającego powodzenie opery w tym sezonie i wyrażającej uznanie dla dyrekcyi za pierwszy krok szczęśliwy do wytworzenia stałej polskiej opery we Lwowie, wyasygnował pierwszą połowę subwencyi operowej za rok 1889, wstrzymując wypłatę drugiej aż do sezonu jesiennego.

Co do subwencyi na dramat i komedyę nie miał dotąd Wydział krajowy powodu wstrzymywania wypłaty subwencyi i jak dawniej tak i w tym roku na podstawie opinii komisyi artystycznej wyasygnował już w styczniu pierwszą połowę subwencyi z góry. Gdy jednak w ostatniem sprawozdaniu zaznacza komisya pewne braki i wspomina o ubytku kilku znakomitych artystów, przeto na wniosek tej komisyi postanowił w celu zapewnienia nadal lepszego nadal kierownictwa, tudzież doborowego personalu wypłacić w przyszłości subwencyę na ten dział przeznaczoną w półrocznych ratach z dołu.

Subwencya dla teatru krakowskiego została wedle zwykłej normy za rok 1889 w dwóch ratach w styczniu i lipcu wypłaconą a to tem więcej, że komisya artystyczna krakowska przemawiała nietylko za wypłaceniem subwencyi ale wyraziła zdanie, że subwencya ta powinna być jeszcze podwyższoną.

Teatrowi ruskiemu, co do którego sprawozdanie komitetu artystycznego brzmiało również pomyślnie, wyasygnowaną została pierwsza połowa subwencyi za rok 1889. Druga zostanie wyasygnowaną po złożeniu sprawozdania z pierwszego półrocza i rachunku z użycia poprzedniej raty.

W sprawie połączenia archiwów gminnych z archiwami krajowemi aktów grodzkich i ziemskich we Lwowie i Krakowie poczynił Wydział krajowy odpowiednie kroki celem uzyskania ewidencyi rozprószonych po kraju archiwaliów i rozciągnięcia nad niemi ściślejszego nadzoru. Wskutek okólnika Wydziału krajowego z d. 22. lipca 1887 dwadzieścia dwie gmin przedłożyło już inwentarze swych archiwaliów, cztery zaś inne oświadczyły gotowość złożenia swych aktów w jednem z krajowych archiwów aktów ziemskich i grodzkich.

Na mocy tych oświadczeń wezwał Wydział krajowy obie dyrekcye archiwów krajowych w Krakowie i Lwowie, aby w porozumieniu ze sobą przedstawiły wniosek, gdzie mają być pomieszczone przedłożone już inwentarze archiwaliów tych czterech gmin, które oświadczyły się za ich oddaniem. Do gmin, które nie przedłożyły jeszcze sprawozdań, wystósował Wydział krajowy ponowne wezwanie i odniósł się do właściwych wydziałów Rad powiatowych, aby wpłynęły na przyspieszenie sprawy. Wskutek tego wpłynęło już kilkadziesiąt nowych sprawozdań i można mieć nadzieję, że cel zamierzony rozciągnięcia dozoru nad cennymi dokumentami przeszłości i uzyskania ich dokładnego wykazu osiągnięty zostanie, jeżeli Wydział krajowy rozwinie dalej energiczną w tym kierunku działalność.

Uchwałą z dnia 24. stycznia 1889 r. przekazał Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu petycyę galicyjskiego Towarzystwa kredytowego ziemskiego, aby Wydział krajowy objął w przechowanie kapitał fundacyjny fundacyi Antoniego Brześciańskiego, z poleceniem, aby w celu objęcia majątku fundacyjnego w swój zarząd przeprowadził rokowania z organami do tego powołanymi przez akt fundacyjny i z c. k. Namiestnictwem.

W tym duchu udał się przedewszystkiem Wydział krajowy do c. k. Namiestnictwa z prośbą o oznajmienie czy w razie zgody innych uprawnionych czynników, udzieli swego pozwolenia na objęcie w zarząd i przechowanie tego majątku. Po otrzymaniu przychylnej odpowiedzi c. k. Namiestnictwa udał się następnie z odpowiedniem zapytaniem do kuratoryi. Ponieważ odpowiedź od niej nie nadeszła, sprawa ostatecznie załatwioną nie została.

Sprawozdanie rachunkowe z istniejących już dawniej funduszów stypendyjnych, należy do kompetencyi komisyi budżetowej. Należy tylko wspomnieć o nowo powstałych i powstających fundacyach stypendyjnych. Z początkiem roku szkolnego 1888/9 Wydział krajowy wprowadził w życie trzy następujące fundacye:

1. Fundacyę imienia Leonarda Jaroscha, stanowiącą jedno stypendyum roczne w kwocie 80 zł. dla uczniów lub uczennic pochodzących z okolic starostwa nowosądeckiego, grybowskiego, limanowskiego lub nowotargskiego.

2. Fundacyę imienia Jakóba Nawratila, o jednem stypendyum w kwocie rocznej 60 zł. dla ubogiego ucznia szkoły średniej w Galicyi nie uczęszczającego wyżej jak do VI. klasy i będącego synem członka stowarzyszenia pocztmistrzów.

3. Fundacyę Jędrzeja Uścieńskiego, o dwóch stypendyach po 50 zł. dla młodzieży kształcącej się w jakimkolwiek zawodzie z pierwszeństwem dla potomstwa krewnych ś. p. fundatora.

Nowo ukonstytuowanych jakkolwiek nie weszłych jeszcze w życie fundacyj przybyło siedm. Prócz tego powstały cztery nowe, z których dwie a mianowicie fundacya stypendyjna imienia ś. p. Hipolita Stupnickiego i fundacya jubileuszowa księdza Józefa Nowakowskiego, niebawem zostaną ukonstytuowane i wprowadzone w życie.

Fundusz 3000 zł. uchwałą Wys. Sejmu z dnia 17. października 1888 r. wstawiony do budżetu do dyspozycyi Wydziału krajowego na zasiłki dla młodzieży kształcącej się w naukach i sztukach rozdzielił Wydział krajowy w następujący sposób. Na kształcenie się w śpiewie przeznaczył w ogólnej kwocie 1600 zł., na kształcenie się w malarstwie 850 zł., na rzeźbiarstwo 300 zł. i na rysunki 250 zł. Mimowoli nasunąć się musi uwaga że rysunki, malarstwo i rzeźba, które są przecież sztukami produkcyjnemi i zasługują na większe uwzględnienie, razem wzięte nie otrzymały tyle co sam śpiew zasiłku.

W zakresie spraw czysto szkolnych nastąpiły ważne zmiany w myśl uchwały sejmowej z dnia 11. stycznia 1888 r. W wykonaniu bowiem tej uchwały na miejsce zwiniętych szkół wydziałowych, zanim tak pożądane szkoły przemysłowe stosownie do przyrzeczenia rządu wprowadzone w życie zostaną, zorganizowała c. k. Rada szkolna krajowa następujące szkoły etatowe męskie:

1. w Bochni jednę sześcio-klasową;
2. w Gródku jednę cztero-klasową i dwie jedno-klasowe;
3. w Przemyślu jednę sześcio-klasową;
4. w Samborze dwie cztero-klasowe;
5. w Śniatynie jednę sześcio-klasową;
6. w Tarnowie jednę siedmio-klasową;
7. w Wieliczce jednę pięcio-klasową.

Przy tej reorganizacyi wszyscy stali nauczyciele zwiniętych szkół wydziałowych, zostali pomieszczeni z pozostawieniem dotychczasowych płac.

Również zostały zreorganizowane z dniem 1. września 1889 r. w myśl uchwał sejmowych szkoły wydziałowe żeńskie w Tarnowie i Rzeszowie. Sprawa przeistoczenia sześcio-klasowej szkoły żeńskiej w Kołomyi, na ośmio-klasową wydziałową nie została jeszcze załatwioną, gdyż zwierzchność gminy Kołomyi wezwana przez Wydział krajowy, aby oświadczyła o ile gmina przyczyniać się będzie do kosztów tego przeistoczenia, długo zwlekała z odpowiedzią i dopiero pod d. 7. maja b. r. uchwałą Rady miejskiej zobowiązała się: 1. przyczyniać się corocznie kwotą 500 zł. na koszta przeistoczenia sześcioklasowej szkoły na ośmioklasową; 2. przyjąć na gminę koszta utrzymania kursów uzupełniających; Wydział zaś krajowy nie uznał tego przyczynienia się gminy za dostateczne i zawiadomił zwierzchność gminną, że wniosek utworzenia w Kołomyi 8-klasowej szkoły wydziałowej w takim tylko razie przedłoży Sejmowi, jeżeli gmina zwiększenie rocznego wydatku o 3200 zł. przynajmniej w połowie na siebie weźmie.

Podobnie niezałatwione zostały rokowania z gminą miasta Jasła, która wniosła petycyę do Wysokiego Sejmu o zmianę wyższej szkoły żeńskiej prywatnej na ośmio-klasową wydziałową a wezwana przez Wydział krajowy, aby przedewszystkiem uchwaliła potrzebne fundusze na utrzymanie tej szkoły, nie dała jeszcze odpowiedzi.

Stosownie do rezolucyi w komisyi szkolnej i na jej wniosek uchwalonej w dniu 16. stycznia 1888 r. zażądał Wydział krajowy od c. k. Rady szkolnej przedłożenia rachunku z użycia subwencyi na 1888 r. w kwocie 1000 zł. i reszty subwencyi z 1887 r. w kwocie 2000 zł. na wydawnictwo podręczników dla szkół średnich i otrzymawszy go, przedstawił teraz w swojem sprawozdaniu. Dowiadujemy się z niego, że sprawa podręczników żywo naprzód postąpiła.

W ciągu bowiem roku 1888 wydano: ćwiczenia niemieckie na klasę Iszą, przeprowadzono rewizyę klasyków łacińskich, jak również rewizyę wydań klasyków niemieckich, przeprowadzono ścisłą rewizyę podręczników służących do nauki matematyki i ułożono programy nowych, wedle których wydano już podręcznik arytmetyki na klasę I. i takiż na IV., ułożono program szczegółowy geometryi wykreślnej, podług którego napisany podręcznik został obecnie oddany do druku, przeprowadzono ścisłą rewizyę podręczników dla nauki zoologii i ułożono szczegółowe programy nowych, co uczyniono również dla podręczników do nauki geografii, rozpoczęto pracę nad udoskonaleniem wypisów polskich, ułożono szczegółowy plan nauki języka łacińskiego i program nowego dla niej podręcznika i nareszcie rozpoczęto pracę nad rewizyą podręczników dla seminaryów nauczycielskich.

Korzystna zaszła zmiana w sposobie asygnowania zaliczek Radom szkolnym okręgowym z krajowego funduszu szkolnego. Przy dotychczasowym bowiem trybie postępowania, nieraz c. k. urzędy podatkowe z powodu braku rozporządzalnej gotówki w funduszu szkolnym okręgowym, odmawiały nauczycielom szkół ludowych wypłaty pensyi w czasie ustawą wskazanym. Temu złemu starało się dotychczas c. k. Prezydyum Rady szkolnej krajowej zaradzić w ten sposób, że wezwało c. k. starostów jako przewodniczących rad szkolnych okręgowych, aby poleciły c. k. urzędom podatkowym donosić najpóźniej do 20go każdego miesiąca, czy rozporządzalna w funduszu szkolnym okręgowym gotówka wystarczy do pokrycia wszystkich płac nauczycieli ludowych, ażeby na podstawie tych doniesień wyasygnować odpowiednie zaliczki z funduszu szkolnego krajowego na opędzenie bieżących potrzeb.

Mimo tego środka jednak zdarzało się, że Rada szkolna krajowa nie została na czas zawiadomioną i nie mogła w porę asygnować zaliczki, wskutek czego odmawiano nauczycielom wypłaty pensyi, wprowadzając ich w bardzo kłopotliwe położenie. Chcąc skutecznie zaradzić i temu stanowi rzeczy, Rada szkolna przedstawiła Wydziałowi krajowemu propozycyę, aby upoważniła c. k. urzędy podatkowe do wypłacania wszystkich należytości bez względu czy znaj-

dująca się gotówka wystarczy do ich pokrycia i zapisywania bez specyalnej asygnacyi potrzebnych kwot, jako zaliczki zwrotnej otrzymanej z krajowego funduszu szkolnego, na pokrycie niedoboru, o którego wysokości mają donosić Radzie szkolnej krajowej, żeby ta mogła wydać dodatkowe upoważnienia i zarządzić zwrot zaliczki krajowemu funduszowi szkolnemu. Wydział krajowy zgodnie z intencyami Wysokiego Sejmu, któremu musi zależeć na tem, aby nauczyciele w prawach swych nie zostali krzywdzeni, zgodził się na przedłożoną propozycyę, zastrzegając jedynie, żeby ten sposób postępowania nie wpłynął na dbałość w ściąganiu prestacyj i zaliczek.

Zniżenie cen książek polskich dla szkół ludowych osiągniętem zostało po dłuższych rokowaniach z kuratoryą zakładu Ossolińskich, która ostatecznie deklaracyą z d. 6. listopada 1888 r. zgodziła się na zrównanie cen swych nakładów z cenami c. k. wydawnictwa książek szkolnych w Wiedniu, czem stało się zadość życzeniu objawionemu w rezolucyi Wys. Sejmu z dnia 19. stycznia 1888 r.

Na tem kończąc przegląd czynności Wydziału komisya szkolna wnosi:

I. Wysoki Sejm raczy przyjąć sprawozdanie Wydziału krajowego z czynności departamentu trzeciego do wiadomości.

II. Wysoki Sejm raczy uchwalić następującą rezolucyę:

Rezolucya

Poleca się Wydziałowi krajowemu, żeby przedłożył Sejmowi oprócz zamknięcia rachunków sprawozdanie z dotychczasowej działalności Macierzy polskiej pod względem ilości i jakości wydawnictw, jak również ogólnego planu, wedle którego są prowadzone.

We Lwowie 31. października 1889.

Przewodniczący:
Czartoryski w. r.

Sprawozdawca:
Dr. Adam Asnyk w. r.

Aleg. 122.

Sprawozdanie

komisyi prawniczej o wniosku Wydziału krajowego w sprawie utworzenia trzeciego c. k. Sądu powiatowego w terytoryum c. k. Starostwa ropczyckiego.

Wysoki Sejmie!

Okręg c. k. Sądu powiatowego w Ropczycach podług spisu ludności z roku 1880. obejmuje 48.308 mieszkańców, zatem już z tego tytułu, jak również wydłużonej konfiguracyi terenu z północy na południe, kwalifikuje się do podzielenia na dwa sądowe okręgi.

W roku 1887 wniosła gmina Sędziszów petycyę o ustanowienie w tej miejscowości nowego sądu powiatowego, ponieważ jednak położenie topograficzne Sędziszowa leży prawie na jednej linii poprzecznej z Ropczycami i w odległości nieprzenoszącej 8 kilometrów i z tego powodu zakreślenie terenu dla okręgu sądowego w Sędziszowie musiałoby nastąpić przez podzielenie ropczyckiego sądowego okręgu wzdłuż od północy ku południowi, przez co nieprzysporzonoby żadnej korzyści pod względem odległości dla gmin, któreby w Sędziszowie miały mieć sąd, przeto Wysoki Sejm uchwałą z dnia 19. grudnia 1889. przeszedł nad petycyą gminy Sędziszów o ustanowienie tam nowego sądu powiatowego do porządku dziennego, a zarazem polecił Wydziałowi krajowemu zbadać, w której miejscowości na obszarze okręgu c. k. sądu powiatowego w Ropczycach, należałoby utworzyć drugi nowy sąd powiatowy.

W tym celu odniósł się Wydział krajowy do Rady powiatowej w Ropczycach o udzielenie propozycyi, a ta wskazała miejscowość Wielopole na krańcu powiatu ropczyckiego położoną wraz z okolicznemi tu poniżej we wniosku wymienionemi dziesięciu gminami, wyłączyć się mającemi z okręgu c. k. sądu powiatowego w Ropczycach i trzema gminami z okręgu c. k. sądu powiatowego w Frysztaku starostwa jasielskiego, które to gminy w uchwałach Rad gminnych oświadczyły swą zgodę na przynależność do nowego c. k. sądu w Wielopolu.

Podług spisu z roku 1880 wynosi ludność wyłączyć się mających gmin i obszarów dworskich Wielopole, Nawsie, Budzisz, Konice, Rzegocin, Sośnice, Pstrągowa, Mała, Brzeziny i Glinik z okręgu sądu w Ropczycach 11.512 mieszkańców, zaś gmin z obszarami dworskimi Szufnarowa, Zawadka i Jaszczurowa z okręgu sądu w Frysztaku 2.342. mieszkańców. Razem tedy przyszły sąd w Wielopolu może mieć najmniej 13.584. mieszkańców, a stosunek w sąsiednich c. k. sądach powiatowych zostanie taki, że przy sądzie w Ropczyczch zostanie 36.796, zaś przy sądzie w Frysztaku 20.423 mieszkańców.

Ponieważ jednak liczba ludności od roku 1880 się zwiększyła, jak z odezwy c. k. Prezydyum wyższego sądu krajowego w Krakowie z dnia 11. grudnia 1888. L. 7.150, wyczytujemy, gminy do okręgu sądowego Wielopole należeć mające przeszło 14.000 dusz liczą, zatem dadzą już odpowiednie zajęcie dla personalu sądowego; mając dalej na uwadze znaczną odległość Wielopola i gmin przy-

ległych od siedziby sądu w Ropczycach, tudzież położenie Wielopola właśnie w południowej części obszaru ropczyckiego sądu, jakoteż tę okoliczność, że gminy, z których nowy sąd powiatowy z siedzibą w Wielopolu miałby być utworzony, grupują się około tej miejscowości, z tych względów i z uwagi, że tak Rady powiatowe w Ropczycach i Jaśle, jakoteż c. k. sąd wyższy krajowy w Krakowie zgadzają się na utworzenie nowego sądu z siedzibą w Wielopolu, a wysoki Sejm już uchwałą z dnia 19. grudnia 1887. L. 829., uznał potrzebę zaprowadzenia w tej okolicy nowego sądu powiatowego, komisya prawnicza zgodnie z wnioskiem Wydziału krajowego jest zdania, że utworzenie nowego c. k. sądu powiatowego w Wielopolu gminom w tamtejszej okolicy położonym, zbyt odległym od Ropczyc i Frysztaka, ułatwi wymiar sprawiedliwości i ulży w kosztach z tem połączonych, i z tych powodów wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Sejm Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem w myśl ustawy z d. 11. czerwca 1868 l. 59 D. u. p. oświadcza c, k. Rządowi opinię, iż pożytecznem będzie ustanowienie w granicach c. k. starostwa ropczyckiego trzeciego c. k. sądu powiatowego z siedzibą w Wielopolu, do okręgu którego przydzielić należy:

a) z okręgu c. k. sądu powiatowego w Ropczycach gminy i obszary dworskie: Wielopole, Nawsie, Budzisz, Konice, Rzegocin, Sośnice, Pstrągowa, Mała, Brzeziny i Glinik;

b) z okręgu c. k. sądu powiatowego w Frysztaku c. k. starostwa jasielskiego gminy: Szufnarowa, Jaszczurowa i Zawadka.

Lwów dnia 6 listopada 1889.

przewodniczacy.

Zoll w. r.

Sprawozdawca:

Lenartowicz w. r.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

Aleg. 123.

Sprawozdanie

komisyi prawniczej o wniosku Wydziału krajowego w sprawie petycyi gminy i obszaru dworskiego w Pstrągowej o wyłączenie tej miejscowości z okręgu c. k. sądu powiatowego i c. k. starostwa w Ropczycach i c. k. sądu obwodowego w Tarnowie a przydzielenie do okręgu c. k. sądu powiatowego w Strzyżowie c. k. starostwa i c. k. sądu obwodowego w Rzeszowie.

Wysoki Sejmie!

Sprawa żądanego przez gminę Pstrągowa przeniesienia jej do okręgu c. k. sądu w Strzyżowie i c. k. starostwa w Rzeszowie była już kilka razy przedmiotem badań i obrad w Wydziale krajowym.

W roku 1883 do L. 53.668, odmówił Wydział krajowy poparcia wniesionemu w tym względzie podaniu u Wysokiego Sejmu, a to na podstawie opinii rady powiatowej w Ropczycach, która wykazała, że nie rzeczywista potrzeba, lecz namowa skłoniła gminę do wniesienia podania o przeniesienie.

Następnie, gdy gmina Pstrągowa wniosła powtórnie podanie do Wysokiego Sejmu w tej samej sprawie i podanie to uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 23. stycznia 1887 przekazane zostało Wydziałowi krajowemu do załatwienia, rada powiatowa w Ropczycach wezwana do dania swej opinii nie zmieniła swojej poprzedniej uchwały, a przy badaniach nadto okazało się, że podpis jednego właściciela największego obszaru dworskiego w Pstrągowej na owem podaniu nie był prawdziwy, co spowodowało, że tenże jakoteż inni właściciele obszaru dworskiego, tudzież urząd parafialny wnieśli protest przeciw żądanemu wyłączeniu.

Z tych powodów i ze względu, że od czasu wyżpowolanej odmownej uchwały Wydziału krajowego w stosunkach miejscowych gminy Pstrągowej żadne zmiany nie zaszły, jakieby za uczynieniem zadość żądaniu gminy przemawiały, Wydział krajowy powtórnie uchwałą z 30. września 1887. L. 34.973 odmówił dalszego poparcia żądaniu gminy.

Gmina Pstrągowa następnie podaniem z dnia 28 lutego 1888. wniesionem do Wydziału krajowego i przedłożoną poźniej jednogłośnie powziętą uchwałą Rady gminnej z dnia 6. czerwca 1888 r. razem z innemi gminami oświadczyła się za przyłączeniem jej do utworzyć się mającego nowego c. k. sądu powiatowego w Wielopolu, który ma się mieścić w granicach starostwa Ropczyckiego, co też Wydział krajowy w przedłożonem sprawozdaniu do L. 11819/89 uwzględnił.

Mimo to gmina Pstrągowa wniosła jeszcze jednę petycyę 27. września 1888 L. 330. do Wysokiego Sejmu z ponowną prośbą o przyłączenie jej do okręgu sądowego w Strzyżowie, a to z tego powodu, że właśnie ustanowiono w Strzyżowie nowy urząd podatkowy, coby powiększyło dogodność mieszkańców w przynależności do pomienionego sądu. Z dotyczącej jednak d. 10 czer-

wca 1888. przez radę gminną Pstrągowej jednogłośnie powziętej uchwały, jakoteż i z uchwały tej rady z 6. czerwca 1888. wynika niewątpliwie, że gminie Pstrągowa głównie na tem zależy, ażeby od sądu ropczyckiego o 23 kilometry oddalonego się odłączyć i do bliższego sądu być przyłączoną, a że nie byli pewni losu swoich petycyj, która z nich będzie uwzględnioną, i czyli w Wielopolu zostanie nowy sąd powiatowy utworzony, przeto także o przyłączenie do okręgu sądowego w Strzyżowie starania czynili.

Zważywszy jednak, że wskutek uchwały Wysokiego Sejmu z 11. października 1888 niezależnie od sprawy utworzenia nowego sądu w Wielopolu zapytana rada powiatowa w Ropczycach o opinię prawie jednogłośnie powziętą uchwałą z 20. lutego 1889. oświadczyła się przeciw wyłączeniu gminy Pstrągowej z powiatu ropczyckiego i przydzieleniu jej do okręgu sądowego w Strzyżowie i c. k. starostwa w Rzeszowie; z uwagi dalej, że gmina Pstrągowa z ludnością 2.392 mieszkańców zakwalifikowaną została do włączenia jej do okręgu przyszłego c. k. sądu powiatowego w Wielopolu, pod którym to względem komisya prawnicza równocześnie Wysokiemu Sejmowi sprawozdanie przedkłada i w takim razie gmina Pstrągowa niespełna 6 kilometrów od Wielopola oddalona będzie miała nawet nieco bliższą, jak do Strzyżowa, siedzibę sądu; z uwagi dalej, że zaprowadzenie nowego sądu w powiecie ropczyckim jest konieczne, że utworzenie tego sądu jedynie w Wielopolu jest możliwe i że do okręgu tego przyłączenie Pstrągowej ze względu na położenie i zaludnienie tej gminy jest wskazane i korzystne, z uwagi nareszcie, że skoro gmina Pstrągowa już poprzednio pragnęła i zgodziła się na przynależenie do sądu utworzyć się mającego w Wielopolu, temsamem petycya obecna staje się bezprzedmiotową, przeto komisya prawnicza, zgodnie z wnioskiem Wydziału krajowego, wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Sejm Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem nad petycyą gminy i obszaru dworskiego w Pstrągowej w sprawie przeniesienia ich z okręgu c. k. sądu powiatowego i c. k. starostwa w Ropczycach do okręgu c. k. sądu powiatowego w Strzyżowie i c. k. starostwa w Rzeszowie, przechodzi do porządku dziennego.

Lwów dnia 6. listopada 1889.

Przewodniczący:

Zoll w. r.

Sprawozdawca:

Lenartowicz w. r.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

Aleg. 124.

Sprawozdanie

komisyi prawniczej o wniosku Wydziału krajowego w przedmiocie przeniesienia gmin i obszarów dworskich Radziszów i Jurczyce z okręgu c. k. sądu powiatowego w Skawinie i c. k. starostwa w Wieliczce.

Wysoki Sejmie!

Gmina Radziszów i Jurczyce wniosły 31. sierpnia 1888 do Wydziału krajowego petycye uchwałami rad gminnych poparte o przedłożenie Wysokiemu Sejmowi wniosków względem przeniesienia tych miejscowości z okręgo c. k. sądu powiatowego i c. k. starostwa w Myślenicach do okręgu c. k. sądu powiatowego i c. k. starostwa w Wieliczce, usprawiedliwiając te życzenia znacznie bliższą odległością od Skawiny niż Myślenic i dogodnością odbywania podróży w kierunku do Krakowa, gdzie załatwiają wszystkie swoje interesa, a zatem i sprawy w c. k. sądzie krajowym w Krakowie mogliby łatwiej i taniej załatwić, niż obecnie w Wadowicach, do którego z tytułu swej przynależności do okręgu sądu w Myślenicach należą.

Wezwana o udzielenie opinii rada powiatowa w Myślenicach uchwałą z dnia 20. listopada 1888 oświadczyła się przeciw przeniesieniu z powodów, że obszary dworskie w Radziszowie i Jurczycach do tej prośby się nie przyłączyły, że obecnie mają te gminy w Myślenicach sąd, starostwo, wydział powiatowy i urząd podatkowy, gdzie zarazem mogą wszystkie interesa załatwiać, gdy po przeniesieniu do Skawiny musiałyby w swych rozmaitych sprawach udawać się osobno do Wieliczki, do Skawiny i w sprawach podatkowych do Podgórza, że dalej wskutek wyłączenia gmin pomienionych obniżyłaby się siła podatkowa powiatu myślenickiego, że nareszcie powiat wielkim kosztem wybudował drogę powiatową do Radziszowa.

Przeciwnie c. k. sąd wyższy krajowy w Krakowie w odezwie swej z dnia 18. czerwca b. r. do l. 7977 oświadcza, że gminy Radziszów i Jurczyce mogą ze względu na tok spraw sądowych bez przeszkody być przeniesione do okręgu sądu powiatowego w Skawinie, jak tego żądają, a w motywach tego oświadczenia usprawiedliwia potrzebę przeniesienia żądanego ze względu na dogodności, jakieby w takim razie petycynujące gminy odniosły.

Gmina Radziszów i Jurczyce mają ludności 1798 osób, a powiat sądowy myślenicki 38.462, zatem po ich wyłączeniu zostałoby jeszcze przy sądzie tamtejszym ludności 36.664.

Sąd w Skawinie, z którego okręgu z dniem 1. stycznia 1889 gmina Łagiewnik wydzieloną i do okręgu c. k. sądu powiatowego w Podgórzu przydzieloną została, ma obecnie

tylko 14.856 ludności, przyłączenie więc do niego gmin Radziszów i Jurczyce byłoby pożądanem, wtedy bowiem zaludnienie okręgu sądowego w Skawinie wynosiłoby 16.654 mieszkańców.

Pod względem rozległości Radziszów ma do Myślenic 19 klm. — do Skawiny 4·6 klm. — do Wieliczki 22 klm. — Jurczyce zaś mają do Myślenic 20·5 klm. — do Skawiny 5·5 a do Wieliczki 21·6 klm.

Z uwagi więc, że gminy Radziszów i Jurczyce są daleko bliżej położone przy Skawinie niżeli przy Myślenicach, że więc, gdy będą należeć do okręgu sądowego w Skawinie, załatwienie spraw i komisyj sądowych daleko mniej nakładu czasu i mniej kosztów wymagać będzie; z uwagi dalej, że liczba mieszkańców tych gmin oraz agenda sądowa w sprawach cywilnych i karnych tycząca się mieszkańców tych gmin jest tak nieznaczną, że jak to prezydyum c. k. wyższego sądu krajowego oświadcza, przydzielenie tych gmin do okręgu sądu w Skawinie nie zrobi ani temu sądowi, ani też sądowi w Myślenicach znacznej różnicy w ich czynnościach i nie spowoduje żadnej zmiany w etacie urzędników przy tych sądach; z uwagi dalej, że ruch gospodarczo-handlowy tych gmin skierowany jest wyłącznie ku Krakowu, że zatem o ileby mieszkańcy tych gmin mieli sprawy w sądzie kolegialnym, to i na ten wypadek daleko dogodniej i korzystniej im będzie udawać się do sądu krajowego w Krakowie, niż jak dotąd do sądu obwodowego w Wadowicach; z uwagi dalej, że c. k. starostwa w Wieliczce dnia 3. każdego miesiąca odbywa roki w Skawinie; że w tej miejscowości według zawiadomienia c. k. starostwa w Wieliczce z 16. kwietnia b. r. do l. 9375 już w roku 1890 ma być urząd podatkowy ustanowiony; że rzeczone gminy w razie należenia do starosta w Wieliczce należałyby do komendy uzupełniającej 13 pułku, a dla gmin stawienniczego powiatu w Skawinie odbywa się asenterunek w Skawinie; że rzeczone gminy odbierają pocztę w urzędzie pocztowym w Skawinie; że nareszcie mają w Radziszowie stacyę kolei żelaznej prowadzącej przez stacyę w Skawinie do Podgórza i Krakowa a następnie i do Wieliczki, że zatem mogłyby te gminy niemal wszystkie swoje najczęstsze i najważniejsze interesa tak w sprawach sądowych jak i administracyjnych, a w szczególności w sprawach podatkowych i asenterunkowych w najbliższej dla nich miejscowości w Skawinie załatwiać, przeto nie ulega wątpliwości, że przez takie przeniesienie ulżyłoby się mieszkańcom gmin Radziszów i Jurczyce w skróceniu i ułatwieniu podróży, w ponoszeniu kosztów z tem połączonych i kosztów rozmaitych komisyj; że przydzielenie tych gmin do sądowego okręgu w Skawinie i starostwa w Wieliczce byłoby dla nich z wielką dogodnością i korzyścią, zwłaszcza jeżeli się zważy, że obecnie te gminy z Myślenicami nie wiążą żadne inne jak tylko urzędowe stosunki, dla których każdym razem 38 klm. drogi kołowej przebyć muszą.

Tym tak wielu i ważnym względom, powody przez radę powiatową w Myślenicach odmowną uchwałą przedstawione powinne ustąpić, a to tem bardziej, że obniżenie siły podatkowej w skutek wyłączenia tych dwóch gmin może być nieznaczne, skoro powiat myślenicki przeszło 80.000 ludności liczy, i że wybudowana droga powiatowa nietylko dla gminy Radziszów służy, lecz z niej ogół a przeważnie powiat myślenicki korzysta.

Komisya prawnicza zatem zgodnie z wnioskiem Wydziału krajowego wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Sejm Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem w myśl ustawy z dnia 11. czerwca 1868 (nr. 59. d. u. p.) oświadcza c. k. Rządowi opinię, iż pożytecznem będzie dla mieszkańców, aby gminy i obszary dworskie Radziszów i Jurczyce z okręgu c. k. sądu powiatowego i c. k. starostwa w Myślenicach wyłączone, a do okręgu c. k. sądu powiatowego w Skawinie i c. k. starostwa w Wieliczce przyłączone zostały.

Lwów dnia 6. listopadaa 1889.

Zoll, w. r.
przewodniczący.

Lenartowicz, w. r.
sprawozdawca.

Aleg. 125.

Sprawozdanie

komisyi prawniczej o wniosku Wydziału krajowego na ponowienie uchwał sejmowych z dnia 29. maja 1875 i 25. września 1882. r. w sprawie przeniesienia gmin i obszarów dworskich Domażyr, Zielów i Żorniska z okręgu c. k. sądu powiatowego w Janowie i c. k. starostwa w Gródku do okręgu c. k. miejsko delegowanego sądu powiatowego i c. k. starostwa we Lwowie.

Wysoki Sejmie!

Miejscowości Domażyr, Zielów i Żorniska, należące niegdyś na podstawie rozporządzenia Ministerstwa spraw wewnętrznych, sprawiedliwości i skarbu z dnia 24. kwietnia 1854, l. 111. Dz. u. p. do okręgu byłego c. k. urzędu powiatowego w Janowie, przy wykonaniu rozporządzeniem Ministerstwa państwowego z dnia 23. stycznia 1867, l. 17. Dz. u. p. odłączenia sądownictwa od administracyi przeszły do okręgu c. k. sądu powiatowego w Janowie, i wraz z całą resztą tego okręgu sądowego do okręgu c. k. starostwa w Gródku.

Już w kilka miesięcy później, rozporządzeniem Ministerstwa spraw wewnętrznych z dnia 19. czerwca 1867, l. 86 Dz. u. p. miejscowości te wyłączono z okręgu c. k. starostwa w Gródku i przydzielono do okręgu c. k. starostwa we Lwowie.

Następnie jednak rozporządzeniem Ministerstwa spraw wewnętrznych z dnia 12. lutego 1878, l. 509 M. J., obwieszczonem w dzienniku ustaw i rozporządzeń krajowych z 1878 r. pod l. 37, wbrew udzielonej zgodnie z przedłożeniem rządowem opinii Wysokiego Sejmu z dnia 29. maja 1875, by miejscowości te wraz z miejscowością Kozice jako należące do okręgu c. k. starostwa we Lwowie, wyłączyć z okręgu c. k. sądu powiatowego w Janowie i przydzielić do okręgu c. k. sądu powiatowego miejsko-delegowanego we Lwowie, wymienione wyżej miejscowości Domażyr, Zielów i Żorniska napowrót przydzielono do okręgu c. k. starostwa w Gródku tak, iż takowe dotąd należą do okręgu c. k sądu powiatowego janowskiego (w Zalesiu) i c. k. starostwa grodeckiego, a reprezentacyi powiatowej lwowskiej, jakkolwiek Wysoki Sejm na posiedzeniu dnia 25. września 1882 r. ponownie udzielił c. k. rządowi opinię, by takowe przydzielić do okręgu c. k. starostwa i c. k. miejsko-delegowanego sądu powiatowego we Lwowie, gdyż opinii tej wedle odezwy c. k. Prezydyum Namiestnictwa z dnia 3. grudnia 1888, l. 12,100 c. k. Ministerstwo spraw wewnętrznych w porozumieniu z c. k. Ministerstwem sprawiedliwości reskryptem z dnia 3. listopada 1888, l. 4734 M. J. nie uwzględniło, a wniesiony w skutku okoliczności tej przez Wydział krajowy do Wysokiego Sejmu w czasie sesyi 1888|9 r. sprawozda-

niem z dnia 11. grudnia 1888, l. 53539|1888 r. projekt ustawy o wcieleniu rzeczonych miejscowości do okręgu reprezentacyi powiatowej w Gródku przez Wysoki Sejm nie został załatwiony.

Obecnie Wydział krajowy, mając przed sobą nie tylko ten niezałatwiony projekt ustawy, lecz także przekazaną sobie uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 26. stycznia 1889, l. s. 1112 petycyę gmin i obszarów dworskich Domażyr i Zielów z protestem przeciw temuż projektowi ustawy, po ponownem zbadaniu sprawy, sprawozdaniem z dnia 6. września 1889, l. W. kr. 32326 z 1889 r. stawia wniosek na przydzielenie miejscowości Domażyr, Zielów i Żorniska do okręgu c. k. starostwa i c. k. miejsko-delegowanego sądu powiatowego we Lwowie, t. j. na wznowienie uchwał sejmowych z dnia 29. maja 1875 i z dnia 25 września 1882 r.

Zważywszy, iż wniosek ten oparty na dwukrotnej uchwale sejmowej, której podstawy dotąd nie zmieniły się, gdyż odległość miejscowości, o której tu mowa, wynosi, a to:

Domażyru	od Gródka 25 km.,	od Janowa 10 km.,	i od Lwowa 15 km.,	
Zielowa	„ 25 „	„ 11 „	„ 16 „	i
Żornisk	„ 23 „	„ 8 „	„ 18 „	

przyczem zauważa się, iż z miejscowości tych do Lwowa jest gościniec państwowy, do Gródka zaś jest tylko komunikacya niedogodna, i mieszkańcy miejscowości tych wszystkie swoje interesa zwykli załatwiać we Lwowie, z Gródkiem zaś i Janowem obecnie wiążą ich tylko interesa urzędowe, a nadto reprezentacye gminne w Domażyrze, Zielowie i Żorniskach, tudzież obszary dworskie w Domażyrze i Zielowie, jako też reprezentacya powiatowa lwowska ponowiły swe życzenia przynależności do c. k. starostwa i c. k. miejsko-delegowanego sądu powiatowego we Lwowie, któremu to życzeniu należałoby zadość uczynić już ze względu na to, że urzędy są dla obywateli, a nie obywatele dla urzędów, podczas gdy życzenie właściciela obszaru dworskiego w Żorniskich, by utrzymano w zupełności *status quo*, jako odosobnione, niezgodne z myślą §. 10 ustawy z dnia 19. maja 1868, l. 44 Dz. u. p., i polegające tylko na stosunkach osobistych obecnego właściciela, uwzględnione być nie może;

Komisya prawnicza zgodnie z tym uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 10. października b. r., sobie przekazanym wnioskiem, wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Sejm Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, ponawiając uchwały swoje z dnia 29. maja 1875 i z dnia 25. września 1882 r. w myśl ustawy z dnia 11. czerwca 1868 r. L. 59 dz. u. p. udziela c. k. Rządowi zdanie, iż dla dobra mieszkańców gminy i obszarów dworskich Domażyr, Zielów i Żorniska pożytecznem będzie ich wyłączenie z okręgu c. k. starostwa w Gródku i c. k. Sądu powiatowego w Janowie, a przydzielenie do okręgu c. k. starostwa i c. k. m. d. sądu powiatowego we Lwowie.

Lwów dnia 6. listopada 1889.

Przewodniczący:

Zoll w. r.

Sprawozdawca:

Rożankowski w. r.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

L. S 1098/89.

Aleg. 126.

SPRAWOZDANIE

komisyi prawniczej o wniosku Wydziału krajowego z dnia 3. maja 1889 do l. W. kr. 18107|89 w sprawie utworzenia w granicach c. k. starostwa złoczowskiego czwartego c. k. sądu powiatowego z siedzibą w Pomorzanach.

Wysoki Sejmie!

Wniesioną do W. Sejmu w dniu 11. stycznia 1887 do l. 870 petycyę naczelników gmin Urmań, Koniuchy, Plichów, Krasnopuszcza, należących obecnie do okręgu c. k. miejsko delegowanego sądu powiatowego w Brzeżanach, Dunajów obecnie należącej do okręgu c. k. sądu powiatowego w Przemyślanach, Wicyń, Koropiec, Czyżów, Uhorce, należących obecnie do okręgu c. k. m. d. sądu powiatowego w Złoczowie, Torhów, Machnowce, Bohutyn, Żabin, Kalne, Rozhadów, Bubszczany i Pomorzany, należących obecnie do okręgu c. k. sądu powiatowego w Zborowie; tudzież przełożonych obszarów dworskich w Koropcu, Wicyniu i Pomorzanach z przyległościami, o utworzenie nowego c. k. sądu powiatowego z siedzibą w Pomorzanach, — przekazał W. Sejm uchwałą z dnia 22. stycznia 1887 Wydziałowi krajowemu do wszechstronnego zbadania z poleceniem postawienia stosownych wniosków na najbliższej sesyi sejmowej.

Wedle wyniku badania tego utworzenie w granicach c. k. starostwa złoczowskiego czwartego c. k. sądu powiatowego z siedzibą w Pomorzanach, miasteczku liczącem 4.476 mieszkańców, a położonem w południowej stronie złoczowskiego powiatu, w okolicy między okręgami sądów powiatowych: złoczowskim z 61.898 mieszkańcami, zborowskim z 45.272 mieszkańcami, przemyślańskim z 35.583 mieszkańcami i brzezańskim z 46.657 mieszkańcami, byłoby nader pożądanem, a to tak w ogólności ze względu na powszechnie uznaną potrzebę zmniejszenia zbyt obszernych okręgów sądów powiatowych pomnożeniem liczby takowych, jakoteż w szczególności ze względu na znaczną odległość miasteczka Pomorzan i tegoż okolicy od Zborowa, Złoczowa i Przemyślan (do 25 kilometrów i więcej) i na trudności w komunikacyi między Pomorzanami i okolicą a właśnie wymienionemi siedzibami sądów powiatowych, i wreszcie ze względu na ułatwienie tym sposobem c. k. sądom powiatowym w Zborowie, Złoczowie i Przemyślanach spełniania ich trudnego zadania wobec stosunkowo bardzo licznej ludności ich okręgów.

W tym duchu oświadczyły się: c. k. wyższy sąd krajowy we Lwowie odezwą z dnia 7. lutego 1888 l. 31.458, Wydział powiatowy w Złoczowie na podstawie uchwały tamtejszej

pełnej Rady powiatowej z dnia 3. listopada 1887 sprawozdaniem z dnia 3. listopada 1887 l. 1620 i dotyczące reprezentacye gminne z przełożonymi obszarów dworskich.

W szczególności życzą sobie należeć do nowo utworzyć się mającego c. k. sądu powiatowego w Pomorzanach następujące gminy i obszary dworskie :

a) z okręgu c. k. miejsko delegowanego sądu powiatowego w Złoczowie

1. Wicyń z Mereszówką	. .	z liczbą mieszkańców	1.081
2. Kropiwna	„ . . .	„	396
3. Koropiec	„ . . .	„	594
4. Uhorce z Sukmanowką	. . .	„	511
5, Czyżów	. . .	„	512

b) z okręgu c. k. sądu powiatowego w Zborowie:

6. Pomorzany z Łapajówką Nestiukami, Zagrobelą i Zagórą	. . . .	z liczbą mieszkańców	465
7. Bubszczany	. . . . .	„	321
8. Hodów z Józefówką	. . .	„	1.337
9. Kalne	. . . .	„	640
10. Machnowce	. . . . . .	„	307
11. Rozhadów	. . . . . .	„	723
12. Torhów	. . . . . .	„	430
13. Bohutyn	. . . . . .	„	667
14. Żabin	. . . .	„	559

c) z okręgu c. k. sądu powiatowego i c. k. starostwa w Przemyślanach

15. Dunajów z Pisarzówką z mieszkańcami . . . 1.873

ogółem tedy liczące . . 14.556 mieszkańców.

Zapytane zaś gminy Koniuchy, Urmań, Plichów, Potoczany i Krasnopuszcza oświadczyły, iż dogodniej im należeć do c. k. starostwa w Brzeżanach, dla tego też piewsze cztery gminy bezwarunkowo, a ostatnia gmina na wypadek, jeśli z tem miałoby być połączone przyłączenie jej do c. k. starostwa Złoczowie, sprzeciwiają się wyłączeniu ich z dotychczasowego okręgu c. k. m. d. sądu powiatowego w Brzeżanach.

Również i gminy Stawna, Urlów, Pleśniany i Harbuzów, w okręgu c. k. sądu powiatowego w Zborowie, Żuków, i Krasnosielce w okręgu c. k. m. d. sądu powiatowego w Złoczowie, na zapytanie oświadczyły się przeciw przydzieleniu swemu do nowo utworzyć się mającego c. k. sądu powiatowego w Pomorzanach.

Co do miasteczka Dunajowa sprzeciwia się przyłączeniu takowego do okręgu nowo utworzyć się mającego c. k. sądu powiatowego w Pomorzanach, a tem samem i do okręgu c. k. starostwa w Złoczowie przemyślański Wydział powiatowy sprawozdaniem z dnia 18. czerwca 1888 l. 1173 głównie z powodu, „jakoby tym sposobem powiat przemyślański dotkliwego doznał uszczerbku w dochodach, na które licząc już i tak znaczne pozaciągał długi“.

Uwzględniając tedy zdania i życzenia powołanych czynników i pomijając właśnie wspomniane sprzeciwienie się przemyślańskiego Wydziału powiatowego, jako nieoparte na wystarczających powodach, — z powodów wyżej przytoczonych, tudzież z powodu, iż liczba mieszkańców miejscowości przydzielić się mających do okręgu nowo utworzyć się mającego c. k. sądu powiatowego w Pomorzanach, podana wyżej na 14.546 na podstawie spisu ludności z 1880 r., obecnie już znacznie przewyższa cyfrę 15.000, wymaganą zwykle do utworzenia nowego c, k.

sądu powiatowego z niskim etatem osobowym, komisya prawnicza, zgodnie z wnioskiem Wydziału krajowego z dnia 3. maja 1889 l. W. kr.. 18.107|89 wnosi:

Wysoki Sejm uchwalić raczy:

Sejm Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem udziela c. k. Rządowi swe zdanie, iż pożytecznem będzie utworzenie w granicach c. k. starostwa złoczowskiego czwartego c. k. sądu powiatowego w Pomorzanach, do okręgu którego należałoby przydzielić gminy i obszary dworskie: Wicyń z Mereszówką, Kropiwna, Koropiec, Uhorce i Sukmanówką, Czyżów, Pomorzany z Łapajówką, Nestinkami, Zagrobelą i Zagórą, Bubszczany, Hodów z Józefówką, Kalne, Machnowce, Rozhadów, Torhów, Bohutyn, Żabin i Dunajów z Pisarówką, którą to ostatnią gminę z przysiółkiem nalеży wyłączyć z okręgu także c. k. starostwa i reprezentacyi powiatowej w Przemyślanach, a wcielić do okręgu c. k. starostwa i reprezentacyi powiatowej w Złoczowie.

Lwów dnia 6. listopada 1889.

Przewodniczący,
Zoll w. r.

Sprawozdawca:
Rożankowski w. r.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

L. S. 1163.

Aleg. 127.

Sprawozdanie

Komisyi administracyjnej o potrzebie wydania jednolitej ustawy łowieckiej dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Wysoki Sejmie!

Na posiedzeniu z 17. stycznia 1887 Wysoki Sejm, uchwalając nowelę o zmianie niektórych postanowień o wykonywaniu prawa polowania, wezwał Wydział krajowy, aby po zbadaniu stosunków i potrzeb gospodarstwa łowieckiego w kraju poddał rewizyi obowiązujące w tej sprawie przepisy i przedłożył odpowiednie wnioski na najbliższej sesyi sejmowej. Wywiązując się z tego polecenia i po zasięgnięciu opinii ankiety „ad hoc“ zwołanej, wszedł Wydział krajowy z projektem ustawy łowieckiej sprawozdaniem z 4. listopada 1887, zaś przedłożenie to przekazał Sejm komisyi administracyjnej do załatwienia. Zanim komisya była w możności ocenić obszerny ten materyał i przyjść do Sejmu z odpowiednimi wnioskami, zakomunikowało c. k. Prezydyum Namiestnictwa odezwą z d. 31. stycznia 1888 uwagi c. k. Ministerstwa rolnictwa odnoszące się do projektu ustawy łowieckiej, w których Pan Minister oświadcza, że nie uważa reformy obejmującej całe ustawodawstwo łowieckie ani za konieczną ani za stosowną, że należy tylko poszczególne postanowienia obecnie obowiązujących przepisów rozpatrzeć i ulepszyć i w tym celu zamierza c. k. Ministerstwo sukcesywnie wnosić do Sejmów krajowych przedłożenia dążące do zmiany niektórych przepisów łowieckich a to:

a) zmiany niektórych postanowień prawnych o wykonywaniu prawa polowania,

b) o wynagrodzeniu szkód z polowania wynikających i przez zwierzynę zrządzonych,

c) o kartach myśliwskich.

Wskutek tego komisya administracyjna, uważając sprawę za niedojrzałą i niedostatecznie wyjaśnioną ze sprawozdaniem nie weszła.

Po zamknięciu ubiegłej sesyi sejmowej otrzymał Wydział krajowy odezwę c. k. Prezydyum Namiestnictwa z 7. października 1888, w której oznajmiono, że Pan Minister rolnictwa gotów jest nie stawiać obecnie przeszkód do reformy ustawodawstwa łowieckiego za pomocą nowej jednolitej ustawy, jeżeli Sejm krajowy stanowczo za tem się oświadczy.

W następstwie tego proponuje Wydział krajowy uchwalenie rezolucyi:

a) Sejm oświadcza c. k. Rządowi swoje zdanie, iż uznaje za konieczną potrzebę wydanie dla naszego kraju jednolitej ustawy łowieckiej obejmującej całość przedmiotu;

b) Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, aby w porozumieniu z c. k. Rządem i z uwzględnieniem przygotowanego już projektu na najbliższej sesyi sejmowej przedłożył w ten sposób poprawiony nowy projekt ustawy łowieckiej.

Tymczasem już po odesłaniu przez Sejm sprawozdania Wydziału krajowego do komisyi, nadeszła w tej sprawie odezwa c. k. Prezydyum Namiestnictwa, którą Wydział krajowy zakomunikował pismem z 14 października b r. wprost komisyi administracyjnej. W tej odezwie za-

wiadamia c. k. Namiestnictwo odnośnie do reskryptu J. E. Pana Ministra rolnictwa, że projekt ustawy łowieckiej dla Galicyi w Ministerstwie rolnictwa wypracowany w swoim czasie Sejmowi przedłożonym zostanie, że ten elaborat ma być pierwej poddany obradom ankiety złożonej z zastępców Wydziału krajowego, Towarzystw gospodarskich, Stowarzyszeń fachowych i t. p.; w skutek tego c. k. Prezydyum Namiestnictwa wzywa Wydział krajowy, aby do ankiety tej delegował swego zastępcę. Wobec tego stanu rzeczy komisya administracyjna sądzi, że uchwalenie 2-go wniosku przez Wydział kraj. proponowanego jest zbyteczne, skoro c. k. Rząd obiecuje wejść w tej sprawie z gotowym projektem; natomiast uchwalenie rezolucyi do Rządu — punkt 1 szy jest wskazane i odpowiada powziętej już uchwale Wysokiego Sejmu z 17. stycznia 1887, jako też uchwałom ankiety łowieckiej. Z tego powodu komisya administracyjna wnosi:

Wysoki Sejm uchwalić raczy:

I. Przyjmuje się do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego, o potrzebie wydania jednolitej ustawy łowieckiej.

II. Sejm oświadcza c. k. Rządowi swoje zdanie, że uznaje za potrzebne wydanie dla naszego kraju jednolitej ustawy łowieckiej obejmującej całość przedmiotu.

III. Tem samem załatwione są petycye do l. 434 i 1022.

Lwów dnia 8 listopada 1889.

Przewodniczący:

Ziemiałkowski w. r.

Sprawozdawca:

A. Jędrzejowicz w. r.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

L. s. 1.120/89.

Aleg. 128.

Sprawozdanie

komisyi administracyjnej o sprawozdaniach Wydziału krajowego w przedmiocie zarządu funduszem pożyczkowym na budowę koszar dla wojska i w przedmiocie petycyi wiecu delegatów miast w sprawie kwaterunkowej.

Wysoki Sejmie!

Ze względu na ścisły związek przedmiotów, komisya administracyjna uznała za stosowne połączyć przydzielone jej uchwałami Wysokiego Sejmu z dnia 10. października 1889 r. sprawozdanie Wydziału krajowego w przedmiocie zarządu funduszem pożyczkowym na budowę koszar dla wojska i w przedmiocie petycyi wiecu delegatów miast w sprawie kwaterunkowej i ma zaszczyt złożyć o nich następujące sprawozdanie:

Stan funduszu pożyczkowego na budowę koszar, utworzonego uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 11. stycznia 1888 r., przedstawiał się na dniu 30. czerwca 1888 r., z którym zamykało się pierwsze sprawozdanie Wydziału krajowego o zarządzie tym funduszem, jak następuje:

Na pożyczkach udzielonych gminom	402.410 zł. 28 ct.
„ łokacyi w banku krajowym	323.266 „ 98 „
„ „ w funduszu krajowym	276.073 „ 35 „
razem . .	1,001.750 zł. 61 ct.

W ciągu II. półrocza 1888 r. wypłacono 2 gminom tytułem pożyczek	22.000 zł. — ct.
w ciągu I. półrocza 1889 wypłacono tytułem pożyczek 6 gminom	69.700 „ — „
razem . .	91.700 zł. — ct.

Gminy spłaciły: w II półroczu 1888 r. . . .	14.454 zł. — ct.
w I „ 1889 „ . . .	21.096 „ — „
razem . .	35.550 zł. — ct.

Z odsetek, płaconych od lokacyi nierozpożyczonej części funduszu, przyszło:

w II półroczu 1888 r. . .	8.004 zł.	— ct.
w I półroczu 1889 „ . .	6.964 „	— „
razem .	14.968 zł.	— ct.
odsetki zwłoki w II półroczu 1888 „ . .	17 „	35½

Z uwzględnieniem powyższych zmian stan funduszu pożyczkowego w dniu 30. czerwca 1889 r. do którego to dnia sięgają cyfry sprawozdania Wydziału krajowego przedstawia się następnie:

Na pożyczkach udzielonych gminom	591.559 zł.
na lokacyi w funduszu krajowym	425.179 „
razem .	1,016.738 zł.

Obecnie rozporządzalna część funduszu pożyczkowego lokowana bywa wyłącznie w funduszu krajowym na 3%, nie zaś w banku krajowym, ponieważ zapas kasowy funduszu krajowego jest za mały, aby odpowiedzieć wymaganiom obrotu w obec nierównego rozdziału wpływów z dodatków krajowych na poszczególne miesiące. Dla funduszu pożyczkowego jest to zresztą obojętnem, jak długo stopa procentowa lokacyi i możność wycofania jej pozostaną niezmienione.

Dla celu, któremu służy fundusz pożyczkowy na budowę koszar t. j. dla przyniesienia ulgi w ciężarze kwaterunkowym byłoby do życzenia, aby jak największa część funduszu tego była rozpożyczona, aby wpływające napowrót raty były obracane zaraz na nowe pożyczki, jednem słowem, aby obrót funduszu był jak najszybszy. W tym względzie niniejsze sprawozdanie wykazuje w porównaniu z poprzednim wzrost stanu pożyczek z 402.410 zł. na 591.559 zł. Nadto w ciągu drugiego półrocza 1889 po dzień dzisiejszy wyasygnował Wydział krajowy dalsze kwoty:

dla gm. m. Czortkowa	5.000 zł.
„ „ „ Nowego Sącza	5.000 „
„ „ „ Tarnopola	10.000 „
„ „ „ Bochni	7.000 „
razem . . .	27.000 zł.

Zawsze jednak przeszło 400.000 zł., zatem cała kwota, którą kraj dopożyczył w myśl uchwały z d. 11. stycznia 1888 r. celem uzupełnienia kwot, przeznaczonych na bezprocentowe pożyczki na budowę koszar do wysokości jednego miliona zł., nie spełnia dotąd właściwego swego przeznaczenia.

Przyczyna tego nie leży w braku zgłoszeń ze strony gmin o pożyczki na budowę koszar, przeciwnie zgłoszenia te przenoszą dość znacznie przytoczoną kwotę, gdyż prócz kwoty 397.000 zł., którą wykazuje Wydział krajowy jako sumę pożyczek przyznanych ale nie podniesionych po dzień 30. czerwca 1889 i to po strąceniu pożyczek cofniętych przyrzeczone zostały od tego czasu po dziś dzień następujące dalsze pożyczki:

Gminie miasta Przemyśla	20.000 zł.
„ „ Rzeszowa	30.000 „
„ „ Rzeszowa	100.000 „
„ „ Sanoka	40.000 „
razem	190.000 zł.

Prócz tego petycye o pożyczki na budowę koszar, wniesione dotąd do Wysokiego Sejmu obejmują razem kilkadziesiąt tysięcy zł.

Przyczyna nie leży też w zbyt skąpym wymiarze pożyczek ze strony Wydziału krajowego, gdyż akta Wydziału krajowego wykazują, że pominąwszy wyjątkowe wypadki Wydział krajowy udzielał pożyczek w kwotach, jakie były żądane.

Przyczyna powolnego obrotu w funduszu pożyczkowym leży w pierwszym rzędzie w długim trwaniu dochodzeń korespondencyi i rozpraw z władzami cywilnemi i wojskowemi, które to dochodzenia przedłużają się nadto skutkiem tego, iż gminy dążą do uznania koszar, jakie zamierzają budować za koszary normalne, za które w moc ustawy należy się czynsz znacznie wyższy niż za koszary tak zwane tymczasowe czyli dorywcze, zaś z tego właśnie względu uznanie koszar za normalne napotyka na trudności ze strony wojskowej. W drugim rzędzie wpływa ta okoliczność, iż do niedawna Wydział krajowy rezerwował kwoty pożyczkowe raz przyrzeczone na czas nieograniczony, bez względu na to, czy gmina mogła lub chciała przystąpić do zrealizowania pożyczki. Obecnie Wydział krajowy pourgował gminy o zrealizowanie pożyczek i niektóre przyrzeczenia zbyt długo zostające w zawieszeniu cofnął. Liczyć należy na to, że pilnując w ten sposób, aby pożyczki zbyt długo nie pozostawały w zawieszeniu ze szkodą gmin innych, Wydział krajowy przyczyni się do szybszego obrotu a tem samem i skuteczniejszego użycia funduszu przez Wysoki Sejm utworzonego.

Komisya administracyjna ze względu na wspomniane dopiero co zarządzenia Wydziału krajowego nie stawia żadnego wniosku w tej mierze i ogranicza się na propozycyi, aby Wys. Sejm sprawozdanie Wydziału krajowego o zarządzie funduszem pożyczkowym na budowę koszar przyjął do wiadomości.

Petycya wiecu delegatów miast, która stanowi przedmiot drugiego sprawozdania Wydziału krajowego zawiera trzy żądania: pierwsze, aby Wys. Sejm uchwalił ustawę o rozkładzie ciężaru kwaterunkowego na cały kraj a następnie, zanim taka ustawa przyjdzie do skutku, dalsze dwa żądania, aby Wys. Sejm podwyższył fundusz pożyczkowy na budowę koszar do dwóch milionów zł. i przedłużył termin spłaty pożyczek do lat 20.

Co do ustawy o rozkładzie ciężaru kwaterunkowego na cały kraj, który miałby polegać na dopłatach z funduszu krajowego do cen najmu płaconych przez wojskowość, to komisya administracyjna nie uważa za potrzebne powtarzać w obecnem sprawozdaniu raz jeszcze argumenta, które przemawiają za tem zapatrywaniem, że §. 23. ustawy kwaterunkowej z 11. czerwca 1879 pozostawia reprezentacyi krajowej wolność wyboru drogi, na jakiej uzna za stosowne rozłożyć ciężar kwaterunku na cały kraj, tudzież argumenta utylitarne, które przemawiają za drogą przez Wys. Sejm obraną t. j. za systemem udzielania z funduszów krajowych pożyczek bezprocentowych na budowę koszar. Od r. 1882, kiedy Wysoki Sejm na wniosek Wydziału krajowego za wspomnianym systemem się oświadczył, argumenta jedne i drugie niemal co roku powtarzane były w sprawozdaniach Wydziału krajowego i komisyi administracyjnej, tudzież wśród dyskusyi w pełnej Izbie, a obecnie sprawozdanie Wydziału krajowego o petycyi wiecu delegatów miast jeszcze raz je streszcza.

Jeżeli Wys. Sejm ze względów prawnych i utylitarnych, stale trzymał się objawionego raz zapatrywania i przyjętego systemu pożyczek bezprocentowych na budowę koszar, to dziś, gdy ów system trwa już przez lat siedem i gdy rozwinięty i utrwalony został przez utworzenie osobnego funduszu pożyczkowego nie podobna doradzać zmiany systemu z tego jeszcze dalszego względu, że taka zmiana w trakcie spłaty znaczniejszej liczby pożyczek miałaby za skutek albo bardzo znaczne niekorzyści dla gmin, które pożyczki zaciągnęły, albo też bardzo znaczne i nieusprawiedliwione obciążenie funduszu krajowego podwójną prestacyą na cele kwaterunkowe. Z tych powodów komisya administracyjna żadną miarą nie może doradzać, aby Wys. Sejm przychylił się do żądania wydania ustawy o rozkładzie ciężaru kwaterunkowego, która to ustawa pociągałaby za sobą taką zmianę systemu.

Z dalszych żądań wspomnianej petycyi, żądanie podwyższenia funduszu pożyczkowego do 2 milionów zł. upada w obec faktu, poprzednio przytoczonego, że dotąd przeszło 400.000 zł. z rzeczonego funduszu jest nie rozpożyczonych.

Wreszcie co do żądania przedłużenia terminu spłaty pożyczek komisya administracyjna po szczegółowym rozbiorze przyszła do przekonania, że jakkolwiek nie mogłaby się oświadczyć za powszechnem przedłużeniem 12-letniego okresu bezprocentowych pożyczek, to jednak mogą i niewątpliwie będą zachodzić wyjątkowe wypadki, w których ze względu na bardzo znaczne obciążenie poszczególnych gmin budowami koszarowemi a względnie spłatami rat pożyczkowych przedłużenie okresu pożyczkowego uczyniłoby zadość słuszności i wyrównałoby różnice, jakie zachodzą między gminami korzystającemi z pożyczek tak co do zasobów materyalnych jak i co do obciążenia kwaterunkiem. Komisya nie chce przytaczać gmin, wskazywanych wśród jej obrad, nie chce bowiem przesądzać bliższemu badaniu rzeczy w poszczególnych wypadkach, sądzi zaś, że skoro przedłużenie okresu pożyczkowego jedynie w wyjątkowych wypadkach dałoby się uzasadnić i miałoby następywać, to wypadałoby zastrzedz Wys. Sejmowi przyzwalanie takich prolongat.

Na podstawie powyższego wywodu komisya wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

I. Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego o zarządzie funduszem pożyczkowym na budowę koszar dla wojska.

II. Sejm upoważnia Wydział krajowy, aby w wypadkach zasługujących na uwzględnienie przedstawiał Sejmowi wnioski co do przedłużenia terminu spłaty pożyczek na budowę koszar.

III. Sejm przechodzi do porządku dziennego nad żądaniami petycyi wiecu delegatów miast o podwyższenie funduszu pożyczkowego na budowę koszar do dwóch milionów zł. i o wydanie ustawy o rozkładzie ciężaru kwaterunkowego na cały kraj oraz nad petycyą miasta Stanisławowa zawierającą takie same żądanie.

IV. Petycye miast Jaworowa i Łańcuta o pożyczki na budowę koszar odstępuje Sejm Wydziałowi krajowemu do możliwego uwzględnienia.

Lwów dnia 6. listopada 1889.

Zastępca przewodniczącego: *S. Koziebrodzki.*

Sprawozdawca: *Pilat.*

LS. 214|89.

Aleg. 129.

Sprawozdanie

komisyi administracyjnej o petycyi gminy Rudki, względem zmiany §. 14. ustawy państwowej z dnia 27 lipca 1871 D. u. p. Nr. 88 co do utrzymania włóczęgów.

Wysoki Sejmie!

Ustawa państwowa o uregulowaniu wydalenia przymusowego i odstawienia pod strażą, z dnia 27. lipca 1871. D. u. p. Nr. 88, postanawia w §. 14. iż koszta wyżywienia od chwili przytrzymania osoby w celu spowodowania jej odstawienia aż do wyroku, jako też koszta wyżywienia osób przytrzymanych, na które nie zapadł wyrok odstawienia pod strażą, należą do wydatków policyi miejscowej.

Gmina Rudki żąda w petycyi swojej zmiany rzeczonego §. 14. ustawy z r. 1871., względnie żąda, ażeby Wysoki Sejm postanowił, że gminom, w których sądy powiatowe się znajdują, koszta wyłożone na utrzymanie włóczęgów z funduszu krajowego mają być zwracane.

Właściwie rozchodzi się petentom jedynie o zwrot tej części kosztów, które gminy będące siedzibą c. k. sądów powiatowych według ustępu pierwszego §. 14. ustawy państwowej z dnia 27. lipca 1871 D. u. p. Nr. 88, tudzież ustawy krajowej z 15. listopada 1874 D. u. k. 65 i okólnika c. k. Namiestnictwa z dnia 11. czerwca 1880 L. 12848. za wyżywienie włóczęgow, z aresztów sądowych po odbytej karze do aresztów gminnych odstawianych, aż do wydania wyroku szupasowego, dla tychże ponosić muszą.

Poruszone bowiem w petycyi dalsze żądanie zwrotu kosztów za lokal aresztów gminnych i opał, znalazło już swoje załatwienie w ustawie krajowej z dnia 15. listopada 1874 D. u. k. Nr. 65. w której §. 2. stanowi, iż rzeczone koszta. mianowicie wydatki za dostarczenie, urządzenie, opalanie i oświetlanie lokalów dla szupaśników, jako też na utrzymanie takowych w dobrym stanie, tudzież pilnowanie szupaśników i na załatwianie spraw tyczących się odsyłania przymusowego, zwracać będzie fundusz krajowy gminie będącej stacyą szupasową, w ustanowionym ryczałcie, wymierzonym od każdej szupasowanej osoby, a to bez względu na czas jej pobytu na stacyi szupasowej.

Otóż kwestya zwrotu kosztów za szupaśników w aresztach gminnych żywionych przez czas potrzebny do dochodzenia ich przynależności przez c. k. starostwa była już wielokrotnie przedmiotem uchwał Wysokiego Sejmu.

Uchwalił bowiem Wysoki Sejm ustawę z dnia 28 stycznia 1873 D. u. k. Nr. 21, w której w artykule I. postanowiono. iż wydatki, które ponosi gmina będąca stacyą szupasową, na mocy postanowienia §. 14. ustawy państwowej z dnia 27 lipca 1871., mają być zwrócone z funduszu krajowego.

Rzeczona ustawa krajowa z r. 1873. nie weszła atoli w wykonanie, gdyż według późniejszego sprawozdania Wydziału krajowego, z zebranych naówczas już po wydaniu tej ustawy dat statystycznych i raportów Wydziałów powiatowych, okazało się, że takie przeniesienie kosztów szupasowych na fundusz krajowy zbyt wielkie wkłada ofiary.

Na skutek tego sprawozdania Wysoki Sejm przystąpił do zmiany ustawy z 28 stycznia 1873 i uchwalił nową ustawę z dnia 15. listopada 1874 D. u. k. Nr. 65, w której wyliczone zostały szczegółowo kategorye wydatków przez gminy na szupaśników ponoszonych i do zwrotu z funduszu krajowego przekazanych, między któremi atoli niema tej kategoryi wydatków, które narastają z powodu dłuższego trzymania szupaśnika, z aresztów sądowych do aresztów gminnych, odstawionego i tamże przez czas dochodzenia jego przynależności aż do wydania przez c. k. starostwo wyroku szupasowego, przytrzymywanego. Wydatki te zatem pozostały nadal jako ciężar policyi miejscowej.

Że zarówno jak Wysoki Sejm, także i c. k. Rząd rozmaicie zapatrywał się na kwestyę poruszoną w petycyi gminy Rudki, najlepiej udowadnia okólnik c. k. Namiestnictwa z 28 lutego 1877 r. L. 1573, według którego, zasądzony przez c. k. sąd winowajca po odbytej karze odesłany ma być do tej gminy, w której został przydybany i w aresztach tej gminy powinien być utrzymywanym aż do chwili wydania orzeczenia szupasowego.

Nadmieniony okólnik c. k. Namiestnictwa i z tego względu zasługuje na wzmiankę, że postanawia dalej, „iż gdyby mimo tego w pewnych wypadkach, gminy znajdujące się w siedzibach sądów powiatowych, musiały utrzymywać w swych aresztach obcych włóczęgów, wyda starostwo w razie odniesienia się tychże do niego, orzeczenie co do zwrotu tych kosztów, przez gminę obowiązaną, t. j. przez gminę, w której włóczęga przytrzymany został.“

Otóż ten okólnik Namiestnictwa, tak jak ustawa krajowa z r. 1873 nie był żywotnym, gdyż na skutek polecenia c. k Ministerstwa spraw wewnętrznych z d. 25. listopada 1879. L. 8.636., przez Namiestnictwo ponownym okólnikiem z d. 11. czerwca 1880 L. 12.848 uchylony został w całości, i w tym ostatnim okólniku ustanowiono, iż urzędy gminne siedzib c. k. sądów powiatowych są obowiązane włóczęgów, bez względu na miejsce ich przydybania po odbytej karze sądowej bezzwłocznie od sądów tych odbierać, postąpić z niemi w myśl postanowienia §. 8. ustawy z d. 27. lipca 1881 L. 88., to jest, spisać z takim dostawionym konstytut i protokół, i takowy przedłożyć władzy wydalającej do rozstrzygnienia, a we własnych swych aresztach utrzymywać go kosztem własnym aż do wydania wyroku szupasowego.

Ta zmienność zapatrywania tak w ustawach krajowych jak i w okólnikach Namiestnictwa dowodzi, iż w przekazywaniu kosztów szupaśniczych za odstawianych ze sądów włóczęgów, musi zachodzić jakaś wadliwość, której usunięcia tem bardziej życzyć należy, ile że od czasu wydania odnośnych ustaw, liczne gminy z powodu przeciążenia wydatkami na utrzymanie obcych szupaśników, już w roku 1876, a między innemi gminy: Żmigród, Wiśnicz, Wadowice, Śniatyn, Kołomyja, Żółkiew, udawały się z petycyami do Wydziału krajowego o pomoc, skutkiem czego Wydział krajowy odezwą z d. 15. września 1876 L. 21.722 upraszał Namiestnictwo o spowodowanie zmiany ustawy o swojszczyźnie z d. 3. grudnia 1863. Dz. u. p. l. 105.

Wezwania tejże samej treści do c. k Rządu o zmianie ustawy o swojszczyźnie i przynależności, a mianowicie w tym kierunku, aby także nieprzerwane dziesięciolętnie dobrowolne zamieszkanie w pewnej gminie nadawało prawo przynależności do tej gminy, jeżeli zamieszkujący nie stał się w tym czasie ciężarem dobroczynności publicznej, powtarzane było przez Wysoki Sejm uchwałami z d. 17. lipca 1880, z d. 17. października 1881 i z d. 3. października 1882, które atoli dotąd pozostały bez skutku.

W roku 1885 weszła do Wysokiego Sejmu w tym przedmiocie petycya gminy Frysztak, która też sprawozdaniem ówczesnej komisyi administracyjnej z d. 12. stycznia 1886 L. 1.122 Wysokiemu Sejmowi przedłożoną być miała z wnioskiem o wezwanie c. k. Rządu, celem przyspieszenia zmiany ustawy o przynależności z d. 3. grudnia 1863 Dz. u. p. Nr. 105.

Wprawdzie sprawozdanie to nie przyszło pod obrady Wysokiego Sejmu, wszelako Wydział krajowy widział się spowodowanym upraszać c. k. Rząd o wznowienie wyjednania zmiany ustawy o przynależności z d. 3. grudnia 1863, tudzież o wydanie polecenia władzom szupasowym względem należytego pospiechu w wydawaniu orzeczeń szupasowych i o skutkach tych zabiegów zdał Wydział krajowy sprawę Wysokiemu Sejmowi w sprawozdaniu z czynności swoich za rok 1886|7.

Z naprowadzonych danych przekonywujemy się, że w przedmiocie żądanego zwrotu kosztów szupaśniczych z funduszu krajowego Wysoki Sejm już tylekrotnie objawił swoje zapatrywanie, iż kosztów tych na fundusz krajowy przyjąć nie można; a nadto, iż uchylenia tego ciężaru, nie należy szukać w zmianie §. 14. ustawy z d. 27. lipca 1871 Dz. u. p Nr. 88; ale że głównie zaradzić może temu obciążeniu pojedynczych gmin zmiana w ustawie o swojszczyźnie i przynależności w kierunku uchwały sejmowej z d. 17. października 1881.

Komisya administracyjna, podzielając przekonanie przez Wysoki Sejm, przez cały przeciąg lat stanowczo wypowiadane iż ciężary szupaśnicze przez usunięcie wadliwości ustawy o swojszczyznie i przynależności, tudzież przez domy przymusowej pracy, względem których Wysoki Sejm już poprzednio odnośną powziął uchwałę, gruntownie usunięte być mogą, w załatwieniu petycyi gminy Rudki o zmianę §, 14. ustawy z 27. lipca 1871, Nr. 88 a względnie a zwrot kosztów szupasowych za włóczęgów przez sądy odstawionych, wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Wzywa się ces. król. Rząd, aby uwzględnił ponawiane tylekrotnie żądania Sejmu krajowego i przystąpił do zmiany ustawy o swojszczyznie i przynależności z dnia 3 grudnia 1863 Dz. u. p. Nr. 105, w kierunku wskazanym uchwałą sejmową z dnia 17 października 1881 roku.

Lwów dnia 31. października 1889.

Przewodniczący:

Ziemiałkowski w. r.

Sprawozdawca:

Zbyszewski w. r.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

Alleg. 130.

Sprawozdanie

komisyi administracyjnej z petycyi c. k. Towarzystwa rolniczego krakowskiego i gminy miasta Rohatyna o złagodzenie przepisów ustawy z 29. lutego 1880 (Dz. u. p. l. 35) i rozporządzenia ministeryalnego z 29. marca 1889 (Dz. u. p. l. 37) dotyczących zarazy pyskowej i racicowej.

Wysoki Sejmie!

Nie ulega wątpliwości, że obszary zapowietrzone, czyli tak zwane „okręgi pomorowe", które władza polityczna ma wedle §. 26. ustawy z 29. lutego 1880 r. izolować celem zapobieżenia szerzeniu się zarazy pyskowej i racicowej, nie potrzebują obejmować całych powiatów politycznych lub sądowych. Zamiarem ustawodawcy było odgraniczyć pojedyńcze miejscowości zarazą dotknięte od niezarażonej reszty kraju, co pociąga za sobą wprawdzie konieczność wcielenia do okręgu pomorowego takich niezapowietrzonych miejscowości, które są otoczone ze wszech stron zapowietrzonemi, ale nie wymaga bynajmniej rozszerzania okręgu pomorowego na miejscowości nie dotknięte zarazą, dla tego jedynie, że z zapowietrzonemi administracyjną stanowią całość.

Rozszerzanie okręgów pomorowych po za granice obszarów zarazą dotkniętych, jest nietylko niezgodnem z duchem ustawy obostrzeniem takowej, ale co więcej środkiem wręcz przeciwnym zamierzonemu celowi. Utworzenie okręgu pomorowego może być użytecznem wtedy tylko, gdy się go zupełnie od niezapowietrzonej przestrzeni odetnie, co jest dość łatwem, dopóki granice okręgu pomorowego są szczupłe, utrudnia się tembardziej, im więcej się te granice rozszerzają, a staje się wręcz niemożliwem, gdy obejmą cały powiat, którego granic niepodobna tak starannie ustrzedz, ażeby z nich zaraza do sąsiednich powiatów zawleczoną nie była.

Wcielenie do okręgu pomorowego jest dla miejscowości niezarażonych dotkliwą bardzo krzywdą. Sprzedaż zwierząt w tych miejscowościach staje się prawie niemożliwą, bo wywóz z okręgu pomorowego jest wzbronionym a targi w obrębie tegoż nie mogą mieć miejsca. Środki profilaktyczne, przepisane dla miejscowości w obrębie okręgu pomorowego, wymagają wiele trudu i nie mało kosztów. Interwencya organów sanitarnych pociąga za sobą koszta, które częstokroć donośne przybierają rozmiary. Wszystkie te niedogodności, na które miejscowości zarażone uskarżać się mogą, przedstawiają się w tych, w których nie ma

zarazy, jako krzywdy tem dotkliwsze, ile że dotykają ludność rolniczą w roku ciężkiego nieurodzaju, w którym zwierząt domowych nie można wykarmić a dochód z ich sprzedaży byłby w licznych wypadkach jedynym środkiem do poratowania zubożałego gospodarza.

Dla tych wszystkich powodów żądanie Towarzystwa rolniczego krakowskiego i zgadzającej się z niem w treści gminy miasta Rohatyna, ażeby okręgi pomorowe były ile możności ścieśnione, a w ich obrębie zaraza jaknajstaranniej tępioną, odpowiada w zupełności zamiarom a nie sprzeciwia się brzmieniu ustawy z 29. lutego 1880 i odnośnego rozporządzenia ministeryalnego z 12. kwietnia 1886, uczynienie więc zadość temu żądaniu jest ze względu na istniejące ustawy możliwem, a dla ludności rolniczej pożądanem.

Przechodząc do drugiego przedmiotu skarg Towarzystwa rolniczego krakowskiego, podnieść należy, iż dziś, gdy zaraza pyskowa i racicowa grasuje nietylko w Galicyi ale także i w ościennych krajach a zwłaszcza w Węgrzech, nie ma już powodu, dla którychby rozporządzenie ministeryalne z 29. marca 1889 (Dz. u. p. l. 37) stosować się miało jedynie do świń eksportowanych z Galicyi i jest wymaganiem słuszności, nie dającem się na żaden sposób odeprzeć, ażeby rozporządzenie to, jeżeli już nie może być uchylonem zupełnie, rozciągniętem zostało na świnie, pochodzące z innych krajów zarazą dotkniętych, prowadzących dotychczas bez wszelkich ograniczeń handel nierogacizną, ze szkodą Galicyi, nie mogącej z nimi wytrzymać konkurencyi z powodu rygorów rzeczonego rozporządzenia ministeryalnego skierowanego przeciw niej wyłącznie.

Wedle §. 3. rozp. minist. z 29. marca 1889 wolno na stacyach kolejowych galicyjskich, na których ładowanie zwierząt racicowych nie jest zabronionem, ładować świnie do stacyj zakrajowych w § 1. wymienionych:

a) jeżeli nadawca wykaże się certyfikatem zamówienia należycie stwierdzonym;

b) jeżeli ilość świń do ładowania przeznaczonych nie przechodzi cyfry w certyfikacie podanej;

c) jeżeli transport opatrzony jest paszportami a stan zdrowia przed ładowaniem okaże się niepodejrzanym.

Jeżeli świnie, względem których wszystkie te warunki zachowane zostały, zachorują w drodze, to nadawca nic nie traci, bo na stacyi przeznaczenia wyładowują je i prowadzą na rzeź Jeżeli zaś przeciwnie nadawca jednego z tych warunków, chociażby czysto formalnej natury, przez niewiadomość lub niedbałość nie dopełni, to towar jego może być wedle § 15. w miejscu przeznaczenia zatrzymanym i na koszt i niebezpieczeństwo jego do stacyi nadawczej odesłanym, chociażby w transporcie ani jedna zarażona sztuka się nie znalazła.

Anomalia ta, że nadawca świń zarażonych, który dopełnił formalności §. 3. nie traci, a nadawca świń zdrowych, który tych formalności nie dopełnił, znaczną szkodę ponosi, powtarza się, jak uczy doświadczenie, bardzo często; z jednej bowiem strony nadawca świń zdrowych skłonnym jest do lekceważania formalności dla tego właśnie, że wie, iż towar jego zdrowy, z drugiej zaś strony organa sanitarne na stacyach w §. 1. wyszczególnionych zwykły, dla powodów nie dających się określić, zwracać całe transporta zupełnie zdrowych świń, jeśli tylko bodajby najmniejsza z formalności §. 3. została zaniedbaną a nawet wbrew ustępowi b) tegoż paragrafu, gdy ilość świń nie dochodzi cyfry podanej w certyfikacie zamówienia.

Żeby nadawców od szkody ile możności ustrzedz, należałoby na organa kolejowe pełniące służbę na stacyach galicyjskich od ładowania zwierząt racicowych niewykluczonych włożyć obowiązek obznajamiania nadawców z warunkami w §. 3. ustanowionymi i ostrzegania, że w razie niedopełnienia którego z tych warunków mogą być świnie, chociażby zdrowe zupełnie w miejscu przeznaczenia zatrzymane i na koszt i niebezpieczeństwo nadawcy do stacyi na-

dawczej odesłane. Jeżeli nadawca mimo takiego ostrzeżenia i mimo świadomości skutków, na jakie się naraża, zaniedba dopełnić przepisanych warunków, to sobie samemu będzie musiał przypisać dotkliwe szkody, jakie go spotkają.

Wychodząc poza ramy petycyj stwierdzić należy, że zaraza pyskowa i racicowa zadała handlowi nierogacizną w Galicyi cios niezmiernie dotkliwy. Zakaz importu do Niemiec, ograniczenie odbytu w Austryi, utrudnienie obrotu wewnątrz kraju, wszystko to są uciążliwości bardzo ciężkie, ale z natury swojej przemijające. Donioślejszem jeszcze, bo stałem następstwem zarazy jest dyskredyt, w jaki popadł handel bydła galicyjskiego za granicami naszemi, gdzie powstało mniemanie, że wszystkie zwierzęta racicowe z Galicyi pochodzące są zarażone a mięso z nich szkodliwe. Potrzeba więc koniecznie dowieść, że mniemanie to jest mylnem a najskuteczniejszem ku temu środkiem byłoby założenie na zachodniej granicy kraju naszego stacyj kontumacyjnych, gdzieby wszystkie świnie na eksport przeznaczone przepędzać musiały pewien okres czasu i zkądby tylko zupełnie zdrowe wywożone były poza granice kraju. Wiadomo, że c. k. Rząd ma zamiar takie stacye kontumacyje urządzić w Biale dla świń transportowanych koleją transwersalną a w Oświęcimie dlaprzewożonych koleją Karola Ludwika; byłoby bardzo do życzenia, ażeby zamiar ten bez dalszej zwłoki doprowadzonym został do skutku.

Dla powodów wyłuszczonych w powyższem sprawozdaniu komisya administracyjna wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Wzywa się c. k. Rząd, ażeby do okręgów pomorowych, ustanowionych w myśl §. 26. ustawy z 29. lutego 1880 r. celem zapobieżenia szerzeniu się zarazy pyskowej i racicowej wcielał tylko miejscowości zarazą dotknięte lub z nimi w takiej styczności zostające, że zetknięcie się bydła zdrowego z jednej miejscowości z bydłem zarażonem z drugiej, nie dałoby się uniknąć.

2. Wzywa się c. k. Rząd, ażeby rozporządzenie ministeryalne z 29. marca 1889 r. (Dz. u. p. l. 37), dotyczące zawlekania zarazy pyskowej i racicowej z Galicyi do innych krajów, rozciągnął na świnie pochodzące ze wszystkich krajów, w których pomieniona zaraza skonstatowaną została a przestrzegał w szczególności, ażeby rozporządzenie to ściśle stosowane było do świń pochodzących z Węgier.

3. Wzywa się c. k. Rząd, ażeby zarządził, iżby na stacyach kolejowych, na których ładowanie świń jest dozwolonem, organa kolejowe zwracały uwagę nadawców na warunki oznaczone w §. 3. rozporządzenia ministeryalnego z 29. marca 1889 r. (Dz. u. p. l. 37), których zaniedbanie spowodować może wedle §. 15. tegoż rozporządzenia odesłanie świń z miejsca przeznaczenia do stacyi nadawczej na koszt i niebezpieczeństwo nadawcy.

4. Wzywa się c. k. Rząd, ażeby w jak najkrótszym czasie urządził w Białej i Oświęcimie stacye kontumacyjne, z którychby świnie galicyjskie, po przebyciu okresu obserwacyjnego za zdrowe uznane, mogły być transportowane do wszystkich miejscowości monarchii austryackiej jakoteż za granicę, bez żadnych tamujących handel ograniczeń.

Lwów dnia 7. listopada 1889.

Przewodniczący
Ziemiałkowski.

Sprawozdawca
Chamiec.

L. W. kr. 47.856/89.

Aleg. 131.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego tyczące się sprawozdań dyrekcyj krajowych niższych szkół rolniczych w Jagielnicy, w Horodence i w Kobiernicach z roku szkolnego 1888/9.

Wysoki Sejmie!

Uzupełniając sprawozdanie swe z dnia 8. października b. r. l. 42.463, Wydział krajowy ma zaszczyt przedłożyć Wysokiemu Sejmowi w załączeniu ·/. sprawozdania dyrekcyj krajowych niższych szkół rolniczych w Jagielnicy, w Horodence i w Kobiernicach z roku szkolnego 1888/9 z wnioskiem, aby Wysoki Sejm sprawozdanie to raczył przyjąć do wiadomości.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

We Lwowie dnia 9. listopada 1889.

Marszałek krajowy:
Tarnowski w. r.

Sprawozdawca:
Dr. Józef Wereszczyński w. r.
Członek Wydziału krajowego.

Sprawozdanie

dyrekcyi krajowej niższej szkoły rolniczej w Jagielnicy za czas od 1. października 1888 do 30. września 1889.

Program szkoły.

Celem krajowej niższej szkoły rolniczej w Jagielnicy jest przedewszystkiem kształcenie synów włościańskich na zdolnych gospodarzy praktycznych, którzy w przyszłości, zasiadłszy na ojcowiznach, powinni się stać wzorowymi kmieciami lub gazdami, tak pod względem prowadzenia postępowego gospodarstwa z należytym rachunkiem, jak też pod względem poczuwania się do powinnej obywatelskości.

Aby z uczniów tutejszej szkoły wyrobić istotnie praktycznych gospodarzy włościańskich, pomaga do tego najlepiej posiadanie własnego gospodarstwa na 20 morgach, zaopatrzonego odpowiednym inwentarzem. Tu uczniowie przez przeciąg trzech lat wykonują kilkakrotnie własnemi rękami wszystkie roboty polne i nieustannie są zajęci obsługiwaniem i żywieniem tak inwentarza roboczego jak też i produktywnego. W ten sposób obznajamiają się uczniowie należycie praktycznie tak z szczegółami jak i z całym tokiem gospodarowania, a że nauczyciel rolnictwa jest też jako dyrektor kierownikiem gospodarstwa, więc nauka szkolna jest w należytym związku z czynnościami wykonanemi w gospodarstwie. W takiem własnem gospodarstwie nadarza się doskonała sposobność do rzeczywistego wykazania uczniom dobitnie wszelkich zjawisk, objawiających się w uprawie roli oraz w życiu roślinnem i zwierzęcem, dotyczącem gospodarstwa.

Ponieważ uczniowie od świtu do nocy są zajęci tak regularną i dokładną obsługą własnego gospodarstwa, jak też i nauką, więc mają sposobność wyrobić się na gospodarzy pracowitych, nie marnujących drogiego czasu; a gdy przytem i wzajemnie się obsługują i sami gospodarują zakładową spiżarnią, powinni się więc stać istotnie praktycznymi, czynnymi i pożytecznymi gospodarzami, dbałymi tak o dobro własne, jakoteż o dobro społeczne.

Pogląd historyczny na rozwój szkoły.

Krajową niższą szkołę rolniczą w Jagielnicy założył Wydział krajowy przy pomocy Karola hr. Lanckorońskiego, który umyślnie dla szkoły wybudował wszystkie budynki, i te wraz z 24 morgami przestrzeni wydzierżawił za czynsz roczny 50 zł.

Szkoła została otwartą 16. kwietnia 1885. W roku 1887 dnia 21. czerwca odbył się egzamin pierwszej seryi uczniów, kończących szkołę, z których okazało uzdolnienie zupełne 7, należyte 4, a dostateczne 1. Druga serya uczniów odbyła końcowy egzamin 20. maja 1888 i opuściła zakład z uzdolnieniem zupełnem uczniów 3, z należytem 7 a z dstatecznem 1. Pierwszymi nauczycielami byli: Pan Karol Godzień kierował zakładem od początku do 30. czerwca 1888. Pan Włodzimierz Grodzki, drugi nauczyciel fachowy, uczył do 1. stycznia 1888

i w tym czasie z polecenia Wydziału krajowego został przeniesiony do krajowej niższej szkoły rolniczej w Horodence, a natomiast przybył z Horodenki pan Franciszek Cisło. Nauki ogólnokształcące uczył najpierw pan Jan Bajger, lecz został przez Wydział krajowy usunięty po roku bytności, a natomiast przybył od 1. września 1887 pan Zygmunt Ziemiański, ukończony uczeń seminaryum nauczycielskiego w Rzeszowie. Religii uczy od założenia szkoły ksiądz kanonik Eliasz Matkowski, proboszcz obrz. gr. kat. z Świdowy.

Dnia 1. lipca 1888 objął kierownictwo zakładu Antoni Świeżawski, który dekretem Wysokiego Wydziału krajowego L. 34.048 z dnia 9. sierpnia 1889 został mianowany stałym kierownikiem i stałym nauczycielem krajowej niższej szkoły rolniczej w Jagielnicy.

Siły naukowe.

1. Antoni Swieżawski, kierownik zakładu i nauczyciel fachowy, uczył rolnictwa na II. i III. roku tygodniowo godzin 8, zarządu gospodarskiego na II. i III. roku tygodniowo $1^1/_2$ godziny; ustaw mających styczność z gospodarstwem włościańskiem 1 godzinę; hygienę na III. roku w pierwszem półroczu 1 godzinę, a na tymże roku w drugiem półroczu ogrodnictwa 1 godzinę — razem tygodniowo $11^1/_2$ godzin.

2. Pan Franciszek Cisło, drugi nauczyciel fachowy, uczył chowu zwierząt na II. i III. roku tygodniowo godzin 6, wstępnych wiadomości z nauk przyrodniczych na II. i III. roku wspólnie godzin 8, w drugiem półroczu zaś tych ostatnich 7, a pszczelnictwa 1 godzinę, — razem tygodniowo godzin 14.

3. Ksiądz Eliasz Matkowski, gr. kat. proboszcz z Świdowy, katecheta zakładowy, uczył religii na I. II. i III. roku tygodniowo godzin 2.

4. Pan Zygmunt Ziemiański, nauczyciel do nauk ogólno-kształcących, uczył tygodniowo rachunków na I. roku 3 godzin, na II. 2, na III. 2. Geometryi na II. 1 godzina i na III. 1. Polskiego języka na I. 5, na II. 3, na III. 4. Ruskiego języka na I. 2 godzin. Kaligrafii na I. 2 godziny, na II. 2. Geografii na I. 1 godzina, na II. 1 i na III. 1. Historyi na II. i III. wspólnie 1 godzina. Rysunków na I. II. i III. wspólnie 1 godzina; — razem tygodniowo 26 godzin.

5. Pan Antoni Myjak, instruktor dozorujący robót gospodarskich był do 1. grudnia, od tego czasu został na propozycyę kuratoryi przez Wydział krajowy usunięty, jako niedający się należycie powodować dyrekcyi. Od 17. zaś grudnia 1888 przybył jako instruktor p. Karol Pastuszak, były uczeń krajowej niższej szkoły rolniczej dublańskiej, a później pomocnik gospodarski na folwarku dublańskim.

Treść wykładów była następująca:

N a u k a r o l n i c t w a wspólnie na II. i III. roku:

Narzędzia do uprawy roli ręczne, zaprzęgowe, budowa pługa, budowa normalna pojedynczych części pługa, użycie pługa. Wykonywanie orki. Rodzaje orki. Pogłębianie roli. Stosowny czas orania. Właściwy stan doprawionej roli. Wydobrzenie. Ugorowanie. Uprawa ściernisk, koniczysk. Wieloskibowce. Spulchniacze. Ekstyrpatory, ich użycie. Brona, właściwa budowa i użycie, wykonanie włoczki. Odpowiedne zastosowanie włoczki w rozmaitych uprawach roli. Wałki, ich kształty, różne zastosowanie wałkowania. O siewie, własności ziarna do siewu, uzyskanie właściwego ziarna, błędy u włościan w tym względzie. Trwanie siły kiełkowania. Czas siewu, ilość wysiewu, sposoby siewu. Wykonanie siewu ręczne i siewnikami, rodzaje siewników, pokrycie siewu. Rozsadzanie. Pielęgnowanie roślin podczas rośnienia. Ochrona przeciw szkodliwym wpływom powietrznym, przeciw szkodliwym roślinom i zwierzętom. Choroby roślin, ich różne przyczyny i zaradzenie.

Szczegółowa uprawa zbóż (pszenica, żyto, jęczmień, owies, kukurudza, fasola, proso, hreczka, groch, bobik), okopowych (ziemniaki, bulwy, buraki, marchew, kapusta, brukiew, rzepa), z przemysłowych tytoń, anyż.

Wyłącznie na III. roku: Budowa roślin, skład, życie i jego warunki. O roli, jej składowe części i własności, podział, różne rodzaje roli, cechy, wpływy zmieniające własności roli, melioracye. Użyźnianie roli nawozami, podział nawozów, ich działalność. Oborniku produkcya, przechowywanie i użycie, błędy u włościan w tych względach popełnianie. O kompostach. Odchody ludzkie. Nawozy pomocnicze, ich skład i działalność. O płodozmianie. Zbiór płodów zbożowych, narzędzia ku temu, ich użycie. Przechowanie w snopie, omłoty, przechowanie ziarna, zbiór i przechowanie głąbi i pasz. O łąkach, ważniejsze trawy (każdy uczeń III. roku ułożył zielnik traw) i rośliny łąkowe oraz chwasty, poprawa łąk, nawodnianie, pielęgnowanie. Pastwisk używanie, pielęgnowanie i poprawa. Szczegółowa uprawa roślin pastewnych (koniczyna, lucerna, esparceta, wyka, mięszanki koniczyn z trawami, mięszanki roślin groszkowych i trawiastych, inne rośliny pastewne). Rośliny przemysłowe (len, konopie, rzepak, lnianka, mak, chmiel).

Zarząd gospodarski. Uczniowie II. i III. roku, pełniąc koleją obsługę gospodarstwa, zapisują codziennie w służbie przy koniach, krowach i trzodzie chlewnej w odnośnych książeczkach obrót paszy i ściółki; uczeń pełniący służbę gumiennego (ogólną) notuje najprzód przez dzień w książeczce notatkowej, a wieczorem wszystkie szczegóły ilości przybyłych i wydanych, jakoteż wykonanie wszelkich robót w dzienniku robocizny, z tych zapisków układają uczniowie „wyciąg tygodniowy“, z którego daty zapisują w odpowiednich rubrykach rejestrów, oraz przenoszą je do raportów tygodniowych, przytem obliczają przestrzenie dla zdania sprawy ile na pewnej przestrzeni wykonano roboty gospodarskiej, zasiano lub zebrano pewnego plonu. Wyjaśnianiem i omawianiem tych dat zajmuje się raz na tydzień nauka zarządu gospodarskiego.

Ogólne zasady hygieny na III. roku.

Główne warunki zdrowia człowieka na wsi, powietrze, zdrowe mieszkanie, ogrzewanie mieszkań, oświetlenie, własności odzienia ze względu na zdrowie, odpowiedne odziewanie pojedynczych części ciała, urządzenie łóżka, utrzymywanie skóry w czystości. Pożywienie, zużywanie się ciała i odnawianie, działanie różnorodnych pokarmów; jak się pożywiać, aby odżywianie było należyte. Właściwe przymioty głównych pokarmów, mąka, chleb, ziarno zbożowe, ziarno strączkowe, ziemniaki, mleko, woda, kawa, herbata, szkodliwość gorących trunków. Pomoc w nagłych wypadkach. Choroby dziecięce, gorączka, duszność, kaszel, konwulsye, róża, krwiotoki, przenoszenie rannych, oparzenia, zamarznięcie, utopienie, powieszenie, udar słoneczny, ukąszenie pszczół, os lub gadziny, otrucie, leki potrzebne w domu dla nagłej pomocy.

Na III. roku. Ustawa o ochronie własności polnej. Ustawa gminna, o gminie, o członkach gminy, o reprezentacyi gminnej, zakres działania gminy, o gospodarstwie gminnem i nakładaniu ciężarów na gminę, o nadzorze nad gminami, ordynacya wyborcza dla gmin. Wybory członków Rady gminnej. Wybory zwierzchności gminnej.

Na III. roku. Sadownictwo. Założenie szkółki owocowej, urządzenie gruntu, grzędy, siew ziarnek i pestek, czas zasiewu, przechowywanie ziarn przez zimę, postępowanie z ziarnówkami, przesadzanie, czas, sposób, pielęgnowanie drzewek, pora przesadzania do szkółki, własności dobrego zraza i dziczki do szczepienia, łączenie, stosowanie, szczepienie w szparę, za korę (kożuchowanie), oczkowanie, szczepienie zimowe, utrzymywanie i wyprowadzenie drzewek, formowanie korony. Rozmnażanie krzewów, odkłady, sztubry. Miejsce dla sadu, przesadzanie ze szkółki do sadu, ostrożności przy przesadzaniu, odległość drzew w sadzie, pielęgnowanie drzew, chronienie od mrozu, obcinanie, bielenie, gnojenie, niszczenie szkodliwych owadów. Roboty letnie, choroby, ostrożności przy zbiorze owoców.

W a r z y w n i c t w o: Uprawa, nawozy, płodozmian ogrodowy, własności nasion, zasiew, inspekta. Szczegółowa uprawa (kapusty, ogórków, pietruszki i cebuli).

H o d o w l a z w i e r z ą t na II. roku.

Warunki życia zwierząt. Ogólny pogląd na świat zwierzęcy. Szkodniki w gospodarstwie. Zwierzęta ssące, mięsożerne i roślinożerne. Skład ciała zwierzęcego, kościec. Budowa mięsnia. Organa wewnętrzne: serce, krążenie krwi, płuca, oddechanie, przewód pokarmowy, trawienie, wątroba, tworzenie się żółci, śledziona, nerki, tworzenie się uryny, wymię, tworzenie się mleka. Utrzymanie zwierząt, zdrowe powietrze, dobra woda, czystość, odpowiedne umieszczenie na stajni, różne rodzaje karmy.

Na III. roku.

Chów bydła rogatego, o wyborze rasy, chów rasy czystej, krzyżowanie, wybór rozpłodników, wychów cieląt, rozpoznawanie dobrych krów mlecznych. Żywienie krów w czasie lata i zimy, żywienie wołów roboczych, opas, mleko i jego składniki, wadliwości mleka, naczynia mleczarskie, przeróbka mleka na masło i ser, przechowywanie masła i sera.

Chów koni: Jednostka miary wysokości i długości konia. Normalna budowa wszystkich części ciała konia. Koń wschodni i zachodnio-europejski. Wybór ogiera i klaczy dla celów gospodarskich. Wiek stosowny i pora do stanowienia. Wychów źrebiąt. Pielęgnowanie konia.

Chów owiec: Wybór rozpłodników ze względu na wełnę i na mięsistość, stanowienie, utrzymanie jagniąt. Karma i pielęgnowanie owiec. Wełna, jej mycie i strzyż, przygotowanie wełny na targ.

Chów trzody chlewnej. Wybór rozpłodników. Żywienie prosiąt, żywienie świń.

Najważniejsze choroby zwierząt domowych. Sposób postępowania wobec pewnych chorób.

P s z c z e l n i c t w o. Podział pszczół, organa rozpłodowe matki, składanie jajek, wylęganie i karmienie młodego pokolenia przez pszczoły robocze, wylęganie trutniów, zapładnianie matki, żołądek miodowy pszczoły roboczej, torebki do wytwarzania wosku, budowa woszczowiny w komórki woszczynowe, skład chemiczny miodu i wosku. Roje naturalne i sztuczne. Obchodzenie się z pasieką w czasie zimowym i w lecie, miodobranie.

N a u k i p r z y r o d n i c z e wspólnie na II. i III. roku.

Rozdział ziemi na część gazową, stałą i płynną. Skład powietrza, tlen i azot, kwas węglowy, amoniak, ozon, para wodna. Ciśnienie powietrza, rurka Torricellego, barometry. Zjawiska w powietrzu. Temperatura, mierzenie temperatury. Przewodnictwo ciepła. Wpływ ciepła na ciała stałe, płynne i gazowe. Powstawanie wiatrów. Chmury, opady atmosferyczne, tęcza. Zjawiska elektryczności w powietrzu, pioruny, gromniki. Woda, jej skład, krążenie w przyrodzie, stan skupienia wody, woda twarda i miękka. Rozpuszczalność soli mineralnych i cukrów w wodzie. Woda do użytku dobra i nieodpowiednia. Wrzenie i parowanie wody. Prasa Bramy. Oznaczenie ilości ciał w wodzie rozpuszczonych. Areometry. Stała skorupa ziemska. Skały pierwotne. Tworzenie się skał pochodnich i wierzchniej warstwy miałkiej. Skład skorupy ziemskiej. Najważniejsze sole, rudy, tlenki i ich ważność dla gospodarstwa rolnego i przy żywieniu inwentarza żywego. Związki organiczne: alkohol, tłuszcze i cukry. Rozszczepianie się cukrów pod wpływem fermentu na alkohol. Ciała białkowe i skład tychże.

N a u k i o g ó l n o k s z t a ł c ą c e: J ę z y k p o l s k i i r u s k i.

Na I. roku: Czytanie z objaśnieniem, opowiadanie treści z czytanki przepisanej dla IV. kl. szkół ludowych, z gramatyki: głosownia, podział wyrazów na części mowy, deklinacya rzeczownika, przymiotnika, liczebnika i zaimka. Uczniowie pisali dyktaty, treści czytanych ustępów oraz z gramatyki stosowne ćwiczenia.

Na II. roku: Czytanie płynne, objaśnienie treści, opowiadanie, z gramatyki powtórzenie, co wzięto w I. r., nadto konjugacya czasownika, części mowy nieodmienne, o zdaniu

pojedynczem i złożonem, rozbiór zdania na części. Uczniowie pisali dyktaty, treści ustępów dłuższych prozaicznych i poetycznych, kwity, poświadczenia, listy do kupców w sprawach gospodarskich.

Na III. roku. Czytanie z opowiadaniem, powtórzenie z gramatyki tego co wzięto na roku II., nadto wzięto obszerniej z składni o zdaniu złożonem, dążąc do tego, by uczniowie nabrali w rozbiorze gramatycznym większej wprawy. Ćwiczenia pisemne tak jak na roku II.

Rachunki: Na I. roku. Cztery działania liczbami jednogatunkowemi, wielorakiemi oraz dziesiętnemi, rachunek z pamięci i na piśmie, podział monet, czasu, miar i wag metrycznych.

Na II. roku: Cztery działania liczbami dziesiętnemi i ułamkami zwyczajnymi, reguła trzech pojedyncza i złożona, rachunek czasu. Z geometryi: obliczanie powierzchni trójkąta, czworoboków, wieloboków umiarowych i nieumiarowych i koła.

Na III. roku: Z rachunków powtórzenie z II. roku, reguła trzech złożona, wnioskowanie z pamięci i na piśmie, rachunek spółki, procentu. Z geometryi: obliczanie objętości wszystkich brył.

Geografia na I. roku: Wstępne wiadomości i ogólny pogląd na lądy, morza, oro- i hydrografię.

Na II. roku: Europa pod względem fizycznym i politycznym. Szczegółowy opis wszystkich krajów, wyjąwszy Austro-Węgry.

Na III. roku. Austro-Węgry i Galicya więcej szczegółowo.

Z historyi: Dzieje narodu polskiego.

Środki naukowe.

Najważniejszym środkiem naukowym jest gospodarstwo własne, które uczniowie podczas nauki szkolnej zaledwie sami byli w stanie należycie obrobić, wszystkich bowiem uczniów było tylko 20, z tego względu też nie wykonywano robót w sąsiednim folwarku Nagorzanka, tylko podczas wakacyi skosili i związali tam uczniowie 5 morgów pszenicy. Choćby nawet była większa liczba uczniów trudno korzystać z gospodarstwa w kluczu Jagielnickim, bo zarząd tego jest dla szkoły od samego jej założenia nieprzyjaźnie usposobiony, choć szkoła nigdy do tego nie dała najmniejszego powodu.

Szkoła posiada też stelmacharnię z warsztatem stolarskim, tokarnię z potrzebnemi narzędziami, pasiekę, przybory fizykalne, zbiory naczyń mleczarskich, zbiory hodowlane, pszczelnicze, mapy, pisma popularne rolnicze i ludowe i bibliotekę.

Biblioteka

składa się z dzieł dotyczących:

1. rolnictwa, chowu zwierząt, ogrodnictwa i pszczelnictwa	253
2. dotyczących fizyki, chemii i nauk przyrodniczych	31
3. książek do nauki dla uczniów (egz. 187)	19
4. „ różnej treści	136
30. września 1889 jest razem dzieł . . .	439
Oprócz tego posiada biblioteka szkolnych map ściennych	5
globus	1
mapa obwodu czortkowskiego	1
tablic do pszczelnictwa	3

Między powyższemi książkami przybyło z zakupna od 1. lipca 1888 do 30. września 1889:

Getreidebau Nowackiego	1	tom
Landwirtschaftslehre Wilhelma	2	"
Trzy nauki gospodar. Łyskowskiego	1	"
Gospodarz Łyskowskiego	1	"
Gospodarstwo podolskie Fedorowicza	1	"
Sad przy chacie Jankowskiego	1	"
Kazania roln. Horskiego tł. Gawrońskiego	1	"
O chwastach Jastrzębowskiego	1	"
Hygiena Rosieckiego	1	"
" Berensa	1	"
Wykład o budowie i pielęgnowaniu ciała ludzkiego Jerzykowskiego .	1	"
Pielęgnowanie zd' wia, Sawickiego	1	"
Katechizm obywatelski dla Polaków i Rusinów	5	egzem.
Geometrya, Jamurgiewicza	1	tom
Jak zaradzić brakom paszy, Eisbeina	1	"
Wydawnictwo Macierzy, książeczek	21	"
Dzieje powszechne, Gyndelego	3	"
Bartnictwo, Ciesielskiego	1	"
Uprawa roślin gospodarskich Krafta, tłumaczenie Laurosiewicza .	1	"
Wypisy polskie I. i II.	10	egzem.
Nabiał Kukurewicza	2	broszurki
Warzywnictwo, Lukasa	1	tom
Rolnik wzorowy, Schneidera tłumaczenie	1	"
Katechizm hodowania drzew owocowych, Schmidta	1	"
Uszlachetnienie drzew owocowych, Boberskiego	1	"
Sadownictwo, Röhringa	1	"
Uprawa roślin Barty	1	"
Encyklopedya rolnicza (Wydawnictwo Rolnika Hodowcy) . . .	3	"
Rośliny przemysłowe Gawrońskiego	1	"
Uprawa łąk Sempłowskiego	1	"
Zielnik traw z brosz. Ulepszenie łąk Wawrockiego, teka . . .	1	"

Dary Wydziału krajowego:

Żywienie bydła Dr. A. Barańskiego	1	"
O wierzbie koszykarskiej, Tynieckiego	1	"
Verhandlungen des Oester. Forstcongresses r. 1888 i 1889 . . .	2	"

Dar księgarza Rhula z Bautzen:

Landwirthschaftliche Thierheillkunde Waltera	1	"

Oprawiono peryodyczne pisma:

Unterrichtszeitung r. 1888	1	"
Kuryer rolniczy r. 1887 i 1888	2	"
Ziemianin t. 1887 i 1888	2	"
Rolnik t. XL. i XLII.	2	"
Przewodnik literacki 1888	1	"

Szkoła prenumeruje w roku 1889 następne
pisma gospodarskie: Gazetę rolniczą Warszawską
Kuryera rolniczego

Rolnika — Hodowcę
Ziemianina
Tygodnika rolniczego
Rolnika
Encyklopedyą rolniczą Warszawską (większą)
Bartnika
Poradnika gospodarskiego, organ kółek roln. poznańsk.
Der praktische Landwirth
Der Oekonom

pisma ludowe: Niedziela
Zorza z poradnikiem
Wydawnictwo ludowe polski i ruski egzempl.

Gabinety pod zawiadywaniem pana Franciszka Cisły.

1. Gabinet fizykalny posiada.

z działu	I.	przyrządów do okazania ogólnych własności ciał . .	6	sztuk
" "	II.	mechaniki	8	"
" "	III.	hydrostatyki i hydrodynaniki	14	"
" "	IV.	aerostatyki i aerodynaniki	5	"
" "	V.	akustyki	1	"
" "	VI.	działu o cieple	2	"
" "	VII.	optyki	7	"
" "	VIII.	elektryczności i magnetyzmu	11	"
" "	IX.	chemii	64	"
" "		chemikaliów	100	"
" "	X.	narzędzi	12	"

2. Gabinet przyrodniczy, obejmuje:

W dziale zoologicznym	ssaków wypchanych	2	sztuk
	ptaków "	4	"
	ryb "	7	"
	żab "	2	"
	szkielet konia	1	"
	" krowy	1	"
	Okazy wyrządzonych szkód na chmielniku przez		
	Botysa	1	"
	Rozwój agrostis promba	1	"
	Vanessa urtica	1	"
	Rozwój pszczoły i mrówki w słojach.		
	Okazy z masy papierowej: serce, żołądek owczy, wymię krowy, dolna część nogi końskiej do robierania.		

Dział botaniczny z masy papierowej: okazów rozwoju	rdzy zbożowej .	7	"
	pernospery .	2	"
	kwiat owsa .	1	"
	" rzepaku .	1	"
	" hreczki .	1	"
	" grochu .	1	"
	kiełkującego ziarna okaz .	1	"

Dział mineralogiczny: 70 okazów minerałów, skał i skamielin.

Dział hodowlany: okazy z gipsu: 2 koni, 2 krowy, 3 barany, 1 świnia, uprzęży na konia 9 sztuk, na wołu 3 sztuk, 1 miara do konia, 1 miara taśmowa, 1 siodło kompletne z czaprakiem i popręgami, 1 kulczyk amerykański i kółko dla buhaja, 16 naczyń mleczarskich 21 przyrządów do sekcyi i wypychania zwierząt. W bieżącym roku przykupiono 1 metr składany.

Frekwencya uczniów.

Dnia 1. września 1888, w którym to dniu nauka w szkole się zaczęła, było w zakładzie 21 uczniów, a to nowych 15; z tych, aby mieć wszystkie trzy klasy wybrano zdolniejszych 5 na rok II, 10 przeznaczono na rok I., a z dawniejszych zostało 6 na roku III. Z owych nowych 15 ze względu na obsłużenie gospodarstwa przyjęto 10 od 1. czerwca a 5 przybyło 1. września.

Według wieku było: od 16 do 18 lat	11
„ 18 „ 20 „	9
powyżej 22 „	1
Razem	21

Według powiatów było z Ropczyckiego	1
„ Rzeszowskiego	1
„ Łańcuckiego	1
„ Drohobyckiego	1
„ Brzeżańskiego	1
„ Buczackiego	4
„ Zaleszczyckiego	1
„ Borszczowskiego	2
„ Husiatyńskiego	4
„ Czortkowskiego	5
Razem	21

Uczniowie ci przed wstąpieniem do szkoły ukończyli:

III. klasę szkoły ludowej	9
IV. „ „ „	7
V. „ „ wydziałowej	2
I. „ gimnazyalną	1
II. „ „	1
IV. „ „	1
Razem	21

Według zatrudnienia rodziców było synów włościańskich	15
oficyalistów i sług przy większych skarb.	4
rzemieślników	2
Razem	21

Według sposobu utrzymania było:

na funduszu Rady powiatowej Borszczowskiej	2
„ „ „ „ Czortkowskiej	2
„ „ JOśw. księżn. Florent. Czartoryskiej	3
„ „ krajowym	14
Razem	21

Z tej liczby uczniów w początku roku (w końcu października) za nieodpowiednie zachowanie się wydalono 1 ucznia z III. roku.

Podczas egzaminu odbytego 27. i 28. czerwca 1889 były postępy ucziów:

I. roku postęp ogólny bardzo dobry	. . . .	2
„ „ dobry	. . . .	4
„ „ dostateczny	. . . .	4
	Razem .	10
Na II. roku postęp ogólny bardzo dobry	. . . . . .	2
„ „ dobry	. . . . .	1
„ „ dostateczny	. . . . .	2
	Razem .	5
Na III. roku postęp ogólny dobry	. . . .	2
„ „ dostateczny	. . . . .	3
	Razem .	5

ci po egzaminie opuścili zakład, a jednego z II. roku za nieodpowiednie zachowanie się wydalono w początkach wakacyj; zostało więc 14. W ciągu wakacyj, począwszy od 1. lipca 1889 przyjęto do końca września nowych uczniów 10; przy rozpoczęciu więc 1. października nauki w szkole jest uczniów razem 24.

Z dawniejszych uczniów, ukończonych w r. 1887 i 1888:

znajduje się w służbach dworskich	. . . .	13
„ „ w domu pozostaje	. . . .	7
„ „ w wojsku	. . . .	3
	Razem .	23

Sprawy internatu.

Nadzór bezpośredni nad uczniami tak przy robotach jak też po za nauką w szkole wykonywał instruktor, dyrektor zaś kontrolował ściśle, aby wszelkie postanowienia w tym względzie były należycie dopełnione. Wskutek bezpośredniego, ściślejszego kierunku dyrektora tak szkołą jak i gospodarstwem, dawniejszy instruktor niechciał się powodować zarządzeniom dyrektora, posunał się nawet do podniecania uczniów do nieposłuszeństwa, za wdaniem się więc kuratoryi został przez Wysoki Wydział krajowy z posady usunięty. Od 1. do 17. grudnia nie było żadnego instruktora, i w tym czasie dyrektor bez wszelkiej przeszkody potrafił tak między uczniami jak i w gospodarstwie należyty ład wprowadzić, który przy nowym instruktorze dał się zupełnie dokładnie utrzymać.

Uczniowie wstają w lecie o 4tej rano, a w zimie o 5tej, śniadanie o 7mej, obiad o 12tej, kolacya o 7mej, spanie o 9tej. — Nauka w szkole od 7ej do 12tej rano - popołudniu od 2ej do 4tej w 2 dniach do 5tej.

Nauka szkolna odbywa się w ten sposób, że zawsze jeden rok ma zajęcie w gospodarstwie, więc każdy rok 2 razy tygodniowo nie ma nauki w szkole, tylko wykonuje roboty gospodarskie.

Od 1. lipca do 1. października nie było nauki w szkole, tylko uczniowie byli zajęci robotami gospodarskiemi, któremi kierował dyrektor do 7 września, od tego czasu do 1 października dyrektor był na urlopie, a zastępował go drugi nauczyciel fachowy p. Fr. Cisło. Ogólnych wakacyj zupełnie nie było, tylko po żniwach otrzymywali uczniowie pojedynczo pozwolenie udania się do domu na 7 do 10 dniowy przeciąg czasu.

Z wyjątkiem bielizny otrzymują uczniowie w zakładzie całe utrzymanie i przybory naukowe.

Kuchnia prowadzoną była w własnym zarządzie; jest to najtańszy sposób wyżywienia, a tem dogodniejszy dla zakładowego gospodarstwa, że produkta tegoż lepiej się spienię-

żają, spotrzebowane w kuchni zakładowej, chociaż cena wiktuałów taniej wypadła, jak za poprzedniej dyrekcyi, gdy produkta gospodarstwa szkolnego w surowym stanie sprzedano, a potrzeby kuchenne dostarczali stali dostawcy za rocznym kontraktem. W sprawozdaniu poprzedniego roku wykazałem znaczną różnicę szczegółowo na korzyść tańszego tym sposobem stołowania uczniów. Nabiał od własnych krów (5. a szósta jałówka ocieliła się dopiero na początku września b. r.) zupełnie wystarczył, chociaż zachowano taki sam sposób żywienia jak dawniej a nawet poprawiono stołowanie, bo dawano mleko niezbierane; w poprzednim roku było uczniów o 3 a później o 4 mniej, a zakupiono samego mleka przeszło 1800 litrów, jako też wszystek ser i masło.

Przy wyrobie w zakładowem gospodarstwie masła i sera przez uczniów samych, była najlepsza praktyczna nauka należytego obchodzenia się z nabiałem, tylko brakuje dogodnego w tym względzie lokalu, osobliwie w zimie, bo przy budowaniu zakładu nie zwrócono na to uwagi, a piwnice urządzone są tylko na przechowywanie warzyw; z tego względu wniosła dyrekcya propozycyę do kuratoryi o odpowiedniejsze urządzenie mleczarni.

Dwa wieprze co roku w gospodarstwie własnem tuczy się i te prawie zupełnie wystarczają na omastę; dokupiło się tylko trochę smalcu.

Ubranie otrzymują uczniowie jak następuje: Na 3 lat jednę czapkę wełnianą, 1 kożuszek i 1 guńkę, na 2 zimy jednę parę spodni wełnianych (chołoszni) do pracy, rocznie zaś 1 spodnie i 1 kamizelkę sukienną oraz 1 bluzę i spodnie letnie świąteczne; w miarę zaś potrzeby i zużycia do roboty ubranie płócienne i buty.

Od 1 października 1888 do 1 października 1889 kosztowało stołowanie:

22 osób (20 uczniów 1 instruktor i 1 parobek) przez 9 miesięcy } 1706 zł. 83 ct.
24 „ (bo 10 nowych uczniów nie odrazu przybyło) 3 „ }

więc tak znaczy, jakby przez cały rok stołowano $22^1/_2$ osoby; koszt zatem stołowania 1 osoby rocznie wynosi 75 zł. 86 ct., czyli koszt dzienny stołowania 1 osoby 20·78 ct. — przytem żywiło się tu nie wliczonych 2 osób (kucharka i podkuchenna), które zwykle przy wykazie potrzeb miesięcznych nie preliminuje się.

Stan zdrowotny uczniów był odpowiedni. — Większych żadnych chorób nie było. Wizyt lekarskich w szkole od 1 października 1888 do 1 października 1889 było 28 w domu a lekarza 48, pierwsze są płatne po 2 zł.; jeśli przy jednej szkolnej wizycie zaopatruje lekarz więcej uczniów, to za 1 rachuje się 2 zł. a za resztę po 1 zł.; za wizytę w domu lekarza liczy się po 1 zł.

Budynki szkolne.

Szkoła posiada według załączonego planu 7 budynków:

Budynek pierwszy mieści w sobie na dole gabinet, 2 sale naukowe, infirmarz, na piątrze zaś 2 sale sypialne na 30 łóżek, pokoik dla instruktora, magazynik i 1 pokój dla nauczyciela do nauk elementarnych. Po obu stronach szkoły znajduje się parterowe mieszkanie dla 2 nauczycieli. W budynku drugim znajduje się drewutnia, gdzie w bieżącym roku umieszczono wagę bydlęcą, oraz urządzono suszarnię tytoniową; w przyczółku tego budynku mieści się trzoda chlewna. W budynku trzecim jest stajnia dla 6 krów, buhaja i 10 owiec, oraz komora do urabiania paszy. Budynek czwarty zawiera stajnię na 4 konie i woły, gdzie teraz mieszczą się jałówki, dalej zawiera wozownię i stelmacharnię. — Budynek piąty zawiera jadalnię, kuchnię, spiżarnię i mieszkanie kucharki. — Budynek szósty jest stodołą z szpichlerzem pod jednym dachem. — Budynek siódmy jest szopa na słupach w bieżącym roku postanawia, takich samych rozmiarów jak stodoła. — Stajnie są to liche lepianki, których coroczna naprawa dużo kosztuje.

Gospodarstwo szkolne.

Szkolne gospodarstwo istnieje na 24 morgach pola, z którego zajmuje:

Podwórze	1 m.	514^0□
Ogródek na warzywa i szczepy		557 „
Ogród „ „ szkółka owoc. i dla 1 nauczyciela (400)		573 „
Gumno		451 „
W polu ogród kierownika		400 „
Drogi miedze i klin za bramą		1035 „
Razem .	3 m.	330^0□

Na przestrzeni pozostałej 20 m. 1270^0□ był dotąd 1 odrębny płodozmian na 12 działach jednomorgowych, a drugi na 8 działach po 1000^0□ razem 17 morgów, 3 morgi zaś i 1270^0□ zostało pod lucernę, tytoń i na pola doświadczalne. — Zbiory bieżącego roku są jeszcze z zasiewów według dawniejszych płodozmianów, ponieważ zaś wskutek rozporządzenia L. 44154 z r. 1889 Wysokiego Wydziału wyznaczono inne płodozmiany, więc zaczęto już je wprowadzać a to: 1. ośmioletni na 2 morgowych działach, zatem na 16 morgach; 2. na reszcie pól to jest na 4 morgach i 1270^0□ płodozmian lucernowy z 7-letnią lucerną, z innemi pastewnemi roślinami jako też z przemysłowemi i potrzebnemi dla zakładu warzywami.

Oznaczone na mapce przestrzenie Gł. 1 = 12 morg., Gł. 2 = 2 morgi, Gł. 3 = 2 morgi należą do głównego płodozmianu, oznaczone zaś literami L. do lucernowego, składającego się z 19 pól ćwierciomorgowych; podział jest tu rozdrobniony z tego względu, aby lucerna za prędko po sobie nie następowała. Główny płodozmian jest nieco zmieniony według stosunków miejscowych za porozumieniem z Wielmożnym Panem Gnoińskim, przewodniczącym kuratoryi i jest następny: 1) na gnoju mięszanki zimowe i letnie, jak też mała część czystego ugoru, 2) pszenica podsiana koniczyną, 3) koniczyna, 4) pszenica po zbiorze poplon (groch z kukurudzą), 5) na gnoju kukurudza, buraki, 6) owies, jęczmień, 7) groch, ziemiaki, 8) żyto, owies. W roku 1891 płodozmian ten będzie już zupełnie przeprowadzony i uporządkowany, co jest łatwe do uskutecznienia, bo produkcya gnoju przez przeważne trzymanie go pod bydłem podwoiła się prawie, a gdy w obydwóch płodozmianach ma się 5 morgów gnoić, w bieżącym roku zagnojono już dosyć suto 7 morgów tylko gnojem stajennym, oprócz tego urobiło się kompostu przeważnie z ludzkich odchodów na blisko pół morga.

Lucernowy płodozmian jest następujący: 1) na silnym gnoju kapusta 2) ziemniaki na popiele 3) aż do 9) lucerna, w tych 2 pola podsycone kompostem 10) silny gnój tytoń 11) marchew 12) lnianka-len podsiane koniczyną z trawami 13) konicz z trawami 14) konicz z trawami 15) na gnoju konopie $1/4$ mak 16) ziemniaki 17) fasola 18) na gnoju koński ząb, 19) wyka nasienna. — Dotąd lucerny było tylko 600^0□ i to nader lichej, przeszłego roku zagłuszonej już trawami, w jesieni r. 1888 zasilono ją kompostem, na wiosnę podsiano rajgrasem włoskim i pomimo tegorocznej posuchy, aż do końca sierpnia trwającej, lucerna dała 4 pokosy zwartych, a 2 pierwsze były nawet dostatecznie bujne. Aby raz przyjść do odpowiedniejszej ilości paszy zasiano na nowo $1^1/_2$ morga lucerny, która gęsto zeszła, razem z nadplonem w pierwszym pokosie dała tyle paszy, że nie można było wszystkiego zużytkować na zielono, więc zebrano jeszcze 14 cetn. metr. siana. Drugi pokos wskutek posuchy tylko był na bujniejszych miejscach, ale po wrześniowych deszczach silnie się wzmogła.

W okolicy tutejszej jest powszechne mniemanie, że podolskie posuchy nawet i lucerna nie wytrzymuje, to też dworskie gospodarstwa ją zarzucają, choć między włościanami dosyć się rozpowszechnia, w gospodarstwie zaś szkolnem, gdzie równa jak w całej okolicy panowała posucha aż do końca sierpnia, gdy troskliwsza była uprawa, a siew gęściejszy (18 kil. na morg) to lucerna należycie zeszła i rozrosła się, gdy koniczyna po zebraniu nadplonów prawie nie była widoczną i dopiero później pokazała się i to nie wszędzie należycie gęsto. To wskazuje, że lucerna należycie uprawiona, pewniejszą jest na posuchy podolskie niż koniczyna.

Ziemniaki figurują tak w głównym jak i lucernowym płodozmianie, razem $1^1/_2$ morga, bo stołowanie uczniów wymaga większej tychże ilości. — Rzepaku nie ma, bo go włościanie nie uprawiają, natomiast uprawiają lniankę, niektóre okolice len, a powszechnie konopie, dla tego wprowadzono także uprawę tych płodów. Umieszczono też koniczynę z trawami 2-letnią (w rozmaitych mięszaninach) raz, aby powiększyć zasób siana, którego gospodarstwu szkolnemu najwięcej brakuje, powtóre należy mieć dobre wzorowe pastwisko, gdzieby bydło na uwięzi znalazło na mniejszej przestrzeni obfitszą paszę.

Plony zbiorów tegorocznych (1889) według próbnej młocki okazują się jak następuje:

Nazwa płodu	Przedpłody	Przestrzeń w morgach	Plony						
			w słomie kopy	w ziarnie czel.	w ziarnie śred.	w ziarnie pośl.	Słoma	Wypada na 1 morg ziarna czel.	Wypada na 1 morg słomy
			kilogramy						
Pszenica banat.	koniczysko na gnoju	1000°	4 k. 8 s.	518	8	18	776	928	1240
„ „	mięszanka bez gnoju na zielono	1300	7—47	778	50	24	1171	957	1440
„ „	żyto zam. koniczyska gnojone	1*m* 100	12—9	1087	118	20	2250	1022	2110
„ gółka	ugor bez gnoju	1*m* 100	12 - 9	1017	133	14	2278	944	2144
Żyto olbrzym.	mięszanczysko	1000°	4—12	564	21	—	1323	902	2116
„ trzcinowe	jęczmienisko	1*m* 60	7 18	949	—	46	1500	913	1444
Jęczmień	grochowisko mięsz.	1*m* 90	8—54	1068	162	—	1432	992	1344
Jęczm. późniejszy	tytoniowisko i ziemniaczysko	920	4—37	277	168	—	747	cz. 481 / sr. 291	1306
Owies probst.	żytnisko na gnoju	1*m* 55	6 - 4	910	—	—	1486	878	1424
„ krzewiec.	przedplon pszenicy żytnisko silne zgn.	850	4—5	490	—	—	918	922	1720
„ węgiersk.	rząd 8″ osapywany	188	—55	124	—	—	154	1055	1308
Groch victor	buraczysko gn.	1*m* 90	9 - 36	1294	—	—	2288	1206	2164
Kukurudza na siano	na gnoju	1*m*	szulek 189	1260	--	—	—	1260	—
Kcniczyna na siano	jęczmień	1200	—	—	—	—	siana 1239	—	siana 1652
Mięszanka wczesn.	jako nadplon lucerny	„	—	—	—	—	1904	—	2536
Ziemniaki roz. na na popiele	owsisko	1*m* 102	—	głąbi 7747	—	—	—	głąbi 7280	—
Ziemniaki Aurora na gnoju	pszenicznisko	600	—	4704	—	—	—	12500	—
Buraki z nasienia na gnoju	owsisko	1*m* 32	—	19698	—	—	—	19317	—
Buraki z rozsady	hreczysko	370	—	4257	—	—	—	18405	—
Marchew past.	ziemniaczysko i żytnisko bardzo zgłęb.	370	—	4700	—	—	—	20324	—

Z przytoczonych tu dat widoczne, iż pomimo niezwykłej tegorocznej posuchy urodzaj jest dosyć normalny; ziarna plon zupełnie dobry o znacznej wadze, bo 1 hektl. pszenicy ważył 80·8 kilo, żyta 1 hektl. = 78 (waga nadzwyczajna), jęczmień 1 hektl. = 68, tylko owies miał lichą wagę 1 hektl. = 40 kilo. Słomy plon także nie nadto pośledni, koniczyna tylko zupełnie nie dopisała, ale na obok będącym folwarku (Nagórzanka) gorszy jeszcze był plon, zresztą słabszy stan koniczyny stosunkowo do innych plonów należy przypisać oprócz posusze także za nadto płytkiej uprawie dawniejszego gospodarstwa.

Znacznie lepsze plony w gospodarstwie szkolnem niż w wielu okolicznych gospodarstwach dworskich i włościańskich zależą głównie od głębszej uprawy roli, jak też od możebności zagnojenia większej przestrzeni, bo w 1-szym roku na 21 morgach zagnojono 7 morgów, więc $1/3$ część. Skomasowanie i blizkość pól jest znakomitym czynnikiem urodzajności, bo na blisko położonych gruntach łatwo wczas uprawić rolę, schwycić stosowną porę do zasiewów; ta ostatnia okoliczność własnie dosadnie okazała się w bieżącym roku, kto bowiem w sierpniu zasiał oziminę, ten mógł się cieszyć należytym plonem.

Ten tegoroczny odróżniający się urodzaj pól szkolnych od sąsiednich włościanskich zwrócił osobliwszą ich uwagę na naszą szkołę, której gospodarstwo zaczyna być wzorem włościańskim gospodarstwom, a dyrektor szkoły, będąc oraz sekretarzem kółka rolniczego w Jagielnicy, ma ciągłą sposobność unaocznić korzyści, uzyskiwane przy poprawniejszym sposobie gospodarowania.

Wzorowymi takimi przykładami szkolnego gospodarstwa, a łatwo widocznymi działa się przedewszystkiem. Silniejsza znacznie produkcya nawozu przez utrzymywanie go ciągłe pod bydłem, pod które codziennie prześciela się gnój koński, tym sposobem od 6 krów 1 buchaja 2 rocznych cieliczek, 4 koni, 8 owiec i 4 świn ($13^1/_2$ sztuk grubych) zagnoiło się suto 7 morgów Szkodiiwym błędem tutejszych włościan jest przechowywanie gnoju w stosach nadto wysokich, w których przepala on się na proch, w ten sposób zagnajają o połowę mniejszą przestrzeń i dostarczają ciężkiej roli podolskiéj niewłaściwego zanadto przegniłego nowozu, tu zaś najodwiedniejszy wiecéj słomiasty, przesycony całą ilością swej gnojówki, jaki właśnie gospodarstwo szkolne otrzymuje przez przechowynanie pod bydłem.

Włościanie okoliczni doprowadzają krowy do buhaja szkolnego, mają też sposobność przekonania się w różnych porach o dostatniem żywieniu bydła, pomimo zupełnego braku pastwiska, uzyskuje się zaś to w lecie nieustannem zaopatrzeniem w paszę różnorodną zieloną od maja aż do końca października, w zimie zaś użytkiem z małéj przestrzeni znaczniejszej ilości buraków i marchwi. Posucha tegoroczna tem bardziej uwydatniła, że gospodarz może nawet w tak niekorzystnej porze dla wegetacyi zdobyć potrzebną ilość paszy zielonej, i tak na gruntach szkolnych niknąca już lucerna znakomicie odżyła przez użycie kompostu, powstałego z gościncowego błota, którem włościanie pogardzają i z odchodów ludzkich co tygodnia przez uczniów szkoły domięszywanych; mały kawałeczek żyta gęściej zasianego z pszenicą w ugorowem polu na gnoju dał także wczesną majową paszę. poczem dalej przeprowadzono należytą uprawę ugorową. Jako przedplony przed pszenicą, mięszanki z przeważającą wyką peryodycznie siane pomimo braku kończyny pozwalały dostatecznie utrzymać bydło w lecie na stajni.

Mięszanka wyki z kukurudzą grochem i hreczką, w tej okolicy nieużywana okazała się bardzo korzystną wśród wytrwałej posuchy, a na jesienną późniejszą paszę w ścierniskach pszenicznych groch gęsto posiany okazał się daleko praktyczniejszy, niż powszechnie we folwarkach używana w tym celu kukurudza, bo ta ostatnia zniszczała podczas słót i zimna wrześniowego, groch zaś do końca października daje dobry pożytek. Ogółem w ścierniskach siana pasza jako poplon jest w tych okolicach wcale nieużywaną przez włościan, bo się spuszczają tylko na liche pastwisko ścierniskowe. Widoczny pożytek z takiej uprawy w gospodarstwie szkolnem zdaje się wkrótce spowoduje to pożyteczne naśladownictwo u włościan.

Powszechnem jest mniemanie na Podolu, nawet i w większych gospodarstwach, że pszenica po przedplonach chybia, tymczasem tegoroczne doświadczenie okazuje w naszem gospodarstwie według wyż przytoczonych plonów, że po przedplonach była równie dobrą pszenica, jak na czystym ugorze gnojowym, należy tylko przeorać do pełnej głębokości prawie tuż po skoszeniu i ciężkim wałkiem przycisnąć po skibie bez poprzedniego włóczenia, a przedtem nie paść. Takiej uprawy naśladownictwo przez włościan byłoby bardzo pożądane, bo w ten sposób zdobyliby wiele paszy, mogliby wcześnie (w 2 giej połowie sierpnia) zasiać pszenicę, gdy przy zwyczajnej u nich ugorowej uprawie, przewleka się uprawka, aby można dłużej korzystać z lichego pastwiska na ugorze, który tak się zatłucze, że gdy trafi się nadto często na Podolu posucha uprawa należyta jest niemożebną a siew nadto się opóźnia, nierozkrzewia się i wskutek tego wynika nieurodzaj podobny tegorocznemu. W szkolnem gospodarstwie na ugorach się nie pasie, mała cząstka pola 1 go działu zostawia się tylko dla wzoru w czystym ugorze, a resztę uprawia się rozlicznemi przedplonami, czem się obficie paszy przysparza, a produkcya głównego plonu pszenicy na tem nie cierpi, zwłaszcza w mniejszych gospodarstwach, gdzie łatwiej pilniejszą uprawę w należytem czasie wykonać.

Przy ogólnym braku paszy międzyplony są także bardzo pożądane, to też obecnie zasiano na gruntach szkolnych w tej okolicy zupełnie niebywałą roślinę: wykę kosmatą (vicia vilosa), która wybornie przetrzymuje posuchy i zimę, jak to liczne doświadczenia tegoroczne okazały w Niemczech i w Poznańskiem — daje ona w zmięszaniu z żytem ozimem równie wczesną paszę (w połowie maja) jak i lucerna. Koński ząb także zadziwiał swym bujnym wzrostem sąsiadujących włościan, który posusze daleko znakomiciej się opierał, jak zwyczajna kukurudza, ta bowiem w wielu miejscach zupełnie zeschła i żadnego plonu nie dała; tak samo rósł bardzo dobrze mohar w szkole uprawiany i okazał się bardzo wytrzymałym na posuchę, a dający obfity plon siana.

Najbardziej dziwnem się wydaje okolicznym włościanom, że szkolne gospodarstwo ma wcale dobrą kapustę i nadzwyczaj ładną marchew jak też buraki ćwikłowe. W tutejszej okolicy kapusta prawie tego roku zupełnie się nieudała, a w szkole pomimo niszczącego robactwa i tak zwanej popielicy jest plon dosyć normalny; głównie przypisać to należy gatunkowi (Schweinfurtska), który jak już drugi rok posuszny okazuje, opiera się bardzo dobrze posusze, powtóre temu, że rozsada nie pochodziła z inspektu gorącego, jak tu jest w zwyczaju, bo włościanie rozsadę kapuścianną uprawiają między rozsadą tytoniową, nie była więc przerośniętą i mniej cierpiała w gruncie od posuchy.

Dla obznajomienia uczniów z różnorodnemi uprawkami, w głównem polu uprawiano buraki z nasienia, jak tu się powszechnie praktykuje, a $^1/_4$ morga zasadzono za pługiem rozsadę, która w rozsadniku była uprawiana w rzędach 8″wych a 4″owych odstępach na rzędzie, tak każda pojedyncza roślina z rozsadnika podważana rydlem wyjąć się dała bez uszkodzenia korzonków włoskowatych i na skibę położona ziemią drugiej skiby dokładnie obsypaną była, że w spulchnionej i świeżej ziemi prawie zaraz się przyjęła; pomimo długotrwałej posuchy udała się ta uprawka, a nawet buraki były dość grube i jednostajniejsze. Ponieważ tej rozsady dużo zbywało, rozdano ją włościanom, przyczem przestrzegano ostrożnego jak powyżej wyjmowania, jak też poinformowano o stosownem sadzeniu za rydlem, którym w ziemi odważa się prostopadle szpara, w tę rozsadę się wkłada, a ziemia po wyjęciu w górę rydla należycie ją przyciśnie. Tym sposobem między włościanami zrobiło się początek z uprawą buraków pastewnych, która dotąd między nimi nie jest prawie w użyciu, a wskutek tego brak powszechnej soczystej paszy na zimę dla krów, a zatem i wielki niedostatek nabiału. Bardzo dobrego gatunku ćwikłowych egipskich buraków rozdało się także wiele między włościan z samego przerywania, a te z rozsady okazały się dorodniejsze jak wprost z nasienia.

W podolskich gospodarstwach, a osobliwie włościańskich głównym błędem jest zanadto płytka uprawa roli. W szkolnem gospodarstwie, o ile na to siły sprzężaju pozwalają,

i posiadanie stosownych narzędzi, wykonuje się znacznie głębsza uprawa, czemu głównie przypisać należy normalny urodzaj tegoroczny, z obfitych bowiem tegorocznych śniegów zachowała się większa ilość wilgoci w głębi spulchnionej roli, a okazało się nawet bardzo pożytecznem wydobycie podgruntu, jak to dowodzi w wykazie płodów lepszy urodzaj owsa węgierskiego i marchwi pastewnej. Gdy przy nastąpić mającem powiększeniu gospodarstwa szkolnego musi się powiększyć inwentarz roboczy, pożądanemby było, aby dla możności robienia prób z głębszą uprawą mogła szkoła otrzymać odpowiedniejszy pług do głębszej orki, bo teraz posiadany pług Sacka orze tylko należycie do 8″ (21 ct.), potrzebny więc byłby pług Sacka: głębosz, orząoy od 8—14″ (21—37 ct.) oraz część składowa pługa dająca się użyć jako podskibnik, zastosowany do pługa uniwersalnego Sacka, jakim jest właśnie tu istniejący.

Co do ruchu w stanie zwierząt, to był on następny:

Koni roboczych było 4 i 1 źrebak 2 letni; klacz jedna była bardzo narowista i nadto słaba do pociągu, więc sprzedano ją wraz z źrebakiem, niekształtnie zbudowanym za 164 zł. 88 ct., a dobrano do pary silnego młodego konia za 150 zł. tak, że się ma obecnie równo i dobrze ciągnącą czwórkę koni roboczych.

Krów było 5 i jedna jałówka zacielona w grudniu 1888, 2 cieliczki urodzone w maju i czerwcu 1888 i 1 buhaj.

Urodziło się 4 cieląt; 2 sprzedano a 2 cieliczek odchowywano, z których jedna zginęła; jałówka ocieliła się w początkach września, więc od 5. września 1889 jest 6 krów dojnych. Za poprzedniej dyrekcyi zakupiono 2 bukowińskie krowy, z których jedna jako chora musiała być sprzedaną, druga pozostała do bieżącego roku, lecz była nader lichą dójką, bo przez 5 miesięcy dała 280 litrów mleka i choć nie była cielną, przestała się zupełnie doić, sprzedało się ją więc za 90 zł., a kupiło się mniejszą, ale dobrze zbudowaną za 55 zł., a ta w 7 miesiącach dała 1.396 litrów mleka.

Udoje były następne: od 1. października 1888 do 1 października 1889.

	mleka litr.
Nr. I. Krowa czerwona swego chowu (1-sze ciele miała na wiosnę 1888, 2-gie 23. maja 1889) wiek $3^1/_2$ roku	1.591
Nr. II. Jałówka po Bernerze swego chowu, $2^1/_2$ roku, ocieliła się 2. września 1889	175
Nr. III. Krowa siwa mürzthalerskiego pochodzenia, 8 letnia, ostatnie ciele 7. maja 1889, odchowane	2.025
Nr. IV. Krowa siwa mürzthalerskiego pochodzenia, od 20. maja 1888 nie miała cielęcia — 9 lat	1.843
Nr. V. Krowa siwa mürzthalerskiego pochodzenia, 7-letnia, ocieliła się 29. września 1889	1.336
Nr. VI. Krowa bukowińska sprzedana w lutym	280
natomiast krowa czerwona z białem, 8 letnia, obecnie na ocieleniu (od 5 marca)	1.396
Razem . . .	8.646 *)

Obecny więc stan bydła rogatego jest: 1 buhaj, 6 krów, 2 jałówki 16-miesięczne, 1 cieliczka 5-miesięczna. Buhaja należy zmienić, bo już musiałoby się go przypuszczać do własnych córek.

Owiec grubowełnistych było 7 i 1 baran, roczniak, który w zimie zginął, natomiast otrzymało się w darze od JW. hr. Mikołaja Wolańskiego barana lepszej budowy i o cienszej

---

*) W przeszłym roku od 1. paździer. 1887 do 1. lipca 1888 za dawnego gospodarstwa mleka 2.796 przez 7 miesięcy
od 1. lipca do 1. października 1888 za nowego „ „ 2.173 „ 3 „
razem . . . 4.969 lit.

wełnie. W bieżącym roku urodziło się jagniąt 7, z tych sprzedano 3 za 4 zł. 20 ct. i 2 owiec za 11 zł. Wełny niepranej z 1-szej strzyży było 20 kilo po 40 ct., z 2-giej strzyży 11½ klgr.

Świń rasy Yorkschir wielkiej jest obecnie 1 knur, 1 locha, 1 wieprz 1½ roczny do karmienia i 2 prosiaki półroczne. W ciągu roku upasiono dwa wieprze:

1 miał żywej wagi 234 kilo w wartości	80 zł.	54 ct.	było mięsa i tłuszczu
2 " " " 245 " "	72 "	58 "	
3 roczniak chory niepasiony dorżnięty 75 kilo w wartości .	15 "	13 "	
Prosiąt od powyższej lochy sprzedano 9 za . . .	54 "		
" dwoje przechowuje się.			

Knura nowego należałoby już zakupić. Tak buhaja jak i knura dopuszcza się dla włościan.

Z drobiu gęsi 8 sprzedano, bo miejscowość jest nieodpowiedną, kaczek jest 3. Koguta 1 i 2 kury Bramaputra darował pan Edmund Podwin z Wiązownicy, kury te przybyły w połowie lipca, za jaja kacze i kurze otrzymało się 2 zł. 35 ct.

Uczniowie po za nauką szkolną zajęci byli pracą gospodarską dni 3581, w tych także na folwarku Nagórzanka skosili i związali 5 morgów pszenicy za gotówkę 7 zł., zmłócili też obcego zboża, z którego słoma zakupiła się do gospodarstwa szkolnego 129 kóp 47 sn. po 30 = 39 zł. 95 ct.

Jagielnica 25. października 1889.

Antoni Świeżawski
kierownik krajowej niższej szkoły roln.
w Jagielnicy.

Rozkład godzin naukowych

w krajowej niższej szkole rolniczej w Jagielnicy na rok szkolny 1889/90.

Rano		8 — 9	9 — 10	10 — 11	11 — 12	12—2	2 — 3	3 — 4	4 — $5^1/_2$
Poniedziałek	I.	Rachunki	Polskie	Geografia	Zajęcia gosp.	Obiad	Kaligrafia	Ćwicz. piśm.	Zarząd
	II.	Rolnictwo	Chów zwierząt		Nauki przyrodn.		Rachunki	Polskie	
	III.	Zajęcia gospodarskie					Zajęcia gospodarskie		
Wtorek	I.	Rachunki	Polskie	Rysunki	Zajęcia gosp.		Kaligrafia	Ćwicz. piśm.	
	II.	Zajęcia gospodarskie					Zajęcia gospodarskie		
	III.	Rolnictwo	Ustawy	Chów			Rachunki	Polskie	
Sroda	I.	Zajęcia gospodarskie					Zajęcia gospodarskie		
	II.	Rolnictwo	Kaligrafia	Chów	Nauki przyrodn.		Geografia	Polskie	
	III.	Geometrya	Geografia	Polskie			Rolnictwo	Chów	
Czwartek	I.	Polskie	Zajęcia gospodarskie				Zajęcia gospodarskie		
	II.	Rolnictwo	Rachunki	Polskie	Nauki przyrodn.		Nauki przyrodnicze II. i III razem		
	III.	Zajęcia gosp.	Hygiena	Chów					
Piątek	I.	Rachunki	Ćwiczenia piśmienne		Zajęcia gosp.		Zajęcia gospodarskie		
	II.	Zajęcia gospodarskie			Nauki przyrodn.		Rolnictwo	Zajęcia gospodar.	
	III.	Rolnictwo	Rachunki	Polskie			Historya		
Sobota	I.	Zajęcia gospodarskie					Religia I., II. i III. razem		
	II.	Rachunki	Chów	Rysunki					
	III.	Rolnictwo	Rachunki						

3

Z drukarni Pillera i Spółki we Lwowie.

Sprawozdanie

o krajowej niższej szkole rolniczej w Horodence za rok szkolny 1888/9 złożone przez dyrekcyę szkoły.

Cel szkoły.

Stosując się do przepisu obowiązującego statutu szkoły, który w §. 1. poleca: kształcenie przedewszystkiem synów włościańskich na zdolnych gospodarzy praktycznych, przedstawiała dyrekcya wszystkich kandydatów tej kategoryi, którzy bez wyjątku ubiegali się o przyjęcie do szkoły w utrzymanie na fundusz krajowy, o ile odpowiadali warunkom wymaganym §. 12. statutu, do uwzględnienia Wysokiemu Wydziałowi krajowemu; wszyscy ci kandydaci zostali do szkoły przyjęci.

Warunki, które przemawiały za dążnością szkoły kształcenia wychowanków na służbę folwarczną, ewentualnie oficyalistów prywatnych niższej kategoryi, nie uległy i w tym roku zmianie, i ten cel stara się szkoła osiągnąć. Szkoła nie starała się osiągnąć drugiego celu niższych szkół rolniczych, t. j. kształcenia przyszłych gospodarzy włościan, gdyż brak jej zupełnie tych warunków, jakich osiągnięcie tego celu koniecznie wymaga. Dyrekcya uważa nadto zakreślenie dwóch celów jednej szkole za wadliwe, nie dozwalające na danie uczniom, mającym w przyszłości pracować w różnym zakresie, tych podstaw, jakie ze szkoły do przyszłej praktyki gospodarskiej wynieść potrzebują i zużytkować mają.

Nauka praktyki gospodarskiej.

Naukę praktyki gospodarskiej prowadzi się prawie wyłącznie w folwarku horodeńskim, który obszernem gospodarstwem polowem, wzorowem gospodarstwem nawozowem, hodowlą wszystkich gatunków zwierząt gospodarskich, przemysłem gospodarskim i stosowaniem rozmaitych narzędzi i maszyn, daje wszelką sposobność do wyuczenia wykonywania robót folwarcznych i polowych, ćwiczenia w nadzorze i prowadzenia zapisków rachunkowych. W okresie zimowym (od 15. listopada do 15. kwietnia) pracują uczniowie na toku, w gorzelni, młynie i warsztatach folwarcznych, a to każdy rok przez dwa dni w tygodniu. Obok tego pełnią uczniowie służbę w stajniach, do której przydziela się kolejno po dwóch do każdej stajni na przeciąg jednego tygodnia. Uczniowie roku 3. nadzorują w stajniach pracujących uczniów z dwóch pierwszych lat. Tą obsługą, względnie nadzorem jest zajęta każdego tygodnia połowa wszystkich uczniów.

W okresie robót polowych przeznacza się uczniów roku pierwszego głównie do robót ręcznych, uczniów roku drugiego do robót zaprzęgami, a uczniów roku trzeciego do robót maszynami i do dozorowania robotników. Wykonywania robót uczy i uczniów dozoruje przy pracy instruktor p. M. Stadnicki. Prowadzeniem praktyki i ogólnym nadzorem zajmuje się nauczyciel p. R. Bastgen. Z wykonywanych robót względnie z dozoru zdają uczniowie raporta. W o-

kresie robót polowych składają raporta codziennie, w okresie zimowym raz na tydzień. Uczniowie roku trzeciego prowadzą zapiski rachunkowe w książkach, jakich używa się powszechnie w naszych gospodarstwach, a uczniowie pierwszych dwóch lat w tabelkach, które podług danych im wzorów sami rubrykują. Oprócz nauczycieli powyżej wymienionych nie biorą inni nauczyciele udziału ani w prowadzeniu, ani też dozorowaniu praktycznych zajęć uczniów.

Tutaj nadmienić wypada, iż wielkiem ułatwieniem w wyuczaniu robót polowych, a szczególniej zaprzężnych, byłby paromorgowy obszar pola wyłącznie na ten cel przeznaczony. Dla powodów łatwo zrozumiałych jest pole szkolne, położone pomiędzy głównymi traktami, w bezpośredniem sąsiedztwie budynków szkolnych, szczególniej do nauczania początkowego, tak dobrze niedogodnym terenem i mniej właściwym, jak i łany folwarczne, które są obcą własnością.

Pole szkolne.

Pole szkolne, obejmujące 3 morgi (po odtrąceniu przestrzeni gruntu pod budynkami, dziedzińcami i ogródkami), chociaż uprawiane wyłącznie przez uczniów, jest obszarem za małym, ażeby poświęcić je wyłącznie do początkowego nauczania wykonywania robót gospodarskich. Pole to służy głównie do produkcyi roślin okazowych, ażeby dać uczniom sposobność śledzenia rozwoju roslin gospodarskich, a nauczycielom potrzebne okazy przy nauczaniu. Część pola szkolnego, obejmująca $1^3/_4$ mrg. rozdzielona na 7 potrójnych poletek, jest prowadzona nadal jako gospodarstwo siedmio-polowe.

Na części okazowej pola szkolnego uprawiano w tym roku: roślin zbożowych odmian 32, roślin strąkowych odmian 12, roślin przemysłowych gatunków 11, roślin pastewnych gatunków 20, roślin okopowych gatunków 6 w 32 odmianach. Nadto prowadzono dalej porównawczą uprawę jęczmienia, przy użyciu różnych nawozów zupełnych i pomocniczych, które to doświadczenie w zeszłym roku rozpoczęto.

Przez dwa miesiące wiosenne trwająca posucha wpłynęła na znaczne obniżenie plonów. Z poletek ćwierćmorgowych gospodarstwa siedmio-polowego zebrano: kukurudzy 186 kgr., pszenicy 159 kgr., kartoflli (razem i z poletek okazowych 3948 kgr., jęczmienia 140 kgr., koniczu zielonego 2800 kgr., żyta 182 kgr., owsa 176 kgr.

Skład grona nauczycieli.

Z grona nauczycieli ustąpił z początkiem roku szkolnego docent weterynaryi p. Józef Łucki, który objął posadę weterynarza rządowego w Oświęcimie. Na miejsce p. Łuckiego zamianował Wys. Wydział krajowy, pismem z dnia 1. lutego b. r. do l. 1624 weterynarza p. Piotra Gnatowicza. Pan Gnatowicz rozpoczął udzielanie nauk: 1. opisanie i wyjaśnienie działania poszczególnych organów zwierząt gospodarskich i 2. o pielęgnowaniu zwierząt gospodarskich w stanie zdrowia i choroby, o pierwszych środkach zaradczych w razach chorób gwałtownych i o pomocy przy porodach, już w dniu 1. października r. 1888, a to pod warunkiem, że w razie, gdyby nominacyi ze strony Wys. Wydziału krajowego nie otrzymał, nie będzie rościć sobie żadnych pretensyj do wynagrodzenia za to próbne uczenie.

Nauka teoretyczna.

Na naukę teoretyczną i praktykę gospodarską przeznaczano zmienną ilość dni w tygodniu, zależnie od pory roku, jak to w poprzednich sprawozdaniach szczegółowo wyjaśniono.

Naukę teoretyczną rozdzielono pomiędzy pp. nauczycieli w okresie zimowym następująco:

		Rok 1.	Rok 2.	Rok 3.	Razem	W sumie
Ks. katecheta S. Makohoński:	Religia i egzorty . . .	2	2	1	5	5
Nauczyciel p. R. Kurowski:	Język polski ewent. ruski	6	3	—	9	
	Rachunki	5	4	2	11	
	Geografia i historya polska	2	1	—	3	
	Pisanie i rysunki . . .	4	2	2	8	31
„ p. W. Grodzki:	Zoologia	1	—	—	1	
	Botanika	2	3	—	5	
	Fizyka	2	—	—	2	
	Chemia i mineralogia .	—	3	—	3	
	Hodowla zwierząt gospod.	—	2	4	6	17
„ p. R. Bastgen:	Rolnictwo	—	2	9	11	
	Rachunkowość . . .	—	—	3	3	
	Przepisy polowe . . .	—	—	1	1	
	Raporta gospodarskie .	1	1	1	3	18
Docent p. S. Gnatowicz:	O organach zwierz. gosp.	—	2	—	—	
	O pielęgnowaniu zwierząt	—	—	2	2	4
	Razem	25	25	25	75	75

W okresie wiosennym i jesiennym następująco:

		Rok 1.	Rok 2.	Rok 3.	Razem	W sumie
Ks. katecheta S. Makohoński:	Religia i egzorty . . .	1	1	1	3	3
Nauczyciel p. R. Kurowski:	Język polski ewent. ruski	3	1	—	4	
	Rachunki	3	2	—	5	
	Geografia i historya polska	1	1	—	2	11
„ p. W. Grodzki:	Zoologia	1	—	—	1	
	Botanika	1	1	—	2	
	Fizyka	2	—	—	2	
	Chemia i mineralogia .	—	2	—	2	
	Hodowla zwierz. gospod.	—	1	4	5	12
„ p. R. Bastgen:	Rolnictwo	—	2	7	9	
	Rachunkowość . . .	—	—	2	2	
	Raporta (wspólnie) . .	6	6	6	6	17
Docent p. S. Gnatowicz:	O organach zwierz. gospod.	—	1	—	1	
	Pielęgnowanie zwierząt.	—	—	2	2	3
	Razem	18	18	22	46	46

Z obawy przed posądzeniem, że wyszczególnienie nauk podstawowych, miałoby oznaczać zakreślenie zadania uczenia całości tych przedmiotów lub też bezpotrzebnego rozszerzania zakresu, czuje się podpisana dyrekcya w obowiązku powtórzyć powiedziane w sprawozdaniu zeszłorocznem, o ile zakres tych nauk, w porównaniu z zakresem zeszłorocznem, nie uległ zmianie: „z poszczególnionych nauk uczy się to tylko, co jest koniecznie potrzebnem jako podstawa do nauk zawodowych“. Uczy się możliwie tak, ażeby uczone dobrze zrozumiane być mogło, a względnie zastosowane z korzyścią w przyszłym zawodzie.

Zoologia ogranicza się do rozpoznawania zwierząt szkodliwych i użytecznych w gospodarstwie, a to na okazach znajdujących się w zbiorach szkoły, a zebranych w Horodence i okolicy, z pominięciem opisu tych zwierząt, obok tego podaje się sposób życia tych zwierząt i uzasadnia ich szkodliwość, względnie użyteczność, z podaniem sposobów tępienia lub ochrony.

Botanika obejmuje w pierwszym roku rozpoznawanie organów roślin w ich rozmaitych formach, a to przy pomocy okazów świeżych i okazów na ten cel spreparowanych i w zbiorach szkoły przechowywanych, ażeby na tej podstawie przejść w drugim roku do rozpoznawania roślin uprawianych i najważniejszych dziko rosnących, o ile pozwalają na to rośliny okazowe produkowane na polu doświadczalnem i o ile nadarza się do tego sposobność przy wycieczkach nauczyciela z uczniami po łąkach i polach horodeńskich. W tymże drugim roku poucza się o chorobach roślin najpowszechniej występujących. O warunkach życia i życiu roślin uczy się w roku trzecim przy nauce rolnictwa.

Fizyka i chemia nie wychodzą zupełnie po za zakres wiadomości wskazanych planem normalnym. Fizyka obejmuje: oo gólnych własnościach ciał, o cieple, o ciałach stałych płynnych i gazowych w stanie spokoju i ruchu, o machinach pojedynczych. Chemia ogranicza się do nauki o powietrzu, wodzie i tych pierwiastków i ich związków, bez zapoznania się z którymi nie jest możliwe nauczanie o ziemi, życiu roślin i zwierząt i o nawozach. W chemii objęta mineralogia ogranicza się do tych kilku skał i minerałów, bez poznania których nie podobna dać pojęcia o tworzeniu się gruntu. Rozdzielenie tych dwóch nauk nastąpiło w tym celu, ażeby niefachowemu nauczycielowi ułatwić zadanie, o ile tenże musi oprzeć nauczanie na podręcznikach niemieckich dla niższych szkół rolniczych napisanych, a nadto ze względu na potrzebę wprowadzenia już w pierwszym roku paru przedmiotów uczniom obcych, ażeby nie ograniczyć ich na wyłączne powtarzanie nauk elementarnych, co odbierałoby chęć do nauki. Zresztą nauka chemii, chociaż brana w najszczuplejszym zakresie, winna być poprzedzona pewnymi wiadomościami z fizyki. To uporządkowanie nie wyklucza możności powtórzenia przy chemii tego, o czem mówiło się w fizyce i łączenia tych przedmiotów, o ile tego zachodzi potrzeba.

W opisie organów zwierząt podaje nauczyciel te cechy zewnętrzne, które podpadają pod zmysły (nie wchodzi w budowę dającą się śledzić tylko mikroskopem), przyczem prowadzi się porównanie pomiędzy koniem, bydlęciem, owcą i świnią — o tyle jest ta nauka porównawczą. W tem przejściu rozpoznawania organów, popartem sekcyami i rysunkami, następuje wyjaśnienie ich przeznaczenia w organizmie, z czem łączy się wyjaśnienie najważniejszych funkcyi organizmu zwierzęcego.

Frekwencya uczniów.

W roku szkolnym sprawozdania niniejszego wpisano: na rok 3. uczniów 12, na rok 2. uczniów 8, na rok 1. uczniów 11, — a to z pomiędzy 23 zgłoszonych kandydatów. Nie uwzględniono tem samem podań 12, — a to: dla braku statutem przepisanego wieku 8, dla niewystarczającego fizycznego rozwoju 3, dla niedostatecznego przygotowania naukowego 1. Z uczniów na 1. rok przyjętych liczyło lat wieku 16—18 dziesięciu, a jeden lat 19. Pomiędzy tymi było: synów włościan 1, gr. kat. księdza 1, nauczycieli ludowych 1, urzędników rządowych 2, oficyalistów prywatnych 6. Przygotowanie naukowe tychże następujące: z 4. kl. szkół ludowych 5, z 1. rokiem seminaryum nauczycielskiego 2, z początkowemi klasami niższego gimnazyum 4.

W ciągu roku opuściło szkołę: z własnej woli 1, wykreślony dla wady organicznej 1, wydalony za nieodpowiedne zachowanie 1, — razem 3. Do egzaminów rocznych przystąpiło uczniów 17, do egzaminu końcowego 11. Egzamin końcowy z rezultatami następującymi: 2 uczniów z postępem w naukach bardzo dobrym i należytem uzdolnieniem na dozorcę robót folwarcznych i polowych, jako też pisarza ekonomicznego; 4 ucz. z postępem w naukach zadowalniającym i należytem uzdolnieniem na dozorcę robót folwarcznych i polowych, jako też pisarza ekonomicznego; 1 uczeń z postępem w naukach zadowalniacym, lecz dostatecznem powyżej wymienionem uzdolnieniem; — 3 ucz. z postępem w naukach dostatecznym i takiemże

uzdolnieniem. Jednemu uczniowi pozwolono powtórzyć egzamin po roku praktyki, którą w charakterze płatnego praktykanta, odbywa w folwarku horodeńskim. Z 8 uczniów roku 2. złożyło egzamin roczny: z postępem dobrym 2, z postępem dostatecznym 5, a jednemu pozwolono powtórzyć egzamin poprawczy. Z 9 uczniów roku 1. złożyło egzamin roczny: z postępem bardzo dobrym 2, z postępem dobrym 2, z postępem dostatecznym 5.

Sprawy internatu.

Utrzymanie uczniów, od 1. września r. 1888 do 1. września r. 1889, kosztowało, 4261 zł. 09 ct. ogółem. Przeciętnie utrzymanie jednego ucznia 142·03 zł. w. a. Jedem uczeń opłacił roczną należytość na utrzymanie tj. 150 zł. w. a. Na zdrowiu zapadło ogółem uczniów 9, z których 4 kurowano w szpitalu powiatowym miejscowym. Kuracya w szpitalu trwała ogółem dni 104. Leczono 2 na zapalenie płuc, a to: jednego przez dni 26, drugiego przez dni 48, — 1 przeciw zatruciu ukąszeniem żmii przez dni 15, — 1 na zapalenie kataralne ócz przez dni 13. Skutkiem panującej w miasteczku epidemii ospy, zaszczepiono wszystkim uczniom krowiankę. Z powodu obawy przed ospą i szkarlatyną, której popadły dzieci instuktora, zarządzono co tygodnia wizytacyę lekarską. Lekarz odwiedził zakład 34 razy — zażądano u tegoż porady w domu 26 razy.

Głównie dozoruje uczniów i porządku w zakładzie nauczyciel R. Bastgen — obok tego pp. nauczyciele mieszkający w budynkach szkolnych spełniają kolejno po tygodniu t. z. inspekcyę, polegającą na czuwaniu nad ścisłem zachowaniem przepisów regulaminu porządku szkolnego. Nauczyciel p. Grodzki, z powodu złego stanu zdrowia nie pełnił inspekcyi.

Środki naukowe.

Z funduszów przeznaczonych na środki naukowe wydatkowano w sposób następujący: 1. prenumerowano czasopism rolniczych 5 i pismo polityczne 1; 2. przykupiono dzieł treści gospodarskiej 18; 3. przykupiono: a) do zbioru zoologicznego: ptaków wypchanych szt. 8, wiertacz do jaj 1, śpilek do owadów szt. 200; b) do zbiorów nasion: szkieł odwrotnych 8; c) do zbiorów pasz: cylindrów z korkami szt. 20; d) do laboratoryum chemicznego: szkiełek okrągłych szt. 25, graniastych szt. 48, szalek do odparowywania 3, cylindrów z nóżkami 4, eprowetek szt. 50, wiertacz do korków ogrągły 1, płaski 1, korków o 60$^m/_m$ śred. szt. 10, aparat do wywiązywania gazów szt. 1, pincetta 1, wanna pneumatyczna 1, preparatów gatunków 5.

Zużyło się w ciągu roku: różnych chemikaliów gat. 8, amalgamu gr. 10, blachy gr. 1, drutu gr. 1, flaszka Leidnera 1, fllaszka Woulfa 1, rurka gutap. 1, balon tubolowany 1, retort tubolowanych 2, retort nietubolowanych 1, flaszek z kapami 2, kolba z korkiem szklannym 1, cylinder szliwowany 1, kolbek zwyczajnych 2, eprowetek 4, rurek zwyczajnych $^1/_2$ kgr., rurek twardych $^7/_8$ kgr., korków 90, papieru do filtrowania ark. 18, szkiełek objektywnych 15, szkiełek pokrywkowych 18.

W drodze darów otrzymano: dziełek treści rolniczej 6, okazów drzewa gat. 8.

Z dyrekcyi kraj. niższej szkoły rolniczej.

W Horodence 21. października 1889.

Roman Bastgen w. r.

Sprawozdanie

dyrekcyi krajowej niższej szkoły rolniczej w Kobiernicach za r. 1888/9.

A. Program szkoły

zatrzymała dyrekcya i utrzymuje ten sam, jaki jej statutem szkoły i rozporządzeniem wysokich władz został zakreślony, a który w swoich poprzednich sprawozdaniach dostatecznie przedstawiła.

Według tego, ma szkoła na oku głównie gospodarstwa włościańskie, uwzględnianie stosunków gospodarczych miejscowych i bezpośrednio sąsiednich, prowadzenie uczniów i wychowanie ich do możliwej samodzielności w gospodarowaniu wśród wspomnianych stosunków gospodarczych, lez ze względu na okoliczność, że wielu z nich ma sposobność i jest zmuszoną do wstąpienia do służby przy mniejszych i średnich gospodarstwach folwarcznych, musi im szkoła w ciągu kursu nauki i pod tym względem dać taką dyrektywę, któraby ich uspasabiała do zadośćuczynienia swym przyszłym obowiązkom. Cel ten, zdaniem dyrekcyi, najprędzej dałby się osiągnąć przez większe uwzględnianie ekonomicznych momentów, przez intenzywniejsze traktowanie nauki zarządu, czyli nauki ruchu gospodarczego, którą etyką gospodarowania nazwaćby można, podczas gdy techniczna część jego dogmatykę stanowi. To też stara się szkoła przez możliwe wyzyskanie małej ilości godzin, przeznaczonych na tę naukę i przez wyzyskanie każdej nadarzającej się sposobności na ten cel zadaniu postawionemu według możności odpowiedzieć.

B. Pogląd historyczny na rozwój szkoły.

Największe i najtrudniejsze czynności, dotyczące organizacyi i ustroju szkoły, doprowadzenie jej do stanu normalnego fungowania zostały po części ukończone i w poprzednich sprawozdaniach tutejszej dyrekcyi wymienione.

Co do roku sprawozdania podnieść należy, iż ostatecznie, choć z wielkiemi trudnościami, udało się dyrekcyi uzyskać dla zakładu tę korzyść, iż władze duchowne zezwoliły na odprawianie co niedzieli i święta nabożeństwa w kaplicy kobiernickiej, wyłącznie dla szkoły, przez co się ogromnie wiele i czasu zyskało i niedogodności wynikających z chodzenia do Kęt przy różnym stanie powietrza, tak dla uczniów, jak i dla towarzyszących im nauczycieli pozbyło. Zaprowadzenie to nastąpiło przy zmianie posady katechety, z której ks. Kazimierz Jary ustąpił, a którą po nim ks. Benedykt Pysz, ze zgromadzenia OO. Reformatów w Kętach, ku wielkiemu zadowoleniu dyrekcyi objął.

Również tu wymienić wypada, iż dotychczasowy prowizoryczny kierownik szkoły, M. Wojciechowski, po złożeniu egzaminu kwalifikacyjnego, na posadzie swej stabilzowanym został.

O wycieczkach dyrekcya z ubolewaniem podnieść musi, iż takowych niestety za mało szkoła odbyła a to nie dla braku sposobności, tylko dla braku środków potrzebnych do odbycia podróży na miejsce wycieczki. Do Kóz odbyli uczniowie pod przewodnictwem nauczycieli kilka wycieczek, a to przeważnie na pola w części już drenowane, w części takie, gdzie dreny dopiero kładziono i zdejmowali przy tej sposobności szkice drenaży i na odwrót odszukiwali według planów dreny już nakryte na uprawnionych polach.

Oprócz tych zaś odbyli uczniowie tylko jedną jeszcze wycieczkę do p. Adama Śmiłowskiego, dzierżawcy folwarku w Andrychowie, gdzie mieli sposobność przypatrzenia się urządzeniom gorzelni i nadzwyczaj racyonalnej uprawie pól, zresztą bardzo trudnych do obrobienia, poznali tu również odpowiednio do natury tych pól zastosowane płodozmiany, odmienne od innych w tej okolicy, a tam z najlepszym wynikiem praktykowane.

Inspekcyą tut. zakładu odbył w miesiącu lutym 1889 prof. Zygmunt Kahane z Dublan z polecenia Wys. Wydziału krajowego.

Rok nauki zamknięty został z dniem 15. lipca, a egzamin odbył się w dniach 16. i 17. lipca wobec komisyi egzaminacyjnej, w której zasiadali oprócz nauczycieli egzaminującyh i dyrektora pp. Władysław Lubomęski, jako delegat Wys. Wydziału krajowego, Władysław Struszkiewicz, jako inspektor szkół niższo rolniczych; ks. Maciej Warmuz, jako delegat książęco biskupi i Antoni Wrotnowski, jako delegat kuratoryi szkoły. Nadto zaszczycili swą obecnością zakład w czasie egzaminu pp. Dr. Herman Czecz, prezes kuratoryi, Jerzy Cienciała, prezes towarzystwa roln. dla księstwa Cieszyńskiego, Andrzej Teper, sekretarz tegoż tow. rolniczego i Dr. Ferdynand Długołęcki, lekarz miejski w Kętach, zarazem lekarz zakładowy szkoły.

W tym roku ukończyło 12 uczniów całkowity kurs nauki, z których jednak 1 został jeszcze rok trzeci w zakładzie na wyraźne życzenie swego opiekuna, 3 udało się do domów rodzicielskich a reszta na posady, na które już z góry przed egzaminem byli pozamawiani.

Na rok nauki II. przeszło 11 uczniów, z których 10 zrobiło egzamin w pomienionym terminie przed wakacyami, jeden zaś za karę (nietaktowne postępowanie poza obrębem zakładu), wskutek uchwały zapadłej na konferencyi nauczycieli, został dopiero po wakacyach przypuszczonym do egzaminu. Oprócz pomienionych 11 uczniów z ukończonego I. roku, został się dwunasty repetent z II. roku. Z tych 12 uczniów poszło 5 na praktykę w czasie wakacyj, w części do swoich rodziców, w częsci na obce gospodarstwa, 7 zaś zostało podczas feryj w zakładzie.

C. Statystyka szkoły.

1. Siły naukowe.

I. Nauczyciel fachowy zarazem kierownik szkoły Mikołaj Wojciechowski, uczył hodowli zwierząt, nauki zarządu i ustawodawstwa rolniczego.

II. Nauczyciel fachowy Konstanty Bielecki, uczył rolnictwa, nauk przyrodniczych geografii i geometryi.

III. Instruktor Przemysław Cholewa nadzorował uczniów przy ich zajęciach praktycznych, pouczając ich wykonywania tychże, jak również uczył o narzędziach i machinach rolniczych, kaligrafii, rubrykowania i rysunków; w końcu nadzorował przy wypełnianiu przez nich ksiąg gospodarczych.

IV. Weterynarz i nauczyciel pomocniczy Teofil Sochaniewicz uczył języka polskiego, rachunków, weterynaryi, historyi i pszczelnictwa.

V. Ks. Benedykt Pysz z konwentu OO. Reformatów w Kętach, udzielał nauki religii i sprawował obowiązki duszpasterskie w zakładzie (odprawiał w niedziele i święta msze św. dla szkoły, po której miewał w krótkich przemówieniach od ołtarza egzorty, jakoteż odprawiał 3 razy do roku z uczniami spowiedź).

2. Środki naukowe.

Do podanych w poprzednich sprawozdaniach przybyło w roku szkolnym ubiegłym:

a) przez zakupno dyrekcyi:

Zbiór podków i najpotrzebniejszych narzędzi do kucia koni (podków sztuk 18, narzędzi 9 różnych egzempl.); jeden szkielet krowi a jeden świński sprowadzony z Dublan, oprócz tego podręczniki:

1 egzempl. G. Kraft, Betriebslehre.
1 „ Nowicki, Zoologia obrazowa,
1 „ Weber, Unterricht in der landw. Chemie,
1 „ Senft, der Erdboden.

Nadto prenumerowała dyrekcya dalej:

III. rocznik „Land- und forstwirtsch. Unterrichtszeitung“,
VI. „ „Tygodnika rolniczego“,
V. „ „Rolnika szląskiego“;

b) Zakupiono przez kuratoryę szkoły:

1 egzempl. Schubert, Mineralreich (atlas);

c) Zakład otrzymał w darze:

od c. k. Ministerstwa rolnictwa:

1 egzempl. „Land und forstwirtsch. Lehranstalten Oesterreichs,
1 „ Dr. T. Weinzierl, Feldmässige Kulturversuche mit verschiedenen Klee- und Grassaamen-Mischungen,
1 egzempl. „Dr. T. Weinzierl, Beobachtungen und Studien über den Futterbau, die Alpenwirtschaft und die Flora“,
1 egzempl. „Bericht über die Thätigkeit der landwirthschaftlichen Wanderlehrer in den Jahren 1881 bis 1886“;

od c. k. galic. Towarzystwa gospodarczego:

1 egzempl. „Verhandlungen des österr. Forstcongresses 1888“,
1 „ „Dr. Barański, Żywienie bydła“,
1 „ „Władysław Tyniecki, O wierzbach koszykarskich“,
1 „ „Verhandlungen des österr. Forstcongresses 1889“.

od p. barona Hohebroucka radcy sekcyjnego w c. k. Ministerstwie roln.

1 egzempl. „S. Geinsberger, Neues Wirthschaftsgebäude des Gutes Schmelshofen in Kärnthen“;

w końcu z księgarni Edwarda Brühla w Budziszynie:

1 egzeml. „E. Walter, Landwirtsch. Thierheilkunde“.

Dyrekcya poczuwa się imieniem zakładu do głębokiej wdzięczności względem wszystkich łaskawych ofiarodawców.

3. Frekwencya uczniów.

W roku szkolnym 1888/9 przeszło z roku I. na rok nauk II. 11 uczniów, a 1 uczeń roku II. został drugi rok na tymże roku a więc razem na roku II było uczniów 12.

Na rok nauki I. zapisało się 15 uczniów, z których jednak 4 w ciągu zimy zakład opuściło, tak, że na I. roku aż do końca roku szkolnego pozostało tylko 11 uczniów zwyczajnych, do których w kwietniu 1889 przybył 1 uczeń nadzwyczajny.

Rok urodzenia uczniów:

	Rok nauki I.		Rok nauki II.
	nadzw.	zwyczajn.	zwyczajn.
1866		1	—
1867	—	2	—
1868	1	—	—
1869	—	—	2
1870	—	2	4
1871	—	1	1
1872	—	1	4
1873	—	4	1
	1	11	12

Pochodzenie uczniów:

a) z powiatu:

	Rok I.		Rok II.
	nadzw.	zwycz.	zwycz.
Bialskiego	—	5	6
Bocheńskiego	—	1	—
Cieszanowskiego	—	—	1
Cieszyńskiego	—	1	—
Krakowskiego	—	—	1
Nowosądeckiego	—	—	1
Samborskiego	—	1	2
Stanisławowskiego	—	1	—
Wadowickiego	—	2	1
Wielickiego	1	—	—
	1	11	12

b) pod względem stanu i zajęcia rodziców było:

	na r. I.		na r. II.
	nadzw.	zwycz.	zwycz.
Synów:			
właścicieli posiadłości włościańskich	—	8	5
zagrodników i chałupników	—	—	1
sług przy gospodarstwach większych	—	2	2
ludzi innych zajęć	1	1	1
	1	11	12

Przygotowanie uczniów:

	rok nauki I.		rok nauki II.
	nadzw.	zwycz.	zwycz.
Ukończyli szkołę ludową . . .	—	8	9
5–6 klas szkół wydziałowych . .	1	—	1
1—2 klasy gimnazyalne lub realne .	—	3	1
całe niższe gimnazyum . . .	—	—	1
	1	11	12

Utrzymanie uczniów:

	Rok nauk I.		Rok nauk II.
	nadzwycz.	zwyczajni	zwyczajni
kosztem własnych funduszów	1	1	1
w części z własnych funduszów, w części z funduszów kraj.	—	1	—

w zupełności kosztem krajuv	—	6	7
kosztem stypendyów i zapomóg w całości utrzymywani .	—	3	3
w części ze stypendyów, w części z funduszu krajowego .	—	—	1
	1	11	12

W tem miejscu nadmienić wypada, że ci 4 uczniowie, którzy w zimie ubiegłego roku szkolnego zakład opuścili, a którzy w powyższych zestawieniach nie są uwzględnieni, byli przyjęci na koszt funduszu krajowego.

Postęp w naukach poczynili uczniowie:

	Na roku I. zwyczajni	Na roku II. zwyczajni
zadowalniający . . .	7	3
dostateczny . . .	4	9
	11	12

Z 12 uczniów było ukwalifikowanych teoretycznie do gospodarowania na posiadłości włości ańskiej:

zupełnie . . .	3
należycie . . .	1
dostatecznie . . .	2
niekwalifikujących się .	6
	12

Z tych 12 uczniów kwalifikowało się do pełnienia obowiązków:

dozorcy robót polowych i stajennych, oraz pisarza ekonom. . .	1
„ „ „ i pisarza ekonomicznego	1
„ „ „ i stajennych	1
niekwalifikowało się do obowiązków	9
	12

4. Wiadomości o byłych uczniach:

O uczniach, którzy ukończyli kurs w roku nauki ubiegłym, podana wiadomość w części pierwszej niniejszego rocznika w poglądzie historycznym. Uczniowie, którzy udali się na posady, są umieszczeni przy większych gospodarstwach folwarcznych w charakterze pisarzy ekonomicznych, elewów, gospodarzy i nadzorców.

O dawniejszych uczniach wiadomo tylko dyrekcyi, iż 3 z nich służy obecnie w wojsku, o innych nie ma wiadomości.

D. Sprawy internatu.

Pod tym względem nic się nie zmieniło oprócz konsulenta lekarskiego. Dotychczas był nim Dr. Dworzański, a od lutego b. r. udaje się zakład w razie potrzeby do Dr. Ferdynanda Długołęckiego, lekarza miejskiego z Kęt. Stan zdrowia w roku ubiegłym był w ogóle zadowalniającym, chociaż zdarzyło się kilka przypadków cięższych, z których jeden (zapalenia opłucnej) uleczonym został, drugi zaś ból głowy (według dyagnozy lekarskiej prawdopodobnie

skutkiem dawniejszego wstrząśnienia mózgu) pociągnął za sobą opuszczenie zakładu przez ucznia. Oprócz tych chorób dało z początku zapalenie ócz dyrekcyi wiele do myślenia, gdyż większa połowa uczniów i nauczyciele byli pozarażani. Przy wszelkiej pomocy lekarskiej choroba ta w internacie trudna do zwalczenia, ostatecznie (w grudniu) dała się usunąć przez bardzo ścisłe sortowanie i lokowanie chorych według stopnia zapalenia i przy użyciu jednego środka bardzo pojedynczego, a według przeprowadzonego doświadczenia najpierw na kierowniku szkoły, a później zastosowanego do chorych uczniów bardzo skutecznie działającego. Środkiem tym był siarczan miedzi w 0·10—0·25% rozczynie, stosownie do stopnia zapalenia i działał niezawodnie tak, że w przeciągu 2 tygodni przy tym samym trybie życia, jaki w ubiegłych 3 miesiącach pacyenci prowadzili, niezaprzeczalne polepszenie i ogólne uspokojenie nastąpiło. W styczniu nie było już ani jednego chorego na oczy.

E. Budynki szkolne.

Co do budynków szkolnych dałoby się tu tylko nadmienić, iż w roku ubiegłym w salach sypialnych uczniów kazała Dyrekcya porobić otwory do kominów w celu wietrzenia tych sal, lecz środek ten niestety zdaje się być niedostatecznym i wymaga dalszego ulepszenia. Zresztą tak pod względem budynków jak i gospodarstwa szkolnego nie zaszła żadna ważniejsza zmiana.

W październiku 1889.

Kierownik zakładu:
Mikołaj Wojciechowski w. r.

L. W. kr 48.066/89.

Aleg. 132.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego tyczące się sprawozdania dyrekcyi krajowych szkół rolniczych w Dublanach, o krajowej niższej szkole rolniczej dublańskiej z roku szkolnego 1888/9.

Wysoki Sejmie!

Uzupełniając sprawozdanie swe z dnia 24. września r. b. l. 41.067 Wydział krajowy ma zaszczyt przedłożyć Wysokiemu Sejmowi w załączeniu ·/. sprawozdanie dyrekcyi krajowych szkół rolniczych w Dublanach z roku szkolnego 1888/9 z wnioskiem, aby Wysoki Sejm sprawozdanie to raczył przyjąć do wiadomości.

Lwów dnia 9. listopada 1889.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Marszałek krajowy:
Tarnowski w. r.

Sprawozdawca:
Dr. Józef Wereszczyński w. r.
Członek Wydziału krajowego.

Sprawozdanie

Dyrekcyi krajowej niższej szkoły rolniczej w Dublanach za rok szkolny 1888/9.

W ciele nauczycielskiem nie zaszły żadne zmiany.

Uczyli w tym roku:

Prof. szkoły wyższej: Dr. Roman Wawnikiewicz wstępnych wiadomości z nauk przyrodniczych tygodniowo godzin 4.

Prof. szkoły wyższej Kazimierz Pańkowski, uprawy roli i szczegółowej uprawy roślin, tygodniowo godzin 4.

Dyrektor szkoły Władysław Lubomęski, składania zapisków i raportów gospodarskich, tygodniowo godzin $1\frac{1}{2}$.

Prof. szkoły wyższej Tomasz Rylski, o narzędziach, machinach i o użyciu tychże, tygodniowo godzin 2.

Prof. szkoły wyższej, Zygmunt Kahane, hodowli zwierząt domowych, tygodniowo godzin 5.

Asystent Szczęsny Sikorski, o ogólnej części rolnictwa, tygodniowo 3 godziny.

Docent Józef Kubicki, sposobów ratowania zwierząt domowych w nagłych wypadkach, tygodniowo godzin 2.

Docent Jan Blauth, uczył melioracyi tygodniowo 1 godzinę.

Pomocniczy nauczyciel Michał Stepek, uczył rachunków, geometryi, historyi, geografii, rysunków i pszczelnictwa, tygodniowo godzin 24.

Pomocniczy nauczyciel Maryan Barta, czytania, pisania, gramatyki polskiej z ćwiczeniami stylistycznemi, tygodniowo 24 godzin.

Kurs szkolny trwał od 1. października 1888 do 6. maja 1889, zakreślony planem materyał wyczerpano we wszystkich przedmiotach.

W ciągu 5ciu miesięcy letnich (maj—wrzesień) pracowali uczniowie przez wszystkie dni robocze, a w czasie kursu szkolnego przez 7 miesięcy (od 1. października do 9. maja) uczniowie I. roku po 4 dni tygodniowo, uczniowie II. i III. roku po 2 dni tygodniowo. Ćwiczono ich na polu doświadczalnem i w ogrodzie i wykonywali wszelkie roboty gospodarskie na folwarku.

Gospodarstwo folwarczne ustalone podaje ten sam cykl robót co roku, drenowania było wiele, w obsłudze lokomobili przećwiczyli się dobrze, roboty irygacyjne były w toku.

Ogółem pracowali uczniowie 2.460 dni przy robotach folwarcznych.

Uczniowie.

W dniu rozpoczęcia kursu szkolnego t. j. 1. października 1888 było w zakładzie uczniów pozostałych z roku poprzedniego 18; mianowicie: z roku I. na II przeszło 5, a z roku II. na III. przeszło 13. Podań o przyjęcie do szkoły wpłynęło 20.

Przyjęto na rok I.	. . . .	11
„ „ „ II.	. . . .	4
„ „ „ III.	. . . .	1

Przyjęto przeto 16 i było uczniów z pozostałymi 18 z roku poprzedniego razem 34. Krótko po rozpoczęciu kursu opuściło szkołę 2. W dniu zakończenia kursu szkolnego dnia 6. maja 1889 było w szkole 32.

Z tej liczby ukończyli szkołę i otrzymali świadectwa 14.

Uzyskali przejście z roku II. na III.	9
„ „ „ I. „ II.	7
nie uzyskali przejścia na rok wyższy . . .	2

Z pomiędzy 14 wydano świadectwa z kwalifikacyą na dozorców robót polnych i stajennych oraz na pisarzy ekonomicznych wszystkim 14.

Przygotowanie uczniów.

Przy wstąpieniu do szkoły tutejszej wykazali się świadectwem:

z ukończonych 1, 2, lub 3 klas szkół realnych lub gimnazyalnych	15
świadectwem z ukończonej 6 klasy szkoły wydziałowej . .	2
świadectwem ukończenia szkoły ludowej	17.

Według wieku byli:

z ukończonymi	16—18 latami . . .	15
„	18—20 „ . . .	11
„	20—22 „ . . .	11
„	wyżej nad 22 lat . .	7.

Według stanu było:

Synów włościan	6
„ oficyalistów	15
„ sług gospodarskich . . .	1
„ rzemieślników	3
„ urzędników	9.

Pochodzenie.

Z pośród 34 uczniów pochodzi 1 z Królestwa polskiego, a 33 z Galicyi.

Opłaty.

Część opłat na utrzymanie uiściło 2 uczniów w kwocie 151 zł. w. a.

Według zamknięcia rachunkowego w roku budżetowym 1888, który się nie schodzi z rokiem szkolnym wydano na utrzymanie uczniów . . . . . . 6.290 zł.
odciągając od tej kwoty opłaconą przez uczniów, pozostaje . . . . 6.139 „
jako kwota pokryta z funduszu krajowego w rzeczywistości.

Stan zdrowia.

Stan zdrowia był w ogóle dobry. Zaraźliwych chorób nie było; sporadycznie pojawiały się choroby jak: zapalenie gardła i febra.

Środki naukowe.

Biblioteka podręczna powiększyła się o 46 książek, zasób książek li dla użytku szkoły odpowiada obecnie potrzebom, inne książki na lekturę po za godzinami wykładowemi przeznaczone są popularnie napisane, a treść ich uwzględnia przedewszystkiem zadanie szkoły i poziom oświaty naszej młodzieży. Resztę funduszu obrócono na uzupełnienie zbrakowanych narzędzi i zakupno przyborów szkolnych.

Dyrekcya krajowej szkoły niższej rolniczej.

Dublany dnia 1. listopada 1889.

Lubomęski w. r.

L. 1284/89.

Aleg. 133.

Wniosek.

I. Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Sejm wzywa c. k. Rząd:

1) ażeby dla skuteczniejszej ochrony wolności i czci obywateli państwa, poczynił odpowiednie zarządzenia, któreby zdołały zapobiedz nieprawidłowościom wydarzającym się częstokroć przy wykonywaniu ustaw karnych, a w szczególności dawały rękojmię, że sprawowanie urzędów oskarżyciela publicznego, sędziego śledczego i przewodniczącego rozpraw karnych, powierzane będzie zawsze urzędnikom do zajęć tego rodzajn szczególnie uzdatnionym;

2) ażeby wziął pod rozwagę, czy nie wypadałoby zmienić obowiąznjącą procedurę karną w tym kierunku, ażeby w przygotowawczym okresie procesu karnego władza prokuratora i sędziego śledczego została ograniczoną, natomiast atrybucye Izby radnej Trybunału zostały rozszerzone.

II. Wysoki Sejm raczy pod względem formalnym uchwalić:

Wniosek powyższy odsyła się do komisyi prawniczej.

Lwów, dnia 12. listopada 1889.

Madeyski w. r.
wnioskodawca.

Czartoryski, Ziemiałkowski, A. Rey, Dr. Midowicz, St. Badeni, Tyszkowski, Łączyński, S. Koziebrodzki, Żardecki, Palch, Romanowicz, Dydyński, Stanisław Jędrzejowicz, T. Rozwadowski, Zoll, Szeliski, Fr. Jędrzejowicz, Wład. Struszkiewicz, Stanisław Polanowski, Zbyszewski, Brykczyński, Hausner, Lasocki, Mazaraki, Jaworski, W. Koziebrodzki, Dr. Adam Asnyk. Sanguszko, J. Stadnicki, Dr. Larysz-Niedzielski, Goldman, Klemensiewicz, Wiktor, Mikołaj Wolański, Szeptycki, P. Gross, Kor. Horodyski, Kowalski, Wojc. Dziedaszycki, Bobrzyński, J. Męciński, Edward Raczyński, Zamoyski, Vivien, Gniewosz, Antoni Michałowski, J. Romańczuk, Herasymowicz, Huryk, Barabasz, Ochrymowicz, Teliszewski, A. Wodzicki, S. Korczyński, Korytowski, Ks. Sawa, Marchwicki, E. Micewski, T. Langie, W. Wolański, Kułaczkowski, Dr. Sawczak, Rożankowski, Hamorak, Sirko, Okuniewski, Antoniewicz, Mandyczewski, A. Jędrzejowicz, Chamiec, Fr. Kramarczyk, Stręk, Potoczek, Niezabitowski, Kapri, Hoszard, Borkowski, E. Zagórski, Scipio, Pilat, Dr. Olpiński, J. Puzyna, E. Torosiewicz, Tyszkiewicz, Siczyński, Słonecki.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

L. S. 1.192/89.

Aleg. 134.

Sprawozdanie

komisyi podatkowej o wnioskach posła Teliszewskiego i posła Abrahamowicza, domagających się reformy ustawy o należytościach z 9. lutego 1850 roku.

Wysoki Sejmie!

Poseł Teliszewski domaga się w punkcie czwartym proponowanej Wysokiemu Sejmowi uchwały, ażeby c. k. rząd wprowadził jednolitą ustawę o należytościach, a w poprzednich trzech punktach wytyka kierunki, w jakich ta reforma ma być uskutecznioną, a mianowicie żąda: 1. ażeby należytości wymierzane były w pierwszej już instancyi przez organa odpowiednio ukwalifikowane; 2. ażeby skarb państwa obowiązanym był zwracać, bez upomnienia się stron, należytości nieprawnie pobrane z 6% odsetkami; 3. ażeby nowa ustawa o należytościach nie zawierała postanowienia, że w razie wątpliwości co do natury interesu prawnego, przyjmuje się, że jest ona taką, która interes ten czyni podległym opłacie należytości i to w wyższym wymiarze.

W drugim wniosku swoim, przekazanym do sprawozdania komisyi prawniczej, wskazuje poseł Teliszewski na czwartą zmianę, którą pragnąłby widzieć w ustawie o należytościach, mianowicie żąda, mając na względzie poz. tar. 45, ażeby wszystkie podania odnoszące się do wpisów tabularnych, których przedmiotem są nieruchomości o wartości nieprzewyższającej kwoty 300 zł., wolne były od opłaty stemplowej.

Poseł Abrahamowicz domaga się przedłożenia rządowego, dotyczącego reformy ustawy o należytościach, ale tylko przy przeniesieniu nieruchomej własności, odbywającem się w najbliższej rodzinie, w formie dożywocia, kupna lub spadku i żąda szczególnego uwzględnienia małej własności.

Czwarty punkt uchwały proponowanej w pierwszym wniosku p. Teliszewskiego, objętym jest całkowicie rezolucyą wniesioną przez posła Chamca na posiedzeniu Izby poselskiej Rady państwa z 12. maja 1888 r., a przekazaną komisyi budżetowej tejże Izby, ponieważ zaś rezolucyi tej dotychczas nie stało się zadość, a potrzeba systematycznej rewizyi ustawy o należytościach ze szczególnem uwzględnieniem właścicieli drobnych posiadłości coraz dotkliwiej czuć się daje, przeto komisya podatkowa uznaje wypowiedzenie zdania Wysokiego Sejmu w kierunku rzeczonej rezolucyi za pożądane.

Co do poszczególnych życzeń, któreby p. Teliszewski pragnął przy okazyi utworzenia jednolitej ustawy o należytościach widzieć urzeczywistnionemi, to życzenie pierwsze, co do przeznaczenia odpowiednio uzdolnionych urzędników do wymiaru należytości w pierwszej już instancyi, jest zupełnie uzasadnionem; życzenie drugie powinnoby się ograniczać na to, ażeby skarb państwa zwracał stronom nieprawnie pobrane należytości, wszelakoż bez odsetków zwłoki; życzenie trzecie, co do uchylenia ustępu pierwszego z uwag wstępnych do taryfy, jest w tej formie niemożliwem do uskutecznienia, ponieważ uchyliwszy rzeczony ustęp, zrobiłoby się w ustawie o należytościach lukę, któraby musiała być zapełnioną; o ile wszakże wnioskodawcy chodzi o to, żeby położoną została tama fiskalizmowi, skłonnemu do upatrywania w każdym interesie prawnym takiej natury, która go czyni podległym jak najwyższej opłacie należytościowej, to intencyi tej nie można odmówić uzasadnienia.

Przechodząc z kolei do wniosku posła Abrahamowicza, zaznaczyć należy, że zamierzone w nim modyfikacye ustawy o należytościach zawierają się w zupełności w ramach wniosku, postawionego przez posła Chamca i towarzyszy w Izbie poselskiej Rady państwa, który obejmuje zarazem życzenie, wyrażone w drugim wniosku posła Teliszewskiego, z tą tylko różnicą, że uwolnienie od opłaty stemplowej, ogranicza na interesa pomiędzy członkami jednej rodziny, natomiast zaś wartość nieruchomości korzystającej z tej ulgi podnosi do cyfry 500 zł. Zgadzając się tedy w treści z wnioskiem posła Abrahamowicza i odnośną częścią wniosku posła Teliszewskiego, komisya podatkowa podnieść musi pod względem formalnym, że nie zdaje się jej być właściwem wzywanie rządu, ażeby wniósł do konstytucyjnego traktowania projekt reformy ustawy o należytościach w kierunkach wytkniętych przez wnioskodawców, skoro projekt ten wniesiony przez p. Chamca, w towarzystwie wszystkich niemal posłów z Galicyi do Rady państwa, jest już przedmiotem konstytucyjnego traktowania, dlatego też komisya podatkowa sądzi, iż uczynienie zadość tym wnioskom nie w formie wezwania do rządu, lecz w formie enuncyacyi sejmowej powinno nastąpić.

Omówiwszy przekazane jej wnioski, komisya podatkowa nie może przemilczeć uwag, jakie się jej nasuwają co do ustawy, stanowiącej przedmiot skarg, podnoszonych tylekrotnie w Sejmie krajowym galicyjskim i w Izbie poselskiej Rady państwa przez reprezentantów wszystkich krajów koronnych i wszystkich kierunków politycznych.

Ustawodawstwo o należytościach nie może w tym stanie, w jakim się obecnie znajduje, nadal pozostać, bo ustawy, rozporządzenia, dekrety, postanowienia i orzeczenia, z których się składa, stanowią taką mnogość źródeł prawnych, krzyżujących się częstokroć a zawsze niejasnych, że podatkujący rozeznać się w tym chaosie nie może i żyje ciągle pod grozą, że mu za ten lub ów akt prawny, przez nieświadomość nie ogłoszony, wymierzoną zostanie po wielu latach podwyższona należytość.

Od 1850 roku warunki bytu ekonomicznego w państwie austryackiem uległy bardzo głęboko sięgającemu przeobrażeniu, w skutek którego niektóre transakcye prawne znieść mogą wyższą niż dotychczasowa należytość, inne zaś wysokość takowej czyni, bez obejścia ustawy, niemożliwemi, zkąd wynika niejasność w stanie własności i posiadania, jakoteż ociężałość w rozwoju ekonomicznym, zwłaszcza uboższych klas społeczeństwa. Chaotyczność ustawodawstwa należytościowego i niezastosowalność jego do faktycznych stosunków sprawiają, że organa, którym wymiar należytości jest powierzonym, wobec sprzeczności pomiędzy interesem skarbu a interesem prywatnym, dają pierwszeństwo pierwszemu, zkąd wynikają akta krzyczącej niesprawiedliwości, przeciw którym prawo rekursu nie zawsze nie majętnych a jurydycznie nie wykształconych podatkujących zabezpiecza. Dla tych powodów i wielu innych, nad którymi nie można się rozwodzić, nie chcąc się w materyę zbyt głęboko zapuszczać, należy poczytywać systematycznie opracowaną, aktualnym stosunkom odpowiadającą, dla uboższych klas ludności względną ustawę o należytościach nie tylko za pożądaną, ale za wprost niezbędną.

Zanim wszakże praca ta, niezmiernie mozolna, dokonaną zostanie i przez wszystkie stadya parlamentarnego traktowania przejdzie, upłynąć może znaczny przeciąg czasu, którego okres z góry przewidzieć się nie da. Konieczną jest przeto rzeczą, nie czekając na nową, jednolitą ustawę o należytościach, w istniejącej już przeprowadzić takie zmiany, które nie mogą być odłożone na jeden rok nawet bez zadania ciężkiej krzywdy tym, którzy na nie z upragnieniem oczekują i bez nich dłużej obejść się nie mogą. Taką zmianę stanowią proponowane przez posłów galicyjskich do Rady państwa opusty należytości przy przeniesieniu nieruchomej własności, nie przenoszącej wartości 500 zł. w drodze darowizny, intercyzy ślubnej i spadku, pomiędzy dziećmi i rodzicami, jako też pomiędzy małżonkami.

Należytości te, któreby podatkiem spadkowym nazwać należało, trafiają kontrybuenta w chwili, gdy najmniej jest w stanie je uiścić, wymierzone są od majątku i przenoszą zwykle całoroczny dochód, podlegają już ze względu na ogromną ilość wypadków grubym błędom przy wymiarze, powodują podatkujących do ukrywania aktu prawnego podlegającego wymiarowi, co ich na niezmiernie dotkliwe kary fiskalne naraża. Należytość ta jest, o ile trafia najuboższą klasę ludności wiejskiej i małomiejskiej, podatkiem nie dającym się usprawiedliwić ani ze stanowiska ekonomicznego ani też z punktu widzenia dobrze pojętej skarbowości, niweczy bowiem dobrobyt i siłę podatkową rodziny, wtedy gdy takowa najsłabszą jest ekonomicznie i wtrąca ją w długi, z których bez niezmiernej skrzętności i pracowitości wyjść nie może. Dla tego też gminy wiejskie mają zupełną słuszność, gdy zniesienie pomienionych należytości stawiają przy każdej sposobności na czele środków prowadzących do poprawienia opłakanego ich bytu.

Dla wszystkich powyżej wyłuszczonych powodów komisya podatkowa wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Wzywa się c. k. rząd, ażeby w jak najkrótszym przeciągu czasu przedłożył do konstytucyjnego traktowania systematycznie opracowany projekt ustawy o należytościach, mając przy tem na względzie uproszczenie postanowień prawnych i ulżenie uboższym klasom ludności a zwłaszcza właścicielom małych realności.

2. Sejm krajowy wyraża przekonanie, że wzgląd na zagrożony mocno dobrobyt właścicieli małych posiadłości wiejskich i miejskich stanowczo wymaga, ażeby, nie czekając na nową ustawę o należytościach, wydaną została nowela do już istniejącej, stanowiąca ulgi proponowane przez posłów galicyjskich na posiedzeniu Izby poselskiej Rady państwa z 6. listopada 1888.

Lwów, dnia 6. listopada 1889.

Przewodniczący:
Hausner*, w. r.*

Sprawozdawca;
Chamiec*, w. r.*

L. S 1244/89.

Aleg. 135.

SPRAWOZDANIE

komisyi drogowej o wniosku posła Siczyńskiego w przedmiocie uporządkowania sprawy niewypłaconych należytości z tytułu budowy dróg konkurencyjnych.

Wysoki Sejmie!

Smutny stan środków komunikacyi w kraju, ograniczony tylko do małego odłamku kolei Karola Ludwika i do kilku duktów dróg rządowych, gdyż istniejących podtenczas dróg gminnych do środków komunikacyjnych zaliczyć nie można, spowodowały c. k. Namiestnictwo do wydania przepisu prowizorycznego z dnia 13. marca 1855 l. 9001 względem budowy, rekonstrukcyi i utrzymania dróg krajowych przez konkurencyę.

We wzmiankowanym przepisie orzeczenie o potrzebie budowy krajowej pozostawione było wyłącznie c. k. Namiestnictwu, sposób zaś budowy i administracyi postanowiono analogicznie zasadom, co do przepisów, tyczących się budowy i administracyi dróg rządowych.

Koszta budowy i utrzymania tych dróg mieli ponosić mieszkańcy okolicy, przez drogę przerzniętej w miarę odległości większej lub mniejszej aż do maximum dwóch, a w razach nadzwyczajnych trzech mil, i w miarę opłacanych podatków.

Pozostawiono stronom wolność uiszczania przypadającej konkurencyi in natura przez dostarczanie materyału lub roboty ręcznej i pociągowej po cenach przez c. k. władze oznaczonych. Niedostateczność tych dróg do zaspokojenia potrzeb komunikacyi, wygórowane koszta budowy dróg krajowych, którym osiągnięty rezultat bynajmniej nie odpowiadał, ogromne przeciążenie, skargi i utyskiwania okolic tym reskryptem dotkniętych, spowodowały prawdopodobnie c. k. Namiestnictwo do wydania znowu prowizorycznego rozporządzenia z dnia 5. grudnia 1857 l. 54.461 względem budowy dróg obwodowych (*Kreisstrassen*). Drogi takie miały co do sposobu budowy, administracyi i funduszu na koszta normy oparte na tych samych zasadach, jak drogi tak zwane krajowe, z tą tylko różnicą, że były z powodu mniejszych wymogów co do budowy, szerokości, nasypu szutrowego i t. p. mniej kosztowne, a konkurencya do kosztów ograniczoną została do jednej mili.

Drogi jednej i drugiej kategoryi pobudowano w latach 1855 do 1867 w okolicach, w których brak komunikacyi przeważnie czuć się dawał, najwięcej zaś we wschodniej części kraju.

Przez zaprowadzenie w kraju samorządu, a mianowicie przez ustawę drogową z dnia 18. sierpnia 1866 przeszły te drogi w administracyę krajową i zostały wciągnięte w kategoryę dróg rzeczoną ustawą postanowionych. Oddanie tych dróg nastąpiło protokolarnie z dniem

1. stycznia 1868, zaś faktycznie na miejscu delegowanym do tego przez Wydział krajowy Wydziałom powiatowym w miesiącach maju i czerwcu tegoż roku.

Dokumentem, rozstrzygającym co do oddanych dróg i z temże oddaniem wiążących się kwestyj jest protokół oddawczy z dnia 16. stycznia 1868, podpisany w imieniu c. k. rządu przez radcę Namiestnictwa Mrawincica, w imieniu Wydziału krajowego przez członka Wydziału Ławrowskiego.

Rzecz naturalna, że z dniem 1. stycznia 1868 mnóstwo spraw co do konkurencyi budowy i utrzymania tych dróg niezałatwione zostało, a mianowicie nie załatwiono czyli i o ile pojedynczy kontrybuenci przypadające na nich prestacye uiścili, czy więc do funduszu dróg z pewną kwotą zalegają, lub z powodu nadwyżki prestacyi do tego funduszu mają pretensyę.

Faktem jest niezaprzeczonym, że dziś, a więc w dwadzieścia jeden lat po faktycznem oddaniu dróg, istnieją mnogie pretensye, osobliwie gmin z powodu więcej, jak się należało, uiszczonych prestacyi, i mnogie restancye nieuiszczonych powinności, które na pokrycie prestacyj przechodzących powinności służyć mają.

Uporządkowanie tego stosunku z powinności konkurencyjnej powstałego, względnie umożliwienie, by gminy po dwudziestu przeszło latach raz już mogły otrzymać to, co nad powinność uiściły, a co im się słusznie należy, jest przedmiotem wniosku posła Siczyńskiego.

Rozstrzygającym momentem w tej sprawie jest artykuł 16 rzeczonego protokołu oddawczego z 16. stycznia 1868. Opiewa on jak następuje:

„Gdy wskutek oddania dróg krajowych (§. 1] ustawy z dnia 18. sierpnia 1866) pod zarząd Wydziału krajowego ustaje obowiązek gmin i obszarów dworskich do budowy i utrzymania tych dróg, *przeto władze polityczne zatrzymają całkowite przeprowadzenie wszelkich w tym względzie jeszcze w toku będących, lub powstać mogących spraw dotychczasowego zarządu tyczących się, a mianowicie rozstrzyganie wszelkich z tego tytułu pochodzących pretensyj, pozwów, przedstawień i rekursów, ściąganie zaległych datków konkurencyjnych, wypłacenie należytości, o ile gotówka wystarcza do ich uiszczenia i t. p. Nadwyżki po ukończeniu spraw i po uiszczeniu przypadających należytości w kasach pozostałe, będą pozostawione do dyspozycyi Wydziału krajowego*".

Z tego artykułu wynika, że c. k. władze obowiązane są do ściągania i wypłacania należytości, do sporządzania obrachunku i wręczenia tegoż, jako też z nadwyżek po ukończeniu sprawy w kasach pozostałych, Wydziałowi krajowemu.

Wniosek posła Siczyńskiego brzmi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Poleca się Wydziałowi krajowemu, by przeprowadził ścisły obrachunek wszystkich należytości, niewypłaconych jeszcze gminom, tudzież należytości, zalegających u stron konkurencyjnych, i ażeby na następnej sesyi przedłożył wniosek, by kraj za pomocą dozwolonego kredytu przyszedł z pomocą funduszom konkurencyjnym dróg w formie zaliczki, tak, ażeby do końca roku 1890 wszystkie należytości z tytułu nadpłat (w gotówce i w robociznie) mogły być gminom wypłacone. Na amortyzacyę tej zaliczki wszelkie wpływy od zalegających stron miałyby od dnia ostatniej likwidacyi wpłynąć do kasy Wydziału krajowego. Nadwyżka pozostała w kasie po ukończeniu tej sprawy i po wypłaceniu przypadających należytości przypadnie na rzecz funduszu subwencyjnego dla dróg gminnych i powiatowych.

Komisya drogowa uznaje w zasadzie słuszność żądań we wniosku zawartych, nie może jednak co do przeprowadzenia tych zasad wniosku posła Siczyńskiego do przyjęcia polecić.

Nie może bowiem polecić Wydziałowi krajowemu, by przeprowadził ścisły obrachunek wszystkich należytości niewypłaconych lub zalegających, gdyż czynność ta przez c. k. rządowe władze na mocy wyż wspomnianego artykułu 16. protokołu oddawczego *przeprowadzoną być winna i tylko przez te władze przeprowadzoną być może*.

Komisya drogowa nie może zalecić *już teraz* i drugiej części wniosku posła Siczyńskiego, tyczącej się akcyi finansowej przez kraj, w celu dawania zaliczek na rachunek należytości niewypłaconych, gdyż akcyę taką winien koniecznie poprzedzić ścisły obrachunek pretensyj i należytości, by Wysoki Sejm mógł mieć dokładną wiadomość o stanie tej sprawy, której wiadomości ani komisya drogowa, ani Wydział krajowy obecnie nabyć nie może.

Zgadzając się jednakże zasadniczo z żądaniem, zawartem we wniosku posła Siczyńskiego, a pragnąc również, jak wnioskodawca, by gminy już raz do słusznie im się należących kwot przyjść mogły, komisya drogowa wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

I. Sejm wzywa c. k. Rząd, by przeprowadził w ile możności najkrótszym czasie wszystkie owe czynności, do których w myśl artykułu 16 protokołu oddawczego z 16. stycznia 1868 co do dróg konkurencyjnych jest obowiązany, i udzielił Wydziałowi krajowemu szczegółowy obrachunek pretensyj i należytości z powodu dróg konkurencyjnych po koniec roku 1889.

II. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, by zniósł się w tym względzie z c. k. Rządem i przedłożył Sejmowi na przyszłą sesyę sprawozdanie o całym stanie sprawy dróg konkurencyjnych, ewentualnie odnośne wnioski.

Lwów, dnia 10. listopada 1889.

Przewodniczący:
J. Męciński *w. r.*

Jaworski *w. r.*
sprawozdawca.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

do L. s. 874/89.

(Do trzeciego czytania).

Aleg. 136.

USTAWA

z dnia . . . . dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem o pisarzach gminnych w gminach wiejskich.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem postanawiam co następuje:

Art. I.

Pisarzem gminnym, którego Rada gminy wiejskiej w myśl ustawy gminnej przydaje Zwierzchności gminnej do załatwiania czynności pisarskich z własnego i poruczonego zakresu działania wypływających, może być tylko ten kto:

a) jest obywatelem austryackim;

b) wykaże się znajomością języków krajowych, używanych w gminach, w których jako pisarz gminny urzędować ma;

c) pozyska świadectwo uzdolnienia, wydane przez komisyę egzaminacyjną, do egzaminowania kandydatów na pisarzy gminnych ustanowioną, albo uwolnienie od egzaminu w myśl art. VII.

Art. II.

Kto z powodu czynów karygodnych wykluczonym jest od obieralności do Rady gminnej, nie może być pisarzem gminnym.

Art. III.

Dla uzyskania świadectwa uzdolnienia winien kandydat na pisarza gminnego złożyć na egzaminie przed komisyą egzaminacyjną dowody znajomości ustaw i przepisów, odnoszących się do całego zakresu działania Zwierzchności gminnych tak własnego jak poruczonego, oraz znajomości manipulacyi urzędowej i kasowej.

Art. IV.

Komisya przypuści do egzaminu tylko tego kandydata, który złoży świadectwo nienagannego życia, wydane przez Zwierzchność gminną jego zamieszkania, a potwierdzone przez jego władzę duchowną i c. k. polityczną władzę powiatową.

Art. V.

Komisye egzaminacyjne dla kandydatów na pisarzy gminnych ustanowione będą na pierwsze trzy lata, licząc od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy w każdym powiecie, a mianowicie w miejscowości siedziby c. k. Starostwa, po upływie zaś tego czasu jedynie we Lwowie, Krakowie, Bochni, Wadowicach, Tarnowie, Nowym Sączu, Jaśle, Sanoku, Rzeszowie, Przemyślu, Samborze, Stryju, Stanisławowie, Kołomyi, Czortkowie, Tarnopolu, Złoczowie, Brzeżanach i Żółkwi.

Każda z tych komisyj składać się ma z przewodniczącego lub jego zastępcy, których mianować będzie c. k. Namiestnik w porozumieniu z Wydziałem krajowym i z dwóch członków lub ich zastępców. Jednego członka komisyi i tegoż zastępcę mianować będzie c. k. Namiestnik, drugiego zaś i jego zastępcę Wydział krajowy.

Przewodniczący i członkowie komisyi, tudzież ich zastępcy, mianowani będą na rok jeden.

Egzamina odbywać się mają dwa razy do roku w dniach, które każda komisya oznaczać i ogłaszać będzie.

Art. VI.

Osobne rozporządzenie, wydane przez c. k. Namiestnictwo w porozumieniu z Wydziałem krajowym, określi bliższe szczegóły co do przyjmowania zgłoszeń kandydatów i przypuszczania ich do egzaminu, co do przedmiotów egzaminu, sposobu egzaminowania i klasyfikowania kandydatów, oraz wydawania im świadectw.

Art. VII.

Wydział krajowy w porozumieniu z c. k. Namiestnictwem może w uwzględnieniu szczególnych okoliczności uwolnić od zdawania egzaminu osoby, które za zdolne do pełnienia obowiązków pisarza gminnego uzna.

Art. VIII.

O każdej zmianie osoby pisarza gminnego powinna Zwierzchność gminna Wydziałowi powiatowemu, przy załączeniu odpisu powziętej przez Radę gminną uchwały, w 14 dniach donieść i świadectwa jego uzdolnienia, życia nienagannego, oraz dotychczasowego zatrudnienia przedłożyć i przytem podać, jakie Rada gminna wynagrodzenie mu przyznała.

Art. IX.

Za zezwoleniem Wydziału powiatowego, w porozumieniu z polityczną władzą powiatową wydanem, może pisarz gminny pełnić czynności pisarskie w kilku gminach, należących do tego samego powiatu.

Art. X.

Osoby, pełniące już obecnie czynności pisarzy gminnych, mogą być pozostawione i nadal na swoich posadach lub inne posady pisarskie uzyskać, winny jednak do trzech lat, od wejścia w życie niniejszej ustawy, złożyć dowód uzyskanego świadectwa uzdolnienia albo uwolnienia od egzaminu. (Art. I. i VII.)

Art. XI.

Ustawa niniejsza wchodzi w życie w sześć miesięcy po jej ogłoszeniu w dzienniku ustaw i rozporządzeń krajowych.

Art. XII.

Wykonanie tej ustawy poruczam Mojemu Ministrowi spraw wewnętrznych.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

Aleg. 137.

Sprawozdanie

Komisyi prawniczej o wniosku posła Teliszewskiego dotyczącego reformy ustawodawstwa o sądowem postępowaniu w sprawach niespornych, uwolnienia spadków wartości niżej 500 zł. od opłaty należytości prawnych i uskutecznienia wpisów do ksiąg gruntowych z urzędu bez wszelkich opłat.

Wysoki Sejmie!

Uchwałą z d. 28. października 1889. L. 733. Wysoki Sejm przekazał komisyi prawniczej wniosek posła Teliszewskiego następującej treści:

Wzywa się c. k. Rząd:

1. by jak najrychlej w drodze ustawodawczej postarał się o wprowadzenie nowej ustawy o postępowaniu niespornem, w szczególności zaś o postępowaniu spadkowem, któreby i celowi swojemu i teraźniejszym potrzebom ludności naszego kraju bardziej odpowiadało i aby było mniej kosztowne od postępowania dzisiejszego;

2. by, zanim postępowanie spadkowe zreformowanem zostanie, postarał się o to, ażeby wszystkie spadki, których czysta wartość sumy 500 zł. nie przewyższa, a które przechodzą z rodziców na dzieci lub odwrotnie, albo też na krewnych aż do czwartego stopnia, wolne były od opłaty wszelkich należytości prawnych;

3. by w sprawach, gdzie czysta wartość spadku nie przewyższa sumy 2.000 zł., c. k. sądy bez żądania od stron dotyczących podań i odpisów dokumentów, zarządzały z urzędu bez wszelkiej opłaty wpisy do ksiąg gruntowych na podstawie dokumentów znajdujących się w aktach sądowych, albo, gdyby takich dokumentów w aktach nie było, to na podstawie dokumentów mających się sądowi przez strony w krótkiej drodze dostarczyć.

Wniosek ten obejmuje trzy sprawy zupełnie odrębne, nie zostające w ścisłym związku między sobą.

Co do sprawy ustępem 2) powyższego wniosku objętej, to zupełnie analogiczny, tylko szerszy, dalej idący wniosek posła Abrahamowicza znajduje się w komisyi podatkowej, która załatwiając ten wniosek, uwzględni także i wniosek posła Teliszewskiego, tu wyżej pod ustępem 2. przedstawiony.

Tak samo co do ust. 3. wniosku powyższego, znajduje się analogiczny wniosek posła Torosiewicza w komisyi, który z uwzględnieniem wniosku posła Teliszewskiego, osobnem sprawozdaniem będzie załatwionym.

Niniejszem sprawozdaniem komisya prawnicza zajmuje się tylko ustępem 1. wniosku posła Teliszewskiego, odnoszącym się do reformy postępowania sądowego w sprawach niespornych.

Od roku 1866. Wysoki Sejm bezustannie upomina się o reformę postępowania sądowego w sprawach niespornych, bezustannie przedstawia c. k. rządowi naglącą potrzebę tych reform, ale wszystko to zostało dotąd bez skutku.

Ta dotychczasowa bezskuteczność rezolucyj sejmowych, wzywających Wys. Rząd do przeprowadzenia potrzebnych reform, spowodowała Wysoki Sejm, że na wniosek komisyi prawniczej porzucił drogę uchwalania takich rezolucyj i uchwałą z d. 19. stycznia 1888. L. 1420 polecił Wydziałowi krajowemu.:

a) ażeby w sposób odpowiedni zbadał potrzebę reformy postępowania sądowego w sprawach niespornych, a zwłaszcza w sprawach opiekuńczych; tudzież

b) ażeby na najbliższej sesyi sejmowej przedstawił zasady, mające służyć za podstawę do ustawy o postępowaniu sądowem w sprawach niespornych dla naszego kraju, o której wniesienie w drodze konstytucyjnej należałoby wezwać c. k. rząd.

Więc Wysoki Sejm nie chce już poprzestać na ogólnikowem twierdzeniu potrzeby reformy, lecz chce to swoje twierdzenie faktami stwierdzić i zarazem wskazać c. k. rządowi zasady i kierunek, w jakim taka reforma dla naszego kraju mogłaby być pożądaną.

Komisya sądzi, że ta droga prędzej do celu doprowadzi, aniżeli ogólnikowe wezwania do c. k. rządu i że na tej drodze wytrwać należy.

Wydział krajowy pracę we wskazanym kierunku rozpoczął i przygotowania dość daleko doprowadził tak, że na przyszłej sesyi sejmowej z wnioskami będzie mógł wystąpić.

Nie możemy tedy doradzać uchwalenia projektowanej przez wnioskodawcę rezolucyi, ale sądzimy, że należy pracę Wydziału kraj. przyspieszyć tak, aby plan uchwałą sejmową z d. 19. stycznia 1888. L. 1420 wytknięty, na następującej sesyi mógł być zrealizowany.

Dlatego wnosi komisya prawnicza:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, by uchwałę sejmową z d. 19. stycznia 1888. L. 1420 jak najspieszniej wykonał i wnioski swoje co do reformy sądowego postępowania w sprawach niespornych, na następującej sesyi sejmowej przedłożył.

Lwów dnia 6. listopada 1889.

Przewodniczący:

Zoll w. r.

Sprawozdawca:

Fruchtmann w. r.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

L. S. 1.161

Alleg. 138.

Sprawozdanie

komisyi prawniczej o wniosku Wydziału krajowego na petycye Wydziałów powiatowych w Rawie ruskiej, w Cieszanowie i w Sokalu, tudzież petycyę Rady gminnej w Rawie ruskiej, o ustanowienie dla okolicy tej nowego c. k. sądu obwodowego z siedzibą w Rawie ruskiej.

Wysoki Sejmie!

Na udzielone sobie uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 4. stycznia 1888, l. s. 408. petycye Wydziałów powiatowych w Rawie ruskiej, w Cieszanowie i w Sokalu, tudzież petycyę Rady gminnej w Rawie ruskiej, o ustanowienie dla okolicy tamtejszej nowego c. k. sądu kolegialnego I. instancyi z siedzibą w Rawie ruskiej, przeprowadził Wydział krajowy potrzebne dochodzenia, których wynik jest zestawiony w sprawozdaniu Wydziału krajowego z dnia 23. października 1889, l. W. kr. 41,201/89.

Wedle wyniku tego za ustanowieniem nowego c. k. sądu obwodowego z siedzibą w Rawie ruskiej oświadczyły się tylko reprezentacye powiatowe w Rawie ruskiej i w Cieszanowie, zgodnie z życzeniami reprezentacyj gminnych w tych powiatach, zaś reprezentacye powiatowe w Sokalu i w Żółkwi, zgodnie z życzeniem przeważnej części reprezentacyj gminnych w tych powiatach, wniosły przeciwne oświadczenia tak, iż zamiast ośmiu c. k. sądów powiatowych, mianowicie: rawskiego, niemirowskiego, uhnowskiego, cieszanowskiego, lubaczowskiego, sokalskiego, bełzkiego i mosteńskiego, obejmujących obszar 76.49 mil kwadratowych z 255,907 mieszkańcami, jak projektowano w powołanych petycyach, tylko pięć pierwej wymienionych c. k. sądów powiatowych obejmujących obszar 44·82 mil kwadratowych z 153,489 mieszkańcami, mogłoby wejść do okręgu zaprojektowanego trybunału I. instancyi w Rawie ruskiej.

Wobec tego stanu rzeczy komisya prawnicza, zgodnie z przekazanem sobie uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 30. październiku 1889, l. s. 876 wyżej powołanem sprawozdaniem Wydziału krajowego jest zdania, iż Wysoki Sejm powinien wprawdzie z całą stanowczością pozostać przy objawionem uchwałą swoją z dnia 15. lutego 1873 życzeniu, aby każdy z dawniejszych obwodów kraju naszego, zatem też i dawniejszy obwód żółkiewski, posiadał jeden trybunał I. instancyi z zupełną kompetencyą w sprawach cywilnych i karnych, zwłaszcza iż do trwających dotąd powodów uchwały tej przybywa z każdym rokiem zwiększenie czynności sądowych, na razie jednak sprawę ustanowienia nowego trybunału I. instancyi dla byłego obwodu żółkiewskiego z siedzibą w Rawie ruskiej z powodu braku porozumienia między reprezentacyami mieszkańców obwodu tego nie może uważać za dojrzałą do tego stopnia, by już teraz z widokiem na skutek popierać wyżej powołane

petycye, zwłaszcza gdy najmniejszy z dotychczas istniejących c. k. sądów kolegialnych w Galicyi, c. k. sąd obwodowy w Sanoku, obejmuje 76.5 mil kwadratowych z 242,870 mieszkańcami, i gdy z mocy uchwał Wysokiego Sejmu z dnia 4. maja 1875, z dnia 20. lipca 1880 i z dnia 6. października 1882, czekają jeszcze na otwarcie nowych trybunałów I. instancyi miasta Czortków i Stryj zaczem wnosi:

Wysoki Sejm uchwalić raczy:

Sejm Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, pozostając zresztą w zupełności przy uchwale swej z dnia 15. lutego 1873, nad petycyami Wydziałów powiatowych w Rawie ruskiej, w Cieszanowie i w Sokalu, tudzież nad petycyą rady gminnej miasta Rawa ruska o utworzenie nowego trybunału I. instancyi z siedzibą w Rawie ruskiej, na teraz przechodzi do porządku dziennego.

Lwów dnia 6. listopada 1889.

Przewodniczący:

Zoll w. r.

Sprawozdawca:

Rożankowsi w. r.

L. s. 1.103/89.

Alleg. 139.

Sprawozdanie

sejmowej komisyi przemysłowej o sprawozdaniu Wydziału krajowego z czynności w zakresie przemysłu krajowego. (Część II. sprawy szkół przemysłowych).

Wysoki Sejmie!

Sejmowa komisya przemysłowa, której Wysoki Sejm uchwałą z dnia 17. października b. r. przekazał sprawozdanie Wydziału krajowego z czynności w zakresie przemysłu, wraz z dołączonem doń sprawozdaniem krajowej komisyi przemysłowej, przedłożyła już Wysokiemu Sejmowi sprawozdanie swoje odnoszące się do stypendyów dla młodzieży, kształcącej się w zawodach przemysłowych, zasiłków i pożyczek na podniesienie różnych gałęzi przemysłu, tudzież do stanu stałego funduszu przemysłowego. Niniejszem zaś sprawozdaniem obejmuje komisya sprawy szkół przemysłowych tak uzupełniających wieczornych szkół dla terminatorów, jak i szkół zawodowych i warsztatów wzorowych.

Komisya przemysłowa zaznacza przedewszystkiem ze szczerem zadowoleniem, że oba te działy szkolnictwa przemysłowego w czasie, do którego sprawozdanie się odnosi, poczyniły pewne postępy tak pod względem pomnożenia ich liczby jak i co do warunków podniesienia wewnętrznej ich wartości i użyteczności. Krajowa komisya przemysłowa działa w sprawie szkół przemysłowych według programu, który sobie zaraz po swej reorganizacyi wytknęła — a w działaniu tem widoczny jest pewien system, świadomość celów i środków działania, a zarazem i świadomość niemałych jeszcze wad i niedostatków w dotychczasowej organizacyi. Wszelkiego uznania godna szczerość, z jaką krajowa komisya przemysłowa w swem sprawozdaniu te wady i niedostatki odsłania i równoczesne wskazanie niektórych środków ku ich usunięciu, obudza nadzieję, że przynajmniej najdotkliwsze z tych wad wkrótce znikną i że nasze szkolnictwo przemysłowe wejdzie na tory coraz pomyślniejszego rozwoju, ku czemu już krajowa komisya przemysłowa odpowiednie wstępne działanie rozpoczęła.

Nie ulega wątpliwości, iż jedną z ważnych przeszkód rozwinięcia i udoskonalenia tych szkół, są niedostateczne zasoby materyalne, jakiemi się na ten cel rozporządza. Szkoły

przemysłowe, jeżeli mają skutecznie działac, oprócz zwykłych wydatków szkolnych na lokal i utrzymanie jego, na honorarya dla nauczycieli i t. p. wymagają jeszcze znacznego wydatku na zbiory naukowe, wzory, modele, warsztaty i t. p. a wobec tego, iż uczniowie ich należą przeważnie do klasy bardzo niezamożnej, muszą też szkoły same znaczniejsze czynić wydatki na środki naukowe dla uczniów. Wysoki Sejm ofiarnie zawsze uchwalał kwoty na ten cel potrzebne, co jednak ma bardzo naturalne granice najprzód w obecnych finansowych zasobach kraju a następnie i w tej okoliczności, że nie można dla coraz większego ulepszania szkół już istniejących, zaniedbywać zakładania nowych szkół tam, gdzie one mogą się przyczynić do rozwinięcia istniejącego lub ratowania i wmocnienia upadającego przemysłu. Że zaś skarb państwa w wydatkach na szkoły przemysłowe w naszym kraju był dotąd do najwyższego stopnia oszczędnym, tak iż cała działalność w tym kierunku do niedawna opierała się wyłącznie, a teraz jeszcze opiera się w największej części o własne zasoby finansowe kraju, — że ta oszczędność rażąco odbija od hojności, z jaką skarb państwa w innych prowincyach zasila szkoły przemysłowe, co niejednokrotnie już cyfrowo udowodniono, przeto najzupełniej są uzasadnione i uprawnione starania Wydziału krajowego i krajowej komisyi dla spraw przemysłowych o uzyskanie ze skarbu państwa znaczniejszych zasiłków dla naszych szkół przemysłowych. Usiłowania te zostały dotąd tylko bardzo skromnym skutkiem uwieńczone, skoro w budżecie państwa na r. 1889 na szkoły przemysłowe w całem państwie przeznaczono sumę 1,978.000 zł. a więc bez mała 2 miliony, z czego zaś na Galicyę wypada tylko 76.000 zł. Skutkiem tego wniosła krajowa komisya przemysłowa do c. k ministerstwa oświaty w roku bieżącym dwa gruntownie i bardzo dobrze opracowane memoryały, w których szczegółowo wykazuje potrzeby każdej szkoły, wydatki ponoszone przez kraj i przez czynniki miejscowe, i domaga się w jednym memoryale znacznego podwyższenia zasiłku ze skarbu państwa dla szkół przemysłowych uzupełniających, w drugim zaś dla szkół zawodowych przemysłowych, warsztatów wzorowych, ogólnych szkół rysunkowych i muzeów przemysłowych, tudzież na stypendya przemysłowe. Wiadomo także, że i Koło polskie w Wiedniu czyniło w tym kierunku starania bezpośrednio u rządu. Jaki skutek starania te odniosły, okaże się dopiero, gdy rządowy preliminarz budżetu państwa na r. 1890 będzie ogłoszony; wszakże sejmowa komisya przemysłowa, uznając najzupełniej uzasadnienie wszystkich żądań, zawartych we wspomnianych wyżej memoryałach krajowej komisyi dla spraw przemysłowych, sądzi, że w interesie sprawy jest, ażeby Wysoki Sejm żadania te swoją powagą poparł i w ten sposób większy im dał nacisk. W tym też celu wnosi komisya rezolucyę, pomiędzy wnioskami pod l. 2 zamieszczoną.

Szkoły przemyłowe uzupełniające, czyli szkoły wieczorne dla terminatorów, w ostatnim roku wzrosły liczebnie więcej, niż w latach poprzednich. Krajowa komisya przemysłowa ułożyła jeszcze przed rokiem zasady organizacyi tych szkół, a obecnie wydała je w drugiem, poprawnem wydaniu, zmienionem o tyle, o ile doświadczenie potrzebę tych zmian wykazało. Te zasady organizacyi rozesłała komisya do licznych miast i miasteczek w kraju wraz z odezwą, zachęcającą te gminy do zakładania takich szkół a zarazem rozpoczęła starania, aby w myśl uchwały Wysokiego Sejmu szkoły takie przedewszystkiem i co rychlej powstały w miastach, w których zwinięto męskie szkoły wydziałowe. Usiłowania te nie pozostały bez skutku, skoro do 14 szkół uzupełniających, subwencyonowanych z funduszu krajowego, jakie w roku zeszłym istniały, przybywają obecnie, lub w najbliższej przyszłości przybędą szkoły takie w Bochni, Gorlicach, Jaśle, Sanoku, Starym-Sączu, Wadowicach i Żółkwi, zaś toczą się rokowania o założenie szkół takich w Gródku, Myślenicach, Samborze, Śniatynie, Wieliczce i Wilamowicach. Będzie zatem w r. 1890 czynnych 21, a licząc i niesubwencyonowaną przez kraj a wyłącznie z własnych zasobów gminy miasta Lwowa utrzymywaną szkołę lwowską, 22 szkół uzupełniających przemysłowych — a liczba ta, jeżeli wspomniane wyżej rokowania pomyślny uwieńczy skutek, powinna już wkrótce urość do 28. Wzrosła też i frekwencya tych szkół —

a dzięki skromnemu zasiłkowi, przyznanemu im ze skarbu państwa na rok bieżący, zostały one zaopatrzone w środki naukowe o tyle przynajmniej, ażeby najbardziej w tym względzie naglące potrzeby zaspokoić.

Jako jeden z głównych braków, stojących na przeszkodzie pomyślnemu tych szkół rozwojowi, podniosła sejmowa komisya przemysłowa już w pierwszem swem sprawozdaniu z r. 1888 brak fachowo wykształconych nauczycieli rysunków, którzyby i metodę tej nauki dobrze znali i specyalnie z przemysłowemi rysunkami dostatecznie byli obznajomieni. Praktyka bowiem stwierdziła, co łatwem było do przewidzenia, że nauczyciel, choćby sam był nawet bardzo dobrym rysownikiem, jeżeli nie włada dobrą metodą i nie zna szczegółowych wymagań nauki rysunków w szkołach przemysłowych, żadną miarą nauki tej z pomyślnym, praktycznym skutkiem udzielać nie zdoła. Ku usunięciu tego braku służy 5-miesięczny metodyczny kurs nauki rysunków przemysłowych w wyższej szkole przemysłowej w Krakowie, już po raz drugi urządzony a przeznaczony dla nauczycieli przemysłowych szkół uzupełniających. Dzięki niezmordowanej pracy i znajomości przedmiotu kierowników tego kursu i przy uznanej przez dyrekcyę wielkiej gorliwości jego uczestników, wyniki kursu są nadzwyczaj pomyślne. Podnosi to kilkakrotnie prof. Franke, członek krajowej komisyi przemysłowej, w sprawozdaniach swoich z inspekcyi szkół uzupełniających i stwierdza, iż we wszystkich tych szkołach, których nauczyciele na ten kurs uczęszczali, nauka rysunków znacznie się podniosła. Nie mniej pomyślnych wyników oczekiwać można po wydawnictwie metodycznych wzorów do nauki rysunków, na co Wysoki Sejm w roku zeszłym odpowiednią kwotę w budżet wstawił. Wzorów tych wyszedł właśnie tymi dniami zeszyt pierwszy, ułożony przez znakomitego znawcę tego przedmiotu, dyrektora wyższej szkoły przemysłowej w Krakowie p. Rottera. Przy pomocy wybornych tych wzorów nauka rysunków przemysłowych, która w tych szkołach pierwsze zajmuje miejsce, może być ze znacznie lepszym niż dotąd skutkiem udzielana.

Byłoby bardzo do życzenia, ażeby również baczną uwagę jak na rysunki, zwrócono na drugi, nie mniej ważny przedmiot nauki w tych szkołach, t. j. na rachunki, czego w szkołach tych nie można uczyć według zwykłego szablonu, ale zastosować trzeba naukę do potrzeb przemysłu w ogóle i do specyalnych potrzeb zastąpionych w szkole rękodzieł. Sejmowa komisya przemysłowa uznała potrzebę zwrócenia na to uwagi, wiadomo jej bowiem z doświadczenia, że przedmiot ten bywa zaniedbany a nauka jego nie odpowiada charakterowi i celowi tych szkół.

Dalszy środek ku podniesieniu wyników nauki w tych szkołach, już w pierwszem sprawozdaniu sejmowej komisyi przemysłowej zalecony, a przez Wysoki Sejm osobną uchwałą uznany, wszedł już także w życie, a mianowicie fachowa inspekcya szkół uzupełniających. Zarówno bowiem rząd wyznaczył inspektorów dla tych szkół, którym udziela zasiłku, jak i krajowa komisya przemysłowa korzysta ze znakomitej fachowej znajomości przedmiotu i ofiarnej gorliwości prof. Frankego, poruczając mu inspekcyę tych szkół. Pomyślny wynik tej inspekcyi objawia się nietylko w udzielaniu nauczycielom odpowiednich wskazówek, ale i w tem także, że jak np. Brzeżanach, gdzie uzupełniająca szkoła przemysłowa była w stanie możliwie najgorszym, w skutek interwencyi prof. Frankego zarząd szkoły uległ zupełnej reorganizacyi, zajęcie się szkołą ze strony miejscowych czynników znacznie się ożywiło, a dawny kierownik szkoły ustąpił miejsca nowemu, bardziej odpowiedniemu.

O wiele trudniejsze zadanie ma krajowa komisya przemysłowa z zawodowemi szkołami przemysłowemi i wzorowemi warsztatami. Tu bowiem nie ma tak, jak dla uzupełniających szkół przemysłowych, dróg już utartych, tu trzeba zupełnie nowe torować drogi, organizacyę każdego zakładu stosować do warunków miejscowych i do potrzeb tej gałęzi przemysłu, której zakład ma służyć, a obok zawodowej instrukcyi technicznej baczną zwracać uwagę na stronę handlową i na stosunek wzorowego warsztatu do spółki produkcyjnej, jaka za-

zwyczaj obok warsztatu istnieje i dostarcza mu materyału surowego. Wobec tych trudności nic dziwnego, że w tych szkołach objawiają się liczne strony ujemne. Już w sprawozdaniu swem z r. 1888 sejmowa komisya przemysłowa silny położyła nacisk na konieczność nadania tym szkołom praktycznego przedewszystkiem kierunku. Ten zaś kierunek praktyczny polega nietylko w tem, żeby uczniowie zawładnęli całkowicie techniką swojej gałęzi przemysłu, zapoznali się z materyałem i sposobem jego przysposobienia, z ulepszonemi narzędziami i sposobem ich użycia, ale też i w tem, żeby im dać znajomość handlowych warunków rękodzieła i kierować ich na tory produkcyi nie zbytkowej ale przedewszystkiem takiej, która szeroki zbyt znajdzie a tem samem zdolną będzie do wyparcia z naszych targów tych wyrobów zagranicznych, za które najwięcej grosza z kraju wychodzi. Rozumie się, że do tych szkół, które przeważnie są przeznaczone dla wyrobów artystycznego przemysłu, nie można stosować bezwzględnie ani zasady wyrobu artykułów szerokiego zbytu, ani też zasady cen ile możności niskich, wszakże do znacznej większości naszych szkół zawodowych, zasady te zastosować można i potrzeba, bacząc przeważnie na praktyczny kierunek szkoły. Nauczyciel, chociażby co do artystycznej strony swego zadania najlepiej wykształcony, jeżeli nie jest całkowicie panem techniki wyrobu, może nawet zepsuć to, czegoby się uczeń drogą prostej empirii u zwykłego majstra nauczył; jeżeli uczniów wprawia głównie w wyroby zbytkowe i przyzwyczaja do wygórowanych cen w takich szkołach, w których to charakterowi danej gałęzi przemysłu nie odpowiada, działa wręcz szkodliwie; jeżeli o handlowej stronie przemysłu swego nie ma dostatecznego pojęcia a w stosunkach z publicznością, która w szkole wyroby zamawia lub kupuje, ten brak zdradza, podkopać może zaufanie do szkoły. Wystarczy kilka źle, lub nie na termin, lub nawet wcale nie wykonanych zamówień, kilka wypadków postawienia ceny tak wygórowanej, iż widoczne jest z tego nieumiejętne obliczenie, ażeby zakład na czas dłuższy w szerokich kołach zdyskredytować, a co gorsza, przy powszechnej u nas skłonności do generalizowania faktów, całej sprawie fachowych szkół przemysłowych i wzorowych warsztatów wielce zaszkodzić. Już ten wzgląd wystarcza, aby przekonać, iż nietylko przy wyborze kierowników tych szkół jak największej potrzeba ostrożności, ale że nie mniej jest koniecznem rozciągnięcie nad szkołami temi ciągłego, fachowego nadzoru. Ale zachodzi tu jeszcze inna okoliczność. Szkoły zawodowe i warsztaty wzorowe albo same zakupują materyał i same sprzedają swoje wyroby, albo też otrzymują materyał od istniejących obok nich spółek produkcyjnych i robią na ich rachunek. Kierownik szkoły jest zatem pośrednikiem w pierwszym wypadku między szkołą a publicznością, w drugim między szkołą a spółką, w obu zaś staje się kupcem nie na swój rachunek. W takim zaś stosunku niewątpliwie zaufanie publiczne zależy nietylko od indywidualności kierownika, ale także od stopnia fachowej kontroli, jaka nad szkołą i kierownikiem jest rozciągnięta. Im bardziej ścisłą, dokładną i regularną jest ta kontrola, tem pewniej unikną kierownicy podejrzeń i zarzutów, tem większem zaufaniem darzyć będą szkołę, koła interesowane i ogół publiczności. Również i na to baczną zwrócić należy uwagę, żeby kierownicy tych szkół, które są poświęcone przemysłowi, mającemu charakter przemysłu domowego, starali się nie zatracać rodzimego charakteru motywów.

Że krajowa komisya przemysłowa czuje potrzebę roformy tych szkół i wzmocnienia nadzoru nad niemi, dowodzi najlepiej załącznik XII. do jej sprawozdania, w którym omawiając sprawę nadania tym szkołom prawa wydawania świadectw uzdolnienia przemysłowego, sama wytyka wielkie i liczne ich braki a nawet ogólne do wszystkich zwraca pytanie „czy te szkoły kształcą uczniów do praktycznego wykonywania zawodu w sposób należyty?“ — i wyraża potrzebę przedsięwzięcia na miejscu ścisłego badania w tym względzie. W samem zaś sprawozdaniu (str. 9). oświadcza, iż „uznała za potrzebne przyprowadzić do skutku ogólną rewizyę urządzenia szkół zawodowych i warsztatów wzorowych, zostających pod opieką kraju“ i zapowiada, że gdy w pierwszym roku istnienia zajęła się prze-

ważnie poprawą organizacyi przemysłowych szkół uzupełniających, obecnie z kolei przystąpi do drugiej części swego zadania t. j. do reorganizacyi i poprawienia stosunków szkół zawodowych i warsztatów wzorowych. Sejmowa komisya przemysłowa wita tę zapowiedź z zupełnem uznaniem, nie wątpiąc, że te zamierzone prace komisyi krajowej po odpowiednim czasie pomyślny wydadzą skutek. Sądzi jednak, że zaprowadzenie stałej zawodowej inspekcyi nad temi zakładami powinno ile możności zaraz nastąpić, co pracom nad reorganizacyą szkół nie tylko nie przeszkodzi ale przeciwnie będzie im bardzo pomocnem; fachowi inspektorowie bowiem będą mogli najdokładniejszych udzielić wskazówek co do obecnych braków tych szkół a zarazem wpłynąć na usunięcie tych przynajmniej wad, które na razie usunąć się dadzą, zanim nastąpi zamierzona reorganizacya. Zaprowadzenie takiego nadzoru może nie będzie bez trudności, ale trudności te pokonać się dadzą, skoro już w każdej z gałęzi przemysłu, dla których szkoły te istnieją, są wyrobione siły fachowe, z których możnaby w celach nadzoru tego korzystać. Skoro zaś w szkołach przemysłowych uzupełniających już w krótkim czasie objawiły się pomyślne tej inspekcyi skutki, to środek ten doświadczeniem już wypróbowany, powinien się nie mniej skutecznym okazać na polu szkół zawodowych i wzorowych warsztatów.

Sejmowej komisyi przemysłowej wiadomo, iż komisya budżetowa uchwaliła i zamierza wnieść do Sejmu odnoszącą się do tej sprawy rezolucyę. Że zaś sejmowa komisya przemysłowa z tą rezolucyą zupełnie się zgadza a sądzi, iż łączne traktowanie tego przedmiotu jest użyteczniejszem i właściwszem, przeto pozwala sobie rezolucyę komisyi budżetowej do swoich wniosków wcielić i Wysokiemu Sejmowi do przyjęcia zalecić (wniosek 3.).

Warsztat naukowy tkacki w Krośnie został w myśl uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 19. października 1888 zreorganizowany i przekształcony na fachową szkołę tkacką, połączoną z zakładem do wybijania kartonów dla wyrobu tkanin wzorzystych i z pracownią dla wyrobu poprawnej konstrukcyi krosien. Po zorganizowaniu szkoły rozesłała krajowa komisya przemysłowa do kierowników wzorowych warsztatów tkackich okólnik, w którym daje im wskazówki, w jaki sposób postąpić należy, chcąc korzystać z kartonów, w Krośnie wyrabianych i zaleca im, ażeby starali się stopniowo wyrugować z tkanin wzory obce i zastępować je wzorami o motywach ludowych lub narodowych. Jest też w sprawie podniesienia tkactwa zdobyczą wielkiej doniosłości, iż po długich próbach i doświadczeniach, czynionych w Korczynie i Glinianach, udało się inżynierowi Gruszeckiemu skonstruować warsztat tkacki, który wraz z nasadzeniem nicielnicy lub maszyny Jaquarda do deseniowania tkanin, może się zmieścić w zwykłej chacie włościańskiej. W ten sposób umożliwiono wprowadzenie poprawnych krosien do niskich chat naszych tkaczy, co dotychczas było w wielu razach niemożliwem.

Do wzorowych warsztatów tkackich w Błażowej, Korczynie, Kosowie, Krośnie i Wilamowicach, przybywa obecnie wzorowy warsztat w Glinianach, przez tamtejsze towarzystwo tkackie założony a przez kraj subwencyonowany, dalej takiż warsztat w Łańcucie, co do którego rokowania z miejscowymi czynnikami w ostatnich właśnie dniach do pomyślnego skutku doprowadzone zostały. Zamierzone jest dalej zaprowadzenie wzorowych warsztatów tkackich w Borszczowie, Rychwałdzie, Horodence, Rabce i Grzymałowie. Co do pierwszych czterech rokowania są w toku i jest możliwem, iż jeszcze w roku 1890 wejdą one w życie. Co do warsztatu w Grzymałowie, założenie jego jest wątpliwem a z pewnością powiedzieć można, iż w roku 1890 nie będzie otwartym.

Krajowa komisya przemysłowa zajęła się ważną sprawą uregulowania stosunku spółek tkackich do warsztatów wzorowych i do ich instruktorów w sposób, zabezpieczający od wyzyskiwania szkoły przez spółkę albo spółki przez instruktora, ku czemu podstawę właściwą daje opinia p. Gruszeckiego, po zwidzeniu kilku warsztatów i spółek złożona. Sejmowa komisya przemysłowa nie wątpi, że krajowa komisya i Wydział krajowy tą dla wzorowych warsztatów tkackich arcyżywotną sprawą zajmą się z całą energią.

Uchwale Wysokiego Sejmu z dnia 19. października 1888 w sprawie stanisławowskiej szkoły stolarskiej stało się zadość w ten sposób, iż szkoła ta została obecnie odłączona od tamtejszej szkoły przemysłowej uzupełniającej. Według opinii samejże krajowej komisyi przemysłowej wymaga ta szkoła reformy, nauka bowiem nie odbywa się w niej dosyć systematycznie i z praktycznym pożytkiem. W stanie innych szkół i warsztatów wzorowych dla wyrobów z drzewa nie zaszła żadna ważniejsza zmiana; zapisać tylko należy, że rokowania o zaprowadzenie w Grybowie wzorowego warsztatu bednarskiego o tyle postąpiły, iż jest wszelka nadzieja wprowadzenia go w życie w r. 1890. Co do szkoły przemysłu drzewnego w Zakopanem, utrzymywanej przez rząd a subwencyonowanej przez kraj, sejmowa komisya przemysłowa zgadza się z zapatrywaniem komisyi krajowej, która oświadczyła się przeciwko zaprowadzeniu w tej szkole nauki nowych dwóch gałęzi przemysłu t. j. bednarstwa i kołodziejstwa, ponieważ centralizowanie w jednej szkole nauki zbyt różnorodnych rękodzieł, nigdy dla szkoły korzystnem być nie może Zgadza się też z krajową komisyą i z Wydziałem krajowym na potrzebę założenia we wschodnio-południowej części kraju obfitującej w drzewo n. p. w Kołomyi lub Kosowie, drugiej szkoły państwowej dla wyrobów z drzewa na wzór zakopańskiej i w tym celu zgodnie z wnioskiem Wydziału krajowego zamieszcza w szeregu swych wniosków odpowiednią rezolucyę (rezolucya 4).

Uchwała Wysokiego Sejmu z d. 19. października 1888 o reorganizacyi warsztatu wzorowego dla garncarstwa w Toustem, dotąd nie została wykonana, a to głównie skutkiem miejscowych nieporozumień. Reorganizacya ta jednak jest konieczną, jeżeli zakład ma praktyczniej celowi swemu odpowiadać. Również i szkoła garncarska w Kołomyi, wymaga reformy. W tym celu jednemu z odznaczających się uczniów wyższej szkoły przemysłowej w Krakowie udzielono stependyum dla kształcenia się w keramice, w nadziei, iż będzie go można potem z korzyścią użyć w szkole kołomyjskiej. Wzorowy warsztat garncarski w Porębie stara się krajowa komisya zwrócić głównie ku produkcyi naczyń kamionkowych i felcowanych dachówek. Jeżeli zakład ten rozwinie te dwie gałęzie keramicznego przemysłu i kształcić będzie dla nich dobrych przodowników i robotników, odda tem większe przez to usługi krajowi, że kamionkowe naczynia były dotąd sprowadzane z poza kraju, przeważnie z Prus, zaś felcowane dachówki zastąpić mogą sprowadzane także z poza kraju kruszcowe materyały do krycia dachów, a skutkiem swej taniości mogą dotrzeć łatwo do najmniejszych miasteczek, a z czasem może i do wsi i w ten sposób zwiększyć ochronę kraju od klęsk pożarnych.

W stanie szkół koronkarskich nie zaszła od ostatniego sprawozdania żadna zmiana. Sprawa subwencyonowana szkoły koronkarskiej w Przeworsku poruszona przez krajową komisyę w r. 1888 dotąd nie jest załatwiona.

Prywatnemi staraniami powstały nowe dwie szkoły koszykarskie, w Krukienicach pow. mościskiego i w Jasienicy, pow. myślenickiego. Co do obu krajowa komisya przemysłowa wniosła o udzielenie im zasiłku z funduszów krajowych.

Państwowa szkoła fachowa dla nauki ślusarstwa w Świątnikach rozwija się prawidłowo. Jak na nią oddziała straszna klęska pożaru, która świeżo dotknęła wieś Świątniki, trudno w tej chwili przewidzieć. Sejmowa komisya przemysłowa sądzi jednak, że właśnie z powodu tej klęski należy przyspieszyć to wszystko, co dla podniesienia tej szkoły potrzebne i w tym celu zgodnie z wnioskami Wydziału krajowego zaleca Wysokiemu Sejmowi do przyjęcia rezolucyę w sprawie wystawienia budynku dla tej szkoły (wniosek 5.), co jest nagląco potrzebnem, tudzież w sprawie zasiłku na budowę drogi ze Świątnik do rządowego gościńca krakowsko-wiedeńskiego w Mogilanach (wniosek 6.), gdyż niesłychanie lichy stan komunikacyi Świątnik z Krakowem w wysokim stopniu utrudnia przewóz, z jednej strony węgla kamiennego

i surowego żelaza, a z drugiej strony gotowego wyrobu, a tem samem staje na przeszkodzie pomyślnemu rozwojowi przemysłu świątnickiego

Pokrewny temu przemysł kowalski, od wieków istniejący w Sułkowicach, wsi powiatu myślenickiego, nie mniej od ślusarstwa świątnickiego zasługuje na poparcie. Był on niegdyś bardzo wysoko rozwinięty, później skutkiem zmienionych stosunków dobrobyt kowali sułkowickich podupadł. Mimo to jednak, w samych Sułkowicach i w sąsiednich wsiach pracuje około 1000 kowali, których wyroby powszechnie jako wyborne są uznane. Zadziwiającą jest pracowitość i zręczność tego ludu i wielka rozmaitość jego ręcznych wyrobów. Potrzebują jednak sułkowiccy kowale organizacyi, któraby ich wyzwoliła z rąk wyzyskiwaczy, dostarczała im dobrego a taniego surowego materyału, zapewniła i uregulowała zbyt; potrzebują zawodowej nauki, któraby ich uwolniła z więzów rutyny, zapoznała z ulepszonemi narzędziami i sposobem ich użycia i dozwoliła im postępować naprzód odpowiednio do nowszych wymagań. Do nsunięcia pierwszego z tych braków uczyniono pierwszy najważniejszy krok, gdy z inicyatywy krajowej komisyi dla spraw przemysłowych i przy pomocy związku stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych, zorganizowano Towarzystwo kowali w Sułkowicach, jako spółkę zarejestrowaną. Kiedy zaś sprawę tę poruszyli polscy członkowie centralnej komisyi dla szkół przemysłowych, wysłało ministerstwo do Sułkowic delegata swego celem zbadania tamtejszych stosunków i podania środków podniesienia tego przemysłu. Delegat ten, obok licznych praktycznych wskazówek, projektował założenie wielkiej fabryki. Krajowa komisya przemysłowa, której projekt ten do zaopiniowania oddano, stanowczo przeciw temu się oświadczyła, obawiając się, że ta przemiana tamtejszego rękodzielniczego przemysłu w fabryczny, osłabiłaby dotychczasową bogatą różnorodność wyrobów, a powtóre przemieniłaby niezależnych dotąd rękodzielników w fabrycznych robotników i zniweczyła ich dotychczasową niezależność, co w żadnym razie pożądanem być nie może. Natomiast uznała krajowa komisya potrzebę założenia w Sułkowicach zawodowej szkoły, albo przynajmniej wzorowego warsztatu, zaopatrzonego w niezbędne dla podniesienia tego przemysłu nowe maszyny, przybory i narzędzia, któryby tamtejszych kowali w udoskonalonej technice kształcił, a tem samem podniósł ich siłę produkcyjną Sejmowa komisya przemysłowa, podzielając w zupełności to zapatrywanie krajowej komisyi, zaleca zarazem Wysokiemu Sejmowi do przyjęcia rezolucyę zgodną z wnioskiem Wydziału krajowego, a upoważniającą Wydział do przyrzeczenia zasiłku z funduszów krajowych w kwocie 5000 zł. na wystawienie budynku dla wzorowego warsztatu kowalskiego w Sułkowicach, jeżeli rząd go wprowadzi w życie jako zakład państwowy (wniosek 7.). Ofiara taka ze strony kraju jest konieczną, w razie bowiem jej przyjęcia łatwiej da się rząd nakłonić do poniesienia wydatku ze skarbu państwa na konieczną dla Sułkowic szkołę.

Dla pomyślnego rozwoju szkół fachowych i warsztatów wzorowych jest bardzo pożądanem, aby ile możności wszędzie obok takiego zakładu istniała spółka produkcyjna dla tej gałęzi przemysłu, któ.ej zakład naucza. Ażeby zakładanie tych spółek ułatwić, krajowa komisya przemysłowa uchwaliła i rozesłała ułożony przez Wydział Związku stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych projekt wzorowego statutu dla takich spółek. Obecnie zaś dokonała komisya rewizyi tego statutu, usunęła usterki, jakie się doń zakradły i tak poprawiony statut rozesłała jako wzorowy do istniejących już spółek i używać go będzie przy zawiązywaniu innych.

W sprawie uzyskania dla fachowych szkół przemysłowych prawa wydawania świadectw uzdolnienia przemysłowego, w myśl uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 11. stycznia 1888 — krajowa komisya przemysłowa przedłożyła Wydziałowi krajowemu memoryał, w którym wypowiada opinię: 1. że dla szkół tkactwa, koronkarstwa, koszykarstwa i robót kobiecych nie zachodzi potrzeba starania się o to prawo, te bowiem rodzaje przemysłu nie wymagają świadectwa uzdolnienia; 2. iż obecnie należy się postarać o to prawo dla szkoły

bednarsko-kołodziejskiej w Kamionce Strumiłowej i dla szkoly ślusarskiej w Świątnikach; 3. iż co do innych szkół fachowych i warsztatów wzorowych ze staraniami o uzyskanie tego prawa należy się wstrzymać, póki nie zostanie dokonaną ich reorganizacya, któraby zapewniała, że kształcić one będą dostatecznie do praktycznego wykonywania zawodu. Sejmowa komisya przemysłowa uznaje słuszność motywów, w sprawozdaniu tem przytoczonych, a w nadziei, że Wydział krajowy łącznie z krajową komisyą postarają się o spełnienie życzenia powyżej co do szkół w Kamionce i Świątnikach wypowiedzianego i w ogóle sprawy tej z oka nie spuszczą, nie widzi potrzeby wnoszenia ponownej w tym względzie rezolucyi.

Uchwałą z dnia 11. stycznia 1888 Wysoki Sejm wezwał rząd, aby szkołę przemysłu artystycznego, dotychczas przez gminę miasta Krakowa utrzymywaną, połączył z c. k. wyższą szkołą przemysłową w Krakowie, o co gmina już także kilkakrotnie się upominała. Rokowania w tym względzie prowadzone nie odniosły dotąd pożądanego skutku. Rząd objawił wprawdzie gotowość uczynienia zadość życzeniu gminy i Wysokiego Sejmu, postawił wszakże jako warunek, żeby z tej przemiany żadne nowe koszta dla skarbu państwa nie wynikły. Znowu objawiła się tu zwykła oszczędność, jaką się kierują władze centralne, ilekroć chodzi o wydatki na podniesienie przemysłu w naszym kraju. Gmina miasta Krakowa nie mogąc brać na siebie nieokreślonych zobowiązań, odpowiedziała oświadczeniem, iż na utrzymanie tej szkoły w razie połączenia jej z wyższą szkołą przemysłową, gotową jest opłacać rocznie 4000 zł. a więc o 1000 zł. więcej, aniżeli obecnie na ten cel wydaje. Gdy skutkiem tego skarb państwa oprócz lokalu w rządowej szkole przemysłowej na utrzymanie szkoły artystycznego przemysłu albo nic albo już tylko nie wieleby opłacał, zdawałoby się przeto, iż powyższe oświadczenie gminy powinno było przyspieszyć pomyślne załatwienie tej sprawy. Do tej chwili jednak nie ma ze strony rządu żadnej w tym względzie odpowiedzi. Że zaś dla rozwoju szkoły artystycznego przemysłu, która zwłaszcza w Krakowie bardzo ważną misyę ma do spełnienia, połączenie jej z wyższą szkołą przemysłową bardzo jest pożądanem, a ponowne ze strony Wysokiego Sejmu przypomnienie rządowi tej sprawy, przyczynić się może do rychłego jej załatwienia, przeto sejmowa komisya przemysłowa wnosi odpowiedną rezolucyę (wniosek 8).

Krajowa stacya keramiczna rozwija się odpowiednio celowi, jaki jej uchwałą Wysokiego Sejmu i statutem wytknięty został. Działa zatem po pierwsze jako zakład naukowy praktyczny, kształcący majstrów i przodowników dla garncarskiego przemysłu — a powtóre jako zakład do badania materyałów surowych, wydawania technicznych orzeczeń i udzielania praktycznych przepisów do fabrykacyi. Stacya w licznych już wypadkach wykazała użyteczność glin, których właściciele gruntów dotychczas na cele przemysłowe nie zużytkowali, przez co daje stacya pośrednio implus do powstania nowych ognisk przemysłu keramicznego, jak n. p. w Morszynie, pow. stryjskiego, gdzie ma powstać fabryka zwykłych wyrobów garncarskich do użytku domowego tudzież majoliki marmurkowej, albo na Kortumówce we Lwowie, gdzie powstaje fabryka felcowanych dachówek, albo na gruntach „kasztelówka“ zwanych we Lwowie, gdzie już powstała fabryka kafli. Nie mniej gorliwie zajmuje się stacya wyrabianiem nowych polew, któreby czy to taniością, czy dobrocią przewyższyły używane dotychczas. I tak sporządził kierownik stacyi nową polewę brunatną kamionkową, wytrzymalszą w ogniu a od zagranicznych znacznie tańszą; drugą polewę kamionkową achatową czarną; półmatową polewę dla kafli, płyt okładzinkowych ściennych i wyrobów ozdobnych; polewę rowkowaną również do ozdobnych wyrobów, obecnie bardzo ulubioną; wreszcie nową, bardzo obszerną seryę polew majolikowych marmurkowych do kafli, któremi możnaby zastąpić używane dotychczas a bardzo kosztowne malowane piece majolikowe. To przykładowe przytoczenie niektórych tylko prac stacyi przekonać powinno o użyteczności tego zakładu, hojnością Wysokiego Sejmu założonego i utrzymywanego.

Uchwałą z dnia 24. stycznia 1889 Wysoki Sejm upoważnił Wydział krajowy do przeprowadzenia rokowań z rządem o założenie stacyi doświadczalnej mechaniczno technologicznej przy lwowskiej szkole politechnicznej. Rokowania te wprawdzie dotąd jeszcze nie są doprowadzone do końca, gdy jednak rząd wysłał prof. Frankego za granicę celem zbadania urządzenia podobnych zakładów i ma już przedłożone jego sprawozdanie z tej podróży, przeto widocznem jest, że rząd sprawy tej z oka nie spuszcza, ale zamierza przystąpić do jej załatwienia. Komisya przeto nie widzi powodu ponawiania zeszłorocznego wniosku swego w tym przedmiocie.

Jak co roku tak i teraz przedłożył Wydział krajowy w swem sprawozdaniu budżet wydatków z funduszu krajowego na cele przemysłowe. Wprawdzie stawianie ostatecznych wniosków co do budżetu należy do komisyi budżetowej, jednak komisya przemysłowa czuje się w obowiązku oświadczyć, iż z preliminarzem wydatków na szkoły przemysłowe, jak go Wydział krajowy przedłożył, zgadza się z wyjątkiem tylko pozycyi 1225 zł. na założenie wzorowego warsztatu tkackiego w Grzymałowie. Gdy bowiem nie ulega wątpliwości, że zakład ten w r. 1890 jeszcze w życie nie wejdzie, przeto wykreślenie tej kwoty zupełnie jest uzasadnionem. Sejmowa komisya przemysłowa nie wątpi, że Wysoki Sejm, uznając wielką doniosłość szkół przemysłowych, dla rozwoju krajowego przemysłu, a więc dla ekonomicznego podniesienia kraju i w przeświadczeniu, że dotychczasowe, nieuniknione w początkach usterki tych szkół przy usilnem staraniu krajowej komisyi przemysłowej i Wydziału krajowego usunięte zostaną, zechce uchwaleniem budżetu szkół przemysłowych dostarczyć tym szkołom środków, do ich utrzymania i rozwoju niezbędnych.

Na podstawie powyższego sprawozdania komisya przemysłowa wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego a względnie komisyi krajowej dla spraw przemysłowych, z czynności w zakresie szkół przemysłowych.

2. Sejm wzywa c. k. Rząd, aby wyjednał w drodze konstytucyjnej większe niż dotąd zasiłki ze skarbu państwa dla szkół przemysłowych w naszym kraju, odpowiednio do potrzeb tych szkół, wykazanych w memoryałach krajowej komisyi dla spraw przemysłowych.

3. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, aby w porozumieniu z krajową komisyą dla spraw przemysłowych, jak najrychlej przeprowadził zorganizowanie skutecznego nadzoru fachowego i administracyjnego nad szkołami zawodowemi przemysłowemi i warsztatami wzorowemi.

4. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, aby w porozumieniu z krajową komisyą dla spraw przemysłowych przedsięwziął stosowne kroki celem wyjednania u c. k. Rządu założenia drugiej fachowej szkoły dla przemysłu drzewnego na wzór zakopańskiej we wschodniej części kraju, np. w Kołomyi lub w Kosowie.

5. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, aby na przyszłą sesyę sejmową przedłożył plan i kosztorys na stałe pomieszczenie c. k. zawodowej szkoły ślusarskiej w Świątnikach górnych, oraz szczegółowe wnioski co do tej budowy.

6. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, aby z funduszu, przeznaczonego na zasiłki na budowę dróg gminnych i powiatowych, udzielił znaczniejszego zasiłku na budowę drogi, prowadzącej ze Świątnik górnych do rządowego gościńca krakowsko-wiedeńskiego w Mogilanach.

7. Sejm upoważnia Wydział krajowy do przyrzeczenia jednorazowego zasiłku krajowego w kwocie 5.000 zł. na wystawienie budynku dla umieszczenia wzorowego warsztatu kowalskiego w Sułkowicach, w powiecie myślenickim i na urządzenie tego warsztatu, jeżeli go c. k. rząd wprowadzi w życie jako zakład państwowy.

8. Sejm wzywa ponownie c. k. Rząd, aby założoną i utrzymywaną przez gminę miasta Krakowa szkołę artystycznego przemysłu połączył co rychlej z c. k. wyższą szkołą przemysłową w Krakowie.

We Lwowie dnia 6. listopada 1889.

Przewodniczący: *Sanguszko w. r.*

Sprawozdawca: *Romanowicz. w. r.*

L. W. kr. 1105|89.

Aleg. 140.

SPRAWOZDANIE

komisyi przemysłowej o wniosku posła dra Weigla w sprawie założenia w szkole ślusarskiej w Świątnikach oddziału dla przemysłu artystycznego i ślusarstwa budowlanego.

Wysoki Sejmie!

Na posiedzeniu z d. 26. października b. r. przekazał Wysoki Sejm komisyi przemysłowej wniosek posła dra Weigla, który domaga się wezwania rządu, aby w zawodowej szkole ślusarskiej w Świątnikach zaprowadził kurs przemysłu artystycznego ślusarstwa budowlanego,

Wiadomo powszechnie, jak zręczną jest ludność Świątnik w robotach ślusarskich, do których od wieków nawykła. Dawniej przemysł ten był bardziej różnorodnym — obecnie już od dawna ogranicza on się prawie wyłącznie do wyrobu kłódek i zamków, i w tym też kierunku działa istniejąca w Świątnikach od dwóch lat zawodowa szkoła ślusarska. Tak jednak ograniczony przemysł nie wystarcza dla wyżywienia tych licznych rodzin, które się nim zajmują, nie wyzyskuje dostatecznie ich zręczności i siły prydukcyjnej, a rękodzielnicy tamtejsi dotychczas jeszcze walczą z trudnością pozbycia swoich wyrobów. Można jeszcze zawsze spotykać Świątniczan, obnoszących bardzo liczne okazy kłódek tamtejszych, a zmuszonych nieraz z powodu braku zbytu, towar swój za połowę ceny pozbywać.

Rozszerzenie przeto zakresu produkcyi tamtejszych ślusarzy, wprowadzenie do ich wyrobów większej rozmaitości, przysposobienie ich do produkcyi innych przedmiotów prócz samych tylko kłódek i zamków, przyczyniłoby się znakomicie do tego, żeby byt ekonomiczny świątnickich pracowników podnieść. Do tego celu zmierza wniosek posła dra Weigla. Świątniczanie już teraz okazują przy wyrobie ozdobnych zamków pewien zmysł artystyczny, który tylko wykształcić i pokierować nim należy, aby on się w pełnej mierze rozwinął. To wykształcenie dać im należy przez kurs artystycznego przemysłu i ślusarstwa budowlanego. Rozszerzyłoby się przez to znakomicie zakres ich produkcyi i rozmaitości wyrobów, usuniętoby w znacznej części największą ich dolegliwość t. j. brak zbytu dla teraźniejszej jednostronnej produkcyi — a przy dobrej woli naszych architektów i budowniczych i tych, dla których budują, możnaby wtedy nie jeden artykuł z zakresu ślusarstwa artystycznego i budowlanego, dotąd z poza kraju zprowadzany, zamawiać w Świątnikach. Najlepsi zaś uczniowie tak rozszerzonej szkoły mogliby następnie w innych okolicach kraju jako werkmistrze zakładów ślusarskich albo jako instruktorowie fachowych szkół lub wzorowych warsztatów ślusarskich znakomicie się przyczynić do podniesienia i udoskonalenia ślusarskiego przemysłu w kraju. Szkoła świątnicka mogłaby się stać pepinierą rozwoju tej gałęzi rękodzielnictwa naszego, do czego

się najzupełniej nadaje tak ze względu na piękne i wiele obiecujące początki swej działalności, jak i z powodu, że jest umieszczoną wśród ludności, która od wieków tradycye przemysłu tego przechowała i odznacza się szczególną do niego zręcznością.

Z tych zatem powodów komisya przemysłowa zgodnie z wnioskiem p. dra Weigla wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

„Sejm wzywa c. k. Rząd, aby w porozumieniu z Wydziałem krajowym i krajową komisyą dla spraw przemysłowych zaprowadził w zawodowej szkole w Świątnikach kurs przemysłu artystycznego i ślusarstwa budowlanego".

We Lwowie 6. listopada 1889.

Przewodniczący:

Sanguszko *w. r.*

Sprawozdawca:

Romanowicz *w. r.*

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

L. S. 1104.

Aleg. 141.

Sprawozdanie

komisyi przemysłowej o wniosku posła Dra Weigla w sprawie przyspieszenia założenia warsztatu wzorowego kowalskiego w Sułkowicach.

Wysoki Sejmie!

Na posiedzeniu z d. 26. października b. r. przekazał Wysoki Sejm komisyi przemysłowej wniosek posła Dra Weigla, domagający się przynaglenia Rządu, aby co rychlej założył i wprowadził w życie wzorowy warsztat kowalski w Sułkowicach.

Sejmowa komisya przemysłowa w sprawozdaniu swem o sprawozdaniu z czynności Wydziału krajowego, wspomniała obszerniej o kowalskim przemyśle w Sułkowicach, wykazała potrzebę założenia tam wzorowego warsztatu i wniosła o upoważnienie Wydziału krajowego, aby na wybudowanie i urządzenie warsztatu przyrzekł dać jednorazowo kwotę 5000 zł. na wypadek, jeżeli go Rząd wprowadzi w życie jako zakład państwowy.

Do motywów, w powołanem sprawozdaniu naszem przytoczonych, komisya nic dodawać nie potrzebuje. Że zaś rezolucya, jakiej się poseł Dr. Weigel domaga, może tylko korzystnie oddziałać na przyspieszenie sprawy, przeto zgodnie z wnioskodawcą komisya przemysłowa wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Sejm wzywa c. k. Rząd, aby zamierzony warsztat wzorowy dla przemysłu kowalskiego w Sułkowicach co rychlej, a ile możności już z początkiem r. 1890 wprowadził w życie.

Lwów, dnia 6. listopada 1889.

Przewodniczący:

Sanguszko w. r.

Sprawozdawca:

Romanowicz w. r.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

L. S. 1283.

Aleg. [redacted]. 142

Wniosek.

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

„Poleca się Wydziałowi krajowemu, ażeby na najbliższej sesyi sejmowej przedłożył wniosek, dotyczący ustanowienia stałej krajowej komisyi dla spraw rolniczych.“

Tadeusz Langie
wnioskodawca.

Madeyski, Tom. Rozwadowski, Michałowski, Ed. Micewski, Szeptycki, Stan. Jędrzejowicz, Z. Kozłowski, J. Stadnicki, Z. Dembowski, Fruchtmann, Brykczyński, Rogoyski, Bobrzyński, Czartoryski, Albin Rayski, Borkowski, J. Męciński, W. Koziebrodzki, Wiktor, Edward Raczyński, Palch, Wojciech Dzieduszycki, Polanowski, Zamoyski, Gorayski, W. Struszkiewicz, St. Larysz Niedzielski, J. Puzyna, Stanisław Stadnicki, Vivien, Gross, Sanguszko, M. Rey, Biliński, Stanisław Szczepanowski, Antoniewicz, Romanowicz, Zbyszewski, T. Merunowicz, Wł. Kozłowski

Z „Drukarni Ludowej“ we Lwowie.

L. 1142/1889.

Alleg. 143.

Sprawozdanie

Komisyi drogowej ze sprawozdania Wydziału krajowego z petycyi reprezentacyi powiatowej rzeszowskiej o wcielenie części drogi powiatowej rzeszowsko-głogowskiej do drogi krajowej Rzeszów-Nadbrzezie.

Wysoki Sejmie!

Ponieważ ustawą krajową z dnia 1. listopada 1877 uchwaloną została budowa drogi przez Jasionkę, Stobiernę do Nadbrzezia, i ta droga krajowa nosi nazwę Rzeszów-Nadbrzezie, a nie Staromieście-Nadbrzezie, która to sama nazwa wskazuje, że droga powinna się od Rzeszowa zaczynać;

wreszcie, że przez wybudowanie tej drogi, ruch handlowy z dalekich okolic ku Rzeszowowi się zwrócił, a część drogi powiatowej rzeszowsko-głogowskiej na przestrzeni 753·96 metrów, nie jest, jako droga powiatowa, dość silnie zbudowaną, aby bez radykalnej poprawy mogła tak zwiększony ruch transportowy wytrzymać;

Komisya drogowa stawia wniosek:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

753·96 metrów z drogi powiatowej rzeszowsko-głogowskiej od początku jej w Rzeszowie, aż do zetknięcia się z drogą krajową Rzeszów-Nadbrzezie wcielić do tejże, a koszta rekonstrukcyi pokryć z dotacyi przeznaczonych na utrzymanie dróg krajowych.

Lwów, dnia 31. października 1889.

Przewodniczący:

J. Męciński *w. r.*

Sprawozdawca:

Franciszek Jędrzejowicz *w. r.*

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

Aleg. 144.

Sprawozdanie

komisyi drogowej o sprawozdaniu Wydziału krajowego w sprawie petycyi reprezentacyi powiatu limanowskiego w przedmiocie datku ofiarowanego w roku 1880 na rzecz wykupna gruntów pod kolej transwersalną.

Wysoki Sejmie!

Na podstawie sprawozdania komisyi drogowej z petycyi rady powiatowej limanowskiej w przedmiocie zwolnienia tego powiatu od wpłacania 1% dodatku od podatku na rzecz wykupna gruntu pod kolej transwersalną, Wysoki Sejm uchwalił 9. października 1888: „Petycyę rady powiatowej w Limanowej udziela się Wydziałowi krajowemu z poleceniem, by po zbadaniu istoty rzeczy tak pod względem prawniczym, jako też i co do sił finansowych powiatu limanowskiego na przyszłej sesyi sejmowej przedłożył sprawozdanie i odpowiednie wnioski.“

Przedsięwzięte przez Wydział krajowy badania w wskazanych kierunkach w uchwale sejmowej, które w obszernem swem sprawozdaniu l. W. kr. 8763/89 przedłożonem Wysokiemu Sejmowi w dniu 10. października 1889 dokładnie wyłuszcza, doprowadziły Wydział krajowy do przekonania, że pod względem prawniczym obowiązek powiatu limanowskiego co do uiszczenia przyjętego zobowiązania zdaje się być niewątpliwym, bo jakkolwiek w swojej odnośnej deklaracyi rada powiatowa limanowska dołączyła warunek: „jeżeli i inne interesowane powiaty przyczynią się równymi datkami stosunkowo do opłacanych w tych powiatach bezpośrednich podatków“, i na udowodnienie twierdzenia, że miała przy tem na myśli graniczące z powiatem limanowskim powiaty, to jest właśnie powiat sandecki i myślenicki, które do takiego datku się nie zobowiązały, to twierdzenie to nie jest słusznem, gdyż jakkolwiek mogła może rada powiatowa limanowska warunek ten tak rozumieć, to jednak ze stanowiska prawnego jedynie tylko literalne brzmienie zobowiązania może być rozstrzygającem. Natomiast twierdzeniem w petycyi zawartem, że powiat limanowski należy do najbiedniejszych w kraju, i że nad siły obarczony jest ciężarami z powodu budowy dróg niezbędnych, nie można odmówić słuszności, bo reprezentacya tego powiatu, w którym 1% dodatku do podatków bezpośrednich zaledwie tylko 500 zł. wynosi, obciążając powiat w szeregu ostatnich przeszło 18% dodatkiem, wydała na potrzeby komunikacyjne od roku 1881 do roku 1888 — z niewielką pomocą ze strony kraju — około 80.000 zł., mimo tego nie zdołano dotąd uczynić zadosyć potrzebom

komunikacyjnym powiatu, a właśnie przez przeprowadzenie kolei transwersalnej, konieczność wybudowania kosztownych dróg dojazdowych i innych dla powiatu niezbędnie potrzebnych spowodowało, że na rok 1889 musiano zażądać od rady powiatowej 23% dodatku, który też uchwalonym został.

Powiat limanowski należy więc niewątpliwie do tych powiatów w naszym kraju, które najwyższe dodatki do podatków bezpośrednich na potrzeby powiatowe nakładać są zmuszone i z tego powodu na wszelkie możliwe oszczędzanie jego siły podatkowej ze strony reprezentacyi kraju zasługuje. — To też komisya drogowa zgodnie ze zdaniem Wydziału krajowego uznaje, że „jakkolwiek powiat limanowski ma obowiązek uiszczenia datku ofiarowanego na rzecz wykupna gruntów pod budowę kolei transwersalnej, to jednak mogą mu być dozwolone nie tylko wszelkie ulgi w spłacaniu tego datku, lecz że usiłowania tego ubogiego powiatu mające na celu poprawę i rozwój sieci dróg komunikacyjnych, godne są uznania i wyjątkowej pomocy". i dla tego w pierwszym rzędzie, przedłużenie terminu do spłacania rocznych rat należytości przypadającej funduszowi krajowemu od powiatu limanowskiego po koniec roku 1899 jest wskazanem, w którym to roku prawdopodobnie budowa i rekonstrukcya ważniejszych dróg w powiecie tym około 90 kilometrów wynoszących u ończoną zostanie; nadto słusznem się być wydaje, by Wysoki Sejm raczył przyznać powiatowi limanowskiemu nadzwyczajną pomoc w formie odpisania należytości przypadającej funduszowi krajowemu w kwocie 9.383 zł. 44 ct. wraz z prowizyą zwłoki, pod warunkiem jednak, jeżeli powiat ten w ciągu przypuszczalnego 10-letniego okresu budowy dróg, tj. od 1889 do r. 1899, będzie specyalnie na cel budowy dróg nakładał i wydawał corocznie 6% dodatków do podatków bezpośrednich. W ten sposób uzyskany fundusz wraz z innemi w ustawie drogowej wskazanemi źródłami będzie, zdaje się, wystarczającym do wyk nania budowy dróg w tym powiecie najważniejszych, a przyznanie zaś przez Wydział krajowy pomocy tej pod wyżej określonymi warunkami będzie niewątpliwie dla reprezentacyi powiatu bodźcem do ich najrychlejszego wykończenia sieci dróg powiatowych i gminnych tak dla powiatu jak i pośrednio dla kraju ważnych i potrzebnych; z tych tedy powodów komisya drogowa zgodnie z wnioskiem Wydziału krajowego wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

„Sejm upoważnia Wydział krajowy do przedłużenia po koniec 1899 r. terminu rozpoczęcia spłaty rocznych rat datku w kwocie 9.383 zł. 44 ct., ofiarowanego przez powiat limanowski, na rzecz wykupna gruntów pod budowę kolei transwersalnej i należącego się funduszowi krajowemu, a zarazem do ewentualnego odpisania powyższej należytości, jeżeli się okaże, że wydatki poniesione przez rzeczony powiat z funduszów powiatowych, wyłącznie na budowę dróg w powiecie, wymagały w okresie czasu od 1889—1899 r. corocznego nakładania powiatowych dodatków do podatków bezpośrednich, w wysokości wynoszącej średnio najmniej 6% tychże podatków".

Przewodniczący:
J. Męciński.

Sprawozdawca:
Z. Struszkiewicz.

Alleg. 145.

Sprawozdanie

komisyi gminnej o petycyi Wydziału powiatowego w Samborze względem zaradzenia brakowi studzien po gminach.

Wysoki Sejmie!

Samborski Wydział powiatowy zwrócił się do Wysokiego Sejmu z prośbą:

1) iżby Wysoki Sejm polecił Wydziałowi krajowemu, ażeby zajął się wyszukaniem i wskazaniem mu odpowiedniego znawcy do budowy studzien;

2) ażeby Wysoki Sejm uchwalił stosowną subwencyę na budowę studzien w tych gminach powiatu samborskiego, które nie są należycie zaopatrzone w dobrą wodę do picia.

Komisya gminna, której ta petycya do sprawozdania przekazaną została, nie sądzi, ażeby Wydział krajowy był powołany do wyszukiwania i wskazywania Wydziałom powiatowym studniarzy, a zarówno także nie możemy Wysokiej Izbie zalecać udzielania ze skarbu krajowego subwencyj na zaopatrywanie gmin w studnie. Dostarczanie ludności zdrowej wody do picia stanowi bowiem jeden z kardynalnych obowiązków własnego zakresu działania gmin w myśl §. 27 lit. *f.* ustawy gminnej i §. 3. państwowej ustawy sanitarnej z 30. kwietnia 1870, Dz. u. p. Nr. 68. a przy dzisiejszym stanie techniki wiertniczej, ani pod względem technicznym, ani pod względem finansowym, nie można uważać za niemożliwe urządzenie studni z wodą źródlaną w każdej miejscowości przez ludzi zamieszkałej.

Komisya gminna nie widzi przeto powodu, dlaczego gminy, które dotychczas zaniedbały zaopatrzenia się w zdrową wodę do picia, miałyby być od obowiązku tego zwolnione, i dlaczego, jak tego domaga się Wydział powiatowy samborski, miałby Wydział krajowy podejmować trud wyszukiwania dla nich majstrów do budowy studzien, a fundusz krajowy ponosić koszta wypełnienia zaniedbanego przez te gminy obowiązku.

O ile jednak komisya gminna nie godzi się na wskazany w petycyi Wydziału powiatowego w Samborze sposób zaradzenia brakowi zdrowej wody do picia, panującemu w wielu gminach naszego kraju, o tyle niepodobna odmówić temuż Wydziałowi powiatowemu uznania z tego powodu, iż w petycyi swojej dotknął jednego z bardzo ważnych, w smutne następstwa brzemiennych niedostatków naszych urządzeń gminnych, i że tym sposobem nastręczy się może dla Wysokiego Sejmu sposobność do obmyślenia właściwych środków ku trwałemu zaradzeniu tym niedostatkom.

Nie tajno nikomu, kto jest obeznany ze stosunkami, panującymi po wsiach i miasteczkach naszych, jak wiele jest w naszym kraju miejscowości, albo wcale nie, albo też bardzo niedostatecznie zaopatrzonych w zdrową wodę do picia, z czego rok rocznie dla zdrowia ludzi i zwierząt domowych nieobliczalne wynikają szkody. Okazuje się też z dotączących tego przedmiotu aktów Wydziału kra-

jowego, złe zaopatrzenie kraju w zdrową wodę do picia od dawna już zwracało na siebie uwagę władz kompetentnych, i że władze te nie szczędziły usiłowań, iżby temu niedostatkowi skutecznie zaradzić.

Mianowicie w sprawozdaniu c. k. krajowej rady zdrowia za rok 1873, o stosunkach zdrowotnych kraju znajduje się wniosek, ażeby w sposób przymusowy zarządzono budowę studzien ocembrowanych w każdej miejscowości.

Wydział krajowy oświadczył c. k. Namiestnictwu pod dniem 5. listopada 1875, l. 13.670, iż najchętniej udzieli ten wniosek Wydziałom powiatowym i Zwierzchnościom gminnym do zastosowania się, wszelako uważa za niezbędnie potrzebne gruntowne, a zarazem popularne tego wniosku uzasadnienie.

Wskutek tego wezwania wzięła c. k. krajowa rada zdrowia sprawę zaopatrzenia gmin w studnie na posiedzeniu z dnia 21. grudnia 1875, ponownie pod obrady, uchwałę jej udzieliło c. k. Namiestnictwu pod dniem 12. stycznia 1876, l. 1.323 Wydziałowi krajowemu do wiadomości, który też nie zaniedbał na tej podstawie wydać pod dniem 11. lutego 1876, l. 2.400 odpowiedniego pouczenia, jak mają Wydziały powiatowe postępować, ażeby zaradzić panującemu we wielu gminach brakowi studzien ze zdrową wodą. C. k. Namiestnictwo udzieliło odpis tego okólnika wszyskim starostwom z poleceniem, ażeby przy sposobności urzędowych zgromadzeń wójtów przedstawiały im higieniczną doniosłość ocembrowanych studzien, i skutecznie popierały Wydziały powiatowe w podejmowanych w tym kierunku usiłowaniach.

Starania te władz autonomicznych i rządowych widocznie nie odniosły jednak pożądanego skutku, gdyż pismem z 25. października 1887 l. 779, do c. k. Namiestnictwa wystosowanem, poruszyła c. i k. komenda 11. korpusu armii pomiędzy innemi także sprawę braku przydatnej wody do picia na Podolu, podnosząc, że brak ten w bardzo dotkliwy sposób daje się czuć c. i k. wojskom jak i całej ludności.

W tem samem piśmie podniosła c. i k. komenda wojskowa, iż co do wody z rzek i stawów, używanej do picia i pojenia bydła, należałoby mieszkańcom o ile możności surowo zabronić moczenia w tej wodzie konopi. Sprawa moczenia konopi w rzekach i stawach stanowiła również przedmiot długoletnich studyów i pertraktacyj tak w łonie Wydziału krajowego i c. k. krajowej rady zdrowia, jak i w obu krajowych Towarzystwach rolniczych tudzież w gronie profesorów krajowej szkoły rolniczej w Dublanach, lecz do żadnego stanowczego zarządzenia w tej mierze nie przyszło, jak się zdaje z powodu różnic w zapatrywaniach ekspertów, którzy na tę sprawę zapatrywali się ze stanowiska interesów gospodarczych, a tymi, którzy sądzili o tem z punktu widzenia względów sanitarnych.

Pod d. 30 grudnia 1887. l. 63306 wydał Wydział krajowy wskutek odezwy c. k. Namiestnictwa nowy okólnik do wszystkich Wydziałów powiatowych i do magistratów we Lwowie i w Krakowie, w którym zwrócił ich uwagę na potrzebę należytego zaopatrzenia wszystkich miejscowości kraju w studnie ze zdrową wodą, i zarządzenia, ażeby w potokach i stawach, z których woda używaną jest do picia i pojenia bydła, nie moczono konopi.

Z treści referatów, jakie znajdują się w aktach Wydziału krajowego, a opracowanych nieraz bardzo wyczerpująco przez znakomitych specyalistów, powzięła komisya gminna następujące przekonanie o najwłaściwszym sposobie postępowania w tym kierunku, ażeby z należytym skutkiem wpływać można na dostateczne zaopatrzenie wszystkich miejscowości w zdrową wodę do picia, czem zaradzonoby jednemu z ważniejszych niedostatków sanitarnych naszego kraju:

Jakkolwiek z przepisów §. 27. lit. *f*. ustawy gm. tudzież §. 3. państwowej ustawy sanitarnej z 30. kwietnia 1870, Dz. u. p. nr. 68 niewątpliwie wynika obowiązek gmin starania się o zdrową wodę do picia i usuwania przyczyn jej zanieczyszczania, to jednak zbyt ogólnikowe te postanowienia przy znanem zresztą niedbalstwie i nieporadności naszych władz gminnych, a zwłaszcza gmin wiejskich i małomiejskich, nie odnoszą pożądanego skutku. Również bezskutecznemi pozostają wydawane od czasu do czasu przez władze nadzorcze nad gminami pouczenia dla gmin. W końcu

i z tem liczyć się należy, iż we wszystkich możliwych wypadkach żadną miarą nie da się zastosować jakieś jedno ogólne kryteryum, określające, czy która miejscowość jest „dostatecznie“ zaopatrzoną w zdrową wodę do picia, lub nie, czy jakiś zwyczaj miejscowy istotnie wpływa na zepsucie wody do picia, zdrowiu szkodliwe, lub nie (jak n.p. moczenie konopi w wodach płynących i t. p.) Zachodzi więc niezbędna potrzeba ścisłego oznaczenia, kto jest powołanym do wydawania w tej mierze orzeczeń, które koniecznie muszą być racyonalnie zastosowywane do danych okoliczności lokalnych; w jaki sposób ma być wykonywana, kontrola nad przedprowadzeniem owych orzeczeń, i jak postąpić należy w wypadkach upornego zaniedbywaaia lub sprzeciwiania się wydanym zarządzeniom ze strony władz gminnych, a względnie przełożeństw obszarów dworskich, na podległych im terytoryach?

Kierując się wyłuszczonymi tu poglądami komisya gminna mniema, iż chcąc w sposób stanowczy i jasny sprawę zaopatrzenia wszystkich gmin kraju w zdrową wodę do picia uregulować wypada, ażeby Wydział krajowy wznowił zarządzenia swoje, mające na celu usunięcie panujących w tym względzie niedostatków — być może w tonie bardziej stanowczym, niż w dotychczasowych okólnikach, a o skutku tych zarządzeń ażeby Sejmowi zdał sprawę, i gdyby okazała się tego potrzeba, iżby odpowiednie wnioski celem skuteczniejszego zaradzenia złemu Izbie przedłożył.

W myśl powyższych uwag komisya gminna wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

I, Poleca się Wydziałowi krajowemu ażeby w sprawie zaopatrywania gmin w zdrową wodę do picia wydał instrukcyę dla gmin i Wydziałów powiatowych w myśl §. 27 lit. *f.* ust. gminnej i §. 3. państwowej ustawy sanitarnej z 30. kwietnia 1870, nr. 68 Dz. u. p. i z powołaniem na rygory zastrzeżone w §§. 107 i 108 ust. gm. a o skutku tych zarządzeń Sejmowi zdał sprawę, i w razie uznanej potrzeby, odpowiednie w tej sprawie wnioski przedłożył.

II. Petycyę Wydziału powiatowego w Samborze l. s. 643 względen zaradzenia brakowi studzien po gminach uznaje się za załatwioną powyższą uchwałą.

Lwów dnia 7 listopada 1889.

Ziemiałkowski w. r.
przewodniczacy.

Merunowicz w. r.
Sprawozdawca:

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

Aleg. 146.

Sprawozdanie

komisya gospodarstwa krajowego o petycyi l. 765, c. k. Towarzystwa gospodarskiego galicyjskiego we Lwowie w sprawie zakazu importu rosyjskich ziemniaków do Galicyi.

Wysoki Sejmie!

Komitet c. k. Towarzystwa gospodarskiego galicyjskiego wniósł pod dniem 19. października, l. 1531. do Wysokiego c. k. Ministerstwa handlu petycyę, względem zakazu importu rosyjskich ziemniaków do Galicyi, a równocześnie petycyę do Wysokiego Sejmu, żądającą poparcia tej sprawy ze strony reprezentacyi kraju.

Poruszona w petycyi sprawa zasługuje pod każdym względem na poparcie ze strony reprezentacyi kraju, a zwłaszcza w chwili tak smutnego pod względem ekonomicznym roku, — w chwili ogólnego w kraju nieurodzaju, spowodowanego niebywałą u nas posuchą i całym szeregiem innych klęsk elementarnych.

Tegoroczne dla Galicyi w tak smutnem świetle przedstawiające się urodzaje, czynią jedyny wyjątek pod względem plonu kartofli; możność przeto korzystnego spieniężenia produktu tego jest dla naszego rolnika niezmiernej wagi i bodaj czy nie jedynym środkiem do pokrycia ciężących na nim podatków i innych z gospodarstwem połączonych wydatków.

Gdy jednak się zważy z jednej strony, iż wedle brzmienia Dz. rozp. c. k. Ministerstwa handlu z d. 3. września b. r., wzbronił rząd rosyjski dowozu ziemniaków z państwa austryackiego pod pozorem obawy zawleczenia tamże chrząszcza „Colorado", — a rozporządzenie to na zupełnie bezpodstawnych ugruntowane pozorach, dotyka w pierwszym rzędzie rolniczych interesów Galicyi, gdyż z powodu tego ustaje eksport ziemniaków z granicznych powiatów naszego kraju do Królestwa Polskiego;

z drugiej strony wolny od cła dowóz ziemniaków z Rosyi ciągle istnieć będzie, a zwłaszcza na Szląsk i Morawę, przez Granicę i Szczakowę;

gdy dalej, weźmie się na uwagę ilość rosyjskich ziemniaków, które zostały ostatniemi laty wyżej wymienioną drogą na Szląsk i Morawę importowane; — a jest ona wcale pokaźną, wynosiła bowiem rocznie 150—200.000 metr. cetn. — a w obec tegorocznego urodzaju ziemniaków w Królestwie Polskiem byłaby jeszcze o wiele większą;

gdy wreszcie się stwierdzi, iż ten import rosyjskiego produktu do Austryi spowodowany jest nader niską taryfą kolejową kolei północnej od „Granicy" i „Szczakowy" na Szląsk i Morawę, a nadto jest pewnem, iż przy imporcie ziemniaków z Niemiec wchodzi również ten produkt rosyjski niezaopatrzony osobnemi świadectwami pochodzenia w granice Austryi, podczas gdy dla

wywozu galicyjskiego produktu do tychże krajów koronnych przez Kraków istnieją dawne wysokie taryfy na kolei północnej;

znajdują na podstawie tych wywodów wszystkie w petycyi komitetu c. k. Towarzystwa gospodarskiego galicyjskiego we Lwowie przedstawione wnioski swe uzasadnienie, dlatego też komisya gospodarstwa krajowego, przyjmując je za swoje, poleca je równocześnie Wysokiemu Sejmowi do przyjęcia, i wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Wzywa się c. k. Rząd:

1) by wzbronił jak najrychlej importu ziemniaków rosyjskich do Austryi;

2) by żądał przy imporcie niemieckich ziemniaków do Austryi na urzędach cłowych w Mysłowicach, Oświęcimie, Dziedzicach, Boguminie, Jaegerndorf i Ziegenhals, wykazania się niemieckiemi świadectwami pochodzenia;

3) by nie zezwalał kolejom przez państwo koncesyonowanym ustanawiania , względnie utrzymywania taryf protegujących import zagranicznych produktów do Austryi, a krzywdzących krajowe wyroby i produkta przez wysokie taryfy kolejowe.

Lwów dnia 7. listopada 1889.

Przewodniczący.

L. Wodzicki w. r.

Sprawozdawca:

Stanisław Stadnicki w. r.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

LS. 1195.

Aleg. 147.

Sprawozdanie

komisyi szkolnej w przedmiocie przeistoczenia sześcioklasowej szkoły żeńskiej w Kołomyi na ośmioklasową szkołę wydziałową.

Wysoki Sejmie!

Uchwałą z dnia 22. stycznia 1889 r. polecił Wys. Sejm Wydziałowi krajowemu, aby podjął na nowo rokowania z gminą miasta Kołomyi celem przyjęcia przez nią pewnej znaczniejszej części wydatków, potrzebnych do przekształcenia tamtejszej sześcioklasowej szkoły żeńskiej pospolitej na ośmioklasową szkołę wydziałową i celem dokładniejszego sformułowania obowiązków jej pod względem utrzymywania uzupełniających kursów tej szkoły, zwłaszcza kursu jej praktycznego i żeby o wyniku tych rokowań zdał sprawę na najbliższej sesyi sejmowej.

Rokowania podjęte zostały w dwojakim kierunku; chodziło bowiem o to, aby gmina zwiększonych kosztów na utrzymanie nowej szkoły wydziałowej żeńskiej, które w porównania z kosztami utrzymania obecnie istniejącej szkoły pospolitej żeńskiej bez uwzględnienia dalszego możliwego ich powiększenia skutkiem uchwalonej świeżo ustawy o katechetach wynosiłyby 3.200 zł. rocznie i spadały całkowicie na fundusz krajowy, znaczniejszą część z własnych pokryła funduszów, następnie, iżby gmina przyjęła na siebie wyłącznie koszta utrzymania połączonych z ową szkołą kursów uzupełniających t. j. tak kursu teoretycznego, jakoteż praktycznego, o ileby koszta te przez opłaty szkolne i dobrowolne na ten cel datki nie zostały pokryte

Otóż, co się tyczy punktu drugiego, Rada gminna miasta Kołomyi oświadczyła gotowość przyjęcia kosztów utrzymywania kursów uzupełniających na siebie. Ale co do punktu pierwszego, zobowiązała się na pokrycie zwiększonych wydatków z powodu przeistoczenia dotychczasowej 6cio-klasowej szkoły pospolitej żeńskiej na 8-klasową szkołę wydziałową przyczyniać się corocznie tylko kwotą 500 zł.

Wydział krajowy nie mógł tej przez gminę miasta Kołomyi ofiarowanej kwoty uważać za dostateczną i uwiadomił tamtejszą Zwierzchność gminną, że wniosek na utworzenie w Kołomyi 8-klasowej szkoły wydziałowej żeńskiej mógłby w takim tylko razie przedłożyć Wosokiemu Sejmowi, jeżeliby gmina przynajmniej połowę powyższego wydatku przyjęła na siebie.

Zwierzchność gminna, komunikując uchwałę Rady Wydziałowi krajowemu, twierdzi, iż do wyższej subwencyi dlatego zobowiązać się nie może, ponieważ obciążoną jest wielkimi wydatkami na umieszczenie wojska, że opłaca rocznie około 10.000 zł. na utrzymanie c. k. gimnazyum i ma pożyczkę około 40.000 zł., którą spłaca amortyzacyjnemi ratami. Do tego dodaćby można, iż gmina miasta Kołomyi, jak to stwierdzono w sprawozdaniu komisyi szkolnej z dnia 19 stycznia b. r., na cele oświaty świadczy rocznie 16.639 zł. 25 ct. i że leży to w interesie kraju, ażeby w wschodniej jego części nowa 8 klasowa szkoła żeńska wydziałowa z kursami uzupełniającymi utworzoną została, skoro szkoła taka istnieje już w Krakowie, Tarnowie, Rzeszowie i we Lwowie.

Z drugiej jednak strony nie można zapomnieć, że dodatek, pokrywany z funduszu szkolnego okręgowego i krajowego na utrzymanie szkół ludowych w Kołomyi, przedstawia obecnie poważną cyfrę rocznych 8.943 zł. 83 ct., i że oprócz tego fundusz krajowy według budżetu na r. 1889, dopłaca na uzupełniającą tamtejszą szkołę przemysłową 682 zł., a na tamtejszą szkołę garncarską 2.550 zł.

Zważywszy przeto, że miasto Kołomyja na cele oświaty bardzo wysoką pobiera obecnie subwencyę z funduszów krajowych, zważywszy następnie, że skutkiem ciągłego wzrostu tego miasta owa subwencya ciągle będzie się wzmagała, zważywszy wreszcie że stan funduszu krajowego wcale nie jest świetny, a wydatki jego ciągle się podnoszą, komisya szkolna, tak samo, jak Wydział krajowy, nie może doradzać, aby Wysoki Sejm, uchwalając założenie 8-klasowej szkoły wydziałowej żeńskiej w Kołomyi, tem samem całą nadwyżkę, która ze zwiększonych wydatków po potrąceniu ofiarowanych przez gminę 500 zł. do pokrycia pozostanie t. j. kwotę 2.700 zł. na fundusz krajowy przeniósł.

Pragnąc jednak, aby intencye Wysokiego Sejmu, wyrażane w uchwale z dnia 22. stycznia 1887 odstępującej petycyę miasta Kołomyi w powyższym przedmiocie Wydziałowi krajowemu do przychylnego załatwienia i przedłożenia odpowiedniego wniosku, się ziściły, i iżby szkoła wydziałowa żeńska, chociaż przy znacznej ofierze ze strony kraju, w Kołomyi, jak najrychlej powstać mogła, komisya szkolna sądzi, iż, gdyby miasto Kołomyja przyjąć chciało na siebie oprócz ofiarowanych 500 zł., jeszcze 700 zł., tak, iżby z funduszu krajowego do pokrycia pozostała kwota 2000 zł., to przez wzgląd na ważny cel, jaki szkoła powyższa w Kołomyi ma do spełnienia, możnaby do jej utworzenia przystąpić.

Na podstawie powyższych wywodów komisya szkolna wnosi:

Poleca się Wydziałowi krajowemu, aby podjął na nowo rokowania z gminą miasta Kołomyi celem przyjęcia oprócz ofiarowanych 500 zł. jeszcze, co najmniej, kwoty 700 zł. na pokrycie zwiększonych kosztów na utrzymanie mającej się tam utworzyć 8-klasowej szkoły wydziałowej żeńskiej i żeby w tym przedmiocie zdał sprawę na najbliższej sesyi sejmowej.

Lwów dnia 9. listopada 1889.

Przewodniczący:

Czartoryski w. r.

Sprawozdawca:

Zoll w. r.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

Sprawozdanie

komisyi sanitarnej o wniosku posła Władysława hr. Koziebrodzkiego w przedmiocie zbadania stosunków naszych zdrojowisk i uzdrowisk w celu przyjścia w pomoc ich rozwojowi.

Wysoki Sejmie!

Kraj nasz pod tylu względami ubogi obdarzyła Opatrzność hojnie źródłami leczniczemi i licznemi miejscowościami posiadającemi warunki klimatyczne uzdrowisk.

Bogactwa tego dotąd nie zdołaliśmy w zupełności wyzyskać. Posiadamy do 400 zdrojów w 150 zdrojowiskach. Dwadzieścia kilka większych zakładów zdrojowych miewa rocznie do 16.000 gości, wydających w przecięciu po 200 zł. Ogólny dochód roczny dosięga do 4 milionów zł.

Jest to niezaprzeczenie dość pokaźna suma, jak daleko jednak jesteśmy od tego, co uzyskaćby się dało, widzimy z dat zaczerpniętych z innych krajów.

W Czechach, gdzie jest tylko 15 zdrojowisk, bywa rocznie 61.700 gości, wydających w przecięciu po 300 zł. Dochód przenosi 18½ milionów zł.

Znakomite szczawy alkaliczne w kraju nie przynoszą prawie żadnych dochodów; nie lepsze od naszych rozsyłają zagraniczne zakłady: Neuenahr rocznie do 9 milionów flaszek za 2,250.000 zł., Gieshübl-Puchstein do 3 milionów flaszek za 750.000 zł., Krondorf 1½ miliona flaszek za 375.000 zł. i t. p.

Dowodem słabego u nas rozwoju przemysłu zdrojowego jest przedewszystkiem brak skutecznej inicyatywy, lecz niewątpliwie i brak zdrojowego statutu krajowego. To co dotąd zrobiono, zawdzięprzeważnie ofiarności prywatnej, ze strony kraju należy się pomoc na drodze ustawodawczej.

Odczuwano to już dawniej. Wysoki Sejm wielokrotnie zajmował się sprawami zdrojowisk a w szczególności w latach 1868, 1877 i 1878; nie przyszło jednak do dodatnich uchwał i do wydania ogólnego krajowego statutu zdrojowego, jaki posiadają inne kraje, jak Czechy, Węgry i Francya.

Komisya sanitarna w głębokiem odczuciu potrzeby opieki kraju nad zdrojowiskami wnosi:

Wysoki Sejm uchwalić raczy:

Poleca się Wydziałowi krajowemu:

„Aby zbadał stosunki administracyjne, policyjne, prawne i sanitarne naszych zdrojowisk i uzdrowisk krajowych“ celem wydania ogólnego statutu zdrojowego, obowiązującego wszystkie tego rodzaju zakłady i o wyniku badań swych zdał sprawę na najbliższej sesyi sejmowej.

Lwów dnia 10 listopada 1889.

Za przewodniczącego:

Lenartowicz w. r.

Sprawozdawca:

Jan Trzecieski w. r.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

Budżet krajowy na rok 1890.

Sprawozdanie

komisyi budżetowej o preliminarzu krajowej szkoły gospodarstwa lasowego we Lwowie na rok 1890.

(Rubr. XV. poz. 176 wydatków i rubr. VII. poz. 32—34 dochodów).

Sprawozdanie dotyczące stanu szkoły tuż co wspomnianej, jej potrzeb organizacyjnych lub reform zamierzonych, przedłoży Wysokiemu Sejmowi komisya gospodarstwa krajowego.

Komisya budżetowa zdaje sprawę niniejszem jedynie z preliminarza.

Projekt budżetu szkoły lasowej oparty jest na obowiązującym etacie tej szkoły z wyjątkiem kwoty 82 zł. wstawionej w preliminarzu w skutek zamierzonego utworzenia nowej posady adjunkta w miejsce docentur matematyki i rysunków, które zwinięte być mają.

Wydatki preliminowane na administracyę i potrzeby naukowe, jakoteż dochody, odpowiadają w zupełności uchwalonym odnośnym pozycyom na r. 1889, ztąd czynność komisyi budżetowej ogranicza się jedynie do wniosku, by Wysoki Sejm preliminarz Wydziału krajowego dochodów i wydatków szkoły lasowej raczył zmienić w swą uchwałę.

Komisya wnosi zatem:

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie		Zwyczajne (Złote austryackie)	Nadzwyczajne (Złote austryackie)	Razem (Złote austryackie)
		Wydatki.				
I.		**Płace nauczycieli.**				
	1	Profesor fachowy, zarazem dyrektor, płaca	2.000 zł.			
		dodatek aktywalny	360 „			
		trzy dodatki pięcioletnie po 200 zł.	600 „	2.960		
	2	Drugi profesor fachowy. płaca . . .	1.300 zł.			
		dodatek aktywalny	240 „			
		trzy dodatki pięcioletnie po 200 zł.	600 „	2.140		
	3	Trzeci profesor fachowy, płaca . .	1.000 zł.			
		dodatek aktywalny	240 „	1.240		
	4	Pierwszy adjunkt do nauk matematycznych i rysunków, płaca		800		
	5	Drugi adjunkt do nauk przyrodniczych, płaca .		800		
	6	Docent fizyki i meteorologii		400		
	7	„ chemii		300		
	8	„ stylistyki		300		
	9	„ ekonomii politycznej i administracyi . .		200	—	9.140
		Do przeniesienia .		9.140	—	9.140

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Z przeniesienia .	9.140	—	9.140
II.		**Zasługi.**			
	10	Dozorca	300		
	11	Pomocnik dozorcy	240	—	540
III.		**Wydatki na administracyę.**			
	12	Podatki	20		
	13	Ubezpieczenie budynków	45		
	14	Opał i oświetlenie	400		
	15	Druki, portorya i potrzeby kancelaryjne . . .	200		
	16	Utrzymanie budynków i drobne administracyjne .	195	—	860
IV.		**Potrzeby naukowe.**			
	17	Środki naukowe	720		
	18	Wycieczki naukowe	600		
	19	Utrzymanie ogrodu doświadczalnego . . .	100	—	1.420
V.		**Spłata pożyczki.**			
	20	Bankowi krajowemu, spłata kapitału i odsetek .	400	—	400
		Suma wydatków .	12.360	—	12.360
		Dochody.			
I.	1	**Zasiłek z c k. skarbu państwa** . . .	5.000	—	5.000
II.	2	**Opłaty od uczniów** . . . . . 60 zł.			
		" " . . . . . 240 "	300	—	300
III.	3	**Czynsz dzierżawny** z ogrodu doświadczalnego na Szumanówce	100	—	100
		Suma dochodów .	5.400	—	5.400
		W porównaniu z wydatkami .	—		12.360
		okazuje się **niedobór** .	—	—	6.960

Lwów dnia 7. listopada 1889.

Hausner
przewodniczący.

Abrahamowicz
sprawozdawca.

Z drukarni Pillera i Spółki.

Budżet krajowy na rok 1890.

Aleg. 150.

Sprawozdanie

komisyi budżetowej o preliminarzu szkół rolniczych i kursu gorzelnianego w Dublanach na r. 1890.

Wyższa szkoła rolnicza.

Wydatki tej szkoły oblicza Wydział krajowy:

zwyczajne w wysokości . . .	37.348 zł.
nadzwyczajne „ . . .	2.270 „
Ogółem wydatki w sumie .	39.618 zł.

W porównaniu do uchwalonego budżetu na rok 1889 w kwocie 39.309 zł. wydatki na rok 1890 byłyby wyższe o 309 zł.

Z niniejszego porównania jakoteż z wynikłości z roku 1887 wypływa, iż budżet wyższej szkoły w Dublanach, doszedł już do stanu normalnego, a raczej, że dawniej tak często powtarzające się bądź skreślenia i modyfikacye cyfr przez Wydział krajowy preliminonych, stały się zbytecznemi, skoro preliminarz zestawiony został z myślą przewodnią na istotne potrzeby szkoły, a uwzględnieniem środków, którymi rozporządza skarb krajowy.

Toż komisya budżetowa z uwagi na powyższy stan rzeczy, przedkłada Wysokiemu Sejmowi do uchwały projekt budżetu wyższej szkoły rolniczej w Dublanach we wszystkich rubrykach i pozycyach wydatków i dochodów zgodny z preliminarzem Wydziału krajowego, z wyjątkiem pozycyi tylko jednej a mianowicie w rubryce V. poz. 38 lit. b. laboratorium chemiczne w której utrzymuje wydatek coroczny dotychczasowy, to jest zamiast preliminowanych 800 zł. wstawia 600 zł. — podwyższenie bowiem wydatku tego, jest wręcz nieusprawiedliwione.

Przy podziale prac w Wysokim Sejmie, w szczególności dotyczącym sprawozdań o szkołach fachowych, zatem szkół rolniczych, lasowej i t. d. powołaną jest budżetowa komisya jedynie do zdania sprawy o budżecie jako takim, podczas gdy komisya gospodarstwa krajowego, spełnia zadanie obszerniejsze, mianowicie zdaje sprawę z każdoczesnego stanu, kierunku i administracyi rzeczonych zakładów. Nieprzesądzając zatem odnośnemu sprawozdaniu komisyi gospodarstwa krajowego, poczuwa się jednak komisya budżetowa, do obowiązku zwró-

cić już dziś uwagę Wysokiego Sejmu, na potrzebę obmyślenia i przygotowania planu reorganizacyi wyższej szkoły rolniczej w Dublanach na chwilę, gdy żądania Wysokiego Sejmu co do utworzenia oddziału rolniczego przy uniwersytecie krakowskim urzeczywistnione zostaną. Jest bowiem rzeczą pewną, że poziom nauki teorytycznej w szkole Dublańskiej wzrósł, zwłaszcza w latach ostatnich do miary Akademii rolniczej.

Świadczy o tem zarówno odnośny plan naukowy, jakoteż w szczególności sposób wykładu pojedynczych przedmiotów, ilość godzin poświęconych nauce teoretycznej lub też ćwiczeniom i demonstracyom w laboratoryach. Zadanie więc które obecnie spełnia wyższa szkoła rolnicza w Dublanach, stanie się co najmniej w znacznej części współudziałem zamierzonego oddziału rolniczego przy uniwersytecie krakowskim, kraj więc w tym razie z całem uprawnieniem będzie się mógł domagać przywrócenia szkole Dublańskiej jej charakteru pierwotnego, streszczającego się w zadaniu praktycznej szkoły gospodarstwa wiejskiego tak odpowiadającej istotnym potrzebom jego.

Reforma ta, ponadto okaże się i z tego względu konieczną, o ile że przypuszczać należy, iż młodzież dziś szukająca wyższego teoretycznego przygotowania do zawodu rolniczego w Dublanach, zwróci się niewątpliwie do uniwersytetu krakowskiego, który cokolwiekbądź nastręczy jej więcej i sposobności i środków do wyższej nauki teoretycznej. Zachodzi więc zdaniem komisyi budżetowej potrzeba podjęcia już obecnie przygotowań w kierunku tuż co opisanym.

Reasumując komisya budżetowa wnosi wydatki i dochody wyższej szkoły rolniczej jak następuje:

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne (Złote austryackie)	Nadzwyczajne (Złote austryackie)	Razem (Złote austryackie)
		Wydatki.			
I.		**Płace profesorów i docentów.**			
	1	Profesor fachowy, zarazem dyrektor, płaca 2.360 zł., dodatki pięcioletnie 400 zł.	2.760		
	2	Sześciu profesorów fachowych, płaca po 1.440 zł., dodatki pięcioletnie dla dwóch po 600 zł., dla dwóch po 400 zł., dodatek osobisty dla jednego 300 zł.	10.940		
	3	Dwóch adjunktów, płaca po 800 zł., dodatek osobisty dla jednego 200 zł.	1.800		
	4	Trzech asystentów, płaca po 600 zł.	1.800		
	5	Docent fizyki	800		
	6	„ weterynaryi	480		
	7	„ leśnictwa	240		
	8	„ ustaw rolnych	360		
	9	„ ogrodnictwa	200		
	10	„ melioracyi	240		
	11	„ zoologii	360		
	12	„ historyi i literatury polskiej . . .	600		
		Suma rubryki I. . .	20.580	—	20.580
		Do przeniesienia .	20.580	—	20.580

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Z przeniesienia .	20.580		20.580
II.		**Inne płace.**			
	13	Lekarz zakładowy	400		
	14	Dr. Skałkowski Władysław, emerytowany lekarz zakładowy, stały datek roczny	200		
	15	Kapelan	300		
	16	Kasyer, zarazem rachmistrz	600		
	17	Pisarz dyrekcyi	480		
	18	Remuneracya za pomoc manipulacyjną w bibliotece	100		
		Suma rubryki II. . .	2.080	—	2.080
III.		**Zasługi.**			
	19	Sługa szkolny, oraz ubranie dla tegoż . . .	290		
	20	Dwóch stróżów domowych	420		
	21	Preparator i usługa dla uczniów w laboratoryach .	1.200		
	22	Pasiecznik i dozorca pola doświadczalnego . .	180		
		Suma rubryki III. . .	2.090	—	2.090
IV.		**Koszta administracyjne.**			
	23	Zarząd:			
		a) potrzeby kancelaryjne . . . 100 zł.			
		b) druki i inseraty . . . . . . 100 „			
		c) portorya i posyłki . . . . . 70 „			
		d) koszta podróży dyrekcyi . . 200 „	470		
	24	Opał	1.050		
	25	Oświetlenie	300		
	26	Utrzymanie budynków i ogrodzeń	1.000	300	
	27	„ dziedzińca	300		
	28	Ubezpieczenie budynków	400		
	29	Najem pomieszkań:			
		a) dla kasyera . . . . . . 180 zł.			
		b) dla dwóch asystentów . . . 192 „			
		c) dla sługi szkolnego . . . . 40 „	412		
	30	Płaca kominiarza	90		
	31	Sprzęty i ruchomości:			
		a) utrzymanie	120		
		b) uzupełnienie nowych	—	270	
	32	Koszta przewozu prelegentów i kapelana . .	1.400		
	33	„ lustracyi zakładu	100		
	34	„ nabożeństwa	50		
	35	Apteka i rozmaite inne	100		
		Suma rubryki IV. . .	5.792	570	6.362
		Do przeniesienia .	30.542	570	31.112

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Z przeniesienia .	30.542	570	31.112
V.		**Potrzeby naukowe.**			
	36	Eksperymenta przy wykładach:			
		a) dla profesora rolnictwa . . . 50 zł.			
		b) " " hodowli zwierząt . 50 "			
		c) " " anatomii i fizyologii 25 "			
		d) " " weterynaryi . . 25 "			
		e) " " botaniki . . . 25 "			
		f) " " chemii rolniczej . 50 "			
		g) " " " zwierząt . 20 "			
		h) " " fizyki . . . 40 "			
		i) " " miernictwa . . 15 "	300		
	37	Zbiory i muzea, mianowicie utrzymanie i uzupełnienie:			
		zwycz. — nadzwycz.			
		a) zbioru rolniczego . . . 50 zł. — 100 zł.			
		b) " hodowlanego . . 60 " — 600 "			
		c) " fizykalnego . . . 150 " — 200 "			
		d) " botanicznego . . 75 " — 50 "			
		e) " zoologicznego . . 150 " — 200 "			
		f) " mechanicznego . . 300 " — — "			
		g) " mineralogicznego . 40 " — — "			
		h) " technologicznego . 60 " — — "			
		i) " okazów leśnych . . 10 " — — "			
		k) " " ogrodniczych 10 " — — "			
		l) " " weterynarskich 25 " — — "			
		m) " instrumentów mierniczych 10 " — — "			
		n) " modeli do budownictwa 50 " — — "			
		o) " okazów do geografii fizycz. 10 " — — "			
		p) " " melioracyjnych 10 " — — "	1.010	1.150	
	38	Laboratorya:			
		zwycz. — nadzwycz.			
		a) laboratoryum rolnicze . . 225 zł. — — zł.			
		b) " chemiczne . 600 " — — "			
		c) " roślinno fizyolog. 250 " — 200 "			
		d) " zootomiczne . 200 " — — "	1.275	200	
	39	Biblioteka i czytelnia:			
		a) na przykupno dzieł . . . . . 500 zł.			
		b) na oprawę książek . . . . . 50 "			
		c) na czasopisma . . . . . . 400 "	950		
		Do przeniesienia .	3.535 30.542	1.350 570	31.112

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
V.		Z przeniesienia .	30.542 3.535	570 1.350	31.112
	40	Utrzymanie pola doświadczalnego	350	200	
	41	Wycieczki naukowe profesorów z uczniami . .	500		
	42	Utrzymanie i uzupełnienie pasieki	30		
	43	Ogród: (zwycz. / nadzwycz.) *a)* płaca ogrodnika . . 600 zł. — zł. *b)* utrzymanie ogrodu botanicznego i uzupełnienie sadu, szkółek, jakoteż ogrodu warzywnego . . . 400 „ — „ *c)* druk katalogu i jego rozesłanie . . . . 25 „ — „ *d)* urządzenie cysterny . . — „ 150 „	1.025	150	
	44	Wynagrodzenie dla folwarku dublańskiego za straty, ponoszone w skutek zastosowania stanu inwentarza do potrzeb szkoły	1.000		
		Suma rubryki V. .	6.440	1.700	8.140
VI.		**Podatki i opłaty.**			
	45	Podatek gruntowy i domowy	66		
	—	Opłata od przeniesienia szkół dublańskich na własność kraju	—		
		Suma rubryki VI. .	66	—	66
VII.	46	**Stacya kontroli nasion**	100	—	100
		Suma wydatków .	**37.148**	**2.270**	**39.418**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Dochody.			
I.	1	**Subwencya z c. k. Skarbu Państwa . .**	5.500	—	5.500
II.	2	**Subwencya z funduszu kultury krajowej .**	3.428	—	3.428
III.		**Opłaty od uczniów.**			
	3	Wpisowe od 70 czni po 5 zł.	350		
	4	Czesne od 70 uczniów po 100 zł.	7.000		
	5	Opłaty za ćwiczenia w laboratoryum:			
		a) chemicznem od 25 uczniów po 10 zł. 250 zł.			
		b) roślinno-fizyologicznem od 25 uczniów po 5 zł. . . . . 125 „			
		c) zootomicznem od 25 uczniów po 5 zł. 125 „	500		
	6	Na bibliotekę od 70 uczniów po 4 zł. . . .	280		
	7	Na usługę	780		
		Suma rubryki III .	8.910	—	8.910
IV.	8	**Dochód z pasieki . . . .**	230	—	230
V.	9	**Sprzedaż płodów z pola doświadczalnego i ogrodu . . . .**	250	—	250
VI.	10	**Dochód ze stacyi kontroli nasion . . .**	—	—	—
		Suma dochodów .	18.318	—	18.318
		W porównaniu z wydatkami .	—	—	39.418
		okazuje się **niedobór** . .	—	—	21.100

Szkoła parobków i dozorców gospodarskich.

Wydział krajowy oblicza wydatki tej szkoły na rok 1890 w kwocie 12.809 zł., czyli w porównaniu do uchwalonego budżetu na rok 1889 w kwocie 12.719 zł. o 90 zł. więcej.

Dochody natomiast przyjmuje preliminarz Wydziału krajowego w wysokości przyjętej na rok 1889.

Gdy preliminowana zwyżka wydatków na rok 1889 w kwocie 90 zł. jest następstwem zapadłego pięciolecia dla jednego z nauczycieli, wszystkie inne zaś pozycye wydatków i dochodów są równobrzmiące z uchwalonymi na rok 1889, przeto komisya budżetowa wnosi zgodnie z preliminarzem Wydziału krajowego wydatki i dochody szkoły parobków i dozorców gospod. jak następuje:

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Wydatki.			
I.		**Płace nauczycieli.**			
	1	*a)* Nauczyciel fachowy	—		
		b) Zastępstwo nauczyciela fachowego . . .	—	1.375	
	2	Dwóch nauczycieli pomocniczych, płaca 600 zł. i 500 zł., dodatek osobisty dla jednego 200 zł. i dodatek pięcioletni od Lutego 1890 dla jednego 90 zł.	1.390		
	3	Docent weterynaryi	150		
	4	Katecheta	200		
	5	Instruktor robót ręcznych	540		
		Suma rubryki I. .	2.280	1.375	3.655
II.		**Koszta administracyjne.**			
	6	Zarząd: *a)* remuneracya dyrektora . . . 400 zł. *b)* potrzeby kancelaryjne, inseraty, druki i portorya . . . . . . 100 „	500		
	7	Opał i oświetlenie	240		
	8	Utrzymanie budynku szkolnego i ruchomości, ubezpieczenie i kominiarz	300		
	9	Koszta nabożeństwa obrządku gr. kat. . . .	300		
		Suma rubryki II. .	1.340	—	1.340
		Do przeniesienia . .	3.620	1.375	4.995

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczegolnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Z przeniesienia . .	3.620	1.375	4.995
III.		**Utrzymanie uczniów.**			
	10	Stołowanie 36 uczniów po 144 zł.	5.184		
	11	Odzież, pościel i pranie dla 36 uczniów po 60 zł. .	2.160		
		Suma rubryki III. .	7.344	—	7.344
IV.		**Potrzeby naukowe.**			
	12	Zaprzęgi do demonstracyi	80		
	13	Przybory do pisania i nauki uczniów . . .	120		
	14	Przykupno zwierząt do sekcyj	30		
	15	„ modeli machin i narzędzi . . .	200		
		Suma rubryki IV. .	430	—	430
V.	16	**Kurs ćwiczeń** dla szkolnej straży pożarnej . .	40	—	40
		Suma wydatków .	11.434	1.375	12.809
		Dochody.			
I.	1	**Subwencya z c. k. Skarbu Państwa** . .	1.500	—	1.500
II.		**Opłaty i datki.**			
	2	Opłaty na utrzymanie uczniów	480		
	3	Datki Rad powiatowych, Towarzystw gospodarczych i innych	360		
		Suma rubryki II. .	840	—	840
III.	4	**Zarobek 36 uczniów** po 18 zł.	648	—	648
		Suma dochodów .	2.988	—	2.988
		W porównaniu z wydatkami .	—	—	12.809
		okazuje się **niedobór** . . .	—	—	9.821

Kurs gorzelnictwa w Dublanach.

Wydatki i dochody kursu tego oblicza Wydział krajowy na 1890 rok w tej same wysokości, w jakiej uchwalone zostały na rok 1889, a mianowicie pierwsze na 1.960 zł. a. w. drugie na 1.240 zł., ztąd wynikający niedobór na 720 zł., który z funduszów krajowych pokryty być ma.

Zgodnie z Wydziałem krajowym we wszystkich rubrykach wydatków i dochodów wnosi komisya budżetowa wydatki i dochody kursu gorzelnianego w Dublanach jak następuje:

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Wydatki.			
I.		**Płace nauczycieli.**			
	1	Kierownik kursu	250		
	2	Prelegenci za wykłady:			
		a) arytmetyki, geometryi i stereometryi . .	115		
		b) fizyki	75		
		c) chemii	100		
		d) gorzelnictwa	375		
		e) o maszynach i kotłach	150		
		f) o opodatkowaniu	100		
		g) o rachunkowości	60		
		h) za ćwiczenia w laboratoryum . . .	150		
		Suma rubryki I. .	1.375	—	1.375
II.		**Koszta administracyjne.**			
	3	Druki, inseraty, portorya i t. p.	15		
	4	Koszta przewozu prelegentów	30		
		Suma rubryki II. .	45	—	45
		Do przeniesienia .	1.420	—	1.420

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne (Złote austryackie)	Nadzwyczajne (Złote austryackie)	Razem (Złote austryackie)
		Z przeniesienia .	1.420	—	1.420
III.		**Potrzeby naukowe.**			
	5	Szkole rolniczej w Dublanach za użycie laboratoryum	40		
	6	Wycieczki profesorów z uczniami	100		
	7	Książki, czasopisma, aparaty do kontroli służące, modele maszyn i rysunki	45	100	
		Suma rubryki III. .	185	100	285
IV.	8	**Zapomogi dla uczniów**	250	—	250
V.	9	**Rozmaite drobne**	5	—	5
		Suma wydatków .	1.860	100	1.960
		Dochody.			
I.	1	**Subwencya z c. k. Skarbu Państwa** . .	1.000	—	1.000
II.	2	**Opłaty od uczniów**	240	—	240
III.	3	**Rozmaite przypadkowe**	—	—	—
		Suma dochodów .	1.240	—	1.240
		W porównaniu z wydatkami .	—	—	1.960
		okazuje się **niedobór** .	—	—	720

Lwów dnia 7. listopada 1889.

Hausner
przewodniczący.

Abrahamowicz
sprawozdawca.

Z drukarni Pillera i Spółki.

Budżet krajowy na rok 1890.

Aleg. 151.

Sprawozdanie

komisyi budżetowej o preliminarzu folwarku Dublańskiego
na rok 1890.

Wydział krajowy oblicza wydatki folwarku Dublańskiego na r. 1890:

Zwyczajne	na kwotę	12.738 zł.
Nadzwyczajne	„	2.571 „
Razem przeto na		15.309 zł.

W porównaniu do kwoty uchwalonej na rok 1889 w sumie 17.224 zł. mniej o 1.915 zł.

Dochody zaś preliminuje w wysokości 15.315 zł. czyli w porównaniu do przyjętych na rok 1889 w kwocie 15.815 zł. mniej o 500 zł.

Wedle więc obliczeń Wydziału krajowego nadwyżka w dochodach dała by cyfrę 6 zł.

Porównanie takie nie daje jednak jasnego wyobrażenia o dochodach, gdyż w sumie wydatków mieszczą się raty od pożyczek zaciągniętych w Banku krajowym czyniące rocznie zł. 825, tudzież renta galicyjskiego Tow. gosp. w kwocie 1.600 zł.

Obie więc te kwoty dają zł. 2.425, która to suma jest niczem innem jak dochodem faktycznym z folwarku Dublańskiego.

Gdy wreszcie dodamy, że sama konkurencya do budowy cerkwi w Malechowie czyni w roku 1890 kwotę 1.567 zł. którą również folwark Dublański pokryć ma, to ostatecznie okaże się iż dochód spodziewany z tego folwarku w roku 1890, odpowiada zupełnie i kapitałowej wartości jego.

Preliminowane dochody i wydatki folwarku Dublańskiego nie nastręczają podstawy do jakichkolwiek zmian, prócz niewłaściwego wstawienia w wydatkach 60 zł. na pokrycie podatku dochodowego z propinacyi, jak również dochodu z tejże (w Rubryce III. Dochodów) w kwocie 420 zł.

Wiadomo bowiem powszechnie, a i układający preliminarz Wydziału krajowego, przeoczyć tego nie powinni byli, iż propinacya Dublańska z 1. Stycznia 1890 również przejdzie na kraj, a dochód z niej, rozumie się zmodyfikowany, zastąpi renta od obligów propinacyjnych.

Gdy wszelkie obliczenia dochodów z gospodarstwa wiejskiego na 10 miesięcy przed zbiorami może być jedynie przypuszczalne — a jak to już wyżej wspomnieliśmy, żadna z pozycyi preliminowanych nie daje podstawy do zmian, przeto po sprostowaniu obliczeń dotyczących rzekomych dochodów propinacyi, komisya budżetowa wszystkie inne rubryki wydatków i dochodów, podaje do uchwały Wysokiego Sejmu ściśle wedle preliminarza Wydziału krajowego; wnosi zatem:

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Wydatki.			
I.		**Wydatki na gospodarstwo.**			
	1	Płace i zasługi wraz z wynagrodzeniem administratora i częścią płacy kasyera	1.600		
	2	Najem robotnika	2.400		
	3	Dokupno i zmiana nasienia	350		
	4	„ nawozów dopełniających . . .	300		
	5	„ karmy, owsa, kiełków i makuchów . .	2.200		
	6	Zastąpienie zużytych koni i uprzęży . .	300		
	7	Utrzymanie budynków i ogrodzeń . . .	150		
	8	Utrzymanie i naprawa maszyn i narzędzi, oraz kucie koni	260		
	9	Utrzymanie rowów i dróg	50		
	10	Wywóz stawarki i urządzenie stawów . . .	—	300	
	11	Melioracye łąk	—	311	
	12	Drenowanie pól	—	393	
	13	Zabezpieczenie od pożaru i zarazy . . .	300		
	14	Kuchnia folwarczna	200		
	15	Koszta kancelaryjne	25		
	16	Światło i smarowidło	50		
	17	Kultura lasu . , ...	100		
	18	Rogatki, posełki i jazdy w interesach zakładu .	100		
		Suma rubryki I. .	8.385	1 004	9.389
II.	19	**Cegielnia**	1.000	—	1.000
III.		**Podatki i opłaty.**			
	20	Podatek gruntowy i domowy	550		
	21	Należytość od przeniesienia własności folwarku, szósta rata	268		
	22	Należytość konkurencyjna na budowę cerkwi w Malechowie	—	1.567	
		Suma rubryki III. .	818	1.567	2.385
		Do przeniesienia .	10.203	2.571	12.774

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Z przeniesienia .	10.203	2.571	12.774
IV.		**Spłata kapitałów i odsetków dłużnych.**			
	23	Bankowi krajowemu we Lwowie: umorzenie pożyczki 16.500 zł. – 1. i 2. rata kapitału wraz z odsetkami	825		
	24	Renta c. k. galic. Towarzystwu gospodarczemu .	1.600		
		Suma rubryki IV. .	2.425	—	2.425
V.	25	**Rozmaite nieprzewidziane . . . .**	50	—	50
		Suma wydatków .	12.678	2.571	15.249

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Dochody.			
I.		**Dochody z gospodarstwa.**			
	1	*a)* Ze sprzedaży ziemiopłodów . . 5.500 zł. *b)* Za owies i siano dostarczane szkołom 680 „	6.180		
	2	Z wynajętych ról, łąk i pastwisk	1.000		
	3	Ze sprzedaży płodów zwierzęcych: *a)* Krowiarnia: *α)* mleko . 4.200 zł. *β)* przychowek 400 „ *γ)* braki i opasy 400 „ 5.000 zł. *b)* Nierogacizna . . . . . 120 „ *c)* Owce . . . . . . 40 „ *d)* Ryczałt od szkół rolniczych za straty, wynikające z zastosowania inwentarza do potrzeb szkół . . . 1.000 „	6.160		
	4	Z lasów i stawów	280		
		Suma rubryki I. .	13.620	—	13.620
II.	5	**Z cegielni**	1.200	—	1.200
III.	6	Z kapitału za propinacyę w przypuszczalnej kwocie 5.000 zł. w 4% obligacyach propinacyjnych .	200		
	7	Z polowania	25		
		Suma rubryki III .	225	—	225
IV.	8	**Rozmaite nieprzewidziane**	50	—	50
		Suma dochodów .	**15.095**		**15.095**
		W porównaniu z wydatkami	—	—	15.249
		okazuje się **niedobór**	—	—	**154**
		podczas gdy na r. 1889. preliminowano **niedobór**	—	—	1.409

Lwów, dnia 7. Listopada 1889.

Przewodniczący:
Hausner

Sprawozdawca:
Abrahamowicz

Z drukarni i litografii Pillera i Sp.

Budżet krajowy na rok 1890.

L, S. 1.214.

Aleg. 152.

Sprawozdanie

komisyi budżetowej o preliminarzu krajowej średniej szkoły rolniczej w Czernichowie na rok 1890.

Przedłożony Wysokiemu Sejmowi preliminarz szkoły rolniczej w Czernichowie jest niemal wierną kopią uchwalanych w ostatnich latach budżetów tej szkoły.

Tymczasem potrzeby tej szkoły zmieniają się. Jedne uznawane przez lat kilka, bądź już zaspokojone zostały, lub też dziś nieistnieją więcej, — gdy natomiast nowe powstały.

Jakoż po ścisłem zbadaniu istotnych potrzeb tej szkoły, a w porozumieniu z komisyą gospodarstwa krajowego, w szczególności zaś z uwzględnieniem uwag, zebranych na miejscu w Czernichowie przez dwóch członków komisyi tuż co wspomnianej, to jest posłów Schnella i Viviena komisya budżetowa przedstawia Wysokiemu Sejmowi do uchwały preliminarz szkoły Czernichowskiej zmieniony w następujących rubrykach i pozycyach:

W wydatkach: Rubr. III. pozycya 14 e):

Koszta podróży w interesach zakładu zmniejsza się na podstawie wyniklości z lat ostatnich z 270 zł. na . . . . 250 zł.

Na tej samej podstawie zmniejsza się poz. 15. Opał z 500 zł. na . . 400 „

natomiast podnosi się poz. 16. Oświetlenie z 250 zł. na . . . . 300 „

pozycyę 17. Utrzymanie budynków i ogród, preliminowaną jako wydatek zwyczajny w kwocie 700 zł., a nadzwyczajny w wysokości 1.000 zł., zmniejsza się wedle potrzeby na . . . . 500 i 800 „

pozycyę 19. Asekuracya budynków, podnosi się z uwagi na stan faktyczny z 150 zł. na 200 „

Z tych samych powodów zmniejsza się pozycyę 20. Najem pomieszkań dla funkcyonaryuszów szkoły z 460 zł. na . . . . 400 „

w pozycyi 22. redukuje się wydatek nadzwyczajny na sprzęty i ruchomości wedle rzeczywistej potrzeby z 150 zł. na . . . . 100 „

pozycyę 25. Lekarz i apteka, z uwagi na konieczną potrzebę utrzymywania lekarza w miejscu z powodu znacznego oddalenia od Krakowa podnosi się z 350 zł. na 450 „

Jako nową pozycyę wstawia komisya w wydatkach w Rubr. IV. poz. 29. *ad b.* Usługa uczniów . . . . 300 „

wprowadzając system istniejący w Dublanach, to jest, iż uczniowie uiszczają pewną opłatę na służbę, nie zaś bezpośrednio wynagradzają takową. Wydatek ten znajduje pokrycie przez jednoczesne wstawienie w Dochodach 300 zł. pod pozycyą z Opłat na służbę.

Dalej proponuje komisya zmiany w Rubr. V. wydatków, a mianowicie: przez zmniejszenie wydatków nadzwyczajnych:

w poz. 35. *ad a)* z 150 zł. na 50 zł. — zbiór rolniczy;

" " " *ad c)* z 100 zł. na 50 zł. — zbiór fizykalny;

" " " *ad f)* przez wykreślenie wstawionych 50 zł. jako wydatek nadzwyczajny — zbiór zoologiczny;

" " " *ad m)* przez wykreślenie 200 zł. jako wydatek nadzwyczajny na narzędzia rolnicze;

" " " *ad o)* przez zmniejszenie nadzwyczajnego wydatku z 90 zł. na 40 zł. — modele budownictwa;

" " 36. *ad b)* tak samo z 200 zł. na 100 zł. — laboratoryum fizyologiczne.

Natomiast jako pozycyę nową wstawia komisya w Rubr. V. poz. 38. *ad b)* Płaca pomocnika przy ogrodzie 200 zł.

W Dochodach wstawia komisya w Rubr. II. jako poz. 4. Opłaty od uczniów na usługę 300 zł.

Stosownie do proponowanych zmian uczyniłyby wydatki szkoły czernichowskiej zwyczajne 37.905 zł., nadzwyczajne 1.570 zł., ogółem zatem 39.475 zł., czyli w porównaniu do preliminowanych wydatków przez Wydział kraj. w ogólnej kwocie 39.955 zł. o 480 zł. mniej.

Dochody zaś uczynią 21.800 zł., czyli w porównaniu do preliminowanych dochodów przez Wydział krajowy w kwocie 21.500 zł., o 300 zł. więcej.

Komisya budżetowa wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić Wydatki i Dochody szkoły Czernichowskiej jak następuje

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Wydatki.			
I.		**Płace nauczycieli.**			
	1	Nauczyciel fachowy, zarazem dyrektor, płaca 1.700 zł., dodatek aktywalny 360 zł., dodatek osobisty 500 zł.	2.560		
	2	Trzech nauczycieli fachowych do nauk zawodowych po 1.440 zł., dodatek osobisty dla jednego 200 zł.	4.520		
	3	Dwóch nauczycieli fachowych do nauk zasadniczych po 1.240 zł. i dodatek pięcioletni dla jednego 200 zł.	2.680		
	4	Kapelan i katecheta	800		
	5	Trzech nauczycieli pomocniczych z płacą adjunktów po 800 zł.	2.400		
	6	Prefekt internatu i nauczyciel gimnastyki . .	800		
	7	Docent leśnictwa	300		
	8	Instruktor do robót praktycznych	600		
	9	Wikt dla prefekta internatu	180		
	10	Opał dla kapelana i nauczycieli pomocniczych .	260		
		Suma rubryki I. . .	15.100	—	15.100
		Do przeniesienia .	15.100	—	15.100

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie		Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
				Złote austryackie		
		Z przeniesienia .		15.100	—	15.100
II.		**Inne płace i zasługi.**				
	11	Kasyer, zarazem magazynier		800		
	12	Pisarz dyrekcyi		500		
	13	Służba zakładowa:				
		a) sługa szkolny (płaca 100 zł., wikt 100 zł.)	200 zł.			
		b) „ przy laboratoryum (płaca 80 zł., wikt 100 zł.)	180 „			
		c) „ przy muzeach (płaca 50 zł., wikt 100 zł.)	150 „			
		d) stróż domowy (płaca 80 zł., wikt 100 zł.)	180 „			
		e) „ nocny i podwórzowy (płaca 60 zł., wikt 100 zł.) . .	160 „	870		
		Suma rubryki II. . .		2.170	—	2.170
III.		**Koszta administracyjne.**				
	14	Zarząd:				
		a) pomoc kanc. dla Kur. szkoły i dla Deleg.	400 zł.			
		b) potrzeby kancelaryjne szkoły . .	100 „			
		c) druki i inseraty	100 „			
		d) portorya i przesyłki	80 „			
		e) koszta podróży w interesach zakładu	250 „			
		f) „ przewozu docentów zamiejscowych	200 „	1.130		
	15	Opał		400		
	16	Oświetlenie		300		
	17	Utrzymanie budynków i ogrodzeń		500	800	
	18	Utrzymanie dziedzińca		100		
	19	Zabezpieczenie budynków		200		
	20	Najem pomieszkań dla funkcyonaryuszów szkoły .		400		
	21	Płaca kominiarza		50		
	22	Sprzęty i ruchomości		100	100	
	23	Koszta lustracyi zakładu		200		
	24	„ nabożeństwa		70		
	25	Lekarz i apteka		450		
	26	Rozmaite nieprzewidziane		100		
		Suma rubryka III. . .		4.000	900	4.900
		Do przeniesienia .		21.270	900	22.170

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Z przeniesienia .	21.270	900	22.170
IV.		**Utrzymanie uczniów.**			
	27	Żywność (50 uczniów po 180 zł.)	9.000		
	28	Opał do kuchni	400		
	29	Służba:			
		a) dwóch chłopców do usługi uczniów (płaca 50 zł., wikt 180 zł.) . . . . . . 230 „			
		b) usługa uczniów w ogóle . . . 300 „			
		c) służba kuchenna (płaca i wikt) . 655 „	1.185		
	30	Sprzęty:			
		a) do sal sypialnych, infirmeryi i jadalni . .	100		
		b) do kuchni i naczynia stołowe	60		
	31	Odzież (50 uczniów po 40 zł.)	2.000		
	32	Pościel	160		
	33	Pranie bielizny i pościeli	250		
		Suma rubryki IV. . .	13.155	—	13.155
V.		**Potrzeby naukowe.**			
	34	Eksperymenta przy wykładach:			
		a) dla nauczyciela rolnictwa . . . 25 zł.			
		b) „ „ hodowli zwierząt . 10 „			
		c) „ „ zootomii . . 20 „			
		d) „ „ weterynaryi . . 25 „			
		e) „ „ botaniki . . . 20 „			
		f) „ „ fizyki . . . 25 „			
		g) „ „ miernictwa . . 15 „	140		
	35	Zbiory i muzea: (zwycz. / nadzwycz.)			
		a) zbiór rolniczy . . . 100 zł. / 50 zł.			
		b) „ hodowlany . . . 100 „ / 200 „			
		c) „ fizykalny . . . 100 „ / 50 „			
		d) „ geograficzny . . 50 „ / — „			
		e) „ botaniczny . . . 50 „ / 50 „			
		f) „ zoologiczny . . 50 „ / — „			
		g) „ mechaniczny . . 50 „ / 80 „			
		h) „ mineralogiczny . . 20 „ / — „			
		i) „ technologiczny . . 50 „ / — „			
		k) „ okazów leśnych . . 10 „ / — „			
		l) „ „ weterynaryjn. 30 „ / — „			
		m) „ narzędzi rolniczych . 100 „ / — „			
		n) „ przyrząd. mierniczych 20 „ / 50 „			
		o) „ modeli do budownictwa 10 „ / 40 „			
		p) stacya meteorologiczna . 20 „ / — „	760	520	
		Do przeniesienia .	900 34.425	520 900	35.325

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Z przeniesienia .	34.425 900	900 520	35.325
	36	Laboratorya:			
		zwycz. nadzwycz.			
		a) laboratoryum chemiczne . 350 zł. — zł.			
		b) „ roślinno-fizyologiczne . . 100 „ 100 „			
		c) „ zoologiczne . 100 „ — „	550	100	
	37	Biblioteka i czytelnia:			
		zwycz. nadzwycz.			
		a) przykupno dzieł . . . 300 zł. — zł.			
		b) oprawa książek . . . 50 „ 50 „			
		c) czasopisma . . . . 100 „ — „	450	50	
	38	Ogród pomologiczny i warzywny:			
		a) płaca ogrodnika . . . . . . 500 zł.			
		b) „ płaca pomocnika przy ogrodzie 200 „			
		c) utrzymanie i uzupełnienie ogrodów . 400 „	1.100		
	39	Ogród botaniczny	80		
	40	Utrzymanie pola doświadczalnego	100		
	41	Wycieczki naukowe uczniów z nauczycielami .	300		
		Suma rubryki V. . .	3.480	670	4.150
		Suma wydatków .	37.905	1.570	39.475

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Dochody.			
I.	1	**Subwencya z c. k. Skarbu Państwa . .**	5.000	—	5.000
II.		**Opłaty od uczniów.**			
	2	Opłaty na utrzymanie od 50 uczniów po 260 zł. .	13.000		
	3	Czesne od 50 uczniów po 50 zł.	2.500		
	4	Na usługę od uczniów	300		
		Suma rubryki II. . .	15.800	-	15.800
III.	5	**Dochód z gospodarstwa i spiżarni . .**	150	—	150
IV.	6	**Sprzedaż płodów z ogrodu i z pola doświadczalnego . . . . . ,**	850	—	850
		Suma dochodów .	21.800	—	21.800
		W porównaniu z wydatkami .	—	—	39.475
		okazuje się **niedobór** .	—	—	17.675

Lwów dnia 7. Listopada 1889.

Hausner
przewodniczący.

Abrahamowicz
sprawozdawca.

Z drukarni Pillera i Spółki.

Aleg. 153.

Sprawozdanie

komisyi budżetowej o preliminarzu folwarku w Czernichowie na rok 1890.

Wydział krajowy preliminuje wydatki zwyczajne tego folwarku na	6.634 zł.
nadzwyczajne na	1.573 „
Ogółem wydatki	8.207 zł.
w porównaniu z wydatkami uchwalonymi na rok 1889 w kwocie . . .	7.277 „
więcej o . .	930 zł.

Wzrost ten wydatków pochodzi przedewszystkiem z przyznania remuneracyi ogrodnikowi w kwocie 250 zł. za wzorowe prowadzenie plantacyi wikla, następnie z wstawienia na koszta wyrobu cegieł, jako nadzwyczajnego wydatku 500 zł. wreszcie z powodu koniecznego przyjęcia dozorcy pól, za wynagrodzeniem w kwocie 100 zł. Gdy jednak 500 zł. wstawionych na wyrób cegieł, znajdują pokrycie w odnośnej rubryce dochodów, przeto faktyczny wzrost wydatków czyni tylko 430 zł. w. a.

Wydatki te jednak niewypełniają istotnych a nagłych potrzeb folwarku w Czernichowie, gdyż wedle sprawozdania członków komisyi gospodarstwa krajowego, którzy zwiedzili Czernichów, zachodzi niezbędna potrzeba przeistoczenia chlewów i zrekonstruowania dachu na szopie na narzędzia, jak również przeistoczenia gnojowni.

Na pokrycie tuż co wspomnianych robót potrzeba 700 zł. w szczególności na przeistoczenie chlewów i zrekonstruowanie dachu na szopie 500 zł., zaś na przeistoczenie gnojowni 200 zł. Obie też kwoty wstawia komisya w Rubr. I. wydatków pod poz. 8. b. i 9.

Co się zaś tyczy innych wydatków, to wstawia się je wedle preliminarza Wydziału kraj. z wyjątkiem Rubr. I. poz. 2. a. najem robotnika, który na podstawie wynikłości z lat 3. redukuje się z 700 zł. na 600 zł., jak również sprowadzając do miary istotnej potrzeby poz. 5. rubr. I. „dokupno słomy i karmy“ zmniejsza się pozycyę tę z 800 zł. na 600 zł. W końcu wykreśla się z rubr. V. p. 19 na pokrycie kosztów propinacyi 70 zł., tudzież z rubr. VII. poz. 22 podatek dochodowy przypadający od propinacyi, który z d. 1. Stycznia 1890 ustanie, w kwocie 280 zł. Suma wydatków w myśl powyższych wniosków, uczyni razem 8.257 zł. w. a. czyli będzie od preliminarza Wydziału krajowego o 50 zł. wyższą.

Dochody folwarku Czernichowskiego preliminuje Wydział krajowy na 11.360 zł., czyli w porównaniu do roku ubiegłego, w którym dochody te obliczono na 9.510 zł., o 1.850 zł. więcej; pomiędzy dochodami znajduje się jednak pozycya, która zmienioną być musi, a mianowicie w rubr. VI. poz. 13. z wydzierżawienia propinacyi 1.650 zł., albowiem dochód ten gaśnie z d. 1. Stycznia 1890 r., a w miejsce jego wejdzie dochód z obligów propinacyjnych, przyznanych za ubytek prawa propinacyjnego w kwocie 23.300 zł. w obl. 4% nominalnej wartości.

Dochody:

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
I.		**Dochody z gospodarstwa.**			
	1	Ze sprzedaży płodów rolnych i chmielarni . .	1.400		
	2	„ „ „ zwierzęcych:			
		a) krowiarnia . . . . 2.600 zł.			
		b) nierogacizna . . . . . . 600 „	3.200		
	3	Z wynajętych pól i pastwisk . , . . .	315		
	4	Czynsz z domu i ogrodu wynajętego szkole ogrodniczej	—		
	5	„ z kuźni	40		
	6	Za wynajęte konie	500		
	7	Za nawóz stajenny do ogrodu szkoły rolniczej . .	60		
		Suma rubryki I. .	5.515	—	5.515
II.		**Z lasu i wikla.**			
	8	Ze sprzedaży drzewa opałowego.	670		
	9	Z wikla i trawy wśród wikla	1.570		
		Suma rubryki II. .	2.240	—	2.240
III.	10	Z rybołowstwa	100	—	100
IV.	11	Z pieca wapiennego	850	—	850
V.	12	Z cegielni	500	—	500
VI.		**Z dzierżaw.**			
	13	*a)* z budy jarmarcznej . . . . . 50 zł.			
		b) z promu do przewozu. . . . . 100 „	150		
	14	Z obligów propinacyjnych (kapitał 23.300 zł.) . .	932		
		Suma rubryki VI. .	1.082	—	1.082
VII.		**Lądowe i olborne.**			
	15	Z lądowego.	30		
	16	Olborne za łamanie kamienia	300		
		Suma rubryki VII. .	330	—	330
VIII.	17	Rozmaite nieprzewidziane	25	—	25
		Suma dochodów .	10.642	—	10.642
		W porównaniu z wydatkami	—	—	8.257
		okazuje się **nadwyżka dochodów**	—	—	2.385

Lwów dnia 7. Listopada 1889.

Hausner
przewodniczący.

Abrahamowicz
sprawozdawca.

Z drukarni Pillera i Spółki.

Budżet krajowy na rok 1890.

Aleg. 154.

Sprawozdanie

komisyi budżetowej o preliminarzu szkół niższych rolniczych w Horodence, Jagielnicy i Kobiernicach na rok 1890.

Wysoki Sejmie!

Przedłożony przez Wydział krajowy preliminarz wydatków i dochodów tuż co wymienionych szkół, zawiera we wszystkich pozycyach cyfry zupełnie usprawiedliwione, a w normalnym budżecie corocznie powtarzające się.

Komisya budżetowa ma przeto łatwy do spełnienia obowiązek, bo ograniczający się do wniosku, by Wysoki Sejm raczył zamienić w uchwałę swą, szczegółowy preliminarz Wydziału krajowego, szkół w Horodence, Jagielnicy i Kobiernicach. Na tem moglibyśmy zamknąć niniejsze sprawozdanie gdyby nie okoliczność, omówiona obszernej już w zeszłorocznem sprawozdaniu.

Oto kiedy podniesioną i silnie odczutą została potrzeba zakładania niższych szkół rolniczych w kraju, wtedy bezpośrednio interesowani dla skuteczniejszego poparcia żądań swych co do zakładania szkół niższych rolniczych przez kraj, występowali z licznemi ofertami datków dobrowolnych na rzecz projektowanej szkoły. Nie ulega wątpieniu że datki te jeżeli nie oddziaływały stanowczo na decyzyę Wysokiego Sejmu co do tworzenia w mowie będących szkół, to w każdym razie niepozostawały bez wpływu na wybór miejsca, w którem szkoła założoną być miała, tudzież na czas w prowadzenia jej w życie.

Cztery lata upływa od założenia tych szkół, a już datki dobrowolne na ich utrzymanie, czyniące przy ich założeniu zwyż 4.000 zł., zmalały do połowy bo do kwoty 2.040 zł. w szczególności najznaczniej na rzecz szkół w Jagielnicy i Kobiernicach.

W tym stanie rzeczy pożądanem było by, ażeby Wydział krajowy, za pośrednictwem odnośnych kuratoryi szkoł rolniczych, podjął starania w celu utrzymania dotacyi do niedawna płynących, lub pozyskania nowych na rzecz szkół, do których odnosi się niniejsze sprawozdanie.

Reasumując komisya budżetowa wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić wydatki i dochody szkół niższych rolniczych w Horodence, Jagielnicy i Kobiernicach jak następuje:

Krajowa niższa szkoła

Liczba		Poszczegolnienie		Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
rubryki	pozycyi			Złote austryackie		
		Wydatki.				
I.		**Płace nauczycieli.**				
	1	Nauczyciel kierownik, płaca . . .	1.200 zł.			
		dodatek aktywalny	140 „			
		„ pięcioletni	84 „	1.424		
	2	Nauczyciel fachowy pomocniczy, płaca .	720 „			
		dodatek aktywalny	60 „			
		„ pięcioletni	90 „	870		
	3	Instruktor, płaca	480 „			
		dodatek na wikt	120 „	600		
	4	Nauczyciel do nauk elementarnych, płaca	350 „			
		dodatek na wikt	35 „	385		
	5	Kapelan i katecheta		150		
	6	Nauczyciel weterynaryi		150		
				3.579	—	3.579
II.		**Koszta administracyi.**				
	7	Zarząd:				
		a) koszta kancelaryjne, inseraty, druki i portorya	100 zł.			
		b) sługa szkolny	240 „			
		c) utrzymanie jednej pary koni . .	200 „	540		
	8	Opał		500		
	9	Oświetlenie		100		
	10	Utrzymanie budynków				
	11	Ubezpieczenie „ }		200	300	
	12	Płaca kominiarza				
	13	Sprzęty i ruchomości		100		
	14	Zakupno i utrzymanie narzędzi rolniczych . .		30		
	—	Dopłata przy zamianie konia				
	15	Należytość rządowa od przeniesienia własności gruntów szkolnych, z wymierzonych 463 zł. 75 ct. spłacalnych w 10 latach, piąta roczna rata .		46		
	16	Lekarz, apteka i różne inne		100		
				1.616	300	1.916
III.		**Utrzymanie uczniów.**				
	17	Stołowanie } 30 uczniów po 150 zł. . .				
	18	Odzież i pranie		4.500	300	4.800
IV.		**Potrzeby naukowe.**				
	19	Przybory do pisania i nauki uczniów . . .		120		
	20	Przykupno środków naukowych		200		
				320	—	320
V.	21	**Kurs ćwiczeń** dla szkolnej straży pożarnej . .		40	—	40
		Suma wydatków .		10.055	600	10.655

rolnicza w Horodence.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne (Złote austryackie)	Nadzwyczajne (Złote austryackie)	Razem (Złote austryackie)
		Dochody.			
I.	1	**Subwencya z c. k. Skarbu Państwa** . .	2.000	—	2.000
II.	2	**Opłata na utrzymanie uczniów:**			
		a) Oddział Horodeński c. k. Towsrzystwa gospodarskiego galicyjskiego, 3 stypendya po 150 zł. . . . . 450 zł.			
		b) Rada powiatowa Horodeńska, 3 stypendya po 100 zł. i 1 stypendyum 150 zł. . . . . 450 „			
		c) Gmina miasta Horodenki, 1 stypendyum . . . . 100 „			
		d) Rada powiatowa Kołomyjska, 1 stypendyum . . . . . . 100 „	1.100	—	1.100
III.	3	**Czysty dochód** z gruntów szkolnych (6 morgów)	60	—	60
IV.	4	**Zarobek 30 uczniów** po 12 zł.	360	—	360
		Suma dochodów .	3.520	—	3.520
		W porównaniu z wydatkami .	—	—	10.655
		okazuje się **niedobór** .	—	—	7.135

Krajowa niższa szkoła

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie		Zwyczajne (Złote austryackie)	Nadzwyczajne (Złote austryackie)	Razem (Złote austryackie)
		Wydatki.				
I.		**Płace nauczycieli.**				
	1	Nauczyciel kierownik, płaca . . .	1.200 zł.			
		dodatek aktywalny	140 „	1.340		
	2	Nauczyciel fachowy pomocniczy, płaca .	720 zł.			
		dodatek aktywalny	60 „			
		„ pięcioletni	42 „	822		
	3	Instruktor, płaca	480 zł.			
		wikt	85 „	565		
	4	Nauczyciel do nauk elementarnych, płaca	300 zł.			
		wikt	85 „	385		
	5	Kapelan i katecheta		150		
	6	Nauczyciel weterynaryi		150		
				3.412	—	3.412
II.		**Koszta administracyi.**				
	7	Zarząd:				
		a) koszta kancelaryjne, inseraty, druki i porta	100 zł.			
		b) sługa szkolny	240 „			
		c) zakupno narzędzi ręcznych rolniczych	30 „	370		
	8	Opał		400		
	9	Oświetlenie		100		
	10	Utrzymanie budynków				
	11	Ubezpieczenie „		250		
	12	Płaca kominiarza				
	13	Ruchomości i sprzęty		100		
	14	Lekarz, apteka i różne inne		100		
				1.320	—	1.320
III.		**Utrzymanie uczniów.**				
	15	Stołowanie uczniów				
	16	Odzież, pościel i pranie } dla 30 uczniów po 150 zł.		4.500	—	4.500
IV.		**Potrzeby naukowe.**				
	17	Potrzeby do pisania i nauki uczniów . . .		120		
	18	Przykupno środków naukowych		200		
				320	—	320
V.	19	**Czynsz dzierżawny** za grunta używane przez szkołę		50	—	50
VI.	20	**Kurs ćwiczeń** dla szkolnej straży pożarnej . .		40	—	40
		Suma wydatków .		**9.642**	—	**9.642**

rolnicza w Jagielnicy.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne (Złote austryackie)	Nadzwyczajne (Złote austryackie)	Razem (Złote austryackie)
		Dochody.			
I.	1	**Subwencya z c. k. Skarbu Państwa** . .	2.000	—	2.000
II.		**Opłaty na utrzymanie uczniów:**			
	2	Rada powiatowa Borszczowska . . .	300	—	300
III.	3	**Czysty dochód** z 24 morgów pola szkolnego .	120	—	120
IV.	4	**Zarobek 30 uczniów** po 12 zł.	360	—	360
		Suma dochodów .	2.780	—	2.780
		W porównaniu z wydatkami .	—	—	9.642
		okazuje się **niedobór** .	—	—	6.862

Krajowa niższa szkoła

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie		Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
				Złote austryackie		
		Wydatki.				
I.		**Płace nauczycieli.**				
	1	Nauczyciel fachowy, zarazem kierownik, płaca	1.300 zł.			
		dodatek aktywalny	240 „	1.540		
	2	Nauczyciel fachowy pomocniczy, płaca .	720 zł.			
		dodatek aktywalny	60 „	780		
	3	Instruktor		480		
	4	Nauczyciel do nauk elementarnych		350		
	5	Kapelan i katecheta		150		
	6	Nauczyciel weterynaryi		250		
				3.550	—	3.550
II.		**Koszta administracyi.**				
	7	Zarząd:				
		a) koszta kancelaryjne, inseraty, druki i portorya	100 zł.			
		b) sługa szkolny	240 „			
		c) utrzymanie jednej pary koni . .	400 „			
		d) dokupno i utrzymanie narzędzi ręcznych rolniczych	30 „	770		
	8	Opał		400		
	9	Oświetlenie		100		
	10	Utrzymanie budynków				
	11	Ubezpieczenie „ }		200		
	12	Płaca kominiarza				
	13	Sprzęty i ruchomości		100		
	14	Lekarz, apteka i różne inne		100		
				1.670	—	1.670
III.		**Utrzymanie uczniów.**				
	15	Stołowanie } dla 30 uczniów po 150 zł.				
	16	Odzież, pościel i pranie }		4.500	—	4.500
IV.		**Potrzeby naukowe.**				
	17	*a)* Przybory do pisania i nauki uczniów .	150 zł.			
		b) Koszta ekskursyj	50 „	200		
	18	Przykupno środków naukowych		200		
				400	—	400
V.	19	**Kurs ćwiczeń** dla szkolnej straży pożarnej . .		40	—	40
		Suma wydatków .		**10.160**	—	**10.160**

rolnicza w Kobiernicach.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczegolnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Dochody.			
I.	1	**Subwencya z c. k. Skarbu Państwa** . .	3.000	—	3.000
II.		**Opłaty na utrzymanie uczniów:**			
	2	*a)* Rada powiatowa Bialska . . . 450 zł. *b)* " " Bocheńska . . 140 " *c)* Gmina miasta Kęt . . . . 50 "	640	—	640
III.	3	**Czysty dochód** z pola szkolnego (2 morgi) . .	20	—	20
IV.	4	**Zarobek 30 uczniów** po 4 zł.	120	—	120
		Suma dochodów .	3.780	—	3.780
		W porównaniu z wydatkami .	—	—	10.160
		okazuje się **niedobór** .	—	—	6.380

Lwów dnia 7. Listopada 1889.

Hausner
przewodniczący.

Abrahamowicz
sprawozdawca.

Z drukarni Pillera i Spółki.

Budżet krajowy na rok 1890.

Aleg. 155.

Sprawozdanie

komisyi budżetowej o preliminarzu szkoły ogrodniczej w Tarnowie na rok 1890.

Wydatki tej szkoły oblicza Wydział krajowy na rok 1890.:

zwyczajne w kwocie	. .	7.036 zł.
nadzwyczajne „	. .	300 „
Razem zatem na kwotę	.	7.336 zł.

w porównaniu do uchwalonych wydatków na rok 1889 w kwocie 6.780 zł. więcej o 556 zł.

Dochody natomiast przyjęte zostały w wysokości jak na rok 1889.

Wzrost wydatków usprawiedliwia preliminarz Wydział krajowy potrzebą uzupełnienia pościeli i bielizny dla uczniów, tudzież potrzebą podniesienia wynagrodzenia nauczycielowi pomocniczemu z powodu nowego planu nauki z 300 zł. na 606 zł.

Jeżeli się zważy, że szkoła ogrodnicza prócz nauczyciela kierownika, posiada drugiego nauczyciela fachowego pomocniczego, a jak dotąd i 3 nauczyciela pomocniczego za wynagrodzeniem jedynie 300 zł. rocznie,

jeżeli następnie weźmiemy na uwagę, że nauka w tej szkole przedewszystkiem winna być praktyczną, a nauka zaś teoretyczna traktowaną jako podstawa wyjaśniająca i uzupełniająca jedynie tę pierwszą, wreszcie iż 3 nauczyciel pomocniczy jedynie do uzupełnienia nauk elementarnych użyty być winien, podczas gdy pierwsi dwaj udzielać winni przedmiotów zawodowych — to ostatecznie przyjdzie się do przeświadczenia, że nawet nowy plan nauki, niemógł rozszerzyć zakresu działania trzeciego nauczyciela do tej miary, iżby wynagrodzenie jego podwojonem być musiało.

Z tych przeto powodów komisya budżetowa nie może się przychylić do wniosku Wydziału krajowego, iżby wynagrodzenie nauczyciela 3 podniesionem zostało z 300 zł. na 606 zł. względnie działalność jego rozszerzoną została do miary naczyciela stałego.

W myśl powyższego wywodu wstawia się poz. 4 rubr. I. w wysokości dotychczasowej t. j. 300 zł., wszystkie inne zaś pozycye wydatków i dochodów zgodnie z preliminarzem Wydziału krajowego.

Reasumując komisya budżetowa wnosi:

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Wydatki.			
I.		**Płace nauczycieli.**			
	1	Nauczyciel kierownik, płaca . . . . 1.200 zł. dodatek aktywalny . . . . 140 „	1.340		
	2	Nauczyciel fachowy pomocniczy, płaca . 720 zł. dodatek aktywalny . . . . 60 „	780		
	3	Kapelan i katecheta	100		
	4	Nauczyciele pomocniczy (do nauk ogólnie kształcących a po części i zasadniczych) . . .	300		
	5	Ochmistrz	100		
		Suma rybryki I. .	2.620	—	2.620
II.		**Koszta administracyjne.**			
	6	Zarząd: *a)* koszta kancelaryjne, inseraty, druki i porta . . . . 100 zł. *b)* sługa szkolny . . . . 180 „	280		
	7	Opał	120		
	8	Oświetlenie	50		
	9	Utrzymanie budynków			
	10	Ubezpieczenie „ }	100		
	11	Płaca kominiarza			
	12	Sprzęty i ruchomości	50		
	13	Najem pomieszkania dla kierownika . . .	200		
	14	Lekarz, apteka i różne inne	60		
		Suma rubryki II. .	860	—	860
III.		**Utrzymanie uczniów.**			
	15 16	Stołowanie Odzież, pościel i pranie } dla 20 uczniów po 150 zł.	3.000	300	3.300
IV.		**Potrzeby naukowe.**			
	17	Potrzeby do pisania i nauki uczniów . . .	50		
	18	Przykupno środków naukowych	200		
		Suma rubryki IV .	250	—	250
		Suma wydatków .	6.730	300	7.030

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Dochody.			
I.		**Subwencye.**			
	1	Z c. k. Skarbu Państwa	2.300		
	2	Od gminy miatta Tarnowa	250		
	3	Od Rady powiatowej w Tarnowie	300		
		Suma rubryki I. .	2.850	—	2.850
II.	4	**Opłaty na utrzymanie**	250	—	250
III.	5	**Zarobek 20 czniów** po 12 zł.	240	—	240
		Suma dochodów .	**3.340**	—	**3.340**
		W porównaniu z wydatkami .	—	—	7.030
		okazuje się **niedobór** .	—	—	**3.690**

Lwów dnia 7. Listopada 1889.

Hausner
przewodniczący.

Abrahamowicz
Sprawozdawca.

Z drukarni Pillera i Spółki.

L. S. 1099.

Sprawozdanie

komisyi administracyjnej z przedłożenia Wydziału krajowego w przedmiocie wydzielenia przysiółka Łętków ze związku gminy Trójcy w powiecie brodzkim, a przydzielenia go do gminy Toporowa w tymże powiecie.

Wysoki Sejmie!

Z przedłożonych aktów w powyższej sprawie przekonała się komisya, że sprawozdanie Wydziału krajowego z d. 8. października 1889 w przedmiocie wydzielenia przysiółka Łętków z gminy administracyjnej Trójca i przydzielenie go do gminy administracyjnej Toporów, jest dokładne i zgodne z rzeczywistością. Komiszya przyjmuje przeto to sprawozdanie ·/. jako integralną część swego sprawozdania i uzupełnia je następująco:

Według §. 42. ustawy gminnej potrzebną jest do uchwały rady gminnej podlegającej wyższemu zatwierdzeniu obecność dwóch trzecich radnych.

Według telegraficznej relacyi kancelaryi wydziału powiatowego w Brodach wybiera gmina Toporów 30 radnych, zaś gmina Trójca 12 radnych.

Gdy uchwały rady gminnej Toporowa z d. 1. września 1886 i z d. 11. stycznia 1888, z których pierwsza orzeka o przyłączeniu przysiółka Łętków, druga o połączeniu majątkowem, zapadły w obecności 21 członków rady, przeto są prawomocne.

Uchwała rady gminnej w Trójcy z d. 18. lipca 1886 orzekająca odłączenie przysiółka Łętków ze związku gminy zapadła w obecności 11 radnych, zaś uchwała tej samej rady z d. 11. grudnia 1887 tycząca się rozdziału majątkowego z przysiółkiem Łętków zapadła w obew obecności 9 radnych.

W obu przeto wypadkach był komplet wymagany §. 42. ustawy gminnej.

Ze sprawozdania zwierzchności gminnej w Trójcy z d. 10. listopada 1887 okazuje się, że terytoryum przysiółka Łętkowa położone jest w pośród terytoryum gminy Toporowa i wcale z obszarem gminy Trójcy się nie łączy, że przeto istnieje tu anormalna okoliczność, iż gmina administracyjna Trójca składa się z dwóch części, rozdzielonych inną gminą administracyjną, że przeto koniecznem jest wcielić przysiółek Łętków do gminy administracyjnej Toporów.

Z oznajmienia c. k. urzędu ewidencyi katastru w Brodach z d. 1. września 1889 l. 146 wypływa, że przysiółek Łętków już w roku 1844 przyłączony został do gminy katastralnej Toporów.

Celem uniknienia wszelkiej wątpliwości co do granic terytoryalnych przysiółka Łętków sądzi komisya, że potrzebnem jest bliższe określenie tychże granic w przedłożonej ustawie, mianowicie, że przysiółek Łętków w powiecie brodzkim „położony w obrębie gminy katastralnej Toporów" wyłączony z gminy administracyjnej w Trójcy, zostaje wcielony do gminy administracyjnej Toporów.

Komisya zatem wnosi:

·/. Wysoki Sejm raczy uchwalić załączony ·/. projekt ustawy.

Lwów dnia 4. listopada 1889.

Ziemiałkowski, *w. r.*
przewodniczący.

Mikołaj Torosiewicz, *w. r.*
sprawozdawca.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie wydzielenia przysiółka Łętków ze związku gminy Trójcy, w powiecie brodzkim, a przydzielenia go do gminy Toporowa w tymże powiecie.

Wysoki Sejmie!

Przysiółek Łętków w powiecie brodzkim tworzy z gminą Trójca jednę gminę administracyjną, zaś pod względem katastralnym przydzielony jest do gminy Toporowa.

Z połączenia tego niezadowoloną jest gmina Trójca, gdyż narażoną jest tylko na ciężary i nieprzyjemności, a żadnych nie ma z tego korzyści.

I tak, za sprawowanie policyi miejscowej, za wykonywanie wszelkich czynności prawnych, jak dostawianie rekrutów, zbieranie taks wojskowych i t. d., jest odpowiedzialną gmina Trójca, — gdy tymczasem dodatki gminne i wszelkie daniny opłaca Łętków do Toporowa, z którą katastralnie jest połączony.

Z powodu tego anormalnego stosunku stara się gmina Trójca już od r. 1885 o to, ażeby przysiółek Łętków z jej związku wydzielonym i do gminy Toporowa przyłączonym został; sprawa ta jednak z przyczyny niedostatecznych wyjaśnień nie nadawała się dotychczas do ustawodawczego jej przedłożenia.

Pierwotnie pojęto tę sprawę w ten sposób, iż gdy gmina Trójca prosi o administracyjne odłączenie od niej przysiółka Łętkowa i przyłączenie go do gminy Toporowa, przeto w tym wypadku rozchodzi się o zmianę granic, która to czynność po myśli §. 4. ustawy gminnej wchodzi w zakres działania rady powiatowej i przez nią we własnym zakresie działania przeprowadzoną być winna.

Taką rezolucyę udzielił Wydział krajowy wydziałowi powiatowemu w r. 1886 na sprawozdanie, którem tenże przedłożył prośbę gminy. — C. k. namiestnictwo jednak na to zapatrywanie się nie zgodziło, gdyż rozporządzeniem do c. k. starosty z dnia 14. marca 1887 l. 7465 oznajmiło, że w niniejszym wypadku rozchodzi się o wyłączenie ze związku gminy przysiółka, czyli o rozłączenie dwóch osad w jednę gminę połączonych, czego nie zmienia wcale okoliczność, że jedna z tych osad ma być do innej istniejącej gminy włączoną, wobec czego sprawa taka załatwioną być może tylko po myśli §. 3. ustawy gminnej.

W zastosowaniu się do tego oświadczenia c. k. namiestnictwa, wydział powiatowy czynił starania o spowodowanie rozłączenia tego w drodze ustawodawczej i przedkłada następujące akta, potrzebne do wydzielenia, mianowicie:

1. Uchwałę rady gminnej w Trójcy z 18. lipca 1886, przyzwalającą na wyłączenie rzeczonego przysiółka od gminy Trójcy;

2. uchwałę rady gminnej w Toporowie z 31. sierpnia 1886, przyzwalającą na przyłączenie przysiółka Łętkowa do gminy Toporowa;

3. uchwałę rady powiatowej z 20. grudnia 1886, którą oświadczyła się za odłączeniem przysiółka Łętkowa od gminy Trójcy, a przyłączeniem go do gminy Toporowa;

4. uchwałę rady gminnej w Trójcy z 11. grudnia 1887 w sprawie rozdziału majątkowego;

5. uchwałę rady gminnej w Toporowie z 11. stycznia 1888, w sprawie połączenia majątkowego z Łętkowem;

6. oświadczenie mieszkańców przysiółka Łętkowa z 19. stycznia 1888, w którem ci zgadzają się na połączenie majątkowe z Toporowem w myśl uchwały rady gminnej z 11. stycznia 1888.;

7. inwentarz gminy Trójcy z r. 1881 i z r. 1887;

8. inwentarz gminy Toporów z r. 1887;

9. preliminarz gminy Trójcy z r. 1887;

10. spis parcel grnntowych i budowlanych Łętkowa;

11. wykaz podatków bezpośrednich, opłacanych przez mieszkańców Łętkowa;

12. oświadczenie mieszkańców Łętkowa, że koszta przeprowadzenia zmian w operatach katastralnych, jakieby się okazały potrzebnemi z powodu zamierzonego odłączenia od gminy Trójcy, a przyłączenia do Toporowa, zobowiązują się ponieść z własnych funduszów.

Ze sprawozdania Wydziału powiatowego z 25. marca 1888 l. 153 okazuje się również, że c. k. starostwo w Brodach odezwą z dnia 10. listopada 1887 l. 20104 zawiadomiło go, iż przeciw wyłączeniu Łętkowa ze związku gminnego z Trójcy, a wcielenia go do gminy Toporowa ze względów politycznych żadne nie zachodzą przeszkody.

Z aktów tych wynika, że żądanie gminy Trójcy jest uzasadnione, przysiółek Łętków bowiem wedle oznajmienia urzędu c. k. ewidencyi katastru z dnia 1. września 1888 l. 146 został jeszcze w r. 1844 wraz ze wszystkimi swymi gruntami przyłączony do gminy katastralnej Toporowa, z powodu czego opłaca w Toporowie wszelkie podatki oraz dodatki gminne;

księgi hipoteczne gminy Toporowa oraz przysiółka Łętków stanowią integralną całość a wyłączenie jego ze związku gminy Trójcy i wcielenie pod względem administracyjnym do Toporowa nie spowodowałoby żadnej zmiany w jurysdykcyi realnej;

przysiółek ten oddalony jest od Trójcy o $1^1/_2$ kilometra, podczas kiedy odległość ta od Toporowa wynosi tylko $^1/_2$ kilometra;

należy do parafii rzymsko- i grecko-katolickiej w Toporowie;

obszary dworskie w Trójcy, Toporowie i Łętkowie należą do jednego właściciela;

liczy 17 numerów i opłaca 35 zł. 61 ct. podatków;

prócz udziału w obligacyi gminnej nie posiada z gminą Trójca żadnego wspólnego majątku; udział ten jednak rada gminna uchwałą swą z 11. grudnia 1887 postanowiła spłacić w ten sposób, że odstępuje na własność przysiółka książeczkę kasy oszczędności na 26 zł. wraz z procentami bieżącymi od 20. stycznia 1883, na co zastępcy przysiółka w zupełności się zgodzili;

natomiast cały ekwiwalent lasowy jako też pastwiskowy tegoż przysiółka znajduje się w obrębie gminy Toporowa.

W układzie majątkowym z Toporowem rada gminna na posiedzeniu z 11. stycznia 1888 przypuszcza mieszkańców Łętkowa do udziału w obligacyi gminnej, stanowiącej własność gminy Toporowa, zastrzega natomiast wspólne prawa tak Toporowa jakoteż Łętkowa do kapitaju w kwocie 26 zł., wydzielonego przez gminę Trójca na rzecz przysiółka.

Wydział krajowy sądzi, iż zadaniem administracyi powinno być niewłaściwości, jakie powstały z biegiem czasu, wyrównać i sprowadzić je na właściwe tory, uważa przeto żądanie gminy Trójcy względem wydzielenia przysiółka Łętków z jej związku a wcielenia go do gminy Toporowa za uzasadnione i wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić załączony projekt ustawy.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Lwów, dnia 8. października 1889.

Marszałek krajowy: **Tarnowski** *w. r.*

Sprawozdawca: **Dr. Franciszek Smolka** *w. r.*
Członek Wydziału krajowego.

Ustawa

z dnia . . . . obowiązująca w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem co do wyłączenia przysiółka Łętkowa ze związku gminy Trójcy, a przyłączenia go do gminy Toporowa w powiecie brodzkim.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem rozporządzam co następuje:

Art. I.

Przysiółek Łętków w powiecie brodzkim, położony w obrębie gminy katastralnej Toporów, zostaje wyłączonym ze związku gminy administracyjnej Trójcy, a wcielonym do gminy administracyjnej Toporowa.

Art. II.

Wykonanie tej ustawy poruczam Mojemu Ministrowi spraw wewnętrznych.

L. S. 1.281.

Aleg. 157.

Sprawozdanie

Komisyi gospodarstwa krajowego o sprawozdaniach Wydziału krajowego L. W. kr. 42.971 i 43.391 o założeniu i urządzeniu publicznego składu krajowego dla zboża i spirytusu w Krakowie i w przedmiocie projektu założenia takiegoż składu we Lwowie.

Wysoki Sejmie!

Uchwała sejmowa z dnia 16. października 1888 otrzymała Najwyższą sankcyę w dniu 7. stycznia 1889. Uchwała ta brzmi:

„1. Sejm uchylając uchwałę swą z dnia 20. stycznia 1888, tyczącą się domów składowych w celu założenia krajowych wolnych składów *(Freilager)* na zboże i spirytus w Krakowie i we Lwowie, a) przyjmuje na kraj wszelkie zobowiązania potrzebne do uzyskania koncesyi na wolne składy według rozporządzeń c. k. ministerstw handlu, stanu, sprawiedliwości, skarbu i wojny z d. 19. czerwca 1866 (Dz. ust. państw. Nr. 86), w szczególności także gwarancyę tak wobec stron składających towary, jak wobec zarządu państwa i skarbu państwowego;

„b) otwiera Wydziałowi krajowemu na założenie wolnych składów na zboże i spirytus w Krakowie i we Lwowie kredyt do wysokości 400.000 zł. na rok 1888;

„c) poleca Wydziałowi krajowemu, ażeby na pokrycie kredytu ad b) zaciągnął na rzecz kraju pożyczkę w Towarzystwie wzajemnych ubezpieczeń w Krakowie w kwocie 400.000 zł. na $4^1/_2\%$ z obowiązkiem spłacenia tej pożyczki w ciągu lat 25, począwszy od 1. stycznia 1889 w ratach półrocznych, albo na żądanie Towarzystwa po upływie trzech pierwszych lat stosunku pożyczkowego za jednorocznem wypowiedzeniem;

„d) poleca Wydziałowi krajowemu, ażeby na podstawie postanowień ad a), b) i c) postarał się jak najspieszniej o koncesye dla kraju na wolne składy na zboże i spirytus w Krakowie i we Lwowie tak, aby przedsiębiorstwa te mogły rozpocząć czynność swą z początkiem r. 1889;

„e) na wypadek wejścia w życie ustawy o domach składowych, upoważnia Wydział krajowy do postarania się dla kraju o koncesye na też same wolne składy na podstawie pomienionej ustawy.

„2. Sejm upoważnia Wydział krajowy do zarządu krajowego wolnego składu w Krakowie przez pełnomocnika.

„3. Sejm upoważnia Wydział krajowy do zrzeczenia się koncesyi uzyskanej dla kraju na wolny skład we Lwowie do odstąpienia gminie miasta Lwowa na własność gruntu wraz z budynkami i urządzeniem, przysposobionego na powyższy skład za zwrotem wydatków, poniesionych przez fundusz krajowy na to przysposobienie, tudzież do udzielenia tejże gminie na założenie wolnego składu we Lwowie pożyczki do wysokości 200.000 zł. pod warunkami, jakie Wydział krajowy uzna za stosowne, i jeżeli gmina zobowiąże się postarać o koncesyę na taki skład, dopełnić wszelkich zobowiązań z tej koncesyi wynikających i utrzymywać stale skład pod kontrolą Wydziału krajowego.

„4. Poleca się Wydziałowi krajowemu, aby na właściwej drodze postarał się u zarządów kolei żelaznych o uzyskanie prawa reekspedycyi dla krajowych wolnych składów.

„5. Wzywa się c. k. rząd, aby w drodze ustawodawczej wyjednał prawo reekspedycyi na kolejach żelaznych dla publicznych domów składowych *(öffentlicher Lagerhäuser)*".

Na mocy punktu c) powyższej uchwały zaciągnął Wydział krajowy w Towarzystwie wzajemnych ubezpieczeń w Krakowie pożyczkę $4\frac{1}{2}\%$ w kwocie 400.000 zł. spłacalną w 50ciu półrocznych ratach, począwszy od 1. stycznia 1889 r.

Z uzyskanej w ten sposób sumy przeznaczył Wydział krajowy 200.000 zł. na zakupienie placu i magazynów na publiczny skład w Krakowie, na ich przebudowanie, urządzenie składu zbożowego, na zbudowanie składu spirytusowego, domu administracyjnego i t. d. a kwota ta, jak to szczegółowym rachunkiem Wydział krajowy udowadnia, nie tylko na zupełne wykończenie potrzebnych przebudowań i nowych budowli, jak też i zaprowadzenie potrzebnych urządzeń i przyrządów wszelkiego rodzaju i t. d. wystarczyła, ale nawet pozostała nadwyżka w kwocie 14.116 zł.

Jak świadczy cały przebieg sprawy przedstawionej w sprawozdaniu Wydziału kraj. l. 43921/89, Wydział krajowy z uznania godną gorliwością i dokładnością starał się, by składy publiczne krakowskie, przy zachowaniu względów na zawsze pożądaną oszczędność, były jednak należycie i odpowiednio do potrzeby urządzone. Zawarta przez Wydział krajowy z Towarzystwem wzajemnego kredytu w Krakowie umowa, dołączona w odpisie do wspomnianego sprawozdania Wydziału kraj. zapewnia składom publicznym w Krakowie bezpieczne i dbałe o funkcyonowanie i rozwój tej instytucyi krajowej kierownictwo. Tak tedy w Krakowie posiada kraj obecnie publiczny skład na zboże o pojemności przeszło 3.000 ton i na spirytus o pojemności tylko 5.000 hektolitrów.

Z ubolewaniem zaznaczyć tylko należy, iż składy te do tej chwili do użytku publicznego oddanymi być nie mogły, w czem jednak Wydział krajowy żadnej nie ma winy, bo najprzód ustawa państwowa o domach składowych publicznych uchwalona przez Radę państwa dopiero w dniu 28. kwietnia b. r. otrzymała sankcyę Monarszą, a §. 3 tej ustawy wymaganego regulaminu, mającego do podania o koncesyę być dołączym, Wydział krajowy dołączyć nie mógł, gdyż rząd wezwany przez Radę państwa do wydania regulaminu wzorowego, z wydaniem takowego się ociągał, mimo przyrzeczenia.

Gdy jednak to ociąganie się dłużej trwało, a nawet obiecana ze strony c. k. rządu instrukcya dla redakcyi takiego regulaminu nie nadchodziła i do dziś dnia wydaną nie została, przesłał Wydział kraj. w d. 21 sierpnia b. r. podanie o koncesyą na składy publiczne, dołączając do niego przez siebie wypracowany regulamin, jak również główne zasady instrukcyi służbowej, oraz taryfę opłat.

Zarządzone przez c. k. Ministerstwo skarbu dochodzenia odpowiednio do §. 4 ustawy z dnia 28. kwietnia 1889 zostały przeprowadzone przy udziale delegatów Wydziału krajowego

w dniu 27. września b. r. i porozumienie z c. k. władzą skarbową doszło do skutku, koncecya zaś na składy nadeszła dopiero 31. października b. r.

Obok wyżej wymienionych trudności w otwarciu składów, nie małemi są przeszkody, jakie stawiała i stawia dyrekcya kolei północnej im. Cesarza Ferdynanda, z której torami połączenie składów naszych jest koniecznie potrzebnem i do tej chwili jeszcze oczekuje Wydział krajowy na odnośną decyzyą Ministerstwa handlu, które ostatecznie stosownie do obowiązujących ustaw sprawę tę rozstrzygnie; szczegóły przebiegu tych wszystkich spraw dołącza Wydział krajowy do obszernego sprawozdania l. 43921/89 i powtarzać je tutaj byłoby zbytecznem.

W jednym jednak szczególe, a mianowicie w proponowanym stosownie do zawartej z Towarzystwem wzajemnego kredytu w Krakowie umowy, etacie, widzi się komisya spowodowaną do wyrażenia zdania, że takowy w stosunku do rozmiarów przedsiębiorstwa jest za wysokim, mianowicie tyczy się to wymienionego na punkcie 5. etatu osób rzeczoznawcy z pensyą 1.200 zł., ustanawiania którego nie ma zdaniem komisyi żadnej potrzeby. Bo jeżeli nie wątpliwie w pierwszych chwilach otwarcia składów będzie więcej roboty i prac, to dla załatwienia ich znajdą się niewątpliwie chwilowo tylko potrzebne siły pomocnicze.

W regulaminie wypracowanym przez Wydział krajowy poczyniło Ministerstwo handlu i sprawiedliwości niektóre zmiany podrzędnego znaczenia, które stosownie do obowiązujących ustaw były potrzebne.

Otwarcie składów publicznych krajowych na zboże w Krakowie może już zatem nastąpić, a po niewątpliwie szybkiem rozstrzegnięciu różnic zachodzących między Wydziałem krajowym a dyrekcyą kolei północnej i składy na spirytus będą mogły być do użytku publicznego oddanemi.

Urządzenie składów publicznych krajowych we Lwowie nie postąpiło tak naprzód, jakby tego sobie życzyć należało, bo jakkolwiek niewątpliwie dużo czasu zabrać musiały pertraktacye o konieczną kommasacyę nabytej na wybudowanie składów realności, to jednak w tej chwili nawet budynek przeznaczony na skład zbożowy, jeszcze nie jest zupełnie wykończony, — i tak podał Wydział krajowy w swoim sprawozdaniu, że „pozostaje jeszcze naprawa tynków i murów na zewnątrz budynków, która dopiero z wiosną roku przyszłego może być wykonaną, a dalej roboty murarskie w suterenach, gdzie urządzenia maszynowe staną i w końcu całe urządzenie maszynowe“; — co się zaś tyczy składu spirytusowego to „do zupełnego wykończenia należy przeprowadzić tor kolejowy i wymierzenie naczyń przez urząd cymentniczy, poczem może być oddany do użytku publicznego“.

Komisya gospodarstwa krajowego jest zdania, że jak najszybsze otwarcie składów we Lwowie, osobliwie składów spirytusowych jest bardzo pożądanem i wyraża życzenie, by Wydział krajowy z możliwym pospiechem to zadanie spełnić zechciał. Że rozszerzenie składów na zboże we Lwowie, które obecnie tylko 2.000 ton pomieścić mogą, może w przyszłości okaże się koniecznem; w razie też wykazanej koniecznej potrzeby Wydział krajowy byłby zmuszonym do przedłożenia w swoim czasie odpowiednich wniosków, ile że na rozszerzenie tych składów znaczniejszego potrzeba będzie wydatku, na razie jednak poruszanie tej kwestyi jest w każdym razie przedwczesnem, mimo tego, z otwarciem istniejących składów zwlekać nie należy, tembardziej, że wobec uzyskania koncessyi żadna więcej formalna nie zachodzi przeszkoda; przeprowadzenie torów kolejowych i urządzenie potrzebnych dojazdów i w obecnej porze da się uskutecznić.

Według szczegółowych rachunków wypłacił dotąd Wydział krajowy na zakupno realności i urządzenie składów publicznych we Lwowie kwotę 155.637·92 złr. a zapłacić ma jeszcze

18.000 zł., tak że ogólny poniesiony dotąd wydatek wynosi 173.637·92 zł. z pozostałej zaś jeszcze z 200.000 zł. reszty, „pokryte być mają jeszcze dalsze wydatki na sprawienie inwentarza dla magazynu zbożowego jak: worki, sąsieki, wózki ręczne itp. nie mniej na oświetlenie elektryczne magazynu zbożowego i założenie torów kolejowych dla połączenia magazynów z dworcami kolejowymi, wreszcie koszta na niezbędne rozszerzenie lokalu przeznaczonego dla administracyi.

Według stanu rzeczy więc, zdaje się, że pozostałareszta w kwocie 26.362·08 prawie w zupełności na składy we Lwowie wyczerpaną zostanie.

Na stronicy piątej swego sprawozdania czyni Wydział krajowy wzmiankę o prowizorycznem mianowaniu dyrektora składów we Lwowie „czyniąc wszakże systemizowanie tej posady zawisłem od decyzyi Wysokiego Sejmu.

Wobec tego, że Wydział krajowy etatu całego, przyszłego zarządu składów zbożowych nie przedłożył i za skład tego zarządu, jakoteż i dobór uzdolnionych osób, od których niewątpliwie w pierwszym rzędzie rozwój tej instytucyi zależeć będzie, Wydział krajowy jako władza wykonawcza wyłączną musi ponieść odpowiedzialność, nie może komisya gospodarstwa krajowego uznać za właściwe w obecnem stadium sprawy wyszczególnianie osób do zarządu powołanych a tem mniej doradzać Wysokiemu Sejmowi powzięcie jakiejkolwiek w tej mierze decyzyi.

W wykonaniu punktu c) uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 16. października 1888 na początku niniejszego sprawozdania przytoczonej, Wydział krajowy nie otrzymawszy od gminy miasta Lwowa na odnośne zapytanie, uczynione jeszcze na podstawie uchwały sejmowej z dnia 20. stycznia 1888 żadnej odpowiedzi, wszedł z pomienioną reprezentacyą w ponowne rokowania pismem z dnia 14. czerwca 1889, podając zarazem punkta przedugodne ułożone wedle wskazówek powyższej uchwały; gdy zaś mimo tego do dnia 17. września reprezentacya miasta Lwowa nie dała żadnej odpowiedzi, przeto słusznie musiał Wydział krajowy uważać rokowania z gminą miasta Lwowa w objęciu na rzecz tejże gminy składów publicznych na razie za zerwane. Nie wykluczając możliwości dalszych jeszcze rokowań, czy to z gminą miasta Lwowa, czy z inną zaufania godną instytucyą, komisya gospodarstwa krajowego uważa za potrzebne powtórzyć pod tym względem zdanie, które wypowiedziała zeszłoroczna komisya gospodarstwa krajowego w sprawozdaniu swojem poprzedzającem wnioski, które Wysoki Sejm w d. 16. października 1888 w uchwałę zamienić raczył a mianowicie:

„Gdyby zaś odstąpienie krajowego domu składowego we Lwowie na rzecz gminy miasta Lwowa z jakichkolwiek powodów nie dało się uskutecznić w dogodnych i właściwych dla kraju warunkach, to prowadzenie administracyi tego domu składowego przez Wydział krajowy tuż pod jego bokiem nie przedstawia nieprzezwyciężonych trudności, i chociaż jest w razie objawionej chęci i odpowiednich gwarancyj ze strony gminy wskazanem, to ani koniecznie potrzebnem, ani bezwzględnie koniecznem się nie wydaje. Wreszcie są we Lwowie instytucye poważne, którymby administracyę domów składowych poruczyć można.“

W sprawozdaniu komisyi gospodarstwa krajowego, które poprzedzało uchwały Wysokiego Sejmu w dniu 16. października 1888 wypowiedziała ta komisya zdanie „że dla nadzoru „i normalnego rozwoju krajowych domów składowych potrzebnem jest ustanowienie fachowych „komisyj dla każdego domu składowego przynajmniej z 3 członków i tyluż zastępców złożonych „którychby Wydział krajowy z pośród reprezentantów rolnictwa i handlu za porozumieniem „z odnośnemi korporacyami mianował, wydając zarazem dla tych komisyj dokładną instrukcyę „określającą zakres ich działalności.

Jakkolwiek wobec podjęcia się kierownictwa składów publicznych w Krakowie przez Towarzystwo wzajemnego kredytu, odpada potrzeba tego zarządzenia w Krakowie, to jednak we Lwowie, czy składy przejdą w administracyę lub na własność gminy miasta Lwowa, czy też pozostaną w administracyi Wydziału krajowego, to w każdym z tych wypadków utworzenie

takiej komisyi fachowej będzie potrzebnem i pożytecznem dla dobra tak rolnictwa i handlu jak też i dla samego kierownictwa tych składów i dla tego też komisya gospodarstwa krajowego sądzi, że Wydział krajowy do tej wskazówki przy otwarciu składów lwowskich zastosować się zechce.

Na podstawie powyższego przedstawienia stanu rzeczy komisya gospodarstwa krajowego wnosi

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdania Wydziału krajowego do l. W. kr. 42.971/89 i 43921/89 o założeniu i urządzeniu składów publicznych krajowych dla zboża i spirytusu w Krakowie i we Lwowie.

We Lwowie dnia 11. listopada 1889.

Sprawozdawca:
W. Struszkiewicz. *w. r.*

Przewodniczący:
L. Wodzicki *w. r.*

L. S. 959

Aleg. 158.

Sprawozdanie

komisyi budżetowej z petycyi Komitetu leczniczej kolonii w Rymanowie o jednorazową subwencyę na budowę własnego domu w Rymanowie.

Kolonia lecznicza w Rymanowie należy bezsprzecznie do najużyteczniejszych instytucyj humanitarnych naszego kraju, postawiwszy sobie za zadanie dostarczanie ubogiej dziatwie szkolnej sposobności leczenia się z chorób skrofulicznych wpływających przez swą dziedziczność w tak wysokim stopniu na zwyrodnienie społeczeństwa, stara się zarazem stworzyć ognisko towarzyskie należycie zorganizowane i pedagogicznie prowadzone, około którego skupia się cała dziatwa przebywająca na kuracyi z wielkim dla niej moralnym i fizycznym pożytkiem. Jakie wyniki wydały usiłowania założycieli kolonii rymanowskiej, przekonać się można z corocznie wydawanych sprawozdań zarządu i z tych prawie cudownych wypadków kuracyi, które na każdym kroku spotykać się dają.

Kolonia rymanowska założona w r. 1886 w pierwszym roku swego istnienia liczyła 23 kolonistów, w roku bieżącym ilość ta wzrosła do poważnej cyfry 60, a jedynie koszta pomieszczenie dzieci w najętym budynku stanęły na przeszkodzie znaczniejszemu zwiększaniu się tej ilości, wskutek tego zarząd kolonii przyszedł do przekonania, że tylko posiadając własny budynek — spełnić potrafi w szerszych rozmiarach swoje zadanie, gdyż dopiero wtenczas, urządzając dwa sezony kąpielowe, będzie w możności przyjąć na kuracyę 120—140 dziatwy skrofulicznej. Aby zamiar ten jak najprędzej urzeczywistnić, Komitet postanowił wystawić własny dom kosztem 12.000 zł., która to kwota częściowo pokrytą została, przez dar hrabiny Anny Potockiej oddającej do użytku kolonii — grunt pod budowę, przez ofiary prywatne w kwocie 3.000 zł., wreszcie przez dar gminy m. Lwowa w kwocie 2.000 zł., — w celu ukończenia rozpoczętej budowy i oddania takowej już w r. 1890 do użytku publicznego — Komitet wniósł do Wysokiego Sejmu petycyę do L. 959, żądając jednorazowej subwencyi w kwocie 3.000 zł.

Zważywszy, że już w latach poprzednich Wysoki Sejm uznał doniosłą użyteczność kolonii rymanowskiej udzielając na cele kolonii, corocznie kwotę 300 zł. Zważywszy, że kolonie, przyjmując dziatwę całego kraju bez różnicy obrządku i narodowości, przedstawia interes ogólno krajowy, Komisya budżetowa, uwzględniając przynajmniej częściowo petycyę zarządu kolonii rymanowskiej, wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Udziela się Kolonii leczniczej w Rymanowie subwencyę na budowę własnego domu w kwocie 2.000 zł. Subwencya ta wypłaconą zostanie w dwóch równych ratach pierwsza w roku 1890 druga i ostatnia w roku 1891.

Lwów dnia 14. listopada 1889.

Przewodniczacy.

Hausner w. r.

Sprawozdawca:

Marchwicki w. r.

L. s. 947/89.

Aleg. 159.

Sprawozdanie

komisyi budżetowej o petycyi gminy m. Lwowa o subwencyą na budowę szkoły kadetów.

Wysoki Sejmie!

Gdy r. 1881 zniesiono dawną szkołę kadetów we Lwowie, zainteresowały się tem szerokie koła stolicy a i kraju samego, zwłaszcza jego części wschodniej, której mieszkańcy stracili przez to sposobność, przysposabiania swoich synów w pobliżu do zawodu wojskowego. Wyrazem tego żalu po zniesieniu szkoły były kilkuletnie starania członków polskich delegacyj wspólnych o jej reaktywowanie.

W roku bieżącym popchnęły te starania całą sprawę o jeden krok naprzód. Gdy mianowicie referent budżetu wojskowego nadzwyczajnego zwrócił w komisyi budżetowej delegacyjnej uwagę p. Ministra wojny na zniesienie szkoły lwowskiej, jako jedną z przyczyn braku oficerów, odpowiedziano ze strony c. i k. Rządu, że szkołę tę zniesiono mimo stanu 200 uczni jedynie dla braku stosownego pomieszczenia, i że po usunięciu tego braku przez gminę nicby nie stało na przeszkodzie ponownemu jej wprowadzeniu. Po tem oświadczeniu komisya uchwaliła polecić tę sprawę bliższemu rozpatrzeniu c. i k. Rządu; a gdy nadto wskutek petycyi ze strony gminy m. Lwowa plenum delegacyi austryackiej uchwaliło w tym samym duchu wezwanie do c. i k. Rządu, wysłał p. Minister wojny do Lwowa referenta fachowego, który w d. 16. września b. r. odbył naradę z reprezentantami gminy pod przewodnictwem zastępcy c. k. Namiestnictwa.

Na tej naradzie wyraziło c. i k. Ministerstwo wojny ponownie gotowość założenia szkoły i utrzymania jej kosztem skarbu wspólnego, obliczonym na 70.000 zł. rocznie przy frekwencyi 200 uczni; wszakże ponowiło zarazem także zapewnienie, że wydatków na budowę gmachu nie mógłby skarb wojskowy wziąść na siebie.

Gdy ta budowa będzie według planów i kosztorysów, sporządzonych w c. i k. Ministerstwie wojny, wymagała prócz placu 7-morgowego nakładu około 150.000 zł. w gotowiźnie, gmina m. Lwowa zamierza ofiarować ze swej strony plac, który szacuje na 70.000 zł., a do Wys. Sejmu udaje się z prośbą o subwencyą w sumie 150.000 zł.

Komisya budżetowa, rozpatrzywszy całą sprawę, musi przedewszystkiem zaznaczyć z góry, iż na kraju nie cięży wcale obowiązek prawny przyczynienia się do wydatków na cel powyższy. Prawnie obowiązaną do wystawienia gmachu jest tylko administracya wojskowa,

która też najbardziej jest w tem interesowaną, by wobec ciągłego braku oficerów mieć w Galicyi drugą obok łobzowskiej szkołę wojskową. W drugim rzędzie interesowaną, lubo już nie obowiązaną w sprawie niniejszej, jest gmina m. Lwowa, która przez zniesienie szkoły straciła tak sposobność kształcenia w niej synów mieszkańców tutejszych, jak korzyści materyalne, połączone dla handlu i przemysłu miejscowego z egzystencyą szkoły o znacznej ilości uczniów. Jeżeli więc komisya nie doradza Wys. Sejmowi odmownej uchwały wobec petycyi gminy lwowskiej, to czyni to z dwóch powodów: najprzód dlatego, ponieważ krajowi zależy istotnie na tem, by młodzież nasza, która dotychczas jeszcze zbyt skromne po względem liczebnym zajmuje stanowisko w c. i k. korpusie oficerskim, mogła się kształcić w umiejętności wojennej także w stolicy kraju, a nie w samym tylko Łobzowie, tak wysuniętym ku zachodowi, że rodzice mniej zamożni okolic wschodnich nie łatwo zdołają ponosić połączone z tem oddaleniem koszta. Powtóre zaś przemawia za częściowem przynajmniej uwzględnieniem prośby miasta Lwowa także ofiarność tej gminy na cele publiczne, zwłaszczn na cele oświaty, które wespół z ogromnemi kosztami kwaterunków wyczerpują w znacznej części jej środki finansowe.

Z tego wszelako nie wynika bynajmniej, żeby komisya mogła poprzeć petycyą lwowską w całej pełni. Petenci wychodzą z tego stanowiska, iż ze sumy wydatków na zakupno gruntów i budowę gmachu pod szkołę kadecką, obliczonej mniej więcej na 220.000 zł., powinienby kraj ponieść około $^2/_3$ t. j. 150.000 zł., a gmina około $^1/_3$. t. j. 70.000 zł. Otóż rachunek ten jest przedewszystkiem już dlatego niezbyt ścisłym, ponieważ ofiara gminy ma według jej propozycyi polegać w dostarczeniu siedmiu morgów obszaru podbudowę, których wartość oblicza petycya może zbyt wysoko na 70.000 zł. Gdyby zaś nawet ta część rachunku była niewadliwą, to proponowana przez petentów repartycya sumy kosztów między kraj i gminę nie odpowiada wcale stosunkowi, w jakim według powyższego wywodu kraj i gmina interesowane są w reaktywowaniu szkoły kadeckiej. Licząc według tego stosunku, wypadałoby, zdaniem komisyi, albo subwencyonować gminę dwiema trzeciemi kosztów budowy, ale wydzieliwszy wprzód z rachunku wartość obszaru pod budowę, którego dostarczenie nie może w wypadku niniejszym z natury rzeczy ciężyć na kim innym, jak na gminie, albo zmienić stosunek cyfrowy i przyjąć na kraj około połowy wszystkich kosztów. W jednym i drugim wypadku wyniosłaby subwencya około 100.000 zł., które też komisya przedstawia Wysokiemu Sejmowi do uchwały.

Pod względem formy udzielenia tej subwencyi musi komisya zaznaczyć, że z jednej strony gmina potrzebuje kapitału odnośnego w krótkim czasie naraz, a z drugiej strony wstawienie sumy 100.000 zł. do budżetu, choćby aż na rok 1891, podniosłoby dodatki do podatków o cały cent niemal, i to właśnie w czasie, gdy należy szanować bardzo starannie siłę podatkową ludności zubożałej. Nasuwałaby się więc może myśl pożyczki krajowej. Wszakże pominąwszy niestosowność pożyczki krajowej dłuższej przy sumie stosunkowo tak nieznacznej, utrudniłby sobie kraj podobnemi pożyczkami specyalnemi, na warunkach zawsze rozmaitych zawieranemi, unifikacyą długów krajowych, pożądaną w przyszłości tak co do warunków merytorycznych jak i co do formy.

Komisya budżetowa sądzi tedy, że byłoby może najstosowniej, w tym wypadku a może i w innych podobnych przyznawać subwencyą w formie renty, potrzebnej na oprocentowanie i amortyzacyą kapitału, który się chce przyznać tytułem subwencyi. System ten, używany w Belgii przy subwencyonowaniu kolei lokalnych, ma tę dobrą stronę, że kraj bez uciekania się do formalnej pożyczki rozkłada ciężar subwencyi na generacyą teraźniejszą i przyszłą, a nie obciążając przeto budżetu bieżącego zbyt silnie, może pewne ważne interesa ekonomiczne popierać w wyższym daleko stopniu, niż przy systemie subwencyonowania w formie kapitału, który znowu interesenci przysporzą sobie łatwo przez sfinansowanie renty krajowej.

Przy stopie procentowej dzisiejszej ($4^1/_2$) i amortyzacyi 50 letniej potrzebną jest renta 5%wa dla zastąpienia subwencyi w kapitale. W wypadku niniejszym potrzebaby zatem przyznać rentę w kwocie 5000 zł. A na tej podstawie wnosi komisya budżetowa:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

I. gminie m. Lwowa przyznaje się z funduszu krajowego tytułem subwencyi na budowę gmachu szkoły kadeckiej rentę pięćdziesięcioletnią w rocznej kwocie 5000 zł.;

II. renta ta będzie płaconą w ratach półrocznych z dołu, t. j. d. 30. Czerwca i 31. Grudnia każdego roku, a to począwszy od roku, w którym budowa będzie rozpoczętą, na żaden sposób nie wcześniej, jak od r. 1891;

III. powyższą subwencyą udziela się z tem zastrzeżeniem, że gdyby gmach wybudowany przy pomocy subwencyi miał być w przyszłości przeznaczonym na cel inny, niż na szkołę kadetów, winna będzie gmina m. Lwowa zwrócić funduszowi krajowemu otrzymany od niego w formie rent kapitał 100.000 zł., lub gdyby powyższy wypadek nastąpił przed upływem lat 50, tę część kapitału, która według planu amortyzacyjnego, ułożonego między Wydziałem kraj. i gminą na podstawie oprocentowania po $4^1/_2$ od sta, została już umorzoną.

Lwów, dnia 12. listopada 1889.

Hausner w. r.
Przewodniczący.

Biliński w. r.
Sprawozdawca.

Z Drukarni Ludowéj we Lwowie.

L. S. 1331/89.

Aleg. 160.

Sprawozdanie

komisyi gospodarstwa krajowego o sprawozdaniu Wydziału krajowego o popieraniu kultury na polu budowli wodnych.

Wysoki Sejmie!

Sprawozdaniem tem, jak corocznie, przedstawia Wydział krajowy wys. Sejmowi obszerny obraz działalności na polu budowli wodnych, obejmujący spełnienie uchwał wys. Sejmu, dotyczących tego przedmiotu; dalej obraz działalności w przedsiębiorstwach tak krajowych jako też i subwencyonowanych przez kraj, potem sprawozdanie z dokonanych studyów do nowych projektów melioracyjnych, wreszcie usprawiedliwienie pozycyj budżetowych na regulacyę rzek tak zwanych drugo-rzędnych, niekiedy przez Wydział krajowy funduszowemi zwanych, do których w pewnej części kraj się uchwałą z 6. października 1882 zobowiązał.

Komisya gospodarstwa krajowego mając sobie polecone badanie działalności Wydziału krajowego na tem polu, widzi się zpowodowaną do następujących uwag.

W wykonaniu uchwał wys. Sejmu, na wniosek posła Stadnickiego, by Wydział krajowy przedłożył wys. Sejmowi wynik badań stacyj ombrometrycznych i wodoskazowych w kraju, kazał Wydział krajowy wydrukować w 300 egzemplarzach te wyniki za lata 1887 i 1888; do nich dołączona jest mapa izohystyczna Galicyi; koszt tego wydawnictwa wyniósł 1164 zł. a na rok bieżący wstawił Wydział krajowy na ten cel sumę 750 zł. Komisya mniema, że celem uchwały sejmowej było, aby zebrane dotychczas daty były dostępne każdemu, kto się fachowo sprawą zajmuje, nie jest jednak zdania, aby te badania miały być przedmiotem prawie wykwintnej, a zatem kosztownej publikacyi. Badania te mają wielką wartość jako część całości; przeprowadzone przez szereg lat i uzupełnione pomiarami chyżości wód na różnych punktach, mogą służyć za podstawę do obrachowania mas wód koncentrujących się w danej chwili w pewnych punktach, co jest niezbędnem dla dzieła regulacyi wód. Jest to materyał użyteczny tylko dla tych, co pracują na polu meteorologii i hydrografii teoretycznej w naszym kraju;

szerszą publiczność, nawet fachową, mogą dopiero na tych badaniach oparte dedukcye interesować, materyał więc, który Sejm ma przed sobą nie kwalifikuje się do publikacyi tak kosztownej. Uznaje zatem komisya konieczność, by rezultaty badań były dostępne, jest jednak zdania, że kwota 250 zł. rocznie byłaba do osiągnienia tego celu wystarczającą.

W skutek uchwały przeszłorocznej, odraczającej regulacyę dolnej części Gniłej Lipy, odmówiło c. k. ministeryum rolnictwa sankcyi projektowi już uchwalonemu do ustawy regulacyi średniej części tejże rzeki, jak to zresztą Wydział krajowy a za nim komisya gospodarstwa krajowego wys. Sejmowi sprawozdaniem swem przeszłorocznem zapowiadała. Polecone uchwałą odraczającą rokowania z c. k. rządem o zatwierdzenie tej części regulacyi nie doprowadziły do rezultatu.

Powody odmowy sankcyi wyłuszczone są w odezwie c. k. Namiestnictwa z dnia 5. września 1889 roku.

Sprawa organizacyi spółek wodnych postąpiła w tym roku znacznie. Zawiązaną została ostatecznie spółka wodna, jedna z największych przy przedsiębiorstwie krajowem regulacyi Kisieliny.

Wysoki rząd przeprowadza po raz pierwszy swoimi organami oznaczenie okręgów konkurencyjnych dla krajowego przedsiębiorstwa regulacyi Krzemienicy i Babulówki, również dla przedsiębiorstwa spółkowego subwencyonowanego osuszenia bagien Oleskich. Komisya gospodarstwa krajowego podnosi tę okoliczność z zadowoleniem i z uznaniem; w zeszłorocznem swem sprawozdaniu zajęła ona stanowisko wyczekujące w akademicznym sporze, który się toczył od lat między Wydziałem krajowym a c. k. Namiestnictwem o to, kto właściwie jest obowiązany te okręgi oznaczać, czy rząd czy kraj. Ograniczyła się do wyrażenia zdania, że jakkolwiek kto się na kwestyę prawną zapatruje, przyznać musi, że zapatrywanie c. k. rządu prowadzi do następującego praktycznego rezultatu: albo przy oznaczeniu okręgów reklamacyj nie ma, a wtedy rola władzy politycznej redukuje się do prostej formalności, albo jeżeliby powstały liczne reklamacye, to znowu większa część roboty organów krajowych jest do niczego, a organa rządowe drugi raz tę robotę podjąć muszą. Wyraziła przy tem komisya przekonanie, że bez dzielnego współdziałania i poparcia ze strony czynnika tak ważnego, jakim jest rząd, spawa melioracyj naprzód kroczyć nie może, i że ten rząd, który się tylekrotnie życzliwie wyrażał o tej sprawie i jej ważności dla kraju nie zapoznaje, udzieli poparcia, o ile będzie mógł. Otóż czy to wskutek wzmocnienia pewnego sił technicznych rządowych w kraju, które nastąpiło wskutek rezolucyi uchwalonej przez wys. Sejm, czy może wskutek tego, że organa techniczne państwowe nie są już tak przeciążone robotą nadzorowania licznych i z pośpiechem prowadzonych budów dróg mających strategiczne znaczenie, jak to w latach poprzednich miało miejsce, dość, że zastrzegając zasadnicze prawne stanowisko rządu, c. k. Namiestnictwo organom swoim nakazało przystąpić do oznaczenia okręgów konkurencyjnych przy dwóch wyżej wymienionych przedsiębiorstwach.

W dalszym ciągu sprawozdania swego przedstawia Wydział krajowy postęp robót w przedsiębiorstwach tak krajowych jak spółkowych. W pierwszych robota postępuje normalnie, finansowanie odbywa się także porządnie, albowiem c. k. rząd płaci regularnie raty na niego przypadające. Zwykle okazują się zaoszczędzenia dość znaczne, jako to przy regulacyi Gniłej Lipy 13.000 zł., przy regulacyi Łęgu 43.972 zł., przy regulacyi Trześniówki zaoszczędzenie w kwocie

14.520 zł., przy regulacyi Kisieliny jednak okazuje się przekroczenie 20.000 zł.; komisya, która kolaudowała roboty przy tem przedsiębiorstwie usprawiedliwia te przekroczenia okolicznością, że projekt, który służył za podstawę, był przestarzały.

Zaoszczędzenia używa Wydział krajowy wszędzie na roboty dodatkowe, które okazują się niezbędne mianowicie na uregulowanie dopływów, które się okażą konieczne.

Przedsiębiorstwa spółkowe przedstawiają za to bardzo różny postęp w swych robotach. Nie mówi w tem sprawozdaniu komisya o stanie nieodpowiednim, w którym się znajduje przedsiębiorstwo spółkowe regulacyi Nowego Brnia, albowiem Wydział kraj. co do tego przedsiębiorstwa przedstawił osobne sprawozdanie wraz z wnioskami stanowczego uregulowania stosunków w tem przedsiębiorstwie. W innych przedsiębiorstwach, jako to w spółce dla regulacyi Wisłoka i Pielnicy panuje także zastój pożałowania godny, spowodowany brakiem odpowiedniej siły technicznej, który to zastój kształtuje się w sposób finansowo dotkliwy dla spółki, skoro znajdujemy w rachunkach tejże za rok przeszły, że wydano ogółem 4.181 zł. Z tego zaś poszło na roboty 713 zł., reszta zaś na plany, kosztorysy i inne wydatki. Wprawdzie jestto szkodą nie kraju, względnie funduszu krajowego, lecz spółki, ale i nad tą czuwać trzeba, aby pieniądz interesowanych marnowany nie był. Nie może jednak komisya zrobić Wydziałowi krajowemu zarzutu, aby w roku przeszłym nie był wszelkich sił wytężył, by stosunki te, o ile możności uregulować; widać w tym kierunku bezsprzecznie działalność, która się objawia tem, że w przeważnej części przedsiębiorstw, tak krajowych jak spółkowych, odbyły się kolaudacye robót dokonanych, które uporządkowały rachunki; technicznie cenne bardzo rady i wskazówki zostały dane, które przyszły skutek przedsiębiorstw prawdopodobnie zapewnią. I tak technicy, którzy byli przez spółki używani, a okazali się nieodpowiednimi, zostali pousuwani. Zarządzone jednak zostały te kroki, które, zdaniem komisyi, doprowadzą do należytego postępu przedsiębiorstw, cokolwiek późno a przez to szkoda dla interesowanych tak przez stratę czasu, jakoteż przez wydanie bezproduktywne dość znacznych sum, jest niepowetowaną. Uwaga ta odnosi się głównie do dwóch nieco wyżej wzmiankowanych przedsiębiorstw melioracyjnych, mianowicie Nowego Brnia i regulacyi Wisłoka.

Co do bagien rudnickich, Wydział krajowy projektuje podnieść subwencyę krajową, do której się Sejm zobowiązał ustawą krajową z roku 1886 i przedkłada w tym kierunku idącą ustawę uzupełniającą Wysokiemu Sejmowi do uchwały. Stan sprawy jest następujący:

W roku 1885 uchwalił Wysoki Sejm ustawę, która została sankcyonowaną, o osuszeniu bagien rudnickich. Na podstawie operatu technika rządowego, koszt ogólny został na 105.200 zł. obrachowany, do czego tak kraj, jak państwo, względnie fundusz melioracyjny, przyczynia się z 20%.

Gdy jednak komisya kolaudacyjna w roku zeszłym stwierdziła, że operat techniczny, który służył za podstawę do ustawy, jest niedokładny, gdy wykazała, że przekroczenia będą a wysokość ich dosięgnie bezsprzecznie sumy 24.024 zł. 27 ct., postanowił Wydział krajowy przedłożyć Wysokiemu Sejmowi ustawę o podniesienie datków ze strony kraju, żądając zarazem podobnego podniesienia ze strony funduszu melioracyjnego i przeprowadził w tym względzie rokowania z c. k. ministerstwem rolnictwa, które osiągnęły zamierzony cel.

Powody, które Wydział krajowy zdecydowały do przedstawienia Wysokiemu Sejmowi ustawy, są następujące:

W pierwszym rzędzie okazało się, że melioracya ma za cel nietylko osuszenie gruntów, lecz także, i to w szerokiej mierze, ochronę od zalewów, co w operacie technicznym pierwotnym nie było uwzględnione i wykazane, paragraf zaś IV. ustęp drugi ustawy melioracyjnej z 30. czerwca 1884 mówi wyraźnie, że jeżeli zachodzi wypadek ochrony od wylewów, to mi-

nimalny datek funduszu melioracyjnego 30% kosztów ogólnych być ma, lecz zarazem ogólna zasada wypowiedziana w ustawie jest, że kraj co najmniej z równym datkiem przyczyniać się ma.

Drugim powodem jest wielkie ubóstwo stron konkurujących czyli przeważnej części uczestników spółki, którzy mają dziś grunta zabagnione i z natury liche. Korzyść tej melioracyi jest w każdym razie znaczna, jednak będzie ona dopiero wtedy możliwie najwyższą, jeżeli odbagnione łąki torfiaste odpowiednio nawodnione będą. Te koszta tych właścicieli i tak biednych, wraz z ratami amortyzacyjnemi pożyczki melioracyjnej, którą spółka zaciągnąć będzie musiała, są już tak wielkim ciężarem, że większego znieśćby nie potrafili.

Projekt do ustawy jest bez terminu. Pan minister rolnictwa reskryptem z 21. czerwca bież. r. oświadczył, że dopiero w roku 1891 pierwszy zasiłek z funduszu melioracyjnego daćby mógł. Dlatego §. 2. pozostawia sprawę w zawieszeniu. Ustawa tak co do treści jak co do stylizacyi ułożoną została w porozumieniu z c. k. rządem, nie zachodzi zatem żadna obawa, aby sankcya jej była odmówioną.

Komisya zgadza się najzupełniej z powodów przez Wydział przytoczonych na proponowaną ustawę. Ze swej strony dodaje, że okolica, w której melioracya jest przeprowadzaną, należy rzeczywiście do najuboższych w kraju, a w roku bieżącym do najdotkliwiej klęską nieurodzaju i grozą głodu dotkniętych.

Jeżeli W. Sejm ustawę tę uchwali, będzie mogła ta melioracya być przeprowadzoną raźno i wykończoną w jednym roku z funduszu zapomogowego, któremu znowu, fundusze melioracyjne państwowy i krajowy ratami zaliczoną sumę zwracać będą, a robota sama będzie miała tę zaletę, że przez korzyść z melioracyi można ją uważać jako jedną z tych robót, które dla dania zarobku nieurodzajem dotkniętej ludności wskazaneby były.

Budżetowo nie obciąża ta melioracya kraju w tym roku, gdyż płatność i rozkład rat pozostawione są porozumieniu między Wydziałem krajowym a c. k. rządem; a w każdym razie dopiero od r. 1891 o nich mowa będzie — lecz i w przyszłości nie wpłyną one na podniesienie sumy przez kraj w budżet na melioracye utawowe wstawianej, gdyż między temi przedsiębiorstwami, do których kraj ustawowo konkuruje, są takie, których raty w r. 1891 przestają budżet krajowy obciążać. Suma zresztą 10.520 zł., którą kraj siebie w przyszłości obciąża, sprowadza — o tem zapominać nie należy — takąż samą sumę z funduszu melioracyjnego państwowego, na który kraj płaci, a z którego w odpowiedniej mierze nie korzysta, albowiem na 3,889.000 zł. wydanych lub rozdysponowanych z tego funduszu przypada na Galicyę zaledwie 762.000 zł. t. j. 19·6 %

Komisya gospodarstwa krajowego uprasza więc Wysoki Sejm o uchwalenie ustawy pod A. załączonej.

W roku zeszłym przyjmując z zadowoleniem do wiadomości ustanowienie sekcyi dla zabudowań potoków górskich w Galicyi, którego się Sejm na wniosek komisyi rezolucyami w latach poprzednich domagał, zajęła komisya gosp. kraj. stanowisko wyczekujące co do skutku tego ustanowienia, wyraziła jednak pewne wątpliwości pod tym względem, a to z tego powodu, że został zamianowany tylko kierownik tej sekcyi, któremu do tego pozostawiono inspekcyę lasową, nie dodając mu żadnej pomocy technicznej. W ciągu roku bieżącego zgon tego kierownika dotychczas nie zastąpionego, pociąga oraz okoliczność, iż c. k. Ministeryum żadnego z projektów przez niego wypracowanych nie zatwierdziło, zpowodował zupełny zastój w tej sak ważnej dla regulacyi naszych wód sprawie. Komisya wyraża nadzieję że Wysoki Rząd zastąpi zmarłego

kierownika osobistością odpowiednią i postawi go w takich warunkach pod względem zakresu działania, oraz pomocy technicznej, żeby potrzebie gwałtownej kraju choćby w skromnej na początek mierze, zadosyć uczynione zostało.

Wskutek uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 6. października 1882 r. o przyczynianiu się funduszu krajowego do regulacyj rzek niespławnych, wstawia Wydział krajowy w budżet szereg pozycyj na regulacye w różnych miejscach rzek tej kategoryi. Komisya zbadawszy poszczególne pozycye i ich usprawiedliwienie, uznała je jako odpowiadające treści wzmiankowanej uchwały sejmowej.

Co do usprawiedliwienia pojedynczych pozycyj odwołuje się komisya do sprawozdania Wydziału krajowego. Co do pozycyi pod z) do dyspozycyi Wydziału krajowego zł 15 000 komisya przedstawia Wysokiemu Sejmowi do uchwały zredukowaną sumę w kwocie 10.000 zł. — Wprawdzie Wydział krajowy wykazuje się już dziś potrzebą użycia sumy zł. w. a. 10.508. — a mianowicie:

Na regulacyę Białego Dunajca . . . . celem zabezpieczenia drogi krajowej pod Nowym Targiem.	4.500 zł.
Na regulacyę Dunajca od Gołkowic do Starego Sącza . . .	2.845 „
Na regulacyę Sanu pod Bachorcem	1.299 „
Na regulacyę Czeremosza pod Załuczem IIga rata	1.808 „
Uzupełnienie subwencyi krajowej na regulacyę Sanu pod Iskaniem .	56 „
Razem . .	10.508 zł.

Prócz tego przewiduje Wydział krajowy, iż wpłyną liczne żądania regulacyj, osobliwie ze wschodnej części kraju, gdyż rzeki Świca, Łomnica, obie Bystrzyce i inne w sierpniu b. r. znaczne wyrządziły szkody; to z uwagi, że Wydział krajowy w tym roku będzie miał w ręku fundusze tak zwane głodowe, za które będzie w możności wykonać roboty z celem dania zarobku ludności, które zarazem regulacyjnemi być mogą;

Komisya gospodarstwa krajowego na to skreślenie się godzi.

Komisya zatem wnosi.

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

I. Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego z dnia 4. października 1889 L. 42.970 o popieraniu kultury krajowej na polu budowli wodnych.

II. Sejm przyznaje na regulacyę rzek niespławnych w myśl uchwały swej z dnia 6. października 1882 w rubryce XIII. poz. 154 na rok 1890 następujące zasiłki:

a)	Na regulacyę Raby pod Dobczycami i Winiarami, I. rata . . .	3.000 zł.
b)	„ „ Raby pod Stanisławicami	2.000 „
c)	„ „ Dunajca między Gołkowicami a Nowym Sączem III. rata .	2.000 „
d)	„ „ Dunajca między Nowym Sączem a Marcinkowicami, I. rata .	2.000 „
e)	„ „ Dunajca pod Wielogłowami i Kurowem, II. rata (ostatnia)	2.250 „
f)	„ „ Dunajca pod Gródkiem, I. rata	900 „
g)	„ „ Dunajca między Czechowem a Biskupicami, I. rata . .	2.500 „
h)	„ „ Dunajca od mostu pod Melsztynem do Wróblowic, II. rata	2.933 „
i)	„ „ Dunajca pod Wróblowicami (uzupełnienie 33½% zasiłku krajowego)	301 „
k)	Na regulacyę Dunajca pod Błoniem i Łukanowicami, II. rata (ostatnia)	3.211 „
l)	„ „ Popradu pod Cyganowicami i Biegonicami, I. rata . .	1.500 „
m)	„ „ Wiskoki pod Mokrzcem i Parkoszem	2.800 „

n)	Na regulacyę Wisłoki między Przecławiem a Wolą Mielecką I. rata .	2.000 zł.
o)	„ „ Sanu pod Krzemienną i Jabłonicą ruską, II. rata (ostatnia)	1.861 „
p)	„ „ „ „ Siedliskami i Warą	700 „
r)	„ „ „ „ Dynowem i Bachorzem, I. rata . . .	1.665 „
s)	„ „ „ „ Bartkówką	800 „
t)	„ „ „ „ Bachorzem, II. rata (ostatnia) . . .	1.081 „
u)	„ „ „ „ Chorodówką	1.000 „
v)	„ „ „ „ Bachorzem i Pawłokomą	2.850 „
w)	„ „ „ „ Siatnicą	2.000 „
x)	„ „ „ „ Chyrzyną	700 „
y)	„ „ Wisłoka pod Wulką pod lasem	800 „
z)	Do dyspozycyi Wydziału krajowego	10.000 „

III. Sejm upoważnia Wydział krajowy do wydatkowania kwot preliminowanych w rubryce XIII. na rok 1890 aż do końca marca 1892 r., a to według zasad przyjętych przy podobnych rubrykach budżetu państwowego.

IV. Sejm przyjmuje dołączony ·/. projekt ustawy o podwyższeniu zasiłków z funduszu krajowego i państwowego melioracyjnego na osuszenie bagien Rudnickich.

***L. Wodzicki**, w. r*
Przewodniczący.

***Sanguszko**, w. r.*
Sprawozdawca.

Ustawa

z dnia . . . . o udzieleniu dalszych zasiłków z funduszu krajowego i państwowego funduszu melioracyjnego na osuszenie bagien rudnickich.

Za zgodą Sejmu krajowego Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, rozporządzam co następuje.

§. 1.

Zawiązanej na podstawie ustawy z dnia 1. lipca 1886 Dz. u. kr. Nr. 64. spółce wodnej dla osuszenia bagien rudnickich przyznane zostają oprócz zasiłków, oznaczonych w §. 3. pod lit. *a* i *b* przytoczonej ustawy, na wykonanie tego przedsiębiorstwa melioracyjnego tak z funduszu kraj. jak i w myśl §. 6. ustępu 3. i §. 4. ustępu 2. *b* ustawy z dnia 30. czerwca 1884 Dz. u. p. Nr. 116, z funduszu państwowego melioracyjnego, dalsze zasiłki bezzwrotne w wysokości po dziesięć procent kosztów budowy preliminowanych na 105.200 zł. w. a. tj. w kwocie po 10.520 zł. w. a.

§. 2.

Termin płatności powyższych zasiłków z funduszu krajowego i państwowego funduszu melioracyjnego oznaczonym zostanie osobną umową, mającą się zawrzeć między Wydziałem krajowym a administracyą państwa, w każdym zaś wypadku zasiłki te dopiero wówczas mają być wypłacone, skoro spółka wodna wypełni w zupełności swe zobowiązania.

§. 3.

Wykonanie tej ustawy poruczam Moim Ministrom rolnictwa, skarbu i spraw wewnętrznych.

Alleg. 161.

Wniosek.

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1) Wzywa się c. k. rząd, aby przystąpił jak najrychlej do stanowczego załatwienia sprawy regulacyi Dniestru między Żurawnem a Rozwadowem.

2) Poleca się Wydziałowi krajowemu, aby szczegółowy projekt regulacyi górnego Dniestru i jego dopływów, pod względem technicznym i finansowym ułożył i Sejmowi na najbliższej sesyi stan tej sprawy w osobnem sprawozdaniu przedstawił.

We Lwowie 15. listopada 1889.

Skałkowski w. r.
wnioskodawca.

Barański, A. Rayski, Niezabitowski, Dworski, Goldman, Fruchtman, Gross, S. Koziebrodzki, Lenartowicz, Dr. Olpiński, Żardecki, Fr. Kramarczyk, Stręk, Potoczek, Czyżewicz, Ochrymowicz, Romańczuk, Kułaczkowski, Teliszewski, Barabasz, Huryk, Dr. Sawczak, Herasymowicz, Siczyński, Kowalski, Rożankowski, Tyszkowski, Ks. Sawa, Antoniewicz, Korol, Dr. Okuniewski, Torosiewicz, Schnell, Słonecki, Palch, Zbyszewski, Hamorak, Michalski, Mazaraki, W. Rogoyski.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

L. s. 1390|89.

Aleg. 162.

Wniosek.

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

§. 9. uchwalonego przez Sejm dnia 23. stycznia 1886 statutu szkoły wydziałowej żeńskiej tudzież kursów nauki dopełniającej we Lwowie znosi się w dotychczasowem brzmieniu i ma na przyszłość opiewać jak następuje:

„§. 9. Grono nauczycielskie składa się prócz dyrektora i katechety z 5 nauczycielek, z których jedna z kwalifikacyą do nauki rysunków, a 4 z kwalifikacyą do szkół wydziałowych; dwie posady mają być objęte grupą I., jedna grupą II., jedna grupą III. patentu kwalifikacyjnego, kierownik zaś ma posiadać wykształcenie uniwersyteckie i wykazać się patentem nauczycielskim na całą szkołę średnią.

Goldman *w. r.*
wnioskodawca.

Albin Rayski, Romanowicz, W. Rogoyski, Dworski, M. Michalski, Zbyszewski, Czyżewicz, Fruchtmann, Hausner, Palch, Weigel, Lenartowicz, Dr. Olpiński, Asnyk, Dr. Midowicz, T. Merunowicz.

Z Drukarni Lndowej we Lwowié.

L. 1.345/1889. **Aleg. 163.**

Sprawozdanie

komisyi budżetowej o zamknięciu rachunków funduszów indemnizacyjnych za rok 1888.

Zamknięcia rachunków funduszów indemnizacyjnych tak wschodniej i zachodniej Galicyi jak i Wielkiego Księstwa Krakowskiego za rok 1888 wykazują *nie tylko całkowite pokrycie dochodów wydatkami, ale nawet znaczną nadwyżkę. Wydatność jednego centa* dodatku do podatków we *wschodniej* Galicyi i w Wielkiem Księstwie *Krakowskiem* okazała się *niższą od preliminowanej,* natomiast w *zachodniej* Galicyi *dodatek dał więcej* aniżeli obliczono.

W całości dał dodatek *mniej* aniżeli preliminowano.

W funduszu *wschodnio-galicyjskim wylosowano* wprawdzie *wyższą* od preliminarza kwotę obligacyj własność funduszu stanowiących, ale *sprzedano ich o wiele mniej,* aniżeli preliminarz dozwalał. Również *w zachodniej* Galicyi i w Wielkiem Księstwie *Krakowskiem ilość wylosowanych* obligacyj, własność funduszu stanowiących, okazała się *wyższą* od obliczonej, w zachodniej Galicyi jednak Dyrekcya funduszu nietylko *nie korzystała z przyzwolenia na sprzedaż* obligacyj do majątku należących, *ale nawet zakupiła znaczną ilość obligacyj* z bieżących dochodów, w skutek czego *w majątku* funduszu czyli w zapasie obligacyj zaszła jedynie tylko *mała zmiana.*

Fundusz Wielkiego Księstwa *Krakowskiego* po sprzedaży obligacyj własność funduszu stanowiących za wyższą od preliminarza kwotę, także *zakupił* z bieżących dochodów pewną ilość obligacyj, *oddając* majątkowi funduszu *część kwoty sprzedanej.*

Dla *ogólnego poglądu* na stan funduszów indemnizacyjnych w końcu r. budż. 1888. przedstawia komisya budżetowa następujące cyfry:

		Galicya wschodnia		Galicya zachodnia		Razem		W. Ks. Krakowskie	
		zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
I	Ogół dochodów . .	3,888.868	48½	2,209 397	10	6,098.265	58½	234.678	88
II	Ogół wydatków . .	3,520.253	57½	2,106.172	45	5,626.426	02½	199.957	88
III	Pozostałość z rachunków za rok 1888 . .	368.614	91	103.224	65	471.839	56	34.721	—
IV	Dochody z dodatków kraj.	2,015.481	75	797.592	06½	2,813.073	81½	142.727	95½
V	Wydatność centa . .	74.647	47	29.540	44	104.187	91	8.920	49
VI	Stan majątku . .	745.618	69	591.168	07	1,336.786	76	123.312	—
VII	Różnica w stanie majątku z końcem r. 1888 a 1887, z końcem r. 1888 mniej o . . .	75.597	03	6.667	18	82.264	21	45.843	—
VIII	Stan czynny . . .	1,973.324	92	814.784	36½	2,788.109	28½	213.322	50½
IX	Stan bierny . . .	27,057.105	80	15 991.164	53½	43,048.270	33½	1,239.268	76
X	Pozostałość bierna . .	25,083.780	88	15,176.380	17	40,260.161	05	1,025.946	25½
XI	Różnica pomiędzy pozostałością bierną z końcem r. 1888 a 1887 .	2,058.591	57	1,234.721	87	3,293.313	44	101.724	77½

Podane w powyższem zestawieniu wyniki uzasadni komisya budżetowa dla każdego funduszu z osobna.

I. Fundusz Wschodniej Galicyi.

Przedłożone przez c. k. Rząd zamknięcie funduszu indemnizacyjnego wschodnio-galicyjskiego za rok budż. 1888. przedstawia ostateczny wynik *stósunkowo korzystny*, a mianowicie *nadwyżkę dochodów nad wydatki w kwocie 368.614 zł. 91 ct.*, *która jednak okazuje się o 35.028 zł. czyli o 8.62 % niższą, aniżeli nadwyżka z końcem roku budż. 1887.*

Głównym powodem tej nadwyżki jest *znaczny zapas kasowy* z końcem roku budż. 1887. w kwocie *403.642 zł. 43 ct.* pozostały.

Mniej korzystnie przedstawia się porównanie rzeczywistych dochodów z rzeczywistymi wydatkami.

Po odtrąceniu *od ogółu dochodów w kwocie 3.888.868 zł. 48½ ct. pozostałości kasowej* w kwocie *403.642 zł. 43 ct. i wydatków przebieżnych*, jakie stanowią zaliczki zwrócone w kwocie 285 zł. 31½ ct. o 2014 zł. 68½ niższej od preliminarza, a po *wciągnięciu w rzeczywiste dochody w zamknięciu przez rząd przedłożonem mylnie z tego działu wyjętej subwencyi państwowej 1,380.438 zł. w całości 2,625.000 zł.* pomiędzy fundusz wschodnio- a zachodnio-galicyjski dowolnie rozdzielanej, otrzymamy *sumę rzeczywistych dochodów funduszu 3,484.940 zł. 73½ ct.* w porównaniu z preliminowaną kwotą 3,617.345 zł. *o 132.404 zł. 26½ ct. czyli o 3.6 prct. niższą.*

Skoro zaś *po odtrąceniu od ogółu wydatków w kwocie 3,520253 zł. 57½* ct. *zaliczek* w kwocie 1.022 zł. 57½ ct. o 2.177 zł. zł. 42½ ct. niższej od preliminarza, otrzymaną kwotę *rzeczywistych wydatków 3,519.231 zł. o 97.214 zł. czyli 2.68 % zł.* niższą od preliminarza, zestawimy z kwotą rzeczywistych dochodów, która z powodu znacznych oszczędności w majątku funduszu na pozór jedynie niekorzystnie wygląda, okaże się *nadwyżka rzeczywistych wydatków po nad rzeczywiste dochody w kwocie 34.290 zł. 26½ ct.*, *wynik zatem o 35.190 zł. 26½ ct. niekorzystniejszy od przewidzianego.* Preliminarz bowiem zapowiadał nadwyżkę rzeczywistych dochodów po nad rzeczywiste wydatki w kwocie 900 zł.

Dochody rzeczywiście pobrane przyniosły mniej niż przewidziano, razem wziąwszy o 149.443 zł. 84 ct. w następujących pozycyach:

1) Dyrekcya w skutek pomyślniejszych wyników kasowych w rubr. II. pod l. 5. dochodów *nie potrzebowała sięgać do majątku* funduszu w całej przez Sejm w r. 1877. przyzwolonej pełni (75.887 zł.), ale poprzestała na sprzedaży listów zastawnych, własność funduszu stanowiących, *za 12.480 zł.*, przez co *oszczędzono* tak z majątku funduszu jak i pod rubryką wydatków *63.407 zł.*, *czyli 84 prct.* w porównaniu z ewentualnem upoważnieniem na wypadek niedoboru przez preliminarz udzielonem.

2) *Odsetków od obligacyj własność funduszu stanowiących (41.824)* zazwyczaj w preliminarz w rubr. II. pod l. 7. wciąganych, z powodu zejścia się wierzyciela i dłużnika w jednej i tej samej osobie prawnej funduszu indemnizacyjnego wschodnio-galicyjskiego, rzeczywiście nie wypłacono, ale kupony *zniszczono*, co pociągnęło za sobą raczej oszczędność wydatków aniżeli przybytek dochodów; stąd tę kwotę w zamknięciach nie w rubryce dochodów, ale w rubryce wydatków pod l. 3., a mianowicie w różnicy pomiędzy ogólną kwotą preliminowanych, a wypłaconych odsetków uwidoczniono, w skutek czego w II. rubryce pod l. 7. jest *dochodów o 41.823 zł. mniej* niż w preliminarzu.

3) W innych źródłach dochód okazał się mniejszym niż w preliminarzu przypuszczano, a mianowicie: głównie z powodu *mniejszej wyniklości w dodatku* przez przedsiębiorstwa kolejowe opłacanym *wydatnosc jednego centa indemnizacyjnego w 1888 roku 74.647 zł. i 47 ct.* faktycznie wynosząca okazała się o*1.550 zł. 75 ct.*, *czyli o 2·03 prct. niższą od preliminowanej* w kwocie 76.198 zł. 22 ct., a zatem *i suma* dodatków indemnizacyjnych po 27 ct. od złotego wymierzanych, zmniejszyła się *o 41.870 zł. 25 ct.* (nie licząc naturalnie zaległości z końcem roku budżetowego 1888.: 828.563 zł. 95 ct. wynoszącej).

4) W innych drobniejszych pozycyach w zamknięciu na str. 7. i 8. uzasadniono ubytki, a mianowicie w rubr. I. pod l. 1. wpłata na kapitały o 327 zł. 90$^1/_2$ ct., a w rubryce IV. pod l. 11 pod literą b) wydatków przebieżnych o 2.014 zl. 68$^1/_2$ ct. mniej aniżeli w preliminarzu.

Więcej natomiast, aniżeli na rok 1888. preliminowano, przyniosły następujące pozycye *dochodów:*

1) O 12.355 zł., czyli o 19%, więcej (63.000 wynikłość minus 50.645 preliminarz) dochód *z wylosowanych obligacyj stanowiących własność funduszu* w rubr. II. pod a) pod l. 4.; tak na 1888 rok jak i na poprzednie lata obliczano tę od przypadku zawisłą kwotę nie na podstawie proporcyi pomiędzy kwotą obligacyj, własność funduszu stanowiących, a całą kwotą obligacyj wylosować się mających i procentowym rezultatem wylosowanych obligacyj funduszowych, ale wedle mniej w tym wypadku jeszcze prawdopodobnej metody trzechletniego przecięcia; dopiero w preliminarzu na rok 1889. na życzenie Komisyi budżetowej metodę tę porzucono.

2) Powiększenie dochodów w rubr. I. pod l. 2. odsetki za zwłokę i inne dochody. Z powodu wpływu w kwocie 7.259 zł. 90 ct. za brakujące kupony (o 2.658 zł. 90 ct. wyższego niż preliminowano) i zwrotów za koszta podróży 1.306 zł. 64 ct., a więc o 340 zł. 75$^1/_2$ ct. wyższych i innych drobniejszych kwot po odciagnięciu innych wyższych wydatków niż z góry obliczono, w odsetkach za zwłokę i taksach za przepisywanie, okaże się nadwyżka po nad preliminarz w kwocie 2.422 zł. 50$^1/_2$ ct., czyli 33·8%.

3) W innych drobniejszych pozycyach w myśl uzasadnienia na str. 7. i 8. zamknięcia, a mianowicie w rubryce I. pod l. 2. wpłata rent za wykupno ciężarów niepoddańczych, dziesięciny, mesznego i wieczystej dzierżawy o 140 zł. 9 ct. więcej.

4) W rubr. II. pod l. 6) o 105 zł. 22 ct. (z powodu użycia pieniędzy w Kasie oszczędności złożonych na zakupno obligacyj), pod l. 7. o 2 zł. 8 ct. więcej (odsetki od wkładki w Kasie oszczędności).

Razem przeto nadwyżki dochodów po nad preliminarz wynosić będą 15.024 zł. 89 ct.

Po potrąceniu tejże nadwyżki od wyżwymienionego ubytku dochodów okaże się, że *dochody r. 1888 (po wyłączeniu pozostałości kasowej za r. 1887) wynosiły o 134.418 zł. 94$^1/_2$ ct., czyli o 3·7% mniej niż preliminowano.*

Ogół wydatków wynosił: 3,520.253 zł. 57$^1/_2$ ct., a zatem o 99.391 zł. 42$^1/_2$ ct. czyli o 2·74% mniej od preliminarza, a to z powodu:

1) że fundusz posiadając *41.824 zł. uległych zniszczeniu kuponów* od własnych obligacyj, o tyle mniejszy poniósł wydatek na wypłatę rent, że zaś innych kuponów w kwocie 38.884 zł. 69 ct. do wypłaty nie przedłożono, że przeto różnica pomiędzy rzeczywiście wypłaconymi, a preliminowanymi rentami wynosi pod l. 3. sub. a) 80.708 zł. 69 ct., czyli 5·63 prct.

2) z powodu, że pod l. 2. sub. a) *o 16.684 zł. 50 ct., czyli o 0·76 prct. mniej obligacyj przedłożono do spłaty, aniżeli wylosowano.*

3) z powodu *mniejszych kosztów zarządu* pod l. 1. sub a) dla nieobsadzonej chwilowo posady komisarza i praktykanta konceptowego i oszczędności w wydatkach kancelaryjnych, razem o 259 zł. 70$^1/_2$ ct., czyli o 1·53 prct. w porównaniu do preliminarza.

Suma kosztów zarządu w roku 1888. wynosiła jedynie tylko o 58 zł. 88 ct. czyli o 0.37% mniej, aniżeli w trzechletniem przecięciu 1885—7. Pozycya na płace urzędników wynosiła o 16 zł. czyli o 0.21% więcej, akt. dodatek do płac o 29 zł. czyli 1.92% więcej. Remuneracye o 106 zł. czyli o 5.6% zł. więcej, dyurna o 68 zł. czyli o 4.6% zł., koszta podróży i dyety o 229 zł. czyli o 17.8% zł. mniej od odnośnych pozycye w trzechletniem przecięciu. Natomiast kwota wydana na dodatki służbowe i osobiste urzędników o 7 zł. czyli o 0.78%, czynsz za najem pomieszkania o 95 zł. czyli o 14.4%, na potrzeby kancelaryjne zaś o 408 zł. czyli o 24% jest niższą od przecięcia lat 1885—7.

4) Z powodu wydatku na zaliczki zwrotne (3.200 minus 1.022 zł. 57$^1/_2$ ct.) o 2.177 zł. 42$^1/_2$ ct. czyli o 68 prct. niższego od preliminarza.

Suma tych oszczędności w wydatkach wynosi 99.830 zł. 32 ct. Gdy się od tej sumy odtrąci nieprzewidziany w preliminarzu przyróst wydatków po nad preliminarz w kwocie 106 zł. 26 ct. na zakupno obligacyj i o 332 zł. 62½ ct. (wynikłość 483 zł. 63½ ct. minus prel. 150 zł.) większą kwotę wydaną na rozmaite wydatki — po odtrąceniu przyrostu wydatków w kwocie 438 zł. 88½ ct. od powyżej wymienionej oszczędności wydatków, okaże się, *że wydano o 99.391 zł. 42½ ct. czyli o 2.74 proct. mniej niż preliminowano.*

Majątek funduszu indemnizacyjnego *wschodnio-galicyjskiego wynosił z końcem roku budżetowego 1880. 745.615 zł. 50 ct.* w obligacyach indemnizacyjnych policzonych w ich imiennej wartości, a 3 zł. 19 ct. w książeczce Kasy oszczędności, czyli razem 745.618 zł. 69 ct.

Skoro zaś majątek funduszu z końcem roku budżetowego 1887. wynosił 821.110 zł. 50 ct. w. a. w obligacyach indemnizacyjnych imiennej wartości, oprócz tychże w książeczce Kasy oszczędności 105 zł. 22 ct. razem 821.215 zł. 72 ct., przeto w ciągu roku budżetowego 1888. *zmniejszył się o 75.597 zł. 3 ct. czyli o 9.2 prct.*

Przyczynami zmniejszenia są: *1) wylosowanie obligacyj* indemnizacyjnych własność funduszu stanowiących w kwocie 60.000 zł. m. k. czyli 63.000 zł. w. a. i użycie ich na pokrycie wydatków z roku 1888. *2) sprzedaż obligacyj* indemnizacyjnych w kwocie 12.600 zł. w. a. w celu pokrycia wydatków roku 1888. z powodów powyżej wykazanych. Natomiat przybyły do majątku ogligacye indemnizacyjne w kwocie 105 zł. w. a. i książeczka Kasy oszczędności na 5 zł. 34 ct.

Aktywa czyli stan czynny funduszu indemnizacyjnego *wschodnio-galicyjskiego* wynosiły z końcem roku budżetowego 1888. *1,973.324 zł. 92 ct.*, z porównania przeto z aktywami z końcem roku budżetowego 1887. 2,104.650 zł. 18 ct. okazuje się *zmniejszenie aktywów o 131.325 zł. 26 ct. czyli o 6·23%.*

Głównemi przyczynami zmniejszenia są: 1) *załegłość podatkowa 828.563 zł. 95 ct. o 17.567 zł. 78 ct. czyli o 2·7% mniejsza* od zaległości z końcem roku 1887; 2) powyżej wykazana różnica *w majątku* funduszu i w pozostałości kasowej 368.614 źł. 91 ct. o 35.028 zł., czyli o 8·62% mniejszej aniżeli w roku ubiegłym; 3) rezultat w drobniejszych pozycyach w zamknięciu str. 10, pod l. 1, 2, 3, 7, 9 uwidoczniony.

Stan bierny czyli pasywa funduszu indemnizacyjnego *wschodnio-galicyjskiego z końcem roku 1888 wynosiły 27,057.105 zł. 80 ct.*, że zaś z końcem roku 1887 wynosiły pasywa 29,247.022 zł. 63 ct. przeto *zmniejszyły się o 2,189.916 zł. 83 ct. czyli o 7%*. Wpłynęły na to zmiany w następujących pozycyach:

1) Ilość obligacyj pozostających do *losowania* i umorzenia od 1. stycznia 1889 do 1. stycznia 1898: 26,107.861 zł. 50 ct. o 2,157.750 zł. 50 ct. mniejsza od tejże pozycyi z końcem roku budżetowego 1887.

2) *kuponów już zapadłych ale nie przedłożonych jeszcze do wypłaty w kwocie 625.817 zł. 69 ct. o 27.760 zł. 45½ ct. mniejsza* aniżeli w roku ubiegłym, jakkolwiek zauważyć należy, że część tej kwoty z powodu zaginięcia albo też przedawnienia kuponów przed rokiem 1883 zapadłych nie stanowi wcale realnego obciążenia funduszu i jedynie tylko na papierze istnieje.

3) Fundusz *winien* za rozmaite wydatki 13.508 zł. 93½ ct., a zatem o 10.623 zł. 36 ct. mniej, aniżeli w budżecie r. 1887. pod tą samą liczbą. Natomiast w porównaniu z końcem roku budżetowego 1887. wzrosła należytość *za wylosowane a niepodniesione obligacye w kwocie 309.634 zł. 50 ct. o 6.184 zł. 50 ct.* Należytość ta w części jest nierzeczywistą, wiele obligacyj bowiem zaginęło. *Pozostałość bierna* zatem z końcem roku 1888. po odciągnięciu sumy należytości czynnych 1,973.324 zł. 92 ct. od sumy należytości biernych 27,057.105 zł. 80 ct. wynosić będzie *25,083.780 zł. 88 ct.*, a ponieważ z końcem roku 1887.

wynosiła nadwyżka pozostałości biernej nad czynną 27,142.372 zł. 45 ct., okazuje się *zmiejszenie pozostałości biernej o 2,058.591 zł. 57 ct., czyli o 7·2%*.

W ogół pasywów komisya budżetowa nie wlicza i wliczać nie może sumy 52,281.809 zł. 1/2 ct. pod l. 16 do rzędu pasywów niesłusznie zaliczonej. *Wysoki Sejm nigdy nie uznał i uznać nie może tej nieuzasadnionej pretensyi skarbu państwa od roku 1858. w sumie 2,625.000 zł. w. a. wypłaconej łącznie obu funduszom indemnizacyjnym wschodnio- i zachodnio-galicyjskim.*

Te subwencye bezzwrotne na mocy ustaw obowiązujących od roku 1858. wypłacane i zasiłki bezzwrotne dawane ze skarbu państwa przed 1858 r. zliczył skarb państwa i z nich utworzył sobie *całkiem niesłuszną pretensyą* do zwrotu przez oba fundusze indemnizacyjne sumy, którą z końcem roku 1888. rząd obliczył na 52,281.809 zł. 1/2 ct. dla funduszu wschodnio-galicyjskiego, zaś na 38,640.751 zł. 54 1/2 ct. dla funduszu zachodnio-galicyjskiego.

II. Fundusz Zachodniej Galicyi.

Ogół wydatków funduszu zachodnio galicyjskiego okazuje rezultat na pierwsze wejrzenie niepomyślny, wydano bowiem ogółem *2,106.172 zł. 45 ct.* a więc o *36.596 zł. 45 ct. czyli 1·77 prct. więcej* po nad 2,069.576 zł. wynoszącą preliminowaną sumę.

Skoro się jednak przekonamy, że powodem pozornego przekroczenia preliminarza wydatków jest *wydanie niepreliminowanej kwoty 46.958 zł. 43 1/2 ct. na powiększenie majątku* funduszu zakupnem obligacyj indemnizacyjnych i przedłożenie *do spłaty większej o 24.370 zł. 50 ct. liczby obligacyj w zeszłych latach wylosowanych* a przeto umorzenie stanu biernego, wynik powyżej podany uważać należy za względnie pomyślny.

Poddając rozbiorowi poszczególne pozycye, które na zwiększenie wydatków w ogólnej kwocie 71.347 zł. 13 1/2 ct. wpłynęły, spostrzega się:

1) że kwota przeznaczona na spłatę kapitału przez *losowanie* na rok 1888 na 1.213.800 zł. preliminowana, wedle zamknięcia rachunków z powyżej podanego przypadkowego powodu 1,238.170 zł. 50 ct. a więc o *24.370 zł. 50 ct. czyli 2 prct. po nad preliminarz* wynosiła,

2) że korzystając z pomyślnych a w preliminarzu nieprzewidzianych stosunków finansowych funduszów *zakupiono za 46.958 zł. 43 1/2 ct.* obligacyj indemnizacyjnych i wcielono je do majątku funduszu;

3) że wydano na nieprzewidziane w preliminarzu wyrównanie pretensyi 18 zł. 20 ct.

Mimo przyrostu wydatków w tych pozycyach ogół wydatków wynosi nie 71.347 zł. 13 1/2 ct. ale jedynie tylko sumę o 36.596 zł. 45 ct. czyli o 1·78 prct. wyższą od preliminowanej kwoty; pozycye bowiem razem [wziąwszy] 34.750 zł. 68 1/2 ct. wynoszące, wykazują zmniejszenie się wydatków w całości o 34.750 zł. 68 1/2 ct., a mianowicie przyczyniły się do tego wynikłości z następujących przyczyn:

1) Na zarząd preliminowano *8.044 zł.*, a wedle repartycyi kosztów ogólnego zarządu w 12/35 na rzecz funduszu zachodnio-galicyjskiego wydano w skutek interkalaryów jedynie tylko 7.486 zł. 17 1/2 ct., *a zatem 557 zł. 82 1/2 ct. czyli o 6·9 prct.* mniej.

Ponieważ koszta zarządu w latach 1885—7 przeciętnie *8.832 zł.* wynosiły, okazuje się z porównania wynikłości z roku 1888. z wynikłością lat 1885—7. *ogólna oszczędność* w kwocie *1.445 zł. czyli 16·4 prct.*, a mianowicie w płacach urzędników 889 zł., czyli 20·5 prct., w dodatkach służbowych 12 zł., czyli 5·4 prct., w dodatkach służbowych aktywalnych do płac 155 zł. czyli 18·7 prct., w czynszu za najem 51 zł. czyli 14·2 prct., w kosztach podróży i dyetach bardzo mało, bo tylko 40 zł. czyli 7·34 prct., w potrzebach kancelaryjnych 268 zł. czyli 29·7 prct.

Natomiast zauważyć należy, że pomimo ogólnego obniżenia wydatków na zarząd i zmniejszenia liczby spraw serwitutowych zamiast się zmniejszyć wzrosła w porównaniu

z prz ęciem 1885.—7. pozycya na zapomogi i remuneracye o 58 zł. czyli o 5·97 prct., a koszta dyurnów o 12 zł. czyli o 2 prct.

2) *Rent* wypłacono uprawnionym 813.488 zł. 87½ ct., a zatem o *33.643 zł. 12½ ct. czyli* 4 *prct. mniej* od kwoty preliminowanej *847.132 zł.*

Kupony od obligacyj własność funduszu stanowiących w kwocie 29.009 zł. zniszczono z powodów przy funduszu wschodnio-galicyjskim wyrażonych, oprócz tego o 4.634 zł. 12½ ct. mniej przedłożono do wypłaty kuponów, aniżeli na rok 1888. wypadało.

3) Z powodu drobnych kwot pod poz. 6. i 7. wymienionych, a na str. 10 uzasadnionych, mianowicie w rozmaitych wydatkach wynik o 102 zł. 36 ct. pomyślniejszy w porównaniu z preliminarzem, co do zaliczek zwrotnych o 447 zł. 37½ ct. pomyślniejszy.

Różnica pomiędzy sumą wszystkich wydatków, a wydatków rzeczywistych po odtrąceniu przebieżnych zaliczek zwrotnych w kwocie 52 zł. 62½ ct. pozostałych, na 500 zł. preliminowanych, a w skutek kompenzaty wpływów z wydatkami w kwocie 1.146 zł. 66½ ct. w przeważnej części umorzonych, jest nader drobną. *Rzeczywiste wydatki wynosiły też w zamknięciu rachunków z r. 1888. z przyczyn powyżej wyszczególnionych 2,106.119 zł., a zatem o 37.043 zł. 82½ ct. więcej* od kwoty preliminowanej 2,069.076 zł.

Ogół dochodów funduszu zachodnio-galicyjskiego w zamknięciu 1888. wynosił 2,104.673 zł. 97½ ct., a zatem o 6 801 zł. 2½ ct. czyli mniej o 0.32 prct. od preliminowanej kwoty 2,111.475 zł.

Przyczyn *zmniejszenia dochodów* jednak w pozycyach w zamknięciu od preliminarza niższych razem wziąwszy 59.120 zł. 67 ct. wynoszących, szukać należy w następujących okolicznościach:

1) Fundusz nie potrzebował korzystać z ewentualnego uprawnienia danego mu przez Sejm, pokrywając bowiem z innych środków swoje potrzeby nie z przeznaczonej w preliminarzu na ich pokrycie kwoty 30.000 zł. w obligacyach własność funduszu stanowiących, nic nie sprzedał.

2) Zawarte w preliminarzu, a zniszczone z powodów powyżej wymienionych kupony od obligacyj własność funduszu stanowiących w kwocie 29.009 zł., w zamknięciu w rubryce oszczędności wydatków uwidoczniono.

3) O 111 zł. 67 ct. mniej dochodu z zaliczek zwrotnych.

Większe natomiast *dochody* niż obliczono w preliminarzu na rok 1888. razem wzięte 52.319 zł. 64½ ct. pochodziły:

1) z dodatku indemnizacyjnego pobieranego w wysokości 27 ct., który przyniósł 797.592 zł. 6½ ct., a więc o 28.092 zł. 6½ ct. czyli o 3·6 prct. więcej od preliminowanej kwoty 769.500 zł.

Jednej z przyczyn zwiększenia szukać należy w tem, że zaległość podatkowa z końcem 1887 r. budżetowego 129.829 zł. wynosząca, z końcem roku budżetowego 1888. wynosiła tylko 109.145 zł. czyli o 20.684 zł. mniej.

Czysty przyrost dodatku w porównaniu z preliminarzem wynosił przeto po odtrąceniu zaległości 7.408 zł. 6½ czyli o 0.9 prct.

2) Dochód za *wylosowane* obligacye, będące własnością funduszu 53.550 zł., a więc o 21.123 zł. czyli o 63 proct. więcej od preliminowanej kwoty 32.427 zł. wzrósł z powodów przy funduszu wschodnio-galicyjskim wymienionych.

3) Wynik z wpłaty na kapitałach o 213 zł. 28 ct., z dochodu z rent o 63 zł. 91½ ct., z odsetek za zwłokę i innych dochodów o 2.751 zł. 25½ ct., odsetki od czynnych kapitałów o 5 zł. 88 ct., z wkładek do kasy oszczędności o 70 zł. 25 ct. wyższy aniżeli preliminowano.

Porównawszy ogół wydatków 2,106.172 zł. 45 ct. wedle zamknięcia z roku 1888. z ogółem dochodów w kwocie 2,104.673 zł. 97½ ct., *okaże się przewyżka wydatków nad dochody w kwocie 1.498 zł. 47½ ct.*

Suma dochodów jednak razem z pozostałością z rachunków 1887. roku w kwocie 104.723 zł. 12½ ct., przedstawiając całkowity ogół dochodów w kwocie 2,209.397 zł. 10 ct. nie tylko pokryła nadwyżkę wydatków, ale pozostawiła zapas kasowy z końcem roku 1888. w kwocie 103.224 zł. 65 ct., o 1.498 zł. 47½ ct. niższy od zapasu kasowego z końcem roku 1887.

Majątek funduszu indemnizacyjnego zachodnio-galicyjskiego wynosił z końcem roku budżetowego 1888. 591.168 zł. 7 ct., a mianowicie w obligacyach indemnizacyjnych policzonych w imiennej wartości 563.000 zł. m. k. czyli *591.150 zł.* w. a. i książeczkę kasy oszczędności 18 zł. 7 ct., a ponieważ z końcem roku 1887. majątek funduszu wynosił 59.835 zł. 25 ct., przeto *zmniejszył się o 6.667 zł. 18 ct.* czyli o 1·1 proct. Kwotę otrzymaną *z wylosowanych* obligacyj będących własnością funduszu wynoszącą 53.550 zł., wzięto w poczet dochodów i użyto na pokrycie wydatków.

Że jednak z dochodów bieżących *zakupiono* obligacyj indemnizacyjnych na własność funduszu za 46.935 zł. w. a., czyli 44.700 m. k., oraz po skompenzowaniu drobnych kwot do Kasy oszczędności złożonych i z niej wyjętych, stan majątku zmniejszył się od początku do końca w budż. r. budż. 1888. tylko o 6.667 zł. 18 ct.

Aktywa funduszu indemnizacyjnego zachodnio-galicyjskiego wynosiły z końcem roku budż. 1888: *814.784 zł. 36½ ct., a zatem o 29.968 zł. 29 ct., o 3·7 prct. mniej* od aktywów z końcem roku budż. 1887.

Pozycye stanu czynnego były następujące: 1) majątek funduszu 591.150 zł.; 2) pozostałość z rachunków z końcem r. budż. 1888. będąca w zapasie kasowym 103.224 zł. 65 ct. o 1.498 zł. 47½ ct., czyli o 1·4 prct. mniejsza od pozostałości z rachunków r. 1887.; 3) zaległość dodatku indemnizacyjnego 109.145 zł. 13½ ct. o 20.684 zł. 18 ct., czyli o 15 prct. mniejsza od zaległości r. 1887. Nakoniec drobne należytości czynne od obowiązanych, mianowicie wpłaty na kapitały 7.334 zł. 41 ct., wpłata na renty 590 zł. 47 ct., odsetki za zwłokę i inne dochody 2.629 zł. 22½ ct., zaliczki 66 zł. 78½ ct., depozyta 625 zł. 62 ct.

Pasywa funduszu indemnizacyjnego zachodnio-galicyjskiego wynosiły z końcem roku budż. 1888. *15,991.164 zł. 53½ ct.*, a więc o *1,264.690 zł. 16 ct. mniej* niż z końcem r. budż. 1887. Główną pozycyą stanu biernego jest należytość za obligacye indemnizacyjne zachodniej Galicyi, które pozostawały do losowania i spłaty od końca r. 1888. do 1. Lipca 1898, a należytość ta wynosiła z końcem r. 1888. 15,485.379 zł. Drugą pozycyą stanu biernego była należytość za obligacye wylosowane lecz niezgłoszone jeszcze do wypłaty, wynosząca 189.724 zł. 50 ct., jedynie tylko część tych obligacyj przedstawia pretensyą realną, gdyż bardzo wiele obligacyj zaginęło. Należytość za kupony zapadłe od obligacyj zach. Galicyi, a dotychczas nie przedłożone do wypłaty wynosiła 313.486 zł. 12½ ct., czyli o 22.835 zł. mniej niż z końcem roku 1887.

Przeważna część jednak tej należytości jest nierzeczywistą, gdyż wiele nieprzedłożonych kuponów albo zaginęło, albo uległo przedawnieniu.

Po odciągnięciu stanu czynnego od stanu biernego z końcem roku 1888. *nadwyżka pozostałości biernej wynosi 15,176.380 zł. 17½*, a zatem okaże się od nadwyżki stanu biernego z końcem r. 1887 o *1,234.721 zł. 87 ct., czyli o 7·5 prct. niższą.*

W poczet pasywów funduszu zachodnio-galicyjskiego komisya budżetowa nie wlicza bynajmniej *nieuzasadnionej* pozycyi umieszczonej w rządowem zamknięciu rachunków w sumie 38,640.751 zł. 54½ ct., gdyż subwencyj bezzwrotnych i zasiłków wypłacanych przez skarb państwa od r. 1858. i zasiłków bezzwrotnych dawanych przed 1858. rokiem, z których ta pozycya powstała *nie był i nie jest obowiązanym zwracać skarbowi państwa ani fundusz indemnizacyjny ani kraj. Sejm przeto pretensyi tej nigdy nie uznał i nie uzna.*

III. Fundusz Wielkiego Księstwa Krakowskiego.

Ogół wydatków tego funduszu r. 1888. wynosi wedle zamknięcia *199.957 zł. 88 ct., a zatem o 15.132 zł. 88 ct. czyli 8 prct. więcej* od preliminowanej na rok 1888. kwoty 184.825 zł.

Powodami *zwiększenia* się wydatków w dwóch pozycyach razem 18.885 zł. 5 ct. wynoszącego jest: 1) nieprzewidziane w preliminarzu zakupno obligacyj indemnizacyjnych na rzecz funduszu z dochodów bieżących po pokryciu wszystkich wydatków za 6.180 zł. 05 ct.; 2) obok tego kwota wydatków na spłaty kapitału wedle planu losowania na rok 1887/8., z powodu zgłoszenia niektórych w poprzednich latach wylosowanych obligacyj 134.505 zł., a zatem o 12.705 zł. po nad preliminarz.

Mniej natomiast wydano w następujących pozycyach razem wziąwszy o 3.752 zł. 17 ct.

1) *Koszta zarządu* o ile dotyczą zarządu centralnego w $^1/_{35}$ na fundusz krakowski przypadające 581 zł. $6^1/_2$ ct. — wynosiły z powodów interkalaryów i oszczędności w dziale podróży w sprawach serwitutowych mniej od preliminarza o 69 zł. $93^1/_2$ ct. czyli o 10 prc., a o 26 zł. czyli o 3·5 prc. mniej od trzechletniego przecięcia.

2) *Renty* dla uprawnionych wynosiły 58.691 zł. $76^1/_2$ ct., a zatem z powodu nieprzedłożenia do zapłaty wszystkich zapadłych kuponów o 3.422 zł. $23^1/_2$ ct. czyli o 5 prct. mniej od sumy wartości kuponów w r. 1888. zapadłych.

3) Na rozmaite wydatki preliminowano 50 zł., a na zaliczki zwrotne 200 zł., że jednak nie było żadnych nadzwyczajnych wydatków, a zaliczki zwrotne się skompenzowały, nic w tych dwóch pozycyach nie wydano.

Ogół dochodów funduszu indemnizacyjnego krakowskiego wynosił faktycznie 234.678 zł. 88 ct., a zatem o 49.853 zł. 88 ct. czyli o 27 prc. więcej od preliminowanej na r. 1888. kwoty.

Do *zwiększenia* się dochodów w poszczególnych pozycyach razem o 59.895 zł. $93^1/_2$ przyczyniły się następujące fakta:

1) Dochód za wylosowane obligacye indemnizacyjne stanowiące własność funduszu indemnizacyjnego preliminowany tylko na 1.000 zł., a wynoszący istotnie 27.940 zł. 50 ct.

2) Również sprzedano za 23.972 zł. obligacyj indemnizacyjnych własność funduszu stanowiących, o 13.972 zł. czyli o 139 prc. więcej, aniżeli upoważniał budżet na rok 1888.

3) Z zapasu kasowego w gotówce zaś wzięto także 32.360 zł. 32 ct., a zatem o 17.963 zł 32 ct. czyli 124 prc. więcej, aniżeli budżet na r. 1888. przyzwalał i zapisując te pozycye w rubryce dochodów użyto ich na pokrycie wydatków.

4) Także i drobne pozycye wpłata na kapitały pod l. 1, 2 i 3 wyszczególnione wykazują większy dochód od przewidzianego.

W innych trzech pozycyach natomiast wynoszą dochody o 10.042 zł. 05 ct. *mniej* niż obliczono.

Dodatki indemnizacyjne bowiem ze stopą poboru z 19 centów *na 16 centów* zniżoną przyniosły faktycznie 142.727 zł. $95^1/_2$ ct., czyli o *9.272 zł. $4^1/_2$ ct. mniej* od obliczenia budżetowego na rok 1888.

Zestawienie sumy dochodów 234.678 zł. 88 ct. z sumą wydatków 199.957 zł. 88 ct. okazuje pozostałość z rachunków przy ich zamknięciu z końcem roku 1888. *w kwocie 34.721 zł. o 2.361 zł. większą, aniżeli z końcem roku 1887.*

Majątek funduszu indemn. krakowskiego złożony w obligacyach indemnizacyjnych wynosił z końcem r. budż. 1888. *123.312 zł.* w. a. licząc obligacye w ich imiennej wartości, a więc pomniejszył się od końca r. budżet. 1887. *o 45 843 zł. czyli o 27 prct.*, wylosowano bowiem obligacyj własność funduszu stanowiących za 27.940 zł. 50 ct., sprzedano zaś obligacyj

własność funduszu stanowiących za 24.202 zł. 50 ct. i obydwie te pozycye dla pokrycia wydatków zapisano w poczet dochodów bieżących jedynie tylko za 6.300 zł.

Aktywa funduszu indemnizacyjnego krakowskiego, wynosiły z końcem r. budżet. 1888. *213.322 zł. 50½ ct. czyli o 36.954 zł. mniej*, aniżeli z końcem roku 1887.

Główne pozycye są: 1) majątek funduszu 123.312 zł. w obligacyach indemnizac.; 2) pozostałość z rachunków z r. budżet. 1888. tworząca zapas kasowy 34.721 zł. o 2.361 zł. czyli o 7 prct. większy od zapasu kasowego z końcem r. 1887.; 3) zaległość dodatku u podatkujących w kwocie 41.241 zł. 76 ct. o 6 316 zł. czyli o 15 prct. większa od zaległości z r. 1887.; 4) należytość od obowiązanych w wpłatach na kapitały 5.143 zł. 78 ct., na renty 1.898 zł. 48½ ct., w odsetkach za zwłokę 7.005 zł. 48 ct.

Stan bierny wynosił z końcem roku 1888. *1,239.268 zł. 76 ct. czyli o 138.669 zł. czyli o 11 prct. mniej* niż w roku 1887. Główne pozycye stanowi: 1) należytość za obligacye pozostałe jeszcze z końcem roku 1888. do losowania i umorzenia od końca r. 1888. do roku 1898. w sumie 1,080.166 zł. 50 ct.

2) Obligacye dotychczas nie przedłożone do wypłaty w kwocie 126.822 zł. 60 ct., z których część zaginęła.

Po odciągnięciu stanu czynnego od stanu bierngo okazuje się *pozostałość bierna 1,025.946 zł. 25½ ct*, *o 101.724 zł. 77½ ct. niższą*, aniżeli z końcem roku 1887.

Ponieważ *dodatki indemnizacyjne* pobierane we wschodniej i w zachodniej Galicyi w wysokości 27 ct. od każdego złotego całej należytości podatków bezpośrednich Galicyi razem wziąwszy wynosiły w roku w roku 1888. *2.813.074 zł.*, a przeto *1 cent* dodatku indemnizacyjnego do każdego złotego podatków bezpośrednich przyniósł *z całej Galicyi bez Krakowskiego 104.187 zł. 91 ct.*, a zatem *o 510 zł. 32 ct. czyli o 0.5 prct. mniej*, aniżeli na rok 1888. obliczono.

Gdy zaś *dodatek* indemnizacyjny pobierany w r. 1888. w W. Ks. *Krakowskiem* w wysokości *16 ct.* przyniósł rzeczywiście 142.727 zł. 95½ ct., a zatem o *9.272 zł. 4½ ct., czyli o 6·1 prct. mniej* aniżeli w preliminarzu, 1 ct. dodatku w Krakowskiem przyniósł rzeczywiście *8.920 zł. 49 ct.* dochodu, *a więc o 579 zł. 56½ ct. mniej aniżeli na rok 1888. obliczono.*

Zatem *1 ct. dodatku indemn. do każdego złotego całej należytości podatków bezpośrednich przyniósł w r. 1888 z całej Galicyi i Krakowskiego 113.108 zł. 40 ct. o 1.089 zł. 82 ct., czyli o 1 prct. mniej, aniżeli dla całej Galicyi z Krakowskiem na r. 1888. obliczono.*

Komisya budżetowa składa Wysokiemu Sejmowi powyższe szczegółowe sprawozdanie o zamknięciu rachunków z dochodów i wydatków w r. 1888 wszystkich trzech funduszów indemnizacyjnych, którymi dotychczas c. k. Rząd zarządza, oraz z stanu tych funduszów z końcem roku 1888.

Komisya zważywszy, że Wys. Sejm nie załatwiał i nie załatwia stanowczo zamknięcia rachunków funduszów indemnizacyjnych z powodu, iż te zamknięcia rachunkowe przedstawia c. k. Rząd Wysokiemu Sejmowi *dopiero od 1871 roku*, zaś poprzednich zamknięć rachunków nie przedłożono Wys. Izbie i Sejm ich nie roztrząsał, przeto zamknięć rachunkowych później i teraz przedstawianych *nie można ani należycie zbadać ani stanowczo załatwić.*

Zważywszy powtóre, że Wys. Sejm nie zapuszczał się dotychczas w stanowcze rozpoznanie rachunków i w ich załatwienie z tego także powodu, *iż skarb państwa rości sobie z tych rachunków pretensye do kraju, których Sejm nigdy nie uznał i uznać nie może,* — pozostaje komisya budżetowa na temże samem stanowisku w obec zamknięcia rachunków za rok 1888. i wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Sejm wstrzymuje się od stanowczego załatwienia przedłożonego mu zamknięcia rachunków funduszów indemnizacyjnych Galicyi wschodniej, Galicyi zachodniej i Wielkiego Księstwa Krakowskiego za rok 1888, a przyjmuje tylko je do wiadomości z zastrzeżeniami uchwalonemi na poprzednich sesyach sejmowych.

We Lwowie dnia 12. listopada 1889.

Hausner
przewodniczący.

Włodzimierz Kozłowski
sprawozdawca.

Z drukarni Pillera i Spółki.

L. S. 1320.

Aleg. 164.

Sprawozdanie

komisyi gospodarstwa krajowego z przedłożenia Wydziału krajowego o szkołach rolniczych i folwarku w Dublanach.

Wysoki Sejmie!

Ponieważ Wydział krajowy na ostatniej sesyi sejmowej odbytej w końcu roku 1888 i na początku roku 1889 nie przedłożył Wysokiej Izbie żadnego sprawozdania z czynności tyczących szkół rolniczych i folwarku w Dublanach, obecne przedłożenie w tym przedmiocie, przekazane komisyi gospodarstwa krajowego odnosi się do uchwał poleconych Wydziałowi krajowemu do wykonania, a zapadłych na posiedzeniu Wysokiego Sejmu d. 10. stycznia 1888 i do wszelkich zarządzeń Wydziału krajowego dokonanych od tegoż czasu aż do września b. r.; do tychże dat winna więc komisya gospodarstwa krajowego nawiązać swoje sprawozdanie.

Jak zwykle przedłożenie Wydziału krajowego obejmuje sprawy szkoły wyższej, szkoły parobków i folwarku w Dublanach.

I.

Uchwały wysokiej Izby w tym przedmiocie powzięte d. 10. stycznia 1888 brzmiały jak następuje:

1. Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego z czynności tyczących się krajowych szkół rolniczych w Dublanach i folwarku dublańskiego z d. 22. listopada 1887 do L. 57.302.

2. Sejm uznaje konieczną potrzebę postawienia domu dla pomieszczenia uczniów szłoły wyższej w Dublanach i poleca Wydziałowi krajowemu przedłożenie na najbliższej sesyi planu i kosztorysu postawić się mającego budynku i obmyślenie pokrycia kosztów budowy.

W myśl punktu 2. tych uchwał polecił Wydział krajowy architektowi p. Kazimierzowi Kułakowskiemu wypracowanie planu i kosztorysu wymaganego budynku mieszkalnego dla uczniów, redukując liczbę pomieszkań z 30 na 20, a to na podstawie, że dyrekcyi nasuwała się wątpliwość, czy znaczniejsza liczba uczniów będzie chciała korzystać z nowego budynku.

Pan Kazimirz Kułakowski wypracował stosownie do tego polecenia plan i kosztorys budynku obejmującego 21 pomieszkań dla uczniów, jedno dla profesora i jedno dla stróża kosztem 19.833 zł. 74 ct.

Oznaczając czynsz z jednego pomieszkania na 80 zł., aby dać możność uczniom znalezienia tańszych mieszkań, aniżeli te, które najmują u włościan licząc mieszkanie nauczycieia 180 zł., wynosiłby dochód z takiego budynku mniej więcej okrągłą sumę 1800 zł., a że wydatek na oprocentowanie i umorzenie, na służbę i opał może być obliczonyna 2.040 zł., wypadłoby więc rocznie w razie pomyślnym, iż wszystkie mieszkania zostaną wynajęte, obciążyć budżet krajowy kwotą 240 zł.

Na budowę tę szuka pokrycia Wydział krajowy w budżecie, nie sądząc za stosowne zaciągać nań pożyczkę hipoteczną na majątek Dublany ze względu, że tenże zostanie znacznie obciążony taką pożyczką w celu postawienia gorzelni.

Zważywszy, że w przebiegu dwóch lat od ostatniego sprawozdania przedłożonego Wys. Izbie, jeszcze inne wkłady na budowle okazały się niezbędnemi, rozkłada Wydział krajowy wydatek ten na lat trzy, ażeby nie obciążać budżetu krajowego w jednym roku tak znaczną kwotą.

W ostatnich dwóch latach stare budynki szkolne i folwarczne, jeszcze przez Towarzystwo gospodarskie przy kupnie majątku przyjęte, z dawien dawna podupadłe i tylko z trudem i kosztem podtrzymywane, przestały ostatecznie z czasem być przydatnymi na przeznaczone cele, a niektóre muszą być wprost rozebrane. Są to: dom niegdyś dyrektorski, obecnie przez profesora p. Pańkowskiego zajmowany i stary budynek folwarczny, dłuższy czas przeznaczony na szkołę parobków.

Z dwóch tych bubynków, ostatni musi być zniesiony, bo grozi zawaleniem i poprawić się nie da, dom zaś niegdyś dyrektorski jeszcze raz dowiódł, że mieszkanie w nim jest niemożliwe i musi być na jakiś inny cel przeznaczony, jeżeli wkrótce także ostatecznie rozebranie jego nie pokaże się koniecznem.

Już na sesyi sejmowej w r. 1887 przedstawił Wydział krajowy potrzebę wybudowania jednego mieszkalnego domu profesorskiego z przyczyny, że rzeczony przez dyrektora zajmowany, a dla profesora p. Pańkowskiego przeznaczony budynek, dłużej na żadne, choć cośkolwiek znośne mieszkanie użyć się nie da; ponieważ jednak profesor p. Pańkowski, który dotąd mieszkał na odległym przez siebie dzierżawionym majątku, co mu wielce uciążliwem czyniło równoczesne pełnienie obowiązków profesora wyższej i niższej szkoły, administratora folwarku dublańskiego i rozpoczętej eksploatacyi torfu, ufny w swoje siły, rad ażeby jak najprędzej znaleść umieszczenie w obrębie szkoły oświadczył, że budowanie nowego domu, uważa na razie nie za konieczne, a zadawalnia się opuszczonym przez dyrektora budynkiem, uchyliła w on czas komisya gospodarstwa krajowego odnośny wniosek Wydziału krajowego i oświadczyła się raczej za budowlą przeznaczoną na umieszczenie uczniów, jako pilniejszą, odraczając postawienie domu dla profesora na czas późniejszy, raz, żeby nie obciążać budżetu w jedym roku znacznymi wydatkami, a powtóre nie utrudniać położenia przez prowadzenie równocześnie kilku robót.

W ciągu jednak ostatnich dwóch lat, które upłynęły od owej uchwały, pokazało się to odroczenie niemożliwem; jak dawniej dyrektor, tak obecnie profesor Pańkowski po dwurocznem zajmowaniu owego niefortunnego mieszkania, odpokutował przecenienie sił swoich, i z wielką szkodą dla całej instytucyi, w której ze znaną gorliwością pełnił tak rozliczne obowiązki, zapadł na zdrowiu tak dalece, że dla poratowania go już w połowie b. r. musiał zażądać dłuższego uwolnienia, celem wyjazdu do Zakopanego. Okoliczności te zniewoliły Wydział krajowy do odnowienia dawnego a odroczonego wniosku z żądaniem kredytu na postawienie domu, którego plany już są gotowe, kosztem 6700 zł., rozdzielając robotę, a tem samem i obciążenie budżetu na lat dwa po 3000 zł. A że w przebiegu tego czasu rząd ofiarował subwencyę wy-

noszącą 12.000 zł., z której korzystać należy, na budowę gorzelni ze szkołą połączonej, ma więc komisya gospodarstwa krajowego, sprawozdaniem Wydziału krajowego i zawartemi w niem wnioskami przedłożonem, do rozwagi żądanie obciążenia budżetu na koszt budowy dwóch budynków i zezwolenia na rozpoczęcie równoczesne trzech robót znacznych rozmiarów.

Wszystkie te żądania mają silne uzasadnienie w poleceniach Wysokiego Sejmu i w potrzebach szkół; zanim jednak komisya gosp. kraj. uzna za odpowiednie zalecić je Wysokiej Izbie do przyjęcia, widzi się w obowiązku zbadać, czy obecna chwila jest stosowną do tak znacznego obciążenia budżetu, i czy potrzeba rozpoczęcia wszystkich trzech robót jest tak równorzędną, że żadna dla ulżenia jemu, dla ułatwienia samejże roboty, odroczoną być nie może.

Położenie takie komisyi gospodarstwa krajowego nie jest nowe; od początku bowiem objęcia zakładu przez kraj, osnową każdego przedłożenia Wydziału krajowego w tym przedmiocie było wykazanie potrzeby stawiania kilku budynków naraz; komisya gospodarstwa krajowego starała się zaspakajać zawsze najnaglejsze a bywały one czasem tak przymusowe, że zachodziła konieczność kupować za drogie pieniądze przez spekulantów stawiane domeczki, lub płacić za nie czynsz najmu nieodpowiednio wysoki.

Z trzech budowli, do rozpoczęcia których Wydział krajowy żąda upoważnienia, odroczenia stawiania gorzelni nie uważa komisya gospodarstwa krajowego za wskazane, powody będzie miała sposobność wyłożyć poniżej; na tem miejscu przychodzi się zastanowić, czy ze względów budżetowych obecna chwila jest odpowiednia do rozpoczęcia równocześnie budowy dwóch nowych budynków znacznych rozmiarów, a wybierając do roboty z nich jeden, któremu należy dać pierwszeństwo, jakkolwiek rozwój szkół dublańskich żywo bardzo obchodzi komisyę gospodarstwa krajowego, sądzi ona jednak, że właśnie leży w interesie tychże szkół, ażeby naraz nie zanadto obciążać ich potrzebami budżet krajowy, że raczej korzystniejszem jest stały, wytrwały, choćby skromniejszych rozmiarów postęp, aniżeli wielkie wkłady wtedy, gdy z innych względów największa oszczędność jest wymaganą na każdym kroku.

Z tej wychodząc zasady komisya gospodarstwa krajowego żywi przekonanie, że wobec klęski nieurodzaju, która spadła na kraj, wobec wysileń uczynionych dla poratowania nią dotkniętych, należy się powstrzymać od zbyt znacznych wydatków, choćby na instytucye takiego znaczenia w kraju, jak wyższa szkoła rolnicza, a ograniczyć się do tych, które dla jej rozwoju są niezbędne. Otóż nie podpada wątpliwości, iż w stosunkach szkół dublańskich, ażeby zabezpieczyć ten rozwój, aby je uchronić od dezorganizacyi, a utrzymać zawsze na wysokości postępu nauki, kwestya ściągnięcia znakomitości naukowych kraju, kwestya utrzymania ich przy szkole, jest kwestyą, której nie powinna nigdy stracić z oka komisya gospodarstwa krajowego; a chyba nikt nie zaprzeczy, że warunkiem do tego i to jednym z ważniejszych jest dostarczenie znośnych przynajmniej i niepodkopujących zdrowia mieszkań. Dlatego wobec niespodziewanego wyłomu w sile podatkowej kraju, sprowadzonego klęską nieurodzaju, wobec konieczności ograniczenia wydatków tylko do niezbędnych, komisya gospodarstwa krajowego nie odważa się pójść dalej w tym roku jak polecić Wysokiej Izbie przyjęcie wniosku budowy mieszkania dla profesora, budowę zaś domu dla uczniów widzi się zmuszoną znowu odłożyć do dalszego czasu, bo ostatecznie uczniowie zachęceni do pracy i frekwencyi udzielaną nauką przez pierwszorzędne siły nauczycielskie, znajdą jeszcze pomieszkanie mniej lub więcej dogodne, jak je znajdowali dotąd, podczas gdy na braku odpowiednich pomieszkań dla profesorów i niemożności znalezienia sił naukowych odpowiednich szkoła na upadek narażonąby być mogła.

Z drugiej strony nie bez wpływu na postanowienie komisyi gospodarstwa krajowego jest i ta okoliczność, iż przy odmienionym składzie w obecnej kadencyi, w większości jej objawiało się powątpiewanie, czy wspólne urządzone mieszkanie bez zaprowadzenia poważnej organizacyi internatu, nie wykluczając podziału uczniów na internów, externów i wolnych słucha-

czy, na wzór niezaprzeczenie bardzo praktycznie tak urządzonych szkół rolniczych francuskich, nie byłoby wskazane, ponieważ zaś budynek zastosowany do potrzeb zorganizowanego internatu musiałby mieć inny charakter, inaczej być urządzonym aniżeli zwykły, jedynie wspólne mieszkanie mający na celu, należy więc w tym kierunku daleko idącego zwrotu, sprawę tę gruntownie zbadać, nim się do czegoś stanowczego przystąpi.

Komisya gospodarstwa krajowego sądzi, że prowadząc studya, zbierając informacye pod tym względem, byłoby wskazanem nawiązać do nich jeszcze kwestye szerszego znaczenia, mianowicie: czy charakter więcej ścisły instytutów naukowych rolniczych francuskich, opartych na internatach nielepiej odpowiada charakterowi naszemu narodowemu, potrzebom naszego kraju od systemu niemieckiego stosownego raczej do kształcenia ludzi wiedzy, aniżeli młodzieży przeznaczonej do praktycznej, ścisłej, jakkolwiek zawsze na gruntownej nauce opartej pracy. Na podstawie też tych argumentów i w celu zadość uczynienia temu zapatrywaniu, ośmiela się komisya gospodarstwa krajowego postawić w końcu wniosków odpowiednią rezolucyę Wysokiej Izbie do uchwalenia.

W dalszej części przedłożenia zdaje Wydział krajowy sprawę z załatwionych drobnych robót, restauracyj i kolaudacyi innych budowli w Dublanach, a w szczególności z zaleconego sobie ostatniem sprawozdaniem komisyi gospodarstwa krajowego, uzupełnienia wnętrza kaplicy. Komisya gospodarstwa krajowego uznaje roboty za potrzebne a kolaudacye należycie przeprowadzone.

II.

W dalszym ciągu sprawozdania składa Wydział krajowy relacyę z rozmaitych pomniejszych zmian wprowadzonych w układ planu naukowego, przydzielania przedmiotów nauczycielom i różnych drobniejszych zarządzeń; niemniej i te zmiany wprowadzone za porozumieniem z kuratoryą, uznaje komisya gospodarstwa krajowego za wskazane potrzebami szkoły i poleca Wysokiej Izbie przyjęcie ich do wiadomości.

Z żalem jednak przy tej sposobności komisya gospodarstwa krajowego zauważyć musi, że niebezpieczeństwu stopniowego topnienia kompletu nauczycielskiego wyższej szkoły nietylko nie zaradzono, ale przeciwnie przez śmierć dwóch profesorów ubyło dwie znakomite siły w tem gronie i niebezpieczeństwo grożące stało się, jak komisya gospodarstwa krajowego przewidywała, niestety smutną rzeczywistością. Dzisiaj stoją władze przełożone szkoły w przymusowem położeniu zapełnienia jak najspieszniejszego powstałych luk.

Kilka miesięcy upłynęło, jak te smutne wypadki zaszły, a dotąd mimo ważności zadania, tylko częściowo przez rozdział godzin między innych profesorów, a nie przez uzyskanie nowych sił, zdołano ubytek zastąpić.

Komisya gospodarstwa krajowego nie wątpi, że tak Wydział krajowy jak kuratorya i dyrekcya, pomne swego obowiązku nie zaniedbały starań, ażeby złemu zaradzić, wszelkie jednak usiłowania dotąd żadnym nie zostały uwieńczone skutkiem, a to winno służyć za dowód, że jest gdzieś na dnie rzeczy przyczyna, która ludziom nauki na polu rolniczem, każe chętniej szukać zajęcia gdzieindziej aniżeli w Dublanach. Że nie brakłoby sił odpowiednich, gdyby tylko szkoła dublańska pozyskać i utrzymać je umiała, dowodzi to, że w krótkim przeciągu czasu dwaj docenci szkoły opuścili ją powołani na inne posady a mianowicie: docent fizyki Witkowski najpierw został profesorem c. k. szkoły politechnicznej a następnie c. k. uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie, a docent fizyki Dr. Olearski, profesorem c. k. szkoły politechnicznej we Lwowie.

Komisya gospodarstwa krajowego nie jest powołaną do stawiania pozytywnych wniosków, aby te przyczyny usunąć, z uwagi jednak, że stan dotąd chronicznie chorobliwy prowadzi ostatecznie do wyczerpania sił, z uwagi jednak, że stan dotąd chronicznie chorobliwy

prowazi ostatecznie do wyczerpania sił, z uwagi, że zakład nabyty przez kraj w celu, ażeby go postawić na świeczniku wiedzy, dźwignięty znacznym nakładem, ani chwiać, ani tem mniej cofać się w postępie nie powinien, widzi się komisya gospodarstwa krajowego obowiązaną wezwać Wydział krajowy, ażeby przyczyny trudności uzupełniania kompletu nauczycielskiego zbadał, wynik dochodzeń na przyszłej sesyi sejmowej przedłożył i ewentualne wnioski mogące zaradzić złemu postawił.

Folwark.

Sprawozdanie Wydziału krajowego dotyczące spraw folwarku w Dublanach obraca się głównie około dwóch przedmiotów wielkiej wagi dla przemysłu krajowego, mianowicie budowy gorzelni połączonej z kursem gorzelnictwa i eksploatacyi torfu.

Sprawa gorzelni po wielu latach mozolnych rokowań nareszcie do pomyślnego rezultatu doprowadzoną została. C. k. rząd uznał, że gorzelnia jest niezbędnym warunkiem, aby kurs nauki fabrykacyi spirytusu mógł być pożytecznym i obiecał udzielić na jego budowę subwencyę 12.000 zł. a rocznie 1500 zł. na pokrycie ewentualnie z ruchu mogących wyniknąć strat; ponieważ koszt budowy z całem urządzeniem jest obliczony na 28.000 zł. może ona tym sposobem być założoną w Dublanach bez obciążenia budżetu krajowego dodatkiem kapitału 16.000 zł. zaciągniętego na hipotekę majątku Dublan, który na ten cel zupełnie wystarczy.

Rachunek obrotu pieniężnego rocznego w tej gorzelni połączonej z kursem przedstawia się jak następuje: Niedobór już po oprocentowaniu i amortyzacyi pożyczonego kapitału 16.000 zł., po oprocentowaniu i amortyzacyi wartości budynku i maszyn wyrachowane łącznie na 28.000 zł., wynosi na peryod ruchu i kursu 150 dniowego 3.046 zł. 50 ct., od czego odciągnąwszy obiecaną roczną subwencyę c. k. rządu w wysokości 1.500 zł., wynika strata z ruchu 1.546 zł. 50 ct. i dodawszy do tego koszt kursu po potrąceniu opłaty uczniów, wynoszący 3.387 zł. okazuje się suma 4.933 zł. 50 ct., którą przypadnie obciążyć rocznie fundusz krajowy.

Komisya gospodarstwa krajowego, która tylekrotnie już na przeszłych sesyach sejmowych podnosiła znaczenie przemysłu gorzelnianego dla rolnictwa i potrzeby urządzenia dla jego nauki kursu połączonego z gorzelnią, nie ma zamiaru nużyć Wysokiej Izby powtarzaniem rzeczy znanych, winna jednak zwrócić uwagę, iż obecnie przy tak wytężonych stosunkach produkcyi spirytusu, przy kosztownem i skomplikowanem urządzeniu, którego ta produkcya teraz wymaga, wykształcenie umiejętne właściciela lub kierownika, jest o wiele ważniejszym warunkiem jego rozwoju i możności bytu jak nim było poprzód, że zatem ta kwota wydaje jej się nie zbyt wygórowaną w stosunku do znaczenia przedmiotu i w porównaniu do poświęcanych sum na inne gałęzie przemysłu.

Ośmiela się też komisya bez wahania prosić Wysoką Izbę o pomoc dla industryi, która w przyszłości zwroci ją wielokrotnie rozwojem rolnictwa i chowu inwentarza kraju całego. Nie jest to interes partykuralny, pośrednio sięga on na każdy zagon najdrobniejszego gospodarza.

Do całego wywodu tego uważa komisya gospodarstwa krajowego, iż obowiązkiem jej dodać jeszcze, że roczna subwencya c. k. rządu wydaje jej się za zbyt skromną w porównaniu z jego własnym interesem, który tu także niepomiernie w grę wchodzi; c. k. rząd ofiaruje rocznie na pokrycie części przewidzianej straty w gorzelni kwotę 1500 zł., a że dotąd na kurs teoretyczny gorzelniany problematycznego pożytku dawał 1000 zł., dodaje więc 500 zł. rocznie, ażeby go mieć urządzonym według wszelkich wymagań praktycznego wykształcenia uczniów. Zaiste to mała kwota, zważywszy, że podatek, który opłata od spirytusu wnosi do skarbu państwa, jest cennym filarem jego budżetu.

Jednakowoż komisya gospodarstwa krajowego nie sądzi, ażeby ta nieusprawiedliwiona oszczędność c. k. rządu miała być powodem jeszcze dalszego odroczenia budowy, owszem poleca rozpoczęcie jej, widzi się tylko zobowiązaną proponować Wysokiej Izbie osobną rezolucyę, obowiązującą Wydział krajowy do dalszych rokowań z c. k. rządem pod tym względem.

W końcu zwraca komisya uwagę Wydziału krajowego, że jakkolwiek słusznem jest, ażeby urządzenie takiej wzorowej gorzelni, mającej służyć za objekt demonstracyjny przy nauce, było jak najdoskonalsze, i że w tym celu, pomijając wszystkie inne względy przy obstalunku, należy szukać fabryki, która największą daje gwarancyę, choćby była zagraniczną, nie można jednak ignorować krajowego przemysłu, przeciwnie obowiązkiem jest dać mu możność udowodnienia swej równorzędności; dla tego poleca komisya Wydziałowi krajowemu, nie krępując jego postanowienia co do ostatecznego zamówienia, ażeby wszystkie znaczniejsze zakłady wyrabiające podobne maszyny zawezwał do współubiegania się przedłożeniem planów i kosztorysów.

Eksploatacya torfu została tego lata, rokującego z powodów klimatycznych najlepsze nadzieje, zasystowaną w skutek choroby profesora Pańkowskiego, który ją prowadził równocześnie z administracyą folwarku. Połączenie tylu obowiązków w jednej osobie pokazało się niemożliwem, a że ustanowienie osobnej administracyi nie uważał Wydział krajowy za wskazane, rozpoczął rokowania, które są w toku z przedsiębiorcami, jako dzierżawcami lub wspólnikami.

Przedsiębiorcy o ile doszło do wiadomości komisyi gospodarstwa krajowego, są uzdolnieni do prowadzenia przedsiębiorstwa i dają rękojmię, że w ich ręku pójdzie ono w sposób korzystny dla nauki, bez narażenia funduszu krajowego na straty.

Komisya gospodarstwa krajowego, badając zestawienie rachunków torfiarni, i stosunki zbytu, uważa niepowodzenie tegoroczne za przypadkowe, spowodowane jedynie chorobą kierującego i powstrzymaniem roboty w najkorzystniejszej chwili i najlepszym dowodem, że znajdują się przedsiębiorcy, którzy przewidując zyski, chcą rzecz na własną rękę prowadzić.

W naszym kraju, gdzie drzewo staje się coraz rzadszem i droższem, gdzie węgiel odbywać musi daleką podróż, a cena paliwa stanowi szkopuł, który niepomiernie utrudnia przedsiębiorstwa i konkurencyę z zagranicą czyni niebezpieczną, torf będzie prawdopodobnie w przyszłości ważną podporą przemysłu; prócz tego w najnowszych czasach, przy wyrobie z niego artykułów chemicznych zdołano uzyskać z odpadów wielką ilość ściółki o wiele cenniejszej od słomy; tym sposobem jest on przeznaczony do odegrania ważnej roli w gospodarstwie rolnem, a od folwarku i szkoły dublańskiej, które posiadają w wielkiej ilości i najlepszym gatunku pod bokiem Lwowa słusznie można żądać, ażeby były wzorem i udzielały nauki jak go zużytkować należy.

Komisya gospodarstwa krajowego żywi nadzieję, że Wydział krajowy nie przeoczy ważności przedmiotu i będzie się starał, ażeby eksploatacya czy to jako przedsiębiorstwo wydzierżawione, czy w własnym zarządzie pod dobrą administracyą było prowadzone dalej z korzyścią szkoły, a jeżeli nie z zyskiem, to z najmniejszem obciążeniem funduszu krajowego.

W myśl powyższyh wywodów, kończąc sprawozdanie, komisya gospodarstwa krajowego wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego z czynności tyczących się krajowych srkół rolniczych w Dublanach i folwarku dublańskiego z dnia 24. września 1889 L. 41.067.

2. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu postawić dom mieszkalny dla profesora szkoły wyższej w Dublanach kosztem nie przekraczającym kwoty 6.100 zł. i otwiera Wydziałowi krajowemu na cel powyższy kredyt do wysokości 3.000 zł. na r. 1890.

3. Sejm zgadza się na rozpoczęcie budowy gorzelni w Dublanach w roku 1890, kosztem nieprzekraczającym 28.000 zł. i na przeistoczenie kursu gorzelniczego w Dublanach na szkołę gorzelniczą, jeżeli c. k. rząd zobowiąże się udzielić na bu-

dowę gorzelni subwencyę w kwocie najmniej 12.000 zł. i przyczyniać się do pokrycia kosztów utrzymania szkoły roczną dotacyą w kwocie najmniej 1.500 zł.

4. Na wypadek dopełnienia przez c. k. rząd warunku pod 3. Sejm upoważnia Wydział krajowy do zaciągnięcia na majętność dublańską pożyczki hipotecznej w kwocie 16.000 zł. spłacalnej przez amortyzacyę, i do użycia funduszu z tej pożyczki uzyskanego na częściowe pokrycie kosztów budowy i urządzenie gorzelni w Dublanach, — oraz rezolucyi:

1. Wzywa się Wydział krajowy, ażeby rozstrząsnął powody, dla których zachodzą trudności w uzupełnieniu ubytków powstałych w gronie profesorów w Dublanach i obmyślił środki zaradcze a ewentualnie przedłożył odpowiednie wnioski.

2. Wzywa się Wydział krajowy, ażeby zbadał o ile byłoby wskazanem urządzić w szkole dublańskiej internat dla uczniów, przeprowadził w tym kierunku studya nad urządzeniem podobnych instytutów obcokrajowych i zdał sprawę z tych dochodzeń na najbliższej sesyi sejmowej.

3. Wzywa się Wydział krajowy, ażeby z c. k. rządem prowadził rokowania o podniesienie dotacyi rocznej na kurs gorzelniczy przy gorzelni mającej się urządzić w Dublanach do kwoty 2.000 zł.

Lwów, dnia 13. listopada 1889.

L. Wodzicki*, w. r*
Przewodniczący.

Edward Jędrzejowicz*, w. r.*
Sprawozdawca.

Ł. S. 1.164.

Alcg. 165.

Sprawozdanie

komisyi administracyjnej o kolei Karola Ludwika.

Wysoki Sejmie!

Uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 21. października b. r. przekazano komisyi administracyjnej wniosek posła Struszkiewicza i towarzyszy, domagający się sekwestracyi linij Lwów-Brody i Krasne-Podwołoczyska kolei Karola Ludwika, niemniej petycyą galicyjskiego Towarzystwa gospodarskiego, domagającą się nadto wykupna reszty linij tej kolei, jakoteż zniesienia karteli między tą koleją a kolejami państwowemi. Komisya administracyjna ma zaszczyt złożyć o tych żądaniach w związku z całem stanowiskiem rzeczonej kolei wobec interesów krajowych sprawozdanie następujące.

Sprawa taryf na kolejach galicyjskich była przedmiotem obrad Wysokiego Sejmu już w latach 1869 i 1875; stałe miejsce w obradach Wysokiego Sejmu zajmuje ona jednak dopiero od r. 1884. W dniu 13. października r. 1884 postawił mianowicie ś. p. poseł hr. Alfred Potocki wniosek naglący, podpisany przez wszystkich niemal posłów, a przyjęty potem w całej osnowie wraz z motywami na posiedzeniu z dnia 17. października 1884. Uchwała odnośna domaga się od rządu ustanowienia taryf niskich na budowanych właśnie wówczas kolejach państwowych, dalej obniżenia i zrównania z taryfami przewozowemi (transito) taryf krajowych na kolejach Czerniowieckiej i Karola Ludwika, w końcu skorzystania ze zbliżających się terminów wykupna kolei Karola Ludwika i zgaśnięcia przywileju kolei ces. Ferdynanda, w celu obniżenia taryf i zapewnienia państwu wpływu na ich ustanawianie. W czasie obrad nad temi wnioskami uznał Wysoki Sejm tak dalece doniosłość bezpośredniego zniżenia taryf dla produktów krajowych, że stanął na stanowisku czysto taryfowem, a przeto odrzucił wnioski, dążące do upaństwowienia kolei Karola Ludwika i ces. Ferdynanda (spr. sten. str. 577 i 579).

Odpowiedź c. k. rządu na powyższą uchwałę, odczytana już na posiedzeniu Wysokiego Sejmu z dnia 20. października 1884, wyraża zapewnienie, iż c. k. rząd będzie miał w troskliwej opiece interesa ekonomiczne kraju tak przy ustanawianiu taryf na kolejach państwowych, jak przy rokowaniach z kolejami Karola Ludwika i ces. Ferdynanda.

W celu szczegółowego urzeczywistnienia zawartych w tej odpowiedzi intencyj przeprowadził Wydział krajowy korespondencyą z c. k. rządem i przedłożył jej wynik Wysokiemu

Sejmowi, który uchwałą z dnia 12. grudnia 1885 przekazał go komisyi kolejowej. Na wniosek tej komisyi polecił Wysoki Sejm uchwałą z dnia **20. stycznia 1886** Wydziałowi krajowemu przeprowadzenie studyów nad taryfami kolei galicyjskich i czynienie bezustannych starań o zrównanie taryf krajowych z przewozowemi.

Tymczasem spełnioną została część znaczna życzeń, wyrażonych w uchwale Wysokiego Sejmu z dnia 17. października 1884. Na kolejach państwowych, wykończonych r. 1885, wdrożono politykę taryfową, zgodną z interesami kraju: wprowadzono na nich taryfy niskie, nie dopuszczono taryf dyferencyjnych na korzyść towaru zagranicznego, a taryfy dla nafty ustanowiono, zwłaszcza od dnia 1. czerwca 1887, wprost z tendencyą popierania przemysłu krajowego. W tym samym duchu nastąpiła regulacya taryf przy kolei ces. Ferdynanda. Gdy co do tej kolei nie służyło państwu według dokumentu koncesyi ani prawo przejęcia bezpłatnego (Heimfallsrecht), ani nawet prawo wykupna, Koło polskie we Wiedniu zajęło wobec niej stanowisko ściśle taryfowe, nakreślone uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 17. października 1884 r. i zdołało na tej drodze po niemałych usiłowaniach wprowadzić do ustawy państwowej z dnia 6. września 1885 dz. u. p. Nr. 122 postanowienia artykułów I—IV, mocą których kolej ces. Ferdynanda musiała wprowadzić z dniem 1. stycznia 1886 wszystkie taryfy kolei państwowych jako maxymalne i musi je w przyszłości obniżać jeszcze dalej z polecenia rządu (w razie dywidendy nad 100 zł.), a nadto nie śmie wprowadzać taryf różniczkowych na niekorzyść produkcyi krajowej. W końcu także na kolei Czerniowieckiej skłonił się zarząd, złożony przeważnie z krajowców, wkrótce po uchwale Wysokiego Sejmu z dnia 17. października 1884 i jeszcze przed ostatecznem wykończeniem kolei państwowych do obniżek taryfowych, przechodzących w niektórych pozycyach nawet taryfy rządowe. Z dniem 1. lipca b. r. wprowadzono na tej kolei zarząd państwowy.

Pozostała zatem tylko kolej Karola Ludwika, która po dzień dzisiejszy zajmuje uwagę kraju i Wysokiego Sejmu z powodu swej polityki taryfowej, zgubnej zawsze dla interesów kraju, a, jak się obecnie pokazuje, także dla akcyonaryuszów. Zarząd tej kolei, krótkowidzący a nieprzychylny krajowi, stał nie tylko zawsze po stronie konkurujących z nami producentów zagranicznych, lecz przez czas niejaki zagrażał nawet sparaliżowaniem pomyślnej polityki taryfowej kolei państwowych. Niebezpieczeństwo to zachodziło mianowicie w latach 1886/7, gdy z inicyatywy zarządu kolei Karola Ludwika wyszła była myśl, oddania mu kierownictwa kolei państwowych w Galicyi. Że owe niebezpieczeństwo było aktualnem, wynika z odpowiedzi, danej w radzie kolejowej na sesyi jesiennej r. 1886 przez p. ministra handlu jej członkowi p. Struszkiewiczowi. Że zaś je uchylono, niemała w tem zasługa Wysokiego Sejmu, który na wniosek swej komisyi kolejowej uchwalił w dniu **20. stycznia 1887,** że przyjęcie powyższego projektu zarządu kolei Karola Ludwika byłoby „stanowczo szkodliwem“ dla interesów kraju, a nadto wezwał c. k. rząd, by przy sposobności terminu wykupna jednej części kolei Karola Ludwika bronił interesów kraju i nawet rozważył pożyteczność skorzystania z prawa wykupna. Była to pierwsza uchwała Wysokiego Sejmu w tym ostatnim kierunku.

Uchwałę niniejszą zakomunikował Wydział krajowy c. k. rządowi i urgował odpowiedź kilkakrotnie a bezowocnie, po raz ostatni w dniu 7. grudnia 1887 do l. 58.646 przy sposobności rozsyłania cennego „studyum taryf“, sporządzonego przez Dr. Donimirskiego wskutek polecenia Wysokiego Sejmu z dnia 20. stycznia 1886. Tymczasem sprawa kolei Karola Ludwika weszła ponownie na stół Wysokiego Sejmu, który zwłaszcza pod wpływem dat zastraszających, zawartych w rzeczonem studyum znacznej podwyżki taryf, wprowadzonej z dniem 1. października 1886, uchwalił na posiedzeniu z dnia **20. stycznia 1888** na wniosek swej komisyi drogowej wezwanie do rządu, by sprowadził reformę taryf, zgodną z interesami kraju, i w razie potrzeby wykupił kolej Karola Ludwika.

Wskutek tej uchwały i nadeszłych tymczasem petycyj Wydział krajowy upraszał ponownie c. k. rządu o odpowiedź, po raz ostatni pismem z dnia 8. czerwca 1888 r. do l. 22.306. A gdy to nie odniosło skutku, zaś komisya drogowa w swem sprawozdaniu o czynnościach departamentu IV. Wydziału krajowego zaproponowała wznowienie rezolucyi o inkameracyi kolei Karola Ludwika, Wysoki Sejm przyjął ten wniosek komisyi na posiedzeniu **z dnia 10. września 1888 r.**

I dopiero na tem posiedzeniu oświadczył ówczesny pan Namiestnik, iż odpowiedź c. k. rządu zakomunikuje wkrótce Wydziałowi krajowemu. Odpowiedź ta, na której wyjednanie potrzeba było, o ile chodzi o kolej Karola Ludwika, aż pięciu uchwał Wysokiego Sejmu, nadeszła rzeczywiście pod dniem 30. września 1888 r. do l. 9 968/pr. (akt Wydziału krajowego l. 43.388); atoli treść jej można nazwać jeżeli nie wprost niezadowalającą, to przynajmniej znacznie odbiegającą od tendencyj, wyrażonych w deklaracyi c k. rządu z dnia 20. października 1884 r. Z jednej strony bowiem w sprawie taryf różniczkowych pan Minister handlu obiecuje wprawdzie swą interwencya na korzyść kraju a przyrzeczenie wykonał nawet istotnie o tyle, iż zabronił w r. 1888 odnowienia taryfy dyferencyjnej dla zboża rosyjskiego i nakazał zrównanie pod względem refakcyj zboża galicyjskiego z rosyjskiem. Wszelako równocześnie stara się pan Minister usprawiedliwić przecież taryfy różniczkowe względami na tak zwany „Vorfracht" zboża rosyjskiego w Rosyi, a co najważniejsza, nie przyrzeka wcale swego wpływu w kierunku uchwał Wysokiego Sejmu, t. j. obniżenia taryf krajowych do poziomu dawnych dyferencyjnych. Przeciwnie, pan Minister powołuje się na koncesyjną swobodę taryfowania i na straty kolei Karola Ludwika z powodu obniżki taryf z dnia 1. stycznia 1884 r., nie wspominając przytem nic o podwyżce, wprowadzonej z dniem 1. października 1886 r. Jakkolwiek bądź więc, o stanowczej reformie taryf, pożądanej przez Wysoki Sejm tylokrotnie, niema w tym reskrypcie mowy. Z drugiej zaś strony oświadcza pan Minister, że decyzya co do wykonania prawa wykupna rzeczonej kolei jest „obecnie ze względów finasowych i kolejowopolitycznych niemożliwą".

Wydział krajowy, nie wdając się na razie w merytoryczny rozbiór pisma c. k. rządu, zażądał pismem z dnia 28. listopada 1888 r. do l. 43.388 wyjaśnienia niezrozumiałego, a zdaniem Wydziału krajowego ewentualnie nawet niebezpiecznego dla kraju ustępu reskryptu ministeryalnego o potrzebie „zespolenia interesów na kolejach galicyjskich". C. k. rząd jednak, odpowiadając pismem J. E. pana Namiestnika z dnia 23. grudnia 1888 r. do l. 13.351/pr. na uchwałę Wysokiego Sejmu z dnia 10. września 1888 r., pozostał przy zdaniu o potrzebie takiego „zespolenia" bez bliższego w tym względzie wyjaśnienia; zresztą zaś uznał wezwanie Wysokiego Sejmu co do wykupna kolei Karola Ludwika ze względu na treść reskryptu poprzedzającego za „bezprzedmiotowe", a tylko w kwestyi oddania kolei państwowych w ręce kolei Karola Ludwika dał zapewnienie uspakajające, które swoją drogą byłoby było znacznie więcej pożądane i znacznie mniej „bezprzedmiotowe" zaraz po uchwale Wysokiego Sejmu z dnia 20. stycznia 1887 r.

Miasto odpowiedzi na ten reskrypt przesłał Wydział krajowy pismem z dnia 16. lipca b. r. do l. 30.051 do Prezydyum c. k. Namiestnictwa „z usilną prośbą o łaskawe poparcie" odpis tego samego podania galicyjskiego towarzystwa gospodarskiego, które, dołączone do tegoż towarzystwa petycyi, stanowią jeden z przedmiotów niniejszego sprawozdania.

Taki jest przebieg i stan dotychczasowy sprawy kolei Karola Ludwika, taki jest jej stosunek do kraju w świetle 5-letniej akcyi krajowej. Akcya ta okazała się w znacznej części bezskuteczną: wpływ zarządu pomienionej kolei był widocznie silniejszym od wpływu najwyższej reprezentacyi największego w państwie kraju, a wskutek tego zarząd ten używa dalej w całej pełni swobody w ustanawianiu taryf. Wprawdzie w obrocie przewozowym (transito)

c. k. rząd robi mu niejakie trudności z taryfami dyferencyjnemi; ale to od roku 1886, po odpływie przeważnej części zboża rosyjskiego innemi drogami, jest już prawie obojętne dla zarządu, który zresztą miasto tych taryf wyjednywa w razie potrzeby, i to właśnie w chwili, gdy kraj przystępuje do utworzenia domów składowych publicznych, u banków wiedeńskich zaliczki na zboże rosyjskie, a nadto, jak chodzą wieści, zastępuje refakcye tajne asekuracyą dostarczania na czas (Lieferzeitversicherung). Za to w obrocie krajowym, tym kopciuszku kolei Karola Ludwika, jest jej zarząd panem nieograniczonym w ustanawianiu taryf zarówno, jak najrozmaitszych opłat pobocznych. Korzystając z tego stanowiska swego dominującego, zarząd podwyższa taryfy bez względu na interesa ekonomiczne kraju, i to bądź na wszystkich liniach, jak w r. 1886, bądź w szczególności na kolejach lokalnych, które przecież mają zasilać własne linie główne towarzystwa. Tak n. p. nie dawniej jak 1. marca 1889 podwyższono znowu taryfy na kolei Jarosławskiej we wszystkich relacyach, wskutek czego budulec, drzewo opałowe, spirytus i zboże muszą ponosić zwyżki, dochodzące w niektórych relacyach dla budulca do 49% (n. p. ze Sokala do Lwowa), dla drzewa do 20% (n. p. z Rawy do Lwowa), dla spirytusu do 25% (n. p. ze Sokala do Brodów), dla zboża do 25% (n. p. ze Sokala do Krakowa).

Do ostatniej więc chwili trzyma się zarząd polityki taryfowej, która nie tylko produkcyi krajowej zadała ciężkie razy, lecz i kolej samą przyprowadziła o utratę znacznej części ruchu towarowego i całej dawnej świetności. A ponieważ mimo tej polityki i mimo paraliżującej ją po części polityki kolei państwowych znaczna część ruchu krajowego, zwłaszcza ściśle lokalnego, musi się przecież odbywać i nadal na liniach kolei Karola Ludwika, przeto zdaniem komisyi administracyjnej powinienby Wysoki Sejm, niezrażony niepowodzeniem akcyi dotychczasowej przeciw rzeczonej kolei Karola Ludwika, wznowić ją tem silniej w interesie produkcyi krajowej z tytułu wniosku p. Struszkiewicza i petycyi towarzystwa gospodarskiego.

Ostatecznym przedmiotem i celem żądań, wyrażanych przez Wysoki Sejm pięciokrotnie w ciągu ubiegłych lat pięciu, jest regulacya taryf na kolei Karola Ludwika w duchu potrzeb krajowych. Ponieważ tedy według doświadczeń poczynionych taryfy kolei państwowych odpowiadają po większej części potrzebom produkcyi krajowej, przeto wypadałoby przedewszystkiem sprecyzować życzenie kraju w ten sposób, by taryfy kolei państwowych wprowadzono na kolei Karola Ludwika, podobnie jak to ustawa z dnia 6. września 1885 dz. u. p. nr. 122 przepisuje dla kolei ces. Ferdynanda. Czy c. k. rząd zdoła w takim stopniu wywrzeć wpływ na zarząd tej kolei, tego Wysoki Sejm nie potrzebuje oceniać lub przesądzać; rola jednak przyjaźna dla c. k. rządu, jaką odegrał zarząd w najnowszym czasie przy sprawie budowy toru drugiego, każe przypuszczać, iż nacisk właściwy a stanowczy ze strony c. k. rządu zdołałby sprowadzić pomyślną dla kraju zmianę taryf w kierunku powyżej wskazanym.

Wszakże Wysoki Selm winienby zdaniem komisyi wskazać dalsze jeszcze środki na wypadek, gdyby ów nacisk okazał się niedostatecznym czy bezskutecznym. Najprostszym i najbliższym środkiem byłoby zawarte już w ostatnich uchwałach Wysokiego Sejmu objęcie całej kolei przez państwo. Do tego nie służy jeszcze wprawdzie państwu prawo w chwili obecnej, gdyż, jak wiadomo, prawo przejęcia kolei na własność skarbu służy państwu tylko co do linii Kraków-Przemyśl od d. 7. kwietnia 1888, zaś będzie dopiero służyło co do linii Przemyśl-Lwów od dnia 4. listopada 1891, a co do linii Lwów-Podwołoczyska i Krasne-Brody od dnia 11. maja 1897. Czy c. k. rząd zdołałby przecież skłonić zarząd do zawarcia dobrowolnej w powyższym kierunku umowy i czyli ta umowa dotyczyłaby nabycia kolei na własność skarbu lub też objęcia jej administracyi, tego Wysoki Sejm znowu nie może ocenić z góry. Atoli i tutaj wieleby zależało od przekonań, intencyj i sposobu postępowania c. k. rządu.

Wiadomo jest powszechnie, że skoro tylko upłynął powyższy termin pierwszy, Koło polskie we Wiedniu nie omieszkało przypomnieć go c. k. rządowi. Otrzymało ono jednak od-

powiedź, iż gdyby rząd chciał był w owej chwili skorzystać z prawa wykupna, musiałby obciążyć skarb wypłatą renty, która, obliczona w myśl dokumentu koncesyi według przecięcia 7-letniego z wyłączeniem dwóch lat najgorszych, przewyższyłaby znacznie dywidendę lat ostatnich i prawdopodobną przyszłą. To były oczywiście owe „względy finansowe“, które c. k. rząd powołał w swem piśmie z dnia 30. września 1888 i którym Koło polskie nie mogło odmówić uzasadnienia. Obok nich działały jeszcze względy „polityczne kolejowe“, wymienione także w owem piśmie c. k. rządu jako przeszkoda upaństwowienia kolei Karola Ludwika. A wolno się domyślać, że te względy odnosiły się do bardzo doniosłej istotnie dla wyższych interesów monarchii kwestyi budowy drugiego toru bez zbytecznego zaangażowania finansów państwa.

Obecnie wszakże nastąpiły w obu kierunkach zmiany, zdolne rozwiązać c. k. rządowi ręce w kierunku pomyślnym dla potrzeb kraju. Budowa toru drugiego już, jak wiadomo, zapewniona kosztem akcyonaryuszów; niska dywidenda za r. 1888 i prawdopodobnie nie o wiele wyższa za rok bieżący wpłynęłyby na korzyść skarbu przy obliczeniu renty; w przyszłości zaś wcale nie dopuszczą koszta budowy toru drugiego do wzrostu dywidendy po nad 4%, tak że akcyonaryusze, przyjąwszy odnośny punkt umowy z rządem, nie mieliby chyba powodu opierać się sprzedaży kolei np. za rentę 4%-wą. A ponieważ budowa toru, w ciągu której swoją drogą zagrażałyby może aktowi zakupna niejakie trudności techniczne, ma być ukończoną do końca r. 1890, zaś w r. 1891 przypada termin nabycia linii Przemyśl-Lwów, więc można mieć nadzieję uzasadnioną, iż w ciągu lat dwóch najwyżej usunięte zostaną owe przeszkody finansowe i polityczne, utrudniające dotychczas nabycie kolei Karola Ludwika na własność skarbu.

Atoli kraj i jego producenci nie mogą czekać tak długo na regulacyą taryf. Jeżeliby więc c. k. rząd w zbliżającym się terminie prawa nabycia kolei nie znalazł dostatecznego środka do wymuszenia tej regulacyi, to zdaniem komisyi winienby go szukać we wniosku p. Struszkiewicza. Komisya nie może się w projekcie zasekwestrowania kończyn wschodnich kolei Karola Ludwika dopatrzeć celu samego w sobie: tak samo zapewne pojmował swój projekt także wnioskodawca, zajmujący się od lat tylu gorliwie sprawą tej kolei. Sekwestracya kawałka linii nie da się z punktu polityki kolejowej pojąć jako środek normalny: bo albo linia odnośna potrzebną jest z jakichkolwiek przyczyn do sieci państwowej, natenczas się ją przejmuje całą na podstawie umowy, strzegącej zarówno interesów skarbu jak akcyonaryuszów, albo zarząd prywatny służy skutecznie interesom ogółu, natenczas się nie korzysta z prawa sekwestracyi cząstki tej linii. Tylko wtedy, gdy zarząd z jednej strony zaniedbuje trwale interesa publiczne, a z drugiej strony, opierając się na brzmieniu dokumentu koncesyjnego, nie chce odstąpić kolei państwu po cenie umiarkowanej, wypada się wyjątkowo skłonić do aktu, który, jak w wypadku niniejszym, podcinając główną arteryą przedsiębiorstwa kolejowego i uchylając punkt ciężkości całej jego, acz błędnej polityki kolejowej, musi sprowadzić bezpośrednio rokowania o nabycie lub objęcie w zarząd całej linii przez państwo w drodze umowy dobrowolnej. W tej myśli poleca komisya administracyjna Wysokiemu Sejmu w związku z poprzedzającemi wnioskami swemi także wniosek p. Struszkiewicza jako środek przynaglenia kolei Karola Ludwika bądź do zmiany polityki taryfowej, bądź do odstąpienia swych linij państwu.

Komisya administracyjna przeto wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Sejm Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, powołując się na pięciokrotne uchwały swoje, wzywa c. k. rząd, by spowodował kolej Karola Ludwika do zaprowadzenia natychmiastowego taryf kolei państwowych;

2. Sejm wzywa c. k. rząd, by w razie oporu kolei Karola Ludwika przejął wszystkie jej linie lub przynajmniej objął w myśl §. 14. ust. z dnia 14. grudnia 1877 dz. u. p. Nr. 112 linie Lwów-Podwołoczyska i Krasne-Brody;

3. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, by w powyższym duchu rozpoczął u c. k. rządu starania jak najusilniejsze i wyraża przekonanie, iż one będą skuteczniejsze, niż dotychczasowe starania pięcioletnie.

Lwów dnia 7. listopada 1889.

Ziemiałkowski, *w. r.*
przewodniczący.

Biliński, *w. r.*
sprawozdawca.

LS. 1.355.

Aleg. 166.

Sprawozdanie

komisyi gospodarstwa krajowego o sprawozdaniu Wydziału krajowego, dotyczącego regulacyi rzeki Nowego Brnia z dopływami.

Wysoki Sejmie!

Regulacya Nowego Brnia jest niezaprzeczenie największą z robót melioracyjnych przez kraj subwencyonowanych i jako taka miała w sobie wszystkie warunki, żeby od początku uznaną była za przedsiębiorstwo krajowe; długość bowiem tej regulacyi wynosi wraz z dopływami 104 kilometry, a ogarnia przestrzeń inundacyjną na przeszło 31.000 morgach.

Spółki wodne z natury swojej kwalifikują się przedewszystkiem do przedsiębiorstw lokalnych, gdyż zarząd ich, składający się z ludzi oddanych innym obowiązkom, sprostać może temu zadaniu jedynie pod warunkiem bliskich odległości, a więc bezpośredniego dozoru i kierownictwa, oraz uproszczonej manipulacyi technicznej i kasowej. Przy tak wielkiem przedsiębiorstwie jednak jak regulacya Nowego Brnia, funduszach idących w setki tysięcy, długości linii siedmiomilowej, zarząd spółki wodnej nie jest w stanie obowiązkom swoim przy najlepszej woli, i chęci w pełnej mierze zadość uczynić. Ztąd też pomimo wielkiej ofiarności, pracy i trudów, czynników współdziałających, pomimo znacznych kosztów, poniesionych przez interesowanych na zarząd, regulacya sama nie postąpiła tak znacznie, jak tego spodziewać się było można w przeciągu 5-letniego okresu.

Ale inne jeszcze względy trzeba wziąć na uwagę co do wyjątkowego położenia interesowanych przy tem właśnie przedsiębiorstwie.

Już po powodzi w roku 1882, gdy rzeka górna Żabnica została uregulowaną, znalazły się okolice poniżej położone, które właśnie stanowią przedmiot regulacyi Nowego Brnia w konieczności przystąpienia niezwłocznie do zabezpieczenia się przed tem większą klęską powodzi, ile że przypływ wielkich wód z górnej Żabnicy, jako uregulowanej, zapowiadał się silniejszym i niemogącym się pomieścić w dawnem korycie Nowego Brnia.

Wylew w roku 1884, aż nadto te obawy i przewidywania potwierdził.

Przystąpiono więc bezzwłocznie do robót na podstawie dawnych planów rządowych, poprawionych przez krajowe biuro melioracyjne i użyto w tym celu oprócz zapomogi powodzio-

wej także pożyczki prywatnej w kwocie 25.000 zł. w. a. poręczonej przez tamtejszych obywateli.

Po tak znacznem posunięciu się w tem przedsiębiorstwie, które koniecznością i wyjątkowemi klęskami było wywołane, interesowani musieli przyjąć wszelkie nałożone im warunki, choćby nawet ich możność przewyższały, byle przedsiębiorstwo raz już stanęło na drodze ustawodawstwem wskazanej i fundusze uzyskane za pomocą kredytu prywatnego na rzecz prawomocnej spółki wodnej mogły być przeniesione.

Interesowani wnosili do Wysokiego Sejmu prośbę o wytworzenie przedsiębiorstwa krajowego i tylko niedostatecznemu doświadczeniu w tych sprawach przypisać należy, że Wydział krajowy, pomimo względów, które już wówczas przemawiały za przedsiębiorstwem krajowem, przyszedł do Sejmu z projektem utworzenia przymusowej spółki wodnej, która potrzebom i warunkom tego przedsiębiorstwa nie odpowiadała.

Według ustawy przymusowe spółki wodne winny ponosić koszta katastru i zarządu wyłącznie na swój rachunek, co przy tak znacznej długości linii regulacyjnej, oraz wielkiej ilości bo przeszło 7.000 interesowanych, musiało spowodować wyjątkową ich wysokość.

Wreszcie, gdy przy innych przedsiębiorstwach tego rodzaju, obszar konkurencyjny w korzystniejszym przedstawia się stosunku do zakresu koniecznych robót to w tym wypadku stosunek ten jest nader dla interesowanych uciążliwym.

I tak, gdy n. p. przy kanale Zyblikiewicza na obszar konkurencyjny 14.000 morgów było 8 kilometrów długości kanału, a więc na 1000 morgów przybyło 0·57 kilometra, to przy regulacyi Nowego Brnia 31.000 morgów do 104 kilometrów linii regulacyjnej, wypada na każde 1000 morgów 3·35 kilometra Skutkiem tego prestacya z jednego morga musiała tu być w tym samym stosunku większą.

Obecnie Wydział krajowy przychodzi z wnioskiem uznania regulacyi Nowego Brnia za przedsiębiorstwo krajowe, skutkiem czego pierwotny kosztorys uledz musi niejakiej zmianie i podwyższeniu, a mianowicie o kwotę 25.000 zł. w. a. na koszta zarządu, dalej o kwotę 5.305 zł. 2 ct. w. a. na koszta utrzymania w czasie budowy wreszcie o kwotę 4.213 zł. 98 ct. w. a. na wydatki nieprzewidziane kosztorysem. Tym sposobem suma ogólna kosztorysu, zamiast pierwotnie preliminowanej 425.481 zł. w. a, wynosić będzie 460.000 zł. w. a.

Wszystkie trzy powyższe podwyższenia są zdaniem komisyi gospodarstwa krajowego usprawiedliwione, ponieważ koszta zarządu przy przedsiębiostwach krajowych według ustawy ponosić winien fundusz regulacyjny, dotyczczasowe zaś stosunkowo wysokie koszta zarządu i katastru, poniosła wyłącznie spółka wodna i te jej zwrócone nie będą.

Co się tyczy kosztów na utrzymanie w czasie budowy i wydatków nieprzewidzianych kosztorysem, to z dotychczasowej praktyki przy regulacyi Nowego Brnia okazało się, że preliminowane pierwotnym kosztorysem kwoty były niewystarczające, z powodu nader trudnych warunków terenu i zamulania piaskiem łożyska rzeki w dolnym biegu, a zarazem nieobjętych kosztorysem wydatków na przejazdy, kładki i t. d. dla koniecznej komunikacyi z okolicznemi polami.

Różnież Wydział krajowy zamierza rozłożyć roboty na dalszy okres 5cioletni, a to tak ze względu na niemożność wykonania robót w czasie wskazanym pierwotną ustawą, jakoteż ażeby

funduszu krajowego chwilowo nie obciążać. Według tego projektu pomimo powiększenia ogólnego udziału kraju z 30% na 40% w tem przedsiębiorstwie, roczne raty krajowe będą o 2.763 zł. 98 ct. w. a. mniejsze niż dotychczasowe.

Z przedłożenia Wydziału krajowego okazuje się, że z pięciu rat, które miały być według ustawy dytychczas uiszczone, kraj miał złożyć . . . . 91.174 zł. 50 cnt.
państwo . . . . 91.174 „ 50 „
spółka wodna . . . . 121.566 „ — „
razem . 303.915 zł. — cnt

z których według zestawienia rachunków spółki i protokołu komisyi koluadacyjnej wydano na roboty 150.389 zł. 07 cnt. w. a.; resztującą zaś kwotę spółka, a w części kraj i państwo po koniec roku bieżącego do funduszu regulacyjnego Nowego Brnia wypłacić mają. Że jednak spółka uściła dotąd na rachunek robót tylko . . . . 3.810 zł. 17 cnt.
przeto, według preliminarza do końca bieżącego roku złożyć ma . . 117.755 „ 83 „
razem . 121.566 zł. — cnt.

którą to kwotę pożyczką z funduszu melioracyjnego pokryje. Oprócz tego spółka poniosła koszta katastru, zarządu i inne wydatki w kwocie . . 38.564 zł. 83 cnt.
przeto po koniec r. 1889. będzie dotychczasowe przedsiębiorstwo regulacyi Nowego Brnia kosztowało spółkę . . . . 159.930 zł. 83 cnt.
wal. austr.

Jeśliby w myśl wniosku Wydziału krajowego regulacya nowego Brnia miała być przyjętą, przy nowo projektowanym kosztorysie, na przedsiębiorstwo krajowe, natenczas fundusz krajowy partycypowałby (40% od 460.000 zł) kwotą . . . . 184.000 zł.
państwo (30% od 400.000) kwotą . . . . 138.000 „
a spółka (30% od 460.000 zł.) kwotą . , ... 138.000 „
razem . 460.000 zł.

w. a. czyli po strąceniu uiszczonych lub w r. b. jeszcze uiścić się mających kwot przez kraj, państwo i spółkę, przypada do zapłacenia na kraj . . . . . . 92.825 zł. 50 cnt.
na państwo . . . . 46.825 „ 50 „
na spółkę . . . . 16.434 „ 50 cnt
razem . 156.085 zł. w. a.

Spółka zatem na całe przedsiębiorstwo regulacyi Nowego Brnia t. j. w przypadających na nią ratach procentowych, jakoteż kosztach zarządu, katastru konkurencyjnego i t. d., poniesie ogólny wydatek w kwocie po koniec r. 1889 jak wyżej . . . . . 159.930 zł. 83 cnt.
począwszy od roku 1890 . . . . . , ... , . 16.434 „ — „
razem 176.364 zł. 83 cnt.

Ponieważ spółka na pokrycie powyższej sumy już częściowo zaciągnęła pożyczkę i następnie uzupełnić ją musi nową pożyczką spłacalną w ratach amortyzacyjnych, przeto ogólna suma, którą kiedyś spółka dla spłacenia pożyczki uiścić musi, wraz z obciążającymi ją procentami, będzie o wiele większą.

To też mimo ulgi przez utworzenie przedsiębiorstwa krajowego, interesowani chcąc uzyskać bezpiecseństwo i ochronę mienia przed niszczącemi ich klęskami, niezmiernie wielkim ciężarem, dla regulacyi Nowego Brnia obarczeni zostaną.

Już zeszłoroczna komisya gospodartwa krajowego przy wyczerpujących nad tym przedmiotem rozprawach, zaznaczyła w poufnej naradzie daleko idące wątpliwości, co do uwzględnienia prośby spółki wodnej Nowego Brnia, ażeby nie stwarzać szkodliwego precedensu lekkomyślnego tworzenia się przedsiębiorstw, na które siły interesowanych wystarczyć nie mogą, szukając później wobec smutnego położenia ratunku w funduszu krajowym. Z powodu braku ścisłych zestawień rachunków nie przyszła zeszłoroczna komisya ze swoimi wnioskami do wysokiego Sejmu.

Tegoroczna komisya gospodarstwa krajowego ponawia zasadniczo te same zapatrywania, mając jednak przedłożone dokładne rachunki spółki i sprawozdanie komisyi kolaudacyjnej, sądzi że wyjątkowo uznanie regulacyi Nowego Brnia, jako przedsiębiorstwo krajowe jest konieczne, a to najprzód ze względów na wstępie niniejszego sprawozdania przytoczonych, następnie, ażeby największemu przedsiębiorstwu melioracyjnemu, które dla dużej przestrzeni kraju ma niewątpliwie doniosłe znaczenie i stanowi systematyczną całość z wykonanemi już robotami przy regulacyi górnej Żabnicy, kanału Zyblikiewicza i Starego Brnia, zapewnić prawidłowe i skuteczne wykończenie, a wyłożone już fundusze produktywnymi uczynić, wreszcie ze względu, że tak przedłożony projekt nie tylko nie obciąży chwilowo budżetu krajowego, ale przeciwnie niejaką ulgę mu przynosi.

Z tych wniosków powodów komisya gospodarstwa krajowego wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić ustawę załączoną pod ./·

Lwów dnia 10 listopada 1889.

Przewodniczący:

L. Wodzicki w. r.

Sprawozdawca:

Gorayski w. r.

U s t a w a.

z dnia . . . . o wykończeniu regulacyi rzeki Nowego Brnia z dopływami.

Za zgodą Sejmu krajowego Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem rozporządzam, co następuje;

§. 1.

Regulacya rzeki Nowego Brnia z dopływami, która rozpoczęta została na podstawie ustawy z dnia 13. maja 1885 Dz. u. kraj. Nr. 34 przez przymusową spółkę wodną jako przedsiębiorstwo subwencyonowane z funduszu krajowego, ma być wykończoną począwszy od r. 1890 w ciągu lat sześciu jako przedsiębiorstwo krajowe.

§. 2.

Za podstawę techniczną tej regulacyi służyć ma uzupełniony w r. 1887 przez krajowe biuro melioracyjne i zatwierdzony rozporządzeniem ministerstwa rolnictwa z dnia 12. pardziernika 1887 l. 9811 projekt rządowy z r. 1875, preliminujący koszta właściwej budowy na 425.481 zł., które z kosztami zarządu za czas w §. 1. wskazany, a obliczonymi na 25.000 zł., tudzież podwyższeniem kosztów utrzymania w czasie budowy o 5.305 zł. 2. ct. i wydatków nieprzewidzianych kosztorysem o kwotę 4.213 zł. 98 ct., przedstawiają koszta całej regulacyi w sumie 460.000 zł.

Wydział krajowy jest jednak upoważnionym do poczynienia zmian w tym projekcie w porozumieniu z administracyą państwa w obrębie granic powyższej sumy kosztów budowy.

§. 3.

Koszta wykończenia budowy wraz z podwyższonymi wydatkami na utrzymanie w czasie budowy i wydatkami nieprzewidzianymi kosztorysem, zarówno jak i koszta zarządu, począwszy od r. 1890, pokryte będą z mającego się w tym celu utworzyć funduszu regulacyjnego.

Do tego funduszu regulacyjnego wpłacone być mają przedewszystkiem przez spółkę wodną zapadłe w myśl ustawy z dnia 13. maja 1885 Dz. u. kraj. Nr. 34 pierwsze pięć rat zasiłków krajowych i państwowych oraz prestacyj uczestników spółki wodnej za lata 1885 do 1889 w kwocie 303.915 zł. z potrąceniem kosz-

tów dotychczasowej budowy, a wynoszących wedle aktu kolaudacyjnego z dnia 14. sierpnia 1889 kwotę 138.399 zł 38 ct., oraz kosztów dalszej budowy, którą Wydział krajowy na rachunek spółki wodnej prowadzić będzie do czasu wejścia w życie niniejszej ustawy.

Do pokrycia uzupełniającej reszty do sumy 460.000 zł. w kwocie 156.085 zł. mają się przyczynić począwszy od r. 1890:

a) fundusz krajowy bezzwrotnym zasiłkiem w kwocie 92.825 zł. 50 ct, celem uzupełnienia uiszczonych już pięciu rat do wysokości czterdziestu procent wskazanych powyżej kosztów całej regulacyi (460.000);

b) państwowy fundusz melioracyjny w myśl §. 6. ustępu 1. i §. 4. ustępu I. ustawy z dnia 30. czerwca 1884 Dz. u. p. Nr. 116 bezzwrotnym zasiłkiem w kwocie 46.825 zł. 50 ct. celem uzupełnienia mających się uiścić w myśl ustawy z dnia 13. maja 1885 Dz. u. kraj. Nr. 34 pięciu pierwszych rat zasiłków państwowych do wysokości trzydziestu procent kosztów regulacyi;

c) wreszcie spółka wodna dla regulacyi rzeki Nowego Brnia z dopływami kwotą 16.434 zł. celem uzupełnienia mających się uiścić w myśl powołanej pod b) ustawy krajowej pierwszych pięciu rat prestacyi do wysokości trzydziestu procent kosztów regulacyi.

§. 4.

Rozłożeniem i ściągnięciem datków stron interesowanych zajmie się zawiązana w myśl §. 1. ustawy z dnia 13. maja 1885. Dz. u. kraj. Nr. 34. spółka wodna dla regulacyi Nowego Brnia wraz z dopływami, której zakres działania w zastosowaniu do niniejszej ustawy określą dodatkowe postanowienia statutu mające się ułożyć przez władzę polityczną.

§. 5.

Wyszczególnione w §. 3. pod a), b), c) zasiłki krajowe i państwowe oraz prestacye spółki wodnej mają być uiszczone do funduszu regulacyjnego, począwszy od r. 1890 w sześciu równych ratach rocznych z góry.

§. 6.

Dla utrzymania wykonanych robót regulacyjnych po skończeniu budowy ma być utworzony osobny fundusz.

Fundusz ten składać się będzie:

1. z kwoty osiągniętej ze sprzedaży uzyskanych przy regulacyi gruntów, jako kapitału zakładowego;

2. z odsetek tej kwoty, jakie narosną w czasie budowy;

3. z dochodów uzyskanych z wydzierżawienia szkarp koryta.

Dalsze postanowienia co do rozkładu reszty kosztów na kraj i strony interesowane, ewentualnie utworzenia w tym celu jednej lub więcej spółek wodnych i innych zarządzeń potrzebnych dla

konserwacyi budowli, wydane zostaną w drodze ustawodawstwa krajowego.

§. 7.

Wykonanie robót regulacyjnych i konserwacyjnych, począwszy od r. 1890, zarówno jak i zarząd funduszu regulacyjnego i konserwacyjnego obejmuje Wydział krajowy.

Sposób wykonania przedsiębiorstwa i ostateczny kosztorys oznaczyć ma Wydział krajowy w porozumieniu z Namiestnictwem, któremu podobnie jak i spółce wodnej dla regulacyi Nowego Brnia wraz z dopływami przyznanym będzie wpływ odpowiedni na tok spraw technicznych i ekonomicznych przedsiębiorstwa.

Bliższe szczegóły co do zakresu i sposobu wywierania tego wpływu, oraz co do ewentualnego bezpośredniego współdziałania rządowych organów technicznych, określi rozporządzenie wykonawcze, które ułoży Wydział krajowy wspólnie z Namiestnictwem z zastrzeżeniem zatwierdzenia przez właściwe ministerstwa.

§. 8.

Sprzeczne z niniejszą ustawą postanowienia ustawy z dnia 13. maja 1885 Dz. u. kraj. Nr. 34 tracą moc obowiązującą.

§. 9.

Wykonanie tej ustawy poruczam Moim ministrom rolnictwa skarbu i spraw wewnętrznych.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

L. s. 1357/89.

Aleg. 167.

Sprawozdanie

komisyi gospodarstwa krajowego o sprawozdaniu Wydziału krajowego z czynności tyczących się krajowej szkoły gospodarstwa lasowego we Lwowie.

Wysoki Sejmie!

W skutek uchwały Wysokiego Sejmu powziętej dnia 13. września 1888, zwołał Wydział krajowy ankietę dla wszelkich spraw tyczących się średniej szkoły lasowej we Lwowie. W sprawozdaniu swem przedstawia Wydział krajowy swoje zapatrywania na stan obecny szkoły średniej lasowej, dalej rezultaty zwołanej ankiety w tejże sprawie, oraz w dwóch alegatach wnioski fachowych komisyj tyczące się sposobu przeprowadzenia praktyki leśniczej i rozkładu nauk, wreszcie trzeci alegat obejmuje zdanie sprawy dyrekcyi szkoły z czynności za rok 1888/9.

Wynikiem tych badań są wnioski przedstawione przez Wydział krajowy, które komisya gospodarstwa krajowego przekazała do zbadania subkomitetowi, składającemu się z posłów: p. Langiego, hr. R. Potockiego i niżej podpisanego sprawozdawcy W naradach subkomitetu brali udział członkowie kuratoryi szkoły lasowej i referent tejże sprawy w Wydziale krajowym poseł Chrzanowski.

Sprawozdanie niniejsze tworzy z sprawozdaniem Wydziału krajowego pewną całość. Do wyjaśnienia dokładnego całej sprawy służyć mogą obydwa sprawozdania wzajemnie się dopełniające.

W subkomitecie w ogólnej dyskusyi poruszono niektóre myśli, które winny znaleść swe miejsce w tem sprawozdaniu przed zastanowieniem się nad sprawozdaniem Wydziału krajowego.

Z powyż wymienionego sprawozdania, z licznie a oględnie czerpanych informacyj przyszła komisya gospodarstwa krajowego do przekonania, że reforma i reorganizacya szkoły lasowej konieczną i nagłą stały się potrzebą. Celem szkoły lasowej w myśl statutu organizacyjnego jest: „kształcenie przyszłych gospodarzy lasowych stosownie do potrzeb kraju“.
Należy przeto zastanowić się nad kwestyą jakiego kształcenia gospodarzy lasowych stosunki krajowe wymagają, na tej podstawie ułożyć program nauk, a dopiero obmyśleć najwłaściwsze sposoby udzielania tych nauk w kierunkach teoretycznym i praktycznym.

Jeżeli o potrzebnym stopniu wykształcenia decyduje w każdym zawodzie doniosłość i ważność zakresu działania, to w gospodarstwie lasowem te wymagania stosują się głównie do obszaru i wartości lasów pod zarząd leśnikom oddawanych. W kraju naszym przeważna ilość

majątków posiada obszary lasowe mniej więcej od tysiąca do pięciu tysięcy morgów, mniejsze obszary kilkuset-morgowe nie mogłyby opłacić utrzymania samoistnego leśnika fachowego, służą one dla zaspokojenia własnych potrzeb i wymagań innych działów gospodarstwa. W takich lasach wystarczy leśnik z niższą kwalifikacyą na gospodarza, byleby znał elementarne sposoby uprawy i ochrony lasów a z uczciwością łączył energię w wykonaniu danych poleceń.

Bardzo byłoby pożądanem, aby takie mniejsze obszary lasowe i gminy lasy posiadające, połączonemi siłami utrzymywać zechcieli wspólnych fachowych leśników.

W większych natomiast lasach kilka tysięcy morgów obejmujących, stanowiących już samoistny dział gospodarstwa, nierównie wyższy stopień wykształcenia kierującego leśnika absolutną staje się koniecznością.

Tu tylko fachowy kierownik zabezpieczy właściciela od klęsk wywołanych nieraz przez niewłaściwe prowadzenie zrębów, od strat przez wadliwe zakładanie kultur lub nieumiejętne wyzyskiwanie materyałów do użytku lub na spieniężenie przeznaczonych, tylko fachowy kierownik przysporzy właścicielowi jaknajwiększe możliwe dochody z głównych i ubocznych lasowych użytków. Rozumie się, że z większym jeszcze obszarem lasowym, zadanie leśnika coraz ważniejszem i trudniejszem się staje, takich jednak w kraju jest niewiele, a właściciele obszarów kilkanaście lub kilkadziesiąt tysięcy morgów wynoszących powinni już w akademiach lasowych szukać stosownych zarządów.

Otóż przy reformie i reorganizacyi szkoły lasowej lwowskiej na to głównie baczyć należy, aby jej nie pozostawić na poziomie wiedzy niższej, szkoły dla podleśniczych, ale także pod żadnym warunkiem nie rozszerzać nauk i zakroju szkoły do rozmiarów akademii lasowej, na co ankieta jednogłośnie się zgodziła.

Szkoła ta winna pozostać *średnią* szkołą lasową co też z *naciskiem* komisya gospodarstwa krajowego zaznacza, pragnąc tę cechę wyłącznie szkole w przyszłości zachować.

Według tej zasady powinien być ułożonym plan nauk, a wtedy wytkniętemu celowi przy trafnym wyborze sił nauczających, szkoła zupełnie odpowie, kształcąc przyszłych leśników *stosownie do potrzeb kraju.*

Szczegółowe określenie planu nauki, które z dotychczasowych wykładów rozszerzyć, które ścieśnić lub zupełnie zaniechać, a które może dodać należy, to niechaj ocenią i postanowią fachowi z dzisiejszym stanem nauki leśnej i z rzeczeczywistemi wymaganiami w praktyce dokładnie obznajomieni.

Jeżeli szkoła lasowa dotychczas nie cieszyła się dobrym postępem uczniów jakto zresztą wykazały tegoroczne końcowe i państwowe egzamina z złym skutkiem odbyte, to powody tego ujemnego rezultatu upatrywać należy najsamprzód w słabem przygotowaniu uczniów do szkoły wstępujących, od których według przepisów tylko ukończenie czwartej klasy gimnazyalnej lub realnej było żądanem. Tymczasem niższe szkoły średnie nie są na tej stopie, aby uczeń nawet z dobrym postępem opuszczając je, był w stanie korzystać z wykładów w szkole lasowej obejmujących wielką ilość nowych dla niego przedmiotów. W tem przekonaniu i z konieczności urządzono wykłady pomocnicze dla wielu przedmiotów nauki. Wobec jednakowo wielkiej liczby przedmiotów fachowych trudnem jest nawet przypuszczenie, aby uczniowie w przeciągu dwuletniego kursu, tak w teoryi jak i w praktyce potrafili tę naukę sobie dostatecznie przyswoić, ponieważ według rządowych przepisów nie ma się prawa żądać wyższych klas od wstępujących uczniów, przeto z konieczności należy przedłużyć kurs nauk z dwóch na trzy lata. Komisya gospodarstwa krajowego zgadza się tu zupełnie z wnioskami ankiety i Wydziału krajowego.

Pierwszy rok w szkole lasowej służyćby miał wyłącznie dla nauk i ćwiczeń uzupełniających w przedmiotach pomocniczych, w rozmiarach potrzebnych dla łatwiejszego pojęcia i zrozumienia wykładów fachowych w dwóch następnych latach.

Uczniowie z maturą mogliby być przyjmowani wprost na drugi rok kursu bez uszczerbku w przyszłem kształceniu się fachowem.

Drugi i trzeci rok kursu użyte być mają dla przedmiotów fachowych w połączeniu z nauką demonstracyjną i z praktycznem zastosowaniem, którego brak dotychczas dotkliwie w szkole czuć się dawał. W ogóle na praktyczne kształcenie uczniów największą wagę ciągle zwracać należy, wielce też byłoby pożądanem, aby przyszłego dyrektora lub przynajmniej jednego z profesorów wykładającego przedmioty fachowe, wybrano o ile możności z pomiędzy kandydatów takich, którzy dłuższy szereg lat w większych lasach znanych z dobrego gospodarstwa praktyczną pełnili służbę, wtedy miałoby się rękojmię, że w wykładach nie będzie przeważać czysto książkowa wiedza, lecz z własnego doświadczenia powzięte praktyczne przekonanie. Tacy profesorowie mając z dawnych swych czynności stałe do lasów zamiłowanie, przekonani o niezmiernej ważności połączenia teoryi z praktycznem zastosowaniem, nie tylko będą unikać wycieczek dla złego powietrza, dalekiego i nużącego chodzenia, ale przeciwnie dążyć będą do częstych ekskursyj, a przyzwyczajeni sami do trudów i niewygód z praktyczną służbą połączonych dadzą uczniom pożądany bardzo przykład.

Tacy profesorowie wpoją w uczniów ducha organizacyjnego i rozwiną w nich zdolności administracyjne tak niezbędnie potrzebne przyszłym gospodarzom lasowym.

Co do praktycznej nauki nie należy żądać zupełnego wykształcenia gotowych gospodarzy lasowych, na takiego uczeń dopiero po kilku latach gorliwej pracy w czynnej służbie wyrobić się może, wcześniej nieco jeżeli się dostanie pod sprężyste i umiejętne kierownictwo, później lub nigdy, jeżeli wytrwałości w dalszem kształceniu zawodowem zabraknie.

Ćwiczenia praktyczne i demonstracyjną naukę obejmować powinny w ogólnych zarysach:

a) wykonywanie różnych metod sztucznej uprawy i użycie różnych narzędzi dla kultur lasowych przeznaczonych;

b) uskutecznienie i prowadzenie trzebieży od niskich do wyższych drzewostanów oraz cięcie drzewa i użycie narzędzi różnych do obróbki służących;

c) pomiary z każdym w wykładach przedstawionym instrumentem, nie tylko lasów i gruntów, ale także niwelacye, prowadzenie rowów osuszających, mierzenie chyżości i siły wody oraz drzewa leżącego lub stojącego;

d) trasowanie i wytyczanie linij leśnych, budowa zwykłych dróg z profilowaniem i obliczeniem kubatury;

e) czynny udział kilkudniowy podczas dzikiego spławu drzewa;

f) zwiedzenie zakładów leśno-przemysłowych, fabryk warsztatów, tudzież różnych urządzeń transportowych;

g) ocenienienie wartości drzewa w lesie na pniu i w stanie obrobionym na podstawie danych miejscowych handlowych stosunków;

h) wreszcie przeprowadzenie wszelkich przygotowawczych robót do ułożenia planu gospodarczego.

Te są główne przedmioty i najważniejsze działy praktycznego kształcenia, a jeżeli przy sposobności wykładów w lesie stosownie będzie zwracana baczna uwaga na rodzaj gleby, na roślinność i na różnych lasowych szkodników, to ze szkoły wyniosą uczniowie tyle zdrowego poglądu, ile go tam w ogóle nabyć mogą, resztę dorobić musi praktyka zawodowa.

Wszystkie wycieczki powinny się odbywać pod kierownictwem profesora z wykładem pouczającym na miejscu.

W wycieczkach nie powinna dyrekcya szkoły ograniczać się na zwiedzanie tylko lasu w Winnikach, owszem należy się starać, aby uczniowie obznajomili się z różnymi lasami dobrze prowadzonymi a znajdującymi się w odmiennych warunkach klimatu, położenia, gleby, stosunków handlowych i t. p.

Projektowana dłuższa praktyka w lesie po za obrębem szkoły, w czasie kursu w rozkładzie nauk (Alegat I.) w drugim i trzecim roku kursu, byłaby bardzo pożądaną, pomimo znacznych w wykonaniu trudności. Byłoby zadaniem Wydziału krajowego i dyrekcyi szkoły wyszukanie odpowiednich miejsc praktyki w lasach rządowych lub prywatnych umieszczenie uczniów u zdatnych leśników takich, którzyby mogli i zechcieli oprócz swych służbowych obowiązków zajmować się dozorem i kierownictwem tychże.

Zresztą sprawa ta przez ankietę nie jest rozstrzygniętą, należy więc nadal zostawić ją jeszcze otwartą.

W każdym razie póki taka praktyka nie zostanie wprowadzoną, należałoby wymagać od dyrekcyi szkoły odbywania częstych kilkudniowych wycieczek, nie szczędząc na opędzenie kosztów potrzebnych funduszów.

W tym kierunku pozwala sobie komisya gospodarstwa krajowego z pewnym naciskiem zwrócić uwagę Wysokiego Sejmu, upatrując w zadośćuczynieniu temu życzeniu jeden z głównych warunków rozwoju i powodzenia szkoły lasowej.

Wedłng istniejących dotychczas przepisów szkoła lasowa przyjmuje uczniów dopiero po ukończeniu lat siedemnastu, wobec jednakowo proponowanej zmiany kursu dwuletniego na trzyletni, wskazanem byłoby przyjmowanie uczniów po ukończeniu lat szesnastu. Tę myśl tem komisya gospodarstwa krajowego popiera, że młodzież zwykle wcześniej kończy wymagane niższe klasy szkół średnich, a przy trzechletnim kursie nauk z szkoły lasowej wychodziłaby po skończeniu dziewiętnastego roku życia, tak jak się to działo dawniej przy kursie dwuletnim.

Ponieważ przy trzechletnim kursie znacznie zwiększą się koszta utrzymania przez uczniów ponoszone, przeto wskazanem byłoby, aby Wysoki Sejm przywrócił do dawnej wysokości 2.400 zł, fundusz stypendyjny obecnie do 1.500 zł. rocznie zredukowany; przeważna większość młodzieży poświęcającej się zawodowi leśniczemu jezt ubogą, wydatek ten, umożliwiający jej fachowe wykształcenie w ciągu trzech lat, łatwym jest do usprawiedliwienia.

Nauka należycie przeprowadzona, a obznajamiająca ucznia już w szkole z praktyką leśnictwa, czyni go jednak dojrzałym tylko do właściwej praktyki, na którą po ukończeniu nauk musi poświęcić lat kilka. Ażeby abituryentom szkoły lasowej ułatwić nabycie właściwej praktyki zawodowej, ażeby po ukończeniu nauk nie byli zmuszeni przyjmować zaraz posady płatnej bez wyboru, przy takiej nawet administracyi lasu, przy której nie znajdą potrzebnego pouczenia i uzupełnienia wiedzy w szkole nabytej, ażeby mogli swobodnie wyszukać i odbyć przynajmniej jednoroczną praktykę nie tam, gdzie im chcą płacić, ale tam, gdzie się jeszcze czegoś nauczyć mogą, potrzeba, by rozporządzali dostatecznym funduszem na opłacenie kosztów utrzymania przynajmniej w pierwszym roku ich praktyki.

Że zaś w ogóle młodzież ta jest ubogą, zwykle prawie bez środków, nawet na ukończenie nauk w szkole lasowej, a tembardziej bez sposobu opłacenia kosztów w czasie praktyki po ukończeniu szkoły, dlatego chcąc, by nie była stracona większa część znacznych kosztów jakie kraj ponosi na utrzymanie szkoły, należy postarać się o stosowny fundusz na utworzenie kilku stypendyów w wysokości około 200 zł. rocznie, któremi mogliby być obdzieleni przynajmniej tacy abituryenci, którzy z dobrym postępem cały kurs nauk ukończą, a złożeniem egzaminu z całości nauk zawodowych udowodnią, że na tę pomoc zasłużyli.

I ta sprawa zresztą nie jest nową, gdyż już w przeszłorocznem sprawozdaniu komisyi gospodarstwa krajowego o szkole lasowej była z naciskiem poruszoną.

Podwyższenie stypendyów z 1.500 zł. do wysokości 2.400 zł. oraz ustanowienie stypendyów na jednoroczne praktyczne kształcenie się uczniów po ukończeniu szkoły lasowej, nie będzie komisya gospodarstwa krajowego przedstawiać do uchwał Wysokiemu Sejmowi.

Zdaniem komisyi stosowna pora do powzięcia stanowczych uchwał w tym kierunku nadejdzie z chwilą, gdy reorganizacya szkoły ostatecznie będzie przeprowadzoną. Dla pewnej

w tych sprawach ciągłości uznała komisya gospodarstwa krajowego za stosowne umieszczenie tych uwag w swem sprawozdaniu.

W bliskiej przyszłości ma rząd przedłożyć Wysokiemu Sejmowi tak wielce pożądany projekt nowej ustawy lasowej. Prawdopodobnie zawierać będzie ustawa postanowienia obowiązujące prywatnych właścicieli posiadających pewną ilość morgów lasów, do utrzymywania egzaminowanych leśników, dla młodzieży więc wychodzącej ze szkoły leśnej większa ilość posad się otworzy, a tem łatwiejszem stanie się ich uzyskanie.

W alegacie II. przedstawia Wydział krajowy projekt przyszłego planu nauk z uwzględnieniem mającego się zaprowadzić trzyletniego kursu.

W planie tym komisya gospodarstwa krajowego zmian nie proponuje, wnosi tylko, (jakto już powyżej w tem sprawozdaniu było powiedzianem), aby Wydział krajowy przy współudziale ankiety i sił fachowych, orzekł w jakich rozmiarach nauki te mają być wykładane, tak aby przyszłych leśników kształcić *stosownie do potrzeb kraju*, a zakład utrzymać ściśle na stopie *średniej szkoły lasowej*.

Podnieść tu jeszcze należy, że przy nauce inżynieryi leśnej wypadałoby w sposób praktyczny obznajomić uczniów z budową zwykłych dróg i mostów, mniejszych upustów i jazów, oraz ze stawianiem prostych gospodarskich budynków.

Pożądanem także byłoby urządzenie w drugim lub trzecim roku kursu kilkutygodniowych wykładów o sztucznem gospodarstwie stawowem. Prawie we wszystkich lasach w naszym kraju znajdują się tu i ówdzie niezadrzewione małe łąki, bagna lub moczary, które w rzeczywistości są nieużytkami, gdyż z nich zbiera się tylko szuwar lub kwaśne siano — otóż tego rodzaju nieużytki można nieraz na mniejsze lub większe przerobić stawy stosunkowo nieznacznym kosztem, przy ułatwiającem miejscowem położeniu. Przy dosyć wysokich cenach ryb ciągle się utrzymujących i przy znacznym popycie, chów ryb znaczne może dawać dochody.

Komisya gospodarstwa krajowego przystępuje w zupełności do wywodów Wydziału krajowego, tyczących się ustanowienia posady nauczyciela adjunkta mającego zastąpić dwóch dotychczasowych docentów.

Ostatni z wniosków Wydziału krajowego (Nr. 6) zmienia komisya gospodarstwa krajowego tylko w tym kierunku, aby jak najrychlej dać możność Wydziałowi krajowemu do przystąpienia do stanowczej reformy szkoły lasowej.

Ponieważ, jak to już wyżej stwierdzono, reorganizacya szkoły lasowej konieczną i nagłą stała się potrzebą, przeto komisya gospodarstwa krajowego sądzi, że Wydział krajowy winien jak najrychlej już w tym roku przeprowadzić reformę przejściową, która przygotuje i ułatwi wprowadzenie już stanowczej reformy w roku szkolnym 1890 na 1891.

Na podstawie wywodu powyższego komisya gospodarstwa krajowego wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1) Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego tyczące się spraw krajowej szkoły średniej gospodarstwa lasowego we Lwowie.

2) Sejm ustanawia drugą posadę nauczyciela-adjunkta do wykładu nauk matematycznych i fachowo-leśniczych z płacą roczną w kwocie 800 zł.

3) Sejm poleca zamieścić w budżecie krajowej szkoły leśnej we Lwowie pozycyę wydatków w kwocie 800 zł. na płacę nauczyciela-adjunkta, a natomiast wykreślić z pozycyi wydatków kwoty 800 zł. przeznaczonej na wynagrodzenie docenta matematyki elementarnej

i fizyki, kwotę 400 zł., tudzież całą pozycyę 400 zł., przeznaczonych na wynagrodzenie docenta rysunków.

4) Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, aby w jaknajkrótszym czasie przeprowadził reorganizacyę przejściową szkoły leśnej według zasad wskazanych przez ankietę, zaprowadzając trzechletni kurs nauk w tej szkole.

5) Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, aby stanowczą reorganizacyę, w duchu przedłożonego projektu i niniejszego sprawozdania przeprowadził przed rozpoczęciem roku szkolnego 1890/91 i zdał sprawę z tej czynności na najbliższej sesyi sejmowej.

Przewodniczący :
L. Wodzicki w. r.

Sprawozdawca :
Zamoyski w. r.

Z „Drukarni Ludowej" we Lwowie.

L. S. 1356/89.

Aleg. 168.

Sprawozdanie

komisyi bankowej o sprawozdaniu Wydziału krajowego dotyczącym Banku krajowego.

Wysoki Sejmie!

Ze sprawozdania Wydziału krajowego o Banku krajowym przyszedł Wysoki Sejm do wiadomości o stanie, obrotach i rezultatach osiągniętych przez tę instytucyę w roku 1888, również, iż ani Rada nadzorcza ani dyrekcya Banku krajowego nie przychylają się do zapatrywań, jakoby obecne normy przy udzielaniu pożyczek hipotecznych na mniejszą własność ziemską należało zmienić lub tylko zmodyfikować. Zapatrywania te niemniej podziela i komisya bankowa.

Wobec sprawozdania omawiającego krytycznie całą dotychczasową działalność Banku krajowego, przedłożonego Wysokiemu Sejmowi przez komisyę bankową w styczniu b. r., wobec zastosowania się zarządu Banku krajowego do uwag w tem sprawozdaniu zawartych, mniema komisya bankowa, iż zadanie jej uproszczone zostało do miary treściwej rekapitulacyi dokonanych obrotów w pojedynczych działach bankowych w ciągu roku 1888, tudzież dania opinii o ich ostatecznym wyniku.

Od założenia swego do końca roku 1888 udzielił Bank krajowy 232 pożyczek na większą własność ziemską w kwocie 8,182.000 zł. Z tej ogólnej kwoty przypada na rok 1888 pożyczek 13 z kwotą 299.000 zł.

Z końcem r. 1888 udzielone pożyczki na realności miejskie wykazują cyfrę 6,138.750 zł.

Z tej kwoty przypada na pożyczki dane na 349 realności we Lwowie zł. 3,452.600, w Krakowie na 129 realności 1,513.400 zł., zaś w 16 innych miastach przy obciążeniu 205 realności zł. 1,172.750.

Z powyższych udzielonych pożyczek przypada na 1888 rok 81 pożyczek z kwotą 563.750 zł.

Na mniejszą własność ziemską udzielono do końca roku 1888 przy obciążeniu 882 hipotek pożyczek razem w kwocie 814.050 zł., z czego przypada na rok 1888 pożyczek 176 z kwotą 153.450 zł.

Dział komunalny wykazuje z końcem roku 1888 udzielonych powiatom, gminom wiejskim i miejskim razem pożyczek 117 z kwotą 1,502.000 zł.

Dział ten oczekiwał przez cały r. 1888 ze szkodą interesowanych, a stagnacyą dotkliwą dla Banku krajowego, na zatwierdzenie zmiany statutów, tudzież odnośnych kauteli.

Eskont wekslowy wykazuje w roku 1888 kwotę 5,978.170 zł., a sprzedaż efektów 6,255.611 zł. Zaliczki terminowe dane na zastaw efektów wykazują z końcem roku 1888 kwotę 100.050 zł., zaś zaliczki bezterminowe zabezpieczone papierami publicznymi w nominalnej ich wartości 1,189.167 zł. 85 ct., zł. 363.908 ct. 44.

Ogólne dochody z wszystkich działów Banku krajowego wynosiły w r. 1888 zł. 203.297 51 ct., a wydatki doszły w roku 1888 do 127.496 zł. 53 ct. Dochód czysty zatem uczynił 75.800 zł. 98 ct. Gdy jednak zważy się, że w dochodzie tym mieści się dochód czysty, względnie zysk z r. 1887 w istotnej swej wysokości 17.694 zł. 94 ct., przeto okaże się, że faktyczny dochód czysty z obrotów i kapitału zakładowego Banku krajowego, zwany zyskiem, uczynił faktycznie kwotę 58.106 zł. 4 ct Wynik ten, biorąc w szczególności na uwagę operacyę tej instytucyi prowadzoną nader oględnie i z myślą na niepewność dzisiejszej sytuacyi politycznej, jest jednem słowem korzystny, porównując dotacyę krajową tak, jak ona do dziś obciążyła budżet wydatków krajowych, to jest biorąc za podstawę porównania uiszczone spłaty kapitałów i procentów na umorzenie pożyczki zaciągniętej na dotacyę Banku krajowego w wysokości 1,025.000 zł. w przeciwstawieniu do wzrostu majątku Banku krajowego po nad kwotę dotacyjną, dochodzimy do rezultatu, że w ratach rocznych, począwszy od 1. maja 1884 do 31. grudnia 1888, wypłacił kraj na rachunek tej dotacyi kwotę ogólną zł. 250.360, podczas gdy wzrost majątku Banku krajowego w poszczególnych rezerwach czyni 244.009 zł. 8 ct., a więc, że założenie Banku krajowego, nie wliczając oczywiście wartości zajmowanych przezeń ubikacyj, przedstawia faktycznie poniesioną ofiarę ze strony kraju w kwocie 6.351 zł.

Powyższy stan rzeczy jest i miarą do ocenienia administracyi Banku krajowego, zwłaszcza gdy się zważy na cele tej instytucyi, tak jak one skrystalizowały się w jej dotychczasowej działalności, jak je zresztą aprobował Wysoki Sejm, przyjmując do wiadomości sprawozdanie komisyi bankowej z stycznia b. r.

W uwzględnieniu tuż co opisanej działalności Banku krajowego, tudzież z uwagi na zdrowy a skuteczny kierunek w jego zarządzie, komisya bankowa widzi się spowodowaną wyrazić niniejszem swe uznanie zarządowi tej instytucyi.

Reasumując zaś sprawozdanie, czyni wniosek:

1. Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego o Banku krajowym;

2. Sejm udziela dyrekcyi Banku krajowego absolutoryum z rachunków za czas od 1. stycznia 1888 do 31. grudnia 1888.

Lwów, 14. listopada 1889.

Przewodniczący:
Stanisław Polanowski *w. r.*

Abrahamowicz *w. r.*
sprawozdawca.

Z Drukarni Ludowej we wowie.

L. S. 1360/89.

Aleg. 169.

Sprawozdanie

komisyi bankowej o wniosku posła T. Merunowicza w przedmiocie popierania lokalnych stowarzyszeń kredytowych systemu Raiffeisena.

Wysoki Sejmie!

Sprawa organizacyi kredytu włościańskiego była już tyle razy przedmiotem obrad i uchwał wys. Izby, że byłoby zupełnie zbytecznem rozwodzić się nad ważnością tej organizacyi dla ekonomicznego rozwoju kraju.

Wystarczy przypomnieć, że z rozmaitych dotychczas zastosowywanych systemów, ani centralistyczny system Banku rustykalnego z filialnemi stowarzyszeniami, a raczej agencyami powiatowemi, ani też gminne kasy pożyczkowe, działające tylko w zakresie gminy, pod zarządem kilku osób z tejże gminy wybranych, nie ziściły nadziei, jakie w nich pokładano.

Bank rustykalny udowodnił, że niepodobna ze stolicy kraju zarządzać skutecznie i ku pożytkowi ogólnemu sprawami kredytu włościańskiego, że kredyt ten żadną miarą nie może być wyłącznie hipotecznym, lecz musi być udzielany z należytem ocenieniem osobistej kwalifikacyi dłużnika, którą tylko instytucye, w bezpośredniem zetknięciu z dłużnikiem pozostające, zbadać i uwzględnić zdołają.

Następstwem nieuchronnem rozdawania kredytu włościańskiego w sposób praktykowany przez wielkie instytucye hipoteczne, to jest bez wszelkiego oglądania się na osobę dłużnika, jego charakter, gospodarność, oszczędność i t. p., było zmarnowanie wielkiej części rozdanych przez Bank rustykalny pożyczek. Dalszą konsekwencyą tego systemu były ogromne załegłości ratalne, pod których ciężarem runął Bank, a tylko nadzwyczajnym staraniom osób i instytucyj, które wspólnemi siłami podjęły się przeprowadzenia likwidacyi, zawdzięczać należy złagodzenie skutków tej katastrofy.

Gminne kasy pożyczkowe znów, za inicyatywą Wydziału krajowego założone w bardzo wielu gminach wiejskich, także nie odpowiedziały oczekiwaniom, gdyż zawiadowcy tych kas, nieposiadający do spraw kredytowych potrzebnego uzdolnienia, rozpożyczyli tylko poruczone im kapitały i już wcale o dalszy los tych instytucyj się nie troszczyli; kontrola zaś przez Wydziały powiatowy wykonywana wyjątkowo tylko mogła złemu zaradzić. Nieład w kasach gminnych doszedł w przeciągu kilku lat do takich rozmiarów, że wys. Sejm uznał za

konieczne uchwalić osobną ustawę o obejmowaniu takich kas w zarząd Wydziału powiatowego. Ile przez ten nieład uroniono z kapitałów gminnych, tego zapewne statystyka nie wykaże, lecz dla każdego znającego te stosunki jest niewątpliwem, że straty te pieniężne są bardzo znaczne, a nie można lekceważyć i tej moralnej szkody, jaka wynika z lekkomyślnego i niedbałego szafowania groszem publicznym. Są jednak powiaty, gdzie kasy gminne, pod nadzorem troskliwym Wydziałów powiatowych zostające, coraz lepiej funkcyonują, a komisya bankowa jest tego zdania, że postęp w gminnych kasach pożyczkowych już dziś widoczny, coraz wyraźniej objawiać się będzie, w miarę jak kontrola autonomicznych władz powiatowych będzie coraz skuteczniej oddziaływać na zaprowadzenie prawidłowego toku czynności w tych instytucyach.

Obok Banku rustykalnego i gminnych kas pożyczkowych rozpoczęły działalność swoją od roku 1870 powiatowe instytucye kredytowe, mianowicie powiatowe kasy pożyczkowe i kasy oszczędności, tudzież towarzystwa zaliczkowe. Co do towarzystw zaliczkowych, które z pomiędzy instytucyj powiatowych najwięcej się rozpowszechniły, te jako zakres działania albo powiat, albo okręg sądowy, albo też wyjątkowo tylko kilka gmin oznaczają.

Towarzystwa zakładane w małych miasteczkach, gdzie niema nawet siedziby sądu powiatowego, lub po wsiach, wkrótce zaczęły chromać na brak odpowiednich sił fachowych, do prawidłowego toku czynności niezbędnych. Szczupłość funduszów niedozwoliła takim towarzystwom pozyskać uzdolnionych pracowników płatnych, a załatwianie tych spraw tylko przez osoby, zajmujące się towarzystwem bezinteresownie, pozozostawiało wiele do życzenia pod względem ścisłości i dokładności.

Powiatowe jednak towarzystwa zaliczkowe, rozporządzające znacznymi funduszami i posiadające uzdolnionych kierowników, tudzież fachowe siły urzędnicze, rozwinęły się w ciągu ubiegłych kilkunastu lat bardzo pomyślnie. O pożytecznej działalności tych instytucyj tyle już mówiono i pisano, że nie potrzeba już wcale tracić słów na wykazywanie zalet tej dla naszej ludności włościańskiej najwłaściwszej organizacyi kredytowej. Wiadomo bowiem, że te instytucye, udzielające włościaninowi kredytu, nie tylko jego stan majątkowy, ale i jego osobistą wartość badają, nie tylko pewność zwrotu pożyczki, ale i korzystne dla dłużnika użycie tego kredytu mają na oku, a zarządzając przeważnie funduszem obcym, z wkładek oszczędności lub w drodze kredytu bankowego uzyskanym, muszą przestrzegać, aby dłużnicy towarzystwa dopełniali swych zobowiązań.

Podlegają też zarządy stowarzyszeń zaliczkowych nietylko ustawicznej kontroli organów własnych, mianowicie rad nadzorczych i komisyj rewizyjnych, ale poddają się także te towarzystwa, które należą do Związku stowarzyszeń, lustracyom peryodycznym organów tegoż Związku; jest zatem gwarancya, że zachodzące ewentualnie nieprawidłowości będą wykryte i usunięte, a wszelkie zaniedbanie obowiązków ze strony zarządu należycie wytkniętem zostanie.

Chcąc przeto skutecznie przyjść w pomoc potrzebom kredytowym włościan, należy dążyć wytrwale do rozpowszechnienia towarzystw zaliczkowych i innych powiatowych instytucyj kredytowych tak, aby każdy włościanin, potrzebujący kredytu, mógł takowy w takiej instytucyi otrzymać. Pod tym względem jest jeszcze bardzo wiele do zrobienia, gdyż są jeszcze rozległe okolice kraju naszego, szczególnie we wschodniej części kraju, gdzie instytucye te nie weszły jeszcze w życie, lub co gorsza, gdzie pod formą towarzystw zaliczkowych istnieją spółki kapitalistów, które rzemiosło wyzyskiwania swoich dłużników dalej prowadzą. Do tej ostatniej kategoryi należy wiele stowarzyszeń, założonych przez ludność żydowską, a odznaczających się niemiecką firmą i niemieckim językiem w urzędowaniu i korespondencyi.

Rozpowszechnianie towarzystw zaliczkowych i innych powiatowych instytucyj kredytowych i ułatwienie ich rozwoju, uznał Wysoki Sejm jako najskuteczniejszy środek do poprawy stosunków włościańskiego kredytu, i dlatego przy założeniu Banku krajowego, zgodnie z intencyą i uchwałami Wysokiego Sejmu, utworzono osobny oddział dla stowarzyszeń.

Jeżeli zatem, pomimo pomocy przez Bank krajowy udzielanej, organizacya towarzystw zaliczkowych i innych instytucyj powiatowych nie jest jeszcze w naszym kraju dostatecznie rozpowszechnioną, to należałoby, zdaniem komisyi, zbadać okoliczności, które nie dozwalają utworzenia powiatowych instytucyj zaliczkowych dla ludności wiejskiej w tych okolicach, gdzie takich instytucyj dotychczas jeszcze niema, tudzież zastanowić się nad przeszkodami, tamującemi rozwój tych instytucyj, które słabo są rozwinięte.

Także pod względem gminnych kas pożyczkowych, których zadaniem jest właśnie zaspokajanie kredytu drobnego, osobistego, jest jeszcze bardzo wiele do zrobienia, a obecnie można w tym kierunku skuteczniejszą rozwinąć działalność, tak przez energiczną akcyę ze strony Wydziałów powiatowych, na podstawie wspomnianej ustawy, dozwalającej Wydziałom obejmować w administracyę kasy nieprawidłowo funcyonujące, — jak przez pomoc kredytową ze strony Banku krajowego, z działu pożyczek komunalnych.

Wniosek jednak posła Merunowicza nie w tym idzie kierunku, lecz dąży do wytworzenia nowych instytucyj kredytowych, a mianowicie lokalnych stowarzyszeń zaliczkowych, z zakresem działania na jednę lub parę gmin, według systemu Raiffeisena; takie towarzystwa lokalne istnieją od dawna w Niemczech, mianowicie w prowincyach nadreńskich, a w r. 1887 zakładanie ich w dolnej Austryi przez Sejm tamtejszy postanowionem zostało, co właśnie zachęciło szanownego wnioskodawcę do poruszenia tej myśli w Wysokiej Izbie. Zadaniem przeto komisyi bankowej było rozpatrzenie organizacyi takich stowarzyszeń i zastanowienie się nad kwestyą, czyli jest wskazanem, uwzględniając nasze stosunki krajowe, pójść za przykładem Sejmu dolno-austryackiego i przystąpić do zakładania towarzystw lokalnych, obejmujących jedną gminę lub jedną parafię a zorganizowanych według systemu powyżej wspomnianego, — czyli też właściwiej będzie, zamiast naśladować obce wzory, dążyć do ulepszenia i wzmocnienia tego, co już na naszej ziemi zakorzeniło się i rozrosło, a nawet wydało już obfite plony. Jakkolwiek bowiem formę stowarzyszeń zaliczkowych wzięliśmy z Niemiec, to jednak wyrobiły sobie u nas te instytucye w ciągu kilkunastuletniego istnienia odrębne cechy i umiały się zastosować do naszych właściwości pod względem narodowym, i społecznym.

Nie naśladowaliśmy niewolniczo Schulze'go z Delitsch, liczyliśmy się z potrzebami kredytu rolniczego, z ekonomicznemi warunkami, w których nasz włościanin żyje; — nie dążyliśmy do wielkich zysków w naszych towarzystwach, ani do wygórowanych dywidend; mieliśmy na oku trudności organizacyjne, z jakiemi walczyć musi każda instytucya, utworzona w kraju naszym wśród społeczeństwa wiejskiego lub małomiejskiego, które nie ma zbyt wiele żywiołów, do takiej pracy uzdolnionych.

Niedostatki i braki organizacyi miejscowej uzupełnialiśmy przez organizacyę Związku, którego zakres działania obejmuje stokilkadziesiąt stowarzyszeń.

Badając zatem system przez szanownego wnioskodawcę zalecany, nie będziemy go porównywać z systemem Schulze'go, jak on jest w Niemczech praktykowany, lecz z naszemi własnemi stowarzyszeniami zaliczkowemi.

Według ułożonych wskutek uchwały sejmu dolno-austryackiego z r. 1887 wzorowych statutów, kasy pożyczkowe systemu Raiffeisena w dolnej Austryi zakładane, polegają na tych samych zasadach, które oparty na szesnastoletniem doświadczeniu inicyator tego systemu, Raiffeisen, wówczas naczelnik gminy Heddesdorf, w pobliżu miasta Bonn nad Renem, ogłosił w podręczniku dla tych kas, wydanym w Neuwied w r. 1866.

Oto główne zasady organizacyi takich kas pożyczkowych:

Zakres działania obejmuje jednę, lub najwięcej parę gmin;

poręka jest nieograniczona;

udział wynosi 10 do 25 zł., oprocentowanie udziałów niemoże być wyższe od oprocentowania wkładek oszczędności;

zarząd składa się z naczelnika, jego zastępcy i kilku członków; posiedzenia zarządu odbywają się co miesiąc, a oprócz tego naczelnik kasy z jednym z członków musi być obecnym w biurze towarzystwa w dniach urzędowych, które oznaczyć i ogłosić należy; naczelnik ma także drugi klucz od kasy stowarzyszenia, on asygnuje wszelkie wydatki, bada miesięczne rachunki;

do podpisania firmy wystarczają podpisy naczelnika lub jego zastępcy i jednego członka zarządu;

całą manipulacyę kasową i książkową prowadzi kasyer, wybrany na ogólnem zgromadzeniu członków;

rada nadzorcza składa się z sześciu członków i wykonuje kontrolę nad czynnościami zarządu, mianowicie odbywa przynajmniej raz na kwartał szkontro kasy;

fundusze stowarzyszenia tworzą się z udziałów, wstępnego, wkładek oszczędności i zaciągniętych przez zarząd pożyczek; z funduszów tych udziela zarząd członkom towarzystwa zaliczki tylko na skrypta, z wyraźnem wykluczeniem kredytu wekslowego;

z wyjątkiem kasyera, który otrzymuje pewną remuneracyę, przyznaną mu przez zgromadzenie ogólne, wszyscy inni funkcyonaryusze stowarzyszenia, mianowicie naczelnik, kierujący całą działalnością towarzystwa, urzędują bezpłatnie.

Widzimy więc, że kasy Raiffeisenowskie nie wiele różnią się pod względem udzielania kredytu od istniejących już w kraju naszym włościańskich instytucyj kredytowych, to jest od towarzystw zaliczkowych i innych powiatowych zakładów, tudzież gminnych kas pożyczkowych. Mianowicie udzielają oddawna nasze kasy gminne i towarzystwa zaliczkowe włościanom kredyt na skrypta, ze spłatą ratalną, rozciąganą często na szereg lat; — weksle są u naszych towarzystw zaliczkowych mało bardzo w użyciu dla włościan, a o ile włościanie pożyczają na weksle, spłacają także małemi ratami dług, odnawiając tylko weksle na resztę kapitału.

Niemogła jednak komisya uznać organizacyi biurowej kas Raiffeisenowskich za właściwą dla naszych przynajmniej stosunków.

Oddanie całej manipulacyi kasowej i książkowej **jednej** osobie, sprzeciwia się kardynalnym pojęciom prawidłowego urzędowania w instytucyi kredytowej; jeżeli bowiem książkowość ma służyć do kontroli stanu majątkowego instytucyi, to nie można dopuścić, aby taż sama osoba była równocześnie i kasyerem i buchalterem, a jeżeli taka kumulacya ze względów oszczędności ma być zaprowadzoną, to trzeba obmyśleć nieustanną kontrolę, wykonywaną przez inne osoby nad funkcyonaryuszem, który urzęduje jako kasyer, a jest zarazem buchalterem i korespondentem. Bezpieczeństwo instytucyi będzie zatem w takim razie zależne od codziennego nadzoru, wykonywanego przez naczelnika kasy, tudzież od dokładności miesięcznych szkontrów kasowych, przeprowadzanych przez naczelnika, oraz kwartalnych rewizyj, przesiębranych przez radę nadzorczą.

Czy w naszem społeczeństwie wiejskiem można znaleźć tylu nietylko rozumnych i uczciwych, ale także odpowiednio uzdolnionych ludzi, aby im można ze spokojem poruczyć kierownictwo i kontrolę kas pożyczkowych, rozrzuconych po wsiach, a zarządzających w małej tylko części własnymi funduszami, a przeważnie groszem obcym, pożyczonym lub ulokowanym? oto pytanie, na które twierdząco odpowiedzieć trzeba, zanim się przystąpi do propagowania myśli, przez szanownego wnioskodawcę zalecanej.

Komisya na to pytanie odpowiada przecząco, i jest przekonaną, że oceniając bez uprzedzenia, ale także bez optymizmu, nasze stosunki wiejskie, niepodobna inaczej odpowiedzieć.

Wszakże i przy zakładaniu gminnych kas pożyczkowych spodziewano się, że w każdej gminie znajduje się potrzebna ilość osób, uzdolnionych do zarządu i kontroli, a przecież doświadczenie wykazało przeważnie smutne tylko rezultaty.

Jeżeli nieprawidłowa gospodarka w kasach gminnych, zarządzających tylko własnymi kapitałami, wiele przyniosła szkody, to o ileż groźniejsze byłyby następstwa złego zarządu w kasach pożyczkowych, operujących przeważnie wkładkami oszczędności i funduszami zapożyczonymi.

A niemożna pominąć milczeniem, że manipulacya kasowa i książkowa, której prowadzenie w kasach Raiffeisenowskich jednej osobie jest poruczone, jest przecież znacznie trudniejszą do skontrolowania, aniżeli manipulacya zwykłej gminnej kasy pożyczkowej.

Jest to nieuchronną konsekwencyą zawiadywania obcymi funduszami, które nie inaczej, jak za pomocą jasnej książkowości w należytej ewidencyi utrzymać można.

Przeglądając formularze ksiąg, zalecanych w podręczniku wydanym przez dolnoaustryacki Wydział krajowy przekonujemy się, że kasy według systemu Raiffeisena w dolnej Austryi zakładane, prowadzą jeszcze więcej ksiąg, aniżeli nasze towarzystwa zaliczkowe.

Mianowicie według regulaminu buchalterycznego w rzeczonym podręczniku ogłoszonego, prowadzić musi kasyer a zarazem buchalter reiffeisenowskiej kasy pożyczkowej następujące księgi:

1. dziennik kasowy;
2. rachunek własnych papierów wartościowych kasy i papierów obcych;
3. rachunek przedmiotów inwentaryalnych;
4. księgę główną udziałów;
5. księgę główną wkładek oszczędności;
6. księgę główną pożyczek przez towarzystwo zaciągniętych;
7. księgę główną rachunków bieżących;
8. księgę główną pożyczek udzielonych członkom;
9. księgę główną rachunków zbiorowych, zawierającą następujące konta:
   - a) rachunek kasy;
   - b) „ papierów wartościowych;
   - c) „ inwentarza;
   - d) „ funduszu rezerwowego;
   - e) „ udziałów;
   - f) „ wkładek oszczędności;
   - g) „ pożyczek zaciągniętych;
   - h) „ pożyczek udzielonych;
   - i) „ pożyczek na conto corrente;
   - k) „ odsetek od udziałów;
   - l) „ odsetek od wkładek oszczędności;
   - m) „ odsetek od pożyczek zaciągniętych;
   - n) „ odsetek od pożyczek udzielonych;
   - o) „ odsetek od conto oorrente;
   - p) „ odsetek od papierów wartościowych;
   - r) „ wkładek wstępnych;
   - s) „ kosztów sądowych i notaryalnych;
   - t) „ podatków i należytości;
   - u) „ kosztów zarządu;
   - w) „ strat i zysków;
10. księgę bilansową;
11. księgę inwentarza do corocznego bilansu;
12. spis członków stowarzyszenia.

Oprócz tego zaleca wspomniany podręcznik prowadzenie dziennika opłat należytościowych, w myśl ustawy z 9. kwietnia 1873, tudzież utrzymywanie odpowiednich terminarzy.

Już pobieżny rzut oka na ten spis ksiąg i rachunków przekonuje, że utrzymywanie książkowości kas raiffeisenowskich nie jest znów rzeczą tak łatwą i pojedynczą, aby możliwem było tę czynność poruczyć każdemu człowiekowi dobrej woli, który zechce podjąć się tego zadania. Niewystarczą tu najlepsze chęci, jeżeli braknie odpowiedniego uzdolnienia. Jakkolwiek bowiem z powyższej konsygnacyi, zawierającej dwanaście ksiąg i dwadzieścia rachunków zbiorowych, możnaby nie jedno eliminować, przy zaprowadzeniu książkowości w pożyczkowych kasach li tylko dla włościańskiej ludności przeznaczonych, zatem nie posiadających papierów wartościowych i nie przyjmujących efektów na podkład kredytu, nie udzielających pożyczek na conto corrente i t. p., to przecież przy najwięcej uproszczonej manipulacyi pozostanie jeszcze tak znaczny poczet ksiąg i rachunków, że utrzymywanie tej książkowości w należytej ewidencyi będzie zawsze wymagać i wiele pracy inteligentnej i niemało gorliwości w pełnieniu przyjętego obowiązku.

A cóż dopiero mówić o kontroli tych ksiąg, którą według statutu kas raiffeisenowskich wykonywać mają członkowie zarządu i rady nadzorczej.

Jeżeli już prowadzenie codzienne tych ksiąg wymaga pewnego stopnia inteligencyi, to niemniejszego zasobu wiedzy trzeba wymagać od tych, którym statut poruczy miesięczne lub kwartalne badanie rachunków, oraz trutynowanie corocznie zestawianych inwentarzy i bilansów.

Komisya nie waha się wypowiedzieć otwarcie, że niepodobna spodziewać się należytego wykonywania tej kontroli przez osoby, którym w kasach raiffeisenowskiego systemu to zadanie byłoby poruczone.

Nie jest też obojętną i ta okoliczność, że poręka nieograniczona, na której opierają się te kasy, wstrzymywałaby osoby zamożniejsze od przystępowania do instytucyj, z których osoby takie nie korzystałyby wcale, a pomimo tego miałyby ręczyć za ich zobowiązania całym swoim majątkiem.

Ta okoliczność, że kasy raiffeisenowskie prosperują nad Renem, nie może jeszcze wzbudzić wiary, że prosperowałyby także nad Wisłą i Dniestrem.

Zbyt wielkie są różnice pod względem zamożności i oświaty między mieszkańcami bogatych ziem nadreńskich, a naszem włościaństwem. Dość przytoczyć, że ceny gruntów, mianowicie winnic, doszły nad Renem do niesłychanej wysokości. Według sprawozdania delegata dolno-austryackiego Wydziału krajowego płacą włościanie nadreńscy za morg pruski dobrej ziemi po 2.000 talarów, a za morg pruski winnicy (około pół morga austryackiego) po 4.000 do 6.000 talarów, a w położeniu wyjątkowo korzystnem dosięga ta cena cyfry 12.000 talarów.... Cóż dziwnego, że w kraju tak bogatym jest i oświata rozpowszechniona, i w każdej wsi znaleść łatwo ludzi zamożnych i światłych, a temsamem uzdolnionych do zawiadywania lokalnemi instytucyami kredytowemi. Wszakże gospodarstwo włościańskie, obejmujące 40 pruskich morgów dobrej ziemi, przedstawia, według źródła powyżej przytoczonego, wartość 80.000 talarów, zatem jest tyle warte, co w naszym kraju obszar 1000 morgowy dobrej gleby. Są to zatem stosunki od naszych zupełnie odmienne.

To też wobec takiego bogactwa zadziwiać muszą stosunkowo szczupłe fundusze, jakimi rozporządzają kasy pożyczkowe raiffeisenowskiego systemu. Według przytoczonego źródła obejmował związek tych kas, mający siedzibę swoją w Neuwied, 300 kas, a 30.000 członków, lecz tylko 233 kas nadesłało do biura związku swoje zamknięcia rachunkowe. Te 233 kas,

obejmujących 22.640 udziałów, z wpłaconą sumą	204.213	marek
miały funduszu rezerwowego	424.221	„
pożyczek udzielono w ciągu r. 1884	2,890.845	„
spłacono	2,060.672	„

Komisya bankowa wspomniała już poprzednio o wcale niezachęcających doświadczeniach, jakie poczyniono w naszym kraju, zakładając towarzystwa zaliczkowe w miejscowościach, które nie posiadają dość licznego zastępu osób, uzdolnionych do zarządu i kontroli takich instytucyj, jak n. p. w Jaryczowie, Rozdole, Skolem, Rożniatowie, Lubaczowie, Krakowcu, Zakliczynie. Jeżeli założenie i prowadzenie towarzystw zaliczkowych w wymienionych tu miasteczkach, i wielu jeszcze innych, natrafiało na wielkie trudności, właśnie dla braku ludzi z odpowiednią kwalifikacyą, to o ileż trudniej byłoby tworzyć podobne kasy po wsiach, w myśl zamiaru wnioskodawcy.

Komisya bankowa nie może przeto zalecić Wysokiej Izbie do przyjęcia wniosku posła Merunowicza w tej formie, jak został postawiony; uznaje jednak komisya, że poruszona w tym wniosku myśl zaspokojenia potrzeb kredytowych ludności wiejskiej przez rozpowszechnienie odpowiednich instytucyj kredytowych zasługuje na wszelkie uznanie, zwłaszcza gdy jest wiele jeszcze okolic, jak powyżej wspomnieliśmy, gdzie nie ma żadnej instytucyi, do której mógłby się udać z zupełnem zaufaniem włościanin, potrzebujący kredytu. Ta liczba włościan, która obecnie z kredytu w gminnych kasach pożyczkowych albo z powiatowych instytucyj kredytowych korzysta, jest jeszcze małą w porównaniu z ogólną liczbą włościan naszego kraju, potrzebujących kredytu.

Komisya bankowa nie uważa się za powołaną do wskazywania środków, którymi możnaby ułatwić zakładanie i rozwój instytucyj kredytowych, przeznaczonych dla włościan; jest to przedmiot wymagający wszechstronnego zbadania, który nie może być wyczerpany w krótkim czasie, przeznaczonym dla obrad sejmowych, a zajętym tylu rozmaitemi ważnemi sprawami.

Komisya wnosi zatem

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Nad wnioskiem posła Merunowicza, aby w uznaniu użyteczności lokalnych stowarzyszeń kredytowych systemu Raiffeisena wyznaczyć kwotę 1000 zł. na poparcie usiłowań, dążących do rozszerzenia takich stowarzyszeń, przechodzi się do porządku dziennego.

2. Poleca się Wydziałowi krajowemu, aby po zasięgnięciu zdania osób z tym przedmiotem obznajomionych, tudzież po wysłuchaniu opinii Banku krajowego, przedłożył Sejmowi stosowne wnioski celem rozpowszechnienia i zasilenia takich instytucyj kredytowych, które potrzebom i interesom ludności rolniczej najlepiej odpowiadają.

We Lwowie dnia 15. listopada 1889.

Przewodniczący:
Stanisław Polanowski *w. r.*

Sprawozdawca:
Skałkowski *w. r.*

L. S. 1246/89.

Aleg. 170.

Sprawozdanie

komisyi asekuracyjnej o przedłożeniu Wydziału krajowego z projektem ustawy nakładającej na towarzystwa ubezpieczeń od ognia działające w Galicyi obowiązek przyczyniania się do kosztów utrzymania służby pożarnej.

Wysoki Sejmie!

Wydział krajowy po raz trzeci przedłożył Wysokiemu Sejmowi rzeczony projekt. Komisya asekuracyjna, której ten przedmiot przekazano, podnosi przedewszystkiem, iż wobec faktu, że rząd nie dawał odpowiedzi co do sankcyonowania lub odmowy sankcyi ustawy, zaprowadzającej przymusowe ubezpieczenie od ognia nie należało wnosić projektu ustawy nakładającej na towarzystwa ubezpieczeń od ognia obowiązek przyczyniania się do kosztów utrzymania służby pożarnej, gdyż uchwalona dnia 19. stycznia 1888 roku ustawa o powszechnem przymusowem ubezpieczeniu w §. 20-tym, ustępie 14-tym, obowiązek taki już na towarzystwa nałożyła.

Dopiero wobec odpowiedzi p. komisarza rządowego spowodowanej na obecnej sesyi sejmowej interpelacyą posła hr. Męcińskiego możnaby przystąpić do uchwalenia ustawy projektowanej i to tylko w przypuszczeniu, że domniemana odmowa sankcyi zawarta w przemówieniu p. komisarza rządowego, stanie się rzeczą dokonaną.

Komisya nie uważa za właściwe poddawać krytyce szczegółowej całego sprawozdania Wydziału krajowego, jednak podnosi parę uwag tam, gdzie najmniej wyrażone zdanie podziela.

Sprawozdanie Wydziału krajowego maluje zbyt czarno stosunki nasze pod względem bezbronności przeciw pożarom i wysokości opłat za ubezpieczenie.

Na 2-giej stronicy sprawozdania czytamy: „jesteśmy jednym z najbezbronnieszych wobec ognia krajów w Austryi, zajmując pod tym względem 10-te lub 11-te miejsce“.

Na udowodnienie tego twierdzenia przytoczono, że w Czechach było w roku 1884 7.384 sikawek, a w Galicyi tylko 1.809. Zapominać nie należy, że Czechy mają przynajmniej 20 razy tyle fabryk co Galicya i że każda fabryka posiada kilka sikawek.

W Czechach wypada według sprawozdania jedna sikawka wozowa na 139 domów a w Galicyi na 1371 domów.

W porównaniu tem jednak wzięto tylko sikawki wozowe a pomninięto przenośne i taczkowe. Pominięcie to jest nie właściwe, gdyż w stosunkach naszych przy złych drogach, przy słabej budowie włościańskich budynków sikawka wozowa jest zbędną a czasem nawet może się stać szkodliwą; zdarzały się już wypadki, że prąd wody puszczony z wielkiej czterokołowej sikawki zrywał strzechę włościańską, łamał słabe wiązania dachu i walił z chrustu lepione ściany.

Aby być sprawiedliwym do porówniania przyjąć należy nie tylko sikawki kołowe lecz również taczkowe i przenośne a wtedy w Czechach na 90 domów wypadnie jedna taka maszynowa sikawka a w Galicyi jedna na 493 domów. Różnica ta jest wprawdzie bardzo wielką, gdyż wykazuje, że w Czechach było przeszło 5 razy tyle sikawek jak w Galicyi, sprawozdanie jednak przedstawia ten stosunek jak 1 do 10.

Galicya prócz tego ma ręcznych, mniej może zdolnych do skutecznej obrony sikawek 92.573, a Czechy tylko 19.163.

W ostatnich czterech latach gminy nasze zamówiły li tylko za pośrednictwem krakowskiego Towarzystwa wzajemnych ubezpieczeń 358 sikawek.

Obce nawet pisma jak „Statistische Monatschrift“ przyznaje Galicyi czwarte miejsce w państwie, podając ilość sikawek maszynowych w Czechach na 7.384

w Austryi niższej	„	2.695
„ Morawie	„	2.443
„ **Galicyi**	„	**1.809.**

Sąd Wydziału krajowego znacznie ostrzejszy!

Z niedokładnych, zdaniem komisyi, zestawień, wysnuwa sprawozdanie następną konkluzyę: „W konsekwencyi asekuracya droga i niedostępna dla masy“.

Tylko nieznający bliżej sprawy mógłby podzielić zapatrywanie, że w Czechach, Austryi i Morawach, gdzie straże ogniowe tak rozpowszechnione, asekuracya jest tańszą i dostępniejszą jak w Galicyi. Rzecz się ma przeciwnie.

Za podstawę do porównań bierzemy te budynki, o które nam najbardziej chodzi, by były tanio ubezpieczone, a więc budynki włościańskie pod słomą.

Otóż wedle taryfy Towarzystwa wzajemnych ubezpieczeń w Krakowie, ogłoszonej w monografii tegoż Towarzystwa na stronie 394, wynosi roczna zaliczka od takich budynków w całym kraju 95 do 100 centów od 100 zł. ubezpieczonej wartości, a po potrąceniu zwrotu w przecięciu co najmniej 20%, okaże się roczna zaliczka 76 do 80 ct. od 100 zł. przy ubezpieczeniu chat włościańskich i budynków gospodarskich pod słomą.

Według taryfy Towarzystwa „Franco-Hongroise“ wspólnej w roku 1887 wszystkim prawie towarzystwom akcyjnym, działającym w Czechach, wynosi opłata od takich budynków w Czechach: w 22 powiatach po 80 ct. od 100 zł. ubezpieczonych

„ 61	„	„	130	„	„	„	„
„ 33	„	„	150	„	„	„	„
„ 24	„	„	175	„	„	„	„
„ 8	„	„	200	„	„	„	„

W Morawach dochodzi ta opłata do 350 ct. od 100 zł. ubezpieczonych.

Od zboża w stodołach w Galicyi płaci się bez uwzględnienia zwrotów na 3 miesiące 37—42 ct. od 100 zł. wartości, a w Czechach 54 do 90 ct. od 100 zł.

Przy zbożu w stertach opłata w Galicyi jest ta sama jak w stodole, a w Czechach wynosi 100 ct. od 100 zł.

Asekuracya zatem u nas jest tańsza i dostępniejsza dla masy, i nie należy zbytecznie zazdrościć mieszkańcom Czech i Moraw uiszczanych przez nich opłat asekuracyjnych, pomimo tylu sikawek, pomimo podatku na straże ogniowe.

Co do samej ustawy, komisya objawia zdanie, że nie byłaby na czasie, nie osiągnęłaby tak doniosłych korzyści i w naszych stosunkach przy małej ilości ubezpieczonych byłaby bardzo niesprawiedliwą.

Ustawa nie jest na czasie, gdyż wszystkie prawie Sejmy krajów koronnych domagają się usilnie od Rządu wprowadzenia ustaw o przymusowem ubezpieczeniu od ognia.

Rząd zajmuje się poważnie studyami i jest uzasadniona nadzieja, że załatwienie tej sprawy wkrótce nastąpi, tem bardziej, że ustawa przez Wysoki Sejm w ubiegłym roku uchwalona, która zastrzega wolność wyboru towarzystwa asekuracyjnego, licować się zdaje z zamiarami Rządu, to jest rozpowszechnienie ubezpieczenia bez usuwania konkurencyi. Zdaje się, że Rząd głównie dlatego dotąd stanowczo tej sprawy nie załatwił, gdyż poczytuje ją jako należącą do ustawodawstwa państwowego a nie krajowego.

Niewątpliwie znajdujemy się w przededniu ostatecznego rozwiązania sprawy ubezpieczeń, a tem samem sprawiedliwego opodatkowania stron interesowanych na rzecz pożarnictwa.

Rząd zapewne wniesie wkrótce do Rady państwa projekt zasadniczej ustawy, a w ramach tejże każdy kraj koronny uchwali szczegóły dla własnych stosunków odpowiednie.

Uchwalona przeto obecnie ustawa o opodatkowaniu towarzystw asekuracyjnych (a właściwie ubezpieczających się) na rzecz straży ogniowych, prawdopodobnie tylko krótki czas trwaćby mogła, uchwalanie takich ustaw byłoby nowością niepożądaną, nie byłoby na czasie, osłabiałoby nadto dążenie do tyle upragnionego rozpowszechnienia ubezpieczenia za pomocą ustawy o obowiązkowem ubezpieczeniu.

Co do korzyści spodziewanych z nałożenia opłat na cele straży ogniowych oświadczyliśmy, że naszem zdaniem nie byłyby tak znaczne. Nie objawiły się one bowiem „w krajach, gdzie rozwój straży przybrał tak kolosalne postępy“, ani zmniejszeniem ilości pożarów, ani tak znacznem zniżeniem opłacanej premii.

Wszystkie towarzystwa w Austryi działające zapłaciły z zebranej premii następne procenta szkód:

w roku	1883 . . .	58·6% *)
„	1884 . . .	62·8 „
„	1885 . . .	66·1 „
„	1886 . . .	63·7 „
„	1887 . . .	66·3 „
„	1888 . . .	71·1 „ **)

A zatem szkody każdego roku wzmagały się pomimo opłacanego podatku, a zaznaczyć wypada wyraźnie, że Galicya nie przyczyniła się do tak wysokiego procentu szkód wypłaconych w latach powyższych przez wszystkie towarzystwa w Austryi działające, pomimo braku sikawek wozowych, gdyż jak powszechnie wiadomo, w ostatnich latach towarzystwo krajowe zwracało 17—33% pobranych zaliczek.

Nie tak idealne panują stosunki co do ilości pożarów w krajach, gdzie ilość sikawek tak znaczna.

W ubiegłych 13 latach uszkodzonyzh zostało przez pożar:

w Austryi niższej	$7\frac{1}{2}\%$	wszystkich budynków	(tam jest 1 sikawka na 75 domów),
w Morawach	$8\frac{1}{2}\%$	„ „	(1 sikawka na 120 domów),
w Galicyi	$7\frac{6}{10}\%$	„ „	(1 sikawka na 493 domów) ***).

*) Assecuranz Jahrbuch, Ehrenzweiga. Tom X. str. 163.
**) Knappische Wochenschrift z 1. sierpnia 1889. Nr. 15.
***) Statistische Monatschrift z 1889 str. 46.

Cytowaniem tych cyfr nie pragniemy udowodnić, że sikawki są zbyteczne; podajemy je tylko dlatego, by zakwestyonować pewność rozmiarów pożytku z powiększenia straży ogniowych i skonstatować, że ilość pożarów wielorakie ma przyczyny. Na rozszalały żywioł niszczący nie ma środków ratunku.

Jeden miesiąc sierpień w 1887 roku w kronice pożarów przyniósą następne wielkie katastrofy:

w Mistek na Szląsku szkoda 250.000 zł.
„ Wisowitz na Morawach „ 600.000 „
„ Londynie na przedmieściu Westend pochłonął pożar cały kompleks budynków fabrycznych i magazynów, przy ulicach Westbourne-grove i Queens-road, pomimo ratunku 34 parowych sikawek.

Jakie premie za ubezpieczenie płacą te kraje koronne w Austryi, w których jest opłata na straże pożarne, już nadmieniliśmy, na dowód znacznego obniżenia premii tam, gdzie straże znakomite, podaje nam nadto sprawozdanie Wydziału krajowego na stronicy 5, że w Berlinie obecnie premie są o 25%, tańsze, niż temu lat 27; jakim kosztem osiągnięto to zniżenie, znajdujemy objaśnienie na stronicy 12 tegoż sprawozdania. Berlin wydał na straże pożarne w jednym roku 465.535 marek.

W naszym ubogim kraju, gdzie sprawa ochrony przeciw pożarom na najniższym pozostaje stopniu, opłata asekuracyjna zniżyła się od roku 1861 o 20 do 50%. Nawet w miastach naszych, które pod względem budowy i przestrzegania policyi ogniowej urągają możliwym przepisom, zniżone premio o 10%.

Jeżeli nadto uwzględnimy, że w pierwszych 14 latach istnienia Towarzystwa wzajemnych ubezpieczeń w Krakowie ubezpieczającym się tam przyznawano przeciętnie 10% zwrotów, a w ostatnich 14 latach w przecięciu 24%, okażą się dla wielkiej części Galicyi składki obecne w porównaniu z rokiem 1861 jeszcze tańsze.

Widzimy zatem, że twierdzenia Wydziału krajowego, iż procent pogorzeli zmniejszył się wskutek organizacyi straży pożarnej, są wątpliwe, jak również twierdzenia, jakoby ofiara 2% na straże przyniosła ubezpieczonym 10% zwrotu, przeciwnie sądzimy, że premia musiałaby o tyle być wyższą, wiele wynosiłaby opłata na straże pożarne, gdyż jak sprawozdanie Wydziału krajowego na 23 stronie przyznaje, towarzystwa asekuracyjne związały się kartelem, żeby ciężar prestacyi przerzucać na ubezpieczających się.

Projekt ustawy, jest zdaniem komisyi, niesprawiedliwy.

Wniosek Wydziału krajowego dąży do tego, aby od właścicieli ubezpieczających 25% ogólnej wartości w Galicyi wydobyć za pośrednictwem towarzystw asekuracyjnych dla straży ogniowych 48.000 zł. rocznie.

Na poparcie niejako tego wniosku czytamy w sprawozdaniu, że w królestwie wirtemberskiem czyni ten podatek 70.515 marek czyli około 42.000 zł.

Tam jest krajowy przymusowy zakład ubezpieczeń, kwotę tę składają wszyscy, a nie 25% ubezpieczających się.

Wirtembergia to kraj tak bogaty, że choć liczy niespełna dwa miliony ludności i ubezpiecza li tylko w dwóch wielkich towarzystwach 2 miliardy 600 milionów marek *), to jest jeden miliard 500 milionów złotych. My, mając ludność 3 razy większą, zamiast ubezpieczać w stosunku 4 miliardy 500 milionów zł., ubezpieczamy tylko najwyżej 400 milionów a żądają by nasi ubezpieczający się płacili na straże o 6.000 zł. więcej jak w Wirtembergii.

Sprawozdanie zamieszcza na stronie 8. pogląd w jakiej mierze opodatkowano towarzystwa asekuracyjne w pojedynczych krajach. Z poglądem tym nie zawsze się zgadzamy.

---

*) Mittheilungen für die öffentlichen Feuerversicherungs-Anstalten rok 1888. Nr. 14. str. 196 i 202.

Na stronie 11. czytamy, że w Prusach w ostatnich latach po zaprowadzeniu z ustawy prestacyj towarzystw prywatnych na ten cel suma tych prestacyj się zwiększa.

Tym czasem w Króiestwie pruskiem towarzystwa prywatne nie opłacają podatków na takie cele a gdzie te podatki dawniej istniały jak np. w Hanowerze i Nassau, tam po aneksyi tych prowincyj wykreślono wpływy te z budżetu.

A zatem w całych Prusach nie ma ustawy opodatkującej towarzystwa na rzecz pożarnictwa czyli innemi słowy rząd pruski uznał ten podatek jako nieusprawiedliwiony.

Prawdziwie szkoda że w sprawozdaniu pominięto milczeniem ustawę z księstwa Schwarzburg Rudolphstadt, gdzie towarzystwa płacą 5% od premii, ale wszyscy nieubezpieczeni płacą po 20 fenigów od każdego tysiąca marek nieubezpieczonej a urzędowo oszacowanej wartości budynków, niemniej, że pominięto także ustawę w W. Księstwie Meklemburg-Schwerin obowiązującą, gdzie płacą zarówno ubezpieczeni jak nieubezpieczeni po 2 fenigi od 100 marek wartości lecz tylko w miastach.

Nie widzimy również ustawy z ks. Reuss starszej linii, gdzie towarzystwa płacą po 6 fenigów od 1000 marek ubezpieczonej wartości a nieubezpieczeni po 30 fenigów od 1000 marek nieubezpieczonej wartości t. j. 5 razy tyle jak ubezpieczeni.

W tych to ustawach tkwi raczej sprawiedliwość; jeżeli już Wydział krajowy uważał za właściwe swój projekt na obce ustawy modelować, szkoda, że tam wzoru nie szukał.

Jeżeli już głosy obcych tyle dla nas mają mieć znaczenia, to posłuchajmy słów szwajcarskiej Rady związkowej (Assecuranz Jahrbuch Ehrenzweiga Rok 1889. Strona 327), „bardzo ważne powody przemawiają przeciwko pobieraniu takiego podatku w ogóle. Towarzystwa znajdą łatwo możność i środki, aby tym wydatkiem obciążyć ubezpieczonych. Ci płacą jednakie podatki krajowe jak wszyscy inni obywatele i z tego powodu jest niewłaściwem, ażeby ich obciążać za większą ich przezorność i staranność. Jeżeli zaś te podatki zapłacą wyłącznie towarzystwa ubezpieczeń, co w towarzystwach wzajemnych jest z natury rzeczy wykluczonem, natenczas podatek ten stanowiłby dodatek do podatku przez towarzystwa już opłacanych".

Francuski minister wyznań i spraw wewnętrznych Constans w raporcie do prezydenta tak się wyraża o projekcie opodatkowania towarzystw: „obowiązkowa składka której żądali niektórzy reprezentanci, nie osiągnęłaby celu do którego zdąża, gdyż nie zaciążyłaby na towarzystwach ubezpieczeń, które nie omieszkałyby rozdzielić tej składki pomiędzy ubezpieczonych przez stosunkowe podwyższenie premii.

Co więcej podniesiono bardzo słusznie niesprawiedliwość do której doprowadziłby system proponowany, gdyż ciężar składki spadłby wyłącznie na właścicieli ubezpieczonych z wyklucznie właścicieli nieubezpieczonych, jakkolwiek ci ostatni w dobrej organizacyi ratunku przy pożarze więcej są interesowani."

Na możebny zarzut czy podatek proponowany jest sprawiedliwym, sprawozdanie Wydziału krajowego odpowiada krótko „kwestya sprawiedliwości została w całym cywilzowanym świecie rozstrzygnięta pozytywnie."

Komisya nie podziela tego może nieco śmiałego zdania. Jeżeli w niektórych krajach niemieckich obowiązuje rzeczywiście taka ustawa, to podnieść należy, że tam albo istnieje przymus asekuracyjny lub ludność ubezpiecza się prawie wszystka dobrowolnie. Łatwo 80 lub 90% świadczyć dobrodziejstwa na rzecz drobnej reszty, ale w kraju naszym niesprawiedliwość wystąpiłaby jaskrawo, bo czwarta część przezornych składałaby ofiary dla 3/4 lekkomyślnych, bo ludność wiejska kupowałaby środki obrony dla miasteczek, gdyż sama chyba bardzo wyjątkowo skorzystaćby mogła ze straży miejskich za włoscianskie pieniądze zorganizowanych.

Nałożenie tego podatku byłoby niesprawiedliwością, a to tem większą, im mniej w kraju jest ubezpieczających się.

Z tego też powodu w niektórych krajach niemieckich nieubezpieczeni opłacać muszą na straże ogniowe większe podatki jak ubezpieczeni.

Sprawiedliwe załatwienie możebne będzie tylko wtedy, gdy ustawa o przymusowem ubezpieczeniu wejdzie w życie.

Z tych to powodów komisya wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

„Załatwienie sprawy opodatkowania towarzystw ubezpieczeń od ognia, działających w Galicyi, odracza się na tak długo, dopóki sprawa ustawy zaprowadzającej przymusowe ubezpieczenie od ognia w kraju na drodze ustawodawczej nie zostanie załatwioną.“

Mniejszość komisyi złożona z posłów dra Rutowskiego i Sawczaka w osobnem sprawozdaniu przedstawia swoje wnioski Wysokiemu Sejmowi.

Lwów 2. listopada 1889.

J. Męciński, *w. r.*
przewodniczący.

Jan Trzecieski, *w. r.*
sprawozdawca.

L. S. 1.232.

Aleg. 171.

Sprawozdanie

mniejszości komisyi asekuracyjnej o przedłożeniu Wydziału krajowego z projektem ustawy nakładającej na Towarzystwa ubezpieczeń od ognia operujące w Galicyi obowiązek przyczyniania się do kosztów utrzymania służby pożarnej.

Wysoki Sejmie!

Od r. 1887 po raz trzeci przedkłada Wydział krajowy projekt ustawy, mocą której wszystkie w kraju operujące towarzystwa asekuracyjne, krajowe, austro-węgierskie i zagraniczne byłyby obowiązane przyczyniać się do kosztów utrzymania straży pożarnych zawodowych (gminnych) i ochotniczych, do wspierania ubogich gmin w nabywaniu rekwizytów ogniowych lub w uzbrojeniu straży, oraz do wspierania w służbie pożarnej okaleczałych członków straży pożarnej i ich rodzin.

Projekt takiej ustawy, dążącej do uzyskania znaczniejszego funduszu na cele podniesienia bezpieczeństwa od ognia w całym kraju, nie był podjętym luźnie. Przeciwnie: rok 1886, rok strasznych klęsk pożarnych zwrócił baczną uwagę Wydziału krajowego na stan kraju pod względem bezpieczeństwa od ognia, pod względem środków prewencyjnych oraz środków ratunkowych, represyjnych, uzbrojenia całego kraju do walki z żywiołem, organizacyi służby pożarnej, a dalej pod względem rozpowszechnienia ubezpieczeń od ognia.

Dokonane z polecenia Wydziału krajowego rewizye policyjno-ogniowe po gminach, przeprowadzone dochodzenia co do wartości i wykonania odnośnych ustaw i rozporządzeń, rewizye rekwizytów ogniowych, zebrane daty statystyczne co do szkód pożarnych z szeregu lat, co do stopnia ubezpieczeń, dostarczyły obfitego materyału.

Wynik dochodzeń był bardzo smutny. Okazało się dowodnie, że chcąc zaradzić fatalnemu stanowi rzeczy, chcąc, ażeby kraj nie był skazany rokrocznie na olbrzymie, bezpowrotne straty, pochłaniające miliony ubogiego mienia narodowego, należy objąć całość przyczyn i całość zadania i podjąć reformę na całej linii, wszystkimi środkami, jakimi w granicach samorządnych i finansowych mógłby kraj na teraz rozporządzać.

W tym celu przedłożył Wydział krajowy w r. 1887 cały szereg projektów do ustaw zmierzających do jednego celu: ustawę budowlaną dla reszty miast i miasteczek,

ustawę budowlaną dla wsi, ustawę o policyi ogniowej dla miast i miasteczek, ustawę o policyi ogniowej dla wsi, ustawę zaprowadzającą powszechne przymusowe ubezpieczenie, a nareszcie ustawę o opodatkowaniu towarzystw asekuracyjnych na rzecz służby pożarnej.

Z tych przedłożeń jedynie projekt ustawy budowlanej dla reszty miast i miasteczek stał się ustawą. Uchwalona przez Sejm ustawa o przymusowej asekuracyi nieuzyskała dotąd Najwyższej sankcyi. Wszystkie inne przedłożenia po raz trzeci wracają przed Wysoki Sejm, niezałatwione w poprzednich latach.

Projekt ustawy nakładającej na towarzystwa ubezpieczeń obowiązek przyczyniania się do kosztów służby pożarnej, analogiczny do podobnych ustaw w wielu krajach Europy, a obowiązujących już prawie we wszystkich królestwach i krajach Austro-Węgierskiej monarchii z wyjątkiem już prawie jedynie Galicyi, dopiero w roku bieżącym był przedmiotem wyczerpujących obrad w łonie komisyi asekuracyjnej, których wynikiem było, że większość komisyi asekuracyjnej, nie godząc się na projekt Wydziału krajowego, uchwaliła nie zalecić Wysokiemu Sejmowi tego projektu do przyjęcia.

Większość komisyi uznała projekt Wydziału krajowego za niesprawiedliwy, a także nie uznała ani jego koniecznej potrzeby, ani skuteczności w razie zaprowadzenia. W rezultacie zaleca większość komisyi Wysokiemu Sejmowi motywowane przejście do porządku dziennego, pod formą odroczenia aż do czasu kiedy będzie zaprowadzoną przymusowa asekuracya w całym kraju.

Gdy większość komisyi, przechodząc do porządku dziennego nad projektem Wydziału krajowego, dążącym do uzyskania środków na polepszenie okropnego stanu bezpieczeństwa od ognia w naszym kraju, żadnych natomiast wniosków pozytywnych nie uczyniła, podpisani niepodzielając zdania większości komisyi, widzieli się spowodowanymi zgłosić votum mniejszości.

Gdy zaś różnica zdań sięga głęboko, mniejszość komisyi, zalecając Wysokiemu Sejmowi przyjęcie projektu ustawy, przedłożonej przez Wydział krajowy, czuje się zmuszoną ile możności wyczerpująco przedstawić motywa, które ją do tego skłaniają.

Mniejszość komisyi sądzi, że chcąc słusznie ocenić projekt Wydziału krajowego, potrzeba przedewszystkiem rozstrzygnąć pytanie, czy stan faktyczny kraju przedstawia konieczną, naglącą potrzebę reformy stosunków bezpieczeństwa od ognia, a co za tem idzie potrzebę szukania za znacznym funduszem do dyspozycyi kraju na podniesienie środków ratunkowych i służby pożarnej.

Gdyby odpowiedź wypadła twierdząco, to należy się rozglądnąć w sposobach uzyskania takiego wydatnego funduszu i zbadać czy projekt Wydziału krajowego posiada warunki, któreby go przed innemi zalecały do przyjęcia.

I.

Stan kraju.

Klęski pożarne, środki ratunkowe, ubezpieczenia.

Szereg powodów historycznej natury składa się na to, że Galicya, kraj rolniczy, ubogi, o zasobach nagromadzonego narodowego mienia bardzo małych, źle zabudowany, posiadający mało i to ubogich miast i miasteczek, bez przemysłu, więc kraj niemający nic do stracenia, potrzebujący chronić to, co ma a dorabiać się wszystkiego, nawiedzanym bywa rokrocznie

strasznemi klęskami pożarnemi. Tysiące domów, budynków gospodarczych, budowli publicznych, całe wsie i miasta idą z dymem, pożar pochłania rokrocznie milionowe wartości narodowego mienia, zatracając ekonomiczne podstawy bytu setek obywateli, wtrącając w zubożenie lub nędzę tysiące, zmieniając stosunki posiadania zwłaszcza po miastach i miasteczkach, opóźniając rozwój kraju. Zwłaszcza ostatnie lata przerażają ogromem strat bezpowrotnych. Galicya stanęła ra równi z krajami wschodu, pod względem grozy klęsk pożarnych, bezbronności w obec elementu, niskiego stanu przezorności publicznej.

Łuna pożarów zwłaszcza pamiętnego roku 1886 rzuciła złowrogie światło na stosunki nasze i budzi się nareszcie w kraju przekonanie, że tak dalej być nie powinno, że z fatalizmem, bezradnością i obojętnością zerwaćby należało, że należałoby poszukać za środkami do podjęcia trudnej walki z fatalnym stanem rzeczy.

Od r. 1870 do r. 1884 spłonęło w Galicyi 79.094 budynków, w r. 1886 zgorzało ich 10.407 na 20.442 budynków uszkodzonych pożarem w całej Austryi, to znaczy, że z ogółu zgorzałych budynków w Austryi, wypada 50.96% na samą Galicyę.

Wysokość szkody wynosiła w Galicyi od r. 1870 do r. 1884 włącznie 43,368.000 zł.; za rok 1885 dat niema; rok 1886 pamiętny pożarami Stryja, Kałusza, Liska, Ulanowa, Doliny, Bojańca tylu innych pochłonął wartości 6,412.976 zł. Do dziś dnia więc, w ciągu lat dwudziestu poszło z dymem najmniej 60,000.000 zł. narodowego mienia.

Przyczyny są rozliczne: najgorsze warunki pobudowania się wsi i miast, najgorsza i niekontrolowana i niewykonana policya budowlana, zła i niedostateczna policya ogniowa oparta o przestarzały jozefiński patent z przeszłego wieku, warunki krajowe, ubóstwo skazujące największą część kraju na budynki z drzewa, kryte słomą, gontem lub dranicą, to jest stan środków profilaktycznych, niedostateczne lub żadne środki obrony przed elementem, zły stan środków represyjnych, brak rekwizytów pożarnych, organizacya służby pożarnej po gminach zaledwie w zaczątkach.

Sprawozdania z pożarów mówią wszędzie jedno: najgorsze warunki budowlane, niedostateczne lub żadne środki obrony, służba pożarna żadna lub źle zorganizowana, zawsze niedostateczna.

Ze zgorzałych budynków w latach 1875 do 1884 było słomą krytych 86·10%, drzewem 13·52 razem 99.62% mięko krytych a zaledwie 0·36% wypada na inne pokrycie.

Z ogółu budynków zgorzałych w r. 1886 słomą krytych w całej Austryi (13.019) wypada 7.662 na Galicyę czyli 58·85%, gdy na Czechy naprzykład zaledwie 14·32% wypada. Z ogółu drzewem krytych spalonych budynków w Austryi wypada na Galicyę 54·31%, na Czechy tylko 16·96%.

Nieostrożność dzieci bawiących się z ogniem, zapałki, nowsze użycie nafty, złe paleniska, to powody zwyczajne pożaru. Mnożą się z wycięciem lasów i drzew wypadki od piorunu. Galicya ma największy procent podpaleń.

Przeciętnie od r. 1856 do 1861 było w Galicyi zasądzeń za podpalenie 41 na 134 w Austryi, czyli 30·60%,

przeciętnie od r. 1862 do 1872 wypada podpalaczy w Galicyi 52 na 145 w Austryi, czyli 35·86%,

przeciętnie od r. 1873 do 1883 w Galicyi 92 na 229 w Austryi, czyli 41·18%.

Wypada jeden zasądzony podpalacz na mieszkańców:

	w Austryi	w Galicyi
r. 1856—1861	136.750	112.133
„ 1862—1872	139.431	104.706
„ 1873—1883	95.991	64.771

Przy takim stanie warunków kraju, stoimy do walki z elementem prawie bezbronni.

Faktyczne ubóstwo gmin, brak zrozumienia własnego interesu, niedbałość, niedołężna administracya gminna, brak kontroli co do wykonania ustaw i przepisów policyjno ogniowych to powody niskiego stanu środków obrony, braku przyrządów ratunkowych, organizacyi służby pożarnej zaledwie w zaczątkach. Przy tem dobroczynna na całym świecie organizacya straży ochotniczych z szeregu powodów robi zbyt powolne postępy.

Stan środków represyjnych w Galicyi jest przerażająco niski. Galicya pod względem służby pożarnej zajmuje jedno z najniższych miejsc wśród krajów austryackich. Tysiące gmin niema prawie żadnych środków obrony, element może sobie szaleć niepohamowany niczem, do walki z nim staje ludność z narzędziami zupełnie niedostatecznemi, źle zorganizowana.

Posiadamy daty o stanie środków ratunkowych bardzo obfite. Za rok 1884 zebrała centralna komisya statystyczna materyał obfity. Za rok 1887 zebrało krajowe biuro statystyczne, oddział statystyki przemysłu i handlu daty z odbytej rewizyi rekwizytów ogniowych w miastach i miasteczkach, w myśl okólnika Wydziału krajowego z dnia 9. kwietnia 1887 L. W. 18.822. (Statystyka pożarów i ubezpieczeń. Dr. T. Rutowski). Również obfity materyał zebrał Wydział krajowy w odpowiedziach na kwestyonaryusz swój z dnia 3. maja 1887, rozesłany w wykonaniu uchwały Sejmu krajowego z 25. stycznia 1887, polecającej Wydziałowi krajowemu zbadanie dwudziestoletniej działalności samorządu gminnego. (Materyały do reformy gminnej etc. Dr. Witołd Lewicki).

W r. 1884 posiadała Galicya straży ogniowych gminnych 44, fabrycznych 5, dworskich 27, ochotniczych 82, ogółem 158. Gdy Czechy o 500 mil kwadratowych mniejsze posiadały 167 straży gminnych, 102 fabrycznych, 15 dworskich, 1.521 ochotniczych, ogółem 1.805 straży.

Straży ochotniczych było w r. 1884:

w Czechach	1.521
„ Niż. Austryi	524
na Morawie	374
w Tyrolu z Vorarlb.	155
„ W. Austryi	146
„ Karyntyi	94
„ **Galicyi**	**82**
na Szlązku	81
w Salzburgu	36
„ Krainie	35
na Bukowinie	8

Porównując z ludnością wypada:

Liczba porządkowa	K r a j	Jedna straż ochotnicza ogniowa na mieszkańców
1	Czechy	3.500
2	Karyntya . . .	3.787
3	Salzburg . . .	4 667
4	Niższa Austrya . .	4.712
5	Wyższa Austrya . .	5.281
6	Morawa	5.864
7	Tyrol i Vorarlberg . .	5.923
8	Szląsk	7.160
9	Styrya	8.692
10	Kraina	14.028
11	**Galicya** . . .	**70.732**

Liczba porządkowa	Kraj	Jedna straż ochotnicza ogniowa na mieszkańców
12	Bukowina . . .	75.625
13	Wybrzeże . . .	84.000
14	Dalmacya . . .	167.100

Jedna straż ogniowa w ogóle wypada w Czechach już na 2.992 mieszkańców, w Tyrolu na 3.176, w Salzburgu na 4.000, na Morawie na 4.747, na Szląsku na 5.918, w Krainie na 10.911 mieszkańców, gdy w Galicyi dopiero na 36.709 mieszkańców.

Jeszcze smutniejszy stan przedstawia służba pożarna, obliczając ją w stosunku do liczby domów: w Czechach jedna straż ogniowa na 367 domów, w Galicyi jedna na 5.640 domów, czyli w Galicyi 15 razy mniej niż w Czechach. Podajemy porównanie dla całej Austryi.

Liczba porządkowa	Kraj	Jedna straż ogniowa w ogóle na domów
1	Niższa Austrya . . .	308
2	Czechy	367
3	Karyntya	449
4	Tyrol i Vorarlberg . .	510
5	Wyższa Austrya . . .	625
6	Salzburg	630
7	Morawa	668
8	Szląsk	723
9	Styrya	987
10	Kraina	1.760
11	**Galicya**	**5.640**
12	Wybrzeże	6.252
13	Bukowina	12.643
14	Dalmacya	33.576

W r. 1887 było w 218 zbadanych miastach i miasteczkach oprócz Lwowa i Krakowa:

Straży gminnych	16,	ludzi	288
Straży ochotniczych	116,	ludzi	3.944
Ogółem . .	132 straży,		4.232 ludzi.

W r. 1889 według wykazu związku straży ochotniczych, należało do związku 96 staży o 3.440 członkach czynnych, nadto mówi sprawozdanie o 6 strażach nienależących do związku a 52 zawiązujących się dopiero.

Tymczasem n. p. w Czechach już w 1879, więc przed dziesięciu laty było 925 straży ochotniczych, do których należało 66.264 ludzi, a utrzymanie i uzbrojenie tychże kosztowało gminy 2,169.581 zł. w. a.

W r. 1889 doszła liczba straży w Czechach do cyfry 1.827.

W r. 1887/8 według obliczenia dokonanego dla wielkiego zjazdu strażackiego w Hanowerze w lipcu 1888 było

w Prusiech	straży ogniowych	1.987
w Wirtembergii	„ „	1.606
w Bawaryi	„ „	8.081

ogółem w Niemczech 14.148 straży, a 1,093.000 członków.

Przerażający stan przedstawia uzbrojenie gmin i straży w rekwizyta ogniowe w Galicyi. W rachubę może wchodzić tylko i jedynie sikawka ssąco-tłocząca, dająca stały nieustanny promień wody; sikawka ręczna, „szpryca“ ręczna uważaną jest przez cały świat jako narzędzie anachronistyczne, bezsilne wobec żywiołu.

W r. 1884 posiadała

	sikawek wozowych	sikawek kołowych lub przenośnych	Ogółem wozowych, kołowych i przenośnych	ręcznych
Galicya	**650**	**1.159**	**1.809**	**92.573**
Czechy	4.761	2.623	7.389	19.163
Morawa	1.564	899	2.443	46.678
W. Austrya	1.760	885	2.645	5.325
Tyrol	724	471	1.195	839
Szląsk	356	439	795	2.548

W stosunku do liczby domów wypada sikawek:

Liczba porządkowa	Kraj	Wozowych na liczbę domów
1	Niższa Austrya	112
2	Salzburg	130
3	Czechy	139
4	Karyntya	140
5	Wyższa Austrya	151
6	Szląsk	199
7	Morawa	200
8	Tyrol i Vorarlberg	203
9	Styrya	258
10	Kraina	469
11	**Galicya**	**1.371**
12	Wybrzeże.	1.769
13	Bukowina	2.322
14	Dalmacya	7.192

Liczba porządkowa	Kraj	Na kołach lub przenośnych, na liczbę domów
1	Szląsk	161
2	Niższa Austrya	223
3	Karyntya	240
4	Czechy	252
5	Salzburg	257
6	Tyrol i Vorarlberg	313
7	Wyższa Austrya	333
8	Morawa	343
9	Styrya	410
10	**Galicya**	**769**
11	Kraina	1.085
12	Wybrzeże.	1.617
13	Bukowina.	2.474
14	Dalmacya.	5.036

Liczba porządkowa	K r a j	Sikawek ogniowych wogóle na 1. domów
1	Niższa Austrya . .	75
2	Salzburg	86
3	Karyntya	88
4	Szląsk	89
5	Czechy	90
6	Wyższa Austrya . .	104
7	Tyrol i Vorarlberg . .	123
8	Morawa	126
9	Styrya	158
10	Kraina	327
11	**Galicya**	**493**
12	Wybrzeże. . . .	815
13	Bukowina. . . .	1.198
14	Dalmacya. . . .	2.963

Porównawszy stan sikawek w stosunku do ludności:

Liczba porządkowa	K r a j	Wozowa na mieszkańców
1	Salzburg	823
2	Karyntya	1.006
3	Wyższa Austrya . .	1.020
4	Czechy	1.134
5	Tyrol i Vorarlberg . .	1.269
6	Niższa Austrya . .	1.403
7	Morawa	1.420
8	Szląsk	1.629
9	Styrya	1.700
10	Kraina	2.905
11	**Galicya**	**8.923**
12	Bukowina . . .	12.347
13	Wybrzeże . . .	12.779
14	Dalmacya . . .	35.786

Liczba porządkowa	K r a j	Na kołach lub przenośna na mieszkańców
1	Szląsk	1.321
2	Salzburg	1.631
3	Karyntya	1.728
4	Tyrol i Vorarlberg . .	1.949
5	Czechy	2.059
6	Wyższa Austrya . .	2.241
7	Morawa	2.439
8	Styrya	2.708
9	Niższa Austrya . .	2.790
10	**Galicya**	**5.004**
11	Kraina	6.726
12	Wybrzeże. . . .	11.586

Liczba porządkowa	K r a j	Na kołach lub przenośna na mieszkańców
13	Bukowina	13.152
14	Dalmacya	25.050

Liczba porządkowa	K r a j	W ogóle sikawek ogniowych na mieszkańców
1	Salzburg	547
2	Karyntya	636
3	Wyższa Austrya . .	701
4	Szląsk	730
5	Czechy	731
6	Tyrol i Vorarlberg . .	768
7	Morawa	898
8	Niższa Austrya. . .	933
9	Styrya	1.044
10	Kraina	2.029
11	**Galicya**	**3.206**
12	Wybrzeże	6.054
13	Bukowina	6.368
14	Dalmacya	14.735

Więc w alpejskich górach, w Salzburgu jest jedna wozowa sikawka już na 823 mieszkańców, w Górnej Austryi na 1.020, w Tyrolu na 1.269, w Czechach na 1.134, gdy w Galicyi dopiero na 8.923 mieszkańców. Na kołach lub przenośna sikawka, na Szląsku wypada na 1.321, w Galicyi na 5.004 mieszkańców, ogółem n. p. w Salzburgu jedna na 547, w Galicyi jedna sikawka na 3.206 mieszkańców.

Według rezultatu rewizyi dokonanej w 216 gminach miejskich, było w Galicyi (bez Lwowa i Krakowa):

sikawek wozowych czterokołowych	167
na kołach, dwukołowych, na wózkach	162
na noszach	63
Ogółem	392
ręcznych ssąco-tłoczących	56

Wynik rewizyi po gminach w r. 1887 wykazał straszne braki, rekwizyta wszędzie prawie niedostateczne i źle utrzymane.

Według sprawozdania Związku ochotniczych straży w r. 1889 dysponowało 96 straży takim stanem sikawek:

Sikawek 2-kołowych	92
„ 4 „	133
„ przenośnych	27
ogółem	252

Wszystko więc przemawia za tem, że statystyka rządowa za r. 1884, już i tak strasznie smutne cyfry o Galicyi podająca, jeszcze w lepszem świetle od rzeczywistości stan służby pożarnej i uzbrojenia przedstawiła.

W Niemczech jest 10.878 sikawek ssąco-tłoczących, mających 1,780.000 metrów węży. Długość węży przy sikawkach galicyjskich straży jest 6.359 metrów.

Taki jest stan środków obrony, środków represyjnych do owładnięcia pożaru. Galicya zajmuje jedno z ostatnich miejsc w rzędzie krajów Austryi i Europy.

Gdzie stosunki budowlane fatalne, ostrożności policyjno-ogniowe prawie żadne, uzbrojenie przestarzałe, dopiero w pierwszych zaczątkach, tam potrzebaby przynajmniej za pomocą ubezpieczenia chronić mienie, rozdzielać ryzyko na wiele wypadków, ratować byt jednostki we wzajemnem ubezpieczenin.

Ale i pod tym względem Galicya stoi bardzo nisko.

Od r. 1870 do r. 1884 było na 79.094 budynków spalonych w Galicyi tylko 19.073 czyli 24·12% ubezpieczonych. Na 43.368,524 zł. szkód, wróciły towarzystwa 9,877.013 zł. czyli 22·77%. Przyjmując nawet, że gminy podają cyfrę odszkodowań wypłaconych przez towarzystwa za nisko, przyjmując nawet cyfry podane przez same towarzystwa, okaże się stan bardzo smutny.

W r. 1881 wypłaciły w Galicyi towarzystwa	. .	36·45% szkód
„ „ 1882 „ „ „ „	. .	37·01 „ „
„ „ 1883 „ „ „ „	. .	36·44 „ „
„ „ 1884 „ „ „ „	. .	33·50 „ „

Cyfry te byłyby nawet względnie korzystne, gdyby co do kilku zakładów, nie budziły pewnych wątpliwości.

Ciekawą statystykę ubezpieczeń zebrało biuro statystyki przemysłu i handlu, co do stanu ubezpieczeń po miastach, miasteczkach i wsiach, tylko przy większych pożarach w latach 1881—1886.

W miastach na	4,446.688 zł. szkód, zwróciły asekuracye	1,194.456 zł.	czyli	27·08%
w miasteczkach na	2,354.516 „ „ „ „	483.842 „	„	20·55 „
po wsiach na	1,306.378 „ „ „ „	239.861 „	„	18·36 „

Z ogółu ubezpieczonych pogorzelców było w tymże czasie:

	chrześcian	żydów
w miastach	44·69%	55·31%
w miasteczkach	16·42%	83·58%

a cyfry te są strasznie wymowne. Izraelita przezorniejszy prędzej się ubezpiecza niż nasz mieszczanin; w konsekwencyi po pogorzeli ten ostatni najczęściej wychodzi jako nędzarz lub zadłuża się, by się odbudować, gdy pierwszy ubezpieczony odbudowuje się łatwiej. To też po każdej pogorzeli miasteczka przybywa znacznie ludności żydowskiej, ubywa polskiego i ruskiego mieszczaństwa.

Przy większych pożarach okazały się cyfry ubezpieczeń zatrważająco niskie:

	Szkoda wynosząca	Towarzystwa asekuracyjne wypłaciły	Stosunek ubezpieczeń do szkód %
Dolina w r. 1886	191.000	79.704	41·69
Dukla „ „ 1884	140.000	45.000	32·14
Gliniany „ „ 1884	128.522	9.825	7·64
Kałusz „ „ 1886	800.000	189.895	23·64
Lisko „ „ „	431.003	75.449	17·50
Sieniawa „ „ 1881	143.000	45.000	31·47
Stryj „ „ 1886	1,957.910	550.000	28·09
Ulanów „ „ 1886	461.695	32.469 (kr. T.)	7·03

Słowem na 60 milionów zgorzałych w ciągu ostatnich dwudziestu lat najwyżej 15 do 18 milionów wróciły towarzystwa, reszta 35 milionów poszła bezpowrotnie z dymem.

Postępy jakie robi asekuracya w Galicyi są bardzo powolne, są jednak niezawodne. Miarę mamy na działalności krakowskiego towarzystwa wzajemnych ubezpieczeń.

	Kościoły	Szkoły	Budynki mieszkalne	Budynki gospodarskie	Karczmy i t. p.
W r. 1861	77	91	9.889	21.295	3.430
„ „ 1871	382	351	46.669	64.090	7.732
„ „ 1881	759	1.216	89.869	129.192	9.757
„ „ 1885	1.365	2.119	122.625	185.678	10,647
„ „ 1886/7	1.388	2.478	129.259	201.600	9.284

Wartość ubezpieczeń ruchomości i nieruchomości galicyjskich w samem krakowskiem towarzystwie, wynosi w r. 1886/7 ogółem 259.576.358 zł., (a cała wartość ubezpieczeń w tymże towarzystwie wynosi w r. 1887/8 sumę 402.434.042 zł.). Doliczając jakich 60 milionów wartości w innych towarzystwach, uzyskamy sumę jeszcze bardzo niską około 320,000.000 zł. wartości ubezpieczonej na sześciomilionowy kraj o przestrzeni 78.500 kilometrów.

Porównując z innemi krajami rok ostatni 1886, okaże się, jak nisko pod względem ubezpieczeń stoi Galicya.

Pożary w Austryi w r. 1886.

1) Stosunek budynków spalonych do zabezpieczonych

2) Następstwo krajów, według najwyższego procentu budynków spalonych, lecz zabezpieczonych

Kraj	Budynki spalone	Budynki uszkodzone lecz zabezpieczone	Budynki zabezpieczone stanowią % budynków spalonych	Liczba porząd.	Kraj	%
Niż. Austrya	1.043	953	91·37	1	Wyższa Austrya	95·59
Wyż. „	363	347	95·59	2	Niższa „	91·37
Salzburg	63	52	82·54	3	Czechy	86·42
Styrya	675	545	80·74	4	Karyntya	82·96
Karyntya	264	219	82·96	5	Salzburg	82·54
Kraina	286	200	69·93	6	Morawa	81·04
Wybrzeże	126	73	57·93	7	Styrya	80·74
Tyrol i Vorarlberg	224	175	78·13	8	Tyrol i Vorarlb.	78·13
Czechy	3.926	3.393	86·42	9	Szląsk	77·92
Morawa	2.574	2.086	81·04	10	Kraina	69·93
Szląsk	240	187	77·92	11	Wybrzeże	57·93
Galicya	**10.417**	**3.427**	**32·89**	**12**	**Galicya**	**32·89**
Bukowina	111	28	25·23	13	Bukowina	25·23
Dalmacya	130	8	6·15	14	Dalmacya	6·15
Razem	20.442	11.693	57·20			

I pod tym względem Galicya zajmuje jedno z ostatnich miejsc. To też ze wszystkich stron daje się słyszeć wołanie za przymusem asekuracyjnym.

W r. 1887 uchwalił Sejm ustawę o przymusowej asekuracyi, która nie uzyskała Najwyższej sankcyi, a jak to Wysoki Sejm usłyszał niedawno z ust p. komisarza rządowego i nie uzyska.

Ustawa była oparta o zasadę przymusu ubezpieczenia obok wolnego wyboru zakładu ubezpieczenia. Inne kraje, n. p. Vorarlberg, Szląsk, Styrya chciały zaprowadzić przymus z krajowym zakładem. Żaden kraj nie uzyskał od rządu zezwolenia.

Z odpowiedzi danej przez c. k. rząd Wydziałom krajowym Vorarlbergu, Szląska, Morawy, Niższej Austryi, a świeżo Galicyi przez usta p. komisarza rządowego, wynika dowodnie, że sprawa asekuracyi przymusowej spotyka na wielkie trudności, zachodzą kwestye kompetencyjne, rząd bada sprawę od kilku lat i dotąd do żadnych nie doszedł rezultatów. Towarzystwa asekuracyjne, zwłaszcza akcyjne, podjęły olbrzymią agitacyę przeciw zaprowadzeniu przymusu, który mógłby sprowadzić za sobą upaństwowienie, względnie ukrajowienie asekuracyi. Chociaż więc nie można się zniechęcać i spodziewać się należy, że nareszcie wołanie krajów uwzględnione zostanie, zwłaszcza zaś, że te kraje, że Galicya, która w wyjątkowem znajduje się położeniu, nareszcie uzyska zezwolenie na zaprowadzenie przymusu asekuracyjnego, to w każdym razie jest to tylko nadzieja, gdy tymczasem rok każdy znaczy się łuną pożarów, a rocznie trzy, cztery, sześć milionów narodowego mienia, zamienia się w popiół i dym.

II.

Środki zaradcze.

Skuteczność środków represyjnych — organizacya służby pożarowej.

Gdy ustawy budowlane dla większych i mniejszych miast są najświeższej daty, więc ich działanie znajdzie wyraz dopiero po wielu latach, gdy dla wsi dotąd jeszcze ustawy budowlanej nie ma, — gdy obowiązują dotąd przepisy policyjno-ogniowe jozefińskiej epoki, które przed kilku laty stóletni jubileusz obchodziły, — gdy od kilkunastu lat ponawiane projekta reformy ustawy o policyi ogniowej nie mają w Sejmie powodzenia, a przez dwa ostatnie lata ponawiane przez Wydział krajowy ustawy o policyi ogniowej dla miast i miasteczek oraz dla wsi nawet sprawozdania komisyi sejmowej się nie doczekały, — gdy nareszcie na polu asekuracyi, tak powolne robimy postępy, że najwięcej 33% pogorzałych budynków bywa ubezpieczonych, jest przecież obowiązkiem zastanowić się czy można z założonemi rękami przypatrywać się jak się narodowe mienie marnuje.

W stosunkach materyalnych zacofanego, ubogiego kraju leży, że na środki prewencyjne, profilaktyczne, więc głównie na lepsze pobudowanie się i środki ostrożności, tylko mało liczyć można. Asekuracya dobrowolna robi zbyt powolne postępy a przymusowej uzyskać dotąd nie zdołaliśmy. Pozostają więc środki represyjne, polepszenie środków obrony przed pożarem, uzbrojenia i służby pożarnej.

Zresztą nie trzeba zapominać, że strata z pogorzeli jest zawsze dla ogółu stratą, czy wartość była ubezpieczoną czy nie, czy asekuracya jest dobrowolna i rozpowszechniona, czy zaprowadzony przymus.

Asekuracya tylko szkodę rozkłada na wielu, ale jej nie usuwa, asekuracya ratuje przez wzajemność pomocy jednostkę nawiedzoną klęską pożarną od gospodarczej ruiny, ale zgorzała wartość zawsze z dymem poszła i została zniszczoną dla ogólnego majątku krajowego.

Po każdej pogorzeli kraj, ogólny majątek, jest o całą wartość pogorzeli uboższy. Więc jeżeli rozłożenie klęski na wielu jest środkiem łagodzącym dla jednostki ogrom nieszczęścia, to zawsze pierwszem dążeniem być musi, żeby klęski nie było, żeby ogień stłumić w zarodku i niedopuścić by się rozszerzył.

To też wszystkie środki jakie są: prewencyjne, represyjne i asekuracyjne, uzupełniają się ale się nie zastępują. Jak najmniej uronić z nagromadzonych zasobów narodowej

pracy, jak najmniej stracić z narodowego bogactwa, to jest pierwsze zadanie, a te narody najbardziej postępują naprzód w rozwoju bogactwa i siły, które najwięcej oszczędzają na klęskach elementarnych, u tych najrychlej ogólny kapitał się przymnaża.

Asekuracya, rozkładając więc ryzyko na jak największą liczbę, zmniejsza jego niebezpieczeństwo dla jednostki, ale to bezpieczeństwo, które jednostka sobie zapewnia przez asekuracyę, jest zawsze kupionem za cenę, która musi się równać sumie szkód możliwych powiększonych o całe koszta takiej organizacyi rozkładu ryzyk i wzajemnego ubezpieczenia.

I przymus w tem nic nie zmienia. Dla tego błędnem jest pojęcie, jakoby sam przymus mógł sprowadzić bardzo znaczne potanienie asekuracyi. Koszta asekuracyi przez powiększenie się liczby ubezpieczających się, choćby bardzo znaczne, nie obniżą się, jeżeli to będą złe ryzyka. Koszta asekuracyi przedewszystkiem rosną i spadają w miarę wysokości szkód.

To też właśnie w tych krajach, gdzie jest z dawien dawna przymus ubezpieczeń, najpierw tę prawdę zrozumiano i robiono olbrzymie usiłowania, żeby środkami ratunkowymi zmniejszać szkody i tak uczynić asekuracyę tak tanią, jaką ona się stała w tych krajach.

Ażeby krajowi oszczędzić ogromnych strat rokrocznych potrzeba więc przedewszystkiem polepszyć stosunki bezpieczeństwa, środki ratunkowe.

Na tem miejscu potrzeba powiedzieć słowo

o skuteczności środków represyjnych i dobrej organizacyi służby pożarnej.

Przedewszystkiem faktem jest powszechnym, że liczba pożarów w miarę wzrostu ludności, miast, fabryk, zwiększa się; nadto wartość objektów wystawionych na ogień wzrasta ze zwrostem zamożności krajów. Jeden pałac ringstrasowy wart tyle, co niejedno galicyjskie miasteczko, jedna przędzalnia bawełny w Czechach, warta nieraz tyle ile budynki w kilku galicyjskich powiatach.

Wypadki się mnożą: użycie zapałek, nafty, gazu rozpowszechnia się, mnożą się piece i paleniska, kotły parowe i parowe maszyny, kopalnie, huty, fabryki parą poruszane, kolej żelazna rosypująca iskry, materyj wybuchowych używa się coraz więcej, — dalej poczucie bezpieczeństwa budzi pewną niedbałość i sprowadza nieostrożność.

Rzeczą środków profilaktycznych i represyjnych jest ogień w zarodku dostrzedz i zgnieść w zarodku, stanąć do walki z żywiołami wcześnie, ze środkami ratunkowymi odpowiednimi do niebezpieczeństwa, ratunek prowadzić umiejętnie, i niedopuścić do rozszerzenia się ognia po za ogniska wybuchu.

To też miarą rozwoju środków ratunkowych i stopnia organizacyi służby pożarnej nie jest wysokość strat, bo te zależą od kosztowności objektów, różnej według dobrobytu krajów, ale to: czy pożar zostaje zlokalizowany do jak najmniejszej liczby budynków, ile możności do jednego domu, czy też dozwolono mu rozszerzać się na inne dachy i domy oprócz tego, w którym pożar wybuchł.

W tem objawia się różnica między Wschodem a Zachodem, między zastojem a rozwojem. Tutaj palą się całe wsie, całe miasta, to Wschód, — tam jeden pożar uszkodzi jeden, kilka budynków — to Zachód.

Tutaj ognia w zarodku nikt nie dostrzegł, straży nie zawiadomił, lub straży wcale nie było, żywioł ma czas rozszaleć zanim bezradna ludność zdąży do ratunku, a chociażby i zdążyła, straż ta bezsilna, bez rekwizytów, bez wody, źle zorganizowana, źle wyuczona, pod nieudolną komendą. Dodać do tego, że ci ludzie na ratunek dążący wiedzą doskonale, że w tej

walce z elementem, spinając się po dachach *pro publico bono*, niosą życie i zdrowie w ofierze, a niema funduszu publicznego, któryby im w razie kalectwa zapewnił pomoc, w razie nieszczęścia zapewnił byt wdowie i sierotom. To Wschód.

Tam alarmowe urządzenia wyborne, rekwizyta obfite, na wysokości postępów techniki, sikawka ssąco-tłocząca i całe pogotowie, wody dosyć, straż czujna, wojskowo zorganizowana, uzbrojona wybornie, wyćwiczona przez lata, ochotnik czy zawodowy strażak czuje że los kalek, wdów i sierót zapewniony. To Zachód.

To też dzięki organizacyi służby alarmowej, sikawce ssąco-tłoczącej i organizacyi straży pożarnych, zwłaszcza obywatelskich, postępy skuteczności walki z elementem są ogromne i ciągłe.

Postępy akcyi ratunkowej takie, o jakich dawniej się nie śniło. Kiedy dawniej w razie pożaru jednego domu w gminie zadaniem było, żeby nie poszło z dymem całe miasto, ideałem było później, żeby pożar ograniczyć na jedną dzielnicę, potem na jedną ulicę lub połać ulicy, — dziś zlokalizowanie pożaru do jednego domu, jednego dachu czy piętra, ba ile możności z największem oszczędzaniem sąsiednich dachów, z największą oszczędnością mienia przy ratunku, to są wymogi nowoczesne, osiągane w cywilizowanym świecie.

Porównajmy kraj nasz z innymi a zobaczymy olbrzymią różnicę.

Nie mamy pod ręką dat z południowych Niemiec, gdzie rezultaty osiągnięto najwyższe. Ale przypatrzmy się królestwu Pruskiemu, to znaczy Niemcom północnym, gdzie służba ratunkowa daleko niżej stoi, gdzie znaczny procent ludności polskiej, innej sławiańskiej, litewskiej.

Od r. 1881—1883 spaliło się posiadłości prócz domów, w których wybuchł pożar:

	pożary	spalone budynki	spaliło się oprócz domu w którym wybuchł pożar domów
1881	14.623	18.160	
1882	13.367	16.341	3.268
1883	16.104	19.497	
1884	16.738	19.699	
1885	17.952	21.159	3.091
1886	18.970	21.895	
1887	19.308	22.323	3.015

A sprawozdawca w r. 1889 pisze:

„Die genannten Zahlen erweisen im Ganzen einen Fortschritt des Loeschwesens mit groesserer Sichercheit". (Ztsch. d. preus stat. Bur. 1889 I.)

Jaskrawiej daleko wyrażą stopień wydoskonalenia środków bezpieczeństwa w Prusiech cyfry następujące za r. 1885.

Na 100 pożarów zgorzało posiadłości.

w Berlinie	101
w 11 miastach od 100—300.000 mieszkańców	103
w 14 „ „ 50—100.000 „	103·5
Ogółem w 26 wielkich miastach wyżej 50.000 mieszkańców	102
w 1.259 miastach i miasteczkach mniejszych	124

W całym królestwie pruskiem, po wyjęciu miast powyżej 50.000 mieszkańców liczących przedstawia się następujący stosunek.

Prowincya	Na 100 pożarów zgorzało posiadłości	
	r. 1885	r. 1886
Prusy wschodnie	158	119
Prusy zachodnie	121	120
Brandenburgia	116	123
Pomorze	120	123
ks. Poznańskie	142	120
Szląsk	120	114
prow. Saska	140	124
Szlezwig-Holsztyn	111	106
Hanower	124	117
Westfalia	106	107
Hessen-Nassau	121	125
prow. Nadreńska	121	121
Hohenzollern	100	147

Widzimy więc, że w całym kraju walka z elementem wydaje rezultaty bardzo pomyślne, zlokalizowanie pożaru prawie do jednego domu, w miastach wielkich prawie dosłownie, w małych najniebezpieczniejszych miasteczkach, i na prowincyi na 100 pożarów bywa uszkodzonych od 107 do 147, przeciętnie zaledwie 120 posiadłości.

Przypatrzmy się teraz stosunkom austryackim a zwłaszcza galicyjskim. W ogóle w Austryi, gdzie dopiero od ustawy o opodatkowaniu towarzystw assekuracyjnych na rzecz służby pożarnej więc około r. 1882—1884 zaczęła się żywsza akcya, stosunki są daleko gorsze.

Zestawmy lata 1880 do 1886.

Stosunek pożarów do uszkodzonych budynków.

Na 100 pożarów było spalonych domów.

Prowincya	Rok							Wypada przeciętnie rocznie
	1880	1881	1882	1883	1884	1885	1886	
Dolna Austrya	179	177	197	153	147	186	137	168
Górna Austrya	195	189	188	187	183	181	174	185
Salzburg	116	113	188	151	134	100	123	132
Tyrol i Voralberg	277	263	142	223	298	179	165	221
Czechy	172	167	168	177	158	173	162	168
Morawa	267	227	290	218	269	266	256	256
Szląsk	139	163	147	147	133	143	136	144
Galicya	**354**	**316**	**389**	**289**	**400**	[1]	**497**	**374**

Widzimy więc, że kiedy na 100 pożarów, zostaje uszkodzonych budynków:

1. w Salzburgu 132
2. w Szląsku 144
3. w Czechach 168
4. w Górnej Austryi 185
5. w Tyrolu i Vorarl. 221
6. na Morawie 256

to 7. w **Galicyi** **374,** w r. 1886 nawet niesłychana cyfra na 100 pożarów **497** domów.

Nadto daje się w innych krajach skonstatować dążenie do polepszania się stosunku, gdy u nas raczej się pogorszył.

To też u nas pożary pochłaniające całe osady, całe wsie, całe miasteczka i miasta, są na porządku dziennym.

Według statystyki większych pożarów od r. 1881 do 1886 zgorzało w Galicyi przy większych pożarach:

w miastach	przy 248	pożarach 3.650	budynków, czyli na 100 pożarów	1.472	budynków
w miasteczkach	„ 238	„ 3 514	„ „ „ „ „	1.476	„
po wsiach	„ 399	„ 5.534	„ „ „ „ „	1.387	„
w całym kraju	„ 885	„ 12.698	„ „ „ „ „	1.435	„

Czyli, że znamy 885 pożarów, z których każdy pochłonął przeszło 14 budynków.

A w tem są na porządku dziennym takie pogorzele w latach 1881 do 1886:

Byczyna	53	domów	Podhajczyki	101	domów
Rozwadów	160	„	Żydaczów	116	„
Ulanów	212	„	Rozwadów	342	„
Kołaczyce	130	„	Kałusz	700	„
Tryńcza	80	„	Landestreu	90	„
Dukla	71	„	Bojaniec	178	„
Rawa ruska	264	„	Dmytrowice	106	„
Lisko	271	„	Chodorów	93	„
Stryj	840	„	Gliniany	347	„
Dolina	470	„	Szczurowice	967	„
Bohorodczany	107	„	Leszniów	128	„
Bucniów	55	„	Milno	519	„
Medyka	80	„	Bełz	51	„
Pozdziacz	141	„	Sokal	79	„
Sieniawa	164	„	Ostrów	167	„
Czerniawa	102	„	Tarnoruda	56	„
Sambor	122	„	Jasionów	105	„

Zaś w latach 1887 do 1889:

Kosów	150	domów	Sarnki	100	„
Śniatyn	60	„	Zbaraż	100	„
Medyka	77	„	Kulczyce	166	„
Sassów	417	„	Lipsko	64	„
Sarnki	52	„	Ulanów	60	„
Zazdrość	100	„	Ulhówek	98	„
Pomorzany	96	„	Zagórz	233	„
Podhajce	306	„ tyle danych.			

Taki jest stan kraju. W porównaniu z zachodnimi krajami Austryi, z Niemcami przedstawiamy stosunki bezbronności i inne średniowieczne. Katastrofy są tak częste, żeśmy się ochlastali z tem i słuchamy o pogorzeli, co zamienia w perzynę wieś lub miasto, jak o czemś, co się samo przez się rozumie.

Jeżeli wielka, bardzo znaczna część tej różnicy stosunków u nas i na zachodzie, jest wynikiem lepszych stosunków budowlanych, wykonania profilaktycznych środków policyjno-ogniowych, to wielka część jest tylko zdobyczą lepszych środków ratunkowych, lepszej służby pożarnej kroci i milionów przez szeregi lat łożonych na cele bezpieczeństwa. A wszędzie, w ogromnej mierze były to fundusze ściągnięte od towarzystw asekuracyjnych i za ich pośrednictwem.

III.

Opodatkowanie

towarzystw asekuracyjnych na rzecz służby pożarnej.

Nadzwyczajne rezultaty, do jakich doszli Niemcy, ażeby ile możności jak najmniej dać sobie wydrzeć żywiołowi z mienia narodowego, a i tę stratę przez wzajemne ubezpieczenie uczynić dla nawiedzonych jednostek znośną, rezultaty, z którymi żaden inny kraj europejski nie może iść w porównanie, nakazują zastanowienie się, jakim to środkom zawdzięczają Niemcy takie wyniki.

Taka organizacya ratunkowa dała się osiągnąć tylko i jedynie znacznym nakładem. W Niemczech zostało źródło dochodu na ten cel wynalezione: opodatkowanie asekuracyi na rzecz służby pożarnej. Zanim rozbierzemy krytycznie usprawiedliwienie takiego opodatkowania, rzućmy okiem na jego dzieje.

Początek dały publiczne asekuracyjne zakłady państwowe, krajowe landszaftowe, kantonalne, miejskie w krajach Niemieckich, Szwajcaryi, Danii, gdzie z dawna kasa ogniowa, Brandcasse, Feuercasse, Feuersocietät stała w związku z policyą ogniową i część poboru składki ogniowej była obowiązaną oddawać na rzecz służby pożarnej i na zakupno rekwizytów ogniowych.

Za tym przykładem szły towarzystwa prywatne, poczuwając się do obowiązku przyczyniać się za korzyści, jakie odnoszą przez służbę ratunkową, odpowiednym dobrowolnym wydatkiem na cele ratunkowe. Gdy jednak wiele towarzystw, zwłaszcza zakładów spekulacyjnych, akcyjnych, nie poczuwało się do obowiązku pomagania gminom w ponoszeniu ciężaru utrzymania nowoczesnych urządzeń ratunkowych, ale korzystały w całej pełni z korzyści, rozpoczęło się w wielu krajach regulowanie tej sprawy w drodze ustawodawczej, opodatkowanie towarzystw asekuracyjnych na rzecz służby pożarnej.

Gdy taniość asekuracyi zależy od wysokości szkód, więc zmniejszenie szkód, polepszenie ryzyka, musi stanowczo uczynić koszta asekuracyi tańszemi, to oczywiście dobra organizacya służby pożarnej zwalczająca pożar w zarodku i niepozwalająca mu się rozszerzyć, najbardziej i bezpośrednio wpływa na obniżenie kosztu asekuracyi. Gdy zaś służba ogniowa, utrzymywana kosztem gmin wymaga sum wielkich, więc słuszna, żeby zakłady asekuracyjne w pierwszym rzędzie interesowane do tych kosztów się przyczyniały.

Ta zasada zapanowała zupełnie w całych południowych Niemczech, w części środkowych i północnych, w całej Szwajcaryi, prawie w całych Austro-Węgrzech prócz Galicyi, dalej w Londynie, w wielu stanach Ameryki.

Powołując się na wyczerpujące sprawozdanie Wydziału krajowego przytaczamy główne dane.

W Królestwie Wirtembergskiem od r. 1867 płaci krajowy zakład asekuracyi nieruchomości wyposażony przymusem i monopolem 3% składki ogniowej, zaś prywatne towarzystwa płacą 1% od składki brutto do kasy centralnej, dla rozwoju służby pożarnej. Gdy publiczny zakład ma monopol budynków, prywatne zakłady więc wcale nie osiągną korzyści z przymusu.

Od r. 1867 do 1885 kasa centralna otrzymała na cele służby pożarnej od krajowego zakładu 606.202 wk., od koncesyonowanych towarzystw 264.437 mk.

W Królestwie Bawaryi obadwa krajowe zakłady płacą najmniej 1% w razie potrzeby 3 do 4% brutto premij.

W myśl §. 41. krajowej ustawy z 29. kwietnia, płacą prywatne towarzystwa asekuracyjne 1% od dochodu brutto z premij do centralnej kasy na cele ogniowe, na fundusz wsparcia okaleczonych strażaków i rozwój służby pożarnej. Że zaś krajowy zakład jest monopolistyczny, więc i tutaj prywatne towarzystwa pociągnięte do prestacyi wcale z przymusu ciążącego na budynkach nie korzystają.

W Badenii od r. 1870 prywatne towarzystwa płacą 6 franków od 10.000 mk. kapitału ubezpieczenia na rzecz służby pożarnej.

W Hessyi ustawą z 25. lutego 1871 postanowiono, ażeby koncesyonowane w Księstwie prywatne towarzystwa asekuracyjne rządowi 2% brutto dochodu z premij na cele publiczne wypłacały. Zaś ustawą z 10. września 1878 nałożono na krajowe zakłady ubezpieczeń 1% prestacyi na wsparcie strażaków i ich sierót, oraz dla straży pożarnych i gmin.

Królestwo Saskie posiada monopolistyczny zakład krajowy. Zaś ustawą z 28. sierpnia 1876 §. 18 nałożono na prywatne Towarzystwa asekuracyjne, na utrzymanie narzędzi ratunkowych, z całej sumy premij pobranych w jednej miejscowości do kasy służby ogniowej tej gminy kwotę takiej procentowej wysokości wypłacić, jak płaci krajowy zakład, z tem, że niewolno tego dodatku kazać sobie zwracać ubezpieczającemu się.

W r. 1886 dnia 16. lutego Izba saska obradowała nad nowelą do ustawy o zakładach asekuracyjnych prywatnych, nakładającą na te Towarzystwa wyższe jeszcze prestacye na koszta służby pożarnej. Nowela musi być już ustawą. Izba wniosła prośbę do Rządu, ażeby tenże w drodze administracyjnej postanowił, ażeby prywatne towarzystwa ubezpieczeń prestacye na służbę pożarną płaciły z góry za całe trwanie ubezpieczenia.

Według Ehrenzweiga (Jahrb. 1887 p. 169) ma być procent prestacyi dla towarzystw prywatnych podniesiony w Saksonii do 6%.

Dr J. v. Bernewitz. Die Brandversicherungsgesetzgebung des Koenigreich Sachsen Dresden, 1877,

W Królestwie Pruskiem był przez długi czas szereg krajów, prowincyi, landschaft, uposażony w zakłady asekuracyjne oparte o przymus. Później przymus zniesiony został ale zakłady publiczne przechowały tradycyę obowiązków z czasów przymusu i jak to zobaczymy bardzo znaczne składają świadczenia na cele ratunkowe. Więc chociaż faktycznie mają dziś daleko większe ciężary i hazardy do ponoszenia, obowiązek przyjmowania wszelkich ryzyk itd. a zresztą mają tylko klientelę ubezpieczających się dobrowolnie, to jednak płacą znaczne prestacye na cele ogniowe. Zwyczaj jednak, poczucie słuszności spowodowało, że wszystkie inne prywatne towarzystwa, bez obowiązku z mocy ustawy, dobrowolnie mało co niższe od zakładów publicznych składają prestacye na cele ratunkowe.

Zaś miasta niemieckie mają swoje własne, na okręg jednego lub wielu miast rozciągające się Feuercassy, częścią z przymusem przeważnie bez przymusu. Opłaty w tych kasach na rzecz służby pożarnej są bardzo znacze.

W środkowych Niemczech jest szereg zakładów publicznych jak w Gotha, w księstwie Lippe, Sachsen-Altenburg, Sachsen-Weimar, Waldeck i Pyrmont Reuss, które oczywiście płacą na cele ratunkowe. Ale i prywatne zakłady pociągnięto ustawami do prestacyj n. p. w Gotha prywatne towarzystwa płacą na ten cel 5% brutto składki,

w księstwie Sachsen-Altenburg 1%, to jest tyle co krajowy zakład, w księstwie Reuss w r. 1886 sejm zaprowadził 5% podatku na towarzystwa prywatne na popieranie służby pożarnej.

W dwóch czy trzech maleńkich księstwach, wielkości naszego galicyjskiego powiatu, zaprowadzono oprócz opłaty nałożonej na prywatne towarzystwa na rzecz służby pożarnej, nadto opłaty na tych, którzy się nieubezpieczają, na cele ratunkowe.

W ogóle pomimo agitacyi wielu spekulacyjnych towarzystw przeciw obowiązkowi prestacyi na służbę pożarną ruch w kierunku zaprowadzania ustawowego obowiązku raczej się rozszerza; zaś o ruchu, jakoby istniejącym przeciw takiemu opodatkowaniu, słychać chyba tylko w redakcyach organów towarzystw, które by chciały korzystać z dobrodziejstw organizacyi służby pożarnej utrzymywanej kosztem gmin i krajów, a nic się do jej utrzymania nie przyczyniać.

Szwajcarya, gdzie przeważają zakłady kantonalne, uposażone przymusem co do nieruchomości, zazwyczaj do pewnej wysokości wartości ubezpieczenia, w ostatnich latach dopuściła prywatne spekulacyjne zakłady i stowarzyszenia na wzajemności, a to dla asekuracyi ruchomości, tych nieruchomości, które zakłady publiczne przyjmować nie są obowiązane, nadwyżek wartości i t. d.; — zaprowadzono system koncesyjny. Ustawą z 25. czerwca 1885 zostało zaprowadzone powszechne opodatkowanie towarzystw prywatnych koncesyonowanych. Tu i owdzie kantony chciały zbyt wielki procent podatku na towarzystwa nakładać. Były nadużycia. Rada związkowa się w to wdała i czuwa nad tem, by kantony zadaleko nie poszły w nakładaniu opłat. Enuncyacya tej treści Rady związkowej nie zmienia faktu, że w Szwajcaryi całej nałożono na wszystkie towarzystwa prywatne podatek na służbę pożarną, zostawiając naznaczanie jego wysokości kantonom przy udzielaniu koncesyi.

W Danii jest przymusowe ubezpieczenie.

Nareszcie w Londynie jest podatek na służbę pożarną.

Tak zwanem *Fire-brigade-aet* z 15. lipca 1865 utworzono dla śródmieścia Londynu *(City)* i wszystkich pod jurysdykcyą „Urzędu dla dobrych uczynków' stojących parafij i miejscowości jedną „brygadą ogniową".

Do kosztów utrzymania brygady ogniowej przyczyniają się według artykułów 13, 14, 15, 16 i 17 ustawy, także wszytkie Towarzystwa asekuracyjne.

Artykuł 13 brzmi: Każde towarzystwo asekuracyjne, w którym jakikolwiek przedmiot w stolicy jest ubezpieczony, obowiązane jest dla jej urzeczywistnienia tej ustawy corocznie, jako przyczynek do kosztów „brygady ogniowej" w miejskim urzędzie „dla dobrych uczynków", od każdego miliona wartości ubezpieczonej brutto (z potrąceniem reasekuracyi) za przedmioty w stolicy kraju ubezpieczone sumę 35 funtów szterlingów wypłacić. Wypłaty odbywają się z góry co kwartał, każdego 1. stycznia, 1. kwietnia, 1. lipca i 1. października każdego roku.

Otóż, jak donosi *„Post-Magazine and insurance Monitor"* z r. 1886 urząd miejski dla dobrych uczynków wnosi do parlamentu projek *billu*, ażeby podatek na brygadę ogniową podniesiony został z 1½ *penny* na 1 penny od funta, zaś żeby prestacye Towarzystw asekuracyjnych z 35 na 40 funt. od miliona zostały podniesione. Podwyżka ta podniosłaby dochód o 52.000 funt. Towarzystwa asekuracyjne oczywiście podjęły ogromną agitacyę przeciw projektowi.

Nawet w wolnej Ameryce, gdzie o przymusie asekuracyjnym się nie śni, np. w stanie Nowojorskim ustawą z r. 1866 (rozdz. 825) opodatkowano Towarzystwa asekuracyjne na rzecz służby pożarnej miast i gmin wiejskich.

W stanie Illinois mogą zorganizowane miejskie straże pożarne pobierać od agentur Towarzystw asekuracyjnych tychże miast aż do 2% dochodu *netto*.

W stanie Wisconsin tak samo jak w Illinois.

Zupełnie błędnem jest zapatrywanie, jakoby przyczynianie się Towarzystw asekuracyjnych do kosztów służby pożarnej ograniczało się tylko do tych krajów i zakładów, które mają przymus asekuracyjny. W Niemczech całych wszystkie zakłady, prawie bez wyjątku, z ustawy i bez ustawy, tam gdzie jest obligatorium ubezpieczenia i gdzie zupełna wolność nieubezpieczenia się, przyczyniają się bardzo szczodrze do kosztów bezpieczeństwa od ognia. Oczywiście, że hasło, impuls, dobry przykład, wyszedł od zakładów publicznych, ale ten przykład był tak silny, że Towarzystwo asekuracyjne, któreby się nie mogło pochwalić wydatkiem „für das Löschwesen", w wysokości takiej lub nie wiele niższej od opłacanego podatku na służbę pożarną przez „Societaeten", byłoby źle widziane w kraju.

Dalej należy mieć na uwadze, że wielka część zakładów publicznych, opartych na wzajemności, wcale przymusem ubezpieczeń nie rozporządza, więc całkiem błędnem jest przedstawienie rzeczy takie, jakoby w Niemczech, zwłaszcza w Prusiech, prestacya na cele ogniowe była prawie tylko tam, gdzie jest przymus asekuracyjny. Gdy to połączenie sprawy opodatkowania ze sprawą zaprowadzenia przymusu asekuracyjnego tak ściśle związanem zostało przez większość komisyi asekuracyjnej, to czujemy się w obowiązku rzecz do gruntu zbadać i błędność tych twierdzeń wykazać.

Najprzód: przymus bezpośredni istnieje w Niemczech oprócz Prus w krajach i zakładach krajowych: Królestwo Saskie, Wirtembergia, Badenia (80% wartości taksowej), Hessya, meklemburgski zakład domanialny, Oldenburg, Sachsen-Weimar, Sachsen-Altenburg, Anhalt, Lippe-Dettmold, Waldek-Pyrmont.

Przymus pośredni (monopol dany krajowemu zakładowi do ubezpieczania budynków w jego okręgu) mają: Bawarja po tej stronie Renu i Palatynat, oraz Brunschwig.

W Prusiech podlegają przymusowi bezpośredniemu lub pośredniemu, zupełnemu lub częściowemu, miasta: Berlin, Wrocław, Toruń, Szczecin, Domeny wschodnio i zachodniopruskie, Domeny pomorskie, brandenburgskie i saskie, Szlezwig-Holsztyn, Fryzya, Hessen-Kassel, Nassau i Hohenzollern.

Nadto jest w Niemczech i Prusiech szereg zakładów publicznych, miejskich, prowincyonalnych, krajowych, stanowych mniej lub więcej uprzywilejowanych, ale bez przymusu asekuracyjnego. Obok tego jest mnóstwo towarzystw na wzajemności, jako prywatnych przedsiębiorstw asekuracyjnych i olbrzymio rozwinięte zakłady akcyjne.

Że przymus obejmuje tylko znacznie mniejszą połowę cesarstwa niemieckiego, tego dowodem następujące cyfry:

Pruskie Zwangsanstalten obejmują ludność . . .	3,454.862	
inne niemieckie „ „ „ . . .	15,216.795	
Ogółem kraje i zakłady z przymusem operujące na obszarze mającym	18,671.657	ludności.
Pruskie publiczne zakłady bez przymusu obejmują ludność	24,709.095	
inne niemieckie „ „ „ „ „	1,410.675	
Ogółem zakłady publiczne bez przymusu operują na obszarze mającym	26,119.770	ludności.

Jak się przedstawia przyczynianie się zakładów asekuracyjnych do kosztów służby pożarnej pod względem prawnym, wykazaliśmy powyżej.

Pod względem wysokości prestacyi, sum na cele ogniowe zrealizowanych, przedstawiają się stosunki niemieckie jak następuje:

Pruskie publiczne zakłady asekuracyjne, na wzajemności oparte, „Feuersocietaeten", w ogólnej liczbie 36, z których 12 lokalnych głównie miejskich ma przymus rozciągający się na $3\frac{1}{2}$ miliona ludności, a 24 zakłady bez przymusu, na obszarze z ludnością prawie 25 milionów, wydały:

w r. 1885 na 28,153.858 marek premij, 1,004.748 mk. „für das Loeschwesen", czyli 3·57%
w r. 1886 na 28,659.280 „ „ 1,074.668 „ „ „ „ „ 3·75%

Inne zakłady niemieckie, operujące przeważnie z przymusem asekuracyjnym, wydały:
w r. 1885 na 15,507.372 marek premij, 516.211 mk. „für das Loeschwesen", czyli 3·33%
„ 1886 „ 18,921.937 „ „ 525.697 „ „ „ „ „ 2·78%

Ogółem pruskie i niemieckie „Societaeten", z przymusem i bez przymusu wydały:
w r. 1885 na 43,661.230 marek premij, 1,520.959 mk „für das Loeschwesen", czyli 3·48%
„ 1886 „ 47,581.217 „ „ 1,600.365 „ „ „ „ „ 3·36%

N. p. w prowincyi Poznańskiej, gdzie przymusu ubezpieczeń dawno niema, wynosiła prestacya na służbę pożarną:

rok	składka ogniowa	z tego na służbę ogniową	%
1885	2,313.646	64.429	2·78
1886	2,329.348	63.118	2·71

Znaną jest rzeczą, że w miastach opłacają te zakłady koszta największej części utrzymania służby pożarnej.

	rok	składka ogniowa	z tego na służbę ogniową	%
Berlin	1885	1,269.755	465.535	36·66
	1886	1,076.513	520.653	48·36
Wrocław	1885	247.454	50.130	20·26
	1886	251.140	50.000	19·91

Łatwo pojąć, czem się stać musiała służba ratunkowa, jak wygląda stan bezpieczeństwa gmin w całych Niemczech, jeżeli się obliczy z szeregu lat sumy, któremi te kraje rozporządzały na cele służby pożarnej. Zestawiemy lat dwadzieścia.

Wydatek publicznych pruskich zakładów na cele służby pożarnej.
(W tem około 5% na inne cele prócz służby ogniowej).

	Składka	Na cele ogniowe	%
1866 — 76	208.781.470 mk.	6.037.933 mk.	2·89
1876 — 86	264.350.019 „	9.760.186 „	3·69
1866 — 86	473.131.489 „	15.798.119 „	3·34

Niemieckie zakłady publiczne (oprócz pruskich).

	Składka	Na cele ogniowe	% składki
1866 — 76	366.252.021	8.726.991	2·38
1876 — 86	438.687.096	15.224.133	3·47
1866 — 86	804.939.117	23.951.124	2·98

Odliczając z tej sumy około 5% na inne cele prócz ogniowych (stosunek taki n. p. w r. 1885 für das Loeschwesen 1.004,748 mk., zaś na inne publiczne cele 45.477 mk.) okazuje się, że same „Societaeten" wydały na cele służby pożarnej w ciągu 20 lat około 38,000.000 marek.

Oczywiście mniej, ale bardzo znaczne sumy płacą Towarzystwa prywatne, na wzajemności i akcyjne, a to z ustawy nakładającej na nie podatek ogniowy i bez takich ustaw. Towarzystwa na wzajemności dają oczywiście, jako instytucye obywatelskie znacznie więcej. Najbardziej uchylają się od tej prestacyi akcyjne Towarzystwa. To też właśnie dla tego interesującem jest, jak znaczne sumy płacą te ostatnie na cele ogniowe. W wydatku tym zawarte są, a niedające się wydzielić, kilka procent wynoszące wydatki na inne publiczne cele.

Niemieckie Towarzystwa akcyjne.

	Składka	Na cele ogniowe	% składki
1867 — 76	331 886.394	8.088.507	2·43
1876 — 86	493.930.145	5.790.621	1·17
1866 — 86	825.816.530	13.879.128	1·68

Trudniej wydzielić prestacyę na koszta ogniowe z innych Towarzystw, które wykazują wydatki na „Loeschwesen“ łącznie z nadzwyczajnemi kosztami, stratami lub tym podobnie. Ale przyjmując tylko odsetek płacony przez niemieckie Towarzystwa akcyjne, okazałoby się, że reszta Towarzystw akcyjnych i wzajemnościowe opłaciły w ciągu tych 20 lat najmniej 30 milionów marek.

Wykazaliśmy ściśle zapłacone przez „Societaeten“ i przez Towarzystwa akcyjne niemieckie przeszło 50 milionów marek na cele służby pożarnej, dodając przypuszczalne 30 milionów, dochodzimy do sumy 80.000.000 marek zebranych od Towarzystw asekuracyjnych w ciągu lat 20 na cele pożarnicze, rocznie 4.000.000 miliony.

To też sumy te stale, prawidłowo i niezawodnie rok rocznie płynące w jednym kierunku, oprócz ogromnych wydatków jakie łożą gminy z własnych dochodów i wydatków łożonych dobrowolnie przez członków wspierających i czynnych ochotniczych straży pożarnych, te wielomilionowe sumy użyte systematycznie na podniesienie bezpieczeństwa publicznego dały rezultaty imponujące.

Niemcy, w uznaniu całego świata, mogą się poszczycić najlepiej zorganizowaną służbą pożarną, największem rozpowszechnieniem wynalazku Franklina, piorunochronu, największem rozpowszechnieniem dachówki palonej i łupku na dachach, murów ogniowych, studzień pożarnych gminnych, najbogatszem wyposażeniem gmin najodleglejszych, najuboższych w rekwizyta ogniowe, wybornem urządzeniem alarmowem, imponującą organizacyą wojskowo wyćwiczonej straży pożarnej.

W r. 1887/8 było w głównych krajach cesarstwa niemieckiego tylko do dyspozycyi straży ogniowych należących do związków:

	straży ogniowych	sikawek tylko ssąco tłoczących	węży metrów	hydrantów wodociągowych
Prusy	1.987	2.578	440.547	24.500
Meklenburg	23	32	?	702
Brunszwig	447	477	45.489	1.398
Anhalt	71	114	12.638	742
Saksonia	559	874	192.098	3.657
Ks. Turyngskie	408	433	?	1.577
Hessya	211	94	6.600	809
Bawarya	8.081	4.766	708.387	7.006
Wirtembergia	1.606	1.212	224.444	7.356
Badenia	381	298	69.415	?
Alzacya-Lotar.	374	?	?	?
	14.148	10.878	1,780.000	51.000

A to nie jest wszystko, bo nie wszystkie straże należą do związków straży i dat o nich nie ma.

IV.

Opodatkowanie
Towarzystw asekuracyjnych w Austryi.

Rozwój środków ratunkowych.

Organizacya służby pożarnej zrobiła w Austryi ogromne postępy dopiero od czasu opodatkowania Towarzystw asekuracyjnych na rzecz służby pożarnej.

Powołujemy się na sprawozdanie Wydziału krajowego, które przedstawia szczegółowo przebieg tej sprawy w Austryi po rok 1886. Podamy tylko główne momenta, uzupełniając niektóre szczegóły pominięte w sprawozdaniu.

Od dłuższego czasu gminy miast, związki strażackie, słysząc o postępach, jakie organizacya służby pożarnej robi w innych krajach pod wpływem funduszów dostarczanych przez towarzystwa asekuracyjne, domagały się pociągnięcia zakładów do współudziału.

W roku 1880 w zimie Dr. Roser, znany filantrop, poseł do Rady państwa z gmin wiejskich w Czechach, wniósł w Radzie państwa rezolucyę o opodatkowanie Towarzystw. „Zakłady asekuracyjne przecież przedewszystkiem odnoszą korzyść z dobrych straży — mówił w Izbie — one w pierwszym rzędzie winne być pociągnięte do przyczyniania się na straże.“ Podniósł stan ustawodawstwa w innych krajach, scharakteryzował „trinkgeldy“, które tu i ówdzie towarzystwa dają na służbę pożarną. Izba ogromną większością przyjęła 24. maja 1881 r. rezolucyę wzywającą Rząd, „ażeby poddał dokładnej rozwadze kwestyę wspierania ochotniczych straży pożarnych przez zakłady asekuracyjne“.

Dodać trzeba, że już wtenczas agitacya Zakładów asekuracyjnych rozpoczęła się nawet przeciw rezolucyi Dra Rosera, a w petycyi drukowanej i bardzo rozpowszechnionej, wniesionej do Izby przez *„Fachverein oesterreichisch-ungarisches Assecurateure“* znajdują się wszystkie hasła i argumenta rzucone przez Zakłady asekuracyjne przeciw temu podatkowi, które później odzywają się w niektórych Sejmach, bezskutecznie; a u nas we wszystkich pismach krakowskiego Towarzystwa ubezpieczeń. Agitacya ta była tylko w Galicyi, ze szkodą sprawy, szczęśliwą.

W myśl §. 34. rozporządzenia ministeryalnego z dnia 18. sierpnia 1880. dz. pr. p. nr. 110. regulującego sprawy asekuracyjne, oddało Ministerstwo sprawę opodatkowania Towarzystw asekuracyjnych fachowej ankiecie, a rezultatem obrad było przyjęcie bezwzględne zasady słuszności i konieczności takiego pociągnięcia Towarzystw do udziału w ponoszeniu kosztów służby pożarnej, obalenie zarzutów czynionych przez Towarzystwa i przyjęcie zasady, że to jest sprawa krajowa, że więc w krajach, krajowemi ustawami winna być uregulowana, więc z uwzględnieniem różnicy potrzeb, chociaż w granicach jednolitych dla państwa zasad, — oraz że dochodem pobranym z tego źródła przez kraje, z podatku od premij pobranych przez towarzystwa asekuracyjne w granicach każdego kraju, tenże kraj sam przez swój Wydział krajowy gospodarzyć będzie.

Rząd wypracował ogólne zasady i rozesłał reskryptem z dnia 30. lipca 1882 roku l. 2.594 wszystkim Wydziałom krajowym, zachęcając je, ażeby na tych zasadach oparte projekta do ustaw wnieśli na najbliższych Sejmach, a mogą liczyć na sankcyę.

Powołujemy się na motywa rządowe, przytoczone w sprawozdaniu Wydziału krajowego. Niech nam będzie wolno najważniejszy ustęp, zbijający wszystkie zarzuty czynione przez Towarzystwa asekuracyjne, przytoczyć.

„Towarzystwa asekuracyjne, zwłaszcza akcyjne towarzystwa nadmieniają przeciwko obowiązkowym opłatom towarzystw ubezpieczeń na rzecz straży ogniowych, że w myśl dotyczącej ustawy gminy mają obowiązek utrzymywać straż ogniową z własnych funduszów. Fundusze te uzyskać mogą przez rozrepartowanie dodatków do podatków na pojedynczych kontrybuentów gminy, lub przez uzyskanie subwencyi powiatowej, bądź krajowej.

Podnoszą również, że straż ogniowa broni nietylko przedmiotów od ognia ubezpieczonych, lecz także wszelkich innych w danej miejscowości się znajdujących i na niebezpieczeństwo ognia narażonych. Dla tego uważają za niesłuszne i ekonomicznie nie usprawiedliwione, by tylko tych pociągano do opłat na straż ogniową, którzy swe mienie zabezpieczają, a uwalniano od tej opłaty tych, co się nie zabezpieczyli, i tem samem niejako wynagradzano ich za ich niedbałość.

Akcyjne towarzystwa twierdzą także że zmniejszenie strat, sprowodowane wkroczeniem straży ogniowej, przynosi korzyść nie tyle samemu towarzystwu, ile raczej pojedynczym osobom ubezpieczonym. Wysokość bowiem premji ustanowioną bywa na podstawie statystyki szkód; z czego wypływa, że tam, gdzie straży ogniowe istnieją, i gdzie wskutek tego straty są mniejsze, pojedynczy interesanci opłacają stosunkowo niższe premje.

Jakkolwiek nie można odmówić pewnej słuszności tym wywodom, to z drugiej strony przemawiają bardzo trafne i wymowniejsze powody za ustanowieniem rzeczonych zasiłków w drodze ustawodawczej.

Nie da się bowiem zaprzeczyć, że rozwój straży ogniowej leży w interesie towarzystw ubezpieczeń od ognia, zarówno akcyjnych jak i opartych na wzajemności. Upadek instytucyj ratunkowych spowodowałby w tych towarzystwach natychmiastowe znaczne podwyższenie premji, a niektóre towarzystwa ubezpieczeń, mające znaczny zakres działania, byłyby nawet zmuszone własnym kosztem utrzymywać straż ogniową, chociażby tylko po wielkich miastach, jak to przed laty miało miejsce w Tryeście.

W towarzystwach akcyjnych podwyższona premja musiałaby koniecznie oddziaływać na zyski towarzystwa, gdyż w tym razie interesa znacznie by się zmniejszyły, a możność konkurencyi krajowych towarzystw ze zagranicznemi, które biorą niższe taryfy za podstawę, znacznieby uszczuploną została.

W niczem też zgoła nie zmienia korzyści, jakich towarzystwa, względnie osoby zabezpieczone, doznają od straży ogniowych, ta okoliczność, że straż ogniowa w równej mierze niesie pomoc przedmiotom zabezpieczonym i niezabezpieczonym.

Zresztą instytucya straży ogniowej nie jest w stanie w niczem umniejszyć doniosłości ubezpieczenia się; niezabezpieczony może, mimo istnienia straży ogniowej, stracić wskutek pożaru mienie i dobytek, nie mając wtedy żadnej pretensyi do jakiegokolwiek wynagrodzenia. Zabezpieczony zaś zapewnia sobie to wynagrodzenie na wszelki wypadek, i może spokojnie oczekiwać tego, co nań spadnie.

Trzeba też wreszcie uwzględnić i to, że wiele gmin nie może własnym kosztem urządzić straży ogniowej ani też łożyć znaczniejszej kwoty na utrzymanie straży ochotniczej. Dodatki do podatków, oraz inne ciężary doszły w niektórych gminach do takiej wysokości, że dalsze podwyższenie ich jest prawie niemożebne. Subwencya na straż ogniową z powiatowych lub krajowych funduszów także się nie zawsze da przeprowadzić. Nic dziwnego, że wobec takich stosunków odzywają się głosy, aby towarzystwa asekuracyjne przyczyniały się datkami do opędzenia znacznych kosztów straży ogniowej, tem więcej, że po miastach przeważnie wszystkie budynki, sprzęty ludzi majętniejszych są ubezpieczone od ognia, tak, iż zasiłek dany przez towarzystwo cięży głównie na tych, którzy w istocie z instytucyi straży ogniowych korzyść odnoszą.

Same zresztą towarzystwa ubezpieczeń, płacąc już dzisiaj dobrowolnie tak znaczne sumy na cele straży ogniowej, okazują przez to, jak wiele im zależy na odpowiedniej organizacyi i skutecznem działaniu tej dobroczynnej instytucyi. Za granicą także we wielu państwach sprawa zasiłków na cele straży ogniowej ze strony towarzystw asekuracyjnych obecnie jest już uregulowaną bądź ustawą, bądź na mocy dobrowolnej umowy między towarzystwami.

Przez podobne uregulowanie tych zasiłków usunęłoby się rażącą różnicę, jaka zachodzi między kwotą, którą towarzystwa akcyjne, a kwotą, którą towarzystwa oparte na wzajemności obecnie dobrowolnie dają na straż ogniową.

Towarzystwa bowiem oparte na wzajemności poświęcają na cele straży ogniowej daleko znaczniejsze sumy niż towarzystwa akcyjne. W ogólności też towarzystwa oparte na wzajemności oswiadczyły się prawie wszystkie za koniecznością uregulowania obowiązku tego zasiłku w drodze ustawodawczej i takowemu wcale się nie sprzeciwiają.

Napróżno też starano się o to, żeby towarzystwa ubezpieczeń od ognia porozumiały się i zgodziły na pewną wysokość tych stałych zasiłków na cele straży ogniowej i odnośne postanowienie zamieściły w statutach. W obec tego pozostaje jedynie droga ustawodawcza."

Po kolei wszystkie kraje austryackie z wyjątkiem Galicyi uchwaliły ustawy odnośne. Od tego czasu datuje się ogromny rozkwit służby pożarnej, rezultaty bardzo świetne. Wytworzono do dyspozycyi krajów i gmin obfity, łatwo ściągalny, nieuciążliwy dochód na cel ściśle określony podniesienia środków ratunkowych i służby pożarnej, i żadne przepisy policyjno-ogniowe nie dokonały tego, co owe „Feuerwehrfond'y". Zapewnienie losu kalekom i wdowom i sierotom po okaleczałych w służbie pożarnej strażakach, zasiłki na uzbrojenie straży i zasiłki dawane gminom w ciągu niewielu lat wywołały istną rewolucyę w stosunkach służby pożarnej i środków ratunkowych w krajach austryackich.

W tyle pozostała jedynie Galicya.

Ustawę o opodatkowaniu towarzystw asekuracyjnych uchwaliły następujące kraje:

Szląsk, uchwała Sejmu z 9. października 1882, ustawa weszła w życie 29. grudnia 1882 l. 40 dz. u. kr.

N. Austrya, ustawa z 16. grudnia 1882 dz. u. kr. nr. 69.

Morawa, ustawa z 16. grudnia 1882 dz. u. kr. nr. 1 ex 1883 normuje prestacyę towarzystw na 1%, zaś ustawa z 27. stycznia 1887 podnosi prestacyę na 2%.

Salzburg, ustawa z 16. grudnia 1881.

Karyntya, ustawa z r. 1882.

Vorarlberg, ustawa z 20. października 1883. dz. u. kr. l. 26. Prestacya 1%. W r. 1888 wniosek o podniesienie na 2% w Sejmie.

W. Austrya, ustawa z 26. grudnia 1883.

Czechy, ustawa z 24. grudnia 1884 l. 64 dz. u. kr.

Tyrol, ustawa z 19. lipca 1884.

Towarzystwa akcyjne płacą 1%.

Towarzystwa na wzajemności 2 ct. od 1000 zł. wartości ubezpieczonej, a prestacya ta może być podniesioną do 4 ct. od 10.000 zł wartości ubezpieczonej.

Bukowina przyszła ostatnia. Miasto Czerniowce i związek strażacki wnieśli w r. 1885 w tym celu petycye do Sejmu. Sejm polecił 11. stycznia 1886 wypracowanie takiej ustawy komisyi administracyjnej, która 14. stycznia już ustawę wraz ze sprawozdaniem przedłożyła, a Sejm ustawę przyjął na tymże dniu w trzeciem czytaniu.

Motywa komisyi były: „Korzyść, jaką odnoszą towarzystwa asekuracyjne z istnienia i rozwoju straży ogniowych i środków pożarowych, usprawiedliwia nałożenie na towarzystwa asekuracyjne obowiązku przyczyniania się do utrzymywania służby pożarnej" — a fundusz będzie dalszą zachętę i pomocą dla biednych gmin.

Najdłużej po za tym ogólnym ruchem stały Węgry; rozgospodarowały się tu prawie wyłącznie wielkie, nieliczne, bardzo potężne akcyjne towarzystwa, których przemożnym wpływom udawało się ubijanie wszelkich projektów opodatkowania towarzystw.

Stan obecny sprawy tej na Węgrzech tak się przedstawia według zajadłego wroga opodatkowania, p, Ehrenzweiga.

„Podatek na rzecz straży pożarnej, ciężko się uczuwa, nie tyle z powodu opłaty, którą się ostatecznie przewala na asekurujących się, ale z powodu uciążliwości aparatu rachunkowego i kontroli. Węgry nie d ugo już pozostaną w tyle i wnet cieszyć się będą takiem samam błogosławieństwem; ustawa o opopatkowaniu towarzystw na rzecz służby pożarnej jest już przygotowana i będzie na włos podobną do ustawy austryackiej. Ze wszystkich podatków ten jest najmniej sprawiedlwy — mówi p. Ehrenzweig — mimo tego robi on podróż po całej środkowej Europie i zamienia niesłuszność w prawo." (sic!) *)

Charakterystycznem jest, że prawie wszystkie Sejmy przyjmowały ustawę bez debat, a jeśli były debaty, to zwycięskie na rzecz projektu. W G. Austryi była w Sejmie duża debata (str. 87 do 109) nad użytecznością straży, sikawki w mieście i na wsi. Zwyciężyła zasada ustawy tak, że pociągnięto do prestacyi nawet Bauernvereiny asekuracyjne.

Niedość na tem; na wielu punktach podjętą została walka przeciw przewalaniu podatku z towarzystwa na ubezpieczających się.

Jak to widzieliśmy szereg ustaw zagranicznych zabrania przewalania takowego. Oczywiście chodzi tu o towarzystwa akcyjne. W towarzystwach na wzajemności opartych każdy ciężar czy ulga na wszystkich stowarzyszeniach się przenosi. Towarzystwa akcyjne mogą pobierać osobną dopłatę na rzecz straży pożarnych, a nie potrącać jej z zysku, w ten sposób podnosząc dywidendę akcyonaryuszy, a podrażając istotnie asekuracyę.

W r. 1882 towarzystwa asekuracyjne operujące w N. Austryi związały się kartelem, żeby przewalać prestacyę na ubezpieczającego się. Przeciw temu wniósł w r. 1884 poseł Schuerer wniosek bezskuteczny. Przeciw wnioskowi Schuerera wszczął się hałas towarzystw, apelowano „do moralności publicznej", ażeby nie dopuściła krzywdy towarzystwa. Wydział krajowy udał się do rządu. Vereinscommision w ministerstwie spraw wewnętrnych oświadczyła, że przewalanie dopuszczalue, gdyż asekuracya jest kontraktem dobrowolnym. W r. 1884 uchwalił Sejm niższo-austryacki 25. września ustawę zabraniającą przewalania, ale ta nie uzyskała sankcyi.

Walka trwa ciągle, opierała się już o trybunał państwa. Postępowanie towarzystw asekuracyjnych z przewalaniem podatku, nadużycia przy fasyonowaniu dochodu brutto z pobranych premij, zaostrzają sytuacyę. W r. 1888 Sejm niższo-austryacki polecił Wydziałowi krajowemu dalsze czynienie kroków w tej mierze i zdanie sprawy na najbliższej sesyi. Postępowanie towarzystw wywołuje też coraz żywsze wołanie za ukrajowieniem asekuracyi, za przymusem i zakładem krajowym.

W Czechach też podobne usiłowania zabronienia towarzystwom akcyjnym przewalania podatku nie powiodły się dotąd (LXXX. aleg. czeskiego Sejmu r. 1886/7).

*) Assekuranz Jahrbuch. Hrsg. v. A. Ehrenzweig. X. Jahrg. 1889, p. 95.

Tak samo nieustaje Szląsk, Tyrol, jak widać ze sprawozdań Wydziału krajowego. I pierwej czy później zwycięztwo będzie odniesionem. Boć jeżeli nie ulega wątpliwości, że stosunek między ubezpieczającym się a zakładem ubezpieczającym jest prywatno-prawny, i reguluje się na drodze dobrowolnej ugody, (bo ubezpieczającemu się wolno warunku nie przyjąć), to znowuż nie ulega wątpliwości, że w myśl §. 9. ustawy z 18. sierpnia 1880 l. 110 dz. p. p. państwu zatwierdzenie warunków asekuracyi zastrzeżonem zostało.

Jeżeli więc taki warunek „nieprzewalania“ bywa przy koncesyach towarzystwom dyktowany w wielu krajach, to i w Austryi prędzej czy później państwo, jako najwyższy regulator i kontrolor asekuracyi, zrówna towarzystwa akcyjne z towarzystwami na wzajemności opartemi.

Ażeby sobie zdać sprawę, jakiem dobrodziejstwem stać się mogły i musiały ustawy krajowe nakładające na towarzystwa obowiązek przyczyniania się do kosztów służby pożarnej, to trzeba sobie uprzytomnić, że prawie we wszystkich krajach już od r. 1882, 18 83 1884 ogromne sumy idą na cele ogniowe.

W Szląsku wynosi dochód:

w r.	1886	8.773 zł.
„	1887	10.200 „

W r. 1887 rozdano 54 strażon subwencyę 50 do 300 zł. i 6 gminom.

W Tyrolu rozdano w r. 1887 niemieckiej części kraju 7.730 zł., włoskiej 2.490 zł., razem 10.222 zł. Z tego 60% na utrzymanie inspektorów ogniowych, a 40% na subwencye gminom i na fundusz dla kalek i wdów.

Na Bukowinie w r. 1887 (1 rok ustawy) 2.850 zł.

Na Morawie w r. 1885 zebrano i rozdano 17.814 „

„ 1886 „ „ 18.874 „

W Górnej Austryi zebrano 1% od:

od 55 towarzystw na wzajemności w pieniądzach	.....	5.760 zł.
„ 30 „ „ „ „	i w naturze .	1.563 „
„ 17 „ akcyjnych	....	3.810 „
	Ogółem w r. 1885	11.134 „
	„ 1886	11.252 „

Rozdano w r. 1885 zasiłki 30 strażom, 364 kalekom, wdowom i sierotom.

„ 1886 „ 5 gminom od 25 do 200 zł. i 44 strażon od 40 do 200 zł. Pensyę dwom kalekom po 70 zł.

W N. Austryi w r. 1887 zebrano 33.870 zł., z czego 3.604 na żelazny fundusz dla kalek, a resztę na subwencye gminom i strażom.

Łatwo pojąć, jak takie znaczne zasiłki znakomicie wpływają na organizacyę służby pożarnej i uzupełnienie rynsztunku gmin.

		straży ochtniczych	
Szląsk i Morawa w r.	1881	255	
„	1884	455	
„	1888	580	
Czechy „	1881	1.110	
„	1884	1.521	
„	1888	1.827	około 100.000 ludzi.

		straży ochetniczych	
Morawa	w r. 1885		do związku należy 274 straży, 14.661 ludzi
	„ 1886		„ „ „ 358 „ 18.132 „
			+ 84 straży, 3.471 ludzi
G. Austrya	„ 1881	118	
	„ 1884	146	
	„ 1888	198	z tych 176 do związku należy, ma 13.500 członków, nadto 5 straży fabrycznych.
N. Austrya	„ 1881	417	
	„ 1884	524	
	„ 1888	695	
Tyrol	„ 1881	95	
	„ 1884	155	
Karyntya	„ 1881	79	
	„ 1884	94	
	„ 1888	140.	

Zestawiliśmy cyfry te na podstawie sprawozdań Wydziałów krajowych i innych alegatów Sejmów krajowych.

Gdyby więc Galicya, tak jak się stać mogło, już w r. 1882 była otrzymała ustawę krajową, analogiczną do innych krajów, to licząc na rok 40.000 do 48.000 zł., byłoby wpłynęło na cele organizacyi krajowej służby ogniowej, na zaopatrzenie ubogich gmin w rekwizyta ogniowe, na uzbrojenie straży ochotniczych i zawodowych, na zabezpieczenie losu okaleczałych strażaków i wdów i sierót po tychże, około 360.000 zł.

Jeśli się zważy, że mała ssąco-tłocząca sikawka kosstuje 50 zł., na kołach 130 do 150 zł., większa 250 do 500 zł., to pomagając gminom i strażom lub dostarczając rekwizyta w naturze można było około 1500 gmin, a najmniej 1000 gmin uzbroić do walki z żywiołem, a impuls dany z góry byłby taki, że nie byłoby już gminy miasteczkowej bez zorganizowanej straży, tysiąc paręset wsi miałoby dostateczne rekwizyta, można było utrzymywać instruktorów, premiować gminy, straże, budowę studni, zaprowadzanie piorunochronów itd.

Przypatrzmy się jaki los spotkał projekt opodatkowania towarzystw w Galicyi.

V.

Losy projektu opodatkowania

Towarzystw asekuracyjnych na rzecz służby pożarnej w Galicyi.

W r. 1872 po raz pierwszy, weszła sprawa ta do Sejmu i odmownie załatwioną została. W r. 1881 wniósł lwowski „Sokół“ petycyę do Sejmu, o pociąganie Towarzystw asekuracyjnych do stałych prestacyj i czętego dochodu na utrzymanie staży pożarnej. Niezałatwioną petycyę przekazał Sejm Wydziałowi krajowemu do załatwienia.

Wydział krajowy wówczas petycyi nieuwzględnił, motywując tem że to obciąży głównie krakowskie towarzystwo ubezpieczeń, że nastręczyłoby wielkie trudności co do kontroli operacyj asekuracyjnych w naszym kraju przeprowadzanych i co do zysku z nich odniesionego. (R. 1882. All. 1. str.).

Gdy na skutek rezolucyi przyjętej przez Radę państwa na wniosek p. Rosnera, sprawa opodatkowania tow. asek. potoczyła się raźniej, rząd wziął inicyatywę w akcyi we wszystkich krajach więc i w Galicyi.

Odezwą z dnia 7. sierpnia 1882 J. E. p. namiestnik Zaleski, w skutek reskryptu p. ministra spraw wewnętcznych z d. 30. lipca 1882 udał się do Wydziału krajowego z zapytaniem czy tenże nie byłby skłonnym do wniesienia w Sejmie krajowym wygotowanego według znanych zasad projektu o przyczynianiu się tow. asek. datkami na rzecz służby pożarnej, zapewniając że ustawa na tych zasadach oparta, liczyć może na sankcyę.

Otrzymawszy reskrypt ministeryalny, Wydział krajowy udał się do krakowskiego towarzystwa wzajemnych ubezpieczeń o opinię co do szczegółów wydać się mającej ustawy, wysokości prestacyi etc. Z zasady Wydział krajowy zgodził się stanowczo, pragnął jednak dowiedzieć się ile istotnie w drodze dobrowolnej towarzystwa asekuracyjne, a zwłaszcza „Floryanka“ płaci na rzecz straży ogniowych.

Odpowiedź dyrekcyi do Wydziału krajowego, pismo z dnia 6. września 1882. w tej sprawie zostało ogłoszone w Monografii krakowskiego towarzystwa. Dyrekcya odrzuca myśl jako niesprawiedliwą, krzywdzącą, niemoralną. Oto motywa krakowskiego towarzystwa:

Do utrzymania straży, jako instytucyi publicznej, obowiązaną jest gmina. Gdyby było powszechne nbezpieczenie i to w instytucyi na wzajemności opartej, byłoby każdemu obojętnem czy koszt straży pożarnej ponosi gmina czy towarzystwo asekuracyjne, faktycznie ponosiłaby ta sama kieszeń; inaczej towarzystwa akcyjne. Te musiałyby opłacać koszta straży, jako zatrzymujące wszystkie zyski, więc i zyski z dobrej straży, i dyrekcya krakowskiego towarzystwa uznaje, że akcyjne towarzystwo winne „ponosić wyłącznie wydatek na utrzymanie straży.“ W obec zaś faktycznego stanu ubezpieczeń, że zaledwie 23% jest ubezpieczonych a 77% nienbezpieczonych, byłoby krzywdą tych przezornych, ubezpieczonych, więc ponoszących pewien ciężar, obkładać jeszcze nowym ciężarem i to *pro publico bono* tamtych 78%, którzy nieprzezorni i niedbali.

Dalej czyni dyrekcya zarzut, że byłoby to opodatkowanie wsi na rzecz miasta, w którem jest lub ma powstać straż pożarna. Nareszcie wykazuje dyrekcya, że sama dobrowolnie świadczy dużo, w trzech latach wydało towarzystwo na zakupno przyrządów ogniowych, wynagrodzenie za skuteczny ratunek, sumę 15.339 (około 5.000 na rok na 1,300.000 wkładek, to jest 0·38%). Wniosek był pozytywny; przejść nad projektem rządu do porządku dziennego, jak proponowało pismo dyrekcyi nosząc e podpisy hr. Henryka Wodzickiego i p. H. Kieszkowskiego. Gdyby jednak inaczej być nie mogło, to radzi dyrekcya opodatkowanie towarzystw na rzecz gmin a to tylko tych, w których jest straż ogniowa, i tylko w stosunku do premij pobieranych w tej gminie.

Chwycił się Wydział krajowy tej drugiej alternatywy i starał się nakłonić pismem z dnia 15. września 1882. L. 44.979 towarzystwo krakowskie do stanowiska kompromisowego. Uśmiechał się bowiem Wydziałowi krajowemu fundusz, z którego możnaby zasiłkami, pożyczkami zachęcać gminy do tworzenia straży pożarnych, a środek ten byłby daleko skuteczniejszym od wszelkich napomnień, wezwań i rygorów.

Gdy jednak ponownym memoryałem z dnia 21. września 1882 r., dyrekcya wzajemnych ubezbieczeń w Krakowie porzucila wszelką alternatywę i uznała „projekt opodatkowania premij na rzecz straży ogniowej za błąd, który ani moralnie ani ekonomicznie usprawiedliwić się nie da“ i starała się wykazać szkodę dla instytucyi, Wydział krajowy porzucił projekt i odnośną odpowiedź do Prezydyum Namiestnictwa z dnia 10. listopada 1882 L. W. 46.939 motywował istotnie już argumentami użytemi przez pierwszorzędną krajową instytucyę asekuracyjną.

W ten sposób, w najlepszej wierze ze strony Wydziału krajowego, a niewątpimy i ze strony krakowskiego towarzystwa został na szereg lat pogrzebany projekt ustawy, która dotąd mogła już zreformować znakomicie stosunki bezpieczeństwa w kraju, a nie wachamy się powiedzieć, mogła uchylić lub przynajmniej znakomicie zmniejszyć klęski, jakie kraj nasz nawiedziły w następnych latach.

Kiedy w innych krajach znaczniejsze kwoty użyte systematycznie na zakupno rekwizytow ogniowych w gminach, na uzbrojenie straży, na premie dla straży i zachęy na tworzenie nowych, na wsparcia okaleczałych w służbie pożaznej lub rodziny strażaków, pobudziły do zawiązywania nowych i rozwoju istniejących straży, a wszystko przy równoczesnym rozwoju przyborów i rekwizytów ogniowych, słowem kiedy w innych krajach, będących w lepszych warunkach pobudowania się i pokrycia miast, miasteczek i wsi, kolosalne robiła postępy instytucya służby pożarnej, myśmy pozostali w tyle, żółwio krocząc za innymi, niemając środków ratunkowych odpowiednich do ogromu zadania obrony, bezsilni w obec nagromadzonego niebezpieczeństwa.

Rezultatem były straszne klęski pożarowe lat ostatnich.

Hasła rzucone przez krakowskie towarzystwo w r. 1882 znalazły odgłos. Gdy pod naciskiem strasznych klęsk pożarnych w r. 1886, które pochłonęły sześć milionów krajowego mienia, Wydział krajowy wniósł do Sejmu projekt ustawy o opodatkowaniu tow. asek., wraz z szeregiem do tych ustaw, do tego samego celu zmierzających, — przedłożenia z r. 1887 i 1888 nie doczekały się nawet sprawozdania komisyjnego. Została uchwalona ustawa o przymusowej asekuracyi, obejmująca obowiązek przyczyniania się do kosztów służby pożarnej. Ustawa sankcyi nie otrzymała.

W r. b. Wydział krajowy ponowił swój wniosek.

W sprawozdaniu dyrekcyi towarzystwa wzajemnych ubezpzeczzeń w Krakowie z czynności za rok 1888 wypowiedział I. dyrektor d. 31. marca na zgromadzeniu ogólnym:

„Na każgej sesyi sejmowej pojawiają się żądania, by towarzystwa asekuracyjne opodatkować na rzecz straży ogniowych.

Staraniem ogółu członków ubezpieczonych być powinno, aby ustawa taka nie przyszła do skutku, gdyż w takim razie fundusze towarzystwa złożone przez członków, służyłyby w przeważnej części na korzyść tych, którzy nie są członkami towarzystwa, i którzy się niczem do wzrostu tych funduszów nie przyczynili. A takich właścicieli realności jest w naszym kraju niestety około 70%. Mniejszość właścicieli 30 procentowa musiałaby przeto wspierać większość nieprzezornych liczących około 70% włascicieli realności“.

Nie będziemy polemizować ze zdaniem dyrekcyi, musimy tylko zauważyć, że w projekcie opodatkowania towarzystw jest i może być tylko mowa o nałożeniu prestacyi w stosunku do bieżących premij asekuracyjch, ale nikomu się śniło opodatkować funduszów złożonych przez członków.

Przedłożenie Wydziału krajowego spotkało się i w rb. z niechęcią większości komisyi asekuracyjnej a wynikiem jej jest wniosek większości przejścia do porządku dziennego nad przedłożeniem Wys. Wydziału krajowego.

VI.

Sprawa opodatkowania

asekuracyi na rzecz służby pożarnej z punktu widzenia uprawnienia oraz interesu kraju i ubezpieczających się.

1. Uprawnienie i sprawiedliwość.

Oczywiście budzić musi zdziwienie, że przykłady tak znakomite, tak skuteczne, tak blisko nas, nie wpłynęły dotąd na opinię i tyle już czasu zmarnowało się i tyle milionów majątku krajowego.

Gdzie historya i teraźniejszość, gdzie żywy przykład korzyści nie uczy, tam oczywiście i teorya jest niedość wymowną. Więc tylko mimochodem przytoczymy Roschera, który w „Zasadach ekonomii“ stawia teoryę, że zakłady asekuracyjne w pierwszym rzędzie są interesowane w rozwoju urządzeń ratunkowych, a więc gdy interes jest największą pobudką działania, to powinny one opłacać służbę ratunkową. Jako klasyczny przykład cytuje Roscher podniesiony wyżej fakt, że londyńska straż ogniowa utrzymywana jest przez wszystkie Towarzystwa w Londynie operujące. Wagner, wielki ekonomista berliński, autor epokalnej pracy o upaństwowieniu asekuracyi, mówi: „Do kosztów utrzymania służby pożarnej powinna asekuracya, której działalność organizacyi ratunkowej wychodzi głównie na korzyść, w znakomitej części przyczyniać się, przy systemie asekuracyi przymusowej całe koszta wziąć na siebie. Publiczne zakłady czynią to, prywatne, zwłaszcza spekulacyjne, wzbraniają się u nas regularnie pod nic nieznaczącemi pozorami, jeżeli już nie inaczej to przynajmniej są przeciw podatkowi na ten cel. Dobra służba pożarna koniecznie zmniejsza ryzyka (n. p. Berlin i innych wiele). Korzyści z tego w obniżeniu się kosztów asekuracyj, premii, otrzymają jednak zazwyczaj tylko ci, co się ubezpieczają w publicznych a przynajmniej w Towarzystwach na wzajemności opartych, podczas gdy premje Towarzystw spekulacyjnych zależą od przypadkowego działania lub niedziałania konkurencyi.“

Kolosalne dywidendy spekulacyjnych towarzystw są rzeczą znaną; w Niemczech wywołały one oburzenie i wkroczenie ks. Bismarka, a ożywiły prądy ku upaństwowieniu. A te dywidendy są zyskiem za dobrze zorganizowaną służbę pożarną.

Potanienie asekuracyi w ogóle, której taryfy doszły w Niemczech do minimalnych rozmiarów, jest dziełem polepszenia się ryzyk, dzięki organizacyi ratunkowej.

Jednakie przyczyny muszą wywoływać te same skutki. Więc i u nas zwłaszcza w towarzystwach na wzajemności opartych, polepszenie stosunków bezpieczeństwa, znaczy potanienie taryfy ogniowej, znaczy lepszy rezultat towarzystwa, znaczy większy zwrot z zaliczki, słowem potanienie asekuracyi; oszczędność na podatku asekuracyjnym, inaczej zmniejszony zwrot, podrożenie asekuracyi.

Przypatrzmy się bliżej tej sprawie, a niech nam będzie wolno ilustrować poglądy cyframi z ruchu krakowskiego Towarzystwa ubezpieczeń.

Jeżeli jaki podatek jest sprawiedliwy, to ten który jest wymierzony według wysokości i wartości usług. Za korzyści należą się świadczenia.

Otóż ubezpieczający się w Galicyi, za to że gminy, że kraj ponosi koszta służby ratunkowej, mogą i powinni być pociągnięci do świadczeń, na to, żeby ta opłata znowu i wyłącznie użytą została na podniesienie służby ratunkowej, tak strasznie zaniedbanej w kraju.

To też całkiem słusznie mówi sprawozdanie Wydziału krajowego:

„Z dobrych urządzeń ratunkowych w pojedynczej gminie, korzysta każdy ubezpieczony w całym kraju. Dlatego, że środki ratunkowe w Stryju, Kałuszu, Dolinie, Ulanowie były nędzne, płaci większą premię asekuracyjną właściciel ziemski od Oświęcima po Okopy, płaci właściciel domu w bezpiecznym stosunkowo Lwowie lub Krakowie, płaci właściciel nieruchomości rozrzuconej po całem podgórzu, fabrykant, kupiec za swoje składy, rękodzielnik. Solidarność interesu jest zupełna. Nic się nie zmienia istota rzeczy przez to, że tych ubezpieczonych jest daleko mniej, niż nieubezpieczonych; ta mniejszość, ta garstka, czy ten jeden odnosi pewne korzyści, za które słusznie powinien ponosić pewne ciężary. Czy społeczeństwo tamtą większość także do pewnych ciężarów za korzyści pociągnie, to jest całkiem inna kwestya, ale w żadnym razie to nie osłabia faktu, że mniejszość korzyści odnosi, a więc słusznie powinna ponosić ciężary. Zaś mniejsze lub większe rozpowszechnienie asekuracyi w niczem nie zmniejsza ani nie zwiększa „stopnia“ słuszności, bo tu w ogóle nie ma stopniowania: za korzyści należą się świadczenia.“

Otóż nie możemy zgodzić się na twierdzenie większości komisyi, która widzi niesprawiedliwość w tem, że jest mała część przezornych, którzy się ubezpieczają i na których ma być nałożony podatek, niejako za karę, że są przezorni, a nadto ten podatek będzie użyty na korzyść całego kraju, więc na korzyść tych, i to tych przedewszystkiem, bo ich jest daleko więcej, którzy się nieubezpieczają. Staje się więc podatnikiem dopiero z tą chwilą, jak płaci policę, wolny od podatku ten, co się nie ubezpiecza.

Z rozumowaniem tym zgodzić się nie możemy.

Nie ma podatku, któryby tylko na korzyść tych wychodził, którzy go opłacają. Większość komisyi rozumuje:

Krzywdą byłaby ustawa bo każe 33% ubezpieczającym ponosić ciężar, ażeby 67% nieubezpieczających się z tego korzystało.

Nie tak kwestyę stawiać należy.

Nakłada się podatek na ubezpieczających się, ponieważ korzystają ze służby pożarnej, nakłada się na 33% ubezpieczających się, ponieważ tych 33% korzysta z dobrodziejstw organizacyi środków ratunkowych. Że oprócz tego 67% innych, nieubezpieczających się korzystać będzie z dobrodziejstw służby ratunkowej, to tylko podnosi wartość ustawy; podnosi jej użyteczność dla kraju.

Indywidualnie żaden ubezpieczony nie będzie płacić ani więcej ani mniej, gdyby się procent ubezpieczeń podnosił lub spadał, więc gdy ubezpieczonych jest zaledwie 33% jak dziś, miałby płacić 2%, tak samo jak gdyby procent ubezpieczonych wzrósł do 75% lub 90%.

Nadto towarzystwa asekuracyjne są przecież interesowane niemal w każdej gminie, jeżeli nie jedno to drugie towarzystwo ma inwestowany swój kapitał w każdej gminie, czyli mówiąc słowami rezolucyi Rady państwa z dnia 24. maja 1881 „Towarzystwa asekuracyjne nie stoją po za interesem gminy, bo prawie w każdej gminie cząstka majątku towarzystwa jest zaangażowaną“.

Tak pojmowały wszystkie kraje zaprowadzając z ustawy podatek. W Niemczech gdzie jest przymus i monopol na budynki, płacą towarzystwa prywatne nie korzystające wcale z przymusu 1 do 5%, a przecież procent ludności ubezpieczającej się w tych zakładach jest i chwiejny i często daleko niższy od procentu ubezpieczonych u nas, bo zakłady publiczne wyczerpały *gros* ubezpieczeń.

W Austryi zaprowadzały ustawę o opodatkowaniu towarzystw asekuracyjnych kraje około r. 1882 mając przed sobą takie procenta ubezpieczeń:

	procent budynków ubezpieczonych
Szląsk	48—54 %
Kraina	38—54 „
Morawa	65—77 „
Czechy	77—82 „
Karyntya	75—83 „
Tyrol	55—73 „

Bukowina zaprowadziła w r. 1887 opodatkowanie ubezpieczających się chociaż procent tychże wynosił:

w r. 1879	20·95 %
„ 1880	13·58 „
„ 1881	16·47 „
„ 1882	?
„ 1883	13·79 „
„ 1884	26·56 „
„ 1885	?
„ 1886	25·23 „

Według tej teoryi więc każden z powyższych krajów „opodatkowując ubezpieczających się na korzyść nieubezpieczających się“, skrzywdził 86% czy 62%, czy 52%, czy 35% czy 25% czy 18% nieubezpieczających się.

Jeszcze jaskrawiej przedstawi się kruchość takiej argumentacyi, jeżeli się przypatrzymy przy jakim procencie ubezpieczonej wartości zaprowadzają kraje austryackie opodatkowanie asekuracyj na rzecz służby pożarnej.

Cyfry, które służyły tym krajom przy zaprowadzaniu odnośnych ustaw w latach 1882—1884 były następujące:

	1878 %	1879 %	1880 %
Szląsk . . .	50·11	41·15	35·23
Morawa . . .	40·76	43·16	40·55
Czechy . . .	48·94	47·95	49·55
Górna Austrya .	46·67	53·37	56·70
Tyrol . . .	33·26	56·76	50·97
Salzburg . . .	42·12	64·14	67·45
Dolna Austrya .	46·67	54·14	66·52
Karyntya . .	42·52	40·92	42·15
Kraina . . .	39·47	27·66	44·41

Bukowina zaprowadziła mając zwykle zaledwie 20% wartości ubezpieczonej zwróconej przez Towarzystwa a Węgry zaprowadzają ten podatek właśnie dlatego, że mają tak mały procent ubezpieczeń i że się ten procent jeszcze zmniejsza:

Towarzystwa wróciły % szkody

w r. 1884	41·14
1885	38·18
1886	35·97.

Jeżeli więc Wydział krajowy proponuje zaprowadzenie w Galicyi opodatkowania asekurujących się na rzecz służby pożarnej, gdy ostatnie daty za r. 1886 wykazały już 33% budynków spalonych ubezpieczonych, a odszkodowania Towarzystw wynosiły w Galicyi

w r.	1881	36·45%
	1882	37·01%
	1883	36·44%
	1884	33·46%

to niemożemy się dopatrzeć, dlaczegoby w tych drobnych różnicach co do stopnia ubezpieczenia miała i mogła leżeć esencyonalna różnica, któraby pozwalała na to, żeby w Galicyi można nazwać niesprawiedliwością to, co gdzieindziej stało się dawno prawem.

Nadto są względy oportunistyczne, które za takim sposobem zebrania znaczniejszych środków na rzecz podniesienia bezpieczeństwa od ognia w kraju przemawiać muszą.

Jeżeli więc potrzebę energiczniejszej akcyi na polu organizacyi służby ratunkowej zdołaliśmy wykazać, a co za tem idzie potrzebę znaczniejszych środków finansowych, ażeby tyle zaniedbań naprawić, tyle złego usunąć, jeżeli potrzeba pomocniczej akcyi, ażeby w ubogich gminach uzupełniać rekwizyta ogniowe, pomagać w nabywaniu sikawek i innych rekwizytów, organizować straże ogniowe po miasteczkach, to fundusz na to znaczny niezbędny.

Każdy podatek w danych warunkach możebny będzie mniej lub więcej niesprawiedliwym a prócz tego musi napotkać wielkie trudności. Podatek domowo klasowy przynoszący 1,500.000 zł., wymagałby 3% dodatku by preliminowaną przez Wydział krajowy sumę osiągnąć a byłby dopiero niesprawiedliwym, bo nałożyłby podatek głównie na 800.000 chat włościańskich na to, żeby za te pieniądze organizować straże po miastach, fundusze na wsparcia strażaków i t. d. Przeciwnie podatek domowo czynszowy, znaczyłby opodatkowanie miast i to głównie tych, które już ponoszą znaczne koszta na organizacyę straży ratunkowej, na rzecz tych, którzy jej niemają, słowem opodatkowałby ich po dwakroć, podczas gdy cały kraj z tegoby korzystał.

Jeżeli więc opodatkowanie towarzystw ubezpieczeń nie jest idealnie sprawiedliwem, a u nas naturalnie obciążyłoby głównie mniejszość ubezpieczającą się, to jednak ta mniejszość odnosi i odnosiłaby tem większe korzyści.

Dodajmy do tego, że są względy opòrtunistyczne, które czynią trudnem obciążenie budżetu krajowego nowym i to znacznym dodatkiem a i z państwowego stanowiska obciążenie źródeł podatkowych bezpośrednich znacznym dodatkiem, napotykałoby na trudności.

Więc tradycya, przykłady obce, fakt, że tego rodzaju opodatkowanie towarzystw asekuracyjnych na rzecz służby pożarnej w całej środkowej Europie zwyciężyło, że w Austro-Węgrzech zapanowało wszędzie z wyjątkiem Galicyi, że ustawie analogicznej zapewniona sankcya muszą przemawiać za tem, żeby wyszukać „lepszych“ sposobów, bo ich niema, jak niema sprawiedliwszego.

A teraz powiemy: leży w interesie, w interesie dobrze zrozumianym i tych towarzystw, które w Galicyi operują i w interesie kraju, żeby jak najrychlej sprawa ta uregulowaną została i żeby kraj dostał do dyspozycyi większe sumy na energiczne podniesienie środków bezpieczeństwa.

---

2. Kwestya interesu kraju i ubezpieczających się. Kosztowność asekuracyi w Galicyi.

Wszędzie od najdawniejszych czasów w mniejszej lub większej mierze zakłady asekuracyjne uznawały interes swój w polepszeniu się stosunków bezpie-

czeństwa, organizowały same straże ogniowe, utrzymywały własne brygady ogniowe jak w Tryeście i Pradze, w najrozmaitszej formie przychodziły w pomoc gminom, strażom, dawały sikawki w naturze, zasiłki na zakupno, opiekowały się wyrobem rekwizytów ogniowych, utrzymywały instruktorów strażackich, monterów sikawkowych, premiowały straże, sikawki i t. p.

Krakowskie towarzystwo oczywiście przodowało w należytem zrozumieniu publicznego i swojego interesu. W r. 1866. kreuje Towarzystwo pierwszą straż ochotniczą, składając ją w pierwszym rzędzie ze swoich urzędników, a przezto rzuca hasło do zakładania straży ochotniczych po kraju. Od wielu lat przychodzi towarzystwo w pomoc strażom, stara się o instruktorów dla nich, odbywa rewizye straży i rekwizytów. Premiuje pierwszą sikawkę, która przybędzie na miejsce pożaru, przy likwidacyi szkód szczodrze wynagradza za zepsute przy gaszeniu narzędzia etc. Od wielu lat przeznacza towarzystwo fundusz na zakupno sikawek, pożycza gminom na ten cel na 5% na łatwych warunkach wypłaty, pośredniczy pomiędzy gminami a fabrykami i śmiało powiedzieć można, że dopiero krakowskie towarzystwo umożliwiło gminom nabywanie postępowych sikawek. Jestto zasługą wobec kraju niemałą, a przedewszystkiem jest jasno wyrażonym dowodem żywego poczucia łączności interesu towarzystwa i ubezpieczających się ze sprawą służby ratunkowej w kraju.

Oczywiście że akcyjne, spekulacyjne towarzystwa po prostu nic nie dają na cele ogniowe, korzystają w tych gminach z tego, co gminy same robią, korzystają z tego, co krakowskie towarzystwo robi dla podniesienia bezpieczeństwa publicznego i same usuwają się od wszelkiego obowiązku.

Jednakowoż musimy powiedzieć: patrząc na świadczenia, jakie zakłady asekuracyjne z przymusem asekuracyjnym i bez przymusu, publiczne i prywatne, z ustawy i dobrowolnie w innych krajach świadczą na cele ogniowe, musimy powiedzieć, że jest to w stosunku do korzyści, jakie towarzystwo odnosi z corocznego polepszania się środków ratunkowych, zbyt mało.

Na podstawie zamknięć rachunkowych ogłoszonych w sprawozdaniach tego towarzystwa zestawiamy wydatki na subwencye dla straży ochotniczych.

Subwencye dla straży ochotniczych

Rok	zł.	stanowi % zaliczki zebranej
1879	1.755	0·09
1880	1.784	0·08
1881	2.889	0·13
1882	2.125	0·09
1883	?	?
1884	1.488	0.05
1885	2.429	0·09
1886	3.277	0·12
1887	4.210	0·15
1888	4.603	0·16
	24.560	0·11

W stosunku do całej pobranej zaliczki wydaje towarzystwo 01·1% na subwencyonowanie straży, w stosunku tylko do zaliczki pobranej w Galicyi 0·16%.

Widzimy więc, że subwencye te w ciągu 9 lat wynosiły 24.560 zł. czyli 0.11% ogółu zaliczki pobranej. Tymczasem jak to widzieliśmy w innych krajach subwencye te wynoszą 1—3%, w Austryi całej prawie już 2%.

Otóż to świadczenie jest stanowczo za małe i wymaga ustawodawczego uregulowania. A inne zakłady operujące w Galicyi, prócz „Slavii“ nic lub prawie nic nie świadczą na te cele.

Pożyczki udzielane przez towarzystwo dla różnych straży ogniowych, gmin i Wydziałów powiatowych w r. 1888 wynosiły 16.341 zł., a stan tych pożyczek z dniem 31. stycznia 1889 wynosił 24.099 zł.

Kosztowność asekuracyi w Galicyi.

Asekuracya w Galicyi jest bardzo droga, jest jedna z najdroższych w Europie zachodniej, jest najdroższa w Austryi.

Gdy w kraju naszym są utarte komunały i stale utrzymują się i utrzymywane są w obiegu błędne pojęcia tak co do stanu rzeczy, jak co do przyczyn tegoż, to czujemy się w obowiązku i tej sprawie przyglądnąć się całkiem z bliska.

Więc najprzód przypatrzmy się kwestyi taniości ubezpieczenia i od czego większy lub mniejszy stopień taniości zależy. Drogość lub taniość ubezpieczenia zależy od złej lub dobrej jakości ryzyk, od złego lub dobrego stanu bezpieczeństwa publicznego od ognia, słowem od wysokości szkód, które płacić trzeba.

Przyjmując więc naprzykład trzy kraje, w których w każdem operuje jednako dobrze towarzystwo na wzajemności oparte i wszystkie trzy towarzystwa mają jednaką taryfę, to jeszcze każdy z tych krajów może w ogólnym rezultacie mieć inny stopień taniości ubezpieczenia, według tego, jaki procent złych ryzyk w stosunku do dobrych wypada w jednym lub drugim kraju, jaki stopień bezpieczeństwa publicznego, środków ratunkowych w jednym, drugim lub trzecim kraju.

Dlatego większy lub mniejszy stopień ubezpieczenia nie jest wcale decydujący, czego najlepszym dowodem, że są kraje z przymusem asekuracyjnym, więc z najwyższym stopniem ubezpieczenia, w których asekuracye z powodu wielkiej liczby złych ryzyk i niskiego stanu środków represyjnych będzie droższą jak gdzieindziej, przy mniejszym procencie ubezpieczających się, ale przy lepszych warunkach bezpieczeństwa.

Rozliczenie ryzyka na większą liczbę objektów, pomiędzy którymi są gorsze i lepsze ryzyka, wyrównuje różnice, jeżeli jednak są przeważnie złe ryzyka, to rozszerzenie klienteli nietylko nie przyniesie potanienia, ale może przynieść podrożenie asekuracyi.

Dla tego n. p. Towarzystwo ubezpieczeń, które ma ograniczoną liczbę ubezpieczających się, jest w przyjmowaniu klienteli wybredne, przebiera, złych nie przyjmuje lub pod trudnymi warunkami, to może ono mieć stosunkowo tanią asekuracyę i zyski przynosić. Przeciwnie niech będzie takie samo Towarzystwo wyposażone przymusem ubezpieczeń, niech więc klientela obejmie cały kraj, to się stopień taniości ubezpieczenia może bardzo obniżyć, jeżeli ten zakład ma zarazem przymus przyjmowania najgorszych ryzyk.

Dla tego mogą prosperować niewielkie towarzystwa lokalne, na wzajemności oparte, bez przymusu, i taniej ubezpieczać jak gdzieindziej wielkie zakłady operujące na olbrzymich przestrzeniach. Dowodem tego jest, że np. w krajach austryackich było obok olbrzymio rozwiniętej działalności wielkich towarzystw w r. 1884/5 jeszcze 305 tak zwanych „Bauern-Vereine", w których jest ubezpieczona wartość 294,576.199 zł.

Rozpowszechnienie asekuaacyi więc, które wciąga coraz większą liczbę złych i dobrych ryzyk, sprowadzićby musiało pewne potanienie, w razie powszechności ubezpieczenia oczywiście znaczniejsze, ale zupełnie błędnem byłoby sądzić, że przez samą powszechność asekuracyi uzyska się stopień taniości, który mają inne kraje, bo ten stopień nie zależy od samego rozpowszechnienia, ale w pierwszym rzędzie od dobroci ryzyk i stopnia bezpieczeństwa.

Gdyby więc przez **przymus** przybyła zakładom asekuracyjnym większa liczba dobrych ryzyk, jak złych, to asekuracya potanieje, gdyby jednak przybyć miało więcej złych jak dobrych, to w ogólnym rezultacie asekuracya nie potanieje. W tym razie dobrodziejstwo przymusu ograniczyłoby się do tego, żeby jednostki nie ginęły, pożar by niezatracał bytu pojedynczych pogorzelców, ale asekuracya by przez to nie potaniała.

Że **przymus** ubezpieczenia o taniości nie decyduje, na dowód tego służą przykłady następujące:

W **południowych Niemczech** zakłady oparte o przymus ubezpieczyły
w r. 1885 wartość 13,839.217.693 marek, za zaliczką 15,507.372 marek, czyli 1·10‰
„ 1886 „ 14,147.405.773 „ „ „ 18,921.937 „ „ 1·33‰

W **północnych Niemczech**, gdzie są w ogóle gorsze nieco ryzyka, są zakłady dla wiejskich tylko, dla stosunkowo złych ryzyk, wiejskich, słomą i gontem krytych, o gorszych nieco wiejskich środkach ratunkowych i w tych asekuracya mimo takiego samego przymusu jest oczywiście zaraz droższą: n. p.

Mecklemburg Schwerin, zakład przymusowy domanialny:
w r. 1885 suma ubezp. 119,286.213 marek, zaliczka 524.050 marek, czyli 4·39‰
„ 1886 „ „ 121.767.950 „ „ 570.367 „ „ 4·68‰

W **Rosyi** jest przymus zaprowadzony wszędzie, z powodu jednak przeważnej liczby złych ryzyk, złych środków bezpieczeństwa, **asekuracya przymusowa jest bardzo drogą**, chociaż jej administracya jest stosunkowo bardzo tanią (urzędnicy państwa ściągają składkę, niema prowizyj agencyjnych itp.). Zestawiamy cyfry według rocznika statystyki dla cesarstwa rosyjskiego na rok 1884 i 1885.

Wyniki ubezpieczeń od ognia w państwie rosyjskiem

w 34 guberniach, z których 8 w wschodniej Rosyi, 19 z Petersburgiem w Wielkiej Rosyi, 3 w Małej Rosyi, a 4 w południowej Rosyi położone.

Ubezpieczenia przymusowe				Ubezpieczenia dobrowolne			
Rok	Wartość ubezpieczona rb. sr.	Zaliczka pobrana r. sr.	Zaliczka stanowi ‰ wartości	Rok	Wartość ubezpieczona rb. sr.	Zaliczka pobrana r. sr.	Zaliczka stanowi ‰ wartości
1884	632,116.927	9,040.302	**14·30**	1884	136,498.862	1,612.030	**11·81**
1885	673,820.072	9,622.820	**14·28**	1885	139,575.029	1,676.661	**12·01**
Rosya europejska (inne gubernie)							
1884	154,176.000	1,449.108	9·40	1884	55,256.000	258.362	4·68
1885	157,156.000	1,414.292	9·00	1885	57,683.000	272.936	4·73
Prowincye nadwiślańskie (Królestwo Polskie. 10 gubernii)							
1884	348,898.000	2,995.771	8·59	1884	3,909.000	44.628	11·41
1885	360,586.000	3,180.049	8·82	1885	4,028.000	32.588	8·09
Rosya Azyatycka.							
1884	21,623.000	147.950	6·84	1884	—	—	—
1885	22.004.000	229.928	10·45	1885	—	—	—
					Niema dobrowolnego ubezpieczenia		
Miasto Petersburg				Miasto Odessa			
1884	201,982.000	254.143	1·26	1884	29,382.000	45.283	1.54
1885	197,478.000	239.467	1·21	1885	35,640.000	50.375	1·41
Inne miasta							
1884	131,846.000	544.751	4·13				
1885	137,262.000	567.180	4·13				

Sam przymus więc nie decyduje wcale:

W Bawaryi	ubezpieczy 1.000 zł.	wartości,	kosztem			.	0·95	zł.
„ Lippe-Dettmold	„	„	„	„	„	.	2·16	„
„ Mecklemburgskiem	„	„	„	„	„	.	4·68	„
„ mieście Berlinie	„	„	„	„	„	.	0·45	„
„ „ Petersburgu	„	„	„	„	„	.	1·26	„
„ „ Odessie	„	„	„	„	„	.	1·54	„
„ innych rosyjskich miastach	„	„	„	„	„	.	4·13	„
„ Królestwie Polskiem	„	„	„	„	„	.	8·82	„
„ 34 guberniach cesarstwa	„	„	„	„	„	.	14·30	„
„ Rosyi azyatyckiej	„	„	„	„	„	.	11·41	„

Różnice stopnia drogości asekuracyj zależą wprost od dobroci ryzyk i stanu środków ratunkowych.

Więc u nas prawdopodobnie potanienie asekuracyi przez przymus zrobiłoby postępy poważne, ale nie jak sądzą niektórzy bardzo znaczne: mimo przymusu musiałaby asekuracya u nas być droższą niż w innych krajach z przymusem.

Towarzystwa niejako zabrały już śmietankę ubezpieczeń, według słów Dyrekcyi Tow. ubezp. w r. 1887, co do „budynków mieszkalnych i gospodarczych, z których najlepsze już są ubezpieczone, a nieubezpieczone same małej wartości“

Więc w kraju naszym może potanieć asekuracya tylko z polepszeniem się ryzyk i stanu bezpieczeństwa od ognia, środków ratunkowych.

Na powyższe twierdzenia, dowody mamy następujące.

Asekuracya u nas jest najdroższą i nie może być tanią z powodu złych ryzyk i niedostatecznych środków ratunkowych. Gdyby zakłady ubezpieczeń taniej chciały ubezpieczać, to narażałyby swoją egzystencyę; przy najtańszych taryfach krakowskiego Towarzystwa ubezpieczeń, przy znakomitej administracyi, wszelkich środkach ostrożności, rozkładzie ryzyk, racyonalnej taryfie, obfitem używaniu reasekuracyi i uchylaniu złych ryzyk, asekuracya w Galicyi jest jedną z najdroższych.

Zanim przyglądniemy się drogości asekuracyi w Galicyi, musimy zbadać jeszcze kilka twierdzeń będących w obiegu. Słyszymy na przykład:

że ostatecznie Towarzystwom wszystko jedno czy jest dobra czy zła służba pożarna, czy jest dobra czy zła policya ogniowa, bo przy najgorszej może się Towarzystwu dobrze dziać, gdyż od tego jest klasyfikacya ryzyk i różnica wysokości taryfy dla gorszych i lepszych ryzyk. Nareszcie — o czem się zwykle nie mówi — że od tego jest dozwolone „omijanie ryzyk“ i miejscowości, wykluczanie całych miejscowości, przyjmowanie n. p. w miasteczkach pewnych dzielnic a drugich nie, pewnych ulic, lub na jednej ulicy tylko co drugi, co piąty dom lub tym podobne. Sprawa „omijania“, tak zwanych „Gemiedene Orte“ i na odwrót sprawa nakładania na towarzystwa przymusu przyjmowania złych ryzyk, n. p. w Saksonii towarzystwa prywatne obowiązane najmniej 5% ubezpieczeń pod miękiem pokryciem przyjmować, — Towarzystwa publiczne obowiązane wszelkie ryzyka przyjmować i t. d., — to są dowody, że nie samą różnicą taryf kompensują towarzystwa złe ryzyka.

To też nie w samej opieszałości i braku przezorności u ludności miasteczkowej kraju naszego szukać należy powodu, że tak wielki procent nieubezpieczonych po każdej pogorzeli idzie w nędzę. Asekuracya nie tylko powinna być szukaną, ale powinna sama szukać asekurującego się.

Zestawiamy poniżej kilka większych pożarów miast i miasteczek, dla wykazania jak mała część ubezpieczonych przypada na krakowskie Towarzystwo.

Miejscowość	Rok	Spłonęło domów	Wartość	w krakowskiem Towarzystwie: Ilość ubezpieczonych	%	Wartość zwrócona	%
Kołaczyce .	1884	130	85.600	23	17·69	15.051	17·58
Gliniany .	"	347	128.527	13	3·74	4.710	3·66
Dukla . .	"	71	140.000	48	67·60	24.893	17·78
Stryj . . .	1886	840	1,957.910	170	20·23	313.597	16·01
Kałusz . .	"	700	800.000	29	4·14	38.016	4·75
Lisko . . .	"	271	431.003	108	39·85	54.925	12·74
Ulanów . .	"	212	461.695	36	16·98	32.469	7·03

Ale jeżeli nawet, choć niezupełnie, zakład asekuracyjny może sobie kompensować złe warunki bezpieczeństwa, przez odpowiednią klasyfikacyę ryzyk i skalę taryfową, a nadto złe ryzyka wydalać, to dla kraju to nie jest obojętnem, dla interesu całości nie jest obojętnem, że wielka część mieszkańców i mienia narodowego musi płacić ogromnie drogą asekuracyę, a w pewnej mierze, wskutek tego nieasekuruje się i w razie pogorzeli popada w nędzę. Tem ci gorzej jeżeli miejscowość, źle pobudowana, w złych warunkach zostaje zaliczoną do „Gemiedene Orte", staje się paryasem, zakłady nie przyjmują jej do ubezpieczenia, zostaje skazana na zagładę lub przepłacanie w spekulacyjnych zakładach. A jednak Towarzystwa czyniąc to, czynią z punktu widzenia prywatnego gospodarstwa całkiem rozumnie, wobec swoich statutów całkiem prawnie. A jednak w takiem wykluczeniu złych ryzyk, złych okolic, miejscowości, jest straszna groza!

To też gdy w roku bieżącym z ust I. Dyrektora na posiedzeniu dnia 11. maja 1889 padają słowa: „Dyrekcya dąży do tego, aby w okolicach i miejscowościach znanych z licznych pogorzeli natury wątpliwej, ograniczać swoje ryzyka", to z punktu widzenia interesu Towarzystwa i ubezpieczonych jest to całkiem racyonalne, prawne i dobre, ale skoro takie okolice i miejscowości są, które muszą być wykluczone od korzystania z dobrodziejstw asekuracyi, w Towarzystwie, które dla sprawy publicznej tak olbrzymie w kraju położyło zasługi, to konieczna z krajowego punktu widzenia położenie takie wziąć pod rozwagę, i szukać środków zaradczych.

A wtenczas musi się znowu przyjść do rezultatu, że dla podniesienia bezpieczeństwa kraju trzeba koniecznie coś nareszcie uczynić, że trzeba dużo uczynić.

Że pomimo najlepszej klasyfikacyi ryzyk, pomimo taryfy racyonalnej i do stopnia niebezpieczeństwa zastosowanej, pomimo „omijania" złych ryzyk i reasekuracyi większe lub mniejsze pogorzele decydują o wyniku całej kampanii asekuracyjnej, o drogości ubezpieczenia, to rzecz która zdawałoby się — nie potrzebuje dowodu.

A jednak słyszymy twierdzenia przeciwne.

Zestawiamy fluktuacye zwrotów wypłaconych z zaliczek ogniowych od r. 1874.

Zwroty wynosiły % zaliczek:

1874 — 7 %
1875 — 20 %
1876 — 20 %

1877 — 22 %
1878 — 25 %
1879 — $33\frac{1}{50}$%
1880 — $27\frac{1}{20}$%
1881 — 33 %
1882 — 31 %
1883 — 33 %
1884 — 33 %
1885 — 24 %
1886 — 17 %
1887 — 22 %
1888 — 24 %

A chociaż w spadku zwrotów między r. 1884 i następnemi jest wpływ zniżki taryf dosyć znaczny, w tym czasie przeprowadzony, to zawsze przeważa wpływ szkód pożarnych decydująco na wynik całoroczny i wysokość zwrotu.

To też Dyrekcya zdając sprawę w r. 1886 kiedy mimo że było 500 wypadków mniej, szkoda o 236.999 złr. wyższą była, motywuje obniżbę zwrotu: „większa ilość pożarów pochłonęła większe sumy na wynagrodzenia, co spowodowało mniejszą pozostałość i mniejszy procent zwrotu“.

A w r. 1886 gdy spłonął Stryj, Kałusz, Lisko, Ulanów, Dolina i wiele włości, wzrosły wynagrodzenia za szkody o 452.431 złr., to jest o 167/10% w porównaniu z rokiem 1885, a zwrot stowarzyszonym spadł z 24% na 17%, czyli, że zwrot zmniejszył się w skutek pożarów r. 1886 o ogromny procent bo o 29·17%.

Prawda że to były „niepamiętne pożary w dziejach asekuracyjnych“.

Jeżeliby jeszcze potrzeba dowodu na to, że wysokość szkód mimo taryf i klasyfikacyi, mimo reasekuracyi wpływa jedynie na drogość lub taniość asekuracyi w ogóle w danym roku dowodzą fluktuacye stosunku wypłaconych szkód do pobranych premij. Stosunek ten wynosił w Krakowskiem Towarzystwie:

w r. 1883 — 49·0%
1884 — 58·5%
1885 — 60·0%
1886 — 64·4%
1887 — 50·0%

Ażeby sobie zdać sprawę jak drogą jest i musi być u nas asekuracya, a jak tanią jest i może być gdzieindziej, porównajmy ważniejsze kraje Zachodu.

Na czele idą Niemcy:

Niemieckie Tow. publiczne ubezp. w r. 1885 i 1886.

	1885			1886		
	Wartość	Premia	‰	Wartość	Premia	‰
Niemieckie publiczne Zakłady (oprócz pruskich)	13.839,217.693	15,507.372	1·11	14.147,405.773	18,921.937	1·33
z dodaniem Gotha i Waldeck	14.087,575.113	15,823.620	1·12	14.401,161.908	19,241.888	1·34
do tego zakłady w Prusiech	15.929,246.369	27,837.610	1·75	16.502,011.125	28,339.329	1·72
Suma dla Niemiec	36.016,821.492	43,661.230	1·45	30.903,173.033	47,581.217	1·54

Dwa lata niedają jednak jasnego pojęcia; zestawimy tedy lat dwadzieścia.

Pruskie publiczne Tow. ubezp. od ognia od r. 1866—1886:

Rok	Wartość zabezpieczonych w zł. w. a.	Premie w zł. w. a.	Premie stanowią °/₀₀ wartości
1866—1876	102.431,878.000	208,781.470	2·04
1877—1886	145.830,418.000	264,350.019	1·81
1866—1886	248.262.296.000	473,131.489	1·91
Niemieckie publiczne Tow. ubezp. od ognia od r. 1866—1886.			
1866—1876	198.820,823.000	366,252.021	1·82
1877—1886	275.638,279.000	438,687.096	1·59
1866—1886	474.459,102.000	804,939.117	1·70

Przypominamy z poprzedniego rozdziału, że pruskie publiczne zakłady tylko na obszarze obejmującym 3,454.862 ludności mają przymus ubezpieczeń, zaś na obszarze obejmującym 24,709.095 ludności, operują bez przymusu.

Przypatrzmy się ile kosztuje asekuracya w prywatnych Towarzystwach na wzajemności w Prusiech.

Tow. prywatne ubezp. oparte na wzajemności w Prusiech od r. 1867—1886:

Rok	Wartość ubezpieczeń w zł. w. a.	Premie w zł. w. a.	Premie stanowią °/₀₀ wartości
1867—1876	29.714,110.000	46,481.589	1·56
1877—1886	43.752,723.000	70,625.996	1·61
1867—1886	73.466,333.000	117,107.585	1·59

Nareszcie w Towarzystwach akcyjnych.

Towarzystwa akcyjne koncesyonowane w Prusiech w r. 1885 i 1886.

Tow. Niemieckie w ogóle:

Rok	Wartość ubezpieczeń w zł. w. a.	Premie w zł. w. a.	Premie stanowią °/₀₀ wartości
1885	40.398,389.756	82,822.464	2·05
1886	42.004,235.910	83,670.732	1·99
Tow. Niemieckie w Prusiech:			
1885	23.369,111.277	38,494.779	1·65
1886	23.993,354.584	38,692.905	1·61
Inne Towarzystwa prócz Niemieckich — w Prusiech:			
1885	1.969,875.289	4,306.387	2·19
1886	2.009,941.817	4,462.375	2·22
Razem powyższe Towarzystwa w Prusiech:			
1885	25.338,986.566	42,801.166	1·69
1886	26.093,296.401	43,155.280	1·65

Przypatrzmy się teraz kosztowności asekuracyi w całem cesarstwie Niemieckiem w roku 1887.

Rodzaj zakładów	Liczba Zakładów	Wartość ubezpieczeń	Premie i należytości	Od 1000 mk. wartości ubezpieczonej opłaca się mk.
I. Publ. „Societaeten" w Prusiech . . .	34	17.180,441.618	28,176.751	1·64
II. Publ. „Societaeten" w reszcie Niemiec .	21	14.785,714.242	16,914.629	1·14
III. Większe Związki w Prusiech	16	988,950.288	2,176.145	2·20
Prywatne:				
IV. Tow. na wzajemności oparte . .	11	6.547,284.974	17,715.169	2·70
V. Akcyjne Towarzystwa	30	44.971,673.672	92,220.705	2·05
VI. Drobne lokalne Towarzystwa . .	218	743.154.740	1,737.127	2·33
Ogół Zakładów w Niemczech	330	85.217,219.534	158,940.526	1·86

Przypatrzmy się jeszcze innym krajom w roku 1887:

Kraj	Zakłady asekuracyjne	Wartość ubezpieczenia zł.	Premia ubezpieczenia zł.	na 100 wartości ubezpieczonej wynosi premia ‰
Szwajcarya	19 kantonalnych z przymusem . .	4.235,169.810	5,318 044	1·25
Belgia	14 akcyjnych i na wzajemn. bez przymusu	17.164,903.450	21,567.924	1·26

Na Wschodzie, w Rumunii, w Bułgaryi i Serbii, w Turcyi, asekuracya jest z powodów braku bezpieczeństwa szalenie drogą.

Z tych samych powodów niezmiernie drogą jest asekuracya w Ameryce. Różnorodne momenta na to się składają, że w Stanach północnej Ameryki rocznie idzie z dymem około 100 milionów dolarów wartośbi, według Fireman's Jouarnal pro 1884, zgorzało 260 milionów dolarów! Winą złe pobudowanie, lekkomyślne wykonywanie polioyi ogniowej, zła wola, spekulacyjne pożary, niedostateczne środki ratunkowe; to też co roku słyszymy o pogorzelach całych miast.

W rezultacie asekuracya od ognia jest niezmiernie drogą. W r. 1887 taki był stan asekuracyi w północnej Ameryce:

		Wartość ubezpieczeń	Premia	‰
		dolarów		
Stany Zjednoczone północnej Ameryki	w 47 stanach 4121 towarzystw	10.243,349.918	110,503.351	10·78

A teraz przypatrzmy się kosztowności asekuracyi w Galicyi w porównaniu z innemi krajami.

W Galicyi asekuracya kosztuje tyle lub mało co mniej na Wschodzie lub w Ameryce.

A jeżeli kraj opłacać musi ogromny podatek asekuracyjny, za który w innych krajach można trzy, cztery, pięć i więcej razy taką wartość ubezpieczyć, to nie jest to winą to-

warzystw, ale winą kraju, że ma takie zły ryzyka i takie bezpieczeństwo i środki ratunkowe.

Weźmy cyfry najtańszego i wzorowo po obywatelsku i z żywym pouczeniem interesu powszechnego rządzonego krajowego towarzystwa ubezpieczeń w Krakowie.

Ażeby ubezpieczyć w krakowskiem towarzystwie 1.000 zł. musieli złożyć ubezpieczający się zaliczkę w stosunku ‰ (per mille) od kapitału ubezpieczonego.

w roku	1885/6	7·46‰
„	1886/7	6·93‰
„	1887/8	6·77‰
od	1861/2—1885/6	7·30‰
„	1861/2—1887/8	7·23‰

Porównajmy teraz ile inne kraje, wskutek różnicy ryzyk i różnicy stanu bezpieczeństwa płacą za asekuracyę.

Stosunek zaliczek do wartości w Austryi w r. 1887.

Nazwa Towarzystwa	Wartość	Zaliczka	Wypada ‰
Tow. na wzajemności			
Krakowskie	402,434.042	2,724.421	6·75
W. Austryackie	80,201.847	334.332	4·17
Tyrolskie	138,185.320	251.111	1·82
Pierwsze Czeskie	182,022.1005	661.495	3 63
Morawsko-Szląskie	175,549.775	799.596	4·55
Praskie miejskie	73,895.908	67.711	0·92
Salzburskie	35,688.947	82.135	2·30
Św. Floryan	42,607.311	168.017	3·94
Slavia	165,068.408	864.234	5·23
Concordia	146,528.025	512.766	3 50
Towarzystwa akcyjne			
Azienda	553,344.698	2,610.450	4·72
Austryacki Phoenix	1,041,238.056	4,181.625	4·02
Dunaj	598,623.802	1,906.566	3·18

Według obliczeń centr. kom. statystycznej wynosił stan ubezpieczeń i premij w austryackich zakładach, jak następuje, obliczamy stosunek pro mille:

		Wartość	Zaliczka	‰
W r. 1887:	Tow. krajowe	1,260,300.000	3,705.000	2·94
	Tow. oparte na wzajemności	1,063,000.000	5,271.000	4,95
	Razem . .	2,323.300.000	8,876.000	3,86

Chociaż więc już austryacka asekuracya, zwłaszcza w krajach o ludności słowiańskiej i węgierskiej, jest daleko droższą niż w krajach niemieckich, to w Galicyi jej drogość wszystko przewyższa, a jak to łatwo zrozumieć, inaczej być nie może.

Taniość asekuracyi dla całego kraju nie jest tylko kwestyą taryfy, ale kwestyą: ile objektów ma płacić wyższe a ile niższe taryfy; rezultat dopiero daje wynik przeciętny dla całego kraju, miarę drogości asekuracyi.

Ażeby zrozumieć to, przypatrzmy się takiemu przykładowi:

Krajowy Zakład ubezpieczeń Królestwa Saskiego.
Z końcem r. 1884.

Premia w stosunku do wartości	Wartość marek	%
do 0·5‰	42,493.700	1·413
0·5 — 1 „	548,054 650	18·223
1 — 1·5 „	817,993.840	27·198
1·5 — 2 „	621,679.120	20·671
2 — 2·5 „	428,814.940	14·258
2·5 — 3 „	254,142.750	8·450
3 — 3·5 „	164,141.480	5·458
3·5 — 4 „	72,890.960	2·424
4 — 4·5 „	35,998.800	1·197
4·5 — 5 „	7,644.670	0·254
5 — 5·5 „	5,357.190	0·178
5·5 — 6 „	2,335.080	0·078
nad 6	[1]) 5,965.120	0·198

Widzimy więc, że przymusowa asekuracya w Królestwie Saskiem ma opłaty wynoszące 3, 4, 5 i po nad 6 marek od 1000 mk. wartości, ale przez to, że przeszło 80% przedmiotów jest ryzyk lepszych opłacających od 1 do 2·5 mk., to w ogólnym rezultacie kosztuje Saksonię ubezpieczenie 1000 mk., zaledwie 1·19 mk.

Otóż u nas taryfy są prawie niskie w stosunku do innych krajów, ale cóż z tego, kiedy mało objektów jest w dobrych warunkach a olbrzymia większość przypada na złe, w najgorszych warunkach bezpieczeństwa.

Wynik jest taki, że w krakowskiem Towarzystwie ubezpieczeń w r. 1886/7 było samych galicyjskich ubezpieczeń:

Wartości ubezpieczonej	259,576.358	zlr.
Za cenę zaliczki	1,724.198	„
czyli *per mille*	6·64	„

czyli 66 ct. od 100 złr. wartości przeciętnie.

Cóż więc pomogą nizkie taryfy, jeżeli ogromna większość ryzyk jest zła, jeżeli największa część przedmiotów ubezpieczonych jest w najgorszych warunkach bezpieczeństwa, jeżeli całe okolice, miejscowości, są tak złe, że je trzeba dla interesu reszty ubezpieczonych uchylać, unikać, słowem: przeważają złe ryzyka, więc największa część objektów musi opłacać najwyższe taryfy, a w ogólnym rezultacie wychodzi, że kiedy:

w Niemczech kraj ubezpiecza 1000 mk. kosztem 1·86 mk.,
w Austro-Węgrzech przeciętnie kraj ubezpiecza 1000 złr.

w Towarzystwach kredytowych	kosztem	2·94	„
„ na wzajemneści	„	4·95	„
Ogółem	„	3·86	„

to Galicya, przyjmując z pewnością najtańszą asekuracyę w krakowskiem towarzystwie wzajemności, za typ dla całego kraju, musi opłacać od 1000 złr. przeciętnie bez względu na rodzaj ryzyk i wysokość taryf,

od r. 1861/2 do 1887/8	—	7·23 %
w r. 1885/6	—	7·46 „
„ 1886/7	—	6·93 „
„ 1887/8	—	6·77 „

[1]) Przeważnie gmachy teatrów.

Widzimy więc że ubezpieczenie u nas jest najdroższe; jeżeli więc ubezpieczenie u nas tyle musi kraj kosztować, jeżeli trzeba koniecznie tyle płacić dla kupienia sobie bezpieczeństwa, jak w żadnym innym kraju, toć przecież w interesie kraju pierwszorzędnym jest: dążyć do potanienia asekuracyi chociażby tylko do stopnia taniości w innych krajach austryackich.

Faktycznie Galicya opłaca premij w Krakowskiem Towarzystwie i we wszystkich innych w kraju operujących około 2,400.000 złr. zaliczki lub czystej składki ogniowej. Gdyby w innych zakładach tak samo taniem było ubezpieczenie jak w Krakowskiem, to za tę cenę ubezpieczała by Galicya 361,318.088 złr. Wobec jednak faktycznie droższej asekuracyi w innych towarzystwach z pewnością za tę cenę nieubezpiecza więcej jak 330 lub 340 milionów wartości.

Gdyby więc można przez podniesienie warunków bezpieczeństwa polepszenie ryzyk, poprawienie służby pożarnej, środków ratunkowych uczynić asekuracyę tylko nieco tańszą, to prócz tego żeby mniej szło z dymem na marne, ale i dzisiejsi ubezpieczający się robili by ogromne oszczędności na kosztach ubezpieczenia.

Weźmy przykład z Krakowskiego Tow. ubezpieczeń.

Ubezpieczona kwota 259,576.358 złr. kosztem 1,724.198 złr. zaliczki, czyli 6·64 ‰.

Gdyby przez polepszenie stosunków bezpieczeństwa obniżyć koszt asekuaacyi na

6 złr. od 1000 złr. zapłaciliby ubezpieczający się	1,558.010 złr.
5 „ „ „ „ „ „	1,298.492 „
2 „ „ „ „ „ „	519.336 „

Oszczędność dla ubezpieczających się wynosiłaby w pierwszym wypadku dla ubezpieczających się w Krakowskiem Towarzystwie:

w pierwszym wypadku	166.188 złr.
w drugim „	425.706 „
w trzecim „	1,204.862 „

Oczywiście że doliczając inne towarzystwa, okazały by się sumy jeszcze bardziej imponujące.

Więc Galicya opłacając rocznie zaliczki ogniowej w samem Krakowskiem towarzystwie 1,724.198 złr. i innych towarzystwach przeszło 600.000 złr., ubezpiecza zaledwie około 33 % wartości narażonych na pożary, to znaczy że, pomimo że Galicya płaci rocznie podatku asekuracyjnego około 2,400.000 złr., ubezpieczyła tak olbrzymim kosztem zaledwie 33 % swego majątku, i rokrocznie prócz tego z dymem idzie nieubezpieczonych około:

w r. 1884	przepadło 2,067.189 złr.	czyli	67 %
„ 1886	„ 4,296.694 „	„	67 „

oprócz tego co zwróciły towarzystwa.

Przypatrzmy się strasznemu rokowi 1886:

1886 zgorzało wartości	6,412.976 złr.
Koszta ubezpieczenia	2,400.000 „
Ogółem	8,812.976 złr.
Towarzystwa wróciły	2,116.282 „
Czysta strata dla kraju	6,696.694 złr.

Kraj więc mimo ostatecznie jako tako rozwijającej się a przeważnie w bardzo dobrych rękach leżącej asekuracyi może w jednym roku zmarnować całkiem 6,696.000 złr., w zwyczajnych latach przy 3 do 4 milionach strat ogniowych a 2,400.000 kosztów ubezpieczenia, około 4,000.000 złr. bezpowrotnie.

Reforma stosunków niezbędna.

Jeżeli każden podatek, tak i ten który ma obciążyć ubezpieczających się, na rzecz podniesienia służby ratunkowej i bezpieczeństwa w kraju, budzi *odium* pewne, i wydaje się czystą ofiarą i ciężarem, to zdaje nam, się żeśmy zdołali wykazać, jakie zyski odnieść może każden ubezpieczony.

Zdaje nam się, że na postępach służby ratunkowej w całej cywilizowanej Europie, zdołaliśmy wykazać, jak każde inne twierdzenie jest błędnem.

Podnieśmy tylko służbę ratunkową tak, żeby na 100 pożarów nie jak u nas 397 ale jak na Morawie 256 płonęło budynków, to cyfra przeciętna spalonych domów u nas spadnie z 5.615 na 3.843, a licząc przeciętną wartość domu mieszkalnego bez ruchomości lub krescencyi w nim zawartej tylko według przeciętnej wartości asekuracyjne domu w całym kraju w Tow. ubesp. krak. na 712 złr., to korzyść zaoszczędzona przez kraj będzie 1,261.664 złr. na rok, a przy dzisiejszym procencie ubezpieczenia na same Towarzystwa ubezpieczeń wypadnie oszczędność 500.000 najmniej.

Rocznie z funduszu uzyskanego około 48.000 złr. można 300 i więcej gmin uposażyć w najpotrzebniejsze narzędzia, gmin najuboższych, podnieść bezpieczeństwo miasteczek, tak, że nie będzie paryasów i nie będzie pożarów średniowiecznych. A powstanie i humanitarny fundusz na kaleki, wdowy i sieroty, który przyczyni się niemało do rozwoju straży pożarnych. Impuls dany strażom po kraju rozwinie nareszcie i tę tak spóźnioną instytucyę, jeżeli się zważy, że u nas mało co nad 100, w Czechach 1800 straży, u nas 4.000 tam 100.000 ludzi w szeregach. Niech rocznie przybędzie 500 sikawek w kraju, niech rocznie przybędzie 20 nowych a polepszy się 50 istniejących tow., niech ludność wie że jest fundusz zapewniający los kalek, wdów i sierót — to się stosunki polepszą w oczach, naturalnie zwiększenie się szans ognia będzie się kompensować wzrost środków ratunkowych, aż je przemogą.

Więc położenie kraju, straszny stan bezpieczeństwa, a co zatem idzie szalone sumy z narodowego mienia marnujące się rokrocznie, wymagają nagląco ażeby sprawę reformy tych stosunków kraj uznał za kwestyę pierwszorzędną i postawił ją na porządku dziennym prac i zadań, które jak najrychlej przeprowadzonemi być powinny.

Nauka z innych krajów dowodzi niezbicie, że pierwszem zadaniem zdrowego narodowego gospodarstwa jest o s z c z ę d z a ć n a k l ę s k a c h. U nas po każdej powodzi, czy pogorzeli, czy zarazie kraj się cofa i małe postępy jakie zrobił znowu się zatracają.

Oszczędzenie krajowi części marnujących się milionów idących z dymem, oszczędzenie krajowi kosztów asekuracyi, to będzie dla ogólnego majątku narodowego stanowić więcej jak cały niejeden podatek państwowy zapłacony przez Galicyę: mimo zwrotów od towarzystw asekuracyjnych straty rokrocznie stanowią znacznie więcej jak wszystkie podatki domowe razem, prawie tyle co cały podatek gruntowy; w r. 1886 wydała Galicya na pożary i ubezpieczenia, po potrąceniu wypłaconego zwrotu ze szkody więcej jak cały budżet krajowy i indemnizacyjny wynosi!

Ustawa jaką projektuje Wydział krajowy jest jednym ze środków naprawy stosunków. Jej przeprowadzenie leży w interesie kraju, ale leży w interesie ubezpieczających się którzy ten podatek płacić mają, a tylko błędny pogląd i złe zrozumienie własnego interesu może doradzać odraczanie ustawy tak dobroczynnie działającej wszędzie, gdzie zaprowadzoną została.

Kraj oszczędzi miliony na ocalonym majątku krajowym, ubezpieczeni nie będą się łudzić wysokością „zwrotu“ rocznego, ale cała asekuracya faktycznie potanieje, bo potanieć musi i to rychło ubezpieczający się, rolnik zwłaszcza, któren obok mieszkańca miasteczek najdroższą opłaca asekuracyę, oszczędzi na tym prawdziwym a ciężkim „podatku asekuracyjnym“ na asekuracyę sumy, a ulgę wnet cały kraj odczuje.

W przeświadczeniu że położenie kraju wskazuje jako konieczną potrzebę dla ratowania krajowego mienia ażeby zreformować stosunki bezpieczeństwa od ognia, zorganizować służbę

pożarną, uzbroić ubogie gminy w narzędzia ratunkowe, zapewnić los kalek, wdów i sierót po strażakach narażających zdrowie i życie *pro publico bono*,

w przeświadczeniu, że da się to osiągnąć tylko przez użycie znacznych sum, a fundusz na ten cel daje się sprawiedliwie i łatwo uzyskać przez pociągnięcie towarzystw asekuracyjnych do przyczyniania się na rzecz służby pożarnej,

w przeświadczeniu nareszcie, że połączenie kwestyi zaprowadzenia takiego opodatkowania Towarzystw z kwestyą zaprowadzenia przymusowej asekuracyi, znaczy odłożenie jej może na długo,

Podpisani, jako mniejszość komisyi asekuracyjnej wnoszą:

Wysoki Sejm raczy załączony projekt ustawy uchwalić.

Lwów 8. listopada 1889.

Rutowski,
sprawozdawca.
Sawczak.

Ustawa

z dnia .... obowiązująca w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z W. Księstwem Krakowskiem, nakładająca na Towarzystwa ubezpieczeń od ognia operujące w Galicyi, obowiązek przyczyniania się do kosztów utrzymania służby pożarnej.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z W. Księstwem Krakowskiem postanawiam co następuje:

§. 1.

Wszystkie krajowe, austryo-węgierskie i zagraniczne w Galicyi operujące Towarzystwa asekuracyjne, oparte na wzajemności lub akcyjne, zajmujące się wyłącznie ubezpieczeniem od ognia, lub też ubezpieczeniem od ognia i innemi rodzajami ubezpieczenia obowiązane są przyczyniać się do kosztów utrzymania straży pożarnych zawodowych (gminnych) i ochotniczych, do wspierania ubogich gmin w nabyciu rekwizytów ogniowych lub w uzbrojeniu straży, oraz do wspierania w służbie pożarnej okaleczałych członków straży pożarnej i tychże rodzin pozostałych rocznym udziałem, który wynosić ma dwa procent od wszystkich w każdym roku słonecznym pobieranych premij asekuracyjnych brutto od ubezpieczenia ruchomości i nieruchomości, bez względu czy pobrane zostały na krótszy lub dłuższy czas, chociażby na więcej lat, bez potrącenia wydatków na reasekuracyę.

Wysokość tego udziału może być w przyszłości uchwałą Sejmu krajowego obniżoną.

§. 2.

Za podstawę w obliczeniu tej prestacyi ma służyć pobór premij asekuracyjnych brutto, jaki Towarzystwo z tutejszo-krajowego interesu asekuracyi ogniowej za ubezpieczone ruchomości i nieruchomości w kraju, osiągnęło.

Towarzystwa obowiązane są potrzebne dla obliczenia prestacyi wykazy, zgodne z księgami rachunkowemi Towarzystw, a mianowicie wykazy poboru premij asekuracyjnych dla każdego roku, najpóźniej do końca kwietnia następnego roku, Wydziałowi krajowemu przedłożyć.

§. 3.

Obliczenia dokonuje Wydział krajowy.

§. 4.

Wypłacenie prestacyi całorocznej ma nastąpić w ciągu 6 tygodni od doręczenia nakazu płatniczego.

§. 5.

W razie gdyby Towarzystwo asekuracyjne nie dostarczyło w należytym czasie potrzebnych rachunkowych dat, może być przez władzę polityczną zmuszonem do tego karami porządkowemi. Prestacye Towarzystw ubezpieczeń mogą być w drodze politycznej egzekucyi krajowej władzy politycznej ściągnięte.

§. 6.

Z prestacyj rocznych Towarzystw ubezpieczeń ma być użytą najprzód kwota wynosząca 10 procent na utworzenie funduszu wsparcia dla członków straży pożarnych, którzy w służbie pożarnej doznali uszkodzeń, oraz ich rodzin. Uchwałą sejmową może być kwota powyższa podniesioną do 20 procent całej prestacyi. Reszta ma być użytą: w połowie na wsparcie gmin w nabywaniu sikawek i innych rekwizytów ogniowych, w drugiej połowie na straże zawodowe i ich uzbrojenie, na instruktorów i kursa strażackie służby pożarnej.

§. 7.

Na tworzenie nowych straży (ochotniczych lub gminnych) może być udzieloną pomoc z funduszu ogniowego, jeżeli gmina bez tej pomocy z własnych środków nie jest w stanie postawić i uzbroić straży ogniowej, lub czyni to z niestosukowym do swoich dochodów wysiłkiem.

Z tejże pomocy mogą też korzystać istniejące straże ogniowe, które rozwinęły odpowiednią i skuteczną działalność.

Z tejże pomocy mogą korzystać gminy ubogie, na uzupełnienie swoich przyborów ogniowych, zwłaszcza na zakupno sikawek i uzbrojenie straży ogniowych.

Podania o zasiłki straży pożarnych, mają być zakonkomitowane przez urzędy gminne i wniesione na ręce Wydziału Rady powiatowej, która ze swej strony opinię swą dołączy, poczem Wydział krajowy może jeszcze zasięgnąć zdania Związku straży ochotniczych, lub jednego ze Związków straży ochotniczych.

§. 8.

Członkowie straży pożarnych, gminnych lub ochotniczych, którzy z powodu nieszczęśliwego wypadku w służbie pożarnej odnieśli uszkodzenia lub nabawili się choroby powodującej czasowe lub zupełne pozbawienie zdolności zarobkowania, mogą po wykazaniu braku środków do życia uzyskać wsparcie z funduszu wsparcia. Toż samo pozostali członkowie rodziny, którzy stracili swego żywiciela w członku straży pożarnej nawiedzonym wypadkiem nieszczęśliwym, mogą uzyskać wsparcie z tegoż funduszu.

Podania o wsparcie zaopatrzone świadectwem lekarskiem, świadectwem ubóstwa, opinią miejscowego Towarzystwa straży ogniowej, urzędu

gminnego mają być odniesione wprost do Wydziału krajowego, który może zażądać opinii Związku straży pożarnej, lub jednego ze Związków straży pożarnych.

§. 9.

Na początku każdego roku powołuje Wydział krajowy trzech reprezentantów operujących w kraju Towarzystw ubezpieczeń od ognia, oraz trzech reprezentantów Związku lub Związków straży ochotniczych celem zasięgnięcia opinii, które gminy i które straże ogniowe zasługują przedewszystkiem na zasiłki, lub w których gminach należy przyjść pomocą pieniężną dla podniesienia bezpieczeństwa publicznego od ognia.

§. 10.

Wydział krajowy może użyć pośrednictwa Związku lub Związków straży pożarnych, jeżeli mają statutem określoną i pod opieką władzy zostającą kasę wsparcia do wykonywania czynności §. 8. określonych.

§. 11.

Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem 1. Stycznia 1888.

§. 12.

Polecam wykonanie ustawy Mojemu ministrowi spraw wewnętrznych.

L. S. 1358/89.

Alleg. 172.

SPRAWOZDANIE

komisyi gospodarstwa krajowego o wniosku posła Huryka w przedmiocie udzielania włościanom surowicy i soli kamiennej.

Wysoki Sejmie!

Uchwalając na podstawie wniosku posła Józefa Huryka z d. 10. października r. b. i na podstawie odnośnego sprawozdania komisyi budżetowej z dnia 28. października r. b. środki zaradcze przeciw nędzy, grożącej włościanom z powodu zaszłych klęsk elementarnych, pominął Wysoki Sejm na razie część tegoż wniosku, odnoszącą się do udzielania gospodarzom wiejskim surowicy i soli kamiennej, przekazując ją komisyi gospodarstwa krajowego do zdania sprawy.

Wywiązując się z tego polecenia, komisya na wstępie rozróżnić musi zniszczenia wyrządzone w plonach zbożowych, dla żywności ludzkiej przeważnie przeznaczonych, od zniszczeń, które wskutek długotrwałej posuchy w paszy, potrzebnej na utrzymanie inwentarza żywego się pojawiły, i które rozciągając się bez wyjątku na kraj cały, co najmniej w połowie normalnego zbioru ubytek spowodowały. Różnica między temi klęskami polega głównie w tem, że kiedy przy pomocy pieniężnej brak żywności ludzkiej produktami z pomyślniejszych zbiorów innych, choćby i odleglejszych okolic zastąpionym być może, niedoboru paszy dla naszych inwentarzy zasobami pozakrajowemi uzupełnić się nie da. Jesteśmy więc skazani na to, abyśmy własnemi siłami starali się o utrzymanie nietylko znacznego majątku krajowego w inwentarzach żywych posiadanego, ale abyśmy zapobiegli stracie, którąby z powodu braku sił roboczych i nawozu przez długie jeszcze lata jak najniekorzystniej oddziaływać musiała na rozwój naszego gospodarstwa rolnego.

Staraniem naszem więc być musi utrzymanie naszego inwentarza z wszelkiem z naszej strony wysileniem, a więc z użyciem surogatów, któreby normalną paszę czasowo chociaż zastąpić mogły.

Wiadomą jest atoli rzeczą, że użycie tychże dla bydła naszego, schorzałego wskutek panującej w roku ubiegłym choroby pyskowej i racicowej szkodliwyby tylko wpływ wywrzeć mu siało, gdybyśmy równocześnie nie użyli wskazanego nauką i praktyką jedynego ku zapobieżeniu złemu środka, to jest soli.

Otóż dostarczenie włościanom dostatecznej ilości soli, po cenie przystępnej, jest wobec tegorocznej klęski zarówno ważną pomocą, jak pomoc pieniężna, boć przecież przypuścić nie można, aby gospodarz, walczący z trudnościami własnego bytu, z trudnościami w zapewnieniu przyszłych zasiewów swej roli, mógł zkądkolwiekbądź wydobyć fundusze na opłatę tak znacznego z zakupnem soli połączonego podatku.

Na jeden jeszcze wzgląd wypada nam zwrócić uwagę Wysokiego Sejmu. Dzięki troskliwości wysokiego rządu otrzymujemy od czasu istnienia Ministerstwa rolnictwa subwencye na podniesienie chowu bydła w kraju naszym, które należycie użyte, dzisiaj już korzystne rezultaty wywołały. Czy wypadałoby z powodu jednorocznej klęski, która przy użyciu odpowiednich środków wkrótce usuniętą być może, niweczyć dotychczasowe zabiegi i cofać postęp uzyskany?

Komisya dla gospodarstwa krajowego jest przekonania, iż żądanie, wypowiedziane we wniosku posła Huryka o udzielenie gospodarzom wiejskim surowicy z pobliskich żup lub soli kamiennej po cenach zniżonych do kosztów produkcyi, odpowiada potrzebom całego kraju, a zostawiając c. k. rządowi wszelką kontrolę dla zapobieżenia możliwych nadużyć, przedstawia Wysokiemu Sejmowi następujący wniosek:

Sejm Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem wzywa c. k. Rząd, aby w okolicach nawiedzonych klęskami elementarnemi, powodującemi brak paszy dla utrzymania inwentarza żywego, zechciał właścicielom tychże inwentarzy, przy odpowiedniej kontroli w porozumieniu z Wydziałami powiatowymi, udzielać odpowiednią potrzebie ilość soli po cenach produkcyjnych.

Tem sprawozdaniem załatwione zostały petycye, wniesione do Wysokiego Sejmu pod l. 213, 516, 535, 628, 890, 945, 946, 977, 1024, 1080, 1124.

Lwów, dnia 15. listopada 1889.

Przewodniczący:

L. Wodzicki *w. r.*

Sprawozdawca:

Piotr Gross *w. r.*

Aleg. 173.

Sprawozdanie

komisyi podatkowej w sprawie załatwienia petycyi Wydziału Rady powiatowej w Sokalu, względem uwolnienia od podatków budynków, będących własnością reprezentacyj powiatowych.

Wysoki Sejmie!

Wydział Rady powiatowej sokalskiej podał do Wysokiego Sejmu petycyę, w której uprasza o uchwalenie rezolucyi, wzywającej c. k. Rząd o przyznanie uwolnienia od podatku domowego budynków, będących własnością Reprezentacyj powiatowych. Petycyę tę przydzielił Wys Sejm swoją uchwałą z dnia 12. października 1889 L. 145, komisyi podatkowej do sprawozdania

Żądanie, w tej petycyi postawione wydaje się komisyi słusznem i uzasadnionem, a to przy uwzględnieniu następujących okoliczności.

1. Opodatkowanie budynków opiera się na najwyższem postanowieniu z dnia 23. lutego 1820 str. 105 Zb. ust. praw. a wedle §. 2. tego najwyższego postanowienia tylko te budynki uwolnione są od podatku domowego, które wyszczególnione są w §. 22. patentu z dnia 23 grudnia 1817, t. j. kościoły, budynki rządowe, koszary wojskowe i szpitale, o ile te dwa ostatnie nie są wynajęte na powyższy cel od właściciela. Oprócz tego uwolnione są od tego podatku nne budynki na podstawie późniejszych licznych patentów i rozporządzeń a między innymi:

a) Budynki własnością krajową będące, o ile służą takowe na pomieszczenie władz i kas, albo na bezpłatne mieszkanie urzędników dla bezpieczeństwa urzędów i kasy, lub na rachunek ich poborów, stoją na równi z budynkami państwowymi i co do tych części są wolne od podatku czynszowo-domowego. (Tryb. adm. 13. czerwca 1882, l. 1209 i 1141).

b) Miejskie ratusze i inne magistratualne budynki, o ile i jak długo służą za lokale urzędowe władz publicznych i nie przynoszą żadnych czynszów, (dekret nadworny z dnia 20. grudnia 1820, l. 2168).

c) Wedle najwyższego postanowienia z dnia 12 października 1820 były pod powyższymi warunkami także i budynki stanów krajowych wolne od podatku domowego.

d) Budynki na pomieszczenie starostw i kas cyrkularnych, wystawione kosztem kraju, jak długo służą na ten cel, lub na mieszkanie urzędników, których tam umieszczono dla bezpieczeństa urzędu lub kasy bezpłatnie. (Dekret kanc. nadw. 20. listopada 1820, str. 322 Zb. ust. praw.)

2. Gdy reprezentacye powiatowe bez wątpienia są także władzami publicznemi, gdyż niektóre czynności urzędowe władz, pod a—d wymienionych na siebie przyjęły, przeto analogicznie do powyższych przepisów prawnych budynki, własnością Reprezentacyj powiatowych będące i służące na ich pomieszczenie, powinny być także od podatku uwolnione.

3. Z tego prawnego założenia wychodząc, władze skarbowe niektóre reprezentacye powiatowe od tego podatku już uwalniały jak n. p. Radę powiatową w Krakowie i Horodence.

W innych atoli wypadkach władze skarbowe odmawiały tego uwolnienia n. p. w Czortkowie i Sokalu, wskutek czego ta sprawa w drodze zażalenia wniesioną została przed ck. Trybunału administracyjny. Trybunał administracyjny uznał jednak podobne zażalenia za nieuzadnione a to orzeczeniami z dnia 13. czerwca 1882 l. 1.209 na zażalenie Rady powiatowej w Czortkowie, z 13. listopada 1886 l. 2.922 na zażalenie Rady powiat. w Sokalu a najnowsze orzeczenie Trybunału administracyjnego w tym względzie zapadło pod dniem 12. marca 1889 l. 824, skutkiem czego władze skarbowe uwolnienie od podatków reprezentacyj pow. w Krakowie i Horodence cofnęły.

Trybunał administracyjny w swoich motywach przyznaje wprawdzie, że reprezentacye powiatowe są organami publicznej administracyi, i że przynajmniej pośrednio zastępują służbę państwową a odrzucenie zażalenia od orzeczenia władz skarbowych motywuje i opiera jedynie na tej podstawie, że do teraz nie ma prawnego przepisu, na podstawie którego można budynki własnością reprezentacyj powiatowych będące, od podatku domowego uwolnić.

Z tego powodu komisya podatkowa wnosi:

Wysoki Sejm uchwalić raczy:

„Wzywa się c. k. Rząd, ażeby w drodze rozporządzenia, lub gdyby się to niemożliwem okazało, w drodze ustawodawczej przyznał uwolnienie od podatku domowego budynków będących własnością reprezentacyj powiatowych a przeznaczonych na kancelarye Wydziałów Rad powiatowych, na bezpłatne mieszkanie urzędników dla bezpieczeństwa urzędu i kasy, niemniej budynków, przeznaczonych na domki mytnicze przy drogach powiatowych.“

Lwów dnia 12. listopada 1889.

Przewodniczący:

Hausner w. r.

Sprawozdawca:

Dr. D. Sawczak w. r.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

L. s. 1346/89.

Aleg. 174.

Sprawozdanie

komisyi gminnej o sprawozdaniu Wydziału krajowego z czynności Departamentu I. za czas od 1. lipca 1888 do końca czerwca 1889 r.

Wysoki Sejmie!

Departament I. Wydziału krajowego, w którego zakres wchodzą sprawy gminne, składając sprawozdanie z czynności za czas od 1. lipca 1888 do końca czerwca 1889, wylicza przedewszystkiem ustawy przez Wys. Sejm uchwalone, które Najwyższą sankcyę otrzymały, tudzież te, którym Najwyższa sankcya odmówioną została, z przytoczeniem powodów odmowy.

Następnie przytacza sprawozdanie projekty ustaw, które przez Departament I. wypracowane i Wysokiemu Sejmowi na obecnej sesyi osobnemi sprawozdaniami przedłożonch zostały, lub których wypracowanie jest w toku.

Czynności Departamentu I. w tej gałęzi są znaczne.

Pomijając nawet liczne projekty ustaw o nadanie gminom prawa poboru rozmaitych opłat, tudzież projektów rozdziału poszczególnych gmin, zajmował się Departament I. wypracowaniem ważniejszych spraw, mianowicie przedłożył:

ustawę o pisarzach gminnych;

ustawę o policyi ogniowej dla miast i miasteczek;

ustawę o przyczynianiu się Towarzystw asekuracyjnych do utrzymania straży ogniowych.

W toku wypracowania znajdują się:

projekt ordynacyi wyborczej dla 30 miast nową ustawą miejską objętych;

ustawa budownicza i ogniowa dla wsi;

ustawa o zmianie §. 3-go ustawy o księgach gruntowych;

ustawa o sługach.

Do powyższych prac ustawodawczych Departamentu I. czyni komisya gminna następujące uwagi:

Uchwałą z dnia 25. stycznia 1887 polecił Sejm Wydziałowi krajowemu, ażeby zbadał dokładnie stosunki administracyi gmin naszego kraju i na tej podstawie przedstawił Sejmowi stosowne wnioski co do reformy ustawodawstwa gminnego.

Wywiązując się z tego polecenia zebrał Wydział krajowy wyczerpujące materyały a następnie zwołał w roku 1887 ankietę przedstawiając jej cały szereg pytań.

Ankieta uznała naglącą potrzebę reformy ustawodawstwa gminnego, i objawiła zarazem zdanie, że postanowienia jednej i tej samej ustawy gminnej nie mogą być zastosowane dla miast, miasteczek i gmin wiejskich, a to z powodu znacznych różnic co do zasobów inteligencyi, majątkowych jakoteż i innych wybitnych różnic pomiędzy miastem a wsią.

Wydział krajowy przychylając się do zdania ankiety, podzielił gminy na trzy kategorye:

I. miasta pierwszorzędne (30),

II. miasta drugorzędne i miasteczka (dwieście kilkadziesiąt),

III. gminy wiejskie i wywiązując się częściowo z polecenia Wysokiego Sejmu wszedł na sesyi roku 1888 z projektem reformy dla I. kategoryi, t. j. projektem dla miast pierwszorzędnych (30), który to projekt z niektóremi zmianami przez wysoki Sejm przyjęty, otrzymał Najwyższą sankcyę.

Oczywiście, że należałoby bezzwłocznie przystąpić do dalszej reformy według przyjętego programu, a mianowicie do reformy ustawodawstwa gminnego dla miast drugorzędnych i miasteczek.

Zważywszy na okoliczność, że stosunki gospodarki miast drugorzędnych i miasteczek, tudzież policyi miejscowej w tych gminach, wymagają może o wiele więcej reformy, niżeli w miastach pierwszorzędnych, które ustawę już otrzymały, niemniej uproszczenia toku instancyi w sprawach policyi miejscowej;

zważywszy, że miasta tej kategoryi (jak n. p. Oświęcim, Żywiec, Bełz, Dolina, Kałusz, Podhajce, Halicz, Rohatyn, Horodenka i t. d.) w żaden sposób do kategoryi gmin wiejskich zaliczonemi być nie mogą;

komisya gminna sądzi, że należałoby zawezwać Wydział krajowy, ażeby postępując na drodze reformy ustawodawstwa gminnego, przedłożył na najbliższej sesyi sejmowej projekt ustawy dla reszty miast i miasteczek.

Jedną z najważniejszych czynności Departamentu I. jest wykonywanie nadzoru nad gminami, tudzież nad reprezentacyami powiatowemi w myśl postanowień odnośnych ustaw.

W sprawozdaniu swem podnosi Departament I. że Wydział krajowy zarządził lustracye w kilku miastach, których wynik był niemny.

Akty Wydziału krajowego wykazują, że w ostatnich czasach musiano przystąpić do rozwiązania Reprezentacyi miast: Stanisławowa, Drohobycza, Oświęcima, Jarosławia, Żółkwi, a nadto było kilka wypadków złożenia z urzędu członków Zwierzchności miejskich.

Jakkolwiek zarządzenia te były wynikiem konieczności, to komisya gminna sądzi, że zadaniem administracyi jest nietylko pociągać do odpowiedzialności ex post za popełnione nieprawidłowości i zaniedbania, tudzież konstatowanie strat wynikłych ze złej gospodarki i zaniedbania policyi, lecz niemniej zadaniem władzy nadzorczej powinno być działanie prewencyjne, zapobiegające nieprawidłowościom, zaniedbaniom i nadużyciom gospodarki gminnej, tudzież stratom, które gminy jako takie i członkowie gmin z tego powodu ponoszą.

Stać się to może tylko w ten sposób, jeżeli Wydział krajowy, idąc w pomoc Wydziałom powiatowym, które odpowiednych sił do fachowej lustracyi gospodarki miast pierwszorzędnych nie posiadają, a nadto w których łonie bardzo często znaczna ilość członków zarządu miejskiego zasiada, a nawet w większości — zarządzać będzie od czasu do czasu fachową lustracyę gospodarki miast pierwszorzędnych przy współudziale delegatów Wydziałów powiatowych.

W ten sposób postępując wzmocni się publiczna kontrola, zapobieży się wiele złemu i uniknie się niemiłej konieczności pociągania do odpowiedzialności, i ustanawianiu komisarzów rządowych w miejsce rozwiązanych rad miejskich.

Również i Wydziały powiatowe, przynajmniej w znacznej części, potrzebują opieki, rady, wskazówek i pewnego kontaktu z Wydziałem krajowym, który zawsze pożytek przynosi.

Uznając tego potrzebę uchwalił Wysoki Sejm nowelę do §. 48. ust. o Repr. powiat. (ustawa z d. 7. kwietnia 1886) rozszerzając ingerencyę Wydziału krajowego w sprawach rachunkowych, kasowych i wewnętrznej manipulacyi Reprezentacyj powiatowych.

W interesie samorządu powiatowego byłoby pożądane, ażeby przytoczona ustawa nie pozostała martwą literą i ażeby Wydział krajowy robił częściej z niej użytek, stykając się w ten sposób bliżej z Reprezentacyami powiatowemi.

W końcu sprawozdania z czynności Departamentu I. podnosi Wydział krajowy, że w upłynionym roku było jego 20 orzeczeń wydanych w toku instancyi przedmiotem zażaleń wniesionych do c. k. Trybunału administracyjnego. Z tych 20 zażaleń odrzucił c. k. Trybunał administracyjny 19, a tylko jedno zażalenie uwzględnił i to z powodów zasadniczej różnicy zdania. Powyższy stan rzeczy świadczy chlubnie o judykaturze Wydziału krajowego a ilość rekursów w Departamencie I. jest bardzo znaczną; było ich bowiem w wymienionym okresie 361.

Na podstawie tego sprawozdania komisya gminna wnosi następujące rezolucye:

A. Sejm przyjmuje sprawozdanie Wydziału krajowego z czynności Departamentu I. za czas od 1. lipca 1888 do końca czerwca 1889 do wiadomości.

B. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, aby nie spuszczając z oka sprawy reformy gmin w ogóle, na najbliższej sesyi sejmowej przedłożył projekt ustawy gminnej dla miast drugorzędnych i miasteczek.

Przewodniczący.
Ziemiałkowski w. r.

Sprawozdawca
Adam Jędrzejowicz w. r.

Z „Drukarni Ludowej“ we Lwowie.

LS. 1206/89.

Aleg. 175.

Sprawozdanie

komisyi gminnej o petycyi l. s. 1206 wyborców i mieszkańców powiatu Turczańskiego w sprawie procesów o obrazę honoru.

Wysoki Sejmie!

Grono mieszkańców powiatu Turczańskiego zwróciło się do Wysokiego Sejmu z petycyą, w której zwrócono uwagę na szkodliwość nadzwyczajnego mnożenia się z każdym rokiem po c. k. sądach powiatowych skarg w sprawach przekroczeń o obrazę czci. Upraszają też petenci, ażeby Wysoki Sejm powziąć raczył inicyatywę ku zaradzeniu temu złemu, mianowicie w tym kierunku, aby podobne sprawy przekazane zostały do judykatury sądom gminnym.

Komisya gminna, której ta petycya do sprawozdania udzieloną została, uznaje w całej pełni słuszność wyrażonego w niej zdania, że uderzające wzrastanie ilości procesów włościańskich o obrazę honoru, jest objawem niezdrowym, i w następstwach swoich wielce szkodliwym. Według urzędowych sprawozdań wynosiła ilość skarg o obrazę czci, któremi zatrudniać się musiały sądy galicyjskie: w roku 1875 — 264.000, w roku 1877 — 383.000, w roku 1884 — 916.000. W przeciągu dziesięciu lat pomnożyły się zatem przeszło trzykrotnie! Skoro zaś rozważy się, że każda taka sprawa, gdy wytoczoną zostanie przed sąd, pociąga zaraz za sobą wydatki na koszta stawania na termina i starania się o świadków w przeciętnej kwocie co najmniej kilku złotych, to okaże się, że szkodę pieniężną, jaka dla ogółu ludności kraju wynika z dotychczasowego sposobu traktowania skarg o obrazę czci, słusznie ocenić można na kilka milionów zł. rocznie.

Lecz bez porównania donioślejsze wynikają z tego szkody moralne dla społeczeństwa. Trudno bowiem poczytywać nagłe wzrastanie z roku na rok włościańskich procesów sądowych o obrazę czci za naturalny wynik potęgującego się w masach ludowych poczucia godności własnej u jednostek, gdyż postęp w uobyczajeniu w tak szybkiej progresyi, jak wzrasta co roku ilość skarg sądowych o obrazę honoru, nie jest możliwym. Postęp w tym kierunku może być widocznym tylko pokoleniami, a nie z roku na rok. W miarę zresztą, o ile w masach ludowych wzrastałaby delikatność uczuć i ogłada form towarzyskich, będąca wynikiem zakorzeniającej się cywilizacyi, o tyle znów musiałaby zmniejszać się ilość procesów o obrazę czci, gdy powszechnie wychodziłyby ze zwyczaju grube wyrażenia, które najczęściej powód owych procesów stanowią. Włościańskie skargi o obrazę czci w przeważnej ilości nie są też dziś niczem innem, jak tylko jednym z objawów szerzącej się u nas wskutek biurokratycznego systemu sądownictwa epidemii pieniactwa, są produktem sztucznych podszczuwań pokątnych pisarzy, którzy ciągną zyski z manii procesowania się włościan, a lud tem ochotniej daje ucho podobnym podszeptom, że podróż na termina sądowe nastręcza mu sposobność do próżniactwa i traktamentów. Procesowicz wiejski, nałogowo wałęsający się ustawicznie na termina sądowe, stanowi u nas typ, dość zwykły pomiędzy ludem, a najczęściej zaczyna on od procesów o obrazę honoru.

Komisya gminna sądzi zatem, iż załatwianie takich spraw w domu, przez sądy gminne, w drodze jak najkrótszej procedury, przyniosłoby i c. k. sądom znakomitą ulgę w czynnościach, i położyłoby tamę tym wszystkim szkodliwym następstwom społecznym, jakie wynikają ze wzrastającej manii ludu do skarg o obrazę czci.

Lecz nasuwa się tu pytanie: Czy mamy obecnie sądy gminne?..

Przeprowadzone dotychczas w łonie Sejmu i po za Sejmem rozprawy nad potrzebą reformy urządzeń gminnych, wykazały dowodnie, jak dalece niewystarczającemi są postanowienia §§. 60 i 61 ust. gm. o wykonywaniu władzy karnej przez organa gminne. Uchwałą zaś z 19. grudnia 1887 Wysoki Sejm wyraźnie poruczył Wydziałowi krajowemu, wskutek wniosku podpisanego sprawozdawcy komisyi gminnej, iżby wziął pod rozwagę zmianę urządzenia sądów gminnych, i zdał o tem sprawę Sejmowi na najbliższej sesyi.

Dotąd jednak temu poleceniu nie stało się zadość.

Lecz nawet i w takim razie, gdyby instytucya sądów gminnych posiadała już u nas niezbędną dla niej do skutecznego działania powagę i zaufanie ogółu ludności, to rozszerzenie zakresu jej kompetencyi na inne także sprawy, należące obecnie do judykatury sądów zwykłych, a w szczególności co do wykroczeń, objętych przepisami ustawy karnej, mogłoby przyjść do skutku tylko w drodze ustawodawstwa państwowego. Chociaż więc komisya gminna w zasadzie uznaje z całą siłą przekonanie, iż nietylko prawo wyrokowania w kwestyi skarg o obrazę czci, ale i niektóre inne sprawy cywilne i karne mogłyby być przekazane sądom obywatelskim z wielką korzyścią dla społeczeństwa, to jednak w pierwszym rzędzie starać się nam wypada o wytworzenie odpowiednio celowi zorganizowanej instytucyi sądów gminnych dla spraw, w których im już wedle obecnie obowiązujących ustaw judykatura przysługuje t. j. dla wykroczeń w sprawach policyi miejscowej, co jednak bynajmniej przeszkadzać nie powinno staraniom w drodze właściwej o rozszerzenie zakresu działania instytucyj autonomicznych w granice niektórych przynajmniej agend sądownictwa.

W duchu powyższych uwag komisya gminna wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

I. Poleca się Wydziałowi krajowemu ponownie, ażeby wziął pod rozwagę reformę sądownictwa w sprawach, w których wedle obecnie obowiązujących ustaw przysługuje organom gminnym prawo wykonywania władzy karnej i jednania stron w sporze będących;

II. Wzywa się c. k. Rząd, ażeby w drodze właściwej postarał się o taką zmianę procedury sądowej, iżby skargi o obrazę czci, a względnie i o inne drobiazgowe wykroczenia wyłączone zostały z pod jurysdykcyi c. k. sądów.

Lwów dnia 13. listopada 1889.

Przewodniczący:

Ziemiałkowski w. r.

Sprawozdawca:

Teofil Merunowicz w. r,

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

Aleg. 176.

SPRAWOZDANIE

komisyi petycyjnej o petycyach l. s. 888, 889, 1107 i 1108 gmin Bohorodczany stare, Monastyrczany, Sołotwina i Żuraki w powiecie bohorodczańskim, tudzież o petycyi l. 1011 gmin Tiapcza, Hoszów, Hozijów i Podbereż w powiecie dolińskim w sprawie szkód, zrządzanych im przez nadużycia w spławianiu drzewa rzekami.

Wysoki Sejmie!

Cztery gminy powiatu bohorodczańskiego, wymienione w nagłówku, zwróciły się do Wysokiej Izby z zażaleniem, a względnie z prośbą o skuteczną pomoc przeciwko szkodom dotkliwym, na jakie ustawicznie narażone są miejscowości tegoż powiatu, położone wzdłuż rzeki Bystrzycy złotej wskutek niedbalstwa i nadużyć zarządu dóbr klucza sołotwińskiego, należącego do br. Jana Liebiga, w używaniu prądu tej rzeki zapomocą sztucznego spiętrzania wody do spławiania drzewa z lasów górskich od razu we wielkich ilościach.

Wysoki Sejm miał już do czynienia z podobną petycyą gminy Bohorodczany stare przed pięciu laty i wówczas na podstawie sprawozdania właściwej komisyi powziął Wysoki Sejm na posiedzeniu z 17. października 1884 w tym przedmiocie uchwałę następującą:

„Poleca się Wydziałowi krajowemu, aby:

I. Po zbadaniu rzeczy u c. k. Rządu się postarał, żeby przynajmniej §§. 24, 26, 29, 34, 37, 40 i 42 patentu lasowego z 3. grudnia 1852 ściśle przestrzegane były;

II. aby po zbadaniu grożącego niebezpieczeństwa na miejscu, udzielił potrzebnej pomocy".

Wydział krajowy, czyniąc zadość temu poleceniu, wydelegował na miejsce technika specyalistę do budowli wodnych, dla zbadania okoliczności w petycyi wymienionych i wedle jego wskazówek pobudowane zostały tamy ochronne na rzece Bystrzycy złotej przeciwko obrywaniu brzegów przez zmienne prądy jej wód. Z funduszów kraju i państwa udzielono na budowę tych tam subwencyę po 500 zł., czyli razem 1000 zł. w. a. Dochodzenia te ze strony Wydziału krajowego spowodowały także dalszą ingerencyę c. k. Namiestnictwa, której wynikiem było, iż stwierdzono z urzędu, iż koncesya z r. 1878 nadana br. Liebigowi na budowę zbiornika wód Bystrzycy złotej we wsi Porohy do spławiania kloców we wielkich masach, a przez co właściciele gruntów przybrzeżnych narażeni byli na nieobliczone szkody, opierała się na niewłaściwych podstawach i po przeprowadzeniu sprawy przez wszelkie możliwe instancye, na mocy

orzeczenia c. k. Ministerstwa rolnictwa owa nielegalna koncesya c. k. starostwa została uchyloną, i pod dniem 22. marca 1887 l. 15421 wydaną została przez c. k. Namiestnictwo nowa koncesya.

Otóż w petycyach, które stanowią przedmiot niniejszego sprawozdania, żalą się gminy Bohorodczany stare, Monastyrczany, Sołotwina i Żuraki, że zarząd dóbr br. Liebiga zupełnie lekceważy tak warunki udzielonej przez c. k. Namiestnictwo koncesyi, jak niemniej także wszelkie przepisy prawne, mające na celu ochronę mienia i życia osób trzecich — a mianowicie:

po pierwsze, że oprócz zbiornika wody, objętego koncesyą, zarząd dóbr sołotwińskich bez upoważnienia władz, zupełnie samowolnie urządził powyżej w głębokich górach drugi zbiornik, który z powodu wadliwej budowy przy końcu sierpnia b. r. nie wytrzymał naporu wezbranej wody, a nagromadzone w nim masy kloców, unoszone z niezmierną siłą, rozerwały tamy koncesyonowanego zbiornika w Porohach, zkąd cała ta olbrzymia masa wody, dwukrotnie sztucznemi tamami, a nadto jeszcze i ulewnemi deszczami spiętrzonej, unosząc tysiące kloców runęła w dół, rozlewając się gwałtownym prądem po przybrzeżnych osadach i gruntach. We wsi Porohach porwała wówczas woda sześć zagród włościańskich i zginęło przytem 5 ludzi, w Sołotwinie i innych gminach przybrzeżnych pozalewała woda budynki, poniszczyła pola i ogrody, pozrywała kładki i mosty, a w Bohorodczanach starych utworzyła z kloców i spławów tamę w starym korycie i zwróciła się całą potęgą wezbranego prądu na wieś, zrządzając 110 gospodarzom i gminie samej w gruntach i plonach szkodę, ocenioną na kwotę przeszło 5.000 zł.

powtóre, żalą się petycyonujące gminy, iż zarząd dóbr br. Liebiga poniszczył tamy, pobudowane przy pomocy zasiłków ze skarbu państwa i kraju, tudzież kładki i mosty, do których ochrony obowiązany był na mocy ogólnych przepisów prawnych, jak niemniej także w myśl specyalnych orzeczeń różnych władz, do których tak dotkliwie krzywdzeni mieszkańcy udawali się — a w końcu

użalają się na niezmiernie powolny tok załatwiania wnoszonych przez nich do c. k. władz politycznych skarg, jak również na zbyt pobłażliwe pomijanie tego bez zwrócenia uwagi, gdy zarząd dóbr br. Liebiga niewygodne mu zarządzenia i polecenia c. k. władz ignoruje.

Podobne mniej więcej zażalenia wnoszą także cztery gminy powiatu dolińskiego: Tiapcza, Hozijów, Hoszów i Podbereż z powodu szkód w życiu ludzkiem i mieniu, na jakie narażoną jest ludność tamtejsza wskutek zaniedbywania istniejących przepisów prawnych przez zarząd tartaków br. Poppera w Wygodzie przy spuszczaniu kloców z lasów górskich rzeką Świcą.

Nadto upraszają wszystkie petycyonujące gminy o regulacyę rzeki Bystrzycy złotej, względnie rzeki Świcy.

Komisya petycyjna rozpatrując osnowę tych wszystkich zażaleń i próśb, doszła do przekonania, że co się tyczy pretensyj do wynagrodzenia szkód, zrządzanych przez sztuczne spusty drzewa baronów Liebiga i Poppera, otwartą jest poszkodowanej ludności zwykła droga prawa, i Sejm w tej sprawie nie może nic postanowić.

Co się zaś tyczy słusznego żądania petycyonujących gmin o skuteczniejszą niż dotąd bywało ochronę przeciwko tymże szkodom, sądzi komisya petycyjna, iż ze względu na rozmiary klęsk, opisanych w petycyach, na znaczną ilość ludności poszkodowanej, tudzież na rozległość obszarów zalewami i zniszczeczeniem już dotkniętych lub zagrożonych, wypada, ażeby zarówno ze strony Wydziału krajowego, jak i ze strony c. k. Namiestnictwa zarządzone zostały energiczne dochodzenia, w celu sprawdzenia istotnego stanu rzeczy, i zarządzenia co należy, iżby nadużycia, jeżeli zostaną skonstatowane, na przyszłość ustały.

W końcu, co się tyczy żądania regulacyi rzek Bystrzycy złotej i Świcy, byłaby wskazaną droga zawiązania w tym celu spółek wodnych bądź dobrowolnie, bądź też przymusowo w myśl postanowień §. 45 ustawy wodnej z 14. marca 1875 nr. 38 dz. u. i rozp. kraj. W każdym jednak razie, jakiekolwiek postenowienie w tym kierunku mogłoby nastąpić, tylko na

podstawie umiejętnie przeprowadzonych przedwstępnych badań i układów tak ze stanowiska technicznego, jakoteż i prawnego, ku czemu wypadałoby również interesowanej ludności pomocy fachowej udzielić.

W ogólności, sądzi komisya petycyjna, że ma prawo wnosić, iż jak w dwóch jaskrawych wypadkach, opisanych w petycyach, które stanowią przedmiot niniejszego sprawozdania, tak i w innyhh okolicach górskich, w których znajdują się sztuczne spławy drzewa, nie dość stanowczo przestrzegane bywają przez właściwe władze przepisy ustawy wodnej i patentu lasowego mające na celu ochronę życia i mienia mieszkańców przybrzeżnych miejscowości.

Komisya petycyjna wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić w załatwieniu petycyj l. s. 888, 889, 1011, 1107 i 1108 co następuje:

I. Petycye wyżwymienione udziela się Wydziałowi krajowemu do zbadania przytoczonych w nich okoliczności i udzielenia interesowanej ludności fachowej rady i pomocy — a względnie także zasiłku na najpilniejsze ochronne budowle wodne z funduszu przeznaczonego na roboty publiczne z powodu tegorocznych klęsk rolniczych;

II. Wzywa się c. k. Rząd, ażeby zbadał przez własne organa o ile zarządy dóbr baronów Liebiga w Sołotwinie i Poppera w Wygodzie, jakoteż inni koncesyonaryusze sztucznych spustów drzewa znaczniejszych rozmiarów, zastosowują się do warunków, udzielonych im koncesyj, tudzież do przepisów patentu lasowego z 3. grudnia 1852 nr. 250 dz. u. p., tudzież krajowej ustawy wodnej z 14. marca 1875 nr. 38 dz. u. i rozp. kraj. — a w razie dostrzeżonych nieprawidłowości, ażeby zarządził, co należy, dla ich usunięcia.

Lwów, 14. listopada 1889.

A. Golejewski w. r.
przewodniczący.

T. Merunowicz w. r.
sprawozdawca.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

L. S. 1.330.

Aleg. 177.

Sprawozdanie

komisyi administracyjnej o sprawozdaniu Wydziału krajowego w przedmiocie wyłączenia przysiółka Chatki ze związku gminy Jastrzębków a przyłączenie takowego do gminy Sroki ad Szczerzec w powiecie lwowskim.

Wysoki Sejmie!

Na posiedzeniu z dnia 15. grudnia 1886 roku Wysoki Sejm na podstawie sprawozdania komisyi administracyjnej uchwalił ustawę o wyłączeniu przysiółka Chatki ze związku gminy Jastrzębków, a przyłączeniu go do gminy Sroki ad Szczerzec w powiecie lwowskim.

Ustawa ta nie otrzymała Najwyższej sankcyi, ponieważ zawarte w art. II. pomienionej ustawy wyliczenie parcel gruntowych nie odpowiada, jak to wykazało dodatkowe dochodzenie, przeprowadzone przez c. k. Namiestnictwo w porozumieniu z c. k. wyższym Sądem krajowym i c. k. krajową Dyrekcyą skarbu, rzeczywistemu stanowi rzeczy, mianowicie opuszczono numera kilku parcel granicznych, a to od strony Jastrzębkowa parcelę 1.201, a od strony Srok parcele 766|2. 1.062, 1.061, 1.063, 1.241.

W odnośnym komunikacie z d. 10. grudnia 1887 L. 12.557 c. k. Prezydyum Namiestnictwa zarazem zwróciło uwagę, że w redakcyi art. II. projektowanej ustawy opuszczono zapewne przez pomyłkę słowa „z drugiej strony“ i że w interesie jasnej stylizacyi ustawy byłoby pożądanem uzupełnić te słowa po wyliczeniu parcel granicznych.

Wymagane przez c. k. Rząd zmiany nie wpływają w niczem na istotę zawartej na dniu 1. kwietnia 1883 ugody między Reprezentacyami gmin Jastrzębków i Sroki względem wyłączenia przysiółka Chatki z jednej, a przyłączenia go do drugiej z tychże gmin, również nie pociągają za sobą także potrzeby jakiejkolwiek zmiany w dotyczących deklaracyach Rady gminnej w Jastrzębkowie i Srokach z dnia 10. lipca 1887, gdyż rozchodzi się tylko o czysto formalne wyszczególnienie numerów kilku parcel, opuszczonych w uchwalonym przez Wysoki Sejm projekcie ustawy, tudzież o małą poprawkę stylistyczną, potrzebną dla jaśniejszej kodyfikacyi ustawy.

Z tego powodu Rada powiatowa lwowska na posiedzeniu z dnia 30. grudnia 1887 roku postanowiła sprawę tę przedłożyć Wysokiemu Sejmowi jeszcze na tegorocznej sesyi, a Wydział powiatowy, wywiązując się z otrzymanego polecenia, przedłożył ją na dniu 8. stycznia sprawozdaniem z 1. b. m. L. 2.546.

Gdy tym sposobem przeszkody czysto formalne w uzyskaniu Najwyższej sankcyi usunięte zostały, przeto wnosi komisya administracyjna:

Wysoki Sejm raczy przedłożony przez Wydział krajowy projekt ustawy uchwalić:

Lwów dnia 14. listopada 1889.

Przewodniczący:

Ziemiałkowski w. r.

Sprawozdawca:

Teliszewski w. r.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

Ustawa.

z dnia . . . . obowiązująca w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem co do wyłączenia przysiółka „Chatki“ ze związku gminy „Jastrzębków“ a przyłączenia go do gminy „Sroki“ w powiecie lwowskim.

Art. I.

Przysiółek „Chatki“ w powiecie lwowskim zostaje wyłączonym ze związku gminy „Jastrzębków“ a wcielony do gminy „Sroki ad Szczerzec“.

Art. II.

Granicę pomiędzy gminami „Jastrzębkowem“ a „Srokami ad Szczerzec“ ma odtąd stanowić linia graniczna między parcelami gruntowemi 1103, 1101, 1201 część, 1099, 1199, 97/bud., 1098/2, 1092, 1132, 1247|1, 1203, 1135|2, 1134 i 1241 część z jednej strony, a parcelami gruntowemi 766|2. 1062, 1061, 1063, 93/bud.. 1072, 1201 część, 95/1 bud., 1098/1, 95/2 bud.. 1202, 1247|2, 1204, 1084, 1083, 1138|2, 1135/1 i część 1241 z drugiej strony, tak że grunta położone ku wschodowi od tej linii należeć mają do „Srok ad Szczerzec“, grunta zaś leżące ku zachodowi od niej pozostają przy gminie „Jastrzębków“.

Art. III.

Wykonanie tej ustawy poruczam Mojemu Ministrowi spraw wewnętrznych.

L. S. 1391/89.

Aleg. 178.

Sprawozdanie

komisyi prawniczej o pismie c. k. sądu powiatowego w Zbarażu z dnia 23. października 1889 l. 2304, domagającego się uchylenia nietykalności poselskiej ks. Mikołaja Siczyńskiego.

Wysoki Sejmie!

Przed wyborami do Sejmu krajowego, a w szczególności przed prawyborami, wrzała walka wyborcza we wsi Czernichowcach, gdzie ks. Mikołaj Siczyński jest proboszczem; jedna i druga strona chciała to uzyskać, aby z prawyborów wyszli wyborcy im przychylni. Posądzono ks. Mikołaja Siczyńskiego, że swoich parafian przestrzegał, aby takich wyborców nie wybierali, którzyby na panów głosowali, bo panowie będą dążyć do przywrócenia napowrót pańszczyzny, że panowie zażądają takiej ustawy, wskutek którejby swoje grunta gorsze z lepszymi z włościanami zamienić mogli, w końcu, że ks. Mikołaj Siczyński namawiał swoich parafian, aby na robotę do dworu, a mianowicie do koszenia siana niewychodzili, bo zapłata 18 lub 20 ct. jest za niską, więcej sobie odzieży zużyją przy robocie, niż zarobią, a skoroby roboty zaprzestali, a dworowi siano zgniło, musiałby dwór im dawać wyższą płacę lub za robotę oddać połowę siana.

Te posądzenia doszły do c. k. starosty w Zbarażu, który przesłuchawszy kilku świadków na terminie pod dniem 13, 14 i 18 czerwca 1889, odesłał protokoły dotyczące c. k. prokuratoryi państwa w Tarnopolu.

Na podstawie tych protokołów c. k. prokuratorya państwa w Tarnopolu wniosła do c. k. sądu obwodowego w Tarnopolu pod dniem 27. czerwca 1889 l. 2391 żądanie urzędowania tegoż sądu przeciw ks. Mikołajowi Siczyńskiemu w kierunku występków z §. 302 u. k. art. IV. ustawy z 17. grudnia 1862 (nr. 8 dz. u. p. z 1863) i wreszcie w kierunku przekroczenia z §. 3. ustawy z 7. kwietnia 1870 (nr. 43 dz. u. p.).

Po przeprowadzeniu dochodzeń sądowych na miejscu w Czernichowcach w dniach 28, 29, 30 czerwca i 1. lipca 1889 i po wysłuchaniu samego ks. Mikołaja Siczyńskiego', ograniczyła c. k. prokuratorya państwa w Tarnopolu swoje żądanie i zażądała od c. k. sądu powiatowego w Zbarażu urzędowania przeciw ks. Mikołajowi Siczyńskiemu w kierunku przekroczenia z §. 3. ustawy z 7. kwietnia 1870.

Wezwanie z c. k. prokuratoryi państwa w Tarnopolu do c. k. sądu powiatowego w Zbarażu, wystosowane zostało pod dniem 14. lipca 1889, a dopiero pod dniem 13. października 1889 l. 2304 wniósł c. k. sąd powiatowy w Zbarażu do Wysokiego Sejmu prośbę o uchylenie poselskiej nietykalności ks. Mikołaja Siczyńskiego w celu doręczenia mu pozwu i pozwolenia na przeprowadzenie przeciw niemu rozprawy głównej. Pismo to nadeszło do Wysokiego Sejmu 15. listopada b. r.

Komisyi prawniczej nie może być zadaniem wchodzić w treść sprawy sądowej; to tylko tutaj wspomni, że przekroczenie, o które przeciw ks. Mikołajowi Siczyńskiemu rozprawa ma być przeprowadzoną, nie jest takim czynem karygodnym, wskutek którego ks. Mikołaj Siczyński utracił prawo uczestnictwa w sejmie (§. 1. Ust. z 17. stycznia 1874 nr. 8. D. u. k. i §. 17. Statutu kraj.)

Ponieważ jednakże c. k. sąd powiatowy w Zbarażu z własnej przyczyny tej rozprawy przed rozpoczęciem sesyi sejmowej nie przeprowadził, mając do tego czas od 15. lipca do 10. października 1889, ponieważ sesya sejmowa teraźniejsza już długo nie potrwa, a c. k. sąd powiatowy w Zbarażu będzie miał dosyć czasu po zamknięciu tegorocznej sesyi przeprowadzić rozprawę główną w tej sprawie, sprawa ta nie może być uważana za nagłą, gdyż wskutek tego ks. Mikołaj Siczyński już był w kierunku przekroczenia mu zarzuconego przesłuchany, więc i obawa o zarzut przedawnienia odpada, i zgoła nie ma żadnej przyczyny, aby posła ks. Mikołaja Siczyńskiego pozbawiać go jego działalności sejmowej, przeto komisya prawnicza jest zdania, że Wysoki Sejm nie powinien się przychylić do żądania c. k. sądu powiatowego w Zbarażu.

Komisya prawnicza wnosi zatem:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Sejm nie przychyla się do żądania c. k. sądu powiatowego w Zbarażu z dnia 13. października 1889 do l. 2304 o uchylenie nietykalności poselskiej ks. Mikołaja Siczyńskiego i zezwolenie na przeprowadzenie przeciw temu rozprawy głównej w kierunku przekroczenia z §. 3. ustawy z 7. kwietnia 1870 nr. 42 D. u. p.

We Lwowie dnia 16. listopada 1889.

Zoll,
przewodniczący.

Żywicki,
sprawozdawca.

L. s. 1383/89.

Alleg. 179.

Sprawozdanie

komisyi administracyjnej o czynnościach V. departamentu Wydziału krajowego dotyczących zdrowia publicznego.

Wysoki Sejmie!

Z corocznych sprawozdań departamentu V. Wydziału krajowego może Wysoki Sejm powziąć, że wydatki na cele zdrowia publicznego z funduszu krajowego ponoszone są wysokie, bo pochłaniają niemal jedną czwartą część podatków krajowych.

Na pociechę chyba niech służy to, że w kraju mamy zakłady publiczne, a mianowicie: szpitale we Lwowie i Krakowie, a nawet niektóre prowincyonalne, i nareszcie zakład obłąkanych w Kulparkowie, które w krajach daleko od naszego zamożniejszych pomieścićby się mogły, że w szpitalach tych, chorzy ubodzy znajdują umieszczenie i pielęgnowanie takie, do jakiego, będąc zdrowi, nie byli przywykli, również może sobie kraj śmiało przyznać, że o ile na to środki pozwalają, zakłady zaopatrywane bywają chociaż stopniowo w urządzenia, jakie ciągły postęp w naukach lekarskich wskazuje.

Komisya administracyjna podziela przeto zupełnie zdanie Wydziału krajowego, które ten w odpowiedzi do c. k. Namiestnictwa pod dniem 21. grudnia 1888 l. 44.917 na reskrypt c. k. Ministra spraw wewnętrznych wydany na podstawie sprawozdania referenta sanitarnego w tem Ministerstwie wypowiedział, i w którem Wydział krajowy wykazał, że od czasu objęcia szpitali w administracyę autonomiczną, kraj na budowle nowe i przekształcenie dawnych budynków — ilość 2,073.908 zł. a. w. a na leczenie chorych ubogich od tego czasu 11,084.514 zł. a. w. wydał, że zatem Wysoki Sejm na ten cel wcale nie skąpi, a jeśli kraj od razu swoich zakładów do tego stanu doskonałości, w jakim się takie zakłady znajdują w krajach bogatych, to przyczynę tego niechaj c. k. rząd odszuka sobie w dawniejszem opuszczeniu tych zakładów przez siebie, a mianowicie wtenczas, kiedy sam tymi zakładami zarządzał.

Ze sprawozdania Wydziału krajowego dowiadujemy się, że liczba chorych corocznie się wzmaga, że w roku 1888, pielęgnowano w zakładach krajowych chorych 40.831, że ilość dni, w których chorzy w tych zakładach się znajdowali, wynosi cyfrę 1.140.358, że przy tej wielkiej cyfrze chorych, wydatek z funduszu krajowego na ten cel w r. 1888 w wysokości 714.314 zł. a. w. jest dosyć stosunkowy, a komisya administracyjna musi w ogóle uznać w zarządzie szpitalami wzrastającą oszczędność, bo wydatki nie mnożą się w stosunku do chorych, a najlepszy tego dowód daje porównanie tych wydatków w roku 1888 poniesionych z wydatkami

tymi z roku 1884, które Wydział krajowy w sprawozdaniu swojem przy pojedyńczych szpitalach wykazuje.

Również pocieszająca jest ilość chorych, którzy jako zdrowi, szpitale krajowe opuszczają w sprawozdaniu podana.

Między wydatkami na cele zdrowia publicznego, mieści się pod tytułem „ruch podrzutków“, wydatek z funduszu krajowego n. 198, podrzutków w Wiedniu utrzymywanych w ilości 10.885 zł. 84 ct. a. w.

Ilość podrzutków w Wiedniu w zakładzie tamtejszym dla podrzutków umieszczonych, jest w stosunku do liczby podrzutków w kraju z funduszu krajowego utrzymywanych (64, wnioski sprawozdania Wydziału krajowego) i wydatek bardzo znaczny w porównaniu z wydatkiem 2.024 zł. 20 ct. a w., na podrzutków w kraju utrzymywanych.

Zaradzić temu mogłaby zmiana ustawy państwowej z d. 29. lutego 1868, w znacznej części wpłynąć może na zmiejszenie ilości podrzutków w Wiedniu uregulowanie przynależności osób pojedynczych przez wydanie ustawy o swojszczyźnie, ponieważ do Wysokiego Sejmu samoistny wniosek o wezwanie rządu do wyjednania takiej ustawy wpłynął, lub wpłynąć ma, więc komisya administracyjna ogranicza się na tem; — ze swej strony wyjednanie takiej ustawy i z powodu tego wydatku na podrzutków za bardzo pożądane uznaje.

W sprawozdaniu Wydziału krajowego znajdujemy mniejsze dochody w r. 1888 a mianowicie w dochodach szpitala lwowskiego o 33.015 zł. a. w., w zakładzie obłąkanych zaś mniejszy dochód o 17.000 zł. a. w., przyczyną tego są nieściągnione zaległości za leczenie chorych. Ściąganie należytości za chorych, powinno spiesznie następować, bo czem później się to dzieje, tem większe trudności w odebraniu. Komisya administracyjna jest w mniemaniu, że ze ściąganiem tych kosztów nie potrzeba wyczekiwać wyzdrowienia chorych, lecz po upływie każdego kwartału, koszta te nie czekając na dokładniejsze zaciągnięcie wiadomości o stosunkach chorego do ściągnięcia wykazywaćby należało.

Wydział krajowy przedstawia w swojem sprawozdaniu szczegółowo koszta leczenia i żywienia chorych w pojedynczych szpitalach we Lwowie w Krakowie, i w Kulparkowie, wykazując szczegółowo ceny produktów — wyżywienie chorych w szpitalu lwowskim jest znacznie tańsze od kosztów żywienia chorych w szpitalu krakowskim — a ceny produktów w Krakowie nie są znowu w tym stosunku wyższe — pochodzi to droższe żywienie chorych w krakowskim szpitalu z gatunku dostarczonych żywności — lwowski szpital wcale nie używa dla chorych mleka niezbieranego, przeciwnie Kraków przeważnie mleko niezbierane, krakowski stosunkowo mniej używa niż lwowski szpital mąki pszennej N. 1. a mało mąki N. 2. lwowski zaś używa dla żywienia chorych i mąki N. 6. Komisya administracyjna jest zdania, że używanie lepszej żywności w lepszym gatunku dla chorych ubogich, którzy w pokarmach mniejsze stawiają żądanie i do lepszego wiktu nie przyzwyczajeni nietyle już z względów na koszta może być niewłaściwe ale dla tego, że ci chorzy wyszedłszy z szpitala z trudnością się przyzwyczaić mogą do dawniejszego sposobu żywienia się.

Przyczyną wyższych kosztów pielęgnowania chorych w szpitalu św. Łazarza w Krakowie jest zapewne i to, że w Krakowie daleko mniej znajduje się chorych umieszczonych w I. i II klasie, którzy z własnego te wydatki ponoszą; komisya administracyjna z powodu droższego żywienia chorych w szpitalu krakowskim nie stawia żadnych wniosków, bo jej brak podstawy do ocenienia, w jakim stounku stoją wydatki na chorych ubogich do wydatków na chorych za pielęgnowanie swoje płacących — tego sprawozdanie nie objaśnia, bo te wydatki są łącznie zestawione — ale komisya administracyjna wyraża życzenie, aby Wydział krajowy na przyszłość w swojem sprawozdaniu szczegółowo zestawiał wydatki funduszu krajowego na chorych ubogich a osobno podawał koszta utrzymania chorych z własnego swoje pielęgnowanie w szpitalach otrzymujących,

bo tylko takie zestawienie dać może miarę przy ocenianiu wydatków pielęgnowania chorych w pojedynczych szpitalach.

W szczególności co do pojedynczych szpitali:

I. Szpital główny we Lwowie.

Wedle sprawozdania Wydziału krajowego najdłużej zalegają w szpitalach opilcy przystawieni przez policyę i starcy pozbawieni właściwej opieki; ci ostatni wcale niepowinni być przyjęci do szpitala a koszta utrzymania tychże nie kraj, lecz jeśli są ubodzy, gminy dotyczące ponosić winny; również i pierwszych nie ma kraj obowiązku utrzymywać — policyi obowiązkiemby było osoby takie nie do szpitala ale do właściwych gmin odstawiać.

Sprawozdanie Wydziału krajowego wykazuje w szpitalu lwowskim w r. 1888 leczonych chorych w liczbie 9802 — przez dni 213.540 — $67^{8}|_{10}$ % uzdrowionych a $7^{63}/_{100}$ % umarłych.

Komisya administracyjna zwraca uwagę na znaczny przyrost położnic w tym szpitalu; w r. 1884 wynosiła liczba tychże 655, w r. 1888 zaś 882 położnic — dni leczenia 9463 w r. 1884 - a 18175 dni leczenia w roku 1888. Koszta żywienia położnicy wynoszą przeciętnie $24^{9}/_{10}$ ct. dziennie, koszta leków $8^{7}/_{10}$ ct. dziennie; te koszta są znacznie wyższe od kosztów na innych oddziałach w tym szpitalu, dla tego uważa komisya administracyjna za potrzebne, aby Wydział krajowy szczegółowo stosunki w oddziale położnic w zakładzie lwowskim zbadał.

Komisya administracyjna podziela zdanie Wydziału krajowego, iż z rozprzestrzenieniem istniejących budynków jak niemniej z wybudowaniem nowych na teraz się powstrzymać potrzeba z powodu smutnego położenia ekonomicznego kraju a po klęsce nieurodzaju tegorocznego potrzeba odłożyć wszelkie projekta w tym względzie na późniejsze lata, a tylko ścisłe i dokładne przestrzeganie, aby tylko rzeczywiście chorzy przyjmowani byli — może być dzisiaj jedynym środkiem na przepełnienie w szpitalu lwowskim.

Komisya administracyjna zgadza się z przedsięwziętemi w zarządzie szpitala lwowskiego ulepszeniami i urządzeniami i zaprowadzeniem pralni chemicznej. Komisya administracyjna wyraża swoje zdanie, że zarządowi szpitala lwowskiego należy się uznanie z powodu zaoszczędzeń, w skutku czego z preliminowanej na ten szpital kwoty 180.453 zł. w. a. kwotę 6632 zł. w. a. zaoszczędzono.

II. Szpital św. Łazarza w Krakowie wykazuje 4827 wyleczonych chorych na 6903 leczonych, zatem znaczny procent a $7^{44}|_{100}$ % umarłych; dziennie pielęgnowano przeciętnie 509 chorych a chorzy o 4 dni przeciętnie dłużej w szpitalu tym się znajdowali niż w szpitalu głównym we Lwowie.

Wydział krajowy podaje do wiadomości w swojem sprawozdaniu przerobienie budynku pomagazynowego na oddział rezerwowy kosztem 4250 zł. a. w. z powodu braku miejsca dla pomieszczenia chorych. W oddziale obłąkanych szpitala św. Łazarza zaszły dwa wypadki gwałtownej śmierci — śledztwa sądowe przeprowadzone a i przełożona sióstr miłosierdzia zmieniona — ten brak dozoru spowodować winien Wydział krajowy do większego wpływu na zarząd tego oddziału do lepszego czuwania i nadzorowania obłąkanych — którzy większego nadzoru wymagają niż sami chorzy.

Komisya administracyjna podziela zdanie, iż oferta dzierżawcy dóbr Tropiszowa, własnością szpitala św. Łazarza będących, o dalszą dzierżawę na lat 12 przyjętą być nie mogła, ponieważ obecnego dzierżawcę kontrakt jeszcze 8 lat obowiązuje.

Postanowienie Wydziału krajowego w celu regularniejszego i prędszego ściągania należytości za pielęgnowanie chorych w szpitalu, powinny odnieść pożądany skutek, również ustanowienie w tem szpitalu więcej obznajomionego z stosunkami szpitala funkcyonaryusza do przyjmowania chorych do szpitala uznaje komisya administracyjna jako środki odpowiednie.

III. Zakład obłąkanych w Kulparkowie.

W r. 1888 było w tym zakładzie 16 osób mniej pielęgnowanych niż w r. 1887. Pomiędzy wypadkami, które w szpitalu tym w ciągu rokn 1888 się wydarzyły, a które na wzmiankę zasługują i przez Wydział krajowy podane zostały, jest fakt pobicia siostry miłosierdzia przez jednego z dozorców zajściem takiem, które o tych dozorcach nienajlepiej świadczy i które w zakładzie tym niepowinno mieć miejsca.

Niski wymiar kary na tego dozorcę, który siostrę miłosierdzia bił kułakami i kopał nogami i który 1-miesięcznem więzieniem za to ukarany został, nie może być odstraszającym dla innych dozorców.

Komisya administracyjna podziela zdanie Wydziału krajowego, że ze względu na smutne położenie materyalne kraju, obecnie do uwag komisyi opieki nad obłąkanymi, proponującej rozszerzenie zakładu i inne adaptacye obecnie przeprowadzić nie można, jako zbyt kosztowne i jakkolwiek desiderata tej komisyi mogą być pod względem higienicznym zupełnie ugruntowane, to jednakże kraj w tem położeniu, w jakiem się obecnie znajduje, z każdym wydatkiem nowym ściśle się rachować musi, aby nie przekroczyć granic siły podatkowej, bo przekroczenie takie i na sam zakład w przyszłości szkodliwie oddziaływać by musiało.

Podziela komisya administracyjna zdanie Wydziału krajowego, że na żądanie tej komisyi na teraz wystarczyło wezwanie dyrekcyi zakładu do przeprowadzenia segregacyi szalonych od niespokojnych, o ile to tylko w danych okolicznościach jest do przeprowadzenia możliwe, jak niemniej do umundurowania dozorców z zaoszczędzonych wydatków.

Komisya administracyjna uznaje za usprawiedliwione wyższe w tym roku wydatki w zakładzie tym o 7.686 zł., spowodowane przez zwiększenie dni leczenia, wprowadzenie sióstr miłosierdzia na oddział męski, potrzebądłuższego zastępstwa chorego sekunduryusza przez innego lekarza i zastępstwo dwóch lekarzy, zostających w śledztwie, polepszenia wiktu służby i większych wydatków na adaptacye i utrzymanie budynków, dokonanych, w tym roku w skutku poleceń Wysokiego Sejmu.

IV. Szpitale prowincyonalne.

Liczba chorych w tych szpitalach wzrosła w. r. 1888 do 20.434, z tego wyzdrowiało 15.408; stosunek jest zadowalniający, również koszta pielęgnowania chorych przedstawiają widoczne usiłowania oszczędności, bo ogólny wydatek wynosił w. r. 1888 237.866 zł., w roku 1884 ilość 222.811 zł., wzrósł ten wydatek o 15.086 zł. przy wzroście chorych o liczbę 5.026; koszta pielęgnowania jednego chorego wynosiły przeciętnie w r. 1884 14 zł. 56 ct., w r. 1888 11 zł. 64 ct. a. w. — zniżyły się o 2 zł. 92 ct.

Komisya administracyjna pochwala zaprowadzenie w tych szpitalach bezpłatnych ordynacyj dla ubogich, przez lekarzy szpitalnych, bo z tej przyczyny zmniejszają się wydatki w tychże szpitalach, a chorzy otrzymawszy poradę lekarską, leczenie swoje dokonują w domu, dlatego nie zwiększa się tak bardzo znacznie liczba chorych w szpitalach Kraj posiada już 24 szpitali prowincyonalnych, jakkolwiek szpitale są bardzo skutecznymi zakładami dla celów zdrowia publicznego i jakkolwiek administracya ich jest dobra i niedroga, to jednakże nie można liczby tychże pomnażać z funduszów krajowych i inicyatywę w zakładaniu szpitali nowych pozostawić dobrym chęciom gmin i pojedynczych osób.

Zaprowadzony w szpitalu w Rzeszowie oddział oczny oddaje wielkie usługi. Wielka ilość chorych znajduje opiekę tamże i niepotrzebuje przedsiębrać w tym celu dalekiej podróży do Lwowa i Krakowa. Komisya administracyjna zbadawszy działalność V. departamentu Wydziału krajowego wnosi: Wysoki Sejm raczy:

I. Sprawozdanie Wydziału krajowego z czynności departamentu V. zdrowia publicznego dotyczące do wiadomości przyjąć;

2. następuiące rezolucye uchwalić:

Wzywa się Wydział krajowy:

a) aby opilców i starców, jeżeli ich stan nie jest połączony z rzeczywistą chorobą, chociaż przez policyę do szpitali dostawianych, przyjmować zabronił;

b) aby koszta na leki ordynowane przez lekarzy zbadał w tym kierunku, czy nie dałoby się zaprowadzić oszczędności;

c) aby przez wzgląd na wzmaganie się kosztów leczenia i żywienia położnic w szpitalu lwowskim, oddział położnic w tym szpitalu szczegółowo zbadał, a po przeprowadzeniu tego zbadania zarządził co za stosowne uzna

Lwów, dnia 16. listopada 1889.

Ziemiałkowski w. r.
Przewodniczący.

Żywicki. w. r.
Sprawozdawca.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

L.[redacted]08/89.

Aleg. 180.

Sprawozdanie

komisyi górniczej o sprawozdaniu Wydziału krajowego w przedmiocie spraw górniczych.

Wysoki Sejmie!

Komisya górnicza konstatuje, że jak w ubiegłym tak i w bieżącym roku preliminarz wydatków przedłożony przez Wydział krajowy, odnosi się wyłącznie do celów edukacyjnych lub informacyjnych i nie zawiera rubryki tak ważnej w dawniejszych latach t. j. subwencyi na wiercenia naftowe. Natomiast wpływają zwroty niektórych subwencyj dawniej udzielonych na te wiercenia tak, że z całej kwoty 50.000 zł. uchwalonej, tylko 34.930 zł. 37 ct. zostało zaliczonych, a mając na uwadze zwroty już uskutecznione albo zapewnione, okazuje się, że rzeczywisty wydatek kraju na ten cel nie wynosił więcej niż około 20.000 zł., to jest, że nie zaszła potrzeba wydania ani połowy kwoty pierwotnie uchwalonej. Fakt ten najwymowniej ilustruje znakomity wzrost przemysłu naftowego w ostatnich paru latach. Dalszy też wydatek na wiercenia naftowe zupełnie jest zbyteczny, bo sam przemysł ten liczy obecnie cały szereg przedsiębiorstw, z których każde corocznie większe kwoty na wiercenia próbne poświęca, aniżeli cała suma niegdyś przez Sejm uchwalona. -- Natomiast zdaniem komisyi należy powrócić do pierwotnej intencyi Sejmu w tej sprawie, t. j. do badania geologicznych pokładów galicyjskich w ogóle, nie ograniczając się na pokładach naftowych. W tej to intencyi komisya górnicza sejmowa pod przewodnictwem ś. p. dra Zyblikiewicza wniosła już w r. 1874 rezolucyę wzywającą c. k. rząd do przeprowadzenia głębokich wierceń kosztem państwa. Po wymijającej odpowiedzi rządu, Sejm w tej sawej intencyi uchwalił w r. 1878 utworzenie samoistnego biura górniczego. rząd, który już w r. 1874 obiecywał zająć się zbadaniem pokładów solnych i pokładów węgla we wschodniej Galicyi nic skutecznego w tej mierze nie zrobił, tak, że n. p. dotychczas nie wiemy jak daleko się rozciągają pokłady potażowe kałuskie, chociaż postępy w technice wiertniczej dozwalają wykonać podobne roboty z wszelką gwarancyą skuteczności. Już pomijając inne względy, sama kwestya dostarczenia taniego opału dla Galicyi w ogóle, a w szczególności dla bezleśnego Podola usprawiedliwia wydatek na poszukiwania za węglem. Pomyślny skutek takich poszukiwań odbiłby się natychmiast na rolnictwie tej części kraju, bo tani opał znakomicie ułatwiłby walkę konkurencyjną naszych gorzelni z węgierskiemi, i umożliwiłby powstanie przemysłu cukrowniczego i zapobiegł paleniu słomy tak potrzebnej dla rolnictwa. Należałoby więc, ażeby Wydział krajowy zajął się wypracowaniem planu co do systematycznego przeprowadzenia wierceń próbnych w całym kraju. Pomyślny rozwój górnictwa naftowego, który nastąpił pomimo nieprzyjaznego ustawodawstwa podatkowego, powinien dodać otuchy, że i inne gałęzie górnictwa, o tyle korzystniej położone od górnictwa naftowego, jako nie znajdujące zapory w ustawodawstwie, potrafią się tak samo skutecznie rozwinąć, jeżeli tylko zachęta i podpora, tak Wysokiego Sejmu jak i kraju będzie im w tej samej mierze użyczoną, jak to się stało z przemysłem naftowym.

Jedyny przedmiot nie mający związku z górnictwem naftowem a poruszony w sprawozdaniu Wydziału krajowego odnosi się do rokowań pomiędzy Wydziałem krajowym a c. k. Namiestnictwem i c. k. Dyrekcyą skarbu, ażeby nakłonić rząd do ponownego podjęcia eksploatacyi kopalni kałuskiej ze względu na kainit, którego używanie w gospodarstwie łąkowem tak raptownie się wzmaga w Niemczech, Anglii i Ameryce, jak to wskazują następujące cyfry odnoszące się do produkcyi kopalni stasfurckiej w Niemczech

konsumcya kainitu w rolnictwie w r. 1880 . . 1,275.000 Cet. metr.
„ „ „ „ 1888 . 2,473.000 „ „,

z tej konsumcyi większa połowa wypada na Amerykę, w której szukają w kainicie potężnego środka do uszlachetniania łąk, ażeby w związku z fermentacyą i prasowaniem paszy (*ensilage*) rozwinąć jak najbardziej gospodarstwo nabiałowe zamiast nierentującej się produkcyi zboża. Nadzieje, które gospodarze amerykańscy sobie rokują w użycia tych środków, objawiają się w dictum znakomitego rolnika w Stanie nowojorskim, że podczas gdy dawniej liczono cztery akry na utrzymanie jednej krowy, to obecnie będzie można utrzymać cztery krowy na jednym akrze. Dalszych przykładów użycia kainitu dostarczają wyniki użyźniania torfowisk niemieckich zapomocą nawozu mięszanego kainitu i żużli fosfatowych. Jest to nowy przykład oddziaływania przemysłu górniczego na rolnictwo, a byłoby dowodem niedbałości o dobro publiczne, gdyby Galicya posiadająca kopalnie potażowe dała się ubiedz w tej mierze Ameryce, która te sole dopiero z Europy sprowadzać musi. Wiadomo, że doświadczenia niemieckie powtórzone zostały w Galicyi przez hr. Hompescha i br. Wattmanna, a szerszemu użyciu tych środków u nas stoi na przeszkodzie kosztowność sprowadzania ze Stasfurtu, a niemożliwość otrzymania dostatecznej ilości kainitu z kopalni kałuskiej, oraz koszta i niewygody pochodzące z tej przyczyny, że i te małe ilości dostarczane są w stanie surowym a niezmielonym, jak tego wymagają rolnicy. Komisya jest zdania, że należy jak najsilniej poprzeć usiłowania Wydziału krajowego podjęte w przedmiocie kopalni kałuskiej tak co do eksploatacyi samej kopalni, jak też co do przeróbki uzyskanego kainitu i zapewnienia taniego przewozu przez połączenie kopalni koleją ze stacyą kałuską i uzyskanie tanich taryf na kolejach galicyjskich.

Co do pozycyj budżetowych przedstawianych przez Wydział krajowy, to wyczerpujące sprawozdania lat ubiegłych, jakoteż i niskość cyfr wstawionych, uwalniają od wszelkiego obszerniejszego umotywowania. Komisya jednak czuje się spowodowaną do przedstawienia następujących uwag co do poszczególnych pozycyj:

Co do pozycyi ad 1) i ad 2) po 1000 zł. każda, na wydawnictwo atlasu geologicznego kraju i na badanie kraju celem zestawienia użytecznych kopalin, komisya, uznając użyteczność i wytrawność dotychczasowych publikacyj, które w niejednym ważnym szczególe uzupełniają lub korygują niekompletne lub błędne publikacye Zakładu geologicznego wiedeńskiego, — jest zdania, że Wydział krajowy powinien przedłożyć plan całego wydawnictwa i tak zastosować preliminarz budżetowy, żeby całe wydawnictwo mogło być wykończonem w pewnym niedługim szeregu lat, inaczej bowiem pierwsze arkusze już dawno będą przestarzałe, zanim się ostatnie ukażą, a korzystniej byłoby przyspieszyć wydawnictwo, chociażby wypadło użyć na ten cel znaczniejsze kwoty coroczne, aniżeli udaremnić zbytnią oszczędnością w tej mierze cel wyraźnie praktyczny, wytknięty dla tej publikacyi.

Co do pozycyi ad 3) i ad 5) t. j. 300 zł. na chemiczno technologiczne studya przeróbki nafty, oraz 900 zł. na stacyę doświadczalną naftową, pożądanem jest jako alegat sprawozdanie szczegółowe kierownika stacyi, podobne do sprawozdania z czynności stacyi keramicznej, umieszczonego w sprawozdanie przemysłowem. W ten sposób cenne wyniki z prac przeprowadzonych w tej stacyi pod umiejętnem kierownictwem profesora Pawlewskiego uzyskałyby to rozpowszechnienie, na które zasługują.

Co do pozycyi ad 4) t. j. subwencyi dla praktycznych szkół wiercenia i górnictwa naftowego w kwocie 1800 zł. t. j. 1.000 zł. dla szkoły wiercenia w Wietrznie i 800 zł. dla

szkoły górniczej w Borysławiu, komisya przyjmuje do wiadomości plan nauk dwuletnich przepisany dla szkoły borysławskiej, a życzy sobie przedłożenia podobnego regulaminu dla praktycznej szkoły wiercenia w Wietrznie, określającego cel nauki i zakres wiadomości wymaganych przy egzaminach od uczniów uczęszczających do tej szkoły.

Komisya również poleca przyjęcie ostatniej pozycyi ad 6) t. j. 2.000 zł. na stypendya dla górników i uczniów praktycznych szkół wiertniczych i akademij górniczych.

Na ostatek Wydział krajowy zdaje sprawę z rokowań swoich z c. k. Namiestnictwem co do urządzenia oddziału górniczego i hutniczego przy państwowej szkole przemysłowej w Krakowie, jako też co do urządzenia kursów o górnictwie i przemyśle naftowym przy politechnice lwowskiej, których koszt preliminowany jest w sprawozdaniu Wydziału krajowego na 800 zł. i które c. k. rząd ma zamiar wspierać wszelkiemi siłami, *pod warunkiem jednakowoż, żeby skarb państwa nie poniósł żadnych w tej mierze wydatków.* Komisya górnicza jest zdania, że z jednej strony nie należy ustawać w domaganiu się zorganizowania oddziału górniczego i hutniczego w Krakowie, postulatu już od dwudziestu lat powtarzanego, oraz że w sprawie już całkiem do natychmiastowej akcyi dojrzałej, zaprowadzenia kursów naftowych przy politechnice lwowskiej należy wezwać c. k. rząd do wzięcia na siebie kosztów tych kursów, albowiem one stanowią tylko uzupełnienie wyższego wykształcenia technicznego odpowiednio do potrzeb krajowych. Komisya powołuje się na fakt, że oprócz państwowej akademij górniczej w Leoben, w samych Czechach państwo utrzymuje akademię górniczą w Přibram kosztem 20.540 zł. a szkołę górniczą w tej samej miejscowości kosztem 2.528 zł. podczas kiedy dla Galicyi i rozleglejszej i ludniejszej od Czech i w której górnictwo już przysparza tak znacznych dochodów skarbowi państwa, i tak poważne rokuje nadzieje na przyszłość, — rząd jeszcze ani centa nie wydał na szkolnictwo górnicze.

W myśl powyższych uwag komisya górnicza wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

I. Sprawozdanie Wydziału krajowego w przedmiocie spraw górniczych przyjmuje się do wiadomości.

II. Wstawia się w budżet na rok 1890:

1) na wydanie atlasu geologicznego kraju wraz z tekstem poz. 190 . . 1.000 zł.

2) na badania kraju celem zestawiensa użytecznych kopalin i popularnego opisu ich występowania poz. 194 . . . . 1.000 „

3) na chemiczno technologiczne studya przeróbki nafty i wosku ziemnego poz. 195 . . . . 300 „

4) Subwencye praktycznym szkołom wiercenia i górnictwa naftowego poz. 196 1.800 „

5) Na stacyę doświadczalną produktów naftowych poz. 197 . . . 900 „

6) Na stypendya dla górników i uczniów praktycznych szkół wiertniczych i akademij górniczych poz. 202 . . . . 2.000 „

III. Wzywa się c. k. rząd, ażeby jak najprędzej podjął na nowo eksploatacyę soli potażowych w kopalni kałuskiej, oraz zapewnił ich dostawę rolnikom po cenach umiarkowanych w stanie zmielonym i postarał się zbudowaniem toru kolejowego ze stacyi Kałusz do kopalni i obniżeniem taryf kolejowych o tani przewóz tych soli w całym kraju.

IV. Wzywa się c. k. rząd, ażeby swoim kosztem zaprowadził proponowane kursa naftowe przy politechnice lwowskiej.

Gorayski w. r.
Przewodniczący.

Szczepanowski w. r.
Sprawozdawca.

Z „Drukarni Ludowej“ we Lwowie.

L. S. 1.385.

Aleg. 181.

Sprawozdanie

komisyi gospodarstwa krajowego o wniosku posła Grossa w sprawie gorzelnianej.

Wysoki Sejmie!

W myśl uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 21. października 1889 przydzielono wniosek p. Grossa komisyi gospodarstwa krajowego.

Komisya mając go sobie poruczonym i zbadawszy naturę jego treści, dotykającej kwestyi gorzelnianej i z nią tak ściśle złączonej kwestyi rolniczej w Galicyi, uważa za stosowne i potrzebne przed omówieniem stposobów zaradzenia złemu i zastanowieniem się nad środkami, mogącymi naszemu w swych podwalinach zagrożonemu gorzelnictwu przyjść z pomocą, zwrócić się nieco w przeszłość niedaleką i uprzytomnić sobie tory, na które gorzelnictwo w ostatnich czasach mimo woli wprowadzonem zostało.

Jak wiadomo, przeprowadził rząd w roku przeszłym ustawę o opodatkowaniu spirytusu z dnia 20. czerwca 1888, i takiejże daty ustawę o kontyngencie. Reprezentacya nasza w Radzie państwa z wyższych względów państwowych przyjęła te dwie ustawy, mające na celu wyższe opodatkowanie spirytusu i ograniczenie jego produkcyi a pociągające za sobą obliczyć się niedające przez ustawodawców samych następstwa dla naszych rolniczych gorzelni w kraju.

Pomijając już kwestyę tylekrotnie omawianą, zmiany tak dla nas odpowiedniego systemu pauszalnego na inny o wiele uciążliwszy, już z tego powodu nawet, że usuwa się z pod bezwzględnej i słusznej kontroli władz skarbowych a skutkiem tego utrudnia egzystencyę legalnie postępujących wobec innych (wprawdzie wyjątków tylko) tę legalną drogę obchodzących, stwierdzić wypada, iż nowe te ustawy pod wielu względami przykre dla gorzelnictwa wywarły skutki.

Skutki te objawiły się najpierw w materyalnych stratach, które wszyscy bez wyjątku właściciele gorzelń ponieść byli zmuszeni, chcąc się zastosować do wymagań nowej ustawy spirytusowej, wymagań ściśle z góry nie określonych, a często przez organa skarbowe źle objaśnionych, pociągających za sobą kilkakrotne przeróbki jednych i tych samych naczyń, sprawianie nowych i wiele innych tego rodzaju trudności przygotowawczych. Że wydatki te znacznymi być musiały, służyć może za dowód okoliczność, iż między datą ustawy nowej a rozpoczynającą się następną kampanią gorzelnianą pozostawał czas ledwie dwu i pół miesięczny, zbyt krótki, by to, co koniecznie zrobionem być miało, można tanio wykonać, a będący powodem łatwo do wytłumaczenia znacznego podrożenia materyałn i robocizny.

Dalszem trudnem do wprowadzenia w życie następstwem nowego systemu opodatkowania spirytusu była konieczność zastosowania się do wszystkich przepisów wykonawczych nowej ustawy o opodatkowaniu gorzelń, przepisów zabezpieczających skarb państwa od defraudacyi i normujących kontrolę organów skarbowych w tym względzie. Oprócz przepisów wykonawczych do ustawy o opodatkowaniu gorzelń w roku 1888 wydanych, wyszły najrozmaitsze dalsze rozporządzenia władz skarbowych w roku obecnym; rozporządzenia częstokroć przez niższe organa skarbowe mylnie tłumaczone i w sposób tak niewłaściwy zastosowywane, iż przez to właściciele gorzelń na liczne przykrości i znaczne straty narażeni zostali.

Trudności w zastosowaniu się do owych wszystkich, często w praktyce przeprowadzić się nawet nie dających rozporządzeń, nie były jedynie udziałem właścicieli gorzelń i producentów okowity. Dzielić się niemi musiały i niższe organa skarbowe przy ich przeprowadzeniu i zastosowywaniu, w obec faktu, iż z tym nawałem i ogromem rozporządzeń ani czasu, ani możności rozpoznania się nie miały.

W rzędzie tych licznych rozporządzeń, które głównie ochronienie skarbu państwa od możliwej defraudacyi na oku miały, w skutkach zaś swych praktycznych jedynie uczciwego przedsiębiorcę na rozliczne trudności narażały, a właściwego swego celu nigdy dopiąć nie zdołają, znajdowały się jednak i takie, które wprost niesprawiedliwemi nazwać należy; że tu wspomnę tylko o rozporządzeniu Wyskokiej krajowej Dyrekcyi skarbu do L. 74.583/889, nakazujące swoim organom podwładnym, by w przyszłości przy miesięcznych obrachunkach stopień alkoholu był liczonym przeciętnie wedle uzyskanego stopnia zeszłorocznej kampanii, lub o szczególe wynikającym z niedokładności aparatów mierniczych (zegarów), na podstawie której to niedokładności, jeżeli ona dotyczy producenta, tenże obowiązanym jest do uiszczenia najniesłuszniejszego podatku, bo od produktu którego się w rzeczywistości nie wyprodukowało i wielu innych tym podobnych.

Zmiana tych wszystkich anormalnych stosunków zdaje się wskazaną i konieczną, jeżeli w ogóle ten przemysł rolniczy, jakim są nasze gorzelnie, ma być od upadku ochronionym.

Wreszcie jednem z względnych następstw nowych ustaw o opodatkowaniu gorzelń i kontyngentowej, jest niemożność u nas zbytu produktu tych gorzelń nawet po cenach w pewnym normalnym stosunku do kosztów produkcyi stojących. Tylko względnem następstwem nowych ustaw nazwaliśmy ten objaw, gdyż wiele innych, jeszcze wydanie nowych ustaw poprzedzających przyczyn i powodów złożyło się na to.

Do bezpośrednich złych następstw ustawy o opodatkowaniu gorzelń, należy bezsprzecznie w pierwszym rzędzie wysoki podatek, którym produkt ten obciążono; należy dalej znaczne zmniejszenie się konsumcyi okowity w kraju, zmniejszenie, którego procent przy uchwaleniu ustawy zbyt optymistycznie obliczonym został, a spowodowane z jednej strony kwestyą ceny i coraz bardziej zakorzeniającą się wstrzemięźliwością od trunków w ogóle u niższych warstw społeczeństwa naszego, z drugiej strony zastąpieniem okowity tańszymi gatunkami piwa; — należy wreszcie i ta okoliczność, iż zbyt pewnej, wcale znacznej ilości produkowanej w kraju okowity, mający swój zwykły, normalny odpływ poza granice kraju, a nie objęty urzędowemi datami eksportu, wskutek zmienionych warunków i okoliczności, nową ustawą wywołanych, stracił swą racyę bytu, z kraju wyjść nie mógł i zaciężył tem samem na całej reszcie produkcyi spirytusowej w kraju.

Ustawa kontyngentowa zaś, której cechą być miało rownomierne do potrzeb kraju zastosowane rozdzielenie produkcyi spirytusu, również w wielu wypadkach chybiła swego celu, gdyż pomimo przyjętych słusznie pewnych norm przy jego rozdziale, a mianowicie z przecięcia produkcyi poprzedniego trzechlecia pochodzących, podstawy tych norm nie zawsze za słuszną ocenę przy rozdziale kontyngentu służyć mogły, a zwłaszcza w wypadkach, gdy z jednej strony producent pomimo obszernego terytoryum, wskutek zbiegu okoliczności, produkcyę swą właśnie w tem, za normę służyć mającem trzechleciu, ograniczyć był zmuszonym, lub odrotnie producent szczęśliwym trafem w tem trzechleciu, traktując ten przemysł więcej jako przedsiębiorstwo fabryczne, znaczną produkcyę nawet na mniejszem terytoryum wykazać potrafił.

W obec tych wszystkich wyżej przytoczonych okoliczności, znajduje się nasz przemysł gorzelniany w stanie opłakanym; jego dalszy byt i istnienie są zagrożone, a skutki tego stanu rzeczy w jak najprzykrzejszy syosób oddziałaćby musiały tak na rolnicze stosunki kraju w ogóle, jak też na znakomite współdziałanie tegoż kraju wobec skarbu państwa, jeżeliby szybka i skuteczna sanacya tych stosunków nie miała jak najrychlej nastąpić.

Nasze gorzelnie rolnicze, — a tylko takie posiadamy obecnie w kraju — nie mając zapewnionej podstawy swego bytu, znalazłyby się w groźnem położeniu, a o ileby upadek tychże oddziałał niekorzystnie na ogólny stan rolnictwa w kraju, osądzić może każdy, znający dokładnie te stosunki. Przeważna część naszych większych gospodarstw, w których się znajdują rolnicze gorzelnie, tak ścisłym i bezpośrednim z niemi złączona węzłem, że upadek tych ostatnich straszny przewrót w całym trybie tych gospodarstw wywołać by musiał, a w bardzo wielu wypadkach stałby się powodem ruiny iah właścicieli. Lecz nietylko dla właścicieli większych gospodarstw, byłby upadek ten gorzelni w skutkach swych fatalnym, ucierpiećby na tem musiała bardzo wielka część naszej najuboższej ludności wiejskiej, przez odjęcie jej znacznych zarobków, połączonych z uprawą i zbiorem ziemiaków i całym szeregiem zajęć, które prowadzenie gorzelni za soba pociąga.

W konsekwencyi powyżej przedstawionego stanu rzeczy i wszechstronnie smutnych następstw, któreby upadek gorzelń wywołać musiały, nasunie się pytanie, kto złe usunąć, lub przynajmniej złagodzić jest w stanie. Na pytanie to z całą szczerością i stanowczością odpowiedzieć wypada i wskazać rząd centralny. Tylko i jedynie rząd, mając do dyspozycyi cały szereg dat, illustrujących wyżej skreślony obraz, rozporządzając władzą, może w dobrze zrozumianym interesie własnym zmienić stan rzeczy o tyle, żeby był znośnym i dalsze istnienie naszych gorzelń możliwem uczynił. Nie jest i nie może to być zadaniem reprezentacyi kraju wejście w meritum sprawy o tyle, by wykazać owe wszystkie szczegółowe życzenia, których ziszczenia, ze względu na potrzebę utrzymania naszych gorzelń rolniczych przy życiu, wszyscybyśmy gorąco pragnęli. Może to być jedynie zadaniem ankiety fachowej z odpowiednich osobistości złożonej, której zadaniemby było przedstawienie rządowi odpowiednich wniosków; tej osnowy też rezolucyę przedstawia komisya Wysokiemu Sejmowi na końcu swego sprawozdania.

Pomimo tego, co wyżej powiedziano, nie może komisya nienaszkicować, chociażby pobieżnie, owych dwóch górujących w całej sprawie momentów, i sądzi, że jej zdanie, jako wyraz życzeń kraju, snadniej uważanem być może.

Momentem pierwszym jest znakomite utrudnienie preducentom okowity prowadzenia ich gorzelń z powodu niemożności zastosowania się do wszystkich przepisów wykonawczych ustawy o opodatkowaniu gorzelń i całego szeregu późniejszych rozporządzeń, często wprost niewykonalnych. Otóż zmiana o ile możności na lepsze w tym kierunku, przez cofnięcie jednych przepisów, złagodzenie drugich, wreszcie zastosowanie odpowiedniej interpretacyi do innych byłaby wskazaną i możliwą.

Momentem drugim zapewne o dużo ważniejszym od pierwszego, gdyż o ile pierwszy utrudnia egzystencyę gorzelni rolniczych, drugi tę egzystencyę bezwzględnie uniemożliwia, — jest trudność zbytu okowity. Tu przedewszystkiem byłoby pomocą inaugurowanie przez rząd innego jak dotychczas sposobu zapatrywania się na stosunek gorzelni fabrycznych do rolniczych i rozdział całego kontyngentu jedynie między te ostatnie, tu należałoby zwrócenie uwagi rządu na to, co się w drugiej połowie monarchii w kierunku obejścia obowiązującyah ustaw czyni; tu wskazanem i koniecznem byłyby ułatwienia przewozowe i zniżki wysokich taryf kolejowych; tu pomocnemby było pomieszczenie całej ilości denaturowanego spirytusu, używanego do różnych fabrykacyj w ramach kontyngentowanego spirytusu; tu wreszcie rząd wszelkie umożliwienie exportu naszego spirytusu powinien sobie postawić jako jedno z najważniejszych zadań swego działania w tym kierunku.

Nie przesądzając zaś już teraz wszelkiej akcyi, którą rząd w tym względzie, czy na podstawie spostrzeżeń i wskazówek ankiety, czy też z własnej inicyatywy rozpocząć zechce, — i w przeświadczeniu, że odpowiednią reformą stosunków uzdrowienia potrzebujących, przyjdzie naszemu gorzelnictwu z pomocą, — komisya gospodarstwa krajowego wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić następującą rezolucyę:

Rezolucya.

Sejm Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem wzywa c. k. Rząd, aby raczył:

po 1.) zwołać jak najrychlej ankietę, złożoną z osób fachowych, przemysłem gorzelnianym się zajmujących i na podstawie uczynionych przez nią wniosków zmodyfikował wydane dotąd przepisy wykonawcze do ustawy o opodatkowanin gorzelń z dnia 20. czerwca 1888 Dz. u. p. N. 95.

po 2.) by dla unormowania zbytu okowity, usunął te wszystkie przeszkody, które zbyt ten bądź utrudniają, bądź uniemożebniają.

Lwów dnia 16. listopada 1889.

Przewodniczący:

L. Wodzicki w. r.

Sprawozdawca

Stanisław Stadnicki w. r.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

L. s. 1.420.

Aleg. 182.

Sprawozdanie

komisyi budżetowej o budżecie krajowym na rok 1890.

W przedłożonym na rok 1890 projekcie budżetu oblicza Wydział krajowy ogół wydatków na . . . . 4,317.291 zł.
dochody własne na . . . . 422.364 „

niedobór na . . . 3,894.927 zł.

Komisya budżetowa, wpisując w poczet wydatków wydatki uchwalone już przez Wys. Sejm w skutek późniejszych wniosków, oblicza ogół wydatków na . 4,651.356 zł.
dochody własne na . . . . 498.368 „

niedobór na . . . 4,152.988 zł.

Komisya przeto preliminuje:
wydatki wyżej o . . . . 334.065 zł.
dochody własne wyżej o . . . . 76.004 „

niedobór wyżej o . . 258.061 zł.

Znaczna ta różnica pomiędzy projektem Wydziału krajowego a projektem komisyi ma swoją przyczynę w trzech okolicznościach:

1) w wydatku 300.000 zł. uchwalonym przez Wys. Sejm na posiedzeniu z dnia 30. Października 1889 na zasiłki i pożyczki dla dotkniętych klęską nieurodzaju,

2) w wydatku 19.000 zł. uchwalonym przez Wys. Sejm na posiedzeniu z dnia 28. Października 1889 na wybudowanie domu dla c. k. żandarmeryi we Lwowie,

3) w podwyższeniu wydatków rubryki IX. kwaterunkowe żandarmeryi o 42.896 zł.

Zauważyć atoli trzeba, że pokrycie dwóch pierwszych z tych kwot uchwalił Wysoki Sejm równocześnie w osobnych pożyczkach, trzecia zaś kwota jest tylko przebieżną, wstawioną dla ścisłości budżetowania, odpowiada jej bowiem równa kwota wstawiona w rubrykę XII. dochodów. Odciągnąwszy zaś owe dwa nadzwyczajne wydatki uchwalone przez Wysoki Sejm w kwocie 319.000 zł. od sum preliminowanych w projekcie komisyi, otrzymamy wydatki w kwocie . . . . 4.332.356 zł.
dochody własne w kwocie . . . . 498.368 „

niedobór w kwocie . 3,833.988 zł.

a zatem w porównaniu z preliminarzem Wydziału krajowego zmniejszyła komisya niedobór o kwotę 60.939 zł.

Rezultat ten osiągnęła komisya, jak o tem załączony projekt szczegółowy oraz sumaryusz przekonywa, głównie przez zmniejszenie wydatków w rubryce kosztów leczenia (o 10.000 zł.), na cele oświaty (o 19.916 zł.), na drogi krajowe (51.400 zł.), oraz przez podwyższenie dochodów z dróg krajowych (o 11.000 zł.) i od zakładów dotowanych (o 22.747 zł.) w porównaniu z projektem Wydziału krajowego.

Rezultat osiągnięty przez komisyę w porównaniu z preliminarzem Wydziału krajowego byłby też jeszcze większym, gdyby nie okoliczność, że komisya budżetowa w rubryce

XIV. wydatków w pozycyi 160 a) wstawiła kwotę 15.625 zł. jako pierwszą ratę na umorzenie pożyczki od funduszu spółek wodnych zaciągniętej, zaś w pozycyi 175 c) wstawiła kwotę 29.320 zł. na oprocentowanie i umorzenie nowej pożyczki 300.000 zł. dla dotkniętych klęską nieurodzaju, których obu pozycyj nie ma w preliminarzu Wydziału krajowego.

Na częściowe pokrycie ogólnego niedoboru w kwocie 4,152.988 zł. uchwalił już Wys. Sejm, jak powyżej wspomniano, dwie pożyczki osobne w kwocie 300.000 zł. i 19.000 zł. Dalsze częściowe pokrycie niedoboru widzi komisya budżetowa w zaciągnięciu pożyczki od funduszu policyjnego, który przedstawia obecnie wartość 132.859 zł. Na inkamerowanie tego funduszu, czyli zupełne jego bezpowrotne zużycie komisya nie mogłaby by się zgodzić, gdyż niebawem może przystąpi Wysoki Sejm do założenia domów pracy przymusowej a wtedy fundusz policyjny znajdzie właściwe swe przeznaczenie. Nim to jednak nastąpi nic nie przeszkadza, ażeby funduszu tego użyć tytułem pożyczki $4^1/_2$ procentowej na rzecz ogólnego funduszu krajowego. Czyniąc to, wstawić jednak trzeba w rubrykę XIV. wydatków jako pozycyę 175 d) kwotę 5.979 zł. jako oprocentowanie $4^1/_2\%$ pożyczki 132.859 zł., zaś w rubryce IV. dochodów w pozycyi 7, dochód z funduszu policyjnego tylko w kwocie 5.675 zł., a temsamem ogólny niedobór zwiększyć o 6.118 zł., pozostałaby zatem po użyciu owych trzech pożyczek kwota 3,707.247 zł. niedoboru do pokrycia przez dodatki do podatków. Komisya budżetowa sądzi że nałożenie takiego dodatku w wysokości 36 ct. od każdego złotego okaże się dostatecznem, przyjmuje bowiem zgodnie z Wydziałem krajowym i na podstawie jego obliczeń wydatność centa na 103.000 zł. w. a., razem przeto dodatek ten przynieść powinien 3,708.000 zł. w. a. Ogólny bilans budżetu zamyka przeto komisya nadwyżką dochodu w kwocie 753 zł.

Gdy jednak w budżecie na rok 1890. powstają trzy nowe różne pożyczki, gdy nadto w poprzednich latach fundusz krajowy zaciągnął kilkanaście pożyczek z rozmaitych źródeł i pod różnymi warunkami, komisya budżetowa nie mogła pominąć uwagi, że unifikacya tych wszystkich pożyczek byłaby nietylko wielkiem uproszczeniem budżetowania i manipulacyi, ale nadto mogłaby funduszowi krajowemu w zmniejszeniu procentów przynieść rzeczywistą korzyść. Dlatego komisya budżetowa obok uchwały finansowej, proponuje osobną w tym kierunku rezolucyę.

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

I. Na pokrycie części niedoboru w budżecie funduszu krajowego na rok 1890, upoważnia się Wydział krajowy do użycia kapitału „funduszu policyjnego“ w wysokości jego obecnej, tytułem pożyczki $4^1/_2$ procentowej, która ma być zwróconą funduszowi policyjnemu, gdy Sejm założenie domów pracy przymusowej uchwali.

II. Dla pokrycia reszty niedoboru w budżecie funduszu krajowego na rok 1890, pobierany ma być w roku 1890. dodatek krajowy do podatków bezpośrednich po 36 centów do każdego złotego całej należytości tych podatków.

III. Upoważnia się Wydział krajowy do przenoszenia oszczędności w jednej rubryce wydatków zwyczajnych na potrzeby innych rubryk tychże wydatków zwyczajnych, jednak z zastrzeżeniem usprawiedliwienia każdego zboczenia od budżetu uchwalonego.

IV. Poleca się Wydziałowi krajowemu, ażeby zbadał dokładnie czyli i pod jakiemi warunkami dałyby się przeprowadzić unifikacya wszystkich długów funduszu krajowego i ażeby ewentualnie projekt takiej unifikacyi Sejmowi na najbliższej sesyi sejmowej przedłożył.

We Lwowie dnia 16. Listopada 1889.

Hausner
przewodniczący.

Bobrzyński
sprawozdawca.

Sumaryusz budżetu krajowego na rok 1890.

Rubryka	Wydatki	Według projektu Wydziału krajowego	Według wniosku komisyi budżetowej a po części uchwał Sejmu	Z porównania więcej	Z porównania mniej
		złotych	złotych	złotych	złotych
I.	Koszta reprezentacyi kraju . , ...	108.426	108.426	—	—
II.	„ zarządu	253.894	255.679	1.785	—
III.	„ leczenia	720.000	710.000	—	10.000
IV.	„ szczepienia	64.000	63.000	—	1.000
V.	Wydatki sanitarne	5.400	4.500	—	900
VI.	Zasiłki dla zakładów dobroczynności	15.674	18.374	2.700	—
VII.	Na cele wykształcenia i oświaty	1,026.629	1,006.713	—	19.916
VIII.	Utrzymanie pomników historycznych . . .	11.560	13.260	1.700	—
IX.	Kwaterunkowe żandarmeryi	94.642	156.538	61.896	—
X.	Drogi krajowe	844.584	793.184	—	51.400
XI.	Dotacye dla zakładów krajowych	492	492	—	—
XII.	Wydatki na szupaśnictwo	20.000	20.000	—	—
XIII.	Budowy wodne i melioracye	213.275	207.535	—	5.740
XIV.	Umarzanie pożyczek	552.536	594.697	42.161	—
XV.	Na cele rolnictwa i gónictwa	231.148	235.652	4.504	—
XVI.	Na cele przemysłu	110.951	109.726	—	1.225
XVII.	Rozmaite wydatki	44.080	353.580	309.500	—
	Suma wydatków .	4,317.291	4,651.356	424 246	90.181
				334.065	
	Dochody.				
I.	Pozostałość z rachunków z lat ubiegłych . . .	—	—	–	—
II.	Odsetki od pieniędzy chwilowo lokowanych . .	5.500	5.500	—	—
III.	Dochody z dróg krajowych	216.990	227.990	11.000	—
IV.	Nadwyżki dochodów od zakładów dotowanych . .	8.180	30.927	22.747	—
V.	Zwroty zaliczek z lat ubiegłych . . , .	33.600	33.600	—	—
VI.	Zwroty pożyczek	5.589	5.589	—	—
VII.	Dochody szkoły gospodarstwa lasowego we Lwowie .	5.400	5.400	—	—
VIII.	Dochody szkół i folwarku w Dublanach . . .	39.861	39.641	—	220
IX.	Dochody szkół i folwarku w Czernichowie . . .	32.860	32.442	—	418
X.	Dochody innych szkół krajowych	13.420	13.420	—	—
XI.	Zwroty za sprawdzanie rachunków aptekarskich . .	600	600	—	—
XII.	Dochody z przelania do skarbu krajowego pozostałości z funduszu zapomogi z roku 1866 . . .	12.340	12.340	—	—
XII A	Dochody z kwaterunku żandarmeryi	—	42.895	42.895	—
XIII.	Rozmaite dochody	48.024	48.024	—	—
	Suma dochodów własnych .	422.364	498.368	76.642	638
				76.004	

Z porównania obliczonej przez komisyę budżetową sumy dochodów własnych . . . . 498.368 zł.
z wydatkami . . . . 4,651.356 „

okazuje się **niedobór** w kwocie . . . 4,152.988 zł.
a który po uwzględnieniu dodatkowo wstawionej kwoty . 6.118 „
wskutek zaciągnięcia pożyczki z funduszu policyi krajowej wyniesie sumę . . . . 4,159.106 zł.

Na pokrycie tego niedoboru wstawia komisya budżetowa:

A) Uchwalone przez Sejm pożyczki:
1) na budowę domu dla żandarmeryi . . 19.000 zł.
2) na zapomogi i pożyczki dla ludności dotkniętej klęską nieurodzaju . . . . 300.000 „ . . 319.000 zł.

B) Pożyczkę z funduszu policyi krajowej . . . . 132.859 „
zamiast preliminowanego przez Wydział krajowy inkamerowania fund. policyi kraj. i pożyczki z fund. demestykalnego 186.927 zł.

C) Dochód z dodatku 36 centowego od każdego złotego podatków, przyjmując wydatność centa na . . . . 103.000 zł. . . 3,708.000 „

Razem wstawia komisya **na pokrycie niedoboru** sumę . . . . . . 4,159.859 zł.
którą porównawszy z wyżej wykazanym niedoborem . . . . . 4,159.106 „

okaże się **nadwyżka dochodów** w kwocie . . . . . 753 zł.

Aleg. [redacted].

Budżet krajowy na rok 1890.

Dochody.

Sprawozdawca poseł Zagórski.

Wysoki Sejmie!

W sprawie preliminowanych przez Wydział krajowy dochodów własnych funduszu krajowego na rok 1890., komisya budżetowa ma zaszczyt przedstawić następujące sprawozdanie:

Rubryka I.

Pozostałość z rachunków z lat ubiegłych.

W myśl preliminarza Wydziału krajowego, w rubryce tej nie można się spodziewać żadnego dochodu. Istotnie też, jakkolwiek zamknięcia rachunkowe za rok 1888. przedstawione dotąd nie zostały, to po bliższem zbadaniu obrotu finansowego budżetów krajowych za rok 1888., jak również za rok bieżący, okazuje się, że budżety te nie znajdą zupełnego pokrycia w uchwalonych na ten cel zasobach — komisya budżetowa nie proponuje więc co do tej rubryki żadnej zmiany preliminarza Wydziału krajowego i żadnej też nie wstawia w nią sumy.

Rubryka II.

Odsetki od pieniędzy chwilowo lokowanych.

Jedynem źródłem dochodów tej rubryki jest fundusz uposażenia kasy krajowej. Źródłem przypadkowem bywa chwilowa lokacya sporadycznej nadwyżki dodatku krajowego „przelanego do Skarbu krajowego nad wydatkami bieżącemi“. — Przy częstej potrzebie zaradzania niedostatkowi kasowemu z powodu nie równomiernego wpływu dodatków krajowych, dochody tej rubryki w ogóle nie mogą być znacznemi, a w obec opłakanego położenia gospodarczego kraju w roku bieżącym, w roku przyszłym potrzeby kasowe Skarbu krajowego wykazywać się będą jeszcze stalszemi, a lokacya gotowizny jeszcze bardziej wyjątkową. Wydział krajowy w braku podstaw pewnych do ocenienia ewentualnych dochodów tej rubryki, przyjmuje za podstawę stan faktyczny z roku 1888., wedle którego wynosiły w roku tym dochody z pomienionych źródeł 5.576 zł. i zaokrągliwszy cyfrę preliminuje jako dochód z odsetek czynnych pieniędzy przezeń lokowanych kwotę 5.500 zł. Komisya budżetowa przyjmuje tę propozycję Wydziału krajowego, i w rubrykę II. Dochodów własnych funduszu krajowego wstawia się w preliminarzu budżetu krajowego na rok 1890.

pod pozycyą 2-gą sumę . . . . 5.500 zł.

Rubryka III.

Dochody z dróg krajowych.

Wedle sprawozdania dotyczącego preliminarza budżetu drogowego na rok 1890. komisya budżetowa proponuje ustanowić odnośne pozycye w następującej wysokości:

Pozycya 3.	Myta na drogach krajowych	215.000 zł.
„ 4.	Odsetki zwłoki i kary konwencyonalne	760 „
„ 5.	Grzywny za przestępstwa drogowe . , ...	230 „
„ 6.	Datki dobrowolne na budowę dróg krajowych	12.000 „
	Suma rubryki III. .	227.990 zł.

Rubryka IV.

Nadwyżki dochodów od zakładów dotowanych.

Znaczną pozycyę w dochodach tej rubryki stanowił dochód z funduszu policyi krajowej. Wydział krajowy chcąc ulżyć finansom krajowym w r. 1890. proponował inkameracyę całego funduszu policyi krajowej, wynoszącego w imiennej wartości w chwili obecnej sumę 135.981 zł. 52 ct., a przeto pod odnośną pozycyą 7-mą dochodów własnych nie preliminował żadnej sumy na rok 1890. Gdy komisya budżetowa, nie zgadzając się z propozycyą tej pozornej tylko ulgi finansom krajowym, poczytuje sprawę pokrycia niedoboru funduszu krajowego na rok 1890. za sprawę, która winna być w całości i odrębnie traktowaną, przeto wnosi zarazem, aby ściśle obliczony dochód funduszu policyi krajowej na rok 1890. wstawionym został w preliminarz dochodów pod:

Pozycya 7.	Od funduszu policyi krajowej	5.814 zł.
„ 8.	Wedle specyalnego preliminarza od funduszu szpitala św. Łazarza w Krakowie	7.443 „
„ 9.	Od szpitala powszechnego lwowskiego wedle specyalnego preliminarza	5.450 „
„ 10.	Od zakładu obłąkanych w Kulparkowie, wedle specyalnego preliminarza	12.220 „
Komisya budżetowa proponuje więc wstawienie pod rubryką IV. dochodów od Zakładów dotowanych sumy łącznej		30.927 zł.

Rubryka V.

Zwroty zaliczek z lat ubiegłych.

Poz. 11.	Od urzędników krajowych z płac. Zgodnie z preliminarzem Wydziału krajowego, a po zbadaniu ewentualnych wpływów z tego tytułu w r. budżetowym	15.300 zł. — ct.
Poz. 12.	Od szpitali powszechnych z rachunków kwartalnych, zgodnie z preliminarzem Wydziału krajowego, opartym na przecięciu ostatnich trzech lat . . . :	12.300 „ — „
Poz. 13.	Od gmin za dawniejsze koszta leczenia, zgodnie z propozycyą Wydziału krajowego, wykazującego zmniejszanie się tych dochodów i ewentualną ich wysokość w roku budżetu	2.000 „ — „
Poz. 14.	Od stron rozmaitych ze spraw drogowych, zgodnie z propozycyą Wydziału krajowego	2.000 „ — „
Poz. 15.	Rozmaite. Zgodnie z propozycyą Wydziału krajowego . . .	2.000 „ — „
	Suma rubryki V. .	33.600 zł. — ct.

Rubryka VI.

Zwroty pożyczek.

Poz. 16. Skoro dwie ostatnie raty bezprocentowej pożyczki klasztorowi PP. Benedyktynek w Przemyślu w sumie 8.000 zł. wstawione zostały w budżet dochodów 1889 r. Wydział krajowy nic w tej pozycyi na rok 1890 nie preliminuje, a pozycya ta na przyszłość winna być zniesioną.

Poz. 17. Dziewiąta rata z pożyczki bezprocentowej w sumie 1.750 zł. PP. Kanoniczkom w Krakowie, zgodnie z preliminarzem Wydziału krajowego . . . 175 zł.

Poz. 18. Gmina Sanok. Rata 26 i 27 z pożyczki 10.000 zł. wedle planu umorzenia:

a) w kapitale . . 816 zł. $01^1/_2$ ct.
b) w $6^0/_0$ odsetkach . 147 „ $98^1/_2$ „ razem . . 964 „

Poz. 19. Gdy ostatnia rata pożyczki udzielonej gminie Skała w sumie 3.000 zł. została wstawioną w budżet na rok 1889, przeto pozycya ta na przyszłość winna być z budżetu usuniętą.

Poz, 20. Od Wydziału powiatowego w Tarnowie ostatnia rata resztującej pożyczki bezprocentowej 467 zł. 36 ct. (z pożyczki pierwotnej większej 5.000 zł.) na regulacyę Żabnicy . . . . 156 „

Poz. 21. Od Jasielskiej Spółki wodnej nie zostaje preliminowana na rok 1890 żadna spłacalna rata z pożyczki 1.500 zł. na regulację Wisłoka, gdyż uchwałą Wysokiego Sejmu z 15. Stycznia 1889 r. udzielono Spółce tej moratorium aż do końca 1892 roku.

Poz. 22. Od Wydziału powiatowego w Łańcucie z pożyczki bezprocentowej 4.500 zł. na budowę mostu na Wisłoku, ósma rata . . . . 450 „

Poz. 23. Od Chorzelowskiej Spółki wodnej z pożyczki 6.300 zł. dla odpływu wód w powiecie Mieleckim, między Wisłoką a drogą krajową Dębicko-Tarnobrzeską, roczna rata 4 wedle planu umorzenia:

a) w kapitałe . . 630 zł. — ct.
b) w $4^0/_0$ odsetkach . 163 „ 80 „ razem . . 794 „

Poz. 24. Od gminy Glów w powiecie Tarnowskim z pożyczki bezprocentowej 500 zł. na zakupno nasienia i żywności, ostatnia rata 5 . . . . 100 „

Poz. 25. Od szkoły snycerskiej w Zakopanem z pożyczki bezprocentowej 1.000 zł. Skoro ostatnia rata spłacalna została wstawioną w budżet na rok 1889, nic się już obecnie nie preliminuje, a pozycya ta winna być z budżetu usuniętą.

Poz, 26. Od szkoły koronkarskiej w Zakopanem z pożyczki bezprocentowej 300 zł. rata piąta . . . . 50 „

Poz. 27. Od szkoły kołodziejskiej w Toustem z pożyczki bezprocentowej 1000 zł. Skoro rata ostatnia wstawioną już była w preliminarz 1889 r. nic się na rok obecny nie preliminuje, a pozycya ta winna być z budżetu usuniętą.

Poz. 28. Od Fibicha Władysława z pożyczki bezprocentowej i subwencyi zwrotnej, udzielonych mu w roku 1885 w łącznej sumie 8.000 zł. Uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 11. Października 1888 cała resztująca należytość od dłużnika tego w sumie 6.490 zł., wpisaną została w preliminarz dochodów roku 1889, lecz cząstkowo tylko w rzeczywistości spłaconą;

Do przeniesienia . 2.689 zł.

Z przeniesienia .	2.689 zł.
sporządzonym zaś został akt notaryalny (LW. 6.232/1889.) zabezpieczający spłatę tej wierzytelności. Z mocy tego aktu przypadać będzie na rok 1890 od p. Fibicha spłata drugiej i trzeciej raty resztującej sumy i komisya budżetowa raty te zamieszcza w preliminarzu dochodów roku 1890 w łącznej sumie	2.000 „
Poz. 29. Od Wydziału powiatowego w Chrzanowie z pożyczki bezprocentowej 3.000 zł. dla ludności dotkniętej gradobiciem, rata pierwsza . . .	300 „
Poz. 30. Od Wydziału powiatowego w Myślenicach z pożyczki bezprocentowej 3.000 zł. dla ludności dotkniętej klęską gradobicia rata 2 . . .	300 „
Poz. 31. Od Wydziału powiatow. w Wieliczce z pożyczki bezprocentowej 3.000 zł., dla ludności dotkniętej klęską gradobicia, dwie pierwsze raty półroczne	300 „
Suma rubryki VI. .	5.589 zł.

Rubryka VII.

Dochody szkoły gospodarstwa lasowego we Lwowie.

Poz. 32. Subwencya od c. k. Skarbu państwowego	5.000 zł.
Poz. 33. Opłaty od uczniów	300 „
Poz. 34. Czynsz dzierżawny z ogrodu na Szumanówce	100 „
Suma rubryki VII. .	5.400 zł.

Rubryka VIII.

Dochody krajowych szkół rolniczych i folwarku w Dublanach.

Poz. 35. Wyższa szkoła rolnicza w Dublanach, wedle preliminarza Wydziału krajowego	18.318 zł.
Poz. 36. Szkoła niższa w Dublanach, wedle preliminarza Wydziału krajowego .	2.988 „
Poz. 37. Folwark w Dublanach. Komisya budżetowa po zbadaniu proponuje na tę pozycyę dochodów mniej o 220 zł. niż preliminował Wydział krajowy, czyli sumę	15.095 „
Poz. 38. Dochód z torfiarni w Dublanach	2.000 „
Poz. 39. Kurs gorzelnictwa w Dublanach. Komisya budżetowa przyjmuje dochód tej pozycyi wedle preliminarza Wydziału krajowego	1.240 „
Suma rubryki VIII.	39.641 zł.

Rubryka IX.

Dochody krajowej szkoły rolniczej i folwarku w Czernichowie.

Poz. 40. Szkoła średnia rolnicza w Czernichowie. Komisya budżetowa po zbadaniu preliminuje dochody szkoły rolniczej w Czernichowie wyżej o 300 zł. niż Wydział krajowy, mianowicie sumę	21.800 zł.
Do przeniesienia .	21.800 zł.

Z przeniesienia . 21.800 zł.

Poz. 41. Folwark w Czernichowie. Dochody z folwarku czernichowskiego, komisya budżetowa po zbadaniu preliminuje w sumie o 718 zł. niż Wydział krajowy, czyli . . . . 10.642 „

Suma rubryki IX. . 32.442 zł.

Rubryka X.

Dochody innych szkół rolniczych krajowych.

Poz. 42. Szkoła rolnicza niższa w Horodence, ściśle wedle preliminarza Wydziału krajowego . . . . 3.520 zł.

Poz. 43. Szkoła rolnicza niższa w Jagielnicy, wedle preliminarza Wydziału krajowego . . . . 2.780 „

Poz. 44. Szkoła rolnicza niższa w Kobiernicach, wedle preliminarza Wydziału krajowego . . . . 3.780 „

Poz. 45. Szkoła ogrodnicza w Tarnowie. Zgodnie z preliminarzem Wydziału krajowego, komisya budżetowa wnosi . . . . 3.340 „

Suma rubryki X. . 13.420 zł.

Rubryka XI.

Zwroty za sprawdzanie rachunków aptekarskich.

Poz. 46. Od szpitali powszechnych, wedle preliminarza Wydziału krajowego . 600 zł.

Rubryka XII.

Dochód z przelania do Skarbu krajowego pozostałości z funduszu zapomogi z r. 1866.

Poz. 47. Wpływy ze zwrotu pożyczek udzielonych Wydziałom powiatowym. Gdy dochody tej pozycyi zmniejszają się w miarę spłat pełnych annuitetami wedle planu umorzenia, lub ponad takowe, zgodnie więc z propozycyą Wydziału krajowego. komisya budżetowa preliminuje na rok 1890. ze sumy resztującej, sumę . . . . 12.340 zł.

Rubryka XII. A.

Dochody z kwaterunku żandarmeryi.

Poz. 47. a) Kwaterunkowe. Wedle preliminowanego zwrotu skarbowi krajowemu przynależnego temuż na podstawie ustaw państwowych od c. k. obrony krajowej . . . . 9.597 zł. — ct.

Poz. 47. b) Noclegowe. Wedle przynależnego na podstawie ustawy państwowej zwrotu skarbowi krajowemu odpowiedniego do stanu czynnego Żandarmeryi od c. k. obrony krajowej . . . . 16 388 „ 50 „

Do przeniesienia . . 25.985 zł. 50 ct.

	Z przeniesienia . . .	25.985 zł.	50 ct.
Poz. 47. c) Udział administracyi rządowej w wydatkach kwaterunkowego Żandarmeryi w okręgach pogranicznych na podstawie ustawy z dnia 29. Lutego 1880 r. o zarazie bydlęcej		9.234 „	23½ „
Poz. 47. d) Dochód z gmachu lwowskiego dla żandarmeryi. Z powodu wstawienia takiejże sumy czynszowej w rubrykę wydatków . .		7.675 „	57 „
	Suma rubryki XII. A. .	42.895 zł.	— ct.

Rubryka XIII.

Rozmaite dochody.

Poz. 48. Taksy krajowego archiwum aktów grodzkich i ziemskich we Lwowie i w Krakowie wedle propozycyi Wydziału krajowego na podstawie przeciętnego dochodu z 3 lat ostatnich . . .		200 zł.	— ct
Poz. 49. Zasiłek roczny ze skarbu państwowego na utrzymanie biura melioracyjnego Wydziału krajowego		1.000 „	— „
Poz. 50. Przypadkowe:			
a) sprzedaż książek i druków		1.500 „	— „
b) sprzedaż papierów wyszkartowanych i wzorów drukowych		100 „	— „
c) różne drobne		90 „	— „
Poz. 51. Datki deklarowane przez Wydziały powiatowe na wykupno gruntów pod b. kolej transwersalną, obecnie c. k. państwową:			
a) od Wydziału powiatowego w Buczaczu . .	1.370 zł. 30 ct.		
b) „ „ „ „ Czortkowie .	528 „ 99 „		
c) „ „ „ „ Krośnie . .	631 „ 62 „		
d) „ „ „ „ Limanowej .	469 „ 17 „		
e) „ „ „ „ Nowym Targu	361 „ 34 „		
f) „ „ „ „ Sanoku . .	796 „ — „		
g) „ „ „ „ Stanisławowie .	944 „ 22 „		
h) „ „ „ „ Tłumaczu .	717 „ 69 „		
i) „ „ „ „ Zaleszczykach .	603 „ 40 „		
	łącznie .	6.423 „	— „
Poz. 52. Za analizy naftowe opłaty przypające stacyi doświadczalnej od stron		100 „	— „
Poz. 53. Od funduszu pożyczkowego spółek wodnych dla umorzenia pożyczki 700.000 zł. wraz z procentami, wedle planu amortyzacyjnego spółek wodnych		38.611 „	— „
	Suma rubryki XIII. .	48.024 zł.	— ct.

Rubryka XIV.

Dochody nadzwyczajne.

Wszystkie powyższe trzynaście rubryk preliminarza dochodów krajowych na rok 1890. obejmują dochody własne funduszu kr ajowego, mniej więcej regularne, a które służą dla cząstkowego pokrycia wydatków skarbu krajowego, związanych z autonomią krajową. Rze-

czywistem i głównem źródłem pokrycia tych wydatków jest jak dotąd podatek, jaki Wysoki Sejm ustanawia każdorocznie za Najwyższem przyzwoleniem w formie dodatku do państwowych podatków bezpośrednich od mieszkańców tego kraju. Wydział krajowy, chcąc przy wzrastających wydatkach skarbu krajowego ulżyć ciężarowi publicznemu w roku przyszłym, proponuje, aby w pierwszym rzędzie, przed podniesieniem dodatku krajowego na pokrycie potrzeb Skarbu krajowego w r. 1890. użyć, czyli inkamerować Fundusz policyi krajowej, który z końcem roku bieżącego wynosić powinien sumę 132.859 zł., a także pożyczyć od Funduszu domestykalnego sumę 54.068 zł. Z tych dwóch sum Wydział krajowy ustanawia w swoim preliminarzu na rok 1890. nową rubrykę XIV. dochodów własnych funduszu krajowego, i tę wraz z poprzedniemi do zatwierdzenia Wysokiemu Sejmowi przedłożył. — Komisya budżetowa nie może się zgodzić w zasadzie, aby zużycie funduszów własność kraju stanowiących, z jakiegokolwiekby powodu następowało, traktowanem było jako dochód własny funduszu krajowego i dla tego wnosi całkowite skreślenie rubryki XIV. dochodów własnych funduszu krajowego, noszącej w preliminarzu Wydziału krajowego miano: „Dochodów nadzwyczajnych".

Wysoki Sejm raczy powyższe wnioski swej komisyi, tyczące preliminowanych pozycyi dochodów własnych funduszu krajowego uchwalić.

Lwów dnia 13. Listopada 1889.

Hausner
przewodniczący.

Zagórski
sprawozdawca.

Z drukarni i litografii Pillera i Sp.

Budżet krajowy na rok 1890.

Rubryka III. Dochody z dróg krajowych.

Sprawozdawca poseł Stanisław Jędrzejowicz.

Pod pozycyą 3. „Myta dróg krajowych" preliminuje Wydział krajowy w dochodach zwyczajnych tylko 206.000 zł. w. a., motywując tem, że faktycznie dochody z każdym rokiem się zmniejszają z powodu niekorzystnych wyników przy nowo przeprowadzonych licytacyach na objekta omycone.

Że dochód z myt na drogach krajowych rażąco się obniża, to z zestawionych zamknięć rachunhowych jest widocznem, podczas gdy w r. 1883 omyconych 1690 kilometrów przyniosło funduszowi krajowemu 231.770 zł. dochodu, to rok 1887 przy 1734 kilom. już tylko 216·857 zł. uczynił.

Kwota jednak preliminowana w tej pozycyi na r. 1890 dochodu przez Wydział krajowy zdaniem komisyi jest za nisko i za nadto pessymistycznie obliczoną. Nie można bowiem na podstawie ostatnich wynikłości przypuszczać jeszcze większej zniżki, zwłaszcza że kilka objektów nowych do omycenia przybyło a mianowicie, gdy w r. 1887 było 1734 kilom. dróg krajowych, mamy obecnie 1800. Gdyby więc nawet przy nowo rozpisanych licytacyach była przypuszczalną pewna zniżka, to ta niezawodnie pokrytą będzie dochodem z tych objektów, które przy ukończonych drogach, a zwiększonej ilości kilometrów otworzyć się powinny.

Komisya przeto zgodnie z zapatrywaniem Wydziału krajowego nie bierze za podstawę obliczeń z trzechletniego przecięcia — ale opierając się na ostatniej wiadomej wynikłości zamknięć rachunkowych preliminuje i wnosi przyjęcie pod pozycyą 3. „dochód z myt krajowych na r. 1890 . . . . 215.000 zł.

Poz. 4. Odsetki zwłoki i kary konwencyonalne przyjmuje komisya zgodnie z preliminarzem Wydziału krajowego opartym na trzechletnim przecięciu w kwocie . . . . 760.— „

Poz. 5. Grzywny za przestępstwa drogowe komisya budżetowa wnosi zgodnie z preliminarzem Wydziału krajowego . . . . 230.— „

Poz. 6. W pozycyi 6 lit. a) z dochodu datków dobrowolnych od stron prywatnych preliminuje Wydział krajowy tak jak w roku 1889 i na rok 1890 tylko 10.000 „

Komisya budżetowa mniema, że z chwilą kiedy budowa dróg krajowych jest ukończoną i kiedy wszystkie deklaracye stron odnoszące się do datków dobrowolnych, dla funduszu krajowego są już płynne, należy przystąpić do ściślejszego pod tym względem preliminarza, któren wykazać winien tak wpływy, które bezwzględnie od stron ściągnąć należy, jak również te, które na raty rozłożone w pewnych przez Wydział krajowy oznaczonych terminach uiszczone być winny.

Zaległości są jeszcze znaczne, gdyż wynoszą przeszło 40 tysięcy, a wykaz tu dołączony daje nam nietylko obraz spodziewanych wpływów na r. b., ale niejako będzie także wskazówką do obliczeń dochodu w latach następnych. Zadaniem zaś Wydziału krajowego będzie użyć wszelkich środków, aby te zaległości od stron interesowanych w oznaczonych terminach ściągnąć względnie dla funduszu krajowego zabezpieczyć.

Wykaz

datków dobrowolnych na budowę dróg krajowych dotąd niespłaconych.

Liczba porz.	Przedmiot	Deklaracya	Wysokość deklarowanych datków		Pozostaje do wpłaty z końcem roku 1889		Do budżetu na rok 1890 wstawia się kwota	Uwaga
			zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	
	I. Lwów- Stojanów							
1	Rada powiat. w Kamionce strumił.	13 maja 1879	27.423	73	15.000		3.000	Płaci rocznie po 3.000 zł.
2	Gmina Kamionka strumiłowa	11. sierpień 1882	12.000		6.324	18½	1.000	Płaci rocznie po 1.000 zł.
3	Waygart Joanna i Walery	13. październik 1879	1.100		147	84	147	Ostatnia rata
4	Gmina Stojanów	12. czerwiec 1879	824		51	20		Robocizna zostanie użytą jeszcze w roku 1889
5	„ Romanówka	„	25	02	2	52		
6	„ Sabinówka	„	47	78	13	18		
	II. Rzeszów - Nadbrzezie							
1	Gmina Sokołów	27. listopad 1871	3.020		800	96		Petycya do W. Sejmu L. S. 327 o odpisanie
2	Hr. Kinsky Eug.	16. luty 1875	8.000		313	21	313	Resztę datku
3	Br. Horoch Tadeusz z Wrzaw	28. sierpień 1881	2.000		2.000		2.000	Cały datek
4	Eckstein Mendel z Gorzyc	7. wrzesień 1881	500		500		500	Cały datek
5	Ks. Lubomirski Hieronim z Bakończyc	2. luty 1882	6.000		3.297	85	3.298	Reszta
6	Trojacki Włodzimierz z Pniowa	28. sierpień 1881	500		500		125	Rozkłada się wpłatę na 4 roczne raty
7	Br. Konopka Ksawery z Zaleszan	9. czerwiec 1881	1.200		1.200		300	
8	Horodyński Bogusław ze Zbydniowa	28. sierpień 1881	2.000		1 946		486	
9	Br. Horoch Adam z Chwałowic	31. „ „	500		500		125	
10	Gmina Rozwadowa	11. marzec 1880	500		272		68	
11	„ Zbydniów	2. maj 1881	200		109	50	28	
12	„ Zaleszany	„ „	280		104	20	26	
13	„ Zalesie gorzyckie	3. maj 1881	30		30		7	
14	Gmina Trześń	28. styczeń 1880	225		100		25	
15	„ Charzewice	18. marzec 1880	240		240		60	
16	„ Majdan Zbydniewski	14. maj 1881	50		50		12	
17	Gmina Wrzawy	20. marzec 1880	100		100		25	
	III. Tarnów - Szczucin							
	Rada powiatowa w Dąbrowej	26. listopad 1874	6.000		2.500		500	⅕ część reszty datku
	IV. Most pod Kurowem							
	Rada powiatowa w Nowym-Sączu	18. styczeń 1889	8.00 0		8.000			datek jeszcze nie płynny, gdyż według deklaracyi połowa 4.000 zł. ma być zapłaconą w ½ roku po wybudowaniu mostu reszta zaś w 4 roczn. ratach po 1000 zł.
	Razem		80.765	53	44.102	64½	12.045	

Na podstawie niniejszego wykazu, zamiast preliminowanych 10.000 zł. proponuje komisya budżetowa w tej pozycyi kwotę 12.000 zł.

Przeto razem wnosi: „dochody z dróg krajowych“ 227.990 zł.

Ta suma jednak nie potrąca się od wydatków, gdyż nie uchwala się budżetu netto, lecz odpowiednio przyjętym zasadom budżetowym dochody z dróg krajowych wstawiaja się wraz z innymi dochodani w oddzielnym dziale dochodów skarbu krajowego.

Hausner
przewodniczący.

Stanisław Jędrzejowicz
sprawozdawca.

Z drukarni i litografii Pillera i Sp.

Budżet krajowy na rok 1890.

Rubryka XII. B. dochodów.

Poz. 47. e) Pożyczka na wybudowanie dwupiątrowego domu dla c. k. Żandarmeryi we Lwowie *(uchwała sejmowa z dnia 28 Października 1889.)* . 19.000 zł.

Rubryka XII. C. dochodów.

Poz. 47. f) Pożyczka dla ratowania ludności, dotkniętej klęską nieurodzaju *(uchwała sejmowa z dnia 30. Października 1889.)* . . . . 300.000 zł.

Z drukarni Pillera i Spółki.

Budżet krajowy na rok 1890.

Rubryka I. Koszta Reprezentacyi kraju.

Sprawozdawca poseł Adam Skrzyński.

Na wydatki tą rubryką objęte, preliminuje Wydział krajowy kwotę 108.426 zł., zatem więcej o 2.500 zł. od uchwalonej na rok 1889. Wynikłość z roku 1887 przedstawia sumę 112.313 zł., jest przeto wyższą od żądanej obecnie o 3.887 zł.

Różnica 2.500 zł., które Wydział krajowy na rok 1890 żąda, pochodzi z podwyższenia pozycyi 3. o 2.000 zł., pozycyi 4. o 400 zł. i wstawienia nowej pozycyi 11 b. 100 zł. Powiększenie wydatków usprawiedliwione jest wynikłościami z trzech lat ostatnich w poz. 3. koszta druków o 2.000 i spisywanie sprawozdań o 400 zł., poz. 11 b. 100 zł. znajduje dostateczne uzasadnienie w istotnej potrzebie corocznego uzupełniania biblioteki sejmowej podręcznikami.

Komisya budżetowa przedstawia Wysokiemu Sejmowi zgodnie z preliminarzem Wydziału krajowego w Rubryce I. do przyjęcia:

A. Sejm krajowy.

pozycya	1.	Koszta podróży pp. Posłów	4.486	zł.
„	2.	Dyety pp. Posłów	36.000	„
„	3.	Koszta druków	20.000	„
„	4.	Spisywanie sprawozdań	5.000	„
„	5.	Pisarze dzienni	650	„
„	6.	Remuneracye urzędników Wydz. kraj. za dodatkowe zatrudnienie podczas sejmu . .	1.200	„
„	7.	Służba	1.200	„
„	8.	Opał	1.300	„
„	9.	Oświetlenie	950	„
„	10.	Zapuszczenie i mycie podłóg . . .	120	„
„	11. a.	Potrzeby kancelaryjne	160	„
„	11. b.	Na uzupełnienie biblioteki sejmowej . .	100	„
„	12.	Rozmaite drobne wydatki	260	„
		Do przeniesienia	71.426	zł.

Z przeniesienia 71.426 zł.

B. Wydział krajowy

pozycya	13.	Marszałek krajowy 6.000 zł. i dodatek na reprezentacyę 4.000 zł.	10.000 „
„	14.	Sześciu Członków Wydziału po 4.000 zł. .	24.000 „
„	15.	Zastępcy	2.000 „
„	16.	Dodatek dla Członka Wydziału, mianowanego przez Marszałka Zastępcą do kierownictwa w Wydziale krajowym	1.000 „

Suma rubryki I. 108.426 zł.

Komisya budżetowa wnosi zatem:

Wysoki Sejm raczy uchwalić na wydatki Rub. I. objęte sumę 108.426 „

Hausner
przewodniczący.

Skrzyński
sprawozdawca.

Z drukarni Pillera i Spółki.

Budżet krajowy na rok 1890.

Rubryka II. Koszta Zarządu.

Sprawozdawca poseł Adam Skrzyński.

Na wydatki tą rubryką objęte preliminuje Wydział krajowy . . 253.894 zł.
ponieważ uchwalono na rok 1889 na koszta zarządu 245.957 zł. a z doliczeniem 3.430 zł. dodatkowych kredytów na mocy uchwał Wysokiego Sejmu z dnia 23. i 24. Stycznia 1889 roku . . . . 249.387 „
preliminarz zatem jest wyższy o . . . . 4.507 zł.
uwzględniając jednak jednorazowo na rok 1889 przyznane zaliczki i dary z łaski w kwocie 5.700 zł. żąda Wydział krajowy właściwie więcej o . . . . 10.207 „

Poz. 17 do 23 włącznie „Płace urzędników“ preliminuje Wydział krajowy o 3.280 zł. więcej w porównaniu z rokiem 1889. Zmiana ta usprawiedliwioną jest wykonaniem uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 23 Stycznia 1889 roku.

Poz. 24 e „Dyurniści oddziału statystycznego“ preliminowane podwyższenie o 1.278 zł. komisya budżetowa uznaje po części za uzasadnione, opierając się jednak na wynikłościach z lat poprzednich obniża je o 365 zł. i proponuje Wysokiemu Sejmowi do przyjęcia zamiast żądanej kwoty . . . . 3.212 zł.
kwotę . . . . 2.847 „

Poz. 25 i 26 c. „Zasługi i emolumenta“ preliminuje Wydział krajowy wyższą o kwotę 395 zł. ze względu na potrzebę przynajęcia zastępcy woźnego.

Poz. 26 f. „Dodatki pięcioletnie dla urzędników“ żąda Wydział krajowy 13.999 zł.
to jest o . . . . 620 „
więcej jak roku zeszłego.

Żądanie swe uzasadnia Wydział krajowy potrzebą wypłacenia w roku 1890 dodatków pięcioletnich w myśl uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 3. Stycznia 1874; wszystkie dodatki pięcioletnie dla urzędników szczegółowo są uwidocznione przy poz. 26 f. w wyjaśnieniach budżetu.

Podwyższenie poz. 26 g. „Dodatki osobiste“ o 965 zł. wynika z zastosowania par. 37 ust. służby krajowej.

Pod poz. 27 a. „Rzecznik prawny na zastępstwo“ preliminuje Wydział krajowy kwotę 2.500 zł., a w porównaniu do uchwalonej na rok 1889 więcej o 1.500 zł. Wydział krajowy powierzył syndykat Dr. Bielińskiemu za rocznem wynagrodzeniem 2.000 zł., oraz za zwrotem wydatków kancelaryjnych, powyższe przeto żądanie jako uzasadnione przyjąć należy.

Dalej żąda Wydział krajowy przy poz. 28 c. na pokrycie kosztów przejazdów i dyet członków opieki nad obłąkanymi 600 zł., zważywszy jednak, iż rzeczywisty koszt poniesiony w ciągu b. r. znacznie jest niższy od kwoty obecnie preliminowanej, komisya budżetowa zmniejsza pozycyę tę o 300 zł.

Poz. 29. „Pensye i zaopatrzenia“ zamiast uchwalonych na rok 1889 . 11.453 zł.
wnosi Wydział krajowy . . . . 15.486 „
to jest więcej o . . . . 4.033 zł.

Podwyższenie to spowodowane jest głównie przyznaniem przez Wydział krajowy pensyi emerytalnej radcy Wydziału krajowego Edmundowi Mochnackiemu w rocznej kwocie 3.616 zł. Zważywszy, iż przeniesienie w stały stan spoczynku nastąpiło stosownie do postanowień paragrafu 5 ust. 1 statutu emerytalnego na podstawie świadectwa lekarzy, którzy stwierdziwszy stan zdrowia orzekli, iż p. Edmund Mochnacki jest stale niezdolny do pełnienia obowiązków Radcy Wydziału krajowego, zważywszy dalej, iż pensya emerytalna przyznaną została odpowiednio do paragrafu 4. statutu emerytalnego, komisya budżetowa preliminuje kwotę tę zgodnie z preliminarzem budżetu.

Petycya L. 566 s. 362. Wdowy i sieroty po urzędnikach i sługach krajowych zmarłych przed uchwaleniem statutu emerytalnego z dnia 21. Stycznia 1889 proszą o przyznanie im praw emerytalnych na zasadach nowego statutu. Dotyczące postanowienie paragrafu 37 statutu emerytalnego orzeka jak następuje: Statut ten nie działa wstecz. Postanowienia tego statutu nie mają zastosowania do przyznanych już emerytur i jakichkolwiek zaopatrzeń wdów i sierót, nie naruszają też w niczem praw już nabytych. Ponieważ zaś wszyscy petenci mają przyznaną emeryturę na podstawie praw dawniejszych, komisya budżetowa wnosi przejście do porządku dziennego nad petycyą L. 566 s. 362.

Dalej preliminuje Wydział krajowy w następujących pozycyach:

Pod poz. 30. Dary z łaski . . . . 950 zł.
to jest mniej o . . . . 900 „
ponieważ odpada poz. b. 250 zł. i nie wstawiono zapomóg udzielonych przez Wysoki Sejm jednorazowo w kwocie . . . . , . . . 650 „

Komisya budżetowa preliminuje nadto, w załatwieniu otrzymanych petycyj, subwencye jednorazowe:

dla Rozalii Piotrowskiej L. 308 p. 139 . . . . 200 zł.
„ Wandy Dziubińskiej „ 789 „ 554 . . . . 200 „
„ Emilii Sternalowej „ 498 „ 303 . . . . 150 „
z powodów, dla których Wysoki Sejm i w latach poprzednich te same podania uwzględnił.

Zarazem wnosi komisya budżetowa przejście do porządku dziennego nad petycyami L. s. 499, 279, 508, 251, 558.

Pod poz. 31 f. „Oświetlenie“ . . . . 1.300 zł.
to jest więcej o . . . . 100 „

Powyższe żądanie oparte jest na wynikłości lat ubiegłych.

Poz. 31 h. „Uzupełnienie biblioteki“ . . . . 1.400 zł.
więcej o . . . . 400 „

Wynikłości z lat poprzednich nie mogą być dostatecznem uzasadnieniem, wydatki tej pozycyi bowiem stosować się winny ściśle do uchwał Wysokiego Sejmu, komisya budżetowa przeto wnosi na uzupełnienie biblioteki kwotę równą uchwalonej na rok 1889 . . . . 1.000 „

Pod poz. 33. „Zaliczki na płace urzędników“ . . . . . . 6.000 „
to jest mniej o . . . . 4.800 „
ponieważ odpadają uchwalone na rok 1889 jednorazowe zaliczki.

Wszystkie inne pozycye preliminowane przez Wydział krajowy uznaje komisya budżetowa za uzasadnione.

Komisya budżetowa wnosi zatem:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Poz. 17. Płace urzędników oddziału konceptowego . . . 38.780 zł.
„ 18. „ „ „ rachunkowego . . . 47.350 „

Poz. 19.	Płace urzędników oddziału kasowego	10.670	zł.
„ 20.	„ „ „ technicznego	10.960	„
„ 21.	„ „ „ sanitarnego	2.300	„
„ 22.	„ „ „ statystycznego	3.540	„
„ 23.	„ „ „ manipulacyjnego . . .	17.860	„
„ 24.	a) Dyurniści dla oddziału konceptowego . . .	8.786	„
	b) „ „ „ rachunkowego . . .	14.053	„
	d) „ „ „ technicznego	4.869	„
	e) „ „ „ statystycznego . . .	2.847	„
	f) „ „ „ manipulacyjnego . . .	11.132	„
	g) Na zastępstwa urzędników	1.120	„
„ 25.	Zasługi	4.265	„
„ 26.	Emolumenta i pięciolecia	16.372	„
„ 27.	Remuneracye	4.400	„
„ 28.	Koszta podróży i dyety	5.700	„
„ 29.	Pensye i zaopatrzenia	15.486	„
„ 30.	Dary z łaski	1.500	„
„ 31.	Potrzeby kancelaryjne	17.700	„
„ 32.	Gmach krajowy i jego utrzymanie	7.689	„
„ 33.	a) Zaliczki na płace urzędników	6.000	„
„ 33.	b) Zaliczka dla Filipa Olpińskiego, adjunkta oddziału rachunkowego Wydziału krajow., zwrotna w 120 miesięcznych ratach	1.500	„
„ 33.	c) Zaliczka dla Maryana Natallego, praktykanta oddziału rachunkowego Wydziału kraj., zwrotna w 96 miesięcznych ratach	800	„
	Suma rubr. II.	255.679	zł.

Nad petycyą do L. 928 przechodzi Sejm do porządku dziennego.

Hausner
przewodniczący.

Skrzyński
sprawozdawca.

Drukiem Pillera i Spółki.

Budżet krajowy na rok 1890.

(Sprawozdawca poseł Marchwicki.)

Rubryka III.

Koszta leczenia ubogich chorych w szpitalach krajowych, zagranicznych i wojskowych.

Wydział krajowy preliminuje koszta leczenia ubogich na rok 1890 w kwocie zł. 720.000 — o 30.000 zł. więcej niż uchwalono na rok 1889.

Komisya budżetowa zgodnie z obliczeniami Wydziału krajowego przyjmuje następujące wydatki:

dla krajowego powszechnego szpitala we Lwowie . . . . . 147.000 zł.
„ zakładu dla obłąkanych na Kulparkowie . . . . . . 120.000 „
„ szpitala św. Łazarza w Krakowie . . . . 131.000 „

wedle szczegółowych preliminarzy tych szpitali na r. 1890; zaś wedle 3-letniego przecięcia:

dla 23 szpitali prowincyonalnych w kraju . . . . . . 215.382 „
„ c. k. kliniki w Krakowie . . . . 28.956 „
„ szpitali zagranicznych . . . . 71.918 „
„ „ wojskowych . . . . 1.562 „
inne wydatki . . . . 9.371 „

Nadto komisya budżetowa w skutek uchwały Wysokiego Sejmu z d. 21. Października 1889 wstawia do budżetu na rok 1890 koszta leczenia ubogich chorych w szpitalu powiatowym imienia Franciszka Józefa w Żywcu za czas od chwili faktycznego otwarcia tegoż zakładu do 1. Maja 1889 w kwocie . . 1.052 „

Razem . 726.241 zł.

Wydział krajowy strąca od tych wydatków przeciętną kwotę dochodów 39.742 „

i otrzymuje wynik . . . . 686.499 zł.

Ze względu jednak, że przeciętne wstawione w tem obliczeniu są mniejsze od wypłaconych w roku 1888, a mianowicie w 23 szpitalach prowincyonalnych w kraju o kwotę . . . . 4.185 zł.

w zagranicznych o kwotę . . . . 5.946 „

razem mniejsze o kwotę 10.131 „

okazuje się po doliczeniu tej różnicy wynik . . . . . . 696.630 zł.

Dalsze obliczenie swoje opiera Wydział krajowy na zwiększaniu się z roku na rok ilości dni leczenia, która w krajowych szpitalach (wraz z prowincyonalnymi) wynosiła:

w roku 1886 . . . 1,084.779 dni
„ 1887 . . . 1,093.978 „
„ 1888 . . . 1,153.238 „

wzrosła zatem: między rokiem 1886 a 1887 o 0·84%
„ „ 1886 a 1888 o 6·31%
„ „ 1887 a 1888 o 5·42%

W przypuszczeniu zatem, że i w roku 1890 liczba dni leczenia podniesie się co najmniej o 3·5% zwłaszcza, że w Żywcu przybył szpital publiczny i powszechny, którego koszt nie mieści się w powyższych wynikłościach, Wydział krajowy podwyższa wykazane koszta o kwotę 24.351 zł. Komisya budżetowa nie może się jednak zgodzić z tem ostatniem zapatrywaniem Wydziału krajowego, który w obliczeniu swojem nie zwrócił uwagi na tę okoliczność, że Kasy chorych wprowadzone w życie w kraju całym z d. 1. Sierpnia b. r. na podstawie ustawy z d. 30. Marca 1888 o ubezpieczeniu robotników na przypadek choroby — przyczynią się do zmniejszenia ciężarów ponoszonych dotychczas przez fundusz krajowy. Pomoc jaką instytucye Kas chorych udzielają stowarzyszonym polega na pielęgnowaniu chorych członków w domu, lub też na płaceniu kosztów leczenia za członków oddanych do szpitala. W jednym i drugim razie pomoc ta wpłynąć musi korzystnie na wydatki funduszu krajowego, zmniejszy bowiem ilość dni leczenia chorych lub też powiększy liczbę samopłacących. W jakim stopniu wpływ ten nastąpi, dzisiaj, po dwumiesięcznem zaledwie istnieniu Kas chorych, powiedzieć trudno, zależyć to będzie od działalności, jaką Kasy chorych rozwinąć potrafią, w każdym jednak razie ze względu, że klasa ludzi, jaka zapełnia nasze szpitale, w przeważnej części składa się z robotników, przypuścić można, że dalszy wzrost liczby chorych kosztem kraju leczonych powstrzymanym zostanie.

W następstwie tych zapatrywań komisya budżetowa sądzi, że daleko idące zmniejszenie preliminarza Wydziału krajowego w rubr. III. byłoby możliwem, w braku jednak wszelkich wyników, na którychby się oprzeć można, komisya budżetowa postanowiła na ten raz ograniczyć się na zmniejszeniu przewidywanego przez Wydział krajowy przyrostu kosztów leczenia z $3^1/_2$% na 2% tak, że wynikłość powyżej wykazana . . . 696.630 zł.
podwyższy się o kwotę . . . . 13.728 „
w skutek czego otrzyma się przybliżoną sumę potrzeby . . . . . 710.358 zł.

Na tej podstawie komisya budżetowa preliminuje w zaokrągleniu . 710.000 „
o 10.000 zł. mniej, aniżeli Wydział krajowy i wnosi:

Wysoki Sejm raczy w rubr. III. wydatków: „Koszta leczenia ubogich chorych“ wstawić . . . . 710.000 zł.

Hausner
przewodniczący.

Marchwicki
sprawozdawca.

Z drukarni i litografii Pillera i Sp.

Budżet krajowy na rok 1890.

Rubryka IV. Koszta szczepienia.

Na podstawie uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 26. Października 1889. komisya budżetowa wstawia:

poz. 35.	utrzymanie i odświeżanie krowianki	9.000 zł.
„ 36.	koszta podróży i dyety lekarzy	54.000 „
	Razem . . .	63.000 zł.

Rubryka V. Koszta sanitarne.

Wydział krajowy preliminuje w poz. 37. na lekarstwa dla epidemicznie chorych $^{1}/_{3}$ część kwotę 5.400 zł., o 1.600 zł. mniej niż uchwalono na rok 1889., zaś o 950 zł. więcej od wynikłości roku 1887., a o 1.821 zł. więcej od wynikłości roku 1888. Wydział krajowy opiera swój preliminarz na przecięciu z lat trzech 1886. — 1888. Komisya budżetowa jednak z uwagi na wynikłość dwóch ostatnich lat sądzi, że kwotę preliminowaną przez Wydział krajowy na podstawie trzechletniego przecięcia można obniżyć i proponuje kwotę 4.500 zł., to jest o 50 zł. więcej od wynikłości roku 1887., a o 979 zł. więcej od wynikłości r. 1888.

Na tej podstawie komisya budżetowa wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

poz. 37. $^{1}/_{3}$ część za lekarstwa dla epidemicznie chorych . . . 4.500 zł.

Hausner
przewodniczący.

Goldman
sprawozdawca.

Z drukarni i litografii Pillera i Sp.

Budżet krajowy na rok 1890.

Rubryka VI.

Zasiłki dla zakładów dobroczynności.

Sprawozdawca poseł Romanczuk.

Wydział krajowy preliminuje w tej rubryce na rok 1890. sumę 15.674 zł., to jest o 1.000 zł. więcej, jak Wysoki Sejm uchwalił na rok 1889. Mianowicie proponuje Wydział krajowy powiększenie wydatków w pozycyi 45. (Zarząd Towarzystwa opieki weteranów z roku 1831. w Krakowie) z 2.000 zł. na 2.700 zł. i w pozycyi 46. (Komitet wykonawczy opieki weteranów z roku 1831. we Lwowie) z 1.500 zł. na 1.800 zł., motywując to zwiększenie tem, że „w skutek ubytku dochodów, wynikłego ze smutnego położenia finansowego w kraju, składki wpływają bardzo skąpo“. Komisya budżetowa, uznając te motywa, jako też z powodu, że liczba weteranów, potrzebujących wsparcia, pomimo ubytków przez śmierć, w ostatnim czasie jeszcze zwiększyła się, wnosi na przyjęcie proponowanego przez Wydział krajowy podwyższenia.

Wszystkie inne pozycye tej rubryki obejmują wydatki już przez dłuższy czas stale przez Wysoki Sejm uchwalane; komisya przyjmuje je zgodnie z propozycyą Wydziału krajowego z tą jedyną zmianą, ażeby w pozycyi 48. sumę 1.000 zł., przeznaczaną dotąd dla Towarzystwa lecznicy lwowskiej, z powodu otworzenia w roku bieżącym drugiej podobnej lecznicy we Lwowie, która również o subwencyę petycyonuje, przyznać w zasadzie obu lecznicom łącznie, pozostawiając ją jednak i nadal do rozporządzalności Wydziału krajowego.

Do tej rubryki odnoszą się dość liczne petycye, z których osobliwie jedna (l. 487/292) zasługuje na uwzględnienie. Mianowicie Towarzystwo miłosierdzia pod godłem Opatrzności we Lwowie, które utrzymuje dom pracy, gdzie daje przytułek i zaopatrzenie a po części i zatrudnia odpowiednią pracą przeszło 80 żebraków z całego kraju, prosi o przyznanie jednorazowego zasiłku lub pożyczki bezprocentowej w sumie 25.000 zł. na rozszerzenie domu czyli warsztatu przymusowej pracy i uchwalenie stałej subwencyi w rocznej kwocie 5.000 zł. Komisya budżetowa uznaje pożyteczność tego Towarzystwa, mniema jednak, że udzielenie znaczniejszych zasiłków lub stałych subwencyj nastąpić powinno nie dorywczo, lecz tylko po dokładnem zbadaniu całej sprawy, takie zaś badanie tylko przez władzę administracyjną może być przeprowadzone. Przeto komisya wnosi na przekazanie pomienionej petycyi Wydziałowi krajowemu do zbadania, szczególnie w tym kierunku, o ile utrzymywany przez rzeczone Towarzystwo dom pracy zastępuje lub mógłby zastąpić taki dom przymusowej pracy, jakiego założenie i utrzymanie ustawa państwowa z 24. Maja 1885. (Dz. u. p. Nr. 90.) na kraj nakłada; wynik tych badań ze swymi wnioskami przedłoży Wydział Sejmowi na najbliższej sesyi. Ażeby jednak już obecnie Towarzystwu miłosierdzia przyjść w pomoc, i nie narażać może na szwank jego egzystencyi, proponuje komisya wstawić w budżet na rok 1890. w pozycyi 43 b) jako zasiłek jednorazowy sumę 1.200 zł., to jest taką samą, jaką gmina miasta Lwowa dla tegoż Towarzystwa na rok bieżący uchwaliła.

Petycyą l. 879/633 p. Zgromadzenia Sióstr Opatrzności z Zakładu im. św. Teresy we Lwowie, która domaga się zapomogi i oraz bezprocentowej pożyczki w sumie 6.000 zł. na utrzymanie domu poprawy zaniedbanych i moralnie upadłych kobiet, komisya wnosi na przekazanie Wydziałowi krajowemu do podobnego zbadania i ewentualnego udzielenia subwencyi ze swego funduszu dyspozycyjnego lub też do przedłożenia swych wniosków Sejmowi.

Wstawieniem sumy 1.200 zł. w pozycyi 43 b) preliminowana przez Wydział krajowy suma 15.674 zł. podniosła się na 16.874 zł. Prócz tego uchwalił Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 28. Października b. r. na wniosek komisyi administracyjnej otworzyć Wydziałowi krajowemu kredyt do wysokości 1.500 zł. na przegotowawcze czynności w sprawie założenia domów pracy przymusowej. Komisya budżetowa wstawia więc tę kwotę w pozycyi 43 c) w skutek czego suma wydatków w całej rubryce VI. wzrośnie na 18.374 zł.

Komisya budżetowa przeto wnosi:

Poz. 38.	Szpitale Sióstr Miłosierdzia w Czerwonogrodzie, Rozdole i Bursztynie	900 zł.
„ 39.	Szpital Sióstr Miłosierdzia w Nowosiółkach	300 „
„ 40.	Dom ubogich i sierót w Krakowie	5.424 „
„ 41.	Zakład św. Józefa dla osieroconych chłopców w Krakowie . . .	1.000 „
„ 42.	Komitet Ochronek w Krakowie	550 „
„ 43 *a)*	Towarzystwo Ochronek chrześciańskich we Lwowie	500 „
„ 43 *b)*	Towarzystwo miłosierdzia pod godłem Opatrzności we Lwowie . .	1.200 „
„ 43 *c)*	Wydziałowi krajowemu na przygotowawcze czynności w sprawie założenia domów pracy przymusowej (uchwała Sejmu z dnia 28. Października)	1.500 „
„ 44.	Zarząd zakładu osieroconych dziewcząt im. księdza Józefa Ziemiańskiego w Przemyślu	500 „
„ 45.	Zarząd Towarzystwa opieki weteranów z roku 1831. w Krakowie . .	2.700 „
„ 46.	Komitet wykonawczy opieki weteranów z roku 1831. we Lwowie . .	1.800 „
„ 47.	Zakład dla chorych nieuleczalnych i wyzdrowieńców we Lwowie pod nazwą „Przytulisko św. Józefa“	1.000 „
„ 48.	Lecznice lwowskie, do rozporządzalności Wydziału krajowego . .	1.000 „
	Razem . . .	18.374 zł.

Tem załatwione są petycye o subwencye Lecznicy powszechnej we Lwowie (l. 296/127), Zgromadzenia Sióstr Miłosierdzia przy szpitalu w Nowosiółkach (l.375/203), Zakładu Sióstr Miłosierdzia w Bursztynie (l. 442/257), Towarzystwa ochronek chrześciańskich we Lwowie (l. 1035/768.) Towarzystwa Miłosierdzia pod godłem Opatrzności we Lwowie (l. 487/292) i Zgromadzenia Sióstr Opatrzności z Zakładu św. Teresy we Lwowie (l. 879/633), obie ostatnie o subwencyę i pożyczkę.

Co do dalszych petycyj, odnoszących się do tej rubryki, komisya budżetowa wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Petycye o subwencye Zarządu Stowarzyszenia Ochronki dziewcząt sierót w Stanisławowie (l. 486/291), Komitetu Przytuliska drobnych sierót im. św. Józefa we Lwowie (l. 773/538), Przełożonej filii Sióstr Miłosierdzia reguły św. Karola Boromeusza w Wielkich Oczach (l. 991/729), przekazuje się Wydziałowi krajowemu do załatwienia.

Hausner
Przewodniczący.

J. Romanczuk
Sprawozdawca.

Z drukarni Pillera i Spółki.

Budżet krajowy na rok 1890.

Rubryka VII.

Wydatki na cele wykształcenia i oświaty

z wyjątkiem poz. 50., 51. i 66.—74.

(Sprawozdawca p. Jan Stadnicki.)

Poz. 49. Akademia umiejętności w Krakowie . . . . 25.000 zł.

„ 52. Szkoła żeńska w Jaworowie pp. Bazylianek subwencya stała . . 500 „

Przy tej pozycyi komisya budżetowa stawia wniosek:

Nad petycyą zarządu klasztoru PP. Bazylianek w Jaworowie l. 235/77 proszącego o udzielenie jednorazowej zapomogi na pokrycie kosztów rozszerzenia nowego budynku po nad plan, i naprawę starego budynku, przechodzi Wysoki Sejm do porządku dziennego.

Poz. 53. Szkoła żeńska w Krakowie . . . . 2.500 „

„ 54. „ „ św. Tomasza . . . . 500 „

„ 55. „ „ PP. Augustyanek . . . . 500 „

„ 56. „ „ we Lwowie PP. Benedyktynek orm. . . . 1.000 „

„ 57. „ „ w Starym Sączu pp. Klarysek . . . . 750 „

„ 58. „ „ w Stryju . . . . 500 „

Do tej pozycyi wniosło Towarzystwo pedagogiczne petycyę do l. 548/344 prosząc o udzielenie subwencyi w kwocie 800 zł., jak na rok 1889. Komisya budżetowa jednak wnosi przyznanie zasiłku w kwocie 500 zł. gdyż datek 300 zł. przyznany na rok 1889 był datkiem jednorazowym danym z powodu, że miasto Stryj po pożarze, subwencyi ze swej strony szkole żeńskiej dawać nie mogło. Obecnie, gdy miasto Stryj użycza tejże szkole zapomogę w wysokości 500 zł. nie widzi komisya powodu do powtórzenia datku jednorazowego wyznaczonego na rok 1889.

Poz. 59. Szkoła żeńska w Jaśle . . . . 300 „

Do tego działu należą petycye komitetu dla wybudowania i udotowania ochrony dla biednych dzieci pod opieką Sióstr Felicyanek w Jarosławiu L. 799/564 i Zgromadzenia Sióstr Miłosierdzia w Przeworsku na utrzymanie Szpitalu, 3-klasowej szkoły żeńskiej, ochrony i zakładu sierót L. 674/452,

Komisya budżetowa wnosi udzielenia tym zakładom jednorazowych subwencyi.

Poz. 59. a) Komitetowi dla wybudowania i udotowania ochrony dla biednych dzieci pod opieką Sióstr Felicyanek w Jarosławiu . . . 150 „

„ 59 b) Zgromadzeniu Sióstr Miłosierdzia w Przeworsku na utrzymanie szpitala, 3-klasowej szkoły żeńskiej, ochrony i zakładu sierot . . 150 „

Poz. 60. Szkoła wyznaniowa izraelicka w Brodach . . . . . 6.000 zł.

Przy układaniu budżetu na r. 1889 zrobiła komisya budżetowa przy tej pozycyi uwagę, czy w skutek zmniejszenia się frekwencyi dzieci do szkoły izraelickiej w Brodach nie mogłoby bez uszczerbku dla szkoły, nastąpić zmniejszenie dotacyi krajowej.

Komisya budżetowa jednak w bieżącym roku skonstatowała, że pomimo subwencyi z funduszu krajowego szkoła wyznaniowa izraelicka wykazuje rok rocznie niedobór wynoszący około 1.800 zł. Zastępuje ona przy tem dwie szkoły publiczne któreby zorganizować wypadało, gdyby szkoła izraelicka w Brodach istnieć przestała. Koszta tych szkół wynosiłyby 8.410 zł. bez doliczenia dodatków pięcioletnich dla nauczycieli, któreby musiały z czasem obciążyć jeszcze bardziej fundusz krajowy. Komisya budżetowa wnosi przeto utrzymanie całej kwoty 6.000 zł. w tej pozycyi.

Poz. 61. Zakład głuchoniemych we Lwowie pet. L. 137/3

a) na stypendya dla 50 wychowanków . . . 6.000 zł.

b) na utrzymanie zakładu . . . . . 500 „ 6.500 „

„ 62. Zakład głuchoniemych Bardacha Izaaka we Lwowie . . . 300 „

„ 63. Zakład ciemnych we Lwowie . . . . 2.000 „

„ 64. Szkoła gimnastyczna Sokół we Lwowie:

Zeszłoroczny datek wynosił 750 zł. obecnie Towarzystwo gimnastyczne „Sokół“ wniosło petycyę L. 775/540 z prośbą o podwyższenie zasiłku na 1.000 zł.

Komisya budżetowa ze względu na usługi, które Towarzystwo gimnastyczne „Sokół“ oddaje, kształcąc młodzież stołecznego miasta Lwowa w gimnastyce wnosi udzielenie pod tą pozycyą zasiłku w kwocie . . . . 1.000 „

Poz. 65. Szkoła sztuk pięknych w Krakowie XII. rata umorzenia pożyczki 100.000 zł. na budowę gmachu . . . . 7.000 „

Przy czem komisya budżetowa wnosi następującą rezolucyą:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Poleca się Wydziałowi krajowemu aby ponownie przeprowadził pertraktacyę z gminą miasta Krakowa w tym kierunku, aby oprocentowanie reszty dłużnego kapitału pochodzącego z pożyczki zaciągniętej na budowę szkoły sztuk pięknych w Krakowie, nie przekraczał $4\frac{1}{2}\%$ do 5% i aby opłacana gminie miasta Kraków rata amortyzacyjna odnośnie do tej stopy procentowej obniżoną została.

W razie gdyby gmina miasta Krakowa do proponowanego zniżenia stopy procentowej się nie przychyliła, poleca się Wydziałowi krajowemu przeprowadzić zaciągnięcie na hipotekę szkoły sztuk pięknych w Krakowie pożyczki w tej wysokości, jaka okaże się potrzebną na spłacenie reszty dłużnego gminie miasta Krakowa kapitału pod możliwie korzystnymi warunkami, tenże dług spłacić, a ratę amortyzacyjną od pożyczki hipotecznej w preliminarz budżetu krajowego na rok przyszły wstawić.

(Poz. 66.—74. sprawozdawca poseł Scipio).

Poz. 75. Stypendya dla uczniów i uczennic seminaryów nauczycielskich i kursów przygotowawczych. . . . . 30.000 „

Przy tej pozycyi cyfrowo tak znacznej, która dopiero od roku 1876 do tej wysokości doszła, nie może komisya budżetowa wstrzymać się od uwagi, że rozdzielanie stypendyów pomiędzy uczniów seminaryów nauczycielskich po 65 zł.

względnie po 40 zł. rocznie nie chroni tychże ani od nędzy materyalnej, ani od nędzy moralnej, w której ci uczniowie zbyt często są pogrążeni. Wszyscy co się wychowaniu młedzieży oddają, zgadzają się na to, że tak w gimnazyach jak i w seminaryach nauczycielskich ta część młodzieży powszechnie najlepiej się prowadzi, która jest otoczona ciepłą i zdrową atmosferą życia domowego i rodzinnego; ale zapoznawać nie można, że internat dobrze prowadzony może w części dom i rodzinę zastąpić, a uchronić od zepsucia młodzieńca narażonego na złe przykłady, materyalnie i moralnie opuszczonego. Przykład internatu nauczycielskiego św. Jozafata we Lwowie jest najlepszym tego dowodem.

Komisya budżetowa w myśl poprzednich uwag wnosi przeto następującą rezolucyę:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1) Poleca się Wydziałowi krajowemu by wszedł w rokowania z kołami dobroczynnością i oświatą ludową się zajmującemi, a to w celu rozszerzenia i pomnożenia internatów, w których mogliby być pomieszczeni stypendyści seminaryów nauczycielskich i kursów przygotowawczych.

2) Poleca się zarazem Wydziałowi krajowemu by przy układaniu preliminarza na rok 1891 zamieścił przy tej pozycyi sprawozdanie o wyniku usiłowań w tej mierze podjętych.

Poz. 76. Dla uczniów internatu przy seminaryum nauczycielskim w Krakowie 3.000 zł.

„ 77. Internatowi św. Jozafata na utrzymanie 15 uczniów seminaryum nauczycielskiego w bursie . . . . 2.250 „

z zastrzeżeniem, że Internat przynajmniej równą ilość uczniów z własnych funduszów utrzymywać będzie.

Komitet Internatu św. Jozafata wniósł petycyę do Wysokiego Sejmu L. 673/451 w której prosi o wyznaczenie zasiłku w kwocie 3.288 zł. na wykończenie budynku w którym internat jest umieszczony.

Komisya budżetowa w głębokim przekonaniu o użyteczności internatu św. Jozefata i o wielkich usługach oddanych krajowi przez założyciela ks. Gorazdowskiego wnosi przyznanie żądanej w petycyi subwencyi w kwocie 3.300 zł. w dwóch ratach po 1.650 zł. w latach 1890 i 1891 po połowie wypłacić się mającej a przeto pod

Poz 77 a) na rok 1890 . . . . 1.650 „

„ 78. Internatowi XX. Zmartwychwstańców we Lwowie . . . 4.500 „

„ 78. a) Do L. 451/267 wpłynęła do Wysokiego Sejmu wystósowana petycya X. Kaźmierza Siemaszki zgromadzenia XX. Misyonarzy w Krakowie prosząca o subwencyę roczną 1.000 zł. na dom schronienia i dobrowolnej pracy dla opuszczonych i moralnie zaniedbanych chłopców.

Komisya budżetowa zbadawszy dołączone alegata, a między innymi opis całej historyi domu X. Siemaszki zredagowany przez p. Kaźmierza Langiego z daty Kraków 1. czerwca 1887 nie mogła się oprzeć wrażeniu wywołanemu przez dzieło, przypominające w swych skutkach na cały świat znane dzieła X. Don Bosco we Włoszech i X. Ronsset we Francyi. Dzieło powstało literalnie z niczego bo początkowo oparte na bochenku chleba, który X Siemaszko dawał chłopcom, aby ich zachęcić do słuchania nauki katechizmu i na trzech centach, które ci nieszczęśliwi płacili X. Siemaszce za nocleg na sieniku z poduszką pod głowę i kocykiem za nakrycie służącym w schludnej izbie, w zamian za ohydne, pełne niechlujstwa i rozpusty nory na Kaźmierzu, gdzie poprzednio za te same

3 centy nocowali, dzieło to doszło do tego, że w roku 1887 dawało umieszczenie 63 chłopcom z których 31 starszych już było po warsztatach umieszczonych. Dzieło to wytrwałością X. Siemaszki uzyskało zatwierdzenie c. k. rady szkolnej krajowej, zostaje ono pod kontrolą Rady szkolnej i komisyi przemysłowej krakowskiej i nabyło decyzyę J. E. Pana Ministra oświaty jako prywatna szkoła, prawa szkoły publicznej; jako takie zasługuje ono ze wszech miar i więcej od wielu innych na poparcie Wysokiego Sejmu. To też komisya budżetowa wnosi:

Pod poz. 78 a) na dom X. Siemaszki udzielić kwotę . . . . . . 500 zł.

Poz. 79. Jedno stypendyum im. Matejki dla uczniów szkoły sztuk pięknych w Krakowie . . . . 1.000 „

Pod poz. 80 i poz. 81. Na wydawnictwo ruskich książek szkolnych preliminuje dział krajowy 2.000 zł. zaś na wydawnictwo nowych podręczników dla szkół średnich preliminuje Wydział krajowy 2.000 zł. w miejsce 1.000 zł. dawniej udzielanych, uzasadniając podwyższenie osobnem sprawozdaniem L. W. kr. 33.392/89 L. s. 204.

Komisya budżetowa badając to sprawozdanie Wydziału krajowego zgodziła się zupełnie z myślą w niem zawartą i z dalszym kierunkiem rozpoczętego dzieła w sprawozdaniu przedstawionym. Skoro jednak subwencye na wydawnictwa książek szkolnych polskich i ruskich cyfrowo mają być zrównane, nie widzi komisya budżetowa przyczyny dla czegoby pozycye na wydawnictwa książek szkolnych polskich i ruskich miały być nadal rozdzielane, tem bardziej że jedno i drugie wydawnictwo znajduje się pod kontrolą c. k. rady szkolnej krajowej.

Komisya budżetowa wnosi przeto:

Poz. 80 a) Na wydawnictwo polskich podręczników dla szkół średnich 2.000 zł.
b) Na wydawnictwo ruskich książek szkolnych . . 2.000 „ 4.000 „

do rozporządzalności c. k. Rady szkolnej krajowej a względnie komisyi książek szkolnych przez tęż Radę ustanowionej.

Poz. 81. Zasiłek dla czasopisma „Szkoła Pet. L. 547/343 . . . . 500 „

„ 82. Zasiłek dla czasopisma „Muzeum“ Pet. L. 918/664. Komisya budżetowa wskutek powyższej petycyi i w uznaniu usług jakie publikacya „Muzeum“ oddaje nauczycielom szkół średnich zwłaszcza po miastach prowincyonalnych rozrzuconym, wnosi podwyższenie zasiłku dla „Muzeum“ z 500 zł. na . . . . 1.000 „

„ 83. Zasiłek dla czasopisma „Kosmos“ . . . . 400 „

„ 84. Zasiłek dla ruskiej gazety szkolnej „Uczytel“ Pet. 444/259 do rozporządzalności Wydziału krajowego . . . . 500 „

„ 85. Zasiłek na utrzymanie wyprawy naukowej pracującej w Archiwum Watykańskiem pod kie kierunkiem profesora Uniwersytetu Jagiellońskiego Dra Stanisława Smolki (I. rata za rok 1889/90 w myśl uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 19. października 1888) . . . . 1.500 „

„ 86. Witowskiego Hipolita ś. p. dyrektora szkoły żeńskiej w Bełzie wdowa Wincenta stałe zaopatrzenie roczne . . . . . . 150 „

Przyczem komisya budżetowa wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Poleca się Wydziałowi krajowemu aby na przyszłość stałe zaopatrzenia i dary z łaski: dla wdowy po ś. p. Witowskim, Kruczkowskiego Leopolda, Gromadki Jana, Lisiewicza Jana, Klimkiewicza Konstantego i nauczycieli na Dajworze w Krakowie, przeniósł do rubryki XIX. „Emerytury“ i XX. „Dary z łaski“ wydatków funduszu szkolnego krajowego.

Poz. 87. Dla młodzieży kształcącej się w naukach i sztukach do dyspozycyi Wydziału krajowego . . . . 3.000 zł.

Z petycyj należących do tej pozycyi odstępuje się petycyę Marcina Gużkowskiego L. 570/366 Wydziałowi krajowemu do uwzględnienia, petycyę p. Olgi Modzelewskiej L. 933/681 i p. Teodora Barącza, proszącego o subwencyę dla swego ucznia Tarczyńskiego L. 419/235 Wydziałowi krajowemu do możliwego uwzględnienia, inne zaś, a mianowicie: Antoniego Jezierskiego L. 987/726, Karola Wawrosza L. 960/710, Karola Sporna 989/728, Stanisława Fabiańskiego L. 571/367, Józefa Turka L. 494/299, Juliusza Hawela L. 141/7, Antoniego Petrykiewicza L. 690/468, Stanisława Wójcika L. 193/51, Antoniego Zembaczyńskiego L. 192/50, Józefa Wacława Koniuszki L. 191/49, Ludwika Konarzewskiego L. 164/95, Stanisława Brzostowskiego L. 246/88, Pauliny Zakrzewskiej L. 382/210, Brunona Tepy L. 788/553, Olgi Czyczyło 1.066/799, odstępuje się Wydziałowi krajowemu do załatwienia.

Poz. 88. Dla fundacyi „Macierz Polska“ na wydawnictwo dzieł i peryodycznych pism ludowych . . . . 3.000 „

Komisya budżetowa zwróciła obecnie baczniejszą jeszcze, jeżeli to być może, niż zwykle uwagę na wydawnictwa dla ludu przeznaczone, nie mogła bowiem sobie zataić, że nauka czytania coraz bardziej między ludem rozszerzona, musi sprowadzić coraz większy popyt za książkami dla ludu przeznaczonemi i uzasadnić coraz większą tychże potrzebę. Komisya budżetowa znalazła, iż zbytecznem jest stwierdzać raz jeszcze zasadę, że nie tyle ilość książek wydanych, ale ich jakość jest najważniejszym czynnikiem w dopełnieniu oświaty ludu przez czytania. Komisya budżetowa przeto i wydawnictwo „Macierzy polskiej“ poddała gruntownemu badaniu. Odniosła ona z tej czynności uspokajające zapewnienie, iż wydawnictwo „Macierzy polskiej“ podaje obecnie szerokim warstwom korzystającym z niego, materyał moralnie i społecznie zdrowy do czytania.

W dwóch kierunkach jednak objawia komisya budżetowa życzenia, by wydawnictwo „Macierzy polskiej“ zrobiło krok naprzód. Raz, aby się postarało o poważniejszy dobór materjału do czytania podanego, wydając wyciągi ze znakomitych pisarzy polskich i uzyskając w drodze konkursu u pisarzy współczesnych prace, któreby podnieconemu smakowi warstw czytających zadość uczynić mogły; powtóre wyraża komisya życzenie, aby w obec wzrastającej potrzeby rozpowszechniania pism peryodycznych dla ludu w najszerszych kołach, cena prenumeraty czasopisma „Niedziela“, pisma tygodniowego wydawanego przy pomocy funduszów „Macierzy“ wynosząca obecnie 3 zł. 90 ct. zniżoną została o ile możności do ceny 2 zł. rocznie.

Poz. 89. Dla Towarzystwa „Proświta“ na wydawnictwo pism ludowych . . 1.000 zł.

„ 90. Na stypendyum dla ucznia Wydziału lekarskiego w Krakowie oddającemu się studyom w szkole operacyjnej . . . . . . 500 „

„ 91. Dla wydawnictwa dziełek ludowych we Lwowie. Pet. L. 859/617 jednorazowo . . . . 1.000 „

„ 91 a. Towarzystwo „Przymierze braci“ (Agudas Achim). Pet. L. 591/387 jednorazowo . . . . 300 „

„ 91 b) Towarzystwo „Oświaty Ludowej“ we Lwowie. Pet. L. 563/359 jednorazowo . . . . 300 „

Poz. 91 c) Wydziałowi Towarzystwa galicyjskiego leśnego na wydawnictwo Sylwana. Pet. L. 1.128/835 jednorazowo . . . . 100 zł.

„ 92. Kruczkowski Leopold, nauczyciel, dodatek pięcioletni . . . 30 „

„ 93. Gromadka Jan, „ „ „ . . . 40 „

„ 94. Lisiewicz Jan, były nauczyciel, stałe zaopatrzenie roczne . . 125 „

„ 94 a) Towarzystwu „Oświaty ludowej“ w Krakowie. Pet. L. 370/198 preliminuje Wydział krajowy danie zasiłku w kwocie 300 zł. jak roku zeszłego. Towarzystwo w petycyi prosi o zasiłek 1.000 zł.

Komisya budżetowa z najżywszem zajęciem przyjęła do wiadomości VI. sprawozdanie Wydziału krakowskiego Towarzystwa oświaty ludowej za rok 1888. Dołączone do petycyi sprawozdanie, które wykazuje rezultaty tak obszerne i doniosłe, że na szczególną uwagę WysokiegoSejmu zasługują.

Przedewszystkiem podnieść należy charakter wybitnie i szczerze katolicki, wypowiedziany w §. 1. statutu obecnie obowiązującego. Towarzystwo oświaty ludowej oddało się pod protektorat Jego książęcej Mości księcia Biskupa krakowskiego; a na czele towarzystwa jako przewodniczący stanął ks. Józef Pelczar, kanonik katedralny krakowski; towarzystwo umiało sobie prócz tego pozyskać wybitne osobistości ze sfer naukowych i szerszych kół obywatelskich.

Nie dziw też, że w tych warunkach i pod takiem kierownictwem, Towarzystwo oświaty ludowej w Krakowie osiągnęło wzrost i rezultaty nie zwykłe. Założyło ono do dnia 31. Maja 1889 r. 150 Czytelni ludowych i wydało do dnia tegoż 20.439 dzieł wartości 5.599 zł. 46 ct. Nie ograniczając się zaś na rozpowszechnianiu dzieł dobrych, towarzystwo nie dopuszcza książek i pism wątpliwej wartości do Czytelni ludowych pod ścisłą kontrolą Towarzystwa pozostających.

Komisya budżetowa, której Wysoki Sejm przekazuje petycye tyczące się zasiłków na cele wykształcenia i oświaty jest w możności z roku na rok śledzić wzrost, rozwój i kierunki Towarzystw rozpowszechniających dzieła ludowe i starających się o rozszerzenie oświaty za pomocą czytania lub wykładów.

Jest nawet komisya budżetowa poniekąd w możności, na podstawie sprawozdań tychże Towarzystw do petycyi dołączonych, zestawić porównania między Towarzystwami w kraju naszym działającemi.

Śmiało też może komisya budżetowa twierdzić, że w niczem nie ubliżając innym Towarzystwom, znalazła, iż „Towarzystwo Oświaty ludowej w Krakowie“ poszczycić się może zdrowym kierunkiem i czynnością nie zwykłą. Komisya budżetowa sądzi, że rozszerzanie działalności tego Towarzystwa na wielką część kraju przez zakładanie oddziałów w siedzibach stolic biskupich spotęgowałoby jeszcze jego wpływ na ludność wiejską i małomiejską. Wpływ, o którym mowa, przez podawanie materyału do czytania na tle katolickiem i narodowem musi wzrastać w miarę jak szersze koła ludności przyswajają sobie naukę czytania.

W nadziei, że subwencya dla „Towarzystwa Oświaty ludowej“ przez Sejm zawotowana w żądanej wysokości przyczyni się do utrwalenia kierunku obecnie się w Towarzystwie objawiającego, wnosi komisya budżetowa wstawienie pod poz. 94 a) kwotę . . . . 1.000 „

Tem samem załatwia się petycyę tegoż samego Tow. L. 1.125/832.

Poz. 94 b) Towarzystwu historycznemu we Lwowie na wydawnictwo „Kwartalnika historycznego“. Pet. L. 483/288 jednorazowo . . . . . 400 „

„ 94 c) Wydział Towarzystwa „Szkolna pomicz“ we Lwowie. Pet. L. 360/197 jednorazowo . . . . 150 „

„ 94 d) Ze względu na liczne petycye przez Zarządy burs dla ubogiej młodzieży do Wysokiego Sejmu wnoszone, komisya budżetowa, nie będąc w możności zbadania stosunków wewnętrznych tychże burs po rozmaitych miastach kraju rozrzuconych, przyszła do przekonania, że dalsze subwencyonowanie ze strony Wysokiego Sejmu tych instytucyi niewątpliwie w najlepszej myśli zakładanych bez ścisłej tychże kontroli jest niestósownem. A niestósownem wydaje się być z tego powodu, że Wysoki Sejm udzielając subwencyi tymże bursom w różnej wysokości nie ma pewności, czyli subwencyonując jednę z nich wyższym lub niższym datkiem, nie popełnia rażącej niesprawiedliwości. Jedynie tylko suma ryczałtowa oddana do dyspozycyi Wydziału krajowego na podobne subwencye da rękojmię, że Zarządy burs postarają się o to, by przed Wydziałem krajowym uzasadnić swoje w tej mierze wnoszone prośby i wykazać się osiągniętymi rezultatami wychowawczymi.

Komisya budżetowa wnosząc oddanie takiego ryczałtu do dyspozycyi Wydziału krajowego robi przy tem tę uwagę, iż byłoby do życzenia, aby w miastach o mięszanej ludności polskiej i ruskiej przyjmowano jednocześnie i umieszczano razem w bursie młodzież polską i ruską. Komisya budżetowa nie ograniczając się na tej jednej uwadze dodaje, że na subwencye powinny zasługiwać przedewszystkiem bursy, pozostające pod opieką Towarzystw dobroczynnych, na których czele stoją ludzie znani ze swych przekonań religijnych, gdyż tylko pod ich kierownictwem można mieć rękojmię kierunku religijnego w wychowaniu młodzieży w bursach pomieszczonej.

Komisya budżetowa wnosi wstawienia pod

poz. 94 d) Na zasiłki dla burs mieszczących ubogą młodzież narodowości polskiej i ruskiej jednorazowo . . . . 1.200 „

Tem samem są załatwione petycye bursy imienia J. I. Kraszewskiego w Stanisławowie L. 917/665. Towarzystwa bursy nauczycielskiej w Tarnopolu L. 297/128. Bursy św. Jana Chrzciciela w Drohobyczu L. 627/418. Bursy św. Mikołaja w Stanisławowie L. 916/664. Bursy św. Mikołaja w Przemyślu L. 1.036/769. Bursy Przemyskiej L. 489/294. Bursy ruskiej w Tarnopolu L. 627/418. Bursy w Brzeżanach 973/714, jednobrzmiącej petycyi tejże samej bursy w Brzeżanach L. 1.037/770 i Zarządu Towarzystwa bursy imienia Kraszewskiego w Drohobyczu L. 768/533.

Poz. 94 e) Wydziałowi Tow. ruskiego pedagogicznego we Lwowie dla internatu pod opieką św. Mikołaja. Pet. L. 1.129/836 wnosi komisya budżetowa udzielić osobny zasiłek jednorazowy w kwocie . . . . . 300 „

z powodu, że kontrola nad bursą w stolicy kraju jest łatwiejsza jak w mieście prowincyonalnem.

„ 94 f) Barwińskiemu Aleksandrowi c. k. profesorowi seminaryum nauczycielskiego w Tarnopolu na dalsze wydawnictwo ruskiej historycznej biblioteki. Pet. L. 865/625 jednorazowo . . . . 500 „

„ 94 g) Wydziałowi Towarzystwa Bratniej pomocy słuchaczów wszechnicy lwowskiej. Pet. L. 608/404 jednorazowo . . . . 200 „

Poz. 94 h) Towarzystwo „Akademiczne Bractwo" (Drużnyj Łychwiar) we Lwowie Pet. L. 672/450 jednorazowo . . . . 200 zł.

„ 94. i) Wydziałowi czytelni akademickiej we Lwowie na cele biblioteki Pet. L. 563/358 jednorazowo . . . . 100 „

„ 94. k) Towarzystwo im. Adama Mickiewicza na wydawnictwo pamiętnika Pet. L. 1034/767 jednorazowo . . . . 200 „

„ 95. Klimkiewicz Konstanty nauczyciel szkół ludowych zaopatrzenie stałe w myśl uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 21, Stycznia 1888 . . 125 „

Poz. 96. Nauczycielom na Dajworze w Krakowie, dodatki służbowe nie wliczalne do emerytury, w myśl uchwały Sejmu z 10. października 1888 . 600 „

„ 97. Dla Stowarzyszenia młodzieży katolickiej „Skała" we Lwowie Pet. L. 832/590. Do dyspozycyi Wydziału krajowego jednorazowo . . 300 „

„ 98. Dla stowarzyszenia „Gwiazda" we Lwowie Pet. L. 592/388 do dyspozycyi Wydziału krajowego jednorazowo . . . . . . 200 „

„ 98. b) Dla stowarzyszenia „Gwiazda" w Tarnowie Pet. L. 295/126, „Gwiazda" w Przemyślu Pet. L. 961/702 i „Gwiazda" w Jarosławiu Pet. L. 774/539 do dyspozycyi Wydziału krajowego jednorazowo . . 300 „

„ 99. Xiędzu Dżułyńskiemu w Łapszynie p. Brzeżany na wydawnictwo gazety „cerkiewno-narodowej Posłannyk" Pet. L. 1.051/786 jednorazowo 200 „

Co do innych petycyj komisya budżetowa wnosi:

Petycyę Dyrekcyi Towarzystwa pomocy naukowej we Lwowie Pet. L. 960/701 przekazać Wydziałowi krajowemu do zbadania i załatwienia.

Petycyę Franciszka Kraszewskiego Pet. L. 301/132 przekazać Wydziałowi krajowemu do zbadania i załatwienia.

Petycyę komisyi zawiadującej szkołą izraelicko-polską w Stanisławowie L. 406/232 przekazać Wydziałowi krajowemu do zbadania w porozumieniu z c. k. Radą szkolną i przedłożenia odrębnego sprawozdania na najbliższej sesyi sejmowej.

Petycya Zarządu szkoły Towarzystwa pedagogicznego w Krakowie L. 671/449 załatwioną została przy Rubryce XVI.

Porządek dzienny zaś wnosi komisya budżetowa przy petycyach:

Stowarzyszenia gimnastycznego „Sokół" w Krakowie Pet. L. 236/78, towarzystwa gimnastycznego „Sokół" w Tarnopolu Pet. L. 294/125, Towarzystwa gimnastycznego „Sokół" w Przemyślu Pet. L. 1.127/834, Towarzystwa imienia Staszica we Lwowie Pet. L. 484/289, Stowarzyszenia polskiego „Zgoda" w Wiedniu Pet. L. 150/14, Jana Bończy Iżyckiego L. 845/603, Wydziału Stowarzyszenia „schronisko uczniów" (Asylverein) na uniwersytecie wiedeńskim Pet. L. 488/293, Walerego Gadomskiego Pet. L. 851/609 Anny Lewickiej redaktorki pisma Mały Światek Pet. L. 1077/810, Andrzeja Jachimowskiego o subwencyę na telluryum eliptyczne Pet. L. 1.132|839 Unterstützungs-Verein für dürftige und würdige Hörer an der k. k. Hochschule für Boden-Cultur Pet. 1.183/882, Centralnego Wydziału „Obszczestwa Kaczkowskiego" Pet. L. 445/260, Towarzystwa Czytelni w Czernicy L. 963/764, Wydziału Towarzystwa pedagogicznego ruskiego we Lwowie o subwencye na wydawnictwo ruskich kart geograficznych Pet. L. 914/662. Petycyę Pana Ludwika Veltze właściciela i kierownika prywatnej szkoły handlowej w Tarnopolu Pet. L. 490/295 wnosi komisya budżetowa odstąpić Wydziałowi krajowemu z poleceniem, aby w myśl uchwały zeszłego roku powziętej przez komisyę przemysłową, zdał o niej sprawę Wysokiemu Sejmowi z odpowiednim wnioskiem.

Hausner
przewodniczący.

J. Stadnicki
sprawozdawca.

Z drukarni Pillera i Spółki.

Rubryka VII.

Wydatki na cele wykształcenia i oświaty.

Pozycya 50 i 51.

Sprawozdawca poseł Madeyski.

Poz. 50. Rada szkolna krajowa, na pokrycie niedoboru funduszu szkolnego krajowego *(uchwała Sejmu z dnia 31. Października 1889.)*		833.553 zł.
Poz. 50 *a)* Dodatkowo do rubr. XX. wydatków preliminarza funduszu szkolnego krajowego:		
Janowi Rogoszewskiemu, stały dar z łaski . .	90 zł.	
Julii Jankowskiej, dożywotnie zaopatrzenie . . *(wedle osobnego sprawozdania)*	100 „	190 „
Poz. 51. Sześciu członków Rady szkolnej krajowej po 1.200 zł.		7.200 „

Z drukarni i litografii Pillera i Sp.

L. S. 1344|89.

Dodatkowe sprawozdanie

komisyi budżetowej o budżecie szkolnym na rok 1890.

Wysoki Sejmie!

Wydział krajowy zakomunikował w krótkiej drodze komisyi budżetowej odezwę c. k. Rady szkolnej krajowej z d. 23. Września 1889 L. 16.898., z której okazuje się, że wskutek przeoczenia w preliminarzu wydatków krajowego funduszu szkolnego na r. 1890 pominięto dwie pozycye, opierające się na dawniejszych uchwałach sejmowych. Są to mianowicie: stały dar z łaski w rocznej kwocie 90 zł. nauczycielowi Janowi Rogoszewskiemu, tudzież dożywotnie zaopatrzenie w rocznej kwocie 100 zł. wdowie po nauczycielu Julii Jankowskiej. Ponieważ obiedwie te pozycye należą do Rubryki XX. preliminarza wydatków, przeto komisya budżetowa wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Do Rubryki XX. preliminarza wydatków krajowego funduszu szkolnego na rok 1890 wstawia się dodatkowo:

stały dar z łaski Janowi Rogoszewskiemu	. .	90 zł.
dożywotne zaopatrzenie Julii Jankowskiej	. .	100 „
Razem	. .	190 zł.

Lwów, dnia 14. listopada 1889.

Hausner w. r.
Przewodniczący.

Madeyski w. r.
Sprawozdawca.

Z Drukarni Ludowéj we Lwowie.

Budżet krajowy na rok 1890.

Rubryka VII.

Pozycya 66—74.

Sprawozdawca poseł Scipio.

Komisya budżetowa wnosi:

Wysoki Sejm uchwalić raczy:

Poz. 66. Teatr polski w Krakowie, do rozporządzalności Wydziału krajowego 8.000 zł.

Poz. 67. Teatr polski we Lwowie, zasiłek stały . . . . . 4.200 „

Teatr polski i opera polska we Lwowie:

Ze sprawozdania czynności Wydziału krajowego i ze sprawozdań komisyi artystycznej okazuje się, że ostatni sezon operowy w porównaniu do niefortunnych kilku poprzednich, był lepszym, a to dzięki udziałowi kilku młodych a rzeczywistych talentów polskich i dzięki kilku występom gościnnym, dobrych artystów zagranicznych. Nie ulega więc wątpliwości, że przy staranności organizacyjnej ze strony dyrekcyi, dałaby się i w tym roku utworzyć opera, przeważnie z sił polskich złożona. Jakkolwiek dotąd sezon jesienny rozpoczęty nie jest i ani komisya ani Wydział krajowy nie mają żadnych danych, by osądzić, jakie będą losy tego sezonu, to jednak w nadziei, że Wydział krajowy jaknajenergiczniej czuwać będzie nad ścisłem zastosowaniem się do zastrzeżenia z jakiem subwencya na operę uchwalona była w latach zeszłych, komisya zgodnie z Wydziałem krajowym subwencyę tę preliminuje.

Dział dramatu i komedyi, tak zdaniem Wydziału krajowego jak komisyi artystycznej, jak również zdaniem wszystkich miłośników teatru, nie jest obecnie zadowalniający. Pomimo ubytku kilku artystów, nie można twierdzić, jakoby brak tych sił, chociaż nader cennych, miał w pierwszej linii wpływać ujemnie na stan teatru. Niedostateczna reżyserya obok niejednolitego kierunku artystycznego, a może i niedostateczna energia ze strony Dyrekcyi, oto powody główne mniej obecnie pomyślnych stosunków teatru lwowskiego. Dyrekcya ta nie zdołała zbliżyć publiczności do teatru, tak jak to w innych stolicach widzimy; daje się też odczuwać brak tego sympatycznego czucia między teatrem a publicznością, któremu przedewszystkiem każda scena swój rozwój zawdzięcza. Obok tego staje się wielką trudnością stan gmachu teatralnego, który raczej publiczność odstręczać niż przyciągać zdoła; a chociaż przypuszczać należy, że Sejm nie odmówiłby subwencyi na cel budowy teatru we Lwowie w tej samej wysokości, jaką przyznał na teatr w Krakowie, to jednak inicyatywa w tej sprawie, nie jest rzeczą ani Sejmu ani Wydziału krajowego. Słuszność częściowo należy przyznać zapatrywaniu Wydziału, że wszelkie jego jak i komisyi artystycznej rady, wskazówki i polecenia, do celu nie wiodą; — rzeczą jest jednak Wydziału krajowego, złe rozpoznać i jego powody zbadać; — usunięcia ich potem w porozumieniu z kuratoryą i Radą fundacyi Skarbkowskiej, choćby pod groźbą odmowy subwencyi krajowej, może jedynie polepszenie spowodować.

Komisya budżetowa daleką jest od myśli i zamiaru odjęcia subwencyi teatrowi we Lwowie, pragnie jednak by takowa — jak to bywało i być zawsze może — dobrze użytą była.

Komisya wnosi zatem:

Poz. 68.	Teatr polski i opera polska we Lwowie, do rozporządzalności Wydziału krajowego:		
	a) Dramat i komedya	10.000 zł.	
	b) Opera polska	10.000 „	20.000 zł.
Poz. 69.	Teatr ruski pod zarządem Towarzystwa Besida		6.000 „
Poz. 70.	Towarzystwo muzyczne w Krakowie		800 „
Poz. 71.	Konserwatoryum Towarz. muzycznego w Krakowie		2.000 „
Poz. 72.	Towarzystwo muzyczne we Lwowie		3.000 „
Poz. 73.	„ „ Harmonia we Lwowie		300 „
Poz. 74.	„ śpiewackie „Lutnia“ we Lwowie		500 „

Powyższemi uchwałami załatwione zostają petycye do L. L. 238 i 1.039.

Petycye o subwencye i zasiłki na kształcenie się w muzyce, rozdziela komisya o ile jej danem było takowe rozpoznać, na trzy części i wnosi do uchwały Wysokiego Sejmu:

a) odseła się Wydziałowi krajowemu do możliwego uwzględnienia:

L. L. 276 Sidorowicza, 278 Teodorowicza, 693 Patkiewiczówny, 694 Karicha i 980 Bielańskiej;

b) odseła się Wydziałowi krajowemu do zbadania i załatwienia:

L. L. 177 Kotkowski, 277 Poselt, 303 Gramota, 383 Orzechowska, 384 Szpytko, 418 Niesiołowska, 491 Towarnicki, 557 Stebnicka, 559 Bratro, 596 Elektorowicz, 604 Łozińska, 691 Fedyczkowski, 692 Witoszyński, 695 Knapp, 783 Matecka, 784 Wężałowicz, 785 Sienkiewicz, 786 Jarzymowska, 787 Podgórski, 848 Jamiński, 849 Borkowski, 850 Eberbach, 866 Mielnicki, 869 Bonhard, 877 Kucera, 932 Opatowicz, 962 Konserwatoryum lwowskiego przedstawienia, 970 Assing, 974 Wajdowska, 992 Dąbrowska, 1.140 Daszkiewicz, 1.150 Harasimowicz, 1.064 Schwablowa, 1.065 Rothenberg, 1.276 Janowska.

c) Sejm przechodzi do porządku dziennego nad petycyami:

L. L. 189 Aszpergerowa, 283 Towarz. muzyczne w Stanisławowie, 912 Towarz. muzyczne w Przemyślu i 1.138 Piasecka.

Lwów dnia 14. Listopada 1889.

Hausner
Przewodniczący.

Scipio
Sprawozdawca.

Z drukarni Pillera i Spółki.

Budżet krajowy na rok 1890.

Rubryka VIII.

Utrzymanie pomników historycznych.

Sprawozdawca poseł Romanczuk.

Wydział krajowy preliminuje w tej rubryce same takie wydatki, które już przez dłuższy szereg lat stale przez Wysoki Sejm były uchwalane. Na rok 1889. wydatki te uchwalone były w łącznej sumie 12.560 zł. na rok 1890. preliminuje Wydział krajowy 11.560 zł., t. j. o 1.000 zł. mniej, z powodu śmierci Schmida-Ciążyńskiego, który za odstąpienie swych zbiorów gem i kamei na rzecz Muzeum narodowego w Sukiennicach w Krakowie pobierał z funduszu krajowego dożywotnią rentę 1.000 zł. Komisya budżetowa wnosi zgodnie z Wydziałem krajowym uchwalenie wszystkich pozycyj bez zmiany, z wyjątkiem pozycyi 98. (Badanie i ocalanie zabytków starożytnych, piśmiennych i archeologicznych, dla zakładu narodowego im. Ossolińskich we Lwowie,) której skreślenie proponuje, będąc tego przekonania, że instytucya tak zamożna jak Zakład im. Ossolińskich, byle jej majątek należycie był administrowany, jest w stanie z własnych dochodów pokryć wydatki na cel rzeczony.

Do tej rubryki odnosi się petycya komitetu parafialnego kościoła archiprezbiteryalnego Najśw. Panny Maryi w Krakowie o subwencyę na malowanie prezbiteryum tegoż kościoła. Komisya budżetowa, uznając całą ważność odrestaurowania tego najznakomitszego w naszym kraju pomnika architektury gotyckiej, wnosi na udzielenie subwencyi 4.000 zł., płatnej w dwóch rocznych ratach po 2.000 zł., wstawia więc na ten cel w pozycyi 98. a) sumę 2.000 zł.

Dalej preliminuje komisya budżetowa w pozycyi 98 b) subwencyę na dalsze wykopaliska w okolicy Halicza 200 zł.

Komisya budżetowa przedkłada więc następujący preliminarz:

Poz. 97.	Restauracya pomników w ogóle, sporządzanie i publikacya naukowych i urzędowych spisów pomników znachodzących się w naszym kraju .	1.500 zł.
„ 98 *a)*	Subwencya na malowanie prezbiteryum kościoła Najśw. Panny Maryi w Krakowie, pierwsza rata	2.000 „
„ 98 *b)*	Subwencya na dalsze wykopaliska w okolicy Halicza	200 „
„ 99.	Stała subwencya roczna dla Muzeum narodowego w Krakowie . .	500 „
„ 100.	Krajowe archiwum aktów grodzkich i ziemskich we Lwowie i w Krakowie:	
	a) Dyrektor we Lwowie:	1.200 „
	b) „ „ Krakowie	1.000 „
	c) Adjunkt we Lwowie: płaca 1.200 zł., dodatek aktywalny 200 zł. i dwa dodatki pięcioletnie po 80 zł. rocznie	1.560 „
	Do przeniesienia . .	7.960 zł.

Z przeniesienia . . .	7.960 zł.
d) Ajunkt w Krakowie: płaca 1.200 zł., dodatek aktywalny 200 zł. i dwa dodatki pięcioletnie po 80 zł. rocznie	1.560 „
e) 4 aplikantów we Lwowie, adjutum po 300 zł.	1.200 „
f) 2 „ „ Krakowie, „ „ 300 „	600 „
g) Czynsz za najem lokalu we Lwowie	600 „
h) Stróże	840 „
i) Opał, potrzeby kancelaryjne i różne inne wydatki . . .	500 „
Razem	13.260 zł.

to jest o 1.700 zł. więcej od preliminarza Wydziału krajowego.

Tem załatwione są petycye: komitetu parafialnego kościoła archiprezbiteryalnego Najśw. Panny Maryi w Krakowie o subwencyę na malowanie presbiteryum tegoż kościoła (l. 274/112) i dr. Izydora Szaraniewicza na dalsze wykopaliska w okolicy Halicza (l. 839/597.) Nad petycyą Zakładu im. Ossolińskich o subwencyę, wnosi komisya przejście do porządku dziennego. Zaś co do petycyi komitetu kościelnego w Tyńcu o skłonienie Rządu do restauracyi kościoła w Tyńcu z funduszu religijnego lub o udzielenie na ten cel subwencyi w kwocie 1.000 zł. (l. 564/360.) wnosi komisya budżetowa następującą rezolucyę:

Wysoki Sejm raczy uchwalić!

Wzywa się ponownie c. k. Rząd, ażeby bezzwłocznie przystąpił do restauracyi kościoła w Tyńcu oraz do zabezpieczenia Tynieckich ruin od dalszego zniszczenia.

Hausner
przewodniczący.

J. Romanczuk
sprawozdawca.

Drukiem Pillera i Spółki.

Budżet krajowy na rok 1890.

Rubryka IX.

Sprawozdanie

komisyi budżetowej o rubryce IX. preliminarza funduszu krajowego na rok 1890.

Wysoki Sejmie!

Na kwaterunkowe żandarmeryi preliminuje Wydział krajowy na rok 1890. sumę 94.642 zł., czyli o 7.894 zł. więcej, niż uchwalono na r. b.

Wzrost ten wydatku pochodzi z powiększenia stanu żandarmeryi w kraju, które c. k. rząd przedsięwziął znowu w r. b. w skutek uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 16 Lipca 1880. W tym względzie uczyniono w r. b. więcej, niż w latach poprzedzających, bo kiedy w roku 1883. powiększono stan żandarmeryi o 93 żandarmów, w roku 1887. o 160, a w roku 1888. o 40 żandarmów, to w roku 1889. podniesiono go o 10 oficerów z takąż ilością sług i o 244 żandarmów, otwierając przytem nową (19.) komendę oddziałową w Jarosławiu i 48 nowych posterunków.

Największy wzrost wydatków przedstawia się z natury rzeczy w najwyższej pozycyi rubryki IX., w poz. 115. „najem pomieszkań i koszar“, którą Wydział krajowy preliminuje w łącznej sumie 66.782 zł. Jeżeli jednak ta suma przekracza przeszłoroczną o nieznaczną w porównaniu ze znacznym przyrostem żandarmów kwotę 3.679 zł., i jeżeli nadto suma ta sama przez się jest widocznie za niską w porównaniu z obecnym stanem zandarmeryi, to pochodzi to ze sposobu budżetowania w niniejszej rubryce.

Wydział krajowy preliminuje w niej mianowicie same tylko wydatki czyste, ponoszone z funduszu krajowego. W tym celu liczy on najprzód dla stacyi lwowskiej, której zostanie z dniem 1. Lipca 1890. oddanym do użytku gmach krajowy, tylko czynsz za 1. półrocze 1890., powtóre strąca Wydział krajowy z góry od sumy czynszów kwotę, którą poniesie administracya obrony krajowej tytułem kwaterunkowego i noclegowego; w końcu wydziela kwotę czynszów, którą poniesie administracya polityczna za 227 żandarmów, przeznaczonych do kontroli bydła, narażonego na zarazę.

Zdaniem komisyi budżetowej należałoby zmienić ten sposób budżetowania. Może on być dogodnym ze stanowiska czysto administracyjnego rozrachunku między komendą żandarmeryi a Wydziałem krajowym, który pragnie stwierdzić wysokość czystej dopłaty ze strony kraju, t. j. czysty budżet wydatku. Natomiast wypadałoby ze stanowiska Wysokiego Sejmu jako ciała uchwalającego i kontrulojącego, wprowadzić także do rubryki IX. (poz. 115) zasadę budżetu surowego, praktykowaną tak we wszystkich budżetach państwowych, jak i w wa-

żniejszych rubrykach naszego budżetu krajowego, a konieczną dla poglądu na realny stan gospodarstwa krajowego.

Według ust. z dnia 18. Stycznia 1850 dz. u. p. Nr. 19. i wydanych na jej podstawie rozporządzeń, których postanowienia, odnoszące się do kwaterunku żandarmeryi, pozostają do dziś w mocy na podstawie §. 51. ust. państw. z dnia 26. Lutego 1876 dz. u. p. Nr. 19., ciężą wydatki na kwaterunki żandarmeryi na kraju. Jakkolwiek tedy skarb państwowy obowiązany jest, przyczyniać się ze swej strony do częściowego pokrycia tych wydatków, to jednak zdaje się wynikać z powyższego postanowienia zasadniczego, iż celem jasnego poglądu na całość kosztów kwaterunku żandarmeryi należy w rubryce wydatków funduszu krajowego wstawiać całą sumę czynszów za lokale żandarmeryi, bez względu na dopłaty ze strony państwa i bez względu na osobę właściciela tych lokalności. Należy więc w szczególności doliczać do czynszów, rzeczywiście płaconych, także wartość czynszową lokalów, dostarczanych przez kraj w gmachu własnym, a to nietylko z przyczyny zasadniczej, że inaczej zatraciłaby się w budżedzie ewidencya tej inwestycyi kapitału krajowego, lecz nadto i z tej uwagi praktycznej, że fundusz krajowy będzie istotnie ponosił odnośny wydatek w formie procentów od wyłożonego na budowę kapitału, a specyalnie co do gmachu lwowskiego od tej części pożyczki krajowej z roku 1883., którą obrócono na budowę na podstawie uchwał z dnia 14. Stycznia i 19. Grudnia 1887. Wydzielenie tej wartości czynszowej mogłoby doprowadzić do błędnego mniemania, jakoby przez budowę gmachu własnego kraj „zaoszczędzał“ wydatek, równający się całej sumie tej wartości, kiedy zaoszczędzenie istotne może się równać jedynie różnicy między sumą czynszów płaconych dotychczas, a wartością czynszów w domu własnym czy procentem od włożonego weń kapitału. A ponieważ różnicę tę trudno stwierdzić już teraz z góry, więc wypadnie wstawić na rok 1890. do rubryki dochodów po prostu cały czynsz za 2 takie półrocze, który według dat, zaczerpniętych z aktu Wydziału krajowego do L. 28.899 ex 1889. wynosi:

a) dla żołnierzy	4.235	zł.	— ct.
b) dla oddziału administracyjnego	250	„	— „
c) „ „ naukowego	240	„	— „
d) dla komendanta i kancelaryi	1.365	„	— „
e) dla 2 podpułkowników	775	„	— „
f) dla 3 oficerów niższych	585	„	— „
g) dla wachmistrza rachunkowego	123	„	60 „
h) dla sługi kancelaryi	101	„	97 „
Razem	7.675	zł.	57 ct.

Na takich podstawach zawierałaby poz. 115. wydatków na rok 1890:

A) czynsze istotne dla całej w kraju żandarmeryi	102.001	„	57 ct.
B) wartość czynszową gmachu lwowskiej za ½ roku	7.675	„	57 „
Razem	109.677	zł.	14 ct.

W porównaniu z preliminarzem Wydziału krajowego byłoby to podwyższenie wydatków o kwotę 42.895 złr. 30½ ct.; podwyższenie to jednak jest tylko formalne, budżetowe, ponieważ od sumy wydatków należy strącić dochody funduszu krajowego, które acz nie wpłyną w gotowiźnie do kas krajowych, gdyż się je skompensuje w drodze administracyjnej z wydatkami, to przecież faktycznie obniżą wydatki krajowe, wynikające z ustawy państwowej z roku 1876. A ponieważ preliminarz Wydziału krajowego nie zawiera wcale rubryki dochodów w dziale żandarmeryi, więc wypadałoby wstawić między projektowaną rubryką XII. a XIII. dochodów nową rubrykę XII. A pod tytułem „dochody z kwaterunku żandarmeryi.“

Do rubryki tej należałoby wstawić najprzód sumę kwaterunkowego za 37 osób i kancelaryę, niemniej noclegowego za 1.796 głów, które się funduszowi krajowemu należą

od skarbu państwowego jeszcze na podstawie dawnej ust. z roku 1850.; dalej tę część czynszów, którą za lokale żandarmeryi w powiatach granicznych ponosi skarb państwa na podstawie §. 37. ust. o zarazie na bydło z dnia 29. Lutego 1880. dz. u. p. Nr. 37.; wreszcie dochód półroczny z gmachu lwowskiego w tej samej wysokości, w jakiej przyjęto wartość czynszową jako wydatek. Trzy pierwsze pozycye dadzą w zestawieniu ze sumą wydatków jasny pogląd na rozkład kosztów kwaterunku żandarmeryi między kraj i państwo, poz. 4. zaś będzie wyrazem zasady buchalteryjnej, że lokal w gmachu własnym należy zarówno do stanu biernego jak i do czynnego i że w szczególności za dochód należy uważać sumę, jakąby kraj pobierał, gdyby gmach wynajmował osobie prywatnej.

W ten sposób zawierałaby rubryka XII. A. dochodów:

pozycya	47 *a.* kwaterunkowe	9.597 zł. —	ct.
„	47 *b.* noclegowe	16.388 „ 50	„
„	47 *c.* udział administracyi politycznej	9.234 „ 23½	„
„	47 *d.* dochód z gmachu lwowskiego za pół roku . .	7.675 „ 57	„
	Razem	42.895 zł. 30½	ct.

Suma ta równa się dokładnie obliczonej co dopiero podwyżce preliminarza wydatków, tak że odtrąciwszy ją od całego proponowanego przez komisyę preliminarza wydatków w sumie 109.677 zł. 14 ct. otrzyma się kwotę 66.781 zł. 83½ ct. żądaną właśnie przez Wydział krajowy przy poz. 115. rubr. IX wydatków w zaokrąglonej cyfrze 66.782 zł.

A kiedy już mowa o tej pozycyi, to komisya budżetowa korzysta ze sposobności, by zwrócić uwagę Wysokiego Sejmu na sprawozdanie Wydziału kraj. do L. 13.959 ex 1889., w którem Wydział stosownie do uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 24 Stycznia 1889. proponuje wstawienie do budżetu na rok 1890. kwoty 15.000 zł. częścią na budowę lub zakupno domów własnych dla żandarmeryi na prowincyi, częścią na zaliczki dla gmin, gotowych budować takie domy. Jakkolwiek Wydział krajowy wykazuje dosadnie, na jakie wyzyskiwanie narażonym jest w małych miejscowościach skarb krajowy dla braku konkurencyi właścicieli domów, to jednak komisya budżetowa nie mogła się zdecydować wnosić, by choćby dla próby wstawić na ten rok jeden kwotę 15.000 zł. w extraordinarium poz. 115. rubryki wydatków, gdyż chciałaby mieć przedtem dokładny pogląd na techniczną i finansową stronę zamierzonych budów. Komisya złoży też o tej sprawie Wysokiemu Sejmowi osobne sprawozdanie.

O innych pozycyach nie może komisya nic więcej powiedzieć, jak że z wyjątkiem pozycyi 104., 114., 116., i 117. wszystkie inne wzrosną w roku 1890. w miarę wzrostu stanu żandarmeryi. I tak wzrosną:

poz.	101	o	854	zł.
„	102	„	328	„
„	103	„	250	„
„	105	„	297	„
„	106	„	106	„
„	107	„	349	„
„	108	„	30	„
„	109	„	81	„
„	110	„	191	„
„	111	„	732	„
„	112	„	39	„
„	113	„	458	„

Dodawszy do tego wzrost poz. 115 o 3.679 i nową poz. 118 z kwotą 500 zł., otrzyma się obliczony u góry przyrost wydatków w sumie 7.894 zł.

Komisya budżetowa wnosi przeto:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

WYDATKI.

Rubryka	Pozycya	Poszczególnienie	Zwy-czajne	Nadzwy-czajne	Razem
IX.		**Kwaterunkowe żandarmeryi.**			
	101	Czyszczenie koszar i innych pomieszkań, zapalanie lamp i dostarczenie mioteł	6.359		
	102	Oświetlenie koszar	2.332		
	103	Utrzymanie i uzupełnienie sprzętów i pościeli dla oficerów i służących.	850		
	104	Utrzymanie i uzupełnienie sprzętów i pościeli dla niższych stopni	20		
	105	Utrzymanie i uzupełnienie sprzętów i pościeli dla żołnierzy	2.213		
	106	Utrzymanie i uzupełnienie sprzętów kuchennych .	758		
	107	Pranie bielizny pościelnej dla żołnierzy, furyerów i woźnych	2.526		
	108	Naprawa bielizny pościelnej	220		
	109	Pranie koców zimowych i letnich, sienników, poduszek włosiennych i słomianych . . .	588		
	110	Świeże napełnianie i dopełnianie sienników i poduszek słomianych	1.378		
	111	Uzupełnienie bielizny pościelnej, koców, sienników i poduszek	5.409		
	112	Opał i oświetlenie kancelaryj oddziałowych . .	693		
	113	Opał i oświetlenie pomieszkań oficerów, rachmistrzów, furyerów i woźnych	1.364		
	114	Rozmaite inne wydatki	500		
	115	*a)* Najem pomieszkań i koszar	102 002		
		b) Wartość czynszowa gmachu lw. za 2 półr. 1890 .	7.676		
	116	Na urządzenie nowych koszar otworzyć się mających	650		
	117	Na podwyższenie czynszów najmu i na pomnożenie ilości posterunków	1.500		
	118	Na koszta administracyi gmachu żandarmeryi. .	500		
		Suma rubryki IX. . .	137.538		137.538

Lwów dnia 22. października 1889.

Hausner
przewodniczący.

Biliński
sprawozdawca.

Z drukarni Pillera i Spółki.

Budżet krajowy na rok 1890.

Rubryka IX. wydatków.

Poz. 118 a) Na wybudowanie dwupiątrowego domu dla c. k. Żandarmeryi we Lwowie *(uchwała Sejmowa z dnia 28. Października 1889.)* . . . . 19.000 zł.

Drukiem Pillera i Spółki.

Budżet krajowy na rok 1890.

Rubryka X. Drogi krajowe.

Sprawozdawca p. Stanisław Jędrzejowicz.

Preliminarz Wydziału krajowego na r. 1890 do Rubryki X. od poz. 119 do włącznie 144 pod tytułem „Drogi krajowe“ wynosi w dziale wydatków zwyczajnych 811.584 zł., w dziale nadzwyczajnych 33.000 zł. Razem 844.584 zł. w. a. czyli od uchwalonych wydatków Rubr. X. w r. 1889 okazuje się niższy o 25.736 zł. w. a.

A. Koszta zarządu.

	Zwyczajne zł.	Nadzwycz. zł.
Poz. 119. „Płace urzędników i sług“ od lit. a) do o) włącznie są to wydatki zwyczajne których pozycye o tyle się zmieniają o ile okaże się potrzeba powiększenia personalu służbowego na drogach nowo do użytku publicznego oddanych. W porównaniu z preliminarzem roku 1889, widzimy w tej pozycyi zwiększający się wydatek o 4.100 zł. z powodu utworzenia ekspozytury dla drogi w Nowym Targu, ustanowienia trzech nowych oddziałów konduktorskich i 10 nowych posad drożników. Komisya budżetowa mniema, że z chwilą gdy budowa dróg krajowych jest ukończona, gdy reorganizacya i stabilizacya służby drogowej w najbliższym czasie koniecznie wskazana, to tworzenie nowych posad nie jest na czasie i pozycye te jako przejściowe o ile niezbędne w rubryce wydatków nadzwyczajnych pokrycie swe znaleść winny z wyjątkiem pozycyi powiększającej liczbę drożników którą już jako stałą w myśl uchwały Wysokiego Sejmu z d. 30. Sierpnia 1877 przyjąć można. Komisya wnosi obniżenie tej pozycyi o 2.600 zł. w wydatkach zwyczajnych i wstawia do preliminarza na rok 1890 zamiast 93.970 zł. kwotę	91.370	
zaś jako nadzwyczajną kwotę		2.600
„ 120. a), b), i c) stosuje się do uchwały Wysokiego Sejmu z d. 10. października 1883 r. i preliminuje przypadające na rok 1890 „pięciolecia“ dla 13 inżynierów i 29 konduktorów które zgodnie z wnioskiem Wydziału krajowego komisya przyjmuje i wnosi: na przypadające „pięciolecia“ w r. 1890 . . .	5.958	

	Zwyczajne zł.	Nadzwycz. zł.
Poz. 121., 122. i 123. obejmuje „Ryczałty“ przeznaczone na obowiązkowe zwiedzanie dróg, koszta kancelaryjne i umieszczenie biór, które komisya zgodnie z preliminarzem Wydziału krajowego przyjmuje, obniżając jednak pozycye o kwotę 868 zł. która by na te posady przypaść miała jakie w pozycyi 119 z preliminarza wydatków zwyczajnych wykreślono, przeto zamiast 12.824 zł. przypada na „Ryczałty“	11.956	
zaś w Rubryce nadzwyczajnych		868
„ 124. a) remuneracye dla służby drogowej tak jak w r. 1889 .	3.000	
zaś Poz. 124 b), przedstawia zapomogi stałe przyzwolone przez Wysoki Sejm uchwałą z dnia 10. października 1883 roku dla konduktorów które Wydział krajowy na 2.532 zł. oblicza. Gdy jednak pomnożenia etatu o 3 konduktorów w powyższych pozycyach komisya przy wydatkach zwyczajnych nie uwzględniła, przeto i tutaj przypadnie preliminarz o 300 zł. obniżyć a na zapomogi wstawić rzeczywistą należytość .	2.232	
zaś nadzwyczajnych		300
„ 125. i 126. obejmuje koszta sprawianych narzędzi tudzież koszta podróży inżynierów i delegatów Wydziału krajowego które niezmiennie z uchwaloną kwotą r. 1889 i na r. 1890 zgodnie z preliminarzem Wydziału krajowego komisya budżetowa przyjmuje	6.000	

B. Budowy dróg krajowych.

Poz. 127. Budowa dróg uznanych za krajowe po myśli ustawy z d. 12. lutego 1873, jest wykończona. Jedyny wyjątek stanowi droga Szklary a właściwie Dynów Kańczuga, która w najbliższej przyszłości przy pomocy subwencyi państwowej zbudowaną będzie. Rząd zgodził się w zasadzie do poniesienia połowy kosztów budowy a nadto do udzielenia bezprocentowej pożyczki funduszowi krajowemu na drugą połowę, ale pod warunkiem, aby ograniczyć tę budowę do możliwie oszczędnej potrzeby i w jaknajkrótszym czasie uskutecznić. Obecnie delegowano inżynierów do przygotowania trasy przyszłej budowy i sporządzenia kosztorysów, poczem nastąpią dalsze rokowania z c. k. rządem do których już uchwałą przeszłoroczną Wydział krajowy przez Wysoki Sejm upoważnionym został. W dalszem następstwie tej uchwały komisya wnosi:

Wysoki Sejm uchwalić raczy:

Sejm upoważnia Wydział krajowy by z chwilą gdy rokowania z Wysokim rządem o fundusze na drogę Dynów-Kańczuga pomyślnie załatwione zostaną, do powyższej budowy bezwłocznie przystąpił.

Na częściowe pokrycie kosztów rozpoczętej budowy nowego mostu na Dunajcu pod Kurowem na drodze Słotwina Brzesko Sącz, preliminuje Wydział krajowy na rok 1890 w Pozycyi 127 kwotę 10.000 zł. jako wydatek nadzwyczajny.

	Zwyczajne zł.	Nadzwycz. zł.
Komisya uznając potrzebę tego kredytu nadzwyczajnego wnosi:		
Wysoki Sejm uchwalić raczy:		
Na budowę nowego mostu na Dunajcu pod Kurowem. . .		10.000

C. Utrzymanie dróg.

Poz. 128. Na utrzymanie dróg istniejących, łącznie z temi które w r. 1889 oddane zostaną do użytku publicznego preliminuje Wydział Krajowy kwotę 451.364 złr. przeto o 20856 złr. mniej, mimo że 33 kilometrów do utrzymania dróg przybyło.

Fundusz krajowy ma teraz do utrzymauia już 1799 kilom. dróg, przeto przypada podłóg preliminarza przeciętnie na utrzymanie 1 kilom. kwota 250 złr. 80 ct., która obecnie przez Wydział krajowy już dokładnie na podstawie trzechletniego przecięcia zwyczajnych wydatków konserwacyjnych obliczoną została.

Jeżeli porównamy wydatki w tej pozycyi z szeregu lat poprzednich, widzimy wolno postępującą zniżkę, która w tym roku już znacząco się uwydatnia; i tak:

W r. 1885	dla 1705 kl.	wydano na cel konserwacyi	457.044 zł.	19 ct.	czyli na 1 kl.	267 zł.	98 ct.
„ 1886	„ 1727 „	„ „ „ „	476.715 „	59 „	„ „ „ „	276 „	
„ 1887	„ 1734 „	„ „ „ „	469.961 „	45 „	„ „ „ „	272 „	90 „
Zaś na r. 1890	dla 1799 kl.	preliminuje W. kr.	451.364 „		„ „ „ „	250 „	80 „

	Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.
Komisya z wnioskiem Wydziału krajowego się zgadza i wnosi „na utrzymanie dróg krajowych“ kwotę . . .	451.364	

D. Zasiłki.

Poz. 129. Na bezzwrotne zasiłki dla dróg powiatowych i gminnych preliminuje Wydział krajowy 210.000 zł., zatem o pięćdziesiąt tysięcy więcej jak w roku 1888 uchwalono, pod tym względem powołuje się słusznie Wydział krajowy na uchwałę Wysokiego Sejmu z dnia 13. października 1882 r. którą otrzymał polecenie, by w miarę zmniejszających się rocznych wydatków na budowę i rekonstrukcyę dróg krajowych, wstawiał do budżetu krajowego odpowiednio zwiększać się mające kwoty na zasiłki dla dróg powiatowych i gminnych.

Dążność reprezentacyi powiatowych do poprawy dróg powiatowych i gminnych wzrasta z każdym rokiem a z aktów subwencyjnych przekonała się komisya, że kwota preliminowana przez Wydział krajowy zaledwie pokrywa zgłoszone żądania powiatów. Skutkiem tego o obniżeniu tej pozycyi nie mogło by być mowy, gdyby nie ta okoliczność że w roku bieżącym wskutek klęsk elementarnych wpływa znaczna pomoc z funduszów rządowych i krajowych które dla otworzenia zarobku głodem zagrożonej ludności w wielu bardzo powiatach przy budowie dróg

	Zwyczajne zł.	Nadzwycz. zł.
powiatowych i gminnych użytą zostanie. — Powiaty więc czerpiąc z funduszów bezprocentowej pożyczki, będą mogły nawet mniejszym zasiłkiem subwencyi krajowej zaspokoić swoje zgłoszone i spodziewane żądania.		
Dla tego więc sądzi komisya, że co do tej pozycyi wyjątkowo w tym roku pewna oszczędność budżetowa uzasadnioną być może a rzeczywistej potrzebie uczyni się zadość uchwalając na zasiłki bezzwrotne tę samą kwotę jaka w roku przeszłym w tej pozycyi Wydziałowi krajowemu do dyspozycyi przyznaną została.		
Komisya przeto wnosi: „na bezzwrotne zasiłki dla dróg powiatowych i gminnych“	160 000	
Poz. 130. Stosownie do kosztów konkurencyi z §. 3 i 4 ustawy „o publicznych dojazdach kolejowych i zgodnie z wnioskiem Wydziału krajowego przyjmuje się . . . ;	20.000	
Poz. 131. Na utworzenie zakładowego funduszu pożyczkowego w kwocie 300.000 zł., preliminuje Wydział krajowy dalszą ratę zgodnie z uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 22. października 1884 roku		
Komisya budżetowa wnosi wstawienie w dziale nadzwyczajnych wydatków pod poz. 131 na rok 1890 kwoty . .		20.000

E. Wydatki na myta.

	Zwyczajne zł.	Nadzwycz. zł.
Na budowę i utrzymanie domków mytniczych wstawia się podobnie jak w latach ubiegłych w dziale wydatków nadzwyczajnych pod poz. 132		3000
zaś w wydatkach zwyczajnych pod poz. 133	1200	
pod poz. 134	400	
czyli o 1.600 zł. mniej jak preliminarz Wydziału krajowego, któren komisya obniża na podstawie wynikłości ostatnich zamknięć rachunkowych.		

F. Zaopatrzenia.

	Zwyczajne zł.	Nadzwycz. zł.
Zgodnie z preliminarzem Wydziału krajowego i z motywów przez Wydział krajowy przytoczonych, komisya budżetowa wnosi wstawienie dla pozycyi od 135 do 144 włącznie kwoty	2736	
Tudzież dla Natalii Łuniewskiej wdowy po inżynierze, petycja 248/90 jednorazowo	150	
Dla Rondewald Eleonory wdowy po konduktorze petycya L. 853/611 jednorazowo	50	

Zestawienie wydatków w rubryce X.

W dziale	Zwyczajnych zł.	Nadzwyczajnych zł.	Razem zł.
A. Koszta zarządu	120.516	3.768	124.284
B. Budowa dróg krajowych		10.000	10.000
C. Utrzymanie dróg	451.364		451.364
D. Zasiłki	180.000	20.000	200.000
E. Wydatki na myta	1.600	3.000	4.600
F. Zaopatrzenie	2.936		2.936
Razem	756.416	36.768	793.184

Komisya budżetowa wnosi przeto wstawienie w Rubryce X. w dziale wydatków na rok 1890 kwotę 793.184 zł., a zatem z kwotą przez Wydział krajowy preliminowaną, a wynoszącą 844 584 zł. niższej o 51.400 zł. w. a.

Przewodniczący:
Hausner *w. r.*

Sprawozdawca:
Stanisław Jędrzejowicz *w. r.*

Z drukarni i litografii Pillera i Sp.

Budżet krajowy na rok 1890.

Rubryka XI.

Dotacye dla zakładów krajowych.

Poz. 145 i 147. Sprawozdawca poseł Marchwicki.
Poz. 146 i 148. Sprawozdawca poseł Czyżewicz.

Poz. 145. Krajowy szpital powszechny we Lwowie . . .	—	zł.	wedle specyalnych sprawozdań.
„ 146. Krajowy zakład dla obłąkanych na Kulparkowie . .	—	„	
„ 147. Fundusz podrzutków we Lwowie	492	„	
„ 148. Krajowy szpital powszechny św. Łazarza w Krakowie .	—	„	

Z drukarni Pillera i Spółki.

Budżet krajowy na rok 1890.

Rubryka XII.

Sprawozdanie

komisyi budżetowej o rubryce XII. preliminarza funduszu krajowego na rok 1890.

Wysoki Sejmie!

Wydatki na szupaśnictwo preliminuje Wydział krajowy podobnie jak na rok 1889. w sumie 20.000 zł.

I tutaj stwarza Wydział krajowy podobnie jak przy rubr. IX. budżet czysty po strąceniu zwrotów. Ponieważ jednak rozchodzi się w tym wypadku o prosty ryczałt, przeto komisya budżetowa, nie mając nic do zarzucenia wysokości cyfry, wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Rubr. XII. poz. 149. Ryczałt na pokrycie wydatków szupasowych 20.000 zł.

Zarazem wyraża komisya życzenie, by w preliminarzu przyszłym wstawiono do budżetu dochodów zwroty wydatków i zaległości zwrotów.

Lwów dnia 22. Października 1889.

Hausner
przewodniczący.

Biliński
sprawozdawca.

Z drukarni i litografii Pillera i Sp.

Budżet krajowy na rok 1890.

Rubryka XIII. Budowy wodne i melioracye.

Sprawozdawca poseł Skałkowski.

Wydział krajowy preliminuje w tej rubryce wydatki w ogólnej sumie 213.275 zł., a to więcej o kwotę 1.869 zł. w porównaniu z budżetem w roku ubiegłym uchwalonym, a więcej o 78.533 zł. po nad wynikłość z roku 1887.

Tak znaczne podwyższenie wydatków w tej rubryce w porównaniu z wynikłością z roku 1887, jest skutkiem subwencyonowania całego szeregu robót regulacyjnych, tudzież wprowadzenia w życie siedmiu przedsiębiorstw melioracyjnych.

Mianowicie preliminuje Wydział krajowy na regulacye rzek niespławnych kwotę 55.853 zł. t. j. o 43.821 zł. więcej od wynikłości z roku 1887, a na przedsiębiorstwa melioracyjne w myśl obowiązujących ustaw, 127.114 zł. t. j. więcej o 28.620 zł. od kwoty w r. 1887 na ten cel wydanej.

Wzrost wydatków na regulacye i melioracye spowodował także podwyższenie kosztów utrzymania bióra melioracyjnego, które głównie w skutek pomocy technicznej, dodanej expozyturom bióra melioracyjnego w Krakowie, Tarnowie i Sanoku, oraz powiększenia wydatków na obserwacye ombrometryczne i wodoskazowe, są w preliminarzu Wydziału krajowego na rok 1890 większe o kwotę 5.245 zł. od wynikłości z roku 1887.

Komisya budżetowa nie może pominąć uwagi, że wydatki w tej rubryce budżetu i nadal wzrastać będą w miarę, jak przedsiębiorstwa melioracyjne dotychczas zostające jeszcze w stadyum projektów, wchodzić będą w życie na mocy specyalnych ustaw krajowych, tudzież w miarę rozpoczynania robót regulacyjnych około tylu niespławnych rzek w kraju naszym, z których w latach poprzednich tylko Dunajec, Wisłok i San w znaczniejszych rozmiarach były regulowane, zaś Raba, Poprad i Wisłoka dopiero w najnowszych budżetach uwzględnione zostały.

Uznając przeto najzupełniej pożyteczność robót regulacyjnych i melioracyjnych, należy jednak zdaniem komisyi budżetowej, liczyć się z finansową możnością kraju i nieprzyjmować na ciężar funduszu krajowego takich wydatków, które w myśl uchwalonych już specyalnych ustaw melioracyjnych przez strony interesowane poniesione być powinny. Wyjątek od tej reguły może być dopuszczony tylko w razie zachodzących nadzwyczajnych okoliczności, wymagających szczególnego uwzględnienia; w razie przeciwnym bowiem, gdyby datki konkurencyjne stron interesowanych w drodze uwzględnienia petycyi miały być pokrywane także z funduszu krajowego, zostałby wkrótce fundusz krajowy przeciążony wydatkami, przy uchwaleniu specyalnych ustaw melioracyjnych wcale nieprzewidzianemi, co odbiłoby się najniekorzystniej na całym budżecie i sprowadziłoby konieczność szukania pokrycia dla tych wydatków z źródeł nadzwyczajnych, a tem samem zachwiałoby ład gospodarstwa budżetowego.

Po tych ogólnych uwagach, do których komisya czuła się obowiązaną w obec pojawiających się żądań przenoszenia datków konkurencyjnych na fundusz krajowy, przystępuje komisya do szczegółowego zdania sprawy o preliminarzu rubryki XIII. budżetu na rok 1890.

Pozycya 150. lit. *a)*. W tej pozycyi preliminuje Wydział krajowy płace czterech inżynierów po 1.500 zł., płace dwóch inżynierów po 1.200 zł. i jednego inżyniera z płacą 1.000 zł., co z dodatkami za plany i kwinkweniami wynosi zgodnie z budżetem w ubiegłym roku uchwalonym łączną sumę 11.800 zł. w. a.

W tejże pozycyi 150. pod lit. *b)* preliminuje Wydział krajowy na płace dziewięciu inżynierów-asystentów z dodatkami za plany i dodatkiem osobistym 8.800 zł., a potrącając od tej kwoty pokrycie w wysokości 2.800 zł. z funduszów specyalnych, preliminuje netto 6.000 zł. t. j. więcej o 900 zł. po nad kwotę na rok 1889 uchwaloną, a mniej o 200 zł. od wynikłości z roku 1887, uzasadniając to podwyższenie potrzebą przyjęcia jednego inżyniera-asystenta z powodu objęcia technicznego kierownictwa robót regulacyjnych Nowego Brnia, oraz potrzebą wykonania zdjęć technicznych na Powiślu.

Komisya budżetowa wglądnąwszy w rozdział prac wykonywanych przez funkcyonaryuszów bióra melioracyjnego, uważa żądane przez Wydział krajowy powiększenie wydatku w tej pozycyi jako usprawiedliwione.

W pozycyi 150. lit. *c)* preliminuje Wydział krajowy na wynagrodzenie trzech pomocników technicznych 2.008 zł. t. j. o 365 zł. więcej nad kwotę w poprzednim budżecie preliminowaną, z powodu podwyższenia płacy dziennej przydzielonego do ekspozytury tarnowskiej praktykanta.

I to podwyższenie uważa komisya za usprawiedliwione potrzebą stosownego wynagrodzenia pracownika posiadającego odpowiednie kwalifikacye.

W pozycyi 150. lit. *d)* preliminuje Wydział krajowy zgodnie z zeszłorocznym budżetem kwotę 2.330 zł. na opłacenie dwóch inżynierów-asystentów i jednego pomocnika, przydzielonych do trzech ekspozytur bióra melioracyjnego.

W pozycyi 150. lit. *e)* preliminuje Wydział krajowy na koszta utrzymania tych trzech ekspozytur 700 zł., także zgodnie z ostatnim preliminarzem.

Komisya budżetowa zgadza się na te propozycye Wydziału i przedkłada Wysokiemu Sejmowi do przyjęcia:

pozycya	150. lit. *a)*, płace siedmiu inżynierów bióra melioracyjnego z dodatkami	11.800 zł.
„	150. lit. *b)*, płace dziewięciu inżynierów-asystentów z dodatkami, po strąceniu kwot przypadających na specyalne fundusze . . .	6 000 „
„	150. lit. *c)*, wynagrodzenie trzech pomocników technicznych . . .	2.008 „
„	150. lit. *d)*, płace techników przydzielonych do ekspozytur bióra melioracyjnego	2.330 „
„	150. lit. *e)*, koszta utrzymania tych trzech ekspozytur	700 „
	Suma pozycyi 150. . .	22.838 zł.

W pozycyi 151. wnosi komisya zgodnie z Wydziałem krajowym na techniczne potrzeby biórowe 500 zł. zgodnie z zeszłorocznym preliminarzem, nadmieniając, że według ostatniego zamknięcia rachunków wydano na te potrzeby 1.091 zł.

W pozycyi 152. preliminuje Wydział krajowy na utrzymanie dozorców drenarskich o 240 zł. więcej, aniżeli w ostatnim budżecie uchwalono, a to w tym celu, aby także przy ekspozyturze sanockiej utworzyć posady dwóch takich dozorców.

Komisya budżetowa, podzielając zdanie komisyi kultury krajowej, wypowiedziane w tym przedmiocie przy sprawozdaniu o petycyi krakowskiego Towarzystwa gospodarskiego o pomnożenie sił ekspozytury krakowskiej, niemoże uznać, aby systemizowanie dozorców dre-

narskich przy każdej ekspozyturze było niezbędnem, zwłaszcza że Wydział krajowy nieuzasadnił szczegółowo tej potrzeby, ograniczając się tylko na ogólnej uwadze, że potrzeba taka istnieje.

Wnosi zatem komisya, zgodnie z odnośną pozycyą zeszłorocznego budżetu:

w pozycyi 152. na utrzymanie dozorców drenarskich przy ekspozyturze krakowskiej i tarnowskiej 480 zł.

W pozycyi 153. preliminuje Wydział krajowy na utrzymanie i lustracye stacyj ombrometrycznych i wodoskazów 2.500 zł., a na publikacyę obserwacyi 750 zł., czyli razem 3.250 zł. zatem o 750 zł. za więcej niż w ostatnim budżecie uchwalono.

Komisya budżetowa, nie zapoznając bynajmniej potrzeby dokładnego badania ilości opadów atmosferycznych i stanu wód w rzekach, dla umożliwienia należytego wypracowania projektów regulacyjnych i melioracyjnych, uważała jednak za swój obowiązek wglądnąć bliżej w wydatki z temi badaniami połączone, a bardzo znacznie wzrastające.

Komisya przekonała się, że wynagrodzenia za obserwacye wodoskazowe są bardzo rozmaite, od 20 zł. aż do 50 zł. od jednego wodoskazu. Jest zatem możliwe zaprowadzenie niższych wynagrodzeń i osiągnięcie w ten sposób pewnej oszczędności.

Również i co do stacyj ombrometrycznych dałoby się uzyskać zaoszczędzenie, jeżeli utrzymanie ewidencyi raportów i coroczne zestawienie rezultatów zbadanych będzie poruczonem jednemu z funkcyonaryuszów bióra melioracyjnego, zamiast by tę czynność miał spełniać jeden z profesorów c. k. Szkoły politechnicznej za osobną remuneracyą, zwłaszcza gdy w skutek śmierci ś. p. prof. Zbrożka dotychczas tem się zajmującego, zaszła konieczność poruczenia wspomnianej czynności innej osobie. Z tego samego powodu będzie można zaoszczędzić także pewną kwotę z kosztów podróży lustracyjnych, dla kontroli rzeczonych stacyj przedsiębranych, poruczając takie podróże funkcyonarjuszom bióra, którzy snadnie lustracye takie przy sposobności podróży urzędowych, w innej sprawie przedsiębranych, odbyć mogą. Wreszcie i co do publikacyi rezultatów tych obserwacyj, jakkolwiek także pożytecznej, jest wskazaną jak największa oszczędność.

Komisya budżetowa jest przekonaną, że Wydział krajowy nie zaniedba zaprowadzić wszelkie możliwe oszczędności w wydatkach tą pozycyą objętych, o ile to może nastąpić bez uszczuplenia dokładności wspomnianych obserwacyj, a chcąc dać wyraz temu przekonaniu proponuje obniżenie preliminowanej przez Wydział krajowy kwoty o 500 zł. i wnosi:

W poz. 153 na koszta obserwacyj ombrometrycznych i wodoskazowych — i odnośne publikacye — 2.750 zł.

Druga część preliminarza tej rubryki, obejmująca zasiłki na regulacyę rzek niespławnych, uzasadniona jest w specyalnem sprawozdaniu melioracyjnem, które do komisyi kultury krajowej odesłanem i przez tę komisyę dotychczas Wysokiemu Sejmowi przedłożonem nie zostało.

Komisya budżetowa zatem, niechcąc dłużej wstrzymywać wniesienia budżetu do Wysokiej Izby, a niemogąc także przesądzać uchwałom, jakie Wysoki Sejm na wniosek komisyi gospodarstwa krajowego co do wydatków tej części rubryki XIII. budżetu poweźmie, wstawia w pozycyi 154 zgodnie z Wydziałem krajowym tytułem zasiłków w wysokości $1/3$ części kosztów regulacyi rzek niespławnych w myśl uchwały sejmowej z dnia 6. Października 1882 r.:

a) na regulacyę Raby pod Dobczycami . . . . 3.000 zł.
b) „ „ „ „ Stanisławicami . . . . . . 2.000 „

c)	na	regulacyę	Dunajca	między Gołkowicami a N. Sączem	. .	2.000 zł.
d)	„	„	„	„ N. Sączem a Marcinkowicami .	.	2.000 „
e)	„	„	„	pod Wielogłowami		2.250 „
f)	„	„	„	„ Gródkiem		900 „
g)	„	„	„	między Czchowem a Biskupicami	. .	2.500 „
h)	„	„	„	„ Melsztynem		2.933 „
i)	„	„	„	„ Wróblowicami		301 „
k)	„	„	„	„ Błoniem, Łukanowicami i Szczepanowicami		3.211 „
l)	„	„	Popradu	„ Cyganowicami		1.500 „
m)	„	„	Wisłoki	„ Mokrzcem		2.800 „
n)	„	„	„	między Przesławiem a Wolą Mielecką	.	2.000 „
o)	„	„	Sanu	pod Krzemienną		1.861 „
p)	„	„	„	„ Siedliskami		700 „
r)	„	„	„	„ Dynowem		1.666 „
s)	„	„	„	„ Bartkówką		800 „
t)	„	„	„	„ Bachorzem		1.081 „
u)	„	„	„	„ Chodorówką		1.000 „
v)	„	„	„	„ Bachorcem		2.850 „
w)	„	„	„	„ Sielnicą		2.000 „
x)	„	„	„	„ Chyrzyną		700 „
y)	„	„	Wisłoka	pod Wulką		800 „

Co do proponowanej przez Wydział krajowy w pozycyi 154 lit. *z)* kwoty 15.000 zł. przeznaczonej na subwencyonowanie drobnych przedsiębiorstw regulacyjnych, do dyspozycyi Wydziału krajowego, nie może komisya pominąć uwagi, że gdy w tej pozycyi w zeszłorocznym budżecie tylko kwota 10.000 zł. uchwaloną została, a w tym roku potrzeba oszczędności jest powszechnie uznaną, nie należy większej kwoty na ten dyspozycyjny fundusz przeznaczać, jak w roku poprzednim uchwalono, zwłaszcza że Wydział krajowy mieć będzie możność z funduszu na roboty publiczne w okolicach niedostatkiem dotkniętych już uchwalonego, podobne przedsiębiorstwa regulacyjne subwencyonować.

Komisya budżetowa zatem nie może Wysokiej Izbie zalecać do przyjęcia w pozycyi 154 lit. *z.* wyższej kwoty nad 10.000 zł. a to zgodnie z zeszłorocznym budżetem.

Trzeci dział tej rubryki budżetu stanowią raty subwencyj krajowych, przyznanych poszczególnym przedsiębiorstwom melioracyjnym na mocy specyalnych ustaw.

I co do tego działu oczekiwać należy wniosków komisyi kultury krajowej, mianowicie co do przedsiębiorstwa regulacyi Nowego Brnia, względem którego sprawozdanie Wydziału krajowego do rzeczonej komisyi odesłanem zostało.

Komisya budżetowa wstawia zatem i w tym dziale cyfry zgodne z preliminarzem Wydziału, a względnie zgodne z uchwalonemi co do tych przedsiębiorstw ustawami:

1.	na	regulacyę	Nowego Brnia	18.235 zł.
2.	„	„	Łęgu	14.000 „
3.	„	„	Kisieliny	11.666 „
4.	„	„	Wisłoka	7.740 „
5.	„	„	Trześniówki	17.700 „
6.	„	„	Krzemienicy	12.400 „
7.	na obwałowanie Wisły i Sanu w powiecie Tarnobrzeskim .			45.373 „

W pozycyi 156 preliminuje Wydział krajowy na przeprowadzenie zdjęć niwelacyjnych dla projektowanych regulacyj i melioracyj 3.000 zł. — komisya budżetowa przekonawszy się, że wydatki na te przygotowawcze roboty techniczne są bardzo znaczne, gdyż wydano:

w roku 1887	. . . .	7.800 zł.	93 ct.
" " 1888	. . . .	9.810 "	14 "
" " 1889	. . . .	7.540 "	4 "

że zatem preliminowana przez Wydział krajowy na ten cel kwota 3.000 zł. nawet nie wystarczy, i będzie musiała z innych źródeł być uzupełnioną, wnosi zgodnie z Wydziałem krajowym w pozycyi 156 na studya techniczne projektów regulacyjnych i melioracyjnych kwotę 3.000 zł.

Przekazana komisyi budżetowej petycya p. Adama Jordana l. 415 o asygnowanie drugiej raty na regulacyę Dunajca pod Szczepanowicami została załatwiona wnioskiem do pozycyi 154. lit. *k)* postawionym.

Petycya gmin i obszarów dworskich w powiecie tarnobrzeskim do l. 218. wniesiona, o przyznanie z funduszu krajowego zasiłku w kwocie 7.376 zł. na pokrycie zalegających datków konkurencyjnych do funduszu regulacyi Łęgu, wymaga dokładnego przedstawienia stanu rzeczy.

Ustawą krajową z dnia 1. Lipca 1886 postanowioną została regulacya Łęgu, jako przedsiębiorstwo krajowe, kosztem 245.000 zł., do której to sumy kosztów konkuruje kraj z udziałem 40%, skarb państwa z udziałem 30%, a interesowani z udziałem 30%.

W roku 1888 wnieśli interesowani właściciele dóbr i przełożeni gmin do Wydziału krajowego prośbę, aby ich udział konkurencyjny do 10% obniżony został. Przedstawiają petenci, że są powodziami zupełnie zniszczeni, że zatem przypadających na nich datków konkurencyjnych uiścić nie są w stanie.

Tej samej treści petycyę wnieśli interesowani do Sejmu w roku 1888 do l. 376, którą to petycyę Wydziałowi krajowemu do zbadania przekazano.

Wydział krajowy sprawozdaniem do l. 56.006/1888 przedstawił, że z całego datku konkurencyjnego, z którego na gminy 44.811 zł. a na obszary dworskie 35.421 zł. wypada, gminy i obszary dotknięte powodzią zatorową w roku 1888 mianowicie: Wrzawy, Dąbrowa, Łapiszów, Sadowie, Skowierzyn, Motycze, Gorzyce i Zaleszany zapłacić mają w przeciągu lat 7 sumę 51.631 zł. a mianowicie: gminy 28.372 zł. a obszary dworskie 23.258 zł.

Gdy zalegające wówczas trzy raty wynosiły dla dotkniętych powodzią gmin i obszarów 22.127 zł., przeto Wydział krajowy wniósł, aby tę kwotę pokryć w ten sposób, by $^1/_3$ część fundusz krajowy a $^2/_3$ skarb państwa przyjął na siebie.

Zgodnie z propozycyą Wydziału krajowego uchwalił Wysoki Sejm udzielić rzeczonym gminom i obszarom dworskim zapomogę w kwocie 7.376 zł. na pokrycie datków konkurencyjnych pod warunkiem, że fundusz państwowy udzieli subwencyę w kwocie 14.752 zł. na tenże sam cel.

Komisya kultury krajowej motywując swój wniosek o udzielenie tej zapomogi, zaznaczyła z naciskiem, że okolica w okręgu inundacyjnym rzeki Łęg położona potrzebuje szybkiego ratunku i że stan własności ziemskiej w tej okolicy ulega zmianie ze szkodą żywiołu narodowego, a obawiać się trzeba, że spekulanci nabędą znaczną część tych gruntów i oni tylko korzystać będą z uchwalonych dla tej okolicy melioracyj.

Uchwała Wysokiego Sejmu co do warunkowego udzielenia wspomnianego zasiłku została c. k. Rządowi zakomunikowaną, lecz c. k. Ministerstwo rolnictwa oznajmiło reskryptem z dnia 12. Lipca 1889. L. 9.764., że o udzieleniu zasiłku z funduszów państwowych na cel powyżej wskazany mowy być nie może.

W skutek tego zawiadomił Wydział krajowy petentów, że i uchwalony dla nich warunkowo zasiłek z funduszu krajowego assygnowany nie będzie.

Udają się zatem interesowani właściciele obszarów dworskich i przełożeni gmin do łaski Wysokiego Sejmu, prosząc, aby im ów datek 7.376 zł. bezwarunkowo został przyznany, przy czem znowu powołują się na szkody powodzią w roku 1884. zrządzone.

Komisya budżetowa, wypowiedziawszy już na wstępie tego sprawozdania przekonanie, że przyjęcie datków konkurencyjnych na fundusz krajowy mogłoby nastąpić tylko w nader wyjątkowych i na szczególne uwzględnienie zasługujących wypadkach, musi przedewszystkiem zaznaczyć, że te względy, jakie komisya kultury krajowej w roku 1888. co do niebezpieczeństwa grożącego żywiołowi narodowemu miała na oku, obecnie już powoływane być niemogą. To bowiem, co wówczas tej okolicy zagrażało, stało się już faktem. Obszary dworskie: Wrzawy, Dąbrowa, Łapiszów i Sadowie przeszły na własność bogatego spekulanta, który posiadał już w tymże okręgu konkurencyjnym dobra Skowierzyn. Temu samemu losowi uległy już dawniej obszary dworskie Gorzyce i Motycze, tak iż z 9 obszarów dworskich, do których stosowała się uchwała sejmowa z roku 1888. o przyznanie subwencyi, jeden tylko obszar dworski Zaleszany, z datkiem konkurencyjnym 3.063 zł. jeszcze nie dostał się w posiadanie spekulantów, o których wspomina sprawozdanie komisyi kultury krajowej w roku 1888. w tym przedmiocie wniesione.

Należałoby jeszcze rozważyć, czy istotnie cyfry co do szkód w roku 1888. poniesionych w petycyi przytoczone są zupełnie wiarogodne. Pod tym względem komisya budżetowa ma uzasadnione wątpliwości. Mianowicie z ogólnej sumy szkód w rzeczonych dziewięciu gminach w sumie 106.772 zł. poniesionych przypada na gminę Skowierzyn 56.780 zł. a z sumy szkód dziewięciu obszarów dworskich na 92.761 zł. obliczonych, wypada na obszar dworski w Skowierzynie 61.933 zł. Jeżeli się zważy, że grunta dworskie w Skowierzynie, podlegające zalewom, tylko 422 morgów obejmują, wynosiłaby szkoda jednorazowej powodzi co do obszaru dworskiego w Skowierzynie przeszło 170 zł. na jeden morg, zatem jest oczywistem, że wysokość tej szkody w cyfrze nader przesadnej podaną została.

Nie przeczy jednak komisya, że właściciele mniejszych posiadłości w okręgu konkurencyjnym Łęgu mogą się znaleść w bardzo trudnem położeniu, gdyby od nich zażądano doraźnie spłaty datków konkurencyjnych, i z tego powodu wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Petycyę gmin i obszarów dworskich w okręgu konkurencyjnym Łęgu położonych do L. 218/89 wniesioną przekazuje Sejm Wydziałowi krajowemu z poleceniem, aby w drodze właściwej zbadał, które z pomiędzy gmin do funduszu regulacyjnego kunkurujących, zasługują na uwzględnienie, i aby tym gminom udzielił odpowiednie zasiłki z funduszów przeznaczonych przez Sejm na wspomożenie ludności niedostatkiem dotkniętej, nienaruszając jednak ich zobowiązań względem funduszu regulacyi rzeki Łęgu.

Hausner
przewodniczący.

Skałkowski
sprawozdawca.

Z drukarni Pillera i Spółki.

Budżet krajowy na rok 1890.

Rubr. XIV.

Odsetki od pożyczek i umarzanie tychże.

Sprawozdawca poseł Goldman.

Pożyczki, dla których w rubr. XIV. preliminuje się potrzebne kwoty na opłacanie procentów i częściowe umarzanie, wynosić będą z początkiem 1890 r. kwotę 7,030.342 zł. Na częściowe umorzenie preliminuje Wydział krajowy na r. 1890 kwotę 168.570 zł., komisya budżetowa zaś proponuje na ten sam cel 200.195 zł.

Zauważyć jednak należy, że w wykazanej powyżej ogólnej kwocie pożyczek z tej rubryki amortyzowanych, mieści się pożyczka z r. 1889 w resztującej z początkiem r. 1890 kwocie 696.500 zł., przeznaczonej na utworzenie funduszu pożyczkowego dla spółek wodnych, że natomiast stan powyżej wykazany nie obejmuje pożyczek z innych rubryk lub też z innych działów budżetu krajowego amortyzowanych, a mianowicie:

1) pożyczka na budowę szkoły sztuk pięknych w Krakowie w resztującej kwocie 84.742 zł., 2) pożyczka na składy zbożowe w resztującej kwocie 391.212 zł., 3) pożyczka hipoteczna dla szkoły weterynaryi we Lwowie w resztującej kwocie 12.304 zł., 4) pożyczka hipoteczna dla szkoły lasowej w resztującej kwocie 6.614 zł., 5) pożyczka hipoteczna dla folwarku dublańskiego w resztującej kwocie 15.120 zł. Wszystkie te kwoty razem wzięte czynią sumę 509.992 zł. a jeżeli tę sumę wraz z pożyczką 300.000 zł. zaciągnąć się mającą dla dotkniętych klęską nieurodzaju, dodamy do wykazanej powyżej kwoty pożyczek amortyzowanych z rubr. XIV, otrzymamy cyfrę pożyczek ciążących na funduszu krajowym z początkiem r. 1890 w kwocie 8,368.970 zł.

Oprócz tego cięży na funduszu krajowym dług wieczysty z powodu przejścia folwarku dublańskiego na własność kraju w kwocie 40.000 zł., od której płaci się rentę roczną 1.600 zł. i istnieje wierzytelność c. k. Skarbu państwa jako zwrot reszty dawnych zaliczek w kwocie 54.436 zł., spłacanych w miarę wpływu aktywów dawniejszych, przyjętych od c. k. Rządu. Oprocentowanie pożyczek nie jest jednakie. Najwyższa stopa procentowa wynosi 6%, najniższa $4^1/_2$%.— 6% opłaca fundusz krajowy od pożyczki z r. 1873 i od pożyczki na budowę szkoły sztuk pięknych w Krakowie (razem z amortyzacyą 7%), ogólna kwota dłużna na 6% wynosi 524.042 zł.

$5^1/_2\%$ opłaca fundusz krajowy od pożyczki zaciągniętej przez zbór izraelicki w Krakowie w tamtejszej kasie oszczędności na budowę szpitala; kwota dłużna wynosi 4.096 zł.

5% opłaca fundusz krajowy od pożyczek w gal. kasie oszczędności: na budowę kulparkowską (34.392 zł.), dla sióstr miłosierdzia św. Wincentego à Paulo (9.095 zł.), na budowę pralni w szpitalu lwowskim (17.314 zł.), na budowę szkoły lasowej (6.614 zł.), na folwark dublański (15.120 zł.), od kapitałów funduszu św. Łazarza użytych na budowę szpitala (318.559 zł). Ogólna kwota tych pożyczek wynosi 401.094 zł.

Pozostałe pożyczki tak emisyjne jak i hipoteczne w banku krajowym, lub pożyczki w innych instytucyach finansowych, oprocentowuje się po $4^1/_2\%$, przyczem jednak zauważyć należy, że przy pożyczkach emisyjnych opłaca się 10% podatek dochodowy od kuponów, przez co stopa procentowa podnosi się do $4{\cdot}95\%$, a przy pożyczkach z banku krajowego opłaca się dodatek za administracyę w stosunku $^1/_8\%$ przez co stopa procentowa wynosi właściwie $4{\cdot}75\%$.

Wydział krajowy preliminuje potrzeby XIV. rubryki na kwotę 552.536 zł., przeto o 46.270 zł. więcej niż uchwalono na r. 1889, o 137.600 zł. więcej od wynikłości r. 1887, a o 116.623 zł. więcej od wynikłości r. 1888, a gdy uwzględnimy, że preliminowany w pozycyi 170 tej rubryki wydatek 38.611 zł. znajduje zupełne pokrycie w odpowiedniej rubryce dochodów, zmieni się stosunek preliminowanej kwoty do wynikłości ostatnich dwóch lat budżetowych a mianowicie, będzie ona o 98.989 zł. większa od wynikłości r. 1887, a o 78.012 zł. większa od takiejże wynikłości r. 1888.

Pojedyncze pozycye tej rubryki wykazują cyfry preliminowane wedle ułożonych planów umorzenia, z uwzględnieniem przy niektórych pozycyach tej okoliczności, że z powodu przemienienia odnośnych pożyczek na hipoteczne, odpadła potrzeba opłacania podatku dochodowego od odsetek. Przy pozycyi 158 czyni ta różnica kwotę 297 zł. a przy pozycyi 165 kwotę 160 zł.

W poz. 160 preliminuje Wydział krajowy kwotę 18.703 zł. podczas gdy na r. 1889 uchwalono kwotę 46.259 zł. Różnica ta ma swoje uzasadnienie w tej okoliczności, że na r. 1889 uchwalono w tej pozycyi kwotę potrzebną na opłacenie procentów i częściowe umorzenie pożyczki zaciągniętej w banku dla krajów koronnych w pierwotnej kwocie 600.000 zł., z której w r. 1889 pozostał dłużny kapitał 420.000 zł. W r. 1889 Wydział krajowy na mocy upoważnienia Wys. Sejmu skonwertował pozostałą resztę dłużną w ten sposób, że zaciągnął pożyczkę od funduszu pożyczki krajowej z r. 1889 przeznaczonej dla spółek wodnych, i spłacił dług banku dla krajów koronnych. Kwota preliminowana na r. 1890 przeznaczona jest na opłatę procentów od pożyczki zaciągniętej u funduszu pożyczki krajowej z r. 1889 w kwocie 415.625 zł. Wydział krajowy żadnej kwoty nie preliminuje na częściowe umorzenie tej u funduszu przeznaczonego dla spółek wodnych zaciągniętej pożyczki. Zdawać by się przeto mogło, że Wydział krajowy pożyczkę tę uważa za taką, której refundować nie potrzeba. Ażeby usunąć możliwość takiej interpretacyi i zaznaczyć potrzebę refundowania tej pożyczki, komisya budżetowa wstawia do tej pozycyi na r. 1889 kwotę 15.625 zł. zmniejszając jednocześnie kwotę potrzebną na opłacenie procentów z 18.703 zł. na 18.352 zł.

Analogicznie jak na r. 1889 Wydział krajowy wstawił do preliminarza na r. 1890 w poz. 170 tej rubryki kwotę potrzebną na częściowe umorzenie i opłatę procentów od pożyczki r. 1889 w kwocie 700.000 zł. przeznaczonej na utworzenie funduszu pożyczkowego dla spółek wodnych. Gdy jednak umorzenie tej pożyczki nie ciąży na funduszu krajowym, lecz pokryte być ma ze zwrotów od spółek, przeto równocześnie wstawił Wydział krajowy odpowiednie pokrycie od funduszu pożyczkowego dla spółek wodnych w poz. 53 rubr. XIII. dochodów funduszu krajowego. Rząd bowiem przyznał obligacyom tej pożyczki pupilarne bezpieczeństwo, pod tym tylko warunkiem, iż raty umorzenia uwzględnione będą w budżecie krajowym.

W poz. 173 preliminuje Wydział krajowy kwotę 13.363 zł. na umorzenie pożyczki, zaciągniętej od zarodowego majątku krajowego funduszu szkolnego na pokrycie niedoboru tegoż funduszu na r. 1889 w kwocie 94.700 zł. Pożyczka ta zaciągniętą została na podstawie uchwały sejmowej z d. 24. stycznia 1889.

W poz. 174 preliminuje Wydział krajowy kwotę 19.000 zł. tytułem odsetek biernych od chwilowych pożyczek. Wydział krajowy motywuje ten wydatek tem, że po wcieleniu do funduszu krajowego reszty kapitału z pożyczki r. 1883 i po ustanowieniu osobnego funduszu koszarowego, którego reszty kasowe oprocentowywane obecnie są na dochód tegoż funduszu, jedynie tylko fundusz uposażenia kasy krajowej służy do pokrycia nadwyżki wydatków bieżących nad dochody w tych okresach czasu, w których główny dochód to jest dodatek krajowy skąpo wpływa do kasy. Cały fundusz uposażenia kasy wynosi tylko 376.263 zł., a fundusz krajowy zmuszony jest zaciągać bądźto w banku krajowym bądź u innych funduszów pożyczki dochodzące do 1 miljona spłacalne dopiero po kilku miesiącach, kiedy dochody z dodatku krajowego obficiej do kasy krajowej wpływają. Wydział krajowy oblicza potrzebę tej pozycyi na opłacenie procentów od 1 miljona na przeciąg około 5 miesięcy w roku, wstawiając jednocześnie dla budżetowej dokładności w rubr. II. dochodów odsetki czynne od kapitałów funduszu uposażenia kasy chwilowo lokowanych, w. kwocie 5.500 zł. Gdy cyfry te opierają się na wynikłości r. 1888, kiedy manipulacya kasowa odbywała się na nowo po raz pierwszy w warunkach powyżej skreślonych, a komisya budżetowa nie ma innej do obliczenia tej potrzeby podstawy, przeto przyjmuje tę pozycyę w preliminowanej przez Wydział krajowy kwocie. Komisya budżetowa tem snadniej może proponować Wys. Sejmowi przyjęcie tej pozycyi, że jak z odnośnych dzienników, ksiąg Wydziału krajowego komisya przekonać się mogła, kasa krajowa dla pokrycia wydatków bieżących i w roku bieżącym zmuszoną była znaczne zaciągać pożyczki bądź w banku krajowym bądź też u innych funduszów pod zarządem Wydziału krajowego pozostających.

W poz. 175 *a* wstawia Wydział krajowy kwotę 41.167 zł. jako całkowitą spłatę kwoty wziętej z funduszu uposażenia kasy krajowej na pokrycie niedoboru funduszu krajowego z r. 1887, a to na podstawie uchwały sejmowej z d. 23. stycznia 1889.

W poz. 175 *b* Wydział krajowy preliminuje kwotę 2.433 zł. tytułem odsetków od pożyczki 54.068 zł. zaciągnąć się mającej od funduszu domestykalnego na częściowe pokrycie niedoboru budżetowego na r. 1890. Z uwagi, że proponowana przez Wydział krajowy pożyczka od funduszu domestykalnego miała służyć za częściowe pokrycie niedoboru budżetowego na r. 1890 w wysokości przez Wydział krajowy oznaczonej, z uwagi dalej że wskutek po części już zapadłych uchwał Wys. Sejmu po części w skutek wniosków przedłożonych przez komisyę budżetową, cyfra budżetowego niedoboru pierwotnie przez Wydział krajowy ustanowiona znacznej uległa już i ulegnie jeszcze zmianie, nie można teraz już określić czy zajdzie potrzeba i ile trzeba będzie pożyczać od funduszu domestykalnego na częściowe pokrycie budżetowego niedoboru na r. 1890, komisya budżetowa tej pozycyi do uchwały Wys. Sejmowi nie przedkłada, zostawiając poczynienie odpowiednich wniosków sprawozdawcy generalnemu, gdy będzie mowa o pokryciu całego budżetowego niedoboru na r. 1890.

W poz. 163 preliminuje Wydział krajowy potrzebne kwoty na częściowe umorzenie i spłatę procentów od zwrotu kapitałów funduszu szpitala św. Łazarza, użytych na budowę tegoż szpitala. Fundusz krajowy na podstawie planu umorzenia ułożonego w r. 1882 opłaca 5%. Gdy obecnie fundusz krajowy żadnemu funduszowi, od którego pożyczki zaciągane bywają tak wysokiej stopy procentowej nie płaci, gdy wszystkie prawie fundusze posiadają w majątkach swoich bądź papiery krajowe bądź też walory Towarzystwa kredytowego przynoszące tylko 4½%, komisya budżetowa jest zdania, że należy plan umorzenia zmienić, stosownie do obecnie panujących stosunków pieniężnych i procentowych. Ponieważ jednak zmianę

układu zawartego w r. 1882 z komitetem administracyjnym szpitala św. Łazarza co do amortyzacyi użytych funduszów, muszą poprzedzać pertraktacye z tymże komitetem, przeto komisya budżetowa wstawiając na r. 1890 kwotę preliminowaną przez Wydział krajowy, a obliczoną na podstawie 5% odsetek, wnosi następującą rezolucyę:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

(R e z o l u c y a).

Sejm wzywa Wydział krajowy, aby przeprowadził zmianę planu umorzenia ułożonego w r. 1882 co do zwrotu użytych funduszów szpitala św. Łazarza na wybudowanie tegoż szpitala, w tym mianowicie kierunku, aby fundusz krajowy opłacał tylko $4\frac{1}{2}\%$ rocznie.

Uchwałą z d. 30. października b. r. upoważnił Wys. Sejm Wydział krajowy do zaciągnięcia pożyczki w kwocie 300.000 zł. ile możności na $4\frac{1}{2}\%$, spłacalną w 16 ratach półrocznych począwszy od r. 1890. Z kwoty 300.000 zł. z pożyczki uzyskać się mającej, przeznaczył Wys. Sejm 100.000 zł. na bezzwrotne zasiłki dla dotkniętych klęską nieurodzaju, zaś 200.000 zł. na bezprocentowe zaliczki spłacalne w 6 rocznych ratach począwszy od r. 1892.

Komisya budżetowa przystępując z obowiązku swego do proponowania Wys. Sejmowi kwoty potrzebnej na amortyzacyę tej pożyczki w r. 1890 i opłatę procentów, nie może nieuwzględnić tej okoliczności, że w latach 1892—1897 na częściowe umorzenie tej pożyczki służyć będą mogły wpływy ze zwrotu pożyczek, że natomiast w dwóch pierwszych latach całą kwotę potrzebną na częściowe umorzenie i spłatę procentów pokrywać musi wyłącznie fundusz krajowy. Z tego powodu komisya budżetowa sądzi, że spłata tej pożyczki w ten sposób winna być uskutecznioną, aby w pierwszych dwóch latach mniejsze stosunkowo kwoty były uiszczane na poczet kapitału i w tym celu ułożyła następujący plan umorzenia:

1890	I. półrocze procent . . .	6.750	
	I. rata kapitału	8.000	
	II. półrocze procent . . .	6.570	
	II. rata kapitału	8.000	29.320 zł.
1891	I. półrocze procent . . .	6.300	
	III. rata kapitału	8.500	
	II. półrocze procent . . .	6.198	
	IV. rata kapitału	8.500	29.498 „
1892	I. półrocze odsetki . . .	6.007	
	V. rata kapitału	22.250	
	II. półrocze odsetki . . .	5.507	
	VI. rata kapitału . . .	22.250	56.014 „
1893	I. półrocze odsetki . . .	5.006	
	VII. rata kapitału	22.250	
	II. półrocze odsetki . . .	4.504	
	VIII. rata kapitału	22.250	54.010 „
1894	I. półrocze odsetki . . .	4.003	
	IX. rata kapitału	22.250	
	II. półrocze odsetki . . .	3 502	
	X. rata kapitału	22.250	52.005 „
1895	I. półrocze odsetki . . .	3.002	
	XI. rata kapitału	22 250	

	II. półrocze odsetki . . .	2.501		
	XII. rata kapitału	22.250	50.003 zł.	
1896	I. półrocze odsetki . . .	2.000		
	XIII. rata kapitału	22.250		
	II. półrocze odsetki . . .	1.500		
	XIV. rata kapitału	22.250	48.000 „	
1897	I. półrocze odsetki . . .	1.000		
	XV. rata kapitału	22.250		
	II. półrocze odsetki . . .	500		
	XVI. rata kapitału	22 250	46.000 „	

Opierając się na powyższym planie komisya budżetowa wnosi na r. 1890 na umorzenie pożyczki 300.000 zł. dla dotkniętych klęską nieurodzaju na odsetki i częściowe umorzenie 29.320 zł.

Na podstawie powyższego wywodu komisya budżetowa wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Rubr. XIV. Odsetki od pożyczek i umarzanie tychże.

Poz. 157. umorzenie pożyczki zaciągniętej na budowę kulparkowską:
- a) 4 rata kapitału . . . . . . 308 zł. 11 ct.
- b) $4^1/_2\%$ odsetki . . . . . . 1.176 „ 89 „ — 1.485 zł.

„ 158. umorzenie pożyczki w gal. kasie oszczędności na budowę kulparkowską:
- a) 22 i 23 rata kapitału . . . . 798 zł. 62 ct.
- b) 5% odsetki . . . . 1.689 „ 82 „ — 2.488 „

„ 159. umorzenie pożyczki zaciągniętej przez Zgromadzenie Sióstr Miłosierdzia:
- a) 18 i 19 rata kapitału . . . . 140 zł. 56 ct.
- b) 5% odsetki . . . . 449 „ 54 „
- c) podatek dochodowy . . . . . 78 „ 88 „ — 669 „

„ 160. zwrot pożyczki od funduszu pożyczkowego dla spółek wodnych:
- a) 1 rata kapitału . . . . . . 15.625 zł. — ct.
- b) $4^1/_2\%$ odsetki . . . . . . 18.352 „ — „ — 33.977 „

„ 161. umorzenie pożyczki zaciągniętej przez Zbór izrael. w Krakowie:
- a) 8 rata kapitału . . . . . . 164 zł. 04 ct.
- b) $5^1/_2\%$ odsetki . . . . . . 216 „ 30 „
- c) koszta stemplowe . . . . . . 1 „ 25 „ — 382 „

„ 162. umorzenie obligacyj pożyczki krajowej z r. 1883 imiennej wartości 3,800.000 zł. w ogólnej kwocie podług preliminarza Wydziału krajowego . . . . 225.888 „

„ 163. funduszowi szpitala św. Łazarza zwrot kapitałów użytych na budowę tego szpitala:
- a) 8 rata kapitału . . . . . . 4.879 zł. 78 ct.
- b) $4^1/_2\%$ odsetki . . . . . . 15.928 „ — „ — 20.808 „

„ 164. umorzenie pożyczki z r. 1884 w nominalnej wartości 1 miljona w ogólnej kwocie zgodnie z preliminarzem Wydziału krajowego . . . . 59.605 „

Do przeniesienia . 345.302 zł.

	Z przeniesienia .		345.302 zł.
Poz. 165.	umorzenie pożyczki 22.500 zł. zaciągniętej w gal. kasie oszczędności na budowę pralni w szpitalu lwowskim:		
	a) 11 i 12 rata kapitału	1.204 zł. 26 ct.	
	b) 5% odsetki	820 „ 74 „	2.025 „
„ 166.	umorzenie pożyczki 70.000 zaciągniętej w banku krajowym na wybudowanie skrzydła w szpitalu lwowskim:		
	a) 9 i 10 rata kapitału	5.002 zł. 03 ct.	
	b) 4½% odsetki	1.997 „ 97 „	
	c) ⅛% dodatek na administracyę . .	111 „ — „	
	d) należytości stemplowe . . .	25 „ — „	7.136 „
„ 167.	umorzenie pożyczki z r. 1885 w nominalnej kwocie 354.800 zł.:		
	a) 10 i 11 rata kapitału	4.700 zł. — ct.	
	b) 4½% odsetki	15.082 „ — „	
	c) 10% podatek dochodowy . . .	1.508 „ — „	
	d) należytości stemplowe i rozmaite .	95 „ — „	21.385 „
„ 168.	na pokrycie niedoboru pożyczki krajowej z r. 1873 podług specyalnego preliminarza		49.258 „
„ 169.	umorzenie pożyczki z r. 1888 w sumie 443.800 zł. podług preliminarza Wydziału krajowego		26.438 „
„ 170.	umorzenie pożyczki z r. 1889 w kwocie 700.000 zł. podług preliminarza Wydziału krajowego		38.611 „
„ 171.	umorzenie połowy kapitału 27.500 zł. i opłata połowy odsetek od pożyczki zaciągniętej w banku krajowym na odbudowanie budynku w szpitalu tarnowskim podług preliminarza Wydziału krajowego		1.410 „
„ 172.	umorzenie pożyczki hipotecznej ciężącej na realności nabytej pod budowę domu dla żandarmeryi		282 „
„ 173.	spłata pożyczki zaciągniętej od zarodowego majątku funduszu szkolnego na pokrycie niedoboru tegoż funduszu na r. 1880 według preliminarza		13.363 „
„ 174.	odsetki bierne od chwilowych pożyczek		19.000 „
„ 175.	a) spłata bezprocentowej pożyczki zaciągniętej od funduszu uposażenia kasy krajowej na pokrycie niedoboru r. 1887		41.167 „
„ 175.	c) na umorzenie pożyczki 300.000 zł. dla dotkniętych klęską nieurodzaju:		
	a) 4 spłata kapitału	16.000 zł. — ct.	
	b) 4½% odsetki	13.320 „ — „	29.320 „
		Ogółem . .	594.697 zł.

Przewodniczący:
Hausner

Sprawozdawca:
Goldman

Z drukarni i litografii Pillera i Sp.

Budżet krajowy na rok 1890.

Rubryka XV.

Pozycya 175—187.

Sprawozdawca poseł Abrahamowicz.

Poz.	175	Inżynier górnik przy Wydziale krajowym	2.160 zł.	
„	176.	Szkoła gospodarstwa lasowego we Lwowie	12.360 „	wedle specyalnych sprawozdań
„	177.	Szkoła wyższa rolnicza w Dublanach	39.418 „	
„	178.	Szkoła parobków w Dublanach	12.809 „	
„	179.	Folwark w Dublanach	15.249 „	
„	180.	Torfiarnia w Dublanach	2.000 „	
„	181.	Kurs gorzelnictwa w Dublanach	1.960 „	wedle specyalnych sprawozdań
„	182.	Szkoła średnia rolnicza w Czernichowie . . .	39.475 „	
„	183.	Folwark w Czernichowie	8.257 „	
„	184.	Szkoła niższa rolnicza w Horodence	10.655 „	
„	185.	„ „ „ „ Jagielnicy	9.642 „	
„	186.	„ „ „ „ Kobiernicach . . .	10.160 „	
„	187.	Krajowa szkoła ogrodnicza w Tarnowie . . .	7.030 „	

Hausner
przewodniczący.

Abrahamowicz
sprawozdawca.

Z drukarni Pillera i Spółki.

Budżet krajowy na rok 1890.

Rubryka XV. pozycya 188 i 189.

Komisya budżetowa wnosi wstawienie w Rubr. XV.:

Poz. 188. Szkoła weterynaryi we Lwowie:

a) Subwencya c. k. Rządowi	2.000 zł.
b) Asekuracya budynków	41 „
c) Raty Bankowi krajowemu od pożyczki 12.400 zł. .	774 „
poz. 189. *a)* na 4 stypendya dla uczniów szkoły kucia we Lwowie	300 „
b) zasiłek dla dwóch uczni szkoły weterynaryi Wojciecha Cielenkiewicza i Stanisława Jaworskiego po 50 zł. (L. p. 792 i 931)	100 „

Hausner
przewodniczący.

Abrahamowicz
sprawozdawca.

Z drukarni Pillera i Spółki.

Budżet krajowy na rok 1890.

Rubryka XV.

Na cele rolnictwa i górnictwa.

Pozycya 190—210.

Sprawozdawca poseł Jan Stadnicki.

Poz. 190. Na wydanie atlasu geologicznego wraz z tekstem . . . 1.000 zł.

Petycyę Zarządu Akademii Umiejętności w Krakowie L. 831/589 proszącą o wypłacenie komisyi fizyograficznej zasiłku w kwocie 1.000 zł. uchwalonego na rok 1889, przekazuje się Wydziałowi krajowemu do uwzględnienia.

Poz. 191. Towarzystwo rolnicze we Lwowie . . . . 3.000 „

„ 192. „ „ w Krakowie . . . . 3.000 „

„ 193. *a)* „ Tatrzańskie w Krakowie pet. L. 670/448 . . 400 „

„ 193. *b)* Oddziałowi Czarnohorskiemu Tow. Tatrzańskiego w Kołomyi pet. L. 293/124 na budowę schroniska w Żabiu . . . . 100 „

Poz. 194. Na badanie kraju celem zestawienia użytecznych kopalin i popularnego opisu ich występowania . . . . 1.000 „

Poz. 195. Na chemiczno-technologiczne studya przeróbki nafty i wosku ziemnego . . . . 300 „

Poz. 196. Subwencye praktycznym szkołom wiercenia i górnictwa naftowego 1.800 „

„ 197. Na stacyę doświadczalną produktów naftowych . . . . 900 „

„ 198. Na zalesienie wydm piaszczystych:

a) w okręgu Niskim . . . . 700 „

b) „ Jarosławsko-Cieszanowskim . . . . . . 450 „

c) „ Jarosławsko-Mościskim . . . . 820 „

d) „ Tarnobrzeskim . . . . 650 „

a to wedle uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 28. Stycznia 1887 przypadają zasiłki w tych kwotach ad *a)* aż po rok 1893 (włącznie) ad *b) c) d)* aż po rok 1890 (włącznie).

Pod poz. 199. Stypendya dla dwóch uczniów, którzy ukończyli wyższą szkołę rolniczą w Dublanach na kształcenie się na nauczycieli szkół średnich, preliminuje Wydział krajowy kwotę 1.600 zł. jak na rok 1889.

Komisya budżetowa powziąwszy ze sprawozdania z czynności Wydziału krajowego wiadomość, że z kredytu przyznanego uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 18. Października 1888 na r. 1889 udzielił Wydział krajowy jedno stypendyum ukoń-

czonemu uczniowi wyższej szkoły rolniczej w Dublanach, że przeto połowa kwoty przyznanej na rok 1889, pozostała nie zużytą, wnosi wstawienie w tej pozycyi na rok 1890 kwotę . . . . 800 zł.

Poz. 200. Na zasiłki dla ubogich uczniów wyższej szkoły rolniczej w Dublanach, do dyspozycyi Wydziału krajowego . . . . 200 „

Poz. 201. Stypendya dla uczniów szkoły leśnictwa we Lwowie . . 1.500 „

Skreśla się zaś kwotę 800 zł. przeznaczoną w preliminarzu Wydziału krajowego dla uczniów tej szkoły, którzy przepisany egzamin główny z dobrym postępem złożyli na praktykę leśniczą, jako dostatecznie przez Wydział krajowy nie uzasadnioną.

Poz. 202. Stypendya dla górników i uczniów praktycznych szkół wiertniczych i akademii górniczych . . . . 2.000 „

Do tej pozycyi należy pet. L. 140,6 Juliana Fabiańskiego, akademika górniczego w Leoben. Komisya budżetowa wnosi: przekazuje się Wydziałowi krajowemu powyższą petycyę do możliwego uwzględnienia z powyższej kwoty 2.000 zł.

Poz. 203. Na podręczniki dla średnich szkół rolniczych, preliminuje Wydział krajowy na rok 1890 kwotę 1.000 zł. Komisya budżetowa z uwagi, że rokowania co do napisania tych podręczników są dopiero w toku, i że Ministerstwo rolnictwa odezwą z dnia 25. Marca 1888 L. 3.938 wystósowaną do c. k. Namiestnictwa we Lwowie, oświadczyło gotowość przeznaczenia na ten cel kwoty 400 zł. jako dodatku do uchwalonych przez Wysoki Sejm na rok 1888 500 zł., które dotąd zużyte nie zostały, wnosi uchwalenie w tej pozycyi kwoty . . . . 500 „

Poz. 204. Dla kółek rolniczych, preliminuje Wydział krajowy kwotę na rok 1890 . . . . 2.000 „

Do tej pozycyi robi komisya budżetowa następujące uwagi:

Szybki rozwój kółek rolniczych w zachodniej zwłaszcza części kraju, jaki się objawił od czasu reformy Towarzystwa dokonanej w roku 1885, nie może ujść uwadze wszystkich, co bacznie śledzą rozliczne objawy naszego życia społecznego i ekonomicznego. Chęć okazana przez żywioł rolniczy wiejski do zawiązywania kółek i przystępowania do Towarzystwa, świadczy o potrzebie i użyteczności tej instytucyi, która według słów petycyi obecnie do Wysokiego Sejmu przez „Zarząd główny Towarzystwa kółek rolniczych“ wniesionej, L. 767/532 stała się „Instytucyą krajową, wymagającą opieki Wysokiej Reprezentacyi kraju“. Komisya budżetowa której powyż wzmiankowana petycya przydzieloną została, zniewoloną była już dla tego głębiej nad sprawą kółek rolniczych się zastanowić, że „Zarząd Towarzystwa kółek rolniczych“ uprasza w tej petycyi podwyższenia zasiłku krajowego do kwoty 8.000 zł., uzasadniając wysokość tejże potrzebami w czterech kierunkach, a mianowicie:

1. na lustracye gospodarskie	4.000 zł.
2. na przedmioty demonstracyjne	500 „
3. na ulgę przy zakupnie nasion i narzędzi rolniczych . .	3.000 „
4. na wydawnictwo „Przewodnika“ kółek rolniczych . .	500 „
Razem .	8.000 zł.

Komisya budżetowa wobec tak poważnej cyfry, która gdyby została uchwaloną, obciążyłaby znacznie w stosunku do lat poprzednich fundusz krajowy, musiała sobie zadać pytanie, ażali subwencyonowanie coraz wyższemi kwotami „To-

warzystwa kółek rolniczych" osiągnie skutek odpowiedni do ofiar, jakieby kraj w ciągu szeregu lat na ten cel poniósł.

Komisya budżetowa badając sprawozdanie i petycyę „Zarządu Towarzystwa kółek rolniczych", przyszła do przekonania, że tam gdzie tak wybitnie objawia się dążność do samopomocy (self-help) przez sam fakt coraz liczniejszego zakładania kółek, tam subwencyonowanie corocznymi datkami jest nie tylko nie wystarczające, ale nawet byłoby wprost szkodliwe, przyzwyczajając ludność garnącą się do instytucyi kółek, do oglądania się na pomoc krajową.

Komisya budżetowa jest zdania, że chcąc przyjść w pomoc instytucyi, która tak szerokie przybrała rozmiary, inną drogą pójść należy, że trzeba pomódz do wyrobienia się zmysłu samopomocy objawiającego się w kółkach rolniczych przez fundusz pożyczkowy, stały, z którego kółka czerpiąc kredyt na zakładanie i zasilanie sklepików, na małe przedsiębiorstwa, w ogóle na całą czynność handlowo-przemysłową która jest głównem ich zadaniem, samodzielnie rozwijać się będą mogły, nabywając zarazem w pomocy tym sposobem im podanej, zaufanie do Reprezentacyi kraju, użyczającej im z własnej inicyatywy w najpotrzebniejszym kierunku poparcia.

Komisya budżetowa nie może przy tej sposobności zataić przekonania, że o ile lustracye gospodarstw wiejskich przeprowadzane co lat parę w każdej okolicy będą niewątpliwym bodźcem do zdrowego postępu, o tyle lustracye powtarzające się zbyt często zpowszedniałyby niebawem, straciłyby urok w oczach ludności wiejskiej a zarazem nie mogłyby nawet przy najbystrzejszym zmyśle lustratorów być miarą postępu, ile że ten w rolnictwie z natury swej, nader powoli objawiać się musi, jeżeli nie ma być sztucznym i naciągniętym.

Komisya budżetowa przeto nie jest zdania by podnieść sumę przeznaczoną na zasiłek dla Towarzystwa kółek rolniczych na rok 1890; jest jednak zdania, że należy zająć się wyrobieniem projektu dla stworzenia na przyszłość kredytu dla kółek rolniczych i dlatego wnosi uchwalenie: jako subwencyę dla kółek rolniczych na rok 1890 podobnej kwoty jaka była uchwalona na rok 1889 t. j. . . . . 3.000 zł.
a zarazem wnosi następującą rezolucyę:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Poleca się Wydziałowi krajowemu zbadanie:

a) O ileby kwota 15.000 zł. przeznaczona na utworzenie „funduszu pożyczkowego dla kółek rolniczych" odpowiadała potrzebie kredytu dla działalności handlowo-przemysłowej kółek.

b) Komu i na jakich zasadach należałoby powierzyć rozporządzanie i administrowanie tych funduszów.

2. Poleca się Wydziałowi krajowemu, by rezultat tych badań wraz z odnośnemi wnioskami w osobnem sprawozdaniu na najbliższej sesyi sejmowej Wysokiemu Sejmowi przedłożył.

Poz. 205. Na koszta strzeżenia granic kraju w czasie zarazy na bydło i zamknięcia miejsc zarazy za pomocą wojska i żandarmeryi . . . . 1.000 „

Poz. 206. Na założenie składów zbożowych we Lwowie i Krakowie; umorzenie pożyczki 400.000 zł. zaciągniętej w Towarzystwie wzajemnych ubezpieczeń w Krakowie:

a) III. rata kapitału	4.546 zł. — ct.			
IV. „ „	4.650 „ 64 „	9.196 zł. 64 ct.		
$4^1/_2{}^0/_0$ odsetki z góry za I. półrocze .	8.700 zł. — ct.			
za II. „ .	8.595 „ 36 „	17.295 „ 36 „		
			26.192 zł.	

Poz. 207. Krakowskiemu Towarzystwu gospodarskiemu na wydawnictwo Tygodnika rolniczego pet. L.184/43 . . . . 500 „

Poz. 208. *a)* Na zaprowadzenie nauczycieli wędrownych rolnictwa dla włościan w myśl uchwały Wys. Sejmu z dnia 5. października 1888 . . . . 2.000 „

Poz. 208 *b)* Na zakupno środków demonstracyjnych do nauki gospodarstwa mlecznego według wniosku Wydziału krajowego jednorazowo . . . 250 „

Poz. 208 *c)* Galic. Towarzystwu pszczelniczo-ogrodniczemu we Lwowie pet. L. 1.157/861 . . . . 100 „

Poz. 209. Auowa Berta, wdowa po profesorze szkoły rolniczej w Dublanach, dożywotnie roczne zaopatrzenie . . . . 300 „

Do tej pozycyi komisya budżetowa wnosi:

Poleca się Wydziałowi krajowemu, aby nadal przy układaniu preliminarza budżetu wstawiał tę pozycyę w rubr. II. „Inne płace“ wydatków wyższej szkoły szkoły rolniczej w Dublanach.

Poz. 210. Na założenie stacyi doświadczalnej mechaniczno-technologicznej przy c. k. Szkole politechnicznej we Lwowie, I. rata, w myśl uchwały Wys. Sejmu z dnia 24. stycznia 1889 *nadzwyczajne* . . . . 2.500 „
kwota ta (objaśnienie do preliminarza na rok 1890 str. 71) wówczas tylko zostanie zużytą jeśli c. k. Rząd przyczyni się do urządzenia tej stacyi w myśl warunków zwyż powołaną uchwałą Wysokiego Sejmu objętych (L. W. 35.442/89).

Komisya budżetowa wnosi do tej pozycyi następującą rezolucyę:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Poleca się Wydziałowi krajowemu, by kwotę żądaną w tej pozycyi przy układaniu preliminarza budżetu wstawiał do Rubr. XVI. Wydatków funduszu krajowego.

Do L. 186/45 wniósł komitet jeneralny wystawy powszechnej rolniczo-leśnej w Wiedniu w r. 1890 odbyć się mającej, prośbę do Wysokiego Sejmu o fundusz na nagrodę dla wystawców z Galicyi.

Petycya ta podpisana przez zastępcę przewodniczącego hr. Franciszka Falkenhayn'a podnosi przedewszystkiem w poparciu swej prośby tę okoliczność, że fundusz ten byłby wyłącznie przeznaczony na nagrody dla wystawców galicyjskich, że tem samem subwencya z funduszu krajowego udzielona pod formą nagród udzielanych wystawcom, do kraju nazad powróci.

Komisya budżetowa w uwzględnieniu tej prośby z tak poważnej strony wniesionej stawia wniosek:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Komitetowi jeneralnemu wystawy powszechnej rolniczo-leśnej w Wiedniu w r. 1890 odbyć się mającej na nagrody dla wystawców dla Galicyi przeznacza się kwotę jednorazową . . . . 1.000 „

Do L. 1.149/855 wniosły oba Towarzystwa gospodarskie lwowskie i krakowskie petycyę do Wysokiego Sejmu o przyznanie im zasiłku między oba Towarzystwa rozdzielić się mającego w kwocie 5.000 zł., a to w celu ułatwienia producentom krajowym możności wysłania na Wystawę powszechną rolniczo-leśną w Wiedniu w r. 1890 odbyć się mającą swych produktów.

Komisya budżetowa w przekonaniu, że nieobesłanie Wystawy ze strony producentów krajowych, wyszłoby na niekorzyść naszego rolnictwa — stawia wniosek:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Obu Towarzystwom gospodarskim lwowskiemu i krakowskiemu udziela się z funduszu krajowego na ułatwienie producentom krajowym obesłania wystawy kwotę . . . . 5.000 zł.

Petycyę Towarzystwa gorzelników polskich L. 629/420 o subwencyę na wydawnictwo „Gorzelnika" na rok 1890 w kwocie 400 zł., wnosi komisya budżetowa przekazać Wydziałowi krajowemu do możliwego uwzględnienia z funduszu dyspozycyjnego w Rubr. XVII. wydatków z funduszu krajowego uchwalić się mającego.

Hausner
przewodniczący.

J. Stadnicki
Sprawozdawca.

Z drukarni Pillera i Spółki.

Budżet krajowy na rok 1890.

Rubryka XVI.

Sprawozdanie

komisyi budżetowej z rubryki XVI. wydatków preliminarza na rok 1890.

Wysoki Sejmie!

Na cele przemysłu żąda Wydział krajowy na rok 1890 kwoty 110.951 zł., to jest o 12.719 zł. więcej niż uchwalono na rok 1889. Zwiększenie to jest rezultatem głównie założenia nowych szkół przemysłowych lub rozwoju pierwej istniejących a w szczególności:

Założenie sześciu szkół uzupełniających w Bochni, Gorlicach, Sanoku, Starym Sączu, Wadowicach i Żółkwi pociąga za sobą nowy wydatek w kwocie 1.797 zł.

Założenie warsztatów wzorowych: kołodziejskiego w Grybowie, stolarskiego i tokarskiego w Myślenicach, tkackiego w Borszczowie, Grzymałowie i Rychwałdzie pociąga za sobą nowy wydatek w kwocie 5.875 zł.

Rozszerzenie szkoły tkackiej w Krośnie uwidocznia się wydatkiem nadzwyczajnym 1.200 zł.

Oprócz tego domaga się Wydział krajowy kredytu 2.500 zł. na nowe warsztaty wzorowe powstać mogące w r. 1890.

Stypendya mają być powiększone o 2.000 zł. dla wykształcenia nauczycieli szkół uzupełniających i 500 zł. dla majstrów uczących się w szkole ślusarskiej w Świątnikach.

Nowe wydatki wynoszą zatem około 14.000 zł., z czego większa połowa ma jednak charakter wydatku nadzwyczajnego. Zmniejszają się zaś wydatki te o kwotę około 1.000 zł. w skutek mniejszych oszczędności osiągniętych w różnych pozycyach.

Rozpatrując szczegółowe pozycye, przekonała się komisya budżetowa, że są one uzasadnione kierunkiem, jaki uchwałami Wysokiego Sejmu wskazanym został rozwojowi szkolnictwa przemysłowego, a w szczególności, że oparte są (z wyjątkiem krajowej szkoły garncarstwa w Kołomyi), jak tego Wysoki Sejm żądał, na szczegółowych dla każdej szkoły preliminarzach. Z uznaniem zaś podnieść musi komisya budżetowa konsekwentne dążenia Wydziału krajowego a względnie komisyi przemysłowej, ażeby do utrzymania tych szkół zarówno c. k. Rząd, jakoteż czynniki miejscowe przyczyniały się we właściwej mierze.

Jedna pozycya a mianowicie poz. 247 wydała się atoli komisyi budżetowej nieuzasadnioną, gdyż rokowania o założenie warsztatu wzorowego w Grzymałowie nie posunęły się jeszcze tak daleko, ażeby przypuszczać można, że warsztat ten już w r. 1890 wejdzie w życie. Gdyby to zaś nastąpiło, to i tak Wydział krajowy posiadać będzie w pozycyi 265 dostateczny fundusz na pokrycie jego początkowych wydatków.

Ciesząc się powolnym wprawdzie ale nieustannym rozwojem obu kategoryj szkół przemysłowych, nie może wreszcie komisya pominąć, że rozwój ten i skuteczność nauki zależy w wielkiej mierze od ścisłego dopełnienia i wykonania dwóch warunków. Przy szkołach wieczornych wszystko polega na ścisłem dopilnowaniu przymusu uczęszczania do tychże szkół, który w ustawach jest uzasadniony, ale w zwyczaju i obyczaju świata rzemieślniczego jeszcze się nie przyjął i na liczne napotyka przeszkody. Przy szkołach fachowych rozrzuconych po kraju, zorganizowanych należycie i posiadających dobrych nauczycieli, najważniejszym postulatem jest zapewnienie im ciągłego fachowego nadzoru i opieki. Idzie tu o to, ażeby nauczycielom takich szkół dodać przez peryodyczne wizytacye zachęty i otuchy, ażeby im udzielić potrzebnych wskazówek do dalszego teoretycznego kształcenia się i do praktycznego ugruntowania nauki szkolnej. Z zadowoleniem spostrzegła też komisya budżetowa w tegorocznem sprawozdaniu Wydziału krajowego, a względnie komisyi pzzemysłowej, że na oba te kierunki zwrócono uwagę i pewne rozpoczęto kroki. Chcąc też usiłowania te poprzeć powagą Wysokiego Sejmu i zapewnić ich przeprowadzenie, komisya budżetowa proponuje odpowiednie rezolucye:

Wysoki Sejm raczy przeto uchwalić:

I. Rubrykę XVI. preliminarza wydatków funduszu krajowego na rok 1890 przyjmuje się według wniosków Wydziału krajowego, atoli z wykreśleniem kwoty 1.225 zł. preliminowanej w pozycyi 247 na warsztat wzorowy tkacki w Grzymałowie, a w szczególności:

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
XVI.		**Na cele przemysłu.**			
		I. Szkoły przemysłowe uzupełniające.			
		(Szkoły wieczorne dla terminatorów.)			
	211	W Brzeżanach	336	—	336
	212	„ Drohobyczu	363	—	363
	213	„ Jarosławiu	600	—	600
	214	„ Kołomyi	500	—	500
	215	„ Krakowie (cztery szkoły)	1.600	—	1.600
	216	„ Lwowie (izraelicka im. Marka Bernsteina) .	395	—	395
	217	„ Nowym Sączu	595	—	595
	218	„ Przemyślu	594	—	594
	219	„ Rzeszowie	570	—	570
	220	„ Stanisławowie	590	—	590
	221	„ Tarnowie	595	—	595
		(Nowe szkoły zorganizowane w roku 1889.)			
	222	W Bochni	400	—	400
	223	„ Gorlicach	137	—	137
	224	„ Sanoku	300	—	300
	225	„ Starym Sączu	400	—	400
	226	„ Wadowicach	160	—	160
	227	„ Żółkwi	400	—	400
	228	Na szkoły przemysłowe uzupełniające, które wejść mają w życie w roku 1890. (w Gródku, Jaśle, Samborze, Śniatynie, Wieliczce) . . .	2.100	—	2.100
			10.635	—	10.635
		Do przeniesienia .	10.635	—	10.635

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
XVI.		Z przeniesienia .	10.635	—	10.635
		II. Szkoły przemysłowe fachowe, połączone z warsztatami wzorowymi.			
		A. Dla wyrobów z drzewa i łoziny.			
	229	Krajowa szkoła kołodziejstwa i bednarstwa w połączeniu z kuźnią do kucia wozów w Kamionce Strumiłowej	3.372	450	3.822
	230	Krajowy warsztat wzorowy dla stolarstwa i wyrobu zabawek drewnianych w Żywcu . . .	1.450	—	1.450
	231	Szkoła koszykarska w Jarosławiu	1.000	250	1.250
	232	" " " Jaśle	300	—	300
	233	Szkoła i warsztat wzorowy stolarstwa i tokarstwa w Stanisławowie	800	—	800
	234	Warsztat wzorowy kołodziejski z kuźnią do kucia wozów w Toustem	1.320	—	1.320
	235	Warsztat wzorowy kołodziejski w Grybowie . .	600	800	1.400
	236	" " stolarski i tokarski w Myślenicach	300	500	800
			9.142	2.000	11.142
		B. Dla wyrobów garncarskich.			
	237	Krajowa szkoła garncarstwa w Kołomyi . . .	2.550	—	2.550
	238	Krajowy warsztat wzorowy garncarski w Porębie	1.800	600	2.400
	239	" " " " w Toustem	900	—	900
			5.250	600	5.850
		C. Dla wyrobów tkackich.			
	240	Krajowa szkoła tkacka i warsztat wzorowy w Krośnie	2.720	1 200	3.920
	241	Krajowy warsztat wzorowy tkacki w Wilamowicach	800	—	800
	242	" " " " " Błażowej .	1.100	—	1.100
	243	" " " " " Korczynie .	970	—	970
	244	" " " " " Kossowie .	960	—	960
	245	Warsztat wzorowy tkacki (subwencyonowany) w Glinianach	600	300	900
		Nowe zakłady, które w roku 1890 wejdą w życie:			
	246	Warsztat wzorowy w Borszczowie	300	925	1.225
	248	" " " Rychwałdzie	300	925	1.225
	—	" " " Horodence	—	—	—
	—	" " " Łańcucie	—	—	—
	249	Na sprawienie zapasu wzorów opartych na swojskich motywach i patronów do tkanin wzorzystych, dla wszystkich warsztatów wzorowych w kraju	300	—	300
			8.050	3.350	11.400
		Do przeniesienia .	33.077	5.950	39.027

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
XVI.		Z przeniesienia .	33.077	5.950	39.027
		D. Dla wyrobów koronkarskich.			
	250	Krajowa szkoła koronkarska w Muszynie . .	910	—	910
	251	„ „ „ „ Zakopanem . .	2.200	—	2.200
	252	Szkoła koronkarska (subwencyonowana) w Kańczudze	1.163	—	1.163
			4.273	—	4.273
		E. Subwencyonowane zakłady pracy kobiet.			
	253	Szkoła wydziałowa im. św. Scholastyki w Krakowie	500	—	500
	254	„ robót utrzymywana przez „Towarzystwo pracy kobiet“ we Lwowie	500	200	700
	255	Szkoła specyalna robót kobiecych u PP. Benedyktynek w Przemyślu	300	200	500
			1.300	400	1.700
		F. Szkoły fachowe rządowe, subwencyonowane ze Skarbu krajowego.			
	256	C. k. szkoła fachowa dla wyrobów z drzewa w Zakopanem	1.500	—	1.500
	257	C. k. zawodowa szkoła ślusarska w Świątnikach górnych	900	500	1.400
			2.400	500	2.900
		III. Wydatki ogólne na cele szkolne przemysłowe.			
	258	Krajowa keramiczna stacya doświadczalna przy c. k. szkole politechnicznej we Lwowie . . .	3.266	—	3.266
	259	Muzeum przemysłowe w Krakowie	2.000	—	2.000
	260	„ „ we Lwowie	2.000	—	2.000
	261	Na kurs wakacyjny nauki biegłości ręcznej *(slöjd)*, który odbyć się ma dla nauczycieli szkół ludowych w Sokalu	800	—	800
	262	Na takiż sam kurs nauki w Krakowie . . .	800	—	800
	263	Na wydawnictwo wzorów rysunkowych, dalsza rata	1.500	—	1.500
	264	Stypendya przemysłowe:			
		a) Na zasiłki dla kandydatów kształcących się na nauczycieli szkół przemysłowych uzupełniających	—	2.000	8.000 (a+b)
		b) Na inne stypendya przemysłowe . . .	6.000	—	
	265	Na nowe warsztaty wzorowe powstać mogące w ciągu roku 1890.	—	2.500	2.500
			16.366	4.500	20.866
		IV. Koszta administracyi.			
	266	Prenumerata czasopism i zakupno dzieł fachowych dla biura Komisyi	200	—	200
		Do przeniesienia .	200 57.416	— 11.350	200 68.766

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
XVI.		Z przeniesienia .	57.416 200	11.350	68.766 200
	267	Biuro Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych: *a)* koszta podróży i dyety . . . 1.400 zł. *b)* płaca sekretarza . . . . . 1.000 „ *c)* „ pomocnika biurowego . . 360 „	2.760	—	2.760
			2.960	—	2.960
		V. Zasiłki i pożyczki na cele przemysłowe.			
	268	Na zasiłki bezzwrotne na cele przemysłowe . .	7.000	—	7.000
	269	Dotacya krajowego funduszu przemysłowego (IV-ta rata)	30.000	—	30.000
			37.000	—	37.000
		VI. Szkoły handlowe.			
	270	Szkoła handlowa w Krakowie	1.000	—	1.000
	—	Zasiłki uchwalone na rok 1889. dla rozmaitych stowarzyszeń rękodzielniczych	—	—	—
		Suma rubryki XVI. .	98.376	11.350	109.726

II. Pozycyę 237. uchwala się z zastrzeżeniem, że Wydział krajowy użyje służących mu środków, ażeby szkoła garncarska w Kołomyi szczegółowy budżet swój przedłożyła.

III. Poleca się Wydziałowi krajowemu:

a) ażeby przy wypłacie subwencyj na szkoły przemysłowe uzupełniające stwierdził szczegółowo, czy przymus uczęszczania do szkoły ściśle był wykonanym.

b) ażeby jak najrychlej przeprowadził zorganizowanie skutecznego nadzoru fachowego i administracyjnego nad szkołami fachowemi przemysłowemi.

IV. Petycye o udzielenie pożyczek lub zasiłków na cele przemysłowe wniesione do Wysokiego Sejmu przekazuje się Wydziałowi krajowemu, a względnie komisyi dla spraw przemysłowych do załatwienia w poz. 268. i 269. preliminarza.

We Lwowie dnia 4. Listopada 1889.

Hausner
przewodniczący.

M. Bobrzyński
sprawozdawca.

Z drukarni Pillera i Spółki.

Budżet krajowy na rok 1890.

Rubryka XVII.

Rozmaite wydatki.

Sprawozdawca poseł Scipio.

Do rubryki tej wchodzą — stałe i corocznie jednorazowo uchwalane pozycye, co do których na rok 1890 komisya budżetowa wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Poz. 271. Do rozporządzalności Wydziału krajowego . . . . . 30.000 zł.
„ 272. Dla księży Unitów Chełmskich i wdów po zmarłych . . 1.500 „
„ 273. Felicyi Korosteńskiej (uchwała z d. 22. Stycznia 1887) . 80 „
„ 274. Córce ś. p. Lama (ostatnia rata uchwały z dnia 18. Października 1888 roku) . . . . 500 „
„ 275. Fundacya wieczysta Im. J. C. K. Apost. Mości . . . 12.000 „
„ 276. Dotacya dożywotnia J. E. Dra Fr. Smolki . . . . 4.000 „

Pod. L. 1.280, przydzielił Wysoki Sejm komisyi budżetowej petycyę kilkudziesięciu obywateli miasta Krakowa, o wzniesienie pomnika na grobie ś. p. Dra Zyblikiewicza. Komisya sądzi, iż Reprezentacya kraju nie może odezwy takiej pozostawić bez skutecznego załatwienia i skoro doszło do naszej wiadomości, że grób męża tyle w kraju zasłużonego, grób Marszałka Sejmu galicyjskiego jest dotąd w zaniedbaniu i bez grobowca, to powinniśmy tę lukę co rychlej zapełnić. Komisya budżetowa wnosi zatem udzielenie Wydziałowi krajowemu kredytu, z poleceniem zajęcia się postawieniem grobowca i wstawia pod

poz. 277. Na grobowiec ś. p. Marszałka Dra Zyblikiewicza . . . 1.500 zł.

Związek ochotniczych straży pożarnych, prosi pod L. 411 o subwencyę 3.230 zł., wykazując konieczną potrzebę tej kwoty, umotywowanym przez Zarząd Związku rachunkiem. Popieranie celów i czynów tej niezaprzeczenie nadzwyczaj pożytecznej instytucyi, jest jednem z zadań Wysokiego Sejmu przy udzielaniu tylu i tak różnorodnych zasiłków oraz subwencyj; tak samo byłoby wskazanem dopomaganie powstającym po miasteczkach strażom ochotniczym, które się coraz liczniej zgłaszają jak w r. b. petycyami do L. L. 716 Ulanów, 813 Borszczów, 982 Buczacz, 1.038 Delatyn, 1.182 Bukowsko i 1.223 Dynów; tak Związek jak i straże jedynie obronę i utrzymanie dobra krajowego mają na celu. Nie wszystkiemu jednak co pożyteczne może fundusz krajowy w całej pełni dopomódz, i dla tego komisya budżetowa odsełając Związkowi do załatwienia powyższych sześć petycyj, preliminuje do:

poz. 278. Związkowi krajowych straży ochotniczych, do rozporządzalności Wydziału krajowego . . . . 1.600 zł.

Z licznych petycyj jakie weszły do tej rubryki budżetu, komisya budżetowa sześć tylko polecić sobie pozwala Wysokiemu Sejmowi i wnosi pod:

poz. 279. Stęczyńskiemu w załatwieniu petycyi L. 196. . . . 100 zł.
„ 279. *a)* Wdowie Zaleskiej „ „ „ 306. . . . 100 „

poz. 279 *b)*	Stowarz. opieki nad uwolnionymi więźniami w załatwieniu petycyi L. 441.		300 zł.
„ 279. *c)*	Towarz. diaków w Stanisławowie w załatwieniu pet. L. 565.		100 „
„ 279. *d)*	„ ruskich rzemieślników „Zoria“ „ „ „ 915.		100 „
„ 279. *e)*	Ludwika Leśniowska w załatwieniu petycyi L. 1.329. . .		100 „

Uchwałami powziętemi w bieżącej sesyi, udzielił już Wysoki Sejm zapomóg i zasiłków, które tu komisya rejestruje pod:

Poz. 280.	Pogorzelcom gminy	Bobowa	500 zł.
„ 280. *a)*	„ „	Ożydów	200 „
„ 280. *b)*	„ „	Bełz	200 „
„ 280. *c)*	„ „	Swiątniki	300 „
„ 280. *d)*	„ „	Krasne	150 „
„ 280. *e)*	„ „	Ścianka	150 „
„ 280. *f)*	„ „	Demnia	100 „
		Suma wydatków rubryki XVII.	. 53.580 zł.

Petycye nie mające obciążyć budżetu w roku 1890, dzieli komisya na dwie kategorye i wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

a) odseła się Wydziałowi krajowemu do zbadania i zdania o nich sprawy na najbliższej sesyi Sejmu, następujące petycye:

L. L.: 403 gminy Basznia, 435 gminy Rudawa, 737 gminy Klikuszowa, 741 gminy Narol, 904 gminy Zdziarzec, 1.016 gminy Krościenko i 1.251 gminy Okocim.

b) nad następującemi petycyami przechodzi Sejm do porządku dziennego:

L. L.: 195 Grochowska, 224 Zgórek, 237 Towarz. chorych Uniwers. Wiedeńs., 245 Serwacki, 255 Machnicka, 256 Wieliczko, 257 Kubelka, 268 Zachajkiewicz, 281 Schönwälder, 304 Bernaś, 309 Castiglione, 379 Szaszkiewicz, 423 Patkiewicz, 432 gmina Czyżówka, 470 gmina Kębłów, 504 Daszkiewicz, 505 Kusznieruk, 509 Wyszyńska, 515 Horwath, 560 Stanisz, 568 Złochowski, 572 Mokrzycka, 573 Kisslinger, 598 Winiarska, 698 Bojarskie, 700 Kazanowska, 701 Leśniak, 702 Białota, 718 Swoboda, 720 Długosz, 723 Suranowicz, 791 Gorecka, 795 Królikowski, 800 Zabiegło, 830 kom. cerk. Rohatyn, 847 Sytnik, 854 Markowski, 855 Lipińska, 868 Kazaltowa, 870 Iwanowicz, 924 Konopkowa, 925 Lewicka, 934 Kopystyński, 981 Barbaro, 1.025 gmina Laszki, 1.043 Janowicz, 1.053 Tymkiewicz, 1.060 Słotarska, 1.061 Sutterowa, 1.062 Korczyńska, 1.063 Rogoyski, 1.121 gmina Kulików, 1.137 Klimek, 1.139 Krzyżanowska, 1.141 Zacharjasiewicz, 1.151 Zakrzewska, 1.186 Łysakowska, 1.189 Kroczyńska, 1.230 Haweł, 1.252 gmina Wierzbowce, 1.265 gmina Uście i 1.278 Błoński.

Lwów dnia 14. listopada 1889.

Hausner
przewodniczący.

Scipio
sprawozdawca.

Drukiem Pillera i Spółki.

Budżet krajowy na rok 1890.

Rubryka XVII. wydatków.

Poz. 281. Na bezzwrotne zasiłki dla ludności dotkniętej klęską nieurodzaju . . 100.000 zł.
Poz. 282. Na pożyczki bezprocentowe dla ludności dotkniętej klęską nieurodzaju . . . . 200.000 „

(Uchwała sejmowa z 30. Października 1889.)

Z drukarni Pillera i Spółki.

Dodatkowe sprawozdanie

komisyi budżetowej do preliminarza krajowego funduszu szkolnego na rok 1890.

Wysoki Sejmie!

I.

L. 15. Sprawozdanie Wydziału krajowego o przyznanie Agacie Ferenciewiczowej, wdowy po nauczycielu szkół ludowych, stałego daru z łaski w rocznej kwocie 125 zł.

Petentka niema prawa do pensyi wdowiej ponieważ mężowi jej brakowało w chwili śmierci kilkunastu dni do ukończenia 10ciu lat służby. Mąż petentki pełnił służbę bardzo gorliwie, nadwerężył zdrowie podczas służby, a pozostawił wdowę z dwojgiem dzieci bez żadnego zaopatrzenia. Jej pensya wdowia byłaby wynosiła 125 zł. rocznie.

Komisya budżetowa zgodnie z projektem Wydziału krajowego, tudzież c. k. Rady szkolnej krajowej wnosi:

I. Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Dla Agaty Ferenciewiczowej, wdowy po nauczycielu szkół ludowych i dla jej dwojga dzieci, wyznacza się począwszy od 1. Stycznia 1890 r. z funduszu szkolnego krajowego stały dar z łaski w rocznej kwocie 125 zł. w. a.

II.

L. 207. Sprawozdanie Wydziału krajowego o przyznanie Julii Henzlikiewiczowej, wdowie po nauczycielu szkół ludowych jednorazowej odprawy w drodze łaski w kwocie 75 zł.

Petentka nie ma prawa do zaopatrzenia, ponieważ mąż jej zmarł jako nauczyciel tymczasowy. Na kilka miesięcy przed śmiercią otrzymał on faktycznie prezentę na stałą posadę, lecz dekret nominacyjny na rzeczywistego nauczyciela został wydany dopiero w kilka tygodni po jego śmierci.

Komisya budżetowa zgodnie z projektem Wydziału krajowego tudzież c. k. Rady szkolnej krajowej wnosi:

II. Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Julii Henzlikiewiczowej, wdowie po nauczycielu szkół ludowych, przyznaje się w drodze łaski kwotę 75 zł. w. a., z funduszu szkolnego krajowego tytułem jednorazowej odprawy.

We Lwowie dnia 20. listopada 1889.

Hausner
Przewodniczący.

Madeyski
Sprawozdawca:

Z drukarni i litografii Pillera i Sp.

Dodatkowe sprawozdanie

komisyi budżetowej o preliminarzu krajowego funduszu szkolnego na rok 1890.

Wysoki Sejmie!

I.

L. 13. Sprawozdanie Wydziału krajowego w sprawie zniżenia prestacyi gminy miasteczka Radomyśla na płace nauczycieli.

Prestacya prawidłowa gminy (9 %) wynosi około 360 zł. Gmina podniosła prestacyę dobrowolnie do wysokości 1.200 zł. Od dłuższego czasu gmina ma w budżecie znaczne niedobory. Przyczyną tych niedoborów jest wystawienie budynku szkolnego, na który gmina zaciągnęła pożyczkę w kwocie 12.000 zł.

Stopa procentowa dodatków gminnych wynosi do podatków bezpośrednich 25 prc., zaś do podatków konsumcyjnych 50 prc. Gmina oświadcza gotowość dopłacania rocznie do prestacyi prawidłowej kwoty 200 zł. Wydział krajowy proponuje zniżenie prestacyi z kwoty 1.200 zł. na kwotę 600 zł.

I. Wniosek.

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

„Gminie miasteczka Radomyśla (w powiecie Mieleckim), zniża się począwszy od 1. Stycznia 1890 r. prestacyę roczną na płace nauczycieli z kwoty 1.200 zł. na 800 zł. w. a.

II.

L. 206/452. Takież sprawozdanie Wydziału krajowego w sprawie zniżenia prestacyi gminy Szydłowce na płace nauczyciela, oraz petycya tejże gminy.

Prestacya prawidłowa gminy (9 prc.) wynosi około 36 zł. Gmina przyjęła obowiązek prestacyi w kwocie 257 zł. Pokrycie niedoboru w budżecie gminnym podniosło stopę dodatków do podatków do wysokości 47 prc.

Wszystkie grunta w tej gminie są położone za Zbruczem na terytoryum rosyjskiem przezco gospodarstwo jest utrudnione i nie przynosi dochodów normalnych. Wydział krajowy proponuje zniżenie prestacyi z 257 zł. na 200 zł.

II. Wniosek.

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

„Gminie Szydłowce zniża się, począwszy od 1. Stycznia 1890 r. prestacyę roczną na płace nauczyciela dotychczas ponoszoną na 170 zł. rocznie“.

III.

L. 14. Takież sprawozdanie Wydziału krajowego w sprawie zniżenia prestacyi gminy Żabokruki na płacę nauczyciela.

Rada szkolna krajowa oznajmia, że petycya gminy Żabokruki zasługuje na uwzględnienie. Wydział krajowy proponuje przejście do porządku dziennego nad petycyą.

Ponieważ w sprawozdaniu Wydziału krajowego niema dat, z których możnaby powziąć dokładną wiadomość o tem o ile gmina Żabokruki przyjęła na siebie wyższy ciężar prestacyjny jak ten, który na nią z ustawy przypada, jak wysoką jest stopa dodatków gminnych i t. p. przeto komisya budżetowa czyni

III. Wniosek.

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Sprawozdanie Wydziału krajowego w sprawie zniżenia prestacyi gminy Żabokruki na płacę nauczyciela, zwraca się Wydziałowi krajowemu do szczegółowego zbadania dat dotyczących, tudzież do ponownego zdania sprawy na najbliższej sesyi sejmowej.

IV.

L. L. 436., 452., 646., 711., 759., 760., 871., 949. Siedm petycyj gmin a mianowicie: Czyżówka, Stryj, Płoki, Podhorce, Czudowice, Wola Filipowska, Kęty o zniżenie prestacyi na utrzymanie płac nauczycieli.

IV. Wniosek.

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Petycye gmin a mianowicie: Czyżówka, Stryj, Płoki, Podhorce, Czudowice, Wola Filipowska, Kęty o zniżenie prestacyi na utrzymanie płac nauczycieli, przekazuje się Wydziałowi krajowemu do zbadania w porozumieniu z c. k. Radą szkolną krajową i do sprawozdania na najbliższej sesyi sejmowej.

V.

L. L. 172, 232, 366, 428, 429, 430, 467, 468, 473, 477, 532, 576, 658, 715, 721, 757, 953, 954, 957, 1.018, 1.019, 1.114, 1.115, 1.116, 1.117, 1.118, 1.122, 1.178, 1.179, 1.199, 1.238, 1.239, 1.240, 1.241, 1.251. 1.258, 1.259, 1.260.

Trzydzieści ośm petycyj gmin o zapomogę lub zaliczkę na budowę szkół.

V. Wniosek.

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Trzydzieści ośm petycyj gmin o zapomogę lub zaliczkę na budowę szkół, odstępuje się c. k. Radzie szkolnej krajowej do załatwienia.

VI.

LL. 176, 198, 252, 253, 254, 305, 346, 381, 422, 448, 495, 497, 500, 501, 502, 503, 553, 555, 594, 684, 685, 686, 696, 716, 922, 923, 926, 971, 1.040, 1.047, 1.057, 1.058, 1.059, 1.227.

Trzydzieści cztery petycyj emerytowanych nauczycieli szkół ludowych, żon tychże, wdów i sierot po nauczycielach szkół ludowych o udzielenie lub podwyższenie zapomogi w drodze łaski.

VI. Wniosek.

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Trzydzieści cztery petycyj emerytowanych nauczycieli szkół ludowych, żon tychże, wdów i sierót po nauczycielach szkół ludowych o udzielenie lub podwyższenie zapomogi w drodze łaski, przekazuje się Wydziałowi krajowemu do zbadania i zdania sprawy.

VII.

LL. 345, 347, 378, 551, 599, 620, 682, 683, 863, 864, 921, 965, 967, 986, 1.046. 1.049, 1.242.

Siedmnaście petycyj nauczycieli i nauczycielek o zapomogę lub zaliczkę.

VII. Wniosek.

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Siedmnaście petycyj nauczycieli i nauczycielek o zapomogę lub zaliczkę, odstępuje się c. k. Radzie szkolnej krajowej do załatwienia.

VIII.

L. 12. Sprawozdanie Wydziału krajowego o odpisanie gminie miasta Gródka zaległych prestacyj na płace nauczycieli tamtejszych szkół ludowych w kwocie 4.414 zł. 01 ct.

Gmina miasta Gródka w r. 1872. przyjęła obowiązek dotacyj nauczycieli 7-klasowej szkoły wydziałowej pod warunkiem, jeżeli frekwencya w trzech klasach wyższych będzie wynosić przynajmniej 30 uczniów rocznie. Frekwencya w tej szkole od początku jej istnienia nie dosięgała 30 uczniów rocznie. Gmina miasta Gródka domagała się zwinięcia tej szkoły już od r. 1878. Zwinięcie jednak nastąpiło dopiero z końcem roku szkolnego 1887/88., a na jej miejsce ustanowiono 4-klasową szkołę pospolitą męską. Gmina miasta Gródka przyjęła teraz obowiązek dotacyi nauczycieli tej nowej szkoły w rocznej kwocie 7.032 zł. 20 ct. jeżeli jej będzie odpisana zaległość prestacyjna, datująca się z czasów istnienia zwiniętej szkoły wydziałowej w kwocie 4.414 zł. 1 ct.

Komisya budżetowa zgodnie z opinią c. k. Rady szkolnej krajowej i Wydziału krajowego, wnosi:

VIII. Wniosek.

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Zasiłek z funduszu szkolnego krajowego w kwocie 4.414 zł. 01 ct. udzielony gminie miasta Gródka w czasie od 1. Czerwca 1875. do końca Grudnia 1885. na częściowe pokrycie niedoboru na płace nauczycieli szkół ludowych w Gródku i przypisany gminie tego miasta do zwrotu, zostaje odpisany pod warunkiem, że gmina miasta Gródka wszystkie wydatki na swoje szkoły ludowe z własnych funduszów bez subwencyi z funduszu szkolnego krajowego w całości będzie ponosić.

IX.

L. 157. Petycya Sabiny Szulmanównej, prywatnej nauczycielki robót kobiecych o zapomogę, celem udoskonalenia się w tym zawodzie.

IX. Wniosek.

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Nad petycyą Sabiny Szulmanównej, prywatnej nauczycielki robót kobiecych o zapomogę, celem udoskonalenia się w tym zawodzie, Sejm przechodzi do porządku dziennego.

X.

L. 338. Petycya Rady szkolnej miejscowej w Tarnowie, o subwencyę dla uzupełniającego kursu teoretycznego przy szkole żeńskiej, tudzież o zezwolenie, ażeby zamożniejsi rodzice przy wpisie córek dobrowolne datki składali.

Tworzenie dopełniających kursów teoretycznych nie podlega przymusowi szkolnemu, a nauka w tych kursach nie jest bezpłatną. Jest tedy rzeczą gminy miasta Tarnowa, jeżeli kurs dopełniający otworzyła, zapewnić mu odpowiednie środki bądź z własnej dotacyi, bądź z opłat od uczennic.

X. Wniosek.

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Nad petycyą Rady szkolnej miejscowej w Tarnowie, o subwencyę dla uzupełniającego kursu teoretycznego przy szkole żeńskiej, tudzież o zezwolenie, ażeby zamożniejsi rodzice przy wpisie córek dobrowolnie datki składali, Sejm przechodzi do porządku dziennego.

XI.

L. L. 447, 782. Dwie petycye nauczycieli o stypendya dla dzieci.

XI. Wniosek.

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Nad petycyami dwóch nauczycieli o stypendya dla dzieci L. L. 447, 782, Sejm przechodzi do porządku dziennego.

We Lwowie 20. Listopada 1889.

Przewodniczący:
Hausner.

Sprawozdawca:
Madeyski.

Z drukarni Pillera i Spółki.

Budżet krajowy na rok 1890.

Do rubryki XVII.

Komisya budżetowa wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Nad petycyami gr. kat. komitetu cerkiewnego w Chylczycach o zasiłek na dokończenie budowy tamtejszej cerkwi (l. 183/42), ks. Fr. Salezego Matwijkiewicza o zapomogę na zrestaurowanie wnętrza kościoła obrz. łać. w Czukwi (l. 265/106), komitetu cerkiewnego w Węgierce o zasiłek na ukończenie cerkwi tamże (l. 230/118), mieszkańców obrz. gr. kat. Martynowa nowego o zasiłek 500 zł. na spłacenie długu za budowę nowej cerkwi w Martynowie nowym (l. 336/166), gr. kat. komitetu parafialnego w Mikulińcach o subwencyę na dokończenie budowy cerkwi (l. 414/230.), Komitetu kościelnego obrz. łać. w Mikołajowie o zasiłek na wewnętrzne urządzenie kościoła (l. 590/386.), mieszkańców wsi Hołoskowa o zapomogę na reparacyę cerkwi (l. 722/497.), Komitetu cerkiewnego w Sanoku o pożyczkę 1.500 zł.; na restauracyę cerkwi (l. 772/537.), Komitetu cerkiewnego w Miłowaniu o zapomogę na wewnętrzne urządzenie cerkwi (l. 829/587.), parafian obrz. gr. kat. w Kułaczkowcach o zapomogę na wykończenie cerkwi (l. 873/630.), prafian gr. kat. obrządku w Hadlach szklarskich ad Tarnawka o zapomogę na odrestaurowania cerkwi (l. 1.026/759.), O. Bonifacego Jastrzębskiego, kustosza OO. Bernardynów we Lwowie, o subwencyę na nowe organy (l. 1.050/783.), gr. kat. Komitetu parafialnego w Żydaczowie o pożyczkę 10.000 zł. na odbudowanie cerkwi (l. 1.073/806.), przechodzi Sejm do porządku dziennego.

Przewodniczący zastępca
J. Stadnicki

Sprawozdawca
J. Romanczuk

Z drukarni i litografii Pillera i Sp.

Budżet krajowy na rok 1890.

Lit. C.

Krajowy szpital powszechny we Lwowie fundusz chorych i położnic.

(Sprawozdawca poseł Marchwicki).

Preliminarz krajowego szpitala powszechnego we Lwowie na rok 1890 wykazuje wydatki w kwocie 194.061 zł., a dochody w kwocie 194.414 zł. Nadwyżka zatem według preliminarza Wydziału krajowego wynosiłaby 353 zł. — Preliminarz ten ułożonym został na podstawie wynikłości z r. 1888 w przypuszczeniu, że ciągle wzrastająca liczba chorych i w roku 1890 znacznie się powiększy, nie wzięto jednakże w rachunek, że z dniem 1. sierpnia r. b. wprowadzone w życie kasy chorych muszą koniecznie wpłynąć z jednej strony na zmniejszenie liczby chorych w szpitalach, z drugiej zaś strony na powiększenie liczby samopłacących. Jakkolwiek instytucye te zbyt jeszcze młode, aby dziś już osądzić w jakim stopniu przyczynią się do zmniejszenia ciężarów ponoszonych dotychczas przez fundusz krajowy, to jednak z pewną stanowczością twierdzić można, że ponieważ kasy chorych starają się swoich chorych członków przedewszystkiem w domu pielęgnować — a za oddanych do szpitala koszta leczenia opłacają, przeto co najmniej powstrzymają ciągły wzrost liczby chorych po szpitalach szukających pomocy — względnie pomnożą liczbę samopłacących.

Komisya budżetowa opierając się na powyższem przypuszczeniu i według nieodzownych rzeczywistych potrzeb, wnosi wstawić wydatki w kwocie 189.964 zł. o 4.097 mniej niż preliminował Wydział krajowy, zaś dochody preliminuje w kwocie 195.414 zł. o 1.000 zł. więcej. W razie przyjęcia wniosków komisyi okazałaby się nadwyżka 5.450 zł. zamiast nadwyżki w kwocie 353 zł.

A. Wydatki.

Kwota preliminowana przez Wydział krajowy na rok 1890 (194.061) jest wyższą od uchwalonej na rok 1889 (185.363) o 8 698 zł., mianowicie wydatki na fundusz chorych (175.636) są o 6.266 zł. wyższe od zeszłorocznych (169.370), zaś wydatki na fundusz położnic (18.425) są wyższe od zeszłorocznych (15.993) o 2.432 zł.

Zamknięcia rachunkowe z ostatnich lat sześciu wykazują w wydatkach szpitala lwowskiego następujące kwoty:

rok 1883	184.693
„ 1884	186.759
„ 1885	185.655
„ 1886	179.781
„ 1887	178.448
„ 1888	185.821

Przeciętny zatem wydatek wynosił w sześcioleciu 1883—1888 r. 183.526 zł., przeto wydatek preliminowany na rok 1890 jest o 8.240 zł. wyższy od wynikłości ostatniego roku 1888, a o 10.535 zł. wyższy od przeciętnej wynikłości sześciolecia 1883—1888. Komisya budżetowa wnosi wstawić w dziale wydatków w rubr. III. o 1.623 zł. więcej, zaś w rubr. I. o 720 zł., w rubr. VII. o 5.000 zł. mniej niż preliminował Wydział krajowy — w dziale dochodów w rubr. I. o 1.000 zł. mniej, w rubr. III. o 2.000 zł. więcej aniżeli preliminował Wydział krajowy. Po przyjęciu tych wniosków wydatki szpitala powszechnego we Lwowie wynosiłyby 189.964 zł. o 4.097 mniej niż preliminował Wydział krajowy.

Poszczególnienie wydatków.

Rubr. I. poz. 1—14. Płace i emolumenta etatowe. Wydział krajowy preliminuje 34.370 zł., o 295 zł. więcej niż na r. 1888. Podwyższenie to nastąpiło wskutek pięcioleci przypadających w r. 1890 prymaryuszowi Dr. Kilarskiemu, oficyałowi Gralewskiemu i jednemu woźnemu w rocznej kwocie 257 zł., tudzież z powodu wyższych cen drzewa zakontraktowanego dla dyrektora i rządcy co wynosi 38 zł. Ze względu, że już po przedłożeniu preliminarza prymaryusz Dr. Jan Chądzyński przeniesionym został w stan spoczynku, komisya budżetowa w przypuszczeniu, że przedłożenie Wydziału krajowego co do stabilizowania siódmego prymaryatu przychylnie przez Wysoki Sejm załatwionem zostanie, zatrzymuje na razie w budżecie preliminowaną kwotę na koszta płacy prymaryusza — uchyla zaś z preliminarza poz. 2 *b.* pobierane przez Dr. Chądzyńskiego dodatki pięcioletnie w kwocie 600 zł.; komisya budżetowa uchyla również w poz. 6 *b.* kwotę 120 zł. preliminowaną tytułem dodatków pięcioletnich dla przeniesionej w stan spoczynku starszej akuszerki Maryi Grocholskiej; wskutek czego preliminowana przez Wydział krajowy kwota 34.370 zł. zmniejszy się o 720 zł. Komisya budżetowa wnosi zatem wstawić w rubryce I. 33.650 zł., mianowicie dla funduszu chorych 31.049 zł., a dla funduszu położnic 2.601 zł.

Rubr. II. poz. 15—20. Koszta utrzymania osób nieetatowych. Wydział krajowy preliminuje 26.967 zł. o 627 zł. więcej niż uchwalono na rok 1889. W tej rubryce przy poz. 15 *a* powiększenie nastąpiło wskutek przyznania pensyi w kwocie 80 zł. dla jednej Siostry miłosierdzia a to na podstawie stanu faktycznego ilości sióstr, tudzież wniosku dyrektora szpitalu zatwierdzonego do L. W. 54.483/1888, dalej przez utworzenie nowej pozycyi 15 *c.* mającej dawniej pokrycie w rubr. VII. poz. 45 spowodowanej koniecznością oddzielnego prania bielizny Sióstr miłosierdzia, na co należało preliminować 391 zł.; przy poz. 16 przez małe zwiększenie o 3 zł. wynikłe ze zrównania dodatku drożyznianego; przy poz. 19 przez powiększenie kosztów utrzymania służby oddziałowej w kwocie 937 zł.

Komisya budżetowa przyjmując powyższe powiększenie wydatków jako usprawiedliwione, wnosi wstawić w tę rubrykę zgodnie z Wydziałem krajowym 26.967 zł. a mianowicie:

dla funduszu chorych . . .	24.889 zł.
dla funduszu położnic . . .	2.078 „

Przy tej rubryce komisya budżetowa wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Poleca się Wydziałowi krajowemu, aby zarząd nad kuchnią i bielizną na oddziale położnic powierzonym został Siostrom Miłosierdzia.

Rubr. III. poz. 21—30. Pensye i emerytury. Wydział krajowy preliminuje w tej rubryce 3.512 zł. Z powodu przeniesienia prymaryusza Dr. Jana Chądzyńskiego i starszej akuszerki Maryi Grocholskiej w stały stan spoczynku, Wydział krajowy postanowieniem

do l. 41.237/89 przyznał Dr. Chądzyńskiemu pensyę emerytalną w kwocie 1.238 zł., zaś postanowieniem do l. 40.058/89 Maryi Grocholskiej pensyę emerytalną w kwocie 302 zł. Oprócz tego wnieśli petycye: Dr. Chądzyński do l. 492 i Marya Grocholska do l. 794 o podwyższenie pensyi emerytalnej do wysokości pobieranej płacy. Komisya budżetowa przychylając się częściowo do prośby Maryi Grocholskiej, wnosi policzyć jej trzy lata praktyki szpitalnej jako lata służby, w skutek czego przyznana Maryi Grocholskiej pensya emerytalna podniesioną będzie do kwoty 385 zł.; — nad petycyą zaś Dr. Jana Chądzyńskiego przejść do porządku dziennego.

Komisya budżetowa wnosi zatem wstawić w preliminarzu wydatków rubr. III.:

dla Dr. Jana Chądzyńskiego kwotę . . . 1.238 zł.
dla Maryi Grocholskiej kwotę . . . . 385 „

W skutek czego komisya budżetowa preliminuje w tej rubryce wydatki w kwocie 5.135 zł., o 1.623 zł. więcej niż Wydział krajowy.

Rubr. IV. poz. 31—34. Zaopatrzenia i dary z łaski. Komisya budżetowa preliminuje zgodnie z Wydziałem krajowym w tej rubryce wydatki w kwocie 239 zł. Petycyę Kornelii Neuhauser, wdowy po prymaryuszu szpitala powszechnego we Lwowie do l. 699 przekazuje Wydziałowi krajowemu do uwzględnienia, zaś nad petycyami Katarzyny Starowieckiej do l. 569 o dożywotni zasiłek i Albiny 1-mo voto Śliwińskiej 2-do voto Cwiklińskiej do l. 597 komisya budżetowa wnosi przejście do porządku dziennego.

Rub. V. poz. 35. Odprawy i spłaty kwartałów pośmiertnych w kwocie 100 zł.

Rub. VI. poz. 36—37. Remuneracye i zapomogi kwotę 930 zł. Komisya budżetowa preliminuje zgodnie z Wydziałem krajowym.

Rub. VII. poz. 38-47. Koszta gospodarcze Wydział krajowy preliminuje w kwocie 88.413 zł. o 10.721 zł. więcej niż uchwalono na rok 1889 i więcej o 10.301 niż wynikłość z r. 1888.

Podwyższenie tej rub. przy poz. 38 *a* Wydział krajowy uzasadnia ciągłem wzrostem dni leczenia których ilość w porówaniu z latami 1887 i 1888 powiększyła się o 14.121 dni skoro jednakże przypuścić można, że w roku przyszłym znaczna liczba chorych robotników do kasy chorych należących będzie w domu pielęgnowaną i że ilość dni leczenia znacznie się zmniejszy — przeto komisya budżetowa wnosi przyjąć tę pozycyę na podstawie przecięcia z trzech ostatnich lat w kwocie 44.000 zł., o 1.800 mniej niż preliminarz Wydziału krajowego. Poz. 38. *b c d e* przyjmuje komisya budżetowa bez zmiany — poz. 38 *f* o 500 zł. poz. 38 *g* o 200 zł. mniej niż preliminarz Wydziału krajowego a to na podstawie wynikłości z r. 1888 poz. 39—44 zgodnie z preliminarzem Wydziału krajowego — co zaś do poz. 45 komisya budżetowa preliminuje o 500 zł. mniej opierając się na sprawozdaniu Wydziału krajowego podnoszącem znaczne oszczędności zaprowadzone przez chemiczne pranie bielizny, które oprócz innych korzyści wymaga zmniejszonej liczby sił roboczych — oraz ze względu na wstawioną w rub. II. 15 *c* kwotę 391 zł. Przy poz. 46. preliminuje Wydział krajowy kwotę 14.600 zł. o 8.000 zł. więcej niż na rok 1889 motywując ten wydatek potrzebą znaczniejszego zakupna bielizny i koców. Komisya budżetowa uznaje w zasadzie usprawiedliwienie tego wydatku — sądzi jednak, że zakupno bielizny i odzieży powinno być w ten sposób uregulowane aby nie obciążało zbytecznie budżetu jednego roku przeto komisya budżetowa preliminuje tę pozycyę w kwocie 12.600 zł. o 2.000 zł. mniej niż Wydział krajowy — poz. 47. przyjmuje zaś zgodnie z preliminarzem Wydziału krajowego.

W razie przyjęcia powyższych wniosków wydatki w rub. VII. wynoszą 83.413 zł. o 5.000 zł. mniej niż preliminarz Wydziału krajowego zawsze jednak o 5.721 więcej niż preliminarz uchwalony na rok 1889 a o 5.301 zł. więcej niż wynikłość z r. 1888.

Rub. VIII. poz. 48—54. Koszta sanitarne. Wydział krajowy preliminuje 16.300 zł. o 650 zł. więcej aniżeli uchwalono na rok 1889 -- a mianowicie przy poz. 50 na podstawie wynikłości z ostatnich trzech lat o 400 zł., zaś przy poz. 53. na zakupno nowych instrumentów chirurgicznych o 250 zł. więcej.

Komisya budżetowa sądzi, że w tej rubryce możliwe są znaczne oszczędności przez prowadzenie apteki szpitalnej we własnym zarządzie. Porównawcze cyfry na podstawie wynikłości z roku 1887 wykazują, że koszta sanitarne w szpitalu krakowskim są o 17% mniejsze niż w szpitalu lwowskim, a ponieważ apteka w szpitalu św. Łazarza w Krakowie odpowiada w zupełności wszelkim potrzebom i wymaganiom, przeto komisya budżetowa przyjmując preliminarz kosztów w rub. VIII. zgodnie z Wydziałem krajowym wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić.

Poleca się Wydziałowi krajowemu zbadać o ile korzystnem byłoby prowadzenie we własnym zarządzie apteki w lwowskim szpitalu powszechnym i na najbliższej sesyi odnośne postawić wnioski.

Rub. IX. poz. 55. Koszta kancelaryjne w kwocie 850 zł.

Rub. X. poz. 56. Koszta kapliczne w kwocie 240 zł. Komisya budżetowa preliminuje zgodnie z Wydziałem krajowym w tej samej wysokości jak roku 1889.

Rub. XI. Utrzymanie budynków. Wydział krajowy preliminuje na konserwacye i reparacye gmachu szpitalnego 3.800 zł. o 800 zł. więcej niż na rok 1889, (na r. 1889 preliminował Wydział krajowy 3.000 zł. na konserwacye i reparacye, a 4.500 zł. na budowę lodowni i pieca do palenia słomy). Wydział krajowy usprawiedliwia ten wydatek koniecznością lakierowania podłóg. Komisya budżetowa wnosi, aby zgodnie z Wydziałem krajowym w poz. 57. wstawić w bndżet wydatków 3.800 zł., w poz. 58. 180 zł. na asekuracyę, w poz. 59. 450 zł. dla kominiarzy i straży ogniowej. Komisya budżetowa wnosi zatem przy rub. XI. wstawić kwotę 4.430 zł.

Rub. XII. Odsetki od kapitałów dłużnych w kwocie 1.760 zł.

Rub. XIII. Podatki i daniny w kwocie 20 zł.

Rub. XIV. Rozmaite w kwocie 300 zł.

Komisya budżetowa przyjmuje zgodnie z Wydziałem krajowym.

Rub. XV. Zapomogi dla położnic w kwocie 3.600 zł.

Komisya budżetowa preliminuje zgodnie z Wydziałem krajowym polecając zarazem Wydziałowi krajowemu aby na przyszłość wydatek ten przeniesionym został do budżetu funduszu podrzutków.

Rub. XVI. Koszta utrzymania dzieci na oddziale położnic w kwocie 30 zł.

Rub. XVII. Koszta utrzymania dzieci w szpitalu św. Zofii w kwocie 12.000 zł. Komisya budżetowa preliminuje zgodnie z Wydziałem krajowym polecając, aby przy rub. XVII. wykazywanem było dokładnie, jaką kwotę fundusz krajowy każdego ostatniego roku na koszta leczenia dzieci w szpitaliku św. Zofii wypłacił.

B. Dochody.

Wydział krajowy preliminuje dochody szpitalu powszechnego we Lwowie na rok 1890 w kwocie 194.414 zł. (w funduszu chorych 180.022 zł., w funduszu położnic 14.392 zł.), o 8.030 zł. zł. więcej niż uchwalono na rok 1889.

Komisya budżetowa nie sądzi aby preliminowany dochód z $^1/_5$ rogatkowego, dał się osiągnąć, wskutek czego preliminuje przy pozycyi 2. dochód o 1.000 zł. mniej, zaś w rub. III. poz. 6. w przewidywaniu powiększenia się liczby samopłacących o 2.000 zł. więcej niż Wydział krajowy.

W uwzględnieniu tych zmian komisya budżetowa preliminuje:

W rub. I.	poz. 1.	Od c. k. Skarbu za drzewo opałowe	1.350 zł.
„ I.	„ 2.	Od kasy miejskiej $^1/_5$ część dochodów z rogatek . . .	24.000 „
„ I.	„ 3.	Od kasy miejskiej na utrzymanie trupiarni	84 „
„ II.	„ 4.	Opłaty pośmiertne	6.800 „
„ III.	„ 5.	Zwroty kosztów leczenia od funduszu krajowego . . .	147.000 „
„ III.	„ 6.	Od samopłacących	12.330 „
„ III.	„ 7.	Od funduszów obcokrajowych i innych	3.650 „
„ IV.	„ 8.	Rozmaite	200 „

Sumaryczne zestawienie wydatków.

Rubryka	fundusz chorych	fundusz położnic	Razem
I.	31.049	2.601	33.650
II.	24.889	2.078	26.967
III.	4.562	573	5.135
IV.	176	63	239
V.	90	10	100
VI.	841	89	930
VII.	76.738	6.675	83.413
VIII.	14.625	1.675	16.300
IX.	794	56	850
X.	240	—	240
XI.	3.982	448	4.430
XII.	1.408	352	1.760
XIII.	15	5	20
XIV.	270	30	300
XV.	—	3.600	3.600
XVI.	—	30	30
XVII.	12.000	—	12.000
Suma wydatków	171.679	18.285	189.964

Sumaryczne zestawienie dochodów.

Rubryka	fundusz chorych	fundusz położnic	Razem
I.	25.328	106	25.434
II.	6.800	—	6.800
III.	148.680	14.300	162.980
IV.	194	6	200
Suma dochodów	181.002	14.412	195.414

Bilans funduszu chorych zatem przedstawia się następująco:

Wydatki	. . . . . .	171.679 zł.
Dochody	. . . . . .	181.002 „
Zatem *nadwyżka*	. .	9.323 zł.

zaś bilans funduszu położnic następujący:

Wydatki	. . . . . .	18.285 zł.
Dochody	. . . . . .	14.412 „
Zatem *niedobór*	. .	3.873 zł.

Bilans całego krajowego powszechnego szpitala we Lwowie wykazuje:

Wydatki	. . . . . .	189.964 zł.
Dochody	. . . . . .	195.414 „
Zatem *nadwyżka*	. .	5.450 zł.

podczas gdy Wydział krajowy preliminował nadwyżkę w kwocie 353 zł.

„Wysoki Sejm raczy przyjąć powyższy preliminarz krajowego szpitala powszechnego we Lwowie na rok 1890 i wstawić wykazaną nadwyżkę 5.450 zł. w rubr. IV. dochodów budżetu krajowego“.

Lwów dnia 30. października 1889.

Hausner
przewodniczący.

Marchwicki
sprawozdawca.

Z drukarni i litografii Pillera i Sp.

Budżet krajowy na rok 1890.

Lit. D.

Fundusz podrzutków we Lwowie.

Sprawozdawca poseł Marchwicki.

Wydatki tego funduszu preliminuje Wydział krajowy na 492 zł., o 1 zł. mniej niż uchwalono na rok 1889. Komisya budżetowa uznaje obliczenia za słuszne i wnosi wstawić bez zmiany:

w rubryce	I.	Potrzeby kancelaryjne . . .	10 zł.
„ „	II.	Remuneracye i zapomogi . . .	100 „
„ „	III.	Koszta utrzymania dzieci . . .	312 „
„ „	IV.	Koszta leczenia dzieci . . .	10 „
„ „	V.	Rozmaite wydatki	60 „
		Razem . .	492 zł.

Dochodów ten fundusz nie ma żadnych, przeto Wysoki Sejm raczy całą sumę wydatków funduszu podrzutków we Lwowie 492 zł. pokryć z funduszu krajowego w rubr. XI.

Hausner
przewodniczący.

Marchwicki
sprawozdawca.

Drukiem Pillera i Spółki.

Budżet krajowy na rok 1890.

Lit. E.

Krajowy zakład dla obłąkanych na Kulparkowie.

(Sprawozdawca dr. Adam Czyżewicz).

Preliminarz Wydziału krajowego na rok 1890 wykazuje wydatki w kwocie 150.902 zł.,
zaś dochody „ 157.522 „
a zatem nadwyżkę „ 6.620 zł.

Komisya budżetowa wnosi wstawić w wydatkach 146.902 zł., t. j. o 4.000 zł. mniej niż preliminował Wydział krajowy, dochody zaś przyjmuje w kwocie 159.122 zł., t. j. 12.220 zł. nadwyżki.

Preliminowana przez Wydział krajowy kwota jest w wydatkach o 4.309 zł. mniejszą, jak uchwalona na rok 1889, w dochodach o 562 zł. większą, jak na budżet na rok 1889 uchwalony.

Preliminowana przez komisyę budżetową kwota wydatków jest o 8.309 zł. mniejszą od preliminowanej na rok 1889, zaś kwota dochodów jest o 2.162 zł. większą od budżetu na rok 1889 uchwalonego.

Wydatki:

Rubr. I. „Płace i emolumenta etatowe“. Zgodnie z wnioskiem Wydziału krajowego 19.943 zł., gdyż nadwyżka w preliminowanej kwocie względnie do roku 1889 znajduje usprawiedliwienie w dodatkach pięcioletnich w myśl uchwalonego przez Wysoki Sejm etatu funkcyonaryuszom przypadających.

Nad petycyą Dyrektora zakładu w Kulparkowie l. 139. o podwyższenie dodatku osobistego o 500 zł., dalej nad petycyą dwóch oficyałów tegoż zakładu l. 138 o przyznanie im dodatku na wikt w kwocie po 360 zł. rocznie każdemu, wnosi komisya budżetowa przejście do porządku dziennego, z powodów, że uchwalony przez Wysoki Sejm etat płac i poborów tylko z nadzwyczajnych powodów zmienionym być może a takich w obecnym wypadku nie wykazano.

Natomiast zważywszy, że posada akuszerki zakładowej z braku fachowego zajęcia nie jest potrzebną, jak stwierdza pismo Dyrekcyi zakładu l. 49.901/80;

zważywszy dalej, że po objęciu czynności gospodarczych, pierwotnie tejże poruczonych, przez Siostry Miłosierdzia, takowa nawet nie mieszka w zakładzie i stałej służby nie pełni,

komisya budżetowa wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Systemizowana posada akuszerki w zakładzie obłąkanych w Kulparkowie się znosi i poleca Wydziałowi krajowemu przeprowadzenie tej uchwały.

Rubr. II. „Koszta utrzymania osób nieetatowych“. Wydział krajowy wnosi 33.012 zł. komisya budżetowa o 50 zł. mniej t. j. 32.962 zł. przy poz. 16. c. „służba domowa gratyfikacye“ preliminowanej w kwocie 100 zł. wnosi komisya zniżenie o 50 zł., z powodu małej ilości sług domowych (13) względnie do służby oddziałowej (76) dla której 250 zł. gratyfikacyi preliminowano w poz. 14. c. Nad petycyą 1135 maszynisty zakładu dla obłąkanych w Kulparkowie o uznanie jego posady jako etatowej i stabilizowanie, wnosi komisya przejście do porządku dziennego z powodu, że posada ta przy żadnym szpitalu krajowym nie jest etatowa.

Rubr. III. „Pensye i emerytury“, zgodnie z wnioskiem Wydziału krajowego 1533 zł.

Dr. Hankiewicz emerytowany sekundaryusz zakładu dla obłąkanych w Kulparkowie wniósł petycyę l. 446 o podwyższenie emerytury i zapomogę. Co do pierwszego ustępu tej petycyi wnosi komisya budżetowa przejście do porządku dziennego, z powodu, że przy wymiarze emerytury uwzględnione zostały nie tylko wszelkie prawa petenta, ale i wszelkie możliwe dobrodziejstwa na jakie ustawa emerytalna przez Wysoki Sejm uchwalona zezwala. Natomiast co do drugiej części petycyi, komisya budżetowa wnosi, ze względu na stwierdzony stan choroby petenta, wymagający pobytu w krajach cieplejszych, na nieposzlakowaną służbę w zakładzie Kulparkowskim, oraz na jego położenie finansowe; na udzielenie jednorazowej zapomogi, w kwocie 150 zł., w rubrykę VI. wstawić się mającej.

Rubr. IV. „Zaopatrzenia, odstawne i dary z łaski“ zgodnie z Wydziałem kraj. 14 zł.

Rubr. V. „Odprawy i spłaty kwartałów pośmiertnych“ „ „ „ 40 „

Rubr. VI. „Remuneracye i zapomogi“. Wydział kraj. preliminuje 640 zł. komisya 790 „ w myśl uchwały przy rubr. III. jako poz. 28 a. „zapomoga dla emerytowanego sekundaryusza Dra Hankiewicza“ o . . . . 150 „

Rubr. VII. „Koszta gospodarcze“. Wydział krajowy wnosi 79.560 zł., komisya budżetowa o 3.500 zł. mniej t. j. . . . . 76.060 „

przy *poz. 29 a.* „Żywienie chorych“. Wydział krajowy wnosi 41.000 zł., komisya budżetowa o 2.000 zł. mniej t. j. . . . . 39.000 „

Wedle wykazu spotrzebowanych produktów żywienia, w zakładach krajowych w r. 1888 alegat 35, sprawozdania z czynności Wydziału krajowego przekonać się można, że ceny mięsa są na Kulparkowie o 3 centy na kilogramie wyższe jak we Lwowie. Na rok 1890 zakontraktowano dostawę mięsa w Kulparkowie o 2 centy na kilogramie taniej, co jedno już przy ilości spotrzebowanego mięsa wołowego i wieprzowego wyniesie oszczędności 1000 zł.

Z powodu znacznej zniżki ceny kartofli, zakontraktowanych na rok 1889 oszczędność dalsza wyniesie o 200 zł. Dalej, produkując przeszło 90.000 liter w własnym zarządzie mleka niezbieranego, może Zarząd tego zakładu przerobić część śmietany na masło, używać mleka zbieranego w takim przynajmniej stosunku, jak inne szpitale i w ten sposób wyrównać conajmniej cenę masła z ceną w szpitalu lwowskim praktykowaną a o 15 centów na kilogramie niższą, co znów około 400 zł. obniży wydatek na żywność. Przeprowadzenie tego postępowania nigdzie nie jest łatwiejszem jak w Kulparkowie, który ma w zakładzie bardzo wielką ilość siły roboczej prawie za darmo, bo chorym do tego używanym i użyć się dającym płaci się tylko 5 ct. za dzień roboczy, z czego robotnik tylko $^1/_3$ t. j. $1^2/_3$ centa dostaje, a reszta idzie na polepszenie wiktu i koszta utrzymania, t. j. wobec tego, że zakład za każdego chorego otrzymuje wynagrodzenie właściwie na zysk zakładu. Niepodobna także usprawiedliwić dlaczegoby cena wieprzowiny i smalcu, produkowanych w bardzo znacznej części na potrzebę domu we własnej administracyi na wsi, miała być o 3 ct. na kilogramie droższą od cen, za jakie te artykuły kupuje szpital lwowski w mieście.

Dlatego komisya budżetowa zniżając wydatek tej pozycyi ma na celu nie tylko oszczędność, ale i pragnie dać wyraźnie wskazówkę zarządowi zakładu kulparkowskiego, że przy zaku-

pnie i produkowaniu żywności, należy użyć wszelkich możliwych środków, aby cenę tychże obniżyć. Naturalnie, że obniżenie pozycyi 29. nastąpiło w tej jedynie pozycyi, tylko ze względów formalnych, odnosi się ono bowiem nie tylko do żywienia chorych, ale do żywienia w ogóle, więc do wszystkich pozycyj, w których żywienie się znajduje.

przy poz. 29. *c.* „służba kuchenna i magazynowa" preliminuje Wydział krajowy kwotę 2.200 *zł.* t. j. o 152 *zł.* więcej od wynikłości 3-letniego przecięcia na kwotę 2.048 *zł.* obliczonego, a tylko o 300 *zł.* mniej od preliminowanej na rok 1889 sumy 2.500 *zł.* motywując wysokość tej pozycyi wzrostem chorych.

Przyrost zaś chorych w Kulparkowie jest nader mały. Ilość tychże była w r. 1886 — 1041.
„ 1887 — 1061.
„ 1888 — 1045.

więc w ciągu lat 3. prawie jednako. Gdy przeto przeciętny wzrost chorych wcale nie wymaga podwyższenia kosztów usługi, a wynikłość 3-letnia wydatków wynosi tylko 2.048 *zł.*, przeto komisya zniża preliminowaną kwotę 2.200 *zł.* o 100 *zł.* wstawiając w tę pozycyę . . 2.100 *zł.*

przy poz. 29. *d.* „drzewo i węgle do kuchni" proponuje Wydział krajowy zgodnie z uchwaloną na rok 1889 kwotę 2.800 *zł.* komisya zniża takową o 400 *zł.*, ponieważ porównanie tego wydatku z odpowiedniemi wydatkami szpitalów we Lwowie i Krakowie wykazuje, że Lwów, w którego kuchni gotuje się żywność na większą liczbę osób pokrył wydatek na drzewo i węgle do kuchni kwotę 1.700 *zł.*, a Kraków nawet kwotę 1.100 *zł.*, ceny targowe zaś w Kulparkowie nawet niższe od cen lwowskich, takiej różnicy wcale nie uzasadniają; zostanie więc . . . . 2.400 „

przy poz. 29. *e.* „naczynia i sprzęty kuchenne" preliminuje Wydział krajowy 800 *zł.* Wynikłość tej pozycyi była w r. 1886 — 809 *zł.*
„ 1887 — 541 „
„ 1888 — 725 „

Razem 2.075 *zł.* t. j. rocznie w przecięciu . 691 „

Ze względu, że szpital we Lwowie preliminuje w tej pozycyi 350 *zł.*, Krakowski 300 *zł.*, obniża komisya preliminowane kwoty o 200 *zł.* i wstawia . . . 600 „

przy poz. 29. *f.* „pieczywo z piekarzem" preliminuje Wydział krajowy 5.700 *zł.* Zakład wypieka sam potrzebne pieczywo i wypada takowe taniej, jak w powszechnym szpitalu we Lwowie. Pomimo to, i pomimo, że zakład na Kulparkowie ma o 20% mniej dni leczenia od powszechnego szpitala we Lwowie, to przecież preliminowana przez Wydział krajowy kwota przewyższa o 100 *zł.* dotyczącą kwotę na powszechny szpital we Lwowie preliminowaną. Gdy więc nadwyżka niczem nie jest uzasadniona, a z przecięcia lat 3. wypada w tej pozycyi tylko wydatek 5.474 *zł.* przeto obniżenie tej pozycyi o 100 *zł.* jest wskazane i takowa wynosić będzie . . . . 5.600 „

przy poz. 29. *g.* „wino dla chorych", preliminuje Wydział krajowy 600 *zł.* Na podstawie przecięcia rzeczywistego wydatku z lat 3. wynoszącego 446 *zł.* i wynikłości z r. 1888 449 *zł.*, wstawia się o 100 *zł.* mniej t. j. . . . . 500 „

przy poz. 30. „opał sal, łazienek i innych ubikacyj" kwota 6.000 *zł.* przez Wydział krajowy preliminowana jest na podstawie wynikłości z r. 1888, wynoszącej 5.686 *zł.* z powodu powiększonego stanu chorych i podwyższonej ceny ceny drzewa o 1 *zł.* 80 ct. na sągu metrycznym, jest o 800 *zł.* wyższą jak na rok 1889 przyznana. Przeciętny wydatek tej pozycyi z lat 3. wynosi 5.266 *zł.* Podwyższona ilość chorych, choć takowej nie ma, nie może wpływać na potrzebę większego ogrzewania sal gęściej zapełnionych, a ponieważ wedle powziętych na miejscu informacyj zrobiono układ na dostawę drzewa na rok 1890 z obniżeniem ceny na sągu o 1 *zł.* 45 ct., przeto wska-

zanem jest obniżenie preliminowanej kwoty. W uwzględnieniu zniżonej już ceny opału w poz. d. oblicza komisya zniżkę tej pozycyi 30. na 400 zł., zaczem ta pozycya wynosić będzie . . . . 5.600 zł.
t. j. zawsze o 400 zł. więcej jak kwota na rok 1889 uchwalona.

Według cen i ilości materyału opałowego, podanych w alegacie 35, do sprawozdania z czynności Wydziału krajowego dołączonym, spotrzebowano w Kulparkowie w r. 1888 opałowego materyału za 10.849 zł. 32 ct. Z tego przypada na potrzeby kuchni 2.984 zł. 94 ct., na sale łazienki i inne 5.685 zł. 89 ct. Pozostała więc reszta z ogólnej kwoty 2.178 zł. 49 ct. przypada na pralnię. Tak samo obliczony ogólny wydatek na materyał opałowy wynosił w szpitalu lwowskim 6.700 zł., w krakowskim także maszynę parową posiadającym 9.560 zł.

Prawdą jest, że położenie zakładu kulparkowskiego, wymaga większej ilości materyału opałowego, nie mniej podwyższa konsumcyą tegoż, opalanie mieszkań urzędników, ale ilość zużytego opału jest pomimo to zawsze jeszcze tak wielką, że obniżenie jej w kwocie 800 zł. stało się koniecznem, aby zwrócić uwagę zarządu tego zakładu, czy nie dałoby się kupować drzewa w lasach n. p. fundacyi skarbkowskiej, położonych przy stacyach kolei państwowej, pod zakładem biegnącej i wyrobiwszy pozwolenie od dyrekcyi tej kolei do wyładowania tego drzewa, całemi pociągami sprowadzanego, gdzieś przy torze kolejowym niedaleko zakładu, wpłynąć na zniżenie kosztu.

przy poz. 39. „słoma do sienników“ preliminuje Wydział krajowy 1000 zł. Na szpital lwowski preliminowano 550 zł., na krakowski 700 zł., pomimo że cena słomy na Kulparkowie znacznie jest niższą. Przeciętnie z 3 lat wydano w tej pozycyi po 851 zł. rocznie. Niezawodnie słusznem jest, że w zakładzie obłąkanych, chorzy mianowicie porażeni zanieczyszczają i psują słomę, lecz słusznem jest i to, że wobec liczby chorych w Kulparkowie w maxymalnej ilości 1061, a liczby tychże 11828 we Lwowie i 7900 w Krakowie, w której to ostatniej mieszczą się i obłąkani, znajdzie się co najmniej równa jak w Kulparkowie ilość chorych, z pod których słoma często wyrzucaną, a nawet paloną być musi; — dla tego dysproporcya tego wydatku w rozmaitych zakładach leczniczych, nie powinna być tak bardzo rażącą. Z tego powodu preliminowaną kwotę obniża się o 200 zł. i wstawia . . . . 800 „

Rubr. VIII. „koszta sanitarne“ zgodnie z Wydziałem krajowym . . 4.960 „
Rubr. IX. „koszta kancelaryjne“ zgodnie z Wydziałem krajowym . . 450 „
Rubr. X. „koszta kapliczne“ zgodnie z Wydziałem krajowym . . 200 „
Rubr. XI. „koszta utrzymania budynków“ zgodnie z Wydziałem kraj. . 8.050 „
Rubr. XII. „podatki i daniny“ zgodnie z Wydziałem krajowym . . 250 „

Rub. XIII. „Rozmaite.“ Wydział krajowy preliminuje 2.200 zł., komisya wnosi mniej 600 zł. t. j. . . . . 1.600 „

przy poz. 55 „myto drogowe“ preliminowaną jest kwota 300 zł., wynikłość tej rubryki z r. 1888 wynosi 189 zł., trzechletnie przecięcie wykazuje 200 zł. rocznie, dlatego obniża się preliminowaną kwotę o 100 zł. i wstawia . . . 200 „

przy poz. 56 „przypadkowe“ preliminowaną jest kwota 1.500 zł. pomimo wynikłości z r. 1888 wynoszącej 5.063 zł. i przecięcia trzechletniego wysokości 3.363 zł. Po zbadaniu atoli wydatku tej pozycyi okazało się, że substytucye suspendowanych tudzież dwoch funkcyonaryuszów w r. 1888 wynosiły 3.559 zł. 51 ct., koszt sprowadzenia i urządzenia 9 Sióstr miłosierdzia 783 zł., a koszta odstawienia chorych za zwrotem od gmin 530 zł. Reszta dopiero w kwocie 190 zł. jest

właściwym wydatkiem. Ponieważ nie ma żadnej propozycyi co do jakichś nadzwyczajnych wydatków dla tej pozycyi obniża się kwotę preliminowaną o 500 zł. i wstawia . . . . 1.000 zł.

Rubr. XIV. „Wydatki z prawa patronatu" zgodnie z Wydziałem krajowym 50 „

Dochody:

Rubr. I. „dodatki" zgodnie z Wydziałem krajowym . . . . 660 „

Rubr. II. „Dochody z dóbr" zgodnie z Wydziałem krajowym . . 4.262 „

przy poz. 3. należy dodać do zapisu „odsetki z kapitału za prawo propinacyi przyznanego".

Rubr. III. „zwroty kosztów leczenia" Wydział krajowy proponuje 152.000 zł. komisya o 1.000 więcej, więc . . . . 153.000 „

Ponieważ *przy poz. 8.* od funduszów obcokrajowych i innych publicznych, wstawia komisya na podstawie przecięcia 3-letniego 5.532 zł. wynoszącego i wynikłości roku 1888 w wysokość zł. 4.262 z podanej w uwzględnieniu uwagi, że obcokrajowi do własnych zakładów odbierani bywają, o 1.000 zł. więcej ponad preliminowaną kwotę 2.000 zł. t. j. . . . . 3.000 „

Rubr. IV. „rozmaite" wnosi Wydział krajowy 600 zł., komisya . . 1.200 „

Wedle sprawozdania Wydziału krajowego z czynności str. 202 używani bywają chorzy zupełnie słusznie i ze stanowiska lekarskiego całkiem odpowiednio, do rozmaitych robót w zakładzie kulparkowskim. I tak, podnosi sprawozdanie, że pracowali

mężczyzni:

w kancelaryi zakładu . . .	dni	120
„ warstacie szewców . . .	„	481
„ „ krawców . . .	„	1419
„ „ stolarskim . . .	„	263
przy maglowaniu bielizny . .	„	2451
„ robotach w polu . . .	„	2374
„ „ w krowiarni . .	„	1101
„ „ w ogrodzie . .	„	720

kobiety:

przy kuchni	dni	2495
przy praniu bielizny . . .	„	1042
uszyły i naprawiły sztuk bielizny .		9917

Wedle uchwalonej normy pobierają chorzy $1/_3$ ceny robocizny w gotówce, którą się im składa w książeczkach kasy oszczędności, $2/_3$ zaś są korzyścią zakładu z czego $1/_3$, na poprawienie wiktu chorym pracującym. Ceny 3, 5 i 10 ct. za dzień roboczy, dowodzą, jak tanim jest robotnik w zakładzie kulparkowskim i że dochód z tego tytułu nie jest małym. Ponieważ dochód ten nigdzie nie jest wykazanym, przeto komisya budżetowa wstawia go do rubryki IV. Dochodów jako poz. 10. z kwotą równą tej jaką otrzymali robotnicy, t. j. . . . . 600 „ stanowiącą drugą $1/_3$ część uchwalonej taksy za dzień roboczy.

Zestawienie.

Wydatki:	Rubr. I.	19.943	zł.
	Rubr. II.	32.962	„
	Rubr. III.	1.533	„
	Rubr. IV.	14	„
	Rubr. V.	40	„
	Rubr. VI.	790	„
	Rubr. VII.	76.060	„
	Rubr. VIII.	4.960	„
	Rubr. IX.	450	„
	Rubr. X.	200	„
	Rubr. XI.	8.050	„
	Rubr. XII.	250	„
	Rubr. XIII.	1.600	„
	Rubr. XIV.	50	„
	Razem	146.902	zł.
Dochody:	Rubr. I.	660	zł.
	Rubr. II.	4.262	„
	Rubr. III.	153.000	„
	Rubr. IV.	1.200	„
	Razem	159.122	zł.

Zestawienie.

Dochody	159.122	zł.
Wydatki	146.902	„
Nadwyżka	12.220	zł.

t. j. o 5.600 zł. większa od preliminowanej przez Wydział krajowy.

Komisyi budżetowa wnosi:

Wysoki Sejm raczy przyjąć powyższy preliminarz krajowego zakładu dla obłąkanych na Kulparkowie na rok 1890 i wykazaną nadwyżkę w kwocie 12.220 zł. umieścić w Rubr. IV. dochodów preliminarza funduszu krajowego

Lwów, dnia 10. listopada 1889.

Przewodniczący:
Hausner

Sprawozdawca:
Adam Czyżewicz

Z drukarni i litografii Pillera i Sp.

Budżet krajowy na rok 1889.

Lit. F.

krajowy szpital św. Łazarza w Krakowie.

(Sprawozdawca p. Dr. Adam Czyżewicz.

Preliminarz Wydziału krajowego, wraz z dodatkowemi przedłożeniami wykazuje wydatki w kwocie 185.089 zł., t. j. o 16.691 zł. więcej jak na rok 1889 uchwalono, zaś dochody w kwocie 178.834 zł. t. j. o 7.213 zł. więcej jak uchwalono na rok 1889. Preliminarz Wydziału krajowego wykazuje zatem niedobór w kwocie 6.255 zł. Komisya budżetowa wnosi wstawić w wydatkach 173.370 zł. t. j. o 4.972 zł. więcej jak w budżecie na rok 1889 uchwalonym, zaś dochody przyjmuje w kwocie 180.813 zł. t. j. o 9.192 zł. więcej jak na rok 1889. W razie przyjęcia wniosków komisyi okazałaby się na rok 1890 nawyżka w kwocie 7.443 zł.

Wydatki:

Rubr. I. „płace i emolumenta etatowe".

Komisya proponuje zgodnie z Wydziałem krajowym . . . 29.273 zł. t. j. o 483 zł. więcej jak na rok 1889 uchwalono, a to z powodu pięcioleci przypadających 2 prymaryuszom i 3 urzędnikom.

Odnośnie do petycyi urzędników administracyjnych szpitalu św. Łazarza l. 197, o przyznanie dodatków aktywalnych 2 oficyałom i podwyższenie 2 pisarzom dodatku na pomieszkanie, wnosi komisya przejście do porządku dziennego, z powodu że niema udowodnionej konieczności, zmiany ustalonego etatu płac i poborów.

Tak samo wnosi komisya odmowne załatwienie petycyi l. 843 i 844, o udzielenie dwom urzędnikom szpitalu św. Łazarza zaliczki w wysokości dwuletnej i rocznej płacy spłacalnej w ciągu lat ośmiu, gdyż zdaniem większości komisyi prożby o tego rodzaju zaliczki na płacę mogą być uwzględnione tylko wtenczas, jeśli Wydział krajowy po zbadaniu ich słusznej podstawy, wstawi wydatek w odpowiednie rubryki preliminarza budżetu.

Rubr. II. „koszta utrzymania osób nieetatowych",

Komisya preliminuje zgodnie z Wydziałem krajowym . . . 21.385 zł. Nadwyżka 39 zł. w tej rubryce, względnie do uchwalonej na rok 1889 kwoty usprawiedliwioną jest dodatkiem na mieszkanie odźwiernemu.

Rubr. III. „pensye i emerytury".

Zgodnie z wnioskiem Wydziału kzajowego . . . . . . 250 zł.

Rubr. IV. „zaopatrzenia i dary z łaski."

Wydział krajowy preliminuje mniej o 13 zł. jak na rok 1889. W uwzględnieniu atoli petycyi l. 589, byłej posługaczki na oddziale chorób kiłowych przez lat 20, Reginy Kudas, o udzielenie dożywotniego wsparcia po 20 centów dziennie, popartej przez Wydział kra-

jowy, komitet administracyjny, Dyrekcyę szpitala, lekarzy i Przełożoną Sióstr Miłosierdzia, wnosi komisya na przyznanie tego dożywotniego wsparcia, oraz wstawienie w rubr IV. 73 zł. powyżej kwoty preliminowanej. *Rubryka IV.* wyniesie więcej 73 zł. t. j. . . 283 zł.

Nad petycyą l. 307 Felicyi Flasińskiej, wdowy po etatowym pisarzu szpitalu św. Łazarza o podwyższenie stałego zaopatrzenia, wnosi komisya przejście do porządku dziennego, z powodu, że takowa chociaż nie miała prawa do emerytury, uchwałą tego Sejmu z r. 1887 otrzymała stałe zaopatrzenie w kwocie 150 zł.

Rubr. V. „odprawy i spłaty kwartałów pośmiertnych",
Zgodnie z Wydziałem krajowym . . . . 50 zł.

Rubr. VI. „remuneracye i zapomogi"
Zgodnie z Wydziałem krajowym i na r. 1889 uchwaloną kwotę . . 900 zł.

Rubr. VII. poz. 29—38 „koszta gospodarcze."
Komisya preliminuje w tej rubryce ogółem o 4.050 zł. mniej jak Wydział krajowy i w miejsce preliminowanej kwoty 81.580 zł. wnosi . . . . . . 77.530 zł.

pod poz. 29a. „zwykła strawa dla chorych" preliminuje Wydział krajowy 39.400 zł. komisya zaś wnosi wstawić mniej o 2.400 zł. t. j.. . . . . . . 37.000 zł. a to z powodu 1. że nowo zaprowadzona instytucya kas dla chorych robotników z natury rzeczy umniejszyć musi ilość zgłaszających sią do szpitalu chorych, członków tychże kas, którzy przynajmniej w lżejszych przypadkach chorobowych, mając od instytucyi kas zapewnione środki utrzymania, w domu leczyć się będą; 2. że z powodu układu zrobionego ze szpitalem św. Ludwika w Krakowie, mamki i oseski w tym szpitalu umieszczane będą, co obniżyć musi ilość dni pielęgnowania w szpitalu św. Łazarza odnośnie do kwoty 4.360 zł. w rubr. XVII. poz. 64 preliminowanej, a przeznaczonej na koszta utrzymania mamek w szpitalu św. Ludwika.

przy poz e. „drzewo i węgle do kuchni" Wydział krajowy wstawia o 150 zł. większy wydatek, na podstawie przecięcia 2 lat ostatnich, oraz wynikłości z r. 1888 wynoszącej 1.080 zł. komisya wnosi przyjęcie tej kwoty w całości. . . . . 1.100 zł. z powodu obniżenia poz. 31 i uwag tamże umieszczonych.

przy poz. 29 f. „naczynia i sprzęty kuchenne" preliminowaną jest kwota zł. 300. Komisya wnosi wstawić o 100 zł. mniej, a to na podstawie wynikłości tej rubryki z r. 1888 190 zł. 80 ct. a w 1887 210 zł. wynoszącej, więc od preliminowanych o 109 zł. 20 ct. i 90 zł. mniejszej, oraz z uwagi, że w tej pozycyi pewne oszczędności bez uwłaczenia prawidłowemu ruchowi kuchni szpitalnej są dopuszczalne. Poz. 29 *f.* więc wynosić będzie . . 200 zł.

przy poz. 29 h. „wino dla chorych" preliminowanej w kwocie 2.600 zł., wnosi komisya o 400 zł. mniej, i to większością głosów, a to z powodu spodziewanego mniejszego przypływu chorych pod 29.a usprawiedliwionego, oraz z powodu, że jak porównanie z innymi szpitalami krajowymi wykazuje, oszczędność w tej pozycyi, bez uszczerbku dla chorych jest możliwą. Pozycya więc ta wynosić będzie wedle wniosku komisyi . . . . . . 2.200 zł.

przy poz. 31 „opał sal, łazienek i piekarni" Wydział krajowy na podstawie dwuletniego wyniku tej rubryki preliminuje o 300 zł. więcej jak na r. 1889 t. j. 6.600 zł. Komisya wnosi wydatku w tej rubryce nie podwyższać i wstawić tak jak w r. 1889 o zł. 300 mniej, a to w celu zwrócenia uwagi zarządu szpitalu św. Łazarza na niestosunkowo znaczne zużycie materyału opałowego w porównaniu ze szpitalem powszechnym we Lwowie, pomimo nizkiej ceny węgla w Krakowie (43% tańszy), który jako materyał opałowy jest od drzewa wydatniejszym. Komisya wnosi zatem w tę pozycyę wstawić . . . . 6.300 zł.

przy poz. 32 „oświetlenie gazem" preliminuje Wydział krajowy o 482 zł. wyższą kwotę jak na rok 1889 uchwalono, opierając się na trzechletniej wynikłości przeciętnej. Komisya budżetowa wnosi obniżyć preliminowaną kwotę 5.544 zł. o zł. 400, pomimo wynikn

trzechletniego przecięcia i pomimo wynikłości w roku 1888 zł. 5.467 wynoszącej, wyrażając z naciskiem uwagę, że wobec konsumcyi gazu w tej jedynie pozycyi 44.000 metrów kubicznych wynoszącej, należałoby postarać się co najmniej o zniżenie ceny choćby o $1/_2$ centa na metrze, przez co połowa uszczuplonej kwoty już pokrytą będzie. Pozycya ta wedle wniosku komisyi ma wynosić . . . . 5.144 zł.

przy poz. 33 „sprzęty gospodarcze, naprawa i sprawienie“ wnosi Wydział krajowy mniejszą od uchwalonej na rok 1889 kwotę o 300 zł. na podstawie 3-letniego przecięcia. Komisya atoli opierając się na wyniku r. 1888 w którym pozycya ta tylko 1876 zł. wyczerpała, oraz na zpotrzebowaniu w tej pozycyi w r. 1887 2.843 zł., z czego przypuszczać należy, że wiele różnych sprzętów wówczas sprawionych zostało, wnosi obniżyć preliminowaną kwotę 2.000 zł. o zł. 200 i wstawić . . . . 1.800 zł.

przy poz. 34 „utrzymanie jednej pary koni“ preliminuje Wydział krajowy 1.181 zł. t. j. o 300 zł. mniej jak na r. 1889 uchwalono i o 215 zł. więcej jak wynikłość z r. 1888 wykazuje, a to w celu sprawienia nowego powozu, którego żądaj Dyrekcya szpitalu. Komisya wnosi obniżyć tę pozycyę o 100 zł. ze względu, że równie między wydatkiem w r. 1888 a preliminowaną przez Wydział krajowy kwotę wynosi 215 zł., zaś między uchwaloną na r. 1889 a przez komisyę obecnie proponowaną 200 zł. Obie kwoty są więc równe, a na utrzymanie koni nie widzi komisya powodu podnosić kwoty w r. 1889 uchwalonej, wobec okoliczności, że ogrody szpitalne same siana dla koni zabezpieczyć mogą. Pozycya ta wynosić więc będzie . . . . 1.081 zł.

przy poz. 35. „utrzymanie ogrodów“ wnosi Wydział krajowy 1.410 zł., komisya zaś wnosi kwotę 1.260 zł. ze względu na wynikłość r. 1888, wynoszącą przy jednym tylko ogrodzie warzywnym oszczędność 180 zł., oraz z uwagi, że w dziale tym łatwe są oszczędności przez zużycie sił roboczych domowych.

Wedle tego ma być . . . . 1.260 zł.

Rubr. VIII. „Koszta sanitarne“, wedle obliczenia rzeczywistej potrzeby, zgodnie z Wydziałem krajowym . . . . 10.948 zł.

Rubr. IX. „Koszta kancelaryjne“, zgodnie z Wydziałem krajowym . 870 zł.

Rubr. X. „koszta kapliczne“, zgodnie z Wydziałem krajowym . . 250 zł.

Rubr. XI. „utrzymanie budynków“. Wydział krajowy preliminuje w wydatkach zwyczajnych 6.660 zł., w nadzwyczajnych 4.080 zł., ogółem 10.740 zł., t. j. o 1.600 zł. więcej jak na r. 1889 uchwalono. Oprócz tego osobnemi dodatkowemi przedłożeniami l. 32.728/889, 36.153/889 i 45.389/889, odnoszącemi się do osuszenia ściany frontowej starego gmachu szpitala św. Łazarza i obniżenia podwórca kosztem 1.662 zł., do budowy własnego domu przedpogrzebowego na cmentarzu krakowskim kosztem 3.000 zł. i do rekonstrukcyi bulierów pod kotłami parowemi kosztem 2.800 zł. preliminuje Wydział krajowy w wydatkach nadzwyczajnych nadto kwotę 7.462 zł., czyli razem z powyższą w tej rubryce preliminowaną kwotą 10.740 zł. ogólną 18.202 zł. Wobec tak znacznych wymogów w roku, tak dla kraju ciężkim, postanowiła komisya budżetowa wnieść na wykonanie tylko tych budowli, których konieczność udowodnioną została i które odwlec się bezwzględnie nie dadzą.

Jako sumę wydatków tej rubryki wnosi komisya przyjąć kwotę . 11.169 zł. t. j. o 7.033 zł. mniej jak preliminuje Wydział krajowy włącznie z 3 dodatkowemi przedłożeniami, a o 2.029 zł. więcej, jak na r. 1889 uchwalono.

W szczególności

przy poz. 48. 1. „konserwacye i reparacye gmachu“ preliminuje Wydział krajowy 4.000 zł., tj. na podstawie 3-letniego przecięcia więcej o 1.000 zł., jak uchwalono na r. 1889. Komisya zaś na podstawie wynikłości z r. 1888 o 170 zł. mniejszej od kwoty obecnie preliminowanej, oraz wszystkich wydatków w tej pozycyi w latach 1886 i 1887, które świadczą

o wykonaniu wielu gruntownych reparacyi, niemniej ze względu na konieczną oszczędność, wnosi wstawić w tę pozycyę 3.500 zł. t. j. o 500 zł. więcej, jak uchwalono na r. 1889, a o 500 zł. mniej, jak na r. 1890 Wydział krajowy preliminuje.

poz. 48. 2. „nadzwyczajne". Preliminowaną kwotę 4.080 zł., przeznaczoną na osuszenie gruntów, do szpitalu św. Łazarza należących, która to praca na lat kilka rozłożoną została, wnosi komisya budżetowa skreślić w tym roku całkowicie, jako nie naglącą.

Odnośnie do przedłożenia Wydziału krajowego l. 32.728/89 w sprawie osuszenia ściany frontowej starego gmachu szpitalnego i obniżenia podwórca, z powodu, że sprawa ta nie jest naglącą i możliwem jest oszczędzenie pewnej części kosztorysem obliczonej kwoty 1.662 zł., wnosi komisya budżetowa:

Odracza się sprawę osuszenia ściany frontowej starego gmachu szpitala św. Łazarza i obniżenia podwórca i poleca się Wydziałowi krajowemu sprawdzenie kosztorysu, przez Dyrekcyę szpitala przedłożonego.

W załatwieniu przedłożenia Wydziału krajowego l. 36.153/889, w sprawie budowy domu przedpogrzebowego na cmentarzu krakowskim, wnosi komisya:

W rubr. XI. poz. 48. 2. budżetu szpitala św. Łazarza w Krakowie na r. 1890 wstawia się jako wydatek nadzwyczajny kwotę trzech tysięcy (3.000) zł. na budowę i urządzenie domu przedpogrzebowego na cmentarzu krakowskim.

W załatwieniu przedłożenia Wydziału krajowego l. 45 389/89, w sprawie rekonstrukcyi bulierów pod kotłami parowymi, komisya poleciła sprawdzić przedłożony w wysokości 2.800 zł. kosztorys, przyczem okazało się, że rekonstrukcya ta z oszczędzeniem kwoty 441 zł. z pierwotnego kosztorysu, wykonaną być może. Komisya wnosi:

Zezwala się na rekonstrukcyę bulierów pod kotłami w szpitalu św. Łazarza w Krakowie i wstawia na ten cel jako wydatek nadzwyczajny kwotę dwa tysiące trzysta pięćdziesiąt dziewięć (2.359) zł. do budżetu funduszu tego szpitala na r. 1890 w Rubr. XI. poz. 48. 2.

poz. 48. 2. wyniesie tedy ledwie o 1.279 zł. więcej, jak preliminuje Wydział krajowy, tj. . . . . 5.359 zł.

przy poz. 49. „utrzymanie wodociągów i maszyny parowej" preliminuje Wydział krajowy . . . . 1.400 zł.

Komisya wobec wynikłości tej pozycyi w r. 1888, wynoszącej 360 zł. mniej, oraz przeprowadzić się mającej rekonstrukcyi bulierów maszyny parowej, która oszczędności w utrzymaniu tej maszyny wykazać powinna, wnosi o 300 zł. mniej od kwoty preliminowanej tj. 1.100 zł.

przy poz. 50. „asekuracya budynków i ruchomości" wnosi Wydział krajowy kwotę 300 zł., jak na r. 1889 uchwalono. Ze względu na wynikłość z r. 1888 o 50 zł., z r. 1887 o 75 zł od preliminowanej mniejszą, oraz z uwagi, że wydatek tej pozycyi za bardzo małym zmianom podlegający, uważanym być może, wnosi komisya . . . . . 250 zł.

Rubr. XII. „odsetki od kapitałów dłużnych".

Zgodnie z Wydziałem krajowym , ... 20 zł.

Rubr. XIII. „Podatki i daniny". Wydział krajowy preliminuje 1.186 zł., komisya 1.027 zł. a to z powodu, że zarachowany w poz. 56 i 59 podatek od propinacyi w Krowodrzy, po zniesieniu prawa propinacyjnego, zapłaci już fundusz propinacyjny.

Rubr. XIV. „Rozmaite", preliminuje Wydział krajowy 600 zł., komisya 450 zł.

Rzeczywisty wydatek w tej rubryce wynosił wprawdzie 1.595 zł. w r. 1888, atoli na niego złączyły się należytości skarbowe w kwocie 690 zł. i sprawienie aparatu desinfekcyjnego w kwocie 510 zł., tj. wydatki nadzwyczajne i niepowtarzające się, wobec braku przedłożenia co do potrzeby wydatków nadzwyczajnych na r. 1890, należało uważać za podstawę wydatku kwotę w tej rubryce w r. 1888 po potrąceniu powyższych wydatków w r. 1888 spotrzebowaną, tj. 396 zł.; komisya wstawiła o 54 zł. więcej.

Rubr. XV. „Zapomogi dla położnic“. Zgodnie z Wydziałem krajowym 2.200 zł. z uwagą, że rubryka ta ma być na przyszłość przeniesiona jako subwencya do funduszu podrzutków. Powstała ona skutkiem uchwalonego przez Wysoki Sejm zniesienia domu podrzutków z jednoczesnem postanowiem, aby kobietom, które urodziły żywe dzieci w zakładach położnic, jeśli z tymi dziećmi zakład opuszczają, dać na pierwsze potrzeby dziecka zapomogę, gdy poprzednio dzieci te pozostawały w zakładzie podrzutków.

Rubr. XVI. „Wynagrodzenie dla mamek za dzieci, których matki karmić nie mogą“ mniej o 100 zł. od preliminowanych 400 zł., więc . . . . 300 zł. ze względu na wynikłość r. 1888 oraz okoliczność, że następna rubryka właśnie do uregulowania tego wydatku posłużyć będzie mogła, gdyż obie łączą się ściśle ze sobą.

Rubr. XVII. Szpitalowi św. Ludwika w Krakowie preliminuje Wydział krajowy 16.360 zł. komisya o 300 zł. mniej t. j. . . . . 16.060 zł.
mianowicie, na mocy dawnej umowy . . . . 12.000 „
oraz przy *poz. 64.* powstałej skutkiem przeniesienia mamek z oseskami ze szpitala św. Łazarza do szpitala św. Ludwika za umówionem wynagrodzeniem. Przez to umniejsza się z jednej strony ilość dni leczenia w szpitalu św. Łazarza, których wartość oblicza Wydział krajowy na 1.300 zł. rocznie, za czem wydatek tego szpitala o taką roczną kwotę się zmniejsza, a z drugiej strony preliminowane jest, za to przeniesienie na podstawie wynika jednego kwartału, wynagrodzenie roczne szpitalowi św. Ludwika w kwocie 4.360 zł. przez co fundusz szpitalny o 3.060 zł. rocznie więcej obciążonym będzie. Gdy tedy wedle możności zmniejszyć należy ten ciężar funduszu szpitala św. Łazarza, a komisya uznała, iż na podstawie obliczenia ilości umieszczonych noworodków i potrzebnych do ich wyżywienia mamek kwota 4.060 zł. rocznie wystarczyć powinna, przeto taką kwotę wstawiła.

Rubr. XVIII „Zapisy“.
Zgodnie z wnioskiem Wydziału krajowego . . . . . . 105 zł.

Rubr. XIX. „Wydatki z prawa patronatu“.
Zgodnie z wnioskiem Wydziału krajowego . . . . . . 150 „

Rubr. XX. „Dyety i koszta podróży“.
Zgodnie z Wydziałem krajowym . . . . 150 „

Dochody:

Rubr. I. „Odsetki od kapitałów“.

Preliminuje Wydział krajowy 19.731 zł., komisya więcej o 329 zł. . 20.060 „
a to jako pozycję *d z*, w którą wejdą 4% odsetki od kapitału za zniesione prawo propinacyi w Krowodzy, obliczonego przez Wydział krajowy na podstawie orzeczenia Dyrekcyi funduszu propinacyjnego.

Rubr. II. „Dochody z realności i dóbr“.

Preliminuje Wydział kraj. 11 023 zł. komisya budżetowa mniej o 870 zł. 10 153 zł.
przy poz. 10. „czynsz dzierżawny z propinacyi w Krowodzy“ preliminowany w kwocie 910 zł. skreśla komisya, z powodu zniesienia prawa propinacyjnego, natomiast w myśl obliczenia Wydziału krajowego wstawia w tę pozycyę jako dochód z karczmy i ogrodu w Krowodzy kwotę . . . . 40 zł.

Rubr. III. „Zwroty kosztów leczenia.“

Wydział kraj. preliminuje 147.080 zł., komisya wnosi o 2.520 zł. więcej t. j. 149.600 „
a to z powodu świeżo powstałych kas dla chorych robotników, które za swych członków należytość szpitalną opłacać są obowiązane przezco

przy poz. 12. „od stron samopłacących“ kwotę więcej 2.520 zł. wstawić należy i pozycya ta w miejsce preliminowanych 12.480 zł. wynosić będzie . . . . . . 15.000 zł.

Rubr. IV. „Dochody rozmaite“.

Zgodnie z Wydziałem krajowym . . . . 1.000 „

Zestawienie:

Wydatki	Rubr.	I.	29.273	zł.
	„	II.	21.385	„
	„	III.	250	„
	„	IV.	283	„
	„	V.	50	„
	„	VI.	900	„
	„	VII.	77.530	„
	„	VIII.	10.948	„
	„	IX.	870	„
	„	X.	250	„
	„	XI.	11.169	„
	„	XII.	20	„
	„	XIII.	1.027	„
	„	XIV.	450	„
	„	XV.	2.200	„
	„	XVI.	300	„
	„	XVII.	16.060	„
	„	XVIII.	105	„
	„	XIX.	150	„
	„	XX.	150	„
		Razem .	173.370	zł.
Dochody	Rubr.	I.	20.060	„
	„	II.	10.153	„
	„	III.	149.600	„
	„	IV.	1.000	„
		Razem .	180.813	zł.

Odtrąciwszy od sumy dochodów . . . . 180.813 zł.
sumą wydatków . . . . 173.370 „
okazuje się nahwyżka dochodów . . . . 7.443 zł.

Komisya budżetowa wnosi:

Wysoki Sejm raczy przyjąć powyższy preliminarz krajowego szpitala św. Łazarza w Krakowie na r. 1890 i wstawić nadwyżkę w kwocie 7.443 zł. jako dochód ogólnego funduszu krajowego w Rubr. IV. Dochodów i uchwalić załączoną Rezolucyę.

Przy sprawozdaniu pojedynczych pozycyi preliminarza budżetu szpitala św. Łazarza w Krakowie i krajowego we Lwowie, przekonała się komisya budżetowa, że dzielnik przyjęty do rozrachowania rozmaitych pozycyj wydatków i dochodów na poszczególne fundusze szpitalne nie odpowiada rzeczywistym stosunkom. Jakkolwiek podobne obliczenie nie wpływa, na samą ogólną kwotę wydatków która zawsze pozostaje jednaką, to przecież dla ścisłości obliczeń i wiarogodności budżetowych zestawień należy dążyć do tego, by każdy dział szpitalny obciążonym bywał, tylko tymi wydatkami, które rzeczywiście spowodował nie zaś tymi, które wynikają z przecięcia obliczonego według wspólnego z góry oznaczonego dla wszystkich

funduszów dzielnika, bo tylko ta druga daje rękojmię prawdziwego cyfrowego przedstawienia administracyi poszczególnych oddziałów szpitalnych, obecna zaś metoda prowadzi do buchhalterycznych fikcyj.

Pożądaną tę zmianę uskutecznić można tym łatwiej, ile że rachunki wydatków faktycznie dla każdego funduszu osobno prowadzone bywają; można ją więc przeprowadzić bez zwiększania pracy buchhalterycznéj przy wszystkich tych pozycjach, które bywają już oddzielnie książkowane, lub oddzielnie książkować się dadzą, wciągając w rubryki poszczególnych funduszów i wskazując następnie w ich końcowém zestawieniu, tylko wydatki dla tych właśnie funduszów rzeczywiście poniesione, nie zaś jak obecnie te, które wypadają na poszczególne fundusze ryczałtowe wskutek rozdziału zapomocą zgóry oznaczonego dzielnika. W pozycjach zaś wspólnych jednym słusznym i najbardziej do prawdy zbliżonym dzielnikiem jest dzień leczenia. Do pierwszej grupy to jest téj wktóréj rzeczywiście wydatki pojedynczych funduszów w odpowiednie rubryki wprowadzone być mają, ito na podstawie dziś już prowadzonych rachunków należą:

pozycye preliminowane 2. 3. 4. 5. 6. 14. 17. 18 a. 21. 23. 24. 25. 28. 29 a. g. h. 37. 39. 43. 44. 53 do 60 włącznie, 61 do 69 włącznie: preliminowana szpitalu św. Łazarza w Krakowie i odpowiednie pozycye szpitalu powszechnego we Lwowie. Reszta pozycyj jest wspólną i na wszystkie fundusze rozliczoną być musi. Gdyby obliczenie pierwszej grupy odbywało się na podstawie wydatków rzeczywistych, a drugiej wspólnéj na podstawie dnia leczenia to jest według stosunku ilości dni leczenia jednego funduszu czyli oddziału szpitalnego, do ilości wszystkich dni leczenia w szpitalu, to preliminowanie i zamknięcie rachunków dawałyby cyfry rzeczywiste a nie rachunkowe, wyjaśniałyby administracye każdego funduszu z osobna dokładnie, a jednocześnie dawałyby podstawę do obliczenia, czyli wydatki każdego funduszu opierają się na rzeczywistej tegoż potrzebie i właściwości, w tém zamiarze czy są usprawiedliwione lub nie. Dane te będą niezawodnie pewniejsze od przecięć 3 letnich, które z natury rzeczy są przypadkowe.

Z tych powodów wnosi komisya budżetowa następującą rezolucyę:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Poleca się Wydziałowi krajowemu aby w preliminarzach i zamknięciach rachunków, począwszy od r. 1891. przeprowadzał rozdział wydatków i dochodów w pozycyach wszystkim funduszom wspólnych i rozdzielić się inaczej nie dających, na podstawie obliczenia wedle dzielnika, którym ma być dzień leczenia, zaś pozycye na każdy fundusz rozdzielić się dające obliczać polecił, wedle rzeczywistego wydatku lub dochodu każdego funduszu.

Lwów dnia 2. Listopada 1889.

Hausner
Przewodniczący.

Czyżewicz
Sprawozdawca.

Z drukarni i litografii Pillera i Spółki.

Budżet krajowy na rok 1890.

Lit. G.

Fundusz policyi krajowej.

Sprawozdawca poseł Goldman.

Fundusz ten powstał z grzywien policyjnych, nakładanych przez władze obwodowe za rozmaite przekroczenia na podstawie okólnika z roku 1784 i dekretu nadwornego z 17. Kwietnia 1800. Pierwotnie były to obwodowe (cyrkularne) fundusze policyjne, a grzywny wpływały do kas cyrkułowych. Gdy uznano potrzebę założenia we Lwowie powszechnego domu poprawy z robotami przymusowemi, przeznaczono na ten cel (dekret kameralny z dnia 6. Sierpnia 1807 r.) wszystkie zasoby w c. k. kasach leżące. Zasoby te które wtedy wynosiły 77.333 zł. zlane zostały w jeden fundusz krajowy policyjny i zakupiono za nie realność u Maryi Magdaleny, a dochody z tej realności i dalsze grzywny przeznaczono na utrzymanie korekcyonistów.

Gdy fundusz ten przeszedł pod zarząd Wydziału krajowego, uznano go za dotowany, a zatem nadwyżki dochodów przelewano z końcem roku do funduszu krajowego. W roku 1874 sprzedano realność własnością funduszu będącą c. k. rządowi za kwotę 120.000 zł. płatną z 6% odsetkami w 12 ratach rocznych, ostatnia rata zapłacona została 15. Maja 1886.

W kontrakcie zawartym w roku 1874 z c. k. rządem, zastrzegł sobie Wydział krajowy iż c. k. rząd obowiązany będzie przyjmować aż do czasu całkowitej spłaty ceny kupna t. j. do 15. Maja 1886, pewną tym kontraktem ściśle oznaczoną ilość korygendów i korygendek, zaś Wydział krajowy zobowiązał się pokrywać według rachunków przedkładanych przez zarządy zakładów karnych koszta utrzymania tych korygendów. Koszta te stanowiły wydatki „funduszu policyi krajowej“. Ostatni z tego tytułu wydatek był w roku 1875. Od tego czasu fundusz policyi krajowej wprawdzie żadnych z tego tytułu nie ponosił wydatków, ponieważ żadnych korekcyonistów do zakładów karnych nie oddawano, jednakowoż Wydział krajowy corocznie preliminował a Wysoki Sejm uchwalał pewne kwoty na pokrycie ewentualnych wydatków.

Z dniem 15. maja 1886. ustał obowiązek c. k. rządu przyjmowania korekcyonistów, nie zachodzi więc potrzeba preliminowania jakichkolwiek na ten cel kwot. Natomiast przybyły funduszowi policyi krajowej nowe, jakkolwiek tej samej natury, jednak nieco odmienne wydatki, a mianowicie, obowiązany jest fundusz policyi krajowej płacić za więzione w domach poprawy w innych prowincyach indywidua przynależne do Galicyi, który to wydatek Wydział krajowy preliminuje od r. 1888. na kwotę 300 zł.

Stan funduszu tego z początkiem r. 1890. będzie następujący:

Kapitał zahipotekowany na realności w Krakowie . . .	27	zł.	25 ct.
$4\frac{1}{2}\%$ listy Towarzystwa kredytowego	37.600	„	— „
$4\frac{1}{2}\%$ obligacye pożyczki krajowej	20.100	„	— „
$4\frac{1}{2}\%$ listy Banku krajowego	78.200	„	— „
Książeczka Banku krajowego	53	„	77 „
Razem . . .	135.981	zł.	02 ct.

Fundusz ten podług wniosku komisyi budżetowej ma być przez fundusz krajowy wypożyczony na częściowe pokrycie niedoboru budżetowego za r. 1890. Kwota wypożyczyć się mająca wynosić będzie w gotówce 132.859 zł., od której fundusz krajowy będzie płacił $4^1/_2{}^0/_0$ odsetki rocznie.

Na podstawie tego komisya budżetowa wnosi:

Dochody od kapitału hipotekowanego na realności w Krakowie . .	1 zł.
$4^1/_2{}^0/_0$ odsetki od wypożyczonych funduszowi kraj. kapitałów . . .	5.979 „
	5.980 zł.
Wydatki	305 „
Nadwyżka dochodów . . .	5.675 zł.

wpłynie do funduszu krajowego.

Hausner
przewodniczący.

Goldman
sprawozdawca.

Z drukarni Pillera i Spółki.

Budżet krajowy na rok 1890.

Fundusze samoistne.

Sprawozdawca poseł Goldman.

Lit. H.

Fundusz domestykalny.

Fundusz ten powstał z nałożonej po rozbiorze na tych właścicieli dóbr w Galicyi kontrybucyi (12%/o od dochodów), którzy z tej prowincyi się usunęli. Pierwiastkowo przeznaczony na szkoły zmienił w roku 1789. swoje przeznaczenie a w r. 1813 wynosił jedynie 10.269 zł., który to kapitał powstał ze sprzedaży ruin t. z. niższego zamku we Lwowie, darowanych na ten cel przez Cesarza Józefa. Przeznaczony na koszta administracyjne stanów nie wystarczał. Sejm stanowy postanowił w r. 1815 dodatek dominikalny na pokrycie wydatków tego funduszu, a w ostatnich latach urzędowania Stanów skarb państwa dawał dotacyę 31—32.000 zł. rocznie.

W roku 1861. fundusz ten wynosił 39.307 zł. w papierach i 18.089 zł. w gotówce, a w roku 1865. przeznaczył Wysoki Sejm z tego funduszu po 1.200 zł. rocznie dla fundacyi Aleksandra hr. Stadnickiego na wydawnictwo aktów grodzkich i ziemskich. W roku 1866. odebrał Wydział krajowy ten fundusz w zarząd własny, a majątek wynosił wtedy 68.769 zł. w efektach. W roku 1873. wzrósł on do 81.254 zł. w efektach i 5.000 zł. w gotówce, z czego wypożyczono 66.000 zł. na budowę kulparkowską jako pożyczkę oprocentowaną umorzyć się mającą w ciągu 21 lat. Od r. 1887. fundusz ten nie zasila już więcej funduszu hr. Stadnickiego, ponieważ w tym roku ze śmiercią ostatniego dożywotnika, fundusze fundacyi hr. Stadnickiego przez Wydział krajowy odebrane zostały.

Stan tego funduszu z początkiem r. 1890. będzie następujący:

4½% listy towarzystwa kredytowego	58.900 zł.	— ct.
3½% obligacye pożyczki krajowej z r. 1884.	12.400 „	— „
4½% listy banku krajowego	19.650 „	— „
książeczka banku krajowego	42 „	70 „
razem	90.992 zł.	70 ct.
reszta niespłaconej pożyczki kulparkowskiej	26.153 „	— „
ogółem	117.145 zł.	70 ct

Co do preliminarza na rok 1890. komisya budżetowa zgodnie z Wydziałem krajowym wnosi:

Dochody funduszu domestykalnego	5.272 zł.
Wydatki „ „	5 „
nadwyżka dochodów	5.267 zł.

która zużytą zostanie na pomnożenie majątku zarodowego.

Lit. I.

Fundusz kultury krajowej.

Fundusz ten powstał w roku 1853. z grzywien nakładanych przez c. k. władze polityczne we własnym zakresie działania w moc ustawy leśnej z roku 1852. W roku 1860. przydzielono temu funduszowi także kary pieniężne za szkody polowe, które jednak w myśl ustawy z dnia 17. Lipca 1876. od drugiej połowy tegoż roku 1876 przeszły na rzecz kas gminnych. Najwyższem postanowieniem z dnia 3. Marca 1868. Cesarz pozwolił, aby fundusz kultury krajowej utworzony z grzywien za przekroczenia ustawy leśnej i polowej wymierzonych przeszedł w samoistny zarząd reprezentacyi kraju, względnie Wydziału krajowego, z zastrzeżeniem obracania dochodów tego funduszu na cele kultury krajowej.

W chwili objęcia funduszu przez Wydział krajowy wynosił ten fundusz 37.250 zł. w efektach i 5 zł. 57 ct. w gotówce.

Z początkiem roku 1890 fundusz ten wynosić będzie:

$4^1/_2{}^0/_0$ obligacye pożyczki krajowej	43.300 zł. — ct.
książeczka Banku krajowego	79 „ 59 „
Razem . .	43.379 zł. 59 ct.

Wydział krajowy preliminuje w dochodach tego funduszu: odsetki od papierów wartościowych 1.948 zł., a dochód z kar za przestępstwa lasowe i wodne 1.500 zł.

Zgodnie z Wydziałem krajowym komisya wnosi:

Dochody funduszu kultury krajowej . . .	3.448 zł. — ct.

W rozchodach zgodnie z Wydziałem krajowym komisya wnosi:

Zwroty kar	15 „ — „
a pozostającą nadwyżkę dochodów	3.428 zł. — ct.

jako zasiłek dla szkoły rolniczej w Dublanach

Lit. K.

Fundusz stanowy sierociński.

W r. 1832. galicyjska szlachta postanowiła utworzyć instytut dla sierot i zobowiązała się do lat trzech złożyć na ten cel 50.000 zł. do rąk Gubernatora. W r. 1833. gdy na ten cel wpłynęło 18.000 zł. postanowiło Gubernium przystąpić do zrealizowania intencyi ofiarodawców w ten sposób, ażeby z odsetek zebranej ostatecznie sumy 18.600 zł. utrzymywać 18 sierót umieszczając ich za staraniem Magistratu lwowskiego u lwowskich rzemieślików za roczną opłatą po 50 zł. Administracya zostawała w ręku rządu w porozumieniu ze Stanami. W ostatniem dziesięcioleciu utrzymywano z odsetek tego funduszu który wzrósł do kwoty 39.200 zł. w papierach wartościowych 7 sierót w zakładzie Św. Antoniego we Lwowie, cztery sieroty w szkole ogrodniczej przy ogrodzie botanicznym we Lwowie, cztery sieroty w Zakładzie św. Józefa w Krakowie, a nadto preliminowano utrzymanie dla jednego sieroty w zakładzie Św. Wincentego we Lwowie, które to miejsce jednak od r. 1877. nie jest obsadzone.

Wydział krajowy na rok 1890. preliminuje kwotę 1.692 zł. na 16 sierót. Komisya budżetowa w nadziei że wszystkie preliminowane miejsca będą obsadzone wnosi zgodnie z Wydziałem krajowym:

Wydatki funduszu Sierocińskiego	1.692 zł.
dochody tegoż funduszu	1.759 „
nadwyżka dochodów	67 zł.

użytą zostanie na pomnożenie majątku zarodowego.

Lit. L.

Fundusz Aleksandra hr. Stadnickiego.

Fundusz ten przeznaczony przez Al. hr. Stadnickiego na cele wydawnictwa aktów grodzkich i ziemskich posiada obecnie 22.800 zł. w papierach wartościowych.

Zgodnie z preliminarzem Wydziału krajowego komisya wnosi:

Wydatki tego funduszu	2.395 zł. — ct.
Dochody	1.304 „ — „
niedobór zaś .	1.091 zł. — ct.

pokryty zostanie z zaoszczędzeń jakie fundacya posiada z lat dawniejszych będących własnością majątku obrotowego.

Lit. M.

Fundusz pożyczki krajowej z r. 1873.

Wydatki tego funduszu preliminuje Wydział krajowy na ogólną kwotę 53.258 zł. a to na częściowe umorzenie przez losowanie na podstawie planu umorzenia 26.000 zł., na wypłatę kuponów 24.516 zł., na podatek dochodowy od kuponów, należytość stemplową i potrzeby kancelaryjne 2.742 zł.

Dochody tego funduszu preliminuje Wydział krajowy na kwotę 4.000 zł. Termin atalnych spłat skończył się właściwie już w roku 1883., jednakże z końcem roku 1888. pozostały jeszcze zaległości czynne tytułem zwrotu kapitału i odsetków w kwocie 16.699 zł. Na rok 1889. preliminowano z tego tytułu 5.000 zł., zaś na rok 1890 tylko 4.000 zł.

Zgodnie z Wydziałem krajowym komisya budżetowa wnosi:

Wydatki funduszu pożyczki krajowej r. 1873.	53.258 zł.
dochody	4.000 „
niedobór w kwocie	49.258 zł.

pokryty zostanie z rubryki XIV. wydatków funduszu krajowego.

Hausner
przewodniczący.

Goldman
sprawozdawca.

Z drukarni Pillera i Spółki.

Budżet krajowy na rok 1890.

Lit. N.

Fundusz podrzutków w Krakowie.

Sprawozdawca Dr. Adam Czyżewicz.

Wydatki:

Rubr. I. „Płace urzędników i sług“ 50 zł.

Rubr. II. „Potrzeby kancelaryjne“ 30 zł.

Rubr. III. „Remuneracye i zapomogi“ 30 zł.

Rubr. IV. „Koszta utrzymania podrzutków“. Przy poz. 5 preliminuje Wydział krajowy kwotę 1.650 zł. W obec zniesienia prawa propinacyi w Krowodrzy, którego połowy właścicielem był fundusz podrzutków, zmniejszą się wedle obliczenia Wydziału krajowego, odnośnie do dochodów z otrzymanego kapitału wykupna propinacyi, dochody funduszu o 386 zł. W ten sposób pozostały na utrzymanie podrzutków dochód wynosić będzie tylko kwotę 1.473 zł., t. j. mniej o 183 zł. jak preliminowano.

Na koszta utrzymania 3 pozostałych dzieci, przyjętych przed uchwałą Wys. Sejmu z 22. Stycznia 1886 r., 104 zł. 35 ct., dla przyjętych i przyjąć się mających w myśl powyższej uchwały preliminuje komisya 1.368 zł. 65 ct., bo tylko na preliminowanie takiej kwoty wystarczają zasoby funduszu.

Rubr. V. „Koszta leczenia dzieci“ 10 zł.

Rubr. VI. „Podatki i daniny“. Odpadnie w poz. 7. i 8. z powodu, że opłacać będzie fundusz propinacyjny.

Rubr. VII. „Rozmaite“ 30 zł.

Wydatki w ogóle preliminuje się w kwocie 1.623 zł. t. j. o 327 zł. mniej jak na rok 1889.

Dochody:

Rubr. I. „Odsetki od kapitałów“ jako poz. 3 c. 4% od kapitału propinacyjnego z Krowodrzy wedle obliczenia Wydziału krajowego 329 zł.

W ten sposób suma rubryki I. wynosić będzie 1.578 zł.

Rubr. II. „Dochody z realności i dóbr“. Przy pozycyi 6. preliminowanej 910 zł. jako połowa czynszu z propinacyi w Krowodrzy, wstawia się jako czynsz z karczmy i ogrodu 40 zł. to jest mniej o 870 zł.

Rubr. III. „Dochody rozmaite“ zgodnie z Wydziałem krajowym 5 zł.

Dochody w ogóle preliminuje się w kwocie 1.623 zł. to jest mniej o 510 zł. jak uchwalono na rok 1889.

Zestawienie.

Wydatki.	Rubryka	I.	50 zł.	Dochody.	Rubryka	I.	1.578 zł.
„	„	II.	30 „	„	„	II.	40 „
„	„	III.	30 „	„	„	III.	5 „
„	„	IV.	1.473 „		Razem		1.623 zł.
„	„	V.	10 „				
„	„	VI.	— „				
„	„	VII.	30 „				
		Razem	1.623 zł.				

Komisya budżetowa wnosi:

Wysoki Sejm uchwalić raczy:

Powyższy preliminarz funduszu podrzutków w Krakowie przyjmuje się na rok 1890.

Lwów dnia 4. Listopada 1889.

Hausner
przewodniczący.

Czyżewicz
sprawozdawca.

Drukiem Pillera i Spółki.

L. S. 1464.

Aleg. 183.

Sprawozdanie

komisyi podatkowej z wniosku posłów Polanowskiego i Siczyńskiego dotyczącego zwolnienia hodowców bydła, zabijających takowe na wspólne spożycie od podatku konsumcyjnego, wyjątkowo na 1890 rok.

Wysoki Sejmie!

W uznaniu potrzeby zapobieżenia marnowaniu bydła w okolicach pozbawionych paszy niezbędnej na przezimowanie takowego, komisya podatkowa zajęła się przedewszystkiem pytaniem, czy w drodze rozporządzenia czy też w drodze ustawodawczej byłoby dla c. k. Rządu możliwem życzeniu wnioskodawców uczynić zadość.

Po gruntownem zastanowieniu się nad ustawą państwową z 16. czerwca 1877 r. (Dz. pr. p. L. 60), komisya podatkowa doszła do przekonania, że nie masz tam postanowienia, któreby c. k. Rządowi dawało prawo hodowcom bydła udzielić w drodze rozporządzenia, chociażby wyjątkowo i na czas ograniczony, ulg podatkowych. żądanych przez wnioskodawców. Wedle §. 1. powołanej ustawy, podlegają opłacie podatku konsumcyjnego rzezie bydła, przedsiębrane nie tylko przez osoby trudniące się zawodowo sprzedażą mięsa, ale też i przez wszystkie inne osoby, jeżeli bydle zarzniętem jest na wspólny rachunek dwóch lub kilku takich osób. Wolne są od opłaty tego podatku takie tylko rzezie, które podpadają pod jeden z czterech wyjątków, wyszczególnionych w §. 3., z których żaden nie ma zastosowania do wypadku, który wnioskodawcy mieli na myśli. Innych postanowień, z którychby dla c. k. Rządu wynikać mogło uprawnienie do udzielania zwolnień od opłaty, chociażby w wypadkach najbardziej uwzględnienia godnych, ustawa nie zawiera.

Zastanawiając się z kolei nad możliwością uczynienia zadość życzeniu wnioskodawców w drodze ustawodawczej, komisya podatkowa doszła do przekonania, że c. k. Rząd, mimo najusilniejszego wezwania ze strony Wysokiego Sejmu nie będzie w możności przedłożyć Radzie państwa projektu ustawy, jakiej nam potrzeba, ponieważ musi się rachować z prawami nabytemi przez dzierżawców opłat konsumcyjnych. W kontraktach dzierzawnych znajduje się wprawdzie postanowienie, warujące c. k. Rządowi swobodę zarządzeń co do poboru podatku, wszelakoż postanowienie to stosować się może jedynie do zarządzeń zawierających się w ramach ustaw, które obowiązywały przy zawarciu kontraktów. Gdyby weszła w życie nowela uwalniająca hodowców zarzynających bydło na własne spożycie od opłaty podatku konsumcyjnego, natenczas byłoby dla c. k. Rządu niemożliwem, uchylić się od obowiązku wynagrodzenia dzierżawców podatku konsumcyjnego za straty, jakieby dla nich nowela ta pociągnąć za sobą mogła, a wysokość tych strat nie dałaby się z góry ocenić. Wreszcie pominąć nie można, że parlamentarne traktowanie noweli, którąby c. k. Rząd, idąc za życzeniem wnioskodawców, przedłożył Radzie państwa, zabrałoby tyle czasu, że w najlepszym nawet razie nie mogłaby się stać ustawą przed wiosną.

Jakkolwiek zdaniem komisyi podatkowej c. k. Rząd ani w drodze rozporządzenia wykonawczego, ani też w drodze noweli do istniejącej ustawy uczynić nie może zadość wnioskowi posłów Polanowskiego i Siczyńskiego, to nie idzie za tem bynajmniej, ażeby cel przez nich zamierzony, nie mógł być osiągniętym przy dobrej woli c. k. Rządu a sprężystej samopomocy władz autonomicznych. Oto w powiatach najbardziej zagrożonych brakiem paszy znajdują się składy wojskowe zaopatrzone w obfite zapasy owsa i siana, które wobec sytuacyi stanowczo pokojowej, jaka się wywiązała od niedawna, nie będą przed nowemi zbiorami w całości zużytkowane na cele wojskowe. Nie masz zatem powodu, dla któregoby c. k. władze wojskowe odmówić miały oddania znacznej części swoich zapasów do dyspozycyi powiatów zagrożonych brakiem paszy, pod warunkiem, że im takowe zwrócone zostaną po nowych zbiorach w naturze. Gdyby się władze wojskowe skłonić dały do tego kroku, cel zamierzony przez wnioskodawców byłby osiągniętym w pełniejszej mierze, niżby to przez uchwalenie ich wniosku mogło nastąpić, gdyż spożycie bydła rogatego stałoby się niepotrzebnem, a przezimowanie jego możliwem.

Komisya podatkowa sądzi, iż odpowie intencyi wnioskodawców, doradzając Wysokiemu Sejmowi, ażeby polecił Wydziałowi krajowemu wejście w rokowania z c. k. władzami wojskowemi na ten cel, by wypożyczyły za odpowiednią gwarancyą gminom wiejskim i obszarom dworskim zbędne dla wojska zasoby paszy za zwrotem takowych po nowych zbiorach lub wynagrodzeniem za nie po cenach targowych ówczesnych. Do tego polecenia doradza komisya podatkowa dodać drugie, ażeby Wydział krajowy w razie pomyślnego rezultatu rokowań z władzami wojskowemi, dokładnie zbadał ilość zapasów do wypożyczenia, ułożył sposób w jaki zapasy te mają być rozdawane, wreszcie unormował zwrot takowych władzom wojskowym po nowych zbiorach.

Dla wyłuszczonych powyżej powodów komisya podatkowa wnosi:

Wysoki Sejm uchwalić raczy:

Poleca się Wydziałowi krajowemu:

1. żeby wszedł w porozumienie z c. i k. władzami wojskowemi na ten cel, ażeby ustąpiły zbędne dla wojska na razie zapasy w sianie i owsie powiatom dotkniętym brakiem paszy dla bydła z zastrzeżeniem zwrotu w naturze po nowych zbiorach lub zapłacenia w gotówce po cenach ówczesnych;

2. żeby, w razie pomyślnego wyniku tych rokowań, porozumiał się z Wydziałami powiatów dotkniętych brakiem paszy, co do ilości siana i owsa, które pragną wypożyczyć, co do rozdawnictwa gminom i obszarom dworskim, wreszcie co do zwrotu wypożyczonych zapasów władzom wojskowym we właściwym czasie.

Lwów dnia 20. listopada 1889.

Przewodniczący:

Hausner w. r.

Sprawozdawca:

Chamiec w. r.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

Aleg. 184.

Sprawozdanie

komisyi prawniczej o petycyi stowarzyszenia galicyjskich kandydatów notaryalnych we Lwowie, dotyczącej przyznania tym kandydatom czynnego i biernego prawa wyboru do Sejmu krajowego.

Wysoki Sejmie!

Na posiedzeniu z dnia 26. października b. r. Wysoki Sejm przekazał komisyi prawniczej petycyę Stowarzyszenia galic. kandydatów notaryalnych we Lwowie z dnia 24. października 1889, L. 668. którą Stowarzyszenie to domaga się przyznania kandydatom notaryalnym „czynnego i biernego prawa wyboru do Sejmu krajowego".

Komisya prawnicza, przystępując do załatwienia tej petycyi sądziła, że należy o tem pamiętać, iż od wielu lat o to samo prawo upominają się technicy, a zatem obie te sprawy ze sobą złączyć i razem ostatecznie załatwić wypada.

Łączenie tych spraw tem bardziej wskazanem być się zdaje, skoro właśnie w tym roku liczne petycye techników w poprzednich sesyach sejmowych wnoszone, doczekały się przychylnego załatwienia ze strony Wydziału krajowego, który w sprawozdaniu swojem z dnia 13. września 1889, L. 32.368 przedłożył Wys. Sejmowi projekt do ustawy zawierającej dodatek do §. 11 i 13 sejmowej ordynacyi wyborczej, który dyplomowanym technikom prawo wybierania przyznaje.

Gdy atoli wspomnione sprawozdanie Wydziału krajowego obejmuje także inne daleko ważniejsze zmiany statutu krajowego i sejmowej ordynacyi wyborczej, nie zostające w żadnym związku ze sprawą nadania prawa głosowania technikom, komisya prawnicza była zdania, że będzie to z pożytkiem dla sprawy, jeżeli ową kwestyę nadania prawa wybierania technikom, odłączy się od reszty spraw w owem sprawozdaniu poruszonych, i ją razem z petycyą na wstępie wspomnianą załatwi. Zastanawiając się nad rzeczą samą, komisya doszła do przekonania, że kandydat notaryalny, który ukończył studya uniwersyteckie, dopuszczony został po odbytej prawnie przepisanej praktyce do egzaminu notaryalnego i takowy z dobrym zdał skutkiem, przez to takie dał dowody wysokiej inteligencyi, wykształcenia i nieskazitelności charakteru, że będzie to tylko z pożytkiem dla dobra ogólnego, jeżeli takie osoby do urny wyborczej czy to dla rad gminnych czy dla Sejmu krajowego będą dopuszczone.

To samo powiedzieć możemy o technikach, którzy dyplom swój na podstawie złożonych egzaminów otrzymali.

Nabylibyśmy w kandydatach notaryalnych i technikach liczny zastęp ludzi wyższej inteligencyi, których wpływ na wybory wszelkiego rodzaju bardzo jest pożądanem. Komisya sądzi jednak, że załatwiając tę sprawę, nie można poprzestać na przyznaniu tym osobom prawa wyboru do Sejmu

krajowego. Albowiem system wyborczy do Sejmu opiera się na ordynacyi wyborczej gminnej, ta ostatnia jest niejako fundamentem ordynacyi wyborczej sejmowej, a chcąc przeprowadzić jakąkolwiek reformę, trzeba zacząć od fundamentu. Dla tego proponuje komisya, aby kandydatom notaryalnym i technikom przyznano prawo wyboru z tytułu osobistej ich kwalifikacyi bez względu na opłatę podatku nie tylko do Sejmu ale i do Rad gminnych.

W tym celu przedkłada komisya Wysokiemu Sejmowi dwa projekta do ustaw, z których jeden przyznaje kandydatom notaryalnym i technikom dyplomowanym prawo wyboru do Rad gminnych, drugi zaś prawo wyboru do Sejmu.

Komisya prawnicza wnosi tedy:

Wysoki Sejm raczy uchwalić załączone pod. A) i B) projekta do ustaw.

Lwów dnia 6. listopada 1889.

Przewodniczący:

Zoll w. r.

Sprawozdawca:

Fruchtmann w. r.

A)

U s t a w a

z dnia . . . . . zawierająca dodatek do §. 2. ordynacyi wyborczej dla gmin w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem rozporządzam co następuje:

Art. I.

Prawo wybierania do Rad gminnych mają z pomiędzy przynależnych do gminy bez względu na opłatę podatków oprócz osób w ust. 2. §. 1. ordynacyi wyborczej dla gmin z dnia 12. stycznia 1866. Nr. 19. dz. u. kr. wymienionych także:

a) technicy, którzy studya swoje w jednej z wyższych szkół technicznych austryackich ukończyli i tamże egzamin dyplomowany lub egzamina państwowe z dobrym skutkiem złożyli.

b) kandydaci notaryalni, którzy posiadają wszystkie warunki do uzyskania posady notaryalnej ustawą przepisane.

Art. II.

Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem jej ogłoszenia.

Art. III.

Wykonanie tej ustawy polecam Memu ministrowi spraw wewnętrznych.

B)

Ustawa.

z dnia . . . . zawierająca dodatek do sejmowej ordynacyi wyborczej z dnia 26. lutego 1861. Nr. 20. Dz. p. p. Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem rozporządzam co następuje:

Art. I.

Przy wyborze posła na Sejm krajowy z miast w §. 2. sejmowej ordynacyi wyborczej wymienionych, tudzież przy wyborze wyborców z gmin wiejskich z mocy §. 12. sejmowej ordynacyi wyborczej odbyć się mającym, — głosują wraz z wyborcami z tytułu podatków z równem prawem jako wyborcy uprawnieni, bez względu na opłatę podatków, oprócz osób. w ustępie 2. §. 1. ordynacyi wyborczej dla gmin z dn. 12. sierpnia 1866 Nr. 19 dz. u. kr. względnie §. 11. i 13. sejmowej ordynacyi wyborczej z dnia 26. lutego 1861, Nr. 20 dz. p. p. wymienionych, także następujące osoby, jeżeli nie są wyłączone od prawa wybierania na mocy ustawy krajowej z dnia 13. stycznia 1869. Nr. 13. dz. ust. kraj.

a) technicy, którzy na jednej z wyższych szkół technicznych austryackich studya swoje ukończyli i tamże: egzamin dyplomowy lub egzamina państwowe z dobrym skutkiem złożyli.

b) kandydaci notaryalni, którzy posiadają wszystkie warunki do uzyskania posady notaryalnej ustawą przepisane.

Osoby te wykonują prawo wybierania w tej gminie, w której im prawo przynależności przysługa.

Art. II.

Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem jej ogłoszenia.

Art. III.

Wykonanie tej ustawy polecam Mojemu ministrowi spraw wewnętrznych.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

L. s. 1246/89.

Aleg. 185.

Sprawozdanie

komisyi administracyjnej o wniosku p. Chamca i tow., dotyczącym budowy kolei lokalnych wschodnio-galicyjskich.

Wysoki Sejmie!

Uchwałą z dnia 4. b. m. przekazał Wysoki Sejm komisyi administracyjnej następujący wniosek p. Chamca i tow.:

„Przeznacza się na budowę sieci kolei lokalnych wschodnio-galicyjskich w kierunku z Tarnopola przez Dżuryn do Zaleszczyk, Skały i Mielnicy z funduszu krajowego subwencyę w sumie 500.000 zł., płatnej w ratach rocznych po rozpoczęciu budowy, nie wcześniej jednak jak począwszy od roku 1891, pod warunkiem, że koleje te budowane będą kosztem państwa, albo że się skarb państwa przyczyni do kosztów budowy subwencyą w wysokości przynajmniej 1,000.000 zł."

Badając poruszoną w tym wniosku sprawę, przekonała się komisya przedewszystkiem, iż Wysoki Sejm zajmował się tą sprawą już w r. 1883, postanawiając mianowicie uchwałą w d. 20. października 1883 zwrócić uwagę c. k. rządu na brak kolei w powiatach trembowelskim, skalackim, borszczowskim, horodeńskim i zaleszczyckim „z wielkim dla państwa i kraju uszczerbkiem". Stan ten nie zmienił się wcale mimo wykończonej tymczasem budowy kolei transwersalnej. Toż Wydział krajowy przypominał go c. k. rządowi przez trzy lata z górą, aż pokąd nie otrzymał pod d. 17. listopada 1886 do l. 11.477 od ówczesnego pana Namiestnika zawiadomienia, iż u c. k. Ministerstwa handlu zgłosili się już r. 1884 kompetenci krajowi o koncesyą, z którymi c. k. rząd nie ukończył był jeszcze w r. 1886 rokowań w sprawie trasy, taryf i przyszłej umowy o prowadzenie ruchu przez dyrekcyą c. k. kolei państwowych.

Jaki jest stan obecny tych rokowań, tego nie wykazują bliżej akta urzędowe; atoli wiadomość o tych szczegółach nie może zdaniem komisyi administracyjnej wpłynąć na postanowienia Wysokiego Sejmu. Komisya liczyła się jedynie z faktem, że, jak świadczy wniosek p. Chamca, podpisany przez 72 posłów, długi pas południowo-wschodni kraju naszego, przecięty tylko krótkiemi przecznicami kolejowemi z Tarnopola do Podwołoczysk i z Buczacza do Husiatyna, nie może w braku połączenia kolejowego w liniach długich od północy ku południowi i południowemu wschodowi rozwinąć bogatych zasobów przyrodzonych znakomitej gleby swojej. Wywóz tani pszenicy i kukurydzy z tej okolicy, a dowóz tani paliwa, oto główne motywa starań mieszkańców tego prawdziwego spichrza krajowego o uzyskanie kolei żelaznej.

Starania te nie pozostały dotychczas zupełnie bez skutku. Bo najprzód już sama ludność interesowana złożyła dowód ofiarności zarówno, jak poczucia zdrowego swoich interesów ekonomicznych, przyrzekając się przyczynić do budowy projektowanej kolei sumą 460.490 zł. w gruntach, materyałach, robociźnie i gotowiźnie, a suma ta może się nawet jeszcze podnieść o kwotę 201.200 zł. a. w. Dzięki owym staraniom i przychylności c. k. rządu można dalej żywić nadzieję uzasadnioną, że c. k. rząd przyzna na cel tej budowy kwotę 1,000.000 zł. ze skarbu państwa, jeżeli Wysoki Sejm nie poskąpi pomocy ze swej strony. Wreszcie według informacyj poufnych komisyi obmyślano już i uzyskano przyzwolenie c. Ministerstwa handlu zarówno jak c. k. Ministerstwa wojny na trasę sieci, której linia główna, 135 klm. długa, podąży z Tarnopola w kierunku południowym, przecinając kolej transwersalną w Dżurynie, na Mikulińce, Trembowlę, Budzanów, Jagielnicę i Tłuste do Zaleszczyk, a z linij bocznych jedna, długości 44 klm., zwróci się od Jagielnicy wprost na wschód przez Ułaszkowce, Jezierzany, Teresin do Skały, kiedy linia boczna druga będzie znowu tworzyła, począwszy od stacyi Teresin linii bocznej pierwszej, ramię długości 30 klm., bieżące znowu w kierunku południowym przez Borszczów, Krzywcze ku Mielnicy aż do Iwania pustego.

Sieć ta, obejmująca w całości 206 klm., będzie przerzynała powiaty: tarnopolski, trembowelski, czortkowski, zaleszczycki i borszczowski i będzie zdolną nietylko połączyć odnośną część kraju naszego ze siecią komunikacyj europejskich, lecz nadto stać się zawiązkiem wielkiej arteryi komunikacyjnej i strategicznej, która kiedyś mogłaby przez Horodenkę i Kołomyję nawiązać do linij węgierskich w Szigecie. Z tego zaś znaczenia tej sieci w teraźniejszości zarówno jak w dalekiej może przyszłości zdaje się wynikać uzasadnienie myśli wniosku p. Chamca, iżby tak kraj jak państwo przyczyniły się do kosztów budowy owych kolei.

O całej sumie tych kosztów nie ma komisya wiadomości autentycznych. Koszta trasy pierwotnej, 207 km. długiej, obliczono w r. 1884 na 10,769.708 zł., czyli na wysoką kwotę 51.808 zł. od kilometra, i to mimo ułatwień technicznych, jakich się spodziewano dla całej sieci na podstawie ustawy o kolejach lokalnych. Obecnie wskutek zmiany samej trasy mają koszta urosnąć do $12^1/_2$ milionów; a jeżeli stosownie do żądania administracyi wojskowej linia Tarnopol-Zaleszczyki będzie budowana bez uproszczeń technicznych, nawet do $14^1/_2$ mil. zł. O ileby tedy, co mniej prawdopodobna, c. k. rząd zdecydował się do budowy całej sieci na koszt skarbu państwa, to udział kraju w żądanej przez wnioskodawców kwocie $^1/_2$ mil. zł. a. w. byłby sam przez się wcale umiarkowany; o ileby zaś skarb państwa przyznał przedsiębiorstwu prywatnemu subwencyą 1 mil., to wypadłaby kwota subwencyi krajowej w wysokości $^1/_2$ miliona już z ducha ustawy o kolejach lokalnych i z praktyki dotychczasowej, według której państwo zwykło dawać tyle, co kraj wespół z interesentami.

Jakkolwiek zresztą bądź, subwencya krajowa, jeżeliby od niej miało być zawisłem przyjście do skutku tych kolei, sprowadziłaby nie tylko dobrodziejstwa komunikacyi dla okolic żyżnych i wysoko opodatkowanych a ogołoconych z paliwa, lecz nadto dla kraju w ogóle inwestycyą kapitału około 13,000.000 zł. A chociaż nie ulega wątpliwości, że znaczna część gotowizny na te inwestycye musi z natury rzeczy przejść do fabryk i do rąk robotników zakrajowych, to przecież nie mniej znaczna część (w komisyi obliczono ją na $^4/_{10}$ wszystkich kosztów) dostanie się w udziale ludności krajowej i miejscowej. Toż ściągnięcie tych kapitałów w całej pełni do kraju w celu niewątpliwego wykończenia całej sieci, dalej rozpoczęcie budowy w czasie niezbyt długim (n. p. co najwyżej dwuletnim), wreszcie używanie do budowy sił ile możności krajowych, oto warunki, bez których ziszczenia nie mogłaby komisya żadną miarą doradzać Wysokiemu Sejmowi udzielenia subwencyi.

Czy zaś ta subwencya ma być wogóle przyznaną, to kwestya natury nietylko administracyjnej, lecz także finansowej. Ze stanowiska pierwszego nie potrzebuje komisya zapewne rozwijać bliżej, jak produktywnym jest wydatek na koleje w ogóle i jak w szczególności koleje lokalne powołane są do dzwigania rolnictwa i górnictwa. Dlatego też n. p kraje austryackie

alpejskie nie szczędzą ofiar na te koleje, dlatego n. p. sejm wyższo-austryacki uchwalił w dniu 14 b. m. zasady subwencyonowania kolei lokalnych na wielką skalę, a sejm styryjski zajęty jest właśnie na swej sesyi bieżącej utworzeniem funduszu specyalnego w wysokości nie mniej jak 10,000.000 zł., z którego koleje lokalne mają być bądź budowane, bądź subwencyonowane.

Natomiast nie mogła sobie komisya administracyjna zataić, że stan opłakany finansów krajowych utrudnia bardzo decyzyą w kierunku wnioskodawców. Jakkolwiek bowiem we wniosku p. Chamca i tow. zaniechano — i słusznie — obciążenia budżetu na r. 1890, rozpoczynający się pod tak smutnemi auspicyami, to zarazem jednak zamierzono obciążyć budżety niewielu lat następnych w stopniu zbyt wysokim, przewyższającym jak na teraz siły podatkowe kraju. Suma pół miliona, rozdzielona na trzy lata a choćby i na lat pięć, to roczna podwyżka dodatku do podatku o 1 cent, to ciężar, któremu, przynajmniej aż do czasu umorzenia długu indemnizacyjnego, nie mógłby kraj podołać bez uszczerbku siły swej podatkowej lub bez ujmy dla innych celów doniosłych dla dobra publicznego.

A przecież znowu sam Wysoki Sejm uchwalił był r. 1883, że brak kolei w południowo-wschodniej części kraju naszego przynosi krajowi „wielki uszczerbek“. Chcąc tedy pójść za tą myślą, a przecież równocześnie uwzględnić finanse kraju, postanowiła komisya administracyjna zgodzić się wprawdzie na udzielenie subwencyi w wysokości $^1/_2$ miliona bez obciążenia budżetu na r. 1890, ale przyznać ją nie w formie kapitału, lecz stosownie do uchwały Wysokiego Sejmu z 16. b. m., zapadłej wskutek prośby gminy miasta Lwowa o subwencyą na budowę szkoły kadeckiej, w formie renty 50 letniej. Renta ta wyniosłaby przy dzisiejszej stopie procentowej ($4^1/_2$) 25.000 zł., t. j. kwotę, którą tak generacya teraźniejsza jak przyszła mogłyby może bez ofiary zbytecznej poświęcić dla zaopatrzenia południowo wschodniej części kraju naszego w dobre środki komunikacyjne.

Atoli i ten jeszcze ciężar obawiała się komisya administracyjna zaproponować Wysokiemu Sejmowi na własną odpowiedzialność bez bliższego zbadania go ze stanowiska czysto budżetowego. Już więc po uchwale swojej zasadniczej wywołała ona za pośrednictwem swego prezesa dyskusyą w komisyi budżetowej nad tą sprawą; a dopiero gdy i ta komisya jednogłośnie uznała, że kraj może przyjąć na siebie bez niebezpieczeństwa finansowego zobowiązanie, z którego znowu wzmoże się siła podatkowa kraju, ponowiła komisya administracyjna swoją uchwałę, wyrażając zarazem wskutek uwagi komisyi budżetowej żądanie, by do budowy kolei używano ile możności sił krajowych.

Komisya nie waha się tedy już obecnie zaproponować Wysokiemu Sejmowi w projekcie do uchwały I. przyznanie renty 25.000 zł., która pocznie biedz, jeżeli zostaną spełnione cztery warunki z mocy uchwały II., od roku rozpoczęcia budowy, wszakże nie wcześniej jak od roku 1891. Wydział krajowy będzie miał według uchwały III. obowiązek zbadania, czy warunki spełniono, a według uchw. IV., na wypadek spełnienia tych warunków, obowiązek wypłacania rent w ratach półrocznych z dołu. Ażeby zaś Wysoki Sejm mógł jeszcze przedtem ocenić, jakie są szanse spełnienia rzeczonych warunków i czy w szczególności są widoki rozpoczęcia budowy w r. 1891, z którego upływem bezskutecznym zgasłoby zobowiązanie wypłaty rent, ma Wydział krajowy według uchwały V. o całej sprawie złożyć sprawozdanie na sesyi najbliższej.

Komisya administracyjna wnosi przeto:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

I. Sejm przeznacza tytułem subwencyi z funduszu krajowego na cel budowy sieci kolei lokalnych wschodnio-galicyjskich z Tarnopola w kierunku Zaleszczyk, Skały i Mielnicy rentę pięćdziesięcioletnią w kwocie rocznej 25.000 zł. a. w.

II. Sejm przyznaje tę subwencyą pod warunkami następującemi :

a) że c. k. Rząd wybuduje powyższe linie kosztem skarbu państwowego lub na cel ich budowy przyzna z funduszów państwowych subwencyą w sumie przynajmniej 1 miliona zł. a. w. bądź w formie kapitału, bądź w formie renty ;

b) że przed rozpoczęciem budowy kolei zapewnioną zostanie wpłata całego kapitału, potrzebnego na zupełne wykończenie całej sieci ;

c) że przed rozpoczęciem budowy zostanie złożoną deklaracya przedsiębiorstwa, iż kolej będzie budowana ile możności siłami krajowemi ;

d) że budowa kolei zostanie rozpoczętą najpóźniej w r. 1891.

III. Jeżeli warunki objęte uchwałą II. zostaną wypełnione, wstawi Wydział krajowy przyznaną w uchwale I. rentę do budżetu funduszu krajowego, począwszy od roku, w którym budowa kolei zostanie rozpoczętą, wszakże nie wcześniej jak począwszy od r. 1891.

IV. Przyznana uchwałą I. renta będzie począwszy od roku, w którym zostanie wstawioną do budżetu funduszu krajowego, wypłacaną przez Wydział krajowy w ratach półrocznych z dołu, mianowicie dnia 30. czerwca i 31. grudnia każdego roku do rąk osoby, która się wykaże jako prawny zastępca przedsiębiorstwa powyższych kolei.

V. Poleca się Wydziałowi krajowemu, ażeby o przebiegu i stanie sprawy kolei wschodnio-galicyjskich złożył sprawozdanie na sesyi najbliższej.

Lwów, 15. listopada 1889.

Przewodniczący :

Ziemiałkowski w. r.

Sprawozdawca :

Biliński w. r.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

L. S. 1387.

Aleg. 186.

Sprawozdanie

komisyi prawniczej o wniosku posła Okuniewskiego co do uregulowania sprawy dostarczania podwód.

Wysoki Sejmie!

Poseł Okuniewski z uwagi, że inne kraje koronne w monarchii przyczyniają się pewnym datkiem do wynagrodzenia za dostarczanie podwód (forszpanów), a tylko Galicya z Wielkiem Księstwem Krakowskiem i chyba jeszcze Bukowina stanowią pod tym względem wyjątek; dalej, że to wynagrodzenie wynosi w innych krajach koronnych po 7 do 12 centów od konia i kilometra, a u nas tylko 2½ centa, uważając taki wymiar należytości, wedle samego oddalenia za niesłuszny, bo straconego czasu statecznie nie uwzględniające i uboższą część ludności w kraju najbardziej pokrzywdzające, domaga się w wniosku swoim przez Wysoki Sejm komisyi prawniczej przekazanym, aby Wydział krajowy najrychlej wypracował projekt ustawy krajowej w sprawie podwód (forszpanów) oparty na zasadzie: że kraj winienby przyczyniać się do tego wynagrodzenia za podwody kwotą co najmniej 7 centów od konia i kilometra, i aby uwzględniano nie tylko oddalenie ale i stracony czas transportu.

Komisya prawnicza, rozpoznając ten przedmiot, nie mogła sobie zataić, że przepisy o dostarczaniu podwód (czyli forszpanów) są przestarzałe i uporządkowania rzeczywiście wymagające, ile że polegają jeszcze na patencie z dn. 25 listopada 1784 i dekrecie gubernialnym z dn. 27 sierpnia 1820 r. do l. 35129 oraz starszej jeszcze od patentu powyższego instrukcyi z r. 1782. Nowsze zaś rozporządzenia ministeryalne z d. 15 stycznia 1849 r. (Dz. u. p. Nr. 88) i z d. 28 września 1850 L. 4385 normują tylko, że póki nowa ustawa o dawaniu podwód ogłoszoną nie będzie, dostarczanie tychże nastąpić winno według zasady, że gdy każdy obywatel kraju ma równy obowiązek do ponoszenia ciężarów publicznych, odnosi się to także do obowiązku dostarczania podwód, a szczegółowo co do żandarmeryi postanowiło rozporządzenie ostatnie, że polecenia dostarczenia podwód daje władza polityczna w danych wypadkach, wszakże asygnuje je nawet miejscowa władza gminna; gdy znowu §. 82 ustawy gminnej stanowi, że podwody kolejno wymagane być mają.

Z tem wszystkiem zaprzeczyć się nie da, że rozkład ten jest uciążliwy, a wynagrodzenie niestosowne i zmarnowanego czasu nie uwzględniające. Wynagrodzenie zaś od konia i kilometra po 2½ centów jest w porównaniu z takowem w innych krajach monarchii — za małe. Dla tego żądanie jest uzasadnione, aby w miejsce przestarzałych patentów i postanowień nieodpowiednich, stanęła nowa, sprawiedliwa ustawa.

Jednak wymaganie z góry, aby kraj winien przyczyniać się do wynagrodzenia kwotą co najmniej 7 centów za konia i kilometr jest przedwczesne, nim Wydział krajowy w projekcie nowej ustawy nie zbada podstawy takiego żądania, ile że dostarczanie podwód odbywa się najczęściej w interesie służby publicznej rządowej, władz lub wojska, a nie interesu kraju.

Komisya prawnicza więc tylko wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Poleca się Wydziałowi krajowemu zbadanie przedmiotu w sprawie podwód i przedstawienia Wys. Sejmowi odpowiednich wniosków.

Lwów dnia 16 listopada 1889.

Przewodniczący:
Zoll, w. r.

Sprawozdawca:
Weigel, w. r.

L. S. 1.458.

Aleg. 187.

Sprawozdanie

komisyi przemysłowej o wniosku posła Michalskiego w przedmiocie polecenia władzom i instytucyom państwowym, by wszystkie w zakres rękodzielnictwa wchodzące potrzeby zakładów, ich zarządom powierzonych, zaspokajały u krajowych przemysłowców.

Wysoki Sejmie!

Wniosek posła Michalskiego przekazany komisyi przemysłowej do zbadania poruszył sprawę wielkiej wagi i doniosłego znaczenia dla krajowego przemysłu i swojskiego rękodzielnictwa. Niezbyt pomyślne stosunki finansowe kraju z jednej strony i konkurencya wyrobów przemysłowych i rękodzielniczych pozakrajowych z drugiej strony, spowodowały wzmagającą się z dniem każdym stagnacyę w zbycie wyrobów krajowych naszych przemysłowców i rękodzielników. Nie pomagają też usiłowania krajowych przemysłowców, by dobrocią swoich wyrobów dorównać wyrobom pozakrajowym; brak odbytu utrudnia wszelki w tym kierunku postęp.

Publiczność nasza zwolna tylko przyzwyczaja się do wyrobów krajowych, a pozyskanie tej klienteli pozostawione być musi prywatnym usiłowaniom tak kół przemysłowych jak i obywateli dbałych o rozwój krajowego przemysłu i rękodzieła. Usiłowania te znalazły wyraz w zamierzonem towarzystwie dla popierania przemysłu krajowego. Dobra wola i energia inicyatorów tej myśli każą się spodziewać, że na zbawienne skutki ich usiłowań długo czekać nie będziemy. Jednak wszystkie te zabiegi i usiłowania tak kół rękodzielniczych jak i ludzi dbałych o rozwój krajowego przemysłu nie będą mogły osiągnąć w zupełności spodziewanych rezultatów, jeżeli przemysł krajowy ze strony c. k. rządu i jego organów nie będzie doznawał tej opieki i pomocy, na jaką przemysł ten liczyć i jakiej żądać ma prawo.

C. k. rząd za pośrednictwem swoich władz i instytucyj państwowych w kraju naszym jest stałym odbiorcą licznych artykułów wyrobów przemysłowych i rękodzielniczych. Urzędy pocztowe i telegraficzne, fabryki tytoniu a zwłaszcza koleje państwowe potrzebują rok rocznie wyrobów rękodzielniczych i przemysłowych na krocie. Dotychczas jednak z krzywdą dla krajowych wyrobów władze te zaspakajają swoje potrzeby prawie wyłącznie u przemysłowców lub kupców pozakrajowych, przy czem często zdarza się ta anomalia, że wyroby będące specyalnością naszego kraju zamawiane u kupców lub pośredników pozakrajowych, dostarczane bywają z kraju naszego, a krzywda dla naszych przemysłowców i rękodzielników leży w tem, że ci kupcy i pośrednicy pozakrajowi zagartują lwią część zysku dla siebie.

Jak systematycznem jest pod tym względem postępowanie władz rządowych, dowodzi ta okoliczność, że kolej czerniowiecka póki była administrowana przez prywatne towarzystwo,

zaspakajała wszystkie w zakres rękodzielnictwa wchodzące potrzeby u krajowyoh przemysłowców; z chwilą zaś, gdy c. k. dyrekcya kolei państwowych objęła kolej czerniowiecką w swój zarząd, poszczególne dyrekcye ruchu tych kolei w kraju naszym, zapewne na rozkaz z Wiednia wydany, zerwały wszelkie stosunki z krajowymi przemysłowcami i jak dla innych linij kolei państwowej tak i dla linii kolei czerniowieckiej zamawiają wszelkie wyroby rękodzielnicze u pozakrajowych rękodzielników, przemysłowców lub kupców.

Na takie systematyczne krzywdzenie ze strony c. k. władz krajowego przemysłu i rękodzielnictwa, reprezentacya kraju, która tyle ponosi ofiar dla podniesienia tego przemysłu, dłużej obojętnie patrzeć nie może. To też komisya przemysłowa z zadowoleniem powitała wniosek posła Michalskiego. Pan wnioskodawca w uzasadnieniu swego wniosku wykazał szczegółowemi cyframi krzywdy wyrządzane przez c. k. władze państwowe krajowemu przemysłowi i swojskiemu rękodzielnictwu.

Cyfr tych komisya w niniejszem sprawozdaniu nie powtarza, a sądzi, że w powyższym wywodzie dostatecznie umotywowała wniosek, jaki poniżej Wysokiemu Sejmowi do uchwalenia proponuje.

Dotychczasowe macosze traktowanie tej sprawy przez c. k. władze państwowe zbyt jest rażące, aby głos reprezentacyi kraju, która funduszów czerpanych z dodatków krajowych nie szczędzi na podniesienie przemysłu krajowego, nie został wysłuchany i uwzględniony.

Komisya przemysłowa wnosi:

Wysoki Sejm uchwalić raczy:

Sejm wzywa c. k. rząd, aby urzędującym w kraju naszym dyrekcyom ruchu kolei państwowych i kolei w zarząd państwa objętych, dyrekcyi poczt i telegrafów, dyrekcyom fabryk tytoniu i innym władzom i instytucyom państwowym polecił, by wszystkie w zakres krajowego rękodzielnictwa wchodzące potrzeby zakładów, ich zarządom powierzonych, zaspakajały u krajowych przemysłowców i rękodzielników.

Lwów dnia 20. listopada 1889.

Przewodniczący:
Sanguszko w. r.

Sprawozdawca:
Goldman w. r.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

L. s. 1.450.

Aleg. 188.

Sprawozdanie

komisyi budżetowej o preliminarzach wydatków i dochodów funduszu indemnizacyjnego wschodnio-galicyjskiego, zachodnio-galicyjskiego i krakowskiego na rok 1890.

Wysoki Sejmie!

Tak wedle preliminarzy funduszów indemnizacyjnych przez Rząd Wysokiemu Sejmowi przedłożonych, *jak i wedle wniosków komisyi dochody pokrywają całkowicie wydatki a nawet pozostawiają przy funduszu wschodnio-galicyjskim znaczną nadwyżkę na wzmocnienie zapasu kasowego przeznaczoną.*

W latach *mniej ciężkich jak obecny*, a nawet co do Wielkiego Księstwa Krakowskiego w roku bieżącym (w preliminarzu na r. 1890) tak *Rząd* pokrycie wydatków *sprzedażą obligacyj* do majątku funduszu należących proponował, *jak i Sejm* Dyrekcyą do zaczerpnięcia z tego źródła *upoważniał.* Jedynie tylko pomyślne stosunki były przyczyną, iż *Dyrekcya* z tego przyzwolenia *korzystać nie potrzebowała.*

Skoro obecnie jednak *Rząd pomimo dotkliwych i licznemi klęskami zaostrzonych skutków przesilenia rolniczego, w preliminarz funduszu wschodnio- i zachodnio-galicyjskiego żadnej kwoty z majątku funduszu na pokrycie wydatków nie wstawił, pomimo że stan majątku w porównaniu do rzeczywistych zobowiązań funduszu jest dostatecznym, komisya budżetowa, uznając za wskazane przyczynienie się zapasów z powodu nadmiernego przeciążenia kontrybuentów powstałych do przyniesienia ulgi tymże kontrybuentom, postanowiła uprawnić Dyrekcyę do zaczerpnięcia z majątku trzech fuuduszów indemnizacyjnych.*

Kwota z tego źródła otrzymana umożliwia bowiem *ustanowienie stopy poboru dodatku indemnizacyjnego do podatku: 26 cent. od 1 zł. czyli o 1 cent. niższej dla wschodniej i zachodniej Galicyi, a 15 cent. czyli o 1 ct. niższej dla W. księstwa Krakowskiego, aniżeli w roku 1889. preliminowano.*

Przy funduszu wschodnio- i zachodnio- galicyjskim preliminuje *komisya większy dochód z ulokowanych kapitałów.*

W dziale wydatków okazała się pewna *oszczędność w skutek zniesienia komisyi lokalnej dla uporządkowania ciężarów gruntowych. Komisya zniżyła wydatki kancelaryjne* przy wszystkich trzech funduszach, wstawia natomiast kwotę na *sporządzenie wykazu przedawnionych kuponów*; przy dwóch funduszach *wschodnio- i zachodnio-*galicyjskim, preliminuje komisya *mniej aniżeli rząd w dziale kosztów podróży;* również preliminuje komisya przy funduszu *wschodnio-*galicyjskim niższą od preliminarza rządowego kwotę w dziale zaliczek zwrotnych.

Dla ułatwienia porównawczego przeglądu różnicy między wnioskami komisyi a preliminarzem rządowym, wynikłością w roku 1888 i przecięciem trzechlecia 1886—1888, podaje komisya następujące zestawienie:

Liczba porz.	Poszczególnienie	Wniosek komisyi na rok 1890.	Porównanie z wnioskiem c. k. Rządu na rok 1890. — więcej — co do kwoty	— więcej — pro-centowo	— mniej — co do kwoty	— mniej — pro-centowo
	I. Galicya wschodnia.					
	A. Dochody.					
1	Wpłata kapitałów	2.935	—	—	—	—
2	„ rent	443	—	—	—	—
3	Odsetki za zwłokę	9.052	—	—	—	—
4	„ od zakupionych obligacyj . .	29.520	—	—	—	—
5	Dochód za sprzedaż obligów . . .	36.942	36.942	—	—	—
6	„ za wylosowane obligacye . .	50.256	—	—	—	—
—	Zwrócone wkładki	—	—	—	—	—
7	Odsetki od ulokowanych kapitałów . .	6.800	2.250	49·450	—	—
8	Zwrot zaliczek	2.000	—	—	—	—
9	Dodatki do podatków	1,984.827	—	—	76.339	3·703
10	Subwencya rządu	1,487.735	36.313	2·501	—	—
	Suma . .	3,610.510	75.505	—	76.339	—
					834	0·023
	B. Wydatki.					
11	Koszta zarządu	14.684	—	—	359	2·38
12	Spłata kapitałów	2,354.100	—	—	—	—
13	Renty dla uprawnionych	1,190.786	—	—	—	—
—	Wynagrodzenie za zakupno obligacyj .	—	—	—	—	—
14	Zaliczki zwrotne	1.025	—	—	475	31·666
15	Rozmaite wydatki	240	—	—	—	—
	Suma . .	3,560.835	—	—	834	0·23

Porównanie z wynikłością z roku 1888.				**Porównanie** z przeciętną wynikłością lat 1886—1888.			
więcej		mniej		więcej		mniej	
co do kwoty	procentowo	co do kwoty	procentowo	co do kwoty	procentowo	co do kwoty	procentowo
—	—	168	5·414	—	—	942	24·297
—	—	316	41·633	—	—	313	41·40
—	—	520	5·432	—	—	1	0·011
29.520	—	—	—	29.520	—	—	—
24.462	196·009	—	—	36.942	—	—	—
—	—	12.744	20·228	—	—	15.841	23·966
--	—	105	100	—	—	—	—
6.798	339900	—	—	6.798	339900	—	—
1.715	600	—	—	—	—	33	1·623
—	—	30.655	1·520	158.346	8·669	—	—
107.297	7·772	—	—	76.467	5·417	—	—
169.792	—	44.508	—	308.073	—	17.130	—
125.284	3·59			290.943	8·76		
—	—	1.907	11·494	—	—	2.137	12·704
202.535	9·413	—	—	308.953	15·106	—	—
—	—	159.699	11·825	—	—	263.170	18·10
—	—	106	100	—	—	—	—
2	0·195	—	—	—	—	462	31·069
—	—	243	50·310	—	—	3	1·234
202.537	—	161.955	—	308.953	—	265.772	—
40.582	1·152			43.181	1·227		

Liczba porz.	Poszczególnienie	Wniosek komisyi na rok 1890.	Porównanie z wnioskiem c. k. Rządu na rok 1890. — więcej — co do kwoty	więcej — procentowo	mniej — co do kwoty	mniej — procentowo
	II. Galicya zachodnia.					
	A. Dochody.					
1	Wpłata kapitałów	740	—	—	—	—
2	„ rent	128	—	—	—	—
3	Odsetki za zwłokę i inne dochody . .	5.189	—	—	—	—
4	„ od zakupionych obligacyj indemn.	27.851	—	—	—	—
5	„ od ulokowanych kapitałów . .	1.625	447	37·94	—	—
6	Dochód za wylosowane obligacye . .	62.333	—	—	—	—
—	Zwrócone wkładki	—	—	—	—	—
7	Dochód za sprzedane obligacye indemn. .	64.407	64.407	—	—	—
8	Zwrócone zaliczki	390	—	—	—	—
9	Dodatki indemnizacyjne od podatków .	739.505	—	—	28.442	3·703
10	Zaliczki ze skarbu państwa . . .	1,137.265	—	—	36.313	3·09
	Suma . .	2,039.433	64.854	—	64.755	—
			99	0·004	—	—
	B. Wydatki.					
11	Koszta zarządu	8.194	99	1·222	—	—
12	Spłata kapitałów	1,320.900	—	—	—	—
—	Kwoty wyrównawcze	—	—	—	—	—
13	Renty dla uprawnionych	710.009	—	—	—	—
14	Wynagrodzenie za zakup. obligacye . .	—	—	—	—	—
15	Zaliczki zwrotne	230	—	—	—	—
16	Rozmaite wydatki	100	—	—	—	—
	Suma . .	2,039.433	99	0·004	—	—

Porównanie z wynikłością roku 1888.				**Porównanie** z przeciętną wynikłością lat 1886 —1888.			
więcej		mniej		więcej		mniej	
co do kwoty	procentowo	co do kwoty	procentowo	co do kwoty	procentowo	co do kwoty	procentowo
—	—	726	49·52	—	—	1.291	63·56
—	—	166	56·46	—	—	295	69·739
—	—	1.916	26·96	1	0·019	—	—
27.851	—	—	—	27.851	—	—	—
1.619	26·985	—	—	1.619	26·983	- -	—
8.783	16·40	—	—	19.847	46·714	—	—
—	—	70	100	—	—	- -	—
64.407	—	—	—	64.407	—	—	—
362	1292·8	—	—	—	—	—	—
—	—	58.087	7·282	—	—	96.332	11·525
—	—	107.297	8·621	—	—	76.466	6·300
103.022	—	168.262	—	113.725	—	174.384	—
		65.240	3·09			60.659	2·90
708	9·46	—	—	—	—	92	1·12
82.730	6·68	—	—	177.650	15·538	—	—
—	—	17	100	—	—	—	—
—	—	103.480	12 72	—	—	156.438	18·055
—	—	46.958	100	—	—	—	—
177	333·96	—	—	—	—	6	2 542
100	—	—	—	54	117·39	—	—
83.715	—	150.455	—	177.704	—	156.536	—
		66.740	3·17	21.168	1·04		

Liczba porz.	Poszczególnienie	Wniosek komisyi na rok 1890.	Porównanie z wnioskiem c. k. Rządu na rok 1890.			
			więcej		mniej	
			co do kwoty	pro-centowo	co do kwoty	pro-centowo
	III. W. Księstwo Krakowskie.					
	A. Dochody.					
1	Wpłata kapitałów	—	—	—	—	—
2	„ rent	—	—	—	—	—
3	Odsetki za zwłokę i inne dochody . .	645	—	—	—	—
4	„ od zakupionych obligacyj indemn.	5.635	—	—	—	—
5	Dochód za sprzedane obligacye indemn. .	22.958	7.958	52·9	—	—
6	„ za wylosowane obligacye . .	23.181	—	—	—	—
—	Zwrócone wkładki	—	—	—	—	—
7	Dochód z gotówki w zapasie kasowym .	10.608	—	—	—	—
8	Odsetki od kapitałów	520	—	—	—	—
9	Zwrócone zaliczki	30	—	—	—	—
10	Dodatki do podatków	119.148	—	—	7.943	6·25
	Suma . .	182.725	7.958	—	7.943	—
			15	0·008		
	B. Wydatki.					
11	Koszta zarządu	662	15	2	—	—
12	Spłata kapitałów	134.400	—	—	—	—
—	Kwoty wyrównawcze	—	—	—	—	—
13	Renty dla uprawnionych	47.603	—	—	—	—
—	Wynagrodzenie za zakup. obligacyj . .	—	—	—	—	—
14	Zaliczki zwrotne	30	—	—	—	—
15	Rozmaite wydatki	30	—	—	—	—
	Suma . .	182.725	15	0.008	—	—

Porównanie z wynikłością roku 1888.				Porównanie z przeciętną wynikłością lat 1886—1888.			
więcej		mniej		więcej		mniej	
co do kwoty	procentowo	co do kwoty	procentowo	co do kwoty	procentowo	co do kwoty	procentowo
—	—	92	100	—	—	—	—
—	—	6	100	—	—	—	—
—	—	538	45·48	1	0·155	—	—
—	—	763	11·92	883	18·581	—	—
—	—	1.014	4·34	—	—	1.014	4·346
—	—	4.759	17·03	12.839	124·144	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	21.752	67·21	—	—	21.752	67·218
520	—	—	—	520	—	—	—
30	—	—	—	30	—	—	—
—	—	23.580	16·52	—	—	58.696	33·004
550	—	52.504	—	14.273	—	81.462	—
		51.954	22·15			67.189	26 896
81	13·94	—	—	61	11·5	—	—
—	—	105	0·077	24.924	22·766	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	11.089	18·893	—	—	16·909	26·210
—	—	—	—	—	—	—	—
30	—	6.180	—	6	25	—	—
30	—	—	—	18	15	—	—
141	—	17.374	—	25.009	—	16.909	—
		17.233	8·632	8.100	4·622		

Obliczenia powyższe uzasadnia komisya dla każdego funduszu z osobna, tak co do poszczególnych pozycyj wydatków, jak i dochodów.

I. Galicya wschodnia.

Wedle preliminarza *c. k. Rządu* wynoszą w ogóle:

a) *Wydatki* . . . . 3,561.669 zł.
w porównaniu: *α*) z wynikłością r. 1888. (3,520.253 zł.) *większe* o 41.416 zł. czyli o 1·18%, *β*) z wynikłością przeciętną lat 1886—1888 (3,517.654 zł.) *większe* o 44.015 zł. czyli o 1·25%.

b) *Dochody* . . . . 3,611.344 „
w porównaniu: *α*) z wynikłością roku 1888. (3,485.226 zł.) *większe* o 126.118 zł. czyli o 3·62%, *β*) z wynikłością przeciętną lat 1886—1888. (3,319.567 zł.) *większe* o 291.777 zł. czyli o 8·8%.

Pozostała nadwyżka wynosi . . . . 49.675 zł.

Wedle projektu komisyi budżetowej:

a) Wydatki . . . . 3,560.835 zł.
t. j. w porównaniu: *α*) z preliminarzem rządowym *mniejsze* o 834 zł. czyli o 0·023%, *β*) z wynikłością r. 1888. *większe* o 40.582 zł. czyli o 1·15%, *γ*) zaś z wynikiem przeciętnym z lat 1886—1888. *większe* o 43.181 zł. czyli o 1·23%.

b) Dochody wynoszą . . . . 3,610.510 „
t. j. w porównaniu: *α*) z preliminarzem rządowym *mniejsze* o 834 zł. czyli o 0·02%, *β*) z wynikłością r. 1888. *większe* o 125.284 zł. czyli o 3·59%, *γ*) zaś z wynikiem przeciętnym z lat 1886—1888. również *większe* o 290.943 zł. czyli o 8·76%.

Projektowana przez komisyę budżetową *nadwyżka* wynosi . . 49.675 zł.
a zatem tyle, ile preliminował rząd.

Zmiany uzasadnia komisya przy poszczególnych pozycyach.

A. Poszczególne pozycye wydatków.

1. *Wydatki na zarząd.* Komisya budżetowa z zadowoleniem przyjmuje do wiadomości, że w myśl przez komisyą w latach poprzednich wypowiedzianych życzeń, w miarę zmniejszania się czynności w sprawach serwitutowych i indemnizacyjnych, zarząd funduszem indemnizacyjnym staje się *mniej kosztownym.* Nie uważając obecnej chwili, w której drobne zwłaszcza czynności kancelaryjne dyrekcyi z powodu oczyszczenia tabuli w celu podjęcia wynagrodzenia za propinacyą stosunkowo się zwiększyły, za czas stosowny do dalej idących skreśleń i poprzestając jedynie na drobnem okrojeniu wydatków kancelaryjnych i kosztów podróży urzędników i rzeczoznawców w myśl poniżej zawartego uzasadnienia, z przyjemnością dowiaduje się komisya o *zniesieniu miejscowej komisyi dla uporządkowania ciężarów gruntowych* i z tego powodu powstałej poniżej uzasadnionej oszczędności.

Komisya wyraża nadzieję, że przy bliskiem ukończeniu uporządkowania *ciężarów gruntowych stopniowe zmniejszanie się kosztów zarządu w jeszcze szybszem tempo postępować będzie,* a pewnych wskazówek na przyszłość mogą dyrekcyi dostarczyć poniżej podane daty porównawcze.

C. k. Rząd preliminuje na r. 1890. na koszta zarządu 15.043 zł. a zatem głównie z powodu zniesienia komisyi lokalnej o 1.548 zł. czyli o 9·33% mniej od 16.591 zł. wynoszących wydatków na zarząd w r. 1888., a o 1.778 zł. czyli o 10·57% mniej od 16.821 zł. wynoszących przeciętnych wydatków w latach 1886—8.

Komisya wnosi na koszta zarządu funduszem wschodnio-galicyjskim *kwotę . 14.684 zł.* a zatem o *359 zł.* czyli o *2·38%* mniej od preliminarza rządowego, a o 1.907 zł. czyli o 11·49% mniej od wynikłości w r. 1888.

Wnioski komisyi co do tej pozycyi różnią się od preliminarza rządowego w czterech punktach:

a) Na *potrzeby kancelaryjne* wedle zamknięcia z roku 1888. 1.248 zł. faktycznie wynoszące preliminuje Rząd o 638 zł. czyli o 51·1% więcej, uzasadniając większy wydatek potrzebą wystawienia i włożenia nowych kartek do urn z powodu wielkiej ilości nit, losowanie utrudniających. Pomimo, że przed 5 ciu laty nowe kartki sporządzono, a od tego czasu było jedynie tylko dziesięć losowań, pomimo że w zakładach finansowych losowanie nie wymaga tak częstego sporządzania kartek, ze względu na liczne obligacye z rozmaitych powodów przepisane zgadza się komisya na sporządzenie nowych nit, że jednak takowe przed 5 laty dla wszystkich trzech funduszów jedynie tylko 650 zł. kosztowało, nie może komisya tego wydatku na rok 1890. wyżej obliczać, a tem mniej przyjąć nadwyżki wydatków po nad wynikłość z roku 1888. dla samej wschodniej Galicyi 638 zł. wynoszącej, tem bardziej, że w razie nieprzewidzianych większych wydatków może je dyrekcya pokryć z sowitego zaopatrzenia w innych pozycyach wydatków, np. na papier i rekwizyta do pisania dla wszystkich trzech funduszów 450 zł., druki, litografie i efekta kredytowe 400 zł., roboty introligatorskie 100 zł., czyszczenie lokalu w kwocie 155 zł. (przy kosztach najmu wynoszących rocznie 898 zł.), ryczałtowa kwota na potrzeby do pisania 50 zł.

Z tego też powodu biorąc za podstawę obliczenia wynikłość roku 1888. dolicza do niej komisya dla wszystkich trzech funduszów kwotę 650 zł. na losowanie, z których 22/35 na fundusz wschodnio-galicyjski wypada. W skutek tego *wedle wniosku komisyi* wynosić będzie kwota *na potrzeby kancelaryjne* preliminowana *1.624 zł.*, a *zatem o 262 zł. czyli o 13.89% mniej, aniżeli Rząd preliminuje*, a o 376 zł. czyli o 30·13% więcej, aniżeli w roku 1888. rzeczywiście wydano.

b) Z powodu *zniesienia miejscowej komisyi dla spraw odkupu i uporządkowania ciężarów gruntowych* odpadają wydatki na jej utrzymanie, pozostają jedynie tylko do pokrycia koszta podróży i dyety dla urzędnikow i rzeczoznawców przez Rząd na podstawie trzechletniego przecięcia obliczone.

Z uwagi, że w obec bliskiego ukończenia *spraw serwitutowych jest znacznie mniej powodów do komisyj*, że też potrzeba na ten cel w samej rzeczy się zmniejsza, bierze komisya za podstawę preliminarza faktyczny wydatek w trzech kwartałach r. 1889: za zaległe koszta podróży 191 zł. 24 ct., za bieżące 244 zł., razem 435 zł. 24 ct. wynoszący, oblicza też odnośny wydatek *na 580 zł.*, a zatem *o 720 zł. czyli o 55·3% mniej od preliminarza rządowego.*

W skutek tego skreślenia i w skutek zniesienia komisyi lokalnej wynosić będą koszta pozycyi wydatków komisyi miejscowej o 3.115 zł. czyli o 84·3% mniej od wynikłości r. 1888.

c) Rozmaite wydatki w kwocie 6 zł. wykreśla komisya ze względu na drobiazgowość tej sumy i możność pokrycia jej z kosztów kancelaryjnych.

d) Natomiast na sporządzenie wykazów *przedawnionych kuponów oraz kuponów od obligacyj wylosowanych*, których oprocentowanie już ustało, a które dla wszystkich trzech funduszów 1.000 zł. kosztować mają, pragnąc rządowi dostarczyć środków do wykonania poniżej podanej rezolucyi, wstawia komisya $^{22}/_{35}$ tejże kwoty w budżet, a mianowicie kwotę . . 629 zł.

Dla ułatwienia porównawczego przeglądu dołącza komisya zestawienie kosztów zarządu na następnej stronicy.

2. *Spłatę kapitału* przez losowanie obligacyj . . . . . *2,354.100 zł.* preliminuje Rząd a przyjmuje komisya zgodnie z planem amortyzacyjnym wydanym rozporz. z d. 29. grudnia 1857. L. 11.881.

Galicya wschodnia.

Koszta zarządu.

Poszczególnienie	Wniosek komisyi na r. 1890.	W porównaniu z wnioskiem rząd. na rok 1890.		W porównaniu z wynikłością r. 1888.		W porównaniu z przeciętną wynikłością z lat 1886 — 1888.		W porównaniu z wynikłością r. 1879.	
		więcej	mniej	więcej	mniej	więcej	mniej	więcej	mniej
1. Płace urzędników	7.019	—	—	154 (2·24%)	—	193 (2·8%)	—	—	5.545 (44·134%)
2. Dodatki aktywalne do płac . .	1.270	—	—	38 (3·08%)	—	47 (3·8%)	—	—	1.003 (44·126%)
3. Dyurna . . .	1.101	—	—	11 (1%)	—	26 (2·4%)	—	—	1.262 (53·406%)
4. Remuneracye i zapomogi . . .	1.886	—	—	—	—	15 (0·8%)	—	—	276 (12·765%)
5. Potrzeby kanc. .	1.624	—	262 (13·89%)	376 (30·13%)	—	360 (28·5%)	—	—	191 (10·523%)
6. Najem pomieszk.	564	—	—	—	—	—	66 (1·05%)	—	504 (47·190%)
7. Koszta podróży i dyety. . . .	11	—	—	—	—	1 (10%)	—	—	3.210 (99·658%)
8. Rozmaite wydat.	—	—	6 (100%)	—	—	—	—	—	107 (100%)
9. Komisya miejsc. (koszta podróży i dyety) . . .	580	—	720 (55·38%)	—	3.115 (84·43%)	—	3.042 (84%)	580	—
10. Sporządzenie wykazu kuponów .	629	629	—	629	—	629	—	629	—
Suma .	14.684	629	988	1.208	3.115	1.271	3.108	1.209	12.098
		359 (2·38%)		1.907 (11.49%)		1.837 (11·119%)		10.889 (42·58%)	

W drugiem półroczu r. 1889. kwota wylosowana wynosi 1,121.000 zł., w pierwszem półroczu 1890. ma się wylosować 1,121.000 zł. Kwoty te w myśl §. 19. instrukcyi dopiero 1. maja i 1. listopada 1890. są płatne.

Zwiększająca się z każdym rokiem kwota wylosowanych obligacyj w porównaniu z r. 1888. o 202.535 zł. czyli o 9·41% pociąga za sobą coraz szybsze umorzenie stanu biernego i zniżenie wydatku na spłatę rent dla uprawnionych.

3) Renty dla uprawnionych tak wedle wniosków Rządu jak i komisyi . 1,190.786 zł., a zatem o 159.699 zł. czyli o 11·83% mniej, aniżeli w roku 1888.

Ponieważ po strąceniu od ogólnej sumy wylosowanych obligacyj indemnizacyjnych, które dnia 31. października 1888. i 30. kwietnia r. 1889. są płatne, a mianowicie razem 2,183.000 zł. m. k., czyli 2,299.150 zł. w. a. wynoszą, pozostanie zmniejszający się ciągle dług w kwocie 28,815.711 zł., pięcioprocentowy dochód zatem wynosi 1.190.786 zł., a przeto o 159.699 zł. czyli o 11·83% mniej, aniżeli w roku 1888.

Z uwagi, że nie wszystkie w roku 1890. zapadłe kupony uprawnieni przedkładają do wypłaty, że też oprócz kuponów od obligacyj, własność funduszu stanowiących, które dyrekcya niszczy, okazywała się zazwyczaj w zamknięciach suma rent niższą od preliminarza, pomimo że kwota na renty preliminowana pokrywała i ewentualną spłatę kuponów z lat poprzednich w razie zgłoszenia takowych.

4) *Na zaliczki zwrotne* preliminował Rząd wedle trzechletniego przecięcia 1.500 zł., a zatem o 477 zł. czyli o 46·62% więcej od wynikłości z roku 1888

Ponieważ wydatek na ten cel w r. 1886 był wyjątkowo wysokim (3178 zł.), w r. 1887. zaś wyjątkowo niskim (260 zł.), a dalej, że z uwagi na coraz większe zapoznanie się urzędników z ustawami o podatku gruntowym i domowym, nadpłaty stron co raz bardziej zmniejszać się będą, bierze komisya za podstawę swoich wniosków wynikłość z r. 1888. w kwocie 1023 zł., preliminując na *zaliczki zwrotne z płac etatowych pokryć się mające i mylnie zarachowane kwoty . 1.025 zł.*, a więc o 475 zł. czyli o 31·6% mniej od preliminarza rządowego.

5) *Na rozmaite wydatki* czyli na zwrot nadpłaconych kapitałów, rent, odsetek i na koszta insercyjne, preliminuje komisya zgodnie z Rządem wedle trzechletniego przecięcia *240 zł.*, a więc o 243 zł. czyli o 50·3% mniej od wynikłości w r. 1888.

B. Poszczególne pozycye pokrycia.

Co do trzech pierwszych pozycyj dochodów:

1) *Wpłata kapitałów za zniesienie ciężarów niepoddańczych*, mesznego, dziesięciny i czynszu z wieczystej dzierżawy pochodzących.

Suma niespłaconych jeszcze należytości wedle poszczególnych wyroków na 20roczne raty razem z odsetkami rozłożone wynosi 16.485 zł. — Komisya zgodnie z planem wpłaty i z wnioskiem Rządu preliminuje . . . . *2.935 zł.* a zatem z powodu zmniejszenia się stanu biernego o 168 zł. czyli o 5·41% mniej aniżeli w r. 1888.

W wypadkach, w których fundusz nie mógł wyegzekwować zaległych kapitałów i procentów dłużnych funduszowi za wykupno ciężarów niepoddańczych i w których kwota ofiarowana przez licytantów była niższą od długu należnego funduszowi, nabywał fundusz na licytacyach za cenę dłużną grunta miejskie; *posiada też liczne parcele w Brodach, Tłumaczu i Tyśmienicy.* Jakkolwiek kwota na nie wydana z zaległości intabulowanych pochodząca jest *niską*, ze względu na fakt, że komisyi nie przedłożono wykazu tychże gruntów i warunków ich nabycia, że przeto komisya nie ma pewności, czyli ich rozgraniczenie dokładnie przeprowadzono, dalej wobec faktu, że nikt gruntów tych nie użytkuje, a przynajmniej użytkować nie ma prawa, *wyraża komisya życzenie, ażeby przedłożono jej dokładny wykaz tychże gruntów*, które dotychczas stanowią pozycyą martwą i ażeby jak najprędzej starano się je sprzedać.

2) *Wpłatę rent* od powyżej wymienionych kapitałów oblicza komisya zgodnie z wnioskiem rządu na . . . . *443 zł.*, a przeto ze względu na coraz większe umorzenie kapitałów o 316 zł. czyli o 41.63% mniej, aniżeli w r. 1888.

3) *Odsetki za zwłokę* od rat w terminie niespłaconych, zwroty kosztów podróży, taksy za przepisanie obligacyj, zwroty za brakujące kupony i zwroty rachunkowe, preliminuje komisya zgodnie z Rządem wedle trzechletniego przecięcia na . . *9.052 zł.*, a więc o 520 zł. czyli o 5·43% niżej, aniżeli w r. 1888 wydano.

4) *Odsetki od stanowiących własność funduszu obligacyj indemnizacyjnych* wstawia komisya w dział dochodów, pomimo że do funduszu faktycznie ten dochód nie wpływa; z powodu zniszczenia kuponów bowiem, które fundusz jako wierzyciel i dłużnik w jednej osobie połączony sobie samemu musiałby wypłacić, zmiejsza się o kwotę równającą się wartości kuponów w r. 1890. zapaść mających spłata rent a przeto i suma wydatków.

Ponieważ majątek funduszu z końcem czerwca b. r., a więc już po pierwszem losowaniu wynosi 562.300 zł. m. k. a 590.415 zł. w. a., 5% od tej sumy preliminuje komisya zgodnie z Rządem na . . . . *29.520 zł.* a zatem o 12.304 zł. czyli o ,3% mniej, aniżeli odpowiednia oszczędność wydatków w r. 1888.

5) *Dochód pochodzący ze sprzedaży obligacyj własność funduszu stanowiących.*

Zważywszy, że komisya budżetowa niejednokrotnie wyrażała, że nie jest zadaniem funduszu gromadzić *kosztem opodatkowanych majątek, przekraczający rzeczywiste zobowiązania funduszu*,

zważywszy, że fundusz wschodnio-galicyjski, lubo w porównaniu do dwóch innych funduszów najmniej bogaty, posiadał z końcem czerwca majątek w kwocie 590.415 zł. w. a. a oprócz tego pozostał z r. 1888 znaczny zapas kasowy (pozostałość z rachunków) w kwocie 368.615 zł., *a przeto zasoby razem 959.030 zł. wynoszące, realnym zobowiązaniom odpowiadają*,

zważywszy, że *zasadę tę uznał c. k. Rząd*, wstawiając w budżety lat ubiegłych, a nawet w budżet W. ks. Krakowskiego na r. 1890 znaczne kwoty na ewentualną sprzedaż obligacyj funduszowych,

zważywszy, że *Dyrekcya* funduszów *albo* wcale *nie korzystała* z udzielonego jej na wypadek niedoboru *uprawnienia sprzedaży* obligacyj, *albo* też czyniła to *w mniejszej mierze*, aniżeli budżet pozwalał (raz tylko w r. 1888 uzyskano 12.480 zł. — t. j. mniej od budżetu o 63.407 zł., w latach zaś 1886, 1887 preliminowano na ten cel 100.490 zł. i 58.532 zł., a nic nie sprzedano),

zważywszy dalej, że Dyrekcya *zwracała Skarbowi państwa zaliczki* ze Skarbu państwa, np. w r. 1874 w kwocie 1,164.420 zł. dla funduszu wschodniej Galicyi, a 354.268 zł. dla zachodniej, t. j. razem 1,518.688 zł., w r. 1879: 1,180.292 zł., w r. 1883: 973.503 zł., a *oprócz tego znaczne kwoty z bieżących dochodów wcielała do majątku funduszu*, jak np. w r. 1878, 530.720 zł., w r. 1879: 316.166 zł., w r. 1880: 196.963 zł., w r. 1885: 93.693 zł., w r. 1886: 107.879 zł., w r. 1887: 17.314 zł., że przeto jest *słusznem, ażeby powstały z nadpłat kontrybutów fundusz ujął im w roku klęski nadmiernego ciężaru*,

zważywszy, że w skutek ustaw dawniej uchwalonych, pomimo najścislejszej oszczędności *krajowy dodatek do podatków musi doznać podwyższenia o 1 centa*,

zważywszy, że ze względu na *wypłacalność ludności opodatkowanej* i na *solidarny interes Skarbu państwa, funduszu indemnizacyjnego i funduszu krajowego, który się na sile podatkowej opiera, wyegzekwowanie całej kwoty dodatków przez Rząd preliminowanej, musiałoby się dziać na koszt substancyi opodatkowanych*, na której przyszłość tak podatków jak i dodatków polega, — *komisya zniżywszy o $^1/_{27}$ część preliminowaną przez rząd sumę dodatków*, odciągnęła od niej oszczędność w dochodach; ze względu na okoliczność, że stan majątku funduszu

wschodnio-galicyjskiego lubo zaspakajający, jest stosunkowo najmniej pomyślnym, że też ten fundusz najwięcej pomocy potrzebuje i ciągle zwiększające się zasiłki w myśl preliminarzy rządowych doznawał, — proponuje komisya różnicę pomiędzy ubytkiem dochodów w skutek zniżenia dodatku i innych drobnych zmian powstałych, a oszczędnością w wydatkach pokryć w połowie powiększeniem subwencyi rządowej na fundusz wschodnio-galicyjski i zmianą rozdziału tejże subwencyi pomiędzy fundusz wschodnio a zachodnio-galicyjski,— w drugiej zaś połowie po doliczeniu do niej kwoty preliminarzem rządowym nie objętej na wykazy przedawnionych kuponów *sprzedażą obligacyj własność funduszu stanowiących* w kwocie . . . . *36.942 zł.*

6) *Dochód za wylosowane obligacye własność funduszu stanowiące* przyjmuje komisya zgodnie z preliminarzem rządowym w kwocie . . . . *50.256 zł.* o 12.744 zł. czyli o 20·2% niższej od wynikłości z r. 1888.

Kwota obligacyj wylosowanych zależy od przypadku; dotychczas też obliczała ją dyrekcya na zasadzie trzechletniego przecięcia, która ze względu na zmiany w majątku funduszu i w ogólnej liczbie wylosowanych obligacyj nie wiele zawierała prawdopodobieństwa. A pomimo, że przy przypadkowym dochodzie o ścisłość kusić się trudno, więcej prawdopodobieństwa zawiera przez komisyę zalecona a przez Rząd przyjęta metoda obliczenia przypuszczalnej kwoty wylosowanych obligacyj na podstawie proporcyi pomiędzy stanem majątku, ogólną liczbą wylosować się mających w każdym roku obligacyj i procentem faktycznie wylosowanych obligacyj funduszowych, tak w stosunku do majątku jak i do ogólnej liczby obligów losowaniem objętych.

Wprawdzie stan majątku funduszu w czerwcu r. b. (562.300 zł.) zmniejszył się w w porównaniu ze stanem z końcem r. 1888. (710.110 zł.) o 147.810 zł. czyli o 20·8%, a ze stanem z końcem r. 1887. (782.010 zł) o 219.710 zł. czyli o 28·09% natomiast jednak zwiększyła się ogólna kwota przedstawiająca wartość obligacyj wylosować się mających, w r. 1890. płatnych (2,242.000 zł.) w porównaniu z preliminowaną na r. 1888 kwotą (2,168.250 zł.) o 73.750 zł. czyli o 3·4prc., a przeto szansa wylosowania stała się większą.

Dyrekcya jednak o tyle nie zupełnie dokładnie wykonała wskazówki komisyi, że wzięła nie przeciętny procent powyżej określony, ale jedynie tylko procent z ostatniego roku.

7) *Odsetki od ulokowanych kapitałów.*

Odpowiadając życzeniu przez Wys. Sejm kilkakrotnie wyrażonemu w myśl uchwały sejmowej z 20. grudnia 1888 reskryptem Ministerstwa spraw wewnętrznych z dnia 5. października 1888 zatwierdzonej, wstawiła Dyrekcya w rubrykę dochodów 4.550 zł., jako odsetki od czasowych nadwyżek funduszu indemnizacyjnego Galicyi wschodniej, na rachunek bieżący na 3prc. w Banku krajowym umieszczonych.

Przyjmując z zadowoleniem do wiadomości ostateczne załatwienia powyższej uchwały sejmowej, mniema komisya, że przy obrocie kasowym 3,609.881 zł. przy stale wypłacanej subwencyi państwowej w kwocie 1,487.735 zł., przy zapasie kasowym z r. 1888 w kwocie 368.614 zł., na którego powiększenie komisya 49.675 zł. preliminuje, — dochód z czasowych nadwyżek pieniężnych powinien być wyższym, tem bardziej, że jak z układu z bankiem wynika, fundusz lokował w kasach rządowych w pierwszym kwartale w r. 1886, 608 103 zł. w r. 1887.: 606 796 zł., w r. 1888.: 518 138 zł., przeciętnie zatem 577.679 zł., w trzecim kwartale r. 1886.: 367.551 zł., r. 1887.: 375.935 zł., r. 1888.: 243.645 zł, czyli przeciętnie 329.044 zł., w r. 1889 zaś, pomimo że ten rok z rozmaitych względów za nader niekorzystny uważać należy, lokował fundusz w pierwszym kwartale w Banku krajowym 367.027 zł. 69 ct. i pobrał procentów 2.241 zł. 54 ct., w trzecim kwartale zaś 230.299 zł. 05 ct. i otrzymał procentów 1.199 zł. 23 ct., czyli razem 3440 zł. 77 ct.

Dlatego też preliminuje komisya *dochód z odsetków od ulokowanych kapitałów* w kwocie . . . . *6.800 zł.* tj. 2.250 zł., czyli 49·45% wyższej od preliminarza rządowego.

8) *Zwroty zaliczek* zgodnie z preliminarzem rządowym w kwocie . *2.000. zł.*, czyli o 1.715 zł. więcej od r. 1888. ze względu na wynik ostatnich lat trzech oraz na przypisane do zwrotu zaliczki.

9.) Dodatki do podatków. Pomimo *różnicy 1.691 zł. 53 ct. czyli 2.21%* pomiędzy *wydatnością faktyczną 1 centa w r. 1888. 74.647 zł. 47 ct.* wynoszącą, a wydatnością przez *Rząd na r. 1890. preliminowaną w kwocie 76.339 zł., nie zniża komisya wydatności przez Rząd obliczonej* jedynie tylko w tem przypuszczeniu, że stopniowe powiększenie podatku gruntowego o $1/10$ w myśl Art. IV. ust. z 7. czerwca 1881. Dz. U. P. nr. 49. i instrukcyi, reskr. Min. skarbu z dnia 10. kwietnia 1883. l. 11611 ogłoszonej a oprócz tego powiększenie siły podatkowej przy dochodach od nieurodzaju niezawisłych, jak n. p. w dziale przemysłu naftowogo, w dziale podatku domowo-czynszowego, podatku od nowych domów dodatkiem indemnizacyjnym objętych, a wreszcie ściągnięcie zaległości podatkowych z powodu wykupna prawa propinacyi, mogą wyrównać ubytek podatków przez liczne klęski przy słusznem zastosowaniu ustawy o opustach z r. 1888. w myśl życzeń sejmu powstały.

Nie chcąc jednak ludności narażać na niewypłacalność oraz z powodów powyżej wyrażonych, postanowiła komisya nie podwyższać kwoty, jak to proponuje preliminarz rządowy, ale dla pokrycia wydatków funduszu zachować w okrojeniu dochodów potrzebne umiarkowanie, preliminując znacznie powyżej kwoty dodatków trzechletniego przecięcia 1886—8. na rok 1890. *kwotę dodatków w wysokości* . . . . *1,984.827 zł.*, *wprawdzie o 76.339 zł. czyli o 3·7% mniej ad preliminarza rządowego i o 30.655 zł. czyli o 1.52% mniej od wynikłości z r. 1888.*, *ale znów o 158.346 zł. czyli o 8·66% więcej*, *aniżeli wynosi wynikłość trzech lat ostatnich.*

Zniżywszy kwotę podatków o $1/27$ *zniża też komisya stopę poboru z 27 na 26 ct.*, podaje też poniżej odnośną uchwałę finansową.

10.) *Subwencyą rządową w kwocie 2,625.000 zł.* dla obydwóch funduszów preliminuje *rząd* dla funduszu wschodnio-galicyjskiego na *1,451.422 zł.*, a zatem o 70.984 zł. czyli o 5·14% więcej od wynikłości w r. 1888., a o 40.154 zł. czyli o 2·84% więcej od przecięcia 1886—8.

Ponieważ rozdział tej subwencyi pomiędzy obydwa fundusze w preliminarzu przy rzeczywistem wydatkowaniu odbywał się zawsze dowolnie, w miarę rzeczywistych potrzeb funduszów, a fundusz wschodnio-galicyjski jak powyżej wykazano, stosunkowo najwięcej potrzebuje subwencyi, proponuje komisya jeszcze korzystniejszy od przecięcia wymiar subwencyi na rzecz funduszu wschodnio-galicyjskiego, a mianowicie *oblicza ją w kwocie* . . *1,487.735 zł.* *o 36.313 zł. czyli o 2·5% wyższej od preliminarza rządowego*, a o 107.297 zł. czyli o 7·77% wyższej od wynikłości z r. 1888, i o 76.467 zł. czyli 5·4% wyższej od przeciętnej wynikłości 3 lat ostatnich.

Tak preliminarz komisyjny jak i preliminarz rządowy pozostawia jedną i tę samą kwotę . . . . *49.675 zł.* *na wzmocnienie zapasu kasowego*, która po pokryciu dochodów przez wydatki pozostanie.

II. Galicya zachodnia

Rząd preliminuje dochody w kwocie 2,039.334 zł. w porównaniu z wynikiem r. 1888 w kwocie 2,104.673 zł. o 65.339 zł., t. j. o 3·10% i z wynikiem przeciętnej wynikłości z lat 1886—8 (2,100.092 zł.) o 60.758 zł. czyli o 2·89% mniej.

Wydatki preliminuje Rząd również w kwocie 2,039.334 zł. w porównaniu z wynikiem r. 1888 (2,106.172 zł.) o 66.838 zł. czyli o 3·17% mniejsze, natomiast o 21.069 zł. czyli o 1·04% większe od trzechletniego przecięcia 1886—8.

W preliminarzu rządowym wydatki całkowicie pokrywają dochody, nie pozostawiając żadnej reszty kasowej.

Również dochody przez komisyą w kwocie . . . 2,039.433 zł. preliminowane całkowicie pokrywają sumę wydatków przez komisyę obliczoną w kwocie . . . . 2,039.433 „

Wedle wniosku komisyi są tak dochody jak i wydatki o 99 zł. czyli o 0·004% wyższe od preliminarza rządowego.

Z jednej strony bowiem zaznaczyć należy przybytek dochodu w dziale odsetków od kapitałów w Banku krajowym lokowanych, oraz oszczędność w wydatkach kancelaryjnych, z drugiej przybytek wydatków na sporządzenie wykazu kupców.

W porównaniu z wynikłością r. 1888 (2,104.673 zł.) są dochody przez komisyę proponowane mniejsze o 65.240 zł. czyli o 3·09%, a z przeciętną wynikłością z lat 1886—1888 mniejsze o 60.659 zł. czyli o 2·90%.

Wydatki przez komisyę preliminowane są o 66.740 zł. czyli o 3·17% niższe od wynikłości r. 1888, a o 21.168 zł., t. j. o 1·04% wyższe od trzechletniego przecięcia.

A) Pozycye poszczególne wydatków.

1. Koszta Zarządu. C. k. Rząd preliminuje na koszta zarządu 8.095 zł., a więc o 609 zł. czyli o 8·13% więcej od 7.486 zł. wynoszących wydatków na zarząd w roku 1888, a o 191 zł., czyli o 2·3% mniej od 8.286 zł. wynoszących przeciętnych wydatków w latach 1886—1888.

Komisya wnosi, ażeby przeznaczyć na koszta zarządu funduszem zachodniej, Galicyi kwotę . . . . 8.194 zł. t. j. o 99 zł. czyli o 1·22% więcej od preliminarza rządowego, a o 708 zł. czyli o 9·46% więcej od wyniku w r. 1888.

Różnica pomiędy preliminarzem rządowym a wnioskami komisyi zachodzi w tym dziale jedynie tylko w czterech punktach:

a) Potrzeby kancelaryjne wedle zamknięcia 1888 r. 634 zł. wynoszące oblicza c. k. Rząd z powodów przy funduszu wschodnio-galicyjskim wyrażonych po uwzględnieniu różnicy rozdziału kosztów zarządu centralnego w 12/35 na fundusz zachodnio-galicyjski spadających, w kwocie o 394 zł. czyli o 62·14% wyższej; a zatem w obec dokładnego uzasadnienia przy poprzednim funduszu oszczędności na fundusz zachodnio-galicyjski rozłożonej, nie chcąc powtarzać raz przytoczonych argumentów proponuje komisya przyjęcie kwoty 887 zł. na potrzeby kancelaryjne, a przeto o 141 zł. czyli 13·7% mniej od preliminarza rządowego, a o 253 zł. czyli o 39·7% więcej od wynikłości w roku 1888.

b) Na koszta podróży komisyj serwitutowych oraz rzeczoznawców preliminuje komisya wedle wynikłości trzech kwartałów r. 1889: 500 zł., a zatem o 100 zł. czyli o 16·7% mniej od preliminarza rządowego; w obec

zmniejszenia ilości spraw serwitutowych nie trzechletnie przecięcie, ale wynikłość z r. 1889 i kwota w r. 1888 wydana 499 zł., może służyć za podstawę budżetowania.

c) Rozmaite wydatki w kwocie 3 zł. wykreśliła komisya ze względu na drobiazgowość tej sumy i możność pokrycia jej z kwoty przeznaczonej na koszta kancelaryjne.

d) Na sporządzenie wykazów przedawnionych kuponów wstawia komisya *343 zł.*

Dla uwidocznienia zmniejszenia kosztów komisyi podaje komisya tabelę kosztów zarządu na następnej stronie.

2. Spłatę kapitału przez losowanie obligacyj preliminuje komisya zgodnie z wnioskiem rządowym i planem amortyzacyjnym w myśl rozporz. z dnia 27. grudnia 1857. l. 11.881 w myśl analogicznego do funduszu wschodnio-galicyjskiego uzasadnienia, na . . . . *1,320.900 zł.*
czyli w porównaniu do wynikłości z r. 1888 o 82.730 zł. czyli o 6·7% więcej.

3. Renty dla uprawnionych preliminuje komisya zgodnie z preliminarzem rządowym od sumy 14,200.179 zł. w kwocie . . . *710.009 zł.*,
a zatem o 103.480 zł. czyli 12·7 % mniej, aniżeli w r. 1888.

Co do tej pozycyi powołuje się także komisya na uwagi przy poprzednim funduszu zawarte, zaznaczając jedynie, że w r. 1888 liczba dawniej zapadłych, a w r. 1888 do spłaty przedłożonych kuponów była wyjątkowo wielką.

4. Na zaliczki zwrotne preliminuje komisya zgodnie z wnioskiem rządowym wedle trzechletniego przecięcia . . . . *230 zł.*,
a zatem o 177 zł. więcej, aniżeli w roku 1888.

5. Na rozmaite wydatki przy poprzednim funduszu wyszczególnione preliminuje komisya zgodnie z wnioskiem rządowym . . . . *100 zł.*
czyli o 98 zł. więcej od wynikłościroku 1888.

B. Poszczególne pozycye pokrycia.

1. Wpłatę kapitałów za wykupno ciężarów niepoddańczych wpłynąć mających, preliminuje komisya zgodnie z wnioskiem rządowym i z planem spłat z całéj sumy 7.576 zł. 87½ ct. na . . . . *740 zł.*,
a zatem o 726 zł. t. j. o 49·5% mniej od wynikłości r. 1888.

2. Wpłatę rent od powyższych kapitałów preliminuje komisya zgodnie z rządem na . . . . *128 zł.*
czyli o 166 zł., t. j. o 56·5% mniej od wynikłości r. 1888.

3. Odsetki za zwłokę i dochody wyrażone pod pozycyą 3. przy funduszu wschodnio-galicyjskim preliminuje komisya wedle trzechletniego przecięcia zgodnie z Rządem *5.189 zł.* — czyli o 1.916 zł., t. j. o 26·9% mniej od wynikłości r. 1888.

4. Odsetki od obligacyj stanowiących własność funduszu preliminuje komisya z powodów przy funduszu wschodnio-galicyjskim wyrażonych od wartości zapasu obligacyj z końcem czerwca 530.500 zł. m. k. czyli 557.025 zł. w. a. zgodnie z Rządem w kwocie . . . . *27.851 zł.*

5. Odsetki od ulokowanych kapitałów preliminuje komisya ze względu na lokacyą przeciętnej kwoty 137.893 zł. w pierwszym kwartale lat 1886—8, a 78.804 zł. w trzecim kwartale lat 1886—8 w kasie rządowej i na lokacyą 101.853 zł. w pierwszym kwartale r. 1889, a 88.333 zł. w trzecim kwartale roku 1889 w kwocie . . . *1.625 zł.*
a zatem o 447 zł. czyli 37·94% więcej od preliminarza rządowego.

6. Dochód za wylosowane obligacye własność funduszu stanowiące obliczony wedle tej samej metody, co przy funduszu wschodnio-galicyjskim przy kwocie

Galicya zachodnia.

Koszta zarządu.

Poszczególnienie	Wniosek komisyi na r. 1890.	W porównaniu z wnioskiem rząd. na rok 1890.		W porównaniu z wynikłością r. 1888.		W porównaniu z przeciętną wynikłością z lat 1886 — 1888.		W porównaniu z wynikłością r. 1879.	
		więcej	mniej	więcej	mniej	więcej	mniej	więcej	mniej
1. Płace urzędników	3.828	—	—	83 (2·2%)	—	101 (2.7%)	—	—	2.680 (41·18%)
2. Dod. aktywalne do płac . . .	692	—	—	20 (2·98%)	—	25 (3·75%)	—	—	493 (41·60%)
3. Dyurna . . .	601	—	—	7 (1·18%)	—	15 (2·56%)	—	—	743 (55·282%)
4. Remuneracye i i zapomogi . .	1.028	—	—	—	—	7 (0·68%)	—	—	151 (12·80%)
5. Potrzeby kancel.	887	—	141 (13·7%)	253 (39·7%)	—	216 (32.19%)	—	—	384 (30·212%)
6. Najem pomieszk.	308	—	—	—	—	—	35 (1·02%)	—	115 (27·186%)
7. Koszta podróży i dyety . . .	7	—	—	1 (16·67%)	—	2 (40%)	—	—	1.198 (99·419%)
8. Rozmaite wydat.	—	—	3 (100%)	—	—	—	—	—	13 (100%)
9. Komisya miejsc. (koszt. podr.) .	500	—	100 (16·7%)	1 (0·20%)	—	—	638 (56·06%)	500	—
10. Sporządzenie wykazu kuponów .	343	343	—	343	—	343	—	343	—
Suma . .	8.194	343	244	708 (9·457%)	—	709	673	843	5.777
		99 (1·22%)				36 (0·44%)		4.934 (37·580%)	

majątku w czerwcu 530.500 zł. wynoszącej, a przeto od stanu majątku z końcem roku 1888 563.000 zł. o 32.500 zł. czyli o 5·8% mniejszej, w porównaniu zaś ze stanem majątku z końcem r. 1887: 569.300 zł. o 38.800 zł. czyli o 6·8% mniejszej, przy zwiększeniu się natomiast kwoty obligacyj płatnych w r. 1890: 1,258.000 zł. o 44.200 zł. czyli o 3·6% wynosi tak wedle obliczenia rządu jak i komisyi . . . . *62.333 zł.*, a więc o 8.783 zł. czyli o 16·4% więcej od wynikłości roku 1888.

7) Dochód pochodzący ze sprzedaży obligacyj własność funduszu stanowiących.

Ze względu na pomyślny stósunek majątku funduszu zachodnio-galicyjskiego z końcem czerwca b. r. w kwocie 557.025 zł. do zobowiązań tegoż funduszu i na zapas kasowy z końcem roku 1888: 103.225 zł. wynoszący, a przeto na zasoby razem przedstawiające wartość 660.250 zł., dalej ze względu, że Dyrekcya funduszu raz tylko jedyny w r. 1883 sprzedała w celu pokrycia wydatków obligacyj w kwocie 49.887 zł. z majątku funduszu, pomimo, że budżet upoważniał ją zaczerpnąć z majątku w r. 1885: 12.129 zł., w r. 1886: 41.056 zł., w r. 1887: 12.525 zł., w r. 1888: 30.300 zł., oraz ze względu na umorzenie zaliczek ze skarbu państwa w kwocie 419.900 zł. w r. 1879, — 253.166 zł. w r. 1883 i na powiększenie mąjątku funduszu kwotami z nadpłat opodatkowanych zaoszczędzonymi w r. 1878: 329.537 zł., w r. 1879: 105.217 zł., w r. 1880: 106.525 zł., w r. 1885: 77.290 zł., w r. 1886: 165.044 zł., w r. 1887: 27.790 zł., a w r. 1888: 46.958 zł., równie jak i ze względu na zmianę rozdziału subwencyi państwowej, na zniżenie dodatku i na sumę na sporządzenie kuponów w budżet wstawioną, postanawia komisya sprzedażą obligacyj własność funduszu stanowiących pokryć zniżenie dodatków do podatków i subwencyi państwowej oraz powiększenie wydatków, wstawiając na ten cel jako dochód za sprzedane obligacye indemnizacyjne kwotę . *64.407 zł.*

8) Zwrot zaliczek na płace etatowe oraz za mylnie zaliczone wpłaty *390 zł.* o 362 zł. więcej, aniżeli w r. 1888.

9) Dodatki indemnizacyjne do podatków oblicza komisya na . 739.505 zł., mniej od preliminarza rządowego o 28.442 zł. czyli o 3·7%, od wynikłości z r. 1888 o 58.087 zł. czyli o 7·28%, a od przeciętnej wynikłości z lat 1886—1888 o 96.332 zł. czyli o 11·52%, podczas gdy Rząd preliminował dodatki do podatków na 767.947 zł., a zatem o 29.645 zł. czyli o 3·7% mniej od wyniku r. 1888, a o 67.890 zł. czyli o 8·12% od trzechletniego przecięcia. Ze względów przy funduszu wschodnio-galicyjskim wyrażonych nie zniża komisya wydatności 1 centa dodatku w wysokości przez Rząd obliczonej w kwocie 28.442 zł. o 1.097 zł. czyli o 3·86% niższej od istotnej wydatności w r. 1888: 29.540 zł. 44 ct. wynoszącej, ale odliczywszy 28.442 zł. od kwoty przez Rząd preliminowanej, proponuje komisya stopę poboru dodatku indemnizacyjnego do podatku: 26 cent. od 1 zł. czyli o 1 cent. niższą.

10) Subwencyą państwową przez Rząd w kwocie *1,173.578 zł.* preliminowaną, a zatem o 70.984 zł. czyli o 5·7% niżej, aniżeli w r. 1888, a o 40.153 zł. czyli o 3·3% niżej od przecięcia 1886—1888 z ogólnej kwoty 2,625.000 w r. 1888 na rzecz funduszu wschodnio-galicyjskiego wydzieloną, proponuje komisya w kwocie . . . . 1,137.265 zł., o 36.313 zł. czyli o 3·09% mniej od preliminarza rządowego; kwotę tę bowiem doliczono do o 36.313 zł. zasiłku dla funduszu wschodnio-galicyjskiego, a przeto zasiłek dla funduszu zachodniej Galicyi zmniejszyć musiano, pokrywając ubytek z majątku funduszu; kwota przez komisyę preliminowana jest o 107.297 zł. czyli o 8·6% niższą od wynikłości z r. 1888 i o 76.466 zł. czyli o 6·3% niższą od przeciętnej wynikłości z lat 1886—1888.

Komisya budżetowa przedstawiwszy Wysokiemu Sejmowi według jéj powyższych wniosków, budżet wydatków i dochodów na rok 1890 funduszów indemnizacyjnych wschodnio-galicyjskiego i zachodnio-galicyjskiego, wnosi następującą

Uchwałę finansową:

Wysoki Sejm uchwalić raczy:

Na pokrycie wydatków funduszu indemnizacyjnego wschodniej części Galicyi i funduszu indemnizacyjnego zachodniej części Galicyi w 1890 roku Sejm ustanawia w tych obu częściach kraju, dodatek do wszystkich podatków bezpośrednich po 26 centów do każdego złotego całéj należytości podatków bezpośrednich.

Dalej zaleca komisya Wysokiemu Sejmowi następującą

Rezolucyą:

Zważywszy,

1) że Sejm królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem pragnie w celu uregulowania stanu finansowego kraju usunąć spór o stosunek Państwa do funduszów indemnizacyjnych wschodniej i zachodniéj Galicyi,

2) że Wysoki Rząd na posiedzeniu izby deputowanych Rady Państwa w dn. 1. marca 1889 przez JE. Pana Ministra Skarbu oznajmił, że zamierza wznowić przedłożenie w tym względzie w ubiegłej Sesyi Rady Państwa wniesione, a z powodu zamknięcia Rady Państwa w roku 1885 do konstytucyjnego załatwienia niedoszłe —

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Sejm Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem oświadcza, że trwa przy warunkach wypowiedzianych w uchwale swej z dnia 20. października 1882 co do zawarcia ugody w celu usunięcia sporu co do stosunku Skarbu Państwa do funduszów indemnizacyjnych wschodnio- i zachodnio-galicyjskich.

III. Fundusz Wielkiego Ks. Krakowskiego.

Ogół wydatków funduszu indemnizacyjnego krakowskiego preliminuje c. k. Rząd na r. 1889. w kwocie *182.710 zł.* w porównaniu z wynikłością r. 1888. (199.958 zł.) o 17.248 zł. czyli o 8·6% mniej, a z przeciętną wynikłością lat 1886—1888 (174.625 zł.) więcej o 8.085 zł. czyli o 4·6%.

Ogół dochodów wedle preliminarza rządowego na r. 1890 wynosi kwotę równą ogółowi wydatków, t. j. 182.710 zł. w porównaniu z wynikłością r. 1888. (234.679 zł.) mniej o 51.969 zł. czyli o 22·14% a z przeciętną wynikłością lat 1886—1888. (249.914 zł.) również mniej o 67.204 zł. czyli o 26·89%.

Komisya budżetowa zaś oblicza ogół wydatków na r. 1890. w tym funduszu na . . . . *182.729 zł.*, t. j. w porównaniu z preliminarzem rządowym o 15 zł. czyli o 0.008% więcej, a z wynikłością r. 1888 o 17.233 zł. czyli o 8·6% mniej, zaś w porównaniu z wynikiem przeciętnym z lat 1886—1888. o 8.100 zł. czyli o 4·6 więcej.

Ogół dochodów na r. 1890 preliminuje komisya w kwocie równej ogółowi wydatków t. j. 182.725 zł., zatem w porównaniu: a) *z preliminarzem rządowym o 15 zł. czyli o 0.008%₀ więcej*, b) z wynikłością roku 1888 o 51.954 zł. czyli o 22·15% mniej c) z przeciętną wynikłością z lat 1886—1888. o 67.189 zł. czyli o 26·89 % mniej.

A. Poszczególne pozycye wydatków.

1.) Wydatki na zarząd. W pozycyi tej preliminuje c. k. Rząd *647 zł.*, t. j. więcej od wynikłości z r. 1888. (581 zł.) o 66 zł. czyli o 11·36% i od przeciętnej wynikłości z lat 1886—1888. (601 zł.) o 46 zł. czyli o 7·66%.

Komisya budżetowa preliminując na potrzeby kancelaryjne kwotę 74 zł. t. j. mniej od preliminarza rządowego o 12 zł. czyli o 13·9%., a od wynikłości z r. 1888. więcej o 22 zł. czyli o 42·3%., i wstawiając do budżetu na sporządzenie wykazu kuponów od obligacyj zadawnionych i od obligacyj wylosowanych, których dalsze oprocentowanie już ustało, kwotę 28 zł., a skreślając w wydatkach rozmaitych preliminowaną przez Rząd drobiazgową kwotę 1 zł., podwyższa w ogóle w kosztach zarządu preliminarz rządowy o 15 zł. *i preliminuje kwotę . . 662 zł. wyższą o 15 zł. od preliminarza rządowego*, a o 81 zł. czyli o 13·94% wyższą od wynikłości z r. 1888.

Dla ułatwienia przeglądu załącza komisya tabelę porównawczą kosztów zarządu na następnej stronie.

2.) Spłata kapitału przez losowanie obligacyj . . . . . . 134.400 zł.

Pozycyą tę przyjmuje komisya zgodnie z wnioskiem rządowym, powołując się na uwagi poczynione przy funduszu wschodnio-galicyjskim.

6). Renty dla uprawnionych — wedle wniosków tak Rządu jak i komisyi . 47.603 zł., t. j. w porównaniu z wynikłością roku 1888 mniej o 11.089 zł. czyli o 18·9%.

Pozycye

4.) Na zaliczki zwrotne . . . . 30 zł. i

5.) Na rozmaite wydatki . . . . 30 zł.

przyjmuje komisya zgodnie z propozycyą rządową.

B. Poszczególne pozycye pokrycia.

1. *Na wpłatę kapitałów* za wykupno ciężarów niepoddańczych z ogólnej należytości w kwocie . . . . 5.126 zł. 78 ct.

i 2. Na wpłatę rent zgodnie z planami spłaty nic się nie preliminuje.

3) *Odsetki za zwłokę* i inne dochody przy funduszu wschodnio-galicyjskim wyszczególnione, preliminuje komisya zgodnie z wnioskiem Rządu, wedle trzechletniego przecięcia, na . . . . *645 zł.*, a zatem o 538 zł., czyli o 45·5% mniej, aniżeli w r. 1888 wydano.

4) *Odsetki od stanowiących własność funduszu obligacyj indemnizacyjnych*, wstawia komisya w dział dochodów w kwocie . . . . *5.635 zł.*

Wielkie Księstwo Krakowskie.

Koszta zarządu.

Poszczególnienie	Wniosek komisyi na r. 1890.	W porównaniu z wnioskiem rząd. na rok 1890.		W porównaniu z wynikłością r. 1888.		W porównaniu z przeciętną wynikłością z lat 1886 — 1888.		W porównaniu z wynikłością r. 1879.	
		więcej	mniej	więcej	mniej	więcej	mniej	więcej	mniej
1. Płace urzędników	319	—	—	7 (2·24%)	—	9 (2·903%)	—	—	95 (22·705%)
2. Dodatki aktywalne do płac . .	58	—	—	2 (3·57%)	—	2 (3·571%)	—	—	20 (24·358%)
3. Dyurna . . .	50	—	—	1 (2·03%)	—	1 (2·0408%)	—	—	30 (36·25%)
4. Remuneracye i zapomogi . . .	86	—	—	—	—	1 (1·176%)	—	—	12 (12·144%)
5. Potrzeby kancel.	74	—	12 (13·95%)	22 (42·3%)	—	16 (27·586%)	—	5(7·246%)	—
6. Najem pomieszk.	26	—	—	—	—	—	3 (1·034%)	—	5 (16·129%)
7. Koszta podróży i dyety . . .	1	—	—	1	—	1	—	—	15 (87·5%)
8. Rozmaite wydat.	—	—	1 (100%)	—	—	—	—	—	—
9. Komisya miejsc. (koszta podr.) .	20	—	—	20	—	5 (33·333%)	—	20	—
10. Sporządzenie wykazu kuponów .	28	28	—	28	—	28	—	28	—
Suma .	662	28	13	81 (13·94%)	—	63	3	53	177
		15 (2%)				60 (9·966%)		124 (15·75%)	

Zapas obligacyj własność funduszu stanowiących wynosi bowiem 107.340 zł. m. k., czyli 112.707 zł. w. a., a ponieważ kupony ulegają zniszczeniu, następuje odpowiednia procentowi od tej kwoty oszczędność w wydatkach.

5. *Dochód pochodzący ze sprzedaży obligacyj stanowiących własność funduszu* preliminuje Rząd w kwocie 15.000 zł.

Zważywszy, że stan majątku funduszu z końcem czerwca 107.340 zł. wynosi a przeto realnym zobowiązaniom najzupełniej odpowiada i że oprócz tego znajduje się i zapas kasowy w kwocie 34.721 zł., że przeto razem ma sumę zasobów 142.061 zł., dalej zważywszy, że w roku 1886. Rząd 5.800 zł., a w r. 1887. 5.200 zł. na ten cel preliminował, a dyrekcya z upoważnienia do zaczerpnięcia z majątku funduszu korzystała raz tylko w roku 1888., sprzedając kwotę 23.972 zł., dalej zważywszy, że z bieżących dochodów, a przeto z nadpłat kontrybuentów wcielała dyrekcya do majątku funduszu w roku 1878. np. 32.579 zł., w r. 1879. 20.301 zł., w r. 1880. 1.250 zł., w r. 1886. 83.951 zł., w r. 1887. 31.378 zł., że przeto w skutek oszczędności lat dawnych większa sprzedaż na rok 1890. jest możliwą, zważywszy, że ulga dla ludności opodatkowanej w roku tak ciężkim jest niezbędną, powiększa komisya dochód ze sprzedanych obligacyj przez Rząd preliminowany w kwocie równającej się sumie $^1/_{16}$ części ogólnej kwoty dodatków indemnizacyjnych i nadwyżki wydatków ponad preliminarz, preliminuje zatem na dochód ze sprzedaży obligacyi . . . . *22 958 zł.*, czyli o 7.958 więcej od preliminarza rządowego.

6. *Dochód za wylosowane obligacye własność funduszu stanowiące*, obliczony wedle metody przy funduszu wschodnio-galicyjskim określonej, przyjmuje komisya zgodnie z preliminarzem rządowym w kwocie . . . . *23.181 zł.* a zatem o 4.759 zł. czyli o 17% mniej od wynikłości r. 1888.

Stan majątkowy bowiem wynosił z końcem czerwca 107.340 zł., zmniejszył się też w porównaniu ze stanem majątku z końcem r. 1888. o 10.100 zł. czyli o 8·6%, a ze stanem z końcem r. 1887. o 53.760 zł. czyli o 33·4%. Zwiększyła się natomiast ogólna kwota obligacyj wylosować się mających w r. 1890. płatnych 128.000 zł., wynosząca w porównaniu z preliminarzem na rok 1888. kwotę o 6.200 zł. czyli o 5·9% większą.

7. *Odsetki od ulokowanych kapitałów* zgodnie z wnioskiem rządowym w kwocie . . . . *520 zł.* odsetki od kwot po 3% w Banku krajowym lokowanych wynosiły bowiem za pierwszy i trzeci kwartał r. b. 491 zł.

8. *Zwroty zaliczek* preliminuje komisya zgodnie z wnioskiem rządowym w kw. . *30 zł.*

9. *Dodatki do podatków preliminuje komisya w kwocie* . . . *119.148 zł.* a zatem o 7.943 zł. czyli o 6·25% niższej od preliminarza rządowego, a o 23.580 zł. czyli o 16·52% niższej od wynikłości w r. 1888. i o 58.696 zł. czyli o 33% niższej, aniżeli przeciętna wynikłość z trzech lat ostatnich.

Przyjmując wydatność centa przez rząd preliminowaną w kwocie 7.943 zł. 19 ct. o 977 zł. 30 ct. czyli o 12·30% niższej od faktycznej wydatności 1 centa w r. 1888. w kwocie 8.920 zł. 49 ct., *obniża komisya ze względu na rok posuchy i nieurodzaju ogólną kwotę dodatków o $^1/_{16}$ część, a przeto proponuje stopę poboru na 15 ct. od 1 zł. w. a. należytości podatków bezpośrednich.*

Komisya budżetowa przedstawiając Wysokiemu Sejmowi do przyjęcia według jej powyższych wniosków, budżet wydatków i dochodów funduszu indemnizacyjnego Krakowskiego na r. 1890. wnosi zarazem następującą

Uchwałę finansową:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Na pokrycie wydatków fnnduszu indemnizacyjnego Krakowskiego w 1890. r. Sejm ustanawia w Krakowskiem dodatek do podatków bezpośrednich po 15 ct. do każdego złotego całej należytości podatków bezpośrednich.

Obok tej uchwały finansowej przedstawia komisya budżetowa Wysokiemu Sejmowi

Rezolucyę:

Wzywa się c. k. Rząd do przedłożenia Sejmowi wykazu przedawnionych kuponów oraz wykazu kuponów od wylosowanych obligacyj, których dalsze oprocentowanie już ustało.

We Lwowie dnia 18. listopada 1889.

Hausner
przewodniczący.

Włodzimierz Kozłowski
sprawozdawca.

Z drukarni Pillera i Spółki.

Aleg. 189.

Sprawozdanie

komisyi prawniczej o wniosku posła Madeyskiego w przedmiocie postępowania sądowego w sprawach karnych.

Wysoki Sejmie!

Poseł Madeyski w wniosku, który uzasadniał na posiedzeniu z dnia 14. listopada b. r., domaga się od c. k. rządu:

1) ażeby dla skuteczniejszej ochrony wolności i czci obywateli państwa poczynił odpowiednie zarządzenia, któreby zdołały zapobiedz nieprawidłowościom wydarzającym się częstokroć przy wykonywaniu ustaw karnych, a w szczególności dawały rękojmię, że sprawowanie urzędów oskarzyciela publicznego, sędziego śledczego i przewodniczącego rozpraw karnych, powierzane zawsze będzie urzędnikom do zajęć tego rodzaju szczególnie uzdatnionym;

2) ażeby wziął pod rozwagę, czy nie wypadałoby zmienić obowiązującą procedurę karną w tym kierunku, ażeby w przygotowawczym okresie procesu karnego władza prokuratora i sędziego śledczego została ograniczoną, natomiast atrybucye Izby radnej trybunału zostały rozszerzone.

Wniosek posła Madeyskiego podpisany został niemal przez wszystkich, wówczas w Wysokiej Izbie przebywających posłów, którzy też następnie z wytężoną uwagą słuchali znakomitych wywodów szanownego wnioskodawcy, przyjmując je wyraźnemi oznakami głośnego zadowolnienia.

Ktokolwiek był obecnym na owem posiedzenin, przekonać się mógł o głębokiem wrażeniu, jakie mowa posła Madeyskiego wywarła na całej Reprezentacyi krajowej, bez względu na odcienia polityczne znajdujących się w niej stronnictw, a wrażenie to silnem odbiło się echem w całym kraju. Widocznie więc dotknął szanowny wnioskodawca sprawy, która jest aktualną w całem słowa tego znaczeniu i której należyty rozbiór jest jednym z najważniejszych postulatów naszego społeczeństwa I dziwić się temu nie można, albowiem sprawa ta dotyczy najwyższych dóbr człowieka, jego wolności, jego czci obywatelskiej, na które się targać nikt bezkarnie nie powinien.

Jeżeli jednak społeczeństwo otoczy jednostkę należytą opieką, to z drugiej strony ma prawo żądać od niej, iżby się zastosowała do przepisów prawnych, gwarantujących ład i porządek społeczny. Jeżeliby więc taka jednostka przekroczyła te przepisy i to w sposób, któryby nietylko dotknął sferę prawa prywatnego drugiej jednostki, ale wychodząc po za nią, obraził zarazem całe społeczeństwo, czyli mówiąc po prawniczemu, jeżeliby się taka jednostka dopuściła

przestępstwa, natenczas wymaga tego interes publiczny, iżby obrażone społeczeństwo w karze, jaką owa jednostka ucierpi, otrzymało zadośćuczynienie. Prawo karne wskazuje przypadki, w których przyjąć należy przestępstwa, a tak dla sądów, jakoteż innych organów rządowych, wydane są osobne przepisy postępowania na tego rodzaju przypadki, przepisy, zdążające do tego, iżby społeczeństwo miało pewność, iż żaden przestępca nie ujdzie bezkarnie. W nauce rozmaite pod tym względem w różnych czasach przyjęte były zasady, a te, które dzisiejsza nauka wskazuje jako najwłaściwsze, są po największej części w procedurze karnej, obowiązującej w naszym kraju, przyjęte. Osobny organ powołany jest do wniesienia oskarzenia, osobny do obrony oskarzonego, osobny do wydania orzeczenia, a co do tego ostatniego samemu społeczeństwu w sędziach przysięgłych zastrzeżony jest należyty współudział.

Jeżeli więc na wymiar sprawiedliwości karzącej w naszym kraju powstają utyskiwania, jeżeli zdarzają się przypadki niesłusznego trzymania obwinionego w areszcie śledczym, nienależytego się z nim obchodzenia, jeżeli się nawet zdarzają przypadki zasądzenia niewinnych, to wprawdzie być może, iż w szczegółach ustawa mimo to, że na zdrowych opartą jest podstawach, zawiera postanowienia niewłaściwe, ale to jest także pewnem, iż przez tych, którzy do jej wykonania są powołani, nie zawsze bywa należycie pojętą i zastosowaną.

A przecież powołanie to jest bardzo wysokie i bardzo zaszczytne. Czyżby więc w samem tem powołaniu osoby dotyczące nie znalazły dostatecznej podniety do przejęcia się jak najsumienniejszem wykonaniem swego ważnego obowiązku?

Zadaniem prokuratora jest przeprowadzić wobec sądu oskarzenie przestępcy, który w obrońcy ma znów rękojmię, śe sądowi wykazane będzie także to wszystko, co przemawia za jego uniewinnieniem. Słusznie jednak podniósł szanowny wnioskodawca, że właściwa równowaga pomiędzy dwoma temi organami przeprowadzoną jest dopiero w drugim okresie postępowania, kiedy na skutek oskarzenia odbywa się główna rozprawa. W pierwszym okresie, kiedy się wytacza śledztwo, tej równowagi nie ma i być nawet nie może.

Jednakże właśnie w tym okresie postępowania tak prokurator, jakoteż sędzia śledczy powinni mieć ciągle przed oczyma cały ciężar odpowiedzialności, jaką wobec społeczeństwa przy ściganiu osoby obwinionej o przestępstwo biorą, na siebie i działać w ten sposób, iżby dla każdego było zrozumiałem, że to, co czynią, podejmują w obronie najwyższych praw i dóbr moralnych samego społeczeństwa. Źleby pojmował prokurator ważne zadanie swoje, gdyby nie myślał o niczem innem, jak o skrzętnem zbieraniu wszelkich, najdrobniejszych nawet poszlaków, na których oprzeć ma później swoje oskarżenie. Nie mniejszą jest w tem stadyum postępowania jego powinność, brać w rachubę wszystko to, co mówi przeciwko winie podsądnego, co osłabia podniesione przeciw niemu zarzuty. Ileż tu przykładów mamy w kryminalistyce, w których zbiegły się nieraz bardzo ciężkie poszlaki, wskazujące kogoś z całą pewnością jako przestępcę, kiedy później się okazało, że te poszlaki żadnego nie miały znaczenia a ktoś całkiem inny dopuścił się przestępstwa!

Że lekkomyślnie popjęte śledztwo zwłaszcza, jeżeli połączone będzie z aresztem obwinionego, z łatwością pociągnąć może za sobą niesłuszne oskarzenie, a potem nawet niesprawiedliwe skazanie, jest łatwem do wytłómaczenia. Nasze społeczeństwo już w samem śledztwie, wytoczonem przeciwko oznaczonej osobie, a tem bardziej w śledztwie, połączonem z aresztem, upatruje, nie wchodząc w to, czy słusznie czy niesłusznie — pewne piętno, hańbiące taką osobę, wychodząc z tego założenia, że bez przyczyny, i to bez ważnej przyczyny nie zostałoby wdrożone. Wyrafinowany zbrodniarz z takiego śledztwa zwykle nic sobie nie robi, owszem, z najzimniejszą krwią przemyśla nad tem, jakby sędziego śledczego i prokuratora w błąd mógł wprowadzić i siebie z matni, w jaką wpadł, wydobyć. Ale niewinny, dotąd nieposzlakowany człowiek traci w takich razach głowę, widzi przed sobą hańbę, na jaką już w tej chwili wobec społeczeństwa jest narażony, boi się spojrzeć drugiemu w oczy. Czyż się więc dziwić

można, jeżeli w gorączkowem rozdrażnieniu na zadane sobie pytania odpowia da niekiedy w ten sposób, że popadnie w sprzeczność i tem samem nowy na siebie dorzuci poszlak?

Jeżeli zdaniem szanownego wnioskodawcy, przewodniczącym przy rozprawach powinna być osoba, znająca świat i ludzi, osoba z taktem, wielką wyrozumiałością i z wysokiem poczuciem delikatności, to, zdaniem komisyi prawniczej, niemniej wprawnym psychologiem powinien być sędzia śledczy, a nawet i proknrator. Niewątpliwie leży to w interesie społeczeństwa, aby każde przestępstwo było wyśledzone i każdy przestępca ukarany, dlatego wymaga się od dobrego prokuratora energii, rzutkości i pilności, ale to wszystko nie przeszkadza, ażeby posiadał także wspomniane poprzednio warunki, aby był dobrym psychologiem, bo inaczej energia doprowadzić go może z łatwością tam, gdzie społeczeństwo nie będzie w nim widziało swoich najwyższych, bo moralnych interesów, ale upatrywało organ, który niewinnemu z łatwością wielką krzywdę wyrządzić może, który więc każdego, kto się z nim zetknie, przestrachem przejmuje.

Że nadzwyczajna wyrozumiałość i delikatność zdobić powinny sędziego śledczego i to tem więcej, im jest zdolniejszym i przenikliwszym, tego dowodzić nie trzeba; wynika to z natury ważnego i trudnego jego obowiązku. Ale ścisła niezawisłość sędziego śledczego od prokuratora, mimo to, że w stadyum śledztwa obaj wspólnie wspomagać się winni, jest koniecznym postulatem karzącej sprawiedliwości i pod tym względem zgadza się komisya prawnicza zupełnie z wywodami, jakie poseł Madeyski w uzasadnieniu wniosku swego poczynił.

Jeżeli zaś wszystkim poprzednio wyrażonym postulatom ma się stać zadość, usilnem staraniem administracyi sądowej być powinno, znakomite i pod każdym względem wykształcone siły prawnicze pozyskać dla sądownictwa. A już żadną miarą zgodzić się na to nie można, aby ważny obowiązek sędziego śledczego powierzony był prawnikom młodym, nie dosyć doświadczonym, albo, żeby inne także czynności sprawiedliwości karzącej, w których się przecież rozchodzi nietylko o dobro materyalne, ale przeważnie o dobro moralne człowieka, o jego wolność i cześć obywatelską, oddawane były w ręce osób, które w zawodzie sądowym mniejsze okazały uzdolnienie, niżeli te, którym poruczono zakres czynności w sprawach cywilnych.

Na ostatniej sesyi ubiegłej kadencyi Wysoka Izba dosadny dała wyraz swoim pod tym względem życzeniom, wzywając c. k. rząd, ażeby stosowne poczynił zarządzenia, któreby dały rękojmię trwałego pozyskania dla sądownictwa najzdolniejszych sił prawniczych.

Komisya prawnicza odwołuje się więc pod tym względem do swego sprawozdania, odczytanego w Wysokiej Izbie w dniu 22. stycznia r. b. i do dyskusyi, jaką przy tej sposobności przeprowadzono. Inna rezolucya, która wówczas została uchwaloną, dotyczyła pomnożenia liczby urzędników w sądach tak kolegialnych, jakoteż powiatowych, gdyż jest rzeczą jasną, że i najlepszy prawnik przy nawale pracy, obarczającej go nad siły, nie może mimo najlepszej chęci badać każdej sprawy z tą uwagą, jakiejby się po nim spodziewać należało. C. k. rząd do pewnego stopnia uwzględnił objawione w tym kierunku życzenie Wysokiego Sejmu, ale w tak szczupłych rozmiarach, że komisya prawnicza poczytać to może tylko jako zadatek późniejszej i szerszej z jego strony na tem polu akcyi.

W wywodach swoich szanowny wnioskodawca słusznie wytknął lekkomyślne szafowanie wolnością osobistą przy zarządzeniu aresztu śledczego. Procedura karna w §. 175 sędziemu śledczemu daje w tym kierunku tak rozległą władzę, że już dlatego samego sędzia taki przez wzgląd na odpowiedzialność, jaką przy wykonywaniu tej władzy bierze wobec społeczeństwa na siebie, tudzież przez wzgląd na ogromną krzywdę, jaką wyrządzić może niewinnie posądzonemu, oddając go do aresztu śledczego, postępować tu powinien z największą sumiennością i oględnością. Niewątpliwie też położenie sędziego śledczego byłoby o wiele lepsze, gdyby tej odpowiedzialności nie brał sam na siebie, ani podzielał jej wyłącznie z prokuratorem, ale gdyby ją podzielał w każdym przypadku także z Izbą radną.

Poseł Madeyski nie uczynił wniosku, któryby wymierzony był wprost do ograniczenia rzeczonej władzy sędziego śledczego lub prokuratora, on domaga się tylko od c. k. rządu, aby wziął pod uwagę, czyby nie wypadało zmienić procedury karnej w powyższym kierunku. Komisya prawnicza dokładnie się nad tą kwestyą zastanawiała, albowiem z jednej strony nie były jej tajne trudności, jakie się nasuwają z ciągłej styczności wymienionych funkcyonaryuszów z Izbą radną, zwłaszcza, jeżeli sędzia śledczy jest przy sądzie powiatowym, z drugiej zaś strony pojmowała dobrze doniosłość życzenia posła Madeyskiego i tem łatwiej się jednak na wniosek jego zgodzić mogła, skoro tenże niczego nie przesądza, a dotyczy ustawy, która obowiązuje nietylko w naszym kraju, ale w całem państwie, której zmiana przeto może być przeprowadzoną jedynie w Radzie państwa, skutkiem czego i rząd kwestyę rzeczoną badać musi nietylko na podstawie doświadczeń, czerpanych z naszego kraju, ale z uwzględnieniem spostrzeżeń, uczynionych w tej mierze także w innych krajach koronnych. Zarazem sądzi jednak komisya prawnicza, iżby należało także wezwać rząd, ażeby wziął pod rozwagę, czyby przypadki, w których na podstawie §. 175 sędziemu śledczemu dozwolono zarządzić areszt śledczy, nie wypadało ograniczyć, albo przynajmniej warunki tychże dokładniej oznaczyć.

Komisya prawnicza poczuwa się następnie do obowiązku wskazać na jeden dotkliwy brak, z którym się w organizacyi prokuratoryi państwa spotykamy, t. j. na brak statutu dyscyplinarnego dla urzędników tej instytucyi.

Wypada także zwrócić uwagę Wysokiej Izby na to, że względy słuszności i sprawiedliwości wymagają tego, aby niewinnie skazanemu i niewinnie w areszcie śledczym przytrzymanemu, szkoda materyalna, jaką przez to poniósł, była wynagrodzoną. W Radzie państwa kwestya ta była już poruszoną, ale nie została dotąd załatwioną. Okoliczność ta posłużyć może także jako dowód, że wady przy wykonywaniu sprawiedliwości karzącej pojawiają się w innych krajach tak samo, jak u nas.

Szanowny wnioskodawca przytoczył w dalszym ciągu wywodów swoich przypadki, w których z oddanym do aresztu śledczego obchodzono się nie jak z obwinionym, ale jak ze skazanym. Wiadomem też jest powszechnie, iż sądy nie mają nawet stosownych lokalności, gdzieby obwiniony, bez narażenia się na przykrości rozmaitego rodzaju, odbyć mógł areszt śledczy. Gdyby jednak pod tym względem przestrzegano przepisy, zawarte w §§. 183 — 189 procedury karnej, nie byłoby powodu do użaleń, to też komisya prawnicza sądzi, iż należy wezwać c. k. rząd aby poczynił odpowiednie kroki i starania, iżby przepisy, powyżej wskazane, jak najściślej były wykonywane.

Nie podobna wreszcie pominąć krytyki, jakiej szanowny wnioskodawca poddał postępowanie prokuratorów przy konfiskacie druków, zwłaszcza dzienników. Każdy się z pewnością na to zgodzi, że przestępstwo, wykonane za pośrednictwem prasy, najdotkliwiej uczuć się daje tak obrażonym jednostkom, jakoteż obrażonej społeczności. Krzywda na tej drodze wyrządzona, nie łatwo da się zmazać, chociażby autor inkryminowanego artykułu później go odwołał i chociażby nastąpiło skazanie przestępcy, któreby potem drukiem było ogłoszone, bo nie każdy, kto czytał artykuł, stanowiący istotę czynu karygodnego, będzie miał możność przeczytania późniejszego odwołania, albo wyroku sądowego.

Komisya prawnicza jest też tego zdania, że przestępstwa, popełnione za pośrednictwem prasy, surowej podlegać mają karze, ale wychodzi zarazem z tego zasadniczego zapatrywania, iż kara tak samo w tym, jak w każdym innym przypadku, dotknąć winna nie kogo innego, jak właściwego przestępcę lub jego wspólnika. Tak zwane postępowanie przedmiotowe, będące zwykle następstwem konfiskat przedsięwziętych dzisiaj przez prokuratorów, nie da się ze stanowiska naukowego żadną miarą usprawiedliwiać, zawdzięcza też zaprowadzenie swe nie względom zasadniczym, ale względom czysto utylitarnym i daje prokuratorowi w rękę bardzo ostrą broń, której tenże, właśnie dlatego, że jest tak ostrą, tylko w nadzwyczajnych, wyjątkowych przypadkach, tam, gdzieby interes społeczny był naprawdę zagrożony, użyć powinien. Wszakże broń ta,

która ma być właściwie środkiem prewentywnym, w razie użycia jej, nosi na sobie cechę dotkliwej kary, wymierzonej bez postępowania karnego. Nie można się też temu dziwić, jeżeli społeczeństwo czuje żal do prokuratora, który broni tej używa dla błahych przyczyn, zwłaszcza, jeżeli z drugiej strony widzi, iż niekiedy bez przeszkody puszczane i całemi masami między lud rzucane bywają w świat pisma, które wzniecają naprawdę waśń społeczną, czyli jak się wnioskodawca dobrze wyraził, „ostrze swoje kierują przeciw wnętrzu całego społeczeństwa.

Mając to wszystko na względzie, komisya prawnicza w załatwieniu wniosku posła Madeyskiego wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Wzywa się c. k. Rząd:

1) ażeby dla skuteczniejszej ochrony wolności i czci obywateli państwa poczynił odpowiednie zarządzenia, któreby zdołały zapobiedz nieprawidłowościom, wydarzającym się przy wykonywaniu ustaw karnych, a w szczególności dawały rękojmię, że sprawowanie urzędów oskarzyciela publicznego, sędziego śledczego i przewodniczącego rozpraw karnych, powierzane będzie zawsze urzędnikom do zajęć tego rodzaju szczególnie uzdatnionym i ażeby tak w tym celu, jakoteż ze względu na ważność zadania, jakie sądownictwo ma w ogólności do spełnienia, starał się o trwałe pozyskanie dla tegoż najzdolniejszych sił prawniczych;

2) ażeby wziął pod rozwagę, czyby nie wypadało zmienić obowiązującej procedury karnej w tym kierunku, iżby w przygotowawczym okresie procesu karnego władza prokuratora i sędziego śledczego została ograniczoną, natomiast atrybucye Izby radnej trybunału były rozszerzone, tudzież, czyby nie należało ograniczyć a przynajmniej dokładniej sformułować przypadki, w których według §. 175 procedury karnej areszt śledczy przez sędziego śledczego może być zarządzony;

3) ażeby poczynił odpowiednie starania, iżby §§. 183—189 były jak najściślej wykonywane,

Lwów dnia 18. listopada 1889.

Zoll w. r.
Przewodniczący oraz sprawozdawca.

Z drukarni Ludowej we Lwowie.

Aleg. 190.

Sprawozdanie

Komisyi prawniczej o wniosku posła Mikołaja Torosiewicza, względem upoważnienia sądów do spisywania ugód między stronami, dotyczących przeniesienia własności nieruchomej, wartości nieprzenoszącej 200 zł., tudzież o wniosku posła Teliszewskiego względem uwolnienia od opłaty stemplowej wszystkich podań, odnoszących się do wpisów tabularnych nieruchomości wartości niżej 300 zł., i wprowadzenia w tych sprawach tabularnych postępowania bezpośredniego, opartego na przepisie §. 434. ustawy cywilnej.

Wysoki Sejmie!

Na posiedzeniu z dnia 28. października b. r. przekazał Wysoki Sejm komisyi prawniczej wniosek posła Mikołaja Torosiewicza następującej treści:

Wzywa się c. k. rząd, by ponawiając rozporządzenia z dnia 15. lutego 1872. l. 1.992. i 8. lutego 1877. l. 1.446. wydał rozporządzenie, aby c. k. sądy, przyjmując protokolarne podania tabularne, w takowych obejmowały i ugody między stronami co do przeniesienia własności nieruchomej, jeżeli wartość nie przynosi 200 zł. w. a. i jeżeli te ugody oprócz określenia nieruchomości i przelania praw żadnych innych warunków nie obejmują.

Zaś na posiedzeniu z dnia 30. października Wysoki Sejm tej samej komisyi przekazał wniosek posła Teliszewskiego z wezwaniem c. k. rządu:

1). by w drodze właściwej postarał się oto, ażeby wszystkie podania, odnoszące się do wpisów tabularnych, których przedmiotem są nieruchomości o wartości nie przewyższającej kwoty 300 zł., wolne były od opłaty stemplowej;

2. by we wszystkich tych sprawach tabularnych, w których chodzi o przedmiot wartości mniejszej jak 300 zł., wprowadził postępowanie bezpośrednie i ustne, oparte na przepisie §. 434. ustawy cywilnej.

Powyższe wnioski zostają o tyle w ścisłym z sobą związku, że zdążają oba do uproszczenia postępowania przy zmianach, mających być uskutecznionemi w księgach gruntowych ze

względu na nieruchomości niższej wartości i do zniżenia kosztów, połączonych z tem postępowaniem.

Uproszczenia przy wpisach do ksiąg gruntowych i zniżenia kosztu wpisów domagał się Wysoki Sejm już dawniej a dosadny wyraz nieprawidłowego dzisiejszego pod tym względem stanu dał poseł Lenartowicz w uzasadnieniu wniosku swego, zdążającego do tego samego celu na posiedzeniu z dnia 22. grudnia 1887., tudzież komisya prawnicza w sprawozdaniu o tym wniosku z dnia 11. stycznia 1888.

Co na skutek uchwały Wysokiego Sejmu, powziętej wówczas zgodnie z wnioskami komisyi prawniczej, ze strony władz rządowych się stało, uwidocznione zostało w ostatniem sprawozdaniu z czynności Wydziału krajowego na str. 231., a mianowicie c. k. wyższy Sąd krajowy w Krakowie, a za nim c. k. wyższy Sąd krajowy we Lwowie wydały we własnym zakresie okólniki, zmierzające do częściowego zaradzenia złemu, jednakże jest to jeszcze bardzo mało; komisya prawnicza sądzi przeto, że ponowienie tej sprawy w Wysokiej Izbie tylko przyczynić się może do szybszego jej załatwienia w szerszym zakresie. Komisya prawnicza poczuwa się jednak zarazem do obowiązku bliższego omówienia obydwóch do wykazanego powyżej celu zdążających wniosków, skoro nie może się godzić na wszystkie sposoby, które w nich dla dopięcia tego celu zostały wskazane.

Poseł Mikołaj Torosiewicz użala się na wysokie koszta, na jakie właściciele małych posiadłości są narażeni, jeżeli dla przeprowadzenia zmiany swojej własności udają się do c. k. notaryuszów, którzy w takim razie sporządzają kontrakt, albo go legalizują i wnoszą podanie tabularne do sądu. A ponieważ sądy już i tak obowiązane są legalizacyę i podania tabularne bezpłatnie sporządzać, żąda przeto w swoim wniosku, iżby c. k. sądy przy protokolarnem spisaniu podania tabularnego obejmowały w niem także ugodę pomiędzy stronami co do przeniesienia własności nieruchomej zawartą, jeżeli wartość tejże nie przenosi 200 zł. w. a., i jeżeli taka ugoda oprócz określenia nieruchomości i przelania praw żadnych innych warunków nie zawiera. Zgadzając się z wnioskodawcą na cel, który przez wniosek powyższy chce osiągnąć, komisya prawnicza z zasadniczych jednak względów środka w nim wskazanego, nawet za wykonalny poczytać nie może. To, co wnioskodawca nazywa ugodą, jest właściwie umową, czyli kontraktem, który ma posłużyć za podstawę do uskutecznienia wpisu w księgach gruntowych. A gdy kontrakty takie dają niejednokrotnie powód do wywołania sporów, które rozstrzygać musi tylko sąd, jest więc rzeczą wprost niemożliwą, aby ta sama władza sporządzała kontrakt, któraby później powołaną być miała do jego ocenienia. Wprawdzie mówi wnioskodawca, iż mu idzie tylko o takie przypadki, w których umowa oprócz określenia nieruchomości i przelania prawa, żadnych innych nie zawiera warunków. Ależ te przez wnioskodawcę podane warunki są właśnie najistotniejszymi dla wszystkich tego rodzaju kontraktów i dopełnienie ich dokładne w dzisiejszem położeniu, gdzie pomiędzy faktycznym stanem posiadania własności mniejszych i stanem ich, uwidocznionym w księgach gruntowych, wielkie znachodzą się różnice, jest dosyć często bardzo trudne. Całe zresztą prawodawstwo dzisiejsze dąży do tego, aby sporządzanie wszelkich czynności prawnych, czyli tak zwanych aktów dobrej woli oddzielić jak najściślej od właściwych czynności sądowych. W prawodawstwie pruskiem usiłowano dawniej wprowadzić wyjątek od tej zasady, ale przekonano się niebawem, że to bez uniknięcia kolizyj rozmaitego rodzaju nie da się przeprowadzić. Ale i względy czysto praktyczne przemawiają przeciw użyteczności wskazanego przez wnioskodawcę środka. Niejednokrotnie bowiem wykazywano już w Wysokiej Izbie, w jakim stopniu urzędnicy sądowi są obarczeni ilością spraw, nie licującą wcale z liczbą sił, które te sprawy mają załatwić. Gdyby na sądy nałożono jeszcze obowiązek sporządzania kontraktów o przeniesienie własności małych posiadłości, to wobec tego, iż c. k. rząd bardzo skąpi z pomnożeniem liczby sił sądowych, podobne upoważnienie sądu albo stałoby się iluzoryjnem, bo strony, nie mogąc się doczekać rychłego spisania kon-

traktu, wolałyby udać się w tym celu do c. k. notaryuszów, albo rychłe sporządzanie takich kontraktów spowodowałoby przedłużenie załatwienia innych spraw, takiej samej, jeżeli nie większej doniosłości. Gdyby się zresztą c. k. notaryusze trzymali taryfy przepisanej, to koszt sporządzenia rzeczonych kontraktów z potrzebnemi wypisami nie byłby tak wielki, albowiem według tej taryfy (§. 2) należy się — jak to poseł Lenartowicz w uzasadnieniu swego wniosku wykazywał:

a) za ułożenie dokumentu w formie aktu notaryalnego przy wartości przedmiotu kontraktu odpłatnego do 200 zł. 1 zł., przy wartości przedmiotu nad 200—500 zł 2 zł.;

b) za pisanie dokumentu od każdej strony, nie liczącej nad 25 wierszy po 10 ct.;

c) za wypis aktu notaryalnego, za pisanie i widymowanie 70 ct.;

d) za odpis dokumentu dla wymiaru należytości z widymowaniem 70 ct.;

e) za odpis dokumentu dla zbioru dokumentów ksiąg gruntowych 30 ct.

Co się zaś tyczy kosztów spisania prośby tabularnej, to sam wnioskodawca wspomniał, iż koszta te mogą być zaoszczędzone, jeżeli c. k. sąd sporządzi podanie sam bezpłatnie, do czego na podstawie §. 285 patentu z r. 1854 dla spraw niespornych, tudzież na mocy rozporządzeń ministerstwa sprawiedliwości z dnia 15. lutego 1872 l. 1.992 i 8. lutego 1877 l. 1.446 i tak jest obowiązany. Zresztą w okólnikach obydwóch naszych wyższych sądów krajowych, o których na początku niniejszego sprawozdania jest mowa, przypomniano obecnie sądom ten ich obowiązek. Jednakże przy wielkiej liczbie zgłaszających się o takie podania i ten środek nie zawsze okaże się właściwym i dla tego to komisya prawnicza w sprawozdaniu swojem o wniosku posła Lenartowicza słusznie doradzała, aby dla uniknięcia powyższych kosztów postępowanie w §. 2. ust. z dnia 23. maja 1883 (l. 82 Dz. p. p.) dla spraw spadkowych przepisane, zastosowano do wszystkich innych zmian własności posiadłości mniejszej wartości tak, aby stronie wolno było w krótkiej drodze kontrakt sądowi przedłożyć i aby sąd wtedy, nie czekając żądania strony, wpis z urzędu uskutecznił.

Gdyby zresztą strony na żadne inne wydatki, oprócz tych, które powyżej zostały wykazane, przy zmianie wpisu w księgach gruntowych nie były narażone, toby te koszta można z łatwością znosić. Ale rzecz ma się inaczej i to nas prowadzi do omówienia wniosku posła Teliszewskiego.

Szanowny wnioskodawca w uzasadnieniu swego wniosku słusznie podnosi wysokie koszta, na jakie strony narażone są celem przeprowadzenia zgodności katastru z kięgami gruntowemi i uregulowania stanu tabularnego. Aleź i ta sprawa bardzo dokładnie rozebraną została w swoim czasie tak przez posła Lenartowicza w uzasadnieniu swego wniosku, jakoteż w sprawozdaniu komisyi prawniczej o tym wniosku.

I tak podnosi sprawozdawca to, doradzając zastosowanie postępowania, przepisanego dla spraw spadkowych w §. 2. ustawy z dnia 23. maja 1883 do wszystkich innych zmian własności posiadłości mniejszej wartości, aby w takim razie także końcowy ustęp §. 3. tej ustawy, przyznający pewnym pismom uwolnienie od stempla, do rzeczonych spraw był zastosowany. A że wartość tych stempli nie jest małą, wykazał to poseł Lenartowicz w uzasadnieniu swego wniosku (ob. spraw. stenogr. z r. 1887, str. 409).

Wtenczas wykazał ten sam poseł, jak wielkie koszta pociąga za sobą sporządzenie planu geometrycznego, wymaganego dla przeprowadzenia zmiany hipoteki w razie podziału parceli katastralnej (ob. tamże str. 407). Na mocy przepisu §. 1. ustawy z dnia 23. maja 1883 winien bowiem w takim razie każdy nabywca części parceli katastralnej, nie przedstawiającej prawidłowego czworoboku, oprócz oryginalnego planu geometrycznego, sporządzonego przez urzędnika pomiarowego lub technika autoryzowanego, przedłożyć jeszcze dwie tegoż kopie. Wszystko to pociąga za sobą znaczne koszta, które jeszcze bardziej wzrastają, jeżeli w tym celu pomiar gruntu musi być na miejscu przedsięwzięty a geometra mieszka w oddalonem miejscu.

Komisya prawnicza w sprawozdaniu o wniosku posła Lenartowicza nie bardzo korzystne wyraziła zdanie o systemie ksiąg gruntowych, który przez to, że jest ściśle złączony z katastrem, nieuniknionemi czyni powyższe koszta.

Zaradzić temu może jednak c. k. rząd, albowiem od niego tylko zależy zmniejszenie a nawet zupełne uchylenie kosztów opłaty za wygotowanie planu geometrycznego, tegoż kopii i za pomiary, skoro koszta te wpływają do skarbu państwa. Wprawdzie skarb ten poniósłby w takim razie uszczerbek, jednakże korzyści, jakie z należytego utrzymywania ksiąg gruntowych i zgodności ich z katastrem wynikają, są tak wielkie, iżby sowicie wynagrodziły ów uszczerbek skarbu państwa. W powyższym celu byłoby jednak pomnożenie liczby urzędników pomiarowych bardzo pożądane.

Na podstawie powyższych wywodów komisya prawnicza wnosi przeto:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Wzywa się c. k. rząd:

1) aby celem uproszczenia wpisu w księgi gruntowe zmian w posiadaniu i własności nieruchomości wartości niżej 300 zł., tudzież obniżenia kosztów tegoż wpisu postępowanie, przepisane w §. 2. ustawy z dnia 23. maja 1883 (l. 82 Dz. p. p.) dla spraw spadkowych, rozszerzył do wszystkich zmian własności posiadłości niżej 300 zł. tak, aby stronie wolno było w krótkiej drodze kontrakt sądowi przedłożyć i aby sąd wtedy, nie czekając żądania strony, wpis z urzędu uskutecznił;

2) aby do tego rodzaju spraw zastosował końcowy ustęp §. 3. ustawy powyższej, przyznający pewnym pismom w sprawach spadkowych uwolnienie od stempla;

3) aby poczynił stosowne zarządzenia celem uchylenia lub przynajmniej znacznego zniżenia opłaty za pomiary i wygotowanie planów geometrycznych, tudzież kopij potrzebnych do uskutecznienia wpisu w księgach gruntowych zmian w posiadaniu powyższych nieruchomości i aby pomnożył liczbę urzędników pomiarowych.

Lwów dnia 19. listopada 1889.

Zoll
przewodniczący oraz sprawozdawca.

Z drukarni Pillera i Spółki.

L. S. 1466/89.

Aleg. 191.

SPRAWOZDANIE

komisyi drogowej z przedłożenia Wydziału krajowego w przedmiocie budowy drogi łączącej Zakopane z drogami Królestwa węgierskiego, z petycyi gości kąpielowych w Zakopanem oraz Towarzystwa tatrzańskiego w sprawie poprawy dróg gminnych.

Wysoki Sejmie!

Uchwałą z dnia 17. października b. r przekazaną została komisyi drogowej do sprawozdania prośba gości kąpielowych w Zakopanem i Towarzystwa tatrzańskiego o przedłużenie drogi krajowej nowotarsko-zakopańskiej w kierunku przez Kościelisko-Witów do Chochołowa.

Uchwałą zaś Wysokiego Sejmu z dnia 4. listopada 1889 przydzielono tejże komisyi sprawozdanie Wydziału krajowego z 31. października 1889 do l. 47.093, tyczące się budowy drogi łączącej Zakopane z gościńcami Królestwa węgierskiego.

Gdy obydwie petycye, jakoteż i sprawozdanie Wydziału krajowego, odnoszą się do jednej i tej samej sprawy tj. do połączenia szutrowanych dróg węgierskich dotykających zachodniej i wschodniej granicy Tatr, stałą i nieprzerwaną linią komunikacyjną, przecinającą w poprzek tę część kraju naszego i przechodzącą przez Zakopane, przeto też razem traktowane i jednem sprawozdaniem objęte być muszą, a które też komisya drogowa w następującej treści Wysokiemu Sejmowi przedłożyć ma zaszczyt:

Niezawodną jest rzeczą, że wybudowanie drogi stałej od zachodniego krańca Tatr w Chochołowie przez Zakopane ku wschodniej granicy od Węgier do Jaworzyny lub Jurgowa, byłoby dla tej okolicy naszych Karpat wielkiej doniosłości pod względem ekonomicznym i handlowym, a dla samego Zakopanego, tego coraz bardziej odwiedzanego i rozwijającego się zdrojowiska krajowego, pierwszorzędnego znaczenia.

Wysoki Sejm licznemi uchwałami powziętemi w ubiegłych sesyach, czy to przeznaczając większe kwoty na rekonstrukcyę dróg gminnych, czy to uznaniem drogi nowotarsko-zakopańskiej za krajową, czy poleceniami wystosowanemi do Wydziału krajowego, aby badał i wypracowywał plany i kosztorysy na budowę dróg ku granicy węgierskiej prowadzących, dowodnie okazał, jak bardzo mu zależy na poprawie i ustaleniu łatwych komunikacyj w tej części kraju naszego

Jedyną przeszkodą do urzeczywistnienia tego zamiaru w całości był dotąd i jest obecnie brak dostatecznych funduszów pieniężnych.

Przeznaczane coroczne kwoty na zasiłki dla dróg powiatowych i gminnych nie wystarczają już i tak, dla swej szczupłości, na należyte zasilanie ruchu budowlanego, pod tym względem w ostatnich latach, nawet dotąd w najbardziej zaniedbanych powiatach, coraz bardziej rozwijającego się; z drugiej strony zaś powtarzające się w naszym kraju klęski ekonomiczne zmuszają do możliwego ograniczania wydatków we wszystkich działach krajowego budżetu.

Nie mogąc zatem postępować raźniej, jakby było do życzenia, należy zadowolnić się poprawą najpotrzebniejszych komunikacyj.

Komisya drogowa sądzi, że droga z Zakopanego do Chochołowa ma mniejsze znaczenie, aniżeli drogi ku wschodniej granicy węgierskiej leżące, i że na teraz, co do tej drogi, ograniczyć się wypada do badań trasy i wypracowania planów i kosztorysów do mającej nastąpić rekonstrukcyi w najbliższej przyszłości.

Inaczej ma się rzecz co do drogi w kierunku wschodnim od Zakopanego ku Węgrom prowadzącej.

Uchwałą z dnia 2. października 1888, polecił Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu zbadanie drogi od Poronia do Jurgowa pod względem technicznym i przedłożenia na najbliższej sesyi odpowiedniego wniosku.

W wykonaniu tej uchwały przedłożył Wydział krajowy sprawozdanie obejmujące wynik studyów technicznych, tudzież przedwstępnych rokowań z interesowanemi stronami.

Dla połączenia Zakopanego z murowanemi gościńcami węgierskiemi do wschodniej granicy Tatr przytykającemi przedstawiają się dwie alternatywy a mianowicie:

a) od Poronina na drodze krajowej nowotarsko-zakopańskiej do Jurgowa i

b) z Zakopanego na Jaszczurówkę do Jaworzyny.

Pierwsza z tych dróg mierzy ogółem 14 klm. długości, spina się w drugiej swej połowie po znacznych wyniosłościach i kończy się na granicy nad rzeką Białką, ztąd do Jurgowa po stronie węgierskiej pozostawałoby jeszcze 2 kl. drogi do budowy.

Drugi projekt obejmuje drogę od kościoła w Zakopanem na Jaszczurówkę do Łysej Polany. Długość tej drogi wynosi 19 klm., z których 3 klm. koło samego Zakopanego zostało w tym roku rekonstruowanych z pomocą funduszu krajowego w myśl uchwał Wysokiego Sejmu z dnia 27. września 1888 roku.

Spadki na tej drodze są łagodne, teren w znacznej części drogi równy, mosty o mniejszej rozpiętości i z tych powodów koszta budowy tańsze.

Porównując zatem obydwie powyższe drogi pod względem korzyści, jakie z obioru jednego lub drugiego z projektowanych kierunków oczekiwać należy, okazuje się następujący wynik:

Długość drogi z Poronina do Jurgowa wynosi 14 klm., zaś drogi z Zakopanego do Łysej Polany 19 klm. Biorąc miarę z kosztów budowy drogi krajowej Nowotarsko-Zakopańskiej wynosi wydatek na budowę jednego kilometra drogi w tej okolicy około 5000 zł., a to z powodu większej rozpiętości mostów, silniejszych spadków i wzniesień, licznych serpentyn i znaczniejszego wydatku na wywłaszczenie gruntów. Ogół kosztów preliminowano na tej drodze około 65.000 zł.

Warunki budowy drogi z Zakopanego do Łysej Polany są pod wszystkimi powyżej przytoczonymi względami znacznie lepsze. Wydatek na budowę jednego kilometra obliczono w przybliżeniu na 3000 do 4000 zł., a z uwagi, że 3 klm. tej drogi już roku bieżącego rekonstruowanych zostało, pozostaje jako ogólny koszt budowy pozostałej przestrzeni około 55.000 zł. Mimo więc tego, że cała droga jest dłuższą, koszt budowy tejże wyniesie około 10.000 zł. mniej, niżeli drogi Poronin-Jurgów.

Podczas gdy na cel budowy tej ostatniej drogi ani Wydział powiatowy nowotarski, ani leżące na trasie gminy żadnych dobrowolnych ofiar nie deklarowały, zmniejszają się wydatki preliminowane na budowę drogi z Zakopanego do Łysej Polany o 6000 zł., t j. o tyle, o ile

wynoszą dobrowolne datki właścicieli większych obszarów w tej okolicy położonych, PP. Władysława hr. Zamoyskiego i Adama Uznańskiego.

Oddalenie Morskiego Oka, tego celu wycieczek tysięcy gości w porze letniej do zdrojowiska zakopańskiego przybywających, od Łysej Polany wynosi 10 klm., cała zatem przestrzeń do przebycia wynosi razem 29 klm., obierając kierunek drogi na Jaszczurówkę i Łysą; natomiast długość drogi z Zakopanego na Poronin, Jurgów do Łysej i dalej do Morskiego Oka, wynosi 44 klm., z których 14 klm. przypada na gościńce węgierskie.

Już więc i z tego samego powodu kierunek pierwszy zasługuje na pierwszeństwo, gdyż w takim razie cała droga do najpiękniejszych okolic Tatr pozostaje w granicach naszego kraju.

Z przytoczonych zatem powyżej powodów komisya drogowa wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Poleca się Wydziałowi krajowemu, aby po przeprowadzeniu ostatecznych rokowań ze stronami bezpośrednio interesowanemi i uzyskaniu bezwarunkowych i ściśle określonych deklaracyj i ofiar na cel budowy drogi z Zakopanego do Łysej Polany udzielił potrzebnej dla tej budowy pomocy technicznej oraz znaczniejszego zasiłku z funduszu drogowego, na subwencye dla dróg powiatowych i gminnych przez Wysoki Sejm przeznaczonego.

2. Poleca się Wydziałowi krajowemu, aby zbadał pod względem technicznym drogę z Zakopanego na Witów do Chochołowa i na najbliższej sesyi sejmowej przedłożył wnioski co do rekonstrukcyi tej drogi.

Lwów dnia 21. listopada 1889.

J. Męciński w. r.
Przewodniczący:

Wincenty Gnoiński w. r.
Sprawozdawca.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

L. S. 1382/89.

Aleg. 192.

SPRAWOZDANIE

Komisyi administracyjnej o wniosku Wydziału krajowego z dnia 1. października 1889 L. W. kr. 41. 641|89 w sprawie przeniesienia miejscowości Tarnawa górna i dolna z okręgu Reprezentacyi powiatowej w Żywcu do takiejże w Wadowicach, i miejscowości Hroszówka, Jabłonica ruska i Ulucz z okręgu Reprezentacyi powiatowej w Dobromilu do takiejże w Brzozowie.

Wysoki Sejmie!

Wskutek zarządzonych przez c. k. Ministerstwo spraw wewnętrznych pod dniem 8. września 1889 L. 3.824 przeniesień miejscowości Tarnawa górna i dolna z okręgu c. k starostwa w Żywcu, do okręgu c. k. starostwa w Wadowicach, dalej pod d. 31. sierpnia 1889 L 3.722 miejscowości Hroszówka, Jabłonica ruska i Ulucz z okręgu c. k. starostwa w Dobromilu do okręgu c. k. starostwa w Brzozowie. zachodzi potrzeba wyłączenia pomienionych miejscowości z dotychczasowych okręgów Reprezentacyj powiatowych a przydzielenia do tych, w których będą miały siedzibę c. k. starostw.

Ponieważ zmiany powyższe w rozgraniczeniu powiatów politycznych w Żywcu, Wadowicach, Dobromilu i Brzozowie nastąpiły zgodnie z uchwałami Wysokiego Sejmu z d. 25. września 1882 i z d. 17. września 1884, a obecnie nie zachodzą żadne przeszkody względem zrównania odnośnych okręgów c. k. starostw z odpowiedniemi obszarami Reprezentacyj powiatowych, przeto komisya administracyjna, zgodnie z wnioskiem Wydziału krajowego i w myśl §. 3. ustawy o Reprezentacyi powiatowej z d. 12. sierpnia 1866 wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić załączony ·|. projekt ustawy.

Lwów dnia 16. listopada 1889.

Ziemiałkowski w. r.
Przewodniczący.

Wiktor w. r.
Sprawozdawca.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

Ustawa

z dnia . . . . . dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem o zmianie obszarów Reprezentacyj powiatów w Żywcu Wadowicach, Dobromilu i Brzozowie.

Za zgodą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem rozporządzam:

Art. I.

Mają być przeniesione:

1) gminy i obszary dworskie: Tarnawa górna i dolna z okręgu Reprezentacyi powiatowej w Żywcu do okręgu Reprezentacyi powiatowej w Wadowicach;

2) gminy i obszary dworskie: Hroszówka, Jabłonica ruska i Ulucz z okręgu Reprezentacyi powiatowej w Dobromilu do okręgu Reprezentacyi powiatowej w Brzozowie.

Art. II.

Ustawa niniejsza wejdzie w wykonanie z dniem 1. stycznia roku następnego, po jej ogłoszeniu.

Art. III.

Wykonanie tej ustawy poruczam Mojemu Ministrowi spraw wewnętrznych.

Ł. S. 1.381

Aleg. 193.

Sprawozdanie

komisyi administracyjnej o wniosku Wydziału krajowego z dnia 19. lipca 1889. LW. 31.241|89 w sprawie przeniesienia gminy i obszaru dworkiego Iskań z okręgu reprezentacyi powiatowej w Dobromilu do okręgu reprezentacyi powiatowej w Przemyślu.

Wysoki Sejmie!

Gmina Iskań już od roku 1879 czyniła starania o wyłączenie jej z okręgu sądu powiatowego w Birczy i starostwa dobromilskiego a przydzielenie do sądu powiatowego w Dubiecku i starostwa w Przemyślu.

Odnośne jednak prośby pomimo, iż odpowiadały istotnej potrzebie tej gminy, uznanej sprawozdaniem Wydziału krajowego z dnia 28. marca 1882. L. 8117. nie mogły być uwzględnione z tego powodu, że żądanie gminy Iskań przeniesienia do okręgu c. k. sądu powiatowego w Dubiecku i c. k. starostwa w Przemyślu, wówczas sprzeciwiało się przepisom ustawy państwowej z dnia 19. maja 1868. D. u. p. nr. 44 stanowiącej, że granice okręgów sądów powiatowych nie mają być przecięte granicami starostw, t. j. że całe okręgi sądów powiatowych mają się umieścić w granicach tego samego starostwa, zaś okręg sądu powiatowego w Dubiecku położony był wówczas w c. k. starostwie brzozowskiem.

Dopiero gdy z zaprowadzeniem nowego c. k. sądu powiatowego w Dynowie cały okręg c. k. sądu powiatowego w Dubiecku wydzielonym został od dnia 1. września 1887 z okręgu c. k. starostwa w Brzozowie a wcielonym do okręgu c. k. starostwa w Przemyślu, usuniętą została wyżej wymieniona przeszkoda, i c. k. Ministerstwo spraw wewnętrznych rozporządzeniem z dnia 11. grudnia 1888 L. 5549, zaś c. k. Ministerstwo sprawiedliwości rozporządzeniem z dnia 13. grudnia 1888. L. 20.263 zarządziły przeniesienie gminy Iskan z okręgu c. k. sądu powiatowego w Birczy c. k, sądu obwodowego w Sanoku i c. k. starostwa w Dobromilu do c. k. sądu powiatowego w Dubiecku, c. k. sądu obwodowego i c. k. starostwa w Przemyślu.

Gdy wobec tego zaszła potrzeba zrównania okręgu administracyjnego z autonomicznym, przeciwko zaś temu t. j. przeciw wydzieleniu gminy Iskań wraz z obszarem dworskim z okręgu reprezentacyi powiatowej w Dobromilu a przyłączeniu do takiejże reprezentacyi w Przemyślu nie zachodzą żadne przeszkody, przeciwnie jest to ze wszech miar dla mieszkańców tej gminy pożądane — przeto komisya administracyjna, zgodnie z wnioskiem Wydziału krajowego i w myśl §. 3 ustawy o Reprezentacyi powiatowej w 12. sierpnia 1866 wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić załączony projekt ustawy.

We Lwowie dnia 16. listopada 1889.

Przewodniczący:

Ziemiałkowski w. r.

Sprawozdawca:

Wiktor w. r.

Ustawa.

z dnia . . . . . . dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem

o zmianie obszarów Reprezentacyj powiatów Dobromilskiego i Przemyskiego.

Za zgodą Sejmu krajowego Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem rozporządzam, co następuje;

Art. I.

Gmina i obszar dworski Iskań mają być przeniesione z okręgu Reprezentacyi powiatowej w Dobromilu do okręgu Reprezentacyi powiatowej w Przemyślu.

Art. II.

Ustawa niniejsza wejdzie w wykonanie z dniem 1. stycznia roku następnego po jej ogłoszeniu.

Art. III.

Wykonanie tej ustawy poruczam Mojemu Ministrowi spraw wewnętrznych.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

L. S. 1324/89.

Aleg. 194.

SPRAWOZDANIE

Komisyi gospodarstwa krajowego z przedłożenia Wydziału krajowego, dotyczącego krajowej średniej szkoły rolniczej, szkoły ogrodniczej i folwarku w Czernichowie.

Wysoki Sejmie!

Sprawozdanie Wydziału kraj. z czynności, tyczących się średniej szkoły rolniczej w Czernichowie, mieści w sobie również sprawozdanie ze szkoły ogrodniczej, dawniej tam istniejącej. Gdy jednak wskutek dawniejszej uchwały Wysokiego Sejmu Wydział krajowy wspomnianą szkołę zarządzeniem z d. 30. października i 4. grudnia 1888. w Czernichowie zwinął, przenosząc i przyłączając ją równocześnie do szkoły ogrodniczej w Tarnowie, gdy nadto szkoła ogrodnicza tarnowska osobnem sprawozdaniem objętą zostanie, komisya gosp. kraj. ogranicza się przeto w niniejszem sprawozdaniu jedynie do przedstawienia swych spostrzeżeń nad szkołą i folwarkiem w Czernichowie.

Szkoła.

Przedewszystkiem zaznaczyć wypada, że po epoce długotrwałych, brakiem dostatecznego nadzoru spowodowanych przesileń i niepokojów, których widownią był niestety zakład Czernichowski, zapanował wreszcie pożądany spokój. Zarządzenia w ciągu ubiegłego roku przez Wydział krajowy dokonane w obsadzeniu posad nauczycielskich i dyrekcyi, uważać należy za korzystne dla rozwoju szkoły, gdyż usunięty został charakter tymczasowości, ujemnie tylko działać mogący na wychowanie młodzieży. Z obecnego składu dyrekcyi i grona nauczycielskiego bowiem sądząc, przypuszczać należy, że częste, dawniej w gronie nauczycielskiem dokonywane zmiany powtarzać się nie będą; nie mniej też żywić wolno nadzieję, że obecny dyrektor odpowie swemu zaszczytnemu powołaniu kierownika zakładu i stwierdzi czynami przekonanie ogólne o jego zdolnościach i najszczerszych chęciach. Komisya gospodarstwa krajowego przychyla się też w zupełności do wniosku Wydziału krajowego, dotyczącego rocznego dodatku osobistego w kwocie 500 zł. dla prowizorycznego dyrektora krajowej średniej szkoły rolniczej w Czernichowie, Dra Władysława Łaszczyńskiego.

Idąc dalej w powyższym kierunku, sądzi komisya gospodarstwa krajowego, że tak z uwagi na pożytek szkoły, jako też ze względów słuszności, utworzenie dwóch posad nauczycieli etato-

wych dla przedmiotów wykładanych obecnie przez nauczycieli pomocników, pp. Konrada Kuhla i Dra Franciszka Stefczyka jest wskazane. Pierwszy z nich od siedmiu, drugi od sześciu lat pracuje przy szkole czernichowskiej i posiadają kwalifikacyę nauczycieli fachowych. Obowiązki swe wypełniali dotychczas ku zupełnemu zadowoleniu władz zwierzchnich i z szczerą dla szkoły życzliwością i gorliwością. Nie mając jednak zabezpieczenia przyszłości, dziwić się nie można, że są o nią zaniepokojeni. Na tle życzeń w tym kierunku osnute też jest podanie tych panów, wniesione do Wysokiego Sejmu. Gdy petenci, wykonujący obowiązki te same, co nauczyciele stali, ograniczają swe żądania jedynie do ustalenia posady i połączonego z tem prawa do pięciolecia, zadawalniając się przytem pobieraną dotychczas płacą 800 zł., niemal o połowę mniejszą od płacy innych nauczycieli etatowych, przeto komisya gospodarstwa krajowego, widząc w uwzględnieniu ich życzeń nieznaczne stosunkowo obciążenie funduszu krajowego prawem do pięcioleci, słuszną zaś podstawę do przypuszczenia wymienionych nauczycieli-pomocników do praw emerytalnych, uważa za stosowne zalecić Wysokiemu Sejmowi utworzenie dwóch posad etatowych, a mianowicie jednej dla nauczyciela budownictwa wiejskiego, miernictwa, melioracyj i mechaniki rolniczej z przeznaczeniem tejże dla docenta p. Konrada Kuhla, drugiej zaś dla nauczyciela języka polskiego, języka niemieckiego, geografii, historyi, statystyki rolniczej i ustaw agrarnych z przeznaczeniem jej dla Dra Franciszka Stefczyka.

W myśl dawniejszej rezolucyi Wysokiego Sejmu, wypracowanym został szczegółowy program nauk, który przez Wydział krajowy oddanym został do ocenienia P. Władysławowi Lubomęskiemu, dyrektorowi krajowych szkół rolniczych w Dublanach.

Program ten wprowadzonym też został w życie w szkole czernichowskiej, a sprawozdanie dyrekcyi tejże szkoły, dołączone do sprawozdania Wydziału krajowego, zawiera rozkład godzin na oba półrocza obmyślany. Nie zapoznając bynajmniej doniosłego znaczenia nauki teoretycznej, komisya gospodarstwa krajowego mniema jednak, że przy wymienionym programie nauk, stosunek ćwiczeń praktycznych do nauki teoretycznej, nie jest odpowiednio zachowany. Zdanie to znajduje również potwierdzenie w sprawozdaniu dyrekcyi, dotyczącem demonstracyi i ćwiczeń wykonywanych z uczniami (część VI pod tyt.: „Frekwencya uczniów“, a następnie część VIII ustęp 12 i 13) niemniej też w opinii gospodarzy rolników, dających pomieszczenie uczniom szkoły po ukończonych naukach. Komisya gospodarstwa krajowego, wykazując tę ujemną stronę, nie wątpi, że w tem zapatrywaniu znajdzie u Wysokiego Sejmu poparcie, które będzie zarówno wskazówką dla władz zwierzchniczych szkoły czernichowskiej, by w zawodowem wychowaniu młodzieży kierunek praktyczny więcej znalazł uwzględnienia.

Utrudnienie w szerszem zastosowaniu ćwiczeń praktycznych przypisać także należy tej okoliczności, że szkoła czernichowska nie posiada dotąd pola doświadczalnego, jak to powszechnie ma miejsce przy szkołach rolniczych, dla umożliwienia demonstracyi rozmaitych upraw i innych doświadczeń.

W pobliżu szkoły znajduje się wprawdzie przestrzeń gruntu bardzo odpowiedniego do tego użytku. W przeznaczeniu jednak owego gruntu na cel powyższy stoi na przeszkodzie bezpośrednia bliskość Wisły, która nie mając w tem właśnie miejscu na nieznacznej, bo zaledwie 300 metrów wynoszącej przestrzeni, obwałowania, w pierwszym rzędzie zalewa wyż wymienioną parcelę, a z niej następnie przy znaczniejszem wezbraniu, rozlewa swe wody na dalsze grunta orne i łąki folwarku czernichowskiego. Z tego powodu nieraz już dotkliwe dla tamtejszego gospodarstwa wynikały straty, a w następstwie znaczny uszczerbek w dochodach preliminowanych dla funduszu krajowego.

Po bliższem rozpoznaniu więc powyższych okoliczności, komisya gospodarstwa krajowego jest zdania, że zarówno ze względu na potrzebę uzyskania dogodnego pola doświadczalnego, jakoteż ze względu na konieczność zabezpieczenia pól ornych i łąk od częstych wylewów, obwałowanie brzegów Wisły jest niezbędnie potrzebnem.

Dziwić się też należy, że Wydział krajowy, który już dawniej sprawą tą się zajmował i w tym celu nawet plany i kosztorysy sporządzić polecił, do tej pory z jej wykonaniem się wstrzymuje. Komisya gospodarstwa krajowego wyraża przeto nadzieję, że uznawszy konieczność jej załatwienia, Wydział krajowy zwlekać z nią nie będzie i dalsze kroki w drodze rokowań ze stronami interesowanemi poczyni, względnie odnośne wnioski Wysokiemu Sejmowi na najbliższej sesyi przedłoży.

Z tem jednak łączy się nieodzowna konieczność przeniesienia dwóch zagród włościańskich, graniczących bezpośrednio z zabudowaniami folwarcznemi i z owem na pole doświadczalne kwalifikującem się porzeczem. Zagrody te tworzą niejako przedział i utrudniają przystęp do owej parceli. Nadto droga do owych dwóch zagród wyłącznie wiodąca, prowadzona jest popod folwark i główny budynek zakładu, stanowiąc tem samem niedogodność każdemu gospodarzowi zrozumiałą. Właściciele owych dwóch zagród, będąc narażeni na częste wylewy Wisły, skłonni są do przeniesienia swych zabudowań w inne dla zakładu i folwarku dogodniejsze miejsce za umiarkowaną cenę około 400 zł. w. a.

Uważając tę sprawę, łączącą się z powyższą, również za pilną, pozwala sobie komisya gospodarstwa krajowego ująć ją w formę wniosku.

Celem wyczerpania spostrzeżeń pod względem naukowym, które ustąpić musiały miejsca poprzedniemu przedstawieniu, zaznaczyć wypada, że wielką niedogodnością w udzielaniu i pobieraniu nauki jest brak podręczników. Niedogodności tej dawniej już starano się zapobiedz przez rozpisanie konkursu na książki naukowe do użytku szkoły czernichowskiej. Środek ten jednak nie doprowadził na razie do pożądanego rezultatu, a rzecz sama została następnie zaniechaną. Zważywszy jednak, jak wielkie ułatwienie dla nauki zaprowadzenie podręczników stanowić może i z jaką oszczędnością czasu nauka tego rodzaju jest połączona, komisya gospodarstwa krajowego z przyjemnością powzięła wiadomość, że Wydział krajowy w preliminarzu funduszów kraj. rubr. VIII poz. 81. kwotę 1000 zł. na ten cel przeznaczył.

Komisya gospodarstwa krajowego, przyłączając się w zupełności do wywodów Wydziału krajowego, dotyczących utworzenia posady nadzorcy internatu, popiera jak najmocniej ten wniosek, uważając go za jeden z najdzielniejszych środków utrzymania porządku i odpowiedniej karności w internacie. Połączenie z tą posadą nauki gimnastyki, szermierki, lub tym podobnych byłoby bardzo pożądanem.

Niemniej jednak zaznaczyć wypada, że ustanowienie tej posady częściowo tylko osiągnąć zdoła cel zamierzony, gdyż nadzór jest i pozostanie tak długo utrudnionym, jak długo młodzież poza obrębem godzin szkolnych nie będzie miała punktu zbornego dla wspólnej pogadanki i rozrywki. Brak sali rekreacyjnej w zakładzie czernichowskim jest jedną z ujemnych stron tak doniosłej natury, że usunąć ją koniecznie należy, o ile możności najrychlej. Jej to w znacznej części przypisać można nieporządki i wybryki młodzieży, których widownią był zakład czernichowski w grudniu 1888.

Wydział krajowy, dzieląc to zapatrywanie, odkłada jednak załatwienie tej ważnej sprawy do czasu późniejszego ze względów finansowych, bardzo zresztą słusznych, lecz zwłokę tę motywuje potrzebą połączenia jej z zamiarem rozszerzenia internatu dla większej ilości uczniów. Tym sposobem dochodzi do naturalnego wyniku, że załatwienie tej sprawy ze znacznemi ofiarami pieniężnemi połączonem być musi. Wobec tego uważała komisya gospodarstwa krajowego za swój obowiązek zbadać stosunki lokalne i rzucić ze swej strony myśli, zdążające do głównego celu, a mianowicie do uzyskania sali rekreacyjnej bez naruszenia funduszów krajowych na zbyt znaczne obciążenie.

Oto w budynku głównym, mieszczącym internat, znajdują się na dole ubikacye kuchenne, mieszkanie klucznicy, służby kuchennej, spiżarnia i inne pomniejsze lokale. Przez przeniesienie tychże do innego budynku, uzyskanoby niezawodnie więcej miejsca, jak go na salę rekreacyjną potrzeba, a odpowiednia zmiana w rozkładzie wewnętrznym dałaby możność przeznaczenia jej

najodpowiedniejszego lokalu. By do tego dojść celu, wypada wybudować budynek osobny na pomieszczenie kuchni, spiżarni i innych potrzebnych ubikacyj. Najodpowiedniejszem miejscem do budowy byłoby podwórze, znajdujące się po stronie teraźniejszej kuchni, a koszt takiego urządzenia nie powinienby przenosić sumy 4000—5000 zł. Przy takiem urządzeniu uważać należy jako bezpośrednią korzyść w pierwszym rzędzie taniość, następnie usunięcie wyziewów kuchennych, nieprzyjemnych i zdrowiu szkodliwych, obecnie w połowie gmachu szkolnego odczuwać się dających, a wreszcie znaczne utrudnienie w stykaniu się z personalem kuchennym żeńskim, dziś bardzo ułatwionem. Zważywszy, że takie urządzenie umożliwiłoby, wedle zdania komisyi gospodarstwa krajowego, pomieszczenie około 60 uczniów, którą to liczbę za dostateczną dla szkoły czernichowskiej uważać należy; zważywszy dalej, że projekt Wydziału krajowego, łączący potrzebę sali rekreacyjnej z planami bardzo znacznego rozszerzenia zakładu, mógłby narazić fundusz krajowy na wydatek nie mniej jak 40.000 - 50.000 zł. wynieść mogący; zważywszy nareszcie, że wobec takiego urządzenia cel zamierzony, z wielką połączony oszczędnością, daleko prędzej, a zatem z rychlejszym dla szkoły pożytkiem może być osiągniętym — komisya gospodarstwa krajowego jest zdania, że wzięcie pod rozwagę poruszonego przez nią projektu przez Wydział krajowy jest wskazanem, i wyraża nadzieję, że Wydział krajowy w myśl takowego zechce przedłożyć Wysokiemu Sejmowi na następującej sesyi odpowiednie wnioski wraz z planami i kosztorysem nieprzenoszącym kwoty 4000—5000 zł.

Niemniej jak poprzednia, ważną jest sprawa ustanowienia stałego lekarza przy zakładzie czernichowskim. Sprawę tę jednak podnosi komisya gospodarstwa krajowego nietylko ze względu na nieodzowną potrzebę doraźnej pomocy lekarskiej, lecz również z uwagi na bezwzględną oszczędność w wydatkach.

Najbliższe miejsce, z którego w razie potrzeby można lekarza sprowadzić, jest Kraków w odległości 21 klmtr. Już ta okoliczność sama wystarcza najzupełniej do usprawiedliwienia tego żądania. Okrom jednak względów humanitarnych, porządek internatu wymaga obecności lekarza, któryby rozróżniał choroby prawdziwe od symulowanych i zagrodził wyjazdom do Krakowa pod pozorem konsultacyi lekarskiej. Z utworzeniem tej nowej posady będzie połączona oszczędność, gdyż wydatki na sprowadzanie lekarzy od 1. stycznia do 18. października b. r., zatem w ciągu niespełna 10 miesięcy, wynosiły pokaźną sumę 580 zł., kwota zaś na rok 1889. na lekarza i aptekę w budżecie preliminowana cyfrą ryczałtową 100 zł. oznaczoną była. Z uwagi, że ogólny koszt z ustaleniem posady lekarza połączony, przy uwzględnieniu wolnej praktyki, kwoty 600 zł. nie przekroczy, gremium zaś nauczycieli oświadczyło się z gotowością przyczynienia się kwotą 200 zł. na cel powyższy, przeto wydatek 400 zł. jako przynoszący oszczędność, uważać należy.

Z tych tedy powodów komisya gospodarstwa krajowego zaleca Wysokiemu Sejmowi wstawienie w budżet na r. 1890. i następne kwoty 400 zł. na lekarza stałego przy szkole rolniczej czernichowskiej.

Badając dalsze niedogodności internatu, dowiedziała się komisya gospodarstwa krajowego, że wedle utartego tamże zwyczaju uczniowie opłacali służbę za usługi nadobowiązkowe, jak czyszczenie sukien, obuwia i t. p. Opłata taka, uiszczana przez każdego niemal ucznia w kwocie 1 guldena miesięcznie, przysparzała każdemu z obsługujących znacznych dochodów, przewyższających o wiele płacę pobieraną z kasy zakładu w kw. rocznej 25 zł. Ztąd wyrodził się niewłaściwy stosunek zależności służby od uczniów, a tem samem powolność w wykonywaniu poleceń i rozkazów nielicujących częstokroć z zasadami regulaminu.

Celem usunięcia tej wady w urządzeniu internatu czernichowskiego komisya gospodarstwa krajowego uważa jako środek zaradczy pomnożenie służby, stosownie do wymaganej potrzeby. Uważając jednak obciążenie funduszu krajowego z tego powodu za niewłaściwe, a przeciwnie wychodząc z zasady, że korzyści z takiego zarządzenia dla uczniów wynikające przez nich

samych opłacane być winny, komisya gospodarstwa krajowego pozwala sobie wyrazić zdanie, że podniesienie opłaty uiszczanej przez uczniów o nieznaczną kwotę będzie zupełnie usprawiedliwionem.

Pod względem zabudowań okazuje się w zakładzie czernichowskim brak dostatecznego pomieszczenia dla nauczycieli, z których dwóch mieszka w lokalach wynajętych. Najem tych dwóch mieszkań wynosił dotychczas 240 zł. rocznie. Bez względu na niewygody, jakich doznawać muszą zamieszkujący je nauczyciele z rodzinami, właściciele, czując brak wszelkiej konkurencyi, postanowili podnieść na rok następny czynsz roczny na 400 zł. czyli z 120 zł. na 200 zł. za każde mieszkanie. Prawdopodobnem też jest, że w przyszłości zechcą dalej korzystać z przymusowego położenia zakładu i nie ograniczą się na obecnem podwyższeniu czynszu. Wobec tego nasuwa się pytanie, czy nie byłoby ekonomicznie wskazanem wybudowanie dwóch mieszkań dla nauczycieli zakładu, a w tem przypuszczeniu komisya gosp. kraj. uważa za pożądane, by Wydział krajowy zajął się zbadaniem tej sprawy i przedłożył odpowiednie wnioski na następnej sesyi sejmowej.

Budynek zakładu, mieszczący 4 mieszkania dla nauczycieli, po przeprowadzeniu rekonstrukcyi celem osuszenia i rozszerzenia takowego, stoi od dwóch lat niewytynkowany na zewnątrz; dalsze więc pozostawienie murów w tym stanie mogłoby narazić je na uszkodzenie. Koszt otynkowania nie powinien przenosić kwoty 800 zł. Komisya gospodarstwa krajowego uznaje przeto pozycyę na ten cel w preliminarzu umieszczoną za usprawiedliwioną. Za stodołą folwarku znajduje się budynek mieszkalny, obecnie pusty, a służący dawniej za mieszkanie dla instruktora do robót praktycznych. Budynek ten dość obszerny i mogący dostarczyć wygodnego pomieszkania, wydaje się w dolnej części na pozór zupełnie dobrym. Dach jeno wymaga nowego pokrycia, gdyż gonty na takowym zupełnie strupieszałe i podziurawione dozwalają opadom wnikać do wnętrza, narażając je na powolne zniszczenie. Powodem opuszczenia tego mieszkania miało być rzekome pojawienie się grzyba, który jednak zaledwie w kącie jednej ubikacyi na ułożonej przed rokiem podłodze jest widocznym. Ponieważ możność zużytkowania tego budynku po dokonanej rekonstrukcyi jest przypuszczalną, utrzymanie zaś jego przy przedstawionym powyżej braku dostatecznego pomieszczenia dla funkcyonaryuszów zakładu jest ekonomicznie wskazanem, komisya gospodarstwa krajowego przeto uważa za nieodzownie potrzebne, by Wydział krajowy bezzwłocznie wysłał fachowego inżyniera do Czernichowa, celem dokładnego zbadania rzeczonego budynku, i aby w razie uznania, że utrzymanym być może, zarządził natychmiast konieczne pokrycie dachu, a następnie ewentualną dalszą naprawę wewnętrzną.

Sprawozdanie Wydziału krajowego przedstawia potrzebę szopy na pomieszczenie okazów grubszych, należących do zbioru machin, narzędzi rolniczych i innych sprzętów, dodając uwagę, że budynek, w którym się one dotychczas mieszczą, w skutek starości do dalszego użytku stał się zupełnie nieprzydatnym, gdyż przestał chronić umieszczone w nim przedmioty od wpływów atmosferycznych, a naprawa wymagałaby nakładu, któryby wartością budynku żadną miarą nie dał się usprawiedliwić. Komisya gospodarstwa krajowego nie podziela powyższego zapatrywania, gdyż twierdzi, że ściany murowane tego budynku są zupełnie dobre, a tylko dach gontowy strupieszały i podziurawiony jest przyczyną, że znajdujące się wewnątrz przedmioty narażone są na zawilgocenie i uszkodzenie. Komisya gospodarstwa krajowego pozwala sobie wyrazić przypuszczenie, że inne względy mogły skłonić Wydział krajowy do postawienia wniosku na wybudowanie nowej szopy drewnianej, a tem samem zniesienia obecnej, mianowicie wzgląd na dalej sięgające plany rozszerzenia internatu, uważając miejsce, na którem teraz stoi szopa, za najwłaściwsze do zużytkowania pod nowy gmach. Plany te, nie znajdujące poparcia w komisyi gospodarstwa krajowego i w jednym z poprzednich ustępów zwalczane, mogły Wydział krajowy w zapatrywaniu się na obecny stan szopy usposobić mniej korzystnie, jak na to zasługuje.

W myśl powyższego zdania, komisya gospodarstwa krajowego zaleca Wysokiemu Sejmowi, by raczył polecić Wydziałowi krajowemu zarządzenie jak najrychlejszego pokrycia teraźniejszej szopy materyałem uznanym za najodpowiedniejszy.

Studnia z pompą naprzeciw głównego gmachu umieszczona nie odpowiada swemu celowi, dostarczając wody potrzebnej dla zakładu tylko w czasie, gdy poziom wody w Wiśle podniesie się do odpowiedniej głębokości studni, co nie zawsze ma miejsce. Ztąd powstała konieczność dowożenia wody koniem, a połączony z tem wydatek roczny w kwocie 230 zł., obciążający kasę zakładu, uważać należy za niestosunkowo wysoki względnie do nakładu, jakiego wymagać będzie gruntowne zaradzenie złemu. Niedogodność powyższą usunąć można w dwojaki sposób, a to przez pogłębienie studni, lub też przez sprowadzenie wody rurami ze źródła w nieznacznej odległości na podwyższeniu znajdującego się. Nie przesądzając, który z powyższych sposobów okaże się właściwszym, komisya gospodarstwa krajowego mniema, że niedogodności spowodowanej brakiem wody w studni zaradzić należy koniecznie i w tym celu zwraca uwagę Wydziału krajowego na potrzebę niezwłocznego zbadania tej sprawy, a względnie przedstawienia odpowiednich wniosków na najbliższej sesyi sejmowej.

Jako dodatnią stronę zakładu czernichowskiego podnieść należy, że zbiory i przyrządy naukowe szkoły czernichowskiej bardzo dobrze są zaopatrzone i że pod tym względem z innymi tego rodzaju zakładami zagranicznymi zrównać się mogą. Przypisać to głównie należy hojności Wysokiego Sejmu, który przez dłuższy szereg lat nie szczędził obfitych datków na uposażenie zbioru środków naukowych. Obecnie uzupełnianie i utrzymywanie tego, co jest, wymagać będzie znacznie mniejszego nakładu, a oszczędność w ten sposób uzyskana pokryje choć w części zwiększone w innym kierunku wydatki. Komisya gospodarstwa krajowego tedy jest zdania, że obniżenie w dziale nadzwyczajnych wydatków wstawianej w preliminarz kwoty 970 zł. do cyfry 520 zł. nie narazi tej gałęzi potrzeb zakładu czernichowskiego na uszczerbek szkodliwy dla wykształcenia młodzieży, bo pozostała kwota w dziale wydatków zwyczajnych, wynosząca łącznie 1280 zł., aż nadto wystarczyć powinna na podtrzymanie tej dzisiaj już tak pięknej całości zbiorów.

Celem zapewnienia umiejętnej i prawidłowej administracyi całego zakładu czernichowskiego, postanowił Wydział krajowy w r. 1887. przywrócić tak zwaną delegaturę, zwiniętą po śmierci śp. Franciszka Paszkowskiego i obowiązkiem tym obarczył chętnego do wszelkich usług obywatelskich członka kuratoryi p. Stanisława Homolacsa. Komisya gospodarstwa krajowego pozwala sobie wyrazić zdanie, że połączenie w jednej osobie obowiązków delegata z obowiązkami członka kuratoryi nie jest właściwem a to z powodu, że zakres działania kuratoryi i Wydziału krajowego mają charakter odmienny i nie zawsze dadzą się połączyć w jednej opinii.

Biorąc na uwagę, że obciążenie jednej osoby obu obowiązkami jest niejako wyzyskiwaniem gorliwości w spełnianiu usług obywatelskich, że dalej połączenie tych dwóch czynności pociąga za sobą wyższe wydatki kancelaryjne, a mimo to nie usunęło potrzeby zjeżdżania na miejsce członka Wydziału krajowego dla uchylenia chwilowych trudności, że nareszcie kilkakrotnie w ostatnich czasach ponawiane wnioski o podwyższenie dotacyi na koszta kancelaryi kuratoryalnej nie uzyskały zatwierdzenia Wysokiego Sejmu, — komisya gospodarstwa krajowego sądzi, że zwinięcie delegatury jest wskazane, a temsamem odpada potrzeba podwyższenia dotacyi na koszta kancelaryi kuratoryalnej.

Folwark.

Przystępując do sprawozdania nad folwarkiem czernichowskim, komisya gospodarstwa krajowego zaznaczyć musi zaraz na wstępie, że budynki folwarczne w opłakanym znajdują się stanie i zupełnie nie odpowiadają potrzebie dostarczenia praktycznych wzorów dla uczniów szkoły.

I tak stodoła w przeciwieństwie do tej potrzeby służyć może raczej za wzór lichej budowy dachu i złego rozkładu; znajdujący się przy niej budynek kieratowy grozi upadkiem, poddasze na sprzęty przy tylnej ścianie stajni umieszczone wali się i przecieka, chlewy lada chwilę pogrzebać mogą pomieszczoną w nich nierogaciznę, której w przegrodach ciemnych, błotnistych i nieprzystępnych policzyć nawet niepodobna; budynek propinacyjny przecieka i w całości stary i zdezelowany.

Prócz wyżej wymienionych budynków, noszących na sobie piętno starości i upadku, znajduje się jeszcze jeden, mieszczący stajnię na konie, krowiarnię i skład na sprzęty, który jakkolwiek nie wykwintny, uważanym być może za odpowiadający potrzebie. Budy jarmarczne również w niezłym są stanie.

Taki stan rzeczy biorąc pod rozwagę, komisya gospodarstwa krajowego uznaje nieodzowną potrzebę zbadania w pierwszym rzędzie wszystkich do folwarku czernichowskiego należących budynków przez komisyę fachową, uważając to zarządzenie za jedyny środek i za podstawę dalszych postanowień, o ile teraz już wadliwości najbardziej rażące usunięte nie zostaną.

Za naglące uważa komisya gospodarstwa krajowego zniesienie budynku kieratowego, o ile tenże po zbadaniu fachowem okaże się niebezpiecznym, niemniej też chlewów na nierogaciznę i poddasza przy stodole. Na wypadek zniesienia budynku kieratowego, komisya gospodarstwa krajowego sądzi, że zastąpienie go budynkiem nowym nie jest koniecznem, a to z powodu, że kierat żelazny może stać pod gołem niebem, jak to bywa praktykowanem w wielu dobrych nawet gospodarstwach.

Inaczej z chlewami dla nierogacizny, które są niezbędnie potrzebne. Komisya gospodarstwa krajowego mniema, że wystawienie nowego na ten cel budynku przy znajdujących się na miejscu materyałach jak kamień, wapno, piasek i drzewo z własnego lasu, nie będzie zbyt kosztownem, jeśli zwłaszcza wybudowanym zostanie w miejscu, w którem dziś znajduje się poddasze przy stajni, gdyż natenczas zużytkowaną być może tylna tejże ściana. Miejsce to wydaje się również ze względu na położenie najodpowiedniejszem.

Budynek propinacyjny wobec zniesionego prawa propinacyi okazuje się zbędnym o tyle, ile że według informacyj powziętych na miejscu nowy dzierżawca wedle wszelkiego prawdopodobieństwa nie będzie go potrzebował, mogąc wykonywać swe przedsiębiorstwo w innem dogodniejszem dla siebie miejscu. Budynek ten stojący po za obrębem folwarku i tworzący niejako początek osady Czernichowa, mógłby być zużytkowanym na mieszkanie dla służby w tym razie, gdyby w ogóle posiadał zdolność dalszego istnienia. Od fachowego więc zbadania zależeć będzie utrzymanie lub zniesienie tego budynku. W razie zniesienia jednak pozostałby plac wolny, trudny do zużytkowania, mogący jednak nęcić chętnego nabytku kupca. Bliższe zbadanie tych okoliczności przez Wydział krajowy i przedstawienie odpowiednich wniosków na najbliższej sesyi sejmowej uważa komisya gospodarstwa krajowego za wskazane.

Co do poddasza, które zniesionem być powinno, nadmienić wypada, że sprzęty pod niem umieszczone nie posiadają bądź to żadnej, lub też bardzo małą wartość a ostatnie mogą znaleść umieszczenie w składzie obok krowiarni.

Urządzenie gnojarni jest rzeczą pilną, nietylko ze względu na znaczenie w gospodarstwie lecz bardziej jeszcze z uwagi na ważność objektu demonstracyjnego dla uczniów. Potrzeba ta uznana już oddawna i znajdująca swój wyraz w poprzednich sprawozdaniach Wydziału krajowego, do tej jednak pory nie została załatwioną, czemu tem więcej dziwić się trzeba, ile że przeistoczenie nadzwyczaj łatwo i tanim kosztem przeprowadzonem być może. Gnojownia ta umieszczona na gruncie skalistym, a zatem z natury nieprzepuszczalnym, ma jedynie tę wadę, że woda deszczowa z dachów pobliskich ściekająca, ma przystęp do niej. Zaradzić temu nie trudno, przez wystawienie niskiego kamiennego muru obwodowego i przez wymurowanie poniżej rezerwoaru kamiennego dla nadmiaru gnojówki.

Krowiarnia posiada 11 krów holenderskich wyśmienitych. Rozpłodnik jednak pod względem budowy zdaje się urągać wszelkim zasadom o chowie bydła. Zastąpienie go innym, odpowiadającym znakomitej wartości krów, jest koniecznością nieodzowną. Będzie tu na miejscu nadmienić, że pomnożenie przychowkiem ilości krów przy korzystnych warunkach spieniężenia nabiału byłoby bardzo odpowiedne i mogłoby znacznie podnieść dochody. Centryfuga ręczna przez obecnego dyrektora zaprowadzona oddaje rachunkowo znakomite usługi.

L. S. 1451|89.

Aleg. 195.

Sprawozdanie

komisyi gospodarstwa krajowego o sprawozdaniu Wydziału krajowego z czynności tyczących się krajowych niższych szkół rolniczych i krajowej szkoły ogrodniczej (L. W. kr. 42463|88 i 47856|89).

Wysoki Sejmie!

Podczas zeszłorocznej kadencyi sejmowej z powodu, iż sprawozdania od poszczególnych dyrekcyj szkół niższych rolniczych na czas nie nadeszły. nie przedłożył był Wydział krajowy odnośnego sprawozdania, natomiast mamy obecnie przed sobą dwa sprawozdania z lat szkolnych 1887|8 i 1888|9: które Wydział krajowy do swego sprawozdania dołącza.

Z obszernych tych sprawozdań dyrekcyj trzech szkół rolniczych t. j. kobiernickiej horodeńskiej i zagielnickiej, bardzo szczegółowo opracowanych, można mieć dokładny pogląd na stan i rozwój tych ważnych, dla kraju tyle potrzebnych, zakładów. Widać z nich w ogóle i z każdego z osobna że kierownicy tych zakładów, jakoteż i nauczyciele tam działający, czują się być pod kontrolą publiczną i wiedzą z jaką gorącą i serdeczną życzliwością cały kraj patrzy na działalność i rozwój tych nowych jeszcze u nas instytucyj i jak szczerze pragnie, by rezultaty działalności tych szkół jak najszybciej i jak najlepsze wydały owoce.

Wydział krajowy, tak przez żądanie szczegółowych sprawozdań jak też wysyłanie ze swego ramienia delegatów dla inspekcyi, czuwał w miarę możności nad działalnością tych szkół. Posłowie Langie i Struszkiewicz, profesorowie Lubomęski i Kahane, jak i p. Strusiewicz, spełniali te funkcye, a liczny zawsze przy egzaminach rocznych udział członków poszczególnych kuratoryj i najbliższych właścicieli ziemskich, obok dowodów zainteresowania się powszechnego, dobry wywiera wpływ tak na uczniów jak i nauczycieli.

Zainteresowanie się kraju tym działem nauki objawia się w licznych żądaniach o zakładanie szkół rolniczych w wielu powiatach, a żądania te ogólnem poczuciem potrzeby wykształconych rolników uzasadnione, popierane są poważnemi ofiarami obywateli i korporacyj wspomniemy tu kwestyę założenia szkoły rolniczej w Stryju i Tarnopolu, ofiary miast Krosna i Rad powiatowych w Krośnie, Jaśle i Gorlicach, wreszcie najnowszą uchwałę Rady powiatowej drohobyckiej, która z okazyi uczczenia 40 letniego panowania Najjaśniejszego Pana, fundusz stypendyjny dla uczniów szkół rolniczych o kapitale 4.000 zł. utworzyła, jak również Rady powiatowej w Białe, która z tej samej okazyi postanowiła utworzyć stały fundusz stypendyjny o 450 zł. rocznie, jako stypendya dla trzech uczniów szkoły rolniczej w Kobiernicach.

Największą trudnością w zakładaniu szkół niższych rolniczych, jest obok finansowych pytań także brak dostatecznej liczby uzdolnionych nauczycieli, a jednak i pod tym względem pocieszający objaw jest do zaznaczenia, na rozpisany bowiem konkurs na posadę kierownika szkoły w Jagielnicy, 10 kandydatów się zgłosiło, i chociaż z pośród tej liczby nie wielu jeszcze pod względem fachowego wykształcenia czyniło zadość wymaganym i koniecznym warunkom, to zawsze to dowodzi, że coraz więcej ludzi zaczyna się zwracać ku zawodowi. który obok sposobności użytecznej pracy dla kraju, daje możność egzystencyi i utrzymania.

Komisya gospodarstwa krajowego z uwagi, że do dobrego i pożytecznego prowadzenia zakładów tych potrzebną jest, obok fachowego wykształcenia, także pewna suma szczególnych przymiotów osobistych, nie doradzała Wydziałowi krajowemu zbytniego pospiechu i dzisiaj stoi także na tem samem stanowisku, gdyż tylko rozważne bardzo postępowanie może dawać rękojmię, że nakłady w tym kierunku, do których Wysoki Sejm dawał zawsze z gotowością swoje zezwolenie, dobre wydadzą owoce. Pocieszającym również objawem jest to, że obecnie i c. k. rząd przychylniejsze pod względem współdziałania zajmuje stanowisko, gdyż oprócz mianowania ze swego ramienia inspektora dla niższych krajowych szkół rolniczych, zgodził się na ustanowienie komisyi egzaminacyjnej dla nauczycieli niższych szkół rolniczych i przyszedł z pomocą w kwocie 400 zł. na wydanie podręczników naukowych, a wątpić nie należy, że skoro z bieżącym rokiem upływa czas zakreślony przez c. k. Ministerstwo rolnictwa, w którym z powodu braku odpowiedniej dotacyi współudział państwa w zakładaniu szkół nowych był wykluczonym, że ewentualne założenie nowych zakładów powinnoby ze strony c. k. rządu wydatne znaleść poparcie a komisya gospodarstwa krajowego zaleca Wydziałowi krajowemu, by energiczne w tym kierunku poczynił starania.

Komisya egzaminacyjna dotąd w życie wprowadzoną nie jest i komisya gospodarstwa krajowego wyraża przekonanie, że Wydział krajowy zechce się postarać, by takowa z r. 1890 funkcye swoje rozpoczęła. W kwestyi podręczników nie był również Wydział krajowy szczęśliwym, bo ogłoszony konkurs nie przyniósł spodziewanych rezultatów. Próbował więc Wydział krajowy drogą osobistego porozumienia do pożądanego dojść wyniku; tutaj znowu zgon prof. Kahanego, który podręcznik dla nauki chowu bydła obowiązał się był napisać, udaremnił ten zamiar, a napisanie podręcznika dla nauki rolnictwa. podjęte przez p. Sikorskiego, asystenta przy szkole wyższej dublańskiej, nie uczyni zadosyć potrzebie w innych działach. Komisya gospodarstwa krajowego jest zdania, że drogi konkursu nie należy mimo tego zaniechać, tylko sądzi, że warunki takowego może zmienićby należało, a mianowicie zamianować pewną liczbę fachowych i znanych na polu rolnictwa ludzi. którzy powołaniby być mieli do sądzenia nadesłanych prac, i nazwiska ich ogłosić — boć nie obojętnem dla autora, kto pracę jego sądzić będzie, a dalej winienby być autor zwolnionym od obowiązku nakładu dzieła, bo nie może ten warunek w żadnym razie być zachętą; kilkanaście bowiem, lub nawet kilkadziesiąt egzemplarzy rocznie sprzedanych dziełka, które musi być tanie — nie może przedstawiać żadnych widoków zysku; nakład taki winien być poniesionym z funduszu krajowego i państwowego. Może też i wyższe premia za napisanie podręczników odpowiednich zdołałyby zachęcić ukwalifikowanych autorów do pracy we wskazanym kierunku, a gdy obok tego i gotowość p. dr. Prażmowskiego do napisania podręcznika rolnictwa dla użytku szkół średnich winna być z uznaniem przyjętą, przeto Wydział krajowy słusznie zażądał w preliminarzu funduszu krajowego na cel wydawnictwa podręczników 1000 zł. i na uzupełnienie biblioteki w Czernichowie dziełami, Dr. Prażmowskiemu do napisania podręcznika potrzebnemi, 100 zł.

Ministerstwo rolnictwa wydało w dniu 26. marca 1887 do l. 178/20 ex 1886 ważny reskrypt, którym określa normy organizacyi niższych szkół rolniczych. W reskrypcie tym udzielonym Wydziałowi krajowemu przez c. k. Namiestnictwo odezwą z dnia 21. kwietnia 1887, c. k. Ministerstwo normy te dzieli na bezwarunkowe, od których zastosowania zawisłą jest dotacya szkół tych z funduszów państwa i na wskazówki, których zastosowanie uznało Mini-

sterstwo za pożądane. Organizacya naszych niższych szkół rolniczych żądaniom pierwszym w zupełności czyni zadość, w drugich odbiega tylko o tyle, o ile stosunki kraju naszego i warunki miejscowe tego wymagają, co też już dawniej Wydział krajowy c. k. Ministerstwu wyjaśnił. Przesłał też Wydział krajowy reskrypt ten ministeryalny kuratoryom i dyrekcyom szkół, z żądaniem przedłożenia opinii. „Dotąd jednak nie wszyscy wezwani spełnili polecenie, wskutek czego Wydział krajowy dalszych kroków w tej sprawie poczynić nie mógł“.

Sprawa zakresu naukowego i kierunku, w jakim szkoły niższe prowadzonemi być winny, jest zbyt ważną, by ją szablonowo traktować było można. Tak dawniejsze sprawozdania komisyi gospodarstwa krajowego, jak dyskusye w Sejmie wyraźnie zaznaczały, jak wielką wagę przywiązywać należy do tego, by szkoły te nie wybiegały zbyt po za zakres ściśle wskazany; widać to także wyraźnie z wspomnianego okólnika ministeryalnego, a zeszłoroczny wniosek posła Langiego, żądający od Wydziału krajowego przedłożenia wniosków dotyczących ulepszeń w organizacyi krajowych szkół rolniczych pod względem nadzoru, administracyi i sposobu nauczania dal temu dążeniu wybitny wyraz.

Usiłowania te, w połączeniu ze staraniem Wydziału krajowego, który, jak wyżej wspomniano, zapomocą uproszonych delegatów informował się o stanie rzeczy w tym kierunku, niezaprzeczenie odniosły dotąd przynajmniej w części zadowalniające skutki.

W sprawozdaniach wszystkich dyrekcyj szkół widocznem jest staranie przedstawienia dokładnego obrazu zakresu nauki, i widocznem usiłowanie by teoretyczne wiadomości z dziedziny nauk podstawowych, ograniczyć ściśle do tego, co nieodzownie do należytego zrozumienia przedmiotów zawodowych jest potrzebne, i jakkolwiek nomenklatura tych przedmiotów w każdej szkole inna, to jednak ramy, jak to sprawozdania powołane jasno wykazują, są mniej więcej te same.

W braku jednak podręczników i jednolitego nadzoru nie można się dziwić, że w każdej pojedynczej szkole, tak indywidualność kierownika, obok wpływu członków kuratoryi jak i miejscowych stosunków, pewną cechę odrębną na każdej wyciskają szkole, jak to w naturze rzeczy usprawiedliwione, ale tylko do pewnego stopnia, czuwać więc należy, by odrębności te zbyt nie przekroczyły pewnych wskazanych granic.

Chcąc zaś to osiągnąć, dotychczasowy sposób nadzoru i zasiągania informacyj o stanie rzeczy jest zdaniem komisyi gospodarstwa krajowego, nie wystarczającym. Działalność kuratoryj, jakkolwiek pożądana zawsze i do tej chwili na wszelkie uznanie zasługująca, nie może jednak bezpośrednio sięgać w dziedzinę dydaktyki i pedagogii, zaś indywidualne właściwości, skłonności i zamiłowanie w pewnych działach nauki kierownika zakładu, winny znaleść regulatora oprócz w koniecznie potrzebnym podręczniku, także w bezpośredniem zetknięciu osobistem z fachowo wykształconym przełożonym, któryby oprócz fachowego wykształcenia, poparty powagą stanowiska, żywem słowem mógł skutecznie przeciwdziałać tam, gdzieby mimowolnie może jakieś niewłaściwości powstać miały, a częstem osobistem przekonywaniem się o zakresie udzielanej nauki t. z. hospitacyą na wykładach, mógł dobrze być poinformowanym we wszystkich kierunkkch jakoteż bezpośrednio wpłynąć na takowe, skutecznie i natychmiastowo. Otóż komisya gospodarstwa krajowego sądzi, że gdyby Wydziałowi krajowemu udało się pozyskać człowieka, któryby tym wszystkim warunkom odpowiadał, a stałego działania w tym kierunku się podjął, to wszelkim niebezpieczeństwom i trudnościom w ten sposób skutecznie zapobiedzby można, a działalność szkół naszych rolniczych do pewnej możliwej względnej przynajmniej jednolitości, pod jednolitem dobrem kierownictwem naczelnem, i na przyszłość niewątpliwie zapewnionąby być mogła. Komisya gospodarstwa krajowego nie czyni na razie żadnego wniosku, sądzi jednak, że Wydział krajowy, zważywszy we wszystkich kierunkach możliwość przeprowadzenia tej myśli, zechce na następnej sesyi sejmowej przedstawić odpowiedni sposób jej urzeczywistnienia.

Idąc w ślad za sprawozdaniem Wydziału krajowego, znajdujemy wzmiankę, że myśl pierwotna przez Wydział krajowy powzięta, a przez dawniejszą komisyę gospodarstwa krajowego poparta, urządzenia w szkołach niższych rolniczych kursów ćwiczeń w czynnościach straży ogniowych, z uznania godną gotowością przez Towarzystwo wzajemnych ubezpieczeń w Krakowie uwzględnioną została. Rada nadzorcza tego Towarzystwa uchwaliła upoważnić swoją dyrekcyę do użycia dla każdej z trzech szkół rolniczych po 700 zł. na sprawienie potrzebnych sikawek i przyrządów do gaszenia ognia. Skoro zaś te przyrządy, których sprawienie wzięła na siebie dyrekcya Towarzystwa ubezpieczeń, będą szkołom dostarczone, przystąpi Wydział krajowy do zorganizowania tych kursów.

Wykład weterynaryi we wszystkich szkołach niższych należycie prowadzony prócz w Jagielnicy, gdzie dotąd weterynarza ukwalifikowanego nie udało się pozyskać, a o mających się toczyć rokowaniach ze skarbem jagielnickim o pozyskanie wspólne takowego od 18. lutego 1888 do tej chwili kuratorya tejże szkoły nic nie doniosła, prowizorycznie więc tylko są w Jagielnicy uczniowie zaznajamiani z najważniejszemi chorobami zwierząt domowych i sposobami postępowania wobec pewnych chorób przez nauczycieli chodowli.

Na posiedzeniu z dnia 10. grudnia 1887 uchwalił Wysoki Sejm polecenie Wydziałowi krajowemu, by dla krajowej niższej szkoły rolniczej w Jagielnicy zakupił 15 morgów gruntu, otwierając zarazem na ten cel kredyt 1.200 zł., co też Wydział krajowy za pośrednictwem swego delegata p. Jana Gnoińskiego starał się przeprowadzić, z powodu jednak zbyt wygórowanej ceny, jakiej żądali właściciele dogodnych dla naszego celu parcel, musiano odstąpić od tego zamiaru i na wniosek tegoż delegata zawiązano ze skarbem jagielnickim rokowania o długoletnią dzierzawę odpowiedniego obszaru dla użytku szkoły. Wskutek zaś tej zwłoki w powiększeniu gospodarstwa szkoły jagielnickiej i plan gospodarczy poprzednio już ułożony przez pp. Jana Gnoińskiego i dyrektora Lubomęskiego musiał uledz odpowiedniej modyfikacyi.

Na posadę kierownika szkoły w Jagielnicy powołał Wydział krajowy na podstawie propozycyi kuratoryi p. Antoniego Swieżawskiego, który swoją posadę objął za zgodą Ministerstwa rolnictwa za dekretem z dnia 2. sierpnia 1888 a wreszcie stabilizowano go na tej posadzie z dniem 9. sierpnia b. r.

Przeniósł też Wydział krajowy za porozumieniem z odnośnemi kuratoryami nauczycieli fachowych pomocniczych p. Grodzkiego z Jagielnicy do Horodenki, a p. Cisłę z Horodenki do Jagielnicy, wreszcie w miejsce oddalonego instruktora Antoniego Myjaka powołał na takiegoż instruktora do Jagielnicy p. Karola Pastuszaka.

W roku 1887/8 uczęszczało do szkoły jagielnickiej 18 uczniów i to na II. i III. roku, bo z powodu epidemicznej choroby oczu nowych kandydatów nie przyjmowano; z tej liczby po złożeniu egzaminu z dobrym postępem opuściło zakład 11.

W roku zaś 1888|9 21, z których z końcem października 1888 jednego wydalono, pozostało więc 20, z których znowu po ukończeniu szkoły i zdaniu przepisanego egzaminu pięciu szkołę z dobrym postępem opuściło.

W szkole horodeńskiej jest do zaznaczenia zmiana osoby zastępcy c. k. rządu w składzie kuratoryi tej szkoły, jakoteż w składzie nauczycieli, gdzie jak wyżej nadmieniono p. Cisłę zastąpił p. Grodzki, wreszcie nauczyciela weterynaryi p. Łuckiego zastąpił p. Gnatowicz a Rada powiatowa kołomyjska wyznaczyła dla tej szkoły z funduszów powiatowych stypendyum w kwocie 100 zł. dla jednego ucznia.

W szkole kobiernickiej oprócz zmian osobistych w kuratoryi i składzie grona nauczycielskiego jest do zaznaczenia, że c. k. Ministerstwo rolnictwa na odnośną prośbę Wydziału krajowego wniesioną za pośrednictwem c. k. Namiestnictwa udzieliło dodatkową subwencyę na utrzymanie tej szkoły w roku 1886 w kwocie 500 zł.

W sprawie zaprowadzenia nauki rybactwa, wezwana przez Wydział krajowy kuratorya oświadczyła się stanowczo za wprowadzeniem tego przedmiotu do planu nauk i wskazała go-

spodarstwo stawowe w Tomicach jako najwłaściwszy środek naukowy a p Wojciechowskiego, kierownika szkoły kobiernickiej, jako odpowiedniego instruktora. Na podstawie otrzymanej relacyi wezwał Wydział krajowy wspomnianą kuratoryę do przedłożenia szczegółowych w tej sprawie wniosków. Sprawa zaś nauki gospodarstwa stawowego w Dublanach, dopiero po urządzeniu odpowiednich stawów będzie mogła być wprowadzona.

Towarzystwo okręgowe rolnicze w Wieliczce wyznaczyło stypendyum na lata szkolne 1889/90 i 1890/91 dla jednego ucznia po 75 zł. a Rada powiatowa w Białej z okazyi uroczystego obchodu 40 letniego panowania Najjaśniejszego Pana ustanowiła wieczystą fundacyę stypendyjną po 150 zł. dla 3 uczniów tej szkoły.

W wykonaniu uchwał Wysokiego Sejmu z dnia 10 grudnia 1887 które brzmiały:

„*a*) Petycyę Rady powiatowej stryjskiej odstępuje się Wydziałowi krajowemu do zbadania z poleceniem zawiązania rokowań z c. k. rządem w celu założenia w Stryju (Uhersko) niższej szkoły rolniczej;

b) Poleca się Wydziałowi krajowemu, ażeby zbadał potrzebę i warunki założenia niższej szkoły rolniczej w Tarnopolu, ażeby wszedł w rokowania z gminą miasta Tarnopola, z zarządem kółka rolniczego Radami powiatowemi okolicznych powiatów i o skutku tych robót przygotowawczych złożył Sejmowi sprawozdanie na najbliższej sesyi sejmowej;

c) Poleca się Wydziałowi krajowemu, aby w myśl uchwały Sejmu z dnia 17. października 1883 porozumiał się z komisyą okręgową Towarzystwa rolniczego jasielskiego oraz z Radami powiatowemi jasielską, krośnieńską i gorlicką, zbadał dokładnie warunki tyczące się założenia takiej niższej szkoły rolniczej w okręgu Towarzystwa rolniczego jasielskiego i przedłożył na następnej sesyi sejmowej sprawozdanie, czy i kiedy szkoła taka założoną być może;"

podjął Wydział krajowy odnośne rokowania, które obszernie w swojem sprawozdaniu wyłuszcza a z których się okazuje, że Wydział powiatowy w Stryju dotąd na rozporządzenie Wydziału krajowego z dnia 14. listopada 1888 l. 47387 nie odpowiedział, jak również inicyator projektu założenia szkoły w Tarnopolu „Zarząd kółka rolniczego" na wezwanie z dnia 5. lutego b. r. do l. 4089, aby określił bliżej swój projekt i odpowiedział szczegółowo na postawione pytanie, nie odpowiedział dotąd wcale; natomiast zapytane równocześnie Wydziały powiatowe w Tarnopolu, Zbarażu, Skałacie, Trembowli, Brzeżanach, Podhajcach, Złoczowie i w Brodach, a to *a*) czy założenie niższej szkoły rolniczej w Tarnopolu uważają za pożądane *b*) czy i o ile byłyby skłonne przyczynić się do pokrycia kosztów założenia i utrzymywania szkoły projektowanej, odpowiedziały, jak następuje:

Wydziały powiatowe w Brodach, Skałacie, Trembowli, Podhajcach i Brzeżanach uznały potrzebę założenia niższej szkoły rolniczej na Podolu, lecz tylko Wydział powiatowy w Skałacie w relacyi z dnia 26. marca b. r. L 13.975, wypowiedziawszy zdanie, że „zakładanie szkół fachowych rolniczych na Podolu dla Podola jest koniecznością, wskazaną zupełnie odrębnemi właściwościami stosunków rolniczych i klimatycznych", przyrzekł zarazem dołożyć wszelkich starań, by skłonić tak reprezentacyę powiatową, jakoteż osoby prywatne do ofiar na rzecz założyć się mającej niższej szkoły rolniczej w Tarnopolu, zaś wszystkie inne doniosły, że do kosztów założenia i utrzymania takiej szkoły przyczynić się nie mogą, bądź dla braku funduszów (Brody, Brzeżany) bądź z powodu, że pragnęłyby szkołę taką mieć założoną w swoim powiecie (Podhajce, Trembowla).

W sprawie założenia drugiej niższej szkoły rolniczej w zachodniej części kraju Wydział krajowy wskutek uwag, które poczyniła sejmowa komisya gospodarstwa krajowego w sprawozdaniu swem do l. s. 550/88, pismem z dnia 28. sierpnia 1888 l. 6564 wezwał był komitet c. k. Towarzystwa rolniczego w Krakowie, ażeby zbadał za pośrednictwem Towarzystw okręgowych:

a) w której miejscowości zachodniej części kraju byłoby najwłaściwiej umieścić nową niższą szkołę rolniczą (w taki sposób, aby się opierała o większe gospodarstwo folwarczne);

b) na jakich warunkach możnaby uzyskać grunt dla szkoły potrzebny (około 6 morgów, jeżeliby szkoła miała przeważnie zadanie kształcenia dozorców dla większych majątków, a około 35—40 morgów, jeżeliby chodziło przeważnie o wykształcenie gospodarzy włościańskich);

c) czy i o ile strony interesowane, a mianowicie najbliższe wybranej miejscowości Towarzystwa rolnicze okręgowe, Rady powiatowe, gminy, tudzież osoby prywatne byłyby skłonne przyczynić się do pokrycia kosztów założenia i utrzymania takiej szkoły.

Równocześnie Wydział krajowy przesłał komitetowi do zaopiniowania ofertę gminy miasta Nowego Sącza w przedmiocie założenia niższej szkoły rolniczej, która to oferta po zaniechaniu innych projektów założenia niższej szkoły rolniczej w zachodniej części kraju była na razie jedyną.

Celem zaś wykonania podanej wyżej uchwały Wys. Sejmu z dnia 22. stycznia 1889, Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 5. lutego r. b. l. 4091 wezwał zarząd Towarzystwa rolniczego okręgowego w Jaśle, tudzież Wydziały powiatowe w Gorlicach, Jaśle i Krośnie, ażeby mu doniosły:

a) czy założenie niższej szkoły rolniczej w okręgu Towarzystwa rolniczego jasielskiego uważają za pożądane, a w danym razie

b) która miejscowość zdaje im się najwłaściwszą do umieszczenia takiej szkoły:

c) czy ewentualnie, o ile Towarzystwo rolnicze okręgowe (vel Wydział powiatowy) byłoby skłonnem przyczynić się do pokrycia kosztów założenia i utrzymania projektowanej szkoły

Na wezwanie powyższe odpowiedziały:

a) Wydział powiatowy w Krośnie relacyą z dnia 3. marca b. r. l. 360, według której uchwaliły aa) Rada powiatowa krośnieńska, uznając powiat krośnieński za najodpowiedniejszy dla założenia niższej szkoły rolniczej, w razie jeżeli taka szkoła założoną będzie w powiecie krośnieńskim w przeciągu dwóch lat, wstawiać do budżetu przez lat 10 po 1200 zł, na stypendya dla uczniów urodzonych w tymże powiecie w kwocie nieprzewyższającej rocznie 150 zł. dla jednego ucznia i przyczynić się do pokrycia kosztów założenia szkoły jednorazowo kwotą 1000 zł.; bb) Rada gminna król. wolnego miasta Krosna na wypadek założenia niższej szkoły rolniczej w mieście Krośnie lub gminach Guzikówce, Białobrzegach, Krościenku niżnem i Suchodole, przyczynić się do kosztów urządzenia tej szkoły jednorazowym datkiem w kwocie 3000 zł. płatnym w dwóch latach, nadto ustanowić dla uczniów tejże szkoły, przynależnych do gminy miasta Krosna, dwa stypendya po 100 zł. na przeciąg lat ośmiu.

b) Wydział powiatowy w Gorlicach relacyą z dnia 1. kwietnia r. b. l. 360, że uważa założenie niższej szkoły rolniczej w okręgu Towarzystwa rolniczego jasielskiego za pożądane, a na umieszczenie za najwłaściwszą wieś Zagorzany, tudzież że Rada powiatowa uchwaliła przyczyniać się do pokrycia kosztów utrzymania takiej szkoły corocznie kwotą 200 zł.

c) Wydział powiatowy w Jaśle relacyą z dnia 10. maja r. b. l. 1799, że Rada powiatowa oświadczyła się za założeniem niższej szkoły rolniczej w okręgu Towarzystwa rolniczego gorlicko-krośnieńsko-jasielskiego i ustanowiła dla uczniów takiej szkoły trzy stypendya po 150 zł. na lat trzy.

d) Okręgowe Towarzystwo gospodarczo-rolnicze w Jaśle relacyą z dnia 12. sierpnia r. b., że p. Walenty Stawiarski, właściciel Jedlicza, zastrzegając sobie umieszczenie szkoły w Jedliczu, oznajmił gotowość bezpłatnego oddania na użytek szkoły dwóch morgów gruntu na cały czas istnienia szkoły, a dziesięciu morgów na lat 12, niemniej dozwolenie, iżby w cegielni jego wypalono 120.000 sztuk cegły na budowę szkoły.

O tychże samych ofertach doniósł także komitet c. k. Towarzystwa rolniczego krakowskiego relacyą z dnia 3. sierpnia r. b. l. 646, oświadczając się zarazem w myśl uchwały zapadłej na zebraniu ogólnem Towarzystwa z dnia 31. maja r. b. za założeniem niższej szkoły rolniczej w okręgu Towarzystwa rolniczego jasielskiego, a w szczególności w powiecie krośnieńskim.

Dotychczasowe więc zabiegi o założenie drugiej niższej szkoły rolniczej w zachodniej części kraju nie dostarczyły jeszcze dostatecznej podstawy do sformułowania w tej sprawie szczegółowych wniosków. Zważywszy jednak, że potrzebę założenia takiej szkoły Wysoki Sejm uznał już kilkakrotnie, że dalej komitet Towarzystwa rolniczego krakowskiego oświadczył się stanowczo za założeniem jej w okręgu Towarzystwa rolniczego gorlicko-krośnieńsko-jasielskiego, że wreszcie kilkoletnie usiłowania Wydziału krajowego, dążące do uzyskania pomyślniejszych warunków założenia drugiej niższej szkoły rolniczej w zachodniej części kraju, nie zdołały osiągnąć pożądanego skutku, zgodnie więc z Wydziałem krajowym, komisya gospodarstwa krajowego jest zdania, że należy obecnie w sprawie powyższej uczynić dalszy krok, któryby przyspieszył jej załatwienie, dając Wydziałowi krajowemu podstawę do przeprowadzenia rokowań z c. k. rządem o subwencye państwowe na założenie i utrzymanie projektowanej szkoły. Takim zaś krokiem będzie uchwała, którąby Wysoki Sejm zgodził się w zasadzie na założenie krajowej niższej szkoły rolniczej w okręgu Towarzystwa rolniczego gorlicko-krośnieńsko-jasielskiego, i dlatego komisya przedkłada poniżej odpowiedni wniosek.

Idąc za wskazówką komisyi gospodarstwa krajowego l. s. 550|88 Wydział krajowy starał się o wyjednanie współdziałania c. k. Ministerstwa rolnictwa w reaktywowaniu szkoły uprawy i wyprawy roślin włóknistych w Gródku; staraniem te kilkoletnie odniosły nareszcie skutek pożądany, gdyż według odezwy c. k. Namiestnictwa z dnia 24. grudnia 1888 l. 77722 c. k. Ministerstwo rolnictwa oznajmiło reskryptem z dnia 16. grudnia 1888 l. 17225, że uznaje całą ważność urządzenia szkoły dla uprawy i wyprawy lnu i konopi w Gródku i nie ma nic do zarzucenia przeciw przedłożonemu przez Wydział krajowy programowi dla tej szkoły a do pokrycia kosztów utrzymania szkoły, obliczonych przez Wydział krajowy na 4 400 zł. rocznie, zobowiązuje się przyczyniać rocznie kwotą 2.200 zł. na razie na przeciąg lat pięciu, począwszy od 1. stycznia 1890.; zastrzegło sobie jednak c. k. Ministerstwo, że ponieważ nie można było na razie uwzględnić żądania Rady powiatowej w Nisku o założenie takiej szkoły w niskim powiecie, by dopóty dopóki dla okolicy Niska dla nauki uprawy lnu osobne zarządzenia nie wejdą w życie, dla młodzieży wymienionej okolicy rocznie przynajmniej dwa wolne miejsca w szkole gródeckiej były wyznaczone.

Wobec powyższego faktu komisya gospodarstwa krajowego, zgadzając się z przedłożonym programem kursu dla tejże szkoły, przyjmując za podstawę zestawienie kosztów reaktywowania tegoż kursu w kwocie 1.830 zł. obliczonych, tudzież zestawienie rocznych wydatków na utrzymanie tegoż kursu w kwocie 4.394 zł. preliminowanych, jednak z uwagi, że Wydział krajowy nie będzie w możności z powodów koniecznych adaptacyj otworzyć tej szkoły przed rozpoczęciem zimowego kursu, nie widzi potrzeby wstawiania w budżet krajowy proponowanej przez Wydział krajowy sumy, i sądzi, że na razie 1.000 zł. a. w. wystarczyćby powinno i dla tego przyznając w zasadzie potrzebę wydatku 4.000 zł. z funduszów krajowych tylko 1.000 zł. w budżet tegoroczny wstawić proponuje.

Już przy sprawozdaniu komisyi gospodarstwa krajowego o krajowej szkole rolniczej w Czernichowie wspomniano o dokonanem przeniesieniu szkoły ogrodniczej z Czernichowa do Tarnowa na podstawie odnośnych uchwał Wysokiego Sejmu.

Dla szkoły tej, jedynej obecnie polskiej szkoły ogrodniczej, przedłożyła jej kuratorya na wezwanie Wydziału krajowego dnia 2. stycznia b. r. projekt szczegółowego planu nauki, który to plan Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 19. marca b. r. do l. 623 z pewnemi modyfikacyami w życie wprowadzić polecił.

Celem odpowiedniego umieszczenia szkoły ogrodniczej tarnowskiej wykonano z polecenia Wydziału krajowego (por. sprawozd. Wydz. kraj. l. 40954[89) już poprzednio pewne roboty adaptacyjne, na które Wydział krajowy wyznaczył był kwotę 730 zł. Odtąd uzupełniono jeszcze urządzenie szkoły i zaopatrzono ją w potrzebne sprzęty i środki naukowe. W szczególności wyznaczył Wydział krajowy: a) na podstawie wypracowanych przez kierownika ekspozytury biura

melioracyjnego w Tarnowie planu i kosztorysu na drenowanie 3 morgów gruntu, które gmina miasta Tarnowa odstąpiła do użytku szkoły ogrodniczej, rozp. z dnia 17. lutego r. b. l. 6854 kwotę 280 zł., tudzież kosztorysu budowy studni dla owych trzech morgów jako ogrodu rozporządzeniem z d. 15. marca r. b. l. 11201 kwotę 145 zł.; b) rozporządzeniem z dnia 22. czerwca r. b. l. 21260 na podstawie przedłożonych przez kuratoryę szkoły szkicu i kosztorysu na budowę domku dla sługi szkolnego, mającego nadzorować ogród szkolny kwotę 337 zł., a na podstawie zestawienia kosztów oparkanienia nowego ogrodu kwotę 980 zł. na oparkanienie; c) rozporządzeniem z dnia 20. sierpnia r. b. l. 28070 na wniosek tejże kuratoryi na regulacyę nowego ogrodu szkolnego kwotę 100 zł. 39 ct.; d) rozporządzeniem z dnia 28. grudnia 1888 l. 55996 na podstawie zestawienia przedłożonego przez kuratoryę szkoły kwotę 693 zł. 67 ct. na sprzęty i środki naukowe.

3. Uwzględniając wniosek kuratoryi szkoły z dnia 18. kwietnia r. b. l. 26 ogłosił Wydział krajowy dnia 31. maja r. b. do l. 17642 konkurs na posadę nauczyciela fachowego a zarazem kierownika krajowej szkoły ogrodnichej w Tarnowie z terminem do 15. lipca r. b. Wskutek tego zgłosiło się na posadę powyższą 11 kandydatów, których podania Wydział krajowy rozp. z dnia 17. lipca b. r. l. 26414 i z dnia 4. sierpnia r. b. l. 33165 przesłał kuratoryi szkoły do zbadania. Kuratorya przesłała odpowiednie wnioski, które Wydział krajowy Ministerstwu do powzięcia decyzyj przedłożył.

4. Na egzaminie rocznym w szkole ogrodniczej tarnowskiej, który się odbył w dniu 30. marca r. b., był obecnym z polecenia Wydziału krajowego p. Władysław Tyniecki, profesor krajowej szkoły gospodarstwa lasowego, który o przebiegu i wyniku tego egzaminu przedłożył wyczerpujące sprawozdanie.

Na podstawie wywodu powyższego komisya gospodarstwa krajowego ma zaszczyt wnieść:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego z czynności, tyczących się krajowych niższych szkół rolniczych i krajowej szkoły ogrodniczej w Tarnowie z dnia 8. października r. b. l. 42463.

2. Sejm, przyjmując do wiadomości projekt założenia krajowej niższej szkoły rolniczej w okręgu Towarzystwa rolniczego gorlicko-krośnieńsko-jasielskiego, poleca Wydziałowi krajowemu przeprowadzić z c. k. rządem potrzebne rokowania w celu uzyskania odpowiedniej dotacyi ze skarbu państwa na założenie i utrzymanie projektowanej szkoły, a na najbliższej sesyi sejmowej przedłożyć w tej sprawie odpowiedni wniosek.

3. Sejm upoważnia Wydział krajowy do reaktywowania kursu uprawy i wyprawy lnu i konopi w Gródku w r. 1890. jeżeli c. k. rząd zobowiąże się udzielać na utrzymanie kursu roczną dotacyę ze skarbu państwa w kwocie najmniej 2.200 zł.

4. Na pokrycie kosztów urządzenia i utrzymania kursu uprawy i wyprawy lnu i konopi w Gródku w r. 1890, otwiera Sejm Wydziałowi krajowemu kredyt do wysokości 1.000 zł.

Przewodniczący:

L. Wodzicki *w. r.*

Sprawozdawca:

W. Struszkiewicz *w. r.*

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

L. S. 1432/89.

Aleg. 196.

SPRAWOZDANIE

komisyi gospodarstwa krajowego o czynnościach Wydziału krajowego w sprawach tyczących się gospodarstwa rolnego i leśnego oraz w sprawach melioracyjnych.

Wysoki Sejmie!

Czynności Wydziału krajowego w sprawach powyż wyszczególnionych poruczone w myśl uchwały Wysokiego Sejmu komisyi gospodarstwa krajowego do orzeczenia załatwione bywają w dwóch oddzielnych departamentach mianowicie w departamencie II i IV.

O czynnościach departamentu II.

Departament II., któremu przydzielone są do załatwienia:

a) wszelkie sprawy finansowe,
b) sprawy przemysłowe,
c) górnicze,
d) statystyka krajowa — wreszcie
e) sprawy gospodarstwa rolnego i leśnego wypracował i przedłożył Wysokiemu Sejmowi ośm poszczególnych sprawozdań, mianowicie:

o budżecie krajowym na rok 1890,

o czynnościach Banku krajowego,

o projekcie zmiany statutu tegoż Banku,

o czynnościach Wydziału krajowego wykonanych w celu podniesienia rękodzielnictwa i przemysłu w kraju,

o urządzeniu publicznego składu krajowego dla zboża i okowity w Krakowie, wreszcie,

o podniesieniu krajowej szkoły gospodarstwa lasowego w myśl wskazówek, wypowiedzianych przez przeszłoroczną komisyę gospodarstwa krajowego oraz o pracach przygotowawczych celem jej reorganizacyi.

Co się tyczy budżetu i reszty spraw finansowych, przedstawi je Wysokiemu Sejmowi komisya budżetowa; część wymienionych powyż spraw załatwią poszczególne do tego powołane komisye, zadaniem zatem komisyi gospodarstwa krajowego jest przedstawić Wysokiemu Sejmowi czynności tego departamentu o ile takowe rolnictwa i leśnictwa się tyczą.

W tym względzie podnieść nam wypada następujące ważniejsze sprawy:

A) założenie publicznego składu dla zboża i okowity w Krakowie na podstawie nowej ustawy o składach publicznych z dnia 28. kwietnia 1889.

W załatwieniu tej tak ważnej dla kraju sprawy Wydział krajowy nie jedną zwalczać musiał trudność.

W braku regulaminu wzorowego (Musterreglement), o którego wydanie Wysoki Sejm rezolucyą z dnia 19. lutego 1889 c. k. rząd zawezwał a któremu to wezwaniu dotąd zadość się nie stało, wypracował Wydział krajowy szczegółowy regulamin dla publicznego składu w Krakowie wraz z taryfą i instrukcyą administracyjną, co tem więcej pracy wymagało, ile że Wydział krajowy nie miał jeszcze gotowego wzoru, który mógłby był naśladować. Regulamin ten został wreszcie przez ministerstwo handlu w porozumieniu z ministerstwem finansów z mało znaczącemi poprawkami zatwierdzony i spodziewać się można, iż zakład ten w najbliższym czasie rozpocznie swą czynność.

B) Instytucyę wędrownych nauczycieli wprowadził Wydział krajowy w życie, wypracował dla nich szczegółową instrukcyę, która przez c. k. rząd zaaprobowaną została.

Starał się też Wydział krajowy o to, aby oprócz przyznanej już na rok 1890 rządowej subwencyi na utrzymanie jednego nauczyciela uzyskać z funduszu państwowego odpowiednią dotacyę na drugiego nauczyciela rządowego dla podniesienia chodowli bydła i gospodarstwa nabiałowego.

C) Zajmował się także Wydział krajowy sprawą wprowadzenia nauki gospodarstwa wiejskiego w odpowiednich rozmiarach w szkołach ludowych, a wychodząc z tego założenia, iż pierwszym ku temu warunkiem jest wykształcenie nauczycieli ludowych w lepszym jak w seminaryach nauczycielskich kierunku, ułożył Wydział krajowy plan urządzenia przy krajowej szkole dublańskiej specyalnego kursu gospodarstwa wiejskiego dla nauczycieli ludowych i abituryentów seminaryów nauczycielskich.

D) Niemniej pracy zadał sobie Wydział krajowy w przeprowadzeniu organizacyi krajowej szkoły gospodarstwa lasowego w myśl żądań wypowiedzianych w uchwałach przeszłorocznej komisyi gospodarstwa krajowego, aby szkoła ta kształciła więcej praktycznych i potrzebom kraju odpowiednich leśników. W tym celu wprowadził Wydział krajowy końcowe egzamina ogólne, wydał w porozumieniu z kuratoryą regulamin i instrukcyę dotyczącą egzaminów półrocznych i przygotował plany szczegółowe reorganizacyi tej szkoły, skoro tylko Wysoki Sejm przedłożone sobie w tej mierze wnioski uchwalić raczy.

E) Wprowadzenie w życie ustawy rybackiej było również usilnem Wydziału krajowego staraniem.

Do wprowadzenia tej ustawy potrzeba było przedewszystkiem rozporządzenia wykonawczego; otóż Wydział krajowy postarał się o wypracowanie projektu do tego regulaminu i przedłożył go c. k. Namiestnictwu, ponaglając jak najrychlejsze ogłoszenie ustawy rybackiej. C. k. Namiestnictwo uznając zarówno ważność tej sprawy przedłożyło c. k. Ministeryum wszystkie odnośne operaty i wątpić nie można, iż takowe wkrótce przez władze centralne zaaprobowane będą.

Jeżeliśmy w poprzednich poglądach naszych wyrazili Wydziałowi krajowemu uznanie nasze za dokonane przez niego czynności, to nie możemy tego niestety uczynić co do sprawy utworzenia szkoły gospodyń wiejskich. Zamiast zawezwać ankietę, któraby tę ważną a nie łatwą do przeprowadzenia sprawę, pod ścisłą wzięła rozwagę, wdał się Wydział krajowy wcale niepotrzebnie w polemikę z Komitetem krakowskiego Towarzystwa gospodarskiego i dopuścił do tego, iż sprawa ta przed merytorycznem jej załatwieniem stała się przedmiotem niewłaściwej krytyki kół do ocenienia tego przedmiotu wcale nie powołanych.

O czynnościach II. oddziału departamentu IV. w sprawach budowli wodnych i melioracyj.

W dziale II. sprawozdania z czynności departamentu IV. o budowlach wodnych i melioracyach przedstawia Wydział krajowy w sposób wyczerpujący zarządzenia swe przedsięwzięte w wykona-

niu uchwał Wysokiego Sejmu odnoszących się do studyów i badań przedwstępnych, niemniej też subwencyowania rozmaitych lokalnych regulacyj rzek niespławnych, dalej przedsiębiorstw melioracyjnych, jakie na podstawie ustawy państwowej z dnia 30. czerwca 1884 Dz. p. p. Nr. 116 dadzą się przeprowadzić, wreszcie drobnych przedsiębiorstw melioracyjnych popieranych zasiłkami ze skarbu państwa w myśl §. 12 tej samej ustawy państwowej.

Obok tych czynności obejmuje sprawozdanie Wydziału krajowego przebieg innych ważniejszych spraw z zakresu budownictwa wodnego, personalia biura melioracyjnego, oraz zestawienie prac wykonanych przez to biuro od 1. lipca 1888 do 30. czerwca 1889.

Powzięte przez Wysoki Sejm na ostatniej sesyi uchwały zostały wedle możności jak najkorzystniej dla spraw samych wykonane mianowicie:

1) uchwała w sprawie regulacyi górnego Wisłoka od Haczowa do Iskrzyni tudzież do uporządkowania dopływów tej rzeki.

2) uchwała w sprawie regulacyi dopływów Wisły w powiecie wielickim;

3) uchwała w sprawie zabezpieczenia prawego brzegu Sanu pod Kępą rzeczycką i Żabnem:

4) uchwała w sprawie subwencyonowania Swicy przy regulacyi tejże pod Baliczami i Sulatyczami;

5) regulacya w sprawie zabezpieczenia lewego brzegu granicznej przestrzeni Dunajca pod Maniowami;

6) wreszcie uchwała w sprawie petycyi izby inżynierskiej o polecenie władzom autonomicznym używania autoryzowanych techników cywilnych do czynności technicznych.

Natomiast nie została wykonaną przez Wydział krajowy uchwała Wysokiego Sejmu z d. 22. stycznia 1889 w sprawie odnowienia asygnaty zapomogi powodziowej dla gminy Lachowice zarzeczne na regulacyę Swicy, gdyż wezwany w tym celu do przedstawienia wyjaśnienia Wydział powiatowy w Żydaczowie mimo kilkakrotnych urgensów nie nadesłał Wydziałowi krajowemu żadnej odpowiedzi.

W załatwieniu przekazanych przez Wysoki Sejm petycyj postąpił Wydział krajowy zgodnie z obowiązującemi w tym względzie ogólnemi uchwałami Wysokiego Sejmu, gdzie zaś chodziło o regulacyę rzek niespławnych na podstawie uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 6. października 1882. odniósł się do rządu o przeprowadzenie badań przedwstępnych i sporządzenie projektów technicznych wraz z kosztorysami. Interwencya Wydziału krajowego odniosła też w wielu wypadkach pożądany skutek, gdyż c. k. Namiestnictwo zarządziło wypracowanie projektów, jak np. dla regulacyi Sanu pod Bochorcem, Bachorzem i Pawłokomą tudzież dla regulacyi Stryja pod Tatarskiem i Chodowicami, tak iż niektóre z tych robót zostały już przy pomocy państwa i kraju rozpoczęte, lub też w roku przyszłym doczekają się wykonania. W jednym tylko wypadku, mianowicie co do regulacyi Raby pod Brzącowicami nie powzięło jeszcze Namiestnictwo stanowczej decyzyi, gdyż już poprzednio zarządziło zdjęcie rzeki Raby między Dobczycami a Winiarami, dalsze zaś rozszerzenie projektu aż do Brzącowic mogłoby z powodu zbyt wysokich kosztów spowodować trudności w urzeczywistnieniu robót.

Z innych spraw ważniejszych, jakie nie były przedmiotem obrad Wysokiego Sejmu na ostatniej sesyi, podnieść należy:

1) Konserwacyę i obronę wałów w porzeczu Wisły,

2) regulacyę granicznej przestrzeni Wisły między ujściem Białki i Przemszy,

3) regulacyę rzeki Biały,

4) regulacyę Dniestru między Żurawnem a Rozwadowem,

5) użytkowanie torfowisk tak dla celów przemysłowych jak i rolniczych,

6) subwencyonowanie melioracyj z dotacyi państwowej przeznaczonej na popieranie drobnych przedsiębiorstw melioracyjnych,

7) wreszcie działalność Wydziału krajowego celem rozwoju tak większych przedsiębiorstw melioracyjnych, jak i melioracyj lokalnych (osuszania otwartymi rowami, drenowania i nawodniania).

Ad. 1. W sprawie konserwacyi i obrony wałów nadwiślańskich zaproponowało ck. Namiestnictwo Wydziałowi krajowemu cały szereg zarządzeń, mających na celu zapewnienie należytego utrzymania przy ewentualnym udziale funduszu krajowego i funduszów powiatowych w kosztach oraz organizacyi obrony grobel w czasie powodzi. Jakkolwiek konserwacya wałów Wisły i jej dopływów ma być zabezpieczoną w drodze osobnych ustaw krajowych, jakie wydane zostaną po ukończeniu rozpoczętego, lub też dopiero zamierzonego uzupełnienia wałów nadwiślańskich, to jednak Wydział krajowy oświadczył się już obecnie za wydaniem zarządzeń celem podziału wałów na poszczególne okręgi konkurencyjne, zorganizowaniem zarządu i nadzoru technicznego, tak dla konserwacyi jak i obrony wałów, szczególnie za ustanowieniem straży wałowej, nie mniej też obmyśleniem w tym celu innych środków, jakie w Prusiech zostały już wypróbowane, a jakie zawarte są w Pruskiem rozporządzeniu Królewskiem z dnia 14. listopada 1853. Ponieważ jednak wedle wniosków Namiestnictwa autonomiczne władze powiatowe mają być do wykonywania tego działu administracyi powołane, a przytem i fundusze powiatowe mają tu być po części zaangażowane, zatem Wydział krajowy wstrzymał się z ostateczną decyzyą aż do nadejścia opinii Reprezentacyi interesowanych powiatów, a zaproponował tylko na razie podział Powiśla między Krakowem a Zawichostem na 16 okręgów wałowych.

Ad 2. Z pomiędzy 14 rzek galicyjskich, których regulacya na podstawie uchwał Wysokiego Sejmu i niedoszłego do skutku przedłożenia rządowego miała być przeprowadzoną w ciągu lat 15 przy 60% udziale skarbu państwa w kosztach, dał pierwszeństwo wysoki rząd granicznej przestrzeni Wisły między Białką a Przemszą, której regulacya więcej jest potrzebną dla austryackiego i pruskiego Szląska, aniżeli dla Galicyi, i wystąpił z insynuacyą do Wydziału krajowego, ażeby z przypadających na Austryę kosztów w sumie 376.966 zł. 23 ct., kraj pokrył 30%, strony zaś interesowane 20%. Z uwagi na najwyższe postanowienie z dnia 30. października 1830., wedle którego graniczne przestrzenie rzek winny być regulowane wyłącznie na koszt skarbu państwa, zamierza Wydział krajowy całkiem słusznie odmówić udziału kraju w kosztach robót regulacyjnych a natomiast wejść w rokowania z rządem co do przyczynienia się kraju i stron interesowanych do kosztów obwałowań w wysokości 40% preliminowanej sumy kosztorysowej.

Ad 3. Regulacyą rzeki Biały o tyle wypada podnieść z pomiędzy innych różnorodnych spraw wodnych, o których traktuje sprawozdanie Wydziału krajowego, że przytem przedsiębiorstwie regulacyjnem po raz pierwszy okaże swą działalność sekcya przemyska oddziału leśno technicznego dla zabudowań potoków górskich.

Jak z pism c. k. Namiestnictwa i Wysokiego Ministerstwa rolnictwa nadeszłych do Wydziału krajowego po zamknięciu sprawozdania z jego czynności okazuje się, uważa Ministerstwo rolnictwa sprawę zabudowań dzikich dopływów Białej za najnaglejszą ze wszystkich robót górskich w Galicyi i zamierza na podstawie sporządzonego projektu generalnego bezzwłocznie przystąpić do robót przygotowawczych, na co nawet już zażądało zaliczki z funduszu krajowego,

Z powodu braku funduszów oświadczył jednak Wydział krajowy, że na razie nie może udzielić na ten cel potrzebnej dotacyi, zarazem jednak zaproponował rządowi przeprowadzenie całego przedsiębiorstwa tj. regulacyi rzeki Biały wraz z uzupełnieniem obwałowania prawego brzegu Dunajca i zabudowania potoków dzikich w górnem dorzeczu Biały na podstawie ustępu drugiego §. 1. państwowej ustawy melioracyjnej w drodze osobnej ustawy państwowej i krajowej przy 60% udziale skarbu państwa w kosztach.

Sposób ten przeprowadzenia większych robót regulacyjnych praktykowany od dawna w innych częściach państwa zasługuje tem więcej na uwagę, ilę że w tej samej drodze dałaby się stopniowo zrealizować regulacya wszystkich naszych rzek podkarpackich.

Ad. 4. Już w sprawozdaniu z czynności za rok 1885—6 tudzież w specyalnem sprawozdaniu melioracyjnem z dnia 22. listopada 1887. przedstawił Wydział krajowy zabiegi swe około wciągnięcia regulacyi górnego Dniestru do generalnego projektu regulacyi 14 rzek galicyjskich. Gdy jednak wskutek reskryptu Ministerstwa rolnictwa z dnia 19. grudnia 1886. L: $\frac{16370}{1687}$ c. k. Namiestnictwo

odezwą z dnia 8. stycznia 1887. L. 82301 oznajmiło, że z powodu trudności przedrowadzenia całego projektu regulacyjnego przy powiększeniu kosztów Wysoki Rząd centralny tego dodatkowego włączenia regulacyi górnego Dniestru nie uważa za praktyczne i odpowiedne, odniósł się Wydział krajowy odezwą z dnia 22. lutego 1887. L. 5.788 ponownie do rządu z prośbą, ażeby z uwagi na ważność regulacyi górnego Dniestru, która, zdaniem Wydziału krajowego, że wszystkich robót regulacyjnych w kraju jest najnaglejszą, wniósł do konstytucyjnego traktowania tak w Wysokiej Radzie państwa jak i w Wysokim Sejmie krajowym *oddzielny projekt ustawy o regulacyi Dniestru na przestrzeni między Rozwadowem a Żurawnem,* by w ten sposób umożliwić dalszą regulacyą górnej przestrzeni tej rzeki powyżej Rozwadowa, która zostaje w ścisłym związku z pierwszorzędną w kraju naszem melioracyą 35.000 hektarów bagien naddniestrzańskich.

Jak świadczą późuiejsze sprawozdania z czynności Wydziału krajowego tak za rok 1887—8., jak i za rok 1888—9 Wysoki rząd centralny mimo licznych urgensów Wydziału krajowego i c. k. Namiestnictwa nie powziął dotychczas w tym przedmiocie żadnych decyzyj.

Z uwagi, że wedle sprawozdania komisyi budżetowej z roku 1884. kraj do tego roku wydał na same studya dla melioracyi bagien naddniestrzańskich pokaźną sumę przeszło 17.000 zł. a bez poprzedniego przeprowadzenia regulacyi przestrzeni Dniestru między Rozwadowem i Żurawnem niemożliwem jest zrealizowanie tej tak ze względów sanitarnych, jak i gospodarczych niezmiernie ważnej melioracyi, okazuje się potrzeba wyraźnego zaznaczenia stanowiska Wysokiego Sejmu w tej sprawie i poparcia starań Wydziału krajowego uchwaleniem odpowiedniej rezolucyi, którą też komisya gospodarstwa krajowego na końcu swego sprawozdania Wysokiemu Sejmowi przedkłada.

Ad. 5. Z uznaniem należy podnieść, że jak to ze sprawozdania Wydziału krajowego się okazuje, oprócz Wydziału krajowego zajął się także J. E. Pan Minister rolnictwa wskutek inicyatywy posła do Rady państwa hr. Hompescha sprawą użytkowania rozległych torfowisk w naszym kraju, i to nie tylko w kierunku przemysłowym, lecz także i rolniczym, zarządzając na koszt skarbu państwa wyśledzenie torfowisk i analizę chemiczną próbek torfu, oraz przyrzekając subwencyonować doświadczenia z kulturą torfową. Dotychczasowe aczkolwiek jeszcze nie zupełne poszukiwania wykazują ogromny obszar 79.243 morgów takich nieużytków, które wobec wzmagającego się tępienia lasów, a przytem wzrostu ludności, oddać mogą ważne usługi gospodarstwu krajowemu przez dostarczenie materyału opałowego i nowych obszarów pod uprawę roślin użytkowych.

Ad. 6. W dziale subwencyi etatu ministerstwa rolnictwa uchwala corocznie Wysoka Rada państwa znaczniejszą kwotę do dyspozycyi tego ministerstwa, która obracaną bywa na kształcenie inżynierów kultury i dozorców mielioracyjnych, utrzymanie biur melioracyjnych przy Wydziałach krajowych i towarzystwach rolniczych, badanie całych dorzeczy pod względem melioracyjno-technicznym, studya techniczne, zdjęcia niwelacyjne i pomiary hydrotechniczne, wypracowanie projektów i kosztorysów dla spółkowych przedsiębiorstw, mających na celu osuszenia, nawodnienia, lub regulacyą rzek, przy której chodzi przeważnie o interes kultury krajowej, na zawiązywanie spółek do drenowania, oraz zakupna i wspólnego użytkowania maszyn i narzędzi, tudzież na zakładanie towarzystw kredytowych, wykonywanie na koszt państwa wzorowych drenowań i nawodnień, na subwencyonowanie melioracyj mniejszych właścicieli oraz spółek i regulacyi potoków, na premie państwowe na użyźnienie ziemi i melioracyą pastwisk alpejskich wreszcie na pojła dla bydła, wodociągi i inne roboty melioracyjne.

Dotacya ta wynosiła od 1. stycznia 1881 (t. j. początku okresu, jaki obejmuje ostatnie sprawozdanie z czynności Ministerstwa rolnictwa) po koniec roku 1887:

w roku 1881	zł.	55.000
„ 1882	„	58.000
„ 1883	„	68.000
„ 1884	„	93.000
„ 1885	„	84 000
do przeniesienia	zł.	358,000

	z przeniesienia	zł.	358.000
w roku 1886	. . . . . .	„	74.000
„ 1887	. . . . . .	„	74.000
	Razem w 7 latach . .	zł.	506.000

z czego powinnoby przypaść na Galicyą ze względu na obszar ludności, a szczególnie potrzebę popierania melioracyj w kraju, który jest wyłącznie rolniczym a pod tym względem zacofanym, 26% czyli suma 131.560 złr.

Tymczasem wedle urzędowego sprawozdania Ministerstwa rolnictwa uzyskał kraj nasz z tej dotacyi w powyższym okresie czasu 1881—1887 zaledwie następne subwencye:

Na biuro melioracyjne	zł.	7.000·—
na studya dla regulacyi górnego Dniestru	„	6.000·—
na regulacyę Stryja pod Hnizdyczowem	„	2.487·87
na kanał Zyblikiewicza	„	2.000·—
na studya dla drenowania w powiecie wielickim i rzeszowskim	„	800·—
na odwodnienie gruntów w Podsosnowie	„	400·—
Razem . .	zł.	18.687·87

t. j. niespełna 3·7% całej dotacyi w ciągu 7 lat przez Radę państwa uchwalonej.

Wprawdzie w ostatnnich 3 latach przyznane zostały dalsze subwencye przez ministerstwo rolnictwa na wał nadwiślański pod Chwałowicami (3.000 zł.) dla spółki wodnej w Domażyrze i Borkach janowskich (3.000 zł.), na założenie fabryki drenów w okręgu filii c. k. galicyjskiego towarzystwa gospodarskiego w Stanisławowie (300 zł.), a w ostatniej chwili na uzupełnienie kanałów spółki wodnej Chorzelowskiej (2.000 zł.), lecz przychylność ta rządu centralnego spowodowaną została przeważnie tą okolicznością, że po większej części kraj już przyznał na te same roboty pewne subwencye, których wypłata była zawisłą od równoczesnego subwencyonowania z państwowej dotacyi melioracyjnej.

Uderzyć też musi zamieszczona w sprawozdaniu Wydziału krajowego wzmianka, wedle której jako motyw odmowy subwencyi z państwowej dotacyi melioracyjnej dla pewnego przedsiębiorstwa melioracyjnego podaje ministerstwo rolnictwa okoliczność, że kraj tego przedsiębiorstwa bezzwrotnym zasiłkiem nie subwencyonuje, jakkolwiek równoczesne subwencyonowanie podobnych robót w innych częściach państwa nie jest wymagane.

Ażeby jednak tę znaczną dotacyą dla naszego kraju zużytkować w odpowiedniej mierze, należy uznać za słuszną uwagę Wydziału krajowego, że wskazanem jest wstawienie pewnej corocznej dotacyi do budżetu krajowego na popieranie mniejszych robót melioracyjnych przedsiębranych przez spółki wodne, lub też właścicieli mniejszych posiadłości. W tym celu przedstawia komisya gospodarstwa krajowego odpowiedni wniosek.

Ad. 7. Melioracye lokalne jak osuszenia, nawodnienia i szczególniej drenowania znajdują się w pełnym rozwoju w okręgu ekspozytury tarnowskiej a po części i krakowskiej, gdzie dla nadzoru robót utrzymuje kraj po 2 stałych dozorców, mniej pomyślne natomiast rezultaty, szczególnie w drenowaniu, wykazuje ekspozytura sanocka oraz biuro centralne we wschodniej części kraju, co przeważnie przypisać należy tej okoliczności, że biura te nie mają do dyspozycyi wypróbowanych i odpowiedzialnych podmajstrzych; właściciele zaś gruntów nie mogą używać do nadzoru techników, gdyż nadzór ten byłby zanadto kosztowny.

Komisya gospodarstwa krajowego uznaje więc za słuszne żądanie Wydziału krajowego, aby tak ekzpozyturze sanockiej jako też biurowi centralnemu dodano stałych podmajstrzych melioracyjnych.

Na podstawie powyższych wywodów przedstawia komisya Wys. Sejmowi następujące wnioski:

1. Wysoki Sejm raczy przyjąć do wiadomości sprawozdanie komisyi gospodarstwa krajowego o czynnościach departamentu II. i IV. Wydziału krajowego tyczących się spraw gospodarstwa w ogóle, oraz spraw melioracyjnych;

2. Wysoki Sejm raczy uchwalić jak następuje:

Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, aby uzyskanie znaczniejszych zasiłków z państwowego funduszu melioracyjnego wstawił w budżet na rok 1891 odpowiednią kwotę na popieranie niniejszych robót melioracyjnych przedsiębranych przez spółki wodne lub właścicieli ziemskich.

3. Wysoki Sejm raczy uchwalić następującą rezolucyę:

Sejm Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem wzywa c. k. rząd, ażeby celem umożliwienia wykonania pierwszorzędnej w kraju melioracyi bagien Naddniestrzańskich przedłożył jak najrychlej Wysokiej Radzie państwa do konstytucyjnego załatwienia projekt ustawy o regulacyi Dniestru między Rozwadowem a Żurawnem, przyznający na ten cel bezzwrotny zasiłek ze skarbu państwa w wysokości 60% preliminowanych kosztów.

Lwów dnia 19. listopada 1889.

Przewodniczący:
L. Wodzicki w. r.

Sprawozdawca
Gross w. r.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

L. S. 1.389.

Aleg. 197.

Sprawozdanie

komisyi prawniczej o wnioskach posłów Teliszewskiego i Żardeckiego w sprawie należytości za doręczenia pism sądowych.

Wysoki Sejmie!

Uchwałą z dnia 21. października b. r. przekazał Wysoki Sejm komisyi prawniczej wniosek posła Teliszewskiego, żądający zniesienia należytości za doręczenia pism sądowych obecnie przez woźnych sądowych pobieranych, i wniosek posła Żardeckiego żądający, by rozporządzenia zaprowadzające opłatę 17½ centów za każde doręczone pismo sądowe, zostały uchylone i żeby w przyszłości pisma sądowe doręczano za opłatą pojedynczych należytości pocztowych.

Poseł Teliszewski domagał się przy uzasadnieniu swego wniosku, żeby zarządzono doręczanie rezolucyj sądowych przez naczelników gmin, poseł zaś Żardecki przy wniosku swoim doręczanie przez pocztę i zwierzchność gminną miał na oku.

Komisya prawnicza, przystępując do sprawozdania o wnioskach powyższych, mniema, że w celu wyjaśnienia rzeczy, należy przedewszystkiem przypomnieć przepisy prawne w przedmiocie poruszonym obowiązujące.

I tak:

§. 213 statutu sądowego (Patent ces. z 3. maja 1853 N. 81 Dz. u. p.) postanawia, że pisma sądowe w siedzibie sądu należy doręczać przez zaprzysiężonych woźnych, po za siedzibą zaś sądu, z reguły przez pocztę, wolno atoli sędziemu, jeśli tego żąda strona, lub sędzia dla bezpieczeństwa doręczenia uzna potrzebę doręczenia pisma sądowego także po za siedzibą sądu uskutecznić przez woźnego, wolno wreszcie sędziemu doręczania pism sądowych uskuteczniać przez naczelników gmin.

Rozporządzenie Ministerstwa z dnia 3. lipca 1854 N. 169 D. u. p., normujące pobory urzędników i sług z powodu czynności urzędowych po za siedzibą sądu, obowiązuje całkiem kategorycznie naczelników sądowych w §. 14, żeby woźnych do doręczeń po za siedzibą sądu używali tylko w tych wypadkach, jeśli dla poszczególnej nagłości sprawy, lub z powodu rodzaju doręczyć się mającego pisma nie mogą użyć do tego ani poczty ani posłańców gminnych. Paragraf 21. rozporządzenia ustanawia należytość za każde doręczone pismo w postępowaniu cywilnym w kwocie 10 krajc. monety konwencyjnej;

§§. 22, 23 i 28 określają kautele przy pobieraniu tych należytości i zarządzają peryodyczne obdzielania kwot uzbieranych między woźnych, przy słusznem baczeniu na stosunek użycia ich do doręczeń.

Po zaprowadzeniu waluty austryackiej rozporządzenie min. z dnia 19. grudnia 1858 D. u. p. N. 1. z r. 1859 należytość 10. krajc. monety konwencyjnej zmieniło na 17½ centów wal. austr. nie podnosząc bynajmniej takowej.

W roku 1880 zaprowadziło Ministerstwo sprawiedliwości w przedmiocie doręczeń pism sądowych ankietę obejmującą wszystkie okręgi sądów wyższych w krajach reprezentowanych w Radzie państwa i na skutek takowej zarządziło reskryptem dnia 28. marca 1838 L. 5275 ściślejszą jak dotąd kontrolę administracyi sądowej z pieniądzmi za doręczenia, która używanie tych pieniędzy na inne niewłaściwe cele, mianowicie na potrzeby pisarskie, lub potrzeby kancelaryjne wręcz wyklucza.

W reskrypcie tym, wobec przyznanego przez sądy wszystkich krajów faktu, że takowe przy doręczeniach stosunkowo rzadko pocztą i gminami się wysługują, objawiło Ministerstwo sprawiedliwości życzenie, że należałoby przecież z powyższych środków w szerszych jak dotąd rozmiarach korzystać, gwoli ulżenia ciężaru, który publiczność szukającą sprawiedliwości, przez należytość za doręczenia sądowe przygniata.

Otóż komisya prawnicza mniema, że nie ma powodu, celem uchylenia ciężaru należytości za doręczenia sądowe, domagać się zniesienia właśnie tu powołanych przepisów, albowiem nie te przepisy, ale praktyka sądowa, licząc się ze stosunkami, wytworzyła regułę, że doręczania pism sądowych ustkuteczniają woźni sądowi.

Z drugiej strony nie widzi komisya prawnicza możność. domagać się od sądów już teraz zmiany tej praktyki, jak długo nie zmienią się stosunki, które sędziów zniewalają do doręczeń używać z reguły woźnych, z uwagi mianowicie, że ustawa sędziemu, i to całkiem słusznie, pewną wolność przy wyborze środków doręczeń przyznaje, tudzież przez wzgląd na to, że ten sędzia w drodze skargi syndykackiej, za każde spóźnienie doręczenia, za przedawnienie, za zatracenie dokumentów, do odpowiedzialności materyalnej pociągnięty być może.

Nie ulega wątpliwości, że poczta tylko wtedy do doręczeń może być użytą, jeśli adresat mieszka w siedzibie poczty, atoli pominąwszy urządzenia poczt, często bardzo prymitywne, mianowicie po małych miasteczkach i po wsiach, poczt administrowanych często przez kobiety, należy zważyć. że na 6.311 gmin administracyjnych kraj wszystkiego zaledwie 600 stacyj pocztowych posiada, z czego wypływa, że zamierzona na tej drodze ulga zaledwie dziesiątej części ogółu gmin dostałaby się w udziale, przyczem pozostawionoby jeszcze zupełnie na uboczu ważną kwestyę, czy nawet dobrze zorganizowane urzędy pocztowe w ślad poczynionych doświadczeń kwalifikują się w każdym względzie do doręczeń sądowych.

Wcale już nie nadają się, zdaniem komisyi prawniczej, do doręczeń uchwał sądowych naczelnicy gmin. Wręczenie aktu sądowego jest jedną z najważniejszych czynności w procesie cywilnym, jako aktu, na którym stoi cały proces i egzekucya z jej następstwami.

Jeżeli już przy doręczaniu przez sługi sądowe, w najdokładniejsze instrukcye zaopatrzonych ustawicznie poniżanych i strofowanych, wadliwe doręczania tak często się wydarzają, a w następstwie tego wyroki znoszone, i egzekucye mozolnie i z nakładem przeprowadzone, obalane bywają, to już żadnej wątpliwości podlegać nie może, że doręczanie przez naczelników gmin, dla braku kwalifikowanych ku temu funkcyonaryuszów, stan rzeczy nieporównanie pogorszyćby się musiał.

A tyczy się to nie tylko Galicyi; wszak nawet w krajach zachodnich państwa, w których już rozporządzenie ministeryalne z dnia 28. czerwca 1850 L. 256 D. u. p. naczelnikom gmin pewne czynności spadkowe i czynności doręczań pism sądowych poruczyło, i w tym celu dokładną instrukcyę udzieliło, sądy na skutek poczynionych doświadczeń, nawet jeszcze dzisiaj, do doręczania pism sądowych przeważnie woźnych sądowych, a względnie posłańców sądowych używają, jak to wspomniana ankieta skonstatowała.

Wypływa z powyższego wywodu, że doręczanie pism sądowych przez sługi sądowe (woźnych i posłańców sądowych), jeszcze na długie lata pozostanie i pozostać musi regułą, mianowicie tak długo, dopóki brak póczt, urządzenie takowych niedostateczne, wreszcie brak kwalifikowanych funkcyonaryuszów po gminach, będzie tutaj stać na przeszkodzie. Z tą ewentulnością koniecznie liczyć się trzeba, i dla tego też komisya prawnicza rozpoznanie kwestyi zniesienia lub obniżenia należytości za doręczenia sądowe do tej ewentualności nawiązuje.

Zniesienie tych należytości byłoby, zdaniem komisyi prawniczej, już dla tego niemożliwem, bo się sprzeciwia powszechnie przyjętej zasadzie, że przy każdej czynności po za siedzibą urzędu, pewne wynagrodzenie funkcyonaryusza, służbę pełniącego, jest słuszne i konieczne: zasadę tę obserwują nawet instytucye prywatne i byłoby istną niesprawiedliwością, mianowicie względem woźnych, pobierających roczną płacę 250 do 300 zł., wystarczającą zaledwie na mizerną egzystencyę, żeby im trudy czynności doręczania, poniewierkę w słocie po najgorszych drogach, zużycie odzieży i osobny wydatek na wyżywienie po za domem, chociaż w części nie wynagrodzono.

Zresztą, a to jest w tej kwestyi najważniejsze, pieniądze zebrane za doręczenia, tylko w części woźnym systemizowanym dostają się w udziale.

Wedle wykazów przez sądy pierwszych instancyj przedłożonych, wpłynęło w ciągu r. 1888 za doręczenia w Galicyi wschodniej i zachodniej razem 178.000 zł., z tych rozdzielono między woźnych systemizowanych 69.000 zł., zaś na opłacenie przyjętych dla doręczeń sądowych nadzwyczajnych posłańców sądowych, wydano 100.000 zł. — trzeba bowiem wiedzieć, że sądy w miarę wzmagania się agend swoich, zniewolone były dla czynności doręczeń pism sądowych, przyjmować na rachunek pieniędzy za doręczenia, coraz więcej nadzwyczajnych posłańców sądowych, a liczba takowych, przez prezydya wyższych sądów krajowych wszędzie w miarę rzeczywistej potrzeby unormowana wynosi obecnie z górą 300 nadzwyczajnych posłańców sądowych.

Wypływa z tego, że gdyby się od c. k. rządu zniesienia opłat za doręczenia sądowe z nadzieją powodzenia domagać chciano, musianoby rownocześnie wskazać źródło, z któregoby zdołano pokryć roczny wydatek, już co najmniej w kwocie 100.000 zł., wydatek nieunikniony w celu opłacenia niezbędnych sądom galicyjskim nadzwyczajnych posłańców sądowych.

Źródło takie dostarczyćby mogły tylko podatki, a tu trafiłaby rzecz oczywiście także ludność w doręczeniach sądowych wcale nieinteresowaną.

Dlatego komisya prawnicza, mając przytem w pamięci trudności, jakie przy kwestyi daleko mniej kosztownego pomnożenia sił sędziowskich zachodziły, nie będąc w możności dopatrzeć źródła, z któregoby c. k. rząd kwotę rocznych 100.000 zł. już tylko dla samej Galicyi mógł zaczerpnąć, nie jest w położeniu, zalecić Wysokiemu Sejmowi wniosek posła Teliszewskiego, który się zupełnego zniesienia należytości za doręczenia sądowe domaga.

Wszystko co tutaj z nadzieją powodzenia żądaćby można, jest ostatecznie obniżenie opłaty za doręczenia, a komisya prawnicza mniema, że możnaby dotychczasową należytość obniżyć do kwoty 10 centów, albowiem nawet w takim razie wpłynie dla administracyi sądowej w Galicyi za uskutecznienie około jednego miliona doręczeń, opłacie podlegających, rocznie zawsze jeszcze kwota 100.000 zł.. a ta przy oględnej i ścisłej administracyi, powinnaby wystarczyć na opędzenie kosztów utrzymania nadzwyczajnych posłańców sądowych, i nawet na częściowe obdzielenie systemizowanych woźnych, do doręczenia używanych, poszczególnie z uwagi, że agendy sądowe, a w ślad tego dział doręczeń, poczem także dochody za doręczenia wzmagać się będą także w przyszłości.

Na jedną jeszcze okoliczność pozwala sobie komisya przy tej sposobności zwrócić uwagę Wysokiego Sejmu.

§. 24. rozporządzenia ministeryalnego z 3 lipca 1854. L. 169 D. u. p. postanawia, że w postępowaniu spornem z reguły ta strona winna opłacić należytość za doręczenie pism, która przez swoje podanie pismo sądowe spowodowała — a w postępowaniu niespornem ta strona, na korzyść której podanie wniesione zostało.

Są to postanowienia najsłuszniejsze.

Kto proces wszczyna, musi być z góry przygotowany na koszta procesu, zatem i na koszta doręczeń pism sądowych; — jeżeli wygra proces, to zwróci mu przeciwnik koszta procesu i koszta doręczeń — jeżeli go zaś nie wygra, to już sam sobie następstwa przegranej przypisać musi.

Scisłe przestrzeganie powyższych przepisów postawiłoby kwestyę uciążliwości opłat za doręczenia sądowe w postępowaniu spornem, omal że nie nie na tym punkcie, iż nie byłoby może nawet dla reprezentacyi krajowej tak dalece naglącego powodu, wdawać się w rzecz, która ostatecznie

dotyczyłaby nie tyle zniesienia ciężaru przygniatającego ogół, jak raczej ulżenia stronom spór wiodącym konsekwencyj procesów przegranych, a zatem procesów nieuzasadnionych.

Zaznaczyć atoli należy, że przepisy powyższe nie są wyczerpujące, nie wypowiedziano w nich bowiem czy należy się opłata, i kto ma ją uiszczać za pisma sądowe, wydane z urzędu, n. p. w wypadkach śmierci bez pozostawienia majątku, w sprawach opiekuńczych, kuratelarnych, w sprawach utrzymywania zgodności katastru z księgą gruntową; dla tego uzupełnienia przepisów w tym kierunku demagać się należy.

Komisya prawnicza wnosi przeto:

Wysoki Sejm uchwalić raczy:

I. Wzywa się c. k. rząd:

a) ażeby należytość za doręczenie pisma sądowego w sprawach cywilnych, ustanowioną w kwocie 17½ centów, zniżył na kwotę 10 centów w. a.;

b) aby poczynił odpowiedne zarządzenia w celu zapewnienia ścisłego wykonywania przepisów rozporządzenia ministeryalnego z dnia 3 lipca 1854 L. 169 D. u. p. w kwestyi, którą stronę w każdym pojedynczym wypadku trafia obowiązek opłacenia należytości za doręczenie odnośnych pism sądowych,

c) aby przepisy powyższe uzupełnił postanowieniami, któreby wypowiedziały, czy należy się opłata, i kto ma uiszczać takową w tych wypadkach, w których pismo sądowe wydane zostało z urzędu.

II. Petycye do L. s. 755, 756, 824, 825, 826, 827, 828, 882 uważa się niniejszem za załatwione.

Lwów dnia 13. listopada 1889.

Przewodniczący:
Zoll w. r.

Sprawozdawca:
Krynicki w. r.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

LS. 1327/89.

Alleg. 198.

Sprawozdanie

komisyi prawniczej o wniosku Wydziału krajowego w przedmiocie udzielenia c. k. Rządowi opinii względem przeniesienia miejscowości Magdalówka z okręgu c. k. sądu powiatowego w Mikulińcach i c. k. starostwa w Tarnopolu do okręgu c. k. sądu powiatowego i c. k. starostwa w Skałacie.

Wysoki Sejmie!

Gmina Magdalówka, według spisu ludności z r. 1880 licząca 1064 mieszkańców, przypiera bezpośrednio do gminy katastralnej Sorocka, należącej do okręgu c. k. sądu powiatowego w Skałacie i jest od tej miejscowości o 12·5 kilometrów oddaloną, podczas gdy odległość tej gminy od Mikuliniec wynosi 19·3 kilometrów, zaś od Tarnopola 25·3 kilometrów.

Połączenie tej gminy tak ze Skałatem, jak z Mikulińcami i Tarnopolem stanowią tylko nieszutrowane drogi gminne, lecz droga do Skałatu prowadząca jest zupełnie równą, podczas gdy do Mikuliniec jest nierówną i pagórkowatą i wskutek tego w czasie słoty na wiosnę i w jesieni mniej przystępną.

Ruch handlowy Magdalówki ogranicza się na sprzedawaniu produktów rolnych i zakupywaniu zwykłych potrzeb domowych, co uskuteczniają włościanie tej gminy na targach w Skałacie.

W razie przydzielenia gminy Magdalówki do okręgu c. k. sądu powiatowego w Skałacie a w następstwie tego do politycznego powiatu skałackiego, miałaby ta gmina wszystkie władze powiatowe rządowe i autonomiczne w jednej miejscowości, w której mógłby każdy mieszkaniec Magdalówki wszystkie swoje sprawy zarazem w krótszym czasie, z mniejszym kosztem i trudem załatwić, aniżeli teraz, będąc zmuszony udawać się osobno w swoich prywatnych interesach do Skałatu, w sprawach urzędowych zaś do Mikuliniec lub do Tarnopola, z daleko większą stratą czasu i kosztów, ze względów ekonomicznych bardzo dotkliwą.

Z tych więc powodów i ze względu, że wszystkie dotyczące władze polityczne i sądowe, jakoteż Tarnopolska Rada powiatowa oświadczyły się jednozgodnie za uwzględnieniem prośby gminy i obszaru dworskiego Magdalówki o przeniesienie jej do okręgu c. k. sądu w Skałacie, komisya prawnicza zgodnie z wnioskiem Wydziału krajowego, który reskryptem c. k. Ministerstwa sprawiedliwości z dnia 5. września b. r. do l. 16839 do przedłożenia tej sprawy Wysokiemu Sejmowi celem dania swej opinii zawezwany został, wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Sejm Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem w myśl ustawy z dnia 11. czerwca 1868 roku (nr. 59 dz. u. p.) oświadcza c. k. Rządowi opinię, iż pożytecznem będzie dla gminy i obszaru dworskiego w Magdalówce, aby takowe wyłączono z okręgu c. k. sądu powiatowego w Mikulińcach i c. k. starostwa w Tarnopolu, a przyłączono do okręgu c. k. sądu powiatowego i c. k. starostwa w Skałacie.

Lwów, dnia 13. listopada 1889.

Przewodniczący:
***Zoll* w. r.**

***Lenartowicz* w. r.**
sprawozdawca.

L. S. 1498|89.

Aleg. 199.

Sprawozdanie

komisyi przemysłowej o sprawozdaniu Wydziału krajowego odnoszącego się do załatwienia uchwał sejmowych w sprawie opodatkowania towarzystw zarobkowych i przemysłu domowego.

Wysoki Sejmie!

Ze sprawozdania przedłożonego przez Wydział krajowy wypływa aż nadto wyraźnie, że zastosowanie ustaw z lat 1880 i 1885 (dziennik ustaw państwowych Nr. 151 i 43) udzielających pewne ulgi podatkowe towarzystwom zarobkowym pozostawia jeszcze wiele do życzenia, a to mianowicie z dwóch przyczyn. Najsamprzód z powodu nader ciasnej interpretacyi przepisu ustawy, podług którego wszelkie interesa z nieczłonkami wykluczają towarzystwa z rzędu tych, które są uprawnione do ulg podatkowych. Interpretacya ta jest tak ciasną, że towarzystwo, które podejmuje się bezpłatnie zastępstwa Banku krajowego narażone jest na utratę tych ulg. Szczegóły podane w sprawozdaniu Wydziału krajowego co do opodatkowania Towarzystwa tkackiego w Błażowej udowadniają, że czynności, które należą do samego pojęcia towarzystw magazynowych i spożywczych, objętych przecie ustawami o których mowa, podpadają w opinii c. k. Dyrekcyi skarbu pod kategoryę interesów z nieczłonkami i pozbawiają towarzystwa tych ulg podatkowych, bez których istnienie tych towarzystw było by zagrożonem. Tem bardziej rażące są stosunki podatkowe towarzystw powyższemi ustawami jeszcze wyraźnie nie objętych, jakoto handlowych i produkcyjnych. Jeden z członków komisyi przedstawił drastyczne cyfry opodatkowania towarzystwa handlu skór w Łańcucie, które ua ubiegłych pięć lat wykazało łączną sumę zysków 713 zł. 69 ct., a od których wymierzono podatku 578 zł. $17^1/_2$ ct. To też komisya przyszła do przekonania, że w celu przyspieszenia załatwienia tej sprawy należy wznowić rezolucyę postawioną przeszłego roku przez posła Skałkowskiego, a uchwaloną 10 września z. r. co do rozszerzenia ustaw z dnia 27 grudnia 1880 i 14 kwietnia 1885 do stowarzyszeń produkcyjnych i handlowych których zakres działania obejmuje członków i nieczłonków. Wiadomo, że w podobnej intencyi pp. Exner i Wrabetz postawili wniosek w Radzie państwa. Wprawdzie Wysokie c. k. Ministeryum skarbu w odpowiedzi na rezolucyę sejmową pociesza nas nadzieją, że roboty przygotowawcze względem przeprowadzenia reformy całości istniejących przepisów o podatku zarobkowym i dochodowym są w toku, ale pouczeni doświadczeniem jak wiele lat nieraz przemijało zanim reformy tak doniosłe mogły być doprowadzone do zamierzonego rezultatu, trwamy przy zdaniu, że tymczasem wypada wypełnić luki istniejącego ustawodawstwa czy to drogą administracyjną czy to ustawową.

Drugą przyczyną niezadawalającego stanu rzeczy jest zasada dotychczas jeszcze przyjęta przez administracyę finansową państwa, że władze skarbowe istnieją wyłącznie dla pilnowania fiskalnego interesu skarbu. W nader ciekawym alegacie 5. do sprawozdania Wydziału krajowego, Dyrekcya krajowa skarbu odrzuca jako przepisami obowiązującemi nieuzasadnione, jakoby władze skarbowe miały zadanie, lub obowiązek, lub możność sprostowania z urzędu podatku niesłusznie na niekorzyść strony wymierzonego. Takie sprostowanie może nastąpić tylko w drodze rekursu wniesionego w przepisanym czasie przez stronę poszkodowaną. Komisya jest zdania, że piecza nad siłą podatkową kraju powinnaby być zarówno zadaniem władz skarbowych z pilnowaniem wpływu dochodów, i że sprostowanie niesłusznych wymiarów leży w interesie fiskalnym samego skarbu, bo najlepszą gwarancyą wpływów regularnych byłoby poczucie o słuszności nałożonego podatku i zaufanie, że same władze posiadają organa do prostowania z urzędu niesłusznie nałożonych podatków.

W dalszym ciągu Wydział krajowy przedstawia sprawozdanie o wykonaniu obecnych przepisów co do uwolnienia przemysłu domowego od podatku zarobkowego i dochodowego. Chociaż postęp w praktyce fiskalnej na tem polu jest widoczny i chociaż interwencya Wydziału krajowego już w licznych wypadkach okazała się skuteczną i przyczyniła się do wykonania przepisów, to i na tem polu zawsze jeszcze wydarzają się wypadki niesprawiedliwości, popełnionych przez ciasne zastosowanie przepisów formalnych, jak to najlepiej udowadnia przykład kołodzieja Słonina z Turzy w powiecie kolbuszowskim, przytoczony przez Wydział krajowy. Uwagi poprzednie co do potrzeby zmiany całego zapatrywania się władzy skarbowej na swój stosunek do opodatkowanych towarzystw zarobkowych, odnoszą się także w całej sile i do sprawy przemysłu domowego.

Im dotkliwsze są braki obecnego systemu tem większe oczekiwania w razie korzystnego, tem większe obawy w razie niekorzystnego załatwienia, wzbudza sprawa reformy podatku zarobkowego i dochodowego w ogóle, już przez Rząd wyraźnie zapowiedziana.

Komisya jest przekonania, że jednym z warunków korzystnej reformy jest uwzględnienie stosunków miejscowych i specyalnych naszego kraju. Znane oddawna usterki ustawodawstwa austryackiego na tem polu, pod względem zakazu zaliczania w rubryce wydatków amortyzacyi, kwot odpisanych na zużycie maszyn i. t. d., i procentów od pożyczonego kapitału, stosują się tak samo do Galicyi jak i do innych krajów koronnych, bo pożądanem jest, ażeby w ogóle pobierać podatek dochodowy od rzeczywistego a nie od fikcyjnego dochodu. Natomiast wobec ustawodawstwa krajowego, biorącego pod swoją specyalną opiekę rozwój przemysłu, wypada się zastanowić, czy nie należałoby traktować podług innej stopy tę część dochodu przedsiębiorstwa, którą właściciele zużywają na swoje cele prywatne, a tę część, którą na nowo wkładają do przedsiębiorstwa, jako świeżą inwestycyę w celu rorszerzenia i wzmocnienia tegoż.

Także sposób skonstatowania dochodu i wymierzenia podatku zamiast obecnego wadliwego systemu mężów zaufania powinien być zastosowany do stosunków miejscowych każdego kraju.

Przedewszystkiem jednakowoż komisya jest zdania, że najważnieszym warunkiem skutecznej reformy i niezbędną podstawą do wprowadzenia innych przepisów, zapewniających prawdziwe fasye dochodowe i dokładne niszczanie się z podatku, jest obniżenie stanowcze stopy podatkowej, wynoszącej obecnie bez dodatków krajowych, powiatowych i gminnych dziesięć procent. Można przypomnieć, że były minister austryacki Schäffle w swoich studyach, które były punktem wyjścia wielu doniosłych reform, proponował dla dochodów rzeczowych progresywną skalę od 1 do 6 procent, a dla dochodów osobistych od $1/2$ do 3 procent w razie, gdyby podatek dochodowy miał być główną podstawą podatkową, a skalę o połowę mniejszą, gdyby ten podatek miał być tylko uzupełniającym do podatku zarobkowego i osobistego.

Wiadomo jednakowoż, że największą przeszkodę do przyjęcia tak niskiej stopy stanowi znaczny dochód już pobierany podług obecnej stopy od towarzystw akcyjnych.

Obniżenie tej ważnej, a całkiem pewnej rubryki obecnego podatku dochodowego mogłoby przeciwważyć podniesienie, któreby nastąpiło przez słuszne i umiejętne rozłożenie ciężaru na dochodach prywatnych nawet przy znakomitem obniżeniu stopy podatkowej. Zauważyć jednak wypada, że wykluczywszy od obniżenia stopy koleje i banki, t. j. przedsiębiorstwa, które mają charakter przywileju lub monopolu im koncesyą udzielonego, zachowałoby się dla państwa to znakomite źródło dochodu, a wyższa stopa dla tych przedsiębiorstw dałaby się usprawiedliwić specyalnym ich charakterem i daleko większem uwolnieniem od konkurencyi współzawodników, aniżeli posiadają inne towarzystwa akcyjne na polach przemysłu i handlu zwyczajnego. Obniżenie zaś stopy podatkowej dla towarzystw akcyjnych przemysłowych jest jedną z najważniejszych potrzeb ekonomicznych Galicyi, gdzie brak wielkich kapitałów w rękach prywatnych, pozostania formę akcyjną, czyli kapitału zbiorowego, jako jedyną, która może posłużyć do rozwoju górnictwa, jakoteż i innych gałęzi przemysłu galicyjskiego. Do dokładnego zastosowania ustawy państwowej o podatku zarobkowym i dochodowym do specyalnych potrzeb galicyjskich, czy to tych, które tutaj ogólnikowo wskazane zostały, lub też innych, któreby przy dokładnem badaniu sprawy, okazać się mogły, niezbędnem byłoby, ażeby rząd zasiągnął opinii krajowej co do zamierzonej reformy.

W uzasadnieniu takiej rekomendacyi komisya przemysłowa powołuje się na doświadczenia wszystkich prawie parlamentów europejskich, że nie ma prawie ustawodawstwa bardziej dotykającego wszystkich stosnków prywatnych jak niem jest ustawodawstwo o podatku dochodowym tak, że już z tej przyczyny należy się postarać o usunięcie wszelkich szkrupułów, o któreby się podobne ustawodawstwo rozbić mogło. Dalej można się powołać na §. 24 ustawy krajowej w którym mowa jest o spółdziałającym i nadzorującym wpływie Sejmu krajowego w sprawach podatku, mianowicie co się tyczy rozkładu, poboru, i odpłacania rządowych podatków bezpośrednich.

Komisya przemysłowa wnosi zatem:

1. Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego odnoszące się do wykonania uchwał sejmowych w sprawie opodatkowania towarzystw zarobkowycy i przemysłu domowego.

2. Sejm wzywa ponownie c. k. rząd, aby w drodze ustawodawczej przeprowadził co rychlej rozszerzenie ustaw z dnia 27 grudnia 1880 (Nr. 151 Dz. u. p.) i z 14 kwietnia 1885 (Nr. 43, Dz. u. p.) także na stowarzyszenia produkcyjne i handlowe, opierające się na ustawie z 9 kwietnia 1873, których zakres działania obejmuje członków i nieczłonków.

3. Wzywa się c. k. rząd, ażeby przed zamierzoną reformą podatku zarobkowego i dochodowego zasięgnął opinii reprezentacyi kraju.

Przewodniczący:

Sanguszko w. r.

Sprawozdawca:

Stanisław Szczepanowski w. r.

Z „Drukarni Ludowej“ we Lwowie.

L. S. 1503/89.

Aleg. 200.

SPRAWOZDANIE

komisyi asekuracyjnej o wniosku p. Kramarczyka i towarzyszy w sprawie zaprowadzenia powszechnej przymusowej asekuracyi i krajowego zakładu asekuracyjnego.

Wysoki Sejmie!

Na posiedzeniu z dnia 17. października 1889 p. Kramarczyk i towarzysze złożyli do laski marszałkowskiej wniosek następujący:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Poleca się Wydziałowi krajowemu, by po przeprowadzeniu potrzebnych dochodzeń przedłożył Wysokiemu Sejmowi na najbliższej sesyi projekt ustawy o przymusowej asekuracyi ogniowej, oparty na następujących zasadach:

a) wszystkie budynki w kraju naszym do jakiegokolwiekbądź użytku służące muszą być od ognia zabezpieczone;

b) w tym celu wprowadza się krajową instytucyę asekuracyjną o charakterze publicznym na zysk nie obliczoną, która jako osobny departament asekuracyjny figurować będzie pod bezpośrednim zarządem Wydziału krajowego i pod kontrolą Wysokiego Sejmu;

c) premie asekuracyjne za budynki w tej instytucyi krajowej zabezpieczone pobierane będą łącznie z podatkami krajowymi.

W tym samym przedmiocie wpłynęła do Sejmu petycya Rady powiatowej buczackiej (L. S. 179, przez p. Wład. Wolańskiego) o jaknajrychlejsze zaprowadzenie powszechnego przymusu asekuracyjnego, petycya gminy Wierzbowa w pow. podhajeckim (L. S. 577, przez p. Sawczaka) o zaprowadzenie przymusowej asekuracyi budynków włościańskich i ściąganie opłaty asekuracyjnej z podatkiem, oraz petycya wyborców i mieszkańców pow. turczańskiego (L. S. 1.208 przez p. Teliszewskiego) w sprawie przymusowej asekuracyi włościańskich budynków mieszkalnych i gospodarskich.

O wniosku p. Kramarczyka oraz o powyższych petycyach przedstawia komisya asekuracyjna sprawozdanie następujące:

Sprawa zaprowadzenia przymusowej asekuracyi zajmowała Sejm krajowy od r. 1865, kiedy poseł włościański Kobylarz po raz pierwszy postawił wniosek zaprowadzenia przymusowego ubezpieczenia budynków włościańskich, wiele razy, a oprócz wniosków i projektów do ustaw, w sprawie częściowego lub powszechnego przymusu ubezpieczenia, opartych na różnych zasadach, na jakich ta sprawa w innych krajach rozwiązaną została, — wpływały nieledwie corocznie rozliczne petycye powiatów, gmin, towarzystw gospodarskich i innych, domagające się zaprowadzenia przymusowej asekuracyi.

Wysoki Sejm w tym szeregu lat miał sposobność wielokrotnie zająć w tej sprawie stanowisko, a po r. 1886 oświadczył się tylko za częściowym przymusem, mianowicie za przymusowem ubezpieczeniem budynków erekcyonalnych, zwłaszcza kościelnych i szkolnych.

Zaś zaprowadzenie powszechnego przymusu spotykało się nawet z odmową Sejmu.

Dopiero pod wrażeniem z każdym rokiem wzmagających się klęsk pożarnych, które w r. 1886 doszły do niebywałych rozmiarów, po nagromadzeniu się niezbitych dowodów, że ubezpieczenie robi w kraju bardzo powolne postępy, na wniosek komisyi gminnej Wysoki Sejm uchwalił 20. stycznia 1887 polecić Wydziałowi krajowemu, ażeby tenże na najbliższą sesyę przedłożył projekt ustawy o pewszechnem przymusowem ubezpieczeniu.

Wydział krajowy, wywiązując się z poleconego mu zadania, przedłożył w r. 1888 projekt zaprowadzenia przymusowej asekuracyi, oparty o zasadę wolnego wyboru zakładu, w którym ubezpieczający chce się ubezpieczyć.

Na wniosek komisyi asekuracyjnej, która wniosek Wydziału krajowego w zasadzie przyjęła, a tylko w szczegółach zmodyfikowała, Sejm krajowy uchwalił przedłożony projekt ustawy na posiedzeniu z dnia 19. stycznia 1888 bez zmiany.

Ustawa dotąd nie uzyskała Najwyższej sankcyi.

Już uchwałą z dnia 20. stycznia 1887, polecającą Wydziałowi krajowemu przygotowanie na najbliższą sesyę projektu do ustawy, a ostatecznie uchwaleniem dnia 19. stycznia 1889 projektu ustawy, zaprowadzającej powszechne przymusowe ubezpieczenie budynków w całym kraju, wypowiedział Sejm stanowczo i wyraźnie zapatrywanie swoje na tę sprawę, uznał konieczną potrzebę zaprowadzenia przymusu, skoro w drodze dobrowolnej asekuracya robi zbyt powolne postępy, a wskutek tego rokrocznie wielka część narodowego mienia bezpowrotnie się marnuje, tysiące jednostek nierozważnych, nieubezpieczających się, nawiedzonych klęską pożaru zostaje podkopanych w ekonomicznym bycie, lub zrujnowanych i wyrzuconych w szeregi proletaryatu, odbudowanie spalonych siedzib idzie bardzo powolnie, w największej części za pożyczone pieniądze, ubożeją gminy, okolice, kraj cały cierpi.

Postępy asekuracyi strasznie powolne. W szeregu lat ostatnich zaledwie około 33—35% wartości zgorzałych budynków i ruchomości zwracają towarzystwa ubezp., reszta 67—65% idzie na marne, a od r. 1870 do 1886 około 45 milionów w ten sposób zmarnowało się bezpowrotnie.

Skoro ani wzrost oświaty, ani propaganda stowarzyszeń, korporacyj, towarzystw rolniczych, kółek rolniczych, czytelni, towarzystw oświaty ludowej, ani wymogi stawiane przez instytucye kredytu realnego i osobistego, ani propaganda władz autonomicznych i rządowych, ani ruchliwa propaganda towarzystw asekuracyjnych, ani przedewszystkiem swą grozą tak wymowna nauka, jaką ciągle głosi straszna kronika pożarów, pochłaniająca mienie tysięcy i zamieniająca niezawisłych obywateli w proletaryuszów i nędzarzy, nie zdołała dotąd rozwinąć w ludności kraju, a zwłaszcza w ludności wsi i miasteczek zrozumienia dobrodziejstw, jakie daje instytucya ubezpieczeń, skoro poczucie potrzeby zapewnienia sobie i swoim ofiarą znikomej rocznej wkładki spokojnego posiadania mienia nieruchomego i ruchomego, tak małe robi dotąd w kraju naszym postępy, — staje się coraz powszechniejszem mniemanie, że potrzeba chwycić się środków prawa i mniej oświeconych, nieroztropnych, o byt swój i swoich niedbałych, należy

opiekuńczą ręką kraju do korzystania z dobrodziejstw asekuracyi *na razie przymusić*, aż się w nich zrozumienie tychże rozbudzi i ten przymus stanie się niepotrzebnym.

Wysoki Sejm, uchwalając w r. 1888 ustawę o przymusowem ubezpieczeniu, wybrał też zasadę, na jakiej chciał oprzeć przymusowe ubezpieczenie, a była nią: przymus obok wolności wyboru zakładu ubezpieczeń, w którym ubezpieczający chcą się ubezpieczyć.

Gdy na wstępie teraźniejszej sesyi Wysoki Sejm przekazał komisyi asekuracyjnej wniosek p. Kramarczyka, a wpłynęły także petycye w tym samym przedmiocie, gdy nadto sprawa opodatkowania towarzystw asekuracyjnych stanęła w związku z ustawą o zaprowadzeniu przymusowej asekuracyi w całym kraju, należało przedewszystkiem dowiedzieć się, w jakiem stadyum stoi sprawa zaprowadzenia przymusowej asekuracyi i jaki los czeka uchwalony przez Sejm projekt ustawy z 19. stycznia 1888.

Za uchwałą komisyi asekuracyjnej wniósł przewodniczący komisyi asekuracyjnej p. Męciński i towarzysze na dniu 21. października 1889 interpelacyę do p. komisarza rządowego.

P. Męciński i towarzysze interpelowali c. k. komisarza rządowego:

1. „Czy wiadome są p. komisarzowi rządowemu powody, dla których uchwalony przez Sejm krajowy na posiedzeniu 19. stycznia 1888 projekt ustawy zaprowadzającej przymusowe ubezpieczenie od ognia w całym kraju, do dnia dzisiejszego nie uzyskał Najwyższej sankcyi;

2. „czy c. k. rząd w ogóle zajmuje się tą sprawą, czy ma zamiar i kiedy takową w drodze ustawodawczej do ostatecznego załatwienia doprowadzić?“

Odpowiedź p. komisarza rządowego ze względu na ważność sprawy przytaczamy w całej osnowie:

„Na interpelacyę, dopiero co Wysokiej Izbie odczytaną, mogę zaraz odpowiedzieć. Zanim Wysoki Sejm uchwalił projekt ustawy o przymusowej asekuracyi, już w Sejmie Vorarlbergskim sprawa ta była przedmiotem uchwały. Ten Sejm uchwalił bowiem utworzenie krajowego zakładu ubezpieczeń z przymusem asekuracyjnym. Ministerstwo spraw wewnętrznych, otrzymawszy tę uchwałę uznało, że chodzi o sprawę zasadniczej doniosłości, która powinna być traktowaną w związku z reformą całego ustroju asekuracyi ogniowej tak, aby postawione zostały zasady jednolite dla ustawodawczego załatwienia sprawy we wszystkich krajach koronnych. Taka była sytuacya, gdy uchwalony przez Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 19. stycznia 1888 projekt ustawy o przymusowej asekuracyi wpłynął do Ministerstwa spraw wewnętrznych. Projekt ten został rozpatrzony w ministerstwach, w których zakres postanowienia jego wchodzą.

„*Uznano, że projekt nie może być zalecony do Najwyższej sankcyi* z tego powodu, iż zawiera kwestye, które w drodze ustawodawstwa krajowego nie dadzą się załatwić. Miało więc ministerstwo spraw wewnętrznych przed sobą alternatywę — albo zasięgnąć zaraz Najwyższego postanowienia co do uchwalonego przez Sejm galicyjski projektu ustawy i ewentualnie odmowną decyzyę zakomunikować Wysokiemu Sejmowi z samem tylko wskazaniem powodów odmówienia sankcyi, albo wyczekiwać dotąd, dopóki studya nad reformą ustroju asekuracyi ogniowej nie zostaną doprowadzone do konkretnych wniosków i wtedy wraz z podaniem powodów odmówienia Najwyższej sankcyi zakomunikować Wysokiej Reprezentacyi kraju zarazem zapatrywania co do sposobu, w jaki intencye wyrażone w pomienionym projekcie ustawy mogłyby być urzeczywistnione. Rząd krajowy zapytany o opinię swoją w tej mierze, uznał tę ostatnią drogę za odpowiedniejszą i zgodniejszą z intencyami Wysokiego Sejmu, gdyż w takim razie równocześnie z uwiadomieniem o odmówieniu Najwyższej sankcyi, Wysoki Sejm otrzyma wskazówki, jak tę sprawę dalej traktować należy. Takim jest obecny stan sprawy ustawodawczego zaprowadzenia przymusowej asekuracyi“.

Esencyonalnym punktem odpowiedzi p. komisarza rządowego jest, że „projekt ustawy uchwalony przez Wysoki Sejm 29. stycznia 1888, *nie może być zalecony do Najwyższej sankcyi*“ słowem, że ustawa ta *nie uzyska Najwyższej sankcyi*.

Odpowiedź p. komisarza rządowego wytworzyła nową sytuacyę do Wysokiego Sejmu.

Nie może już ulegać żadnej wątpliwości, że ustawa o przymusowej asekuracyi Najwyższej sankcyi nie uzyska. Z odpowiedzi jednak p. komisarza rządowego nie wiadomo ani jakie są powody odmowy, ani w jakim kierunku należałoby zmiany poczynić, ażeby ustawa na sankcyę liczyć mogła, ani czy rząd zamyśla trudności z drogi usunąć, i zwłaszcza co do trudności kompetencyjnych, czy rząd zamyśla w Radzie państwa przeprowadzić ustawę normującą zasady przymusowej asekuracyi dla całego państwa, któreby w drodze ustawodawstwa krajowego wypełnione zostały.

Odpowiedź p. komisarza rządowego nabiera tem większej wagi, jeżeli ją zestawimy z enuncyacyami rządu w innych krajach, gdzie także od szeregu lat sprawa zaprowadzenia przymusu jest na podrządku dziennym.

W ciągu szeregu lat ostatnich sprawa przymusowej asekuracyi zajmowała i ciągle zajmuje największą część Sejmów krajowych, a dojrzała aż do uchwał sejmowych, polecających przygotowanie ustaw zaprowadzających przymusowe ubezpieczenie a nawet do uchwalenia takichże ustaw na Morawie, w Vorarlbergu, na Szlązku, w Czechach, w Krainie, Karyntyi, Tyrolu, Styryi, w N. Austryi, w stołecznem mieście Wiedniu, w Galicyi. Wszystkie zasady, na jakich gdzieindziej przymusowe ubezpieczenie oparto, zostały w tych uchwałach Sejmów na przemian przyjmowane, w Czechach n. p. w pierwszych uchwałach (patrz sprawozdanie Wydziału kraj. z r. 1886), przyjęto za zasadę: *przymus i wolność wyboru zakładu asekuracyjnego*, w Szlązku proponowano rządowi alternatywę wolności wyboru zakładu asekuracyjnego; lub ukrajowienia asekuracyi i krajowego zakładu asekuracyi w innych krajach zwłaszcza w Morawie, Vorarlbergu, uchwalono projekta do ustaw na zasadzie krajowych przymusowych zakładów, a w r. b. przedłożył Wydział kraj. styryjski, wywiązując się z poruczonego mu przez Wysoki Sejm już w r. 1886 zadania, projekt ustawy opartej o przymus i monopolistyczny krajowy zakład asekuracyjny. W tym samym kierunku zapadła też już uchwała Sejmu czeskiego.

C. k. rząd od r. 1884, zachował stanowisko badające, niezdecydowane. Szeregi odpowiedzi danych Wydziałom krajowym, enuncyacye reprezentantów rządu w Sejmach, i inne objawy wskazują, że c. k. rząd dotąd stanowiska zdecydowanego nie zajął.

Poniżej[1]) przytaczamy odpowiedzi c. k. rządu dane w kilku krajach, a mianowicie najważniejszą daną Vorarlbergowi, Szląskowi, Styryi i N. Austryi.

---

[1]) Sprawa zaprowadzenia przymusowej asekuracyi dojrzała najwcześniej w sejmie *vorarlbergskim* i w sejmie *galicyjskim*.

W Vorarlbergu od r. 1863 sprawa krajowego zakładu asekuracyjnego wracała do Sejmu, a powodem był nie niski procent ubezpieczonych, jak raczej niedostatki organizacyi asekuracyi, walka konkurencyjna na terenie górskiego ludu, nadużycia popełniane przez spekulacyjne przedsiębiorstwa, to znów szczupły zakres lokalnych towarzystw.

Dnia 6. września 1884 uchwalił Sejm jednogłośnie polecić Wydziałowi krajowemu wypracowanie na najbliższą sesyę projektu krajowego zakładu ubezpieczeń, opartego o przymus.

Nastąpiły badania, Wydział krajowy zapytał c. k. rząd, jakieby tenże zajął stanowisko wobec uchwały Sejmu. Dekretem min. z d. 22. grudnia 1885 c. k. rząd oświadczył, że na razie nie może zająć stanowiska co do możliwości utworzenia zakładu krajowego przymusowego w drodze ustawy krajowej, gdyż nie ma substratu projektu, oświadcza jednak, że według postanowień §. 11. ustawy zasadniczej z 21. grudnia 1867 zachodzą „Bedenken“ co do kompetencyi Sejmu dla załatwienia tej sprawy, które jednak dałyby się usunąć przez uprzednie upoważnienie ze strony ustawodawstwa państwowego.

Widzimy, że rząd znachodzi trudności kompetencyjne, choć nie wyraża tego stanowczo, czy sprawa przymusowej asekuracyi w drodze krajowego ustawodawstwa rozwiązaną być może.

Dalej mówią wszystkie odpowiedzi o konieczności jednolitego traktowania tej sprawy we wszystkich krajach, o niemożebności robienia wyjątków dla pojedynczych krajów, dają do zrozumienia, że c. k. rząd przygotowuje ustawę ogólno-państwową, któraby uchwaliła podstawy i zasady, na których krajowe Sejmy mogłyby według potrzeb i właściwości krajów oprzeć ostateczne uregulowanie przeprowadzenia przymusowej asekuracyi w krajowych ustawach.

Z odpowiedzi tych absolutnie powziąć nie można wiadomości, ani czy rząd stanowczo myśli o rozwiązaniu tej kwestyi dla wielu krajów tak piekącej, ani w jakiem stadyum przygotowawcze

---

Wobec tego, po ankietach, badaniach, Wydział krajowy przedłożył projekt *zaprowadzenia przymusowej asekuracyi za pomocą krajowego zakładu,* projekt oparty o wzory: bawarski i wirtembergski o 114 paragrafach. Sejm projekt uchwalił.

Uchwalony projekt ustawy sankcyi nie uzyskał.

Na zapytanie Wydziału kraj., w myśl uchwały Sejmu Vorarlbergskiego z 12 stycznia 1887, rząd, odezwą c. k. Namiestnictwa z d. 19. sierpnia 1888 doniósł że JE. p. Minister prezydent, jako kierownik c. k. Ministerstwa spraw wewnętrznych, po przeprowadzeniu rokowań z innemi ministerstwami w tej sprawie udział mającemi rozp. minist. z 15. sierpnia 1888 l. 4458 dał wyraz zapatrywania rządu na tę sprawę, wedle którego JE. p. Minister prezydent obecnie nie jest w możności, ażeby wnieść do Rady państwa projekt ustawy, któryby wzmiankowanemu zakładowi ubezpieczeń zapewnił przymusowy charakter w zamierzonych rozmiarach.

Ze względu zaś, że życzeniu Sejmu vorarlbergskiego w głównej rzeczy musiało być odmówionem, przeto w badanie innych szczegółów uchwalonego przez Sejm vorarlbergski statutu, na razie dalej wchodzić rząd nie będzie.

Dalej mówił rząd o obszernych badaniach podjętych, które dotąd nie zostały ukończone

Na posiedzeniu z 2. paźdz. 1888, Sejm polecił Wydziałowi krajowemu sprawę przymusowej asekuracyi, dalej persekwować.

Widzimy więc, że c. k. rząd zajął wobec projektu zaprowadzenia przymusowej asekuracyi na zasadzie krajowego zakładu stanowisko nieprzychylne, mimo zastrzeżeń, w słowach nieledwie stanowczo odmowne.

Dla ważności sprawy przytaczamy uwagi c k. Ministerstwa, które wskazują nawet, że *Rząd w pierwszym rzędzie chciałby się obejść bez użycia środka przymusowej asekuracyi!*

„Die Regierung behält sich vor, ob nicht überhaupt durch entsprechende Einflussnahme der Regierung auf die bestehenden Gesellschaften u. s. w. den Bedürfnissen genügt werden könnte, ohne eine besondere Aktion in Scene zu setzen. Erst, wenn durch diese, auf dem Gebiete des Feuerversicherungswesens anzustellenden Erhebungen die Grundlage für eine bestimmte Beurtheilung der zahlreichen hier in Betracht kommenden und in das Wirthschaftsleben tief einschneidenden Fragen gewonnen sein wird, wird die Regierung zu dem Projecte des Vorarlberger Landtages in definitiver Weise Stellung nehmen können. Ein Abgehen von dieser Verhaltungslinie gegenüber einem einzelnen Lande erscheine um so weniger zulässig, als der Natur der Sache nach eine principiell verschiedenartige Lösung der Frage der Reform des Feuerversicherungswesens in den einzelnen Königreichen und Ländern nicht empfohlen werden kann".

Odpowiedź dana Vorarlbergowi ma i z tego względu większe jeszcze znaczenie, znaczenie że odtąd cały szereg krajów, otrzymał w odpowiedzi na uchwalone przez Sejmy różne projekta w sprawie przymusowej asekuracyi także odpowiedź daną Vorarlbergowi.

Oto co mówi sprawozdanie Wydziału krajowego szląskiego:

„Dieser allerdings nur für den Verarlberger Landesausschuss bestimmte Erlass des Ministeriums ist im Auftrage des Ministeriums von der kk. Landesregierung auch dem schlesischen Landesausschusse mitgetheilt worden, d. h. also mit anderen Worten; es hält das Ministerium auch bezüglich der in Schlesien in Berathung befindlichen Fragen dieselben Grundsätze für massgebend. wie sie dem Vorarlberger Landesausschusse bekannt gegeben wurden'.

Prawie jednobrzmiące odpowiedzi c. k. rządu czytamy w sprawozdaniach Wydziałów krajowych z Niższej Austryi, Morawy, Styryi, Czech i t. d.

roboty znajdują się, ani na jakich zasadach po myśli rządu ustawy krajowe oparte być pówinny, ażeby mogły liczyć na poparcie rządu i uzyskanie Najwyższej sankcyi.

Ze wszystkich stron dochodzi jednak wiadomość o opozycyi, jaką zwłaszcza *spekulacyjne prywatne przedsiębiorstwa asekuracyjne* czynią, o zachodach wielorakich, deputacyach do JE. p. prezydenta ministrów, wszędzie rozwinięta czynność całej prasy asekuracyjnej i zakładów przeciw zaprowawadzeniu przymusu, który może sprowadzić zmonopolizowanie asekuracyi w krajowych zakładach jest na całej linii rozwiniętą.

Nie przesądzając, jakie stanowisko c. k. rząd w tej sprawie zajmie, możemy skonstatować z zadowoleniem, że nie jesteśmy sami, że cały szereg krajów podjął równoległą akcyę za zaprowadzeniem przymusu ubezpieczeń, także za ukrajowieniem asekuracyi i zaprowadzeniem krajowych zakładów. Musimy jednak zwrócić uwagę na różnicę, jaka zachodzi w motywach działania naszego i w innych krajach.

Gdy w innych krajach chodzi tylko o polepszenie stosunków ubezpieczenia, które jest bardzo upowszechnione, a wołanie zaprowadzenie przymusu wychodzi z krajów, gdzie procent ubezpieczania jest bardzo wysoki, bo dochodzący do 80 i 90% nawet, a szereg innych względów przemawia za ukrajowieniem asekuracyi znajdującej się w złych rękach, w rękach zakładów spekulacyjnych, wyzyskujących, niesolidnych, nadużywających swych praw, wyzyskujących ludność, to w kraju naszym główny powód wołania za zaprowadzeniem przymusu jest w małem rozpowszechnieniu ubezpieczenia, w najniższym prawie procencie ubezpieczających się. Milionowe wartości mienia zatracają się, a kraj ubożeje, postępy naturalnego rozwoju asekuracyi z rozwojem oświaty, propagandy powołanych do tego ciał i korporacyj nie skutkują, i kraj nie widzi innego środka jak chwycić się przymusu.

Wniosek p. Kramarczyka i towarzyszy, petycye wniesione są symptomatem, że uznanie takiej potrzeby w kraju jest powszechne, a w tym kierunku oświadcza się cała już opinia kraju.

Komisya asekuracyjna sądzi więc, że należy wytrwać na drodze przez Sejm krajowy uchwałami z 20 stycznia 1887 i 19 stycznia 1888 raz obranej i nie ustawać w domaganiu się u rządu przyprowadzenia tej sprawy nareszcie do pożądanego skutku. Komisya sądzi, że ruch dziś już powszechny we wszystkich krajach, ruch wywołany różną potrzebą i w różnym stopniu odzywającą się, będzie musiał doprowadzić nareszcie do rozwiązania tej dla krajów, a zwłaszcza dla naszego kraju, tak ważnej sprawy.

Dlatego, nie wchodząc w merytoryczne badanie wniosku p. Kramarczyka, komisya asekuracyjna sądzi, że należy przedewszystkiem domagać się od rządu, ażeby z dilatorycznem postępowaniem zerwał i co rychlej rozstrzygnął kwestyę. Ze względu też na ważność i nagłość sprawy, nie chcąc opóźniać rozwiązania jej, nie będzie komisya asekuracyjna wszczynać sporu, czy istotnie kompetencya Sejmu w tej sprawie, należącej do zakresu kultury krajowej niewystarcza.

Zważywszy, że projekt ustawy zaprowadzającej przymus w całym kraju, uchwalony przez Sejm krajowy 19 stycznia 1888, nie uzyskał najwyższej sankcyi;

zważywszy, że po oświadczeniu p. komisarza rządowego wątpić nie można, że ten projekt do Najwyższej sankcyi zaleconym nie będzie;

zważywszy, że potrzeba zaprowadzenia przymusowej asekuracyi nietylko nie została usuniętą, ale owszem z każdym rokiem się wzmaga, a wyrazem tej potrzeby są także: wniosek p. Kramarczyka i petycye wniesione do Sejmu,

Komisya asekuracyjna wnosi:

Wysoki Sejm uchwalić raczy:

I. Wzywa się c. k. rząd:

ażeby jak najrychlej powziął postanowienie co do sprawy zaprowadzenia przymusowej asekuracyi w Galicyi, podał powody, dla których uchwalony przez Sejm krajowy na d. 19 stycznia 1888 projekt ustawy o przymusowej asekuracyi nie uzyskał Najwyższej sankcyi, podał zasady, na jakich miałby być oparty projekt, ustawy, któryby na poparcie rządu i zalecenie do Najwyższej sankcyi mógł liczyć, lub też jeżeli c. k. rząd widzi przeszkody kompetencyjne, ażeby tenże przedłożył Radzie państwa projekt ustawy, któraby te trudności usunęła, i galicyjskiemu Sejmowi umożliwiła ostateczne ustawodawcze załatwienie tej sprawy i zaprowadzenie naglące potrzebnego przymusowego ubezpieczenia w całym kraju.

II. Niniejszem sprawozdaniem załatwione są także petycye l. s. 179, 577 i 1208.

Lwów, 18. listopada 1889.

Przewodniczący:

J. Męciński *w. r.*

Rutowski *w. r.*
sprawozdawca.

Z „Drukarni Ludowej" we Lwowie.

L. W. kr 1.415/89.

Aleg. 201.

Sprawozdanie

komisyi drogowej o czynnościach departamentu IV. Wydziału krajowego.

Wysoki Sejmie!

Uchwałą z dnia 20. października 1889 r. przekazał Wysoki Sejm komisyi drogowej do zbadania czynności departamentu IV. za czas od 1. lipca 1888 r. do końca czerwca 1889 r. Wskutek powyższego polecenia komisya drogowa przedkłada następujące sprawozdanie.

Departament IV. ciężką poniósł stratę przez śmierć nieodżałowanej pamięci Członka Wydziału krajowego Władysława hr. Badeniego, który przez szereg lat jako szef tego departamentu z wielką znajomością rzeczy, niepospolitą energią i wytrwałością kierował sprawami, które dla podniesienia dobrobytu w kraju pierwszorzędne mają znaczenie, to też jeżeli na jakiem polu spraw społeczno-ekonomicznych znać u nas rzeczywisty i pocieszający postęp, i pożyteczny rozwój, to niezawodnie w dziedzinie komunikacyi a jest to przeważnie zasługą ś. p. hr. Badeniego.

Komisya drogowa przeto. oddając cześć zasłużoną pracom tego męża, żywi nadzieję, iż departament IV. przechowywać będzie trwale tradycye tej pracy i energii, które dla kraju tyle pomyślnych wydały już owoców.

Kierownictwo departamentu IV. do 1. lutego b. r. prowizorycznie prowadził Dr. Gustaw Romer zastępca Członka Wydziału krajowego, a następnie stałe kierownictwo objął Członek Wydziału krajowego Dr. Józef Wereszczyński. Komisyi drogowej świadomem jest, iż przydzielanie spraw Członkom Wydziału krajowego jest przywilejem Marszałka, nie może jednak nie wyrazić swego zapatrywania, że departament IV., który rozporządza tak znacznemi sumami z funduszu krajowego, a którego agendy są tak obszerne i w wielu kierunkach wzrastać jeszcze będą ciągle, wymaga jednolitego kierownictwa, ścisłej kontroli i wyłącznej ciągłości dozoru. Bo tylko taka wyłączna pieczołowitość wytworzyć może tę gruntowną, szczegółową a niezbędną znajomość spraw, konieczną tak dla dalszego prawidłowego rozwoju komunikacyj w kraju, jak niemniej dla racyonalnej administracyi budżetu drogowego. A jeżeli już jakie połączenie spraw pod jedną ręką szefa departamentu IV. mogłoby nastąpić, to przydzielenie spraw melioracyjnych, które do tego połączenia jedynie jeszcze kwalifikować się mogą.

Podług sprawozdania Wydziału krajowego budowa dróg uznanych za krajowe po myśli ustaw z dnia 12. lutego 1873 r., 15. marca 1879 r., 19. maja 1885 (dz. ust. i rozp. kraj. Nr. 85, 65, 32) jest na wykończeniu, jedyny wyjątek stanowi droga Kańczuga-Dynów (w długości 26 kltmr. 915 mtr.). Droga ta jest ważną głównie ze względów państwowych, z którego powodu c. k. rząd zgodził się w zasadzie do poniesienia połowy kosztów budowy a nadto udzielenia

bezprocentowej pożyczki. Załatwienie tej sprawy w tym kierunku komisya drogowa uważa za słuszne i pragnie, aby Wydział krajowy z c. k. rządem jak najprędzej pertraktacye do skutku doprowadził, i aby budowa drogi wspomnianej w jak najkrótszym czasie rozpoczętą została.

Długość obecnie ukończonych dróg krajowych wynosi 1.799 kilm. 700 mtr. Drogi te, których budowa rozpoczętą została w 1874 r., podzielić można na dwie kategorye to jest na drogi krajowe zupełnie nowe i na drogi krajowe rekonstruowawe i dobudowane.

Nowych dróg krajowych wybudowanych jest jedenaście w długości 384 kilm. 600 mtr.; koszta budowy wynosiły 2,807.887 zł. 95 ct.

Dróg krajowych rekonstruowanych i dobudowanych jest dwadzieścia jeden w długości 1.415 kilm. 100 mtr., które kosztowały 1,943.171 zł. 16 ct. Razem przeto koszta budowy i rekonstrukcyi tych dróg wynoszą sumę 4,741.059 zł. 11 ct. Z tego przedstawienia widać, jak dalece ofiarność kraju była wielka, jak kraj z wytężeniem sił starał się najnieodzowniejszym potrzebom ekonomicznym i handlowym zadość uczynić, i zrobił więcej w bardzo krótkim stosunkowo czasie, niż rządy poprzednie za wiek cały.

Podług sprawozdania departamentu IV. na dziewięciu drogach krajowych prowadzone były ważniejsze roboty rekonstrukcyjne lub uzupełniające. A mianowicie: Na drodze Słotwina-Sącz zarządzono rozpoczęcie budowy mostu na Dunajcu pod Kurowem, celem zastąpienia bardzo niewygodnego przewozu, ostatniego, jaki na drogach krajowych pozostał. Na drodze Sielec Zaleszczyki prowadzono dalej na Bystrzycy pod Jampolem budowę mostu na filarach murowanych o przęsłach kratowych. Na drodze Horodenka-Załucze prowadzono dalej rozpoczętą budowę mostu kratowego na Prucie pod Śniatynem, a na innych sześciu drogach przeprowadzono regulacye lub też rekonstrukcye przeważnie ku zmniejszeniu spadków. Te prace rekonstrukcyjne szczególniej ku zmniejszeniu spadków departament IV. ma zamiar przeprowadzić na wszystkich drogach krajowych; zamiar ten komisya drogowa uważa za zupełnie uzasadniony tak ze względów technicznych jakoteż i ułatwień komunikacyjnych.

Uważa również, iż byłoby pożądanem w miejscowościach, gdzie to jest rachunkiem wskazane, mosty i przepusty drewniane, przeznaczone do odbudowy, zastępować mostami i przepustami murowanymi, lecz w każdym razie rekonstrukcye te komisya drogowa uważa, iż należy przeprowadzić stopniowo (przedewszystkiem zniżać spadki na drogach przez wsie przechodzące) i z wielkiem uwzględnieniem funduszu krajowego.

Komisya drogowa z uznaniem zaznaczyć musi starania departamentu IV. w kierunku zniżenia kosztów konserwy na drogach krajowych; koszta te przedstawiały się jak następująco:

w r. 1887	koszt	konserwy	1. klm	wynosił	272 zł.	90 ct.
„ 1888	„	„	„	„	269 „	45 „
„ 1889	„	„	„	„	267 „	29 „

Na r. 1890 kost konserwy 1 kilometra preliminowany jest na 250 zł. 80 ct. Komisya drogowa jest przekonana, iż w tym kierunku bez szkody dla stanu dróg krajowych, jest bardzo wiele jeszcze do zrobienia i że departament IV. ku temu jak najtroskliwszą zwrócić powinien uwagę; — komisya drogowa sądzi, iż w tym celu potrzebnem a nawet niezbędnem jest zaprowadzenie ścisłej, szczegółowej statystyki dla każdej drogi krajowej z osobna. — Statystyka taka zdoła dopiero dać obraz dokładniejszy kosztów konserwy każdej drogi, a co równie ważne, stanowczo przyczynić się do ścisłej kontroli.

Rozwój budowy dróg powiatowych a szczególniej gminnych subwencyonowanych wzmaga się z rokiem każdym, tak dalece, że Wydział krajowy z dotacyj przeznaczonych na subwencyę tych dróg nawet naglejszych żądań zaspokoić nie może. Wielkim bodźcem ku ożywieniu tego ruchu jest system subwencyonowania tych dróg w myśl uchwały Wysokiego Sejmu z 13. października 1882, jak niemniej znać i wpływ korzystny noweli drogowej z r. 1885. Obecnie jest w kraju 1.668 kilm. dróg powiatowych a 1.800 kilm. dróg gminnych subwencyonowanych.

Komisya drogowa zbadała rachunki udzielonych powiatom pożyczek i subwencyj na drogi powia towe i gminne od r. 1869 i przekonała się, że do r. 1889 kraj wydał na ten cel 1,860.271 zł. 56 ct. Z subwencyj tych jednak nie wszystkie powiaty zarówno korzystały; powody tego są niezawodnie różnorodne, głównym jednak większa lub mniejsza łatwość pozyskania materyałów do budowy potrzebnych. Do powiatów, które największą otrzymały subwencyę należą: nowosądecki z sumą 127.935 zł. 57 ct.*), nowotargski z sumą 90.802 zł.**), kolbuszowski z sumą 62.245 zł. 77 ct., mielecki z sumą 52.455 zł., dąbrowski z sumą 51.000 zł. Do powiatów, które najmniejszą otrzymały subwencyę należą żółkiewski z sumą 600 zł., husiatyński z sumą 500 zł., bohorodczański z sumą 425 zł, brzeżański z sumą 400 zł., jaworowski z sumą 200 zł., a powiat cieszanowski dotąd jeszcze żadnej nie otrzymał subwencyi. Z zestawień rachunkowych z ostatnich czterech lat wypływa, iż fundusz krajowy subwencyonował budowę dróg powiatowych i gminnych w r. 1886 sumą 143.297 zł. 78 ct., w r. 1887 sumą 136.008 zł. 17 ct., w r. 1888 sumą 151.434 zł. 88 ct., w r. 1889 sumą 186.982 zł. 86 ct. Zważywszy, iż subwencye te udzielane bywają powiatom w wysokości od 30% do 50% kosztów budowy dróg, ma się nowy obraz tych ofiar, jakie znów ponoszą powiaty celem ulepszenia komunikacyji jest to objaw dodatni wysoko cywilizacyjny, zasługujący na jak największe uznanie. Do kategoryi tych dróg dodać należy jeszcze publiczne dojazdy kolejowe. Po koniec 1888 r. w 21 powiatach zbudowano 40 dojazdów kolejowych długości 25 kilm. 106 metr. łącznym kosztem 166 305 zł. 91½ ct. Fundusz krajowy przyczynił się do ich budowy dodatkiem konkurencyjnym w wysokości 20 28%; sumą 33.737 zł. 11½ ct. W budowie jest obecnie dojazdów dwanaście.

Wobec faktu, iż budowa sieci dróg krajowych jest już na ukończeniu, cała więc waga dalszego rozwoju komunikacyj w kraju spada na odpowiednią budowę dróg drugorzędnych. I pod tym względem komisya drogowa sądzi, iż departament IV. ma obecnie równie wielkie do spełnienia zadanie, przez dokładne, praktyczne, a jednak ściśle techniczne kontrolowanie planów budowy tych dróg, przez kontrolowanie samej budowy, a co niemniej ważne, przez ścisłą kontrolę z użycia udzielonych przez fundusz krajowy subwencyj. Bo tylko taką kontrolą dokładną planów budowy tych dróg i kontrolą wykonywanych prac, budowa tych dróg może być racyonalną, trwałą i przynieść znaczne oszczędności funduszom przeznaczonym na te drogi, a co pośrednio oddziaływać będzie i na fundusz krajowy a niemniej przyczyni się do zapewnienia znacznych oszczędności w kosztach przyszłej konserwacyi dróg zbudowanych. — Komisyi drogowej świadomem jest, iż kontrola taka jest wielce utrudnioną wobec rozwoju budowy tych dróg w kraju, zważywszy iż dróg tych przecięciowo buduje się rocznie około 200 kilm. w czterdziestu rozmaitych powiatach, i jest o wiele trudniejszą niż wtedy, gdy budowane były drogi krajowe w kilku tylko naraz miejscowościach i w długości co najwięcej 60 kilm. rocznie. Z faktem tym komisya drogowa uważa, iż liczyć się należy, a wskutek tego sądzi, iż etat służby technicznej dróg krajowych, uchwalony po raz pierwszy przez Wysoki Sejm na posiedzeniu 21. października 1869 r. a uzupełniony uchwałą z 3. stycznia 1874 r. wymaga niezbędnie reorganizacyi, a to tem więcej, iż na mocy §. 13 ustawy o publicznych dojazdach kolejowych z 15. kwietnia 1881 przybył Wydziałowi krajowemu naczelny dozór nad tymi dojazdami, a na mocy §. 25 noweli do ustawy drogowej z dnia 7. lipca 1885 r., niemniej naczelny dozór nad wszystkiemi drogami gminnemi w kraju.

Potrzebę takiej reorganizacyi służby technicznej dróg krajowych uważał już za niezbędną ś. p. hr. Badeni, jak o tem z poprzednich sprawozdań departamentu IV. przekonać się wielokrotnie można. — O potrzebie tej reorganizacyi wspomina Wydział krajowy stanowczo i w ostatniem swojem sprawozdaniu, oznajmiając, iż celem gruntowniejszego przestudyowania

---

*) Z powodu kosztownej budowy drogi Muszyna-Krynica. — **) Z powodu budowy drogi Nowy-Targ-Zakopane, która następnie uznaną została za krajową.

tej sprawy odniósł się do znaczniejszych Wydziałów innych krajów koronnych i do c. k. Namiestnictwa o dostarczenie wszelkich z powyższą sprawą związek mających danych. Komisya drogowa z całem uznaniem musi podnieść to przezorne postępowanie Wydziału krajowego w tej ważnej sprawie, a uważając dawanie jakichkolwiek wskazówek ze swej strony za przedwczesne, żywi to przekonanie, iż Wydział krajowy, odczuwając potrzebę tej reorganizacyi przedłoży projekt Wysokiemu Sejmowi, który czyniąc zadość w zupełności potrzebom technicznym administracyi dróg krajowych, będzie miał na uwadze niemniej i trudne położenie finansowe kraju.

Administracya myt krajowych z rokiem każdym coraz mniej pomyślne wydaje rezultaty, pomimo powiększenia się dróg krajowych, coraz mniejsze daje dochody i tak:

W roku 1886 dochody z myt krajowych przyniosły . 218.019 zł. 27 ct.
„ „ 1887 „ „ „ „ . 216.857 „ 78 „
„ „ 1888 „ „ „ „ . 213.811 „ — „

a podług kontraktów dzierzawnych na r. 1889 dochód ten wyniesie kwotę 211.748 zł. 85 ct.

Komisya drogowa mniema, iż na to niekorzystne obniżenie dochodów po części wpływać musi powiększenie sieci dróg żelaznych w naszym kraju, sądzi jednak iż może byłoby wskazanem, aby departament IV. przeprowadził ścisłe dochodzenie szczególniej na drogach krajowych, na których obniżenie dochodu z myt jest znaczniejsze, czy nie ma i innych jeszcze ku temu powodów, które może dałyby się usunąć.

Z aktów Departamentu IV przekonała się komisya drogowa, iż nie wszystkie miasta które korzystają z dobrodziejstwa ustawy o poborze myta kopytkowego postępują w sposób racyonalny w sprawie budowy i utrzymania dróg i ulic; komisya drogowa sądzi, iż pod tym względem należy, aby Wydział krajowy o ile możności jak najściślej przestrzegał wykonanie ustawy, gdyż tylko tym sposobem cel jej będzie osiągnięty, fundusze z poboru kopytkowego, racyonalnie użyte, a stan dróg i ulic w tych miastach dążyć ku ciągłej poprawie.

W załatwieniu wniosku posła ks. Siczyńskiego oraz petycyi w sprawie reformy drogowej, które Wysoki Sejm przekazał Wydziałowi krajowemu do zbadania, zażądał tenże okólnikiem od wszystkich Wydziałów powiatowych zebrania i przedstawienia dat, ilustrujących administracyę dróg gminnych na tle postanowień noweli drogowej z r. 1885, oraz dokładnych odpowiedzi na szereg pytań celem gruntownego rozpoznania zalet i wad obowiązującej ustawy drogowej, tudzież zbadania możliwych podstaw do przyszłej zmiany tej ustawy. Na ten okólnik dopiero dwadzieścia Wydziałów Rad powiatowych odpowiedź nadesłało. Komisya drogowa jest tego zdania, iż droga ścisłych badań i dochodzeń w tej tak ważnej i trudnej sprawie rozpoczęta przez Wydział krajowy jest jedynie wskazana i racyonalna, bo tylko na takich warunkach i gruntownych podstawach może być przedsiębrana korzystnie bądź reforma, bądź też poprawa obecnie obowiązującej ustawy drogowej, sądzi jednak, iż potrzebnem jest, ale Wydział krajowy zalegające z odpowiedzią Wydziały powiatowe, zawezwał do szybszego załatwienia otrzymanego polecenia.

Komisya drogowa musi w końcu wspomnieć, iż przeglądając inne czynności departamentu IV znalazła je wszystkie załatwione prawidłowo.

Dla tego wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Sprawozdanie Wydziału krajowego z departamentu IV. odnoszące się do działu drogowego Sejm przyjmuje do wiadomości.

Lwów 15. listopada 1889 r.

J. Męciński,
Przewodniczący,

Władysław Koziebrodzki,
Sprawozdawca.

L. S. 1.428/1889.

Alleg. 202.

Sprawozdanie

komisyi prawniczej o czynnościach VI. Departamentu Wydziału krajowego za czas od 1. lipca 1888 do końca czerwca 1889.

Wysoki Sejmie!

Uchwałą z dnia 10. października 1889 przekazał Wysoki Sejm komisyi prawniczej do załatwienia część sprawozdania z czynności Wydziału krajowego, odnoszących się do departamentu szóstego.

W wykonaniu tej uchwały rozpatrzyła komisya prawnicza czynność tego departamentu i przedkłada Wysokiemu Sejmowi następujące sprawozdanie:

Przedewszystkiem zaznacza komisya prawnicza, że w zakresie czynności departamentowi VI. do załatwienia przydzielonych nie zaszła żadna zmiana, że z porównania ze sprawozdaniem za rok 1887/8 okazuje się, iż od 1. lipca 1888 do końca czerwca 1889 liczba exhibitów była o 743 większa, a załatwiono tychże o 753, więcej jak w tym samym czasokresie roku ubiegłego.

Komisya prawnicza uważa za swój obowiązek przedstawić Wysokiemu Sejmowi w krótkości najważniejsze sprawy przez departament VI. Wydziału krajowego załatwione:

Przyjmując do wiadomości sprawozdanie z czynności departamentu VI. Wydziału krajowego za czas od 1. lipca 1887 do końca czerwca 1888 polecił Wysoki Sejm uchwałą na posiedzeniu dnia 24. stycznia 1889 powziętą Wydziałowi krajowemu, ażeby:

a) Celem uzyskania tańszego najmu koszar dla c. k. żandarmeryi, gminy i Rady powiatowe w lesistych okolicach położone, gdzie umieszczone są posterunki żandarmeryi do budowy takich koszar zachęcał i przedsiębiorstwa budowy onych udzielaniem znaczniejszych zaliczek na przyszły czynsz najmu koszar, po upewnieniu się, że takowe z pożytkiem dla funduszu krajowego użytemi będą, wspierał.

b) Ażeby zbadał i rozważył czyliby nie należało poczynić u c. k. władz rządowych stosownych kroków celem uzyskania drogą ustawodawstwa zmiany ustaw organizacyjnych c. k. żandarmeryi z dnia 18. stycznia 1850. L. 19 Dz. pr. p. i wydanych na podstawie onej rozporządzeń z dnia 16. lutego 1850. L. 110 i 1. sierpnia 1851. L. 256 Dz. u. p. w tym kierunku, by noclegowe przez skarb państwa za umieszczenie w koszarach jednego żandarma przez dobę w ilości $2^1/_2$ centa funduszowi krajowemu opłacane, podwyższone zostało.

Z polecenia tego wywiązał się Wydział krajowy przedłożeniem sprawozdań z dnia 13. lipca 1889. i z 5. września 1889. załatwionych uchwałami Wysokiego Sejmu z dnia 28. października i 4. listopada 1889., które wymagały rozlicznych korespondencyj i rokowań z Wydziałami powiatowymi i Zwierzchnościami gmin, w których się znajdują posterunki c. k. żandarmeryi.

Równie też wykonał Wydział krajowy, jak to w sprawozdaniu wykazuje, o ile to było możliwe następujące poszczególne polecenia Wysokiego Sejmu.

W wykonaniu uchwał Wysokiego Sejmu z dnia 10. grudnia 1887. i z 12. stycznia 1888. polecających Wydziałowi krajowemu zbadanie potrzeby zmiany ordynacyi wyborczej do Sejmu i złożenie sprawozdania, przedłożył Wydział krajowy do L. 32.368/1889 wyczerpujące sprawozdanie z projektem do trzech ustaw proponujących pomnożenie liczby posłów z miasta Krakowa o jednego, z miasta Lwowa o dwóch, nadanie każdoczesnemu rektorowi szkoły politechnicznej we Lwowie i prezesowi Akademii umiejętności w Krakowie głosu wirylnego w Sejmie, wreszcie nadanie prawa głosowania przy wyborze posłów z miast i gmin wiejskich dyplomowanym technikom, którzy otrzymali ten stopień w jednej ze szkół wyższych technicznych austryackich, jako wyborcom uprawnionym bez względu na opłatę podatków.

W wykonaniu polecenia uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 22. stycznia 1889 roku Wydziałowi krajowemu danego, ażeby w drodze właściwej zastrzegł odpowiednią kontrolę nad kollektantami podatkowymi w tych gminach, w których kontrybuenci wobec wchodzącego właśnie w życie indywidualnego systemu opłaty podatków gruntowego i domowo-klasowego zechcą i nadal ich pośrednictwa używać, udał się Wydział krajowy obszerną i gruntownie opracowaną odezwą z dnia 2. marca 1889 L. 2.281 do c. k. Prezydyum Namiestnictwa z prośbą o wydanie zarządzenia potrzebnego celem zasłonienia podatkujących o ile możności od szkody, jakaby dla nich wyniknąć mogła w razie zatracenia pieniędzy podatkowych przez kollektanta prywatnego, przy czem wykazał, że rozporządzenia wydane co do ustanowienia prywatnych kollektantów wymagają uzupełnienia, celem należytej nad kollektantami kontroli, zaś odezwą z dnia 20. marca 1889. L. 11.766 przesłał dodatkowo do c. k. Prezydyum Namiestnictwa podanie Wydziału powiatowego w Nowym Targu z dnia 2. marca 1888. L. 320 tego samego przedmiotu dotyczące.

W pismach tych zwrócił Wydział krajowy także uwagę c. k. Prezydyum Namiestnictwa na to, że okólniki wydane przez c. k. Starostwo lwowskie dnia 16. listopada 1888. L. 24.199 zaś przez c. k. Starostwo w Nowym Targu dnia 23. października 1888. L. 14.490 polecające Zwierzchnościom gminnym, by Rady gminne ustanawiały kollektantów, zaopatrywały tychże pełnomocnictwami potwierdzonemi przez Wydziały powiatowe — niezgadzają się z oświadczeniem c. k. komisarza rządowego danem z powodu interpelacyi posła Merunowicza na posiedzeniu Wysokiego Sejmu z dnia 12. stycznia 1889. Skutkiem tej odezwy było, że c. k. Prezydyum Namiestnictwa udzieliło Wydziałowi krajowemu odpis rozporządzenia c. k. Prezydyum krajowej Dyrekcyi Skarbu z dnia 15. marca 1889. L. 92/pr. (alegat 41. sprawozdania) przesłane rozporządzeniem c. k. Prezydyum krajowej Dyrekcyi Skarbu, z d. 13. czerwca 1889. L. 589/pr. do odnośnych starostw z poleceniem, aby je wszystkim Zwierzchościom gminnym zakomunikowały a nadto wyraźnie i stanowczo swoje dawniejsze zarządzenia cofnęły. Poleceniu temu rzeczywiście zadość uczyniono, zarządzenia bowiem, iż kontrybuenci starać się mają o zezwolenie na ustanowienie prywatnego kollektanta u c. k. starostwa a to za pośrednictwem gmin i Wydziałów powiatowych, zostały uchylone.

Co do uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 19. stycznia 1888. dotyczącej uregulowania poboru podatków w gminach, otrzymał Wydział krajowy odezwę c. k. Prezydyum Namiesnictwa z 10. października 1888. L. 10.838/pr. (alleg. 40. spr.) oznajmiającą, że sprawa uregulowania indywidualnego poboru podatków jest przedmiotem starannego rozpatrywania c. k

Ministerstwa skarbu — że celem wykonywania kontroli nad czynnościami organów gminnych dotyczącemi poboru podatków, w każdym powiecie znaczna ilość gmin podlega co roku ścisłej rewizyi przez inspektorów podatkowych.

Nadmienić wreszcie co do spraw podatkowych komisya prawnicza za stosowne uważa, że z dniem 1. listopada 1888. rozpoczęło swe czynności nowych 12 urzędów podatkowych w sprawozdaniu wymienionych, że liczne petycye gmin i obszarów dworskich o ustanowienie urzędów podatkowych odstępował Wydział krajowy c. k. Prezydyum Namiestnictwa a przekonawszy się z odezwy tegoż c. k. Prezydyum z dnia 3. stycznia 1889. L. 13.796/pr. że nowe urzędy podatkowe mogą być tylko w tych miejscowościach utworzone, które są zarazem i siedzibą sądów powiatowych, nie odstępuje c. k. Prezydyum Namiestnictwa petycyj takich gmin, które nie są siedzibami sądów powiatowych.

Uchwałę Wys. Sejmu przekazującą Wydziałowi kraj. petycyę wiecu miejskiego z r. 1887 i dawniejsze przez liczne Rady powiatowe i miasta wznoszone w sprawie założenia domu pracy przymusowej wykonał Wydział krajowy przedłożeniem Wysokiemu Sejmowi obszernego sprawozdania z dnia 27. sierpnia 1889. L. W. 30.120, którem wnosi wprowadzenie w życie zakładów pracy przymusowej mogących pomieścić na razie 500 skazańców wyżej lat 18, zaś dla nieletnich skazańców płci męskiej kolonij rolniczych poprawczych obliczonych na 150 głów i wydanie odpowiednich Wydziałowi krajowemu poleceń

W związku z tą sprawą będące polecenie Wysokiego Sejmu, by Wydział krajowy zbadał czy i w jaki sposób mogłyby być zastosowane w naszym kraju postanowienia §. 4. ust. z dnia 24. maja 1885 Nr. 89. Dz. pr. p., załatwił Wydział krajowy w ten sposób, iż okólnikiem z dnia 16. kwietnia 1889 L. W. 1534 polecił Wydziałom powiatowym, ażeby przypomniały Zwierzchnościom gminnym postanowienia §. 27. ustawy o swojszczyźnie z dnia 3. grudnia 1863 Nr. 105 Dz. u. p. i §. 4. ustawy z dnia 24. maja 1885 Nr. 89. Dz. u. p. pouczyły je, że na mocy tych postanowień służy gminom prawo, napotkanej lub przebywającej w jej okręgu osobie zdolnej do pracy, a niemającej środków do utrzymania i niezarabiającej w sposób dozwolony, wyznaczyć pracę jej zdolnościom odpowiednią za zapłatą lub wyżywieniem i zachęcały gminy do wykonywania o ile możności tego im przysługującego prawa, czem choć w części mogłyby pokrywać koszta utrzymania i transportu podobnych indywiduów.

Na uchwałę Wysokiego Sejmu z dnia 6. września 1884 wzywającą c. k. rząd, ażeby wpłynął na to, iżby w nowym kodeksie karnym, obok innych postanowień co do kary więzienia, umieszczone zostały przepisy, któreby przewidziały i unormowały kary za pomocą osiedlania w rolniczych koloniach karno-poprawczych, zbrodniarzy ze stanu rolniczego, po raz pierwszy przed trybunałem karnym stojących, i ażeby raczył jak najspieszniej przedsięwziąć odpowiednie kroki w tym kierunku, iżby w kraju naszym urządzoną została podobna kolonia rolnicza karno-poprawcza, na razie przynajmniej dla przestępców nieletnich, otrzymał Wydział krajowy opartą na reskrypcie c. k. Ministra sprawiedliwości z dnia 11. kwietnia 1886 L. 1786/85 z c. k. Prezydyum Namiestnictwa odpowiedź, że c. k. Ministerstwo sprawiedliwości wyraziło gotowość do wzięcia tej kwestyi pod ścisłą rozwagę przy wniesieniu projektu nowej ustawy karnej, a gdy c. k. rząd wniósł do Izby poselskiej Rady państwa projekt nowej ustawy karnej, wystosował Wydział krajowy, opierając się na tej odpowiedzi c. k. rządu dnia 31. maja 1889 L.W. 19820 do p. Dra Maksymiliana Machalskiego, posła do Rady państwa i przewodniczącego nieustającej komisyi dla projektu nowej ustawy karnej, pismo przedstawiające dokładnie i wyczerpująco potrzebę i niezwykłe znaczenie, jakie dla naszego kraju miałoby zaprowadzenie kolonij rolniczych karno-poprawczych z prośbą, aby sprawę tę pod światłą rozwagę komisyi oddać i wpływem swoim przychylne i z interesami kraju naszego zgodne załatwienie onej wyjednać raczył.

Jak z zeszłorocznego sprawozdania Wydziału krajowego wiadomo, sprawa reformy postępowania niespornego jest od przeszło 20 lat w toku, wskutek uchwały bowiem Wysokiego Sejmu z dnia 26. marca 1866 wzywającej c. k. rząd do przedłożenia projektu do ustawy zaprowadzającej instytucyę sędziów pokoju, która została bez odpowiedzi i z dnia 28. października 1869 przedłożył Wydział krajowy w roku 1871 projekt do ustawy o sądach pokoju, która przez Wysoki Sejm na posiedzeniu dnia 6. grudnia 1872 uchwalona, nieuzyskała sankcyi.

Uchwałą z dnia 27. maja 1875 wezwał Wysoki Sejm c. k. rząd o jak najspieszniejsze przeprowadzenie w właściwej drodze reformy ustawy z dnia 9. sierpnia 1854, zaś uchwałą z dnia 5. października 1881, aby wypracował i do konstytucyjnego traktowania przedłożył projekt ustawy postępowania niespornego w kierunku, by postępowanie spadkowe poruczonem zostało sądom pokoju, opieka nad nieletniemi i kuratela niewłasnowolnych radom familijnym pod kontrolą sądów pokoju, lecz te wezwania równie jak późniejsze z r. 1883 i 1885 nie odniosły żadnego skutku.

Na wniosek postawiony przez posła Madejskiego dnia 19. stycznia 1888 i z polecenia Wysokiego Sejmu wystosował Wydział krajowy dnia 19. czerwca 1888 L. W. 3.578 odezwę do Prezydyów obydwu c. k. wyższych Sądów krajowych o pozwolenie, ażeby delegat Wydziału krajowego przejrzał akta spadkowe w niektórych sądach powiatowych i zaprosił ankietę prawniczą na dzień 25. lipca 1888, na którem to posiedzeniu uchwalono wezwać wszystkie Wydziały powiatowe, aby się postarały od wszystkich gmin o odpowiedzi na szereg postawionych pytań; przesłać ten sam kwestyonaryusz wszystkim c. k. notaryuszom, wydelegować urzędnika Wydziału krajowego, ażeby w c. k. sądach powiatowych w celu wyświecenia niektórych dat z tą sprawą w związku będących, przejrzał akta spadkowe.

Gdy Prezydya obydwu c. k. wyższych Sądów krajowych udzieliły żądane pozwolenie, zamianował Wydział krajowy delegata, polecając mu dokładne przejrzenie aktów spadkowych i opiekuńczych z szeregu 8 lat w kilkunastu sądach obydwu okręgów c. k. wyższych Sądów krajowych.

Przygotowawcze te czynności, mające na celu zebranie potrzebnych materyałów, wymagają dłuższego czasu; komisya prawnicza nie wątpi, że po ukończeniu tychże, Wydział krajowy jak najspieszniej poleceniu Wysokiego Sejmu zadość uczyni.

W sprawie fundacyi ś. p. Józefa Kosvitzkiego, który przeznaczył testamentem z d. 1. czerwca 1875 kapitał 1.000 w m. k. w obligacyi indemnizacyjnej, z którego procenta wypłacane być mają więźniom poprawionym c. k. sądu krajowego karnego w Krakowie, przedłożył Wydział krajowy jeszcze dnia 1. marca 1887 L. W. kr. 65.560 c. k. Namiestnictwu projekt aktu fundacyjnego z prośbą o rychłe oznajmienie o tym projekcie; — sprawa ta jednak mimo dwukrotnych odezw Wydziału krajowego z 25. lipca 1888. L. W. 32.181 i z dnia 16. kwietnia 1889. LW. 16.481 dotąd załatwioną nie została. Z uwagi, że zwłoka nie może być przypisaną Wydziałowi krajowemu, wyraża komisya prawnicza przekonanie, iż Wydział krajowy nie spuści tej sprawy z oka.

W sprawie dotyczącej wezwania c. k. rządu by się postarał o postanowienia, aby pretensye wynikające z drobnej sprzedaży gorących napojów w gminach wiejskich nie mogły być sądownie dochodzone, poruszonej wnioskiem posła Bobczyńskiego, nie widział się Wydział krajowy spowodowanym do czynienia w tym kierunku starań, a to z powodu, iż ustawa z 19. lipca 1877. L. 67 Dz. u. p. daje dłużnikowi dostateczną ochronę.

Komisya prawnicza mniema, że wobec postanowienia §. 2. powołanej ustawy, że pretensye do gości za dawane tymże w traktyerniach lub szynkowniach napoje wyskokowe, nie mogą być sądownie poszukiwane, jeżeli biorący na kredyt trunki wyskokowe nie zapłacił dawniejszego długu tego samego rodzaju temu samemu wierzycielowi winnego, z którego wypływa, iż pretensye kilku wierzycieli za napoje wyskokowe raz tylko u każdego na kredyt wzięte, mogą być sądownie dochodzone, wniosek posła Bobczyńskiego miał na celu obostrze-

nie postanowienia powyższego mając jednak na uwadze, że wypadki, by ktoś w kilku szynkach lub traktyerniach zadłużał się za brane na kredyt napoje wyskokowe w gminach wiejskich zbyt rzadko się wydarzają, komisya prawnicza nie uważa za potrzebne zalecać staranie się o dalsze w tym kierunku obostrzenia.

W sprawie uwolnienia ludności wiejskiej od zbyt wielkich i uciążliwych dla niej kosztów z powodu dokonywania wpisów hipotecznych wyjednał Wydział krajowy odezwą dnia 20. stycznia 1889. LW. 2.469 do c. k. Prezydyum wyższego Sądu krajowego we Lwowie wystosowaną, okólnik tegoż c. k. Prezydyum z dnia 12. kwietnia 1889. L. 3.322 do wszystkich c. k. sądów powiatowych i miejsko-delegowanych wydany, zachęcający je, by podania hipoteczne spisywano w sądzie protokolarnie, a do wnoszenia żądań hipotecznych wyznaczono jeden stały dzień w tygodniu, na któryby strony z potrzebnemi dokumentami jawić się mogły, a gdy taki sam okólnik już przedtem wydało c. k. Prezydyum wyższego Sądu krajowego w Krakowie, wyjednał tym sposobem ulgę dla ludności wiejskiej zbyt uciążliwych dla niej kosztów z powodu dokonywania wpisów hipotecznych.

Na wezwanie zaś Wysokiego Sejmu z dnia 14. stycznia 1888 do c. k. rządu, aby w drodze właściwej wyjednał uproszczenie i obniżenie kosztów wpisów w księgi gruntowe zmian w posiadanin i własności nieruchomości niżej 300 zł. w. a. nie otrzymał Wydział krajowy odpowiedzi.

Jak świadczą liczne sprawozdania Wysokiemu Sejmowi przedłożone, wykonał Wydział krajowy polecenia Wysokiego Sejmu dotyczące utworzenia nowych sądów powiatowych, mianowicie w sprawie utworzenia w granicach c. k. starostwa złoczowskiego czwartego sądu powiatowego z siedzibą w Pomorzanach; w sprawie utworzenia trzeciego sądu powiatowego w terytoryum c. k. starostwa ropczyckiego z siedzibą w Wielopolu, w sprawie utworzenia w obrębie c. k. starostwa brzeskiego czwartego sądu powiatowego i petycyi kilku Wydziałów Rad powiatowych i Rady gminnej miasta Rawy ruskiej, o utworzenie nowego c. k. sądu kollegialnego z siedzibą w Rawie ruskiej — jak niemniej polecenia dotyczące zmiany okręgów sądowych i c. k. starostw przez przeniesienie gmin i obszarów dworskich do innych okręgów c. k. sądów powiatowych i c. k. starostw.

Załatwienie tego rodzaju poleceń Wysokiego Sejmu wymagało zasięgania wiadomości o stosunkach miejscowych zdań władz autonomicznych i rządowych. Komisya prawnicza musi tu z przykrością zaznaczyć, że wiele Wydziałów Rad powiatowych zwlekało odpowiedzi na zapytania Wydziału krajowego tak, iż kilkakrotne upomnienia bywały potrzebne, co przysparzało departamentowi VI. niemało pracy, a jest także przyczyną, iż niektóre polecenia Wysokiego Sejmu dotąd nie mogły być załatwione.

Liczne podania wniesione przez Reprezentacye powiatowe o wyjednanie u c. k. władz rządowych, ażeby termin dostawy koni do klasyfikacyi wojskowej przypadał w porze dogodnej dla właścicieli tudzież, by w powiecie więcej było punktów zbornych do klasyfikacyi, wreszcie, by gminy uwolnione zostały od obowiązku dostarczania dla komisyj wykonujących pobór koni dla c. k. wojska pisarzy biegłych w języku niemieckim, odstąpił Wydział krajowy c. k. Namiestnictwu do możliwego uwzględnienia, i otrzymał w odpowiedzi trzy odezwy w sprawozdaniu jako alegaty 42. 43. 44. dołączone tej treści, iż termin do przeprowadzenia klasyfikacyi koni wyznacza c. k. Ministerstwo obrony krajowej w porozumieniu z c. k. Ministerswem wojny dla całego państwa, że więc c. k. Namiestnictwo przy ustanawianiu szczegółowego planu czynności komisyi klasyfikacyjnej od wyznaczonego terminu odstąpić nie może;

że celem ułatwienia właścicielom koni dostawiania onych, ustanawia się zawsze w każdym powiecie po kilkanaście miejsc zbornych tak, iż odległość pojedynczych gmin od tychże nie bywa większą jak 3 do 5 kilom., że jednak c. k. Namiestnictwo nie omieszka w razie potrzeby na wniosek politycznych władz powiatowych, do których Wydziały powiatowe w tej sprawie udawać się zechcą, ustanowić większą ilość miejsc zbornych; — wreszcie, że

obowiązek gmin dostarczania dla komisyi pisarzy biegłych w języku niemieckim, opiera się na ustawie z dnia 16. kwietnia 1873. L. 77 Dz. u. p. i rozporządzeniach ministeryalnych z 1. sierpnia 1873. L. 135, 136 Dz. u. p., wedle których naczelnicy gmiu obowiązani są do współdziałania przy konskrypcyi względnie klasyfikacyi koni, że co do sposobu wykonania, w braku wyraźnego przepisu ustawy, zastosować się mają gminy do rozporządzeń w tej mierze przez władzę wydanych (§. 58 ust. gm.) tem więcej, gdy ze składu komisyi klasyfikacyjnej i okoliczności, iż znawca interweniujący jest wojskowym a więc obowiązanym do objawienia swego zdania jedynie w języku niemieckim, wypływa niewątpliwie obowiązek gmin do dostarczania komisyi odpowiednich sił pisarskich biegłych w języku niemieckim.

Wydział krajowy nie podziela z powodów w sprawozdaniu przytoczonych zapatrywania c. k. Namiestnictwa sądząc, że z powołanych przepisów obowiązek wspomniany nie wypływa; komisya prawnicza nie odmawia wprawdzie temu zdaniu Wydziału krajowego pewnego uprawnienia, nie uważa jednak za stosowne, zalecić dalszego Wysokiemu Sejmowi w tym kierunku działania, które ze względu na ogólnikowe postanowienia §. 58. ust. gm. nie odniosłoby prawdopodobnie pożądanego skutku.

Przedłożone Wysokiemu Sejmowi sprawozdanie Wydziału krajowego z dnia 5. marca 1889. L. W. 6.365 przedstawia przebieg sprawy wydania jednolitej ustawy łowieckiej dla kraju naszego — i czynności w tej sprawie podjęte; zaznaczyć tu tylko komisya prawnicza musi, że ostatnimi czasy udzielcny został Wydziałowi krajowemu przez rząd projekt ustawy łowieckiej dla kraju naszego z wezwaniem do ankiety, który to projekt zapewnie jako przedłożenie rządowe będzie na najbliższej sesyi Wysokiego Sejmu przedmiotem obrad i uchwały.

Nadmieniając nakoniec, że Wydział krajowy w sprawie pospolitego ruszenia polecił wszystkim Wydziałom powiatowym, ażeby w przyszłości w terminie ustawą oznaczonym proponowały wszystkich naczelników gmin do służby w pospolitem ruszeniu obowiązanych, do zwolnienia od tej służby, i wyjednał po przeprowadzeniu rokowań z c. k. komendami obrony krajowej we Lwowie i w Krakowie, uwolnienie od służby w pospolitem ruszeniu 1957 funkcyonaryuszów gminnych i zatrudnionych przy zakładach krajowych;

że załatwiał sprawy szupaśnictwa dotyczące, i ściąganie opłat od szynkarzy dla funduszu propinacyjnego ustawą z 30. grudnia 1875. zaprowadzonych, które spodziewać się należy, z wyjątkiem owych dla miast pozostać mających do końca roku 1910. w posiadaniu prawa propinacyi z dniem 1. stycznia 1890. przejdzie na Dyrekcyę c. k. galic. funduszu propinacyjnego —

Komisya prawnicza wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić!

Sejm przyjmuje sprawozdanie Wydziału krajowego z czynności departamentu VI. za czas od 1. lipca 1888. do końca czerwca 1889. do wiadomości.

Zoll *w. r.*
Przewodniczący.

Dworski *w. r.*
Sprawozdawca.

Z drukarni i litografii Pillera i Sp.

L. S. 1.481|89.

Aleg. 203.

Sprawozdanie

komisyi administracyjnej z wniosku p. Kramarczyka, petycyi c. k. Towarzystwa rolniczego krakowskiego L. 167 i petycyj L. 1006, L. 1007 i L. 1106, domagających się zmiany niektórych postanowień dotyczących zarazy pyskowej i racicowej.

Wysoki Sejmie!

Życzenia, które znajdują wyraz we wniosku p. Kramarczyka i w pomienionych petycyach streścić się dają w następujących punktach:

P Kramarczyk domaga się:

a) Zniesienia rozporządzenia ministeryalnego z 29. marca 1889 r. i przywrócenia wolnego handlu zwierzętami rogatemi i nierogatemi;

b) swobody handlu trzodą chlewną we wszystkich niezarażonych miejscowościach kraju, nie wyjmując pasu granicznego;

c) zmiany odnośnych do §§. 20. i 26. ustawy z 29 lutego 1880 r. postanowień rozporządzenia ministeryalnego z 12. kwietnia 1880 r. w tym kierunku, iżby za pojawieniem się zarazy jedno tylko gospodarstwo zamykane było, do zamknięcia całej miejscowości tylko wtedy się uciekano, gdy w niej 5% gospodarstw zaraza nawiedzi a zakaz targów tylko w tych miejscowościach miał miejsce, w których 5% gospodarstw zaraza dotnęła;

d) zarządzenia, iżby paszporta bydlęce po jednym na dziesięć sztuk przez zwierzchność gminy wystawiane były;

e) urządzenia zakładów kontumacyjnych na stacyach kolejowych w taki sposób, iżby zdrowe zwierzęta od chorych się nie zarażały.

Gmina Rogóżno i dziesięć okolicznych domagają się:

f) ograniczania okręgów pomorowych na miejscowości zarazą dotknięte lub bezpośrednio z niemi sąsiadujące;

g) zniesienia rewizorów bydła i zarządzenia, że zastąpić ich mają miejscowi oglądacze, że paszporta bydlęce mają być wydawane przez tychże oglądaczy pospołu ze zwierzchnością gminną, że wreszcie żandarmerya kontrolować ma zwierzchność gminną i oglądacza.

Gmina Brzoza i pięć okolicznych wyrażają życzenia zgodne z życzeniami gminy Rogóżno a nadto domagają się;

h) ażeby cielęta nie były rozpaloną cechą żelazną na szyi piętnowane dopóki im rogi nie wyrosną.

Rada powiatowa jarosławska domaga się zgodnie z wnioskiem posła, Kramarczyka, zniesienia zakazu targów i jarmarków i przywrócenia wolnego obrotu w miejscowościach wolnych od zarazy przy równoczesnem uszczupleniu pasa rewizyjnego;

Towarzystwo rolnicze krakowskie żąda:

i) Zmiany ustawy z dnia 29. lutego 1880 w tym kierunku, iżby wykroczenia przeciw jej przepisom, kwalifikowane były nie jako występki lecz jako przekroczenia;

k) zmiany tejże ustawy w tym kierunku, iżby przy przeprowadzaniu bydła z jednego folwarku na drugi stanowiący z nim administracyjną całość, w pasie granicznym, było dostateczne zgłoszenie ewentualnej zmiany w katastrze bydła, bez oglądania przez oglądacza, certyfikowania przez zwierzchność gminy i wystawiania paszportów na każdą sztukę.

Przechodząc do ocenienia przedstawionych powyżej żądań, komisya administracyjna podnosi że żądania *a*) *b*) i *f*) znalazły załatwienie po myśli p. Kramarczyka w punktach 1. i 2. uchwały sejmowej z 14. listopada b. r. żądanie *c*) przedstawia się jako załatwione negatywnie w punkcie 1. tejże uchwały. Żądanie *e*) zostało wprawdzie w pełnej mierze uwzględnione punktem 4. rzeczonej ustawy, wszelakoż podnieść tu jeszcze wypada, że zestawienia statystyczne, sporządzone przez sprawozdawcę komisyi gospodarstwa krajowego Juliana Kniazia Puzynę, a oddane do dyspozycyi komisyi administracyjnej, wraz z odstąpionym jej wnioskiem posła Kramarczyka, wykazują w nader jaskrawy sposób jak dotkliwą klęskę poniósł handel galicyjski wskutek zarządzeń poczynionych w wykonaniu ustawy z d. 29. lutego 1880 r., i jak naglącem jest aktywowanie stacyi kontumacyjnej w Biale, wstrzymane nieuzasadnionem ociąganiem się kolei północnej od położenia szyn na przestrzeni kilkuset metrów, dzielących jej stacyę w Biale od miejsca przeznaczonego na stacyę kontumacyjną.

Żądanie *d*) wydaje się komisyi administracyjnej uzasadnionem, ponieważ trudno się dopatrzeć powodów, dla którychby kilka sztuk bydła do jednego właściciela należących, a jedno przeznaczenie mających, nie mogło być objętemi jednym paszportem.

Nie mniej uzasadnionem przedstawia się żądanie *h*) gdyż doświadczenie uczy, iż piętnowanie cieląt rozpalonem żelazem, tamuje bez potrzeby rozwój bydlęcia.

Wreszcie nie można odmówić uprawnienia żądaniu *k*) ponieważ ostrożności, wymagane przy przeprowadzaniu bydła z jednego folwarku na drugi gospodarczą całość z pierwszym stanowiący, zdają się komisyi administracyjnej za daleko idącemi i dla osiągnienia zamierzonego celu zbytecznemi.

Żądanie *g*) poczytuje komisya administracyjna za niemożliwe do uwzględnienia, ponieważ nie można się spodziewać, ażeby zwierzchności gminne rozwinęły w tępieniu zarazy należytą sprężystość, coby pociągnęło za sobą przedłużenie trwania tej klęski, która handlowi bydlęcemu w Galicyi tak dotkliwy cios zadała.

Wreszcie w ocenienie żądania *i*) komisya administracyjna wchodzić nie chciała, gdyż wkracza ono treścią swoją w zakres działalności komisyi prawniczej, której Wysoki Sejm przekazał do sprawozdania analogiczny wniosek p. Sawczaka.

Dla tych wszystkich powodów komisya administracyjna wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

I. Wzywa się c. k. rząd, ażeby wziął pod gruntowną rozwagę, o ileby bez osłabienia skuteczności środków zaradczych przeciw zarazie pyskowej i racicowej, możliwem było

1) zarządzić, ażeby kilka sztuk bydła do jednego właściciela należących i jedno przeznaczenie mających, obejmowane były jednym paszportem;

2) zastąpić piętnowanie cieląt rozpalonem żelazem na szyi innym środkiem dla zdrowia i rozwoju bydlęcia nieszkodliwym;

3) złagodzić środki ostrożności przy przeprowadzaniu bydła w pasie granicznym z jednego folwarku na drugi stanowiący z pierszym administracyjną i gospodarską całość.

II. Petycyę c. k. Towarzystwa rolniczego krakowskiego przekazuje się, o ile nie znajduje załatwienia w punkcie trzecim powyższej uchwały, w odpisie komisyi prawniczej do sprawozdania.

Lwów 22. listopada 1889 r.

Ziemiałkowski w. r.
Przewodniczący.

Chamiec w. r.
Sprawozdawca.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

LW. 247|89.

Aleg. 204.

Sprawozdanie

Komisyi petycyjnej w przedmiocie petycyi Julii Kraczyłowej, wdowy po ekspedytorze Wydziału krajowego, o zezwolenie wypłacenia jej kwoty 142 zł. 1 ct. w. a. spłaconej przez jej męża Antoniego Kraczyłę na poczet zaliczki udzielonej mu przez Wysoki Sejm w roku 1887 a ściągniętej przez Wydział krajowy, na częściowe pokrycie drugiej zaliczki, udzielonej Antoniemu Kraczyle na płacę w wysokości 325 zł. przez Wydział krajowy.

Komisya petycyjna wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Poleca się Wydziałowi krajowemu, by Julii Kraczyłowej, wdowie po ekspedytorze Wydziału krajowego, wypłacił w drodze łaski z funduszów krajowych taką kwotę, jaka się okaże po zrealizowaniu policy asekuracyjnej i po strąceniu spłaconej na poczet zaliczki 1000 zł. przez Antoniego Kraczyłę za życia kwoty 142 zł. 1 ct. i po spłaceniu tym sposobem całej zaliczki przez Wysoki Sejm w roku 1887 Antoniemu Kraczyle w wysokości 1000 zł. udzielonej.

Zastępca przewodniczącego:

Mazaraki w. r.

Sprawozdawca:

Barański w. r.

L. s. 556/89.

Aleg. 205.

Sprawozdanie

Komisyi petycyjnej z petycyi Jana Kamińskiego, byłego starszego dozorcy w Kulparkowie o udzielenie zajęcia lub wsparcia.

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Janowi Kamińskiemu, byłemu dozorcy obłąkanych w Kulparkowie, udziela się jednorazowy dar z łaski w kwocie 50 zł. w. a.

Lwów, 7. listopada 1889.

Golejewski, przewodniczący.

ks. Sawa, sprawozdawca.

L. S, 764|89.

Aleg. 206.

SPRAWOZDANIE

komisyi gospodarstwa krajowego z petycyi c. k. galicyjskiego Towarzystwa gospodarskiego w przedmiocie ustawy o przymusowem tępieniu myszy polnych.

Wysoki Sejmie!

Uchwalą z dnia 28. października b. r. przekazał Wysoki Sejm petycyę c. k. Towarzystwa gospodarskiego we Lwowie w sprawie ustawy o przymusowem tępieniu myszy polnych komisyi gospodarstwa krajowego.

Komisya, nie zapoznając ważności sprawy, poddała petycyę wyczerpującej dyskusyi, która wykazała, że sprawa jako nadzwyczaj piekąca, wymaga rychłego i stanowczego załatwienia. Wobec olbrzymich szkód, równających się klęskom elementarnym, nie wypada Wysokiemu Sejmowi być bezczynnym, przeciwnie poczuwać on się powinien w pierwszym rzędzie do obmyślenia skutecznych środków przeciw powszechnemu i strasznemu wrogowi, który całe okolice, niszczył i niszczy.

Nie dziw więc, że sprawę tę już kilkakrotnie w naszym Sejmie poruszano; w ostatniej zaś sesyi sejmowej wnioskiem p. Władysława Koziebrodzkiego, domagającym się osobnej ustawy przymuszającej ludność rolniczą do tępienia tych strasznych szkodników.

Komisya gospodarstwa krajowego godzi się w zupełności na zapatrywania p. Koziebrodzkiego i dzieli również jego przekonanie, że ustawa krajowa ostatecznie pladze tej koniec położy sądzi jednak, że ustawa nie okaże się, jak to już w innych sprawach niestety doświadczono, dosyć skuteczną. Doświadczenie bowiem uczy, że dla ustawy musi być przedewszystkiem teren przygotowany, że wymaga się bezwarunkowego zrozumienia ustawy, a względnie sprawy i celu, które ona ma osiągnąć. Niski poziom oświaty, a z tem w parze idące przesądy są główną przyczyną, że liczne ustawy już obowiązujące nie znajdują należytego wykonania.

Przeciw grożącym od polnych myszy i innych szkodników klęskom należy prócz ustawy walczyć na drodze należytego pouczenia i skutecznego przykładu.

Chociaż poziom oświaty w naszym kraju jest jeszcze dosyć niski, nie da się jednak zaprzeczyć, że nauka należycie udzielana, połączona z dobrym przykładem, przynosi pożądany pożytek. Komisya pozwoli sobie z zadowoleniem zaznaczyć, że w kraju naszym nie brak czynników, które chętnie i skutecznie należytem pouczeniem zająć się zechcą, Komisya zwraca uwagę Wydziału krajowego, że szczególnie nasze krajowe duchowieństwo mogłoby podjąć się

tego zadania, które ostatecznie zdąża do podniesienia moralnego i materyalnego powierzonych mu wiernych. Nie mniej i obszary dworskie, na których zwykle prowadzi się gospodarstwo więcej racyonalne, zechcą dobrym przykładem przygotować lud do ustawy, która wtedy dopiero będzie mogła być starannie wykonaną. Nie mniej i nauczyciele razem z dziatwą szkolną, w wolnych od nauki dniach przyczynią się do tępienia szkodników i do rozchwiania przesądów gdzieniegdzie jeszcze istniejących. Również i liczne w kraju naszym istniejące Towarzystwa których zadaniem jest przez popularne wydawnictwa podnosić poziom oświaty i przyczyniać się do materyalnego i moralnego podniesienia naszego ludu, zechcą przez osobne książeczki, w których wykażą szkody wyrządzone przez szkodników rozmaitych, w szczególności przez myszy polne i podadzą sposób skutecznej walki, wyświadczą dla kraju pożądaną przysługę.

Będzie również obowiązkiem c. k. Rządu udzielić we własnym interesie swojej opieki i pomocy, choćby już dlatego, że na podstawie ustawy państwowej z r. 1885, która w ust, 4. powiada, iż Rząd jest obowiązany do zwrotów (podatków) i w wypadkach elementarnych wyrządzonych przez myszy; a tem samem ochronić skarb przed możliwym ubytkiem:

Na podstawie uczynionych uwag komisya wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Wzywa się Wydział krajowy, by na najbliższej sesyi przedłożył Sejmowi odpowiedni stosunkom krajowym projekt do ustawy o przymusowem tępieniu myszy polnych i aby niezwłocznie postarał się o pouczenie ludności za pośrednictwem rozmaitych ku temu celowi służyć mogących środków, w myśl uwag w niniejszem sprawozdaniu zawartych.

Lwów, 11. listopada 1889.

L. Wodzicki *w. r.*
przewodniczący.

Antoniewicz *w. r.*
sprawozdawca.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

Aleg. 207.

Sprawozdanie

komisyi petycyjnej o petycyi pp. Henryka Spalke, Karola Widmana, Mikołaja Karczewskiego, Michała Walichiewicza, Józefa Pini i Tadeusza Ostroróg Sadowskiego, członków upadłego Towarzystwa kredytowego miejskiego, imieniem własnem i swych mocodawców o ingerencyę Wys. Sejmu w sprawie pokrzywdzonych członków tegoż Towarzystwa.

Wysoki Sejmie!

W obszernej petycyi żalą się petycyonujący na to, że bezpodstawnie na majątek Towarzystwa kredytowego miejskiego we Lwowie, spółki zarejestrowanej o poręce nieograniczonej, otworzono konkurs tak zwany kupiecki, chociaż Towarzystwo to nie trudniło się wcale sprawami handlowemi i chociaż majątek Towarzystwa czterokrotnie przewyższał wykazany niedobór kasowy; że kurator masy dr. Kratter nie uzyskał nigdy większości głosów wierzycieli a mimo to zdołał aż do końca urząd ten sobie zatrzymać, że dalej Rada zawiadowcza została od zarządu statutem Towarzystwa jej zastrzeżonego zupełnie usuniętą, a w miejsce jej zaprowadzono tak zwaną dyrekcyę sądową, którą kuzyn dr. Krattera, dr. Bieliński, dotąd dzierży i że inne funkcye konkursowe rozdano osobom zawisłym od dr. Krattera, tak że cały personal zarządu jest familią, która rozmyślnie przez długie lata (10 lat) przewlekała załatwienie sprawy konkursowej, wszczynając spory likwidacyjne, nękając wierzycieli, którzy też nie widząc końca pozbywali wierzytelności swe za bezcen, a znaczną część tych wierzytelności oraz znaczną część wierzytelności Towarzystwa na licytacyi sprzedanych ponabywali również za bezcen pp. funkcyonaryusze konkursowi bądź pod własnem, bądź pod obcem nazwiskiem; — żalą się następnie na to, że dopiero po uznaniu konkursu za ukończony, dyrektor konkursowy przedłożył projekt repartycyi niedoboru w sumie 283.000 zł. w. a., że suma ta jest dowolną, fikcyjną, polegającą na rachunkach nigdy nie kontrolowanych, w których aktywa istotne wcale wykazane nie są, tak że kurator masy i dyrektor sądowy w swojej osobie reprezentują i członków Towarzystwa i wierzycieli i sami siebie sumą w drodze repartycyi ściąguąć się mającą, spłacać będą.

Żalą się dalej petenci na to, że po zatwierdzeniu tej niebywałej repartycyi przez c. k. sąd krajowy wyższy udali się ze skargą do c. k. sądu karnego na owo krzywdzące postępowanie rzekomych funkcyonaryuszów, a następnie gdy sprawa się przewlekała z zażaleniem do c. k. nadprokuratoryi i wys. ministerstwa sprawiedliwości, że atoli mimo to wszystko tutejsza c. k. prokuratorya tamuje bieg dochodzenia karnego, tymczasem zaś pod okiem władz sądowych mogą członkowie Towarzystwa ulegać bezprawnej egzekucyi niewpłaconych a do 124% podniesionych udziałów.

Petenci upraszają przeto Wysoki Sejm o opiekę tak zagrożonych członków Towarzystwa i wezwanie J. Exc. p. Ministra sprawiedliwości, aby przez wydelegowaną komisyę sprawy tej dochodzić i co z ustawy wypada zarządzić raczył.

Komisya petycyjna, po zbadaniu sprawy wnosi co następuje:

Jakkolwiek otwarcie konkursu do majątku Towarzystwa, jakoteż ustanowienie zarządcy masy konkursowej w osobie dr. Krattera, usunięcie byłej rady nadzorczej od wszelkiej działalności i ustanowienie dyrekcyi sądowej w osobie dr. Bielińskiego i ułożenie repartycyi niedoboru, dopiero po ukończeniu konkursu polega na prawomocnych uchwałach sądowych, — jakkolwiek konkurs już zakończono, a dokonaną repartycyę uchwałą c. k. sądu wyższego z dnia 25. maja 1889 l. 6687 zatwierdzono, tak że cała ta akcya wstecz cofniętą już być nie może i petycyonującym na tem tylko zależy, aby dochodzenie karne przeciwko zarządowi i dyrekcyi sądowej z powodu podanych czynności bezprawnych, jakoto: rozmyślnego przewlekania konkursu przez szereg lat, a równoczesnego zakupywania aktywów i passywów Towarzystwa za bezcen na rzecz swoją lub swoich adherentów jak najspieszniej i ze skutkiem załatwionem być mogło — jakkolwiek dalej petenci, jako byli członkowie Towarzystwa, imieniem własnem i swych mocodawców już po wniesieniu sprawy karnej udawali się do c. k. nadprokuratoryi i wys. c. k. ministerstwa sprawiedliwości, a ustawa o postępowaniu sądowo-karnem w §§. 47 do 50 nadaje im jako poszkodowanym dostateczny wpływ na tok dochodzenia i procesu karnego nawet na wypadek gdyby c. k. prokuratorya skargę ich odłożyła — jakkolwiek zatem wypadałoby nad petycyą tą przejść do „porządku dziennego to„ jednakowoż komisya nie może zataić, że prośba członków upadłego Towarzystwa kredytowego miejskiego i naprowadzone w niej okoliczności dają wiele do myślenia i cała ta sprawa z powodu wysokości niedoboru i ilości dotkniętych członków (6.535) czyni pewne wrażenie popełnionych nadużyć — wnosi:

Wysoki Sejm Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem petycyą członków upadłego Towarzystwa kredytowego miejskiego L. 1225 z dnia 5. listopada 1889. przesyła wysokiemu c. k. rządowi do załatwienia

Lwów, dnia 23. listopada 1889.

Zastępca przewodniczącego:
Mazaraki *w. r.*

Sprawozdawca:
Klemensiewicz *w. r.*

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

L. S. 1380 89.

Alleg. 208.

Sprawozdanie

komisyi gospodarstwa krajowego o wniosku posła Polanowskiego i towarzyszy o subwencyę z funduszu przemysłowego dla czterech fabryk mączki kartoflanej (krochmalu).

Wysoki Sejmie!

Nadmiar kartofli, jedynej planty okopowej szeroko w całym kraju uprawianej, będzie odtąd stałym, z wyjątkiem lat niezwykłego nieurodzaju.

Gorzelnie rolnicze ograniczone maxymalną ośmiomiesięczną kampanią, ograniczone nadto bardzo niesłusznym kontyngentem, nie mogą spożytkować całej ilości wyprodukowanej.

Teraz dopiero przy podatku konsumcyjnym od okowity nastąpi rzeczywiste zmarnowanie produktu (Producten-Verschleuderung), które wyznawcy systemu konsumcyjnego wyrzucali wyznawcom systemu ryczałtowego.

Przy systemie ryczałtowym zachęcającym do szybkiego fermentowania gorzelnia rolnicza marnowała tylko mały procent skrobi, obecnie często zmarnuje się cały produkt wskutek ograniczenia gorzelń okresem ośmiomiesięcznym i kontyngentem.

Poruszyć myśl o zastąpieniu gorzelń rolniczych a przynajmniej o uzupełnieniu ich zadania fabrykacyą mączki kartoflanej, uznaje komisya gospodarstwa krajowego pożytecznem.

Tym gospodarzom inteligentnym, którzy zechcą podjąć się pracy i zrobić pierwsi doświadczenia w tym kierunku, wskazać fundusz przemysłu krajowego, jako ten, który winien im przyjść z pomocą pieniężną, uważa komisya gospodarstwa krajowego wskazanem.

W myśl powyższego komisya gospodarstwa krajowego czyni wniosek:

Wysoki Sejm uchwali:

Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, by w porozumieniu z komisyą przemysłową krajową zbadał użyteczność fabrykacyi mączki kartoflanej, a dającym gwarancyę umiejętnego założenia fabryk mączki kartoflanej udzielił subwencyi z funduszu przemysłowego, a to w myśl §. 1 statutu krajowej komisyi przemysłowej.

Lwów, 16. listopada 1889.

Przewodniczący:
L. Wodzicki *w. r.*

Stanisław Polanowski *w. r.*
sprawozdawca.

Ls. 1384.

Aleg. 209.

Sprawozdanie

komisyi gospodarstwa krajowego o sprawozdaniu Wydziału kraj. o udzielenie gminie Czajkowa powiatu mieleckiego bezzwrotnego zasiłku na pokrycie datków konkurencyjnych do funduszu regulacyjnego Krzemienicy i Babulówki z dopływami w kwocie 500 zł.

Wysoki Sejmie!

Wydział powiatowy mielecki zwrócił się do Wydziału kraj. z prośbą, aby kwota 500 złr. która na przedstawienie Rady powiatowej i c. k. starostwa w Mielcu w roku 1884 z funduszów przez Wysoki Sejm na zapomogi dla dotkniętych powodzią gminie Czajkowa przyznaną a 14 lipca 1885 wyasygnowaną została, jako bezzwrotny zasiłek na obwałowanie rzeki Babulówki, obecnie mogła być użytą na częściowe pokrycie należytości konkurencyjnej, jaką ta gmina uiścić ma do funduszu regulacyjnego pomienionej rzeki.

Wydział krajowy w swem sprawozdaniu podnosi uzasadnione usprawiedliwienie Rady powiatowej w Mielcu dlaczego ta kwota wówczas w oznaczonym celu użytą nie została.

Dalej podnosi Wydział krajowy przykre położenie gminy Czajkowa, która uległa kilkakrotnie zalewom, a mając grunta jałowe, podupadła bardzo, zaś w tym roku znów klęską nieurodzaju wskutek posuchy nawiedzoną została, wskutek czego nie jest w stanie odpowiedzieć ciążącym na niej obowiązkom, mianowicie ponieść znaczne a przymusowe datki konkurencyjne na wybudowaną szkołę i na regulacyą rzeki Babulówki.

Komisya gospodarstwa krajowego, podzielając zapatrywania pod tym względem Wydziału krajowego a zważywszy w dodatku, iż kwota 500 złr. budżetu na rok 1890 nie obciąży, gdyż jako nieużytą funduszowi krajowemu zwróconą została i znajduje się w depozycie kasy krajowej a przeznaczoną ona zostaje na tenże sam cel, na jaki w roku 1884 udzieloną była, wnosi:

Wysoki Sejm przyjmuje sprawozdanie Wydziału krajowego do wiadomości i uchwalić raczy:

„Upoważnia się Wydział krajowy do udzielenia gminie Czajkowa w powiecie mieleckim położnej, 500 zł. bezzwrotnej zapomogi na częściowe pokrycie datku konkurencyjnego do funduszu regulacyi rzek Krzemienicy i Babulówki z dopływami i do użycia na ten cel nieużytej subwencyi, przyznanej rzeczonej gminie z funduszu zapomogowego z roku 1885“.

Lwów dnia 16 listopada 1889.

Przewodniczący:

L. Wodzicki *w. r.*

Sprawozdawca:

Dr. St. Larysz Niedzielski *w. r.*

L. S. 1386/1889.

Aleg. 210.

Sprawozdanie

komisyi prawniczej o wniosku posła Teliszewskiego, aby wezwano c. k. Rząd w przedmiocie wykonywania §. 27, 28 i 29 ordynacyi wyborczej sejmowej zgodnie z tekstem niemieckim sejmowej ordynacyi wyborczej z dnia 26. lutego 1861. do wprowadzenia w przekłady polskie i ruskie (wyż wspomnianych paragrafów) terminów właściwych odpowiadających tekstowi niemieckiemu.

Wysoki Sejmie!

Komisya prawnicza mając sobie przez Wysoki Sejm przekazany wniosek posła Teliszewskiego, aby wezwano c. k. Rząd w przedmiocie wykonania §. 27, 28 i 29 ordynacyi wyborczej sejmowej zgodnie z tekstem niemieckim sejmowej ordynacyi wyborczej z dnia 26. lutego 1861. do wprowadzenia w przekłady polskie i ruskie (wyż wspomnianych paragrafów) terminów właściwych odpowiadających tekstowi niemieckiemu, po rozpoznaniu istoty rzeczy i porównaniu wymagań wniosku z §§. 27, 28 i 29 ordynacyi wyborczej sejmowej z dnia 26. lutego 1861 r. w brzmieniu niemieckiem z przekładem polskiem i ruskim doszła do przekonania, że przekład ten w brzmieniu obecnem odpowiada duchowi języka i terminologii urzędowej niemieckiej, która jak nie zawsze pod nazwą naczelnika gminy (Gemeinde-Vorstand) rozumie zbiorowo „naczelnictwa“, tak w danym tu wypadku, co do ordynacyi wyborczej, wyraźnie rozumie li samego przełożonego gminy (Gemeinde-Vorsteher lub Gemeindevorstand), że zatem zasadniczy powód do zmiany tych terminów w przekładach polskim i ruskim nie zachodzi; ile że poprawka ta w przekładzie polskim i ruskim nie zniosłaby charakteru autentyczności, w pierwobrzmieniu niemieckiem. Owszem zaś co do ordynacyi wyborczej, twierdzenie wnioskodawcy, że pod wyrazem niemieckim „Gemeinde-Vorstand“ rozumieć należy w tym wypadku „Zwierzchność gminną“ i że oba te terminy techniczne wrzekomo są identyczne — polega na mylnej podstawie, albowiem pod wyrazem „zwierzchność gminna“ należy rozumieć w niemieckiem znaczeniu „Die Gemeide-Obrigkeit“, mylną zatem także jest wyprowadzona stąd konkluzya, że wedle autentycznego brzmienia niemieckiego w sejmowej ordynacyi wyborczej pod wyrazem niemieckim „Gemeinde-Vorstand“, użytym w §§. 27, 28 i 29., nie można czego innego rozumieć, jak tylko: „zwierzchność gminną“, albowiem wyrazowi temu odpowiada raczej niemiecka nazwa: „Gemeinde-Obrigkeit“.

Ale w szczególności i z ducha postanowień powyższymi paragrafami objętych, wynika również, że ordynacya nie miała na myśli zwierzchności gminnej, jako osoby moralnej

w technicznym terminie zbiorowym, ale wyraźnie tylko zwierzchnika czyli naczelnika gminy, jak brzmi §. 28. w autentycznym tekscie niemieckim (den Gemeinde-Vorsteher) w przeciwstawieniu go przełożonemu komisyi wyborczej naczelnikowi politycznej władzy powiatowej, wyznaczającego komisarza, kierującego wyborami; o czem zawiadamia przełożonego gminy czyli naczelnika jak w §. 28. wyraźnie brzmi „(den Gemeide-Vorsteher)“ analogicznie jak w §. 31 i 32 ordynacyi wyborczej „der politische Bezirks-Vorsteher“, a nie „die politische Bezirks-Obrigkeit oder Bezirkshauptmannschaft).

Niema więc zdaniem komisyi prawniczej powodu do zmiany przekładów ani w języku polskim lub ruskim, ile że przekład odpowiada całkowicie terminologii niemieckiej, której użyła ordynacya w §§. 27, 28 i 29.

Dla tego komisya prawnicza wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Przechodzi się do porządku dziennego nad wnioskiem posła Teliszewskiego o wezwanie c. k. Rządu:

1. by przy wykonywaniu §§. 27, 28 i 29 sejmowej ordynacyi wyborczej trzymał się niemieckiego tekstu sejmowej ordynacyi wyborczej z dnia 26. lutego 1861 r.;

2. by w przekładach polskim i ruskim w §§. 27, 28 i 29 sejmowej ordynacyi wyborczej użyte tamże mylnie wyrazy „nastojatel“, „przełożony“ zastąpił właściwym i niemieckiemu tekstowi odpowiadającym terminem „Zwerchnist' hromacka“, „Zwierzchność gminna“.

3. by poprawienie tej pomyłki, zaszłej przy przekładach polskim i ruskim sejmowej ordynacyi wyborczej podał do wiadomości powszechnej w drodze ustawodawczej.

Lwów, dnia 16. listopada 1889.

Przewodniczący:
Zoll.

Sprawozdawca:
Dr. Weigel.

Ls. 1388.

Alleg. 211.

Sprawozdanie

komisyi prawniczej o wniosku posła Weigla co do wezwania c. k. Rządu, aby przestrzegano istniejące przepisy co do prowadzenia ksiąg wodnych, u władz politycznych powiatowych w kraju.

Wysoki Sejmie!

Wniosek posła Weigla o wezwanie rządu, aby przestrzegano istniejących przepisów co do utrzymywania ksiąg wodnych u władz politycznych w należytym porządku, odesłany był dnia 26 października b. r. do sprawozdania komisyi prawniczej.

Komisya prawnicza uznała po zbadaniu rzeczy wniosek ten za uzasadniony, z powodów, jakie wnioskodawca na posiedzeniu pełnej Izby dnia 26 października b. r. dostatecznie rozwinął.

Mianowicie, gdy faktem jest, że nie u wszystkich starostw księgi te prowadzone są z pożądaną dokładnością, rektyfikacyą map wodnych i ciągłą ewidencyą praw do użytkowania wód, opartych na dokumentach przedkładać się mających, gdy mapy te i dokumenta w wielu wypadkach wcale przedłożone nie były i brak potrzebnej ewidencyi uczuwać się daje, co przy postępujących zadaniach kultury krajowej, melioracyj i celem udowodnienia prawa do używania wód wielkiej jest wagi, okazuje się rzeczywista potrzeba przypomnienia postanowień prawnych §. 99 ustawy krajowej z dnia 14 marca 1875 (Dz. u. kr. l. 38), co do prowadzenia jednolitego ksiąg wodnych, zbioru map wodnych i dokumentów w Galicyi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem. Komisya prawnicza przeto wnosi zgodnie z wnioskiem posła Weigla:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Wzywa się c. k. Rząd, aby istniejące rozporządzenia co do zaprowadzenia przez władze polityczne powiatowe ksiąg wodnych, map wodnych i zbiory dokumentów doń odnoszących się ściśle przestrzegane — gdzie to nie nastąpiło bezzwłocznie zakładane — gdzie zaś wadliwie lub niedokładnie prowadzone były, natychmiast poprawione i uzupełnione zostały.

Lwów dnia 16. listopada 1889.

Przewodniczący:

Zoll *w. r.*

Sprawozdawca:

Dworski *w. r.*

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

L. S. 1393/89.

Aleg. 212.

Sprawozdanie

komisyi budżetowej o przedłożeniu Wydziału krajowego ze sprawozdaniem o fundacyi Stanisława hr. Skarbka.

Wysoki Sejmie!

Wykonując uchwałę sejmową z dnia 16. stycznia 1888, przedłożył Wydział krajowy osobne sprawozdanie o fundacyi Skarbkowskiej, obejmujące okres czasu od sierpnia 1888 do września 1889.

W sprawozdaniu tem przytacza Wydział krajowy, że na mocy przysługującej mu nadzorczej władzy nad fundacyą przeprowadza corocznie szkontro centralnej kasy fundacyi we Lwowie i zarządza szczegółową lustracyę zakładu Drohowyskiego, tudzież bada przedkładane mu do zatwierdzenia uchwały Rady administracyjnej.

Oprócz władzy nadzorczej, Wydział krajowy, jak wiadomo, ma udział bezpośredni w administracyi fundacyi Skarbkowskiej w ten sposób, że dwaj członkowie Wydziału krajowego zasiadają w Radzie administracyjnej.

Przeprowadzone w dniu 5. sierpnia 1889 szkontro centralnej kasy fundacyi wykazało, że kasa jest w zupełnym porządku. Co do ksiąg rachunkowych wytknęła komisya lustracyjna pewne niedokładności, których uchylenie przez kuratora zaraz zarządzone zostało.

Przy sposobności lustracyi ksiąg administracyi centralnej zwróciła komisya lustracyjna uwagę administracyi na wysokie zaległości tak w czynszach najmu z gmachu teatralnego, wynoszących z końcem roku 1888 kwotę 8162 zł. 75 ct., jak w czynszach dzierżawnych z dóbr i propinacyi, które z końcem roku 1888 zalegały w kwocie 25.427 zł. 44 ct.

Komisya budżetowa nie może pominąć uwagi, że jak najenergiczniejsze ściąganie takich zaległości, a w razie potrzeby także w drodze sądowej, jest wskazanem, aby nie narazić się na to, że podobne zaległości przez opóźnienie wdrożenia kroków egzekucyjnych mogą się okazać nieściągalnemi.

Na tem miejscu zaznacza komisya budżetowa, że według relacyi syndyka fundacyi, dołączonej do sprawozdania Wydziału krajowego, sprawa pokrycia deficytu kasowego, wyrządzonego przez byłego kasyera fundacyi, wkrótce już będzie ostatecznie załatwioną. Mianowicie przekazał już c. k. sąd krajowy lwowski, jako instancya konkursowa masy rozbiorowej ś. p.

Józefa Kobylińskiego, całą należytość fundacyi, która z kwoty 10.259 zł. przez doliczenie odsetek i kosztów na kwotę 15.678 zł. wzrosła, do wypłaty z funduszów masalnych, w depozycie sądowym złożonych. Komisya budżetowa przekonała się, że podanie do c. k. sądu krajowego o wypłacenie rzeczonej kwoty 15.678 zł. z depozytu już wniesionem zostało; jest zatem wszelka nadzieja, że ta kwota jeszcze w roku bieżącym wpłynie do kasy fundacyi, tak iż cała szkoda, z wspomnianego deficytu kasowego wynikająca, będzie w zupełności pokrytą.

W sierpniu i wrześniu r. 1888. przeprowadzonem zostało szkontro i lustracya zakładu Drohowyzkiego, przez delegowanych do tej czynności trzech urzędników rachunkowych Wydziału krajowego.

Kasę zakładu znaleziono w zupełnym porządku; wytknięto jednak niedokładności co do magazynów, i zwrócono uwagę kuratoryi na potrzebę zmiany manipulacyi magazynowej, tudzież zalecono przeprowadzenie corocznej lustracyi magazynów przez administracyę centralną.

Wskutek tych uwag Rada administracyjna zarządziła w maju 1889. szczegółowe szkontro magazynów drohowyzkich, przy czem skonstatowano, że wytknięte przy wspomnianej lustracyi braki w magazynie wiktuałów nie są spowodowane winą magazyniera, lecz wynikły ztąd, że zaprowadzono system zakupywania wiktuałów wprost od producentów, z uchyleniem pośrednictwa generalnego dostawcy, co zaoszczędziło zakładowi znaczne kwoty, lecz utrudniło manipulacyę magazynową.

Cały szereg uwag komisyi lustracyjnej co do poszczególnych braków w urządzeniu zakładu udzielił Wydział krajowy pismem z dnia 5. marca 1889. do wiadomości kuratoryi z wezwaniem, aby wytknięte wadliwości usunięte zostały. Na to pismo nadesłała kuratorya odpowiedź szczegółową z dnia 3. września 1889. w której wykazuje, co dla usunięcia tych braków zarządzono.

Ciż sami urzędnicy Wydziału krajowego, którzy lustrowali zakład drohowyzki w r. 1888, przeprowadzili lustracyę tegoż zakładu także we wrześniu i październiku r. b. 1889 i sprawozdanie lustracyjne w dniu 23. października 1889 Wydziałowi krajowemu przedłożyli. Sprawozdanie to wytyka bardzo liczne braki w urządzeniu zakładu, mianowicie pod względem sanitarnym, a to szczególnie co do pomieszczenia starców. Operat lustracyjny konstatuje, że zakład jest przepełniony; podczas lustracyi znajdowało się w zakładzie 253 chłopców, 151 dziewcząt, 59 starców; oprócz tych osób mieszka w zakładzie liczny personal administracyjny i służbowy. Lokalności na cele mieszkalne dodatkowo adaptowane nie odpowiadają, zdaniem przeprowadzających lustracyę urzędników, najskromniejszym wymogom. Używanie wychowańców do ciężkich a pospolitych robót, jak mycie podłóg, noszenie drzewa, uważają lustrujący jako szkodliwe, a przytaczają kilka rażących wypadków niewłaściwego postępowania ze starcami, do zakładu przyjętymi.

Komisya budżetowa wstrzymuje się od szczegółowych uwag nad operatem lustracyjnym z roku 1889 dlatego, ponieważ operat ten nie jest jeszcze przez Wydział krajowy przejrzany i załatwiony, i poleca tylko zbadanie szczegółowe wytkniętych braków pod względem sanitarnym, uwadze Wydziału krajowego, poprzestając na teraz tylko na tej ogólnej wzmiance, że względy oszczędności nie powinny sięgać tak daleko, aby dla zaoszczędzenia pewnych wydatków zakład drohowyzki nie odpowiadał wymogom higienicznym i pedagogicznym. Gdyby istotnie tak być miało, zakład rozminąłby się ze swojem przeznaczeniem, a wprowadzanie oszczędności, z pominięciem względów zdrowotnych i wychowawczych, z pewnością nie odpowiada ani intencyom wiekopomnego fundatora, ani też interesom kraju, który słusznie żądać może, aby zakład drohowyzki oddawał społeczeństwu tylko zdrową, do pracy odpowiednio uzdolnioną, a moralnie wychowaną młodzież, tudzież by przyjętym starcom dał zaopatrzenie odpowiedne.

Jeżeliby dla braku potrzebnych środków pieniężnych niemożliwem było pomieścić i utrzymać odpowiednio w zakładzie taką ilość wychowańców i starców, jaka się teraz znajduje, albo dać stosowny przytułek przyjętym do zakładu starcom, jeżeliby skutkiem przepełnienia zakładu lub niedostatecznych funduszów ucierpieć miało utrzymanie i wychowanie sierót, do zakładu przyjętych, lub gdyby przyjęci do zakładu starcy cierpieć mieli wielkie niewygody, to należałoby w ostateczności raczej zmniejszyć ilość przyjmowanych do zakładu wychowańców i prebendaryuszów, aniżeli zaprowadzać za daleko sięgające oszczędności.

Pod względem administracyi majątku fundacyi zauważa komisya budżetowa, że zamknięcie rachunków za rok 1888, jakkolwiek przez Radę administracyjną fundacyi Wydziałowi krajowemu już przedłożone, nie zostało jeszcze przez Wydział krajowy do Sejmu wniesione, zatem komisya budżetowa tego zamknięcia zbadać nie mogła.

W powołanem na wstępie sprawozdaniu Wydziału krajowego jest wzmianka tylko o dwóch nowych kontraktach dzierżawnych, które w roku bieżącym przyszły do skutku, a mianowicie wydzierżawienie klucza drohowyzkiego na lat dziesięć za 9.500 zł. rocznie, zatem o 1.750 zł. korzystniej niż dotychczas i wydzierżawienie klucza brzozdowieckiego, także na lat dziesięć, za czynszem rocznym 17.000 zł., t. j. o 2.000 zł. wyższym od czynszu dotychczas pobieranego.

Komisya budżetowa wnosi zatem

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Sprawozdanie Wydziału krajowego o fundacyi Skarbkowskiej przyjmuje Sejm do wiadomości.

We Lwowie dnia 17. listopada 1889.

Przewodniczący:
Hausner *w. r.*

Sprawozdawca:
Skałkowski *w. r.*

Aleg. 213.

Sprawozdanie

komisyi administracyjnej o przedłożeniu Wydziału krajowego z projektem ustawy o policyi ogniowej dla miast i miasteczek.

Wysoki Sejmie!

Ustawa o policyi ogniowej dla miast i miasteczek jest Wysokiemu Sejmowi przez Wydział krajowy po raz trzeci prawie w niezmienionej formie przedłożoną.

Przedstawia ona pewne poważne wątpliwości, czy nie jest w sprzeczności z obowiązującemi ustawami lub czy nie zawiera w sobie postanowień, które już w ustawie gminnej lub budowniczej się znajdują.

Wielokrotnie pojedyncze paragrafy lub nawet całe ustępy odnoszą się specyalnie do gmin wiejskich, choć ustawy zadaniem było określenie policyi ogniowej dla miast i miasteczek.

Te niewłaściwości starała się komisya w niniejszej ustawie usunąć.

Pomijając szczegółowy rozbiór motywów przytoczonych a za przedmowę służących, nie może komisya milczeniem pominąć i czuje się zniewoloną zwrócić uwagę Wydziału krajowego na błędy stylistyczne, jak n. p. ustęp zacytowany z okólnika c. k. Namiestnictwa o czyszczeniu kominów i kominiarzach, który to ustęp inaczej brzmi w oryginale.

Przechodząc do rozbioru pojedynczych paragrafów przedłożonej przez Wydział krajowy ustawy, zniewoloną była komisya takową w całości przerobić, wykreślając zupełnie jedne ustępy, jako już znajdujące się w ustawie gminnej lub budowlanej, drugie zaś jako zupełnie niewchodzące lub przekraczające zakres czynności policyi ogniowej.

Komisya administracyjna przedkłada Wysokiemu Sejmowi nową prawie ustawę, bo nie mogła się ograniczyć na zmianie pojedynczych ustępów, jakby to powinno być jej zadaniem.

Byłoby bardzo do życzenia, aby należycie zwięzłe i praktyczne, odpowiednio do naszych stosunków opracowane ustawy przez Wydział krajowy Sejmowi przedkładane były; przedłożenia takie ułatwiałyby bezsprzecznie prace w komisyach i wpływałyby korzystnie na szybszy tok rozpraw sejmowych.

Komisya w sprawozdaniu swojem nie wchodzi w szczegółowy rozbiór, tak różnic między jej wnioskiem a przedłożeniem Wydziału krajowego, jak i motywów, które ją do przerobienia ustawy zmusiły, wywód taki byłby zbyt obszernym i przekraczałby rozmiary sprawozdania komisyi.

Komisya zaznaczyć również musi zdziwienie, że ustawa o policyi ogniowej tak późno Wysokiemu Sejmowi przedłożoną została i wyraża życzenie, aby w przyszłości projekta ustaw przynajmniej na miesiąc przed rozpoczęciem obrad Sejmu, posłom rozesłane były.

Komisya administracyjna streściwszy powyższe uwagi, które uczynić czuła się w obowiązku, wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić załączony projekt ustawy o policyi ogniowej dla miast i miasteczek.

Tem przedłożeniem uznaje się za załatwione petycye Nr. 413 i 1263.

Lwów dnia 18. listopada 1889.

Przewodniczący:
Ziemiałkowski w. r.

Sprawozdawca
A. Wodzicki w. r.

U s t a w a.

z dnia . . . . . . o policyi ogniowej, obowiązująca w miastach i miasteczkach Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem postanawiam, co następuje;

I. Postanowienia ogólne.

§. 1.

Wykonywanie policyi ogniowej.

Policya ogniowa należy do własnego zakresu działania gminy.

§. 2.

Wykonywanie policyi ogniowej należy do naczelnika gminy.

Dla odległych części gminy może Rada gminna ustanowić osobnego delegata.

II. Zapobieganie pożarom.

§. 3.

Miejscowy regulamin ogniowy.

Rada gminna wyda miejscowy regulamin ogniowy, który według potrzeby całkowicie lub w szczegółach do wiadomości wszystkich lub poszczególnych mieszkańców podany być winien.

Ulega on zatwierdzeniu Wydziału powiatowego.

§. 4.

Rewizya ogniowa.

Naczelnik gminy a względnie delegat jej (§, 2.) dokona najmniej raz do roku ogniowej rewizyi budynków. Do rewizyi tej przybierze sobie kominiarza i jednego znawcę, oraz naczelnika straży pożarnej lub w zastępstwie tegoż innego członka straży. Celem rewizyi tej jest zbadanie stanu budynków pod względem ich bezpieczeństwa od pożaru, wykrycie i uchylenie wszystkiego, coby pożar spowodować mogło, skontrolowanie stanu wyczyszczenia kominów, nareszcie sprawdzenia stanu przyborów i rekwizytów ogniowych.

O wyniku tej rewizyi tudzież poczynionych przy niej zarządzeniach winien naczelnik gminy złożyć sprawozdanie Radzie gminnej na najbliższem jej posiedzenia oraz Wydziałowi powiatowemu.

Kto się nie zastosuje do zarządzeń naczelnika gminy wskutek takiej rewizyi wydanych, ulegnie karze, a nadto będą te zarządzenia w razie oporu na jego koszt wykonane.

§. 5.

Czyszczenie kominów.

Naczelnik gminy a względnie jej delegat (§. 2.) czuwa nad regularnem czyszczeniem kominów.

Kominy i rury kominowe czyszczone będą przez upoważnionych kominiarzy. Jak często ma się odbywać czyszczenie kominów określi miejscowy regulamin ogniowy. Za zasadę jednak służyć ma, iż kominy winny być w zimie najmniej co dwa miesiące wycierane, przy większych paleniskaah, jak n. p. w warsztatach, fabrykach itp. wycieranie winno następować częściej, nawet co ośm dni. Kominy t. z. rosyjskie, mogą być wypalene przy zachowaniu potrzebnych ostrożności i obecności straży pożarnej, za zozwoleniem naczelnika gminy i uwiadomieniem właścicieli sąsiednich domów.

§. 6.

Straż nocna ogniowa.

Straż nocna względnie policyjna wykonywa także czynności straży nocnej ogniowej.

III. Gaszenie pożarów.

§. 7.

Obowiążek niesienia pomocy. — Pogotowie koni.

Każdy mieszkaniec gminy jest obowiązany pod karą na wezwanie naczelnika gminy lub jej delegata nieść pomoc przy gaszenin pożaru.

Właściciel studni prywatnej nie może zabronić czerpania wody z swojej studni podczas gaszenia pożaru.

Właściciele koni są obowiązani pod karą na zarządzenie naczelnika gminy lub osoby do kierowania ratunkiem wyznaczonej, dostarczyć koni na warunkach regulaminem ogniowym oznaczyć się mających.

Zaprzęgi pozamiejscowe przypadkowo na miejscu pożaru się znajdujące, mogą być użyte.

§. 8.

Pomoc gminom sąsiednim.

Każda gmina jest obowiązaną w miarę możności nieść bezpłatnie pomoc gminom sąsiednim w razie wybuchu pożaru, o ile sama na własnym obszarze nie jest ogniem zagrożona.

§. 9.

Środki alarmowe.

Rada gminna wyda ogólne zarządzenie, aby o wybuchu pożaru tak w własnej gminie jak w gminach sąsiednich jak najrychlej się dowiedziano.

Znaki alarmowe winny być urządzone wedle miejscowych stosunków.

§. 10.

W o d a.

Gmina jest obowiązana starać się o to,' ażeby posiadała zawsze dostateczny zapas wody do gaszenia pożaru.

Na strychach domów piątrowych znajdować się winny beczki napełnione wodą.

§. 11

Narzędzia ratunkowe.

Każda gmina winna być stosownie do swego obszaru i potrzeb miejscowych zaopatrzona w odpowiednią liczbę sikawek przenośnych lub ręcznych, beczkowozów, drabin, osęk, wiaderek i t. p. przyborów ogniowych,

§, 12.

Koszta przyborów ogniowych służących dla całej gminy, ponosi gmina.

§. 13.

Posiadacze większych budynków szczególniej takich, w których znajdują się większe ogniska, n. p. fabryk, browarów, kuźni itp. obowiązani są utrzymywać własne sikawki wozowe lub ręczne.

§. 14.

Rada gminna oznacza ilość przyborów ogniowych oraz postanawia w jakie przybory który dom ma być zaopatrzony.

Kontrolę nad znajdującymi się w każdym domu przyborami ogniowymi wykonywa się przy rewizyach ogniowych (§. 4.)

IV. Straż pożarna.

§. 15.

Rodzaje straży pożarnej.

Straż pożarna jest albo gminna albo ochotnicza.

§, 16.

Straż pożarna gminna.

W każdem mieście lub miasteczku bez wyjątku musi być zorganizowana straż pożarna gminna.

W gminach gdzie straż pożarna ochotnicza przyjmie na siebie obowiązki straży pożarnej gminnej, odpadnie potrzeba organizowania osobnej straży pożarnej gminnej.

W miastach atoli liczących wyżej 10.000 mieszkańców, musi być zorganizowany korpus straży pożarnej gminnej, bez względu na istnienie straży ochotniczej.

Regulamin ogniowy miejscowy określa zadanie i sposób działania straży pożarnej gminnej.

§. 17.

Straż pożarna gminna należy do służby gminnej i jako taka uorganizowaną jest wedle szczególnych postanowień Rady gminnej.

§. 18.

Straże pożarne ochotnicze.

Straże pożarne ochotnicze tworzą się dobrowolnie na zasadzie prawa o stowarzyszeniach i uchwalonych przez siebie statutów.

§. 19.

W każdem mieście lub miasteczku, w którem nie ma jeszcze straży pożarnej ochotniczej, naczelnik gminy winien starać się o jej utworzenie.

Gdzie już istnieje straż pożarna ochotnicza, naczelnik gminy winien w odpowiedni sposób wzywać i zachęcać, ażeby do niej w dostatecznej liczbie przystępowano.

§. 20.

Gdy się zgłosi dostateczna liczba ochotników, naczelnik gminy winien ich zwołać celem ustanowienia statutów i wyboru naczelnika oraz dowódzców oddziałów straży.

§. 21.

Jeżeli straż pożarna ochotnicza przyjmie na siebie obowiązki straży pożarnej gminnej, natenczas wykonywać ona będzie swoje obowiązki w charakterze poruczonego jej przez gminę zakresu działania, statuta jej winny być zastosowane do przepisów niniejszej ustawy oraz wydać się mającego regulaminu ogniowego i ulegają zatwierdzeniu Rady gminnej.

Radzie gminnej zastrzeżonem być ma w tych statutach prawo zwoływania ogólnego zgromadzenia, prawo brania udziału w tem zgromadzeniu przez naczelnika gminy lub delegata, prawo zastępowania straży w czynnościach poruczonego jej zakresu działania, wreszcie prawo zatwierdzania wybranego naczelnika straży.

§. 22.

Straż ochotnicza staje się w ten sposób instytucyą gminną, a naczelnik jej honorowym urzędnikiem gminy, jako taki, składa na czas swego urzędowania przysięgę służbową. Natomiast obowiązkiem będzie gminy postarać się dla straży o instruktora, ponosić koszta nauki i wyćwiczenia straży, koszta uzbrojenia potrzebnego do wykonywania jej zadania, wreszcie koszta niezbędnych narzędzi i przyborów ratunkowych, o ile własne dochody stowarzyszenia straży ochotniczej na to nie starczą.

§. 23.

Naczelnik straży pożarnej ochotniczej, która pełni obowiązki straży pożarnej gminnej, jest na miejscu pożaru w rozporządzeniach swoich niezależnym, lecz jest za nie przed naczelnikiem gminy odpowiedzialnym.

W miejscach, w których straż ochotnicza istnieje obok gminnej, naczelnik gminy oznacza który z naczelników straży pożarnych ma w razie pożaru objąć kierownictwo ratunkiem.

§. 24.

Naczelnik gminy wykonywa pod względem służby pożarnej nadzór nad strażą ochotniczą i naczelnik jej jest obowiązany składać naczelnikowi gminy sprawozdania o wszystkiem, co się służby pożarnej dotyczy.

§. 25.

Jeżeli straż ochotnicza pobiera zasiłki pieniężne od gminy, winna z nich składać Radzie gminnej rachunki.

§. 26.

Wszyscy pomoc niosący jak niemniej osoby przeznaczone do specyalnych czynności winny się stosować do rozporządzeń kierującego ratunkiem.

§. 27.

Wsparcie członków straży okaleczałych.

Członkom straży ochotniczej, którzy przy pożarze podczas pełnienia służby zostali uszkodzeni w sposób, czyniący ich niezdolnymi do pracy, w razie niedostatku należy się wsparcie bez względu na ich przynależność do gminy.

Toż samo stosuje się do wdów i sierot tych członków straży pożarnej stałej i ochotniczej. którzy w służbie doznają uszkodzenia czyniącego ich niezdolnymi do pracy.

V. Postępowanie podczas pożaru i po pożarze,

§. 28.

Naruszenie prywatnej własności w celu gaszenia pożaru, n. p. wyłamywanie, zrywanie dachu i. t. p. może nastąpić tylko w razie ostatecznej potrzeby, gdy nie ma innego środka do stłumienia ognia lub zapobieżenia rozszerzaniu się płomieni; lecz w takim nawet razie, wyjąwszy wypadki najgwałtowniejsze, nastąpić może jedynie z rozporządzenia naczelnika straży pożarnej, naczelnika gminy lub wyznaczonego kierownika ratunku.

§. 29.

Właściciele domów są obowiązani jak najspieszniej przedsięwziąć środki przeciw szerzeniu się wybuchłego pożaru przez przygotowanie zapasu wody, przystawienie drabin, obsadzenie dachu,

zamknięcie strychów, okien i otworów, przygotowanie zapasu wilgotnych mioteł ogniowych i t. d.

Mieszkańcy domu są obowiązani przy tych czynnościach wedle możności dopomagać.

§. 30.

Po pożarze naczelnik gminy winien przedsięwziąć odpowiednie środki, ażeby ogień został zupełnie wygaszony i żeby dalsze niebezpieczeństwo nie zagrażało.

Część ludzi należących do ratowania z potrzebnymi przyborami powinna pozostać na miejscu aż do zupełnego wygaszenia ognia.

Sikawki dostarczone do pomocy przy gaszeniu będą właścicielom bezpłatnie przez mieszkańców gminy dostawione zaraz po zgaszeniu pożaru.

§. 31.

Dochodzenie przyczyn pożaru.

Dochodzenie przyczyn pożaru.

Po zupełnem ugaszeniu pożaru naczelnik gminy przy pomocy naczelnika straży pożarnej i potrzebnych] świadków i znawców, wykona najściślejsze dochodzenie co do przyczyny pożaru, zbada czy nie zaszły takie okoliczności, które wymagałyby skarcenia lub przedsięwzięcia środków zapobiegawczych, ażeby się nie powtarzały na przyszłość i stwierdzi, czy przybory ratunkowe były w należytym porządku, oraz którzy z ratujących najbardziej sie odznaczyli.

§. 32.

Jeżeli okaże się przeciw komu uzasadnione podejrzenie, że stał się winnym czynności zabronionej ustawą karną, naczelnik gminy natychmiast o tem sąd zawiadomi; jeśli zaś idzie o przekroczenie przeciw policyi budowniczej lub ogniowej, naczelnik gminy działa w zakresie swojej władzy.

§. 33.

O wyniku dochodzenia co do przyczyn, rozmiarów pożaru, wielkości szkód i innych mających publiczny interes wykrytych szczegółów. naczelnik gminy złoży szczegółowe sprawozdanie Radzie gminej na najbliższem jej posiedzeniu, oraz politycznej władzy powiatowej i Wydziałowi powiatowemu.

§. 34.

Świadectwa urzędowe dla zabezpieczonych nie mogą być wydawane, jeśli dochodzenie okaże, iż zabezpieczeni są winni zbrodni, przestępstwa lub wykroczenia przewidzianego w ustawach lub rozporządzeniach obowiązujących.

VI. Postępowanie karne.

§. 35.

Czynności lub zaniedbania grożące niebezpieczeństwem pożaru, nie podpadające ustawie karnej, będą według odnośnych przepisów ustawy gminnej i budowniczej karane.

Co do sposobu orzekania kar, ich wysokości, toku instancyi oraz wykonania wyroków karnych, obowiązują postanowienia ustawy gminnej.

§. 36.

Kary pieniężne wpływają do funduszu utrzymania rekwizytów ogniowych w gminie.

VII. Nadzór nad wykonywaniem policyi gminnej.

§. 37.

Nadzór Wydziału powiatowego.

Nadzór nad wykonywaniem policyi ogniowej należy do Wydziału powiatowego.

§. 38.

Gdyby gmina w wykonaniu niniejszej ustawy o policyi ogniowej dopuszczała się zaniedbania, Wydział powiatowy rozporządzi co należy w gminie wykonać; w razie wzbraniania się gminy zawezwie władzę polityczną powiatową o wykonanie tych zarządzeń na koszt gminy.

Gdyby w celu wykonania zarządzeń powyższych potrzebne były ze strony gminy wydatki, Rada powiatowa ma prawo zniewolenia zwierzchności gminnej do wstawienia odpowiedniej kwoty w budżet gminy.

§. 39.

Nadzór Wydziału krajowego.

Wydział krajowy ma naczelny nadzór nad wykonywaniem policyi ogniowej.

VIII. Postanowienia co do obszarów dworskich.

§. 40.

W gminach miejskich, w których obszar dworski nie jest wcielony do związku gminnego, podlegają części obszaru dworskiego, położone w obrębie zabudowań gminy, postanowieniom niniejszej ustawy.

Wykonywanie na tych częściach wszystkich czynności policyi ogniowej należy do zakresu działania gminy.

IX Postanowienia końcowe.

§. 41.

Celem szybkiego załatwienia spraw dotyczących policyi ogniowej przez odpowiednie organa, winny wszystkie do tych spraw odnoszące się podania, rekursy i orzeczenia opatrzone być napisem „sprawa ogniowa".

§. 42.

Przepisy ustawy karnej tudzież rozporządzenia administracyjne, mocą których pewne, niebezpieczeństwem pożaru zagrażające czyn-

ności są zakazane, albo też są nakazane pewne środki ostrożności w obchodzeniu się z materyałami łatwo zapalnymi, tudzież w sposobie ich przechowywania. niemniej postanowienia ustaw i rozporządzeń o policyi budowniczej, pozostają nienaruszone.

§. 43.

W miastach posiadających swe własne statuta, zakres kompetencyi do wykonywania policyi ogniowej, statutami tymi określony, pozostaje w swej mocy.

§. 44.

Postanowienia zawarte w §§. 16. do 71. ces. pat. z d. 28 lipca 1786 r. obejmującego ustawę ogniową dla miast i miasteczek tracą moc obowiązującą z chwilą wejścia w życie niniejszej ustawy.

§. 45.

Polecam wykonanie niniejszej ustawy Mojemu ministrowi spraw wewnętrznych.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

L. S. 1419|89.

Aleg. 214.

Sprawozdanie

komisyi szkolnej z wniosku posła Goldmana w przedmiocie zmiany §. 9. statutu szkoły wydziałowej żeńskiej, tudzież kursów nauki dopełniającej we Lwowie.

Wysoki Sejmie!

Na posiedzeniu z dnia 18 listopada 1889 poseł Goldman uzasadniał wniosek zdążający do zmiany §. 9 uchwalonego przez Wysoki Sejm w dniu 23 stycznia 1883 statutu dla szkoły wydziałowej żeńskiej we Lwowie w ten sposób, iżby liczba przytoczonych w paragrafie tym sił nauczycielskich zwiększoną została przez jedną nauczycielkę z kwalifikacyą do nauki rysunków. Wniosek ten poseł Goldman opierał na uchwale Reprezentacyi miasta Lwowa, która się powyższej zmiany domaga. A ponieważ gmina miasta Lwowa sama ponosi wszystkie wydatki na utrzymanie sił nauczycielskich w szkołach ludowych, tak pospolitych, jakoteż wydziałowych, albowiem opłacany na ten cel przez mieszkańców tego miasta dodatek do podatków wcale jeszcze nie dochodzi do wysokości 12% podatków, gdy przeto z projektowanej zmiany żaden na fundusz szkolny krajowy nie spadnie ciężar, przeto wnosi komisya szkolna:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

§. 9. uchwalonego przez Sejm dnia 23. stycznia 1886 statutu szkoły wydziałowej żeńskiej tudzież kursów nauki dopełniającej we Lwowie znosi się w dotychczasowem brzmieniu i ma na przyszłość opiewać jak następuje:

„§, 9. Grono nauczycielskie składa się prócz dyrektora i katechety z 5 nauczycielek, z których jedna z kwalifikacyą do nauki rysunków, a 4 z kwalifikacyą do szkół wydziałowych; dwie posady mają być objęte grupą I., jedna grupą II., jedna grupą III. patentu kwalifikacyjnego, kierownik zaś ma posadać wykształcenie uniwersyteckie i wykazać się patentem nauczycielskim na całą szkołę średnią“.

Lwów, dnia 18. listopada 1889.

Czartoryski w. r.
Przewodniczący:

Zoll w. r.
Sprawozdawca.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

L. s. 1427.

Aleg. 215.

Sprawozdanie

komisyi sanitarnej o przedłożeniu rządowem, dotyczącem urządzenia służby zdrowia w gminach.

Wysoki Sejmie!

W roku 1873 przedłożył c. k. rząd na podstawie §. 5. ustawy państwowej z 30. kwietnia 1870 r. wys. Sejmowi po raz pierwszy projekt do ustawy o organizacyi służby zdrowia w gminach galicyjskich. Wedle tego projektu miało każde miasto, z wyjątkiem Lwowa i Krakowa, liczące 6000 lub więcej mieszkańców, tworzyć samoistny okręg sanitarny.

Lekarzy w tych okręgach miały mianować gminy. Resztę kraju dzielił projekt ustawy na okręgi zdrowotne, obejmujące 7000 ludności wiejskiej o obszarze 2 mil kradrat. Obszarów dworskich nie wliczono w te okręgi zdrowotne. Lokal celem odosobnienia chorych z chorobami zakaźnemi miały dostarczyć gminy, jakoteż miało być ich obowiązkiem starać się o dostateczną liczbę akuszerek do pielęgnowania rodzących i położnic.

Wedle tego projektu wszystkich lekarzy okręgowych tak miejskich jakoteż i gminnych miało być 739, a koszta utrzymania li tylko służby zdrowia miały wynosić pół miliona i gminy miały je ponosić bez jakiegokolwiek współudziału ze strony państwa.

Wysoki Sejm przechodząc na posiedzeniu dnia 14. stycznia 1874 r. do porządku dziennego nad tem przedłożeniem rządowem o organizacyi gminnej służby zdrowia, powziął następującą uchwałę:

1. Sejm przechodzi nad przedłożeniem rządowem o organizacyi służby zdrowia w gminach, do porządku dziennego.

2. Sejm przyjmuje z motywów w sprawozdaniu przytoczonych następujące zasady, które przesyła wysokiemu rządowi do uwzględnienia ich przy ułożeniu innego projektu organizacyi służby zdrowia, mianowicie: a) okręgi zdrowotne winny obejmować około 15.000 mieszkańców, b) urządzenie służby zdrowia ma być zastosowane także do obszarów dworskich.

3. Sejm wyraża przekonanie, że skarb państwa powinien się przyczyniać do utrzymania służby zdrowia w gminach.

Na tegorocznej sesyi Sejmu krajowego wniósł c. k. rząd ponownie projekt ustawy o organizacyi służby zdrowia w gminach galicyjskich z uwagą, że uchwały wysokiego Sejmu

z dnia 14. stycznia 1874 r. pod a) i b) zostały w obecnym projekcie ustawy w zupełności uwzględnione, gdyż z jednej strony ilość okręgów sanitarnych zmniejszono do połowy a z drugiej wciągnięto obszary dworskie do organizacyi. W końcu nadmienia c. k. rząd, że nie ma żadnej ustawowej podstawy do żądania, aby skarb państwa miał bezpośrednio przyczyniać się do kosztów organizacyi gminnej służby drowia, gdyż w żadnej prowincyi, które zorganizowały u siebie gminną służbę zdrowia, państwo nie przyczynia się do pokrywania połączonych z tem kosztów.

Komisya sanitarna, wziąwszy pod gruntowną rozwagę przedłożony Wysokiemu Sejmowi przez c. k. rząd projekt ustawy o organizacyi gminnej służby zdrowia, zastanawiała się nad tem czy zachodzi istotna potrzeba ustawy o urządzeniu służby zdrowia u nas, nad przyczynami złych stosunków zdrowotnych w naszym kraju, nad środkami, za pomocą których możnaby je usunąć, w szczególności zaś nad urządzeniem służby zdrowia w gminach i nad kosztami powstałemi z takiego urządzenia.

Wedle sprawozdania komisyi krajowej Rady zdrowia o stosunkach zdrowotnych w Galicyi stan ich niewątpliwie zaliczony być winien do nader niepomyślnych.

Porównując daty statystyczne ogłoszone przez krajową Radę zdrowia z datami centralnej komisyi statystycznej, to przekonywamy się, że Galicya z W. Ks. Krakowskiem utraca na choroby nagminne prawie połowę zmarłych w całem państwie; i tak, gdy śmiertelność średnia w całem państwie, nie wyłączając Galicyi, wynosiła w 1886 r. 31·82 na 1000 mieszkańców, to w samej Galicyi doszła do 35·01%.

Co do liczby dzieci nieżywo urodzonych, to wykazują nam daty statystyczne, że liczba takowych wzrasta z każdym rokiem, i tak gdy w roku 1884 umarło 6741
„ 1885 „ 6830
„ 1886 „ 7035, to
„ 1887 „ 7533, objaw ten
dosadnie wykazuje nam brak należytej opieki przy porodach.

Stan ten rzeczy, jakkolwiek wymownie świadczy o potrzebie niesienia pomocy lekarskiej ludności w kraju naszym, to jednak nie może być uważany jako główny a jedyny powód niekorzystnych stosunków zdrowotnych. Albowiem jako równolegle idące przyczyny wchodzą złe i niedostateczne wyżywienie ludności, mieszkania nędzne i niezabezpieczające należytego utrzymania zdrowia, dość powszechne ubóstwo a wreszcie i niepomyślne stosunki klimatyczne.

Jeżeli porównamy ilość pożywienia dziennego mieszkańców Galicyi z ilością użytego pokarmu dziennego w innych krajach, to przekonamy się, że nie ma drugiego kraju w Europie, w którymby się tak licho żywiono, jak u nas, a fizyologicznie rzecz biorąc, pokarm ten nie jest wystarczającym, aby dał człowiekowi potrzebne siły i należyte zdrowie. I nie dziw temu, bo gdy Niemiec przeciętnie skonsumuje na rok 33 kilogramów mięsa a 200 zboża, Anglik 50 kilogramów mięsa a 217 zboża, to mieszkaniec Galicyi 10 kilogramów mięsa i 114 zboża.

Nasz lud prawie przez cały rok mięsa nie używa, żyje on tylko kartoflami z małym dodatkiem owoców strączkowych, a ten brak zdrowego i odpowiedniego pożywienia wpływa zgubnie na rozwój sił fizycznych.

Dalszem następstwem niedostatecznego i złego wyżywienia jest to, że choroby nagabują nędznie i głodem wycieńczonego człowieka prędzej, gdyż mniejszą jest odporność przeciw wszelkim chorobom.

Powinniśmy się więc starać o rozszerzenie oświaty i dobrobytu u ludu naszego, a zatem o podniesienie rolnictwa i przemysłu domowego. Gdy lud nasz pozna, że oświata i praca daje mu zarobek i dochód, a zarabiać może wtedy tylko, gdy pracuje, a pracować, gdy się dobrze żywi, więc będzie się dobrze żywić, aby módz lepiej pracować i na odwrót. Gdy lud nasz przyjdzie do tego przekonania, to z całą pewnością śmiertelność u nas zmniejszy się zna-

cznie. A że na pewne skarłowacenie fizyczne młodzieży naszej oddziaływać może i dzisiejszy system szkolny, wykazuje ta okoliczność, iż dziecko już od szóstego roku życia swego musi w zgiętej postaci po kilka godzin dziennie przesiedzieć w ławce szkolnej, a następnie drugich kilka godzin przygotowywać się w domu, czy jest więc czas, aby dziecko mogło rozwinąć się fizycznie? Czy to ustawiczne siedzenie w zgiętej postaci w ławkach szkolnych nie wpływa szkodliwie na rozwój ciała rozwijających się dziewcząt, podobnie jak to ma miejsce u chłopców w wieku dziecięcym, użytych do pracy w warsztatach? Również należy się więc domagać wprowadzenia do szkół gimnastyki jako przedmiotu głównego i obowiązkowego.

A cóż dopiero powiedzieć o większej części pomieszkań naszych włościan — ciasnych, dymnych, bez należytego oświetlenia, a przytem zimnych.

Temu zaradziłaby odpowiednia ustawa budownicza dla miasteczek i wsi, uwzględniająca wymogi higieny mieszkań.

Że nieuregulowane rzeki, wylewając niszczą plony naszych pól, zubożają corocznie niemal ludność naszą, stwarzają szkodliwą stałą wilgoć, rzecz to powszechnie wiadoma.

Choroby syfilityczne toczące zdrowie ludzkie, częstokroć całych generacyj, wymagają szczególnej opieki.

Ze względów zdrowotnych pożądaną też jest instrukcya dla chorób nagminnych na podstawie najnowszych badań bakteryologicznych. Jeżeli wysoki rząd dla chorób epizootycznych wydał ustawę, to mamy prawo domagać się odpowiedniej ustawy i dla chorób epidemicznych.

Ważną sprawą jest również uregulowanie nadzoru policyjnego nad życiem i zdrowiem niemowląt, których matki trudnią się mamczeniem. Ile to niemowląt umiera rocznie z braku należytego dozoru?

Chociaż wysoki rząd nosi się już z zamiarem zaprowadzenia inspektorów sanitarnych na wzór instytucyi inspektorów przemysłowych, którzyby kontrolowali, czy to co ustawy nakazują, co władze zarządzają, zostało należycie wykonanem, — jednak sprawa ta zdaje się, iż zbyt wolno postępuje.

Z przedstawionych motywów widzimy, że głównemi przyczynami niepomyślnych u nas stosunków zdrowotnych są złe i niedostateczne wyżywienie ludności, mieszkania nędzne i nie zabezpieczające należytego utrzymania zdrowia i dość powszechne ubóstwo jakoteż brak urządzeń sanitarnych.

Jak już powiedzieliśmy te złe stosunki nasze zdrowotne dadzą się usunąć jedynie przez różne środki zaradcze, do których należy także i organizacya służby zdrowia w gminach.

Organizacya ta jednak pociągnąćby musiała nader wysokie koszta — w ślad zatem obciążenie ludności nowemi opłatami i tak już obecnie ogromnie przeciążonej.

Okoliczność ta jak niemniej wzgląd, iż kraj nasz znajduje się w wręcz odmiennych stosunkach, niż inne kraje koronne, — że w szczególności graniczący z Rosyą i Rumunią, przez to samo narażony jest częściej na zawlekanie chorób zakaźnych, jak również, iż projektowana organizacya służby zdrowia, oddawać ma w zakresie poruczonym niemałe usługi administracyi państwa — uprawnia kraj do stanowczego żądania, iżby do pokrycia kosztów wynikłych z organizacyi służby zdrowia, obok kraju i bezpośrednio interesowanych przyczyniał się i skarb państwa.

Koszta jakie pociągnie za sobą urządzenie służby zdrowia w gminach galicyjskich oblicza przedłożony Wys. Sejmowi projekt rządowy na 222.554 zł. a to: gminy i obszary dworskie miałyby uiszczać na opłacenie poborów służbowych lekarzy okręgowych rocznie 150.965 zł. a fundusz krajowy na zasadzie §. 16. al. 2. projektu ustawy kwotę 126.589 zł. jako subwencye

dla pojedynczych okręgów, któreby nie były w możności całkowicie pokryć poborów służbowych lekarzy okręgowych. Od tego należy jednak odliczyć dotychczasowe koszta szczepienia w kwocie 55.000 zł., gdyż lekarze okręgowi tę czynność wykonywaćby musieli bezpłatnie, przeto fundusz krajowy dopłacałby tylko 71.589 zł.

Komisya sanitarna jest tego zdania, że projekt rządowy oblicza koszta te za nizko, bo gdy doliczy się koszta wypływające z §. 19. al. *c)* projektu ustawy, to jest, że „gminy i obszary dworskie mają także postarać się o to, aby położnice bez przytułku, które nie mogą być oddane do publicznego zakładu położnic, jakoteż chorzy, których przenosić nie można, a którzy bez opieki pozostają lub potrzebują koniecznie odosobnienia, znaleźli odpowiednie swemu stanowi pomieszczenie i opiekę“, — gdy dalej doliczą się wydatki wypływające z §. 19 al. *a) b)*, to jest, że w miejscu siedziby lekarza gminnego mają gminy postarać się o lokal, w którym chorzy z jakiegobądź powodu nie mają innego pomieszczenia ani opieki, lub też nie mogą być oddani do szpitala, a nakoniec, że taki lokal ma być odpowiednio urządzony oraz zaopatrzony w przyrządy ratunkowe, potrzebne w nagłych niebezpieczeństwach życia i w nosze dla chorych, nakoniec, gdy doliczymy koszta, które na gminy chce nałożyć projekt ustawy w §. 18 i 19. al. *d)*, a to, że „każda gmina jest obowiązaną, albo sama dla siebie, albo wspólnie z innemi gminami i obszarami dworskimi postarać się o bezpłatną pomoc przy porodach ubogich kobiet przez ustanowienie akuszerek gminnych, jakoteż obowiązek gmin i obszarów dworskich ponoszenia kosztów z własnych funduszów za leki przepisywane ubogim chorym“, — gdy więc wszystkie te koszta zliczymy, to rachunek nam wykaże, że wszystkie te zarządzenia kilkakrotnie przekroczą ową kwotę. Ten więc ciężar może milionowy miałyby nasze gminy ponosić.

Słusznie więc i sprawiedliwie będzie, jak to już podnieśliśmy, by w razie urzeczywistnienia zamierzonych urządzeń sanitarnych przyczyniał się i skarb państwa.

Nowy projekt ustawy o organizacyi służby zdrowia u nas w bardzo wielu paragrafach narusza zasadę autonomji, nie uwzględnia stanowiska władz autonomicznych, należy więc wezwać wysoki rząd, aby w nowo wypracować się mającym projekcie, te nasze żądania były w całości uwzględnione.

W myśl ustawy z 13. marca 1889 dz. u. kr. nr. 24 obowiązane są gminy miejskie ustawą tą objęte, do utrzymywania lekarzy miejskich. W ścisłem więc interpretowaniu tego obowiązku potrzeba, iżby w drodze rozporządzenia określone szczegółowo zostały obowiązkowe czynności lekarzy miejskich.

W myśl tego więc czyni komisya sanitarna odpowiedni wniosek. Nadto z uwagi na ważność poznania przepisów hygieny, zdaniem komisyi, jest rzeczą nader ważną, aby wysoki rząd ustanowił w uniwersytecie krakowskim zakład hygieniczny, wraz z katedrą hygieny i ażeby zaprowadził w Galicyi obowiązkowe wykłady hygieny we wszystkich seminaryach nauczycielskich męskich i żeńskich.

Organizacyi służby zdrowia u nas stoi na przeszkodzie i brak lekarzy, a statystyka wykazuje, że Galicya ze wszystkich krajów koronnych posiada najmniej lekarzy i tak gdy we Lwowie i Krakowie przypada jeden lekarz na 656 głów, to na prowincyi jeden na 10.000 mieszkańców.

Cyfry te świadczą więc, że mamy jeszcze za mało lekarzy dla potrzeb ludności i organizacyi służby zdrowia u nas. Musimy też uwzględnić, że wielu z lekarzy galicyjskich są już na różnych posadach stałych, dalej musimy wziąć w rachubę lekarzy wiekowych, chorych i tych którzy sobie już obrali stałą siedzibę.

Temu brakowi lekarzy u nas zaradzić może tylko założenie wydziału lekarskiego przy wszechnicy lwowskiej.

Mniejszość komisyi sanitarnej złożona z posłów Dra Korczyńskiego, Dra Czyżewicza i Stanisława Jędrzejowicza, z motywowaniem powyższem się nie zgodziła.

W myśl powyższego wywodu komisya sanitarna przedkłada Wysokiemu Sejmowi następujące wnioski do uchwały i prosi o ich przyjęcie:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

I. Sejm wzywa c. k. rząd, ażeby z uwzględnieniem stanowiska władz autonomicznych, przedłożył nowy projekt o urządzeniu służby zdrowia w gminach, albowiem na podstawie niniejszego projektu do merytorycznych uchwał przystąpić nie może, a to z uwagi, że zdaniem Sejmu z mocy ustawy państwowej z roku 1870 wkładającej na państwo obowiązek zapobiegania chorobom epidemicznym, skarb państwa do pokrycia kosztów organizacyi i utrzymania służby zdrowia przyczyniać się winien.

II. Sejm wzywa Wydział krajowy, ażeby w porozumieniu z c. k. Namiestnictwem wydał instrukcyę, określającą w miasteczkach, w których obowiązuje ustawa gminna z dnia 13. marca 1889 Dz. u. kr. l. 24 urządzenie służby zdrowia, a w szczególności określającą stanowisko, zakres działania i obowiązki lekarzy miejskich.

III. Sejm wzywa c. k. rząd, aby ustanowił w uniwersytecie krakowskim zakład hygieniczny wraz z katedrą hygieny i ażeby zaprowadził w Galicyi obowiązkowe wykłady hygieny we wszystkich seminaryach nauczycielskich męskich i żeńskich.

IV. Sejm wzywa ponownie rząd, aby co rychlej uzupełnił uniwersytet lwowski przez zaprowadzenie wydziału lekarskiego.

Petycye gmin l. 1008, 1009, 1010, jakoteż petycya tow. lekarzy galic. l. 1181 uznaje się za załatwione powyższą uchwałą.

We Lwowie dnia 7. listopada 1889.

Zastępca przewodniczącego: **_Lenartowicz_** _w. r._

Sprawozdawca: **_Dr. Julian Olpiński_** _w r._

L. S. 1413.

Aleg. 216.

Niżej podpisani członkowie komisyi sanitarnej jako mniejszość czynią następujący

Wniosek.

a) Sejm przeznacza kwotę 20.000 zł. rocznie na przeciąg lat trzech, począwszy od 1 stycznia 1890 do dyspozycyi Wydziału krajowego, celem zwalczania chorób zakaźnych w tych okolicach kraju, gdzie one najsilniej występują, a to przez zorganizowanie tam służby zdrowia.

b) Sejm wzywa c. k. rząd, by na tenże sam cel, z funduszów państwa odpowiednią kwotą się przyczynił.

c) Sejm postanawia, iż sposób użycia tych kwot, tudzież organizacyę służby zdrowia w miejscowościach powyżej określonych, oznaczy c. k. Namiestnictwo wspólnie z Wydziałem krajowym drogą rozporządzenia.

Przy oznaczeniu miejscowości, w których służba zdrowia ma być w ten sposób zaprowadzoną, uwzględnione będą szczególnie te okolice lub miejscowości, w których bezpośrednio interesowani przyczynić się zechcą do kosztów jej utrzymania.

Lwów dnia 14 listopada 1889.

Korczyński.

Abrahamowicz.

Stanisław Jędrzejowicz.

Dr. Julian Olpiński.

Czyżewicz.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

L. S. 1433.

Aleg. 217.

Sprawozdanie

komisyi prawniczej o opinii Wydziału krajowego co do nieustanowienia na teraz w okręgu c. k. starostwa w Brzesku czwartego c. k. sądu powiatowego w Czchowie lub Zakliczynie i petycyi miasteczka Zakliczyn w tym samym okręgu o konieczności zaprowadzenia takiego sądu z siedzibą w Zakliczynie.

Wysoki Sejmie!

Komisya prawnicza, mając sobie uchwałami Wysokiego Sejmu przekazane do opinii tak sprawozdanie Wydziału krajowego, co do nieustanowienia na teraz w okręgu c. k. starostwa w Brzesku czwartego c. k. sądu powiatowego w Czchowie lub Zakliczynie, jak z drugiej strony znowu petycyę miasteczka Zakliczyn o konieczności zaprowadzenia właśnie takiego sądu z siedzibą w Zakliczynie, przedkłada Wysokiemu Sejmowi następującą opinię i wnioski:

Wydział krajowy, mimo uchwał Wysokiego Sejmu, powziętych na posiedzeniach d. 28. sierpnia 1877, 21. października 1881 i 19. grudnia 1887 r. niemniej opinii komisyi prawniczej z d. 21. stycznia 1889 w długim wywodzie swym z dnia 20. września 1889 r. (do L. W. kr. 36961|89) usiłuje wbrew sprawozdaniu swemu d. L. W. kr. 55662 odwołać dawniejszą opinię swoją i dowieść, że na teraz nie ma konieczności zaprowadzać czwartego sądu powiatowego w okręgu starostwa brzeskiego; jakoby więc w tym okręgu trzy sądy powiatowe snadnie wystarczały.

Pomijając okoliczność, że 21 gmin, w sprawozdaniu Wydziału krajowego wymienionych, doprasza się usilnie utworzenia z powodów najbardziej uzasadnionych o utworzenie sądu powiatowego w Zakliczynie, wykazując wielką uciążliwość udawania się do odległych o 20 do 28 kilometrów sądów w Wojniczu lub Brzesku, dalej pomimo trzechkrotnych uchwał Wysokiego Sejmu oświadczających się za Zakliczynem i mimo zmienionego zapatrywania c. k. wyższego Sądu krajowego, który się również o potrzebie powiększenia liczby sądów okręgu starostwa brzeskiego w Zakliczynie a ewentualnie nawet i w Czchowie przekonał, — Wydział krajowy obecnie przecząc swemu własnemu twierdzeniu do L. 55662|88 cofa zdanie, co do potrzeby w okręgu starostwa brzeskiego czwartego sądu powiatowego.

Natomiast gmina Zakliczyn powołuje się w swojej petycyi na to, że coroczne wylewy Dunajca utrudniają gminom, po prawej stronie tej rzeki położonym, przeprawianie się jesienią, zimą i wiosną do bardzo oddalonych sądów w Wojniczu i Brzesku; powołuje się zaś z drugiej strony także na dogodność, że sam Zakliczym 5-ma bitemi gościńcami na wszystkie strony z gminami otaczającemi go połączony, najwłaściwsze miejsce do utworzenia sądu powiatowego przedstawia. Owoż o to się usilnie 21 gmin upomina, dalej co do gminy Zakliczyn właścicielka dóbr ofertą z d. 17.

listopada 1887 r. do wyższego Sądu krajowego w Krakowie podaną, ofiarowała się wystawić budynek sądowy w Zakliczynie i przez lat 10 bezpłatnie oddać go na użytek sądu. Gmina Zakliczyn od 16 lat petycyonuje w tej widocznej potrzebie o sąd tamże z powodów wyżej przytoczonych, a Wysoki Sejm po trzykroć, jak powiedziano, za tem do Wys. Rządu się oświadczył, a po raz czwarty komisya prawnicza w r. b. to jest 21. stycznia 1889 do L. 1165 przedstawiła Wysokiej Izbie konieczność utworzenia tego sądu. Gdy nadto konieczność powiększenia sądów powiatowych zasadniczo uznaną została w ogóle, dla dogodności stron i szybszego wymiaru przewlekłego toku spraw sądowych; gdy dalej przy dyskusyi w roku zeszłym nad tym przedmiotem w tej Wysokiej Izbie przez posłów z tylu okolic tak poważnie wytoczonej rządowi i to słusznie zarzucano małą dbałość o tok sprawiedliwości i szybszego jej wymiaru z wykazaniem, że wymiar ten źródłem dochodu dla rządu być nie powinien, a faktycznie jednak etat ministerstwa sprawiedliwości znaczne nadwyżki dochodów z zarządu tym resortem finansom państwa oddaje i przysparza, zamiast użycia ich do pomnożenia sądów i posad, celem szybszego toku notorycznie obwołanej przewlekłości sądowego urzędowania w Galicyi — komisya pzawnicza, idąc w konsekwencyi uznanej potrzeby pomnożenia właśnie w okręgu starostwa brzeskiego sądów powiatowych, tam tak skąpo ustanowionych, bo tylko trzech, wnosi w ślad poprzednich uchwał sejmowych z d. 28. sierpnia 1877 r., 21. października 1881 i 19. grudnia 1887 r. zapadłych — oraz w myśl przedstawienia komisyi prawniczej z d. 21. stycznia 1889 do L. 1165, oświadczającej się po raz czwarty za utworzeniem sądu powiatowego w Zakliczynie, aby już przez samą konsekwencyę i wzgląd na powagę najwyższej Reprezentacyi i ciała ustawodawczego kraju — z uchyleniem wywodów obecnych Wydziału krajowego, sprzecznych z własnem zapatrywaniem tegoż do L. 55662|88 i nastręczającym tylko możność wys. rządowi do uwagi, jako sam Wydział krajowy przeczy na teraz potrzebie i konieczności utworzenia czwartego sądu powiatowego w okręgu starostwa brzeskiego poprzednio tylekroć uznanej i popieranej — wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

I. Przechodzi się do porządku dziennego nad wnioskiem Wydziału krajowego z dnia 20. września 1889 r. do L. 36961|89.

II. Sejm Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem przypomina wysokiemu Rządowi trzykrotne uchwały swe co do utworzenia w Zakliczynie czwartego sądu powiatowego w okręgu starostwa brzeskiego.

Lwów dnia 18 listopada 1889.

Przewodniczący:
Zoll, w, r.

Sprawozdawca:
Weigel, w, r.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

L. S, 1434|89.

Aleg. 218.

SPRAWOZDANIE

komisyi gospodarstwa krajowego o wniosku posła hr. Mieczysława Reya w sprawie założenia w powiecie mieleckim szkoły rolniczej niższej i szkoły koszykarskiej.

Wysoki Sejmie!

Nieustanną jest potrzeba coraz szerszego działania w kierunku nauki rolniczej w kraju naszym i w miarę też posiadanych środków tak co do sił nauczycielskich, jak też w miarę możności kraju, działanie w tym kierunku jest rozpoczęte. W myśl jednak zasad, które pod względem zakładania szkół nowych rolniczych do tej chwili były przestrzegane przez komisyę gospodarstwa krajowego, Wydział krajowy i Wysoki Sejm, t. j. że oprócz uznanej potrzeby szkoły rolniczej należy przedewszystkiem założenie takowej oprzeć na ofiarności prywatnej, która, jeżeli się wydatnie objawi, jest najsilniejszym dowodem potrzeby takiej szkoły w pewnej okolicy, nie widzi komisya gospodarstwa krajowego możności, aby proponować Wysokiemu Sejmowi stanowcze załatwienie wniosku o założeniu szkoły w powiecie mieleckim, gdyż szanowny wnioskodawca, jakkolwiek wspominał o możliwej ofiarności prywatnej, to jednak ani miejsca dla szkół założyć się mających tu nie oznaczył, ani też tej ofiarności prywatnej bliżej nie określił. Gdy jednak ogólna potrzeba szkoły rolniczej i koszykarskiej w wymienionej okolicy jest podniesioną, a niewykluczoną nadzieja, że ofiarność prywatna pobudzoną być będzie mogła, i rokowanie w tym przedmiocie tak z Towarzystwem okręgowem rolniczem w Mielcu, jak i z Wydziałem powiatowym mieleckim i z sąsiednimi może wywołać żywsze zajęcie się sprawą, przeto komisya gospodarstwa krajowego wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Wniosek posła hr. Reya o założenie niższej szkoły rolniczej i koszykarskiej w powiecie mieleckim przekazuje się Wydziałowi krajowemu do zbadania.

Lwów, 16. listopada 1889.

Przewodniczący:
L. Wodzicki *w. r.*

W. Struszkiewicz *w. r.*
sprawozdawca.

L. S. 1459/89.

Alcg. 219.

Sprawozdanie

komisyi szkolnej o wnioskach posła Romańczuka w przedmiocie założenia jednego nowego gimnazyum z ruskim językiem wykładowym oraz paralelek ruskich przy gimnazyach ruskich w Kołomyi i Tarnopolu, dalej w przedmiocie założenia seminaryum nauczycielskiego męskiego z ruskim językiem wykładowym oraz przeprowadzenia utrakwizmu językowego w seminaryach nauczycielskich we Lwowie, Stanisławowie, Tarnopolu i Przemyślu.

Wysoki Sejmie!

Spełniając polecenie Wysokiego Sejmu z dnia 19. października b. r., komisya szkolna ma zaszczyt złożyć następujące sprawozdanie o wnioskach posła Romańczuka w przedmiocie utworzenia jednego gimnazyum z ruskim językiem wykładowym i paralelek ruskich przy dwóch gimnazyach, dalej w sprawie założenia jednego seminaryum nauczycielskiego ruskiego oraz przeprowadzenia utrakwizmu językowego w pięciu seminaryach.

I.
Co do gimnazyów.

W tej mierze komisya szkolna uważa za konieczne przypomnieć w krótkości poprzedni przybieg sprawy, wywołanej wnioskami posła Romańczuka, począwszy od sesyi sejmowej 1884/5 r.

Wniosek pierwotny posła Romańczuka wniesiony na sesyi r. 1884|5, zmierzał do zmiany ustępu lit. b) Art. V. ustawy krajowej o języku wykładowym z d. 22. czerwca 1867 r. Ustęp rzeczony opiewa następnie: „O czasowej potrzebie i możności zaprowadzenia obok wykładów w języku polskim, także wykładów ruskich w pojedynczych przedmiotach nauki, orzeka w każdym danym przypadku władza szkolna krajowa na żądanie rodziców przynajmniej 25 uczniów.

Według pierwotnego wniosku posła Romańczuka miałaby krajowa władza szkolna w paralelnych klasach szkół średnich na żądanie rodziców co najmniej 25 uczniów zarządzić bezzwłocznie zaprowadzenie drugiego języka krajowego jako wykładowego. Przy obradach Wysokiego Sejmu nad sprawozdaniem komisyi szkolnej w tym przedmiocie żaden z wniosków, stawianych przez komisyę lub z łona Izby, a mających na celu bądź założenie klas paralelnych ruskich

przy gimnazyach w ogólności, bądź założenie ruskiego gimnazum w Przemyślu, gdzie frekwencya uczniów narodowości ruskiej była stosunkowo największą, nie został przez Wysoki Sejm uchwalony.

Na sesyi r. 1886|7 p. Romańczuk wniósł, aby wezwać rząd, żeby założył w Przemyślu nowe gimnazyum z językiem wykładowym ruskim i żeby zbadał, czy i o ile w innych miastach kraju naszego dałyby się założyć takie gimnacya lub zaprowadzić klasy równorzędne z językiem wykładowym ruskim. Wysoki Sejm na posiedzeniu 24. stycznia 1887 uchwalił zmianę ustępu a) art. V. ustawy o języku wykładowym i rezolucyę do c. k. rządu, zmierzając do urządzenia klas paralelnych ruskich przy gimnazyum w Przemyślu w miarę udowodnionej potrzeby. Uchwalony projekt ustawy nie uzyskał wprawdzie Najwyższej sankcyi, jednakże uchwale Wysokiego Sejmu stało się zadość w innej formie, gdyż stosownie do art. VII. ustawy o języku wykładowym na zasadzie tej uchwały sejmowej, powziętej po wysłuchaniu Rady powiatowej, Najwyższem postanowieniem z d. 29. lipca 1887 r., przyzwolonem zostało stopniowe zaprowadzenie języka ruskiego jako wykładowego w klasach równoległych przemyskiego gimnazyum.

W roku szkolnym 1888/9 otwartą też została przy pierwszej klasie gimnazyum przemyskiego paralelka ruska, do której przyjęto 50 uczniów. W bieżącym roku istnieją tam paralelki ruskie przy pierwszej i przy drugiej klasie, które liczą obie około pięćdziesiąt uczniów.

W roku 1888 na ubiegłej jesiennej sesyi sejmowej poseł Romańczuk wniósł: wezwać rząd, ażeby się postarał, iżby przy gimnazyum w Stanisławowie lub Kołomyi, tudzież przy gimnazyum w Tarnopolu lub w Brzeżanach zaprowadzone zostały ruskie paralelki.

Wniosek ten został załatwiony w komisyi, nie przyszedł jednak pod obrady Wysokiego Sejmu.

W tegorocznym wniosku swoim poseł Romańczuk, wychodząc z założenia, że kraj nasz ma za mało gimnazyów, tak ze względu na liczbę swojej ludności i swoje potrzeby, jakoteż i w porównaniu z innymi krajami monarchii, żąda założenia nowego gimnazyum w południowowschodniej części kraju a z tem łączy dalsze żądanie, aby w tem gimnazyum język ruski był wykładowym, tudzież, aby rząd założył stałe klasy równorzędne z ruskim językiem wykładowym przy gimnazyach w Kołomyi i Tarnopolu.

Co się tyczy potrzeby pomnożenia liczby gimnazyów w kraju naszym, komisya szkolna uważa za konieczne przypomnieć, iż już na dniu 16. stycznia 1886 Wysoki Sejm na podstawie sprawozdania ówczesnej komisyi szkolnej o wniosku posła Antoniewicza w przedmiocie polepszenia bytu suplentów, powziął następującą uchwałę:

„Wzywa się rząd, iżby pomnożył liczbę gimnazyów w kraju naszym, stosownie do jego rozległości i zaludnienia i przystępował do ich zakładania najpierw tam, gdzie potrzeby i warunki za tem najwięcej będą przemawiać“.

Specyalnie zaś do okolicy, dla której wnioskodawca uważa za pożądane utworzenie nowego gimnazyum, odnosi się uchwała Wysokiego Sejmu z dnia 15. października 1888 powzięta w załatwieniu petycyi gminy miasta Buczacza i tamtejszego wydziału Rady powiatowej:

„Sejm wzywa rząd, aby niższe gimnazyum w Buczaczu co rychlej na gimnazyum państwowe zamienił i wyższemi czterma klasami uzupełnił“.

Na pierwszem posiedzeniu tagorocznej sesyi sejmowej J. E. p. Namiestnik wskazał na niezwykłe przepełnienie gimnazyów, a chociaż wyraził nadzieję, że w miarę rozwoju szkół przemysłowych, część młodzieży odwróci sie od szkół średnich, to jednak oświadczył, że środek ten nie wystarczy do zredukowania ilości klas w gimnazyach do stanu normalnego, a przez to do uczynienia zadość potrzebom wychowania i nauki i zapowiedział, że rada szkolna krajowa przedstawi niebawem Ministerstwu wnioski w sprawie założenia nowych gimnazyów.

Komisya szkolna w zupełności podziela zdanie, że pomimo starań podejmowanych około zakładania szkół przemysłowych i innych zakładów specyalnych, które to zakłady do piero po dłuższym czasie i w miarę pomyślniejszych widoków w danych zawodach mogłyby odciągnąć część młodzieży od gimnazyów, pomnożenie liczby gimnazyów jest pilnie potrzebnem ze względów tak nauki i wychowania jak administracyi szkolnej. Według rozdanego w Wysokiej Izbie sprawozdania rady szkolnej krajowej o stanie szkół średnich w czasie od r. 1884—1888 (strona 69) było na początku roku szkolnego 1888 między dziesięcioma największemi gimnazyami w Austryi sześć gimnazyów galicyjskich, a z tych liczyły

gimnazyum lwowskie Franciszka-Józefa . .	772
„ „ IV.	752
„ w Przemyślu	751
„ II. we Lwowie	695
„ św. Anny w Krakowie . . .	618
„ Sobieskiego „ . . .	593

w dalszym rzędzie następowało jeszcze cztery gimnazya galicyjskie, których liczba uczniów przenosiła cyfrę 500 uważaną jako granicę normalnego zapełnienia, a mianowicie:

gimnazyum w Rzeszowie	582
„ Tarnopolu	569
„ Stanisławowie	532
„ Tarnowie	525

Cyfry te wykazują dostatecznie w jakim stopniu zachodzi potrzeba pomnożenia gimnazyów w naszym kraju i gdzie, to jest w których miastach, względnie w których okolicach założenie nowych gimnazyów jest najbardziej naglącem.

Komisya szkolna, zgadzając się z postawioną na czele wniosku p. Romańczuka tezą, mniema, że ze względu na to, co przytoczyła, wskazanem jest ponowienie uchwały Wysokiego Sejmu z roku 1886 poprzednio przytoczonej i w tej mierze przedkłada odpowiedni wniosek.

Żądanie wnioskodawcy, aby gimnazyum nowe, założyć się mające w południowo-wschodniej części kraju, miało język wykładowy ruski tudzież, aby przy gimnazyach w Tarnopolu i Kołomyi założono ruskie paralelki, przesądza zdaniem komisyi z góry potrzebę założenia w owych miejscach takiego właśnie gimnazyum i takich paralelek. Potrzeba ta, zdaniem komisyi, nie jest wykazaną przez przytoczenie, jak to uczynił wnioskodawca, liczby ludności w Galicyi, używającej języka ruskiego jako towarzyskiego, a w szczególności liczby takiejże ludności w ośmiu powiatach południowego Podola i stosunku jej do liczby ludności polskiej. Już bowiem stosunek uczniów narodowości ruskiej w gimnazyach okolicznych przedstawia się odmiennie. Według przytoczonego sprawozdania było przy końcu roku szkolnego 1888 w gimnazyum

tarnopolskiem . .	530	uczniów, Rusinów	113
brzeżańskiem . .	345	„ „	111
stanisławowskiem . .	478	„ „	124
kołomyjskiem . .	416	„ „	154
buczackiem . . .	192	„ „	64

Dokładną i właściwą miarą nie są jednak jeszcze i te cyfry. Właściwą miarą potrzeby utworzenia nowego gimnazyum lub klas paralelnych z językiem wykładowym ruskim, może być jedynie ilość uczniów, których rodzice żądają nauki gimnazyalnej w języku ruskim. Dla sprawdzenia w ten sposób owej potrzeby wskazuje ustawa krajowa o języku wykładowym drogę i to zdaniem komisyi najwłaściwszą. Art. V. lit. b) tej ustawy stanowi bowiem, że na żądanie rodziców przynajmniej 25 uczniów orzeka władza szkolna o potrzebie i możności zaprowadzenia obok wykładów w języku polskim, także wykładów ruskich w pojedynczych przedmiotach nauki.

Wobec tego, że w każdym danym wypadku żądanie rodziców może służyć za podstawę do zaprowadzenia wykładów w języku ruskim, tworzenie klas paralelnych z językiem wykładowym ruskim nie wymagałoby uchwały Wys. Sejmu, gdyby nie okoliczność, że powołany ust. b) art. V. mówi o wykładach ruskich tylko „w pojedynczych przedmiotach nauki“. Ze względu na to ograniczenie zaprowadzenie klas paralelnych, w którychby wykładano wszystkie przedmioty w języku ruskim, w myśl art. VII. rzeczonej ustawy, wymaga osobnej uchwały sejmowej, powziętej po wysłuchaniu Rady powiatowej, jak to się stało przy zaprowadzeniu paralelek ruskich w Przemyślu.

Z uwagi, że tak w gimnazyum akademickiem we Lwowie, jak i w nowo otwartych dwóch paralelkach w Przemyślu wszystkie przedmioty wykładane bywają w języku ruskim, komisya szkolna nie uważa za stosowne, żeby wskutek żądania wykładów w języku ruskim, postawionego przez rodziców przynajmniej 25 uczniów, o ile to żądanie odnosiłoby się do wszystkich przedmiotów nauki, tworzone były klasy, w którychby niektóre przedmioty były wykładane w języku ruskim, inne zaś w języku polskim. Komisya sądzi owszem, że jeżeli zachodzą warunki ust. V. lit. b) wskazane, a żądanie wykładów ruskich odnosi się do wszystkich przedmiotów nauki, nie ma powodu ścieśniać zakresu tego żądania. W tym też kierunku stawia komisya wniosek ad I, zgodny zupełnie z uchwałą powziętą w tej mierze przez komisyę szkolną zeszłoroczną.

II.
Co do seminaryów nauczycielskich.

W tej mierze żąda poseł Romańczuk, zgodnie z główną treścią zeszłorocznego wniosku swego, który załatwiony w komisyi, nie dostał się do pełnej Izby, wezwać rząd, aby założył we wschodniej, a specyalnie południowo wschodniej części kraju seminaryum nauczycielskie męskie z językiem wykładowym ruskim, aby w seminaryach nauczycielskich męskich we Lwowie, Stanisławowie i Tarnopolu tudzież w seminaryum nauczycielskiem żeńskiem we Lwowie był przeprowadzony ściśle utrakwizm językowy w ten sposób, iżby na naukę w języku ruskim używano nie mniej godzin szkolnych jak na naukę w języku polskim, wreszcie, aby seminaryum nauczycielskie żeńskie w Przemyślu przeobrażonem zostało z czysto polskiego na utrakwistyczne.

Co się tyczy potrzeby pomnożenia liczby seminaryów nauczycielskich męskich w kraju naszym, komisya szkolna zgadza się z wnioskodawcą, że pomnożenie to jest potrzebnem, a to tem bardziej, że liczba uczniów pobierających nauki w jednem seminaryum nie może być znaczną bez uchybienia właściwemu celowi tych zakładów i że zakłady te ściągać mogą swoich wychowanków, należących prawie wyłącznie do najbiedniejszej młodzieży, tylko z bliższego swego otoczenia. Przytem i wzrost stosunkowy liczby nauczycieli niekwalifikowanych w ostatnich czasach przemawia za potrzebą pomnożenia liczby seminaryów męskich. Biorąc miarę z ilości nauczycieli niekwalifikowanych, lub posiadających jedynie egzamin dojrzałości, dalej znacznej liczby nauczycielek, pełniących z braku nauczycieli obowiązki przy szkołach mieszanych, wreszcie z liczby szkół nieczynnych, okazuje się, że zachodzi potrzeba założenia nowego seminaryum nauczycielskiego męskiego nietylko w okolicy przez wnioskodawcę wskazanej, lecz w równym stopniu w okolicy samborskiej, gdyż na długiej i szerokiej przestrzeni południowej części kraju od Stanisławowa aż do Rzeszowa nie ma żadnego seminaryum nauczycielskiego męskiego.

Co do języka wykładowego to konieczny w seminaryach nauczycielskich jest obecnie następujący:

W męskich seminaryach nauczycielskich w Krakowie, Tarnowie i Rzeszowie, mających stosownie do geograficznego położenia swego przysposabiać nauczycieli ludowych dla części

kraju z ludnością wyłącznie polską, językiem wykładowym jest język polski. W męskich seminaryach nauczycielskich we Lwowie, Stanisławowie i Tarnopolu, mających przysposabiać nauczycieli ludowych dla części kraju z ludnością tak ruską jak polską (w 49 powiatach wschodnich wykazał spis ludności z 31 grudnia 1880 r. na 3,905.237 ludności mającej obywatelstwo austryackie 1,134.036 ludności używającej języka polskiego) istnieją począwszy od drugiego kursu urządzenia takie, że połowa przedmiotów wykładaną była w języku polskim, druga połowa w języku ruskim. Mianowicie po wyłączeniu religii, wykładanej dla każdego obrządku z osobna, po wyłączeniu języków polskiego i ruskiego, na które równa liczba godzin przypada, dalej po wyłączeniu kaligrafii, muzyki, spiewu i gimnastyki, tudzież języka niemieckiego, wypada na wykładane w języku polskim geografię, historyę i historyę naturalną razem 6 godzin tygodniowo, na wykładane w języku ruskim matematykę i geometryę, fizykę i naukę gospodarstwa wiejskiego 7 godzin tygodniowo. Jeżeli się uwzględni, że w języku polskim odbywa się jeszcze praktyczny wykład pedagogiki (3 godziny tygodniowo) i że obecnie rada szkolna krajowa przedstawiła Ministerstwu wniosek dodania 2 godzin dla nauki gospodarstwa wiejskiego, odbywającej się w języku ruskim, to liczba godzin przypadających na przedmioty wykładane po polsku i po rusku będzie równą (po 9). Na kursie pierwszym ze względu na mniejszą znajomość języka ruskiego, jaką przynosi przeważna część uczniów, wykład jest polski z terminologią ruską. Przy przedmiotach wykładanych w polskim języku nauczyciel obowiązany jest dodawać terminologię ruską i odpytywać uczniów w języku ruskim, a odwrotnie przy przedmiotach wykładanych w języku ruskim dodawać terminologię polską i odpytywać w języku polskim. Przy egzaminie dojrzałości w tych seminaryach zadawane bywają w każdym przedmiocie pytania w języku polskim i pytania w języku ruskim na przemian, również musi kandydat wypracować jedno zadanie pisemne klauzurowe w polskim, a jedno w ruskim języku, jeżeli dla obu języków wykładowych chce uzyskać świadectwo dojrzałości.

Przy egzaminie kwalifikacyjnym, który jest warunkiem uzyskania stałej posady nauczycielskiej, kandydaci, którzy chcą mieć kwalifikacyę dla obu języków wykładowych, muszą w każdym z nich złożyć pracę pisemną na temat pedagogiczny a dyrektor komisyi egzaminacyjnej oznacza w jakim języku ma być daną pisemna odpowiedź na każde z 3 pytań z arytmetyki i geometryi i każde z 3 pytań z t. z. realiów. Przy egzaminie ustnym zadaje się tym kandydatom pytania z każdego przedmiotu w jednym i w drugim języku.

Urządzenie seminaryów męskich jest tedy na wyższych dwóch latach ściśle utrakwistyczne z równem uwzględnieniem języków polskiego i ruskiego a tak to urządzenie jak i opisane urządzenie egzaminu dojrzałości i egzaminu kwalifikacyjnego zmierza do tego, aby dać możność każdemu kandydatowi na nauczyciela ludowego nabyć uzdolnienie do nauczania w jednym i w drugim języku i dokładnie go w tej mierze wypróbować. Urządzenie to seminaryów istniejące od r. 1875 a zatem od lat trzynastu cel powyższy w zupełności osiąga, gdyż kandydaci wychodzący z tych seminaryów uzyskują przy jednym i przy drugim egzaminie kwalifikacyę do wykładów bądź w jednym bądź w drugim języku a najczęściej kwalifikacyę do wykładów w obu językach.

Ani ze strony wnioskodawcy ani z innej strony nie wskazano natomiast ani jednego wypadku, w którymby nauczyciel z świadectwem upoważniającem do wykładu w języku ruskim nie był dostatecznie uzdolnionym do wykładu w tym języku. Wobec tego twierdzenia, że kandydaci na nauczycieli szkół ludowych nie mają możności nabycia w swojej zawodowej szkole potrzebnej znajomości tego języka, w którym następnie mają nauczać, musi być uważane za pozbawione wszelkiej podstawy i sprzeczne z faktycznym stanem rzeczy. Utrakwistyczne urządzenie seminaryów dające każdemu kandydatowi możność przysposobienia się do wykładów zarówno w jednym jak i w drugim języku, odpowiada najlepiej stosunkom wschodnich okręgów szkolnych, w których tak często do zakresu jednej i tej samej szkoły należy ludność polska i ruska, w których przeto w szkole polskiej znajdują się dzieci ruskie, w szkole ruskiej dzieci

polskie tak, iż nauczyciel, chcąc skutecznie nauczać, musi w tej samej klasie przemawiać do jednych dzieci po polsku, do drugich po rusku. Urządzenie takie odpowiada najlepiej interesom gmin i administracyi szkolnej, gdyż zwiększa wybór sił nauczycielskich przy obsadzaniu posad i pozwala bez trudności przeprowadzać zmianę języka wykładowego, gdyby powołane czynniki (t. j. gmina i władza szkolna krajowa) ją zadecydowały Urządzenie takie jest wreszcie najodpowiedniejszem ze względu na kandydatów. Względy, jakie ze stanowiska pedagogicznego przemawiają przeciw utrakwizmowi w szkołach średnich, nie zachodzą w seminaryach nauczycielskich, które całkiem inny cel mają na oku a doświadczenie trzynastoletnie wykazało, że utrakwizm tutaj pomyślne daje rezultaty. W interesie zaś kandydatów nauczycielskich w wschodniej części kraju naszego leży niewątpliwie mieć możność nabycia kwalifikacyi do wykładów w jednym i w drugim języku. Zresztą i frekwencya mękich seminaryów nauczycielskich przemawia za urządzeniem ich utrakwistycznem.

Ostatnie sprawozdanie rady szkolnej krajowej nie dzieli wprawdzie uczniów seminaryów podług narodowości, jednak podział podług obrządku może być tu wskazówką do pewnego stopnia trafną.

W r. 1888/9 liczyły seminarya nauczycielskie uczniów obrządku:

	rz. kat.	gr. kat.
we Lwowie . .	90	73
w Stanisławowie .	61	74
w Tarnopolu . .	80	53

Komisya szkolna z powyższych względów najusilniej obstając za utrakwistycznem urządzeniem seminaryów męzkich i sprzeciwiając się wnioskowi założenia seminaryum nauczycielskiego z ruskim językiem wykładowym, zarazem jednomyślnie uznała, że utrakwizm winien być przeprowadzony także na kursie pierwszym a to tem bardziej, że istniejący przy seminaryach nauczycielskich męskich kurs przygotowawczy, potrafi przygotować dostatecznie uczniów do pobierania nauki w języku ruskim. W tym też kierunku wnosi komisya rezolucyę.

Co do żeńskich seminaryów we Lwowie i Przemyślu to językiem wykładowym jest w nich język polski, a język ruski jest jedynie przedmiotem obowiązkowym. Inaczej tu być dziś nie może już dla tego, że uczennice wstępujące do tych seminaryów z bardzo małymi wyjątkami nie umieją tyle po rusku, żeby mogły pobierać nauki w tym języku. Także i stosunek liczebny narodowości uczennic, przemawia bardzo stanowczo za językiem polskim. w r. 1888/89 było bowiem w seminaryum lwowskiem uczennic obrządku rzymsko katol. 166, grecko katol. 27; w przemyskim obrządku rzymsko katol. 119, grecko katol. 13. Mimo to nauka języka ruskiego i praktyka w szkole ćwiczeń prowadzone są w ten sposób, że kandydatki wychodzące z tych zakładów uzyskują przy egzaminie dojrzałości i przy egzaminie kwalifikacyjnym uzdolnienie do wykładów w języku ruskim, przy czem zauważyć należy, że o tej kwalifikacyi egzaminatorowie dla języka ruskiego wyłącznie decydują.

Komisya szkolna nie widzi dzisiaj ani możności ani potrzeby zaprowadzenia w seminaryach dla nauczycielek we Lwowie i Przemyślu urządzenia utrakwistycznego, zwłaszcza gdy dziś w całym kraju nigdzie nie ma warunków utworzenia osobnej publicznej szkoły żeńskiej z ruskim językiem wykładowym. Z drugiej strony jednak sądzi komisya, że należy w wyższym stopniu dać uczennicom sposobność do nabycia zupełnej wprawy w języku ruskim. W tym celu liczba godzin dla języka ruskiego powinnaby być zdaniem komisyi zrównaną na wszystkich kursach z liczbą godzin dla języka polskiego. Jako dalszy środek uważałaby komisya urządzenie przy seminaryach dla nauczycielek kursu przygotowawczego, na którym należałoby zwrócić szczególniejszą uwagę na naukę języka ruskiego.

W tym kierunku zmierzają rezolucye pod II_3.

I. Na podstawie powyższych wywodów, komisya szkolna wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Sejm ponawiając uchwałę swoją z d. 16. stycznia 1887, wzywa c. k. rząd, iżby pomnożył liczbę gimnazyów w kraju naszym, stosownie do jego rozległości i zaludnienia, i przystępował do ich zakładania najpierw tam, gdzie potrzeby i warunki za tem najwięcej będą przemawiać.

2. Sejm wzywa c. k. rząd, ażeby w wypadkach, w którychby zachodziły warunki zaprowadzenia wykładów gimnazyalnych w języku ruskim, wskazane w art. V. lit. b) ustawy o języku wykładowym z d. 22. czerwca 1867, przedłożył sprawę Sejmowi, celem powzięcia uchwały przewidzianej w art. VII. tej ustawy.

II. Sejm wzywa c. k. rząd,

1. aby pomnożył liczbę seminaryów nauczycielskich męskich w naszym kraju, a to przez założenie nowego seminaryum z wykładem przedmiotów w połowie polskim, w połowie ruskim w Buczaczu lub Czortkowie, a następnie w Samborze;

2. aby urządzenie utrakwistyczne pod względem języka wykładowego istniejące na kursach drugim i trzecim męskich seminaryów nauczycielskich we Lwowie, Stanisławowie i Tarnopolu, wprowadził także na pierwszym kursie tychże seminaryów;

3. aby w seminaryach dla nauczycielek we Lwowie i w Przemyślu, zrównał na wszystkich kursach liczbę godzin języka ruskiego z liczbą godzin języka polskiego;

i zaprowadził kurs przygotowawczy, poświęcony szczególnie przysposobieniu kandydatek pod względem znajomości języka ruskiego.

Lwów, dnia 19. listopada 1889.

Przewodniczący:
Czartoryski *w. r.*

Sprawozdawca:
Pilat *w. r.*

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

L. S. 1467.

Aleg. 220.

Sprawozdanie

komisyi drogowej o wnioskach posła Stanisława Jędrzejowicza w sprawie reformy ustawy drogowej.

Wysoki Sejmie!

Uchwałą z dnia 24. października 1889 przekazał Wysoki Sejm wniosek posła Stanisława Jędrzejowicza w sprawie reformy ustawy drogowej komisyi drogowej z poleceniem przedłożenia sprawozdania w ciągu bieżącej sesyi.

Komisya drogowa wywiązując się z poleconego jej zadania, musiała najpierw przystąpić do ścisłego ocenienia motywów, których wynikiem jest postawiony wniosek dążący do reformy ustawy drogowej.

W pierwszym punkcie uzasadnienia wypowiada sprawozdawca bardzo stanowczo, że ustawa drogowa nie zadawalnia kraju i administracyę dróg gminnych utrudnia. Jest to wyraźne i jasne potępienie istniejącej ustawy drogowej. Do tak stanowczego twierdzenia potrzeba jednak niezbitych dowodów, usuwających wszelką wątpliwość, potrzeba dokładnej i wszechstronnej znajomości kraju. Wydział krajowy powołany w pierwszym rzędzie do ocenienia następstw ustaw krajowych a mający możność najdokładniejszego ocenienia istniejących w kraju stosunków, wypowiada wręcz odmienne zapatrywanie, wyrażone w sprawozdaniu z czynności Wydziału krajowego na str. 114, które w dosłownem przytaczamy brzmieniu.

„Zaznaczamy już teraz, że ustawa drogowa z 1885 roku pomimo trudności napotykanych przy jej wykonywaniu zyskuje coraz to szersze koło zwolenników, nawet w tych warstwach społeczeństwa naszego, które przyjęły ją na początku z niedowierzaniem, i że korzyści, wypływające z zastosowania tej ustawy pod względem poprawy dróg gminnych są w wielu powiatach zbyt widoczne, iżby bez rozpoznania rezultatów osiągniętych na całym obszarze kraju w dłuższym okresie czasu oraz bez głębokiego zastanowienia się nad następstwami całego systemu, na którym opiera się nowela z 1885 r. można było już w niedalekiej przyszłości przystępować do radykalnej reformy ustawy drogowej.“

Różnica między zapatrywaniem wnioskodawcy a zdaniem Wydziału krajowego polegającem na gruntownem badaniu stosunków krajowych, a opartem na licznych relacyach Rad powiatowych, jest jaskrawą.

Komisya drogowa musi w pierwszym rzędzie polegać na poważnem zdaniu Wydziału krajowego, które daleko odbiega od zapatrywania wnioskodawcy.

Drugi ustęp motywów wniosku wypowiada twierdzenie: „że ludność wiejska w przeważnej części kraju zniesienia prestacyj drogowych się domaga".

Tu najpierw nasuwa się pytanie, jakie prestacye miał wnioskodawca na myśli? Prestacye drogowe mogą być w robociźnie, materyale drewnianym albo w pieniądzach uiszczane. §. 16 noweli z 1885 r. mowi wyraźnie: „Każdy do prestacyi obowiązany (§. 12) może się od niej wykupić spłatą jej wartości."

Łatwo zrozumieć, że nie tylko ludność wiejska, ale wszyscy, którzy ponosić mają ciężary drogowe pragnęliby zniesienia lub obniżenia tych ciężarów a utrzymania jednak komunikacyj w dobrym stanie.

Ale ażeby ludność wiejska domagała się przymusu płacenia zamiast istniejącej dziś wolności odrabiania, albo płacenia uzasadniać trudno.

Trzeci ustęp przytoczonych motywów wypowiada „że prestacye drogowe w wykonaniu nie odpowiadają swej rzeczywistej wartości, a niezmiernie utrudniają preliminarz i gospodarkę w powiecie.

Prestacye drogowe muszą mieć jakąś wartość faktyczną, a choćby ta wartość była minimalną, pozostaje ona zawsze wartością rzeczywiście istniejącą, a więc wartością rzeczywistą.

Jeżeli między wartością rzeczywistą odrabianych prestacyj drogowych, a wartością dnia roboczego w ogóle zachodzi różnica, to wypływa ona ze złego wykonania ustawy drogowej.

Ustawa drogowa zawiera postanowienia zapewniające odpowiednią wartość robocizny drogowej. Niezmieniony §. 15 ustawy z 1866go roku wymaga przy wykonaniu prestacyi pieszej i ciągłej roboty wymiarowej, a §. 16 noweli z 1885go roku zawiera postanowienia o uzdolnieniu osób powołanych do odbywania powinności drogowych.

Tylko w ten sposób odrobione dnie prestacyi pieszej i ciągłej mogą być uważane za uiszczone zgodnie z postanowieniami ustawy drogowej, w przeciwnym razie mają być one spłacone według cen wykupna do dni 30 po ukończonym roku.

Na tych motywach opierają się wnioski posła Stanisława Jędrzejowicza, dążące do eformy istniejącej ustawy drogowej.

Komisya drogowa z tem uzasadnieniem zgodzić się nie może i przystępuje do ocenienia postawionych wniosków do reformy istniejącej ustawy drogowej.

W pierwszym ustępie projektu domaga się wnioskodawca zmienienia zarządów drogowych, a oddania całej organizacyi radom powiatowym.

Komisya drogowa zastanawiała się już przed 12 laty przy projekcie Wydziału krajowego z 14. lutego 1877 roku nad zniesieniem zarządów drogowych, a wytworzeniem komitetów drogowych ale po długiej i bardzo wyczerpującej dyskusyi okazało się, że zastąpienie zarządów drogowych przez komitety drogowe byłoby pogorszeniem istniejących stosunków. Obowiązki drogowe, odnoszące się zarówno do obszaru dworskiego jak do gminy wymagają przy wykonaniu udziału zwierzchności gminnej i przełożonego obszaru dworskiego, zwłaszcza że policya drogowa należy na mocy §. 27 ustawy gminnej do zwierzchności gminnej, i że zwierzchność gminna ma w ustawie gminnej zastrzeżoną władzę wykonawczą, która wydziałom powiatowym nie jest przyznana.

Komisya drogowa sądzi, że oddanie całej administracyi dróg gminnych Radom powia-owym byłoby nałożeniem na nie ciężaru obowiązków, które przechodziłyby ich siły.

Rady powiatowe musiałyby mieć organa miejscowe do załatwiania spraw drogowych odnosić się do istniejących władz lokalnych a mianowicie do zwierzchności gminnych i prze-łożonych obszarów dworskich stanowiących dziś zarządy drogowe.

Gdyby jednak Rady powiatowe chciały wytworzyć własne organa do wykonania ustawy drogowej, to koszta administracyi powiatowej musiałyby wzróść bardzo znacznie. — Działalność funkcyonaryuszów rady powiatowej nie mających żadnej egzekutywy musiałaby pozostać wąt-pliwą a utrudniłaby z pewnością administracyę powiatową.

Drugi ustęp wniosków dąży do wprowadzenia systemu pieniężnego, opartego na opła-tach od każdego numeru domowego położonego w gminie lub na obszarze dworskim i od każdego pełnoletniego konia. Opłaty mają wynosić od numeru domu po 50 ct. od konia pełnoletniego po 25 ct. Numera domowe w gminach wynoszą 959 852, na obszarach dworskich 30.787. Pojęcie konia pełnoletniego nie jest dosyć określonem, ażeby mogło służyć za podstawę do wymiaru opłat drogowych.

Ilość koni użytkowych wykazana na podstawie dat zebranych przez biuro statystyczne wynosi w gminach 550.363, na obszarach dworskich 97.514. Na powyższej podstawie byłyby gminy obowiązane do opłat przymusowych wynoszących od domów 479.926 zł., od koni do użytku zdolnych 137.591 zł., łącznie 617.517 zł.

Obszary dworskie opłacałyby od numerów domowych 15.393 zł., od koni zdolnych do użytku 24.378 zł., łącznie 39.771 zł. Podatki bezpośrednie opłacane przez gminy wiejskie i miasteczka wynoszą 5,312.399 zł. Obszary dworskie opłacają podatków bezpośrednich 2,543.508 zł. Komisya drogowa sądzi, że na tych podstawach oparty przymusowy system pieniężny, wykluczający wolność uiszczania prestacyi drogowej w naturze nietylko uzasadnić się nie da, ale jest gorszym, bo mniej sprawiedliwym od systemu podatkowego. Komisya drogowa nie może pominąć milczeniem, że w powtarzających się często u nas latach niedostatku albo głodu, podobnie jak w roku bieżącym, jest bardzo ważnem zadaniem Sejmu wytworzenie możności pracy i zarobku dla wyżywienia biednej ludności. Tem bardziej zdaje się komisyi drogowej niewłaściwem zniesienie wolności odrabiania albo spłacenia powinności drogowych, a wprowadzenie opłat przymusowych.

Trzeci ustęp wniosków dążących do reformy istniejącej ustawy drogowej pozostawia i podwyższa obowiązek obszarów dworskich do wydawania materyału do budowy i utrzymania mostów na drogach gminnych. Bez względu na istniejącą lokalną potrzebę miałby obszar dworski uiszczać w materyale drewnianym albo pieniądzach 5% opłacanego podatku gruntowego.

Nowela z 7. lipca 1885 roku opiera się na dawnym zwyczaju i na ustawie z 18. sierpnia 1866 roku.

Końcowy ustęp §. 12. ustawy z 18. sierpnia 1866 r. opiewa dosłownie „Obszar dworski wolnym jest od udziału w robocie a natomiast winien dostarczyć potrzebny do budowy i utrzymania dróg gminnych materyał drewniany“.

Nowela z 7. lipca 1885 roku zrównała obowiązki gmin i obszarów dworskich pod względem prestacyi w robociźnie, od której przedtem były obszary dworskie wolne, a obniżając prestacye w robociźnie z 6 dni, których można było wymagać na mocy §. 12 ustawy z 1866 r. na cztery dni obowiązkowe, dążyła zarazem do zniesienia rażących nierówności i unormowania obowiązku obszarów dworskich pod względem wydawania materyału drewnianego, opierając się na ustawie z 1866 r. mogła nowela do ustawy jedynie dążyć do uregulowania stosunków pod względem potrzebnego do budowy i utrzymania dróg gminnych materyału drewnianego.

Projekt do noweli z roku 1885 został pod względem obowiązku obszarów dworskich odnoszącego się do wydawania materyału drewnianego, potrzebnego do budowy i utrzymania

dróg gminnych zmieniony uchwałą sejmową, mianowicie co do przeciętnej wartości i po: tego materyału.

Zamiast obowiązku wypływającego z projektu do noweli z 1884 roku postan... uchwałą sejmową ocenienie tylko jednorocznej potrzeby i wartości materyału drewn... eg. Różnica między pierwotną myślą projektu, a zmianą przeprowadzoną w Wysokim Sej... j... bardzo znaczącą.

Przy pozostawieniu wolności odrabiania albo spłacenia prestacyj, drogowych ...a si... zrozumieć obowiązek obszarów dworskich do wydawania w pewnej mierze materyału drewnianeg... bo pozostaje w analogii z dawnym zwyczajem i z przyłączonym §. 12 ustawy drogowej z dni... 18. sierpnia 1866 roku, ale przy wprowadzeniu przymusowego systemu pieniężnego niczem już usprawiedliwić się nie da. Obowiązek ten przy zupełnej zmianie systemu drogowego byłby resztą z lat ubiegłych, pozostałością ustawy z roku 1866, nie mającą przy przymusowym systemie pieniężnym żadnego uzasadnienia.

Komisya drogowa nie podziela zapatrywań wnioskodawcy, sądzi jednak, że projekt do reformy ustawy zmieniający zupełnie istniejącą ustawę drogową pod względem dróg gminnych powinien być przedmiotem najściślejszego zbadania i ocenienia, i z tego powodu wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Wnioski posła Stanisława Jędrzejowicza w sprawie reformy obowiązującej ustawy drogowej przekazuje się Wydziałowi krajowemu do bliższego zbadania.

Lwów, 20. listopada 1889.

Przewodniczący:
J. Męciński *w. r.*

Sprawozdawca:
Alfons Czaykowski *w. r.*

Z drukarni Pillera i Spółki.

L. S. 1508

Aleg. 221.

Sprawozdanie

komisyi przemysłowej o wniosku posła Rutowskiego i towarzyszy w przedmiocie zmiany niektórych postanowień ustawy krajowej z dnia 20. stycznia 1886. Dz. u. kr. Nr. 17. zapewniającej ulgi podatkowe w dodatkach do podatków dla nowo powstających zakładów przemysłowych.

Wysoki Sejmie!

W roku 1884. przedłożył Wydział krajowy Wysokiemu Sejmowi projekt ustawy zapewniającej na lat dziesięć uwolnienie od dodatków do podatków dla nowo powstających zakładów przemysłowych z gałęzi przemysłu w kraju dotąd nieistniejących, oraz dla nowo powstających zakładów z gałęzi przemysłu istniejących w kraju ale w drobnych dopiero zaczątkach, gdyby te fabryki były założone na większe rozmiary, zapewniały większy przerób surowych materyałów, zatrudniały większą ilość robotników a były urządzone pod względem technicznym według dzisiejszego stanu techniki. Nadto projektował Wydział krajowy, ażeby fabrykom istniejącym, założonym na małą skalę, przyjść w pomoc, zachęcić i do rozwoju pobudzić przez zapewnienie im częściowych ulg podatkowych, gdyby się rozwinęły, gdyby zaprowadziły nowoczesne urządzenia techniczne, powiększyły rozmiary produkcyi, zatrudniały większą ilość robotników. Wydział krajowy wychodził z założenia, że łatwiej jest istniejące, mniejsze przedsiębiorstwo rozwinąć, aniżeli zakładać nowe.

Komisya sejmowa, której przedłożenie Wydziału krajowego zostało przekazanem, przyjęła pierwszą część wniosku, co do ulg dla nowopowstających zakładów przemysłowych, zaś drugą część co do ulg dla istniejących przedsiębiorstw częścią dla braku czasu, częścią dla trudności, które się jej nasuwały, pominęła. Sejm uchwalił ustawę zapewniającą ulgi podatkowe nowo powstającym fabrykom; ustawa otrzymała Najwyższą sankcyę na dniu 20. stycznia 1886.

Ustawa ta zapewnia znakomite ulgi nowopowstającym zakładom przemysłowym z gałęzi przemysłu wyliczonym w ustawie, na rozwinięciu których przedewszystkiem krajowi i Sejmowi zależeć musiało. Uwalniając te zakłady od wszystkich dodatków do podatków prócz państwowych, zapewnia ustawa ta opust podatkowy bardzo znaczny, wynoszący połowę ciężaru podatkowego, jakiby ten zakład w danym razie ponosić musiał, gdyż dodatki od podatków na fundusz krajowy, indemnizacyjny, na cele powiatowe, gminne, wszystkie konkurencye, wynoszą 90 do 100% podatków państwowych. Jeżeli się zaś zważy, że w innych krajach austryackich podatki gminne są bardzo znaczne, i same jedne wynoszą kilkadziesiąt procent a dochodzą wysokości kilkakroć wziętego podatku państwo-

wego, to niewątpliwie przedsiębiorca któryby w Galicyi fabrykę założył, pod względem podatkowym będzie w położeniu korzystniejszem.

Pomimo tego ustawa krajowa z dnia 20. stycznia 1886, nieodniosła dotąd zamierzonego skutku. Jedną z przyczyn była niedostateczna promulgacya zapewnionych przez kraj ulg i korzyści. Kiedy podobną ustawę wydaną w r. 1881, w Węgrzech ogłoszono we wszystkich językach, a staraniem węgierskiego rządu było, ażeby o każdej korzyści z tej ustawy i o innych ulgach i pomocach przyznanych przemysłowi dowiedział się kapitał i przemysł krajowy i obcy, a rezultatem było ściągnięcie i kapitału i przemysłu obcego do Węgier, to ustawa krajowa z dnia 20. stycznia 1886, zapewniająca tak znaczne ulgi podatkowe przemysłowi, ogłoszona w Dzienniku ust. kraj. przeszła niepostrzeżenie, nieznana po za krajem, a nawet w kraju wiadomość o niej nie wszędzie doszła.

Drugą przyczyną, że ustawa ta nie wywołała jeszcze przewidywanych rezultatów było, że ogranicza się ona do nowopowstających fabryk, a pomija istniejące, któreby się przy odpowiedniej zachęcie rozwinąć mogły.

Ażeby tym brakom ustawy i jej wykonania zaradzić, wniósł poseł Rutowski i towarzysze na dniu 30. października wniosek z projektem zmiany niektórych postanowień ustawy z d. 20. stycznia 1886 w tym kierunku, ażeby zapewnić zakładom przemysłowym w kraju istniejącym, któreby w ciągu lat pięciu wprowadziły najnowsze urządzenia fabryczne, powiększyły znacznie zdolność produkcyjną fabryki, uwolnienie od całej zwyżki dodatków do podatków, ktoraby wypadła do zapłaty wskutek zwiększenia przedsiębiorstwa przemysłowego.

Nadto wnosi p. Rutowski następujące rezulucye:

1) Poleca się Wydziałowi krajowemu, ażeby ustawę krajową z dnia 20. stycznia 1886 o uwolnieniu nowo powstających zakładów przemysłowych od wszelkich dodatków do podatków z wyjątkiem państwowych, a jeżeli niniejszy projekt ustawy stanie się ustawą i uzyska Najwyższą sankcyę, tę ustawę podał do publicznej wiadomości, nie ograniczając się na dziennik ustaw krajowych, a to w pismach krajowych i zagranicznych.

2) Poleca się Wydziałowi krajowemu, ażeby zbadał, czy i które fabryki, które z ulg przyznanych ustawą krajową z dnia 20. stycznia 1886 z niewiadomości o jej istnieniu, lub innych powodów, dotąd nie korzystały, i ażeby tymże zakładom ulgi ustawą zapewnione przyznał ex officio.

3) Poleca się Wydziałowi krajowemu, ażeby z wykonania ustawy z dnia 20. stycznia 1886 na najbliższej sesyi sejmowej zdał sprawę.

Komisya przemysłowa wywody i wnioski uznaje za słuszne. Pomimo tylu przeciwności posiada kraj nasz w zaczątkach, na małe rozmiary, szeregi drobnych przedsiębiorstw, niedostatecznie urządzonych, walczących z trudnościami, z pomiędzy których, jedną z największych jest ciężar podatkowy, który przy fiskalizmie, nierówności i niesprawiedliwości wymiaru z jednej, a wysokości dodatków krajowych, indemnizacyjnych zwłaszcza z drugiej strony, staje się często zaporą wszelkiego rozwoju przedsiębiorstwa przemysłowego.

Gdyby jednak tym przedsiębiorstwom zapewnić na szereg lat znaczniejsze ulgi podatkowe, to nie ma wątpliwości, że byłaby to zachęta znakomita i skuteczna. Przykład ustawodawstwa węgierskiego, które w ciągu niewielu lat tak świetne wywołało już rezultaty, zaszczepiło szeregi nowych gałęzi przemysłu i rozwinęło do rozmiarów fabrycznych, a często do rozmiarów eksportowego i światowego przemysłu szeregi przedsiębiorstw drobnych przedtem, (artykuł LI. ustawy z r. 1870 przyznający uwolnienie od domowego podatku domom mieszkalnym robotników fabrycznych, będących własnością fabrykantów, a wynajmowanym robotnikom bez czynszu, dalej częściom budynków fabrycznych i innym zabudowaniom niemieszkalnym; — artykuł XLIV. ustawy z r. 1881 o ulgach, które mogą być przyznane przez państwo narodowej industryi), — przykład ten świadczy niezbicie, że zachęcenie istniejących przedsiębiorstw do rozwoju jest skuteczniejsze, jak ulgi zapewnione nowo powstającym.

Na tymże samym gruncie stanęła rumuńska ustawa z d. 26. maja 1887 (lex *Costinescu*) która zapewnia przedsiębiorstwom nowym i istniejącym znakomite ulgi, a wywołała już bardzo znakomity ruch przemysłowy.

Uznając to wszystko, komisya sądzi, że należy ustawę krajową z dnia 20. stycznia 1886 w tym kierunku rozszerzyć. Gdy jednak Węgry i Rumunia idą tak daleko, że uwalniają nowo powstające i istniejące, a rozszerzające się fabryki od całej należytości podatkowej, to komisya przemysłowa, zgodnie z wnioskiem p. Rutowskiego, sądzi ze względu na ekonomiczny stan gospodarstwa autonomicznego, że tak daleko pójść nie można. Kraj i inne ciała autonomiczne mogą w interesie wytworzenia i rozszerzenia przemysłu, rozbudzenia produkcyi, skierowania kapitału i przedsiębiorczości ku przemysłowi, w interesie wytworzenia w przyszłości dla siebie nowych, lub większych sił podatkowych, zrzec się na czas jakiś dochodów z podatku, którego jeszcze nie ma, którego w przeszłości bez takich ulg przez szereg lat, możeby nie było. Nie łatwo jednak krajowi i innym ciałom autonomicznym zrzec się dziś już choć skąpo płynącego z tych źródeł dochodu od przedsiębiorstw już istniejących, gdyż takie *lucrum cessans* stanowiłoby ubytek w budżetach autonomicznych, na który nasze stosunki krajowe nie pozwalają.

Komisya więc zgodnie z wnioskodawcą, proponuje uwolnienie tych przedsiębiorstw jedynie od różnicy ciężaru, od tej nadwyżki, którąby przedsiębiorca płacić musiał, gdyby jego zakład rozszerzył się do rozmiarów wymaganych ustawą.

Przedstawiając niniejsze sprawozdanie Wysokiemu Sejmowi, komisya przemysłowa sądzi jednak, że należałoby pomyśleć o szeregu innych środków, któreby zdolne były rozbudzić przedsiębiorczość przemysłową w kraju naszym, zachęcić kapitał, rozbudzić inicyatywę prywatną i zbiorową.

Pomimo trudnych warunków, w jakich się kraj nasz znajduje, niemożebności działania intenzywnego przy dzisiejszych finansowych środkach budżetu krajowego, niepodobna sprawy tak ważnej jak rozwój przemysłu krajowego zostawić własnemu losowi. Już to, co się w kraju zrobiło przy pomocy zasiłków z funduszu przemysłowego, akcyi na polu szkolnictwa, pomocy i zachęty na polu przemysłu domowego, spółek surowcowych, magazynowych, produkcyjnych, ulg podatkowych, świadczy; że wiele zdziałać można, że na tej drodze iść dalej należy.

Komisya przemysłowa sądzi, że i nam w miarę sił i środków należy rozwinąć energiczniejszą akcyę w tym kierunku, dla tego oprócz proponowanych przez posła Rutowskiego i towarzyszy wniosków, dołącza rezolucye polecające Wydziałowi krajowemu przy pomocy krajowej komisyi przemysłowej zbadanie i przygotowanie innych środków do tego samego celu zmierzających.

Komisya przemysłowa wnosi:

I. Wysoki Sejm raczy uchwalić załączony projekt ustawy.

II. Wysoki Sejm raczy uchwalić następujące rezolucye:

1) Poleca się Wydziałowi krajowemu, ażeby ustawę krajową z d. 20. stycznia 1886 o uwolnieniu nowo powstających zakładów przemysłowych od wszelkich dodatków do podatków z wyjątkiem państwowych, a jeżeli niniejszy projekt ustawy stanie się ustawą i uzyska Najwyższą sankcyę, tę ustawę podał do publicznej wiadomości, nie ograniczając się na dziennik ustaw krajowych, a to w pismach krajowych i zagranicznych.

2) Poleca się Wydziałowi krajowemu, ażeby z wykonania ustawy z dnia 20. stycznia 1886. na najbliższej sesyi sejmowej zdał sprawę.

3) Poleca się Wydziałowi krajowemu, ażeby przy pomocy krajowej komisyi dla spraw przemysłowych zbadał i na najbliższą sesyę sejmową przedłożył wnioski, ewentualnie projekta do ustaw w przedmiocie:

a) Uwolnień od wszystkich dodatków do podatków z wyjątkiem państwowych na szereg lat dla nowo powstających i rozwijających się spółek surowcowych, magazynowych i produkcyjnych mających na celu rozwój przemysłu krajowego i zbytu krajowych wyrobów, a to spółek powstałych na zasadzie ustawy o stowarzyszeniach.

b) Uwolnień od wszystkich dodatków do podatków z wyjątkiem państwowych na szereg lat dla towarzystw akcyjnych, któreby powstały w kraju na polu przemysłu krajowego i handlu wyrobami przemysłu krajowego.

4. Poleca się Wydziałowi krajowemu, ażeby przy pomocy krajowej komisyi dla spraw przemysłu zbadał czy i pod jakimi warunkami mógłby kraj zachęcić do zakładania fabryk, gdyby zapewnił większym przedsiębiorstwom, zdolnym ożywić produkcyę krajową, pomoc kraju lub i inne ułatwienia w zakładaniu i utrzymywaniu dojazdów fabrycznych od fabryk do dróg bitych i kolei żelaznych.

Lwów dnia 21. listopada 1889.

Przewodniczący.
Sanguszko w. r.

Sprawozdawca:
Rutowski w. r.

Ustawa.

z dnia . . . . . obowiązująca w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, zmieniająca niektóre postanowienia ustawy z dnia 20. stycznia 1886 Dz. u. kr. l. 17. o uwolnieniu nowo powstających zakładów przemysłowych od wszelkich dodatków do podatków z wyjątkiem państwowych.

Zgodnie z uchwałą Sejmu krajowego Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, postanawiam co następuje:

§. 1.

Artykuł I. ustawy z d. 20. stycznia 1886, Dz. u. kr. l. 17. przestaje obowiązywać, a natomiast obowiązuje, co następuje:

I. Następujące zakłady przemysłowe, które zostaną założone w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem do końca roku 1894, uwolnione zostaną od wszelkich dodatków do podatków z wyjątkiem państwowych, na okres dziesięciu lat, licząc od dnia otwarcia nowo powstającego zakładu:

I. Zakłady przemysłowe z gałęzi przemysłu dotąd w kraju niezaprowadzonych, a mianowicie: zakłady dla wyrobu soli potażowych z wyjątkiem potażarni, zakłady dla wyrobu ałunu, angielskiego kwasu siarkowego, kwasu azotowego, chemicznych produktów do blichowania; zakłady dla wyrobu szteingutowych rur glazurowanych, retort ogniotrwałych, szlifowanego szkła stołowego, zwierciadłowego i zwierciadeł, porcelany; zakłady dla przerobu mazi pogazowych na asfalt sztuczny i środki desinfekcyjne, farb anilinowych; zakłady dla przerobu fosforytów na sztuczne nawozy, zakłady dla wyrobu blachy miedzianej, emaliowanych naczyń żelaznych, sztyftów, gwoździ, śrub, nitów i łańcuchów żelaznych; zakłady dla wyrobu cellulozy; zakłady dla wyrobu przędziwa z lnu i konopi, przędzalnie z lnu, konopi i juty, tkalnie mechaniczne z lnu, konopi, bawełny, juty i jedwabiu, mechaniczne tkalnie worów; zakłady dla wyrobu cerat, pa-

sów pędowych ze skóry i materyałów włókiennych; fabryki krochmalu, dekstryny i syropu krochmalowego z pszenicy, kartofli lub kukurudzy, fabryki konserw jarzynowych, mlecznych i mięsnych.

2. Zakłady przemysłowe z gałęzi przemysłu w kraju istniejących, jeżeli będą założone według wymagań dzisiejszego stanu techniki, obliczone będą na większy przerób surowego materyału i zatrudniać będą większą liczbę robotników, a mianowicie zakłady przemysłowe dla wyrobu cementu i wapna hydraulicznego, dla wyrobu fajansu, glazurowych naczyń szteingutowych, zbytkowych wyrobów z gliny i majolik, ciekłych i stałych smar z olejów mineralnych; zakłady dla wyrobu zupełnych urządzeń i aparatów gorzelnianych, dla wyrobu maszyn i narzędzi rolniczych, dla wyrobu całych powozów, dla wyrobu narzędzi wiertniczych dla górnictwa krajowego, lin drucianych, lamp naftowych; zakłady dla wyrobu kalafonii i przerobu odpadków drzew szpilkowych sposobem szwedzkim, olejków etyrycznych, fabryki beczek i szpuntów do beczek; zakłady dla wyrobu fortepianów; przędzalnie z wełny zatrudniające najmniej 100 wrzecion, zakłady przemysłowe tkackie z lnu, konopi, bawełny i juty, zatrudniające w obrębie zakładu najmniej dziesięć ręcznych warsztatów tkackich, zakłady przemysłowe tkackie z wełny i jedwabiu zatrudniające w obrębie zakładu najmniej sześć warstatów tkackich, zakłady blichu i apretury, zdolne przerobić najmniej 20.000 sztuk płótna i odpowiednią ilość przędzy i innych wyrobów z lnu, konopi, bawełny i juty, zakłady apretury sukna, zdolne przerobić najmniej 1000 sztuk sukna i innych wyrobów wełnianych farbiarnie i drukarnie wyrobów tkackich, zdolne przerobić większą ilość tkanin z lnu, konopi, juty, bawełny i wełny, zakłady dla wyrobów pończoszkowych, zatrudniające najmniej 15 cyrkularnych warsztatów, zakłady garbarskie dla wyrobu skór podeszwianych, saków, skór cielęcych matowych czarnych i szarych, zamszów i kidów, oraz skór lakierowanych; zakłady białoskórnicze dla przerobu większej ilości skórek, zakłady przemysłowe dla wyrobu świec stearynowych, fabryki mydła, zdolne przerobić najmniej 1000 cetnarów tłuszczów roślinnych i zwierzęcych, zakłady dla wyrobu surogatów kawy (kawy figowej i cykoryi) obliczone na przerób produktów najmniej z 50 morgów roślin okopowych.

II. Zakłady przemysłowe w kraju istniejące należące do gałęzi przemysłu w ustępie I. wyliczonych, jeżeli w ciągu lat pięciu od dnia wejścia niniejszej ustawy w życie, zaprowadzą wydoskonalone urządzenia techniczne według wymagań dzisiejszego stanu techniki, jeżeli rozszerzą przedsiębiorstwo tak, że będzie zdolne przerabiać większą ilość surowego materyału, zatrudniać większą ilość robotników, zostaną uwolnione od całej nadwyżki wszelkich dodatków do podatków, z wyjątkiem państwowych, jakaby przypadła do zapłaty wskutek powiększenia

produkcyi zakładów, a to na okres dziesięciu lat, licząc od dnia 1. stycznia lub 1. lipca następującego po stwierdzonem przeistoczeniu zakładu według wymogów niniejszego artykułu.

§. 2.

Art. II. ustawy z 20. stycznia 1886 zostaje zmieniony jak następuje:

O zastosowaniu tej ustawy do nowo powstających, oraz do istniejących ale przekształcających się zakładów przemysłowych rozstrzyga Wydział krajowy w każdym poszczególnym wypadku i ogłasza swoją uchwałę w gazecie urzędowej.

§. 3.

Wykonanie tej ustawy polecam Moim ministrom skarbu i spraw wewnętrznych.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

L. s. 1.519|89.

Aleg. 222.

Wniosek.

Zważywszy, że prowizoryczny regulamin dla Sejmu krajowego Galicyi nigdzie nie wzbrania sprawozdawcy komisyi sejmowej, mianowicie wtedy, gdy nie referuje, ale odpowiada na podnoszone zarzuty, używać języka ruskiego;

zważywszy, że wczoraj to prawo używania języka ruskiego zostało na razie zaprzeczone wskutek mylnej interpretacyi regulaminu;

zważywszy, że prawomocna i stała interpretacya postanowień regulaminu pod tym względem jest niezbędnie potrzebną:

podpisani stawiają następujący naglący, zgodny z regulaminem, a interpretujący regulamin

WNIOSEK:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Dodatek do prowizorycznego regulaminu Sejmu galicyjskiego, uchwalony d. 27. kwietnia 1866 zostaje uzupełniony w ten sposób:

W ustępie IV. po słowach: „Za podstawę do obrad służy sprawozdanie w języku polskim" należy dodać: O ile sprawozdawca odpowiada na podnoszone zarzuty, może używać języka polskiego lub ruskiego.

Lwów, dnia 25. Listopada 1889.

Julian Romańczuk *w. r.*
wnioskodawca.

Okuniewski, Różankowski, Hamorak, Korol, Kułaczkowski, Siczyński, Sirko, Barabasz, Huryk, Antoniewicz, Herasymowicz, Teliszewski, Dr. Olpiński, Dr. Sawczak.